

آذربایجان تۆرکجه سی سۆزلویو

(ارک سۆزلویو)

فرهنگ ترکی آذربایجانی ارک

جلد دوم (د - ی)

حاوی بیش از ۱۱۵۰۰۰ لغت اصلی، تعابیر ترکی
اسامی مکان و شخص، اسامی اشخاص نامدار و شاعران،
ریشه شناسی و معادلهای فارسی و انگلیسی برای لغات اصلی

اسماعیل جعفرزاده

آذربایجان تورکجه‌سی سۆزلوگو

(ارک سۆزلوگو)

جلد ۲ (د ... ی)

(Azərbaycan türkcəsi erk sözlüğü-cild 2)

(فرهنگ ترکی آذربایجانی ارک)

Ark Dictionary
(azarbaijani Turkish)

حاوی بیش از ۱۱۵۰۰۰ لغت اصلی، تعابیر ترکی، اسامی مکان و شخص، اسامی اشخاص
نامدار و شاعران، ریشه شناسی و معادلهای فارسی و انگلیسی برای لغات اصلی

تالیف

اسماعیل جعفرزاده

انتشارات احرار

۱۳۸۹

سرشناسه	: جعفرزاده، اسماعیل، ۱۳۳۶
عنوان و نام پدیدآور	: آذربایجان تورکجه‌سی سۆزلویو (ارک سۆزلویو)، فرهنگ ترکی آذربایجانی ارک، ARK DICTIONERY (Azerbaijani-turkish)
مشخصات نشر	: تبریز، احرار، ۱۳۸۹
مشخصات ظاهری	: ۲ ج.
شابک	: دوره دوجلدی: ۷-۹۷۶-۹۶۴-۹۷۸، جلد ۱: ۰۱-۹۷۶-۹۶۴-۹۷۸، جلد ۲: ۰۳-۹۷۶-۹۶۴-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: ترکی آذربایجانی - فارسی - انگلیسی
موضوع	: زبان ترکی آذربایجانی - واژه‌نامه‌ها - فارسی
موضوع	: زبان ترکی آذربایجانی - واژه‌نامه‌ها - انگلیسی
موضوع	: واژه‌نامه‌های چند زبانه
رده بندی کنگره	: ۱۳۸۸ ۷ آ ج ۳۱۳ pl
رده بندی دیویی	: ۲۹۴/۳۶۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۱۹۲۹۸۲۱

احرار

عنوان کتاب: آذربایجان تورکجه‌سی ارک سۆزلویو(فرهنگ ارک)

جلد اول

تالیف: اسماعیل جعفرزاده

تلفن مؤلف: ۰۹۱۴۳۱۱۲۶۸۰

ناشر: انتشارات احرار تبریز، مدیر نشر: کریم باوفا

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد (جلد دوم) / تعداد صفحات: ۱۰۵۵ صفحه وزیری / سال چاپ ۱۳۸۹ / سلسله انتشارات ۱۱/۱۸

حروفچینی: مؤلف / طرح روی جلد: طرح و رنگ / چاپ: اول / صحافی: نوبل

حق چاپ مشترکاً برای ناشر و مؤلف محفوظ است

این کتاب برابر مجوز دائم اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی آذربایجان شرقی در تبریز به چاپ رسیده است

مرکز پخش آذربایجان شرقی: تبریز- خیابان دارایی، کوچه مجتهدلر، انتشارات احرار

کد پستی ۵۵۶۳۹۷۳۸۴۴ / تلفن و نمابر: ۵۲۳۲۸۷۴-۰۴۱۱ / همراه: ۰۹۱۴۳۱۵۱۲۱۶

نشانی پست الکترونیک: yahoo@tabriz_public_ahrar.com

(عضو شماره ۴ تعاونی ناشران استان آذربایجان شرقی)

شابک دوره دوجلدی: ۷-۹۷۶-۹۶۴-۹۷۸، ISBN 978-964-976-082-7/

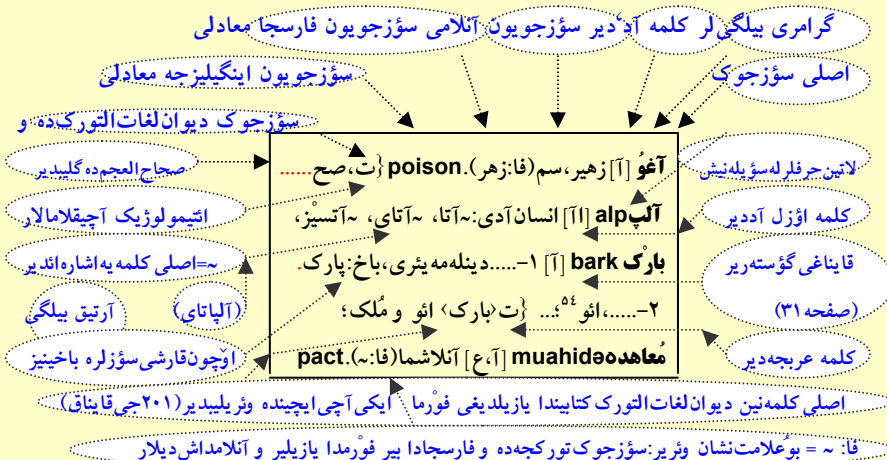
شابک جلد (۲): ۰۳-۹۷۶-۹۶۴-۹۷۸، ISBN 978-964-976-080-3/

بهاء دوره دو جلدی: ۲۸۰۰۰۰ ریال

تۇرونولو قیلاووز:

بو صفحه دِر سۆزلوک دن یاخشی یارارلانماق اۆچون کتابا آرتیریلیدیر

داها چوخ ییلگی اۆچون قیساتمالار بۆلومونه (صفحه ۳۴) باخینیز.

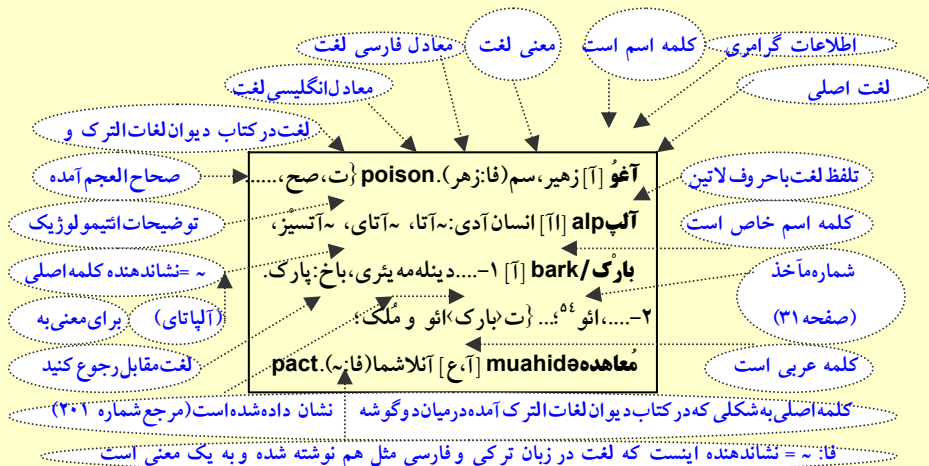
کتاب متن یندن اۆرنکلر

دقت: بو کتابدا گنجیمیش اورتوقرافی قورولتایی نین قرارینا اویاراق: ک "حرفیله ییتن کلمه لر، اکله نیرسه "ی" سۆیلەنیشی آلسادا "گ" شکلینده یازیلیمش دیر "دیلك، دیلگیم، ایندیلیکده آذربایجان یازچی لاری بو حاللاردا "ی" حرفینی اولدوغو شکیلده یازماغی دؤزگون ساییرلار،

اۆرنک اۆچون "دیلك، دیله ییم؛ سۆزلوک، ارک سۆزلویو erk sözlüyü"

راهنمای تصویری فرهنگ ارک:

نمونه های از متن کتاب

فونتهای بکاربرده شده در کتاب

Azer fonts (Azer lotus, Azer titr, Azer nastaliq)

سس تق: یانسیما سۆز، سس تقلیدی اولان بیر کلمه (فا: کلمه تقلیدی).
 سن: سنگلاخ سۆز لوگونده ایشله ن کلمه (فا: کلمه بکاربرده شده در سنگلاخ).
 سؤمرجه: سومردیلینده ایشلنمیش کلمه (فا: کلمه سومری).
 ش: گۆنش ایلی، شمس ایل (فا: سال شمسی).
 شع: شعر و ادبیات، آتجاق یازین دا و اۆزل لیکله دیوان شعری و ادبیاتیندا ایشله ن و دانیشیق دیلینده ایشلک اولمایان کلمه (فا: کلمه عمدتا به کاربرد در ادبیات منظوم).
 ص: صفت، آدجیل. (فا: صفت) adjective
 صح: صحاح العجم کتابیندا ایشله ن کلمه (فا: کلمه بکار برده شده در کتاب صحاح العجم).
 ض: ضمیر، عوضلیک، آد لیک (فا: ضمیر).
 طب: ساغلیق بیلیمی (فا: طب).
 ظ: ظرف، قید، ائیلیم جیل (فا: قید).
 ع: عربجه (فا: کلمه عربی).
 غ: تو: اهالی نین تۆرک اولماسینا اشارت دیر، اهالی آیری انتتیک قورپلارداندیر.
 ف: فعل، ائیلیم (فا: فعل).
 (فا:....): بیر کلمه نین فارسجا وئریلن معنی سی (معنی فارسی).
 (فا:~): بیر کلمه نین تورکجه و فارسجادا عیناً بیر اولدوغونا اشارت اندیر (کلمه مورد نظر در زبان ترکی و فارسی عیناً بکار برده میشوند).
 فر: فرانسوزجا (فا: کلمه فرانسوی).
 ف.س: سببی فعل (فا: فعل سببی) از ... / فقط در معانی فارسی بکار می رود.
 ف.م: مجهول فعل (فا: فعل مجهول از ... / در معانی فارسی بکار می رود).
 ق: قوزئی طرف، شمال (موقعیت لری نشان وئرمک اوچون ایشله نیر).
 قا: قارشیلیق لی فعل، مشارکه و اورتاقلیق فعل (فا: فعل مشارکه).
 قو: سونرادان قویما آد، اؤیدورما آد، یانلیش آد، قوندارما آد (نامی که بیشتر در دوران پهلویها اشتباهاً و یا عمداً بصورت ساختگی و غیر واقعی درست شده و عمدتاً در کتابهای فارسی استفاده میشود، این علامت زمانی بکار برده میشود که در معنی و یا در شکل لغت تغییر اساسی صورت گرفته باشد).
 ک: کیلومتر.
 ک.م: کیلومتر مربع.
 گ: گۆنئی طرف، جنوب.
 گؤ: گۆی تورکجه ده ایشله ن کلمه (کلمه بکار برده شده در کتیبه های اورخون).
 گؤی: گۆی بیلیمی، نجوم (آسترونومی).
 ل: تاثیر لی ائیلیم (بو حرف کلمه نین ایکینجی بؤلومونون ایلک حرفی اولاراق یازیلیب)، متعدی فعل (فا: فعل متعدی) transitive
 لا: لاتینجه (فا: کلمه لاتین).
 م: میلادی ایل (فا: سال میلادی).
 م.ق: میلاددان قاباق ایل (فا: سال قبل از میلاد).

۸- قیساتمالار (فا: اختصارات)
 آ: آد، ایسم (فا: اسم) noun
 آتاسۆز: آتالار سۆز، ضرب المثل.
 آتادولو: چۆخرآق آتادولو تورکجه سینده ایشله ن کلمه. (کلمه مرسوم در ترکی آناطولی).
 آ-ی: آشاغی-یوخاری، کند آدلاریندا آشاغی کند و یوخاری کند اشارت دیر (فا: سفلی/علیا).
 ا.م: ا.م (فا: اسم مصدر از فعل... (در معانی فارسی بکار می رود).
 آ: اۆزل آد، یئر، کند، داغ، چای، حکومت، بو، ویا شخص-آدی، خاص ایسم (فا: اسم خاص).
 // اشد: اشدیر گن ائیلیم، اجبار (سببی) فعل (فا: فعل سببی) Causative verb
 این: اینگیلیزجه (فا: انگلیسی).
 ب: گونباتان طرف، باتی، غرب (فا: غرب).
 با: باغلاچ، باغلاچی سۆز (فا: حرف ربط).
 بل: بلیسن ائیلیم، مجهول فعل، اندیلگن (فا: فعل مجهول).
 بوش: بیر یئر لیشیم یئرینین سکنه سیز اولماسینی گؤسته ریر.
 بی: بیتگی بیلیمی (فا: گیاه شناسی).
 ت: دیوان لغات التورک، کاشغر لی محمودون کیتابیندا ایشلنمیش اولان-کلمه (فا: کلمه بکاربرفته در دیوان لغات ترک)
 تا: تاراما سۆز لوگونده ایشله ن کلمه (فا: کلمه بکاربرده شده در لغتنامه تاراما).
 تو: بیر یئرین اهالی سینین تۆرک اولماسینا تأکید اوچون ایشله نیر (البته شهر لری کند آدلارینی یازارکن انتتیک اوچون اشاره قویولماسا اهالی نین تۆرک اولماسینا اشارت اندیر و او بیر یئر انتتیک-لر قید اولوناجاق)، باخ: ی.تو، غ.تو.
 توپلوم: ب.توپلوم بیلیمی (فا: سوسیولوژی).
 تو+کو: اهالی نین تۆرک و کۆرد اولماسینا اشارت دیر ویا گنچمیشده بیر یئرین اهالی سی نین تۆرک اولوب سؤترا لاریربؤ لومونون کۆرد لشمه سینا اشارت دیر.
 تو-کو: گنچمیشده بیر یئرین اهالی سی نین تۆرک اولوب سؤترالار کۆرد لشمه سینا اشارت دیر.
 چو: آ.چوغل آد، جمع آد (فا: اسم جمع).
 ح: حضرت.
 خ: تاریخی، بللی بیر تاریخی دؤنمده ایشله ن کلمه.
 د: گوندوغان طرف، دؤغو، شرق.
 دا: خالقی دیلینده دینیلن و یازین دا آز ایشلک کلمه (فا: محاوره ای).
 دده: دده قورقود کتابیندا ایشله ن کلمه (فا: کلمه ای از کتاب دده قورقود).
 دی: حیوان تائیم بیلیمی، دیرگی بیلیمی (فا: جانور شناسی).
 دیل: ب. دیل بیلیمی (فا: گرامر).
 س: انتگی سیز (تائیر سیز) ائیلیم، لازم فعل، دؤنوشلو فعل لرده بو حرفله نشان وئریلیر. (بو حرف کلمه نین ایکینجی بؤلومونون ایلک حرفی اولاراق یازیلیب)، (فا: فعل لازم) intransitive

اراسیندا ویروقول اولورسا مختلف قایناقلا رین نمره سینی گؤستریر (فا: اشارات مربوط به شماره در فهرست مأخذ).

۷- آلت سایی، بنزر سؤیله نیشلی ولی مختلف کؤک لره باغلی (سینونیم) لغت لری بیر بیریندن آیریر (فا: اشارات مربوط به کلمات مشابه).

۸- اصلی کلمه نکرار اتمه مک اؤچون ایشله نیر "بابا گنجه / تپه - (بابا گنجه / تپه -) = بابا گنجه / تپه بابا گنجه"؛ ۲- تورکجه ده ایشله ن کلمه عیناً فارسجادا ایشله نیرسه بو علامته (فا: ~) نشان وئرله جک "آبریز abriz [a/ɒ] آباق یولو (فا: ~)؛ ۳- چای آدلاریندا، چای آدیلا چایین گنجه دیگی کندین آدی بیر اولدوغوندا، او آدی تکرار اتمه مک اؤچون پاراتنیز ایچینده ایشله نیر.

b : بو، اؤزونلوق، چای و ایرماغین کیلومتر واحد ایله اؤزونلوقو، (فا: طول) **length** **km** : کیلومتر.

q : چای و ایرماق دا آخان اورتالاما ایللیک سؤمقداری،

میلیون مترمکعب هر ایله ده، (فا: دی). **capacity**

m : متر.

s : آیم، چای و ایرماق لاردا یۆزده لیک آیمه اشارت اندیر، (فا: شیب). **slope** **somebody : smb**

to ask / to cause somebody : t-

آچیقلامالار:

کند آدلاری: کند آدلاری یازیلان یئرلرده، ایلکجه شهرستان و دیرناق ایچینده (بخش، کندستان) آدی یازیلماق و سؤنرا کندلرین آدی و گونش ۱۳۲۰ جی ایله ده نفوس وئرله جک، یشنه ده گره یرسه تلفظ ویا اؤدورما آدی یازیلماقدیر، سؤیله نیشی اهاالی دیلیندن انشیدیلیرسه "؛ علامتیه و آیری حالدا"، "علامتیه بلیر له نه جکدیر.

داغ آدلاری: داغ آدلاری یازیلان یئرلرده، ایلکجه شهرستان و یئری گلدی کجه (بخش، کندستان) آدی یازیلماق و داغ آدیندان سؤنرا دیرناق ایچینده ایلکجه داغین شهر مرکزیندن یؤن و فاصله سی و سؤنرا داغ زیره سینین یوکسکلیگی (دنیز سویه سینی معیار توتاراق) متر واحد ایله یازیلماق.

چای آدلاری: چای و ایرماق آدلارینی یازارکن ایلکجه آدی یازیلیر و سؤنرا دیرناق ایچینده چایین کنجه دیگی کند ویا تۆکولدوگو آیری چایین آدی یازیلیر و آردیجا چایین اؤزونلوقو کیلومتر واحد ایله و **b** علامت ایله و چایین آیمی (شیبی) یۆزده لیک مقدارلا **s** علامت ایله نشان وئرله جک، بیلگی وارسا ایللیک سؤمقداری **m3/s** مترمکعب هر ثانیه واحدینده **q** علامت ایله نشان وئرله جک.

۱- فعللردن "ق/ک" حذف ایله دؤژه لن فعلی آدلار (اسم مصدر)، فعلله آتلامداش اولدوغو اؤچون تکرار اولونمایب و فقط مستقل معنالی- اولدوغوندا قئید اولوب.

۲- اکلر یالنیز باش سؤز بؤلومونده وئرلیرکن سؤزجوکلر بؤلومونده قئید اولونمایبیدیر.

مت: سایش (سایم) بیلیمی، متمدنیک، ریاضی (فا: حساب) **matematics** **مح** : مجازی (فا: مجازی).

نس: مسیحی اهاالی، بیر یئرلشیم یئرینده کلدانی، آسوری و ارمنی قوملاریندان اولان اهاالی یه اشارتدیر.

ن : اولئم، ندا (فا: ندا).

ه/ه:ق: آیسال ایل، هجری ایلی (فا: سال هجری قمری).

ی تو: اهاالی نین بیر بؤلومونون تورک اولماسینا اشارتدیر، "یاری تورک" (فا: ترک بودن قسمتی از اهالی).

ی.ر.ب: یئر بیلیمی (فا: زمین شناسی). **geology**

یازار: شاعر، ادبیاتچی، تاریخچی (فا: نویسنده).

یازین: ادبیات ساحه سینده ایشله ن کلمه (فا: ادبیات). **literature**

یاشام.ب: یاشام بیلیمی (فا: زیست شناسی). **biologjz**

یو : یونانجا (فا: کلمه یونانی).

*: بیر یئرلشیم یئرین ۱۳۲۰ گونش ایلینده نفوسو (بو علامت نشان وئریرکی بیلگیلر (موقعیت، نفوس، اتنیک وضعیت) ۱۳۲۰ جی ایله مربوط دور، آیری دؤنملره عاید اولان نفوس ساییمی آیریجا تاریخ ایله قید اولونماق).

x : کورد کندی، کوردلشمیش کند.

(...) : بیر کلمه و سؤز اؤچون آچیقلا نان مطالب.

/ : بیر کلمه و سؤزجوکله باغلی اولاراق نجه آیری مطلبی بیر بیریندن آیران علامت؛ نجه سنجه نک ویا بیر بیرینه تبدیل اولایلن ویا بیر بیریندن توره نیلن سؤزلر.

- : قیساخط - : بیر بیرینه باغلی اولان ایکی کلمه نی آیرماق اؤچون ایشله - نیر، جمله یه تأکید اؤچون اولینده قویولور.

: اصلی سؤزلری معنالاردان آیران علامت.

[...] : اصلی کلمه لردن سؤنرا کروشه ایچینده یازیلان

سؤزلر کلمه نین گرامری وضعیتینی و بیر دیله عاید

اولدوغونو نشان وئریر (فا: خصوصیات گرامری و زبانی).

{...} : آکولاد ایچینده یازیلان سؤزلر، اتیمولوژیک آچیقلامالاردیر (فا: توضیحات اتیمولوژیک).

، : ویرگول، مختلف سؤزلری بیر بیریندن آیران علامت.

؛ : نقطه ویرگول، بیر اصلی کلمه یه باغلی آیری آیری مطالبی بیر بیریندن آیران علامت، اتیمولوژیک بحث لرده مختلف قایناق لارین سؤزلرینی بیر بیریندن آیران علامت؛ یئر آدلاریندا فارسجا یازیلان کلمه لردن فرقلی اولاراق یئرلی اهاالی دیلیندن انشیدیلن و یازیلان سؤیله نیش / بعضاً نجه سؤیله نیشه راست گلنده ان دؤزگون و چوخ دیشیلن اولده یازیلماق.

"... : بیر لغت و سؤزجوگون جمله ایچینده ایشله نسی اؤچون وئرلن مثال و اؤرنک (فا: مثال داده شده در داخل جمله).

--- ۳: اؤست سایی، آچیقلامالاردان سؤنرا، قایناقلار اشاره اندیر "اؤرنک: آوار سؤز ۳۵ جی قایناق داندیر، اگر اوست سایی قیساخطله برابر آیری- سایی ایله گلریسه قایناغین صفحه سینا اشارت اندیر، البته ساییلار

Dd د

د [حرف] تورک عرب الفباسی نین ۱۰جو و تورک لاتین الفباسی نین ۵جی حرفی، بو حرف سس سیز، کۆیلو و تیره- شیم لی حرف ساییلیر (فا: دهمین حرف ترکی آذربایجان).
دا/ده [اک] باخ: اکلر

دباغ dabbağ [آ،ع] دری آشیلایان کیمسه، سپیجی (فا: دباغ).
دباغلیق [آ] دری آشیلاما، حیوان دری لرینی آشیلاما واسطه سیله گؤنه و مثنینه چئویرمه صنعتی (فا: دباغی). tanning
دباق dabaq [آ] قارامال داور و دؤغوزلاردا گؤرسه نن بیر خسته لیک (فا: بیماری برفک).
دباق اولماق [س] دباق خسته لیگی تۇماق "اینک دباق اولدو".
دباقلی [آ] جولفا، دا سیراداغ آدی ۲۴۰.

دبان daban [آ] ۱- یاغین یثره باسان یانی، آیاق آلتینین دال طرفی، آیاق قابی نین آلت بۇ لومو، اؤستو اؤرتولو بیر یثرین گزیلن و آیاقلا باسیلان اؤزو، بیر شئین یثره دایانان ویا آشاغی بۇ لومو، تاوان سؤزونون قارشیتی (فا: پاشنه).
heel ۲- دیرلندیرمه لرده ان آلت درجه. ۳- خالقی ان گئیش و یا یقین بۇ لومو (فا: بنیاد). foundation ۴- تمّل، ایلکه، اساس (فا: قاعده) ۵- دیرمانین اؤست داشینی یوخاری قالدیرماق اؤچون دیرک لردن دؤزه لن بیر نوع قورقو (فا: نوعی جک) {سومرجه 'تابان'، ت، سن، صح 'تابان'؛ کلاسون بو کلمه نی قاینق و ثرمه دن دخیل بیلیر؛ بو کلمه نین تپمک سؤزونه باغلیلیغی آیدیندیر (تپمک دن 'تپن' تابان' دابان: تپمک ایشینی گؤرن ویا تپیلن یثر دئمکدیر)، باخ: تابان}.
دابان آلماق [س] قاچماق، گؤتورولمک "دابان آلدی قاچدی".

دابانا [آ] قاپی کیمی شئیلرین چرچیوه یه گیرن و اوردا اؤتوردوغو و دؤنه بیلدیگی یثر "قاپی نین داباناسی".
دابان یاسا [ظ] باخ: دابان یاسما "دابان یاسا گلدی".
دابان یاساراق [ظ] باخ: دابان یاسما "کیمی ائوه گئیدردی و کیمی ده دابان یاساراق کؤچه یه قاچیردی".

دابان یاسما [آ، ایدمان] ۱- گولشمه اویونوندا بیر فن آدی. ۲- [ظ] سُرعتله قاچاراق، تَلَسِیک "بۇ سؤزو ائشیدرکن دابان یاسما بۇرا گلدی". ۳- آددیم آددیم ایزلرکن "ائشیدرکن اؤنو دابان یاسما ائوه کیمی تعقیب ائتدی" (فا: سریع).

دابان بالیغی [آ] شیرین سولاردا یاشایان بیر نوع قیزمیزی اؤزگچ لی بالیق (فا: نوعی ماهی).

دابانجیق [آ] کیچیک دابان، اینجه دابان (فا: پاشنه کوچک).

دابان چکن [آ] باشماق دابانی چکمه گه یارارلی آلت (فا: پاشنه کش). shoe

دابان دابانا [ظ] تامامیله، بوتونلوکله "دابان دابانا ضد". ۲- آیاق آیاغا "دابان دابانا گتتمک: بیر لیکده گتتمک".

دابان داشی [آ] سونگر داشی، الو آیاق چیرکینی سورتتمک اؤچون اولان داش (فا: سنگ پا). pomice

دابان دؤیمک [س] چوخ گزمک "ایش تاپماق اؤچون چوخ دابان دؤیدو".

دابانسیز [ص] ۱- دابانی اولمایان. ۲- قورخاق، اؤرک سیز.

دابانسیزلاشماق [س] دابانسیز اولماق، قورخاق اولماق.

دابانسیزلیق [آ] دابانسیز اولما وضعیتی.

دابان قیرمادان [ظ] دایانمادان "دابان قیرمادان قاچیردیلار".

دابانلاماق [س] آردینجا دؤشمک (فا: دنبال کردن).

دابانلۇ dabanlu [آ] ۱- بۇطایفام ۱۵جی یۆزیله ده آغ قویونلو بیرلیگینه قاتیلاراق بو حکومتین تشکیلینده نقش لری وارایدی ۲۰۹. ۲- اردبیل، قتیدار، فریدن ده کند آدی.

دابانلی [ص] دابانی اولان، مجازاً آیاقلاری ایتی و گوجلۇ.

دابانلیق [آ] ۱- باشماغین ایچینه قویولان دری ویا آیری جنس پارچا (فا: پاشنه). ۲- خیم، پئی، تیکیتی نین ان آلت بۇ لومو، دمیرو لو آلتلیغی اؤچون قویولان تاختالار (فا: پی).

دابانی چاتلاق [ص] پیستی "دابانی چاتلاق آدم".

دابانی قارا [ص] باخ: قارادابان، اؤغورسوز (فا: شوم).

دابانی قالخیق [ص، دا] گزه ین، بیر یثرده دۇرمايان.

دابانی یازیق [ص] قورخاق، گؤن وئره بیلمه ین کیمسه.

داب dap [اک] معنائی شدت لندیرن اؤن اک "دپ دار".

داخال daxal [آ، دا] قارغیدان و قامیش دان دؤزلمیش

Dd د	آذربايجان تۆركجهسى
دادا گتيرمك [ل] دادلانديرماق. دادا گلكمك [س] دادلى اولماق (فا: خوشمزه شدن). دادا گلكمك (چاتماق / يئتيرمك) [س] كۆمگه گلكم. دادال dadal [ص] دادالان، سۆزن، فرقىنه واران^۷ (فا: مزه سنج) دادال اوغلو [آ] ۱۹م جو يۆزىل ده توركيه توركلرينه منسوب بىر خالق شاعرى نين آدى^{۸۵}. دادامال dadamal [باخ] دادانميش. دادانا ق [ص، دا] دادانميش، اؤيرنميش (فا: عادت كرده). دادانان [ص] بىر شئيه اؤيرنميش كيمسه (فا: عادت كرده). دادانديرماق [ل] دادانماسينا يول آچماق (فا: عادت دادن). دادانديريلماق [بل] دادانديرماق ايشى گؤرولمك. دادانماق dadanmaq [س] بىر شئيدن خوشلانماق و او ايشى گؤرمه گه تكرار تكرار اؤز گتيرمك، بىر شئيه آليشماق، اؤيرشمك (فا: عادت كردن). دادانميش [ص] آليشميش، اؤيرنميش (فا: عادت كرده). دادانيچى [ص] بىر شئيه اؤيرنميش كيمسه (فا: عادت كرده). دادانيق dadaniq [باخ] داداناق. داد اورقانى [آ] ديلين اۆزه رينده اولان و دادى بللى اتمگه خدمت ائدن سينير اوڭلارى (فا: حس چشايى). داداى daday [آ] قايى بويونا عايد يئر آدى (م ۱۶ جى قرن)^{۲۲۵}. دادايزم dadayizm [آ، فر] ساواشا وتوپلومسال دؤزنسيز ليگه قارشى باش قالديرماقدان دوغان بىر صنعت آخيمى. دادا ايسته مك [ل] كۆمك ايسته مك. دادبگ [آ] اوغوز بويوكلريندن بىر آد^{۸۵}. داد دويوسو [آ] داد آلما دويوسو (فا: حس چشايى). داد قازانماق [آ] دادى گلكمك، دادلانماق (فا: خوشمزه شدن). داد وئرمك [ل، ت] «تاتماق»^۱ - لذت وئرمك. ۲- بعضى شئى لرى داداراق پيس داد وئرمك، دادبخماق. داد وئريچى [ص] داد وئرن، دادلانديران، دادگتيرن. دادا ييىداد / دادا ييىداد [ن، فا] هاى كۆي، باغيريش ~ ائله مك. دادا ييلمز [آ] داد بيلمه ين، داد آتلاما يان. دادا ييلمز ليك [آ] داد بيلمز اولما. دادا ييلمه [آ] داد آتلاما قابليتى.	چو لوق "داخا لجا: كيچيك داخال" (فا: نوعى آلاچيق). داخال daxil [آ، ع] ۱- بىر ايشه قارشىما، ايچرى گيرمه. ۲- ايچ، ايچرى، ايچ طرف (فا: ~). داخال [ظ، ع] ايچله ايلگى لى، اؤز لوگونده، طبيعتاً (فا: ~). داخلى / داخله [ص، ع] ايچرى يه عايد اولان (فا: ~). داخلى خسته ليكلر [آ] بدنين ايچرى سينده باش وئرن خسته ليكلر. داخليه [ص] بىر اؤلكه نين ايچرى ايشلرينه مربوط اولانلار، "داخليه ناظر ليگى، ايچ ايشلرى ناظر ليگى" (فا: ~). داخمالا daxmal [آ] داش و پالچيق دان دؤزلديلميش بالاجا، ايلكىن و ابتدائى ائو؛ باخ: دخمه (فا: دخمه). داخماچيق [آ] بالاجا داخما (فا: دخمه كوچك). داخى daxi [ظ] باخ: داها. {ت «تاقى»؛ دده؛ باخ: تاخماق}. دادا dad [آ] ۱- مزه، تورلو يشمك لردن آلينان دويوم؛ يئيلن و ايچيلن شئين آجى ليق، شيرين ليك، تورش لوق، دؤز لوق، شيت ليك و بو جهت لردن حس ائديلن اؤز لليگى و خصوصيتى (فا: مزه). ۲- taste خوشا گلن وضعيت، لذت (فا: نشعه). {ت «تاتيق»؛ سن} دادا۵۱ [آ، فا، شع] باغيرما، هاراي، فرياد، فغان (فا: داد و بيداد). داد آلماق [س] لذت آلماق (فا: لذت بردن). دادا۵۱ [آ] بويوك قارداش، آغا بگ، دليقانلى لارا و بعضا ده ياشلى قادينلار وئرلن بىر آد^{۲۲۶} (فا: داداش). دادا چاتماق (دادا گلكمك) [س] كۆمگه گلكم. دادار (دورماق) dadar [ظ] زورلا و يا ييرقالاناراق آياق اوسته دورماق "ووردولار دادار دوردو". {تاتى و تاتى پاتى كيمي تقليدى بىر كلمه دير و اوشاغى آياق اوسته دورماغا تشويق ائله مك اوچون سؤيله نيپ و معناسى گنئيشله نيپ^۱}. داداش dadas [آ] بويوك قارداشا ويا سايقى اوچون بويوك كيمسه يه وئرلن آد (فا: ~) {دده؛ داغ + داش: عيى داغى قوللانان^۷}. داداش گندى [آ] ياستي كند ده كند آدى. داداش ليق [آ] داداش اولما وضعيتى و مقامى. دادا ق dadac [آ] ۱- ديمه، توخوئما، دادما. ۲- [خ] سلجوقلولا آدينى وئرئش اولان سلجوق بگين باباسى^۷.

Dd د	آذربايجان تورکجه‌سی	۹۹۹	ارک سۆزلۆک	Dd د
داددوز [آ] بیر شئین دادی و دادیمی.	دادلیق، قارا بالیق، یاشیل سازان.			
داددیرماق [اتد] دادماسینا یول آچماق، دادماق ایشینی گۆردورمک، دادینا باخدیرماق (فا:چشاندن). t~ to taste	دادلی سو [آ] ایچیله بیلن سو، شیرین سو.			
دادرس [ص، فا] ۱- کؤمکچی، یاردیم ائدن، یاردیمچی. ۲- یارقى ایشینده بیر مقام آدی (فا:~).	دادلی سی دوزلوسو [آ، مج] سفره ده هر نمته وار.			
دادسال [ص] داد آلما دویوسو ایله ایلگی لی.	دادلیق dadlıq [سن، آ] ۱- دادماق اوچون هر شئی. ۲- تنقلات (فا:تنقلات).			
دادسیز [ص] دادی اولمایان (فا:بیمزه). insipid	دادلی قاپاق [آ، بی] بیر قاپاق نوعو (فا: کدوی استانبولی).			
دادسیز دوزسوز [ظ] چوخ دادسیز.	دادلی لاشدیرماق [ل] داد قازاندیرماق، دادینی آرتیرماق.			
دادسیز لاشدیرماق [ل] دادسیز وضعیتیه گتیرمک (فا:بیمزه کردن).	دادلی لاشدیرماق [ل] داد قازاندیرماق، دادینی آرتیرماق.			
دادسیز لاشماق [س] دادی چاپماق و آزالماق (فا:بیمزه شدن).	دادلی لاشماق [س] داد لی اولماق.			
دادسیز لیق [آ] دادسیز اولما وضعیتیه (فا:بیمزه گی).	دادلی لاندیرماق [ل] داد لی ائتمک (فا:خوشمزه کردن).			
دادفریاد [آ، فا] های کوی، باغیریش "دادفریادئله مک".	دادلی لانماق [س، بل] داد لی اولماق (فا:خوشمزه شدن).			
دادقان [آ] ضیاآباد و اراک-طرخوران دا کند آدی.	دادلیلیق [آ] دادلی شئین حال و اوزل لیگی، دادلی اولما وضعیتیه (فا:حلاوت). sweetness			
دادگاه [آ، فا] محکمه، یارقى ائوی، یارقى لاما یئری (فا:~).	دادلی لیقلا [ظ] کؤنوللو اولاراق، خوشلوقلا.			
دادگستری [آ، فا] یارقى لاما ایشلرینه باخان ناظر لیک، عدلیه ناظر لیگی، یارقى ناظر لیگی (فا:~).	دادلی یوسون [آ، بی] دنیز پیراساسی (فا:سفرس) saxifraga			
دادلاندیرماق [ل] داد وئرمک، داد لی ائتمک.	دادما [آ] داد بیلمه، داد دویوسو، انساندا بش دویودان بیرى:			
دادلانماق [س] داد لی اولماق، داد قازانماق (فا:خوشمزه شدن)	دادالاری بیلمه دویوسو (فا:چشائی). senes of taste			
دادلی، dadlı [ص] ۱- دادی خوش اولان (فا:بامزه). tasty	دادما دویوسو [آ] داد بیلمه دویوسو (فا:ذائقه). tasting			
۲- شکر و اونلا دۆزه لن قنادی شیرینی سی (فا:شیرینی قنادی).	دادماق dadmaq [ل، ت] «تاتیماق»، سن [۱- دادینی آلماق و بیلیمک، بیر شئیدن آزاجیق یشمک ویا ایچمک (فا:چشیدن).			
دادلی ۲ [آ] پیشمیش و رنده لنمیش یئر آلما یا یومورتا زعفرانو آیری شیلر آرتیر یاراق حاضر لانان بیر یشمک (فا:نوعی غذا).	۲ to taste [مج] دویماق، باشادوشمک، آنلاماق.			
دادلی ۳ [آ] زنجان و میانادا کند آدی {۱- بوللوق اولان یئر. ۲- تاتلی شکلینده تاتلارین یاشایش یئری}.	دادمالی [آ] یشمه لی وایچمه لی شئی.			
دادلیجا dadlıca [ظ] ۱- بیر آر داد لی، آر داد لی (فا:خوشمزه). ۲- خوش، گۆزل، یومشاق بیر بیچیمده.	دادی dadı [آ] اوشاق باخیم ایله گۆرولندیر یلمیش قادین.			
دادلی دادلی [ظ، ص] خوشا گنده جک بیر بیچیمده.	دادی آجی [ص] آجی داد لی (فا:تند مزه). pungent			
دادلی دوزلو [ص] خوشا گلن (فا:خوشمزه).	دادیان dadiyan [آ] جوغائتی دا کند آدی.			
دادلی دیل [ص] کؤنول آلیجی سۆز.	دادی اولماق [س] اوشاق باخیجی سی اولماق.			
دادلی دیلی [ص] گۆزل، کؤنول آلیجی قونوشان.	دادی پیس [ص] پیس داد لی (فا:بدمزه). tasting badly			
دادلی سۆز [آ] گۆزه و اۆرگه یاتان صُحبت.	دادیجی dadıcı [آ] بیر شئی دادان کیمسه.			
دادلی سۆزلو [ص] داد لی دیلی، گۆزل دانیشان.	دادیخماق [س] دادی کورلانماق و پیس اولماق (فا:بدمزه شدن)			
دادلی سۇقاییسی [آ، دی] داد لی سۇلاردا یاشایان بیر نوع	دادی داماقدا قالماق [س] لذتلی اولماق، دادی یاددا قالماق.			
	دادی دوزو قالماق (بوزولماق) [س] دادی گنتمک.			
	دادیزدیرماق [اتد] دادیزماسینا یول آچماق، داددیرماق.			

د د	آذربایجان تورکجه سی	۱۰۰۰	ارک سۆزلوگو	د د
دادیزدیر یلماق [بل] دادیزدیر ماسینا یول آپیلماق (فا:فم).	دادیزدیر یلماق [باخا] دادیدیرماق. t- to taste		دار آغاچی [آ] اؤلدورمک اوچون آسیلان آغاچ، باخ دار.	
دادیش [آ] دادما (فا:مزمه).	tasting a little at a time		دار آغاجیندان آسماق [ل] آسراق اؤلدورمک.	
دادیشدیرماق [ائتد] دادیشماق ایشینی گوردورمک.			دار آفاقدا [ظ] چتین وضعیتده "دار آفاقدا کؤمک ائتمک".	
دادیشماق dadışmaq [قا] یومورتا دؤیوشمکده یومورتانین			دار ائتمک [ل] چتین وضعیتده سالماق "ئوی باشینا دار ائتمک".	
برک بوش اولدوغونو بیریرینه دادیزماق.			داراب darab [آ] سراب و سالماس دا کند آدی اوتار و دار	
دادی گئتمک [س] دادی کورلانماق.			سؤزونه باغلاناراق دار یترده دؤزلمیش ائو معناسیندادیر.	
دادیلماق [بل] دادینا باخیلماق. to be tasted			دارابا daraba [آ] ۱- تاختا و آغاجدان دؤزه لن حصار و آرا	
دادیلیق ائتمک [ل] اوشاق باخچی لیغی ایشینه باخماق.			کسمه ۲- تاختادان دؤزلمیش بویوک تاغار (دار سؤزوندن).	
دادی لیق [آ] اوشاق باخچی لیغی نی گورولنمه ایشی.			دارابارا سالماق [ل] چتین لیگه سالماق.	
دادیم dadim [آ] ۱- دادینا باخماق اوچون بیر شئیدن آغیزا			دارابوغماق [ل] بیرینی گؤج دوروما سالاراق اوندان	
آلینان مقدار. ۲- داد آلماق یتتی سی.			یارارلانماق ایسته مک.	
دادیملیق [آ] ۱- بیر شئین دادینا باخماغا یتته جک قدر اولان،			دارا تدریرماق [ائتد] دارا تماق ایشینی گوردورمک.	
(فا: مقدار جهت چشیدن) ۲- [مچ] چوخ آز (فا: یک کمی).			دارا تماق [ل] ۱- دار ائتمک، بیر دلیگی ویا آلانی ییغراق دار	
دادینا باخماق [ل] دادماق (ا: چشیدن).			ائتمک (فا: تنگ کردن). ۲- [ائتد] داراق لاتماق.	
دادینا وارماق [س] دادینی بیلمک، بیر اینجه لیگی دؤیماق.			داراجیق daraciq [آ] چوخ دار (فا: تنگ تنگ).	
دادیندا بوراخماق [ل] آشیریلیغا قاچماق.			داراچ / داراش [ص] چوخ دار "داراچ بیر یول" (فا: تنگ).	
دادینی آلماق [ل] دادینی بیلمک، ذوقونا وارماق.			داراچکمک [ل] دار آغاچ ایله اؤلدورمک (فا: دارزدن) to hang	
دادینی چیخارماق [ل] کئیفینی چیخارماق، لذت آپارماق.			داراچکلمیش [ص] دار آغاچ ایله اؤلدورولموش (فا: مصلوب).	
دارا dar [ص] ۱- گئنیش اولمایان، ائسسیز، بالاجا (فا: تنگ).			دارا دار (داره دار) [ظ، سس تق] گؤجلو کله و سس کوی له.	
narrow ۲- [مچ] یتترسیز، آز "ت" (تار)؛ بو سؤزدن دؤزه لن			دارا دوشمک [س] چتین لیگه دوشمک.	
کلمه لرده سیخیلما، داراشلیق مفهومی وار: دارالماق، دارا تماق،			دارا دیش (دارا تیش) [آ] دارا تماق ایشی ویا بیچیمی.	
داریلماق، داریماق، داریسقال، داراشلیق، باخ: تار.			دارا سالماق [ل] چتین لیگه سالماق، دارا قیسنماق.	
دارا ۲ [آ، ع] ائو، یورد (فا: خانه).			دارا سینجی [آ] اؤرمیه ده کند آدی {دار+ سین+ جی}.	
دارا ۳ [آ] اعدام محکوملارینی آسماق اوچون دیکیلین دیرک			دارا شدیرماق [ل] دارا شاماغینا یول آچماق.	
(فا: چوبه دار) {فا} دار آغاچی آنلامی تورکجه دار و تار			دارا شلیق [آ] سیخییتی لی اورتام، دارلیق، دار یتر (فا: تنگ)	
سؤزوندن توره مه سؤزجو کدور، چونکو دار همان دارالماق			دارا شماق [ل] بیر شئین اؤزه رینه ییغیشماق (فا: یکھوی سر	
ایشینی و بوغازی سیخاراق اؤلدورمک ایشینی آنلاتیر.			چیزی هجوم بردن). {باخ: تارماق، تاراشماق، داراشماق}	
دارا ۴ [آ] خالچا و فرش توخوماق اوچون ایپرله دوزه لن			دارا شیق daraşıq [ص] دار یتر، گئنیش اولمایان (فا: تنگ).	
اریش، قالی نین چیلّه ایپری (فا: دار قالی) {بو مفهوم دارا ۳			داراق daraq [آ] باشی داراماغا، توپراغین داشینی آیرماغا،	
معناسینا دایانیر چونکی قالی نی، دار آغاجیندان آسیللار.			اوت ییغماغا یارایان دیشلی آلت، توخوما آراجی اولان	
داراچی [آ، مت] اؤلچوسو ۹۰° دن کیچیک آچی و زاویه			بیرنوع دیشلی آلت، بالیق سومگو و قوش باشی ککیلی	
(فا: زاویه حاده). acute angle			کیمی شئیلر (فا: شانه) comb {ت: تارغاق، سن، باخ: تارماق}	

Dd د	آذربایجان تورکجه‌سی
داراق واری [ص] داراغا اوخشار، داراغا بنزر. داراق وورماق [ل] داراماق. داراقسناماق [ل] سیخیشدیرماق، چتین لیگه سالماق. داراقتیرمک [ل] ۱- عجله یه گتیرمک، تلسدیرمک. داراگلمک [س] ۱- تلسمک. ۲- مجبور اولماق. دارالادب darulədəb [آ،ع] ادب لندیرمه ائوی، مکتب‌خانا. دارالامان [آ،ع] سیغیناجاق یئر، امان گتیریلجک یئر (فا:~). دارالایتام [آ] یتیم‌لر ائوی (فا:~). دارالبدیهه [آ،ع] گؤزل اینجه صنعت ائوی (فا:~). دارالتماق [ل] ۱- دارا اتمک، دارلاشدیرماق. ۲- [مع] آزالتماق، کیچیلتمک (فا: کم کردن، تنگ کردن). دارالتی [آ] دارکیمی گؤرونمه و اولما. دارالتیجی / دارالدیجی [آ] داراللدان، دارلندن (فا: تنگ کننده) دارالتیلماق [بل] دارا اندیلیمک، دار حالا سالینماق (فا: فم). دارالْخُزْن darülhüzn [آ،ع،شع] غم و کدر ائوی (فا:~). دارالْشَفَا [آ،ع] ساغلیق ائوی، خسته خانا (فا:~). دارالْصفا [آ،ع] تمیز و آرین ائو (فا:~). دارالْعلم [آ،ع] علم اوْجاغی، بیلیم اوْجاغی (فا:~). دارالْفُنُون darulfunun [آ،ع] یوْتیوترسیته، بیل یوْردو (فا:~). دارالما [آ] ۱- دارالماق ایشی. ۲- [دیل ب] گنیش سسلی حرفلرین یانینداکی بعضی سس‌سیز حرفلرین ائتگی سیله دارالشماسی، اؤرنک: "گنیمک" گنیمک، یئنه "ینه". دارالماق daralmaq [س] ۱- دار وضعیته دوشمک، گنیش لیگینی الدن وئرمک، آزالماق، سیخشماق. ۲- سیخیلماق، داریلماق. ۳- زورلاشماق، گؤجلشمک. ۳- ضعیف لشمک. (فا: تنگ شدن) {ت «تاروماق»، سن {. دارالْمَعْلَم [آ] اؤیرنجی لر ائوی (فا:~). دارالی [ص] دارانمیش (فا: شانه شده). دارالیش [آ] دارالماق ایشی ویاییچیمی (فا: ا.م. تنگ شدن). دارام دارام [سس تق] ایکی شتیین بیریرینه دیمه سسی. داراما ماشین [آ] یوئلاری داراماغا یارارلی آراج. داراما daramaq [ل] ۱- داراق چکمک، داراقلا توکلری بیریریندن آیریپ دؤزلتمک (فا: شانه کردن) ۲- اوت و	داراق [آ] سوْمر و هورریلرده کئچی/تکه، برکت و اورمان تانریسی، آیری آدی شانداش و هیتیجه تارکین دیر^{۱۱۱}. داراق آغزی [آ] داراق آغزیندان تۆکولن یون قیریتی لاری. داراق اوتو [آ،بی] داراق اوتوگیلردن، ایکی چنک لی اوتسوو، قورو و داشلی یاماج لاردا بیتن دئلی بیتگی dipsacus داراق اوتوگیلر [آ،بی] بیتیشیک تاج یاپراقلی، ایکی چنک لی بیتگی فامیلی، اؤرنک: داراق اوتو dipsacaceae داراق باتماز [ص] قالین و پیرتلاشیق اولان توک. داراق جیق [آ] کیچیک داراق. داراق چکمک [ل] داراماق. داراقچی [آ] ۱- داراق دؤزلدن ویاساتان کیمسه (فا: شانه ساز). ۲- یون داراییب تمیزله یین (فا: پشم ریس). داراقچی لیق [آ] داراق قاییرما صنعتی، یون داراما صنعتی. داراق داراق [ظ] داراقلار بیچیمینده اولان، یان یانادؤزولموش. داراق دیشی [آ] داراق دیشلری کیمی بیر بویدا اولان. داراقسی [ص] داراغا بنزر. داراقسیز [ص] داراغی اولمایان. داراقلاتماق [اتد] داراق لاما ق ایشینی گؤردورمک. داراقلاما [ل] ۱- توپراق و اکین اوتونو داراقلانچکمک (فا: شانه زدن) ۲- سیغاللاماق، تومارلاماق (فا: قشوو کشیدن). ۳- داراماق (فا: شانه کردن). ۴- گۆل آچماق "پامبوق لار داراقلامیشدیر". ۵- ال لرینی آچاراق یول و قاپینی توتماق و گنچمه یه مانع اولماق "قاپینی داراقلادی". ۶- سلاحا پاترونلو داراق گنچیرمک، یاراغی داراق لاما ق. داراقلانماق [بل] داراقلادارانماق، داراقدان گنچیریلیمک. داراقلی قوش [آ،دی] باخ: توی قوشو. داراقلی [ص] داراغی اولان، باشیندا داراغا بنزر نشانی اولان (فا: شانه دار). داراقلیق [ص] ۱- داراق قاییریلماق اؤچون آیریلیمیش. ۲- داراق دان گنچیریلیمه سی لازم اولان (فا: مناسب شانه). ۳- [دده] داراق سوْموکلری اولان اورقان و بئل. داراقلی لار [آ،دی] سایدام و ژلاتین لی دئیز حیوانلارینی ایچینه آلان صنف (فا: تیره ای از حیوانات دریایی).

Dd د	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۰۰۲	ارک سۆزلوگو	Dd د
	سامانی دیرمیقلای ییغماق، دیرمیقلاماق، ۳-هر یئری آراشدیرماق، تاراماق {تارماق، تاراماق، داغیتماق، آیری آیری ائتمک، ساچلاری داراماق، سن}.		داردیییندن قاچان [ص] هر جور پیس ایشدن چیخان آدم.	
	داران / تاران darana [آ] جولفا دا کند آدی، فریدن ده بخش و ایندیهه فریدن شهرینین یئنی آدی {باخ: دارانا}.		داربایت darbant [آ] اؤرمیه ده کند آدی {۱-تاربازی: تازی بئری: تازی وئردی ۲-یئرلی اهالی نین بیر دئییشی تاربا یورد شکلنده دیر ۲-بیراحتمال ارمنیجه کلمه دیر}.	
	دارانا / تارانا darana [آ] کلئیرده کند آدی {داراماق/تاراماق سؤزونه باغلانیر و یاییلمیش اکین یئرینه اشارتدیر}.		داربالاق [آ] گودوک قادین شالواری، قادین دیزلیگی (فا: تنکه). ladies under-pants	
	دارانتی daranti [آ] داراماق سؤنودا چیخان گرکسیز شئیلر (فا: مواد زاید ناشی از شانه کردن).		داربست darbest [آ،فا] باخ: چاتاق، چاتیق.	
	دارانداس darandas [آ] مرند ده کند آدی {باخ: دارانا}.		داربوغاز [آ،جغرافیا] ۱-قیسیق، قیسلمیش یئر، ایکی دنیز آراسیندا اولان داریول. ۲- [مچ] یاشام سوره سینده اولان چتین دؤنم، توپلومدا گوجلوق اولان دؤنم.	
	دارانق daranc [صح،ت] مئثال شئیلر بیریرینه توخوناراق چیخان سس (فا: صدای بهم خوردن آهن آلات).		داربوکا [آ،ع، آنادولو] بیر نوع دوْمبک.	
	دارانقا [آ] شیرین سؤلاردا یاشایان بیر نوع بالیق، تارانقا.		دارتای dartay [آ] قویودان نفت چکب چیخارماق اؤچون آلت {باخ: دارتماق}.	
	دارانقی darancı [آ،بی] ۱-قوْواق جنسیندن بیر آغاج (فا: نوعی درخت) ۲-آغاجلاردان بوندانمیش بوداق لار، چیرچیری.		دارتایچی / دارتاغایچی dartayçı [آ] دارتای لا قویودان نفت چکب چیخاران ایشچی {باخ: دارتماق}.	
	دارانقیلی {باخ} دانقیلیتی.		دارتای جیلیق [آ] دارتای لا قویودان نفت چکب چیخارما ایشی.	
	دارانماق daranmaq [بل] ۱-باشا داراق چکیلک (فا: شانه شدن). ۲- [س] اؤز باشینی داراماق. ۳-باخ: داراشماق.		دارتای لاماق [س] دارتای لا قویودان نفت چکب چیخارماق.	
	دارانمیش daranmış [ص] داراق لا دارانیلان (فا: شانه شده).		دارتدیرماق [آئند] دارتماق ایشینی گؤردورمک.	
	دارانیس daraniş [آ] دارانماق ایشی ویاییچیمی.		دارتقی dartqı [آ] دارتیلان شئی (فا: ضربه گیر).	
	دارانیق daraniq {باخ} دارانمیش "دارانیق ساچلی قیز".		دارتما [آ] دارتماق ایشی (فا: آسیاب). farinaceous	
	داراوورکلی [ص] یالیز اؤز قازانجی نی گؤز له ین.		دارتماق dartmaq [ل] ۱-اؤیوتمک، اژه رک نارین لاتماق (فا: آسیاب کردن). ۲-بیر شئین آغیر لیغینی چکمک. ۳-بیر شئی یوخاریا دؤغرو چکمک، دارتیب چیخارماق، پمپ ایله چکمک. {ت"دارتماق" سن، دده؛ باخ: تار، تارماق}.	
	داراوورکلی لیک [آ] یالیز اؤز گلیر و قازانجی نی گؤز له مه.		دارتی dartı [آ] ۱-چکی، آغیر لیق، اؤلچو (فا: وزنه) ۲-دارتما- ق ایشی، اؤیوتمه (فا: آسیاب) ۳-چکب آپارما، چکمک ایشی.	
	داراوولماق [س] چتین وضعیت قاباغا گلیمک، دؤزلمز اولماق "زمانه منه دار اولدو".		دارتیجی dartıcı [آ] دارتماق ایشینی گؤرن (فا: آسیاب کننده) دارتی سیز [ص] دارتی سی اولمایان، اؤلچوسوز، دنگه سیز.	
	داراووللو [آ،دیل ب] باخ: دار سسلی حرف.		دارتیش [آ] دارتماق ایشی ویاییچیمی (فا: آسیاب).	
	دارایی darayı [آ،فا] مالی، مالیه ایشلرینه باخان ناظر لیک.		دارتیشدیرماق [بل] هر طرفدن دارتماق و چکیشدیرمک، سؤرقو سؤالا توتماق (فا: کلنجار رفتن).	
	دارایی darayı [آ] قالین اییکدن توخونموش سیخ پارچا "دارایی یورقان اؤزو" (فا: نوعی پارچه) {باخ: داراماق}.			
	داراییش darayış [آ] داراماق ایشی ویاییچیمی، دارانیش.			
	داردره‌سی darderesi [آ] ماکی دا کند آدی.			
	داردودوک [ص] چوخ دار، بدنی اؤلچوسوندن بالاجا.			
	داردوشونجه‌لی [ص] دریندن دوشونمه‌ین، دوشونجه‌سی آز.			

Dd د	آذربایجان تۆرکجه‌سی
دارداوینا [ظ] گۆجلو کله، ان سون آندا. دارداغان dardağan [ص] دارماداغین {باخ: تارماق}. دارداغان آغاجی [آ،بی] نخل جنسیندن بیر آغاج و اونون یئمیشی (فا: هفت بند). milium effusum دارداغان اوئو [آ،بی] بیر بیتگی آدی (فا: نوعی گیاه) {دارتماق سوزوندن آلبینمالیدیر، چونکی بو آغاجین چیری لاری راحتجه گریلب دارتیلاراق سبد توخوماقدا ایشله نیر}. دارداغون [ظ، سن] تارومار. داردان چیخماق [س] چتین لیک و محرومیت دن قورتولماق. داردوشونجه لی لیک [آ] دوشونجه جهتدن چوخ محدود اولما. داردوشون [ص] دوشونجه سی آز اولان. دارسلی حرف [آ، دیل ب] دار اوئلو حرف (ۆ، و، ای، ائی)، دیل اورتاسی سسلی حرف، ائ حرفی بعضا یاریم قاپالی دئییلیر (فا: صائت بسته). norroq vowel دارسیق darsıq [آ] اؤفکه لی، حدتلی. دارغا/ دارقا darğa [آ، سن] ۱- کئشیکچی لرین باشچی سی، شهر بکچی لرینین بؤیوگو (فا: داروغه، کلانتر). ۲- [مج] اؤزونو بؤیوک سایان و یا اؤزونو آیری لارینا وکیل سانان، قۇلدور. magistrate, sheriff {بونو سنگلاخدا ایشله نن تارغاما ق (متفرق ائله مک) سؤزونه باغلاماق اولار و تارغاما ق سؤزو تارماق سؤزوندن دیر، باخ: تارماق، تارغاما ق تارغا، دارغا، دارقا، فارسجادا داروغه شکلنده گئچیدیر}. دارغاباشی [آ] نچه دارغانین باشچی سی. دارغاتیکمک [ل] دارغا تعین ائتمک، حاکیم قویماق. دارغاشاگرد/ دارغاشایید [آ] دارغانین کؤمکچی سی. دارغالی darğalı [آ] اؤرمیه ده کند آدی {قوروجوسو اولان}. دارغالیق darğalıq [آ] ۱- دارغانین ایشی. ۲- بؤیوک لوک و آغالیق ائله ین. ۳- [مج] قۇلدورلوک. دارغان/ دارقان darğan [آ، دا] قیشین سون گونو "دارغاندا یاغماسا خرمنده یاغار"، اوغلان آدی. دارفیگیر لی [باخ] دار دوشونجه لی. دارقالماق darqalmaq [آ] باخ: دارغا. دارقایا darqaya [آ] تفرش ده داغ آدی.	دارتیشدیر یلماق [بل] دارتیشدیرماق ایشی گؤرولمک. دارتیشماق [قا] بیر بیرینین الینی توتوب اویان بویانا چکمک، تارتیشماق، سوپوروشمک، چاریشماق (فا: کلنچار رفتن). دارتیلماق [بل] ۱- اویودولمک (فا: آسیاب شدن). ۲- آغیر لیغی چکیلک و اؤلچولمک. ۳- گریلمک (فا: کشیده شدن). دارتیلیمیش [آ] دارتیلی، چکی لنمیش. دارتیلی dartılı [ص] دارتیلیمیش، اؤلچولو، دنگه لی، چکی لنمیش (فا: آسیاب شده، وزن شده). دارتیلیش [آ] دارتیلماق ایشی ویا بیچیمی. دارتیم dartım [آ] گرگین لیک درجه سی، گریلمه درجه سی "سیملرین دارتیمی نی اؤلچمک" (فا: میزان کشیدگی). دارتیملی [ص] دارتیمی اولان. دارتینچ dartınc [ص] باخ: دارتیم. دارتینماق dartınmaq [س] اؤزونو بیر شئیه دؤغرو چکمک، اورتادان چیخماغا چالیشماق (فا: خودرا به طرفی کشیدن). دارجا/ دارجیق [ص] چوخ دار. دارجای [آ] قارقار چایینا تۆکولن بیر چای آدی^{۲۴۰}. دارچکن [آ] خالچا توخوماق اوچون چکیلن اریش ایپیری، فرش داری دوزلدن. دارچی [آ] دارآغاجی قۇران ویا دار آغاجینا آسان کیمسه. دارچین darçın [آ، بی] ۱- دفته گیللردن بیر آغاج، قۇخولو و یاغلی قاییق لی بیر آغاج cinnamomum. lau ۲- دارچین آغاجیندان آلتان قارا و توز شکلنده ادویه (فا: ~) {فا} دارچین، ین تئل تئل و تارتار اولماسی اوچون تار سؤز ایله ایلگی لی اولمالیدیر}. دارچین توهیی [آ] قیزارمیش اۇنا دارچین جویز ازمه سی آرتیراراق دوزه لن بیر شیرین یئمک. دارچین جای [آ] دارچین قاتیلیمیش چای. دارچین لی [ص] ایچینده دارچینی اولان. دارچینی [ص] دارچین رنگینده اۇلان "دارچینی پارچا". دارخط [آ] دار دمیر یول، دار یول. داردا قالماق [س] چتین لیگه دؤشمک، دارا دؤشمک. داردار [دا، ظ] بالاجا اۇشاغین ایلک یثریشی طرزی.

Dd د	آذربایجان تۆرکجه سی
دارماداغینیق [آ] دارماداغین اولموش. دارمادومان [ص] قارماقاریشیق "اولماق، ~ ائتمک". دارنودارنو [آ] خیابو دا داغ آدی {باخ: دارانا}. دارواداغ [آ] گده بگ ده داغ آدی (۱۷۵۶) ۲۴. داروینیجی لیک [آ] باخ: داروینیزم. داروینیزم darvinizm [آ، آ] ینگیلیز بیلگینی آدیندان [جانلی طبیعت و دوغانین تاریخی انکشافی و گلیشمه سی حاققیندا اولان بیر نظریه و وارسایم، بو وارسایما گۆره بوتون حیوان نوعلاری و بیتگی اورقانیزم لری طبیعی سئچمه یول ایله عمله گلیب و هر جانلی بسیط اورقانیزمالاردان تۆره نیب. داروینیست / داروینیجی [آ] داروینیزم طرفداری. داره / داری [آ] اؤرمیه (-سینجی)، بوکان (-گرد له) داکند آدی. سایینقالا داداغ آدی {داری سؤزونه باغلیدیر: اکین یئری}. داری dari [آ، بی] بوغداگیلردن، بوغدا یا بنزر و دانالاری بیر آرز یومورو، قورواقلیغا دایاناقلی، بیر ایللیک تاخیل بیتگی سی و اونون دنی، باخ: آغ داری (فا: ارزن). panicum. millet {ت: توخوم، سن «تاریغ» بو کلمه تارماق تاریماق: (اکین اکمک) سؤزوندن آلینیشدیر، اصلینده بوتون اکین توخومونا دئییلیردی و معناسی گئنیشله نهرک علاج اوچون اولان بیتگی لر ایشله نیب و داوا و دارو سؤزلرینین کؤکودور؛ درمان / داری + مان سؤزونون کؤکو بو کلمه دن اؤزاق اولمالایدیر}. داری [آ] ۱- گنبده کند آدی ۲- انسان آدی: ~ الپ، بگ، داریاپراق (لی) [ص] اتن سیز یاپراغی اولان بیتگی لر. داریاوتو [آ، بی] داشلی یاماجلاردا بیتن بیر ایل لیک بالاجا اوتسوو بیتگی. دارینای [خ] چنگیز خاقان دؤنمی کارایت بگ لریندن. داریتماق [باخ] داریتماق / داریتلما. داری چورگی [آ] داری دان دۆزه لن بیر نوع چورک. داریخدیрмаق [ل] تنگه گتیرمک، بیخدیрмаق، بنزیکدیرمک، اورگینی سیخماق، (فا: به ستوه آوردن). داریخدیریجی [ص] جان سیخی جی، اورک سیخان، چوخ مارات لاندیران (فا: دلتنگ کئنده). heavy-hearted	دارقورساق (لی) [ص] دؤزوم سوز، تنز اؤزوندن چیخان. دارقورساقلیق [آ] دؤزوم سوز لوک، تنز اؤزوندن چیخما. دارقیشلاق [آ] کبودر آهنگ ده کند آدی. دارقین / دارغین darqin [ص] ۱- کؤسگون و داریلیمیش اولان، قیزمیش و غضبلی. ۲- سو یوق و ایلگی سیز (فا: پریشان). ۳- انسان آدی: دارقینای، دارقونای {دار+قین}. دارقین لاشماق [س] دارقین بیر وضعیت گلمک. دارقین لیق [آ] دارقین اولما وضعیت، کؤسگون لوک. دارکسیلمک / دار گلمک [س] دار اولماق، چتین وضعیت قاباغ گلمک، دؤزلمز اولماق "زمانه منه دار کسیدلی". دار گلیرلی [ص] گئچیم سیخیتی سی چکن. دار گۆرولشو [ص] آنلایش گۆستره ین. دار گۆز [آ] گۆز گۆتورمه ین، پاخیل (فا: حسود). jealousy دار گۆز لوک / دار گۆز لوک [آ] پاخیل لیق، خسیس لیک، گۆزو گۆتورمه مز لیک، (فا: تنگ نظری، حسادت). دار لاتماق darlatmaq [ل] دارلاشدیرماق (فا: تنگ کردن). دارلاشدیرماق [ل] دار وضعیت گتیرمک، دارا لاتماق. دارلاشدیریلماق [ل] داها دار اندیلیمک، گئنیش لیگی و اتنی آزالدیلماق (فا: فم تنگ کردن). دارلاشماق [س] دار وضعیت گلمک، دارالماق (فا: تنگ شدن). دارلی غزین darlı gözneyn [آ] مراواته ده کند آدی. دارلیغا دؤشمک [س] سیخیتی یا دؤشمک. دارلیق [آ، سن] ۱- دار اولما وضعیت (فا: تنگی) narrowness ۲- گئچیم زور لوغو، گئچیم سیخیتی سی، چتین لیک. دارلیق چکمک [س] سیخیتی چکمک. دارما دومان [ص] قارما قاریشیق. دارماجال darmacal [ظ] چوخ تله سیک، ایشین قیزقین اولان وضعیت اینده (فا: با عجله). {دار+مجال}. دارماداغین ائلمک [ل] داغیتماق، آرادان آپارماق. دارماداغین اولماق [س] داغیلماق. دارماداغین / دارماداغون [ص] چوخ داغینیق و قاریشیق، تارومار، آلت اؤست اولما (فا: تارومار). routed {باخ: تار}. دارماداغینلیق [آ] دارما داغین اولما دؤرومو.

د د	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۰۰۵	ارک سۆزلۆک	د د
	داريخدير ييجي ليق [آ] داريخدير ييجي اولما وضعيتي.		ييتگي سيز يئر، چيلپاق. {ت، سن «تاز»، دده، باخ: تاس}.	
	داريخسينماق [س] darixsinmaq [س] داريخميش كي مي گؤرو- نمک، بير قدر داريخماق (فا: اظهار دلتنگي کردن).		داز daz [آ] آغ قالا دا کند آدى.	
	داريخمالماق [آ] darixmalmag (فا: تلواسه). struggle		دازارا دازار [ظ] چوخ تلسيك حالدا "دازارادازار گئديردي".	
	داريخماق [س] سيخيلماق، بيخماق، بئزمک (فا: دلتنگ شدن).		دازلاق dazalaq [باخ] داز.	
	{ت «تاروماق»؛ سن «تاريقماق، داريلماق»، باخ: تارماق}.		دازباش [ص] باشي توکسوز اولان.	
	داري دارينا [ظ] گوجلوک له، اوج اوجا.		دازلاشديرماق [ل] دازحالا سالماق.	
	داري داغ [آ] جو لفا و جبرائيل، دا داغ آدى ۲۰.		دازلاشماق [باخ] دازلانماق.	
	داري سيمه [آ] اوشاقلارچا اوينانان بير اوپون آدى، اوخونان شعر اؤرنگي "ييز داري ني سپهريک سپهريک..."		دازلاشميش [ص] باشي نين توکو توکو لموش.	
	داريسقال [ص] ۱-چوخ دار، ائن سيز، داريشليق يئر و حال (فا: تنگ). ۲-دار دوشونجه لي (فا: تنگ نظر).		دازلاق dazlaq [ص] [دازباش، توکو توکو لموش (فا: سرتاس)].	
	داريسقال لاشديرماق [ل] داريسقال حالا سالماق.		دازلاق لاشماق dazlaşmaq [س] [باشين توکو توکو لمک.	
	داريسقال لاشديريلماق [بل] داريسقال حالا سالينماق.		دازلاق ليق [آ] دازلاق اولما وضعيتي.	
	داريسقال لاشماق [س] داريسقال اولماق.		دازلاماق [ل] گؤچ يينمک، چتين يينمک "دازلان دازا دوشر، کل باشلي قيزا دوشر" ۲.	
	داريسقال ليق [آ] چوخ دار اولما (فا: تنگي). narrowness		دازلانماق dazlanmamaq [آ] دازلانماق ايشي.	
	داريشماق [باخ] darışmaq [باخ] داراشماق.		دازلانماق [س] ۱-داز اولماق، باشي نين توکو توکولمک (فا: تاس شدن). ۲-ييتگي سيز اولماق (فا: باير شدن).	
	داريشيق [ص] darışiq [ص] دار، گئنيش اولمايان، داراشيق.		دازليق dazliq [آ] داز اولما وضعيتي، کئچل ليک (فا: کچلي). baldness	
	داريک [آ] ماكي دا کند آدى {داري+ک}.		دازي dazi [آ، بي] اؤتسوو کؤلسوو بير ييتگي، بوي اؤتو.	
	داريلتماق [ل] darılتماق [ل] داريلماسينا سبب اولماق، داريتماق.		داستان dastan [آ، فا] شفاهي خالق ادبياتيندا اؤزون قهرمانليق و عاشقانه ناغيل و اثرلر (فا: ~). story	
	داريلقان [ص] چوخ سيخيلان و داريلان کيمسه. آليقن، نازلي، داريلقان ليق [آ] چوخ سيخيليب داريلما وضعيتي.		داستان آچماق [ل] بيرشي دن سؤز آچماق. ۲-روايت ائتمک.	
	داريلما [آ] اورگي سيخيلما (فا: تکلر). being offended		داستان اولماق [س] معروف اولماق.	
	داريلماجا [آ، ظ] سيخيستي (فا: تکلر). being offended		داستانچي dastançı [س] داستان سؤيله ين، ناغيلچي.	
	داريلماق [س] ۱-سيخيلماق ۲-قيزماق {سن: باخ: تارماق} داريلميش [ص] اورگي سيخيلميش.		داس داراجيق [ص] چوخ دار.	
	داريماق [ل] darımaq [ل] ۱-داريشماق. ۲-داغيتماق، بيرتماق. {باخ: تارماق} تاريخماق}.		داسکين daskin [آ] آج ده کند آدى {داز+اکين}.	
	دارين قوچ darinquc [باخ] ديرمي.		داش [آ] ۱-دوغانين مختلف ماده لر يين بيرکيميش پارچالاري، قايا پارچاسي. ۲-سوم حالدا اولان بير سيرا شئي لر اوچون سؤيله نير "ترهزي داشي، لودو داشي" (فا: سنگ). ۲ stone - [مج] برک، رحميسيز "اورگي داشدير".	
	داريول [آ] دار گئنيچ (فا: دهليز). vestibule		۳- [اک] اورتاقليق ييلديرين بير اک: آلامداش، يولداش.	
	داري يارماسي [آ] داري دان دؤزه لن يارما.		{ت «تاش»، سن: ۱-قايا پارچاسي. ۲-ائشيك، ديشاري. ۳- اورتاق ليق اكي؛ بو کلمه هر اوچ معنا دا چوخ اسکيده	
	داز [ص] ۱-باشي توکسوز، دازلاق، باشينين توکو توکو لموش (فا: کچل). bald-head ۲-اوت سؤز و			

د د	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۰۰۶	ارک سۆزلۆک	د د
	ایشلەنن بیر کلمە اولاراق چوخلو کلمە لرین کؤکودور:		داشاگیرن [آ] جمعیت دن قاچیب گیزلەنن آدام حاققیندا.	
۱-داشلاماق، داشلاشماق، داشلانماق (داشا دؤنمک)،			داش امن <i>naşəmən</i> [آ،دی] داش امن گیللردن، سودا یاشایان	
داشیل، داشقورای. ۲-دیش، دیشلاماق، داشماق (دیشاری			، چوخ ایلکل وُجود لو و اُمورقالی حیوان <i>petromyzon</i>	
تؤکولمک)، داشلانماق (سیچرماق)، داشیماق (دیشاری			داش امن گیللر [آ،دی] داش امن لری ایچینه آلان، یوْوارلاق	
آپارماق)، داشیت، داشقا تاشیقا. ۳-یولداش، آدداش}.			آغیز لی، اومورقالی حیوانلار سوْیو(فا:تیره ای از حیوانات).	
داش... [آ] آذربایجاندا تقریباً بوتون شهرلرده تک ویا			داشان <i>daşan</i> [آ] داشمیش، دیشا وُرموش، جوشقون ^۷ .	
ترکیبی حالدا یئر آدی اولاراق یشلەنیر، باخ:یئر آدلاری.			داشان قالا [آ] پیرانشهر دا داغ آدی.	
داش آتان [آ] اسکی چاغلاردا ساواش لاردا سلاح کیمی			داش اوجاغی [آ] داش چیخاریلان یئر، داش معدنی.	
ایشلەنیلن و داش آتماغا یاریان آراج (فا:فلاخن). <i>sling</i>			داش اؤرک (لی) [ص] سرت، رحم سیز (فا:بیرحم). <i>cruel</i>	
داش آتان ۲ [آ] مراغا و بوستان آباد دا کند آدی.			داش اؤرکلی لیک [آ] رحم سیز لیک (فا:قساوت). <i>cruelty</i>	
داش آتماق [س] سؤز آتماق، ساتاشماق، مانع یاراتماق "ایشین			داش اوستوندن داش قویماق [ل] یئر کؤک ایله ییخماق.	
قاباغینا داش آتدی" ۲-سوْناچاتدیرماق "دییینه داش آتدی".			داش اوینادان [آ] داشلارلا آغیر و گؤزل حرکت ائدن	
داش آتیب باشینی توتماق [ل] دانماق، بوینونا آلماق.			کیمسه "داش اوینادان پهلوان".	
داش آتیجی [آ] داش آتما ایدمانی.			داشایاق <i>daşayaq</i> [خ] تاش+آیاق، تۆرکملرین، تکه و	
داش آراباسی [آ،خ] آبتال، سرسم.			توختامیش اویماقلاری اوْلوبالاریندان ^۷ .	
داش آرمودو [آ] یومرو و چوخ داواملی بیر آرمود نوعو.			داش ایلیگی [آ] داشلارین یاپراقلار شکیلنده آیریلماسینی	
داش آسیلماق [س] گنج قاینماق و گنج قیزماق آنلامیندا بیر			ساغلايان آرا قاتمان و لایه.	
سؤز "قازاندا داش آسیيسان: بس نییه حاضر اولمور؟".			داش بۇجگی [آ،دی] قابیغی قاتیر مونجوغونا بنزر بیر یوموشا-	
داش باسماق [س] داشلاماق.			قبحا. <i>cypraea</i>	
داش اپیگی [آ،بی] داشلار آراسی بیتن بوْز رنگلی اوتسوویتیگی.			داش بادامی [آ،بی] قابیغی برک بیر بادام توْرو.	
داش اچکمک [س] ایتیتمک، داشلا ایتی له مک.			داش باسیم/باسماسی [آ] داش چاپی، داشلا باسیلان (فا:	
داش اخور [ص] داشلیق، چانقیلی یئر (فا:سنگلاخ).			چاپ سنگی). <i>lithography</i>	
داش ادؤنمک [س] اؤره گی سرت لشمک.			داش باش <i>daşbaş</i> [ص، مع] بیرینه یونگول اعتراض اوْچون	
داش ادؤیمه [آ] داشلا اویناتیلان اوشاق اوْیونو.			دئییلین سؤز "داش باش بونه ایش ایدی گوردون".	
داش ادؤین قوشو [آ،دی] داش دؤین قوشو.			داش باش ائله مک [ل] ۱-غیر قانونی ایشلرله بیر شئی اله	
داشار <i>daşar</i> [آ] داشمیش، جوشقون، آتشی ^۷ .			گتیرمک. ۲-بیر ایشی باشدان سوْما حالدا گؤرمک.	
داشار سو [آ] قزوین ده داغ آدی.			داش بالیغی [آ،دی] سیرتی توتقون بۆزرنگینده، قالین	
داشاق <i>daşaq</i> [آ] ارکک لیک بئزی (وزی) (فا:خایه).			دری لی، پولجوقلو، گؤزلرینین دال طرفی داش کیمی	
testicle {ت} «تاشاق»؛ داش سؤزوندن آلینیب بو اعتبارلا			اولان بیر بالیق نوعو، ایشکینه بالیغی. <i>sebastodes</i>	
کی داش کیمی دیشاری چیخمیش و ساللانان شئیە دئییلیر ^۸ }. داشاقلی [ص] ۱-داشاقلی اولان. ۲- [مع] قورخماز.			داش بورد <i>daşbord</i> [آ] ماشینین قاباق طرفینده اولان قوْتو	
داشاگتیمک [س] دوْمینو اوْیونوندا یتردن علاوه تازا داش			کیمی یئر (فا:~). <i>dashboard</i>	
گؤتورمک "بئش دفة داشا گتیمک".			داش بؤینو [آ] غربی مشکینده آیواتلو بوْیونون یایلاق یثری.	
			داش بیلمنی [آ،یثر] داشلارین اؤزل لیک لرینی اینجه لهین	

Dd د	آذربایجان تۆرکجه سی
هئچه قۇرتارما حالتی. داش داشییان [آ] داش داشیما ماشینی، داش آپاران . داشدان گنجیمک [س] تأثیر لی اولماق "بۇبلگه داشدان گئچر". داشدان یومشاق [ص،مج] یئشیله ییلن یومشاق هر شئی. داش دین [آ] داش دلمک اوچون آراج. داش دوز [آ] داشلیق اولان دوز. داش دوغراما [آ] داش کسمه، داشلاری بللی بیر اؤلچویه سالما ایشی (فا: سنگتراشی). stonecutting داش دوغرایان [باخ] داش قیران، داش کسن. داش دولقو [آ] داش ایله دوزلمیش سد ویا دووار. داش دووار [آ] داشدان هورولموش دووار. داش دیبی جای [آ] باخ: پارس آباد (موغان). داش دیرماق [ل، ت] «توشقورماق» داشماسینا یول آچماق (فا: سرریز نمودن). داش دیریماق [یل] داشدیرماق ایشی گورولمک. داش رالی / داش رالی [آ] اوزگه، یابانچی، دیشاریدان^۷. داش ریق [ص] قوربتچی، سفره گئدن، دیشاریدان^۷. داش ساپلاچی [ص] داشلاری بیر بیرینه باغلاماق اوچون اولان وسیله (میل، اوخ) rock bolting داش ساریماسی [آ،بی] یاپراقلاری سوغان یثرینه ایشلنن بیر سوغان نوعو (فا: گیاهی) allium scarodoprasum داش سیز [ص] داشی اولمایان. داش شاق [باخ] داشاق. داشقا [آ] ال آراباسی ویا آت ایله سورولن آرابا(فا: درشکه) phaeton «داش/داشیماق سوزو و "قا" اکیله دوزه لیب، اوزنک اوچون: قاشقا، یورقا، قارقا، مارقا». داش قاجی [ص] داشقا سورن (فا: درشکه چی). carter داش قارو [آ] ائشیک، دیشاری، تاشرا^۷. داش قاش [آ] دیر لی داشلار و جواهرات. داش قاشلی [ص] دیر لی داشلارلا بزه تیلیمیش. داش قالاسی [آ] ضحاک قالاسی آدیلا تانیناراق عجیشتر شهرینین یاخینیندا یئر آلییدیر. داش قلاق [آ] بیرینی جزالاندیرماق اوچون داشلا وورما	اوزمان (فا: سنگ شناس). petrologist داش بیلیمی [یئر ب] داشلارلا ایلگی لی بیلیم، داشلاری آراشدیران بیلیم (فا: سنگ شناسی). petrology داش بینا [آ] داشدان دوزلمیش بینا. داش پارچاسی [آ] بویوک داش (فا: سنگ پاره). boulder داش پاموق (پامبیغی) [آ] یانماز داش، (فا: پنبه نسوز، آزیست). داش تاپینچی لیک [آ] داشا تاپینما، داشلار تاپینما و پرستش ائتمه (فا: سنگ پرستی). litholatri داش تهره زی [آ] تهره زی و داشلاری، چکی لوازیماتی. داش توپراق [آ] داشی چوخ اولان توپراق و اکین یثری. داش تووزو [آ] داشدان دوزلمیش پودر کیمی ماده. داش تولک [آ] ۱-۱۱ له اؤیره دیلمه سی چتین اولان قیرقی. ۲- قوشقویا گئتمه ین آت. ۳- [مج] اوزلو، سیرتیق. داش جاتلاسا [ظ] ایشین زورلو اولدوغونا اشاره دیر. داش چاغی [آ] داشدان یارقاق دوزلدیلن چاغ، کالکولیتیک، پاخیر دئوری اؤنجه سی، داش دؤنمی (فا: صر سنگ). داشچی [آ] داش یونانو ساتان (فا: حجار). stonecutter داشچیل [آ] ۱- داشی آتدیران، داش کیمی. ۲- داشلی توپراقلاردا و قایالاردا یئتیشن بیتگی لره وئرلن آد. داشچیلیق [آ] داشچی نین ایشی، داش یونماو ساتما صنعتی. داش حمام [آ] باخ: سنجد (کیوی). داش خیناسی [آ،بی] داشلارین اؤزهرینده خال خال بیتن و خینا کیمی رنگ ورنن بیر یوسون نوعوندان بیتگی . داش دوشمی [آ] داش دؤشمه، داشدان دوزلمیش خیابان و یایالیق (فا: سنگ فرش). connlestone داش دؤنمی (دئوری) [آ] باخ: داش چاغی. داش دؤیر [آ] چوخ دواملی و یاخشی ایشله نه ییلن آراجا دئیلیر "بو بورقو چوخ داش دؤیر بیر آراجدی". داش دؤین [آ] داش قیران، داش سیندیران. مُحکم. داش دؤین قوشو [آ] سترچه لردن اوزون قویروقلو کیچیک قوش داش داراغی [آ] داش اوچون ایشلنن بیر دمیر داراق. داش داش اوستده قالماق [س] تامامیله داغیلماق. داش داشا [ظ] شاهمات اوینوندا و بوجور اوینلاردا هئچ

Dd د	آذربايجان تۆركجه سي
دەش کەلم [آ،بی] بىر کەلم نۇعۇ، باخ: کەلم. دەش کەلم آتشی [آ] دۇغرانمىش دەش کەلم لەپىشىرىلن آش نۇعۇ. دەش کەلم بورانى سی [آ] دۇغرانمىش دەش کەلم، سۇغان، لەپ، ات و بامادوردان حاضەرلانا بىر يىتمک (فا: بورانى کەلم قمرى). دەشکەند [آ] ۱- تاشکەند، تۆرکۆستاندا يىنکەند شەهرىن سۇنرا- کى آدى ۲. ۲- اهر دە دەشکەندى شەکلەندە کەند آدى. دەش گۆرە [آ] دەش يۇۋارى، داشدان اولان يۇمرو هر شى. دەش كىمى [آ] چۇخ ساغلام، چۇخ برک. دەش گۆردىشى [آ] دەش كرىچ دۇۋارلاردا، هۇرولن داش و كرىچ لر آراسىندا اولان مسافە. دەش گۆلۈ [آ،بی] داشلىق يئر لردە يىتن بىر يىتگى، قايناتماسى اىچىلەرک بئل دىسكى اۆچون يارارلى سانىلير ۳. دەش گۆبەلگى [آ،بی] بىر نۇع گۆبە لک (فا: نۇعى قارچ). دەش لاتماق [آئەد] داش آتدىرماق. داشا باسدیرماق. دەشلاشما [آ] ۱- بىر يىرىنە داش آتما (فا: سىنگ پىرانی). ۲- داشا دۆنمە (فا: تەخىر). petrification دەشلاشماق [س] ۱- داش كىمى اولماق، برکىمک، داشا دۆنمک. ۲- بىر يىرىنە داش آتیب وۇرماق. {باخ: داش}. دەشلاشمىش [ص] داشا دۆنموش (فا: مەخىر). petrified دەشلاشمىش قالىقلار [آ] فۇسئل لشمىش شئىلر. دەشلاما [آ] ۱- داشلاماق ایشى (فا: سىنگباران) ۲- جزا اۆچون يىرىنى داشلا وۇرما، داش قالاق ائتمە، مەكەدە شىطانا داش- آتما (فا: سىنگسار) stoning دەشلاماق [ل] ۱- داش ایلە وورماق (فا: سىنگسار كۆردن، رجم). ۲- داش دۆشەمک (فا: سىنگ چىنى كۆردن). ۳- داش ایلە سۆرتەرک پارلاتماق {سن، باخ: داش}. دەشلەندىرماق [ل، باخ: داش] ۲ بىر آخىجى مادەنى اۇجا لىقدان يئرە تۆكەرک سىپىلمەسىنە سبب اولماق (فا: پاشاندن). دەشلەنماق [بل] ۱- داش ایلە وۇرولماق، داشا باسىلماق، داش ياغدىرلىماق (فا: سىنگسارشدن) ۲- [س] آخار بىرشى قاينايارق ويا اوتون اىچىنە بىرشى دۆشەرک دامجى- لارى آتلىپ آيرى يئرە تۆكولمک (فا: پاشاندەشدن) دەشلى [ص] ۱- داشى اولان، اىچىندە داش پارچالارى	اۋسۇلو (فا: سىنگسار). دەش قالاق ائتمک [ل] بىر سۇچلۇنوداشلا يارق جزالاندیرماق. دەشقان [آ] داشان، جۇشان، اۋىغور يازىتلاریندا بىر بگ آدى ۷. دەش قىلبى [باخ] داش اۆرکلى. دەشقۇراي [آ] داشدان دۆزمە دۇۋار، داش دۆزمە سى، سىمان سىز هۇرولن داش دۇۋار (فا: سىنگرىز). دەش قۇم [باخ] قۇم داشى. دەش قۇۋونۇ [آ] ياستى شەکلەندە اولان بىر قۇۋون نۇعۇ. دەشقى [آ] ۱- داشمىش ۲- چاۋدۇر اۋىماغى بگ لریندن ۷. دەش قىران [آ] داشلارى قىران كىمسە ويا آراج. دەش قىران اۋتۇ [آ،بی] داش قىران اۋتۇگىللردن، داشلار آراسىندا يىتتىش، بعضى نۇغلارى بىزک يىتگى سى اولارق بىر اۋتۇسۇ يىتگى: معدن كۇمور. saxifraga. sax دەش قىران اۋتۇگىللر [آ،بی] داش قىران گىللردن، آيرى تاج ياپراقلى، اىكى چىنک لى بىر يىتگى سۇيۇ، اۋرنک: داش- قىران اۋتۇ، اۋرتانجا (فا: تىرە اۋرتانجه). saxifragaceae دەش قىران جىچگى [آ،بی] داش قىران گىللردن ۲۵۰۰m يۈكسک لىكەن اۋجا قايالاردا يىتتىش بىر چىچک (فا: نۇعى گىاه). leontopodium alpinum دەشقىن [آ،سن] طغیان ائتمىش، جوشقۇن، گۈجلۈ (فا: بجوش آمده). {، باخ: داش}. دەشقىن ۲ [آ] دۆکتور داشقىن ش ۱۳۲۴ دە اۋجان بۇلگە سىندە آتادان اولوب و تورک کولتورو ساحەسىندە اوزمان كىمى تانىنىر، اثر لریندن: سۇزلۈک، کەند گلىنى، يازىشمالار و دەشقىن / داشقىن [آ] انسان آدى: ~الپ، ~اى، ~باى/بگ، ~ار. دەشقىنجا [ص، ظ] داشقىن اولارق، آشىرى بىر بىچىمدە.. دەشقىنلىق [آ] داشقىن اولما وضعىتى، آشىرى لىق. دەش کۇمور (و) [آ] اىچىندە ۷۵-۹۴٪ کرین و اولان داش نۇعۇ، معدن کۇمورو (فا: زغال سىنگ). coal دەش کىسک [آ] داش و برکىمىش توپراق پارچالارى. دەش کىسەن [آ] داش يۇنان، داشلارى بللى بىچىم و شەکلە سالان (فا: سىنگ تراش). stonecutter دەش گىسن [آ] جەمهورى آذربايجاندا بىر رايون آدى؛ باخ: ابهر.

Dd د	آذربايجان تۆركجهسى
داشناق لار lar daşnaq [آ] روس وغرب امپرياليست لرى نين قيشقيرتديغى بير تروىستى جريان ساييلير، بۇ جريان پۈتۈن غرب فاشيست قروپلارلىرى نين تۆركلر نى عليه اينه بير لىشديگى نقطه دير، داشناق لار ۲۰ جى يۈزىل نى اوللرى نده مسلمان لار دان و اۋز لىككە توركلردن ۲،۵ مىليون نفر قتل اندىلر و يالنىز اۋرميه سالماس و غربى آذربايجاندا ۱۶۰۰۰۰ نفر تۆرك مسلمان نى اۋلومونه باعث اولوبلار و ايكىنجى دۇنيا ساواشىندا يوزمىن نفر دن چوخو هيتلر و فاشيست لرە قارشى قاراق اولار نى يوزمىنفر مو آلتىندا يهودىلر اۋلدورمگه و سويلار نى تمىز له مگه چاليشىلار، بۇنلار پۈتۈن ائرمىستان قونشولار نى توپراق وارلىق لار نى گۈز تىكەرك اولار ي آرادان آپارماغا و اولار ا ضرر وئرمه گه چاليشىلار، بوللار نى اۋزوندن بير زامانلار اكثريتى مسلمان اولان اير اوان شهربى نده و ائرمىستان نى چوخلو آيرى شهر و كندلرى نده ايندى مسلمان انسان قالمىر و حتى بير جامع مسجدى ده يوخدور حال بو كى مسلمان قونشو اۋلكه لردە ائرمىستان دان چوخ، كىلىسه واردىر و ان اىى شكىلدە قورونوللار، سۇن زامانلاردا داشناقچى لار، روس و غرب-آرياجىلار نى قيشقيرتما سىلا چوخلو مسلمان توركون اۋلومونه و سورگون اولماسىنا سبب اولوبلار و آسالا كىمى تئروىستى دسته لر، تۆرك سياستچى و بىلگىن لرى نى اۋلومونه باعث اولوبلار، و اشاره اولدوغو كىمى بيرىنجى دۇنيا ساواشىندا روس و باتى لىلار نى تعليماتى ايله بۇيوك مقداردا مسلمان نى اۋلومونه باعث اولوبلار و البته بو ساواشلاردا بو مقدار نى اوندان بيرىندن آزى روس كۆمك-چى سى داشناغىن آرادان گندمه سىنى علم ائندەرك اىسته بير لرتوركلرى سۇي قىرىمچى گوسترسىنلر، البته بو ناحاقلىق-لار نى بۇيوك بۇلومو غربى كرستىيان كلوبلار و شۇئنىست-لر نى تبلىغاتى نتيجه سىنده دير و باتى چىلار و روسچولار بو يانلىش تبلىغاتلا و بو وسيله ايله اۋز لرى نى اعتبار آختاراراق تئرو و ايشغالچى ليغا ال آتيلار تا بلكه خاج دۇنىمى نى دوامى نى سوردورسونلر و انسانلار ائيله سۇيله سىنلر كى فقط بير تىجى باتىچىلار كۇتو دئىل لر بلكه او بىرى	اولان. ۲-داس دۇشنىمىش يئر، داشلا اۋرتولموش يئر. داشلى بورۇن daşlıburun [آ] گنبدشهرى نى ۶۰ كق دطرفى نده، اترك بخش نى نى مركزى و تۆركمىنلر نى يئر لىشيم يئر. داشلى بورۇن بۇلكه سىنده تۆركمىن كندلرى [آ] آراقۇيو: آرتىق قىلىچ چشمه؛ آغبند (۳۴ كد * ۱۰۰)؛ آي تىمىر/آيدمىر (۵۷ كد * ۱۰۰)؛ ائشك تپه/ ائشيك تپه (۳۷ كد * ۳۰۰)، اوچ قۇيو (۳۷ كد * ۱۰۰)؛ اينچه بورۇن (۲۳ كد * ۱۵۰۰)؛ اوخى تپه/ اوخوتپه؛ پشه لر؛ تنگلى (۵۰۰)؛ تۇرشكىلى (۶ كق)، تىكانچىق (۴۴ كق د/بوش)، چات (۵۷ كق د/بوش)؛ چارواى آتاباى (۳۰ كق ب * ۳۰۰)، چارواى بھلكه (۵۵ كد * ۲۰۰)، چارواى شىر ممدلى (۴۶ كق د * ۳۰۰)، چاى گئچن (۱۰ كق ب/بوش)، خىرخوچا/خىرخواجه (۲۴ كق ب/بوش)، خىئر خواه نجف/ آ-ى-اورتا؛ داشلى بورۇن؛ داماق (۲۸ كق د * ۷۵)؛ دانشمند (۱۴ كد * ۵۰)؛ دده اولوم؛ دوزاولوم (۷ كد * ۱۲۰)، غلام قۇرىك؛ قۇبان قىلىچ ئلا؛ قارا آغاج (۷۰ كد * ۵۰)، قارادانگ؛ قاراماخىر (۲۰ كد * ۵۰)؛ قۇلاق بۇرتە؛ قىزلار (۳۳ كق د * ۲۰)؛ خانوار؛ قىزىل تپه؛ قىلىچ ايشان (۷۳ كد * ۸)؛ خانوار، گئچى سۇ (۵۶ كد * ۱۰۰)، گلىجه (۴۶ كق د * ۲۵۰)، كۆرند/ كۆرند korənd؛ نارلى داغ (۴۲ كد * ۵۰)؛ هوتتن hotten؛ يئكه قۇيو (۷۲ كد * ۸۰)، داشلىجا [ص] ۱-داشلى تهر ۲-اهر، اردىل وقتىداردا كند آدى. داشلىق [آ] داشلى يئر، داش دۇشنىمىش يئر. داشلى كىسكىلى [باخ] داش كىسكىلى. داشما [آ] ۱-كتە، دۇيونون سۇيو سۆزولمەدن پىشىرىلن پىلوو. ۲-داشماق ايشى "چاين داشماسى". داشماق daşmaq [س] ۱-دۇلوب تۇكولمك "كۆر چاىى جۇشوب داشدى" (فا: سريزىشدن). ۲-اۋفكەسى آرتماق، جوشماق "شىشمان آدام جۇشوب داشدى" (فا: به هيجان آمدن). ۳-بىر شىين بۇللوغونو يىلدىرن سۆز "اوردا ايشله-ين لر ن پۇلو آشىب داشىيدى" {ت، سن؛ باخ: داش} داشمالىق [ص، باخ: داش] داشما وكتە پىشىرمك اوچون يارارلى "داشمالىق دۇيو" (فا: مناسب براى كتە).

Dd د	آذربایجان تۆرکجه سی
داشیتدیرماق [اتد] داشیتما ایشین گۆردورمک. داشیتماق [س] ۱- داشیرماق ۲- داشیماق ایشینی گۆردورمک. داشی داش اوستده قویمماق [ل] تامامیله داغیتماق. داشیرتماق [باخ] داشیتماق. داشیرقاماق [س] آیاغی نال سیز حیوانین آیاغینی داش ازمک، یشیرمکدن یورولماق، الدن دۆشمک (فا: زخم شدن پای حیوان بی نعل توسط سنگ) {سن؛ باخ: داش}. داشیرما <i>daşıрма</i> [آ] داشیرماق ایشی. داشیرماق [ل] داشیتماق، داشماسینا یول آچماق (فا: سرریز کردن) {باخ: داش}. داشیریلماق [بل] داشیرماق ایشی گۆرولمک (فا: فم). داشی سیخساسویوچیغار [آ] تاسؤز [چوخ گوجل و ساغلامدیر. داشیق <i>daşıq</i> [ص] داشیناجاق، داشینمالی اولان ~ "یوک". داشیقچی [آ] یوک داشیان کیمسه، یوکجو (فا: حمل). داشیق جیلیق [آ] داشیق چی نین ایشی. داشیل <i>daşıl</i> {باخ: داش} فسیل (فا: سنگواره) fossil داشیل لاشما [آ] فسیل لشمه (فا: فسیل گردی). داشیل لاشماق [س] فسیل لشمک (فا: فسیل گردیدن). داشیل لی [ص] ایچینده داشیل اولان، فسیل لی. داشیم <i>daşım</i> [آ] قایناما سیراسیندا داشما (فا: سرریز). داشیمما [آ] ترانسپورت (فا: ترابری). transport داشیمما آراجی [ص] داشیمما ماشین (فا: وسیله حمل). داشیمماچی [آ] داشیمما ایشینده اولان، نقلیه چی، داشیمما ماشین (فا: بارکش). truck داشیمما جیلیق [آ] داشیمما ایشی، نقلیه جیلیک (فا: حمل و نقل). transportation داشیمماق <i>daşmaq</i> [ل] ۱- بیر شئی بیر یئردن آیری یئره گۆتورمک، اؤزیله برابر آپارماق (فا: حمل کردن) to move ۲- بیر شئین بیه سی اولماق، بیر شئی تمثیل اتمک، وظیفه داشیمماق "شاعیرین سؤزلی درین ماهیت داشیر، اولنار عینی فامیلیا داشیر" {ت، سن، تاشوماق؛ باخ: داش}. داشیملیق [ظ] داشاجاق قدر. داشینایلنلر [ص] داشینما اؤزل لیگی اولان شئیلر	انسانلاردا غرب فاشیستلری کیمی قیرقینلار ال آتیلار، حالبو کی بو ئهتانلار اساسیزدیر، چوخلو بیلگین لر بو موردده متفق القول دولار کی گئچن یوز ایلده ایرانین پارچالانماسیندا و تورکمنچای و گولوستان قراردادلاری توسط ایله ایرانین بیر بؤلومونون روسلار وئريلمه سینده اثرمنی قروپلارین روسلار کؤمک لری و ایران قووه لرینه نانکورلوقلا آخینلارینین بؤیوک رولو وارایدی، بو اؤزدنده روسلار داشناقلاری، گناه سیز انسانلاری خوجالی و اولنارچا آذربایجان شهر لرینده اؤلدورمگه تشویق ائتدیلر، و باتی دؤنیاسیدا بؤسوی قیریملار گؤز یؤمدولار، ایندیهسه اؤنملی ئکته بودورکی دنیا مافیاسی داشناق لارین یالانچی اتهاملاریندان یارالانماق ایسته ییر و چالیشیر داشناق لارلا بیر لیکده بو بؤلگه نین و اؤزل لیکله تورک لرین مال و ثروتلرینه ال آتیب و داشناق لاریندا یوخسول لوقلارینی و پارازیت لیگینی نظره آلارفاق بو ملتین وارلیغینا گؤز تیکمه لری اولنار عادی بیر ایش اولماقدادیر، بو سببه تورکلرین دایانیشما ایچینده اولماسی و تاریخی آراشدیرما- لارا اؤنم وئرمه لری و یایمچی لیق ایشینده فعال اولمالاری بو پارازیتلرین دؤردورولماسیندا بؤیوک رول اوینایایلیر. داش نعناسی [آ، بی] ۱۵-۱۰ cm بویدا، تۆکل، چوخ ایلیک بیر ییتگی (فا: نوعی نعناع). micromeria fruticosa داشنی <i>daşni</i> [آ] عثمانلی لارا قاتیلان بیر کورمانج بؤیو^{۲۰۹}. داشوق <i>daşuq</i> [آ] داشینایلیرمال، منقول دیر، داشینار مال^۷. داشور [آ] مینگه چئویر، ده یشر آدی^{۲۱۰}. داش هورمه سی [آ] داشدان هورولموش دووار و یا مانع (فا: سنگ چین). stone revetment داشی انگیندن تۆکمک (آتماق) [ل] آیینی و فیکیرینی دیشمک. داش یازان [آ] داشیازی یازان (فا: سنگنویس). lithoglyph داشیازی [آ] داشدا یازیلیمیش اثر (فا: سنگ نوشته) petrograph داش یاغار قیامت قوبار [آ] آغیر بیر وضعیته اشاره دیر. داش یاغی [آ] یشر آلتیندان چیخان خام نفت (فا: نفت خام). داشیت <i>daşit</i> [آ] داشیمما آراجی (فا: وسیله حمل و نقل). داشیتچی [ص] داشیت صاحبی.

د د	آذربايجان تورکجه سی	۱۰۱۱	ارک سۆزلوگو	د د
	(فا:منقولات). movable properties		داعوا ائله مک [ل] داعوا ائتمک، ساواشماق.	
	داشیناییلیر [آ،ص] داشینماسی مُمکن اولان، منقول.		داعوا جیل [ص] چوخ داعوا ائدن کیمسه (فا:دعوا کار).	
	داشیناییلیر لیک [آ] داشینماسی مُمکن اولما (فا:منقولیت).		داعواچی [باخ] داعوا جیل.	
	mobility		داعوا دویوش [آ] داوادالاش، تارتیشما.	
	داشینار daşınar [آ،ص] داشینا ییلن، داشینیر (فا:منقول).		داعوا داعوا [آ] اوشاقلارین اوینادیقلاری دویوشمه اویونو.	
	داشینارلار [باخ] داشینا ییلن لر.		داعوا داغارجیغی [آ] داعوا کار آدم حاققیندا.	
	داشینتی daşıntı [آ] ۱-آراج و داشیما آراجی ایله داشینان و داشینا ییلن هر شئی. ۲-سئل سو ایله داشینمیش داش توپراق. ۳-سئل وسو، طغیان (فا:طغیان). overflowing		داعوا داشلاش [آ] داشما، ساواشما، تارتیشما.	
	داشیندیرماق [ائتد] داشینماق ایشینی گؤردورمک.		داعواسیز [ص،ع] قالماقالسیز، تارتیشماسیز (فا:بدون دعوا).	
	داشینما [آ] داشیماق ایشی، کؤچمه (فا:حمل). shifting		داعوا شاعوا (داواشاوا) [آ] حاللا حاللا.	
	داشینماز [ص] داشینمایان شئی، داشینا ییلمه یین هر شئی (فا:غیر منقول). immovable		داعوا قالخماق (دوشمک) [س] داعوا باش وئرمک.	
	داشینماق daşınmaq [یل،ل،سن] ۱-بیر شئی بیر یئردن آیری یئره گؤتورولمک (فا:حمل شدن). ۲-[س] کؤچمک ،ائوینی بیر یئره منتقل ائتمک ۳-دوشونمک سؤزیله فیکیر لشمک معناسی وئریر ”دوشونوب داشیندی و یولا دوشدو“		داغ dağ [آ] ۱-یئرین اوچا چیخیتی لاری (ییلیم ساحه سینده ۶۰۰متردن یوکسک چیخیتی لارا داغ و آشاغی سویه ده اولانلار تپه دئییر لر) (فا:کوه). mountain ۲-چوخ ایستی، سیحاق (فا:گرم). hot ۳-داغلاما یئری. ۴-اؤزئتو، سیخیتی ”آیریلیق داغی“. { گؤ’تاغیقماق: داغا چیخماق؛ سن ’تاغ: ۱-پالئارا داشلانان شراب ایزی ۲-یوکسک تپه. ۳-اودو چوخ قالان بیر آغاجین آدی (عریجه غضا)؛ ت: ۱-داغ، تپه. ۲-داغ لاما؛ ایندیکی زاماندا ایشله نن هر ایکی آتلام (۱-داغ، تپه. ۲-چوخ ایستی وداغ) بو سؤزجوکدن آلینیب و داغ کلمه سینین ایستی آتلام ایدا داغلاماق و بیر حیوانا ایستی بیر دمیر له علامت وئرماق دان دؤزه لیب و اؤزئتو چکمکده بو معناین گئئیشلمه سیدیر{.	
	داشینیمی [ص] داشینان (فا:منتقل شونده).		داغ... [آ] ۱-داغ سؤزیله دؤزه لن انسان آدی: ~ارسلان، ~الپ، ~های، ~تان، ~تای، ~تکین، ~تولو، ~تورا، ~تیمور، ~دورا، ~دوروق، ~دوراق، ~گؤن، ~لی، ~لیبای. ۲-تقریبا بوتون شهر لرده ترکیبی حالدا یئر آدی اولاراق ایشله نیر، یئنده آدلاری بیر اولان کندلری چایلیق و دۆزلوک بؤلگه دن آیران بیر آد، اؤرنک اؤچون: داغ بولقاوا، و چای بولقاوا، باخ: داغ آدلاری، کند آدلاری، چای آدلاری.	
	داشینیش [آ] داشیماق ایشی ویا بیچیمی (فا:حمل، انتقال).		داغ [آ] ۱-داغ سؤزیله باشلایان یئر آدلارینا اشاره ائتمک اولار: سؤمقاییت (~آرالی)، آبشرون (~ایاتاق)، جبرایل (~توماج)، شامخور (~جه گیر)، قازاخ (~داغان)، دوهچی (~قوشقو)،	
	داشینیم [آ] داشینما ایشی (فا:ترابری). transport		داغ آدلاری [آ] یئر آدلاری اؤچون: باخ: کند آدلاری.	
	داش یونان [باخ] داش کسن.			
	داش یونما [آ] داشلاری دوعراما و بللی بیچیمه سالما ایشی (فا:حجاری). stonecutting			
	داش یواری [آ] لیتوسفئر، یئرین داشدان دؤزه لن قاییغی.			
	داشیان daşıyan [آ] داشییچی (فا:نقاله). protractor			
	داشییچی [ص] ۱-داشیان، داشیما ایشینی گؤرن، بیر شئی بیر یئردن آیری یئره داشیان آراج. ۲-اؤزاقلارا اؤچورولان و فیلاتیلان و شئی لری آپاریب یئتیرن قورقو ”داشییچی راکت“ (فا:حمل و منتقل کننده).			
	داعوا da'va [آ،ع] دعوا، تارتیشما، چیرپیشما (فا:دعوا).			
	داعوا آختارماق [ل] داعوا ائتمک اؤچون بهانه آختارماق.			

Dd د	آذربایجان تۆرکجه سی
1012 ارک سۆزلۆک د د داغ او تاللاغی [آ] او تاللاماق اوچون ال وئریشلی داغ بۇلگه سی. داغ اوچقو [اؤیغورجا] جئیران (فا: آهو). داغ اوستو [ص] داغین اوستونده اولان. داغ اولماق [س] ایستی لنمک (فا: داغ شدن) to become hot داغ اولماق [س] قیزماق، چوخ ایستی اولماق. داغ اولوش [یئر] یئر قایغیندا مختلف گوجلر اثرینده داغ یارانماسی و بو حادثه لری اینجه لهین بیلیم (فا: کوهزایی). داغای [آ] تاغای؛ چنگیز خانین قارابودون کؤکنلی کومتانی^۷. داغ باسار dağbasar [آ] داغ اتگی. داغ باسماق [ل] داغ لاماق، قیزقین دمیر له دامغا باسماق. داغ باشی [آ] شهر ائشیگینده، داغ و چۆلد. داغ باییر [آ] یئنیشلی چیخیشلی یئر، قیر. داغ بگی [آ] یای، داغ کؤجری لرینی اداره ائدن کیمسه. داغ بویناسی [آ] جئیر چپچکلردن چوخ ایلیک اوتسو و بیتگی. داغ بیرلیگی [آ] داغ قوشو لاریجا یئتیشدیریلن عسگری بیر لیک داغ بیلگی سی [آ] اوروگرافی: داغلاری اینجه لهین بیلیم دالی. داغ بیلیمنی [آ] داغلارین گورکم و شکلینی اینجه لهین اوزمان (فا: کوه شناس). orologist. داغ بیلیمی [آ] داغلارین گورکم و شکلینی اینجه لیین بیلیم دالی (فا: کوه شناسی). orology. داغ ترخونو [آ] طبابتده ایشله ن اوتسو و یاریم کول بیتگی. داغ توربو [آ] اوزون سوو یاپراقلی، بئجریلمه اوصول ایله یئتیشدیریلن، گؤده بوو ۳۰-۸۰، یاپراق لاری دیش دیش و بعضاً صاف و هامار، ایکی ایلیک اوتسو و بیتگی. داغ توووغو [آ، دی] باخ: چیل، قارقاوول. داغ جیل [ص] ۱- داغی سئون کیمسه (فا: علاقه مند به کوه). ۲- داغدا گؤره رن بیتگی لره وئریلن بیر آد. داغ جامی [آ، بی] داغدا یئتیشن بیر چام نوعو (فا: نوعی کاج). داغ جای [باخ] آدا جای. داغ جاییری [آ] داغلاردا یئتیشن چاییر نوعو (فا: گیاهی چمنی) داغچی [ص] ۱- داغدا یاشایان ۲- داغا چیخان (فا: کوهنورد). داغچی لیک [آ] داغا چیخما ایدمانی. داغ جیه لگی [آ، بی] داغدا یئتیشن چیه لک (فا: تمشک کوهی).	داغ آرمودو [آ، بی] چؤل آرمودو (فا: گلابی). داغ آسانی [آ] باخ: پوما. داغ آشیری [ص] داغلارین اؤته سینده اولان یئر لروشی لر. داغ آلاسی [آ، دی] کچیچک و اتی قیرمیزی بیر نوع آلابالیک (فا: نوعی ماهی). salmoalpinus داغ آلماسی [آ] چؤل آلماسی (فا: سیب کوهی). داغ آناسی [آ] چوخ ایری و هئیکل لی قادین. داغ آبی سی [آ، دی] ۱- داغلیق یئر لرده یاشایان آبی نوعو. ۲- قاپا، اویقارسیز، قاناجاق سیز آدام حاققیندا. داغ ائوی [آ] داغلیق یئر لرده داغچیلار اوچون دوزلیمیش ائو. داغ اتگی [ص] داغ دؤشو، داغین دوزلؤگه قووشان بؤلومو، داغ یاماجینین آلت بؤلومو. foothills داغ اچالما dağaçal [آ] داغ کیمی هیتلی^۷. داغ ادونمک [س] گئنیش لنمک، چوخ بؤیومک. داغ اداشا دوشمک [س] آوارا اولماق. داغ اداشا سالماق [ل] آوارا قویماق، چتین وضعیته سالماق. داغ اداشا سیغماماق [س] چوخ سئوینمک. داغ ار dağar [آ، باخ: تاغار] ۱- آغزی دار توربا، حیوان دری- سیندن دوزله ن توربا ۲- (گئچمیشده) اوزره رنده قایتان توخوماق اوچون ایچینه یون و تیکه تیکه پارچا تۆکولوب باغلانمیش مئشین یاستیق (فا: کیسه چرمی). ۳- بوکس کیمی ایدمان لاردا اولان مئشین یاسدیک (فا: کیسه بوکس). داغ ار جیغی یوکلو [ص] چوخ یوکلو، وارلی. داغ ار جیغیندا کینی چیخارماق [ل] حاضر لادیغی سوزو دئمک. داغ ار جیق [آ] ۱- گون دریدن ویا قالین اپیدن تیکلیمیش و دوزلیمیش توربا (فا: خرجین). saddle-bag ۲- بیرشئی ویا سوزون قاینادیغی و ییغیلدیغی یئر "سوز داغ ار جیغی". {سن: توربا، بالا چووال؛ ت، دده: باخ: تاغار+ جیق}. داغ ار یگی [باخ] چؤل ار یگی. داغ اقلیمی [آ] سرت و قورو سو یوق هاواسی اولان اقلیم. داغ ال dağal [آ، ع] باخ: دیغال، جیغال. داغ ال لیک [آ] باخ: دیغال لیک، جیغال لیک. داغ ال یان dağaliyan [آ] اهرده کند آدی {داغلیق آلان}.

Dd د	آذربایجان تۆرکجه سی
داغ ساققیزی [آ،بی] اوندان ساققیز اۆره تیلن بیر داغ ییتگی. داغ سروی سی / سروی [آ،بی] قوزالاق لی لاردان بو یو ۴۰ متره قدر اولان بیر آغاج؛ قطران آغاجی، سدید؛ (فا: اورس، عرعر). داغ سیجانی [آ] سنجاب گیللردن قیرچیل پاس رنگی، ۵۰ cm اوژونلوغو، دری سی دیرلی، تارلا ییتگی لرینه ضرر وئرن بیر گیمیریجی (فا: موش کوهی). <i>marmota/ cncetida</i>. داغ شوهرنی [آ،بی] بیر ییتگی آدی (فا: نوعی گیاه). <i>epilobicum lanceoltum</i> داغ قاریزی [آ] قارقادۆلگی (فا: حنظل). <i>colocynth</i> داغ قایا یا راست گلک [باخ] داغ داغا راست گلک. داغ قوچو [آ] داغلار دایاشایان بیر نوع قوچ. <i>moufflon</i> داغ قولو [آ] سیراداغلاردان آیری جهته اوزانان داغ سیرتی. داغ قویونو [آ،دی] بیر قویون نوعو. داغ قیلانقوشو [آ،دی] چوبان آلدادان، گنچی ساغان. داغ گنجی سی [آ،دی] بوینوز لو گیللردن، چوخ چئوکیک، آوروپا و قافقازین یوکسک داغلاریندا یاشایان، اتی و دری سی اوچون آلانان ممه لی بیر حیوان، داغلیق یئرلرده یاشایان وحشی گنچی نوعو. <i>rupicapsra tragus</i> داغ گستانه سی [آ،بی] آمریکانین ایستی بؤلگه لرینده ییتیشن سرت گؤوده لی آغاج (فا: درختی). <i>sloanr berteriana</i> داغ کلی [آ] داغلیق یئرلرده یاشایان بیر کل نوعو. داغ کیمی دورماق [س] بوتون وارلیغی ایله کؤمک اولماق. داغ کیمی [ص] چوخ بویوک، ایری و ینکه. داغ گورموش [ص] اوژونتو گورموش (فا: داغدیده) <i>bereaved</i> داغ گشنیزی [آ] داغلیق یئرلرده ییتن گشنیز نوعو. داغ گؤللو [آ] داغلار آراسینده اولوشان گؤل. داغ گلین جیگی [آ،دی] آوروپا و قوژنی آمریکادا یاشایان، ساری آغ کورکلو، مېمه گؤزلو، داوشان و سئچان توتماق اوچون ایشله نیلن گلین جیگه بنزه ین بیر کیچیک حیوان. داغلاتدیرماق [ائتد] داغلاتماق ایشینی گوردورمک. داغلاتماق [ائتد] داغلاماق ایشینی گوردورمک. داغلاتیش [آ] داغلاماق ایشی ویا بیچیمی. داغلار [آ] سیرا داغلار (فا: جبال). <i>mountions</i>	داغ خاشخاشی [آ،بی] داغدا ییتیشن بیر نوع طبی ییتگی ^{۱۳}. داغخان [خ] ۱- اوغوز خاقان ین ایلک اوغلو ۲- آسکی دؤنم تۆرک تاتریلاریندان ^۷. داغ دوشو [باخ] داغ اتگی. <i>mountainside</i> داغدار [آ، تو+فا] داغلی، یارالی. داغ داش [آ] داغ وداشلیق یئر، تپه لیک، قایالیق، یئرلشیم یئر لریندن اوزاق دره تپه لی یئر لر. <i>mountainous place</i> داغ داشا دوشمک [س] آوارا اولماق. داغ داغ [ص] چوخ ایستی، قاینار. داغداغا <i>dağagalı</i> [آ] ۱- باخ: دغدغه. ۲- کیچیک تاختا پارچاسیندن قایریلان و ایپه باغلایب فیرلدارکن کسگین اوغولتو سسی چیخاران اوشاق اویونجاغی. داغ داغار است گلک [س] ایکی سرت آدمین بیر بیرله دانیشماسی تارتیشماسی حاقیندا سؤیله نیر. داغ داغاقووشماز انسان انسانا قووشور [آتاسؤز] هر نه قدر اوژاق دا اولسا انسانلار بیر بیر لرله قارشیلار. داغداغان <i>dağagañ</i> [آ] ۱- برک و آغیر اودونجاقلی آغاج و داغ چالی سی و اونون نوخودجا یئمیشی (فا: تاغران) <i>celtis.ulm</i> ۲- داغداغان آغاجیندن قایریلمیش و پیس گؤزدن قوروماق اوچون اوشاق ویا بعضی حیوانلارین بوینونا آسیلان دویمه کیمی شی، باخ: دارداغان. داغداغان [آ] هئریس ده کند آدی. داغداغان اوتو [باخ] دارداغان اوتو. داغداغان لیق [آ] داغداغان اوتو چوخ اولان یئر. داغ دالاق اوتو [آ،بی] ۵-۱۰ cm اوجا لیغیندا، یئره یاتیق، چیچکلری سولوق ساری بیر دالاق اوتو نوعو (فا: نوعی گیاه). <i>teucrium mantan</i> داغ دره [باخ] داغ داش. <i>mountains and valleys</i> داغ دیسی [ص] داغین آشاغی بؤلومو. <i>lowland</i> داغ ریحانی [آ،بی] بیر نوع داغ ییتگی سی (فا: اوقیمون). داغ سُرجه سی [آ،دی] سُرجه گیللردن سیرتی قهوه رنگلی، قارنی کؤل رنگلی و آغ، اورمانلیق لاردا یاشایان سُرجه نوعو. <i>passer montanus</i>

Dd د	آذربایجان تۆرکجه‌سی
داغلیلیق [آ] ۱- داغلی اولما وداغا عاید اولما وضعیتی (فا: کوهی). ۱- داغلی و اوزونتو لو اولما وضعیتی. ۲- داغ و ایستی اولما وضعیتی، داغلیق (فا: گرمی). داغمالاسی dağmalası [آ] دری و دوداقلاردا دۆزه لن چاتلار^{۸۲}. داغماراسی [آ] داغلار آراسیندا اولان اوتلاق یئر لر. داغناماق [س] داغلیب پاتلاماق. داغ نعناسی [آ، بی] ۵۰-۲۰ cm اۇچالیقدا، آغ و سیخ تۆکلو و قۇخولر، چوخ ایللیک، اۇتسۇ بیتگی (دملمه‌سی معده کۆپونو آلار) (فا: نوعی نعناع). cyclotrichium niveum داغ نوروزو [آ، بی] مئشه نوروزو (فا: سیکلامن) cyclamen داغو [آ] کپه‌نک، بیرنوع اۆست گئیم^{۸۲} {تاخو، تاخماخدان}. داغ‌هاواسی [آ] یۆکسک یئر لرده کی سرین و تمیز هاوا. داغی [آ، تو+ع] داغلیق یئر لرده سؤیله‌نن بیر تۆرکو موغامی. داغیان dağıyan [آ] قوچان دا کند آدی. داغیتدیرماق [اتد] داغیتماق ایشینی گۆردورمک. داغیتما [آ] داغیتماق ایشی، یا یما (فا: پخش). distribution داغیتماق dağıtmaq [ل، باخ: داغیتماق] ۱- یا یماق، پایلاماق، سېمک (فا: پخش کردن). ۲- بیر شئین دوزنینی پوزماق، محو ائتمک، آرادان آپارماق (فا: از بین بردن). to destroy ۳- بیر گۆسترنی پوزماق، بیر چالیشمانی دۆردورماق (فا: بهم زدن). to scatter ۴- تۆکتمک، بیر پالتاری چوخ گئیب کۆهنلتمک to wear out ۵- تاراج ائتمک. ۶- عبث یئر خرجه‌لتمک، ثمره‌سیز صرف ائتمک (فا: از بین بردن). داغیتیش/ داغیدیش dağıtış [آ] داغیتماق ایشی (فا: داغون). داغیتیق dağıtıq [آ، ص] ۱- اؤزوندن گئچمیش (فا: پریشان). ۲- اۇچوق، اۇچولوش، سۇکولوش (فا: داغون شدگی). داغیتیلماق/ داغیدیلماق [بل] داغیتماق ایشی گۆرولمک. داغیتیم dağıtım [آ] یا یما و سېمه ایشی (فا: توزیع) dispersal داغیتیم‌اوی [آ] داغیتیم ایشینی گورن یئر. داغیتیم‌جی [آ] داغیتیم ایشینی گورن کیمسه. داغیتیم‌جی‌لیق [آ] داغیتیم جی نین ایشی. داغیتیم‌سال [ص] داغیتیم لایلیگی لی، توزیمی distributive داغی‌داغ‌اوسته‌قویماق (آتماق) [ل] بۆیوک ایش گۆرمک.	داغلارا دوشمک [س] ۱- آوارا اولماق، چۆللره دوشمک. داغلاغی [آ، باخ: داغ] داغلاما آیقیتی، داغلاماق اوچون ایشله‌نن آلت (فا: وسیله داغ زنی). داغ‌لاله‌سی [آ، بی] دۆیون چچک گیللردن، مور رنگلی، چان بیجیملی، تۆکلو چچیکلی بیر بیتگی (فا: لاله کوهی، لاله وحشی). tulipa/ anemane vulgaris داغلاماق dağlamaq [ل] ۱- داغ وۇرماق، قیزارمیش بیر شئی بیر یئر و وجودا وۇرماقلا ایزقویماق و یا تداوی اوچون یاندیرماق (فا: داغ زدن). to cauterize ۲- بیرینی یاندیریب یاخماق، بیرینه آجی وئرمک. {ت، دده؛ باخ: داغ} داغلان dağlan [آ] سویون بۇلوندوگو یاریلدیغی یئر^{۸۲}. داغلان [آ] ضیا‌آباد دا کند آدی. داغلانماق [بل، باخ: داغ] ۱- داغلاماق ایشی گۆرولمک (فا: داغ زده‌شدن). ۲- قیزیشماق، ایستی لئمک (فا: داغ‌شدن). داغلانیش dağlanış [آ] داغلانماق ایشی. داغلابیش dağlayış [آ] داغلاماق ایشی. داغلی dağlı [ص] ۱- داغلانمیش، داغ وۇرولموش. ۲- داغدا یاشایان ۳- [مج] قاپا. ۴- اؤزونتو لو. داغلیج dağlıc [آ، بی] بسلنمیش قوین، قیویرجیق قوچ و قارامان قویون بیرلشمه سیندن دوغان ملز قویون (ایکی سۆیلو قویون) (فا: گوسفند پرواری). داغلیق dağlıq [آ] ۱- داغی چوخ اولان یئر (فا: کوهستانی). mountainous, alpine ۲- داغ و ایستی اولما وضعیتی. داغلیق قاراباغ [آ] جمهوری آذربایجانین مختار بؤلگه- سیدیر، وبو اؤلکه نین گونباتان طرفینده یئر آلیبدیر، بؤلگه نین اؤزنی گئنیلیگی ۴۴۰۰ km2، ۱۹۹۰ مده ۲۰۰،۰۰۰ نفره یاخین نفوسو وارایدی، روسلارین اثرمنیلری آذربایجان تویراقلارینا کۆچورمه سونوجو بؤلگه نین ۷۵ فیزی اثرمنی و ۲۵ فییزی تۆرک اولوبدور حالبوکی ۱۸ جی عصرده بو بؤلگه ده ارمنی یاشامیردی، بو بؤلگه ارمنی داشناقلار طرفیندن اشغال اولوناراق تۆرکلر بۆیوک قتل عام و سۆی قیریمایا معروض قالیلار. بؤلگه نین اؤنملی شهر لریندن خان کندی، شوشاشهر لریدی.

Dd د	آذربايجان تورکجه سی
داغینیق dağınıq [ص] ۱- گئنیش بیر آلاندا یایلمیش اولان. ۲- مُتَفَرَّق، نظامسیر حالدا، پریشان. ۳- اوچوق، سؤکوک، اوچولموش. (فا: متفرق). dispersed داغینیق جا [ظ] داغینیق کیمی، بیر آزار داغیلیمیش و داغینیق. داغینیق لیق [آ] ۱- داغینیق اولما وضعیت، پوزوقلوق، محو اولما (فا: بهم ریختگی) ۲- اوزونتو لوک (فا: پریشانی distress ۲- سپیک لیک، یایلمیش وضعیت (فا: پخشیدگی). داغ یولو [آ] داغ اتگیندن گئچن یول. داقاق daqaq [آ] اوچو آتشیلی اوخ؛ شام سلجوقلولاری بگ لریندن توتوش بگین اوغلو. داقداق آباد/ داغداغ آوا [آ] کبودرآهنگ ده کند آدی. داققا daqqa [آ، د] دری دن تیکلیمیش بیر نوع گؤن پاپاق (فا: نوعی کلاه چرمی). ۲- بیر نوع تاختیل قابی. داققا قارین [ص، د] قارنی قاباغا چیخیمیش، ینکه قارین. داکتیلو daktילו [آ، فر] یازی دسگاهی "داکتیلوسکوپ": بارماق ایزینه دایاناراق کیملیک بلیرلهمه یؤنتمی. داکتیلو قراف [آ، فر] یازی دسگاهی ایله یازی یازان. دال dal [آ] ۱- آغاج بوتاسی، آغاجین یانال بوتالاری (فا: شاخه). ۲- قول "دیش دوکتورلوغو طب ییلمینین بیر دالی دیر" (فا: انشعاب، رشته). ۳- آرخا، سیرت، بئل (فا: پشت). ۴- بعضی سؤزلرله تازا کلمه لر دؤزلدیر: دال قاپاق، دال بادال، دال دالا. ۵- بیر ایشین سونو، سونوچ "بو ایشین دالینی توت" ۶- باخ: دالماق {سومرجه (دال)؛ تال؛ سن؛ بو کلمه یاش بوتامعناسیندا دیواندا گلیب؛ ییلم دالی کیمی مجازی معنا ساییلیر، قارتال سؤزوندن قاناد مفهومنا اشارتدیر، دالماق سؤزوندە ال آباق چالماق مفهومو واردیر؛ آرخا و بئل مفهومو مؤغولجا تالو سؤزوندن آلینماسی سانیلیر}. دال ۲ [ع، ح] حرف [عرب الفباسیندا "د" حرفی نین آدی "الف قدی دال اولماق". دال آياقلار [آ] دؤرد آياقلى حیوانلارین دالداکی آياقلاری. دالانماق/ دالی آتماق [ل] ۱- گئنجیدیرمک، گئنج قالماغا سبب اولماق ۲- ذخیره ائتمک، دالی گون اوچون ساخلاماق.	داغیدیجی dağidıcı [ص] ۱- داغیتما ایشینی گؤرن، داغیدان، (فا: خرابکار) ۲- saboteur پاپایان distributer داغیدیجی لیق [آ] داغیتما ایشی، داغیتما اؤزل لیگی "آتوم بومباسینین داغیدیجی لیق گؤجو". داغیدیلماز [ص] پوزولماز، ینیلمز. indestructable داغیدیلماز لیق [ص] ییخیلماز لیق، ینیلمز لیک. داغیدیلماق dağidılmaq [بل] داغیتماق ایشی گؤرولمک. (فا: بهم ریخته شدن) to be destroyed داغیلسین [ن] خارابا قالسین/ محو اولسون مفهومدا بیر سؤز. داغیلما [آ] ۱- یوخ اولما (فا: انهدام). destroyed dastruction ۲- کؤهنلکه (فا: مستهلک). amortized داغیلماق dağılmaq [س] ۱- یایلماق، بیر نقطه یه نسبت بیر شی یاییلیب سیلمک، سپه لنمک to separate ۲- آرادان گئتمک، یوخ اولماق (فا: ازهم پاشیدن). to collapse ۳- بیر گؤستری و قورولوشون دؤزنله دیگی توپلانتی قورتارماق. ۴- چوخ ایشلنمک، کؤهنه لیب جیریلماق، کؤهنه لیب یرتیلماق (فا: مستهلک شدن). to be worn out ۵- تاراج اولماق، چاپا وۇل اولماق. {سومرجه (داغال)؛ ت: کورتالماق، ییز شی سرت شییه دیهرک داغیلماق}. داغیلیمیش dağılmış [آ] ۱- پوزولموش ruined ۲- داغیلوب یرتیمیش (فا: مندرس). ۳- قارقیش معناسیندا "بو داغیلیمیش دؤنیادان نه اله گئیردیک" (فانی، خراب). داغیلیش dağılış [آ] داغیلماق ایشی، ییخیلیش (فا: انهدام). داغیلیشماق dağılımaq [قا] بیریریندن آیریلیب داغیلماق (فا: ازهم پاشیدن). داغیلیم dağılım [آ] ۱- آرادان گئتمه ویوخ اولما، پوزولوم، داغیلما (فا: انهدام) ۲- بیر نقطه یه نسبت بیر سیرا نسنه ویا دیرین سییلیشی و داغیلیشی (فا: توزیع، پخش). distribution داغیم داغیم [ظ] پارچا پارچا، دوغرام دوغرام. داغینتی dağıntı [ص] بیریریندن آیریلیمیش و دؤزنه ی پوزولموش، دؤزنسیر حالدا (فا: بهم ریخته). destruction داغینتی لی [ص] داغینتی حالدا. داغینتی لیق [آ] خارابا لیق، داغینتی اولان یش.

Dd د	آذربايجان تۆركجهسى
اۋرنگى: "گۆيدە نە وار؟، گۆى مينجىغى. يئردە نە وار؟، يئر مينجىغى. آنان نە دوغوب؟، بير اوغلان. آدين نە قويوب؟، سوليمان. نە پيشيريپ؟، قايقاناق. منە ساخلاييب؟، بلى. هانسى تيانين آلتيندا؟، قارا تيانين آلتيندا. (بير آز گئندند سونرا): قارا پيشيك آباريب. (بو مرحله دە قارشى طرفى وورراق سۆيله نير) پيشيك يئمه ييب اۋزون يئيبسن، اوغرو پيشيك اۋزونسن. " (فا:نوعى بازى بين كودكان). دالان dalan [آ] ۱- كۆچە قاپى سيندان حيطة گئند دار يول، دار و اۋزون كۆچە ويول، كوردور، دئهلير (فا:دھليز). vestibule ۲- لوبى. (دالانين اوزون و دار اولدوغو اوچون انسان اورا گيرنده گرچكدن دالماق كيمي بير ايش گورور و بو اوزدن دالماق فعلينه باغلانما ليدير). دالان [آ] لردگان، فریدن و سميرم دا داغ آدى. دالانچى [ص] ۱- بير ائوين ويا تيكييتى نين قوروپوجوسو (فا: سرايدار). custodian ۲- لوبى چى. دالانچى ليق [آ] دالان چى نين ايشى و مسلگى. دالاندار [آ] تيمچه لرين قوروپوجوسو، دالانچى. دالاندار ليق [آ] تيمچه لرين قوروپوجو لوق ايشى، دالانچى ليق. دالانماق [بل] دالاماق ايشى گورولمك. دالاو dalav [آ] آغو (فا: زهر) {سن: آغو: باخ: دالاماق، تارماق}. دال اويله [آ] تام اويله زامانى. دالاي dalay [آ] ۱- تالاي، اصل آتلامى: بۇيوك دنيز، اوقيانوس. مجازاً گئنيشليك، گوجلوك، سونسوز لوق^۶ (فا: اقيانوس) ۲- موغول زامانى قوشونا هزينه ائتمك اوچون خانلارين اختياريندا قويولان مولكه دئيليردى^{۸۲} {اورخون يازى لاريندا و سنگلاخدا دنيز معناسيندا گليب؛ بوكلمه موغولجا دئيلسه ده، توركجه دالماق سوزوندن آلينمادير و داليناجاق بۇيوك سؤيئرته دئيلير، بو كلمه نين سونرا كى معنالارى اصلى معنائين گئنيشلىمنه سيندن اله گليب، فارسجا تالاب كلمه سى بوراداندير؛ موغوللار لارين معنوى رهبرى دالايى لاما سوزونون ايلك بؤلومو دالاي سوزو اولما ليدير، چنگيز- خانين اوغلو تولو/تولوى كلمه سى بو سؤزه باغلانير}. دالاي دالاي [آ] اوخويوجو و ماهنى چى لارين اوخوماغا	داللا (چكىلمك، دوشمك) [س] باخ: دالى، گئرى گئتمك. دالاب اولماق [س] ارلك ايستمك (ديشى حيوان و قيسراق). دالاب dalab [آ] دوه و آت كيمي حيوانلاردا اويانان جنسى علاقه "آتلارين دالاب واختى" (فا: دوره فهلى حيوانات). داللا (دالى) باخماماق [س] اۋزونو دالا چئو يرمه مك، سايماماق. داللاچاي dalaçay [آ] تيكان تپه ده چاي آدى. داللاخلار dalaxlar [آ] سراب دا داغ آدى. دالار dalar [ص] سانجار، وۇرار (فا: نيشدار). دالاش dalaş [آ] قاوقا، باغيريشيب چاغيريشما (فا: غوغا). دالاشديرماق [ل] وۇروشديرماق، وورشمالارينا سبب اولماق. دالاشديريلماق [بل] دالاشديرماق ايشى گورولمك. دالاشقان dalaşqan [ص] دالاشماغى و ساواشماغى سئون. دالاشقانلىق [آ] دالاشقان اولما وضعيتى. دالاشماق dalaşmaq [س] تارتيشماق، بوغوشماق، آغيز ساواشماسى ائتمك (فا: نزاع كردن). دالاغى سانجماق [س] شُبّه لئمك، قورخماق. دالاف dalaf [س] آت و ائششگين جوتلشمه دؤورو^{۱۱۲}. دالاق dalaq [آ] معدنه نين داليندا وسول بۇيره گين اوستونده اولان و قانين آل يوللار لارين و ايشلك اولمايانلار ينى توپلايان بير اورقان (فا: طحال). {ت، سن: سولاق شك لينده ده يازيليدير، بو عضو بدنن ان ايچ بؤلومونده و دالماق حالي ندا اولدوغو اوچون بو كؤكه باغلانما ليدير} spleen دالاق اوتو [آ، بى] بالى باباسوولاردان، قورو يئر لرد يئتيشن، معالجه ده گوجلنديريجي، اۇياريجى و يارا ساغالان، اوت سوو ويا اودونسو و ييتگى، دؤوار صدفى (فا: مريم نخودى). teucrium chamaedrys. lab دالاماز dalamaz [آ، بى] باخ: بالى بابا. دالاماق dalamaq [ل] ۱- ساشماق "سانجماق"، ديشله مك (ايلان اوچون ايشله نير) (فا: نيش زدن). ۲- [مج] آجى سؤز سؤيله مك to bite {سن، دده؛ باخ: تارماق، تارماق} دالامبير [آ] اؤرميه ده داغ آدى. دالاميندى [آ] اوشاقلار آراسيندا دالالا دوروب بير بير لرينى قوزايب و شعر اوخوياراق اوينانان بير اويون آدى، شعر

د د	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۰۱۷	ارک سۆزلوگو	د د
	باشلارکن اولجه سؤیله دیکلری بیر سؤز.		دالالانمالی [ص] دالالانماغا یارارلی، سیغینمالی یثر.	
	دالایوبال dalayoba [آ] انسان آدی، باخ: تالای + اویا ^۷ .		دالالاییجی [ص] قورویان، سیغیندیران.	
	دالاییجی dalayıcı [ص] سانجان، دالایان.		دال دالی [ظ] دالادوغرو، گثریه دوغرو "دالی دالی گتتمک".	
	دالایی لامالام dalayilama [آ، مؤغولجا] تبت ده و مؤغوللاردا		دال دالیق [آ] دالدا اولان یثر، دالالانمالی یثر.	
	بودیست لرین باش رۇحانی سی.		دال دان دالاقونماق [س] تترتتر یثر ویا دوشونجه دیشدیرمک.	
	دالبدال dalbadal [ظ] آرد آردا، آردیجیل، آراسی کسيلمه		دال دان daldan [آ] آرخادان "آتیلان داش توپوغا دیر"	
	دن، آرا وثرمه دن (فا: پی دیر پی).		دال دالناجاق daldanacaq [آ] دال دایثر، سیغیناجاق، بیرشئی -	
	دال بای / دالبوی dalbay [آ] ۱- آردینا سیغینیلان کیشی ۲-		دن قورونماق اوچون یثر (فا: خلوت سرا).	
	چوخادان دۆزلمیش شاپکا ۳- قیرقیزلاردا آوجی قوشلاری		دال دئی daldey [ص، د] دالالانماغا یارارلی یثر.	
	یاخالاما ق اوچون، دؤزاغا بۇراخیلان کبچیک قۇش ^۷ .		دال دیرتماق [ئتد] دال دیرماق ایشینی گۆرمک.	
	دال بند dalbend [آ، تو: فا] دوه نین بونوندان گنچیب و		دال دیرماق [ل] ۱- دالماسینا سبب اولماق، سؤیا باسماق	
	بئیلنده دویونله نن اؤرکن.		(فا: فروبردن). to swallow ۲- آغاج تیکمک واکمک.	
	دال بوداق سالماق [ل] قارماشیق وضعده یاییلیب گئیش لئمک.		دال دیریش [آ] دال دیرماق ایشی ویا بیچیمی (فا: غوطه وری).	
	دالبوزه dalbuzə [باخ] تالویر.		دال دیریلماق [بل] دال دیرماق ایشی گورۆلمک (فا: فم).	
	دالبوغا dalbuğa [آ] انسان آدی، باخ: دال + بوغا ^۷ .		دال دیز daldiz [آ، باخ: دال] آغاج اویم اؤچون بیر دیر	
	دال بینماق dalblnmaq [باخ] تال بینماق، تارماق.		آلت (فا: نوعی وسیله کنده کاری).	
	دالتونیزم [اینگیلیز فیزیسین آدیندان، آ] رنگ کورلوغو.		دالستان dalistan [آ] ساوه ده کند آدی.	
	دالتونیک daltonik [آ] دالتونیزم اولان آدام.		دالغا dalğa [آ] ۱- سؤیون یئل تاثیريله آلجاق اوجا اولان	
	دال جیق [آ] آتادال قوللاریندان هریری، بالاجا بو تا (فا: بوته).		ضعیتی، هر آخیمین بو جور ترپه نیشی. ۲- ایستی، سؤیوق،	
	دال چؤیرمک [س] بیرینی یاری یولدابوراخماق، اؤزدؤندرمک.		مۇدا و بۇجور شئیلرین بللی سۆره ایچینده ائتگی لی	
	دالدا dalda [ص] ۱- قورونما و سیغینماغا یارایان یثر "دالدا		اولماسی "ایستی هاوا دالقاسی". ۳- (فیزیک) تیره شیم 'ین	
	یثر، دالدا دؤوار، دالدا لایاگیریب سؤیوش ائدیر". ۲- آرخا		بیر اورتامدا یاییلماسی و حرکتی، قیوریم لی ترپه نیش	
	و کؤمک آلامیندا "مرد ایگیدلر بیریرینه دال دایرلار".		"ایشیق دالقاسی". ۴- یئنیشلی یوقوشلو اولان هر شئی	
	دال دایوجاقدا [آ] گۆزه گورونمه یین یثر، گۆز قاباغیندا اولمایان.		(فا: موج). wave {ت: تالقاق: فیرتینا، تالقاق: قوروق،	
	دالدا دئمک / دالنیشماق [س] بیرنین دالیجا دانیشماق.		{تالقیق} داغلارین چاتیشدیغی یثر، سن: موج؛ باخ: دالماق {.	
	دالدا قالماق [س] گئری ده قالماق.		دالغا آخیم [آ] دالغاسی اولان و دالغا بیچیمینده ترپه نن آخیم.	
	دالدا قویماق [ل] گئری ده بۇروخماق.		دالغا اؤلچر [آ] دالغا اؤلزلیک لرینی اؤلچن آراج.	
	دال دابان [ص] ۱- یالین آیاق. ۲- [مج] آشاغیلیق، سراسی.		دالغا اوزونلوغو [آ] دالغالی آخیمدا دالغالارین بنزر	
	دال دالا [ظ] آرخا آرخایا، مرتبا "دال دالا وثرمک".		نقطه لرینین آراسی (فا: طول موج).	
	دال دالانتماق [باخ] دال دالاندیرماق.		دالغاباندی [آ] رادیو تلویزیون دالغارینی قاپسایان باند.	
	دال دالاما ق [ل، سن] بیرشئی گیز لئمک، دالی یثر یورلشمک.		دالغایویو [فیزیک] دالغا تپه سی ایله دالغا چوخورو	
	دال دالانماق daldalanmaq [س، سن] بیریره سیغینماق، پناه		آراسیندا کی آرالیق (فا: ارتفاع موج).	
	آپارماق، گیز لئمک (فا: قایم شدن).		دالغا پریودو [آ] دالغالارین دال دالا ایکی ان یوکسک تپه	

د د	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۰۱۸	ارک سۆزلۆک	د د
	سی نین بللی بیر نُقطه دن گئچیش سۆره جی.		اسمک "بایراق و پرچم دالغالانیر" ۳-بیر پول و پارا اؤزگه و خارجی پارالارین قاباغیندا سربست جه دیر لنمک.	
	دالغاتبه سی [آ] دالغانین ان یوکسک نقطه سی.		دالغالانمیش [ص] [فا:متموّج]. undulating.	
	دالغاجیق [آ] کیچیک دالغا.		دالغالانیش [آ] دالغالانما ایشی ویا بیجیمی.	
	دالغاجوخورو [آ] بیریرینین آردیجا گلن ایکی آراسیندا اولوشان چوخور یؤلگه.		دالغالی [ص] دالغا کییمی اولان "دنینز،-تۆک" (فا:موّاج wavy	
	دالغاجی [ص] ایشینده دقتسیز، گونده بیر هاوا چالان.		دالغالی آخیم اوره تن [آ] دالغالی الکتریک آخیمی وئرن اوره تج، آلتیرناتور.	
	دالغاجی لیق [آ] دالغاجی اولما وضعیتی.		دالغالی آخیم [آ] بیر چئوریمده آخیش یئونون تترتیز دیشین آخیم، مختلف دالغالارلا آخان آخیم.	
	دالغادؤنمی [آ] دالغا پئریودو.		دالغالی تریه فیش [فیزیک] دالغالار کییمی اولان حرکت (فا:حرکت موجی). wave motion	
	دالغادالغا [ظ] ۱-دالغالار حالیندا، بیریرینین آردینجا. ۲- [مج] آرد آردا اولان آچیق توتقون رنگ اوچون دئییلیر، آلچاق اوچا اولان یئره دئییلیر.		دالغاهیزی [آ] دالغا اوزونلوغونون دالغاپئریودونا اورانی، هیز.	
	دالغاسیرتی [آ] دالغا بئلی، دالغالارین ایکی چوخور آراسیندا کی یوکسک بؤلومو.		دالغایا دؤشمک [س] یانیلماق.	
	دالغاسیز [ص] دالغاسی اولمایان، دینج.		دالغایوکسک لیگی [فیزیک] دالغا چوخور ایله دالغا تپه سی آراسیندا آرالیق.	
	دالغاسیز لیق [آ] دینج لیک، ساکت لیک.		دالغوم dalğum [آ،سن] دنینز و هاوا فیرتیناسی.	
	دالغاق dalğaq [آ] دالغالاندیرماق ایشی {ت«تالغاق» سن «تالغالیق»: فیرتینا، گوربوران}.		دالغی dalğā [آ] غفلت، آیمازلیق.	
	دالغاقوشاغی [آ] دالغا باندی.		دالغیج / دالغیج dalğıc [آ،سن: غواص] بالیق آدام، سوئون آلتینا گئدن آدام، دالماق اوچون اؤزل پالتارلار گئییب دالماق ایشینی گؤرن کیمسه (فا:غواص). diver	
	دالغاقیران / دالغاسیندیران [آ] ۱-دالغا کسن، دالغا دؤین، دالغا یاران، ۲-سودا و قورولوقدا یئل و سوئون دالغا تاثیرینی آزالتماق اوچون دوزه لن آغاج ویا داش کوماسی ویا داش و بتون دؤوار (فا:موج شکن). break water		دالغیج یؤکلر [آ،دی] دؤرقون سولاردا یاشایان، قین قانادلی، میغ میغا قوردجوقلارینا سالدیران و یوخ ائدن یؤجک سوئو.	
	دالغاکسن [آ] ۱-دالغالارین تاثیرین آزالتماق اوچون گمی لرین قاباغیندا دوزه لن بؤلوم. ۲-باخ: دالغا قیران.		دالغیج قوشلاری [آ،دی] قاناد و قویروقلاری قیسا، آیاقلاری پرده لی، ایسی اؤزن و دالان بیر قوش سوئو.	
	دالغاکنئیلیگی / اوجالغی [فیزیک] دالغابویو.		دالغیج قوشو [آ،دی] بیر قوش آدی. colybus glacialis	
	دالغالاندیرماق [ل] ۱-دالغالی حالا گتیرمک، دالغا کییمی تربتمک، یئل لندیرمک ۲- [مج] هیجانا گتیرمک.		دالغیج قوشوکیلر [آ،دی] دالغیج قوشلاری تاقیمیندان بیر سوئو.	
	دالغالاندیرجی [آ] دالغالی ائندن، دالغا دؤزلدن.		دالغیج گؤزلوگو [آ] سو آلتیندا گؤزه وؤرولان گؤزلوک.	
	دالغالاندیریش [آ] دالغالاندیرماق ایشی ویا بیجیمی.		دالغیج لیق [آ] دالغیجین گؤردوغو ایش.	
	دالغالاندیریلماق [بل] دالغالاندیرما ایشی گؤرولمک.		دالغین dalğın [ظ] ۱-چوخ فیکیرلی حالدا، اؤزونو بیلمه-ین، خلسه یه گئتمیش، بایقین، (فا:بیهوش) unconscious	
	دالغالانما [آ] دالغالانماق ایشی (فا:تموّج). waviness		۲-باتیلیمیش، سویا باتان شئی و کیمسه (فا:غوطه ور).	
	دالغالانماق [س] ۱-دالغالی حالا گلמک، دالغالار کییمی		دالغین [آ] یوسف بهنون ش ۱۳۳۱ده اورمییه ده دنیا یا گلیبدیر، دالغین آدیلا تانیناراق چوخلو حیکایه و شعرلری واردیر.	

د د	د د
ارک سۆزلۆگ	آذربایجان تۆرکجه سی
دالالانیب بۇداق لانماق [س] بیر سورون بۇیویوب قاریشماق.	دالغین دالغین / دالغین دالغین [ظ] دۆشونجه لی اۇلاراق.
دالالانیش dallanış [آ] دال لانماق ایشی وییچمی.	دالغین لاشدیرماق [ل] دالغین حالا گتیرمک، فیکیره سالماق.
داللی dallı [ص] بوتالی، دالی چوخ اۇلان.	دالغین لاشماق [س] دالغین حالا گلمک، چوخ فیکیر لی
داللی بوداقلی [ص] ۱- دالی بوتاسی چوخ اۇلان هرشی،	اۇلماق (فا: غوطه ور شدن، به فکر فرو رفتن).
قۇللو بوداقلی. ۲- قاریشیق ودولاشیق اۇلان ایش وشی.	دالغین لیق [آ] دالغین اۇلما حالی ویا دالغین جا ترپه نیش.
داللیق dallısq [آ] سۆیکنه جک یئر، بیر شئین سۆیکنمک	دالقا dalaqa [باخ] دالغا.
اۆچون اۇلان بۇ لومو، ”کورسونون داللیغی“.	دال قاقاق [ظ] ۱- دال طرفی قاقاغا چئوریلیمیش وضعیتده،
داللی گۆللو [ص] چوخ رنگلی.	ترسه وضعیتده ”ماشینی دال قاقاق ائیلهمک، پالتارینی دال
دالما [آ] ۱- دالماق ایشی ۲- جۇمما (فا: شناوری. buyoancy	قاقاق گتیمیش“ ۲- گاه دالدا گاه قاقاقد، هم قاقاق هم دال
۳- بیر گۆرشچی نین بیردن بیره دالیب رقیب اینین بئلدن	”بوساعات گۆنده آزی ۱۰ دقیقه دال قاقاق وۇرور“.
آشاغی قسمینی تۇتماق ایشی.	دال قاووق [آ] اۇزونه یارار وچیخار ییتیرنلره آشیری سایقی و
دالماق dalaş [س] ۱- سۇیا جۇمماق. ۲- بیر دۆشونجه و	حئیران لیق گوستهرن (فا: چاپلوس). ۲- [خ] سارای لاردا
ایشین ایچینه جومماق، اۇزونو اۇتۇتماق، بیر شئی بهشی	دؤولت بۇیوکلرینی نکتله سۆزلرله ایلندیرن (فا: دلک).
قیزیشماق (فا: غوطه ور شدن). ۳- گۆرشده دالیب رقیبین	دال قورودان [آ. دی] قانادلی لاردان، دیش بۇداق و زیتون
بئلدن آشاغی قسمینی تۇتماق. ’ت (دال دیرماق) باییلینجا یا	آغاجلارینین قاییق آلتیندا اویوقلار آچاراق قوروماغینا یول
قدر دؤیمک؛ سومرجه (دال؛ سن: باتماق، فیکره دؤشمک}.	آچان بیر بۇجک. oleiperda hylesinud
دالمیш dalmış [ص، سن] ۱- یورقون و آرقین اولموش.	دالغیر / دالغیر dalqır [آ] بیر سطح ده رنگ دالغالانماسی
۲- باتمیش (فا: غوطه ور).	سونۇجو گۇرولن پارلاق لیق.
دالو dala [آ] سقز ده چای آدی. زنجان دا داغ آدی.	دال قیران dalqıran [آ. دی] ۱- فیندیق آغاج لاریندا یاشایان،
دال وئرمک [ل] دایانماق، یاسلانماق.	قاییق بۇجک لری سۇیوندان قانادلی بیر بۇجک نۇعو (فا:
دالی dala [دده] باخ: دال.	نوعی حشره) anisandrus dispar ۲- قیربیجی، آئیربیجی ۷.
دالی [آ] کلئیر و زنجان (چای)، اهر (چن) دا چای آدی.	دالقیلیج [ص] ۱- قیلینجی چکمیش ”سواریلر هوجوما گنجتیلر“
کبودر آهنگ (چو) ده کند آدی {باخ: تالو: بیه نیلمیش یئر}.	دالغین dalqın [باخ] دالغین.
دالیالیا dalya [آ. بی، لا] باخ: اۇلدوز چیچگی (فا: گل کوب).	دال کیمی [ص] اۇزون اینجه بۇداق کیمی.
دالیان dalyan [باخ: دالماق، آ] بالیق اۇلوما یئر.	دال گۆندوز [آ] گۆپه گۆندوز، تام گۆندوز واختی، گۆندوز ایکن.
دالی اوتورما [آ] گئری گتتمه (فا: عقب نشینی). retreat	داللاری باسماق [ل] آغاجدا داللاری آیه جک قدر میوه اۇلماق.
دالیب گتتمک [س] بیر فیکیره جۇمماق.	داللاماق dallamaq [ل] بۇداماق.
دالیجا گتتمک [س] ایز بیجه گتتمک (فا: دنبال کردن). to follow	داللان دیرماق [ل] دال دال اتتمک و بۇ لوملره بۇ لمک.
دالیجا dalıca [ظ] آردیجا (فا: پشت سر). back of	داللان دیریپ بۇداقلان دیرماق [ل] بیر سورونو بۇیودوب
دالیجی dalsıcı [ص] سۇ آلتینا دالان (کیمسه ویا حئیوان).	قاریش دیرماق.
دالی دالی [باخ] دال دالی.	داللانماق [س] ۱- داللی اۇلماق (آغاج). ۲- بۇ لوملنمک،
دالی دورماق [س] گتتمه مک، اشتراک ائتمه مک.	دال دال اۇلماق ”فلسفه بیلمی زامان گندی کجه مختلف
دالی دؤشمک / قالماق [س] گله بیلمه مک، گئریه قالماق.	داللارا آیریلدی“ ۳- بیرایش قاریشاراق گۆج حالا گلمک.

د د	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۰۲۰	ارک سۆزلوگ	د د
دالیز daliz [آ، آتاتومی] ایچ قولاقداکی سوموک دولاماج، اینین اورتا بؤلومو.	دالیز cottage-۳-اثنین اوستو (فا:سقف). ceiling ۴-توسداق،			
دالی سی [آ] دال طرفی، آرخاسی آردی (فا:دنباله). trail	توتوقلو انسانلارین ساخلاندیغی یئر. ۵-دۇزاق، تله (فا:تله). (سومرجه «تام»؛ ائوت؛ گۆ، سن «تام»؛ دده: ائو، تله؛ بۆکلمه آیری دیللردهده بیرسیرا کلمه لرین کؤکودور:			
دالیسی dalisi [آ] ۱-دالماق ایشی و ییچیمی، دالما، جومما، فیکره جومما (فا:غوطه ورى، خلسه). ۲-توپو یاخالاماق اوچون ساوونمادا اولان اوئیونچونون یاتای اولاراق آتیلماسی، سؤ توپو اوینارکن سؤیا دالماق ایشی.	فارسجا دام «تله» اینگیلیزجه domain (مۆلک)، dome (گونبد)، domestic (ائوسل)؛ dam (سد) کلمه سیده همان مفهوما یاخین معنا داشیر؛ اینگیلیزجه سۆزلوکلرده domain کلمه سینى اسکی فرانسو و نهایتا لاتینجه dominus (لورد، بى) و اونودا لاتینجه domus (ائو) سۆزونه باغلا بیرلار، سانیلیرکی تورکجه تک هجالی دام سۆزو بولارین قایناغی اولما لیدیر.			
دالی قالمیش [ص] گئری قالمیش (فا:عقب افتاده) backward	دام damale [آ، باخ: دام] شطرنج ائوجیک لریندن هریرى.			
دالی کسيلمه مک / اوزولمه مک [س] قورتاماماق، بیتمه مک.	داما باسماق / قاتماق / سالماق [ل] توتماق، توستاغا سالماق.			
دالی گتتمک [س] گئری قالماق (فا:پس رفتن) to retrogress	داما چیق damaciq [آ] کیچیک داما.			
دالی گۆن / دالی گۆن [ظ] ۱-سوتراکى گۆنلر، سوتر ا گلن چتین گۆنلره اشاره دیر. ۲-انسان آدى.	داما داد dama [آ، فا] بى، کۆره کن (فا:داماد). bridegroom			
دالی لانماق [س] دالی قالماق، گئری له مک.	داما داما [ص] ۱-اؤزه رینده داما کیمی بؤلوملر اولان، جیزیق لار. ۲-داماراق، دامجی دامجی تۆکوله رک.			
دالینا آلماق / چاتماق [ل] یوکلهمک.	داما دالیق [آ] بى لیک، کۆره کن لیک (فا:دامادی).			
دالینا دۆشمک [ل] ایز له مک، دالی سیجا گتتمک.	داما دۆشمک [س] توستاق لانماق، حبس لنمک.			
دالینا قاباغینا باخماق [ل] گۆتورقوی ائتمک، احتیاطلى اولماق.	دامار damar [آ] ۱-انسان، حیوان و بیتگی لرده آخیجی ماده لری داشییان بۆرجوق لار (فا:رگ). blood vessel			
دالینا مینمک [ل] اؤزنه تابع ائتمک.	۲-بیر نسنه ده جیزیق کیمی آیری ماده دن اولان یئرلر (تاختا و داشدا اولان آیریجی خطلر). ۳-[مج] یارانیش، سؤی، خوئی، مزاج. ۴-بۆجک لرده قاناد زارینی دیک توتماغا یارایان اورقان. ۵-سن «تامار»؛ دامماق فعلینه باغلی اولما لیدیر، و دمار شکلینده فارسجادا ایشله نیر.			
دالینا وئرمک [ل] دالینا یوکلهمک.	دامار آچان [آ] دمار گئنیش له دن، دمار یولونو بؤیودهرک قان دولانیمی نی یاواش لادان.			
دالینج dalinc [آ] گۆزل ویا اؤزل بیر دۆشونجه ویا گۆرونوم قارشى سیندا ائشیک و دیش دنیا دان ایلگی سینى کسپ اؤزوندن گنچمه (گنتمه) (فا:استغراق، خلسه).	دامار آلتی [ص] دامارین آلتیندا اولان «دامار آلتی ات».			
دالینجا [ظ] آردینجا، ایزجه (فا:متعاقب). subsequent	دامار اوستو [ص] داماری اؤرتن، دامارین اؤستونده اولان.			
دالینجان dalincan [آ] قوچان داکند آدى.	دامار بیلیمی [آ] دامارلارین اؤزل لیک لرینی اینجه له یین بیلیم (فا:رگ شناسی). angiology			
دالیندا دورماق [س] کۆمک و آرخا دورماق.	دامار تیخانیق لیغی (توتولماسی) [آ، طب] دامارلارین یاغ چؤ کمه			
دالینی داغا سۆیکه مک [س] بیرینه گۆنله آرخالانماق.				
دالینی سانجماق [ل] سانجماق، قورخوماق.				
دالینی قاباغینی دۆشونمک [س] فیکیر لشمک.				
دالینی یئره وئرمک [ل] مغلوب ائتمک، ییخماق.				
دالی وورماق [ل] قایتارماق (فا:پس زدن). to push back				
دام dam [آ] ۱-ائو، تیکیلی یئر، تیکیتی (فا:خانه). home				
۲-کۆم، حیوان ساخلانان اوستو اؤرتلو یئر، پیه، تۆوله				

Dd د	د د
دامازلیغی کسيلمک [یل] نسلی کسيلمک. دامازلیق damazliq [آ] ۱-مايا، پنییر و یوغورت دامازلیغی، بعضی اۇرقانیک شئی لرده بیر سیرا آنزیم لرین واسطه سیله دَیشیک لیگه یول آچان مادّه (فا:مايه). ۲-نوبارچالیق، آر تاپیلان و ایلک دفعه اله گلن یشمه لی شئیلر (فا:نوبرانه). ۳-یاخینلاشماغا حاضر اندیلن حیوان، جالاق اوچون اولّا بیتگی، یاخین لاتما اوچون یتیشدیریلن حیوان، دؤللوک، دؤل وئرمک اوچون ساخلانیلان حیوان (فا:مناسب تولید نسل) (سن، خمیرمايه؛ دامیزماق + لیق) دامیز لیق) دامازلیق}. داماسالديرماق [اتئد] توتدورماق، حبس اتئدیرمک. داماگیرمک [س] توستاق لانماق، حبس لنمک. داماغی پوزولماق [س] کئیفی پوزولماق. داماغی چاتلاماق [س] نشعه یه گلکم، رۇحلانماق. داماغی چاق [باخ] داماغی کؤک، کئیفی ساز. داماغی سازلاشماق [س] کئیفی آچیلماق، وضعی خوشالماق. داماغی قالخماق [س] کئیفی کؤک اولماق، کئیفی آچیلماق. داماغی کؤک [ص] کئیفی ساز، شاد. داماغی یانماق [س] مایوس اولماق، آرزوسونا چاتماماق. داماغینا دیمک [ل] اینجیک سالماق، ناراضی سالماق. داماغینی پوزماق [ل] کئیفینی پوزماق. داماغینی ساللاماق [س] کۆسمک، ناراضی اولماق. داماق damaq [آ] ۱-آغیز بوشلوغونون اؤستو (فا:کام). ۲-آغیز "پایروسوداماغینا آلدی". ۳-داماق شیشمه خسته لیگی (آت و انششک...) "پیه یه چوخ آدم قویما گنده آت داماق اولار" {ت:تاماق، تامقاق؛ د:تاماق + اق} تاماق} داماق}. داماق ۲ [آ، ع] کئیف، باخ: دماغ. داماق damaq [آ] داشلی بۇرون دا کند آدی. داماق آرخاصی حرفلر [آ] داماق آرخاسیندا سؤیله نن حرف. داماق آرخاصی سس سیز حرف [آ] داماق آرخاسیندا سؤیله نن حرف "خ، غ، ق" (فا:صامت پسین کامی). hard plate داماق آرخاصی سسلی حرف [آ] دیل آغیزین دالینا چکیلهرک سؤیله نن حرف "آ، ای، او، او" (فا:صانت پسین کامی). داماق اتگی [آ] داماغین سوّمو کسوز و یوّمشاق آرخا بؤلومو.	سی سبب ایله دارالیپ تیخانماسی. amboli دامارجیق [آ] کیچیک دامار، اینجه دامار، نازیک دامار (فا:مویرگ). capillary. دامارجین [آ] آذربایجان دا چای آدی.^{۲۴۰} داماردارالدان [آ، طب] دامارلاری دارالدان نسنه لر و سینیرلر (بوایشله قان دولّاشیمی یئهن له نیر). دامار دامار [ص] زولّاق زولّاق (فا:رگ به رگ). sprained دامار سوتلیگی [آ] آتاردامارین سرت لشمه سی سبب ایله وچودا گلن خسته لیک. دامار سیز [ص] ۱-داماری اولمایان (فا:بیرگ) nerveless ۲-انصافی اولمایان آدم، غیرت سیز، اراده سیز، ایستم سیز. دامار سیز لیق [آ] ایراده سیز لیک، ایستم سیز لیک. دامارلاری قوروماق [س] برک قورخماق. دامارلاماق [س] داماریندان پایشماق، سیخماق، بوغماق. دامارلاندیرماق [ل، طب] دامارلاری یتترسیز اولان اورقانان یشی دامار اکلهمک. دامارلانماق [س] ۱-داماردامار اولماق، دامارلارعمله گلکم. دامارلی [ص] ۱-داماری اولان. ۲-[مچ] غیرتلی، اراده لی. دامارلی لیق [آ، دا] دامارلی شئیین حالی، اراده لی لیک. داماری بوش [ص] اراده سیز، تتر آلدانان، تتر یو لدان چیخان. داماری بوشلوق [آ، دا] اراده سیز لیک، غیرت سیز لیک. داماری پوزوق [آ] [مچ] سینیرلی، اخلاق سیز. داماری توتماق [س] ترسلیک اتتمک. داماریجا damaricaj [آ، بی] بیرنوع طبی بیتگی، اوژون و دنلی اولور، دمله مه سی اوړک آغری سی و یارایا خئیر لیدیر^{۱۳۶}. داماری قیریق [باخ] ترس آدم، ناتاراز ادام. دامارینا ایشله مک [ل] بیر خوی و اوژل لیک ایچینه یتريمک. دامارینا باسماق [ل] بیرنین حساس نقطه سینه ال قویماق. دامارینا چکمک [س] سو یونون اوژل لیکلرینی داشیماق. دامارینا دوشمک [س] اوړه گینه یاتماق. دامارینا گیرمک [ل] اوړه گینی اله گتیرمک. دامارینی تابماق [ل] خاصیتی نی اوړه نیب بیلیمک. دامارینی توتماق [ل] بیرینی سینماق و یوخلاماق.

Dd د	آذربایجان تۆرکجه سی
دامبات لاشماق [س] اؤزونو باشقا لاریندان یوخاری توتماق. دامباتی dambatı [آ] تاختاییتینه اؤخشار جوّجو و پارازیت. دامپئر damper [آ، این] بالاجا یوک بوشا لدان آراج (فا: دامپئر) دامپینگ damping [آ، این] ۱- بازارى اله آلماق اؤچون بیر مالی آیری لاریندان اوجوز ساتما، اؤجوز ساتیش، دؤشوروم ^{۲۱۸} (فا: دامپینگ) ۲- [فیزیک] شدّتی آزالاراق آشاغی یشن دالغا. دامجی damcı [آ، سن؛ باخ: دامماق] ۱- آخیجی ماده لرین بالاجا یووارلاق سوو بؤلومو (فا: چکه). drop ۲- بیر کلمه سیله بیر لیکده آز و بالاجا معناسی وئریر "بیر دامجی سو". دامجی دامجی [ظ] داملا داملا، آزار آزار، آزجا آزجا. دامجی لاندیرماق [ائتد] دامجی دامجی تۆکدۆرمک. دامجی لاتماق [ل] دامجی دامجی تۆکمک. دامجی لاماق [ل] ۱- دامجی دامجی تۆکمک، دامیزماق (فا: قطره قطره ریختن) ۲- [س] سیزماق، دامجی دامجی تۆکو لمک. دامجی لاندیرماق [ل] دامجی دامجی تۆکمک، دامیزماق. دامجی لانماق [س] دامجی دامجی تۆکو لمک (فا: چکیدن). دامجیتماق [ل، ت] دامجیرماق [س] دامجی دامجی تۆکمک، دامجی دامجی آخیتماق، دامیزماق (فا: چکانیدن). دامجی جیق damcıciq [آ] کیچیک دامجی. دامجیغاز damcığaz [آ] میانا دا کند آدی. دامجیل damcıl [آ] آز "دامجیل دامجیل: آزار، یاواش یاواش". دامجی لایجی [ص] دامجی دامجی تۆکن. دامجی لیق [آ] داملاردا دامجی دامجی تۆکولن سؤلارین آخماسی اؤچون دۆزه نیلن سو یولو "چارداغین دامجی لیغی". دامجی واری [ظ] دامجی کیمی. دامجی [آ، ص] ۱- دام دۆزلدن و تیکن، ۲- شېسترده داغ آدی. دامدا باجا damdabaca [آ] گئرمی ده کند آدی. دامدازلاق damdazlaq [آ، ص] کنچل، تاس، باشی داز. دامداش damdaş [آ] تیکیتی، ائو ائشیک. دامدام [سس تق] دامجی دامجی تۆکولن سوئدان چیخان سس. دامداما [آ] خوی (دا) کند آدی {داملاری اؤست اؤسته}. دامدوم [سس تق] داوؤل کیمی شیلردن چیخان سس. دامدووار damduvar [آ] ائو ائشیک، ائو دؤوارلاری.	داماق اورتاسی [آ] داماقلی اولما، کئیف جیل لیک. داماق اورتاسی سس سیز حرف [آ، دیل ب] دیل اورتاسی سس- سیز حرف "گ، ژ، ک، ش" (فا: صامت میان کامی). داماق اؤنو [ص، دیل ب] داماق اؤنوده سؤیله نن حرف. داماق اؤنو سس سیز حرفی [آ، دیل ب] دیل اؤنو سس سیز حرف (ت، ج، چ، د، ر، ز، س، ش، ن،) (فا: صامت پیشین کامی). front plate voice داماق اؤنو سسلی حرف [آ] دیل آغیزین اؤنونه چکیلرک سؤیله نن حرف "ا، ای، او، اۆ" (فا: صائت پسین کامی). داماق اؤسته اولماق [س] کئفده اولماق. داماق ساللاماق [س] کئفسیز اولماق، کۆسمک. داماق سیز [ص] ۱- داماغی اولمایان. ۲- [مع] کئیفی خوش اولمایان، کئفسیز (فا: بی حال). languid داماق سیز لیق [آ] کئفسیز لیک. داماق سیل [ص] داماق لا ایلگی لی. داماق قویماق [ل] نشعه سینی پوزماق. داماق لانماق [س] کئف چکمک، کئف لنمک. داماق لیلیق [آ] داماقلی اولما، کئف جیل لیک. داماق وئرمک [ل] لذت وئرمک. داماقدان دۆشمک [س] کئیفی پوزولماق. داماقدان سالماق [س] کئیفینی پوزماق. داماق لی [ص] ۱- داماغی اولان. ۲- [مع] خوش اولان آدم، کئفجیل، کئیفی خوش (فا: شاد). glad دامالتماق [ل] داملا داملا آخیتماق. دامانجان / دامانجان damancan [آ] آراب دا چای و کند آدی {دامماق دان: دامان+جان}. دام اوتو damotu [آ، بی] قوئل بۇدقلی و اؤزه ری تۆکلرله اؤرتولو، طبابتده ایشله دیلن چوخ ایللیک، اؤتسوو، توتقون یاشیل رنگلی ساپلاقلی یاپراقلاری اولان بیر بیتگی (فا: گیاه دم شیر). leonurus cardiaca دام اؤستو [آ] ائوین اوستو و سقفی (فا: پشت بام). roof دامبات dambat [ص] اؤزونو بیهنن، مغرور {باخ: تومبات}. دامبات [آ] باخ: ماکى {۱- دام+ بات: باتیلان یورد ۲- مغرور}.

Dd د	آذربایجان تۆرکجه‌سی
دام قۇرماق [ل] ۱-دام و ائو دۆز لىمک. ۲-تله قۇرماق. دامکینال damkina [آ] سومر تانریچالاریندان^{۲۱}. داملا damla [باخ]: دامماق ۱-سو داملاسی، دامجی (فا:قطره) drop ۲-چوخ آز مقدار، دانا. داملا خسته لیگی [آ،طب] نئقرئس (فا:نقرس). داملا داملا [ظ] دامجی دامجی، آزار آزار. داملا ساققیزی [آ] ایری دانالی پارلاق و دادلی ساققیز نوعو. داملاتدیرماق [ائتد] داملاتماق ایشینی گۆردورمک داملاتدیر یلماق [بل] داملاتدیرماق ایشی گۆرولمک. داملاتماق [ائتد] دامجی دامجی تۆکدورمک (فا: چکاندن). to cause to verp or trickle داملاتیلماق [بل] داملاتماق ایشی گۆرولمک. داملاجیق damlacıq [آ] کیچیک داملا. داملاداش damladaş [آ] ۱-بۇلاق و داغلاردا ایستی سولارین چیخماسی سبب ایله یثره اوتوران کیرئج، سارقیت (کلسیم یینکرنات). ۲-بیر نوع دیرلی داش نوعو. داملاداشی [آ] تیکیتی لرده ایشلەنن دیرلی داش نوعو. داملالیق damlalıq [آ] علاج داملاسی اؤلچمک اوچون بالاجا قاشیق کیمی شئیلر. داملاماق damlamaq [س،ت] ۱-دامجی دامجی دۆشمک، دامیزماق، دامجی لانماق. ۲-[ل] دامجی دامجی تۆکمک، دامجیتماق. ۳-[ل] داما سالماق، توتوق لاق. داملان دیرماق [ائتد] ۱-داما سال دیرماق ۲-[س] دامیز دیرماق. داملانماق [بل] ۱-دامجیلانماق ۲-داماسا لینماق، حبس لنمک. داملی damlı [آ] صفوی دؤنمی اؤستاجلو طایفاسینین اویالار یندان ساییلیدی و آذربایجانا کۆچەرک صفوی لر قاتیلیدیلار^{۸۵}. داملی damlı [ص] ۱-دامی اولان. ۲-سراب دا داغ آدی. دامما سووارما [آ] سو دامجی لاریله اکین سووارما سیستمی، موضعی سووارما (فا:آبیاری قطره ای). localized irr دامماق dammaq [س] دامجی دامجی آخماق، تۆکولمک (فا:چکیدن) to strickle {ت،سن «تامماق»؛ دامار، دامجی، دامازلیق سۆز لری و فارسجادا دمار بو کلمەدن آلینمادیر}. دامن da'mən [آ،فا] قادین اتگی، اتک.	دامدیرماق [ل] دامیز دیرماق (فا:فس چکاندن). دامغا/ damğa [آ] ۱-مؤهور، بیر شئین اۆزه رینه ایز قۇیماغا یارایان آیقیت (فا:مهر) ۲-بیر شئین اۆزونه قویولان ایز، مؤهورون ایزی (فا:امضاء) signature ۳-دری اۆزه رینه قویولان ایستی و داغ دمیر ایزی {سوئرجه «تامغا»، ت، سن «تامغا»، بو کلمه دامماق سۆزوندن آلیناراق دامیلان و بیر دامجی یثرینی گۆسته ریر، البته دیواندا بو کلمه نین آیری آنلامی چایا توکۆلن قۇل دئمکدیر و بو مفهومدا بالاجا قولون بۆیوک بیر یثره و دنیزه دامماسینی گۆسته ریر}. دامغا باسان [آ] دامغالایان، مؤهورله ین. دامغا باسماق [ل] دامغالاماق، مؤهورله مک. دامغا وورماق [ل] ایز بۇراخماق، ایزینی قۇیماق. دامغا یتمک [ل] کۆتو بیر یارقى یا راست گلمک. دامغاچی/ تامغاچی [ص] ۱-دامغا و مؤهور کیمی شئیلری - دۆز لدن و ساتان. ۲-[اسکی] وئرگی آلان، تحصیلدار^{۱۴۹}. دامغاچی لیق [آ] دامغاچی نین ایشی. دامغاسینی وورماق [ل] ایز بۇراخماق، ایزینی قۇیماق. دامغالانماق [ائتد] دامغالاماق ایشینی گۆردورمک. دامغالاما initials [آ] دامغا وۇرما (فا:پاراف). دامغالاماق [ل] ۱-دامغا وۇرماق، مؤهور وورماق (فا:امضاء کردن). ۲-بیرینه کۆتو اۆز للیک یاپیش دیرماق ایستهمک، لکه لندیرمک، کیچیلدیجی سۆز دئمک. دامغالانماق [بل] مؤهور لنمک. دامغالانمیش [ص] دامغا وۇرولموش (فا:ممهور). signed دامغالاییش [آ] دامغالاما ایشی ویچیچی. دامغالی [ص] دامغا وۇرولموش. دامغان بۆلگه سینده تۆرک آدلی کندلر [آ] مایان (ک ۶) * ۹۵۰/غ (تو)، شامان (ک ۸) * ۲۲۰/غ (تو)، دامقال damqal [باخ] دامغا. دام قۇرغو [آ،بی] ایکی چنکلی لردن، یاپراق لاری اتلی، ایلیق اقلیم لرده یتیشن اؤتسو بیر بیتگی، قایا قۇرغو (فا:گل نار). sedum دام قۇرغو گیللر [آ،بی] یاپراق لاری اتلی بیر بیتگی فامیلی.

Dd د	ارک سۆزلۈگۈ	۱۰۲۴	آذربایجان تۆرکجه‌سی	Dd د	
	هاوايا دوغرو گئندن شئی):تن و تین سۆزۈ سۆمثر ديلينده ايشلەنيردی و سانيليرکی دين سۆزۈ بو کلمه يه باغلی اولاراق عربجه يه گنچميشدير، اينگيليزجه ده ايشلەنن dawn (دان)، day (گوندوز)، thank (تشکر) کلمه لری بو کۆکه باغلی اولماليدير، اينگيليزجه سۆزلۈکلرده بو کلمه لرین کۆکونو اسکاندينايۈ ديللرینه باغلایرلار، چوخ بيلگينلره گۆره اسکاندينايۈ ديللری تورکجه ایله کۆکداش ديلار، بو کلمه نین قارشيت آنلامی اولاراق تۆن کلمه سی قارائليق گنجه و دار بير يئر آنلاميندادير، آیری دئيشله دان:تين سۆزۈندن دۆزه لن تنگ و تينگ کیمی کلمه لرده يوخاری و هاوايا دوغرو گئتمه و تۆن دن دۆزه لن سۆزلرين مفهوموندا آشاغی و قارائليقا دۇغرو معنالاری گۆرۈکور، و بيرسيرا کلمه لرین کۆکو تۆن سۆزۈنه باغلانير، اۆرنک: تۆنگ (آغزی دار بارداق)، تۆنک (آغزی دار بير چالقى آلتی)، تۆنئل (قارائليق يئر آنلاميند)، تۆنتمک، تونه مک (گنجه له مک)، تۆنک (توستاق خانا)، تۆنرکم (گنجه اولماق)، تۆنهریک (قارائليق، مزار)، تۆنلۈک، تۆنگلۈک: (پنجره، قارائليقدان ايشيغا بير يول)، تۆنلۈک (ازدحام)، تۆنله مک (گنجه له مک)، تينجيخماق سۆزۈده پوزولان شئی اوچون دئييلير و اصلينده تۆنجۈمک سۆزۈدور، يئنه ده تنگيمک، تنگه گلکم (بئزار اولماق)، تۆنگۈشمک (باش آيمک)، تنگه، تنگ (تانگماق (سن): باغلاماق، بۆرمه له مک) سۆزلری تۆن سۆزۈنه باغليديلار.		دامنه da`mənə [آ،فا] ۱-داغ و هر شئين اتگی. ۲- دالغالاردا ايکی زيروه نين آراسی. دامو(نامو) damu [آ،ت،تامو،تاموْغ] جهنم (فا:دوزخ). hell دامهيمای damhimay [آ] هيتيت تانريچالاريندان ^{۳۱} . داميتما [آ] تقطير (فا:تقطير). distillation داميتماق damitmaq [ل،ت،شیمی] دامجی دامجی داميزدير ماق، تقطير ائتمک، دامجی دامجی تۆکولمه سينه سبب اولماق، باخ: داميزدير ماق (فا:تقطير کردن) to distill داميتچی [ص] داميزديران کيمسه و يا آقيقت. alembic داميتیق [ص] داميتما يول ایله (فا:مقطر). distilled داميتيلماق [بل] داميتماق ايشی گۆرۈلمک. داميتیم damitim [آ] داميتما (فا:تقطير). distillation داميزديران [آ] داميزديجی، دامجی دامجی تۆکن. داميزديرماق [ل] دامجی دامجی تۆکمک، داميزماق، دامجی لاتماق (فا:چکانیدن). to cause to verp or trickle داميزديريلماق [بل] داميتيلماق، داميزديرماق ايشی گۆرۈلمک. داميزليق damizliq [ص] ۱-داميتماق اوچون بير وسیله (فا:قطره چکان). ۲-باخ: دامازليق. داميزماق [ل،سن،باخ:دامماق] باخ: داميتماق، داميزديرماق. دان dan [ظ] سحر تئزدن، گۆتون دوغماسينا آز قالميش، هاوانين ايشيق لانما واختی (فا:فجر، سپيده سحر). dawn {سومرجه} آن، دانگ: گۆی و جئت؛ ت، تان، تانق = تانگ: سحر، خارق العاده شئی، «تين:روح، تن»:وجود؛ بو کلمه دن دۆزه لن کلمه لرین معنالاريندا قوتسالليق، روح، وجود و آيدین ليق مفهومی گۆرۈکور، اۆرنک اوچون(ديواندا گلن کلمه لر آچی {ايچينده گۆسته ريليبيدير): تن:وجود، تنه:دانا، تنگ:فرصت، دان چاغی، «تانق، تان»: خارق العاده شئی، دان چاغی، «تين:روح، تينماق: دينچ اولماق، دينگلماق، تينگله مک»: دينله مک، دينجلکم، «دينگک، تنگه» هاوا، گۆی، تنگيتکم، تنگمک (هاوايا دۇغرو گئتمک)، تان: دان: سحرچاغی، آخشام اسن سرين يئل، «تنگ:دنک، تعادل (دۆزگون)، «تنگيز:دنيز، «تنگری»: تانری، تنه:دنه (دانا، بير شئين روحونو داشييان دانا)، تينگ (گنج آغاج،		
	دانا dana [آ،ت،دده] ۱-ارکک اینک بالاسی، بیر یاشدان ایکی یاشا قدر اولان اینک بالاسی (فا:گوساله نر). bull calf ۲-تۆخوم (فا:تخم، دان). seed, grain ۳-بالاجا تۆخوملارا دئییلن بیر آد، باخ:دنه، دن. ۴-ساییلارلا بیر لیکده اولارین ساییلاما بیریم لری یئرینده ایشلەنیر "بیر دانا تویوق، ایکی دانا کتاب، بنش دانا قاب" ۵-تۆرکمتلرین، تکه و تۆختامیش اویماقلاری اولوبالاریندان. {دیواندا «تن» روح نفس و ذات آنلامیندادیر و "ه" اک ایله بیر شئین روح و نفسینی گۆسته ریر و "دانا،دنه" بو کلمه نین دئییشمیش				

د د	آذربايجان تۆركجهسى	۱۰۲۵	ارك سۆزلۈگۈ	د د
	شكلىدير، بو كلمه هم دنه، دن معناسيندا و هم اينك بالاسى معناسيندادا بو مفھوما باغليدير، باخ: دان }.		دانا لاتىدىرماق [اتىد] باخ: دنه لتىدىرماق.	
	دانا `dana [ص، فا] بىلن، بىلىجى. {فارسجا دانستن دن }.		دانا لاتماق [اتىد] باخ: دنه لتىمك.	
	دانا ياغى [آ، بى] ايلان ياستىغى گىللردن كۆك سايى اتلى، چوخ ايللىك، ياپراقلارى لكه لى، اوتسۇو يىتگى arum		دانا لار كىمى باغىرماق [ل] چۇخ قۇت له هايقىرماق.	
	دانا ياغى گىللر [آ، بى] دانا ياغىلار (فا: گل شىپورىان araceae		دانا لاق [ل] باخ: دنه له مك/ دنه لتىمك.	
	دانا باش [آ، دا] ۱- بىرجۆر بۇجك، دانادىش. ۲- [مچ] كۆت آدم، ترس آدم.		دانا لال danalı [آ] مراغا و ماكى دا كند آدى.	
	دانا باشلىق [آ، دا] ىنكه باشلىق، كۆت لوک، ترسلىك.		دانا ن danan [ص] انكار ائندن (فا: منكر). denying	
	دانا بگ [خ] سلجۇقلولار دۇنمى اوردوباشى لارىندان ^۷ .		دان اوۆزو [ظ] دان واختى، آلا قارائلىق.	
	دانا بۇرنو [آ، دى] ۱- كلم باجاقلى لاردان، اۇن باجاقلارى قازىجى، وۇجودو مخمل كىمى توكلو، تارلا و باغچالاردا توپراق آلتىندا ياشايان و يىتگى كۆكلرىنى كسەرك ضررلى بىر بۇجك (فا: جنس جىرجىرك و غيره).		دان اولدووزو [آ] زۇھرە اولدووزو (فا: شىباھنگ). moriningstar	
	gryllotipa vulgaris ۲- [يىتگى] آسلان آغزى چىچگى.		دانا ياپراغى [آ، بى] رۇبىتلى مئشە لردە يىتن ايرى ياپراق لى چۇخ ايل لىك اوتسۇو يىتگى.	
	دانا بۇلاق dana bulaq [آ] ماكى دا كند آدى.		دانباران danbaran [آ] سراب دا كند آدى { دان چاغى وارىلان يئر، معناجا آيدىنلىق يئر له شىم يئر دىمكىدير }.	
	دانا بىزۇو [آ] بوتون جاوان قارامل.		دان تىل dantel [آ، فر، آنادولۇ] قۇماش قىرغىنا هۇرولن بىزك.	
	دانا تىمۇر [خ] قۇبىلاى خاقان ىن قارداشلارىندن ^۷ .		دان تىل آغاجى [باخ] تۇر آغاجى.	
	دانا جىق danacıq [آ] كىچىك دانا، كىچىك تۇخوم.		دان چاغى / يىرى [ظ] سحر تىزدن (فا: سىپىدە دم). daybreak	
	دانا جىل danacı [ص] دانالارى چوخ سۇن (قوش و).		دان دان (دن دن) [ظ] قابا دانىشماق حاققىندا "دان دان دانىشیر".	
	دانا چالچاق danaçalıq [آ] كىچىك دانا.		دان دان اولماق / دن دن اولماق [س] قاتىق ويا سۇت چۆرۆيەرك دانا دانا اولماق.	
	دانا چى danaçı [آ] دانا چوبانى، دانا اۇتاران.		دانا دانكان dandanakan [آ] تۆركوستاندا مرو ياخىنىندا بىر بۇلگە آدى، بۇ بۇلگە دە سلجۇقلو قۇشونو چاغرى بگىن باشچى لىق ايله غزنى لى سۇلتان مسعود اوردوسونا غالب- گلهرك بۇيوك ظفر قازاندىلار بۇ ظفردن سۇنرا تۆركلر بۇيوك بىر لشمە دۇنمىنە گىچدىلر (م ۱۰۴۰) ^{۵۴} .	
	دانا دانا [ظ] دانالار حالىندا، بىر بىر، دنه دنه.		داندىرماق dandırmaq [اتىد] ۱- دانماغا مجبور ائتمك، دانماغىنا سبب اولماق (فا: فس انكار كردن). ۲- دان دان ائتمك، دان دان اولماسىنا سبب اولماق (فا: دون دون كردن).	
	دانا دۇنا / دانا دولۇق [آ، دا] كىچىك ياشلى قارامل.		دانس dans [آ، فر، رقص، اوپىما (فا: رقص).	
	دانا دىش [باخ] دانا باش.		دانسۇو dansev [آ] باخ: تانسۇ، قىز آدى .	
	دانا سىز [ص] داناسى اولمايان (فا: بى دانە). seedless		دانسا ق dansa [آ] دانلاق (فا: مذمت). reproach	
	دانا قىران اوٹو [آ، بى] ئىلب گىللردن، باتاق يئرلردە يىتىشن، ياپراقلارى زانباق ياپراغى كىمى اولان يىتگى (فا: گياه سۆرنجان شىرىن). epipaktis		دانسۇي dansoy [آ] باخ: تانسۇي.	
	دانا قىران چۇل [آ] قازاخ، داغ آدى ^{۲۴} .		دان سۇكمك [س] صبح آچىلماق.	
	دانا كلجه [آ] بىر ياشا دۇلمايش جامىش بالاسى.		دانسۇق dansıq [آ] تانسۇق، اولغان اوستو، فوق العاده ^۷ .	
	دانا گوالى [آ، بى] ايرى، يۇمرو و قىرمىزى گاوالى نۇعو.			

د د	د د
ارک سۆزلۆگۆ	آذربایجان تۆرکجه سی
دانلانچ danlanc [ص] چوخ دانلاناتان، دایم دانلاناتان.	دانش da'nış [آ،فا] بیلگی، بیلیم.
دانلانماق [بل] دانلاماق ایشی گۆرولمک (فا: مذمت شدن).	دانق danq [سس تق] باخ: دارانق.
دانلاییب دانساماق [ل] برک دانلاماق، مذمت ائتمک.	دانقالاق danqalac [ص، آ] ۱-قابا. ۲-مال آشیغی، باخ: دانقالاق.
دانما [آ] انکار ائتمه (فا: نفی). denial, negation	دانقاران danqaran [آ] هشتری ده کند آدی {تان+قاران:
دانماق danmaq [ل] بویونونا آلاماق، بویوندان آتماق	ایشیق قاریشمیش یئر{.
(فا: انکار کردن). {ت، سن «تانماق»؛ اینگیلیزجه deny	دانقاز danqaz [باخ] دانقا، دانقالاق، قابا.
کلمه سینی همان معنادا لاتینجه de+negare (یوخدو)	دانقازلیق [آ] دانقالاقلیق، قابالیق، کوبودلوق، دیک
سۆزلرینه باغلاماغی اویقونسوز نظره گلیر، بونو تورکجه	باشلیق، دانقالیق (فا: کله شق). brainless
دانماق سۆزونه باغلی اولماسی منطقی گۆرسه نیر{.	دانقالاق danqalac [آ،ص] ۱-قابا کیمسه، سۆز قبول ائتمه-
داننده [ص،فا] بیلجی (فا: داننده).	ین (فا: خشن). ۲-مال آشیغی، "دانقالاری چیخمیش قوجا
دان واختی [ظ] دان سؤکولنده، دان چاغی.	اینکلر". {دانق سۆزوندن سس تقلیدیدیر{.
دانه danə [باخ] دته.	دانقالاقجا [ص، ظ] دانقالاغا یاراشیر.
دان یئری [آ] گۆشین چیخان یئری، اُفق.	دانقالاقلیق [آ] دانقالاق اولما وضعیتی.
دان یئری آغارماق / ~ آچیلماق [س] صبح آچیلماغا باشلاماق.	دانقالیق [آ] یشکه دانیشما، قابا اولما (فا: کله شقی).
دان یئری قیزارماق / ~ سۆکولمک [س] صبح آچیلماغا باشلاماق.	دان قوشو [آ،دی] واغ لار دسته سیندن بیر گؤل قوشو.
دانیل / دان یئلی [آ] دان و سحراسیتی سی، قیز آدی (فا: نسیم).	دانقیر danqır [ص] داز، چوخ چیلپاق، کنجل (فا: کنجل).
دانیش danış [آ] اؤرمیه ده داغ آدی (قو: دانش).	دانقیرالی danqıralı [آ] اؤرمیه ده کند آدی.
دانیشان danışan [ص] متکلم (فا: متکلم). speaker	دانقیرتی danqırta [باخ] دانقیلتی.
دانیشتای danıştay [آ] دؤولتی شورا (فا: شورای دولتی).	دانقیر داما / دانقیر داماق [باخ] دانقیلداماق.
دانیشدیرماق danışdırmaq [اتد] دانیشماغا مجبور ائتمک،	دانقیش danqış [آ] تازاجا چیخمیش کیچیک بؤینوز.
سوروشماق، دیندیرمک، سورغو و سوال ائتمک، دیله	دانقیل دو تقول [ظ] یئرسیز، قابا.
گتیرمک، دیل لندیرمک (فا: به حرف واداشتن، استنطاق کردن).	دانقیلتی danqılta [سس تق] دمیرلرین ویا برک شئی لرین
دانیشدیریلماق [بل] دیندیریلمک، سورغولانماق دیندیرمک	بیریرینه دیمه سیندن چیخان سس.
ایشی گۆرولمک، (فا: استنطاق شدن).	دانقیلداماق [ل] بیر شئی آیری شئییه وۇرراق دانقیلتی
دانیشقان [ص] دانیشماغی سئون، چوخ دانیشان (فا: پُرحرف).	سسی چیخارماق (فا: صدای دنگ دنگ در آوردن).
دانیشقانلیق [آ] دانیشقان آدامین اؤزل لیگی.	دانقیلداماق [س] اوجا سس چیخماق، دانقیلتی سسی
دانیشما [آ] دانیشما، سؤیله مه (فا: تکلم). conversation	چیخماق (فا: دنگ دنگ کردن).
دانیشماز [ص] دانیشاییلمه ین آدام.	دانلتماق [اتد] دانلاماق ایشینی گۆردورمک.
دانیشماق danışmaq [س] قوشوشماق، سۆزله بیلدیرمک،	دانلاق [آ] دانلما، مذمت (فا: سرزنش). reproach
سؤیله مک، دئتمک، نطق سؤیله مک، بحث ائتمک (فا: حرف	دانلاقلی [ص] دانلانمیش، مذمت لنمیش، دانلانچ.
زدن). {ت «تانوشماق»؛ تانیشماق سۆزوندن آیینمادیر{.	دانلما [آ] مذمت له مه (فا: سرزنش). reproach
دانیشما مازلیق [آ] دانیشما ماضی، دانیشماغی ایسته مه مه.	دانلماق danlamaq [ل] مذمت ائتمک (فا: سرزنش کردن) {ت
دانیشمان danışman [آ] مشاور، بیلگی و تجربه سینده دایانیلان	«تانگلماق»، سن «تانلماق، تانگلماق» دانماق سۆزوندن{.

د د	ارک سۆزلۆک	۱۰۲۷	آذربایجان تورکجه‌سی	Dd d
کیشی (فار:ایزن). counsellor, advisor ۲-سلجوقلولا	داواجات خانای [باخ] داواخانای.			
دۆنم ییگریندن و سونرا قوردوغو بیر بگلیک آدی {فار:سجا دانش، دانشمندسۆزلرله باغلانتی سی آراشدیریلما لیدیر}.	داواچی [آ] davçai داوا دۆزلدن ویا آلیب ساتان (فا: دواساز). pharmacist			
دانیشمان لیق [آ] مُشاوری.	داواچی [آ] حاج علی ترکی، داواچی آدیلا معروف اولاراق مشروطیت نهضتی نین اؤندرلریندن و غیبی مرکزی نین ایکینچی شخصی ساییلیدی (ترک türk میانایا یاخین بیر شهردیر)، او داواچیلیق صنعتینده ایشله میش اولماسینا سبب مبارزلرین اولدولوسلاح و باریت حاضرلاما سیندا ییگی لی شخص ایدی، عین حالدا سیاست عالمنده ده متجدد آیدین کیمی تانییردی، هرچند تبریزده روس اشغالی زامانی بو مبارزین نقشی یوخ ایدی ولی یالئیز مبارزلیک سابقه‌سی اولدوغو اوچون روسلار طرفیندن توتولوب و ش ۱۲۹۰ده دی آیی نین ۱۱ینده باغشمالدا دارا چکیلیب شهید اولدو، اونون شهادتی ثبوت ائیلهدی آذربایجانین ترقیخواه آدمالاری روس اشغالچیلاری توسط ایله دشمن ساییلیر و روسلار هر لحظه فرصت اللرینه گنجیسه انغیرانسانی شکیلده تورکلرین متجدد و ایش- ییلنلرینی آرادان آپارییلار، اونون پاک پیکری سیدحمزه قبرستانیندا دفن اولدو و آذربایجانین اویری شهیدلری کیمی باخیمسیز قالاراق ایکی بالاجا قیزی آوارا قالیب و ائولریده قولدور روسلار طرفیندن منفجر اولدو ^{۱۳} .			
بیر نوع آفریقا زئیراسی hippotigris burchelli	داواخانای davaxana [آ،فا] درمان خانای، توخداچ خانای (فا: داروخانه). pharmacy			
داوا dava [ع:باخ:داری] توخداچ، درمان (فا:دوا). medicine	داوار davar [آ] قویون و گنجی یه وئرلین اورتاق آد، قویون و گنجی سۆروسو (فا:احشام). sheep and goats {ت، سن 'تاوار' مال، قویون و گنجی، باخ:تاو}.			
ویا چالی نوعو بیر بیتگی. heliotropium	داوارچی/داوار بسله‌مه [آ] داوار بئجرمه (فا:دام پروری).			
داوا ییلمنی [آ] داوا اوزمانی (فا:دواشناس pharmacologist	داوارچی لیق [آ] داوار ییتیشدیرمه ایشی.			
داوا درمان [آ] دارو، توخداچ.	داواردییی [آ] لثریک ده چای آدی ^{۲۴} .			
داوات/داوند [آ] میانادا کند آدی {۱-داو/داغ+آند-۲-گز آغاجی ^{۲۶} }.	داواساتان [آ] داواچی (فا:دوافروش). drug-seller			
داوات davat [ع،آ] مُرکب، جوهر (فا:مرکب).	داواسیز [ص،ع] درمانسیز، علاج سیز، توخداچ سیز.			
داوات قابی [آ] مُرکب قابی (فا:ظرف دوات). inkpot	داوالاما [آ] درمان اتمه، درمان لاما، (فا:دوا زنی).			
داواجات davacat [ع،آ] داوا درمانلار (فا:دواجات).	داوالاماق [ل] درمان اتمک، داوا وئورماق (فا:دوا زدن).			

Dd د	آذربایجان تۆرکجه‌سی
د ۱۰۲۸ ارک سۆزلۆتۆ باشایان و بعضاً ائوجیل له‌شن بالاجا بیر حیوان (فا:خرگوش). lupus europeu {دده: باخ: تاو} داوشان آغزی [آ،بی] پمبه‌رنگی بیر جنس چیچک (فا:~). داوشان آلماسی [آ،بی] بیر نوع بیتگی (فا:شیرخشت). contoneaster medis داوشان آیاغی [آ] دمیر یوللاردا ایکی رتیل، ین کسشمه نقطه سینده قویولان پارچالاردان هریری. داوشان اۆرکلی [ص] چوخ اۆرکک، قورخاق. داوشان بوغو / بییغی [آ،بی] بیرنوع یونجا (فا:نوعی گیاه). داوشان پاچاسی [باخ] داوشان بوغو. داوشانجیل [آ،دی] چوغونلوقلا داوشان اولایان قارتال و آغ بابا کیمی یرتیجی قوش لارین عامّ آدی (فا:پرنده شکاری). داوشانجیل اوتو [آ،بی] چتیر سولادان یاش یرلرده یتیشین یشم بیتگی، سؤکو اوتو (فا:نوعی گیاه). heracleum داوشانجیلار [آ،دی] گمیرگن لردن بیر سوی. داوشانچی [آ] داوشان یتیشدیرن کیمسه. داوشان دوداغی [آ] دوداغی یاریق آدم، یاریق دوداق. داوشان قولاغی [آ،بی] چوها چیچگی گیللردن یاپراق و چیچک ساپلاری کؤکدن سۆمه، چیچکلری باش آشاغی دۆنموش یربزرک بیتگی سی (فا:سیکلمه). ciclamen داوشان کلمی [آ،بی] بیرنوع بیتگی (فا:گل ناز). sedum داوشان گیللر [آ] گمیرگن لردن بیر سوی (فا:تیره خرگوش). داوشان ممه‌سی [آ،بی] ۱۰-۳۰ cm اوجا لیقدا، قیشدا یاپراق تۆکمه ین یر آغاججیق، چؤل مثر سینی ruscus aculeatus داوشان یوخوسو [آ] یونگول یوخو. داوطلب davteleb [ع، ص] کۆنوللو، ایستکلی (فا:~). داوودلو [آ] قوچان و ساین قالا دا کند آدی. داوورنالی davurnali [باخ] لوئو، لوئو. داوول davul [آ] قاسناقلامیش و ایکی طرفی دری چکیلمیش و چوماقلا چالینان بیر چالغی آلتی، توی (فا:دهل، طبل). drummer {سؤمرجه «دو»، ت «توویل»، دده: دویمک سۆزوندنیر، فارسجا، عربجه دده ایشله نیر}. داوول چالماق [س] چو و سالماق (فا:چو انداختن).	داوالانماق [بل] داوا سپلمک و وۇرولماق (فا:دوا زده‌شدن). داوام davam [ع، آ] ۱-دۆزوم، قالیم، دایانیش، محکم لیک و برک لیک. ۲-گندیش، سۆروم (فا:داوام). durability داوام ائتمک (گتیرمک) [س] دۆزومک، تاب گتیرمک. داوامچی [ص] بیر ایشه داوام ائدن. داوامسیز [ص] دۆزوم سۆز، محکم اولمایان، دایانیق سیز (فا:بی دوام). not durable داواملی [ص] ۱-داوامی اولان (فا:با دوام). ۲-سۆرورلو. داواملی لیک [ص] داواملی اولما، دوامیت (فا:دوامیت). داوامیت davamiyet [باخ] دوامیت. داوان davan [آ] هشتیر ده کند آدی {تاوان}. داوّه [آ] کیوی (سخانا)، اهر (گر)، اهر (لو) ده کند آدی. داودان davdan [آ] یوسفانلی طایفاسینا باغلی اویا آدی^{۳، ۱۰۸}. داوراندیرماق [ل] داورانماسینی ساغلاماق. داورانماق davranma [آ] ترپه‌نیش، داورانماق ایشی (فا:رفتار). داورانماق [س] ۱-بللی یر ترپه‌نیش ده اولماق (فا:رفتار کردن). ۲-یریشیه ال آتماق، گیریشمک، یر ایشی گۆرمگه حاضرلانماق. {ت «داورانماق»؛ باخ: تاو} داورانیش davranış [آ] ۱-داورانماق ایشی ویا بیچیمی، توتوم، ترپه‌نیش، حرکت (فا:رفتار). behavior (u) r ۲- [پسیکولوژی و فلسفه] اورقانیزمالارین دیش و خارجی تأثیر لیرن قارشى سیندا عکس العملی و تیگی سی. داورانیش ییگی سی [آ] گۆرگو قۇرال لاری. داورانیشچی لیک [آ] پسیکو لوژیک اینجه له‌مه لرده داورانیشا اؤنم وئرن و بیلینج آراشدیرماسینی لازم گۆرمه ین گۆروش، بئهاویوریزم. داورانیشلی [ص] حرکتی یاخشی اولان، رفتاری خوش اولان. داورداغی davərdağı [آ] تبریز ده داغ آدی {داوار}. داوریجان davrican [آ] آستانا دا کند آدی. داوری شیرازی [یازار] وصال شیرازی نین اوغلو و هـ ۱۳جو یۆزیلده یاشایاراق تۆرکجه شعر لری واردیر (فا:~)^{۱۴۹}. داوشان davşan [آ،دی] گمیرگن، امجک لی، یتھین قاچان، اتی یتیلن، اوزون قولقلی، قیسا تۆپ قویروقلو و هریرده

د د	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۰۲۹	ارک سۆزلوگو	د د
	داوولچو [آ] داوول چالان کیمسه (فا: دهل زن).		دای day [آ] ایکی یاشینا کیمی ارکک آت بالاسی (فا: کره اسب). {ت: دایلاق (بیر یاشیندا دوه بالاسی) بو کلمه یه باغلیدیر؛ یثر آدلاریندا دای سۆزو، دای و آت بئجرمک و اوتلارا منسوب طایفالارلا ایلگی لی اولما لیدیر}.	
	داوولچولوق [آ] داوولچونون ایشی و مسلگی (فا: دهل زنی).		دای۲ [ظ، دها، داهی] دای [دای] دها آلامیندا بیر سۆز "دانشیق ابراهیم بگه چوخ خوش گلیمشدی دای لاپ شاشیقنلیق ایچینده ایدی، باخ: دها۲.	
	داه۱ dah۱ [ن] حئیوانی حرکته گتیرمک اوچون دئیلن بیر سۆز.		دای [آ] قئیدار (-دایدار)، اهر (-لار، -ماما)، ملایر (-لار) سۆلدوز (دایماو)، اؤرمیه (-لاق) خالخالدا (دایو) کند آدی {آت بئجهریلن یثر}.	
	داه۱ daha [ظ، ت: تاقی] ۱- اوستونلوک صفتی دۆزلدیر و "راق" اک ینین مّعادلدیر "داه۱ بؤیوک / بؤیوک راق" (فا: پسوند صفت ساز). ۲- تکرار و یئنیند باشلاما مفهوموندا ایشلنیر "قاتارین یئتشمه سینه داه۱ بیر ساعات قالیر". ۳- هله مفهوموندا ایشلنیر "داه۱ اوشاق کن، داه۱ دوغروسو".		دای۱ day۱ [باخ] تایا.	
	داه۱ آز [ظ] آزاراق، آزاراق، ان آز، آقل less, fewest		دای۱ تادیرماق [آ] تئد [دای] تاتماق ایشینی گۆردورمک.	
	داه۱ آلت [ظ] آشاغی راق، چوخ آشاغی (فا: تحتانی). lower		دای۱ تاجی [آ] ایسته دیگینی گۆردورمکه زور دین.	
	داه۱ اؤنجه [ظ] چوخ قاباقجا (فا: اقدام). prior		دای۱ تاتماق dayatmaq [آ] تئد [دای] تاتماق ایشینی گۆردورمک.	
	داه۱ اوزاق [ظ] اوزاقراق، اوزاقلاردا اولراق (فا: دورتر) farther		دای۱ تیش [آ] دایاتماق ایشی ویا بیچیمی.	
	داه۱ اوستون [ظ] اوستون راق (فا: افضل). more or most		دای۱ تیشماق dayatışmaq [س] عنادلاشماق.	
	داه۱ اییی [ظ] یاخشی راق (فا: بهترین). best		دای۱ یار dayar [آ] حاضر، حاضر لیقلی ۷.	
	داه۱ پیس [ظ] پیس راق (فا: بتر). worse		دای۱ یاز [آ] درین لیگی آز (فا: کم عمق) shallow {باخ: دایماق}	
	داه۱ چوخ [ظ] چوخ راق (فا: بیشترین). most		دای۱ دوشونجه لی [ص] دایاز دوشونن، ایشین درین لیگینی دوشونه بیلمه ین، دار دوشونجه لی (فا: قشری). crusty	
	داه۱ دها [ظ] باشقا نلر اولدو آلامیندا ایشلنیر.		دای۱ فیکیر لی [باخ] دایاز دوشونجه لی، دار دوشونجه لی.	
	داه۱ دوغروسو [ظ] دۆزونه قالسا، دۆز اولراق.		دای۱ زجا [ص] آز دایاز، درین اولمایان "دایازجا چای".	
	داه۱ سرت [ظ] چوخ سرت (فا: اشد). severest		دای۱ زلاتما / دایاز لاتماق [باخ] دایاز لاشدیرماق.	
	داه۱ ساسی [با] آیریجا، بوندان باشقا.		دای۱ زلاشدیرماق [بل] دایاز ائتمک، درین لیگین آزالتماق.	
	داه۱ لو / داخار لو / دوهار لو daharlu [آ] قاراقویونلو بیر لیگی		دای۱ زلاشماق [س] دایاز حالا دوشمک، درین لیگی آزالماق.	
	نین اصلی طایفالاریندان ساییلیردی ۲۰۹، ۸۵.		دای۱ زلاشمیش [ص] دایاز حالا گلیمش، درین لیگی آزالمیش.	
	داه۱ قوتسال [ظ] قوتسال راق (فا: اقدس). holier		دای۱ زلاماق [س] ۱- دایاز حالا دوشمک ۲- [ل] دایاز ائتمک، درین لیگین آزالتماق (فا: کم عمق نمودن).	
	داه۱ قیسا [ظ] قیساراق (فا: اقصر). shorter		دای۱ زلاندریماق [ل] دایاز حالا سالماق، دایاز لاشدیرماق.	
	داه۱ کؤتو [ظ] کؤتوراق (فا: بتر). worse		دای۱ زلاندریلماق [بل] دایاز حالا سالیتماق.	
	داه۱ اهان ahan [باخ] دهان.		دای۱ زلانماق [س] درین لیگی آزالماق (فا: کم عمق شدن).	
	داه۱ یاخشی [ص] یاخشی راق (فا: بهترین). best		دای۱ زلانمیش [ص] دایاز حالا گتیر یلمش، درین لیگی آزالمیش.	
	داه۱ تالیر / تاراه dahtalır, tarah [آ] یاقوت شامانلارینا گۆره: گؤناهکارلارین گتیدیگی یثر لرده اولان بیر روح آدی ۲۱۱.		دای۱ زلیق [آ] ۱- دایاز اولما ۲- سطحی لیک (فا: کم عمق).	
	داه۱ da'hi [ع] زیرک، یتگی سی چوخ اولان، یارادیجیلیق گوجو اولان (فا: داهی).			
	داه۱ یانه dahiyanə [ظ، ع] یتنه نک له، داهی جه سینه (فا: ~).			
	داه۱ یلیک [آ] زیر کلیک، یتگی سی چوخ اولما وضعیتی.			

Dd د	آذربایجان تۆرکجه‌سی
دایاناق [آ] ت. ۱- آغاج ویا دیمیر دسته سی، بیر تیکیتمی نی دیک ساخلایان دیرک (فا: پشت بند). pile fastening ۲- [مج] آرخا، کۆمک، دالیندا دۇران (فا: پشتیان). backer ۳- دیه‌نک، مجازاً کۆتک. دایاناق [ل] ۱- بیر شئیہ دستک و دیرک وۇرماق. ۲- دۇیمک، سوْیا ایله وۇرماق. دایاناق [س] کۆمک اولماق، آرخا دۇرماق. دایاناق جنتدن چیغیب [دئیم] کۆتک بهشتدن چیغیب، بعضا کۆتگین ایشه یارارلی اولماسینی بیلدیرن بیر سۆز. دایاناق دورماق [س] کۆمک اولماق، آرخا دۇرماق. دایاناق سیز [ص] ۱- دایاغی اولمایان. ۲- کۆمک سیز، آرخاسیز دایاناق سیز لیک [آ] ۱- دایاغی اولما ۲- آرخاسیز لیک. دایاناق لیک [ل] بیر شئیہ دستک قویماق، آلتینا دایاق قویماق. دایاناق لیک [بل] دایاق وئریلمک، آلتینا دایاق قویماق. دایاناق لیک [ص] دایاغی اولان "دایاقلی اۆزوم آغاجی، دایاقلی کۆرپو و دام" (فا: ستون دار). columned دایاناق لیک [آ] دایاق اولاراق ایشله‌نیلن شئی، دستک لیک، دایاغ یارایان "دایاقلیق تیر" (فا: ستون حائل). دایاناق وئرمک [س] اۆرک وئرمک. دایاناق یئمک [ل] کۆتک یئمک. دایاناق لیک [ص] دایانمیش. دایاناق لیک [ل] دستک قویماق، دیره‌مک، سۆیکه‌مک، دایاق وئرمک (فا: تکیه دادن). {ت، سن، تا، تاماق} بو فعلدن دوزله‌ن سۆزلر: دایاتماق، دایاز، دایانیش؛ بو کلمه‌نین دیمک فعلیندن دوزله‌مسی سانیلیر، باخ: تاز، تاماز. دایاناق [آ] کلئیرده کند آدی {۱- دایانیلان و دایانیش یثری. ۲- دای و آت بئجرمه یثری}. دایاناق [آسن] ۱- دایاناق، دۇراق، دایاناق یثر، دوران یثر. ۲- سۆیکه نه جک، دایاق (فا: تکیه گاه). دایاناق [آ] ۱- دایانیلماق و دایانما یثری، تکیه گاه، support ۲- دایاق و دستک، یاردیمچی. دایاناق سیز [ص] تاب سیز (فا: بی تاب). impatient دایاناق سیز لیک [آ] تاب سیز لیک، ثبات سیز لیک (فا: بی تاب، بی	دایاناق [آ] ت. ۱- آغاج ویا دیمیر دسته سی، بیر تیکیتمی نی دیک ساخلایان دیرک (فا: پشت بند). pile fastening ۲- [مج] آرخا، کۆمک، دالیندا دۇران (فا: پشتیان). backer ۳- دیه‌نک، مجازاً کۆتک. دایاناق [ل] ۱- بیر شئیہ دستک و دیرک وۇرماق. ۲- دۇیمک، سوْیا ایله وۇرماق. دایاناق [س] کۆمک اولماق، آرخا دۇرماق. دایاناق جنتدن چیغیب [دئیم] کۆتک بهشتدن چیغیب، بعضا کۆتگین ایشه یارارلی اولماسینی بیلدیرن بیر سۆز. دایاناق دورماق [س] کۆمک اولماق، آرخا دۇرماق. دایاناق سیز [ص] ۱- دایاغی اولمایان. ۲- کۆمک سیز، آرخاسیز دایاناق سیز لیک [آ] ۱- دایاغی اولما ۲- آرخاسیز لیک. دایاناق لیک [ل] بیر شئیہ دستک قویماق، آلتینا دایاق قویماق. دایاناق لیک [بل] دایاق وئریلمک، آلتینا دایاق قویماق. دایاناق لیک [ص] دایاغی اولان "دایاقلی اۆزوم آغاجی، دایاقلی کۆرپو و دام" (فا: ستون دار). columned دایاناق لیک [آ] دایاق اولاراق ایشله‌نیلن شئی، دستک لیک، دایاغ یارایان "دایاقلیق تیر" (فا: ستون حائل). دایاناق وئرمک [س] اۆرک وئرمک. دایاناق یئمک [ل] کۆتک یئمک. دایاناق لیک [ص] دایانمیش. دایاناق لیک [ل] دستک قویماق، دیره‌مک، سۆیکه‌مک، دایاق وئرمک (فا: تکیه دادن). {ت، سن، تا، تاماق} بو فعلدن دوزله‌ن سۆزلر: دایاتماق، دایاز، دایانیش؛ بو کلمه‌نین دیمک فعلیندن دوزله‌مسی سانیلیر، باخ: تاز، تاماز. دایاناق [آ] کلئیرده کند آدی {۱- دایانیلان و دایانیش یثری. ۲- دای و آت بئجرمه یثری}. دایاناق [آسن] ۱- دایاناق، دۇراق، دایاناق یثر، دوران یثر. ۲- سۆیکه نه جک، دایاق (فا: تکیه گاه). دایاناق [آ] ۱- دایانیلماق و دایانما یثری، تکیه گاه، support ۲- دایاق و دستک، یاردیمچی. دایاناق سیز [ص] تاب سیز (فا: بی تاب). impatient دایاناق سیز لیک [آ] تاب سیز لیک، ثبات سیز لیک (فا: بی تاب، بی

Dd د	آذربايجان تۆركجه سي	۱۰۳۱	ارک سۆزلۆگ
	(فا:راكد شدن). ۵-يۆكسلك، قالماق (عرشه، گۆيه سۆزلرله) "فراس لارين سسلرى كۆچه لرده گۆيه داياندى". دايانيب دورماق [س]راكد اولماق، سۆيكنمك. دايانيت dayanit [آ]دايانيق ليق. دايانيرليق dayanirliq [آ]ديرنج، دايانيش (فا:مقاومت). دايانيش dayanis [آ]دايانما ايشى ويا ييچيمي، دورما طرزي (فا:تحمل، مقاومت). to have strength, resisstance دايانيش سينيري [آ]نھايى مقاومت (فا:مقاومت نھايى). ultimate strength دايانيش لي [ص]مقاومتلى (فا:باستقامت) persvering دايانيشمالما dayanishmalma [آ]بيريرينه آرخا دۇرما (فا:مقاومت). دايانيشماجي [آ،ص]دايانيشمادا اولان. دايانيشماجي ليق [آ]بۆتون غۇسلر دايانيشمادا اولما ايشى. دايانيشماق dayanismaq [قا]بيريرينه دايانماق، دايانيش گۆسترمك (فا:بهم تكيه دادن). دايانيشمالى [ص]آرالاريندا دايانيشما اولما. دايانيشيق [ص]عضولار آراسيندا دايانيشما اولان (ملت و تۇپلو لوق) (فا:مقاومت و پايدارى). دايانيق dayaniq [آ]۱-قاليجى ليق، ساغلام ليق (فا:پايدارى) ۲-دۇزوم (فا:ثبات، صبر). دايانيق سيز ليق [آ]دايانيق سيز اولما وضعيتى، متانت سيز ليك. دايانيق لاشديرماق [ل]دايانيق لي ائتمك، دۇزوملو ائتمك. دايانيق لي [ص]داياناييلن، دۇزوملو (فا:متحمل). sufferer دايانيق لي ليق [آ]ساغلام ليق (فا:استحكام). firmness دايانيق ليق [آ]استقامت (فا:استقامت). resistence دايانيق سيز [ص]قاليجى اولمايان (فا:نا استوار). unstable دايانيق لاشديريلماق [بل]دايانيق لاشديرماق ايشى گۇرولمك. دايانيلماز [ص]بيرينه ويا بير شئيه قارشى چيخيلماز، قاتلايلماز (فا:طاقت فرسا). insupportable دايانيلماق dayanilmaq [بل]دايانماق ايشى گۇرولمك. دايانيم dayanim [آ]دايانما، ديرنج، دايانما گوجو (فا: پايدارى، مقاومت). resisstance, stability دايانيم عۇمرو [آ،فيزيك]دايانما عۇمرو، دۆزلميش بير شئيين		آرادان گتتمه زامانينا كيمي اولان زامان (فا:عمر مقاومت). داياييش dayayis [آ]داياماق ايشى ويا ييچيمي. دايچالماق dayçalmaq [آ]بير ياشار ارکك آت بالاسى "دايچالى: يانيندا بالاسى" (فا:كره اسب). colt {باخ: داي} دايچا { داي داي [آ]دايى (اوشاق ديلينده). داير dayir [با،ع]۱-حاققيندا، عايد" بو مسئله يه داير اوخوماق لازيمدير". ۲-آباد، بايندير، باير قارشيتى (فا:). دايرئكتور [باخ]ديرئكتور. دايره da'irə [آ]۱-بوتون نقطه لرى مركز نقطه دن برابر اوزاقليقدا اولان ديريىمى ايبك (فا:). ۲-circle-بؤلگه، چئوره "شهر دايره سيندن چيخماق" بيرشئين ياييلديغى يئر، بعضى اداره لرین، مؤسسە لرین آدى "گۆمروك دايره سى". {ع} "تورکجه ديمک" باخ {تکر، تگه ره}. دايره جيگ [آ]کيچيک دايره. دايره چکن [آ]پرگار (فا:پرگار). compass دايره سل [ص]دايره ايله ايلگى لي، ديريىمى سل (فا:دايره اي). دايره وي [ص،ع]دايره سل، ديريىمى سل (فا:دايره اي). دايره لنمک [س]دايره کيمي اولماق، ديريىمى اولماق. دايره المعارف dairetulmu'arif [آ،ع]انسیکلوپئديا، بيرديلين بۆتون ييليمسل سۆزجوکلرى اولان کتاب، ييلکيک. دايگند [آ]ساليان، دا يئر آدى ۴۰. دايلاق daylaq [آ،باخ: داي]۱-ديشى دوه ۲-دوه بالاسى. ۳-آت بالاسى (۶ آيلىق دان ۲ ياشا قدر)، ايکي ابلليک آت بالاسى (فا:اسب دو ساله). ۴-باشى بۇش، يۇلارسيز. دايلاقلي [ص]يانيندا بالاسى اولان. دايم daim [ص،ع]سۆزکلى، قاليجى اولاراق (فا:). دايماً [ظ،ع]سۆره کلى اولاراق (فا:). دايمي daimi [ص،ع]قاليجى، تمللى، گنديشلى (فا:). دايمي لشمک [س]قاليجى لاشماق (فا:دايمي شدن). داينالما daynalma [ادات،دا]تاکيد ييلديرن و "دا، ده" آتلاميندا بير سۆز، "آي حسن دايى دۇغرو دئيل دايئا". دايناسور/دينوزور [آ،فر،دى]بۆي ۲۰ متره قدر، ايلک چاغلاردا ياشاميش و گۆنوموزه آتجاق فوسيللرى قالميش

د دد ارک سۆزلۆک	آذربایجان تۆرکجه سی
دئیرنمک deprenmek [آ] باخ: ترپنمک.	سۆرۈنگنلر و دینوزورلار تاقیمیندان بیر حیوان (فا:~).
دئپلاسمان deplasman [آ،فر] ۱-پئر دَیْشمه. ۲-پایانجی ساحه، خارج. ^{۲۱۸}	دایناسورلار [آ،دی] اومورقالی، سۆرۈنگن لر صنف ایندن، سۆیۈ تۆکنمیش بیر حیوان تاقیمی.
دئپو depo [آ،فر] ییغاج، بیر شئین تپلاندىغی یئر (فا:دپو).	دایه da'yə [آ،فا] باخ: دای [اوشاغا باخان، اوشاغا قوللوق
دئتال detal [آ،فر] آیریتی لار، دئتکتور (فا:دتال).	اندن قادین، اوشاق باخچی سی، سۆت آنا (فا:دایه).
دئتال لاشدیرماق [س] آیریتی لاشدیرماق، آیریتی لی حالا گتیرمک (فا:دارای جزیات کردن).	دایه لیک [آ] دایه نین ایشی (فا:دایگی).
دئتال لاشماق [س] آیریتی لاشماق، آیریتی لی حالا گلیمک (فا:دارای جزیات شدن).	دای day [آ] ۱-بیرینین آناسینین قارداشی. ۲-یاشی بویوک کیمسه لر اوچون دئیلن بیر سۆز. maternal uncle
دئتانت detant [آ،فر] یوموشاما، گرگین لیک آزالما (فا:~).	{سوئمجه 'دود' ت'تاقای' بو سۆزون تاقماق سۆزونون
دئتای detay [آ،فر] آیریتی لار.	آلینماسی دوزگون سانلییر و بو فامیلیک بیر نوع تاخما فامیلیک اولور، تاقماق +ای' تاقای' تایی' دایى' }.
دئتئرجنت detercent [آ،فر] پئتروْل اورونلریندن دۆزله ن آریتما و تمیز لمه ماده سی (فا:دترجنت).	دای آروادی [آ] دایى خانیمی، آنانین قارداشی آروادی.
دئترمینانت determinant [آ،فر] ریاضی ده بیر مئتود، بیر سیرا ییلنمه یین دَیْشکن لرین دَیْرنی تاپمایا یاردیمجی اولان جیبرسل آتلاتیم. (فا:دترمینانت).	دای اوغلوق [آ] اوْگنی دایى اوْغلو.
دئترمینیزم determinizm [آ،فر] بلیر له نیمجی لیک، تۆپلوم و طبیعت ده باش وئرن بوتون حادثه لرین گئل اوْیۇئکتیو یاسا و نندن لر له ایلگی لی اولدوغو حاققیندا علمی و بیلیم سل آنلایش؛ گره کیرجیلیک. ^{۲۱۸} (فا:دترمینیزم).	دای اوشاغی [آ] دایى نین اوْغول ویا قیزی.
دئترمینیست [آ،فر] بلیر له نیمجی، دئترمینیست طرفدارى (فا:~).	دای اوغلو [آ] بیرینین دایى سینین اوغلو (فا:پسردائی). son of a maternal uncle
دئتکتور detektor [آ،فر] بؤلوجو آلت (فا:دتکتور).	دای قیزی [آ] آنانین قارداشی قیزی.
دئتکتیو detektiv [آ،این] <لا> جاسوسلارین ماجرالارین تصویر ائندن اثر، گیزلی پولیس (فا:دتکتیو).	دای قیزی لیک [آ] دایى قیزی اولما، دایى نین اوْگنی قیزی.
دئتئی detey [باخ] دئتال.	دای گلینى [آ] دایى اوْغلونون آروادی، دایى نین گلینى.
دئتونه detone [آ،فر] یانلیش، قُصورلو.	دای لیک [آ] دایى اولما وضعیتی. (فا:دایى بودن).
دئتونه اولماق [آ،فر] آیقیری دۆشمک و اولماق. ^{۲۱۸}	دای نوه سی [آ] دایى اوْغلو ویا دایى قیزی نین اولادی.
دئتئکتور detektor [آ،فر] بؤلوجو آلت (فا:دتکتور).	دئ [فعل] دئمک فعلی نین امر شکلی.
دئتکتیو detektiv [آ،این] <لا> جاسوسلارین ماجرالارین تصویر ائندن اثر، گیزلی پولیس (فا:دتکتیو).	دئ ها دئ [دا] تئز تئز دانیشماق و دئمک اوچون سؤیله نیر.
دئتئی detey [باخ] دئتال.	دئبی [آ،فر] سؤ آخیم یین بللی زاماندا آخیش مقداری، ظرفیت.
دئتونه detone [آ،فر] یانلیش، قُصورلو.	دئبارتمان / دئبارتمنت departman [آ،فر] بؤلوم. ^{۲۱۸}
دئتونه اولماق [آ،فر] آیقیری دۆشمک و اولماق. ^{۲۱۸}	دئپرسیون depresiyon [آ،فر] روحی چؤ کوتوتو، چؤ کوتوتو. ^{۲۱۸}
دئتئ dec [باخ] دئت.	دئپرم deprem [آ] تیره ییش، زلزله، سارسیلما earthquake
دئتئ قالمق / دئتئ قالمق [س] بوتون و توخونماش قالمق.	دئپرم اوْلچر [آ] دئپرمین شدتین اوْلچن آراج (فا:زلزله سنج). seismogist
دئتئلیمک / دئتئلیمک [بل] ۱-دئت وؤرولماق. ۲-دسته دسته ییغیلماق، توپلانماق.	دئپرم ییلیمجی [آ] دئپرم و زلزله اوْزمانی.
دئئچان deçan [آ] سراپدا کند آدی {تی: گؤل، گؤل صاحبی}.	دئپرم گؤرموش [ص] زلزله ده صدمه گؤرموش (فا:زلزله زده). stricken by earthake
دئدکسیون dedeksiyon [آ،فر] تۆمدن گلیم.	دئپرم یازار [آ] دئپرم اوْزلیکلرینی یازان آراج.

Dd د	آذربايجان تۆركجهسى
دئۇلاين dedlayn [آ،فر] سۆرە سۆنۈ، زامان سېنىرى ^{۲۱۸}. دئدى قۇدو dediqodu [آ] ھلە كىسین لشمە ین ولی آرالیقدا دئیلین سۆزلر (فا:شایعه). rumo (u) r دئدى قۇدو جو [ص] سۆز گزدیرین، دئدى قودو سۆزلرینی دیین کیمسه، دئدى قودو دۆزلدن. دئدى قودو قوموماسی [آ] ایشی دئدى قودو اولان کیمسه. دئدى قودو جولوق [آ] دئدى قودو دۆزلمه ایشی. دئدیر تمک dedirtmek [اتئد] دئمگه مجبور ائتمک. دئدیر مک dedirmek [ل] دئمک زوروندا بوراخماق. دئدیگه dedikce [ظ] اولدوقجا، سون درجه ده "بو کتاب دئدیگه یاخشی دیر". دئدیگین dedgin [ض] قبون ائدیلن، ساییلان، آد آپاریلان "دوست دئدیگین بویه می اولور؟". دئدیگین دن چیخماق [ل] سۆزوندن چیخماق. دئدیم دئمه میش [ص] بیلینمه گی ایستمنه ین سۆز و ایش اوچون سؤیله نیر. دئدیم دئدیگچی [آ] ایسته دیگینی گۆردورن، عنادچی. دئر ماتولوژی dermatoloji [یو] دری خسته لیک لری و اونلار- ین مئالجه سی اۆزه رینده بحث آپاران بیر طب بیلیم دالی. دئر ماتولوق dermatoloq [یو] دری خسته لیک لر اۆزمانی. دئر ماتیت dermatit [آ،فر] دری ده گۆرولن هر جور التهابلی خسته لیک (فا:درماتیت). دئره dera [آ] بیر نوع پالتار و اۆست گئیم {تاراماق دان}. دئرک derik [آ] سالماسدا چای آدی {۱-دیریک، یاشایان، دیری ۲-اؤراتولاردا} باش دیریک: مذهبی مکان "وارایدی ^{۱۲۹}.". دئر یواسیون derivasiyon [آ،فر] (سؤ) یاتاغینی دیشدیرمه. دئر ئفئکتاسیون dezenfektasiyon [آ،فر] میکروبیدان آریتما. دئر اوانتاز dezavantaj [آ،فر] انگل له مه، ضرر وئر مه یؤنتمی. دئر / دئج dej [آ] ۱-گنچمیشده رعیت لر بوغدا و توخومو آخشامچاغی لار خرمنلرده بیر یئرته توپلایاراق خان آدمالاری ینکه تاختا مۆهورله خرمنین اوستونه مۆهور باساراق اونون گنجه نی ال دیمه سینین قاباغین آلاراق قورویاردیلار "دئر ایزی قویماق" (فا: اثر مهر و غیره). ۲-سیرایلا ییغماق، بیر	۱۰۳۳ ارک سۆزلوگو یئرته توپلاماق. (بو کلمه دئر (دۆزمک/ دۆز/ دئر: قالا معناسیندا) کلمه سیندن آلینیپ و تاخیل کوماسینی دئرله مک اونو بیر قالا کیمی آلینماز حالا گتیرمکدیر، یئتیجه فارسجادا دج (برک یئر) سۆزو بورااندیر{. دئرله مک [ل] بۆتؤو ساخلاماق اوچون مۆهورله مک. دئرئئره [فر، ص] سۆیسۆز، سۆیسۆز لاشمیش (فا: دئرئره). دئر قالماق [س] بۆتؤو قالماق، تۆخونو لمامیش قالماق. دئرلنمک [بل] سیرایلا ییغیلماق، کومالانماق. دئرله مک [ل] ۱-بۆتؤو ساخلاماق اوچون علامت وورماق، مۆهورله مک. ۲-بیر یئرته ییغماق. دئسامبر desambr [آ،فر] باخ: دئکابر. دئسپوتیزم despotizm [یو] استبداد، مُطْلَقِیت، دیکتاتور- لوغا دایانان دؤولت قورولوشو (فا: دسپوتیزم). دئسپوتیک [یو] مُستَبَدّ، دیکتاتور (فا: دسپوتیک). دئسکریپتیو deskriptiv [آ،فر] تصویری. دئسن [آ،فر] بیر نسنه نین بلیرلی خط لرینی گۆسته رن تصویر. دئسیبل desibel [آ،فر] ائشیتمه دویارلی لیغینی اؤلچمه آلتی. دئسیکاتور desikator [آ،فر] قوروتما قابی. دئسیگرم desigrem [آ،فر] بیر گرمین اؤندا بیرى. dg دئسیلیتر desilitr [آ،فر] بیر لیترین اؤندا بیرى. dl دئسیمان desiman [آ] غور تورکلرینه باغلی و کورمانج دیلیلنده دانیشان بیر بوی آدی، باخ: کورمانج. دئسیمتر [آ،فر] بیر مترین اؤندا بیرى. dm دئشارژdeşarj [آ،فر] بوشلما، راحتلاما (فا: دشارژ). دئشدیرمک [اتئد] دئشیک آچدیرماق. دئشدیریلیمک [بل] دئشیک آچدیریلماق. دئشمکdeşmek [ل] ۱-قاماق (فا: کندن) ۲-درین ایشله مک، چوخ درین تاثیر قویماق. ۳-قاریشدیرماق {سن}. دئشه له مک [ل] بیر شئی قۇتدالاماق و دئشمک. دئشیجی [آ] دئشمه ایشینی گۆرن، دَلیجی (فا: دریل). دئشیفیه [فر، ص] چۆزولموش، آچیق لانمیش (فا: دشیفره). دئشیکdeşik [ص، ت (تشوک)] ۱-دئشیلیمش، دلیک، درین و دار چوخور (فا: کنده شده). ۲-جیریق، بیرتیق.

Dd د	آذربايجان تۆركجه سي
دئلقاسيون [deleqasiyon آفر] هر هانسی بیر توپلو لوغو تمثیل ائتمکله گۆرولی یتگیلی قورول. دئلتا [delta آفر] ۱- یونان الفباسینین دۆردونجو حرفینین آدی "δ, Δ". ۲- چایلارین دنیزه تۆکولدوغو یئرده دوزه لن بالاجا آدا و قورولوقلارین آدی، چاتال آغیز (فا: دلتا). دئم [dem آفر، فادیم] ۱- سو و ثرمه دن و فقط یاغیشلا بسله نن اکین "دئم قاریزی" ۲- [مچ] بیر ایشی دقت سیز و بیلگی- سیزجه گۆرمه "دئمینه ایش گۆرمک" (فا: دیمی). دئم اکینی [آفر] سو و ثرمه دن و فقط یاغیشلا بسله نن اکین (فا: دیم کاری). dry farming دئماقوژی [demaqoji آفر] خالق آوجی لیغی، یالان سۆزلر- له خالقی قازانماغا چالیشما ایشی ^{۲۱۸}. (فا: دماگوژی). دئماقو [demaqoq آفر] بیر ییغین وتولانتی دا یئرلی یئرسیز دانیشان کیمسه (فا: دماگوگ). دئمئت / دمئت [demet آفر، تا، یو] دسته، باغلام، چیچک دسته سی، گۆلدسته، بیچیلیمش اکین دسته سی (دسته گل). دئمئج [demec آفر، ج] آچیقلاما، قونوشما، یتگی لی کیمسه نین بیر موضوع دا آچیق لاماسی (فا: بیانات). دئمئج وئرمک [ل] یتگی لی بیر کیمسه بیرینه بیانات وئرمک. دئم قیشلاق [آفر] ماکی دا کند آدی. دئمک [demek آفر] سۆیله مک، بیلدرمک (فا: گفتن) to say {سوئمرجه <ته، دئی، ت، سن> <تمک>؛ اینگیلیزجه دیالوق سۆزو "دئی و یونانجا لوزی (تانیماق) سۆزوندن دۆزلمه لیدیر}. دئمک [با] آراسۆز معناسیندا، دئمه لی معناسیندا بیر سۆز، "دئمک تئیمور بگ ائولی ایمیش" (فا: گویا) دئمک اولارکی [با] گرچگه یاخین بیر دیرلندیرمه بیلدرن سۆز "دئمک اولارکی بوتنز لیکده بو فابریکا یولا دۆشه جک". دئمک اولمازکی [با] بیر سۆز و فیکره آرخا یین اولما دیقدا دئییلن بیر سۆز "دئمک اولمازکی بو تئز لیکده گله جک دیر". دئمک کی [با] احتمال بودورکی (فا: شاید). perhaps دئمؤکراتیک [demokratik آفر] دئمؤ کراسی یه اؤیقون. دئمؤنستراسیون [demnonstrasiyon آفر] گؤستری ^{۲۱۸}. دئمؤده [demodə آفر] موداسی گئئچمیش اولان (فا: دموده).	دئشیک دئشیک [ص] چوخ دئشیلیمش، چوخ دئشیکگی اولان. دئشیلیمک [بل] ۱- قازیلماق، یاریلماق، دئشیمک ایشی گۆرولمک (فا: کنده شدن). ۲- بیر سۆزون اؤستو آچیلماق، آراشدیریلماق. {ت، سن <تئشیلیمک>}. دئشیلیمش [deşilmiş ص] دئشیک اولموش. دئفانس [defans آفر] ساوئتما ^{۲۱۸}. دئفروستئر [defroster آفر، این] بۆز چۆزر. دئفلاتور [deflator آفر] قیسیتلایان، قیسیتلایجی ^{۲۱۸}. دئفلاسیون [deflasiyon آفر] پول دارلیغی، دۆرقلوق، رکود دئفؤ [defo آفر، فؤصور، عؤذور]. دئفورماسیون [deformasiyon آفر] بیچیمی پوزولما، بیچیمسیز لشمه (فا: دفورمه شدن). دئفورمه [deformه ص] بیچیم سیز، بیچیمی پوزولموش. دئفیس [defis آفر، لا] ایکی سۆز آراسیندا ویا سۆز هجالارینی سطریدن سطره گئئچیردیکده قویولان خط " - " مثلا: "آرتیق - اسکیک، باغ - باغات" (فا: خط تیره). دئفیسیت [defisit آفر، لا] چیخارین گلیردن چوخ اولماسی. دئقاجمان [deqajman آفر] فؤتبالدا برک شوئ وئرمه. دئکابر [ekabr آفر] دئسامبر، آرالیق، میلادی ایلده ۱۲ جی آی دئکار [dekar آفر] ۱۰۰ متر مربع اولان مساحت بیریمی. دئکلاراسیون [deklarasiyon آفر] بیلدرگه، اعلان ائتمه ^{۲۱۸}. دئکلاماتور [deklamator آفر، لا] دئکلمه ائدن، بدییی اثرلری مهارتله اوخویان آدام و آرتیست (فا: دکلاماتور). دئکور [dekor آفر، بزتی، بزه نیش (فا: دکور)]. دئکوراتیو [dekorativ آفر] سۆسله ییجی، تزینی، بزک اوچون اولان، بزک اوچون دۆزتلیمش (فا: دکوراتیو). دئکوراتیو یتگی لر [آفر] تزینی یتگی لر، میوه و کؤلگه سی اوچون یوخ یالینیز بزک اوچون اولان یتگی لر (فا: گیاهان تزینی). دئکوراسیون [dekorasiyon آفر، این] بزتی، بیر یئری بزه مه، صحنه ترتیباتی، صحنه تزیناتی و بزگی (فا: دکوراسیون). دئکولته [dekolte آفر] کۆره گی آچیق قادین پالتاری (فا: ~) دئکونت [dekont آفر] اؤدتمیش ویا اؤده نه جک اولان حسابلارین تۆکومو (فا: تنزیل حساب).

Dd د	آذربایجان تورکجه سی
دئمه حیوانی [آ] بیر سۆرونو تانیماق اوچون اۆستونده دئشمه دۆزنلنه نن حیوان.	دئموقرافی demoqrafi [فر، ص] نفوس بیلیمی (فا: دموگرافی) دئموکرات demokrat [آ، فر]، دئموکراسی یانلی سی (فا: ~). دئموکراتیزم [آ، فر] دئموکراسی نی حیاتا گئچیرمه (فا: ~).
دئمه یایینی [آ] رادیو تلویزیوندا و بوجور آراجلاردا باشلانقیج دا بیر یایینتی نین کمیت و نئجه لیگینی بیلیمک اوچون یایینلانا ن بؤلوم.	دئموکراسی demokrasi [آ، فر] ائل ارکی، ائل بگ لیک، بیر یئرده خالقین و اشتراکچی لارین الینده اولدوغو اداره اؤصولو، باخ: جبرواختیار (فا: دموکراسی).
دئنی deney [باخ: دئشمه مک] تجربه (فا: تجربه) experience دئنی اؤستو [آ] دئنی له اله گلمه سی امکانشیز، عاغیل لا ایلگی لی اولان (بیلگی).	دئممه demə [آ] ۱- دئمک ایشی. ۲- شعر، آغیت. ۳- آراسؤزو کیمی ایشله نیر "دئمه کی شاهین گوزل بیر قیزی واریمیش". دئمه لی [ص] ۱- خوشا گلن سؤز، دئیهل جک سؤز، "غصه- نی بوراخ گل سنه بیر دئمه لی سؤز دئییم". ۲- آراسؤز کیمی دئمک آنلامیندا بیرسؤز "دئمه لی بو کؤهنه بئین آدامین ایکی خانیمی وار" (فا: گویا) perhaps
دئنی اؤستوجو [آ] دئنی اؤستوجو لوک یانلی سی. دئنی اؤستوجولوک [آ] انسان بیلگی سینین ایلکه و اساسینن تجربه اؤته سینده و عاغیل لا چؤزولمه سینه چالیشان بیر آتلایش و گؤروش، مئعالیه، ترانسانداتالیزم.	دئمی demi [آ] قلیان و چوبوق "داماغیندا بیر دئمی سی گلدی". دئنت denət [آ] دئنتله مک ایشی، تفتیش. دئنتلنمک [بل] دئنته تیم ایشی گؤرولمک.
دئنی جی [آ] دئنی جیلک یانلی سی. دئنی جیلک [آ] بیلگی نین دئشمه و دئیولارلا اله گلمه سینه اینانان اؤیره تی و دؤکتورین.	دئنتله مک denətləmək [ل] دئنته تیم ایشینی گؤرمک. دئنتی denəti [آ] تجربه، گؤرگوله مه.
دئنی سل [ص] دئنی یه دایانان، دئنی له ایلگی لی (فا: تجربی). دئنیلمک denilmək [بل] دئنیلمک، سؤیلنمک (فا: گفته شدن). دئو dev [آ] ۱- اولدوقجا بؤیوک، چوخ اؤنملی "دئو تیکیستی، دئو آدام". ۲- افسانه لرده بؤیوک و قورخونج یاراتیش (فا: غول) ghoul {ت: تنو: آل، آلداتما، حيله: باخ: دوه:}.	دئنتی جیلک [آ] دئنتیجی نین ایشی. دئنتیم dsənətim [آ] دئنتله مک ایشی، تفتیش، کؤنترول. دئنگ denək [آ] دئنتیمیش.
دئو آدام "۲- افسانه لرده بؤیوک و قورخونج یاراتیش (فا: غول) ghoul {ت: تنو: آل، آلداتما، حيله: باخ: دوه:}.	دئنگ داشی [آ] قیزیل و گوموش کیمی مئتال لارین عیارینی بیلیمک اوچون اؤنا سؤرتولن داش، باخ: دنگ داشی. دئنگتاش [باخ] دنگتاش.
دئو آدیملارلا [ظ] بؤیوک سُرعتله، چوخ ایتمی "ایلرله مک". دئو قالاسی [آ] باخ: خیاء.	دئنگ denək [آ] دئنتیمیش. دئنگ داشی [آ] قیزیل و گوموش کیمی مئتال لارین عیارینی بیلیمک اوچون اؤنا سؤرتولن داش، باخ: دنگ داشی. دئنگتاش [باخ] دنگتاش.
دئو قیلیق [ص] دئو کیمی، یولا گلمز و کوبود، دئو بنزر. دئو لنق devlənci [آ، دی، تا] چایلاق توروندن آلیجی قوش. دئونتولوژی deontoloji [آ، فر] اؤدو بیلگی سی.	دئنگ denək [آ] دئنتیمیش. دئنگ داشی [آ] قیزیل و گوموش کیمی مئتال لارین عیارینی بیلیمک اوچون اؤنا سؤرتولن داش، باخ: دنگ داشی. دئنگتاش [باخ] دنگتاش.
دئو آسا/دئوچه [آ] دئو بنزر، دئو کیمی. دئو آناسی [آ] مثل لرده گئچن دیشی دئو. دئو آینا [آ] نسنه لری اولدوغوندا چوخ بؤیوک گؤسترن آینا.	دئنگ denək [آ] دئنتیمیش. دئنگ داشی [آ] قیزیل و گوموش کیمی مئتال لارین عیارینی بیلیمک اوچون اؤنا سؤرتولن داش، باخ: دنگ داشی. دئنگتاش [باخ] دنگتاش.
دئو جیک [آ] بالاجا دئو. دئو devr [آ] ۱- دئوره، دئوئم (فا: دوره). ۲- ائوه گتیریلیمیش گیلنه خالجا اؤزه رینده یئر آچما عادتی {باخ: دئویرمک}.	دئنگ denək [آ] دئنتیمیش. دئنگ داشی [آ] قیزیل و گوموش کیمی مئتال لارین عیارینی بیلیمک اوچون اؤنا سؤرتولن داش، باخ: دنگ داشی. دئنگتاش [باخ] دنگتاش.
دئو رائتمک [ل] بیرینه گئچیرمک، بیرینه قایتارماق (فا: برگرداندن) دئو رائدیلیمیش [ص] قایتاریلیمیش، بیرینه مَحُول ائدیلیمیش	دئنگ denək [آ] دئنتیمیش. دئنگ داشی [آ] قیزیل و گوموش کیمی مئتال لارین عیارینی بیلیمک اوچون اؤنا سؤرتولن داش، باخ: دنگ داشی. دئنگتاش [باخ] دنگتاش.

Dd د	آذربايجان تۆركجهسى	۱۰۳۶	ارك سۆزلۈگۈ	Dd د
	(فا:محوّل). turned over		دۇيىنمەك devinmek [س:باخ: دئويرمك] حر كت ائتمك، ۇجودو اوينا تماق.	
	دئوران devran [آ:باخ: دؤوران.		دئوينيم devinim [آ:حر كت، دئويم.	
	دئوره قايى [آ:يا پارلى بۇونا عايدىئر آدى (م۱۶ جى قرن) ۲۲۵.		دئوينيم يىلىمى [آ:حر كت يىلىمى، دينا مىك يىلىمى.	
	دئوريك devrik [ص:] دئوريلمىش.		دئوينيم سل [آ:دئوينيم له ايلگى لى، دينا مىك.	
	دئوريلمەك devrilmək [بل:] ۱-چئوريلمك، آلت اۆست اۆلۈ- نماق، باش آشاغى ائدىلمك (فا:چپه شدن). ۲-[س:] آلت اۆست اۆلماق "ماشين دئوريلدى"، اورتادان قالديريلماق.		دئهلەك dehk [سس:تق:با] مينمه و قوشما حئيوانلارنى سۆرمك اۆچون دئيلن سۆز.	
	دئوريلمە [آ:] دئوريلمك ايشى (فا:سرنگون). turned		دئهلەولان / ديهيديلان [آ:] سرابدا كند آدى {ديك+تيل+ان}.	
	دئوريليش devrilis [آ:] دئويرمه ايشى، چئوريليش.		دئهلەك / ديكليك [آ:] اهر ده كند آدى {ديكليك}.	
	دئوريليم devrilim [آ:] دئوريلمە، چئوريليش.		دئهلان / ديهلن [آ:] هشتىر ده كند آدى {ديك+لان}.	
	دئوريم devrim [آ:ع:] ۱-چئوريلمە، بۆكولمه، دئوريلمە. ۲- انقلاب، تحوّل (فا:انقلاب). revolution ۳-اختلال.		دئهلتمك [آ:] دئهلەك ايشىنى گۆردورمك.	
	دئوكۆيك باليقلار [آ:دى:] اؤمورقالى حئيوانلاردان، باليقلار صنفتدان، كۆپك باليقلارنى تاقيمينين بير آلت فاميلياسى.		دئهلتمك [بل:] دئهلەك ايشى گۆرولمك.	
	دئوكيمى [ص:] بۆيوك و هيكل لى (فا:تئاور). corpulent		دئهلەك dehləmək [ل:] حئيوانى سۆرمك اۆچون دئە دئمك.	
	دئوكۆدەلى [ص:] بۆيوك و هيكل لى (فا:تئاور). corpulent		دئهلەز [آ:فا:] اۆستو اورتولو دار و اۆزن گئچيت، دالان، كۆريدور (فا:دهليز) {دالماق و دالاندان: داليز+دئليز+دئليز}.	
	دئولشديرمك [ل:] دئو وضعيته گتيرمك.		دئهلناو dehnaw [آ:] اۇجان دا كند آدى {۱-دى/تى+ناو: گۆللوك ۲-ديك+ناو: اۇجا گۆللوك}.	
	دئولشمك [س:] چوخ بۆيوك، ايرى لشمك، دئوكيمى اۆلماق.		دئىتال deytal [آ:فر:] وئرى ۲۱۸.	
	دئوى devi [آ:] سۆمر و اسكى تۆرك تانرى لاريندان، سؤنرا لارا هيند ليكلره بۇنو تانرى قبول ائتميشلردير ۲۱۱.		دئىنو devynov [آ:] همدان-اسدآباد دا كند آدى {تين+او}.	
	دئوير devir [آ:] دؤنم، دؤنوش (فا:چرخش و انقلاب).		دئيه deye [با، دئمك] سبب و آماج ييلديرن بير سۆز "گئچيكمهه سىنى وتلسمهه سىنى دئيه تئزدن دؤردو".	
	دئويرنمك [آ:] چئويرتمك، آلت اۆست ائتديرمك.		دئيه گۆله [ظ:] گۆله گۆله، شن بير حالدا دئيب دانىشماق.	
	دئويرمەك devirmək [ل:] چئويرمك، آلت اۆست ائتمك، اگه منليك دن سالماق (فا:چپه كردن) {ت+تئورمك، باخ: دوه}		دئيه جك [ظ:] سۆيله نهر ك.	
	دئويك devik [دا:] ايش گۆرنده اويان بويانا باخماغا عادت ائتميش كيمسه، شاشيرقان، شاشيريجى.		دئيه ديهه [ظ:] سۆيله يهر ك.	
	دئويكديرمك [ل:] باخ: شاشيرتماق.		دئيه سن [آ:] سۆز ۱- "اؤنون دئديكلرى دئيه سن دؤز چيخمادى" (فا:گوياء). ۲- (فا:شايد).	
	دئويكەك [ل:] باخ: شاشيرماق.		دئىي جيليك [آ:] سۆز آپارما، خبر چيليك، سۆز گزديرمه.	
	دئويكىمىش [ص:] شاشيرمىش.		دئىيب دانىشماق [آ:] ۱-قونوشماق، دانىشماق. ۲- [مج:] خوش دانىشماق، خوش خوش دانىشماق.	
	دئويم devim [آ:] حر كت، دئوينيم.		دئىيب ده گئچمك [ل:] اؤنمسهه مەك.	
	دئوين devin [آ:] حر كت، قيميلدائيش، داورانىش ۷.		دئىيب گۆلمك [س:] شن بير حالدا صحبت ائتمك، سئوينمك.	
	دئويناي devinay [آ:] انسان آدى، باخ: دئوين + آى ۷.		دئىيب گۆلن [آ:] شن، اؤرگى آچيق آدام، خوش صحبت.	
			دئىيجى [ص:] ۱-سۆيله ين، دانىشان. ۲- [مج:] سۆز گزديرن.	

Dd د	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۰۳۷	ارک سۆزلوگو	Dd د
	دئییردیم کی [آراسۆز] بۇ فیکیرده ایدیم کی.		دئییلن [ص] دئییلیمیش سۆز.	
	دئییرلرکی [آراسۆز] روایت وارکی.		دئییله سی [ظ] دئمک بئيله.	
	دئییش deyış [آ، دیل ب] ۱- سۆیله مه بیچیمی، سۆیله ییش، اؤسلوب. ۲- بیر دیلده نئچه یئر بۇ لونن آلت دیللردن هر بیر (فا: لهجه). dialect ۳- سۆز دؤیوشدۆرمه، سۆز لشمه.		دئییلیش [آ] دئییلمه طرزى، سۆیله نیش.	
	دئییشات [آ، تا] سۆز، لاف، ساو، شعر، دئیوقودو.		دئییم deyim [آ، دیل ب] تک آلامی اولان نئچه سۆزجو کلو عبارت، ساو، گئل لیکله گرچک معناسیندان آز چۆخ آیری و ایلگی چکیجی بیر آلام داشیان و قالیلاشمیش آلاتیم، تعبیر، اصطلاح، اؤرنک: "نوحدان قالما، دئموکلئس قیلیجی" (فا: عبارت). Idiom	
	دئییشدیرمک [ائتد] دئییشمه گه مجبور اتمک، آرا وۇرماق، دالاشدیرماق (فا: فس منازعه کردن).		دئییم سۆزلوگو [آ] دئییم لر کتابی (فا: فرهنگ مصطلحات).	
	دئییشدیرلمک [ائتد] دئییشمک ایشینی گۆردورمک.		Idiomatic dictionary	
	دئییشمک deyışmek [قا، سن] ۱- بیریریله سۆز لشمک، تارتیشماق، سۆیوشمک. ۲- شعر له یاریشماق.		دئییم لشدیرمک [ل] دئییم اؤزل لیگی قازاندیرماق.	
	دئییشمه ۱ [آ، یازین] آذربایجان تورکجه سینده بو نوع قوشقو مضمونجا عاشقلار آراسیندا علم، ییلگی و گوج جهتیندن یاریش ساییلیر و قورولوشجا مصرع لری مُختلف هجadan تشکیل تاپیر، بو نوع شعرى بعضى شاعرلرین اثرلرینده گۆرمک اولار: واقف ایله ودادی، عاشق پریله میرزه جان، عاشق واله ایله زرنیگار، شاه اسماعیل له عرب زنگی، اؤرنک: "شاه اسماعیل: ایگید اولان قوناق سئور ائوینده. ایستر ماتم اولای ایستر سئونده. غریب اولوب دوشدوم سنین یئرینده. بو گنجه من سنه قوناغام عرب. عرب زنگی: بو یئر او یتردیکی قوش قونا بیلیمز. بیزیم ائللریمیز یادا دیدیلیمز. هر یتن غریبه قوناق دئییلیمز. گلندن گئندن باج آلام گرک." (فا: مناظره). ^{۷۳، ۷۴} debate		دئییم لشمک [س] دئییم اؤزل لیگی قازانماق، دئییم حالینا گلکم.	
	دئییشمه ۲ [آ] بیریریله تارتیشما، سۆز لشمه (فا: منازعه).		دئییم لی [ص] مؤصطلح (فا: مصطلح). in common use	
	دئییک له مک eyikləmək [ل] آداخلاماق، نشانلاماق، رسمی حالدا یوخ بلکه اؤز آرالاریندا دانیشاراق قیز اوغلانی بیریرینه نشان لاما (فا: نشان کردن). {دئمک سۆزوندن}.		دئیینتی deyinti [آ] دئیینمه، ناراضی لیق.	
	دئییک له مه [آ] آداخلاما، نشان لاما (فا: نامزدی).		دئیینتی لی [ص] بیر شئیدن اۆرگی سینمیش، دئییتی سی اولان.	
	دئییک لی [آ، دا] نشانلی، آداخلی.		دئیینجک deyincek [آ] چوخ دئیین، باخ: دئیینگن.	
	دئییک لیک [آ] نشانلی اولما، آداخلانما.		دئییندیرمک deyindirmək [ل] دئیینمه سینه سبب اولماق.	
	دئییل deyil [باخ] دگیل، دئیل.		دئیینگن deyingən [ص] چوخ دئیین، هرشی اؤچوندانیشان.	
	دئییلیمک [بل] آد وئریلمک، سۆیلمک، دئییلیمک.		دئیینگن لیک [آ] دئیینگن آدامین وضعیتى.	
	دئییلیمیش [ص] سۆیلمیش، دانیشیلیمیش.		دئیینمک deyinmək [س] اؤز اؤزونه دانیشماق.	
			دئیینن deyinən [باخ] دئیینگن.	
			دئیینیکلی deyinikli [ص] اوشاقلیقدان بیرینین آیری سینا آداقلی اولماسی (فا: نشان شده) {باخ: دئمک، دئییک له مک}	
			دبّ dəb [آ، ع] ادب {خالق ایچینده یاییلمیش عادت، گله نک.	
			دبّ dobb [ع] آیی (فا: خرس). bear	
			دبّ اصغر dobbəsgər [آ، ع] کچیچک آیی اؤلدوزلاری.	
			دبّ اکبر dobbəkər [آ، ع] بؤیوک آیی اؤلدوزلاری.	
			دبیه / دوْیه / دبّه dəbbə [آ] ۱- بهانه، دبیه له مک ایشی، جیغال لیق، باخ: دبّه. ۲- آغزی قولپلو و قاپاقلی سؤقابی، بالالاغیز لی قاب. {تپمک +، باخ: تپمک}	
			دبیه بؤلّو [آ] بیر آنلاشمانی پوزماق اوچون خرجه لن پارا.	
			دبیه چی [آ] جیغال، سۆزوندن قاچان کیمسه (فا: دبیه کئنده).	
			دبیه چیلیک [آ] دبیه چینین ایشی.	

د د	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۰۳۸	ارک سۆزلوگو	د د
دبیه‌له‌مک [س] بهانه گتیرمک، ایشی پوزماق ایسته‌مک، سۆزوندن قاچماق ایسته‌مک.	دجَال dæccal [آ،ع] دینی اینانجا گۆره قیامته یاخین گله جَگینه اینانیلان بیر کؤتو یارادیلش لی آدام (فا:~).			
دبیه‌دبیه dæbdæbdæ [آ،ع] گۆرکم، گۆسته ریش، (فا:طنطنه).	دجَل dæcəl [ع] [دجَال] دغل.			
دبۆر anus [آ،ع] بۆزدوم (فا:مقعد).	دجَله declə [آ] تورکیه و عراق بۇلگه‌سینده بیر ایرماق آدی.			
دبۆرتمک dæbærtmək [ل] ترپتمک، ترپشدیرمک.	دجَله‌لە dæcələ [دا] قوش جله سی، قوش تله‌سی (فا:تله).			
دبۆردان dæbærdan [آ] هشتَریده کند آدی {دبۆرمک، حرکتلی}	دچار dūşar [ص] بیر شئی توتولموش، گرفتار (فا:~)			
دبۆردیلک [یل] دبۆرتمک ایشی گۆرولمک.	involved { دۆشر سۆزونون دیشیمیش فورماسیدیر }			
دبۆرمک [س] ترپشمک {تپمک + ار+تپرمک} دبۆرمک {.	دخالət dæxələt [آ،ع] ایشه قاریشما (فا:~). interference			
دبۆرمه dæbærmə [آ] دبۆرمک ایشی.	دختر doxter [آ،فا،شع] قیز (فا:~).			
دبۆره‌تور بوغا dæbæretürboğalə [خ] سلجوقلار دۆنمی بگ و کومتان آدی ^۷ . {باخ: دبۆرمک، حرکتلی}	دخُل / دخلی [آ،ع] ایلگی "وشاق منیمدیر سیزه نه دخلی وار".			
دبۆره‌گۆز dæbæreğüz [ص،باخ: دبۆره] گۆز قاباغا چیخیق اولان.	دخمه dæxmə [باخ: تاخماق] یتر آلتیندا دۆزلدیلیمیش دام، رطوبت لی و قارائلیق بالاجا ائو، داخما.			
دبک / دبئگ dæbək [ص] یاوا آدام، فیریلداقچی. {تپمک، تپئگ، تپک، دبک ^۱ }	دخول duxul [آ،ع] گیریش (فا:دخول).			
دببه dæbbə [آ] باخ: دبیه.	دخیل dæxil [آ،ع] ۱-پول ییغماق اوچون ساخسی قاب ویا صاندیق. ۲-سیغینان، کۆمک ایسته‌ین (فا:~). interfering			
دببه dæbbə [آ،تا] دری ایچریدن ییرتیلاراق بیر اورقانین ائشیکه طرف شیشمه‌سی و بو عارضه‌دن عمله گلن خسته‌لیک، قاسیق ییرتیق لیغی خسته‌لیگی و بوجور خسته‌لیگی اولان آدام. {باخ: دبک، تپمک}.	دخیل دوشمک (اولماق) [س] سیغینماق و کۆمک ایسته‌مک.			
دبه داشی dæbə daşı [آ] زنجان دا داغ آدی.	دخیل مراغه ای [بازار] (۱۹جو عصر) مراغالی مال للاحسینی ۷ جلد لیک اثرینده کربلا فاجعه‌سینی مرثیه‌شکیلینده یازیدیر ^{۲۸} .			
دبه‌ریلمک dæbærilmək [باخ] دبیردیلک.	ددا dædanlu [آ] قوچان دا کند آدی.			
دبه‌ریشمک [س] ترپشمک، ترپشمگه باشلاماق (فا:تکان خوردن). {باخ: دبۆرمک}.	دده dədə [آ] ۱-بابا، بؤیوک بابا، آتا (فا:پدر). father ۲-			
دبه‌لنمک [س،باخ: دبۆرمک، ترپنمک] چیرپینماق.	چوخ یاشلی کیمسه. ۳-بابادان و آتادان باشلا یاراق گئریه دؤغرو بابالارین هریری {ت، سن، دادا و داداش سۆزلری بو کلمه‌نین آیری شکیللری ساییلیر، بو کلمه اینگلیزجه ده یئنی کلمه اولاراق dad, daddy شکیلینده ایشله‌نیر}.			
دبه‌لە‌نیش dæbələnış [آ] چیرپینیش.	دده [آ] خیوا (بَگلو)، باجگیران (سخان)، اۆرمیه (سققی) ده کند آدی. سربنده (حسین) داغ آدی.			
دبیرخانا [آ] سنکرئتر لیک (فا:~). secretariat	دده آناسیز [ص] دده‌سی و آناسی اولما یان. baseborn			
دبیرستان dæbiristan [آ] اورتامکتب (فا:~). sec. school	دده‌ارکیل [باخ] آتا ارکیل.			
دبیلقه dæbilqə [آ،بی] بیرنوع عتاب آغاچی {ت «تاویلقو»}.	دده‌بابا [آ] اولو بابالار (فا:اجداد). fathers			
دبیلقه ^۲ [آ] دؤیوشچولرین متتال باشلیغی، پاپاق، تاس ^۹ .	دده‌بابادان قالما / دده‌دن قالما [ص] چوخ کۆهنه.			
دبیلقه‌داغی [آ] هئریس ده‌داغ آدی {دمیر باشلیق}.	دده‌سی یانماق [باخ] آتاسی یانماق، ایپی قیریلماق.			
دپ درین dæpdərin [ص] چوخ درین.	دده‌سینی یاندیرماق [باخ] آتاسینی یاندیرماق، ایپینی قیرماق.			
دپو dæpo [باخ] دئپو.	دده‌قورقود dædəqoqud [آ] دده قورقود کتابی دؤنیا			
دج dec [باخ] دئژ				

Dd د	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۰۳۹	ارک سۆزلوگو	Dd د
	اؤلچوسونده کلاسیک بیر اثر دیر و آذربایجان تورکجه سینین شاه اثری ساییلیر، بواثر بیر مقدمه و اون ایکی بوی دان عبارتدیر بو داستانلاردا اوغوز ائللری نین ایگیدلیک، قهرمانلیق، یورد سئورلیک، قوناق سئورلیک، آتا آنا و اولاد سئوگی‌سی و انسانین تورلو دویقولارینی گؤسته‌ریلیر، بیلگین دوکتور گونئیلی درئسدن ئسخه سینین سون صفحه سینه دایاناراق کیتابین هـ ۴۴۴جی ایلده یازیلما‌سینی قانیتلاماقدادیر، باخ: قورقود آتا (فا:~).		داربند/دریت derbet [آ] ماهنشان و تیکان تپه (سچای) ده چای آدی. اهر، میانا، بیجار (۲)، خالخال، قوچان، زنجان، ساوه (۳)، قروه (۲)، مراغا، مرند و ساوه (سقایا) ده داغ آدی؛ اؤرمیه (۳)، ساوه-نوبران، سؤلدوز، قئیدار، قروه-گول تپه، آستارا، مراغا، هشتری و قوچان (سفسجیر) دا کند آدی.	
	دده‌لی dədəli [ص] آتاسی اولان، آتا‌لی. کلئیرده کند آدی.		دربندی derbendi [دربند شهری آدیدان] ۱- ایری گیله‌لی کم شیرین اوزوم نعو. ۲- آذربایجان اوئون هاوالاریندان.	
	دده‌لیک dədəlik [آ] دده اولما وضعیتی، آتالیق، اؤگنی آتا (فا: ناپدری). stepfather		دربه [آ] آزیق [باخ: درمک].	
	دده‌مالی [آ، یرل] [باخ] دده وئردی.		دربه‌جه [باخ] دریچه.	
	دده‌وئردی [آ، یرل] قارنین دده‌سی ائویندن گتیریلن مال.		درج dərc [فر، ص] توپلاما و یازما، ثبت ائتمه (فا: ثبت).	
	دُرّ dürr, dorr [آ، ع] اینجی (فا: درّ).		درجات dərəcə [آ] اؤلچو لر، آشامالار (فا: ~). degrees	
	درئناز drenaj [فر، آ] آخلم لاما، آخلم آچما (فا: درناژ).		درجن dərcən [آ] مینودشت ده کند آدی. [باخ: درمک]	
	در آغوش dəra`ğuş [آ، فا، شع] قوجاق (فا: در آغوش).		درجه dərəcə [آ، ع] باخ: درمک ۱- بیر سۆزج ایچینده کی وضعیترلرین هر بیرى، آشاما، رتبه، اؤلچو (فا: درجه). ۲-	
	در آمد dəra`məd [آ، فا، شع] ۱- گلیر. ۲- گیریش، بعضی موغام و موسیقی دسگاه لاریندا گیریش بؤلومو (فا: ~).		اؤلچو له‌مه اؤچون بؤلومله‌ن حصّه لرین هر بیرى، دایره ده ۳۶۰ بؤلومدن هر بیرى، ایستی لیک و بوجور شیلری اؤلچمک اؤچون بؤلومله‌ن وسیله‌نین بؤلوملرینین هر بیرى.	
	دراگون dracon [آ، فر] اژدرها.		درجه درجه [ظ] آزار آزار، یاواش یاواش.	
	دراکه derrakə [آ، ع] دوشونجه، آتلاق (فا: دراکه).		درجه‌سیز [ص] درجه‌سی اولمایان، درجه لره آیریلما یان.	
	درام dram [آ، فر] اوزونتو لو تئاتر اوونو (فا: درام). drama		درجه‌لندیرمک [ل] باخ: درجه له‌مک.	
	درام dərram [آ] تاروُم دا کند آدی {تاریم}.		درجه‌له‌مک [ل] درجه لی ائتمک (فا: درجه‌بندی کردن).	
	دراماتیزم dramatizm [آ، فر] آجی لی لیق، فاجعه لیک (فا: ~)		درجه‌لی [ص] درجه‌لندیرمه، درجه لره آیریلمیش.	
	دراماتیک [آ، فر] اوزونتو و یا جوشقو وئرن صحنه (فا: دراماتیک).		درحال dərhal [ظ] بوساعات، بوآن، ال اؤستو، گنجیکمه‌دن (فا: فوراً). immediately	
	درایت dirayət [آ، ع] یتنه نک، زکا، بئجه‌ریک لیک.		در حقیقت dərhaqiqət [ظ] گرچکدن (فا: حقیقتا).	
	دربار dərbar [آ، فا] سارای (فا: دربار).		درخاناه dərxaṇah [آ] بازار ماسال دا کند آدی.	
	دریچه dərbəçə [آ، فا] بالاجا قاپی (فا: دریچه).		درخشان dərəxşan [ص، فا، شع] پارلاق، پارلایان، ایشیق ساچان (فا: روشن).	
	دریدر dərbəder [ص، فا] آوارا، یورد سؤز یوواسیز (فا: ~).		درد dərd [آ، فا] ۱- اؤزونو، آغری (فا: ~). ۲- سورون، قایقی.	
	دربست dərbəst [آ] بوتونلو کله، بوتون (فا: ~). whole		درد آلمات [ل] بیر شئین قایقی سیله اوغراشماق.	
	دربند dərbənd [آ، فا] ایکی داغ آراسیندا گنجیش یرى.		درد آئلهمک [ل] اؤزگینه سالاراق بیر درد ی خاطر لاما ق.	
	دربند ۲ [آ] قافقاز شهر لریندن و اسکی آدی "چولا" اولموش، بارتولد بو آدی چول ائلینه (اوغوزلاردان) باغلا ییر، طبری بو شهره سؤل شهرى دئیر (عربجه‌ده چ اولما ماسینا سبب)،			

Dd د	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۰۴۰	ارک سۆزلۆگۆ	Dd د
درد الم [آ] دردبلا.	دردزلی / derzeli [آ] بۆکاندا کند آدی {باخ: دردزى}.			
درد اولماق [س] قایقی اولماق.	دردزى [آ] خیاط، تیکیش چی {باخ: تاراز}.			
درد اهلی [ص] اؤزو درد چکدیگی اوچون باشقاسىنین	دردزى قوشو [آ، دی] سترچه لر قروپوندان کیچیک مئشه قوشو.			
دردینی باشا دوشن.	دردزى لیک [باخ: تاراز] خیاطلىق، تیکیشچی لیک.			
درد بلا [آ] درده و قیقى یا سبب اولان حال.	دردزى ولیلو [آ] قارداغ کوسالار طایفاسینا باغلی اویا آدی ۲۰۱۸.			
درد ییلمز [ص] باشقاسىنین دردینی ییلمه ین و دوشونمه ین.	درس ders [آ، ع] دۆزئلی اوخوما و یازما، اؤیره تیم. lesson			
دردسر [آ، فا] باش آغرى سی، قایقی (فا: سردرد).	درس آلماق [ل] عبرت گؤتورمک.			
درد گلمک [ل] باخ: درد آلماق.	درس اوخویان [آ] اؤیرنجی (فا: درس خوان). studious			
درد لشمک [قا] درد لرینی بیریرینه سؤیله مک.	درس وئرمه [آ] اؤیرتمه (فا: تدریس). teaching			
درد لندیرمک [ل] درده سالماق، درد لندیرمک.	دُرسْت [باخ] دؤروست.			
درد لئمک [س] کدر لئمک، درده دوشمک.	درسینی وئرمک [ل] تنبيه ائتمک، جزالاندیرماق.			
درد میز [آ] دمیر تۆ کونتوسو (فا: آهن آلات قراضه). ironware	درصد [آ، فا] یۆزده لیک، یۆزده (فا: درصد).			
درد ناک [ص، ظ، فا] درد لی (فا: دردناک).	درک dərək [آ، باخ: درین] جهنمین درین و قورخولو یثری،			
درده دوشمک [س] خسته لئمک.	تامو (فا: ~). hell			
درده قالماق [س] بیرینین دردینی و فیکرینی چکمک.	درْک dərək [آ، ع] دوشونجه، آنلاما، دوشونمه، باشا دوشمه			
درده جر dərəcər [ص] آریق وضعیف، خسته (فا: مریض).	(فا: ~). perception			
دردیرمک dərirmək [اتد] درمک ایشینی گۆردورمک.	درک dərək [آ] قۇبا'دا بولاق و چای آدی ۲۴.			
دردیر یلمک [بل] درمک ایشی گۆرولمک.	درگاه dergah [آ، فا] بیر بؤیوگو گۆرمگه گئدیلم یثر،			
دِرْز dərz [آ] ۱- دؤوارلاردا داشلارین آراسینا خرج دۆلدور-	آستانا، قابی اوئو، سارای قاپی سی (فا: درگاه).			
وب اؤزه ریندن مالایله چکیلیب دۆز لیتیلن آرابیق ۲-۲	درگاه قۇلو [آ] ماکی دا کند آدی.			
بیچیلیمش تاخیل باغلاماسی ۱ {عربجه دئیلمه غینه رغما تاراز	درگاهلو [آ] گئرمی ده کند آدی.			
سؤزونه باغلیدیر، گرچکدن هؤرمه داشلار مالات و خرجه	درگج dergəc [آ] قارقوینولو بیر لیگینه بیر تورک بویو ۲۰۹.			
تاراز لانی و تاراز لانان آرابیقلارا ترز/ درز/ درز دئییلیر یننده	درگز dərgez [آ] بیر نوع اوراق {باخ: درمک}.			
تاخیل دسته سی تاراز لاناراق باغ حالیندا درز آدلانیر.	درگز dərgez [آ] خُراسان رضوی اؤستانی شهرلریندن			
دِرْز لئمک [بل] بیچیلیمش تاخیل درز حالینا گتیر یلمک.	اولاراق ش ۱۳۸۵ ده نفوسو گئل لیکله و شهر اولاراق			
دِرْز له مک [ل] بیچیلیمش تاخیلی درز باغلاماق.	۷۵۰۰۰ نفر، ۳۵۰۰۰ نفر ایدی، آیریجا بؤ دؤئم کلات			
درزه نک dərzenək [آ، بی] ایینه شکیلی خیردا یاپراق لاری	شهری ۴۱۰۰۰ و ۷۰۰۰ نفر نفوسا مالک ایدی، شهر			
اولان و یثره سر یلن اؤتسؤ یتگی ۱. {تاراز سؤزوندن}.	تۆرکمئنستان سینیرینا یاخین یثرده یثر آلیبدیر و اهالی			
درزه کولان dərəkulan [آ] سالماس دا کند آدی {درزه و	چؤ خراق تۆرک و آیری ملیتلردن تشکیل تاپیبیدیر،			
قۇلان سؤزلری بیرلیکده تاخیل و مینیک حیوان	۱۳۲۰ جی آماریندا شهرین آدی محمد آباد قتید اولوبدور،			
معناسیندا دیر وبؤ آد اکیتچیلیک و حیواندار لیقلا باغلیدیر.	اؤ دؤئم شهر ۲۰۰ کند یایله بیر لیکده اهالی سی چؤ خراق			
درزه لاه dərzelahə [دا] اؤتون تۆکولمه مه سی اوچون آرابا	تورک و چؤخ آز آیری قوملاردان قتید اولوبدور {اصلینده			
نین اؤستونه و یانلارینا اؤزادیلان یۆتگول آغاج ۱ {باخ: تاراز}.	دره گز اولاراق معناجا گز یلن دره آنلامیندا دیر.			

د د	آذربايجان تورکجه سی	۱۰۴۱	ارک سۆزلوگو	د د
درگز بۆلگه سینین تورک کندلری [آ] آغ چشمه (۸ک گب	سعدآباد؛ سوگلدی؛ شمس خان؛ صفرقلعه؛ صیدآباد			
* (۱۱۰)، آرتیان (۴ک گد * ۴۱۰)، امام جمعه (۶ک گب	(۲ک گ * ۵۲۰)، عیاس قلعه (۱ک قب * ۲۹۰/ی تو)؛			
* (۸۰)، حاتم قلعه (۲۹ک گد * ۱۵۰)، حسین آباد	قارایاقاج؛ قلعهچه؛ قیزقان دره؛ قیزلیق؛ قوزلوق			
(۳ک گب * ۷۵۰)، خاخیان (۷کب * ۳۲۰)، خانچا	(۶ک گد * ۹۰ / ی تو)؛ قولجوق (۷ک گد * ۱۳۰ / ی تو)؛			
(۳ک گب * ۴۰)، خیرآباد (۲کب * ۴۱۰)، رمضان قلعه	کیودگنبد (۹۰ کد * ۸۲۳۰ نفر، غ تو)، کپکان / کپقان			
(۷کب * ۲۴۰)، صیدآباد (۲ک گ * ۵۲۰)، کیودگنبد (۹۰	(۳۸ک گد * ۱۸۰ / ی تو)، کلاته اسماعیل خان (۴ک گب			
کد * ۸۲۳۰ نفر، غ تو)، کلاته اسماعیل خان (۴ک گب	* (۵۰)، کلاته کندی (۸ک گد * ۱۷۰ / ی تو)؛ کورچشمه			
* (۵۰)، کورچشمه (۳ک گب * ۴۰)، کوماج خور	(۳ک گب * ۴۰)؛ کوماج خور (۹ک گد * ۱۹۰)، گچلیک؛			
(۹ک گد * ۱۹۰)، گول خندان (۷ک گد * ۶۰)، گول ریز	گول خندان (۷ک گد * ۶۰)؛ گول ریز (۲ک گد * ۱۶۰)،			
(۲ک گد * ۱۶۰)، محمودآباد (۷کب * ۱۱۰)، نصرت آباد	محمودآباد (۷کم گونباتان طرفینده، درگز، نفوس * ۱۱۰)،			
(۳ک گد * ۹۰)، یاقول (۶ک گد * ۱۷۰)،	نصرت آباد (۳ک گد * ۹۰)، یاقول (۶ک گد * ۱۷۰)؛			
درگز بۆلگه سینین چایلاری [آ] چایلار قارقوم'ا توکولورلر:	یئنگی قالا (۳ک قد * ۲۵۰ / ی تو)؛			
کال ایده لیک (s۲b۱۷~)، درونگر (بالکانلو q/۳s۱b۶۳)،	درگز کلات بۆلگه سینین تورک کندلری [آ] آیکمه (۲۸ک گد			
زنگانلوچای (s۲b۵۵~)، سینیسو (s۲b۱۵~)، زنگنلی	* (۳۶۰)، آغ داش (۲۸کب * ۴۲۰)، آرچنگان (۳۴ک قب			
چای (قازانیگ s۱b۷۰)، قازانی (s۲b۱۵)، چرلیک	* (۱۹۰)، اورتاکند (۴۱ک گد * ۷۰ / ی تو)، ایسیق سو			
(s۱b۳۰)، آب باش تپه (s۱b۸)، سنکوسو (s۲b۳۰)،	(۱۸ک گد * ۱۵۰)، ایلدلیک (۳۱ک قب * ۴۱۰)، باغکند			
گرنی (s۲b۴۰~)، لاینسو (q/۱s۲b~)،	(۲۹ک گ * ۱۲۰)، برده (۳۲ک گد * ۶۴۰)، جرف (۲۸کد			
درگز بۆلگه سینین داغلاری [آ] قاراداغ (۲۲کب ۱۴۱۰)،	* (۶۸۰)، جلیل آباد (۷ک گد * ۴۰)، جونگ (۲کب			
قوزئی (۵۱ک قب ۱۶۴۴)، بان بولاق (۳۲کب ۲۰۱۲)،	* (۶۰)، چرم (۱۵ک گد * ۷۷۰)، حمام قالا (۱۴ک گ			
مانیش داغلار (۲۰ک گد ۱۲۰۰)، زنگانلو (۲۳ک گ	* (۳۴۰)			
(۱۴۵۵)، قیزیل (۵ک گب ۴۲۰)،	درگز لطف آباد بۆلگه سینین تورک کندلری [آ] تیرقان؛ چقر؛			
درگز چاییشلو بۆلگه سینین تورک کندلری [آ] آغ توپراق؛ آغ	حصار (۶کد * ۱۵۰)، خیرآباد (۸ک گ * ۴۱۰)؛ شمس			
چشمه (۸ک گب * ۱۱۰)؛ آغداش (۴ک قب * ۴۰ / ی تو)؛	خان (۴۲ک گ * ۲۵۰)، شیلگان / شیلقان (۵ک گد			
اراک (۵۰ک گد * ۴۰ / ی تو)؛ آرتیان (۴ک گد * ۴۱۰)؛	* (۷۸۰)، صفرقلعه (۱۰ک گ * ۳۴۰)؛ قازان بگ (۳۶ک گ			
اسدخان؛ امام جمعه (۶ک گب * ۸۰)، ایلانجیق (۷ک قد	* (۲۲۰)؛ میرفضل اله (۶ک گد * ۳۷۰)، یان بولاق؛ ینکه باغ؛			
* ۸۰ / غ تو)؛ بایات (۸ک قد * ۹۰ / ی تو)؛ بشدره؛	درگز لطف الله بۆلگه سینین تورک کندلری [آ] حصار (۶کد			
پیرکند / پرکند (۶ک قد * ۲۸۰)؛ تاج الدین؛ تپه لیک؛	* (۱۵۰)، خیرآباد (۸ک گ * ۴۱۰)، شمس خان (۴۲ک گ			
توت؛ توتلوق؛ توقی؛ جفال؛ چاپیشلو؛ حاتم قلعه	* (۲۵۰)، شیلگان (۵ک گد * ۷۸۰)، صفرقلعه (۱۰ک گ			
(۲۹ک گد * ۱۵۰)؛ حسین آباد (۳ک گب * ۷۵۰)، حق-	* (۳۴۰)، قازان بگ (۳۶ک گ * ۲۲۰)، میرفضل اله			
وئردی (۸ک قد * ۲۹۰)؛ خاخیان (۷کب * ۳۲۰)؛ خانچا	(۶ک گد * ۳۷۰)			
(۳ک گب * ۴۰)، خیرآباد (۲کب * ۴۱۰)؛ داغدان؛	درگز نوخندان بۆلگه سینین تورک کندلری [آ] آصف امان			
دودانلو؛ رمضان قلعه (۷کب * ۲۴۰)؛ زابل قلعه جان / ی-	مرگان (۶۶ک قب * ۲۰)، ارباب (۶۵ک قب * ۱۶۰)، امان			
تو؛ زال خان؛ زنگانلو؛ سادات (۷ک قب * ۱۳۰)؛	قلعه؛ اوتانلو (۱۱ک گد * ۳۵۰ / ی تو)؛ بالکانلو / آ-ی ×/			

Dd د	آذربایجان تورکجه سی	۱۰۴۲	ارک سۆزلوگو	Dd د
ی تو؛ بۇرج قلعه (۱۸ک ق ب * ۳۵۰ / ی تو)؛ بهادورخان (۲۵ک ق ب * ۲۱۰ / ی تو)، بهمن آباد (۷ک د * ۲۴ / ی تو)، تگن / تنن (۸ک ق ب * ۱۲۰ / ی تو)؛ توژانلو (۲۱ک ق ب * ۲۲۰ / ی تو)؛ جبار (۴۰ک ق ب * ۱۳۰)؛ جشن آباد (۴ک گ د * ۷۵۰ / ی تو)؛ جولفان (۲۲ک ق ب * ۳۲۰ / ی تو)؛ چرلاق؛ چینار (۹ک ق ب * ۱۰۰ / ی تو)، حاجی قلیخان (۴۷ک ق ب * ۱۶۰ / ی تو)، حسن کدخدا (۲۰ک ق ب * ۸۰ / ی تو)، حضرت سلطان (۱۵ک ق ب * ۱۰۰)؛ خندانلو؛ دودانلو (۱۳ک گ د * ۲۸۰ / ی تو)؛ دوست ممدبگ؛ رحمان قلی (۳۷ک ق ب * ۱۱۰)، زیدانلو / آ-ی / زیندانلو (۹-۸ک ق ب * ۳۴۰-۴۱۰)، سعدآباد (۱۲ک گ د * ۵۸۰ / ی تو)؛ سنگ سوراخ (۲۵ک ق ب * ۲۸۰ / ی تو)؛ سنگبر (۱۳ک گ د * ۱۵ / ی تو)، سیدها (۱۱ک ق ب * ۲۲۰ / ی تو)؛ شهیدآباد؛ شوئی / شوی sovey (۱۲ک ق ب * ۴۵۰ / ی تو)، شیخوانلو / آ-ی (۷ک ق ب * ۱۵۰ / ی تو)؛ شیخ ها (۱۵ک ق ب * ۳۱۰ / ی تو)؛ صحت آباد؛ عوض محمد بگ؛ فضل آباد (۲ک گ د * ۱۵۰ / ی تو)، فیروزه (۸ک ق ب * ۲۳۰ / ی تو)؛ قارقویونلو (۹ک گ د * ۵۸۰)؛ مامدانلو؛ محمد تقی بگ (۳۷ک ق ب * ۵۹۰ / ی تو)؛ محمدولی بگ (۲۴ک ق ب * ۲۲۰)؛ محمدآبادارباب (۸ک گ * ۵۰ / ی تو)، نجف آباد؛ نوخندان؛ درگز نوخندان بۇلگه سینین تورک کندلری [آ] آصف امان مرگان (۶۶ک ق ب * ۲۰)، ارباب (۶۵ک ق ب * ۱۶۰)، اوتانلو (۱۱ک گ د * ۳۵۰ / ی تو)، بۇرج قلعه (۱۸ک ق ب * ۳۵۰ / ی تو)، بهادورخان (۲۵ک ق ب * ۲۱۰ / ی تو)، بهمن آباد (۷ک د * ۲۴ / ی تو)، تگن (۸ک ق ب * ۱۲۰ / ی تو)، توژانلو (۲۱ک ق ب * ۲۲۰ / ی تو)، جبار (۴۰ک ق ب * ۱۳۰)، جشن آباد (۴ک گ د * ۷۵۰ / ی تو)، جولفان (۲۲ک ق ب * ۳۲۰ / ی تو)، چینار (۹ک ق ب * ۱۰۰ / ی تو)، حاجی قلیخان (۴۷ک ق ب * ۱۶۰ / ی تو)، حسن کدخدا (۲۰ک ق ب * ۸۰ / ی تو)، حضرت سلطان (۱۵ک ق ب * ۱۰۰)، دودانلو (۱۳ک گ د * ۲۸۰ / ی تو)، رحمان قلی (۳۷ک ق ب * ۱۱۰)، زیدانلو بالا (۹ک ق ب * ۳۴۰)،	زیدانلو پایین (۸ک ق ب * ۴۱۰)، سعدآباد (۱۲ک گ د * ۵۸۰ / ی تو)، سنگ سوراخ (۲۵ک ق ب * ۲۸۰ / ی تو)، سنگبر (۱۳ک گ د * ۱۵ / ی تو)، سیدها (۱۱ک ق ب * ۲۲۰ / ی تو)، شوی (۱۲ک ق ب * ۴۵۰ / ی تو)، شیخ ها (۱۵ک ق ب * ۳۱۰ / ی تو)، فضل آباد (۲ک گ د * ۱۵۰ / ی تو)، فیروزه (۸ک ق ب * ۲۳۰ / ی تو)، قارقویونلو (۹ک گ د * ۵۸۰)، محمد تقی بگ (۳۷ک ق ب * ۵۹۰ / ی تو)، محمد ولی بگ (۲۴ک ق ب * ۲۲۰)، محمدآباد ارباب (۸ک گ * ۵۰ / ی تو) درگزلی سیدعلی میرنیا [آ] درگز تورکلریندن اولاراق تورکجه شعرلری واردیر، اؤرنک: درگزه هرگون عاشق چالاردی. عیدگونلر هرگون هرکس اونیردی. قاریشمیشدی یاخشی رشید جوانلر. سیزده گونو گئندردیلر چؤلره. درگه dærgəh [باخ: درمک] بیر آووج تاخلیل. درگی dərği [آ] مجله، مجموعه، بللی بیر آرابیق لارلا یابین لانان وتورلو قونولاردا اینجه لهمه یازان یابین (فا:مجله). magazine {ت:ترگی} سفره؛ باخ: درمک. درگی جیلیک [آ] درگی یاییم لاما ایشی. درگی له مک [ل] داغینیق یازیلاری بیریره توپلاماق و توپارلاماق. درلم dærləm [آ، باخ: درمک] کوئلکسیون. درلم جی [آ] کوئلکسیون جو. درلم جیلیک [آ] کوئلکسیون جولوق. درلنمک dærlənmək [بل] ۱-بیریره ییغیلماق، درله مک ایشی گؤرولمک، توپلانماق. ۲- [س] اؤزونو توپارلاماق. درله مک dærləmək [ل] سئچهرک توپلاماق، شعر وادیاتدا بللی بیر قونودا یازی و درگی لری سئچهرک توپلاماق. درله ییجی [آ] درله مه ایشینی گؤرن. درله ییجی لیگ [آ] درله ییجی نین گوردوغو ایش. درله مه [آ] سئچیب توپلاما. (فا:مجموعه). article. درله مه توپلاما [آ] سئچیب توپلاما (فا:تدوین). collection درلی توپلو [ص] دوزتلی، داغینیق اولمایان، دوزتلی بیر ییچیمده. درمان dərman [آ] چاره، علاج، یول، چیخاریول (فا:). therapy {فا: باخ: داری، دارو}			

د د	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۰۴۳	ارک سۆزلوگو	د د
درمان چيله ين [آ] درمان اوچون تۆز داوا سپن.	درنگ قۇرماق [ل] درنگ تشكىل وئرمك.			
درمان لاماق [ل] درمان ائتمك، توخدا تماق.	درنگ لشمك [س] درنگ حالنا گلمك.			
درمان لانماق [س] درمان اولماق، توخدا تماق.	درنه dərne [آ] ۱-يئنگه "گلئين درنه‌سی كيمدير" ۲-آياق قابی قویولان تاخجا ویا یئر "باشماق لاری درنه‌یه قویماق".			
درمان لایيجی [س] درمان ائدن، توخدا دان.	درنه شيك dərneşik [ص] درلی تۇپلو، دۆزلی.			
درمك dərme [ل] ييرير قۇپارماق (ميوه وچيچك كي مي شئيلر)، توپلاماق (فا:چیدن) (to pick off) ۲- [آ] ديرليک، جانئليق ^۷ . {ت'ترمک}؛ بو کلمه دن دۆزه لن سۆزلر: درگی (سۆزلردن دريلميش اولان)، درنگ، درلم، درله مک، درگه (بير آوۇج تاخيل)، درنه و درهنک (سبد)، دريز (دريلميش تاخيل باغي) درنگ، ترگی (سفره)، درگز (اوراق)، درمه و درله مه (فا:گلچين)، درگه (دسته)؛ بو سۆزلرين هامی سيندا ييغماق و توپلاماق آنلامی وار، درجه سۆزو degree، اؤلچو بيريميجه، دريلميش مقداری گؤسته رير و بو کؤکدن آلينماسی مئاسب سانيلير، ترمک سۆزده تر سۆزونون فعل شكيلدير، تر سۆزو اصلينده ياش و بدن تری معنا سيندا و مجازاً اجرت و مزد مفهوموندا دير و ترمک فعلی ايشله ييب و ترله ييب مۇدونو بير يئره ييغماق معنا سيندا دير، باخ: تر ^۸ .	دروازا [آ،فا] ۱-شهر و کندين گيريش قابی سی (فا: دروازه).			
درمن dərmen [آ] کوميجان دا کند آدی {درمک دن}.	درون dərün [آ،فا،شع] ايچ، ايچری، اؤز (فا: درون).			
درمنك dərmenek [آ] فرمه ين دا کند آدی {درمک دن}.	درونی dərü'ni [آ،فا،شع] ايچری يه عايد (فا: درونی).			
درمه dərme [آ] ۱-درمک ايشی. ۲-يیغما، بير يئره توپلانميش، دريلميش "درمه توت" ۳-ناخيشلی "درمه كيليم، درمه جوراب".	درونی [آ] تبريزلی اولاراق شاه عابباس زامانيندا اصفهانا کؤچورولوب، بو شاعردن گؤزل شعرلر يادگار قالبيدير.			
درمه چاتما [آ] اوردان بۇردان توپلانميش و ييغيلميش.	درويش dərviş [آ] ۱-قلندر، يوخسول، قابی قابی گزیب قصيده اوخويوب و پول آلاراق گنجين. ۲-بير طريقته باغلی کيمسه (چوخوصوفی ليک طريقتلری)، تصوف طريقتينده اولان کيمسه (فا: درویش). dervish {باخ: تاو/ تاويريش}.			
درمه درمه [ص] ناخيشلی، بزک لی.	درويش... [آ] تک ویا ترکیبی حالدا يئر آدی اولاراق ايشله نير، باخ: يئر آدلاری (ان آزی ۱۲ آد سايماق اولار).			
درمه ديرليک [آ،مج] ياشاماق اوچون ان آز شئيلر "هرکس اؤزونه درمه ديرليک پالتار و يئمک گؤتوردو".	درويشانه [ص،ظ] درویش کیمی (فا: درويشانه).			
درنگ dərnek [آ] بللی مسلک توپلو لوغو، مجلس، کلوب، انجمن (فا: انجمن). club {ت، سن، دده، باخ: درمک}.	درويش علی [ص] آذربايجان موسيقى بيلگینی اولاراق م ۱۶ و ۱۷ جی يۆز يilde ياشا بيدير.			
درنگ توپلامی [آ] مجمع (فا: مجمع). assembly	درويش كابولشاه [آ] م ۱۳۶۶دا تيمورلار زامانی خانليغا يئتيشه رک بير تۆرک شاعريدی ^{۱۲} .			
درنگچی [آ] ۱-درنگ قاتيلم جی سی، درنگ اۆيه سی اولان، درنگ ايشتراک چی سی. ۲-بير درنگه چوخ باغلی اولان.	درويشلر [آ] آذربايجان دا کند آدی ^{۲۴} .			
درنگچی ليک [آ] ۱-يالئيز بير درنگ ویا بير قورولوشون قازانچ و ايسته يینی گؤدن وساؤئان کيمسه. ۲-بير درنگه چوخ باغلی اولما. ۳-درنگ قورما ايشی، درنگ ايش ايله اوغراشما.	درويش ليک [آ] ۱-درويشين ايشی و پئشه سی. ۲-يؤخسول لوق، کاسيب ليق.			
	دره dərə [آ] چايلارين و ايرماقلارين آخدينی زۇلاق يئر، ايکی داغ آراسی (فا: دره). valley {باخ: درمک}			
	دره... [آ] تقريباً بوتون شهرلره ترکیبی حالدا يئر آدی اولاراق ايشله نير، باخ: کند آدلاری، نخجواندا (شام، ~له- يَز) داغ و گنجه ده (سميرزيک) چای آدی ^{۲۴} .			
	دره اوتو [آ،بی] اوتسو، چتير سولاردان، اينجه ياپراقلی، يئمه لی و گؤزل قوخو لو (فا: شبت، رازيانه). Anethum			
	دره بگليک [آ] دره بگ حکومتی، فنوداليسم (فا: ملوک الطوايفی). feudality			

Dd د	آذربایجان تورکجه‌سی
۱۰۴۴ شعر لری واردیر^{۵۲}. دریاز deryaz [آ] اوت بیچمک اوچون اوژون ساپلی دیش سیز اوراغا اوخشار آلت، کرتی (فا: داس دسته بلند) {درمک} دریز { دریاز لاق [ل] دریاز لا بیچیب یشره سرمک. دریاز لاق [بل] دریاز لا بیچیلیمک، کرتی لنمک. دریاز قذر derya qəder [ظ] دریاجا، سون درجه چوخ. دریامان deryaman [آ] نمین و گئرمی ده کند آدی. دریان deryan [آ] شبسترده کند و چای آدی {باخ: درمک}. دری اوستلویو [آ] دری نین اوست قاتی. دری ییلیمی [آ] دری اؤزل لیگینی اینجه لهین ییلیم دالی (فا: پوست شناسی). dermatology دری تیکانلی [ص] دری سی تیکان تیکان اولان بیر حیوان (فا: خار پوست). echinodermatous دری جیک dərıcık [آ] بالاجا دری دریجیک [آ] کیچیک و اینجه دری، نازیک دری. (فا: پوستک). دریچه dərıçe [آ، فا] ۱- کیچیک قاپی ۲- دؤواردا کیچیک تاخجا دریچی [ص] دری ایشینه باخان (فا: پوست فروشی). furriery دریچیلیک [آ] دری لری قوللار حال گتیرمه. دری خانا [آ] دایاغ خانا، دری آشیلایا یشری. دری خسته لیک لری [آ] دری نین خسته لیک لری اینجه لهین ییلیم (فا: دانش بیماریهای جلدی). dermatology دریدن چیخماق [س] حدیندن آرتیق چالیشماق. دریدن دیرناقدان چیخماق [س] ایشله مکدن یورولماق. دری ذییشمک [ل] دری سینی آتاراق یشی دری صاحبی اولماق (فا: پوست انداختن). to peel off دری ساتان [ص] دری ایشینه باخان و دری آلورچی سی (فا: پوست فروش). peltmonger دری ساتما [آ] دری آلورچی (فا: پوست فروشی). furriery دریسل [ص] دری ایله ایلگی لی (فا: جلدی). دری سویان [آ] حیوان دری سینی سویماقلا مشغول اولان کیمسه ویا آراج (فا: پوست کن). flayer دری سویماق [ل] (حیوانین) دری سین آیرماق (فا: پوست کندن). to peel	دره بگی (بی) [آ] ۱- دره بی لیک دۆزن ایله حکومت ائدن کیمسه، فتودال. ۲- زوریا. دره تپه [ظ] دره لی تپه لی یشر، دوز اولمایان. دره تپه دن قونوشماق / دانیشماق [ل] راست گلّه دانیشماق. دره تپه دوز گتتمک [دئیم] انگل لری آشراق گتتمک. دره تپه لیک [آ] دره تپه سی چوخ اولان یشر. دره جیک [آ] کیچیک دره تپه. دره خلوت توکلوبگ [دئیم] اؤزباشینا لیق اولان یشر حاققیندا. دره دن تپه دن [ظ] اوردان بوردان، آددا بؤددا. دره دیز [آ] مرند جولفا یولوندا آیران دیبی و قره گؤز کند لرینین یاخینیندا بیر دره و داغ آدی^{۶۶} {بؤ آد دره دوز سؤزونون ادبی فورماسیدیر ومعناجا دره تپه معنا سیندادیر}. دره دیز چورگی [آ] بیرنوع بالاجا ال بؤیوکلو ده کؤکه. دره قایاسی [آ، دی] اؤزون بورون کیمی، باشی بیز، آغزی بؤیوک، بوغلو، بئلی زیتونی ویا بؤز، دری سی اسمر بئکلی، اتی لذتلی بیر سو بالیغی gobio gobio دره موم [آ] تمیز لنمه میش قارا موم. دره نه [باخ] درمک [کیچیک سبد. دره لی تپه لی [آ] دره و تپه لر اولان یشر. دره لیک [آ] دره لر چوخ اولان یشر. دری dərı [آ] جانلیلارین وجودونو بۆرۆین اؤرتو، دری دن دۆز لمیش هر شئی (فا: جلد) skin {ت، سن «تری»، باخ: تر}. دری داغی dərı dağı [آ] اوجان دا داغ آدی. دری آشیلایان [آ] خام دری لری آشیلایا مشغول اولان کیمسه. دری آلتی [آ] آتاتومی دری نین آلت بؤلومو (فا: تحت الجلد). under the skin دریال dərıyal [آ، فا] باخ درمک [دیز (فا: دریا). دریابالیق [آ] اوشاقلار آراسیندا بیر کؤپک بالیغی و او بیر لری بالاجا بالیق اولوب قووالا قاشدی کیمی بیر او یون آدی. دریاجا [ظ] دریالار قدر. دریاجا [آ] دیز جیک، گؤل، گؤلجوک، گؤل، آچیق دیز لره یولو اولمایان دیز (فا: دریاجه). {فا «باخ» درمک}. دریاخانیم [یازار] ۱۳۱۴ شاماخی دا دؤنیا گلیب و تورکجه

Dd د	آذربایجان تۆرکجه‌سی
بو کؤکه یاخیندیر، دره سؤزونون بو مفهوما یاخین اولماغی و عمومیتله دره‌نین چوخور اولوب سویون آخیلدیغی بو مفهومو آیدینجا گؤسته ریر، بللیدیرکی بو دئییشله دَرک (درین و قورخولو یئر) سؤزوده دره سؤزونون دئییشلمیش شکلیدیر؛ ایران آذربایجانی گۆنئی ماحالیندا و دریا قیراغیندا دریان کندی بو کؤکه باغلی اولمالیدیر؛^۱ باخ: تر، درمک}. درین [آ] ۱- انسان آدی:~اؤز، ~ای ۲- میانا (دره)، هَستری (سو)، اؤرمیه (قالا)، گئرمی (کبود)، ده کند آدی. درین آنلایشلی [ص] درین دوشونن (فا: روشن بین). درینتی <i>dərinti</i> [آ] ۱- دریلیمیش و بیر یئر توپلانیمیش، توپلانتی. ۲- گروه، انسان قالابالیغی. درینجک/دیرینجک <i>dərincek</i> [آ، تا] باش اؤرتوسو. درینجه <i>dərince</i> [ص] بیر آز درین. درین درین [ظ، ص] درین اولاراق، چوخ درین. درین درینه دۆشونمک [ل] اؤزونتولو دۆشونجه‌یه دالماق. دریندن [ظ] چوخ ایچدن، چوخ ایچری دن "درین دن سسلر گلیردی" (فا: از عمق). in depth درین دوشونجه‌لی [ص] درین دوشونجه‌یه مالیک اولان، چوخ دوشونجه‌سی اولان. درین دوشونجه‌لی لیک [آ] درین دوشونجه یئته‌نک لیگی اولان. درین فیکیرلی [باخ] درین دوشونجه‌لی. درین گئتمک/درینه ~ [س] ۱- تَر کینه گئتمک. ۲- افراطا گئتمک. درین لئتمک [ل] درین وضعیته گئتمک، درین ائتمک. درین لئمه [آ] درین وضعیته گئتمه (فا: تعمیق). sounding درین لشدیرمک [ل] ۱- درین دۆروما گئتمک. ۲- [مج] آیریتی لی اولاراق اینجه له‌مک. درین لشدیرمه [آ] درین لشدیرمک ایشی (فا: تعمیق) sounding درین لشدیریجی [ص] درین لشدیرین. درین لشدیریلک [بل] داها درین حالا سالینماق. درین لشمک [س] ۱- درین وضعیته دۆشمک. ۲- [مج] بیر قونودا چوخ دیسینه گئتمک، آراشدیرماق. ۳- آغیر بیر وضعیته دوشمک، چتین لشمک. درین له‌مه‌سینه [ظ] چوخ آیریتی لی اولاراق.	دریسی اۆستونده یانماق [س] آریق لاق. دریسی تیکانلی [ل] [آ، دی] دنیز کیریسی و دنیز اۆلدوزلاری کیمی حیوانلاری ایچینه آلان و دری لری تیکان لا اؤرتو لموش و اؤتورقاسیز حیوان سوؤیو. دریسی سوموک لرینه یاییشماق [س] چوخ ضعیف له‌مک. دریسی قارا [باخ] قارا دری، قارا دری لی. دریسی قالین [ص] دریسی نازیک و اینجه اولمایان (فا: پوست کلفت). thick-skinned دریسینه سامان تپمک [ل] ۱- چوخ ایجتیمک. ۲- اؤلدورمک. دریسینه سیغماق [س] چوخ سئویمک. دریسینی سویماق/اؤرمک [ل] برک جزالاندیرماق. دریسینی سودان چیخارماق [س] کؤکونو سودان چیخارماق. دریشدیرمک [ل] سلقه ایله توپلاماق، بیر یئر ییغماق. دریشمک <i>dərismək</i> [س] بیر یئر توپلانماق، متمرکز اولماق. دریشیک <i>dərışik</i> [شیمی] متمرکز، مٹکائف، کؤنسانتره. دریشیک لیک [آ] دریشیک اولما وضعیتی، متمرکز اولما. دریغال <i>dəriğal</i> [ن] افسوس (فا: افسوس). sparing دریک داش <i>dərikdaş</i> [آ] مراغا دا داغ آدی. دریلک <i>dərilmək</i> [بل، ت، سن] درمک ایشی گؤرولمک. دریلمه [آ] ۱- دریلکمک ایشی. ۲- دریلیمیش و توپلانیمیش هر شی. دریلیمیش [ص] بیر یئر توپلانیمیش، درله‌مه. دریلی [ص] ۱- دریسی اولان. ۲- دریلیمیش اولان. دریلیک [ص] دری دۆز لئتمک یارایان. دری لو [آ] قاراداغ مینجوان طایفاسینا باغلی اویا آدی^{۳، ۱۰۸}. دریم <i>dərim</i> [آ، تا] ۱- توپلاما ایشی، توپلانتی. ۲- قوش یئمی. درین <i>dərin</i> [ص] ۱- دییی اؤزوندن و آغیزیندان اوزاق اولان، درین لیگی چوخ اولان (فا: عمیق). deep ۲- [مج] اؤزون سورن، چوخ ایچدن گلن، چوخ آنلاملی و معنالی سؤز. ۳- [مج] اولقۇتلوق، بیلگه لیک، سوکای داستانلاریندا آدی گئچن بیر بگ {سومرجه 'دیریگ'؛ ت، سن 'ترینگ'، تر کلمه‌سی یاش و بدنن چیخان سو اوچون ایشله‌نیر، بو سؤزون مۇختلف شکیللری دیواندا ایشله‌نیر: ترینگ و تَرَنگ کلمه‌لی سو ییغیلان یئر دئییلیر، دریا کلمه‌سیده

د د	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۰۴۶	ارک سۆزلوگو	د د
درین لیک [آ] بیر شئیین و نسنه‌نین اؤست‌ایله دییی‌نین آراسی (سوکیمی شئیلرده چوخ ایشله‌نیر) (فا:عمق). depth	دسترس destres [آ،فا،شع] الی چاتما، یتیشمه، ال‌ده ائتمه، ال‌ده (فا:دسترس).			
درین لیک اؤلچر [آ] بیر یئرین چوخ‌ورلوغونو اؤلچن آراج (فا:عمق پیمّا). sounder	دست‌فرمان desferman [آ،فا] ۱-آیاق اؤستو ایش گؤرن قول‌لوچو ۲-آرابا سۆرمه‌یه الی یاتیم‌لی لبق (فا:دستفرمان)			
درین لیکنه [ظر] درین اولاراق، درین له‌مه سینه.	دستک destek [آ،فا] ۱-دایاق، دایاناق (فا:پشت بند).			
درینه گئتمک [س] درین دن آراشدیرماق.	fastening ۲-یاردیمچی.			
درین یوخو [آ] اویانیلماسی گۆج یوخو.	دستک لنمک [بل] ۱-دایاق وؤرولماق (فا:پشت بند دار شدن).			
دزگاه dezgah [آ،فا] آراج، جاهاز، آیقیت، ماشین (فا:دستگاه)	۲-یاردیمچی اولماق، آرخا اولماق (فا:حمایت شدن).			
{اؤستاد اسماعیل هادی کلمه‌نی تۆزّمک/دۆزّمکدن تۆزگه، تزگاه، دزگاه، دسگاه سۆزلرینه باغلایاراق سؤیله‌ییر: بؤ معنادا فارسجادا زاید ت حرفی آرتیریلیبدیر و ال معناسیندا دست سۆزونه‌نچ باغلیلیغی یوخدور و الّا معنی سیز اولور}.	دستک له‌مک [ل] ۱-دایاق وؤرماق (فا:پشت بند زدن). ۲-یاردیمچی اولماق، آرخا اولماق (فا:حمایت کردن).			
دزگیر dezgir [آ] اؤرمیه ده کند آدی.	دستگاه destgah [فا، باخ] دزگاه.			
دژ dej [آ،ت] «تیز» باخ: تیز، دژ[قلعه].	دستگیر [آ،فا] توتو لموش، توتوقلو، باخ: دسگیره.			
دژنره dejenerə [باخ] دژئنتره.	دست‌مؤزد destmüzd [آ،فا] امک حاقی، امک قارشیلیغی (فا:~).			
دژبان dejban [آ] عسگری پولیس military policeman	دستور destur [آ،ع] قاید، قورال، بویروق، یاسا و امر (فا:~).			
دسائس desaes [آ] دسیسه لر، کلک لر (فا:~) intrigues	دستورالعمل [آ،ع] گؤسته‌ریش، یازیلی گؤسته‌ریش، اجرا و اویقولا ما قورالی، ایش یؤنتمی (فا:دستورالعمل).			
دست dest [آ،فا،شع] ۱-ال. ۲-سئت، ال (فا:~).	دستوران desturan [آ] جوغاتنی دا کند آدی.			
دستار destar [آ،فا،شع] ساریق (فا:~).	دسته destə [آ،فا] ۱-قۇلپ، پیچاق و قیلیج سای، توتاجاق، ساپ (فا:دسته). ۲-[تا] تاقیم، قروپ.			
دستاماز destamaz [آ] ناماز قیلما دان اؤنجه ال اؤز یوما ایشلری (فا:دست‌ماز) ablution «فا:دست»+«تو:نماز»{.	دسته [آ] اوردوباد دا کند و بولاق آدی ۲۴.			
دستاوین destaviz [آ،فا،شع] بهانه (فا:بهانه).	دسته‌باشی [آ] باشچی اولاراق (فا:سردسته). group leader			
دستبند destbend [آ،فا] قولباق، ییلرزیك (فا:~).	دسته‌فور [آ] داشکسن ده کند و چای آدی ۲۴.			
دسپاچا despaça [آ،فا] تالاشادۆشمه، تلمسه (فا:دست‌پاچه).	دسته‌لنمک [س] ۱-دسته‌حالینا گلّمک. ۲-دسته‌دسته اولونماق.			
دست‌پرورده [آ،فا،شع] بیرینین چۆره گین یئین، الینین آلتیندا اولان (فا:دست‌پرورده).	دسته‌له‌مک [ل] دسته‌حالینا گتیرمک، دسنه دسته ائله‌مک.			
دست‌جئرد/دسگیر degir [آ،فا] اهر، آستانا، سبزوار، بویین‌زهر ا، تارؤم، اراک، فسا، همدان، کبودآهنگ، قوّم، ضیاآباد، ساوه و میانا دا کند آدی {روسجا گراد/جئرد شهر معناسیندا دیر}.	دستی desti [آ،فا] الی ایله وئرلمیش (فا:دستی).			
دستخط desxet [آ] ال یازی‌سی، ال ایله یازما (فا:دستخط).	دستیری destiri [آ] تبریزده کند آدی (قو:دستجرد) {ائل آدی {			
دستخوش desxoş [آ،فا] ایلک آلینان قازانچ، باغیش، هدیه.	دسگیره degirə [آ،فا] قۇلپ (فا:دسته).			
دست‌دراز desdiraz [آ،شع] الی اؤزون (فا:~) {فارسجا}.	دسمال desmal [آ،فا] اؤز سیلمک اؤچون اولان پارچا و حووله (فا:دستمال). handkerchief			
دسترخان destərhan [آ،فا] سؤقره (فا:سفره). tablecloth	دسمال سالدی [آ] اوشاقلار آراسیندا دسمال لا اوینانان بیر نوع قووالا قاشدی اویونو.			
	دسمال قاپدی [آ] اوشاقلار آراسیندا دسمال لا اوینانان بیر نوع قاپدی قاشدی اویونو.			

د د	آذربایجان تورکجه سی	۱۰۴۷	ارک سۆزلوگو	د د
دسمال لاماق [ل] ۱-دسمال لا سیلمک ۲-یالاندان بیرینی	دسمال لاماق [ل] ۱-دسمال لا سیلمک ۲-یالاندان بیرینی		دفتراقازی [آ] بیر نوع یشمک، باخ: بیشی.	
تریفله یه رک بیر شئی قوْیارماغا چالیشماق، یالتاق لانماق.	تریفله یه رک بیر شئی قوْیارماغا چالیشماق، یالتاق لانماق.		دفع def [ع، آ] ساوما (فا: دفع).	
دسمالی [آ] دسمال ایله اوْینانیلان آذربایجان اوْیون هاواسی.	دسمالی [آ] دسمال ایله اوْینانیلان آذربایجان اوْیون هاواسی.		دفعات defəat [ع، ظ] نئچه یول، نئچه کره، دفعه لرله (فا: ~).	
دسیسه desisə [ع، آ] دۆزن، فیریلداقلیق، حیله، ال آلتیندان	دسیسه desisə [ع، آ] دۆزن، فیریلداقلیق، حیله، ال آلتیندان		دفعات defəat [ع، آ] بیردن، بیر دفعه ده، درحال (فا: ~).	
ایشلمه (فا: توطئه).	ایشلمه (فا: توطئه).		دفعه defə [ع، آ] دفعه، دۆنه، یول "نئچه دفعه گلدیم، دفعه لرله".	
دشارژdeşarj [باخ] دئشارژ.	دشارژdeşarj [باخ] دئشارژ.		دفن dən [ع، آ] قویلا، اوْلونو باسدیرما، دفن و کفن (فا: ~).	
دشت dəst [آ، ف، ش] چؤل، باییر (فا: صحرا).	دشت dəst [آ، ف، ش] چؤل، باییر (فا: صحرا).		دفعه defnə [ع، آ] بی [دفعه گیلردن، یاز قیش یاشیل، آچیق	
دشت/دش [آ] سۆلدوزدا (سبیل) کندستان آدی، سۆلدوز	دشت/دش [آ] سۆلدوزدا (سبیل) کندستان آدی، سۆلدوز		ساری چیچکلی، خوش اییلی و یشمک لرده ایشلەنن بیر	
(سقوره)، خالخال (سندرپهارم)، آوج (سک)، زنجان (سمال)،	(سقوره)، خالخال (سندرپهارم)، آوج (سک)، زنجان (سمال)،		آغاج laurus nobilis (فا: غار، درخت برگ بو).	
دا کند آدی. میانا (سبان)، اؤرمیه (دشتک) ده داغ آدی.	دا کند آدی. میانا (سبان)، اؤرمیه (دشتک) ده داغ آدی.		دفعه گیلر [آ، بی] ایکی چنک لی، ایری تاج یاپراقلی لار	
دشتی dəsti [آ] آذربایجان کلاسیک موسیقی موغامی آدی.	دشتی dəsti [آ] آذربایجان کلاسیک موسیقی موغامی آدی.		بؤ لوموندن بیتگی سوْیو. lauraceae	
دُشمن [باخ] دۆشمەن.	دُشمن [باخ] دۆشمەن.		دفعه defə [آ] قالی چیلقدان ایشلەنن داراق. {تیمک، تپه	
دشنه dəšnə [آ] ۱-آذربایجان موغامی ۲-خنجر {فا: باخ: دیش}	دشنه dəšnə [آ] ۱-آذربایجان موغامی ۲-خنجر {فا: باخ: دیش}		دپه > ده: بو کلمه عینا فارسجا یادا گنجیدیر.	
دُشوار düşvar [ص، ف، ش] چتین، آغیر، مۆشکول (فا: ~).	دُشوار düşvar [ص، ف، ش] چتین، آغیر، مۆشکول (فا: ~).		دفعه ۲ [ع، آ] دفعه، دۆنه، یول "نئچه دفعه گلدیم" (فا: دفعه).	
دُعا/دُعائا dua [آ، ف] عبادت اوْچون ذکر اولونان سۆزلر،	دُعا/دُعائا dua [آ، ف] عبادت اوْچون ذکر اولونان سۆزلر،		دفعه داراق [آ] فرش توْخوماقدا ایشلەنن وسیله لردن.	
دیلک شکلینده تانریبا دئییلن سۆزلر (فا: ~). prayer	دیلک شکلینده تانریبا دئییلن سۆزلر (فا: ~). prayer		دفعه له مک [ل] قالی نی دفعه ایله داراقلاماق.	
دُعالاماق [س] دُعا اوْخوماق.	دُعالاماق [س] دُعا اوْخوماق.		دفعه buries [ع، آ] گؤمو، گؤمولوش اسکی شیلر (فا: ~).	
دعای dēa`vi [ع، آ] دعوی لر، شکایت لر (فا: ~).	دعای dēa`vi [ع، آ] دعوی لر، شکایت لر (فا: ~).		دقّ اُلباب [ع، آ] قاپینی دؤیمه (فا: در زدن).	
دعوا də`va [باخ] داعوا.	دعوا də`va [باخ] داعوا.		دقّت diqqet [ع، آ] اوْیانیق لیق (فا: دقت). attention	
دعوت də`vet [ع، آ] چاغری، چاغیرما (فا: دعوت).	دعوت də`vet [ع، آ] چاغری، چاغیرما (فا: دعوت).		دقّت سیز [ص] دقّتی اوْلمایان (فا: بی دقت). careless	
دعوت له مک [ل] چاغیرماق، دعوت ائله مک (فا: دعوت کردن).	دعوت له مک [ل] چاغیرماق، دعوت ائله مک (فا: دعوت کردن).		دقّت سیز لیک [آ] دقّت سیز اوْلما (فا: بی دقتی).	
دعوت نامه [آ] چاغیرما بلگه سی (فا: ~). letter of invitation	دعوت نامه [آ] چاغیرما بلگه سی (فا: ~). letter of invitation		دقّت لی [ص] دقّتی چوْخ اوْلان (فا: بادقت). carely	
دعوتچی [آ] چاغیریلان، دعوت اوْلونان (فا: دعوتچی).	دعوتچی [آ] چاغیریلان، دعوت اوْلونان (فا: دعوتچی).		دقیق dəqiq [ص، ع] دۆزگون و دۆز، اینجه حالدا (فا: ~)	
دعوی də`vi [آ] شکایت (فا: ~). claim	دعوی də`vi [آ] شکایت (فا: ~). claim		دقیق لشدیرمک [ل] دقیق حالا سالماق (فا: دقیق کردن).	
دغدغه dəğdəğə [ع، آ] قایقی، قورخو، اضطراب (فا: ~).	دغدغه dəğdəğə [ع، آ] قایقی، قورخو، اضطراب (فا: ~).		دقیق لشمک [س] دقیق حالا گلیمک (فا: دقیق شدن).	
دفع dəf [آ، ف] قاول (فا: آلت موسیقی، دایره).	دفع dəf [آ، ف] قاول (فا: آلت موسیقی، دایره).		دقیقاً dəqiqā [ع، آ] دقیق اولاراق (فا: دقیقاً). exactly	
دفع ۲ [دب] دف [د] دفی دؤنمک: خویو دیشمک.	دفع ۲ [دب] دف [د] دفی دؤنمک: خویو دیشمک.		دقیقه minute [ع، آ] ساعتین آتمیشدان بیر بؤ لومو (فا: ~).	
دفاع difa [ع، آ] ساوونما.	دفاع difa [ع، آ] ساوونما.		دقیقه سایار [آ] دقیقه لری گؤسته رن قول (فا: دقیقه شمار).	
دفتر dəftər [ع، آ] یو یازیم لیق (فا: دفتر).	دفتر dəftər [ع، آ] یو یازیم لیق (فا: دفتر).		minute-hand	
دفترچه [ع، آ] +فا کیچیک یازیم لیق (فا: دفترچه). notebook	دفترچه [ع، آ] +فا کیچیک یازیم لیق (فا: دفترچه). notebook		دقیقه لیک [آ] دقیقه مُدّتینده.	
دفترخانا [آ] ۱-بیر اداره نین ثبت و ضبط ایشلرینه یتیرن	دفترخانا [آ] ۱-بیر اداره نین ثبت و ضبط ایشلرینه یتیرن		دک dək [با] قدر و تکیین معناسیندا "گنده نه دک"، باخ: تک.	
بؤ لوم. ۲-دفتری و ثبت ایشلرینه باخان بالاجا قورولوش.	بؤ لوم. ۲-دفتری و ثبت ایشلرینه باخان بالاجا قورولوش.		دکار dekar [باخ] دئکار.	
دفتردار [ع، آ] +فا دفترخانا ایشچی سی (فا: ~). bookkeeper	دفتردار [ع، آ] +فا دفترخانا ایشچی سی (فا: ~). bookkeeper		دکانلو dēkanlu [آ] سراب دا کند آدی {تگن+لو: دیر لی}.	

Dd د	آذربایجان تورکجه‌سی
دوزلمه‌سی آنلامجا و شکل جه‌تیندن دوزگون راقدری.} دلخک‌لیک [آ] دلخ‌گین ایشی، گۆلدوروجو لوک. دلخور dilxor [ص، فا، شع] ناراحت، اۆرگی توتو لموش (فا:~) دلخوش dilxos [ص، فا، شع] اۆرگی شاد، فرح لی (فا:~). دلخواه dilxah [آ، فا، شع] ایستک، کۆنو لجه (فا:~). دلخون dilxun [ص، فا، شع] اۆرگی قانلی (فا:~). دلداده dildadə [ص، فا، شع] وۇرقون، سئوگیلی (فا:~). دلدار dildar [آ، فا، شع] باخ دبیلر (فا:~). دل‌دیرمک deldirmək [ائتد] دلمک ایشینی گۆردورمک. دل‌دیورلمک [ائتد] دلمک ایشی گۆرولمک. دلروبا dilrubalə [ص، فا، شع] باخ: دیل فریب (فا:~). دلسوز dilsuz [ص، فا، شع] اۆرک یان‌دیران (فا:~). دلسۆز [یازار] محمدامین دلسوز تبریز لی یازار و شاعر دیر.^{۲۸} دلساد dilsad [آ، فا، شع] فرحلی، کۆنلوشاد (فا:~). دشاد [یازار] م ۱۹۱۲ءه‌خوئام کندینده آنادان اولدو، و تورکجه شعر لری واردیر.^{۵۲} دل‌شیکسته dilsikəstə [ص، فا، شع] اۆرگی سینیق، یازیق (فا:~) دلفریب dılferib [ص، فا، شع] اۆرک‌چکن، خوشا گلن (فا:~). دل‌ق dəlq [آ، فا، شع] درویش پالتاری. coarse دل‌قەک dəlqək [باخ] دلخک. دل‌قیچ / دل‌گی dəlqi [آ] دلیک دلمک اوچون یارایان آلت. دل‌کش dilkeş [ص، فا، شع] اۆرک‌آچان، کۆنول‌آچان (فا:~). دل‌کش‌باش dilqəşbaş [باخ] دیل کشش (فا:~). دل‌کشا [آ] میانا دا کئند آدی. دل‌گی dəlgi [آ] زنجان دا کئند آدی. دل‌گیر dilgir [ص، فا، شع] اوره‌گی سیخیستی لی، اوزونتو لو (فا:~). دل‌لەر deller [آ] شامخور، دا و داغ آدی.^{۲۹} دل‌لەک dəllək [آ، ع-دل‌اک] ۱-باش قیرخان، اۆزقیرخان، بزکجی. ۲-فیریلداقچی، حاق کسن (فا:دل‌اک). دل‌لک قبری [آ] هشتری ده کئند آدی. دل‌مک dəlmək [ل] ۱-دلیک آچماق، اویوب دلیک ائتمک. ۲-[مج] اینجیتمک معناسیندا ایشله‌نیر "آتش عشقی اۆرگیمی دلییدی." {ت-تلمک، اینگیلیزجه delve سۆزو	دککه dəkkə [دا] ایری حیوانلارین (اینک و اؤکوز...) آشیغی، ماچا "دککه ایله آشیق آشیق اویناماق". دککه [دا] پونکا، تاختا و حلبی دن دوزلمیش بالاجا یئر. دکل dəkəl [آ، ع-دقل] برق آغاجی (فا:دکل). mast دکلاماتور [باخ] دکلاماتور. دگر dəgər [باخ] دیر. دگمک dəgmək [باخ] دیمک. دگمه داغیلدی [آ] اردبیل و خیاو دا کئند آدی. دگه‌نک dəgənək [باخ] دیه نک. دگیرمان dəgirman [باخ] دیرمان. دگیرمان [آ] آستارادا (ئو لری) کئند آدی. ماهنشانداچای آدی. دگیرمی dəgirmi [باخ] دیرمی. دگیش dəgiş [باخ] دیش. دگیشمک dəgişmək [باخ] دیشمک. دگیل dəgil [با] دبیل، آدسال جُمله لرده اولومسوز حال یارادیر (ساری دگیل، گئتمک دۆز دگیل) (فا:نیست) {ت-تگیل}. دل‌اک dəllək [باخ] دللک. دل‌ال dəllal [آ، ع] آراچی، آرا دۆزلدن، واسطه‌چی (فا:دل‌ال). دلالت dələlət [آ، ع] قانیت لیق، یول گۆستره (فا:~). دل‌اور dilavər [ص، فا] ایگید، دلی قانلی. دل‌بەر dilbər [ص، فا] آلیملی، گۆزل، سئوگیلی، جانان (فا:~). دل‌بەر دوداغی [آ] دوداق بیچمینه‌حاضر لانان بیر خمیر داد لیس. دل‌بند dəlbənd [ص، فا، شع] وۇرقون (فا:~). دل‌پسند dılpeşənd [ص، فا، شع] بییه‌نیلن، خوشا گلن (فا:~). دل‌تنگ diltəng [ص، فا، شع] اۆرگی سیخیلمیش، کۆنلو دارا لمیش (فا:~). دل‌خسته dılxeştə [ص، فا، شع] اۆرگی قیرلیمش (فا:~). دل‌خەک dəlxək [آ] ۱-دلی لیک خاصیتلری گۆستره‌ن، یاوا آدم ۲-اسکی زمانلار شاه سارایلاریندا گول‌دوروجو سۆزلر دانیشان ویا بوجور ایشلر گۆرن. ۳-گئچمیشده مئیدان وکۆچه لرده گۆلمه لی ایشلر گۆرن، اویون‌باز (فا:دل‌قک) {بعضا تلخک‌شکلینده فارسجا کؤلو گۆسته‌ریلر حالبوکی دلی سۆزوندن آلینماسی و "قاق، کک/خک" اکلریله

Dd د	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۰۴۹	ارک سۆزلۆک
	همان معنادا بو کلمه يه ياخين گۆرونور، باخ: دلهمه.} دلمکجه [د،آ] ايکي ائو و حياط آراسيندا گنجه جک دارقاپي. دلمه [د،آ] ۱- پلک، جييققا. ۲- دؤواردا آچيلميش کيچيک تاخجا. ۳- دلمک ايشي. ۴- هشتري ده کند و چاي آدي، ييناب دا داغ آدي. {دلمک له آچيلان يئر.} دلمه جک [آ] سۆته. دلمه دئشیک [آ] دليک دئشیکگي چوخ اولان يئر ويا هر شئي (فا:مشیک). netted دلمه گۆز (لو) [ص] گۆز لري چوخورا دوشموش. دلمه لئمک [س] دلمه دئشیک اولماق. دلنچیک [د،آ] اوخلارو. دلنگه واز [د،آ] دلنگه واز [ص] فا: لنگ + باز [بيچيم سيز، آيري سۆمۆکلۆ، بۆش و شل آدم. دلنواز [د،آ] دلنواز [ص] فا: شاع [اورگه ياتان (فا:~). دلو [د،آ] اؤرميه ده کند آدي {دله.} دله [د،آ] ۱- بير تيچي لار دسته سينده خزدريلى، ممه لي کيچيک حئيوان ۲- [مچ] قوچاق، ايگيد (فا: جوانمرد) {دلي.} دله جک [د،آ] دلچ. دلچ. دله حسن [د،آ] دلچ حسن [د،آ] هشتري ده کند آدي. دله دؤز [د،آ] دلچ دؤز [د،آ] فیریلداچی، آدم آلدان، بیج. دله دؤزجه سينه [ص] ظ [دله دوز اولاراق. دله دؤز لوک [آ] فیریلداق چیلیق. دله قارين [ص] دا دويماز، قارين قولو، چوخ يئين. دله گئی [د،آ] دلچ گئی [ص] دا تورتؤ کونتو لو، پيتتى، سليقه سيز. دله گئی ليک [د،آ] پيتتى ليک، سليقه سيز ليک. دلهمه [د،آ] پئير حالينا گنچمک اؤزه ره اولان سؤت، پئير دؤز لئمک اوچون مايالانميش سؤت {تيلمک دن (سؤتون ديلم ديلم اولماغينى گؤسته رير)، تيلمه 'دلمه' دلهمه.} دلهمه لنديرمک [ل] سؤتو دلهمه حالينا گتيرمک دلهمه لنديريلمک [بل] سؤتو دلهمه حالينا گتيريلمک . دلهمه لئمک [س] سؤتو دلهمه حالينا گلکم. دله يين [د،آ] دلچ [باخ] آغاج دلن. دله يه نيز [آ] علي بايراملى، دا يئر آدي ۲۴.		دلی [د،آ] ۱- اؤسسوز، دؤشونجه سی آر، معنون (فا: دیوانه) mad ۲- چیلقین، آشیری درجه ده دؤشگون. ۳- گنج، سارساق، دانشیغنی و ترپه نیشینی بیلیمین ۴- [مچ] گؤزو قارا، قورخماز؛ تورکمنلرین، تکه اویمای اؤلوبابا- لاریندان ۵. {ت'تلؤ، تلوه؛ دیواندا ایشله ن تگنمک کلمه- سی قیزماق و هیرسلنمک مفهوموندا دیر و دلی/دله کلمه سی بو مفهوما باغلی دیر؛ فارسجادا دلیر سؤزو دلی سؤزوندن آیلینالیدیر، چونکی فارسجادا یراکی یوخوموزدور ولی تورکجه ده "ایر=ار" اکی چوخ یاقیندیر و دلیرمک فعلیده تورکجه ده تانیتمیش فعلدیر ۶.} دلی [آ] اؤشویه، قزوينده چای آدی. گنبد، آباهه، اؤجان (~) قوروقچو، قروه، میانادا (قیز) کند و ماکیدا داغ آدی. دلی [آ] دده قورقود بوی لاریندا (~اؤرن، ~تؤندار، ~دؤمرول، ~قوچار) انسان آدی: سؤرو، ~قورد. دلی آلاجاسی [آ] بیریری نی توتما یان پارلاق رنگلر. دلی ائتمک [ل] آغلی نی باشیندا ن آلماق. دلی اوٹ [آ،بی] بیر بیتگی آدی (فاندالو). spergula دلی اوٹو [آ،بی] باخچالارا بزک اولاراق تیکیلن و تورپ- گیللردن اولاراق، چوخ ایلیک و اؤتسؤو بیر بیتگی، باخ: قودوز اوٹو، دوگمه اوٹو (فا: قذومه باغی). alyssum دلی اورمان [آ] چوخ سیخ و گور اورمان. دلی اولماق [س] آغلی باشیندا چیخماق. دلی ایرماق [آ] آخیتی سی یئهن اولان ایرماق. دلی بؤیورتگن [آ] موروغا بنزر توتقون قیرمیزی میوه سی اولان کول و اونون میوه سی. دلی باش [آ] قویون و دانالاردا تهلیکه لی بیرخسته لیک ۱- خوئسوزلوق ائدن حئیوان، دلی سوو، آزقین و قودورقان. دلی باشلیق [آ] دلی سولوق، قودورقانلیق، آزغین لیت. دلی بال [آ] آری لارین زهیر لی چیچکلردن توپلادیقلاری بال. دلی بالنا [آ] آجیماسیز و ظالم آدم. دلی بنگ [آ،بی] یاپراقلاریندا نارکوتیک ماده الدۀ ائدیلن بیر ایلیک بیتگی (فا: تاتوره، داتوره). dature دلی پوزوق [آ] گونو گونونه و سوزو سوزونه اؤیما یان.

Dd د	آذربایجان تورکجه سی	۱۰۵۰	ارک سۆزلۆک	Dd د
	دلی بوزولوق [آ] دلی بوزوق اولما وضعیتى.		دلی ساجماسی [آ] آنلامسیز وتوتارسیز و دلیجه سۆز.	
	دلی تره [آ،بی] ایکیشر للک واری یاپراقلاری اولان خاشخاش سویوندان بیر ایل لیگ اوتسوو بیتگی.		دلی سوو [ص،ظ] چیلقین جا، دلی جه سینه، دلی کیمی.	
	دلی تهر [باخ] دلی سوو.		دلی سوولوق [آ] دلی سوو آدمین حالی.	
	دلیج [ظ] ۱- دلی کیمی، دلیجه سینه. ۲- بیریتگی آدی.		دلی سوو / دلی سوولوق [باخ] دلی سوو / دلی سوولوق.	
	دلیجان delican [آ،فا] آتلی آرابا ^۳ (فا:~). stage coach		دلی سی اولماق [آ] حئیوانی اولماق، بیرینی چوخ سئومک.	
	دلیجان بۆلگه سینین داغلاری [آ] اؤراز (۲۱ کق ۲۶۲۲)، قوروق کَهک (۴۰ کق ب ۲۰۴۴)، یال (۶۳ کق ۲۵۶۳)، یاتاق (۱۲ کد ۲۲۱۱).		دلیشمان [ص،باخ: دلی] دلیجه ترپه نیش.	
	دلیجه delicə [ص] دلی لر کیمی (فا: دیوانه وار). madly		دلی فیشک [ص،دا] دلی سوو، دلی کیمی.	
	دلیجه ۲ [آ،بی] بوغدا گیللردن، چوخو بوغدا اکینینده پیتیشن و توخومو زهیرلی چؤلجول بیر بیتگی، (فا: سبوسه، تلخک). lolium timulentum		دلی قانلی [آ] ۱- ایگیدوگوچلو گنج. ۲- اوشاقلیق چاغیندان چیمیش گنج ارکک (فا: جوانمرد). generous	
	دلیجه دوغان [آ،دی] قارتال لار تاقیمیندان قارتال گیللر سویوندان بیر قوش. falco subbuteo		دلی قانلو / دلیکانلو [آ] خالخال چئوره سینده کؤچهری حالدا یاشایان و اصلینده کورد بوئیو آدیدر ^{۴۴} .	
	دلی جه سینه [ظ] ۱- دلی لر کیمی، اؤزونو ایتیرمیش حالدا (فا: دیوانه وار). madly ۲- قوچاق و ایگید جه سینه.		دلی قانلی لیق [آ] ۱- دلی قانلی اولما وضعیتى. ۲- انسانین دلی قانلی اولدوغو چاغ و دوئم.	
	دلیجی delici [ص] دلن، دلمک ایشینی گؤرن، دئشیجی آلت.		دلی قودورموش [آ] آرقین، قودورغان.	
	دلی چئنه [آ،بی] ایکى چنک لی، زوغو یئمه لی، داوا کیمی ایشلنن، ساری بويا چیخاریلان بیتگی. datis caceae		دلیک delik [ص] ۱- دلمه یثری، اویوق، دلینمیش، دار و کپچیک آچیقلىق (فا: سوراخ). hole ۲- [مج] حئیوان اۆچون کپچیک یؤوا، بالاجا توستاق [ت،سن،تلیک]: باخ: دلمک {.	
	دلی خان [آ] روحی خسته لری، دلی لری ساхлаماق و مُعالجه ائتمک اوچون اولان خسته خان (فا: تیمارستان). lunatic		دلیک بوئیوک یاماق کپچیک [دئشیم] الده کی امکاملار گره- گین دن چوخ آز.	
	دلی داغ [آ] آذربایجان داغ و یثر آدی ^{۴۵} .		دلیک داش [آ] سمیرم، قاراباغ، خیابو، زنجان دا (سقا) داغ آدی. قوشاچای، اردبیل، ماکى، گرمی، تازاکند ده کند آدی.	
	دلی دانا خسته لیگی [آ] بوئیوک باش حئیوانلاردا گؤرولن بۇلاشیجی و اؤلدوروجو بیر خسته لیک.		دلی گؤینگی [آ] تهلیکه لی وسا لدرقان دلی لره گئیندیریلین قوئلاری باغلی ویا قوئلسوز کؤینک.	
	دلی دانا کیمی دؤنمک [س] شاشماق، نه ائنده جگینی بیلمه مک.		دلیک چپچک [آ،بی] نؤروز چپچگی قوروپوندان اولان بیر ایکى و بعضاً چوخ ایللیک اوتسوو بیتگی.	
	دلی دلی [ظ] دلیجه.		دلیک دئشیک ائتمک [ل] هر یثرینی دلیک دلیک ائتمک.	
	دلی دوو [ص،دا] دلی باش آدمالار، دلی سوو، دلی کیمی.		دلیک دئشیک اولماق [س] هر یثری دلیک دلیک اولماق.	
	دلی دیوانه [آ،ص] چیلقین، آشیری دلی.		دلیک دئشیک [ص] چوخ دئشیکلی، دئشیک دئشیک (فا: سوراخ سوراخ). full of holes , porous	
	دلیرتمک delirtmek [ل] دلی ائتمک، چیلدیرتماق (فا: شوراندن). to cause to revolt		دلیک دئشیک لری آراماق [ل] هر یثری آراماق.	
	دلیرتمک delirmek [س،باخ: دلی] دلی اولماق، چیلدیرماق.		دلیک دئشیکلی [ص] دلیک دئشیک لری چوخ اولان.	
	دلیریش deliriş [آ] دلیرتمک ایشی، دلیرمه.		دلیک دلیک ائتمک [ل] دئشیک دئشیک ائتمک (فا: مشبک کردن). netted	

Dd د	آذربايجان تۆركجهسى
دم آغاچ [آ] آرابا دایاناندا بویوندوروغون آلتینا قویولان آغاچ. دم آلماق [س] دم چکمک. دمادم [ظ،فا] آن آن، هر لحظه، دایما (فا:هر آن). دماغ demağ [آ،ع] ۱-بشین. ۲-شعور، آغیل، ذهن، بیلینج. ۲-کئیف، سئوینمه، لذت "بو گۆن داماغی سازدی" (فا:~). دماگوژی demaqozi [باخ] دئماقوژی. دماوند demavənd [آ] تهران یاخین شهر و داغ آدی. دماوند بۆلگه سینده تۆرك کندلری [آ] تمسیان təmsiyan (۱۸ک گد * ۲۱۰/ی تو)، کمند (۱۰کد * ۱۶۰/ی تو)، مشاع (۶ک ق ب * ۵۱۰)، حصار/آ-ی/قوردلو (۷ک گ * ۷۶۰/ی تو)، طرود (۲۰کد * ۶۹۰/ی تو) دماوند بۆلگه سینین داغلاری [آ] قارداغ (۱۵کد ق ۴۰۷۲)، آروان بگ (۷۶کد ق ۳۰۵۰)، دمبدم dəmbədem [ظ،فا] تئزتئز. دمبر dəbər [آ،دا] قیروغو بئلینه قیوریلان ایت. {فا:دَم+بَر}. دمبره dəmbərə [آ،دا، باخ: دُمبرا] قورو توپراق پارچاسی، کسک (فا:کلوخ). دمبره گۆز [آ] ایری گۆز. دمبه دم dəbədəm [باخ] دمادم. دمبه لک dəmbələk [باخ] دومبه لک. دم توتان/دمچی dəmtutan [آ] ۱-زۆچو "زۇرناچی نین دم توتانی". ۲-باشقاسی نین سۆزلرینی تکرار و مدافعه ائدن کیمسه "بۇرژوازی و اونون دم توتانلاری". دم چکمک [س] چای دم آلیب حاضرلانماق (فا:دم کشیدن). دم دستگاه [آ] طنطنه، بویوک قوناقلیق، دبدبه به (فا:دم دستگاه). دمدمی مزاجی dəmdəmi məzaci [ص] هردن بیر هاوا چالان شخص (ترپه نیشجه) (فا:~). fickleness دمرک dəmrək [آ،بی] دوداق چچک لیلردن یشملیگه اوخشار، سۆتلو و چوڭ آجی، چوخ ایلیک اوتسوو و بیر جور یاریم کول بیتگی. دمرک dəmrək [آ] ۱۶م جی یوزیلده، آنادولولوب ذوالقدر تورکلرینه باغلی بیر بوی آدی.^{۸۵} باخ: سلجوقلار^{۲۰۹}. دمرلی/دمرلو dəmrəli [آ] مرنندو زنجان (۲) داغ آدی.	دلیک دلیک [آ] دلیک لری چوخ (فا:مشبک). netted دلیکسیز [ص] دلیگی اولمایان. دلی گیلای [آ،بی] داغلاردا بیتن و یشلمه ین آجی میوه سی اولان یابانی گیلای. دلیکنمک [بل] دلیک دلیک ائدیلیمک، دلیک لر دۆزلدیلیمک. دلیکلی [ص] دلیک اولما وضعیتی، دلیگی ییاد لیکلری اولان. دلیکلی داغ [آ] قوبوستان، داغ آدی^{۲۴۰}. دلیکلی لر [آ،دی] دلیکلی وسرئ قاییقلاری اولان بیر گۆزه لی حیوانلار تاقیمی. دلی گۆز تیکان [آ،بی] بیر بیتگی آدی. centaurea iberica دلیل dəlil [آ،ع] قانیت، قیلاووز (فا:دلیل). دلیلر [آ] شاهسون ائلی بویلا ریندان. اردبیل ده کند آدی. دلی لشمک [س] دلی کیمی اولماق (فا:دیوانه شدن). دلیل طایفاسی/دلیل لر dəlillər [آ] باخ: تؤولولار. دلیل لشدیرمک [ل] قانیت لاندیرماق (فا:مدل کردن). دلیل لشمک (لنمک) [س] دلیل لر له اساسلانماق (فا:مدل شدن). دلی لیک ائتمک [س] ترسلیک ائتمک، دلی کیمی ترپنمک. دلی لیک [آ] دلی اولما وضعیتی (فا:دیوانگی). insanity دلیلیگه وورماق/اؤزونو ~ [ل] دلی لر کیمی داورانماق. دلی لیگی توتماق [س] ترسلیک ائتمک. دلیلیگی توتماق [ل] دلیجه داورانماق. دلیمسیرک dəlimsirək [ص،ظ] دلیجه سینه، چیلقینجا. دلینمک dəlinmək [بل،ت،سن] دلمک ایشی گؤرولمک. دلینمیش [ص] دئشیلیمیش (فا:رخنه دار). leaky دلینه بیلیر لیک [آ] دئشیله بیلمه drillability دلی نین الینه دَیه نک وئرمک [ل] کؤتولوک گۆره بیلن بیرینه مئیدان وئرمک. دلی یه دؤنمک [س] ۱-چوڭ سئوینمک. ۲-چوڭ اؤزولمک. دلی یه هر گۆن بایرام [آ] هر شئی خوشلوق و آیلنجه فرصتی بیلن کیمسه اؤچون دئیلن بیر سؤز. دم dəm [ظ،فا] ۱-بیر بالاجا نفس و سولوق، آن، لحظه، چوخ قیسا زمان و واخت. ۲-حاضرلانان چایین رنگ و قوخو باخیمیدان ایسته نیلن وضعیتی.

د د	د د
ارک سۆزلۆتۆ	آذربایجان تۆرکجه سی
دَمَنُو dämənöv [آ] هشتیری و اهر ده کند آدی {۱- دۇمان+اوو ۲-دَییرمان+اوو}. دِمُوکِرَات / دِمُوکِرَاسِی [باخ] دئموکرات / دئموکراسی. دَمُوُولُ dämövlü [آ] گئرمی ده کند آدی. دَمُوی däməvi [ص،ع] قانلا ایلگیلی. دَمَهَرَلَهَمک dämhərləmək [دا] باساراق یورماق. دَمَهَلک dämələk [باخ] دمرک. دَمیر dämır [آ] ۱-دؤیو له بیلن و مغناطیسدن تاثیر گؤتورن و قولایجا اوکسیژن له قاینایش پاسلانی بیر ماده، آتوم سایسی ۲۶ و آتوم آغیر لیغی ۵۵.۸۴۷ و اریمه نُقطه سی ۱۵۱۰c، اؤزل لیکله ”چلیک، تۆکمە و آلاشیم لار شکلینده“ صنایع ده ایشلەنن ائلمان، قیساتیلماسی fe، ۲-دمیردن دۆزەلن هر شئی (فا: آهن). ferrun=fe iron ۳- [مج] سارسیلماز، محکم، یشیلیمز. {سومرجه «تیرا»، ت، سن «تمور، تیر»؛ تیمور شکلینده شخص آدی کیمی ایشلەنیر}. دَمیر... [آ] انسان آدی: ~الپ، ~ار، ~ای، ~بای، ~بوغا، ~تاق، ~تای، ~تکین، ~توغ، ~جان، ~سوی، ~قان، ~قوت، ~دمیرل، ~اوخ. دَمیر [آ] ماکی و اهر (~تپه)، آستارا (~اوغلوش) دا کند آدی. اهر ده (~قایا)، تبریز (~لی داغ) داغ آدی. دَمیر آباران چای [آ] آذربایجان ده چای آدی ۲۴. دَمیر آتماق [ل] گمی چاپاسینی دنیزه آتماق. دَمیر آغاچ [آ] اودونو چوخ برک بیر آغاچ نوعو. دَمیر آغاجی [آ،بی] ایستی بؤلگه لرده یشیش، اودونو سرت، قاین نوغوندان بیر آغاچ جنسی، ایکی چنک لی، آنا یوردو استرالیا اولان، بیر ویا ایکی ائوجیک لی آغاچ (فا: آسوندار). ostrua vrginia دَمیر آتماق [ل] گمی چاپاسینی دنیزدن چیخارماق. دَمیراغ [آ] زره، قورشون گنچیرمز گئیم ۷. دَمیر اوکسید [آ،شیمی] دَمیر له اوکسیژن قاینایش اراق له گلن ماده دَمیر بئتون [آ] آرما تورلو بئتون (فا: بتون آرمه). دَمیر بوز (و) [ص] دَمیر و بوز رنگه چالان رنگ ”دَمیر بوز آت“. دَمیر بیلک [آ،مج] گؤجلو قوت لی کیمسه.	دَمروو dämrov [آ] گئرمی ده داغ آدی {دمرک}. دَمروو [دا] بیر سیرا گۆیه لک لرین تۆرتدیگی خسته لیک. دَمروو اوئو [آ،بی] کؤهنه دؤوار، مئشه قیراق لاریندا و زیبیل لی یئر لرده بیتن، طبابت ده ایشلەدلن چوخ ایلیک، چهرایی و نارینجی رنگلی، ۷۰ سانتی بویدا، بؤداق لی گؤوده لی، شیرە لی و سؤتلو اوئ (فا: مایران). chelidonium دَمره گی dämragi [آ،تا] تهریه خسته لیگی. دَمساز dəmsaz [آ،فا،شع] یول داش، (فا: همدم). دَمشکلیک dəmsəklik [آ،تا] هشری لیک، یارمازلیق. دَمک əmək [آ] قوردقوش یوواسی (فا: آشیانه) {دام+ک}. دَمکانلی dəmkanlı [آ] قارداغ لی طایفاسینا باغلی اويا آدی. دَمکش əmkəş [ص،فا] دملیک، دملەمک اوچون پارچا (فا: ~) دَمگیل dəmgil [باخ] دنگیل. دَملتمک dəmlətmək [اتد] دملەمک ایشینی گؤردورمک. دَملندیرمک [اتد] دملەمک ایشینی گؤردورمک. دَملنمک dəmlənmək [س] (یاپراق) قاینار سودا رنگ و قوخو وئرمک، دم چکمک، دم آلماق (فا: دم کشیدن). دَملنمیش [ص] دم آلمیش، دمه قویولموش. دَملەمک dəmləmək [ل] چای و قهوه کیمی بیتگی لری قاینار سويا سالاراق اولنلارین رنگینی و قوخوسونو چیخارماق (فا: دم کردن). دَملەمه dəmləmə [آ] دملنمیش شئی (فا: دم کرده). دَملوچ dəmlüç [آ،تا] بیلرزیک. دَملی dəmli [ص] ۱- دملنمیش، دمه قویولموش. ۲- [مج] نشعه لی، اوړک آچان، کئفلی، سرخوش. دَملی دستگاهلی [باخ] دم دستگاهلی. دَملیک dəmlilik [آ] ۱- چای ویا دویو کیمی شیلرین دم آلماسی اوچون قازانین آغزینا قویولان پارچا و قاپاق، ۲- سوبالارین اؤستونده اولان بالاجا باجا (بو باجایا دم چکمک اوچون چاینیک ویا قابلاما قویولور). ۳- چای دملەمه آراجی و قابی، چاپنیک. دَملیک خسته لیگی [آ] بیتگی لرین گؤوده، بوداق و یاپراق لاریندا لکه لر شکلینده اؤزونو گؤسته رن خسته لیک.

Dd ۵	ارک سۆزلوگو	۱۰۵۳	آذربایجان تورکجه سی	Dd ۵																									
دمیر چیلر [آ] گۆی تورک داستانلاریندا ارگنه کون دان نجات تاپماق اوچون دمیرچیلک باشاران کیشی لرین یتته نگیندن یارارلاندیق لاری یازیلیر، بۇ دؤنمدن سونرا او شخص و شخصلردن تۆره نن بویارلار دمیرچیلر دئییلیر ^{۵۴} .	دمیر چیلی [آ] شاهسون ائلی بویارلاریندان ^{۳۰۸} .	دمیرچی لیک [آ] دمیر له ایشله مه و دمیر ساتما (فا: آهنگری).	blacksmiths	دمیر خان [خ] ۱-شامانیست گله نکده " معدن تانریسی " ۲- قازسی اوغو للاری دؤنمی بگ و کوموتان آدیر.	دمیر خانا / دمیرچی خانا [باخ] دمیر ایشله نیلن و ساتیلان یئر.	دمیر خط [باخ] دمیریولو.	دمیر دؤورو [آ] دمیر چاغی، ایلکین توپلوملاردا دمیر ایشله دیلمه گه باشلانیلان دؤنم.	دمیر دؤین [آ، مَح] آجی قوئت صاحبی ^۷ .	دمیر داشی [آ] اریدیلهرک دمیر اله گلن داش (فا: سنگ آهن خام).	ironstone	دمیر دؤزلدن [آ] دمیر اوره تن (فا: آهن ساز).	دمیر دؤمور [آ] دمیردن قایریلمیش بالاجاشئیلر، دمیر پارچالاری.	دمیر دؤنلو [ص] اسکیده دمیر گئیم گئینلره دئییلیردی، ایندیده روبات و دمیردن دؤزلمیش اویونجاق و یاراتیق لارا دئییلیر.	دمیر سولفات [آ، شیمی] سولفریک اسید له دمیر قایناشماسیندان	اله گلن نسته. fe2(so4)3	دمیر سیز لیک [آ] وجود و قاندا گؤرونن دمیر یترسیز لیک.	دمیر قاپان [آ] دمیر سوران، مغناطیس magnet	دمیر قاپی [آ، سن] قلعه دریند ایرماقلاردا و چاپلاردا گمی لرین گنجهه سیننه انگل اولان قایالیق یئر.	دمیر قارا [آ، بی] بیر نوع آغاج.	دمیر قازیق [آ، گۆی ب] اوجای اؤلدوزو.	دمیر قوش [آ، مَح] اؤچاق.	دمیر قیری [آ] قارا آغ قاریشیمی بیر رنگ.	دمیر کسمه بوخوسو [آ] دمیر لری کسمه یه یتر آلت (فا: اهره آهن بری).	hacksaw	دمیر کسن [آ] دمیر لری کسمه یه یتر آراج ویا کیمسه				
دمیر پارچاسی [آ] دمیر تیکه سی (فا: پاره آهن).	piece of iron	دمیر یاسی [آ] دمیرده دۆزه لن پاس.	دمیر پرده [آ] چئوره سیننی هر جور گنچیشه باغلایان اؤلکه لرین قوردوغو دۆزه نه دئییلیر "دمیر پرده لی اؤلکه لر"، گنچن یۆز ییلده چو خراق کومونست اؤلکه لره وئر یلن بیر آد.	دمیر پوخو [آ] دمیر تۆکتوسو، دمیر یۆتتوسو.	دمیر پیتراق [آ، تا] دمیردن تیکانلاری اولان اسکی بیر سلاح.	دمیر تۆکمه [آ] دمیر اورتمه (فا: آهن ریزی).	iron-fkounder	دمیر تۆکوتوسو [آ] دمیر آتقی سی (فا: آهن پاره).	scrap iron	دمیر قاش [خ] ۱-سلجوقلار و عثمانیلار دؤنمی بگ لریندن ^۷ .	دمیر قاوندا دؤیولور [دئیم] بیر ایشی گۆرمگه اویقون زمان و مکان لازیمدیر.	دمیر تیکان [آ، سن] ساحه و آلانلاری حاصارلاماق اوچون ایشله دیلن تیکانلی تئل، دوشمن یولو اوسته تۆکن برک تیکان.	دمیر تیکانلیق [آ] دمیر تیکانی چوخ بیتن یئر.	دمیر تیکانی [آ، بی، سن] توپراق اؤستونده یاتیق حالدا اولان، چیچکلری کیچیک و آچیق ساری رنگلی و میوه سی ۱۰mm قدر اولان، اوجو بیز تیکانلاری اولان بیر بیتگی (فا: نوعی گیاه خاردار).	tribulus terrestris	دمیر تیکه سی [آ] دمیر آتقی سی (فا: پاره آهن).	piece of iron	دمیر جیلی [آ] ۱۶م جی یۆز ییلده، آنادولو حلب بؤلگه سینده، ذوالقدر تورکلرینه باغلی بیر بوی آدی ^{۵۵} .	دمیر چاتی لی [ص] چاتی سی دمیر، چاتی سی دمیر تیکیتی.	دمیر چاغی [باخ] دمیر دؤورو.	دمیر چکمه [آ] دمیر سورما (فا: آهن ربائی).	magnetism	دمیر چکن [آ] دمیر سوران (فا: آهن ربا).	magnet	دمیر چنکل [آ] گمی نی ساخلاماق اوچون ایشله نیلن آراج.	دمیر چی [ص] دمیر له ایشله یین و دمیر ساتان، دمیر له مختلف شئیلر (قابی، پنجره) دؤزلدن کیمسه (فا: آهنگر).	iron-roofer	دمیر چی [آ] هشتیری، میانا، ملیکان، گثرمی، سراب، خیوا، ساوه-نوبران، ماکی، سایین قالا، سؤلدوز، کلئیر، گثرمی (۳) دا کند آدی. میانا دا داغ آدی. ^{۲۴۰}	دمیر چی خانا [آ] دمیر کسمه آلتی.

د د	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۰۵۴	ارک سۆزلوگو	د د
	(فا: آهن بر). iron-cutter		دمیه‌چیلیک [آ] دمیه اکمکه مشغول اولان کیمسه.	
	دمیر کیمی [ص] ساغلام و محکم.		دمیه‌لیک [آ] دمیه اوچون آیریلیمیش یئر.	
	دمیر گئییملی/دونلو [آ] گئییمی دمیردن اولان، دمیراغ		دن dən [آ،باخ: دان] ۱- دنلی بیتگی لرین اؤرونلرینین هر	
	(فا: آهن پوش) ironclad . iron bands		ییری، تاخیل توخومو. ۲- [مچ] قوش یشمی. ۳- ساچ و	
	دمیر گن [آ] تمرن، اوخون اوچونداکی دمیر پارچاسی. ۷.		ساققال و تک تک اولان آغ نوک (فا: دان، دانه).	
	دمیر لیلی [آ] چتین ایش، باشاچیخیلماسی گۆج کیمسه.		دن باغلاماق [س] دنلی بیتگی لر باشاق باغلاماق.	
	دمیر لشدیرمک [ص] ۱- دمیر له محکم لشدیرمک ۲- دمیر		دن توتان/دن توتوجو [آ] دن تمیز له ین ماشین.	
	کیمی ائتمک.		دن توتماق [س] دنلی بیتگی لر باشاق باغلاماق.	
	دمیر لشدیریلیمک [بل] دمیر لشدیرمک ایشی گؤرولمک.		دن جیک [آ] کیچیک دن، خیر دادن.	
	دمیر لشمک [س] دمیر کیمی اولماق "دمیر له شیب برکیدى".		دند dənd [آ] تیریزین قوژئیینه داغ آدی.	
	دمیر له مک [ل] ۱- دمیر چنگل آتماق (فا: لنگر انداختن). ۲-		دندان [آ،فا،شع] دیش (فا: ~).	
	دمیر له برکیتمک. ۳- قاپی نین دمیرینی سالماق.		دن دن dəndən [ظ] دنه لری ایری ایری، دنه لر کیمی گؤرسه نن	
	دمیر لی [ص] ۱- ایچینه دمیر نسنه‌سی اولان (فا: آهن دار).		، دامجی دامجی کیمی اولان، گیله گیله.	
	ferruginous ۲- دمیر تاخیلمیش اولان.		دندنه dəndənə [آ،فا: دندانه] ۱- تکرین دایره سینی مرکز	
	دمیر لی [آ] اوردو یاد، داغ آدی. ۲.		ییر لشدیرن چوبوق لوق. ۲- دیش دیش (فا: دندانه).	
	دمیر لی بئتون [آ] دمیر بئتون، آرما تورلو بئتون (فا: بتون آرمه).		دن دؤش dəndöş [آ] ۱- کیفیت سیز وقارشیق حئیوان یشمی.	
	دمیر وورماق dəmir vurmaq [ل] دمیر له مک.		۲- [دا] خیوبات (فا: حیوبات).	
	دمیر هیندی/تمر هندی [آ،بی] باقلا گیللردن ایستی بؤلگه لرده		دن دؤشلو شوریا [آ] قیزارمیش سوغانا دوغراق تره و یاری	
	بئتیشتن بیر آغاج (فا: نام گیاهیست). tamarindus indica		پیشمیش لپه و قورو گیلانار آرتیلاراق پیشیریلن بیر یشمک.	
	دمیری dəmiri [ص] دمیر رنگلی، دمیر ماوی سی (فا: رنگ آهنی).		دندور [آ] پیرانشهر دا داغ آدی.	
	دمیر یاپری [آ] دمیر ورقه‌سی (فا: آهن ورقه). sheet iron		دن دوشمک [س] ساچا آغ دوشمک، نوکلر سئیر کجه آغارماق.	
	دمیر یول/یولو [آ] ایکی قوشا دمیردن دۆزلمیش ترن یولو		دندی dəndi [آ] ماهنشان دا کند آدی.	
	(فا: راه آهن). railway		دن سیز [ص] دنلی اولمایان ویا آز اولان.	
	دمیر یولچو [آ] دمیر یول ایشیچی سی، دمیر یولوندا گؤرولن		دن سیز لنمک [س] دن سیز حالا دوشمک.	
	و ایشله‌نن کیمسه (فا: سوزن‌بان). switchman		دن سیز لیک [آ] دن سیز اولما وضعیتی.	
	دمیر یومروق [آ] گوجلو و قوت لی کیمسه.		دن قورودان (دن قورودوجو) [آ] دن قورودماغا یاریان ماشین.	
	دمیریونان [ص] دمیری یایب یاستی حالا گئیرن.		دنک dənک [باخ: دنگ].	
	دمی گلیمک [س] واختی گلیمک.		دنک داشی [باخ: دنگ داشی].	
	دمین dəmin [ظ، ت «تمین»] ایندیجه، بایاق، بیر آز اول،		دنک تاش/دنک تاش dənکtaş [آ،سن] بیریریینه ائشیت اولان،	
	بیر آز قاباق (فا: کمی پیش).		تعدادل لو، دنگ (فا: متعادل). ۲- اوغلان آدی (فا: نام پسر).	
	دمیه dəmiyə [آ،دا،باخ: دئم] سوواریلما‌دان اکیلن یئر،		دنک لشدیرمک [ل] مُعادل حالا گئیرمک.	
	یاغیش سو ایله بسله‌نن اکین (فا: زراعت دیم).		دنک لشدیریجی [آ] مُعادل حالا گئیرن.	
	دمیه‌چی [آ] دمیه یئری اکیب بئجه رن کیمسه.		دنک لشمک dənکləşmək [س] مُعادل حالا گلیمک.	

Dd د	آذربايجان تۆركجهسى
دنگە/dəngə [آ، دنگ+ه] موازينه، تارازلىق، بيرينه	دنگلەم dəŋkləm [آ] مُعادله.
تاراز و دنگ اولما وضعيتى (فا: تعادل). equilibrium	دنگلەمك [س] مُعادل حالا گلمك.
دنگە [آ] تفرش ده داغ آدى.	دنگلەمك dəŋkləmək [ل] مُعادل حالا گتيرمك.
دنگە جى [ص] تعادل ساخلايان "دنگە جى بير يۇنه تيم".	دنگلك dəŋklik [آ] دنگ و مُعادل حال.
دنگە جيليك [آ] دنگە جى اولما وضعيتى.	دنگ dəŋg [آ] متعادل، مساوى، ايكي قارشى گۆچون برابر
دنگە داشى [آ] اومورقالى لارين ايچ قۇلاق كسه جىگينده	و اثثيت اولماسى (فا: معادل). equivalent {ت: تنگ،
اولان كلسيوم دۇزو.	باخ: تاي ۲، دان، فارسجا دانگ، دنگ (سهم) كلمهسى
دنگە سيز [ص] دنگەسى اولمايان (فا: نامتعادل).	معناجا بو سۆزون ديشيميش شكلدير، تاي (تليس: ايكي
دنگە سيز لشديرمك [ل] دنگە سيز وضعيته گلمك.	قوشا يوكدن هر بيرى) سۆزو بو كلمه دن آلينمادير}.
دنگە سيز لشمك [س] دنگەسى پوزولماق.	دنگ ۲ [آ] سس كوى، "دنگ ائله مك، باشيميز دنگ اولدو."
دنگە سيز له مك [ل] دنگە سيني پوزماق، تعادل دان چيخارماق.	}بو معنادا سس تقليدى اولما ليدير}.
دنگە سيز ليك [آ] دنگە سيز اولما وضعيتى (فا: عدم تعادل).	دنگ دوشمك [س] اۇيقون اولماق.
دنگە نه dengenə [آ] كاسايا اوخشار كيچيك ساخسى قاب.	دنگ گتيرمك [ل] اۇيقون ائتمك.
دنگەسى پوزولماق [س] تعادل بيريرينه ديمك.	دنگ گلمك [س] اۇيقون اولماق.
دنگە لشمك [س] دنگەسى ساغلانماق.	دنگ ائله مك [ل، باخ: دان] ۱- دنگ له مك، تارازلاماق،
دنگە لوش [ص] يۆنگلو لجه وچوخ گۆلومسه ين، دينگيليش.	اثثيته لك (فا: متعادل نمودن). ۲- [باخ: دانگ، سس تق]
دنگە له مك [ل] دنگە لى ائتمك، تارازلى و متعادل ائتمك.	بيرينى سس كوى دن يورماق، سس كوى ساليب بيرينى
دنگە له ييجى [آ] دنگە ساغلايان.	بئز يكديرمك (فا: از سرو صدا سر يكي را بردن).
دنگە لى [ص] دنگەسى اولمايان (فا: متعادل). balancing.	دنگە dəŋgah [آ] اهرده كند آدى {تان+گاه ۲- دن يئرى}.
دنگە لى بسلنه [آ] ساغلاملىق اوچون هر يئمكى يئرينه آلما.	دنگ داشى [آ، باخ: دنگ، تاي] دينگ داشى، محك داشى. دينگ
دنگە ليك [آ] دنگە نى دۆزدن آلت (فا: توازن). balance	آراجيندا يارارلانيلان اۆيوتمه و دؤيمه داشى.
دنگى dēngi [سس تق] دنگ سسى.	دنگل dēngəl [آ، تا] اؤزاؤزه اوتورما.
دنگيزيك/دنگيز ليك [خ] دنيز: آتيلاي خانين اوغلو ۷.	دنگلشمك/دنگلشمك dēngləşmək [س] دنگ وضعيته
دنگيل dēngil [ص، دا] خال خال، خاللى {دن+گيله}.	گلمك (فا: متعادل شدن).
دنگيل خسته ليگى [آ، بى] ييتكى لرين گؤوده، بۇداق و ياپراق-	دنگلەم dəŋgləm [آ] معادله، ايكي طرفى بيريرينه دنگ
لاريندا يۇمرو لكه لرشكلينده اؤزونو گؤسته رن خسته ليك.	اولان ديشگن لى معادله (فا: معادل له).
دنگيل دنگيل/دنگيل دۆنگول [ص، دا] ۱- خاللى. ۲- سئيرك.	دنگله كهريز dēngələ kəhriz [آ] همدان دا كند آدى.
دنگلتمك dēnletmək [ئتد] دنلمه سينه سبب اولماق.	دنگله مك [ل] دنگ وضعيته گتيرمك.
دنگلنمك/دنگلشمك [س] دن يئمك، دن اختار يپ يئمك.	دنگلى dēngli [ص] دنگ اولان ماده، دنگهسى اولان.
دنگله مك dēnləmək [س] ديمدك له يهرك دنلرى يئمك	دنگليك [آ] دنگ اولما وضعيتى، اثثيت ليك، تعادل
(قوش اوچون). ۲- [ل] ميوه ويئمشين لرى بير آغاجدان و	(فا: تعادل). equilibrate
يئردن قوپاريپ ييغماق، درمك.	دنگلوش dēnglüş [آ، ص] دينگيليش، ترپه نيش ودانيشيق دا
دنگلى [ص] دنى چوخ اولان، "دنگلى و اورونلو ييتكى لر".	جدى اولماما، يۆنگول لوک.

Dd د	آذربايجان تۆركجهسى
د ۲ sea - [مچ] چوخلوق و نهيات سيز ليك افاده سيدير. {ت، سن «تنگيز»، باخ: دان} دنيژ... [آ] انسان آدى: ~آلپ، ~آى، ~باي، ~تاي، ~جان، ~خان ~آر، ~سوى. دنيژ آريدان [ص] دنيز ين داياز يئر لريني درين لشديرن گمى. دنيژ آتى [آ، دى] دنيز آيقيرى، باشى آت باشينا بنزه ين، سودا ديكيكه دۇران، قويروغو قويويق، ۱۵cm-۱۰ بويدا، ايليقي دنيز لرده ياشايان باليقي (فا: اسب آبي). hippocampus دنيژ آخيتنىسى [آ] دنيز سويونون يئر ديشمه سى. دنيژ آسلانى [آ، دى] اتجيل لردن، ۳،۵ متره اوژونلوغو، قوروسو قهوه رنگى و ايسلاغي توتقون قهوه رنگى، امجك لى، (فا: شيرديايى). eumatopias jubatos دنيژ آشيرو اۆلكه لر [آ] دنيز اؤته سينده اولان اؤلكه لر (فا: كشورهاي ماوراء بحار). دنيژ آشيرو [آ] دنيز اؤته سى (فا: ماوراء بحار). دنيژ آلاسى [آ، دى] آلا باليقي سولاردان، قوزنى دنيز لرينده اولان، دادلى سولارا كؤچ ائدن بير باليقي نووع salmo trutla دنيژ آلتى چى [ص] دنيز آلتى لاردا ايشلەين و گؤزولى اولان. دنيژ آلتى [آ] دنيز آلتيندا قالاييلن و دنيز آلتيندا يثريه بيلن آراج وگمى (فا: زيرديايى). submarine دنيژ آناسى [آ، دى] ياستى بير ديسكه بنزه ين و سايدام و سربستجه اؤزه بيلن دنيز حثيوانى. دنيژ آيناسى [آ] دنيز آلتى لارا وۇرولان و دنيز ديبينى گۆرمگه يارايان جام نووعو. دنيژ آيىسى [آ، دى] ۶-۵ متره بوى، قىللى درى لى، ايكي الى و اؤزگك ييجيمينده قويروغو اولان و گۆننى پاسيفيك ده ياشايان بير دنيز امجك لى سى، دنيز پرىسى؛ فوك (فا: فک). arctocphlus ursinus دنيژ اؤته سى [آ] ماوراء بحار (فا: ماوراء بحار). overseas دنيژ اؤرده گى [آ، دى] فير تينا قوشو. دنيژ اؤتو [آ، بى] بير لپه لى (بير چنك لى) ييتگى لردن دنيزده ييتن چوخ ايليكي سوييتگى سى. دنيژ اؤتوبوسو [آ] بير نوع دنيز داشيماجى سى، بير نوع قاييق.	دنىل ييتگى لر [آ، بى] محصولو دن شكيلنده اولان و چوخو تاخيل ييتگى لرى ايچينه آلان ييتگى لر. دنىليک [آ] ۱-دن ساخلانان يئر و قاب. ۲-دييرمان يوغازيندان دن تۆكولن يئر. ۳-قورساق، تويوق دنليگى. ۴-اكين اكمك اچون آيريلان توخوم. دنه dənə [آ] باخ: دانانا (فا: تخم، دان). seed, grain دنه ازن [آ] دنه لرى بۇلن و خيردالايان ماشين و آراج. دنه جيگ [آ] كيچيكدنه. دنه جيل [ص] دنه لرى چوخ سئون (قوش و). دنه چى [ص] تاخيل لاسلەنن. دنه دنه [آ، ص] دنه لر حاليندا، بيرير، دانا دانا. دنه دنه ليک [آ] دنه لر حاليندا، دانا دانا اولما. دنه دوشمک [س] چوخ دن يشمک دن خسته لنمک (بعضى ائو حثيوانلارى حاققيندا). دنه سيز [ص] دنه سى اولمايان (فا: بى دانه). seedless دنه مک [باخ] دئتمەک. دنه ور لشمک dənəvərleşmək [س] دنه دنه اولماق. دنه ور لنمک [س] دنه دنه اولماق. دنه ور ليک [آ] دنه ور شئين حالى. دنه وورى dənəvəri [ص] دنه لى، دنه لر حاليندا اولان. دنه لتديرمک [ائند] دنه لنمک ايشينى گۆردورمک. دنه لتديريلمک [بل] دنه لتديرمک ايشى گۆرولمک. دنه لتمک [ائند] دنه لمەک ايشينى گۆردورمک. دنه لنمک [بل] ۱-دنه دنه اولونماق. ۲-دنه دنه يثييلمک. دنه لوييا [آ، بى] ايرى دنه لى لوييا نووعو. دنه لمەک dənələmək [ل] ۱-دنه لرى نى بيريريندن آيرىماق، (فا: دانه بندى). granulation ۲-(قوش) دنلەمک. دنه لى [ص] دنى چوخ اولان، دنه لرى آيرى سئچيلن. دنى [ظ، ع] آلچاق، اسكيك كيمسه. دنيا [باخ] دۇنيا. دنياوى [باخ] دۇيوى. دنيژ dəniz [آ] ۱-اوقيانوسلارا (آتادنيژلره) يولو اولان بۇيوک گؤل، يئر اوزونون قاييق اينين چوخورلاريندا

Dd د	آذربایجان تۆرکجه سی
و بالیق قویرقلو و قادین شکلنده افسانه وی بیر یاراتیق. دنیز یلیدی [آ] بیر نوع دنیز بۇجگی. دنیز پیاداسی [آ] دنیز قوئلریندن بیر بؤلوم. دنیز پیراساسی [باخ] بیر نوع یوسون. دنیز پییشیگی [آ،دی] آغزی قارین طرفنده، اؤزگگی ایپ کیمی اؤزون، یومورتالایان بیر بالیق، پییشیک بالیغی (فا:نوعی ماهی). <i>rajaclavata/ chimaera monstrosa</i> دنیز تکه سی [آ،دی] قاریدئس، میگو (فا:ملخ دریایی). دنیز قوتماسی [آ] دالغالار تاثیرله یارانان راحت سیزلیق. دنیز تۇسباغاسی [آ،دی] بیر نوع توسباغا <i>chelonidea</i> دنیز تۆلکوسو [آ،دی] سابان بالیغی. دنیز جیک [آ] کچیک دنیز، گؤل. دنیز چاقی سی [آ،دی] دنیز لرده یاشایان بیر یومشاقچا <i>solen</i> دنیز چوئلوغو [آ،دی] دنیز قیسی لاریندا یاشایان چوئلوق نۇعو. دنیز چی [آ] ۱- دنیز له ایلگی لی ایشلرده چالیشان کیمسه. ۲- دنیز گمی لرینده ایشله ین کیمسه (فا:ملاح). <i>sailor</i> دنیز جیلک [آ] دنیز چی نین ایشی. دنیز حمامی [آ] پلاژ. دنیز خقوقو [آ] دنیز لر له ایلگی لی خقوق دالی. دنیز خیاری [آ،دی] خیارا بنز، آغیز و آلت دلیگی اؤجلاردا، دایاز یئرلرده یاشایان بیر نۇع سؤلوجان <i>holothurid</i> دنیز داراغی [آ،دی] ایکی چنه لی و قاییق لی بیر یومشاقچا. دنیز داشیماجیلیغی [آ] دنیز نقلیاتی و داشیتلاریلا داشیما ایشی. دنیز داشانجیلی [آ،دی] دنیز گؤل و ایرماق قیسی لاریندا یاشایان بیر نوع قارتال <i>pandion hliaetus</i> دنیز داشانی [آ،دی] قارین آیاقلی لاردان، توخوناج لاری قولاق کیمی، قاییغی کچیک و ایچینده یومشاقچا جنسی <i>alysia cyclopterus lumpus</i> دنیز رازیانه سی [آ،بی] چتیرگیلردن، دنیز قیسی لاریندا یتیشن خوش قوخلو بیتگی (فا:رازیانه) <i>crithum maritimum</i> دنیز زانباغی (زنبقی) [آ،دی] دنیز دیبینده یاشایان و بیتگی یه اؤخشیان بیر حئیوان. دنیز ساریمساغی [آ،بی] چوخ ایلیلک، سۆرونوجو، آغ	دنیز اوجاغی [آ] سو اؤزه ریندن هاوالانا ییلن اوجاق. دنیز اوزومو [آ،بی] ۱-۲m اؤجالیقدا، دیک داللی و یاشیل رنگلی قین کیمی، یاپراقلاری پولجوقسو، چالی گۆرونوشونده، میوه سی نوخود بؤیوکلو گونده و قیرمیزی ساری، چوخ ایلیلک بیر بیتگی. <i>ephedromajor</i> دنیز اوسسو [آ] دنیز قوئت لرینه عاید دنیز دؤراغی. دنیز اولدوزو [آ،دی] اولدوز بیچیمینده بش قوللو بیر تیکانلی حئیوان (فا:ستاره دریایی). <i>aster. starfish</i> دنیز اولدوزلاری [آ،دی] اومورقاسیز، چوخو بش قوللو، دری سی تیکانلی دنیز یاراتیق لاری. <i>assstroidea</i> دنیز اونیاشی [آ] دنیز قوئلرینده اؤن عسگر باشچیسی (فا:سرنایو) دنیز اییگی [آ،بی] باخ: دنیز رازیانه سی. دنیز ایسیر قانلاری [آ،دی] انسان دریسینده سۆرولونجه ایسیرقان کیمی قاشیندیران بیر قوردجوق <i>akaleophe</i> دنیز ایلانی [آ،دی] ایلانلاردان، چوخ زهیر لی، کۆرک بیچیملی قویرقلو بیر اوقیانوس حئیوانی (فا:ماردریایی) <i>hydrophis</i> دنیز اینگی [آ،دی] دنیز آیی سی کیمی آنجاق دری سی قیللی اولمایان و بؤیو ۲-۳ متر بیر دنیز امجک لی سی <i>hydron alis</i> دنیز ایینه سی [آ،دی] باشی بیز، ووجودو اینجه اؤزون، آغ دنیزده یاشایان بیر بالیق، (فا:نوعی ماهی). <i>syngnathus</i> دنیز باسماسی [یئرب] چؤکن و چوخورلاشان بیر یئره دنیز سولارینین دۆلماسی. دنیز بنؤشه سی [آ،بی] چان چیچگینین بیر نۇعو. دنیز بوزو [آ] یئر اؤزونون سؤیوق بؤلگه لرینده دنیز اؤزونده اولوشان بؤز. دنیز بیلیمچی [ص، جغرافیا] دنیز لری اینجه لیین بیلیمچی. دنیز بیلیمی [آ] دنیز تانیما، اوقیانوس لاری آراشدیران بیلیم. دنیز پالامودو [آ،دی] قاییق لی لاردان دنیز دیپلرینده و قایالار اؤزه رینده یاشایان، کسکک کیمی بیر بؤجک جنسی، دنیز پلینی (فا:نوعی حشره). <i>balanus</i> دنیز پالیتی [آ،دی] ووجودلاری یووارلاق، تیکانلی قاییق ایله کستانه یه بنزه ین، بیر یومشاقچا <i>echinus esculentus</i> دنیز بری سی [آ] ناغیللاردا: سؤدا یاشایان اؤزون ساجلی، چیلپاق

Dd د	د د Dd
د دنیز گستانه سی [باخ] دنیز پالیتی. د دنیز کناری [آ] باخ: دنیز قیراغی (قیی سی). د دنیز کناری [آ] باکی دا یثر آدی ^{۴۰}. د دنیز گیرپی سی [آ، دی] بیر نوع دنیز حیوانی (فا: خارپشت آبی). د دنیز گیرپی لری [آ] دنیز حیوانلاریندان بیر سوئی echinoidea د دنیز کئجیسی [آ] بورو ویا یولون دنیز سولاری آلتیندا قالانی. د دنیز کۆزلی [باخ] ساری آغیز. د دنیز کۆجلری [آ] قوه بحریه، بیر اؤلکه نین نظامی بؤلوم لریندن اولان نظامی قوتلر (فا: قوه بحریه). navy د دنیز کۆلو [آ، دی] مرجانلاردان توخوناجلاری قیسا و رنگلی، قیی لارا یاخین قایالارا یاپیشان دنیز حیوانی. actipa د دنیز لاله لری [آ، دی] دری سی تیکانلیلاردان، یاشیل آغ اسمر رنگده و تویلو حالدا یاشایان دنیز حیوانلاری. crinadea د دنیز مئیمونو [آ، دی] دنیز پییشیگی، واتوس دئییلن بالیق. د دنیز مارولو [آ، بی] اسمر سو یوسونلاریندان، دایا سولاردا اولان یاشیل یاپراقلاری اینجه بیتگی (فا: خزه). ulva lacutca د دنیز ماوی سی [آ] دنیز رنگینده اولان گۆی (ماوی) رنگی. د دنیز مۆتورو [آ] بیر نوع دنیز داشیماجی سی. د دنیز میلی [آ] ۱۸۵۲ متر اولان اوزونلوق اؤلچوسو. د دنیز میناره سی [آ، دی] مخروط شکلنده قاییق لی بیر بؤجک. د دنیز نقلیاتی [آ] دنیز داشیماجی لیغی وسایطی (گمی...). د دنیزه تۆکمک [ل] دوشمنی دنیزه قدر قووالایب یوخ ائتمک. د دنیزه چیخماق [ل] گرمک ویا ایش اوچون دنیز یولو گئتمک. د دنیزه دوشن ایلانا ساریلیز [دنییم] چتین وضعیتده قالان آدام هر چاره یه باش وۇرار. د دنیزه یندیرمک [ل] (ینتی گمی اوچون) دنیز سو یونا سالماق. د دنیز هۇرومچگی [آ، دی] ۱۸-۱۰ سانتی متر بوی دا قاییق لی بیر بؤجک نوعو (فا: نوعی حشره). maja squinoda د دنیز ینلی [آ] قارادان دنیزه اسن یئل. د دنیز یوسونو [آ، بی] دنیز لرده بیتن وعمومیتله قیی لاردا و قایا- لیقلاردا چوخ کیپ اولاراق گۆرولن و اسمر سو یوسون- لاریندان بیر دنیز بیتگی سی (فا: نام گیاهی) alaria esculenta د دنیز یولو [آ] گمی لرین دنیز لرده ایز له دیگی یول.	اوتسوو بیر بیتگی. convalvulus soldanella د دنیز سامورو [آ، دی] سانسارگیل لردن، بوی ۱۲۵ cm، آیاقلاری اۆزگک کیمی، کۆرکو دیر لی و قوزئی اوقیانوس قیی لاریندا یاشایان بیر حیوان (فا: حیوانی دریایی). latax lutris د دنیز سُرجه سی [آ، دی] قیر قوشو نوعوندان بالاجا بیر قوش. د دنیز سل [ص] دنیز له ایلگی لی (فا: بحری). marine د دنیز سوغانی [آ] بیر نوع دنیز ده گۆیه رن بیتگی. د دنیز سوویو [آ] دنیز لرده اولان اۆزل دۆزلو سو نوعو. د دنیز شیطانی [آ، دی] دنیز دیننده یاشایان ائتلی آغیز لی بالیق. د دنیز شقایقی [آ، دی] مرجانلاردان، توخوناجقلاری چوخ سایدا و اوزون، قیی قایالیق لارینا یاپیشاراق یاشایان، رنگی پارلاق بیر پولیب جنسی anemonia د دنیز فتری/دنیز فنه ری [آ] دنیز ده یولو ویا بیر یثری نشان وئرمک اوچون یان دیریلان چیراق (فا: فانوس دریایی). د دنیز قاداییفی/دنیز مخمکی [آ، بی] اسمر سو یوسونلاریندان بیر دنیز بیتگی سی alaria esculenta د دنیز قاراقوشو [آ، دی] زیرئه لی کیچیک دنیز بالیغی. د دنیز قازی [آ، دی] آغ باش قوشو. د دنیز قوتلری [آ] باخ: دنیز گوجلری (فا: قوه بحریه). navy د دنیز قوردو [آ] تجربہ لی دنیز چی، دنیز لری اییی تانیان. د دنیز قوزالاغی [آ، دی] یومشاق جالاردان، قالین و قیوریق قاییق لی بیر دنیز بؤجگی. conus د دنیز قولاغی [آ] ۱- دنیز قیراغیندا دۆزه لن گؤلجوک ۲- [دی] قارین آیاقلی، قاییغی قولاق کیمی یومشاقچا haliotis د دنیز قیراغی/قیی سی [آ] دنیز کناری، دنیز قیی لارینا یاخین یئر لر (فا: ساحل). seaboard، shore د دنیز قیر لانقچی [آ، دی] باخ: بالیق چین. د دنیز قیزی [آ، دی] ۱- فوک کیمی ایری بیر دنیز امچک لی سی. ۲- افسانه لره گۆره کؤکس و باشی انسان کیمی و آشاغی طرفی بالیق کیمی بیر دنیز یاراتیغی (فا: پری دریایی). siren د دنیز کۆبوغو [آ، دی] لؤلّه داشی. د دنیز کوردنی [آ، دی] بالیناگیل لردن ارکگی اوزون دیشلی، بویو ۸-۹ m، امچک لی دنیز حیوانی monodo monoceros

Dd د	د د Dd
دوه تېكانى [آ، بى، سن] توپلاشيق گيللردن، تارلادا ييتن، بويو	دن يئين قوشلار [ص، دى] دن له بسله نن قوشلار.
۱ متره قدر، بير و ايكي ايلليك تېكانلى ييتگى؛ بير نوع	دوا [باخ] داوا.
مانقال، كنگر، ائششك تېكانى، يانداق (فا: خارشتر،	دوال daval [آ، تا] آرى قووان پندا اولان آجى تور تو.
مغيلان). cyrcium, ahhagi persuarum	دوام [باخ] داوام.
دوه جر devəcər [ص، دا] يوخوسوز قالان و ياتاييلمه ين	دواميت davamiyət [آ، ع] دا يانئق لئق، دؤزوملوک،
آدام حاققيندا "سحره قدر دوه جر اولدو".	قاليم لئق، مُحکم ليک (فا: ~).
دوه جيك devəcik [آ، دى، تا] تور قاناد ليلاردان بير نوع	دوران dəvəran [آ، ع] دؤنمه، فيرلانما.
بؤجک، قيزلار دوه سى ده دئيلن بير بؤجک.	دوه dəvə [آ، دى] جوت ديرناقلى لاردان، گوشه ين و
دوه چى dəvəçi [آ] ۱-جمهورى آذربايجاندير رايون آديدير.	امجک لى، بويو باجاقلارى اوژون، بئلينده بير ويا ايكي
۲-خزردنيزى نين گوندوغان طرفينده بالکان بؤلگه سينده	هؤرگوجو اولان، سؤسوزلوغا دا ياناقلى، داشيمادا
۱۳جو يوزيلده بير تورک طائفاسينين آدى. ۳-تبريزده	يارارلى، اتى ييسلن ايرى بير حئيوان (بير ايلليک دوه
محله آدى و خياو دا کند آدى (قوشتران)؛ آذربايجان	بالاسينا "کؤششک"، ايکى ايلليگه "توروم"، اوچ ايلليگه
جمهوريتينده رايون و چاي آدى ۴-دوه بئجه رن و	"تا يلاق" دئيلير (فا: شتر، حمل). kamekos, camel
ايشلهدن کيمسه (فا: ساريان). camel driver	اُت (توه، صح، سن، دوه ايله دئو (ت، تو، تئو)) کلمه
دوه چى ليک [آ] دوه ساخلاما و دوه ايله يوک داشيما ايشى.	لرى باغلانتى لى اولماليديلار، هر ايکى کلمه بؤيوک و
دوه دوشلو [آ] قارنى ايچرى چکيک (آت).	غير عادى وارليغى گؤسته رير؛ ديوانداکى توتو کؤکونو
دوه دابانى [آ، بى] ۱-قؤل بوداقلى و کؤکومسو، گؤوده لى	نظره آلا رساق بوندان دوزه لن فعللرين معنا سيندا بۇرماق و
و چوخ ايلليک اوتسو و ييتگى. ۲- [تا] بير نوع بؤيوک قدح.	دولماق و دولاشيق ائتمک کيمى مفهوم لار وار، (دئويرمک،
دوه دلله يى [آ، دى] ياشيل رنگلى و اودون آياقلى بير بؤجک.	تئويرمک، دئويرگن، تئويرگن)؛ بو کلمه آد حاليندا حيله،
دوه ديشى [آ] دانه لرى ايرى.	آل و آلداتما معنا لانيپ و بوندان دوزه لن دوه کلمه سى
دوه ره گؤز [باخ] دبره گؤز.	ايرى اوڭيرو و بوروق بوروق حئيوانا اشارتدير، البته دوه و
دوه فينديغى [آ] چؤکه آغاچى نين ميوه سى.	دئوين بؤيوکلوغونه خاطر بو مفهومدا ايشلنير لر "دئو
دوه قوشو [آ، دى، سن] قانادلارى اوچماغا آلوتريشلى اولمايان،	آدام: بؤيوک آدام، دئو پروژه: بؤيوک پروژه، نظره گلير
اوژون آياقلار يلا يئهن قاچان، ايستى اولکه لرده ياشايان	ديوانه سؤزيله ده (شکلجه و معناجا) باغلانتىلى اولسون.
(فا: شتر مرغ). struthio camelus. sotrich	دوه... [آ] تک ويا ترکيبى حالدا يئر آدى اولاراق ايشلنير،
دوه قوشو گيللر [آ] دوه قوشو کيمى حئيوانلارى ايچينه آلان	باخ: يئر آدلارى (ان آزي ۱۵ آد سايماق اولار).
سوى (فا: شتر مرغ سانان). iondae	دوه آلماسى [آ، بى] بير نوع ييتگى آدى (فا: شش شاخ).
دوه قوشولوق [آ] دوه قوشو کيمى اولما و حرکت ائتمه.	دوه اوتو [آ، بى] بير ايلليک بير ييتگى آدى (فا: نوعى گياه).
دوه قولاغى [آ، بى] کؤکونده آشى ماده سى اولان ايکى	دوه باتان [آ] گؤيچاي، دا چاي آدى ۲۴۰.
له لى ييتگى، سوپورگه اوتو (بوياق کيمى ايشله ديلير).	دوه بويينو [آ] ۱-دوه نين بويينو کيمى ايرى سو بورو، سيفون
دوه قيران [آ] قوراقلىق يئر لرده، داشلى ياماجلاردا ييتن بير	(فا: سيفون). ۲-ستل سويوندا اولان دوه بويينو کيمى
تيکانسو و ييتگى.	بؤيوک دالغا (فا: شتر گلو). siphon, goose neck
دوه قير خان [آ] دوه لرى قيرخماقلا مشغول اولان کيمسه.	دوه بويينو [آ] آذربايجان، دا داغ و يئر آدى ۲۴۰.

Dd د	د د
دوځسان ياشلى [ص] دوځسان ياشى اولان. دوځسانينجى [ص] سىردا سىكسان دوققوزونجو دان سونراكى سايى (فا:نودمى). دوداغى ساللاق [ص] ۱-آلت دوداغى ساللانميش اولان. ۲-مىسقىريغىن ساللاميش، كوسگون كيمى اولان كيمسه. دوداغى سوزلو [دا] سوزاپارېب گتىرن، سوزياز. دوداغى قاقچاق [س] دوداقلارى قاقچاق، گولومسه مك. دوداغى يئر سوبورمك / دوداغى يئرله گتتمك [س] كوسمك. دوداغى يوغون [باخ] قالين دوداق. دوداغىنى يوزوشدورمك [باخ] دوداق بوزمك. دوداغىنى ساللاماق [س] كوسگون كيمى اولماق. دوداغىنى ديشلەمك [س] بيردن بير شى خاطرلا ياراق چاشماق. دوداغىنىن آلتىندان سويلەمك [س] دئىنمك، دۇنقو لدانماق. دوداغىنىن آلتىندان گولمك [س] ايستىنزا ايله گولومسه مك. دوداق [آ] ۱-آغيزى و ديش لرى اۇرتن اتلى اوست و آلت بولوم (فا:لب). ۲-lip بير شئين قيراغى و يانى. ۳-مختلف آلت لرين توتوجو و سيخى بولومو "منگنهين دوداقلارى". {سن، بو كلمه تۇتماق سوزوندن آلتيناراق تۇتما عضونو يىلديرير، تۇتماق ۱+ تۇتاق دوداق}. دوداق آراسى [ظ] ياواشجadan اوخويوب سىنگاه دئمك. دوداق آلتى [ظ] ياواشجadan اوخويوب سىنگاه دئمك "دوداق-آلتى دئىنمك، دوداق آلتى اوخوماق". دوداق اوچو [ظ] اورك سىز، ايسته مەن، كۇنول سۆز. دوداق بوياسى [آ] دوداقلارى بوياما رنگى و آراجى. دوداق بوزمك [س] ناراضى ليق گۇسترمك. دوداق بۇرون سىلرى [آ، دىلب] دوداق و برون توسط ايله دئىيلن سس (فا:صداهى لب و يىنى). sound nasal دوداق جيق [آ] كىچىك و اينجه دوداق. دوداق چوخورو [آ] اوست دوداق اورتاسيندا چوخور يئر. دوداق چىچكلىلر [آ، بى] نعناع و آداجىچكى كيمى يىتگى تاقىمى (فا:گياهان لب شكافته، تيره نعناع). labiatae دوداق دوداغا وئرمك [س] آغيز آغيزا وئرمك. دوداق ديمز [آ، يازين] بو نوع شعر او حرفلردن تشكىل تاپيركى	دوه كيمى [آ] چۇخ بۇيوك اولاراق. دوه كىنى [آ] بۇيوك كىن. دوه گۇتورمز [ص] چوخ آغير و بۇيوك اولان شى. دوه لى [آ] دوه يه مينميش، دوه سى اولان كيمسه. دوه لى [آ] شاماخى دا داغ آدى ۲۴۰. دوه ليك [آ] دوه لرين قوروندوغو و ساخلانديغى يئر. دو do [با، سس] ق [اؤ كوز و اينك كيمى حيوانلارى سس-له مك اوچون چىخاريلان سس. do do [ايتا ليانجا، آ] موسيقى نۇتلاريندا ايلك نۇتون آدى. دو doalist [آ، لا] ايكي جى (فا:دو آليت). دو doalizm [آ، لا] ايكي جىليك (فا:دو آليزم). دو doet [آ، فر] ايكي ليكده اوخونان اوخوماق (فا:~). دو doel [آ، فر] ايكي نفره تارتيشما ويا چارپيشما (فا:~). دو doalag [آ] گولشمه ده آياقلا ايشلەنن بيرفن (فا:پشت پا زدن). دو dobral [آ] چكىنمەن "دوبرا دوبرا سويلەمك". دو dobre [آ] اؤرميه ده كند آدى. دو dopdogru [ص، ظ] بوتون لوكله دوغرو. دو دوپ دولو [ص، سن] بوسبوتون دولو، آغزينا جان دولو (فا:سرشار). overflowing دو dopu [آ] آغزى و ديبى دار و قارنى گئن ساخسى قاب. دو dopinq [آ، اين] اسپوردا وجودا اوستون انرژى وئرمك اوچون استفاده اولونان اۇياريجى ماده: اۇياريجى ۲۸. دو opiyə [آ] اهرده كند آدى {تاو دان: توييه: حركتلى}. دو doçerxə [آ] ايكي چرخلى و موتورسوز بير آراج، بيسىكلت (فا:دوچرخه). bicycle دو دوچرخه سوارى [آ] دوچرخه سۆرمه (فا:~). bicycling دو دوڭسان / دوڭسان [ساىى، ت] دوققوز يول اون، سىكسان دوققوردان سونراكى سايى (فا:نود). {ت؛ بو كلمه دوققوز اون سوزونون قيسا تيلماسى اولما ليدير}. دو دوڭسانار [آ] هر بيرينه دوڭسان. دو دوڭسانلىق [آ] دوڭسان ياشيندا اولان، ايچينده دوڭسان دانا اولان (فا:نود تايى).

Dd د	آذربایجان تورکجه‌سی	د Dd
قویولان بۇ لومو، آغیز لیق. دوداق‌واری [آ] دوداغا بنزر. دوداق‌یاریغی [آ] باخ: دوشان دوداغی. دودا doda [آ] هشتیری ده کند آدی. {دادا سؤزو بۇ یوک قارداش، آغابگ و دلیقانلی معناسیندا دیر، محتملا دادایا عاید اولان یئر اوچون سؤیله نییدیر} دودای doday [آ] ماکی، دا کند آدی. {باخ: دودا} دودو dodu [آ، کؤ] ۱- گنجیمشده چؤمچه ایله اوینانیلان گولمه لی بیر اویون. ۲- حیل، کلک. دودورقا/دودورغا [آ] باخ: توتورقا، اؤلکه لر آلان، اوغوز بویو. دودورقای dodurqay [ص] قایداسیز، دوزنسیز ”دودورقای ایشله ییر“. {باخ: توتور+قای، قایماق؛ باخ: کله‌قای}. دودو گلکم [ل] آلداتماق، کلک گلکم. دودو وئرمک [ل] یالان وعده لر له آلداتماق، کلک گلکم. دودوی dodoyi [يازار] (۱۳۱۸-۱۲۷۷) ابراهیم خلیل دودوی شکی ده آنادان اولوب و ابراهیم تخلصونو ایشله‌دیپ^{۱۱۷}. دورآغاجی dorağaci [آ] مختلف مقصد لر له گمی لرین اورتا- سیندا دیکیلن اوزون دیرک ”چیخسان دورآغاجینا“ {دوروق}. دور دیییندن قاچان آدام [باخ] دار دیییندن قاچان آدام. دورا dora [باخ] دوروق، زیره. دورا~ [آآ] دورا، دورو و دوروق سؤزیله دؤزه لن بیر نئچه انسان آدلاری: دورابای، دوراتان، دوراتای، دوروالپ، دورویای، دورویگ، دوروخان، دورور، دوروقالپ، دوروقان، دوروقای، دوروق تیگین، دوروقخان، دوروقر. دورافشان [ظ، فا] دوراساچان، اینجی ساچان {فا: دورافشان}. دوراق doraq [باخ] دوروق. دورامان [خ] دورا+مان/دورمان/دورمن؛ کومان خانلاریندان^۷. دوراوا [آآ] اردبیل ده کند آدی {باخ: دورا، زیره اوواسی} دورگه [آآ] سؤلدوز و سالماس دا کند آدی. دورنگ [ص، فا، شع] ایکی رنگلی {فا: دورنگ}. دورو doru [ص، ت”توروغ“] قارا و قیرمیزی رنگین آراسی، قارا ایله قیزیل آراسیندا بیر رنگ {ات رنگی}. ۲- دوروق^۷. دورو آت/دورآت [آ] کوراوغلونون دورو رنگلی آتی، کهر		دوداق بیریرینه دیمیر، اؤرنک ”حقیقتی دؤیان انسان گرک گنچه جاندا. خطله چنگه له شه گر تؤ کولسه هر یاندا.“ بوشعر، تجنیس و قوشما و بونا تای نواعلار بۇ لونه ییلر^{۷۳، ۷۴}. دوداق ساللاماق [س] کؤسمک، قاش قاباغینی تؤکمک. دوداق سس سیز حرفی [آ، دیل ب] یووارلاق سس سیزی (ب، پ، م، و، ف) {فا: صامت لبی}. labial consonant دوداق سسلی حرفی [آ، دیل ب] یووارلاق سسلی حرفی، باخ: دوداق لانان سسلی حرف {فا: صانت لبی}. lip vowel دوداق سسی [آ، دیل ب] دوداقدان دئییلن سس لی حرف {فا: صدای لبی}. lipsound دوداق سیل سس [آ، دیل ب] یوغوملانماسی دوداقلاردا اولان سس چئشیدی، ”پ“ دوداق سیل سس دیر {فا: صدای گرد}. دوداقلاری بوزولمک [س] ناراضی لیک ائتمک. دوداقلاری قاجماق [س] گؤلومسه مک. دوداقلارینی چئینه مک [ل] قضبله نه رک دوداق لارینی گمیرمک. دوداقلاشماق [قا] دوداق دوداغا اوپوشمک. دوداقلاما [ص] آغزینا قدر دولو، دوداق لارینا قدر دولو. دوداقلانان [ص، دیل ب] دوداقلار واسطه سیله سؤیله نن حرف {فا: صدای لبی}. دوداقلانان سس [آ، دیل ب] یووارلاق سس {فا: صدای گرد}. round voice دوداقلانان سسلی حرف [آ، دیل ب] یووارلاق سسلی حرف (و، و، و، و) {فا: صانت های گرد}. bolabial vowel دوداقلانماق [س] دوداق لار واسطه سیله سؤیلنمک {فا: توسط لب گفته شدن}. دوداقلانمایان [ص] دوداق لار واسطه سیله سؤیلنمه یین. دوداقلانمایان سسلی حرفی [آ، دیل ب] دوداق لار واسطه سیله سؤیلنمه یین حرف {فا: صانت های راست}. unrounding دوداقلی [آ، یازین] ۱- بو نوع شعرده هر کلمه ده دوداقلار بیریرینه دیر، قورولوشجا مصرع لر مختلف هجadan تشکیل تاپیر، اؤرنک ”ایچمه میش جام محبت غم له پیمان باغلادیم. ایلقار“^{۷۳، ۷۴} ۲- [ص] دوداق و دوداقلاری اولان. دوداقلیق [آ] دوداقلی {نفسلی} چالنی آلت لرینین دوداغا

Dd د	آذربايجان تۆركجهسى
دۇسداشا dosdaşa [آ] مرند- جۇلفادا كند و داغ آدى {تۇس+ داشا: سرت و سرکش قايالىق يئر}. دۇسبىل dosyal [آ،فر] پرونده (فا: پرونده). دۇشاب doşab [آ] آۆزوم توت و انجیر كيمى مئبوه لرى قاينادارق اله گلن غلبظ شيره، بكمز (فا: دوشاب). {فا: دوشیدن+ آب} دۇشاب، دۇشاب. دۇشاب تره گى [آ] قيزارميش اؤنا دوشاب و جویز ازمه سى ويا آيرى شئيلر آرتير اراق دوزه لن بير شيرين يئمك. دۇشاب آلميشام بال چيخيب [دئيم] گۆزله نيلمه دن چوڭ ياخشى چيخان آدام حاققينا. دۇشابلىق [آ] دۇشاب اۆچون يارارلى. دۇشاخه doşaxe [آ،فا] هاچالى، قۇشا قۇل، برق وسايلينده پريزه تاخيلان شئ. دۇشدر [آ] اهرده كند آدى {دۇشدر و دۇشدرگه سۆزوندن}. دۇشبه [آ،فا] بازارته سى (بازار آۋته سى) (فا: ~). monday دۇغا doğa [آ،باخ: دۇغماق] ۱- ائورنده وارلىق لارين بوتونو، طبيعت (فا: طبيعت). nature ۲- خوۋ، ياراديليش، فطرت. دۇغاۋته سى [آ] دۇغال اولمايان، غيرطبيعى، دۇغا اۋستو. دۇغاۋستو [ص] دۇغا ياسالارينا اۋمايان، دۇغا ياسالارلا آچيق لانمايان، دۇغا ديشى (فا: فوق طبيعت). دۇغاۋستوچولوق [آ] دۇغا ياسالارلا آچيق لانمايان، اتفاق لارا اينانان و بونو ايلرى سۆن دوكترين و اۋيره تى، سۆرناتورا ليسم (فا: سۆرناتورا ليسم). دۇغايلىگى سى [آ] طبيعت بيلگى سى. دۇغايلىمجى سى [آ] طبيعت چى. دۇغايلىمجى ليك [آ] دۇغايلىمجى سينين ايشى. دۇغاج /دۇغاج doğac [آ] بيردن بيره شعر ويا سۆز دئمه، فى البدها و ايچدن گلهرك شعر سؤيلمه (فا: فى البدها). دۇغاجاق [ص] گله جك (فا: آينده). دۇغاجدان [ظ] بيردن بيره و ايچدن گلهرك دئييلن سۆز و شعر (فا: فى البدها). دۇغاجلاماق [ل] ايچدن گلهرك شعر دئمك (فا: فى البدها). دۇغاجى [ص] دۇغاجى ليقلا ايلگى لى اولان، ناتوريست.	آت (فا: اسب كهر). bay (horse) دۇروق doruq [آ] ان يوكسك يئر، داغين زيروه سى، ان اۋستون باشارى دۆژئى، باخ: دۇرا. (فا: قله). دۇروق تۇپلانتى سى [آ] دۇولتين ويا بير قۇرولوشون ان اوجا رتبه لى آدمالارينين تۇپلانتى سى. دۇروق خان [آ] خانلارين بۇيوگو، اوغلان آدى (فا: نام پسر). دۇروق خطى /دۇروق چيزگىسى [آ] داغلارين زيروه سىنى بيربيرينه ياپيشديران و يان يانا ايكي آغلان و حوضه نى بيربيريندن آيران خط. دۇروقلاماق [س] ۱- تپه له مك، بيرقابى تپه سينه قدر دولدورماق. ۲- زيروه يه چيخماق، ان يوكسك نقطه يه يئتيرمك. دۇروك /دۇروق doruk [آ] مينودشت ده كند آدى. دۇروم durum [آ] دوه بالاسى، تۇروم. دورى dori [آ] اهر ده كند آدى {دۇرو: كهر رنگى، بۇز رنگى يئر، ۲- دۇروق: زيروه، يوكسك يئر}. دوز /دوزا doz [آ،فر] (داوالاردا) بير آتيم ليق مقدار، بير دفعه ده يارارلانان مقدار "آتيم ليق دوزو" (فا: دوز). دوزالماق [ل] دوزالارا بۇلكم. دوزان قورده [آ،دى] اۋزونو ساوونماق اۋچون پيس قوخو بوراخان بۇجك، قارا بۇجك. دوس /دوغرو [ص] چوخ دۇغرو. دوست dost [آ،فا] يۇلداش، آرخاداش (فا: دوست). friend دوست [آ] اۋرميه (~الان)، خالخال (~لو)، سۇلدوز (~ك) ده كند آدى. دوستانه [باخ] دوستجاسينا، دوستجا. دوستجا /دوستجاسينا [ظ] يۇلداش جاسينا (فا: دوستانه). دوستدوشمن [آ] خئير شرده اولانلارين هامى سى. دوستلاشماق [س] دوست اولماق. دوستلوق [آ] يۇلداشلىق. دوستوبوزو [آ] سومقايت، داغ آدى ۴۰. دوستوخانيم شيرواني [يازار] ۱۹م عصرده ياشاييب وتوركجه شعر لرى واردير ۵۲. دوست يانا [باخ] يۇلداش جاسينا، دوستجا.

Dd ۵	ارک سۆزلوگو	۱۰۶۳	آذربایجان تورکجه سی	Dd ۵
یارارلانیلان بیر قوش صنفی (چاخیردوغان، آغ دوغان، آلا دوغان، بوز دوغان) (فانوعی پرندە شکاری). falco {بو کلمه توقماق سۆزوندن آلیناراق ووروچو قوشا دئیلیر}	دوغان. [آ] اهرده کند آدی.	دوغان... [آ] انسان آدی: سارسلان، سالپ، سای، سبای، سبگ، سیهگه، سئکین، سئوغرول، سار، سئیمور، سگون.	دوغاناق doğanaq [آ] حالقا، اۆرکن اۆجوندان اولان حالقا و قارماغین آدی، هاچا شکیلی اولان هر شئی (فا: حلقه). {توقماق سۆزوندن آلیناراق دۆزلمیشدیر، باخ: توخماق}	دوغاناق لاماق [ل] دوغاناق واسطه سیله دری نی یومشالتماق.
دوغان چی [آ] آجی دوغان یتیشدیرن.	دوغان چی لیک [آ] دوغان چی نین ایشی.	دوغانخان [خ] [[سلجوقلار دۆنمی بگ و کومتان آدی ۷.	دوغانلی doğanlı [آ] قئیدار و ساری-نکا دا کند آدی.	دوغایاساسی [آ] طبیعی حادثه لره باغلی یاسا (فا: قانون طبیعی).
دوغادورماق doğdurmaq [ل] دوغماسینی ساغلاماق، دوغما سینا سبب اولماق، دوغماق ایشینی گۆردورمک (فا: زایاندن).	دوغراتدیرماق [اتند] دوغراتماق ایشینی گۆردورمک.	دوغراتماق [اتند، سن] دوغراماق ایشینی گۆردورمک (فا: فس).	دوغرام doğram [آ] ۱- دوغراما ایشی، دوغراما سونوجو اورتایا چیخان پارچا و تیکه (فا: قطعه، تکه). ۲- بیر دفعه دوغراماق اۆچون اولان مقدار "بیر دوغرام اودون گتیر".	دوغرام دوغرام [ظ] تیکه تیکه، پارچا پارچا، خیردا خیردا.
دوغرام دوغرام ائتمک [ل] تیکه تیکه دوغراماق.	دوغراما [آ] ۱- دوغراماق ایشی. ۲- ایچینه چۆرک دوغرانان سؤل سؤتلو یتمک "قاتیق دوغراماسی".	دوغراماج [آ] قاتیق ویا آیران ایچینه دوغرانمیش چۆرک، خیار، گۆیری دن عبارت یتمک نوعو (فا: نوعی دوغ).	دوغراماج لیک [آ] دوغراماج اۆچون یارارلی.	دوغراماجی [ص] آغاچ و تخته دن قاپی و پنجره و مختلف شئیلر دوزلدن (فا: نجار، درودگر). carpenter
دوغراماجی لیک [ص] دوغراماجی نین ایشی.	دوغراماق doğramaq [ل] ۱- بیر شئی تیکه تیکه ائتمک،			
دوغاجیلیق [آ، فلسفه] ۱- یاشایشدا دوغایا دؤنمه و دوغایا اؤنم وئرمه اؤیره تی سی، ناتورا لیسیم (فا: ناتورا لیسیم). ۲- هرشئین دوغال علاجی اولدوغونو ساوینان اؤیره تی.	دوغاج دان [آ] ایچدن گلرک، ارتجالاً	دوغاج لانماق [آ] شعر ویا سۆز بیردن بیره و دؤشونمه دن ایچینه گلرک سؤیلنمک (فا: فی البدیهه گفته شدن).	دوغادیشی [آ] غیر طبیعی (فا: غیر طبیعی). unnatural	دوغار doğar [ص] بالالایاییلن حیوانلارین آدی، دوغان، قیسر اولمایان (فا: حیوانات زاینده).
دوغاسنور [ص] دوغانین کیر لنمه سینه قارشى اولان کیمسه.	دوغال doğal [آ] دوغا ایله ایلگی لی (فا: طبیعی). matural	دوغال اولوم [آ] دوغال اولاراق قاباغا گلن اولوم (فا: مرگ طبیعی). natural death	دوغال اولاراق [آ] (فا: طبیعیتاً). naturally	دوغال توره نیش لر [آ] دوغال حادثه لر و اولای لار (فا: پدیده های طبیعی). natural phenomena
دوغالجا [ظ] طبیعی حالدا (فا: طبیعیتاً). naturally	دوغالچی [ص] ۱- اؤز لیلیکه دوغا گوجلرینه اینانان و اولارلا ایلگی لی اولان. ۲- دوغایی اولدوغو کیمی یانسیدان (بئیزچی لیک، فیلم و ادبیات دا)، ناتورا لیست.	دوغالچیلیق [آ، توپلوم ب] توپلومون گندیشینی دوغانین ایشلر ایله آچیقلاما، ناتورا لیسیم. naturalism	دوغال دیشی [آ] غیر طبیعی (فا: غیر طبیعی). unnatural	دوغال سایى [آ، مت] ۲، ۱... ساییدان سونسوزا قدر اولان هر سایى، طبیعی سایى (فا: عدد طبیعی). natural number
دوغال قاز [آ] یئر آلتیندان چیخان قاز.	دوغال قابناق لار [آ] باخانلیغی [آ] طبیعی قابناقلار ناظر لیگی (فا: وزارت منابع طبیعی). ministry of court	دوغال لاشدیرماق [ل] دوغال و طبیعی وضعیته گتیرمک.	دوغال لاشماق [س] دوغال وضعیته گلنمک، طبیعی لشمک.	دوغال لیک [آ] دوغال اولما وضعیتی، طبیعی لیک.
دوغان doğan [آ، دی، فا] قارتال گیللردن، بئلی کۆل رنگی، آنتینه جیزقلى، کچیک قوشلارلا بسله نن، قوش آویندا				

Dd د	آذربایجان تۆرکجه سی	Dd د
ییلدیرمک، تایید ائتمک (فا: تصدیق کردن). to confirm	بۇ لومله بۇللمک (فا: بریدن). to cut ۲- نارین نارین	بۇ لومله بۇللمک (فا: بریدن). to cut ۲- نارین نارین
دوغرولانماق [بل] تصدیق اولونماق.	دانیشماق، یالاندان چوخ سؤز دانیشماق "گولنار خانیم	دانیشماق، یالاندان چوخ سؤز دانیشماق "گولنار خانیم
دوغرولانمیش [ص] مؤصوب (فا: مصوب). approved	سؤز لری نارین نارین دوغراییدی "توغراماق" {.	سؤز لری نارین نارین دوغراییدی "توغراماق" {.
دوغرولایان [ص] تایید ائدن، مؤید (فا: مؤید). confirmer	دوغرائنتی [آ] دوغرائنمیش شیلر، قیریتتی، تۆکونتو (فا: خردشده)	دوغرائنتی [آ] دوغرائنمیش شیلر، قیریتتی، تۆکونتو (فا: خردشده)
دوغرولتماق doğrultac [آ، فیزیک] بیر نقطه ویا بیر خطین	دوغرائنماق [بل] دوغراماق ایشی گورو لمک، کسيلمک، پارچا	دوغرائنماق [بل] دوغراماق ایشی گورو لمک، کسيلمک، پارچا
ترپنمه سینی و حرکتینی یونه تن شئی و آراج.	پارچا اولونماق، تیکه تیکه اندیللمک (فا: قطعه قطعه شدن).	پارچا اولونماق، تیکه تیکه اندیللمک (فا: قطعه قطعه شدن).
دوغرولتماق doğrultmac [آ، فیزیک] دالغالی آخیمی	دوغرائنمیش [ص] تیکه تیکه اندیللمیش (فا: قطعه قطعه).	دوغرائنمیش [ص] تیکه تیکه اندیللمیش (فا: قطعه قطعه).
دوغرو آخیم چئورین آلت (فا: مستقیم کننده).	دوغرایان [باخ] دوغرایجی "ات دوغرایان، اوت دوغرایان".	دوغرایان [باخ] دوغرایجی "ات دوغرایان، اوت دوغرایان".
دوغرولتماق doğrultmaq [ل] ۱- بیر شئی ویا اتفاقی یئنیندن	دوغرایجی [آ] بیر شئی دوغراماق اوچون آلت (فا: برنده).	دوغرایجی [آ] بیر شئی دوغراماق اوچون آلت (فا: برنده).
دۆز و دوغرو وضعیته گتیرمک، بیر ایشی و شئی ثبوت	دوغراییش [آ] دوغراماق ایشی.	دوغراییش [آ] دوغراماق ایشی.
ائتمک و گرچک لشدیرمک ایستهمک "ایشینی دوغرولتدو،	دوغرو doğru [ص] ۱- دۆزگون، دۆز، گرچک (فا: درست).	دوغرو doğru [ص] ۱- دۆزگون، دۆز، گرچک (فا: درست).
قویولان خرج اؤزونو دوغرولتدو" (فا: تحقق بخشیدن). ۲-	correct ۲- ایری اولمایان جیزیق، ایکی نقطه آراسیندا	correct ۲- ایری اولمایان جیزیق، ایکی نقطه آراسیندا
یؤنلتمک، بللی بیر مسیرده دۆز تۇتماق و دۆز ساخلماق	چکیلن ان قیسا خط (فا: مستقیم). direct ۳- یؤن، طرف،	چکیلن ان قیسا خط (فا: مستقیم). direct ۳- یؤن، طرف،
"آرابانی یولا دوغرولتدو، توفنگینی دوغرولتدو".	جهت "یولا دوغرو چیخدیم". ۴- تمیز، صاف، صداقتلی	جهت "یولا دوغرو چیخدیم". ۴- تمیز، صاف، صداقتلی
دوغرولتمان doğrultman [آ] یؤن وئرن.	"اولدوقجا دوغرو آدامدیر" { دوغماق سؤزوندن }	"اولدوقجا دوغرو آدامدیر" { دوغماق سؤزوندن }
دوغرولتو doğrultu [آ] یؤن، استقامت، جهت "دۆز بیر	دوغرو آچی [آ، مت] ۱۸۰ درجه لیک زاویه.	دوغرو آچی [آ، مت] ۱۸۰ درجه لیک زاویه.
خطین دوغرولتوسوندا، چایین دوغرولتوسوندا" (فا: مسیر).	دوغروجا [ظ] دوغرو، دۆز، دوغرو یا یاخین، دولاشیق سیز.	دوغروجا [ظ] دوغرو، دۆز، دوغرو یا یاخین، دولاشیق سیز.
دوغرولماق doğrulmaq [س] ۱- بیر شئی ویا اتفاق یئنیندن	دوغرو جول [باخ] دوغرو لوغو سئون.	دوغرو جول [باخ] دوغرو لوغو سئون.
دۆز و دوغرو وضعیته گللمک، دۆزلمک، گرچک لشمک،	دوغرو جولوق [آ] دوغرو اولماغی سئومه و یینمه.	دوغرو جولوق [آ] دوغرو اولماغی سئومه و یینمه.
حیاتا گئچمک، دۆز چیخماق "اؤمودلاریم دوغرولمادی"	دوغروجو [آ] دوغرو دانیشان، دۆز دانیشان.	دوغروجو [آ] دوغرو دانیشان، دۆز دانیشان.
(فا: تحقق یافتن). ۲- یؤنللمک، بیر طرفه اؤز توتوب گئتمک	دوغرو جولوق [آ] دۆز دانیشما، دۆز لوک، گرچکچی لیک.	دوغرو جولوق [آ] دۆز دانیشما، دۆز لوک، گرچکچی لیک.
"اؤه طرف دوغرولوب گئتدی" {ت"توغروماق" یؤنللمک}.	دوغرودان [با] دۆزونو دئسمک، دوغروسو (فا: حقیقتا). truly	دوغرودان [با] دۆزونو دئسمک، دوغروسو (فا: حقیقتا). truly
دوغرولو [ص] دوغرو و دۆزلۆگو اولان هر شئی.	دوغرودان دوغرویا [ظ] دوغروسو، آرایا بیر شئی گیرمه دن	دوغرودان دوغرویا [ظ] دوغروسو، آرایا بیر شئی گیرمه دن
دوغرولوق [آ] دوغرو اولما وضعیتی، دۆزگون لوک،	دوغرودور [با] دۆزدور معنا سیندا "دوغرودور او بۆگون گئدیر".	دوغرودور [با] دۆزدور معنا سیندا "دوغرودور او بۆگون گئدیر".
دۆز لوک، گرچک لیک (فا: صداقت). truth	دوغرودوروست [ص] دۆزگون.	دوغرودوروست [ص] دۆزگون.
دوغرولوم [آ، بی] یؤنه لیم، تروپیزم.	دوغروسال [مت] ۱- بیر دوغرو ایله ایلگیلی، ۲- دیشیمی بیر	دوغروسال [مت] ۱- بیر دوغرو ایله ایلگیلی، ۲- دیشیمی بیر
دوغما [آ، سن] ۱- دوغماق ایشی ۲- بیر آنا و آتادان اولموش،	دوغرو ایله گؤسترن (فا: خطی) linear	دوغرو ایله گؤسترن (فا: خطی) linear
بیر قاریندان چیخمیش "دوغما قارداش" (فا: تنی). of full	دوغروسو [ظ] دۆزو، گرچک اولاراق (فا: همانا). indeed	دوغروسو [ظ] دۆزو، گرچک اولاراق (فا: همانا). indeed
blood ۳- آنا یؤرد "دوغما یؤرد". ۴- دوغوم گونوندن	دوغروگورمه [آ] (فا: تصویب). approval	دوغروگورمه [آ] (فا: تصویب). approval
قالما شئی "دوغما دیلیمیز" (فا: ارشی). patrimonial	دوغرول [آ] ۱- دوغرو لوق ۲- آیاقدا دۇران، دیرچلی ۷.	دوغرول [آ] ۱- دوغرو لوق ۲- آیاقدا دۇران، دیرچلی ۷.
دوغما بۇیومه [آ] ۱- آنادان دوغما، هر هانسی بیر یئرده دوغوب	دوغرولامبلگه سی [آ] تایید بلگه سی (فا: تایید نامه) certificate	دوغرولامبلگه سی [آ] تایید بلگه سی (فا: تایید نامه) certificate
یتیشمیش "دوغما بۇیومه تبریز لی". ۲- باشدان بری.	دوغرولاما [آ] تایید (فا: تصدیق). confirmation	دوغرولاما [آ] تایید (فا: تصدیق). confirmation
دوغما دیل [آ] آنادان اؤیره ن دیل، بیر بۇلگه نین دیلی.	دوغرولاما [ل] بیر سؤزون و خبرین دوغرو اولدوغونو	دوغرولاما [ل] بیر سؤزون و خبرین دوغرو اولدوغونو

د د	آذربايجان تۆركجهسى	۱۰۶۵	ارك سۆزلۈگۈ	د د
	دوغماجا [ظ] ايچدن گلدىكى كىمى.		ساغلاماق (فا:فس زادن).	
	دوغماز [ص] قيسير (فا:عقيم). barren		دوغورجاسينا [باخ] دوغورجا.	
	دوغماق dogmaq [ل] ۱-بالالاماق، دونيايا گتيرمك		دوغوردان [باخ] دوغوردان.	
	(فا:زادن). to givebirth ۲-آى، گونش و اۇلدوز دوغماق		دوغورهوجور [باخ] دوغورهوجو.	
	”گۆن دوغدو.“ ۳-اورتايا چيخماق، تۆره مك، ايره لى		دوغورقان dogurqan [ص] ۱-چوخ دوغوران، ياخشى دۇل	
	گلكم. {ت، سن} توغماق: وجودا گلكم؛ بورادان تۆره نن		وئرن. ۲- [مچ] چوخ يارادان، ايز قويان (فا:زاينده).	
	سۆزلر: توخوم، توغوم ”تبريز دئييشى بونون اصلى		دوغورقان لاشديرماق [ل] دوغورقان وضعيته گتيرمك.	
	سۆيله نيشينه ياخيندير، ايت دوغومو: ايت توخومو“،		دوغورقان لاشماق [س] چوخ دوغماق.	
	دوغولو ”بو سۆزدن آليناق دوقلو سۆزو فارسجادا		دوغورقانلىق [آ] دوغورقان اولما وضعيتى، چوخ دوغورما.	
	ايشلنير“، دوغاج ”سۆز گليشى سۆيله مك“، دوغا{.		دوغورقو [آ] اورتايا چيخان سونوج.	
	دوغمالاشماق [س] دوغما حالا گلكم ”عربجه دن آلينىش		دوغورمالا dogurma [آ] دوغورماق ايشى.	
	بعضى كلمه لر بيزيم ديليمizde دوغمالاشييلار“.		دوغورماق [ل، سن] دوغماسيني ساغلاماق، دوتيايا گتيرمك،	
	دوغمالانماق [آ] باخ: دوغمالاشماق.		دوغوز دۇرماق ”سئوينچ دوغورار ايشيق لارين يانماسى“.	
	دوغو dogu [آ] ۱-گونشين دوغدوغو يئر، گوندوغان طرف،		دوغورجو [آ] ۱-دوغماسيني ساغلايان. ۲- [مچ] يئنى دوشونجه	
	شرق (فا:شرق). east ۲-آوروپا و امريكا گۆره آسپا و		ويا ياراديچيلىق اورتايا گتيرن.	
	آفريقانين قوزئى اؤلكه لرى و اۇيقارليغى. {دوغماق+و}.		دوغوروش [آ] اورتايا چيخان سونوج، دوغورماق ايشى ويا	
	دوغو... [آ] انسان آدى: لپ، بى، تان، تاي، سخان، نار.		بيچىمى (فا:زايش، استتاج).	
	دوغوبلوگو [باخ] شرق بلوگو.		دوغوز doguz [آ، دى] ۱-باخ: دوز (فا:خوك) hog ۲-چوخ	
	دوغوبيلمنى / بيليمجى [آ] شرق اؤلكه لريني آراشديران		پيتى و سلقه سيز آدام حاققيندا، كؤبود، قانماز. {ت} تونقوز؛	
	كىمسه (فا:مستشرق). orientalist		بو كلمه توماق و تونماق و تومور سۆزونه باغلاناراق	
	دوغوبيليمى [آ] شرق اؤلكه لرينين و اولوسلارين تاريخ ديل		دولقون و كؤكلوك مفهومونو آنديرير، بو كؤكدن توخلو	
	كؤلتور تۆره و بيليمسل ايشلرينى اينجه له ين بيليم.		و تونقا كلمه لرينده ده دولولوق مفهومو واردير{.	
	دوغوبتۇرتمك [ل] تۆره ييب آرتماق.		دوغوز دره سى [آ] گئرمى ده كند آدى.	
	دوغوتورگجهسى [آ] خزدنيزى دوغوسوندا قونوشولان ديللر.		دوغوز دورولماق [بل] تۆره ديلمك، مئيدانا گتيريلمك.	
	دوغوتورگويستان [آ] آسيانين دوغوسوندا يئر آلان و اينديجه		دوغوز دورماق [ل] ۱-دوغورماق، دوغوم زمانى كؤمك ائتمك،	
	چين اشغالينده اولان و سينجان آدلانان اويغور بؤلگه سى.		اوشاغيني توتماق. ۲-مئيدانا گتيرمك، تورتكم (فا:زايندن).	
	دوغوج doguc [آ] دوغوش، اورتايا چيخيش، آخشيدير		دوغوزماق [ل] باخ: دوغورماق.	
	دؤولتى نين قوروجوسو و ايلك خانى ^۷ .		دوغوش doguş [آ، سن] ۱-دوغماق ايشى ويا بيچىمى،	
	دوغوران / دوغان [آ] ۱-اوشاق دوغوب بؤيودن. ۲-حيوان -		دوغوم (فا:زايش). birth ۲-كؤى جيسيم لرينين اُفق لاردا	
	لاردا (يومورتالاماعوضينه) بالالايان بؤلومون آدى (فا:بچه ز).		گورونمەسى ”گوش دوغوشو“ (فا:طالع). rising	
	دوغورانلار [آ] بالا دوغوب بؤيودن حيوانلار بؤلومو		دوغوش قاباغى [ظ] دوغوم قاباغى ”دوغوش قاباغى آغرى لار.	
	(فا:حيوانات بچه ز).		دوغوشجا [ظ] دوغما اولاراق (فا:مادرزاد). congenital	
	دوغورتماق [ائتد] دوغورماسينا يارديم ائتمك، دوغورماسيني		دوغوشدان [ظ] ۱-آنادان دوغاركن (فا:مادر زادى). ۲- [با]	

Dd د	دۆربايچان تۆرکجهسى
دۇققازلاماق [ل] دۇققازلا باغلاماق، كېلىد لەمك. دۇققازلى [ص] دۇققاز اولان، كېلىدلى. دۇققوز/دۇققوز doqquz [سايى] ۱-سككىزدن سۇئراكى سايى (دۇغال سايى لاردا) ۹ سسى نين آدى (فانه). nine ۲-تۆرك لرين آن چوخ اسكىلردن برى اۇغورلو سايى- لارينداندئر. {گۇ، سن، ت} تۇقۇز. دۇققوز [آ] انسان آدى: تا، لپ، جاي، تۇغ، چور، سخان. دۇققوز [آ] ۱۶م جى يۆزىلدە، آنادولو حلب بۇلگە سىندە، ذوالقدر تۆركلرينه باغلى بير بوى آدى، باخ: بيشانلو^{۸۵}. دۇققوز آرخا [آ] بيرينين باباسيندان اعتباراً گئريه دۇغرو دۇقوز آتاسينين سايلىپ آچىقلانماسى^۷. دۇققوز ائلى [آ] بير تۆرك بويو، باخ: سلجوقلار^{۸۹}، بيشانلو دۇققوز آر [آ] هر بيرينه دۇققوز. دۇققوز سايى نين تۇزىيى بيجىمى. دۇققوز اغاخ [خ] گۇى تۆركلر دۇنمى بگ و كوموتان آدى^۷. دۇققوز اوغوز [خ] اوغوز كۇكتلى بير تۆرك دۇولتى و بويو، اۇيغورلارين كۇ كوده بو بويا دايانئر^۷. دۇققوز اۇيغور [خ] گۇى تۆركلر دۇولتىنى يىخىب، اونۇن يئرینه اۇيغور دۇولتىنى قۇران، تۆرك بويو^۷. دۇققوز ناتار [خ] گۇى تۆرك دۇنمى بگلىك اتميش تۆرك بويو^۷. دۇققوز جا [آ] آنجا دۇققوز "بالنيز دۇققوز جاتومن پۇلوم وار". دۇققوز خاتون [خ] هۇلاكو خان "ين خانىمى^۷. دۇققوز داش [آ] دۇققوز داشلا اوپنانان اويون. دۇققوز دولابچى [آ] د۱۰ جيله گر، فيرلداق چى، كلک باز. دۇققوز دۇن [آ] بى مئشه لردە بيتن، پارک و باغلاردا ايسه اكيلن، اودونجاغى چوخ داواملى كۇل بيتگى. دۇققوز قۇل/دۇققوز گن [آ] مت دۇققوز يانى و قولو اولان. دۇققوز قۇيۇنلو [آ] ۱۶م جى يۆزىلدە، آنادولو حلب ذوالقدر تۆركلرينه باغلى بير بوى آدى^{۸۵}. باخ: سلجوقلار^{۸۹}. دۇققوز لوق [ص] دۇققوز لو، دوققوز داناسى اولان. دۇققوز ونجو [سايى، سن] سيرا سايى لاريندا سككىزينجى سايى دان سۇراكى سايى، ۹ وئنجو (فانهم). دۇققوز يوز [سايى] سككىز يوز دوخسان دوققوزدان سونراكى سايى (فانهصد). nine-hunderd	دۆز اولاراق، دثيه سن (فا: گويا). دۇغوشدان جىلىق [آ] بير سيرا اۆزل ليكلرى آنادان دۇغاركن انساندا اولدوغونو ايره لى سۆرن گۇروش، ناتيويزم (فا:~). دۇغوشدان جى [ص] بير سيرا اۆزل ليكلرى آنادان دۇغاركن انساندا اولدوغونو ساوونان كيمسه، ناتيويزيست (فا:~). دۇغولماق doğulmaq [س، بل] ۱-آنادان اولماق، دونيايا گلک. ۲-تورتىمک (فا: زاده شدن). دۇغولموش [ص] دونيايا گلميش (فا: متولد). born دۇغولۇ doğulu [ص] ۱-دوغو اؤلکه لريندن اولان. ۲-دوغو اويقارليغىنى ييه ن (فا: شرق گرا). دۇغولۇش [آ] آنادان اولما، دونيايا گلمه، تۇرمه (فا: زایش). دۇغولۇشماق [س] شرقى لى لشمک، دۇغو ياشايش ينى بينمک و بو اويقارليغا اۇيماق (فا: شرقى شدن). دۇغولۇلوق [آ] دۇغو لو اولما وضعيتى (فا: شرق گرايى). دۇغوم doğum [آ] دۇنيايا گلمه، دۇغماق ايشى، بير كيمسه نين دۇغو لدوغو زامان (فا: تولد). childbirth دۇغوم ائوى [آ] دۇغولان يئر (فا: زایشگاه). maturation دۇغوم اوداسى [آ] اوشاق دۇغوزدورما اوتاغى. دۇغوم اورانى [آ] بير اؤلکه نين نفوسونا گۇره دۇغوم نسبتى. دۇغوم ايلي [آ] بير كيمسه نين دۇغو لدوغو ايل. دۇغوم سانجىسى [آ] دۇغاركن حسن آنديلن ودۇيولان سانجى. دۇغوم قاباغى [ظر] دۇغوش قاباغى. دۇغوم گۆنو [آ] بيرينين دۇغو لدوغو گۆن (فا: زادروز) birthday دۇغوم يئرى (ئوى) [آ] بيرينين دۇغو لدوغو يئر (فا: محل تولد). دۇغوم سال [ص] دۇغوملا ايلگى لى، دۇغما "دۇغوم سال قلب خسته ليک لرى". دۇغوملو [ص] دۇغو لموش "۱۳۶۰ گونش ايلينده دۇغوملولار". دۇققاز doqqaz [آ] کند ائولرى حاصارلاريندا اولان بالاجا آغاج قابى. دۇققاز كسمه [آ] توى مراسيمينده گلين كۇچنده، يۇلدا دۇققازين (قابى نين) قاباغىنى كسيب خرج ليک آلما عادتى. دۇققاز جا [آ] ۱-دۇققازا گئچيريلن آغاج "دۇققازچانى تاخ، خيطة مال قاراگيرمه سين". ۲-بالاجا دۇققاز.

Dd د	د د
ارک سۆزلۆگۆ	آذربایجان تۆرکجه سی
دۆلآبادوۆشمک [س] حیلە یە دوۆشمک، دۆلاشیق ایشه دوۆشمک. دۆلآباسالماق [ل] حیلە یە سالماق، دۆلاشیق ایشه سالماق. دۆلآبچا [آ] کیچیک دۆلاب. دۆلآبچی [ص] ۱- دۆلاب دۆزلدیپ ساتان. ۲- فیریلداقچی. دۆلآبچی لیق [آ] حیلە گرلیک، فیریلداقچی لیق، کلک بازلیق. دۆلاب قورماق [ل] کلک قورماق. دۆلاب کلکمک [س] حیلە و کلک کلکمک. دۆلابلی [ص] دۆلابی اولان "دۆلابلی دۇوار". دۆلآسان [آ] اۆرمیه ده کند آدی {باخ: دۆلاب}. دۆلآر [آ، این] آمریکادا پارا بیریمی. دۆلاش [آ] دۆلاشیق، پیرتلاشیق "دۆلاش دۆلاش ایپ". دۆلاشا [آ] قارقا جنسی کیچیک قارا رنگلی قوش (فا: زاغچه) دۆلاشدیرماق [دولاشدیرماق، س] ۱- دۆلاشیق سالماق، پیرتلاشدیرماق، قاریشدیرماق "ساپی دۆلاشدیرماق" (فا: بهم پیچاندن). ۲- سۆزو قاریشدیرماق، چاشدیرماق، بیرنین ایشینی دۆلاشیق سالماق، کاریخدیرماق "سۆزو دۆلاشدیرماق، سۆز آتیب ییزی دۆلاشدیرما" (فا: کاری را پیچاندن). ۳- ایلیشدیرماق، سریمک، دۆلأماق، باغلاماق "ایی دۆلاشدیرماق". (فا: پیچیدن). ۴- گزدریمک، دۆلاندریماق "دۆشونجه و اندیشه لر اونو باشقا عالمده دۆلاشدیری دی". دۆلاشدیریلماق [ل] سردیریلماق، دۆلاشدیرماق ایشی گورۆلمک (فا: پیچاندن شدن). دۆلاشقان [ص] ساتاشقان، مۇاحم (فا: مزاحم). obtrusive. دۆلاشماق [س] ۱- دۆلاشیق دوۆشمک، پیرتلاشماق "ساچلاری دۆلاشدی، ایشلیریمیز بیر بیرینه دۆلاشدی". ۲- بیر شئیە ساریلماق، دۆلانماق "ایپ آغاچا دۆلاشیب" (فا: پیچیدن) ۳- دۆلانماق، گزمک "دۆنیانی دۆلاشدی" (فا: گشتن). ۴- [مج] بیرینه توخوشماق، ساتاشماق، ایچشمک "جاماعاتا دۆلاشما" (فا: مزاحم شدن). ۵- یاییلماق، پخش اولماق "آدی دیلرده دۆلاشیر". ۶- آخماق، جریان تاپماق "قان دۆلاشیمی" ۷- بعضی کلمه لرله مختلف افاده لی سۆزلر دۆزلدیر "اغلی دۆلاشماق، سۆزو دۆلاشماق، ال آیاغا دۆلاشماق". {ت'تولقاشماق' سن}	دوقمالا doqmalā [فر، ص] ایناق (فا: لیج). دوقماتیزم [آ، فر] ایناق جیلیق (فا: دوقماتیزم). dogmatic دوقماتیک doqmatik [آ، فر] دوغرولوغو سینانماش سۆز و ایشلره دایانان، غیر تنقیدی دۆشونجه (فا: دوقماتیک). دوقماچی [آ] ایناقچی (فا: لیجوج). دوقوزول [آ] باش قافقاز، دا داغ آدی ۴۰. دوکتور [آ، لا] حکیم و طیب (فا: دکتور). doctor دوکتور [آ، فر] دوکتور عنوانینی قازانماق اوچون وئرلین سیناو (فا: دکتور). دوکتورلوق [آ] حکیملیک (فا: دکتوری medical profession) دوکتورین [آ، فر] اؤیره تی، گؤروش، علمی سیاسی ویا فلسفی گؤروش و نظریه (فا: دکتورین). دوگاه موغامی [آ] آذربایجان موسیقی سینده دوگاه موغامی راست موغام ایله بیر عایله دن ساییلیر وسی بتمول Sib مایه سیله باشلانیر. و گوشه لری یولاردان عبارتدیر: دوگاه، روح الارواح، داشلیق یثر (زمین خارا)، آری اینله مه سی (ناله زنبوری)، پهلوی، معنوی، ماوراءالنهر، حجاز، بغدادی، گبری، شاه ختایی، شیرین، شکر. دوگماتیزم doqmatizm [باخ] دوقماتیزم. دول dol [آ] دری دن دۆزه لن سطیل و قووا (فا: دلو، سطل) {دولماق سۆزوندن آلینمادیر}. دولا dola [آ] ساخلانچ یثری اولاراق قدیم ائو دؤوارلاریندا اویوق شکیلده دۆزه لردی و گیزله دیلن شیلیری اورایا قویاردیلار {دولماق سۆزوندن آلینمادیر}. دولاب / دولاو dolab [آ] ۱- قویودان سۇچکمگه یارار چرخ و سطل (فا: -). ۲- اوشاقلار اوچون مینیب دۆلأنان آراج، کؤف (فا: تاب بازی). ۳- ایچینه شئی قویوب آغزی باغلانان یثر، دؤوارلاردا دۆزه نیلن ایشکاف، دۆلآبچا، تاخجا (فا: گنجه). larder ۴- بازاردا بالاجا تۆکان، بالاجا حجره و ساتیش یثری. ۵- [مج] دۆزن، بیج لیک، دولاشیق ایش، کلک ۶- قنیدار، کلئیرده کند آدی {دولاماق} <u>دولماق</u> + او، دولاو، دولاو؛ قویودان سو چکنده ایپ چرخین اوستونده دولانیر اوتا سبب بو آراجا دولاو دئییلیر}.

Dd د	آذربايجان تۆركجهسى
دولاماتكر/دولاماجرخ [آ]قويودان سو و نفت چيخارماق اۆچون اولان ايپ و قووالى چرخ، دولاب. دولاماخته ليگى [آ،طب] ات ياران خسته ليگى، قورلاغان، ديرناق قيراغى يوشاق بۇلوملرده وجودا گلن التهاب. دولاماق dolamaق [ل] ۱-سارماق، ساريق لاما، سريمك ”دولاغى آياغينا دولادى“ (فا:پيچيدن). ۲- to wind [مج] ييرينين باشينا بير ايشى آتماق ”بو ايشى باشينا دولاديلار“. {ت:تولقاماق}، سن؛ دولماق سؤزوندىن. دولامباج dolambac [ظ] ۱-دۇنە دۇنە بورولان يول، آيرى اويرو هر شى (فا:پيچ.پيچ). ۲-چيخماز بير يول ويا وضعيت. ۳-(بيولوژى) ايچ قولايين بوروقلارى. دولام دولاشيق dolam dolaşıق [ص،ظ] تاماميله دولاشيق، آتلاشيلماز ”دولام دولاشيق بير راپور“ دولام دولام [ص] سارييلاراق، دولاملى بير وضعيته، بۇروم بۇروم ”ايلان دولام دولام اولموشدو“ دولامليخ/دولامليق [آ] بير نوع دوزاق و آوجى آغى. دولان [آآ] كليئر ده كند آدى {دولو و بول، گرمه لى يئر}. دولانا دولانا [ظ] دولاناراق، گزهر. دولاناب [آآ] زنجان دا كند آدى {دولان+آو}. دولاناجاق [آ] گنچينه جك، ياشايش، ياشاماشرايطى (فا:گذران دولاناق dolanaق [آ] مدار (فا:مدار). trajectory دولانان [ص] فيرلانان (فا:گردنده). turing دولاناج [باخ] دولامباج، چيخماز بير يول ويا وضعيت. دولانتى dolanti [آ] گزيتى، دولانان مسير، دولاناق، گزيب دولاشيلان يئر (فا:مدار). دولانداشى [يئر] ايرى دانالى بازالت نوعو (فا:نوعى سنگ). دولاندى [آآ] دولانان، گرگين. دولانديگ [خ] سلجوقلار دۇنمى بگ لريندن. دولانديرماق [ل] ۱-بيرينى آلداتماق (فا:گول زدن) ۲-بيرينى ايلنديرمك اۆچون دولانماغا چيخارماق، گزديرمك ۳- فيرلانديرماق (فا:گردوندن). ۴-دولاناجاغىنى تامين ائتمك، گنچينه سيني ساغلاماق، اداره ائتمك (فا:فس گذراندن).	دولاشميش [ص] پير تلاشي. دولاشيغا دوشمك [س،سن] چتينه دوشمك. دولاشيق dolaşıق [ص،سن] ۱-ايرى بوروق يول، بوروق بوروق اولان هر شى (فا:پيچ.پيچ). ۲-meandering [مج] چتين و قارشيق بير موضوع، قارشيميش، پيرتلاشي، بيريرينه دولاشميش (فا:بغرنج). wrapped دولاشيق دوشمك [س] بيريرينه قارشيق، شوكله دوشمك. دولاشيق سالماق [ل] پيرتلاشي، سالماق، بيريرينه قارشيديرماق. دولاشيقلى [ص] ايرى اويرو، چتين اولان (فا:پيچيده). دولاشيقلىق [آ] قارشيقلىق، چتين ليك (فا:پيچيدگى). دولاشيلماق [بل] سارييلماق، سريمك. دولاشيم (قان دولاشيمي) [آ] قانين وجوددا دولانماغى و يئريمهسى (فا:گردش خون). دولاق dolaق [آ] ساريق، بير نسنهين چئوره سينه دولايان پارچا ويا هر آيرى شى، پارچا زولاغى، دولامايا يارايان پارچا و هر شى (فا:باند،تنظيف) {سن:آياغا سرينن پارچا}. دولاقلاماق [ل] دولاق ساريماق (فا:پيچيدن). دولاقلانماق [بل] دولاق سارينماق (فا:پيچيده شدن). دولاقلىق [آ] دولاغايارايان، دولاق دۆزلمگه يئر قدر ”ايكى دولاقلىق شال پارچا“. دولام dolam [آ] ۱-دولاما ايشينين هر دفعه سى، بير دولاما بويو، بير كز دولاناجاق مقدار. ۲-بير شئين چئورهسى و محيطى (فا:محيط). circumference دولاما [آ،سن] ۱-سارما، ساريق لاما، دولاماق ايشى. ۲-بير نوع اؤست گئيمى، اؤنو آچيق بير جور گئيم. ۳-ديرناق ديريلينده گؤرولن التهابلى شيش، قيلباش ”بارماغينا دولاما چيخيب“. ۵-بورغو شكلينده اولان، بوروق بوروق، دؤز اولمايان ”دولاما يول، آرتيق شهوه ايكي دولاما قاليردى“. دولاما [آآ] اؤرميه و گرمى ده كند آدى. اهر ده داغ آدى. دولاما اوتو [آ،بى] دولاما اوت گيللردن چيچك لرى كيچيك، ياشيل ويا آغ رنگلى، اسكيدن دولاما خسته ليگينده ايشلەنن، اؤتسو بير ييتگى. paronichia serpillifolia دولاما اوت گيللر [آ،بى] ايكي چنكلى لردن بير ييتگى سويو،

د د	د د
ارک سۆزلۆگ	آذربایجان تۆرکجه سی
دۆلدورما [آ] یۆکلەمە، دۆلدورماقلا ایشلەنن "توفنگ" دۆلدورماق [ل] ۱-بیر شیئی دولو دۇروما گتیرمک (فا: پەرکردن). ۲- to fill زامانی دۆلدورماق، سونونا ییتمیرمک. ۳-بیرینی سۆزلە دۆلدوروب آیری سینین علییه، ینە قیزدیرماق. ۴- یای کیمی شئیلى سونونا قدر چکیمک. ۵- [س] یاشلانماق، "یاشینى یۆزە دۆلدوردو" ۶- تاماملانماق، اسکیک اولان شئی بۆتۆلتمک. (ت، سن (تۆلدۇرماق)). دۆلدوروش [آ] doldurush دۆلدوروماق ایشی ویاییچیمی. دۆلدورولماق [بل] ۱- دولو وضعیتە گتیریلیمک (فا: پەرشدن). ۲-بیری باشقاسینا قارشى کۆتو دوشونجه ایله قیزدیریلماق. دۆلدورولموش [ص] دولو ائدیلیمش (فا: ائباشته). filled دۆلدۆل [آ] مراغا دا داغ آدی {بۆللوق دیزه}. دۆلدۆزە [آ] dol dize اؤرمیه ده کند آدی {بۆللوق دیزه}. دۆلفون [باخ] دۆلگون. دۆلفونماق [باخ] دولقونلاشماق. دۆلفین [آ، دی] دیشلى بالیق لار قۇپوندا اولاندیز ممه لی لر صیفینده و بیرتیجی اولاراق بیر بالیق آدی. دۆلقو [آ] dolqu ۱- دۆلدورولموش نسنه و ماده (طب) چۆرۆک دیش اویولاراق اونا دولدۇرولان ماده (فا: ماده پركندەندن)، ۲- [یئرب] داش ویا توپراق دۆلماسیندان دۆوار کیمی دوزلیمش سد (فا: خاکریز). filler دۆلقوسد [آ] دۆلقو ایله دۆزلیمش سد (فا: سد خاکی ویا سنگی). embankment dam دۆلقولاما [آ] دۆلقو دۆلدورما (فا: خاکریزی). fillering دۆلقولاما [ل] dolqulamaق دۆلقو دۆلدورماق، توپراق و داشلاری بیریرینین اۆستونه قالایاراق دۆلقو دۆزلمک (فا: خاکریزی کردن). to filler دۆلقون [ص] ۱- ایچی دولو، آغزینا قدر دۆلموش ۲- شیشمانجا، کۆک و دولو انسان. ۳- اؤفکه لی، هیرسلی، قیزقین، سۆزلە دۆلدورولموش انسان، اۆره گی دۆلموش. ۴- گۆر، باشاری لی، زنگین (فا: پەر). دۆلقونجا [ص] بیر آزدول، شیشمانجا، بۆلجا. دۆلقون گۆزلرله [ظ] [مج] آغلار گۆزلرله ویا اوزنتولو	دولاندیریجی [ص] ۱-بیرینی آلداتان کیمسه، فیریلداقچی آلدادیجی (فا: شیاد). impostor ۲-بیر ایشی دۆلاندیران و یۆنه تن کیمسه (فا: گرداننده). دولاندیریجی لیک [آ] دۆلاندیریجی نین ایشی، فیریلداقچی لیک. دولاندیریش [آ] دۆلاندیرماق ایشی ویاییچیمی. دولاندیریلماق [بل] فیرلاندیریلماق (فا: چرخانده شدن). دولاندیریلیش [آ] دۆلاندیریلماق ایشی ویاییچیمی. دولانما یئری [آ] گزیلن یئرلر (فا: جولانگاه). arena دولانما [آ] ۱- دۆلنماق ایشی، گزمه (فا: دوران). circulation ۲- یاشاییش شرایطی، حیات. دولانماق [س] ۱- گزمک (فا: گردیدن). to turn ۲- بیرنسنه نین چۆره سینه دۆلشماق، ساریلماق، ایلیشمک. ۳- یاشاییشین تامین ائتمک، گئچیمک، یاشاماق. ۴- [بل] دۆلماق ایشی گۆرۆلمک، سیرلیمک. {ت (تۆلقانماق)}. دولانیش [آ] dolanish یۆرونکه، مدار، دولانما ایشی و طرزی. دولانیشاجاق [باخ] دۆلاناچاق "دۆلانیشاجاغی یاخشیدیر". دولانیشیق [دا] دۆلاناچاق. دولانیم [آ] dolanim فیرلانیش (فا: سیرکولاسیون). دولاب [باخ] dolav دولاب. water wheel دولای [آ] dolay داغ و تپه دۆشوندن گئندن کۆندەلن و آیری اۆیرو یول "یولون دولایلاری چۆخدور". دولایا [آ] dolaya مراغا دا داغ آدی. دولایی [آ] ۱- چۆره، اطراف "بۆزایا دولایی کندلردن گلنلر اولاجاقدیر" (فا: اطراف). ۲- گۆره، اۆترو "دۆن بو سۆزدن دولایی کۆسدو" (فا: بخاطر). دولایی سیلا [ظ] دۆغرودان دۆغرویا، باغلی اولاراق، سببیه (فا: ضمناً). meanwhile دولچال [آ، باخ: دول+چا] ۱- سۇقایی، دیبه (فا: سطل) pail ۲- فلکی بۆرجلاردا ۱۱ ینجی آی، بهمن آیی (فا: ذلو). دولدا [خ] dolday دولو+تای؛ بابورخان دۆنمی بیر بگ. دولدورتماق [آئد] دۆلدوروماق ایشینی گۆردورمک. دولدورجو [آ] دۆلدوران "دۆلدوروجوماده لر" (فا: پركندە). دولدوراج [آ] آکومولاتور (فا: انباره). accumulator

Dd د	آذربایجان تۆرکجه‌سی
دۇشر. قېرىمى يول اوسته قاز. يار گلر يول دۇشر. ۴- شامانىست و علوى بكتاشى گله‌نكده، ايچكى، شراب {ت، سن، تولو، دده، دولماق+وق} دولوق دولو. دولو dolu [آ] ۱- رزن و قوچان دا كند آدى. ۲- انسان آدى: دولوالپ، دولوباي؛ دولويگ، دولوار، دولونباي. دولوب بوشالماق [س] ۱- سوزكلى و مئنا بيا دولو و بوش حالا گلمك. ۲- درد غمدن آغلایاراق اوزونو بوشالماق. دولوبوينوزلولار [آ] بوينوز ايچلری دولولان حئيوانلار تاقیمی دولولجا [ص] آغزیناجان دولو (فا: سرشار). overflowing دولوخسوماق/ دولوخسوماق [باخ] دولوخسوماق، دولوخماق. دولوخسوماق doluxsunmaq [س] بیر شییدن ائنگی له- نهرک گوزلری یاشارماق (فا: بغض گرفتن). دولوخسونموش [ص] گوزلری دولوموش. دولوخماق [باخ] دولوخسوماق. دولودویمه [آ] اکین، ین دولو وورما سونوجو آرادان گتتمه‌سی. دولودولو [ظ] آغزینا جان دولوموش. دولوس dolus [دا] ساخسی قاب قاییریان اوستا. دولوسو [ص] دولودورو لاجاق مقدار. دولوش [آ] dolus دولوماق ایشی ویا بیچیمی ”بوقاب هر دولوشدا بیر کیلو یاغ اؤلچور“ (فا: پر شدگی). دولوشدورماق [ل] بیر آرایا گتیرمک، بیر ییره توپلاماق. دولوشماق [قا] بیر آرایا گلمک، بیر ییرده توپلاماق. دولوقاتیر [خ] سلجوقلار دؤنمی بگ لریندن. دولوکیمی [ص] چوخ شدتلی و ایری دامجی لارلا یاغان یاغیش حاققیندا. دولولوق [آ] دولو شیین حالی، دولقونلوق (فا: پُری). دولوم dolum [آ] دولودورما ایشی، دولون، قیز آدی. دولون dolun [آ] آیین اون دؤردونجو گونو، تام، بوتون (فا: بدر) full moon ۲- یاقوت تورکلری نین اسکی برکت تانریلاریندان. {ت، تولون، سن، تولون آی} بدرکامل. دولونای [آ] آیین بوتونو، آیین اوندؤردو، قیز آدی (فا: نام دختر). دولونتو [آ] باخ دولو. دولو وورما [باخ] دولو دؤیمه.	اولاراق (فا: باچشم اشکبار). with tearful eyes دولقونلاشماق [س] ۱- دولقون وضعیت گلمک، کؤکلمک (فا: چاق شدن). ۲- یتتگین لشمک، زنگین لشمک. دولقونلوق [آ] ۱- کؤکلوک. ۲- یتتگین لیک، زنگین لیک. دولقونماق [س] دولقون لاشماق، یتتشمک، یتتگین لشمک. دولمالما dolmalma [آ، سن] ۱- ایچی دولدورولموش. ۲- بیر یشمک نوعو؛ کلم، مئو یاپراقلارینا ات سبزی و باشقا شئیر دولدوروب پیشریلن یشمک (فا: دولمه). ۳- سوترادان دولدورولموش هر شئی اوچون سؤیله‌نیر ”دولما توپراق“. دولمه dolme [آ] چناران دا چای آدی. دولماوتو [آ، بی] دولماوتوگیلردن چیچکلری کیچیک، یاشیل ویا آغ بیر بیتگی. paronychia serpillifolia دولماوتوگیلر [آ، بی] ایکی چنکلی لردن و قارانفیل لردن بیر آلت فامیلیا. دولماییار [آ] دولما دؤزلمک اوچون بیر نوع بییار. دولماق dolmaq [س] ۱- بیرنسنه بوشلوغون یثرینی توتماق، بورومک و هر طرفینی اؤرتمک. ۲- [مج] یاشی و سوره‌سی دولماق، باشا چاتماق. ۳- کؤکلمک، دولوخسوماق (فا: پرشدن) {سؤمثرجه، دو، ت، سن، تولماق}؛ باخ: توماق. دولماقلم [آ] ایچینه مرکب دولدوراراق یازان قلم (فا: خود نویس). self-writing دولمالیق [آ] دولما دؤزلمه‌گه ال وئریشلی و یارارلی. دولموش dolmuş [آ] ۱- بوش یثری قالماش، دولو (فا: آگنده). ۲- stuffed بیر نوع یولجو داشیتی، صندل لری یولجولارلا دولاندان سونرا حرکت اندن داشیت. دولموش اوچاق [آ] چارتتر، بیر ترافیگه باغلی اولمایاراق دؤزنلنن اوچاق سفری. دولموش دوراغی [آ] دولموش لارین دوردوغو یثر. دولموشجو [آ] دولموش ایشله‌دن کیمسه. دولموشچولوق [آ] دولموش ایشلمه ایشی. دولو dolu [ص] ۱- ایچی دولدورولموش ۲- [مج] گؤجلو، یتتگین، مکمل (فا: پر). full ۳- گؤیده بؤز دونان یاغیش (فا: تگرک). hail ”داغلارلا دولو دؤشر. قار یاغار دولو

Dd د	آذربایجان تۆرکجه سی
دوْملی یاناق (لی) [ص] یاناق لاری دۆلو اولان. دوْم دوْم قورْشونو [آ،سس تق] وحشی حیوان لاری اؤلدورمک اؤچون ایشله نیلن تۆفک قورْشونو. دوْماتس domates [آ،بی] بادیمجان گیللردن قیرمیزی اؤرونلو بیتگی، بامادور (فا: گوجه فرنگی). {آزتتک دیلیندن} دوْمالان domalan [باخ] دۆنبالان. دوْمالماق domalmaq [س] ۱- تۆمورلانماق ۲- دوْمبالماق دوْمالیچ domalic [ص] تۆمّسکلی، تومورلو. دوْمالیش domalış [آ] دوْمالماق ایشی ویا بیچیمی. دوْمب [سس تق] دۆشن شئی دن چیخان سس. دوْمبا domba [ص] (گۆز سۆزیله) ”دوْمبا گۆز“ قاباغا چیخمیش (فا: پف کرده). {توماق سۆزوندن}. دوْمبالاق [آ] دوْمبالان دۇرما حالتی، باشی یشرده و آياقلاری گۆیده دورما وضعیتى (فا: پشتک وارو). {سن (دۆمبلك): بالاجا داوۇل، باخ: تۆمور}. دوْمبالاق لاماق / دوْمبالاق لانماق [س] دوْمبالاق آشماق. دوْمبالاق آشماق / ~ وورماق [س] دوْمبالاق آشماق. دوْمبالان [آ،بی] یشر آلتیندا بیتن یشر آلمایا بنزر بیر گۆبه لک. دوْمبالان گۆز (لو) [باخ] دوْمبا گۆز. دوْمبالتماق [ل] دوْمبالان حالاکتیرمک، کۆپدورمک، قاربارتماق. دوْمبالماق [س] ۱- دیزلری اوسته و باش آشاغی اولاراق کۆمبلمک. ۲- کۆپمک، شیشمک، قاربارماق. {باخ: تۆمور} دوْمبالیش dombalış [آ] دوْمبالماق ایشی ویا بیچیمی. دوْمبالیق [آ] دوْمبا شئین حالی. دوْمبای dombay [آ،دی] ماندای، جامیش (فا: گاومیش). دوْمبرا dombra [آ] چاناغی اۆچ بوجاق یا یاریم اووال، ایکى سیملى قازاخ خالق چالقى آلتى. {باخ: توماق}. دوْمبک [آ] زنجان دا داغ آدی. دوْمبوز dombuz [آ] یۇراق {باخ: توماق، تۆمور}. دوْمبول [آ] یۆمرو، یوْوارلاق، کۆپپوش {باخ: توماق، تۆمور}.. دوْمجا domca [آ] بالیق وقوش توتماق اؤچون دایره سل تۆردان عبارت اوْ آلتى. {باخ: توماق، تۆمور}. دوْمجا چیراق [آ] قارانیق دۇمانلى گنجه لرده قوش اوْلاماق	دوْمچا چیراق [آ] قارانیق دۇمانلى گنجه لرده قوش اوْلاماق

Dd د	آذربایجان تۆرکجه سی
دوْناماق donamaq [ل] سۆسلنمک، بزه مک. دوْنانماچی [آ] دونانما خدمتچی سی. دوْنانماق donatmaq [س، سن: بزه نیب دوْزلمک، تجهیز اولماق] بزنمک، سۆسلنمک (فا: تجهیز نمودن). دوْنانمیش [ص] تجهیز اولموش (فا: مجهز). equipped دوْنانیم donanim [آ] ۱-دۆشم (فا: تاسیسات). ۲-بیر ییلگی ساییاردا اولان فیزیکی سل بیریم لر. دوْنبالان donbalan [آ، بی] انگل گۆیه لک لردن، توپراق ایچینده یومورو بیچیمده یتیشن و یشیله ییلن بیر بیتگی، یش گۆیه لگی (فا: دنبان) tubermelanosprom {باخ: توْماق}. دوْنبالان ییس [آ] اوشاقلار آراسیندا اوتوروب دوراق و شعر اوخویاراق اوینانان بیر اوْیون آدی، اوخومالاردان اؤرنک: "ال اله کرتکه له. دۆیمه دوزک اوردان بئله. دوْنبالان ییس. بابام گندیب باشماق آلا. بیر تایی سنه بیر تایی منه. دوْنبالان ییس." (فا: نوعی بازی بین بچه ها). دوْنبالان ییستان [باخ] دوْنبالان ییس. دوْنبالماق donbalmaq [س] باخ: دوْمبالماق {دنبال اسکی-فارسجادا قوْیروق آتلامیندا ایشله نیبیدیر، تورکجه ده توْمر مفهومونا یاخین معنا داشیر و توْماق سۆزونه باغلی دیر}. دوْن بیچمک / بیرینه [ل] ۱-دوْن کسمک. ۲- [مچ] بیرینه نقشه چکیب جزالاندیرماق ویا آلداتماغا چالیشماق. دوْندار dondar [آ] ۱-دده قورقودبو یلاریندا بیر قهرمانین آدی، ۲-دؤندریگ، آرتوغرول قازنین قارداشی، غثمان قازنین عمی سی. ۷. اوغلان آدی (فا: نام پسر) ۳-آذربایجانین بیر چوخ یشرینده یش آدی، توووزدا (قوشچو) کند آدی ۴۰ {باخ: دؤندر} دوْندارلار/دوْندارلار [آ] یونان یازاری استرابون دوْندارلارین آدینی شمالی قافقاز بؤلگه لرینه باغلا بیر، بو اثلین آدیلا باغلی آذربایجاندا بیر سیرا یش آدلارینا راست گلیریک ۸. دوْندارلو dondarlu [آ] ۱۶م جی یۆزیله، آتادولودا آت-چکن تۆرک بیر لیگینه منسوب بیر بوْی آدی ۸۵. دوْندان دوْناگیرمک [س] جیلددن جیلده گیرمک، رنگ دییشمک. دوْندوراج [آ] ۱-دوْندورمایا یول آچان، دوْندوران. ۲-چوخ سوْیودان و دوْندوران آراج، فریزئر (فا: منجمد کتنده).	ینی ییغیب اؤرتوماق، بۆزوشوب اؤتورماق. ۲-دیمدیک له - بیت لنمک. ۳-تومورشکلینه گلکم. {باخ: توْماق} دوْموشوق domuşuq [ص] بۆزوشموش، دوْنوخموش. دوْمولماق domulmaq [س] بیر یشره ییغیشیب قالماق، بۆزوشوب دوْنوخماق. باخ: دوْما لماق. دوْمینانت dominant [آ، فر] حاکیم، اگه من. دوْمینو domino [آ، فر] ۲۸ داشلا اوْینانیلان بیر اوْیون آدی. دوْن don [ص] دوْنموش نسنه، دوْنوخما حالی، بۆز حالینا گلیمش. {ت: توْنگ} دوْنموش، باخ: توْماق}. دوْن ۲ [آ] بئلدن آشاغی یا گنیلین آتک لی پالتار (فا: دامن). dress {ت، سن: توْن} پالتار، باخ: توْماق}. دوْن وورما [آ] دوْنما اثری بدنده عمله گلن زده، خسته حاللیق. دوْن وورماق [س] سوْیوق شاختادان بۆزلاییب خارابلانماق. دوْنا دوْشمک (مین دوْنا دوْشمک) [باخ] دوْناگیرمک. دوْنا قالماق / دوْنوق [س] تعجبدن دوْنوخماق، مات چاش قالماق، شاشیریپ قالماق "تعجبیدن دوْنا قالمیشدی". دوْناگیرمک / مین دوْناگیرمک [س] اصل و ماهیتینی گیزلتمک ویا بیر مقصده چاتماق اؤچون اؤزونو باشقا جور گؤسترمک. دوْنات donat [آ] گنیم، قوشام، بزنمیش، قیز آدی (فا: نام دختر). دوْناتدیرماق [آتد] دوْناتماق ایشینی گۆردورمک، بزندیرمک. دوْناتما [آ، سن: اثاثیه] گرکلی آراج و نسنه لری توپلاما و بیر یشره ییغما (فا: تجهیز). mobilizing دوْناماق donatmaq [ل] ۱-سۆسله مک، بزه مک. ۲-تجهیز اتمک. {ت: تجهیز اتمک، گنیدیرمک، دده}. دوْناتی [آ] تجهیزات، گرکلی آراج و نسنه لرین گنیش آدی. دوْناتیش donatis [آ] دوْناتماق ایشی (فا: آرایش، تجهیز). دوْناتیلماق [بل] دوْناتماق ایشی گؤرولمک. دوْناتیم donatım [آ] ۱-بیر شئین یاتاق یشی، هر قونوت و تیکیتی نی دؤزلمک اؤچون حاضرلانا شیلر و ایشلر، تاسیسات. ۲-مبل، دۆشه مه. دوْناتیم جی [آ] ۱-بیرسیرا گرکلی شیلرین دالی سیجا گندن (فا: کارپرداز). ۲-فیلم و تئاتر صحنه لرینی تجهیز ائدن. دوْنام [آ، دا] بیر ائوین قاپی، پنجره، دۆشه مه کیمی بؤلوملری.

Dd د	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۰۷۳	ارک سۆزلۆک
	دوندورما [آ] ۱-سۆت، شکر یومورتا دان دۆزه لن دوندورلموش بیر یئمک (فابستنی). ice cream ۲- دوندورماق ایشی. ۳- دۇن اولان زامان، چوخ سویوق و آياز سویوق هاوا. دوندورما شوخومو (شومو/ سورومو) [آ] یازدا تاخیل اکمک اوچون پاییزدا شوخوملانیب قار آلتیندا قالان اکین یئری. دوندورماچی [ص] دوندورما دۆزلدن و ساتان. دوندورماچیلیق [آ] دوندورما دۆزلمه ایشی و یئری. دوندورماق/ دوندارماق [ل] ۱-بۇز دۇرмона گتیرمک (فابمنجمد کردن). ۲- اوشتومک، سويوتماق، بیر شئی و دیری دییشمز وضعیتده تۇتماق. ۳- [مج] مات قویماق، حیثیر ایچینده قویماق. دوندوروجو [ص] ۱- دوندوران، دۇنموش وضعیتده گتیرن "بۇزخانانین دوندوروجو سیستم لری". ۲- چوخ سویوق و شاختا "قیشین دوندوروجو گۆنلری". دوندورولماق [بل] بۇز دۇرмона گتیریلmek. دون ژوان donjuan [آ] دۇن ژوان آدیندان هر زامان عشق ماجراسی آرایان کیمسه، بعضی آروپا ادبی اثرلرینده عاشقانه ماجرالار دۆشگۆنۆ (فاب-). دونسوز donsuz [ص] ۱- دونو اولمایان، دۇن گئیمه میش اولان. ۲- [مج] یوخسول، چیللاق، فقیر، وارلیقسیز. دونقا/ دونقار donqar [ص] ۱- قۇز بئل، بئلینده دۇنقا اولان، بئلی توپوز، بدنده چیخیتی لی یئر (فاب: قوزدار). ۲- قابا آدام، بیلمز. {دومبا} دۇنقا، دۇنقار؛ باخ: تۇماق، تۇمور. دونقا بئل [ص] قۇز بئل، بئلینده دۇنقا اولان، بئلی توپوز. دونقا بۇرون (لو) [ص] بۇرونون اوستو قالدیق. دونقارلاشماق [س] دۇنقار حالا گلکمک، قۇز بئل اولماق. دونقاز donqaz [ص] قۇز بئل، بئلینده دۇنقا اولان، آریق و سۆمۆکلری چیخیمیش (فاب: قوزدار). {باخ: تۇماق، تۇمور}. دونقازلیق [آ] دۇنقاز اولما وضعی. دونقالماق [ل] بئلینی دۇنقا حالا سالماق، بۆکمک "قۇجا قاری بئلینی دۇقالایب گئیدیدی". دونقالی [ص] بئلینده دۇنقاسی اولان. دونقوز donquz [باخ] دۇغوز (فاب: خوک). hog		دۇنقوز [آ] بۇکاندا کندادی، ساوه ده (دۇنقوز لو) داغ آدی. دۇنقوتلو donqultu [آ، سس ق] اۇز اۇزونه دئیینه. دۇنقولدا تماق [ل] دۇنقو لداماسینا سبب اولماق. دۇنقولدا شماق [قا] بیر لیکده دۇنقو لداماق. دۇنقولداما [آ، سس ق] دۇنقو لداماق ایشی (فاب: غرغر). دۇنقولداماق donquildamaq [س] ۱- ناراضی حالدا اۇز اۇزونه دئییمک، ۲- دانقیلداماق، یاواشجا و آجیقلی حالدا سس چیخارماق (چوخراق حئیوانلار اوچون) (فاب: غرغر کردن). دۇنقولدا نماق [باخ] دۇنقو لداماق. دۇن کیشوت donkişot [آ] حیاتا و یاشاما گنجیریله بیلمه یین و غیر واقعی ایثاللار اوغرۇندا ثمره سیز مۇبارزه آپاران ساده آدام. {اسپانیول یازیچی سی سئروانتس} یین مشهور رۇمانی نین قهرمانی دۇن کیشوت و ن آدیندان}. دۇن کیشوت لوق [آ] دۇن کیشوتا خاص اولان حرکت و ترپهنیش، ثمره سیز خیال پرستلیک. دۇن گئیدیرمک/ بیرینه [ل] اصلینده اولمایان بیر رنگه سالماق. دۇنگه/ دۇنگه [آ] تیکان تپه ده چای آدی. دۇنلو [ص] اینین ده دۇن اولان، پالتارلی، دۇن گئییش. دۇنلوق [آ، ص، ت] دۇنا یارایان، پالتارلیق. دۇنما [آ] بوز دۇرмона دۆشمه (فاب: انجماد). congelation دۇنما نقطه سی [آ] بیر مادّه نین سیوی حالتدن قاتی وضعیتده گنجمه درجه سی (فاب: نقطه انجماد). freezing دۇنماق donmaq [س، ت، سن] ۱- سویوقدان اوشتومک ۲- بۇزا دۇنمک، قاتیلاشماق (فاب: منجمد شدن). ۳- گۆزله نیلمه یین بیر وضعیت قارشى سیندا ترپهنیش سیز و مات قالدماق. دۇنموش [ص] بوز اولموش، بۇز حالینا گلیمیش (فاب: منجمد). دۇنوخدورماق [ل] چاشدیрмаق، حیثیر ایچینده قویماق. دۇنوخماق donuxmaq [س] دۇنوق و چاشقین حالدا قالدماق، چاشماق، مات قالدماق (فاب: مبهوت شدن). دۇنوخوب قالدماق [س] دونوب قالدماق. دۇنوز donuz [آ] ۱- باخ: دۇغوز (فاب: خوک). hog ۲- خائن. دۇنوز قیلجی [آ، بی] سۆلو یئرلرده ییتن بئووشه یی چیچکلی، بش یا پراقلی بیر بیتگی.

Dd د	آذربايجان تورکجه‌سی
آدی. زنجان (تهیه، قاپان)، اسدآباد (سکوسو)، خالخال (سقالاسی) دا داغ آدی. خیوا (لو) دا چای آدی. دووشان آلماسی [آ] داغلاردا جیر حالیندا بیتن، آجی میوه سی، بعضا بزک گۆلو کیمی باغلاردا و پارکلاردا بئجه ریلیر. دووشان اویره کلی [ص] اۆرک سیز. دووشان تیل [ص، دا] دار قاشقالی تیل آت ۲۰. دووشان جیغاز [ص] دووشانا اوخشار. دووشان جیق [آ] بالاجا دووشان. دووشانجیل [آ] چالغان، قوزغون. دووشان چی [آ] دووشان چی لیقلا مشغول اولان کیمسه. دووشان دووداق [ص، آ] ۱- دوداغی یاریق کیمسه ویا حیوان. ۲- دوداق چیچک لی لر بۆلوموندن چوخ ایللیک بیتگی. دووشان قولاغی [ص] دیک دۇران شئی حاقیندا. دووشانلو [آ] قایی بۆیونا عایدیتر آدی (۱۶ جی قرن) ۲۲۵. دووشان یاتیشی (یوخوسو) [آ] یۆنگول یوخو. دووشان دوتلەب [باخ] داوطلب، کؤنوللو. دووشان dovğaləb [آ، دوغ] دوغا آیران، گۆیرتی و دویودن پیشیریلن یئمک نوعو (فانوعی خوردنی). دووشان dovğalıq [آ] دووشا پیشیرمک اوچون یارارلی. دووشان dovla [آ] کهللیک و توراج کیمی قوشلاری آلداتماق اوچون رنگلی پارچالارلا قورولان ویا گئییلن بیر نوع دوزاق چتیر و بۆرونجک (فانوعی تله). دووشانلی [آ] دووشاسی اولان، دووشایا بۆرونموش اووچو. دووشان dovuxmaq [باخ] دوشوخماق. دووشان dovul [باخ] داوول. دووشانل [آ] اردبیل ده کند آدی. دووشان devin [آ] شیروان کندیستانیدیر، ۶ کندی * ۴۲۰۰ نفر نفوسو واردیر، مرکزی دوشین قوچانین ۱۰ ک. گ طرفینده دیر و اهالی نین بیر بۆلومو تورکدور. دووشانلو [آ] آغ قویونلو بیر لیگینده بیر تورک بویو ۲۹۰. دووشانلار/دووشاسیا [ظ] دوشونجا یا قدر. دووشانلار doydurmaq [ل] ۱- دویورماق، تۇخ حالا گیترمک، دویونجا یتدیرمک، یئمک وئرمک (فانوسیر	دووشان [آ] دوشما وضعیت و طرزی (فانانجامد). دووشماق [س] آزجا دوشماق، دوشان کیمی اولماق. دونوق donuq [آ] ۱- دونموش، بوز اولموش (فانمنجمد). frozen ۲- [مج] مات و حئیران کیمسه. ۳- بللی بیر دوشی ده توتولموش و دوشقون حالا گیتیریلیمش "دونوق دیر". ۴- پارلاق لیغی اولمایان، مات. ۵- کنه، دویقوسوز. دونوق دونوق [ظ] جانلی لیغی اولما یاراق. دونوق لاشدیرماق [ل] دونوق وضعیت گیتیرمک. دونوق لاشماق [س] ۱- دونوق و دیشمیش وضعیت گلمک. ۲- بۆز کیمی دونموش وضعیت گلمک. دونوق لوق [آ] ۱- دونوق و قاتی شئین وضعیت. ۲- سویوق لوق، ترپه نیش سیز لیک، ساکت لیک. دونوق لایلیق [ص] دونان (فانقابیل انجماد). congealable دونوق ناگیرمک [س] اؤزونو باشقاسینین جلدینه سالماق. دونوق دیشمک [س] اصل و ماهیتینی گیزلتمک ویا بیر مقصدده چاتماق اوچون اؤزونو باشقا جور گؤسترمک. دونوغی/دونوغ [آ] نورمال ایستی ده دونموش حالدا اولان (ایچ یاغی)، حیوانسال یاغ (فانروغن حیوانی). دونوغ dov [آ، تاو، توو] داوا، حربه، زوریا، دوو چکمک، سسله نهرک هجوم ائتمک، دوو تاپماق. دونوغ گلمک [س] اؤستون گلمک، غهده سیندن گلمک. دونوغ داق [آ، باخ] دوو، دی ۱- لئیلیک کیمی ایری بیر چؤل قوشو. ۲- [مج] چوخ راحت آلدادیلاییلن و اؤزای گؤرمه ین دار دوشونجه لی آدام حاقیندا. دونوغان dovdan [آ] کلئیرده کند آدی {باخ: تودان، توتان}. دونوران [ع] باخ: دیمک، آ، دوشور، زمانه، چاغ، باخ: دوشوران. دونوران [آ] میانا دا کند آدی. دونوری dovri [آ] غذا چکمک اوچون بویوک دیس. دونوری ۲ [ع، آ، تاو] دوشوره وی، بللی و اختلاردا (فان: دوره ای). دونوشان dovşan [آ، باخ] تاو ۱- گمیریچی، قاپاق آیاقلاری قیسیا، اؤزون دیک قولاقلی، دوداغی یاریق حیوان (فان: خرگوش). ۲- hare [مج] قورخاق، جسارت سیز. دونوشان [آ] اردبیل (سجیق، سبولاغی)، ماک (تهیه) دا کند

Dd د	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۰۷۵	ارک سۆزلوگو	Dd د
	کردن). ۲- (فیزیک) بیر سیوی ماده‌نین ایچینه آیری شئی قاریشدریب دویقون وضعیتیه گتیرمک (فا: اشباع نمودن).		دویوروش [آ] دویورماق ایشی ویا بیچیمی.	
	دویوروجو [آ] دویوران، دویوران، دویوروجو.		دویورولماق [بل] دویورماق ایشی گۆرۆلمک.	
	دویورولماق [بل] توخ حالاکتیر یلمک، دویونجا یتدیر یلمک.		دویوروم doyurum [آ] دویورما ایشی.	
	دویودوق doyduq [آ] مانه ده کند آدی.		دویوزدورماق [باخ] دویوزدورماق.	
	دویوران [آ] اوغوز-قایی بویونا عایدیثر آدی (۱۶م جی قرن) ۲۲۵.		دویوزدورولماق [بل] دویوزدورماق ایشی گۆرۆلمک.	
	دویوقو doyqu [آ] یاشاماق اوچون گره کن یسه‌جک (فا: رزق).		دویوش doyus [آ] دویوماق ایشی ویا بیچیمی.	
	دویوقون doyqun [ص] بیرنسنه ایله بول مقداردا دولמוש، وارلی، آج اولمایان (فا: مستغنی، اشباع).		دویوشماق [قا] قارشیلیقلى دویوماق.	
	دویوقون بوغلو (بوخارلی) [آ] بوغلا دویوقون اولמוש (فا: بخار اشباع شده).		دویوم doyum [آ] الده اولدوغوندان خوشنود اولما حالى، بعضى ایستکلری یثرینه گلمه، دویما ایشی (فا: قناعت).	
	دویوقونلاشماق [س] دویوقون وضعیتینه گلکم.		دویوم ائوی [آ] کیچیک یتمک ائوی.	
	دویوقون لوق [آ] ۱- دویوقون اولما وضعیتیه (فا: امتلاء) repletion		دویوملو [ص] دویومو اولان.	
	۲- بیر ایسته گین یثرینه یتتیر یلمه‌سی (فا: استغنا).		دویوملوق [آ] دویوماغا یتتر قدر اولان.	
	دویوماق doymac [باخ] دویماج.		دویونجا [ظ] دویانا قدر، ایسته دیگی قدر.	
	دویومادیق [آ] دویومسوز، سئو یلمه یه دویمایان، دویولمایان ۷.		دویونماق [س] یتتیری قدر یتمیش اولماق، دویوماق.	
	دویوماز domaz [آ] دویوماق ییلمه‌ین، آج گۆزلو، چوخ یئین.		دۆرد dörd [سای] دوغال سایى لاردا ۳ سایى دان سونراکى	
	دویومازلیق [آ] آج گۆزلو لوق، دویماز اولما وضعیتیه.		سایى (فا: چهار). four {ت، گۆ، سن «تۆرت»}	
	دویوماق doymaq [س] ۱- آج قالما یا جاق قدر یتمک، قارنى توخ اولماق (فا: سیر شدن).		دۆرد [آ] خوی (~آغاج)، خالخال و میانا (~ئاو..). دا کند آدی.	
	۲- (فیزیک) بیر ماده بیر سیوی و آخییجی ماده‌نین ایچینه یتتری قدر قاریشماق (فا: اشباع شدن).		دۆرد دووار آراسیندا قالماق [س] ائوده‌ویا باغلی یترده‌قالماق.	
	۳- بیخماق، تنگه گلکم، اوژگی نی وورماق. {سومرجه «توگ»؛ ت «تویماق»، سن «تویغور»؛ دویان؛ باخ: توماق}.		دۆرد آشیق [آ، کؤ] آشیق لا اوینانیلان بیر اوویون آدی.	
	دویومازلیق [باخ] دویمازلیق.		دۆرد آباق [آ] ۱- آلری ده آیاقلاری کیمی اولان حیوانلارا	
	دویوماشیش [ص] ۱- دویونجا یشمه میش. ۲- (فیزیک) اوژ ایچینه یتتری قدر بیر ماده‌نی اریتمه میش.		دئیلین بیر آد. quadruped ۳- [ظ] چاپاراق، چوخ یئین	
	دویوموش [ص] یئییب توخ اولמוש (جانلی اوچون)، اریدیب جانینا چکیش (ایسفنچ و توپراق اوچون) (فا: سیر شده).		گتتمه ۴- دۆرد آباغی اولان هر شئی ~لی میز (فا: چارپا).	
	دویوران [ص] دویقون وضعیتیه گتیرن (فا: سیر کننده).		دۆرد آباقلی [آ] دۆرد آباغی اولان هر شئی (فا: چارپا)ye stool	
	دویورماق [ل] ۱- دویوزدورماق، دویقون ائتمک، آجلیغینی آرادان قالدیرماق (فا: سیر کردن).		دۆرد آباقلی لار [آ] سۆرونکن وممه لیلری ایچینه آلان بیر تاقیم.	
	۲- گتچیندیرمک. ۳- پارا و پول یتتیرمک، رُشوه وئرمک. {ت «تویورماق»، سن {		دۆردالسه [ظ] اوژکله.	
	دویوروجو [ص] دویوران، دویورما اوژل لیکلی (فا: سیر کننده).		دۆرداللی [ظ] بیر ایشی تله سیک گۆرمه.	
			دۆرداوژلو [مت] دۆرد وجه لی (فا: چهار وجهی).	
			دۆردایشلم [مت، آ] آرتیرما چیخما چارپما (وورما) و بؤلمه	
			ایشلم لری (فا: چهار عمل اصلی).	
			دۆردبؤیرک [آ، مج] قورخماز، جیبارلی، ایگید.	
			دۆردبؤجاقلی [ص] دۆرد بوجاغی اولان شکیل و جیسیم.	
			دۆردبؤینوز (لو) [ص] دۆرد دانا چیخیتی سی اولان	

د د	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۰۷۶	ارک سۆزلۆک	د د
	(فا:چارشاخ). four-horned		دۆردۆز [آ] دۆردو بیر لیکده دۇغو لموش.	
	دۆردبوچاق [آ،مت] ۱- دۆرد بوچاغی اولان هندسی شکل ویا جیسیم. ۲- هر طرف، هریر "دۆرد بوچاغی آختارماق".		دۆردون [آ] یاریم آی، تربیع، گۆی جیسیمی چمبرلرینین یاری سینین آیدینلیق اولدوغو ائوره و مرحله.	
	دۆردبیر [آ] دۆرده بیر، بیر چرک.		دۆردونجو [سای،سن] سیرا ساییلاردا اوچونجو ساییدان سونراچی سایى (فا:چهارمی). fourteenth	
	دۆردبیر یان/دۆردبیر طرف [ظ] هر طرف، هر یان.		دۆردونجو چاغ [آ،یثر،ب] یثر چاغی دۇنم لریندن. ۲-۳	
	دۆردتبه [آ] آغدام، داغ آدی. ^{۴۴}		میلیون لوق بیر چاغ (فا:دوران چهارم زمین شناسی).	
	دۆردتکرلی [ص] دۆرد تکرى اولان آراج (فا:چهار چرخ).		دۆردهمه dördemə [باخ] دۆردم، دۇرآیاق چاپاراق.	
	four-wheeled		دۆردیاشار [ص] دۆرد یاشلی.	
	دۆردجه [سای] آتچاق دۆرد، توپلامی دۆرد اولان.		دۆردیانینا باخماق/بویانماق [س] ۱-چاشاراق هر طرفه باخماق. ۲- هر طرفی دقته آلماق.	
	دۆرددک [آ] (یاریش اوچون) ایکى شر کۆرکلى قاییق.		دۆردیول [آ] دۆرد یولون بیر لشدیگی یثر (فا:چهارراه).	
	دۆردهه بیر [سای] (فا:چارک). quarter		دۆردیول آغزی [آ] دۆرد یولون بیر لشدیگی قاوشاق.	
	دۆردقار [سای] هر بیرینه دۆرد، دۆرد سایى سینین تۇزیعی شکلی.		دۆریانلی [ص] دۆرد یانی اولان (فا:چارپهلو). four-sided	
	دۆردغنمیر (لار) [مچ] سو اود توپراق و یئل غنصرلارینا وئرلن بیر آد (فا:عنصر چهارگانه).		دۆزدورمک dözdürmək [ائتد] دۆزمه سینى ساغلاماق.	
	دۆردقانادلی [ص] دۆردقانادی اولان (فا:چارپر). case-bottle		دۆزومک dözmək [س] دایانیشما گۆسترمک، دایانماق، تاب گتیرمک، صبر ائیلەمک، گۆزلەمک، گئچینمک، قاتلاشماق	
	دۆردقول/دۆردول [ص] دۆرد ضلع لی، دۆرد خطلی باغلی شکیل (فا:چهار ضلعی). quadrilateral		(فا:صبر کردن). to be patient {ت'تۆزمک} سن؛ اسکی تۆرکجه ده تۆز کلمەسى اصل و کۆک معناسیندادیر و نظره گلیر تۆزمک اوئا باغلیدیر چونکی دۆزمک ده شخصی اؤز اصلینه و وارلیغینا و او حالدا قالماغینا زورلاییر {.	
	دۆردکسیجی دیشلیلر [آ] گمیریجی ممه لی حیوانلار یاریم تاقیمی (آلت تاقیمی).		دۆزوش [آ] دۆزوم (فا:صبر).	
	دۆردگن [آ] دۆرد قول.		دۆزولمز [ص] دۆزوله بیلمه ین، دۆزولمه‌سی چتین اولان.	
	دۆردگۆز ائتمک [ل] آیتماق، بیلگی لندیرمک.		دۆزولمزلیک [آ] دۆزوله بیلمزلیک.	
	دۆردگۆز اولماق [س] آیتق ساییق اولماق.		دۆزولمک [بل] دۆزمک ایشی گۆرولمک.	
	دۆردگۆزله [ظ] ۱- چۆخ ساییق صورتده. ۲- صبیرسیز لیکله.		دۆزوم [آ] دۆزمه، قاتلاشما، دایانما، صبر (فا:صبر). patience	
	دۆردلشمک [س] ساییجا دۆرده چاتماق، دۆرده چئوریلمک.		دۆزومسوز [ص] دۆزومو اولمایان (فا:ناشکیبا). impatient	
	دۆردلو [آ] دۆردو بیر آرادا اولان، دۆرد پارچادان دۆزە لن.		دۆزومسوزلوک [آ] داوام سیزلیق، تاب سیزلیق (فا:ناشکیبایی).	
	دۆردلوک [آ] ۱- دۆرد دانادان دۆزلمیش (فا:تربیع). quarter		دۆزوملو [ص] دۆزومو اولان، متانت لی (فا:صابر). patient	
	۲- [بازین] دۆرد دۆزوملو شعر و بیایتی.		دۆزوملولوک [آ] تاب گتیرمه، داواملی لیق، داوام گتیرمه قابیلیتی (فا:بردباری). patience	
	دۆردله مک [ل] بیر شئین سایی سینى دۆرده چیخارماق.		دۆش [آ] ۱- کۆکس، ون اؤن و یوخاری قیسمی، آیینین و پالتارین بویون، دان قارینا قدر اولان اؤن بؤلومو،	
	دۆردله مه [آ،بازین] ۱- تربیع. ۲- دۆردله مک ایشی.			
	دۆردم [ظ] دۆرد آیاق، چاپاراق قاچماق.			
	دۆردنال/دۆردنالا [آ] ۱- آتین یئھین قاشما وضعیتى (فا:چار نعل). ۲- بیر ایشی تنز گۆرمه، بیر ایشی تله سیک گۆرمه.			
	دۆردو شک [آ،دا] یورقان دۆشک، یاتاجاق لوازیماتی.			

د د	د د
ارک سۆزلۆگ	آذربایجان تۆرکجه سی
دۆشگده یاتماق [س] خسته اولماق، خسته لنمک. دۆش کندی [آ] بیناب دا کند آدی {داغ دۆشو}. دۆشک لیک [ص] ۱- دۆشک اوچون یارارلی. ۲- یاتاق اۆزو. دۆش گرمک [س] اۆزونو قورخمادان قاباغا وئرمک، سینه گرمک "کیشی دۆش گردیگی حالدا قیلینچ اوینا دیردی". دۆش گۆمۈndۈشگۈ [آ] حیوانین قاباق ایکی باجاق و گۆیگی آراسینداکی اتدن دۆزه لن باسدیرما. دۆشگه دۆشمک [س] یاتاغا دۆشمک، خسته لنمک. دۆشلشمک [قا] دۆش وۇرماق، بیر بیرلرینی دۆشلریله وۇرماق. دۆشلۈ [ص] ۱- دۆشۈائنلی ۲- [مج] قوچاق، قورخماز، دیکباش. دۆشلۈک [آ] ۱- قادینلارین دۆش لرین قوروماق و دیک ساخلاماق اوچون اولان گئییم (فا: کرست) corset. ۲- اۆزلۈک، اۆنه و دۆشه سالینان پارچا و گئییم. دۆشله مک [ل] دۆش دۆشه وۇرۇشماق، اۆز اۆزه وۇرۇشماق. دۆشۈم [آ] ۱- موبل، اۆتورماغا یارایان وسیله. ۲- تاسیسات، دۇنانیم. دۆشۈمچی [ص] ۱- موبل دۆزلدن وساتان. ۲- تاسیساتچی. دۆشۈنتی [آ] دۆشه نەیلن هر شئی، قالی (فا: زیرانداز) rug دۆشۈنمک [بل] سرلیمک، دۆشه مک ایشی گۆرۈلمک. دۆشۈنمیش [آ] دۆشه نیلن هر شئی، دۆشه نک لی. دۆشۈنۈرمک [ل] دۆشه سالماق، امیزدیرمک. دۆشۈ آچیق [ص، ظ] سینه سی آچیق. دۆشۈ اۆدۈلو/ دۆشۈ دۈلو [ص] اۆزگینه چوخ سۆزۈ اولان. دۆشۈرمک döşürmek [ل] توپلاماق، ییغماق {بو کلمه دۆشه مک سۆزونون متعدی شکلیدی و اصلینده بیر شئی یثره تۆکمک و سرمک اولمالیدیر ولی آرجا دیشهرک دانالاری یثردن ییغماق معنا غالیب اولوبدور}. دۆشۈرۈلمک [بل] دۆشۈرمک ایشی گۆرۈلمک. دۆشۈ ضعیف [ص] جییارالاری ساغلام اولمایان. دۆشۈ قارا [آ] دۆشو قارا قوشلار اوچون دئییلن آد. دۆشۈ گلیمک [س] دۆشو شیشمک و التهاب لانماق. دۆشۈنه چکمک [ل] ۱- قوچاقلاماق. ۲- آرخا دۇرماق. دۆشۈنه دۆشمک (یاتماق) [س] خوشونا گلیمک.	عمومیتله هر شئین قاباق و اۆن بۆلۈمو (فا: سینه). ۲- امجک (فا: ممه) breast {ت، سن <تۆش> کۆکس و ن اۆجو}. دۆش آلتی [ص] دۆشۈن آلتینا قویولان شئی. دۆش اۆتۈ/ دۆشه اۆتۈ [بی، بۆرۈکیمی] چیچک لری اولان چوخ ایلیک بیتگی، دۆشه اۆتۈ. دۆش باش [آ] دۆش و باش بیر لیکده، بدنن اوست قیسمی "دوش باشی آچیق قادین". دۆش باغی [آ] ۱- دۆشه تاخیلان باغ (فا: پستان بند) brassiere ۲- آت و اۇلاغ دۆشۈندن گنجیریلن، بیر یثره باغلانان قاییش و ایپ، یئر کین دالا گتتمگینی اۆنلەین ایپ). دۆشتدیرمک [ائتد] دۆشۈشمک ایشینی گۆردۈرمک. دۆشتدیر یلمک [بل] دۆشتدیرمک ایشی گۆرۈلمک دۆشتمک [ائتد] دۆشه مک ایشینی گۆردۈرمک. دۆش تۆمۈرۈ [آ] چوخراق قادین دۆشۈنده عمله گلن تۆمۈر و خسته لیک (فا: غده پستان) mammary gland دۆشدن [ظ] ازبیدن، یازی سیز، حفظدن. دۆشدن آیرماق [ل] سۆتدن آیرماق. دۆش دۆلۈسو [ظ، دا] اۆرک دۆلۈسو، سینه دۆلۈسو "سۆز- لرینی دئدی، آچیلیشدا دۆش دۆلۈسو ییلگی وئردی". دۆش دۆشه گلیمک [س] قارشى لاشماق. دۆش دۆشه [ظ] قارشى قارشى یا، اوز اوزه (فا: سینه به سینه). by word of mouth دۆش دیمیش [ص، دا] قودورموش، قیزمیش، یارالانمیش. دۆش شیشمه سی [آ] دۆش ده عمله گلن شیش خسته لیگی (فا: آماس پستان) mastitis دۆشک döşək [آ] ۱- پامبوق و یون دۆلدورولموش یاستی کیسه ۲- دۆیولن شیلرین آلت یاتاگی. ۳- دۆشه مک اوچون هر شئی (فا: تشک) ۴- موتوردا دۆنج اۆتوران یثر، استاتور (فا: بالشتک) {ت، سن <تۆشک>}. دۆشک آغی [آ] دۆشگین اۆستونه سالینان آغ، ملهفه (فا: ملافه) bed sheet دۆشک اۆزو/ دۆشک اۆزلۈگو [ص] دۆشک اۆزو اوچون یارایان. دۆشکجه [آ] اۆستۈنده بیر آدم اۆتورماق اوچون کیچیک دۆشک.

د د	د د
ارک سۆزلۆک	آذربایجان تۆرکجه سی
سرامیک دۆشه ین کیمسه.	دۆشونه سالماق [ل] آشاغی ساللاماق ”درویش باشینی دۆشونه سالیب گتدی“.
دۆشه ییش [آ] دوشه مک ایشی ویا بیچیمی.	دۆشونه قاتماق [ل] قاباغینا قاتیپ آپارماق.
دۆگر döger [آ، سن، خ] باخ: دؤیر، اوغوز تۆرکلریندن.	دۆشونه وورماق [ل] دۆشونه دؤیمک.
دؤل döl [آ، ت] ۱-نطفه، توخوملوق سؤیو (فا: نطفه، منی).	دۆشونه یاتماق [س] اۆرگینه یاتماق.
۲-جنین. foetus ۳-نسل (فا: نسل).	دۆشه تیلیمک [اتد] دۆشتدیرمک، دۆشمک، دۆشه مک.
دؤل آیی [آ] حیوان لارین یاورولماق آیی.	دۆشه سالماق [ل] امیزدیرمک.
دؤل ائشی [آ] ائنه.	دۆشه مک döşmək [ل] ۱-پیره سرمک، سالماق (فا: فرش کردن). ۲-بیر ائوی تهجیز ائتمک (فا: تهجیز کردن). ۳-وورماق، دؤیمک، بیرینی تاپدماق. {ت، سن «دۆشه مک»}
دؤلچو [آ] دؤل اؤزمانی، دؤل اؤچون حیوان یتیشدیرن (فا: متخصص فہلی حیوانات).	دۆشه لی [ص] دۆشنیمش اولان (فا: مفروش).
دؤلچولوک [آ] دؤل اؤچون حیوان یتیشدیرمه ایشی.	دۆشه مه [آ] ۱-دۆشه مک ایشی. ۲-دۆشه نن شیئر، دۆشه نه جک، یول وکۆچه لره دۆشه نن داش (فا: سنگ فرش). ۳-دۆشتی (فا: زير انداز). ۴-carpet, rug -پیلوون آلتینا قویولوب پیشیریلن ات کیشیمش ویا هرشی.
دؤل دوش/دؤللودوشلو [آ] سؤی سوپ، چوجوق، تورونلار.	دۆشه مه ییلوو [آ] دۆشه مه لی ییلوو.
دؤل دوش صاحبی اولماق [آ] چوجوق و تورون صاحبی اولماق.	دۆشه مه چی [ص] یولا داش ویا بوجور شیئر دۆشه ین.
دؤل دوشمک/سالماق [س] ائو حیوان لارین دؤغوم واختی گلیمک، دؤغوب تۆره مک، تۆره ییب آرتماق.	دۆشه مه چی لیک [آ] دۆشه مه دۆزلمه ایشی.
دؤل سالماق [ل] دؤغوب تۆره مک، تۆره ییب آرتماق.	دۆشه مه سیلن(سۆرتن) [آ] یولا دۆشه نن داشلاری سۆرتن وتمیز له ین کیمسه ویا آراج.
دؤل سوز [ص] دؤل وئرمه ین، بالاسی اولمایان، سونسوز.	دۆشه مه سیز [ص] دۆشه مه سی اولمایان.
دؤل سوزلشدیرمک [ل] دؤل سۆزلندیرمک.	دۆشه مه لی [ص] ۱-دۆشه مه سی اولان، اؤستو بیر شئی له دوشنیمش، اوزو اؤرتولو. ۲-دۆشه مه نن عبارت اولان ییلوو.
دؤل سوزلشدیریلیمک [بل] دؤل سۆزلشدیرمک ایشی گؤرولمک.	دۆشه مه لیک [ص] دۆشه مه یه یارایان، دۆشه مه اؤچون یارارلی.
دؤل سوزلشمک [س] اؤرمه تۆره مه یتنه نگ، ین ایتیرمک (فا: توانایی فہل شدن را از دست دادن).	دۆشه نک [آ] پیره سالینا ییله جک هرشی (فا: قالی). rug
دؤل سوزلندیریلیمک [بل] دؤل سۆزلندیرمک ایشی گؤرولمک.	دۆشه نکلی [ص] دۆشنیمش، بزیمش.
دؤل سوزلنمک [باخ] دؤل سوزلشمک.	دۆشه نه جک [آ] پیره دۆشه نیلن و سالینان هر شئی، دۆشه نک (فا: مفروش). travelling bag
دؤل سوزلوک [آ] اؤرمه یتنه نگ، اولما، سونسوزلوق.	دۆشه نه جکلی [آ] [باخ] دۆشه نکلی.
دؤلک dölək [آ] ۱-آغیر باشلی، اؤسلو ”دؤلک آدام“. ۲-دۆز، انگه به سیز یئر ”دؤلک یئر“. ۳-نسیل، جنس ”آت دؤلگی“.	دۆشه نیش [آ] دۆشنمک ایشی ویا بیچیمی.
۳- [ص] چوخ دؤل وئرن ۴-قویونون قوزولادیغی یئر ۵-اعتبارلی، سایقی دیر، مهارتلی.	دۆشه نیلمک [بل] دوشتمک ایشی گؤرولمک.
دؤللندیرمک [ل] مایالاندیرماق، اؤرمه گه آماده ائتمک، اؤرمه گه توخوملارینی بیرلشدیرمک (فا: فہل نمودن).	دۆشه یاتان [ص] اؤرگه یاتان، خوشلایان، جاذیبه لی.
دؤللندیریلیمک [بل] مایالاندیریلماق.	دۆشه ییچی [آ] دوشه ین، تیکیتی لرده پیره داش و موزاییک و
دؤللنمک [س] ۱- [بل] دؤل له مک ایشی گؤرولمک. ۲- [س]	
دؤل باغلاماق، دؤل سالماق، مایالانماق.	
دؤللۆک döllük [آ] ۱-سۆرونون و مال داوارین دؤغوم یئری	

Dd د	آذربايجان تۆركجهسى
دۇندەرن / دۇندەريجي [ص] چئویرن، مترجم. translator دۇنر dōnər [آ] ۱-دۇنمکده اولان، دۇن، دۇنه جک يېچيمده دۆزنلەن (فا:گردان). ۲-دۇنر کباب، يير شيشه اتلری تاخاراق و دوندەرەرك پيشيريلن کباب. {دۇنمک+ار}. دۇنرالپ [آ] انسان آدى، باخ:دۇنر + آلپ. دۇنر سرمايه [آ] بودجهنين آزالما شريطيله يير مقدار سرمايه بللى سۆره و بللى يير آماج اوچون ايشلەنن و يئننى دن يئرینه قايتاريان سرمايه. دۇنر صحنه [آ] تئاتر بير مئحورين دورەسيه دولانان صحنه. دۇنر قابى [آ] يير مئحورين دؤوره سيهه دۇنن نئچه قانادلى قاپى. دۇنر کباب [آ] اؤز دؤورونه ياشاچا فيرلانان کبابلى شيش. دۇنر گەرگە dōnərgə [آ] قورشاق (فا:مدار). دۇنر ليک [آ] مومنتوم (فا:گشتاور). momentom دۇنک dōnək [ص] ايتانچ و سؤزونو تتر تتر ديشن انسان، قاياق، ثبات سيز، دۇنوک (فا:غير قابل اعتماد). دۇنکجه [ص] ظ [دۇنکجه ياراشان يير يېچيمده. دۇنکليک [آ] دۇنک کيمى اولما، دۇنکجه ياراشان رفتار و داورانيش، ثبات سيز ليق، دۇنوکلوک (فا:عدم اعتمادى). دۇنکگل dōngəl [آ] ۱-جير ازگيل، موشمول. ۲-ساعات. دۇنکگل [آ] يجنورد دا کند آدى. دۇنکگل اوروجو [آ] ياريم اوروج (فا:روزه کله گنجشكى). دۇنکگل [آ] دۇنوشوم، باشا دۇنوش. دۇنکگل [آ] دارقین، گۇنلو قيريق. دۇنکگل dōngöl [آ] سيکلويد (فا:سيکلويد). دۇنکگل dōngəl [آ] دۇنم، جهت ديشيلن يئر و زامان، يولون و کوچه نين و آرخين دۇن و بورولان يئر "کوچه نين دۇنه جگى" (فا:پيچ جاده). turn of the road دۇنکگلەمک [س] وعدە سيني ديشمک، سؤزوندن دۇنمک. دۇنکگلەلى dōngələli [آ] ۱۶م جى يوزيلده، آنادولو حلب بۇلگه سينده، ذوالقدر تورکلرينه باغلى يير بوى آدى. دۇنکگلەلى [ص] دۇنکگەسى چوخ اولان يول ودۇنم. دۇنل dnel [آ] يير مئحورين چئورسينده فيرلاناراق دۆزەلن اويلوم و جيسيم "دۇنل قاسناق، دۇنل مخروط، دۇنل	مركده ايتەنى دۇللوک ده آختار. ۲-دۇله يارايان. دۇلەمک [ل] ليقاح ائتمک، تلقيح ائتمک. دۇلەنیش [آ] ليقاح. دۇلەمه [آ] تلقيح ائتمه (فا:تلقيح) smallpox vaccination دۇلەن dölən [آ] مطيع، سئوگى گؤستەرن. دۇل وئريجي ليک [آ] دۇل وئرمه يئتەنگى. دۇلوت dölüt [آ] جين (فا:جين). دۇل ياناغى [آ] رحم (فا:رحم). دۇل يولو [آ] رحم يولو، بالايلىق يولو (فا:مهبل). vagina دۇن بابا [آ] بى [دۇننا قاقاسى، دۇننا ديمديگى. دۇنچ dōnəc [آ] موتورلاردا ترپەنن و فيرلانان بۇلوم (فا:روتور، دينام). dynamo دۇندەر dōndər [آ] ۱-دۇنمکدن اۇشاقلارى اؤلن عايله- لرين، يئننى اۇشاغى اولدۇغوندا يارارلانديقلارى آدلاردا، ۲-دۇندربگ، آرتوغرول قازىنين قارداشى، باخ: دۇندار. دۇندەرمک [ل] دۇندەرمک ايشى گؤرولمک. دۇندەرديلمک [بل] دۇندەرمک ايشى گؤرولمک. دۇندەرمک dōndərmək [ل] قايتارماق، چئویرمک، ترسيه قويماق، يير سؤز و ايشدن گئرى قايتارماق (فا:برگرداندن). refrain {ت،سن {تۇنگدەرمک}. دۇندەرمە dōndərmə [آ] ۱-دۇندەرمک ايشى. ۲-(چالقي) اساس هاوانين آردينجا چالينان يۇنگول هاوا. ۳-دۇنگه، دۇنوش. ۳-تاخيلين ايکينجى دفعه سؤواريلماسى. ۵- سوت قاتيق قابينين اوستونو اؤرتمک اوچون قاميش و آغاجدان قايريلما قاپاق و اؤرتو. ۶-[ديل ب] چئویرمه، يير ديلدن اۇيرى ديله چئویرمه (فا:برگردان). دۇندۇ dōndü [آ] دۇنوش و جودا گتيرن، اۇشاقلارى اؤلن عايله لرین وئردیغى آدلاردان. دۇندورمک [ل] باخ: دۇندەرمک. دۇندەريش [آ] ۱-دۇنگه، دۇنوش، دۇندەرمک ايشى. ۲- چالغى چالماقدا اساس هاوانين آردينجا چالينان يۇنگول هاوا. ۳-چئویريش، ترجمه (فا:برگردان). inversion دۇندەريلمک [بل، سن] قايتاريلماق.

د د	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۰۸۰	ارک سۆزلوگو	د د
سیلیندیر (فا: شئی حاصله از چرخش خطی به دور محور).	سینده ایکی گنجیش آراسیندا اولان سۆره (۳۶۵ گون ۵ ساعات ۴۸ دقیقه ۴۶ ثانیه).			
دۆنلمک donəlmək [س] ان یۆکسک نُقطه‌یه چیخدیقدان سونرا آلچالما یا باشلاماق.	دۆنمک dönənmək [س] دۆلنماق، بیر شئین چئورسینه دۆنمک و فیرلنماق.			
دۆنم dönəm [آ] ۱-بیلی اؤزل لیکلری اولان زامان پارچاسی، دۆوره، دئویر، پئریود (فا: دوره). ۲-time-بیر چاغ ایچینده اولان بللی سینیرلی سۆره، فصل، دۆنوم " یاز دۆنمی، قیش دۆنمی سیناوالاری" (فا: مرحله). stage	دۆنم dönüş [آ] دۆنمک طرزى وایشی، قایدیش، قاییتما، گئری دۆنمه، دۆنوم (فا: برگشت). returned, turn			
دۆنمز dönmez [ص] یئرینده و سۆزوندە قرارلی، دۆزوملو (فا: بیر برگشت). cannot return or be retuened	دۆنمک dönüş [آ] ایشیق ویا دالغانین بیر سطحه دیرهک دۆنمه زاویه سی، قایدیش زاویه سی (فا: زاویه انعکاسی، زاویه بازتاب). angle of reflection			
دۆنمزلیک [آ] دۆزوملو لوک، دایایق لیق (فا: ثبات).	دۆنمک dönüm [س] ۱-بیر نقطه یا بیر شئین چئوره‌سینه دولانماق. ۲-قاییتماق، گئری گلمک، جهت دیشمک "اوغلان عسگر لیکدن دۆندو" (فا: برگشتن). ۳-to return			
دۆنمک dönəm [س] ۱-بیر نقطه یا بیر شئین چئوره‌سینه دولانماق. ۲-قاییتماق، گئری گلمک، جهت دیشمک "واگنچمک، بوراخماق" او بو ایشدن دۆندو. ۴-دیشمک، عوض اولماق، تبدیل اولماق، تغییر تاپماق "اورتالیق جهنمه دۆندو". (ت: تۆنمک، سن).	دۆنمک dönüş [آ] دۆنمک، دۆنوم (فا: برگشت). ۴-dönüş			
دۆنمک سیزین [باخ] دۆنمه‌دن.	دۆنمک dönüş [آ] دۆنمک، دۆنوم (فا: برگشت). ۴-dönüş			
دۆنموش [ص] چئوریلیمیش، قاییتیمیش (فا: گشته). turned	دۆنمک dönüş [آ] ۱-دۆنمک ایشی، چئوریلیمه، فیرلنما، (فا: برگردان) ۲-turned-دۆنموش، جنسنی و نسلینی دیشمیش.			
دۆنمه dönme [آ] ۱-دۆنمک ایشی، چئوریلیمه، فیرلنما، (فا: برگردان) ۲-turned-دۆنموش، جنسنی و نسلینی دیشمیش.	دۆنمک dönüş [آ] ۱-دۆنمک ایشی، چئوریلیمه، فیرلنما، (فا: برگردان) ۲-turned-دۆنموش، جنسنی و نسلینی دیشمیش.			
دۆنمه‌دن [ظ] سۆزوندن قاییتماقدان، آردیجیل اولاراق.	دۆنمک dönüş [آ] ۱-دۆنمک ایشی، چئوریلیمه، فیرلنما، (فا: برگردان) ۲-turned-دۆنموش، جنسنی و نسلینی دیشمیش.			
دۆنمه‌لی [ص] قاییتما لی.	دۆنمک dönüş [آ] ۱-دۆنمک ایشی، چئوریلیمه، فیرلنما، (فا: برگردان) ۲-turned-دۆنموش، جنسنی و نسلینی دیشمیش.			
دۆنمه‌محوری [آ] دۆنن شئین هر نُقطه سیندن چکدیگی چمبر لری مرکز لریندن گنچین دؤغرو و خط.	دۆنمک dönüş [آ] ۱-دۆنمک ایشی، چئوریلیمه، فیرلنما، (فا: برگردان) ۲-turned-دۆنموش، جنسنی و نسلینی دیشمیش.			
دۆن [ص] ۱-قاییدان، چئوریلن. ۲-انسان آدی: دۆننگون، دۆننبای (فیرقیز اویماق بگ لریندن). ۳.	دۆنمک dönüş [آ] ۱-دۆنمک ایشی، چئوریلیمه، فیرلنما، (فا: برگردان) ۲-turned-دۆنموش، جنسنی و نسلینی دیشمیش.			
دۆنجل dönəncəl [آ، گۆب] گۆب [دۆننجه ایله ایلگی لی.	دۆنمک dönüş [آ] ۱-دۆنمک ایشی، چئوریلیمه، فیرلنما، (فا: برگردان) ۲-turned-دۆنموش، جنسنی و نسلینی دیشمیش.			
دۆنجل آی [آ، گۆب] آی کۆره‌سی فیرلاناراق، یاز نُقطه سینده ایکی گنجیش آراسیندا کی سۆره (۲۷ گون ۱ ساعات ۴۳ دقیقه). {دۆنمک +ن+جل}.	دۆنمک dönüş [آ] ۱-دۆنمک ایشی، چئوریلیمه، فیرلنما، (فا: برگردان) ۲-turned-دۆنموش، جنسنی و نسلینی دیشمیش.			
دۆننجه dönənəcə [آ] بللی بیر دۆنمه عایید اولان سۆره.	دۆنمک dönüş [آ] ۱-دۆنمک ایشی، چئوریلیمه، فیرلنما، (فا: برگردان) ۲-turned-دۆنموش، جنسنی و نسلینی دیشمیش.			
دۆننجه ایل [آ، گۆب] یئر کۆره‌سی فیرلاناراق، یاز نُقطه	دۆنمک dönüş [آ] ۱-دۆنمک ایشی، چئوریلیمه، فیرلنما، (فا: برگردان) ۲-turned-دۆنموش، جنسنی و نسلینی دیشمیش.			

Dd د	آذربايجان تۆركجهسى	۱۰۸۱	ارك سۆزلۆك	Dd د
	دۈنۈشۈم dönüşüm [آ] ۱-اۋلدوغوندان باشقا بېچىمە گىرمە.		دۈۋر آشپرى [آ] بللى و مُعَيّن دۈۋر لردن سۇنرا.	
	۲- [بىو لوژى] شىكل دىيىشەرك آيرى شىكلە دۈنمە. ۳- [پىسكىۋ لوژى] ترانسفورماسيون، بىلىنچ دىيىشمە ايشى (فا: تحول، انقلاب).		دۈۋر ائتمك [س] بىر دۈرە لەمك، مۇرور ائلمەك.	
	دۈنۈشۈمچۈ [ص] دۈنۈشۈمچۈ لوكلە ايلگى لى، انقلابچى.		دۈۋر و زمانە / دۈۋر و فلک / دۈۋر و گردون [آ] فلک، زمانە.	
	دۈنۈشۈمچۈلۈك [آ] انقلاب چى لىق.		دۈۋران [ع] زامان، زمانە، چاغ.	
	دۈنۈشۈملۈ [ظ] ۱- دۈنۈشۈمو اولان. ۲- [ظ] دىيىشەرك.		دۈۋران دۈلانماق [س] بىر دۈۋرە اۋتوب گىنچمك.	
	دۈنۈك dönük [ص] ۱- سۆزۈندە دۇرمايان. ۲- بىر شى دن ويا يتردن قايدان و گىرى دۇنن.		دۈۋران سۆرمك [س] گون گىنچىرمك، ياشاماق.	
	دۈنۈك لۈك [آ] سۆزۈندە دۇرماما، ثبات سىز لىق.		دۈۋران قۇرماق [ل] دېدبە و طنطنە دۆز لىتمك.	
	دۈنۈلمز [ص] دۈنۈمەسى اولامايان (فا: برگشت ناپذير).		دۈۋران وۇرماق [س] گزمك، دۈلانماق.	
irrevocable			دۈۋرە dövrə [آ، ع] چئورە، اطراف (فا: دايره).	
دۈنۈلمك [بل] دۈنۈمك ايشى گۇرۈلمك.			دۈۋرە چىخماق [س] دۈلانماغا چىخماق.	
دۈنۈلە يىلر [ص] دۈنۈمەسى اولايىلن (فا: برگشت پذير).			دۈۋرە وى [آ] دۈۋرە شىكليندە.	
revocable			دۈۋرە لىنمك [بل] چئورە لىنمك، احاطە ائىلەمك.	
دۈنۈم (دۈنۈم) dönüm [آ] ۱- سۇنو و باشى بللى دئوران (فا: دور).			دۈۋرە لەمك [ل] چئورە لەمك، احاطە ائىلەمك.	
cycle ۲- دۈنۈمە، قايتىما، دۈلانما، دۈنۈش يىرى و يا زامانى. ۳- دۈنۈم، كرە "بىر دۈنۈم".			دۈۋرى [ع] ۱- بۇيۇك ياستى قاب. ۲- دايره وى.	
دۈنۈم نۇقلەسى [آ] قايتىما و دۈنۈمە نۇقلەسى.			دۈۋرىلىك [آ] بىر شىئىن دۈۋرى اولماسى (فا: دوره اى).	
دۈنۈملر [آ] دۈنۈمە نۇقلە لرى (فا: ادوار). periods			دۈۋرىيە dövriyə [آ، ع] دۈلانىش، پولون تداۋۇلو، مال دۈۋرىيەسى، مدرسه و قورولوشون ايل لىك دۈلانىشى. بىر ايشى دۈۋر ائتمە (فا: دوره).	
دۈنۈملۈك [آ] ۱- بىر دۈنۈم قدر اولان آزالىق ۲- اكينى شوخوم لاما و توخوملامادا آراجين هر گىندىش و مسيرينه بىر دۈنۈم و دۈنۈمدە سىپلن توخوم مقدارينا بىر دۈنۈملۈك دىئيلير.			دۈۋلەت dövlət [آ، ع] ۱- اۋلکەنى اداره ائدن قورولوشلارين بوتونو (فا: دولت). ۲- ثروت، مال و مۆلك.	
دۈنۈمە dönə [آ، يئرل] ۱- دۈنۈمە، يول، بۇ دۈنۈمە. ۲- انسان آدى، سېگىم، باخ: دۈندۈ، دۈندۈر.			دۈۋلەت آباد [آ] چوخ شەر لردە كند آدى اولاراق گۇرۈكور.	
دۈنۈمە جىك [باخ] دۈنۈش.			دۈۋلەتچى [آ] دۈۋلەتچىلىك يانلىسى.	
دۈنۈمە دۈنۈمە [ظ، سن] ۱- دۈنۈمەرك. ۲- دۈنۈمە لر لە، تکرار تکرار.			دۈۋلەتچىلىك [آ] بىر مىلّتىن يۈنەتيم لە ايلگى لى و ائكونومىك ايشلىرى نىن بىر لەشيك يۈنەتيم آلتىندا بوتون لىشديرىجى سياستى و اۋيرەتىسى.	
دۈنۈمە لەمك [س] دۈۋلەتچىلىك دۈرماق.			دۈۋلەت قوشو [آ] هۇما قوشو (فا: هما). the osprey.	
دۈنۈمە مەج dönəmac [آ] بىر يولون ويا دۈنۈمە يىن جەت دىيىدىغى يىر و زامان.			دۈۋلەتۈند dövlətvənd [آ] ساۋە ھمدان شاھسۇن ائلى نىن لک بۇ لوگونە باغلى بىر تۆرك طایفاسى ^{۹۸} .	
دۈنۈمە مەجلى [ص] دۈنۈمە و دۈنۈمە مەجلى چوخ اولان يول.			دۈۋلەتلى [ص، ع] دۈلەتە عايد (فا: دولتى).	
دۈۋر / دۈۋر dövr [آ، ع] باخ: دىمك دۈلانما، فىرلانما، بىر شىئىن چئورە سىنە حرکت ائتمە.			دۈۋلەتلىرى [آ] فضولى دە كند آدى ^{۹۹} .	
			دۈۋۈز dövüz [آ، فر] اۋلکە لر آراسى گىنچىرلى اولان پارا foreign exchange (فا: ارز).	
			دۈۋۈل dövlət [باخ] داۋۇل، ناغارا.	

Dd د	آذربایجان تۆرکجه‌سی
ایندیده ایکی شکیلده ایشله نیر لر (توخوش/دؤیوش، توخاج/دؤگج، توقوشماق/توخوشماق، توخماق، توخوماق (میللری بیر بیرینه چارپاق ایپلری بیر بیرینه گئچیرمک)؛ دؤیمک/تؤگمک کلمه سیله تپمک سؤزو ائکیز اولما لیدیر.}	دۈیۈع dōyēc [آ،سن: توخماق] ۱-بالاجا شیلری دۈین آراج، توخماق، پالتار چیرپماق اوچون اولان قالین آغاچ (فا:تخماق) mace ۲-قایى لاردا نصب اولان دۈیمه وسیله سی.
دۈیمه [آ] ۱-دۈیمک ایشی، تاپداما (فا:کوبش). pounded ۲-کؤتک وۇرما (فا:کتک). ۳-دۈیمک اۋصول ایله دمیر قابلاردا ناخیش سالما ایشی ۴-بوغدا یارماسیندان پیشریلن بیر نۇع یشمک "قیشدا دۈیمه یایدا دۈیمج". ۵-دۈیولموش ویا توخماقلا ازیلمیش ات. ۶-دوغرانمیش قاییق ویا یاپراق (مال قارا یشی). ۷-انسانین بدنینین مختلف یئر لرینده ایینه ایله یازیلیمش ناخیشلار وئر یلن آد دۈیمه جه [باخ] دۈیمج.	دۈیۈجۈی/دۈیۈشۈی [آ] چکیچ وۇران. دۈیۈع داشی [آ] اۋستونده دۈیۈع له مک اوچون اولان داش. دۈیۈع لنمک [بل] دۈیۈع له دۈیولمک، دۈیۈع لی ائتمک. دۈیۈع له مک [ل] بیر شئی دۈیۈع له دۈیمک و ووروماق. دۈیۈجه dōycə [آ] دۈیمه یئری، بیر سیرا ال ایشلرینده دۈیمک و چکوش له مک له دۈزه نیلن نقش لر (فا:محل کوبش). دۈیۈجه لنمک [بل] دۈیۈجه دۈیولمک، دۈیۈجه لی ائدیلیمک. دۈیۈجه له مک [ل] دۈیۈجه دۈیمک، دۈیۈجه لی ائتمک. دۈیۈدورتمک [باخ] دۈیۈدورمک.
دۈیمه چی [آ] دمیری تاپدا یان کیمسه، ناخیش سالان. دۈیمه چی لیک [آ] دۈیمه چی نین ایشی. دۈیمه دۈشه مه [آ] ایچری سینده دۈیولموش اتی اولان پیلو. دۈیمه قییمه [آ] دۈیولموش ات و نوخود و کیشمیش دن پیشریلیمش یشمک.	دۈیۈدورمک dōydürmək [ائتد] ۱- [ل] واکسن وۇردورماق، آشی لاما، واکسن له مک، چپچک ایینه سی وۇردورماق (فا: واکسن زدن). ۲-دۈیمک ایشینی گوردورمک. دۈیر/دۈیرلی [آ،سن،خ] دۈگر، اوغوز تۆرکلرین ۲۴ بویوندان بیرى، باخ: توگر (فا: نام قومی ترک).
دۈیمه کاباب [آ] دۈیمه کؤزله مه، دۈیولموش اتدن پیشریلن کاباب (فا: کباب کوبیده). دۈیمه لیک [آ] ۱-دۈیمک اوچون یارایان آراج. ۲-دمیر قویولوب دۈیولن یئر و شئی (فا: سندان).	دۈیران dōyran [آ] اۋرمیه ده کند آدی {دۈیر+ان: دۈیر طابفاسینا عاید}. دۈیۈ سیندیر [آ] دۈیۈب سیندیرماقدان عبارت ایش. دۈیۈ سیندیر ائله مک [ل] دۈیۈب سیندیرماق، کؤتک له مک.
دۈین dōyən [آ] ۱-خرمن دۈین آراج، تاخیل کیمی شیلری دۈیمه آراجی (فا: خرمن کوب). ۲-دۈیۈشچو. دۈینچی [ص] خرمن دۈین، دۈین آراجی ایشله دن کیمسه. دۈیۈش dōyüş [آ] ۱-دۈیمه (فا: کوبش). ۲-چیریشما، ساواش، ووروشما، چاریشما (فا: نبرد). battle	دۈیمج dōyməc [آ] ۱-یاش مئیوه و یشمیش دۈیولمه سیله حاضرلانا یشمک. ۲-قۇرۇ چۆرک، باغ، آرجا سو و پئیری قاتاراق دۈزه لن بیر نۇع یشمک (فا: نۇعی خوردنی). {سن دۈکمج: یاغلی و ایستی چۆرک}.
دۈیمک dōymək [ل] ۱-تاپداماق، چارپماق، چالماق "قازان دۈیمک: ناخیش سالماق، قایی دۈیمک، تاخیل و بوغدا دۈیمک، ات دۈیمک، چپچک دۈیمک: واکسن وورماق، آیاق دۈیمک: گل گئت ائله مک، گۆزلرینی دۈیمک ویا مۆرگو دۈیمک: یۇخۇلو حالدا اولماق، دۈشونه دۈیمک، باشینا دۈیمک" (فا: کوبیدن). ۲-وورماق، کؤتک له مک "اوغرونو دۈیدولر" (فا: کتک زدن). {سومرجه "تود؛ ت" تۈگمک، توقیماق} دیواندا کی یازیلیشینا گۆره-	دۈیمک dōymək [ل] ۱-تاپداماق، چارپماق، چالماق "قازان دۈیمک: ناخیش سالماق، قایی دۈیمک، تاخیل و بوغدا دۈیمک، ات دۈیمک، چپچک دۈیمک: واکسن وورماق، آیاق دۈیمک: گل گئت ائله مک، گۆزلرینی دۈیمک ویا مۆرگو دۈیمک: یۇخۇلو حالدا اولماق، دۈشونه دۈیمک، باشینا دۈیمک" (فا: کوبیدن). ۲-وورماق، کؤتک له مک "اوغرونو دۈیدولر" (فا: کتک زدن). {سومرجه "تود؛ ت" تۈگمک، توقیماق} دیواندا کی یازیلیشینا گۆره-

Dd د	آذربایجان تۆرکجه سی
دۇیوندمک [د] دۇیونمه گه سبب اولماق. döyünmek [س] چیرپینماق، اۆزوله رک اۆره گی دۇیونتولو اولماق (فا: تپیدن). to pulsate دۇیونوش [آ] دۇیونمک ایشی و بیچیمی. دۇیه جک döyəcək [آ] دۇیج. دۇیه نک döyənək [آ] ۱-دری سۆرتونه رک قاپار چالماق، قاپار (فا: میخچه). small nail ۲-چوخ تاپدالانمیش. دۇیه نک اوتو [آ، بی] مشه لرده و رطوبت لی یشلرده بیتن چوخ ایلیک بیر اوتسوو بیتگی. دۇیه نک اولماق [س] دۇیه نک عمله گلکم. دۇیه نکلی [ص] دۇیه نکلی اولان، قاپارلی. دۇیه نکینی آياقلاماق (باسماق، تاپدالاماق) [ل] بیرینی ان چوخ ناراحت ائدن و اینجیدن شئی حاققیندا. دوآلیزم dualizm [باخ] دوآلیزم. دوئل [باخ] دوئل. دوبال dubal [آ] یۆک داشیما ویا کۆپرو دۆزلتمه ده ایشله نن آلتی دۆز گئنیش قایق و دنیز آراجی ۲. دوباننی [آ] باکی، دا یشر آدی ۲۴. دوباره dubare [آ، فا] یشی دن، بیرداها، ایکینچی دفعه (فا: ~). دوبل dubl [آ، فر] ایکلی لی، قوشا، ایکلی قات (فا: دوبل). دوبلئت dublet [آ، فر] ۱-بیر کؤکدن اله گلن ایکلی آیری کلمه "مثلا: چای و سئی ویا شعر و ایر"، باخ: ائکیز کلمه لر. ۲-بیلیارد اویونوندا بیر فن آدی (فا: ~). دوبلئکس دایره [آ] بیردایره حالیندا اولان ایکلی قاتلی تیکیتی. دوبلاز dublaj [آ، فر] چکیلیمش بیر فیلمی سونرادان سۆزلند-یرمه، بیرفیلمی بیر دیلدن آیری دیله چتویرمه ایشی (فا: ~). دوبلور dublör [آ، فر] بیر فیلمده سۆزلی چتویرنده او سۆزلی سؤیله یین ویا باشقا کیمسه نین ایشینه بنزر بیر رولو اوینایان کیمسه (فا: دوبلور). دوبلورلوق [آ، فر] دوبلورون ایشی. دوبله duble [آ، فر] بلیرلی بیر مقدارین ایکلی قاتی. دوبون dubun [آ] آلا نقووا داستانیندا آدی گئچن بیر بگ ۳۱. دوپ دورو [ص] چوخ دورو.	دۇیوش قباغی [ص] دۇیوش باشلامدان اۇنجه "حاضر لیق". دۇیوشکن [ص] اییی دۇیوشن، ووروشقان، ساواشقان. دۇیوشکن لر [آ، دی] شیرین سولاردا یاشایان کبچیک بیر بالیق. دۇیوشکن لیک [آ] دویوشکن اولما وضعیتی. دۇیوش گمی سی [آ] ساواش ایشلری اوچون دوزلمیش گمی (فا: زرم ناو). battleship دۇیوشمک [قا] ۱-بیریلرله وۇروشماق، چیرپیشماق (فا: زد و خورد کردن). ۲-بوکس اویناماق (فا: بوکس بازی کردن). دۇیوشن döyüşən [ص] وۇروشان، وۇروشقان، دۇیوشکن. دۇیوش یشری [آ] دۇیوشولن یشر (فا: زمگاه). battlefield دۇیوک döyük [ص] دۇیو لموش، دۇیو له رک حاضر لانمیش. دۇیوکدورمک [ل] تعجب لندیرمک، چاشدیرماق. دۇیوکمک döyükmək [س] اۇزونو ایتیرمک، چاشماق. دۇیوکموش [ص] چاشمیش، اۇزونو ایتیرمیش. دۇیول [آ] اردبیل ده کند آدی. دۇیولگن döyülgən [ص] دۇیو له بیلن ماده (فا: چکش خوار). دۇیولگن لیک [آ] متتالین دۇیوله ییلمه نئجه لیگی و دۇیولگن اولما وضعیتی (فا: چکش خوار). دۇیولمک döyülmək [بل] ۱-دۇیمک ایشی گؤرولمک، تاپدانماق، کؤتک لنمک ۲-چکش له تاپدانیب بللی شکله سالینماق "میس دۇیولوب نازیکلشدی". ۳-تاققیلدا تیلماق "قاپی ~ ۴-تاپدانانراق تاخیل دان سۆنبول آیریلماق "بوغدا ~ ۵-دوغرانماق "ات ~، قیمه ~" {زده شدن، کوییده شدن}. دۇیولموش [ص] دۇیوک تاپدانمیش (فا: کوییده). pounded دۇیولموش دیمیر [آ] تاپدانمیش دیمیر (فا: آهن کوییده). forging strain دۇیولموش دویو [آ] دۇیولموش چلتیک (فا: شالی). paddy دۇیولوش [آ] دۇیولمک ایشی ویا بیچیمی. دۇیوم döyüm [آ] دۇیمه ایشی، تاخیل وچلتیک دۇیمه ایشی. دۇیون döyün [آ] ۱-دۇیوم، دۇیمه ایشی. ۲-دۇیولن تاخیل "توپلانان دۇیولنری آپارماق". دۇیوننو [آ] دۇیونمه، چیریستی (فا: تپش). palpitation دۇیونجو [آ] تاخیل دۇین آدام، خرمنچی (فا: خرمکوب).

د د	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۰۸۴	ارک سۆزلوگو	د د
	دوتساق dutsaq [باخ] تۇستاق، تۇستاق.		دوردۇغو یئر، دۇراجاق، دایاناجاق، دۆشرگه (فا: ایستگاه).	
	دۇچار duçar [آ] اۇغرامیش، یاخالانمیش دۆشگون (فا: دچار).		station ۲- چالیشما یا آرا وئرمه، دینلنجه. ۳- هجا	
	دۇش دۆشر، دۆشمک فعلی بو کلمه نین کؤکو اولما لیدیر [		اؤلچوسونده دۇرما یئر لری. ۴- انسان آدی: -الپ، -ای،	
	دۇخان / دۇخان duxan [آ] ساوه-نوبران دا کند آدی.		سبگ، -خان {سومرجه 'دور'; سن: اوتورما و دورما یئری}.	
	دۇد dudd [آ، باخ] تۇستو، تۇتون توستو (فا: -).		دۇراقساماق [س] باخ: دوروخماق.	
	دۇدانلۇ dudanlı [آ] درگز-نوخندان دا کند آدی.		دۇراقسایش [آ] دوراخساماق ایشی.	
	دۇدکش [آ، فا: باخ] تۇستو [تۇستو لوک، تۇستوچکن بورو] (فا: -).		دۇراقسیز [ظ] دۇراق لاردا دۇرما دان، دوراغی اؤلما یان.	
	دۇدمان dudman [آ، فا: باخ] تۇتمک [آتابابا، نسیل وعایله (فا: -]		دۇراقلاماق / دۇراقلاماق [اتند] دوراقلی ائتمک.	
	دۇده duded [آ، فا: باخ] تۇستو [هیس، توستو (فا: دوده).		دۇراقلایش [آ] دۇراق لاماق ایشی و یا بیچیمی.	
	دۇر dur [باخ] دۇرماق [ساخلا، توقف (فا: ایست). stop		دۇراقلی [ص] ۱- دۇراغی اؤلان ۲- بیر یئرده و حالته قالان	
	دۇر ۲ [آ، فا: شع] اوزاق (فا: دور).		(پایدار). stable	
	دۇر آغاجی [آ] مختلف آماج لار اوچون گمی لرین اورتاسینا		دۇراقلی دالغا [آ] بۆتون اؤز لیکلری بیر حالته قالان دالغا.	
	قویولان اؤزون دیرک. [دۇرماق سؤزوندن آلینیب}.		دۇراقلیق [آ] ۱- دۇراق اؤلما وضعیتی. ۲- دۇرقون لوق.	
	دۇرال dural [آ] ۱- یاشام، حیات ۲- ساغلاملیق، دایانقلیلیق،		دۇرال dural [ص] بیر حالته قالان، دیشمه ین.	
	قالیجی لیق ۳- انسان آدی: ائو، باریناق، بو آد اۇشاقلاری		دۇران duran [آ] ۱- تۇران، دۇروجو، قالیجی، یاشایان،	
	اؤلوموش عایله لرین یئنی اۇشاقلاری اؤلدۇغوندا یاشامدا		جانلی. ۲- انسان آدی: دۇرانای، دۇرانبا، دۇرانر ۷.	
	قالیب اؤزون یاشاماسینی ایسته ین آدلار داندیر و چوخ		دۇران duran [آ] زنجان دا کند آدی. قوبوستان 'دا (دداغ)	
	آسکیلره دایانان بیر گلەنک بو گۆن ده واردیر؛ دۇرابای،		داغ آدی ۲۴.	
	دۇراتاو/دۇراتاغ، دۇراتای، دۇراق، دۇرسون، دۇرموش،		دۇراندیش [آ، فا: شع] اؤزراغی گۆرن، ایله رینی دۆشونن، اؤن	
	دۇردو، یاشار، تۇختا، تۇخ، تۇقا، تۇختامیش، تۇران و		گۆرولو (فا: -).	
	بنزری آدلاردا عینی شرایط و گلەنگین حاصلیدیر ۷.		دۇرباش durbaş [آ] تیکان تپه ده کند آدی.	
	دۇرابگه durabeg [آ] هشتری ده داغ آدی.		دۇربین [باخ] دۇربون.	
	دۇر ائیمور [خ] چاغاتای خانلاریندان ۷.		دۇرجین [آ] اردبیل ده کند آدی. مینودشت ده جای آدی.	
	دۇراج durac [باخ] دۇرماق [باخ: تۇراج.		دۇردو durdu [آ] ۱- دۇران، قالیجی، یاشایان ۲- یاشام،	
	دۇراجاق [آ] ۱- داشیما آراجلارینین دایاناجاق یئری، دوراق		حیات. ۳- انسان آدی: دۇردو بگیم، دۇردویبگه ۷.	
	(فا: توقف گاه). parking ۲- اۇشاغین آیاق اؤسته دۇروب		دۇردوراج [آ] فرئن (فا: ترمز).	
	یئریمک اؤیرتمه سی اؤچون حرکت ائده بیلن آراباجیق.		دۇردورتماق [اتند] دوردورماسینیول آچماق، ساخلاتدیرماق.	
	دۇراخانی [آ] آذربایجان یاللی سیندا بیر اویون آدی.		دۇردورماق durdurmaq [اتند] ساخلاتماق، دورماغا مجبور	
	دۇراغان [ص] یئرینی دیشدیرمه ین، ثابت.		ائتمک (فا: ایستاندن). t to stand ت 'تورقورماق' {.	
	دۇراغان الکتریک [آ] آکومولاتورداکی اؤره تیلن الکتریک.		دۇردوروش [آ] دوردورماق ایشی ویا بیچیمی.	
	دۇراغانلاشماق [س] دۇراغان وضعیته گلیمک، ثابت لشمک.		دۇردورولماق [بل] ساخلاتدیریلماق، قاباغی آلینماق.	
	دۇراغانلیق [آ] دوراغان اؤلما وضعیتی.		دۇردورولموش [ص] ساخلا دیلمیش (فا: متوقف). halted	
	دۇراق duraq [آ] ۱- داشیما آراجلارینین و یولجولارین		دۇرزان [آ] ساوه-نوبران دا کند آدی.	

Dd د	ارک سۆزلۈگۈ	۱۰۸۵	آذربایجان تۆرکجه‌سی	Dd د
	(فا:ایستان). to stand ۲-چالیشماق، ایشلمه‌مک، قطع اولماق "مۆتور بیردن بیره دۆردو، قلبی دۆردو، یاغیش دۆردو"، منفی بیچیم ایله آرا وئرمه‌دن و سۆرکلی معناسی وئریر "هئچ دۇرمدان ایشله‌یر". ۳-آیاغا دۇرماق، یئریندن قالدخماق "دۆروب ائشیکه گئتدی، دۆروب قاجماق". ۴-دیکینه قالدخماق، دیک وضعیت آلماق "تۆکلری بیزیز دۆروب، یاخاسی یاخشی دۇرمایب". ۵-دایانیب ققامت ائلمه‌مک، ثبات گۆسترمک، دۆزمک "قاباغیندا دۆردو". ۶-وار اولماق، وارلیغینی سورمک، یاشاماق "باباسی هله دۇرور". ۷-چاشیب قالماق، دۇروخماق "خبری ائشیدن کیمی دۆردو". ۸-باشا گلیمک، مال اولماق، تامام اولماق "بو پالتار منه بئش مین تۆمنه دۇرور". ۹-چیخماق، تۆره‌مک "غمزه سیندن فتنه لر دۇرور". ۱۰-داورانماق، رفتار ائلمه‌مک "احتیاطلی دۆر". ۱۱-بئله، بویانا و اویانا کیمی سۆزلرله چکیلمک مفهوموندا ایشله‌یر "اویانا دۇر، بئله دۇر". ۱۲-دۇرسون "شکلینده صرف نظر ائده‌رک مفهوموندا ایشله‌یر "تانیماق بیر یانا دۇرسون اونون هئچ آدینی دا ائشیتمه میشم". ۱۳-اینکار شکلینده قالماق و دایانماق مفهوموندا ایشله‌یر "باشیمدا تۆکوم دۇرور".		دۇرسون dursun [آ] ۱-دۇرماسی و یاشاماسی ایسته‌نن. ۲-انسان آدی: دۇرسونا لپ، دۇرسونای، دۇرسونبای. دۇرغو durğu [باخ] دۇرغو. دۇرغوز دورماق [باخ] دۇرغوز دورماق. دۇرغون [باخ] دۇرغون. دۇرقاچ durqaç [آ] دۇراق، دۇرولان، یاشانیلان یش. دۇرغو/دۇرغوز durqu [آ] ۱-یئریمکده اولان شئین بیر آندا دۇرماسی (فا: مکث). pause ۲-قلب ایشله‌مه سینین بیر آن دۇرماسی (فا: سکته). stooage دۇرغو اشاره‌لری [آ] یازی‌دا و متن‌لرده سۆزلر و سۆز بیرلشمه‌لری آرسیندا سینتاکتیک علاقه‌لری گۆسترن قرائفک علامت‌لر "نقطه، ویرقول، ایکی نُقطه". دۇرغوز دورماق (دۇرغوزماق) [ل، سن] "تۇرغوزماق" ۱-آیاغا قالدیرماق، یئریندن قالدخماسینا سبب اولماق، قووزماق (فا: بلند کردن). ۲-یوخودان اویماتماق. دۇرغوزما durquzma [آ] ۱-قالدیرما. ۲-نعوظ erection دۇرغوزماق/دۇرغوزماق [ل] قالدیرماق، قووزماق (بلند کردن) دۇرغون/دۇرغون durqun [ص، سن] ۱-ترپه‌نیش سیز، ساکت، قیلمیلدایان (فا: ساکن) resident ۲-سس سیز، سۆنوک ۳-انسان آدی: ~الپ، ~ای، ~بای، ~بگیم، ~بیکه، ~ر، ~سو. دۇرغون الکتریک [آ] ساکن الکتریک. static electricity دۇرغون شیشکین لیک [آ] استاقفلاسیون، انکونومی ده عین آندا دۇرغونلوق و ائتفلاسیون یاشانماسی. دۇرغونلاشدیرماق [ل] دورقون وضعیت گتیرمک. دۇرغونلاشماق [س] دورقون وضعیت گلمک (فا: راكد شدن). دۇرغونلوق [آ] سس سیز لیک، حرکت سیز لیک (فا: رکود). دۇرغونلوق [آ] دۇرغون اولما دورمو (فا: رکود) stagnation دۇرما [آ] ۱-توقف stop ۲-رکود (فا: رکود). stagnation دۇرمدان [ظ] باخ: دورماق ۲ (فا: بی توقف). continued دۇرماز [آ] ۱-چالیشقان، ایله‌ریجی. ۲-بۇ سۆزله دۆزله‌نن نچه انسان آدی: دۇرمالپ، دۇرمالزای، دۇرمالزر. دۇرماق durmaq [س، ت، تورماق] ۱-آیاق اۆسته قالاراق یشیمه‌مک، ترپیش سیز اولماق "آغاجین یانیندا دۇردولار"	
	دۇرمان durman [آ] دایانان، اوغلان آدی (فا: نام‌پسر). دۇرموش [آ] ۱-دۇران، یاشایان، جانلی ۲-یاشام، حیات. دۇرموش حاجیلو [آ] قاراقویونلو بیر لیگینده‌یر تورک بوو. دۇرموشکان durmuşkan [آ] قئیدار دا کند آدی. دۇرموشکانلی [آ] یوسفانلی طایفاسینا باغلی اویا آدی. دۇرموشکانلی [آ] کلئیر ده کند آدی {بوْی آدی: دایانان}. دۇرنا durna [آ، دی] توپلو حالدا یاشایان و کۆل رنگلی، دیمدیک، بوغاز و آیاق‌لاری اوْزون و ایری گۆوده‌لی، کۆجری باتاقلیق قوشو (فا: درنا). gruidae-grus {ت،			

د د	آذربايجان تۆركجهسى	۱۰۸۷	ارك سۆزلۈگۈ	د د
	دۇرۇلتماق [ل] دۇرۇو وضعيته گتيرمك.		دۇزاق قۇيماق [ل] ۱-شۇرپا قۇيماق ۲-گيز له ديب ساхлаماق.	
	دۇرۇلماق [آ] معصوم، گناھسىز.		دۇزاق duraq [آ] ۱-قوش وحيوان توتما آراجى، تۇر (فا:تله). ۲- snare, trap -دۆزىن، كلک، حيله. {دۆز+اق}؛	
	دۇرۇلدوجو [ص] دۇرۇلاشديران، صاف لاشديران.		ت، سن «تۇزاق»، ديواندا دۇز=تۇز سۇزونه عايد اولاراق	
	دۇرۇلدولماق [بل] دۇرۇلتماق ايشى گۇرولمك.		”تۇز، تۇز قىيا، تۇزاق“ سۇزلىرى سۇگىلى و گۇزل	
	دۇرۇلدولموش [ص] دۇرۇلاشديريلمىش.		معناسيندا گلب، ايندىكى زاماندا دۇزلو سۇزو خوشا	
	دۇرۇلماز durulmaz [آ] ۱-ياراماز، بير يترده دۇرمايان (اۇشاق). ۲-صافلانماز، آيدىنلانماز.		گلن كيمسه اوچونده سۇيله نير و اتله سانيليركى ديواندا	
	دۇرۇلماق durulma [س] ۱-دورو حالا گلکم (فا:صاف شدن). ۲- [مج] آيدىن لاشماق، ياخشى لاشماق.		ايشلەنن دۇزاق كلمه سيده قاباقجا دندىگيميز تۇزاق	
	دۇرۇلماق ۲ [بل] دورماق ايشى گۇرولمك.		سۇزودور و تله يه سالينان حثيوان عملا بير نوع سئومه لى و	
	دۇرۇلموش [آ] ساكن، آيدىنلانمىش.		يارار ييتيريچى حثيوان سايلير و اينديده بيرىنى دۇزاغا	
	دۇرۇلوق [آ] ۱-دورو اولما وضعيتى. ۲-صاف ليق، شفاف ليق، آيدىن ليق (فا:زالى). ۳-صفا. serenity		سالماق اوئو سئومك و اله گتيرمك معناسيندا ايشلەنير.	
	دۇرۇم durum [آ] بير شئين اولدوغو حالى، دوروش بيجىمى (فا:احوال) conditions {ت: بوى، باخ:دۇرماق}.		دۇزاق قۇرماق [ل] تله قورماق، تۇر قۇرماق.	
	دۇرۇم آلماق [س] وضعيته گۇره بللى بير بيجىم و حال آلماق.		دۇزاقچى [آ] دۇزاق قۇران كيمسه.	
	دۇرۇم اكى [آ] دلارين حال لانا اكلرى «ئوى، ائوين، ائوه».		دۇزاقلاماق [ل] دۇزاق قۇرماق (فا:دام گذاشتن).	
	دۇرۇم وضعيتى [آ] گۇرونوش.		دۇزاقلاماق [بل] ۱-دۇزاق قورو لىماق ۲- [س] دۇزاغادۆشمك.	
	دۇرۇمجا [ظ] وضعيته گۇره، دوروم باخيميدان.		دۇزال duzal [آ] جۇلفا و اهر ده كند و چاى آدى {۱-}	
	دۇرۇملو [ص] دۇرۇمو اولان، تۇتارى اولان.		دۆز+ال: دۆز يتر و بۇلگه. ۲-دۆزلو يتر.	
	دۇرۇملولوق [آ] دۇرۇملو شئين حالى.		دۇزان duzan [آ] سراب دا كند آدى، باخ: دۇزدۇزان.	
	دۇرۇمو پۇزولماق [س] وضعيتى بير بيرينه ديمك.		دۇزان [آ] شاماخى «داغ آدى (۱۲۳۸)».	
	دۇرۇمو دۆزولمك [س] وضعيتى ايىي لشمك.		دۇزاوولوم duzolum [آ] داشلى بۇرون دا كند آدى.	
	دۇرۇيا چىخارماق /~ چىخارتماق [ل] تميزه چىخماق.		دۇزجول [ص] دۇزلو توپراقلارى سئون ييتگى.	
	دۇز duz [آ،ت،سن «تۇز»] ۱-رنگسىز، قۇخوسوز، بۇلورو قيريلقان، سۇدا اريىن، كسكىن دادلى و يشمك لرى		دۇزجو [ص] دوز آلورچىسى، دۆز تجارتى ائندن كيمسه.	
	قۇرۇماق ويا دادلاندىماق اوچون ايشلەنن بير ماده (فا:نمك).		دۇزجۇرك [آ] ۱-دۇزجۇركدن عبارت ۲- [مج] دولاناجاق	
	salt ۲- [كيميا] شيميائى ماده لرده NaCl آديلا تانينان و OH يونلارى ايله راحتجه تركيب تاپان ماده نين گئل آدى.		اوچون ضرورى اولان شئيلر.	
	۳- تاكىد وئرن بير سۇز ”دۇزلو آدام، دۇزلو ايشلر گۇرور“.		دۇزجۇرك ايتيرمك [س] ياخشى ليغاقارشى پيس ليك ائتمك.	
	دۇز جۇرك [آ] دوست اولاراق بير ليكده غذا يشمك ”دۇز جۇرك يئين، بير بيريله دوز جۇرك يشمك“.		دۇزجۇرك ايتيرن [ص] نانكۇر (فا:نمك نشناس). miserly	
	دۇز جۇرگى اوئوتماق [س] نانكۇر لوق ائتمك.		دۇزجۇرك باسماق [س] دۇستلوغا ترس و ضد دۆشمك.	
			دۇزجۇرك حاققى [ن] آند افاده سى.	
			دۇزجۇرك كسمك [باخ] دۇزجۇرك ايتيرمك.	
			دۇزجۇرك گۇزوندىن گلسين [ن] قارقيش افاده سى.	
			دۇزجولوق [آ] دوز اۆرتمه ايشى.	
			دۇزخ du'xəz [آ،فا] جهنم، تامو (فا:جهنم).	
			دۇزخانا [آ] دوغال حالدا دۇز چىخاريپ و قاينايديپ يشمك	

Dd د	آذربایجان تۆرکجه‌سی
دۇزلاما [آ] ۱-دوزلاماق ایشی، دۇز وۇروما. ۲-بیر جور یشمک. ۳-دۇزلاناراق حاضرلانا. دۇزلاماق duzlamaq [ل] دۇز وورماق، اۆستونه دۇز سپمک (فا:نمک زدن). دۇزلاندىرماق [ل] دۇز لو حالا سالماق، دۇز لو ائتمک. دۇزلاندىريلماق [بل] دۇزلاندىرماق ایشی گۇرولمک. دۇزلاندىريلمیش [ص] دوز لو حالا گتیريلمیش. دۇزلانماق [بل، سن] ۱-دۇز وورلماق (فا:نمک زده شدن). ۲-[س] قیرجانماق، اۇزونو نازا قويماق (فا:لوس شدن). دۇزلانمیش [ص] دوز وۇرولموش، دۇز سپيلمیش. دۇزلانیش [ص] دۇزلانماق ایشی ویا بیچیمی. دۇزلايىچى [آ] دۇزلاماقلا مشغول اولان ایشچی (داباغ ليقدا). دۇزلايىش [آ] دۇزلاماق ایشی ویا بیچیمی. دۇزلو [ص] ۱-دوزو چوخ اولان یشمک، چوراق یش (فا:شور). ۲-salty خوشا گلن هرشی، دوز لو اوشاق، اۆرگه ياتان. دۇزلو آخماز [آ] آغداش دا گؤل آدی ۲۴. دۇزلو بلغم [آ] بعضی دری خسته لیک لرینین اورتاق آدی، اقزاما. دۇزلو جا [ص] دۇز لو، خوشا گلن (فا:شورمه) saltish دۇزلوق duzluq [آ] ۱-دۇز قابی (فا:نمکدان). ۲-آتلاردا گۆز اۆستونده کی و انسانلاردا کۆپورجوک سۆمویونون آردیندا کی چوخور یش. ۳-باخ: دۇزلاق. دۇزلولوق [آ] ۱-دۇز لو شئین حالی، دوز لو اولما وضعیتى، شور لوق. ۲-اۆرگه ياتا بيلمه، خوشا گلمه وضعیتى. ۳-توپراق و سۇيون بیر لیترده اولان دۇز مقداری (فا:شوری). دۇزلولوق اولچن [آ] بیر محلولون دۇز مقدارینی اؤلچن آلت. دۇزونو دادماق [ل] بیرینین چۆره گین یشمک. دۇزونو قاچیرماق [ل] لذتدن چیخارماق، رغبتدن سالماق. دۇستاق/دۇسداق dustaq [آ] -توتوقلو، توتولموش، ساواشدا یاخالانمیش کیمسه (فا:اسیر). {باخ:توتساق} دۇستاق ائتمک/ائلهمک [ل] دۇستاق لاما، چپس لهمک. دۇستاق اولماق [س] توتوق لانماق. دۇستاقچی [آ] زندانچی (فا:زندانبان). dualism دۇستاق خانا [آ] چپس خانا، توتساق خانا (فا:زندان).	اۆچون یارارلی حالا گتیریلن یش. دۇزدارقان [آ] دوز اۆیوتمک اوچون بالاجا ال دییرمانی. دۇزداغی [آ] قئیدار، زنجان و تفرش ده داغ آدی. دۇزداغ [آ] نخجوان و سالیان داغ آدی ۲۴. دۇزداق duzdaq [باخ] دوزلاق. دۇزدوزان duzduzan [آ] سرابین ۴۱ کب طرفینده نفوسو ش ۱۳۲۰ده * ۱۴۵۰ نفر، تۆرک قئید اولوب ابو کلمه‌نی چوخراق دۇز کلمه‌سیله ایلگی لی ییلیرلر، البته دۇزدۆزن و دۇز دۆزلیک یش مفهومیونادا اشاره ائتمک اولار، بۇلگه‌نین دۇزنگاه و مسطح اولماغی بو معنانی گۆجلندیریر. دۇزسین [آ] دۇز سین، دۇز قابی (فا:نمک پاش) saltshaker دۇزسوز [ص] ۱-دوزو اولمایان یشمک یاخود دۇزو آز اولان. ۲-[میج] خوشا گلمه‌ین هر شئی (فا:بی نمک). saltless دۇزسوزلاشدیرماق [ل] دۇزسوز حالا گتیرمک. دۇزسوزلاشدیريلماق [بل] دوزسوز حالا گتیريلمک. دۇزسوزلاشماق [س] دۇزسوز حالا گلکمک (فا:بی نمک شدن). دۇزسوزلانماق [باخ] دۇزسوزلاشماق. دۇزسوزلوق [آ] دۇزسوز شئین حالی، خوشا گلمز لیک. دۇزقابی [آ] ایچینه دۇز تۆکمک اوچون بالا قاب (فا:نمکدان). دۇزقیران [آ] دۇز ياتاقلاریندا سال دۇزو سیندیران ایشچی. دۇزکند duzkend [آ] ماهنشان و اهر ده کند آدی. دۇزکیمی یالاماق [ل] چوخ عزیز لهمک. دۇزلا [آ] دوز چیخاریلان و اۆرته‌یلن یش، دۇزلوق (فا:نمکزار). دۇزلاتماق [ئتد] دوزلاماق ایشینی گۆردورمک. دۇزلاديلماق [بل] دوزلاتماق ایشی گۆرولمک. دۇزلاشدیرماق [ل] دۇزلاندىرماق. دۇزلاشدیريلماق [ل] دۇزلاندىرماق ایشی گۆرولمک. دۇزلاق duzlaq [آ] ۱-دۇز لو یش، دۇز لو توپراق، وئرمیسیر دۇز لو و چوراق یش. ۲-دۇز ياتاغی، دوز معدنی، دۇز چیخاریلان یش (فا:نمکزار). ۳-سۆرو حیوانلارینا دۇز وئریلن یش. {ت «توزلاماق، توزلاماق، سن»}. دۇزلاق [آ] زنجان، مراغا، ابهر ده داغ و هشتی ده کند آدی. دۇزلاق چوغانی [آ] بیرنوع چوغان.

د د	آذربایجان تورکجه سی	۱۰۸۹	ارک سۆزلوگو	د د
	دۇستاق لىق [آ] اسیر لىک، تۇستاق لىق (فا:اسارت).		دۇلاق dulaq [آ] دۇلو، اۇلقۇن، تجرېه لى [خ] تۆرکمتلرین، تکه و تۇختامیش اۇيماقلاری اۇلوبابالاریندان ^۷ .	
	دۇستاقچى لىق [آ] دوستاق باخىجى سینین ایشی (فا:زندانبانی).		دۇلانقىر dulanqır [آ] سایین قالاداکند آدی {دولان+قىر}.	
	دۇستاقلى [آ] دوستاق، توتوقلو (فا:زندانی).		دۇلجال dulcal [ص] دۇل کیمی، دۇلا اوخشار.	
	دۇستان dustan [آ] سالماس دا کند آدی.		دۇلجیغاز [آ] دۇل کیمی، دۇلا اوخشار.	
	دۇستانه [ظ،فا] دوستجاسینا، يوداشلىق لا (فا:دۇستانه).		دۇلجین duləcin [آ] قئیدار دا کند آدی.	
	دۇستاییر [آ] قوسار دا کند آدی ^{۲۴} .		دۇلحاصر [آ] بگدیلى بۇیوناعایدیثر آدی (۱۶م جى قرن) ^{۲۵} .	
	دۇش duş [آ،فر] یۇیونماق اوچون سۇیو اۆستدن تۆکن وسیله، یۇیونما (فا:دۇش).		دۇلزاغا [آ] ابهر ده داغ آدی.	
	دۇشاق duşaq [آ،دا] حیوانین ایکی آياغینا باغلانان کۆستک و ایپ (فا:تسمه، ریسمان و زنجیر).		دۇلقالماق [س] ائشی اؤلک ویا ائشی نی الدن وئرمک.	
	دۇشاقلاماق [ل] حیوانین ایکی آياغینی کۆستک و ایپله باغلاماق، کۆستک له مک (فا:بستن).		دۇلقیشلاغی [آ] میاناداکند آدی {بو کلمه دۇل/تول (نسیل) سۆزونه باغلی اولاراق، حیواندارلیقدا یاخجی نسیل یتیشدیرمه مفوموندا دیر و مال دواورچیلیقلا ایلگیلیدیر}.	
	دۇغاب duğab [آ] سۇ و گچ کیمی شیلرین دورو حالدا قاتیشماسیندان دوزه لن شئی (فا:دۇغاب). grout		دۇلک dülək [آ] زنجان دا کند آدی {باخ: دؤلک}.	
	دۇغان duğan [آ] اهر ده کند آدی {دۇغان}.		دۇللاشماق [ل] دول وضعیته گلکم.	
	دۇغائی duğayi [آ] قوچان دا کند آدی.		دۇللوجا [ص] سئویلمی معنادا "حاللیجا دۇللوجا آرواد".	
	دۇغلات duğlat [آ] تۆرککشیمیش بیر مۇغول طایفاسی ^{۱۲} .		دۇللوق [آ] دول اولما وضعیتی.	
	دۇل dul [ص] اریندن بوشمانمیش ویا اری اؤلמוש قادین ویا قادینین بوشامیش ویا قادینی اؤلמוש کیشی (فا:بیوه).		دۇلوس dulus [آ] ساخسی قاب. ^۱	
	widowhood {ت، سن «تول»؛ دیواندا تول سۆزو فعل شکلینده ده ایشلەنیپ (تولماق: چوقان توپونا ووروب آتماق) و ایندی توللاماق شکلینده همان کلمه دن اله گلیب، بو کلمه نین معناسینا باخدیقدا نظره گلیر دول سۆزو بۇراخیلمیش قادین اوچون سؤیله نیر ^۶ }.		دۇلوسچو [آ] ساخسی قاب قاییران اؤستا.	
	دۇل آبتال اوت گیللر [آ،بی] تاج سیز، ایکی چنکلی لردن چوخو ایستی و قۇراق بۇلگه لرده یتیشن وکاکتوس کیمی بیتگی سۇیو (فا:تیره مازریون). thymelaeaceae		دۇله dülə [آ] اؤرمیه (پشان، دئیم)، سالماس (گرگ)، مراغا (داغ)، سؤلدوز (مشک)، زنجان (دؤلک) دا داغ آدی. بازارماسال (ملال) دا کند آدی. ماهنشاند (دؤللیات) چای آدی {دؤل سۆزوندن: اییی نسل و تۇخوملو یئر}.	
	دۇل آبتال اوتو [آ،بی] دۇل آبتال اوتو گیللردن، چیچکلری گۆزل قۇخان، آجی، چوخ ایللیک، چوخو آغاججیق و چالی کیمی بیتگی (فا:مازریون). daphne mezereum. thy		دۇم دوم [جوغرافی آیدینان] دۇم دوم گۆله سی، اؤجو کۆت اولوب و آغیر صورتده یارالایان گۆله.	
	دۇل آرواد اوتو [آ،بی] تۇپلاشیق گیللردن قیرلاردا یتیشن، حکیم لیکه ایشلەنن و تیکانلی قۇزلاری قۇیونلارین یۇتونا یایشان بیر بیتگی (فا:آراقیطون). arctium lappa		دۇمان duman [آ] ۱-تۆستولو تۆزلو ویا بۇغولو هاوا، فیرتینا، بۇران (فا:مه آلود) ۲- [میج] اۆزونتو "باشی دۇمانلی ایگید" ۳- آیدین اولمایان، قارانلیق ۴- آتلاشیلماز "افسانه لر دومانلار ایچینده قالیدى" ۵- [خ] دده قۇرقۇد بویلاریندا، قۇرقۇد آتائین آد وئردیگی بگلردن ۲- قازاق اۇيماقلاری اۇلوبابالاریندان ^۷ {ت "دۇمان"، سن: تۇماق+ان، باخ: تۇماق}.	
			دۇمان... [آ] انسان آدی: دۇمانای، دۇمانالپ، دۇمانبای، دۇمانبگ، دومانخان، دۇمانر، دۇمانگلدی.	

Dd د	آذربايجان تۆركجهسى	د د
	لرین تانری سی اولدو^{۲۱}. دوموشماق [باخ:تومور] ۱-دیزلری اوسته اوتورماق. ۲- (قوشلار) دیمدیک لرله اؤزلرینی تمیز له مک و قاشیماق. دوموشوق [ص] بوزوشموش (فا:مچاله شده). {باخ:تومور} دۇن [ص،ع] ۱-آلچاق، آشاغیلیق. ۲-آشاغی دا(فا:دون). دۇنگۇزدۇخ(دۇنقوزلوق) [آ] تاكستان دا داغ آدی. دووا/دووه [خ] ۱-قیرقیزلارین، توقای و اوچ تامقا اویماقلاری اؤلوبالاریندان^۲. ۲-آلتۇن اوردو خانی و بۇراق خانین اوغلو (حکومت ایللری: ۱۲۸۲-۱۳۰۶)^{۱۲}. دووار duvar [آ] بیر تیکیتنی نین ائشیک طرفینی قورویان و ایچ بؤلوم لرینی بیریریندن آیران داش، کریج و بتوندان دۆزه لن حاصار؛ اۇجا هئره، چپر و حاصار کیمی اؤلان مانع و انگل (فا:دیوار). wall {بو کلمه فارسجادا اسکی و ایشلک کلمه دیر، ولی بیلگیلرین چوخو بو سۆزون کؤکونو (ت'توماق): قاپاتماق، تۆتماق} توماق کلمه سینه باغلایرلار، مخصوصا فارسجادا بو کلمه نی بیر کؤکه باغلایا بیلمه یهرک تورکجه ده دۇواق سۆزونو معنی و گرامر لحاظیندان بو کلمه یه یاخین اولاراق دلیل گتیرمک اولار، باخ: توماق}. دووار آراسیندا اوتورماق [ص] دووار ایچینده قالماق، ائشیک عالم له باغلانتی سی اولماق. دووار ایشکافی [آ] دوواردا دۆزه نیلن ایشکاف. دووار ییلدیری سی [آ] دووار قازتی (فا:آگهی دیواری). bulletin دووار پاسی [آ] ایکی اویونجو قارشى طرفه توپو وئرمک ایسته مه یهرک توپو بیریرینه پاس وئرمه سی. دووار چکمک [ل] ۱-دووار هۆرمک. ۲-آرادا کی ایلیشگی و رابطه نی قیرماق. دووار دایاغی [آ] یخیلماماسی اوچون دووارا (چوخ وقت) آیک دستک وورولان آغاج ویا آیری شنى. دووار دیشی [آ] ایکی دۇوارین بیریرینه توتدورولماسی اوچون ایلک دۇواردا قویولان گیریتی لی وچیختی لی بئر لر. دووار سارماشیغی [آ،بی] بیر بیتگی آدی (فا:هزارچشم). دووار ساریمساغی [آ،بی] یاپراق تۇکمه ین، گؤده یاپراقلاری	دۇمان [آ] اؤرمیه ده کند آدی.ماکی دا(لو) داغ آدی. دۇمان رنگی [آ] تۇتقون کۆل رنگی. دۇمانسیز [ص] دومانى اولمايان، آيدین، صاف. دۇمانسيزلىق [آ] هاوادا دومان اولمادیغی حال، آرینلیق . دۇمان کیمی (گۆرمک) [ل] آیدین اولما یارق، یوخو کیمی. دۇمانلتماق [ل] دومان لاندیرماق، قاریشdırماق، چاشdırماق. دۇمانلتماق [س] دومان لی اولماق، دومانلا دولماق. دۇمانلماق [ل] ۱-دومانلی وضعیت گتیرمک(فا:دود آلود کردن) ۲- [س] دومانلا بۆروئمک، دومان باسماق(فا:مه آلود شدن). دۇمانلاندیرماق [ل] توستو لندیریمک، قاریشdırماق. دۇمانلتماق [س] ۱-دومانلی وضعیت گلمک، دۇمانلی اولماق. ۲-قاریشماق، بولانماق، قارالماق. دۇمانلی [ص] ۱-دومانى اولان، دومان چیخاران، تۆستولو (فا:مه آلود). ۲- [مچ] سیختی لی، بۇلانیق (فا:حزن آلود). دۇمانلی چیسگین لی [ص] چوخ توتقون، چیسگین قاپیلیمیش. دۇمانلی لیق [باخ] دومانلیق. دۇمانلیق [آ] ۱-دۇمان ایچینده اولان یئر. ۲-تۆز بۇلود، یئردن چوخ چوخ اوزاق اولان و ایشیق لی تۆز لکه لر شکینده اولان اولدوز سیستم لری، بۇلودسو (فا:سحابی). دۇمبول dumbul [آ،دا] بیر نوع چالقی آلتی، کپچیک و بۇیوک اولماقلا ایکی چاناقلی ضربلی موسیقی آلتی. دۇمبول چو [آ] دۇمبول چالان، دۇمبول چالغی چی. دۇمبول چولوق [آ] دۇمبول چالما، دۇمبول چالغی چیلیغی. دۇمدورو [ص] لاپ دۆرو، چوخ شفاف و صاف(فا:صاف صاف). دۇمدورولوق [آ] دۇمدورو اولما وضعیت. دۇمدومادumdumdum [آ،دا] فیرا. دۇمروق dumruq [باخ] تومورجوق، تومروق. دۇمروقلاشماق [باخ] تومورجوق لانماق. دۇمورجوق.دۇمورجوق [آ] دامجی. دۇمورجوق دۇمورجوق [ظ] دامجی دامجی. دۇموزی dumuzi [آ] بیر سوئر بالیقچی سی ایکن تانریچا ایشتار اؤنو ستودی و گۆیه آلیناراق تانریلاشدیریلدی بیر دۇئم اؤنؤن بکچی تانری سی و سوئرا چوبانلارین و بیتگی

د دد	د دد
ارک سۆزلۆتۆ	آذربایجان تۆرکجه سی
دووی پریز duypriiz [آ] آمپول تاخمایا ویا الکتریک آخیمی آلماغا یارایان آراج. {دویماق+پریز} دویاج duyac [ص] دویو و دویقو آلان غصو، رُوح (فا:روح). دویار duyar [ص] دویقو لو، دویقون، دویارلی (فا:حساس). دویارسیز [ص] احساس سیز، دویارلی اولمایان (فا:بی احساس) دویارسیز لاشدیرماق [ل] احساس سیز وضعیت گتیرمک. دویارسیز لاشدیریلماق [بل] احساس سیز وضعیت گتیریلیمک. دویارسیز لاشماق [س] احساس لی لیغی قالمماق، حسّی آرادان گتتمک (فا:بی حس شدن). دویارسیز لیق [آ] دویارسیز اولما وضعیت. دویارقا [آ، دی] اکلم باجاقلی لارین باشینین قاپاق بؤلومونده اولان و حرکت حسّی، دویوسونو احساس ائله یین و دویان اوردان لار، بؤجک لرده بویوزکیمی حساس و دویو آلت لری (فا:شاخک حس). دویارقالی لار [آ] دویارقاسی اولان بؤجکلر، بیر جوت دویارقاسی اولان اکلم باجاقلیلار توپلو لوغو. دویارلی [ص] ائشیک ده اولان ائشگین لیکلره دویارلیغی اولان (فا:حساس). دویارلی لیق [ص] دویارلیغی اولان، حسّاس لیق. دویارلیق [آ] حسّاس اولما، دویارلیغی اولما (فا:حساسیت). دویارلیقلی [آ] دویارلیغی اولان (فا:حساس). دویاری/دویاریش [آ] دویو و دویارلیق لا ایلگیلی. دویال duyal [آ] دویقو لو، احساسلی، قیز آدی (فا:نام دختر). دویان duyan [ص] دویوجو، حس ائدیجی، آتلیان. دویدورماق [آ] دویدورماق ایشی. دویدورماق [ل] حسّ ائتدیرمک، سئزدیرمک، سیزدیرماق، ییلدیرمک. {ت، سن <تویتورماق> آتلانماق} دویسال [آ] ۱- دویو ایله ایلگیلی، ۲- احساسلی، قیز آدی. دویقان duyqan [ص] آشیری دویقو لو. دویقو/دویغو duyqu [ظ] دویولارلا آتلاما، باشا دۆشمه قابلیتی، اؤن سئزی، حسّ، دویوم. (فا:حسّ). feeling دویقو اویندیرماق [ل] بیر دویقو اولوشدورماق. دویقوجا [ظ] دویقو باخیمیندان.	ساپلی، اؤست اؤزو توتقون و آلت اؤزو یاشیل، سرت و دمیر سوو کیچیک و چیچک لی، میوه سی نوخود فیرنگی داناسی بؤیوکلو گونده، اتلی، ساری، و مورو مسوو قارا رنگلی بیر بیتگی (فا:عشقه). hedera helix دووار ساعتی [آ] دووارا وورولان ساعات. دووار سوئاسی [آ] دوواردا دۆزه نیلن سوئا. دووار صدفی [باخ] دالاق اوتو. دووار قازتی [آ] دووارا یایشیدیریلان قازت. دووار قالی سی [آ] دووارا آسیلان قالی. دووارا دیره مک/قیسناماق [ل] سیخیشدیرماق. دووارا ووردو [آ] اوشاقلار آراسیندا دوواردا بیر دایره یه سگه و یا تيله وورماقلا اوینانیلان بیر او یون آدی. دووار جیق [آ] آلچاق دووار، کیچیک دووار. دووار ساعتی [آ] دووارا آسیلان ساعات. دووار کاغادی [آ] گوزل لیک اؤچون دووارلارا وورولان کاغاد. دووار لیق [آ] دووار اؤچون ئئناسب. دوواق duvaq [آ] ۱- توپراقدان و داشدان دۆزه لن قاپاق (فا:سرپوش). ۲- گلین باشینا و اؤزونو اؤرتولن پارچا (فا:روسری مخصوص عروس). {سن <توواغ>، باخ: توماق}. دوواق دوشگونو [ص] یئنی گلین کن دؤل قالان. دوواق دیغیر لانیب قاپاغین تاپار [] گۆج دیغیر لانیب قاپاغین تاپار، هر شئی اؤز تایینی تاپار معنا سیندا. دوواق قاپما [آ] ۱- تویدا گلینی تعریف له مک و اؤیود وئرمک اؤچون سؤیله نن شعر و قوشما "اشیق سازینی باغرینا باسیب بو دوواق قاپمایلا اونلارین تویونو باغلادی" (فا:نوعی شعر مرسوم در عروسی). ۲- توی مراسیملریندن بیر، بو مراسم هر ائلده اؤزونه مخصوص شکلی وار. دوواقچی [آ] دوواق دۆز لدن وساتان کیمسه. دوواقچی لیق [آ] دوواق دۆز لئمه وساتما ایشی. دوواقلاماق [ل] باشینا دوواق وورماق و اؤرتمک (فا:پوشاندن). دوواقلاماق [بل] دوواق اؤرتولمک. دووان/دوغان [خ] باشقورد اویماق بگ لریندن^۷. دوورالا duvrala [آ] همدان-اسدآباد دا کند آدی.

د د	د د
ارک سۆزلۆگ	آذربایجان تۆرکجه سی
آلاماق، باشا دۆشمک، اۆزگینه دامماق، سئزمک (فا:حس کردن). to feel دۇیمالی [ص] دۇیولاییلن، دۇیماغا یارارلی.	دۇیقوداش [ص] ۱-بیر قوندا دویقولاری باشقاسیله بیر اولان. ۲-بیر دۆشونجه ویا بیر پارتی نین ایشلرینی بیهنن و بنیمسه ین (فا:سمپات).
دۇیمامالیق [آ] دۇیمازلیق. دۇیناق duyuaq [آ] باخ: تۇیناق.	دۇیقوداشلیق [آ] برابر دویقولاری پایلاشما، دویقوداش اولما. دۇیقوسال [ص] دویقولارلا ایلگی لی، دۇیقو لو (فا:حساس).
دۇیو duyu [آ] آلتی لاما اورقانی (فا:احساس). feeling دۇیو اوستو [ص] فلسفه دویولارلا دویولا بیلمه ین، آلتی لاما یول ایله یوخ دۆشونجه یول ایله بیلینن شیئر.	دۇیقوسال دۆشونمه [آ،فلسفه] ییگی یه دایالی دۆشونمه نین قارشى سیندا، دویقوسال یاشامدان چیخان و اونونلا بلیر له نن دۆشونمه.
دۇیوجو duyucu [آ] دۇیان. دۇیوچولوک [آ] دۇیوجونون ایشی.	دۇیقوسال لیق [آ] دویقوسال اولما وضعیتی. دۇیقوسوز [ص] ۱-دویقوسو اولمایان (فا:بی حواس) absent
دۇیوخماق [س] آتیلماق، آییق دۆشمک، دۇیماق. دۇیورماق [ل] دۇیماسینی ساغلاماق، سئزدریمک، بیلدریمک.	۲-دوشونمه ین، آلتی لاما یان (فا:بی عاطفه). unfeeling دۇیقوسوزلوق [ص] حس سیز لیک، دویقوسوز اولما وضعیتی.
دۇیورو duyuru [آ] بیر اولونتونو یازی و چکیم له یابین لاییب و آیریلارینا بیلدریمک، اعلان، بیلدری. دۇیورو قاخناسی [آ] دۇیورو و اعلان لاری گۆستر مه تاختاسی.	دۇیقولار [آ] حس لر (فا:عواطف). sentiments دۇیقولاری آچیغا وورماق [ل] بلیر تمک، آچیغا چیخارماق.
دۇیورو اؤزلوگ [آ] دۇیورما اؤزلوگ لیگی اولان. دۇیورو لماق [بل] دۇیورماق ایشی گۆرولمک.	دۇیقولا ندریماق [ل] دویقو آلتیندا ساخلاماق، دویقو لواتتمک. دۇیقولا نماق [س] دویقو آلتیندا قالماق، دویقو لو اولماق (فا:احساساتی شدن).
دۇیوروم duyurum [آ] دۇیورما ایشی. دۇیوسال duyusal [ص] دویوایله ایلگی لی.	دۇیقولا نیش [آ] دویقولا نماق ایشی ویا بیچیمی. دۇیقولا نیم [آ] دویقولا نما، ائتگی لیمه.
دۇیوسوز [ص] حس سیز (فا:بیحس). insensible دۇیوش duyus [آ] دویوماق ایشی و طرز، دۇیار لیلیق.	دۇیقو لو [ص] اینجه دویقوسو اولان، تئز و یاخشی دۇیان، آلتی لایان (فا:احساساتی). sensitive دۇیقو لولوق [آ] دویقو لو اولما وضعیتی.
دۇیوشان [خ] دۇیان؛ قیرقیز اویماق بگ لریندن. دۇیوشماق duyusmaq [قا] قارشى لیقلى دۇیماق.	دۇیقون [ص] آشیری دویقو لو، دویار (فا:حساس). sensitive دۇیقون لاشدیرما (سی) [آ] دویقون ائتمه.
دۇیوق duyuq [ص] ۱-تئز دۇیان، آییق. ۲-خبر، ساو. دۇیوق دۆشمک [ل] آییق دوشمک، دۇیماق، خبر توتماق.	دۇیقون لاشماق [س] ایی جه دۇیماق. دۇیقون لوق [آ] دویقون اولما وضعیتی (فا:حساسیت).
دۇیوق سالماق /~ وئرمک [ل] آییلتماق. دۇیوقسوز [ص] ۱-دۇیماقابلیتی اولمایان. ۲-خبر سیز، ساو سیز.	sensitiveness دۇیلوق duyluq [آ] بیلمه مز لیک، اؤزونو دۇیلوغا وورماق:
دۇیوقلوق [آ] تئز دویما، تئز باشا دوشمه، آییقلىق، سایقلىق. دۇیولار [آ] حواس (فا:حواس). senses	اؤزونو بیلمه مز لیگه وورماق. دۇیما duyma [آ] حس ائتمه.
دۇیولماز [ص] ظ دۇیولا بیلمه ین، سئزله بیلمه ین. دۇیولماق [س] ۱-دۇیماق (فا:حس) کرد ن. ۲-[بل] دویماق ایشی گۆرولمک، باشا دۆشولمک.	دویماز [ص] دویا بیلمه ین. دویماز لیق [آ] دویماز اولما وضعیتی، دویمامیش کیمی اولما.
	دویماق duymaq [س، ت، سن] حس ائتمک، آلتی لاما،

Dd د	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۰۹۳	ارک سۆزلۆتۆ
دۈیۈلمامیش [ص] او گۈنه قدر گۆرونمه‌میش، شاشیلا جاق شئی.	دۈیۈلمامیش [ص] او گۈنه قدر گۆرونمه‌میش، شاشیلا جاق شئی.		موتورلو ماشین اوچون سۆیله‌نیر.
دۈیۈلور [ص] دویولان.	دۈیۈلور [ص] دویولان.		دۈدۈک/دۈدۈک dūdēk [آ، تا] ۱-پۆقله مکله چالینان بیر
دۈیۈلور دۈیۈلماز [ظ] ۱-چتین لیک له ائشیدیلن. ۲-خبر	دۈیۈلور دۈیۈلماز [ظ] ۱-چتین لیک له ائشیدیلن. ۲-خبر		چالقی آلتی (فا: سۆت). whistle ۲- [مچ] بوش بشین
آلیر آلماز، خبر لشینجه.	آلیر آلماز، خبر لشینجه.		آدام، اؤس سۆز. ۳-فابریکا وگمی لرین توسو بوروسو.
دۈیۈم duyum [آ] ۱-آلقى، دویولان، دویۈ ۲-استخبارات.	دۈیۈم duyum [آ] ۱-آلقى، دویولان، دویۈ ۲-استخبارات.		{ت'تۆتک' چایدان و ابریق امزیگی}.
دۈیۈم اۆلچر [آ] دری نین حساسیت و دویارلیغینی اۆلچمه‌یه	دۈیۈم اۆلچر [آ] دری نین حساسیت و دویارلیغینی اۆلچمه‌یه		دۈدۈک وئرمک [س] یالان وعده لر له بیرین تۆولماق.
یارایان آلت (فا: حس سنج).	یارایان آلت (فا: حس سنج).		دۈدۈکچو [آ، ص] ۱-دۈدۈک چالان ویا ساتان ۲-فابریکالاردا
دۈیۈم ایتیمی [آ] باخ: آنتستزی.	دۈیۈم ایتیمی [آ] باخ: آنتستزی.		دۈدۈک چالاراق بللی زامانی ییلدیرن کیمسه. ۳-آدام
دۈیۈمچو [آ، فلسفه] دویۈمچو لوقلا ایلگی لی اۆلن.	دۈیۈمچو [آ، فلسفه] دویۈمچو لوقلا ایلگی لی اۆلن.		آلدادان، یالان وعده وئرن کیمسه.
دۈیۈمچولوق [آ، فلسفه] بیلیم لری دۈیۈ یۆل ایله تاپماغینا	دۈیۈمچولوق [آ، فلسفه] بیلیم لری دۈیۈ یۆل ایله تاپماغینا		دۈدۈکچولوک [آ] دۈدۈک جونون ایشی.
اینانما، بیلیگی نی دۈیۈلاردان آلما گۆروشنو و فلسفه سینی	اینانما، بیلیگی نی دۈیۈلاردان آلما گۆروشنو و فلسفه سینی		دۈدۈکله مک [ل] آلداتماق، قاندرماق.
ایلری سۆرن مکتبین آدی، سنسؤ آلیم (فا: سنسؤ آلیم).	ایلری سۆرن مکتبین آدی، سنسؤ آلیم (فا: سنسؤ آلیم).		دۈدۈله مک [س] دۈدۈ دئیهرک ائو اؤشاقلارینی چاغیرماق.
دۈیۈمساتماق [س] دویۈمسامسینا سبب اولماق.	دۈیۈمساتماق [س] دویۈمسامسینا سبب اولماق.		دۈدۈمه dūdēmē [آ، فا 'دو+دمه'] ۱-ایکی آغیز لی پیچاق.
دۈیۈمسال [ص] دویۈ اورقانلار یلا ایلگی لی.	دۈیۈمسال [ص] دویۈ اورقانلار یلا ایلگی لی.		۲-بیر نوع قویون جنسی، ایکی جنسندن تۆرنمیش، ملز
دۈیۈمسامازلیق [آ] ایلگی و دویۈلاردان یوخسون اولما.	دۈیۈمسامازلیق [آ] ایلگی و دویۈلاردان یوخسون اولما.		"قاتیر دۈدۈمه حئیوان دیر".
دۈیۈمساماق [ص] دویۈلار آراجیلیق ایله بیر شئی آلقى لاما.	دۈیۈمساماق [ص] دویۈلار آراجیلیق ایله بیر شئی آلقى لاما.		دۈر [آ، فا] دُر، مُروارید "آغزیندان دۈر تۆکولمک: چوخ
دۈیۈمسوز [ص] دویۈمو اولمایان.	دۈیۈمسوز [ص] دویۈمو اولمایان.		معنالی سۆز دانیشماق".
دۈیۈمسوز لوق [آ] دویۈمسوز اولما وضعیتی.	دۈیۈمسوز لوق [آ] دویۈمسوز اولما وضعیتی.		دۈربون [آ، فا] اؤزاق لاری گۆرمک اوچون اولان وسیله،
دۈیۈملو duyumlu [ص] دویۈمو اولان.	دۈیۈملو duyumlu [ص] دویۈمو اولان.		اوزاق گۆرن (فا: دۈربین).
دۈببه dübbə [ص] اویونباز، (فا: کلک باز) {جویرتمک}	دۈببه dübbə [ص] اویونباز، (فا: کلک باز) {جویرتمک}		دۈرتمک dürtmek [ل] ۱-اوجو بیز بیر شئیله وۇرماق، دۈرتمه-
جوڤبه، دۈببه {}.	جوڤبه، دۈببه {}.		له مک (فا: سیخونک زدن) ۲-اؤزونو بیر یشره زورلا سۇخماق
دۈببه لیک [آ] اویونباز لیق (فا: کلک بازی).	دۈببه لیک [آ] اویونباز لیق (فا: کلک بازی).		(فا: تپاندن). {ت'تۆرتمک: سۆرتمک، سۇواماق، دده}.
دۈبدۈز dübdüz [ص، سن] دۆم دوز.	دۈبدۈز dübdüz [ص، سن] دۆم دوز.		دۈرتمک لئمک [باخ] دۈرتمه لئمک.
دۈبرار [آ] سۇمقاییت، دا داغ و چای آدی ۲۴۰.	دۈبرار [آ] سۇمقاییت، دا داغ و چای آدی ۲۴۰.		دۈرتمک له مک [باخ] دۈرتمه له مک.
دۈبۈر dübər [ظ، فا 'دۈر و بۈر'] یان یۈره.	دۈبۈر dübər [ظ، فا 'دۈر و بۈر'] یان یۈره.		دۈرتمه لئمک [بل] دۈرتمه ایله وۇرولماق.
دۈبۈر دینی داغیتماق [ل] مجبور ائتمک، دیوان تۇتماق،	دۈبۈر دینی داغیتماق [ل] مجبور ائتمک، دیوان تۇتماق،		دۈرتمه له مک [ل] دۈرتمک له وۇرماق، دۈرتمه ایله وۇرماق
جزالاندیرماق اوچون بیرینه آمانسیز جا زور ایشلتمک.	جزالاندیرماق اوچون بیرینه آمانسیز جا زور ایشلتمک.		(فا: سقلمه زدن).
دۈبۈدی [آ] باکی، دا یشر آدی ۲۴۰.	دۈبۈدی [آ] باکی، دا یشر آدی ۲۴۰.		دۈرتۈ dūrtü [آ] ۱-دۈرتمه له مک اوچون وسیله. ۲-مُحرّک.
دۈبۈر dübür [باخ] دبیر.	دۈبۈر dübür [باخ] دبیر.		دۈرتۈش [آ] دۈرتمک ایشی ویا بیچیمی.
دۈبیر [آ] لئریک ده چای آدی ۲۴۰.	دۈبیر [آ] لئریک ده چای آدی ۲۴۰.		دۈرتۈشدۈرمک [ل] بیر شئی زورلا بیر یشره یشر لشدیرمک.
دۈپه düpədüz [ص] دۆم دوز.	دۈپه düpədüz [ص] دۆم دوز.		دۈرتۈشدۈرۈلمک [بل] زورلا یشر لشدیریلیمک.
دۈجۈن dücün [باخ: دۆمک] ۱۲ دانا، ۶ جۆت (فا: دۈجین).	دۈجۈن dücün [باخ: دۆمک] ۱۲ دانا، ۶ جۆت (فا: دۈجین).		دۈرتۈشله مک [ل] نچه کز دۈرتمک.
دۈدۈ dūdū [سس ق] دۈ سسین تکراری، اوشاق دیلیجه	دۈدۈ dūdū [سس ق] دۈ سسین تکراری، اوشاق دیلیجه		دۈرتۈشمک [باخ] دۈرتۈلمک.

Dd د	آذربایجان تورکجه سی
دورمک وورماق [ل] دورمک تۇتماق، بلله تۇتماق.	دورتوک dürtük [آ] محرک، دورتمگه سبب اولان هر شئی.
دورمنج [آ] ۱- دورمک، بلله (فا: لقمه) morsel ۲- بورولانمیش	دورتوک له مک [ل] تحریک ائله مک.
دورمهجه [آ، دی] باغلاردا تومورجوق ياپراق يئین و ساریمسوو	دورتولمک [س] ۱- اؤزونو بیر یئر زورلا سوخماق، زورلا
بیر نوع گنجه کپهنگی sparganthis pilleriana	سوخولماق. ۲- [بل] دورتو ایله وورولماق.
دورمه لنمک [باخ] دورمک لنمک.	دورتولمک [باخ] دورتولمک.
دورمه لنمیش [ص] دورمک شکلینه گلیمیش.	دورته dürtə [آ] الینی یوموق حالینا گتیریپ وورماق.
دورمه له مک [باخ] دورمک له مک.	دورته له مک [باخ] دورتتمک.
دوررؤ dūrū [آ] ۱- دورمک لنمیش ۲- ارمغان ۳- کینچی بئلی ۲.	دورجک dūrcək [آ، باخ: دورمک] دری یا قوماش اؤزه رینده
دوررؤست dūrūst [ص، فا] دؤز، دؤز اولان (فا: درست).	چیختی، قارباق (فا: برجستگی روی پوست یا قماش).
دوررؤشت dūrūst [ص، فا] سرت، قالین، قبا.	دوردهانه [آ، فا، ش] ۱- اینجی داناسی، مروارید داناسی ۲- عزیز
دوررؤم dūrūm [آ، دا] سیلیندیر بیجیمینده، قیورما، دورمه ۲.	سایلان اوشاق ویا شخص اوچون سؤیله نیر (فا: دردانه).
دور دūz [ص] ۱- دوزلک آلان، چؤل. ۲- آیری اولمایان	دوردویون [آ] لازم اولان خیریم خیردا شئیلر.
(فا: مستقیم). direct ۳- دؤغرو، یالان اولمایان، دوزگون	دوردویونجه [آ] دویونجه شکلینده باغلانمیش شئیلر.
(فا: صحیح). true ۴- بعضی کلمه لرله بیر لیکده معنایی	دورگؤ dürgü [آ، تا] قماش و پالتارین بؤکولن یئری.
دقیق لشدیریر "منیم دوز اوتوز یاشیم واردیر". ات، سن	دورگه dürgə [آ] ۱- قدیم مکتبی دولانديرانلارین باشینا قويدو-
(تؤز؛ بو کلمه اورخون داشیازی لاریندا تیز لیک (گؤجلو)	قلاری بیر نوع بؤرک (فا: نوعی کلاه). ۲- دسته، ییغین،
و دیواندا تیز (یؤکسک یئر، دوز، اصیل) و تیزمک (دوزمک)	ساریلیب باغلانمیش "بیر دورگه پؤل" [باخ: دورمک].
شکلینده گلیب، دوز/ تیز سؤزو معناجا یؤکسک یئر و بیر بیر	دورگه له مک [س] ۱- دورگه قویماق ۲- دورگه حالینا گتیرمک.
اوسته دوزولموش قالا اولاراق، دژ سؤزونون کؤکودور ۱.	دورگه لی [ص] ۱- دورگه قویموش ۲- دورگه حالینا گلیمیش.
دوز/ دوزن... [آ] انسان آدی: دوزئل، دوزاپا، دوزبای،	دورلؤ dürlü [ظ، باخ: جور] تورلو، جور، بیر تورلو (فا: نوع).
دوزنقؤل، دوزونالپ، دوزونبای، دوزونبگیم، دوزونبیکه،	دورلودورلو [ظ] جوربه جور، هر جوره.
دوزونتای، دوزوتر، دوزونسلگ، دوزونتؤل.	دورلوگونلر [آ] ارگه قون داستانیندا نؤکوز دن اولان بیر یوی ۴.
دوز [آ] ماکی دا (~ آغؤل) کند و تاکستان دا (~ کمر) داغ آدی.	دورمچ (دورمنج) [آ] دورمک، بلله.
دوزاغا [آ] آذربایجان دا داغ آدی ۲.	دورمک dürmək [آ] ۱- بؤکولموش، دورمه لنمیش شئی. ۲-
دوز اولاراق [ظ] صحیحاً (فا: صحیحاً). correctly	بلله، ساندویچ، بؤرمه لنمیش یئمک، ایچینه یاغ پئیر و
دوز اولماق [س] اویقون اولماق. صداقتلی اولماق،	بؤجور شئی لر قویولوب بؤرو شکلینده بؤکولموش بلله
دوز اورکلی [ص] اورگی تمیز، دؤغرو، دؤز.	(فا: لقمه). morsel ۳- [ل] بؤرماق، بؤرمه له مک، بؤرو
دوز اولتو [آ] دوز سسلی حرفلر.	حالینا گتیرمک. {سومرجه 'دور'؛ ت؛ دیواندا فعل حالیندا
دوزئی düzey [آ] تاراز، سویه (فا: افق). level, hoeizon	(بؤرماق، بؤرولاماق) معناسیندا گلیب، ایندیهسه ایشلک
دوزئی سیز [ص] بللی بیر دوزئی اولمایان، سویه سیز.	اولمایاراق بیر سیرا کلمه لرده اؤزونو گؤرسه دیر: دورگه،
دوزئی سیزلیک [آ] بللی بیر دوزئی اولماما، سویه سیزلیک.	دوزمک: دورمچ؛ تیرمه 'تورمه (بیر نوع پارچا، شال)'. ۱.
دوزئی لر [آ] آفاق (فا: آفاق). horizons	دورمک لنمک [س] دورمک و بلله حالینا گتیریلیمک.
دوزئی لی [ص] بللی بیر دوزئی ده اولان، اییی سویه لی.	دورمک له مک [ل] دورمک دوزلتمک، دورمک کیمی ائتمک.

د د	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۰۹۵	ارک سۆزلۆک	د د
	دۆزباسقی [آ] اؤفست (افست).		دۆزعمللی düzəmelli [ظ، ص] دۆز بیر بیچیمده.	
	دۆزباغیرساق [باخ] باغیرساق.		دۆزقانادلیلار [آ، دی] چکیتجه لرده اولان کیمی دۆرد قانادلی اولاراق اؤستده کی سرت قانادلاری اؤ بیر قانادلاری- اؤرتن بیر بؤجک تاقیمی (فا: تیره ای از حشرات).	
	دیکئی اولان (فا: راست گوشه). rectangular		دۆزقلیلی [ص] تمیز اؤزکلی.	
	دۆزبوجاقلی [ص] بوجاقلاری دۆز اولان.		دۆزقیریغلی [آ] تووؤزدا کند آدی ۲۴.	
	دۆزبه دۆز [ظ] دۆز اولاراق "آی آمان بو جاناوار دۆزبه دۆز قاپی یا ساری گلیر" (فا: مستقیما).		دۆزقیشلاق [آ] قازاخدا کند آدی ۲۴.	
	دۆزیلیجی [آ] دوه چی ده کند آدی ۲۴.		دۆزک düzək [باخ] بؤک دۆزک "دۆزکلی بؤکلی".	
	دۆزج düzəc [آ] بیر سطح و اؤزئین آیک لیک درجه سینی و یاتای لیغینی اؤ لچن آراج.		دۆزگنتمه مک / دۆزگتیرمه مک [س] یختی گتیرمه مک.	
	دۆزج له مک [ل] دۆزج له اؤ لچمک.		دۆزگرلی [آ] شامخوردا کند آدی ۲۴.	
	دۆزجوک [آ] حرف (فا: حرف) "دۆزجوکلر: حروف". letter		دۆزگلمک [س] اؤیقون گلمک، مۇافق گلمک.	
	دۆزجه düzce [ص] اولدوچقا دۆز، تامامیله دۆز.		دۆزگلمه مک [س] یولا گلمه مک.	
	دۆزجیرده خان [آ] تووؤزدا کند آدی ۲۴.		دۆزگو düzgü [آ] ۱-نۆرم، دیرلندیرمه نین اؤزونه گووره دۆزئلدیگی اؤ لچوت ۲-باسین اؤچون سؤز سطر و صفحه لری دۆزنله مه، باسین اؤچون حرفلری دۆزمه ایشی (فا: ترتیب).	
	دۆزجیزیقلی [باخ] دۆز خط لی.		دۆزگوچو [آ] باسین اؤچون حرفلری دۆزن.	
	دۆزخطلی [ص] دۆز خط ده گئدن.		دۆزگوچولوق [آ] دۆزگوچونون ایشی، مۇتب لیک.	
	دۆزداغ [آ] یئلاقدا داغ آدی ۲۴.		دۆزگوسل [ص، فلسفه] دۆزگو و قوراللا ایلگی لی.	
	دۆزدانیشان [ص] دؤغروچو (فا: راستگو). veracious		دۆزگوسوز [ص] دۆزگویه اؤیمایان، آنورمال، دوزگوسو اولمایان (فا: غیر عادی). abnormal	
	دۆزدوداق سسلی حرف [آ، دیل ب] دوداقلار یووارلاق یوخ بلکه چکیلمیش شکیلده اولاراق سؤیله نن سسلی حرفلر (آ، آ، ی، ئ) (فا: صائت راست). unlabialized vowel		دۆزگوسوزلوک [ص] آنورماللیق abnormality	
	دۆزدوغرو [ظ] دوز اولاراق.		دۆزگولو [ص] دۆزگویه اؤیقون، نورمال.	
	دۆزدوردقول [آ] مۇربع (فا: مربع). square		دۆزگون düzgün [ص] دؤغرو و منظم، اسکیک سیز، دؤغرو، آیری سی اولمایان (فا: حقیقی). real {ت، سن «تیزگین»}	
	دۆزدوزونه [ظ] آچیق آچیغینا، ایکی اؤز لولوک ائتمه دن.		دۆزگون [یا زار] دوکتور محمدزاده (صدیق) ش ۱۳۲۴ ده تبریزده آتادان اولدو، آذربایجان دیل و کولتورو حاقیندا گئنیش آراشدیرمالار ائنده رک، بو حاقدا دیر لی بیلگی یه صاحبدیر، کتابلاریندان: گلشن راز شبستری، قارامجموعه، یادمانهای ترکی باستان، سیری در اشعار مولویه، عاشقار....	
	دۆزدور [با] خبر شکیلنده ائوت معناسیندا ایشله نیر، دؤغرو دور، بئله دیر "وئر دیگین بیلگی لر دۆزدور".		دۆزگون لشدیریلیمک [بل] دوزگون ائدیلمک.	
	دۆزدورمک [اتد] دۆزدورمک ایشینی گۆردورمک.		دۆزگون لشمک / دۆزگون لیمک [س] دوزگون شکله دۆشمک.	
	دۆزدورولمک [بل] دۆزدورمک ایشینی گۆردورمک.		دۆزگون لوک [آ] دوزگون اولما وضعیتی.	
	دۆزده (دۆز لده) قالماق [س] کیمسه سیز و کؤمک سیز قالماق.		دۆزگون له مک [ل] دوزگون ائتمک.	
	دۆزسای [آ] صحیح سای (فا: عدد صحیح). intergral			
	دۆزسلی حرفلر [آ] دوداق لارین گرلیب دۆزلشمه سیله دئیلن سسلی حرف "آ، آ، ی، ئ، ای، ای".			

Dd د	د د
د دۆز لشمک düzləşmək [س] دۆز بیر وضعیتە گلمک.	دۆز گونسوز [ص] دۆز گون اولمايان.
دۆز لَم düzləm [ص] ايکي کيسين خطين بوتون	دۆز گونلر [آ] دۆز ترپه نلر (فا: راستان) the upright/true
نقطه لرینی بیر بیرینه مَتَصِل ايله ين صفحه، دۆز وياستی	دۆز گویتری [آ] دۆزگو ایشلرینین گۆرولدوغو یئر.
سطح، صاف سطح (فا: مستوی).	دۆز گه [آ] ۱-منظومه، سیستم، دۆزوتو. ۲-بزک، ماکیاژ.
دۆز لَم گۆره [آ] مستوی بیر سطح اوستونده چکیلن بیر	دۆز گه سیز [ص] دۆز گه سی اولمايان، دۆزونتوسوز.
کۆره نین نقشه سی.	دۆز گه لی [ص] دۆز گه سی اولان، دۆزونتو لو.
دۆز لَم سل [ص] دۆز لَم نئجه لیگی اولان (فا: مستوی).	دۆز لندیرمک [ائتد] دوز لتمک ایشینی گۆردورمک.
دۆز لَمک düzəlmək [س] ۱-دۆز وضعیتە گلمک ۲-[بل] بیر	دۆز لندیریلَمک [بل] دوز لندیرمک ایشی گۆرولمک.
نسنه ویا جنس اۆزه تیلَمک، قۇرولماق، قایر یلماق. ۳-ایی	دۆز لتمک düzəltmək [ل، سن] ۱-دۆز گون وضعیتە گتیرمک،
اولماق. یاخشی لاشماق، نظاما دۆشمک، یولونا دۆشمک،	پۆزقون و یانلیش شئی دۇغرو بیچیمه گتیرمک، یانلیش
باشا گلمک. ۴-دیکلَمک، قالدخماق، شاخ دۇرماق. ۵-اته	لاردان قورتارماق (فا: درست و تصحیح کردن). ۲-اۆزتمک،
جانا گلمک، کؤکلَمک "خسته ایدی ایندی دۆزه لیب". ۶-	یاراتماق، قاییرماق، قۇرماق (فا: ساختن). to build
بیر سمته دۇغرو گتتمه یه باشلاماق، گتتمک "باخدی، گتته	دۆز لتمن [آ] دۆز لدن کیمسه، دۆز لدیجی.
بیر سۆز دئمه دن یولونا دۆز لدی". {ت'تۆزه مک، سن}	دۆز لتمه düzüəltmə [آ] ۱-دۆز لتمک ایشی، دۆز لدیلمیش،
دۆز لَم مَک [ل] دۆز لَم بیچیمینه سالماق (فا: مستوی کردن).	قاییرما، یاپما (فا: اصلاح). ۲-correction دۆز لدیلیش
دۆز لَمه [آ] ۱-دۆز وضعیتە گلمه. ۲-اۆزه تیلَمه، قایر یلما.	(فا: ویرایش). ۳-edition اویدورما، قاییرما، قوشما
دۆز لَمیش [ص] ۱-احداث اولونموش، (فا: مستحدث).	(فا: جعل). ۴-forged قاییرما (فا: مصنوعی). artificial
reclaimed ۲-قایر یلمیش، اۆرنمیش (فا: مصنوع) product	دۆز لتمه ائیلَم [آ، دیل ب] آیری کلمه دن دوزه لن فعل (فا: فعل
دۆز لَمیش لَر [آ] ۱-مستحدثات inventions ۲-مصنوعات.	ساخته شده از یک کلمه دیگر). derived verb
manufactures	دۆز لتمه اییک [آ] مصنوعی اییک (فا: ابریشم مصنوعی). silk
دۆز لندیر مَک [ل] دوز و تاراز بیچیمه سالماق.	دۆز لتمه فییر [آ] مصنوعی فییر (فا: الیاف مصنوعی).
دۆز لندیر ییجی [آ] دوز بیچیمه گتیرن، دۆز اندن.	synthetic fibers
دۆز لندیر یلمَک [بل] دوز لندیرمک ایشی گۆرولمک.	دۆز لمتی düzəlti [آ] دۆز لتمک ایشی، تصحیح، پروودا اولان
دۆز لَمک [بل] ۱-دۆز بیر وضعیتە گتیر یلمک. ۲-دۆز اولماق.	پالتارین یانلیش لیق لارین آرادان آپارما ایشی.
دۆز لَوک [آ، سن] ۱-دۆز اولما وضعیتی، حقیقت (فا: راستی).	دۆز لتیم/دۆز لدییم düzəltim [آ] دوز لتمه ایشی.
truth ۲-گئنیش و دۆز یئر، دوزنگاه (فا: زمین صاف و وسیع).	دۆز لدیجی [ص] دۆز لدن، یانلیش لاری دۆز لدن، دۆز
دۆز لَوک مۇغامی/راست مۇغامی [آ] آذربایجان موغاملاریندان	وضعیتە سالان (فا: سازنده). creative
اولاراق گوشه لرینی بئیله سیرالاماق اولار: گۆتورگه	دۆز لدیجی لیک [آ] دۆز لدیجی اولما وضعیتی.
(برداشت)، دوز لوک تملی/راست مایه سی، غشاق، حُسینی،	دۆز لدیلمز [ص] دۆزه له ییلمه یین، دوز لمز.
ولایتی، ولایتی نین اؤستو، سیاه لشگر، مسیحی، حجاز،	دۆز لدیلمز لیک [آ] دۆز لدیلمز اولما وضعیتی.
ماورالنهر، ذهری، اوغور/خجسته، فارس شکسته سی/فارس	دۆز لدیلمک [بل] دۆز لتمک ایشی گۆرولمک، قۇرولماق.
ازگی سی، راک هندی، راک خسروانی، ساقی نامه، عراق،	دۆز لشدیر مَک [باخ] دوز لندیرمک.
تصنیف قرائی، مثنوی، دوه زینقرووو(زنگ شتر)، نغمه	دۆز لشدیر یلمَک [باخ] دوز لندیر یلمک.

Dd د	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۰۹۷	ارک سۆزلۆک
	هندی، معنوی، گرایلی، کابلی، عزال، دلرُبا، گۆورچین قانادی / بال کپوتر، شهناز، مجری، کرکوک، بایات ترک، امیری، خاوران، دلکش، کۆردو، مبرغه، عاشق کش. دۆزنله مک [ل، سن] دۆز بیچیمه گتیرمک، تسویه ائتمک. دۆزَم [آ] دۆزَم: دیزم. دۆزَمک [ل] ۱- سیرالاماق، یان یانا ویا اوست اۆسته قویماق، دیزمک (فا: ردیف کردن). ۲- اویدورماق، قوندارماق، قورماق. {ت، سن «تیزمک، تۆزمک»}. دۆزَم / دۆزَمه جی [آ] دۆزوجهو. دۆزَمه [آ] ۱- اویدورما و قوندارما (فا: ساختگی). ۲- یان یانا قویما، سیرالاما (فا: کنارهم چیده شده) ۳- باخ: مسمط و ترکیب بند شعری^{۷۳، ۷۴}. {سن: یالان و قوندارما سۆز}. دۆزَمه جه [آ] گرچک ایله ایلیشگی سی اولمایان، اویدورما. دۆزَمه جی لیک [آ] دۆزوجهونون ایشی، دۆزَمک ایشی. دۆزَمه کریج [آ] کریج دۆشه مه سی (فا: آجر فرش). brick pavement دۆزَمه ییغما [آ] اوشاقلار آراسیندا اوینانان بیر اویون آدی. دۆزَمه له مه [آ] تنظیم (فا: تنظیم). arranging دۆزَن [آ] ۱- بللی یؤتم، سیستم، نظام order ۲- موسیقی آلت لرینده سس عیاری (فا: آکورد) ۳- حیل، کلک intrigue ۴- دۆز یئر، دۆز چۆل. ۴- خوی دا کند آدی. دۆزَن باز [ص] حیل، چی، دۆزنچی (فا: مکار). deceitful دۆزَن باغی [آ] دیسپیلین، دۆزنجه. دۆزَن تکر [آ، فیزیک] آراجلاردا حرکت هیزینی دۆزَنلی حالا سالماغا یارارلی و آغیر و سۆم اولان تکر (فا: چرخ لنگر). دۆزَن سیز [ص] ۱- نظم سیز، انتظام سیز (فا: بی نظم) disorderly ۲- اورقانیزه اولونما میش (فا: نابسامان). disorganized دۆزَن قولو [ظ، دا] وار اولدوغو کیمی، دۆز، آچیق آچیغینا. دۆزَن تی [آ] سیستم، قاعده (فا: سیستم). rule دۆزَنجه [آ] دیسپیلین، دۆزَن باغی. دۆزَنچی [ص] دۆزَن باز (فا: مکار) deceitful دۆزَنچیلیک [آ] حیل، دۆزَنچی نین ایشی (فا: مکر). دۆزَن داش [آ، تا] بیر دوزنده اولان.		دۆزَن سیز لیک [آ] دوزنسيز اولما وضعیتی، نظم سیز، ترتیب سیز. دۆزَن قَچ [آ، فیزیک] تنظیم ائدن، رگلاتور، دوزنله ین. دۆزَن گاه [آ] دوزن لیک، دوز چۆل. دۆزَن گاه لیق [آ] دۆزَن گاه یئر، دۆزَن لیک. دۆزَن لَتمک [ل] دۆزَنه سالماق. دۆزَن لَتمک [بل] دۆزَنلی حالا گتیر یلمک. دۆزَن لَشیک [ص] دۆزَن لری بیر بیرینه اویقون. دۆزَن لَشیم [آ] دۆزَن له مه ایشی. دۆزَن لَتمک [ل] دۆزَنلی وضعیته گتیرمک، تنظیم ائتمک، منظم ائتمک، نظم و ثرمک. دۆزَن لَمه [آ] دۆزَن لَتمک ایشی (فا: تمهید). arrangements دۆزَن لَمه جی [آ] دوزن له ین. دۆزَن لی [ص] دۆزَنی اولان (فا: منظم). regular دۆزَن لی اوردو [آ] دوناتیلیمیش قوشون. دۆزَن لیک [آ] ۱- سیخیختی سیز گتچیم، دوزنلی "ایچینده یاشاما ق" (فا: حضور). ۲- چۆللوک (فا: جلگه). plain دۆزَن لی لیک [آ] دوزنلی اولما وضعیتی. دۆزَن لَین [ص] سیرالایان (فا: مرتب). arranger دۆزَن لَییجی [ص] دۆزَنه نه قویان، تنظیم ائدن. دۆزَن لَتمک [س] بزنمک، گتیینمک، بزه نیب دوزنمک دۆزَن لَتمک [آ] دوزنلوسو. دۆزَن لَیری گۆرمک [ل] ییله ییله یانلیش لیق ائتمک. دۆزَن لَجو [ص] بیر شی دۆزَمکله مشغول اولان کیمسه. دۆزَن لَش [آ] دۆزَمک ایشی ویا بیچیمی، باخ: دۆزوم. دۆزَن لَشورمک [ل] دۆزوم دوزوم دۆزَمک، سیرالاما ق. دۆزَن لَشمک [س] دۆزولمک. دۆزَن لَک [آ] ۱- دۆزونتو (فا: نظامنامه) ۲- بیر هیندتورک شاهینین یازدیغی قانون کاتبین آدی {دۆزَمک سۆزوندن}. دۆزَن لَلمک [س] دۆزَمک ایشی گۆرولمک (فا: چیده شدن). {ت، سن «تیز یلمک، تۆزولمک»}. دۆزَن لَلموش [ص] منتظم (فا: منتظم). arranged دۆزَن لَلموش [ص] دۆزولموش، سیرالانمیش، سیرالی. دۆزَن لَلموش [آ] دۆزولمه طریزی، سیرالاما طریزی.

Dd د	آذربايجان تورکجه سی
دۆز یانا [باخ] دۆز دۆزونه. دۆزیول گئدن [ص] راشد (فا:راشد). orthodox دۆش۱ [آ] رۇیا، یوخودا گۆرولن خیال، دۇیوش (فا:رویال). vision {ت، سن «تۆش»: رویا، احتلام، ت «تۆشه مک»: احتلام اولماق؛ باخ: دۆشونمک}. دۆش۲ [آ] دۇراق، یولچولوقدا دینلەنن یئر، دۆشرگه (فا: اوتراق). {ت، سن «تۆش» دۇراق، باخ: دۆشمک}. دۆش [آ] بیناب دا کند آدی. دۆش قۇرماق [ل] خیال قۇرماق، بیر شیئی ذهنینده جانلاندیرماق (فا:خیال پردازی کردن). دۆش گۆرمک [س] رۇیا و یۇخو گۆرمک (فا:خواب دیدن). دۆش ها دۆش [آ] دۆشمک ایشی. دۆش۱ [آ] شاقولی، یئر چکیمی یۇنونده اولان. دۆش۱ لیک [آ] دوش۱ اولما وضعیتی. دۆشبه۱ [آ] دۇش۱ نازیک یا ییلیب دۇغرانیمش خیردا خمیر پارچالارینین ایچینه ات قویولوب بوکولهرک سودا پیشریلن بیر یشمک (فا:ناعی خوراک). دۆشبه۱ خانا [آ] دۆشبه۱ پیشریلیب ساتیلان یئر، آشخانا. دۆشجو [آ] ۱-چوخ رۇیا گۆرن ۲-اؤزونه دایما خیال قۇران. دۆشچولوک [آ] رویا گۆرمه ویا اؤزونه دایما خیال قۇرما ایشی. دۆشدورمک [ل] دۆشمه سینی ساغلاماق، یئنديرمک. دۆشدوگجه [ظ] راست گلدیکجه، عندالفرصت. at leisure دۆش۱ [آ] هشتري ده کند آدی {دۆش۱رگه، سیغیناق}. دۆش۱رجه [آ] dűşərcə {فا:فرصت}. opportunity دۆش۱ر دۆشم۱ [آ] اولورسا، دۆش۱رسه، شاید. دۆش۱ر دۆشم۱ اولار [آ] سونو ییلیشمه یین ویا شُبْهه لی شئی حاققیندا "بۇ ایشین دۆش۱ر دۆشم۱ واردير". دۆش۱رگه [آ] ۱-گنچی جی یاشایش یئر، قوشون کیمی ییغینلارین گنچی جی اوتوراق یئر. ۲-بیر سیرا یئر لرده تویلاردا بگین حمام بوقجاسینی گتیرن آداما وئریلن ارمغان پای {ت «دۆشورگو» چاپین ایرماغا قاریشان آغزی}. دۆش۱رلی [ص] دۆشن، یاخشی تاثیر اولان، اویقون گلن "بعضی خسته لیک لره داوالارین بعضی سی	دۆزولوشمک [قا، سن] بیر لیکده دۆزولمک. دۆز۱ [آ] ۱-بیر اییه دۆزولموش مقدار. ۲- دۆزولمه، سیرالانما، دۆز۱مک ایشی order ۳-دیزی (فا:سریال). {ت «تیزیم»: سیرا، دیزی} دۆز۱م دۆز۱م [ظ] دۆزولموش اولاراق، یان یانا دۆزولمه. دۆز۱م سوز [ص] نظم سیز (فا:بیر ترتیب). irregular دۆز۱م سوز لوک [آ] نظم سیز لیک، ترتیب سیز لیک، (فا:بیر ترتیبی). lack of order دۆز۱م له مک [ل] ۱-سیرالماق، دۆز۱م دۆز۱م اتمک (فا:طبقه بندی کردن). ۲-classification سورت ائله مک (فا:رقم بندی). sorting دۆز۱م لو [ص] منظم (فا:منظم). regular دۆز۱م له مه [آ] ۱-منظم ائله مه (فا:تنظیم کردن). to put in order ۲-سیرالاما (فا:رده بندی). classification دۆز۱م له سالماق [ل] نظم له سالماق (فا:منظم کردن to regulate دۆز۱م [آ] ۱-باخ:دیزین، دۆز۱ن، قۇرال، گندیشات. ۲- [خ] عایباسی المقتدی دؤنمی تورک اصیللی والی و کومتان. دۆز۱م اورتاسیندا قالماق [باخ] دۆزده قالماق. دۆز۱م بگ /تۆز۱م بگ [خ] همدان اوغوللاری بگلیگی دؤنمی بگ و کومتان آدی. دۆز۱م بولاق /تۆز۱م بولاق [خ] اۇيغورخاقانلیغی دؤنمی بیر بگ. دۆز۱م نوتو [آ] سیستم، نظام (فا:سیستم). arrangement دۆز۱م نه [ظ] دۆز، دۇغر، دۇغروسو. دۆز۱م [آ، تا] دۆز۱ن، اؤسلوب، طرز. دۆز۱م نک [آ] دۆز۱ن، مئکانیزما. (فا:مکانیزم). دۆز۱م لیش [آ] دۆز۱لمه، دۆزه لیشمه، اویوشما. دۆز۱م لیشدیرمک [ل] دۆز۱لتمک، راضیلاشدیرما، یولا گتیرمک. دۆز۱م لیشمک [قا، سن] بیر بیر لیه آتلاشماق، اوزلاشماق، راضی لانماق (فا:باهم کنار آمدن). دۆز۱م لیشمه [آ] تبانی (فا:تبانی). conspiracy دۆز۱م نه [آ] میانا دا کند آدی {دوز لوک یئر}. دۆز۱م یازی [آ] اؤلچوسو و قافیه سی اولمایان یازی، شعر اولمایان یازی، نثر؛ قارشى آتلامی، قوشما، نظم، شعر.

دۆشورلی اولماز“ (فا:مناسب و سازگار).

دۆشۈری [آ] فُرصت (فا:فرصت). **opportunity**

دۆشۈریچی [ص] فُرصتچی (فا:فرصت‌طلب). **opportunism**

دۆشۈرینه [ظ] هر نجه گلدی، دۆشۈنمه‌دن، نجه اولسادا.

دۆشۈسل [ص] دۆش ايله ایلگی لی.

دۆشۈسۈز [ص] دۆشو اولمايان.

دۆشۈسه [ظ] راست گلدیکجه (فا:عندالفرصت). **at leisure**

دۆشۈگون [ص] ۱-سیخیختی لی، اۆزۈنتۈلو. ۲-باغلی،

ماراقلی، وۇرقون (فا:مبتلا). ۳-اسکی دیرینی ایتیرمیش،

یاشلی لیق ویا خسته لیک سببیه چالیشما گۆجونو

ایتیرمیش (فا:ضعیف). **weak** {ت، سن «دۆشۈک»}

دۆشۈگون اولماق [س] (بیر شئی) چۆخ اؤنم وئرمک.

دۆشۈگون لشمک [آ] دۆشۈگون اولماق، الدن دۆشۈمک.

دۆشۈگون لشمیش [ص] دۆشۈگون حالا گلمیش.

دۆشۈگون لوک [آ] ۱-دۆشۈگون اولما، سیخیختی لی و اۆزۈنتۈلو

اولما (فا:ضعف). **weakness** ۲-وۇرقون لوق. ۳-آشاغی

دۆشمه، دیرسیز لنمه. ۴-یاشلی لیق‌دان گوجونو ایتیرمه.

دۆشۈگون لر [آ] یوْخسولار (فا:مساکین). **the poor**

دۆشۈگون لر ائوی (یوردو) [آ] چالیشما گوجونو ایتیرن

کیمسه لرین ساخلاندیغی یئر (فا:آسایشگاه). **hospice**

دۆشۈگون [باخ] دۆشۈگون.

دۆشل [ص] دۆش ايله ایلگی لی.

دۆشلگه [باخ] دۆشۈرگه، پای، حیصه.

دۆشله‌مک [ل] بیر اتفاقی، ایشی، شئی ویا

کیمسه‌نی ذهنده اولدوغو کیمی جانلاندیرماق.

دۆشمک [س، ت، سن] ۱-اۆز آغیر لیق ايله یوخاری-

دان آشاغی یا یۆلکمک، ییخیلماق “آعاج دان دۆشمک،

پالتار آییندن دۆشۈر” (فا:افتادن). ۲-آشاغی یا

یئنمک “آندان یئر دۆشدۈ” (فا:پیاده شدن). ۳-بیر شئین

اۆستۈنه ساریلاراق یالوارماق و استغائه ائلمک “آیاغینا

دۆشدۈ”. ۴-سريلمک، سره لنمک، اؤز اناراق سره لنمک

“بؤیرو اؤسته دۆشۈب یاتدی”. ۵-بیرینین دالی سیجا

گتتمک (دال و آرد، آرخا، ایره لی کیمی کلمه لرله

بیر لیکده) “دالیسیجا دۆشۈب گتتدی”. ۶-یئریندن قوپوب

دۆشمک “دیرناغی دۆشمک”. ۷-اوتوراق ائلمک، قوناق

اولماق، یئتیشمک و چاتاراق یئر لشمک، واقع اولماق و

قرار تاپماق “قوشون دۆزلۈکده دۆشدۈ”. ۸-یاغماق،

ساجماق، یاییلماق و یئنمک “داغلار قار دۆشۈبدۈ، شایعه

دۆشمک”. ۹-پایلاشما و بؤلۈشمه سونوجو بیر یئر و شئی

عاید اولماق و بیر یئرده قرار تاپماق، بیر شئین و یئرین

ایچینده قرار تاپماق “عسگر لیک دۆنمی زنگانا دۆشدۈ،

تله یه دۆشمک، حیسبه دۆشمک”. ۱۰-بیر دؤنم باشلاماق،

بیر حادثه اۆز وئرمک و باشلاماق “قیش دۆشدۈ، قوزو اوتا

دۆشۈبدۈ”. ۱۱-آزالماق، دیری دۆشمک، ایتیرمک،

محروم اولاراق دیری نی ایتیرمک “ایستی نین شدی

دۆشدۈ، دیری دۆشدۈ”. ۱۲-تاب سیز اولماق، اۆزۈلمک،

کشییمک و طاقتی نی ایتیرمک “بالتا وۇرماقدان قولاریم

دۆشدۈ”. ۱۳-راست گلمک، بختینه چیخماق “ایشیم

دۆشدۈ گلدیم”. ۱۴-یارماق، خئیری اولماق، اۇیقون

اولماق “بۇ درمان خسته یه دۆشۈر”. ۱۵-اۆزه رینه یۆک

اولماق، یۆک لنمک، اۆزه رینه قالماق “بۇ ایش منیم

بؤینوما دۆشدۈ”. ۱۶-هر هانسی بیر وضعیتین ایجری سینده

قرار تاپماق، اۇغراماق، دۇچار اولماق “بلایا دۆشمک”.

۱۷-آوارا و سرگردان اولماق “کۆچه لر دۆشمک”. ۱۸-

بیر ایلگی و سؤگیه دۆشمک، بیر حسه قاییلماق “عشق

دۆشمک”. ۱۹-الینه و چنگینه دۆشمک “بیر الیمه

دۆشیدی”. ۲۰-دۆشۈگون وضعیتده اولماق “آتان نجه دی

چۆخ دۆشمه یییدیر؟”. ۲۱-ساتاشماق، دیمک، گۆرمک

(گۆز کلمه سیله) “گۆزو او آداما دۆشدۈ”. ۲۲-بؤ کلمه

“دۆشدۈکجه، دۆشنده، دۆشسه” شکیلنده ایشله نیرسه

“راست گلدیکجه” مفهوموندا معنا وئیر “دۆشدۈکجه

گندرم”، نه دۆشۈب، نه دۆشۈبکی شکیلنده نه دخلی وار

معناسیندا ایشله نیر “سنه نه دۆشۈبکی بؤ سۆزلری

دائیشیرسان”. ۲۳-بیر سیرا کلمه لرله مختلف افاده لی

مؤکب سۆزلر دۆزلدیر “گۆزو دۆشمک: گۆزو ساتاشماق،

اۆزگی دۆشمک: قۇرخماق، چتین لیگه دۆشمک، برکه

Dd د	آذربایجان تۆرکجه سی
دوغولان اوشاق (فا: سقۇ). abortion ۳- آشاغی دۆشموش. دۆشوکلوک [آ] ۱- دۆشوک اولما وضعیتى، دۆشوک شئین حالى. ۲- دیرسیزلیک، یۆندمسیزلیک، یاریمچیق اولما. دۆشۆم düşüm [آ] ۱- اویقون لوق، یاراشیق ”بو کۆینکین سیزه دۆشومو یۆخدور“. ۲- سس دۆشمه سی، ایکى سۆزلو کلمه لرده ایکى سسلى حرف بیرئرده گلنده ایلک سسلى حرف دۆشور ”علی اکبر/عل اکبر، الی آچیق/ال آچیق“. دۆشۆمسوزلوک [آ] اویقون سۆزلوق، یاراشیق سیزلیق. دۆشۆملو هۆرگۆ [آ] یاراشیقلى هۆرگۆ. دۆشۆملو یازی [آ] یاراشیقلى یازی. دۆشۆملولوک [آ] دۆشۆملو شئین حالى، یاراشیق لىق. دۆشۆن [آ] فیکیر و دۆیولارلا یوخ بلکه ذهینله جانلانا شى. دۆشۆنتۆتۆش düşüntütüş [آ] دوشونولن شى. دۆشۆنتۆسل [ص] دوشونتو ايله ایلگى لى. دۆشۆنجل düşüncə [ص، فلسفه] ۱- گرچکده یوخ یالئیز دۆشۆنجه ده وار اولان (فا: تخیلی) ۲- یالئیز دۆشۆنجه ايله مشغول اولان (فا: خیال پرور). دۆشۆنجل لیک [آ، فلسفه] دۆشۆنجل اولما نئجه لیگى، نسلل گرچک لیگینین قارشیتی. دۆشۆنجه düşünce [آ] ۱- اتلاق، ایده، فیکیر، آنلامانین اۆرونو اولان گۆروش (فا: پندار). thought ۲- قایقى، اۆزۆتۆ ”بو ایش اۆتۆ سیخاراق دۆشۆنجه لندیریر“. دۆشۆنجه اۆزگۆرلۆیۆ [آ] دۆشۆنجه سینیرلارینا باغلى اولماما (فا: آزادی اندیشه). freedom of thought دۆشۆنجه جایماسى [آ] فیکیر آزماسى (فا: انحراف فکر). divagation دۆشۆنجه سیز [ص] ۱- دوشونجهسى اولمايان (فا: بى تدبیر). ۲- [ظ] قایقى سیز. دۆشۆنجه سیز لیک [آ] دوشونجه سیزجه ترپهنن (فا: بى تدبیری). imprudent دۆشۆنجه گۆنلیگى [آ] فیکیر گۆنلیگى (فا: امنیت فکری). prace of mind دۆشۆنجه لر [آ] فیکیر لر (فا: افکار). thoughts	دۆشمک، ال آياغا دۆشمک: تلسیگه دۆشمک“. دۆشمەن düşmən [آ، فا، یاغى، بیرینه کسین قارشى اولان؛ قارشى آنلامى، دۆست، یۆلداش (فا: ~) enemy {باخ: تۆش} دۆشمەن چیلیک [باخ] دۆشمەن لیک. دۆشمەن گۆزیله باخماق [س] اۆزونه دۆشمەن حساب ائتمک. دۆشمەنانه [ظ، فا] دوشمن جه (فا: دشمنانه). دۆشمەنجه (سینه) [ظ] دۆشمەن کیمى. دۆشمەن لیک [آ] یاغى لیک، بیریرینین علیه اینه اولما. دۆشمە [آ] ۱- دۆشمک ایشى. ۲- تصادفى، دۆشه رک. دۆشمەلى [ص] دۆشمک اۆچون یارارلى ”دۆشمەلى بیر یئر، بورادا دۆشمەلى و دینجلمەلى بیر ائو وار“. دۆشنه [باخ] دۆشنه. دۆشنده [ظ] راست گلدیکجه (فا: عندا الفرصت). at leisure دۆشۆرگۆ düşürgü [آ، ت] چایین ایرماغا قوؤوشان آغزی، دیرمانین بیر چایا آچیلان یئر. دۆشۆرگۆن düşürgün [آ، ت] کیتره آغاشجیغى. دۆشۆنگۆنلۆ düşüngünlü [آ] دۆشۆنهرک اۆزۆلمه، تأثر^۷. دۆشۆان düşvan [آ] سالماس داکنندآدى {تۆشمان: اۆزۆزه}. دۆشۆت düşüt [باخ] دۆشۆک. دۆشۆرتمک düşürtmek [آتد] ۱- آشاغى دۆشمگه مجبور ائتمک. ۲- [ل] آشاغى یئندیرمک، دۆشۆرمک. دۆشۆردۆلمک [بل] دۆشۆرتمک ایشى گۆرۆلمک. دۆشۆرمک düşürmek [ل، سن] ۱- یئندیرمک، دۆشمه سینه سبب اولماق، آشاغى یئندیرمک، الیندن بوراخماق و یئرہ سالماق (فا: انداختن). ۲- دیرینی آزالتماق، آلچالتماق، دئۆیرمک (فا: ساقط). fallen دۆشۆرۆش [آ] دۆشۆرمک ایشى ویا بیچیمی. دۆشۆرۆلمک [بل] دۆشۆرمک ایشى گۆرۆلمک. دۆشۆرۆم [آ] دۆشۆرمک ایشى ویا بیچیمی. دۆشۆش düşüş [آ] سقۇ، یئنیلمه، آشاغى گلمه. دۆشۆشمک [س] بیر لیکده دۆشمک، یئتمک. دۆشۆک düşük [آ] ۱- دیری دۆشموش. ۲- یاشایا بیلهجک وضعیته گلمه دن آنا قاریندان چیخان اوشاق، واختیندان تنز

د د	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۱۰۱	ارک سۆزلۆک	د د
دۆشۈنجه‌لی [ص] هوشلو (فا: باهوش). intelligent	دۆکجه dükce [آ، دا] جئهره‌یه باغلانان یوماق، جئهره‌ده ایریلن یون ایپلیگه دولانیب دۆکجه اولار (فا: دۆک).			
دۆشۈنجه‌لی لیک [آ] آنلاق لیک، دراکه لی لیک.	دۆگمه dügme [باخ] دۆیمه.			
دۆشۈنداش (دۆشۈندش) [آ] فیکیر داش، (فا: همفکر).	دۆگمه اوتو [آ، بی] باخ: دلی اوتو.			
دۆشۈندۈرتمک [ائتد] دۆشۈندۈرمه سینه یول آچماق.	دۆگۈنچی dügünçi [آ] آغ قالا دا کند آدی.			
دۆشۈندۈرۈمک [ل] ۱- دۆشۈنمه سینه یول آچماق. ۲- قایقی لاندیرماق، تلاشا سالماق.	دۆگه düge [آ، دی] ایکی یاشیندا اینک بالاسی {ت: تۆگه}؛ یو کلمه تۆگمک (دۆیۈنمه‌مک) سۆزۈندن آلینمادیر.			
دۆشۈندۈرمه [آ] دۆشۈندۈرۈمک ایشی (فا: تفهیم). causing to understand	دۆلبرچین [آ، بی] یونجا نوح لاریندان بیرینین آدی.			
دۆشۈندۈرمه لیک [آ] دۆشۈندۈرمه گه یول آچان شئی.	دۆلدۈل döldül [آ، ع] ح‌علی به ح‌محمد (ص) طرفیندن ارمغان ائدیلن آتین آدی (فا: دلدل). شامخور، داغ آدی ۲۴.			
دۆشۈندۈرۈجو [ص] دۆشۈندۈرن، دۆشۈندۈرمه سینه یول آچان (فا: تفکر انگیز). thoughtnes	دۆلک dölək [آ، ت] آغزی قیریق ساخسی قاب.			
دۆشۈنسل [ص] دۆشۈنجه ایله ایلگیلی، دۆشۈنجه‌یه دایانان.	دۆل کندی dül kendi [آ] خوی دا کند آدی {باخ: تۆل، تۆلو: محتملا تیفتیک و توخوماجی لبقلا باغلی سۆزدور}.			
دۆشۈنمک düşünmek [س] ۱- دۆشۈنهرک ییلمک، آنلاماق، بیر سونوجا وارماق، باشا دۆشمک (فا: فهمیدن). to understand	دۆلگر dülger [آ] تاختادان قابی پنجره کیمی شیلر قاییران اوستا، ناجار (فا: نجار). {آنادولو، فادرودگر}.			
۲- اندیشه اتمک، قایقی لانماق {ت، سن، توشینمک} چالیشماق، چیرپینماق.	دۆلگر بالیغی [آ، دی] باشی بویوک آغزی گئنیش، وجودو یاستی و سؤیو، بئل اوزگگی ۹ تیکانلی، گۆزلری باشینین اؤست طرفینده، درسی قالینجا، اینجه پولجوقلاری اولان، لذتلی بیر بالیق (فانوعی ماهی). zeus faber			
دۆشۈنمه [آ] دۆشۈنۈمک ایشی (فا: تفکر). thought	دۆلگر خانا [آ] دۆلگرین ایشله دیگی یئر.			
دۆشۈن [آ] آنلایان، دوشونوب ییلن.	دۆلگر لیک [آ] ناجارلیق، دۆلگرین ایشی و صنعتی.			
دۆشۈنۈب داشینماق [س] فیکیر له شیب بیر سونوجا وارماق.	دۆلیام [آ] لثریک ده یئر آدی ۲۴.			
دۆشۈنۈجو / دۆشۈنۈر [آ] دۆشۈنۈر.	دۆم düm [اک] یو اک بیر کلمه‌یه اکله نهرک شدت و گۆرلوق آنلامی آرتیریر "دۆم آغ، دۆم ساری، دۆم قارا، دۆم دۆز". {اؤن اک؛ سن «دوبدۆز» دده}.			
دۆشۈنۈر لۈک [آ] دۆشۈنۈر اولما وضعیتی.	دۆم ۲ [سس تق و اؤن اک] باخ: دیمدیک، دۆم قارا.			
دۆشۈنۈش [آ] دۆشۈنمه طرزی (فا: معرفت). knowledge	دۆمبک dümbək [باخ] دۆنبک tambourin			
دۆشۈنۈشل ائیلیم‌لر [آ] فیکیری ایشلر (فا: فعالیت های فکری). mental activities	دۆمبکچی [آ] دۆمبک چالان، دۆمبک چالماغی باشاریب و اؤنۈ سسلندیرین و یا دۆمبک دوزلدیب ساتان.			
دۆشۈنۈشمک düşünmek [س] فیکیر داشلیق ائدیب بیر قونیوی دوشونمک.	دۆمبکچی لیک [آ] دۆمبکچی نین ایشی.			
دۆشۈنۈلمک [بل] دۆشۈنۈمک ایشی گۆرۈلمک.	دۆمبۈل dümbül [آ] بیر کیچیک و بیر بویوک ایکی چاناقلی ضربلی چالغی آلتی. {باخ: دۆنبک}.			
دۆشۈنۈلمۈش [ص] آنلا تیلیمیش.	دۆمبۈلچۈک [آ] دۆمبۈل چالماق ایشی.			
دۆشۈنۈم [آ] دۆشۈن، ایده، فیکیر.				
دۆشهرینه [ظ] اویقون گله سی، هر نه جور گلدی "اونون گلمه‌سی بواشین دۆشه رینه قالمیش".				
دۆغۈن / دۆگۈن [آ] باخ: دۆیۈن.				
دۆگان [باخ] تۆکان.				

د د	د د
ارک سۆزلۆتو	آذربایجان تۆرکجه سی
دۆمبۆ لدهمک، سن <تۆنّبک>. دۆنّبک چی [ص] دونبک چالان. دۆنّبکی / دۆنّبکی dñnbeki [آ] خوی داکند آدی {سس، بان}. دۆنّبۆلۆ dñnbül [آ] غور تۆرکلرینه باغلی تورک کۆرمانج یۆیۆ، باخ: کۆرمانج، خودا داغ و میانادا کند آدی. دۆنّدن [ظ] دۆنّنکی گۆندن. دۆنّکو [ص] بیر گون قاباکی (فا: دیروزی) yesterday's دۆنّ گنجه [ظ] گنچن گنجه (فا: دوشین). last night's دۆنّ گۆن [ظ، سن، <تون گۆن>] باخ: دۆنن. دۆنن dñnen [آ، دده، باخ: دۆن] دۆن، بو گۆندن اولکی گۆن، گنچن گۆن، ایره لی گۆن (فا: دیروز). last. دۆنن گنجه [باخ] دون گنجه (فا: دیشب). last night دۆنّنکی [ص] دۆنّنکو (فا: دیروزی). yesterday's دۆنّنۆ dñnnü [آ] سراب دا کند آدی {گنجه و گنچمیشله ایلگیلی اولاراق اؤجا سس مفهومدا وئیر}. دۆننۆر dñnnür [آ] قاری قوجانین آنا و بابالارین هر بیر، قیز ائلچی لیگینه گئدن "دۆنور دۆشمک (گنتمک، گزمک): ائولنه جک کیمسه اؤچون قیز ایسته مگه گنتمک، ائلچی لیگه گنتمک" {ت <تۆنگور>}. دۆننۆر جۆ dñnnür [آ] قیز گۆرمگه وائلچی لیگینه گئدن کیمسه دۆنۆشگه dñnnüşge [آ، ت] بیر نوع پئنجر و سبزی. دۆنیا dñnya [آ، ع، ۱- یئر کۆره سی (فا: دنیا). world ۲- اورتام، چئوره، بۆلگه ویا اؤلکه لر تۆپۆللوغو "غرب دۆنیاسی، دۆیقو دۆنیاسی" (فا: دنیا). ۳- ائورن، وارلیق، بوتون یاراتیق لار. ۴- بۆتون انسانلار، ائل عالم "دۆنیادا ییغیلسا بۇ ایشدن ال چکمز". دۆنیا اهلی [آ] آخرت یۆخ بۇ دۆنیا مالینا یاپیشان کیمسه. دۆنیا ایشیغی گۆرمک [س] آزاد لیغا چیخماق. دۆنیا ایشیغی گۆرمه مک [آ] حیسس ده اولماق. دۆنیا ایشیغینا حسرت قالماق [س] حیسس ده قالماق. دۆنیا باخیشی [باخ] دۆنیا گۆروشو، فلسفی دۆنیا باخیشی. دۆنیا باشینا دارالماق [س] فلاکته دۆشمک. دۆنیا ییریرینه دیمک [س] قاریشیق لیق دۆشمک.	دۆمبۆلک [آ] ۱- چاناق بیچیمینده دری ایله اؤرتول و ال ایله چالینان چالقی آلتی، دۆمبک. ۲- آبتال، سرسم، عاغیل سیز، آنلایش سیز، دمبه لک. {سن، بالاجا داوؤل، باخ: دونبک}. دۆمبۆلکچی [آ] دۆمبۆلک دۆزلدن ویا ساتان. دۆمبۆز dñmdüz [ظ] لاپ دۆز، چوخ دۆز. دۆمرۆ dñmrü [آ] کلئیر ده کند آدی {دۆمرۆل}. دۆمرۆل dñmrül [آ، دده] کیشی آدی، دلی دۆمرۆل {۱- اوخۇن سیوری اؤجو ۲- باشی دۆمانلی، اُفکارلی "دۆمرۆل" }. دۆمسک [باخ] دۆمسوک. دۆمسۆک dñmsük [آ] ۱- دیرسک ویا باشقا بیر شئین بۆکۆلن یئری (فا: محل تاشدگی). ۲- یاواشجا دیرسک له وۇرما ایشی. {بو کلمه ت <تۆمرماق> (تۆمرۆق لانماق) کلمه سیندن آلینیپ، تۆمسۆق، تۆمسۆک، دۆمسۆک}. دۆمسۆک لئمک [بل] دۆمسۆک له وۇرولماق، دورتمه لئمک. دۆمسۆک له مک [ل] دیرسک له و بوجور شئیلر له وۇرماق، ایته له مک، دۆرتمه له مک (فا: سقلمه زدن). دۆم قارا [ص] قاپ قارا، زیل قارا. دۆملنمک [س] وۇرۇنوخماق (فا: پلکیدن). {باخ: دومسۆک} دۆمۆلۆ [آ] گئرمی ده کند آدی. دۆمۆش dñmüş [آ، دا] چۆخو اوشاق دیلینده، دۆرمک، بلله. دۆمۆشمک [س، باخ: تۆمۆر] چۆمبلمک، چۆمبه لیپ اۆتورماق. دۆمۆک dñmük [باخ: تۆمۆر] مشغولیت، اوشاغی آرام ائدیپ مشغول ائتمه (فا: سرگرم). amused دۆمۆک اولماق [س] بیرشئی له واخت گنچیرمک. دۆمۆکلنمک [س] مشغول اولماق و اولونماق (فا: مشغول شدن) دۆمۆکلۆک [آ] مشغولیت دۆزلدن شئی (فا: مشغولیت). دۆمۆکلهمک [ل] دۆمۆک ائتمک، بیر شئی له مشغول ائتمک. دۆمۆلنمک [س] اللشمک، وۇرۇنوخماق، بیرشئی له مشغول اولماق. {بو کلمه دۆمۆک سۆز ایله ایلگی لیدیر} دۆن dñn [ظ] بو گۆندن اؤنجه کی گۆن، قاباکی گۆن، دۆنن (فا: دیروز) {ت، گۆ "تۆن": گنجه، باخ: دان، تۆن}. دۆنّبک dñnbek [آ] داوؤلدان کچچیک بیر چالقی آلتی (فا: دف، تۆنّبک) tambour {ت "تیمروک": دف، ت "تیمیلداق":

د د	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۱۰۳	ارک سۆزلۆک	د د
	دۆنیا پرست [باخ] دۆنیا مالینا دۆشگون (فا:~).		لرین، یومۇت، شریف، ساریق اویماغی اویماقلاری اؤلوبالاریندان. ^۷	
	دۆنیا ئیست بیرلیگی [آ] بوتون ئیست قورولوشلارینین درنگی (فا: اتحادیه جهانی پستی). universal postal Union		دۆیلۆن düylün [آ] اوردوباد، دا چای آدی. ^{۲۴۰}	
	دۆنیا سۇر [ص] دنیا دار (فا: دنیا دار). worldly		دۆیمک/دوگمک düymək [ل] دویونلەمک، ایلگک لەمک، دویون حالینا سالماق، باغلاماق، جالاماق (فا: گرە زدن).	
	دۆنیا قدر [باخ] دۆنیالار قدر.		دۆیمە düymə [آ] ۱- گئییم و پالتارلارین مختلف بؤلوم- لرینی بیربیرینە باغلایان شئی button ۲- الکتریک آخیمینی آچیب باغلایان آلت (فا: دگمه، شستی). push-button ۳- تومورجوق، پۆچور، دری آلتیندا دۆزەلن یاغ ییغینی {ت: تۆگمه}.	
	سیستمی "ابن سینانین دۆنیا گۆروشو" (فا: جهان بینی).		دۆیمە اوئو [آ، بی] بیتگی آدی (فا: قدومه) alyssum thiaspi	
	دۆنیا گۆزلی [ص] چوخ گۆزل قیز حاققیندا.		دۆیمە باغلاماق [ل] تومورجوق لاماق (آغاچ لار).	
	دۆنیادا داغیلسا [با] هئچ بیر شئیە باخما یاراق.		دۆیمە جه [ظ] دۆیمه قدر، آر، آراجیق.	
	دۆنیادا دورماق [س] یاشاماق، وارا اولماق (فا: درقید حیات بودن)		دۆیمە جیک [آ] کیچیک دویمه، کیچیک تومورجوق.	
	دۆنیادان ال چکمک [س] دۆنیا وارلیق لارینا گۆز یومماق.		دۆیمە جه [آ] ۱- آچیلمامیش تومورجوق، کیچیک دۆیمه. ۲- الکتریکی چالیشدیرماق و زنگ چالماق اوچون بالا دۆیمه.	
	دۆنیادان خبر سیز [ص] هئچ بیر شئیدن خبری اولمایان.		دۆیمە جهلیمک [ل] دۆیمه چه لی ائتمک.	
	دۆنیادان کۆچمک [س] اؤللمک.		دۆیمە جهلنمک [س] دۆیمه چی لی اولماق.	
	دۆنیادان گنتیمش [ص] کۆچموش (فا: فقید). lost		دۆیمە جهلی [ص] دۆیمه چهسی اولان.	
	دۆنیاکیر [آ، کؤ] گۆزو دویماز، تاماهاکار.		دۆیمە چی [آ] دۆیمه مونجوق کیمی شئیلر دۆزلدن و ساتان.	
	دۆنیالار قدر [ظ] چوخ و سایى سیز قدر.		دۆیمە چی لیک [آ] دویمه دۆزلمه ایشی.	
	دۆنیالارا دیر [با] چوخ دیر لی شئی حاققیندا.		دۆیمە سیز [ص] دویمه‌سی اولمایان.	
	دۆنیالار جا [ظ] چوخ و سایى سیز مقدار.		دۆیمە یاریملیق [ص] اؤلچوسو بیر یاریم دۆیمه جه اولان.	
	دۆنیالیق [آ، کؤ] چوخلو مال و دؤولت.		دۆیمە لنمک [بل] دویمه ایلگه گنچیر یلمک، ایلکم لنمک.	
	دۆنیانی آلان [آ] جاهانگشا (فا: جهانگشا) worldconqueror		دۆیمە لهمک [ل] دویمه نی ایلگه گنچیر مک، ایلکم لهمک (فا: دگمه کردن) to button {ت: سن تۆکمک}	
	دۆنیانی باشینا گۆتورمک [س] چیغیر باغیر ائتمک.		دۆیمه لی [ص] دویمه‌سی اولان، دویمه ایله باغلانان.	
	دۆنیانی توتماق [ل] هریرى احاطه ائتمک.		دۆیۆ düyü [آ، بی] بوغدا گیللردن، ساقاق کؤکلۆ، یاپراق- لاری اؤزون، قوشوت دامارلی، سؤلۆ و گۆشلی یشلرده یتیشن بیر ایللیک بیتگی، قاییغی آلینمیش چلتیک، بیرینج (فا: برنج) oryza ativagra, rice {ت: توگی} دویۆلמוש و قاییغی آلینمیش آرپا؛ دۆیمک تۆگمک سۆزوندندیر.	
	دۆنیایا گلمک [س] دؤغو لماق. born		دۆیۆ آریدان [ص] چلتیگی تمیز له ییب دویۆ حالینا سالان.	
	دۆنیایا گۆزلرینی یومماق [س] اؤللمک، دۆنیادان گنتمک.			
	دۆنیایالارا سیغمایان [ص] سون درجه مسعود اولان.			
	دۆنیوی dünyəvi [آ، ع] دۆنیا ایله ایلگی لی (فا: دنیوی).			
	دووه/دویه düvə [آ] ۱- بوغایا گلهمیش ایکى یاشیندادیشی سیغیر. ۲- انسان آدی: دووه خان، دووه تکین، دووه تیمور.			
	دووه‌جی düvəci [آ] ۱- دویوشچو، دووه گوجونه صاحب ۲- دووه بشجهرن ۳- دویوچو ۳- آغقالاداکند آدی ۴- تۆرکمەن-			

Dd د	آذربایجان تۆرکجه‌سی
د داغ اتک لرینده بیتن و ایکیشر لکک کیمی کسیم لی یاپراقلاری اولان بیر ایلیک اوتسو بیتگی. دویون ییلووو [آ] دویون لرده اؤزل اولاراق پیشریلن ییلوو. دویونجوک [باخ] دویونچه. دویونجو [آ] دویون صاحبی، توی چو. دویونجوباشی [آ] دویونو دولاندیران و یؤتتن. دویونجه [آ] بوخجا، ایچینه شئی بوکولوب دویونله نن یایلیق و پارچا (فا: بوقچه کوچک گره خورده شده). دویونجه لنمک [بل] دویونچه حالینا گتیریلیمک. دویونجه له مک [ل] دویونچه حالینا گتیریمک. دویون چیچک گیللر [آ، بی] ایکلی چنک لی، بعضی نوع لاری بزک بیتگی سی. <i>ranuunculaceae</i> دویون چیچگی [آ، بی] چایرلاردا، یول و چای قیراغیندا بیتیشن، ساری و آغ چیچکلی، دویون چیچک گیللردن (فا: آلا له). <i>ranunculus. ran</i> دویون حمامی [آ] دویوندن قاباق گئدیلمن حمام، توی حمامی. دویون درنک [آ] ائولنمه سببیه دؤزنله نن تۇرن. دویون دوشمک [س] دولاشماق، دویون لنمک. دویون دویون [ص] چوخلو دویونلری اولان. دویون سالماق [س] دولاشیق سالماق، دویون له مک. دویون سالونو [آ] کیرالاناراق توی توتولان سالون. دویون سۆز [ص] دویونو اولمایان. دویونلنمک [بل] ۱- دویون وؤرولماق (فا: گر زده شدن). ۲- سیخیشماق، سؤرونلار بیر یئره ییغیلماق، چتین لشمک. دویونلنمه [آ] دویونلنمک ایشی (فا: گر دار و پیچیده شدن). دویونلؤلنلؤل <i>düyünlünlöl</i> [ص] ۱- دویونو اولان (فا: پرگره). knotty ۲- دولاشیق. ۳- درد لی، اؤره گی داغلی. دویونلنمه مک <i>düyünlənmək</i> [ل] ۱- بیر بیرنه باغلاماق ۲- بیر ایشه دویون سالماق، بیر ایشی قاریشdırماق {ت توگمک}. دویونو آچیلماق [س] چؤزولمک، حل اولونماق. دویونونو آچماق [ل] چؤزمک، بیر سؤزون حلینی تاپماق. دویونه <i>düyə</i> [آ، دی، تا] اینک جئیران و مارال کیمی حیوان لارین هله کله و تکه یه گلمه میش بالاسی (فا: گوسا له	دویوانو تۆرگی [آ] قیزارمیش دویو اونونا جويز ازمه سی ویا آیری شئیلر آرتیراراق دوزه لن بیر شیرین یئمک. دویو حلیمی [آ] دویونو قایناداراق الکدن کئچیریب شکر و کره وؤرارق یئیلن بیر یئمک. دویوجان / دویوجان [آ] مرند ده کند آدی {دویو لوک یئر}. دویوچوک <i>düyüçük</i> [آ] اینجه بولغور. دویوچو / دویوچی [آ] بؤکان دا کند آدی. دویورد <i>düyürd</i> [آ، دا] اؤزه رینده بالاجا دویون لر و نقطه لر شکلینده ناخیشی اولان چارقات. دویوش <i>düyüş</i> [آ] میانادا کند آدی {دویومک: دویونله مک سؤز- ونه باغلی اولاراق قوه مولوق و بیر لیک معنا سیندادر^{۸۸}}. دویوشوش <i>düyüşüşü</i> [آ] آت وائششگین بئلنه قویماق اوچون بیر نوع اوستوانه شکلینده سبد (فا: نوعی سبد). {دوگمک} دویوشمک، دویوشوک، دویوشو^{۸۹}}. دویولمک [بل] دویومک ایشی گؤرولمک، دویونلنمک. دویوم / دویوملو [باخ] دویون/ دویونلو. دویوملنمک [باخ] دویونلنمک. دویومله مک [باخ] دویون له مک. دویون / دویوم / دویون <i>düyün</i> [آ] ۱- ایلیمک، اپ کیمی شئی لرین بیر بیرینه باغلانان یئری (فا: گره). ۲- آنلاشیلماسی گؤج شئی، دولاشیق سؤز، ۳- کدر، اؤزوتو. ۳- (فیزیک) ایکلی ائلتمانین بیر یئرده کسیشن یئری، دالقالارین کسیشن دیگی یئر. ۴- (آناتومی) دامارلارین بیر یئرده قووشدوغو یئر. ۵- توی و توی ائلله مه (فا: عروسی). marriage contract ۶- آغاج و کول بۇداغی نین گؤوده یه باغلانان یئری، یاپراقلا زوغون بیر لشدیگی یئر. {ت، سن، صح؛ توگمک} توگون، دویون، دویون سؤزو بیر بیرینه باغلانما مفهومندان نیکاح معنا سیندا ایشله نیر^{۹۰}. دویون آتماق [ل] دویون له مک. دویون ائوی [آ] توی ائوی. دویون اولوب بوغازیندا (اورگینده) قالماق [س] بیر درد اولوب اورگینده قالماق. دویون باشی [آ، بی] قایماچیچک لیلر تاقیمیندان دؤز لوک لرده

Dd د	آذربایجان تورکجه‌سی
ددهشت dēhset [آ،ع] آشیری قورخو، اۆرکوتو (فا:~). دِهقان [dehqan، آ،فا،شع] اکین چی، کندلی (فا: برزگر). دِهلمک dēhlēmək [ل] مینیک حیوانلاری یشیتیمک اۆچون دَه دَه دئیلیمک. دِهلمک dēhlēmək [ل] مینیک حیوانلاری یشیتیمک اۆچون دَه دَه دئمک. دِهلیز [آ،فا،شع] اۆستو اؤرتو لو دالان (فا: دهلیز). دِهمرلَمک [ل] دهنه له مک [آتی جیلوولاماق]. دِهْن dēhən [آ،فا،شع] باخ: دهان (فا: دهان). دَهْنَه dēhnə [آ،فا] ۱- آت آغیز لیغی. ۲- آرخ آغزی (فا:~). دی dī [با،دا] ۱- تأکید، امر، تعجوب و ناراضی لیت ییلدیرن بیر سۆز "دی تنز اول گل، دی گل چیخ". ۲- باخ: اکلر. دِییر dībir [باخ] دییر. دِییر دِییر [ظ] سس چیخاران آدیملارلا "دییر دییر یشیمک". دِییر ییق dībirıq [باخ: دیمر لانماق] زیرک، چابوق. دِیر اچلو dīraçlu [آ] اوغوز- یازی یوناعا یدیر آدی^{۲۲۵}. دِیر دِیر dīrdır [آ] دیر سسی نین تیکراری. دِیر ماشا dīrmaşa [ظ،سن] دیر ماشراق. دِیر ماشانلار dırmaşanlar [آ،دی] ایکی بارماغی اؤنه ایکی بارماغی آرخایا دؤنوک و دیر ماشما اؤزل لیگی اؤلان حیوانلار؛ قوقوق گیللر، پاپاغان گیللر کیمی قوشلار تاقیمی (فا: تیره ای از پرندگان). دِیر ماش دیرماق dırmaşmaq [ائتد] دیر ماشماق ایشینی گۆردورمک. دِیر ماشما dırmaşma [آ] دیر ماشماق ایشی. دِیر ماشماق [س] باخ: دیر مانماق {ت، سن، باخ: تارماق}. دِیر ماشیق [آ] بیر نوع قوش آدی^{۱۴۰}. دِیرماق dırmaq [باخ] دیرمیت. دِیرماق لانماق [باخ] دیرمیت لانماق. دِیرمالاماق [ل] جیرماق لاما (پیشیک و... حاققیندا). دِیرمانان [ص] دیرماشان. دِیرمانان ییتگی لر [آ،بی] ییتگی لردن بیر سوی. دِیرمانانلار [آ،دی] باخ: دیرماشانلار. دِیرمان دیرماق [ائتد] دیرمانماق ایشینی گۆردورمک.	ماده). heifer {ت: ایکی یاشلی ییزاو} دویه جه düyəçə [آ] بالاجا دویه. دویه لک [آ] ۱- [دیرگی] سیغیرلاری راحتسیز ائدن بیر نوع سینک. ۲- [ییتگی] هله دریمه میش خیردا قاریز و قوون. {سن 'دوکوج، دؤکوج' ییتشمه میش قوون، خیرچا}. دویه لکچی [ص، دا] دیبه چی، فیریلداقچی (فا: کلک باز). دویه لکچی لیک [آ] فیریلداق چی لیک (فا: حقه بازی). ده dehe [آ] فارسجا کند؛ آذربایجان یش آدلاریندا بعضاً ده سۆزونه راست گلیریک، بۇ آدلارین سؤیله نیشینه و آراشدیرماسیندا چۆخ دقت اولونمالیدیر، بۇ آدلارین بعضی سی فارسجا سۆزو اولاراق چۆخو تحریف اولموش سۆزلردیلر، اؤز لیکله تی/دی/دئ/دیک سۆزونو، ده کیمی یازیلار حالبوکی بۇ سۆز اسکی تورکجه ده داغ و تپه معنا سیندادیر، باخ: یش آدلاری (بوجور آدلاردان آزی ۴۵ آد سایماق اولار). ده/دَه dēhe [ن] مینیک حیوانلاری یشیتیمک اۆچون - سؤیله نن سۆز. دهاله dēhale [آ،ع] اؤسلو لوق (فا: زرنگی). دهاش dēhaş [آ،ع] آشیری قورخو وئریجی (فا: وحشتناک). دهان dēhan [آ،فا،شع] آغیز، دهن (فا: دهان). دهانی [یازار] خوجا دهانی مولوی کیمی ۷جی عصر خوراسان دان آنادولویا کؤچدو، اونون تورکجه شعرلری واردیر^{۶۸}. دهباشی dēhbaş [آ،فا،خ] قاراولو لچوباشچی سی (فا:~). دَهْتَلَمک dēhetlēmək [ل] اینجه له مک {باخ: دئتله مک}. دَهْر dēhr [آ] دؤنیا، عالم، ائورن (فا:~). {ع، باخ: دیمک}. دَهْره dēhrə [آ] ساطور، آغاجلاری بوداماق اۆچون بیر نوع اوجو ایری ساطور (فا:~) بو وسیله نین اوجو ایری اولدوغو اۆچون تگره کلمه سیندن آلینماسی مناسب گۆرونور^۶. دَهْره بۇرون [ص] بۇرونون اؤجو دهره کیمی اؤزون. دَهْره dēhrə [باخ] دهره. دَهْری dēhri [آ] اهرده کند آدی {توره، توری، تهری، دهری}. دَهْره له مک dēhrələmək [ل] دهره ایله دوغراماق. دَهْریلیک dēhriilik [آ] دهری اولما.

Dd د	آذربايجان تورکجه‌سی	۱۱۰۶	ارک سۆزلۆک	Dd د
	دیرمانماق dirmanmaq [س، ت] «تیرمالماق» سن، باخ: دارالان بۇ لومو.		دیرناقچی [آ، دا] یان کسبیجی.	
	تارماق] دیرماشماق، دیک یثره ال وایاقلا چیخماق (فا: از جایی و درختی بالا رفتن).		دیرناقسی [ص] دیرناق سوو، دیرناغا بنزه ین.	
	دیرمانیش [آ] دیرماشراق چیخما.		دیرناقسیز [ص] ۱- دیرناغی اولما یان. ۲- [مچ] انصاف سیز.	
	دیرمریق dirmıq [آ] اوت ییغماق اوچون چنگل لی آلت، چنگک (فا: شن کش). rake {باخ: تارماق، تیرماق}.		دیرناقلاشماق [اتد] دیرناق لاماق ایشینی گوردورمک.	
	دیرمریق چی [آ] دیرمریق لا ایشیله ین کیمسه.		دیرناقلاشماق [قا] جیرماق لاشماق.	
	دیرمریق لاماق [ل] دیرمریق لا تمیز له مک.		دیرناقلاشینماق [قا] بیریریلله جیرماق لاشماق.	
	دیرمریق لانماق [بل] دیرمریق لا تمیز لنمک.		دیرناقلاماق [ل] جیرماق لاماق، دیرناقلا یثری ائشمک.	
	دیرناغی ایله چالیشماق [س] آغیر امک له چالیشماق.		دیرناقلانماق [بل] ۱- جیرماق لانماق ۲- دیرناق صاحبی اولماق	
	دیرناغی دا اولایلمز/ دیرناغی دا ذیل [ن] مقایسه ده بیرینین اویریندن چوخ آشاغی اولماغی نی گوستریر.		دیرناقلی [ص] دیرناغی اولان.	
	دیرناق dirnaq [آ] ۱- بارماق اوجوندا اولان برک و دویوسوز بیر عضو، بارماقلارین سونونداکی سوموک اورتوسو (فا: ناخن). ۲- nail - جانپاق (قوشلاردا). ۳- قارماق کیمی شیلرله قیوریلمش اوج {ت «تارماق، تیرنقاق»، باخ: تارماق}.		دیرناقلیق [آ] دیرناق یثری.	
	دیرناق آراسی [آ] پارانتر آراسی، دیرناق شکلینده اولان.		دیرنسی [آ] اوردوباد «دا کند آدی» ۲۴.	
	دیرناق اشارتی [آ] بیر متن ایچینده بیرینین سؤزونو یازاراق اونون باش و سونوندا قویولان علامت: “() parenthesis		دیریلتی [سس تق] دیردیر سسی (فا: صدای در در).	
	دیرناق اوووجا باتماق [س] بیلمه دن اوز ایشینی کورلاماق.		دیریلداماق [س، دا] ۱- جیریلداماق. ۲- باش قولاق آپارماق (فا: در صدا کردن).	
	دیرناق ایچی [باخ] دیرناق اشارتی (فا: پرائتر).		دیز diz [سس تق] ۱- شاقلا ری داغ بیر شئیدن قورخوتماق اوچون سؤیله نن کلمه. ۲- باخ: دیز دیز.	
	دیرناق ایلیشدیرمک [ل] چنگینه سالماق، الینه گئچیرمک.		دیز دیز [سس تق] آری لارین میلچک لرین چیخاردیغی سس و یونا بنز سسلر (فا: صدای وز وز).	
	دیرناق باغاسی [آ] دیرناقلی حیوانلارین دیرناقلاریندا باش وئرن بیر خسته لیک.		دیز دیلیق [آ] لئریک «ده داغ آدی» (۲۳۲۸) ۲۴.	
	دیرناق توتان [آ] دیرناق توتوب کسمک اوچون اولان آلت.		دیز قاخ [آ، دا] بیتگی یئیرمه ین و محصول وئرله بیلمه ین یثر.	
	دیرناق دیسی [آ، دا] دیرناق دیسینده باش وئرن بیر قاپار و خسته لیک، دولما.		دیزلاق [ص] باخ: دازلاق.	
	دیرناق قدر [اصلاً، هنج،] «بۇلارا دیرناق قدر فیکیر لشمه ین».		دیزمان [ص، تا] شیشمان، ایری گوود لی.	
	دیرناق گوستره ین [ص] خسیس آدام.		دیزمیرلیق dızmrılıq [آ] بوینو یوغونلوق {سس تقلیدی (دیز: آلتدان چیخان یئلین سسی)، دیزمانلیق «دیزمیرلیق»}.	
	دیرناق یثری [آ] بیر قوتونو آچماق اوچون قاپاغیندا اولان بالاجا یثری.		دیزیمما dızıxma [آ] آرادان چیخما، قورخوب قاچما.	
	دیرناق یثری آختارماق [ل] بهانه آختارماق.		دیزیمماق [س] آرادان چیخماق، قورخوب قاچماق.	
	دیرناقچیق [آ] ۱- کیچیک دیرناق. ۲- یاپراغین گتدیگجه		دیزیل دیزیل [ظ] دیزدیز ائده رک.	
			دیزیلتی dızılı [آ] دیز دیز سسی.	
			دیزیلداماق [س] دیزیلتی سسی چیخارماق (فاوز وز کردن).	
			دیش diş [آ] بیر آلان و نسنه نین ائشیک، نسنه نین ائشیک- اووزو، ائشیک؛ قارشى آتلامى: ایچ (فا: بیرون). out	

د د	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۱۰۷	ارک سۆزلوگ	د د
	{تاش} سن «تاش»: ظاهر، ائشیک؛ دده؛ باخ: داش}.		دِیغ [آ] ۱-دئدی قودو سۆزلری. ۲-(سس تق) قاینایان	
	دِیْش آچی [آ] ایچ آچی نین ائشیکینده اولان آچی.		آخچی لارین چیخاردیغی سس.	
	دِیْش آلیم [آ] واردات (فا: واردات). imports		دِیْغا dığa [آ، آ، اثرمنجه: اوغلان] اثرمنی اوشاغی، اثرمنی بالاسی.	
	دِیْشاب / دِیْشاو [آ] میانادا کند آدی {ائشیک ائو معناسیندیر}.		دِیْغال dığal [باخ] جیغال.	
	دِیْشادؤنوک [آ] دِیْش لا و ائشیک له باغلی اولاراق.		دِیْغان dığan [آ، آ، دا] یاغ تاواسی ۲.	
	دِیْشاری dışarı [ظ] ائشیک، دِیْش لا ایلگی لی (فا: برونی).		دِیْغدیغا [باخ] دِیْغ دیغ.	
	exterior {تاشرا؛ سن «تاشقاری، تاشرا»؛ دده}.		دِیْغدیغی [ص] چوخ دِیْشنگن آدام حاققیندا.	
	دِیْشاری داکی [ض] ائشیک ده کی (فا: بیرونی). outer		دِیْغدیغان / داغداغان [آ] هئریس ده کند آدی.	
	دِیْش اوغوزلار [آ] اوچ اوخلار، باخ: اوغوزلار.		دِیْغلاتماق [ل] دِیْغ لاماسینا سبب اولماق.	
	دِیْش ایشیلری [آ] خارجی ایشلری.		دِیْغللاماق dığlamamak [آ] دیغللاماق ایشی.	
	دِیْش ایشلری باخانلیغی [آ] خارجی ایشلر ناظر لیگی (فا: وزارت امور خارجه). ministry of foreign		دِیْغللاماق [س] دِیْغ توتماق، ورم خسته لیگی توتماق (فا: دق کردن)	
	دِیْش بوکئی [آ] چیخیتی، عدسی نین چیخیتی لی طرفی، مُحدَّب (فا: محدَّب). convex		دِیْغلانماق [س] دِیْغ گتیرمک، جانی اوژولمک، تنگه گلکم.	
	دِیْش بوکئی لیک [آ] تحدُّوب (فا: تحدُّب) convexity		دِیْغیر dığır [آ، آ، دا] ۱-کنچی آشیغی. ۲-دویو خیرداسی.	
	دِیْش تجارت [آ] بیر او لکه نین آیری او لکه لر له تیجارتی.		دِیْغیر جاق [آ] یویؤرک: یثنی آیاق آچان اوشاق یئرمه‌سی	
	دِیْشرتی / دِیْشارتی [آ] تازا گؤیه رمیش بیتگی (فا: گیاه تازه جوانه زده). {دِیْشاری سؤزوندن آلینمادیر}.		اوچون اولان آراباجیق، کیچیک تکر جیک.	
	دِیْش ساتیجی [ص] صادراتچی (فا: صادرکننده). exporter		دِیْغیر لاتماق [ل] هئل لئتمک (فا: غلتانیدن). to roll	
	دِیْش ساتیم / دِیْش ساتیش [آ] صادرات exports		دِیْغیر لاق dığır laq [باخ] دِیْیر لک.	
	دِیْش سطح [آ] دِیْش اوژئی، ائشیک سطح (فا: سطح خارجی).		دِیْغیر لاماق dığır lamaq [ل] هئل لندیرمک.	
	دِیْشقاری [آ] دِیْشاری سؤزونون اسکی گؤرونوسو.		دِیْغیر لانماق [س] هئل لئتمک (فا: غلتیدن). rolling	
	دِیْش قولاق [آ] ائشیک قولاق.		دِیْغیلتی dığıltı [آ، آ، سس تق] دِیْغ دیغ چیخاریلان سس.	
	دِیْشقی dısqı [باخ: دِیْش] بۆزدوم یول ایله دِیْشاری آتیلان		دِیْغیلدماق [س] دِیْغ دیغ سسی چیخارماق.	
	بَسین آرتیغی (فا: مدفوع).		دِیْققا / دِیْققان / دِیْققانا [ظ] بیر بالاجا "بیر-چؤرک" (فا: کم)	
	دِیْشقی سؤر [آ] دِیْشقی لاردا یاشایان حیوانلار.		دِیْققیلتی [سس تق] دِیْق دِیْق سسی.	
	دِیْشقی لاماق [ل] بۆزدوم یول ایله دِیْشاری آتماق (فا: مدفوع کردن)		دِیْققیلدماق dıqqıldamaq [س] دِیْققیلتی ایله سس	
	دِیْشقی لیق [آ] دِیْشقی چیخان یئر.		چیخارتماق (فا: داق داق صدا کردن).	
	دِیْشلا dıšla [آ] آرابادا آتالارین قوشو لدوغو آرا آغاجی ۱۱۲.		دِیْغیر dıqır [آ] دِیْغیر پاخیرین بیر بیرینه دیمه سسی.	
	دِیْشلاما [ل] بیر شئی یوخ سایماق، اؤنمه‌مه‌مک.		دِیْلاق dılaq [باخ] دِیْلاق (فا: چوچو له). clitoris	
	دِیْشلانماق [س] بیر شئی دِیْشاری دا توتولماق.		دِیْغیر [ص، دا] ۱-توک توکو لموش. ۲-یاراماز (فا: یاهه).	
	دِیْغ dığ [آ، آ، دق] شیشگین لیک، شیش، جیار ورمی، سِلْ		دِیْغیر لاماق [س] دِیْغیر اولماق، یاراسیز اولماق، گولونج	
	خسته لیگی (فا: ورم شش).		حالا دوشمک (فا: بردد نخور شدن).	
			دِیْغیر لیق [آ] قوتورلوق، دِیْغیر حالا دوشمه.	
			دِیْلاق dıllaq [آ] ۱-کلیتورس، (فا: چوچو له). clitoris	

Dd د	آذربایجان تۆرکجه‌سی
حقلرینی ساوونماق اوچون قۇردوغۇ قۇرۇملار وئرلن بیر آد. دیاستاز <i>diyastaz</i> [آ،فر] بیر آنزیم نۇعو. دیافراقم <i>diyaqram</i> [آ،فر] آیراج، ایکى شئی بیر بیریندن آیران اۇرتو، قاریق و کؤکس بوشلوقلارینی بیر بیریندن آیران اۇرتو و قاس (فا:دیافراگم). دیاقرام <i>diyaqram</i> [آ،فر] گؤسترگه، مختلف کمیت و دییشکن لر آراسینداکی نسبتی گؤستره ن تصویر (فا:دیاقرام). دیاقنوز <i>diyaqnoz</i> [آ،فر] خسته نین هر طرفلی مُعاینه سی سونو- جو، خسته لیگنین بللی اندیلمه سی ”عزیز البنی اۆرگنین اوستونه قویارکن حکیم دیاقنوزون دؤز لوگونه سئویندی“. دیاقنوز قویماق [ل] خسته نین هر طرفلی مُعاینه سی سونو جو اونون خسته لیگنی بللی ائتمک. دیاقنوستیک [آ،فر] تشخیص له ایلگیلی ۹. دیاقونال [آ،فر] هندسی شکیلرده ایکى قارشى بۇجاقدان چکیلن دؤز خط، قطر ”دؤرد بۇجاقلى نین دیاقونالی“ (فا:قطر). دیاکریتیک <i>diyakritik</i> [یو، ص] فونئم لرین سس اؤز للیکلرینی تمثیل ائدن و اونلاری بیر بیریندن فرقلندیرن علامتلر، ”و،ؤ،و،و،و حرفلرینیده آیریحی اشاره لر، حرکه اشارتی (فا:~). دیاقرام <i>diyaqram</i> [باخ] دیاقرام. دیالکت <i>diyalekt</i> [آ،فر] یثرلی دیله عاید اولما، دئییشه عاید اولان، لهجه (فا:دیالکت). دیالکتیک <i>diyalektik</i> [آ،فر] گرچکلیگه و اونون چلیشمه لرینی اینجه له مگه یارایان و بۇ چلیشمه لری آشماغا یارایان یوللاری اؤن گؤرن عاغیل ایشلتمه یؤنتمی (فا:دیالکتیک). دیالکتولوژی [آ،فر] بیر دیلین مختلف لهجه و دئییش لرینی آراشدیران بیلیم (فا:دیالکتولوژی) دیالوژی <i>diyaloji</i> [آ،فر] دیالوق اؤز للیگی اولان، قارشى لیق لی قونوشما اؤز للیگی اولان (فا:~). دیالوق <i>diyalog</i> [آ،فر] قارشى لیق لی قونوشما (فا:دیالوق). دیالیز <i>diyaliz</i> [آ،فر] گؤزه نک لی زارلاردان گنجه بیلمه سی تملینه دایانان بیر آرتیما و چؤزومله م متودو (فا:دیالیز). دیامتر <i>diyametir</i> [آ،فر] قطر، چاپی (فا:قطر). دیانت <i>diyanet</i> [ع،آ] دین لی اولما، دینده سؤزونون	۲-فرج <i>valva</i> {ت’تیلوق}؛ دیل = تیل + اق: بالاجا دیل}. دیمبیرتی/دیمبیرتی <i>dimbirti</i> [آ] بیر شئین دؤشمه سسی. دیمبیرداماق [س] دیمبیرتی سسی ایله سسلنمک. دیمبیلداماق [س] دیمبیرتی سسی ایله سسلنمک. دیمدیزلاق [ص، ظ، دا] چیر چیللاق. دیمدیم <i>dimdım</i> [آ] خوی دا کند آدی {۱-سس، بان. ۲-دام + دام:ائوائو}. دیمیق <i>dımıq</i> [دا، آ] کسیچی شئین ایتی طرفی. دینبیز <i>dınbız</i> [ص، دا] یشکه یشکه، چوخ بؤیوک. دیندیق [آ] دیللاق {تقلیدی بیر کلمه دیر}. دینق <i>dınq</i> [سس تق] دینقیلداما سسی. دینقا دیرینق [آ، دا] دمیر قبالرین بیر بیرینه دیمه سسی. دینقیرداماق [س] دینقیر دینقیر سس چیخارماق. دینقیرتی <i>dınqıltı</i> [سس تق] مثال شئیلرین بیر بیرینه دیمه سی سببی ایله چیخان سس، دینقیلداما سسی (فا:صدای دائق). دینقیرلداماق [ل] دینقیر داتماق، دینقیرتی سسی چیخارماق. دینقیرلداماق [س، سس تق] دینقیر داتماق. دینقیرلی <i>dınqılı</i> [ظ، دا] چوخ بالاجا، بیر آز، بیر ذره. دیوراق <i>divraq</i> [آ] یاخیشیقلى، آیلیملى ۷. دیییرلاتماق <i>diyırlatmaq</i> [باخ] دینقیر لاتماق. دیییلتی <i>diyılıtı</i> [سس تق] دینقیر لاتما سسی. دیییلداماق <i>diyıldamaq</i> [سس تق] دیییلتی سسی چیخارماق. دیابت <i>diyabet</i> [آ،فر] شکر خسته لیگی (فا:دیابت). دیابازون <i>diyapazon</i> [آ،فر] یو”U“ شکیلنده اولان تیرج (فا:~) دیاتونیک <i>diyatonic</i> [ص، یو] آردیجیل لاد پرده سیندن آیری پرده لره گنجه، بؤتوو و یاریم تونلاردان عبارت سس لرین آردیجیل سیراسی ”آوروپا موسیقى سینده اولدوغو کیمی آذربایجان موسیقى سینده ده اؤکتاوا ۷ دیاتونیک و ۱۲ کروماتیک پرده دن عبارتدیر“ (فا:~). دیار <i>diyar</i> [ع، آ] ۱-اؤ لکه. ۲-دؤنیا (فا:~). دیاری قوربت <i>diyari qurbət</i> [ع، آ] گؤچ اندیلن یثر. دیازپورا <i>diyazpora</i> [آ، ایتا لیانجا] ۱-قوپونتو، قوپموش پارچا، ۲-بیر اؤ لکه نین یورد دیشیندا اولان وطنداشلارینین

Dd د	آذربايجان تورکجه سی	۱۱۰۹	ارک سۆزلوگو	Dd د
	اۆستونده دۇرما، دین (فا:دیانت). piety		کیچیک چوخور (فا:هاون). abyss	
	دیانت ایشلری [آ] دینله ایلگی لی ایشلر (فا:امور دینی).		دیگ [آ] خوی و ماکی، هشتری، هتیس، سراب، خیوا،	
	دیب dib [آ] بیر شیشن ان درین و آشاغی یئری، باغلی بیر		اؤجان و اهر(~لی) ده کند آدی. اهر(~لر) ده داغ آدی	
	شیشن ان اؤزاق یئری، دیک شیلیرین یئرله بیرله شن یئری		دیگجه [آ] ات دؤین.	
	(فا:قعر) bottom {ت'تۆب، تۆپ' کۆک، اصل؛ اینگیلیزجه		دیگ قافالی [ص] آنلاییش سیز.	
	dip, deep کلمه سینی اسکی dippan سۆزونه باغلا-		دیله diblə [آ] یومورتا، یوغورت، اؤن و نشاسته قاتماسینی	
	بیرلار بو کۆکون لاتینجه ده اولماساسی بونون تورکجه		قالیب شکیلده داغ یاغا باسیب قیزارتیلان بیر یشمک.	
	دیب سۆز ایله ایلگی لی اولماسینی گوجلندیریر{.		دیله مک dibləmək [ل] ۱- (ییتگی) کۆکوندن چیخارماق، و	
	دیپ آغی [آ] بیر نوع بالیق تۆتما آغی.		یولماق (فا:کندن). ۲- [م] ایچکی نی دییه قدر ایچمک.	
	دیبال dibal [آ،فا] زرلی گۆللۆ اولان اپیک پارچا {باخ: تپمک}		دییلی [ص] دیبسی اولان (فا:ته دار، ته باز).	
	دیباچه [آ،فا،شع] گیریش، مقدمه (کتاب اۆچون) (فا:~).		دییلیک diblik [آ،سن] ۱- بیرششین دیبینه اؤتوران شئی،	
	دیپ اؤلچر [آ] درین لیک اؤلچن.		چؤکلتی، تورتا (فا:ته نشست). ۲- آلتی اولان شئی لرین	
	دیپ آیری [ص، ظ] چوخ آیری.		دیب بؤلومو (فا:ته هر چیز).	
	دیبتلی [آ] آذربایجان، دا داغ و چای آدی ۲۰.		دیپ نوت dibnot [آ،تو+لا] آلت یازی (فا:زیرنویس).	
	دیجک dibçək [آ] ایچینه توپراق تۆکوله رک گۆل اکیلن		دییه لیک / دییه لک [آ،تا] بۆسبوتون، تامامیله، ابدی.	
	قاب، ایچینده تاخیل دؤیولن قاب (فا:گلدان) {دیب+جک}.		دیپ یاقوخان [آ] تۆرک میتۆ لوژی سینده یئر آلان بیر اوغوز خان ^۷	
	دیجک واری [ص] دیجک کیمی، دیجگه اوخشار "سقاب".		دیپی باغلی [ص] دیپی چیخیلماز (فا:بن بست). dead end	
	دیجیک (تبیجک) [آ] توفک کیمی اودلو یاراقلارین چیگینه		دیپیر dibir [آ،دی] دۆبور، ارکک کنچی، تکه (فا:بز نر).	
	دایایان بؤلومو (فا:ته قنذاق تفنگ).		{دیواندا تۆوروماق قولاغین دیکله مک آتلامیندا گلیب، بو	
	دیجیک لیمک [بل] دیجیک له وؤرولماق.		نوع گنجی نینده قولاقلاری دیک اولماغی اوچون بو	
	دیجیک له مک [ل] دیجیک له وؤرماق.		کلمه دن آلینماسی مئاسب گؤرونور، تۆوروماق' تۆورور	
	دیجک [باخ] دیجک.		تۆورور' تۆبور' دۆبور' دۆبیر' دیبیر'.	
	دیپ دام [آ] دؤسداق، حبیس خانا.		دیپیری dibirik [باخ: دیبیر، ظ، دا] یئھین، چئویک.	
	دیپ دده [آ] چوخ گئچمیشده و نچه نسل قاباقجی آتا و دده.		دیپیدن بالئالاماق [ل] بیر سۆزو و دانیشیغی کۆکوندن و بیر	
	دیپدن چیخما [ص] بوداق سیز چوبوق.		یولوق کسمک، بیر شئی کۆکوندن خاراب لاما.	
	دیپدن دؤشمه [ص] تاغلارین دیپ لرینه یاخین قسمینده		دیپینه داری اکمک [ل] سونونا قدر تۆکتکم.	
	عمله گلن میوه و محصول "دیپدن دؤشمه خیار".		دیپینه داش آتماق [ل] ایشله دیپ تورتارماق، سونونا چاتماق.	
	دیپ دوروق [ص] باشدان آشاغی، دیپدن تپه یه.		دیپ dip [آ] بخت، طالع ^۷ . باخ: دیپ	
	دیپ دؤلدوران [آ] ییتگی لرین دیپینه توپراق دۆلدورما آلتی.		دیپ باکوی [خ] اوغوزنامه ده تۆرکون تۆرونو ^۷ .	
	دیپ دییه [ص، ظ] یان یانا، سیخیشیق حالدا.		دیپچین [آ] ۱- بختی آچیق ۲- ساغلام، دایانیقلی ^۷ .	
	دیپ سیز [ص، سن] 'تۆپسۆز' دیبسی اولمایان.		دیپ دیری [ص] چوخ جانلی، دیری باش، قیوراق.	
	دیپک dibək [آ،سن؛ دیپ+ک] بۆیوک هۆنگ، بوغدا و		دیپ دینچ [ص] چوخ دینچ.	
	چلتیک دؤیمک اۆچون یترده داشدا ویا آغاجدا قازیلیمیش		دیپلومات [آ،فر] اؤلوسلار آراسی قونولاردا بیر اؤلکه ویا	

Dd د	آذربايجان تۆركجهسى
يون كيمي شئىلىرى آيرى آيرى ائتمك، ساچلارنى يولوب داغيتماق (فا:دریدن). to rip {ت:تېتماق، سن، دده} دیده له مک [ل] دیدیک له مک. دیده [دیده] [فا:شع] گۆز (فا:چشم). دیده [يازار] (دوغوم ایلى ۱۲۰۷هـ) شیروانلى شاعردير^{۱۱۷}. دیده ئ گير يان [فا:شع] آغلار گۆز (فا:دیده گريان). دیده بان [دیدهban] [فا:شع] گۆز تېچى (فا:~). دیده تېرىزى [يازار] هـ ۱۲ جى يۆزىلدە ياشاپاراق تۆركجه شعر لى واردير (فا:~)^{۱۴۱}. دیده له مک [ل] دیدیک دیدیک ائتمك. دیدیر مک [ئتد] تۆخوندورماق (فا:تماس دادن). دیدیریش [آ] دیدیرمك ایشى ویا بیچیمی (فا:تماس). دیدیشدیر مک [ل] دیدە له مک، دیدیک دیدیک ائتمك، دینچ قویماق (فا:بهم ریختن). دیدیشدیر یلمک [بل] دیدیشمك ایشى گۆرولمك. دیدیشگن [آ] چوخ دیدیشن. دیدیشمك [دیدیşmek] [قات] ۱-بیریرینی دیدمك، مجازاً تارتیشماق، بوغوشماق، چكیشمك، دالاشماق، سؤیوشمك (فا:بهم چنگ انداختن). ۲- [س] دیدە لئمك. دیدیشمه دۆشمك [س] تارتیشما دۆشمك، چكیشمه دۆشمك. دیدیشمه سالان [آ] تارتیشما سالان، چكیشمه سالان. دیدیشیم [دیدیşim] [آ] ۱-بیریرینی دیدمه (فا:منازعه). ۲- تارتیشما (بیرینی منطق له سوسدورما). دیدیشیم جیلیک [آ، فلسفه] تارتیشماغى و قونوشماغى بیر آراج دبیل بیر ایلکه و اساس سایان فلسفه یؤنئتمی. دیدیشیمه دۆشمك [س] دؤیوش ساواشا دۆشمك. دیدیک [دیدik] [ص] دیدیلیمیش {ت:تېتيك} ۱- یارا ۲۱-چامور{. دیدیک دیدیک [ص] چوخ دیدیلیمیش، تیکه تیکه قوپاریلمش، تیکه لنىمیش، چوخ بیر تیلیمش "ئتمك". دیدیک له نیش [آ] دیدیکلنمك ایشى ویا بیچیمی. دیدیکلنمك [بل] دیدیلە مک ایشى گۆرولمك. دیدیکله مک [ل] دیدیک دیدیک ائتمك، پارچا پارچا ائتمك. دیدیکله نیش [آ] دیدیک لئمك ایشى ویا بیچیمی.	قورولوشون تمثیل جی سی (فا:دیپلمات). دیپلوید [آ،فر] ایکى کروموزوم تاقیمی داشیيان خجره. دیپلوما / دیپلوم [آ، ایتا لیانجا] بیر سیناوی بیتیردیکدن سونرا وئر یلن بلگه، بیتیش بلگه، بیتیشلیک (فا:دیپلم). dipoma دیپلومات [آ،فر] ۱- اؤلوسلار آراسی ایلشگی لرده بیر اؤلکه نی تمثیل ائدن، تمثیلجی. ۲- سیاستچی دیپلوماتیک [آ،فر] دیپلوماسی ایله ایلگی لی. دیپلوماسی [آ،فر] اؤلوسلار آراسی ایلشگی لی دۆزنله ین آنلاشلارین بوتونو، بوايشده چالشان کیمسه نین گۆره وی (فا:دیپلماسی). diplomacy دیتدیلی [آ،دا،دی] باخ: آغجا قاناد قوشو. دیجوجین [آ،اردیل] ۶ دهستان پندان بیرى، ۳۷ کندی اولاراق جمعیتی * ۲۷۰۰۰ نفر و مرکزی دیجوجین اردیل یین ۱۰ کق ب طرفینده قرار تاپیب، بورادا شاهسون طایفاسینین بیر تورک تیره سی یئر لشییدیر. دیجیتال [آ،فر] سایسال، سایجیق سال (فا:دیجیتال). دیدار [ص،فا،شع] ۱- اۆز، چهره. ۲- گۆروش (فا:~). دیداکتیک [ص،یو] تعلیم و تریجی، اؤیود وئر مه ایشى (فا:~). دیدان [آ،آ] اؤرمیه ده کند آدی {تودان، توتان، فتح ائدن}. دیددیر مک [ئتد] دیدمك ایشینی گۆردورمك. دیدرگین [ص] یۆردوندان اوزاق اولاراق باشقا یئر لرده دولاشان، سۆرگون ائدیلمیش، راحت لیغى و حضورو قاجمیش (فا:سرگردان) wandering {آنادولودا تزیرگین شکلینده سؤیله نیر، و تزمک = تئزمک فعلیندن آ لینما لیدیر، تزمک > تزیرگین > تدیرگین > دیدرگین}. دیدرگین دۆشمك [س] دربندر اولماق، سۆرگون دۆشمك. دیدرگین سالماق [س] دربندر ائله مک، سۆرگون ائله مک. دیدرگین لشمك [س] دیدرگین اولماق. دیدرگین لیک [آ] دیدرگین آدامین حالى، دیدرگین اولما وضعیتى (فا:آوارگی). vagrancy دیدک [آ،ت] گلینی آپارارکن یادلاردان بۆرونمك اۆچون اۆزونه سالیان اؤرتو. دیدمك [ل] بیر شئی بیریریندن آبیروماق، پامبوق و

Dd د	آذربايجان تۆركجهسى
دیر بیلیر [ص] باخ: دیر بیلر. دیر بیلیر لیک [آ] دیر بیلیر اولما وضعیتى. دیر تېمک <i>dirətmək</i> [ل] اصرار ائتمک. دیر چتمک <i>dirçətmək</i> [باخ] دیر چلتمک. دیر چک <i>dirçək</i> [باخ] دیر چلمه. دیر چلتمک <i>dirçəltək</i> [ل] دیر چلمه سینه کؤمک ائتمک. دیر چلدیرمک <i>dirçəldirmək</i> [ل] جانلاندیرماق. دیر چلمک <i>dirçəlmək</i> [س] ساغلام لاشماق، یاواش یاواش گوجو اؤزونە قاییتماق، جانلانماق، بۇيومک (فا: جان گرفتن). { دیری دیر سۆمک } دیر چلمک {. دیر چەلنمک [باخ] دیر چلمک. دیر چەلش <i>dirçəliş</i> [آ] جانلانما، ساغلام لاشما، دیر چلمه. دیر چەلچى <i>dəyərci</i> [ص] بیر شئین دیرینی اینجه لهین (فا: ارزاب) <i>assessor</i>. دیر دۆشورم [آ] -پارانین آلتین ویا اؤزگە پارایا گۆره دیری نین دۆشورولمەسى، ساتین آلما گۆجۈنۈن آزالماسى. ۲- قىمت لرین آزالماسى، قىمت لرین اؤجۈزلانماسى دیر دۆشورمە [آ] قىياتینی يئندیرمە، دیرینی آشاغى چکمه. دیر دیر لیک / دیر دیر لیک [باخ] دیر لیک. دیر دیمزینە [ظ] دیریندن اوجوز، هر نچە اولدو، اؤجۈز قىمتە. دیر لیک <i>dirrik</i> [آ] ۱- باخ: دیر لیک. ۲- بوستان، گۆیرتی اولان و گۆیرتی اکیلن یثر. دیر لیکچى [آ] بوستان چى، دیر لیک اکن. دیر لیکچى لیک [آ] بوستان چى ليق. دیر سک <i>dirsek</i> [آ] ۱- قولون آرادا بۆکولن یثرینین دال بۆلومو، گنییم لردە قول دیر سگینه راستلانان یثر (فا: آرنج). elbow ۲- بۆرۈ، دؤوار و یولون بۆکۆلدۆیۈ یثر ۴۵ درجه دیر سک = (فا: زانوئى ۴۵ درجه). "45-degree elbow" {تیر سک} ۱- گۆز قاپاقلاریندا چیخان چپوزە. ۲- قولون اورتادان بۆکولن یثرى، سن، کلاوسون کلمەنین کۆکونو نامشخص بیلپ ولی آیدیندیر دیرەمک سۆزو بو کلمەنین کۆکودور، چون آدام اؤزاناندا و اؤز لیکلە یاناکى اؤزاناندا	دیر لیک <i>didilmək</i> [بل، ت، سن] دیدمە گە قونو اولماق، دیدمک ایشی گۆرۈلمک، تئل تئل آیریلماق، داغیلماق، ییپرانماق (فا: ازمە باز شدن، حلاجى شدن). دیر لیمیش [ص] دیدیک دیدیک اولموش. دیر لیم <i>didim</i> [آ، ت] گلینە گردک گنجەسى گنیدیریلن تاج. دیر لیم دیدیم [باخ] دیدیک دیدیک "ئەلەمک". دیر لیمتە [آ] دیدمە و دیدیشمە ایشی، دیدیشمە. دیر لیمک [س] ۱- اؤزونو قاشیماق و دیدمک. ۲- قوردالانماق گۆچنمک، گۆچلۈکلە چالیشماق. دیر لیمیش [آ] دیدیمک ایشی ویا ییچیمی. دیر <i>dəyər</i> [آ] ۱- آلیش وثریش باخیمیندان بیر شئین پول ایله اؤلچومو، بیر شئین قارشیلیغى (فا: ارزش). <i>value</i> ۲- (مت) بیر دیشگن، ین سایی ایله آلاتیمی. دیر ییچمک [ل] بیر شئین دیرینی بلیر لەمک. دیر <i>dəyr</i> [آ، ع] کیلیسە، معبد (فا: دیر). دیر نکت <i>direkt</i> [آ، فر] دۇراق سیز، دۇغۇرجا، مۇستقیم. دیر نکتور [آ، لا] مۆدور، یۆتتمن، ایش یۆکلدن (فا: دیر کتور). دیر نکتیو [آ، فر] بیر ایشی یثرینه ییتمیرمک اؤچون عالی اۇرقان طرفیندن آشاغى اۇرقلارلا وثریلن امر، تعلیمات و گۆستریش "دیر نکتیو عمل ائتمک،" (فا: دیر کتیو). دیر نکتیون [آ، فر] ۱- مڈیریت، یۆتتمن لیک، بیر قۇرۇلوشون رهبر لیک ائندن یۆکسک اۇرقلانى (فا: مڈیریت). ۲- ماشین لاردا اولان فرمان، یۆنلنج. دیر نی <i>direy</i> [آ] بیریؤ لگەنین حیوانلارینی تانیدان اثر {دیری} دیر آرتیرما [آ، اقتصاد] قیمتی نی و فیاتی نی یوکسلتمە. دیر آزالماسى [آ] دیر دۆشوشو (فا: تخفیف قیمتها). دیر آنالیزی [آ] بیر اؤرونو پارچالارا آیراراق دیر لندیرمک. دیر اب <i>dirab</i> [ل] بیر نوع یون پارچا "دیرابی پاپاق" (فا: ~). دیر بیلر <i>dəyərbilər</i> [ص] دیر بیلن انسان (فا: قدرشناس). دیر بیلیمز [ص] اییی لیک بیلیمز، قدير بیلیمز (فا: قدرشناس). دیر بیلیمز لیک [آ] دیر بیلیمز اولما وضعیتى. دیر بیلیمه [آ] قدر بیلیمه (فا: قدردانی). <i>appreciation</i> دیر بیلان [ص] قدر بیلان (فا: قدردان). <i>appreciative</i>

د Dd	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۱۱۲	ارک سۆزلوگو	د Dd
	دیرسکدن دایانماق و دیرنمک اوچون استفاده ائدیر ^۱ .		دیرک باشی [آ] ستون باشی (فا: سرستون). capital	
	دیرسک جیک [آ] کیچیک دیرسک.		دیرک نکور [خ] دده قورقود داستانلاریندا بیر بگ آدی ^۷ .	
	دیرسک سوموگو [آ] قولون دیرسگه یاپیشان سوموگو		دیرک جیک [آ] بالاجا دیرک.	
	(فا: استخوان آرنج). crazy		دیرک چی [آ] گمی لرده ویا گؤزتلهمه یئرلرینده دیرگه	
	دیرسک گؤستمک [س] اؤز دؤندرمک.		چیخیب گؤزجو لوک ایشینی گؤرن کیمسه.	
	دیرسک لنمک [بل] دیرسک لی اولماق، بیر شئی دیرسک و		دیرک کیمی [ص] ساغلام گؤوده لی.	
	دیرک ووروولماق، دیرسک له وئورولماق.		دیرک لتمک [ائتد] دیرک وئوردورماق، دیرک سالدیرماق.	
	دیرسک له مک [ل] دیرسک له وئورماق، دیرسک له ایتله مک.		دیرک لنمک [س] دیرک کیمی اولماق، دیرک سالینماق،	
	دیرسک واری [ص] دیرسک کیمی، دیرسگه اوخشار.		دایاق وئورولماق.	
	دیرسک لی [ص] دیرسگی اولان.		دیرک له مک [ل] دیرک وورماق، دایاق وورماق.	
	دیرسک لیک [آ] ۱- دیرسک دؤزلمک اوچون ال وئریشلی		دیرکجه [آ] دیرک جیک.	
	اولان، دیرسک دؤزلمه یه یارایان. ۲- کت کیمی پالتار-		دیرکچی [آ] ۱- گمی لرده دیره گه چیخیب گؤزجو لوق ائندن	
	لاردا دیرسک بؤلومونو قوروروماق اوچون یامانان پارچا.		کیمسه. ۲- دیرک دؤزلدن وساتان کیمسه.	
	دیرسه dirse [آ] ۱- دده قورقود بویلا ریندا بیر قهرمانین آدی		دیرکسیز [ص] دیرگی اولمایان، دیرکله برکیدیلمه میش.	
	“دیرسه خان اوغلو بوغاج” ۲- دئیرسه، سؤیلرسه، قونوشقان ^۷ .		دیرکلو dirəklü [آ] قروه ده کند آدی.	
	دیرسيز dıyər siz [ص] دیری اولمایان ویا آز اولان (فابی-		دیرک لی [ص] دیره گی اولان، دیرک وئورولموش.	
	بها). worthless		دیرک لیک [ص] دیرک دوزلمه گه ال وئریشلی آغاج ویا	
	دیرسيز مال [آ] یاوا مال (فا: بنجل). junk		آیری شئی، دیرک اوچون یارارلی.	
	دیرسيز لیک dıyər sizlik [آ] دیرسيز اولما دورمو.		دیرگن dirgen [آ] ۱- کؤلش یایماغا یارار اوزون چاتاللی	
	دیرشدیرمک dirəşdirmək [ل] دیرشمه سینی ساغلاماق.		آراج، دیرمیق، دیرن. ۲- دیریلیک.	
	دیرشگن [ص] بیر ایشده ثابت قدم اولان، سونا یئتیرن.		دیرگن له مک [ل] دیرگن له یایماق.	
	دیرشمک dirəşmək [س] ۱- بیر ایشه دؤرمادان گیریشمک		دیرگی dirgi [آ] جانلی لارین ایچینده و بیتگی لرین دیشیندا	
	(فا: کلنچار رفتن). ۲- سؤزوندن و قراریندان دؤنمه مک. ۳-		بوتون یاراتیقلار (فا: جانور). zoa {بو کلمه بیتگی سؤزونه	
	گؤز لرینی دیره مک، دیره نیب باخماق.		تای، دیریلک فعلینین فرضی کؤکوندن دوزلمیشدیر،	
	دیرقورامی dıyer [آ، فلسفه] دیرلرین اؤنم سیرالارینی و بو		دیریلک، دیرمک+گی، دیرگی {	
	آرادا ان یوکسک دیری آراشدیراراق بیر دیر اؤلچوسو		دیرگی ییلیمی [آ] دیرگی اوزمانی (فا: جانورشناس). zoologist	
	بیلدیرین فلسفه قورامی.		دیرگی ییلیمی [آ، دی] حیوانلارین یاشاملارینی اینجله ییب	
	دیرک dirək [آ] ۱- آغاج و دمیردن دوزه لن دستک، بیر شئی		آراشدیران بیر ییلیم قولو (فا: جانورشناسی). zoology	
	ساخلاماق اوچون آلتینا وئورولان ستون (فا: ستون). pillar		دیرلندیرمک dıyər ləndirmək [س] دیرینی بللی اتمک،	
	۲- [مچ] کؤمک، آرخا، یاردیم، دالدا لانا جاق یئر و آدم،		دیرینی اینجه له مک (فا: بر آورد کردن). to evaluate	
	تمل، دایاناق (فا: کمک). ۳- دیریلیک، ساغلاملیق، آیاقدا		دیرلندیرمه [آ] ۱- دیرینی بلیر له مه، دیرلندیرمک ایشی (فا:	
	قالماق {ت، تیرک، تیره گو ^۱ - درخت سپیدار ^۲ - ائودایاغی {.		ارزیابی، بر آورد) estimate, evaluation ۲- دیرینی آرتیرما.	
	دیرک اولماق [س] آرخا دؤرماق.		دیرلندیرچی [ص] دیرینی اینجه له ین (فا: ارزیاب assessor	

Dd د	آذربایجان تۆرکجه سی
ارک سۆزلۆگۆ	۱۱۱۳
سۆیکه مک (فا:عمودکردن). ۲-زیل له مک، دیتله باخماق، (فا:ژلزدن) {ت:تیره مک} دیرک تیکمک؛ سن:دوزلتمک}.	دیرلندیرلمک [ا:تد] دیرلندیرمک ایشی گورو لمک. دیرلنمک dəyərlənmək [س] ۱-دیری آرتماق ۲- [بل] دیری اؤلچو لمک و بللی اؤلونماق.
دیره فن [ص] اصرار ائدن (فا:مصر). insistent.	دیر له مک dəyərləmək [ل] دیرینی بللی اتمک، دیر وئرمک (فا:ارزیابی کردن). to assess
دیره نیش [آ] مقاومت، دایانما.	دیر لی [ص] دیری چوخ اولان (فا:ذقیقت). valuable
دیره نیشچی [ص] مقاومت ائدن، دایانان (فا:مصر). insistent	دیر لی اولماق [س] دیری چوخ اولماق، سایی سی چوخ لماق (فا:ارزیدن). to be worth
دیره نیم [آ] دایانیش، دایانما، مقاومت strength	دیر لی گورمک [ل] دیرلندیرمک (فا:ارزشدادن. to valueate
دیره هم dirhəm [آ] چکی اؤلچوسو، پول بیریمی (فا:درهم).	دیر لیک dirlik [آ] یاشاییش، حیات، ساغلیق، وارلیق، گنجیم، ائوشی لری (فا:معیشت). livelihood, life
دیره وان dirəvan [آ] مرند ده کند آدی. تبریز ده داغ آدی.	دیر لیک [آ] انسان آدی: سای، -الپ، -بای، -بگ، -خان.
{دایانان: دیر+آوان: روحلو و فرحلی یئر}.	دیر لیک دوزن لیک [آ] عایله ویا بیر ایش یئری اعضاسی آراسیندا اولان اییی گنجیمه وضعیتی.
دیری diri [ص،ظ] ۱-یاشاماقدان اولان، جانلی، ساغ، جانلی اولاراق، دیری حالدا، اؤلمه میش "قوشو دیری دیری توتدوم" (فا:زنده). alive ۲- اییجه پیشمه میش، چیی. ۲-	دیر لیک سوویو [آ] یاشام سوویو (فا:ماء الحیات) water of life
[مج] باجاریق لی، اللی آیاقلی، قیوراق. {سوومرجه 'تیر، دیری، دیریگ، ت، سن 'تیریک، اسکی تورکجه ده دیر (معیشت) و دیری کلمه لری دیر لیک، گوجلوق آتلایندادیر، بو کؤکدن: تیرلنمک: دیرچلمک = دیرسلمک، دیره مک: تیر له مک، دیرک، تیرک (کلمه اک' له بیر لیکده تورکجه دیر)، دیرنج، دیرنگن، دیره نیش، تیره مک (استوار اتمک، ستون وورماق)، دیرشمک، دیرماشماق؛ فارسجادا ایشلشن تیره (نسیل، سوی)، تیرلنمک (اوزانماق)، تیر (دیرک، اوخ) تورکجه دن فارسجا یا گنجیدیر؛ سومر دیلیلنده تیر اوخ معنا سیندادر}.	دیر لیک سیز [ص] دیر لیگی اولمایان، گنجیم سیز. دیر لیک سیز لیک [آ] گنجیم سیز لیک.
تورکجه دیر)، دیرنج، دیرنگن، دیره نیش، تیره مک (استوار اتمک، ستون وورماق)، دیرشمک، دیرماشماق؛ فارسجادا ایشلشن تیره (نسیل، سوی)، تیرلنمک (اوزانماق)، تیر (دیرک، اوخ) تورکجه دن فارسجا یا گنجیدیر؛ سومر دیلیلنده تیر اوخ معنا سیندادر}.	دیر لیک وئرمک [ل] یاشاتماق، جان وئرمک. دیر لی لیک [آ] دیری اولما وضعیتی، قیمتی لیک.
دیر ی دیری [ظ] دیری حالدا.	دیرنج / دیرن dirənc [آ] دیرنمه، بیر گوجون قارشى سیندا دایانان گوج (فا:مقاومت). resistance
دیر یئندیرمه / دیر یئنی می dəyer [آ] دیر دوشورمه (فا:تخفیف قیمت). discount in price	دیرنج سیز [ص] دیرنجی اولمایان، دیره نیش گؤسترمه ین. دیرنج لی [ص] دیرنجی اولان، دایاناغی اولان.
دیر یارقی سی [آ] بیر دیرلندیرمه گتیرن یارقی.	دیرنجق dirənqəç [آ] دستک، دایاناغی. دیرنگن dirəngen [ص] ۱-هرشیه قارشى گلن ۲-عنادچی.
دیری اورتوتو dirı örtütü [آ] اورمانلیقدان آغاجلارین آلتیندا یاشایان اوت وچالی چیرپی و بوجور بیتگی لر.	دیرنگن لیک [آ] هرشیه قارشى کلمه. ۲-عناداتمک. دیرنمک dirənmək [س] ۱-سویکمک، دایانماق (فا: پافشاری). to persist, resist ۲-عناداتمک، مقاومت اتمک. ۳- [بل] دیره مک ایشی گورولمک. {ت:تیرنمک}.
دیری باش [ص] چنویک، باجاریق لی (فا:زرنگ). clever	دیرنمه [آ] دیرنمک ایشی (فا:ایستادگی). resistance
دیری باشلیق [آ] چنویک لیک، باجاریق لی لیک (فا:زرنگی).	دیره چکمک / دیره توتماق dirə [ل] عذاب وئرمک.
دیریتمک diritmək [ا:تد] دیریلمه سینه یول آچماق {ت 'تیرگورمک، سن 'تیریلنمک}.	دیره گی قیزیلدان اولماق dirəgi [س] چوخ وارلی اولماق.
دیرجه dirice [ص] بیر آزدیری، دیری کیمی، دیری.	دیره مک dirəmək [ل] ۱-بیرشئی دیکینه قویماق، دایانماق،

Dd د	ارک سۆزلۈگۈ	۱۱۱۴	آذربايجان تۈركجه‌سی	Dd د
	دیرین [آ] یاشامسال، حیاتی، قیز آدی (فا: نام دختر).		دیری سویان [آ، دا] رحم سیز، انصاف سیز، آمان سیز.	
	دیرینگه / دیرینگی diringe [آ] موغام چالغی بۇلوملری آراسیندا چالینان یۆنگول و اویناق چالغی پارچالاری.		دیریش diriş [آ] سالماس دا کئند آدی ۱-درمک دن: ییغان و توپلایان مفهوموندا دیر، باخ: ایلتدیریش ۲-دیری، جانلی}.	
	دیز diz [آ] قېچین آلت بۇلومونو بودلارا یاپیشدیران یئر، قېچین بۆکولن یئر (فا: زانو) knee {سومرجه «دۈگ» ت، سن، «تیز» تیز کلمه‌سی تیزمک فعل ایله بیر لیکده دوزو لموش و اوجو اوخ کیمی تیز و ییز شئی اوجون ایشلنیر، بو مفهومدا آلیناراق انسان دیزیده بۆکولنده تیز و ییز حالتد دوشور و بولارین هامی سی کؤکدش ساییلرلار}.		دیریکسəl diriksəl [ص] دیری و جانلی ایله ایگیلی ۲.	
	دیز [آ] هیشتیین و میانا؛ کویمجان (آ-وا) دا کئند آدی {دۆز}.		دیریکسل ایسی [آ] حیوانلارین ووجود ایسی سی ۲.	
	دیزابار [آ] سومقاییت دا چای آدی ۲۴.		دیری گۆزلو [ص] دیری باش، جانلی، ایتی گۆرن.	
	دیز آغیر شاغی [آ] دیز قاپاغی سوّمگو.		دیریل diril [ص] دیری و جانلی ایله ایگیلی.	
	دیز آلتی [ص] ۱-دیزین آلت طرفینده اولان (فا: پشت زانو). ham "دیز آلتی دامار" ۲-دیزین آلت طرفینه گئیینل گئسیم.		دیریلتمک diriltmək [ل] یاشاییشا دؤندۈرمک، دیریتمک.	
	دیزان dizan [آ] بۇیین زهرا دا کئند آدی {دۆزلۈک یئر}.		دیریلدن / دیریلدیجی [ص] یاشام وئرن (فا: زنده کئنده reviver	
	دیزانتری dizantri [آ، فر] آغری لی و قانلی اسهالا بیلین و باغیرساق دا یارالارا یول آچان بولاشیجی بیر خسته لیک، قانلی بواسیر (فا: ~).		دیریلر [آ] یاشایانلار (فا: زندگان). restoring to life	
	دیزاوتو [آ، بی] نملی چیمین لرده ییتن اوتسوویتگی.		دیری لشمک diriləşmək [س] دیری و جانلی وضعیت گلمک.	
	دیزاوستده چۆکمک [س] تابع اولماق، تسلیم اولماق.		دیریلتمک dirilmək [س] جانلانماق {ت «تیریلتمک» سن}.	
	دیزاوسته [ظ] دیزلرینی باغلایاراق اوتورما (فا: چارزانو).		دیریلیش [آ] دیریلتمک ایشی ویا بیچیمی، جانلانما (فا: احیا).	
	with legs crossed		دیریلیک dirilik [آ] ۱-دیری اولما وضعیت، جانلی لیک ۲- یاشاییش، واریوخ (فا: حیات). {سن «تیریکلیک»}.	
	دیزاویاغی [آ] بالدير و بۇد سوموگونو بیر لشدیرن اویناق.		دیریلیک سویو [آ] باخ: یاشام سوئیو.	
	دیزاین dizayn [این، آ، طرح، چیزیم، تاساریم] ۲۱۸. (فا: طرح).		دیریلیک وئرمک [ل] یاشام وئرمک، حیات وئرمک.	
	دیزئل dizel [آ، آلمانجا، مخترع آدیندا] سیخیشدیریلیمیش هاوانین ایچینه پوسکورتولن قازوییل له چالیشان مۆتور (فا: دیزل). deisel (engine)		دیریم dirim [آ] ۱-اؤلوم دیریم، دیریلیک، یاشام. ۲-انسان آدی: دیریم آلپ، دیریمبگ ۲.	
	دیزباغی [آ] دیزه باغلانان پارچا ویا باغ، دیز لیک.		دیریم ییلمجی [آ] بیو لوق.	
	دیزبویو [ظ] دیزه قدر.		دیریم ییلمجی لیک [آ] بیو لوزی.	
	دیزبه دیز [ظ] [باخ] دیز دیزه.		دیریم ییلمسل [ص] بیو لوزیک.	
	دیزبین dizbin [آ] اهر ده چای و کئند آدی {دۆز+مین: چۆخ دۆزلوگو اولان یئر}.		دیریم ییلمی [آ] بیو لوزی، جانلی یاشامینی اینجه له مه بیلمی.	
	دیزجک [آ، دده] دیزباغی، دیزه ساریلان سارغی، دیز لیک.		دیریمسل [ص] بیو لوزیک، حیات لا ایلگی لی (فا: حیاتی).	
			دیریمسل جیلیک [آ، فلسفه] حیات اتفاقلارینی فیزیکی و شیمی گوجلریله یوروملایان و آچیقلایان بیلم اؤیره تی سی.	
			دیریم سوئیو [آ] یاشام سوئیو، آب ئ حیات.	
			دیریم قورقو [آ] الکتریک آلت لرده جانلیلاری و اؤزل لیکله بئین چالیشماسینی اؤلگو قرار وئرن بیلم دالی، بیونیک.	
			دیریم لی [ص] یاشاماقدا اولان، دیری اولان، جانلی اولان.	
			دیریم لیک [آ] یاشام لا ایلگی لی.	

Dd د	آذربایجان تورکجه‌سی
دیزمن dizmən [آ] دیز گگی جی، مُرتیب. دیز ناب diznab [آ] یوستان آباددا کند آدی {دۆزناولی یئر}. دیزه dize [آ] ۱- یییتی تشکیل وئرن ایکی بۆلومدن هر بیر، مصرع (فابند). ۲- یئر آدلاریندا دۆزلوک یئر و اکینجیلیک اوچون اویقون، منظم یئر مفهومی داشیسیر. دیزه [آ] تقریباً بوتون شهرلرده یئر آدی اولاراق ایشلنیر، باخ: کند آدلاری، چای آدلاری، داغ آدلاری. دیزه چؤکمک [س] دیز اوسته اوتورماق (فا: زانو زدن). دیزه چیخماق [س] چوخ اولماق. دیزه وند dizəvənd [آ] قوچان دا کند آدی {دۆزلوک یئر}. دیزی dizi [آ، سن] سیرالانمیش، دوزو لموش هرشی، آرد آردا، یان یانا گلن شیلر، آردی اولان فیلم (فا: سریال). serial دیزیش diziş [آ] دیزیمک ایشی. دیزیلیمک diziləmək [بل] باخ: دۆزولمک. دیزی لهیمک diziləmək [ل] دیزی حالینا گتیرمک. دیزیم dizim [آ] دیزیلیمک ایشی، دال دالادۆزولموش، سئناقما دیزین dizin [آ] فهرست، کتاب و درگی ده قونولاری دۆزوم لهیمک و صفحه سین بللی ائتمک (فا: فهرست). دیزینه دوییمک [س] پشیمان اولماق. دیس dis [آ] بشقاب (فا: بشقاب). dish دیسپانسر dispanser [آ، فر] ۱- خسته لره آياقدا پاراسیز ویا آژ پارا ایله باخیلان یئر، بیر نوع ساغلیق ائوی. ۲- حامی. دیس پلنیر / دیسک جوگئی [آ، فر] تکرچالار^{۲۱۸}. دیسپوت dispot [آ، فر] علمی و ادبی و بوجور موضوع لارا دایر آچیق شباحته "ادبی دیسپوت". دیسپونیبیلیته [آ، فر] ایشلننه ییلیر لیک، حاضر پارا^{۲۱۸}. دیس تریبوتیر distribuytır [آ، فر] داغیدیجی، یاییجی^{۲۱۸}. دیسک disk [آ، فر] ۱- تکر "دیسک آتماق: تکر آتماق"^{۲۱۸}. ۲- دیسک توتماق ویا اولماق: بئله مهره لری آغریماق (فا:~). دیسکئت disket [آ، این] بیلگی سایار ایشلم لرین قئید ائتمگه یارایان بیر نوع دیسک کیمی شی، تکرچیک^{۲۱۸} (فا: دیسکت) دیسک لهیمک disləmək [ل] دیسک له توپراغی صاف لاماق. دیسکو (دیسکو تنگ) disko [آ، فر] دانسلی موزیکلی ایلمه یثری	دیز چؤکدورمک [ل] زورلا تابع ائتمک. دیز چؤکمک [س] ۱- دیز لری اوسته اوتورماق. ۲- باش ایتمک. دیز دیرمک [باخ] دۆزدورمک. دیز دیزه [ظ] آؤز آؤزه، بیر بیرینه لاپ یاخین. دیز دیزی [ظ] دیز لری اوستونده "دیز دیزی یئریمک". دیز دیزین [باخ] دیز دیزی. دیز روین [آ، ت] ییٹی کند شهری نین آدی. دیز قاباغی [آ، آنا تومی] دیز لرین اوستونو اؤرتن سوموک (فا: کاسه زانوئی). kneecap دیز قاخ dizqax [باخ] دیز قاخ. دیزک dizək [آ] اراک-طرخوران دا کند آدی {دیزه}. دیز گووون [آ] میانا دا کند آدی {دیز: قالا؛ دژ+گؤی+ون}. دیز گاه [آ] هشتیر ده کند آدی {دیز گه: منظم و دۆز یئر}. دیز گه dizgə [آ] سیستیم، دۆز، دۆزونتو. دیز گگی dizgi [آ] چاپ و باسیندا حرف لری دۆزمه، ترتیب. دیز گین [آ] حیوانین جلو و گم اینه باغلاناراق اونا جهت ورمگه یارایان قاییش. دیز لرینه دؤشمک / دیز لرینه قاپانماق [س] چوخ یا لوارماق. دیز لرینی قوچماق [س] یازیق یازیق اوتورماق. دیز لک dizlək [آ] حاضر جواب، قونوشقان^۲. دیز لنمک [بل، ت] تیز لیمک، دیز له ازمک [دیز له وؤرولماق. دیز لری اوسته اوتورماق (حیوان). دیز لهیمک [ل] دیز لرینی توتاراق اوتورماق. دیز لیک [آ، سن] ۱- دیز باغی، دیزه ساریلان سارغی (دیزی قوروماق اوچون) ۲- اوزونلوغو دیزه کیمی اولان آلت تومان. دیز م dizəm [آ، موزیک] سس اویقونلوغو، ریتم، باخ: دۆزوم. دیز مار dizmar [آ] جوئلادا بیر بؤلگه آدی {دۆز+مار/وار}. دیز ماری [آ، دا] گیله‌سی بویوک و توخوملاری ایری اؤزوم نوعو، خلیلی اوزومونون قوروتولموشو (فا: نوعی انگور). دیزمان [ص، باخ: دیز میر لیک] تیزمان، دیزمن، چوخ بویوک. دیز میسیر [ص] دیزه می اولمایان، دۆزومسوز (فا: بدون ترتیب). دیز مەک dizmək [باخ] دۆز مەک. دیز مەلی dizəmli [ص] دیزه می اولان، دۆز مەلی.

Dd د	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۱۱۶	ارک سۆزلۈگۈ	Dd د
دیسکینتی [diskinti] دیسکینه‌رک قورخما.	دیش آرخاسی حرفلر [آ] دیل، اۆست دیشلرین دال طرفینه			
دیسکیندیرمک [ل] بیردن بیر قورخودماق چکیندیرمک.	یاپیشاندا دئییلن حرف، باخ: دیل اؤنو حرفلر، باخ: باش سۆز بؤلومونه "ل".			
دیسکینمک [diskinmək] [س] بیریندن چکینمک، قورخاراق سیچراماق (فا: یکھوی ترسیدن). {سن، تئزگینمک، تیسگینمک، کلمه‌نین کؤکو تئزمک (اۆرکمک، دیدرگین اولماق) سۆزۈندندیر، تئزمک، تئزگینمک، تیسگینمک}.	دیش آغارتماق [باخ] دیشینی آغارتماق.			
دیسکینیش [diskiniş] [آ] دیسکینمک ایشی.	دیش آغری سی [آ] دیش چورومه‌سی سببیه باشلایان آغری (فا: دندان درد). toothache			
دیسکینیلیمک [یل] هرھانسی بیر دیسکینمک.	دیش اتی [آ، آنا تومی] دیش کؤکلرینی بۆروین قیرمیزیمتیراق ات (فا: لثة). gingival			
دیسپیلین [آ، فر] بیرتۈپلۈلۈک ویا قورولوش ایچینده اولان و اویماسی گرھ کن قۇرال و یاسالار، سیخی دۆزن (فا: ~).	دیش اتی داماق سس سیز حرفی [آ، دیل ب] دیل اؤجونون اۆست دیش اتلریله اؤن داماغا تۇخونماسیندان دۆزەلن سس سیز حرف "ج، چ، ز، ژ، س، ش، ن".			
دیسیمپلاسیون [آ، لا] ۱- اۇخشارلیغی و بنزریلیگی پۇزان دیشک لیک. ۲- اۇرقانیزمین فعالیتی پروتسئینده مۇکب غۇصوی مادّه لرین داغیلیب پۇزولماسی و پارچالانماسی.	دیش اتی دوداق سس سیز حرفی [آ] آلت دوداغین اۆست دیشلره تۇخونماسیندان دۆزەلن سس سیز حرف "ف، و".			
۳- [دیل] بیر کلمه ده آردیجیل گلن بنزر حرف لرین یئر دیشمه‌سی "ضرل = ضرر". (فا: دیسیمپلاسیون).	دیش اتی سس سیز حرفی [آ، دیل ب] دیل اؤجونون دیش اتینه تۇخونماسیندان دۆزەلن سس سیز حرف "ز، ش".			
دیش [dis] ۱- آغیزدا آلت و اۆست چنه‌یه کؤکلریله باغلانان سۆمۈکلر، انسان آغزیندا اولان ۳۲ دیشدن هر بیر (فا: دندان). tooth ۲- دیشه بنزر هر شئی، چرخ دیشی، کوتان دیشی (فا: دندانه). tooth or cog (of a wheel) {ت، سن، بو کؤکدن: تئشه (ناجاق) خیش یا تیش (کوتان دیشی) دئشه (اتشمه آلتی)، دیش کلمه‌سی کوتان دیشی معناسیندا دئشمک فعلینین کؤکو اولوب}.	دیش اۆتۈ [آ، بی] دیش اۆتۈگیلردن اۆز اۆزە یاپراقلاری اولان آغ و ییز چیچکلی، قۇراق و چۇراق ایستی اۆلکەلرده چوخ یاقین و چوخ ایلیلیک آغاج سوو بیر ییتگی (فا: خلخال). plumbagoeuropea ammi			
دیش دۆلدورماق [ل] چۆروین دیشی تمیزله ییب یئرینی مۇناسیب مادّه ایله دۆلدورتماق (دیش دۆکتورو طرفیندن).	دیش اۆتۈگیلر [آ، بی] ایکی چنک لی لرین، بیتیشیک تاج یاپراقلی لاردان، ایستی وقوراق اۆلکەلرده یاشایان بیر ییتگی فامیلی (فا: تیره گیاهی). plaumbaginaceae			
دیش دیرناق ایله [باخ] دیشی دیرناغی ایله.	دیش اۆستۈ سس سیز حرفی [آ] دیش اتی سس سیز حرفی، دیل اؤجو اۆست دیش اتیه اؤن داماغا تۇخوناراق چیخان سس سیز حرف (ج، چ، ز، س، ن، ژ، ش) (فا: صامت رودندان).			
دیش گیراسی [آ] گنجمیشده کندلی لردن آلتیان وئرگی نوعو.	دیش ایتی له‌مک [س] انتقام آلتاق اۆچون حاضر لانماق.			
دیش هدیگی [آ] دیشله‌مه، اوشاق دیش چیخارما زامانی بۇغدا و بۇجور شئیلرله پیشیریلن بیر یئمک (فا: دیشله‌مه).	دیش باتاقان [ص] بیر شئین ضعیف نُقطه‌سی (فا: دندان گیر).			
دیش یئری [آ] دیشله‌نن یئره قالان ایز.	دیش باتماز [ص] یئنیلمز، گوج چاتماز (فا: محکم).			
دیش آچان [آ] چرخلرده دیش دوزلتمک اۆچون اولان آلت.	دیش باتماز لیق [آ] یئنیلمز لیک، گوج چاتماز لیق (فا: محکم).			
دیش آراسی سس سیز حرفی [آ] دیشلر آراسیندا دئییلن سس سیز حرف (فا: صامت میان دندان). interdental consonant	دیش بادامی [آ، بی] [دیشله قیریلایلین] قاییغی نازیک بادام نوْعو.			
دیش آرخاسی [آ] دیشلرین دال طرفی "دیش آرخاسی اتلر".	دیش بۇداق [آ، بی] زیتون گیللردن، تاختاسی برک و دیرلی بیر آغاج (فا: زبان گنجشک). froxinus exelsior			
	دیش بۇغدا یی [آ] اۇشاغین دیش چیخارماسی اۆچون			

Dd د	آذربایجان تورکجه‌سی
دیش دیش [ص] چيخيتی لاری اولان، کرتیک کرتیک، دیشلر حالیندا اولان، مُضَرَس (فا:دندانہ دار). toothed دیش دیش اولماق [س] کله کؤتورلشمک. دیش دیشه‌مک [ل] دیشلرینی تازالاماق، دیش چيخارماق. دیش دیشمک [ل] ۱- دیشلرینی تازالاماق، یثنی دن دیش چيخارماق. ۲- یئمہ گینی دیشمک، همیشہ بیرشٹی یئمہ‌مک. دیش‌مک [س، باخ: دیش] گؤیرمک، دیشاری چيخماق دیشره dişrə [ظ، ت] باخ: دیشاری. دیش سالماق [س] دیشلری تۆکۆلمک، قۇجا لماق. دیش سس سیز حرفی [آ، دیل ب] دیل اؤجۆنۆن اۆست دیش اترلرینه توخونماسیلا دۆزه لن سس سیز حرفلر (د، ت، ج، چ) (فا:صامت دندانی). dental consonant دیش سسی [آ، دیل ب]: دیش لرین توسط ایله دثیلن حرف (فا:صدای دندانی). dental sound. دیش سۆرتکۆسو- سۆرتن [آ، سن: دیش سۆرگۆ] مسواک (فا:مسواک). toothbrush دیش سیز [ص] دیشی اولمایان (فا:بی دندان). toothless دیش سیز لر [آ] دیشلری اولمایانلار (فا:بی دندانان). edetata دیش سیز لیگ [آ] دیش سیز اولما وضعیتتی. دیش فییرجاسی [دیشلری تمیز له‌مه‌یه یارایان بیر فییرچا تۆرۆ. دیش قۆز [آ] قایغی نازیک بالاجا قۆز. دیش قۆردالاماغا قۆبۆ یۆخدۆر [چۆخ کاسیبیدیر. دیش قیجیر تماق / قیجاتماق [ل] دیشلرینی بیریرینه سورتتمک (فا:دندان قروچه کردن). to gnash (or grate or grind) the teet ۲- قۆرخوتماق، حدّه له‌مک. دیشک dişək [ص] دیش دیش اولان، چيخيتی لاری اولان، کرتیک کرتیک، مُضَرَس (فا:دندانہ دار). toothed دیشک دیشک [ص] دیش دیش و کله کؤتور یئر. دیشک دیشک ائتمک [ل] دیش دیش و کله کؤتور ائلمک. دیشکلی [ص] دیشگی اولان، کله کؤتور، گیریتی لی چيخیتی لی، دیش دیش اولان. دیش گنچیرمک [س] حاقی اولمایان بیرشٹی و ایشه قاریشماق. دیشگدیگی [آ] کلنیر ده کند آدی {انثیک گدیگ}.	پیشیریلن بۇغدا و بۇئا دۆزنلەنن تۆرن، هدیگ. دیش بیلیمی [آ] دیش لرین اؤزل لیکلرینی اینجه له‌ین بیلیم (فا:دندان شناسی). odontology دیش تاجی [آ، آنا تومی] دیشلرین اتدن انثیکده کی بۆلۆمۆ. دیش ناقیقدا تماق [س] قورخوتماق، هده قورخو گلکم. دیشندیرمک [ائند] دیشتمک ایشینی گۆردۆرمک. دیشتمک [ائند] دیشه‌مک ایشینی گۆردۆرمک. دیشجیک [آ] کیچیک دیش، قۆرقلاردا اولان بالاجا دیشلر. دیشجیکلی [آ] بالاجا دیشجیکلری اولان. دیش جکمک [ل] دیشلری چۆرۆمه و آغریماسیبله چيخارتماق. دیش جکن [آ] دیشچی، دیش چکمک له اؤغراشان دۆکتۆر. دیش جکیمی [آ] دیش چکمہ ایشی. دیش چۆبۆ [آ] دیشلرین آراسینداکی قالیتی لاری آریتماق اوچون یارارلی چۆپ (فا:خلال دندان). toothpick دیشچی [آ] دیش چکن، دیش دۆکتۆرۆ (فا:دندانساز). dentist دیش چیلک [آ] دیش دوزلتمہ ایشی، دیش دۆکتۆرلۆگۆ (فا:دندان سازی). dental surgery دیش حکیمی [آ] دیش دۆکتۆرۆ (فا:دندانپزشک). dentist دیش دادماق [س] عھده سیندن گلکم. دیش داشی [آ] ۱- دیش کؤکلرینه دۆزه لن کیرئجلی داش طبقہ. ۲- دیشلرین دیش اترلری انثیگینه قالان بۆلۆمۆ. دیش داماق سس سیز حرفی [آ، دیل ب] داماق دیش سس سیز حرفی (فا:صامت دندان و کامی). alveo palatal دیشدک dişdək [آ، یئرل] حصیر توخوماق اوچون اولان دیشلی آغاج آلت. دیشدن آرتیرماق [ل] پولونو دالی گۆن اوچون ساхлаماق. دیش دۆداق سس سیز حرفی [آ] آلت دوداق اۆست دیشه توخونا- راق دۆزلن سس سیز حرف (ف، و) (فا:صامت لب و دندان). dentiabal conosant Libio denfal conosant دیش دۆداق سسی [آ] دیش و دوداق آراسیندا دثیلن سس سیز حرف (فا:صدای لب و دندان). libio dentog sound دیش دۆکتۆرۆ [آ] دیش حکیمی (فا:دندانپزشک). dentist دیش دییر [ص] یثیلہ بیلن، یئمہ لی.

Dd د	آذربایجان تۆرکجه سی
مخلفات قاتاراق پیشیریلن بیر یشمک (فا:~). دیشلیک ۲ [آ] یوکس اوْیونوندا دیشی قوروماق اوْچون آغیزا قويولان آلت. دیشلیک [آ] دیشلی اولما وضعیتي. دیشنمک [بل] دیش دیش اولان آلت ایتی لنمک "وراق دیشندی" دیشه dişə [آ، بی] ۱- دنلی اولاراق و یشم اوْچون ایشلەنن بیر نوع چؤل بیتگی سی، قیرتیج (فا: گیاه مرتعی). ۲- پao -باخ: تنشه، بیر نوع دئشمه آلتی. دیشه دیله دوشمک [س] دیله دیشه توشماق، يالوارماق. دیشه مک [ل] ۱- دیشه ایله دیش دیش ائله مک، دیرمان داشینی دیشگی ایله دیش دیش و کله کؤتور ائله مک ۲- آغزی دیش دیش اولان آلتلری ایتیمک "وراغی دیشه مک" ۳- یاش یتدییه یتتیرن ده دیش تۆکرک تازا دیش چيخارماق "اوشاق دیشه مگه باشلادی". دیشه وورماق [باخ] دیشینه وورماق. دیشه وورماق [ل] سیناماق، دادماق، دیشینه وورماق. دیشه له مک [س] باخ: دیشه مک. دیشی dişi [آ، ص] ۱- جانلی لارین دوغان و یومورتالایان ویا توخوملایانی، ارکک اولمایان (فا: ماده). ۲- femal ۲- سانجماق، دالاماق. ۳- بیر شئی دیش دیش ویا دنن ائتمک، کله کؤتور ائتمک، اؤتو ایی اؤیوتمک اوْچون دیرمان داشینی آغزینی دیش دیش آلت لر له ایتيله مک. دیشه له [آ] ۱- دیشه له مک ایشی. ۲- اوشاق دیش چيخارما زامانی پیشیریلن بیر یشمک، دیش هدیگی (فا: دیشه له). دیشه له جای [آ] کچیچک قند پارچاسی ویا شیرنی ایله اچیلن جای، آجی جای "دوستاق لارین هر بیرینه بیر تیکه قارا چۆرک له بیر استکان دیشه له جای گتیردیلر". دیشلی [ص] ۱- دیشی و دیشلری اولان. ۲- [مچ] سۆز و گنچن، آغیز لی، دیللی باشلی. ۳- مضرس (فا: دندان دار). toothed دیشلیجه [آ، بی] ثعلب گیللردن بیر چنکلی بیتگی (یاپراقلاری بویاق چیلقدای ایشلەنیر). دیشلیک ۱ [آ، باخ: دیش] ۱- اوشاغین ایلک دیشی چيخاندا رسم اوچون پیشیریلن بیر نوع آش، دیشه له ۲- قویون قارنینا	دیش گؤستمک [س] بویون ایمه مک. دیشگی dişəgi [آ] داش یونما چکیشی. دیشگیل [آ] علی بایراملی، دا یئر آدی ۲۴. دیشلتمک [ائتد] دیشه له مک ایشینی گۆردورمک. دیشلری بیریرینه دیمک [س] تیتره مک. دیشلری تۆکولمک [س] یاشلانماق، قوجالماق. دیشلک dişlək [ص] ۱- دیشلری ائشیکه دوغرو چيخیق اولان. ۲- دیشلنمیش، دیش یثری. ۳- بیر دفعه ده دیش له گؤتورولن مقدار (فا: جای دندان، گاز گرفته). دیشلک دیشلک [ظ] هر یثری دیش لنمیش حالدا "ئتمک". دیشلک گۆتورمک / وورماق [ل] دیش له مک. دیشلم [آ] دیشلنمیش، باخ: دیشلک. دیشلم دیشلم [ظ] هر یثری دیشلنمیش حالدا، دیشلک دیشلک. دیشه لمیک [ص] دیشه ییب قوپارماق اوْچون کفایت ائدن. دیشه لنمک [بل] دیشه له مک ایشی گۆرولمک، دیشلر آراسیندا سیخیلماق، دیش له قوپاریلماق. دیشه لنمیش [ص] دیش یثری قالمیش، دیش له قوپاریلیمیش. دیشه له مک dişləmək [ل، ت، سن] "دیشه له مک" ۱- دیش له قوپارماق، ویا سیخماق، دیش له کسمک (فا: گاز گرفتن). ۲- سانجماق، دالاماق. ۳- بیر شئی دیش دیش ویا دنن ائتمک، کله کؤتور ائتمک، اؤتو ایی اؤیوتمک اوْچون دیرمان داشینی آغزینی دیش دیش آلت لر له ایتيله مک. دیشه له [آ] ۱- دیشه له مک ایشی. ۲- اوشاق دیش چيخارما زامانی پیشیریلن بیر یشمک، دیش هدیگی (فا: دیشه له). دیشه له جای [آ] کچیچک قند پارچاسی ویا شیرنی ایله اچیلن جای، آجی جای "دوستاق لارین هر بیرینه بیر تیکه قارا چۆرک له بیر استکان دیشه له جای گتیردیلر". دیشلی [ص] ۱- دیشی و دیشلری اولان. ۲- [مچ] سۆز و گنچن، آغیز لی، دیللی باشلی. ۳- مضرس (فا: دندان دار). toothed دیشلیجه [آ، بی] ثعلب گیللردن بیر چنکلی بیتگی (یاپراقلاری بویاق چیلقدای ایشلەنیر). دیشلیک ۱ [آ، باخ: دیش] ۱- اوشاغین ایلک دیشی چيخاندا رسم اوچون پیشیریلن بیر نوع آش، دیشه له ۲- قویون قارنینا

د د	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۱۱۹	ارک سۆزلۆک	د د
	دیشی لشدیرمک [ل] دیشی وضعیت گتیرمک.		دیفراکسیون difraksiyon [آ،فر] قیرینیم.	
	دیشی لشمک [س] دیشی لر کیمی رفتار اتمک.		دیفرانسیئل difransiyel [آ،فر] ۱-اوتوموبیل لردہ آرخا تکر	
	دیشی سل [ص] دیشی ایله ایلگی لی (فا: مربوط به ماده).	femal	لرین آراسینا قوشولان دیشلی آراج ۲-پارچالانمیش آرتیم-	
	دیشیل dişil [آ] ۱-دیش ایله ایلگی لی. ۲-بعضی دیللرده		لارلا بیلینریاضی بیر ایشلم، سؤسوز کچیچ آرتان	
	دیشی سایلان سۆزجوک، مؤنث (فا: مؤنث).		لیمیت لر له اله گلن تابع (فا: حساب فاضله).	differential
	دیشیل لشدیرمک [ل،دیل ب] بعضی دیللرده بیر سۆزجوغو		دیفوزیون difoziyon [آ،فر] مۆلکوللارین سینتتیک انرژی	
	دیشیل وضعیت گتیرمک.		سبیلله چوخ یوغون بۆلگه دن آز یوغون بۆلگه یه حرکتی.	
	دیشیل لیک [آ،دیل ب] بعضی دیللرده سۆزجوون دیشیل		دیقلان diqlan [آ] بیر آذربایجان شهری. ^{۹۷}	
	اولما وضعیت.		دیک dik [ص،مت] ۱-دیکئی اولان، آییک و یاتای	
	دیشیله دیرناغیله [ظ] بۆیوک گۆجلوک له.		اولمایان، عمود (فا: عمود).	pillar ۲- [مج] تپه، یوقوش،
	دیشی لیک [آ] دیشی جنسیندن اولما وضعیت (فا: مادگی).		یۆکسک، اوچا (فا: مرتفع).	high ۳- سرت، چتین.
	gynoeicum		{ت: تینگ} بو کلمه تنگ و تنگه سۆزوندن آلیناراق	
	دیشینده شیرہ قالماق [س] دادانماق، اؤیرشمک.		اصلینده هاوایا دوغرو گئدن شئی گؤسته ریر، باخ: دان.}	
	دیشیندیریک [آ] ایپه ایلیمک آتاراق حیوانین آغزینا		دیک... [آ] انسان آدی: -الپ، -باش، -بای، -بگ، -بوغا، -آر.	
	تاخیلان گم. ^۲		دیکئی dikey [مت] دیک اولاراق (فا: عمودی).	vertical
	دیشینه گۆره [ظ] زورو یتندیگی قدر.		دیکئی سوو [ظ] عمود اولاراق (فا: عموداً)	perpendicularly
	دیشینه وورماق [ل] سینماق، دادماق.		دیکئی لیک [آ] عمود لوق، عمودیت.	perpendicularity
	دیشینی آغارتماق [س] گۆلهرک ویا هیرسله نهرک دیشلرینی		دیک آتیلماق / -قالخماق [س] یریندن سیچرماق (قورخودان).	
	گؤسترمک.		دیک آچی [ص] ۹۰ درجه لی زاویه، قائم الزاویه	right angle
	دیشینی دیرناغینا ناخماق [ل] دارلیغا و سیختیتی یا دایانماق.		دیک اوچکن [آ،مت] اوچ قول اولاراق ایکی قولو بیر بیرینه	
	دیشینی دیشینه قیجماق [س] برک هیرسلنمک.		دیک اولان اوچکن.	
	دیشینی سؤکمک [ل] دارلیغا سیختیتی یا سالماق.		دیک بئل [آ] دنیزده گمی یولونا قارشی اسن یتل.	
	دیشینی قیجماق [س] برک هیرسلنمک.		دیک باخماق [س] گؤز لرینه بیر یرته تیکهرک دقتله باخماق.	
	دیشینی دولدورماق [ل] باخ: دیش دولدورماق و دولدورتماق.		دیکباش / دیهباش [ص، آ] سؤز گؤتورمه ین، بویون ایمه	
	دیشینی سیخماق [س] دارلیغا سیختیتی یا دایانماق.		ین، ایدعالی (فا: کله شق، متکبر).	brainless proud
	دیشینین دیشیندن چیغانی دئمک [ل] آغزینا گلئی دئمک.		دیک باشلی [آ،ص] بویون ایمز.	
	دیفتونق diftonq [آ،فر،دیل ب] بیر هجادا ایکی سسلی حرفین		دیکباشلیق / دیهباشلیق [آ] دیکباش آدامین اؤزل لیگی	
	بیر لشمه سی "گلمه سی ایله = گلمه سیله" (فا: ديفتونگ).		(فا: تکبر).	pride
	دیفتونق لاشماق [س] ديفتونق حالینا گلکم.		دیک باشلیقلا [ظ] تکبرلا (فا: متکبرانه).	proudly
	دیفتری / دیفتیریت difftiri [آ،فر] بوغما، بوغما خسته لیگی،		دیک بوچاق [آ] قائم الزاویه.	right angle
	قوش پالازی، اوداق بۆلومونده میکروب لاردان عمله گلن		دیک بۇرون [ص] بورنونون اؤچ طرفی دیک، بۇرونو قالخیق.	
	بولاشدیر ییجی بیر خسته لیک، چوخو اؤشاقلاردا باش وئرن		دیک بیغ [ص] بیغ لاری دیک بۇرولموش.	
	یولوخوجو خسته لیک (فا: خناق، دیفتری).	croup	دیک بیله کان [آ] کلبرج ده داغ آدی (۳۴۴۹) ^{۲۴} .	

Dd	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۱۲۰	ارک سۆزلۆک	Dd
دیکتاتور [آ،فر] بوتون سیاسی یتگی لری اؤز الینده توتان کیسمه، دؤولتی اداره ائتمکده سینیرسیز حُقوقا و اختیارا مالک اولان و اونو ایشله‌دن کیسمه (فا:~). dictator	دیکتاتورلوق [آ] دیکتاتور اولما (فا: دیکتاتورلی) dictotorship	دیکتافون [آ،فر] بیر نوع سس آلما جاهازی. diktafon	دیکته / دیته [لا] ۱-املا، یازدیрма، باشقاسی طرفیندن یازیلماق اوچون سؤیله‌مه. ۲-باشقاسینا زورلا قبول ائتدیرمک، (فا: دیکته). dictation	دیکک [آ] ۱-باغ چوبوغو دیکمک اوچون چوخور قازماغا یارایان دیمیر. ۲-ستون، دیکیلیمش، دیرک.
دیکجه / دیجه [ظ] دیک اولراق، دیکه یاخین، بیر قدر دیک.	دیک‌دایان [ص] دایانلاری دیک باشماق وچکمه.	دیکداش [آ] گئرمی ده کند آدی. ماکی، مرند، نیر و سراب دا داغ آدی. ^{۲۴}	دیک‌دوردگن / دوردقول [آ] زاویه‌سی دیک اولان دوردگن.	دیک‌دوردقول [آ] مُسطیل (فا: مستطیل). rectangle
دیک‌دورماق [س] ۱-دیکنی و شوش دورماق، بئلینی آیمه‌دن دۆز دورماق. ۲-باغ: دینج دورماق.	دیک‌دیر / دیهدیر [آ] دیک یئر، کیچیک تپه.	دیک‌دیک‌دورماق [باخ] دیک‌دیک‌دورماق.	دیک‌سیلندیر [آ] آئکسن و مئحوری، قاعده سینه دیک اولان.	دیکسینتی [باخ] دیکسینتی.
دیک‌سیندیرمک [باخ] دیکسیندیرمک.	دیک‌سیندیر ییجی [باخ] دیکسیندیر ییجی.	دیک‌سینیش [باخ] دیکسینیش.	دیک‌سینمک [باخ] دیکسینمک.	دیک‌سینمیش [باخ] دیکسینمیش.
دیک‌سینیش [باخ] دیکسینیش.	دیک‌سینیلیمک [باخ] دیکسینیلیمک.	دیک‌سیون [آ،فر] سسلرین، سۆزلرین، وۇرقولارین، آنلام و هیجان دۇراق لارینی بیلدیرن سؤیله‌مه بیجیمی.	دیک‌سئون [آ،فر] سسلرین، سۆزلرین، وۇرقولارین، آنلام و هیجان دۇراق لارینی بیلدیرن سؤیله‌مه بیجیمی.	دیک‌قافالی [ص] دیک باشلی.
دیکقان [خ] قیرقیزلارین آسکی اویماق بگ لریندن. ^۷				

Dd د	آذربایجان تۆرکجه سی
سس سیزی (فا:صامت نوک کامی) alveola latezal	دیگر کام [ص،فا،شع] اؤزگه جیل، اؤزگه چی (فا:دیگر کام).
دیل اؤنوسسلی حرفی [آ،دیل ب] باخ: دیل اؤجو سسلی حرف.	دیگر گون [ص،فا،شع] دیشیمیش، باشقا لاشمیش (فا:دیگر گون).
دیلاتومتر [آ،فر،یئرب] گئنلشمه اؤلچر.	دیگه dige [آ] یایدا یا یالاغا چیخارکن قویونلارین بیر مدت
دیل ازیبری [آ] دیلدله چوخ دئییلن، یاددا ساخلانیلان سؤز.	قالدیقلاری داغ اتکلری "قویونلار بیر آی دیگه ده
دیل افروز [ص،فا،شع] اؤرک آچان (فا:دل افروز).	قالدیقلار. "دیک سؤزونون دیشیلیمیش شکلیدیر".
دیل اقریالیغی [باخ] دیل قوهوملوغو.	دیگه [آ] باکی، دا کند آدی^{۲۴۰}.
دیلانچی آرخی [آ] سؤلدوز دا کند و چای آدی {تیل + ان +	دینگین daygin [ص] ایلیشگین، دایر.
چی: اؤزون زولاق یئر.	دیل dil [آ] ۱- آغیزدا سربست ترپهن و دادلاری بیلن بیر
دیل اوئویتمک [ل] حدیندن آرتیق دانیشماق.	اورقان (فا:لسان). ۲- بیر توپلومون دانیشدیغی
دیل اورتاسی سس سیز حرف [آ،دیل ب] دیلین اورتاسی اوست	سؤزلرین عام آدی. ۳- بیر سیرا آراج و آیقیتلاردا دیله
داماغا دیهرک سؤیلهنن سس سیز حرفلر (خ، ژ، غ، ق، ک،	بنزه یین بؤلوم، پوفله ن چالغی لاری چالاراق ترپهن و
گ، ل، ی) (فا:صامت میان کامی).	سس چیخاران بؤلومو، تره زینین دیلی، دنیزه اوزانان دار و
دیل اورتاسی سسلی حرف [آ،دیل ب] یاریم قاپالی سسلی	آلچاق قارا پارچاسی، بیر جهته اوزونجا اوزانان بؤلوم.
حرف، باخ: دار سسلی حرف (فا:صامت میان کامی).	{سومرجه «تل»: دوشونمک، ت، سن «تیل»، باخ: تیل}.
دیل اوغلانی [آ،خ] (غثمانلیجا) چئویرمن، دیلماج، مترجم.	دیل آجی [ص] اتاجی (فا:تندزبان). abusive
دیل اولماق [س] ۱- دانیشماق. ۲- یا لوا رماق.	دیل آجی لیق [آ] اتاجی لیق.
دیل اؤجو (دیل اؤنو) سس سیز حرفی [آ،دیل ب] دیل اؤجو	دیل آجماق [س] دانیشماغا باشلاماق، دردینی سؤیله مک.
دیش اتینه توخوناراق چیخان سس سیز حرف "ژ، س"	دیل آرام [ص،فا،شع] اؤرک آچان (فا:دل آرام).
(فا:صامت نوک کامی). front lip consonat	دیل آرخاسی حرفلر [دیل ب] دیلین آرخا طرفی (دیب طرفی)
دیل اؤجو [ص] ۱- دیل اؤجو قاتیلما سیلا دئییلن سس. ۲-	داماغا یاخین لاشاراق دئییلن حرف "ق، غ، ک، خ".
کؤنول سؤز، اؤرک سیز، اؤتری، قیسا.	دیل آزار [ص،فا،شع] اؤرک قیران (فا:دل آزار).
دیل اوزاتماق [ل] بیرینه حدیندن چوخ دانیشماق، یامان دئتمک.	دیلا غاردا [آ] ۱- فضولی ده داغ آدی ۲- قارقاقویونلو اتفاقیندا
دیل اوستاسی [باخ] دیل پهلوانی.	بیر تورک طایفاسی ساییلیردی^{۲۴۲-۲۴۴}.
دیل اوستو سس سیز حرفی [آ،دیل ب] دیلین اوستو اوست	دیل آغزی قوروماق [باخ] دیلی قوروماق.
داماغا دیهرک سؤیلهنن سس سیز حرفلر (فا:صامت بالا	دیل آغیزا سالماق [ل] هامی یا ییماق.
کامی). Uplateral consonant.	دیل آغیزا سالماق [ل] هامی یا ییماق.
دیل اوستو سسلی حرف [باخ] دارسسی حرفلر.	دیل آغیزا تئمک [س] خوش سؤزلر دئیهرک مهربان لیق ائتمک.
دیل ایله وورماق [ل] آغیر سؤزلر یله حده له مک.	دیل آلتی [ص] ۱- دیلین آلتیندا اولان "دیل آلتی سینیر". ۲-
دیل باز [فا:دل+باز] ۱- اؤرک آچان ۲- دیلی باشلی، دانیشقان.	دیلین آلتینا قویولان علاج و داوا.
دیل باسان [طب] آغیزدا بوغازی گؤرمک اؤچون دؤکتور	دیل آویجیسی [ص] جاسوس (فا:جاسوس).
لارین ایشلتدیغی یاستی بیر آغاج یا متال آلت.	دیل آویز [ص،فا،شع] اؤره گه یاتان (فا:دل آویز).
دیلباش [آ] قارامال داباش وئرن خسته لیک "مال دیلباش اولوب"	دیل آیری [ص] آیری و باشقا دیلدله دانیشان.
دیل بالیغی [آ،دی] دیل کیمی، اوستو اسمر آلتی آغ، ایلیق	دیل اؤنوسس سیز حرف [آ،دیل ب] دیش سس سیزی، اؤن اوورد

Dd د	آذربایجان تۆرکجه‌سی	Dd د
ارک سۆزلوگو	۱۱۲۲	
دیلچک [آ] ۱- بوغازدا اولان کیچیک دیل. ۲- بالاجاچیوی.	و ایستی سولاردا یاشایان، اتی لذتلی بالیق (فا:نوعی)	ماهی). vulgaris solea
دیلچگی گلمک [س] دیلچگی شیشمک، دیلچگی التهاب لانماق "اوشاغین دیلچگی گلیب".	دیلبن / دیلبنده [آ، تا] ترجمان.	
دیلجه [آ] دیل شکلینده اولان شی و آلت، کیچیک دیل،	دیل بلاسی [ص] دندگی بیر پیس سۆزون نتیجه‌سی "اؤز	
باخ: دیلچک، دیلچیک.	دیلنن بلاسینی چکیر."	
دیلچی [آ، دیل ب] دیل بیلمجی‌سی، دیل موضوع سوندا	دیل بوغازا قویماق [ل] چوخ دانیشماق.	
چالیشان کیمسه، قرامتریست (فا: زبان شناس). linguist	دیل بولماق [ل] چوخ یالوارماق، چوخ دانیشماق،	
{سن: گدا}.	دانیشراق بیرینی قورشالاماغا چالیشماق.	
دیل چیخارماق [س] بیرینه دیل قایتارماق، اعتراض ائتمک.	دیل بیر [ص] سۆزیر (فا: هم‌رای). unanimous	
دیلچیک واری [ص] دیلچیکه اوخشار، دیلچیک کیمی.	دیل بیرلیگی [آ] دیل و دیش لری بیریرینه یاخین اولما.	
دیلچیک [آ، سن] ۱- کیچیک دیل یادا دیل بیجمینده اولان	دیل ییلمگی [آ] بیر دیلین سس، بیچیم و جملہ یایی و	
کیچیک پارچا، بوغازدا اولان کیچیک دیل، معمولا بؤیوک	قورولوش لارین اینجه لهیب قورالارینی تثبیت ائدن	
بیر دیله بنز شئین یانیندا اولان کیچیک دیل (فا: زبانه).	بیلم، قرامتر (فا: گرامر). grammer	
۲- [بی] بوغدا سوو بیتگی لرده یاپراقلا قیننن آیریلدیگی	دیل ییلمز [ص، آ] باشادۆشمه‌ین، سۆزقانماز، گنج باشا دۆشن.	
یترده اوجو ییز کیچیک چیخیتی. ۳- بؤجک لرین آغزیندا	دیل ییلمز [آ] dilbilməz [آ] کلئیر و ماکی دا کند آدی.	
کیچیک دیلین اؤنونده اولان بؤلوم. ۴- تره‌زی دیلی.	دیل ییلمز [آ] قاراداغ‌بسدہ کانلی طایفاسینا باغلی اوبا آدی ^{۳، ۱۰۸} .	
دیلچی لیک [دیل ب] دیل بیلمی، دیل حاققیندا اولان بیلم.	دیل ییلمز لیک [آ] باشا دۆشمه مز لیک، سۆزقانمازلیق.	
دیل دؤنمز [آ] عاشق شعر فورمالاریندان دیل سس لری	دیل ییلن [آ، ص] دۆشونجه لی، یول ییلن، گۆرگولو.	
قایتلما یان بیر نوع شعر.	دیل ییلمجی [آ، دیل ب] دیل بیلم ایلہ اوغراشان دیلچی،	
دیل دئییب آغلاماق [س] باباتی دئییب اوخشاماق.	لئنقویست (فا: زبانشناس).	
دیلداش [آ] دیل لری بیر اولان، بیر دیلدہ دانیشان، دیل بیر	دیل ییلمی [آ، دیل ب] دیل لری یایی، گلیشیم، یاییلم، اولارین	
(فا: هم‌زبان). speaking the same.	آرالاریندا کی ایلشگی لری، سس، بیچیم، آتلام و جملہ	
دیل دالاشی [آ] آغیز دالاشی، آغیز قاقاسی.	باخیمیندان اینجه له یین ییلمه دالی، لئنقویستیک (فا: زبانشناسی	
دیل دالایان [آ، بی] مال یثمی کیمی ایشله دیلن بشش	دیل پئیری [آ] بیر نوع یاغلی قویون پئیری.	
بارماق لی اوتسوو بیتگی.	دیل پهلوانی [ص] دانیشماقدا چوخ ماھر ولی الیندن چوخ	
دیلدن آغیزدان دۆشمک / اولماق [باخ] دیلدن دۆشمک.	ایش گلمه یین آدام حاققیندا.	
دیلدن دۆشمک / اولماق [س] برک یورو لماق، الدن دۆشمک.	دیل تۆکمک [س] راضی سالماغا ویا تؤولاماغا چالیشماق.	
دیلدن دۆشمه مک / دیل لردن [س] اؤتودو لماق.	دیل تۆکن [ص] دیل باز (فا: زبان باز). charlatan	
دیلدن دیله دۆشمک [س] آغیزدان آغیزا دۆشمک، یاییلماق.	دیل ترپتمک [ل] سۆز سۆیله مک، خواهش ائیلہ مک.	
دیلدن دیله دولاشماق [س] چوخ دانیشماق.	دیل ترپنمز [باخ] دیل دؤنمز.	
دیلدن دیله [ظ] آغیزدان آغیزا.	دیل توتولماسی / دیل توتوقلوغو [آ] پلتک لیک، دانیشما بیتته	
دیلدن سالماق [ل] یورماق.	نگکی نی ایترمه (فا: یثق). to interfere	
دیل دوداغی قوروماق [س] ۱- برک سؤساماق. ۲- بیر اولای	دیل جاوابی [آ] آغیزدان، شفاهی "دیل جاوابی ناغیل دئمک".	

Dd د	د د
ارک سۆزلوگو	آذربایجان تۆرکجه سی
(فا:شاخه های زبان). hingusstic atlas دیل قوھوملوغو [آ، دیل ب] بیر آنا دیل دن توره ین دیل لر آراسیندا کی یاخین لیق، دیل لر ین بیر بیرینه باغلی لیغی (فا:خویشاوندی زبان). linguistic segmentation دیلقه [dilqə] آ هئریس ده داغ آدی. دیلک ایسته مک [س] دیلک دیله مک. دیلک [dilək] آ ایستک، بیر کیمسه نین دیله دیگی شی، تمنا (فا: آرزو). Desire {ت، سن «تیلک»، باخ: تیل}. دیلکجه [آ] استدعا، عرض وحال، (فا: درخواست). petition دیلکجه چی [ص] عرض حال ائدن، دیله مه وضعیتینده اولان. دیلکجه لر [آ] عریضه لر (فا: عرایض). statements دیلک دیله مک [ل] عرض حال ائتمک، خواهش ائله مک. دیلکسیز [ص] هئچ بیر دیلگی و ایستگی اولمایان. دیلکسیزلیک [ص] هئچ بیر دیلگی و ایستگی اولماما. دیلک کیپی [آ، دیل ب] دیله مه آنلامی وئرن کیپ، دیلک وجهی، تورکجه ده "س" اکى ایله دیلک کیپی دۆزه لیر "گلسم، قالسام" (وجه آرزو) دیلکله [diləklə] ظ آرزو ایله (فا: آرزومندانه). eagerly دیلکلی [ص] ایستکلی (فا: آرزومند). desiruous دیلکلیلیک [آ] ایستکلی لیک (فا: آرزومندی) desirousness دیلک وئردی [dilək verdi] آ ماکی دا کند آدی. دیل گۆستر مک [س] بیرینی آجیق لاندیرماق، ساتاشماق. دیل لرده ازی ر اولماق [س] چوخ مشهور و اؤنلو اولماق. دیل لرده داستان اولماق [س] چوخ مشهور و اؤنلو اولماق. دیل لرده سؤیلنمک (گزمک) [س] دئییلمک، دیل لرده دوشمک. دیل لرده دوشمک [س] مشهور اولماق، یاییلماق. دیل لرده سالماق [ل] یایماق، چوؤ سالماق (فا: شایع کردن). to spread about دیل لرده سالماق [ل] ۱- مشهور ائتمک ۲- سؤزون چوخ دانیشماق. دیل لرین چؤگوشو [باخ] تک دیللی لیک. دیل لرین مۆرفولوژیک نوع لاری (بیجیمی) [آ] دیل لر مۆرفولوژیک باخیمدان اؤچ یتره بؤلونور: ۱-التصاقی ویا سون اکل دیل لر، اؤرال آلتای دیل لری. ۲- یان اکل دیل لر	دان تعجۆب لئمک، مات قالماق. دیل دوداغی کیلید لئمک [س] دانیشماغا قۇدرتی اولماق. دیل دوداغی یانماق [س] برک سۇسماق. دیل دوداغینی گمیرمک [س] برک آجیق لئماق، قضب لئمک. دیل دوداق [آ] آغیز داکی دیل و دوداق بیر لیکده. دیل دوداق آچماق [س] دانیشماغا باشلاماق. دیل دوداق گمیرمک [س] باخ: دیل دوداغینی گمیرمک. دیلده آغیز دا گزمک [باخ] دیله آغیزا دوشمک. دیلده تۆک بیتمک [ل] بیر سؤزو چوخ تکرار لاماق دان بیخماق. دیل دیش [آ] آغیز داکی دیل و دیش بیر لیکده. دیل دیشه دوشمک [س] آغیز لاردا دانیشیلماق. دیل دیشه سالماق [ل] یایماق. دیل دیل اؤتمک [ل] چهچنه ائتمک، چوخ گؤزل اؤخوماق. دیلر [آ] دیله ین، دیله بیجی^۷. دیل سؤر [آ] بیر دیلی سؤن. دیلسل [آ] دیلله ایلگی لی. دیل سورجه سی [آ] دیل تۆتۆلماسی (فا: لکنت زبان). دیلسیز آغیز سیز [ص] یازیق (فا: بی زبان). stupidly دیلسیز [ص] ۱- دانیشمایان، آز دانیشان. ۲- لال، سؤز سؤیلمه یتنه نگى اولمایان (فا: لال). dumb دیلسیز لیک [آ] دیلسیز اولما وضعیتی، یازیق لیق، ساکین لیک (فا: بی زبانی). dumbness دیل شاقاسی [آ] آغیز شاقاسی، آتما سؤز. دیل شمک [قا] قارشى لیقلى دانیشماق، دیل دئتمک، سؤز لشمک. دیل فلسفه سی [آ] دیلین اؤزو، کؤکنی، آنلامی، یایی سی، اؤزه ریته آراشدیرمالار آپاران فلسفه دالی. دیل قانادان [آ، بی] بیر ایللیک و چوخ ایللیک، اوتسؤو بیتگی، ترکیب سینه رنگ و درمان ماده لری اولان بیر بیتگی، باخ: یوغورت اؤتو (فا: نوعی گیاه). دیل قانان [باخ] دیل بیلن. دیل قاناو/ دلقناپ [dilqənab] آ اهرده کند آدی. دیل قاقاسی [آ] دیل ساواشی، دیل تارتیشماسی. دیل قوللاری [آ، دیل ب] دانیشیلان بیر دیلین مختلف قوللاری

د د	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۱۲۴	ارک سۆزلۆک	د د
	ویا تحلیللی دیلر (هند آروپا دیلری). ۳- تک هجالی (چینجه، تبت جه، سیامجا).		دیلنچی پایی [آ] دیلنچی یه وئرلن شئی.	
	دیل لشمک [س] ۱- دانیشماق، صُحبت ائتمک. ۲- بحث ائتمک، سۆز لشمک، تارتیشماق. ۳- قرارلاشماق، دیل بیر اولماق.		دیلنچی جاناغی [آ] ایچینده هر شئیدن تاپیلان.	
	دیللک [آ] دئدی قودوجو، دئدی قودو سئور.		دیلنچی لشدیرمک [بل] دیلنچی لشمک ایشی گؤرۆلمک.	
	دیللندیرمک [ائتد] ۱- دیللمه سینه سبب اولماق، اعتراض ائتمه سینه سبب اولماق. ۲- چالماق، سس لندیرمک.		دیلنچی لشدیریلیمک [بل] دیلنچی حالینا سالینماق، دیلنچی لشدیرمک ایشی گؤرۆلمک.	
	دیللندیریلیمک [بل] دیللمک ایشی گؤرۆلمک.		دیلنچی لشمک [س] دیلنچی حالینا دوشمک.	
	دیللنمک dillənmək [س] ۱- دیله گلیمک، دانیشماق، سس چیخارماق، دیل آچماق ۲- اعتراض ائتمک، آچیقلانماق.		دیلنچی [ص] ۱- دیلنمک یول ایله گئچینن کیمسه. ۲- چوْخ یوْخسول و چوْخ کاسیب آدام حاققیندا (منفی جهتده) (فا: متکدی). begging	
	دیلله وی [آ] لثریک، ده داغ آدی ۲.		دیلنچی لیک [آ] دیلنچی اولما وضعیتی، یولچولوق (فا: گدایی). begging	
	دیللی dilli [ص] ۱- دیلی اولان، آغزیندا دیلی اولان. ۲- چوْخ دانیشان، دانیشماقدا اوستا اولان (فا: پرحرف).		دیللندیرمک [ائتد] دیلنمگه مجبور ائتمک.	
	talkative ۳- بیر سیرا کلمه لرله مختلف افاده لی مُرکب سۆزلر دۆزلدیر "ایکی دیللی سۆزلوک، خوْش دیللی آدام، قوْشا دیللی آچار".		دیلنمک dillənmək [س، ت، سن «تیلنمک»] ۱- دیلنچی لیک ائتمک، دیلنمه یول ایله گئچینمک (فا: گدایی کردن). ۲- یالواریر جاسیما ایسته مک، اوْوماق.	
	دیللی آغیز لی [ص] خوش دانیشان، شیرین دانیشیق لی، دیللی.		دیلنمه [آ] دیلنچی لیک ائتمه، دیلنمک ایشی (فا: گدایی).	
	دیللی دلاور [آ] دیللی و گوْجلو.		دیل وئرمک [ل] سۆز وئرمک.	
	دیللی دۆدۆک [آ] سۆیود و قاقاق آغاجی چوْبوغوندان دۆزه لن بیر نوع دۆدۆک.		دیل وئرمه مک [ل] باشقالارینا دانیشماغا امکان وئرمه مک.	
	دیللی لیک [آ] دیللی اولما وضعیتی.		دیل واری [ص] دیله اوْخشار، دیل کیمی.	
	دیلیم deyləm [آ] اهرُم {۱- روسجا لوم سۆزندن آلینمادیر ۵. ۲- تیل + ام: اوزون و زولاق}.		دیل وورماق [ل] خوش دیلله اؤز طرفینه چکمگه چالیشماق.	
	دیلماج dilmac [آ، سن] دیلماج، چئویری، دانشمالاری آیری دیله چئویرن کیمسه، مُترجم (فا: مترجم). interpreter		دیلله dilə [آ] آستارا دا کند آدی.	
	دیلماجلیق / دیلماشلیق [آ] دیلماج اولما وضعیتی، دیلمانجین ایشی (فا: مترجمی). translating		دیلله آغیزا دۆشمک [س] یاییلماق، شُهرت لشمک.	
	دیلمانج dilmanc [باخ] دیلماج.		دیلله باسماق [ل] های کۆی لو و گوْرولتو لو سۆزلرله بیرینی فیکریندن یاییندیرماغا چالیشماق.	
	دیلمانجلیق [باخ] دیلماجلیق.		دیلله توتماق [ل] شیرین سۆزلرله یولا گئیرمگه چالیشماق.	
	دیلمانجی [آ] دیلمانج لیق ائدن.		دیلله دویون دۆشمک [باخ] دیلده تۆک بیتمک.	
	دیلیمک dilmək [ل] دیلیم دیلیم ائتمک.		دیلله دیشه دۆشمک [باخ] دیل دیشه دۆشمک، یاییلماق.	
	دیلمن dilmən [ص] خوش دانیشان.		دیلله زی diləzi [آ] سالماسدا کند آدی {دیلله + سی: آرزو یتری}.	
	دیلنار [آ] دیلی شیرین، قیز آدی (فا: نام دختر).		دیلله سۆزه توتماق [باخ] دیله توتماق.	
			دیلله گتیرمک [ل] ۱- دانیشدیرماق. ۲- پیس حرکت لرله بیرینی اعتراضا وادار ائلمه مک. ۳- سۆزون آچماق.	
			دیلله گلیمک [س] دانیشماغا باشلاماق.	
			دیلله مک diləmək [ل] ایسته مک، رجا ائتمک، آرزو ائتمک	

Dd د	آذربايجان تورکجه‌سی	۱۱۲۵	ارک سۆزلۆک	Dd د
	(فا:خواستن) to request, to wish, یت, سن <تيله‌مک>{.		دیلی توتماق [باخ] دیلی توتو لماق.	
	دیله‌مه [آ] ایسته‌مه، رجا ائتمه (فا:درخواست). request		دیلی توتوق [ص] دیله‌مک ایشی ویا بیچیمی.	
	دیله‌نیش [آ] دیلنمک ایشی ویا بیچیمی.		دیلی توتوق [ص] راحتجه دانیشا بیلمه‌ین.	
	دیله‌وئرکمک [ل] گیزلی توتولماسی گره‌کن بیر سۆزو آچیغا چیخارماق، یایماق.		دیلی توتولماق [س] دانیشما قابیلیتی ایتیرمک.	
	دیله‌یران [آ] عثمانلی لارا قاتیلان بیر کورمانج بویو ^{۲۰۹} .		دیلی چۆزولمک [س] دانیشماغا باشلاماق.	
	دیله‌یچی [آ،ص] دیله‌ین.		دیلی دۇندوگو قدر [ظ] سؤیله‌یه بیلدیگی قدر.	
	دیله‌یش [آ] دیله‌مک ایشی ویا بیچیمی.		دیلی دۇنمه‌مک [س] دیلی توتو لماق.	
	دیله‌یئیرمک [باخ] دیل بۇلماق.		دیلی دۇرماق [س] سۇسماق، دانیشماق.	
	دیلی آجی (دیله‌ آجی) [باخ] آجی دیل.		دیلی دۇرماق [س] چۇخ دانیشماق.	
	دیلی آچیلماق [س] دانیشماغا باشلاماق.		دیلی دۇلاشماق /~چالماق [س] دیلی بۇدره‌مک.	
	دیلی آغزی توتولماق [س] دانیشا بیلمه‌مک.		دیلی سۇز توتماق [س] دانیشا بیلمه‌مک.	
	دیلی آغزی قوروسون / دیلین آغزین~ [ن] قارقیش افاده‌سی.		دیلی شیرین لیک [آ] مهربانلیق، سئویملی لیک.	
	دیلی آغزی قۇروماق [س] ۱- دانیشا بیلمه‌مک. ۲- سوسوزماق.		دیلی قۇروسون /~ دیلین قۇروسون [ن] قارقیش افاده‌سی.	
	دیلی آغزینا سیغماق [س] اؤز اؤزونو چوخ تعریف له‌مک.		دیلی قۇروماق [س] ۱- دانیشا بیلمه‌مک. ۲- سوسوزماق.	
	دیلی آغیرلاشماق [س] خسته‌لیک سببیله راحتجه دانیشاماق.		دیلی قیسا اولماق / دیلی قیسالماق [س] بیرسۆچ اوچون ویا قورخودان دانیشا بیلمه‌مک.	
	دیلی آلیشماق [س] بیرسۆز چۇخ تکرارنده‌رک عادت ائله‌مک.		دیلی قیسا [ص] بیرسۆچ اوچون ویا قورخودان دانیشا بیلمه‌ین.	
	دیله‌یاراسی [آ] آجی سۆزون یاراتدیغی اۆزوتو.		دیلی قیسالیق [باخ] دیلی گودک لیک.	
	دیله‌یانی سس سیز حرفی [آ] دیلین یان طرفینده‌ دئیلن سس سیز حرف (فا:صامت کنار لیبی). lateral llip consonanat		دیلی قیلچ دان کسگین [دئیم] اییی دانیشان، سۆزو گئچرلی.	
	دیله‌ی اوزماق [س] حددینی آشماق.		دیله‌لیک [ص] دیل شکلینده اولان، دیل شکلینده کسيلمیش.	
	دیله‌ی اوزون اولماق [س] اؤستونلوگو اولراق جسارتله دانیشماق.		دیله‌لیک دیله‌لیک اولماق [س] پارچا پارچا اولماق.	
	دیله‌ی اوزون لوق [آ] دیلی اوزون اولما وضعیتی.		دیله‌لیک دیله‌لیک [ص] قیراقلاری دیله‌لیک لر شکلینده اولان.	
	دیله‌ی اوزون [ص] ادعالی، چوخ دانیشان (فا:سلیطه). shrew		دیله‌لیک کسک [باخ] دیلی گودک.	
	دیله‌ی اوزونلوق ائتمک [س] یئرلی یئرسیز دانیشماق.		دیله‌لیک لئتمک [ائند] دیله‌لیک دیله‌لیک کسدیرمک.	
	دیله‌ی ایلانی یوۋادن چیخاردار [س] چوخ دیله‌لی باشلی دیر.		دیله‌لیک لئتمک [بل] دیله‌لیک دیله‌لیک ائدیلیمک.	
	دیله‌ی باتماق [باخ] دیلی توتو لماق.		دیله‌لیک له‌مک [ل] دیله‌لیک دیله‌لیک ائتمک.	
	دیله‌ی بۇدره‌مک [س] دانیشارکن چاشماق، یانیلماق.		دیله‌لیک لی [ص] دیله‌لیگی و دیله‌لیکری اولان.	
	دیله‌ی بۇز [ص] دیلدن کوبود، قبا دانیشان.		دیله‌ی گلمه‌مک [س] دانیشا بیلمه‌مک.	
	دیله‌ی بۇغازینا آخماق [باخ] دیلی توتو لماق.		دیله‌ی گودک [ص] اسکیک لیک سبب ایله‌بیرسۆز دئییه‌ بیلمه‌ین.	
	دیله‌ی بۇزوق [آ] دوغرو و دوزگون دانیشا بیلمه‌ین.		دیله‌ی گودک لیک [ص] دیلی گودک اولما وضعیتی.	
	دیله‌ی توبۇق وۇرماق /~چالماق [باخ] دیلی بۇدره‌مک.		دیله‌ی گودوک اولماق [باخ] دیلی قیسا اولماق.	
			دیله‌ی گیجیشمک [ل] بیر شئی دئتمک ایسته‌مک.	

Dd د	آذربايجان تۆركجهسى
دېلىن يانسىن / -قۇروسون [ن] قارقىش افاده سى. دېلىنى باغلاماق [ل] سۇسدورماق. دېلىنى بوغازىندان چىخارماق [ل] برک جزالاندىرماق. دېلىنى تاپماق [س] دېلىنى بىلمەك. دېلىنى دېشلەمەك [س] دانىشماساق، دېلىنى ساخلاماق. دېلىنى قارىنا قويماق [ل] سوسماق، دانىشماساق. دېلىنى كۆنلۈ ايله يىر ائلمەك [س] صمىمى اولماق. دېلىنى كىمەك [ل] ۱- سۇسدورماق، كىيتمەك ۲- [س] سوسماق دېلىنىم [آ] دېلىنمە، دېلىم دېلىم آيرىلا بىلمە اۆزلىگى. دېلىنىن اوجونا گلەك [س] آغزىندان قاچىرماق. دېلىنىن جىزاسىنى چىكەك [ل] يىرلى يىرسىز دانىشما سەبب ايله ضرر گۆرمەك. دىلى ياتقىن [ص] بىردىلى راحىجە دانىشان آدام حاققىندا. دىلى يانماق [س] ۱- آجى و اۆزۈتۈ چىكەك. ۲- يىخماق. دىم دىرى dimdiri [ص] چئۈك، دىرى وقىوراق اولاراق. دىمدەلەمەك [ل] دۆرتمەلەمەك. دىمدىك dimdik [آ] ۱- قوش آغزىنىن سىرت و اوزون چىخىتىسى، قوش قاقاسى (فا: منقار). ۲- دىك اولان، چوخ دىك. ۳- ساغلام، دقتلى، سىخىتىسى سىز. دىم+دىك؛ دىم سىس تىقلىدى شىكلىندە اۆن اك اولاراق دىك سۆزونو شىدتلەندىرەك اۆچۈن آرتىرلىر، اۆرنەك اۆچۈن: دوم دوز. دىمدىك آياقدا دۇرماق [س] يىخىلماق. دىمدىك بۇرون [ص] بورون دىمدىك كىمى آيرى و اۆجو ايتى. دىمدىك دىسى [آ، دى] بىر سىرا قوشلار دىمدىك لىرىنىن دىسپىندە كى درىنىن قالىن بۇلومو. دىمدىك لىشمەك [قا] دىمدىك لى بىر بىرىنى وۇرماق. دىمدىك لىنەك [بل] دىمدىك لى وۇرولماق. دىمدىك لىمەك [ل] دىمدىك لى وۇرماق ويا گۆتۈروب يىشمەك. دىمدىك لى [ص] دىمدىگى اولان، دىمدىگە اوخشار قاپاغى و آغزى اولان. دىمدىكلى مەلىلەر [آ، دى] اۆرنەك نۇعو دىمدىكلى مەلى اولان تەك دىك لى لىر تاقىمىندان بىر حىيوان سۇيو. دىمدىكلى مەلى [آ، دى] تەك دىك لى لىرىن دىمدىكلى	دېلىلە تۇتولماق [س] سۇچونو دىلە گىتەرەك تۇتولماق. دېلىلە وۇرماق [ل] آغىر سۆزلىرىلە حدەلەمەك. dilim [آ] قاچ، بىر بوتوندن اوزونلۇغونا كىيلىمىش پارچا (فا: قاچ). {ت، سن «تېلىم»؛ دىل+م}. دېلىم شاه / دېلىم شاه [آ] سىراپدا كەند آدى {دىلە+ىم: آرزو و تمنا يىرى: شاهىن آرزو ائىدىلن يىرى}. دېلىم دېلىم اولاسان [ن] قارقىش افاده سى. دېلىم دېلىم [ظ] پارچا پارچا، دېلىم لىر حالىندا اولان (فا: تەكە تەكە). to rear into bits دېلىم لىنەك [ائەد] دېلىم لىمەك ايشىنى گۆردۈرمەك. دېلىم لىنەك [س] دېلىم دېلىم كىيلىمەك و دۇغرانماق. دېلىم لىمەك [ل] دېلىم دېلىم كىيلىمەك (فا: قاچ قاچ بىرىد). دېلىم لىنىش [آ] دېلىم لىنەك ايشى ويا بىيچىمى. دېلىم لى [ص] دېلىمى اولان، . دېلىمىن اوجوندا دىر [با] بىر سۆزو ياخشى خاطرلايا بىلمەيندە دىيلىن سۆز. دېلىندەن دۆشمەك [س] دايم تەكرار ائتمەك. دېلىندەن قاچىرماق [س] آغزىندان قاچىرماق. دېلىندەن قۇرتولاماق [س] ائلىشتىرى سىندەن قۇرتولاماق. دېلىندەن قىيىل گۆتۈرمەك [باخ] دىلى آچىلماق. دېلىندە تۈك يىتمەك [باخ] دىلدە تۆك يىتمەك. دېلىن سۆمۈگۈ يۇخ [دئىم] ھەر شى سۆيلىنەنە بىلىر مەناسىندا. دېلىنەك [بل] دېلىم دېلىم ائىدىلەك. دېلىنەكلى چىخماق [ل] بىر سۆزو چوخ تەكرار لاماقدان بىخماق. دېلىنەكلى خاقماق / دۇلاماق [ل] سۆزكلى سۆز سۆيىتىن سالىماق. دېلىنەكلى دۆيۈن دۆشمەك [ل] دىلىنەكلى پاي دۆشمەك. دېلىنەكلى سالىماق [ل] سۆز سۆيىتىن سالىماق. دېلىنەكلى قىيىل وۇرماق [ل] سۇسدورماق. دېلىنەكلى قىيىل وۇرولماق [بل] سۇسدورو لىماق. دېلىنەكلى گىتەرەك (وۇرماق) [س] دانىشماساق، سۆيلىمەك. دېلىنەكلى وۇرماق [ل] دادماق. دېلىنەكلى وۇرماق [ل] دادماق، دادىنى بىلمەك. دېلىنى آغزىنى باغلاماق [باخ] دىلىنى باغلاماق.

Dd د	آذربايجان تورکجه‌سی
دئىيلىپ، البته ديواندا تگمک سۆزۈندىن آلىناراق تگيرمک كلمەسى ياخىنلاشديرماق معنالانيب و اورداكى ايشلەنن جملەدن دولانديرماق و فيرلانديرماق مفهوميونو دۆشۈنمك اولار و بو سۆزدن آلىناراق تگيرمان = دييرمان كلمەسى دۈزەلير كى فيرلادان داش اوچون سۆيلەنير، و گئنه تگيرمە سۆزۈنە اشاره اولوب كى پاراكىمى هر نوع دايره ييچيميندە اولان شئيە دئىيلىر، آيدىندىر عربجه و فارسجادا ايشلەنن دايره، دەرە (فيرلانان دونيا)، تاي = طائر سوزلرى تگرە و تگيرمە سۆزۈندىن الە گليب؛ فارسجا دگرگون و ديگر سۆزلريده دگيرمك سۆزۈنون دگيشمك مفهوميوندىن آلىنمايديلار؛ دگمك سۆزۈنون ايزى آيرى كلمەلرە دە گۆرسەنير: دگر = دَير (يير اولچويه دَين و ييتيشن اۋز للىك)، دَيرمى تگيرمە، دگەنك دَينك (يير شئيە دَين آلت)، دگيشمك (اۋلچوسو يير ييرينە ييتيشمك و ايكي شئيە يير دَير وئەرەك عوضلەمك)، ديغيرلانماق تگيرلنمك و داياماق؛ گئنيش باخيليرسا عربجه دە ايشلەنن دۆزان و دور كلمەلريده سۇمرلردن آلىنميش اۋلمايدير و بو كۆكە باغليدير}. دِيمك [ل] ييتيشميش تاخيل و ميوەلرى تۇپلاماق، دَرَمك "تۇت دَيميشدير، تاخيللارى دَيديلر: تۇپلاديلار." {اصلييندە دَرَمك سۆزۈ اولاراق حرف دۇنوشمەسى سۇنۇجو ر حرفى حذف اولوب، و چۇخراف دانيشيق ديليئندە ايشلەنير}. دِيمە [آ] ۱- دِيمك ايشى. ۲- دِيمە دۇيوسو (فا: حس بساوايى). (sense of touch) دِيمەدۇش / دِيمەدۇش [ص] هر شئى دن تۇز كۇسن، تۇز اينچى-ين، تۇز سَينان (فا: زودرنج). (quick to take offence) دِيمەدۇش لىك [آ] هر شئى دن كوسمه و اينچيمه اۋزل ليگى. دِيمە قاج [آ] اوشاق اويونلاريندان ييرينين آدى. دِيمەميش [ص] كال، ييتيشمه ميش. دِيمى deymi [دئم سۆز ايله ايلگى لى] سو وئريلمه ين اكين (فا: ديمى). (cultivated by dry farming) دِيميش dëymis [ص] ييتيشميش، دِيميش آلچا. دين din [آ، ع باخ: دان] نۇم، يۇل و شريعت، تانرى طرفيندن	ممه ليلر سۇيۇندان، ووجودو يوشاق توكلرله اۇرتولو، اتى يئيلن، استراليا و تاسمانى ايرماقلاريندا ياشايان يير ممه لى نۇعو ornithorynchus anatinus دِيمز dëymëz [آ] دَيرى يوخ، لايق دئىيل. دِيمك dëymëk [س] ۱- تۇخونماق، تماس ائتمك "بۇ شئى لرە دَيمە، اۇنا گۆللە دَيدى". (فا: تماس گرفتن). ۲- ييرينه تۇخونماق، تحقير ائتمك "كۆنلۈنە دِيمك". ۳- (گۆز سۆزلە) ساتاشماق، گۆرونمك "گۆزۈنە يير قارالتى دَيدى". ۴- (قۇلاق سۆز ايله) چاتماق، يئتيشمك "قۇلاغينا يير سۆز دَيدى". ۵- (يئرە سۆز ايله) ييخيلماق "اۇشاق يئرە دَيدى". ۶- (سۇيۇق سۆز ايله) اۋشوتمك، سۇيۇغون تۇثير ايله خستەلنمك "اۋغلانا سۇيۇق دَيبدير". ۷- (ييرييرينه- سۆز ايله) قارشىماق، چاخناشماق "دۇنيا ييرييرينه دَيدى". ۸- (كۇمك، يارديم، خئير سۆزلرله) كۇمك ائلمەك، خئيرى اۋلماق "بۇ كيشى نين منه چۇخ كۇمكى دَيب". ۹- [مج] يير يئرە و ييريئە باش چكمك "سن گئت ائوہ دى سۇنرا گل" (فا: نائل شدن). ۱۰- دَيرى اۋلماق، لازيم اۋلماق "ياخشى مالدير آلماغا دَير" (فا: ارزش داشتن). ۱۱- (دَيب دۇلاشماق كلمە سيلە ييرليكه) ساتاشماق، تۇخونماق "نەيمە دَيب دۇلاشاجاقلار؟". ۱۲- دَيريندە اۋلماق، قارشىليق اۋلماق "بۇ خالچا يۆز مين تۆمنە دَير". ۱۳- يير سيرا كلمەلرله مختلف افادەلى مۇركب سۆزلر دۆزلدير "گۆز دَيمك، ضرر دَيمك، باشى داشا دَيمك، ديشى ديشينه دَيمك: قيجيرتماق". {سومرجه 'تاگ'، گۆ، ت' تگمك': دَيمك، تۇخونماق، ارمك، وارماق، ياخالماق، هجوم ائتمك، دۆشمك؛ بو سۆزون ان يايقين و اصلى معنالاريندان وارماق، ياخىنلاشماق و تماسدا اولماق و ياناشماقدير، ديواندا ايشلەنن تگدى كلمەسى بو سۆزدن آلىناراق زيارتچى معناسيندادير و گرچكدن زيارتچى حركتدە اولوب يير يئرە ييتيشندير، و تگرە (ت: اطراف، دايره) كلمەسى اطراف و چئورە اوچون سۆيلەنير و اُفقدا گۆز دَين يئرلرى آلادير و چون بو گۆروتنو هميشە دايره ييچيميندە اولور بو اۋزدن هر دايره شئى اوچوندە تگرە

د د	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۱۲۸	ارک سۆزلوگو	د د
	گۆنده ریلن گۆرۈش و تصوّرلرین توپلامی "اسلام دینی، کریستیان دینی، یهودی دینی، بۇدا دینی" (فا:دین).		دینچ دۆرماماق (اوتورماماق) [س] دینچ بۇراخماماق.	
	دین ۲ [فیزیک، آلمانجا] کۆتله‌سی (جئرمی) بیر گرم لیک جیسمین ثانیه ده بیر سانتیمتر حرکتیندن عمله گلن گۆجون مقداری (C.G.S. سیستم اینده).		دینچ دینیمز [باخ] دینچ.	
	دینار [آ، ع] بیر پول بیریمی.		دینچ لئتمک dincletmek [باخ] دینچلئتمک.	
	دینار آباد [آ] باهار و علیشاه عوض ده کند آدی {تین+ار+آوا}.		دینچلئتمک dinceltmek [ل] راحتلاندیرماق، ساکت ائتمک.	
	دینام dinam [آ، فر] مکانیک سل و ترپهنیش سل انرژی الکتريکی انرژیینه دۆنۈشدۆرّن آلت (فا:~).		دینچلیدیجی [ص] دینچلیدن، ساکت لشدیرن.	
	دینامو dynamo [باخ] دینام.		دینچ لشدیرمک [ل] دینچ ائتمک، اکینی دینچه قویماق، اکینی گوجلۇ اولماق اوچون بیر سۆره اکمه‌مک.	
	دینامومتر dynamometr [آ] گۆج و قوّدت اؤلچن جاهاز.		دینچ لشدیريلمک [ل] دینچه قویولماق، دینچ اندیلمک.	
	دینامیت dinamit [آ، فر] نیتروگلیسرین له دۆزه لن پارتلا-یيجی ماده (فا: دینامیت).		دینچ لشمک [س] دینچلئتمک، دینچ وساکت اولماق.	
	دینامیزم [آ، فر] دئویمسل جیلیک، ترپنیشسل جیلیک (فا:~).		دینچلئمز [ص] دینچ لیک بیلمه ین، راحتلیق بیلمه ین.	
	دینامیک dinaik [آ، فر] ۱- مکانیک، ین قوّت، حرکت، انرژی آراسینداکی ایلیشگی لری اینجه له ین دالی، ترپهنیش بیلمی، دئویم بیلمی (فا: دینامیک).		دینچلئمک [س، سن] دینچ اولماق، دینچلئمک (فا: آرمدن to rest resting [آ] استراحت (فا: استراحت).	
	دینامیک dinaik [آ، فر] ۱- مکانیک، ین قوّت، حرکت، انرژی آراسینداکی ایلیشگی لری اینجه له ین دالی، ترپهنیش بیلمی، دئویم بیلمی (فا: دینامیک).		دینچلئمه ائوی [آ] آسایشگاه (فا: آسایشگاه).	
	ترپهنیش لی، ائتگین، جانلی، حرکت لی (فا: متحرک).		دینچلئمیش [ص] دینچ لنمیش، استراحت ائتمیش.	
	دیناوا dinava [آ] تبریزده کند آدی {دین/تین: روح و جان}.		دینچ لئتمک [س] دینچ وضعیته گلیمک.	
	دین اوغلو [آ] {دئو/ دینی درق} هشتری ده کند آدی {تین}.		دینچ له‌مک [ل] دینچ ائتمک، دینچه قویماق.	
	دین ییلقین لری [آ] دین بیلمن لری (فا: عالمان دین).		دینچلیک [آ] دینچ اولما وضعیتی، راحت لیک (فا: آرامش).	
	دین پرست [آ] نوّم تاپینچی، دینه تاپینان.		quietness	
	دینچ dinc [ص] ۱- اؤزگه لرینی اذیت ائتمه ین و یالنیز اؤز ایش ایله مشغول اولان کیمسه، آرام (فا: ساکت).		دینچلیک بیلمه‌مک [ل] استراحت ائتمه‌مک، راحتلیق بیلمه‌مک.	
	دینچ لیک، امن آمان لیق (فا: آسوده).		دینچلیک و ئرمه‌مک [ل] راحت قویماماق.	
	یئرینین توپراغینی گوجلندیرمک اوچون وئرلن آرا و اکمه‌مه وضعیتی (فا: آیش).		دینچلیگی توتماماق [ل] ایش سیز و حرکت سیز دۇرابیلمه‌مک.	
	۵- شیروان دا کند آدی. {ت دینچ، تون سن «تینچ، دنک» «تینمک» آرام اولماق؛ بو کلمه «تین» سۆزونه باغلیدیر}.		دینچه قویماق [ل] وئریمی اولماق اوچون یئری بیر سۆره اکمه‌مک (فا: زمین را بصورت آیش رها کردن).	
	دینچ... [آ] دینچ سۆزوله دۆزه لن انسان آدلاری: دینچای، دینچا لپ، دینچبای، دینچتۆرک، دینچر، دینچسۆ.		دینچه قویولماق [ل] دینچه قویماق ایشی گۆرولمک.	
	دینچ اندیجی [ص] دیچلیدن (فا: راحتبخش).		دینچه لیش [آ] دینچلئمه (فا: استراحت).	
	دینچ دورماق [س] توخونماماق.		دینچی نی آلماق [س] استراحت ائتمک.	
			دینچی [ص] {مُتدین، دینه چوخ اینانان (فا: متدین).	
			دینچی لیک [آ] آلاها و دینه اینانما.	
			دینچه dinxe [آ] سۆلدوزدا کند آدی {۱- تین+ گه ۲- دینگه}.	
			دینداش [ع+تو] بیر دینده اولان انسانلار، دینلری بیر اولان کیمسه لر (فا: هم کیش).	
			دینداشلیق [آ] عثنی بیر دینه منسوب اولما.	
			دیندن دۆنمۈش [ص] دینسیز اولموش (فا: مرتد).	

Dd د	آذربايجان تورکجه‌سی
دینگیل میل (فا:محور). axel دینگیلتی [آ] آتیلیب دۆشمه سسی. {سس تقلیدی اولاراق بیر دینگیلین یئنیب قوزانما سسینی آلاتیر}. دینگیلدتمک [س، اتند، سس تق] دینگیلتی سسی چیخارماق، دینگیلدتمک ایشینی گۆردۆرمک. دینگیلدشمک [قا] بیر لیکده دینگیلدتمک. دینگیلدک [ص] ۱- دینگیل اۆتوران یئر. ۲- سۆزونه گۆوه نیلمز. دینگیلدک لیک [آ] دینگیلدک دوزلتمه گه الوثریشلی. دینگیلدتمک [س] قالخیب دوشمک، ترپنمک (فا: تکان خوردن). دینگیلدیشو [آ] بیر اۆزون آغاج ویا میله نین اورتاسی بیر دیک شئین اوستونه قویولاراق و اۇشاقلار ایکی طرفینه مینهرک و بیریرلرینی قوزایاراق اونیایارلار، بو اویوندا بعضاً بوجور شعرلر اوخویالار "دینقیلی کیشی محمد علی، گتندی بازار گلنمه دی" (فا: اَلَا کَلنگ). {سانیلیرکی بو کلمه دینگیل داشی اولسون و اوزون آغاج و میله نین قویو لدوغو دنگ داشی نی آلاتیر}. دینگیلد دینگیلدتمک [س] دینگیلتی ایله دینگیلدتمک. دینگیللی [ص] دینگیلی اولان. دینگیل لیک [آ] دینگیل دوزلتمه گه الوثریشلی. دینگیلیش [آ، ص] ترپه نیش ودانیشیق دا جدی اولمایان، یۆنگول لوک "چوخ دینگیلیش آدمیر". دینگیل [ص] ۱- حرکت سیز. ۲- گۆجو تۆکنمیش، یورقون. دینگیل جیلیک [آ، فلسفه] تام بیر کۆنول راحتلیغی ایچینده، بۆتون آرزولاردان سییریلمیش، دیرنج گۆسترمه دن، اۆزونو تانری عبادتینه وئرمگی و تانریسال ساکین لیگی قازانمای آماجلایان دۆنیا گۆروشو. دینگیل لشدیرمک [ل] دینگیل و ساکین وضعیته گتیرمک. دینگیل لشمک [س] دینگیل و ساکین وضعیته گلکم. دینگیل لیک [آ] دینگیل و ساکین وضعیت. دینلتمک [اتند] ۱- دینجلتمک، دینلنمه سینی ساغلاماق. ۲- دینلنمه گه مجبور اتمک. دینلر [آ] سۆز دنله ین، تربیه لی، مؤسس، مُطیع.^۷ دینلنتی [آ] دینجه لیش.	دیندیداغ [آ] زاقاتالا، داغ آدی (۲۳۱۸)^{۲۴۰}. دیندیرمک [ل، ت] دیندیرمک، دانیشدیرماق، سۆیلمک، سۆرغو سؤال اتمک "سازی باغرینا باسیب دیندیردی، محکمه ده بۆگون شاهدلری دیندیره جکلر" (فا: به حرف در آوردن). دیندیرن [ص] دانیشدیران. دیندیریش [آ] دیندیرمه، سۆرغو سوال اتمه. دیندیریلکم [بل] سؤال ائدیلمک، سۆرقولانماق. دیندیریلن [ص] دانیشدیریلان، سۆرقولانان. دینسل [ص] دینله ایلگیلی (فا: دینی). دین سیز [ص] دینی اولمایان (فا: بی دین). دین سیز لیک [آ] دینی اولماما (فا: الحاد). دینک [آ] دینله مک اۆچون اولان یئر (استراحتگاه). دینک [آ] دۆیونو دۆیوب بلغور کیمی شئیلری دۆز لتمک اۆچون ایشله نیلن دیک. دینک [آ] ضیاآباد دا کند آدی {تین+ک}. دینکلیک [آ] دینله مک یئر دۆز لتمه گه مئاسب اولان بۆلوم (مناسب برای ساخت استراحتگاه). دینکیز [آ] خوی دا داغ آدی {دنگیز}. دینگ [باخ: دنگ] چلتیگی دۆیوب دنلرینی قاییغیندان چیخارماق اۆچون اولان قورغو و آیقیت "ایاق دینگی، دینگ دۆیمک، دینگی ایشلتمک، آل دینگی (هوک دسته)، شعر: شُهرتیم وار ایشله بیر، دینگیم دیرمانیم منیم". دینگچی [آ] دینگ ایشله دن. دینگ داشی [آ، باخ: دنگ، تای] دینگ آراجیندا یارارلانیلان اۆیوتمه و دۆیمه داشی، دنگ داشی. دینگه [آ] ۱- بیرنوع یز کلی باش اؤرتوگو، ۲- قیز آدی (فانام دختر). ۳- زنجان و اراک (تهپه) دا داغ آدی. دینگه لن [آ] تینگ، اکیلیمیش آغاج. دینگی [آ، باخ: تینگ] کئچمیشده قادین لارین باشلارینا تاخدیقلاری سۆسلو باشلیق. دین گیزک [آ] تهران-ساووجیولاق دا کند آدی {گیزلی تین}. دینگیل [آ، باخ: دنگ، تای] قارشى تکر لرین اورتاسیندان

Dd د	آذربايجان تۆركجه سي
دینیش dinds [ل] دینمک ایشی ویاییچیمی. دینیگ dinig [آ] چلتیک دؤیمه آراجی. دیو div [باخ: دوه] بؤیوکلوک ویا دئو ترپه‌نیشی نی گؤسته رن بیر کلمه، باخ: دئو. دییوٹ deyys [آ،ع] ناموس سؤز، اؤز قادین، ینین عفت‌سیز- لیگینه گؤز یومان (فا:~). دیوار [آ] باخ: دؤوار. دیوان divan [آ،فا] باخ: دیو، دوه] ۱- یۆکسک دؤژی ده دؤولت آدمالاری ویا اؤزل قۇرولوشون آدمالارینین قوردوغو بؤیوک مجلس، عؤمومیتله خکومت اداره لرینه و مأمورلارینا وئریلن آد. ۲- بو کلمه بؤیوک معناسیندا اولاراق اسکى کتابلارین و اثرلرین آدیندا گؤرسه‌نیر "دیوان لغات‌التورک، دیوان حکمت" ۳- اؤتورماق و اؤزانماق اۆچون بؤیوک تاخت "سۇلطان دیوانین اۆسته اؤزاندی" (فا:~). دیوان ائتمک [ل] جزالاندیرماق، تنبیه ائتمک، توی تۇتماق. دیوان ادبیاتی [آ] ۱۳-۱۹جو یۆز ایللرده یازیلان و چؤخراق عرب و فارس ادبیاتی ائتگی سی آلتیندا اولان تۆرک ادبیاتی. دیوان‌اعلا [اسکی] باش‌ناظر، بؤیوک وزیر (فا: وزیر اعظم) ۱۴۹. دیوان بگلیک [آ] دیوان بگی وظیفه‌سی و گؤروی. دیوان بگی [آ،اسکی] انضباطی اداره‌سی‌نین باشچی‌سی "تبریز ین دیوان بگی" (فا: دیوان بیگی). دیوان توتماق [ل] بیرینی مجبور ائتمک ویاخود جزالاندیرماق مقصدیله آمانسیز جاسینا زور ایشلتمک، تنبیه ائتمک. دیوانچا [] کیچیک دیوان. دیوان حکمت [آ] بو کتابی خواجه احمد یسوی، یسویه مکتب، ینین قۇرۇجوسو اولاراق عرفان موردینده یازمیشدیر (وفات ۵۴۵هـ)، و چوخلو تورک و فارس شاعرلرینه تاثیر قویموشدور، اؤرنک اوچون عطار نیشابوری‌نین اوندان تقلیدینه اشاره ائتمک اولار ۷۸. دیوانخانا divanxana [آ] ماکی دا کند آدی. دیوانخانا [آ] (اسکی) بؤلگه و ماحال انضباطی اداره‌سی‌نه وئریلن آد، محکمه و اؤتون پترلشدیگی بینا "تبریزین سسی". دیواندره [آ] عؤمومیتله خکومت اداره لرینه وئریلن آد.	دینلنجه [آ] استراحت گونو وزامانی، تعطیل. دینلندیرمک [ل] دینلنمه سینی ساغلاماق، دینجلتمک. دینلندیریجی [آ] دینلندیرمک ایشینی گؤرن. دینلنمک [س،ت،تینیلیمک، باخ: دینچ] دینجلیمک، استراحت ائتمک، ایشه آرا وئرمک (فا: آرمیدن). to rest دینله‌تی [آ] کؤنسرت. دینله‌مک dinləmək [س] ائشیتیمک، قولاق آسماق (فا: شنیدن) to hear {ت: تینغیلاماق} تینگلهمک: سن، باخ: تین { دینلهمه [آ] دینلهمک ایشی (فا: استماع). hearing دینلهم نیلمک [بل] دینلهمک ایشی گؤرولمک، قولاق آسيلماق. دینلهمین [ص] دینله ییجی، قولاق آسان. دینلهمیجی [آ] ائشنیدن، بیر سؤزه و دانیشماغا قولاق آسان، قولاق آسان وائشیدن کیمسه (فا: مستمع). listener دینلهمیجی لیگ [آ] دینله ییجی اولما وضعیتی. دینلهمیش [آ] دینلهمه، قولاق آسما، دینلهمک ایشی و ییچیمی. دینمیز [ص] دانیشمایان، دینمه ین "دینمزدانیشماز، دینمز سؤیله مز" (فا: بی حرف). dumb دینمیزجه [باخ] دینمز. دینمیز لیگ [آ] دانیشماما، دینهمه، سوسما. دینمک dinmək [س] ۱- دانیشماق، سسینی چیخارماق ۲- [ل] بیرینه اعتراض ائتمک {ت: تیتماق} دینلنمک، نفس چکمک {. دینمه مز لیگ [آ] دینهمه، دانیشماما. دینمه وئر [آ،کؤ] اسکى زامانلاردا آلبانان بیر جور وئرگی. دینوزور [باخ] دایناسور. دینوچای dinov [آ] خیاو دا چای آدی {تین+او}. دینه کبود dine kebud [آ] آستانا دا کند آدی {تین+ه}. دینه‌ور [آ] کلئیر ده کند آدی {تین+آوار: ۱- آوار ائلی نین روجو. ۲- روجو تومارلایان یئر واریلماغا اشارتدیر}. دینی di'ni [آ،ع] دینسل، دین اؤزه رینه (فا: دینی). دینی پوزوق [ص] بدمذهب (فا: بدمذهب). irreligious دینیپ دانیشماق [س] دینمک. دینیپ دانیشماماق [س] دینهمه‌مک. دینیپک dindibəg [آ] قئیدار دا کند آدی {تین+ی+بگ}.

د د	د د
ارک سۆزلوگ	آذربایجان تۆرکجه سی
دیشدیر گج [فیزیک] دیشدیرن آقیت، تبدیل ائیله ین.	دیرمان [آ] ضیا آباد (سچای)، آستارا (سکش)، ماهنشان و
دیشدیر گه [آ] دیشمک اوچون وئر یلن اؤتر گه، تعدیل تکلیفی.	اردیبل (دره) ده کند آدی. زنجان، ماهنشان و کلئیر ده
دیشدیر مک [ل] ۱- دیشمک، قارشى لیقلى آل وئر ائلمک،	چای آدی. زنجان دا داغ آدی
تعویض ائتمک. ۲- باشقا لاشدیرماق، باشقا حالا سالماق.	دیرمانچی [آ] دیرمانی دؤلاندیران (فا: آسیابان). miller
دیشدیرمه ایستی لیغی [آ] بیر شئی باشقا شئی ده دؤندرمک	دیرمان چیلیق [آ] دیرمان ایشلمه ایشی، دیرمان چی نین ایشی.
اوچون گرہ کن ایستی لیک (فا: دمای تبدیل). transition	دیرمان خوروزو [ل] زیرک و دیری باش آدم حاققیندا.
دیشدیر یچی [ص] دیشدیرمه اؤزل لیگی اولان، دیشدیرن.	دیرمان داشی [آ] دیرماندا اؤنو اویوتمک اوچون اولان
دیشدیر یلمز [ص] دیشدیر یلمه سی مۇمکن اولما یان.	داش (فا: سنگ آسیا). miller
دیشدیر یلمک [ائتد] دیشمک ائیلْمَ ینى گؤردورمک.	دیرمان دیرمان [آ] اوشاقلار آراسیندا اوینانان بیر اویون.
دیشدیر یلیش [آ] دیشدیر یلمک ایشی ویا بیچیمی.	دیرمان شاهادی [آ] اویودولن دن ین دیرمانچی سهمی.
دیشدیر یم [آ] دیشدیر مک ایشی.	دیرمانلیق [ص] ۱- دیرماندا اویودولمک اوچون اولان،
دیشکن dəyişken [آ] ۱- چوخ دیشن. ۲- (مت) دیشیک	اویوتمک اوچون آیر یلمیش. ۲- دیرمانی چوخ اولان یئر.
سایى و دیر لری آلا ییلن پارامتر (فا: متغیر). variable	دیرمک / دگیرمک [ل] توخوندورماق.
دیشکن اک [آ، دیل ب] دیشن شکل چی (فا: پسوند تغیر	دیرمی dəyirmi [آ] دایره و چمبر شکلینده اولان هر شئی،
یابنده). allomorph	گیرده (بو کلمه دایره سۆزونون کؤ کودور، باخ: دیمک).
دیشکن لیک [آ] ۱- بیر وضعیتدن آیری وضعیتیه و بیچیمه	دیرمی دوداق سۆبله نیشی [آ، دیل ب] یو وارلاق دوداق سۆبله-
گنچمه. ۲- (مت) آیری دیر لر آلا ییلمه وضعیتیه.	نیشی (فا: صدای گرد لبی). round lip articulation
دیشکن [ص] دیشمه اؤز لیلیگی.	دیرمی ساققال [آ] دیرمی بیر بیچیمده اولان ساققال.
دیشکن لیک [آ] دیشکن اولما وضعیتیه.	دیرمی سوو [ص] دیرمی یه بنزر، بیر قدر دیرمی، دایره کیمی.
دیشگه dəyişgə [آ، یو لوزی] هر جانلی دا ائشیک ائشیکلر له	دیرمی لئمک [ل] دیرمی له مک ایشینی گؤردورمک.
اورتایا چیخان و قالیملی اولما یان.	دیرمی لشدیر یلمک [بل] دیرمی حالا سالینماق.
دیشمز [آ، ص] ۱- دیشمه ین، دۇروق بیر دوروم. ۲- ثابت و	دیرمی لئمک / دیرمی لئمک [ل] دیرمی حالا گلکم.
مستقل سایى (فا: ثابت). fixed	دیرمی له مک [ل] دیرمی بیچیمه سالماق.
دیشمز اولدوزلار [آ] ثوابت (فا: ثوابت). fixed stars	دیرمی لشدیرمک [ل] باخ: دیرمی له مک.
دیشمز لیک [آ] دیشمز شئین حالی، ثابت لیک.	دیرمی لیک [آ] دیرمی شئین حالی، یو وارلاق لیق.
دیشمک dəyişmək [ل] ۱- باشقا بیچیمه و گؤرکمه دوشمک	دیش dəyiş [آ] ۱- بیر شئی قارشى لیغیندا آیری شئی آلما،
(فا: عوض شدن) ۲- [قا] قارشى لیقلى آلیب وئر مک (فا:	ایکی شئین یئرین عوضلеме. ۲- دیمک ایشی ویا بیچیمی.
تبدیل کردن). to change {ت' تگیشمک' باخ: دیمک}.	دیش دؤیوش (توخوش) [آ، دا] قارشى لیقلى آلیش وئریش.
دیشمه [آ] دیشمک ایشی (فا: تبادُل). interchange	دیش بگ [آ] انسان آدی، باخ: دیش + بگ.^۷
دیشمه مزلیک [باخ] دیشمز لیک.	دیشتیرج [آ] جریانى و آخیم ین یؤن و مسیرینی دیشدیرن
دیشن [ص] دیشکن (فا: متحول). metabolic	(فا: تغیر دهنده جریان).
دیشن اولدوز [آ] پارلاق لیغی دیشمه گؤسترن اولدوز.	دیشتیرمه [آ] معاوضه (فا: معاوضه). exchange
دیشن سى [آ، دیل ب] اؤزل لیکلری و خصوصیتی دیشن	دیشدیرتمک [ائتد] دیشدیرمک ایشینی گؤردورمک.

Dd د	آذربايجان تۆركجه سى	۱۱۳۳	ارک سۆزلۈگۈ	Dd د
	سس (فا:صدای تغییر یابنده).		دیشیم لی سس سیز حرفلر [آ، دیل ب] سس سیز حرف اؤیومونا باغلی اولاراق بیریرینه دیشه بیلن سس سیز حرفلر (پ/ب، چ/ج، ت/د، ک/گ، ق/غ) (فا: تعویض حروف در کلمات).	
	دیشه ییلیر [ص] دیشمه اؤزل لیگی داشیان، دیشدیر یله بیلن.		دیشیم یونتمی [آ] گئچجی بیردؤنمی یؤنتمک و دولاندیرماق اوچون یارارلانا دیشیم یاسالاری.	
	دیشه ییلیر لیک [آ] دیشه ییلیر اولما وضعیتی.		دیشیم لی [ص] دیشمه اؤزل لیگی اولان.	
	دیشه جگ [باخ] دیشیک.		دیشیم لی [ص] دیشمه اؤزل لیگی اولان.	
	دیشیجی [آ] دیشکن، بیچیم دن بیچمه دۆشن.		دیشیم لی [ص] دیشمه اؤزل لیگی اولان.	
	دیشیش [آ] دیشمک ایشی ویا بیچیمی.		دیشیم لی [ص] دیشمه اؤزل لیگی اولان.	
	دیشیک [ص، ت، دیشوت] ۱- دیشیش، دیشدیر یلمیش.		دیشیم لی [ص] دیشمه اؤزل لیگی اولان.	
	۲- باشقا تۆرلۆ، آیری سی "دیشیک کؤینک، آلت پالتار و یونگول لباس لارا وئریلن آد". ۳- مختلف، تۆرلۆ تۆرلۆ.		دیشیم لی [ص] دیشمه اؤزل لیگی اولان.	
	دیشیک تیکن [آ] دیشیک پالتار تیکمک له مشغول اولان.		دیشیم لی [ص] دیشمه اؤزل لیگی اولان.	
	دیشیکچی [آ] دیشیک پالتاری یویان و دۆزن له ین کیمسه.		دیشیم لی [ص] دیشمه اؤزل لیگی اولان.	
	دیشیک دۆشمک [س] ۱- سهوا ویا عمدأ بیر ییرینین یئرینه گئچمک، دیشیک حالا گلمک. ۲- چاشباش دۆشمک.		دیشیم لی [ص] دیشمه اؤزل لیگی اولان.	
	دیشیک سالماق [ل] ۱- سهوا ویا عمدأ بیرینی بیرینین یئرینه گئچیرمک، دیشیک حالا گتیرمک. ۲- چاشباش ائتمک.		دیشیم لی [ص] دیشمه اؤزل لیگی اولان.	
	دیشیک لی [ص] دیشیک پالتاری اولان.		دیشیم لی [ص] دیشمه اؤزل لیگی اولان.	
	دیشیک لیک [آ] ۱- آیری بیچمه وگۆرکمه (شکیله) سالما.		دیشیم لی [ص] دیشمه اؤزل لیگی اولان.	
	۲- دیشیک اولما وضعیتی. ۳- آماجا اویقون لاشدیرماق اوچون دیشدیرمه، تعدیل، مودیفیکاسیون.		دیشیم لی [ص] دیشمه اؤزل لیگی اولان.	
	دیشیلیمز [ص] دیشدیر یله بیلمه ین، اولدوغو کیمی قالان (فا: تغییر ناپذیر). unchangeable, invariable.		دیشیم لی [ص] دیشمه اؤزل لیگی اولان.	
	دیشیلیمک [بل] دیشمک ایشی گۆرۆلمک (فا: تبدیل شدن).		دیشیم لی [ص] دیشمه اؤزل لیگی اولان.	
	changed (into)		دیشیم لی [ص] دیشمه اؤزل لیگی اولان.	
	دیشیلیمه [آ] دیشیلیمک ایشی (فا: استحاله، تحویل).		دیشیم لی [ص] دیشمه اؤزل لیگی اولان.	
	transformation, change		دیشیم لی [ص] دیشمه اؤزل لیگی اولان.	
	دیشیلیمه ین [ص، مت] دیشمز (فا: ثابت).		دیشیم لی [ص] دیشمه اؤزل لیگی اولان.	
	دیشیلیمه ییلر [ص] تبدیل اولما بیلن (فا: قابل تبدیل).		دیشیم لی [ص] دیشمه اؤزل لیگی اولان.	
	reducible		دیشیم لی [ص] دیشمه اؤزل لیگی اولان.	
	دیشیلیمه ییلیمز [ص] تبدیل اولما بیلیمه ین (فا: غیر قابل تبدیل).		دیشیم لی [ص] دیشمه اؤزل لیگی اولان.	
	unchangeable		دیشیم لی [ص] دیشمه اؤزل لیگی اولان.	
	دیشیم [آ] ۱- باشقا لاشما (فا: دگر گونی) metamorphosis		دیشیم لی [ص] دیشمه اؤزل لیگی اولان.	
	۲- دیشمه، دیشمک ایشی (فا: تبدیل) chang ۳- یئر		دیشیم لی [ص] دیشمه اؤزل لیگی اولان.	
	replacement (فا: عوض کردن).		دیشیم لی [ص] دیشمه اؤزل لیگی اولان.	
	دیشیم سیز لیک [آ] دیشیمی اولمایان invariance		دیشیم لی [ص] دیشمه اؤزل لیگی اولان.	

ذ Zz

ذ [حرف] تورک عرب الفباسی نین اون بیرینجی و تورک لاتین الفباسی نین اوتوز ایکینجی حرفی، بو حرف سس سیز اولاراق کویلو و تیتره شیم لی حرف ساییلیر (فا: یازدهمین حرف ترکی آذربایجانی).

ذات **zat, za`tat** [باخ] اؤز، کندی (فا: ذات).

ذات **za`ten** [ظ، ع] دوغروسو، اصلینده، اساساً (فا: ~).

ذات **za`tulcənab** [آ، ع] ستلجم (فا: ~).

ذات **za`turriyə** [آ، ع] آغ جیبار التهای (فا: ~).

ذات **za`tulkürsü, za`tolkorsi** [آ، ع] آلتی قارداش تاقیم اؤلدوزو. (فا: ستارگان ذات الکرسی)

ذاتی **za`ti** [ظ، ع] اؤزونه عاید، اؤزل (فا: ذاتی).

ذاتی **یس / ذاتی قیریق** [ص] ذاتی کؤتو (فا: بدذات).

ذاکر **zakir** [ص] ذکر ائدن.

ذاکر [یا زار] (۱۲۷۴-۱۱۹۸) قاسم بگ ذاکر آذربایجان تورکجه سی نین بؤیوک طنز یازانلارینداندیر.^{۲۸}

ذاکر [یا زار] (گونش ۱۳۵۰-۱۲۷۰) کهرالان لی ابراهیم عظیم اوغلو ذاکر اردبیل لی شاعردیر (کهرالان کندی)^{۱۱۷}.

ذاکر **zəkir** [آ] زنجان دا کند آدی.

ذاکرلو **zakirlu** [آ] ۱۶م جی یۆزلیده، آنادولو حلب بؤلگه سینده، ذوالقدر تورکلرینه باغلی بیر بوی آدی.^{۸۵}

ذالیان **zaliyan** [آ] آستانا دا کند آدی.

ذاوق **zavəq abad** [آ] کومیجان دا کند آدی.

ذایقه **zaiqə** [آ، ع] دادما دویوسو (فا: ~).

ذیح **zibh** [آ، ع] باش کسمه (مال دواوار)، قوربانلیق کسمه (فا: ~).

ذیح **zibih** [آ، ع] باشی کسلیمیش (فا: ~).

ذیح گنجوی [یا زار] آذربایجان شاعری اولاراق تورکجه شعر لی واردیر (فا: ~)^{۱۴۱}.

ذیحی [یا زار] (۱۳۵۷-۱۲۹۰) شیخ اسماعیل ذیحی زنگان شاعر لریندیر، گؤزل تورکجه شعر لی واردیر.^{۱۱۷، ۱۴۱}

ذجیه **zucaciyə** [آ، ع] جام (فا: ذجابه).

ذخایر **zəxair** [آ، ع] ذخیره لر (فا: ~).

ذخیره **zəxirə** [آ، ع] دالی گۆن اوچون ساخلانیلان.

ذره **zərrə** [آ] پارچاجیق، نارینجیق (فا: ذره).

ذره بین [آ] بالاجا شیلریه گۆرمگه یارارلی آیقیت.

ذره جه [ص] ذره قدر، چوخ آز اولاراق (فا: ذره ای کوچک).

ذره جیک [آ] ان کیچیک ذره (فا: ذره ای کوچک).

ذره ذره [آ، ع] پارچا پارچا (فا: ذره ذره).

ذره لیمک [س] ذره حالینا گلیمک، پارچا پارچا اولماق (فا: ذره ذره شدن).

ذریه / ذریه **zürriyət** [آ، ع] سوی، اولاد، نسیل (فا: ذریه).

ذغال **zoğal** [آ] بیجار دا داغ آدی.

ذکاء **zəka** [آ، ع] آنلاق، فراست، اؤس، دؤشونوش (فا: ~).

ذکاء [یا زار] رفیق ذکاء خاندان ۱۳۱۸ گونش ایلینده باکی دا آتادان اولوب و ۱۳۷۷ه وفات ائدییدیر، و گؤزل شعر لی واردیر^{۱۱۷}، اؤرنک ”ملی بایرامدیر، بو گون گلیمش باهار. شنله نیر یورد ای اوغوز قارداشلاریم. قوتلو اولسون موتلو اولسون کؤنلوموز. قوی هارای چکسین اولوس قارداشلاریم“.

ذکاسیز [ص] دؤشونوشو آز اولان، دؤشونجه سیز.

ذکالی [ص] هوشلو، دؤشونجه لی.

ذکاوت [آ] اؤسلو لوق، آیدینلیق، ذکاء لی اولما (فا: ~) **purity**

ذکر **zəkər** [آ، ع] ارکک لیک اورقانی (فا: ~).

ذکر **zıkr** [آ] ۱- آنما، سؤیله مه، سؤزون ائتمه. ۲- تانری نین آدی نی آرد آردا سؤیله مه ایشی (فا: ذکر) [ع] «سومرجه «زیسقور» دعا ائله مک {.

ذکری **zikri** [آ] میرزایوسف ذکر یاردیلی (۱۳۰۸-۱۲۷۲)، یورد ستور و ستوگی نی ترم ائدن ادبیات خادمی دیر^{۱۱۷}.

ذکور **zukur** [آ، ع] کیشی لر، ارکک لر (فا: ~).

ذکیر کندی [آ] میانا و هشتری ده کند آدی {۱- ماننا یثر آدیلا ایلگیلیدیر. ۲- شخص آدیندان گؤتورلوبدور^{۸۸} {.

ذکیر لی **zəkirli** [آ] ماکی دا کند آدی [باخ: ذکیر] {.

ذ Z	آذربايجان تۆركجهسى	۱۱۳۵	ارک سۆزلۈگۈ	ذ Z
	ذکیرلو/ذکیرلو [آ] خیاو دا کند آدی {باخ: ذکیر}.		لاریندان: قارقین، قارامانلو، کۆردمههاتلو، آوجی، دمرک،	
	ذلات zəla'let [آ،ع] آلچاق لیق، آلچالما، (فا:~).		حاجیلار، ناجارلو، دۆققوزقویونلو، بازلاماچلو، قارا-	
	ذلت zillət [آ،ع] خور گۆرۈلمه، آلچالما، آغیر و پیس		گۆنجلو، کۆرجی لر، جرید (اوبالاریندان: بایرجید،	
	دۆروم (فا:~) meanness		قاراحسنلو، اوروج قازیلو، مامالو، پشچه نک، قاوورجالو،	
	ذجلال zülcelal [آ،ع] تانری (فا:~).		قاوورقالو، ائلچی، دۆنگه له لی، کۆشنه، یووالی ویا قارا-	
	ذفقار zülfıqar [آ،ع] ح علی نین ایکی چاتا للی قیلیجی (فا:~).		یووالی، تکه لی، وارساق، آغچا قویونلو (اوبالاریندان:	
	ذلیل zəlil [آ،ع] خور گۆرۈلن، آشاغی تۆتولان، آشاغی		چالیشلو، موسی حاجیلو ویا موسی جالو، قوزانلو،	
	لانان (فا:دنی). abject		حمیدلو، ائیمیر، چیمه لؤ، قیزیللو، ایمانلو افشار،	
	ذلیل [آ] ابوالاحد ذلیل (۱۳۲۵-۱۲۶۱ھ ق) شیرواندا		چاغیرقانلو، آوجی، گۆنشلو، تجیرلو ویا تاجرلو،	
	آنادان اولوب فضولی مکتبی نین شاگرد لریندندیر ^{۱۱۷} .		ائشکین جی لر، قادیرلی، دیمیرچیلی، سلیمانلو/زلمانلو،	
	ذیلان zəlilan [آ] سۆلدوز دا کند آدی.		ذاکیرلی، کئچلیک، ساوجی حاجیلو، آکلن اوغلو،	
	ذیلانہ [ظ] ذلیل کیمی، یازیق یازیق (فا:~).		آیروداملو/ قورغلو، سۆروداملو، اکیچیلر، سۆکلن، شمس	
	ذیلی zəlil [آ] یازار مختوم قۇلونون باجی اوغلو سو اولارق		الدینلو، ساری شیخلو، جاموسلو، چیچکلی، ذوالقدیر لیلر	
	تۆرکمن شاعیر لریندندیر (۱۸۵۲-۱۷۹۸ م).		اوزون مدت قارص (قدیر لی) بۆلگه سینده یاشاییلار. ^{۸۵}	
	ذوات zəvat [ع] ذات چو[ذات لار (فا:~).		دۆزقه zuzənəqə [آ،ع] فقط ایکی قۇلو قۇشوت اولارق	
	ذوق zovq [آ،ع] ۱-سۆنیج حسی، نشعه، لذت. ۲-گۆزل		ایکی بویوتلو دۆرد قول شکیل (فا:~).	
	لیک، حُسن (فا:~).		ذوغال اخته zugałəxtə [باخ] زوغال اخته.	
	ذوالجلال zulcəlal [آ،ع] جلال صاحبی، تانری صفتی (فا:~).		ذوالفقار داغی zülfıqar [آ] (زیارت داغی) ماکی دا داغ آدی.	
	ذوالجناح zulcinah [آ،ع] قاناد صاحبی، قاناد لی، امام		ذهد zohd, zöhhd [آ،ع] تقوا (فا:~).	
	حسین ین آتی نین آدی (فا:~).		ذهن zehn, zehin [آ،ع] آن، بللک، حافظه، ییلینج.	
	ذوالفنون /محمدرضا مضافی zulfınun [آ] ۱۳۴۰ گونش ایلی		ذهنسل zehinsəl [ص،ع] ذهنه عاید اولان، ذهن سل (فا:ذهنی).	
	چاراویماق بۆلگه سینده قراولی کندینده آنادان اولوبدور،		ذهنی zehni [ص،ع] ذهنه عاید اولان، ذهن سل (فا:~).	
	ادبیات ساحه سینده چالیشقان بیر شخص دیر، ^۴ .		ذهنیت zəniyət [آ،ع] دۆشونوش بیجیمی (فا:~).	
	ذوالقدر zülqəder, zülqədir [آ،ع] ۱-سایقی و حرمت		ذهنیه zəhniyə [آ،ع] آنلیقچیلیق، ایستلنکتؤالیزم (فا:~).	
	صاحبی (فا:~). ۲-هشتری ده کند آدی.		ذی الخجه zı'həccə [آ،ع] هجری ۱۲ جی آی ین آدی (فا:~).	
	ذوالقدیر zülqədir [آ] عثمانلی دۆنمی بو طایفا ماراش،		ذی القعدة zı'qə'də [آ،ع] هجری ۱۱ جی آی ین آدی (فا:~).	
	بوزوق و یوزقات بۆلگه لرینده اوتوروردولار. دده ابدال		ذی روح zı'ruh [آ] روحو اولان، روحلو (فا:~). animate	
	بگ، شیخ حیدرین مریدرلریندن اولارق بۇ طایفادان ایدی،		ذی شأن zı'sə'n [آ،ع] شانلی (فا:~).	
	بو دؤنم ذوالقدر قومو بویوک بیرلیک حالیندایدی،		ذی حیات zı'həyat [آ،ع] جانلی، یاشاملی، دیری (فا:زنده).	
	اونلارین اصلی طایفا و اوبالاریندان نئچه سینه اشاره		ذیروه/ذروه zı'roh [آ،ع] تپه، ان یوکسک نقطه (فا:قله). pinnacle	
	اولونور: آناماسلی ویا قاراجالی (اوبالاریندان: سئوینجلی،		ذیقیمت [ص،ع] دیر لی، قیمت لی (فا:با ارزش).	
	اوروج بگلو، اولاشلو، اورجانلو، قازانچلو، سؤیله مزلو،		ذینفع [آ،ع] پايداش (فا:~). interested (party)	
	یولباسانلو، قاراخاتایلی، دوققوز ویا بیشانلو (اوبا-			

Rr ر

و [حرف] تورک عرب الفباسی نین اؤن ایکینجی و تورک لاتین الفباسی نین بیرمی دؤردونجو حرفی، بو حرف سس سیز اولاراق سؤرتون و تیره شیم لی حرف ساییلیر (فا: دوازدهمین حرف ترکی آذربایجانی).

رایج ra`biḥ [آ، ع] یارار لی، یارار وئریجی (فا: ~).

رابط ra`bit [آ، ع] ۱- اوردو و دؤناتما هئیاتینه باغلی کیمسه.

۲- باغلایان، باغلاج، باغلیجی (فا: رابط). liaison.

رابطه ra`bitə [آ، ع] باغ، ایلگی، ایلشگی، باغلی لیق (فا: ~).

رابطه چی [آ] باغلانتی قوران آراج، ویا انسان (فا: رابط).

رابطه سیز [ص] باغلانتی سیز (فا: بدون رابط).

راپسودی rapsodi [آ، یو] ۱- اسکی یونان سیار اوخویوجو لارینین نغمه لری، ازگی. ۲- خالق ماهنی و رقص لری مؤوضوع سؤندا یازیلیمیش و کال اینسترومنتال اثر (فا: ~).

راپور / راپورت rapor [آ، فر] دینلمه ویا آراشدیرما سؤنوجو یازیلان یازی (فا: گزارش). report

راپور یورجو [آ] راپور مفسری (فا: گزارش). report

راجی ra`ci [ص] اؤمود لو (فا: ~).

راجی [یازار] (م ۱۸۳۱-۱۸۷۵) میرزا ابوالحسن راجی تبریزده آنادان اولاراق تورکجه شعر لری واردیر ^{۱۷، ۱۴۱}.

راجیان raciyan [آ] آزادشهر گنبد کاووس دا چای آدی.

راحت rahat [آ، ع] دینج، سیخیتی سیز حال (فا: راحت).

راحت لاشماق [س] دینج حالا گلیمک، راحت اولماق.

راحت لاماق [س] دینج حالا گلیمک، راحت اولماق.

راحت لانماق [س] دینج حالا گلیمک، راحت اولماق.

راحاتلیق [آ] دینجلیک، اؤزونتوسۆز لوک (فا: راحتی).

راحت ra`hat [باخ] راحت.

راحت الخلقوم [آ] نشاسته شکر وانیل و یشمه لی رنگلردن دوزه لن بیر نوع یومشاق شیرینی (فا: ~). turkish delight

رادار radar [آ، لا] رادیو دالغاری ایله هاواداکی اوچاق و سنه لرین یثرینی بللی و تثبیت ائدن قورغو (فا: رادار).

رادکان radkan [آ] مشهد و ضیا آباد دا کند آدی.

رادون radon [لا، یو، آ] رادیوم ون پارچالانماسی سؤنوجو اله گلن رادیو اکتیو کیمیوی ائلئمنت قاز (آتوم سایى سی ۸۶، آتوم آغیر لیغی ۲۲۲) (فا: رادن).

رادولف radolf [آ] اؤنلو تورکولوق رادلف، بیر سوره روس-لارین ضد تورک و ضداسلامی سیاسی اوتوریته سی آلتیندا قالمیش، سوسیال و کؤلتورل جهتدن داغیلیمیش تورک گؤچه لرینی آراشدیردیغیندا ابن خلدون کیمی یانلیشلیغا دوشموشدور و اودا بیلیمردیکی تورک امپراتورلوقلاری روسلارین حکومت قورمالاریندان چوخ قاباق ووجودا گلیمیشدی و روسلار حکومته باشلامامیشدان قاباق تورک حکومت لرینین اللری آلتیندایدیلار و چوخلو حکومتی و نظامی سیستم لری بو تورکلردن اؤیره نه رک حکومته باشلا-میشدیلار، و البته چوخلو بیلگی لر و بلگه لر بو گونکو کیمی گون ایشیغینا چیخمامیشدی و آچیق دیر کی او موجود بیلگی لرین اؤته سینه کئچه یلمه میشدیر، قئید اولونمالیدیر رادولف ون بیر سیرا اسکیکیلیک لرینه باخمایاراق آراشدیرمالاری بؤیوک دیره مالیکدیر باخ: ابن خلدون.

رادیاتور radiator [آ، فر] ۱- یاییجی، ایشینیم و سؤ... یایان آراج، "بؤخار رادیاتورو" ۲- سؤیوداج، مۆتوردا سؤیو سؤیودان آراج "اؤچاق رادیاتورو" radiator

رادیاسیون radiyasiyon [آ، فر] ایشینیم، بیر جیسمین بؤراخدیی الکتروماقنیت انرژی و ایشین (فا: تشعشع).

رادیال [آ] شعاعی، یاری چاربی ایله ایلگیلی (فا: شعاعی).

رادیان radiyan [آ] ۱- ایشین و ایستی یایان "رادیان سؤیا" ۲- دایره ده بیر اؤلچو بیریمی (فا: ~).

رادیگال [لا: کؤک] ۱- کؤکن، کؤ کدن، کؤک ۲- ریاضی ده کؤک آلما علامتی نین آدی "√" ۳- کؤ کلو، سؤیلو (فا: ~).

رادیگال پارتی [آ] آشیری پارتی (فا: حزب افراطی).

رادیگال دینچی [ص] کؤ کدن دینچی (فا: مذهبی افراطی).

رادیگالیزم [آ، فر] کؤ کدن دینچی لیک (فا: ~).

رادیو radiyo [آ، لا: شعاع لانماق] سس دالغلارینی آلان بیر قورغو (فا: رادیو). radio

Rr	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۱۳۷	ارک سۆزلۆک	Rr
رادىوۋىستانىيا [آ، لا] رادىو دۇراغى (فا: ايستگاه رادىويى).	رازى razi [آ] خوى دا كند آدى.			
رادىوۋىستۇدىو [آ، فر] رادىو دۇراغى (فا: ايستگاه رادىويى).	رازىيانه raziyanə [باخ] آناسون.			
رادىوۋىكتىو [فر، ص] ايشين ائتكين ليگى اولان، ايشين ائتكين (فا: رادىو اکتىو). radioactivity	رازىك razik [آ] اۇرميه ده داغ آدى.			
رادىوۋىيولوژى [آ، فر] ايشين لارين جانلى توخولاردا ائتكين ليگىنى و تاثيرىنى اينجه له ين و آراشديران بيليم (فا: ~).	رازىن razin [آ] ساوه-نويران و رزن ده كند آدى.			
رادىوۋىتكنيك [آ، لا] رادىو و تكتيك له ايلگىلى بيليم دالى.	رازىان rajan [آ] اۇرميه ده كند آدى.			
رادىوۋىتلقرام [آ، لا] رادىو ايله تئلقراف ائتمه ايشى و قورغوسو.	راست rast [ص، فا، شع] دۇغرو.			
رادىوۋىتراپى [آ] x ايشين لاريله تدوى و معالجه ايشى (فا: ~).	راستا rasta [آ، فا] بازاردا تۇكانلار سىراسى، دۆزوم، سيرا (فا: راسته). direction			
radiotheraoPy	راستا بازار [آ] سىرايله دۆزولموش تۇكانلار (فا: راسته بازار).			
رادىوۋىتلغن [آ، لا] رادىو ايله تلفن باغلانتى سى قوران قورغو.	راست گلەك [س] موۋافىق گلەك، اۆز اۆزه گلەك.			
رادىوۋىرپورتاژ [لا] رادىو ايله وئرلش له مه (فا: رادىو رپورتاژ).	راست گله [ص] قاباغا چيخان هر شى، سئچمه دن و آيىرمانان اۇنه چيخان (فا: تصادفى، تصادفاً، شانسى). chancy			
رادىويسى [آ، لا] دايره چئوره سىنين هر هانسى بير نۇقطه سىندن مر كزه وصل اولان دۆز خط، يارى چارپى (فا: شعاع).	راست لاشماق [س] راست گلەك، اۆز اۆزه گلەك.			
رادىويسكوپى [آ] ايشينلارلا بير جىسم و اورقانى معاينه ائتمه ايشى (فا: رادىويسكپى). radioscropy	راستلانان [ص] راست گلشن (فا: متصادف). coinciding			
رادىوۋىقراڤى [آ] x ايشين لار ايله چكىم له مه ايشى (فا: رادىو گرافى). radiography	راستلاننى [آ] تصادف، قارشى لانتى (فا: تصادف).			
رادىوۋىقراڤ [آ] x ايشين لار ايله چكىم له مه ايشى (فا: رادىو گرافى).	راست موغامى [باخ] دۆزلوك موغامى.			
رادىوۋىقراڤ [آ، لا] ۱- رادىو تئلقراف واسطه سيله وئرلن بيلگى و معلومات. ۲- سس يايىنلايان بير قورغو (فا: رادىو گرام).	راسيوناىل سايى [آ، مت] تام و كسرىلى سايى لارين اورتاق آدى.			
رادىوۋىكاربون [آ، فر] كربونون رادىو اکتىو فورماسى ^۹ .	راسيوناىل [ف، ص] اوسسال، اوسا دايانان (فا: ~).			
رادىوۋىلوژى [آ، فر] ايشين بيليم، ايشين بيليمى. radiology	راسيوناىلىست [آ، فر] اوس جو، عاغيل جيليق (فا: ~).			
رادىيوم [آ، لا] گۇموش رنگلى آغ متال و رادىواكتىو ساچان ماده، ايشين (فا: ~). radium	راشى rashi [آ، ع] رۆشوت وئرن (فا: رشوه دهنده).			
رادىيومتره [آ، فر] ايشين اؤلچر (فا: رادىيومتره).	راشيتيزم [آ، فر] بدنده فوسفور و كلسيوم اسكيك ليگيىندن اورتاي چيخان سۆموك بيچيم پوزوقلوقوخسته ليگى (فا: ~).			
رادىوۋىوئرليشى [آ] رادىو دالغالارى ايله يايىن لاتان وئرليش (فا: برنامە رادىويى).	راسيد rasid [آ، ع] گۆزلم جى (فا: راصد).			
راز raz [آ] مانه: زنجان (ـيىن)، كوميچان (ـگردان)، عليشاه عوض (ـمهره) ده كند آدى. سالىماس (ـدركه) دا داغ آدى.	راضى razi [ص، ع] ايسته ين، اويقون گۇرن و قبول ائدن (فا: راضى). satisfied			
رازدره [آ] زنگيلان ^{۲۴} دا كند آدى.	راضى ائتمه [آ] راضى لاشديراما (فا: ترضيه). rime			
رازقان [آ] ساوه-خرقان دا كند آدى.	راضى لاشديراماق [آ] راضى ائتمك (فا: راضى كردن).			
رازليق [آ] سراب دا كند و چاي آدى {يازليق ^{۲۶} }. razmæcin [آ] ابهر ده كند آدى.	راضى لاشماق [س] راضى ليق ائتمك (فا: رضایت دادن)			
	راضى ليق [آ] ممنونلوق، راضى اولما (فا: تراضى). mutual			
	راغب rağib [آ، ع] مايلى، رغبث نشان وئرن (فا: ~).			
	راغب [يازار] قافار راغب (۱۳۰۹-۱۲۳۵هـ ق) شاماخى دا آتادان اولوب وتورکجه شعرلى واردير.			
	راغب تبريزى [يازار] کلبعلی خان هـ ۱۰ جو يۆزىلده			

Rr	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۱۳۸	ارک سۆزلوگو	Rr
	یاشایاراق تۆرکجه شعر لری واردیر (فا:~) ^{۱۴۱} .		(۴۴ک گد * ۱۵۸۰)، پاقلمه (۱۳ک گ * ۵۵۰ / ۵۵۰ یتو)،	
	راغب تبریزی [یازار] حسین راغب تبریزی قاجار دؤورو		پولوروم/ پلرم (۱۴ک گ * ۹۰ / ۹۰ یتو)، تۇران (۹ک ق	
	یاشایاراق تۆرکجه شعر لری واردیر (فا:~) ^{۱۴۱} .		* ۶۰۰ تۆرکمن، تیل آباد (۵۲ک گد * ۳۶۰)، چینو	
	رافت rə'fət [آ،ع] مهربانلیق گؤسترمک (فا:~).		(۳۶ک گد * ۲۸۰)، خاک پیرزن (۴۰ک گد * ۲۷۰ / ۲۷۰ یتو)،	
	رافض rafiz [آ،ع] ترک اندن، اؤزاقلاشانو بوشلايان (فا:~).		خاندوز (۷ک قد * ۲۷۰ / ۲۷۰ یتو)، خوش یایلاق (۶۸ک گد	
	راقبی/ راگبی [این، آ] اؤزون سوو توپلا اوینانیلان بیر نوع		* ۲۶۰ / ۲۶۰ یتو، دؤزدین (۶ک گد * ۳۵۰ / ۳۵۰ یتو)،	
	فوتبال اوینو.		رامیان ramiyan: رجن (۲۰ک گ * ۱۱۰)، رحیم آباد	
	راقدان [آ] قوتقاشن ده داغ آدی ^{۲۴۰} .		(۳۰ک د * ۱۱۰ / ۱۱۰ یتو)، رضی (۲۸ک گد * ۸۲۰ / ۸۲۰ یتو)،	
	راقی raqi [آ،یا] عبدالخالق راقی ۱۲۸۵ھ ق باکی دا		رودبار (۴۰ک گد * ۱۰۰۰)، زمستان پورت (۳۵ک گد	
	آنادان اولوب وتۆرکجه شعر لر دئییدیر ^{۱۱۷} .		* ۳۵)، زینب آباد (۶ک ق * ۱۳۰ تۆرکمن)، سیدآباد	
	راکت raket [آ،فر] ۱- ثاکیو مُحَرک لی اؤچوجو آپارات و		(۱۸ک قد * ۲۲۰ / ۲۲۰ یتو)، سیدکلاته (۸ک گد * ۹۰)، شاه	
	آراج. ۲- ایچی باریت لی و اؤچوجو بیر سلاح (فا:راکت).		پسند (۹ک ق * ۱۶۰)، فندرسک بخشی، (۲۴ کد و ۶۰۰۰	
	راکید rak'kid [آ،ع] دؤرقون (فا:~).		نفوسو * وار، قاراتیکان (۷ک، نفوس * ۶۰)، قاراجای	
	راکشاسلار rakşaslar [آ] شامانیسمده گؤناهکارلار عذاب		(۱۰ک گ * ۹۰)، قاراقاج (۶ک ق * ۱۲۰ / ۱۲۰ یتو)، قوزدووی	
	وثریچی رۇحلار ^{۲۱۱} .		(۴۸ک گد * ۱۰۰ تۆرکمن)، قیشلاق (۴۲ک گد * ۶۶۰)،	
	راکی raki [آ،ع،راقی] بیر ایچکی آدی (فا:راکی).		کؤشک (۲۴ک گد * ۱۶۰ / ۱۶۰ یتو)، کوه میان (۱۰ کیلومتر	
	رام ram [ص،فا] بویون آین، آرام (فا:رام).		لیگینه، نفوس * ۲۳۰ / ۲۳۰ یتو، مرزئن (۱۰ک قد * ۴۶۰ /	
	رامپا rampa [آ،فر] صحنه یه یؤنلدیلمیش ایشیق لاندیریچی		یتو)، نوده اسمعیل خان (۱۵ک قد * ۲۷۰)، نوده علیتی	
	جاهازلاری تاماشاچی دان و ایز له ییجی دن گیز له دن صحنه		خان (۱۴ک قد * ۷۱۰ / ۷۱۰ یتو)، ویدک؛ ویرؤ (۸۰ک * ۴۸۰ / ۴۸۰ یتو)	
	بویو اؤزانان یاستی سیپر، ایکی یؤکسک لیکده کی یئرلری		رامیان بۆلگه سینین جایلاری [آ] جایلار گرگان چایا	
	بیریرینه وصل اندن آیم لی سطح (فا:رَمپ).		تؤکولورلر: قاراجای (q1/As1b4)، ویرو	
	راممان ramman [آ] سوْمتانریسی، آداد، ین آیری آدی ^{۲۱۱} .		veyeru (s11b21~)،	
	راموشان [آ] ضیاآباد دا کند آدی.		رامیشان ramişan [آ] کبودرآهنگ ده کند آدی.	
	رامیان ramiyan [آ] گرگان شهرین بیر بخشی اولاراق		رامین ramin [آ] زنجان دا کند آدی.	
	ایکی کندستاننی واردیر (رامیان، فندرسک) کندستانین		رافت rant [آ،فر] بیر مال ویا پارانین بللی بیر سؤره ایچینه	
	نفوسو * ۱۴۰۰۰ نفر، بخش و کندستانین مرکزی رامیان،		امک وثریلمه دن ساغلانیدیگی گلیر، گتیریم ^{۲۱۸} (فا:~).	
	نفوسو * ۴۵۰۰۰ نفر و گرگان شهرین ۶۸ کد طرفینده		رافتچی [آ] رانت ایشی ایله اوغراشان کیمسه (فا:راتخور).	
	قرار تاپیب، بو بؤلگه نین اهالی سنین بیر بؤلومو صفویه		راندئوؤ [آ،فر] گؤروش، گؤروشوم (فا:ملاقات).	
	زمانی آذربایجان دان اورایا کؤچولر. ش ۱۳۸۵ ده گنل-		راندئوؤجو [آ] گؤروشومجو، ملاقاتچی (فا:ملاقات شونده).	
	لیکده ۸۲۰۰۰ نفر و شهر اولاراق ۱۲۰۰۰ نفر نفوسا		راندمان randman [آ،فر] وثریم (فا:~).	
	صاحبدير، بۇ شهرده چؤخلو تۆرک یاشماقدادیر.		راوات [ع، رواج] بؤکلمه کاساد کلمه سینین مقابله نده دئییلیر.	
	رامیان بۆلگه سینده تۆرک کندلری [آ] آذرارتیه (۱۱ک قد		راوادانا ravadana [آ] اهر ده کند آدی.	
	* ۱۷۰ / ۱۷۰ یتو، الهادی (۱۴ک گ * ۴۱۰)، پارسیان		راواسجان ravascan [آ] اهر ده کند آدی.	

Rr ر	آذربایجان تورکجه‌سی
بو دوران آذربایجاندا صابر، قولوزاده، باکیخانوف، آخوند اوغلو، واقف رثالیزمین نماینده لری تانیلیلار^{۱۷} (فا:~). رئالیست <i>realist</i> [آ،فر] گرچکچی. رئپو <i>repo</i> [آ،فر] فایز (فا:بهره). رئپورتئر <i>reporter</i> [آ،فر] رپورت وثرن، رپورتاژچی. رئپورتاژ <i>reportaj</i> [آ،فر] یازیلی وثرلیش، یازیلی راپور، وثرلیش (فا:رپورتاژ). (<i>newspaper</i>) reprot رئیحال <i>reyhal</i> [آ] اهر ده کند آدی. رئداکتور <i>redaktor</i> [آ،فر] یازی یازان، بیر یازینی دۆزلته یهرک یایینا حاضر لایان (فا:~) {لا: قایتارماق، گئری چکمک}. رئداکسیا <i>redaksiya</i> [آ،فر] ۱-متنی ایشله مه و دۆزلتمه ۲- بیر یایین و نشرین یایلماسینا رهبر لیک ائدن هیئت ویا قروپ. ۳-هر بیر اثرین، یایینین و تئزسیین افاده فورماسی و یا اونون آیریجا بیر حصّه سینین واریانتی^۹. رئزرو <i>rezerv</i> [آ،فر] یدک (فا:رزرو). رئزرواسیون [آ،فر] رزرو ائتمه، یدک له مه (فا:رزرواسیون). رئزونانس <i>rezonans</i> [آ،فر] آرتیشیم، چالینیم (فا:رزونانس). رئزیدنت <i>rezident</i> [آ،لا: اوتوران] تمثیلچی، اؤلکه انلچی سیندن بیر درجه آشاغی کیمسه (فا:رزیدنت). رئزیستنس <i>rezistens</i> [آ،فر، فیز] دیرنچ (فا:مقاومت). رئزین <i>rezin</i> [آ،لا: قطران] بیرنوع دۆزلتمه اسنک ماده <i>resin</i> رئجیم <i>rejim</i> [آ،فر] ۱-یؤنتمه بیچیمی، حکومت طریزی، یاشایش قایداسی ۲-یتمک و ایچمک ده پرهیز ائتمه ایشی <i>regimen</i> رئسپسیون <i>resepsiyon</i> [آ،فر] قبول ائتمه، بیه نیمسه مه، قبول توره نی (فا:~). رئسپوبلیکا <i>respublika</i> [آ،لا] جمهورى، عالی حاکمیت اورقانلاری خالق طرفیندن بللی سورّه ایله سئچیلن دؤولت اداره فورمو و بئله اداره اوصولو اولان اؤلکه (فا:~). رئسپوبلیکاچی [آ] رئسپوبلیکا اوصولو طرفدارى، جمهوریتچی (فا:جمهوری خواه). رئستوران <i>resturan</i> [آ،فر] یوکسک تپیلی آشخانا، یتمک دوراغی، یتیم دوراغی (فا:رستوران). رئفراندوم <i>refrandom</i> [آ] عمومی رأی آلمانا، خالق اوایلانما	راوان <i>ravan, revan</i> [ص، فا] 'روان' آخیجی. راوخ <i>ravəx</i> [آ] سبزوار-صفی آباد دا کند آدی. راوند <i>ravənd</i> [آ، یتگی، فا] باخ: اوشقون. راوی <i>ra'vi</i> [آ،ع] سؤیله یین، روایت ائدن (فا:~). <i>marrator</i> راویان <i>raviyan</i> [آ] خوی دا کند آدی. راه <i>rahə</i> [آ،فا،شع] باخ:یول (فا:~) {تورکجه ده ایشلک دگیل و بعضا یئر آدلارینا بو سؤزله ایلگیلی اولماغی سانیلیر}. راهیلبیلتاسیون <i>rahabilitasiyon</i> [آ،فر] اییی لشدیرمه^{۲۸}. راهب <i>rahib</i> [آ،ع] کشیش، دین آدامی (مسیحی دینینده) (فا:~). راهبه <i>rahibə</i> [آ،ع] قادین راهب (فا:~). رای <i>rey</i> [آ،ع] اوئی، سس (فا:رای). رایج <i>ra'yic</i> [آ،ع] گئچر لی، سورمولو (فا:~). <i>current</i> رایحه <i>rayihə</i> [آ،ع] خوش اییی، گؤزل قوخو (فا:بوی خوش). رایقان <i>rayqan</i> [آ] کبودر آهنگ ده کند آدی. رایون <i>rayon</i> [آ،فر] بؤلگه، آلان، محدوده، منطقه "یاخشی آباد رایونو، صنایع رایونو: صنایع آلانی" (فا:منطقه). رئاکتور <i>reaktor</i> [آ،فر] آتوم انرژى سی اوّره تن بیر سیستم. رئاکتیو <i>reaktiv</i> [لا،ص] تیگی، ائتگی قارشى سی (فا:راکتیو). رئاکسیون / رئاکسیا <i>reaksiya</i> [آ،فر] تیگی، تپگی، عکس العمل، ائتگی جاوابی (فا:راکسیون). رئال <i>real</i> [لا، ص] گرچک (فا:واقعی). رئال دوشون [ص] گرچک دوشون. رئال لاشدیرماق [ل] گرچک حال اگتیرمک (فا:به حقیقت رساندن) رئال لاشماق [س] حیاتا گئچمک (فا:به حقیقت پیوستن). رئال لبق [آ] گرچک لیک، حقیقی لیک (فا:حقیقی بودن) رئالیت [آ،فر] گرچک، گرک لیک (فا:واقعیت). رئالیزم <i>realizm</i> [آ،فر] گرچکچی لیک؛ رئالیزم گرچک-دونیا یا اؤیماق اولاراق هئر باخیمیندان گؤزل چیرکین و یاخشی یامانی اولدوغو کیمی گؤستمک دئمکدیر بومکتب ۱۹جو یوزیلده اروپادا بلزاک، فلوبئر کیمی یازیچیلارلا باشلادی، رئالیزم مکتبی آذربایجاندا معارفچی رئالیزم ایله باشلایاراق سونرا تنقیدچی رئالیزم اینه دؤنوب و واخت ایله ساوتئرل زامانی سوسیالیست رئالیزم اینه چئوریلیر،

ر Rr	آذربایجان تورکجه سی	۱۱۴۰	ارک سۆزلوگو	ر Rr
	سی، گئل اوْیلاما (فا:فراندوم) {لا: بیلگی وئريلمه سی}.		رُبَاعِی rubai [آ، یازین بو نوع شعر "لاحولَ ولا قوْوَۃَ اِلَّا بِلَا" وزینده و دورد مصرع سی قافیه لی اولور، البته اوچونجو مصرعین قافیه لی اولماغی شرط ذیل، معمولا رباعی هجا اوْلچوسونده ۱۲-۱۴ هجالی شعر له بیر اوْلچوده اولور، اوْرنک: "دیوانه کؤنول بسدی فغان ائیلمه چوخ. راز دیلیمی خلقه عیان ائیلمه چوخ. خاموش اوْتور فیض ازل تاپ اوْزونو. ابنای زمانی همزمان ائیلمه چوخ. نباتی" ۷۳، ۷۴	
	رُفرانس refrans [آ، فر] قایناق (فا: رفرنس).		رُبَاعِی quatrain (فا: ~).	
	رُفلکتور reflektor [آ] یانسیتاج، یانسیدییجی، قایتاریجی، قایتاراج (فا: رفلکتور) {لا: یانسیتماق}.		رُبَاعِی rebba'ni [ع، ص] تانریسال، تانری دان گلن (فا: ~).	
	رُفلکتیو [ص، لا] یانسیدیلیمیش، قایتاریلمیش (فا: رفلکتیو).		رُبُع rebt [ع، آ] باغلانتی، ایلیشدیرمه (فا: ~).	
	رُفلکس [آ، فر] یانسیتمان، تپگه، قایتاریش، انعکاس (فا: رفلکس)		رُبُع rebet [آ] اوْرمیه ده کند آدی {باخ: رُبُاط}.	
	رُفورم reform [آ، فر] اصلاحات، یومشاق دیشیک لر، سیاسال و توْپلوسال آلانلاردا یومشاق دیشیم لره یول آچان حرکت لر و ایشلر (فا: رُفرم).		رُبُع rub [ع، آ] دؤرد ده بیر، رُبُع (فا: چهار یک).	
	رُفورمچو [آ] اصلاحاتچی، رُفورم یانلی سی (فا: رُفورمیست).		رُبُع reb'e reşidi [آ] باخ: تبریز، فضل الله رشیدی.	
	رُفورمیست [باخ] رُفورمچو.		رُبُع rebbenali [ع، آ] تانریم (فا: ربنا).	
	رُقرسیون reqresiyon [آ، فر] یتئیدن دؤزلتمه (فا: رگرسیون).		رُبُع rub [ع، آ] هجری ایلینین ۴ جو آیی (فا: ماه ۴ هجری).	
	رُقُل reql [ص] پرپود (فا: عادت ماهانه)		رُبُع rub [ع، آ] هجری ایلینین ۳ جو آیی (فا: ماه ۳ هجری).	
	رُقُلاتور reqlator [آ، فر] دؤزلته ییجی (فا: رگلاتور).		رُبُع rütbe [ع، آ] درجه، آشاما (فا: رتبه).	
	رُکلام [آ، فر] تبلیغات، یاییقی (فا: تبلیغ).		رُبُع rec [آ] سراب دا کند آدی {ردیف، رده}.	
	رُکُور / رُکُورده [آ، فر] الله ائدیلن و اله گلن ان اوْستون سوْنوج (یاریش کیمی ایشلرده) (فا: رکورد).		رُبُع ricala [ع، آ] دیله ییش، دیلهمه (فا: درخواست).	
	رُله relə [آ، فر] الکتریک قورقولاری اوْتوماتیک آجیب باغلایان آلت (فا: رله).		رُبُع rəcəin [آ] زنجان دا کند آدی.	
	رُلوْستات reostat [آ] انرژینی نظاما سالان الکتریکی جاهاز و آیتیت {یو: آخین + حرکتسیز}.		رُبُع rəcəb [ع، آ] هجری ایلینین ۷ ینجی آیی (فا: ماه ۷ هجری).	
	رُئوف rəuf [ع، آ] مهربان (فا: ~).		رُبُع rəcəb [ع، آ] بوْستان آباد دا کند آدی.	
	رُئوولور revolvor [این آ آلتی پاتلار (فا: رولور).		رُبُع rüchan [ع، آ] اوْستونلوق، یئی لیک (فا: رجحان).	
	رُویزیون reviziyon [آ، فر] یتئیلهمه ^{۷۸} ، یتئیدن گؤزدن گئچیرمه		رُبُع rəcz [ع، آ] دؤیوش اوْنجه سی اوْخونان شعر و سؤزلر	
	رُویس reyis [ع، آ] باشقان (فا: رییس).		رُبُع name of several (فا: رجز).	
	رُب rebb [ع، آ] تانری "رُبیم = تانریم"، الله (فا: خدا). God		رُبُع rüçət [ع، آ] گئری دؤنمه، دؤنوش، قاییدیش (فا: ~).	
	رُب النوع [ع، آ] تانریچا؛ اساطیری اینانج لارا گؤره بیر سیرا اوْلا یلارا سبب اولان اوْزل آلاله (فا: ~).		رُبُع rəcəl [آ] سراب دا کند آدی {ردیف، رده}.	
	رُب rub [ع، آ] بامادورو قاینادارق اله گلن اوْرون (فا: ~).		رُبُع rəcən [آ] رامیان دا کند آدی.	
	رُبَاب rubab [ع، آ] تنلجیک لی بیر چالقی آلتی (فا: ~).		رُبُع rucu [ع، آ] گئری دؤنمه، قاییدیش، قاییتما (فا: ~).	
	رُبَاط rubat [ع، آ] ۱- باغلایییجی (فا: ~) ۲- باخ: رُوبات.		رُبُع rəcətə [آ، آ] ایالیانجا، نسخه، دؤکتور نُسخه سی، بیر	
	رُبَاط rubat [آ] آستانا، قئیدار، باجگیران، سبزوار، همدان، علیشاه عوض، کازرون، نیشابور-چکنه علیا دا کند آدی.		رُبُع rəcətə [آ، آ] ایش اوْچون یازیلان نوسخه و پلان (فا: نسخه).	
			رُبُع rəcətə [ع، آ] کؤچمه، دنیادان گئتمه، وفات ائتمه (فا: ~).	

Rr	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۱۴۱	ارک سۆزلۆک	Rr
رَحْمَ rəhim [آ،ع]	دۇل ياتاغي، بالالیق (فا:رحم)		دوزه لیر، هریتده ۲جی مصرع لرین سونوندا قافیهدن سونرا	
رَحْم rəhm [آ،ع]	مرحمت، اۆرگی یانما (فا:~)		گلن کلمه لره ردیف دئییلیر "عزیزیم ائلر گلر. چای داشار	
رحمان rəhman [ص،ع]	۱-هرجانلی یا مرحمت ائدن تانری (فا:~). ۲- درگز (حقولو)، مراغا (ـلی) ده کند آدی.		سنلر گلر" بو بیت ده گلر سۆزو ردیف ساییلیر ^{۷۳،۷۴} .	
رحمانی [ص،ع]	تانری سال، تانری ایله ایلگیلی (فا:~).		رذالت rəzalet [آ،ع]	آلچاقلیق، اسکیک لیک. meanness
رحمت rəhmət [آ،ع]	ییرنین سۆچونو باغیشلاما.		رذل / رذیل rəzl/rəzil [ص،ع]	کۆتو، آلچاق و شرف سیز (فا:~)
رحمت آباد [آ] قۇم، قئیدار، اقلید، بۆیین زهرا، شیراز-داراب، سبزوار-صفی آباد، ساوه-زرنه و ابهر ده کند آدی.			رَزْاق rəzzaq [آ،ع]	رزق وئرن، ییه جک و ایچه جک شیلیری وئرن، تانری نین آدلاریندان (فا:~).
رحمتلیک [آ]	باغیشلانمیش (فا:خدا یامرز). god bless		رَزْاقی اۆزومو [آ،ب]	اۆزوم نوعو (فا:انگور ریش بابا، رزاقی).
رحمتی [یازار]	۱۰-اجو یۆزلین شاعریدیر.		رزق riziq [آ،ع]	ییه جک و ایچه جک شئی، آذیق (فا:~).
رحمدل [ص،ع+فا]	اۆرگی رحملی، اوره گی یۇمشاق (فا:~).		رزن rəzen [آ]	رزن شهری همدان اُستانی نین ان قوزئی
رحمسیز [ص]	رحم بیلمه یین، رحمی اولمایان (فا:بی رحم).			بۇ لومونده یئر آلیبدیر، ش ۱۳۲۰ده بۇ لگه ده ۲۰۲ کند،
رحیم / رحیم rəhim [آ،ع+رحم]	مرحمت، انصاف.			* ۱۰۳۰۰۰ نفر نفوس، شهرده * ۱۵۰۰۰ نفر نفوس تۆرک
رحیم... [آ]	تک ویا ترکیبی حالدا یئر آدی اولاراق ایشله-نیر، باخ: یئر آدلاری (ان آزی ۱۳ آد سایماق اولار).			اولاراق قتید اولونوبدور؛ شهرین اۆزئی گئنیش لیگی ۲۷۲۱
رحیم رئیس نیا [یازار]	ش ۱۳۱۹ده تبریزده آنادان اولوب، بۇ لگه تاریخی حاققیندا اؤنملی آراشدیماجی کیمی تانییر، کتاب			کم، اداری لاحاظدان رزن، قُروه-درجیزین بۇ لوملریندن
لاریندان:	"آذربایجان در سیر تاریخ ایران، حیدر عم اوغلو، ایران و عثمانی در آستانه قرن بیستم، جنبش مشروطه، کوراوغلو".			تشکیل تاپیر، گۆرمه لی یئر لریندن: امامزادا اظهر، امامزادا
رحیم رضایی [آ]	اۆرمو لو چاغداش شاعر دیر ^{۱۵۶} .			هؤد، قُروه درجیزین کؤهنه حامامی، نظام آباد حامامی،
رحیم شایان [آ]	اۆرمو لو چاغداش شاعر دیر ^{۱۵۶} .			امامزادا ازنا، باخ: همدان.
رحیم کوشش (فرید) [آ]	سلماس چاغداش شاعر دیر ^{۱۵۶} .			وزن ۲ [آ]
رُخ rox [آ،فا،شع]	یاناق، اۆز (فا:~).			هشتیر ده داغ آدی. آئلدا کند آدی (۳۶ ک گد
رختخواب [آ،فا]	یاتاق، یورقان دؤشک، یاتاق شئی لری (فا:~).			* ۱۶۰ مازندرانلی). تارؤم، رودسر (رزان) ده کند آدی.
رُخسار roxsar, ruxsar [آ،فا،شع]	اۆز، چهره (فا:~).			وزن بۇ لگه سینین جایلاری [آ]
رخصت rūxsət [آ،ع]	اجازه، ایذن (فا:~).			چایلار قۇم دۆزگؤلونه
رخنه rəxnə [آ،فا،شع]	سیزیب گیرمه (فا:~).			تۆکو لورلر: کت چای (جامشلو ۵۱۶۶s)
رخت rəxət [آ،ع،شع]	سُست یۇمشاق لیق (فا:~).			وزن بۇ لگه سینین داغلاری [آ]
رَدْ rədd [آ،ع]	۱-قبول ائتمه مه، یوخ جاوابی وئرمه، اؤیقون			قاراقایا (۱۰ ک ب ۲۱۷۴)، شاه
گۆرمه مه	"آل ایله رَدْ اشاره سی وئردی" ۲-آیاق ایزی، ایز.			وئردی (۳۰ ک ب ۲۲۸۶)، آغ داغ (۵ ک ب ۲۰۸۸)، ارمنی
رَدْ ائتمک [ل]	اۆز چئویرمک، قبول ائتمه مک (فا:رد کردن).			داغی (۲۱ ک ب ۱۹۰۵)، کئچلان (۲۵ ک ب ۱۸۸۳)، قیزیل
ردیف rədif [آ،ع]	سیرا، دۆزوم (فا:ردیف).			آباد (۲۸ ک ب ۱۹۰۴)، چیتی (۳۳ ک ب ۱۹۵۸)، بۇقاطی
ردیف ۲ [آ، یازین]	آذربایجان شعرینده هر بیت ایکی مصرع دن			(۳۷ ک ب ۲۵۹۴)، قوزئی (۳۸ ک ب ۲۰۳۵)، کۆلمک
				بۆرون (۳۸ ک ب ۲۰۵۱)، قیزیل قالاسی (۳۹ ک ب ۲۱۹۰)،
				بۇغراتی (۴۱ ک ب ۲۰۸۵)، مۇخور دوشو (۱۰ ک ب ۱۷۳۹۶)،
				قانشار (۱۷ ک ب ۲۳۲۷)، پنجه انگشت (۱۷ ک ب ۲۳۵۴)،
				بدکو (۱۹ ک ب ۲۵۰۵)، گۆن چالان (۲۰ ک ب ۲۳۴۲)،
				قارا آغاجی (۲۰ ک ب ۲۵۸۵)، غراغلی ۲۵ ک ب (۲۸۹۸)،
				جئیرانلو (۲۵ ک ب ۲۵۴۸)، قاراقۇلقان (۲۵ ک ب ۲۱۹۰)،
				کُلاقوژه (۲۹ ک ب ۲۱۷۶)، کله یاری (۱۰ ک ب ۲۱۹۰)،

Rr ر	آذربايجان تۆركجهسى	۱۱۴۲	ارک سۆزلۈگۈ	Rr ر
	۲۲۳۰)، بَلَنَد (۱۷كك۲۴۵۰)، آغ دريند (۲۵كد۲۶۵۴)، قېرِخ قېز (۳۰كد۲۴۵۴)، قاراقاش (۳۲كك۲۵۵۰)، قارا داغ (۱۱كب۲۲۶۴)، تَوا (۱۵كد۲۰۳۵)، گَلَدَر (۱۶كك۲۰۵۳)، مهربان دۇغان (۱۶كب۲۲۱۴)، قاراغول (۲۰كك۲۴۰۸)، بابانظر (۳۵كك۲۳۱۶)، آزناب (۴۰كك۲۵۸۰)، قَزيَاوا (۴۲كك۲۲۸۹)، غضنفر داغى (۴۵كك۲۱۶۶)،		تَمُوزَان (۶۰۰*)، مَسِينَك (۳۲۰*) mesinek، زَهْتَرَان (۲۴۰*) zehteran، سَلِيلَك (۲۷۰*) selilek، رُكِين (۳۵۰*)، شَنْجُور (۴۷۰*)، چانگرين، وَسَمَق (۱۴كك۱۰۴۰*)، والا شِجَرَد (۱۵۰*)، پِيلَه كان (۶۰*) pilekan، جَاوَرَسَجِين (۱۲۰*) caversacin، قاراقايا (۲۷۰*)، سَوْتَقُورْآباد (۹۰۰*)، كُرفس، يَتْنِگِجِه كُرفس، گل تپه، دَمُورْچى / يوخارى، ناكين (۱۷۰*)، عين آباد/ائين آباد (۹۷۰*)، سنگ گران كوه، شَوْتَد (۱۹۱۰*)، منوچهر (۲۹۰*)، مزرعه گنچيلو (۱۲۰*)، مزرعه صارم (۱۵۰*)،	
	رزن(سردود-آشاغى سردود) بۇلگه سينيىن كندلرى [آ] چالبوغا (۱۰۰*)، قارايلاز (۸۰*)، وَيِر (۱۲۰*) veyər، خنجر آباد (۸۰*)، قوزلوجا (۱۳۰*)، پيلجين / پيله جين (۴۰۰*) pilcin، چاپان (۹۰۰*)، پايندا (۵۰۰*) payanda، دَمَق (۸۰*)، جعفر آباد (۴۰۰*)، قالاشاطير يالى / شاطر بالى (۵۰۰*)، سرله (۲۳۰*) serle، حسن آباد (۳۶۰*)، گوستر/گستر (۲۲۰*)، مزرعه داشلى(بوْش)، سلطان آباد (۱۲۰۰*)، گل كبود، قايش (۱۱۲۰*)، تۆلكوتپه (۷۷۰*)،		رزن(مركزى-خرقان) بۇلگه سينيىن كندلرى [آ] اميرآباد (۴۴۰*)، دورنيان، آغجا خارابا (۲۰۰*)، بادكوه، آغچاي (۳۸۰*)، ماهنيان (۶۳۰*)، وهنده، سورتجىق، كاروانا (۲۴۰*)، خَلج، گُونَلو (۹۰۰*)، لاله دان (۴۵۰*)، جَرَبَانَلو (۳۰كك۶۲۰*)، قيزيلجا خرقان، ساريچالى، مزرعه آغبولاق قوشابولاق، گرمك،	
	رزن(سردود-بغراطى) بۇلگه سينيىن كندلرى [آ] بابانظر (۱۸۳۰*)، قادرخليج (۷۵۰*)، چورمق (۱۳۰۰*)، قالا-زندليك، مزرعه دئيمور/تيمور (۲۷۰*)، قاراكند (۴۵۰*)، قيزيل آباد (۱۱۰*)، تپه ديبى (۴۴۰*)، گليجه / كۆللوجه / كُليجه (۱۸۰*)، قئينرجه، ياريمجاباغ (۲۰۰*)، قالاجيق زامانى (۴۰۰*)، اورتاقميش (۵۸۰*)، چاربۇلاق (۶۱۰*)،		رزن(مركزى-رزن) بۇلگه سينيىن كندلرى [آ] ورقستان (۵۷۰*)، تازا كند (۱۵۰*)، قانقالو (۱۹۰۰*)، غلامعلى، امت لر (۷۵۰*)، وفس عاشقو vafs، فارسجين، خومايقون (۵۶۰*)، تكيه (۴۴۰*)، ناوار (۱۱۲۰*)، يئنگى قالا (۴۳۰*)، سيراب (۵۰۰*)، يوشانلو، امامزاده قاسم (۹۰*)، كِهَارَد (۸۸۰*)، خيرآباد (۱۴۰*)، ورورزين، ايلانلو، قاتيراولان (۱۳۰*)، قاراقايا، نِييِج (۳۹۰*)، قازياتان (۱۲۰*)، آغكند رزن (۱۸۰*)، مادآباد (۱۱۰*)، اميرييه (۱۸۰*)، آب بارىك، پناه قيزيلجا(بوْش)، گاميشلو (قميشلى) (۷۲۰*)، كليجه / گۆللوجه، هَرِيَان (۷۴۰*)، درويشان (۱۱۲ك.گ.د.د. ۶۲۰/تو)	
	رزن(فروه درجيزين-آشاغى درجيزين) بۇلگه سينيىن كندلرى [آ] فُروه درجيزين (۳۲۶۰*)، درجيزين، نظام آباد (۱۳۴۰*)، پشتجين (۹۰۰*) postcin، نوْده (۱۸۰*)، نِيِر (۱۵۰۰*)، niyər، سايان (۸۸۰*)، مزرعه گيودره (۳۸۰*)، اوْمان/عمان (۸۶۰*)، دُولُوجَردين (۲۴۰*)، احمدآباد (۱۹۰*)، كمندان (۲۸۰*)، رازين (۴۵۰*)، حكان، سيلك، زاکان،		رزن بۇلگه سينده تۆرك كندلرى (گونش ۱۳۲۰*) [آ] آجرلو (۳۸كك۱۹۰*)، ازناو (۴۰كك۱۸۰*)، اَكَلَه (۲۲كك۴۱۰*)، بازان (۴۶كك۲۴۰*)، بُوْزچَلُلو (۳۳كك۶۰*)، بَهَكَنْدان (۱۶كك۷۸۰*)، پَاوَان (۴۰كك۲۸۰*)، تَجْرَك (۴۴كك۱۴۰*)، چالميان (۹۵كك۴۴۰*)، چوبوقلو (۳۹كك۲۰۵*)، چوْوقَان (۹۵كك۳۲۰*)، خان حصارى (۴۵كك۱۷۰*)، خُونجِين	
	رزن(فُروه درجيزين-يوخارى درجيزين) بۇلگه سينيىن كندلرى [آ] كاج (۱۴۵۰*)، سوزن، پيرى بگ/پيربگ (۱۷۰*)،			

Rr	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۱۴۳	ارک سۆزلوگو	Rr
(۱۱۵ ک گ د * ۲۰۰۰)، خورونده (۲۷ ک ق ب * ۷۵۰ ی تو)،	رسانا [ر، آ، فا] گنجیر یچی (فا:~). conductor		رستم [آ] گثرمی، اهر، قوچان و بیجار (~آباد)، آستانا (سراه)،	
خوماجین (۴۸ ک گ د * ۲۸۰)، خیآنک (۴۲ ک گ د * ۱۴۰)،			گثرمی، یاستیکند و کلثیر (~کندی) ده کند آدی.	
خیگان (۷ ک گ * ۲۹۰)، داغکندی (۴۸ ک د * ۱۶۰)،			رستم‌باز [آ] کندیر باز، کندیر اوینادان، ایپ	
درویشان (۱۱۲ ک گ د * ۶۲۰)، ده‌دوان (۴۴ ک گ د * ۱۹۰)،			اوینادان، جانباز (فا:طناب باز).	
دیزج (۷۴ ک گ * ۵۳۰)، رضاباغی (۳۸ ک گ د * ۱۴۰)،			رستملی [آ] شاهسون اتلی بویلاریندان ^{۳۰۱۸} .	
روکین (۱۰۵ ک گ * ۲۹۰)، زاغلیجا (۴۴ ک گ د * ۱۴۰)،			رسم [باخ] رسمیم.	
زنده لیج (۲۶ ک ب * ۴۷۰)، شاه باغی (۴۰ ک د * ۱۶۰ ی تو)،			رسم الخط [آ، ع] یازیب پوزما قایداسی (فا:~).	
شاه بولاغی (۲۴ ک ق د * ۷۰)، شاهنجیرین (۱۴ ک گ د			رسماً [ظ، ع] گنجر لی اولاراق (فا:~). officially	
* ۲۰۰۰)، صیدآباد (۴۲ ک گ د * ۲۰۰)، ضیاءآباد (۱۲۰ ک گ			رسمی [ع، ض] دؤولته عاید یاسا، گنجر لی official	
* ۳۲۰)، عودآغاج (۱۰ ک گ د * ۳۰ نفر)، فامنین/فامنین			رسمی لشدریمک [ل] گنجر لی حالا گتیریمک (فا:رسمی نمودن).	
(۳۱ ک گ * ۴۱۸۰)، فردغان (۹۴ ک گ د * ۲۴۰)، قنیزجه			رسمی لشمک [س] گنجر لی حالا گلیمک (فا:رسمی شدن).	
(۳۷ ک ق ب * ۸۳۰)، قارلوق (۴۴ ک د * ۷۸۰)، قالا شاه نظر			رسمی لیک [آ] گنجر لیلیک، گنجر لی اولما (فا:رسمیت).	
(۶۳ ک گ * ۷۰)، قالاگوزل دره (۳۶ ک د * ۲۱۰)، قره‌دای			رسمیت [آ، ع] گنجر لیک (فا:رسمیت). formal	
(۳۶ ک گ د * ۱۵۰)، قره بولاق (۳۶ ک ق ب * ۳۰۰)، قلقل			رُسو [ص، فا] آیرسیز، رذیل (فا:~). desgraced	
آباد (۴۳ ک گ د * ۱۸۰)، قومیشانا (۴۰ ک گ د * ۲۱۰)،			رُسو [یا، زار] (۱۲۷۵) محمدحسین شیروانلیدیر و فضولی	
قوشاخانا (۸۶ ک گ د * ۱۳۰)، قیزیل خرابه (۳۷ ک گ د			مکتبینه تورکجه شعر دئییب و کاشان‌دا وفات ائدییدیر ^{۱۱۷} .	
* ۴۷۰)، قیشلاق خسروخالی (۷۵ ک گ * ۱۶۰)، قیشلاق			رُسوالیق [آ] روسوا اولما (فا:رسوایی). infamy	
شاه باغی (۴۰ ک گ د * ۱۰۰)، کسک آصف kəskəsef			رُسو [آ] گنجه، نفوذ ائتمه (فا:رسوخ). firmness	
(۱۰۰ ک گ * ۳۷۰)، کنیزان (۴۳ ک گ د * ۱۰۰)، کوسالو			رُسول [آ، ع] ۱-خبرچی. ۲-یالواج، آلاسه طرفیندن	
(۴۳ ک گ د * ۲۵۰)، کهریز بوغازی (۲۴ ک ق ب * ۵۱۰)،			کتاب گتیرمیش پیغمبر، پیغمبر.	
گاسوار (۲۶ ک گ د * ۱۵۴۰)، قورچان/گورچان (۱۰۵ ک گ د			رُسول [آ] قوشاچایدا (~آباد) کند و زنجاندا (دش) داغ آدی.	
* ۷۳۰ ی تو)، گوندوز/گندوز (۴۶ ک ب * ۷۸۰)، لات			آذربایجاندا بو سۆزله باشلایان نجه یئر آدی واردیر ^{۲۴۰} .	
(۱۲ ک ق د * ۲۸۰)، مَرغ آباد (۳۷ ک گ د * ۱۳۰)، مَرک			رُسول پویان مهر [آ] اؤرمولو چاغداش شاعر دیر ^{۱۵۶} .	
(۴۸ ک گ د * ۷۰)، مزرعه شیر ابدال (۴۳ ک گ * ۱۲۰)،			رُسول رضا [یا، زار] رسول ابراهیم اوغلو رضایف ۱۹۱۰ دا گؤی	
ملک باغی (۱۰۲ ک گ د * ۱۱۰)، منصورآباد (۳۶ ک ق ب			چای، دا آنادان اولوب و چوخلو شعر چاپا بوراخمیشدیر.	
* ۵۳۰)، میدانک (۱۰۷ ک گ د * ۴۹۰)، وسمق (۸۲ ک گ د			رُسول زاده [یا، زار] محمدامین رسولزاده م ۱۸۸۴ ده باکی یا	
* ۲۲۰ ی تو)، وُفرَجین (۱۰ ک ق * ۹۰۰)، هفتیان (۸۰ ک گ د			یاخین نوخانی کندینده آنادان اولدو، او چوخلو قازئت	
* ۱۰۰)، ینگیجه (۳۲ ک گ د * ۳۰)،			ودرگی لرین یازچیسی و یایینجیسی اولموشدور، بیر	
رزه [ع] لرزه [قاپی نی چارچوبا باغلایان ایشگیل (فا:~			مدت ایر اندامشروطه چیلره کؤمک ائتدی، جمهوری آذربایجاندا	
رزه‌بند [آ] تاروم دا کند آدی.			ملت قیامینی رهبر لیک ائده رک ۲۸ مارس ۱۹۱۸ ده آذربایجانین	
رزه‌ده چیچگی [آ، بی] بیر بیتگی آدی (فا:اسپرک).			باغیمسیز لیغینی اعلام ائتدی، ۱۹۲۰ ده بولشویکلرین	
رساله [آ، ع] یازیلی اولان بلگه، تتریس (فا:~).			غارتیندن سونرا توستاغا دوشدو، سیاسی ملاحظه لر سببی	
رِسام [آ، ع] رسمیم چکن، نقاش، بنیزچی (فا:~).				

Rr	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۱۴۴	ارک سۆزلوگو	Rr
	ایله زنداندان قورتولدو و ۱۹۵۵ده آنکارادا وفات ائتدی. رسول‌علیزاده (ارتورک) [آ] اؤرمو لوچاغداش شاعردیر ^{۱۵۶} . رُسوم rusum [آ،ع] گلّه نک و گۆره نک، رسم لر (فا:~). رُسومات [آ] رُسوملار، باخ، رُسوم. رسیم rəsim [آ،ع] ۱-نقاشی، فوتوگراف ۲-تۆرن، (فا:رسم). رشادت rəşadət [آ،ع] ایگیدلیک، قورخمازلیق (فا:~). رشبر rəşber [آ،فا] رنجبر رعیت. رُشتاوا/رُشتاوا [آ] میانا، زنجان، کوچصفهان دا کند آدی {اؤروش آوا سۆزوندن دیشمیش اولما لیدیر، باخ: اؤروش}. رشت-خُم بۆلگه سینده تۆرک کندلری [آ] بَرْمَچَه (کک گ *۱۱۰۰/ی تو)، بۇداق (کک گ *۱۴۰ تو+گیلک)، تازا آباد خواجکین (کک گ *۱۱۰/ی تو)، تسییه (کک ب *۱۵۰۰/ی تو)، دافچاه (کک گ *۲۳۵۰/ی تو)، کلاچاه (کک گ *۱۷۵۰/ی تو)، گۆلشن (کک ق *۳۸۰ گ و) رشت-رودبار بۆلگه سینده تۆرک کندلری [آ] لُوشان (ک *۲۲۰/ی تو)، نمک آوران (*۵۰۰/ی تو)، نودّه (*۱۰۰)، چوماقستان (لاهیجاندا)، رُشد rüşd [آ،ع] ارگین لیک (فا:رشد). رُشدو [آ] اهر ده کند آدی. رُشدین [آ] کلئیر ده کند آدی. رُشدیه rüşdiyye [یا زار] میرزا حسن رُشدیه م ۱۸۵۱ده تبریزده آنادان اولوب، او ایلک دفعه اولراق تبریزده "رُشدیه ملی مکتبی" آدلی مدرسه لری قورومشودور و چاغداش شکیلده مدرسه آچما بۆتون ایران توپراقلاریندا اوْنا نِسبت وئریلیر، بۇ مدرسه لرده "وطن دیلی، آنادیلی" آدیندا درسلیک کتاب- لارینی یازمیشدیر، رُشدیه گیزلی انجمن، ین و انقلاب کمیتَه سی نین عضو ایدی، و ش ۱۳۲۳ده دۆنیاسین دیشدی ^{۱۳۱} . رُشمه rəsmə [آ] ایپ، سیجیم "رُشمه کیمی بۇرۇق یوللار" {فا [رشتن] +مه و محتملاً انشمه ^{۱۳۲} }. رُشوانلار rəşvanlı [آ] قوچان (۲) و بجنورد دا کند آدی. رُشوه/رُشوت rüşvət [آ،ع] اؤز خئیرینه بیر ایشی گۆردورمک اۆچون هر هانسی بیر وظیفه لی و گۆرولی مأمورا وئریلن پۇل و هرشئی (فا:رُشوه).	رُشوه‌چی/رُشوتچی [باخ] رُشوه خور، رُشوه یئین. briable رُشوه خور/رُشوه یئین [ص] غیرقانونی اولراق رُشوه آلیب بیرنین ایشین گۆرن کیمسه (فا:رُشوه خوار). رُشوه وئرن [ص] غیرقانونی اولراق رُشوه وئریب ایشینی گۆردورن کیمسه (فا:رُشوه ده، راشی). briber رُشید rəşid [آ،ع] ایگید، قوچاق، ارگین (فا:~). رُشید [آ] عبدالرشید ادیب الشعرا ۱۴جو عصر شاعریدیر ^{۱۴۱} . رُشید [آ] میانا (آباد) دا کند و اردبیلده (علیچای) چای آدی. رُشید افشار [یا زار] عبدالرشید افشار ادیب الشعرا ۱۲۶۳ ه ده اورمیه ده آنادان اولوب، تورکجه شعر لری واردیر. رُشید بگ افندیوف [آ] م ۱۸۶۳ده شکلی ده آنادان اولوب، و تورکجه شعر لری واردیر.. رُشیدالدین فضل‌الله [آ] ه ۶۴۵ده همدان دا آنادان اولوب و ۷۱۸ده اؤلدورولدو، ائلخانلی آباخانین طبییی و غازان- خانین اعظم وزیر یولی اولموشدور، تبریزین ششگیلان بۆلگه سینده بؤیوک علم یۆردو ریع رُشیدینی قوردو، بۇ عالیم- تاریخ قابناغی اولان "جامع التواریخ، تاریخ مبارک غازانی" کتابلارینی یازاریدیر، بو کتابدا اوغوزنامه بۆلومو تۆرک قۇملاری حاققیندا چۇخلو بیلگیلره مالیکدیر، باخ: تبریز ^{۱۴۲} . رُشیدلیک [آ] ایگیدلیک، قوچاقلیق (فا:رشادت). رُصد rəsed [آ،ع] گۆزلم (فا:رصد). رُصدخانا [آ] گۆزلم ائوی، اؤزای چیلیق و هاواچیلیق ایشلرینده مُشاهده و گۆزلم آپارماق اۆچون اۆپتیک وسیله و جاهازلارلا تجهیز اولونموش یئر و مۇسسَه "ماراغا رُصدخاناسی" (فا:رُصد خانه). رُضا riza [آ،ع] ۱-راضی لیق (فا:~) ۲-یتر آدی: اسفراین، ساوه، ماه‌نشان، قوچان، اقلید و آستانا دا (آباد)، رزن (خانلو)، اردبیل (قولوقیشلاقی)، سایین قالا (قیشلاغی) دا کند آدی. رُضابگلو [آ] شاهسون ائلی بویلا ریندان ^{۳۰۸} . رُضاشعبانی [آ] آذربایجانین چاغداش یازارلارینداندیر ^۳ . رُضاع riza [آ،ع] سۆت وئرمه، امیشدیرمه (فا:~). رُضاغفاری [آ] آذربایجانین چاغداش یازارلارینداندیر ^۳ . رُضاقولوخان هدایت [یا زار] ه ۱۳جو یۆزلین شاعریدیر ^{۱۴۱} .		

Rr	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۱۴۵	اورک سۆزلوگو	Rr
رضامحمدی، ولایی [یازار] ۱۳۶۲ ده سراسکندین قوچ احمد کندی‌ده آنادان اولدو، ادبیات ساحه سینده چالیشقاندیر. ^{۶۴}	وغایب / وقشیب reqeyib [آ،ع] امینه خاتونون ح محمدده بویلو قالدیغی گنججه ۲-رجب آیینین ایلک جوما گنججه سی.			
رضامندی [آ] رضایتی اولما (فا: رضامندی). consent	وغبت rəğbət [آ،ع] ایستک، آرزو، میل (فا:~).			
رضانظامی [یازار] مرحوم محمود نظامی‌نین اوغلو ش ۱۲۸۶ ده ابهرده دوغولموش و تورکجه شعر لری واردیر.	وغما [آ،ع] قارشین، بونا باخما یاراق "بوتون دئیگیمرغا".			
رضایت riza`yət [آ] راضی لیک (فا:~). satisfaction	رف rəf [ع] «لرف» طاقچا.			
رضایت بخش [آ] قابل قبول (فا:~). satisfactory	رفاقت rəfa`qət [آ،ع] یولداشلیق، آرخاداشلیق (فا:~).			
رضایت نامه [آ] رضایت بلگه‌سی letter of satisfaction	رفاه rifah [آ،ع] یوللوق، وارلی لیق (فا:~).			
رضایت سیز لیک [ص] رضایتی اولما (فا: بی رضایتی).	رفتار rəftar [آ،فا] داوارانیش، ترپه‌نیش (فا:~).			
رضوان rizvan [آ،ع] ۱-جنت قاپی چی سینین آدی. ۲-جنت، اوجماق (فا: رضوان). paradise	رفتکی rəftəki [آ] صومعه (۱۲ ک. ب* ۷۶/۷۷ ی تو) ده کند آدی.			
رضوان [آ] میانا دا داغ آدی. آوج ده کند آدی.	رفع rəf [آ،ع] قالدیرما، آرادان گؤتورمه، رد ائتمه (فا:~).			
رضوان شهر [آ] بوشهر تالیش شهرینین گؤنئی طرفینده و انزلی آستار یولوندا یئر آلییدیر، ش ۱۳۲۰ ده ۶۰ کندی و *۲۳۰۰۰ نفوسو وارایدی، او دؤنم بوشهرین آدی رضوانده- ایدی، ش ۱۳۸۵ ده نفوس شهرستاندا ۶۵۰۰۰ و شهرده ۱۲۰۰۰ نفرایدی؛ نفوسون بیر بولومو تورکدور، باخ: تالیش.	رفت rəfət [آ،ع] یوکسلمه، اوچالما (فا:~).			
رضی rəzi [آ] خیوا و رامیان دا کند آدی. اردبیل، ساوه- زرنده، تهران-شهریار و آبیگ ده (فا:~) کند آدی.	رفقا rufəqalər [ع، رفیق چو] یولداشلار (فا:~).			
رضیه گنجوی rəziyə [یازار] ۱۲-ه ۱۳-جو عصرین شاعریدیر. ^{۵۲}	رفوزه rufuzə [آ،ع] رد اولما، سیناودان دوشمه (فا:~) failed			
رطوبت rutubət [آ،ع] یاشلیق، نم، ایسلاق لیق (فا:~).	رفیع rəfi [آ،ع] یوکسک، اوچا (فا:~).			
رطوبت نسبی [آ] نسبی نم (فا:~). relative humidity	رفیع واعظ قزوینی [یازار] ۱۱-جی یوزیلین شاعریدیر. ^{۱۴۱}			
رُعا یا رُعا ruaya [آ،ع] قارا یا خالار، رعیت لر (فا: رعایا).	رفیق rəfiq [آ،ع] آرخاداش، یولداش، دوست (فا:~).			
رُعایت ruayət [آ،ع] گؤز تلمه، سایما، سایقی، آغیرلاما، سایقی گؤسترمه، حُرمت ائتمه (فا:~).	رفیقانه [ض، ظ] یولداشجاسینا، دوستجاسینا (فا:~).			
رُعشه rə`şə [آ،ص،ع] تیتره یش، اسمه، تیتره‌مه (فا:~).	رفیقه [آ،ع] قادین یولداش (فا:~).			
رُعنا rə`nal [آ،ص،ع] ۱-عربجه ده اؤزونو بیهنن قادین، گؤزل (قیز ویا قادین). ۲-قیز آدی.	رقشیب rəqəyib [آ،ع] باخ: رغایب.			
رُعنا رُستم اووا [یازار] نخجوانلی چاغداش شاعریدیر. ^{۵۲}	رقابت rəqabət [آ،ع] یاریشما، چکیشمه (فا:~).			
رُعنا لیق [آ،ع] گؤز لیک.	رقاص rəqqas [آ،ع] اوینایان، رقص ائدن، دانسچی (فا:~).			
رُعیت raiyyət [آ،ع] ۱-باغیملی اولانلار، تبعه. ۲-کندده اکین اکن ایشچیلره و گنل لیکله فتودالیزم دؤورو یثره مالیک اولما ییب و ایشله یهرک آشاغی طبقه کؤتله یه دئییلیردی (فا:~).	رقاصه [آ،ع] قادین و قیز رقص.			
	رُقبا ruqəbalər [آ] رقیبلر، قارشیت لار، قارشیا اولان یاریشچی لار (فا:~). compertitors			
	رُقبت riqqət [آ،ع] اورک یومشاق لیغی، اورک اینجه لیگی، نازیک لیک، اینجه لیک، سئوه جن لیک (فا:~).			
	رقص rəqs [آ،ع] دانس، اویناما (فا:~).			
	رُقعه ruq`ə [آ،ع] مکتوب (فا: نامه). letter			
	رقم rəqəm [آ،ع] سایجیق، سایلی لاری گؤستریمک اؤچون ایشله دیلن اشارت لرین هر بیر "۰، ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹" (فا:~). figure			
	رقم نویسی [آ،ع] نوت یازما (فا:~). notation			
	رقیب rəqib [آ،ع] بیر ایشده قارشیا یاریشچی (فا:~). rival			

ر Rr	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۱۴۶	ارک سۆزلۆک	ر Rr
رقیق reqiq [آ،ع،ص] ۱-غلیظ اولمایان، سئیرک و دورو.			رنکسیز/وهسیز [ص] رنگی سۆلموش ویا اولمایان (فا: بیرنگ	
۲- اینجه (فا: ~). diluted			رنکسیز لشمک/ وهسیز لشمک [س] رنگی گتتمک، بوزارماق.	
رقیه کیری [آ] آذربایجانین چاغداش یازارلاریندا ندر ^۳ .			رنکسیز لیک [آ] رنگی اولما (فا: بیرنگی).	
رکعت riket [آ،ع] نامازدا هر سیرا آیاق اۆسته آیلیمه (فا: ~).			رنکلر [آ] رنگلر تۆرکلر ایچینده یاشامین مختلف حالتلرینی	
رکن rükn [آ،ع] تمل، خیم، ایلکه (فا: ~). pillar			بیان ائدیر: آغ (تمیز لیک، گۆز للیک، سۆیلۆ لۆک، مَرکَز).	
رکود rukud [آ،ع] راکد لیک (فا: رکود). stagnation			گۆک/ ماوی (قوتسا للیق، اؤزگۆر لۆک)، قیزیل/ قیرمیزی	
رکوع ruku [آ،ع] آیلش، نامازدا اییلیب عبادت ائتمه			(تدبیر، دیشیم، دئوریم). یاشیل (دوغوم، تازالیق، سُنون)،	
بۆ لومو، آیلهرک سجده ائتمه (فا: رکوع). genuglexion			قارا (گۆج، شدّت، یاس، آشیری سۆیۆق)؛ رنگلر یۆنلریده	
رگن rəgən [آ] اولقون، دئنیملی ^۶ .			آنلاتابیلیر: آغ/ گۆنئی، قیزیل/ دوغو، ساری/ باتی، قارا/ قوزئی ^۷ .	
رمال rəmmal [آ،ع] رمل آتان، فالچی (فا: ~). geomancy			رنک له مک/ وهله مک [س] رنگ وۇرماق، بۇیماق.	
رمپ rəmp [آ،فر] باخ: رامپا ئیشلی یئر (فا: ~).			رنکلی [ص] رنگی چوخ اولان (فا: پررنگ). dark (color)	
رمز rəمز [آ،ع] گیز، گیزلی سیمگه و سَمبۆل، گیزلی اولان			رنکه چالماق [س] بیر رنکه اوخشاما.	
شئی و سۆز (فا: ~). mystery			رنکی آچیلماق [س] آچیق رنگ تاپماق. ۲- ساغلام لاشماق.	
رمز چیخارما [آ] رمز تاپما (فا: کشف رمز). decipherment			رنکی آغارماق [س] قورخودان رنکی قاچماق.	
رمضان [آ،ع] اوروجلوق آیی (فا: ~). درگزه کند آدی.			رنکی بۇرتمک [س] رنکی قیزارماق.	
رمق rəməq [آ] تاب، توان (فا: ~).			رنکی دیشیمک [س] رنکی قاچماق.	
رمل rəمل [آ،ع] رمل للیق و فالچیلیق اۆچون گۆرۆلن ایشلر.			رنکی سارالماق [س] رنکی سولماق، رنکی بوزارماق.	
رمل آتماق [س] فاللا باخماق.			رنکی قاچماق/ ~ گتتمک [س] رنکی بوزارماق (آغارماق).	
رممال [آ] رمل آتان، فالچی.			رنکین [ص] فاش، رنکلی، (فا: لوان).	
رموز rumuz [آ،ع] رمز چۆر، گیزلر، گیزلر (فا: ~).			رَوا rəval [آ،فا،شع] یاراشیر، یئرینده، اویقون، جاییز (فا: ~).	
رنج rənc [آ،فا،شع] ۱- اینجیمه، اذیت ۲- امک، زحمت (فا: ~).			رَواج [آ،ع] یاقین، گنچرلی و دیرلی اولما، سوروم (فا: ~).	
رنجبر [آ،فا،شع] ۱- اینجین، اذیت چکن. ۲- امکچی (فا: ~).			رَواج تاپماق [س] یاقین اولماق، یاییلماق (فا: رواج یافتن).	
رنجبر [آ] آذربایجان دا کند آدی ^{۴۴} .			رَواج وئرمک [ل] یایماق، ایشلک حالا گتیرمک (فا: رواج دادن	
رنجور rəncur [یا زار] شاه نیگار خانیم رنجور (م ۱۸۹۹-۱۸۵۰)			رَوا دیدید rəva didid [آ،فا] اجازه نامه، ایزین امضاسی (فا: ~).	
قازاخین آغ کۆینک کندینده آنادان اولوب، ایکی یوزه			رَوا دیلر rəva diler [آ] بو طایفا اصلینده یمن دن آذربایجانا	
قدر شعر ییزه یادگار قالیبدیر ^{۱۷} .			کۆچموشلر (عباسی منصور خلیفه سی زامانی ۱۳۶-۱۵۸)،	
رنجیده [ص،فا،شع] اینجیمیش، قلبی قیریلیمیش (فا: ~).			اونلار قحطانی عربلریندن ایدیر و ازدی لر آدیلا د تانییر-	
رنده rəndə [آ،فا،شع] یونار، یوناج، یونوجو آلت (فا: ~).			دیلا، سالاری حکومتی نین ضعیفله مه سیله، روادی لردن	
رنگ rəng [آ،فا] بویا، جیسیم لردن یانسیان و گۆزله			اولان ابولهیجا مراغا حاکمی حکومتی اله گنچیردی، بو	
دؤیولان ایشیق دالغالاری (فا: ~).			حکومت سلجوقلولا ر دؤورونه قدر دوام ائتدی (م ۱۰۵۹) ^{۲۲،۸} .	
رنگ دیشین [ص] متلۆن، رنگ عوضله یین (فا: متلۆن) versatile			رَوان rəvan [ص،فا،شع] ۱- گندن، آخیشقان ۲- روح (فا: ~).	
رنگ وئریب رنگ آتماق [س] رنکدن رنگه دۆشمک.			رَوان [آ] باهار دا کند آدی.	
رنگارنگ [آ،فا] چنشی دلی رنگلری اولان، رنگ رنگ (فا: ~).			رَوانی rəva'ni [آ،فا] پسکوپات، روحی مُشکُلُو اولان (فا: ~).	

Rr ر	آذربایجان تۆرکجه‌سی
رومانیتک [ص،فر] حرکت و ترپه‌نیش لرینده آشیری جوْشُقو و دۇيقولاری عکس ائتدیرن یازین و گوْستری (فا:~). رومانیزم [آ،فر] رومان دیللرینه عاید اولان سۆزه (فا:~). روندرد [آ،فر] ۱- یومرولانمیش، گیرده لنمیش "روندسای، ۳،۲۱ بیر رقم روند اولسا ۳،۲ اولور" (فا:~). round رونیق [آ،ع] ۱- پارلاق لیق، گؤزل لیک، گؤز آلیچی لیق. ۲- گئنیش لنمه و یولا دوشمه (فا:~). رویا [آ،ع] دۆش، یوخو (فا:رویا). رویاال [آ،فر] ۱- پادشاه حاکمیتی طرفدارلیغی. ۲- سیملی بیر چالقی آلتی (فا:~). رویاالیست [آ،فر] پادشاه چی (فا:~). رویت [آ،ع] گوْرمه (فا:~). روسال [آ] باشقانلار (فا:روسا). chiefs رویا [آ،ع] روْیا. vision رو (ی) [آ،فا،شع] اؤز، چؤهره، چئهره (فا:چهره). روْند [آ] اوز اؤرتویو (فا:~). روْوش [آ،فر] فوتوگرافدا دۆزلتمه، دییشمه و بزه‌م‌ایشی (فا:~). روح [آ،ع] ۱- دۇیاچ، انسانین دۇیو و دۇيقو عالمی، انسانین ایچ معنوی گوْجو و دۇيقولارینین قاینق یثری. ۲- دینی گوْروشه گوْره انسانین یاشایشیندا اشتراک ائدن غیرمادی و دۇعا دیشی وارلیق (فا:~). spirit روحاً [آ] معنوی جهتدن. روح‌الله‌قنبرپور [آ] اؤرمولو چاغداش شاعردیر^{۱۵۶}. روحانی [آ،ع] ۱- دین قوللوقجوسو، دین ایشلرینه باخان ۲- [مج] گؤزل "روحانی بیر منظره و گوْرونو" (فا:~). روحانیت [آ،ع] دین خادیم لیگی (فا:روحانیت). spirituality روحانیون [آ] روحانی لر (فا:~). the clergy روح‌جا [ظ] روح لاحاظیندان (فا:روحاً). spiritually روح‌جاغیریشی [آ] روح‌لاری احضار ائلمک ایشی (فا:احضار ارواح). to summon the spirits روح‌دوشگونلوگو [آ] اؤمودسوز لوق وضعیتی، حیات قیریق لیغی گنجیرمه (فا:روان پریشی). روح‌سال [ص] روح لا ایلگیلی (فا:روحی). spiritual	روانی قایدیش [آ] روانی لحاظدان دۇنوش (فا:بازتاب روانی). psychic reflex روایت [آ،ع] سؤیلتی، قیسا ناغیل narrative روْت / روند [آ] اؤرمیه ده کند آدی {باخ: رَیْط، رُباط}. روْش [آ،فا] گئدیش، یثری ییش، توتوم، یول (فا:~). روْض [آ] ماکی دا کند آدی. روْضه‌جای / روْزه‌جای [آ] اؤرمیه ده جای آدی. روْبات / روْبوبت [آ،فر] دمیر آدام (فا:روبوت). روْبدوْشامبو [آ،فر] ائو ایچینده گئیلن اؤست گئیم (فا:~). روْتور [آ،فر] موتور و توربینلرده فیرلانا بؤلوم، دۇنج rotor روْزفت [آ،فر] یاخیا تاخیلماغا یاریان و بیر سمبولو گوْسترن کاغاذ ویا متتال تیکه سی. روْزمارین [آ،لا،بی] ۱- یاپراق و چیچگیندن عطیرلی باغ اله گتیریلن دۇداق چیچک لیلردن، همیشه یاشیل یاریمکول بیتگی. ۲- اینجه عطیری اولان تورش مزه قیش آلما نۇعو. روْز [آ،فر] دۇداق بویاسی (فا:رژ لب). rouge روْشن [ص،فا،شع] ایشیقلی، پارلاق، آیدین (فا:~). روْشن‌خیای [آ] آذربایجانین چاغداش یازارلارینداندیر^۳. روْشفکر roşenfikr [باخ] آیدین دۆشونجه لی، آیدین. روْضه [آ،ع] ۱- نوحه، آغیت، امام‌لارحاقیندا سؤیله‌نن حیکایه لر. ۲- اؤچماق، بهشت، جَنّت (فا:~). روْضه‌خوان [آ] آغیت چی. رول [آ،هلندی] ۱- مینیک آراج لاریندا بللی استقامتده سؤرمک ایشینی دؤلاندیرما و اداره ائتمه قورقوسو، ۲- آرتیستین صحنه ده تمثیل ائتدیگی نقش (فا:رؤل) steering رؤل اوْیناماق [س] بیر نقشی اولماق، تأثیر گوْسترمک. روْمانیزم [آ،یو] یئل خسته لیگی، اساساً اوْیناق‌لاردا و قاس‌لاردا (عضله‌لرده) کسکین آغری‌لار شکلینده تظاھر ائدن و خالق ایچینده یئل خسته لیگی آدلانا بیر خسته لیک (فا:روْمانتیزم). rheumatism روْمان [آ،فر] گرچک حادثه لره دایانان دۇيقولاری اینجه له ین اؤزون ادبیات حیکایه‌سی (فا:رمان). novel روْمانتیزم [آ،فر] دویقوسال اورتاملی اینجه صنعت بؤلومو.

Rr ر	آذربایجان تۆرکجه‌سی
(۶۱.گ * ۳۰۰/گیلک)، رۇز [آ،فا،شع] گوندوز، گۆن اۇلان واخت (فا:~). رۇزگار [آ،فا،۱-یئل، دۇمان، اسیتتی. ۲-زمانه (فا:~). رۇزنامه [آ،فا،قازتته، گۆتلوک درگی (فا:~). newspaper رۇزی [آ،فا،شع] یسه جک، گنجینه جک مقدار (فا:~). رۇزی [آ] اهر ده کند آدی. رۇس [آ] رۇسیه اؤلکه سینین ایسلاو کۆکن لی اکثریت خالقی نی تشکیل ائدن خالق (فا:~). رۇس لاشدیروماق [ل] روس اولمایان خالق لاری دیل و عادتله گۆره رۇس ائتمک. رۇس لاشماق [س] رۇس دیلی و عادتلرینی قبول ائده رک رۇس اولماق، رۇس لارین ایچینده آریمک. رۇستایی [آ،فا،شع] کندلی، کؤیلو (فا:روستایی). رۇسیا/رۇسیه [آ] رۇس خالقی نین اولدوغو اؤلکه نین آدی (فا:روسیه). رۇف [آ،این] چاتی، دام (فا:رف). رۇفوز [آ،فر] آرا قالدیریم، ایکی باندلی یوللاردا یایالار اوچون آرادا دۆزه نیلن بالاجا یولو قالدیریم (فا:~). رۇلئت [آ،فر] بۆرمه لمیش و دۆرمک لمیش یشمک ویا داد لیجا (فا:رولت). رۇم [آ] ۱-اصلینده یونانی اولوب مُسلمان اؤلکه لرده یاشایان افرادا وئریلن آد. ۲- [مج] رۇم امپراتورلوغو، آنادولو اؤلکه سی. رۇم قویوسو [آ] مرند ده کند آدی. رۇملو [آ] بۇ طایفا تۆرکیه نین تۇقات، سیواس و آرماسیا شهر لریندن آذربایجانا کۆچدولر، اوزامان عثمانیلی دا بو شهر لره کیچیک رۇم دئییردیلر و بۇ اوزدن بو طایفایا دا رۇملو طایفاسی دئییردیلر، طایفانین بۇیوگو دیو علی بگ صفوی دؤولتی نین قوروجولاریندان ساییلیردی^{۸۵} رۇملو [آ] میانا دا کند آدی. رۇن/رۇنا [آ،اسکاندیناوا] اسکاندیناوی قوومونون داشلار و باشقا شئیلر اۆزه رینده قالمیش قدیم یازیلاری^۹. رۇنیک [آ] رۇن الفباسینا عاید، رۇن ایله باغلی^۹.	روح [ص] ۱-روحو اولمایان (فا:بی دماغ). out of spitits ۲-جانسیز شئی لر، غئییرذیروح. inanimate روح قالیمی [آ] جیسم اؤلرکن روحون قالیب آیری جیسمده یئر آلماسی اینانچی (فا:تناسخ). metempsychosis روح لا [ظ] هوسله، شووقلا (فا:با شوق). روح لانماق [س] رۇح تاپماق، جانلانماق، وجده گلیمک. روحو اوچماق [س] اوژگی چیلماق. روحو تازالانماق [ص] جانلانماق، شن لنمک. روح وئرمک [ل] جانلاندرماق. روح وئریجی [ص] فرح وئریجی (فا:روح پرور). nourishing the spirit روحی بغدادی [یازار] ۱۰هـ جوعصرده بغداددا آنادان اولوب و آذربایجانین ایلک تذکره یازانی ساییلیر و دیوانی وار^{۱۱۷}. روحیه [آ] رۇح لا ایلگی لی اولراق. روداقای/رودقات [آ] شہسترده کندیستان آدی {یوداقای؛ قایی: آیی^{۶۶}}. رودبار [آ] رامیان، بهشهر، آمل، رضوانشهر، تارۇم، کوچصفهان دا کند آدی، گیلان دا شهر آدی. رودبار چایلاری [آ] چایلار قیزیل اۆزنه تۆکولورلر: چال دره (آغوزین ۲۰۶b،) بابارود (بالاملحه کندی ۱۲b۵)، قۇره خانی (۱۴b۹)، استل کوه (قیزیل اۆزن، ۱۳b۸)، رودباردا تۆرک کندلری [آ] منجیل (۶ک گد * ۱۱۰۰/ی تو)، هرزه ول (۹ک د * ۳۴۰)، کره رۇد (ک * ۱۹۰/ی تو)، آغوزبۇن، رودبار بۆلگه سینین داغلاری [آ] کبابلو (۲۰ک ق ب ۲۱۵۱)، سقزلو (۳۰ک گ د ۹۷۵)، آغارجیق (۳۵ک گ د ۱۰۹۰)، قنقرجار/ قانقارجار (۳۵ک گ د ۱۶۰۰)، قوش مَرَدی (۳۷ک گ د ۶۶۷)، پینه کند (۴۰ک گ د ۱۸۲۵)، قارادره (۴۵ک گ د ۱۰۰۵)، قیزقالا (۲۵ک گ د ۲۲۵۹)، کندال (۳۰ک گ د ۲۳۱۹)، تاش بره (۳۱ک د ۱۹۴۳)، آرئتاب (۳۰ک د ۲۱۰۵)، ارک (۴۵ک گ د ۲۰۲۳)، رودرا [آ] اسکی بیر تۆرک تانری سی^{۲۱۱}. رودسر بۆلگه سینده تۆرک کندلری [آ] سنگ بُنک (۴۳ک گ * ۳۰/تو)، مایستان (۴۷ک گ * ۱۹۰/تو)، بَلتۆرک/بَلتُرک

Rr	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۱۴۹	ارک سۆزلوگو	Rr
رۆشئیم/رۆشئیم	rüşeyim [آ،ع] انسان و حیوان دؤل و تورو، توخوملوق سوئیو، اوغولجوق، امیریون "دؤللنمیش یومورتا حَجَره سیندن رۆشئیم عمله گلیر" (فا:رشییم).		ریحال [آ،ع] اۆزوم ویا آیری میوه لرین مُرباسی (فا:مربا). jam	
رۆشول rüşül [آ،فا،رؤشوی]	حامامدا اوزه وورماق اوچون بیر ماده (فا:سفیداب).		ریحان reyhan [آ،بی،ع] خوش اییی لی، بزرک اوچون بئجه ریلن و بعضی نوع لاری بییلن بیر ایل لیک بیتگی.	
رۆک [آ] قویا، دا کند آدی ۲۴.			ریحانی reyhan [آ] اهر و زنجاندا، اۆرمیه ده (ـآباد) کند آدی.	
رهاله rehale [آ،فا،شع] قورتو لوش، قورتو لما (فا:رها).			ریحانی [آ] ۱-۱۶جی یۆزله ده، آنادولو تورک لریندن بیر بوی آدی ۸۵. ۲-ماکی دا کند آدی.	
رهال /راهال rahal [آ] خوی دا کند آدی.			ریحانی [آ،ع] آغیر آغیر اوینانیلان آذربایجان اوین هاواسی (فا:آهنگ رقص آذربایجانی).	
رهبر rehber [آ،فا] ۱-قیلاوؤز ۲-اؤندر، یول گؤسترن (فا:ـ).			ریدل ridel [آ] کلئیر ده کند آدی.	
رهبرلیک [آ] ۱-قیلاوؤز لوق. ۲-اؤندر لیک (فا:رهبری).			ریز riz [آ] آستانا دا کند آدی.	
رهن rahn [آ،ع] گيروو، توتوق (فا:گرو).			ریزه [آ،فا،شع] تیکه، پارچاجیق، قیریتی (فا:ریزه).	
رهنمال rehnuma [آ،فا] قیلاوؤز، یول گؤسترن (فا:ـ).			ریزه rizə [آ] قوچان دا کند آدی.	
رهنی rehni [آ] رهن ده اولان (فا:گروگان). mortgage			ریس ris [آ] تبریزده پیشیریلن بیر نوع شیرینی.	
رهی اورموی [یازار] گونش ۱۲۴۵ده اورمیه ده آنادان اولوب، تورکجه شعر لری واردیر (فا:ـ) ۱۴۱.			ریسک risk [آ،فر] اولاییله جک تهلیکه، خطر (فا:ـ).	
رهینه rehine [آ،ع] توتوق، گروگان (فا:گروگان).			ریسه risə [آ،فا] ساپا دؤزولموش شئی.	
ری rey [آ] تهران دا شهر آدی.			ریش riş [آ،فا،شع] ساققال (فا:ـ).	
ری بؤلگه سینین داغلاری [آ] کورابولاق (۷۲ک گب ۱۸۵۱)،			ریشته rişte [آ،فا] باخ اریش[اریشته، تئل تئل اولان خمیر ویا هرشئی (فا:رشته).	
ریال riyal [آ،ع] ایکی اؤزلو لوک، فیریلداقلیق (فا:ـ).			ریشته شيله سی [آ] لپه سوغان بامادور و ریشته ایله دوزه لن شيله (فا:شله رشته).	
ریاست riyaset [آ،ع] باشقان لیق، باشچی لیق، اؤندر لیک.			ریشخند [آ،فا،شع] اله سالما، لاغا قویما، ایستنه ز ائتمه (فا:ـ).	
ریاضت riya`zet [آ،ع] چتین لیک (فا:سختی).			ریشه ri`şə [آ،فا] کؤک (فا:ریشه).	
ریاضی riya`zi [آ،ع] ریاضیاتا عاید اولان.			ریگ rig [آ] هشتپر ده کند آدی.	
ریاضیات riya`ziyat [آ،ع] کمیت مُناسبت لرینی بیلدیرن بیر بیلیم دالی؛ حساب، جبر، مُقابله و هندسه کیمی بیلیم لردن تشکیل تاپان بیلیم (فا:ـ). Matematic			ریل /ریئل rey [آ،این] قاتار و تراموای کیمی آراج لاردا تکر لرین اۆزه رینده حرکت ائتدیگی دمیر یول.	
ریاکار [آ] ایکی اؤزلو، فیریلداقچی (فا:ـ).			ریمل rimel [آ،فر] قادیلارین کیرییکلرینه فیرچا ایله وؤردوقلاری بیر نوع سورمه.	
ریتم ritm [آ،فر] اولایلارین دؤزلی آرایقلارلا تکرار لانماسی، دیزم، اؤیوم (فا:ریتم).			ریند rind [آ،فا،شع] زیرک و کلک باز (فا:رند).	
ریتمیک [آ،فر] دؤزوملو، ریتملی، اؤیوملو، دیزملی (فا:ـ).			رینق (رینگ) [آ،این] بوکس، یومراق اوینوندا دؤزه نیلن و ایپله ساریلمیش میثدانچا (فا:رینگ). ring	
ریتمیک موغاملار [آ] بو موغاملار آذربایجان موسیقی سینده گؤزل یثر توتور و سیرالاماق اولار: هتراتی، آرازباری، مانی، سماء شمس، قاراباغ شکسته سی، کسمه شکسته، منصوریه، اووشاری، حیدری، عزال؛ باخ: قیسسا موغاملار.			ریویزیونیسم rivizyonism [آ،فر] بیر یاسا، قونو و آنلاشمانین آنا تمل لرینی تارتیشما توتومو (فا:ـ).	
			رییس reyis [آ] باشقان، باشچی، اؤندر (فا:ـ).	

Zz ز

ز [حرف] تورک عرب الفباسی نین اؤن اوچونجو و تورک لاتین الفباسی نین اوتوز ایکینجی حرفی، بو حرف سس سیز اولراق کویلو و تیتره شیم لی حرف ساییلیر (فا: سیزدهمین حرف ترکی آذربایجانی).

زاییبابا **zbbaba** [آ] سوئر لرین فیرتینا تانریلاریندان^{۳۱۱}.

زابات **zabrat** [آ] آذربایجان دا یئر آدی^{۲۴۰}.

زایوخ [آ] آذربایجان دا یئر آدی^{۲۴۰}.

زابل سینگه موغامی **zabul** [باخ] نیسگیل موغامی.

زایاس [آ،ر] یدک.

زاج **zac** [آ،سن/زاگ] بیرنوع تورشمزه ماده (فا: جوهرنمک).

زاجال [آ] زنجان دا داغ آدی.

زاجکان **zackan** [آ] تارؤم دا کند آدی.

زاج کندرود [آ] تارؤم دا چای آدی.

زاخورا **zaxuranlu** [آ] آذربایجاندا یاشایان بیر بوی آدی،

باخ: کورمانج، سایین قالا؛ شاهسون ائلی بویلاریندان^{۳۱۰۸}.

زاد [آ،ع] شئی، نسنه (فا: شئی).

زادگان [آ،فا،شع] سویلولار، دوغو لموشلار (فا: اصل).

زاده **zade** [آ،فا] اوغول، اوولاد، دوغو لو، انسان سوی آدلاریندا

گورونور و تورکجه ده "لی، لو، سوی، اوغلو، قیزی..." بونون

معاد لیدیر، اؤرنک: جعفرزاده سؤزو: جفر لی، جفر سوی،

جعفر اوغلو ویا جعفر قیزی کیمی دئییلیر (فا: زاده).

زار **zar** [ص] ۱- یانیقلی یانیقلی آغلاما، اینله مه. ۲- اؤزگون.

زار۲ [آ] اینجه و نازیک پرده "قولا ق زاری" (فا: غشاء).

membrane {فارسجا زر سؤزوندن آلینما لیدیر}.

زار [آ] کلنجر؛ شاماخی دا (زارات) کند آدی^{۲۴۰}.

زارافات **zarafat** [آ،ع/ظرافت] هنک، اینله مه و گوولمک اوچون

دئییلن سؤزلر و گورولن حرکتلر، شوخلوق (فا: شوخی).

زاراق **zaranq** [سس تق] دمیرقابلار بیریرینه توخونما سسی.

زاراقازاق [سس تق] باخ: زاراتق.

زارت زووت [سس تق] های کو، قارت قورت.

زارزار آغلاماق [ل] زاریلدماق، زاریلتی ایله آغلاماق.

زارع **zare** [آ،ع] اکینچی (فا: ~).

زارقاندلی [ص] نازیک قانادی اولان (فا: پرده بال).

زارقاندلی لار [آ،دی] آری وقارینجا کیمی اکلم باجاقلیلار دان،

قانادلاری زارکیمی سایدام و آر دامارلی اولان حیوانلار

تاقیمی، پرده قانادلیلار (فا: غشا بالان). **hymenoptera**

زاریتماق **zaritmaq** [ل] زاریماق، زاریلدماق.

زاریسلی [آ] قارقار چایینا تۆکولن بیر چای آدی^{۲۴۰}.

زاریلتی **zarilti** [آ] زار زار آغلاما (فا: مویه). **weeping**

زاریلداتماق [ل] زاریلدماسینا سبب اولماق.

زاریلدشماق [قا] بیر لیکده زاریلدماق.

زاریلداما [آ] اینله مه، زار زار آغلاما (فا: مویه).

زاریلدماق [س] اینله مک، زارزار آغلاماق، زاریلتی ایله آغلاماق

(فا: مویه کردن). {زیر زیر} زار زار سسیندن آلینمادیر {

زاریماق **zarimaq** [س] زاریلدماق (فا: مویه کردن).

زارینجی [ص،باخ] زاریلدماق خسته وضعیف (فا: ضعیف).

زارینجی [آ] سایین قالا دا کند آدی {ز لر+ اینجی}.

زارینقاوا [آ] بوستان آباددا کند آدی {سرینگ+ آوا: سرین یورد}.

زارازا **zaza** [آ] غور تورکلرینه باغلی و کورمانج دیلینده

دانیشان بیر بوی آدی، باخ: کورمانج^{۲۹۹}.

زارازا [آ] عثمانلی لارا قاتیلان بیر کورمانج بویو^{۲۹۹}.

زارالی [آ] آذربایجان دا یئر آدی^{۲۴۰}.

زاس هازونا/ زازهازونا [آ] هیئت فیرتینا تانریلاریندان^{۳۱۱}.

زاغ **zag** [آ] ۱- قارا قارقا۲- بعضی متتال لارین سولفات دؤزو.

۳- جیلا، پیچاق و قیلیجا وئریلن پارلاقلیق، زیل قارا اولان

رنگه زاغ دئییلیر ۴- هشتی ده داغ آدی (فا: ~). {چاخیر

سؤزونه باغلانما لیدیر، باخ: چاخیر؛ فارسجادا اسکی کلمه

اولراق تورکجه ساغساغان/ زاغزاغان کلمه سیله کؤ کداشدیر،

بو کلمه پارلاق لیق معنا سیندادا زاغ تتلک لرینین رنگیندن

آلیناراق زاغا شکلینده ده زاغ قوشونون یوواسی مفهومو-

نددیر، سوئرجه ده زاغ سؤزو "یان، طرف" و زاق سؤزوده

"ساغ، ساغ طرف" معنا سیندادیر {.

ز	آذربایجان تورکجه سی	۱۱۵۱	ارک سۆزلوگو	ز
زاغاغا	1-ماغارا (فا:زاغه). 2-cave قئیدار، خوی، سئندج، ساین قالا، دیواندره، تويسرکان، باهار، بیجار، ملایر، آستانادا کند آدی. ساوه، ساین قالا، تفرش (-دره-سی) ده داغ آدی {باخ: زاغ}.	آذربایجاندا یئر آدیدیر (مرند ده کند و خالخال دا چای آدی)، شخص آدیندا زال کلمه سی آغ و اوژون یال کیمی توکلری نشان وثریر و حتی شاهنامه ده رستم ین آتاسی زال، چوخ آراشدیرمالارا گؤره تورک منشالی اولماسی بوئا بیر آیری ثبوت دور، بو موضوع نو دوکتور فیض الهی- وحید ین مقاله لرینده گؤرمک اولار {باخ: یال}.	زالام	1-آذربایجاندا کند آدی 240.
زاغار	1-بیر نوع او کوپگی (فا:سگ تازی). 2-بالاجا بوی و کینلی آدام "زاغار یئرین آلتیندان باخار" {باخ: زاغ} زاغار 1-آدری پاپاغین آشاغی و یوخاری قیراغی، پالتو یاخاسینا قویولان گؤن قیراغی و بوینو {باخ: زاغ}.	زالغا	1-آبی 1-توتقون بنوشه یی رنگینده چوخلو چیچک لری اولان زهر لی بیتگی. 2-لاچین، دا گؤل آدی 240.	
زاغاراسی گتتمک	[س]دری پاپاغین آشاغی و یوخاری قیراغی یئیلیب کؤهنلیمک، پالتو یاخاسی داغیلماق.	زالونسا/زیبالانسا	1-آهیتیت فیریتنا تانریچاسی زازهازوتا- ین خانیمی 241.	
زاغارلیق	1-آوکوپگی کیمی ایز له مه، کوپک لیک.	زام	1-آقیمت آرتیریلماسی (فا:افزایش قیمت).	
زاغان	zağan 1-آسوئقور؛ قزوین و آوج (زاکان) دا کند آدی.	زامان	1-آچ گئچمکده اولان سووره، چاغ، سووره (فا:~).	
زاغانوس	[یو، آدی] بیر نوع اویره دیلمیش دوغان و بايقوش.	زامان آباد	1-آملایر، ساین قالا، ملیکان دا کند آدی {سامان آوا}.	
زاغجالیق	zağçalıq 1-آدی] قارقالار تاقیمیندان قارا پارلاق للک لی کؤچری قوش.	زامانا	1-آدؤور، چاغ.	
زاغچی	1-آسلاحی زاغلا سوواران اوستا، زاغلا جیلان دیران.	زامان زامان	1-آظ، ع] آراسیرا، هردن بیر (فا: بعضا) some times	
زاغزاغ اسمک	[س] تیرمه مک، قورخودان تیرمه مک، برک قورخماق "گلنده هامی زاغ زاغ اسیردی".	زامان گئچدیگجه	1-آیاواش یاواش، وخت اؤتدوکجه.	
زاغزاغ لاماق/زاغزاغ لاتماق	[ل] جیلا لاماق، پاریلدا تاق.	زامانلی	1-آ] گده بگ ده یئر آدی 240.	
زاغزاغان	1-آدی] قارقالار تاقیمیندان آغ قارا توکلر بیر قوش، قجه له، باخ: ساغساغان (فا:زاغچه). 2-ت'ساغزیقان' سن، ساغساغان' زاغزاغان' زاغ، باخ: زاغ}.	زامزور	1-آ] ق "آذا" کند آدی 240.	
زاغلاماق	[ل] جیلا لاماق، پاریلدا تاق.	زامیسقا	1-آر، زامکا] ذلیک دئشیک لری توتماق اوچون شوشه ایله چرچیوه آراسینا وورولان یومشاق ماده (فا:بتونه). putty	
زاغلانماق	[ل] جیلا لاتماق، پاریلدا دیلماق.	زامیسقالاماق	1-آ] زامیسقا سوورتمک.	
زاغلی	[ص] زاغ وثریلمیش، جیلا لاتمیش.	زانبالان	1-آ] کلئیرده کند آدی {باخ: سامبوران}.	
زاغلی داغ/زاغلیجا	1-آبیجار و رزن ده داغ آدی.	زانبالان	1-آ] قاراداغ کنیوان طایفاسینا باغلی اویا آدی 308.	
زافالی	1-آ] داشکسن ده کند آدی 240.	زانبی	1-آت] گنجه اوئن و چکیرگه یه بنزر بیر بؤجک، اوراق قوشو.	
زاقاتالا	zaqatala 1-آ] جمهوری آذربایجاندا یئر آدیدیر.	زانبی آرت	1-آت] بالاساغون یاخینلیغیندا سارپ بیر یئر آدی.	
زاقافازیا	1-آ] جنوبی/گوئی قافاز، باش قافاز سیرا داغلارینین یال خطینین گوئی طرفینده اولان یئر لره دئییلیر 240.	زانزال	1-آ] داشکسن ده کند آدی 240.	
زاققوم	[ع] {باخ} آغی چیچگی.	زانق	1-آ] سس [ت] باخ: زاراق.	
زال	zal 1-آبو کلمه سومرجه ده زال شکلینده یال معناسیندا دی و اوژانتی و بیر شئین دوامینا اشاره ائدن سؤزدور، ایندیده	زانقیر زونقور (زانقازارانق)	1-آ] سس [ت] درد میر سسی.	
		زانقیلی	1-آ] زانقیلدا ما سسی.	
		زانقیلدا تاق	1-آ] زانقیلی سسی چیخمار تاق.	

ز	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۱۵۳	ارک سۆزلوگو	ز
زیرجد [آ،ع] یتنه نک لی، چوخ گۆجلو و باشاری لی (فا:~).	زرتشتی بیلگین [آ] موغ (فا:مغ). Magus (pl. Magi)			
زیرلی [آ] شېبسترده کند آدی {سابارلی سۆزونون دیشیمیش-ایدیر و معناجا سابار قومو یئری دئمکدیر}.	زرج آباد [آ] کیوی ده کند آدی.			
زبور zəbur [آ،ع] داوود پیغمبرین گتیردیگی کتاب (فا:~).	زرداب zərdab [آ] جمهوری آذربایجاندا بیر رایون آدیدیر.			
زیون zəbun [ع، ص] گۆجسوز، عاجز، ضعیف (فا:~).	زرداب/زرداو [آ،ص، فا] 'زردآبه' سولو شئی لرین خاراب اوّلماسیلا دۆزه لن ساری رنگلی سو، سوّت چورودوکده و قاتیق قالدیقدا حاصل اولان ساری و توروش سو، لاختلانمیش قانین چؤکونتوسو اولان ساری سو، یارادان چیخان چیرکلی سو (فا:~).			
زجر zəcr [آ،ع] اینجیمه، اذیت وئرمه (فا:~).	زردالی [آ،بی] ساری اریک (فا:زردآلو). prunus			
زجر گۆرموش [ص] اینجیمیش (فا:زجریدده). tormented	armeniaca {فا 'زرد' + تورکجه آلی}.			
زحل zohəl [آ،ع] ساتورن (فا:~).	زردشت [باخ] زرتشت.			
زحمت zəhmət [آ،ع] سیخییتی، گوجلوک، (فا:مشقّت).	زردلو [آ] اردبیل ده کند آدی.			
زحمت سیز [ص] امک سیز، آسان (فا:بیزحمت). easy	زردوغان [آ] کلئیر ده کند آدی {سار+دوغان}.			
زخم zəxm [آ،فا،شع] یارا (فا:~).	زردوا [آ،دی] اتجیل لر تاقیمی و سانسارگیلر سوینندان بیر آغاج سانساری. martes			
زده zədə [ص] ۱- بعضی کلمه لر له بیرلیکده ضرره اوغرامیش معناسیندا گلیر، ضررگورن "دئیرم زده: دئیرم وئرموش". ۲- میوه زده سی "بالتا ایله ووردو آغاجی زده له دی" {فارسجا زدن (وورماق) فعلیندن}.	زده zərdə [آ] تاروم، میانا (سملیک)، اهرده (نخانا) کند آدی.			
زده له مک [ل] داغیتماق، کورلاماق (فا:دست خورده کردن).	سالماس (نکیل)، تاکستان و اوئرمیه (زرد)، سراب و زنجان (نلی) ده داغ آدی {۱- سرده، ساردی: یاقین ۲- زرد+ه: ساری کند}.			
زده له مه [آ] زده له مک ایشی، داغیتما، کورلاما.	زده نه شن [آ] آذربایجان ده یئر آدی ^{۲۴۰} .			
زده لی [ص] خاراب.	زرشک zəreşk [باخ] زیریش.			
زده لی zədəli [آ] اوئرمیه ده کند آدی.	زروع zər [آ،ع] اکمک (فا:~).			
زور zər [آ،فا،شع] قیزل، آلتون (فا:طلا).	زروقوا [آ] قوبا دا کند آدی ^{۲۴۰} .			
زورق [آ،فا+ع] قیزیل سویا چکیلیمیش ویا بنزر ورق (فا:~).	زرگر [آ،فا] قیزلچی، آلتونچو (فا:~).			
زراعت ziraət [آ،ع] اکینچی لیک، تاریم، جوتچو لوک (فا:~).	زرگر [آ] قاراداغ قاراجورلو طایفاسینا باغلی اویا آدی ^{۳۰۸} .			
زراعی [ص، ع] تاریم لا ایلگی لی، تاریم سال (فا:~).	زرگر [آ] گئرمی، اهر و آبیک، ماهنشان، خیاو دا کند آدی.			
زرافشان [ص، فا] قیزیل سپن (فا:~).	زرگه راه [آ] اسماعیلی دا یئر آدی ^{۲۴۰} .			
زرافه zərrafe [ع، آ،دی] باخ: زبرا.	زری [ص] زر وورولموش (فا:زردار). brocaded silk			
زوان [آ] سلطانیه ده داغ آدی {ساران}.	زرفاوا [آ] هشتیری ده کند آدی {سار+ناوا: گؤل له ساریلمیش}.			
زوباف [آ،فا،شع] زرلی پارچا (فا:~).	زرفاوان [آ] اسماعیلی دا یئر آدی ^{۲۴۰} .			
زوبیل [آ] کلئیر ده کند آدی {سار+بئل}.	زرنده zərəndə [آ] قئیدار و تاروم دا کند آدی {سار+آند}.			
زرتشت zərtəšt [آ] زرتشت دینی گتیرن پیغمبرین آدی (فا:~).	زرنزه zərenzə [آ،بی،ت] دورداباق اوئو، یابان مئرسینی.			
زرتشت کبیر [آ] ابهر ده داغ آدی {محتلا یشی آددیر}.	زرنشان [ص، فا،شع] زرلی، آلتونلو (فا:~).			
زرتشتی [آ] زرتشت دینی ایلانلار و اعتقاد تاپانلار (فا:~).				
zoroastrian				

ز Z	آذربایجان تورکجه سی	۱۱۵۵	ارک سۆزلوگو	ز Z
زۇلف zülfi	[آ،فا،شع] ۱-اؤزون ساج ۲- [مج] سئوگی ساجی (فا:~)		زفان [آ،فا،شع] قادینلار، آروادلار (فا:~).	
زەلی zəli	[آ] باخ: سۆلۈک؛ ماکی دا کئند آدی {قوشون یئری}		زەنبر zənbər	[آ] ساوه-نوبران دا کئند آدی.
زۇلەyxalə	[آ] بۇیین زهرا دا کئند آدی.		زەنبق zənbəq	[ع، آ، بی] زنبق گیللردن (چچیدم سوولاردان)، سوغان کۆکلۈ، دار و اؤزون یاپراقلی، ایری و گۆزل چیچکلی بیر بزرک بیتگی سی (فا: نام گیاهیست). Iris
زۇلیگۆل	[آ] خانلار دا گۆل آدی ۲۰.		زەنبق چیچکلی لر	[آ، بی] سوغاناقلی، کۆکو یومرو، بعضاً ده کۆکۈمسو، چوڭ ایللیک، اوتسوو، یاریم کۆل ویا آغاج شکیللی بیتگی لره وئرلین بیر آد.
زەمەدار [ع+فا]	یۇنه دیجی (فا:~).		زەنبق گیللر	[آ، بی] باخ: چچیدم سوولار.
زەمانە / زامان [آ]	۱-چاغ، دؤنم، دئویر. ۲-ايندیکی زامان (فا:~).		زەنبقجه	[آ، بی] بیر بیتگی آدی (فا: لاله واژگون). Fritillaria
زەماین zəmayin	[آ] ماهنشان دا کئند آدی.		زەنبور	[آ، ع، شع] باخ: آری، آری بۇجگی (فا:~).
زەمەç zəməç	[آ] سبزوآردا بیر کندیستان آدی. دا کئند آدی.		زەنبقه zənbəq	[آ] ناسیرقا، دؤرد قۇللو و تیکیتی ایشلرینده ایشلەنن بیر نۇع زنبیل. {سوم+با، سومبه، سنبه، زنبه}.
زەمەخشەری zəməxşəri	[آ] (۵۳۸-۷۷۵) بۇ عالیم نئچه مُدت مکە ده قالاراق آللاهین قۇشوسو (جارا للاه) لقب یله تانیییردی، او مکە اطرافینی اۇبا اۇبا گزیب اصیل عربلردن دیلرینی اؤیره نیب و کتابلاریندا گتیرییدیر: مقدمه العرب، الکشاف من حقیقه التزیل، اساس البلاغه، ربیع الابرار ۶.		زەنبهوک	[آ، اسکی] دوه اوستونده داشیناییلن بالاجا تۇپ، سلاح. {باخ: زنبه}
زەمرد zümrü	[آ، ع] بیر نوع قیمتلی یاشیل رنگلی داش.		زەنبەرک چی	[آ، اسکی] زنبهوک تۇپو آتان کیمسه.
زەمردقۇشو	[آ، دی] قدیمی افسانه لره: اؤزونو اوددا یاندیریب سونرا کۆلدن تۇره ین افسانه وی بیر قۇش.		زەنبیل zənbil	[آ، ع] باخ: حصیر توربا (فا:~). basket
زەمره zümre	[آ، ع] قروپ، تۇپلولوق، تاقیم (فا: زمرة).		زەنبیل [آ]	اؤرمیه ده داغ آدی.
زەمزەم zəməzə	[آ، ع] مکە ده اولان بیر بولاق و اونون سۇیو.		زەنجان [آ]	جوانرود دا داغ آدی.
زەمزەمە zəməzəmə	[آ، ع] دوداق آلتی اوخوما (فا:~).		زەنجان / زنگان zəncan, zəngan	[آ] بو شهر تبریز تهران یولونون آراسیندا اولاراق تبریزدن ۳۰۰ ک. و تهراندان ۳۲۰ ک. آرا لیقدادیر. دنیز سۇلاری سویه سیندن ۱۶۵۰ متر یۆکسک لیکده، ش ۱۳۲۰ ده نفوسو * ۴۸۰۰۰ نفرایدی و ش ۱۳۸۵ ده نفوسو شهرستاندا ۴۵۴۰۰۰ نفر و شهرده ۳۵۰۰۰۰ و اُستاندا ۹۶۴۰۰۰ نفرایدی، اؤژی گئئیش لیگی ۲۱۸۰۰ کیلومتر مَرع دیر، اهالی تورکدولر. بطلمیوس ۲م جی قرن ده آگانزا شهریندن آد آپاریب کی زنجان شهر یله تطبیق تاپیر. چوڭ یازارلار بو آدی زنگان سؤزونون معربیی بیلیلر، معناجا بو کلمه زنگین/سینگین سؤزونه باغلاناراق سین سؤزیله باغلیدیر و وارلی و زنگین بۇلگه و خزانه یه اشارتدیر، باخ: سُلطانیه
زەمین zəmin	[آ، فا، شع] ۱- یئر، توپراق. ۲- یئر اؤزو (فا:~).		زەنجان بۆلگه سینین تاریخی و یئرلری	[آ] قیز کۆپرؤسو ۸ جی یۆز ایله عاید اولاراق ۹۳۳ هـ ق. ایلینده مرمت اولوب.
زەمینە [آ، فا، شع]	اوتوروم، اوتوروملوق، آلتلیق (فا:~).			
زەمینە یاراتماق [آ، فا]	گره کن شرایطی یاراتماق، آلتلیق دۆزَلتمک (فا: زمینه سازی کردن).			
زەنایە zənaiə	[آ، ع] آرالاریندا ائولیلیک باغی اولمادان اولان جنسل ایلیشگی (فا:~).			
زۇننار zünnar	[آ، ع] قۇرشاق، بئل باغی (فا:~).			
زەناکار [ص]	زنا ائدن.			

ز	آذربايجان تۆركجهسى	۱۱۵۶	ارك سۆزلۈگۈ	ز	
	سۇلتانيه گۆنبىذى ۷جى يۈز ايله عايد اولاراق اولجايتو زامانى دۆزه لييدير، قئيدار نىي بُقعهسى ۷جى يۈزيله عايددير. ماللاحسن شيرازىنين مقبرهسى ۸جى يوز ايلين بيناسى، چلبى اوغلونون مقبرهسى ۸جى يۈزيله عايددير، شاه مچيدى، حاجى ميرزا ابوالقاسيم مچيدى، جامع مچيدى، داش كاروانساراسى، ماللا احمد و امامزادا ابراهيم مچيدى، كۆهنه كۆپرو، حاجى مير بهالدين كۆپروسو، اسعدالدوله كۆپروسو.		سينديران (۱۰۰ك۱۰۰)، باباگيلدر (۱۰۰ك۱۰۰) گب- (۳۰۳۵)، زرينخ (۱۰۵ك۱۰۵)، حوۋضلو داغ (۲۰-ك۲۷۶۸)، توخلوداغ (۶۸ك۱۰۳)، يال بۇلاق (۷۰ك۱۵۸۵)، قاراوۇل خان (۷۰ك۱۷۰۵)، قارايلال (۷۰ك۲۰۲۵)، چال داغ (۷۲ك۲۰۲۳)، مينجىقلىق (۷۵ك۱۷۸۰)، گرده تاج (۷۵ك۱۷۵) گب- (۱۸۷۲)، خليله داغى (۸۰ك۱۶۲۶)، سارى گوننى (۸۰ك۲۲۱۰)، سۇلان (۸۵ك۱۹۱۴)، پزان (۸۵ك۲۰۸۰)، سيدبۇردو (۸۵ك۲۲۰۷)، قيزلار- گونبىذى (۸۷ك۲۲۹۵)، قيزلاقالاسى (۸۷ك۲۵۹۲)، ديمكان ۹۰ك۲۹۰۰، قالا (۹۰ك۲۴۵۰)، كَلْتَكِه (۹۰ك۲۴۵۵)، آرگون (۹۰ك۲۹۵۰)، گۇرگۇر (۹۰ك- گب۲۹۹۰)، گنچى قالاسى (۹۰ك۲۱۰۰)، آغليجا (۹۰ك۲۱۱۴)، بَلْبَلِك (۹۰ك۲۴۶۰)، قيزيل گوننى (۹۰ك۲۵۰۰)، قاراداغ (۹۰ك۲۸۶۳)، لعل كان (۹۲ك۳۰۱۵)، قَرگَننو/ قاراگوننى (۹۲ك- گب۱۸۳۰)، يندى بۇلاق (۹۲ك۲۵۲۵)، تۈزلۈ (۹۲ك گب۲۶۲۰)، شاه بۇلاغى (۹۵ك۲۴۸۵)، شيشك بۇلاق (۹۵ك۳۰۲۷)، جان قۇرتاران (۹۷ك۲۸۷۵)،		زينجان بۆلگه سينين چايلارى (ايجرود/ زرين آباد) [آ] چايلار قيزيل اؤزنه تۇكولورلر: پاشاچاي (s۵b۲۰~)، قاراگل (s۴b۹)، خوئين (اركوين حلب s۵b۲۸/۶۵s۰/۴)، اينچه- چاي (s۱b۲۷~)، جوئى كهريز (كهريز s۵b۱۵)، قَمِيچقاي (ايچ كندى s۱b۱۵)، چَسَب (~ دايدار عليا s۲b۳۹)،
	زينجان بۆلگه سينين چايلارى [آ] چايلار قيزيل اؤزنه تۇكولورلر: زينجان چاي (ابهر، سلطانيه s۵b۱۴۸/۷b۱۰/۴)، امام چاي (s۴b۹~)، لجام گير (اميرآباد s۳b۲۵)، اؤزون دره ايجرود (زرين آباد)، (ايچ s۲b۳۲)، لوان چاي (ايچ s۹b۲۵)، اؤزن دره (بوغدا كندى s۳b۲۵)، ساريمساقلو (s۲b۳۶~)، جۇجرگان (s۱۵b۱۲~)، ديرمانچاي (حاجى بنچه s۶b۱۴)، خانچاي (s۷b۲۲~)، گؤزل دره چاي (s۲b۲۵~)، دالى چاي (داش بۇلاق s۲b۳۵)، سئل دره (زرنان s۵b۱۴)، سردهاتچايى (s۳b۳۰~)، سۇهرون چاي (s۳b۳۴~)، يارمارى چاي (شيلاندر s۱۲b۸)، مهرباب چاي (تارۇم s۲۶b۳)، چوبوقلوچاي (تارۇم s۵b۳۴)، قتيبرجه- چاي (s۳b۲۱~)، قاراچريان (~ s۳b۴۳)، كله سارچاي (s۱۲b۱۶~)، آرپاچاي (گلجيك q۳b۲۹)، يحيى چاي (گۆلوجه s۶b۲۴)، اؤزون دره (گوپچه قايا s۳b۳۴)،		زينجان بۆلگه سينين داغلارى (اورپاد) [آ] دبه داشى (۱۰۰ كد۲۵۲۲)، سارى داش (۱۰۰ك۲۰۳۹)، خووين گوننى (۱۰۰ك۲۳۰۸)، داش دالت (۱۰۰ك۱۰۰) ق-د- (۲۲۳۹)، سويوق بۇلاق (۱۰۲ كد۲۴۶۳)، قيزيل يوقوش (۱۰۲ك۲۰۹۳)، شوۋانت (۱۱۰ك۲۹۸۳)، كَت دالى (۹۰ك۱۷۴۳)، گۆى كمر (۹۰ك۱۹۱۳)، قاراجاداغ (۹۰ك۲۰۳۳)، هارى داغ (۹۲ك۱۷۷۷)، لرده شو (۹۲ك۱۷۶۴)، بيانلو (۹۵ك۱۶۷۹)، كمر (۹۷ك۲۶۰۹)، سارى گوننى (۹۷ك۱۶۷۹)، چال (۹۸ك۲۴۶۵)،		زينجان بۆلگه سينين چايلارى (سلطانيه) [آ] چايلار قيزيل اؤزنه تۇكولورلر: نادراآباد (~ s۵b۴)، بوئين چاي (~ s۳b۱۸)، جليلى گؤلۈ (كبود گنبد s۱b۱۴)، قيشلاق چاي (قشلاق چمه s۱۰b۱۰)، سيدساره (s۵b۱۹)، على بۇلاغى (s۵b۴)،
	زينجان بۆلگه سينين داغلارى (انگوران) [آ] اورتا يورد (۱۰۰ك۲۸۶۷)، بيلقيس (۱۰۰ك۳۲۵۴)، صانديق		زينجان بۆلگه سينين داغلارى (ايجرود) [آ] قاراوۇل (۶۷ك۱۶۷۶)، قلندر (۲۳ك۲۱۶۷)، قاراغۇل (۵۵ك- گب۱۸۵۶)، قاراداغ (۲۱ك۲۱۵۰)، امام (۲۲ك- گب۲۱۰۵)، ولى خان (۲۲ك۲۱۲۲)، سيغيراؤلن		

ز	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۱۵۷	ارک سۆزلوگو	ز
(۲۲ک گب ۲۳۱۰)، چپ دره (۲۲۷۰ک گ)، ساری قایا (۴۰ک گب ۱۷۸۸)، بۆیوک قایا (۴۱ک گب ۱۷۴۴)، آزپالار (۴۲ک گب ۱۷۷۰)، پیلله داش (۴۵ک گب ۱۷۷۲)، قالابۇلاغی (۴۷ک گب ۲۳۱۵)، یارلا جیق (۴۸ک گب ۲۳۵۰)، قیرمیز (۵۲ک گب ۱۹۵۰)، اوغلی بگ (۵۲ک گب ۱۹۷۵)، پسَنجَر (۵۴ک گب ۱۷۵۰)، قیلش قایا (۵۵ک گب ۱۷۱۰)، دُولیک (۵۷ک گب ۱۵۴۷)، یۇخاری کؤوشن (۵۷ک گب ۱۶۳۰)، زرد آلو (۵۷ک گب ۱۷۰۹)، اوْجاق (۵۸ک گب ۱۶۲۷)، جین قایالی (۵۸ک گب ۱۷۱۰)، شوْتخانا (۶۰ک گب ۱۷۱۴)، قوروق (۶۲ک گب ۱۵۲۲)، قورقاق (۶۲ک گب ۱۶۲۳)، آتگون داغ (۶۵ک گب ۱۶۲۸)، سوْدَین (۶۷ک گب ۱۵۳۶)، دربند (۶۷ک گب ۱۶۶۴).	زنجان بۆلگه‌سینین داغلاری (بناب) [آ] قاراداغ (۱۰ک-گ ۱۷۸۵)، تکه آغاج (۱۲ک ۲۶۶۳)، جیننی ۱۶ ک-د (۲۱۱۰)، قارابورنو ۱۶ ک-د (۲۱۳۰)، اقلید (۱۶ک ۱۵۸۳)، سید داغی ۱۷ ک-د (۲۳۵۰)، قیه یوقوش (۱۸ک ۲۶۸۳)، پیره آغاجی (۲ک ۱۸۴۹)، قاراوول داغ (۲۰ک ۲۶۴۳)، زَرکی (۲۰ک ۲۷۰۷)، قیه یوقوش (۲۵ک ۲۳۵۰)، صنم یوردو (۲۵ک ۲۶۵۰)، تَبَر ۲۶ ک-د (۲۵۸۳)، سولوجا (۲۷ک ۲۴۸۵)، قوجابولاق (۲۸ک ۲۳۶۷)، داشلی یثر (۲۹ک ۲۳۳۰)، قاطر اوْزن (۲۹ک ۲۲۸۷)، کَرَم آوار (۲۹ک ۲۴۴۲)، گرده (۳ک ۱۸۸۳)، میرواری (۳۰ک ۲۲۴۵)، قیز قالا (۳۰ک ۲۷۶۳)، کنداوْستو (۳۱ک ۲۴۲۰)، گونئی (۳۰ک ۲۳۰۵)، آغول داش (۳۸ک ۲۳۰۸).	زنجان بۆلگه‌سینین داغلاری (جایبار) [آ] قارارخاج (۶۳ک ۱۴۹۸)، گئی تپه (۶۷ک ۱۵۵۴)، قدمگاه (۶۵ک ۱۶۲۷)، شیرین سوْ (۶۸ک ۱۳۲۰)، پارادوز (۷۴ک ۱۳۸۴)، قیپچاغی (۷۵ک ۱۹۵۰)، قَبِرنا (۷۹ک ۱۷۹۹)، قاراداغ (۸۲ک ۱۸۵۴)، سیاه کمر (۷۱ک ۱۳۳۹)، جهان خلجی (۶۰ک ۱۳۶۹).	زنجان بۆلگه‌سینین داغلاری (چوروق) [آ] مندچال (۳۳ک ۲۷۴۹)، آَلگَناف (۳۳ک ۲۶۴۹)، آرپا زمی‌سی (۳۴ک ۱۶۶۳)، بیجار (۳۷ک ۲۰۰۵)، اعلا رود (۳۸ک-ق ۱۰۱۳)، کوْره کن (۳۹ک ۸۱۸)، داش فورمن (۴۰ک-ق ۱۰۵۳)، آیار (۴۰ک ۱۰۹۲)، چوْئوباشی (۴۰ک-ق ۲۶۸۲)، نواسر (۴۲ک ۲۱۰۲)، (۳۴ک ۲۰۳۰)، قاراوول (۴۳ک ۱۱۳۲)، مَئیمینک (۴۴ک ۱۲۰۴)، سوْره کمر (۴۴ک ۲۰۰۰)، دوْمبک (۴۵ک ۱۰۰۲)، زَرَس (۴۴ک ۲۶۵۰)، قالا (۳۸ک ۱۳۴۹)، زَرْنی (۳۸ک-د ۷۹۱)، کَچ کَییم (۴۰ک ۲۷۷۷)، قاراداغ (۴۴ک-د ۱۵۰۳)، سردخانه (۴۵ک ۱۵۷۸)، کادل (۴۵ک ۷۶۵)، قیرمیز لَز (۴۵ک ۷۰۵)، سیاه (۴۹ک ۶۲۷)، سوْره خانی (۵۰ک ۲۵۸۵)، چالان (۵۲ک ۲۳۷۰)، خاراو (۶۳ک ۲۶۲۲).	زنجان بۆلگه‌سینین داغلاری (قاروم/آبیر) [آ] کهلان (۳۲ک ۲۵۶۸)، آغْبُولاق (۹ک ۲۴۴۵)، دَمَرلو (۴۰ک-ب ۲۶۵۱)، هررَمات (۴۷ک ۶۳۰)، هزاررود (۵۲ک-ق ۱۰۵۰)، خُرَمادول (۵۲ک ۱۷۶۵)، جمال آوا (۵۴ک-ق ۱۱۰۷)، فوشون (۵۵ک ۱۷۰۵)، خاناخُل (۵۷ک-ق ۱۶۰۰)، گیلی پلنگ (۶۵ک ۲۶۰۷)،

ز	آذربایجان تۆركجهسى	۱۱۵۸	ارك سۆزلۈگۈ	ز
	زىنجان بۆلگەسىنىن داغلارى (زىنجانرود) [آ] اسمە خان		گب ۱۸۰۵، قۇزو (گب ۱۸۷۴)، آلمانلو (گب ۱۶۷) -	
	(گب ۱۳۷۲)، قاراوۇل خان (گب ۲۱۸۷)، باش		گب ۱۶۰۰، آرخاشان (گب ۱۷۸۰)، بالاكندۇ (گب ۱۶۷) -	
	داغ (گب ۲۴۲۵)، بادخیز (گب ۱۹۷۱)، يىلوۋىتى		گب ۱۹۸۰، دالوياغ (گب ۱۶۷)، شاهنشين (گب ۱۷۵) -	
	(گب ۲۲۶۵)، تکه قاياسى (گب ۲۷۲۹)، تاخجا		گب ۲۳۴۰، قبله (گب ۱۹۴۹)،	
	بوخجا (گب ۲۵۶۳)، محمد حنفيه (گب ۲۶۰۰)،		زىنجان بۆلگەسىنىن داغلارى (قاراپشتلو) [آ] تىئىلىك	
	قوزى (گب ۱۷۰۵)، سيل آتمكز (گب ۱۷۳۶)،		(گب ۲۳) قىزىق (گب ۲۱۹۸)، گوننى (گب ۲۵۴۲)، دىمان (گب ۳۱) -	
	دوۋە داشى (گب ۱۶۹۷)، رحيم داغى (گب ۵۵) -		ق ۲۴۰۰، بۇيۇك داغى (گب ۲۶۴۱)، قىصّابە داغى (گب ۳۴) -	
	(گب ۱۶۴۴)، گۈللى گىدىكى (گب ۱۷۱۸)، ابدال (گب ۵۵) -		ق ۲۵۹۰، طالىش داغى (گب ۲۵۹۳)، سرداب (گب ۳۵) -	
	ق ۲۹۶۳، بىرىك داغ (گب ۱۶۱۵)، قافلاتى (گب ۵۸) -		(گب ۲۶۴۵)، رسۇل داش (گب ۳۵)، يايلاق چاوانقۇش	
	ق ۱۵۶۰، قاراوۇل داغى (گب ۱۳۸۳)، حسن قوزى		۴۰ قىزىق (گب ۲۲۵۱)، اويۇخلو (گب ۱۸۱۰)، گۆبك تپە	
	(گب ۴۴۵)، ازنو (گب ۱۹۴۵)، قارا (گب ۴۴) -		(گب ۴۲) قىزىق (گب ۱۸۳۰)، آغ قايا (گب ۱۸۴۵)، ايرى داغ	
	گب ۱۸۱۱، گۆيچە (گب ۲۲۰۳)، داش كسن		(گب ۴۳) قىزىق (گب ۲۳۱۹)، كپس (گب ۱۹۹۲)، داشلى گوننى	
	(گب ۴۴۵)، آغ داش (گب ۲۶۵۶)، چالا -		(گب ۴۴) قىزىق (گب ۲۰۳۷)، دولقا (گب ۱۸۵۸)، چاتال (گب ۴۵) -	
	خانا (گب ۴۸)،		ق ۱۹۴۵، تلىك گوننى (گب ۲۰۱۵)، سىنجور (گب ۴۵) -	
	زىنجان بۆلگەسىنىن داغلارى (سلطانيه) [آ] شكين (گب ۵۵) -		ق ۲۰۵۴، سارى داش (گب ۴۵)، قۇرقان	
	(گب ۲۲۶۵)، دۇپايا (گب ۱۸۰۰)، گول محمد (گب ۶۰)		كىچىك (گب ۲۰۷۰)، توفكىچى (گب ۲۱۴۰)،	
	(گب ۲۵۳۲)، پىلنگان (گب ۲۲۴۵)، زران (گب ۲۳۲۵)،		قان قايىنان (گب ۲۱۵۵)، قاباق داغ (گب ۴۵) -	
	زىنجان بۆلگەسىنىن داغلارى (غنى بگلو) [آ] ارادال		(گب ۲۳۲۵)، چمكىن (گب ۲۴۶۵)، شاخان قاياسى (گب ۴۶) -	
	(گب ۲۶۰۰)، دىرلو (گب ۲۸۷۲)، قارداش (گب ۳۹) -		ق ۱۰۹۲، قۇرقان (بۇيۇك (گب ۲۲۳۰)، يىل	
	ق ۱۹۱۶، ياستى قايا (گب ۲۱۱۵)، قارداغ (گب ۴۱) -		دىرمانى (گب ۲۳۷۵)، آسلان داغى (گب ۱۵۶۶)،	
	ق ۲۱۱۳، سۇلودرە (گب ۱۸۴۷)، ھاواكتش باشى		كمرە قايا (گب ۱۹۵۰)، كىتتى داغ (گب ۴۷) -	
	(گب ۲۴۰۰)، نىخىر بۇلاق (گب ۲۴۹۲)، انزىل (گب ۵۴) -		(گب ۲۵۰۵)، بۇيۇك سارى داش (گب ۲۲۲۵)، ترە قايا -	
	ق ۱۸۸۰، قاشقايال (گب ۲۰۳۵)، گوننى داغى		(گب ۵۰) قىزىق (گب ۲۰۶۱)، بىچىنك (گب ۱۹۵۰)، گورالى (گب ۴۷) -	
	(گب ۱۶۲۷)، آو داغى (گب ۱۹۵۰)، آغداغ		ق ۲۰۶۸، كاه (گب ۱۳۵۰)، سارى داش كىچىك	
	(گب ۲۳۴۴)، حېش (گب ۲۲۶۷)، دۇوشان تپە		(گب ۵۲) قىزىق (گب ۲۱۴۴)، علم چىل (گب ۱۹۸۵)، زكرىانى	
	(گب ۲۰۳۲)، دۇوشان قاچان (گب ۲۱۳۲)،		(گب ۵۴) قىزىق (گب ۲۰۱۵)، قالاسلسان (گب ۱۵۹۶)، ساققىز -	
	زىنجان بۆلگەسىنىن داغلارى (قالاجىق) [آ] قاراداغ		لىق (گب ۱۵۹۸)، بىرىك گوننى (گب ۱۹۲۵)،	
	(گب ۲۱۹۶)، آغ داغ (گب ۲۰۵۷)، كران		قۇرۇق داغى (گب ۲۰۲۲)، داشلارخاج (گب ۵۶) -	
	(گب ۵۳)، تام تام (گب ۱۵۵۰)، دم خان		(گب ۱۹۵۹)، تات گىچى (گب ۲۰۸۸)، قاراگوننى (گب ۵۷) -	
	(گب ۱۵۹۰)، گۆكەزە (گب ۱۷۱۶)، ايوان		ق ۱۹۲۳، قۇجورداغ (گب ۱۹۵۰)، قاراوۇل	
	داشى (گب ۱۸۲۳)، گىچى قىران (گب ۶۰) -		(گب ۵۸) قىزىق (گب ۲۰۴۲)، پورسە يم (گب ۱۲۷۳)، قۇردە	
	(گب ۱۸۶۷)، تىمىتى (گب ۲۲۱۸)، آغ باير (گب ۶۴) -		جىلىك (گب ۱۶۷۹)، زومك (گب ۱۷۱۹)، عمر	
	(گب ۱۸۰۲)، شاخمازار داغى (گب ۱۸۵۰)، گوننى (گب ۶۵) -		يايلاقى (گب ۱۸۳۲)، قاراداش (گب ۶۰)،	

ز	آذربایجان تۆركجه‌سی	۱۱۵۹	ارك سۆزلۆگۆ	ز
میری داغی (۶۰كق۱۹۴۳)، سئل يۇرتان (۶۰كق۱۹۴۳)، قاراقایا (۶۰كق۲۰۰۲)، ھاچاداغ (۶۰كق۱۹۴۵)، دمیین (۶۱كق۱۵۶۳)، قاراحصارلو (۶۳كق۲۱۵۹)، باچاچا (۶۳كق۱۷۹۶)، آغ قایا (۶۳كق۱۷۰۳)، کنگری (۶۳كق۲۰۴۰)، سوْمران (۶۵كق۱۹۰۲)، قیزیل قایا (۶۵كق۱۸۶۵)، قاراداش کَرَبَك (۶۵كق۱۹۰۵)، دووشانو (۶۵كق۱۹۷۸)، خلیل بابا (۶۵كق۱۹۸۲)، آرگنه (۶۵كق۲۰۶۰)، گَنوْ (۶۶كق۱۸۸۱)، ساجلیق (۶۸كق۱۹۶۷)، یان دره (۳۵كق۲۳۴۶)، قالاپا (۴۳كق۲۰۷۰)، هَرده (۴۴كق۲۴۳۳)، الغیاث (۴۵كق۲۴۳۳)، ذلیک داش (۴۵كق۲۱۴۷)، کَت قاباغی (۴۶كق۲۱۰۸)،	بؤیوک دۆش (۷۵كق۱۷۱۳)، آغ داغ (۷۵كق۲۴۱۰)، قوشقار (۷۵كق۲۳۲۴)، دۆزداغی (۷۹كق۱۶۸۶)، آغ قایا (۷۹كق۲۱۰۷)، چالختون (۸۰كق۲۴۰۳)، قارایان (۸۰كق۱۸۰۳)، کنگرلی (۸۰كق۱۸۲۲)، نشانگاه (۸۰كق۲۰۱۹)، چیراق یانان (۸۰كق۲۰۱۹)، بَلْکی (۸۱كق۲۲۳۴)، قاراوۇل (۸۲كق۲۰۱۹)، سنگرگدیکی (۸۴كق۲۰۶۸)، ساری قایا (۸۶كق۲۰۶۷)، سفید (۸۷كق۲۸۵۴)، باش آیاق داغی (۸۷كق۲۱۶۸)، ساری گونئی (۱۳كق۲۱۲۵)، قاتار- قایا (۱۳كق۲۲۰۰)، قودوز داغ (۱۳كق۲۴۱۵)، جاهان داغی (۱۷كق۲۱۷۹)، پاپائی (۱۷كق۲۱۸۸)، یئدی قوْل (۱۷كق۲۲۴۲)، نوخودداغی (۷كق۲۰۸۰)، قاراتپه (۸كق۲۰۲۲)، گزمرز (۴۷كق۶۱۶)،	زنجان (ایجرود-حلب) بۆلگه سینین کندلری [آ] حَلَب * ۷۰، بَلوئین * ۵۹۰، ساری قایا، قوریه * ۶۰۰، نجم الشیخان/ نرجشخان * ۵۰، ارکویون * ۳۲۰، نکتو/نَکتو * ۲۲۰، قوْلقاتی * ۶۵۰، قادرلو، بهمین * ۱۸۰، تاج الدین، قوشچی، چَسَب * ۸۶۰، خان قاجار/جان قاجار * ۱۱۰، قوجالو، چؤلجه قیشلاق * ۴۳۰، قویجو/آ، دایدار/آ-ی * ۲۲۰، ابوجانلو * ۱۰۰، قارادؤراخلو/آ، گونبذقاراگونئی، یشگی کندجامع السرا * ۹۲۰، گرنه * ۱۳۰، خوئین * ۳۰۰، سفیدکمر * ۸۷۰، قَمَرَلَك * ۱۲۰، قند بولاق * ۱۳۰، حاجی قیشلاق، پالچا قیشلاق، جاهان آباد، تریاکی، آغ- قایا، قارابوتا، پاشاچای، کهریز سیاه منصور، قاراتپه، یازل داش/یازیلی داش کؤوشنی، سایین/سایان * ۳۷۰، چؤلجه، آرموتلو، آدینه چمنی،	زنجان (ایجرود-سعیدآباد) بۆلگه سینین کندلری [آ] قیزیلجا * ۳۶۰، سعیدآباد/آ-ی * ۲۷۰۰، شهرک * ۷۴۰، شوراب، ملاییری * ۱۰۷۰، قارابولاق * ۱۳۲۰،	زنجان (ایجرود-زرین آباد) بۆلگه سینین کندلری [آ] زرین آباد * ۵۰۰، شیوه * ۷۲۰، سها/سوْها * ۳۷۰، گلابر/آ-ی، بیزین، قاراداغ، هلیل آباد * ۸۰۰، گلجه قارادرق/قارادرق سراب * ۱۹۰، جوئین * ۱۲۷۰، یشگی کندالماس * ۶۰، قارابولاق
زنجان بۆلگه سینین داغلاری (فیزیل گنجیلو) [آ] گونئی (۴۷كق۲۰۵۷)، قاراقاشلی (۵۰كق۱۹۲۷)، دۆزلاق گدیگی (۵۰كق۱۹۹۲)، خَرمن گدیگی (۵۶كق۱۷۷۳)، دیرمان داغی (۶۰كق۱۴۶۵)، گۆزگۆرلن (۶۰كق۱۵۹۰)، قاسم قوزئی (۶۲كق۱۵۴۲)، حسن داشی (۶۵كق۱۸۴۶)، چال داغی (۶۳كق۱۵۴۰)،	زنجان بۆلگه سینین داغلاری (گیلوان) [آ] سوارجانقوْل (۳۷كق۱۹۰۵)، خوْره کنچل (۳۹كق۱۸۲۷)، گۆگقان (۴۳كق۶۰۳)، جلال الدین (۴۳كق۶۲۵)، خنه یه (۴۴كق۱۳۷۰)، قاراوۇل (۴۶كق۶۰۰)، قالاپرده (۴۷كق۶۲۲)، زاجال (۴۹كق۲۴۸۵)، قوروق تپه (۵۳كق۱۴۰۷)، معدن آغی (۵۵كق۷۰۲)، خشکه نوْی (۵۶كق۱۰۶۴)، زوْجْلان (۵۷كق۱۳۶۹)، خَرمن گله سر (۵۹كق۲۲۵۵)، گزْگیان (۶۲كق۱۹۱۵)، خالچا (۶۵كق۱۷۲۸)، چَلْوی (۶۵كق۲۲۴۴)، چَلْواوی (۶۵كق۲۲۴۵)، گونْدشمان (۶۵كق۲۷۰۲)، سیاه چال (۶۷كق۱۶۲۷)، آرموْت داغی (۲۰كق۲۲۶۵)،	زنجان بۆلگه سینین داغلاری (ماهشنان) [آ] ساوالان (۵۵كق۲۱۳۰)، چوْلبان (۶۲كق۲۳۶۰)، اریکلی قایاسی (۷۰كق۱۶۰۰)، ذلیک قایا (۷۱كق۱۴۳۵)، گونئی قالا (۷۳كق۲۱۸۷)، قوشاسورو ۷۵ کد۲۱۴۵،		

چهر آوا * ۴۷۰؛ ابراهيم آوا * ۱۵۰؛ حمزه لو * ۱۳۰؛ قيزيلجا / آ-ى * ۳۱۰؛ رضا آباد * ۴۷۰؛ چير لانتقوش * ۳۷۰؛ كنگر لو؛ قاراكوْل * ۵۹۰؛ ميرجان؛ نصير آباد * ۳۲۰؛ سنگين * ۱۳۰؛ اۆزه * ۱۸۰ (قو:اوزج)؛ قاضى كندى؛ حسين آباد/هوپا؛ ليليك آوا؛ خالچابولاق، آلكاوا (قو:على آوا)؛ ديزرمان دره-سى، مياندره؛ حبش؛ ميان؛ ملك باغى؛ تاغار كندى (تقى كندى)؛ جنت اؤلنگ؛ قيزلار بولاغى؛ زنگين؛

زنجان (زنجانرود-يوخارى چاپارا) بۆلگه سيني كندلى [آ]
قارابوتا * ۱۸۶۰؛ شكربولاغى * ۶۰۰؛ قوتول * ۲۸۰ (قو:قيطول)؛ چوروك/ى * ۱۵۰؛ قاراوغلانلو * ۳۰؛ گوگ تپه * ۱۶۰؛ عزيز لو، ايلن، گوگلر/گؤيل * ۱۱۰،

زنجان (قاراپشتلو-آشاغى قاراپشتلو) بۆلگه سيني كندلى [آ]
جيزوان * ۱۲۰، حبش روملو كوشنى، دميردره كوشنى؛ رشتاوا؛ گؤلئين * ۱۳۰ (قو:كلهين)؛ لهرگين * ۱۶۰؛ قينديرقالى؛ قيبله بولاغى * ۴۲۰؛ محمدآباد، داش بولاق * ۲۴۰؛ ساوجبولاق؛ آغجاقالا * ۷۰۰؛ چومالى * ۲۲۰؛ گراوا كوشنى؛ توغاي؛ پيرونده، چوماق كندى، خليل بولاغى كوشنى؛ ام آوا؛ ماتوز كوشنى؛ سلميما بولاغى، شهرآوا؛ طبرستان، البين كوشنى، گيزمه (قو:جزىمق)، كبرىك، سويوق بولاق؛ حاج سئيران؛ سالارآباد؛ ورمزيار/آ-ى؛ قاراحصارلو؛

زنجان (قاراپشتلو-يوخارى قاراپشتلو) بۆلگه سيني كندلى [آ]
ساريمساقلو * ۲۸۰؛ پاليتلو * ۱۵۰؛ سؤهرون (قو:سؤهرين) * ۱۳۲۰؛ كوردكى * ۶۴۰ (قو:كورد كندى)، لگهى *lagahı* * ۲۷۰، نؤهول (اكين يىرى)؛ ياغميردره (اكين يىرى)؛ ونهنه / ونه نئق * ۴۷۰؛ ورياران/ولياران * ۵۲۰؛ محمودآباد * ۷۰، گول تپه (اكين يىرى)؛ قيشلاق * ۳۴۰؛ اورتابولاق * ۲۴۰؛ ارمغانخانا * ۱۵۰؛ زرييك / زرييك * ۱۰۰؛ قاراتپه * ۵۳۰؛ بگ بولاغى (اكين يىرى)؛ جليل آباد * ۵۳۰؛ ماري *marı* * ۳۲۰؛ قارباسان؛ ميشكين * ۸۵۰؛ تاغ كندى * ۱۹۰؛ باغ؛ حوره كندى، اوراچى * ۶۰؛ قاشقاتپه * ۱۱۰؛ ينله قارشان * ۴۰؛ كوردقيشلاغى * ۸۸؛ اوج بولاق * ۱۸۰؛ اسيم آوا / اسسم آوا * ۲۰۰ (قو:اسلام آباد)، ياستى بولاق كوشنى؛

* ۱۸۰، زرجوا اكين يىرى، خنه يه * ۵۱۰، قمچقاي * ۳۸۰، تازا كند * ۵۰، خانجين/خاناجين * ۵۴۰، يئنگى كند سيدرل * ۲۵۰، يئددى بولاق * ۱۹۰، ايچ * ۱۲۸۰، تله گيرد * ۳۲۰، قوزان، چاپوق * ۲۷۰، بيدگنه * ۴۵۰،

زنجان (ايچرود-يوخارى ايچرود) بۆلگه سيني كندلى [آ]
چيمن * ۲۵۰، دؤرموشقان * ۳۲۰، آغبولاق، اوغول بگ/آ-ى * ۵۲۰، ۷۸۰، خاكريز * ۱۲۰، باغكندى، باريك آب * ۲۸۰، چتر * ۴۷۰، فويته گل اكين يىرى، اينجه/اينجه رهبرى * ۳۸۰، قارخودلو/قارختلو * ۶۰، قاراسعيد، كوسالار * ۲۵۰، احمد كندى * ۵۱۰، اوج تپه * ۶۰، ياركندى،

زنجان (زنجانرود-آشاغى چاپارا) بۆلگه سيني كندلى [آ]
شوكورچو * ۲۸۰؛ حاصار * ۱۳۰؛ موشامپا * ۷۸۰؛ نوروزآباد * ۹۰؛ چتر * ۱۹۰؛ داداش بگ؛ سارى كند/آ-ى-اورتا * ۴۶۰؛ قاراآغاج/آ-ى * ۶۱۰؛ انجمن/آ-ى * ۲۵۰؛ ايليچاق * ۱۱۰؛

زنجان (زنجانرود-آشاغى زنجانرود) بۆلگه سيني كندلى [آ]
ايسفناج * ۵۳۰؛ گيزير / گيزير * ۶۲۰؛ باغليجا آغا * ۴۴۰؛ تالخور * ۴۲۰ (قو:تلخ آب)؛ دره ليك * ۱۵۰؛ نيك يى * ۳۰۰؛ قاهران * ۴۵۰؛ قاراچريان * ۱۰۰؛ حسن آباد * ۱۸۰؛ شيرين بولاق، دولانو/دولاناب * ۴۵۰؛ آلمالى * ۶۰؛ باغليجاسردار * ۳۷۰؛ نجى/نوجى * ۹۰؛ ساغ بورا، اوينادان، اييده لو، چاورور * ۱۹۰، سيف آباد * ۲۶۵، عزىجه، بولوق/بلوغ * ۱۲۰، آذربى، بادام اكين يىرى، كهاب، بايات/سردهاات بايات جعفر * ۱۳۹۰، شىخستانلو/سردهاات * ۳۰۰، گميش آباد * ۲۹۰، چپ چپ * ۲۰۰، صوفيلر * ۸۰، قارقالوق/ قارقاقولون * ۱۰۰، دولك، گليجك اكين يىرى، قالايجى * ۳۱۰، قيطور/قيطول بفايى * ۲۹۰، حماملو/آ-ى، باشسيز، تازا كند، دلگى * ۱۰۰، سلطان آباد، سرچم * ۲۳۰، قارا-آغاجلو * ۴۸۰، چوزوك/ آ *çözük* * ۱۳۰، آلوارلو * ۲۰۰، گوهران * ۲۹۰، رجشين/رجمين * ۷۰۰،

زنجان (زنجانرود-غنى بگلو) بۆلگه سيني كندلى [آ]
بيزووشا * ۵۸۰؛ اربط/ارباب * ۶۰؛ خارابا آغ بولاق، آناوا/ آندآوا/ آ-ى * ۱۱۰۰؛ احمد آوا * ۱۳۰؛ مهر آوا * ۹۶۰؛

ز	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۱۶۱	ارک سۆزلۆگۆ	ز
گۆللۆجه *۳۷۰؛ داش تپه *۴۰۰؛ آت باتان کۆوشنى؛ قارلۇق *۱۸۰؛ بهرام بگ *۸۱۰؛ تیکمه داش *۴۶۰؛ گۆز لک کۆوشنى، زنگى *۲۹۰ (قو: زنگى کوه)؛ آغکند *۵۴۰؛ پازۇكى *۴۴۰؛ گلچين / گۆلچين *۸۰، کلەسر *۲۷۰؛	زنجان (مرکزی-بوغداکندی) بۆلگه سینین کندلری [آ] آغکند *۸۴۰؛ سئید کندی / سعید کندی *۷۲۰؛ جشن سرا، گۆللۆجه، سۆنقور *۲۳۰؛ گۆل بوداق؛ بوغداکندی *۷۰۰؛ کلوند، کۆل تپه *۶۳۰، دئشیر / آ-ی *۸۵۰ (قو: دهشیر)؛ تالخو / *۴۴۰ (قو: تلخ آب)؛ حسین آباد *۴۶۰؛ مَرَصَع *۵۱۰؛		احمد، پمبهجیق / *۲۴۰، سلمانلو *۱۱۰، حسن ابدالی *۱۹۰، قاراتپه *۳۶۰، سهله *۵۰۰، رامین *۷۶۰، آزاد-آ-ی *۷۳۰-۴۷۰، قایتارجا / قئینجره *۶۶۰، دیزه / خارابا- / یوخاری ~ *۴۰۰، زنگل آباد *۹۰، قاضی آباد *۱۷۰، بایندیر *۱۴۰، ریحان *۳۹۰، پاپایی *۵۶۰، آغجاییره *۲۲۰، چۆزۆق *۸۲۰ / ی تو، باروئ آغاجی *۳۷۰، ساققال دۆلو / سقلی تۆلی *۱۵۰، قۆلو کندی *۱۸۰، رازین *۲۷۰، اژدهاتو *۸۶۰، دۇران *۲۲۰،	
زنجان (مرکزی-ییناب) بۆلگه سینین کندلری [آ] amət, amənd *۳۲۰؛ جارچی *۱۶۰، آمند تازا کاند، پاچو *۲۴۰ (قو: پاپین کوه)، دؤاس *۳۵۰ (دواسب)؛ چره نوو *۳۵۰ (قو: چره ناب)؛ دیزج آباد *۲۲۸۰، نُقطه بندی *۳۲۰، بۇلاماجی *۷۲۰، نردین، گوالی *۴۱۰، ییناب *۴۵۰، نیموؤور / نیماور *۷۴۰، زرنان / زرقان / زران *۶۷۰؛ گۆلوستانا / گۆلوستان آباد *۲۵۰، کچ کلاه *۲۰۰، کهناپ، کرده ناب / کرده نان *۳۳۰، اسکند *۵۰۰، مروارید *۴۲۰، ذاکر *۶۸۰، گۆللۆجه / آ- *۴۵۰، گۆللۆجه امام / گۆللۆجه *۲۴۰، جورین ده، یحیی آباد، لار، بادامستان، چال، ریچه خوره، ناصر آباد، قیزیلداش، علی آباد شرقی *۲۰۰، ترازوج *۴۴۰، قوزلجا، قالا *۸۱۰، ابراهیم آباد *۳۱۰، بابالنگ، قوازننگ؛	زنجان بۆلگه سینین کندلری * [آ] اره دین (۲۰ ک گ د *۲۶۰)، اکبر آباد (۶۰ ک ق ب *۳۰)، ایده لو (۵۰ ک ق ب *۷۰)، ائشکچی (۱۸ ک ب *۱۳۰)، بوژین / بُزین (۶۱ ک گ د *۲۴۰)، جوُره خان (۴۶ ک ق ب *۱۷۰)، حاجی بچه (۳۶ ک گ د *۱۷۰)، دادلو (۱۵ ک ق ب *۲۰۰)، داش بۇلاق (۲۴ ک ق ب)، دامکش خون (۳۶ ک ق د *۱۳۰)، دَشْتَمال کندی (۲۴ ک گ *۲۸۰)، دوسران (۴۷ ک ق ب *۳۹۰)، زنگی حاجی عسگر (۴۶ ک ق ب *۱۳۰)، سراب (۶۸ ک گ د *۳۳۰)، سنگر (۹۶ ک ق ب *۲۹۰)، شاه بُوداق (۴۴ ک گ د *۲۸۰)، شاه بۇلاق (۳۹ ک ق *۸۶۰)، ضیاء آباد (۲۱ ک *۲۹۰)، طویله درق (۲۱ ک *۲۳۰)، علی آباد سقلی (۲۷ ک ق د *۱۵۰)، علی آباد علیا (۲۵ ک ق د *۲۲۰)، فیله خاصه (۶۹ ک ق ب *۲۶۰)، قاراداغ (۶۳ ک گ د *۳۸۰)، قولاَبر (۵۶ ک گ د *۱۰۰۰)، قولى		زنجان (مرکزی-مَعْزات) بۆلگه سینین کندلری [آ] حاجی	

ز	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۱۶۲	ارک سۆزلوگو	ز
قصه (۷۲ کق ب * ۱۸۰)، قهاب (۵۴ کق ب * ۲۷۰)، کاوند (۳۸ ک گ د * ۱۱۱۰)، کرچنگ سرای (۲۷ ک گ د * ۳۵۰)، گوئیجه قایا (۴۶ ک گ د * ۸۱۰)، گرلو (۱۸ ک گ * ۱۵۰)، ناصرآباد (۴۲ ک ب * ۹۰)، ندیس آباد (۵۴ ک قئیدار یولو * ۱۷۰)، والارؤد (۴۱ ک ب * ۴۳۰)، یاس بولاق (۳ ک د * ۳۸۰)، زنجیره zencrə (آ، ف، ش، ع) باخ: جیرجیراما (فا:~).	زنجیره zəncirə (آ) مرند و ماک (زنگره) دا کند آدی.			
زنجفیل zəncəfil (ع، آ، بی) زنجفیل گیللردن ایستی اوّلکه لرده یتشن کؤک ساپلی، گؤزل قوخو لو و بعضی یشمک لرده ایشله‌ن بیر بیتگی (فا:~). zingiber	زنجفیل زəncəfil (آ) قیزارمیش اوٹا زنجفیل جويز ازمه‌سی ویا آیری شئیلر آرتیراراق دوزه لن بیر شیرین یشمک.			
زنجفیل چایی [آ] زنجفیل کؤ کونودمله یه‌رک حاضرلانا چای.	زنگ zəng (آ) ۱- اوژل لیکله چان شکلینده اولان و ایچینده متال دیلی اولان و وورو لدوقدا سس چیخاردان بیر آلت (فا:~) bell ۲- سس سیقنالی وئرمک اوچون متال جاهاز (ت جنک) قولاق سسلنمه‌سی، زینقرووسی؛ باخ: چان، چاناق. زنگان (آ) باخ: زنجان.			
زنجفیل گیللر [آ، بی] بیر چنکلی بیتگی فامیلی، "زنجفیل، کاکو له، زرداچال" (فا: تیره زنجفیل). zingibaraceae	زنجفیل zəncir (آ) بیر بیرینه گئچمیش اولان سیرا دمیر باغی، کؤستک (فا: زنجیر). chain (بوسؤزجوک زینقروو سؤزایله ایلگی لی اولاراق اصلینده چان سؤزوندن آ لینمالیدیر و آنلامجا چان کیمی سس وئرن و بوجور شئیلردن دوزه لن نسنه یه دئییلیر بوسؤزجوک فارسجا یادا گنجیدیر، چان چانق (چانقیر ژانقیر زنجیر).			
زنجیر... [آ] هشتیری، فرمهین و اهر ده کند آدی. سالماس دا (سقالا) داغ آدی. مراغادا (لی مجید) مجید آدی.	زنگانلر zənganlu (آ) درگز ده چای آدی.			
زنجیر اوٹو [آ، بی] باخ: آجی قووق.	زنگانه شورک zəngane şurək (آ) بجنورد دا کند آدی.			
زنجیر گمیرمک [ل] بیرینه قارشى سون درجه حدتلی اولماق.	زنگاوا [آ] اهر ده کند آدی {زنگ + آوا}.			
زنجیر لیمک [اتد] باشقاسینا زنجیر باغلاماق، زنجیر ووردورماق.	زنگبار zəngbar (آ) ماک دا داغ و چای آدی؛ گئرمی و بوستان آباد دا کند آدی {زنگی؛ بار: زنگی قالاسی}.			
زنجیر لیمک [بل] ۱- زنجیر له باغلانماق. ۲- [س] زنجیر کیمی سیرالانماق، بیر بیرینه باغلانماق.	زنجی / زهجی [ص] زنگ چالان.			
زنجیر له مک [ل] زنجیر وورماق، زنجیر له باغلاماق، بوغماق.	زنگ چیچک لی لر / زه چیچک لی لر [آ، بی] بیتیشک حالدا چیچک لری اولان بیتگی لر تاقیمی.			
زنجیر لی [آ] داشکسن ده چای آدی ۲۴۰.	زنگ چیچگی [آ، بی] زنگ کیمی چیچک یاپراق لاری ظریف و آچیق چهرایی رنگلی بیر بیتگی، زینقروو اوٹو (فا: گل استکانی). campanula			
زنجیر ووران [ص] عزادار لیل لاردا بئلینه زنجیر له ووران.	زنگل [آ] چکمه بوغازینا وورولان گؤن قونج (فا: گئتر) ۱.			
زنجیره [آ] ساری قیزیل رنگینده اینجه حاشیه، زنجیر کیمی هورولموش پالتار بزه گی، گؤل و چیچک هورگوسو.	زنگل آباد zəngolabad (آ) زنجان دا کند آدی.			
	زنگلاب zəngülab (آ) مینودشت ده کند آدی.			
	زنگلان / زنگه لان zəngelan (آ) اوئرمیه و خوی دا کند آدی، درگز ده (لو) داغ آدی. {زنگی + آلان}.			
	زنگه زور [آ] آذربایجان جمهوریتینده رایون آدی ۲۴۰.			

زنگلی [ص] زنگی اولان.

زنگنه / زنگنه zəŋgəne [آ] ملایر، ماک، کرمانشاه، فسا،
سوءنقور، ساوه و بوشهر - کنگان دا کند آدی {زنگی + آنا}.

زنگ ووران [ص] زنگ چالان.

زنگو^۱ [آ] سالماس دا کند آدی {زنگی}.

زنگوله [۱] ۱- آذربایجان کلاسیک چالقی سیندا ۱۲ اساس موغام دان ییری. ۲- حیوان بویونا باغلانان و زیتیلدا یان شئی، زیتقروو ۳- زنگ کلمه سینه باغلانیر، زمانجا چنگل و چنگله و زنگوله شکلینه دییشیلیب؛ باخ: زنگ، چنگ، چان. ۴-

زنگه قان [آآ] اوږمیه ده کند آدی.

زنگی، zəngi [ʔ] آذربایجانین زنگه‌زور بؤلگه سینده یاشایان بیر تۆرک بویونون آدی، قازاقلار ایچینده قویونلارین قورویوجوسونو زنگی آتا دئییردیلر، سلجوقلو بگ لرینده شخص آدی کیمی ایشله نییدیر^{۲۱۴}؛ تۆرک بویو سالور/سالغور لارین قوردوغو سؤنقورلار دؤولتی ویا فارس آتابگی‌نین باشیندا سؤنقور وارایدی سؤنقور،دان سؤنرا اوغلو زنگی سلطنته گئچدی (۱۲م جی قرن)^{۲۱۵}؛ بؤ بویون ایزی نی زنگبار و زنگلان کیمی آدلاردا گۆرمک اولار

زنگی، zəngir [ʔ] قارا دریلی.

زنگی ۳ [آآ] قوشاچای، زنجان، شبستر ده کند و داغ آدی.

زنګی [۱۱] ایغدير بویونا عایدیتر آدی (م ۱۶ جی قرن) ۲۲۵.

زنگیر [آ] گُرمی ده کند آدی.

زنگیلان zəngilan [آ] جمهوری آذربایجاندا رایون آدیدیر.

زنگین zəngin [آ] ماهنشان دا کند آدی.

زنګین [ص] ۱- واری، مالی، واری چوخ اولان (فا: توانگر).

a rich person ۲- وئریملی، گۆستریشلی، ایچینده بیر
شیندن چوچ اولان (فا:پرحاصل). {سن؛سین سۆزو تورکجه ده گۆمولو یئر اۆچون سۆیلهنه رک دینییه و خزینه معنا- سیندا دیر و گۆمولو اولدوغوندا آغیر لیق مفهومودا وئریر، بو کلمه حرف دیشمه سیله سینگین و زنگین شکلینده تورکجه ده و فارسجادا گلیشیب و نهایت تورکجه ده یاقین حالدا زنگین شکلینده ایشله نیر}.

زنگین لشدیرومک [ل] زنگین ائتمک.

زنګین لشدیریجی [ص] زنګین ائدن، وارلان دیران.

زنگین لشدیریلیمک [بل] زنگین ائدیلمک، وارلان دیریلماق.

زنگین لشمک [س] وارلانیماق، بوتون لشمک، کامیل
لشمک، وارلی لاشماق، وارلی لانیماق.

زنگین لیک [آ] وارلی لیق، اولاناقلاری چوخ اولما، حشمت.

زَوَّار zəvvar [آ،ع] زیارت ائدن (فا:~).

زاوروم/ زوروم zəvarom [Tā] ۱- شیروان (۷) کنديستان
ايندان بيرى اولاراق ۸ كندى و *۶۷۰ نفر نفوسو واردير،
كنديستائين مركزى زاوروم شیروان،ين ۱۸ گوتئى گوتئاتان
طرفينده دير، (نفوس *۱۵۴۰/تو). ۲- شیروان دا چای آدى.

زۆزۆتْمەك zəvzətmək [ل] زوزەمەسینه یول آچماق، بوش
یئره دانیشدیرماق (فا:فس زوزە کشیدن).

دۆڭ [ص] چوخ دانیشان، بوش بوغاز، لاغلاغی
(فا: پر حرف). talkative {ساو سۆزوندن: ساواساق}.

زَوَزَك لَشْمَك [س] زوزوک اولماق.

زَوَزَكَلِيك [آ] بوش يئرینه دانیشما.

زوزہ مک [س] بوش یثرہ و چوخ دانیشماق (فا:زوزہ کشیدن).

زَوْنَق zəvənəq [اآ] قئیدار دا کند آدی.

زوباران zobaran [آ] قوچان دا کند آدی.

زوبالاق zobalaq [باخ: جوبالاق > زوبالاق] شولوق اوشاق.

زوپا [zopa] ديه‌نك، چوماق (فا: باطوم). batum } ت
(سوياي سويا) زوپا: اوړون آغاچ، بو كلمه سيبا، سيبه و
سويا شكلينده فارسجا يا گنچيب، باخ: سيبك }.

زوپالایتماق [ائتد] زوپایله دؤیدورمک، کؤتک لتمک.

زوپالاماق [ل] زوپا ايله دؤيمک.

زوپالانماق [بل] زوپا ايله دۇيو لمك.

زوپو zopu [آ] توی لاردا گنج لرین سیرایلا دۇروب چوبوقلا
 اوینادیقلاری بیر اوپون {باخ:زوپا:سوی:سوپا}زوپو.

زوجه / زوجه zovcə [آ، ع] حیات یو لداشی.

زود [zod] آ،ر ديمير و بوجور شئلر قايناغى، قايناق (فا:جوش
جوشكارى) {روسجا، زاوود سۇزو فابريكا معنايىنداير و
زود سۇزوده بو كلمه ايله ايلگى ليدير}.

زود [آ] زنگه زور' دا آشیریم / گدیک آدی (۲۳۶۵) ۲۴۰.

ز	آذربایجان تورکجه سی	۱۱۶۴	ارک سۆزلوگو	ز
زودیاق zodyaq [آ،فر] فلکی بۇرجلار، گۆی کۆره سینده فرضی بیر دایره اۆزه رینده ۱۲ بۇرجون اولدوغو قورشاق، آدلاری بئله دیر: ۱-قوچ. ۲-بوغا. ۳-ائکیز لر. ۴-یئنیقچ. ۵-آسلان. ۶-باشاق. ۷-تره زی. ۸-چایان. ۹-یای. ۱۰-اوغلاق. ۱۱-قووا (دولچا). ۱۲-بالیق. (فابروج فلکی).	زور زور [آ،ع] (لوزور) ۱-گۆج (فابروج) ۲-مچ [گۆجلو، بویوک ۳-چتین. ۴-مجبوریت "منی زورا قویما".	زور زور [آ،ع] (لوزور) ۱-گۆج (فابروج) ۲-مچ [گۆجلو، بویوک ۳-چتین. ۴-مجبوریت "منی زورا قویما".	زور زور [آ،ع] (لوزور) ۱-گۆج (فابروج) ۲-مچ [گۆجلو، بویوک ۳-چتین. ۴-مجبوریت "منی زورا قویما".	زور زور [آ،ع] (لوزور) ۱-گۆج (فابروج) ۲-مچ [گۆجلو، بویوک ۳-چتین. ۴-مجبوریت "منی زورا قویما".
زور ائتمک / ائله مک [ل] گۆجله مجبور ائتمک، زور گلکم.	زور ائتمک / ائله مک [ل] گۆجله مجبور ائتمک، زور گلکم.	زور ائتمک / ائله مک [ل] گۆجله مجبور ائتمک، زور گلکم.	زور ائتمک / ائله مک [ل] گۆجله مجبور ائتمک، زور گلکم.	زور ائتمک / ائله مک [ل] گۆجله مجبور ائتمک، زور گلکم.
زور ائتمک [آ] دوه چی، ده کند آدی ۲۴.	زور ائتمک [آ] دوه چی، ده کند آدی ۲۴.	زور ائتمک [آ] دوه چی، ده کند آدی ۲۴.	زور ائتمک [آ] دوه چی، ده کند آدی ۲۴.	زور ائتمک [آ] دوه چی، ده کند آدی ۲۴.
زور آباد zorabad [آ] جوغاتتی، ماک و خوی دا کند آدی.	زور آباد zorabad [آ] جوغاتتی، ماک و خوی دا کند آدی.	زور آباد zorabad [آ] جوغاتتی، ماک و خوی دا کند آدی.	زور آباد zorabad [آ] جوغاتتی، ماک و خوی دا کند آدی.	زور آباد zorabad [آ] جوغاتتی، ماک و خوی دا کند آدی.
زور سالماق [ل] چتین لیگه سالماق، گۆجه سالماق.	زور سالماق [ل] چتین لیگه سالماق، گۆجه سالماق.	زور سالماق [ل] چتین لیگه سالماق، گۆجه سالماق.	زور سالماق [ل] چتین لیگه سالماق، گۆجه سالماق.	زور سالماق [ل] چتین لیگه سالماق، گۆجه سالماق.
زوراک [ص] زورلا اولان، زورلا بیرایش گۆرمه.	زوراک [ص] زورلا اولان، زورلا بیرایش گۆرمه.	زوراک [ص] زورلا اولان، زورلا بیرایش گۆرمه.	زوراک [ص] زورلا اولان، زورلا بیرایش گۆرمه.	زوراک [ص] زورلا اولان، زورلا بیرایش گۆرمه.
زوراک لیق [ظ] ۱-زور واسطه سیله، زور ایله. ۲- [آ] قولو گۆجلو لوک، اؤزباشینا لیق، حاق سیز لیق.	زوراک لیق [ظ] ۱-زور واسطه سیله، زور ایله. ۲- [آ] قولو گۆجلو لوک، اؤزباشینا لیق، حاق سیز لیق.	زوراک لیق [ظ] ۱-زور واسطه سیله، زور ایله. ۲- [آ] قولو گۆجلو لوک، اؤزباشینا لیق، حاق سیز لیق.	زوراک لیق [ظ] ۱-زور واسطه سیله، زور ایله. ۲- [آ] قولو گۆجلو لوک، اؤزباشینا لیق، حاق سیز لیق.	زوراک لیق [ظ] ۱-زور واسطه سیله، زور ایله. ۲- [آ] قولو گۆجلو لوک، اؤزباشینا لیق، حاق سیز لیق.
زوربا [ص] چوخ گۆجلو، چوخ بویوک، ایری و ینکه.	زوربا [ص] چوخ گۆجلو، چوخ بویوک، ایری و ینکه.	زوربا [ص] چوخ گۆجلو، چوخ بویوک، ایری و ینکه.	زوربا [ص] چوخ گۆجلو، چوخ بویوک، ایری و ینکه.	زوربا [ص] چوخ گۆجلو، چوخ بویوک، ایری و ینکه.
زورباچا [ص] چوخ زوربا.	زورباچا [ص] چوخ زوربا.	زورباچا [ص] چوخ زوربا.	زورباچا [ص] چوخ زوربا.	زورباچا [ص] چوخ زوربا.
زوربا زور [آ] ۱-ظالم، زور دتین و قولو گۆجلو (فابروج). ۲-قارقیش اؤچون بیرینین ویا بیر اؤلونون داليجا دئیلین سؤز، گۆرباگور "زوربا زور دوشموش پیس آدام ایدی".	زوربا زور [آ] ۱-ظالم، زور دتین و قولو گۆجلو (فابروج). ۲-قارقیش اؤچون بیرینین ویا بیر اؤلونون داليجا دئیلین سؤز، گۆرباگور "زوربا زور دوشموش پیس آدام ایدی".	زوربا زور [آ] ۱-ظالم، زور دتین و قولو گۆجلو (فابروج). ۲-قارقیش اؤچون بیرینین ویا بیر اؤلونون داليجا دئیلین سؤز، گۆرباگور "زوربا زور دوشموش پیس آدام ایدی".	زوربا زور [آ] ۱-ظالم، زور دتین و قولو گۆجلو (فابروج). ۲-قارقیش اؤچون بیرینین ویا بیر اؤلونون داليجا دئیلین سؤز، گۆرباگور "زوربا زور دوشموش پیس آدام ایدی".	زوربا زور [آ] ۱-ظالم، زور دتین و قولو گۆجلو (فابروج). ۲-قارقیش اؤچون بیرینین ویا بیر اؤلونون داليجا دئیلین سؤز، گۆرباگور "زوربا زور دوشموش پیس آدام ایدی".
زوربا زورلوق [آ] قولو گۆجلو لوک و زوراک لیق.	زوربا زورلوق [آ] قولو گۆجلو لوک و زوراک لیق.	زوربا زورلوق [آ] قولو گۆجلو لوک و زوراک لیق.	زوربا زورلوق [آ] قولو گۆجلو لوک و زوراک لیق.	زوربا زورلوق [آ] قولو گۆجلو لوک و زوراک لیق.
زوربالاشدیرماق [ل] زوربا وضعیته سالماق، گۆجلندیرمک.	زوربالاشدیرماق [ل] زوربا وضعیته سالماق، گۆجلندیرمک.	زوربالاشدیرماق [ل] زوربا وضعیته سالماق، گۆجلندیرمک.	زوربالاشدیرماق [ل] زوربا وضعیته سالماق، گۆجلندیرمک.	زوربالاشدیرماق [ل] زوربا وضعیته سالماق، گۆجلندیرمک.
زوربالاشدیریلماق [بل] زوربالاشدیرماق ایشی گۆرولمک.	زوربالاشدیریلماق [بل] زوربالاشدیرماق ایشی گۆرولمک.	زوربالاشدیریلماق [بل] زوربالاشدیرماق ایشی گۆرولمک.	زوربالاشدیریلماق [بل] زوربالاشدیرماق ایشی گۆرولمک.	زوربالاشدیریلماق [بل] زوربالاشدیرماق ایشی گۆرولمک.
زوربالاشماق [س] زوربا وضعیته گلکم، چوخ گۆجلنمک.	زوربالاشماق [س] زوربا وضعیته گلکم، چوخ گۆجلنمک.	زوربالاشماق [س] زوربا وضعیته گلکم، چوخ گۆجلنمک.	زوربالاشماق [س] زوربا وضعیته گلکم، چوخ گۆجلنمک.	زوربالاشماق [س] زوربا وضعیته گلکم، چوخ گۆجلنمک.
زوربالانماق [س] زوربالاشماق.	زوربالانماق [س] زوربالاشماق.	زوربالانماق [س] زوربالاشماق.	زوربالانماق [س] زوربالاشماق.	زوربالانماق [س] زوربالاشماق.
زوربالیق [آ،دا] زوربا اولما وضعیتی، ینکه لیک.	زوربالیق [آ،دا] زوربا اولما وضعیتی، ینکه لیک.	زوربالیق [آ،دا] زوربا اولما وضعیتی، ینکه لیک.	زوربالیق [آ،دا] زوربا اولما وضعیتی، ینکه لیک.	زوربالیق [آ،دا] زوربا اولما وضعیتی، ینکه لیک.
زورخانا [آ،فا] اسکى ایدمان لارین گۆرولدوگو یئر (فابروجخانه). gymnasium	زورخانا [آ،فا] اسکى ایدمان لارین گۆرولدوگو یئر (فابروجخانه). gymnasium	زورخانا [آ،فا] اسکى ایدمان لارین گۆرولدوگو یئر (فابروجخانه). gymnasium	زورخانا [آ،فا] اسکى ایدمان لارین گۆرولدوگو یئر (فابروجخانه). gymnasium	زورخانا [آ،فا] اسکى ایدمان لارین گۆرولدوگو یئر (فابروجخانه). gymnasium
زور زور کیلیسه سی [آ] باخ: ماکى.	زور زور کیلیسه سی [آ] باخ: ماکى.	زور زور کیلیسه سی [آ] باخ: ماکى.	زور زور کیلیسه سی [آ] باخ: ماکى.	زور زور کیلیسه سی [آ] باخ: ماکى.
زور سوز [ص] گوجسوز، آریق.	زور سوز [ص] گوجسوز، آریق.	زور سوز [ص] گوجسوز، آریق.	زور سوز [ص] گوجسوز، آریق.	زور سوز [ص] گوجسوز، آریق.
زور گۆج [ظ] زورلا، گۆجله.	زور گۆج [ظ] زورلا، گۆجله.	زور گۆج [ظ] زورلا، گۆجله.	زور گۆج [ظ] زورلا، گۆجله.	زور گۆج [ظ] زورلا، گۆجله.
زورلا [ظ] گوجله، چوخ چتین لیکله (فابروج). by force	زورلا [ظ] گوجله، چوخ چتین لیکله (فابروج). by force	زورلا [ظ] گوجله، چوخ چتین لیکله (فابروج). by force	زورلا [ظ] گوجله، چوخ چتین لیکله (فابروج). by force	زورلا [ظ] گوجله، چوخ چتین لیکله (فابروج). by force
زورلاشماق [س] زور وضعیته دوشمک، چتینلشمک.	زورلاشماق [س] زور وضعیته دوشمک، چتینلشمک.	زورلاشماق [س] زور وضعیته دوشمک، چتینلشمک.	زورلاشماق [س] زور وضعیته دوشمک، چتینلشمک.	زورلاشماق [س] زور وضعیته دوشمک، چتینلشمک.
زورلاماق [ل] زورلا بیرایشی گۆرمک "منی زورلاما".	زورلاماق [ل] زورلا بیرایشی گۆرمک "منی زورلاما".	زورلاماق [ل] زورلا بیرایشی گۆرمک "منی زورلاما".	زورلاماق [ل] زورلا بیرایشی گۆرمک "منی زورلاما".	زورلاماق [ل] زورلا بیرایشی گۆرمک "منی زورلاما".

ز	آذربایجان تورکجه سی	۱۱۶۵	ارک سۆزلوگو	ز
زۇلاق آراسی [ظ]	زۇلاق لار آراسیندا "زۇلاق آراسی اکین".		زۇرۇنابالابان [آ]	زورنا ایله بالابان چالغی آلت لری بیر لیکده.
زۇلاق زۇلاق [ص]	زۇلاق لار شکیلنده اولان.		زۇرۇنابالابانلی [ص]	زورنابالابان چالینان یئر، چالغی لی مجلس.
زۇلاق لیلی [آ]	زۇلاق بیر شکیلده (فا: باریکی).		زۇرۇناچالان [آ]	زورنا چالماقلا مشغول اولان.
زۇلاقلی [ص]	اۆزه رینه زۇلاقلاری اولان، زۇلاق زۇلاق.		زۇرۇناچالماق [س، مع]	۱- بوش بوش دانیشاراق باش قۇلاق
زۇللانتماق [ابتد]	زۇللانماق ایشینی گۆردورمک.		آپارماق. ۲-	شیشیرده رک عالمه یایماق، چار سا لماق.
زۇللانماق [ل، باخ: زۇلاق]	۱- زۇلاقلار شکیلنده کسمک، زۇل		زۇرۇناچی [آ]	۱- زورناچی، چالغی چی، ۲- [مع].
زۇل ائتمک (فا: رگه رگه کردن).	۲- بیر شئی بیر یئر		زۇرۇناچی لیلی [آ]	۱- زورناچی نین ایشی ۲- [مع] بوش دانیشما.
سۇخماق. ۳- [مع]	بیر ایشی باشارمادان گۆرمک.		زۇرۇناسی سۇنرایا قالیب [ع]	عاداتا پیس نتیجه له نه جک و منفی
زۇللانتماق [بل]	زۇللانماق ایشی گۆرولمک.			سۇنوجلار سبب اولاجاق بیر شئی حاققیندا.
زۇلۇزی [آ، فر: یو: حیوان]	حیوان بیلمی، دیلمی (فا: ~).		زۇرۇناقوال [آ]	زورنا ایله قوال چالغی آلت لری بیر لیکده.
زۇم zom [آ، دا، باخ: سۇم]	زۇم [آرخین ایچیندن بئل له		زۇغ zuğ [آ]	۱- آغاجین اینجه گۆی بوداغی (فا: ریشه).
آلینیپ قیراقلار قویولان سۇلو پالچیق.			root ۲-	اینجه گۆی بوداغا بنزه ین هر شئی اوچون دئیر
زۇم لاماق [ل]	آرخین زۇملارینی آرخ قیراغینا ییغماق.		"بئلمده قامچی یئر لری زۇغ زۇغ دۇرودو".	۳- ردیف، سیرا
زۇمبالان/زۇنبالان zombalan [آ]	اۆرمیه ده کند آدی {زۇم+		"ایکی زۇغ بیچین بیچدی" {باخ: سۇخماق}.	
آلان: پالچیقی یئر{.			زۇغ آتماق [س]	یثنی یاشیل قۇللار و زۇغلار عمله گلکمک.
زۇن zon [آ، یو]	بۇلگه، ناحیه، رایون.		زۇغال/زۇغال آختا [آ، بی]	یشمه لی و قیرمیزی میوه سی اولان
زۇنجوق zoncuc [باخ: تپیک].			برک اودونچاقلی بیر آغاج (فا: زغال اخته).	
زۇنجوق آتماق [ل]	تپیک آتماق، چوخ چابالاما.		زۇغال آختاسی/آختا زۇغال [آ]	توخومو چیخاریلمیش و
زۇوئوئوئیم [آ]	حیوان آدلاریندان دۆزه لن یئر آدلاری. (فا: ~).		قۇرودولموش زۇغال.	
زۇویباتار [آ]	حیوان یتیشتیرمه اۆزمانی.		زۇغال آشی [آ]	ذۇغال آختا قاتاراق پیشیریلن بیر نوع آش.
زۇهوق قالاسی/زۇهوگ قالاسی [آ]	داش قالاسی، بو قالا		زۇغال لیلی [آ]	چوخلو زۇغال آغاجی بیتن یئر.
هشتری شهرنین یاخینلیغیندا قرار تاپیب، قالانین قدمتی			زۇغالی [ص]	زۇغال رنگینده.
اسلامدان قاباقکی دورلار قدر اوزانیر (قۇ: ضحاک قالاسی).			زۇغلاماق [س]	زۇغ آتماق، زوغ وئرمک، کؤک آتماق.
زۇوله/زۇله zöhle [آ]	یوغ آغاجینین هرایکی طرفینده قۇشا		زۇغلانماق [س]	زۇغلو اولماق.
دلیکلره گئچیریلن آغاجلار (یوغ آغاجی نی اینک لری			زۇغلولu zuğlu [ص]	زۇغو اولان.
بوینونون اؤستونه قویوب زۇله لری بوینونون آلتیندا ایپله			زۇغولیا [آ]	آشرون دا یئر آدی ۲۴۰.
باغلایاراق یوغو برکید لر} {باخ: زۇلا، زۇوله}.			زۇقالی [آ]	آذربایجان دا داغ آدی ۲۴۰.
زۇل zul [آ]	سومر لرده قۇشلارین و فیرتینالارین دئو تانری سی ۲۱۱.		زۇلئی تپه [آ]	شامخور دا داغ آدی ۲۴۰.
زۇبئر zuber [آ]	آلبان تورک بۇیو کلریندن بیر (فا: نام پسر).		زۇلیبیا zulbiya [آ]	بیر نوع شیرینی.
زۇرکی zuvki [آ]	عثمانلی بیر لیگینده یئر آلان بیر تورک بویو ۲۰۹.		زۇمار zumar [آ]	آزیق، یشمک، قیش احتیاطی "هامی نین
زۇرنا zurnalı [آ]	نفسله چالینان بیر چالغی آلتی، زیرنا ۱-		آتباریندا اۆزومو و قیش زۇمار ی وار" (فا: آذوقه).	{سۇمو}
زیریلدماق سۇزوندن: سس تقلیدیر. ۲- باخ: سۇرنا}.			سۇمون، زۇمو، زوما، زۇمار، باخ: سۇمو}.	
زۇرۇناباغلاماق [ل]	دالیجا دانیشماق، سۇزونو دانیشماق.		زۇمارخاران/سۇمارخاران [آ]	بوستان آباددا کند آدی {زۇمار

+خارال: آذیق و تاخیل مخزنی}.

زُونُوز **zunuz** [آ] بوشهر مردین ۱۸ ک ق طرفینده دیر. میرزا نورو لاهه خان و میرزا غفارخان مشروطه مبارز لریندن ^{۱۳۱} زُونُوز عالم لریندن دیر (باخ: مرند) {زُونُوز سَوُوز "زون+اؤز/ سَوُوز+ اوز" شکلینده اؤسلو و اؤستادانه سَوُوز لמוש و دَوُوز لمیث، آیری دئیشله تانری وئرگی سی بیر بؤلگه دئمکدیر}.
زُونُوزُق [آ] مرند ده و زُونُوزُون قوزئینده کند آدی.

زَوُورگ آوا **zürgava** [آ] اؤرمیه ده کند آدی {سَوُورگو+آوا: تاپان و اکینچی لیکله باغلیدیر}.
زَوُوروشمک [س] باخ: سَوُوروشمک.
زَوُورگورت [آ، دا] پاراسیز، یوخسول.

زَوُولفلو **zülflü** [آ] ساوه همدان شاهسئون ائلی نین آروخلو بؤلگه یو باغلی بیر تورک طایفاسی ^{۹۸}.

زَوُوزو **zööz** [آ] زَوُوزو لداق (فا: سرسره). **slide**
زَوُوزورمک [ل] زَوُوزومه سینه سبب اولماق (فا: لغزاندن). **to cause to slip**

زَوُومک **züvmək** [س] آياغی زَوُومک (فا: سریدن، لغزیدن).
to slip {ت {سَوُورچمک} سَوُورومک} زَوُویومک زَوُومک = زَوُویومک؛ بو کلمه سَوُورمک کلمه سینه باغلیدیر، فارسجادا {سَرخوردن، سَریدن، سَرُسره} کلمه لری بوسؤزدن آلینمادیر}.

زَوُوزولدهمک [ل] آياغی زَوُوزورک ییخیلماق.
زَوُوی **züyü** [آ] ۱- نفس له چالینان موسیقی آلت لرینده اساس چالغی آلتینین آهنگینه اویقونلاشدیرما و اونون چالدیغی آهنگی تکرار ائتمه. ۲- سَوُوروشمه، زَوُوی گئتمه یثری، سَوُوروشمه یثری (فا: لیز). **sliopperry**

زَوُوی توتان [باخ] زَوُویچو.
زَوُوی گئتمک [س] زَوُوی توتماق، آهنگی تکرار ائتمک.
زَوُویچو [آ] زَوُورنا چالانین یانیندا زَوُوی توتان چالغی چی.
زَوُویچولوک [آ] زَوُویچونون ایشی.
زَوُویمک **züvmək** [باخ] زَوُومک (فا: لغزیدن). **to slip**
زَوُویمه [باخ] زَوُومه (فا: لغزش).
زَوُویوشمک [باخ] زَوُویمک.

زَوُویولتو [آ] ۱- زَوُویولدهمک ایشی (فا: سر خوری). ۲- ایتی

گئندن و سَوُوروشن شئیدن چیخان سس.

زَوُویولدهمک [ل] زَوُویولدهمه سینه یول آچماق.
زَوُویولدک [آ] اوشاقلار آراسیندا قارلیقد و بوزلوقدا اوینانان بیر اویون آدی (فا: محل سر خوردن).
زَوُویولدهمک [س] زَوُویومک، سَوُوروشمک (فا: سر خوردن).
زَوُویولقان [س] زَوُویولقان، چَوُوخ زَوُون، سَوُوروشگن.
زَوُویه [آ] ایدیل بو لغارلاری نین قَوُودوقلاری بیرشهر ^{۹۹}.
زَوُویور **zövür** [آ] قئیدار دا کند آدی (قَوُوزواجر).
زَه آباد [آ] تاروُم دا کند آدی.

زَه [باخ] زَه.
زهتابی **zehtabi** [آ] محمد کاظم کیریشچی
نین اوغلو پروفئسور دوکتور محمد تقی زهتابی (کیریشچی) ش ۱۳۰۲ ده شہسرتده آتادان اولوب و ۱۳۷۷ ده دونیادان گئنتدی، اوزون مُدت ایران عراق و ساوتلرده تورک دیل و کولتورونو تدریس ائدیپ، سون چاغلار "ایران- تورکلرینین اسکی تاریخی" ئی درین آراشدیرما سونوجو علم عالمینه اراثه وئریپ، بو کتاب ایران تاریخی باره ده ان بؤیوک تحقیق و اثرلردن سایلییر، و ایران تاریخینین قارائلیق نقطه لرینی آیدینلاتماقدا دَیرلی مطالبه مالیکدیر، زهتابی دن چوخلو اثرلر قالیبدیر ^{۱۱۷}.

زهدفروش [ص] زهد ساتان (فا: ~). **hypocritical**
زهدفروشی [آ، فا، شع] زهد ساتما (فا: ~). **hypocrisy**
زَهَر **zəhər, zəhr** [آ، فا، شع] آغی، سَم، زهیر (فا: ~).
زَهَر تَوُولوغو [ص] دیل آجی و شیت آدم.
زهرمار **zəhrmar** [آ، فا] ۱- چوخ آجی شئی. ۲- سَوُویوش آتلامیندا دئیلن بیر سَوُوز (فا: ~).

زهرناک [آ] زهرلی، آغی لی (فا: ~). **poisonous**
زَهَره **zəhrə** [آ، ع] گونش سیستمینده گونشه یاخین ایکینچی اؤلدوزون آدی، کاروان قیران، چَوُولپان، چَوُوبان اؤلدوزو، وئوس (فا: ~).

زَهَره چیچگی [آ، بی] بیر نوع بزک بیتگی سی (فا: گل کفش ونوس). **Cypripedium**

زهره خانیم [بازار] م ۱۹ جو عصرین شاعر لریندن دیر ^{۹۲}.

ز	آذربایجان تورکجه سی	۱۱۶۷	ارک سۆزلوگو	ز
زهره وفایی [آ]	آذربایجانین چاغداش یازارلاریندان دیر.		زهره وفایی [آ]	زهره وفایی [آ]
زهلә	zəhlə [آ] بئزمه و ییخما وضعیتى "یاراماز سۆزلرله لاپ زهلە می آپاردی" (فا: مشمئز کردن) 'زهره' زهر کیسه سی کلمه سیندن آلینما اولما لیدیر.		زهلә	zəhlə [آ] بئزمه و ییخما وضعیتى "یاراماز سۆزلرله لاپ زهلە می آپاردی" (فا: مشمئز کردن) 'زهره' زهر کیسه سی کلمه سیندن آلینما اولما لیدیر.
زهلە آپاران	[ص] زهلە تۆکن (فا: مشمئز کئنده).		زهلە آپاران	[ص] زهلە تۆکن (فا: مشمئز کئنده).
زهلە سینى آپارماق	[ل] تنگه گتیرمک، ییخدیرماق.		زهلە سینى آپارماق	[ل] تنگه گتیرمک، ییخدیرماق.
زهلە کار	[ص] زهلە آپاران.		زهلە کار	[ص] زهلە آپاران.
زهلە سی گئتمک / قاجماق	[س] بئزدیرمک، اؤساندیرماق.		زهلە سی گئتمک / قاجماق	[س] بئزدیرمک، اؤساندیرماق.
زهم	zəhm [آ] قورخو، دهشت "بدنیمه زهم اؤتورویدور" (فا: وحشت) {سهمان و سم سۆزوندن آلینما دیر و سهمگین شکلینده فارسجادا ایشله نیر}.		زهم	zəhm [آ] قورخو، دهشت "بدنیمه زهم اؤتورویدور" (فا: وحشت) {سهمان و سم سۆزوندن آلینما دیر و سهمگین شکلینده فارسجادا ایشله نیر}.
زهم لندیرمک	[ل] دهشت لندیرمک (فا: به وحشت انداختن).		زهم لندیرمک	[ل] دهشت لندیرمک (فا: به وحشت انداختن).
زهملی	[ص] قورخو دوغوران، دهشت لندیرن.		زهملی	[ص] قورخو دوغوران، دهشت لندیرن.
زهیر	[باخ] زهر.		زهیر	[باخ] زهر.
زهیر آغاجی	[آ، بی] آغی آغاجی (فا: شوکران).		زهیر آغاجی	[آ، بی] آغی آغاجی (فا: شوکران).
زپ	zip [آ] گۆجله دولدورولان شئی دن چیخان سس ویا گۆجلوک له نفس آلماسی (فا: صدای پر کردن چیزی).		زپ	zip [آ] گۆجله دولدورولان شئی دن چیخان سس ویا گۆجلوک له نفس آلماسی (فا: صدای پر کردن چیزی).
زپیلدا ما ق	[س] زپیللی سسی چیخارماق.		زپیلدا ما ق	[س] زپیللی سسی چیخارماق.
زپیلی	[آ، سس] تق زپ سسی، گۆجمنه سسی.		زپیلی	[آ، سس] تق زپ سسی، گۆجمنه سسی.
زپقین	zipqin [آ] بۆیوک بالیق لاری ووروب چکمه یه یاریان اۆجو چنگل لی میزراق.		زپقین	zipqin [آ] بۆیوک بالیق لاری ووروب چکمه یه یاریان اۆجو چنگل لی میزراق.
زپلاتما ق	[اتد] زپلاتماق ایشینی گۆردورمک.		زپلاتما ق	[اتد] زپلاتماق ایشینی گۆردورمک.
زپلاتما ق	[ل] بیر یئره باسقی ایله وورماق، بیر شئی گۆجله دولدورماق، تورکیه تورکجه سینده آتداتماق و سیچراماق مفهوموندا ایشله نیر (فا: با فشار پر کردن).		زپلاتما ق	[ل] بیر یئره باسقی ایله وورماق، بیر شئی گۆجله دولدورماق، تورکیه تورکجه سینده آتداتماق و سیچراماق مفهوموندا ایشله نیر (فا: با فشار پر کردن).
زپیرتی	[آ، ص] دولو و شیشمان آدام (فا: زپرتی) {بو کلمه فارسجادا زپرتی شکلینده زپلاتماق سۆزوندن آلینمیش دیر}.		زپیرتی	[آ، ص] دولو و شیشمان آدام (فا: زپرتی) {بو کلمه فارسجادا زپرتی شکلینده زپلاتماق سۆزوندن آلینمیش دیر}.
زپخیر	[آ] قوبا دا کئند آدی.		زپخیر	[آ] قوبا دا کئند آدی.
زپو	[اک] اؤن اک و اویوم اکى اولاراق بیر مفهومی گۆجلندیرمک اوچون ایشله نیر: زپردلی، زپرقانماز، زیر بشاوات، زیر کتفلی (فا: پیشوندی برای تشدید معنی کلمه).		زپو	[اک] اؤن اک و اویوم اکى اولاراق بیر مفهومی گۆجلندیرمک اوچون ایشله نیر: زپردلی، زپرقانماز، زیر بشاوات، زیر کتفلی (فا: پیشوندی برای تشدید معنی کلمه).
زپری	zirpi [ص، دا] ۱- ینکه و یوندم سیز، چوخ ینکه و قبا (فا: لندهور). ۲- قانماز، آلاماز، قبا، گوبود آدام.		زپری	zirpi [ص، دا] ۱- ینکه و یوندم سیز، چوخ ینکه و قبا (فا: لندهور). ۲- قانماز، آلاماز، قبا، گوبود آدام.
زپریلیق	[آ] یوندم سیز لیک، ینکه لیک، ایری لیک.		زپریلیق	[آ] یوندم سیز لیک، ینکه لیک، ایری لیک.
زپریلا شما ق	[س] یوندم سیز لشمک، قبالاشماق، ایریلشمک		زپریلا شما ق	[س] یوندم سیز لشمک، قبالاشماق، ایریلشمک
زپریلیتی	[باخ] زپیللیتی.		زپریلیتی	[باخ] زپیللیتی.
زپوت باشی	[سس] تق تئز تئز، هر لحظه.		زپوت باشی	[سس] تق تئز تئز، هر لحظه.
زپوت پیرت ائله مک	[سس] تق [سس] تق بیهوده دانیشماق.		زپوت پیرت ائله مک	[سس] تق [سس] تق بیهوده دانیشماق.
زپوت زیوت	[سس] تق زیوت کیمی سس لره دئییلیر .		زپوت زیوت	[سس] تق زیوت کیمی سس لره دئییلیر .
زپوتا زیوت ائله مک	[سس] تق ۱- بیهوده دانیشماق. ۲- اؤزوندن یئل بوراخاراق سس چیخارماق (فا: زارت و زورت کردن).		زپوتا زیوت ائله مک	[سس] تق ۱- بیهوده دانیشماق. ۲- اؤزوندن یئل بوراخاراق سس چیخارماق (فا: زارت و زورت کردن).
زپوتلاق	[ص] یوان، دادسیز (فا: بی مزه).		زپوتلاق	[ص] یوان، دادسیز (فا: بی مزه).
زپودکی	[ص] زیرقانماز.		زپودکی	[ص] زیرقانماز.
زپوراما	[ص، آ] سارساق، حرکت نی ییلمه ین.		زپوراما	[ص، آ] سارساق، حرکت نی ییلمه ین.
زپوزیر	[سس] تق، دا] اوساندیریجی، اوشاق آغلاما سسی.		زپوزیر	[سس] تق، دا] اوساندیریجی، اوشاق آغلاما سسی.
زپوزیر ائله مک	[س] زیریلدا ما ق.		زپوزیر ائله مک	[س] زیریلدا ما ق.
زپوقانماز	[ص] زیر دلی.		زپوقانماز	[ص] زیر دلی.
زپولاما ق	zirlamaq [س] باخ: زیریلدا ما ق.		زپولاما ق	zirlamaq [س] باخ: زیریلدا ما ق.
زپونا	[باخ] زورنا hautboy		زپونا	[باخ] زورنا hautboy
زپونا کوهول / سورناه	[آ] میانا دا کئند آدی {باخ: سورناه}.		زپونا کوهول / سورناه	[آ] میانا دا کئند آدی {باخ: سورناه}.
زپونیخ	zirnix [آ، ع] 'زرنیق' [آرستیک و گوگورد قاتیشما- سیندان اله گلن بیر ماده، بدنده آرتیق توکلری آپارماق اوچون ایشله نن بیر ماده، واجبی (فا: زرنیق) depilatory		زپونیخ	zirnix [آ، ع] 'زرنیق' [آرستیک و گوگورد قاتیشما- سیندان اله گلن بیر ماده، بدنده آرتیق توکلری آپارماق اوچون ایشله نن بیر ماده، واجبی (فا: زرنیق) depilatory
زپویغا دوشمک	[س] اسهال حالتینه دوشمک.		زپویغا دوشمک	[س] اسهال حالتینه دوشمک.
زپریق	zirriq [آ، دا] تیریق، دیشقی نین سؤل و اسهال حالتی، یومشاق اولان دیشقی، (فا: نام مدفوع در حالت اسهال).		زپریق	zirriq [آ، دا] تیریق، دیشقی نین سؤل و اسهال حالتی، یومشاق اولان دیشقی، (فا: نام مدفوع در حالت اسهال).
زپریقلاما ق	[س] تیریقلاما ق، اسهالادوشمک (فا: اسهال کردن).		زپریقلاما ق	[س] تیریقلاما ق، اسهالادوشمک (فا: اسهال کردن).
زپریل زپریل	[ظ] چوخ زیر لدا ما غی آنلادیر.		زپریل زپریل	[ظ] چوخ زیر لدا ما غی آنلادیر.
زپریلیتی	[آ] زیریلدا ما ایشی ویاسسی، زیر زیر آغلاما، زیریلدا ما.		زپریلیتی	[آ] زیریلدا ما ایشی ویاسسی، زیر زیر آغلاما، زیریلدا ما.
زپریلدا تما ق	[ل] زیر زیر آغلاتما ق، ییخدیریجی سسله آغلاتما ق		زپریلدا تما ق	[ل] زیر زیر آغلاتما ق، ییخدیریجی سسله آغلاتما ق
زپریلدا ما ق	[آ، زیر زیر سسیندن آلینما دیر] زیر زیر آغلاما ق		زپریلدا ما ق	[آ، زیر زیر سسیندن آلینما دیر] زیر زیر آغلاما ق
زپوزیر	(فا: زرزر کردن، زاریدن).		زپوزیر	(فا: زرزر کردن، زاریدن).
زپونیا	[سس] تق زیر زیر آغلاما، زیریلدا ما "جفرده باخیب یوسوفه اونون کیمی باشلادی زیرینپانی".		زپونیا	[سس] تق زیر زیر آغلاما، زیریلدا ما "جفرده باخیب یوسوفه اونون کیمی باشلادی زیرینپانی".
زپونیق	[سس] تق زنگدن چیخان سس.		زپونیق	[سس] تق زنگدن چیخان سس.
زپونقازیرینق	[ظ] زیرینق سسی.		زپونقازیرینق	[ظ] زیرینق سسی.

زینگ [آ] ۱-دورو و سۆلو پا لچیق (فا:گل). ۲-mud - گۆزدە عملە گلن چیرک {سویو، سوؤ، سیغ} زینگ سۆزونندیر. زینگ [آ] باکی و آبشرون دا یئر آدی. ^{۴۰} زینگ با زینگ [دا، ظ] آغزینا جان، آغزینا قدر. زینگ زیمگیر [آ] باخ: زینگ. زیغلماق [ل] پا لچیق لاماق، پا لچیغا باتیرماق. زیغلانماق [س] زینگ لی اولماق. زیغلی [ص] زیغا باتمیش. زیغلیق [ص] زینی چوخ اولان یئر، باتاقلیق، پا لچیق لیک. زیغیلدا تاق [ل] زیغیلداماسینا یول آچماق و سبب اولماق. زیغیلدا شاق [قا] بیر لیکده زیغیلداماق. زیغیلداما zıǵıldama [آ] اینیلده مه، میز یلداما (فا:زاری). زیغیلداماق [س] اینیلده مک، میز یلداماق (فا:زاریدن). زیققانا زیققان [ظ] زیققانما حالیندا، گۆجه نه گۆجه نه. زیققانماق [س، یانسیماسۆز] گۆجمنک، چتین لیکله دۆشمک. زیققی zıqqı [آ، ص] چوخ خسیس، آج گۆز، زهله آپاران. زیققیلتی [آ] اینیلیتی، زاریلتی، زیققیلداما سسی. زیققیلداماق zıqqıldamaq [س] اینیلده مک، زیققینماق. زیققینا زیققینا [باخ] زیققانا زیققان. زیققینماق [باخ] زیققانماق. زیلاغا [دا، ا] اته نه قوش، چوخ ضعیف. زیلخ zilx [دا، آ] چوغوندور، بینه. زیلخال zilxa [ظ، دا] تامامیله، بوتون، باشندان باشا (بو ات زیلخا یاغدير، تیخا و دورو کیمی). زیلیق [آ، دا] گۆزدن و آغیز بوروندان آخان سیلیک. زیلیق لی [ص، یئرل] زیلیغی اولان، زیلیق آخان. زیلم با زیم [یانسیما سۆزودور] تاکید اوچون ایشله نیر ”ئو زیم با زیم ایدی: ئو دولویدو“. زیمیری [آ] سسل تقیلیدی اولاراق زیمیر کیمی سسی آنلاتیر. زیمیر داماق [س] زیمیری سسی چیخاتماق. زیمیر تلاق [آ] زینگ، باتاقلیق یئر (فا: باتلاق و گل). زینق zinqa [سس تق] چان و زنگدن چیخان سس (فا: زائق). زینقی ۲ [دا، ا] قوش دیشقی سسی.	زینقروو [باخ] زنگ bell زینقرولو [ص] زینقروو اولان. زینقریتی [آ] زینقروو سسی. زینقیر داماق [س] زینقریتی سسی چیخارماق. زینقیروو [آ، سن، باخ: چان، زنجیر] حیوانلارین بویونا آسیلان بیر شی (فا: زنگوله). زینقیروو جو [آ] زینقیروو دوژلدن وساتان. زینقیتلی [آ] زینقروون چیخاردیغی سس. زینقیلدا تاق [ل] زینقیتلی سسی چیخمارتماق. زینقیلداماق zınqıldamaq [س] اینچه زنگ سسی چیخارماق، زینقیر داماق (فا: صدای زنگ در آمدن). زینقیلدا یا زینقیلدا یا [ظ] سس سالا سالا. زینقیلدا یارق [ظ] زینقیریتی سسی چیخاراراق. زینقینجا zıvinca [دا، آ] قولسوز قادین کۆنیگی، جان دونۇ. زی zey [آ] زاج، ایکى قات سولفات تورشولاری کریستالی، طبدە و آشپازلیقداء ایشله نن بیر نوع آغ و دۇزا بنزر مادّه (فا: زاج). alum {سن } زاگ: زاج بونون مەرب ایدیر{. زیاده ziyade [ظ، ع] چوخ آرتیق (فا: ~). زیاده [ع، ص] داها چوخ، آرتیق مقداردا (فا: ~). زیارت ziyarət [آ، ع] گۆرۆشمه، گۆرۆشه گنتمه و گلمه، تاينناق لارا گندهرك عبادت ائتمه (فا: ~). pilgrimage زیارت [آ] شیروان، ین ۷ کنديستانيندان بیرى، ۶ کندى و * ۳۹۰۰ نفر نفوسو واردیر، مرکزی زیارت، شهرین ۷ کى- ب طرفینده دير، نفوسو * ۲۷۵۰ نفر تورک قند اولوبدور. زیارت [آ] اورمیه (سبای، سبون)، ساوه (سبولاغی)، ماکی دا داغ آدى. بوشهر-کنگان دا کند آدى. نئچه یئر آدى. ^{۴۱} زیارتچی [ص] زیارت اندن (فا: زیارت کننده). pigrin زیارتگاه [ع+فا، آ] زیارت یثری (فا: زیارتگاه). زیارت لبق [آ] زیارتگاه (فا: زیارتگاه). place of pilgrimage زیارلو / زیارلی [آ] اهرده کند آدى {سیر: سو یاریلان یئر}. زیان [آ، فا، شع] ضرر، صدمه (فا: زیان). زییا [آ، فا، شع] گۆزل، بزکلى، ياراشیقلى (فا: زیبا). زیبیل zibil [آ، ع] {الزبل}: سرگین [۱-تو لاتنتی، تورتؤ-

قوراق ليقدا ييتيشه ييلن بير آغاج و اونون ميوه‌سی (فا:~).

olea sativa

زیتون [آ] اوغوز-قینیق بویونا عاید یئر آدی (۱۶م جی قرن) ۲۲۵.

زیتون گیللر [آ، بی] ایکی چنکلی بیتگی سوْیو، اؤرنگی زیتون،

دیش بۇداق، یاسمین، لثیلاق (فا: تیره زیتون). oleaceae

زیتونلۇ zeytunlu [آ] گنبد ده کند آدی.

زیر zir [آ، فا، شع] کسره، آلت اشاره (فا: زیر).

زیر آب [آ، فا، شع] سوْ یوْلو، آياق یوْلو (فا: زیر آب).

زیر آباد zirabad [آ] قوچاندا چای وجۇغاتئی دا کند آدی.

زیرا [با، فا] چۆنکو، بوندان اؤتورو، اؤنا گۆره (فا: ~) because

زیر اسف zirASF [آ] سراپدا کند آدی {زیر/سیر+ آس: آسلان؛

آسلانلارلا بزمیش و ساریلمیش ۲۶- آس و آزلارلا بزمیش}.

زیر افکند [آ، فا] آذربایجان موغام لاریندان بیرى.

زیر اندول [آ] یوْکان دا کند آدی.

زیر جامه [آ، فا، شع] آلت گئیم، آلت پالتار (فا: زیر جامه).

زیر دست [ف، آ] ال آلتی، کؤمکچى (فا: زیر دست).

زیر وزیر [ظ، فا] آلت اؤست.

زیر زمی/زئوزمی [آ، فا] یئر آلتی قاتی، آلت قات، یئر آلتی

اثنی و اوداسی (فا: زیر زمین).

زیر زبیل [آ] تۆرتۆ کونتو، توللاتی (فا: آشغال). trumpery

زیرک zirək [باخ] زیرنگ.

زیرک zəyrək [آ، بی] خاشخاشا بنزر توخومو اولان بیر نوع

بیتگی، ایکی نوع بزه‌رگه اشاره ائتمک اولار ساری بزه‌رک

(یاغی آلیناراق آغاج قابی پنجره‌لری یاغلاماق اوچون

ایشله‌نیر) و قارا بزه‌رک (توخومونو دؤیه‌رک پنیر و کره

ایله قاتیب استفاده اولونوردو)، بزیر {ع: بذیر} بزه‌رک

زیه‌رک، زیرک {}.

زیرکان [آ] غور تۆرکلرینه باغلی و کؤرمانج دیلینده دانیشان

بیر بوْی آدی، باخ: کؤرمانج.

زیرکانلی [آ] عثمانلی لارا قاتیلان بیر کؤرمانج بوْی ۲۰۹.

زیرک لیک [آ] چاپوقلوق، یئھین لیک (فا: جلدی) quickness

زیرمانلو zirmanlı [آ] اؤرمیه ده کند آدی {سیر+مان+لو:

چوْخ زیتلی: گؤزل یورد}.

کونتو، تۆکه‌دیلن شئی لرین یارارسیز قالیتی سی (فا: زباله).

۲- [مج] پیس و یاراماز آدم، آلچاق کیمسه.

زبیل آتان [ص] باخ: زبیل چی.

زبیل آغاجی [آ، بی] بیر نوع بیتگی (فا: زیتون تلخ). melia

azedarach. melo

زبیل چی [آ] ۱- کوچه و خیواندان زبیل لری ییغیب

داشیان، آشغال ییغان (فا: آشغال جمع کن). rubbish ۲-

زبیل ایچیندن بیر سیرا شئی لری آختاران کیمسه.

زبیل چیلک [آ] زبیل چی نین ایشی.

زبیل خانا [آ] زبیل لیک، زبیل تۆکولن یئر.

زبیل داشیان [ص] زبیل لری ییغیب آپاران ماشین و آدم.

زبیل سیز [ص] زبیلی اولمایان، آرید یلیمش.

زبیل سیز لیک [آ] زبیل سیز اولما وضعیتی.

زبیل قابی [آ] زبیل تۆکولن قاب (فا: مزبله). dunghill.

زبیل کیمی [ص] حددن آرتیق بۆل و چوْخ اولان، بعضا بۆل

اولدوغو اوچون قیمتدن دۆشموش شئی حاققیندا.

زبیل لئمک [باخ] زبیل له‌مک.

زبیل لشدیرمک [ل] زبیل لی ائتمک.

زبیل لشمک [س] زبیل لی اولماق.

زبیل لئمک [س] زبیل لی اولماق، زبیلله باتماق.

زبیل لی لیک [آ] زبیل لی یئرین حالی.

زبیل له‌مک [ل] زبیل لی ائله‌مک، زبیلله باتیرماق.

زبیل لی [ص] زبیلی اولان، سوْپورولمه میش.

زبیل لیک [آ] زبیل تۆکولن یئر.

زبیل لیگه آتماق [ل] اؤنوتماق، یاددان چیخارماق.

زبیلی چیخماق [س] حددن آرتیق بۆل بۆل اولدوغو اوچون

قیمتدن و دیردن دۆشمک.

زپ zip [آ، این: سس: تق] پارچا و کیف کیمی شیلری آچیب

باغلاماغا یارایان بیر نوع وسیله.

زپ لیک [ل] زپ ایله باغلاماق.

زیت آویاس [آ] هیتیت قورویوجو تانریلاریندان ۲۱۱.

زیتون zeytun [آ، بیتگی: ع] زیتون گیللردن یاپراقلاری قارشى

لیقلى، کیچیک و گوْمشو رنگینده کؤکو اؤزون و

زیرنگ [ص،فا] باشاریلی، چئویک (فا:زرنک).

زیروزیر [آ،فا،شع] آلت اؤست (فا:زیروزیر).

زیره zirə [ع] <زیره> [قَلَه (فا:قَلَه) summit

زیره zirə [بی] چتیرگیلردن اولاراق ادویه کیمی خمیره و بوجور شئیلره قاتیلاراق خوش اییی لی توخوملو بیتگی.

زیره [آ] آبشرون، دا یئر آدی ۲۴.

زیره چیچگی [آ،بی] چوخ ایلیک بزک بیتگی سی.

زیره کوپ [آ،بی] بیر نوع بیتگی، قارین آغری سی اوچون یارالیدیر و بۇروندان قان آچیلسا قۇرۇدار ۳۶.

زیری ziri [آ] سرابدا کند آدی {۱-ساری. ۲-سیری:زینت}.

زیریش ziris [آ،بی] ۱-یاپراق لارینین بیر حصّه سی ترسینه چئوریلmiş، چیچگی آجیق ساری و میوه سی تۇرش مزه، کۆل بیتگی، زیرینج (یاغلی یشمکدن سۇنرا یئیلرسه راحتلیق گتیرر ۳۶) (فا:زرشک).

زیریشلی [آ] میانا دا کند آدی {زیریش و سیریش یئری}.

زیریش مۇناسی [آ] زیریشی قایناداراق، شکر و آیری شئیلر قاتاراق دوزه لن بیرنوع مۇربا.

زیرینج [باخ] زیریش.

زیرینجین [آ] میانا دا کند آدی {زیرینج+ین}.

زیریان ziriyan [آ] کلئیر ده کند آدی {۱-سوریان: قالا. ۲-سیری+یان: توخوماجیلیق لا ایلگیلیدیر}.

زیزال [آ] داشکسن، ده داغ آدی (۱۷۱۷) ۲۴.

زیزراق (زیزگازک) [آ،فر] ۱-آردآردا یئندی سکیز شکلینده اولان تیکیش و بنزر شئیلر، تیکیشده بو بیچیمده دۆزلمیش اولان توخونما. ۲- [مج] قارشى لیقلى (فا:زیزگازک).

زیگیل zigil [آ] دری نین اؤستونده عمله گلن تومورجوق کیمی چیخیتنی (فا:زگیل). wart {ت'سنگیل، سیگیل، سن 'سیگیل، باخ: سنگر}.

زیگیل اوئو [آ،بی] سیغیل اوئو، قالینجا یاپراقلاری چییان و یارا اوچون یارارلی، زیگیل چیچگی (فا:گل کتانی چنگی).

زیگیل تۆکمک [س] زیگیل چیخارماق.

زیگیل لی [ص] زیگیلی اولما وضعیتی.

زیگیل جیک [آ] خیردا کیچیک زیگیل.

زیگیل لیك تویوقلاری [آ،دی] بیر قۇش آدی (فا:کلاغ رنگی،

چرخ ریسک دم دراز). megapodulae

زیگین کئش / زیبینکش [آ] اوئجاندا کند آدی {سین+کئش}.

زیل zil [ص] ۱-زۆل، زۇلاق، اوزون هر شئى. ۲-اؤن اک اولاراق گوجلندیرمه و چوخلوق آنلامی وئرن بیر سۆزدور

”زیل قارا، زیل قارائلیق“. ۳-اوجا تۇنلو، یوکسک و نازیک سس ”زیل اوخیوان“ ۴- [آ،سن] ناغارا خانالاردا چالینان بیر

نوع سنج {یول و زول سۆزوندن: زیل له مک: زول زول باخماق} **زیل** ۲ [باخ: زییل] قۇش زیل، قوش آتقى سی، قوش پوخو.

زیلاف zilaf [ص،ع] <حلف> جیلاف، زیلاف [۱-سورتو لموش قاب، ۲- [مج] شۇلوق اوشاق].

زیلان zilan [آ] عثمانلی لارا قاتیلان بیر کۇرمانج بۇیو ۲۹.

زیل اوخیوان [آ] اوپرا کیمی یئر لرده زیل سس ایله اوخوماق اوخیوان (فا:زیلخوان).

زیلین zilbin [آ] {ذولین/زیلییر} مرندده کندستان، چای و هشتری ده کند آدی {زیل+بین: زول+مین: بوللوق زولاق یئر}.

زیل پرده چالماق [ل] تارى زیله چکمک.

زیل پرده [آ] یوکسک (زیل) سس چیخاران پرده (تار و سازدا).

زیلتمک [آ] (تئد) زی له مک ایشینی گۆردورمک.

زیلتنک [آ، دا] ۱-آتین دال طرفینده بئلینه چکیلن ایپ. ۲- توققا، اؤرکن {زول، زیل} زیلتنک {.

زیل دره سی [آ] مرند-چنهوان یاخینیندا بیر یئر آدی ۶۶.

زیل قارا [ص] قاپ قارا، دۆم قارا، تامامیله قارا.

زیل قارائلیق [ص] قاپ قارائلیق، هئج ایشیق اولما یاراق.

زیلکان [آ] بوستان آباد دا کند آدی {زول+قان: زولاق}.

زیلتمک zillətmək [ل] زیل له مک ایشینی گۆرمک.

زیلشدیرمک [ل] زیل سسه دۆندرمک.

زیلشدیریلک [بل] زیله قالدیریلماق، تۇنو یوکسلتمک.

زیلشمک [س] زیل بیرسسه دۆنوشمک.

زیلنمک [س] زیلله ییب باخماق، گۆزلرینی بیرنقطه یه تیکمک، زیل له مک (فا:زل زدن).

زیلله که zilləke [آ] ماکی دا کند آدی {زیل+اکه}.

زیلله مک zilləmək [س] ۱-زیل سسه دۆندرمک، اوخوماقدا

ژ

ژ [حرف] تورک عرب الفباسی نین اؤن دوردونجو و تورک لاتین الفباسی نین اؤن بئشینجی حرفی، بو حرف سس سیز اولاراق کویلو و تیتره شیم لی حرف ساییلیر (فا: چهاردهمین حرف ترکی آذربایجانی).

ژتون jeton [آ، فر] پتک (فا: ژتون).

ژست jest [آ، فر] ترپه نیش، داورانیش، قامت، دۇروش (فا: ژست)
ژلاتین jelatin [آ، فر] محلول و دۇرو ماده، سوئودوقدان سؤنرا عمله گلن بیرنوع یومشاق ماده (فا: ژلاتین). galatin
ژن jen [آ، فر] اساس اؤزلیکلری و خصوصیتی متقیل ائدن (فا: ژن). goeg) genoa

ژئئوراسیون [آ، فر] نسیل (فا: ژئوراسیون).

ژئئرال [آ، فر] عسگری بیر روتبه (فا: ژئرال). general

ژئئوریک [آ، فر] تانیتما یازی سی (فا: ژئوریک).

ژئئال [آ، لا: گئل] یوکسک نظامی رۆتبه.

ژئنتیک [آ، فر] ژن له ایلگی لی (فا: ژنتیک). genetics

ژئئرانور [آ، فر] اؤره تچ، دینامو، میکانیکی انرژینی الکتریکی انرژیه چئویرن ماشین (فا: ژئرانور).

ژئئرال سوئو [آ، باخ: اردیل].

ژئئوساید / ژئئوسید [آ، فر] سوئ قیری می (فا: ژئوساید).

ژئو jeo [آ، یو: یئر] بیر سیرا خارجی کلمه لرین قاباغینا گله- رک اولارلا یئر معناسینی آرتیریر "ژئولوژی، ژئوفیزیک".

ژئوئوتانیک [آ، یو] بوئتانیک، ین یئر کۆره سینده یاییلماسینی، ترکیب و نوع دیشمه سینی آراشدیران بیلیم دالی.

ژئوئوویزم [آ، فر] یئر یؤنه لیم، یئر دؤغرو لوم (فا: -).

ژئوئولیتیک [آ، فر] یئرسل پولیتیک.

ژئوئوترمال [آ، فر] یئرسل ایستی (فا: ژئوترمال).

ژئوئومیک [آ، فر] یئر ایستی سل، یئر ایستی سیله ایلگی لی.

ژئودنزی [آ، فر] یئر اؤلچمه بیلگی سی (فا: ژئودنزی).

ژینقیروو [زینق زینق سسیندن آلینمادیر] ائوجیل حئیوان- لارین یونونا آسیلان زنگ.

ژینقیروولو [ص] ژینقیروو اولان، ژینقیروو آسیلمیش.

زینکانلو zinkanlu [آ] قوچان دا کند آدی {سین+قان+لو}.

زینگ zing [آ] انسان و حئیوان لاردا قول و بالدير سۆمۆگو (فا: استخوان بازو و ران). {دیواندا ایشله نن سینگیر (سینیر، عصب، پئی) سؤزوندن آلینما لیدیر}.

زینگوارا [آ، باخ: زینگیره] سالخیم لاری چوخ خیردا و دانالاری تۆکولموش اؤزوم.

زینگیره / زینگیره [آ] کیچیک اؤزوم سالخیمی {زنجیر سؤزونون دیشمیش شکلی اولما لیدیر}.

زینگیلی [آ] وورولان ایتدن چیخان سس، زینگیلده مه سسی.

زینگیلدمک [اتد] زینگیلده مه سینه یول آچماق.

زینگیلدشمک [قا] بیر لیکده زینگیلده مک.

زینگیلده مک zingildemek [س] زینگیلی سسی چیخماق، زینقلدماق (فا: صدای زینگ زینگ در آمدن).

زینو / زیناو zino [آ] شبتسره کند آدی {سین+آوا}.

زینه zine [آ] سیزی تیتی کیمی اولان سو، چوخ آراجیق سو یو اولان بولاق (فا: چشمه) {سیزی و سیزی تیتی سؤزوندن}.

زینه zine [آ] مراغا دا کند و پیرانشهرده (هروک) داغ آدی.

زینهار zinhar [با، فا] ساقین، اولماسین، آماندیر (فا: زنهار).

زینی بگلی [آ] حاج علیلو طایفاسینا باغلی اویا آدی ^{۳، ۱۰۸}.

زیوانا [آ، دا] دیرمان داشی نین اورتاسیندا کی قازیق، اویوق بیر شئین ایکی پارچا سینی باغلایان ایچی بوش میل، قلیانین ایچی بوش میلی ^۱.

زیولن zivlen [آ] گنجه، ده چای آدی ^{۲۴۰}.

زیویک zivik [آ] اؤرمیه ده کند آدی.

زیه رک zayerək [باخ] زیرک.

زیه لی [آ] داشکسن، ده چای آدی ^{۲۴۰}.

زییریک ziyrik [آ] آرابا تکرینین اؤستونه چؤکولموش دمیر تکر، شین ^{۱۱۲}.

زییل ziyil [باخ] زیگیل.

زییلده مک ziyildemek [س، دا] اؤشومک، تیرتیر اسمک.

ژ	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۱۷۳	ارک سۆزلۆگو	ژ
ژۇدېنامېك	[آ،فر] يئر قايىغى ترپەنىشى وديشيك ليگىنى	ژاله [آ،فا] ۱- شە، قىروو (فا: شېم). dew ۲- قىز آدى.	ژالېك	[قازاقچا، يالېق] يال پارلاق، قىز آدى (فا: نام دختر).
اينجه له ين بيلم (فا: ~).			ژالېن	[قازاقچا، يالېن] يالېن، قىز آدى (فا: نام دختر).
ژۇساتىرىزىم	[آ،فر] يئر اۆزك جىلېك.		ژامبون	jambon [آ،فر] دوغوز باسدېرماسى (فا: ژامبون).
ژۇساتىرىك	[فر، ص] يئر اۆزك جىل.		ژانر	жанр [آ،فر] ۱- اۆسلوب، طرز، جنس. ۲- اۆزل بىر شى
ژۇسىسمېك	[آ،فر] يئر ترپەنىش ايله ايلگى لى، يئر ترپەنىشسل.		ژاندارم	jandarm [آ،فا] ايتاليانچا يۇرد ايچى و شهر دىشى
ژۇسىنكلېنال	[آ،فر] يئر قايىغىنىن بىر يىرى چۆكەرك و اۆزون		عسگرى گۆرۆلىسى	gendarme (فا: ژاندارم).
مۇدت قات قات تۇرتولارلا دولموش اولان بۆلومو، يئر			ژاندارمىرى	gendarmerie [آ،فر] اۆزل پوليس قوشونو.
چۆكوم دولماسى (فا: ~).			ژۇنان / چۇنان	[آ،فر] گۆي تورك خاقانى، تاپو، نون قارداشى ^{۵۴} .
ژۇفېزېك	[آ،فر] يئر فېزىكى، يىرىن فېزىكى اۆزل ليگىنى و		ژۇن	jon [آ،فر] گنج، سىنما گنج او يونجو.
اوندا گئندن فېزىكى پروئسسلر حاققىندا بىلگى لىرىن			ژۇبېتۇر	[آ،فر] اۆندېز، مۇستىرى گزە ينى (فا: مۇستىرى).
مجموعسو (فا: ~).			ژۇرنال	журнал [آ،فر] درگى (فا: ~).
ژۇكېميا	[آ،فر] يئر كېمىياسى، يىرىن شېمىيى تراكىيى و اۆزل-		ژۇرنالىست	[آ،فر] درگى چى (فا: ژۇرنالىست). journalist
ليگىنى و يىرقايىغىندا شېمىيى ائلمىنت لىرىن يايىلماسى و			ژۇرى	juri [آ،فر] سىنچى لىر قۇرۇلو، سىنچى جى قۇرۇلو،
يئر دېشېمەسى قانون لارى حاققىندا بيلم (فا: ژۇشېمى).			يىرقى جى لار قۇرۇلو	(فا: ژۇرى).
ژۇلولۇزى	[آ،فر] يئر بىلېمى، يئر قايىغىنىن قۇرۇلوشو،		ژۇكې	жукей [آ،اين] يارىش اۆلارينا مېتن وبو ايشى بىلن .
تركېيى، تاريخى باره ده اولان بيلم (فا: زمين شناسى).			ژۇلىك	julik [آ،ر] اوغرو، فېرىلداقچى (فا: ژۇلىك).
ژۇلولۇزېك	[آ،فر] يئر بيلم ايله ايلگى لى (فا: ژۇلولۇزېك).		ژۇماك	[آ،قازاقچا: اۇچماق] جۇت، قىز آدى (فا: نام دختر).
ژۇلولوق	[آ،فر] يئر بىلمىنى، يئر بىلېمىسى (فا: زمين شناس).		ژېس	jips [آ،فر] آلچى داشى، گچ (فا: ژېس).
ژۇمۇتېرى	[آ،فر] خط و جىزىقلارلا جىسم لىرىن بىرىر لىرله		ژېقول / ژېقولاول	jiqul [آ،فر] ۱- گىنچىمى ياشلى و زنگىن بىر
ايلشېگى لىرىن اينجه له ين رياضيات دالى، هندسه (فا: هندسه)			قادين طرفىندا ساغلانان گىنچ.	۲- شېك و بىر بىر كلى.
ژۇمۇرۇلولوق	[آ،فر] يئر اۆز بېچىم بىلمىنى و اۆزمانى، يئر اۆز		ژېلېت	jilet [آ،فر] قىسا قۇلسوز و ياخاسىز آلت گىنچ
بېچىم جى (فا: ژۇمۇرۇلولوق).			”ژېلېتىن دۆيمە لىر اعدىر“.	
ژۇمۇرۇلولۇزى	[آ،فر] يئر اۆز و بېچىم بىلمىنى (فا: ~).		ژېلۇى / چېلۇى	[آ،اين] آذربايجان دا آدى ^{۵۵} .
ژاپون	japon [آ] آسيا قاراسىنىن ان دوغوسوندا يئر آلان بىر		ژېمناسىك	[آ،فر] بىر نوع ايدمان، اورقانىزىمى انكشاف
آدا و اورانىن خالقى نىن آدى.			اتىدىرمك و ساغلام لاشىدىرماق اوچون تطبيق ائىدىلن	
ژاپون آرمودو	[آ] بىر بىتگى تۆرو.		خۇصوصى فېزىكى حر كىتلىر سىستېمى	(فا: ~). gymnastics
ژاپون آلماسى	[آ] بىر بىتگى تۆرو.			
ژاپون گۆلو	[آ] بىر بىتگى تۆرو.			
ژار	jar [آ] اۆرميه (آباد، ژارژو) ده كند آدى.			
ژارگىن	[آ،قازاقچا، ياركىن] ياردېم، قىز آدى (فا: نام دختر).			
ژاكت	[آ،فر] قادين و آغا اوچون قىسا اۆست پالتار (فا: ~).			
ژاگوآر	[باخ] جاگوآر.			
ژانتېل	[قازاقچا، يالېل] يالېن، قىز آدى (فا: نام دختر).			

س — Ss

س [حرف] تورک عرب الفباسى نین اون بشینجی و تورک لاتین الفباسى نین ییرمی بشینجی حرفی، بو حرف سس سیز اولراق کویلو و تیتره شیم سیز حرف ساییلیر (فا: پانزدهمین حرف ترکی آذربایجانی).

سائل [آ،ع] دیلنچی (فا: گدا).

سابا [آ] ۱- سوپا، دیه نک {سوپا} ۲- سۆز، ادعا، باخ: ساو.

سابار [خ] ۱- ساوار، خطیب، قونوشماچی ۲- قیرقیز لارین، توقای و ساری اویماقلاری، اولوبابالاریندان ۳- هون بیر لیکلریندن بیر (سیبیر، سایبر، ساویر، دا یازیلیر) ۴.

سابارلار [آ] تورک بوی بیر لیگی اولراق تورلو شکیللرده یازیلیب "ساوار، ساوار، ساویر، سیبر، شامان، شامر، سومر، شومثر" آسیا هونلارینا باغلی اولراق ساوار سۆزو ساو گتیرن و دین گتیرن ملته دئییلیر، بوگون سیبری ده یاشایان توبولسک خالق ی بوانلدندیر و سیبیر (سیویر) آدلار یلا تانییللار، م ۶-۵ جی یۆزیلده سابارلارین باشوغلاری "بالاق، بلک" و اونون خانیمی بوغاززیق (بوغازیک) آدلی شخصلرایدی، سابارلار م ۵۴۵ ده آوار لاردان ضربه گؤره رک سونرا گوک تورکلره قاتیلدی لار م ۵۷۶ دا ییزانسلارا یتیلدی لر، خزر بوی لاری سایی لان "بتلننجر، سمندر" اصلینده سابارلاردان دیلار (فا: سیبرها).

ساباق [آ] ۱- سوپا یلا دؤیوشن، دؤیوشچو ۲- قیمی ز ساхлаماق اوچون ییگیر دریسیندن دۆزه لن تۇلۇخ.

ساباق قارا [خ] هوئیا خانلیغینین سون خانلاریندان.

سابای [خ] ۱- قوچو اوغورلاری دؤنمی بگ لریندن ۲- قیرقیزلارین، اندیگنه اویماعی اولوبابالاریندان ۳- {ساو+آی}.

ساب تروویک [آ،لا+یو] یثر کوره سینین تروویک قورشاقلا مُتعدل قورشاق آراسیندا آرایق وضعیت توتان ایکی فیزیکی جغرافی بۇلگه.

سابیق [ص،ع] گنچن، اۇنجه کی، اسکی، اولده

اولموش، گنچمیشده اولموش (فا: ~). **former**

سابیق [ظ،ع] گنچمیشده، بوندان اول (فا: ~).

سابیقه [آ،ع] گنچمیش لیک، بیرنین گنچمیشینده

اولان حادثه لر، باخ: گنچه نک (فا: ~). **past record**

سابیق لی [ص] سابقه سی اولان، گنچمیش لیگی اولان، باخ: گنچه نک لی (فا: سابقه دار).

سابو [آ] ۱- سوپا، دیه نک ۲- دؤیوشچو، ساواشچی.

سابوتاژ [آ،فر] بالتالاما^{۲۸}، خارابکارلیق، قصداً

ایشی پوزماق و انگل له مک (فا: کارشکنی). **sabotage**

سابوتاژچی [آ] سابوتاژ ائدن، بالتالیچی (فا: کار شکن).

سابوتاژچی لیک [آ] سابوتاژ ائتمه، بالتالاما (فا: کارشکنی).

سابوتاژ لیک [آ] سابوتاژ حرکتی، سابوتاژ وضعیت (فا: کارشکنی).

سابوتای [آ] (سوئوتای / سابوتای / ساباتای) تورک

و دنیا تاریخی نین آن بؤیوک ژئئترالی. بیر ساواش دهاسی.

چنگیز خان ین اوللو کومتاتی و یاخین یولداشی. ۳۵

آیری اولوسدان، چشیتلی اوردولارلا، ۶۵ ساواش دوزنله-

ین و هامی سیندان ظفرله آیری لان بو اولغان اوستو کیشی

اوچون اورۇپالی تاریخچیلر بئله حئیرانلیقلا بحث ائدی ب،

" نه اسکندر، نه سئزار، نه ده ناپلئون، بو کیشی نین یائیندا

اؤلچو اولاماز و هامی سی سئونوک قالیر " دئیر لر.

سابوته [آ،ظ] سابوته ائتمک، باخ: سابوتاژ.

سابی [آ] ۱- سوپا ۲- ساواش ۳- سۆز، صحبت.

سابیوغا [آ] سابی + بوغا؛ اوغور یازیتلاریندا بیر بگ آدی.

سابیرای [آ] یاقوت تانریلاریندان، باخ: آراه^{۲۹}.

ساب [آ] ۱- ایینه سابی (فا: نخ). **thread** ۲- بئل و

پیچاق سابی. ۳- یاپراق چیچک و میوه نی دال لارا باغلا یان

اینجه و اوزون بؤلوم (فا: دم). **tail** ۴- آراجلاردا توتاجاق

بؤلوم. {ت، سن، بو سۆزدن تۆره نن کلمه لر: ساپلاماق،

ساپلانماق، ساپلاتتی، ساپلیجا، ساپاق، ساپقین، ساپماق}.

سابا [آ] کسمه یول، کسه یول، گندیلن یول اۆزه رینده اولمایان

بلکه اصلی یۇلدان آیریلاراق واریلان یول (فا: بیراهه).

سابا [آ] ۱- سوپا، دیه نک ۲- قیلچ سابی ۳- آیقیری، فرقلی.

سابا بنزور [ص] ساپ واری، ساپ کیمی.

س س	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۱۷۵	ارک سۆزلۆک	س س
	ساپا دۆزۈمک [ل] اییه ساپا دۆزۈمک، یان یانا دۆزۈمک.		ساپانلیق [آ] بللی بیر اؤلچویه و قورالا اویمایان وضعیت، نۇرما لدان اۇزاق لاشما (فا: آنومالی).	
	ساپا دۆزۈلمک [س] سیرایلا یان یانا قویولماق.		ساپا اوتوگیلر [آ، بی] ایکی چنک لیلر (ایکی لپه لی). ایستی اؤلکه لرده یتیشن، اؤرنک: آمریکا سیتما آغاجی.	
	ساپار sapa[r] [آ] ۱- ساپار، دؤیر، دؤووجو ۲- آیریتی، فرق "چاققالین کۆپک دن ساپاری یوخدور" ۳- قبضه ۲۴، ۷.		ساپاساغ [آ] باخ: ساپساعلام.	
	ساپاری [آ] انسان آدی، باخ: ساپار+ بای ۷.		ساپتاماق [ل] باخ: ساپداماق.	
	ساپاساغلام [ص] چوخ ساغلام.		ساپچاق sapaq [آ، سن: دسته] بیر آنا یولدان آیریلان یولون باشلانقیج نقطه‌سی (فا: محل انحراف و انشعاب).	
	ساپاق sapaq [آ، سن: دسته] بیر آنا یولدان آیریلان یولون باشلانقیج نقطه‌سی (فا: محل انحراف و انشعاب).		ساپچاق [آ] ۱- کیچیک ساپ ۲- کیچیک دال، اوجوندا چچک اؤلان دالچیق.	
	ساپاقلیق sapaqlıq [آ] بللی بیر اؤلچو و نۇرمال حالدان ساپما وضعیت، آنومالی.		ساپداماق [ل] تثبیت ائتمک (فا: تثبیت کردن).	
	ساپاگل sapagel [آ] کوتانین آغزینی تمیزله‌مک اوچون دینه‌نگه اوخشار بیر وسیله "ساپاگلی گتیر کوتانی تمیزله".		ساپدانماق [بل] ساپداماق ایشی گؤرۈلمک (فا: تثبیت شدن).	
	ساپالاج [آ] ۱- ترس یول. ۲- آبتال، سرسم ۲۴.		ساپدانیش [آ] ساپدانماق ایشی (فا: تثبیت).	
	ساپان sapan [آ] ۱- ایکی اؤزون ایپ و اورتاسی مئشین و گؤن اولاراق داش آتما آلتی؛ ساپاند، سوپنگ (فا: فلاخن). ۲- اوشاقلارین ایشلتدیگی داش آتما آیقیتی، داش آتان ۳- تاپان، سؤرولموش یثرین ایری کسکک لرینی ازمگه یارار بیر وسیله؛ بعضا کوتان و خیش اؤچونده سؤیله‌نیر {ت: سن: ۱- کوتان ۲- فلاخن؛ دده؛ بؤکلمه ساپماق/سپمک سؤزونه باغلیدیر}.		ساپدانیم [آ] ساپدانماق ایشی (فا: تثبیت).	
	ساپان بالیغی [آ، دی] اؤزۈنلۈغو ۶-۷ متر، قویروغو اؤزون، سالدیریجی، کۆپک بالیق لاری جنسیندن بیر تهلیکه لی بالیق، دنیز تۆلکوسو (فا: نوعی کوسه). alopia vulpes		ساپدایجی [ص] ساپدایان، تثبیت ائدن (فا: تثبیت کننده).	
	ساپاند [آ، باخ: ساپان] داش آتما آراجی (فا: فلاخن). sling		ساپدایش [آ] ساپداماق ایشی ویا بیچیمی (فا: تثبیت).	
	ساپان دمیری [آ] ساپانین توپراغی یاران دمیری (فا: خیش).		ساپدیران [ص] مُحَرَف (فا: مُحَرَف). one who tampers	
	ساپان سورمک [ل] ساپانلاتوپراغی شوخوملاماق (فا: شخم زدن).		ساپدیرما [آ] تحریف (فا: تحریف). distortion	
	ساپان سومویو [آ] بۇرون بۇشلوقلارینی آیران بۇلومون دالیندا اؤلان اؤزون و اینجه سوموک (فا: استخوان بینی).		ساپدیرماق sapdırmaq [ل] دؤغرو یولدان چیخارماق، آزدیرماق، چاشدیرماق (فا: تحریف کردن). to distort	
	ساپان قولاغی [آ] ساپاندا توپراغین آلتینی اوستۆنه گتیرن بۇلوم (فا: خیش).		ساپدیری [آ] تحریف (فا: تحریف). distortion	
	ساپان قیران [آ، بی] باقلاگیلردن، درین کؤک سالدینی اوچون یثر سورنده گؤجلوق گتیرن بیر بیتگی، قایش قیران.		ساپدیریلماق [بل] ساپدیرماق ایشی گؤرۈلمک، تحریف اولونماق (فا: تحریف شدن). to be distorted	
	ساپانلاماق [ل، ت] ساپانلا یثرین کسکک لرینی ازمک.		ساپدیریلیمیش [ص] تحریف اولموش، (فا: مُحَرَف).	
			ساپران sapran [آ، ت] اوغوز شهر لریندن بیرینن آدی.	
			ساپروفیت saprofit [ص، فر] چوروکچول (بیتگی).	
			ساپساری [ص، ت] چوخ ساری، لاپ ساری، چوخ سارالمیش (فا: زرد زرد). quite yellow	
			ساپساری لیق [آ] ساپ ساری شین حالی (فا: زردی).	
			ساپساغ [ص، سن] لاپ ساغ، اییی (فا: سالم). quite healthy	
			ساپساغلام [آ] چوخ ساغلام، ساغ (فا: سالم). very strong	
			ساپساغلام لیق [آ] تامیله ساغلام اولما (فا: سلامتی).	
			ساپساغلیق [باخ] ساپ ساغلاملیق.	
			ساپسیز [ص] ساپی اولمایان (فا: بی ساقه). acaulous	
			ساپسیزالتا [ص] قورویوجوسو و دایاناغی اولمایان کیمسه.	

س س	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۱۷۶	ارک سۆزلۆتۆ	س س
	ساپ شکیللی [باخ] ساپا اوخشار، ساپ کیمی.		ساپلایش [آ] ساپلاماق ایشی ویا بیچیمی (فا:مهاری).	
	ساپقی sapqi [آ] بیر گۆزه‌نین و اوژل لیکله بیر فیزیولوژی گۆزه‌نین ترس بیر جهت آلماسی (فا:انحراف از مسیر اصلی).		ساپلی [ص] ساپی و دسته‌سی اولان، ساپلانمیش (فا:دسته‌دار).	
	ساپقین [ص] دوغرو یولدان آیریلیمیش اولان، آزقین و یولدان چیخمیش (فا:گمراه). misled		ساپلیجا [آ] ایچینده ات و یوجور شیلری قیزارتماق اوچون دسته لی قاب ویا تاوا (فا:نوعی ماهی تابه دسته دار).	
	ساپقین قایا [آ] بوزلارین تاثیر یله یثریندن اوینایب اوژاقلارا سوړوک لیمیش اولان قایا.		ساپما [آ] آزما، ساپماق ایشی (فا:انحراف). deviation	
	ساپقین لیق [آ] ساپقین اولما وضعیتی (فا:گمراهی).		ساپما آجی‌سی [آ] انحراف زاویه‌سی (فا:زاویه انحراف). deviation angle	
	ساپ کیمی [ص] سون درجه نازیک و اینجه.		ساپماق sapmaq [س] آزماق، جهت دیشدیرمک، اؤنجه‌دن بللی اولموش بیر دؤشونجه‌دن و گوړوشدن آیریلماق، دوغرولوقدان آیریلماق (فا:گمراه شدن). to deviate	
	ساپلاق saplaq [آ] ۱-یاپراق، گول و میوه‌نی بوداقلا بیر لشدیرن بالاجا یولومجوک؛ ساپجیق (فا:دمبرک). petiole ۲-آغاچ ساپی و زوغو (فا:ساقه). ۳-بیر شئی آیری شئی برکیدن چوبوق (فا:میل مهاری).		ساپلاق [آ] کیچیک ساپلاق، نازیک ساپلاق (فا:میل مهاری).	
	ساپلاق لی [ص] ساپلاغی اولان (فا:دارای میل مهاری).		ساپلام saplam [آ] اینه یه تاخیلان بیر تئل ساپ ^{۲۴} .	
	ساپلاما [آ] ۱-ساپلاماق ایشی، ساپی اینه‌یه گنچیرمه. ۲-ساپلاق ایله برکیتمه (فا:مهاریندی). anchorage		ساپی سیلیک [آ] سرسری، باشی بوش، ساپیق (فا:منحرف).	
	ساپلامادایانیشی [آ] باغلاما دایانیشی (فا:قدرت مهاری).		ساپیتمال sapitmal [آ] روحی بیر دؤزنسیر لیک ایچینه دؤشمه، عاقلی پوزولما (فا:روان پریشی).	
	bond strength		ساپیتماق [س،ت،باخ:ساپماق] روحی بیر دؤزنسیر لیک ایچینه دؤشمک، عاغلی پوزولماق (فا:از نظر روحی بهم ریختن).	
	ساپلاماقول [آ] ساپلاق و بوجور وسیله‌لرین قولو (فا:میل مهاری). anchor rod		to go nuts, go crazy, to talk nonsense	
	ساپلاماق saplamaq [ل،ت،۱-اینه‌یه ساپ گنچیرمک (فا:نخ کردن). ۲-to thread اییتی ویا اوجو ییز شئی ساپنا قدر سوخماق ۳-ال یثری قاییرماق "بالتانی ساپلاماق".		ساپیتیش [آ] ساپیتما ایشی ویا بیچیمی (فا:گمراهی).	
	ساپلانتی [آ،روح‌ب] بیر شخصین اوژونو قورتارامایان یثرسیز دؤشونجه (فا:نوعی تحجر فکری).		ساپی سیلیک [آ] کیشی لیک‌سیر، باشی بوش، بالدییری چیلپاق.	
	ساپلانتی لی [آ] ساپلانتی‌سی اولان (فا:دارای تحجر فکری).		ساپیش sapış [آ] ساپماق ایشی ویا بیچیمی (فا:گمراهی).	
	ساپلانماق [بل] ساپلاماق ایشی گوړولمک، بیر شئی آیری شئی باتیریلماق، سانجیلماق، دیکیلیب قالماق (فا:نخ شدن، مهار شدن). fixed to {سن:یاییشماق، باخ: ساپماق}.		ساپیق sapıq [آ] ترپه‌نیش و ایشلری توپلومسال گله‌نک لردن ائشیکده اولان، دلیجه داورانیش (فا:منحرف). lewd	
	ساپلانیسی [آ] ساپلانماق ایشی ویا وضعیتی (فا:مهاری). fixed to		ساپیقجا [ص،ظ] ساپیق بیر بیچیمده (فا:انحرافانه).	
			ساپیق لیق [آ] ساپیق اولما وضعیتی (فا:گمراهی).	
			ساپیق لاشماق [س] ساپیق وضعیته گلکم (فا:منحرف شدن).	
			ساپیلجا [آ] بیر نوع دسته لی تاوا.	
			ساپیلماق [بل] یولدان چیخیلماق، آزیلماق، آزماق ایشی	

گۆرۈلمك، ساپماق ايشى گۆرۈلمك (فا: گمراه شدن).
ساپىنچ sapınc [روح ب، باخ: ساپماق] نورمال يولو انگلله ين،
 ساپىق-لىق، آزينچ (فا: انحراف). **aberration**
سات ها سات [آ] آراسى كسىلمه ين ساتيش و آلوتر.
ساتا [آ، ت] مرجان (فا: مرجان).
ساتاشقان [ص] ساتاشان كىمسە (فا: متعريض). **disturbing**
ساتاشماق **sataşmaq** [ل] توخونماق، بيرينه راحت سىزلىق
 ياراتماق، سۆز آتماق (فا: مزاحم شدن) **to drop a hint**
 ٲت "ساتاشماق"، سن: مبتلا اولماق؛ بو كلمه اصلينده
 اؤدشمك و بير بيرينين بورجونو وئرمك مفهوموندا ايدى،
 محتملاً بو عمل بير آز آغير اولاراق مخصوصا بو ايش تىك
 طرفلى اولاندا خوشا گلە ين عمل سايلاراق گىتىدىكجه
 بو عمل بيرينى اينچىتىمك معنالانيب، باخ: ساتماق. {
ساتاشيلماق [بل] ساتاشماق ايشى گۆرۈلمك (فا: ف. م).
ساتان [ص] ساتىجى (فا: فروشنده). **seller**
ساتدىرماق [اتىد، ت، سن] ساتماق ايشىنى گۆردۆرمك (فا: فس
 فروختن). **to ask/ to cause smb. to sell**
ساتدىق **satdıq** [باخ] ساتين.
ساتير **sa'tir** [ص، ع] اؤرتن، گىز له دن.
ساتساماق **satsamaq** [س، ت] ساتماق ايسته مك.
ساتقى **satqı** [باخ] ساتيش.
ساتقين **satqın** [ص] اؤزونو و اينانچىنى پۇلا ساتان،
 آلچاق و شرف سىز كىمسە (فا: خود فروش).
ساتقين لىق [آ] ساتقين ين ايشى، آلچاق لىق (فا: خود فروشى).
ساتگن / ساتگين **satgen** [آ] ساغر، بۇيوك پيالا و قدح^{۸۲}.
ساتلىق **satlıq** [باخ] ساتىلىق.
ساتما [آ] ۱- ساتماق ايشى (فا: م. فروختن). ۲- [ت] چارداق.
ساتماق **satmaq** [ل] ۱- بير شئى ذىرى قارشى ليغيندا بيرينه
 وئرمك (فا: فروختن). **to sell** ۲- [مچ] ساتقين لىق اىتمك.
 ۳- بير سيرا كلمه لرله مختلف افاده لى مۇركب سۆزلر
 دۆزلىر "آغير لىق ساتماق، ناموسونو ساتماق، ناز
 ساتماق، يالان ساتماق" ٲت، سن: ديواندا ساتماق و
 ساتورماق سۆزلرى، سايديرماق معناسيندا ايشله نيپ بو

سىبه كلاوسوئون نظريجه بو كلمه ساپماق سۆزونون
 متعددى وجهى اولما ليدىر، بو اعتبارلاكى ساتىجى باعث
 اولور آليجى پولون سايب اوئا وئرسين^۵.
ساتوق **satuq** [آ] ۱- ساتى، ساتىق، ساتىلمىش^۶. ۲- انسان
 آدى: سبای، سبارلاس، ستای، سار.
ساتوق بوغراخان [خ] قاراخانلى خانى و تۆرك تاريخينده كى،
 ايلك مسلمان اولان تۆرك خانى (م. ۹۵۰)، تۆركلرين،
 اسلاميته گىچىشى و اسلاميتين، تۆركلر آراسينداكى
 يايىلماسى بو كيشى ايله باشلار. داها اۇنجه بۇدىست
 اولان، سونرا مسلمان اولان بو كيشى، مسلمان اولدوقدان
 سونرا ايلك ايش اولاراق، آدئين باشينا "عبدالقادىر"
 غۇوانى آليپ، همن آرديندان دا، بۆتون تۆرك دؤولتلىرينده
 گله نكسل اولاراق وار اولان "اوغوز تۇره سىنى و ياسالارىنى"
 گىچىر ليكدن قالديريپ، يثرينه "شريع ياسالارى و عرب
 فقه اينى" قويموشدور.^۷
ساتوق بوغراخان داستانى [آ] بو داستان توركلرين اسلامدان
 سونرا اسكى داستانلاريندان اولاراق ۱۰جو يۆزىلده
 سۆيلىنىش و ۱۳۵ صفحه دير (فا: داستان ساتوق بوغراخان).
ساتون **satun** [آ] ۱- ساتين آلما گۆجو، بها، باخ: ساتين.
 ۲- [آ، فر] اطلس، بير نوع پامبو قوماش (فا: اطلس). **satın**
ساتى **satı** [آ] ۱- ساتىق، ساتماق ايشى، ساتيش (فا: فروش)
 ۲- بازار يثرى؛ اسكى تۆرك گله نكلره گۆره، اۇشاقلارى
 چۇخ اۇلن يادا اولمايان عايله لر ين، چۇجوغو اولدوغوندا،
 ياشاماسى و اؤزون عۆمورلو اولماسى اوچون، اونو تانرى-
 نين سئودىگى، تۇپلۇمون سئوپ سايدىغى، بير اۇلو
 كيشى يە يا دا اونون رۇحونا، امانت ائدىلمە سى ائىلمينه
 ساتما-ساتىلما آدى وئريلير. اۇشاق ارككسه "ساتىلمىش/
 ساتوق"، قىز ايسه "ساتى" آدى وئريلير. بو گله نك،
 گۆنوموزده ده اسلامى مۇتيفلر ايچينده يئنه سۆردورو-
 لمكده دير^۷. ۳- بۇ سۆز ساتى/ساتوق تركيبنده شخص آدى
 كيمى ايشله نير: ساتىگىم، ساتىيگه، ساتى قول (باخ: ساتوق).
ساتى [آ] اهر (۳۰ ك گ د * ۳۹۶/تو)، خياو دا كند آدى.
ساتيب سووورماق [ل] بير شئى اؤجوزونا ساتماق، كورلاماق.

س س	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۱۷۸	ارک سۆزلۆگۆ	س س
ساتیجی [ص، سن] ساتوجو[ما لینی ساتیشا چیخاردان کیمسه، آل وئر ائدن کیمسه (فا:فروشنده). merchant ساتیجی لیق [آ] ساتیجی نین ایشی (فا:فروشندگی). salesmanship ساتیج satiq [آ] ۱-ساتیجی، تْجَار ۲-مرتبه، رُتبه ۷. ساتور satur [آ] بیر نوع قمه {ع:ساطور} ساتیر satir [آ، ت] ساتیوش مفهومی: اصل نسب سیز. ساتیرا satira [آ، لا] ۱-توپلومدا منفی لیک و عیبه جریلیگی بیلدیرن ادبی اثر "ساحیرین ساتیرالاری" ۲-افشا اندیجی و آجی گۆلوش "ماللانسرا الدینین ساتیرالاری" (فا: satira ساتیریک satirik [آ، لا] اینجه صنعتین هر هانسی ساحه سینده ساتیرا جریانی نین ثماننده سی "یازار، ~ رسام satiric ساتیش satis [آ] ساتیلما، ساتماق ایشی (فا:بیع). selling ساتیش بلکه [آ] بیع نامه (فا:بیع نامه). bill of sale ساتیش دیری [آ] بیر مالین ساتیلا بیله جک دیری. ساتیش یئری [ص] بیر مالین ساتیلدیغی یئر، ساتیش لیق. ساتیشقان [آ] ساتیجی، تْجَار ۷. ساتیش لیق [آ] ساتیش مغازه سی (فا:فروشگاه). store ساتیشماق [ص، ت] قارشیلیق لی ساتماق. ساتیغ / ساتیق [آ، ت] ساتیق، سن [باخ: ساتیش. ساتیغی [ص، سن، سی] سیارساتیجی [چرچی (فا:فروشنده سیار). ساتیق satiq [آ، ت] ساتیش، ساتما. ساتیقایی [خ] قیرقیزلارین، مُراد لی اویماعی اؤلوبابالاریندان ۷. ساتیل [آ، ع] باخ: سطیل، قووا، دولچا. ساتیلای [آ] یاقووت تانری سی آلبان بورای ن قیزی ۲۱. ساتیللی / ساتیلی [آ] تبریز ده کند آدی. {باخ: ساتی} ساتیلماز [ص] ساتیش اوچون اولمایان (فا:غیر فروشی). ساتیلماق [بل، ت، سن] ساتماق ایشی گۆرولمک (فا:فم). ساتیلمالی [ص] ساتیملیق اوچون اولان (فا:فروشی). ساتیلمیش [خ] ۱-ایلخانلیلار دؤنمی بگ و کومتان آدی ۷؛ چنگیز خانین خوارزمشاه دربارینا یوللادیغی سفیرین اوغلونون آدی ۱۲. ۲-قوشا چایدا کند آدی، قازاخ داغ آدی ۲۴. {باخ: ساتی}.	ساتیلمیش [آ] اوغوز-قایی یوینا عایدیثر آدی (۱۶جی قرن) ۲۲۵. ساتیلمیش [آ] ساتیلماق ایشی (فا:فروش). ساتیلمیغا قویماق [ل] ساتیشا چیخارماق (فا:امتعه). ساتیلیق satiliq [آ] ساتیش اوچون اولان شی، کالا، جنس، ساتیلان "ساتیلمیغا قویماق" (فا:امتعه). goods products ساتیلم دیری satilim [آ] ساتیش دیری (فا: قیمت) price ساتیم satim [آ] ساتماق ایشی، ساتیش، آلمان و ساتما ایشی "آلیم ساتیم، تجارت" ۷. (فا:فروش). sale ساتیمچی [آ] ساتیجی، ساتیم ایشینی گۆرن کیمسه (فا:فروشنده) ساتیمقۇل satimqul [خ] قیرقیز اویماق بگ لریندن ۷. ساتیملیق [آ] ساتیجی نین مال صاحیبندن ساتیش اوچون آلدیغی یۆزده لیک پارا (فا:حق الزحمه فروش). ساتین satin [آ] پولونو وئرهرک آلینان شی، ساتین آلماق، پوللا آلینان شی (فا:خریده شده). ساتین ۲ [آ، فر] ساتون، بیر نوع مُحکم و پارلاق پامبوق پارچا. ساتین آلان [ص] آلیجی (فا:خریدار). purchaser ساتین آلمان [ص] پولونان آلینمیش (فا:ابتاع). buying ساتین آلمان قول کیمی [ص] تابع و اطاعت کار و چوخ سۆزه باخان آدام حاققیندا. ساتین آلمانق [ل] دیرینی وئرپ مالا صاحب اولماق (فا:خریدن). to buy {سن:ساتغون آلمانق} ساتینماق [س، ت] ساتار گۆرونمک. ساج sac [آ] چۆرک پیشریمک اوچون دایره بیچیملی و اورتاسی قالدیق دمیر، (فا: Pan. {ت:ساج، سن، دده}. ساج آیاغی / ساج آلتی [آ، سن] اؤستونه تاوا و ساج کیمی شتیلر قویماغا یارایان اوچ آباقلی دمیر. tripod, trivet ساجار sacar [آ] قزوین ده داغ آدی [ساجار]. ساجا سالان [ص] چۆرک خانادا خمیری ساجا یایان. ساج اکمگی [آ] ساجدا پیشریلن چۆرک. ساجانا sacana [آ] سراب دا داغ آدی. ساجانلی [آ] خیاو دا کند آدی. ساج ایچی [آ] ساجین ایچینده پیشریلن ات قووروماسی. ساج بۆره گی [آ] ساجدا پیشریلن بیر جور یشمک.			

س س	آذربایجان تۆركجهسى	۱۱۷۹	ارك سۆزلۆتو	س S
	ساجداغ [ا] قازاخ، دا داغ آدى ^{۲۴} .		ساجاق لاما ق [ل] ايشين و ايشيق ساجاقلاريني يايماق،	
	ساج قوورماسى [آ] بير جور قوورما يىتمگى.		ساجاق سالماق، تئل تئل ائتمك. to fringe	
	ساج كابايى / ساژ كابايى [آ] ساجداپيشيريلن بير جور كاباب.		ساجاق لانماق [س] قيراق لارى ساجاق كيمى اولماق.	
	ساج لاواشى [آ] ساج اوستونده پيشيريلن بير نوع چۆرك.		ساجاق ساجاق [ظ، ص] ساجاقلار حاليندا، تئل تئل اولان شئى.	
	ساجليق sacliq [آ] زنجان دا داغ آدى.		ساجاقلى [ص] ساجاق لارى اولان، اؤزون تۆكلرى اولان،	
	ساجى لى saciler [آ] اورتا آسيا خالقلاريندان اولاراق ه		ساجاقلى كۆك [ص] بوغدا كيمى ييتكى لرین كۆكونده	
	۲۷۶ دا آذربايجان حكومتى نى اله گئچيرديلر، باشچيلارى		اولان و ساجاق حالدا داغيني ق اولان كۆك.	
	افشين / ايخشيد لقبيله معروف اويدولار، بۇ لقب اورتا آسيا		ساجال saşal [آ] آل ساجلى، قيز آدى (فانام دختر).	
	تورك بگليكلرينين عنوانلاريدى، محمد ابوساج ديوداد،		ساجالاما ق [ل] ساجماق، سرپمك.	
	توركlerden اولاراق خليفه نين رضایت ايله م ۸۷۹ دا		ساجالانماق [بل] ساجيلماق، سرپيلمك.	
	آذربايجان حاكمى اولدو، او سكّه ضرب ائدهرك، اؤزونو		ساجان [آ] ۱- داغيدان، خرجه لين ۲- يايئنجى، يايين لايان ^۷ .	
	سكه ده "تورك ساجى يوسف بن ديوداد" معرفى		ساجباش [آ] ساجلارين هاميسى، بۆتون توك و ساجلار.	
	اثيردى، اونلارين بۇلگه لرى زنجان دان دربند قدر		ساجباغ [آ، سن] دۆزلمه و مصنوعى ساج.	
	گئنيش ايدى و م ۸۸۰-۹۴۰ ايللرينده بۇلگه نين اگه-		ساجباغى [آ] ساجا وورولان بزكلى باغ.	
	منليگى تماما بۇ تورك حاكملرينين لينده ايدى ^{۲۲، ۸} .		ساج بيرچك [آ] ساج و بيرچك هامى سى. hair and curls	
	ساج saç [آ، ت، سن] انسان باشينى اورتن اؤزون توكلر،		ساج بيرچكى نى آغارتماق / بير ايشده [س] چوخ ايشله ييب	
	اؤزون تۆكلره بنزر هر شئى "قارا ساج" (فا: گيسو). hair		قوجا لماق، بير ايشده چوخ ايشله ييب گۆرگولنمك.	
	ساج شكيللى [ص] ساجا بنزر.		ساج بيرچكى نى يولماق [س] برک ساواشماق ويا آغلایارق	
	ساج آغارتماق [س] باش آغارتماق.		اؤزونو اؤزونو ديدمك (چوخراق قادين حاقيندا).	
	ساج آيبران [آ] قادينلارين ساجى نين تاغ شكلينده قالماسى		ساج ساجا [ظ] ساجلاريندان توتاراق.	
	اؤچون باشا وورلان ناخيشلى سانجاق، مارقا.		ساج ساققال [آ] باشدا و اؤزده اولان توكلر. hair and beard	
	ساجا [آ] ساجى، بخشيش، آرماغان ^۷ . {باخ: ساجماق}		ساج ساققالينى آغارتماق [س] قوجا لماق، [مج] بير ايشده چوخ	
	ساجابگ [خ] چنگيز خاقان دؤنمى بگ لریندن ^۷ .		ايشله ييب گۆرگولنمك.	
	ساجاق saşaq [آ، سن] ۱- خالچا ويا اؤرتوكلرين قيراق		ساج سايان [ص] چوخ توتارسيز، چوخ ساجما.	
	لاريندا اولان بزكلى ايلير fringe ۲- [فيزيك] بير قايناقدان		ساج سيز [ص] ساجى اولمايان.	
	ساجيلان ايشين، بير مركزدن اوزاقلاشان تئل و تئلجيك-		ساج قيران [آ] ساجين قيريليب تۆكۆلمه سينه سبب اولان	
	كيمى شيلر، ساجاق كيمى اولان هر شئى (فا: شعاع). ray		خسته ليك، قيل قيران.	
	۳- بعضى ييتكى لرده اؤزون و نازيك تئلر- بير تيكتيتى نين		ساجلاشماق [قا] بير بيرينين ساجيندان توتوب تارتيشماق.	
	هر هانسى بۇ لومونو گۆنش و ياغيش دان قوروماق اؤچون		ساجلاماق [ل] ساجيندان توتوب دارتماق.	
	او بۇ لومده انشيكه چيخان و آلتى بوش اولان يئر، كونسول.		ساجلانماق [س] ساجى چيخماق، ساجى اوزانماق.	
	ساجاق بولود [آ] ساجاقلى گۆرؤنوشلو بولود. sirrus		ساجلى [ص] ۱- ساجى اولان و ساجى اؤزون اولان. with	
	ساجاق كۆك [آ، بى] بوغدا كۆك كيمى داغيني ق اولان كۆك،		long hair ۲- خياو دا كند آدى.	
	بير نقطه دن چئوره يه ساجيلان كۆك (فا: ريشه افشان).		ساجلى اوت [آ، بى] بير ييتكى آدى (فا: پرسیاوشان).	

saçıbeyim [آ] انسان آدى، باخ: ساچی + بگیم. ^۷	adanthum capillus veneris
saçılıq [آ] آرماغان، ھدیە، بخشیش. ^۷	ساجلی بیر چکلی [ص] گۆزل اؤزون ساچلاری اولان.
ساجیب ساوورماق [ل] گرە گیندن چوخ و یترسیزجه خرجه مک.	ساجلی ساقاللی [ص] اوزون ساچی و ساققالی اولان.
saçış [آ] ساچماق ایشی ویا بیچیمی.	ساجلی مئشه [آ، بی] بیر نوع مئشه آغاجی. quercus cerris
ساجیش آچی سی [آ] ایشیغین بیر یتره دیب قایدان زاویه سی (فا: زاویه تابش). angle of incidence	saşmalama [آ] ۱- نارین یوورالاق شیلر، آو توفنگینده قورشون دانالاری (فا: ساچمه) ۲- یترسیر و یاوا سۆز، توتار سیز سۆز (فا: حرف بیهوده) ۳- ساچماق ایشی، سیمه، یایما.
ساجیشدیرماق [ل] ۱- داغیتماق. ۲- راستگله گئچمک.	ساجما ساپان [ص] ساچما سۆز، آنلامسیر سۆز.
ساجیغ [آ] جاهاز {سن: دامادین گلین ائوینه آپاردیغی جاهاز}	ساجماجی [ص] ساچما سۆز دانیشان.
saşıq [ص، ت (ساجوق)] ۱- ساچیلیمیش، سپیلمیش (فا: پراکنده). Scattered ۲- آچیق ساچیق.	سأچماز [آ] توتوملو، تدبیرلی؛ تورکمنلرین، تکه و توختا- میش اویماقلاری، اولوبابالاریندان. ^۷
ساجیلماق [بل، سن] ساچماق ایشی گؤرولمک، داغیلماق، یاییلماق (فا: پراکنده شدن).	ساچماق saçmaq [ل] ۱- سیمک، یایماق. ۲- ساچمالارلا وۇرماق، تۆکمک. ۳- ایشیق وئرکم {ت، سن: مالی اسراف ائتمک؛ ساچ (باش تۆکو) کلمه سیله کؤکداشdır}.
ساجیلیب تۆکولمک [س] ۱- چوخ یاییلماق، آچیلیب تۆکولمک. ۲- [بل] گرکیندن چوخ خرچلنمک.	ساجمالاشماق [قا] توخوناقلی و ساچما ترپه نیش ده اولماق.
ساجیلیش [آ] ساچیلماق ایشی ویا بیچیمی.	ساجمالاماق [س] بیرینه توخوناراق دانیشماق، ساچما ساپان سۆزلر سؤیله مک.
ساجینا آغ دوشمک [س] ساچی آغارماغا باشلاماق.	ساجمالیق [آ] ساچما سۆز.
ساجینا باشینا باخمادان [ظ] یاش و سن اینی نظره آلمادان.	ساجمیش [آ] ساچماق ایشی ویا بیچیمی.
ساجینادن دوشمک / قاریاغماق [س] ساچی آغارماغا باشلاماق.	ساجوغ / ساجوق saçuq [ص] باخ: ساچاق.
ساجینتی [آ] ساچیلیب داغیلان شیلر (فا: ساچمه).	ساجولا saçula [آ، ایتالیانجا، آنادول] تۆکمه قالیبی، تۆکومجولرین ایشلتدیگی آغاجدان دۆزلمیش قالیب.
ساحر sahir [آ] ۱- سئحیرچی، ۲- باخ: حیب ساحر.	ساجون saçun [آ] شیراز- داراب داکند آدی {ایشیق ساچان}.
ساحل sahil [آ، ع] قیی، دنیز وچای قیراغی (فا: ساحل).	ساج هورگوسو [آ] ناخیش ایشلرینده بیر جور طرح و موئیف آدی.
ساحه [آ، ع] آلان، آچیق یتر، بوش و گئنیش یتر، دۆزن (فا: -).	ساجی saçı [ص] ۱- گلینین باشیندان آشاغی ساچیلان چیچک ویا پیلک کیمی هر تور بؤک اشیا سی. ۲- ساچیلان شیلر (فا: ساچمه). ۳- آرماغان، بخشیش، دویون ارماغی.
ساختارین [آ، فر] شکرو قند ماده سی، ساکارین (فا: -).	۴- آداق، اینانچ گرەکی داغییلان نسنه ۵- اویغور یازیتلاریندا آدی گئچن بیر بگ. ^۷
ساخالاباران [آ] یاردیملی داغ آدی (۲۲۳۰). ^{۲۴۰}	ساجی آغارماق [س] قوجا لماق، یاشلانماق.
ساختا [آ، فا] ۱- قوندارما، اؤیدورما، کلک، دۆزن (فا: ساختگی).	ساجی بیر چگی آغارماق [س] قوجا لماق، یاشلانماق.
ساختالیق [آ، فا] ۱- ساختا شئین حالی، قوندارماچیلیق، اؤیدورماچیلیق. ۲- فیریلداق لیق، ریاکارلیق.	ساجی توبوقلارینی دوییمک [س] ساچی چوخ اؤزون اولماق.
ساخسان / ساکسان [باخ] سکسن.	ساجی دابانیندا اولماق [س] اؤزون هوروکلی اولماق.
ساخسی saxsi [آ] توپراقدان دۆزه لهرک و اوددا پیشریلهرک دۆزه نیلن قاب و هر شئی، گیلدن دوزنه نیلن قاب (فا: سفال).	
earthenware {ت 'ساسیق، سُرک، دیواندا سوسیق کلمه سی قووا و سؤقابی معنا سیندا گلیب، بونا باخارساق، ساخسی سۆزو اصلینده سؤ کلمه سیله ایلگیلیدیر و سو	

داياق اولماق، دستک اولماق "تاوانی دیرک ساخلایب" (فا:نگه داشتن). ۵-بیر شئی گیزلتمک، امانت اوچون بیر یثره قویماق "شئی لری صاندیقدا ساخلایب" (فا:مخفی کردن). ۲-to keep-بیر سیرا کلمه لرله مختلف افاده لی سۆزلر دۆزلدیر "ایاق ساخلاماق، دیلینی ساخلاماق، باشینی ساخلاماق، اؤزون ساخلاماق، گؤزو اؤسته ساخلاماق". {سن؛ ساق سۆزوندن آلینمادیر، ساق (ساک/ساغ) سۆزو آییق سایق و سلامتلیک معنا سیندادیر}.

ساخلاماج [آ] گیزلن پاچ، اؤشاق اوچون بیر جور اویون. **ساخلانئی** [آ] ساخلانیلان شئی، امانت، ساخلی، ساقلی. **ساخلانج saxlanc** [آ] بیرشئین ساخلانیلان یثری، امانت یثری. **ساخلان دیرماق** [باخ] ساخلاتماق.

ساخلانما saxlanma [آ] ساخلانماق ایثی. **ساخلانماق** [س] بیرشئی قورونوب ساخلانیلماق، گیزله دیلهرک قورونماق، to be kept {ت:چکینمک، گیزلی ائتمک}.

ساخلانمیش [ص] ۱-قورونموش. ۲-متوقف halted **ساخلانیش** [آ] ساخلانماق ایثی ویا بیچیمی.

ساخلانیلماق [بل] گیزله نیلمک، قورونماق. **ساخلانیلمیش** [ص] محفوظ (فا:محفوظ). kept

ساخلایان [ص] ساخلایچی، ساخلایان (فا:محافظ). keeper **ساخلاییش** [آ] ساخلاماق ایثی ویا بیچیمی.

ساخلوو [آ، ساخلاماق دان] قورونموش یثر، پادگان garrison **ساخلی** [آ] ۱-قورونموش، محفوظ، آسیرگه نن، ساخلانمیش - اولان، گیزلی (فا:نهان) concealed ۲-دینج، ساغلیقلی.

ساخلی گیزلی [ص] بیر یثرده قورونموش، ساخلانمیش اولان. **ساخلیجا / ساخلیجاق** [آ] ۱-گیزلی، قورونان ۲-خزانه.

ساخلیجا [آ] اؤرمو گؤلو آدالاریندان بیر. **ساخلیق** [آ] اویانیق لیق.

ساخورلار saxurlar [آ] آذربایجان و داغیستاندا یاشایان-بیرائئتیک قروپ.

سادات sadat [آ] قاراباشلو دا کند آدی. **سادات** [آ] سیدلر (فا:سیدها). sayyeds

سادات نوقه دی [آ] بوستان آباد دا کند آدی.

داشیما قاب اوچون سؤیله نیردی و حرف دیشیلمه سیله ایندیکی شکله دؤشوب، ساسیق <ساقسی> ساخسی}.

ساخسی [آ] بوئین زهرا (آباد)، سؤلدوز (تپه) دا کند آدی. **ساخسی بورو** [آ] ساخسی دان دوزلمیش بورو (فا:تنبوشه).

(clay) water-pipe **ساخسی توپراغی** [آ] چیچک یئتیشدیرمک اوچون ساخسی لارا تۆکولن توپراق.

ساخسیچی [آ] ساخسی قاب قایران (فا:سفال ساز). potter **ساخسیچی لیق** [آ] ساخسی چی نین ایثی، ساخسی قاب دوزلتمه صنعتی (فا:سفالگری). pottery

ساخسیسال [ص] ساخسی ایله ایلگی لی (فا:سفالینه). earthenware

ساخسی گۆزه لی [آ، بی] دام قویروغوسولاران، یاپراقلاری اتلی، چیچکلری باشاق بیچیمینده بیر بزک بیتگی سی (فا:نوعی گل زیتتی). cotyledon umbilicus

ساخسیلیق [آ] ۱-اؤستونده ساخسی دؤزمک اوچون اولان تاخجا و رف. ۲-ساخسی دؤزلمگه اییی توپراق.

ساخسین [آ، ت] ایدیل جای و بو لغارائلینه یاخین شهر آدی^{۱۲}. **ساخلاتدیرماق** [ائتد] ساخلاتماق ایثینی گؤردورمک.

ساخلاتماق [ائتد] ساخلاماق ایثینی گؤردورمک. **ساخلاج** [آ] آرشیو، باخ: ساخلانج (فا:بايگانی). archives

ساخلاج لاماق [ل] آرشیوله مک (فا:بايگانی کردن). to be an archivist

ساخلا سامانی گلر زامانی [آ] گرکسيز گؤرولن شئی ایله ری ده گرکلی اولاییلیر.

ساخلاشدیرماق [ل] دایاندیرماق، دؤزمک و دؤزدورمک. **ساخلام** [آ] دوسیا، پرونده (فا:پرونده). file

ساخلاما [آ] ساخلاماق ایثی (فا:نگهداری). keeping **ساخلاماق saxlamaq** [ل] ۱-بیر شئی الینده ویا آیری بیر عضوله و یا بیر وسیله ایله توتوب دؤشمه یه قویماق

"آغاجی الینده ساخلاماق". ۲-دایاندیرماق، قاباغینی آلماق "ماشینی قاپی دا ساخلادی". ۳-قورویوب مُحافظه ائتمک "اینک ساخلاماق" (فا:نگاهداری کردن). ۴-بیر شئی

S س	آذربایجان تۆركجه‌سی	۱۱۸۲	ارک سۆزلۆتۆ	S س
ساداق sadaq [آ] ۱-اوخلوق، اوخ قاي (فا: تیردان) ۲-انسان آدی: ساداقبای، ساداقبگ {سن؛ ساخلاماق سۆزوندن؛ ساداق} ساغداق ساداق {.	سارار sarar [آ] ساران، ساریجی، هۆرن، هۆروجو، [خ] تۆركمن لرین، چاودۆر اویماغی، اولوبابالاریندان ^۷ .			
ساداقور [آ، دا] قالین و سامان رنگینده توخونان بیر قماش.	سارارتماق [ل] رنگینی ساری یا چئویرمک (فا: زرد کردن).			
سادان تویوغو [باخ] بیج تویوغو.	سارارتی [آ] سارارمیش، ساری رنگه دۆنموش (فا: پژمرده).			
سادو sadu [ص] اییی، چوخ اییی، اعلا ^۷ .	سارارماق [س، ت] سارقارماق [رنگی ساری یا دۆنمک (فا: به زردی گراییدن).			
ساده sa'de [ص، فا] ۱-یالین، چتین و بیر لهشیک اولمایان، بسیط، گۆستریش سیز. ۲- [میج] اۆره گی آچیق، بیج لیک بیلمه یین، تتر اینانان (فا: ساده).	ساراریش [آ] سارارماق ایشی ویا بیچیمی (فا: زردی).			
ساده جه [ظ] یالینیز جا، آنجاق (فا: فقط). only	ساراسما [آ، دی] بیرنوع ساری یاشیل قوش، قیز آدی (فا: نام دختر)			
ساده لشدیرمک [ل] ساده وضعیتیه گتیرمک، یالین لاشدیرماق (فا: تسهیل کردن). to facilitate	سارارغان [آ، بی] ساری یا چالان گۆوده لی و بالاجا چیچک-لی و سوپورگه کیمی کؤللو بیر بزک بیتگی سی، بویاق ماده سی اوچون یارارلانیلان بیتگی (فا: نوعی گیاه رنگری).			
ساده لشدیر یلمک [ل] ساده وضعیتیه گتیر یلمک، یالین لاشدیر- یلماق (فا: تسهیل گردانیدن)	سارافون [ر، آ] بیر نوع قولسوز و قاباغی دۆیمه لی گئن و اوزون قادین پالتاری (فا: سارافون).			
ساده لشمک [س] ساده اولماق، یالین لاشماق (فا: ساده شدن).	ساراکۆل [آ] بیر گۆل آدی، قیز آدی (فا: نام دختر).			
ساده لنمک [س] ساده وضعیتیه گلمک، یالین لاشماق.	سارال saral [آ] آذربایجاندا نئچه یئر آدی ^{۲۴} . سۆلدوزدا کند و داغ آدی، اۆرمیه ده (سارالان) کند آدی. {قیزیل رنگی}.			
ساده لیک [آ] یالین اولما وضعیتیه، بسیط لیک.	سارالتماق [ل] سارالما سیناسب اولماق، سۆلدورماق (فا: پژمردن). to cause smb. to turn pale			
ساده یاغ [آ] سۆتدن چیخاریلان یئمکلیک یاغ.	سارالتی [آ] ساری یا چالان، اوزاقدان ساری گۆرونن شئی (فا: پژمردگی). yellowness			
سادیزم [آ] جنسی اینجیتمه و اذیت، باشقالارینا اذیت و آزار وئرمله حظ آلما.	سارالماق [س، سن] ۱- ساری اولماق، یئتیشمک (میوه اوچون) (فا: زرد شدن). ۲- to turn yellow سۆلماق، خسته لیکدن رنگی قاچماق، (فا: پژمردن). to turn pale			
سادیزم [آ، فر] سادیزمه توتولموش کیمسه (فا: سادیست).	سارالمیش [آ] ساری رنگه گلمیش، سولموش (فا: پژمرده faded سارالووا [آ] آستارا دا کند آدی {سارال+اووا}.			
سار sar [آ، فا] سترچه تاقیمیدن بیر قوش. buzzard	سارالیب سۆلماق [باخ] سارالماق.			
سار [آ، بی] ۱-بیر نوع چام آغاجی ۲-ساغیر ^{۲۴} .	ساران saran [آ] خالخال داداغ آدی. اوجان داچای و کند آدی.			
سار [آ] شبستر ده کند آدی.	سارای saray [آ] ۱-خاقانلارین و دۆولت باشچی لارینین قالدینی یئر، کۆشک، قصر. ۲-عمومی بۆیوک بینالار و گئل لیکله اجتماعی تشکیلاتلار اوچون دۆزه لن بۆیوک تیکیتی لره وئرلن آد "مدنیت سارایی، حکومت سارایی" (فا: کوşk) palace ۳-دولون آی، ۱۴ ونجو آی (باخ: سارماق).			
ساراج بوداق [آ] ساراج ویا ساراش بیر تورک طایفا آدیدیر و بوداق قول و تیره دئمکدیر ^{۱۵۷-۲۴۲} .	سارای [آ] آلتون اوردو حکومتی دۆورو ایدیل چایی قیراغیندا			
ساراجیق saraciq [آ] اۆرمیه ده کند آدی.				
ساراخاتون [آ] آغ قویونلو باشچی سینین قادینی اولاراق، خارجی اؤلکه لرین تمثیل جی لرله و حؤکمدارلاريله اؤلکه سویه سینده دانیشیقلا ر آپاریدی و او دۆنم آورویادا تک دیپلومات قادین کیمی تانییردی (قایناق: آقاپور).				

س S	آذربایجان تۆركجه سی	۱۱۸۳	ارک سۆزلۆک	س S
	گلیشن بیر شهر آدی، آیریجا او دؤنم آمودریا یاخینیندا یئر آدی ایدی، کیریم یاریم آداسیندا باخچاسارای شکلینده شهر آدیدیر ^{۱۲} ؛ سۇمقاییت، تبریز و رزن ده کند آدی.		شاهسون طایفاسینین آدیندان آلینمادیر.}	
	سارای باخانلیغی [آ] سارای ناظر لیگی (فا: وزارت دربار).		سارایانلار/ساری بانلار [آ] شاهسون ائلی بویلا ریندان ^{۳۰۱۸} .	
	ministry of court		{شاهسون ائلینده بونا بنزر بوی آدلاری "ساری خانلی، ساری خان بگلی، ساری خانبگلی، ساری نصیرلو و ...} بونو ساری و بان سۆزلرینه باغلا ییر، باخ: ساریبان.}	
	سارایاتی [آ، بی] گۆزل چیچک لی بیر بزک بیتگی سی.		سارپ sarp [دده] ۱-چتین، کئچیلمز، باخ: سرب. ۲-انسان - آدی: ساریتمور، سارپ آر، سارپتاش (قیرقیز بگی). ۳- یاردیملی، دا داغ آدی (۲۰۳۷) ^{۲۴} .	
	سارای چیچگی [آ، بی] دویون چیچک گیللردن، توخداچ لیقدا ایشله ن زهیر لی بیتگی (فا: زبان درققا). delphinium		سارپا [آ، دی، یو] قارا گۆز بالیغینا بنزه یین ۳۵ cm اؤز ونلوقدا بیر آغ دنیز بالیغی (فا: نوعی ماهی). boops salpa	
	سارای لی [ص] سارای دا یاشایان.		سارپلا شماق [س] سارپ وضعیته گلمک.	
	سارای لبق [آ] (فا: حرمسرا). harem.		سارپلیق sarpliq [آ] سارپ اولما وضعیتیی.	
	سارای ملیک [آ] سالماس دا کند آدی.		سارپماق sarpmaq [باخ] ساپماق.	
	سارباش sarbaş [خ] قازاقلارین، اورتایوژ بؤلگو، گیر ی اویماغی اولوبالاریندان ^۲ .		سارت sart [آ، ت] اورتا عصر لرده مؤغول لار و تورک لرین بازرگان و تاجر یئرینه ایشلندیکلری بیر کلمه ^{۱۲} .	
	ساریبان sarban [آ] آلتون اوردو حکومتینده قایدۇ خانین اوغلۇ اولاراق افغانستان بؤلگه سینین کومتانی اولموشدور ^{۱۲} .		سارتاق sartaq [آ] (سارت سۆزوندن) کسبه معناسیندا ییر ^{۱۲} .	
	ساریبان [آ] کاروانی آپاران، دوه چی، کاروانچی (فا: ~) {دهخدا سۆزلوگونده بولکلمه ساروان شکلینده ده یازیلیبدیر و دوه- لری قورویانا دئییلیر، آیریجا همان یئرده قتید اولدوغو کیمی غازان خان، یین سردارینین آدیدیر و صفویلر دؤورو بؤیوک امیر لره سارواصلان عنوانی وئیریدیلر و معناجا ساری شتر دئمکدیر، یئنده سارویی قاشقایلاردان بیر طایفادیر و شبستر و خیو یاخینلیغیندا ساریبان کندلری واردیر ^{۲۴} ؛ شاهسونلرده ساریبان سۆزیله باشلانان چؤخلو طایفا واردیر، بؤیوک احتمال بودورکی ساریبان و ساروان تورکجه ساری سۆزونه باغلی اولسون چونکی دوه لرین غالب رنگی ساری اولور و بورنگه خاطر اوتاسارو دا آد وئریلیب و بان اکیله ساریبان/ساریبان سۆزو دوه قوروجوسو معناسیندا فارسجا دا ایشله نیبدیر.}		سارتاقماق sartlamaq [آ، ت] سارت و تاجر سایماق.	
	ساریبانان [آ] خالخال دا کند آدی {اصلی ساری بانلار اولاراق		سارتوقخان [خ] آلتون اوردو خانی و باتوخان یین اوغلۇ ^۲ .	
			سارجلو / ساریجالی sarcelu [آ] آستانا دا کند آدی.	
			سارجه کور sarca kur [آ] گنبد ده کند آدی.	
			سارخان [آ] اؤرمیه ده داغ آدی {ساری+خان.}	
			سارداش sardaş [آ] قزوین ده داغ آدی {ساری+داش.}	
			سارداها sardahal [آ] سراب دا کند آدی {سار+تایا.}	
			ساردوغان [آ، دی] ساری رنگلی بیر جنس دوغان.	
			ساردو نییا sardoniya [آ، بی، لا] ایکی چنک لی، ساردو نییا گیللر سو یوندان، یۆزدن چوخ نوعو اولان، پمبه قیرمیزی چیچک لی، عطر لی، ساخسی ویاغ بیتگی سی، چاقموز geranium	
			ساردو نییا گیللر [ایتا، آ، بی] ایکی چنک لی بیر سو ی، اؤرنک: "ساردو نییا، دؤرنا دیمدیگی"، چاقشیر گیللر.	
			ساردیرماق [اتند] سردیرمک، سارماق ایشینی گؤردۆرمک.	

ساردین sardin [آ، دی، ایتالیانجا] قارنى و يانلارى آغ و پارلاق گۆموشو، سیرتى ياشیل سوو و تک اۆزگکلى، پو لجوقلو، ۱۵-۲۰ بوو، کنسترو اوچون يارارلى بير بالیق، آتش بالیغى (فا: نوعى ماهی).	لمازلیق، دیشمزلک. firmness
ساراق sarsaq [ص] ۱- ياشلى ليقدان ويا گۆجسوز لوک- دن تېترهين، تېترک. ۲- بوش دانیشان ويا بوش يثره بيرایش گورن، گيج (فا: احمق). foolish {سارسیماق دان؛ بو کلمه ساواساق سۆزوندن آیری دیر ولی سؤیله نیش بنز لیکینه خاطر چوخ و اخت بیر مفهومدا ایشله نیر لر، باخ: سارسیتماق}.	سارسیلماق [بل، س] ۱- تېتره مک (فا: لرزیدن). to tremble
ساراقچا [ظ] سارساق کیمی (فا: احمقانه). foolishly	۲- گوجسوز وضعیته گلکمک، اۆزولمک {سن «سارساماق»}.
سارساق سارساق [ظ] سارساق بیچیمده، گيج گيج. foolishly	سارسیلیش [آ] سارسیلماق ایشی ويا بیچیمی.
سارساق سورساق [ظ] باخ: سارساق.	سارسیم sarsim [آ] ۱- سارسیتی ۲- (گۆی ب) گۆی جیسیم لر
سارساق لاشماق / سارساق لاماق [س] گئتدیکجه آغلینی ایتیرمک ، گيج لشمک (فا: به حماقت افتادن). to become a fool	ینین چکیميله بیر گزه ین ین مسیرینده گۆرولن قاریشیق لیق.
سارساق لیق [آ] سارساق اولما وضعیتی، مایمالیق، گيجلیک، اؤسسوز لوق، بئین سیز لیک، آغیل سیز لیق. foolishness	سارسیماق [ل] ترپنمک، تېتره مک، یثرینده اویناماق، گۆجلو بیر ضربه دن تېتره مک (فا: لرزیدن). to be shaken
سارسال [ت] سانسار، سامورا بنز بیر حیوانجیق.	سارسینتی sarsinti [آ] تېترنتی، تېتره نیش، سارسینیش،
سارسالاماق [س] سارسماق.	زلزله، ترپنتی، سارسیلما، سارسیم، برک ضربه دن تېتره مه، یثرینده اویناما (فا: لرزله). shaking. earthquake
سارسما sarsma [آ] سارسماق ایشی.	سارسینتی سیز [ص] سارسینتی لی اولما یان.
سارسماق [س] ۱- بیردن بیره تېتره مک و یثرینده اویناماق. ۲- [ل] ضرر و ثره جک قدر ائتگی له مک، آخساتماق.	سارسینتی لی [ص] تېترنتی لی، سارسینتی سی اولان.
سارسی sarsi [آ] ترپه نیش لردن و تېتره مه لردن هر بیرى.	سارشین [آآ] ساری شین، قیز آدی (فا: نام دختر).
سارسیتما sarsitma [آ] سارسیتماق ایشی.	سارقاق sarqaç [آ] ۱- {سن «سارغوق»} پاندول. pendulum
سارسیتماق [ل] ۱- تېترتمک و یثریدن اویناتماق ۲- بئز دیره رک هیجانلاندیرماق (فا: به ستوه آوردن). {ت}.	۲- [ت «سارقاق»] قارامیق، یابان هیندیاسینا بنز بیر اوت.
سارسیجی / سارسیدیجی [ص] چوخ گۆجلو ائتگی له ین، تاثیر ائدیجی (منفی حالتده) چوخ آغیر، داغیدیجی.	سارقاق لاماق [ل] سارقاق لی ائتمک {باخ: سارقماق}
سارسیش [آ] سارسماق ایشی ويا بیچیمی.	سارقان [آ، بی، ت] چوراق یثر لرده ییتن بیر اوت.
سارسیق [آ] ۱- سارسیلمیش ۲- سارساق {ت «سارسیغ»} قاتی {سارسیلا سارسیلا [ظ] سارسیلاراق.	سارقانیق / سارقانیق sarqaniq [آ، ت] حیوانلاردا قیرخ بایرر دئییلن اشکمه.
سارسیلان [ص] تېتره ین (فا: متزلزل). shaky	سارقماق [س] آشاغی یا دوغر و اوزانماق، آسلانماق {سومرجه «سیغ»} ت: آخار شئی سیزیب داملاماق؛ بو کلمه دن سارقیم، دیواندا قار کیمی یاغان چیغ و قېروو معناسیندا ایندیکی- سالخیم سۆزونون کؤدور، بو کلمه ساققال سۆزونونده کؤدور، دیواندا ساقاق، چنه معناسیندا و ساقال، چنه تۆکونه دئییلیب و سنگلاخدا ساقاغ چنه آلتینا دئییلیب (غیب)، بونلار نشان وئریر ساق کؤکو ساللان شئی مفهوموندا دیر و بو کؤک سارق سۆزونون قیسالیمیشدیر؛ سینیق سالخاق کلمه سینده سالخاق سۆزو سارقاق سۆزونون دیشیمیدیر، باخ: سالقی، سارقیت، سارقین {.
سارسیلماز [ص] دایانقلی، دیشمزل (فا: استوار). unbreakable	سارقون sarqon [آ، دی] بیرنوع قیلیج بالیغی ^{۲۲۴} .
سارسیلمازلیق [آ] سوروم سۆزلوق، دایانقلی لیق، پۆزو-	سارقون sarqun [آ] اوغوز- قایی بو یونا عاید یئر آدی (۱۶م) جی قرن ^{۲۲۵} . ۲- اوستو قمیشله اورتو لو کچیکک باتلاقلیق ^{۲۲۴} .

سارماشیق *sarmaşlıq* [آ.بی] ایکی چنک لی، سارماشیق-گیللر فامیل ایندن، آغ و قیرمیزیمتیل چیچک لری اولان و دیرماشیجی بیر بیتگی، دولاشیق (فا: پیچک، عشقه).
bobin.Hedera helix {سن، باخ: ساریماق}
سارماشیق گیللر [آ.بی] ایکی چنک لی لردن بیر فامیل، دولاشیق سوولار (فا: تیره عشقه ها). *araliaceae*.
سارماق [ل] ۱-سریمک، دولاماق (فا: پیچیدن). ۲-قوشاتماق، یورومک، محاصره ائتمک، قاپساماق (فا: فرا گرفتن). ۳-قوللاری آراسینا آلماق، قوجاقلاماق. ۴-سۆزله سالدیرماق. {ت، سن «ساروماق» سارماشماق، ساریماق، سارغان، و یئته ده سَرمک، سَریمک (دولاماق، اله سالماق)}.
سارماقافییه [آ] بیر دۆردلۆک شعرده ۱ و ۲ جی، ۳ و ۴ جو قافییه لرین بیر اولماسی.
سارمال [آ] بوروق بوروق اولان هر شئی، حلزونی، هنلیس پیچیمینده اولان (فا: حلزونی، ماریچ). *spiral, helix*.
سارمال بورقو [آ] سارمال شکلینده اولان بورقو (فا: مته حلزونی). *spiral drill*.
سارمالاماق [ل] سارماق.
سارمان [آ] ۱-ایری، بۆیوک، قوجامان (فا: جسیم و گنده). ۲-ساری پیشیک ۳- [آ] ساری اۆزلو، قیز آدی (فا: نام دختر).
سارمان / ساریمان [آ] ۱-ساریشین، سارییا چالان ۲-سیجاق قانلی، جانا یاخین ۳- [خ] چاغاتای خان'ین اوغوللاریندان.
سارمیخ [آ] نوشادیر دؤیمک اوچون بیر نوع توخماق.^{۲۲۴}
سارنا *sarna* [آ] سالماس دا کند آدی {باخ: سؤرنا}.
سارناق *sarnaq* [آ] تفرش ده داغ آدی.
سارو *saru* [آ] ۱-سوؤمرتانریلاریندان (اکدلرده ماردوک).^{۲۱۱}
 ۲-ساری. ۳-سیرا دیشی، فرقلی، دقت چکیجی ۴-غرب یؤنو. ۵-انسان آدی: ساروُلپ، ساروبای، ساروار، ساروباتو، ساروباتور، ساروبوغا، ساروخان، ساروخاتون.
ساروان [باخ] ساریان؛ ضیاآباد دا کند آدی (ساروانک).
ساروج [آ] ۱-پکمز سوؤجوغو. ۲-کیرئج.^{۲۲۴}
ساروجا [آ] ۱-سوؤنقور تورو آجی قوش ۲-ساری یا چالان، ساریشین ۳- [خ] اوئیغور یازیتلاریندا آدی گنچن بیر بگ.^۷

سارقوت [آ] ۱-گۆنش ایشیغی ۲-احسان.^۷ {باخ: سارقماق}
سارقی *sarqi* [آ] ۱-شریت، یارانی سریمک اوچون ایشله ن ساریق، باندروْل، تنظیف (فا: نوار). *ribbon* ۲-بئله ویا باشا باغلانان ائتسیز و اوؤزون پارچا. *bandage* {باخ: سارماق}
سارقیت *sarqıt* [آ، یثرب] داملاداش، استلاقتیت (فا: استالا گتیت). *stalagtit* {باخ: سارقماق}
سارقیتماق [ل] بیر شئین سارقماسینی ساغلاماق.
سارقیق [آ] آرمیچر (فا: آرمیچر). *armature*
سارقیز [آ] انسان آدی، باخ: ساری + قیز [خ] تولای خان'ین ائوده شی مانقو خان'ین آناسی.^۷
سارقیش [آ، ت] «سارقیشماق» چوخ داملاماق [سارقماق ایشی، آشاغی دوغرو ساللانمیش شئی].
سارقیق *sarqiq* [آ] آشاغی دوغرو اوزانمش.
سارقیل *sarqıl* [ص] سارقاچ لایلیگی لی.
سارقی لاماق [ل] سارقی ایله سارماق، دولاماق (فا: پیچاندن).
سارقیم [آ، ت] سوئیوق گونلرده قار کیمی یاغان چیغ، قیروو.
سارقیماق [ل] بیر شئین سارقماسینی ساغلاماق {باخ: سارقماق}
سارقین [ص] ۱-ایچدن، اورکدن، سئویملی، چکیجی (فا: ازته دل) ۲-سارقی، ساریلی، هوؤرلو.^۷ {باخ: سارقماق}.
سارقیتتی [ص] آشاغی دوغرو اوزانان.
سارکان [باخ] سارقان.
سارکانلو *sarkanlu* [آ] شیروان دا کند آدی.
سارگون *sargün* [آ] ساری گۆن، قیز آدی (فا: نام دختر).
سارلو *sarulu* [آ] م ۱۳ جی یۆزیلده اردبیل بؤلگه سینده یاشایان بیر تورک طایفاسینین آدی.^{۸۵}
سارلی / سارلی باجی *sarlı* [آ] گنبد ده کند آدی.
سارما [آ] سارماق ایشی (فا: تلفیف). *wrapping*
سارماش [آ] دولاشما و ساریلما ایشی «سارماسان: دولاشان».
سارماش دولاش [ظ] بیریرینه ساریلیب قوجاقلاشمیش حالدا.
سارماش دولاش اولماق [س] بیریرینه دولانماق.
سارماشماق [س] بیریرینه ساریشماق، بیریرینه دولاشماق، (بیتگی اوچون) (فا: بهم پیچیدن) {سن؛ باخ: ساریماق}
سارماشیق [آ] ساریلی، سارپاسارمیش، ساریلان.^۷

س س	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۱۸۶	ارک سۆزلۆتۆ	س س
ساروزن saruzen [آ] گرمسار دا کند آدی {ساری سان}.	ساروق [آ] تیکان تپه ده کندستان آدی {ساریق، ساریلی، یاییق}.	سارییوش [ص] ۱-باشی ساری اولان. ۲- [بی] بیر نوع	سارییاش [ص] ۱-باشی ساری اولان. ۲- [بی] بیر نوع	سارییوش [ص] ۱-باشی ساری اولان. ۲- [بی] بیر نوع
ساروئل [آ] ۱-ساریلی. ۲-انسان آدی:ساروئلای، ساروئلان.	سارونج [آ] آذربایجان کلاسیک موغام لاریندان بیرینین آدی.	ساریغیش [خ] قیرقیزلارین، توقای اویماغی اولوبالاریندان.	ساریغیش [خ] قیرقیزلارین، توقای اویماغی اولوبالاریندان.	ساریغیش [خ] قیرقیزلارین، توقای اویماغی اولوبالاریندان.
ساری sari [ص] آلتون رنگی، نارنجی و یاشیل آراسیندا	بیر رنگ، توتقون لیمو رنگینده اولان. (فا:زرد). yellow	ساری بالیق [آ، دی] سیرتی گۆی رنگینده، یانلاری و قارنی ساری	ساری بالیق [آ، دی] سیرتی گۆی رنگینده، یانلاری و قارنی ساری	ساری بالیق [آ، دی] سیرتی گۆی رنگینده، یانلاری و قارنی ساری
{سومرجه (سیگ)} ت، سن {ساریغ}؛ یو کلمه سارماق (قیزماق،	سرتلیک گۆستریمک) سۆزونه باغلیدیر (یاپراق کیمی شئیلر	واغ، اۆزگچ لری قیرمیزی، ایرماق و گۆل لبا لیغی، سازان گیللردن	واغ، اۆزگچ لری قیرمیزی، ایرماق و گۆل لبا لیغی، سازان گیللردن	واغ، اۆزگچ لری قیرمیزی، ایرماق و گۆل لبا لیغی، سازان گیللردن
یومشاقلیقدان چیخیب سرتله شهرک و یاشیل لیغین الدن	وئرهرک ساری رنگه دۆشور و انساندا قیزقینلیقدان ساری	(فا:نوعی ماهی). Idus jesses. leucuscus idus	(فا:نوعی ماهی). Idus jesses. leucuscus idus	(فا:نوعی ماهی). Idus jesses. leucuscus idus
رنگ آلیر)۶}.	ساری ۲[با] طرف، یان، سمت، اؤترو "داغا ساری" ت	ساری بنؤوشه [آ، بی] آچیق و بعضاً توتقون ساری ویا میخکی	ساری بنؤوشه [آ، بی] آچیق و بعضاً توتقون ساری ویا میخکی	ساری بنؤوشه [آ، بی] آچیق و بعضاً توتقون ساری ویا میخکی
و یان طرفین گۆسته ریر، سینماق +قار، سینقار، سیناری، ساری {	ساری ۲[خ] ۱-چاودۇر، آیدال، بۇگواویماغی اولوبالاریندان	رنگلی گۆل لری اولان، چوخ ایلیک، کسکین خوش	رنگلی گۆل لری اولان، چوخ ایلیک، کسکین خوش	رنگلی گۆل لری اولان، چوخ ایلیک، کسکین خوش
۲-مازندران اُستانی نین مرکز شهری، خالخال دا داغ آدی،	ساوه-نوبران دا کند آدی. {باخ: ساری، سارماق}	ایبی لی، باغلاردا و گۆل لوک لرده بئجه ریلن بیر بیتگی.	ایبی لی، باغلاردا و گۆل لوک لرده بئجه ریلن بیر بیتگی.	ایبی لی، باغلاردا و گۆل لوک لرده بئجه ریلن بیر بیتگی.
ساری... [آ] ایرانو آذربایجان جمهوریتینده یئر آدی اولاراق	ایشله نیر، باخ: یئر آدلاری (ان آزى ۱۲۰ آد سایماق اولار).	ساری بنگ [آ] گۆز آغی ایچینده اولان ساری نقطه.	ساری بنگ [آ] گۆز آغی ایچینده اولان ساری نقطه.	ساری بنگ [آ] گۆز آغی ایچینده اولان ساری نقطه.
ساری آسما [آ، دی] اؤتوجو، ارکگ، ینین تنلک لری پارلاق	ساری، قانادی و قویروغو قارا، دیشی لرینین سیرتی زیتون	ساری بنیزی [ص، آ] سولقون، ساری رنگلی.	ساری بنیزی [ص، آ] سولقون، ساری رنگلی.	ساری بنیزی [ص، آ] سولقون، ساری رنگلی.
یاشیل، قارنی کۆل رنگی، اتی اوچون اولانان بیر قوش.	orilus oriolus	ساری بوزومتول [ص] ساری یا و بوزا چالان.	ساری بوزومتول [ص] ساری یا و بوزا چالان.	ساری بوزومتول [ص] ساری یا و بوزا چالان.
ساری آسماکیللر [آ، دی] بیر قوش سوؤی، ساری آسماقوشو کیمی.	ساری آغی [آ، بی] ساری چیچکلی، قیشدا یاپراقلاری تۆکۆلن،	ساری بۇغدا [آ] ایری و ساری دنه لی بۇغدا نوعو.	ساری بۇغدا [آ] ایری و ساری دنه لی بۇغدا نوعو.	ساری بۇغدا [آ] ایری و ساری دنه لی بۇغدا نوعو.
بیر بیتگی.	ساری آغیز [آ، دی] آغزی ساری، سیرتی بۆز، قارنی گۆموشو،	ساری بۆلبول [آ] پارلاق ساری توکلو بۆلبول.	ساری بۆلبول [آ] پارلاق ساری توکلو بۆلبول.	ساری بۆلبول [آ] پارلاق ساری توکلو بۆلبول.
بۆیۆ متر، بۆیۆک و اینجه پولجوقلو، اتی یاغلی بالیق	نوعو، دنیز گۆزلی (فا:نوعی ماهی). sciema aquila	ساری پاپاتیا [آ، بی] چیچکلری ساری پاپاتیا (فا:بونه گاوی).	ساری پاپاتیا [آ، بی] چیچکلری ساری پاپاتیا (فا:بونه گاوی).	ساری پاپاتیا [آ، بی] چیچکلری ساری پاپاتیا (فا:بونه گاوی).
ساری اریک [آ، بی] قایسی، قئیسی armeniaca	ساریام / ساییرم / آت [ت] تۆرکۆستاندا استیجاب شهری -	ساری قئل [آ] ساری ساچلی، قیز آدی (فا:نام دختر).	ساری قئل [آ] ساری ساچلی، قیز آدی (فا:نام دختر).	ساری قئل [آ] ساری ساچلی، قیز آدی (فا:نام دختر).
نین آدی.	ساری ایوق [آ] دری رنگی ساری یا یاخین ایرق (فا:نژاد زرد).	ساری قیزلارین، اؤچ دامغا اویماغی اولوبالاریندان.	ساری قیزلارین، اؤچ دامغا اویماغی اولوبالاریندان.	ساری قیزلارین، اؤچ دامغا اویماغی اولوبالاریندان.
		ساری قالی saricali [آ، بی] ۱-قادین دوزلوغو، بیر نوع ساری	ساری قالی saricali [آ، بی] ۱-قادین دوزلوغو، بیر نوع ساری	ساری قالی saricali [آ، بی] ۱-قادین دوزلوغو، بیر نوع ساری
		قیرمیزی گۆل. ۲-نجان، اؤچ، تیکان تپه و اؤرمیه ده کند آدی	قیرمیزی گۆل. ۲-نجان، اؤچ، تیکان تپه و اؤرمیه ده کند آدی	قیرمیزی گۆل. ۲-نجان، اؤچ، تیکان تپه و اؤرمیه ده کند آدی
		ساری جالیق [آ] قانین آل یوؤارلارینین آزلماسی ایله وجودا	ساری جالیق [آ] قانین آل یوؤارلارینین آزلماسی ایله وجودا	ساری جالیق [آ] قانین آل یوؤارلارینین آزلماسی ایله وجودا
		گلن خسته لیک (چوخ وخت گنج قیزلاردا گۆرۆلور).	گلن خسته لیک (چوخ وخت گنج قیزلاردا گۆرۆلور).	گلن خسته لیک (چوخ وخت گنج قیزلاردا گۆرۆلور).
		ساری جیق [باخ] ساری آسما.	ساری جیق [باخ] ساری آسما.	ساری جیق [باخ] ساری آسما.

سارى جىوان اوتو [آ] بىر نوع جىوان اوتو (فا: نوعى بومادران).	سارى سىنجا [ص] سارى يا ياخين.
achillea biebersteini	سارىش [آ] سارماق ايشى وييجىمى (فا: نحوه پيچيدن).
سارى چالى [آ، بى] آيرى تاج ياپراقلى، ايكي چنكلى،	سارىشقا [باخ] ساريچقا، چكىتكه.
چىچىكلرى سارى گۆي قىمىزى و تورش، تاختالارا	سارىشماق [باخ] سارماشماق.
ضررلى بىرىتگى، قادين دۆزلوگو (تۆلوگو)، چوبان	سارى شىخلو [آ] صفوى لر دؤورو ذوالقدر بىرليگىن بىر
دۆزلوگو (فا: نوعى گياه). beberis vulgaris. ber	اوباسى (اوبا بؤيوگو اَمَت آدنديدى) ^{۸۵} .
سارى چالى سولار دۆزلوگو [آ، بى] بيتگى لردن بىر سؤي	سارى شيله [آ] ياخشى ايسلاديلمىش دؤيونو پيشىريب كره
beberidaceae	شكر وورارق يثيلن بىر يشمك.
سارى چام [آ، بى] سىلسلى توپراقلاردا يىتىش بىر چام آغاجى.	سارى شين [آ] ۱- بلوند (فا: بلوند). blond ۲- سارى اۆزلو،
ساريچقا [آ، دى، ت] چكىرگه، چكىتكه، ساريشقا (فا: مورچه).	قىز آدى (فا: نام دختر).
ساريچور [خ] آلتايلارين، چور اويماغي اۇلوبالاريندان ^۷ .	سارى شين ليك [آ] بۇرلوق (فا: بۇرى). blondness
سارى چىچىك [آ] ۱- اؤلمز چىچىك. ۲- قىز آدى (فا: نام دختر).	سارى صيبور [آ، بى] چىيدم سولاردان، ايسىتى بۇلگه لرده
سارى چىغدم [آ، بى] چىچىكلرى سارى رنگلى بىر نوع چىغدم.	يىتىش، ياپراقلارى اولدوقچا اوزون ساپين تپه سينده
سارى چىمچىك [آ، دى] قنارى.	رؤزئت كىمى توپلاشان بىرسؤس بيتگى سى aloevera. lil
سارى چىيان [آ] ۱- سارى رنگده چىيان ۲- خاين وسارىشين آدم.	سارى عاشق [يازار] آذربايجانين بؤيوك عاشق لاريندان بىرى
سارى حاجىلو sarhacilu [آ] م ۱۶ جى يۆزلىده، آنادولودا	”عاشق باشينا باغلار. زولفون باشينا باغلار. بولبول اؤلدو
بۇزوق توركمين لرينه باغلى بىر بؤي آدى ^{۸۵} .	گۆل اؤلدو. قالدى باشينا باغلار. “
سارى خان [آ] سارى اۆزلو خاقان، اوغلان آدى (فا: نام پسر).	سارىق sarıq [ص] سارىلى، باشا سريلىن، هۇرگولو، سارغى
سارى خان بگلى [آ] شاهسون ائلى بۇيلاريندان ^{۳، ۱۰۸} .	ايله باغلانمىش (فا: باندربول، نوار). banderole. ribbon
سارى خانلى [آ] شاهسون ائلى بۇيلاريندان ^{۳، ۱۰۸} .	سارىق [آ] سارىق لار توركمين بؤي اۇلاراق م ۱۷ جى عصر
سارى خانلى [آ] ايميشلى، ده كند آدى ^{۲۴} .	اوغوزلارين سالور طايافاسيندان منشعب اولوبلار ^{۸۵} ؛ قيرقيز
سارى دريلى [ص] درى سى سارى يا چالان (فا: زرد پوست).	و توركمينلرين اۇلوبالاريندان ^۷ . باخ: ساروق
سارى زعفران [آ، بى] بىر نوع زعفران (فا: زعفران زرد).	سارى قاباق [آ، بى] بىر نوع قاباق (فا: كدوخلوايى، كدوى
سارى زنبق [آ، بى] سارى چىچىكلى زنبق (فا: وج).	زرد). cucurbita maxima
سارى ساچ (لى) [آ] ساچى سارى ”سارى ساچ اۇشاق“.	سارى قاپلان [آ، دى] بىر نوع سارى رنگده قاپلان.
سارى ساليخيم [آ، بى] بىر نوع سارى چىچىكلى زينت آغاجى.	سارى قاناد [ص] قانادلارى سارى اولان ”سارى قاناد قوش“.
Laburnum anaggyroides	سارى قاناد باليق [آ، دى] بىر نوع دنيز باليغى.
سارى سندنل [آ، دى] باخ: سارى كؤينك، بىر قوش آدى.	سارىق چاي / ساروق چاي [آ] ۱- تىكان تپه، سقر، ساين قالا،
سارى سنديكا [آ] ايشىچى سنديكالارينا قارشى مجادله ائدن	سارى قورخان بۇلگه لرinden گنچهرك جىغاتو چايا
اؤرگۆت.	تۆكولور (s/۱b۹۵)، ايلليك سؤ مقدارى صفاخانا
سارى سنديكاچى ليق [آ] سارى سنديكا اؤرگوتو آدينا چاليشما.	كؤپروسونده ۱۱،۷ و سارىق كؤپروسونده ۲،۸ مترمكعب
سارى سؤسن [آ، بى] بىر نوع گول.	هرثانيه ده اؤلچولوبدور. ۲- فرمىن ده كند آدى.
سارى سويلو [ص] سارى ايرقلى (فا: نژاد زرد the yellow race)	سارىقچى [آ] سارىق دۆزلدن ويا ساتان (فا: باندربول ساز).

آماجیلا یاخینلاشماق، بیر شئیی مُحافَظَه ائتمک اوچون و یا الدن وئرمه‌مک اوچون برک توتوب ساخلاماق "اوشاق خانیم ساریلدی" (فا: تمسک جستن). ۳- بیر سیرا کلمه لرله مختلف افاده‌لی سۆزلر دۆزلدیر "سلاحا ساریلماق، قیلینجا ساریلماق، قُرانا ساریلماق". (ت، باخ: ساریماق} **ساری‌لی** [ص] اؤستونده ساری رنگ اولان، ساری‌سی اولان. **ساریلیش** [آ] ساریلمک، ساریلماق ایشی ویا بییچیمی.

ساریلیشماق [قا] بیریر لرینه ساریلماق. **ساریلیق** [آ] ۱- قارا جییار فعالیتی نین پوزولماسی نتیجه سینده و صفراء اؤدو قانا قاریشاراق سونوجدا دری نین سارالماسیلا گۆرونن خسته‌لیک، یرقان (فا: زردی). (med jaundice ۲- ساری اولما وضعیتی، ساری شین اولما. **ساریلیق اوئو** [آ، بی] بیرنوع‌ییتیگی (فا: خاکشی) *sisymbrium sophia* **ساریلیق خسته‌لیگی** [باخ] ساری لیق (فا: یرقان). *icterus* **ساریلیق‌لی** [ص] ساریلیغی اولان.

ساریم *sarim* [آ] ۱- سارماق ایشی. ۲- بیر شئیی بیردفعه ده ساراجاق مقدار. ۳- بویین لره باغلانان هر دولانیمدا ساریلان تئل مقداری (فا: مقدار سیم لازم برای هر پیچش بویین). **ساریمالماق** *sarimalmaq* [آ] ساریماق ایشی.

ساریماق [ل] ۱- ساریمک، دولماق. ۲- بۆرۆمک، قاپلاماق، چولغاماق (فا: باندپیچی کردن) *bandage, to tie* ۳- اله سالماق، استهزا ائتمک، ساریمک.

ساریمتیراق / ساریمتیل [ص] ساری یا چالان رنگ، ساریمتیل، سارالتی. (فا: زردگونه). *yellowish, yellowy* **ساری‌مرچیمک** [آ] ساری رنگلی بیر نوع مرچیمک.

ساریمساق [آ، بی] ۱- زنیق سولاردان، دیش دیش سوغانی ایله اشتها آچیجی، قوتلی قوخوسو اولان، سوغان جنسیندن چوخ کسگین اییی لی و دادلی، *cm ۱۰۰-۲۰* اوجالیقدا بیر ییتیگی (فا: سیر) *garlic.allium sativum* ۲- اهر ده داغ آدی. {ت «سارموساق، ساموساق»؛ کلمه‌نین اسکی شکلینه باخارساق سم (درمان) سۆزونه باغلانیر}.

ساریمساق اوئو [آ، بی] تورپ سوولاردان کیچیک و آغ

ساریق‌لی [ص] باشی ساریق‌لی اولان، ساریغی اولان، ساریغی لی (فا: معمم). *wearing a turban*

ساری‌قویروق [آ، دی] ایستی و ایلیق‌دنیز لرده قییی‌لاردا یاشایان سۆمۆکلۆ بیر بالیق نۆعو (فا: نۆعی ماهی).

ساری‌قیزمیزی [ص] ساری قیزمیزی یا چالان.

ساری‌قیزیلی [ص] قیزیلا چالان ساری کۆک.

ساری‌کارت [آ] اوئیونلاردا عمدی خطا ائندنه وئریلن جزا کارت.

ساری‌کۆل [آ، بی] چوئوبق شکلینده اؤزون بوئدقلی، ساری رنگلی چیچک‌لی، کۆل سۆو، اؤجالیقی ۳-۴ متره قدر اولان، قیشدا یاپراغی تۆکولن، بوئدقلاری یاشیل اولدوغو اوچون همیشه یاشیل گۆرسنه‌ن و چیچک‌لری یای، ین آخیرلاریندا آچیلان بیر ییتیگی.

ساری‌کۆک [آ، بی] زنجفیل گیللردن، کۆکۆندن زعفرانی آندیران بیر ماده چیخاریلان، یاپراق‌لاری ییز، ساری چیچک‌لی، چوخ ایللیک (فا: زردچوبه). *curcuma langa, turmeric*

ساری‌کۆکلۆ [آ] ساری کۆک وورولموش.

ساری‌کۆینک [آ، دی] ۱- ساری دیمدیک‌لی اوخویان بیر قوش. ۲- [بی] قاییغی ساری بیر یتمیش نۆعو.

ساری‌کۆرن [ص] قونور، آچیق‌شابا لیدرنگی، ساری کۆک‌رنگی. **ساری‌گبه‌لو** [آ] شاهسون ائلی بوئیلاریندان^{۱۰۸۳}.

ساری‌گۆز [آ، دی] اؤزون لوغو *cm ۶۰-۷۰*، رنگی آلتون ساریسی، آتلاتیک و آغ‌دنیز بالیغی. *sargus salvirti*

ساری‌گۆل [آ، بی] بیر نوع گۆل (فا: زرد گل).

ساری‌گیله [آ، بی] یومرو ساری و شیرین گیله بیر اؤزوم نۆعو.

ساریل [آ] سئوگیلی، ساییق‌لی^۷ {ساریلماقدان}

ساری‌لاشماق [ص] سارارماق (فا: زرد گردیدن).

ساریلقان [آ، بی] ساپی دیک دؤرمایب آیری ییتیگی و شئیلره ساریلیب یۆکسه‌لن ییتیگی (فا: نۆعی پیچک).

ساریلما [آ] تمسک. *obligation*

ساریلماق *sarilmaq* [بل] ۱- بیر شئین اطرافینا دولانماق، دولاشیلماق، ساریلمک "پارچا باشینا ساریلدی". ۲-

بۆکۆلمک "تۆفنگ بیر پارچایا ساریلیب اوتاغین بۇجاغینا قویولموشدو" ۲- [ل] بیرینی قۇجاقلاماق، بیرینه سیغینماق-

ساری یونجا [آ، بی] بارینج، یارا اوتو (فا: یونجه زرد).

melilotus anthylis vulneraria

سازاز [آ] ۱-بیر نوع چالقی آلتی، تورک چالقی سیندا تتلی اولان و میضرابلا چالینان آلت لرین عام آدی، عاشق و اوزان سازی، توپوز (فا: ساز). ۲- [بی، دده] حصیر اوتو، اینجه قامیش (فا: نوعی نی) {بو کلمه نین یانسیما اؤز للیگی واردير و اصلینده قامیش اۆچون سؤیله‌نهرک قامیش 'ین سئز یلداما و سئز سسیندن او بیرر معنلار تۆره‌نیبدير} ۵.

سازاز [آ] ۲- قیوراق، ساغلام، دۆزگون، اییی "کئیفی ساز" (فا: سالم و دلخوش) {بو معنادا فارسجا ساز سؤزوندن آلینمادیر} ۵.

سازاغان [آ] سازاق، سو یوق یئل ۷.

سازاغول / سازاغول [آ] ۱- ماکی دا کند آدی.

سازاق [آ] ۱- برک سو یوق، شاختا، بۆران، کۆلک، برک اسن یئل (فا: نوعی باد). **hard frost, frosty wind** ۲- [خ] قازاقلارین اورتایۆز بۆلوگو اویماقلاریندان. {سئزلاماق سؤزوندن آلیناراق سئز سس ایله اسن یئلی ییلدیریر؛ سیزماق ' سئز اغان ' سازاغان ' سازاقان ' سازاق، باخ: سازا} ۱.

سازاق آغاجی [ص] سازاق گیللردن یاپراقلاری همیشه یاشیل و خوش قوخولو و آغ چیچکلی بیر سازاق آغاجی، مئرسین آغاجی (فا: مورد، آس). **myrtus communis**

سازاق آغاجی گیللر [آ، بی] ایکی چنک لی، یاپراقلاری آلماشیق، چیچکلری سالخیم کیمی عطیرلی بیتگی لری ایچینه آلان بیر سو ی (فا: تیره ازگیهان).

سازاقلی [ص] کسگین کولگی و سو یوغو اولان، شاختالی (فا: هوای سوزدار). **frosty weather**

سازان [آ] ۱- باخ: سازاق، سو یوق اسن یئل و بۆران، سئزان ۲- قیر قیز- توقای، گیریک اویماقلاری اولوبالاریندان ۷.

سازان [آ، دی] دادلی سولاردا یاشایان قویروق اۆزگگی قیسا و یوخاری دؤغرو و قیوریق، سیرت اۆزگکلری دیک و قالین، چوخ قیلچیق لی، اتی اولدوقجا لذتلی بیر بالیق (فا: ماهی کپور). **cyprinus ca rpio**

سازاندا [آ، فا: سازنده] چالقی چی {تورکجه ده قورالسیزجا دۆزلمیش بیر کلمه} ۵.

چیچک لی، اووولدوقدا ساریمساق قوخوسو وئرن، ایکی ایللیک، ۲۰-۱۰۰ سانتی متر اۇچا لیقدا و چۆخلو مئشه لرده

بیتن بیر بیتگی (فا: علف سیر). **alliaria petalata**

ساریمساق تۆرشوسو [آ] بونو مُختلف گۆی لرله سرکه یه قویاراق دوزه لن بیر نوع تورشو.

ساریمساق لاماق [ل] ساریمساق لی ائتمک، ساریمساق قاتماق.

ساریمساقلی [ص] ساریمساق قاتیلیمیش و وۇرولموش.

ساریمساقلی [آ] آذربایجان دا یئر آدی ۲۴.

زنجان دا چای آدی. سراب و مرند ده داغ آدی. ضیاآباد، زنجان و ماکی دا کند آدی.

ساریمسو / ساریمسی [ص] ساری یا چالان (فا: زرد گونه).

ساریملی [ص] اتوماتیک بویین دوزلدن آراج.

سارین [آ] ماهنی، ترانه، قیز آدی (فا: نام دختر).

سارینتی [باخ] سارالتی.

سارینج [ت] ۱- دوه دری سیندن دۆزه لن تۇلوق، آغاجدان او یولموش قاب. ۲- ماکی دا کند آدی.

ساری نصیرلو [آ] شاهسون ائلی بویلا ریندان ۳۰۱۰۸.

ساری نکا بۆلکه سینده تۆرک کندلری [آ] اؤمال (۵ کگ * ۵۸۰ تو+ فا)، بیر یجان (۵ کگ * ۲۸۰)، دوغانلو (۳ کق ب * ۸۰ / تو)، نیمچاه (۲ کق * ۱۳۰ ی تو)، باخ: نکا،

سارینما [آ] سارینماق ایشی.

سارینماق [س، سن] اؤزونو سارماق، بۆرونمک، اؤرتونمک، سارغی ایله باغلانماق (فا: پیچیده شدن).

ساری هانی [آ، دی] اؤزونلوغو ۲۵ cm بیر آغ دنیز بالیغی

epinepheles gigas

ساری هلیله [آ، بی] هندوستان و ایران ین گونئی اینده یتیشن بیتگی (فا: بلبله). **terminalia citrina**

ساری یاجالار [باخ] ساریمتیل.

ساری یاغ [آ] حئیوان دان اله گلن یاغ (فا: چربی حیوانی).

animal fat

ساری یاغ کیمی یاییلماق [س] سۆز خوشونا گلیمک.

ساری یاغیز [آ] ساری یانیز، ساری بنیز، اؤزوساچی ساری یاچالان.

ساریجی [آ] ساریماق اۆچون اولان ایپ و ساپ.

س س	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۱۹۰	ارک سۆزلۆتۆ	س س
سازان گیللر [آ، دی] دادلی سولاردا یاشایان قیلچیلی بالیق‌لارین گئنیش آدی (فا: تیره از ماهیان).	سازانوج [آ] یاپارلی بویونا عایدیر آدی (م ۱۶ جی قرن) ۲۲۵.	سازانوس [آ] قایی بویونا عایدیر آدی (م ۱۶ جی قرن) ۲۲۵.	سازتویوغو [آ، دی] بیرنوع تویوق.	سازچی / سازچالان [آ] سازچالان کیمسه.
سازچی لیق [آ] ساز چالما ویا دۆز لته ایشی.	سازرنگی [آ] سولوق و اوجوق ساری.	سازسیز [ص] سازی اولمانی.	سازشعری [آ] خالق ادبیاتیندا ساز چالاراق سؤیله‌نن شعر.	سازقاباسی [آ، دی] قایالیق بؤلگه لرده یاشایان بیرنوع بالیق.
سازلاشماق [س] ساز اولماق، یاخشی لاشماق (فا: روبراه شدن).	سازلاماق [ل] ساز حالا گتیرمک (فا: روبراه نمودن).	سازلانماق [س] باخ: سازلاشماق.	سازلی سۆزلو [ص] سازچالینان ایلنجه.	سازلی [ص] سازی اولان.
سازمان sa'zman [آ] قوروم (فا:). organization	سازمان پرنامه [آ] پروگرام لاما قورومو (فا:). the plan organization	سازیش saziş [آ، فاشع] آتلاشما، اویشما (فا: سازش).	سازین sazin [آ] قئیداردا کند آدی {باخ: سازان، سازینچی}	سازهاوالاری [آ] آذربایجان خالقی ایچینده ساز و ساز چالان عاشیق‌لارین اؤنملی یثرلری واردیر و سازینان سۆز سؤیله‌نن عاشیق تاریخ بویو یول گۆسته‌رن مقامیندا پیدیلار، بوراداراسده جه بۇ هاوالارین آدی یازیلیر، آچیق‌دیرکی آیری آدلاردا راست گلمک اولار: آذربایجانی/ پاشا کۆچدو، آرازبارکرمی، احمدی کرم، اورتا نخجوانی، اورمو بهمنی سی، اووشاری، اینجه گۆل، باش ساری تئل/ گوه‌ری، بایاتی/ بایاتی سی (داغلار،) کۆچ~/ آت اوستو، چوبان~/ قایاباشی، ائل،) بایرامی/ گۆلابی/ قارا کهری، تاجری، تجنیس (جیغالی،) تره کهمه، جئیران کرمی، جلیلی (اورتا،) آباق،) چوبان قارا، چوبان یایلاغی، حیدری، دؤیمه کرم، داغلار چیچگی، دؤراخانی، ده-
سازینچی داشی sazinçı [آ، ت] آلچی داشی، گچ داشی.	ساسیوناس [آ] اتنی لرین فیرتینا تازی سی ۲۱۱.	ساسی sasi [ص، دده، ت] کۆف و چوروک کیمی قوخان، چوروموش، تینجیمیش، فاسد.		

ساسبیرقا [باخ] ساغیرقا.	بو کلمه ساقینماق، ساخلاماق کلمه لرینین کۆکودور و یونلاردا حفظ ائله مک و ساغلاملیق مفهومو واردیر؛ البته ساغ/ ساق سۆز ایله باشلانان کلمه لر ایکی مفهوم داشییرلار، سۆلو مایع و یاپیشقان مفهومو اولورسا ساغماق فعلینه باغلانیرلار و قوروما و ساخلاما مفهومدا یسا ساق و ساغلام کلمه لرینین کۆکوندن آلینمیشلار ^۱ .
ساسیماق [س،ت] قوخوماق، تینجیخماق، چۆرۆمک. {سارسیماق سۆزیله ایلگیلی اولما لیدیر}	ساغاج [آ،دده] ساج، اود اؤستنده چۆرک پیشیریلن وسیله.
ساس [ص،ت] اۆرک	ساغاجی [ص] آغیت چی، مرثیه اؤخویان (فا:نوحه خوان).
ساشدورماق [ل،ت] چۆزۆمله مک، بیر ی بورجونو آلاجاق ایله بیر لیکده یئر بهیئر ائله مک.	ساغ آچیق [ص] فۇتبالدا اورتا بۇ لومده، ساغ طرف آچیق یئر.
ساشورماق [ل،ت] آییрмаق، جواهراتی (مُروارید و فیروزه‌نی) بیریریندن آییрмаق.	ساغار [ص،دده] قاشقا، آلنی نین تۆک لری آغ اولان.
ساشماق [باخ] سانجماق.	ساغارسو [آ] اوردوباد، چای آدی ^{۲۴} .
ساعات saat [ع،آ] ۱-آتمیش دقیقه لیک سۆره. ۲-hour -زامانی ییلمک اۆچون اولان آراج (فا:ساعت).	ساغ اسن [ظ] ساغلیق لا، اسن لیکله.
ساعات saa't [ع،آ] ساعتلر، ساعاتلار (فا:ساعتها).	ساغاسولا [ظ] راست گله.
ساعات باشی [آ] هر ساعاتین ایلك دقیقه لری، تئز تئز.	ساغاسولا باخمدان [ظ] دقت ائتمه دن، ساقی سیزجا.
ساعاتچی [آ] ساعات دوزلدن ویا تعمیر ائدن.	ساغاقا بیاق [س] سیاست ده و اقتصاددا ساغ آییلملی اولماق.
ساعات چیچگی [آ،بی] بیر نوع چیچک (فا:نوعی گل).	ساغال [آ] سیاسی تئرم ده بیر باشقانا ان یاخین اولان آدم، سول آل تئرمینین قارشیتی.
ساعاتچیلیق [آ] ساعات دوزلتمه ویا تعمیر ائتمه ایشی.	ساغالار / ساغالا ییلن [آ] مُعا لجه پذیر (فا:علاج پذیر). curable
ساعات ساتینا [ظ] تام واختیله.	ساغالتماق [ل] معا لجه ائله مک. to cure
ساعاتلار جا [ظ] اوزون سۆره.	ساغالتیم [آ] ساغال لتماق ایشی (فا:معا لجه). medical
ساعاتلی saatlı [آ] جمهوری آذربایجاندا بیر رایون آدیدیر.	ساغالدیجی / ساغالدان [آ،ص] خسته لیگی اییی له دن علاج، ساغال لدان، شفا وئرن (فا:شفابخش). treating
ساعاتلی / ساعتلو [آ] اؤرمیه ده کند آدی.	ساغالما [آ] ساغلام لاشما، شفا تاپما، (فا:بهبود). welfare
ساعاتلی [ص] ساعاتی اولان.	ساغالماز [ص] درمانی اولمایان (فا:بیدرمان). incurable
ساعاتلی بومبا [آ] ساعاتلا پارتلایان بومبا، بومبالی ساعات (فا:بمب ساعتی). time-bomb	ساغالماز درده قالماق [س] پیس درده دۆشمک.
ساعاتلیق [آ] بیر ساعات سۆره سینده اولان "۸ ساعاتلیق ایش".	ساغالماق [س] ساغلام لاشماق، ساغلام لیغینی اله گتیرمک، اییی لشمک، خسته لیکدن قۇرتولماق، شفا تاپماق، بهبود
ساعت sa'at [باخ] ساعات.	تاپماق (فا:بهبود یافتن). to be/ to get cured
ساعدد said [ع،آ] بیلک، قولون بارماق لاردان دیرسگه قدر بۇ لومو (فا:~).	ساغ ایله سول قولایینی گۆستر مگ [ل] قیسا یول اولدوغو حالدا اؤزون و قارماقاریشیق یولو گئندن اۆچون دئییلن سۆز.
ساعی sai [ع،آ] چالیشقان (فا:~).	ساغان [آ] دوغان تورو، ییرتجی آوجی بیر قوش ^{۲۵} .
ساغ sağ [ص] ۱-انسانین و جودوندا قلب اولمایان طرف، سول یئونون قارشى طرفی (فا:راست). ۲-right -یاخشى، دۆز، اییی، ساغلام، اسن (فا:سالم). ۳-healthy -دیری، جانلی، یاشاملی، اؤلمه میس. ۴-سیاستده محافظه کار اولان، باخ:ساغچی (فا:راستگرا) {سومرجه «ساق»؛ ت،سن؛	ساغاناق [ص،سن] ۱-گۆر و قیسا سۆره لی یاغیش، بیردن بیره باشلایان و قیسا سۆرن یاغیش (فا:رگبار). ۲-قاسناق و

چنبر شکلینده اولان هر شئی، قوال الک قلیبر و بوجور شئی لره گئچیریلن چنبر "دف ساغاناگی، تکر ساغاناگی".	ساغ دویولو [ص] ساغ دۆشونجه لی، اییی دۆشونجه لی.
۳- قاسناق، اؤستوانه. rim, frame ۴- مجازاً قادینین بالالیق قسمینه و بدنینین آشاغی حصّه سینّه دییر لر "تازا گلین لراؤچون: ساغاناغین ساغ ایکن دؤغ".	ساغ دیرماق [ائتد] ساغماق اییشینی گؤردورمک.
ساغانای [آ] انسان آدی، باخ: ساغان + بای ۷.	ساغ دیش / ساغ دیش [آ] تویدا گلین ویا بگین ساغ طرفینده دۇران (فا: ساقدوش). groomsman {ت: اییی یولداش؛ ساغ (اییی) کلمه سیندن آلیناراق بگین (دامادین) یانیجا گئندن کیمسه اوچون سؤیله نیر، البتده ساغ سؤزونو ساغ یۇن ساناراق یونا تای سؤلدوش سؤزو دۆزه لیب {.
ساغانچ [آ] sağançı نفس، جان، رۇح ۷.	ساغ دیش امگی [آ] قارشیلیغی آلینما یان و یوشا گئندن امک، چابا.
ساغانلار [آ، دی] اؤمور قالی قوشلار صنف یندن گؤی قوزقونوم - لار دا بیر آلت تاقیم.	ساغ دیش سؤلدوش [آ] تویدا گلین ویا بگین ساغ و سول طرفینده دوران کیمسه لر.
ساغ اول [ن] تشکر افاده سی، مرحبا (فا: بارک الله). well done	ساغ اولما میش [ص] قارقیش افاده سی.
ساغ اولموش [ص] خطاب و تشکر افاده سی "آی ساغ اولموش گل بۇرا گؤروم" (فا: بارک الله، مرحبا). well done	ساغ دیل [آ] هشتی ده کند آدی {ساغ + تیل: ساغلام زولاق یثر {.
ساغ ایچ [آ، ایدمان] فوتبالدا آخینجی لارین ساغ طرفدن ایکنجی سی.	ساغر sağır [آ] ایچکی قابی، پیالا (فا: قدح). cup {سومرجه {ساها: قدح، ت ساغراق، ساغر: قاب، سن {ساغراق: شراب پیالاسی؛ بو کلمه ساغماق و سوت ساغما قابی ایله ایلگی لیدیر و ساغر، ساغراق شکلینده فارسجادا ایشله نیر {.
ساغ ایستیم [آ] اییی نیت، حُسن نیت.	ساغراق sağraq [آ] ایچکی ایچیلن قاب، کۆپه، قدح. یولور کۆزه {دده، سن: بورولوکۆزه، باخ: ساغماق {
ساغ اییلیملی [آ] دؤنیا گؤروشو ساغجیلیغا و مُحافظه کارلیغا یاتقین اولان.	ساغرچی sağırçı [ص] آباقچی (فا: ساقی). cupbearer
ساغ بک [آ] بیر اویوندا ساوونوجو اویونچولاردان ساغ طرفده اولان اویونچو.	ساغرچی [آ] ماهنشان دا کند آدی.
ساغ بیلگه [آ] دؤکتور، ساغلیق اؤزمانی ۷.	ساغری sağrı [آ] ۱- حئیوانین بئل ایله قویروغو آراسیندا کی دۆلقون و یووارلاقجا یانی (فا: کفل). haunch, croup
ساغییلی [آ] ساغ + ییلی (بیلیگ)، ساغدؤیو، حکمت ۷.	۲- قادینلار اوچون بیر نوع آلتی صاف اؤستو مخمل و اوجو قوتازلی آباق قابی، اصلینده آتین ساغری گؤنوندن حاضرلانا باشماق. {ساغری نین بیر نوع قورویوجو اولماسی اوچون بو کلمه نین ساغ کؤکونه باغلانماسی سانیلیر {.
ساغ ییه نی [آ] گؤزلی چیرکیندن آیرد انده بیلمه یئتگی سینین ان یوکسگی.	ساغری sağrı [آ] ۱- آج ده کند آدی.
ساغجیل [ص] ساغا دؤن (فا: راستگرد). righthanded	ساغری sağrı [آ] ۱- (۱۷۹۰-۱۸۴۵م) زین العابدین ساغری قاراباغلی دیر، تۆرکجه و فارسجا اثر لری یارادییدیر ۲۸۱۱۷. ۲-
ساغچی [ص] ۱- سیاست ده موجود دوزه نه باغلی اولان و بؤ گؤرؤشو تمثیل ائدن. ۲- توپلومسال یاشامدا گله نک لره چوخ یانلی اولان، محافظه کار، اؤنجو لوک و قاباقچیل لیغا قارشى اولان جریان و آخیم (فا: راستگرا)	تۆرکمن آرساری، تکه و اوخ اویماق لاری اولوبابالاریندان.
ساغچی لیق [آ] ساغچی اولما وضعیتی.	ساغری لی sağrı [ص] ساغری سی دۆلقون اولان.
ساغداچ [آ] ساغلیق لی گؤنلرین آرخاداشی، جان یولداشی ۷.	ساغساغان [آ، دی] قاراقاگیل لر، قارنی و اؤموز لاری آغ، آیری یثر لری پارلاق قارا، اؤزون قویروقلو قوش (فا:
ساغداق [آ] انسان آدی، باخ: ساداق ۷.	
ساغدؤیو [آ] اییی دۆشونن (فا: خوش بین). common sence	

ساغلاماق [س] ۱- یولون ساغ طرفینه گئچمک "داشتیت یولو ساغلاادی؛ قارشى آتلام: سوللاماق؛ ۲- [ل] بیر ایشین اولماسی اوچون گرکلی شرط لری یئرینه یئتیرمک، تأمین ائتمک، اله گتیرمک، بیر ایشین دوغرو لوغون اورتایا قویماق. {سن، ساغ اولماق}

ساغلام یول (پارا) [آ] راحتجه بازارلاردا ایشله نه ییلن پول.

ساغلامجا [ص] اولدوقجا ساغلام، ساغلاما یاخین، ساغلام اولاراق (فا: در عین سلامت).

ساغلامجی [ص] ایشینی ساغلام بیچیمده گۆرن کیمسه "او ساغلامجی دیر ایشینی ییلیر" (فا: آدم کار درست).

ساغلاملاشدیرماق [ل] ساغلام بیروضعیته گتیرمک، ساغلا تئماق (فا: سالم گردانیدن). **to make firm ir solid**

ساغلاملاشدیریجی [ص] ساغلام لاشدیران.

ساغلاملاشدیریلماق [یل] ساغلام وضعیته گتیریلیمک.

ساغلاملاشماق [س] یاخشی لاشماق، ساغلیغا قووشماق (فا: بهبود بخشیدن). **to become healthy**

ساغلاملاماق [ل] ساغلام وضعیته گتیرمک، بیر ایشین دورومونون گرچک اولدوغونو قانیت لاما.

ساغلاملانماق [یل] ساغلام اولونماق، ساغلام ایش گۆرولمک.

ساغلاملی [ص] ساغلام اولان.

ساغلاملیق [و] **اوجاق لاری** [آ] استراحت و معا لجه اوچون یئر لر.

ساغلاملیق [آ] ساغلام اولما وضعیتی (فا: سلامتی). **health**

ساغلان **sağlan** [آ، تور] باخیمجی، قیز آدی (فا: نام دختر).

ساغلانماق [ل] ساغلاماق ایشینه موضوع اولماق.

ساغلانیش [آ] ساغلانماق ایشی ویا بیچیمی.

ساغلا ییجی [ص] ساغلام نئجه لیگی اولان.

ساغلیج (ق) [آ] ساغلیقلی، دیری، اسنلیکلی.^۷

ساغلی سوللو [آ] ساغ وسول یاندا "بابالارینین یانیندا ساغلی سوللو اورتوردولار".

ساغلیجاقلا [ظ] ساغلیقلا، اسنلیکله.

ساغلیغین [ن] بیرینی حالین سوروشاندا معمولاً اوتون جاواییندا وئرلن بیر سؤز "نه خبر؟، جاواب: ساغلیغین" (فا: سلامتی)

ساغلیغینا [ظ] بیر کیمسه نین ساغلیغینی دیله مک اوچون قدح

زاغچه، چلیچله) **pica pica** {ت: ساغز یغان؛ باخ: زاغزاغان}

ساغساغان [آ] قاراباغ دا داغ آدی.^{۲۴}

ساغ سالامات [آ] ساغ، هئچ بیر خطره اوغرامادان "تازری منه یار اولسا بو دفعه کاروانی ساغ سالامات آپاراجام".

ساغ سالاماتلیق [آ] ساغ سالامات اولما وضعیتی.

ساغ سالیم [آ] ساغ سالامات، هئچ بیر ضرر گۆرمه دن.

ساغ سول [آ] ۱- ساغ و سول یان. ۲- ساغچی و سولچولار هامیسی. **right and left**

ساغ سولا ساوورماق [ل] پؤل ویا وارلیغینی عبث یئره داغیتماق.

ساغ سولو اولماق [س] یاخشی پیس حرکت ائتدیگی و داورانماغی بللی اولماق.

ساغ سولونو ییلیمه مک [س] دۆشونمه مک، دقتسیر اولماق.

ساغشات [خ] ساغ + شاد، اویغورلار دۆنمینده، غرب بؤلگه سی اوردولارینین کومتانی.^۷

ساغ قالماق [س] ۱- ساغلیق لا گئچینمک. ۲- اولمه مک، بیر تهلیکه دن قورتولماق.

ساغ قاناد [آ، ایدمان] آخینجی لارین ساغ طرفی.

ساغ قولو [آ] بیرینین چوخ گۆندیگی انسان.

ساغ گورو [آ] بصیرت (فا: بصیرت). **insight**

ساغ گوروسوز [ص] بصیرتسیر (فا: بی بصیرت).

ساغ گورولو [ص] بصیرتلی (فا: با بصیرت).

ساغ گوروم [آ] ساغ گورو (فا: بصیرت).

ساغ گوروملو [ص] ساغ گورومو اولان.

ساغ گوزو کیمی ایسته مک [ل] چوخ ایسته مک.

ساغ گون [آ] ساغلام اولوب خسته اولمایان گون.

ساغلاماق [ل، سن] خسته نی ایی لشدیرمک، ساغلیغا قووشدورماق، آیاغا قالدیرماق.

ساغلامان [آ] باخیم جی (فا: بهیار). **auxiliary**

ساغلام **sağlam** [ص] دایانقلی، ساغلیق لی، اسن، گرچک، اسکیک سیز "ساغلام بدلی، ساغلام دۆشونجه" (فا: محکم، استوار، سالم). **healthy**

ساغلام دوروماق [س] گۆجونو، یئته نگینی و جسارتینی توپلاماق.

ساغلاما **sağlama** [آ] ساغلاماق ایشی.

قالديريركن سۆيله نير (فا:بسلامتى).	ياغان ياغيش، ساغناق ياغيش (فا:رگبار). shower
ساغليغينا ايچمك [ل] بيرينين شرفينه ايچكى قالديرماق.	ساغناق ۲ [آ] الك قليب چمبرى {قاسناق} ساغناق {.
ساغليغيندا [ظ] ياشاركن.	ساغناق آلپ [آ] انسان آدى، باخ:ساغناق + آلپ ۷.
ساغليق sağıq [آ] ۱-ساغ اولما، سالاماتلىق (فا:تندرستى).	ساغناق خان / ساغناق تيگين [خ] آلما ليق دؤولتى خانلاريندان ۷.
good health ۲-ساغلاملىق، قاليچى ليق (فا:استوارى).	ساغۇ sağıu [آ] آغيت (فا:مرثيه) elegy {سن؛ سايماق سؤزوندن
solidity {ت، سن: ۱-سوۆ وئرن مال. ۲-اوياقلىق}.	ساغۇ آغاجى [آ،بى] بير نوع ييتكى (فا:ساجو).
ساغليق ائوى (اوجاغى، قورولو، يوردو) [آ] ساغليق خدمتلىرى	ساغۇچو [آ] ساغۇ دئين، مرثيه دئين.
وئرن يئر، بهداشت مركزى. first-aid station	ساغۇچولوق [آ] ساغۇ سؤيله مه ايشى ايله اۇغراشان كيمسه.
ساغليق اولسا [ن] ساغليق ديله مه افاده سى، انشا الله.	ساغۇن sağıun [آ،ت] قارلوق بؤيوكلرينين عنوانى.
ساغليق اولسون [ن] ساغليق ديله مه افاده سى.	ساغۇنچاق sağıunçaq [آ] آغيت، مرثيه ۷.
ساغليق باخانلىغى [آ] ساغليق وزارت خاناسى (فا:وزارت	ساغۇنموش sağıunmuş [آ] ۱-اؤزلم ايچينده اولان ۲-
بهدارى). ministry of health	دؤشون، دؤشونجه لى ۳-دعوت ائدن، دعوتكار ۷.
ساغليق بيلمى [آ] ساغليق قونولارنى ايچينه آلان طب دالى.	ساغى sağı [آ] قوش پوخو، قوش گؤيره سى {ساغماق دان}.
ساغليق جى [ص] ساغليق ايشينه باخان، همشيره (فا:پرستار).	ساغ يئرى قالماق [س] هر يئرى داغيلماق.
ساغليق دئمك [ل] ايچكى ايچهرک دئيلىن سؤز.	ساغ ياغ [آ] ساده ياغ.
ساغليق سيقورقاسى [آ] ساغليق بيمه سى (فا:بيمه سلامتى).	ساغىج sağıc [آ،ده] باخ: ساغينج.
health insurance	ساغيجى [آ] اينك لرى و قويونلارى ساغان و اولارلا قوللوق
ساغليقسال [ص] ساغليق لا ايلگىلى.	ائدن، سوۆ ساغان، ساغيم ايشينه باخان (فا:دوشنده).
ساغليق سيز [ص] ۱-ساغليغى پوزوق. ۲-گره گى كيمى	ساغيجى ليق [آ] ساغيجى نين ايشى.
دؤزتلنمه ميش.	ساغير sağır [ص] ۱-قولاغى ائشيتمين، كار، ائشيتمز (فا:
ساغليق لى [ص] ۱-ساغليق وضعيتى ايى اولان. ۲-گره گى	كر) ۲-سس ويا ايستىنى گئچيرمه ين ويا آز گئچيرن. {سن:
كيمى دؤزتلنميش اولان (ساغليق لى بيركند).	كار؛ ساق كؤوندن آليئاراق سسين قاباغين آلما و اونو
ساغماق sağımaq [ل] ۱-ممه نى سيخاراق سوۆ آخيتماق،	حفظ ائلمك و قوروماق مفهومندان آليئمادير {باخ:ساق}.
هرزادى سيخاراق سويونو چيخارماق. ۲-بيرينين مالين و	ساغير ۲ [آ،ت] شراب قابى، آياغ (فا:قدح). باخ: ساغر.
پولونو تدريجاً اليندن آلماق "مشدى سن ايستيرسن ييزى	ساغير ايلان [آ،دى] انگهرك گيللردن داغليق يئرلرده ياشايان،
ساغاسان" (فا:دوشيدن). to milk {ت، سن؛ باخ: ساغ،	اوزونلوق ۷۵-۶۵، زهير لى بير ايلان vipera aspis
محتماً "سيخ، سيخى" و ساغماق، بيريرلرينه ياخينديلار{.	ساغير پنجره [آ] سس گئچيرمه ين پنجره.
ساغمال اينك كيمى [آ] اؤزون مدّت بيرى اؤچون گلير و	ساغيرتقا [باخ] ساغيرقا.
قازانچ قايناغى اولان آدام حاققيندا (منفى باخيشدا).	ساغير چيخماز [آ] شاماخى، دا داغ آدى ۲۴.
ساغمال [ص] سوۆ وئرن و ساغيلان حثيوان، باخ: ساغيم.	ساغير دؤوار [آ] سس گئچيرمز دؤوار.
milch, milking {ت 'ساغين' ساغيلان حثيوان}	ساغير رنگ [آ] ديشيك رنگلرين قارشيميندان دؤزه لن و
ساغمان [آ] ساغليقلى، گؤجلو ۷.	كسين آدى اولمايان رنگ.
ساغناق sağınaq [آ،سن؛ باخ: ساغماق] گور و آز زاماندا	ساغيرقا [آ،دى] ساسيرقا، ساقيرقا، باخ: كنه (فا:كنه). {ت

- «ساقیرقو»؛ ساغماق دان؛ بدنه یا پایشیب قان سوران (ساغان) ۱. .
- ساغیرقا اوتو** [آ، بی] باخ؛ کنه اوتو.
- ساغیرلاشماق** [س] ۱- کارلاشماق، قولاغی آغیرلاشماق (فا: کر شدن). ۲- سس ویا ایستینی گنجیرمز اولماق، عایق لشمه.
- ساغیرلیق** [آ] ساغیر اولما وضعیتی (فا: کری). deafness.
- ساغیرماق** [ل] سواچیرمک «ت» ساغورماق؛ ساغماق فعلی نین متعدی وجهی دیر.
- ساغیرنؤن** [دیل ب] بۇرۇندا تلفظ ائدیلن «ن» حرفینین سسی.
- ساغی سۆلو اولماق** [ل] نه ایش گۆردوگو بللی اولماق.
- ساغیش** [آ] حساب، باخ؛ سایش ۷.
- ساغیق** [آ] ۱- دۆشونجه لی ۲- اویانیق ۳- آتش، قیویلجیم ۷.
- ساغیلماق** [بل، ت، سن] ۱- ساغماق ایشی گۆرولمک. ۲- [مج] وار یوخو الیندن آلینماق.
- ساغیلیش** [آ] ساغیلماق ایشی ویا بیچیمی.
- ساغیم** sağım [آ، ت] ۱- قویوندان بیر ساغیمدا ساغیلان سۆت (فا: اندازه یکبار دوشیدن حیوان). ۲- سۆت وئرن حیوان، ساغمال «اؤنن آلتی ساغیمی وار». ۳- یوخاریدان آشاغی یا دؤغرو ائدیلن اؤچوش «یئین بیر ساغیما گلن قوش».
- ساغیم آراجی** [آ] ساغمال حیوانلارین سۆتونو ساغماغا یارایان ماشین و آلت.
- ساغیمبای** [آ] انسان آدی، باخ؛ ساقیم + بای ۷.
- ساغیم لی** [آ] سۆت وئرن، ساغمال. giving much milk
- ساغیم لیق** [آ] ساغیلماق اؤچون بسله نن حیوان.
- ساغین** sağın [ص، ت] ۱- دؤغرو لوغا اویقون اولان. ۲- ساغیم، سۆت وئرن حیوان، ساغیلان حیوان، ساغمال.
- ساغین ییلملر** [آ] دئنتله نه ییلمر ییلملر، دار آنلامدا ریاضیات.
- ساغینتی** sağıntı [آ] ۱- ساغیلان حیوان (فا: حیوان شیرده). ۲- بدنین هر هانسی بیر یئرینه سیزان ویا چیخان قان.
- ساغینچ** sağınç [آ، دده] ۱- حسرت، خیال ۲- قیز آدی (فا: ~).
- ساغینچی** [آ] ساغیچی، سۆت ساغان.
- ساغین خان** [آ] باخ؛ ساغین + خان [خ] قازاق خانلاریندان ۷.
- ساغینی سۆلۆنۆ ییلمه مک** [س] دۆشونمه مک، دقت سیز اولماق.
- ساغیبان** [آ] شاماخی، دا کند آدی ۲۴.
- ساق** saq [آ، خا؛ باخ؛ ساغ] اویانیق، گۆزو آچیق {باخ؛ ساکا}.
- ساق ۲** [آ، ک] چوخراق بدن عضولاريله آیری آد دۆزلدیر: باغیر (قارین و دؤش) باغیرساق، قورساق، ساریمساق.
- ساق ۳** [آ] فرمهین دا کند آدی {باخ؛ ساکا}.
- ساق ۴** [آ، ع، تنه، قیچ] دا دیز له توپوق آراسی.
- ساقا** [آ، دی] ۱- سترچه گیللردن، قیرمیزی ساری تئلك لی، سسی گۆزل کیچیک بیر قوش (فا: نوعی پرنده).
- carduelis carduekis** ۲- [ت] داغ یاماچی.
- ساقار** saqar [آ] آلیندا آغ لکه اولان آت (فا: اسب با لکه سفید در پیشانی). ۲- اؤغورسوز، ساقینجالی؛ آیری معناسی ساغ ار قوموندا ساغلام و گۆجلو انسان اولمالیدیر و محتملا (گنجیشلرده چوخ مرسوم اولدوغو اؤچون) دۆشمه اؤغورسوزلوق وئرن دئمکدیر. ۳- [خ] قیرقیزارین، مۆندی اویماغی اولوبابالاریندان ۷. {دیواندا سوکار (بۆینوز- سوز حیوان) کلمه سی بو سۆزون کۆکو اولمالیدیر}.
- ساقار** [آ] انسان آدی: ساقار آلپ/ ساقور آلپ، ساقاربوغا ۷.
- ساقار اوتو** [آ، بی] یووارلاق باشلی، پمبه ویا آغ چیچکلی چالی تیبی بیر ییتگی. dorycnium
- ساقاق/ ساقاق** saqaq [آ] چنه آلتی (فا: غبغب). «ت» «ساققاق» چنه، سن «ساقاق» غبغب؛ باخ؛ سارققاق ۱.
- ساقال** saqal [آ] ۱- باخ؛ ساققال ۲- [خ] آلتای تورکلری، کیشیلر اویماغی اولوبابالاریندان ۷.
- ساقامونیا** saqamonya [یو، آ، بی] (فا: سقمونیا).
- ساقان ساری** [آ] دده قورقود بوی لاریندا بیر بگ آدی.
- ساقای** [آ] یثنی سئی ده آباکان تاتارلاریندان بیر بوی ۴.
- ساقساقان** [باخ] زاغزاغان.
- ساقط** saqıt [آ، ع] ۱- آشاغی دوشموش. ۲- آلچاق آدام (فا: ~).
- ساققال** saqqa [آ] زققه، قورقوشمولو آشیق {باخ؛ زققه}.
- ساققا قوشو** [ع «سقا» باخ؛ ساقا، ساقا قوشو.
- ساققار** [آ، سن] آلنی آغ آت «ت» سوکار؛ بۆینوز حیوان، داز ۱.
- ساققال** [آ] چنه ده چیخان تۆک، سققل (فا: ریش). beard {سومرجه «سیگ، ساگ کی»؛ ت، سن «ساقال»؛ باخ؛ سارققاق}.
- ساققال سیز** [ص] ساققالی اولمایان (فا: بی ریش). beardless

ساققال لاماق [س] دالاشار کن بیر بیرینین ساققالا لیندان یاپیشماق.	ساققیز توپراق [آ،ت] یاپیشقان ات توپراق، گیل (فا: گل رُس).
ساققال لانماق [س] اۆزونو ساققال باسماق.	ساققیز تیکانی [آ،بی] ساققیز چیخاریلان بیر نۆع تیکان.
ساققال لی [ص] ساققال لی اۆلان (فا: ریشو) bearded	ساققیز چئینه مک [ل] بوش بوش دانیشماق.
ساققاللی قارتال [آ،دی] ایری ووجود لو، گوجلو، دیمدیکلی،	ساققیز قاباغی [آ،بی] سبزه کیمی ایشله‌نن بیر قاقاق (فا: نۆعی گیاه خوراکی). cucurbita pepo
ساققالی اله وئرمک [س] باشقاسینا باغیم لی اۆلماق.	ساققیز کیمی یاپیشماق [س] برک یاپیشماق.
ساققالی چاللاتماق [ل] ساققال آغارتماق.	ساققیز گۆزلی [آ،بی] دام قوروغوگیلدردن یاپراقلاری اتلی
ساققالینا آغ دوشمک [س] ساققالی آغارماغا باشلاماق.	چچک لری باشاق ییچیمینده بیر بزک بیتگی سی (فا: نۆعی گل زینتی). cotyledon umbilicus
ساققالین آغار سین [ا] اۆزون عۆمور دیله‌مه افاده سی.	ساققیز لاشدیرماق [ل] ساققیز حالینا گتیرمک.
ساققالین تۆکۆلسون [ا] قارقیش افاده سی.	ساققیز لاشماق [س] ساققیزو یاپیشقان حالا گلکمک.
ساققالینان دوشمک [س] قوجا لماغا باشلاماق.	ساققیز لی [ص] ساققیزی اۆلان.
ساققالینین آغ واختیندا [ظ] قوجا واختیندا.	ساققیزینی اؤغورلاماق [ل] دیله توتوب آلداتماق.
ساققان [آ] مرندده داغ آدی [سا کا و آنا سۆزیله ایلگیلی دیر].	ساقمان saqman [آ] ۱-اۆیانیق، دیری، ساغلام ۲-
ساققوی [آ] (آت خسته لیگی) تترتت بۆدره ین آتلارا دئییلیر.	سۆخمان، دیزه قدر چئخان چیزمه ۳- [خ] شرقی
ساققیز saqqiz [آ] یاپیشقان نسنه، چئینه مک اوچون بیر	تۆرکستان دا، بیر دۆنم خانلیق دا اتمیش اۆلان بیر بگ. ۷
نسنه، بعضی آغاجلارین قایغیندان سیزان ساریمتیراق و آغ	ساقنی saqni [خ] ساقار، عثممان اؤغو لاری اۆلوبالاریندان. ۷
یاپیشقان نسنه (فا: سقز). turpentine [ت] «ساقیز»، سن	ساقوربای saqurbay [آ] انسان آدی، باخ: ساقور + بای. ۷
«ساقیز، ساقیز»، صح: بو کلمه ساغماق سۆزونه باغلانیر و	ساقون saqun [آ] باخ: ساقین. ۷
آغاجدان سیزان و ساغیلان ماده‌یه دئییلیر، باخ: ساغماق؛	ساقوندو/ساقوندوق [آ] اۆز له‌ن، دۆشونولن، اۆز له‌مه یه‌دیر. ۷
بو کلمه سقز شکلینده فارسجا یا گنجیبیدیر، البته سقز	ساقونور saqunur [آ] دۆشونجه، تاساریم. ۷
شهرینین آدی ساق = ساکا ائللینین آدینا باغلانما لیدیر.	ساقی [ع] باخ: ساغماق [آ] یاقچی، ساغرچی (فا: ~) cupbearer
ساققیز [آ] تفرش (~)، زنجان همدان، تفرش، رودبار، قئیداردا	ساقی/ساغی [آ] آستانا دا کند آدی [باخ: ساغو، ساقی].
(~لی) داغ آدی. اردبیل و سراب (~چی)، بۆکان (~لی)	ساقیرقا [ت] باخ: ساغیرقا، کنه.
کند آدی. خالخالدا (~چی) چای آدی.	ساقیش saqış [آ] قایقی، آندیشه. ۷
ساققیز آغاجی [آ،بی] قیشدا یا پراغی تۆکولن، میوه‌سی	ساقط saqit [ع] اعتباردان دوشمک، یتیمله.
اۆزومسۆ، یاغلی و یتیمله؛ اودونجاغی مُحکم و دیرلی،	ساقیق/ساقیق [آ،ت] ایلغیم، ایلقین، یالقین (فا: سراب). ۲-
۱۵ متره قَدَر اۇجالان، یتکه گۆوده لی بۆدور آغاج و بیر	چوبان اۆلدوزی. ۷ {باخ: ساقیم}
فیسیدق نۆعو (فا: مصطکی). pistacia lentiscus	ساقیم/ساقین [آ] ۱-اۆز لَم، حسرت ۲-دۆشونجه، قایقی ۳-
ساققیز انگیناری [آ،بی] یاپراقلاری ییز و یا قیراقلاری دۆزگون	ساخلاما، قوروما، آسیر گهمه ۳-اؤراقلاشما، آیریلما. ۷ {ت
لذتلی بیر انگینار نۆعو (فا: نۆعی گیاه).	«ساقیماق»: خیال ایمیش کیمی گۆرونمک {
ساققیز بادامی [آ،بی] دیش بادامی.	ساقین saqin [ن] هئج وقت، چکینجه، چکینیش "ساقین بو
ساققیز باقلاسی [آ،بی] اوزن اینجه وچوخ لذتلی باقلا	ایشی گۆرمه = هئیهات من الذله، ساقین ظولم آلتیندا
چئشیدی (فا: نۆعی باقلا).	

س س	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۱۹۷	ارک سۆزلۆتۆ	س س
	ياشاما“ (فا:مبادا) {ساقون، باخ:ساقیم}.		بعضا سیستان آدیلا بۇ کلمه آراسیندا باغلانتی قورولار،	
	ساقیناراق [باخ]ساقین.		چونکی سیستان آدی سکستاندا یازیلیدیر و بو کلمه	
	ساقینتی [آ]سیختیتی و ضرره یول آچان هر وضعیته قارشى		اصلینده ساکا+ستان اولوب ^{۹۷} ؛ آیری یئر آدلاری: ساق-	
	آلینان اؤنلم و تدبیر (فا:احتیاط).		ارلی، سکرلی، ساقاوار، ساقان اوْبا، و ...، باخ: ایشغوزلار،	
	ساقینچ [آ،ت:ساقینجالی شئی] چکینجه ایشی قایقی (فا:احتیاط).		اوْغوزلار.	
	ساقینجا [ظ، آ] چکینیش، چکینجه، محدودیت (فا:مانع).		ساکار [آ] بیر تۆرک بویو، باخ: خوارزمشاهلار ^{۹۸} .	
	ساقینجاسیز [ص] ساقینجاسی اوْلمایان، احتیاطسیز.		ساکاروز/ساکارین [آ،فر]شکر (فا:~).	
	ساقینجالی [ص] چکینجه لی “ساقینجالی انسان”، احتیاط کار		ساگان [آ] اؤرمیه ده کند آدی {ساکا+ان}.	
	“ساقین ساقینجالی انسانلایو لداشلیق ائتمه” (فا:بدسابقه).		ساکت sakit [ص،ع] سس سیز، سؤسموش (فا:ساکت).	
	ساقینچی [آ] ساقینان، دۆشۆن، اؤزله یین، ساقینجا دۇیان ^{۹۹} .		ساکی sakçı, saxçı [آ] قورویوجو، مُحافظ ^{۱۰۰} .	
	ساقیندیرماق [ل] چکیندیرمک، اؤزۆنو ساقینماغا چالیشماق.		ساکسائی [آ] قیرقیزسازچی لارینین اوْخودقلاری بیر تۆرک ^{۱۰۱} .	
	ساقینقان [ص] احتیاطلی (فا:محتاط).		ساکساوول [آ،بی] اورتا آسیاچول لرینده بیتن آلچاق کول آغاج.	
	ساقینقانلیق [آ] احتیاط کارلیق (فا:محتاط).		ساکسفون saksfon [آ،فر] نفس له چالینان و معمولاً میس	
	ساقینما [آ] اجتناب (فا:اجتناب). avoidance		جنسیندن دۆزه لن چالقی آلتی (فا:~).	
	ساقینماق saqınmaq [س] چکینمک، اجتناب ائتمک “بو		ساکن sakin [ص،ع] ۱-دۆرقون، دینگیین، دینچ (فا:آرام).	
	ایشی گۆرمکدن ساقیندیغی اوْچون گلمه دی” (فا:احتراز		۲-سس سیز، لام. ۳-بیر یتره یورد سالمیش (فا:ساکن).	
	کردن). to aviod {سن، ت، گۆ، دهه: باخ: ساغ}		ساکوان sakvan [آ] مرندده کند آدی (قو:سگبان) {۱-باخ:	
	ساقینیش [آ] ساقینماق ایشی ویا بیچیمی.		ساخوان: سینیر ساخلایان. ۲-ساکابان: ساکالارین سسی}.	
	ساقینیلماق [بل] ساقینماق ایشینه قونوولماق.		ساکوان/ساخوان [آ] غُثمانلی لاردا سینیر بویلاریندا گۆرولی	
	ساقینیم [آ] هر هانسی بیر تهلیکه یه آلینان تدبیر و اؤنلم، احتیاط.		عسگرلره وئرلن بیر آد، خالق آراسیندا اوْنلار سئیم ده	
	ساقینیملی [ص] تدبیر لی، احتیاطلی.		دئیلیر ^{۱۰۲} . {ساخلاماق سۆزوندن، اصلینده ساخوان/ ساخان/	
	ساک sak [آ،فر] بیرنوع چانتا (فا:کیف).		ساکوان دیر، معناجا سینیری ساخلایان و قورویان دئمکدیر}.	
	ساکا/ساق sakala [ص] ۱-اغیल्ली، عارف ۲-دۆشۆنجه لی،		ساکی saki [باخ] سانکی “ساکی ائو آلدیق: ائله ییل ائو آلدیق”.	
	۳-قازاقلارین، کچیویۆز و بای اوْغلو اویماقلاری		ساکی saki [آ] آستانا دا کند آدی {ساکا}.	
	اوْلوبالاریندان، آلتای تۆرکلری اویماقلاریندان ^{۱۰۳} . ۶-اورتا		سال، sal [آ] ۱-یاستی بویوک داش “سال داش” (فا:سنگ	
	آسیا و آذربایجان تورکلریندن بیر ائل آدی ^{۱۰۴} .		بزرگ وتخت). plate, slab ۲-یوغون دیرکلری بیریرینه	
	ساکا/ساکی/ساقای [آ] ساق/ساک سۆزو لغت معناسیندا		باغلا یاراق دۆزلمیش دیز و ایرماق داشیتی و قاییق. ۳-	
	داستان، حکایه، یالواجلیق، سۆز و کلام مفهومیونو داشیر ^{۱۰۵} ،		مجازاً تاختا و آغاجدان دۆزلمیش تخت شیلره دئیلیر،	
	آلپرتوتقا و تومروس خاتونون دا باغلی اولدوغو ان اسکی-		اؤرنک اوْچون تابیت، آرابا قیراقلاریندا تاختالار سال	
	تۆرک بویلاریندان ایشغوزلار وئرلن بیر آد و ایشغوز		دئیلیر ^{۱۰۶} -باخ: اکلر رت: ۱-قاب لعابی. ۲-قمیش قاییق؛	
	بیر لیگینه یئر آلان بیر طایفا آدی، بۇ آدلا ایگی لی		سن: قمیش قاییق، تاختا؛ ائله سانیلیرکی هر ایکی مفهوما	
	چوخلو یئر آدلاری آذربایجاندا گۆرونمکده دیر، اؤرنک		سالماق فعل ایله کؤکداش اولمالیدیر؛ باخ: سالماق}.	
	اوْچون شکی، زاکاتالا، سَقَز (ساکا+ز)، سهند (ساکا+ند)؛		سال داغی [آ] ماکی و کلنیر ده داغ آدی.	

س س	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۱۹۸	ارک سۆزلۆتۆ	س س
	سالا [آ، تورکمنجه] مصلحت، قیز آدی (فا: نام دختر).		سالا ق ل ی ق [آ] سالا ق اولما وضعیتی.	
	سالا جا / سالا جا ق [آ، سن] اؤستونده اؤلور یویولان بویوک داش handbarrow {باخ: سال}		سالام [آ، ع] گۆرۆشورکن بیر بیرینه سؤیله‌نن سۆز، اسن له‌مه اۆچون دئییلن سۆز، گۆن آیدین آنلامیندا بیر سۆز (فا: سلام).	
	سالاد (سالاتا) [آ، ایتالیانجا] گۆی و خیار کیمی شلردن دوزه لن بیر یئمک (فا: سالاد). salad		سالامات [آ، ع] اسن اولما وضعیتی، اسن لیک (فا: سلامت).	
	سالار salar [آ] ۱- اوردونو دولاندیران و قاباغا آپاران، اییی قیلچ وۇران، سلحشور، ایگید. ۲- [خ] سلجوقلار دؤنمی، آذربایجان آتابگ لریندن؛ شرقی تورکستان دا یاشایان بیر اویماق بگی ۷. "باقرخان ملی سالار آدیلا تانینیر" بو کلمه اسکی دن بری فارسجادا ایشلمکده دیر البته فارسجادا بللی بیر کؤکه باغلی اولما ماسی اوجون و آیری طرفدن اشکانلی شاه‌ی نین لقبی اولاراق و تورکجه ده بللی کؤکه باغلانا ییلمه‌سی اوجون تورکجه کؤکلور سانلییر، بو کلمه سالماق فعلینه باغلانیر و سالدیراراق و هجوم انده‌رک دوشمنی یئر سالما مفهوموندا دیر، اشاره اولونمالیدیر سالور (اوغوزلارین ۲۴ بویوندان بیر) بو کلمه‌نین آیری شکلی و ائکیزی اولمالیدیر، باخ: سالماق {.		سالامان [آ] سالیان، بۇراخیلان، آزاد اندیلن، سربست، آزاده، بو سۆزجوک ده، تورکجه دن فارسجا یا گنجه‌رک، "سلمان" بیجیمینی آلمیشدیر ۷.	
	سالار [آ] قزوین ده چای آدی. ملیکان دا (آباد) کند آدی.		سالام اوئو [آ، بی] چتیرگیلردن. ۲-۱ متر بویدا پیس قوخولو توخداچ اوجون ایشله‌نیلن بیریتگی. levisticum	
	سالار [آ] یازار میرزه حسین هـ ۱۳ جویۆزیله شوشا شاعر ایدی ۱۱۷.		سالاملا شماق [س] گۆرۆشدوکده بیر بیرینه سالام وئرمک.	
	سالار قیزی [یازار] شاعر اولاراق تورکجه شعر لری واردیر ۵۲.		سالاملاماق [س] گۆرۆشدوکده بیرینه سالام وئرمک.	
	سالارلو salarlu [آ] ۱۶ جی یۆزیله، دیاربکر حلب بؤلگه سینده، بۇزاولوس تورک لریندن بیر بوی آدی ۸۵.		سالامیش [آ] ۱- سالدیران ۲- سالمیش، کؤله آزاد ائتمیش ۷.	
	سالاری لر [آ] مسافری آدیلادا تانیناراق کنگرلردن ایدیلر، آذربایجان دا ساجی لردن سونرا ابن دیسیم آدی بیر شخص حاکمیتی اله گنچیردی ولی محمد سالاری نین قدرتینین قاباغیندا دایانامایب ییخیلیدی و حکومت سالاری لرین اله گنچیدی (هـ ۳۳۰)، بۇ حکومت هـ ۳۷۱ قدر دوام گتیردی ۲۲۸.		سالامیش خان [خ] انسان آدی، بابیارس خان ین اوغلو ۷.	
	سالاش salas [آ، سال+اش] ۱- یشمیش و گۆی پئنجر ساتماق اوجون دۆزلنه‌نن تاختالی سرگی یئری (فا: محل فروش سبزی).		سالان قوچ salanqoc [آ] قوچان دا کند آدی.	
	۲- دؤرد دیر کله دوزه لن و چیربیلی ایلر اؤرتولن چارداق ۲۲۴.		سالانچو [آ] سالدیرقان، اییی قیلچ وۇران ۷.	
	سالا ق salaq {باخ: سالماق} ساللاق بۇدالا.		سالاندوز [آ] ساوه ده داغ آدی.	
	سالاقجا [ظ] سالاق یاراشان داورانیس.		سالانقا salanqa [آ] ۱۲-۱۳ جو عصرده تورکستاندا مرکیت لرین قونشو لوغوندا اولان بیر قومون آدی ۱۲.	
	سالاق لاشماق [س] سالاقجا داورانیشلاردا اولماق.		سال اوغلو [آ] قازاخ دا داغ آدی ۲۴.	
			سالوان / سولوان [آ] سول یول، سولون بؤلوندوگو یئر ۲۲۴.	
			سالو / سالوی [آ] دۆشونمه دن سۆز سؤیله ین، شاکا ۲۲.	
			سالبالا salbala [آ] میوه و یشمیش ییغماغا یارار اؤزون آغاج، میوه ییغماق اۆچون آتیلان آغاج پارچاسی، سلبه {سالماق سؤزیله بالی اولمالیدیر سالماق + با} سالبا سلبه {.	
			سالباش salbas [آ] سسرری ۲۲۴.	
			سالا / سالیق [ص] ایش بیلمز، تمبل، گوشک (فا: سست، شل). {باخ: سالاق / سالماق}	
			سالت salt [ظ] ۱- یالنیز، ساده (فا: تک). ۲- [ص] ایچینده اؤزگه بیر ماده اولمایان (فا: مطلق). {باخ: سالماق}	
			سالتاق [آ] ۱- جۇلفا دا کند آدی ۲- سال (هامار و یاستی قایا) + تاق (داغ) ۲۲-۲۲۴.	
			سالت ایستی لیک / سالت سیجاقلیق [آ، فیزیک] ۲۷۳- سالتیق راد درجه‌نی مبنا وصفر توتاراق اله گلن سیجاقلیق.	

سالت چوغونلوق [آ] اویلامادا یاریدان چوخ اوی چوغونلوق.	سالتیم توپو [آ] چئوره ده داغیلان مرمی پارچالاری آتان توپ.
سالت دیر [آ، مت] بیر سایه نین مطلق دیری، اشارت سیز سایه.	سالتیم چیچک (لی) [ص] چیچک لری سالتیم کیمی اولان.
سالت سایه [آ] مطلق سایه (فا: عدد مطلق). absoluteno	سالتیم سالتیم [ص، ظ] سالتیم کیمی، سالتیم اولاراق.
سالت صفر [آ] سالت سیجاقلیق نقطه سی ۲۷۳- سانتیگراد اولان.	سالتیم سؤیودو [آ، بی] دال و یاپراقلاری یثره طرف
سالت نم [آ] مطلق نم، بیر متر مکعب هاوادا اولان نم مقداری.	سالتیمیش بیر آغاج (فا: بید مجنون). <i>salix babilonica</i>
سالتجیلیق / سالتجی [آ] بوتون سیاسی گوج بیر قروپ ویا بیر	سالتیم کیمی [ص] سالتیم واری، سالتیم بنزر.
کیمسه نین الینده اولما، مطلقیت، مطلق جیلیک (فا: مطلقیت).	سالتیم لانتماق [س] سالتیم شکلینه دوشمک.
سالتوق saltuq [آ] ۱- آزاده، حریتینه قاووشموش آسکی -	سالتیملی [ص] سالتیمی اولان، سالتیم اوخشار
کۆله ۲- سلجوقلار دؤنمی بگ و کومتان آدی سونرا	چیچک لری اولان (فا: خوشه دار). <i>bunched</i>
لاری " سالتوق اوغوللاری " بگلیگی نین قوروجوسو.	سالتات [آ، ر] عسگر، سو.
سالتوق آلپ [خ] غربی هونلاری دؤنمی بگ و کومتان آدی.	سالتاش [آ] بؤیوک و بیر تیکه داش (فا: تخته سنگ). <i>boulder</i>
سالتوق بوغرا [خ] قاراخانلی خانی (بعضاً: سالتوق بوغرا).	سالتام [آ] آغیر باشلی لیق، اوغلان آدی (فا: نام پسر).
سالتیق [آ] انسان آدی، باخ: سالتوق.	سالتدور [آ] ۱- عثمانلی بیر لیگینه یئر آلان بیر تورک بویو ۲۰۹.
سالتین [آ] یالیز، یالیز لیق ایچینده، تک قالمیش.	۲- انسان آدی، {۱- سال + دوز. ۲- باخ: سولدوز}.
سالتچی saltçı [آ] ۱- سال داش دوزلدن ویا ساتان کیمسه.	سالتدیر / سالتدور [آ] ۱- سالتدیری، هجوم ۲- انسان آدی: -آی.
۲- سال داشیت ایله یوک داشییان. ۳- سالتجی، سئوق	سالتدیران [آ] هجوم ائدن، عسگر سئوق ائدن.
ائدیچی ۲- سالان، سربست بوراخان ۳- قاراخانلیلار	سالتدیرقان [آ] سالتدیریجی، هجومجو، متجاوز <i>aggressive</i>
دؤنمینده، سارای آشچیلارینین غنوانلاریندان؛ گؤی تورکلر	سالتدیرقان لاشماق [س] سالتدیرقان وضعیتیه گلیمک.
دؤنمی، بگ و کومتان آدی.	سالتدیرقان لیق [آ] سالتدیرقان اولما وضعیتیه (فا: تجاوز).
سالتیقوت [خ] آلتایلار، قونتور اویمای اولوبا بالاریندان.	<i>aggerssive</i>
سالتجیلیق [آ] ۱- سال داش دوزلتمه و ساتما ایشی. ۲- سال	سالتدیرقان لیقلا [ظ] سالتدیرقان وضعیتیه ده (فا: تجاوز کارانه).
داشیت ایله یوک داشیما.	<i>aggressively</i>
سالتاج (سالتاج) [آ] نوسان ائدن (فا: نوسانگر). <i>oscillator</i> .	سالتدیرمالما <i>saldirmama</i> [آ] ۱- سالتدیرماق ایشی (فا: هجوم و
سالتاق [باخ: سارتماق] سینیق سالتاق.	تجاوز). <i>attacking</i> ۲- بیر نوع بؤیوک پیچاق.
سالتیم <i>salxim</i> [آ] آسما، بیر ساپدان آسیلان یتمیش و	سالتدیرماز لیق / سالتدیرماماز لیق [آ] بیر بیرینه سالتدیرماما
اؤزوم کیمی شیلیر، سالتیم کیمی اولان هرشی،	وضعیتی (فا: عدم تجاوز).
اؤزوم گیله لرینین بیر بوداقجیق داکی توپاسی (فا: خوشه).	سالتدیرماق [ل] ۱- هجوم ائتمک، تجاوز ائتمک، سالتدیری
bunch {سن: اؤزوم سالتیمی؛ باخ: سارتماق}	دؤزلتمک ویا یؤتمک "گؤسترچی لره سالتدیردیلار" (فا:
سالتیم ۲ [آ، بی] سالتیم کیمی مور (بنفش) چیچک لر آچان	تجاوز کردن) <i>to attack</i> ۲- [ائتد] سالماغا مجبور ائتمک
وچوخو آسما کیمی چارداغا ساریلان آغاج نوعو و	"ماللا نه قدر تۆلکونون دالجا قاجیرسا توپوغو سالتدیرا
چیچگی (فا: نوعی گیاه). <i>Wistaria sinensis</i>	ییلیمیر ۳- تیکدیریمک، دؤزلتدیریمک "انو/باغ سالتدیرماق".
سالتیم آغاجی [آ، بی] باخ: سالتیم سؤیودو.	۴- قناعت ائتمک، گلیردن بیرمقدار دالی گؤنه آتماق "معاش
سالتیم باشاق [آ] باشاغی سالتیم کیمی اولان یینگی.	دان بیر آز سالتدیرماق ۵- کوره گه سؤیوک دیرکن، کۆپه

س س	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۲۰۰	ارک سۆزلۆتۆ	س س
	قویدورماق "بئیلنه کۆپه سالدیردی". {ت: باخ: سالماق}		سالک salik [ص، ع] یول گئندن، بیر یولدا یئرین (فا: ~).	
	سالدیرمیش [آ] هُجوم اتمیش، تعرض اتمیش. ^۷		سالک ۲ [یازار] (م ۱۷۸۱-۱۸۴۲) شیخلی کندلی و عاریف	
	سالدیری [آ] سالدیрмаق ایشی، تعرض (فا: هجوم). attack		مصطفی آغانین قارداشیدیر، واقفدن سونرا قوزئی	
	سالدیریجی [ص] سالدیرقان، سالدیری، هجوم.		قافقازین بؤیوک شاعر لریندن سایلیبیر. ^{۲۸}	
	سالدیریجی لیق [آ] سالدیریجی نین ایشی.		سالک ۳ [یازار] (۱۳۲۸-۱۲۶۲) آغا کریم حاجی زینال اوغلو	
	سالدیری سال [ص] سالدیری ایله ایلگیلی (فا: تهاجمی).		سالک باکی شاعریدیر. ^{۱۱۷}	
	Offensive "سیاست aggerssive policy".		سالک تبریزی [یازار] هـ ۱۳جو یۆز ییلده یاشایارقا تۆرکجه	
	سالدیریش [آ] سالدیрмаق ایشی ویا بیچیمی.		شعر لری واردیر (فا: ~). ^{۱۴۱}	
	سالسولا [آ، بی] دؤز سئور بیر بیتگی، قیز آدی (فا: نام دختر).		سالایغ (لی) [آ] بیغ لاری ساللاق.	
	سالطا salta [آ] خوی دا کند آدی. {باخ: سالت/ سالماق}		ساللا سیرت اتمک [ل، خ] سیرتینا آلماق، یۆکلنمک.	
	سالغور salğur [آ] ۱- اوغوز تورکلرینین ۲۴ بوی وندان		ساللاباش [ص] ۱- باشی همیشه ساللانان. ۲- [مج] هر سؤزو	
	بیری، اوغوزنامه ده قیلجی کسگین معنالانیپ، بعضی قایناق		دؤشونمه دن اونای لایان، میزی، آدامین اؤزونه باخمایان.	
	لاردا بو کلمه سالور شکلنده ده یازیلیبیر، بو طایفایا		ساللا باتی [ص، خ] دؤشونمه دن و دقتسیزجه دورانان.	
	آتابگ لیگینی قوردولار، حؤکمدار لاریندان سعد آدینا		ساللا تماق [ل] ساللاماق ایشینی گؤردورمک.	
	اشاره ائده بیله ریک، فارس شاعری سعدی اؤز تخلصونو بو		ساللا شماق [س، باخ: سالماق] ۱- بیر یئردن وشی دن توتوب	
	حؤکمدارین آدیندان آلب و گؤلستان کتابینی دا اونای		ساللانماق "بیرنین اتگیندن توتوب ساللا شماق"	
	اتحاف اتمیشدیر. ۲- [خ] آتاق، تئیک، سالدیرمایا حاضر؛		(فا: آویزان شدن). ۲- سال کیمی اولماق، داشا دؤنمک.	
	سلجوقلار دؤنمی، تبریز آتابگ لریندن. ^۷ {باخ: سالماق}		ساللاغی salağ [ظ] ساللانمیش حالدا، بیر یانا اییلمیش.	
	سالقارا [آ] ساللینمیش، آزاده، باشینا بویروق، اوتورته تانیماز. ^۷		ساللاق [ص] ساللانمیش حالدا اولان، آشاغی ساللانان،	
	سالقوت [آ] وکیل. آسکیدن بیر بؤلگه یی تمثیلن، خاقان ^۱		(فا: معلّق). hanging {باخ: سالماق}	
	(باشکنده) گؤندریلن کیشیلره وئریلن عنوان. ^۷		ساللاق دوداق [ص] ۱- دوداق لاری ساللاق و اؤزون اولان ۲-	
	سالقی salqi [] ۱- بنزلردن چیخان آخیجی ماده، هر شئیدن		[مج] دوداغینی بۆزموش، کۆسولو حالی اولان.	
	اثنشیکه چیخان آخیجی ماده. ۲- گونشدن اثنشیکه آتیلان		ساللاق قارین (لی) [ص] قارنی ینکه وساللانمیش کیمی اولان.	
	ماده. {باخ: سارتماق/ سارقی، سالقی}		ساللاق قولاق (لی) [آ] اؤزون و ساللاق قولاق لاری اولان.	
	سالقی لاما [ل] اثنشیکه سالقی بوراخماق.		ساللاق لیق [آ] ساللاق شئین حالی، ساللانمیش حالدا اولان.	
	سالقی لایجی [آ] سالقی اؤره تن اورقان ویا توخو.		ساللاما [آ، تورکمنجه] ۱- خانیم لار اوچون بویون باغی، قیز	
	سالقی لایش [آ] سالقی لاما ایشی ویا بیچیمی.		آدی (فا: سینه ریز). ۲- ساللاماق ایشی و بیچیمی.	
	سالقیم [آ] ساللینمیش، سارقیق، باخ: سالخیم. ^۷		ساللاماق sallamaq [ل] ۱- بیر شئی آشاغی طرفه آساراق	
	سالتین [آ] ۱- خسته لیگین یئهن یا ییلماسی (فا: مسری)		ساخلاماق (فا: آویزان کردن). ۲- to hang- بیر سیرا کلمه-	
	contagious ۲- [آ، ص] سر بست، باغیمسیر ۳- سراب،		لرله مختلف افاده لی مرکب سؤزلردۆز لیدیر "قاش قاباغینی	
	خیال. ^۷ {باخ: سارقی، سالماق}		ساللاماق، قارین ساللاماق، داماغینی ساللاماق."	
	سالتی لی [ص] سالقی چیخاران ویا اوره تن.		ساللانا ساللانا (سالینا سالینا) [ظ] ساللاناراق، یئرینده اویان	
	سالتین لاشماق [س] یا ییلماق، سرایت اتمک.		بو یانا اییله رک (گتتمک)، ازیله ازیله، نازلانا نازلانا.	

S س	S س
شهرده ش ۱۳۵۰دن اۇنجه توركلر نفوسون بوتونونو تشكىل ائيدردى و آرجا ارمنى عايله لرى ياشايدردى ولى بو تاريخدن سونرا كورد عايله لرى شهرده يئرلشمه گه باشلايدلار، شهرين مركزى بۇ لومو، تازا كندمحلە سى، يادبود، چمران، آزادگان و اهرنجان، تبراوستو محلە لرينده چوغلونوقلا توركلر ياشايدر و بورالاردا كورد عايله لرى ۱۰ فايىزدن چوخ ذىل، فرهنگيان و آغامچيدى، نده ۲۰ فايىز، لاله كويوندا ۳۰ فايىز و تسى محلە سينده ۷۰ فايىز كورد عايله سى واردير (كورد عايله سايسيندا بو مقدارلار مختلف دئيشلرده ان چوخودور) و توپلام اولاراق شهرين ايچينده ۱۹ فايىزە ياخين كورد و ۸۱ فايىز تورك ياشاماقدادير، بوحسابلا شهرستاندا توپلام اولاراق ۱۲۰،۹۵۶ نفر تورك و ۶۲،۴۲۵ نفر كورد ياشايدر، آيرى دئيشلە بۇ دۇنم، شهرستانين ۶۶ فايىزى تورك و ۳۴ فايىزى كورد ايديلر. (اشاره اولونماليديركى پهلويچيلر بو شهرستاندا كۆرە- سونلورلى غرضلى اولاراق كۆرد حسابلايدلار حالبوكى اونلار اصيل و كۆكلو توركلردنديلر). سالماس / سلماس salmas [آ] بۇ شهرده چوخلو قازيتتى لار اۇراتو دۇنمينه اشارت ائيدر، اۇراتولارين اۇلخو ويا اولهؤ آدلى شهرلى بو بۇلگهدير، ابن فقيه، كتايندا بۇ شهرن سالماس / سلماس شكيلنده آد ايارايدير همچنين نزهة القلوب كتايندادا بۇ شهرن اؤنملى شهر غوثايندا آد ايارايديدير، بۇ شهرين آدى ۱۳۰۹جو ايلين زلزله سيندن سونرا پهلويچيلر طرفيندن شاهپور كلمه سينه دئيشهرك اسلامى انقلابدان سونرا اصلى آدينا دۇنده ريلدى، شهرين آدى اتئيمولوزيك باخيمدان بئيله توجيه اولور: بۇ شهر تاريخين مختليف دۇنملرينده چوخلو حادثه لره شاهد اولوبدور و بۇرئنين ديمديك آياقدا دۇرماسى سببيله بۇ آدين توركجه سؤزجوك اولاراق سولماز و سلماز كلمه سيندن آلينماسى سائيلير {بعضاً سال+ماس} بۇيوك سالو قايا معنالاينيدير^{۶۶}، اتئيمولوزيك جهتدن آس (آز)آذر، اورخون داش يازى لاريندا اولان قومون (آدى) سؤزجوغونو بۇ كلمه ده آچيقجا گؤرونمكدە دير (ميثال اوچون سيواس	سالانتي [آ] سالانماق ايشى، سالانيان و اوزايان شى. سالانديرماق [اتئد، سن] سالانماق ايشينى گؤردومك. سالانماق [س، سن] بير يئردن آسيلماق (فا: آيزان شدن). سالانميش [ص] ساللاق حالدا اولموش. سالانيش [آ] سالانما ايشى ويا بيچيمى (فا: آيزان). سالم اوئاق / سالم اوئاق [آ] سايين قالا دا داغ آدى. سالم salim [آ، ع] ساغ، سلامت. سالما [آ] ۱- سالماق ايشى. ۲- كمند. ۳- سالما چاي: شيرين چاي. ۳- بۇيوك باش اورتوسو ۴- پالتارا تيكيلن بير آيرى تيكه پارچا و يايير شئيە اكله نن آيرى تيكه^{۲۲۴}. سالماس salmas [آ] سالماس شهرى غربى آذربايجانين شهرلريندن اولاراق گؤنش ۱۳۲۰ده خوى شهرستانى نين بير بخشى اولاراق ۷ كندستان دان تشكىل تاپيردى، شهرين ۱۱۰۰۰ نفر جمعيتى، ۱۳۳ كندى و توپلام ۳۹۰۵۰ نفر نفوسو وارايدى؛ اودۇنم شهرين نفوسو تورك قئيد اولونوبدور، ۵۳ كندين اهالى سى تورك، ۷۳ كند كورد اولاراق جمعيتى ۸۳۷۹ نفر ايدى همچنين ۷ كندده مسيحى لر توركلرله بير ليكده ياشايدريلار مسيحى لرين جمعيتى اورتالاما ۱۲۲۵ نفر ايدى، لذا بۇ شهرين جمعيتى نين ۲۹۴۴۶ نفرى تورك ايديلر، آيرى دئيشلە ۱۳۲۰جى ايلده بۇ شهرستانين ۷۶ فايىزى تورك و ۲۱ فايىزى كورد و ۳ فايىزده مسيحى ايديلر، ش ۱۳۸۵ده شهرستانين جمعيتى توپلام ۱۸۳۳۸۱ نفر اعلام اولوبدوركى ۸۱۳۴۲ نفرى سلماس شهرينده و ۱۰۲۰۳۹ نفرى كندلرده ياشايدردى، بۇ دۇنم ۱۸۹ كنددن ۱۰۲ كند تورك و ۸۷ كندده كورد ياشايدريلار، اورتالاما حسابلا هر كندين جمعيتى (۱۸۹/ ۱۰۲۰۳۹) ۵۴۰ نفر اولوردو، لذا كندلرده ۵۵۰۶۹ نفر تورك و ۶۹۷۰ نفر كورد ياشايدريلار، شهرين نفوس داغيلمى نا گلينجە محلە لرينين ان اؤنملىلرى بئيله دير: اهروان / اهرنجان (۲۰۰۰عائله)، يادبود (۳۰۰۰)، فرهنگيان كؤيو (۳۰۰۰)، آزادگان (۱۰۰۰)، تازا كندمحلە سى (۳۰۰۰)، لاله كؤيو (۲۰۰۰)، آغامچيدى (۵۰۰)، شهرمر كزى (۴۰۰۰)، چمران (۳۰۰)، تبراوستو (۷۰۰)، تسى (۲۰۰۰)،

س س	آذربايجان تۆركجهسى	۱۲۰۲	ارک سۆزلۈك	س س
	و میناس، آراز، ماناس، کیمی تورک شهر و یئر آدلاریندادا بۇ اشارتی عئینا گۆرمک اولار، همچنین آذر، آسپاروخان، کیمی کلمه لرده بۇ سۆزون ایزی گۆرونمکده دیر (باخ: آز، آذربایجان)، اشاره اولونمالیدیر کی آس سۆزونه اکله نهرک سالماق سۆزوندن اولام سالما سۆزو آس قوومونا عاید اولان یثری گۆسته ریر و سالماق کلمه سینین معناسی سالدیرماق کلمه سیله باغلی اولاراق بیر یثری آلماق و اوردا یثرلشمک مفهومونو وئریر.		(۲۸۳۶)، کل دستمال (۴۷ک گب ۲۸۸۴)، ساری داش (۶۳ک قب ۲۸۸۲)؛ تاندیره (۶۶ک قب ۲۳۶۲)، دۆله گرگ (۶۷ک قب ۲۲۲۲)، بره زرد (۷۲ک قب ۲۶۵۱)، سیاه- کوه (۱۴ک قب ۲۳۶۹)، زنجیرقالا (۱۵ک قب ۱۷۰۰)، بانی (۱۶ک قب ۲۰۰۰)، پیرامتو (۱۷ک قب ۲۱۰۰)، سفید (۲۲ک قب ۲۳۰۰)، دولا پیره (۲۲ک قب ۲۳۶۰)، قیرمیز (۲۲ک ۲۲۰۰)، قلّه گۆزیک (۲۲ک قب ۲۳۶۶)، شیرو (۲۲ک گب ۲۴۶۳)، کَهَبَری (۲۵ک قب ۲۷۰۰)، خدا (۲۵ک گب ۲۴۸۶)، ارول (۲۷ک قب ۲۶۰۵)، اره ویل (۳۰ک قب ۳۴۰۰)؛ سرهتلان (۳۰ک گب ۲۶۹۱)، حوره دوولک (۳۰ک گب ۲۷۱۸)، حاجی عرب (۳۰ک گب ۲۷۳۲)، سۇرگلان (۳۱ک قب ۲۶۰۰)، ، تات (۳۲ک گب ۲۹۲۷)، طاعت (۳۵ک گب ۲۸۰۰)، سالماس بۆلگه سینین داغلاری (کنارپرؤ-گوره سۆنلو) [آ] انبِت داغی ^{۱۹} (ق)؛ ساری چیچک ^{۱۹} (ب)؛ قاباق تپه ^{۱۹} (گ- د)؛ قیزیل داغ ^{۱۹} (ق)؛ گری گل (۱۳ک گد ۱۳۷۲)، پالان تۆکن (۱۳ک گد ۲۱۷۰)؛ سَققل توتان (۱۷ک گد ۱۶۷۰)، شaban (۱۸ک گد ۱۶۵۴)، تالا (۲۰ک گد ۱۴۸۲)، قاسم گؤل (۲۰ک گد ۱۹۰۰)، قافلان (۲۷ک گد ۲۰۸۹)، پیرچاووش (۱۰ک گد ۱۶۰۸)؛ آریاچای (۱۸ک گد ۱۹۵۸)، گردک داغ (۱۰ک قب ۱۹۴۶)، بابا آرزُن (۱۳ک قب ۲۲۲۰)، گۆنئی (۱۵ک قب ۱۹۵۲)، باباکمر (۱۸ک قب ۲۳۳۸)، شوره (۱۹ک قب ۲۶۱۰)، چوخور (۲۲ک قب ۲۱۷۴)، شوربۇلاق (۲۶ک- قب ۳۰۰۰)، کیچوبۇلاغی/کنچیبولاغی (۱۵ک ق ۱۷۶۲)، سالماس (مرکزی-چهریق) بۆلگه سینین کندلری [آ] (کندیستان اهالی سی چوغونلوقلا کورد دولر) آجواج (×۱۷۷)؛ آسپی دره/آغدره (×۱۲۸) (بوش)، اصلانیک (×۶۸)؛ ایلیسی (×۱۱۰)، بتهیک (×۱۰۰)، باهار آوا (×۳۳)، بَرازی/بره زی (×۸۷)، بَلَقَرَن (×۷۴)؛ بیزبزان (×۳۰) (قوبزبزان)؛ تَمَر آوا (×۸۶)؛ جمال آباد، جنگه سَر (×۵۵)، چئهریق/آسی (×۱۲۰)، حَسَبه شه (×۵۰)؛ حق وثرن (×۱۵۲) (×۱۵۲)؛ دروو/داراب (×۵۴)، درماندک/ دیلمان دره (×۷۵)، زروُن دره/ زَرّین ده، زنگو؛ زولا (×۸۲)، سئیوان (×۶۱) (قو:سیوان)؛ سوُسَن آباد	

S س	آذربايجان تۆركجهسى	۱۲۰۳	ارک سۆزلۈك	S س
(۸۳×)؛ شىروانى (۱۸۰×)؛ شىناتال (۲۰۰×)؛ قىرىك (۷۰×)؛ كىلەشېن؛ كىلەران، كېرېز (۷۰×)؛ كۈتۈان (۴۰×)؛ (قۇ: كىتاب)؛ گىردىان (۱۰۰×)، گىرماۋىچ / گىرماۋ (۸۰×)، لىك آباد / آ-ى، لوراشىرىن، لۈلك آباد / آ-ى (۷۰×)؛ لىلو (۱۰۰×)؛ ماتى خىرپا (قۇ: ماتە خرابە) (۷۰×)؛ مىر آوا (۴۰×)؛ ھىمەت آباد، وىرىك،	(۳۰×)؛ دۇستان (۲۰۰×)؛ دۇشوانك (بۇش)؛ دىلەزى (۶۵۰×)؛ سۇەدر / شىۋەدر (۹۰×)؛ شىروانى (۱۸۰×)؛ قىلاراش (۲۶۰×)، استۇنۇرش (۸۷×)؛ قىرىك / (۵۶×)؛ كىرەكان؛ گىرەش / كىلەرش / آ-ى؛ گىلىك؛ گۆزىك؛ ھىرە كىيان؛ ھورىن / ھرىن (بۇش)؛ ھىشتىراك (۱۵۰×)؛			
سالماس (مىركىزى-زۇلاچاي) بۇلگەسىنىڭ كىندىلىرى [آ]	سالماس (مىركىزى-گىرەسۆنلۈك) بۇلگەسىنىڭ كىندىلىرى [آ]			
(كىندىستان اھالى سى چۇغۇنلۇقلا تۆركدولر) آغ اسماعىل (۱۳۵×)؛ اۆلە (۳۷۰×) (قۇ: اولق)؛ باخچاجىق (۱۸۰×)؛ آسورى و كىلدانى؛ پتەوير (۲۰۰×)؛ كوكىلدانى؛ پىجىك (۱۵۰×)؛ آسورى + كىلدانى (قۇ: پىكاجىك)؛ حاسار، خەنەپە (۱۲۰×)؛ خىسراۋا (۹۰×)؛ تو + مىسحى + كىلدانى (قۇ: خىسروآباد)؛ درزە كۇلان (۲۲۰×)؛ (قۇ: درزە كىنان)؛ دىرىش (۲۴۰×)؛ زىئو-جىك (۲۲۰×)؛ سارنا (۴۳۰×)؛ عبدل آباد، كۇچە-مىش (۲۲۰×)؛ كۇھنە شىھر / تازاشىھر (۲۴۰×)؛ كىل-آشان (۶۰۰×)؛ گۆلوزان (۴۱۰×)؛ (قۇ: گىلەزان)؛ گۆلن gavlän (۲۰×)، مىلم / مىلم (۴۰×)؛ موغانجىق (۱۲۶۰×)؛ ھىفتوان (۴۲۰×)؛ ارامنە + كىلدانى؛	(۱۱۰×)؛ آغ زىيارت / تو؛ ايسى سۇ-رەسۆنلۈك تۆركو (قۇ: آگىرم)؛ تىزخىراب-تەم-تو، خان تىختى / تو؛ زىندىشت-؛ شۇرگۇل / تو (۲۸۰×)، قاباق تپە / تو (۴۰×)؛ آغ بولاق / كانى سىفېد (۴۲×)، موغۇل / كۆرە-سۆنلۈك تۆركو؛ مىناس / مىنس / تو (۱۰۰×)؛			
سالماس (مىركىزى-شىناتال) بۇلگەسىنىڭ كىندىلىرى [آ]	سالماس (مىركىزى-گۆرەسۆنلۈك) بۇلگەسىنىڭ كىندىلىرى [آ]			
يىستان اھالى سى چۇغۇنلۇقلا كۆرددولر) آشقاق (۱۰۷×)؛ (قۇ: اشىك)؛ آغ بىزە (۱۱۵×)، بۇرۇش قىلان (۱۰۵×)؛ (قۇ: بورۇشخواران)؛ پىرىمىند، جاندار؛ حاجقان / حاجى جىفان (۲۱۰×)؛ خۇرۇرا (۴۰×)؛ دۆركە؛ دۇشوان؛ دىرىك (۹۰×)؛ سىنجى (۱۲۴×)؛ (قۇ: سىنجە)؛ شىمەرىن؛ شىۋە (۹۰×)، ىلى بولاغى (۱۲۰×)؛ قىرىك / آ (۳۶×)؛ قىزىل كىند (۷۰×)، كاپىك (۱۲۰×)؛ كىسىس (۷۰×)، كىشگاوچ (۲۴۰×)؛ كۆزەرش (۲۰۰×)، كۆم؛ گىلە دام؛ گۇرآوا / گۇرآوا (۹۰×)؛ گۆزىك؛ نىزىر آوا (۸۰×)؛ (قۇ: نىزىر آوا)؛ ھېلەران (۹۰×)؛	(كىندىستان اھالى سى چۇغۇنلۇقلا كۆرەسۆنلۈك تۆركلر-يىندىلىر) اوربان (۳۶۱×)؛ اىلك آوا (۱۳۵×)؛ (قۇ: رىگ)؛ (قۇ: رىگ)؛ آين (۱۳۵×)؛ (قۇ: عىيان)؛ پىجىك (۶۲×)؛ (قۇ: پىكاجوك)؛ چارستون (۱۸۰×)؛ چىچىك (۲۰۶×)؛ دىلەزى (۱۰۰×)؛ (قۇ: دىرەلى)؛ سىلاب (۵۲۰×)؛ ساراي / مىلىك / سىرەمىنى (۱۹۰×)؛ تو + كوكى؛ شىيدان (۱۲۰×)؛ شىركىيازى (۴۲۰×)؛ شىركى (۷۰×)؛ شىرىك (۱۷۰×)؛ تو + كوكى، قانقۇرى / قانقارى (۳۲۰×)؛ (قۇ: كانىيان)؛ گۆبە؛ گۆلن (۸۰×)؛ لىشگىران (۱۱۰×)؛ مافى كىند (۲۰×)؛ ھۇدۇر (۱۶۰×)؛ وۇردان / واردان (۳۰۰×)؛ يىنگىچە (۱۶۰×)؛ ساورا (قۇ: سۇرە)؛			
سالماس (مىركىزى-شىبىران) بۇلگەسىنىڭ كىندىلىرى [آ]	سالماسلى سىيىد [آ] گۆنش ۲۶۵ دە ئانادان اولۇب، مشرۇپە			

آتماق و اشارت ائتمك "معنلارينا دايانير؛ سال، سالچى، سالينچاق، سالماق سۆزلىرى ده سالماق فعلى نين يثره آتماق مفهوم ايله باغليدير، سال و سالينچاق كيمي كلمه لر آوروپالى سالون كيمي سۆزلىرىده اقباسى اولاييلر، يثنه ده سالار سۆزوندن ايگيد و آزاده مفهومو دوزه ليبيدير. **سالماق** [آ، توركمنجه] اولتاق.

سالمان [آ] ۱- انسان آدى، باخ: سالامان، سلمانى، سلمان. ۲- سالما، پالتار تيكيلن آيرى تيكه، ۳- باشى بوش و سريست، ۴- دميرچى ۵- غزل اوخوياراق پول آلان، درويش. ۲۴.

ساليم تبريزي salim [يازار] آذربايجان شاعريدير. ۱۴۱.

سالنامه [آ، فا] ايل سايار، گون سايار، چاغ سايار (فا:~).

سالواردى [آ] باكى و نخجوان دا يثر آدى. ۲۴.

سالوز saloz [ص، خا] باخ: سالاق، مايماق.

سالون salon [فر، آ] عمومى و بويوك اودا (فا: سالن).

سالون چامى [آ، بى] كيچيك چام شكلينده، داللارى اوژه رى تيكانلى بير برك بيتكىسى (فا: گياه زيتى). ara ucarina **سالون جيچكى** [آ، بى] سالونلارى بزه ين باخيملى چيچك نوعو. **سالووجو/ سالاوچى** [آ، باخ: سالماق] توى چاغيريش بلگه لرينى يايينلايان اوغلان و قيز.

سالور salur [آ] ۱- سالور ويا سالغور طايافسى اوغوزلارين ۲۴ قولوندان بيريدى، اولار توركمينستانا و بير بولوموده داها گونباتان اولكه لره كؤچ ائتديلر، مانقىشلاق بولگه سينده يثرلشن سالورلار ايكي قولاييرلار: ايچكى سالور (ايچ سالور) و داشقى سالور (ديش سالور)، ۱۷م جى يوزيلده توركمين لرين دئيشينه گوره سالور طايافسيندان يومت، ارسارى، ساريق و تكه طايفالارى منشعب اولوبلار، و دئكم اولاركي توركمينستانين چوخو سالور طايافسينا منسوبدولار. ۸۵. ۲- كيشى آدى "اولاش اوغلو سالور قازان، دده"، قاراخانلى خانى، باخ: سالغور؛ ۳- [آ] عسگر سالان؛ آزاده؛ باخ: خوارزمشاهلار. ۲۰۹.

سالوق saluq [خ] ۱- ساليق، آزاده، حريتينه قاووشموش ۲- سلجوقلو اضرورم آتابگ لريندن ۳- توركمين لرين، بايرام- شاهلى اويمانى اولوبالاريندان. ۴- انسان آدى: سالوق

انقلابينين بويوكلريندن و شاعر اولاراق سالماسدا ايلك چاپ ائوينى يولا سالير، بو قهرمان ۱۲۸۹جو گونش ايلينده شعبانيه ساواشيندا شهيد اولور.

سالماسلى ميرزا محمود [آ] ميرزا محمود غنىزاده سلماسى ۱۲۹۶ دا سالماسدا دونيايا گلدى، مشروطه حركاتينين بويوكلريندن ايدى و ۳۱۳ ده تبريزده وفات ائتدى. ۱۳۱.

سالماق salmaq [ل] ۱- بير شئى يوخاري دان آشاغى يا بوراخماق، دوشورمك "داشى يثره سالدى" (فا: افكندن). **to throw** ۲- بير شئى دوشوروب ايتيرمك "ييلميريم آچارلارى هاردا سالميشام". ۳- اساسينى قويماق، قورماق، دوزلتمك "معدن سالماق، يول سالماق". ۴- گنجيرمك، تاخماق "آچارى قيفيلا سالدى". ۵- اؤرتمك "باشينا شال سالماق". ۶- بير يثره چاتماق "اؤزونو ائوه سالدى". ۷- توكمك، يثرلشديرمك "ساماوارا كؤمور سالماق". ۸- يوللاماق، گؤندرمك "اؤنو يولا سالدى، سئوگى اؤنو داغلارا سالدى". ۹- ايچرى بوراخماق، داخل ائتمك "حبسه سالماق". ۱۰- ناخيش لاما، تيكمك "دؤورا ناخيش سالماق". ۱۱- دئويرمك، ييخماق، تاخدان دوشورمك "شاهى تاخدان سالديلار". ۱۲- يايماق "خسته ليك سالماق، سس سالماق" ۱۳- بير سيرا كلمه لرله مختلف افاده لى مركب سۆز لر دوزلدير "محبت سالماق، اله سالماق، آراپا سالماق". ۱۴- سن؛ بو كلمه ديواندا مختلف معنالاردا گليب، "سالماق": "آتماق، بير شئى له اشارت ائتمك، گؤندرمك، گؤتورمك، توپلاماق، توپلو حالا گتيرمك؛ "ساليئماق": "سارقماق، ساللانماق؛ "سالتورماق": "سالديрмаق، بيرينين پالتارينى چيخاريب آتماغى امر ائتمك، سويوندورماق؛ بو معنالار داياناراق چوخ كلمه لرين كؤكونو آلاماق اولان: سالت، سالتوق، سالمان، سالغور، سالور، سالقار، سالامان سۆزلىرى سالتورماق فعلينين سويونوب اؤرتوكسوز اولماق مفهوموندان آليئيب؛ سالور/ سالار سۆزو سالديрмаق و سالماق فعلينين يثره وورماق مفهوم ايله ايلگى ليدير؛ سالاق، سالپا، سالوز، سالوچو كيمي كلمه لر "سۆز

يېكە، سالۇق خان، سالۇقباي، سالۇقتان، سالۇقتاي.	اۋزايىب گىتەمە سى، ساللانتى ^{۲۲۴} .
سالۇم salum [آ] ۱-اۋزگۆرلۆك، آزاد ۲-قېلىنج، سلاح ^۷ .	سالىنچاق salıncaq [آ،باخ: سالماق] كۇف گىتەمە آلتى، (فا:وسيله تاب بازي).
سالۇن salun [آ] ۱-ئىست، آدا، جلوہ ۲-بوى گۆسترمە، اورتايا چىخما ^۷ . {باخ: سالماق}	سالىنچاقچى salıncaqçı [آ] كۇف و سالىنچاق ايشلەدن.
سالۇندۇ [آ] ۱-اۋزگۆر، حر ۲-ادالى، بوى گۆستەرن ^۷ .	سالىنغو [آ،ت، باخ: سالماق] داش آتان سوپىنگ، سالىنغو.
سالۇندۇ تېگىن [خ] قوچو اۇيغورلارى پىرسىلرىندىن ^۷ .	سالىنماق salınmaq [ىل] سالماق ايشى گۆرۈلمەك.
سالى sali [آ] ۱-سۇواما آيىقىتى، مالا. ۲-سە شنبە گونو، تك گۆنو {ت:مالا، باخ: سالماق}.	سالىنىش / سالىنىم [آ] سالينماق ايشى.
سالىيا saliya [آ،باخ: سالماق] آغيز دان سيزان سۇ.	سالى وئرمەك [ل] بۇراخماق، سالماق، آشاغى اۋتورمەك ^۲ .
سال يارشىماسى [آ] ايرماقلاردا سال ايله دوژنلەنن يارش.	سام samam [آ] ۱-سۆمۈكسوز ات پارچاسى ۲-بۇيۇندوروغا كىچىرلن آيرى ديهەنك، ۳-يىتىگىن، يورقون ^{۲۲۴} . ۴-
ساليان salyan [آ] ۱-جەمهورى آذربايجاندا رايون آيدىر. ۲-آراز طرفىندىن اسن بير سازاق يىل آدى {شهر آيدىندان} (فابادى كه از سمت ارس مى وزد). {ساليان سالماق سۆزۈنە باغليدير و سالار، سلجوق، سالور كيمي شجاعىلى، و ايكيد ساواشچى معناسيندادير}. ۳-وئركى ^{۲۲۴} .	[ع'سم'] آغو {يىتم و درمان معناسيندا، باخ: سامان}. سامارىق [آ] پوزۇق، خستە ليگىن بۇراخدىغى سىرسىملىك ^{۲۲۴} .
ساليئر salyer [آ] شامخوردا كند آدى ^{۲۴۰} .	ساماغارى samağarı [آ] ۱۶م جى يۈزىلدە، آتادولودا آت-چكن تۆرك بير ليگىنە منسوب بير بوى آدى ^{۸۵} {سام+آغ+ارى} سامان saman [آ] تاخيل دۇيولودوكن سۇئرا قالان ساپ قيرىتتيلارى، دۇغرناميش كۆلش (فا:كاه). chaff {ت، سن؛ ديواندا آم سَم داوا و ساملاماق/سملەمەك كلمە لرى درمان اتمەك معناسيندا گليپ، يئەدە سىرمىك / سىرمىشك / سىرمىك كلمە لرى (قويونو) ياغلاندىرماق و كۆكلىتمەك معناسيندا وسىمىز سۆزۈدە كۆك و چاق معناسيندا ايشلە-نبيدىر، بولاردان آنلاشيليركى سَم و سام كلمەسى يىتم و كۆكلىدن شى اوچون دىئيلير و سامان كلمە سىيدە بونا ياغلاناراق همان معنانى (يىتم، دۇيولموش تاخيل كۆلشى) داشيىر، فارسجادا ايشلەنن سامان كلمە سىينىن بو كلمە ايله مفهوم ياخىنلىغى وار ^۱ .
سالىق saliq [آ] ۱-خبر، سۇراق، يىلدىرمە "آغاجين يىرىنى سنە ددەم سالىق وئردى". ۲-وئركى، وئركى بورجو، خراج ^۷ {بۇكلمە سالماق سۆزونون يايماق مفهومونا باغليدير}.	سامان ۲ [آ،فا،باخ: سامان] ۱-نظم و نظام، ائو وسايلى، وار(فا:~).
سالىقچى / سالىقچۇ [آ] سۇراقچى، بلدىچى.	سامان ۳ [آ] سىراب، مراغا، ساودە داغ آدى، شهر كرد، ساوہ-نوبران، انزلى-غازيان، گئرمى و اردبيل (لى) دە كندآدى، تبريزدە بير ميدان آدى، اصفهانا ياخين و توركلرين يىتلە-شىم يىترلىرىندىن بير يىتر آدى {سامان آيدىندا يىترلردە (حتى) فارس بۇلگە لرىنىن اورتاسيندا اولان يىترلردە} توركلر ياشايير و بو موضوع ۱۳۲۰ سايىملاماسيندا قئيد اولونوبدور، آيرىجا كرمان-شهاد و كرمانشاه-شاه آبادىن گۆنتى دوغو
سالىم salim [آ،ع'سالم] اسن، ساغلام (فا:سالم).	
سالىم salim [آ] ۱-سرىن اسن يىل، سرىنلىك ۲-فرمان، اميرنامه ۳-اوزوم دئمتى و سالىخىمى، سالىخىم ^۷ . ۴-بير اكىن يىرىنىن ناداسا و دىنجه بوراخىلميش بۇلومو ^{۲۲۴} .	
سالىم salim [باخ: سالماق] آز، آزاجىق، بير دفعە تۆكمە يە چاتار چاي مقدارى و بۇجور شىلر "بير سالىم چاي، بير سالىم كهلىك اوتو" (فا: اندازە يكبار مصرف چاي و...).	
سالىن [آ] ۱-سربستلىك، بوى گۆسترمە ۲-دا ۳-سالىنچاق ^۷ .	
سالىناي [آ] انسان آدى، باخ: سالىن + آى ^۷ .	
سالىنميش [آ] سربست، آزاده، سالامان ^۷ .	
سالىنتى [آ] ۱-سالىنما ايشى، سالىنان هرشى ۲-بير ايشين	

سۇندا سامان آدیندا یئر واردیرکی تورک کۆچری طایفا لاریلا ایلگیسیز گۆرو کمور.}	سامانلاق [ل.ت] درمانلاماق، احیا ائله مک {باخ: سامان}.
سامان آلتیندان سۇیتریمک [س]ال آلتیندان ایش گۆرمک.	سام وۇرقونو [آ]سویوق وۇرموش بیتگی ویا میوه ^{۲۲۴} .
سامان آلوو [آ] گلیب گنجیجی، بیردن پارلایب تئز سۇنن.	ساموئیت [آ] زاقاتالا،دا آشیریم آدی ^{۲۴۰} .
سامان رنگی / سامان ساریسی [آ] آچیق سولوق ساری رنگ.	ساموخ samux [آ] جمهوری آذربایجاندا بیر رایون آدیدیر.
سامانسوو [آ] سامان رنگی، سامان ساریسی.	ساموفا [خ] عنادچی، دیرنچلی؛ چنگیزخان'ین اوردو باشیسی ^۷ .
سامان قاپان [آ] کهریا.	سامور [آ.دی] اتجیل، سانسارگیلر سوویو، قویروغو اوژون و یومشاق، دریسی قهوه و قارا بیر امجک لی حیوان (فا: سمور). lutra martes zibelilina {دده، ت کیش}؛
سامان کیمی [آ] حددیندن آرتیق و بول اولان شئی حاققیندا.	ت {سمورگوک}: بولوله بنزیر قوش {
سامانلاماق [ل] سامان قاتماق، مال داواری یتمله مک اوچون اونلارا سامان وئرمک. to cover with chaff	سامور [آ] خاچماز،دا چای آدی ^{۲۴۰} .
سامانلی [ص] ۱-سامان قاتیلیمیش، ۲-گئرمی ده کند آدی.	سامویدلر samuidler [آ] اؤرال آلتای دیلی بیر خالق: باخ: تۇبا.
سامانلیق [آ] ۱-سامان ییغیلان یئر، سامان ساخلانان یئر، سامان ییغاجی، سامان آتباری (فا: کاهدان). chaff store	سامی sami [آ] بویوندوروغون هرایکی اوچوندا قوشا دلیکله سالینان نازیک آغاج {باخ: سام، ساملاماق}.
۲-سلقه سیز و نظام سیز یئر حاققیندا.	سامی sa`mi [آ، ع] عرب، عرب کؤکنلی.
سامانلیلار [آ] سامان اوغو لاری اسلامدان سونرا ایلک دفعه ماوراءالنهر (باتی تورکستان) وخوراساندا اؤزارک حکومت قوردولر، اسلامدان سونرا بو حکومت اورتادوغو،دا تورک بویلارینین اؤزگورجه اگه منلیک قورماغینا یول آچدی.	سامینلی [ع] شدتلی ایستی و تۇزلو کۆلک، ایستی یئل.
سامانی [ص] آچیق سولوق ساری رنگ، سامان رنگی (فا: کاهی).	سامیان [آ] اردبیل ده کند آدی {سام+یان: یتملی و درمانلی}.
سامان یولۇ [آ، گۆی ب] سوت یولو، آچیق و آياز گنجه لرده گونئی دن قوزئییه چکیلن اولدوز کوماسی، یئر کۆره سینى ده ایچینه آلان بیر فالاکسی و کهکشان آدی (فا: کهکشان راه شیری). milky way	سامیت samit [آ] ۱-دره اوتو. ۲-بویوندوراغا گنجیریلین کبچیک آغاجلار ^{۲۲۴} .
ساماوار [آ، ر] چای حاضرلاماق اوچون بیر وسیله (فا: سماور).	سامیر samir [آ] ۱-بیر نوع داغ چاییری. ۲-گۆره ^{۲۲۴} .
سامباغی [آ] بویوندوروقدا آیری دینه نگه باغلانان ایپ ^{۲۲۴} .	سامیرتی samirti [آ] اؤرمیه ده کند آدی {سام+ار+تی}.
سامبال [آ] باخ: سانبال،	سامیرتی [آ] یوکسک سسله دانیشما، گۆرلوتولو و سس ^{۲۲۴} .
سامبوران samburan [آ] مرنده داغ آدی. اهرده کند آدی {۱-سام+بوران. ۲-اوتلو و بورانلی داغ}.	سان san [آ] ۱-اؤن، شان، شهرت. ۲-سای، سایما. ۳-رئزه (فا: رزه). parade {ت: سای، اعتبار؛ باخ: سانماق}.
سامرافت [آ] پیرانشهر ده داغ آدی {سام+ار+آند}.	۴-انسان آدلاری: سانالپ، سانای، سانباي، ساتبرک، ساتر.
سامسا [آ] باقلاوا تۆرو بیر خمیر دادلی سی ^۷ .	ساناز sanaz [آ] ۱-آز تاپیلان. ۲-قیز آدی {سان + آز: بو کلمه نی فارسجا سا+ناز سۆزونه باغلاماق قرامری لحاظدان یانلیشدیر {
سامسالو samsali [آ] اؤرمیه ده کند آدی {سام+سو+لو}.	ساناسان sanasan [با] دئییه سن، ائله ییل، سانکی (فا: گویا).
سامساما [خ] عثمان بگین یاخین سلاح آرخاداشی ^۷ ؛	ساناق [آ.سن: سای] سای "ساناقچی: سایان، سای لایان".
سامع same [آ، ع] ۱-دینله ییجی. ۲-دینله مه اورقانی (فا:~).	سانال sanal [آ] ساناماق+ل] گرچکدن اولماییب اؤسدا دۆزه لن سای (فا: عدد موهومی).
	سانال سایي [آ.مت] موهوم سای، منفی سای نیین ۲ جی کؤکو، (فا: عدد موهومی). imaginery number
	ساناما [آ] ساناماق ایشی (فا: شمارش). counting

س س	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۲۰۷	ارک سۆزلۆتۆ	س س
	ساناماق [ل] سایماق، سانیماق "باياتی: گۆنلری بیر بیر سانا. درس آلیب اوخوسانا. بیر علم بیرده صنعت. خزینه دیر انسانا." (فا: حدس زدن). to imagine {ت، سن؛ باخ: سانماق}		سن: باتیرماق، تاخماق؛ بو کؤکدن دۆزه لن بعضی کلمه لر: سانجیلماق، سانجیلانماق، سانجاق}.	
	سانای [آ] آی کیمی پاک، قیز آدی (فا: نام دختر).		سانجود sancud [آ] سین فالادا کند آدی {سانجماق سۆزوندن: دالایان، سانجان، اۆستون گلن: (اؤرنک: ایگید)}.	
	سانبال sanbal [آ] سامبال، چکی، آغیر لبق "ایشی سامباللی گۆرمک" (فا: وزن). weight {باخ: سام، ساملاماق}		سانجی sancı [آ، سن] چوخو ایچ اؤرقانلاردا اولان آغری، بۆیوردده باش وئرن کسگین آغری (فا: دل پیچه). gripes	
	سانباللاماق [ل] چکی له مک، آغیر لاماق، آغیر لیغینی یوخلاماق سانباللی [ص] گۆجلو، اساسلی "یش، ~ آدم". heavy		سانجی اوتو [آ، بی] بیر نوع یاشان اوتو، اوجا لیغی ۴۰-۱۰ cm، چوخ ایللیک، کۆرکلو، آغ چچکلی، ایشتها آچیجی و معدده آغری سینی کسن، مریم اوتو، اوغلان اوتو، تۆکلۆ دالاق اوتو (فا: نوعی مریم نخودی). teucrium polium	
	سانترال santral [آ، فر] مرکزی (فا: مرکزی).		fam labiatae	
	سانتریفوز [ص، فر] فیئراناراق سؤ کیمی شیلری بیر مرکزدن ائتشیگه طرف آتان وسیله، مرکزدن قاچیش (فا: ~).		سانجی تۆتماق [س] آغریماق، سانجی لانماق.	
	سانتیقرا [آ] حرارت لاحاظیتدان سۆیون بۆزلانما و قایناما نقطه لری آراسینی یوزه بؤلهرک هر بؤلومونه دئییلیر (فا: سانتیگراد) centigrade		سانجیدا sancida [آ] یش آدی "سانجیدا بگلری".	
	سانتیگرام [آ، فر] قرام ین یۆزده بیر (فا: ~). centigram		سانجیق [آ، سن] بۆیوردده اولان قۇلۇنج و کۆپمه آغری سی.	
	سانتیم santim [آ] یۆزده بیر (فا: ~). centime		سانجی لانماق [س] سانجی لی اولماق، سانجی یا تۆتولماق، قارنی آغریماق. to have colic/ gripes	
	سانتیمتر [آ، فر] متر ین یۆزده بیر (فا: ~). centimeter		سانجیلماق [بل، ت، سن] ۱- نصب اولونماق، تاخیلماق، (فا: نصب شدن). ۲- دالانماق (فا: گزیده شدن).	
	سانتیمانتال [آ، فر] حدن آرتیق نازیک و اینجه اۆرکلی لیک، حساسلیق، دویقو لو، ایچلی (فا: ~).		سانجیلیمیش [ص] باتیر یلمیش، تاخیلیش (فا: نصب).	
	سانتیمانتالیزم [آ، فر] آشیری دویقو لو لو، ایچدن جیلیک (فا: ~ سانجاغا اؤخشار [ص] سانجاق کیمی، سانجاق واری.		سانجی لی [ص] ۱- سانجی سی اولان، سانجی لانیمیش، سانجی توتوموش. feeling gripes/ colic ۲- تاخیلیمیش.	
	سانجاق sancaq [آ] ۱- بایراق (فا: پرچم). ۲- پالتار، یاخا ویا باشا تاخیلان ایینه، کاغاذ و پالتار کیمی شیلری بیر بیرینه تۆتدورماق اؤچون اولان شئی (فا: ~). pence		سانجیغ [آ] اؤجو سیوری دمیر، قارقى، باخ: سانجاق.	
	{سن: ۱- علم. ۲- باشی دۆیمه لی ایینه}		سانحه sanihe [آ، ع] حادثه، اولای (فا: ~).	
	سانجاقچی [آ] بایراق چی، پرچم گۆتورن (فا: پرچمدار).		ساندال [آ] ۱- باخ: سندل؛ ۲- یابان چيله گی، قوجا ینیمیش.	
	سانجاقلاماق [ل] سانجاق لا بر کیتکم.		ساندال آغاجی [باخ] سندل آغاجی.	
	سانجان sancan [آ] سانجماق ایشینی گۆرن.		ساندواچ/ سندواچ/ سیندیراج sandvaç [آ، ت، سن] بۆلبول.	
	سانجماق sancmaq [ل] ۱- تیکمک، نصب ائتمک، تاخماق، ایلیشیدیرمک، گنچیرمک (فا: نصب کردن) to affix ۲- (ایینه لی حئیوان لار) بیرینی ایینه له مک، سانجارق اینجیتمک (فا: گزیدن). to bite ۳- [مج] بیرینی سۆزله اینجیتمک، بیر آغری بیرینین بیریرینی اینجیتمک "دیشیم سانجیر" {ت،		ساندیق سیندیوان [آ] هشتری ده داغ آدی.	
			ساندویچ [این، شخص آدیندان] بلله، دورمک (فا: ~). seanwich	
			ساندیراماق [ل، ت] ساندراماق {باخ: سندیره مک.	
			ساندیرماق [اتد، باخ: سانماق] سایماق ایشینی گۆردورمک.	

س س	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۲۰۸	ارک سۆزلۆک	س س
	ساندیریش [آ،ت] قاوفا، چکشمه.		معناسیندادا ایشله‌نیر، بو کلمه‌عینا او بیر دیلله ده گنجیدیر {	
	ساندیق بالیغی [آ،دی] ایستی‌دنیز لرده یاشایان، بوی 50cm وجودو گۆشه لی بیر بالیق (فانوعی ماهی). ostracion		سانی sani [آ،سن] ۱-ظن، دۆشونجه، فرض، گمان، وهم، مفروض (فا:فرض) supposed ۲-تخمین. estimating	
	سانئر saner [آآ] ایگید کیمی، اوغلان آدی (فانام‌پسر).		سانئر sanir [آآ] ۱-خیال ۲-بۇرج ۷.	
	سانری sanri [آ] گرچک اولمایان ولی سانیلان و آلقى لانان شئی (فا:گمان). belief ۲-ایکی اؤموز آراسی ۲۴.		سانیجا [ظ] تخمین اولاراق (فا:تخمینا). approximately	
	سانری‌لاماق [ل] گرچکده اولمایان شئی وارمیش کیمی گۆرمک، سانماق.		سانیرام [با] حدس وورورام (فا:احتمال میدهم).	
	سانری‌سال [ص] سانری ایله ایلگیلی.		سانیری / سانیریم [آ] فرضیه (فا:فرضیه). suppotitions	
	سانسار sansar [آ،دی] سو ساموروگیلردن، تولکودن کیچیک، گلینجیکدن بویوک، این (کۆمس) حیوانلارینا ضرر وئرن، دری سیندن بزک اشیاسی دۆزلمک اوچون دؤغا دۆشمئلریجه انصافسبزجا قیرقنا معروض قالان بیر چؤل حیوانی (فادلق، موسوره). maartes {ت«سارسال»}		سانیق [آ] سوچلو اولدوغوسانیلامظنون (فا:متهم). accused	
	سانسارگیلر [آ،دی] کیچیک، اؤزون، کۆرکو بیه‌نیلن، یریتیچی حیوانلار صنفی، اؤرنگی، سانسار، پؤرسوق، گلین جیک.		سانیق‌لیق [آ] سوچلو اولدوغوسانیلما وضعیتی، سانیق اولما.	
	سانساق sansaq [آآ] آنالیش ۷.		سانی‌لار [آ] حدس لر (فا:حدسیات). conjectures	
	سانسکریت [آ] هینده‌اولان اسکری‌بیر دیل آدی (فا:~ sanskrit		سانیلماق [بل] ظن اندیلیمک، فرض اندیلیمک (فا:فرض شدن).	
	سانسور sansur [آ،فر] یاینلار محدودیت قویما ایشی، یاین سینئرلاماسی (فا:~). censorship		سانیلیمیش [ص] متصور (فا:متصور). conceived	
	سانسیر sansir [آ] تارؤم دا کند آدی.		سانیلی [ص] باخ: سانماق [ظن لی، تصور لو.	
	سانفی / سانقی sangı [آ] حیرت، تعجب، خیال، سراب.		سانیلیر [با] ۱-محتملاً (فا:محتملاً). approximate ۲-	
	سانقلان [آآ] آذربایجان دا داغ آدی (۲۸۰۲) ۲۴۰.		فرض اولونور (فا:فرضاً). assuming	
	سانگی [با] فرض ائت کی، توت کی (فا:گویا). perhaps		سانیم sanim [آ] احتمال (فا:احتمال). probabitity	
	سانلاو sanlav [آآ] حرمت، سایقی ۷.		سانیماق [ل] تخمین وورماق (فا:برآورد کردن). to estimate	
	سانلی sanlı [ص] آد لی، ساییلیمیش، سانیلیمیش، اؤنلو، تاینیمیش، آد لی سانلی (فا:نامدار).		ساو sav [آ] ۱-ادعا، تتر، رساله، تاینیتاماسی گره کن اؤنرته (فا:رساله). ۲-سؤزساو، سوراق (فا:پیغام). message ۳-	
	سانما guess [آ] سانماق ایشی (فا:حدس).		آتاسؤزو، اؤیکو (فا:ضرب المثل) ۳- تیمورگورخان دؤنمی بگلردن (گؤ، ت:دیواندا گلن ساو، ساولاماق (سؤیله‌مک)، ساورولماق (ساجیلماق)، سؤزلریننن بیر کؤکه باغلی اولماغی آچیق‌دیر، بونا تای ساواشماق ساولا ادعا لاشماق، و ساوراماق/ساوؤنماق فعلی ده بیرینه ساولا جاواب وئریب رد ائله‌مک دئمک‌دیر؛ بو کلمه عینا اینگیلیزجه ده ایشله‌نیر saw: فارسجادا ایشلک اولان سوار کلمه‌سی ده بونا باغلانمالیدیر چونکو اسکری ده ساو و خبر آپارانلار آتلی اولاراق بو ایشی گؤروردولر و تدریجاً ساو آپاریب گتیرن «ساوار، ساوار، سوار» سؤزونه دیشیلیب {.	
	سانماق sanmaq [س] فرض اتمک، ظن اندیلیمک، اولایله جگینه ایناتیلماق (فا:پنداشتن، حدس زدن). to suppose		ساوئت savet [آ،فر] کؤنستی، باخ: سوئت (فا:شورا).	
	{ت«سانماق، ساناماق» بو فعل ساماق/سایماق فعلی‌نین دؤنوشلو(عطفی)وجه ایدی، بو کلمه اصلینده سای و عدد معناسیندا اولاراق ایندی «رزه، شهرت، سانلی، گمان، حدس»		ساوا sava [آ] ۱-خبر. news ۲-مؤژده. ۳-انسان آدی،	
			ساواجی [ص] ۱-خبرلشمه ایشینده اولان، خبرچی، پئیک، قاصد (فا:خبرگزار). news agent ۲-پیغمبر، نبی.	

ساواجی [خ] ۱- ارگنه کون داستايندا بۇرته چينه نين اوغللو
۲- ارتوغرۇل بگين اوغللو، ايلديريم بايازيدۇن قارداشى.^۷

ساواجىلىق [آ] خبرلشمه يئرى و ايشى (فا: خبرگزارى).
news service

ساواد [آ، ع] يازى پوزو، يازيب اوخوما، باشارما (فا: سواد).
{بو سۇزون ساو سۇز ايله ايلگى سى آراشديرما ليدير}

ساوادسىز [ص] ساوادى اولمايان (فا: بى سواد). **illiterate**
ساوادلانديرماق [ل] ساوادلى ائتمك (فا: باسواد كردن).

ساوادلانماق [س] ساوادلى اولماق (فا: باسواد شدن)
ساوادلى [ص] ساوادى اولان (فا: باسواد). **literate**

ساوار **savar** [آ، دا] واخيتندان گنج اكيلن تاخيل، كۇرپه
اكين. {ساوماق فعليندن، باخ: ساو}

ساوارد [آ] ۱- ساواشچى، ساوېچى، دفع ائديچى. ۲- سوار
چاپار^۷ {ساو سۇزوندن: ساو+ار: خبرآپاران، باخ: ساو، سوار}.

ساواردو [آ] ۱- بخشيش، آرماغان ۲- گئچيجى، موقت.^۷
ساواش [آ] حرب، دۇيوش، چيريشما، ووروش، ووروشما،

سويوشمه، دالاشما (فا: محاربه). **war** {باخ: ساو}

ساواش آتى [آ] ساواش اوچون حاضرلانميش آت (فا: اسب
war horse. جنگى).

ساواش آچماق [ل] ساواشماغا باشلاماق، ساواش اعلان ائتمك.
ساواشان [ص] ساواشچى، متحارب (فا: متحارب). **at war**

ساواشچى [ص] دۇيوشچو، وۇروشچو.
ساواشچىلىق [آ] ساواشچى اولما وضعيتى.

ساواشديرماق [ل] آرالارينا ساواش سالماق (فا: به نزاع واداشتن)
ساواشرى savaşeri [آ] انسان آدى، باخ: ساواش + آرى.^۷

ساواشقان [ص] چوخ ساواشان، ساواشماغى سئون (فا: ستيزه جو
ساواشقانلىق [آ] ساواشماغى سئون كيمسه (فا: ستيزه جويى).

ساواش گمى سى [آ] ساواش اوچون حاضرلانميش گمى
(فا: كشتى جنگى). **warship**

ساواشماق savaşmaq [س] دۇيۇشك، ووروشماق، حرب
ائتمك، چيريشماق، (فا: جنگیدن) **to fight** {ت، باخ: ساو}.

ساواشيم [آ] ساواش ايشى، مجادله، حرب (فا: مجادله).
ساواشيم جى [آ، ص] ساواشيم وئرن كيمسه، مجادله جى.

ساواق savaq [آ] بير چاين سويونو دۇندىرماك اوچون دۆزه لن
تيكىتى و سۇيۇلو (فا: تاسيسات انحرافى آب). {باخ: ساو}

ساواقلاماق [ل] سويو آرخلارا سالماق.
ساواقول [آ] انسان آدى، باخ: ساوا+ قول.^۷

ساوالان savalan [آ] آذربايجانين بۇيوك داغلاريندائير، بۇ
داغين يوكسك ليگى ۴۸۱۱ متر اولاراق زيروه سينده گۇزل

و اۆرك آچان بير گؤل واردير، و ايل بويو قار و بۇزلا
دۇلودور، ساوالان داغى قۇشداغ توسط ايله ارسباران

سيردا داغلارينا و بۇزقوش داغى واسطه سيله سهند داغلارينا
باغلانير، ساوالان داغى نين آن بويو ۲۵*۶۰ كيلومتر

اولاراق اؤزئى ۶۰۰۰ كيلومترئربع دير، داغين زيروه سينده
اولان گؤلون آن بويو ۸۰*۱۹۵ متردير، بو داغ غيرفعال

يانارداغ سايلير. ساوالان ساو (خبر) و آلان (ميدان)
سۇزوندن دۆزه لىب و اصلينده آلله دان ساو و خبر آلينان

يئره دئييلير، بير سىرا روايت لره گۇره ساوالان داغى
زرتوشت و خضر پيغمبرين آللاه طرفيندن پئيغمبرليگه

مبعوث اولان يئريدير، زكرياى قزوئى يازير “زرتوشت
شيزدن ساوالانا گئتدى و اوستانى يازدى”، صۇرالاقاليم

كتايندا يازير “زرتوشت ۱۵ ايل ساوالاندا قالىب، زند و
پازندى يازيب و دعوته باشلادى”، مُستوفى يازير “اسلام

رسولوندان سوروشدولار: يارسول آللاه ساوالان ندير،
بۇيوردو بير داغ اولاراق اوردا بير جنت بۇلاغى و بير نبى

قبرى واردى”، بۇ مطلبه چۇخلو گئچميش شاعرلر و
يازارلار اشاره ائديلر.

ساوالان [آ] زنجان و اردبيل ده داغ، خياو و شبسترده كند آدى.
ساوالان [يازار] حسن مجيدزاده ش ۱۳۱۹ده نير شهرينده آنادان-

اولوب، ادبيات ساحه سينين چا ليشقان سيما لاريندائير^{۱۱۷}.
ساوامان [آ] قازتته چى، خبرچى (فا: خبرنگار). (**newspaper**

correspondent {باخ: ساو}
ساوان [آ] ۱- پامبو ق ايپليگيندن توخونان قالىنجا كيليم. ۲-

يايقى، اؤرتو. ۳- ساواشچى؛ ۴- ائلچى، آرابۇلوجو.^۷
ساواندند savandand [باخ: سوهان] قۇوارا (فا: سوهان).

ساوانقول savanqu [آ] انسان آدى، باخ: ساوان+ قول.^۷

س س	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۲۱۰	ارک سۆزلۆتۆ	س س
	ساوای savay [ع] باشقا، غیری (فا:سواي).		ساقاکی؛ بو کلمه سارساق سۆزوندن آیریدیر ولی سؤیله نیش بنزیرلیگینه خاطر چوخ وخت بیر مفهومدا ایشله نیر لر.۱.	
	ساویلکه [آ] ساو لیق، بیتیم لیک (فا:پایان نامه). thesis		ساواساقلاماق [س] ۱-اهمال ائتمک ۲-زوزک و ساواساق اولماق.	
	ساویبوری savbörü [آ] انسان آدی، باخ:ساو+ بۆری.۷		ساواساقلاماق [بل] ۱-زوزک لئتمک. ۲-اهمال ائتمک.	
	ساوتاقی [خ] چنگیز خاقان دؤنمی قازاق بگ لریندن.۷		ساواساقلایش [آ] ساواساقلاماق ایشی ویا بیچیمی.	
	ساوتکین [خ] توغرول خان دؤنمینده، غزنه لیلر دؤولتیندن آیریلیپ، سلجوقلولا قاتیلان بیر بگ.۷		ساواسماق [باخ] ساواساقلاماق.	
	ساوتور [آ] وداع، اوغرولاما.۷		ساووقات savqat [آ] آرماغان، بخشیش، باخ: سووقات.۷	
	ساوتیمور [آ] انسان آدی، باخ:ساو+ تیمور.۷		ساوقو savqu [آ] ۱-خراج، وئرگی ۲-شفا، درمان.۷	
	ساوجا [آ] ساو بلگه، ادعانامه (فا:ادعانامه).		ساوقوت / ساوقولو [آ] انسان آدی، باخ:ساو+ قوت/قول.۷	
	ساوجی [آ،ساوماق] توپلوم حاقارینی ساوونان گؤرولی کیمسه، مدعی الغموم (فا:دادستان).		ساوگتیرن [آ] پیغام گتیرن (فا:پیام آور). messenger	
	ساوجی حاجیلو savcı hacilu [آ] ۱۶م جی یۆزیلده، حلب بؤلگه سینده، ذوالقدر تورکلرینه باغلی بیر بوی آدی.۸۵		ساولاماق [ل] ادعا ائتمک.	
	ساوجی لیق [آ] ۱-ساوجی اولما وضعیتی، ساوجی نین گؤروی. ۲-ساوجی لارین ایشله دیگی یش (فا:دادستانی).		ساواییجی [ص] ادعاجی، مدعی، بیر ساوی ایلری سورن.	
	ساوجیاغا savciaga [خ] ۱۴جی یۆزیلده، آنادولو یا یشرله - شن، موغول بگ لریندن.۷		ساواییق [آ] رساله، ادعانامه (فا:رساله). thesis	
	ساوجیالپ [خ] سلجوقلولا دؤنمی، بگ و کومتان آدی.۷		ساوالماق savmala [آ] ساوماق ایشی.	
	ساوجیایی / ساوجیگ [آ] انسان آدی، باخ:ساوجی+ بای.۷		ساوماق savmaq [ل] باشیندان ائیلهمک، دفع ائتمک، یانیندان اوزاق لاشدیرماق، سووماق (فا:دفع کردن) {سن؛ دیواندا (ساورماق، ساوریماق) کلمه لری بۇراخماق و رد ائلمک معنا سیندا گلیب و آچقیدرکی ساوماق سؤزو بو کلمه نین قیسالمیش شکلی اولاراق همان معنادادیر، ساوونماق کلمه سی ساوماق فعلی نین دؤنوشلو وجه ایدی.۱.	
	ساودوق savduq [آ] اوغرولاما، وداع.۷		ساووت [آ] قورونما پالتاری، قورونمالیق، ایشین و خاص شیلردن قورونولماق اوچون اولان گئییم، زره، چلیک، یلک، دمیراغ (فا:لباس دفاع). {سن 'ساوت پوزان': زره؛ ساوماق سۆزوندن، باخ: ساو.۱.	
	ساودیрмаق [ائتد] ساوماق ایشینی گؤردورمک.		ساووجیولاق [آ] خیابو دا کند آدی.	
	ساورا savra [آ] سالماس ده کند آدی ۱۹۹ {مدافعه ائدن}.		ساووجیولاق / سووقبولاق / مهاباد [آ] بوشهر اؤرمیه نین ۱۱۰ کیلومتر قورئینده یشر آلیبدیر. دنیز سؤلاری سویه سیندن ۱۳۴۰ متر یوکسکلیکده و اؤزنی گئئیش لیگی ۵۶۰۰ کم دیر. بۇ شهر نزه القلوب کتاییندا ساووج بۇلاق آدیلا تانیلیپ و صفوی لر دؤورو شاه سلیمان زامانی مۆکری امیر لرینین بیرینین اوغلو بۇداق سلطان طرفیندن یشی بیر وضعیتده دؤزلمیشدی، سانلییرکی شهرین اطرافیندا اولان چوخلو بۇلاق و آخار سؤلار بۇ آدین قایناغی اولسون، بۇ	
	ساورچین saverçin [آ] بوکان دا چای آدی.			
	ساوروق لوق / ساوریق لیق [آ] ساوروق اولما وضعیتی.			
	ساوروق / ساوریق [آ] ۱-ساورولموش هرشنی، یشله وئریلیپ تمیز لئمیش (فا:با باد تمیز شده). ۲-اسراف اولونموش.			
	ساورولوش / ساوریلیش [آ] ساورولماق ایشی ویا بیچیمی.			
	ساورولماق [بل] ساورولماق ایشی گؤرولمک، داغیلماق، ساچیلماق. to be winnowed {ت، سن، باخ: ساو}			
	ساورونتو savrunto [آ] ساورولورکن تۆکولن قیریتی.			
	ساورین savrin [آ] ۱-آرماغان، بخشیش ۲-عهد، عزیم.۷			
	ساوساق savsaq [آ] ۱-زوزک. ۲-ایشلرینه اؤتم وئرمه ن، اهمالچی (فا:اهمال کار) {ساو کلمه سیندن اله گلیب (باخ:			

(۱۵ق۲۰۶۸)، قۇرتۇلو (۱۸ق۱۹۳۵)، قۇلقۇلاق (۲ک۱۸۵۰)، بۇغاز (۶ق۱۹۰۰)، مرقاوال (۷ق۱۹۱۷)، چکۇش/کیچیک- (۸ق۲۰۰۰)، هفت برادران/ یئددی قارداش داغی (۹ق۱۹۸۰)، رۇخاو (۳ق۱۵۲۹)، اصحاب (۱۰ق۱۶۱۷)، چاخناوا (۱۰ق۱۸۰۰)، نۇرالدين (۱۰ق۱۹۰۰)، مامقۇچاق (۱۲ق۲۲۰۹)، كۇله زرد (۶ق۱۵۶۶)، ماهی (۷ق۱۸۱۴)، كنجالو (۸ق۱۷۴۰)، شیخان (۸ق۱۹۵۱)، یئددی لر (۹ق۱۷۲۴)، چک چیر (۱۵ق۱۶۱۳)، سۇر (۱۷ق۱۸۳۰)، ساوۇجبولاق (۲۱ق۱۵۲۵)، قیزل داغ (۲۲ق۱۹۲۶)، سیاه (۲۳ق۱۵۱۰)، قیزقالا (۲۴ق۱۴۱۰)، امیرآباد (۲۶ق۱۵۰۰)، تلخاب (۲۷ق۲۶۱۳)، قۇل قاسمیان (۲۸ق۲۰۴۲)، جزیره (۱۰ق۱۸۱۰)، لۇدروان (۱۲ق۱۹۳۲)، كهنه كاویس (۱۲ق۱۹۰۱)، كوراكند (۱۳ق۱۸۸۷)، پری گلان (۱۳ق۱۹۳۶)، قۇچ کره میراب (۱۴ق۱۹۲۶)، دهبُكر (۱۵ق۱۸۹۸)، هیداناھلو (۲۲ق۱۹۵۰)، كوه غریبه/قرب داغ (۲۳ق۱۹۰۰)، قله زینب (۲۳ق۱۹۶۴)، نوال ییزا (۲۴ق۱۹۰۳)، مام سعید (۲۴ق۱۹۹۲)، سازندان (۲۴ق۲۰۷۰)، اسپی سنگ داران (۲۴ق۲۱۰۰)، مَره خیان (۲۵ق۱۹۵۰)، مَشْکَلْدَره (۲۶ق۱۸۶۵)، ابراهیم (۲۷ق۲۰۴۵)، کوخن کن (۲۷ق۱۹۳۴)، دوتویه (۲۷ق۲۶۸۰)، کانی کچان (۲۸ق۲۱۵۰)، هاواراحمد (۲۸ق۲۲۴۰)، بازرگاه (۳۱ق۲۳۳۹)، الک (۳۱ق۲۶۷۰)، شکرنگ (۳۳ق۱۹۵۵)، پیرستان (۳۵ق۲۲۲۵)، مُسْکَه (۳۸ق۱۸۸۷)، میرزان (۳۸ق۱۸۳۰)،

ساوۇجبولاق بۇلگه سینین کندلی [آ] (ساووجبولاق و پیرانشهر منطقه سینین اهالی سی چوغونلوقلا کوردولر، ش۱۳۲۰جی ایلده ۱۳ تۆرک کندی قتید اولوب کی مشخصاتی یازیلیبدیر): آب خورده، آجی دره، آختاچی، آزاد، آغ بولاق، آغ واتمان، آغاسور، آغلیان، آقان، آل

شهرین آدی پهلویچیلر طرفیندن مهاباد کلمه سینه دیشیلدی، هرچند بۇ شهرین جمعیتین چوخو کوردولر ولی چوخلو بلگه لره گۆره، هم گئچمیش تاریخده و هم یاخین دؤورلرده همیشه آذربایجان بۇلگه سینین ایچینده یئر آلیدیر، خالق ایچینده بو شهره سو یوق بولاق دئیر لر ولی فارسجا متلرده چوخراق ساوۇجبولاق ایشله دیر لر .
ساوۇجبولاق بۇلگه سینین نفوسو [آ] ساوۇجبولاق شهری ش۱۳۲۰ده ۳ بخش دن (حومه، بوکان، سردشت) تشکیل تاپیردی، حومه بخشی پیرانشهرله بیرلیکده ۴۴۳ کندی اولاراق توپلام نفوسو* ۹۶۶۶۰ نفرایدی، ساوۇجبولاق شهری نین جمعیتی ۱۵۹۷۱ نفرایدی و سردشت بخش اینده ۱۸۹ کند اولاراق توپلام جمعیتی ۲۶۱۶۰ نفرایدی سردشت ین جمعیتی ۲۰۰۰ نفر و شهرین اهالی سی کورد و تۆرک ایدیلر (بوکان اوچون او لغته رجوع انده بیلیرسینیز)، ساوۇجبولاغین جمعیتی چوغونلوقلا کوردولر و یالئیز او ساییملامایا گۆره ۱۴ کندی اهالیسی تۆرک ایدیلر (بیر کند سردشت بۇلگه سینده دیر) و اونلارین توپلام نفوسو ۴۶۳۸ نفرایدی و سردشت جمعیتی نین اوچده بیر پایی ۷۰۰ نفرله بیرلیکده ۵۳۳۰ نفر اولوردو کی جمعیتین ۴ فایزینی تشکیل وئیریدی، ش ۱۳۸۵ده شهرستان نفوسو۹۴۹۲۰ نفرایدی کی ۱۳۵۷۸۰ نفر شهرده و ۶۵۲۶۹ نفری کندلرده یاشاییدیلر.

ساوۇجبولاق بۇلگه سینین جایلاری [آ] ۱-چایلار ماهاباد چایا تۆکولورلر: ماهاباد چای (اگری قاش- قیزیل قوبو- اؤرموگؤلۇ ۸/۹۴s۱b۹۸ q)، بالیقچی (q۱s۲b۳۶~)، بنگوین (s۱۱b۸~)، خارراچای(تیکانلیجا s۴b۱۷)، آب جانداران (s۳b۸~)، لمونچ læmuç (s۱۰b۹~)، محمد شاه (q۰/۷۶s۳b۲۵~)، ۲-چایلار تاتاؤ چایا تۆکولورلر: چم آب (سنجاق s۳b۳۴~)، کولان (s۳b۱۹~)، چم (ساوۇجبولاق بۇلگه سینده ۹ بالاجا چای ”چم“ آدیلا ماهاباد چایا تۆکولور)،

ساووجبولاق بۇلگه سینین داغلاری [آ] پیرتنور (ق۱۴۰۳)، شیخ حسن (۹ق۲۰۰۷)، گراب (۱۰ق۱۸۳۹)، کیسلان

مران، آلاوان، آلواتان، آتابولاغی، آویزه، ابراهیم حصار،
 ابوبکر آباد، احمدآباد، احمدغریب، اسگی بغداد،
 اسماعیل کندی، اشکلان، اوشنۆتک، اصحاب، امین آباد،
 امین آباد، اندرقاش، اندیزه، اوتامیش/اظمیش، اوزون دره،
 ایل تیمور، بئهی آباد، بئیتاس/بیطاس، باجۆند، بادام، بادین
 آباد مَنگۆر، بادین آوا، بازرگان، باسک، باش بولاغ، باغ
 شئیخان، باغچه، باگردان، بالابان، باوله، بایقوش/بیکوس
 ، بدر آباد، برآباد، براجو، برایمه/براهیمه، برده، برگمران،
 بزه، بسطام بگ، بسطام، بصری، بفروان، بلكه، بندره،
 بورهان/برهان، بوئگه/وین/بئنگوین، بهرام، بی خیر، پایین
 دره، پردان، پوشت آوا، پیران، پیربدر، پیرکانی/پیرخانی،
 پیرمله، پیرمیکائیل، پیرولی باغی، تازاکند، ترافه، ترکش،
 تلخاب، تمرچین، تنگ بالکه، توت آغاج، توژاله، تووان،
 تیرشکان، تیکانلیجا، تمبه، جرانه، جلدیان، چکو، چومان،
 چۆملان، چهاردیوار، چهارگاه، چییانا، حاجی ابراهیم،
 حاجی حسن (۳۵ک.ق.د * ۴۰/۴۰/تو)؛ حاجی خالد، حاجی
 خوش، حاجی علی کندی، حاجی کند، حاجی لک،
 حاجی مامیان، حجران، حسن چپ، حسین آباد، حسین
 آباد، حمزه آباد، خاتون استی، خاتون باغ، خاتون خاص،
 خارابا، خال دلیل، خالدارآباد، خان کندی، خنیه، خانه،
 خراسانه، خری برده، رشان، خری عاقلان، خزریان،
 خطایی، خلیفان، خمسین، خواجه علی، خورخوره،
 خورخوره، خیرآباد، دارگردله، دارلک، دارمه گۆن، داش
 تیمور/داش دمیر، داش تیمورکهنه، داودآباد، دایمو،
 دربند، درمان، درویشان (۴۵ک.ق.د * ۳۸۰/تو)، دریاس،
 دریکه، دشت قوری، دغه (۱۹ک.ب.گ * ۲۶۱/تو)،
 دلاوان، ذلیک داش، دوستعلی، دوسید، دؤل پمبه، دؤلاتو،
 دؤلاسیر، دوه شهری، دهبگر (۱۲ک.ب.گ * ۲۵۱/تو)،
 دیل بحر، دیلزه، دیلکه، رسول آباد، ریک آباد، زئیدان،
 زئیه، زاوگو، زاوین، زرکتان، زگ درو (شکم دریده)،
 زندوئجان، زنده گول، زنگ آباد، زیکه، سثرو/سرو،
 سثروکانی، ساروان، ساریمساقلی، سالوس، سانجاق،
 ساوان، سبزی، سرباغچه، سرپنگان (سورپنگان)، سرتان،

سرتنگ، سردارآباد، سردکھستان، سرتاس، سرگلو،
 سهولان، سریل آباد، سرینج آباد، سعیدآباد، سعیدآباد،
 سلامت، سیلک آباد، سلیم، سلیمان آباد، سمیرکان،
 سنجالا، سوستان، سوغانلو، سوله، سولوک، سه پکان،
 سه گردان، سهولان، سیاه گل (۱۹ک.ب.گ * ۲۶۰/تو)،
 سبجان بولاغ (۲۳ک.ب.گ.د * ۱۳۰/تو)، سیدآباد عزیزآباد،
 سیدآباد، سیدمرگ، سیره مرگ، سیستک، سیلکه، سیلوه،
 سیناس، ساختان، شالی آباد، شاوله، شاه گلن، شاهرتین،
 شرف کند، شکرآباد، شکرگ، شلیم جاران، شورپچه،
 شهیارآباد، شهرویران، شیخان، شیدرآباد (۶۹ک.ب.گ *
 ۱۷۰/تو)، شیرین آباد، شیلان آباد، شین آباد، شیوه زر،
 شیوه سر، صوفیان، عبدالله آباد، عبدالله آباد، عزیزکند،
 علم آباد (۳۲ک.ب.گ.د * ۲۷۱/تو)، علی آباد قاراگل،
 عیسی کندی، عیش آباد، غازانسر، غوث آباد، قاباق
 کندی، قادرآباد، قاراخان (حاجی آباد)، قاراگؤل، قاضی
 آباد، قاضی آباد، قاضی گل، قالا پسوه، قالا تاسیان، قالا
 تپه، قالا رسول سید، قالاجیق (۲۷ک.ب.گ * ۱۹۰/تو)،
 قالارش، قالاکوه، قالاموت آباد، قبادبگیان، قرائی،
 قارابولاق، قاراجیلان، قاراداغ، قاراده، قاراقدر،
 قاراقیشلاق، قاراآغاج، قمبره، قوبیه، قوبو، قوروچاو،
 قوزلو، قوزلوجا، قولوآباد، قوم قلعه، قوئال، قیزآباد،
 قیزقاپان، قیزقالا (۳۱ک.ق.د * ۳۸۰/تو)، قیزکسک، قیزیل
 قوبو، قیزیل گنچی (۲۷ک.د.ک * ۱۳۷۰/تو)، قیزیل گۆنبد،
 قیزیلجا، کؤهنه گچ، کؤهنه لاهیجان، کانیس، کابازاله،
 کاریک، کاسوره ده، کاسه گران، کاکش، کامم، کانی
 رش، کانی (بو سۆزله بیرلیکده ۹ کند وار)، کاولان،
 کاولان، کبلسان، کپه باباعلی، کپه کند، کتیکه، کربلائی
 رضاخان، کرخه، کرمدار، کروچاو (کوروچاو)، کسیلان،
 کشکونه، کلات، کلات، کلوان خوارو، کلیج، کلیسه،
 کم بوراق (کم براخ)، کملیان، کنده کولان، گوپر،
 کوخان، کوران، کوساکهریزه، کوه، کولفت، کولک،
 کولکوله، کهریزه علی آقا، کهریزه، کیک آباد (کچی
 آباد)، کیله، گۆگ تپه، گاومیشیان، گاویس، گراد، گرد،

S	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۲۱۳	ارک سۆزلۆتۆ	S
گرده رَش، گردیهود، گرگول، گزالا، گزکسک (قیزکسک)، گزلیه، گلالان، گلاوه، گللسوهن، گله، گلبار، گلینان، گنج آباد، گنه دار، گوتر، گوچگه دره/گوچیجه دره، گوراکانی، گوورک، گورگه، گووره شیر، گول تپه، گول، گولشن، گولشین، گوللوجه (گلوجه)، گوننه مشکه، گیاه دوران، گیرابی، لئیل آغا، لاجین، لاسه کلان، لاورین، لاهیجان، لک بن، لیج، ماسو، مام هیبه، مامکاو، مایچار، مراغا، مرجان آباد، مرگا، مزرعه، مزله، مشکان، مقصودیان، ملا کندی، ماللار (۴۰ک.گ.د. * ۳۹۰/تو)، منصورکندی، منگور (منقور)، موسی، میرآباد، میره ده، میشه ده، نسیک آباد، نمخینه، نیلان، واتمان آباد، ورمیشیان، ویس آقا، هبلَس، هرنج، هفتوانه، هنکوه، هوشین، ینلاوه، یارعلی (۴۰ک.گ. * ۱۲۰/تو)، یاوایو، یوسف کندی،	ساووروش/ساویریش [آ] ساورومایشی، ساوورولما، ساوورونتو ساووروق [ص] بوورولقان، کولک سوئوجو بوورولقان قار و فیرتینا، سوورولان شئی (فا:طوفان و کولاک). ساوورونتو/ساویریتتی [آ] ساورولان هر شئی، ساوورولما سوئوجو توپلانان قیریتتی شئیلر. ساووشدورماق [ل] آتلاتماق، دفع ائتمک (فا:دفع کردن). ساووشماق savuşmaq [س] دفع اولماق، خبرسیزجه چکیلیب گئتمک (فا:دفع شدن). to be past ساوول (ساویل) [ن] اوزاق دۇر، دفع اول. ساوولماق [س] گئچیپ گئتمک، اوزاق لاشماق، دفع اولماق، چکیلمک، اؤتوب گئچمک، چکیلیب گئتمک، اوزاق دۇرماق، (فا:دفع شدن). {سن، دفع اولماق، رفع اولماق} ساوون savun [آ] ۱-دعوت، چاغری ۲-ساوونما، ساواش ۳-آغیت، مرثیه، اؤلنلرین ایگیدلیک یا دا خیرلی ایشلرینی مرثیه کیمی دئمک. ساوونان [ص] مدافع (فا:مدافع). defender. ساوونجو [ص] ساوونان. ساووندوق [آ] دعوتیه. ساوونقان [آ] ساوونوجو، ساواشان، دیره‌ن، مدافع. ساوونقول [آ] انسان آدی، باخ:ساوون+قول. ساوونما [آ] ساوونماق ایشی، ساوونو، مدافعه (فا:دفاع) "اؤلسال ساوونما قورولو" (فا:سازمان دفاع‌ملی). defense ساوونما یاخانلیغی [آ] ساوونما ناظرلیگی (فا:وزارت دفاع - جنگ). ministry of war ساوونماسال [ص] تدافوعی (فا:تدافعی). defensive ساوونماسیز [ص] ساوونما گوجو اولمایان. ساوونماق [ل] سالدیرینی اؤنله‌مک، دفاع ائتمک. ساوونمالیق [آ] ساوونمایا یارار، ساوونوجو. ساوونو [آ] ساوونما، ساوونولان شئی. ساوونوجو [آ] ساوونان. ساوونوجولوق [آ] ساوونما ایشی. ساوونوش [آ] ساوونماق ایشی ویا بیچیمی (فا:دفاع). ساوونولماق [بل] ساوونماق ایشی گؤرولمک.	ساووجو savucu [آ] دفع ائدن، ساواشچی، ساویجی. ساوور [آ] ۱-آلی آچیق ۲-انسان آدی، ~آلپ، سبای. ساووران [ص] ساوورجو (فا:اصرافکار). ساوورتماق [ائتد] ساوورماق ایشینی گؤردورمک. ساوورتوش [آ] ساوورتماق ایشی ویا بیچیمی. ساوورقاچ [آ] ۱-ساوورقان، آلی آچیق ۲-فیرتینا، قاتی یئل. ساوورقان [ص] بوشوناوچوخ خرجه‌ین، توتومسوز، اسرافچی. ساوورقانجا [ظ] ساوورقان بیر بیچیمده. ساوورقانلیق [آ] ساوورقان اولما، اسراف ائتمه (فا:اصرافکاری). ساوورماق savurmaq [ل] ۱-تاخیل کیمی شئیلری تمیزله مک اؤچون یئله وئرمک، سوورماق (فا:به باد دادن). to winnow ۲-اسراف ائتمک، بوشونا خرج له‌مک. ۳-بیر سیرا کلمه لرله مختلف افاده لی مُرکب سؤزلر دۆزلدیر "بیرینه لعنت ساوورماق، کولونو گویه ساوورماق، واریوخونو ساوورماق". (فا:اسراف کردن). {سن: یئله وئرمک، دیواندا 'ساوورماق' سیمک و ساچماق معناسیندا گلیب، بو فعل ساوماق فعل اینین متعدی شکلیدیر}. ساوورو [اسکی] ارماغان، پیشکش (فا: ساوری) ۱۴۹. ساووروجو [ص] تاخیل سووران.		

س س	آذربایجان تۆركجهسى	۱۲۱۴	ارك سۆزلۆتۆ	س س
ساوه	sava, save [آ] بو شهر تهران شهرينين ۱۲۰ كيلومترليگينده، ايكي بۇيوك بخش قارقان و نوبران (انبوران) دان تشكيل تاپير. دنيز سۇلارى سويه سيندن ۹۹۵ متر يۆكسك ليكده، ش ۱۳۸۵ده شهرستان و شهر نفوسو ۲۳۷۰۰۰ و ۱۸۰۰۰۰ نفر ايدى، كۆك ييلىمى باخيميندان بۇ شهرين آدى ساو سۆزجوغونه باغلانير، ساوا ويا ساوه سۆزوده خبر و پيغام مفهوموندادير، توركمين خالقينين ديلينده ساوه سۆزو سعادت و خوشبختليك قۇشۇ وياخود اۇماي-هماي قۇشۇ معناسيندادير، دهخدا سۆزلوگونده فردوسيه داپاناراق ساوه بير توران پهلوانينين آدى اولاراق يازيليدير و بو مطلب ده بۇ كلمه نين توركجه اولدوغونا بير قانيتدير، بۇ شهرين اهالى سى تورك اولاراق آذربايجان توركجه سيله دانشيرلار.	ساوه بۆلگه سينين قاريخي و گۆرمه لي يئرلري [آ] آردمين قالاسى، باغ شيخ كاروانساراسى (قاجار دؤورو)، سرخده كؤپروسو (يل آباد يولونون ۱۳ كيلومترينده، صفوى دؤورونه عايد اولاراق قيزقالا آديلادا تانيير)، سيد اسحاق امامزاداسى (سلجوقلۇلار دؤورو)، جامع مچيدى (صفويلر دؤورو). قاراچاي ويا قاراسۇ چايى شهرين اصلى سۇ قايناغى دير وشاه عابباس سدى بۇ چاين اؤستونده وۇرولوب، قاراغان داغى، قاراغان بخشينين ياخين ليغيندادير.	ساوه بۆلگه سينين چايلاري [آ] چايلار قۇم دؤزگؤلونه تۆكولورلر: قايابۇلاق (ارجرد ۱۱b۲۱)، صادقلو (۲۰b۲۰s)، ويدز (۱b۳۵/s)، قاليجان (نوبران-توحيدلو ۲۵b۲s)، مزدقان (نوبران، ساوه ۱b۱۷۵s۱q)،	ساوه بۆلگه سينين داغلاري [آ] سارى قايا (۱۴b۲۳۷۰)، بۇيوران (۱۳b۲۴۳ق)، گرازين (۱۴b۲۸۲۶ق)، خُشلان (۱۳b۲۰۶ق)، خارقالان (۱۳b۲۰۹ق)، ساي (۱۳b۲۲۴ق)، دربند قايا (۱۳b۲۱۱ق)، قالاقلو (۱۳b۲۲۳ق)، تئورلو (۱۳b۲۴۸ق)، گۆتل (۱۳b۲۶۷ق)، گسدى (۱۳b۲۵۸ق)، تۆركمه (۱۳b۲۵۶ق)، جابا (۱۳b۲۸۹ق)، قاراده (۱۳b۲۳۸ق)، باباساتيلميش (۱۳b۲۳۹ق)، يوشالو (۱۳b۲۱۱ق)، گؤي پان (۱۳b۲۲۲ق)، قارشى (۱۳b۱۸۰ق)، تير (۱۳b۱۹۷ق)، قارا قوزنى (۱۳b۲۱۹ق)، حسن قارشى (۱۳b۲۱۶ق)، گؤي گۆنك (۱۳b۲۲۲ق)، سيچان چشمه (۱۳b۲۴۴ق)، ايرقا يئل (۱۳b۲۱۷ق)، قَميش (۱۳b۲۴۶ق)، عاشق بولاغى (۱۳b۲۲۹ق)، بين (۱۳b۲۱۲ق)، خورجون (۱۳b۲۳۲ق)، خارلار (۱۳b۲۵۴ق)، انجى قارا (۱۳b۲۳۲ق)، خلع دره (۱۳b۲۴۴ق)، اينچه قارا (۱۳b۲۹۸ق)، سارى داغ (۱۳b۱۹۴ق)، قيز آغاشلو (۱۳b۲۱۱ق)، قارا داغ (۱۳b۲۱۲ق)، باين/ بايان (۱۳b۲۰۸ق)، تيره (۱۳b۲۳۲ق)، مَشْتَوُ (۱۳b۱۹۳ق)، قاران خالا (۱۳b۱۷۸ق)، دربند (۱۳b۱۸۴ق)، قوچ

س س	آذربايجان تۆركجهسى	۱۲۱۵	ارک سۆزلۈتۈ	س س
بولاق (۶۰كق۲۴۹۸)، آغ قاي (۶۱كق۱۷۶۵)، گۆن	(۶۶كق۲۶۵۱)، قانشار (۶۶كق۲۹۸۱)، قارادره			
دوغماز (۶۲كق۲۰۹۰)، گۆنش داغ (۶۲كق۱۹۲۵)،	(۶۷كق۲۰۱۴)، قاراگونئی (۶۸كق۲۰۸۵)، على دره			
قاراقايا (۶۵كق۲۴۸۳)، قيز آغاجى (۶۶كق۲۵۳۰)،	سى (۶۸كق۲۶۲۵)، دريند (۶۹كق۲۱۰۳)،			
تكه قايسى (۶۷كق۱۹۶۹)، نر ياتان (۷۳كق۲۰۴۰)، قارا	آغاجان (۶۹كق۲۸۴۱)، رقلی (۷۰كق۲۶۸۲)، آغ-			
بابا (۷۴كق۱۹۸۷)، خور (۳۹كق۱۳۱۲)، قيزلار	ميار (۷۱كق۲۱۵۹)، حووض قاي (۷۱كق۲۴۵۰)،			
(۳۴كق۱۳۴۰)، قيليچ (۵۳كق۱۷۹۱)، گۆز (۵۳ك-	رمال (۷۱كق۲۵۵۸)، توكمز/ توكمز (۷۱كق			
قد۱۸۷۰)، تكى داغ (۵۴كق۲۰۶۲)، زاغا دره سى	ق (۷۱كق۲۷۱۷)، ملا باغی (۷۳كق۲۱۳۴)، گديك لر (۷۴كق			
(۲۰كق۱۸۷۴)، قافلاتنى (۲۵كق۲۴۶۵)، ياريق قاي	ق (۷۳كق۲۳۳۳)، بشكند (۷۵كق۲۳۹۷)، قوچن (۷۵كق			
(۲۷كق۱۸۰۰)، دو قاياسى (۲۷كق۲۲۲۵)، چكه ور	(۷۷كق۲۴۷۰)، چاناقچى/ ى (۷۵كق۲۶۷۵)، قوش قاي			
(۳۰كق۲۱۱۷)، يوزر (۳۰كق۲۲۱۵)، هيران (۳۱ك-	(۷۵كق۲۶۸۳)، قوردگورن (۷۵كق۲۷۶۶)،			
ق (۷۹كق۱۷۹۴)، قاراچاناق (۳۶كق۲۰۰۴)، چاخماقلى	تنديرلى (۷۵كق۲۷۹۵)، مئان دره (۷۷كق۲۰۵۰)،			
(۳۸كق۲۰۲۲)، آغبورون (۴۰كق۱۷۹۳)، كورابولاق	قاراباتاق (۷۸كق۲۰۷۶)، آغ داغ (۷۸كق۲۵۲۳)،			
(۴۷كق۱۸۵۰)، گوى داغ (۵۰كق۱۴۱۲)، بندچايى	قارادولان (۷۸كق۲۶۳۸)، مارالدره (۷۹كق۲۶۶۵)،			
(۲۰كق۱۳۳۵)، آغ دونو (۲۳كق۱۳۵۹)، شورلوق	قاراياتاق (۸۰كق۲۰۲۲)، قوشا داغ (۸۱كق۲۱۳۹)،			
(۲۳كق۱۴۱۸)، قويوجاي (۲۳كق۱۴۳۶)، كيلىك	قوشا (۸۲كق۲۱۲۱)، زيارت بولاغى (۸۲كق			
(۲۵كق۲۲۰۰)، سويودلولو (۲۶كق۲۳۵۴)، قانشانلار	(۲۶۷۴)، ايندس (۲۳كق۱۸۱۵)، ميل (۲۷كق۱۷۷۰)،			
(۲۶كق۱۹۶۴)، قوش قايسى (۲۶كق۲۱۰۰)، نجف	سالاندوز (۲۵۰۰)، گونئی (۶۸كق۲۳۷۰)، چينار گونئی			
دره سى (۲۸كق۲۰۳۵)، دريند (۲۸كق۱۷۸۴)،	(۷۳كق۲۱۰۵)، آغجاقايا (۷۳كق۲۶۹۰)، آرته			
خالخال (۲۹كق۲۵۲۵)، مرقكان/مارقاخان (۲۹كق-	(۷۵كق۲۴۶۴)، اوويخلو (۷۶كق۲۱۵۰)، سامان			
(۷۴۵)، زاغالار (۳۰كق۲۳۱۹)، چينار (۳۱كق-	(۷۷كق۲۴۰۹)، آغ يوزد (۷۹كق۲۴۵۳)، قارادره			
(۱۹۰۸)، خالخال/خلخاب (۳۲كق۲۰۷۲)، كله قوش	(۸۰كق۲۴۹۰)، گئيال (۸۰كق۲۸۳۶)، گيجى			
(۳۵كق۲۰۶۷)، قارالار (۳۵كق۱۷۰۰)، دونقوزلو	تيكانلو (۸۱كق۲۴۳۶)، قَجير (۸۲كق۲۷۳۶)،			
(۳۷كق۱۹۱۸)، آنجيل (۳۹كق۲۱۵۵)، مرق	قيرميز آغاش (۱۷كق۱۷۴۵)، توفكچى (۱۷كق			
(۴۰كق۲۳۹۴)، تاوا (۴۲كق۱۷۸۸)، ميل (۱۹كق	(۱۸۳۲)، كنجى (۲۲كق۱۴۸۰)، قارادرياشى (۲۶كق			
(۱۴۸۴)، خئيرورمز (۲۷كق۱۱۴۵)، قَطرقويو/قاتارقويو	گ (۱۸۸۰)، ياريليگويئر/ ياريلي گويئر (۱۴كق۱۵۹۵)،			
(۳۰كق۱۲۴۰)، پَنگ (۳۱كق۱۵۵۴)، بوغرک	قارابورون (۱۵كق۱۶۰۹)، دلُكن/ دليقان (۱۷كق			
(۲۰كق۱۴۴۰)، قيرميز (۳۸كق۲۲۵۴)، پاچال	(۱۶۱۸)، قيرخ بولاق (۱۸كق۱۹۰۰)، بالانک/ بالاناق			
(۵۸كق۲۴۴۵)، اينچه (۵۹كق۲۵۱۲)، قاراتوپراق	(۲۰كق۲۲۷۰)، قاراداغ (۲۱كق۱۵۶۴)، بندشاه-			
(۶۰كق۱۸۷۹)، باقرکن/باغرالان (۶۰كق۲۱۱۷)،	عباسى (۲۲كق۱۶۷۵)، قويوجاق (۲۳كق۱۳۶۶)،			
چارقاش (۶۱كق۲۵۰۰)، اييده لى (۶۲كق	ساوه بۆلگه سينين گندلری [آ] آجان (۵كق * ۲۵۰)، آسيابک			
(۲۱۶۳)، گيئناو/ گيئاب (۶۲كق۲۶۸۴)، باتيق قاي	(۱۸كق * ۲۳۰/ى تو)، آغدره (۱۸كق * ۱۸۰)، آغزى			
(۶۴كق۲۰۳۰)، قاراتيره (۶۶كق۲۰۹۴)، سارى قاي	گَنگ (۱۸كق * ۲۳)، احمدآباد اينانلو (۳كق			
(۶۶كق۲۳۰۰)، قارانليق دره (۶۶كق۲۵۴۸)، قانلى	* ۱۵نفر)، احمدآباد شاهجرد (۳۲كق * ۱۴۰/ى تو)،			

س س	آذربايجان تۆركجهسى	۱۲۱۶	ارک سۆزلۈتۈ	س س
	ايتسۇچ (۱۵ك گد/غ تو)، اكبرآباد/ى (۲۰ك گد * ۲۶۰)،		(۲۰ك ق د * ۱۴۰)، ميل (۱۴ك ق د * ۲۶۰/ى تو)، ناوئين	
	امام آباد/كوناب (۱۸ك گد * ۳۷۰/ى تو)، انجىلاوند/آ-ى		(دهى در، نفوس * ۲۶ نفر)، نشوه (۳۳ك * ۲۷۰/ى تو)،	
	(۲۴، ۱۸ك د * ۵۷۰، ۱۱۰/ى تو)، اوڭجان (۲۰ك گ		نوبران/نوباران (۶۰ك ب * ۲۴۷۰)، نيويشت (۲۴ك ق ب	
	* ۱۹۰/ى تو)، باغ قديمعلى (۷ك * ۱۱۰)، باقرآباد (قۇم		* ۸۹۰)، وجيه آباد (۲۷ك ب * ۳۰ نفر)، هيران (۲۱ك	
	يولو ۱ك * ۱۸۰)، بايخان (۳۱ك ق ب * ۱۲۰/ى تو)، بربير		* ۲۴۰/ى تو)، هجج (۲۴ك ق د * ۹۰)، هريان (۱۵ك گ د	
	(۳ك ق ب * ۶۰۰/ى تو)، بندچايى (۲۷ك گ د * ۱۳۰/ى تو)،		* ۲۵۰/ى تو)، هلول (۱۱ك گ * ۲۴۰/ى تو)، يئكه باغ/آ-ى	
	جزوار/ظهیرآباد (۲۴ك گ د * ۸۰/ى تو/ كوسالار		(۳۸ك ق ب * ۱۷۰)، يئل آباد/يل آباد (۹ك گ د	
	طافاسى)، جعفرآباد (۲۴ك د * ۴۰)، جعفرآباد (۷ك ق ب		* ۲۶۶۰/ى تو)، يئنگى كند (۲۲ك ب * ۴۰۰)، يئنگى	
	* ۷۰)، جعفرآباد (ك ب * ۲۴۰/ى تو)، چيچك آباد (۱۸ك		كهريز (۲۴ك، نفوس * ۹۰/ى تو)، يوزآباد (ك ب، نفوس	
	* ۷۰/ى تو)، حسين آباد (۳۶ك ق * ۱۲۰)، حسين آباد		* ۱۲۰/ى تو)، يولاق (۲۴ك ق ب * ۱۶۰/غ تو)	
	انجىلاوند (۳۰ك د * ۱۴۰/ى تو)، حسين آباد چاي/رودخانه		ساوه(جعفرآباد) بۇلگه سينين كندلىرى [آ] حيدرآباد	
	(۱۸ك گ د * ۸۰/ى تو)، حصارقيلچ (۸ك گ د * ۷۰/ى تو)،		(۱۶۰/ى تو)، خرم آباد (۲۵۰/ى تو)، دؤولت آباد	
	حقانيه (۲۲ك ب)، خان آباد (۲۱ك * ۷۰)، دالستان		(ك ب * ۱۷۰/ى تو)، سعيدآباد (۱۰۰/ى تو)، على آباد	
	(۴۰)، رازقان (خرقان بخشى نين مركزى * ۱۰۷۰/ى تو)،		(۱۴۰)، محمودآباد (۱۱۰)، ملازر (۷۰)،	
	رضاآباد (۱۰ك د * ۳۴۰/ى تو)، زنگنه (۲۵ك ب * ۴۰ نفر)،		ساوه(خرقان/قاراغان) بۇلگه سينين كندلىرى [آ] آختاج	
	سررخده (۱۲ك گ د * ۲۲۰/ى تو)، سماوك (۲۴ك ب		(۳۰ك ق * ۱۱۰)، آزادقين (۱۵ك * ۲۸۰/ى تو)، احمدآباد	
	* ۲۲۰/ى تو)، سوغانليق (۸ك ب * ۴۲۰/غ تو)، سيلجرد		(۴۵ك ب * ۱۳۰)، آرزبان (۶ك ب * ۱۱۷۰/ى تو)، اميرآباد	
	(۲۰ك ق ب * ۵۹۰/ى تو)، سينك (۳۰ك گ د * ۱۶۰/ى تو)،		(۲۴ك ق ب * ۳۸۰/ى تو)، بلوبند (۸ك * ۴۲۰/ى تو)، پروين	
	صالح آباد (۲۴ك گ * ۱۴۰)، صيدآباد نين ۱۸ك، نفوس		آباد (۳۰ك * ۱۳۰)، پيغمبر/اشموغيل (۲۴ك، نفوس	
	* ۱۵۰/ى تو)، طراز ناهيد (طراز نائين) (۱۲ك د		* ۲۸۰/ى تو)، ده بالا (۲۴ك ق * ۱۲۰)، عين آباد/آناوا	
	* ۱۲۰۰/ى تو)، طرخوران (۹ك گ * ۷۰/ى تو)، عابباس آباد		(۸ك ق ب * ۴۱۰/ى تو/ اوخچو و قورد دره سى اكين	
	الوير (۶ك، نفوس * ۴۲۰/ى تو)، عابباس آباد ضرغامى		يئرلى بو كنده دير)، كوشك (۱۵ك * ۲۵۰/ى تو)،	
	(۱ك گ * ۲۷۰/ى تو)، عابباس آباد نارباغى (۲۴ك. * ۱۰۰)،		كورطل/گورتال (۳۰)	
	عليشار (۲۰ك ق ب * ۱۲۵۰/ى تو)، قالاتح آباد (۹۲ك ق		ساوه(رازقان) بۇلگه سينين كندلىرى [آ] آدارامند (۱۲ك	
	* ۸۰/ى تو)، قردين * ۴۰، قاراتپه (۱۵ك گ د * ۷۰)، قاراتپه		* ۱۷۰/ى تو)، بنداير (۹ك * ۴۹۰/ى تو)، بيانلو (۱۸ك ق	
	(۲۴ك د * ۱۹۰)، قلندريه (۲۷ك گ د * ۲۱۰/ى تو)، قيزل		* ۱۲۰)، چارخدا (۴۲ك ب * ۶۰۰/ى تو)، چاناقچى/آ-ى	
	چشمه (۳۰ك د * ۳۰ نفر)، قيليج كندى (۲۲ك ق * ۱۹۰)،		(۲۹-۳۰ك * ۱۷۷۰ تو+ارمنى)، چلسبان(۷ك * ۱۲۶۰/ى تو)،	
	گرکباغى (۳۶ك ق ب * ۱۱۰/ى تو)، لآبار (۱۳ك گ د		حصار (۱۵ك ق * ۵۳۰/ى تو)، ده آقا/ پوانك (۲۶ك	
	* ۱۰۰/ى تو)، لالكان * ۲۵۰/ى تو، مأمونيه (۲۵۰۰/ى تو)،		* ۱۴۰/ى تو)، سيدآباد (۱۸ك * ۲۴۰/ى تو)، كبودكم (۱۵	
	مجدآباد (۲۴ك گ د * ۲۵۰/ى تو)، محمودآباد (۳ك * ۱۴۰)،		ك ق ب * ۵۱۰/ى تو)، لار (۲۴ك ب * ۸۹۰ تو+ارمنى)،	
	مصرقان (۱۸ك ب * ۱۰۳۰/ى تو)، معصوم آباد (ك ب-دمير		ورده(۳۰ك گ د * ۹۳۰/ى تو)، وسمق(۱۰ك د * ۱۱۶۰/ى تو)،	
	يولو كئاريندا)، * ۳۰۰/ى تو)، ملك آباد (۱۶ك گ		ساوه(زرنند) بۇلگه سينين كندلىرى [آ] آسيابك (۳ك ق ب،	
	* ۱۹۰/ى تو)، منجقان (۱۰ك ق ب * ۳۱۰/ى تو)، موسى آباد		* ۲۱۳۰/ى تو)، اميرآباد (۱ك گ د * ۸۹۰/ى تو)، امين آباد	

S س	آذربايجان نۆزكجھسى	۱۲۱۷	ارک سۆزلۈتۈ	S س
پىك (۲۴ ك ق د * ۲۳۰/ى تو)، بۇقېن (* ۴۰نفر)، پىك (۱۸ ك گ * ۱۱۲۰/ى تو)، تىقلىدآباد/ تالتاوا (۸ ك * ۵۳۰/ى تو)، تىك بَر (اينانلو ائلاتى نىن قىشلاق يىرى)، چىهارباغ (۴۸ ك * ۱۸۰)، حاجى آباد اينانلو (ياخىن ليغىندا بىر بالاجا كند، نفوس * ۳۰ نفر)، حاجى آباد/ آ (۳۶ ك د * ۶۰)، حسين آباد (۵ ك ق ب، ، ۸۰۰/ى تو)، حسين آباد هېشلو (۳۶ ك م قوزئى طرفىنده، ۵۸۰)، حكيم آباد (۵ ك م قوزئى طرفىنده، ۵۲۰/ى تو)، خان آباد (۸ ك ق د * ۶۰نفر)، خانكيشى (۲۷ ك د * ۴۰)، خشگرو (۲۲ ك ق ب، ۱۸۰۰/ى تو)، خورشيدآباد (۱ ك د * ۵۷۰/ى تو)، دؤولت آباد (۱۲ ك ق د * ۶۰)، دستجرد (۶ ك ق * ۳۱۰)، دىكن (۴۰ ك ق ب، ، ۶۰)، راسفيجان/ راسفيجان (۱۴ ك ق د * ۹۰/ى تو)، رحمت آباد (۱۲ ك، ۶۵۰/ى تو)، رضى آباد (۶ ك ق * ۳۴۰)، زىئوه/ زاويه (۱۰ ك ق * ۳۱۲۰/ى تو)، سارى بولاغ (۲۳ ك گ د * ۲۰)، سليمان آباد * ۳۰/ى تو، سليمان آباد (۱۴ ك ق د * ۱۰۰/ى تو)، شكرآباد (۱۰ ك ق ب، ، ۲۰۰)، شورك آباد (۵ ك ق د * ۳۷۰/ى تو)، صدرآباد (۸ ك ق د * ۱۰۰۰/ى تو)، عابباسآباد (۱۱ ك ق ب، ، ۲۵۰/ى تو)، على آباد (۱۲ ك ق د * ۲۵۰/ى تو)، عىشار (۱۰ ك د)، قاسم آباد عليا (ق ب * ۷۹۰)، قاسم آباد/ آ (۱۵ ك د * ۳۹۰/ى تو)، قارا (اينانلو طايفاسى نىن قىشلاق يىرى)، نفوس * ۱۸نفر، قوزلو (اينانلو ايلاتى نىن قىشلاق يىرى، * ۱۲نفر)، كريم آباد (۶ ك ب * ۲۶۰/ى تو)، گمركان (* ۵۰)، اينانلو طايفاسى)، محمودآباد (۴۸ ك ق د * ۸۰)، موسى آباد (۶ ك ق * ۱۲۰)، نجفآباد (۱۲ ك ق * ۳۶۰/ى تو)، نصيرآباد (۹ ك ق ب، ۳۴۰/ى تو)، ولىآباد (۲۵ ك ق * ۱۲۰)، پىنگىجھ (۵۴ ك ق ب)، ساوه (نوبران) بۆلگه سىنين كندلرى [آ] آراقالا (۳ ك گ * ۱۰۰/ى تو)، آغ قالا (۱۵ ك ق ب * ۱۵۰/ى تو)، آغ كهريز (۱۰ ك د * ۲۱۰/ى تو)، آغچاقالا (۲۴ ك گ د * ۵۵۰/ى تو)، آغداش (۲۴ ك ق ب * ۷۲۰/ى تو)، آرچرؤد (۴۱ ك گ د * ۳۰۰/ى تو)، آردمىن (۱۵ ك ق د * ۲۰۲۰/ى تو)، اكبرآباد قوشچى (۱۶ ك د * ۵۰ شاهسون طايفاسى)، امامزاده خوړق (۳۳ ك گ د * ۱۶۰/ى تو)، ايستىجك (۹ ك گ د * ۵۹۰/ى تو)،	بئش بۇلاق (۳۳ ك ق ب * ۳۳۰/ى تو)، بابكلو (۲۴ ك گ د * ۱۷۰)، بادامچاللىق (۳۲ ك ق د * ۴۰۰/ى تو)، باغچاقاز (۷ ك گ * ۸۰/ى تو)، بالىقلو (۱۱ ك گ د * ۳۹۰/ى تو)، بىندقان (۳۳ ك گ د * ۱۵۰/ى تو)، بىيجگرد (۳۰ ك ق د * ۲۸۰/ى تو)، بۇيوران (۲۲ ك ق د * ۴۶۰/ى تو)، پلنگ آباد (۲۶ ك گ د * ۱۷۰/ى تو)، تجره (۱۲ ك ق * ۴۳۰/ى تو)، تۇرشك (۳۷ ك ق د * ۲۴۰/ى تو)، توحيدلو (۹ ك گ د * ۱۱۰/ى تو)، تىمورقاش (۳۶ ك ب * ۲۱۰/ى تو) (قاراجاى گۆنئى)، جلكبر (۱۲ ك ق ب * ۶۶۰/ى تو)، جمالك (۶ ك د * ۷۰۰/ى تو)، جمشيدآباد (۲۴ ك گ د * ۸۰/ى تو)، جوشقان (۶ ك ق ب * ۱۵۵۰)، چال فخره (۲۷ ك ق ب * ۹۰)، چاه بار (۱۲ ك ب * ۲۴۰/ى تو)، چىرم (۲۲ ك ق د * ۱۵۵۰/ى تو)، چينار، چهل گزى (۲۴ ك گ د * ۴۰/ى تو)، خان آباد (۲۴ ك ق ب * ۷۵۰/ى تو)، خىنه (۲۲ ك ق ب * ۳۱۰/ى تو)، خرم آباد (۹ ك گ * ۱۶۰/ى تو)، خالخاب (۳۶ ك د * ۳۹۰/ى تو)، خليفه كندى (۱۲ ك ق ب * ۱۱۶۰/ى تو)، خونى (۸ ك گ د * ۶۳۰/ى تو)، دؤولت آباد (۱۱ ك د * ۷۸۰/ى تو)، درىند (۴ ك گ د * ۵۳۰)، دروازه (۱۷ ك ق ب * ۸۰/ى تو)، دىمرچى عليا (۴۸ ك ق ب * ۶۶۰/ى تو)، دوخان (۱۸ ك ب * ۱۸۰/ى تو)، دورزان (۳ ك ب * ۶۱۰)، رازىن (۳۲ ك گ د * ۲۲۰/ى تو)، زىر (۲۷ ك ق * ۲۶۰ تو + ارمنى)، سارى/ آ (۲۱ ك ق ب * ۱۲۰/ى تو)، سارى قاش (۳۵ ك ق د * ۹۰/ى تو)، سامان (۲۰ ك ق ب * ۲۱۶۰/ى تو)، ستق (۳۶ ك ب * ۴۶۰/ى تو)، ساريدان/ سرطان (۳ ك گ * ۹۰)، سنگ (۱۵ ك ق د * ۸۸۰/ى تو)، سنگستان (۱۶ ك ق ب * ۱۵۰/ى تو)، سۇلاب (۲۱ ك گ د * ۲۶۰/ى تو)، شاهسون كندى/ آ-ى (۲۵ ك * ۵۴۰/ى تو)، صفى آباد (۲۷ ك گ د * ۴۷۰)، طاهره خاتون (۴ ك گ * ۱۳۱۰)، علىدزى (۱۸ ك د * ۴۴۰/ى تو)، غازم آباد (۱۸ ك گ د * ۱۲۰)، غرق آباد (۱۲ ك د * ۲۴۷۰/ى تو)، فارسجىن (رزن يولو ۲ ك * ۱۷۶۰)، فستق (۴ ك ب * ۷۴۰)، فولاد باغى، قارلوق (۳۰نفر)، قاياچىق/ قيهجىك (* ۵۰)، قلعتىن/ خدا بنده خان (۳ ك ب * ۵۲۰/ى تو)، قىرمىزىن (۲۰ ك ق ب			

سای ۱ say [آ، سن] سای، عدد. "یرمی دن سؤنراکی سای" ۲-مقدار، کیفیت "چوخ سایدا مال" ۳-دوشونمه، اؤلچمه، شئچمه، تاساریم، ۴-سایقی، سایما، اباخ: سایماق؛ ت (سای): ۱-داشلیق یئر، ت (سای یاراق) زره، دمیر گنییم {	* ۸۵۰/ی تو، قیطانیه (۳۳ ک گ د * ۵۴۰/ی تو)، کرفس (۴۵ ک ق ب * ۲۴۵۰/ی تو)، کره بر (۲۶ ک ق ب * ۴۶۰/ی تو)، کله دشت (۱۵ ک گ د * ۴۰۰/ی تو)، کمالو (۱۶ ک ق ب * ۵۶۰/ی تو)، کوردخورد آ (۵ ک ق د * ۵۸۰/ی تو)، کوردخورد ی (۵ ک ق * ۶۵۰/ی تو)، کوردک (۲ ک ب * ۱۳۰/ی تو)، کهک (۱۱ ک * ۷۶۰/ی تو)، گؤیجه منار، گندآب/ابراهیم آباد (۶ ک ب * ۸۰)، مر (۹ ک د * ۷۱۰/ی تو)، مرهغی (۱۲ ک ق * ۱۳۴۰/ی تو)، مرق (۳۶ ک گ د * ۵۳۰/ی تو)، مرقکان/مرهکان (۳۶ ک گ د * ۳۹۰/ی تو)، مسلم آباد (۵ ک گ د * ۶۳۰/ی تو)، مقصود آباد (۲۶ ک ق ب * ۸۶۰/ی تو)، موسنقین (۳۴ ک گ د * ۶۲۰/ی تو)، میچک (۱۳ ک ق د * ۸۶۰/ی تو)، میچینک (۱۸ ک ق ب * ۳۵۰)، میمه (۶ ک ق * ۲۸۰/ی تو)، ورکبار/آ- ی (۲۸ ک گ د * ۱۴۰، ۵۷۰/ی تو)، ویسمان (۲۰ ک گ د * ۶۳۰/ی تو)، هین (۱۲ ک د * ۱۴۰/ی تو)، یتنگی قلعه (۱۶ ک ق ب * ۴۸۰/ی تو)، یاتان (۱۸ ک ق ب * ۱۷۲۰/ی تو)، یاری آباد (۲۵ ک ق * ۲۳۰ تو+ارمنی)، یولداش آباد (۲۰ ک گ د * ۹۰/ی تو)،
سای ۲ say [آ، یازین] احترام و سایقی معناسیندا اولاراق بو نوع قوشقو بؤیوکله احترام گؤسترمک اوچون سؤیله نر و قورولوشجا معمولا مصرع لری ۸ هجadan تشکیل تاپیلیر، اؤرنک "سلام علیکم سای بی لر. بیر ییریندن یی لر." ۷۳.۷۴ (فا:نوعی شعر فولکلوریک آذربایجانی). اباخ: سایماق {	ساوه (فرقان) بۆلگه سینین کندلری [آ] بریه/بیره (۱۰ ک ب * ۱۲۰)، سیف آباد (۱۵ ک گ * ۳۱۰/ی تو)،
سای ۳ say [آ] ساوه ده داغ آدی.	ساویت savit [باخ] ساووت، زره.
سای ۴ say [آ] ۱-باشماق اوستونده کی یوموشاق بؤلوم، پستاه. ۲-ایش اؤنلوگو. ۳-بیر رنگلی، ساییلی، ساده، مُرکب اولمایان "سایا پارچا، سایا آدم". اباخ: سایماق {	ساویتی saoviti [باخ] ساووجو، دفع ائدن، ساواشیچی.
سای ۵ say [آ، یازین] احترام و سایقی معناسیندا اولاراق بو نوع قوشقو بؤیوکله احترام گؤسترمک اوچون سؤیله نر و قورولوشجا معمولا مصرع لری ۸ هجadan تشکیل تاپیلیر، اؤرنک "سلام علیکم سای بی لر. بیر ییریندن یی لر." ۷۳.۷۴ (فا:نوعی شعر فولکلوریک آذربایجانی). اباخ: سایماق {	ساویران saviran [باخ] ساووران.
سای ۶ say [آ] ۱-باشماق اوستونده کی یوموشاق بؤلوم، پستاه. ۲-ایش اؤنلوگو. ۳-بیر رنگلی، ساییلی، ساده، مُرکب اولمایان "سایا پارچا، سایا آدم". اباخ: سایماق {	ساویرماق savirmaq [ل، ت، سن] باخ: ساوورماق.
سای ۷ say [آ، یازین] احترام و سایقی معناسیندا اولاراق بو نوع قوشقو بؤیوکله احترام گؤسترمک اوچون سؤیله نر و قورولوشجا معمولا مصرع لری ۸ هجadan تشکیل تاپیلیر، اؤرنک "سلام علیکم سای بی لر. بیر ییریندن یی لر." ۷۳.۷۴ (فا:نوعی شعر فولکلوریک آذربایجانی). اباخ: سایماق {	ساویریجی saovirici [باخ] ساووروجو.
سای ۸ say [آ، یازین] احترام و سایقی معناسیندا اولاراق بو نوع قوشقو بؤیوکله احترام گؤسترمک اوچون سؤیله نر و قورولوشجا معمولا مصرع لری ۸ هجadan تشکیل تاپیلیر، اؤرنک "سلام علیکم سای بی لر. بیر ییریندن یی لر." ۷۳.۷۴ (فا:نوعی شعر فولکلوریک آذربایجانی). اباخ: سایماق {	ساویریق saoviric [باخ] ساووروق.
سای ۹ say [آ، یازین] احترام و سایقی معناسیندا اولاراق بو نوع قوشقو بؤیوکله احترام گؤسترمک اوچون سؤیله نر و قورولوشجا معمولا مصرع لری ۸ هجadan تشکیل تاپیلیر، اؤرنک "سلام علیکم سای بی لر. بیر ییریندن یی لر." ۷۳.۷۴ (فا:نوعی شعر فولکلوریک آذربایجانی). اباخ: سایماق {	ساویشماق saovishmaq [باخ] ساووشماق.
سای ۱۰ say [آ، یازین] احترام و سایقی معناسیندا اولاراق بو نوع قوشقو بؤیوکله احترام گؤسترمک اوچون سؤیله نر و قورولوشجا معمولا مصرع لری ۸ هجadan تشکیل تاپیلیر، اؤرنک "سلام علیکم سای بی لر. بیر ییریندن یی لر." ۷۳.۷۴ (فا:نوعی شعر فولکلوریک آذربایجانی). اباخ: سایماق {	ساویلماق saovilmac [باخ] ساوولماق.
سای ۱۱ say [آ، یازین] احترام و سایقی معناسیندا اولاراق بو نوع قوشقو بؤیوکله احترام گؤسترمک اوچون سؤیله نر و قورولوشجا معمولا مصرع لری ۸ هجadan تشکیل تاپیلیر، اؤرنک "سلام علیکم سای بی لر. بیر ییریندن یی لر." ۷۳.۷۴ (فا:نوعی شعر فولکلوریک آذربایجانی). اباخ: سایماق {	ساهر sahir [آ، ع] اویاق (فا:~).
سای ۱۲ say [آ، یازین] احترام و سایقی معناسیندا اولاراق بو نوع قوشقو بؤیوکله احترام گؤسترمک اوچون سؤیله نر و قورولوشجا معمولا مصرع لری ۸ هجadan تشکیل تاپیلیر، اؤرنک "سلام علیکم سای بی لر. بیر ییریندن یی لر." ۷۳.۷۴ (فا:نوعی شعر فولکلوریک آذربایجانی). اباخ: سایماق {	ساهران sahran [آ] آلتون ساریسی کیمی بیر نوع بوغدا ^{۲۲۴} .
سای ۱۳ say [آ، یازین] احترام و سایقی معناسیندا اولاراق بو نوع قوشقو بؤیوکله احترام گؤسترمک اوچون سؤیله نر و قورولوشجا معمولا مصرع لری ۸ هجadan تشکیل تاپیلیر، اؤرنک "سلام علیکم سای بی لر. بیر ییریندن یی لر." ۷۳.۷۴ (فا:نوعی شعر فولکلوریک آذربایجانی). اباخ: سایماق {	ساهرمان sahrman [آ] سلیقه، قایدا، دۆزگون وضعیت، دۆزگون (فا:منظم). order {فا «سامان»، باخ: سامان}
سای ۱۴ say [آ، یازین] احترام و سایقی معناسیندا اولاراق بو نوع قوشقو بؤیوکله احترام گؤسترمک اوچون سؤیله نر و قورولوشجا معمولا مصرع لری ۸ هجadan تشکیل تاپیلیر، اؤرنک "سلام علیکم سای بی لر. بیر ییریندن یی لر." ۷۳.۷۴ (فا:نوعی شعر فولکلوریک آذربایجانی). اباخ: سایماق {	ساهرمانلاماق sahrmanlamac [ل] قایدا یا سالماق، سلقه یه سالماق.

قیرقیزلارین، توقای اویماغی اؤلوبالاریندان. {سایماق + اق} سایاق، سایاغی، بوکلمه عربجه ده ایشله‌نیر.	سایراماق [س، ت] اسراف ائتمک.
سایالانماق [ص] [ساغالانماق] ساغالانماق [ساغالانماق] ساغالانماق.	سایتاش [خ] ۱- قیرقیز اویماق بگ لریندن ۲- سال داش ۲۴.
سایان sayan [ص] ۱- سایقیلی ۲- آلتای تۆرکلری اویماق- لاریندان. ۳- تورکوستاندا بیر سیرا داغلار آدیدیر ۴- زنجان و رزن ده کند آدی. آغسو، دا داغ آدی ۲۴.	سایتال [ص] بویلو بوخونلو، ائتلی کۆرکلی، گۆرکملی اولان هر شئی و آدام "سایتال بوغدا: اصیل و ایری دانالی بوغدا: سایتال قوچ" (فاعالی). {سای + ایت + آل} سایتال {سایجا} [ظ] سای اعتباریله، ساینه گۆره، مقدارجا.
سایجیق sayciq [آ] رقم (فارقم). figure	سایخان [آ] ادبلی و ساییلی، آلتای داستانلاریندا بیر قیز آدی.
سایجیق سال [باخ] ساییسال (فارقمی). digital	سایخان خاتون [خ] تیمورخان دؤنمی سارای خانیملاریندان ۷.
سایخاش [آ، دا] ساکت، دورغون "سایخاش هاوا = کۆلک سیز هاوا" {باخ: سایا/سای + قاج} سایقاج، سایخاج، سایخاش {سایخاش لیق} [آ] ساکت لیک، دورقونلو، سایخاش وضعیت.	سایخاشماق [س] ساکت لشمک {ساووشماق}.
سایخاشماق [س] ساکت لشمک {ساووشماق}.	سایخاشماق [س] ساکت لشمک {ساووشماق}.
سایخان [آ] ادبلی و ساییلی، آلتای داستانلاریندا بیر قیز آدی.	سایخاشماق [س] ساکت لشمک {ساووشماق}.
سایخان خاتون [خ] تیمورخان دؤنمی سارای خانیملاریندان ۷.	سایخاشماق [س] ساکت لشمک {ساووشماق}.
سایخیماق [باخ] سایخاشماق.	سایخاشماق [س] ساکت لشمک {ساووشماق}.
سایدام saydam [آ] ایشینی راحتجه اؤزوندن گنجیرن، برّاق، ساییلین، آچیق، تمیز، (فا: شفاف). transparent	سایدام لایق [آ] شفاف لایق، سایدام اولما وضعیت ۷.
{دیواندا "سایرام سو" سؤزو دایاز سو، و "سایراملانماق" سؤزوده سؤیون آزالماسینا دئییلیر، دۆشونمک اولورکی سایرام سؤزو آزالماق و ضعیفله مک و ساییلی اولماق مفهوموندادیر و بوکلمه سایدام سؤزونه دؤنهرک، نازیک و قارشى طرفى ساییلان و سئچیله بیلن شئی معناسیندا گلیشیدیر {سایدام لاشدیرماق} [ل] سایدام حالا گتیرمک.	سایدور [آ] ساییلی دوروشو، قیرقیز اویماق بگ لریندن ۷.
سایدام لایق [آ] شفاف لایق، سایدام اولما وضعیت ۷.	سایدور [آ] ساییلی دوروشو، قیرقیز اویماق بگ لریندن ۷.
سایدور [آ] ساییلی دوروشو، قیرقیز اویماق بگ لریندن ۷.	سایدور [آ] ساییلی دوروشو، قیرقیز اویماق بگ لریندن ۷.
سایدورماق [ل] سایماق ایشینی گۆردورمک.	سایدورماق [ل] سایماق ایشینی گۆردورمک.
سایر sayir [ص، ع] باشقا، آیری سی، اؤزگه (فا: ~).	سایر sayir [ص، ع] باشقا، آیری سی، اؤزگه (فا: ~).

سایراماق [س، دده] اوخوماق (قوشلار)، چوخ دانیشماق.	سایر [آ، ع] هامی معناسیندا بیر سؤز "کتاب کاغاذ و سیره".
سایری / sayri [ص] ناخوش، ساغلیغی پوزوق، خسته (فا: مریض). diseased	سایر [آ، ع] هامی معناسیندا بیر سؤز "کتاب کاغاذ و سیره".
سایریشماق sayırışmaq [س] ۱- تیتیرک و ضعیف ایشیق، ساجیش و پارلایش، شفق بوراخیشی (فا: سوسو).	سایریشماق sayırışmaq [س] ۱- تیتیرک و ضعیف ایشیق، ساجیش و پارلایش، شفق بوراخیشی (فا: سوسو).
سایریشان [ص] سایریشلی اولان شئی (فا: سوسو زنده).	سایریشان [ص] سایریشلی اولان شئی (فا: سوسو زنده).
سایریشما sayırışma [آ] ۱- پارلاما، شفق بوراخما (فا: سوسو زنی). ۲- [مج] بلیرمه، گۆرونمه.	سایریشما sayırışma [آ] ۱- پارلاما، شفق بوراخما (فا: سوسو زنی). ۲- [مج] بلیرمه، گۆرونمه.
سایریشماق sayırışmaq [س] ۱- تیتیرک و ضعیف ایشیق ساجماق، پارلاماق "اولدوزلار گۆی اؤزونده سایریشیردی" (فا: سوسو زدن). ۲- [مج] بلیرمک، گۆرونمک "اتو قاباغیندا چیچک لر سایریشیردی" {ساییلماق سؤزوندن}.	سایریشماق sayırışmaq [س] ۱- تیتیرک و ضعیف ایشیق ساجماق، پارلاماق "اولدوزلار گۆی اؤزونده سایریشیردی" (فا: سوسو زدن). ۲- [مج] بلیرمک، گۆرونمک "اتو قاباغیندا چیچک لر سایریشیردی" {ساییلماق سؤزوندن}.
سایریل [ص] خسته لیک له ایلگی لی.	سایریل [ص] خسته لیک له ایلگی لی.
سایری لاشدیرماق [ل] خسته لندیرمک.	سایری لاشدیرماق [ل] خسته لندیرمک.
سایری لاشماق [س] خسته لنمک (فا: مریض شدن)	سایری لاشماق [س] خسته لنمک (فا: مریض شدن)
سایریلماق sayırılmaq [باخ] سایریشماق.	سایریلماق sayırılmaq [باخ] سایریشماق.
سایریماق sayırmaq [باخ] سایریشماق.	سایریماق sayırmaq [باخ] سایریشماق.
سایریماسماق [س] گرچکده سایری اولمادیغی حالدا اؤزونو سایری گۆسترمک، تمارض ائتمک (فا: تمارض نمودن).	سایریماسماق [س] گرچکده سایری اولمادیغی حالدا اؤزونو سایری گۆسترمک، تمارض ائتمک (فا: تمارض نمودن).
سای سئچمه [آ] سئچیلن، اؤستونلو گواولان "سای سئچمه آدام".	سای سئچمه [آ] سئچیلن، اؤستونلو گواولان "سای سئچمه آدام".
سای سیز [ص] حساب سیز، چوخ (فا: بیحساب). countless	سای سیز [ص] حساب سیز، چوخ (فا: بیحساب). countless
سایقا [آ، دی] خورتوم کیمی بۇرنو و چنگ (روباب) کیمی بۇینوز لاری، گوشه یین، قوشا دیرناقلی آتئی لۇپ نۇعو بیر حیوان،	سایقا [آ، دی] خورتوم کیمی بۇرنو و چنگ (روباب) کیمی بۇینوز لاری، گوشه یین، قوشا دیرناقلی آتئی لۇپ نۇعو بیر حیوان،
سایقاچ / sayqaç [آ] ۱- سایاچ. ۲- چۆتکه. abacus	سایقاچ / sayqaç [آ] ۱- سایاچ. ۲- چۆتکه. abacus
سایقی sayqi [آ] بیریرینه گۆستریلن احترام و حرمت، اؤنم، دیر، ادب (فا: حرمت). veneration	سایقی sayqi [آ] بیریرینه گۆستریلن احترام و حرمت، اؤنم، دیر، ادب (فا: حرمت). veneration
سایقی دوروشو [آ] ساییلی بیلدیرمک اۆچون آلینان دوروش.	سایقی دوروشو [آ] ساییلی بیلدیرمک اۆچون آلینان دوروش.
سایقی دیر [ص] ساییلی لی اولان، محترم (فا: گرامی). dear	سایقی دیر [ص] ساییلی لی اولان، محترم (فا: گرامی). dear

S س	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۲۲۰	ارک سۆزلۆک	S س
سایقی سیز [ص] خُرمت سیز، سایقی گۆسترمیین، سایقی سی	اولمایان (فا: بی حرمت). disgraced		سایماقلا بیتمز [ظ] سای سیز حساب سیز، چوخ چوخ.	
سایقی سیز جا [ص، آ] سایقی سیز اولاراق.	سایقی سیز لیک [آ] خُرمت سیز لیک (فا: بی احترامی) disrespect		سایماماز لیک [آ] سایقی سیز لیک، سایماز لیک.	
سایقی گۆسترمه [آ] تعظیم (فا: تعظیم). homage	سایقی لاما [آ] تجلیل، تکریم honorific		سایمان ۱ [آ] محاسبه جی (فا: محاسب). accountant	
سایقی لاما [آ] تجلیل، تکریم	سایقی لاما [ل] تعظیم و تکریم ائله مک to respect highly		سایمان ۲ [آ] ساییلی ایگید، اوغلان آدی (فا: نام پسر).	
سایقی لی [ص] سایقی گۆسترن، باخ: ساییقین (فا: محترم).	سایقین لی [ص] ۱-محترم، سایقی گۆرن، گۆنیلن (فا: گرامی).		سایمان لیک [آ] محاسب لیک، محاسبه و حساب کتاب یثری (فا: حسابدار). accountancy	
dear ۲-انسان آدی: بیای، آر، سقؤل، سقؤل، پ، ای.	سایقین لیک [آ] سایی گۆرمه.		سایمن [باخ] سایمان.	
سایقین لیک [آ] سایی گۆرمه.	سایکؤل [آ] گۆزل گول کیمی، قیز آدی (فا: نام دختر).		سایوان [آ] ۱-اۆزوم کیمی شئیرلی قوروتماق اوچون دۆزه لن چارداق. ۲-تۆلکۆ ۳. ۳- [باخ] سایه بان، کؤلگه لیک.	
سایلاشماق [س، باخ: چای] دایازلاشماق.	سایلاق [آ] ساییلان، تقدیر گۆرن، اؤستا، اۆزمان.		سایه بان [آ، فا، شغ] کؤلگه لیک، چارداق (فا: سایه بان).	
سایلاماق [ل] سئچمک.	سایلاو [آ] سئچگین، قیز آدی (فا: نام دختر).		سایه [آ، فا، شغ] کؤلگه (فا: سایه).	
سایلیق [آ] شرف، حیثیت، اؤنۆر.	سایما [آ] ۱-سایماق ایشی (فا: شمارش). counting ۲-		سای say ۱ [آ] سایی و اؤلچوده بیر شئین نئچه قات اولدوغونو گۆستریر، "سایی چشیدلری (ایکل، سیرال، کسبک، بللی و بلسیز سایی)" (فا: عدد) number ۲-	
سایما [آ] ۱-سایماق ایشی (فا: شمارش). counting ۲-	حساب account		شماره، نمره، یایین لاردا گۆستریلن یایین تاریخی و سیراسی.	
سایما آراجی [ص] حسابلاما ماشین (فا: ماشین حساب).	سایما آراجی [ص] ۱-گرچک اولمادیغی حالدا ساییلان. ۲-		سای اوینو [آ] اوشاقلار آراسیندا ساییلارلا اوینانان مُختلف اوینولارین آدی.	
calculating machine	سایماز [س] ساییمايان، باشی سویوق، وئج سیز (فا: بی تفاوت، بی توجه). inattentive		سای ییلکمی [آ] حساب ییلن (فا: حسابدان). arithmetician	
سایماز جا [ظ] سایماز جاسینا، سایماز یانا، سایماز یارق.	سایماز جاسینا [باخ] سایماز جا.		ساییت [آ] ساییقین، مُعتبر.	
سایماز لیک [آ] سایقی گۆسترمه مه وضعیتی، خُرمت سیز لیک.	سایماز یانا [ظ] سایماز، سایماز لیکلا. taking no notice		سایيجا [ظ] سایی اعتباری ایله، سایی باخیمیندان.	
سایماز یانا لیک [آ] سایماز لیک لاکرکت ائتمه.	سایماق saymaq [ل] ۱-بیر نسنه نین سایی سینی بللی ائتمک، سایی لاما (فا: شمردن). to count ۲-اؤنم		سایيجی [آ] وئرگی آلماق اوچون حیوانلاری ویا آیری بیر شئی ساییان کیمسه، کنترل ائدن، حسابلايجی (فا: محاسب).	
سایماق saymaq [ل] ۱-بیر نسنه نین سایی سینی بللی ائتمک، سایی لاما (فا: شمردن). to count ۲-اؤنم	وئرکم، دیر وئرکم، قبول ائتمک. (ت، سن ساماق)		ساییر باییر [ص، ظ] معناسیز، آلام سیز.	
			ساییر [آ] ایچیندن سو چیخان ماغارا.	
			ساییسال [ص] ۱-سایی ایله ایلگی لی، سایی یا دایانان (فا: عددی). numerical ۲-دیجیتال "سایی سال تئلفون، سایی سال سینا" (فا: رقمی). digital	
			ساییسال صفت [آ، دلیل ب] بیر آدی سایی مفهومی باخیمیندان بلیرتن صفت: "بش گۆن، ایک کتاب".	
			سایی سیز [ص] سایی سی چوخ اولان، سایی سی بیلینمه ين (فا: بی حد). boundles	
			سایی سیز لیک [آ] سایی سیز اولما وضعیتی.	

س س	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۲۲۱	ارک سۆزلۆتۆ	س س
ساییش sayış [آ]	حساب، سایماق ایشی ویا بیچیمی		ساییلقان [آ] ساییلان، ساییقی گۆستهریلن. ^۷	
(فا: حساب).	account, calculation {ت: اعتبار، اۆده نک؛ سن، دده 'ساییش' شماره، حساب، حسابلاما}.		ساییلماق [بل، سن] ۱-سایماق ایشی گۆرۆلمک، سایی سی ییلینمک. ۲-حساب لانماق. to be counted	
ساییش ییلیمی/ساییش ییلیم [آ]	ساییلارلا ایلگی لی ییلیم دالی، حساب ییلیمی. (فا: علم حساب). arithmetic		ساییلیمیش [ص] حساب اولونموش (فا: محسوب). counted	
ساییش سال [ص]	حسابلا ایلگی لی، اۆده نک. (فا: حسابی). arithmetical.		ساییلی [ص] ۱-هرهانس ییرسایی سی اولان. ۲-سایی سی بللی اولان (فا: شمرده). distinct ۳-سایی سی آز، محدود.	
ساییش گونو [آ]	حساب کتاب گۆنو (فا: روز حساب). day of reckoning.		ساییم sayım [آ] آمار، سایماق ایشی (فا: آمار). statistic	
ساییشئای [آ]	محاسبات دیوانی (فا: دیوان محاسبات).		ساییم [خ] ساییقی، آلتای داستانلاریندا آدی گنچن بیر بگ. ^۷	
ساییشچی [ص]	ساییشمان، سایش اوزمانی، (فا: حسابدان).		ساییم ییلیمی [آ] دیزی لرین ییر بیر یله باغلانتی سی نی احتمال قۇرال لاریلا اینجه له یین دال (فا: علم آمار). statistit	
ساییشال یۆکسه لیش [آ]	سایی ایله باغلی تصاعد (فا: تصاعد عددی). arithmetical prograssion		ساییم جی [ص] ساییم لاما اوزمانی، ساییم لاما جی، ساییم لاما ایشینی گۆرن، استاتیک چی (فا: آمارگر). actuary	
ساییش لاماق [ل]	حساب کتاب ائتمک، مُحاسبه ائتمک (فا: حساب کتاب کردن). to calculate		ساییم سال [ص] آمارلا ایلگیلی (فا: آماری). statistical	
ساییشماق [قا]	ییر لیکده سایماق، حسابلاشماق (فا: باهم حساب کردن).		ساییم لاما [آ] آمار توتما (فا: آمارگیری). census	
سایی صفتی [آ، دیل ب]	سایی لاردان عبارت اولان صفت (فا: صفت عددی). numeral adjective		ساییم لاماجی [آ] ساییم لایان.	
ساییق [ص] ۱-یوخودا ویا خسته لیک وضعیتی نده دئیلن			ساییم لاماق [ل] آمار توتماق، سایماق (فا: آمار گرفتن).	
آنلامسیز و توتارسیز سۆزلر، یاری یۆخولو یاری آییق. ۲- آییق ساییق، گۆزۆ آچیق، او یانیق ساییتی (فا: بیدار).			ساییم لی [ص] آمار توتولموش، ساییمی اولان.	
vigilant, watchful {سن: هذیان؛ ت: ساییراماق؛} اؤتمک، هذیان دئتمک؛ سایماق سۆزونه باغلانما لیدیر {.			سایی مینجیغی [آ] چۆرتگه.	
ساییقلاماق [ل، سن]. هذیان دئتمک [یوخودا ویا خسته لیک زامانی توتارسیز و آنلامسیز سۆزلر دانیشماق.			سایین sayın [ص] ۱-محترم، ساییقی لی، ساییقی دیر (فا: گرامی) valuable, dear ۲-ایلخانلیلار (باهادیر خان) دۆنمی، بگ و کۆموتان ۲-آلتای داستانلاریندا آدی گنچن بیر بگ، انسان آدی: ~الپ، ~ای، ~بۆری، ~تیمۆر {سن}.	
ساییق لیق [آ] ساییق اولما وضعیتی. vigilance			سایین [آ] اردیبل و ماهنشان دا کند آدی.	
ساییل [آ] سئچیلیمیش، سئچگین، ساییلان. ^۷			سایینخان [خ] آلتین اوردو خانی (باتوخان'ین اؤته کی آدی). ^۷	
سایی لار [آ] رقم لر (فا: ارقام). figures			ساییندی [آ] ساییقی دؤیولان، اعتبار گۆرن، محترم، ساییقین. ^۷	
سایی لاما [آ] ساییماق، مُحاسبه (فا: محاسبه). accounting			سایین باتور [خ] قازاق خانلیغی دؤنمی بگ و کۆموتان آدی. ^۷	
سایی لاماق [ل] سایی ایله گۆسترمک (فا: شمردن). to count			سایین خانی sayın xani [آ] بیر تۆرک بویو، باخ: یاقا.	
سایی لانماق [ل] سایی لارلا ییلینمک.			سایین دره [آ] قزوين ده چای آدی.	
سایی لایان [ص] حسابلا یان (فا: حسابگر). computer			سایین قارا [خ] یتنی سئی یازیتلاریندا آدی گنچن بیر بگ. ^۷	
			سایین قالا sayın qala [آ] ابهر ده کند آدی.	
			سایین قالا sayınqala [آ] بو شهر اؤرمیه نین ۱۷۰ ک گ د طرفینده یئر آلییدیر. دنیز سؤلاری سوییه سیندن ۱۳۷۰ متر	

S س	آذربایجان تۆرکجهسی	S س	
۱۲۲۲	ارک سۆزلۆگۆ	معدن لری واردیر (قو:شاهین دژ).	
S س	یۆکسک لیکده و اۆزئی گئیش لیگی ۲۷۹۰ کم دیر، ش ۱۳۲۰ دهستان (حومه و گۆی آغاچ) و ۸۱ کئددن تشکیل تاپیردی، تۆپلام نفوسو* ۱۸۴۴۰ نفرایدی، شهرین جمعیتی ۳۱۷۰ نفر تۆرک قتید اولونموشدور، او دؤنم ۷ کئدین نفوسو ۲۵۳۰ نفر تورک قتید اولونوبدور، آیری دئیشله ۱۳۲۰ جی ایلده بو شهرستانین ۵۷۰۰ نفری یعنی ۳۱ فایزی تۆرک و ۶۹ فایزی آیری قوملاردان ایدی، البته او سایملامادا زاخورانلو، چاردوولو و موصولانلو طایفالاری کۆرد حسابلانیلار، حال بۆکی بو مسئله یانلیشدیر، سونراکی دؤنملر بیر سیرا مراغا بؤلگه سینین کندلری اداری لاحاظدان سایین قالایا باغلانیلار، ش ۱۳۸۵ ده شهرستانین جمعیتی تۆپلام ۹۰۱۸۲ نفر اعلام اولوبدورکی ۳۴۶۶۰ نفری شهرده و ۵۵۵۲۲ نفری کندلرده یاشاییلار، بو دؤنم ۲۰۹ کئددن (سایین قالا بؤلگه سینین گئیشلنمه سینه خاطر کند ساییندا آرتیش گۆرسه نیر) ۱۰۱ کند تۆرک و ۷۰ کئدده کۆرد و ۳۸ ک کند زاخورانلو/ موصولانلو/ چاردوولو بویلاری یاشاییردی، اورتالاما حسابلا هر کئدین جمعیتی (۵۵۵۲۲/۲۰۹) ۲۶۶ نفر اولوردو، گنجیشده شهرین اهالی سینین تۆرک قتید اولماسینا رغماً ایندی جمعیتین تقریباً یاریسی تورک و اوتوز فایزی کورد و بیرمی فایزی زاخورانلو چاردوولو و موصولانلو دولار، یوخاری وئریله گۆره ۱۳۸۵ جی ایلده بو شهرستانین جمعیتی نین ۴۴۱۹۶ نفری تورک (۴۹٪) و ۲۹۰۱۸ نفری کۆرد (۳۲٪) و ۱۷۰۴۰ ده زاخورانلو، چاردوولو، موصولانلو (۱۹٪) حساب اولونور، مذهبی جهتدن شهرستانین ۶۸ فایزی شیعه و قالانی سۆنئودولر.	S س	
S س	سایین قالا بؤلگه سینین تاریخی و گۆرمه لی یئرلریندن [آ]	سایین قالا بؤلگه سینین داغلاری [آ] آلۆزلان (۳۰ کق ۲۷۷۴)، کۆشک (۲۲ کق ۲۱۰۶)، قوزئی (۲۵ کق ۱۸۰۰)، قیزل داغ (۳۰ کق ۲۲۳۳)، جان آغا (۳۰ کق ۱۷۹۰)، قوزلو داغی (۳۰ کق ۱۸۰۴)، فرضی (۳۰ کق ۱۷۰۲)، پیر (۳۲ کق ۱۹۸۰)، اوجاق داغی (۳۵ کق ۱۷۰۴)، ساری شۆش (۳۷ کق ۱۶۸۰)، قارداغی (۲۷ کق ۱۹۲۲)، تکه قایاسی (۲۷ کق ۲۵۰۹)، محمدبگ (۲۷ کق ۲۵۸۱)، آی قالا سی (۳۰ کق ۱۹۰۰)، کله سر (۳۰ کق ۲۵۶۵)، فارما (۳۰ کق ۲۷۱۰)، زاغاگونئی (۳۲ کق ۲۴۰۴)، سۆینلی (۳۲ کق ۲۶۲۵)، داغ (۳۷ کق ۲۶۰۰)، مش قاسم (۴۰ کق ۲۳۱۲)، دانا بآرد (۱۰ کق ۱۷۰۵)، رقتاوی (۱۰ کق ۱۸۲۲)، گووزان (۱۲ کق ۱۹۲۵)، پیرشمال (۱۲ کق ۲۰۲۳)، کانئ اسماعیل (۱۵ کق ۲۰۸۴)، قورو دره (۱۵ کق ۲۰۹۰)، قاراداش (۱۷ کق ۱۹۰۴)، سبلاخ/ سوؤبلاق (۱۷ کق ۲۴۷۰)، کپ داغی (۱۷ کق ۲۲۷۹)، قران (۱۷ کق ۲۲۹۵)، کانئ چرمه (۱۷ کق ۲۳۳۸)، میرعزیز (۱۷ کق ۲۴۵۳)، داش کسن (۲۰ کق ۲۲۰۲)، کوش/کۆشک (۲۰ کق ۲۲۹۶)، چورخان بابا (۲۰ کق ۲۴۰۵)، عین البگ (۲۰ کق ۲۶۸۱)، قازان قالا (۲۲ کق ۲۱۴۵)، پیرمحمد (۲۲ کق ۲۴۶۵)، گوئنئی (۲۵ کق ۲۰۵۴)، خبرؤ (۲۵ کق ۲۲۶۹)، هشت بهشت (۲۵ کق ۲۵۴۶)، آلیچاداغ (۲۵ کق ۲۶۰۳)، شاه بنده (۲۵ کق ۲۶۱۰)، آلولا (۲۷ کق ۲۴۷۵)، سالم اوتاق (۳۶ کق ۱۵۴۲)، کانئ	S س

کوره (۲۰گد۱۸۱۱)، قاراچال (۲۰گد۲۰۴۲)، آيين (۲۰گد۱۸۴۳)، قاراخانا (۷گد۱۹۲۲)، سايين قالا (کوشور-شرقى) آجرلو بۆلگه سينيپ كندلرى [آ] آت دره سى؛ اربايت / آى- (اربط)؛ آغكند؛ آلى؛ امن كندى (*۱۸۳×)؛ اورتادره (قو: اورتادرق)؛ اولامچى؛ ايشيقلى؛ بويوك بۇلاق؛ باداملى؛ پتكلى؛ تازاكند؛ توپ آغاج؛ حاجى كندى؛ حصارلو؛ حيدر باغى؛ زاغا؛ شاختالى (بو:ش)؛ قميشلى؛ قورودره؛ گۆزلىلى؛ گۆي خارابا؛ لاله لى؛ ممدقولو قيشلاغى؛ مىمى كندى (بو:ش)؛ نوخدا لى (نخطالو) (بو:ش)؛ يئنگى كند؛ ياستي كند؛ سايين قالا (کوشور-غربى) چاردوولو بۆلگه سينيپ كندلرى [آ] احمدبگ×؛ اخيجان / اخيجان؛ آشدى بولا ق (قو: آشتى بلاق)؛ آلاگۆز؛ آلچين؛ اوبابولاغى؛ اوزان / آى؛ اينچه؛ پرويز آباد؛ تازاكند؛ چاپو / چپو / زاخورانلو؛ خليج / چاردوولو؛ داوودلو / آى؛ دميرچى؛ رضا قيشلاغى / چاردوولو؛ زئيناللى×؛ سوه رى / سوه رين (قو: سورين)؛ ظاهر كندى؛ غثمان اولن×؛ قئينرجه / زاخورانلو؛ قالقانلو؛ قارا اوغلان؛ قاراقايا×؛ قوتور؛ قوزلو / آى×؛ كوهول / آى / زاخورانلو؛ كهريز؛ كوسا× (قو: كوسه)؛ لئىلك آباد / زاخورانلو؛ مقبول / زاخورانلو؛ مهلملى× (قو: ملحمولو)؛ نوروزلو / زاخورانلو؛ سايين قالا (کوشور-غربى) آجرلو بۆلگه سينيپ كندلرى [آ] آخ بولا ق؛ ايشگه؛ باش آچيق؛ تازاكند آخ بولا ق؛ تك آغاج؛ جان آغا؛ جبيكىلى (جبكلو)؛ چاخير احمد؛ زاربنجى؛ سوغانچى؛ قاتار داش؛ قاشقاگۆز احمد آباد؛ قاقا قلى (قو: قاقا قلى)؛ قارابوغاز؛ قوچ كندى؛ قوروقچو؛ گۆزلىلى / آ- ي؛ مچيد؛ يئلكلى (قو: يلكلو)؛ يئلىلى بولا ق؛ يئنگيجه؛ سايين قالا (کوشور-گوشور) بۆلگه سينيپ كندلرى [آ] احمد آباد؛ سعيد آباد×؛ آغچالى / چاردوولو؛ تازا آغچالو / چاردوولو؛ گۆللو / چاردوولو؛ آغجامچيد / چاردوولو؛ قاراقويونلو؛ قازانلى / چاردوولو؛ دوه لى / چاردوولو؛ حيدر آباد؛ قارابولا ق / آى- / چاردوولو؛ كوشور / كوش- آوار؛ خلوت؛ قبابان كندى (قو: قبابان كندى)؛ تنز خراب؛ يوسف كندى؛ چوپلو جه (قو: چپلو جه)؛ زامان آباد؛	کوره (۲۰گد۱۸۱۱)، قاراچال (۲۰گد۲۰۴۲)، آيين (۲۰گد۱۸۴۳)، قاراخانا (۷گد۱۹۲۲)، (۲۰گد۲۰۷۰)، شقام (۲۰گد۲۰۸۰)، قوچ (۲۰گد۱۶۸۳)، بيان (۲۲گد۲۳۱۷)، سه برد (۲۲گد۱۸۶۵)، هوار بَرزه (۲۲گد۲۱۷۱)، سورَه سات (۳۰گد۱۷۶۳)، قاراوول خانَه (۳۰گد۱۷۸۰)، قالا (۳۰گد۲۰۴۷)، زردگوره (۲۰گد۱۵۴۸)، شوملو وارخش (۲۰گد۱۵۱۰)، باداملى داغ (۲۰گد۱۶۰۲)، نوروزگولو (۲۲گد۱۴۸۵)، قاراوول (۲۵گد۱۵۰۰)، گونئي لر (۲۵گد۱۵۱۰)، چرچورا (۲۵گد۱۵۹۸)، قوچ اَرخش (۲۶گد۱۶۰۸)، شيخ عابباس (۳۲گد۱۶۳۰)، گنه ميش (۵گد۱۵۰۰)، ماهى زرد (۶گد۱۷۰۵)، سرچاوه (۷گد۱۸۵۵)، سورسات (۲۷گد۲۳۵۷)، صالح (۱۰گد۱۹۰۵)، قوزئى داغداغان (۱۰گد۲۲۰۰)، كاماجار (۱۲گد۲۱۱۰)، كانى سور (۱۲گد۲۱۶۷)، گله زرد (۱۲گد۲۳۳۰)، گئردو (۱۳گد۲۵۱۰)، داره وتاى (۱۵گد۱۷۲۴)، نئارگوره (۱۵گد۱۸۰۹)، كونه هنگ (۱۵گد۱۸۲۳)، كول (۱۷گد۲۰۱۰)، قوشيان (۱۷گد۲۲۸۰)، كوره خانه (۱۷گد۳۲۶۲)، سفره سالان (۲۰گد۲۷۱۹)، كلاوى سلمان (۲۰گد۲۴۲۰)، قيزل قصب (۲۰گد۲۵۷۰)، قلاى فته (۲۲گد۱۸۷۹)، دوهاچا / ايكي- هاچا (۲۲گد۲۰۲۱)، قوررق (۲۲گد۲۰۸۴)، شران (۲۵گد۲۰۰۲)، كريمخان (۲۵گد۲۱۵۷)، گل زرد (۲۵گد۲۴۶۳)، كپك (۳۰گد۲۸۱۲)، كووتر (۳۰گد۲۵۴۹)، كيوه قينه (۵گد۱۶۱۲)، قلاى كچان / قالاى قاچان (۵گد۱۸۴۰)، گورى سور (۷گد۱۸۰۰)، پلنگ دره (۱۰گد۲۰۲۵)، ترگوران (۱۰گد۱۷۲۷)، سارى قايا (۱۰گد۲۳۰۵)، چالى (۱۲گد۱۹۸۹)، منبر (۱۲گد۲۴۷۰)، خسروخان (۱۲گد۱۹۶۵)، ملو (۱۵گد۲۵۰۸)، اوژون دره (۲۲گد۲۷۱۷)، محمودخان (۲۲گد۲۶۸۹)، قاراداش (۲۵گد۲۸۵۳)، ارته داغ (۲۵گد۲۵۴۴)، بناورسول (۲۷گد۲۳۹۴)، لىلى بولاغى (۳۰گد۲۴۷۸)، مۇسى گونئي

س س	آذربایجان تۆركجه‌سی	۱۲۲۴	ارک سۆزلۆگۆ	س س
قۇلانچىق؛ نىجَار؛ پارا/ آ-ى؛ ممدآباد؛ اقبال؛ آيدىشا/ ايديشه؛ ميرزانظام؛ چالهاماز (قۇ چالى خماز)؛	خوجالى (*۱۷۰×)؛ خولىنه(*۱۲۰×)؛ كو؛ دۇلانقىر/ مؤصولانلو (*۲۰۰×)؛ زئيد كندى (*۸۵×)؛ فتح آباد (*۲۴۰×)؛ قالا قۇرنا/ مؤصولانلو (*۱۲۰×)؛ قارازاغ/ مؤصولانلو (*۲۰۰×)؛ قوزلوجا (*۱۰۰×)؛ قوشچو (*۱۵×)؛ قويچوق/ قويچوق (*۱۸۰×)؛ قىزكۆرپو× (*۲۱۰/تو)؛ قىزىل قىير× (*۱۶۰/تو)؛ قىزىل قايا/ آ-ى/ اورتا/ زاخورانلو (*۳۷۰×)؛ قىشلاق قوزلو (*۵۷×)؛ كۆرد كندى (*۳۸۰×)؛ كىرران/ كران/ زاخورانلو (بىر نوع اوت و بىر نوع آلا توپراق معناسيندا) (*۶۰/تو)؛ كىر كىرا (*۹۰×)؛ گديكىلى/ (*۱۲۰×)؛ مامالو (*۴۳۰×)؛ محمود-آباد/ آ-ى (*۱۳۰×)؛ مئبَر (*۵۰۰×)؛ ميرهجه/ مراجل/ زاخورانلو (*۸۰×)؛ ناصرآباد (۱۶ ك گد *۸۰×)؛ هاجاسو (*۹۴۰/تو)؛ هولاسو* (*۱۰۷۰/تو)؛ يىنگىجه (*۲۹۰×)؛	سايين گديگى [آ] باخ: نير.	سايين گديگى [آ] باخ: نير.	
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	احمدآباد داشكسن؛ آغ تپه×؛ بى بى كندى×؛ جوشاتى/ تو+كو/ آ-ى؛ چىچكلو؛ حاجى آباد/ چاردوولو؛ حسين آباد/ چاردوولو؛ خاتون آباد×؛ داشكسن؛ ساريجا×؛ سوماغان/ سماقان×؛ عابباس بولاغى؛ عقربلو، غيبعلى×؛ قديم(بوش)؛ قاراتپه/ چاردوولو؛ قىزىل بولاق مزرعه سى؛ قىشلاق بختيار/ چاردوولو؛ قىشلاق حاجى شهاب×؛ كۆهنه محمودجوق/ چاردوولو؛ كانى سانجود/ سانجود بولاغى×؛ محمودجوق/ محمودآباد/ چاردوولو؛ مزرعه ديم آباد(بوش)؛ مزرعه ويس آباد×(بوش)؛ مستان آباد×؛ ميشاندره/ موشاندره×؛ نوروزآباد؛ يىنگى آباد؛ يىنگى آرخ/ چاردوولو؛	سايين قالا(مرکزى-محمودآباد) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]	سايين قالا(مرکزى-هولاسو) بۆلگه سينين كندلرى [آ]
سايين قالا(مرکزى-صفاخانا) بۆل				

S س	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۲۲۵	ارک سۆزلۆتو	S س
chosen ۲- اعتبار گۆرن، محترم ۳- پیغمبر، نبی ۴- انسان- آدی: ~ آلپ، ~ خان، ~ ای، ~ بای، ~ بگ، ~ تان، ~ تای، ~ آر، ~ سو، ~ قارا، ~ قایا. سئچکین جیلیک [آ] سئچکین کیمسه لردن یانا اولما وضعیتی. سئچکین لشمک [س] سئچکین وضعیته گلکم. سئچکین جیلیک [آ] بیر توپلومدا گۆجلو وسایقین لیغی اولان کیچیک توپلومسال کۆمه. سئچکین لر [آ] متمایز آدمالار (فا: برگزیدگان). the chosen سئچکین لشمک [س] سئچکین لیک قازانماق، مؤتماز اولماق. سئچکین لیک [آ] مُتماز لیک (فا: برگزیدگی). being سئچمک seçmek [ل] ۱- نئچه سینین آراسیندا بیرینی بیر اؤزلیگه خاطر آیرماق، بیرینه اؤستونلوک وئرمک (فا: انتخاب کردن). ۲- to choose, to select -اوی وئرمک "مَلّت وکیل سئچمک". ۳- گۆزله اؤزاقداکی بیر شئی گۆره بیلکم "فارالتی نی سئچمک" ۴- تشخیص وئرمک، نه اولدوغونو آنلاماق "گۆللهنین هاردان گلمه سین سئچمک اؤچون چالیشیلار". {ت: سئشمک}: چۆزمک { سئچمن [آ] سئچیجی، سئچمه حق اولان کیمسه. سئچمن لیک [آ] سئچمن اولما وضعیتی. سئچمه [آ] ۱- سئچمک ایشی، سئچیش، سئچیلن (فا: انتخاب). selection ۲- سئچکین، ان ساقین، ان خُرمتلی. ۳- اؤره گه یاتان، گۆزل. ۴- جانلی دوغانین گلیشمه سی و انکشافی پروئسس ینده حیاتین دَییشن شرایطینه ان چوخ اویقون لاشمیش اورقانیزم لرین داوام گتیریب یاشاماسی. سئچمه جه [ظ] سئچه رک، سئچمه شرط ایله. سئچمه جی [ص] سئچمن. eklektik سئچمه جیلیک [آ] سئچیلکم ایشی، سئچیم eklektizm سئچمه سئچمه [ص] ان یاخشی سئچیلیمیش، سئچکین. سئچمه سیز [آ] سئچمه اولاناغی اولمایان. سئچمه لر [آ] سئچیلیمیش لر، سئچمه یازیلار ویا اثر لر، مُتخَبات سئچمه لی [ص] نئچه سینین ایچینده یاخشی سی اولان و سئچه بیلینن. سئچمه لی یتکم [آ] گۆره رک و بیه نه رک سئچیلن یتکم.	سئچمه لیک [آ، خ] باخ: سئشمه لیک، . سئچن [آ] ۱- تیتیز، سئچیجی، آیرییجی ۲- یاقووت داستان- لاریندا آدی گئچن بیر بگ. اولوقوین، ون باباسی ۲- چنگیزخان دان سؤنراکی خانلاردان، جاموقائین غنوانی. سئچه نک [آ] بیریرینین یئرینی توتایله جک نئچه اولاناقدان هریری، آلترناتیو، واریانت (فا: گزینه). property سئچی seçi [ص] سئچمه، سئچمک ایشی. سئچیجی [ص] سئچمه ایشینی گۆرن، سئچن، سئچمن. سئچیجی قورول/ سئچیجی لر قورولو [آ] سئچیم لری کنترل اندن قورول (فا: هیئت نظارت بر انتخابات). سئچیجی لیک [آ] سئچی جی وضعیتینده اولما. سئچیش seçiş [آ] سئچمک ایشی و طرزی، سئچمه طرزی "اییی سئچیش: (فا: انتخاب اصلح)." سئچیک [ص] سئچیلیمیش، آیریلاریندن بللی اولان، اییی جه آچیق، بولانیق اولمایان "آچیق سئچیک". سئچیک لیک [آ] سئچیک اولما وضعیتی. سئچیل [ص] ۱- سئچکین، سئچیلیمیش، فرقلی، اولغان اؤستو، ۲- بیه نیلن، سئچیلن، قیز آدی (فا: نام دختر). سئچیلکم seçilmek [بل] ۱- سئچمک ایشی گۆرولمک. ۲- بیر اؤزل لیگی اولاراق باشقالاریندان آیریلماق. ۳- نظره چارپماق، گۆرونمک "کندین ائولری آغاجلار ایچینده گۆجله سئچیلیردی". سئچیلیمیش [ص] ۱- سئچه رک آیریلیمیش، سئچکین (فا: منتخب) elector ۲- نظره چاریان، باشقالاریندان آیریلان. سئچیلیمیش لر [آ] مُتخَبات selections سئچیلن [ص] سئچیلرک بللی اولان، سئچیلیمیش. سئچیلیر [ص] سئچکین، مُتماز. سئچیلیم [آ] سئچیلکم ایشی ویا بیچیمی. سئچیم [آ] سئچمک ایشی، انتخابات. election, Selection سئچیم آلانی [آ] سئچیم بؤلگه سی (فا: حوزه انتخابیه). سئچیم بؤلگه سی [آ] سئچیم دوزنلنن بؤلگه. سئچیم لیک [آ] سئچیلکم ایشی ویا وضعیتی.			

س س	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۲۲۶	ارک سۆزلۆتۆ	س س
	سُخیر (سُخِر) [آ،ع] بۆیو (فا:سحر).		سُزْدیریش [آ] سئزدیرمک ایشی ویا بیچیمی.	
	سُنداوار [آ] خوی دا کند آدی {۱-سو+ داوار: زنگین قوشونلو کند ۲-سو+داوار: سولو و بوللوق یئر، باخ سیتاوار}.		سُزۆر [آ] حساس، دۇيقۇلو، فرق اندیجی ۷.	
	سُندیما ناسیون [آ،فر] چؤ کمه، تور تولا شما (فا:سویگذاری).		سُزۆک [آ] ۱-حساس، دۇيقۇلو ۲-سۆزگی، حس، قاوراییش ۷.	
	سُرنمونی [آ،فر] تۆزَن (فا:جشن).		سُزۆک [آ] انسان آدی، باخ: سۆزک ۷.	
	سُرمیک [آ،فر] یۆکسک ایستی ده پیشیرلمیش توپراقدان حاضرلانا مُختلف دۆشه مه لوحه لری (فا:سرامیک).		سُزۆکی [آ] سۆزیش، الهام، سئز مه یتته نگی ۷ (فا:ادراک).	
	سُریان تین [فر،ص] یالین داشی (فا:سر پانتین).		سُزۆکی جیلیک [آ،فلسفه] ییلگی نی سۆزگی ایله اله کلمه سینی ساوۇئان گۆرۆش.	
	سُریفیکنت [آ] بلگه، هر هانسی بیر شئین حاققیندا وثیقه و شهادت نامه (فا:مدرک).		سُزۆکی سللیک [ص] سۆزگی سل اولاراق.	
	سُرسه serse [آ،دی] سئرسه گیللردن، یووالارینی چاتیلاردا دۆزلدن و چوخراق یاشاییش بنالارینین یاخینلاریندا یاشایان، بۆجک ومیوه ایله بسله نن، توتقون بۆز، دیمدیگی مخروط بیچیملی کیچیک قوش (فا:گنجشک). sparrow, passer domesticus		سُزگین [آ] ۱-حساس، سۆزیجی؛ ۲-بۇ سۆزله نئجه انسان آدلاری: سۆزگینلپ، سۆزگینای، سۆزگینبای، سۆزگینر.	
	{ت:سئچه} کلاوسونون نظریجه دیواندا ایشله نن سئچه (سئرسه) کلمه سی سئچمک سۆزونه باغلیدیر و مفهومی دانالاری سئچیب یئین قوشدور}		سُزْمək [س] حس ائتمک، آچیق بیر قانیت اولمادان بیر اولموش ویا اولاجاق شئی آتلاماق، باشا دۆشمک (فا:حس کردن). to notice {بو کلمه دیواندا گلمه ییب، ولی آیری اسکی قایناقلاردا موجوددور، کلاوسون}	
	سُرسه چه کوفته سی [آ] سئرسه ایتله دوزه لن بیر نوع کوفته.		سُزْمیش [ص] ادراک ائدن، آتلايان، دۆشونموش.	
	سُرسه گیللر [آ،دی] اؤرنگی سئرسه و تارلا قوشو و قارا توپوق کیمی قوشلارین تاقیمی.		سُزْن [ص] ۱-آتلايان، قاورایان، حس ائدن. ۲-بۇ سۆزله دۆزه لن انسان آدلاری: سۆزْنای، سۆزْنبای، سۆزْنر.	
	سُرسه لر [آ،دی] سئرسه گیللری ایچینه آلان بیر قوش سؤیو.		سُزْی [آ] ادراک، سۆزیش، الهام، سۆزگی.	
	سُرو / سروو [آ] اؤرمه ده کند و چای آدی {سرو، سرمک دن}.		سُزْیو گنمک [باخ: سۆزْمک] سۆزْمک.	
	سُروم [آ] ۱-لاختالانما سونوجو قانندان آیریلان مایع بؤلوم.		سُزْیش [آ] سۆزْمک ایشی و بیچیمی، دؤیوش، دؤیولما ایشی.	
	۲-خسته لر اوچون ایشله نن مایع (فا:سرم). serum		سُزْیک / سۆزیکلو / سۆزیکن [آ،ت] سۆزیش، سۆزْمه.	
	سُرویسی [آ،فر] ۱-خدمت، قۇللوق. ۲-والیبال و پینک پونگ کیمی اوینولاردا اوینون باشلاماق اوچون اولان توپ وؤرۆشو (فا:سرویس). service		سُزْیلْمک [بل] بیر وضعیت و دوروم آتلاشیلماق، حس ائدیلْمک، دویولماق، باشا دۆشولْمک.	
	سُری seri [آ،فر] باخ:سیرا] دۆزۆم، ساییلارین اؤزل بیر بیچیمده دوزولمه سی، سیراجا اولان، دیزی (فا:سری). set		سُزْیلْیش [آ] سۆزْیلْمک ایشی ویا بیچیمی، دؤیولوش.	
	سُریال [آ] دیزی (فا:سریال). serial {باخ:سیرا}		سُزْیم / سۆزیم [آ] حس اندیش، آتلایش، آلقی، دؤیوش.	
	سُزدیرْمک [ل] سۆزْمه سیته یول آچماق، حس ائتدیرْمک، ییلدیرْمک (فا:نشت دادن).		سُزْیمْتال [آ] حساس، دۇيقۇلو ۷.	
			سُزْیندیرْمک [ل] باخ:سۆزدیرْمک.	
			سُزْینله مک [س] باخ:سۆزْمک.	
			سُزْینله ییش [آ] سۆزْینله مک ایشی.	

S س	آذربایجان نۆزگه‌سی	۱۲۲۷	ارک سۆزلۆتۆ	S س
سۆزینمک [س] سۆز یلمک، سۆز مک.	سۆسی sesi [آ] ۱- آیری سی اولان یثر. ۲- ایکی توتاجاقلی بوخجو، موشار. {بو کلمه سئچمک فعلیندن آلینمادیر، سئچمک «سئشمک» «سئشیک» «سئچیک» «سئشی» «سئسی» { سئفوک [خ] سئیرک، نادر، دده قورقود داستانلاریندا آدی گئچن بیر بگ. اگرک ین آغابگی، اوسون قوجانین اوغلو. سئشمان [آ] آستارا دا چای آدی ۲۴.	ااش تارازلی آرخذان سئل سویونو اکین یثرینه آخیمتاق) ۲- گئجه یثرینه ایشه مک (اوشاق) (فا: سیل راه انداختن). سئلله مه [آ] ۱- سئلله مک ایشی، سئل ایله سؤوارما طرزى ۲- گؤجلو و شدتلی یاغمور "بیردن سئلله مه یاغیش باشلادی". سئللی / سئللی سؤلۆ [ص] چوخ سئللی اولان، چوخ یاغیش لی. سئللیک [آ] ۱- سئل یاتاگی، سئلین آچدیغی یؤل. ۲- سئلین یویوب گتیردیگی قوم، خیردا داش و آغاج پارچالاری (فا: آب راه). floodway	سئلینتی [آ] قئتیق بویوناعایدیر آدی (۱۶ جی قرن) ۲۲۵. سئلوی selvi [آ، بی] سروی (فا: سرو). سئل یاتاگی [آ] سئل یؤل، مسیل floodway سئلیت [آ] بؤل آخان یاغیش سویو. سئلیک [آ، باخ: سئل] بعضی حیوان و بیتگی لرین گؤزه و حُجره لرینین افراز اتدیگی سؤواشقان ماده "بالیق لارین بدنین سطحی اؤل سوروشکن سئلیک له اؤرتولور". سئلیک واری [ص] سئلیگه اوخشار، سئلیک کیمی. سئلین جای selin [آ] کلنیر ده چای آدی. سئلینتی [آ] ۱- سئل یاتاگی ۲- سئلین یویوب گتیردیگی قوم، خیردا داش و آغاج پارچالاری (فا: آب راه). floodway سئل یؤلۆ [باخ: سئل یاتاگی] (فا: آب راه). سئمستیر [لا] عالی مکتب لره درس ایلی نین یاری سی . سئماسیوؤلۆزی [یو: معنا] بیر دیلین سؤز و افاده لرینین معنا- لارینی و بو معنا لارین دییشمه لرینی اینجه له ین ییلیم (فا: ~). سئماسیوؤلۆزیآ [آ، فر] سؤز آنلامی و دییشیمی (فا: ~). سئمانتیک semantik [آ، ر] ۱- سؤزون، افاده نین ویا قرامماتیک فورمانین معناسی. ۲- دیل واحد لرینین معناسینی و معنا- لارین دییشمه اُصولونون تدقیق ائندن دیلچیلیک بؤللمه سی ۹. سئمیت لۆ [باخ] سامی لر (عرب، سوریا نی، یهودی، فینیکی ...). سئمینار [آ، فر] تۆپلو چالیشما ۲۸؛ بیر موضوع ایله ایلگی لی تویلانیب تارتیشماق اوچون اولان تویلاتتی (فا: سمینار). سئناتور [آ، لا] آدای (فا: سناتور). سئناریۆ [آ، فر] بیر گؤروتولو و سسلی اثرین صحنه لرینی و آخیشینی گؤستره ن یازیلی متین ۲- بیر اتقاقی باشقا بیرجهته و	
سئکسولۆزی [آ، فر] جنیسل لیک ییلیمی (فا: سکسولۆزی). سئکسی [این ص] جنسل ایلیشگی لیگی اولان (فا: سکسی). سئکویا sekoya [آ، بی] قوزالاق لیلارین پورسوق سولار سویوندان، کالیفرنیا دا یئتیشن، همیشه باشیل، ۳۰-۱۰۰ متر بوی، بویوک اورمان آغاجی (فا: سکویا). sequoia {آمریکا یثر لی لر دیلیندن} سئگه [آ، فاسه گاه] باخ: سئگه موغامی. سئل sel [ع] سیل (فعلیندن) گؤز یاغیش یاغماسی ویا قار اریمه سی سونوجو بیردن بیره وُجودا گلن سؤ آخیتی سی، سو داشقینی، سئل کیمی داشان هر شئی (فا: سیل). flood سئلنقا [آ] اؤیغوریۆ لگه سی هؤلین داغی قیراغیندا چای آدی ۲۵. سئلنکئور [آ، فر] سئچج، آریداج (تاخلیل کیمی اؤرونو اؤزگه شیلردن آیرماق اوچون وسیله) (فا: سلکتور). سئلنگسیون [آ، فر] سئچمه (فا: سلکسیون). سئلاب (سئلاب) [ع+فا] سئل سؤیو (فا: سیلاب). سئلاب / سئلاب [آ] تبریزده محلّه و سالماس دا کند آدی. سئلاردیس selardis [آ] هیئت تانریلاریندان ۲۱. سئل باسار [آ] سئلین باسدیغی یثر لر، سئل سؤیو ایله سولانان یثر. سئل دره seldarə [آ] زنجان دا چای آدی. سئل دؤنده رن [آ] سئلین یؤن و مسیری نی دؤنده رن شئی (فا: سیلگیر. سئل سو / سئل سوجاق [آ] چوخ گؤجلو یاغیش و سئل. سئلنمک [س] سئل کیمی آخماق، سئلّه چئوریلیمک "آغلاماقدان گوز یاشیم گؤل اولوب سئلله نیر". سئلله مک selləmək [ل] ۱- اکین یثرینی سئل له مه اوصول ایله سووارماق، سئل سو ایله اکینی سؤوارماق (بیر طرفی				

س س	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۲۲۸	ارک سۆزلۆتۆ	س س
سئنتتیک [ص،ر] بیر له شیم یول ایله الده ائدیلن، بیر له-شیم لی ^۲ (فا:سنتتیک).	آماجا آپارماق ایسته مک اوچون اؤیدورولان یالان (فا:سناریو)		سۆگی sevgi [آ] ایلگی، کؤنول باغلی لیغی، سئومه	س
سنتتاکتیک [فر، ص] جمله ایله ایلگی لی (فا:سنتتاکتیک).	سئنتاکس [آ،فر، دیل ب] جملله بیلیمی، سۆز دۆزومو (فا:سنتتاکس)		سۆگی لئندیرمه [آ] تحیب (فا:تحیب). befriending	س
سنتتایر [آ، لا] مبادی ایلی نین ۹ وئجو آیی.	سنتتایر [آ، لا] مبادی ایلی نین ۹ وئجو آیی.		سۆگی سیز [ص] سۆگی سی اولمایان، سئومه دن، ایسته مه دن، محبت سیز (فا:بی محبت). unaffectionate	س
سنتتاج [باخ] سینج.	سنتتاج [باخ] سینج.		سۆگیلی [آ، ت، سن] سئوؤک [پار، جانان، معشوق (فا:معشوق)].	س
سنتتکالیست [آ، فر] سنتتدیکاجی (فا:سنتتکالیست).	سنتتکالیست [آ، فر] ایشچی لرین بیر لشمه قورولوشو (فا:~).		sweetheart loved	س
سنتتدیکالیزم [آ، فر] ایشچی لرین بیر لشمه قورولوشو (فا:~).	سنتتدیکالیزم [آ، فر] ایشچی لرین بیر لشمه قورولوشو (فا:~).		سۆگیلی لر [آ] عاشق لر (فا:عشاق). lovers	س
سنتتسؤالیزم [آ] دؤیومجولوق، ایدراک و آلتی لاما اوچون دؤیقولاری تک قایناق ییلن فلسفی گؤروش (فا:~).	سنتتسؤالیزم [آ] دؤیومجولوق، ایدراک و آلتی لاما اوچون دؤیقولاری تک قایناق ییلن فلسفی گؤروش (فا:~).		سۆگیناز [آ] چوخ سئون، وؤرغون، قیز آدی (فا:نام دختر).	س
سنتتور seniyor [آ، لا] آغا، جناب (فا:سنتتور).	سنتتور seniyor [آ، لا] آغا، جناب (فا:سنتتور).		سۆمک sevmək [ل، ت، سن] ۱-ایسته مک، خوشلانماق، عزیز له مک "تیریز دئیش" ینده بو کلمه سۆمک و سۆیمک شکلیندهده ایشله نیر. ۲-بیرینه وؤرولماق (فا:دوست داشتن، عشق ورزیدن). to love	س
سئو [آ] سئومک سؤزوندن، انسان آدی:سئوآل، سئوای، سئو-تاپ، سئورگؤن، سئوگون، سئوتای، سئوتگؤن، سئوتنای ^۷ .	سئو [آ] سئومک سؤزوندن، انسان آدی:سئوآل، سئوای، سئو-تاپ، سئورگؤن، سئوگون، سئوتای، سئوتگؤن، سئوتنای ^۷ .		سئومه [آ] سئومک ایشی، سئوگی (فا:تعشق). showing love	س
سئوئر sever [ص] چاپوق و زیرنگ آدام (فا:سور). {سیوری} سئوئر، اینگیلیزجه severity بو سۆز له ایلگی لیدیر {.	سئوئر sever [ص] چاپوق و زیرنگ آدام (فا:سور). {سیوری} سئوئر، اینگیلیزجه severity بو سۆز له ایلگی لیدیر {.		سئومه لی [ص] ایسته مه لی (فا:دوست داشتنی). lovely	س
سئودا sevda [آ، ع] ۱-سئوگی، عشق، محبت (فا:عشق). love ۲-شدتلی مثیل، آرزو، هوس (فا:آرزو). {قدیم زامان دؤرد آنا طبعه اینانیردی لار و اونلارین بیر ی سؤدا ویا سؤدا ایدی و سئودایا دوچار اولان مالخیو لیبی حالت تاپاراق دلبیر کیمی اولوردو، بو اوزدن بو کلمه تورکجه ده و فارسجادا عشق و جنون معناسیندا قالیب، بو کلمه نین سئومک فعل ایله ایلگی سی یوخدور {.	سئودا sevda [آ، ع] ۱-سئوگی، عشق، محبت (فا:عشق). love ۲-شدتلی مثیل، آرزو، هوس (فا:آرزو). {قدیم زامان دؤرد آنا طبعه اینانیردی لار و اونلارین بیر ی سؤدا ویا سؤدا ایدی و سئودایا دوچار اولان مالخیو لیبی حالت تاپاراق دلبیر کیمی اولوردو، بو اوزدن بو کلمه تورکجه ده و فارسجادا عشق و جنون معناسیندا قالیب، بو کلمه نین سئومک فعل ایله ایلگی سی یوخدور {.		سئون ۱ sevən [بو کلمه سیوری سؤزونون دیشیلمه سی اولمالیدیر] بؤیوک دیه نک، زوْپا "سکینه خالا. تندیری قالا. سئوه نی گؤتور. منی قاوالا. ".	س
سئودییجیک [ص] چوخ ایسته نیلن اوچون سؤیله نن "لای لای جوجوغوم سئودییجیکم".	سئودییجیک [ص] چوخ ایسته نیلن اوچون سؤیله نن "لای لای جوجوغوم سئودییجیکم".		سئون ۲ [ص] سئومک دن سئوگی صاحبی، شفق تلی، توتقؤلر. سئوؤک sevük [آ، ت] ۱-سئوئلن، سئوگیلی، جانان ۲-انسان آدی کیمی ایشله نیر:سئوؤک آلپ، سئوؤکبای، سئوؤکیگه. سئوؤک تیگین [خ] غزنه لی لر دؤولتی نین قوروجوسو و غزنه لی محمود خان ین باباسی ^۷ .	س
سئودیرمک [ل، سن] سئومه سینه یول آچماق، سئومه سین ی ساغلاماق. to cause/ to force smb. to love	سئودیرمک [ل، سن] سئومه سینه یول آچماق، سئومه سین ی ساغلاماق. to cause/ to force smb. to love		سئوه جن sevəcən [ص] شفقت لی. سئوه جنلیک [آ] شفقت لیلیک. سئوه سئوه [ظ] سئوه رک، ایسته یره ک.	س
سئور sevər [ص] سئون "باریش سئور" (فا:دوستدار). loving	سئور sevər [ص] سئون "باریش سئور" (فا:دوستدار). loving		سئولی / سولی sevəli [آ] باجگیران دا کند آدی. سئوی sevi [آ] آشیری سئوگی، باغلی لیق دویقوسو، عشق. سئویب سئچمک [ل] نئچه سینین آراسیندان بیرینی ایسته ییب آیرماق. to choose and to love at will	س
سئورگه [آ] ۱-دوست، یاخین ۲-عشق، سئوگی، توتقو ^۷ .	سئورگه [آ] ۱-دوست، یاخین ۲-عشق، سئوگی، توتقو ^۷ .		سئویلمک [ل] سئومک و سئویلمک. سئویجی [آ، ص] سئون، وورغون (فا:دوست دار). loving	س
سئوق / سئوq sevq [آ، ع] سئوق، بیرجه ته طرف آپارما (فا:سوق)	سئوق / سئوq sevq [آ، ع] سئوق، بیرجه ته طرف آپارما (فا:سوق)			س
سئوگن sevgən [آ] چوخ سئون، وؤرغون، قیز آدی (فا:نام دختر)	سئوگن sevgən [آ] چوخ سئون، وؤرغون، قیز آدی (فا:نام دختر)			س
سئوگؤلن sevgülən [آ] م ۱۶ جی یۆز یلده، آنادولودا بوزوق تورکمن لرینه باغلی بیر بوی آدی ^{۸۵} .	سئوگؤلن sevgülən [آ] م ۱۶ جی یۆز یلده، آنادولودا بوزوق تورکمن لرینه باغلی بیر بوی آدی ^{۸۵} .			س

سۆيىشمەك [فات، ت] بىر بىر يېنى سۆمك، بىر بىر يېنە وورولماق، معاشقه اتمك (فا: معاشقه كردن).	“ھامى سۆيىنچك آياغا قالغدى”.
سۆيىشمە [آ] ۱- سۆيىشمك ايشى (فا: معاشقه). love- making ۲- سۆگى، عشق، محبت.	سۆيىنچ خان [خ] اوغوزنامە دە، بايدوخان يىن اوغو لاريندان ۷.
سۆيىك sevik [آت، ت] ۱- سۆگى يە لايىق، سۆگىلى ۲- قىز آدى. سۆيىك كۆل آرگىن [خ] يىلگە خاقان دۆنمى بىر بگ و كۆموتان.	سۆيىنچى [ص] ۱- سۆيىنچ وئرن. ۲- سۆيىنچ ايچىندە اولان، مسرور. happy ۲- م ۱۶ جى يۆزىلدە، آنادولو حلب ذوالقندر تۆركلر يىنە باغلى بىر بوى آدى ۸؛ باخ: سلجوقلار ۹.
سۆيىگن sevigen [آآ] سئون، سۆگى سىنى وئرن ۷. سۆيىل [ص] سۆيىلن، سۆمە لى، قىز آدى. {باخ: سۆمك} سۆيىلاي [آآ] سۆمە لى و گۆزل، قىز آدى (فا: نام دختر).	سۆيىندىر يىچى [ص] سۆيىندىر يىن، سۆيىنچ گىتىن، اوړك آچان. سۆيىندوك / سۆيىندىك [آآ] ۱- مۆتلو لوق، بختيار لىق ۲- قىر قىز لار يىن، آرقىن او يىماغى اولوبابا لاريندان ۷، غىثمانلى بگلرى يىندن.
سۆيىلگن [آآ] سۆيىلن، آشىرى ايلگى گۆز ۷. سۆيىلمك sevilmek [بل] سۆمك ايشى گۆرولمك، سۆگى دويولماق، يىيە نىلمك (فا: دوست داشته شدن). to be loved سۆيىلن [ص] ايسته نىلن، مئهربان.	سۆيىندىر مگ [ل، سن] سۆيىنمە سىنە يول آچماق (فا: خوشحال كردن) to gladden
سۆيىلىش [آ] سۆيىلمك ايشى ويا يىچىمى. سۆيىم / سۆيىم يىگە [آ] سۆگى، قىز آدى (فا: نام دختر). سۆيىم سىز [ص] سۆيىلمە يىن، خوشا گلە يىن. سۆيىم سىز لىشمك [س] سۆيىم سىز وضعيته گلەم. سۆيىم سىز لىك [آ] سۆيىم سىز اولما وضعيتى.	سۆيىنمك sevinmek [س، گۆت، سن] سۆيىنچ دويماق، شادلانماق، خوشلانماق (فا: خوشحال شدن). سۆيىنمىش [آآ] سۆيىنچلى، مۆتلو، مۆتلو اولموش ۷. سۆيىنە سۆيىنە [ظ] سۆيىنەرك، سۆيىنچ ايچىندە. سۆيىنىش [آ] سۆيىنمك ايشى ويا يىچىمى. سۆيىنىشمك [قا] ھامى بىر لىكە سۆيىنمك. سۆيىراما sehirama [آآ] كلنئىرە داغ آدى {سۆيىر انگاه ۶}.
سۆيىملى [ص] ايستىكلى، مئهربان، سۆگىلى، خوشا گلەن، سۆمە لى، چكىچى، (فا: دوست داشتنى). lovable سۆيىملى لىشدير مگ [ل] سۆيىملى وضعيته گىتىر مگ. سۆيىملى لىشمك [س] سۆيىملى وضعيته گلەم. سۆيىملى لىك [آ] سۆيىملى اولما وضعيتى.	سۆيىن sehin [باخ] سۆيىن. سۆيى sey [آ] چاي، باخ: چاي، سۆيىلەمك {سنگلاخدا يايىدا قۇرۇيان و قىشدا سۆيى اولان آرخا دىئىلىپ و يىنى سۆيى كلەم سىندە چاي معنا سىنى گۆر مگ اولار}.
سۆيىملى لىك [س] سۆيىملى وضعيته گلەم. سۆيىملى لىك [آ] سۆيىملى اولما وضعيتى. سۆيىن sevin [آ] ۱- سۆيىنچ، مۆتلو لوق ۲- ساسانىلر كدن، ميران شاه يىن ائوده شى ۷.	سۆيى ۲ [ص، سۆيىر ك كلمە سىنىن قىسائىلمىشى] سۆيىر ك. سۆيىدان [آآ] آذربايجان دا چاي آدى ۲۰.
سۆيىننى [آآ] ۱- مۆتلو لوق، ۲- قرا حلىق، راحتلىق، خۇصور ۷. سۆيىنچ [آت، ت] ۱- خوشلوق، شنىلىك، جوشقو، سۆيىنمە (فا: شادى). happiness ۲- چىنگىز خان يىن خوارزمشاه دربارىن يوللا دىغى سفير يىن اوغلونون آدى ۱۲.	سۆيىر [آع، سۆيىر] گزى، ايلنمك اوچون استراحت و دولانما، گندىش، يىرى يىش، ايلر لە يىش (فا: سىر). سۆيىران [آع، سۆيىر] گزەم، گزىش، گزىتى (فا: سىران). سۆيىر مگ [ل، ت] سۆيىر ك لىشدير مگ.
سۆيىنچ سىز [ص] سۆيىنچى اولمادان، سۆيىنچ دويمادان. سۆيىنچىك [آآ] انسان آدى، باخ: سۆيىنچ + بگ ۷.	سۆيىر seyrek [ص] ۱- آرا لىق لى، آرادا بىر، آرا سىرا، آرادا سىرادا، آدادا بوددا؛ قارشى آتلامى كىب، سىخى، يان يانا. ۲- بۆتقو حالدا اولمايان، پارچا پارچا. (فا: تىك). thinly scattered {ت سۆنذر ك، سن؛ دوياندا سۆنذرەمك و سۆنذر شمك و سۆنذر ك كلمە لرى نشان وئىر اصلى كۆك سۆنذر سى سۆز جوغودور}.
سۆيىنچ [ص] سۆيىنە سۆيىنە، سۆيىنەرك، فرح ايچىندە	

س س	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۲۳۰	ارک سۆزلۆتۆ	س س
	سئیرک بیغلی [ص] بیغ لاری قالین اولمایان.		سئیلاب [ع+فا] سوُ باسقینی، داشقین (فا:سیلاب).	
	سئیرک تۆکلو [ص] تۆکلی سئیرک اولان.		سئیلەمک seyləmək [ل] تاخیلی سوُدا یۇیاراق چۆرچۆپ	
	سئیرکجه [ص، ظ] بیر آز سئیرک.		و تۆرتوپراقدان تمیز لەمک، تاخیلی آخار سوُدا و چایدا	
	سئیرک چتیرلی لر [آ،بی] چتیرلری سیخ و کیپ اولمایان و		تمیز لەمک (فا:چیزی را در آب جاری تمیز کردن). {سای/	
	سئیرک اولان یتگی لر قۇروپو.		سئى کلمه‌سی چای سۆزونون ائکیزی doublet	
	سئیرک دیشلی [ص] دیشلری سئیرک اولان.		اولمالیدیر، یو سۆزدن آلیناراق سئیین، سئھین کلمه‌سی	
	سئیرک ساچلی [ص] ساچی آز و سئیرک اولان.		(سئى دولدورولان وسیله) اله گلیب، باخ: چای {	
	سئیرک ساققاللی [ص] ساققاللی کوسا و سئیرک اولان.		سئىوان seyvan [آ] بۆیوک چادیر (فا:چادر بزرگ). {محتماً	
	سئیرک لئدیریمک [ائتد] سئیرک حالاسا لماق.		یو کلمه فارسجادا سایه بان سۆزوندن آلینمیشدیر {	
	سئیرک لئتمک [باخ] سئیرک لئدیریمک.		سئىوان seyvan [آ] سالماس و خوی دا کند آدی.	
	سئیرک لئدیریمک [ل] سئیرک وضعیتە گتیریمک		سئىوت seyvat [آ] سوُیون قاباغیندا دوزه لن بند {سوو+ات}.	
	سئیرک لئدیریش [آ] سئیرک لئدیریمک ایشی ویا بیچیمی.		سئیرجی [ص] ایزله بیجی، ایزله ین (فا:تماشاچی). ۲-	
	سئیرک لئدیریمک [بل] سئیرک حالا گتیریمک.		گزیجی، گزن.	
	سئیرک لئشمک [س] سئیرک حالالگلمک، قالین لیغی آزالماق.		سئیز seyiz [آ] سۆزونون قاباغیندا گئدن تکه.	
	سئیرک لئدیریمک [ل] سئیرک حالا گتیریمک، سئیرک ائتمک.		سئیین seyin [آ] سئھین، بۆیوک ساخسی قاب، آیران دوزلتمه	
	سئیرک لئنمک [س] سئیرک حالا گلمک. to become thin		گه یارار بۆیوک قاب (فا:نوعی کاسه بزرگ). {باخ: سئى}.	
	سئیرک له‌مک [ل] سئیرک ائتمک، آزاللی ائتمک، سفته له‌مک،		سئیین [آ] اردیبل ده کند آدی.	
	آغلینی آزدیرماق، "نه سئیرک له ییرسن".		سبابه [آ] اشاره بارماغی (فا:سبابه). forefinger	
	سئیرک لیک [آ] سئیرک اولما وضعیتى، سئیرک لشمیش.		سبب səbəb [آ،ع] بیرایشه یول آچان شئى وکیمسه، ندن.	
	سئیرک یاپراقلی [ص] یاپراق لاری سئیرک اولان.		۲-باعث، سبب کار، تقصیر کار (فا:سبب). cause	
	سئیرک یوتلو [ص] یوتلو آز و سئیرک اولان.		سبب سیز [ص] ییلاسبب (فا:بلاسبب). doutless	
	سئیرک لئمک [ل] باخ: سئیرک لئدیریمک.		سببیت səbəbiyyət [آ،ع] بیرایشه یول آچما، ندن لیک (فا:~).	
	سئیرک لئمک [س] باخ: سئیرک لئشمک.		causality	
	سئیرک نگاه [آ] سئیر یرئى، گزیئتئ یرئى.		سبحان الله دئمە [آ] تسبیح (فا:~). rosary	
	سئى سئى [ص، باخ: سئى] یاواش ترپەنن، کاهیل و سوست آدم.		سبحان subhan [آ،ع] تمیز لەمه، تنزیه ائله‌مه (فا:~).	
	سئىسان seysan [آ] بوستان آباد دا کند آدی {۱-سئى+سان:		سبب/ سبب səbəd [آ،ت،ساودیج] سن، صح [قامیش و	
	سوُ کیمی، چای کیمی. ۲-سایسان، ساییلی و سایقین {.		اینجه دال کیمی اسنک شئیلردن دوزه لن و هۆرولموش	
	سئىسولان [آ] آذربایجان دا کند آدی ۴۰.		قاب قازان بیچیمینده هر شئى، زنبیل rosary	
	سئىگاهە موغامی [آ] سئوگی موغامی، سئىگاهە موغامی آذربایجان		سببە [آ] ماکی دا داغ آدی.	
	موغاملاریندان ساییلیر، پرفسور. م. ص. اسماعیلوف سئىگاهی		سبب توخویان. سببجی [آ] سبب توخویان.	
	۵ قولاً بؤلوبدور: خارج سئىگاهی، زابول سئىگاهی (میانی		سبب توپو [آ] یسکتبال.	
	سئىگاهە)، میرزا حسین سئىگاهی، خیالخن سئىگاهی، هاشم		سببجیک [آ] بالاجا سبب.	
	سئىگاهی، باخ: آذربایجان موغام لاری (فا:مقام سه گاه).		سببجی سؤیودو [آ،بی] داللاریندان سبب توخونولان بیر	

سۆيود نوغو (فانوعى يىد). *salix viminalis*

سېدچى ليک [آ] سېد توخوما ايشى.

سېدلنمک [س] سېدهدۇلدورولماق.

سېدلەمک [ل] ميوه و بۇجورشيلىرى سېدهدولدورماق.

سېدليک [آ] سېد توخوماغا يارايان دال و چوبوق.

سېده ووردو [آ] اوشاقلار آراسيندا داش و يا توپو سېده آتيب سالماغا چاليشاراق اوينانان بير اووين آدى.

سېزوار *səbzvar* [آ] خوراسان شهر لريندن، ش ۱۳۸۵ ده گنل -

ليکده ۴۴۰۰۰ نفر و شهرده ۲۱۴۰۰۰ نفر نفوسا صاحبدير، شهر مختلف مليت لردن تشکيل تاپاراق فارسلاشميش شهر حالينه گلیميشدير. عمومى حالدا سېزوار شهرى نين قوزئى بۇ لومو سلطان آباد، نيقاب و جوغاتنى بۇلگه لرينده تورکلر چوغونلوقدادير و شهرين گوئى کسيم لرينده فارسلا و بعضا کورمانچ لار و کوردلر يئر لئشيلر، گوئى طرفده جوغاتنى بۇلگه سى چوخ فقير حالدا گۇرسه نرک، نقاب شهرى بۇ لومو چوخراق گلشمکده دير.

سېزوار بۇلگه سينين داغلارى [آ] يۇلقوم (۱۶۰۰ کق د ۱۶۰۰)،

آغ کمر (۴۸ کق د ۲۰۵۳)، قالاچيق (۵۰ کگ د ۲۰۰۵)،

جوغاتنى (۵۰ کق د ۲۵۱۴)، قارى (۶۱ کگ د ۲۰۲۱)،

سېزوار بۇلگه سينده تورک کندلىرى [آ] جوئوين / جوين؛

چرندر؛ حجت (۵۵ کق د ۵۰)، حطيطه؛ رباط جز

(۵۰ کق د ۳۲۷۰)، رۇكى (۵۰ کق د ۴۰۰)، زورقان /

ژرقان؛ زرتى (۵۰ کد ۵۱۰)، زمج، سراج (۴۲ کق د

۱۸۰)، صفى آباد (۴۵ کق ۱۶۴۰ / غ تو)، طالبي

(۴۰ کق د ۲۸۰)، فریمانہ؛ فوجى (۵۰ کق د ۳۰)،

قادرآباد (۹۰)، کيخسرو (۴۷ کق د ۵۰)، نورآباد

(۵۰ ک ۳۱۰)، يوسف آباد؛

سېزوار جوغاتنى بۇلگه سينده تورک کندلىرى [آ] (آراليق لار

جوغاتنى شهركى نى مېنا توتاراق يازيلميشدير) آزادوار

(۴۲ کق ب ۴۵)، آلاله آباد (۵۵ کد ۱۸۰)،

أبوئيسان / ابويسان (۲۱ کق ۴۲)؛ احمدآباد ملك

(۳۷ کق د ۶۰)، اسماعيل آباد (۳۸ کق د ۵۷۰)، أنادى

(۲۶ کق ب ۱۸۰)، آنداده (۲۵ کق د ۶۹۰)، ايلدرآباد

(۵۰ کد ۲۸۰)، بخش آباد (۴۱ کد ۳۵۰)، بهرآباد

(۲۰ کق د ۳۵۰)، جعفرآباد (۳۲ کق د ۲۲۰)، حاج آباد

(۴۶ کق د ۱۷۰)، حجت آباد؛ حسين آباد حاجى محمد

ولى (۲۸ کق د ۱۲۰)، خدأشاه / ده امام (۲۵ کق ب

۷۷۰)، خرم آباد (۵۵ کد ۱۰۰)، خسروشير (۱۸ کق د

۲۲۰)؛ خيرآباد (۲۴ کق د ۲۳۰)، داديان (۱۰۰)،

دستوران (۱۲۰ کب ۴۱۰)، راه چمن (۲۰ کق ۷۱۰)؛

ريواده / ريواذر (۱۵ کق ۲۳۰)؛ زمند (۷ کگ د ۶۹۰)؛

زورآباد (۸ کق د ۶۲۰)، زيرآباد (۳۰ کق د ۳۹۰)،

سامقان؛ سردارآباد (۳۸ کق د ۲۲۰)، سعيدآباد تازا

(۲۰ کق د ۲۰)، سيدآباد پيره (۳۱ کق ب ۱۶۰)؛

سيدآباد گغت (۲۰ کق ب ۲۰)؛ سيدآباد اكراد؛ سيرغان

(۲۹ کق د ۳۸۰)، شمس آباد (۳۵ کق د ۶۲۰)، شهرستانک

(۷ کق د ۱۲۲۰)؛ صالح آباد (۵۰ کد ۶۷۰)، عابباس -

آباد عرب (۴۵ کد ۴۵۰)، عابباس آباد قندى (۲۵ کق د

۱۸۰)؛ عابباس آباد ملك (۴۱ کد ۳۲۰)، عبدیل آباد

(۱۸ کق ۱۱۰)؛ فتح آباد (۳۳ کق د ۳۳۰)، فشانچرد

(۱۶ کق ۲۸۰)؛ فيض آباد (۳۴ کق ب ۱۴۰)، قنبرآباد

(۳۵ کق د ۳۵۰)، قيزيل قارشى (۳۲ کق د ۲۰۰)،

كارجى (۲۴ کق د ۳۸۰)، كلاته آقامحمد (۳۶ کق د

۶۸۰)، كلاته انداده (۲۰ کق د ۲۴۰)، كلاته سليمان

(۲۸ کق ب ۲۴۰)، كلاته مئيمرى (۳۴ کق د ۷۹۰)،

کومايستان (۲۸ کد ۳۷۰)، کهنه / غ. تو؛ محمدآباد گغت

(۳۰ کق ب ۳۲۰)، ملاي گرد (۳۸ کق د ۸۰۰)، نوباغ

(۲۳ کق د ۵۰۰)؛ همت آباد (۳۳ کق د ۴۵۰)،

سېزوار صفى آباد بۇلگه سينده تورک کندلىرى [آ] (آراليق لار

صفى آباد شهركى نى مېنا توتاراق يازيلميشدير) آغ قالا

(۳۷ کق د ۲۵۰)، آغش (۳۱ کق ۲۰۹۰)، احمدآباد

(۳۰ کگ د ۶۰۰)، اردينگقيهد (۲۵ کق ۶۳۰)، ألسن

(۷ کب ۲۷۰)، بابا قدرت (۵۳ کق ب ۲۰)، بکرآباد

(۱۶ کق ب ۲۱۰)، بۇدداق آباد (۲۴ کگ د ۷۶۰)، جهان

(۳۸ کق ۶۰)، حسين آباد (۳۵ کگ د ۵۲۰)، خوراب

(۱۵ کق ۳۰)، دستگرد (۳۲ کق ب ۶۹۰)، دهنه اوچاق

س س	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۲۳۲	ارک سۆزلۆتۆ	س س
(۳۶ک ق ب * ۱۰۱۰)، دهنه شیرین (۱۱ک گ د * ۱۶۰)، راوخ (۱۲ک ق * ۲۶۰)، رحمت آباد (۲۵ک گ * ۳۱۰)، زَنفَت (۱۲ک ق د * ۲۷۰)، سُرخ (۱۲ک د * ۲۵)، سیدآباد (۲ک ق * ۹۰)، طارخه (۱۸ک ق د * ۴۱۰)، عابباس هزار آباد (۱۲ک ق د * ۲۶۰)، علی آباد (۲۲ک گ د * ۲۲)، عنبرآباد (۲۰ک ق د * ۲۰۰)، فیروزآباد (۷ک د * ۱۱۰)، قارزی (۷ک د * ۱۰۰)، قنبرباغی (۷ک ق د * ۱۵۴۰)، قوچ خر (۳۳ک ق * ۲۵۰)، قوزه زن (۳۵ک ق د * ۱۱۰)، کریم آباد (۲۵ک گ د * ۴۹۰)، کلاته بام (۳۰ک ق د * ۲۴۰)، کلاته عرب (۳۹ک گ د * ۱۴۸۰)، کمرغایه / کمرقایا (۳۰ک ق * ۶۰)، گسک (۸ک د * ۲۷۰)، مقصودآباد (۱۰ک گ د * ۱۵۰)، مَنگلی (۱۳ک ق ب * ۷۰)، نَشیب (۲۰ک ق د * ۶۰۰)، نصرآباد (۳۷ک ق ب * ۲۲۰)، نوروزی (۲۲ک د * ۵۴۰)، سبزه sebze [آ، فا] اعلا کیشمیش نعو (فا: سبزه). سبزه وات [آ] مختلف گۆی گۆیرتی. سبزه واتچی [آ] مختلف گۆی گۆیرتی ساتان ویا بئجه رن. سبزی sebzi [آ] گۆی گۆیرتی. سبزی قوورما [آ] گۆی گۆیرتی ایله ات دن پیشیریلن قوورما "پیلووو سبزی قوورما ایله یشمک". سبک [آ] یؤتم، مئتود، (فا: مئتد). method سبکتکین [باخ] سوبکتکین. سبه sebe [آ، آخ] سئوگی، سئوی؛ آلتای تۆرکلری، چور اویماغی اؤلوبالاریندان ^۷ . {محتملاً سوبه اولمالیدیر} سبیتو sebitu [آ] اؤزارتولاردا ۲جی درجه ده بیر تانری ^{۲۱} . سبیز sebiz [آ] میانا دا کند آدی {سمیز: بوللوق یثر}. سبیل [آ] تیکان تپه ده کند آدی. سینه الینجه لی [یازار] گونش ۱۳۵۵ ده نخجوان دا آنادان اؤلدو، تورکجه شعر لری واردیر ^{۵۲} . سپ sep [آ، ت] گلینین مالی اولان جئهیز {ت: سپتورمک} گلینی جئهیز له بگین ائوینه گؤندرمک}. سپ سووار sepsuvar [ص] توخوم سپمه دن سوْرا همن سوْواراق بیرنوع اکین اکمه اْصولو (نوعی روش آبیاری).	سپدیومک [آتد] سپمه سینه سبب اولماق. سپردره sepderə [آ] اوردوباد، دا داغ آدی ^{۲۴} . سپرین، سابران seprən [آ، ت] اوغوشهر لریندن بیرینین آدی. سپک sepək [آ] دیرمان داشینین ائکسنی (محوری). سپگی sepgi [آ] دری اوزه رینده عمله گلن بالاجا قابارجیق- لار، سپیشیک، چپوزه (فا: بشور). pustules سپگی لی [ص] سپمیش، سپگی سی اولان. سپمک sepmək [ل] ۱- توخوم و سوْ کیمی شئیرلی سپه له- مک ۲- تۆکمک، یاغیش سپه له نرک یاغماق (فا: پاشیدن). to splash ۳- (دری) سپگی چبخارماق، چپوزه له مک. to break out in a rash ۴- بیر سیرا کلمه لر له مختلف افاده لی سؤزلر دؤژلدیر "ایشیق سپمک، سعادت چپجگی سپمک، اؤزگینه سوْیوق سوْ سپمک" {باخ: ساپماق}. سپمه sepmə [آ] توخوم سپمه ایشی (فا: بشور). pustules سپمه سووارما [آ] سوْیو سپهرک اکینی سوْوارما سیستمینین آدی (فا: آبیاری بارانی). sprinkler irr سپنه کران sepnəkeran [آ] لَنکران دا کند آدی ^{۲۴} . سپور spor [آ، بی] چپچک سبزی بیتگی لرده اؤرمه اورقانی، بیر حجره لی حیوان لارین اؤز لئشیمیش حجره سی (فا: هاگ). سپه لک sepələk [آ] سرسم سپه لک . سپه لنمک [بل] سپه له مک ایشی گؤرولمک. سپه لنمیش [ص] سپه لنمک ایشی ویا بیچیمی. سپه له مک [س] سپیلمه شکلینده یاغماق، داغیتماق، تؤکۆشدورمک (فا: پاشیدن). to sprinkle سپی sepi [آ] دری و کۆرکو یارارلانا بیلیر حالا گتیرمک، داباغلیق (فا: دباغی). سپی ائوی [آ] داباغ خانای (فا: داباغ خانه). tannery سپیجی [آ] ۱- سپی ایشینی گؤرن کیمسه، داباغ (فا: دباغ). ۲- توخوم سپن "سپیجی آراج" tanner سپیجی لیگ [آ] داباغ لیق، سپیجی نین ایشی (فا: دباغی) tanning سپییشیک [ص] سپیلمیش اولان، باخ: سپگی. سپیگ [آص] سپیلمیش (فا: پراکنده). scattered سپیگین [ص] سپگی لی.			

ستاره sitarə [آ،ع] اؤلدوز (فا:ستاره).	سبیل [آ] ۱- یایقین، یاییلمیش، بۇلاشمیش ۲- قالا، حصار.
ستایش [آ،فا] اؤومه، اؤوگو، تاپینما، درین سایقی گوسترمه.	سیپلمک [ل] دباغ لیق ائتمک.
ستلج setəlcəm [آ] ذات الریه خسته لیگی. {بو کلمه	سیپلمک ۲ [بل] سپمک ایشی گۆرۆلمک (فا:پاشیده شدن).
عریجه ذات الحت کلمه سینین دیشیلیمیش شکلیدیر {	سیپلمیش [ص] سپیک حالا گلیمیش (فا:پراکنده).
ستم sitəm [آ] ظلم (فا:~). oppression	scattered
ستم کش [ص] ستم گۆرموش (فا:ستمکش). sufferer	سپی لنمک [بل] سپی لنمک ایشی گۆرۆلمک، سیپلمک
ستمکار / ستمگر [ص] ظالم (فا:ظالم). oppressor.	ایشی گۆرۆلمک.
ستن setən [آ] یارما و بۇلغور دؤیلن دییک داشی ۲۵.	سپی له مک [ل] دباغ لیق ائتمک، درینی مختلف ایشلم لرله
ستن چای setən [آ] کلئیر ده چای آدی.	ایشله نه بیلیر وضعیت گتیرمک (فا:دباغی کردن). to tan
ستون [باخ] سؤتون.	سپی لی [ص] سپی لنمیش، دباغلیق ائدلمیش.
ستی قیزی [آ] آذربایجان شاعریدیر، تورکجه شعر لری واردیر ۵۲.	سیپلیش [آ] (فا:انتشار، پراکندگی). scatter.
سجاد səccad [آ،ع] چوخ سجده ائله ین (فا:~).	سپین [آ] تارلا وتوپراغا توخوم سپمه، یایما (فا:تخم پاشی).
سجاده [آ،ع] نامازلیق، جاناмаز (فا:سجاده).	سپین قاباغی [آ] تارلانتین سورولمه سی ایله سپین آراسیندا-
سجده [آ،ع] نامازدا آلنی یئر قویما ایشی prostration	کی وقت، سپین دن اوّل (فا:دوره قبل تخم پاشی).
سجلی sicilli [آ،ع] تانیتیم لیق بلگه سی، کیملیک (فا:شناسنامه)	سپینتی [آ] سیچرانتی، سپین سو ذره جیک لری (فا:پاشش).
سجود sucud [آ،ع] سجده ائله مه (فا:~).	سپینجی [آ] تارلا وتوپراغا توخوم سپن.
سجیه səciyə [آ،ع] یارادیلش، کاراکتر (فا:سجیه).	ستارخان settarxan [آ] ۱۲۴۵هـ قاراداغدا آنادان اولوب
سجیه وی səciyəvi [آ،ع] شخصه عاید، کیشیشل (فا:شخصی).	و عائله سیله تبریزه کؤچه رک مشروطه دورانی مبارزه لرین
سحاب səhab [آ،ع] بؤلود (فا:~).	اؤندرلیگینه یتیشدی، ستارخانین پارتیزانلاری آز مدت ده
سحبان [بازار] ملاقاتح سحبان (۱۳۱۶-۱۳۲۸هـ.ق) لنگرانی	بؤیوک معروفیت قازاندی، مشروطه نین پیروزلوقوندان
شاعر اولاراق تورکجه شعر لری واردیر ۱۱۷.	سونرا مختلف حیله لرله تهرانا آپاریلدی و سونرا اتابک
سخر səhər [آ،ع] سومرجه 'شاهار'، دان واختی، صبح آچیلان	پارکی جریانیندا یارالاندی و زیندانا دوشوب و همین یارایا
واخت (فا:~).	خاطر هـ ۱۲۹۳ء، ساده جه ۴۸ یاشیندا شهید اولاراق
سحر ادبیلی [آ] آذربایجانین آدلیم شاعره سی ش ۱۳۳۱ء	دنیا دان گنتدی اونون جنازه سی تهران شاه عبدالعظیم ده
تبریزده دؤنیایا گلیب، غزل و سربست شعر لری واردیر ۶۴.	دفن اولوندو، ستارخانین اؤلومونده داشناق یئرم خان لا
سحر sehr [آ،ع] جادو، افسون، بویو له مه (فا:~).	بیر لیکده پهلویچی لرین اصلی نقش لری واریدی، آذربایجان
سخافت səxəfət [آ،ع] عاغلی آز اولما، عاغلی آز لیق (فا:~).	بیلگین لری ستارخانین اؤلدورولمه سین، پهلویچیلیگین ین
سخواست səxavət [آ،ع] الی آچیق لیق، گنیش اؤرکلی لیک.	ایرله مه سی و قاجار محروسه ممالکی نین مقدراتینا حاکم
سخیف səxif [آ،ع] سست، یۆتگول، اسکیک (فا:~).	اؤلما سی کیمی قلمه وئرلر، بؤ دؤنمدن سونرا امپریالیست
سد sədd [آ،ع] آتیز، انگل اولان دؤوار، مانع (فا:سد). dam	قوه لر پهلویچی لرین نوکرچیلیگی ایله
سد خاکی [آ] توپراق سد، دؤلوقسد (فا:سد خاکی) mud dam	اؤلکه نین هر یانیندا و اؤز للیکه
سده رک səderək [آ] آذربایجان دا کند آدی ۲۴.	آذربایجان بؤلگه سینده ظالم جه سینه
سدل sədl [آ] ماکی دا کند آدی {سعد ائلی}.	آت چاپدیر ماغا باشلا دیلار.

س س	آذربایجان تۆركجهسى	۱۲۳۴	ارک سۆزلۆك	س س
سده رگ	səderək [آ] جمهوری آذربایجاندا رایون آدیدیر.		چای (səb۱۳)، بهرۇمان/دانباران (səb۲۶)، پیچند (وټه	
سیدیر	sidr, sədir [ع، آ، بی] قوزالاق لی لاردان، بوی ۴۰ متر،		چای، (səb۱۵)، پیسلرچای (səb۳۵)، چکی چای (مهربان	
	تاختاسی تیکیتی لرده ایشلەنن بیر آغاج، سیدر، داغ		(səb۵۴)، دامنجان، آراچای (daməncan ~ s۱b۲۱)، رازلیق	
	سروی، لبنان سروی (فا: سدر، شریین، کنار). Cedrus.		(səb۳۸)، ساری قایاچایی (səb۱۹)، شالقون (səb۱۴)،	
	sər [آ، فا، شع] باش، بویوک (فا: سر).		شکردزق (~ səb۱۳)، شورا چای (مهرباند s۱b۳۰)،	
	sirr, sirr [باخ] سیر.		قارامچید (~ s۱۳b۱۴)، قوروجای/دنجان (~ s۱۳b۲۸)،	
سرا	[آ] لثریک، چای آدی {سراب} ۲۴۰.		لنجوان (s۱۳b۲۹)، نرمیق چای/لمه چای (s۱۴b۲۰)، وټه	
سراب	[آ، فا] ایلغیم، ایلقین، یالقین، پوساریق (فا: سراب).		چای (~ s۱۳b۴۵)، هره نو (گول آوا s۱۲b۲۱)، هتریس چای	
سراب	sərab [آ] ش ۱۳۲۰ سراب شهرینن نفوسو*		(s۱۱b۱۶)، تاجیار (اسبقران ۵/۵۵۵ و ۵/۵۵۵)،	
	۱۴۸۰۰ نفر و تورک قئید اولیدور، بو شهر تبریزین ۱۲۵		سراب بۆلگه سینین داغلاری [آ] آغدالاق (ک ۸ گ ۱۷۲۳)،	
	کد طرفینده یئر آلییدیر. دنیز سۇلاری سۋیه سیندن ۱۶۸۰		آغداش (ک ۱۲ ب ۱۷۷۵)، تاوازا میورد (ک ۲۵ ب ۲۰۶۵)،	
	متر یوکسک لیکده دیر، ش ۱۳۸۵ ده شهرستان و شهر نفوسو		داشلی داغ (ک ۱۸ ب ۲۵۳۲)، داغ باشی (ک ۲۰ ب ۲۰۶۶)،	
	۱۳۴۰۰۰ و ۴۲۰۰۰ نفر، اۆزئی گئیش لیگی ۳۸۰۰		قارایوقوش (ک ۲۷ ب ۲۳۷۸)، یارداغی (ک ۲۸ ب ۱۷۸۲)،	
	کیلومتر مربع دیر. سراب بۆلگه سی ساوالان داغی نین		یورت لار (ک ۲۹ ب ۲۴۰۲)، ساجانا (ک ۳۰ ب ۲۱۶۴)،	
	اتگینده اولماسی سبب ایله کندلرینده بول بول معدنی		یاغلی داغ (ک ۳۰ ب ۲۸۴۵)، بالابای داغ (ک ۳۱ ب	
	سۇلارا راست گلیری: آلاله حق کندی، آیرسو، سرتها،		۲۳۰۱)، سلطان بود داغی/سلطان پیری (ک ۳۳ ب ۲۴۰۵)،	
	شالقون، آت ساتان، جلده باخان کندلرینده معدنی سۇلارا		بوزلو بۇلاق داغ (ک ۳۳ ب ۲۴۹۸)، اؤکوزداغی (ک ۳۶ ب	
	اشاره اتمک اولار. بو شهرین آدیندا ائتیمولوژیک جهتن		ق ۲۵۸۸)، نرمیق (ک ۳۶ ب ۲۷۹۸)، زرد علی (ک ۳۱ ب	
	سارای و ائو سۇزلرینی گورمک اولار و معناجا سارای		گ ۲۰۳۶)، قارادالاق (ک ۶ گ ۱۷۱۷)، دالاخلار (ک ۸ ب	
	کیمی ائوی آنلاتیر، مۇرخ لر بو شهردن سروو سراو،		گ ۱۷۴۴)، سامانچا (ک ۱۷ ب ۲۰۹۰)، زینال اوچان	
	سراب، سرای سراه، سرات شکیلینده آد آپاریلار، حموی		(ک ۲۲ ب ۲۳۳۷)، آغ یوقوش (ک ۲۲ ب ۲۴۶۸)، قالا داغ	
	سروو، سروو کلمه سینى ایشله دیدیر.		(ک ۲۲ ب ۲۷۴۷)، هزارسرداغ (ک ۲۳ ب ۲۷۸۵)، قجَل	
سراب بۆلگه سینین تاریخی و گورمه لی یئرلری	[آ] جامع		(ک ۲۳ ب ۳۰۴۶)، داملو (ک ۲۵ ب ۲۹۴۵)، اوچ آغاج	
	مچیدی، رازلیق داش یازیتی، قیرخ قیزلار کتبییه سی/نشتبان		(ک ۲۵ ب ۲۶۱۲)، نخل یولاغی (ک ۲۷ ب ۲۶۲۷)، کلاش	
	یولوندا، قالاجیق تپه سی، ایرخان تپه سی، امامچال تپه		(ک ۲۸ ب ۲۶۷۱)، شیرمردان (ک ۲۸ ب ۲۶۸۴)، جوفینی	
	سی، سایین گدیگینده شاه عایباس کاروانساراسی، آت ساتان		آتین (ک ۳۴ ب ۲۰۵۷)، آغداش (ک ۳۷ ب ۲۳۹۵)،	
	دا موغول لارا عاید مقبره، حیدری و نعمتی لر محلله لری.		تک گونئی (ک ۳۹ ب ۲۴۶۸)، قاشقادیمی (ک ۴۳ ب ۲۳۹۵)	
سراب بۆلگه سینین چایلاری	[آ] چایلار آجی چایا تۆکولورلر:		(ک ۲۶ ب ۲۲۶۵)، غلملی (ک ۴۶ ب ۲۴۶۴)، بگ داش (ک ۴۸ ب	
	آجی چای (هریس، تبریز s۱b۲۶۰ q=۱۹۵)، آراچای (s۱b۱۰)،		(ک ۴۸ ب ۲۴۵۷)، قیرداغ (ک ۲۱ ب ۲۵۴۴)، کهریز (ک ۲۴ ب	
	آغامعلی چای (تاجیارچای، q۱، s۱b۴۰)، آغدره چای		(ک ۲۷ ب ۱۶۰۵)، قیلینچ داغ (ک ۲۵ ب ۳۰۶۸)، اوتای (ک ۲۷ ب	
	(چکی چای، s۱b۱۴)، آغمیان/کروان (s۱b۴۶)، آلاله		(ک ۲۷ ب ۲۱۱۲)، بدیرداغی (ک ۲۷ ب ۳۴۱۳)، هزارمیخ (ک ۳۱ ب	
	حق (s۱۰b۲۴)، آناقیز (s۱b۲۵)، آرداهاچای (وټه چای		(ک ۳۲ ب ۳۶۹۶)، چال داغ (ک ۳۲ ب ۲۴۰۰)، دیکداش (ک ۳۲ ب	
	s۱b۱۹)، بویوک چای (s۱b۲۷)، برتا/وینی چای (وټه		(ک ۳۳ ب ۲۲۳۳)، مثیدان (ک ۳۳ ب ۳۰۶۵)، ساریمساق لوداغی	

S س	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۲۳۵	ارک سۆزلۆک	S س
(۳۵۴۸ ک ق د)، قاراگوئنئی تورونجو (۳۶ ک ق د ۳۸۸۲)، علاالدین (۴۰ ک ق د ۲۵۷۸)، بهرهمرده (۲۳ ک گ د ۲۳۰۰)، آراداغ (۴۲ ک گ د ۲۶۹۴)، گوْڤ (۲۵ ک گ د ۲۳۰۹)، بایداقلی (۳۰ ک گ د ۲۵۹۰)، بگ محمد (۳۱ ک گ د ۲۳۶۵)، کئچی قایاسی (۳۱ ک گ د ۳۰۰۰)، جهان داغ (۳۲ ک ق ۲۱۷۰)، سراب (مرکزی-آغمیان) بۆلگه‌سینین کندلری [آ] دیزج غفار، سیندان (۴۰۰۰)، کَرده‌میر (۱۷۵۰۰) (قو: کرده‌مهین)؛ زیراس/زیراسف/ایسیستان/آسفستان (۱۵۰۰۰)؛ میرزه حسن دیزه سی؛ توْکلدان (۶۱۰۰۰)؛ گوئبدان (۳۴۰۰۰) (قو: گنبدان)، پَرکۆش (۱۹۵۰۰) (قو: فرگوش)؛ آسبه‌قران (۲۷۴۰۰) (قو: اسبقران)؛ تاران (۳۴۰۰۰)؛ آغمیان (۳۱۰۰۰)؛ سؤهره (۲۱۰۰۰) (قو: سهراب)؛ سوْما (۲۹۰۰۰) (قو: صومعه زرین)؛ چیلله‌خانا (۱۲۰۰۰)؛ سینجیق/سینزیک (۹۴۰۰۰)؛ فسروان، گلی، کادیجان/کروان (۱۱۷۰۰۰)، شورادیل (۴۷۰۰۰) (قو: شورهدل)؛ جَجْو (۱۳۰۰۰) (بۆش)، سوْیون (۷۲۰۰۰) (قو: سوین)؛ سیرخالی (۳۸۰۰۰) (قو: سرخه‌ریز)؛ سراب (مرکزی-ابرغان) بۆلگه‌سینین کندلری [آ] خاتون آوا (۵۹۱۰۰)؛ چیرلی (۱۷۵۰۰) (قو: چرلو)؛ قیزیل کئچی؛ بالِیستان (۸۱۵۰۰)؛ دؤولت آوا (۶۷۰۰۰)؛ قارخون (۳۴۰۰۰)؛ بهرومان (۲۸۸۰۰)؛ قوشاگوئبد (۳۹۰۰۰) (قوشه‌ییمز)؛ داراب (۱۴۱۰۰۰)؛ دانباران (۱۳۲۰۰۰)؛ گوْلاوا (۴۰۰۰۰) (قو)؛ منکرآباد؛ عایباس آباد (۱۰۰۰۰)؛ قیزیلجا کوردلر (۲۴۰۰۰)؛ آغچاکند (۴۵۳۰۰)؛ بافتان (۶۸۱۰۰)؛ اَبرغان (۱۵۷۰۰)؛ احمد آباد/آی (۷۳۱۰۰)، دامانجان (۸۹۰۰۰)؛ جیزدان (۷۷۰۰۰) (قو: جنهیزدان)؛ گادودوش آباد/گوْودوش آوا/ مُحسن آباد (۴۶۰۰۰)، آناقیز (۱۱۷۵۰۰)؛ قَریق/مردآباد قَریق (۲۸۰۰۰)؛ چیچکلی (۳۷۰۰۰)؛ قارقا (۷۱۰۰۰)؛ قوشچو (۱۰۰۰۰)؛ رج rəc (۲۶ ک گ د ۱۲۰۰۰)؛ سراب (مرکزی-حومه) بۆلگه‌سینین کندلری [آ] ایشته‌ره‌غان (۵۰۰۰۰) (قو: اشتجران)؛ تیرشوْ (۱۶۰۰۰) (قو: تیرشاب)؛ هوْلوق (۶۰۰۰۰) (قو: هولیق)؛ بیجند/بیجت (۱۹۰۰۰)؛ مئین (۴۴۰۰۰) (قو: مهین)؛ تازاکند (۳۳۰۰۰)؛ ایدیرشان (۷۰۰۰۰)؛ سوْمایجیق (۱۵۰۰۰) (قو: صومعه‌ملکشاه)؛ پَرکاب	(۱۳۰۰۰)، هئریس (۲۰۶۰۰)؛ نوْقه‌دی (قو: نوچه‌ده)، حاصار؛ آنداراو (۱۱۰۰۰) (قو: اندراب)؛ قیشلاق (۲۰۰۰۰)؛ اسوشان/ آشکان (۲۵۷۵۰) (قو: اسب فروشان)؛ آلاله‌حق (۱۱۰۰۰)؛ اوْوغان (۱۶۲۰۰)؛ سرهنه/سَرَسَر (۳۴۰۰۰) (قو: سرانسر)؛ سارداها (۱۴۱۰۰)؛ جقر(بۆش)، مقربه(بۆش) (قو: مقبره)، سراب (مرکزی-رازلیق) بۆلگه‌سینین کندلری [آ] چوْوش (۱۱۰۰۰) (قو: چه‌گوش)، گاواشین (۲۹۰۰۰)؛ قیزیل قایا (۲۶۰۰۰)؛ اَسْطَلْی/اسدیلی (۵۵۹۰۰) (اسطلولجین)، داغ حسنجان (۳۲۰۰۰)؛ قورخود (۲۳۲۰۰)؛ قالاجیق (۲۵۴۰۰)؛ کندوان (۳۸۰۰۰)؛ رازلیق (۳۰۰۰۰)؛ اوْمای آوا (قو: میرهمای دیزج)؛ آغ دیزه (قو: دیزج سفید)؛ میره‌کی/میرکی/آی- اورتا mirəki (۱۰۶۰۰) (قو: میرکوه)؛ دیزه/دیزه‌عظیم (۶۰۰۰۰)؛ شیره‌جین (۱۹۲۰۰)؛ آوارس (۴۸۲۰۰) (قو: ابرس)؛ آسبه‌قران/اسبقران (۴۰۰۰۰)؛ چؤللو (۴۶۰۰۰)؛ قاراقایا (۳۳۰۰۰)؛ شیرمردان/شاه‌مردان (۱۱۰۰۰)؛ پالاسجین (۴۶۰۰۰)؛ یئجیه/یئنگیجه (۱۵۰۰۰)؛ پیرکمان (۷۰۰۰۰)؛ آنگیز (۱۴۸۰۰)، چؤهره (۵۰۰۰۰) (قو: چهریق)؛ ساری قایا (۱۳۰۰۰)؛ شاللی (۲۴۲۰۰)؛ قوردلار (۱۷ ک ق ۵۶۰۰)، کلک آباد (۳ ک گ ب ۶۸۰۰۰)، کلو/کلی (۱۴ ک ق د ۱۹۰۰۰)، سراب (مرکزی-سایین) بۆلگه‌سینین کندلری [آ] امام چای (۱۰۰۰۰)؛ اورتاکند؛ اییده‌لی (۵۳۰۰۰)؛ بابالو (۲۲۰۰۰)، باشکند؛ بایندیر (۵۶۰۰۰)؛ تازاکند؛ حیدرآباد (۹۰۰۰)؛ خیدیرآوا/خضرآباد (۱۴۰۰۰)؛ داراب (۷۰۰۰۰)؛ دکانلو (۲۰۰۰۰)؛ دییکلی (۹۰۰۰۰)؛ زیری ziri (۳۸۰۰۰)، ساری قایا؛ ساقمیزچی/سقرچی (۲۳۱۰۰)؛ صاندیقلی (۳۰۰۰۰)؛ عسگرآوا (۸۲۰۰۰)، غلام، قاراکانلو (۲۰۰۰۰)، قارامچید (۱۷۰۰۰)؛ قیرخ بولاغ (۲۳۰۰۰)؛ قیرخ‌قیزلار/ (۳۴۰۰۰) (قو: نشتبان)؛ کاظم چای(بۆش)، کَلتَر (۳۵۰۰۰)؛ کَلیان (۸۶۰۰۰)؛ مشهدی کندی (۱۶۰۰۰)؛ مَمْد کندی/ممی کندی (۳۱۰۰۰)؛ مینقوتای (۱۰۰۰۰)؛ میدانجیق (۱۱۵۰۰)؛ سراب (مرکزی-مالالایعقوب) بۆلگه‌سینین کندلری [آ] مالالا یعقوب (۶۱۰۰۰)؛ حسنجان (۴۳۰۰۰)؛ نَرْمیق (۶۸۰۰۰)، عبدالله آباد (۲۰۰۰۰)، جلده‌باخان (۹۸۰۰۰)؛ اَرْدْها/آرداها (۲۰۰۰۰)؛			

S س	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۲۳۶	ارک سۆزلۆتۆ	S س
هیروان (۳۲۰*)؛ دۆننۆ (۷۰*) (قو:دونیق)؛ کۆوشه‌نک (یئنی کئند) (قو: کوشانه)؛ شالقون (۷۰۰*)؛ ونه/آ-ی (۱۰۱۱*) (قو:وائق)؛ جندیل (بوْش)، شیخ سۆرگون (۴۴۰*) (قو:شیخ سرچین)؛ شکرده (۳*)؛ سلطان آوا (۵۵۰*)؛ ایرج، آغ بولاق بهمن (۲۱*)، ناراب (۲۴۰*)، سرآب(مهریان-آلان برووش) بۆلگه‌سینین کئندلری [آ] بروغوش/بیروغوش (۱۸۰۴*) (قو:براغوش)؛ آلان (۲۰۹۳*)؛ قیزیلجا سادات (۵۶۰*)؛ سوْما (۲۰) کقد (۱۱۰۰*)، قدیم(خارابا)سوْما(۴۰*) (قو:صومعه خطاب)؛ سیه دولان siyədoldn (۴۰۵*)؛ دمیچی (۷۶۰*)؛ قارابۇلاق (۲۰*)، دیلمشاه/دیلمشاه (۲۰*)؛ اسداللاه کندی(بوْش)، نَرمیق (۵۰*)؛ قاسم کندی، آتمیان/آ-ی (۴۷۱*)؛ تالخور (۴۰*) (قو:تلخاب)، دئچان (۵۲۰*)؛ زَرگاه/ رَزگاه (۱۳۰*)، آغ بولاق (۴*)؛ گوْللوجه؛ سرآب(مهریان-آردلان) بۆلگه‌سینین کئندلری [آ] مئهران (۴۵۷*)، رچل (۳۰۰*)، زنجیر آوا/زنجیل آوا (۲۳۰*)، بهمن آباد (۳۰*)، آرزهنه ərzəne (۱۱۰۰*) (قو:ارزنق)؛ شاه‌باغی (۸۲۰*)؛ اسه‌نه/ استق (۱۵۱۲*)، آردالان/ آرده-لان (۹۷۸*)؛ اجیر آوا (۷۸۲*)، دیزج شور (۲۸۰*)، قنسره/ قیصریه (۱۴ کد ۱۱۵۰*)؛ کوْج/ کیوج؛ سرآب(مهریان-شریان) بۆلگه‌سینین کئندلری [آ] دۆزدوزان (۱۴۵۰)؛ خاکی (۸۳۰*)؛ شره‌بیان(۲۸۳۶*)؛ اوْوه/ایوه (۱۰۰*) (قو:ایوق)؛ سرچشمه: لئجوان(۳۴۰*)، اسماعیل آباد۴۲۶، یوقورتچی (۴۳۰*)، بوْرونج آوا (۲۰۵*)؛ دئهدولان/ دیهدیلان (۳۴۰*)؛ کئنه‌دیلان (۴۴۰*)؛ عابباس آباد، سرآب کندی/ سروو کندی [آ] بوْکان، یاستیکند، زنجان، قوچان، قُروه، قئیدار و آستانا دا کئند آدی (۱-سارای ۲-سر+آب}، سراپا [ظ،فا] باشدان باشا (فا:سراپا)، سرآپرده [آ،فا،شع] سارای لاردا قوناق اوْتاغی قاپی سیندا اولان بۇ یوک پرده، اؤرتوک (فا:سرآپرده)، سراج serac [آ،ع] چیراق (فا:~)، سَرّاج serrac [آ،ع] یهر و قوشقو لوازمی قاییریپ ساتان، سراجو [آ] مراغاداخره‌جی(قاراجی) بۇلگه‌سینین قوندارما آدی.	سراجه serace [آ] سبزوآر دا کئند آدی {سارایجا}، سراسر [ظ،فا] باشدان باشا (فا:~)، سراسری [ص،فا] بوْتونسل، بوْتؤوسل (فا:~)، سَراسکندشهری səriskənd [آ] هشتری‌نین اؤز آدی سراسکند خان اولاراق اطرافیندا دا اوچ کئند سراسکند آدیندا واردیر، اونلارین ایکسی‌سی آلمالی و بیریده علی‌آباد کندیستانیندا یئر آلیبیدیر {سراسکندسۆزو آذربایجان تورکجه‌سینده قُره سۆزو کیمی آ حرفینین فتحه‌یه دیشمه‌سیندن دوزلمیشدیر و اصلینده "سار"سۆزو، اوْیوم قوراليجا اؤسکند/اؤز+کند سۆزویله سراسکند شکلینده دیشییدیر: سار+ایس+کند+سار+اؤس+کند+سار+اؤز+کند: لغت باخیمیندا اوزلارین کئندینین ساریلدیغی یئر ویا اؤسلو انسانلارین کئندینین یئر لشدیگی بۇلگه دئمکدیر، تاریخی لاحاظدان ساری اوز/ساری اوْغوز لارین شهرى معنا سیندا دیر (سار/ سارو سۆزو تورک یئر و بوْی آدلاریندا یاقین کلمه ساییلیر و اورتا آسیادا اؤز کئند آدیندا شهر آدی واردیر)؛ آیریجا فارسجا سر(باش) سۆزونو معیار توتوب و بوْرانى یوخاریدا اولان اؤسکند یوروملاماق اولار، بوْتفسیر او اؤزدنکی بۇلگه‌ده اؤسکند آدیندا مستقل کئند یوخدور آنلاملی گؤرونمور(اؤرنک: ماخ،باشماخ)}، سراسکندخان [آ] سراسکند آدیلاداتانیناراق تبریزین ۱۲۵-ک-گد طرفینده قرار تاپاراق ش ۱۳۲۰-ده نفوسو ۳۳۰۰ نفر تۆرک قئیداولوبدور. بو آد ش ۱۳۲۱-ده هشترود آدینا دیشیلیدی، پهلوی حکومتی ش ۱۳۲۰ و ۱۳۴۰-دا بورایا "شهرضا" آد قویدولار و سونرادا آذران و مجددا هشترود دئدیله. سراسیمه serasime [ظ،فا] قورخو ایچینده اولان (فا:~)، سرافراز [ص،ظ،فا،شع] باشی اوجا (فا:~)، سرا نجام [آ،فا،شع] سوْנוج (فا:~)، سرایت sirayet [آ،ع] ۱-بوْلاشما، یوْلوخما. ۲-یاییلما(فا:~) سرابخا [آ] بوْکان دا کئند آدی. سرباز [ص،فا] عسگر، سوْبی (فا:سرباز). سربست serbest [ص،ظ،فا] ارکین، هئج بیر شرطه باغلی اولمایان، اؤزگور، باغیمسیز، مستقل (فا:آزاد)، سربستجه (سینه) [ظ] باغیم‌سیزجا، سربست اولاراق.			

S س	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۲۳۷	ارک سۆزلۆتۆ	S س
سربست شعر [آ]	ایراندا سربست شعرین یارادیجی سی نیما یوشیجه نسبت وثریر لیر، حالبوکی او فقط بو تیپ شعره یثنی رۇج وثرندیر و بوجور شعرین یارادان لاری اوچ نفر آذربایجانلی جعفر خامنه‌ای، شمس کسمایی، میرزاتقی‌خان- رفعت آدیندادیلار ^{۱۳} .		{سنگلاخدا سَرپ سۆزو بو کلمه نین کؤدور}	
سربست لشمک [س]	سربست اولماق.		سَرت [آ] بایندیر بویونا عایدیتر آدی (م ۱۶ جی قرن) ^{۲۴} .	
سربست لیگ [آ]	اؤزگور لوک، آزاد لیق.		سرت توپراق [آ] دنژ توپراق (فا: دج). solid	
سربند serbënd [آ]	اراک شهرینین بخشلریندن اولراق ۳ کندستانی واردیر (سربند، کزاز، قارا کهریز)، ۲۷۹ کند و *۱۴۰۰۰۰ نفر نفوسو واردیر، سربند کندستانی نین ۱۳۸ کندی و *۵۰۰۰۰۰ نفر نفوسو تۆرکدولر.		سرت توخو [آ] بیتگی لرین قالین ویرک قاییغی.	
سربند [آ]	اردییل و فرمهین دا کند آدی.		سرت داماق [آ] داماغین اؤن بؤلومو.	
سربولاق [آ]	اسماعیلی، دا چای آدی ^{۲۴} .		سرت سسی سیز حرف [آ] سرت داماقدا دئییلن "چ، ه، ف، ک، ق، س، ش، ت"، اؤتومسوز حرف.	
سربه سر [آ، فا، شع]	باشدان باشا (فا: سربه سر).		سرت سو [آ] کیرنجی چوخ اولان.	
سرب serp [ص]	سارپ، چتین، گۆز، برک، کئچیلمه‌سی چوخ چتین و دیک قایا، چوخ دیک و سیلدیریملی یالچین، باخ: سرت (فا: سخت، خشن) {سن، دده}		سرت لشدیرمک [ل] سرت ائتمک.	
سربایی serpayi [آ، فا، شع]	آیاق اؤستو (فا: ~).		سرت لشدیریجی [آ] سرت له‌دن.	
سربدیرمک [ئتد]	سرپمک ایشینی گۆردورمک.		سرت لشمک [س] سرت اولماق (فا: سخت شدن).	
سربپرست serperest [آ]	باخمیجی (فا: ~). superior		سرت لشمه [آ] برک لشمه (فا: تصلب). becoming hard	
سربپرستی [آ]	باخمیجی لیق (فا: ~). gurdianship		سرت لشمک [س] سرت لشمک.	
سرپمک serpmek [ل]	ساجاراق آتماق، باخ: سپمک.		سرت له‌مک sertlēmek [س]	سرت بیر داورانیشدا اولماق، سرت ائتمک (فا: رفتار یکدنده داشتن).
سربوش [آ، فا، شع]	باش اؤرتیو، قاپاق، باشلیق (فا: ~).		سرت لیک [آ] قاتی لیق، برکلیک (فا: تشدد). sharpness	
سربه‌دره [آ]	اهرده کند آدی {سَرپ و سَرت دره معنا سیندادیر}.		سَریک serik [آ] مراغا دا کند آدی {سَریلمک دن: فرش کیمی دؤشنمیش یئر معنا سیندادیر}.	
سربه‌له‌مک [س]	سئیرک دامالارلا وضعیتینده یاغماق.		سرچاوا/ سارچاوا [آ]	سایین قالا دا داغ آدی {سارسلمیش و یاییلمیش سس و اؤن: اؤنه صاحب یئر}.
سربیجی [آ]	سرپن، سو سربه له یین.		سرچشمه [آ]	سرپ، شیروان (۲) و بجنورد دا کند آدی.
سربیش [آ]	سرپمک ایشی ویا بیچیمی.		سرچم serçem [آ]	زنجان دا کند آدی {چنله ساریلمیش یئر}.
سربیشدیرمک [س]	اینجه اینجه یاغماق.		سرچه‌لی داغ [آ]	آذربایجان دا داغ آدی ^{۲۴} .
سربیلمک [بل]	سرپمک ایشی گۆرولمک.		سرچینار [آ]	قوشاچای دا کند آدی {چینارلا بۆرنموش}.
سربینتی [آ]	تۆکولن بیر شئیدن سیچرایان بؤلوم (فا: پاشش).		سرحد serhad [آ، ع]	سینیر (فا: مرز).
سرت sert [ص]	۱-برک، اسنک لیگی آز، قاتی (فا: صلب) tight؛ قارشى آنلامی: کۆرک؛ ۲-کۆنول قیریجی، انسانی دیدرگین ائدن چتین وضعیت (فا: دشوار). burdensome		سرحساب [آ]	گۆزو آچیق، آییق ساییق "سرحساب آدام".
			سرخ sorx [ص]	فا قیرمیزی (فا: ~).
			سرخ [آ]	سبزوار، تاروم (سیرخوا، همیشه)، ساوه (سیرخاده/ سیرخادیک)، شیروان (سقلعه)، نهاوند (~ کند)، مینودشت (سرخو) ده کند آدی. اهر، خوی دا داغ آدی {سیرخا}.
			سرخاب/ سیرخواو sirxav [ص]	فا ۱-قادین لارین اؤز لرینه ووردوق لاری قیرمیزیمتیراق بیر ماده. ۲-باخ: سیرخوا (فا: ~).
			سرخس بۆلگه سینین چایلاری [آ]	شورلوق (قاراقوم، ۱۵۲۵s)،

سرخس بۆلگه سىنين داغلارى [آ] قاراداغ (۸۰ ك گ ۱۹۵۸)،

سرخوش sərxoş [ص، فا، اسرىك، كئفلى، مست (فا: ~) runk

سرخوشلوق [آ] اسرىك لى (فا: مستى). durnkenness

سرخه sirxa [آ] عموما سىرخا سۆزۈ يانلىشلىقلا سرخه شكىلىندە تحريف اولونور، سىرخا/سىرقا سۆزۈ بۆلگه نىن زيتى دىمكىدیر: آستانا (سدر)؛ قىتدار، تارۇم و سلطانيه ده (سديزه) كند آدى. اردبيل ده (سنگ) داغ آدى.

سرخه سورخه [آ] بوستان آباد دا كند آدى {سىرخا}.

سرداب [آ] زنجاندا داغ، كلئير و تارۇم دا كند آدى {سرت + آوا}.

سردابه [آ، فا، ش] اؤستو تىكلى اؤلۈ قىيرى (فا: ~).

سردار sərdar [آ، فا] باشچى (فا: ~).

سردار آباد [آ] بوكان دا چاي و كند آدى؛ بجنورد، جوغاتى، كبودرآهنگ، كرج و كلئير دا كند آدى {۱- سرت + ار + آوا ۲- سردار + آوا}.

سردار دوزو [آ] آذربايجان دا يئر آدى ۲۰.

سردارلى [آ] شاهسون ائلى بويلاريندان ۳۰۱۰۸. {سرت + ارلى}

سرداريت sərdarīt [آ] اؤرميه ده كند آدى (قو: سردارود) {۱- باخ: ساردورى. ۲- يئرلى اهالى نىن دئيشى سردار يورد اولماسينا قانئتدير ۳- بير احتمال ارمنيجه كلمه دير}.

سرداوا چاولانى / سرت آوا شالە سى [آ] باخ: اردبيل.

سردره sərdərə [آ] همدان وسۇلدوز دا كند آدى {ساردره}.

سردرى sərdəri [آ] تبريز ياخينيندا بؤيوك يئرلشيم يئر، آذربايجان بيلگينلرينين چوخو و اوچۇملە دن پروفئسور زهتابى بو آدى اورارتولاردان قالما آد بيليرلر، ساردورى اورارتولارين بؤيوك حاكيم لرئين بيرينين آديدير، يئنە ده ساردورى ياخينليغيندا بير بۆلگه آدى آلاندوز آديندادير كى اصلينده آلاندوز دور و دوزلوك آلان دىمكىدير، ديل اؤيوم قوراللاريجاً بو كلمه آلاندوز شكىلىندە سؤيله نير، بو يئر آدى بعضاً القلنديس كيمى مجعول بير سؤزلە ديشيلير {سارو + تارى}.

سردشت sərdešt [آ] بو شهر اؤرميه نىن ۱۶۰ ك گ اينده يئر آلييدير. دنيز سۇلارى سويه سيندن ۱۵۰۰ متر يوكسك ليكده اولراق، ش ۱۳۷۵ ده جمعيىتى (شهر، كند) ۳۰۹۰۴،

۵۸۶۱۵ نفر، اؤزنى گنئيش ليگى ۱۵۰۰ كم دير، اهالى نين چوخو كورددولر {باخ: ساوجبولاق، سرت + داش}.

سردشت بۆلگه سىنين كندلرى [آ] (اهالى چوغونلوقلا

كورددولر، ش ۱۳۲۰ ده بيرتورك كندى قئيد اولويدور، باخ: ساوجبولاق): آلان، احمدبرو، اسپمزا، اسپى دره، اشكان، اؤشتورمل (اشترمل)، باريكايى، باس آوا، باس كدو، باغ، بالان، بانو، بانه زر، باوا، بران، بردان، برياجى، بريسته، بريسو، بزيلا، بژوه، بشاسب، بصره، بلو، بناخلف، بناويله، بناويله، بوانا، بيتوش، بيناو، بيناويلا، بيوران، پريستان، تائيشه، تورشاو (ترشاب)، توژال، توؤه، تيتت، جان دره، جبيرند، جفان، چشمه ربط، چولبالو، حسن آباد، خانه خير، خرى عاقلان، خوار دمير، دارساوين، درمان آباد، دشتى، دكا، دولا، دولايى، دولانگرى، دولتو، دىكا، ديلكان، ديناران، ديوالان، ربط، رزگه، رشكان اسماعيل، زثيوه، زركتان، زره مرگ / زيره مرگ، زمزيران، زوران، زينوشىخى، زاؤوخه، ساركتكه، سراجم، سرپوتكان (سرپاكان)، سرچشمه، سرشيو، سنخا، سئديكا، سوزالان، سوزو، سه سير، شالكا، شخال، شلماش، شموثيلا، شمه شيخه، شواشان، شوستال، شيخ سور، شيخ عيسى، شيرانى، شيرخوران، شين آباد، شيوه ابراهيم، شيوه جو، شيوه شو، عاغلان/آغلان، فقيه سليمان، قالاتاسيان، قالازشه، قالاسوره، قيرآباد، كوهنه زوران، كازان/قازان، كاژا، كاكا، كانى كز، كچل آباد، كريو، كريوس، كللاس، كلكه رشه، كئدكه (۱۴ ك. گ. د * ۶۵/تو)، كئدوچه، كئده مان، كوله سر، گوژل (گؤل)، گرژال، گرگ آباد، گرماوش، گرور، گلته، گورك سردشت، گورنگان، گؤل كندى، گولان، گوله، گومان، لئيلانه، لشگران، لنداوا، ماراغان، مالقان، مانداوا، مرگ آسا، مزن آباد، مشكپه، ملا سفيد، ملاشيخ، ملكارى، ملونه، ممه زينه، موسى آلان، ميرشيخ حيدر، ميرگه پرگه، ميكل آباد، نالاس، ناله، نانيه، نبى آباد، نژوا، نعلين، نلاوه، نلوسه، نوآباد، نوجوان، نوكردار، نياوش، نيزه، نيستان، نيسك، نوآباد، نيك آباد، واتمان آباد، وارتاندو، واليو، ووان،

س س	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۲۳۹	ارک سۆزلۆتۆ	س س
	وَرچَک، وَرشازین، وَرگَل، وَرمیز آوا، وُورده، هُمران، هند آباد، هُوار سلیمان، یاسین آباد، یوسف گل،		سرگر sərker [آت، یول کسن، اوغر و.	
	سودی [آ] گئرمی ده کند آدی (سرتی: سرت یئر).		سرگوده [آ، فا] آله باشی، باشچی (فا: سر کرده).	
	سودیرمک [اتند] سرمک ایشینی گؤردۆرمک.		سرگنددیزه [آ] شبستر ده کند آدی {سارکنددیزه}.	
	سرواست [ظ، ص، فا] دۆزگون (فا:).		سرگردان sərgerdan [ص، فا] یُردسوز یُوداسیز، آوارا (فا:).	
	سروشته [آ، فا، شع] بیر ایشه بلدلیک، باجاریق، باشاری (فا:).		سرگن sərge[n] [آ، باخ: سرمک] ساتیم یئر لرینده و ساتیم اوْدا- لاریندا سرگی لنمه اوْچون آیریلان یئر، ویتیرین، تاخجا و بونا بنزر گئیش یئر (فا: ویتیرین).	
	سرزنش sərzeniş [آ، فا، شع] دانلاق، دانلاما، مذمت (فا:).		سرگۆذشت sərğüzəşt [آ، فا] باشا گلن لر (فا: سرگۆذشت).	
	سر سَری sər[səri] [ص، فا] باشی بوش، یوشونا دُولانان (فا:).		سرگی sər[gi] [سن، ۱-ساتیش اوْچون تانیما یئری (فا: نمایشگاه) exhibition ۲- یئره سریلن هر شئی، یایقی.	
	سر سیمک [س، سن (صرصمق)] باخ: سارسیماق.		سرگی چی [ص] سرگی دوزنله ن.	
	سرطان saratan [آ] قانسئر (فا: سرطان). cancer		سرگیز sər[giz] [آ] دا کند آدی {باخ: سرگیزه}.	
	سرطان / سارتان [آ] ساوه-نوبران دا کند آدی {سار+تان: یاییلمیش تان: ایشیقلی صُبح}.		سرگیزه [آ] سُولدوز، مراغادا کند آدی {سرگیلمیش گۆزل یورد	
	سرعت sürət [آ، ع، هیز، یئھین لیک (فا: سرعت). speed		سرگی لنمک [ل] سرگی له نهرک ساتیشا قویولماق.	
	سرَین / سرَیین sər[eyin] [آ] بو یئره اؤنجه لر ساری قایا دئییرمیشلر، معجم البلدان کتاییندا اردبیل اطرافیندا ساری- دره عنوانیندا بیر یئردن آد آپاریلیبدیر، ۵۰ ایل بوئندان قاباغا کیمی بو منطقه دن سَرَقین شکلینده آد آپاریلیردی، افشارلار دؤنمیندن بری، بو بۇ لگه دؤرد طایفانین “جفر لو، اسدلو، حاج بابا لو، نصیر لو” الینده اولموشدور.”		سرگی له مک [ل] ساتیلیق شیلری بیر یئره یایماق.	
	سرَین معدنی سولاری [آ] باخ: اردبیل.		سرگی له نیش [آ] سرگی دوزنله مه.	
	سَرِف serf [آ، فر] دره بی لیک دؤنمی توپراقلا بیر لیکده آلینیب ساتیلان کؤله (فا: سرف).		سرگی لیک [آ] سرگی یئری، سرگی دوزنله ن یئر.	
	سرفت sirqet [آ، ع، چالما، اوغرولاما، هیرسیزلانیش (فا:).		سرگین [آ] ۱-سر یلمیش اوْلان. ۲- یاتان، یئره سر له نن (فا: پهن شده) {فارسیجا سرگین سۆزو بو کلمه دندیر}.	
	سرقفلی sər[qofli] [ص] آچارلیق (فا:).		سرگین وئرمک [س] خسته له نیب یاتاغا یاتماق.	
	سرقین [آ] اهر و اردبیل ده کند آدی، باخ: سرعین، ساری قایا.		سرلوحه [آ، فا، ع] باشلیق، یازی باشلیغی (فا: سرلوحه).	
	سَرَقیه / سارقایا [آ] خالخالدا داغ آدی. فریماندا کند آدی.		سرمايه [آ، فا، ۱-آنامال، کاپیتال. ۲- وارلیق، ثروت (فا:).	
	سرک sərək [آ] گيج، سفته {سریمک، سَرِیک، سرک}.		سرْمَک sər[mək] [ل] ۱-بیر شئی بیر یئره یایماق، دؤشه مک، سالماق، سارماق، یئره سالماق “پالازی یئره سرمک” (فا: پهن کردن) to spread ۲- [مج] ییخماق، وُروب سالماق “دؤشمنی یئره سرمک” {ت‘سارماق؛‘باخ: سارماق}.	
	سرکیش [آ] اؤرمیه ده داغ آدی. جوْلفادا کند آدی {سار+کش}.		سرْمیرمک [س، دده] سیچراییب قالخماق، بیردن بیرده داشلاماق.	
	سرکیش [ص، فا، باخ: دیکباش (فا: سرکش).		سرن sərən [آ] ۱- یئلکن لی گمی لرده یئلکن لری سرن ۲- اوْت میوه و بوجور شیلری قۇروتماق اوْچون دیرکلر اوْستونده دؤزه لن اوْستو آچیق یئر ویا بالکون ۳- قویودان سوْ چکمه گه یارایان قالدیراج و بوجور آیتیت ۴- سرگن ۲۴.	
	سرکار sərkar [آ] جناب (فا: سرکار). overseer		{یئر آدلاریندا اکیچیلیک صنعتینه اشاره اندیر}	
	سرکار [آ] گنجه، مراغا (آوا) دا کند آدی ۲۵.		سرن دیو sərəndiv [آ] همدان دا داغ آدی.	

س س	آذربایجان نۆزگه‌سی	۱۲۴۰	ارک سۆزلۆتو	س س
سَرَند <i>sərənd</i> [آ] هتريس ده کند و چای آدی {سرن+د}.	سَرَند / سَرَفَت [آ] بؤیوک دلیکلی بیر نوع قلییر ^{۲۲۴} .		گۆرسه نیر و هیلان/هتلان سۆزو ائل و آن سۆزوندن دۆزه له رک ساری ائللین یوردو دئمکدیر{.	
سَرَنَدی [آ] دیرکلر اؤستونده دۆزه لن اؤستو آچیق یئر ویا لکون.	سَرَن دیره‌گی [آ] یئلکن دیرگی.		سَریش [آ] سرمک ایشی ویا بییچیمی (فا:م پهن کردن).	
سَرَنشین [آ] فا، مینیجی (فا: سرنشین).	سَرَنلیک [آ] قاراژ، آرابا لیلیق ^{۲۲۴} .		سَریش آباد <i>siriş abada</i> [آ] قُروه ده کند آدی.	
سَرَنه <i>sərnə</i> [آ] ابهر ده داغ آدی {سارنا}.	سَرَو <i>sərv</i> [آ، بی] فا، ایران آذربایجانین جنوب بؤلگه لرینده بیتن، ایینه یاپراقلاری پیلک (پو لجوق) شکلینده اولان، همیشه یاشیل، اؤجالغی ۲۰-۲۵ متره قدر اولان بیر آغاج آدی (فا:~).		سَرِیع [آ، ع] یئھین، چابوق، تئز (فا:~).	
سَرَوستپه <i>sərvəstəpə</i> [آ] آذربایجان دا داغ آدی ^{۲۴۰} .	سَرَوو <i>sərov</i> [آ، ت] ائولرده اۆزه رینه اشیا ییغیلان رف {سرمک فعلیندن: سروو}.		سَرِیع الانقال [آ، ع] تئز آلقی لایان، یئھین منتقل ائندن (فا:~).	
سَرَوو [آ] مرنده کند آدی (قو: سرخه) {باخ: سروو}.	سَرَو بویلو / سَرَو قامتلی [ص] بویو سرو کیمی اؤجا و ظریف اولان، گۆزل قامتی اولان.		سَرِیع السیر <i>səri uşseyr</i> [آ، ع] یئھین گئندن (فا:~).	
سَرَوو / سَر آبدال [آ] خوی دا کند آدی {باخ: سروو}.	سَر واخت [ص] آییق ساییق، واخیندا ایشینی گۆرن (فا: سروقت)		سَرِیع العمل [آ، ع] یئھین ایشله ین، تئز عمل ائندن (فا:~).	
سَرور <i>sərvər</i> [آ، فا] باشچی، رییس (فا: سرور).	سَرورزی [آ، یا] م ۱۵ جی یۆزلیده آذربایجاندان آنادولویا کۆچه رک سُلطان سلیم ین ساراییندا شاعر لیک ائتدی.		سَرِیم [آ، باخ: سرمک] گئل لیکله تیاتر و اثر لرینده گیریش بؤلومو	
سَره‌جلی [آ] قوشاچای دا کند آدی {سرگیلنمیش گۆزل یورد}.	سَره‌جلی <i>səreday</i> [آ] اؤزوک، تاخی ^۷ .		سَرِیمک [ل] ۱- ساریماق (فا: پیچیدن) ۲- بیرینی اله سالماق، آلداداراق مشغول ائتمک {سوئمرجه «سیر»: باخ: سارماق، سارسیماق}.	
سَره‌لنمک [س] سریمک، یایلانماق "قاپی نین آغزیندا یئره سره لندی" {سریمک فعلینین دؤنوشلو وجه دیر}	سَره‌نه [آ] سراب دا کند آدی {سرگیلنمیش گۆزل یورد}.		سَرِیمه [آ] سریمک ایشی (فا: تمسخر). <i>ridicule</i>	
سَرهیلان / سَرهیلان <i>sərhilan</i> [آ] سالماس دا چای و داغ آدی. {ساری سۆزو اونا یاخین شاهسون بویالارینین آدیندا			سَرین <i>sərin</i> [ص] ۱- ایلیق و سوئیوق آراسی، آزجا سوئیوق (فا: خنک). <i>coolness</i> ۲- [مچ] آلالاری سوئیوق، اینجیک، اینجیمیش. ۳- صبیّر لی، دایانقılığı ^۷ . ۴- بیر سیرا کلمه لرله مختلف افاده لی مُرکّب سۆزلر دۆزلدیر "اۆرگینی سرین ساخلاما، اۆرگینه سرین سوئ سیمک". {سن «سیرین» دیواندا سَرینمک کلمه‌سی صبر ائتمک معناسیندا گلیب و ظاهرا معناجا بو کلمه ایله ایلگیسی یوخدور، البته بیر باخیشلا سرین لیک انساندا بیر نوع راحت لادیجی احساس یارادیر و سرین له مک کلمه‌سی سوئیوق و اوشومک دن فرقلی اولاراق انساندا بؤیوک آراملیق وجودا گتیریر، دیواندا سرینکو له- مک <i>sərinküləmə</i> سۆزو بۆز اؤستونده قایماق معناسیندا گلیبدر.	
			سَرین... [آ] ۱- قئیدار تبریزده کند آدی. ۲- انسان آدی:	

س س	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۲۴۱	ارک سۆزلۆتۆ	س س
سَرینای، سَرینبای، سَرینبگ، سَرینگۆن.	تیتره‌شیم و ائشیدیلن دالقالارین ایزی(فا:صوت). sound،			
سَرین باخماق [س] بیرینه لاقئیدجه باخماق.	voice ۲-اوی، رأی "مَلّت وکیل لرینه‌سس وثرمک" {بو کلمه			
سَرین دوْشمک [س] هاوا بیر قدر سوْیوماق.	یایقین اولماغینا رغما قدیم قیناقلاردا گلمه‌ییب و مسلما			
سَرین قانلی [ص] سوْیوق قانلی، تئز اؤفکه لئمه‌ین(فا:خونسرد).	بیر یانسیما سۆزودور نئجه کی ساکت ائله‌مک اوچون			
سَرین قانلی لیق [آ] سوْیوق قانلی لیق، متانت (فا:خونسردی).	سیس= هیس کلمه‌سی ایشله‌نیر بو کلمه عریجه "اصوات			
سَرین لئمک [ل] آرجا سوْیومتاق (فا:تبرید کردن). to cool	الناخین= رای وثرنلرین رای لری " و اینگیلیزجه ده " vote			
سَرین لئمه [آ] سَرین ائتمه، تبرید (فا:تبرید). cooling	voice">" اولدوغو کیمی رای معناسیندا ایشله‌نیر{.			
سَرین له‌دن [ص] سوْیودان (فا:خنک کن). condenser	سس آرتمی [آ، دیل ب] بعضی کلمه لرده حرف آرتما حادثه			
سَرینج ^{۱۱} sərinc [آ] بادیه، میس، ساخسی و بوْجور شیلردن	سی (فا:تزاید حرفی در کلمه). prothesis, epenthesis			
قایریلمیش آغزی گئن و قۇلپلو قاب، (فا:بادیه). {محتملا	سس آردیجیلیق یاساسی [آ، دیل ب] تۆرکجه سۆزجو کلرده			
سوْیو سَرین ساخلاماغی اوْچون سَرین سۆزونه باغلی‌دیر{	قالین و اینجه‌سسلی حرفلر، آیری آیری، بعضی لری بیرینجی			
سَرینجه [ص] بیر آز سَرین، آز سَرین، بیر آز سوْیوق.	هجاجا و او بیریلری سؤنراکی هجالاردا گلر (اؤرنک: و، و			
سَرینگَن [ص] ۱-سَرینجه، سَرینلشمیش ۲-صیرلی، دایانقیلی ^۷ .	سسلی حرفلری فقط بیرینجی هجاجا و او بیریلر ایلک و			
سَرینلشدیرمک [ل] سَرین ائتمک.	اؤرتا هجالاردا گلر لر) (فا:قانون توالی صدا).			
سَرینلشدیریجی [ص] سَرینلیک یارادان، سَرین ائدن.	سس اؤلچر [آ] سسلرین اؤزلیک‌لرین اؤلچن آراج (فا:صدا			
سَرینلنمک/ سَرینلشمک [ل] سَرینلیک دویماق، سَرین حالاً گلیمک	سنج). phonometer			
سَرینله‌دیجی [ص] سَرین لیک وثرن، سوْیودان آراج و جاهاز.	سس اوْیوم یاساسی [آ، دیل ب] سس اویشماسی، سۆزجوک-			
سَرینله‌مک [س] سَرین وضعیته گلیمک. to become cool	لرین تماماً اینجه ویا تماماً قالین حرفلردن دؤزلمه‌سینه			
سَرینلیک [آ] سَرین اولما وضعیتی (فا:خنکی). coolness	سس اویشماسی دئییلیر، (اؤرنک دؤزوم، باخیلماق)،			
سَریوان تپه sərivan təpə [آ] بجنورد دا کند آدی.	آلینما سۆزلرده بو دیلده اؤزون سۆره‌دن سورا بو یاسایا			
سَریه‌خانیم səriyə [آ] بایرامقو لوقیزی سَریه خانیم آذربایجان	اویقون اولارلار (فا:قانون هم آهنگی صدا).			
قهرمان قادینی کیمی آتیلیر، بو شاهسون قادینی پهلوی	سس ایتیمی [آ] مختلف علت لره خاطر بیر کلمه‌نی دئمکده			
قوشونو آمریکا ژئترالارینین فرمانده لیگیله آذربایجانا	سسین دۆشمه‌سی "کند/ کند لرده ویا کتلرده" afoni			
حمله ائندنده (ش ۱۳۲۴-آذر) قهرمانجاسینا سنگرینده ۵	سس بیریمی [آ، دیل ب] فونئم (فا:فونئم). Phoneme			
گون دایانیشما گۆسته‌ریب و سونوندا دایانچی وعده لرله	سس ییگی سی [آ] سس اؤزل لیگینه عاید اولان بیگی لر.			
سنگریندن ائشیکه چکیب و ناجوانمردانه قتله یتتیردیلر ^{۱۱} .	سس ییلیمی [آ] سس اؤزل لیگینی اینجه له‌ین ییلیم، فوتو لوزی			
سَزا səza [آ] مُکافات (فا:مکافات). retribution	(فا:آواشناسی). phonetics			
سَزارین [آ، فر] طبیعی و دوْغال اولاراق یوخ بلکه جراحی	سسْت sust [ص، فا] حالسیز، حرکت ائتمه یه گوجو اولما یان.			
عمل له دوغدورما ایشی (فا:~).	سس تئللری [آ] خیرتدک ده سسی دؤزلدن تئللر.			
سَزاوار səza`var [آ] مُناسب (فا:~). deseving	سس توتان [آ] سس لری تشخیص ائدن آیقیت.			
سَزه‌نق səzenəq [آ] تارؤم دا کند آدی {سَزَناق}.	سس تیتره شیمی [آ] بعضی حرفلرین سؤیله‌نیشینده اولان			
سس səs [آ] ۱-خیرتدک، دیل و دوداق یاردیم ایله دؤزه لن	تیتره شیم (فا:لرزش سنج). vibration of sound			
گۆرولتو. ۲-ایکی شئین بیریرینه دیمه سؤنوجو چیخان	سسجیک səscik [آ] سس بیریمی، فونئم.			

س S	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۲۴۲	ارک سۆزلۆتۆ	س S
	سسجیل [ص] فونئتیك، سس اؤزل لیگینی گؤسته رن.		سسلیک səslek [آ،بی] نوخود ^{۲۲۵} .	
	سسچی [آ] سس دۆزنله ین، رادیوتلوویز یوندا سس لری مرتب ائدن، یاییم ایشلرینده سس ایشینه باخان.		سسلیم səsləm [آ،دیل] هجا (فا:هجا).	
	سس چیخماق [س] ساکت اوتورماق.		سسلندیرمک [ل] سسلی وضعیته گتیرمک.	
	سسش [ص] ائش سسلی، سؤیله نیش لری بیر (فا:هم تلفظ).		سسلندیریش [آ] سسلندیرمک ایشی ویا بیچیمی.	
	سس دوواری [آ] سس یتھین لیگینه (۱۳۳۳m/s) یاخین سرعت و هیزلا گئدن جیسمین دۆزلتدیگی گۆرولتو.		سسلیک [س] ۱- سس چیخارماق. ۲- چاغیرانا سس وئرمک.	
	سس دۆشمک [س] باخ: سس قویماق.		سسله مک [ل] بیرینی چاغیرماق، هارایلاماق.	
	سس سسه وئرمک [س] بیر یئرده آغیز آغیزا وئره رک اوخوماق.		سسله نیش [آ] سسلیک ایشی ویا بیچیمی، سس توتان.	
	سس سمیر [آ] ۱- سس صدا ۲- خبر، سوراق، سۆز صحبت.		سسلی [ص] ۱- یۆکسک سسله. ۲- [دیل ب] اؤنلو، سس سیز او لمایان حرف، سسلندیریلیمیش (فا: باصدا). voiced	
	سس سیز [ظ] ۱- سس سیز اولاراق، سسی چیخمايان، ساکن، آز دانیشان، سؤسقون (فا: ساکت). quiet ۲- [دیل ب] سس سیز حرف، اؤن سۆز، صامت (فا: صامت). silent		سسلی گۆیلو [ص] باخ سسلی، اوچا سسله.	
	سس سیز حرفلر [آ،دیل ب] صامت حرفلر (فا: حروف صامت).		سسلی گۆرولتولو [آ] سسلی گۆرولمو (فا: دید و شنودی).	
	consnant		audio-visual	
	سس سیز حرفلرین تۆرلری [آ،دیل ب] باخ: باش سۆز.		سسلی حرف [آ،دیل ب] اؤنلو حرف، سسلی حرفلرین اوچ اؤزللیگی وار، اینجه یا قالین، گئنیش یا دار، دوداقلانان ویا دوداقلانمایان (فا: حرف صدا دار). vowel	
	سس سیز صدا سیز [ص، ظ] ساکین، اؤز حالیندا، سس سیز.		سسلی حرفین دئیشمه سی [آ،دیل ب] بعضی کلمه لرده مۇختلف حالت لرده سسلی حرفین آیری حرفه عوض اولماسی (فا: تغییر صامت در کلمه). avlaut	
	سس سیز جه [ظ] سس سیز بیر بیچیمده.		سسلی داش [یئر ب] چکیش له وورارکن جینگیلده ین بیر یانار داغ کوتله سی fanlit	
	سس سیز صدا سیز [ص] آرام حالدا (فا: بی سروصدا). quiet		سسلیک [آ] هر جور سسلی بلگه لرین ساخلاندیغی یئر، سسلی شیلرین آرشییو.	
	سس سیز لشمک [س] سس سیز اولماق، سس سیز حالا گلکم.		سس وئرمک [ل] ۱- های وئرمک، جاواب وئرمک ۲- اووی وئرمک.	
	سس سیز لیک [آ] سس سیز اولما وضعیتی سکوت silence		سسده وئشمک [س] دیله آغیزا دۆشمک.	
	سس صدا (لی) [باخ] سس کوی (فا: پرهیا هو). noisy		سسده قویماق [س] بیر مسئله و سورونو اووی و رایه قویماق.	
	سس قویماق [س] سس ویا شایعه دۆشمک، بیر سۆز یاییلماق.		سس یئھین لیگی [آ] سس هیزی (فا: سرعت صوت). velocity	
	سس گسن [آ] آراج لاردا سسین ائشیگه چیخماماسی اوچون یارارلانیلان اؤرتو، سس اؤنله ین، سس گنچیرمه ین.		of sound	
	سس گوی [آ] قیشقیریق، های کوی (فا: سروصدا). noise		سس یازار [آ] سس لرین اؤزل لیکلرینی و دالغا بلیرتی لرینی ثبت ائدن آراج (فا: فونوگراف). phonograph	
	سس گویلو [ص] چوخ سسی اولان، گۆرولتولو.		سس یازان [آ] سسی ثبت ائدن آراج recorder	
	سس گنچیرمه ین [آ] سس کسن، سس لری انتقال وئرمه ین.		سس یازی سی [آ،دیل ب] چالقی ویا دانیشیق سسینی ییلدیرن یازی Phonograph	
	سس گۆج لندیرن [آ] سسی گۆج لندیرمه آراجی.		سس یان سینماسی [آ] سس قایدیشی (فا: پژواک) sound echo	
	سس گۆج لهدن [ص] سس گۆج لندیرجی.			
	سس گوجلندیرجی آراج [آ] سسی تقویت ائدن (فا: دستگاه تقویتی صدا). amplifier			
	سس لشمک [قا] بیر بیرینه قارشى سس وئرمک، بیر بیرینه سسلنمک.			

سس یایار [آ] سس لری یایان آراج.

سس کیسيلمک [س] سوسماق، دینمه مک، کئیمک.

سسینه سس وئرمک [ل] چاغیریشینا جاواب وئرمک، آرخادورماق.

سسینی ایجری سالماق (چکمک) [س] سوسماق.

سسینی چیخارتماق [س] سوسوب قالماق.

سسینی سسینه قاتماق [ل] سسینه سس وئرمک، اوی وئرمک.

سس یوکسلدن / سس اوجاللدان [ص] آمپلی فایر (فابلدنگو).

lordspeaker

سطح sath [آ،ع] اؤزئی، بیر شئین اؤست طرفی (فا:~).

سطحی [آ،ع] ۱-اؤزئی سل، سطحه عاید ۲-دایاز (فا:~).

سطر / سطریر [آ،ع] یازی سیراسی، یازی خطی (فا:~). line

سطل / سطلیل [آ،ع] دولچا، دبه (فا:~).

سطوح sutuh [آ،ع] سطح لر، اؤزئی لر (فا:~).

سعادت seadet [آ،ع] مۆتلوق، اؤنقونلوق (فا:~). welfare

سعادت (لو) [آ] هشتیری، قوچان، شیراز-اردکان دا کند آدی.

سعادت و قارلی [یا زار] سعادت مهدی قیزی گونش ۱۳۳۵ دا

نخجوان دا آنادان اولدو، تورکجه شعرلری واردیر.^{۵۲}

سعد se'ad [آ،ع] مبارک، قوتلو (فا:~).

سعد (آوا) [آ] بوستان آباد، گرمسار، کرج، فرمهین، درگز-

نوخندان دا کند آدی. تبریز ده (-بگ) کند آدی.

سعدلو [آ] سعدلو طایفاسی اصلینده قارقویونلو ائل لریندن

ایدی. بو طایفانین قالدیغی یئرلر نخجوان اطرافى و

ایروان بؤلگه سینین گونئی طرفلرینده چوخور سعد

بؤلگه‌سی ایدی، قارقویونلولار آرادان گئندن سؤنرا بو

طایفا آغ قویونلولارا و سؤنرادا صفوی لره قاتیلدیلا. م

۱۵۵۰ جی ایللرده بو طایفانین باشیندا الوندخان و سؤنرادا

اولوغ خان بگ واریدی.^{۵۵}

سعدلو [آ] قایی بویوناعایدیر آدی (۱۶ جی قرن)^{۳۵}.

سعود suu'd [آ،ع] سعد سؤزونون چوغولو (فا:~).

سعی se'y [آ،ع] چالیشما، چاپالاما، جهد (فا:~). trying

سعید (آوا) [آ] مراغا، اردبیل، ماکى، جوغاتنى، قئیدار، زنجان،

سایینقلا، ساوه، ماهنشان، زنجان، بؤیین زهرا و آوج ده کند

و اوجان و هریس ده چای آدی {۱-سؤیودآوا ۲-اؤزل آد}.

سعیدالله مختاری [آ] اؤرمو لو چاغداش شاعر دیر.^{۵۶}

سعیدفرجی خویی [آ] آذربایجانین چاغداش یازارلارینداندیر.^۳

سفیر تگن [ص] ۱-قوشوجو ۲-آله آوؤجا سیغماز، سیرتیق.^۷

سفنه [ص،ع] سارساق، گنج، آغلی آز (فا:سفیه). silly

سفارت sifarət [آ،ع] ائلچی لیک، سفیر لیک، ناظر لیک (فا:~).

سفارش sifarış [آ] تاپیشریق، تاپشیرما، ایسمارلاما (فا:~).

{فا"سپردن" باخ: ایسمارلاماق}

سفارشنامه [آ] تاپیشریق بلگه (فا:~). recommendation

سفال sufal [آ،ع] ساخسی (فا:~).

سفالت sefalet [آ،ع] ۱-سؤن درجه یوخسوللوق ایچینده

باشاما. ۲-آلچاقلیق (فا:~).

سفاهت sefahet [آ،ع] سفته لیک (فا:سفاهت).

سفت sift [آ،فا] محکم، برک (فا:سفت). tight

سفتجان seftecan [آ] فریدن ده کند آدی.

سفته / سفته sifte [آ] ۱-بیر نوع اعتبارلی کاغاذ promissory

۲-معمولاً گۆنه باشلارکن ایلك ساتیشا دئییلیر.

سفر sefer [آ،ع] ۱-یولچولوق ۲-کز، دفعه ۳-ساواش

(فا:~). ۴-یئر آدی، باخ: صفر.

سفر بو [ع+فا] ساواش حاضرلانیتمیش (عسگرییر لیگی) (فا:بسیج)

سفر بولیک [ع+فا+تو] بیر اؤلکه نین ساحلی قوت لرینی

ساواش حاضرلاما (فا:بسیج کردن).

سفره süfrə [باخ] سؤفره.

سفسطه [آ،ع] یو[باطل قیاس، بیر ایش و شئی ترسه

گؤسترتمک اوچون دئییلن یاوا سؤزلر (فا:~). sophistry

سفلی sofli [آ،ع] آشاغی، یوخارینین ترسی (فا:~).

سفلیس siflis [آ] بیر نوع خسته لیک (فا:~). syphilis

سفید sifid [آ] یئر آدی اولاراق فارسجا آغ معناسیندادیر،

گئللیکله پهلوی دؤنمی تورک بؤلگه لرینده یئر آدلاریندا

اولان آغ سؤزونو دیشدیره رک یئرلرین آدینی بو شکیلده

یازیرلار بو اوردن بوجور یئر آدلارینین دؤز یازیلماسی

اوچون چوخلو دقت گره کیر: کلئیر سالماس زنجان

اؤرمیه ده داغ آدی. بروجن (-دشت)، هیشئین و فرمهین

(-آب)، تارؤم (-بولاغی)، معلم کلایه (-در)، شیروان

سککی سی (فا:سکو). platform ۳-تفرش ده داغ آدی.	سکمز [باخ: سکمک] آفاق دیمز یئر، قوش گنچمز یئر.
ت(سکو)؛ بو کلمه تورکجه ده چوخ اسکی و کؤکلو بیر سۆز اولاراق بعضاً یانلیشلیقلا فارسجادان آلینما سانلییر	سککم سککم [س] تک آفاق اوستونده یئریمک و آتلانماق، سکیمک، سیچراماق، هوپانماق "قوش سکمه یین یئر، قورخولو اوچوروم". {سن 'سکمک'، باخ: سککی}
حالبوکی فارسجادا چوخ ینئی کلمه سایلییر، دیواندا سکره مک، سکریمک، سکریشمک و سکریشمک (سکریمک) کلمه لری سیچراماق و بیر شئی اؤزه ریندن آتلاماق و آت قوشماق (نازلاناراق یئریمک) مفهوموندا دیر، مثلاً دیواندا	سکمن [آ] ۱-گۆل و یا زیتئی شئیلر قوشماق اوچون بالاجا میز (فا: نیمکت). ۲-سویه، مرتبه ۷. {باخ: سککم 'سککی'}.
بو جمله «اول بیتیک اوقور ارکن سکریتتی» بومعنادا گلیب "او کتاب اوخویاراق بیر شئی اؤزه ریندن آتلادی" بونلارین اورتاق کؤکو سککم دیر (سکمک عینا سنگلاخدا ایشله نیب،	سکمه سکمه [آ] ت آتلانما، سکیمه، سیچراما، هوپانما.
باخ: سکیمک) و سکمک کلمه سیندن تورکجه ده یاقین قورال اولاراق سکو/سکی / سککی کلمه لری دؤزه لیرکی بالاجا مانع معناسیندا دی، ایندی بو معنا گنیشله نهرک	سکندیز سکندیز [آ] زوخل گزه ینی.
تراس و گمی دوراقلارینا و بو بیچیمده یئرلره دئییلییر، بو کلمه فارسجا یا و آیری دیللره ده یایلمیشدیر.	سکوت سکوت [آ] ع [دانشماما، سوئسم، سس سیز لیک (فا: نه).
سککی له مک [ل] بیر یترده سککی دؤز لتمک.	سکون سکون [آ] ع [دورقونلوق، آراملیق، دینجیک (فا: نه).
سککیز سککیز [سای] یندی دن سوئراکی سای "سککیز کتاب، سککیز آی" (فا: هشت) eight {گؤ، سن 'سککیز'، ت}	سکوفت سکوفت [آ] ع [یئر لشمه، اوتوراق اتمه.
سککیز اولو [ص] سککیز اوؤو اولان هندسی جیسیم.	سککه سککه [آ] ع [متثال پول وپارا (فا: سکه). coin
سککیز بوجاق (لی) [آ] سککیز بوجاگی اولان (فا: هشت وجهی) سککیز جه [ص] آنجاق سککیز اولاراق.	سکی سکی [آ] ۱-باخ: سککی. ۲-سانکی {سانماق دان}.
سککیزو [ص] سککیز ساینین توزیمی بیچیمی.	سکیرمه سکیرمه [آ] ت [ختن یولوندا قصبه آدی.
سککیز قول/سککیز قن [آ] سککیز ضلعی اولان (فا: هشت ضلعی). octagonal	سکیز سکیز [سای] ۱-باخ: سککیز. ۲-~آپا، ~یر) اوئیغور یازیت لاریندا آدی گنچن بیر بگ ۷.
سککیز لی [ص] سککیزی بیر آرادا اولان.	سکیش [آ] سکمک ایشی.
سککیز لیک [آ] ۱-سککیزی بیر آرادا ۲-نوت دا سککیز دن بیر.	سکیل سکیل [آ] آفاقلاری آخ حئیوان "قویون" {سکمک سؤزو- ندن: آخ رنگین بیر حئیوان آفاقلارینا سبیلمه حالتینی گؤستریر}
سککیز یاشار [ص] سککیز یاشی اولان.	سکیلی [ص] بیر یئرینده سکیل اولان "آت".
سککیز ینجی [ص] سیرادا یئددینجی دن سوئراکی سای.	سکیمک سکیمک [س] نازلایئریمک، قیرجاناراق یئریمک، سکمک "کفلیک کیمی سککیر" (فا: خرامیدن) {سن 'سکمک'}
سککیز ینجی لیک [آ] سککیز ینجی اولما وضعیت.	سکیندیرمک [ل] سیچراماق.
سککیز یوز [سای] یئددی یوز دوقسان دوققوز دان سوئراکی سای (فا: هشتصد). eight-hundred	سگره مک سگره مک [س] قیرجانا قیرجانا یول گنتمک، ایچیب سرخوش اولوب یول گنتمک (فا: خرامیدن، تلو تلو خوردن). {سن 'سکمک'، باخ: سککی}
سککی لیک [آ] سککی سی اولان.	سگریک سگریک [آ] ماکی دا کند آدی. {باخ: سککی}
سککم سکلم سکلم [آ] قیلدان، یوندان توخونموش چووال ۲.	سگریمک [باخ] سگریمک.
	سگز آباد سگز آباد [آ] بؤیین زهرا (* ۲۰۷۰ / ی تو). {باخ: سککی
	سگریک/سگریک سگریک [آ] کیشی آدی "اوشون قوجا اوغلو سگریک". {دده؛ باخ: سککی، سگریمک}.
	سگریمک سگریمک [س] ۱-تیره مک، سیچراماق، آتیلماق، ترپنمک "گؤزوم سگریر". ۲-آت قوشماق، هجوم اتمک

سی S	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۲۴۶	ارک سۆزلۆتۆ	سی S
	”میدان“ عشقده سگیرتدیم آتی مسخر ائتدیم رومو هراتی، نباتی“ (فا: باپرش رفتن) (سن «سکمک»؛ دده؛ باخ: سککی)۔		دیشمه سیله سلجوق و سونرا سلجوق شکیلنه گلیدیر ^{۱۴۵} ۔	
	سل sill [آ، ع] دیغ خسته لیگی، جیبار شیشی tuberculosis		سلجوقلوییلاری [آ] سلجوقلور اوغوزلارین قینیق یوونا	
	silah [آ، ع] یارق، اسلحه، آخین اتمک ویا ساوونماق		منسوب اولارق گۆی تورکلرین تملینی تشکیل وئرن اون	
	اؤچون اولان آلت (فا: اسلحه). weapon		اوخلارین نؤ-سی-پی قولوندانلار، بو حکومتین یارانما-	
	سلح سیز لاشماق / سلح سیز لانماق [س] سلح سیز اولماق.		سیندا ۱۰جو عصر تورک عالمینی تمثیل ائدن ۶ ائللین	
	سلاحا ساریلماق [س] سلاح لانماق.		اشتراکی واریدی (اوغوز، قارلوق، اوغور، کیمک، قیرقیز،	
	سلحداش [آ] دؤیوش یولداشی.		پنجهنک)؛ اوغوز، سالور (سالغور) اویماغیندان نشأت ائدر،	
	سلاخ / ساللاق sellaاق [آ، ع] قصاب، دری سویان (فا: ~).		یویلاریندان نچه سینی بئیله آد آپارماق اولار: - آناماسلی /	
	سلاخ [آ] یجنورد دا کند آدی.		قاراچالی ائلی (اویماقلاریندان: یازیر، سئوینجلی، اوروج-	
	سلaset [آ، ع] سلیس لیک، یومشاللیق (فا: ~).		بگلو، اولاشلو، اورقانلو، قازانچلو، سؤیله مزلو، یول-	
	سلasil [آ، ع] زنجیر لر (فا: زنجیرها). chains		باشانلو، قاراهایتالو، -دوققوزائلی (بیشانلو، قارقین،	
	سلاله sulale [آ، ع] سو، خاندان (فا: ~).		قارامانلو، کوردمدلی، آوجی، دمرک، حاجیلار، نجارلو،	
	سلام salam [باخ] سالام. good morning good		دوققوز قویونلو). -جرید ائلی (باییرجرید، قارا حسنلو،	
	سلام علیک [آ] تاختستان دا داغ آدی.		اوروج قازیلو، ماملو). -آغچاقویونلوانلی (چالیشلو، موسی	
	سلام علیکم [ن] گؤرؤشدوقده مرحبا آنلامیندا بیریرینه		حاجیلو / موسی جالو، قوزانلو، حمیدلو) - آیری ائللردن:	
	سؤیله نن سؤز (فا: سلام). peace be with you		ائیمیر، چیمینلو، چاغیرقانلو، گؤندشلو. یوره گیر، باییندیر،	
	سلامت [باخ] سالامات.		بگدیلی (کورد لر، جان بگلو / جاهان بگلو) ^{۲۰۹} .	
	سلامت [آ] بؤکان، کبودر آهنگ (~ آباد) ده کند آدی.		سلجوقلوا میراتورلوغو [آ] سلجوق، اوغوزلارین سوباشی و	
	سلب selb [آ، ع] اوغورلارما، آرادان آپارما.		بؤیوگو اولارق تورکمن لر طرفیندن باسقی آلتیندا قالاراق	
	سلبه [آ] میوه و یئیش ییغماغا یارار اوژون آغاج، باخ: سالبا.		خوراسانا گنچدی، او ۹۹۴م ده وفات ائده رک دؤرد	
	سلبه له مک selbalemek [ل] سلبه ایله وۇرماق.		اوغلوندان (میکاییل، اسرائیل / ارسلان، یوسف، موسی)	
	سل ییلیمی sil [آ] سل خسته لیگی موردینده اولان ییلیم قولو		ارسلان، یابغو سئچیلدی و سونرادان یوسف یابغو اولدو	
	(فا: سل شناسی). phthisiology		کی هرایکی سیده غزنوی سلطان محمود و قاراخانلی امیری	
	سelt [ص] ۱- دؤلو، باشندان باشا، تامامیله (فا: تامما).		علی تکین طرفیندن آرادان آپاریلدیلا، سونرا سلجوغون	
	۲- باخ: سالت، مطلق، محض، صرف (فا: مطلق).		نوه لری توغرو (طغرو) و چاغری خراسان شهرلرینی	
	سلجان [آ، دده] قادین آدی “ساری دؤنلو سلجان خاتون“.		آلاراق توغرو اولوز آدینا خطبه اوخوتدو (م ۱۳۰۷) و	
	سلجوق selcuq [خ] ۱- سالیتمیش، آزاد ائدیلمیش، سالتوق،		استقلالینی اعلام ائتدی و سونرالار غزنوی لری داندانقان	
	آسکی کؤله ۲- باغیمسیر ۳- اییی سالدیران ۴- کچیچیک		دا یئنه رک همدان آذربایجان و ری شهرینی آلیب و ری	
	یئل، آسییتی ۶- خبر سالان ۷- اوغوز بؤیونا باغلی بیر		شهرینی باشکند سئچدیلر، توغرو بگه م ۱۰۵۵ ده بغداد	
	اویماق و بگی ^۱ (دده: قییان سلجوق) (بو کلمه مسامره الاخبار		خلیفه سی طرفیندن سلطان لقبی وئریلدی طوغرو بگ ری	
	و مسایره الاخبار کتابی نین یازاری آقسرائی نین دؤزگون		ده وفات ائتدی، اونون مقبره سی ایندیده باخیم سیزدیر،	
	نظرینه گؤره اصلینده سالتیق اولاراق زامانجا اینجه حرفلره		سونرا چاغری بگین اوغلو سلطان اولدو، آلپ ارسلان	
			آنادولویا قوشون چکه رک م ۱۰۷۱ ده مالازگیرت ده	

پۈزدۈ، و خاچلى ھۇجۇملار آرتدى، سۇلتان ملکشاه اۋلندن سۇئرا (۱۰۹۲م)، حکومت ۴ يتره بۇلوندو و سۇلتانسنجر اۋلوموندن سۇئرا سلجوقلو حکومتى سۇئا اردى. ۱-عراق- خۇراسان سلجوقلولارى: قۇروجو: سۇلتان سنجر؛ حاکمیت دۇئىمى: م ۱۰۹۲-۱۱۹۴؛ سۇلتان توغرول، سۇلتان تکیش، ین مقابلىنده ینئیلەرک حکومت باشا چاتدی. ۲-کرمان سلجوقلولارى: قۇروجو: قاووت (توغرولبگین قارداشى)؛ حاکمیت دۇئىمى: م ۱۰۹۲-۱۱۸۷؛ سۇنۇندا غۇر تورکلىرىنه تابع اولدو و سۇئرا اوغوز تورکلىرىنین الینه گئچدی. ۳-سوريه سلجوقلولارى: قۇروجو: ریدوان حلبده و دۇقاق شامدا حکومت قۇردو (ملکشاه ین قارداشى توتوشون اوغوللارى)؛ حاکمیت دۇئىمى: م ۱۰۹۲-۱۱۱۷؛ خاچیلارلا ائتگین مجادلده ائده ییلمه مەسى سببیلده اۋلکه بۇرى اوغوللارینین الینه گئچدی. ۴-آنادولو سلجوقلولارى: بیرینجی قیلیچ ارسلان (ارسلان یابغونون تۇرونو و آنادولونون فاتحی سلیمان شاهین اوغلو)؛ حاکمیت دۇئىمى: م ۱۰۹۲-۱۳۰۸؛ سۇنۇندا موغۇللارین الینه گئچدی.

سلجوقى لىر [باخ] سلجوقلولار.

سلجیک selçik [آ] ۱-تمیز، نامۇسلو، باکره ۲-کیچیک قیلیچ، بیچاق ۳-آچیق، بلیغ، فصاحتلى ۴-قیلیجارسلان و فاتح سۇلتان محمدین قیزی^۷ {سیلیک+جیک، باخ: سیلمک} **سلدیرمک seldirmek** [س] ییخیلماق حالا دوشەرک یتر-یشینی ایتیرمک، بیرقالاناراق یتریمک. {باخ: سالماق}.

سلسلیل selçilil [آ،ع] اوچماقدا (جنت) بیر بولاق آدى، آخیجی، یۇمشاق (فا:~). **nectar fountain in paradise** **سلسله silsile** [آ،ع] بیریرینه باغلى و آرديجیل هر شئی، بیریرینه بیتیشهرک سیرا تشکیل ائدن شئی لىر، نسيل، زنجیر "داغ سلسله سى، سلجوقى سلسله سى" (فا:~). **chain** **سۇلتان sultan** [آ،ع] ۱-بُرهان، دلیل، اۆستونلوك. ۲-خاقان، پادشاه، خانلار خانى (فا:~).

سۇلتان... [آ] تک ویا ترکیبى حالدا یتر آدى اولاراق ایشله نیر، باخ: یتر آدلاری (ان آزی ۴۰ آد سایماق اولار). **سۇلتان آباد** [آ] سبزوار کندیستانى، ۱۵ کندى و ۸۰۰۰ نفر

روملاری آغیر شکیلده ینئدی، سۇئرا ملکشاه (۹۲-۱۰۷۲) شاه اولدو، ملکشاه دان سۇئرا سلجوق امپراتورلوقو پارچالاناراق سوريه و آنادولو و کرمان سلجوقلولاری استقلاللارینی اعلام ائتدیلر، ایران و عراقدا ملکشاه اوغلو سلطان سنجر، شاه اولدو و قیرخ ایل حکومت سوردو، اونون زامانیندا ایکی بۇیوک تهلیکه (خاج ساواشی، قاراخاتایلی آخینی) اۆز وئردی، خاج ساواشیندا آنادولو سلجوقلاری و دیگر تورک دؤولت لری و ایوی لىر قاباقدا دۇردولار و سۇلتان سنجر قاراخاتایلارلا مغلوب اولدو و ۷۲ یاشیندا اۋلدو، سنجرین اۋلوموندن سۇئرا سلجوقلولار پارچالاندیلار، آنادولو سلجوقلولاری آنادولودا بۇیوک نائلتیر قازاندیلار ولی هئچ وخت خاچلى لارا قارشى جهاد اعلان ائتمه دیلر، و ایران کولتورونوده سارایلاریندا یاقین لاشدیردیلار بونلارین مذهبی تعصب لری آزایدی (رنه گروسه) و اینجه صنعتین

انکشافیندا بۇیوک رول اوینادیلار، ایراندا سنجرین اۋلوموندن سۇئرا آتابگلر دۇئىمى باشلاندی، بارچین خاتون سلجوقلولارین گۆجلو شخص لرىندن ایدی و ایندیده یتر آدلاریندا ایزینی گۆرمک اولار، بۇ دۇئم تورک بویلاری کیتله لر حالیندا گۆچ ائتدیلر، بۇ گۆچلر موغول یوروشو ترکیبنده ده دوام ائدهرک اونلارین تورک حکومتلری قۇرما لارینا سبب اولدو (فا: سلجوقیان، سلاجقه). **the seljuks** **سلجوقلو آتابگلری** [آ] قۇروجو: سلجوق سۇباشى؛ حاکمیت دۇئىمى: م ۱۰۴۰-۱۱۵۷؛ اگه منلیک یترلری: تۇرکۆستان، هیند، ایران، قافقازلار، آنادولو، مصر، حجاز، یمن، عدن؛ ییخیلیش سببی: موغول یوروشو سلجوقلولارین دۆزنی

س س	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۲۴۸	ارک سۆزلۆتۆ	س س
	نفوسو *واردیر، مرکزی سلطان آباد، سبزوارین ۴۰ کقد طرفینده و نفوسو *۱۳۷۰ نفر ایدی، اهالی تورکدولر.		گؤل، پاکیزه داغ.	
	سلطان بۇد [آ] جو لفا دا داغ آدی (۲۲۷۲) ۲۴۰.		سلم آباد selmad [آ] فرمهین دا کند آدی.	
	سلطان گولو [آ، بی] دویون چیچک سولار بیر بیتگی آدی (فاجاج الملوک). aquilegia. r		سلمان [آ] گرمسار، ماک (باجاد)، هشتری و زنجان (بکندی) دا کند آدی. ابهر (بویونجی)، خوی (بگونی) ده داغ آدی.	
	سلطانلی sultanlı [آ] مانقیشلاق یاریم آداسی، بالکان و خراسان بؤلگه سینده یاشایان بیر تورک بویو ۸۵.		سلمانو [آ] گئرمی و مرند ده داغ آدی. زنجان دا کند آدی.	
	سلطان مجید غنی زاده [یازار] (۱۹۳۷-۱۸۶۶) شاماخی دا آنادان اولوب، و اولو یازار کیمی تانییر.		{باخ: سالامان/ سلمانی}	
	سلطان ولد [آ] (۶۲۳-۷۱۲) بهاالدین محمد قونی و شام دا تحصیل ائدیدی، کتابلاری: غزل دیوانی، اوچ مثنوی سی: ابتدا نامه، رباب نامه، انتها نامه ۶۸، ۱۴۱.		سلمانو selmanlı [آ] ۱۶م جی یوزیلده، آنادولو حلب بؤلگه سینده، ذوالقدر تورکلرینه باغلی بیر بوی آدی ۸۵.	
	سلطانی کباب [آ] ت راستاسیندان دوزه لن بیر نوع کباب.		سلمانی [آ] باش قیرخان، دلک، بزکچی (فاجا: آرایشگر).	
	سلطانیه [آ] زنجان بخش لریندن و شهر اولاراق ۳۴ کندی و *۲۰۰۰ نفر نفوسو واردیر، بو شهر زنجانین ۶ کگاينده یئر آلاراق *۴۳۰ نفر نفوسو تورک قنید اولوبدور.		hairdresser {باخ: سالامان؛ بؤکلمه فارسجادا اسکیدن بری ایشلنمیش اولسادا کؤکو تورکجه سالماق سؤزونه باغلانیر؛ باخ: سالامان}	
	سلطنت seltənət [آ، ع] پادشاهلیق، شاهلیق، خاقانلیق (فاجا: سلطنت چی [ص] شاهچی (فاجا: سلطنت طلب). monarchist		سَلَن selən [آ] ۱- سالینان، ساللانان، قیوریلان ۲- تمیز، پاک، نامؤسلو، ظریف، باکره ۳- فیسیلتی، خفیف سس ۴- خبر، حوادث ۵- ایلان (تووا و چوواش تورکلرینده) ۷.	
	سلطنت لیک [آ] شاهچی لیق (فاجا: سلطنتی). royal		سَلَنَتَه لر seltənərlər [آ، دی، یو] بیتگی یه بنزر دنیز حیوانی، سیفونلور و مرجانلاری ایچینه آلان بیر اؤنملی بؤلوم.	
	سلطه soltə [آ، ع] گوجلو لوک، اوستونلوک (فاجا: سلف sələf [ص، ع] اؤنجل، آردیل قارشیتی، قاباق و اؤنجه کی (فاجا: predecessor		سَلَنگَن [آ] انسان آدی، باخ: سکن + گون ۷.	
	سلف self [آ، ع] ۱- باجاناق (فاجا: ۲- [این]: سلف سئویس. سلف سرویس selfservis [آ، ع] قارسون سوزیشک ائوی (فاجا: سلق seləq [آ] گنبد ده کند آدی (باجا، بای، قوجوق).		سَلَنگَه [آ] ۱- قیوریلان، قیوریق ۲- [خ] بایکال گؤلونه تۆکولن، تورک دنیاسینین اولو ایرماغی. ۳- قیز آدی ۷.	
	سلفه səlqə [آ، ع] قاید، نظام، بیر شئین دوزگون وضعیت. سلفه سهمان [آ] سلفه، سلفه لی و دوزگون.		سلوقان siloqan [آ، این] قیسا و چاریچی پروطاقاندا.	
	سلفه سیز [ص] سلفه سی اولمایان ویا پیس اولان (فاجا: بد- سلفه). having bad taste		سلوا [آ] خالخال دا کند آدی.	
	سلفه سیز لیک [آ] سلفه سیز اولما (فاجا: بدسلیقگی). bad taste		سلورد selverdə [آ] شاهبوز دا داغ آدی (۳۱۶۰) ۲۴۰.	
	سلفه لی [ص] سلفه سی یاخشی اولان (فاجا: خوش سلفه). سَلک [آ] آلی آچیق، جؤمرت ۷.		سلول [آ] گؤزه، خجره (فاجا: سلول). cell	
	سلکەتی səlketi [آ] خوی دا کند آدی {سلیک + ه: تی: تمیز		سله selə [آ] قۇلپسوز بیر نوع سبد و زنبیل. baske {سن: ۱- باشا باغلانان شال. ۲- سبد؛ بو کلمه شال معنا سیندا سرمک و سرمک کلمه سیندن آلینمادی (سرمک + ه) سره} سله و ایکینجی معنادا عربجه السله سؤزوندنیر {۱. سله [آ] شاهبوز دا (سؤز) کند. هشتپرده (بویوردو) چای آدی.	
			سلیان [آ] میانا دا کند آدی {باخ: سالیان، جسور}.	
			سلیس [ص، ع] آخچی سؤز (فاجا: سلیس).	
			سلیطه [ص] حیاسیز (فاجا: سلیطه). shrew	
			سلیقه [آ، ع] سلفه (فاجا: سلیقه).	

س س	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۲۴۹	ارک سۆزلۆتۆ	س S
سلیک / سلیک (سلیک) [آ] ۱-ناموسلو، تمیز، دۆروست، پاکیزه ۲-کیبار، نارین، ظریف. ۳-قیز آدی ۷.	سلیک / سلیچیک [آ] تمیز، ناموسلو، باکره، قیز آدی ۷.		یئیلین و مرجیمگه بنزر بیر آغاج، سوماق آغاجی ۳ متره قدر اوجالار، قیشدا یاپراغی تۆکول و میوه سی یابین	
سلیک selilək [آ] رزن ده کند آدی.			آخریندا ییتیشن بیتگی دیر (فا:سماق). rhus	
سلیم selim [ص،ع] دوغرو، دۆز (فا:درست).			سُمَاق پالان [آ، یئرل] بیرنوع سۇ سوزن (فا:آبکش). colander	
سلیم [آ] اؤرمیه ده (سگ،~کندی)، قوچان (آباد) کند آدی. خوی دا داغ آدی {سالم}.			سُمَاق داشی [آ] بیرنوع داش، یانارداغ ویا چؤ کوتتو ماده لرین قورۇلوشونون دیشمه سی یول ایله عمله گلیمش داش.	
سُلیمان... [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یئر آدی اولاراق ایشله نیر، باخ:یئرآدلاری (ان آزى ۱۶ آد سایماق اولار).			سُمَاق گیللر [آ، بی] پۆسته سولار، بیر بیتگی سو یو (فا:تیره سماق). anacardiaceae	
سُلیمان آغاجی süleyman [آ، بی] بیر بیتگی آدی (فا:ارز).			سُمَاقه (سوماقه) [آ] اؤرمیه ده داغ آدی.	
سلیمان ثانی آخوندوف [یازار] (۱۹۳۹-۱۸۷۵) انییتیم (پنداقو-ژی) اوخوموش و آذربایجانین اۆنلو یازارلارینداندیر.			سماور səməvar [ر، آ] باخ: ساماوار (فا:سماور).	
سلیمان حاجیلو [آ] بۇ طایفا م ۱۵جی یۆزیده آغ قوینلو بیر لیگینه حکومتین تشکیلنده نقش لری وارایدی ۸۵.			سماوک səməvək [آ] ساوه و کبودرآهنگ ده کند آدی.	
سلیمان رحیموف [یازار] ۱۹۰۰ده قُبالدی دا آنادان اولوب، و آذربایجانین اۆنلو یازارلارینداندیر.			سماوی səməvi [ع، ص] گۆی له ایلگی لی، گۆیله مرتبط، گۆسل (فا:آسمانی). heavenly	
سُلیمان رستم [یازار] (۱۹۸۹-۱۹۰۶) باکی لیدر و انقلابی شعر و ادبیات انکشافیندا بؤیوک رول اوینامیشدیر ۱۱۷.			سُمَاده sūmbatə [باخ] سۇمباتا (فا:~).	
سُلیمانلو suleymanlu [آ] م ۱۶جی یۆزیده، شام بؤلگه سینده، تۆرکلردن بیر بوی آدی ۸۵.			سَمبُول [سانسکریتجه] سیمگه، اشاره و تمثال (فا:رمز).	
سُلیمان نورالهی [آ] آذربایجانین چاغداش یازارلارینداندیر ۳.			سَمبُولیزم [آ، فر] سیمگه جی لیک (فا:~).	
سُلیمان هاشمزاده [آ] اؤرمو لو چاغداش شاعردیر ۱۵۶.			سَمپات səmpat [آ، فر] سئوگی و یاخین لیق دؤیوسو اولان، یانداش، دویقو داش (فا:~).	
سکین [آ] ۱-سکن، سالیئان، خبر، فیسلیتی ۲-سولون قوشو ۷.			سَمپاتی [آ، فر] سئوگی و یاخین لیق دؤیوسو، یانداشلیق، دویقو داشلیق؛ سئویمیلیک، یاخینلیق ۲۱۸. (فا:~).	
سم səm [آ] علاج، درمان {ت:امسم شکلینده ایشله نیر}.			سَمپاتیزان [آ، فر] دویقو داش (فا:~).	
سم səmm [ع، آغی، زهر].			سَمپوزیوم [آ، لا، یو: کئف مجلسی] بیر قونو اۆزه رینده اولان اؤلوسلار آراسی توپلانتی، بیلگی شؤلنی ۲۱۸، قورولتای (فا:~).	
سمال səmal [ع، آغی، گۆی، گۆی اۆزو (فا:آسمان). heavens			سَمّت səmət [ع، آغی، یون، جهت، یان (فا:سمت). direction	
سماجت səmacət [ع، آغی] لچ انلهمه، بوشونا دیرنمه (فا:~).			سَمّت الرّاس [آ] تپه نقطه سی، اوج نُقطه (فا:~). zenith	
سماع səma [ع، آغی] انشیتمه، قولاق آسما (فا:~).			سمج simic [ص، ع] سیمیتن آدام، یاپیشیب قوپمایان (فا:~).	
سماغی [ص] سوماق رنگینده، توتقون قیرمیزی.			{باخ:سیمیتن}	
سُمَاق sumaq [ع، آ، بی] آلتین آغاجی سولادان، ایلیم لی و ایستی بؤلگه لرده ییتیشن، قاییغی طبده، یاپراقلاری درجیلیکده و دانالاری دؤیولهرک یئمک و کبابا سپیلیب			سمرقند [آ، ت] اورتا آسیادا بیر تورک شهری. باخ:سمیز کند.	
			سمسم səmsəm [آ، بی] بیرنوع بیتگی ۲۲۴.	
			سمسار simsar [ع، آغی] کۆهنه ائو وسایلی آلپ ساتان (فا:~).	
			سمع səmi [ع، آغی] ۱-قولاق. ۲-انشیتمه دؤیوسو (فا:~).	

س س	آذربایجان تۆركجه‌سی	۱۲۵۰	ارك سۆزلۆتۆ	س س
سمك sēmək [آ،ع]	سسلری تقویت ائدن و قولغا قویولان بیر نوع آلت (فا:~).		سمیرم بۆلگه سینده تۆرك کندلری [آ] نرمه / آ (۳۵) ک ق ب	
سمفونی sēmfoni [آ،یو:اؤیولم]	اور کستر اوچون یازیلیمیش، بۇ لولملو و بۇ یوک موسیقی اثری (فا:~).		سمیرم بۆلگه سینین داغلاری [آ] آس (۳۲) ک گ ب (۲۸۱۳)، آغ داغ (۸) ک ب (۳۰۱۷)، آغداغ (۵۱) ک گ د (۲۸۵۶)، قوچان (۱۳) ک گ د (۲۸۷۲)، آغداغ (۲۵) ک د (۲۷۸۹)، قاراداغ (۲۸) ک گ د (۲۷۹۰)، دلیک داش (۱۱) ک ق (۲۷۷۷)، سؤلک / سؤلاق (۱۲) ک ق (۳۱۱۴)، قیزیل یال (۱۸) ک د (۲۵۳۳)، آلمالوق (۴۷) ک ق (۲۸۰۹)، قارا آغاج (۲۷) ک ق ب (۲۹۴۵)، دالان (۳۰) ک ب (۳۴۲۰).	
سمند sēmēnder [یازار] (۱۳۳۸-۱۲۴۲)	میرزه سمندر دربندلی شاعر دیر و تورکجه شعر لری وار ^{۱۱۷} .		سمیرمک sēmirmək [س] کؤک و یاغلی بیر وضعیته گلیمک (فا:چاق شدن) {ت:سمیرمک}.	
سمندر sēmēnder [آ،دی،فا]	۱-قورباغاگیلرین قویروقلو تاقیم پندان، سولاردا ویا سو یاخین لاریندا یاشایان، یاپراق دری لی بیر حیوان salamandya maculase ۲- [ش] فارسی اساطیرینده اودلا یاشایان بیر خیالی حیوان آدی (فا:~).		سمیز semiz [ص] ۱- یاغلی، اتلی، کؤک (فا:چاق). ۲- قاتیرو ائششک پالانی ۳- [خ] قازاقلارین، اورتایوز بؤلگو، نایمان اویماغی، اولوبابالاریندان ^۷ . ۴- سن، دده، باخ: سامان {	
سمندeqan sēmēndeқан [آ] فریدن ده کند آدی.			سمیز اوئو [آ،بی] سمیز اوئوگیلرلر، یاپراقلاری اتلی، یشمک و سالادلیق سبزه اوچون یارارلانیلان (فا:نوعی گیاه خوراکي). portulara sativa	
سمنی / سمنو sēmēn [آ] بوغدا جوانه سینین شره سیندن پیشیریلن بیر نوع حالوا (فا:~) {باخ: سومو، سامان}.			سمیز اوئوگیلر [آ،بی] آیری تاج یاپراقلاری، ایکی چنک لی یتگی سوئو، اؤرنک: سمیر اوئو، ایپک چیچکی (فا: تیره ازیگیاها).	
سمور sēmūr [باخ] سامور {سمورگوک: بیر نوع قوش}.			سمیز جه [ظ] سمیز کیمی، سمیزه یاخین.	
سوم sumum [آ،ع] سم لر، آغی لار (فا:~).			سمیز کند [آ] ایندیکی سمرقندین اسکی آدی (وارلی) ^{۱۲} .	
سمه sēmē [ص] گیج و شاشقین آدام. {بو کلمه سم سؤزوندن آلیناراق، داوا یشیب حالی دیشمیش آدام مفهوموندا دیر، باخ: سامان}.			سمیز لشمک [س] سمیز لشمک، کؤ کلمک.	
سمی sēmī [آ،ع] سم لی، آغی لی (فا:~).			سمیز لشمک [س] باخ: سامان [سمیز لشمک].	
سمیران sēmīran [آ] اسد آباد دا کند آدی {کؤ کلدن}.			سمیز له مک [ل] کؤک ائتمک، سمیز ائتمک.	
سمیرتمک sēmīrtmək [ل، باخ: سامان] کؤک و یاغلی بیر وضعیته گتیرمک (فا:چاق نمودن، پروردن).			سمیز لیک [آ] سمیز و کؤک اولما دورومو.	
سمیرgin sēmīrgin [ص، باخ: سامان] سمیرن، یاغ باغلا ییب کؤکه لن (فا:چاق شونده).			سمیز مک [س، سن] کؤکلمک (فا:چاق شدن).	
سمیرم sēmīrom [آ] شهر ضاهیری نین بخشلریندن اولاراق قاشقای طایفاسی نین یاشادینی بؤلگه دیر {باخ: سمیرمک}.			سمیع sēmī [ص، ع] ائشیدن.	
			سمینار [لا] باخ: سئمینار.	
			سن sēn [ض، ت، گؤ] ایکینجی تکیل کیمسه عوضلیگی.	
			سن آلاه / سیز آلاه [ن] یالوارما یاخارما زامانی دئیلن سؤز.	
			سن sinn [آ،ع] یاش و یاشام دؤنمی (فا:~).	

سُنبل [باخ] سۈنبۈل.

سُننət [آ،ع] مُسلمانو يهودى لردە اۇغلان اۇشاغى نين يىتگىن ليک چاغينا چاتمايش واختلار ارکک ليک اورقانى نين اۆچونداكى ذرى سىنى كسمه ايشى "اۇشاغى سُنن اتىدىلر". سُننۆز [آ،فر] بير لىشىم. دۇللنمك اۆچون ديشى و ارکک حثيوانين بير آرايا گلمه سى.

سنتور sənür [آ،يو] توخماقچىق لارلا چالينان بير چالقى آلئى (فا:~). dulcimer

سنج [باخ] سينج.

سِنْج sīnc [آ] ضيا آباد دا كند آدى.

سِنْجَاب [آ،دى،فا] سِنْجَاب گيللردن آغاچلاردا ياشايان و داهيا چوخ يىميشله بسله نن، چوخ توكلو، اوزون قويروقلو، گميرگن، درى سيندن كۆرك دۆز لىتمك اۆچون انصافسىز جا اولانان، ممه لى بير حثيوان (فا:~). sciurus vulgaris سِنْجَاب گيللر [آ،دى] گميرگن، ممه لى بير گننىش سۈى.

سِنْجِد / سِنْجَاب sənçəbəd [آ] ۱-خالخال بۇلگه سينده بخش آديدير، مركزى، كيوى / آشاغى كيوى آدينداير. ۲-كيوى ده چاي آدى {سينجه + آوا: سنگر، پوسو يىرى}. سِنْجِد لى چاي sənçəbəd [آ] خالخالدا كندو چاي آدى {سينجه + آوا: لا: سنگر و پوسو يىرى}.

سِنْجَر sənçer [آ] ۱-اصلينده سانجار اۇلاراق ساپلايان، باتيران و ايبى سلاح ايشله دن معنا سينداير ۲-انسان آدى: ~الپ، ~باى، ~بگ، ~اوخ، ~خان (سلجوقلو شاهى)، ~بارلاس^۷.

سِنْجِه [ض] سنه گۆره، سنين فيكرينجه.

سِنْد [آ،ع] بونچاق، ييبه ليک و عايد ليک بلگه سى، بلگه (فا:~).

سِنْدان داغ / زيندان داغ [آ] قزوین و ابهر ده داغ آدى.

سِنْدل səndəl [آ،بى] ۱-بير يىتگى آدى، باخ: سِنْدل آغاچى. ۲-[فر] چارقى، اسكى بير يونگول آياق قابى. ۳-بير جور كۆرك لى قايىق. {ع} اسكى توركجه ده چيىتال و چيندا ل سۆزوندن آلينمادير (قايناق: صديق)

سِنْدل آغاچى [آ،بى،فر] تاجسىز ايکى چنک لى، ياپراق لارى قارشى ليقلى و سۈبه، سرت و قوخلو، تاختا و اسانسى يارار لى، هميشه ياشيل، آسيا آغاچى (فا:~). santalum album

سِنْدل گيللر [آ،بى] ايسىتى و ايليمان بۇلگه لردە ياشايان ايکى

يۆزدن چوخ نۇغلارى اولان تاجسىز و ايکى چنک لى

يىتگى لر (فا: تيره از درختان). santalucaeae

سِنْده له مک / سِنْدير له مک [س] بير قالناماق، باخ: سِنْديره مک.

سِنْديره مک sēndirəmək [س] سالانا سالانا يىرىمک (فا:

تلوتلو خوردن) {ت «ساندريماق»: قاوقا ائتمک؛ چاغاتاى

تورکجه سينده سانديراق سۆزو ياوا و هذيان اۆچون

دئيبيلير، بۇ کلمه لر ساديرماق و ساو سۆزنه باغلانما-

ليديرلار، باخ: ساواساق^۵ }.

سِنْديکا sēndika [آ،فر] ايشىچى ويا آيرى قورولوش و

كىمسه لر ين بير لشمه قورومو (فا: سِنْديکا).

سِنْسيز [ص] سن اولمادان.

سِنْج sēngəç [آ،ت] فينديقچا كيچىك و داد لى آلما نۇعو.

سِنْک sənək [آ] شام آغاچيندان ويا ساخسى دان دۆز لىمىش -

بۇ يوك سۇ بارداغى (فا: خم) barrel {ت «سِنْغک»، سين و

تۇپراق سوزيله ايلگيليدير }

سِنْگروُن [ص،فر،فيزىک] ائش زاماندا، عئىنى زاماندا (فا:~).

سِنْگروُنيزا سِيون [آ،فر،فيزىک] ائشله مه، ائش زامانلى ائتمه (فا:~)

سِنْگروُنيزم [آ،فر،فيزىک] ايکى ويا نئجه اولاي و پروئسئين

بير زاماندا اولماسى، ائش زامان لى اولما (فا:~).

سِنْگ sēng [آ،فا] ۱-داش ۲-آذربايجاندا يىر آدى (معمولاً

بوجور يىر آدلارينين چوخو تورکجه ده چئوريلمىش ويا

ساپديريلمىش آدلارديلار: ساوه (سِنْگ، سْتان)، رودسر

(سِنْگ)، مانه (سار)، باهار (سْفيد)، درگز-نوخندان

(سوراخ، سُر)، تاروُم (سَنگان)، آوج (سَنگاوین)، ماهنشان

(سِین)، قنيدار (ده) دا كند آدى. مراغا (ده)، قنيدارو خالخال

(-زرد) دا داغ آدى. خوى (-سياه)، خالخال (-بیر) دا چاي آدى.

سِنْگ sēnger [آ] گولله و توپدان قورونماق اۆچون

قازيلان چوخور، ساواش سيغيناغى، سيغيناچاق يىر،

دالدا لاناچاق يىر (فا:~). trench {ديواندا سِنْگير/سَنْغير،

دووار و داغ چيخيتى سى مفهوموندا فارسجا يادا گنچيدير،

کلاوسون^۶: ديواندا سينمک کلمه سى هضم اولماق،

گيرمک و بير يىرده بۇسماق معنا سينداير، بلليديركى

س س	آذربايجان تۆركجهسى	۱۲۵۲	ارک سۆزلۈتۈ	س س
	بۇسولان يثر، چوخور ويا بير يئكه شئين بير چيخيتىسى اولاييلر، بورادا ايكي مفهوم آيريلير، بير طرفدن سين= سين كلمهسى مزار اوچون سؤيله نيب (باخ: سين) و اوييرى طرفدن داغ و دووار چيخيتى سينا و اوجونا سينگير دئييليب، البته سينگير كلمه سينين معناسى گئيشله نهرک هر چيخيتى اوچونده سؤيله نيب نئجه كى اۆزده چيخان چيوزه اوچونده سينگيل دئييليب، بو كلمه زامانجا ديشهرک سينگيل و زيبيل شكلينه دوشوب، البته زيبيل معناسيندا اولان سيوك كلمهسى آيرى كۆكه باغليدير، باخ: سيورى}.		(۳۰ك ق ب * ۲۵۰/ى تو)، چيلك (۲۶ك د * ۲۵۰/ى تو)، زاغا (۳۲ك د * ۵۰۰/ى تو)، سيس ۳۶ك گ د * ۱۲۰۰/ى تو)، نيبَر (رزاب بۇ لگه سينده، ۴۰ك گ د * ۷۸۰/ى تو)، سندج بۇلگه سينين داغلارى [آ] اَمَرۇد (۳۳ك ب ۱۹۲۰)، سندج بۇلگه سينين چايلارى [آ] قيشلاق (۹۱۱s۱b۹۰).	
	سنگر... [آ] همدان، فريدن، خوى، خالخال، تفرش، هشتري (كلبه قفر سنگرى)، زنجان (~گديكى) اوجان، اراك، بيناب، ابهرده داغ آدى؛ اؤرميه (سمير عبداللاه)، ميانا، اهر (~آباد)، ماكى و سۇلدوز دا كند آدى. يثر آدى ۲۴.		سنه ۱ [ظ، ت سانغا] سنين اوچون.	
	سنگرلنمك [س] سنگرده گيز لنمك، سنگره گيرمك.		سنه ۲ [آ، ع] ايل (فا: سنه).	
	سنگريزه [آ، فا] داشقۇراى "داشقۇراى سد" (فا: سد).		سن هارا بۇرا هارا [ن] گليب گۇرونمهسى تعجب دۇغوران و بۇ وضعيته راست گلن آداما دئييلن سۇز "كىشى سن هارا بۇرا هارا، نه ايشين وار بۇردا؟" (فا: تو كجا اينجا كجا؟).	
	سنگ [آ، فا] چاقبيللى تنديرده پيشيريلن اوزون چۆرك نوعو.		سننى sunni [آ، ع] ۱-اسلام مذهب لريندن بيرى اولاراق پشيمبردن سۇنرا دۇرد خليفه نى اؤتون ياسال جانشيني قبول ائدن بير مذهب آدى (فا: سننى). sunnite ۲-حنبللى، حنفى، شافعى، مالكى حضرتلرينه منسوب مذهب لرين گئل آدى.	
	سنگكچى sәngәkçi [آ] سنگك (چۆرگى) پيشيرن.		سنيگ [آ] ايچى بۇش، قو، ايكي داغ آراسينداكى سيرت ۲۴.	
	سنگلاخ sәnglax [آ] بۇ آددا سۇزلوك نوايى نين ديوانين ياخشى دۇشونمك اوچون نادرشاهين منشىسى ميرزا مهدي خان توسط ايله چاغاتاى توركجه سيله يازيليدير.		سننى لر [آ] سننى مذهبنده اولانلار (فا: اهل سنت). Sunnite	
	سنگلى sәngli [آ] قوچان دا كند آدى {سين/سينگ+لى}.		سئو sәval [ع] آيرى (فا: جدا).	
	سنگون [آ] اوردو كوموتانى، ژئئترال [خ] گۇى تۆركلر و اۇيغورلار دۇئميينده، ايشله ن عسگرى عئوانلاردان ۷.		سئو اهل sәvahl [آ، ع] ساحل لر، قيسى لار (فا: ~).	
	سنگون خان [خ] نايمان خانلاريندان وار خان ۷ اؤغلو ۷.		سئو ارباد sәvar [باخ] ساوار، سؤوار.	
	سنگير [آ] ۱-قۇبا دا يثر آدى ۲-سنگر.		سئو ارباد [آ] فرمهين (~آباد)، شهر كرد (~جان)، خياو (سواره) دا كند آدى. زنجان دا (~جانقۇل) داغ آدى.	
	سنلى منلى [س] سن و من، هامى ميز، هامى بير يثرده.		سئو ارباد / سئو اربى [آ، فا: باخ: ساوار] آتلى، مينيك لى (فا: سواره).	
	سنليگ [آ] سنه عايد، سن ايله باغلى، سنين اوچون.		سئو ارباد نظام [آ] آتلى عسگر، عسگرليكه مينيك لى بۇلوم (فا: سواره نظام). cavalry	
	سُنن sünən [آ] گلە نك لر (فا: سنن).		سئو اربى [ظ] آيريجا (فا: ~).	
	سندج sәnәdәc [آ] كۆردوستان اُستانى نين مركزى {باخ: سانان+ دژ}.		سئو اربى sәvәr [آ] بيناب و مراغا دا كند آدى {۱-سئور، سئويلن يورد ۲-ساوار و سابار يوردو ۸۸}.	
	سندج بۇلگه سينده تۆرك كندلرى [آ] آغ بولاق (۲۱ك د * ۲۳۰/غ تو)، آغجا (۶۶ك د * ۸۰/غ تو)، باشماق (۴۸ك گ د * ۱۰۴۰/ى تو)، چاخماق دره (۲۸ك د * ۴۸۰/ى تو)، چاتاق		سئو اربى sәvәk [باخ] زوزك، ساوساق.	
			سئو اربى sәvәntu [آ] ماهنشان دا كند آدى.	
			سئو اربى sәvәndi [آ] اؤرميه ده داغ آدى.	
			سئو اربى sәvәre [آ] ميانا دا كند آدى {باخ: سؤر}.	
			سئو اربى sәvәri [آ] ساين قالا دا كند آدى {باخ: سؤر}.	

سَوِيه [آ، ع] دَوَزْنِي (فا:~).

سۇبا soba [آ] بىر يىرى قىزدىرماق اوچون مُختلف ياناجاق لارلا يانان قورغۇ (فا:بخارى). stove, heater } (اسكى توركجهده سۇبو يوورالاق اولمايان نسنهه دئييلر و سوبى/سووبى شكلينده ده ديواندا ايشلەنىپ و سۇبا اوژون اولاراق يوورالاق اولماماسى اوچون بو مفھومدان آلىنمادير، باخ: سيورى).

سوڀاچي [آ] سوڀا ڊوڙه لدن وياساتان ڪيمسه.

سوباچیلیق [آ] سوبا دۆزلتمه و ساتما ایشی.

سوبا دۆز لتمه يه يارايان شئى.

سوٻوڊره [۱۱] زنگيلان، ڊا چاي آڊي^{۲۴۰}.

سوڀ سوڀوق [ص] چوخ سوڀوق.

سوڀا [باخ: زوڀا، سيبک] يو غون ديه نک (فا: چوب دستی).

سوڀالاماق [ل] سوڀا ايله وورماق.

سوڤالانماق [بل] سوڤا ايله وۇرولماق.

سوڀالي [ص] الينده سوڀاسي اولان.

سوپرانو [ايتالينجا، آ] ان يوكسك قادين سسى و بئيله سسى
اولان مۇغنى حاققىندا دئيىلن سۆز.

سوٽو [آ] میانادا کند آدی {سوو/ساو+تو:ساو و الهام داغی} ^{۲۴۰}
 سوخالای [آ] قوبوستان دا یئر آدی .

سوٰخدورماق [اٲتد] سوخماق ايشيني گوردرورمك.

سوڻماق soxmaq [ل] ۱-پير شئي پير يٿر گنچير تمک،
باتيرماق، گيردير مک، ساپلاماق. ۲-پير سيرا کلمه لرله

مختلف افاده لی سۆزلر دۆلدیر "گۆزه سۆخماق، باش
سۆخماق، بۆرون سۆخماق". (ف: فروکردن). to plunge

{سۆمرجه 'سیق، زاگ'، ت، سن 'سۆقماق، سۆقماق'، بو
 کلمه دن سۆکا ک کلمه سی (کوچه) دوزه لیب کی
 چوخراق تورکیه تورکجه سینده ایشله نیر و محتملاً عربجه
 ده ژقاق کلمه سی بوندان آلینمیشدیر، فارسجادا سوک
 زوُغ (اوجو ییز شئی) و سقلمه (دوژتمه) بو سۆزدن اولاراق
 سوپوخماق سۆزوده بو سۆزون دییشلمیش شکلیدیر}.

سُوخو [آ] ۱-هاون ده دؤیمه یه یارایان توخماق (فا:دسته
هاون). ۲-داش دییک.

سوڄو جو [ص] سو خان، سو خماق ايشيني گورن.

سو خوش [آ] سو خماق ایشی ویا بیچیمی.

سوڤخوشدورماق [ل] ۱-دار بىر يىره سوڤخماق، زورلا سوڤخماق
ايسته مك ۲-آلداداراق بىر شئى قبول اتديرمك ايسته مك،
ديله توتاراق بىر ايشى گوردورمك (فا:چپاندن). to cram
سوڤخوماق [س] دار بىر يىره گيرمك.

سوڏو لجان [باخ] سوڏو لجان.

سوځولقان [ص] اۋزونو چابوقچا سئوديرن.

سوڏو لقا نليق [آ] سوڏو لقا ن او لقا و ضعيتي .

سوْخولماق soxulmaq [س، سن] ۱-گیرمک، یاناشماق، بیر شئیہ قاتیلماق، قاریشماق، زورلا بیر یئره گیرمک (فا:چپیدن).

to crowd into ۲- [بل] سوخماق ایشی گۇرولمک.

سوڦولو [ص] سوڦو لموش اولان.

سوڦولوش [آ] سوڦولماق ايشى ويا بيچىمى.

سوځولو شماق [قا] بېر ليکده سوځو لماق.

سوڊا [آ،ع] طبابتده و آشچی لیقدا ایشلهنن بیر نوع
دوژ شکلینده ماده، ناتریوم بی کاربونات.

سُورَا [باخ] سُونُرا.

سُورَا سُورَا [ظ] سورا راق.

سُورَاج [آ] سُمُورَان آراج.

سُورَاغِينْدَا اُولْمَاق [س] حَسْرَتِيْن دِه اُولْمَاق، آخْتَارْمَاق.

سوراق soraq [آ] ۱-آختارما، آراشدیرما، آراما، سوروشما.
 ۲-خبر (فا:سراغ). {سن، سورماق فعلینه باغلیدیر}.

سُورَاقِ آلمَاقِ [س] خبرِ بیلَمکِ.

سُورَةُ الْأَنْعَامِ [ل] أَخْتَارِمَاق.

سُورَاقِی [آ] سُورَاقِ ائدن، سُوْرُوشَان، آخْتَارَان.

سُورَاق سُوْرَاقِلَا [ظ] سُوْرُوشَا سُوْرُوشَا، آخْتَارَا آخْتَارَا.

سۇراق سىز [ص] نشان سىز (فابى نشان). **untraceable**
سۇراق لاماق / سۇراق لاشماق [ل] سۇروشماق، سۇراق ائتمك.

سُورَاقُ وُثْرَمَك [ل] خَبر وُثْرَمَك.

سُورَت sort [آ، فر] دۆزۈم لەمە، سیرا لا ما (فا: سورت).

س س	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۲۵۴	ارک سۆزلۆتۆ	س س
سۆرت سیناماق [ل] دۆزۆم له مک و کتیفیتی بللی ائتمک، سیرا لاما و یوخلاماق، سۆرت ائله مک و دیر لندیرمک. سۆرت لاییجی [آ] دۆزۆم له ی، سیرالایان (فا: سورت). سۆرت لوق [آ] بللی سۆرت و سیرایا عاید اولان. سۆرتوق [آ، سۆرماق + توق] سۆروم (فا: مک). سۆردورماق [ائتد] سۆرماق ایشینی گۆردورمک. سۆرغویا توتماق [س] دالبادال سۆرغو ائله مک. سۆرغو/ سۆرغو sorqu [آ] ۱- استنطاق، سوچ سانیق ایندان گرکلی سۆرولاری سوروشما، سوروشماق ایشی. ۲- سۆرو، سؤال (فا: پرسش). question سۆرقلگه [آ] پرسش نامه (فا: پرسش نامه). questionnaire سۆرغوجو [ص] سۆرغوجالایان (فا: بازجو). investigator سۆرغوج [آ] مۆم و مۆهور له مه ماده سی، باشا تاخیلان چلنک ۷. سۆرغوجانماق [س] سۆرغوج لا بزئمک. سۆرغوسال [ص] استفهامی (فا: استفهامی). interrogative سۆرغوسال ائله مک [ل] بیریندن سۆرغو سۆروشماق، سوال ائله مک (فا: پرسیدن). to ask سۆرغو سؤالا توتماق [ل] بیریندن دالبادال سۆرغو سۆروشماق، سوال ائله مک (فا: پرسیدن). to ask سۆرغوسوز [ظ] سۆرمادان، هئج سۆروشمدان سۆرغو یارقچی. سۆرغولاما [آ] سۆروشدورما (فا: بازجویی). investigation سۆرغولاماق [ل] سوچ ایش اوچون بیریندن سوروق سوروشماق (فا: پرسیدن). to ask سۆرغولانماق [بل] سۆرغولاماق ایشی گۆرولمک. سۆرغولانیش [آ] سۆرغولاماق ایشی ویا بیچیمی. سۆرغون sorqun [آ، بی] سبدچی سۆیودو، بان آغاجی (فا: نوعی درخت). moringa aptera سۆرما [آ] ۱- سۆمورما (فا: مکش). ۲- سۆروشما. سۆرماجا [آ] سۆروشدورما. سۆرماق sormaq [ل] ۱- اممک، سۆورماق (فا: مکیدن). to suck ۲- سۆروشماق (فا: پرسیدن). to ask {ت، سن «سۆردورماق»، بیر باخیمدان دئمک اولارکی سۆمورماق و سۆرغو سۆروشماق هرایکی سیده بیرزادی چکیب چیخارماق	دئمکیدیر ویا اوزدن هر ایکی معنا بیر کؤکه باغلیدیر، باخ: سۆمورماق؛ اینگیلیزجه sorp, absorb کلمه لری سۆرماق و سۆمورماق سۆزلر ایله ایلگی سیز دبیللر}. سۆرموق sormuq [آ، باخ: سۆرماق] اوشاق امزیگی. سۆرو soru [آ، ت «سورۇغ»] ۱- سۆروشما، سؤال، سوروشولان سۆز (فا: پرسش). question ۲- سۆرون، مسئله problem سۆروجو [ص] ۱- سۆران، سۆروب چکن. ۲- سۆروشان، سۆروشان [ص] سۆروجو (فا: پرسنده). one who asks سۆروشدورما [آ] سۆرغو سؤوال ائتمه، استنطاق (فا: بازپرسی). inspection سۆروشدورماچی [آ] سوروشدورما ایشینی گۆرن (فا: بازرس). inspector سۆروشدورماچی لیق [آ] سوروشدورما ایشی و بیچیمی. سۆروشدورماق [ل] آراشدیرماق، دۆزنله مک (فا: بازپرسی کردن) سۆروشدوروجو [آ، ص] سوروشدورما ائدن. سۆروشما [آ] سۆرغو (فا: سؤال). question سۆروشماق [ل، ت «سوغرا شماق»] سۆرو سۆرماق، سؤال ائتمک، بیرینی گۆرمک ویا حالینی بیلمک اوچون دیلگینی بیلدیرمک (فا: پرسیدن). to ask سۆروشولاسی [ظ] سۆروشولاراق. سۆروشولماق [بل] سؤال ائدیلمک، سۆرو سؤیله نیلمک. سۆروغ soruğ [آ] سۆرو، سۆرغو (فا: سراغ). {ت، فارسجادا سؤراغ کلمه سی بو سۆزدن آیینیشدیر}. سۆروغ گونو [آ، سن] قیامت گۆنو، سۆروشدورما گۆنو. سۆرولار [آ] مسائل (فا: مسائل). problems سۆرولماق [بل] سۆرماق ایشی گۆرولمک (فا: سؤال شدن، مورد مواخذة قرار گرفتن) {سن: ۱- سوروشماق. ۲- سورولماق} سۆروم sorum [آ] سۆروملو لوق (فا: مسئو لیت). سۆروم سۆزجا [ص، ظ] سۆرومسوز بیچیمیده. سۆرومسوز [ص] مسئو لیتی اولمایان. سۆرومسوزلا شماق [س] سورومسوز وضعیت گلمک، مسئو لیت سیز لشمک (فا: غیر مسئو ل شدن). سۆروم سوزلوق [آ] مسئو لیت سیز لیک (فا: عدم قبول مسئو لیت).			

دۆڭلدير "ساققالينا سۇغان دۇغراماق، اۆرگى سۇغان كېمى سۇيولماق، كئيفينه سۇغان دۇغراماق". {ت، سن؛ يوكلمه اسكیده سۇغون شكلينده ايشله نيردى وآيرى طرفدن سوغونماق سۇزو اينديكى سۇيولماق آنلاميندايدى كه سانيلير سۇغان سۇزونون كۇكو بوآنلاما باغلى اوّلما ليدير و لاى لاى سۇيولان تومورجوغو گۇسته رير{. سۇغاناق [آ] بعضى بيتكى گۇوده لرئين قالين لاشميش ويا يومرولاشميش بۇ لومو "لا له سۇغاناغى، زانباق سۇغاناغى، سۇغانين يۇمرو كۇكو".

سۇغان بۇز ياشى [آ] ياغداقيز اريش سۇغانلا پيشيريلن دورويتمك سۇغان تۇرشوسو [آ] سۇغانى مختلف گۇى لرله سر كه يه قويوب و اوندان دوزه لن بير نوع تورشو.

سۇغانجى [آ] سۇغان بئجه رن وياساتان كيمسه. سۇغانجىق [آ] بئينين آلتيندا و ييج ايليگ، ين اوستونده اوّلان بۇ لوم (فا: مخچه). medula phlongata

سۇغانجا [ص] سۇغانلا پيشيريلميش بير نوع شوربا، كاليش شورباسى (فا: نوعى شورباى پياز).

سۇغانجى [آ] هشتري ده داغ، چاي و كندآدى؛ ساين قالا دا كند آدى {محتملا اكينچيلىك له ايلگىلى آددير}.

سۇغان چيچكى [آ، بى] فۇليا.

سۇغان سوو/ سۇغانسى [ص] سۇغانا بنزر (فا: پيازى bulbous سۇغان كوكوسو [آ] نارين قيزارميش سوغان و آرجا ات و قيرمىزى باديمجان قاتيلاراق و قيزار تيلاراق حاضر لانان يتمك سۇغان كيمى سۇيماق [ل] وار يوخدان ائيله مك.

سۇغان كيمى سۇيولماق [س] وار يوخدان چيخماق.

سۇغانلى [ص] ۱- ايچينه سۇغان قاتيلميش، سوغانى بول اوّلان پتر (فا: پيازدار) ۲- [آ] اردبيل ده كند آدى، باخ: نير.

سۇغانلىق [آ] ۱- سوغان پتتشيديرمه يئرى ۲- ساوه ده كند آدى. سۇغاي [خ] ۱- ساغلىقلى، دينچ ۲- يئنى سئى ايرماغى قىيى لار- يندا ياشايان، آلتاي تۆركلر ينه باغلى بير تۆرك اويمانغى ۷.

سۇغدداق [آ، ت] سمرقند و بۇخارا آراسيندا يئر آدى.

سۇغداق [آ، ت] سمرقند و بۇخارا آراسيندا سۇغد دان بالاساغون، گل ميش و تۆركلشميش بير اؤلوس آدى.

سۇروملو [ص] سۇروملو لوق داشيان (فا: مسئل) in charge سۇروملو لوق [آ] مسئل لوق (فا: مسئل ليت). responsibility

سۇرون sorun [آ] ئشكىل، پروبلئم (فا: مسئله). question

سۇرونسال [ص] دۇغرو اوّلماغى شُبّه اوپانديران.

سۇرونسوز [ص] سۇرونو اوّلمايان، پرابلئم سيز.

سۇرونلار [آ] ئشكىلات (فا: مشكلات). difficulties

سۇرونلو [ص] سۇرونو اوّلان، پرابلئم لى.

سۇرونماق [بل] سۇمورولماق.

سۇزارماق [س] سولماق (فا: پژمردن). to fade

سۇس [آ] آذربايجان دا كند آدى ۲۴.

سۇس [آ، فر] بامادوردان دوزه لن بير جور چاشنى (فا: سُس).

سۇس (سۇسو) ايينه سى [آ، باخ: سۇس] بير نوع بۇيوك ايينه.

سۇسيال [لا] ۱- توپلومسال، اجتماعى. ۲- بير سيرا كلمه لرله

بير ليكده سۇسيالست و سولجو آنلامى كلمه يه آرتيرير "سۇسيال دئموكرات، سۇسيال دئموكراسى" (فا: سۇسيال).

سۇسيال دئموكرات [آ، لا] سۇسيال دئموكراسى يانلى سى (فا: ~).

سۇسيال دئموكراسى [آ] امكچى و زحمتكش لر ين چيخارينى و حاققينى قوروما و اؤرونون آرتيرماسينى هدف آلان

توپلومسال و سياسى آخيم، سۇسيال سۇزو توپلومسال و اجتماعى جهتنن ثروتى پايلاشماق و دئموكراسى سۇزو

سيستيمده گؤجو پايلاشيب و آگه منليگى گئنيشله ديب ياقين لاتماق دئمكدير و بۇلار بير ليكده ثروت و گؤج

پايلاشيمي مفهومونداير (فا: ~).

سۇسياليزاسيون [آ، فر] توپلوم لاشديرما (فا: ~).

سۇسياليزم [آ، فر] توپلومجو لوق (فا: ~).

سۇسيالست [آ، فر] توپلومجو، سۇسياليزم يانلى سى (فا: ~).

سۇسيولوژى [آ، لا] توپلوم بيلمى (فا: ~).

سۇسيولوق [آ، فر] توپلوم بيلمى اوژمانى (فا: سۇسيو لوگ).

سۇغان soğan [آ، بى] ۱- نبق گيللردن، كۇكو يومرو و يا سوبه ييچيم اينده و يتمكده ايشلنن بير بيتكى (فا: پياز،

بصل). allium cepa, onion ۲- بعضى بيتكى لر ين

گۇوده لر يننن قالين لاشميش ويا يومرولاشميش بۇ لومو.

۳- بير سيرا كلمه لرله مختلف افاده لى مَرَكَب سۇزلر

س س	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۲۵۶	ارک سۆزلۆتۆ	س س
	سۆڭولجان (آ، دی) ۱-قارین قۇردو (فا: نوعی کرم روده). ۲-		سۆڭوللیق [آ] سۆلاق اولما وضعیتی.	
	باخ: سۆلوجان {سن: یثر قۇردو؛ بو کلمه سۆڭولماق فعلیندن آلیناراق اصلینده سۆڭولقان اولمالیدیر، و یثره سۆڭولان حیوانی آندیریر، باخ: سۆڭولماق، زوج}.		سۆڭال [آ] سۆل طرف (فا: دست چپ). left side	
	سۆڭیستیک [ص، فر] سفسطه لی، یانیتلما لی (فا: سۆڭیستیک).		سۆڭاللی [ص] سۆل الینی ساغ الینین یثرینه ایشله دن، سۆڭاخای (فا: چپ دست). left-handed	
	سۆڭso`q [ع، آ] سئوق، گۆنذرمه، گۆتورمه (فا: سوق).		سۆڭلاموق [ص، ت] سۆلاق، سۆڭاخای، سۆل اللی.	
	سۆڭالجیشی [آ] استراتژیک (فا: سۆڭالجیشی). strategic		سۆڭایج [آ] فۆتبالدا اؤنده کی بشش اؤیونجودان سۆلدان ایکجی سی.	
	سۆڭsoqmaq [آ] کوچه (فا: کوچه) lane {باخ: سۆڭخماق} سۆڭخماق soqmaq [آ، اسکی] آیاق قابی. ۱		سۆڭلبان [آ] بالاکن ده چای آدی. ۲.	
	سۆڭقۇلاق / سۆڭخۇلاق [آ] ۱-آداق، قۇربان ۲-سۆڭخۇلقان، مۇنس، جانا باخین ۳-قیر قیرلارین مانقوش اویماغی اؤلوبالاریندان. ۷		سۆڭلۆخ [ص] سۆلودو، سۆلوقلو؛ قیر قیرلارین، تۆقای اویماغی، اؤلوبالاریندان. ۷	
	سۆڭکار / سۆڭقار [آ، ت] بۆیونسوز حیوان، باشی ساجسیز آدام.		سۆڭجو [آ، ص] توپو لومدا و اقتصاددا کؤ کدن دیشیک لیگه یانلی اؤلان کیمسه و سۆسپالیزم فلسفه سینه یانا اؤلان کیمسه ویا پارتی، باخ: سۆل ۲ (فا: چپ، چپگرا). leftist	
	سۆڭکمان / سۆڭکمن [آ] ۱-قرد، دۆروست ۲-دیز قاپاغینا قدر گلن اؤزون بیر تور چکمه (تۆرکمن چکمه سی) [خ] آرتوق اؤغوللاری بگلیگیندن. آرتوق بگین اؤغوللاریندان. ۷		سۆڭچولوق [آ] سۆلجو اولما ایشی، سۆلچونون گۆروشو، سۆلوق (فا: چپ گرائی). leftism	
	سۆل sol [ص، ت، سن] ۱-سۆل طرف، سۆل یؤن، بدنین اۆرک اؤلان طرفی، ساغ طرفین ترسی، ساغ قۇلون مۇقابلی (فا: چپ). ۲ left-توپلوم و اقتصاددا کؤ کدن دیشیک لیگه یانلی اؤلان گۆروش، باشقالارینا گوره رادیکال دورانان قروپ و کیمسه، بؤ معنا پارلمان سالونوندا رادیکال و انقلابچی پارتی لارین غصولرینین صدردن سۆل طرفده اؤتورماسی عنعنه سیندن آلینمیشدیر (فا: چپگرا).		سۆلخان [آ] انسان آدی، باخ: سۆل+ خان. ۷	
	سۆل ۲ [آ، فر] "فا" و "لا" نوت لاری آراسیندا اولان بیر سس.		سۆلدهره / سۆلدوره [آ] خمین، سربنده داغ، اردبیل ده کند آدی.	
	سۆل آچیق [آ] فۆتبالدا سۆل قلعه چی نین اؤنونده کی ساوونان اویونجو.		سۆلدۆنوشلو [ص] سولا دۆنوشو اولان ویا گره کن (فا: چپ گرد). turning to the left	
	سۆڭاخای [ص] سول اللی، هر ایشی سۆل الیه گۆرن، سول آققى (فا: چپ دست). {سۆل+آق+آی}		سۆلدورماق [ل، سن] سولماسینا یول آچماق، سولغون ائتمک، سولغون لاشدیرماق (فا: پۆمردن). t~ to fade	
	سۆڭاشیق [آ] یارارلی، چۆخ یارارلی، ایش بیتیریجی. ۷		سۆلدوش [آ] توی دا بگین سۆل طرفینده اؤتوران (فا: -).	
	سۆڭاغان [ص] تئز سۆلان، سۆلان.		سۆلشاه [خ] اؤیغورلار دؤنمینده، اوردؤلارین سۆل جناهینی یؤنه تن کومتانلارا وئریلن بیر عسگری غۇنان. ۷	
	سۆلاق [آ] ۱-عسگر یؤنه تن، عسگر سوق ائندن (سۇلاق) ۲- [خ] آوار خانلاریندان. بایان خان ین، بیزانس ائلچی سی.		سۆلغور [آ] سالقور، آتاق، سالدیری. ۷	
	سۆلاق / سۆل آققى [ص، سن] سۆلاموق، باخ: سۆڭاخای.		سۆلقون [ص، سن] سولموش، سۆلوق، اؤلگون، ضعیف حالا دۆشموش (فا: پۆمرده). faded	
			سۆلقونلای [آ] انسان آدی، باخ: سۆلقون+ آی. ۷	
			سۆلقونلوق [آ] سۆلوقلوق (فا: پۆمردگی). withered state	
			سۆلقونلاشماق [س] سۆلقون وضعیته گلیمک (فا: افسردن). to	
			to grow pale/ pallid, depress	
			سۆلقونلوق [آ] سولقون اولما وضعیتی. paleness, pallor	
			سۆلار [آ] سۆل پارتی عضو و اۆیه لری.	

س س	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۲۵۷	ارک سۆزلۆتۆ	س س
	سۆل لاشماق [س] سیاسی گۆرۆشجه سۆل پارتی لارا یاخین لاشماق (فا:چیگرا شدن).		سۆلۇقغان [ص] نفس دارلیغی اولان.	
	سۆل لاما ق [ل] بیر داشیت آیری داشیتی قاباقلاماق اوچون سۆلوندان گئچمک (فا:به سمت چپ پیچیدن).		سۆلوق soluu [آ،سن] ۱-آغ جیبارلارا آلینیپ وثریلن هاوا، نفس breath ۲- [ص] رنگی قاچمیش، سۆلموش (فا:پژمرده).	
	سۆل لاییش [آ] سۆل لاما ق ایشی ویا بیچیمی (فا:چیگرای).		۳- [خ] خزر امپراتورلۇغو دۇنمی بگ و کومتان آدی.	
	سۆل لو [ص] ساغلی سۆللو.		سۆلوق سۆز [ظ] سۆلوق آلمیاجاق بیچیمده.	
	سۆل لوق [آ] سۆل اولما وضعیتی، باخ: سۆلجو لوق.		سۆلوق سۆزولوق [آ] سۆلوق سۆز اولما وضعیتی.	
	سۆل مالما solmal [آ] رنگی اوچما و آتما، ساراما (فا:افسرده گی).		سۆلوق کسبجی [آ] چوخ هیجان ویا قورخو وثرن.	
	سۆلماز [ص] ۱-سۆلما یان، رنگینی ایتیرمین، چکجی (فا:پژمرده نمی شود). ۲-قیز آدی.		سۆلوق لاشماق [س] سۆلوق لاما ق.	
	سۆلماز ای [آ] انسان آدی، باخ: سۆلماز + آی.		سۆلوق لاما ق [س] سۆلوق آلیب وثرمک.	
	سۆلماق solmaq [س] رنگی اوچماق، رنگی آتماق، ساراما ق (فا:افسردن). to depress {ت(سۆلۇشماق)، سن }		سۆلوق لانماق [س] راحتجه نفس چکمک.	
	سۆلماقان [آ] جانلی، اؤلومسوز، سۆلماز.		سۆلوق لوق [آ] سۆلوق اولما وضعیتی.	
	سۆلמוש [ص] سۆلغون، رنگی قاچمیش، سارامیش (فا:پژمرده).		سۆلوق وارلیغی [آ] سۆلوق آلاماز وضعیته گلمه.	
	سۆلوسو solo [آ،لا] یالئیز بیر مۇغنی طرفیندن ایفا اولونان موسیقی اثری ویا اونون آیریجا بیر بؤلومو، بیر رقا ص طرفیندن ایفا ائدیلن رقص ویا اونون پارتیا و جشنی.		سۆلولان solulan [آ] همدان دا کند آدی.	
	سۆلوما solumal [آ] سۆلوماق ایشی.		سۆلوماق [س] ۱-نفس چکمک، تنفس ائتمک، نفس آلیب وثرمک (فا:نفس کشیدن). ۲-نفس نفس وورماق.	
	سۆلوماق [ل،سن] نفس چکمک، سۆلوقلاماق (فا:نفس کشیدن).		سۆلوققاچ [آ] سؤدا یاشایان حیوانلارین سۆلونوم اورقانی (فا:آبشش، برانش).	
	سۆلوب سارالماق [باخ] سارالماق، سۆلماق سۆلوب سوزا لماق سۆلوجان [آ،دی] توپراق ایچینده و نملی یثرلرده یاشایان، وچودلاری یوموشاق، اوژون و یووالاق، یثنی لنمه یتتهگی اولان کبچیک بیر حیوان (فا:نوعی کرم). vermis		سۆلونماق [س] ۱-سۆلماق. ۲- سۆلوق آلیب وثرمک.	
	سۆلوجان او تو [آ،بی] توپلاشیق گیللر ان، چیچکلری سۆلوجان دۆشوروجو بیر بیتگی. tanacetum vulgare		سۆلونوش [آ] سۆلوماق ایشی ویا بیچیمی.	
	سۆلوجان دۆشوروجو [آ] باغیرساق قوردلارینی اؤلدورمه گه ویا ائشیگه آتماغا یاریان علاج و توخدا ج.		سۆلونوم [س] تنفس (فا:تنفس). breathing	
	سۆلوجانلار [آ،دی] چوخ گۆزله حیوانلاردان، حالقا قوردلار تاقیم ایندان قیللی آیاقلی لار صنف ایندن، اوژون وچودلو، یومشاق و آیاقسیز حیوانلار (فا: کرمها).		سۆل هاف [آ] فوتبالدا او یون قوروجولارینین سۆل اوچوندا یثر آلان او یونجو.	
	سۆلوخماق [باخ] سۆلماق.		سۆلین solin [آ] آراشدیرماچی، مراقلی.	
	سۆلوش [آ] سۆلماق ایشی ویا بیچیمی (فا:پژمردگی).		سۆل یان [آ] سۆل طرف (فا:دست چپ). left side	
			سۆلیدار یزم [آ،فر،توپلوم] دایانیشماچی لیق (فا:~).	
			سۆلیست solist [آ،ایتا لیانجا: بیر] سۆلو ایفا ائدن، بیر چالقی چی ویا بیر مۇغنی اولان.	
			سۆم som [آ] ۱-قاتیشیق سیز، خالص و ایچی دۆلو، ایری، بؤیوک (فا:صلب). solid ۲-دنیز لرده گمی سکی لرینین سؤ اؤستونده اولان بؤلومو. ۳-بیر بالیق آدی. ۴-	
			قیرقیزستان پول بیریمی. {دده، ت(سؤن) خالص و ایچی دۆلو اولان شئی؛ بو کلمه سؤم شکلینده ده گۆرسه نهرک، دیواندا و آیری قاینقلاردا سؤن شکلینده (معنجا سؤن	

س س	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۲۵۸	ارک سۆزلۆتو	س س
آلتون، ناب آلتون) گلیدید و تورکجه ده ن / م حرف دیشمه سیله، "سۆن" سۆزو "سۆم" شکلینه دۆشوبدور\}	سۆمورقانلیق [آ] بیر ماده نی ویا انرژینی سۆمورما گۆجو و یته نگی (فا:مکندگی، توانایی مکش).			
سۆما [آت] اؤنجه ایسلادیلیب سؤنرا اؤیوده رک بولاماج و چۆرک دۆزلمه ده یارارلانیلان بوغدا ویا آریا.	سۆمورما [آ] ۱-سۆمورماق ایشی، آلیم و چکیم (فا:جذب).			
سۆمای [آ] بوتون آی، دۆلون آی، قیز آدی (فا:نام دختر).	absorption ۲-استثمار. explotation			
سۆم قیزیل [آ] خالص قیزیل (فا:طلای ناب). pure gold	سۆمورماق [ل] ایشینه چکیم، چکیم سۆرماق، سۆمورماق ایچمک (فا:مکیدن). to suck			
سۆمو [باخ: سۆم] بیر نوع گیرده چۆرک، پاپان.	سۆمورمالی [ص] سۆمورایللمه اؤزل لیگی اولان (فا:مکیدنی).			
سۆمۆلقان [آ] بجنورد دا چای آدی.	سۆموروجو [ص] سۆموران (فا:مکنده).			
سۆموت somut [باخ: سۆم] مشخص، معلوم، کانکرت، سۆیوت قارشیتی، گرچک لیگی آلتیلاناییلن، داش، سؤ، هاوا، سۆموت وارلیق لاردیر (فا:مطلق). absolute	سۆموروش [ل] سۆمورماق ایشی ویا بیچیمی (فا:مکش).			
سۆموت آد [آ، دیل ب] بنش دیودان بیر ویا نئچه سیله بیلین وارلیق، مشخص، کانکرت، ذات "اؤ، دنیز، ایشیق، سس" (فا:اسم ذات). Conrete noun	سۆمورولماق [بل] سۆمورماق ایشی گۆرولمک (فا:مکیدن شدن).			
سۆموت ایستی لیگی [آ] مطلق صیفیر ایستی لیگی (فا:دمای صفر مطلق). absolute zero	سۆمون [فر] باخ: سۆم] ۱-بیر نوع بۆرؤ. ۲-بیر نوع چۆرک.			
سۆموت لاشماق [س] سۆموت وضعیته گلیمک.	سۆن son [ص، ت (سونک)] ۱-بیر شئین ویا زمانین بیتیم یثری، بیتیم، (فا:آخر). end ۲- [مچ] سۆن نفس، اؤلوم.			
سۆموت لوق [آ] سۆموت اولما وضعیتی.	سۆن وئرمک [س] نهایت وئرمک، ال چکیمک.			
سۆموت سایى [آ] کانکرت سایى (فا:عدد مقید). concrote no	سۆن آن [ظ] سۆن نفس (فا:رمق). last breath of life.			
سۆموراج [آ] سۆمورما آراجی.	سۆنا sona [آ، دی] ۱-باغری قارا دئییلن ارکک اؤردک، گۆل اؤرده گی (فا:نوعی اردک) drake ۲-عاشق شعرینده گۆز للیگی افاده ائدیر، قیز آدی (فا:نام دختر). ابو کلمه سؤ کلمه سیله ایلگیلی اولاراق سؤ قیراقلاریندا یاشایان قوشا دئییلیر، تورکجه دئییشی "سؤنا" بود لیلی گۆجلندیریر\}			
سۆموراج لیار [باخ] باش باجاقلی لار.	سۆناریمیش [ص] بیتیمیش (فا:سپری). elapsed			
سۆمورتقان [ص، باخ: سۆمورماق] سۆرکلی سۆموران.	سۆنابولاق [آ] ماکی دا کند آدی.			
سۆمورتقانلیق [آ] سۆمورتقان اولما وضعیتی.	سۆنابویلو [ص] سونا قوشو کیمی اؤجا بویو اولان.			
سۆمورتماق [س] سیخیتی و کوسگون لوکدن اؤزونو اؤزیمک.	سۆناتیمیش [ص] سۆنلانیمیش (فا:منتهی). elapsed			
سۆمورتوش [آ] سۆمورتماق ایشی ویا بیچیمی.	سۆنار [آ] سۆن درجه ایگیدوقوچاق، اوغلان آدی (فا:نام پسر).			
سۆمورقا [آ] مستملکه، سۆمورگه (فا:مستعمره). colony	سۆن اک [دیل ب] بیر سۆزجو یون سونونونا گتیریلن اک (فا:پسوند). suffix			
سۆمورقان [ص] ۱-امن، سۆموران، سۆمورماق ایچینه چکن (فا:مکنده). ۲-بیر نوع اینجه، اؤزون و تۆکلؤ بیتگی، آغ ساری رنگده گۆل لری اولور، ایچلرینده شیرین سؤ اولور، خالق ایچینده قلب اؤچون یارارلی سانیلیر ۱۴۰۱۳۳.	سۆن اکلی دیلر [آ] سۆزجو کلى سۆن اکلرله دوزه لن دیلر.			
سۆمورقان [آ] اؤرمو گۆلو آدالاریندان بیرى.	سۆنال [آ] ۱-بیتیریم final ۲-سۆنا کیمی گۆزل، قیز آدی.			
	سۆنالماق [ل، دا] هر شئیه ایراد توتماق "افرؤز باجی هر شئی سۆنالایان ایدی".			
	سۆنانت sonant [آ، ر] ۱-هجا دۆزلدیجی کیفیت مالک اولان صایت ویا یاریم صایت (انگلیزجه ده y). ۲-			

س س	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۲۵۹	ارک سۆزلۆک	س س
مخرجین بیرینجی مرحله‌سینه گۆره پاتلایان سسلره بنزر،	سۆن سس [دیل ب] بیر هجا ویا سۆزجو یون سۆنۈندا اولان سس.			
لاکین سۆنراکی مرحله‌لرینه گۆره همین سسلردن فرقله	سۆنسۆز [فلسفه، مت] ۱- سۆنراسیز، سۆنۈ اولمایان، سۆنۈ دۆشۈنۈلمه‌ین لایتناهی "ئۆره‌نین سۆنسوز دییی، دۆغال سایه‌لار سۆنسوز سایه‌لاردیلار" (فابی انتها). endless.			
سۆنای [آ] سۆنۈنجو آی، قیز آدی (فا: نام دختر).	infinite ۲- اوشاغی و اولادی اولمایان.			
سۆناییتیرمک (چا تدریماق) [ل] ییتیرمک to do	سۆنسۆزلوق [آ] ابدیت و سونو اولما، انتهایسزلیق، سونسوز اولما وضعیت (فا: ابدیت). eternity			
سۆنۈشیک [آ] سۆنۈنجو و آخیرینجی اوشاق (فا: ته تغاری).	سۆنسوزلاشماق [س] سۆنسوز وضعیت گلیمک.			
last-born (child)	سۆنۈقور [آ] باخ: سۆنقور.			
سۆن باهار [آ، تو+فا] گۆز، پاییز.	سۆنۈقور [س] مضر یشمک لری یشمکدن چکیمک. {سۆن}.			
سۆنجوق [آ] زۈنجوق، تپیک، شیللاق (فا: لگد). kick	سۆنۈقور [ل] تپیک آتماق.			
سۆنجوق آتماق [ل] تپیک آتماق.	سۆنۈقور [ل] زۈنجوقلا تپیکلیمک.			
سۆنۈقور لاما [ل] زۈنجوقلا تپیکلیمک.	سۆنۈقور [ل] زۈنجوقلا تپیکلیمک.			
سۆنۈخان [آ] انسان آدی، باخ: سۆن+خان.	سۆنۈقور [ل] زۈنجوقلا تپیکلیمک.			
سۆنۈدیش [آ] بعضی اثر لره یئر آلان سۆن سۆز بؤلومو.	سۆنۈقور [ل] زۈنجوقلا تپیکلیمک.			
سۆنۈدرجه [ظ] اولدوقچا چۆخ، لاپ چۆخ.	سۆنۈقور [ل] زۈنجوقلا تپیکلیمک.			
سۆنۈر soner [آ] انسان آدی، باخ: سۆن+آر.	سۆنۈقور [ل] زۈنجوقلا تپیکلیمک.			
سۆنۈ sonra [ظ] ۱- ایندی نین دالیندا گلن سۆره، آردینجا،	سۆنۈقور [ل] زۈنجوقلا تپیکلیمک.			
دالینجا، سۆر. ۲- اشاره و ظرف سۆزلرله بیر لیکده او	سۆنۈقور [ل] زۈنجوقلا تپیکلیمک.			
سۆزلرین معنالارینا یاخین معنا دۆزه لیر "بۆندان سۆنۈر،	سۆنۈقور [ل] زۈنجوقلا تپیکلیمک.			
بیر آز سۆنۈر، آراجیق سۆنۈر، داها سۆنۈر" (فا: بعد). then	سۆنۈقور [ل] زۈنجوقلا تپیکلیمک.			
سۆنۈرادان [ظ] بلیرسیر بیر زمان دالیندا گلن زامان (فا: بعد).	سۆنۈقور [ل] زۈنجوقلا تپیکلیمک.			
سۆنۈرادان گۆرمه [آ] سۆنۈرادان زنگین لشمیش و یئرسیر	سۆنۈقور [ل] زۈنجوقلا تپیکلیمک.			
داورایش لاردا اولان کیمسه.	سۆنۈقور [ل] زۈنجوقلا تپیکلیمک.			
سۆنۈراسی [ظ] دالی سی، سونوج اولاراق.	سۆنۈقور [ل] زۈنجوقلا تپیکلیمک.			
سۆنۈراسیز [ص] سۆنۈسۆز (فا: ابدی).	سۆنۈقور [ل] زۈنجوقلا تپیکلیمک.			
سۆنۈراسیزلیق [آ] سۆنۈراسیز اولما وضعیت، سۆنۈ اولمادیقی	سۆنۈقور [ل] زۈنجوقلا تپیکلیمک.			
دۆشۈنۈلن بیر زمان (فا: ابدیت).	سۆنۈقور [ل] زۈنجوقلا تپیکلیمک.			
سۆنۈراکی [ص] سۆنۈرا گلن (فا: مؤخر). posterior	سۆنۈقور [ل] زۈنجوقلا تپیکلیمک.			
سۆنۈرلاری [ظ] سۆنۈراکی زامانلاردا (فا: بعد).	سۆنۈقور [ل] زۈنجوقلا تپیکلیمک.			
سۆنۈرالیق [باخ] سۆنۈرادان "بو زمان گئچهرک سۆنۈرالیق	سۆنۈقور [ل] زۈنجوقلا تپیکلیمک.			
خوشبخت و شادلیق ایله یاشادیلار" (فا: بعد).	سۆنۈقور [ل] زۈنجوقلا تپیکلیمک.			
سۆنۈرالیق [ظ] سۆنۈرادان، سۆنۈرا (فا: بعد).	سۆنۈقور [ل] زۈنجوقلا تپیکلیمک.			
سۆنۈرایا [ظ] بیر آز گئچن دن سۆنۈرا (فا: بعد).	سۆنۈقور [ل] زۈنجوقلا تپیکلیمک.			
سۆنۈسال sonsal [ص] باخ: سۆنۈرتو (فا: استنتاج).	سۆنۈقور [ل] زۈنجوقلا تپیکلیمک.			

س س	آذربايجان تۆركجهسى	۱۲۶۰	ارک سۆزلۈك	س س
	سۇنوج لاندیرماق [ل] سۇنوجا يېتتىرمك، نتيجه لنديرمك.		سۇوق sovq [باخ] سئوق.	
	سۇنوج لانماق [س] سۇنوجا يېتتىرمك (فابە نتيجه رساندن).		سۇوقات sovqat [آ] يېريرينه گۇندريلن پاى، هديه، باغيش،	
	سۇنوج لانيش [آ] سۇنوج لانماق ايشى (فا:استنتاج).		ارمغان (فا:هديه). gift {سن؛ بو كلمه ساو (پيغام) كلمه-	
	سۇنوج لوق [آ] بيلان، بيلانچو (فا:بيلان).		سينه باغلاناراق فارسجايا سوغات شكلينده گنجيدير{.	
	سۇنورتو sonurtu [آ،منطق] سۇنسال، يېريرينه باغلى ايكي		سۇولاماق [باخ] سۇو[ايتى لنمك (فا:آبديده شدن).	
	سۇزون سۇنونجوسو سۇنورتو دور، اۇرنك: ”دومان		سۇوماق [باخ] ساوماق.	
	چيخيرسا اود واردير، بوسۇرده اود واردير بير سۇنورتو دور“		سۇوشماق [باخ] ساووشماق.	
	(فا:استنتاج، استقرا).		سۇوورماق [باخ] ساوورماق.	
	سۇوشماز [مت] خطلر ياخيلاشاراق يان انا اولماغى وهنچ		سۇووروچو [باخ] ساووروچو.	
	وقت يېريرينه ييتيشمه مه سى، ياناشماز (فا:معانب).		سۇووروچى [باخ] ساووروچى.	
	سۇونا تگ [ظ] آخرينا تگ (فا:الآخر).		سۇووشدورماق [باخ] ساووشدورماق.	
	to the end		سۇوولماق [باخ] ساوولماق.	
	سۇونا جيخماق [س] آخرينا چيخماق.		سۇهان so'han [آ] قند شيره سى، بادام و زعفرانلا دوزه لن	
	سۇونا جان [ظ] آخرينا تگ (فا:الخ).		بير نوع شيرينى (فا:~).	
	to the end		سوى soy [آ] ۱-اصل، نسب (فا:نژاد). ۲-جنس، تۆر، ييتگى	
	سۇونا قدر [ظ] آخرينا تگ (فا: لغايت).		ويا حئيوان سۇيو، فاميليا race، family ۳- [دده] منظوم	
	until		سۇز ”بوى بۇيلادى سۇى سۇيله دى“ (فا:داستان منظوم).	
	سۇونا چو [ظ] آخيريچى (فا:آخرين).		{سن؛ بوكلمه سۇوماق فعل ايله ايلگى ليدير و گرچكدن	
	the last one		هر شئى سۇيولورسا اصل و ذاتينا ييتيشير و بو كۇكدن	
	سۇوندا [ظ] ان سونا قالانى (فا:آخر الأمر).		دۆزه لن كلمه لر ين هامى سيندا بو مفهومو گۇرمك اولار:	
	at last		سۇيوت، سۇيوق، سۇوماق، سۇيوماق، باخ: سۇيوماق{.	
	سۇن ياتاق [آ] دينچ يىرى (فا:آرامگاه).		سوى... [آ] سۇى/سۇيو سۇزيله دۆزه لن انسان آدى: سۇيار،	
	resting place		سۇياريق (غ)، سۇيالپ، سۇييارس، سۇيۇرۇ، سۇيۇغا،	
	سۇو [اك] بنزر، بنزر معادلينده اولان بير اك (فا:پسوند		سۇيتان، سۇيخان، سۇير، سۇيقان، سۇيقۇت، سۇيقۇرد،	
	معادل سان).		سۇيوآغ، سۇيوالپ، سۇيوباي، سۇيوخان، سۇيوآر.	
	like		سۇى آد [آ] بير عابله نين كېچيك آدلاريندان سۇنرا گلن	
	سۇوئ sovet [آ] ساوئت، كۇمونيزم فورموندا دۆزه لن		اورتاق آد، سۇى آدى (فا:اسم فاميل). family name	
	دؤلت حاكىتى.		سۇى آغاجى [ص] يېرينين آتابابالارينين آرديجيل آدى،	
	سۇوئتلر ييرليگى [آ] سۇسپالياست دؤولتلر ييرليگى، ۱۹۱۷-		حيات آغاجى (فا:شجره نامه). genealogy، pedigree	
	۱۹۹۰ جى ابللر آراسيندا روسيه و اورتا آسيادا قۇرولان		سۇى آغاجى يازان [آ] شجره نامه يازان (فا:شجره نويس).	
	كۇمونىست دؤولته وئريلن آد.		genealogist tree	
	سۇوبه sovbe [باخ] شۇبه.		سۇى آيرىمجي ليغى [آ] تبغيض نژادى (فا:تبغيض نژادى).	
	سۇوخا [آ] ارثيه، (فا:ماترك). {سوى كلمه سيله ايلگيليدير{		racial discrimination	
	سۇوخوز sovhoz [ر،آ] دؤولتى سۇسپالياست كند تصرفاتى			
	قورولوشو (فا:سوخوز).			
	سۇورقاش soorqas [آ] زاقاتالادا آشيريم آدى ^{۲۴۰} .			
	سۇورولماق [باخ] ساوريلماق.			
	سۇوزو sovzu [آ] قۇشاجاى دا كند آدى.			
	سۇوزى شورباسى [آ] قىزارميش ترهيه اۇن، سارى كۇك و			
	يومورتا آرتيلاراق پيشيريلن بير يىتمك (فا:شورباى سبزی).			

soyal [مانچو دلی، آ.بی] دانالاریندان یاغ چیخاریلان بیر جنس لوییا (فا: نام گیاهیست).	سۆیلاماق [ل] منظوم سۆز سۆیله مک (فا: شعر گفتن).
سۆیالپ [آ] سۆیلو ایگید، اوغلان آدی (فا: نام پسر).	سۆیلامیش [آ] ۱- سۆیونو چوخالیدی، قوتسایان، اؤرگوتله- ین ۲- سۆز، سۆیله یین، قونوشماچی، خطیب ^۷ .
سویا لویاسی [آ.بی] بیر نوع لوییا (فا: لویای ژاپونی).	سۆیلو [ص] اصیل، سۆیو تانیمنیش، کؤکلو، بیر اییی
سوی بیلیمی [آ] ایرق بیلیمی (فا: نژاد شناسی). ethnologist	اؤزل لیگه صاحب اؤلان (فا: نجیب). decent
سویجا [آ] سۆیلو، سۆیلوجا ^۷ .	سۆیلو بگلیک [آ، سۆیلو ارکی] اریستو کراسی.
سوی جکیم [آ] سویا چکیم، ارثی، وراثت ^۸ ، (فا: موروثی).	سۆیلوخان [آ] انسان آدی، باخ: سۆیلو+ خان ^۷ .
سویجو [آ] ایرقچی (فا: نژادپرست). racist	سۆیلوسویلو [ص] سۆیو و کؤکو بؤیوک اؤلان.
سویداش [آ] سۆی بیر، بیر جنسندن، سۆیلاری بیر اؤلان، تۆرداش.	سۆیلولوق [آ] سۆیلو اولما وضعیتی (فا: اصیلی).
سویداشلیق [آ] بیر سۆیدان اولما وضعیتی (فا: هم نژادی).	سویماق soymaq [ل، ت، سن، باخ: سۆیوماق] ۱- قاییغی و درینی کسب چبخارماق و قوپارماق (فا: پوست کندن). to
سویدام [ص] ۱- سۆیلو، سۆیونو دوشون ۲- عایله سینه باغلی ^۷ .	to strip, skin ۲- گتیم ویا دیرلی شئیرلی بیریندن زورلا
سۆیدان [آ] ۱- سۆیلو بیر عایله دن گلن ۲- خاندان ^۷ .	آلماق، سویقون ائتمک، واریوخونو الیندن آلماق (فا: تاراج کردن). to rob
سۆیدورماق [آ] سۆیماق ایشینی گؤدۆرمک.	سۆیموق [آ.بی] بالاموق، بیتگی لرده سۆیو یوخاری سۆموران عضو و بو عضودان آلینان سؤ (فا: آوندهای مکنده گیاه).
سۆیسال [ص] ۱- سۆیلو و سۆی لا ایلگی لی ۲- مَدَنی، اؤیقار.	سۆیناجی soynaci [آ] تۆرکمنلره منسوب بیر بؤلوک آدی ^۸ .
سۆی سوپ [آ] بوتون سۆی وقوه ملار.	سۆیوب سوغانا دۆندرمک [ل] ذری سیننی سۆیماق.
سۆیسوز [ص] سۆیو کؤتو تانینان، سۆیو بللی اولمایان (فا: بی اصل، بد ذات). rguish	سۆیوت soyut [ص، سۆی+ت] گرچکدن وارلیغی اولمایان آنجاق ذهن ده دۆزه لن، مادی وارلیغی اولمایان؛ قارشى آتلامی: سۆموت، مشخص، کانکرت، ذات؛ اؤرنک: ”عاغیل، خیال، اؤلکو، ایده آل“، آستره (فا: مجرد).
سۆیسوزجا [آ] سۆیسوز بیر بیچیمده.	سۆیوت آد [آ، دیل ب] دویقو و وضعیتی بیلدیرن و مادی وارلیغی اولمایان آد، مجرد آد ”خیال، اؤلکو“ (فا: اسم مجرد، اسم معنی). Abstract noun
سۆیسوزلاشدیرماق [آ] سۆیسوزلاشماسینا یول آچماق.	سۆیوتاج [آ] سۆیوتما آلتی (فا: تبرید کننده).
سۆیسوزلاشماق [ص] سۆیونو ایتیرمک (فا: بی اصل گردیدن).	سۆیوتچولوق [آ، فلسفه] منفی و مثبت سایى لارا و بوتون سۆیوت و سۆموت لارا ائشیت دیر وئرمه (فا: تجرید).
سۆیسوزلوق [آ] سۆیسوز اولما وضعیتی.	abstrakionizm
سۆیقا [آ] اؤل ویا توتوقلونون اوستوندن چیخاریلان پالئار.	سۆیوت سایى [آ، مت] بیریم لرینین نوعو بیلینمین سایى، آستره سایى، منفی و مثبت لیگی اولمایان سایى (فا: عدد مجرد). abstract number
سۆیقا+ [آ، دی] تئلک لری آلاجالی کیچیک بیر قارقا نؤعو (فا: نوعی کلاغ).	سۆیوتلاشدیرماق [ل] سۆیوت حالا گتیرمک (فا: تجرید کردن).
سۆیقون [آ] آدم سۆیما ایشی، یول کسمه ایشی، اوغرولوق، تالاما، چاپقین (فا: تالان). robbery	
سۆیقونجو [ص] سۆیقون ائدن، اوغرو، یاغماچی، تالانچی، چاپوولچو، آدم سۆیان، قؤلدور (فا: تاراجگر). plunderer	
سۆیقونچولوق [آ] سۆیقون ائتمه ایشی، تالان چیلیق، چاپقین چیلیق، قولدورلوق (فا: چپاولگری). plunder	
سۆی قیریمی [آ] بیر انسان توپلوغونو مختلف سببلرله یوخ ائتمه، ژنوساید (فا: نژاد کشی).	
سۆی گازلار [آ، شیمی] اصیل گازلار.	

س S	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۲۶۲	ارک سۆزلۆتۆ	س S
	سۆیۈقلاشماق [س] سوویت وضعیتیه گلمک (فا:تجريد شدن).		رنگلره وئريلن آد (فا:رنگهای سرد).	
	سۆيۈقلاماق [ل] تجريد ائتمک، گرچکدن آيريلماز اولانی دۆشۈنجه ده آييرماق (فا:تجريد کردن).		سۆيۈق ساواش [آ] ۲۰جی یوز ایلین ۲جی یاری سیندا دونیادا اولان سیاسی گرگین لیک دۆنمی (فا:جنگ سرد) cold war	
	سۆيۈقلانماق [بل] تجريد ائديلمک.		سۆيۈق قانلی [ص] سرین قانلی، قانی سۆيۈق، تئز	
	سۆيۈقلوق [آ] سوویت اولما، تجريد (فا:تجريد) abstraction		اؤفکه لنمه ين (فا:خون سرد). cold-blooded	
	سۆيۈقئماق soyutmaq [ل، سن] ۱-سويۈق حالا سالماق (فا:تبريد کردن). ۲- to cool [مج] بير ايشده سوستالتماق. ۳-هیرسینی سۆيۈقئماق، ساکت لشدیرمک.		سۆيۈق قانلی حیوانلار [آ، دی] وجودایستی لیگی یاشادیقلاری اورتامجا دییشن حیوانلار (فا:حیوانات خون سرد).	
	سۆيۈدۈلۈم [بل] سۆيۈق ائديلمک، سۆيۈق حالا گتیريلمک (فا:خنک گرداندن).		سۆيۈق قانلی ليق [آ] سۆيۈق قانلی اولما وضعیتي (فا:سرد مزاجي). cold-bloodedness	
	سۆيۈرۈقات [آآ] احسان، بخشيش ۷.		سۆيۈق لار [مج] داواملی و سۆزکلی شاختالار، سۆيۈق هاوالار "سويۈق لار دۆشدۈ".	
	سۆيۈرۈقال [آآ] ۱-عسگری اؤدۆل ۲-آرماغان، باخ: سيورقال ۷.		سۆيۈق لاشدیرماق [ائند] سويۈق حالاکتیرمک	
	سۆيۈش [آ] سۆيۈق ایشی ویا بیچیمی (فا:پوست کنی).		سۆيۈق لاشماق [س] سويۈق اولماق، سويۈق (فا:سرد شدن).	
	سۆيۈق soyuq [ص] ۱-ایستی لیگی اولمایان، قیزدیريلمایش (فا:سرد). ۲-cold خوشا گلمه ين، کۆنۈل قیريچی، داريدخدير-يجی، اۆرک سيخان، اؤساندیريچی. ۳-اعتناسيز، داورانیشی و رفتاری جدی اولمایان. ۴-جنسل ایستک دۇيمايان. {سومرجه 'شخ'؛ ت، سن 'ساوؤق'، باخ: سۆی، سۆيۈق}.		سۆيۈق لاق [س] ۱-سويۈق اولما وضعیتي. ۲-سويۈق انگارليق ائله مک، لاقئيد ليک ائله مک.	
	سۆيۈق آبارماق [س] سويۈقدان دۇنماق.		سۆيۈق لوق [آ] ۱-سويۈق اولما وضعیتي. ۲-سويۈق داورانیش (فا:برودت). frigidity	
	سۆيۈق اۆلچر [آ] سويۈق لوق اۆلچر، سويۈق لوق درجه سینی اۆلچمه يه يارايان آلت (فا:سرمانسج). cryometer		سۆيۈق لوق گۆسترماق [ل] سويۈق قارشى لاق.	
	سۆيۈق اۆرکلى [س] بير ايشه جدی يايشمايان (فا:دلسرد).		سۆيۈلما soyulma [آ] سۆيۈلماق ايشی.	
	سۆيۈق بولاق [آآ] زنجان و تبريز ده داغ آدى؛ ميانا و اردبيل ده و مانه ده (-چشمه) کند آدى.		سۆيۈلماق [بل، ت، سن] ۱-سۆيۈق ايشی گۆرۈلمک، (دری، قاييق) ۲- [مج] وار يوخو الدن گئتمک (فا:تاراج شدن).	
	سۆيۈق بولاق [آآ] قازاق داغ آدى ۲۴۰.		سۆيۈلمۈش [ص] درى سى قوپولمۈش، لوت اولمۈش (فا:پوست کنده). peled	
	سۆيۈقچا [ظ] سويۈق کیمی، سويۈغا بنزر.		سۆيۈقماق soyumaq [س] ۱-سرین له مک، ایستی لیگینی الدن وئرمک (فا:سرد شدن). ۲- to become cold	
	سۆيۈقداغ [آآ] اوردوباد داغ آدى (۳۱۴۴) ۲۴۰.		يیرايشدن سوستالماق، احساسینی گئتديکجه الدن وئرمک. {ت 'سۆيۈلماق، سۆغیماق' سن 'سۆوۈماق'؛ بو کلمه اسکی تورکجه ده دری و پالتاری سۆيۈق معناسیندا و سۆغوماق شکلینده اؤشۈمک مفهومندا گلیب و ائله سانلییر هامیسی بیر کۆکه باغلاناراق بنزر مفهوملاردیلار و گرچکدن سۆيۈنماق عملینن نتیجه سی سۆيۈقماق و	
	سۆيۈق دۆشمک [س] هاوا سۆيۈقماق.			
	سۆيۈق ديمک [س] ۱-بيری سۆيۈقلوق سببيله خسته لنمک (فا:سرما خوردن). ۲- to catch cold سويۈق دۆشمک.			
	سۆيۈق رنگلر [آ] ماوی (گۆی)، لاجورد، و مۆر (بنفش)			

س س	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۲۶۳	ارک سۆزلۆتۆ	س س
	اۆشۆمکدیر، نظره گلیر بوتون بو کلمه لر سۆی (اصل)		سۆز آچماق [س] دانیشماغا باشلاماق.	
	کلمه‌سینه باغلی‌دیلار چونکی سۆیونماغین نتیجه‌سی اصل و کۆکه یتیشمکدیر}.		سۆز آچیلماق [س] دانیشماغا باشلانماق.	
	سۆیون [آ] انسان آدی، باخ: ساین [خ] آلتای تۆرک‌لری، کیشیلر اویماغی، اولوبالاریندان ^۷ .		سۆز آراسی [آ] سۆز یئری گلیمشکن، یئری گلدیقجه.	
	سۆیوندورماق [ل] پالتارینی چیخارتماق (فا: لخت نمودن). to undress		سۆز آرامیزدا [ظ] گیزلی قالمالی بیر سۆز اۆچون.	
	سۆیوندورولماق [یل] پالتاری چیخاردیلماق (فا: فعل مجهول لخت نمودن). to be undressed		سۆز آردی [آ] کتابین سونوندا یازار طرفیندن ویا یایینجی طرفیندن یازیلان سۆز ویازی.	
	سۆیونماق [س] گئییمینی چیخارماق (فا: لخت شدن). undress, to strip off		سۆز آزدیرماق [ل] اصلی سۆزدن اوزاق لاشدیرماق.	
	سۆیونموش [ص] لۆت اولموش.		سۆز آلتیندا قالماق [س] گره‌کن جاوابی وئره بیلیمک.	
	سۆیونوش [آ] سۆیونماق ایشی ویا بیچیمی (فا: ا.م). naked		سۆز آنلایان [ص، آ] تنز باشا دوشن، ییلن، دۆشونن.	
	سۆیویوش [آ] سۆیوماق ایشی ویا بیچیمی (فا: ا.م سرد شدن). sual [آع] سورو (فا: ~).		سۆز آنله‌مک [س] دئدی قودو ائله‌مک.	
	سۆبو / سۆبه söbü [آ، ص] بیضی، یومورتا بیچیمینده اولان، اووال (فا: بیضی). ellipticale {ت: اۆزون و اوجو ییز اولان، یوئورالاق اولمایان نسنه، سن «سؤبا، سؤپی»: اوزون «سؤبا بویلو» اۆزون بویلو}.		سۆز اولماق [س] دئدی قودویا قونو و موضوع اولماق.	
	سۆبه سل‌لیک [آ] بیضوی اولما (فا: بیضیت). ellipticity		سۆز اووانماسی [ظ] سۆزۈن چوخ طول چکمه‌سی (فا: طولانی شدن کلام). prolonging	
	سۆبه سوو [ص] بیضی سوو (فا: شبه بیضی). semioval		سۆز باز [ص] سۆز گزدرین، دئدی قودوجو، سۆز آپاران.	
	سۆبه سل [ص] بیضوی (فا: بیضوی). ellipsoid		سۆز بازلیق [آ] دئدی قودوجو لوق، سۆز گزدریمه.	
	سۆر سۆکوتو [باخ] سۆکوتو.		سۆز باشی [ظ] هر سۆزۈن باشیندا گلن.	
	سۆز söz [آ] ۱-بیر دوشونجه‌نی، حادثه‌نی و شئی آنلادان نطق واحدی، بیر موضوع حاققیندا توپلام سۆزجوکلر، ساوا، سؤیلتی، دانیشیق "سۆزون معناسی، سۆز دئمک" (فا: کلام). speech ۲-سۆزجوک، کلمه (فا: کلمه). word ۳-بیر سیرا کلمه‌لرله مختلف افاده‌لی مُرکّب سۆزلر دۆزلدیر "سۆز دانیشماق، سۆزۈنده دۇرماق، سۆز وئرمک". {ت: اینجه سۆز، سیر؛ کلاوسونون نظریجه سۆز کلمه‌سی قیسیسا و ساو کلمه‌سی اۆزون مطلب اوچون سؤیله‌نیر ^۸ }. criticizing		سۆز بای [آ] سۆز زنگینی، خطیب، سۆز جامبازی ^۷ .	
	سۆز آبارما [آ] سعایت (فا: سعایت). criticizing		سۆز بۆلۈکلری [دیل ب] سۆزجوکلرین آد، صفت، فعل، عام آد، ظرف و اادات کیمی انواع‌سی.	
	سۆز آتان [ص] ساتاشان (فا: متلک گو).		سۆز به سۆز [ظ] کلمه به کلمه، بیر بیر.	
	سۆز آتماق [ل] بیرینه سۆز ائشیتدیرمک.		سۆز بیر [ظ] سۆزو بیر اولان (فا: هم‌رای). unanimous	
			سۆز بیر اولماق [س] سۆز لرینی بیر ائله‌مک، بیر قارارا گلیمک.	
			سۆز بیر لیگی [آ] سۆز لری بیر اولما، آنلاشما. unanimity	
			سۆز توتماق (بیرینی سۆز توتماق) [س] سۆزدن تأثیر آلماق "قۇلاق آسدیغی سۆز اونو تۇتۇب فیکیره گئتدی".	
			سۆز جاواب قایتارماق [ل] اۆزۈندن بۆیۈگه قابا داورانماق.	
			سۆز جو [آ، سن] بیر توپولو ق آدینا دانیشان (فا: سخنگو) teller	
			سۆز جوک [آ] ساده و بیر آنلامی اولان بیر ویا نئچه هجالی سس؛ سۆزلۈک لرده قتید ائدیلمگی لازیم اولان سۆز، کلمه، لئکسیک واحد (فا: واژه). word	
			سۆز جوک بیلیمی [آ] سۆزجوک شناس، سۆزجوک اوزمانی، لکسیکولو (فا: واژه شناسی). lexicologist	
			سۆز جوک بیلیمی [آ] سۆزجوکلری تاریخ‌سل و سؤیله‌نیش	

S	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۲۶۴	ارک سۆزلوگو	S
حرکتی باخمینندان آراشدیران و اینجه‌له‌ین بیلیم، لئکسیکو لوژی، سۆزجوک شناسلیق، سۆزجوک لری تانیما ایشی و بیلیمی (فا:واژه شناسی). lexicology سۆزجوک‌دوزلتمه [آ] سۆزجوک لری دوزلیدیپ اراشه وثرمه (فا:واژه سازی). verbi-culture سۆزجوکلرین سۆن حرف یاساسی [آ، دیل ب] اؤر فوییا. سۆزجوکلندیرمه [آ] سۆزجوکله تانیتمیرما، سۆزجوکلرله بیلدیرمه characterization سۆزچولوک [آ] سۆزچونون ایشی، راپورتلوق، بیر قورول یا توپلوق ویا کیشی آدینا قونوشما گۆزۆ، سۆزجو اولما وضعیتی (فا:سخنگویی). سۆزچیخارماق [ل] شایعه یایماق. سۆزداش‌لیق [آ] مُجالست sitting together سۆزداشلیقلا [ظ] مُتَّفَق القولاً (فا:باهم). unanimous . سۆزداغارچیگی [آ] سۆز وارلیغی، سۆزخزینه‌سی. سۆزدولان‌دیران [ص] غماز (فا:غماز). talltale سۆزدویوشدورمک [باخ] سۆز گو لشدیرمک. سۆزدوزومو [آ] نحو (فا:نحو). syntax سۆزدوشمک [باخ] سۆز آچیلماق. سۆزدوزلتمه [آ] بیردیلده سۆز دوزلمه سینین اصولو و ایشی. سۆزدوزکلیجی [آ، دیل ب] سۆز دوزلدن اک (فا:کلمه ساز). سۆزده [با] سانکی، دئییه سن، دئمه لی (فا:گویا). سۆزدیمک (سۆزو، سۆز لری) [س] بیر سۆزدن اینجیمک. سۆزدیشدیریجی اکلر [آ، دیل ب] سۆز دیشدیرن اک، سۆز چکیم له‌ین اکلر، جمله‌ده ایشلنمک اوچون فعلله گلن اک ” گلدیم، گلدین، گله جه یم “ (فا:پسوند تصریفی). سۆزدیشمه [دیل ب] دیلده سۆز عوض ائیلمه ایشی. سۆز / سۆزۆ [آ] باخ:سۆز+ آر، مَرت، سۆزونۆن آری. سۆزسالماق [ل] بیریشی ویا کیمسه حاققیندا سۆز آچماق. سۆزساو [باخ] سۆزسۆ. سۆزسل [ص] سۆزله ایلگیلی (فا:حرفی). literal سۆزسۆ [آ] دانیشیق و سۆز، دئدی قودو، ”بو ایش گرک ائله اؤلسون کی سۆزسۆو اولماسین“.	سۆزسۆگۆنتۆ [باخ] سۆزسۆ. سۆزسۆز [ص، ظ] ۱- دانیشمادان، سۆزدئمدهن، سۆزو اولمادان، قوشقوسوز، دانیشیق سیز، ”امری سۆزسۆز یرینه یتتیرمک“ (فا:بی چون و چرا) without speaking ۲- ساکین جه. سۆزسۆز اویون [آ] پانتومیم. سۆزسۆزجه [ظ] هنج بیر سۆز دئمدهن، دینمه‌دن ” تکلیفی سۆزسۆزجه قبول ائتدلر “ (فا:بی گفتگو). سۆزسۆزساوسیز [ص] هنج بیر سۆز دئمدهن، دینمه‌دن ” تکلیفی سۆزسۆزساوسیز قبول ائتدلر “ (فا:بی گفتگو). سۆزصُحبت [آ] دانیشیلان سۆزلر ” گلدیم ~ ائیلمه‌گه “ سۆزقایتارماق [ل] جاواب قایتارماق، قاباجا جاواب وثرمک. سۆزقوشماق [ل] ۱- شعر و قوشما دئمک ۲- بیرینین دالی سیجا سۆز دۆزلتمک. سۆزقونوسو [آ] موضوع (فا:~). subject سۆزقویماق [ل] سۆزو بیر یرته قویماق، بیر قرارا گلیمک. سۆزگزدیرمک [ل] خبرچین لیک ائتمک. سۆزگزدیرمه [آ] سعایت (فا:سعایت). criticizing سۆزگزدیرن [ص، آ] سۆزیایان، خبرچی. talltale سۆزگلمک [س] تۆهمت لئمک ”سین اۆستونده‌مه سۆزگلدی“ سۆزگلیشی [ظ] یرتی گلمیشکن، یرینه‌ده ”سۆزگلیشی دئدیم اۆزگینه گلمه سین“ by the way سۆزگلیمی [باخ] سۆز گلیشی. سۆزگۆتۆرمز [ص] دیکباش (فا:مغرور). proud سۆزگۆلشدیرمک [ل] بوش بوشونا و یرسیز دانیشماق. سۆزل [ص] سۆزله ایلگی لی، سۆزه دایانان (فا:حرفی). سۆزلشمک [قا، گۆ] ۱- سۆز وثرمک، قرارلاشماق، راضی لاشماق (فا:قرارمدار گذاشتن). to make an appointment ۲- آرالاریندا سۆز اولماق، سۆز گلمک (فا:بگو مگو کردن). to argue سۆزلشمه [آ] سۆز وثرمه، باغلاشما، مُقاوله، (فا:قرارداد). contract, agreement سۆزئندیرمک [ل] بیر فیلمی سۆزلو وضعیته گتیرمک، دویله ائتمک، فیلم دیلینی آیری دیله چتویرمک (فا:دویله کردن).			

س س	آذربايجان تۆركجهسى	۱۲۶۵	ارك سۆزلۈك	س س
	سۆزلىدىرىجى [آ] دويلازچى، فيلم لرى سۆزلىدىرمە سىندە چا ليشان كيمسە (فا: دويلاز كىندە).		سۆزئۈرمە [آ] غەدەسىنە گۆتۈرمىك، وعدە وئرمىك.	
	سۆزلىنىم [س] آنلاشماق، كسىن قرار آلماق (ئۈلە نە جك گنج اوچون) (فا: پىمان بىستن).		سۆزوارلىغى [آ] بىر دىلدە كى سۆزلىرىن بوتونو، سۆز داغارچىنى vocabular	
	سۆزۈلو [ص] اۆزگىندە سۆزۈ اولان، دئمە گە سۆزۈ اولان (فا: شفاهى)؛ قارشى آنلامى: يازى لى، كىتى؛ verbal		سۆزۈگىچىلى [ص] متنفذ (فا: ~). influential	
	سۆزۈلو سىناو [آ] شفاهى، كىتى اولمايان سىناو (فا: امتحان شفاهى). oral examination		سۆزۈن قىساسى [ظ] سۆنۈج اولاراق، قىساسجا.	
	سۆزۈلو فيلم [آ] اويونچولارلىن هم داورانىش لارىنى و هم دانىشماقلارلىنى وئرن (فيلم).		سۆزۈندىن چىخماق [س] وئرىلىن سۆزۈن اۆستۈندە دۇرماماق.	
	سۆزۈلوک [آ، دىل ب] بىردىلىن اۆزل بىر باخىمىندان سۆزۈجوک- لرىنىن يىغىلدىغى بىر كىتاب (فا: لغت نامه). Dictionara		سۆزۈنو كىسمك [س] دانىشماغا امكان وئرمەك.	
	سۆزۈلوک بىرىمى [آ] سۆزۈلوكدە مادە باشى اولاراق يئر آلاچاق آنلاملى سۆز وارلىغى.		سۆزۈنە باخماق (قۇلاق آسماق) [س] دىيىلەنى قبول ائتمك.	
	سۆزۈلوک يىلگىسى [آ] سۆزۈلوک يىلىمىنە باغلى يىلگى لىر.		سۆزۈ باخان [ص] سۆزۈن ائشىدىن، سۆزۈ قۇلاق آسان. dutiful	
	سۆزۈلوک يىلىمىسى [آ] سۆزۈلوک يىلىمى اۆزمانى، لئكىسكوگراف (فا: ~).		سۆزۈ باخماز (باخمايان) [س] سۆزۈ ائشىتمە ين، سۆزۈ قۇلاق آسمايان. disobedient, refractory	
	سۆزۈلوک يىلىمى [آ، دىل ب] سۆزۈلوک يازما وحاضرلا ما ايشى، لئكىسكوگرافى (فا: لغت نامه شناسى). graphylexicon		سۆزۈ گىلمك [س] دانىشماغا ويا اعتراضا باشلاماق.	
	سۆزۈلوکجو [آ، دىل ب] سۆزۈلوک يازارى، سۆزۈلوک يازان، لئكىسكوگراف (فا: لغت نامه نويس). lexicology		سۆزۈ يارىشى [آ] سۆزۈدئىشىمە، سۆزۈلشمە، دئىشىمە.	
	سۆزۈلوکجو لۇگ [آ، دىل ب] سۆزۈلوک يازارلىغى، لئكىسكوگرافى (فا: لغت نامه نويسى). lexicography		سۆزۈ يۈخ (يۈخدور) [با] شۈبھەسىز (فا: البته).	
	سۆزۈن [آ] خطىب، قونۇشماچى ^۷ .		سۆزۈگىتى [آ، ت] كېك.	
	سۆزۈ آغزىندا قالماق [س] سۆزۈ يارىمىچىق قالماق.		سۆزۈگۈرۈمك [ائتد] سۆزۈگۈرۈمك ايشىنى گۆردۈرمك.	
	سۆزۈ آغزىندان تۈگۈلمك [س] آيدىن و دۆز دانىشا يىلمەك.		سۆزۈگۈل sökl [ص] ۱- خستە ۲- معلول (ت: باخ: سۆزۈگۈل).	
	سۆزۈ اۇزاتماق [س] مطلبدىن كئار دانىشماق.		سۆزۈگۈل söklän [آ] سۆزۈ لىر دۆرۈر بۇ طايفا خۇالقدىر بىر لىگىن بىر اوباسى سايلىدىرى، اۇنلار توركەينىن بۇزۇق يۇزقات بۇلگە سىندە ياشاياراق بىر بۇلومو آذربايجانا كۆچدۈرلر، بۇ طايفا آدىنى اۇز، بگ لرىنىن بىرى مۇسى سۆزۈگۈل اۇغلۇ، تون آدىندان آلمىشىدىر ^۸ .	
	سۆزۈ اۇزاتماق [س] مطلبدىن كئار دانىشماق.		سۆزۈگۈل söklük [آ، ددە] سۆزۈگۈل دلمە و سىلەسى.	
	سۆزۈ بوتون (بوتۇو) [ص] دئدىگى سۆزۈن اۆستۈندە دۇران.		سۆزۈگۈل söklünçü [آ، ت] كاباب.	
	سۆزۈ دۆز [باخ] سۆزۈ بوتون، سۆزۈگىچىن.		سۆزۈگۈمك sökmək [ل] ۱- [ل] بىر شىئى بىر يىردىن چكەرك و پارچالاياراق چىخارماق، قازىب داغىتماق "دۇوارى سۆزۈگۈمك، پالتارى سۆزۈگۈمك" (فا: شكافتىن). to split ۲-	
	سۆزۈ گىچىمك [س] سۆزۈ حسابا قويولماق، سايىلماق.		[مچ] بىر شىئى ويا يىلگىنى بىرىدىن مختلف يوللارلا چىخارىپ اۇيرىمك. ۳- ايشىق لاشماق "دان يىرى سۆزۈگۈمك" (ت: گۆ، سن؛ اصلىندە يارماق مفھوموندا اولاراق معنا دىيشىم ايله سۆيمك (سۆيۈش ائلمەك) شكلىندە	
	سۆزۈ يۈرە دوشمك [ل] سۆزۈ قبول ائدىلمەك.			
	سۆزۈ يۈرە دوشمەك [ل] سۆزۈ قبول ائدىلمك.			

سۆگۈتۈ [آ] ۱-سۆكۈلن شىيىن پارچالارى و قيريتىلارى، تىكىشى آچىلىمىش (فا:از هم شكافته). rubble ۲-آغاچلىق يىردن آچىلان تارلا.

سۆگە [آ] ديز اۆستۈ چۆكۈش، چۆكمە.

سۆگمك [باخ] سۆيىمك.

سۆگۈت [باخ] سۆيۈد.

سۆلۈك [آ] كۆتۈ گىيىملى، قىلىق سىز، گوشك ۲۴.

سۆلۈمك [س، دا] شىشمانكن ضعيف لەمك.

سۆلمۈشلۈ [آ] ۱۶م جى يۈزىلدە، آنادولودا ات-چكن تۆرك بىر ليگىنە منسوب بىر بوى آدى.

سۆمۈرگە [باخ] سۆمۈرقا، كۈلۈنى (فا:مستملكه).

سۆمۈرمك [ل] باخ: سۆمۈرماق.

سۈن [آ] گۈجۈدن كسىلمە، آزالما.

سۈندۈرمك [ل] ۱-گىچىرتمك، و خاموش-اتتمك، يانماسىنا سۈن وئرمك (فا:خاموش كردن). to put

out ۲-ياتىشىدۇرماق، تائىرسىز دۇورما گىتىرمك.

سۈندۈرۈجو [آ] سۈندۈرمە اۋزلىگى اۋلان، سۈندۈرۈن (فا:آتش نشان). extinguisher

سۈندۈرۈلمك [بل] سۈندۈرمك ايشى گۈرۈلمك، گىچىرىلمك (چىراق كىمى شىلرى) (فا:خاموش شدن).

سۈنمەز [آ] يىتمەز، آتشلى، پارلاق، گۈز آلچى، جانلى (فا:لازوال). imperishable

سۈنمەز [يازار] كرېم مشروطە چى ش ۱۳۰۷ دە تېرىزدە آنادان اولوب و آذربايجانين دىرلى شاعر لرىندىر ۱۱۷.

سۈنمەز [آ] انسان آدى، باخ: سۈنمەز + آى.

سۈنمك [س، سن] ۱-گىچىمك، ايشىغىنى ايتىرمك، ياتىشماق، سۈنا چاتماق، اتتىگى سىنى ايتىرمك، تۆكنمك، يوخ اولماق. ۲-بىر سىرا كىلمە لرلە مختلف افادە لى مۇرۇب سۇزلر دۆزلدىر "اومودو سۇنمك، چىراغى سۇنمك، شىمى سۇنمك". (فا:خاموش شدن). to subside

سۈنۈك [ص] سۈنۈمۈش اۋلان، پاسىف، پارلاق لىغى و اتتىگى سى آزالان، گۈزە چارپمايان، جان سىز (فا:خاموش). quiet

سۈنۈكلشمك [س] سۈنۈك حالا گىلمك.

ايشلەنير، و سۇخماق كىلمە سىلە بىر كۆكدندىر، فارسجا

سىخ بو سۆزە باغلىدىر، بو كىلمە يە باغلى اولاراق بىر سىرا

كىلمە لرە اشاره ائتمك اولار: سۆكل (يارالى)، سۆكمە،

سۆيۈد، سۆگۈت (بو كىلمە دىواندا سۆكۈت شىكلىندە

گىلەرك يىرى سۆكۈپ كۆك سالان آغاچا دىيىلىر)،

سۆكۈنمك (دىواندا كاباب ائتمك معناسىندا گىلىپ،

گرچىكدن كاباب اوچون ات سۆكۈلۈپ پىشىرىلىر)،

سۆكۈنمك (دىواندا ديز چۆكمك و يىخىلىپ اوتورماق) ۱-بىهادىر، اىگىد (فا:قهرمان). hero ۲-

سلىجوقلو تۆرك لرىندىن آرتۇق بگىن اۋغلونون آدى

(م ۱۳جو يۈزىل). ۱-ت: اىگىدلرە وئرىلن عنوان: سۆكمك

سۆزۈندىن: دۆشمىنى سۆكۈپ داغىدان ۱-سۆكۈنماق [آ] انسان آدى، باخ: سۆكۈن + باى.

سۆكۈ [آ، سن، نىزە: باخ: سۆكۈك] ۱-يىكە اىينە،

سۆكۈمە آلتى (فا:نىزە). ۲-سۆكۈك ايشى ويا يىچىمى.

سۆكۈاۋتۇ [بى] گلىنچىك گىللردىن، قۇملو توپراقلاردا

يىتىش، اۋچ دۇردو بىر يىردىن چىخان، ميوەسى قوش

آياغىنى آندىران بىر يىتگى: داوشانچىل اۋتۇ (فا:گل چاه).

ornithopus سۆكۈر [آ] ۱-قۇزقۇن، حدتلى، قابارمىش ۲-ديز چۆكتۈر.

سۆكۈرمۈش [آ] ديز چۆكدۈرمۈش، باش ايدىرمىش.

سۆكۈلمەلى [ص] خارابىلانملى (فا:كلنگى). pick-shaped

سۆكۈشدۈرمك [ل] دىدمك، سۆكەرەك بىر يىرىندىن آيرىماق.

سۆكۈك [آ، ص] ۱-سۆكۈلمۈش، دىدىلمىش، داغىدىلمىش ۲-

تىكىشى آچىلىمىش، ساپى قاقچمىش (فا:شكافته). unripped

سۆكۈك جو [آ] سۆكۈك تىكىپ يامايان.

سۆكۈلمك [بل، سن] ۱-سۆكۈك ايشى گۈرۈلمك، تىكىتى

يىخىلماق (فا:شكافته شدن) to be unripped ۲- [مىچ]

بىرىنە بىر شىئى اىستەمەرەك وئرمك. ۳-ايشىق لانماق.

سۆكۈلۈش [آ] سۆكۈلمك ايشى ويا يىچىمى (فا:شكافت).

سۆكۈم [آ] سۆكۈك ايشى.

سۆكۈن [آ] بىر يىرىن دالىسىجا بىرىن بىر گۆرمە يىنە گىتمك

"سۆكۈن ائتمك: بىرىن بىر گۆرمە يىنە هيجوم ائتمك".

سۆيکشمک [قا] بیریرینه سۆيکشمک و دایانماق.	سۆنوکلوک [آ] سۆنوک شئین حالی، اؤلگون لۆک، جانسیزلیق، ائنگی سیزلیک. dullness, dimness.
سۆيکک [آ] ۱-دایاق ۲-کۆمک، آرخا (فا: تکیه گاه).	سۆنوم [آ] سۆنمگه گئدەرک آزالما، بیر بۆرجون تقسیط لئمه-سیله هرزامان آزالماسی (فا: میرایی، استهلاک). damping
سۆيکک دۇرماق [س] کۆمک ائتمک، دایاق اولماق.	سۆنومسوز [آ، فیزیک] ترپه نیشی آزالمايان (فا: نامیرا). ped.
سۆيکک لی [ص] سۆيکک نهرک، سۆلنمیش حالدا، دایاناراق.	سۆنوملو [فیزیک] بیر سۆره سۆنراحرکتی صفره یئتیرن (فا: میرا).
سۆيکک وئرمک [س] سۆيککشمک، دایانماق، دایاق ائتمک.	سۆنوله مک [فیزیک، مت] بیر بۆرجو تقسیط له اؤده مک و بیتیرمک، صفر ائتمک، بیر تبتیره شیم حرکتی گئدیگجه آزالیب دورماق (فا: حالت میرایی پیدا کردن).
سۆيکک [آ] سَمپاتی، سئویم، سئویملی لیک.	سۆوق [باخ] سۆوق.
سۆيکک [س] ۱-آرخاسینی بیر یئره دایاماق، دایانماق. ۲-استناد ائتمک، آرخالانماق، گۆنمک (فا: تکیه دادن to lean)	سۆوله مک [باخ] سۆیله مک.
سۆيککمه [آ] آرخالانما، گۆنمه (فا: تکیه دهی).	سۆووش / سۆینج [آ] میانا دا کند آدی.
سۆيککجه [آ] سۆيککشمک و آرخالانماق اۆچون اولان دایاق (فا: تکیه گاه). support	سۆوول تبه / سۆگیلی تبه [آ] قوشاچای دا کند آدی.
سۆيکو [ظ، دده] دایاناجاق، آرخالاناجاق یئر.	سۆهره / سۆهره [آ] سراب و کلئیر ده کند آدی (بو کلمه سۆکمک سۆزونه باغلانما لیدیر، ”ری“ اکى تینکری؛ تانری سۆزونده گۆرونور بوسۆز تینگ (روح) سۆزو، و ”ری؛ ارى“، اولاراق یئر آدلاریندا سردری، هشتری و آغاجری کیمی کلمه لرده گۆرونور، خوی یاخینیندا سۆکم آوا کندى وار کى ملت سۆهم آوا دئیر لر و معناجا باهادیر و مغلوب ائدن دئمکدیر، بوناتای ”سۆک/سۆه“ سۆزو ”ری/ره“ شکیلچی سیله سۆکره و سۆهره سۆزونو دوزلدیر، ایگید و قهرمان معنا سیندا دیر، بۇ سۆزدن ل ویا ن اکلریله سۆهرون، سۆهرول ویا سۆهره+وان و سۆهره+ور سۆزلری دوزه لیر و معنا سیدا ایگید یوردو و قالاسی دیر.}
سۆيکو [ل] دایاماق، دیره مک (فا: تکیه-کردن). to lean {ت (سۆکونمک) دیزاوسته چۆکمک}	سۆهرول [آ] شبسترده کند و چای آدی {باخ: سۆهره}.
سۆيگو [آ] سۆیوش، سۆیمک اۆچون سۆیلنن سۆز (فا: فحش).	سۆهرۆن [آ] زنجان و اهر ده کند آدی {باخ: سۆهره}.
سۆيگوچو [آ] سۆیوشچو (فا: فحاش).	سۆهره وان [آ] خویدا کند آدی، باخ: گۆهره وان/سۆهره.
سۆيکک [آ] اعتداف ائتدیرمک، دانیشدیرماق، سۆیله مک زۆرۇندا قویماق (فا: به گفتگو واداشتن).	سۆهره ورد [آ] قئیداردا یئر آدی {باخ: سۆهره+واردی}.
سۆیلش / سۆیلش [آ] شاهسون ائلی بویلا ریندان ^{۳۰۱۸} .	سۆهره وردلی [آ، ی] باخ: شیخ شهاب الدین سهروردی.
سۆیلشمک [قا، سن] قارشى لیقلى قونوشماق، صحبت ائتمک، صحبت لشمک (فا: باهم صحبت کردن).	سۆی [آ] سۆزساو. {ت (سۆوله مک): سۆیله مک}
سۆیلشی [آ] قونوشما، دانیشما، قونوشوق، دانیشیق، صحبت یولداشجا و دوستجا قارشى لیقلى قونوشما (فا: صحبت).	سۆیچو [آ] شاعر. poet
سۆیلم [آ] افاده، سۆز صحبت، خطاب، دئمچ، ایضاح. (فا: سخن). speech	سۆیدورمک [آ] سۆیه م سینه یول آچماق، سۆیمک ایشینی گۆردورمک (فا: فس فحش دادن).
سۆیلنتی [آ] آرادا سۆیلنن و دوغرو اولوب اولما دیغی بللی اولمایان ساو، روایت، آغیزدان آغیزا دولاشان و کسین لیک قازانمایان خبر (فا: روایت). narrative	
سۆیلنجه [آ] افسانه، میت، داستان، myth	
سۆیلنجه ییلیمی [آ] میتو لوزی، افسانه ییلیمی. mythology	
سۆیلنمک [بل] دئیلیمک (فا: گفته شدن).	
سۆیلنمیش [ص] دئیلیمیش (فا: ملفوظ). pronounced	
سۆیلۆ [آ] نطق، خطابه (فا: خطابه).	

س س	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۲۶۸	ارک سۆزلۆک	س س
	سۆیولۇجى [آ] خطابه ائدن كيمسه (فا:راوى). marrator		سۆيودلوك [آ] سۆيو داغاجى بول اولان يئر.	
	سۆيله مزلو [آ] ۱۶م جى يۆزىلدە، آنادولو حلب ذوالقدر تۆركلرينه باغلى بير بوى آدى ^{۸۵} . باخ: سلجوقلۇلار ^{۲۹} .		سۆيوش [آ] ت «سۆكوك»، سن «سۆكوش» سۆيمه ايشى، پيس و قابا سۆزلر، سۆيونتو (فا:فحش). abuse, swearing	
	سۆيله مك söllemek [ل] ۱- سۆزلە آنلاماق، دئكم (فا: گفتن). to speak out, to tell. ۲- اوخوماق، تۆركو و ماهنى سۆيله مك. {سن، ت «سۆوله مك» باخ: ساو}.		سۆيوش وئرمه [آ] هتاكى (فا:هتاكى). scurrility	
	سۆيله نه سۆيله نه [ظ] دئيله دئيله، دانيشا دانيشا.		سۆيوشجول [ص] يامان دئين، پيس دانيشان (فا:دهن دريده). loudmouthed	
	سۆيله نيش [آ] ۱- سۆيلنمه طرزى. ۲- بير كلمه نين سس باخيميدان سۆيله مه بيچيمى (فا: تلفظ). pronunciation		سۆيوشجو [آ] چوخ سۆيوش سۆيله ين. swearer	
	سۆيمك söymək [ل] ۱- سۆيوش ائتمك، پيس سۆزلرله بيريرينى قيناماق. to swear. ۲- تبريز دئيشينده سۆومك و سۆيمك كلمه سى سئومك يئرینه ايشله نير {ت، سن «سؤگمك»؛ باخ: سؤگمك}		سۆيوشمك [قا، سن] بيريرينى سۆيمك.	
	سۆيو [آ] ۱- عشق، سئودا ۲- سئوينچ ^۷ .		سۆيولمك [بل] سۆيمك ايشى گؤرولمك، سۆيوشه معروض قالماق، دانلانماق، مذمت لئمك.	
	سۆيوچن [آ] ۱- عشق، سئودالى ۲- سئوينچلى، مۆتلو ^۷ .		سۆيونتو [آ] سۆيوش، پيس وقابا سۆز.	
	سۆيود sөyüd [بى] سۆيودگيللردن آخار سولار قىي لاريندا و ياش يئرلرله يئتيشن، ياپراقلارى آرالىق لى، ائلاستىكى، اسنك بۇداق و چوبوقلارى اولان بير آغاج (فا:بيد). salix		سۆيوندوك [خ] سئوينديك؛ قازاقلارين، اورتايوز بؤلوكو، آرقين اوياغى، اولوبالاريندان ^۷ .	
	سۆيود، قيزيل سۆيود (فا:بيد مجنون). آغ سۆيود (s. alba)، سالخيم سۆيود (s. bavylonic)، گئچى سۆيودو s. caprea، بوز سۆيود Cinerea. s. willow (سۆيود ياپراقلارينين حصبه خسته ليگى اوچون يارارلى سانارلار و حصبه توتان اوشاغى سۆيود ياپراقلارى ايچينده ياتيردا للار ^{۱۳۶} {ت، سن «سؤغوت، سؤگود» سؤكوت؛ باخ: سؤگمك}.		سؤ su [آ] ۱- ايچمه گه يارايان آخيجى ماده، هيدرؤژئن و اوكسيژئن ائلمنتلر نين بيرلشمه سيندن دؤزەلن كيمياوى، شفاف و رنگسيز ماي؛ ايرماق گؤل و دنيژه اولان آخيجى ماده (فا: آب، ماء). water ۲- [مج] هرچور ميوه ويا آيرى شئيدن آلينان آخيجى ماده (فا:عصاره). ۳-	
	سۆيود [آ] آذربايجان دا نئجه يئر آدى ^{۲۴۰} .		بیر سیرا كلمه لرله مختلف افاده لى مۇرکب سۆزلر دۆزلدیر "اؤستوندن چوخ سؤ آخيمش: ایل لر گئچمیش، گۆز و سؤ ايچمه مک، اؤزونده سؤ يوخدور، اؤستونه سؤ آلئمک". {سومرجه «زؤ، سوو» ت، سن، «سؤ، سؤف»}	
	سۆيودگؤل [بى] عطيرلى چئهرایى ويا آغ چيچک لرى اولان، ائن سيز ياپراقلى، هميشه ياشيل کؤل، و بزک بيتگى سى.		سؤ۲ [آ] ۱- عسگر، ار، باخ: سو ^۷ . ۲- باخ: سوماق/سؤنماق.	
	سۆيودگيللر / قاقاق سۆولار [بى] ايکى چنک ليلردن بير بيتگى سۆيو، اؤرنک: سۆيود، قاقاق (فا: تيره بيدمجنون salicaceae		سؤ۳... [آ] انسان آدى: سؤآت، سؤاچار، سؤالپ، سؤاى، سؤبالا، سؤبگ، سؤبگيم، سؤيۇرى، سؤچور، سؤار، سؤارى، سؤقان، سؤزر.	
	سۆيۈدلو sөyütlü [آ] ۱- سۆيود آغاج لارى اولان. ۲- خوى دا کند آدى. ميانا و ساوه ده داغ آدى.		سؤآخان [آ] گئچميشده چيممک اوچون ائولرين بوجاгинدا دۆزلدیلن اؤزل يئر.	
	سۆيمه کون söymə köken [آ] ياستيکندده کند آدى		سؤآسقى لارى [بى] سؤ ايچينده يئتيشن بير آلگ فاميلى.	
			سؤآشيران [آ] آرتيق سولارين آخيب گئتمه سى اوچون دۆزەلدين قورقو، سؤآخيدان، wasway sopillway	

س س	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۲۶۹	ارک سۆزلۆتۆ	س س
	سۆآشیری [آ] چایدا سویون ایتی آخدیغی یئر.		سۆءظن [آ،ع] قوشقو، کۆتو ظن (فا:~).	
	سۆآل [آ،ع] سۆرو، سۆروشوم، سۆروشما، سۆرقو (فا:سوال).		سۆبۇجگی [آ،دی] قین قانادلی، کیچیک گۆلرده یاشایان، ۱۸ mm اوزونلوقدا، قهوه رنگلی، هیدروفیل hydrophilus caraboides	
	سۆآلتنی [آ] دنیز وگۆل کیمی سۆلارین سطح، نین آلتیندا قالان بۆلوم. submarine		سۆبادرا [آ] قارقین بۆیونا عاید یئر آدی (۱۶م جی قرن) ^{۲۲۵} .	
	سۆآقیبری [آ،دی] جۆت بارماقلی، اۆزونلغو ۴متر، قویروغو ۵۵cm، دۆرد بارماقلی، قارادا فیلدن سۆنرا داها بۆیوک حیوان، آفریقادا چوخ یاشایان. hipopotam		سۆبار [آ] بیر تۆرک بۆیو، باخ: بابۆر ^{۲۲۹} .	
	سۆآقیبری گیللر [آ،دی] بیر ممه لی حیوانلار نۆعو.		سۆباسان/سۆباسار [آ] چای باسار، سئل باسار، سولارین آخدیغی یاتاق. flood-lands	
	سۆآییریجی [آ] سۆ آلانلارینی بیریریندن آیران تبه و خط.		سۆباشی [آ] ۱-سۆیو بۆلن و کتترول ائدن، سۆ گۆزتچی سی.	
	سۆاوخو [آ،بی] سۆ اوخو گیللردن: سۆ قییی لاریندا و باتاق لیق یئرلرده ییتیشن، گۆک ساپلاری قوروداراق یییلن (فا: تیر کمان آبی). sagittaria		۲-سۆیون قاینق طرفی (فا: سراب). mirage	
	سۆاوخو گیللر [آ،بی] بیر چنک لی، یتمیشه قدر نۆعو اولان بیر بیتگی فامیلی، اؤرنک: سۆ اوخو alismaceae		سۆباشی [آ] قوشون بۆیوگو (فا: سباشی ^{۱۴۷}).	
	سۆاؤلچر/سۆاؤلچن [آ] سۆ و بنزر آخیشقانلارین اؤزل-لیکلرینی (درین لیک، آغیر لیق، باسینج، کاپاسیته) اؤلچن آراج (فا: آب سنج). hydrometer		سۆباشی subaşı [آ] قروهده کند و کبودر آهنگ ده داغ آدی.	
	سۆاییریگی [آ،بی] سۆ اییریگی گیللردن، اؤجلاری سۆلوک کیمی اؤزانان، آرالیق لی یا پراقلی، دیرمانیجی بیر بیتگی (فا: نۆعی گیاه). nepenthes destillaturia		سۆباک [خ] سۆپا، دیه نک؛ قیرقیزلارین، توفای و بوغو اویماقلاری، اؤلوبالاریندان ^۷ .	
	سۆاییریگی گیللر [آ،بی] ایکی چنک لیلردن اؤتوزاقدن نۆعو اولان بیتگی سۆیو (فا: تیره ای از گیاهان). nepenthaceae		سۆبالدیرانی [آ،بی] سۆ قییی لاریندا و باتاق لیقلاردا ییتیشن زهیر لی و اؤتسۆو بیتگی (فا: نۆعی گیاه). Cicuta virosa	
	سۆایتی [آ] آباق لاری پرده لی، بیر نۆع ممه لی دنیز حیوانی.		سۆبالیغی [آ،دی] هم دنیز و هم دادلی سۆلاردا یاشایان، اؤزون-لوغو ۱/۵ متر، اتی چوخ لذتلی، آلابالیق گیللردن بیر بالیق نۆعو، سۆم، سۆمان (فا: نۆعی ماهی). salma salar	
	سۆایلانلاری [آ،دی] سۆرنگن لر صنف ایندن بعضاً زهیر لی و زهیر سیز ایلانلارین گئیش بیر بۆلومو.		سۆبای subay [ص] ۱-اوردودا عسگردن بۆیوک رتبه (فا: آجودن). adjutant ۲-سلاحینی اییی ایشلهدن، ساواشچی. ۲-یالقیز، ائولنمه میش، عزب (فا: مجرد). single bachelor {سن، بو کلمه "سۆبگ" کلمه لریندن دوزه لیب، سۆ کلمه سی عسگر آنلامیندا و بای سۆزجوغو بۆیوک و زنگین آنلامیندا دیر کی و بیر لیکده عسگر بۆیوگو دئمک دیر}.	
	سۆایلانی [آ،دی] سۆایلانی گیللردن، پو لجوقلو سۆرۆنگن لردن، قارالکه لی، باشی نین ایکی یانی ساری لکه لی، ۵۰ cm اؤزونلوغوندا سۆ قیراقلاریندا یاشایان ضرر سیز بیر ایلان نۆعو. natrix		سۆبای سایاغی [ص، ظ] سوبای کیمی.	
	سۆایلانی گیللر [آ،دی] سۆرۆنگن لر صنف ایندن بیر سۆی.		سۆبای لیق [آ] سوبای اولما دورومو. singleness	
	سۆایله اؤد آراسیندا قالماق [س] چاشباش قالماق، چاشماق.		سۆبجگتیو/سۆبؤنگتیو [ص، فر] اؤزئل، نسل قارشیتی (فا: عینی).	
	سۆاییه سی [آ] آلتا ییلاردا سۆ تانری سی ^{۲۱۱} .		سۆبوراخیجی [آ] بیر آرخ ویا گمی چیلیک آرخلارینا سویو بوراخان قورقو.	
	سۆاستعمال [آ،ع] یو لسۆزلوق، کۆتویه ایشلتمه (فا:~).		سۆبورقان/سۆبوزقان [آ،ت] قبرستان.	
			سۆبی [آ،ت] باخ: سۆبو.	
			سۆبیتگی لری [آ،بی] سۆیا اویوم گۆستهرن و سودا یاشایان	

س س	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۲۷۰	ارک سۆزلۆتۆ	س س
	ییتگی و حیوان اؤلورلریندن گنجین، ساپروفته بنزر و سو جانلی لاریندا پارازیت اولاراق یاشایان ییتگی لر (فا:آبی).		سوتداوی سی [آ] هیدروتراپی (فا:آب درمانی).	
	سوییتی [آ،دی] دادلی سولاردا یاشایان، قاییق لیلاردان بیر حیوان. daphina pulex		سوتره سی [آ،بی] تۆرپ گیللردن، یاش و سولوق یئرلرده ییتیشن بیر جنس تره، چوخ ایللیک، اوتسوو (فا:تره آبی).	
	سویلمنی [آ] سو اؤللیک لرله اوغراشان کیمسه (فا:آب شناس). hydrologist		سوتوبوغدا [آ] شبارک، تانریسال، تانریدان گلن، اسکی دؤنم تانری صفت لریندن؛ چنگیزخان ین غنوانلاریندان.	
	سوییلیمجی [آ] سوییلیمی اوزمانی، هیدرولوق.		سوتوپو [آ] سودا توپ ایله اوینانان اوپون آدی، واتر پولو.	
	سوییلیمی [آ] هیدرولوژی.		سوتوتار [آ] سو بیریکیلن یئر، سوییغاجی، گؤلجوک.	
	سوپ [آ] سولو یتمک (فا:سوپ). soup {اینگیلیزجه soap} سوزوندن آلیناراق کؤک باخیمیندان تورکجه سو/سوؤ سؤز ایله یاخین لیغی ئئناسب گؤرونور { سوپئر [آ،فر] اؤستون، آشیری (فا:سوپر).		سوتون sutun [آ،فا] دیرک (فا:ستون).	
	سوپئر فوسفات [آ،فر] طبیعی فوسفاتلاردان دؤزلهن فوسفورلو گؤبره.		سوتویوغو [آ،دی] یوواسینی سو قیراخلاریندا دؤزلدن، تتلک لری قارا، گنیش باشلی و دیمدیگی ات رنگینده، قیسا قانادلی، پنجه لری قوتلی، اوزون بارماقلی، سسی کسگین بیر قوش، سوتویوغو گیللردن fulica atra	
	سوپئرمارگنت [این، آ] بؤیوک ماغازا (فا:سوپرمارکت).		سوتویوغوسوولار [آ،دی] باتاق لیت و سو قییلاریندا یاشایان، دیمدیک لری یاندان باتیق، قاناد و قویوقلاری قیسا سو تویوغو کیمی قوشلار سوپو.	
	سوپا supa [آ] ائششک بالاسی (فا:کره خر) {باخ: سیوری} سوپاپ اطمینان [آ] گؤن قاپاغی (فا:سوپاپ اطمینان).		سوتیکین [خ] سو+ تیکین؛ کورشاد ین ایلک آدی، شاد عنوانینی آلمادان اؤنجه کی آد و غنوانی.	
	سوپاپ [آ،فر] قاپاقلیق، قاپاق (فا:سوپاپ). valve		سوجاس رود sucas [آ] قئیداردا بیر کندستان و چای آدی، ۵۰ کندی و ۱۹۰۰ نفر نفوسو* تورک قئید اولونوبدور.	
	سوپرانو [آ،لا] موسیقی ده ان یوکسک قادین سسی (فا:~).		سوجاق sucaq [باخ] سئل سو.	
	سوپریباغ superibağ [آ] آستارا،دا کند آدی.		سوجرتپه [آ] کلئیر ده داغ آدی.	
	سوپری سی [آ] ۱-دیز پری سی، افسانه لرده بدنین اؤستو انسان و آشاغی سی بالیق کیمی اولان بیر یاراتیق. ۱-۲- [دی] قاییق لیلاردان دوزقون سولاردا یاشایان بیر حیوان، سو بیی. daphnia pulex		سوجوق sucuq [آ] باسلیق، ایچینه فیندیک و جویر کیمی شیلر وورولان بیر یئمه لی، جویر ایچینی ایپه چکرک اونون اوستونه نشاسته و آغ دوشاب قاتماسینی تۆکهرک برکییندن سونرا تیکه تیکه ائدیلهرک دوزلهن بیر نوع یئمه لی شیرنی (فا:~). {ت(سوچیک، سوچوق): دادلی ایچه جک شئی و شراب، سن (سوچوق) شیرین}.	
	سوپری سی ۲ [آ،بی] چیچک لری تک ائششی لی، گؤوده سی ایکی ائششی لی اولان سو بییگی سی (فا:نوعی گیاه).		سوجوقچولوق [آ] سوجوق دوزلتمه ایشی.	
	سوپو سکورن [آ] سو فیشقیران (فا:آب فشان). giyser		سوجوقچو [آ] سوجوق دوزلدن کیمسه.	
	سوتا [آ] قزوین ده داغ آدی.		سوجوقلاشماق [س] سوجوق کیمی اولماق.	
	سوتات [آ] اهرده کند آدی ۱-سو+تات. ۲-سو+داد/دادلی {.		سوجوقلو [ص] سوجوغو اولان.	
	سوتاراش sutarash [آ] اؤرمیه ده کند آدی {سو+تاراماق+ش: سولو و تاریم یثری}.		سوجوللو تو [آ،دی] باتلاق لیت و گؤل لرده یاشایان قوش نوعو.	
	سوتای [خ] سو+تای؛ ارتوغرول بگین عمی لاریندان.			
	سوتای باقاتور [خ] سو+...؛ چنگیز خانین اوردوباشی لاریندان.			

س س	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۲۷۱	ارک سۆزلۆتۆ	س س
سۇچ	suç (آت، دده) ۱-گناه، یاسالار آقییری ترپه‌نیش و داورانیش (فا:جرم، گناه). ۲-fault, guilt-خطا، یانلیش لیق.		سۇحوضه‌سی [آ] سۇآلانی (فا:آبخیز). aquiferous yilding	
سۇچ اۇده وی	[آ] جریمه (فا:جریمه). fine		سۇخاری [آ،ر] گیرده و شیرین چوره گی یاغدا آرجا قیزارداراق حاضرلانا بیر نوع چۆرک.	
سۇچ اۆستۆ	[ظ] سۇچو ایشلر کن.		سۇد/سۇد [آ،فا] یارار، چیچار، منفعت (فا:بهره).	
سۇچ اۆستۆ یاخالاماق	[ل] سۇچ ایشلر کن یاخالاماق.		سۇداشاری [آ] لنگران، دا چای آدی ۲۴.	
سۇچ خان	[آ] هشتری ده داغ آدی.		سۇداشقینی [آ] سئل.	
سۇچ یۆکله‌مه	[آ] بیرینه اتهام ویرما، سۇچلاما.		سۇداشیان [آ] سۇچو (فا:سقا). water-carrier	
سۇچابانی	[آ،دی] وجودو گنیش، یاستی و دورقون سۇلاردا یاشایان، زهیر لی بیر چایان.		سۇداغیلان [آ] گرمسار، شاهرود دا کند آدی {سۇ بۇ لونن یثر}.	
سۇچسوز	[ص] تقصیر سیز (فا:بی تقصیر). guiltless		سۇداق sudaq [یو، آ،دی] بویو ۵۰-۴۰ سانتیمتر، دادلی سولاردا یاشایان دنیزیا لیغی Ircioperca fluviatilis	
سۇچسوز لوق	[آ] سۇچسوز اولما وضعیت (فا:معصومیت، برانت). acquittance		سۇداماری [آ] سۇ قایناغینین قۇللاری.	
سۇچکن	[آ] سو سوران، سویو اؤزونه آلان هرشی.		سۇدوره سی [آ] اراک دا داغ آدی.	
سۇچلاماق	[ل] سۇچ یۆکله‌مک، اتهام وۇرماق.		سۇدور sudur [ص، سۇ+دور] ۱-سۇ یاراسی، سۇلانمیش یارا، ایچی سۇ ایله دۆلموش قابارجیق "سۇدورا آل وۇرما قۇتور اولارسان" (فا:آبسه). ۲-سۇ دوران یثر، سو گۆلجو یو.	
سۇچلامالیق	[آ] اتهام. accusation		سۇدور [آ] قۇسار، دا کند آدی ۲۴.	
سۇچلانا	[ص] متهم. accused		سۇدوران [آ،بی] اؤزون یاپراقلاری یثیلن بیر نوع داغ اوتو ۲۴.	
سۇچلاندیرماق	[ائتد] سۇچ یۆکلندیرمک، اتهام وۇردورماق.		سۇدورلاماق [س] سۇلانماق، سۇدور عمله گلیمک.	
سۇچلانماق	[بل] اتهام ائدیلمک، سۇچلواندیلیمک (فا:متهم شدن).		سۇدورلو [آ،بی] قۇرناز ۲۴.	
سۇچلایش	[آ] سۇچلاماق ایشی ویا بیچیمی.		سۇدۆزلیی [آ] سۇ یۆکسک لیگینین وضعیت.	
سۇچلو	[ص] سۇچ ایشله میش (فا:مجرم، مقصر). guilty		سۇدۆلابی [آ] سۇ قابی، سۇ قوواسی.	
سۇچلولوق	[آ] سۇچلو اولما (فا:خطا کاری). sinfulness		سۇدۆن su dayen [آ] زنجان دا داغ آدی.	
سۇچن جای	[آ] مراغا دا چای آدی.		سۇدۆیرمانی [آ] سۇ ایله ایشلنن دیرمان.	
سۇچو	[آ] ۱-سۇ داشیان، سو وثرن، سو ایشلرینه باخان کیمسه. ۲-ساقی، شرابچی (فا:سقا). water-carrier		سۇر sur [آ] ۱-قالا دؤواری ۱۳۶ ۲-دؤدوک؛ ۳-اؤغور، طالع، آلین یازیسی ۲۴ {سۇر سۇزو عربجه ده دؤوار معناسیندا دیر و قراندا سۇره، نئچه آیه‌نی بیریریندن آیریر، آیری طرفدن دیواندا سۇر سۇر کلمه‌سی سس تقلیدی اولاراق دؤداغین چیخاردیغی سسه دئیلیر و آیریچا سورن (آوی) سۇزونه باخدیقا بوا یکی معنا بیریریندن مستقل سۇز لردیلر و تورکجه ده سۇر/سورنا/زیرنا و سۇرنا چکمک اصلینده سۇرمک سۇزونه باغلاناراق هجوم ائتمک مفهوموندا آلینما لیدیر}.	
سۇچول	[آ] اؤیغورلارین (۸جی قرن) قۇردوقلاری بیر شهر ۵۴.		سۇر [آ] ساووجبولاق و تیکان تپه ده داغ آدی، آوج ده (-آوجین)، میانا (-باغ) کند آدی {حاصر، باخ:سۇر}.	
سۇچول یتگی	[آ] سۇدا یاشایان (فا:هیدروفیل). marine			
سۇچول	[ص] سۇدان خۇشلانان، سۇ سۇر (فا:آبدوست).			
سۇچوللوغو	[آ،دی] باتاق چوللوغو.			
سۇچولوق	[آ] ائولره سۇ داشیما ویا سۇ ساتما ایشی.			
سۇچیگی	[آ] چیچک سایریلیغی کیمی و اوندان خفیف بیر سایری لیق، بوسایری لیق اۆچ گۆن قیزیشمالی اولور و بولاشیجی ویا ییجیدیر (فا:آبله مرغان). chicken pox			
سۇچیله ین	[باخ] سوسپن.			

س س	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۲۷۲	ارک سۆزلۆتۆ	س س
	سۇرا [آ] دۇش دۆلدورماسى، قويون قۇزو قايرقاسينين ايچينه دۆيو دۆلدورولاراق حاضيرلانان بير يىتمك ^{۲۴۴} {باخ:سۇر}.		سۇرنجىن [آ] آج ده كند آدى {باخ:سۇر}.	
	سۇراخانى [آ] باكى دا يئر آدى ^{۲۴۵} .		سۇرنكى [آ] سۇ قاتيلاراق ايشلەنن رنگ {فا:آب رنگ}.	
	سۇرافتاحتى مەھماندارى [يازار] گونش ۱۳۱۹ دا عجب شترين مەھماندار كندينده آتادان اولدو، توركجه شعر لرى واردير ^{۲۴۶} .		water colour	
	سۇراماق [ل،ت] ايشلتمك، يارارلانماق، قۇللانماق.		سۇروا [آ] بير قوش آدى، قيز آدى {فا:نام دختر}.	
	سۇران suran [آ] هيشتئين، كوميجاندا كند آدى {باخ:سۇر}.		سۇروش surus [آ] ۱-قاپ پنجره كيمي شيلره وورولان ضد زنگ رنگى، پاس اؤنلر رنگى، باخ:سيريش. ۲-[ت] بوغدا باشاقلارينداكى دانالار سرتلشمه ميشدن قاباق اؤتولوب دۆيو لهر ك يثيلير؛ اؤتمه.	
	سۇرانە suranə [آ] اراك-سربند دا كند آدى {باخ:سۇر}.		سۇروشلاماق [ل] ۱-رنگله مك، ۲-بوغدا اؤتمك.	
	سۇرپريز [آ،فر] گۆزلەنيلمە ين شى {فا:~}.		سۇره [آ،ع] قۇرآن دا اولان ۱۱۴ بۇ لومدن هر بيرى {فا:سوره}.	
	سۇرخايخان [آ] آذربايجان دا داغ آدى (۶۴۸) ^{۲۴۷} .		سۇريان / سۇريان suriyan [آ] آباده دا كند آدى {سۇر}.	
	سۇر آليست [آ،فر] گرچك اؤستوجو {فا:~}.		سۇزناغى [آ،بى] سۇلاق يئرلرده، دۇرقون ويا يياواش آخان سۇلاردا ييتن بير ييتكى.	
	سۇررا surra [آ] صابرآباد دا كند آدى ^{۲۴۸} .		سۇزلوق [آ] كلبجر دا داغ آدى ^{۲۴۹} .	
	سۇرسات [آ] ۱-آذيق، آذوقه ۲-حربه لازيم اولان مرمى، ياراق و اسلحه {فا:لوازمات} necessities {باخ:سۇرسات}.		سۇژه (سۇؤفت) [آ،فر] قونو، اؤزنه، مۆضوع و مضمون {فا:~}.	
	سۇرسات [آ] ساين قالا دا داغ آدى {باخ:سۇرسات}.		سۇساتماق [ائتد] سوسۇزدورماق، سوسوزماسينا يول آچماق {فا:تشنه گردانيدن}.	
	سۇرشانى / سۇرشانى surşani [آ] تارۇم دا كند آدى.		سۇساريمساغى [باخ] قورد لۇجا.	
	سۇرغوج / سۇرغوج [آ] ۱-آسان ليقلا اريين و تتر بر كييين موم و قطران كيمي بير ماده، مۆهورلەمه مادهسى {فا:موم لاک ومهر}. ۲-باش تئلكى، باشا و تاجا وورولان تئلك، جيقتا {فا:جقه}. ۳-بۇ كلمه سۆرمك سۇزوندن آليئاراق حرف ديششمه سيله سۇرغوج شكلينه گليب و معناجا بير مادنى بير شئين اؤزئينه ياقماق دتمكدير، باخ:سۆرمك}.		سۇساق [آ] آغاجدان اؤيو لموش سۇقابى ^{۲۵۰} .	
	سۇرغوجلاماق [ل] مۆهورلەمك، سۇرغوج لا بر كيتمك.		سۇسالار [آ،بى] سۇدا ياشايان ييتكى و حيوانلار {فا:آبزبان}.	
	سۇرغوجلو [ص] سۇرغوج وۇرولموش، سۇرغوج لانميش.		سۇسالماق [س] سۇسوزماق.	
	سۇر فا [باخ] سۇفرا.		سۇسالميش [ص] سۇسوزموش.	
	سۇركان surekan [آ] اؤرميه ده چاى آدى {باخ:سۇر}.		سۇسام [آ،بى،ع] سوسام گيللردن، دۆيودن كيچيك و ساريمتير-اق تۇخوملو، ياغ چيخاريلان، ايستى بۇ لگه لرده يئتيشديريلن كۆنچوت، خشمبول {فا:كنجد}. Sesamon indicum	
	سۇرگلان [آ] سالماس دا داغ آدى {باخ:سۇر}.		سۇساماق susamaq [س] ۱-سۇ ايچمه گرەگين دۇيماق، سۇسوزماق، سوسوزلاماق. ۲-بير شئين آرزو و حسرتينده اولماق {فا:تشنه شدن}. to make thirsty {ت، سن، باخ: سۇ+ساماق}	
	سۇرنا [آ] زۇرنا {فا:سرنا} hautboy {دورنا، قيرنا، آروانا} سۇزلرينه بنزر اكله دۆزه ليب و اۇغورلو سس معنا سيندادير، اسكى لرده: سورنا و سۆرن سالماق: باغيراراق دوشمنه-هجوم ائتمك مفهوما دا ايشلەنييدير، باخ:سۇر، سۆرن آوى}.		سۇسام گيللر [آ،بى] ايكي چنك لى بير ييتكى فاميلى، اؤرنك: سوسام {فا:تيره ازگياهان}.	
	سۇر ناتوراليست [آ،فر] دۇغا اؤستوجو لوك {فا:~}.		سۇساموور [آ،دى] آتادنيز لرده ياشايان، آغير ليغى ۴۰ كيلوگرم ايپك كيمي بول تۆكو اولان و ديريلى درىسى	
	سۇرناچى [آ،دده] زۇرنا چالان.			

س س	آذربایجان تۆركجهسى	۱۲۷۳	ارك سۆزلۆك	س س
	اولان يير حئيوان (فا: سمور دريایى). lutra		سۇسۇقچاق [خ] كىچىك، كۆپه؛ اۇيغور يازيتلاریندا يير بگ ^۷ .	
	سۇسامور وگيللر [آ،دى] اوتجول امچك لى سۇى لار، اؤرنك: سان سارلار، قوخارجالار.		سۇسماز [ص] سوسمايان، آرا وئرمه ين (سس حاققیندا).	
	سۇساميش [ص] سۇسوزلاميش (فا: تشنه).		سۇسما susma [آ] سوسماق ايشى.	
	سۇسانماق [س،دده] سۇسوزلاماق (فا: تشنه شدن).		سۇسماق [س] ۱- ساكت اولماق، دانیشماق، دينمز	
	سۇساي [آآ] قۇبا، دا چاي آدى، خاچماز، دا كند آدى ^{۲۴} .		اولماق، يير سۇز دئمه مك، سيسماق. ۲- اؤز دۇيقو و	
	سۇسايچى [آ] سوكتورۇ، سو ساعاى.		حسنى بۇروزا وئرمه مك (فا: ساكت شدن). to keep	
	سۇساييش [آ] سۇسماق ايشى ويا بيجيمى.		silence/ silent {سن، باخ: سيسماق}.	
	سۇسئون / سۇسئور [ص] سودا بيتن، رطوبت لى يئر لرى سئون.		سۇسماليق [آ] سوس سايى، آغيز باغى (فا: حق سكوت).	
	سۇسپانسيون [آ،فر] آسيلتى (فا: سۇسپانسيون).		سۇسن susen [باخ] سوئن.	
	سۇسپايى [آ] سۇسماليق، ييرينى سۇسدورماق اوچون		سۇسن [آآ] سالماق و اؤرمه كند وخوى، زنجاندا داغ آدى.	
	وئرلن پول ويا جنس (فا: حق سكوت).		سۇسن نواده رضى [يازار] گونش ۱۳۴۱ ده تبريزده آنادان	
	سۇستوقاناه [آآ] ياقوت تانريلاريندان ^{۲۵} .		اولدو، توركجه شعر لرى واردير ^{۵۲} .	
	سۇسپمه [آ] باشى دليك لى وسيله ايله چمن ويا بوجور شئيلره		سۇسوز [آآ] ماكى و خوى دا داغ آدى.	
	سو سيمك ايشى (فا: آب فشانى). sprinkling water		سۇسوز susuz [ص] ۱- سويو آز اولان waterless ۲- سويان	
	سۇسپن [ص] چمن وگو للره سۇ سيمك اوچون يارارلى، باشى -		نيازى اولان، سۇساميش (فا: تشنه). thirsty	
	دليك دليك وسيله (فا: آب فشان). watering-pot		سۇسوزلاشماق [س] سوسماق (تشنه شدن). to be thirsty	
	سۇستالماق [باخ] سۇست لاشماق.		سۇسوزلاماق / سۇسوزدورماق [باخ] سوسماق.	
	سۇستايماق [س] سۇست اولماق. (فا: سست شدن). {سن؛		سۇسوزلوق [آ] ۱- سوسوز اولما وضعيتى (فا: تشنگى). thirst	
	سۇسماق / سۇس سۇزلريله ايلگى لى اولما ليدير}.		۲- قۇزاقلىق، رطوبت سيز ليك.	
	سۇسدورما susdurma [آ] سوسدورماق ايشى.		سۇسوش susus [آ] سوسماق ايشى ويا بيجيمى.	
	سۇسدورماق [ل،سن] سس سيز ائتمك، سسينى كسديرمك،		سۇ سۇناسى [آ] سۇدا چوخ ياشايان سۇنا جنسى.	
	دينمه مگينه سبب اولماق (فا: ساكت كردن) t~ be silent		سۇ سۇنولۇ [آ،بى] سۇلاردا بيتن، اؤزون ساپلاق لى و اؤزون	
	سۇسدوروجو [ص] سوسدوران (فا: ساكت كنده).		ياپراقلى، چيچك لى يير ييتكى.	
	سۇسدورولماق [بل] سوسدورماق ايشى گؤرولمك.		سۇسياليزم [لا] تۇپلوم سالليق.	
	سۇسرى suseri [آ] حمام بۇجگى، پيسپيسلا (فا: سوسك).		سۇسيس [آ،فر] ات ايله دوزه لن يير نوع يشمك (فا: ~).	
	سۇسرىگى suserigi [آ،بى] باخ: سۇ شريدى.		سۇسيفيرى [آ،دى] يير نوع ممه لى حئيوان.	
	سۇسقىو susqu [آ] سوسما، آز قونوشما، سكوت.		سۇشريدى [آ،بى] سۇقاميشى گيللردن، بير متر بۇيدا، شريدى	
	سۇسقون susqun [ص] آز قونوشان، ساكن اولان،		آتديران سۇجول يير ييتكى (فا: يسر). sparmanau	
	سس سيز، دينمز، سۇيله مز (فا: ساكت). quiet		سۇفال [آ] ساخسى، ساخسى دان دوز لميش (فا: سفال). pantile	
	سۇسقونلاشديرماق [ل] سوسقون حالا گتيرمك.		سۇف باليغى [آ] خانى باليغى سۇيوندان يير باليق {باخ: سۇف}.	
	سۇسقونلاشماق [س] سوسقون اولماق.		سۇف ره سى [آ،دى] باخ: جۇللوت قۇشو.	
	سۇسقونلوق [آ] سوسما، سكوت ائتمه (فا: سكوت). silence		سۇف شقيران [آ] باخ سۇسپن (فا: آب فشان). giyser	
			سۇغديج [آ،ت] شۇ لن، سيراىلا قيشدا ويريلن قۇناقلىق.	

س س	آذربایجان تۆركجه‌سی	۱۲۷۴	ارك سۆزلۆكۆ	س س
	سۇغور suğur [آ،ت] بیر نوع دوشان.		یترده آد آپاریلیر، سۇ طایفاسی سۇنرالار ماننا بیرلیگینه داخل اولدولار [بۇ آد اصلینده سۇ و قوشون معناسیندادیر].	
	سۇقاباغی [آ،بی] قاباق گیللردن، چوخ یئرلرده قوروتولوب سۇقابی اولاراق ایشله‌نن بیرنوع آسما قاباغی، آغ قاباق (فا: کدوقلیانی). lagenaria vulgaris		سۇقیزدیران [آ] سۇیو ایستی ائندن (فا: آبگرم کن).	
	سۇقابی [آ] سۇ دولدورماغا یاریان قاب (فا: فنجان). cup		سۇکتا / سۇقتا [آ] سیخیجی، آزیجی، آجی قوئه صاحب.	
	سۇقارانفیلی [آ،بی] اورمان، ۵۰-۲۰ cm یو کسک لیکنده، آخار سۇ و گؤل کنارلاریندا یتیشن ساری چیچک لی، چوخ ایلیک و اوتسۇ بیتگی (فا: نوعی گیاه). geum urbnum		سۇکتانی [آ،بی] تۇپلاشیق گیللردن، سۇلوق یئرلرده یتیشن، بۇیو ۱,۵ m بیر نوع پمبه چیچکلی بیتگی، چؤل کتان (فا: نوعی کتان). eupatorium cannabinum	
	سۇقارانقوشو [آ،دی] قاغای لار سۇیوندان بیر قوش.		سۇکسن [آ] سۇ یاران، گمی بورنونون سۇیو یاران بۇ لومو.	
	سۇقاق suqaa [ت] بیر نوع آغ گئییک.		سۇکنالی [آ،دی] سازان گیللردن، بۇیو ۸۰ cm، اتی قیلچیق لی	
	سۇقاق suqaa [ت] اوغوزلارین فارسلا وئردیکلری بیر آد.		بیر بالیق (فا: نوعی ماهی). leuciscus cephalus	
	سۇقامیش گیللر [آ] حصیر اوتسولار، بیر چنکلی بیتگی سۇیو.		سۇککار [آ] ماکی دا داغ آدی.	
	سۇقامیشی [آ،بی] باتاق لیلاردا یتیشن، دیشی و ارکک چیچکلری باشاق کیمی، یاپراقلاریندان ایپ، کاغاذ، سبد و بۇجور شیلر حاضرلاندان و گۆوده‌سی قیمتلی یشم		سۇ کلى [آ،دی] قۇرباغ گیللردن، قارا و دۇرقون سۇلاردا	
	سایلان، حصیر اوتو (فا: حصیر، بوریا). typha, mat		یاشایان کیچیک بیر حیوان lophius	
	سۇقایاسی [آ،دی] بیر بالیق نوعو. قارا بالیق، یاشیل سازان.		سۇکیمی گنتمک [س] تنز خرجه نیب گنتمک (پۇل حاقیندا).	
	سۇقایاق / سۇقایاغی [آ،ایدمان] ۱- سۇ اۆزه رینده قایماغا یاریان آلت. ۲- سودا قایان آراج لا گۆرۆلن ایدمان.		سۇکیمی [ص] [مج] آخیجی (فا: سلیس).	
	سۇقمیشی [باخ] سۇ قامیشی.		سۇگۆبه لکلری [آ،بی] کلروفیل سیز و سودا پوزولموش	
	سۇقورۇ [آ] قۇسار داغ آدی (۲۰۲۲) ۲۰.		اورقانلاردا ساپروفیت، و سۇ جانلی لاری اۆزه رینده پارازیت اولاراق یاشایان سو بیتگی لری (فا: نوعی گیاهان انگلی).	
	سۇقورۇردان [آ] سۇیو جانینا چکیب قورۇدان کاغاذ کیمی شیلر (فا: آب خشک کن). paper blotter		سۇگنجیرمز / گنجیرمه‌ین [ص] سۇیو اؤزوندن گنجیرمین شئی و اؤرتو (فا: آب بند). water stop, waterproof	
	سۇقورۇغونو [آ،دی] ایری باشلی، آلوان تۆکلۆ، اؤزون دیمدیکلی بیر سۇ قوشو.		سۇگۆلو سۇولار [باخ] نیلوفر گیللر.	
	سۇقوزو [آ،بی] سۇدا بیتن بیر اوتسۇ بیتگی.		سۇگۆلو [آ،بی] سۇلاق یئرلرده بیتن و بعضی حاللاردا	
	سۇقوشو [آ،دی] ۱- سۇچول قوشلار وئرلن آد (فا: مرغابی).		چیچک آچان بیتگی، باخ: نیلوفر.	
	۲- مجازا سۇدا چوخ اوینایان اوشاق اۆچون سۇیله‌نیر.		سۇئیلگی [آ،دی] آیاق پرده لی لردن سۇدا یاشایان بیر قوش.	
	سۇقۇمو [آ] م ق ۳ جو مین ایللرده بۇ آدا راست گلیریک، بۇ طایفا ایلکجه بین‌النهرین سۇلاله لرینه تابع ایدیلر و سۇنرالار ایلاملار باغلاندیلار، بۇ دؤئم بۇنلاردان "سۇ آداملارینین اؤلکه سی" شکلینده آد آپاریلیردی، آسوری یازیتلاریندا، سۇ طایفالاری کۆتلار و لولوبی لردن بیر		سۇلا [آ] اردبیل؛ ساوه (سۇلا) ده کند آدی. نمین دا چای آدی.	
			سۇلاتماق [اتد] سولاماق ایشینی گۆردورمک.	
			سۇلاشماق [قا] بیریرینه سۇلاتماق (فا: بهمدیگر آب پاشیدن).	
			سۇلاق sulaq [ص] ۱- باتاقلیق، ۲- [ت] دالاق.	
			سۇلاقلو [آ] خیوا دا کند آدی.	
			سۇلاقلیق [س] سۇلاق اولما وضعیت.	
			سۇلاماق [ل،سن] ۱- سۇ سپمک، سۇ وئرمک، سۇ چیلهمک	
			"کۆچه‌نی سۇلاماق، چورک سۇلاماق" ۲- سۇوارماق، اکیته	

س س	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۲۷۵	ارک سۆزلۆتۆ	س س
	سو وئرمک، "اکینی سۇلاماق" (فا: آب دادن و پاشیدن). سۇلامیش [آ] انسان آدی، باخ: سۇله‌میش. ^۷ سۇلان [آ] باتاقلیق، سازلیق و سۇلو یئر ^{۲۴} . سۇلان [آ] زنجان دا داغ آدی.		کۆرد ۱۵ فایزی کلیمی و مسیحی ایدیلر، ش ۱۳۸۵ ده شهرستانین جمعیتی توپلام ۱۱۸۵۱۶ نفر اعلام اولوبدورکی ۷۳۴۳۸ نفری نقده شهرینده و ۴۵۰۷۸ نفریده کندلرده اوتوروردو، بۇ دؤنم ۱۹۱ کئنددن ۷۰ کئند تورک و ۱۲۱ کئنده کۆرد ویا تورک و کۆرد بیرلیکده یاشاییدیلار، اورتالاما حسابلا هر کئندین جمعیتی (۱۹۱ / ۴۵۰۷۸) ۲۳۶ نفر اولوردو، لذا کئندلرده جمعیتین ۱۶۵۲۰ نفری تورک و ۲۸۵۵۸ نفری کۆرد ایدیلر، شهر جمعیتی نین یاخلاشیق ۷۵ فایزی تورک و ۲۵ فایزی کۆرد ایدیلر (۵۵,۰۰۰ نفر تورک و ۱۸۳۶۰ نفر کورد)، توپلام اولاراق شهرستان نفوسونون ۷۱۵۲۰ نفری یعنی ۶۰ فایزی تورک و ۴۶۹۰۰ نفری یعنی ۴۰ فایزی کورد لردن اولوشور، بیر مسئله یه ده اشاره اولونمالیدیرکی کۆرد کئندلری ایکی سایملامایا گۆره تعداد و جمعیت لاحاظیندان ۳ قات اولوبدور بئله کی ۱۳۲۰ جی ایله ۳۶ کئند کۆرد ایدی ولی ۱۳۸۵ جی ایله بۇ تعداد ۱۲۱ کئند اولوبدور.	
	سۇلانماق [ل] ۱- سۇلو اتمک، سۇلو حالا گتیرمک (فا: آبدار کردن). to water ۲- تۇرش بیر شئیه بیرینی تاماه لاندیرماق "لجه‌نی گۆسته ره رک آغزینی سولاندیردی". سۇلاندریجی [آ، ص] سولاندیران، سۇلو وضعیته گتیرن. سۇلانما [آ] سولانماق ایشی. سۇلانماق [س، ت] «سۇالماق» ۱- سۇلو وضعیته گلکم (فا: آبدار شدن). to water ۲- تۇرش ویا بوجور شئیلری گۆرمک و یشمک له آغیز سۇلو اولماق. ۳- سۇتول لشمک، یشیشمک، شیره سالماق. ۴- سۇ سالماق، بیر یارا سولو حالا گلکم. ۵- [بل] سۇواریلماق، سۇ سپیلکم، سۇ چیلنمک (فا: آب آوردن). to bring water سۇلانمیش [ص] سۇ سالمیش، سولو اولموش. سۇلتان [آ] باخ: سلطان.		سۇلدوز شهرینین نفوس داغیلیمی [آ] سولدوز شهرینین محله لری اورمیه یولو طرفیندن پیرانشهر یولونا گئدرکن تقریباً بئله دیر (پاراتتئز ایچینده اولان سای لار، عایله تعدادینی تقریبی حالدا نظرد توتاراق، محله نین شهره نسبت بۇ یوک لوگونو فایز / شکیلینده نشان وئرلییر): آغ‌ژئوه و شهرداری فلکەسی (۶)، امام خیابانی (۸)، شیرخورشید چهاراهی (۴)، فتوحی خیابانی (۱۲)، تپه (۴)، سینما چارراهی (۴)، ژاندارمتری فلکەسی (۱۰)، چیه نه فلکەسی (۶)، پاسداران فلکەسی (۲)، سۆنبول چارراهی (۲)، دانشگاه فلکەسی (۸)، بیمارستان طرفی (۸)، پیرانشهر فلکەسی (۱۰)، ولیعصر پادگانی (۸)، بالیقچی خیابانی (۴)، اسماعیل آباد محله سی (۴)، بومحله لرین ایلک ۱۱ محله سینده تورکلر یاشاییر و بیماستان طرفینده عایله لرین ۲۰ فایزی و پیرانشهر فلکە سینده ۸۰ فایزی کورد عایله لری دیر، ولیعصر پادگانی، بالیقچی خیابانی و اسماعیل آباد محله سینده تاما کورد عایله لری یاشاییر، یوخاریدا کی اورانلاری اؤست اؤسته قویاندا تقریباً عایله لرین ۷۵ فایزی تورک و ۲۵ فایزی ده کورد لردن اولوشور.	
	سۇلدوز [آ] ساوه همدان شاهسون ائلی نین آروخلو بۇ لوگونه باغلی بیر تورک طایفاسی ^{۹۸} . موغول یوروشو زامانی ۱۱ جی یوزیلده ایرانا گلن بیر طایفانین آدی ^{۹۵} . سۇلدوز [آ] بو شهر اؤرمیه نین ۱۲۰ کیلومتر گۆنئی اینده یئر آلیب و دنیز سۇلاری سوییه سیندن ۱۳۵۰ متر یوکسک لیکه دیر، ش ۱۳۲۰ ده اؤرمیه نین بخش لریندن ساییلیدی، و ۹۲ کندی اولاراق توپلام نفوسو * ۲۱۴۰۳ نفر ایدی، بخش کین مرکزی، نقده ۱۱۶۰ نفر و اهالی سی شیعه، سۆننو و آزاراق کلیمی و مسیحی قئید اولونموشدور، او دؤنم آمار کتابلارینین شیعه لری ایلک سیرادا یازدیغینا گۆره نفوسون چوخو تورک اولمالی ایدی، بورادا نفوس اورانی نی تخمین وۇرماق اوچون یالئیز ۵۰ فایز تورک و ۳۰ فایز کورد نظرد توتولور: او دؤنم ۵۶ کئندین اهالی - سی (۱۵۱۳۳ نفر) تورک ایدی و ۳۶ کئند ۵۱۱۰ جمعیتله کۆرد اولاراق قئید اولونوبدور، لذا او دؤنم بۇ شهرستانین (۵۸۰+ ۱۵۱۳۳) نفری یعنی ۷۴ فایزی تورک و ۲۵ فایزی			

S س	آذربایجان تۆركجهسى	۱۲۷۶	ارک سۆزلۆتو	S س
	سۆلدوز (نقده) sulduz, neqəde [آ] تاریخی کتابلاردا اشاره اولونورکی غازان خان حکومتی زامانی بۇ شهرین اگه منلیگی زامانین بۇ یوک اُمراسیندان اولاراق سۆلدوز آدلی بیر شخصه وئریلیر، بۇ شخص عئین حالدا سۆلدوز قبیلە سینین باشچىسى ساییلیردی، سۆلدوزبگ ین اۆن و حیثیتی اوقدر چوخ ایدی کی اولجایتو، زامانین بۇ یوک حاکیمی اولاراق، اؤلوم حالیندا اوغلوا بوسعیدی سۆلدوز خانانا تاپشیرمیشدی، بۇ سببه شهرین آدی بوشخص و طایفانین آدی ایله باغلیدیر، لغت باخیمیندان سؤل سۆزو "سؤلا، سؤلان، سؤلاو" کیمی یئر آدلاریندا گؤروکور و معناجا سؤل یئر معنا لانا راق سؤلماق سۆزونه باغلانیر، سۆلدۆز سۆزوده سؤل+دۆز کلمه سینین تۆرکجه اؤیوم یاساسینا اؤیموش شکلی اولمالیدیر و معناجا سؤل دۆزلره صاحب اولان طایفایا اشارت ائدیر. شهرین آدی پهلوی خُکومتی زامانی نقده کلمه سیننه دؤنده ریلیبیدیر، گویا نقده، لغتده پارچا قیراقلاریندا گؤزل ایشلتمه لر و ملیله دۆزمه ایشلرینه دئییلیر.		۳۰۰۰، کانى پيس (۲۰ کب ۱۶۳۳)، زندان (۲۵ کب ۱۸۰۶)، کۆله (۲۵ کب ۲۰۸۱)، کانى شیخه (۳۰ کب ۲۱۵۰)، چوخور/ چوخور (۱۱ کب ۲۱۵۹)، فرنگی (۱۱ کب ۲۳۱۲)، مام سوار (۱۵ کب ۱۷۳۰)، انجیر (۱۷ کب ۱۹۸۶)، چکی سنجی (۲۰ کب ۱۴۵۲)، چهارشاخ بىسر (۲۰ کب ۱۵۴۴)، سارال (۲۴ کب ۱۴۷۴)، هاوارمئدم (۷ کب ۱۶۳۰)، محمدامین (۱۰ کب ۱۳۸۰)، آغداغ (۱۵ کب ۱۵۰۵)، تۆزلو (۱۹ کب ۱۶۵۰)، قاراگوئلخانا (۲۰ کب ۱۸۰۵)، خان طوس (۲۱ کب ۲۲۱۷)، کجکران (۲۱ کب ۲۲۴۱)، قاراداغ (۹ کب ۱۶۵۹)، تخت (۲۰ کب ۲۲۴۷)، قوریو (۲۵ کب ۱۹۷۷)، حاجی عبدالله (۲۵ کب ۲۵۵۷)، غزان (۲۷ کب ۲۳۴۸)، چاپان (۲۷ کب ۲۳۶۸)، دولاریم (۳۰ کب ۲۲۰۷)، قالا دوق (۳۰ کب ۲۳۰۰)، سه جاحا (۳۲ کب ۲۰۲۴)، نورحسن (۳۲ کب ۲۴۶۲)، رینکین (۳۳ کب ۲۱۰۰)، یونگوران (۳۵ کب ۲۱۰۵)، قاراجال (۳۵ کب ۲۲۴۸)، احمداوالی (۳۵ کب ۲۳۸۱)، هیاس (۳۶ کب ۲۴۵۰)، گورمندک (۳۷ کب ۱۹۴۴)، کانى گول (۳۷ کب ۲۰۰۵)، کانى سو (۳۷ کب ۲۵۱۷)، هاوارقازان (۴۰ کب ۲۵۱۷)، اوشنویه، (۲۲۰۲)، بغدادسار (۴۰ کب ۲۱۹۶)، دؤله مشک (۴۰ کب ۲۵۰۹)، بارگوله (۴۰ کب ۲۵۷۸)، تۆرک (۴۵ کب ۲۷۸۳)، هوار مامیر (۵۰ کب ۲۴۷۰)، پوزک (۵۰ کب ۲۴۷۱)، بوزسینا (۵۰ کب ۳۳۰۰)، بابوله (۵۰ کب ۲۹۸۵)، مرگ زیارت (۵۲ کب ۳۲۲۳)،	
	سۆلدوز بۆلگه سینین تاریخی و گۆرمه لی یئرلری [آ]: شیخ معروف بۇلاغی و یئددی گۆز بۇلاغی شهرین گۆرمه-لی و گزمه لی یئرلریندن ساییلیر، حسنلوتپه سی، حاجی-فیروز تپه سی، بارانلی تپه سی، تابیاتپه سی، ایلنجی آرخی.		سۆلدوز (اوشنو-جنوبی اوشنو) بۆلگه سینین کندلری [آ] (کنديستان اهالی سی چوغونلوقلا کورد دولر "حسن آباد کندیندن سوای") امامزادا شیخ رس؛ باب خالاولا/ باب خالداآباد؛ بالاگیر/ بالگیر (*۲۵۱×)؛ بیطرین/ بی تریان (*۱۲۵×)؛ پئیقالا (*۵۰×)؛ تاژان دره/ داشان دره/ دوشان دره (*۱۵۰×)؛ چیرآباد (*۱۰۵×)؛ چهارئت (*۲۵×)؛ حسن آباد/ آسناوا (*۲۶۳×)؛ حق/ هق (*۴۷۰×)؛ ده شمس/ ک-ب (*۴۷۰×)؛ ده گرجی (*۲۷۰×)؛ دوآب (*۸۰×)؛ دۆرو (*۷۰×)؛ دینخه (*۱۱۰×)؛ بوش؛ سدره	
	سۆلدوز بۆلگه سینین داغلاری [آ] شله دره (۱۰ کب ۱۹۳۱)، حسن قازان (۳ کب ۱۵۲۲)، سلطان یعقوب (۶ کب ۲۰۲۲)، قالا ماران (۹ کب ۱۷۳۳)، کان اسپی سۆلدوز ۱۱ کب ۱۷۰۰، مارال داغ (۱۸ کب ۲۰۴۶)، یئددی گۆز (۵ کب ۱۹۵۰)، قبله داغی (۷ کب ۱۶۱۸)، مهدی خان (۷ کب ۲۱۲۳)، قتیبال (۸ کب ۲۱۴۳)، فرنگ (۹ کب ۱۹۴۹)، دره سور (۱۸ کب ۲۳۲۲)، حوله بران (۲۳ کب ۱۷۱۰)، نامرگ (۲۴ کب ۱۹۴۵)، مولاخرک (۲۵ کب ۱۹۸۵)، نعلبند (۲۵ کب ۱۹۹۲)، راندؤلا (۲۷ کب ۱۹۹۲)،			

S س	آذربايجان تۆركجهسى	۱۲۷۷	ارک سۆزلۈگۈ	S س
(*)۲۰۳×؛ سرگيز (*)۲۰۰×؛ شيخان (*)۲۰۰×؛ صوفيان؛ قاراسققل (*)۱۴۲×؛ قلاتيان / كلاتيان (*)۴۵×؛ كۆهنه قالا (*)۲۵۰×؛ كانى رش (*)۹۲×؛ كانى كسيل (*)۳۰×؛ مامدان (بوْش)؛ ميرآباد (*)۹۰×؛ نالۇس (*)۶۵×؛ سۆلدوز (اوشنو-دشت يىل) بۆلگه سينيپ كندلرى [آ] (اها لينيپ چۇخو شكاك كۆرد لريندندير) آغبولاق (*)۲۷۵×؛ اسلاملو؛ ترسه بولاق (*)۱۰۲× (قۇ: ترسا بۇلاق)؛ چپان مزرعه؛ چهل آسياب؛ دۇرۇ؛ دوستاق / دوستك (*)۷۰×؛ رشگوئند؛ سِكانى (*)۴۱×؛ سنگر (*)۵۰×؛ سياوان (*)۱۱۰×؛ شيوه بورۇ؛ على آباد؛ غليان؛ عَينِ أَلروم (*)۴۲×؛ كند ماللا عيسى (*)۲۴×؛ گرده گُل (*)۹۰×؛ گُل ماورَان (*)۴۰×؛ گلار (*)۴۰×؛ گنج آباد؛ لۇلكان / لۇركان (*)۹۰×؛ سۆلدوز (اوشنو-شمالى اوشنو) بۆلگه سينيپ كندلرى [آ] (كندستان اهالى سى چۇغونلوقلا كۆرددولر "آلكاوا كنديندن سواى") اسلام آباد خانلار؛ آلكاوا / آلقاوا؛ اميرآباد (*)۳۴۱×؛ بىرۇت آباد؛ بىزآباد؛ بىمزۇرتە (*)۲۰۰×؛ پروانا / پردانا (*)۵۴×؛ پۇش آباد (*)۱۸۰×؛ پۇليه / پۇليا (*)۱۲۰×؛ تاج الدين؛ جبريل آباد (*)۶۷×؛ چشمه گُل (*)۱۷۰×؛ حيدرآباد؛ خالد آباد (*)۲۹۰×؛ خورشت (*)۱۸۰×؛ زَممه (*)۱۴۰×؛ سيبان (*)۵۲×؛ سينگان (*)۶۱۳×؛ شاهين آباد؛ شاونه (*)۲۱۵×؛ شيخ عثمان؛ على آباد (*)۲۹۰×؛ قازان آباد؛ كانى سرخ؛ گرگ آباد / فجرآباد (*)۲۰۰×؛ گُندهويلا؛ گيرد كاشان (*)۲۱۰×؛ نرزيوه (*)۴۰۰×؛ نَلِيوان (*)۴۵۰×؛ خانلار (۷ك د*)۱۴۰×، سوْجه (۷ك د* ۲۷۰×)، گۇروش آباد (۵ك د* ۱۳۰×)، سۆلدوز (مرکزى-بگيم قالا) بۆلگه سينيپ كندلرى [آ] آدا / تو (*)۱۱۵×؛ آغابگلو / آتابگلو / تو (*)۴۲۰×؛ اوْخسار تو + كو (*)۹۰×؛ ايراق دهنه؛ بگيم قالا / تو (*)۵۰۰×؛ بهرام آوا؛ بايرام بوغا، تازا كند جبل؛ تازا قالا / تو؛ توپۇزآباد / توْزآباد / تو؛ چاققال مصطفى (*)۱۹۱×؛ خَلْفَن / خليفان (*)۵۱۰×؛ خليفه لى / خلفه لى / تو (*)۲۳۰×؛ دايماو؛ داشداقۇرا / دشت قوره؛ دميرچى / تو + كو (*)۲۵×؛ ديزه (*)۸۰×؛ راهدانا / زَخْدَهَنه (*)۱۱۰×؛ ساخسى تپه / تو + كو	(*)۳۰×؛ كۆپكىلى / تو + كو؛ شرف الدّين × (*)۶۵×؛ شوه-له؛ شيخ معروف / تو (*)۱۰۰×؛ فَرَقۇزاد / فرخزاد / تو (*)۵۰۰×؛ قاراقصّاب × (*)۸۰×؛ كاروانساراي / تو؛ كۆپكىلى؛ كانى امام؛ كانى برده حسين اوا؛ گۇزايَرَن / كۆزه گران / تو (*)۲۸۰×؛ گورخانا / تو؛ ماسو؛ محمدشاه / آ-ى / تو + كو (*)۶۰۰×؛ ممليان / مملى؛ مهماندار × (*)۱۵۰×؛ نظام آباد / تو (*)۳۳۰×؛ سۆلدوز (مرکزى-حسنلو) بۆلگه سينيپ كندلرى [آ] اسلام آباد دَلمه / تو؛ ائمينلى / امينلو (*)۱۶۸×؛ بارانلى عجم / تو (*)۱۸۰×؛ بارانى كۆرد × (*)۲۱۰×؛ تاييه tabiye (*)۱۱۰×؛ تازا كند دئم / تو؛ تيت / آ-ى، حاجى باغلى / تو (*)۲۷×؛ حاجى پۇرۇوۇز / حاجى پير اووۇز / حاجى فيروز / تو (*)۱۶۰×؛ حسنلى / تو (*)۸۷۰×؛ حيدرآباد / تو؛ داش دۇرگه (*)۳۴۰×؛ لطف آلاّه دۇرگه × (*)۱۵۰×؛ دۇرگه ارسخان / ترگوئ ×؛ سارال / آ-ى / تو؛ شهر ك مھدى / تو؛ شورا كندى / تو؛ شونقار (*)۱۰۰×؛ شيخ احمدلو / تو (*)۲۵۲×؛ تو + كو؛ شيرين بولاق / تو؛ طالقان / تو؛ عجملو (*)۲۹۰×؛ عظيم خانلى / تو؛ قارابولاق / تو (*)۱۴۰×؛ قالات × (*)۳۵×؛ عجم كهريز / تو (*)۱۲۰×؛ كۆوول / كۆهول؛ گۆل؛ گيرده قىط / گرده قىط (*)۳۶۰×؛ محمديار (*)۶۴۰×؛ تو؛ ميمند × (*)۱۴۰×؛ يثدى يار / يادگارلو / تو (*)۳۸۰×؛ قره قيشلاق (۱۲ك د*)۱۰۰×، گۆبك (۱۷ك د* ۹۰×)، گۆبكلو (۱۴ك د* ۸۱×)، سۆلدوز (مرکزى-سۆلدوز) بۆلگه سينيپ كندلرى [آ] آرنا (*)۲۲۶×؛ آغجائويه / تو (*)۲۱۵×؛ آلاگۇز / آ-ى / تو (*)۲۹۵×؛ باليقچى / تو + كو (*)۳۲۷×؛ بايز اوا (*)۵۰× / تو؛ بيچنلى / تو (*)۹۱×؛ پيه جيك / پىچقالا (*)۶۰× / تو؛ جاشيران × (*)۲۱۱×؛ تو + كو؛ چيهنه / چييانا / تو (*)۷۰× / تو؛ حلبى × (*)۹۰×؛ خيخينا / خنخنه ×؛ داش كسن / تو؛ دربند × (*)۲۹۰×؛ ديلنچى آرخی / آ-ى / تو + كو (*)۲۵۰×؛ ذليان × (*)۱۰۰×؛ شاوله ×؛ على آباد / آوا / تو (۱۰ك ب. *)۲۸۳×؛ آل مليك / على مليك / تو (*)۳۱۰×؛ قارنا × (*)۲۸۰×؛ قالا جيق / تو (*)۵۳۰×؛ قالا لار / تو (*)۲۵۰×؛ كۆوول / كۆهول			

تو (*۱۵۰/تو)؛ کاموس×؛ کهریزه شکاک×؛ کوپک/

کویک×؛ گلوان× (*۳۲۰/تو+کو)؛ گورناوا/گوران آباد

قازی/ (*۱۳۰/تو)؛ گوران آباد قزاق (*۲۷۰×)؛ گوران-

آبادپاشا (*۲۸۰/تو)؛ لاواشلی/تو(*۱۵۰×)؛ (بو اۆچ کنده

:دیپ گورناوا، قاپاق گورناوا، اورتا گورناوا دئییر لر)؛ میراوا/

تو (*۳۲۰/تو)؛ نرزه مئز× (*۱۶۰×)؛ یوئسلو/ تو (*۱۱۰×)؛

سولفات [آ، لا:گو کورد] کو کورد تۇرشوسونون دۆزۆ.

سولفیت [آ، لا] سولفیت تۇرشوسونون دۆزۆ.

سولۇ [آ] هشتىرى ده چای آدى.

سولوبویا [آ] سولۇ ايله بویانى قارشیدیر اراق بوندان دۆزه لن

بویا و اونونلا چکیلن رسم (فانقاشی آبرنگ).

سولوت [آ] اسماعیللی، دا چای آدى^{۲۴۰}.

سولوتاریم / سولواکین [آ] سولامایا دایانان تاریم، سولو اکین

(فانزراعت آبی). irrigated farming

سولوجا [آ] هتريس، قروهده کند، زنجانداداغ آدى {سویوبول}.

سولوجورخ [خ] گوی تۆرکلر دۆولتی، بگ و کومتان آدى^۷.

سولوخان [خ] غربی گوی تۆرکلرینه باغلی، تۆرگیش بگلریندن^۷.

سولودره [آ] زنجان و اوجان دا داغ آدى؛ کلثیر و ضیاآباد،

هتريس و اهر ده کند آدى.

سولوف [آبی] بیر نوع دارى، معمولاً چلتیک تارالاریندا

ییتن، ایری دانالی دارى اولاراق تویوق دارى سی دا آدلانییر

”چلتیگه خاطر سولوفلاردا سولۇ ایچیر: آتاسۆزۆ“. {سولۇ

سۆز ايله ایلگی لی اولمالیدیر}.

سولوق [آ، سن] ۱-سویو بول یش، سولاق (فان مرداب). ۲-

قوش قفسینده سولۇ قویولان قاب (فانظرف آب). ۲-

قابارجیق، ایچی سولو قابارتی (فان: دمل و جوش آبدار). ۳-

قویونون ایلک سۆتوندن عمله گلن پییره اوخشار آغارتی

”اوشاقلارین هره سینه بیر سولوق وئردی“ (فانوعی لبن).

سولوقان [آ] انسان آدى، باخ: سولوقان^۷.

سولوقلاماق [ل] سولوق عمله گلکمک، قابارلاماق.

سولوقلانماق [س] سولوق باغلاماق، قاباراولماق

سولولاشماق [س] قورولوقدان چیخیب سولو وضعیته گلکمک

(فان: آبدار شدن).

سولولوق [آ] سویو چوخ اولان یش، شیره لی لیک.

سوله [آ] قئیدار و نیشابور، اؤرمیه ده کند آدى.

سومالما [آ] ۱-سومر لرده تانری آدى^{۲۱۱}. ۲-یش آدى {بو

آد سومر لرین سوما تانریسی نین آدیندان قالان ایز

اولاراق سومر ملتی نین آدینی داشییر، بؤلگه خالقلاری او

دؤنم کینتگرلر، سومر دئییردی لر و بو آد شامان دینی

یاپانلار دئمکدیر، آیدیندیرکی اونلارین تاپیناقلاریدا

اونلارین آدیلا باغلی اولاراق سوما آدی وئریلیبدیر و

سوما، سومر لرین قوتسال مکانی اولاراق سونرالار پوتون

دینلر اوچون مقدس یش آلامیندا ایشله نیبدیر و شکسیز بول

آد حرف دیشمه سیله عربجه ده صومعه شکلینه گلیبدیر،

البتده یوجور یش آدلارینی صومعه شکلینده یازسالاردا

اهالی بورایا سوما دئییر لر.

سوما / سوما [آ] اردیل، هشتی، هتريس، کلثیر، سراب، اهر،

میانا، مراغا، اؤرمیه، نیشابور، تاروم، خالخال داند آدى. هشتی

و مراغا دا چای آدى {سومر، سوما، باخ: صومعه}.

سومادیل [آ] اهر ده کند آدى {قوتسال زولاق یش}.

سوماق [س، ت] اطاعت و تقدیم ائتمک {باخ: سوماق}

سوماق [آ] پوتون اورتا آسیا و غرب تورکلری آراسیندا

سؤیله نن و تانیان بیر نوع کیلم، باخ: سوماک.

سوماق [آ] تاروم دا کند آدى.

سوماق [آ] باخ: سوماق.

سوماقان / سوماقان [آ] ساین قالا دا کند آدى.

سوماچیق [آ] سراب دا کند آدى {سوما+چیق}.

سومبانا [آ، فا] سورتهرک بیرسرت سطح و اؤژی پاریلداتماق

و صافلاتماق اوچون اولان آلت (فان: سمباده).

سومر / سومر [آ] اسکی تورک آدلاریندان، اوغلان آدى (فان:~).

سومران [آ] زنجان دا داغ آدى.

سومر / سومر [آ] سومر لر میلادان ۵۰۰۰ ایل اؤنجه

بین النهرینه گلیمیشلر و بویوک امپراتورلوق قورموشلار،

سومر لرین اؤنملی شهرلریندن اؤر، اؤروک، اثرئخ، نیپور،

کیش، لاقاش، لارسا شهرلرینه اشاره ائتمک اولار، سومر لرین

دؤنمینده هله تک تانری لیت دینلری میدانا گلمه میشدی، و

بیر چوخ تورک ائللری آدی کیمی ار سۆز ایله دوزه له رک شامان دینینه عاید اولان انسانلارا اشارتدیر، جالیبدیرکی ار اکی سومرلرین اؤز آدلاریندادا گۆزه دَیر "کیئنگ+ ار، کیئنگر، کینگر، کنگر"، سومرلرین اصلی آدلارلا تۆرکلرین کنگر طایفاسی آدی آراسیندا بنزریلیک اینانیلمازدی و مسلما بۇ یۆنده درین آراشدیرما یارارلی اولماقادی، البته آراز اوغلو اؤز کتاپیندا سومرلرین گۆنئی طرفینده اولان بصره کۆرفزین، کنگر خلیجی آدینی وئریدیر.

سومرجه یئر آدلاری [آ] آذربایجاندا بیر سیرا یئر آدلاری واردیرکی اونلارین تلفظ و اؤزلیکله خالق دیلینده سؤیله نیشرلینه باخاندا انسانی درین دۆشونجه یه دالدیریر، چونکی بوکلمه لری ایندیکی سۆزجوکلره معنا لاما ق ممکن دگیلیر و یالنیز سومر، اوراتو و اونلار کیمی التصاقی دیللی قوملاردان قالان اؤزل آدلارلا ایضاح اولونا بیلیر و سؤیله نیش طرز لری اونلارین تانری، تانریچا و کرال آدلارلا اورتوشور، بۇ آدلارین نچه سینه اشاره اولاراق یئری گلدیکجه آیری بؤلوملرده ده اشاره اولونماق: سومرین یئر آدی، سومر سؤیله عینی دیر، ناپیشتا کندین آدی ایلاملاردا ناپرتو و سومرلرده اؤت- ناپیشتم سۆزونه اؤیماق دیر، گال کندی عینا سومرجه ده واردیر، اثرئشکیگال (یئر التی تانری سی)، لوگال باندا (گیلگمشین تانری سی)، نرگال (اؤلورلر تانری سی)، نینگال (گونشین آناسی و آی تانری نین خانیمی) سۆزلر- ینده گال سۆزونو گۆرمک اولار، یئنه ده ماخ سۆزو انگلماخ (تاپیناق) سۆزونه گۆرمک اولار، کاللا سۆزو بیر آیری یئر آدلارینداندیرکی ساده جه سومر سۆزلرینده تایی واردیر، بو کلمه سومرجه ایرکاللا سۆزونه و یئنه ده تکیلکده ایشله نیبیدیر و یئر آلتی دۆنیاسی معناسیندا دیر، آیریجا گال/قال gal سۆزوده بول و اؤلو معناسیندا گلیبیدیر، یئنه ده سومرجه ده قالاق kalag سۆزو قالاق و قالین آنلامیندا دیر بو کلمه لری قارشیلایقدا ائله سانیلیر کاللا سۆزو همان قالا کلمه سیدیر، پولادقا یا گالا سۆزونو عینا قالا مفهومندا بیلیر، بونلارین یانیندا اؤر/اؤروک سۆزو

سومر لر او ییری خلقلر کیمی (ایلام، هوری، کاسسی، اوراتو، ...) بؤت پرست ایدیلر، سومرلرین دینی بیر طرفدن اسکی تورک شامانیزم اینی و آیری طرفدن زرتوشت یزمین رۆشئیم لرینی و قاناقلارینی خاطرلادیر، سومرلرده هر شهرین مستقل تانریجاسی اولدوغو حالدا بوتون سومرلرین اؤچ واحد تانری سی وارایدی ۱-آنو: گۆی تانری سی. ۲-بئل: یئر تانری سی. ۳-آآ: درین دره ییبه سی، یئنه ده سومرلرین بؤیوک رب النوع لاریندان نه نه آدلی بیر ایلاهیینی آد آپارماق اولار، سومرلرین شهر بؤیوگو "پاتئسی" آدلانیردی، چوخ عالم لرحه مصر، یونان، روم، مدنیت لری سومر مدنیتیندن توره مه دیر، سومرلرین بشریته وئردیگی ان اؤنملی شئیلری بئله سیرالاما ق اولار: ۱- بشریتین ایلک قانونلاری میلاددان ۲۶۰۰ ایل اؤنجه سومر لر طرفیندن یازیلیمیش، اؤر شهر ی عدلیه سندلری "آنا ایتی شو" قانونلار مجموعه سی، "اورکاجینا کتیبه لری" معامله و ارث لیک، هبه، بوشانمایا عاید قانونلاری گۆسته ریر. ۲-شفاهی دانیشیق دیلینی یازیلار و چوی (میخی) الفباسینین اساسلارینی قویاراق بو خطین کشف اولماسیندا بؤیوک رول اویناییلار. ۳-طب، هئیأت و مختلف صنایع ده ایلک آددیم لاری آتیبلار. ۴-گنجه گۆندوزو ۲۴ ساعاتا و هر ساعتی ۶۰ دقیقه یه و هر دقیقه نی ۶۰ ثانیه یه بؤلک سومرلرین یادگاریدیر. ۵-دایره نی ۳۶۰ درجه یه بؤلک سومرلر عاید دیر. ۶-بیر سیرا متتال لارین کشفی، اؤرنک اوچون آلومینیوم، قالدوئیزه ماده لرین ایشلتمه سی سومرلر عاید دیر، سومر لر م ق ۲۰۱۵ جی ایلده ایلاملار طرفیندن آرادان گتدی لر و بیر سیراسی آذربایجان یول ایله اورتا آسیا قاییدی و بیر سیراسی دا سامی لرین ایچینده اریدیلر؛ بو مطلبه اشاره ائتمه لی ییک سومر کلمه سی اکدرلین طرفیندن بو قوما وئرلن آددیر و اولار اؤز لرینه *kiengi (r)* کی ائن گی (ر) دئییردیلر، آیدیندیرکی سومرلرین شامان دینینه اینان دیق لاری اوچون بو آلا تانیبلار و شاما اینی سومرجه ده، دین بؤیوکلرینه دئییلرک بو کلمه سومرجه کؤکل کلمه ساییلیر، بو کلمه

ییری مرکب ساییلار کیمی اولجه بؤیوک رقمی اوخونور و سؤنرا کیچیک رقم گلیر (ایلکجه اوللوق و سونرا تکلیک) اؤرنک اوچون: اون ییر، اون ایکی، حال بوکی تحلیلی دیلرده اون دان ییرمی یه قدر ساییلار او ییری مرکب ساییلارین ترسینه اوخونوللار: (فارسجادا: یازده، دوازده او ییری ساییلارین ترسینه دیر: بیست ویک و بیست و دو، اینگیلجه ده fifteen twentyfive) سومر دیلینه باخدیقا ایندیکی تۆرک دیلینه اویقون اوخونوردو: او اؤش = اون

اؤچ / او مین (او ایمما) = اون ایکی ۶- سیرا ساییلار: ایندیکی تۆرکجه ده، "اینجی، اؤنجو" سیرا ساییلارین علامتی دیر (ییرنجی، اؤچونجو) خالق دیلینه یم اکی ده بعضاً آرتیریلاراق سیرا ساییلار دۆزه لیر (ییریمینجی، اوچومونجو)، سومر دیلینه "کم، کوم" اکی ایله (خالق دیلینه بنزه یه رک) سیراسایی دۆزه لیردی: اؤش کوم: اوچونجو، البته ایندی ده تۆوا تورکلری ایچینه "کی، کو" اکریله سیراسایی دۆزه لیر ۷- اسکی پروتوتورک دیلرینه چوخ کلمه لر ایندیکی کیمی ایشله نیردی، بو کلمه لره کتیین لازیم اولان یئر لرینه اشاره اولوناجاق^{۹۷}.

سومرجیمگی [آ،بی] سومرجیمگی گیللردن، سو اؤزونده ییتیشن اؤزن ییر بیتگی (فانوعی گیاه). **lemna**

سومرجیمگی گیللر [آ،بی] بیرچنکلی ییر بیتگی فامیلی، اؤرنک: سومرجیمگی (فاتییه ای از گیاهان). **juncaceae**
سومرکند / سومرگنت [آ] مۆغول یۆروشو زامانی سککیزایل مۇحاصره اولونان وایدیل چایی نین اورتا بؤ لومونده شهر آدی^{۹۸}.

سومرمی [آ] باخ: قایماق داشی.

سومرین **sumerin** [آ] اردبیل ین دیجویچین کندستانیندا خیاو یولونوندا بیرئر* (۴۰۰۰/تو) (قو: تومرین) {باخ: سومرجه}.

سومسوق [آ] یومروق، یوموقلا وؤرما.

سومسوقلاماق [ل] یوموقلا وؤرماق. {دۆمسوک، سۆمسوک}.

سومقاییت **sumqayit** [آ] جمهوری آذربایجان شهر لریندن و خزر ساحیلینده باکی دان سؤنرا ان بؤیوک شهری ساییلیر {بعضی لری سۇمقاییت سۆزونون کۆکونو ییر داستانا و سوم آدیندا ییر شخصه باغلاییلرلار و گویا ییر قیز، سو

شهر معناسیندا سومر لرین باشکندی اولوبدور، بۇنلار تایی تموز (باهار تانری سی)، شاماش (گونش تانری سی)، آیا (شاماش تانری نین سئوگیلیسی)، ائلاماکو (آغاج...)، ماشو/میشوو (گونشین باتدیغی یئر، داغ)، دیلمو (سومر لرین جنتی)، کی (یئر)، ماقان **magan** (سومر لرین باتی سیندا یئر آدی)، نئدو/ننتی (یئر آلتی دۇنیا بکچی سی)، سین (بؤیوک نجوم تانری سی) کیمی کلمه لره اشاره ائتمک اولار^{۹۹، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۴}.

سومر دیلی [آ] پروتوتورک دیللی آراسیندا ان چوخ آراشدیر- مالار سومر دیلی اؤزه رینده اولوب، بو سببه بوتون پروتو- تۆرک دیل لرینی تانیماق اؤچون و اؤز لیلیکه قۇشۇ قوملار کاسسی، لوللویی، قوتتی، ایلام (انزان)، اورارتو، هیت، هورری (میتانی)، ماد، ماننا دیل لرینی تانیماق اؤچون سومر لرین دیلی چوخ بؤیوک و اصلی اؤرنک اولاییلیر، اؤرال آلتای دیل لرینی اؤز لیکلرینی سومر دیلی اؤزه رینده آشاغیداکی صورتده سیرالاماقلار: ۱- آدلارین حاللانماسی: سومر لرده یؤنلؤک حال اکی "دا" اولوب و ایندیکی تورکجه ده "آه" اولوبدور، یئر لیک، چیخیش- لیق اکلری "دا، دان" اکلری عیناً سومر دیلینه ایشله- نیردی، اؤرنک اوچون "ایندیکی قایی دان سۆزو؛ سومرجه ده قا- تا سؤیله نیردی و بونا تایی، قایی نی؛ سومرجه قا- نی، قایی یا: سومرجه قا- یا، قایی کیمی: سومرجه قا- گیم، قایی نین: سومرجه قا- نا (ق)، قایی دا: سومرجه قا- تا". ۲- سومر دیلینه "ک، آن" اکلری ایندیکی کیمی ایشله نیردی (اؤر، اؤروک: شهر، ارک/ اؤز، اؤزوک: سوقوشو؛ ائشو: ائشیتیمک، ائشتوک: قولاق؛ تۆزو: دوغماق، توروک، تیریک: دیری؛ ائموک: اممک آلتی؛ سیلیک: تمیز، آری؛ از: آردیجا گتتمک، ارن: آردیندان گئدن. ۳- فعللرین

چکیمی (تصریفی): د حرفی (تۆ: دوغماق، تودو: دوغدو. ۴- فعلدن آد دۆزۆلدن اک، "م"، تۆ: دوغماق، تۆم: وئرمه، تۆرمه، نسیل وئرمه/ تۆمو: اوشاق، نسیل. ۵- ساییلار و مرکب ساییلار: بو گون بوتون التصاقی دیلرده تحلیلی دیل لرین ترسینه اولاراق اون دان ییرمی یه قدر ساییلار او

سۇنقا [آ] سۇنقا [خ] اۇغۇزنامەدە، اۇغۇزۇن تۇرونلاریندان^۷.

سۇنقار [آ] ۱-سۇنقۇر، شاهین؛ ۲-ایلخانلار دۇنمى بیر-کۇمۇتان؛ غۇتمان اۇغۇللارینین اۇن اکینجی گۆیک دده لریندن^۷.

سۇنقاق [آ] سۇنقا [خ] هۇلاکو خان'ین اوردۇباشی لاریندان^۷.

سۇنقۇ [آ] بۇیوگه سۇنۇلان ارمغان، سۇنۇ (فا:ارمغان).

سۇنقۇر sunqur [آ، دی] ۱-سۇنقۇر، کیچیک قوشلارلا بسله‌نین و قوش آویندا یارارلانیلان، دۇغان نۇعۇندن بیر قوش، آغ دۇغان، شاهین (فا:سنقر). ۲-گۆی تۆرکلر دۇنمى بگی و

کۆرشاد'ین قیرخ یۇلدشیندان بیرى. {ت'سۇنقۇر}، سن، دده؛ بو کلمه‌نین تورکجه ده چوخ اسکی اولماغینا رغما

عربجه الصقر کلمه‌سیندن آلیماسینی اؤنه سۆروللر (صقر، سۇقۇر، سۇنقۇر) کلاسون؛ آرتیرمالی ییق دیواندا

سۇنکداماق فعلی (سۇنک/ سۇن سۇزۇندن) آرخاسیجا قۇوالاماق معنا سیندا بو کلمه‌نین کۆکودور چونکی بو

قوشون آولاما ایشی بیله‌دیر}.

سۇنقۇر [آ] ۱-انسان آدی: سى، آلپ، سبای، سبگ، سنان، سىگین، سىمور، سىنجر، سنان^۷. ۲-زىجان دا کند آدى.

سۇنقۇر / سىلیایی [آ] آذربایجان و همدا بۇلگه لرینین گۆنئی طرفینده و کرمانشاه باخین لیغیندا شهر آدى، ۱۳۲۰

سایملاماسیندا نفوسو *۱۵۰۰ نفر تورک قنید اولوبدور.

سۇنقۇر بۇلگه‌سینده تۆرک کندلری [آ] سلیمان شاه (۱۴کق ب

*۲۸۰)، عالی بولاق (۱۴کق د *۱۴۰/غ تو)، زنگنه

(۱۴کق د *۱۹۰/ی تو)، قیاس آباد (۱۴کق د *۲۰۰/ی تو)،

داشلی بولاق (۷کق *۳۵۰/ی تو)، زاغان ۶کق ب

*۶۷۰ نفر)، گۆل تپه، قروه (۶کق د *۵۴۰)،

سۇنقۇر آوا [آ] میانا، رزن، کرج و صحنه دا کند آدى.

سۇنقۇرجا [آ] سۇنقۇر یاورۇسو، کیچیک سۇنقۇر^۷.

سۇنقۇن [آ] ۱-یتنه‌نک، یتنه‌نکی ۲-سۇنۇلان، آداق، هیبه ۳-

انسان آدى: سى، آلپ، سىپا.

سۇنما [آ] سۇنماق ایشی، تقدیم (فا:تقدیم). presentation

سۇنماق sunmaq [ل] بیرشئی بیرینه سایی ایله وئرمک،

تقدیم ائتمک (فا:تقدیم کردن) {سومرجه (سۇم)، ت، دده،

سوماق دیواندا اطاعت ائتمک معنا سیندا گلیبدیر و سۇنماق

دالیسیجا گئندن سئوگیلیسی سۇم آدلی شخصه قایت دیهرک بۇ کلمه دۆزلیبدیر، البتده بو سۇزون درین معنالی اولماسی شهبه‌لیدیر؛ سۇم و سۇما سۇزو آذربایجان یئر

آدلاریندا تانیمیش آددیر، و قایی لاردا اۇغۇزلارین بیر بۇلومو اولراق تانینیر و بو کلمه لرین بیرلشیب یۇورلاق

لاشماسیلا بو کلمه دوزه‌لیر: سوما+قایی+ایگید/ سۇم+ قایی+ایت/ سوماقیت: قایی ایگیترلرین مقدس مکانی}.

سۇمیلچگی [آ، دی] قین قانادلی، دۇرقون سۇلاردا یاشایان اینجه اۇزون وۇجودلو بیر یۇجک (فا:نوعی حشره).

hydrophilus ephemeroptera

سۇمیخ [آ] گده‌بگ، ده داغ آدی (۲۱۲۵)^{۲۴۰}.

سۇن sun [آ] ۱-چاغری، دعوت ۲-زناکت ۳-احسان^۷.

سۇنا suna [آ] ۱-امثالسیز گۆز للیک ۲-یاشیلباش اؤرده‌گی^۷. **سۇنار** [آ] ۱-دعوتکار ۲-جؤمرت، آبادان^۷.

سۇناق sunaq [آ] قۇربانلیق، اوجاق لاردا و دینی تۇرنلرده کسینل و قۇربان ائدیلن حئیوان ویاهرشی (فا:قربانی).

سۇناق قۇزقان / سۇنقا [آ] کاشغرلی دۇورو اۇغۇزلارا عاید بیر شهر آدی^{۲۲}.

سۇنای [آ] انسان آدی، باخ:سۇن+ آی^۷.

سۇنایان [آ] چاغیرجی، دعوتکار^۷.

سۇنای [خ] هۇلاکو خان'ین گنجلیک آرخاداشی و کومۇتانى^۷. **سۇنچ** sunc [آ، دده] نشان، دامغا (فا:ه).

سۇنجا [آ] آذربایجان، دا چای آدی^{۲۴۰}.

سۇنجا / سۇنچاق [آ] سۇنقا، آداق^۷.

سۇندلاچ [آ، دی] ت، یۇنگ قۇشو، چاپیرقۇشو.

سۇندورماق [ئتد] ۱-سۇنماق ایشینی گۆردورمک (فا:فس تقدیم کردن). ۲-[ل] وئرمک.

سۇندورو [آ، ت] دنیز.

سۇنرکیسی [آ، بی] چای و گۆللرین اطرافیندا بیتن ساری چیچکلی اوتسۇو بیتگی.

سۇنغاسی [آ، بی] ۹۰-۲۰ بۇیدا قیرمیزیمتیراق رنگلی، آز ویا چوخ توکلو یاپراقلاری و قۇتلی قوخولو، چوخ

ایللیک و اوتسۇو بیتگی (فا:نوعی گیاه) mentha aquatica

سۇوارىجى [ص] سۇواران (فا: آيار). water distributor	سۇزۇ بو سۇزە باغلى اولاراق ييرينه سايقي گۇسترمک مفهوميونداى، بو کلمه لر سۇ سۇزونه باغلانايلير.
سۇوارىلماق [بل] سۇوارماق ايشى گۇرولمک (فا: آيارى شدن). to be/ to get irrigated	سۇنو [آ] ۱- سۇنقو، سونولان شى، اکرام، دعوت (فا: عرضه). ۲- [ت] چۇرک اوتو (فا: سياهدانه) nigella sativa
سۇوارىلميش [ص] سۇوارما ايشى گۇرولموش (فا: آيارى شده suvarim [آ] بير سۇوارمادا وئرلن سۇ مقدارى، بير سۇوارىم ليق سو (فا: آيارى). irrigation	سۇنوچو [آ] سونان، سونقو وئرث، عرضه ائدن (فا: تقدیم کننده). سۇنوچولوق [آ] سونما ايشى، عرضه ائتمه، سونما.
سۇواشديرماق [ل] بۇلاشديرماق، سۇواق وۇرماق. سۇواشقان [ص] ياپيشقان (فا: چسبان).	سۇنوش [آ] ۱- سۇنماق ايشى ويا ييچىمى (فا: تقدیم، صۇنک ۱۴۹). present ۲- اۇن سۇز (کتابدا) (فا: مقدمه کتاب).
سۇواشقانلىق [آ] سۇواشقان اولما وضعيتى، ياپيشقانلىق. سۇواشماق [قا] بۇلاشماق، اوستونه سۇرتولەرک ياپيشماق (فا: چسبیدن). to stick (to), to cling (to)	سۇنولماق [بل] سونماق ايشى گۇرولمک (فا: تقدیم شدن). سۇنولوش [آ] سونولماق ايشى ويا ييچىمى (فا: تقدیم).
سۇواق [آ] دۇوار و بير شئین اوستونه وۇرولان پالچيق ويا اۇنا بنزر يوشماق سنسه، سۇواخ (فا: اندود). plaster	سۇنوم [آ] سۇنولان هر شى، سۇنو (فا: تقدیمی). سۇنى suni [آ، ت] کرن، ائوين دامينا آتيلان شاه تير.
سۇواق تۇقان [ص] سۇواخ دوزلدن. سۇواقچى [ص] سۇواخ دوزلدن و سۇواق ووران، سۇواق سۇوايان. plasterer	سۇنيت sunit [آ] موغول يۇروشو زامانى م ۱۱ جى يۇزليده ايرانا گلن موغول غنصر لير بير طيفانين آدى ۸۵.
سۇواقسيز [ص] سۇواق چکيلمه ميش (فا: بدون اندود). سۇواق قوشو [آ، دى] سۇواق قوشلاريندان اورمانلاردا ياشايان ۱۵cm silta europea	سۇنيچين [آ] انسان آدى، باخ: سۇن + اوچون ۷.
سۇواقلماق [ل] سۇواق چکمک (فا: اندود کردن) to plaster	سۇنيسا [آ] قارقين بۇيونا عايد يئر آدى (م ۱۶ جى قرن) ۲۲۵.
سۇواقلى [ص] سۇوانميش. plastered	سۇنيلوفرى [آ، بى] بير نوع سۇ گو لو (فا: نوعى نيلوفر آبی).
سۇوال suval [آ] قۇساردا داغ آدى (۱۶۴۵) ۲۴۰.	سۇوئۇن [آ] خياو دا داغ آدى.
سۇوالياتنا [آ] هيئت تانريچالاريندان ۲۱۱.	سۇوات suvat [آ] چاي لارين داياز يثرى، داياز چاي قيراغى، سۇيون بۇلونن و يا قابناييب چيخان يثرى (فا: محل کم عمق کنار رودخانه). {سن، سۇوات}
سۇواقلماق [ل] سۇواق چکمک (فا: اندود کردن) to plaster	سۇواتماق [ل] سۇواماق ايشىنى گۇردورمک.
سۇواقلى [ص] سۇوانميش. plastered	سۇواچاق [آ] سو بند لرينه سۇ آچماغا عايد اولان دئشیک.
سۇوال suval [آ] قۇساردا داغ آدى (۱۶۴۵) ۲۴۰.	سۇوار suvar [آ، ت] ۱- بير تۆرک بۇيو و بير شهر آدى، بۇ کلمه سۇبار/سيير/سۇبير شکيلينه ده ايشله نيبيدير وسۇمر کتبيبه لریندا سۇبار کلمه سى قۇزئى بۇلگه لره دئييليدير، بۇ کلمه بيله سۇوار کيمى يئر آدلاريندا ايز بۇراخييدير. ۲- بۇللوق، بركت مفهوميونداير. ۳- [خ] اۇغور يازيتلاريندا آدى گئچن بير بگ ۷. {باخ: سابار، ساو}.
سۇواقلماق [ل] سۇواق چکمک (فا: اندود کردن) to plaster	سۇوار [آ] ايدىل بو لغارلارنىن قۇردوقلارى بير شهر ۵.
سۇواقلى [ص] سۇوانميش. plastered	سۇوارما [آ] سۇوارماق ايشى (فا: آيارى). irrigation
سۇواقلماق [ل] سۇواق چکمک (فا: اندود کردن) to plaster	سۇوارماق suvarmaq [ل، ت، سن] اکينه سۇ وئرتمک، سو اچچيرمک، سو ياپيديرماق (فا: آيارى کردن). to irrigate

S س	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۲۸۳	ارک سۆزلۆتۆ	S س
سۇھۇرۇمخىكى [آ،دى] يارىم قانادلى، سۇ اۆزۈندە يىرىن، اينىچە، اوزون وجودلو بير هۇرومىجك نۇعو	argyroneta aquantica		سۇيۇنچاسى [آ،بى] تاجى آغ سالخيم چىچىكلى، چوخ ايللىك سو يىتگىسى (فا:نوعى گياه). سۇيۇنچۇق [آ] ۱-سۇيۇنچ، سئويمىللىك ۲-مۆژده ۷. سۇيۇنو دىيشىمك [ل] هاواسىنى دىيشىمك، دۇلانماغا ويا بير ايش اوچون باشقا يىره گىتىمك. سۇيه كىشى [آ] هشتىر ده چاى آدى. سۇس [آ،ت،گۇك] عىسگر، سۇباى [باخ:سۇباى، سۇلنىك...} سۇباشى [آ،سو+باشى] اسكى لرده شهرلرین گۇۋىلىك ايشلرینه باخانلارین باشى. سۇبىكتىن / سۇبىكتىگىن [آ] غزنوى لرامپراتورونون قوروجوسو، (فا:سبىكتىن) {سو+ بگ+ تگىن: سو عىسگر اولاراق سۇبگ عىسگر بۇيوگو، بۇيوك ساواشچى آنلامىندا و تىگىن ده خاقانلىق عنوانى دير، شىبىك خان بوكلمەنن آيرى گۇركمىدير سنگلاخ دا بوكلمە ياخشى قىلمى معنالانىيدىر} سۇپىنگ süpəng [باخ: ساپان] باخ: ساپان، سىپە. سۇپۇرتىمك süpürtmek [اتىد] سۇپۇرمىك ايشىنى گۇردورمك سۇپۇرقان / سۇپۇرقان [آ] اۇرميه ده كند آدى {آرىن}. سۇپۇرگە süpürge [آ] سۇپۇرمە آلتى، سۇپۇرمگە يارايان آراج (فا:جاروب). broom {سۇپۇرمىك + گە}. سۇپۇرگە اوتو [آ،بى] سۇپۇرگە اوتوگىللىردن، اينىه ياپراقلى، بۇرو بىچىملى، آغ وىمبە ويا قىرمىزى چىچىكلى، قۇراق و داغلىق يىرلردە يىتىش و سۇپۇرگە دۆزلىتمگە يارايان چالى آغاجچىق (زىگىل و حىئون امجگى گلمە سى خستە لىكلىرىندە يارالانىلىر ^{۱۳}) (فا:بته جارو، خلىنگ). erica سۇپۇرگە اوتو سۇولار [آ،بى] بىر يىتگى سۇيو ericaceae سۇپۇرگە چالىسى / سۇپۇرگە چۇيو [آ،بى] باخ: سۇپۇرگە اوتو. سۇپۇرگە چى [ص] ايشى سۇپۇرمىك اولان (فا:سپور sweeper سۇپۇرگە چىلىك [آ] سۇپۇرگە آلپى ساتما ايشى. سۇپۇرگە چىلىك [آ] سۇپۇرگە چىنىن ايشى (فا:رفتگرى). street-sweeping سۇپۇرگە دارىسى [آ،بى] بوغداگىللىردن، سۇپۇرگە دۆزەنلن و دارى يا بنزهين بير يىتگى (فا:جارو، ارزن هندى). sorghun saccharatum	
سۇياچاق ^۱ [آ] گۇلمە جە، چىمىمك اوچون داش، آغاج و بۇجور شى لىله آخار سۇيۇن قاباغى تۇتولان يىر. سۇياچومما [آ] سۇيا باتما (فا:ارتماس). submersive سۇياران [آ] گمى بورنونون سۇيو ياران بۇلومو. سۇياقو [آ،ت] خوروزون آياغىنداكى مهميز. سۇياگىتىمك / سۇياگىرمىك [س] قىسالماق، سۇياگىرمىك (فا: آب رفتن). shrinkage of cloth سۇيران [آ،ت] مناره و بۇنا بنزر كىمى اۇزون اولان هرشى. سۇيلوهسى [آ،دى] سىرتى ياشىل قهوه، قارنى قارا، آغ جىزىق لى بير قوش (فا:نوعى پرنده). rallus aquaticus سۇيو اۆفوره اۆفوره اىچىمك [ل] چوخ احتياطلى اولماق. سۇيۇبولاندىرماق [ل] آرانى قارىشىدىرماق. سۇيۇبىر يىردن آخاماق [س] دۆزگلمەك، يۇلا گلمەك. سۇيۇپۇقلىه پۇقلىه اىچىمك [ل] چوخ احتياطلى اولماق. سۇيۇسۆزله سۆزوله گىتىمك [س] كۆر پىشمان قايتماق. سۇيۇسونلارى [آ،بى] ياپراقلارى نىساسته لى، چىچىكسىز، كلروفىللى، شىرت كىمى سۇچول يىتگى لىر سۇيو و شعبەسى سۇيۇسونو [آ،بى] سۇيۇسونلارىندان كلروفىل لى يىتگى نۇعو (فا:آلگ ها، خزه و جلبك هاى آبى). سۇيۇسۇولموش دىيرمانا اوخشاماق [س] خارابا قالماق، ايشله مز حالا گلمك، داغىلماق. سۇيۇشىرىن [ص] ۱-سۇلارى دادلى واپىچمەلى اولان گۇل و چاى. ۲- [مج] ياراشىقلى، گۆزه خوش گلن، ياراشىقلى. سۇيۇشىرىن لىك [آ] سۇيو شىرىن آدمىن اۇزل لىگى ياپىشقانلىق، قانى شىرىن لىك. سۇيۇلو [آ] آرخ، سۇيۇن آخىب گىندن يىرى (فا:مىجرا) channel سۇيۇن [آ] (سىيۇن، سئويم) سئويمىللىك، سىمپاتى، نىت ^۷ .				

س س	آذربايجان تۆركجهسى	۱۲۸۴	ارك سۆزلۆك	س س
سۆپۈرگە ساققال [آ] ايرى وقۇرخونچ ساققاللى.	چىچىك لى يىتگى لىرسۇيو (فا: تېرە گياھى).		polyalacaea	
سۆپۈرگە لو [آ] ميانا دا كند آدى.	سۆت اۆزۈ [آ] سۆت اۆزۈندە يىغىلان قايماق (فا: سرشير cream)			
سۆپۈرگە لەمك [ل] تىمىز لەمك، سۆپۈرمك (فا: جارو كردن).	سۆت اۈغول [آ] بىر قاديىن امىزدىردىگى اۆزگە اوشاق.			
سۆپۈرگە لىك [آ] سۆپۈرگە دۆزۈلتمگە يارايان چالى ويا هر شى	سۆت بابا [آ] سۆت آتائىن ارى.			
سۆپۈرلشمك [قا] بىر يىرلە تارتىشماق (فا: نزاع كردن).	سۆت باجى سى [آ] بىر آتائىن سۆتونو امن اۈشاق لاردان هر			
سۆپۈرلەمك [ل] بىردن آتلىپ توتوشماق.	بىرى، بىرىنن آناسى نىن سۆت وئردىگى اۆزگە قىزا نىسبىتى.			
سۆپۈرمك süpürmək [ل] ۱- سۆپۈرگە وبوجور شىئىلرە تۇز	سۆت باغلىلىغى [آ] بىر قاديىن دان سۆت اۈچۈن كىمسە لرین			
و چۆرچۆپ لرى يىغماق (فا: جارو كردن). ۲- to sweep	بىر بىرىنە باغلىلىغى (فا: رضاعى). foster			
[مچ] بىر شىئىن ھامى سىنى گۆتۈرمك. {ت، سن، اينگىلىزجه	سۆت تۈزۈ [آ] شىرخشك، گرد شىر.			
to sweep كىلمەسى بو سۆزلە ايلگى لىدىر}.	سۆتچۈ [آ] سۆت ساتان، سوت ايش ايله اوغراشان. milkman			
سۆپۈرنتۈ [آ] سۆپۈرۈلن واتشىگە آتيلان هر شى sweepings	سۆتچۈلۈك [آ] سۆت ساتما ايشى. dairy			
سۆپۈرنتۈلۈك [آ] سۆپۈرۈنتۈ آتيلان يئر، چۆپلۈك.	سۆت خانا [آ] سوت وئرىم لرى ساخلانيلان يئر و ائو..			
سۆپۈرۈجو [ص] سۆپۈرن (فا: جاروب كش). sweeper	سۆت داش [ص] بىر آتاي عايد سوت قارداش و سوت باجىلار.			
سۆپۈرۈش [آ] سۆپۈرمك ايشى ويا بىچىمى.	سۆت دىشى [آ] اوشاقلىقدا چىخان و يئدى ياشىندا تۆكۈلن			
سۆپۈرۈشمك [باخ] سۆپۈرلشمك.	دىشلر (فا: دندان شىرى). milk tooth			
سۆپۈرۈلمك [بل] سۆپۈرمك ايشى گۆرۈلمك. to be swept	سۆتسوز [ص] سۆتۈ اولمايان.			
سۆپۈرۈم [آ، بى] باخ: يئل قوۋان اۈتۈ.	سۆتسوزلۈك [آ] سۆتۈ اولماما وضعىتى.			
سۆپۈرۈنتۈ [آ] سۆپۈرۈنتۈ، سۆپۈرۈلن شى، چۆرچوب، توكۇنتۈ،	سۆت شىكرى [آ] لاكتوز.			
آقتى (فا: زباله). garbage {ت (سۆپۈرك، سۆپۈرۈنتۈ}	سۆت شورباشى [آ] سۆت لە دۆزەنيلن شوربا.			
سۆپۈرۈنتۈجو [آ] سۆپۈرۈنتۈ لرى تىمىز لە ين كىمسە.	سۆت قايى [آ] سوت تۆكۈلن قاب (فا: شىردان). abomsum			
سۆت sūt [آ، ت] حثيوان و انسانلار ين ممە سىندن ويا بعضى	سۆت قارداش [آ] آتالارى بىر اولمايان و بىر قاديىن دان سۆت			
يىتگى لردن چىخان آخ آخىچى ماده (فا: شىر). milk	امن اوشاقلار (فا: برادر رضائى). foster brother			
سۆت آشى [آ] سۆتلۈ آش، سۆتلۈ سىيىق (فا: شىر برنج) rice milk	سۆت قىزى [آ] بىر خانىمىن اۆزگە اوشاغىنى امىزدىردىغى قىز.			
سۆت آغاچى [آ، بى] ابە كۆمە جى لردن، سۆتلۈ اۈزسۈيو	سۆت گۈلۈنە دۈشمك [س] رفاہ و سعادت ايچىندە ياشاماق،			
چوخ اولان بىر يىتگى (فا: نوعى گياه). galactodendron	وار دۆولتلى اولماق.			
سۆت آنا [آ] بىر اۈشاغا سوت وئرمك اوچۈن استخداام اولان	سۆتلىچ sūtlaç [آ] سۆت شىكر و دۆيۈدن پىشىرىلن بىر جور			
خانىم، بىر اوشاغىن آتاسىندان باشقا سۆتونو وئرن قاديىن.	داد لىجا و شىرنى (فا: نوعى شىرىنى شىردار).			
سۆت آتالىق [آ] سۆت آنا اولما وضعىتى.	سۆتلىدىرمك [ل] سوتون چوخالتماق (فا: شىردار كردن).			
سۆت امر [ص] سوت امن كۆرپە (فا: شىر خوار). sucking	سۆتلىمك [س] سۆتلۈ اولماق.			
سۆت اۈتۈ [آ، بى] سۆت اۈتۈگىللىردن، ياپراقلارى آتالىق لى،	سۆتلۈ [ص] سۆتۈ بول اولان، ياخشى سۆت وئرن (فا: پرشیر).			
باشاق ويا سالخىم كىمى چىچىك لرى دۆزنسىز اوزونسوۋ يادا	سۆتلۈ آش [آ] سۆتلۈ سىيىق، باخ: سۆت آشى.			
اۈت سوۋ بىر يىتگى (فا: علف شىر). polygala vulgaris	سۆتلۈ يىلوۋ [آ] سوتلە حاضر لانان يىلوۋ.			
سۆت اۈتۈگىللر [آ، بى] ايكى چنك لى، آيرى تاج ياپراقلى،	سۆتلۈ جە [آ، بى] باخ: دۆيۈن چىچىگى. بىر يىتگى آدى.			

سۆتلهۋر [آ] کیوی ده کندآدی {سۆ+دۆز: اوردو صاحبی}.	سۆتلۆچۆرک [آ] بیر نوع سوتله پیشریلن چۆرک.
سۆت یۆلۆ [آ] سامان یول: "کپکشان راه شیرى" milky way	سۆتلۆسۆمۆک [آ] اوشاقلار آراسیندا یئمه لی بیر شئی گیزله
سۆتیین [آ، فر] دۆشلوک، لئچیک، کورست (فا: کرسٹ).	دیب تاپماغا چالیشاراق اوینانان بیر اوپون آدی.
سۆجەسۋک [آ] دارى کۆلشی ^{۲۲۴} .	سۆتلۆسۋیق [آ] سۆت و دۆیودن حاضرلانا دۇرو یئمک.
سۆچۆمک [س، ت] دادلی اولماق، گۆزللشمک.	سۆتلۆک [آ] ۱-سۆت قویماغا یارایان قاب (فا: شیردان).
سۆچۆک [آ، ت] ۱-شراب؛ دادلی؛ ۲-تۆرکمنلرین، یومۇت،	abomsum ۲-سوت وئرمک اوچون یئتیشدیریلن، سوت
آتابگ، کپچیک تاتار اویماقلاری، اۆلوبابالاریندان ^۷ .	وئرن ساغمال (قویون و). (فا: شیرده).
سۆدۆک sۈdۈk [آ] سیدیک، ایشک، بۆیرک لردن چیخان	سۆتلۆک اۆتۆ [آ، بی] چۆخاچیچگی گیللردن یاپراقلاری سالاتا
دیشقی (فا: پیشاب). urine {ت: سیدۆک} دیواندا سیدمک	کیمی ییشیلن بیر بیتگی (فا: نوعی گیاه). glaux maritima
کلمه سی ایشه مک مفهوموندا بو کلمه نین کۆکو ساییلیر {	سۆتلۆکنگل [باخ] دوه تیکانی.
سۆدۆک اۆلچر [آ] سودوک مقدارینی اۆلچولون وسیله	سۆتلۆ کۆکه [آ] اوزونه سوت و سوتله قاتیشمیش شئیر
(فا: پیشاب سنج). uirinometer	وورولان کۆکه (فا: شیرمال). pastry made with milk
سۆدۆک بۆروسو [آ] سۆدۆک گلینن یئر، سۆدۆک یۆلو	سۆتلۆلۆک [آ] سوتلو اولما اۆزل لیگی (فا: شیرداری).
سۆدۆک تۆریاسی / قابی / قووقو [آ] سۆدۆکلۆک (فا: مئانه).	سۆتلۆیایما [آ] سوتله دۆیودن پیشریلن بیر یئمک.
سۆدۆکلۆک [آ] جانلی لاردا سۆدۆگون ییغیلدیغی اۆرقان	سۆتلەین [آ، بی] سوتله ین گیللردن، یاپراق و کۆکلرینده
(فا: مئانه). bladder, chamber pot	سۆتە بنزر اۆز سۆیۆ اولان وبۇ شیرهدن طبابتده یارارلانیلان
سۆدۆک لہمک [س] ایشه مک (فا: شاشیدن). to piss	اۆتسۆو بیتگی (فا: نوعی گیاه) euphorbia {سۆت سۆزوندن {
سۆدۆک یئری [آ] ایشه مه یئری (فا: شاشگاه). latrine	سۆتلەین گیللر [آ، بی] ایککی چنک لی، ۷۰۰ نوعو اولان بیر
سۆدۆک یۆخلاما [آ] سودوک اۆزل لیك لرینی اینجه له مه	بیتگی سۆیۆ، اۆرنک: سۆتلەین، خینا اۆتۆ، مانپۆق (فا: نوعی
(فا: تست ادار). urinalysis	گیاه). euphorbiaceae
سۆدۆک یۆلو [آ] سودوک بۆروسو (فا: پیشاب راه). urethra	سۆت ماوی سی [ص] چوخ آچیق گۆی رنگی.
سۆدۆکلۆ [ص] سۆدۆک بولاشمیش اولان.	سۆتۆ پۆزۆق [ص] کۆتۆ سۆیدان گلن.
سۆدۆن [خ] سۆت + اۆن، سۆیلۆ؛ اۆغوزنامه ده بیر بگ آدی ^۷ .	سۆت وئرمک [ل] امیزدیرمک.
سۆدەۋە [آ] حئیوانلارین یئدیگی بیر نوع اۆت ^{۲۲۴} .	سۆت وئرن [باخ] سوتلو.
سۆربە sۈrbə [آ] سۆرۆ، قاتار، دسته "دۆرنا سۆربە سی".	سۆتۆل sۈtۈl [ص، سۆت + ول] ۱-هله یئتیشمه میش، سولۆ
سۆرتچ sۈrtəç [باخ] سۆرتگۆ.	و سۆت کیمی دنه سی اولان بیتگی (فا: سنبله). ۲-
سۆرتدورمک [اتئد] سۆرتمک ایشینی گۆردورمک.	[مج] گۆزل و آغ قیرمیزی قیز و قادین.
سۆرتقچ / سۆرتقچ sۈrtqəç [آ] سۆتقچ، سۆرتگۆ (فا: ماله).	سۆتۆل لشمک [باخ] سوتو لئشمک.
سۆرتگۆ sۈrtgۈ [آ] بالاجا دیشچیک لری اولان و سۆرتمگه	سۆتۆل لئمک [س] سوتول حالا گلیمک، یئتیشمگه اۆز قویماق.
یارایان آلت، سۆوما ایشینه یارایان وسیله (فا: ماله).	سۆتۆل لۆک [آ] سوتول اولما وضعیتی، یئتیشمک اۆزهره اولما.
سۆرتگۆلەمک [ل] دۇۋاری سۆرگۆایله سۆۋانماق.	سۆتۆم حالال اۆلسون [ن] آتائین طرفیندن اۆۋلادینا ممنون-
سۆرتگۆیاغلاری [آ] بیر شئی یاغلاما و سۆرتمک اوچون	لوق اوچون دندگی بیر سۆز، حالال سۆت آممیش.
نفت دن اعمال اندیلن یاغلارین گنل آدی.	سۆتەجر [ص، سۆت + جر] سۆت سۆز لۆک دن ناخوش اولان.

سۆرتمەك [ل] ۱-بىر شىئى آيرى شىئين اۆستونە چىكمەك، تۇخوندورماق، اوۋخالاماق، دىدىرمەك "ياغى اۆزۈنە سۆرتمەك قابىلارى سۆرتمەك" (فا:مالیدن، سايیدن). to rub, to rate ۲-يارارسىزجا دولانماق، اماجسىز دولانماق "واختىنى سۆرتمەك" (فا:وقت گذرانی کردن). (ت، سن، سۆرمەك فعلینىن تمعدى شىكلى) .	سۆرتۈن [ص] سۈرتۈلەرک حرکت ائندن.
سۆرتۈش [آ] سورتىمەك ايشىنى گۆرن(فا:ساینده) grinder سۆرتۈش [آ] سۆرتمەك ایشى ویا بیچیمی.	سۆرتۈنۈش [آ] اصطکاک (فا:سایش). friction سۆرتەلمەك [س] تۇخونماق.
سۆرتۈشكەنلىك [آ] اداما سۆرتۈشمە وساتاشما اۆزل لیگی.	سۈرۈچ sürəc [آ] بللى بیر سۈنۈجا یتیشین دۈشۈنجه آخیشی، بللى بیر سۈنۈجا دۈغرۈ گندیش (فا:پروسه). proses سۈرۈچىدا sürçida [آ،دده] دلېب كىچىن جىدا، باتان مىزراق سۈرۈچ sürç [آ] باخ: سۈرچمە.
سۆرتۈشكەنلىك [آ] اداما سۆرتۈشمە وساتاشما اۆزل لیگی.	سۆرچەك / سۆرچۈك sürçək [آ،ت] گىنجە توپلاتىسى.
سۆرتۈشمەك [ص] ساتاشان (فا:مزاحم). obtrusive سۆرتۈشكەنلىك [آ] اداما سۆرتۈشمە وساتاشما اۆزل لیگی.	سۆرچمەك sürçmək [س،ت] يثرىيەرک يانلىش آددیم آتیب دنگە سىنى پۇزماق، يانلىماق. {باخ: زۆيمەك}
سۆرتۈشمەك [ص،ت] ۱-اۋزباشىنا اۇلان كېمە (قادىن) ۲-بوش بوش گۆرن. ۳-سىرتىق، اۇتانماز. (فا:چشم دريده). impudent ۴-سۆرتۈلۈپ يىيىلمىش حالدا اۇلان شىئى "سۆرتۈك سىككە، سۆرتۈك قاب" سۆرتۈكلىشمەك [س] سورتۈك وضعيته گلمەك.	سۈردۈرۈمەك sürdürmək [اتىد] ۱-سۆرمەك ايشىنى گۆردۈر-مەك. ۲-يثرى و اكىنى شوخوملاماق (فا:فس شخم زدن). ۳-دوام اتىدىرمەك، بىر جەتە يۇنلتمەك. t~ to drive {سن} سۈردۈرۈجۈ [ص] (فا:مدر). laxative سۈردۈرۈش [آ] سۈردۈرمەك ايشى ویا بیچیمی.
سۆرتۈكلىشمەك [س] سورتۈك وضعيته گلمەك.	سۈرۈر sürer [آ] ۱-عسگر سوق ائدن ۲-دۈللەين ^۷ .
سۆرتۈكلۈك [آ] سۆرتۈك اۇلما وضعیتی، سىرتىقلىق، اۆزلۈلۈك، اۇتانمازلىق (فا:بى حیائی). impudence سۆرتۈلمەك [بل، سن] ۱-بىرىشنى آيرى شىئە توخوناراق چىكىلمەك (فا:ساييده شدن). to be rubbed ۲-ياخىلماق، چىكىلىپ سۇوانماق "سۆرتۈلۈپ ياغلانغان قىلىچ". سۆرتۈلمە [آ] سۆرتۈلمەك ايشى (فا:ساييدگى). wear	سۈرسات sürsat [آ] ساواشا گىندەرک يوللاردا يثرىلردن مختلف شىئىلرى رايچ دىزىنە ویا وئرىگى اوچون ساتىن آلماسى، وئرىگى (فا:مالیات) {بۇ} كلمە سۆرمەك و ساتماق فعل لرىندن آلىنمايدىر، چونكى گىنچىشىدە معمولا وئرىگىنى مال داوردان آلاراق هر كىم وئرمەيندە دىئىردىلركى سۆر سات و وئرىگىنى وئر و بو كلمە تدرىجا وئرىگى آتلامىندا ايشلەنىپ، سۇرسات شىكلىندە فارسجا يادا گىنچىيدىر ^۸
سۆرتۈنمەك sürtünmək [س] ۱-اۋزۈنۈ بىر يثرە و شىئە سۆرتمەك (فا:مالۈندن). to rub ۲-بدىنىنى يويوناراق سۆرتۈپ چىركىنى چىخارماق (فا:كيسه كشىدن). ۳-بىرىنە ساتاشماق. to cavil سۆرتۈنمە [آ،فىزىك] ايكى شىئين بىرىرىنىن اۆستۈندە چىكىلمەسى (فا:اصطكاك).	سۆرسۈمۈك [آ] ۱-بىر يىتمگىن سوموكلو و اتسىز بۇلوملرى (فا:استخوان). very thin meat ۲- (مچ) ضعيف حنىوان. سۆرفە [آ،دى،ع] قۇردجوق، بعضى جانلى اۇرقانىزملرىن (بۇجكلرىن) ايلك انكشاف مرحله لرىندن بىرى.
سۆرتۈنمەينىن ھرفلىرى [آ،دىل ب] سورتۈنمە اۋزلىگى اولمايان ھرف "م، ن، ل، ر، ھرفلىرىندىن آيرى ھرفلەر" (فا:حروف غير اصطكاكى). fricative consonant	سۆرۈچ [آ] سۆرۈشمەك اۋچون اۇلان آلت، قار، بوز ویا سۇيۈن اۆستۈندە زۆمگە يارايان آيقت، قايقاج (فا:سورتمه). سۈرۈك sürk [آ،ت] سۇيۇقدان دۇنما، قاتى لاشما. سۈرۈك sürək [آ،ئمدت، سۆرە (فا:مدت). duration

س س	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۲۸۷	ارک سۆزلۆتۆ	س س
سۆرک sürək [آ]	۱-حئیوان سۆروسو، بۆیوک سۆر. ۲-بیر		قالما لیدیر؛ یاشادیغیندان باشقا یثرده و زورلا جزا اولاراق	
ویا بیر نئجه حیوانین اووچولار طرفیندن دۆوره یه			گۆندرمه (فا:تبئید). exile, banishment {سن: بیر	
آلینماسی و یاخود یوواسیندان چیخاریلماسی ایشی.			یثردن قووۇلموش؛ باخ: سورمک}	
سۆرک ۳ [آ] بجنورد دا کند آدی.			سۆرگه sürge [آ] باخ: سۆرگۆ. ۲۴.	
سۆرک سیز [ص] آز سۆرن، داوامسیز، سۆره‌سیز، چوخ			سۆرگئت sūrget [آ] ۱-قالیجی ۲-چاپار، پۇستاجی. ۷.	
سۆرمه ین، چوخ قیسا (فا:کوتاه مدت، غیر ممتد).			سۆرم sürəm [آ] بللی بیر دؤنم و زامان.	
سۆرک سیز لیک [آ] داوام سیز لیق، سوره‌سیز لیک (فا:عدم تدوام).			سۆرمک sürmək [ل] ۱-آراج لاری ایشلتمک، بیر حیوان یا	
سۆرکچی [آ] حیوان اوولاماسیندا اوو اووچولار طرف			بیر سۆرونو قاباغا و ایلری آپارماق (فا:راندن). to drive	
قووان و سورن کیمسه.			۲-بیرایشی ایلری آپارماق. ۳-یثری کوتانلا سۆرمک،	
سۆرکلی [ص] کسیتی سیز اولاراق سۆرن، داواملی، دایما،			شوخلاماق. to plough ۴-بیر ماده‌نی اینجه و نازیک	
سوره لی (فا:ممتد، پایا). protracted, permanent			حالدا بیر سطح و اؤژییه یاخماق. ۵-[س] دوام ائتمک،	
سۆرکلی اولاراق [ظ] علی الدوام، دایما. all the time			زمان گئچمک. to last, to continue ۶-بیر سیرا	
سۆرکلی سس [آ، دیل ب] داواملی سس (فا:صدای ممتد).			کلمه لرله مختلف افاده لی مُرکب سۆزلر دۆزلدیر	
continual sound			”عؤمور سۆرمک، جفا سۆرمک، دؤوران سۆرمک، حیات	
سۆرکلی سیز [باخ] سۆرک سیز.			سۆرمک.“ {سومرجه ‘سۆر’، ت، سن، گۆ: ۱-سۆرمک و	
سۆرکلی لیک [آ] سۆرک لی اولما وضعیت، سوره لی لیک			دوام ائتمک. ۲-قیزماق، هیسلمک؛ بو کلمه‌دن آلتیان بیر	
(فا:مدوامت). duration			سیرا کلمه لرده بو مفهومی گۆرمک اولار: سۆرمک (فعلین	
سۆرگئت [ظ] سۆنسوز اولاراق، سۆنسوزلوقا قدر.			متعدی شکلی)، سۆرمه (گۆزه سورتولن شئی)، سۆرگۆ،	
سۆرگه sürgeç [باخ] سۆرگچ.			سۆرگۆن، سۆرۆ، سۆرج، سۆرکلی، سۆروشمک، سۆرومک،	
سۆرگۆ sürgü [آ] ۱-بۆیوک تاپان، اکین تاپانی. ۲-قایى			سورتگۆ؛ فارسجا ”سُرسره، سُریدن، سُر خوردن، سورتمه،	
گئچیتی، قاپی سۆرگوسو، قاپی و پنجره‌نی باغلاماق			سورچی“ کلمه لری بو فعلدن آلتینما کلمه لر دیلر. ۱.	
اؤچون اولان پارچا (فا:کشو). drawer ۳-دؤوار سوؤاما			سۆرمه sürme [ص، باخ: سۆرمک] ۱-چکیلک له آچیلان	
آراجی، سوؤاق سۆرگوسو. {سن، توخوم سیپلمیش یثری			شئی ”سۆرمه کیلید، سۆرمه قلمدان، سۆرمه کشوو“ باخ:	
یاستی و صاف ائيله ين آراج، تاپان}.			سۆرگۆ، سیپیرمه (فا:کشو). ۲-گۆزه وؤرولان بیر نوع بزک،	
سۆرگۆ داشی [آ، سن] پیچاق ایتیلدن داش، ایندی بو داشلار			قادین لارین گۆزلرینه و قاشلارینا چکدیکلری قارابویا و	
دایره کیمی ماشین لاردا ایشله‌نیر.			تۆز (فا:سرمه). wire-ribbon, antimony ۳-سۆرمک	
سۆرگۆقۇلۇ [آ] ییستۆن قۇلۇ، شاتۇن، سلاح سۆرگوسونون قۇلۇ.			ایشی. ۴-سۆرمه رنگی، سۆرمه ایی. dark-blue ۵-	
سۆرگۆلنمک [بل] ۱-اکین یثری تارازلاماق. ۲-قایى نین			کیمیایى بیر ائلممنت، گۆموشو کۆورک ممتال. ۱.	
سۆرگۆسو گئچیریلک، دؤوار سوؤانماق.			سۆرمه سیز [ص] سۆرمه لنمه میش.	
سۆرگۆلهمک [ل] ۱-اکین یثرینی تارازلاماق. ۲-قایى نین			سۆرمه قاپی [آ] سۆرمه لیک (فا:سۆرمه دان).	
سۆرگۆسونو یثرینه گئچیرتمک.			سۆرمه کلیل [آ، سن] قاپی دالینا سالان گئچیت.	
سۆرگۆن sürgün [ص] سوچلویا وئریلن بیر جزا نوعو، بو			سۆرمه گۆبه‌لک گیلر [آ، بی] سۆرمه گیلر؛ بیتگی و تاخیل	
حۆکمه گۆره سوچلو بللی سۆره ده بللی بیر یثرده			توخولاریندا یاشایان سۆرمه و یا راستیق دئییلن خسته لیگی	

س س	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۲۸۸	ارک سۆزلۆتۆ	س س
	دۆزلدن بیر گۆبه لک (ف:نوعی قارچ).		قالدیرمادان ایره لی ایته له مک (فا: لغز اندن). t~ to slip	
	سۆرمه لی [آ] قارقاق یونلو بیر لیگینده بیر تورک بویو ^{۲۰۹} .		سۆرۆشدورولمک [بل] سۆرۆشدورمک ایشی گۆرولمک.	
	سۆرمه لی [آ] هشتی ده داغ آدی.ملیکان دا کند آدی.		سۆرۆشک sürüşək [باخ] سۆرۆشکن.	
	سۆرمه لنمک [س،بل] قاش، گۆز و کیپرک لرینه سۆرمه چکمک، سۆرمه چکیلک (فا:سرمه کشیدن).		سۆرۆشکن داشی یازیتی [آ] باخ: خیوا.	
	سۆرمه له مک [ل] ۱-سۆرمه چکمک (گۆزه) (فا:سرمه کشیدن). ۲-چکمکه جه و سۆرمه نی آچیب باغلاماق.		سۆرۆشگن [ص، باخ: سۆرمک] تامایمله تاراز اوزهرینه بیر شئی دورمادان زۆووشن (فا:لیز). sliopperry	
	سۆرمه لی [ص] ۱-سۆرمه چکیلیمش. ۲ with antimony [دده] یئر آدی "اغجاقالا سۆرمه لی".		سۆرۆشگن لیک [آ] سۆرۆشکن شئین حالی.	
	سۆرمه یی رنگ [آ] قارا ایله گۆی آراسیندا اولان رنگ.		سۆرۆشمک sürüşmək [س] ۱-سۆرۆشکن بیر سطح ده-گتتمک، زۆومک (فا:سردن). ۲-چکیلک. ۳-گۆزه گۆرونمه دن و بیرینه حسّ اتدیرمه دن گتتمک، اکیلک، یوخ اولماق {سۆرمک} سۆرۆمک +ش {سۆرۆشمک} زۆووشمک {زۆومک؛ فارسجا "سُر، سُریدن" بؤ سۆزدندیر، باخ: سۆرمک} سۆرۆک sürük [ص،سن] ۱-سۆرۆلموش و آرنیمیش شئی، دۆرؤ (فا:صاف). ۲-چکیلیمش ۲-بابورخان دؤنمی بگی ^۷ .	
	سۆرن آوی [آ] هریانی قوشاتیلیمش تۆپلو حالدا دۆزنله نن آو ^{۲۱۴} . {سۆرمک سۆزوندن}.		سۆرۆکلتمک / سۆرۆکلندیرمک [ل] سۆرۆک لتمک.	
	سۆرۆ sürü [آ] حیوان تۆپلو لغو، جانلی هرشئین ییغینی، چوخ چوخ، دسته، قاتار (فا:رهمه). herd {سومرجه "سۆروم" ت "سۆرؤغ"، سن "سۆرؤک"} سۆرۆ سۆرۆ [ظ] سایه سیز، چوخ چوخ، بۆیوک دسته لر له.		سۆرۆکلنمک [بل] ۱-سۆرۆک له مه ایشی گۆرولمک. ۲- [س] اؤز اؤزونو سۆرۆک له مک.	
	سۆرۆتله مک / سۆرۆتده مک [ل] یترده چکهرک آپارماق، to drag, to trail, to shuffle		سۆرۆکلنمک [بل] ۱-سۆرۆک له مک ایشی ویا بیچیم.	
	سۆرۆتله مه [آ] سۆرۆتله مه، بیرنوع باشماق (فا:دمپایی slippers سۆرۆتمک [ل] چکهرک آپارماق، باخ: سۆرۆتله مک.		سۆرۆکلنمک [بل] ۱-سۆرۆک له مک ایشی ویا بیچیمی.	
	سۆرۆتمه sürütmə [آ] ۱-اوده و بوجور یئرلرده یارار-لانیلان ساده بیر باشماق، ائو آیاق قابیسی، سۆرۆتله مه (فا:دمپایی) ۲-slippers-تکرسیز و چکیلهرک سۆرۆلن بالاجا مینیت (قار چمن اوسته). ۳-سیپیرتمه، میز چکمکه جه سی.		سۆرۆکلنمک [بل] ۱-سۆرۆک له مک ایشی ویا بیچیمی.	
	سۆرۆجو [آ] حیوان ویا داشیتی سۆرن (فا:شوفر). driver		سۆرۆکلنمک [بل] ۱-سۆرۆک له مک ایشی ویا بیچیمی.	
	سۆرۆجولوک [آ] سۆرۆجونون ایشی، شوفر لیک (فا: راندگی). driving		سۆرۆکلنمک [بل] ۱-سۆرۆک له مک ایشی ویا بیچیمی.	
	سۆرۆش [آ] سۆرمک ایشی ویا بیچیمی.		سۆرۆکلنمک [بل] ۱-سۆرۆک له مک ایشی ویا بیچیمی.	
	سۆرۆشدورمک [ل] تاراز بیر سطح ده حرکت اتدیرمک،		سۆرۆکلنمک [بل] ۱-سۆرۆک له مک ایشی ویا بیچیمی.	

س س	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۲۸۹	ارک سۆزلۆتۆ	س س
سۆرۈمک sürümək [ل] سۆرۈكلەمک، يئردە چىكمەك، چىكە	چىكە آپارماق (فا: روى زمين كشيدين). to shuffle, to drag		سۆرۈن sürünən [باخ] سۆرۈنگن.	
{سن (سۆدرەمەك): دارتماق، چىكمەك، باخ: سۆرمەك}			سۆرۈن آيرىق اوئو [آ، بى] بىر نۇع يىتگى آدى (فا: گىياھ مرغ خىزىندە). agropyron repens	
سۆرۈملۈ [ص] سۆرۈمو اولان، ادامە سى اولان (فا: مئداول).			سۆرۈنلۈ [آ، دى] ايلان، كرتىلكە، توسباغا و تىمساح (كلر) كىمى حىيوانلار يىن اورئاق آدى (فا: خىزىنگان).	
سۆرۈملۈ اولماق [س] ادامە تاپماق. to continue			سۆرۈنۈش [آ] سۆرۈنمەك ايشى ويايىچىمى (فا: خىزىش).	
سۆرۈملۈ گىچىمىش [ص] استمرارى گىچىمىش (فا: ماضى استمرارى). past progressive			سۆرۈه [آ، بى] مەرىم گۆلۈ، بۇيۇ ۶۰-۳۰ سانتىمتر چاى قىراقلىرىندا اۆزۈ يىتىن و بىزك اوچون اكىلن بىر يىتگى (فا: مەرىم چىمى، سالويا). salvia	
سۆرۈملۈك [آ] ۱-مۇسەل، يۇمشادىچى. purgative ۲-			سۆرۈه sürə [آ] بىر حادثە، اوئلاى و ايشىن باشلاماسىندان سۇئۇنا قىدر زامانزىمان آرالىغى (فا: مەدەت). period {يىش آدلارىندا قالىجىلىقى و يورد سالماغى نشان وئىرىش}	
استمرار، دواملىق (فا: استمرار). continuation			سۆرۈه [آ] هشتىرە چاى آدى. سايىن قالا (-سات)، قىزوين (-داغ)، زىنجان (-كىمى، -خانى)، پىرائىشەر (-دال) دەداغ آدى.	
سۆرۈن sürün [آ] بىزك، ماكياژ، ماكياژ ملزەمەسى ۷.			سۆرۈه اۆلچىن / سۆرۈه اۆلچىر [آ، ايدىمان] زامانى اۆلچىن كىمەسە و يا آراج، كرونومتر (فا: زىمان سىنج). chronometer	
سۆرۈنتۈ sürüntü [آ] بالاجا ساپان ۲۴.			سۆرۈه اۆزاتما [آ] تەمدىلە. extension	
سۆرۈنچەمە [آ] واخى يوش يئره هدرە وئره، وقفە.			سۆرۈه ايسىتمە [آ] استىهال. asking for a respite	
سۆرۈندۈرمەك [آ] سۆرۈنمەك ايشىنى گۆردۈرمەك، اۆزاتماق، يوباتماق، گىچىكىدىرمەك (فا: كىش دادن). to delay			سۆرۈه بانى sürəbanı [آ] اۆرمە دە كىند آدى {۱-قالىجى سىس. ۲-يورد سالماش بانو}.	
سۆرۈندۈرمە چى [باخ] سۆرۈندۈرۈچۈ. بىر ايشى اوزادان. سۆرۈندۈرۈچۈ [آ] سۆرۈندۈرۈن.			سۆرۈه بىرە [آ] كىيۈ دە كىند آدى (قۇ: سۆرە بىرە) {قورونان يورد}.	
سۆرۈندۈرۈلمەك [بل] سۆرۈندۈرۈمەك ايشى گۆرۈلمەك.			سۆرۈه جىر [آ] كىلىپ دە كىند آدى {آجورلو بۇيۇن يورد}.	
سۆرۈنقىچ / سۆرۈنقىچ [آ] سۆرمە، سۆرگۈ (فا: كىشۈ). drawer			سۆرۈه جە [ظ] ۱-سۆرە اىچىندە، سۆرە يە گۆرە. ۲-قار و بۇزۇن دۇنۇب صاف اولمۇش اۆست لايە سى، زۇزۇ يىش. ۳۵	
سۆرۈنگەن sürüngən [آ] داغلاردا سۆرۈشكەن و دار يىرلر.			سۆرۈه لى [ص] بىلىرلى آرالىق لاردا اولان، بىللى بىر سۆرە دە، نۇبىتى، دۇورى، پىرىيۇدىك (فا: نۇبىتى). permanent	
سۆرۈنگەن sürüngən [آ، دى] سۆرۈن، سۆرۈنمەك لە يىرىن، يىرە ياتاي اولاراق اۆزىنان يىتگى ساپى ويا كۆكۈ (فا: خىزىندە). creeper			سۆرۈه لىك [آ] دۇرە، مەرلە، بىللى بىر سۆرە دە.	
سۆرۈنگەن يىلمىنى [آ] سۆرۈنگەن لىر يىن اۆزلىگىن اىنچە لە يىن اوزمان (فا: خىزىندە شىناس). herpetologist			سۆرۈه لىك [آ] دوامىت (فا: دوامىت). continued	
سۆرۈنگەن يىلمىنى [آ] سۆرۈنگەن لىر يىن اۆزلىگىن اىنچە لە يىن بىلىم دالى (فا: خىزىندە شىناسى). herpetology			سۆرۈه يازار [آ] زامان يازار (فا: زىمان نىگار). chronograph	
سۆرۈنگەن لىر [آ، دى] چوخ گۆزەلى لىرەن، اۆمورقالى، وۇجود-لارى پۇلجوقلىق، سۇيۇق قانلى، چوخو يۇمورتالايىچى حىيوانلارنىشى، سۆرۈنگەن لىرەن ۴۳۰۰ هە قىدرتۇرۇ وارىدىر، اورنىكى: قاپلام باغا، كرتىلكە، ايلان، تىمساح.			سۆرۈن تۇيۇن [آ] آلتاي تانرىسى اۆلۇتۇيۇن ون قارداشى ۳۱.	
سۆرۈنمەك sürünmek [س] ۱-اۆزۈنۈ يئردە چىكمەك، سۆرۈمەك، ياواش ياواش يىرىمەك (فا: كىشىدىن). to creep			سۆرۈك قىزىل يىشىنى [آ] ماكى دا كىند آدى {آل يورد}.	
۲-چىتىن لىكلە گىچىمەك، خىستە لىكىدن چىتىن لىكلە يىرىمەك.			سۆرۈدۈرمەك [ل] سۆزىمەك ايشىنى گۆردۈرمەك. to filter	
			سۆزىك süzək [آ] باخ: سۆزىگ.	

ليگى تاپىللار، مثلا: (سيريماق/سۆرمك، سارماق/سرمك).
سۆزمە [آ،ت] ۱- آيران و يوغورت سۆزمەسى ۲- سۆزمە ايشى.
سۆزمە بال [آ] پتك لردن سۆزولەرك الدە ائدىلن بال.
سۆزمە يوغورت [آ] يوغوردو بير توربايا تۆكەرك و سۆيو
 سوزولەرك الە گلن برک يوغورت، سۆزمە قاتيق.
سۆزۈجو [ص] سۆزمە اۋۇرلىگى اۋلان، سۆزن، سۆزگون
 لشمىش (فا: صاف كئندە).

سۆزۈك süzük [ص، ت] سۆزۈلمۈش (فا: صاف).
سۆزۈلمەك süzülmək [س، سن] ۱-خۇمارلانماق، ياشىماق
 گىتىمەك و سۆزەمەك، باخ: سۆزەمەك (فا: خىمار شەدن). ۲-
 [بل] سۆزەمەك ايشى گۆرۈلمەك، سۆزەگەن گىنچەرىلمەك،
 تۆكۈلمەك (فا: صاف شەدن). **to be filtered/ strained**
سۆزۈلمۈش [ص] سۆزەگەن گىنچەرىلىمەش.
سۆزۈلنمەك [باخ] سۆزۈلمەك.
سۆزۈلۈش [آ] سۆزۈلمەك ايشى ويا بېچىمەش.
سۆزۈلە سۆزۈلە [ظ] سۆزۈلەرەك.

سۆزۈم سۆزۈم [ظ] قىر جانا قىر جانا، سۆزۈلەر، ناز ايله.
سۆزۈنتۈ [آ] ۱-بىر آخىچى مادەنن سۆزۈلدۈكۈن سۆنرا
قالان تۈتۈسۈ. ۲-سۆزۈلمە سۈنۈچۈ قالان شى.

سۆڭەك [آ،فا] سودۇك يۇلۇندا قوۋۇ كۆك مىكرۇب لارىنىن تۇرتىدىگى بىر خىستە لىك، سۆدۇك يولۇنى چىر كلىدىرن و ايرىنلەدن بىر خىستە لىك^۱ (فا:سوزاك). gonorrhea

سۆزۈلۈش [بل]باخ: سۆزۈلۈش، دامجى دامجى تۇكۈلۈش.
سۈس süs [آ]بۇك، گۈزۈلۈش (فا:زىنەت) decoration
 {ت:اسكىدە بۇيۇنۇزلاماق مەناسىندا ايدى و ايسنە ايلە ايشلەمك
 دە بو ايشە ياخىن اولاراتق ايسنە لەمە بو مەفھۇمدا گۈلب و
 بۇزەمك دەبو مەنادا ايشلەنمىدەر، سۈس ايسنە سى دە بۇنداندەر }.
سۈس يىتىگى سى [آ]بۇرلە شىم يۇرلرىندە سۈس و بۇك
 اۋچۇن بىلەن بىتىگى لر.

سوٽ süst [ص، فا] تايييز، ضعيف، حالسيز (فا:ست).

سوٽ لٽمڪ [ل] سوٽ اٽمڪ.

سوۆست لشمك [س] سوۆست اوّلماق.

سۆستلۈك [آ] سۆست اولما دۇرمۇ.

سۆزگ süzgəç [آسن] ۱-سۆزگ ایشینه یارایان شئی،
 اخیشقانی آریدان آراج، فیلتر (فا:فیلتر). ۲-سو گنجیرن
 دلیکی قاب و هر وسیله (فا:آبکش). **filter, strainer**
سۆزگ دیمدیک **لیلر** [آدی] اؤردک قاز فلامان کیمی پرده
 آیاقلی قوشلاری ایچینه آلان آلت تاقیم.
سۆزگ له مک [ل] سوزگچ دن گنجیرمک.
سۆزگ süzgəç [باخ] سۆزگچ.

سۆزگن süzgən [ص] ۱-سوزولموش. ۲-[مچ] سۆزولن
 بیرورضعیتده اولان، خومار، یاریم آچیق و یاریم یومولوگۆز.
سۆزگۈ süzgü [آ] سۆزمه ایشینه یارایان شئی، دلیکلی
 چاناق و هر بوجور شئی (فا:صافی). **filter, strainer**
سۆزگۈن süzgün [آ] ۱-خومار، قمزەلی(گۆز)، گۆز
 آلیجی، آلیملی، فتان (فا:خمار). **tender, delicate**
سۆزگۈن باخیش(گۆز) [آ] خومار باخیش.

سۆز گۆن سس سیز [آ، دیل ب] سلیس سس سیز حرف (فا: صدای سلیس). spir fricative

سۆزگۈن ئىشمى [س] ۱-پىتىكى لىرىنى سۆزۈلەرگە ئالغان
گىلىمى. ۲-سۆزگۈن ئالغان گىلىمى.

سۆزگۈنلۈك [آ] سۆزگۈن اولما وضعیتی. **tenderness**

سۆزگە süzgə [آ] داراق، چۆخ اینجه دیشلی ساچ داراغی.^۷

سۆزәм süzəm [آ] دیکسیون، سۆز سۆیله مه وقونوشما آهنگی.^۷

سۆزمək [ل] ۱-پیر آخیشقانی آریتماق، پیر آخیشقانی

بیرسوزگدن گئچیرمک (فا:از صافی گذراندن). to filter

۲- گۆز خومار اولماق، خومارخومار باخماق "گۆزلرینی-

سوڙمک “ (فا:خمار شدن) to look tenderly-۳-اوينيا ياراق-

گتتمک، یاواشجادران گتتمک، نازلا اویناماق (فا:خرامیدن).

to soar ۴-(قوُش حاققیندا) قاناد چالماڊان ساکت و

سس سیزجہ اوجماق. ۵-تؤکمک (آنجاچ چای حاقیندا)

”ايکينجی چايدا سۆزدو“ {ت، سن؛ بو کلمه نين سيزماق

سۆز ايله معنا ياخينليغي، اولسادا چوخ اسگیدن ايكي،

مستقل کلمه کیمی ایشله نیلر، البته بو جور کلمه لر

معمولا بیر کؤکه باغلی اولاراق زامان گئچدیکجه دیلین

گلیشمه سی، و آیدینلنماسی، اوچون شکل، و معنا دیشیک

سېد و سله كىمى شىلېر.

سۆكۈل sükül [آ،ت] باخ: زيگيل.

سۆكۈنمەك [آ،ت] زيگيل كىمى شىلېرە درمان اتمەك.

سۆگۈرۈك sügrük [آ،ت] قادين، ين آرواد لىق يثرى.

سۆگۈلدۈك sügüldük [آ،ت] دده، جيد، ميزراق، سۆنگۈ.

سۆلەك sülək [آ] سالدیرقان، آخینچی ۷.

سۆلمى / سۆلمى sülmi [آ،ت] اۇيغور شهر لريندن بيرى ۱۲.

سۆلۈت [آ] نمين ده كند آدى.

سۆلەدى [آ] سالدیرقان، آغين ياپان، آغينچى ۷. {باخ: سۆ}

سۆلەمىش [آ] ۱- آخينچى، ايبى سلاح وۇران، ۲- باييارس خانين اوغلو؛ سلجوقلو و گۆي تۆرك بگ و كوموتان لاريندان ۷.

سۆلنمەك sulənmək [س] يىتمك آرديجا دۆشۈب گزمك (اساساً ايت اۆچون)، (مع، آدام اۆچون) سۆسۈنمك،

يۈش بوشانا گزمك (فا: پرسه زدن). to prowl {ديواندا

سۆلەمك قوشون چككم معناسيندا گليب و چون

حاكيملر قوشون ييغماغا قايى قايى گزديرلر بو اوزدن

اينديكى معنا ؤجودا گليب }

سۆلنمە [آ] سۆلنمك ايشى (فا: پرسه زنى). prowling

سۆلۈف süluf [باخ] سۆلۈف.

سۆلۈك sülük [آ،دى] ۱- حالقالي قۇردلار تاقىمى، قىللى

آياقلىلار صينفيندن، قان امن انگل بير حثيوان (فا: زالو).

hirudo ۲- [ييتكى] بالديرى كوغوش ييتكى لرين تازا

گۆيرمىش زوغو و گۆوده سى قارغى سۆلوگو، قانقال

سولوگو. {سن: بو كلمه سۆلنمك سۆزونه باغلانما ليدير

چونكى سۆلوگون حركت اتممەسى بو شكيلده دير، اۇستاد

هادى بو كلمەنى و فارسجا زالو سۆزونو عربجه زلق (آياغى

زۆودو) و زلىق (دۆشۈك اوشاق) كلمەسینه باغلاير.

سۆلۈك sülük [آ] هشتىرى واورميه ده، كيوى، بجنورد و خوى

دا (لو) كند آدى {عسگر ليك اۆچون يورد}.

سۆلۈك سۆلار [آ،دى] سۆلۈك لر صينفيندان، حالقالي قۇردلار

تاقىمى، قىللى آياقلىلار صينفى، ووجودلارى ۳۴ حالقاداتان

دۆزەلن، اۆزون و ياستى ووجودلو، گۆزلرى گليشميش،

اممچ لى، قان اميجى بير انگل نۇعو (فا: تيره زالو).

سۆسچن [آ] قارقى و قىليچ ساپلامادا اۇستا اولان كيشى ۷.

سۆس سوز [ص] سۆسلىنمە ميش، يالين، گۆستريش سيز.

سۆسلىتمەك süslətmək [ايتد] سۆسلىمەك ايشىنى گۆردۈرمك.

سۆسلىتمەك ۲ [ل] سۆسلىتمەك، سست ائيله مك.

سۆسلىدىر مەك [ل] بزمەك، ياراشيق وئرمك (فا: زينت دادن).

سۆسلىنمەك [س] ۱- اۆزونو بزمەك (فا: زينت دادن) ۲-

[بل] سۆسلىمەك ايشى گۆرۈلمك (فا: زينت شدن).

سۆسلۈ [ص] سۆسلىنمىش، بزمىش (فا: زينت شده).

سۆسلۈ پۈسلۈ [ظ] گۆزە چارپىق درجه ده سۆسلۈ.

سۆسلۈك [آ] تزيىنى (فا: تزيىنى). decoratieve

سۆسلەنمىش [آ] سۆسلىنمەك ايشى ويا ييچىمى.

سۆسلە ييچى / سۆسلەمە جى [آ،ص] سوس له ين، دئكوراتيۈ.

سۆسلەمە جىليگ [آ] سۆسلەمە صنعتى.

سۆسمەك süsmək [ل، ت، دده] بويۇنزالماق (فا: شاخ زدن).

سۆسۈن [آ] ۱- سۆسلۈ، سۆسو و سۆسلىنمە يى سۆن ۲-

بۇيۇنزالماق، تۇسلايان [خ] قاراخانلىلار دۆنمى بير كوموتان ۷.

سۆسۈن / سۆسۈن [آ،بى] سۆسۈن گيللردن، ايرى بنۈشە يى

گۆي ويا ساريمتيل گۆل لرى اولان، سۇغانلى و كۆك

ساپلارى قۇخولو بير سۆس ييتكى سى (فا: نام گياهيست).

lilium {فا: باخ: سۆسمك / سۆسۈن}

سۆسۈن گيللر [آ،بى] بير چنك لى بير ييتكى سۆيو (فا: تيره اى

از گياهان). liliaceae

سۆسۈن / سۆسۈن [آ] گۆل آدى (فا: نوعى گل). {محتماً سۆس

كلمه سيندن آليئاراق برك كىمى بير گۆلو گۆستە رير}

سۆسۈنداغ [آ] زنگيلان، دا داغ آدى (۱۳۰۴) ۲۰.

سۆسۈن وئرمك [ل] بزمەك، سۆس لەمك.

سۆسۈن sūsün [آ] سۆسلۈ، عشوه لى، سَمپاتيك، چكىچى ۷.

سۆسۈن ييگە [خ] تيمۇر گۆر خانين گلينى، شاهروخ ون خانىمى ۷.

سۆفرە süfrə [آ،ع، سفره] يىتمك اۆچون ميز ويا يترە ساليئان-

اۆرتۈك، يىتمك اۆچون دۆشتى (فا: سفره) tablecloth

سۆسۈك süksük [آ،بى، ت] باخ: داغداغان آغاجى

kaloxilon ammondendron

سۆكۈل sükəl [آ،ت] ائششك يۆكونون بير طرفينده اولان

سۆمۆرتگن / سۆمۆرگن [باخ] سۆمۆرقان.	سۆلۆکجو [اسگی] سۆلۆک ساتان و سۆلۆک له قان آلان
سۆمۆرگه [باخ] سۆمۆرقا.	کیمسه (فازالو فروش).
سۆمۆرمک [ل، سن] سۆمۆرمک < ۱- آغیز و دوداق لاریله بیر شئی سورۆب چکمک، اممک، (فا: مکیدن). to suck ۲-	سۆلۆگن [آ] ایچینده قورقوشون اولان مینترال، قیرمیزی نارنجی ویا قیرمیزی قهوه ای بویا.
[مج] آلداداراق ودیله توتاراق بیرینین وارویخونو سورۆب چکمک، سۆیماق، باخ: سۆمۆرمک، سۆمۆرماق .	سۆلۆم sülüm [آ] ۱- نردیوان. ۲- اۆزون ۲۴.
سۆمۆرولمک sümürülmək [بل] امیلمک، سۆمۆرولماق (فا: مکیدن). to be sucked	سۆلۆن [آ، دی، ت] سۆکلین < تویوق گیللرین سۆلۆن گیللر سۆیوندان، ارکک لری گۆزل تۆکلۆ، اۆزون قویروقلۆ، اتی لذتلی بیرقوش نۆعو (فا: قراول) phasianus colchicus
سۆمۆک sümük [آ] ۱- انسان و اومورقالی حیوانلارین چاتی سینی دۆزلدن برک اورقانلارین عامّ آدی. ۲- بیر سیرا کلمه لر له مختلف افاده لری مَرکَب سۆزلر دۆزلدیر "آغزینا سۆمۆک آتماق: سۆسدورماق؛ بیر دری بیر سۆمۆک: چوخ آریق" (فا: استخوان) bone < ت'سۆنگۆک' سن 'گۆمۆک'؛ سۆنگۆک سۆزو کمیک سۆزونون دۆبلیتی اولاراق گمیرمک سۆزونه باغلیدیر؛ گمیرمک < گمیک < کمیک < سۆمۆک {.	سۆلۆن گیللر [آ، دی] تویوق گیللر، ارکک لری چوخ بزکلی، ۱۵ قدر نۆعو اولان بیر سۆی، اۆرنک، کهلک، خینالی کهلک، توراج، بیلدیر چین، سۆلۆن (فا: تیره ای ازپرنده ها).
سۆمۆک آتماق: سۆسدورماق؛ بیر دری بیر سۆمۆک: چوخ آریق" (فا: استخوان) bone < ت'سۆنگۆک' سن 'گۆمۆک'؛ سۆنگۆک سۆزو کمیک سۆزونون دۆبلیتی اولاراق گمیرمک سۆزونه باغلیدیر؛ گمیرمک < گمیک < کمیک < سۆمۆک {.	سۆمبول [آ، بی] زنبق گیللردن بیر بزک بیتگی سی، سوغانلا اۆره تیلن ۲۰-۱۵ سانتی متره قدر اوجالان چوخ ایلیک، چیچک لری قوتلی قوخولو (فا: سنبل). hyacinthus
سۆمۆک آتماق [ل] نرد اوینماق.	سۆمبه [آ] باخ: سۆنبه (فا: سنبل). ramrod
سۆمۆک اوستلۆگۆ [آ] سۆمۆگۆ اؤرتن توخو، و اؤرتوک.	سۆمسۆ sümüsü [آ، باخ: سۆمسونمک] قوشلاری آلدادیب توماق اؤچون اۇنلارین سسینی یانسیلایان اؤچو آلتی، بیر نوع قوش سسی چیخاردان تۆتک (فا: نوعی سوتک).
سۆمۆک بالیق لار [آ، دی] اؤجودلاری قیغیرداق کیمی اولان بالیق لار تاقیمی.	سۆمسۆک sümüsük [ص] ۱- آیتال (تحقیر و سؤیوش معنا- سیندا ایشله نیر) ۲- دایما سۆله ن (ایت حاققیندا) (فا: پرسه زننده). beggar, cadger ۳- سۆمسونن بیر حیوان آدی.
سۆمۆک بایلیق لار [آ، دی] اؤجودلاری قیغیرداق کیمی اولان بالیق لار تاقیمی.	{سن 'سامسون'؛ باخ: سۆمسونمک، ساواش کوپگی 'سامسونجو' ساواش کوپگی ییتیرن {.
سۆمۆک بیلیمی [آ] آنا تومی نین سۆمۆک له ایلگی لی بؤلۆمۆ osteology	سۆمسۆکلۆک [آ] سۆمسۆک اولما حالی (فا: پرسه زنی begging
سۆمۆک تۆخۆ [آ] سۆمۆک لری تشکیل وئرن توخولارین آدی (فا: بافت استخوانی). bony tissue	سۆمسونمک [س] سۆمسۆک حالیندا گزمک، قاپی لاری گزیب دیلنمک (فا: پرسه زدن). to prowl {اصیلینده سۆمۆک سۆنمک شکلینده و سۆمۆک دالیسیجا گزمک معناسیندا دیر؛ باخ: ساماق = سۆمک (اک) {
سۆمۆک رنگی [آ] آغ و کثرت رنگلری آراسیندا اولان رنگ.	سۆمک sümek [آ] آیرمک اؤچون آریدیلیمیش و دارانیمیش یوماق بیچیمینده یؤن {باخ: سۆم {.
سۆمۆک سیندیرماق [ل] بیر ایشده چوخ ایشله ییب گۆرگۆ لنمک.	سۆمگورمک [باخ] فیقیرماق.
سۆمۆک سیندیرمیش [ص] گۆرگۆ لنمیش، تجربّه لی.	سۆمن [آ] ۱- بۆکۆلمک اؤچون اۆزه رینده ایشلنمیش تیفتیک، ۲- سیغیرلارین آرخاسیندا دولاشان بیرنوع قوش. ۳- یابا ۲۴.
سۆمۆک لشدیرمک [ل] برک ائتمک.	
سۆمۆک لشمک [س] برک اولماق.	
سۆمۆکچۆک [آ] کیچیک سۆمۆک.	
سۆمۆکسل [ص] سۆمۆک له ایلگی لی.	
سۆمۆکسۆ / سۆمۆکسۆو [ص] سۆمۆک کیمی.	
سۆمۆکسۆز [آ] سۆمۆگۆ اولمایان. boneless	
سۆمۆکسۆز دیل [ص] آغزینا گلنه نی دانیشان کیمسه حاققیندا.	

سۆنّت / سُنّت sünnet [آ] خوی دا کند آدی.	سۆمۆکلری چۆرۆمک [س] تامامیلە محو اولماق.
سۆنچ sünc [آ،دده] باخ:سۆنگ.	سۆمۆکلری چیخماق [س] چوخ آریق لاما.
سۆندورمک [ل] بیر شئی چکه‌رک اؤزاتماق، استتمک ^۲ .	سۆمۆکلرینی قیرماق (سیندیرماق) [ل] برک دؤیمک.
سۆنگ süng [ص] سۆنگ ائله‌مک: وار یوخونو الیندن چیخارماق ^۱ 'دده' (سۆنچ): دامغا؛ سۆنگو سۆزونه باغلی اولاراق اونون کیمی لوت اولماغی آندیریر ^۱ .	سۆمۆکلو [ص] ۱-سۆمۆگو اولان ۲-بۆیلوبۇخونلو، کۆرکلی.
سۆنگور sünger [آ،دی،یو] چوخ گۆزه‌نک‌لی بیر دنیز حیوانی، اسفنج، باخ:بۆلۆد (فا:اسفنج). sponge	سۆمۆکلو [آ] گثرمی و میانا دا کند آدی {ساغلام یورد}.
سۆنگوداشی [آ] جیلالاما و قووارالاما و اۆچون اولان بیر برک و دلیک‌لی داش. pumice	سۆمۆکلۆجک [آ،دی] قارین باجاقلی، یومشاقچا، یاش یئرلرده یاشایان، دولاندیغی یئرلرده یالدیدز کیمی ایز بۇراخان بیر کیچیک حیوان. limax
سۆنگۆلر [آ،دی،یو] عام اولاراق وجود بیچیمینده اولمایان و دنیز لرده تۇپلۇ حالدا یاشایان حیوانلار تاقیمی (فا:اسفنجها)	سۆمۆکونه قدر ایشله‌مک [ل] چوخ درین اتگی له‌مک.
سۆنگۆ süngü [آ] ۱-نیزه، میرزاق، توفنگین باشینا تاخیلان پیچاق کیمی اولان آلت (فا:سرنیزه byonet ۲-انسان آدی کیمی ایشله‌نیر:سۆنگۆ‌بای، سۆنگۆ‌تای {ت،سن،گۆ}سۆنگ، سۆنگۆ؛ اسکی چاغلار سۆنگونون سۆمۆک؛ سۆنگۆک دن دۆزلمه‌سی سببیلە بو آدلا تانییب، باخ: سوموک ^۱).	سۆمۆ قیشلاغی [آ] کلئیر ده کند آدی {سۆمای قیشلاغی}.
سۆنگۆ آتما [آ] بیر نوع سۆنگۆ ایله اوینانان ایدمان (فا: پرتاب‌نیزه). javelin throw	سۆنبلگی / حسین‌بگی [آ] خوی دا کند آدی.
سۆنگۆرداغ [آ] قوبۇستان، ده داغ آدی (۶۷۶) ^{۲۴} .	سۆنبۆل sünbül [آ،فا] ۱-تاخیل بیتگی لرینین دانالی باش بۇلومو. spike, ear ۲-سالخیم گۆرونلولو و عطیرلی چیچک لری اولان بیر بیتگی، زانباق سولاردان، سوغانلا اوره تیلن و ۱۵-۲۰ cm اوجالیقدا و چوخ ایللیک بیتگی (فا:سنبل). hyacinthus orientalis
سۆنگۆله‌مک [ل] سۆنگۆ ایله وورماق.	سۆنبۆل آباد sünbül abada [آ] زنجان دا کند آدی.
سۆنگۆش [آ،ت] ارکک آدلاریندان، سۆنگۆضربه‌سی ^۷ .	سۆنبۆل اوتو [آ،بی] بیر نوع بیتگی (فا:آروا). agrostis
سۆنگۆک [آ] باخ: سۆنگۆ ^۷ .	سۆنبۆل تبر [آ،بی] زنبق‌گیللردن، گۆزل قوخولو، آغ چیچک‌لی بیر بیتگی polianthes
سۆنگۆلشمک [س] سۆنگۆ ایله بیریرینی وۇرماق (فا:بانیزه‌زدن).	سۆنبۆل چیچک [آ،بی] اؤزونسو و یاپراقلی و عطیرلی چیچک لری اولان اوتسوز بیتگی.
سۆنگۆلنمک [س] سۆنگۆ ایله بیریرینی وۇرماق (فا:بانیزه‌زدن).	سۆنبۆل قیران [آ،دی] تارالایا و تاخیلا زیان وۇران و سیچانا اوخشار گمیرگن. gopher
سۆنگۆلولو [ص] سۆنگۆ تاخیلمیش اولان.	سۆنبۆل لشمک [س] سۆنبۆل وضعیتینه گلیمک، سونبول باغلاماق، سۆنبۆل لنمک.
سۆنگۆن [آ] اهر ده کند آدی {باخ:سین،زنگین،دینه}.	سۆنبۆل له‌مک [س] سوتول باغلاماق. to ear
سۆنگه sünger [آ] ایستی و قیزقین کۆلو سۆپۆرمگه یارایان اۇجو ایسلاق بژله بورونموش چوبوق ^{۲۴} .	سۆنبۆلو [ص] چوخ سونبول اولان.
سۆنگه چکمک [ل] سۆنگ ائله‌مک، وار یوخونو الیندن چیخارماق.	سۆنبه sünbə [آ،باخ:سۆنگۆ] اودولوسلاح لارین بۆروسونون ایچینی تمیز له‌مک اۆچون اولان آلت. cleaning rod
سۆنمک sünmek [س،دده] بۇشالماق، سۇست اولماق.	سۆنبه‌کی گئتمک [س] دانیشارکن دلی توتولماق.
سۆنۆر sünür [آ] خوی دا کند آدی {سینیر، قوروق}.	سۆنبه لنمک [ل] سۆنبه ایله تمیز لنمک.
	سۆنبه له‌مک [ل] سۆنبه ایله تمیز له‌مک. to stuff

S	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۲۹۴	ارک سۆزلۆگ	S
سۆنه	sünə [آ،دی] یاریم قانادلی، اکلم باجاقلی، وجودو قالخان کیمی، ۱۴ mm بویدا، پیس قوخولو، تۆخوملارینی اکین لرده یاپراقلارلا بۇراخان، باشاق باغلاما سیراسیندا بوغدا یا ضرر وثرن بیر بۇجک ^۲ (فا:نوعی حشره). eudygastrium Intergriceps سۆنه [آ] شامانیسمده بعضی رۇحلارلا وثریلن آد ^{۲۱} . رۇح، جان ^۷ . سۆوه ره [آ] خیاو دا کند آدی سۆهۆب [آ] قۇبا، ده داغ آدی (۲۰۶۰) ^{۲۴} . سۆیسون süysün [آ] آتلاردا و دیگر قوشقو حیوانلاریندا بویونون و بئل سۆتون ایله بیر له شن حصّه "الینی آتین سۆیسونونه قویوب ساغری سینا چکدی". سۆیمک süymək [س] باخ: زۆومک، سۆروشمک. سۆیورگه süyürgə [آ] توی، شۆلن، ضیافت ^۷ . سۆیوش süyüş [آ] بۆسه، اؤپوجوک ^۷ . سۆیون / سۆیوم süyün [آ] سئویم، سَمپاتی ^۷ . سۆیون [آ] میانا و سراب دا کند آدی (سۆیمک سۆزونندن: بۇ لگه نین آغناغان و سوروشگن اؤز للیگین گۆستهریر ^{۸۸}). سۆیونچ süyünc [آ] ۱-سئوینچ، مۆتلوق ۲-مۆژده ^۷ . سۆیونچوک خان [خ] بابورخان دؤنمی، تاشکند خانلاریندان ^۷ . سهام səhm [آ] سهم لر، حصّه، پای (فا:سهام). shares سَهپا səhpə [آ] اوغوز-قایی بویوناعایدیر آدی ^{۲۲۵} . سه تار setar [آ،فا] باخ: ستّار. سهراب səhrab [یا:زار] م ۱۹۲۶دا آستارادا دیمیرچی بیر عایله ده آنادان اولوب، شاعری و یازار کیمی تانییر. سهرابلو [آ] خیاو دا کند آدی. سه شنبه [آ،فا] سالی گۆنو، هفتەنین دۆردونجو گۆنو، تک گۆنو. سه گاه [آ،فا] باخ: سئگاه مۇغامی. سهراب رشیدی [آ] قوشاچایلی چاغداش شاعر دیر ^{۱۵۶} . سهل səhl [ع، ص، ظ] آسان (فا:سهل). سهل انگار [ص] باشی سویوق، دقت سیز، لاقئید (فا:~). سهل آباد [آ] میانا، قوچان و شیراز-اردکان دا کند آدی. سهلاب و تولا səhləb [آ،بی] بیر نوع بیتگی، دؤیولموش کۆکو یئشیلەرک اؤسگورمه اوچون یارالیدیر ^{۱۳} .	سھلان sehlan [آ] شېستر ده یئر آدی. سهلیمک səhlīmək [س،ع] سهل [ع] آرام لاماق "یاغیش سهلیدی سهلم [آ،ع] پای، ساتیش لانان قورولوش و فابریکا لارین بۇ لونن حصّه لرینین هر بیرى (فا:سهلم). سهند sehənd [آ] آذربایجانین اۇجا داغلاریندان بیرى، بو داغین ۱۷ بۇیوک قله‌سی اولاراق یوکسک لیکلری ۳۰۰۰ متردن یوخاری دیر و ان بۇیوک زیروه‌سی جام داغی ۳۷۲۲ متر اوجالیدادیر، کۆک لاحاظیندان بۇ کلمه‌نی ساکا قومونون آدینا باغلایرلار (ساکا+اند) ساکاند) سکند) سهند، باخ: آند) بعضی بیلگیلرین دئدیگینه گۆره سهند کلمه‌سی، میلاددان اۇنجه کی یازیتلاردا اولان اۇشقایا (اؤچ قایا) کلمه سیله مطابقدیر و بو کلمه‌دیشهرک سهند شکلینه دوشوبدور. آذربایجان بۇ لگه سینده سهند آدینا بنزر و "آند" اکینه چوخ راست گلمک اولار "آند" حرفلری اورتاق ززند، آند، سرنند، آلود، "بۇ آدلاردا "آند" حرفلری اورتاق اولاراق چوخ اسکىدن برى تورکجه ده ایشلمکده دیر، نئجه کی اورخون یازیت لاریندا "آند" حرفی بیرتک علامته مالیک ایدی، باخ: آند. سهنده [یا:زار] (ش ۱۳۰۵-۵۸) بۇلود قارچورلو مراغالی شاعر دیر، رازی و سهند تخلصونو سئچمیشدیر ^{۱۴۱} . سهند sehənd [آ] تبریز ده شهر آدی. ماهنشان (۲) دا کند آدی. هئریس ده چای آدی. اۇجان دا داغ آدی. سهنگ [باخ] سنک (فا:کۆزه). jug سهو səhv [آ،ع] یانلیشلیق و خطا، یانیلما، بیلمه‌یهرک (فا:~). سهو [ظ،ع] سهو اولاراق، یانیلاراق، باشا دۆشمەدن (فا:~). سهولت suhulet [آ،ع] آسانلیق، راحتلیک (فا:~). سهیل sohey [آ،ع] ۱-پارلاق بیر اۇلدوزون آدی، ۲-ییلدیراق، پاریلدا ییجی (فا:~). سهیلا بقریان باغمشه soheyila [یا:زار] گونش ۱۳۵۹ دا تبریزده آنادان اولدو، تورکجه شعرلری واردیر ^{۵۲} . سهیم səhim [آ،ع] پیداش، اورتاق (فا:~). سیباق sibaq [خ] سۇپا، دیه‌نک: قازقلارین، کپچیۆز بۇ لوگو بای اوغلو اویماعی، اولوبالاریندان ^۷ .		

سىپا sipa [با] سوپا، بىر ياشار قۇدۇق.	rattus .mouse {ت 'سىچقان' محتملا چوخ زىللە له مگى اوچون بو آدلا تانينب ^۵ }.
سىپ سىچاق sipsicaq [ص] چوخ سىچاق.	سىچان اوتو [آ] آرسنيك (فا: مرگ موش، علف پشمكى).
سىقار يىلماق sipqarilmaq [بل] سو و هر نوع سيوي نى سون دامجى سينا قدر آخيداراق قورتار يىلماق.	bromus {البته بو آد بيتگى ايله باغلانتى سى يوخدور و فقط آد بنز رليگى وار، بعضاً دليجه اوتو دا دئير لر }.
سيتار sitar [آ، دا] گوج وتاب "اوقدر ووردو اوند ا سيتار قالمادى" {باخ: سیتقاماق }.	سىچان ييشيك [آ] اوشاقلار آراسيندا قووالا قاشدى ايله اوينانان بىر اويون آدى.
سیتقاماق [س] ايچينده آغلاماق، اصلينده آغلاماق ايسته مك ولى آغلایا ييلمە مك.	سىچان تله سى [آ] سىچانلارى توتماق اوچون بىر نوع تله.
سیتقاماق ۲ [س، ت] اووماق (فا: مالش دادن).	سىچان قولاغى [آ، بى] فاره قولاغى، مرجان كؤشك (فا: مرزنگوش، انجرک).
سیتما sitma [آ] مالاريا ميغ ميغ، يندان گلن بىر خسته ليك، مالاريا خسته ليگى (فا: تب نوبه آنوفل). {ايسيمه }.	سىچان قوبروغو [آ، بى] نازيك كؤكلو دسته شكيل لى بو داق لارى اولان بىر بيتگى.
سیتمالانماق [س] سیتما خسته ليگينه توتولماق.	سىچان گيللر [آ، دى] اومورقالى حيوانلاردان سىچانلارى ايچينه آلان بىر سوي.
سیتمالى sitmali [ص] مالاريا لى.	سىچانلى [آ] ۱- غربى مشكين ده انزان كندينين ياخين ايندا و گنيسكى بويونون يايلاق يثرى ^{۳، ۱۰۸} . ۲- خالخال، ساوه (سىچان چشمه) ده داغ آدى. كلبجر ^۴ ده داغ آدى ^{۲۴} .
سیتمالىق sitmaliq [آ] مالاريا خسته ليگى چوخ اولان يثر.	سىچان يولو [آ] لاغيم ويونا بنزر يثر آلتى يولو.
سيتير sitir [آ] اركلليك اوقراني (فا: آلت مردانگى).	سىچاور [آ] زنجان دا داغ آدى.
{سيزمك دن: سيزمك، سيدير، سيتير، سيتير ^۶ ، باخ: سيديك }.	سىچر ائماق [ائتد] سىچراماق ايشينى گوردورمك.
سيتاجيق sicaciq [ص] يتر درجه ده و خوشا گلن بىر ايستى ليگى اولان (فا: گرمى).	سىچر اشماق [قا] سىچراماق (فا: جهيدن).
سيتاغى سىچاغينا [ظ] زامان گنچير مەن، ايستى ايستى.	سىچراماق sıçramaq [س] ۱- يتهين قوزانماق، آتيلماق، توللانماق، هويپانماق (فا: جهيدن). ۲- leap - سىپيلمك، چيله مك. {ت، سن 'ساچراماق'؛ ساچماق سؤزونه باغليدير }.
سيتاق sicaq [ص] يانديرما ياجاق قدر قيزيشميش، ياخمايا- جاق قدر ايستى و ثرن (فا: گرم warm {ايسىچاق 'ايستى + جاق }.	سىچرانتى [آ] ۱- سىچرايان فزه جيكلر. ۲- سىچراما (فا: جهش).
سيتاق يارا [آ] متداول اولان پول، گنچرلى پول.	سىچراييجى [ص] سىچراياراق، ياييلان.
سيتاقچا [ظ] بىر آز سىچاق.	سىچراييش [آ] ۱- سىچراماق ايشى ويا بيچيمى، هويپانيش، آتلاييش. ۲- بىر شى ده بيردن بيره باش و ثرن ديشيك ليك.
سيتاق رنگلر [آ] سارى قيرميزى و تورونجو رنگ و بو رنگلرين تونلارينا و ثريلن آد.	سرعتله بىر كئيفيت دن باشقاسينا گنچمه. (فا: جهش).
سيتاق سىچاق [ص] ۱- ايستى ايستى. ۲- چوخ ايستى.	سىچرايشلى [ص] سىچرايشلارلا اولان (فا: جهشى).
سيتاق قانلى [ص] ايستى قانلى.	سىچما سىچما sığma [آ] سىچماق ايشى.
سيتاقلىق اولچن [آ] سىچاق ليق اؤلچن آراج.	سيتماق / سيشماق [س] ۱- مدفع ائله مك، تيرىخلماق (فا: رنگلى اؤزن قوئروقلو گميرگن حيوان (فا: موش).
سيتاقلىق ييار [آ] ترمو گراف.	
سيتاغان [ص] باخ: سىچان چوخ ديشقى لايان (فا: ريبنده).	
سيتان sıçan [آ، دى] بوتون دوتيايا ياييلميش، عادتاً بوژ رنگلى اؤزن قوئروقلو گميرگن حيوان (فا: موش).	

سیرالی سیراسیز [ظ] یئر ویا زامان گۆزتمکسیزین.

سیرالی [ص] سیرا یا گیرمیش، دۆزوملو (فا: مرتب). tidy

سیرام سیرام [ظ] سیرا وضعیتینده اولان، سیرالانمیش.

سیراملی [آ] قارداغ یوسفانلی طایفاسینا باغلی اویا آدی^{۳،۱۰۸}.

سیراوی siravi [سیرا+ع] عادی، باشقالاریندان فرق

لنمه یین، دیزی (فا: سریال). serial

سیراویلا [ظ] مرتبا (فا: مرتبا). regularly

سیرت sirt [آ] ۱-آرخا، کۆرک، بئل (فا: پشت). ۲-

حئیوانلاردا یویندان قویروغا قدر اوزانان اۆست بۆلوم.

۳-داغ تپه لرین اۆست بۆلومو (فا: تپه) {سن؛ ت: قیل،

قالین قیل، یوکوش، کپچیک دره}.

سیران [آ] کلئیرده کند آدی {گۆزل یۆرد، باخ: سیر}.

سیرت اۆستو [ظ] سیرتی یثرده اولاراق.

سیرت سیرقا [ظ] آرخا آرخایا.

سیرقار [آ، دی] بیرنوع کله.

سیرقاق [آ، سن؛ سیرت+اق] بیرنوع اۆست گئیم.

سیرتچی [آ] یوک داشیان، حمال.

سیرتچی لبق [آ] حماللیق، یوک داشیما.

سیرتلاماق [ل] سیرتینا آلماق، بئلینه آلیب آپارماق.

سیرتلان sirtlan [آ، دی] سیرتلان سوولاردان، اتجیل، امجک

لی، اۆزۆن باجاقلی، ایری باشلی، داها چوخ لئش یئین،

گۆجلو، گنجه لری قیبرلردن اؤلورلی چیخاریب یئین

(فا: کفتار). hyaena {سن، باخ: سیرت+لان(اک)}

سیرتلان گیللر [آ] اؤمورقالی، ممه لیلردن اتجیل حئیوان سوو.

سیرتلیق [آ] سیرتینی دایا یاجاق یثری اولان.

سیرتی سیرا [ظ] بیرینین آرخاسیندان، ایزیندن، دالیسیجا.

سیرتیق sirtiq [ص] اؤتانماز، حیاسیز (فا: سمج) shameless

{سۆرتوک سۆزونون دیشیمیشی اولما لیدیر}

سیرتیق قارا [آ، دی] بیرنوع بالیق (فا: نوعی ماهی).

سیرتیق لاشماق [ل] داها دا سیرتیق اولماق.

سیرتیق لبق [آ] اؤتانمازلیق، سیرتیق اولما (فا: سماجت).

insolence

سیرتیق لبق [بل] باخ: سیرتیق لاشماق.

سیرت یۆرد [آ] آذربایجان، دا داغ آدی (۳۶۶۵)^{۲۴۰}.

سیرچا sirça [آ] جام، جامدان دۆزلمیش^۲.

سیرخا/سیرخاو/سیرخاب [آ] باخ: تبریز، همدان کبودرآهنگ،

اردبیل، کرج: هتیریس و میانا (-گؤو/گؤی)، اهر (سیرخای،

-دیزه)، سراب (سیرخایلی)، اؤجان (سیرخی/سیرخای)،

میانا (سیرخ حصار) ده کند آدی {بوکلمه سیرقا و

سیرخای/سیرخاو/سیرخی شکیلینده یئر آدلاریندا گۆزه

دَیر و سیر سۆزونه باغلاناراق زینت و بزک معناسیندا دیر و

بۇ جور یئر آدلاری بۆلگه نین زینتی و گۆزل یثری

دئمکدیر، باخ: سیرقا}.

سیرخاکمر [آ] قارداغ کئیوان طایفاسینا باغلی اویا آدی^{۳،۱۰۸}.

سیرخاوند sirxavənd [آ] آذربایجان، دا کند آدی^{۲۴۰}.

سیرداش sirdaş [آ] بیریرینه یولداش و یاخین اولان،

یاخین یولداش، سیر اورتاغی (فا: محرم راز). confidant

سیرداشجا [آ] سیرداش بیر وضعیتده، سیرداش اولاراق.

سیرداشلیق [آ] سیرداش اولما وضعیت.

سیرداغارچیغی [آ] سیر ایله دۆلو، آنلاشیلماز آدام حاققیندا.

سیرساخلاما [آ] سیرگیز لئمه (فا: پرده پوشی). secrecy

سیرساخلیان [ص] بیرینین سیرینی اونا بونا دئمیین (فا: پرده

پوش). one who keeps a secret

سیرسیرا sirsira [آ] آخیلان سؤ دامجی لارینین دؤنماسیله

عمله گلن سؤ بۆزجوقلاری (فا: یخ ریزه). {سیر سۆزوندن

آلیناراق سیر کیمی یاپیشان بۆزلاری گۆسته ریر، سنگلاخدا

ایشلنن سیرغاق سۆزوده بو مفهوما و کؤکه باغلیدیر}

سیرسیرا اوتو [آ، بی] بیر یینگی آدی (فا: کوله خاس).

ruscus aculeatus. lil

سیرسیر [ص] سیر وؤرولما میش.

سیرقا/سیر qalqal [آ] ۱-قادینلارین قولقلارینا تاختیق لاری

قیزیل، گۆموش و بوجور شیلردن قایریلمیش بزک، تاختی

(فا: گوشواره). earring, ear ring ۲-کۆپه، حالقا،

آرماغان، بخشیش^۷ ۳-بؤیوک چؤوال، خارال؛ خارار،

ائششک و آتلارین اؤستونه اؤرتولن اؤرتوک^{۲۲۴} {هر چند

بو سؤزو آسماق سۆزونه باغلاییرلار (آسماق/آسیرقا)

سیرقا) ولی سیر سۆزونه باغلانماغی منطقی راقدر و زینت مفهومی معنالاردا آغیر باسیر}.

سیرقانیگین [آ] انسان آدی، باخ: سیرقا + تیگین^۷.

سیرقاجیق [آ] بالاجا و کیچیک سیرقا.

سیرقالو/سیرقالی [خ] کۆپه لی، قازاقلارین اۆلویۆز

بۆ لوگونه باغلی اویماق بگ لریندن^۷.

سیرقالیق [آ] قولاغین یومشاق ات بۆ لومو، سیرقا سیلان یثر.

سیرکنش [آ] اهر ده کند آدی {دوزوملو اکینه لوثریشلی یثر}.

سیرلاماق [ل] نسنه لره سیر وۇرماق.

سیرلانماق [بل] سیرلاماق ایشی گۆزلمک.

سیرلی [ص] ۱- سیر وۇرولموش، لۇغاب لی. ۲- گیزلی

ایشی و سۆزو اولان، سیرلاری اولان

سیرما **sirma** [آ] ۱- آلتون اۆلدوزولو اینجه گۆموش تتل

(فا: ملیلیه) **silver or gold wire** ۲- عسگر لرین رتبه سینی

بیلدیرمک اۆچون اۇنلارین رسمی پالتارلارینین قوللارینا،

بوینونا ویا بوغور یثرلرینه وۇرولان نشان و علامت (فا:

سردوشی). ۳- سیرلی، بو یالی، {سن؛ باخ: سیر/سیریماق}

سیرما دۆزمه [آ] سیرمالاری یان یانا دوزمه ایشی (فا: ملیلیه

دوزی). **embroidery in filigree work**

سیرما ساچ [آ] آلتون ساری سی رنگینده ساچ.

سیرماشماق [س] قیر و سیریش کیمی بیر یثره یاپیشماق.

سیرمالاماق [ل] سیرما وورماق، عسگر پالتارینا سیرما تیکمک.

سیرمالی [ص] سیرما ایشلنمیش، سیرما تیکلمیش.

سیرمالی کت [آ] پیلک و مۆنجوق لایز نمیش کت.

سیرناشماق [س] سیرناشیق لیق ائتمک.

سیرناشیق [ص] اۆز لو، چاپلوس.

سیرناشیق لیق [آ] اۆز لولوک، چاپلوس لوق.

سیریتماق [ل] دیش لرینی گۆسترهرک گۆلمک، آلا ی ائتمک.

سیریتیش [ص] سیریتماق ایشی ویا بیچیمی.

سیریتیق **siritiq** [ص] چۆخ سیریتان.

سیریش / سیریش [آ] مراغادا کند آدی {بو کلمه سیر و سیریش

سۆزونه باغلاناراق، معناجا زینت و گۆزل یثر آتلامیندادر}.

سیریق **siriq** [آ، ت، سن] ۱- پالتار، یورقان و بنزر شیلرده

ایشلنن ایری و محکم تیکیش (فا: بخیه) **stitch** {سیریماق}

۲- فیریق، سیریلیمیش هر شئی. ۳- قایغی سۆیولموش

چادیر آغاجی و دیه نک. {سیریماق دان}.

سیریقچی [آ، ایدمان] سیریق آغاجی ایله آتلا یان ایدمانچی.

سیریقلاماق [ل] سیریق وۇرماق.

سیریقلی [ص] ۱- سیریق وورولموش ۲- گۆدو کجه جان دۆنو.

سیریم [آ] سیجیم قالین لیغیندا و اۆزون کسيلمیش یومشاق

مئشین (فا: دوال). **strap** {باخ: سیریماق، سیریماسماق}

سیریماق **sirimaq** [ل] ۱- یورقان کیمی شیلری ایری

تیکیشله تیکمک، سیریماق، سیریق لاماق (فا: کۆک زدن).

to stitch ۲- بیر شئی بیرینه سالماق، بیر شئی بیرینه باها

ساتماق. {ت، سن؛ دیواندا ایشلنن سیر کلمه سی قاب

لعابی و قابی بزه مه آتلامیندا گلب، بو مفهوماندا آلیناراق

سیریماق و سیرماق فعل لری سیر وورماق و یان یانا تیکمک

مفهوماندا دیر و سیریان ائله ییلکی سیرلاری یان یانا دۆزور،

بو کۆکدن بعضی کلمه لری آد آپارماق اولاز: سئری،

سیریق، سیرما، سیراج (سیر وورولموش جام و شوشه)

سیریتماق، سیریش = چیریش (سیر کیمی یاپیشان)، شیر}.

سیریماساق **sirimsaq** [ص] هر شئی قۇرددا لایان، هر شئی

ده معنا آختاران و کۆسه ین، زهله تۆکن.

سیریمساما **sirimsama** [آ] سیریمسامه، بر کیمه.

سیریمساماق **sirimsamaq** [س] سیریمسامک، سۆیوقدان و

یا چوخ قالما نیجه سی کیفیتین الدن وئرهرک برکیمک

(میوه و یئمه لی شیلر). {دیواندا سیریماق کلمه سیندن

آلینان سیریم کلمه سی ایپه اوخشار گۆن اۆچون ایشلنن

و سیریم} سیریم گرچکدن سیریلیمیش و یونو آریدیلیمیش

دری دئمکدیر و سیریمساماق سۆزوده بو کلمه یه باغلی

اولاراق گۆن کیمی اولموش میوه و یئمیشه دئییلیر}.

سیرینما [آ] ۱- سیرینماق ایشی ۲- سیرینما، گۆدو کجه جان دۆنو.

سیرینماق **sirinmaq** [بل] سیریق وۇرولماق **tobe stitched**

سیراغان **sizağan** [آ] سیران، سیریب گنچن سو.

سیراق **sizaq** [آ] سیریلان سو ویا بونا بنزر هر شئی، سیراغان.

سیرالانماق [س] سیریزی سورتا یا چیخماق، سیریزی سورتا.

س س	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۳۰۰	ارک سۆزلۆک	س س
سیز اناق [آ] درى اوزه رينده عمله گلن ايرىلى سپگی (فا:جوش).	سیزیم [آ] ۱-سیزماق ایشی، سیزی (فا:ترشح)؛ ۲-osing		سیزی، یاخینما، حوزون.	
سیز دیرما [آ] مکانیکی شئی لرده ویا هر یتره سیز دیرماغی	سیزیم سیزیم [ظ] سیز یلاراق.		سیزیم سیزیم [ظ] سیز یلاراق.	
اؤنله مک اؤچون ایشله نن شئی (فا:درزگیر، کاسه نمد).	سیز دیرماق [ل] ۱-آزجا آخیتماق، سیزماسینا یول آچماق		سیزینتی sizinti [آ،ت،سزیک] سیزان شئی، آخیتی	
(فا:فس نشت کردن).	۲-دؤیورماق، یاواش یاواش		”سیزینتی لی: سیزینتی سی اولان.“ (فا:نشت). leak	
یاپماق (فا:فس درز کردن).	سیس sis [آ] سوُس.		سیسقا sisqa [ص] چوخ ضعیف وقورو، جیلیز، چوخ آریق	
سیز دیر یلماق [بل] سیز دیرماق ایشی گؤرولمک.	سیزقا / سیز قووو [ص] سوئو آز آز سیز یلاراق آخان.		(فا:لاغر). thin. (باخ: سوُسماق+قا).	
سیز قیق sizıq [آ] قلم، یازقاچ.	سیز لاتماق [اتند] سیز لاماسینا سبب اولماق.		سیسقالاشماق [س] سیسقا وضعیته گلکم، آریق لاما.	
سیز لاما [آ] سیز لاما ایشی (فا:مویه). weeping	سیز لاما [س،سن،ت] سیزی سی اورتا یا چیخماق، سیزی سی		سیسقالیق [آ] سیسقا اولما وضعیتی، آریق لیق. thinness	
اولماق، سیز یلداق، آغریماق، آغلا ییب اینله مک.	سیز لانماق [س] سیزی دؤیماق، شیکا یات ائتمک.		سیسماق [باخ] سوُسماق.	
سیز لانیش [آ] سیز لانماق ایشی ویا بیچیمی.	سیز لایش [آ] سیز لاما ایشی.		سیغ sig [ص] درینلیگی آز اولان (سواوچون)، دایاز.	
سیزما [آ] سیزماق ایشی (فا:نشت). leak creap	سیزماق sizmaq [س،ت،سن] ۱-آزجا آزجا آخماق، دامجی		سیغال sigal [آ،فیزیک] بیر سیغاج، ین الکتریک (یا آیری آخیم)	
دامجی دامماق (فا:نشت کردن) ۲-to leak- گیز لینجه بیر	اورگؤته و یتره گیرمک (فا:درز کردن).		یینغا سینیری، کاپاسیته، ظرفیت (فا:ظرفیت). capacity	
سیزی sızı [آ] خفیف و اینجه آغری، سیزیلتی {باخ: سیزماق}.	سیزی جی [ص] سیزما اؤزل لیگی اولان.		سیغاج [آ] ۱-بللی بیر حجمه مالیک اولان. ۲-(فیزیک)	
سیز یوماق [ل] باخ: سیز دیرماق.	سیزیش [آ،باخ: سیزماق] سیزماق ایشی ویا بیچیمی.		(فا:خازن). capacitor	
سیزیلتی [آ] سیز لانما، اینیلده مه (فا:زاری). ache	سیزیلتی سیز [ص] سیزیلتی سی اولما یان.		سیغال [ع] (صیقیل) پارلاتما، صیقیل وئرمه (فا:صیقیل).	
سیزیلتی لی [ص] سیزیلتی سی اولان، یانیقلی، اینیلتی لی.	سیزیلداق [س] ۱-یونگو لجه آغریماق، سیزی وئرمک ۲-		سیغای sigay [آ] اهرده کند آدی {سیغینان یئر}.	
حیاتیندان شکایت ائتمک (فا:زاریدن). {سن؛ سیزماق سؤزونه	باغلاناراق یاواش یاواش باشلایان آغری اؤچون سؤیله نیر}.		سیغاییش [آ] تبریز ده کند آدی {باخ: سیغماق}.	
سیزیلداق [س] سیز لانماق.	سیزیلداق [س] سیز لانماق.		سیغاقماق [س،گؤت] یاس توتماق، ناله ائتمک.	
سیزیلماق [باخ] سیزماق.	سیزیلی لی [ص] سیزیلتی سی اولان، یانیقلی، اینیلتی لی.		سیغدی رماق [بل] ایچینه آلدیرماق، یئر لشدیرمک (فا:گنجاندن).	
سیزی لی [ص] سیزی سی اولان.	سیزیلداق [س] ۱-دده [دده] ساغراق، بیر نوع قولپلو قدح. ۲-		سیغدی ریش [آ] سیغدی رماق ایشی ویا بیچیمی.	
	[ت] ایکی داغ آراسیندا کی گئیش دره.		سیغدی ریلماق [بل] سیغدی رماق ایشی گؤرولمک.	
	سیغراق [آ،دده] ساغراق، بیر نوع قولپلو قدح.		سیغراق sigral [آ] ۱-دده [دده] ساغراق، بیر نوع قولپلو قدح. ۲-	
	سیغری نماق [س] دؤزکم، تاب گتیرمک، دایانماق.		[ت] ایکی داغ آراسیندا کی گئیش دره.	
	سیغراق [آ،ت] دیشلرین آراسیندا کی آچیق لیق.		سیغراق [آ،دده] ساغراق، بیر نوع قولپلو قدح.	
	سیغزاق [ل،ت] ایکی شئی آراسینا بیر شئی		سیغراق [آ،دده] ساغراق، بیر نوع قولپلو قدح.	
	سیخیشدیر یب قویماق.		سیغراق [آ،دده] ساغراق، بیر نوع قولپلو قدح.	
	سیغلا آغا جی [باخ] گؤنلؤک آغا جی.		سیغراق [آ،دده] ساغراق، بیر نوع قولپلو قدح.	
	سیغلاشماق [س] دایازلاشماق، سیغ وضعیته گلکم.		سیغراق [آ،دده] ساغراق، بیر نوع قولپلو قدح.	
	سیغلام [آ] ۱-ساغلام، سیخی، یوغون ۲-سینه، باغیر.		سیغراق [آ،دده] ساغراق، بیر نوع قولپلو قدح.	

سیغلا باغی [آ] سیغلا آغاجینین گۆده سیندن آلینان یاغ.	سیغیر دیلی گیللر [آ، بی] ایکی چنک لیلر صیفیندن، سوپورگه لر تاقیم ایندان، ۱۹۰۰ قدر نۆعو اولان و اؤرنگی سیغیر دیلی، قوجایتمیش، چؤل مئرسینی کیمی بیر چوخ آغاشیغی ایچینه آلان بیر یتگی سوؤ. boraginaceae
سیغماق [س، ت، سن] ۱- یئر لشمک، اؤزونو یئر ائتمک، گیره ییلمک (فا: گنجیدن). ۲- مئناسب اولماق ۳- باخ: سیغینماق	سیغیر سینگی [آ، دی] یومورتالارینی سیغیرین اتی آلتیندا بوراخان سینک tfbanus bovinus
سیغناق [آ] خوارزمشاه شهر لریندن بیر.	سیغیر قان [آ، دی، ت] بیر نوع بؤیوک سیچان.
سیغون [آ، ت] ۱- بیر نوع داغ کئچی سی ۲- زحمت، سبختی ۳- سیغیر siğir [آ، دی، ت، سن] ۱- گوشه یین، جۆت بارماقلی تاقیمی، ایری بۆینوزلو، قویروغو پۆسکولو، ات سوّت و دری سی اؤچون بسله نن ائوجیل حیوان، آز یاشلی اینک (فا: ماده گاو). ۲- بۆینوزلو و ائوجیل حیوانلارین عامّ آدی. ۳- بئل شکیلی بۆینوزلاری اولان مارال جنسیندن، ایری و گوشه یین حیوان.	سیغیر شیریدی [آ، دی] شریّت قوردو، انسان و حیوان باغیر ساغیندا یاشایان سولوجانلارین اورتاق آدی، شریّت.
سیغیر اوؤو [آ، بی] قیرلاردا گؤرولن بیر نوع چالی جنسی یتگی (فا: نوعی گیاه).	سیغیر قویروغو [آ، بی] سیراجاگیلردن، ایکی ایلیک، توکلو یاپراقلی، ساری چیچک لی، کؤک اطرافیندا بؤلوم بؤلوم یاپراقلاری اولان بیر قیر یتگی سی (فا: سمّ السمک، گل ماهور). verbnascum
سیغیرت siğirt [آ] زنگیلان داغ آدی (۱۳۶۴) ۲۴۰.	سیغیر گۆبه لگی [آ، بی] بیر نوع گۆبه لک (فا: نوعی قارچ).
سیغیر جیق siğirciq [آ] فرمه یین دا کئند آدی. باخ: سیغیر چین.	سیغیر گؤزو [باخ] اؤکۆز گؤزو (فا: بابونه). anthemis
سیغیر چی [آ] سیغیر بسله یین ویا ساتان، سیغیر چوبانی، ناخیر چی.	سیغیر لی [آ] شاهسون ائلی بویلا ریندان ۳۰۸.
سیغیر جیلیق [آ] سیغیر چی نین ایشی ویا مسلگی.	سیغیر لی [آ] کۆردمیر ده یئر آدی ۲۴۰. اردیبل ده کئند آدی.
سیغیر چین [آ، دی] چاتیلاردا یؤوا قۇران، اؤزون دیمدیکلی، سترچه لر سو یوندان، توتقون توکلو، اوخویان، کؤجری، سترچه دن بیر آز ایری قوش، قارا رنگلی، چکیرگه قوشو، سترچه گیللردن (فا: سار). starling, sturnus vulgaris	سیغیر وباسی [آ] سیغیر لاردا یایقین اولاراق گؤرؤلن ویا.
ت (سیغیر چوق، سن، باخ: چین (اک)).	سیغیشدی رماق [ل] گۆجله سیغیدیرماق.
سیغیر چین [آ] علیشاه عوض و آج ده کئند آدی.	سیغیشدی ریلماق [یل] زورلا سیغیدیریلماق.
سیغیر دیلی [آ، بی] سیغیر دیلی گیللردن، ۶۰-۳۰ بویدا، تۇخداج دۆز لثمه ده ایشله نن، چوخ ایلیک، للگه اوخشار، چیلپاق تۆند یاشیل و بؤیوک یاپراقلاری اؤزون ساپلاق لار اؤزهرینده اولان بیر یتگی، اؤکۆز دیلی (فا: گاویان). anchusa officinalis. bor	سیغیشماق siğışmaq [س، سن] گوجلۆکجه بیر یئر سیغماق (فا: به جای گنجیدن، فشردن).
	سیغیل siğil [باخ] زییل.
	سیغیل اوؤو [آ، بی] باخ: زییل اوؤو.
	سیغیم siğim [آ] ظرفیت، سیغا (فا: ظرفیت). capacity
	سیغین [آ، دی، دده] ۱- آلا گئییک. ۲- [آ] ارکک گئییک، آلا گئییک، جنیران، آهو، قیز آدی (فا: نام دختر).
	سیغیناجاق [آ] دالدا لاناچاق یئر (فا: جان پناه). parapet
	سیغیناق [آ، سن] ملجا (فا: پناهگاه). place of refuge
	سیغیناقچی [ص] سیغینان (فا: پناهنده). refugee
	سیغینان [ص] سیغیناقچی (فا: متمسک).
	سیغینتی [آ، سن] سیغینما، پناه، التجاء.
	سیغینجا [آ، سن] بالاجا پناهگاه [سیغیناق].

سېغىنماق [باخ] سيفغىناق.	سېناچى [آ] حَكَم، سېنايىچى ^۷ .
سېغىنچى [آ] سيفغىنماچى اولما وضعيتى (فا:ملتجى). takes	سېناق [باخ] سيناو، سينا ما ايشى، دئتمه. trial, test
سېغىندۇق [آ] باغلىلىق، صداقت ^۷ .	سېناقچى [ص] يوخلايىچى، كىتىرلەن گىچىر، سيناوچى
سېغىندىل sig'indil [آ] اهرده كىند آدى {۱-سېغىنما يىرى،	(فا:تست كىندە).
۲-سېغىن آلاگىيىك معناسىندا: آو بۇ لگهسى}.	سېناقدان گىچىمك [س] يوخلانماق، كۆتۈرلەن گىچىمك.
سېغىندىل قالاسى [آ] بو قالا اهر ورزقان يو لوندا و سېغىندىل	سېناقدان گىچىرمك [ل] يوخلاماق، سينا ما.
كىندىنە ياخىن و اورارتو دۈۈرونه عايد قالادير (فا:نام قلعە).	سېناقلى [ص] گۆرگۈ لو، تجربه لى.
سېغىن ساراي [آ] بوستان آباددا كىند آدى {سېغىنما يىرى}.	سېناما sinama [آ] سېناماق ايشى.
سېغىنما [آ] سيفغىنماق ايشى (فا:التجا). taking refuge	سېناماق [ل، ت، سن] يوخلاماق، دئتمەك (فا:آزموڭ) to test
سېغىنما حاقتى [آ] بىر محكوميت ويا بىر چىتىن لىكىدن	سېنامالار [آ] آتا سۆزلرى كىمى مُحْتَواسىندا بىلگىلىندىرمە،
قورتولماق اوچون آيرى اۋلەكە يە سېغىنما بىلمە حاقتى.	حكىملى، ياشايشدا ايشلەن مفهولار واردىر، اۋرنىك:
سېغىنماچى [آ] آيرى اۋلەكە ويا يىره سېغىنمىش اولان.	”گىچە دىرناق توتسان گىناهدىر“ دىرناغىن چوخ مىكروبلو
سېغىنماچىلىق [آ] سيفغىنماچى اولما وضعيتى.	و خطرناك اولدوغونو گۆستىر و مخصوصا قارائلىق
سېغىنماق sig'inmaq [س، ت] بىر يىره قورونماق اوچون	وضعيتده غذا و يىمگىن اوستونه ويا گۆز و آغىزا
يىرلشمك، بىرىنە قورونماق اوچون باش وۇرماق، بىر يىرده	آندانماغىنى و اونون تهلىكه لى اولدوغونو گۆسته رىر،
دالدا لىنماق و گىزلىنمك (فا:پناهەندە شەدن) to seek asylum	البته مُمكن دور بولارن بعضىلرى ايندىكى شرايطده رايىچ
سېغىنمىش [آ] سيفغىنماق ايشى ويا بىچىمى.	لىغىن الدن وئرمىش اولسونلار، اۋرنىك ”گىچە آغاج
سېغىنىق [آ] باشقا بىر اۋلەكە يە ويا يىره سېغىنمىش اولان،	آلتىندا ياتما جىن وۇرار“ (فا:نوعى شعر فو لكلورىك).
مۇلتجى، سېغىنماچى.	سېنان [ص] سېنما اۋزلىكى اولان (فا:شكىستى). breakable
سېغىنلىماق [بل] سيفغىنماق ايشى گۆرۈلمك.	سېنانماق [بل] سىناق دان گىچىرلىمك، يوخلايلىماق.
سېلدېرىم sildırım [ص] چوخ دىك و اۋجا يىر، يالچىن	سېنانمىش [آ] سىنانان، يوخلانمىش (فا:مجرّب) experienced
(فا:سراشيبى). {سال كلمە سىندن آلىنما لىدىر، سال+دىروق	سېنانىلماق [باخ] سىنانماق.
(بو يۈندۈروق كىمى) < سالدىرىق > سالدىرىم {	سېناو sinav [آ] يوخلاما، امتحان (فا:تست). trial, test
سېلدېرىم لى [ص] سىلدېرىم حالىندا اولان.	سېناو اۋى [آ] لابراتۋار (فا:آزمایشگاه). laboratory
سېلقىم silqim [آ] جسور، گۆزقارار ^۷ .	سېناوچى [ص] يوخلايىچى (فا:ممتحن). examiner.
سېلىو / سىلىو siliv, siliv [آ] تمىز، پا كىزه، باكره ^۷ .	سېناودان چىخمايان [آص] مردود (فا:مردود). flunked
سېم simsicsq [ص، ظ] چوخ سىجاق.	سېناو سال [ص] سىناولا ايلگى لى (فا:آزمایشى) experimental
سېم سىخى simsixi [ص، ظ] چوخ سىخى.	سېناولاما [آ] يوخلاما (فا:امتحان).
سېمسىر يىغىن ساللاماق [ل] قاش قاباغىن ساللاماق.	سېناولاماق [ل] يوخلاماق (فا:امتحان كردن). to examine
سېمسىر يىغىنادىمك [س] داماغىنادىمك، قاش قاباغىن ساللاماق.	سېنايىچى [ص] سىنايان، تست ائىن (فا:آزماینده) test thou
سېمىشقا simışqa [آ، بى، ر] گۆنە باخان تۇخومو.	سېنايشى sinayış [آ] سىناماق ايشى ويا بىچىمى.
سېن sin [آ] ۱-دئتى، دئتمە ۲-آندام، گۆستەرىش ^۷ .	سېنجان sincan [بى] ساققىز لى بىر نوع تىكانلى چالى
سېناتماق sinatmaq [بل] سىناماق ايشىنى گۆردۈرمك.	(فا:نوعى گياه). astragalus

س س	آذربايجان تۆركجهسى	۱۳۰۳	ارک سۆزلۈك	س س
سېئىق / سېئىق [آ] سرابدا كند آدى {بالاجا پۇسو يىرى}.	سېئىر سال قۇشۇللار [آ] سېئىر شرايطىنى بللى ائدن قۇرال و يا		هر شنى (فا: شريط حدى). boundry coudition	
سېئىرما [آ، بى، ت، مۇغىلان تىكانى lycium europeum	سېئىر سېز [ص] سېئىرى اولمايان (فا: بى حد). limitless		سېئىر سېز خط [آ، مت] سېئىرى اولمايان خط.	
سېئىرما [آ] بايات بۇيونا عايدىر آدى (۱۶م جى قرن) ۲۵.	سېئىر سېز سايى [آ، مت] سۇنسوز سايى.		سېئىر لار [آ] حد لر (فا: ثغور). limits, frontiers	
سېئىرما [ل] ۱- سېئىرماغىنا يۇل آچماق، قيرماق ۲- محو	سېئىر لاما [آ] سېئىر لاما ق ايشى (فا: تحديد). limitation		سېئىر لاما اكى [آ، دىل ب] سېئىر لايىجى اك (فا: پسوند محدود	
اتىمك، يوخ اتمك، داغىتماق (فا: شكستن). to break	سېئىر لاما كنده. linitative		سېئىر لاما ق [ل] سېئىر قۇيماق، سېئىر چىمك (فا: مرز كشیدن).	
سېئىرماق [ص] سېئىرماق ايشى گۇرولمك، سېئىرماق	سېئىر لاندېرماق [ل] سېئىر لاما ق. limitative		سېئىر لاندېرماق [ل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.	
سېئىرماق [بل] سېئىرماق ايشى گۇرولمك (فا: شكسته شدن).	سېئىر لاندېرماق [بل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.		سېئىر لاندېرماق [بل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.	
سېئىرماق [آ، ت] بىر شىئىن طرفى، يانى.	سېئىر لاندېرماق [بل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.		سېئىر لاندېرماق [بل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.	
سېئىرماق [آ] تجارت ده اۇدوزان، افلاس اتميش (فا: ورشكست).	سېئىر لاندېرماق [بل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.		سېئىر لاندېرماق [بل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.	
bankrupt	سېئىر لاندېرماق [بل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.		سېئىر لاندېرماق [بل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.	
سېئىرماق [س، ت، سن] ۱- قيريلماق، پارچالانماق، تىكه تىكه	سېئىر لاندېرماق [بل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.		سېئىر لاندېرماق [بل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.	
اۇلماق (فا: شكستن). ۲- داغىلماق، پوزقون اۇلماق،	سېئىر لاندېرماق [بل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.		سېئىر لاندېرماق [بل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.	
مغلوب اۇلماق، ضعيف لىمك.	سېئىر لاندېرماق [بل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.		سېئىر لاندېرماق [بل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.	
سېئىرماق [ص] بىر اولوب قيريلمايان.	سېئىر لاندېرماق [بل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.		سېئىر لاندېرماق [بل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.	
سېئىرماق [س] آريق لاما ق، اۆرولمك (فا: ضعيف شدن).	سېئىر لاندېرماق [بل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.		سېئىر لاندېرماق [بل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.	
سېئىر [آ] سېئىر اۋلكەنى ويا هر هانسى ايكى شىئى	سېئىر لاندېرماق [بل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.		سېئىر لاندېرماق [بل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.	
بىر بىرىندىن آيران يىر (فا: حد، سرحد). limit, frontier	سېئىر لاندېرماق [بل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.		سېئىر لاندېرماق [بل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.	
{ت 'سېئىر': بىر شىئىن بىر طرفى و يانى؛ بولكلەتۈركچە	سېئىر لاندېرماق [بل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.		سېئىر لاندېرماق [بل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.	
سۇزجوك اۇلاراق آيرى دىللەر ده يايىلمىشدير، كۆك	سېئىر لاندېرماق [بل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.		سېئىر لاندېرماق [بل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.	
باخىمىندان بو سۇزجوك سېئىرماق فعلينه باغلىدير و بىر	سېئىر لاندېرماق [بل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.		سېئىر لاندېرماق [بل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.	
بوتونون سىتان يىرىنى و حدودىنى گۇستە رير}.	سېئىر لاندېرماق [بل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.		سېئىر لاندېرماق [بل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.	
سېئىر اۋتە سى [آ] سېئىر دىشى.	سېئىر لاندېرماق [بل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.		سېئىر لاندېرماق [بل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.	
سېئىر بىلىم [آ] سېئىر لارى اينجه له ين بىلىم nerology	سېئىر لاندېرماق [بل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.		سېئىر لاندېرماق [بل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.	
سېئىر بوزما [آ] حدىنى آشما (فا: حدشكنى). trespass	سېئىر لاندېرماق [بل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.		سېئىر لاندېرماق [بل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.	
سېئىر جى [ص] بىر اۋلكەن سېئىر بۇلگە لر ينده يىر له شن	سېئىر لاندېرماق [بل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.		سېئىر لاندېرماق [بل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.	
و اۋتوران (فا: سرحدنشين). frontiersman	سېئىر لاندېرماق [بل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.		سېئىر لاندېرماق [بل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.	
سېئىر داشى [آ] سېئىر لارى اورتاق اولان، سېئىر لارى بىر اولان.	سېئىر لاندېرماق [بل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.		سېئىر لاندېرماق [بل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.	
سېئىر داشى [آ] سېئىرى بللى اتمك اوچون قويولان داش.	سېئىر لاندېرماق [بل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.		سېئىر لاندېرماق [بل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.	
سېئىر دىشى [آ] اۋلكە سېئىر لار يىن اۋتە سېئىر، سېئىر اۋتە سى.	سېئىر لاندېرماق [بل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.		سېئىر لاندېرماق [بل] سېئىر لاما ق ايشى ويا بېچىمى.	

۲-سۆمۆک، اویناق ویا دامارلاردا آغری و یورغونلوق
حسی و دویوسو.
سینیقماق [س] اۆرگی سینیق اولماق، داغیلماق (فا: نزار شدن).
سینیلما [آ] سینیلماؤزل لیگی اولان (فا: شکندگی). fragility
سینیلما آچی سی [آ] بیر ایشیغین بیر یشره دیره رک قیریلما
زاویه سی (فا: زاویه شکست). angle of refraction
سینیلماز [ص] سینیلما اؤزل لیگی اولمایان (فا: شکست
ناپذیر). invincible
سینیلماق [بل] سینماق ایشی گۆرولمک.
سیوا [آ] باخ: سوؤاق.
سیوازاماق [ل] تۆمارلاماق.
سیوان sivan [آ] بیر نوع وئریمسیر و یاپیشقان توپراق.
سیواق sivaq [آ] آغاج فیلیزی، سۆرگون.
سیوی sivi [آ] مایع، آخار نسنه، آخیجی ماده (فا: مایع).
liquidy [ت] سوؤوق؛ سوؤ کلمه سیله ایلگیلیدیر.
سیویشماق sivişmaq [س] یاپیشیب بۇلاشماق.
سیویشیق sivişiq [آ] یاپیشیب بۇلاشان.
سیویق siviq [آ] یۇشماق، سۇلو.
سیویلماق [س] سیوی و مایع حالینا دۆشمک (فا: بصورت
مایع در آمدن). {سوؤ کلمه سیله ایلگیلیدیر}
سییاق siyapq [آ] دۆز و پارلاق.
سییریلما siyırılma [آ] سییریلماق ایشی.
سییریلماق [بل] وجودو بیر یشره و شیه توخوناراق اؤزدن
یارالانماق، سییرماق ایشی گۆرولمک، باخ: سییریلماق. to
be skinned, to be stripped
سییریلیش [آ] سییریلماق ایشی ویا ییچیمی.
سییرینتی [آ] سییریلان بۇلوم و قیسیم.
سییقیم [خ] سئوگیلی، جانان؛ قازاق اویماق بگ لریندن.
سییلی [آ] ۱-سئویملی، سمپاتیک، معتبر ۲-آرماغان.
سیییخان [آ] انسان آدی، باخ: سییلی + خان.
سییلق siyılıq [آ] آرماغان، بخشیش.
سیناق [آ] قویون کئچی واینک کیمی حیوانلارین دیرناغی.
سییرنماق [آ] سییرماق ایشینی گۆردورمک.

سییرقا/سییرقی [آ، ص] ۱-اوراق لا بیر بیچین ده بیچیلن
اکین، ۲-بیر نوع بۇیوک کۆرک. ۳-هر نوع سییرما آیقیتی.
سییرما siyırma [آ] سییرماق ایشی.
سییرماق [ل] قاین دیینده کی یشمگی ییغیب گۆتورمک،
سۆرتهرک گۆتورمک، شالوارینی آشاغی چکمک to
strip. clear away [ت] «سییرماق»، سن {
سییریش [آ] سییرماق ایشی ویا ییچیمی.
سییریق [آ] سییریلماش اولان.
سییریم [آ] سییریلماش، سییریلیب قۇپموش.
سییرینتی [آ] سییریلیش، سییریلیب قۇپموش.
سییق siyiq [آ] سئیرک (فا: کم پشت).
سییق ۲ [ص] ۱-یاریم دورو هر شئی «سییق محلول، سییق
پالچق». ۲-سوؤ ویا سۆت له پیشریلن دورو خۆرک «دۆرو
سییق آشی، دۆیو سییغی، داری سییغی، اتلی سییق».
سییق آشی [باخ] سییق.
سییق لاشدیرماق [ل] سییق حالا گتیرمک، دۆرولاشدیرماق.
سییق لیق [آ] سییق شئین حالی، دۆرولوق.
سییق واری [ص] سییق شئین حالی، دۆرولوق.
سییاباز siyabaz [آ] خوی دا کند آدی.
سییاتیک siyatik [آ، فر] باقادا اولان سینیرین آدی و بو
سینیر لرده سوؤقدان عمله گلن آغری لی خسته لیک (فا: ~).
سییاتیک سینیری [آ] عرق النساء. sciatic nerve
سییاح sayyah [آ، ع] گزگین، گزهین، توریست (فا: ~).
سییاحت siyahet [آ، ع] گزی، یولجو لوق (فا: ~).
سییاحتنامه [آ] گزی یازی سی، گزیجی لرین یازد یقلاری یازی.
سییادت [آ، ع] یوکسک مقام چیمما، بۇیوکلوک (فا: ~).
سییار sayyar [آ، یازار] (۱۳۵۵-۱۳۰۹) حسن سیار باکی لی
(شاغان کندیندن) شاعر دیر.
سییار [ص، ع] گزیجی، گزهین، گزن، بیر یشره دۇرمايان (فا: ~).
سییاره sayyare [آ، ع] گزهین، گزه گن، پلانت (فا: ~).
سییاس [ص، ع] سیاستچی، یاخشی سیاست ایشله دن (فا: ~).
سییاسال siyasal [ع+تو] سیاسی، پولیتیک، دۆزنسل (فا: ~).

سیاس گرکین لیک [آ] سیاسی بُحران (فا:بحران سیاسی).	سیبک [آ] سبک اراک دا داغ آدی.
political crists	سیبل [آ] ۱-بۆلوتدان آیریلیب هَنۆز یتره دۆشمه‌میش یاغمور داناسی ۲-بوغدای، بوغدای داناسی. ^۷
سیاست [آع] پولیتیکا، دۆزن (فا:~). policy	سیبه [آ،اسکی] ساوؤنما سنگری،مورچل، خندک ^{۱۴۹،۵۰} (فا:~).
سیاسطان [آ] سیاسطاندا کند آدی.	سیبلی [آ] آستارا دا کند آدی.
سیاسی [آع] پولیتیکال، سیاست له‌ایلگی لی (فا:~). policy	سیبیان [آ] سۆلدوز دا کند آدی.
سیاق [باخ] سایاق.	سیبلس [آ] باخ: زییل ^{۲۴} .
سیال [آع،آ] آخیشقان (فا:~).	سیبیر خانلیغی [آ] باخ: آلتون‌اوردو خاقانلیغی ^{۲۹} .
سیاله [آع،آ] آخیم (فا:~). current	سیبر [آ،فا] قورونولاجاق شئی، قوروناج، قالخان (فا:سپر).
سیان [آ] فرمهین دا کند آدی.	سیبکانلی [آ] عثمانلی لارا قاتیلان بیر کورمانج بویو ^{۲۹} .
سیانور [آ] بیر نوع آغی (فا:~) cyanide	سیبه [باخ: ساپان] باخ: ساپان، سوپنگ.
سیاوان [آ] سۆلدوزدا کند آدی.اؤرمیه‌ده چای آدی.	سیپوت [آ،بی،ت] قارابیبار.
سیاوش [آ] ستویملی، سَمپاتیک، شوگبی لایق ^۷ .	سیتالچای [آ] سۇمقایت دا یتر آدی ^{۲۴} .
سیاووش [آ] گنرمی، اراک(~ان) ده کند آدی.	سیتاوار [آ] اهرده‌چای آدی {سو+داوار، سو+داوار}.
سیاه [آ،فا] قارا (فا:~).	سیتاجو [آ] نازلی، نارین، آلتینقان، حساس ^۷ .
سیاه [آ] یتر آدی،معمولا پهلوی دؤنمی تورک بؤلگه لرینده یتر آدلاریندا اولان قارا سۆزونو دیشدیره‌ک سیاه آدی قویوردولار، بۇ اوزدن بوجور یتر آدلارینین دۆز یازیلماسی اۆچون چوخلو دقت و آراشدیرماق گره‌کیر اؤرنک اۆچون قاراچمن (قو: سیاه چمن).....	سیتاک [آ] عثمانلیلارقاتیلان بیر کورمانج بویو ^{۲۹} . {سو+تاق}
سیاه چال [آ] قارا چوخور، قارا چالا (فا:~). dungeon	سیتال [ص] سیرتیق، اۆزلو، نادینج ”سیتال اۇشاق“.
سیاه منصور [آ] بیجارین ۷ کندیسنانیدان بیرى، ۳۵ کندى و *۱۲۰۰۰ نفر نفوسو تۆرکدولر.	سیتروس [آ،لا] پورتاغال، لؤمو و ناریش کیمی میوه‌لرین و آغاج‌لارین اورتاق آدی.
سیاهان [آ] قتیدار دا کند آدی.	سیتگون [آ،ت] اوغوز شهر لریندن بیرى.
سیاهی [آ،فا،شع] یازیلیمیش و قارالانیمیش کاغاذ (فا:سیاهه).	سیتولوزی [آ،فر] گۆزه بیلمی، حُجره بیلمی (فا:~).
سیبئرئتییک [آ،فر] گوډوم بیلمی (فا:سبیرتیک).	سیج [آ] آستارا و مشهد ده کند آدی.
سیبک [آ] ۱-ذیرمان داشینین اورتاسیندا ثابت اولان میله، بو میله آلت داشا باغلاناراق اؤست داش اونون دؤوره‌سینه فیرلانار. ۲-اوتوموبیل قاباق لیغیندا ایشله‌نن بیر وسیله (فا:~). {ت: ۱-ذیرمان داشی دمیری. ۲-اوشاغین سؤدوگونو ائشیکه آخیتماق اۆچون بئشیکینه قویولان قمیش؛هر ایکی آنلامدا سبک؛سیوک اؤزون اینجه و چوبوق کیمی شئیہ دئییلیر، فارسجادا یئنی ایشله‌نن سبک کلمه‌سی عینا بو کلمه‌دن آلینیپ، باخ: سیوری}.	سیحان [آ] مینودشت ده کند آدی.
	سیحوال [آ] بندرشاه گرگان دا کند آدی.
	سیحیرله‌مه [آ] اوزون دانیشماق، ”بیرسیحیرله‌مه سۆز یازمیش: سۆزو چوخ اوزاداراق بیر باتمان مطلب یازیب“.
	سیحیم [آ] یون و گنچی قیلیدان آیریلیمیش ایپ، بالاجا اؤرکن، کندیر (فا:ریسمان). rope, string {دده؛ بو کلمه ساج کلمه سیله چوخ یاخین گؤرونور}.
	سیحیمله‌مک [ل] سیحیم له باغلاماق.
	سیخان [آ] (سایخان) {خ} کومان خانلاریندان ^۷ .
	سیخور [آ] قوسار،دا چای آدی ^{۲۴} .
	سید [آع] پیغمبر نسلیندن اولان آداما وئرلین آد

س س	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۳۰۶	ارک سۆزلۆتۆ	س س
	(فا:سید). ۲-آغا (فا:آغا). ۳-my lord آذربایجاندا سید آدیندا یئر آدلارینا راست گلیریک، بۇ آدلارین بعضی سی سؤیود اولاراق دیشیدیلرملگه چالیشیلیر (سؤیدلو / سیدلو).		آذربایجانا هجوم ائده رک آیین ۲۲سینده حُکومت ییخیلدی، سونوجدا آذربایجان تۆرک ملتیندن رسمی آمارا گۆره ۲۵۰۰ نفر صحرا بی دادگاه‌لاردا اعدام اولدو، ۸۰۰۰نفر اۆزون مدت حبسه محکوم اولدولار و ۲۰۰۰۰نفر مُحاکمه‌سیز اۆلدورولدو و ۳۶۰۰۰ نفر مهاجرلردن سۆرگون ائدیله رک ۱۰مین لرحه افراد مختلف شهرلره و سۆرگون اۆلدولار و ۷۰۰۰۰ نفردن ده چۆخ زورونلو حالدا اۆتایا کۆچدولر ^{۱۹} ، سید جعفر ۱۹۴۷جی ایل ائیلولون ۱۱ینده بیر اۆتوموبیل قضاسیندا باکی شاماخی آراسیندا یارالاناراق خسته خانایا منتقل اولاراق، گویا استالینین دستور ایله داوا تزیقی اثرینده اۆلدورولدو ^۱ .	
	سیدان seydan [آ] اؤرمیه ده کند آدی.		سیدجمال الدین اسد آبادی [آ] باخ: همدان.	
	سیدباقر حرّی (اقبال) [یازار] ش ۱۲۸۴ده زنجادا دوغولموش و غمنامه آدلی شعر کتابی واریدیر (فا:~).		سیدحسین صادق زاده [یازار] م ۱۸۸۷ده باکی‌دا آنادان اولوب، آذربایجان شاعری و یازاریدیر.	
	سیدبشیر حسینی [آ] ش ۱۳۵۴ده میانانین توه کندینده آنادان اولوبدور، تۆرکجه گۆزل غزل و مرثیه لر دئییدیر ^۶ .		سیدرضا صابر [یازار] (۱۸۴۹-۱۹۰۴) خوی‌دا آنادان اولوب و ایرواندا دۆنیادان گئیدییر، تۆرکجه شعرلری واریدیر (فا:~).	
	سیددینه [آ] اهر ده کند آدی.		سیدعظیم شیروانی [یازار] (م ۱۸۳۵-۱۸۸۸) شاماخی لیدر و آذربایجانین اۆنلو شاعر لرینددیر ^{۲۸،۳۱} .	
	سیدجعفر [آ] خالخال‌دا سیدلر زئیوه سی کندینده دۆنیایا گلدی، تحصیلاتین جمهوری آذربایجاندا بیتیرندن سونرا ۳۲ یاشیندا ایرانا دؤندو، رضا پهلوی دؤرو مبارزه لریندن دۆلایی ۱۱ ایل حبسه گیردی، گۆنش ۱۳۲۳ خُردادین آخیریندا ۱۴جو مجلسه وکیل سئچیلدی، اۆنون اعتبارنامه‌سی تیر آیینین ۲۲ سینده مجلس ده مُردادین و سطننده ده تۆده حزبی طرفیندن رد اولدو، گۆنش ۱۳۲۴جی ایل تهران‌دان تبریزه کۆچهرک ۱۳۲۴ شهریورین ۱۲سینده دمکرات حزبی‌نی قۇردو و سونرا ایلک آذربایجان قازتتین انشیگه وئردی، ۱۳۲۴جی ایل آذرین ۲۱ینده ملی مجلسین آچیلیشین اعلام ائتدی و حکومتین قۇرولماسینی اعلام ائتدی و دالیسی گون تبریز پادگانى خلع سلاح اولوندو، شهریورین ۲۷سینده اؤرمیه پادگانى تسلیم اولدو، گۆنش ۱۳۲۴ دی آیینین ۱۹وندا تبریز یونیورسیتیه‌سی‌نین قۇرولماسی، (زراعت طبّ و انیشیم فاکولته لری) و بهمن آیینین ۲۷ سینده خالصه اراضی‌نین بۇلونمه‌سی تصویب اولدو، ۱۳۲۵ اردیبهشتین ۱۹وندا روس قوشونلاری ایران توپراقلاریندان خارج اولدو، خُردادین ۲۲ سینده تبریز یونیورسیتیه‌سینین آچیلیشی دؤنلندی، خُردادین ۲۶ سیندا زنجان اهالی‌سی او بۆلگه‌نین مرکزی حکومته ضمیمه اولماسی اۆچون بۆیوک گۆسته ری دؤزنله دیلر، آذرین بیرینده زنجان حُکومت طرفیندن بوشتالیتلیدی و ۱۶سیندا مرکزی حکومتین قوشونو، آمریکا قوشونون کۆمگیله		سیدکمال باقرزاده [آ] ش ۱۳۴۰ده میانانین تاغای کندینده آنادان اولوبدور، ادبیات ساحه سینده چالیشقاندیر ^۶ .	
			سیدلر seyidlər [آ] سادات (فا:سادات). sayyeds	
			سیدلر [آ] شاهسون ائلی بویلا ریندان ^{۳۰،۳۸} .	
			سیدلو [آ] قاراداغ گروس‌داش طایفاسینا باغلی اوبآ‌دی ^{۱۰۸،۳} .	
			سیدلوری [آ] سومر تانریچالاریندان ^{۳۱} .	
			سیده خانیم [آ] سید اولان خانیم وئریلن بیر عنوان (فا:سیده خانم). a woman descendant of the prophet	
			سیدی‌بگ / سیدی‌بگ [آ] هشتری ده کند آدی.	
			سیدیک sidik [آ] باخ: سوّدوک. {ت(سیدوک) دیواندا "سیدمک" ایشه‌مک مفهوموندا بو کلمه‌نین کۆکو ساییلیر}	
			سیر [آ] ۱-سوی، کۆک ۲-بیر لشمیش ^۷ . ۳-باخ: سیر {سیر	

س س	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۳۰۷	ارک سۆزلۆتۆ	س س
آدلاریندا سیر (لعلابی، یزکلی)، سیرا (دۆزوملو) معناسیندادیر {	سیرم [آ] بوئین زهرا دا کند آدی {گۆزل و دۆزوملو}.			
سیر sir [آ] اؤرمیه ده کند و داغ آدی.	سیرن [آ] ۱- گۆل وقیز آدی ۲- اؤستو اؤرتولو یایلی آرابا ^{۲۲۴} .			
سیراب si'rab [ص، فا، شع] دویموش (فا:~).	سیرۆز [آ] اوغوز-قایی بوئوناعایدیثر آدی (۱۶م جی قرن) ^{۲۲۵} .			
سیراب sirab [آ] آج، رزن ده کند آدی، نخجوان دا کند آدی ^{۲۴۰} . {سیر+اؤ، سیر آوا}.	سیره sire [آ] مذهبی مراسم ویا عزادارلیق اۆچون دوزنلنن مجلس و توپلانتی (فا: مجلس نوحه خوانی). {سیرا و سیرالماق کلمه لرینه باغلیدیر، باخ: سیر}			
سیرالان [آ] بیجار دا داغ آدی {باخ: سیر+آلان}.	سیره داش sirēdaş [آ] میانا دا داغ آدی.			
سیراملی siramlı [آ] کلئیرده چای و کند آدی {دۆزوملو}.	سیر یاقو خاقان [خ] غربی گۆی تۆرکلر خاقان لاریندان ^۷ .			
سیرامیک [آ] ساخسی استحصالات لاریندان دۆشمه اۆچون ایشله دیلن بیر اؤرون {یوسیر، کرامیک، کیرئج، باخ: سیر}.	سیر یستۆ [آ، ر] فابریکا و بوجور یئر لرده چالینان بیر نوع سیقنال.			
سیران siran [آ] کومیجان دا کند آدی. تبریز ده داغ آدی.	سیر یستۆ چکن [آ] دودو کچو، فابریکا لاردا سیقنال چالان.			
سیراوند siravend [آ] همدان - اسدآباد دا کند آدی.	سیریش sirış [آ] چیریش اؤتونون کؤکو دؤیوله رک تۆزوندان سو ایله بیر لیکده دۆزله ن توتقال (پاییشقان)، "چکمه چی چیریشی" (فا: چسب). {paste, glue} {سیر			
سیربانو sirbanu [آ] اقلید دا کند آدی.	کلمه سی دیواندا لعاب معناسیندادیر، بو کلمه دن آلبیناراق سیریش پاییشقان ماده و لعاب معناسیندادیر همچنین دیواندا سیرلیغ ناخیش و قابدا دوزلدن یزکلره دئییلیر بو نقشلر دۆزوملو ومنظم شکیلده اولماغینا سبب سیرالانمیش شئیله ری نشان وئره رک سیرا و سیریماق سۆزلرینن کؤکو اولمالیدیر، باخ سیریماق}.			
سیرتار بالیقی [آ، دی] بیر نوع بالیق.	سیریشمک sirışmæk [باخ] سایریشماق.			
سیردان sirdan [آ] زنجائین ۴ بخش یندن بیر، بو یئرین آدی تارؤم اولاراق بعضا سیردان ویا آبیر سۆزونه دئییشدیریلیر، باخ: تارؤم. {سیر+تان: گۆزل سحر}.	سیریشمک sayrışmæk [س] تیتیرک وضعیف ایشیق ساچماق، بیر شئی تیتیرک حالدا اسمک "شهر ایشیق ایچینده سیریشیر".			
سیرروس sirrus [لا] ساچاق بؤلود (فا: سیرروس).	سیریگ [آ] جبرائیل دا کند آدی ^{۲۴۰} .			
سیر صفت [آ] اؤزگۆز (فا: سیرت).	سیریمسه مک / سیریمسیمک sirimsemæk [باخ] سیریمساماق.			
سیرغان sirğan [آ] جوغاتنی دا کند آدی {گۆزل یئر}.	سیریمک sayrimæk [س] آجیق دان و هیرس دن اسمک و تیتیره مک (چوخراق اؤز عضله لر) "الی سیریمیردی و دوداق لاری تیتیره یریدی".			
سیرک sirk [لا: دایره، آ] آکرویاتیک ایشلر گؤرولن یئر و بؤ ایشلری دۆزن له ین قوروم (فا: سیرک). circus	سیرین / سیرینسی sirin [آ] بیر نوع یشمک و باسدیرما ^{۲۴۴} .			
سیرک sirək [آ] زکی، آغیللی ^۷ .	سیر [ض] ۱- ایکینجی چوغول شخص ضمیری (فا: شما).			
سیرکان sirkan [آ، بی] ساری چیچک لی کول بیتگی.	you [ت، سن؛ سن + z، سیز]. ۲- یوخلوق اکی، باخ: اکلر.			
سیرکان [آ] اؤرمیه؛ آستانا (سیرکن) دا کند آدی {گۆزل یئر}.	سیران [آ] داشکسن ده داغ آدی ^{۲۴۰} .			
سیرکه sirke [آ] ۱- قیزقیریلیمیش اوزومدن حاضرلانا ن تۆند تورش شیره (فا: سرکه). vinegar ۲- بیت یومورتاسی.	سیرجه [عوضلیک] سیزین فیکرینیزجه.			
{ت: بو کلمه فارسجادان آلینما سانیلیر}	سیرلی ییزلی [عوضلیک] سیز ویز بیر لیکده.			
سیرکه سینگی [آ، دی] اکلم باجاقلی، قیسا دؤیارقالی بیر سینک drosophila				
سیرکه لیگ [ص] سیرکه قویماغا یارایان.				
سیرکیلر [آ] جؤلفا دا کند آدی {سیر+گی+لر: بزلکیلر}.				
سیرم sirəm [باخ: سیریماق] دۆزوم، ردیف، مذهبی مراسم اولاراق دوزه لن عزادارلیق توپلانتی سی.				

س س	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۳۰۸	ارک سۆزلۆتۆ	س س
سیزینگی [ض] سیزه اؤزل اولان، سیزه عاید اولان (فا: مال شما).	سیس sis [آ] تورکیه ده اتناکیه یاخیئلیغیندا بیر شهر آدی ایدی، بۇ شهرین ایندیکی آدی قوزان دیر ^{۸۵} .		یوخاری سویه دن آشاغی سویه یه بوشا لدان آیری بۆرۆ، دوه بۆینۆ شکلینده اولان هر شئی (فا: سیفون).	
سیس [آ، باخ: چیس] ۱-چم، یئر اؤزونه یئتن بۆلۆد (فا: مه).	fog ۲-سۆسدورماق اوچون دئییلن سۆز، باخ: سوسماق.		سیقار / سیقارا [آ، اسپانیولجا] پاپیروس، توتون یاپراق لاریندان دوزه لن آرجا اویشودورجوو خاصیتی اولان شئی، توتون پۆکو لموش کاغاذ (فا: سیگار). cigarette	
۳-چیل "قیزین اؤزو سیسلی" ^{۲۲۴} .	سیس sis [آ] شېست و سئندج ده کند آدی {دۇمانلی بۇ لگه}.		سیقار تۇقارا [آ] گۆی تورک بیر لیگینده بیر بوی آدی.	
سیساب sisab [آ] بجنورد دا کند آدی.	سیس بومباسی [آ] سیس دۆز لدن بومبا.		سیقورقا [ایتا] بیمه (فا: بیمه). insurance	
سیساکان / سونیک [آ] بیر آذربایجان شهری ^{۹۷}	سیستک [آ] قوشاچای دا کند آدی {سیس+تک}.		سیقورقا بلگه سی [آ] بیمه نامه . insurance policy	
سیستیم [آ، یو: بۆتۆ] ۱-دۆزونتو. ۲-دیزگه، یۆل یۆتم، دۆزه نک، مودئل، تپ، دۆزن (فا: سیستم).	سیستیم سیز [ص] دۆزن سیز، سیستم حالیندا چيخیش.		سیقورتاچی [ص] بیمه اولان (فا: بیمه گر). insurer	
سیستیماتیک [آ، فر] بلی بیر سیتیم له وبللی بیر پلانا گۆره قۇرولموش، دۆزونتو لو، یۆتم لی (فا: سیستماتیک).	سیسلندیرمک [ل] سیسلنمه سینه سبب اولماق.		سیقورتالانان [ص] بیمه ائدن (فا: بیمه گذار). the insured	
سیسلنمک [س] سیسلی اولماق.	سیسلی [ص] سیسی اولان.		سیقورتالانمیش [ص] بیمه اولموش (فا: بیمه شده). insured	
سیسموگراف [آ، فر] دئیرم بازار (فا: سیسموگراف).	سیسمولۆزی [آ، فر] دئیرم بیلمی، یئر قابیغینی اینجه له ین بیلم دالی (فا: ~).		سی. دی. [ن] ایتیل گئت مفهوموندا بیر کلمه.	
سیسمولوق [آ، فر] دئیرم بیلمنی، دئیرم اۆزمانی (فا: ~).	سیسمیک [آ، یو: دئیرم] دئیرم له ایلگی لی، زلزله یه عاید (فا: ~).		سی. دی. رمک [ائتد] ۱-جنسل ایلیشکده اولماق اییشینی گۆردورمک. ۲-دفع اولوب گتمک.	
سیفار [باخ] سیقار.	سیفار بۇجگی [آ، دی] قین قانادلی، بیر چوخ ییه جکلره و میوه لره دۆشگون بۇجک (فا: سوسک توتون).		سی. مک [ل، سومرجه 'زی'] جنسل ایلیشکده اولماق (فا: سپوختن).	
lasioderma serricorne	سیف seyf [آ، ع] شمشیر، خنجر.		سیکلون siklon [آ، فر] بۆرولان فیرتینا، بۆرولقان (فا: ~).	
سیف آباد / سیف الدین [آ] تکو ترکیبی حالدا یئر آدی اولاراق ایشله نیر، باخ: یئر آدلاری (ان آزی ۱۱ آد سایماق اولار).	سیفال sifal [آ] هیئت دئیز تارنچاسی، آرۇنا'ئین آناسی ^{۲۱۱} .		سیکلویید sikloyid [آ] دۆنگول (فا: ~).	
سیفون [آ] سو و هر مایعنی اؤز سۆمۆرو سیستم ایله			سیگار [باخ] سیقار (فا: ~).	
			سیگیل sigil [آ] زیگیل، دری و اؤزل لیكله اللرده دۆزه لن یرک و سرت قابارجیق. {باخ: زیگیل، سیوری، سنگر}.	
			سیلاب جای seylab [آ] مرند و ماهنشان ده چای آدی.	
			سیلابیک silabik [آ، یو] هجا وزنیه اساسلانا، هجا وزنیه یازیمیش "سیلابیک شعر".	
			سیلان seylan [آ، ع] آخیتی، آخی (فا: ~).	
			سیلانا silana [آ] اۆرمیه ده کند آدی.	
			سیلان جای seylan [آ] خالخال دا چای آدی.	
			سیلتان silatan [آ] بیجارین ۷ کندستانیندان بیر، ۲۲ کند و * ۷۰۰۰ نفر نفوسونون بیر بۆلۆمۆ تورکدور.	
			سیلدیرتمک sildirtmek [ائتد] سیلدیرمک اییشینی گۆردور	
			مک (فا: فس تمیز کردن).	

سیلدریمک [اتند] سیلیمک ایشینی گۆردورمک. t~ to clean	سیلیمه [آ] سیلیمک ایشی (فا: حذف). amission
سیلدیریلیمک [بل] سیلدیریمک ایشی گۆرولمک.	سیلیمه جه [ظ] آغزینا قدر دولاجاق بیچیمده.
سیل سوپور [آ] ۱-سیلیب سوپورمه ایشی، ییغیشدیرما، تمیز لهمه. ۲- [مچ] بیر شئیلری بوتونلوقله گۆتورب آپارما.	سیلو silo [آ، فر] تاخیل آنباری، بوغدا دئوسو.
سیل سوپور [آ] آنادو لودا جریده لره باغلی ایدیلار، بیر بؤلومو شاه عابباس زامانی ساوه ری بؤلگه سینده یئر لشدیلر ^{۸۵} .	سیلوار silvar [آ] همدان دا کند آدی.
سیلچ silqec [آ] آرابالاردا قار ویاغیش سیلیمه آراجی.	سیلوانا silvana [آ] اؤرمیه ده کند آدی (اؤوالی، باخ: کورمانج
سیلگدیریمک [اتند] سیلیمک ایشینی گۆردورمک.	سیله silə [آ] ۱-دوڭ دولو ۲-بیر نوع باتاقلیق اؤتو ^{۲۴} .
سیلگر silker [سیلیمک سۆزوندن] الک.	سیله جک [آ] سیلیمک اؤچون یارارلانان هر شئی (فا: تمیز کن).
سیلگمک silkmək [ل، ت] سیلگه له ییب تمیز لهمک، ترپه ده رک اؤزه ریندن شئیلری دۆشورمک (فا: تکاندن).	سیله لهمک [ل] آغزینا قدر دولدورماق (فا: پر پر کردن).
سیلگه مک / سیلگه لتمک silkeləmək [ل، سن] ترپتمک، سیلگمک (فا: تکاندن) to shake	سیلی sili [آ] کیلم، یوندان تۆخونموش یاقتی.
سیلگه لتمک silkelənmək [بل] سیلگینمک .	سیلیب سوپورمک [باخ] سوپورمک. to clean and sweep
سیلگه لهمک silkeləmək [باخ] سیلگه لتمک.	سیلیچی [آ] سیلیب تمیز له ین.
سیلگه له ین [آ] سیلگه لهمک ایشینی گۆرن (فا: تکاننده shaker	سیلیسیوم [آ، لا، چاخماق داشی] بیر کیمیای ائلمنت.
سیلگه له ییش [آ] سیلگه لهمه ایشی.	سیلیش [آ] سیلیمک ایشی ویا بیچیمی.
سیلگینتی [آ] سیلگیب بو شالما ایشی.	سیلیک silik [ص] ۱-آرین، عفت لی (فا: تمیز). {ت، سن؛
سیلگیندیریمک [اتند] سیلگینمه سینی ساغلاماق.	باخ: سیلیمک، مثبت معنادا}. ۲-دیرسز و اردم سیز کیمسه (فا: یاوه).
سیلگینمک [س، سن] ۱-اؤزونو سیلگمک (فا: تکاندن). ۲- [مچ] بوشالماق، واریوخونو خرجه له مک.	سیلیک لشدیریمک [ل] سیلیک وضعیتیه گتیرمک.
سیلگینیش [آ] سیلگینمک ایشی ویا بیچیمی.	سیلیک لشمک [س] سیلیک وضعیتیه گلیمک.
سیلگی silgi [آ] سیلگمه یارایان شئی، فیرچا و پارچا کیمی شئیلر، سیله جک، پوزان، میداد پوزان و هر شئی تمیز له ین (فا: میداد پاک کن). rubber	سیلیکات [آ] ترکیبینه سیلیسیوم اؤکسیدی اولان میثرال-
سیلله sille [آ] شیلله، ال ایله وۇرما، ال آیاسی ایله وۇرولان ضربه (فا: چک). slap {سالما وسا لدریماق سۆزوندن}.	لارین آدی و بو میثرال دان قایریلمیش شو شه، چینی، سمیت و بوجور شئی لرین گئل آدی. {لا: چاخماق داشی}
سیلله لتمک [بل] سیلله ایله وۇرولماق.	سیلیک لیک [آ] ۱-آرین لیق، تمیز لیک. ۲-عفت، ناموس.
سیلله لهمک [ل] سیلله ایله وۇرماق.	سیلینتی [آ] بیر شئین سیلینمیش اولدوغونو گۆستره ن ایز.
سیللی silli [باخ] سیلله.	سیلیندیر [آ] قاسناق، اؤستوانه بیچیمده اولان هر شئی، ساغاناق-
سیلیمک silmek [ل] اؤستونده کی شئیلری دۆشورمک، تمیز لهمک (فا: زدودن) to clean {سوئرجه، ت «سیلیخ» تمیز، سن؛ اینگیلیزجه clean سۆزیه کؤک بنزریلیگی اولاییلر}.	شکلینده اولان (فا: سیلندر) cylinder {یو: دیغیر لادیرام}
	سیلیندیر قاباغی [آ] موتورلاردا سیلندرلرین اوستونو اؤرتن قاپاق (فا: سرسیلندر). cylinder head
	سیلینمز [ص] پوزولمایان، اونودولماز، خاطره قالان.
	سیلینمک [س، سن] ۱-محو اولماق، گورۆنمز وضعیتیه گلیمک (فا: حذف شدن). ۲- [بل] سیلیمک ایشی گۆرولمک، یاددان چیخاریلماق، اونودولماق (فا: حذف گردیدن).
	سیلینمیش [ص] حذف اولونموش (فا: محذوف). omitted
	سیلینیش [آ] سیلینمک ایشی ویا بیچیمی.

سیلوان / سیلفان silivan [آ] بوی آدی، باخ: کورمانج.	سیمین زاغا [آ] باهار دا کند آدی.
سیم sim [آ، فا] ۱-تئلیجیک، سیملی چالغی آلت لرینده چکیل و ترپندیکجه سس وئرن، تئل. ۲-قیزیل و گوموش (فا:~).	سین sin [آ] اردبیل ده کند آدی.
سیمامال si`malama [آ، فا، شع] اؤز، بنیز (فا:~).	سین sin [آ] ۱-اؤلۆ قویلاتان یئر، قییر (فا:مزار). ۲-پوسولان یئر، سیغینیلان یئر، ۳-سومرلرده تانری آدی
سیمامصدی [یازار] گونش ۱۳۵۴ ده خالخال-بینمار کندینده آنادان اولدو، تورکجه شعر لری واردیر ^{۵۲} .	«ت» (سین)، صح:گور؛ بو کلمه هم اسکی تورکجهده و هم ایندی یاقین کلمه لردن بیریدیر و سینمک (هضم اولماق)
سیمان si`man [باخ] سیمیت.	سۆز ایله ایلگیلیدیر، سینمک، بیر شئی آیری شئین
سیماو simav [آ] چاوؤلدور بویونا عایدیر آدی ^{۲۲۵} .	ایچینده گؤمولوب قویلاتماق و اریمک دئمکدیر و جسده
سیمتریک simetrik [فر، ص] باخیشیم لی، بیر شئین مرکزه گؤره اؤقون و بنزر دؤزولوشو (فا:سیمتریک).	توپراق ایچینده گؤمولوب سینیلیر و اورداهضم اولور،
سیمپاتیا [باخ] سمپات.	سین سۆزو گیلگمیش داستانیندا سؤمئرلرین ان بؤیوک
سیموغ [آ، فا] فارس اساطیرینده خیالی بیرقوش آدی (فا:~).	نجومی تانری سی معناسیندادیر، بو کلمه بیر سیرا
سیمسار [آ، فا] آلیجی و ساتیجی آراسیندا اولان واسطه، کؤهنه شئیلری بیرینین طرفیندن توکانیندا ساتان کیمسه (فا:سمسار). dealing in second-hand goods	کلمه لرده اؤزونو گؤسته ریر: فارسجا زیندان= زندان کلمه
سیمساری [آ] آلیجی و ساتیجی آراسیندا واسطه لیک، کؤهنه شئیلری بیرینین طرفیندن آلب ساتما ایشی (فا:سمساری).	سینده زین سۆزو سین سۆزجووی اولمالیدیر، بعضی
سیمگه simge [آ] بیر شئی گؤسترن سمبول.	قایناقلاردا و محتملا بیلگی یئترسیر لیگیندن دؤلای بو سۆز
سیمگه جی [ص] سمبولیست (فا:سمبولیست).	آلینما سانیلمیشدیر حالبوکی سۆز تورک کؤکنلی کلمه
سیمگه جیلک [آ] سمبولیزم (فا:سمبولیزم).	دیر، بو کلمه سنگین، زنگین کیمی کلمه لرینده کؤکو
سیمگه سل [ص] سیمگه ایله ایلگی لی.	اولمالیدیر و معناجا گؤمولو، آغیر و مجازاً دیرلی
سیمگه لشمک [س] بیر شئی سیمگه حالینا گلیمک.	مفهوموندادیر، همچنین سین سۆزونون گؤمولو مفهومونا
سیمگه له مک [ل] بیر شئی سیمگه ایله بیلیرمک.	باخارساق خزینه و یئر آلتی دفينه مفهوموندا دیر و سؤنگون
سیمگه لیک [آ] سیمگه اولما وضعیتی.	کیمی یئر آدلاریندا بؤلگه نین زنگین لیگینی گؤستریر.
سیمله مک [ل، فا] ۱-سیم چکمک (چالغی آلتینه) (فا:سیم کشیدن). ۲-یارا التهاب لانا ق میکروبوی قانا گئچمک.	سین آوا / سین آباد [آ] اؤرمیه ده کند آدی.
سیمیت / سیمینت [لا] تیکیستی ایشلرینده یارار لانیلان بیرتوز ماده (فا:سیمان). cement	سینتیک [یو، ص] حرکت عاید اولان بیلیم دال (فا:سینتیک).
سیمیتقو simitqo [آ] شکاک طایفاسیندان بیرینجی دؤنیا ساوا شی سیراسیندا غربی آذربایجاندا اؤنملی اولایلارین	سینتیک انرژي [آ] حرکتده اولان جیسیمین انرژي سی.
تیکجی سی اولوب و اؤز لیکله آذربایجان کندلرینده تالانلار و قیرقینلار سبب اولان سؤیقونچونون آدی ^{۱۳۹، ۱۳۱، ۹۴} .	سینئوزی [آ، فر] گؤروداشلیق (فا:سینئوزی).
سیمیتن [ا] اؤز لو، سیرتیق {سیمتاما ق فعلیندن: بی اعتنا اولماق ^۵ }	سینام اکی [بی، آ] Sinameki (فا:سنا).
	سیناو sinav [آ، باخ: سینا ما ق] سینا ما ایشی، امتحان، تست،
	بیر یئر و ایشه گیرنلرین بیلگی درجه سین ییلمک اوچون
	دؤزلنه ن یوخلاما، سیناتی (فا: آزمایش). examination
	سینتیک [یو، ص] دؤزلنه، صنئی (فا: سینتیک).
	سینتاتیک [یو، ترتیب] بیر دیلده جمله قورولوشونو و سۆز لرین
	بیر لشمه سینینی اینجه له ن بیلیم دالی (فا:~).
	سینج sinc [آ، باخ: چان] دیسک کیمی بیر نوع چالغی آلتی

(فا:سنج). weith thou

سینج **sincab** [آ،دی] باخ: سنجاب.سینجار [آ] عثمانلی لارا قاتیلان بیر کورمانج بو^{۲۹}.سینجان [آ] آذربایجان دا کند آدی^{۲۹}.سینجلیک / سینجی **sinci** [آ] اؤرمیه ده کند آدی.

سینجه [آ] میانا دا کند آدی {بالاجا پؤسو و سیغینما یثری}.

سینجی **sinci** [آ] اؤرمیه و سولماس دا کند آدی {باخ: سینجه}.سینجه [آ] چئهره، بئیز^۷.

سین داغی [آ] اردبیل ده داغ آدی.

سیندان [آ] سراب دا کند آدی {سین+تان}.

سینده خیر [آ] اهر ده کند آدی {سین+تاغار}.

سیندیرمک **sindirmək** [س] هضم ائتمک (فا: هضم کردن).

to digest {ت، سن «سینگله مک»}

سیندیریش [آ] سیندیرمک ایشی ویا بیجیمی.

سیندیرلمک [بل] سیندیرمک ایشی گؤرولمک.

سیندیریم [آ] آغیز، قورساق، اینجه باغیرساق و قارا جیبارین

توسط ایله یئمگی هضم ائتمه سیستمی (فا: دستگاه

گوارش). digestion

سین ساروود **sinsarud** [آ] بو قالا مرند شهرین

هرزن و گلین قیه کندینین یاخینلیغیندا قرار تاپیب، بو

قالانین قدمتی موردینده بیر بیلگی یوخدور و محتملاً چوخ

قدیم چاغلارا و حتی اورارتولارین زامانینا عایدیر،

چونکی بوجور آدلاری فقط اورارتو آدلاریندا گؤرمک

اولار (البته سین سۆزو تورکجه مزار معناسیندا دیر و سارود

سۆزونوده اورارتولارین ساردوری شاهین آدیندا و ایندی

ده سردری شهرین سؤیله نیشینده گؤرمک اولار.

سینسی [آ] گیز لیجه باشلایان، یاواشجا گلیشن، قورناز و

تیکیز آدام "بو آدام نه قدر عنادچی و سینسی آدامیر"

(فا: تودار، پنھانی). {باخ: سینمک (گیز لنمک) +سی}.

سینسیتمک **sinsitmək** [ل] اینجیده رک بئزدیرمک، اضطراب

وئرمک (فا: ذله کردن) {سینمک سۆزوندن؛ ت «سامسیتماق»}

سینسیک [باخ] سینسی.

سینسیمک [س] بیر یندن اینجیه رک بیخماق (فا: ذله شدن).

سین سین [آ] ییغینلاردا گنج لرین اود چئوره سینده توی و

زیرنا چالقی سیلا اوینادیقلاری بیر خالق اوینو.

سینگ / سینگا **sink** [آ،زینک] باخ: جینقو {گؤیومتول آغ

رنگیلی و دؤیوله ییلن مئثال، روی.

سینگ **sinək** [آ،دی،ت،دده] میلچک، چیین، جوت قانادلی،

آلتی آیاقلی، آغزی امیجی، اوچوجو بؤجک لرین عام

آدی، اؤرنگی: ائو سینگ (میکروب داشییان)، یاشیل و

گؤی (ماوی) سینکلر (ات اؤزه رینه یومورتا بوراخارلار)،

چاچا سینگ (یوخوخته لیگی یایان) **musca**سینگ **sink** [آ] آوج و ساوه ده کند آدی {سین: پؤسو یثری}.

سینگ آغیرلیق [آ] ایدماندا (بوکس) ۵۱-۴۸ کیلو آغیر لیغیندا

اولان یاریشچی لار.

سینگ اؤدان^۲ [آ،بی] ۱- آمریکانین ایستی بو لگه لرینده یتیشین،

یاپراقلاری ایکی پارچالی اولاراق بؤجک اونون اؤستونده

اؤتوردوقدا باغلانیب اونو امن بیر بیتگی (فا: مگس گیر).

dionaea muscipula ۲- سینک جیل، سینک یتین.سینگش **sinkes** [آ] مراغادا کند آدی {سین سۆزو سومر

تاری سی و همچنین گؤمو و دینه مفهوموندا دیر و بو

کلمه ده دینه و ذیرلی اکین یثری مفهوموندا دیر}.

سینگ جیل [آ،دی] سترچه سولادان، آمریکانین ایستی

بؤ لگه لرینده یاشایان، سینک له گنجین **muscipidae**

سینگچی [ص] حلبی دوزلدن.

سینگ ساوار [آ] سینک لری آرادان آپاران ماده.

سینگ قاپان [آ،دی] سترچه گیللردن، کیچیک و گؤزل

بیرقوش نوغو و بوجور قوشلار وئرلن **Trochilus**

سینگ قاپان گیللر [آ،بی] ایستی و ایلیمان بؤ لگه لرده

باتاقلیق لاردا یتیشین و بؤجک له بسله نن بیتگی لری ایچینه

آلان بیر نوع (فا: تیره ای از حشرات).

سینگ قوشو [باخ] سینک قاپان.

سینگ گؤبه لگی [آ،بی] بیر نوع گؤبه لک.

سینگ لنمک [س] سینگلی چوخا لماق، سینک لی حالا گلیمک.

سینگرونیک **sinkronik** [باخ] سنکرونیک.سینگل / سینکیل **sinkəl** [آ] امتیازلی، آیرجا لیکلی^۷.

س س	آذربایجان نۆزکجه سی	۱۳۱۲	ارک سۆزلۆتو	س س
سینگلر [آ، دی] جۆت قانادلی وسینگ لری ایچینه آلان بیر سوی.	سینگلر [آ] سینگ قووان، سینگ لردن قورویان هر شی.	سینیور اوتلاری [آ، بی] ایکی چنک لی چیچک لی بیتگی لر	تاقیمی (فا: تیره ای از گیاهان).	س س
سینگان [آ] سۆلدوز دا کند آدی {باخ: سین: پوسو یئری}.	سینگیل singil [آ] ۱-کیچیک قیز قارداش ۲-بیر نوع آغاج یاراما آراجی، بیر نوع قمه ۲۴.	سینیور اوئو [آ، بی] سینیور اوئو گیللردن، چیچک لری تک بیر	سایین اوچوندا باشاق وضعیتینده، بیر چوخ نوعو اولان و	س س
سینگیل / سن لی [ع+تو] یاشلی، یاشا دو لموش، قوجا لمیش.	سینلیک [آ] مزار لیک، گؤموتلۆک (فا: قبرستان).	سینیور ییلمی [آ] سینیور سیستمی نی اینجه له یین طب دالی،	نئرو لوزی (فا: عصب شناسی). neurology	س س
سینماتیک [آ، فر] جیسیم لرین حرکت، مسیر و یورونگه، هیز	و ایومه لرینی اینجه له یین میکاتیک قولو.	سینیور توخو / سینیور سل توخو [آ] سینیوری تشکیل وئرن توخولار	(فا: بافت عصبی). nervous tissue	س س
سینمک sinmek [س] ۱-هضم اولماق (فا: هضم شدن). ۲-	ایلیب گیز لنمک، بیر یرده قیساراق اوژونو سیخی شیق حالا	سینیور جه [ظ] سینیور خسته لیگی (فا: مرض اعصاب).	سینیور سل [ص] سینیور له ایلگی لی، سینیور باخمیندان.	س س
گتیرمک {ت «سینغمک» باخ: سین}	سینوئیک [یو] هاوا وضعیتی نی بیلدیرن اورتام (فا: ~).	سینیور سیز [ص] ۱-سینیوری اولمایان ۲-راحتجه، سینیور لنمه یین.	سینیور سیستمی [آ] سینیور دؤزنتی سی.	س س
سینونیم sinonim [یو] سؤیله نیش جه بنزر و معنا جا آیری-	اولان سؤزلرین باغیم لیغی "اؤرنک: اؤزوم: مئو میوه سی /	سینیور قانادلیلار [آ، دی] دؤرد قاناد لاری آغ ییچیم لی و دامارلارلا	هؤرولن و سایدام، بیر بؤجک تاقیمی (فا: تیره ای از حشرات).	س س
اؤزوم: منه عاید اولان اؤز" (فا: ~).	سینور / سنور [آ] سینیر، ناحیه، و لکه ۸۲ (فا: ~) {سینیر}.	سینیور لندیرمک [ل] هیسلندیرمک	سینیور لندیرجی [ص] سینیور لنمه یه یول آچان.	س س
سینه sinə [آ، فا] دؤش، کؤکس {سین سؤزوندن: سینه سین	کیمی بدنین اؤنملی اورقانلارینی اؤزونده گیز له دن یردیر}	سینیور لنمک [س] هیسلنمک، اؤفکه لنمک، چوخ دیقولو	اولماق، عصبی لشمک (فا: عصبی شدن).	س س
سینه بند sinəbənd [آ، فا] دؤشلوک (فا: ~).	سینه سر [آ] گئرمی ده کند آدی {سین+آسار}.	سینیور لی [ص] ۱-هیسلی، اؤفکه لی، راحتجه سینیور له نن	(فا: عصبانی). nervous ۲-ایچینده سینیوری اولان.	س س
سینه ووران [ص] عزادار لیق لاردا سینه سینه الیه ووران	کیمسه (فا: سینه زن).	سینیور لی لیک [آ] سینیور لی اولما وضعیتی (فا: عصبانیت) anger	سینیویش siniş [آ] سینمک ایش ویا ییچیمی.	س س
سینی [آ، فا] میس و بۆرونج کیمی مئثال لاردان قایریلمیش	بؤیوک دیرمی و دایاز قاب.	سینیور سivan [آ] بؤکلمه دده قورقود کتابیندا بؤیوک چادیر	آتلامیندا ایشله نیب و سانیلیر کی فارسجا سایه بان	س س
سینی sini [آ] کبود گنبد ده کند آدی {باخ: سین}.	سینی سو sinisu [آ] درگزه چای آدی.	سیدو sidda [آ] بیر آذربایجان شهری ۹۷	سیوری sivri [ص] اوچویز، کسگین و باتیجی اولان (فا:	س س
سینیویریم [آ] هضم (فا: هضم). digestion	سینیور sinir [آ] عصب (فا: عصب). nerves {ت، سن	نوک تیز). sharp {ت «سؤری»، سن، دده، دیواندا نئچه	کلمه نین معنالاری بیر بیرینه یاخیندیر: سؤبی= سؤبی (اؤزون	س س
سینیر / سینگیلر [آ، بی] سینیور اوتلاریندان ایکی چنک لی،	بیتیشیک تاج یا پراقلی بیتگی لر سؤبو (فا: تیره ای	سیبک (دیرمان داشینین آرا دمیری): بو کلمه لردن	از گیاهان). plantaginaceae	س س

سیویشمک sivišmək [T] سوووشمک، زوومک، سوروشوب
چیخماق، گیز لینجه ویاواشجا چیخیب گتتمک “ایلان
آرا لیددان یاواشجا سیویشه رک ایتدی.”

سیویشیم [آ] سیویشمک ایشی.

سيویل sivil [لا، ص] عسگر اولمايان، يونيفورماسيز اولان، قارايخا (فا:~).

سِيَه لَه فِه سِيَه لَه فِه [ظ] سا لانا سا لانا (فا: تلو تلو خوران).

سیاقوت [آ] آذربایجان، دا کند آدی^{۲۴۰}.

سیاکو [آ] آستارا ده کند آدی.^{۲۴۰}

سیوگر [آ] آستارا ده داغ آدی ۲۴۰.

سییر ۱ siyər [آ] ۱- حیواندا بئل اتی، پیرزولا^{۲۲۴}.

سييۋر / siyəʁ [ا١] جوٴلفا و بوستان آباد دا كند آدى
 ۱-سويار: سۇيۇن ياريلان و آيرلان يثرى. ۲-ديواندا
 (سييوقا) سۇزو پۇزماق و يئىمىك معناسيندا گليب و
 "سييوار" سىي آر" سىير" سۇزو اوستون گلن و ايگيد
 معناسيندا اولاييلير. ۳-بئل اتى، باخ: سىير۱.

سَيِّيرْتَمَك [ل] ۱-چاپماق، دۇردۇلا سۆرمك
 “آتى سَيِّيردەرك ايكي كىندىن آراسىنى گىنچدى.”
 اۇچورتماق (قۇشلار حاققىندا) “شاهىنى گزدير بگلر
 قۇلۇندا. قۇشلارى سَيِّيردز ساغ و سۇلۇندا، اصلى كرم.”

سییریشمک **səyirmək** [باخ] سیریمک "یاناقلارینین اتی
سییریدی و دوداق لاری ترپنیدی. باخ: ساییرشماق.

سییریگ siyrik [آ] اۆزه ریندن بیر پارچا سییر یلمیش.

to be skinned, [باخ] siyirmək سییريلمک
to be stripped

سیپرینتی sirinti [آ] سیپر یلمیش شئی، سویو لموش.

سیپک siyək [آ] ۱-ارککلیک سوئو. ۲-چیوی ۲۲۴.

سییمک siymək [س] ایشه‌مک، مجامعت ائتمک.

سَيَّيْنَدِي siyəndi [آ] سئويلن، سئويلميش، سئوگيه لايق.^۷

سیوو [۱۱] لئریک، ده کند آدی.^{۲۴۰}

سيوران siyuran [آ] اوتقان، مظفر^٧.

سييورقاتميش siyuvqatmiş [آ] ۱-دۆشمىنى پوزقۇنا

دوشونمک اولورکی (سوؤ= سوڤ= سوؤ= سوؤ= سیو= سېب و سويا) اورتاق بیر کؤکه باغلاناراق میله و چوبوق مفهوموندا دیر، سنگلاخدا ایشلهنن سیوک (بندنه چیخان چپوزه) کلمه سیده بو کؤکه باغلی اولمالیدیر، بولارا باخدیقدا چپو، چیژ و سیو، سیوری کلمه لرینن یاخینلیغی آنلاشیلالیلر؛ کلاوسون بو کلمه‌نی آلینما سانیب ولی قایناغینا اشاره ائتمه ییب،^۱ بو دئییشین دؤږگون اولماسینی اؤستده کی مطلبدن آیدینجا آنلاماق اولار، بوکلمه ایندیکی زاماندا سیبیک (اوتوموبیل قاباق لیغیندا ایشلهنن بیر وسیله) شکلینده فارسجادا ایشلهنیر.^۲

سیوری **sivəri** [آ] یاستیکند ده کند آدی.

سیوری اوجلو [ص] اوجو سیوری و بیز اولان، ایتی اوجلو.

سيورى پيار [آ،بى] سالاددا ايشلەنن بىر نوع اۋزون و ياشىل پيار (فا:فلفل نوک تيز).

سیوری فاره [آ،دی] بۆجک جیل، امجک لیلردن، قوړو
 سولوجان و فاره کیمی حیوانلاری یئدیغی اوچون تاریما
 یارارلی حیوان **sorex arancus**

سيوری قويوق [آدی] بير چوخ امجک لی حیوانلارین
باغیر ساغیندا گۆرولن، اپیلیک سوو سولوجان، ۱۲ mm -
۳ اوزنلوقدا، قیل قوردو، ایینه قوردو.

سیوری لشدیرمک [ل] اوْجو بیز وضعیتہ گتیرمک.

سیوری لشمک [س] اوجو بیز وضعیتہ گلمک. to become sharp/ pointed

سیوری یاپراقلی [آ] اینه یاپراقلی، اوجو بیز یاپراقلی بیتگی.

سیوری جیدا [آ، دده] ایتی و اوْجو ییز جیدا و سونگو.

سیوری سینگ [آ، دی] میغ میغا.

سیوریلتمک [ل] اوجویزائتمک، سیوری لشدیرمک.

سيوريلمک sivrilmək [س] اوجو بيز وضعيته گلمک،
سيوری لشمک (فا:نوک تيز شدن).

سیوریلش [آ] سیوریلیمک ایشی ویا بیچیمی.

سیوری لیک [آ] اُوْجو بیز اوْلما وضعیتی.

سیوہرک [آ] عثمانلی بیر لیگینده یئر آلان بیر تورک بویو ۲۰۹ .

سیویشکن [ص] سوروشکن.

ش ش — Şş

ش [حرف] تورک عرب الفباسی نین اؤن آلتینجی و تورک لاتین الفباسی نین ییرمی آلتینجی حرفی، بو حرف سس سیز اولاراق کویلو ویتیره شیم سیز حرف ساییلیر (فا: شانزدهمین حرف ترکی آذربایجانی).

شا [آ، آ، ت] آلاجالی بیر قوش.

شائبه [آ، ع] شک و قوشقو، گمان (فا: گمان).

شاپاران [آ] ۱۲م جی عصرده قافقازلاردا آدی گئچن بیر شهر.^{۱۲}

شاباجی [آ] بؤیوک باجی یا وئریلن بیر عنوان {شاه+باجی}.^{۸۲}

شاباش [آ] توی لاردا اوینایان ویا چالقیجی یا وئریلن پول (فا: شادباش). **bravo** {فا: شادباش}.

شابلید [آ] پالیت.

شابلیدلیق [آ] چوخ شابلید ییتن یئر.

شابلانکندی / **شعبان** [آ] هشتی، اؤرمیه، قئیدار، بجنورد؛ ضیا آباد (ک)، خوی و قوشاچای (لو) دا کند و سالماس دا داغ آدی.

یئنه ده بو سۆزله باشلایان نئجه یئر آدی واردیر.^{۲۴۰}

شابران [آ] بیر آذربایجان شهری.^{۹۷} {سابار+ان+سابران+شابران}.

شابلون [آ، آ] لمانجا باسما قالیب، اۆلگو، قالیب (فا: ~).

شابلواغی / **شاه بولاغی** [آ] ماکی دا کند آدی.

شایل [آ] سرعین ده بیر کند، یایلاق و ایستی سو قایناغی نین آدیدیر {ایل سۆزو اردبیل و شورابیل و شایل کیمی کلمه لرده بئل و داغین اتگینه اشارتدیر، شا سۆزو بیر طرفدن شاه سۆزونون قیساتیلیمیشی اولاییلیر و همچنین دیواندا آلاجالی قوش معناسیندا گلییدیر و بو باخیشلا بو یئر شا قوشونون یثری ویا شاه یوردو دئمکدیر}.

شاپ [آ، سس] تق اؤپهرک ویا بیر شئی سویا و آیری شئی وورراق چیخان سس (فا: صدای شاپ شاپ).

شاپارتی [آ] آذربایجان دا چای آدی.^{۲۴۰}

شاپاق [آ] ایلام تانریلاریندان.^{۲۱۱}

شاپ خسته لیگی [آ] سیغیرلاردا آغیز و دیرناقلار آراسیندا قارباجیق چیخماسی، قیزدیرمالی و بولاشیجی خسته لیک.

اؤغراتمیش ۲-باشاریلی، اؤدۆل و اؤوگو آلمیش ۳-قوتلوق دؤولتی و قاراخاتالی دؤولتی خانلاریندان.^۷

سییورقال [siyurqal] ۱-اؤدول، آرمغان ۲-عسگری نشان.

باخ: تیول (فا: سیورغال) اسکی سؤیورقاماق دان (سئومک) {^{۲۳۳}}

سییون [siyun] [آ] سئویم، سئویملی لیک، سَمپاتی، یه نی.^۷

سییون ییکه [خ] سئویم ییکه؛ تورک تاریخی نین اؤنلو قادین سیمالاریندان. قازان خانلارینین سئونونجوسو اولان اؤزامیش خان'ین آتاسی.^۷

سییونچ [خ] سئوینچ، مۆتلو لوق، شئیبان خانلیغی خانلاریندان.^۷

سییه [siye] بو سۆز یئر آدلاریندا اؤزونو گؤسته ریر و فارسجادا سییه شکلینده یازیلاراق قارا و سییه معنا لایر حال بوکی هم سؤیله نیشی و هم معناجا سییه سۆزوندن فرقلیدیر؛ بؤکلمه مُعجز شېستری نین شعرینده چکی بیریم معنا سیندا ایشله نییدیر (۵۰۰ گرم حدودوندا)^{۷۱}: سییه دولان و...، {سانیلیرکی یئر آدلاریندا اؤلچو بیریمی کیمی ایشله نیر و آماجی بللی بیر اؤلچونون طایفا ویا شخصه عاید لیگینی گؤسته ریر}

سییه دولان [siyedoldn] [آ] سراب، میانا، هشتی و اهر ده کند آدی {باخ: سییه}.

سییه رگ / **سیارک** [siyerək] [آ] اؤرمیه ده کند آدی.

سییه زن [آ] آذربایجان جمهوریتینده بیر رایون و بو سۆزله باشلایان نئجه یئر آدی واردیر.^{۲۴۰} {باخ: سییه}.

سییه سوان [آ] سسئران، جؤلفا دا کند آدی {سییه+ساران}.

سییه گمر [آ] میانا دا کند آدی {باخ: سییه+کیمئر}.

سییه گولان [آ] اهرده کند آدی {سییه+گولان: کوللوق یئر}.

سییه گی [آ] شامخورو سؤمقاییت دا داغ آدی (۷۹۲)^{۲۴۰}.

سییه ناو / **سییه ناب** [آ] بوستان آباد دا کند آدی {سییه+ناو}.

سییه نگ [آ] دۆزلانمیش و هیس ده قورودولموش حالدا یئیلن خیردا دنیز بالیغی (فا: شورماهی).

سیییرمک [siyirmek] [باخ] سیییرماق.

سیییرمه [siyirme] ۱-سیییرما. ۲-سؤروتمه، قاپی باغلاما سوروتمه سی.

سیییرمه قیلینچ [ظ] قینیندان چیخاریلمیش اولان قیلینچ.

شاپ شوپ [آ] يونگول و دابانى آچيق و ياستى آياق قابى.
شاپاتلاماق [ل] شاپالاق لاوورماق، شاپاشاپ وورماق.
شاپالاق sapalaq [آ، سن] سيللى، شاپ كيمي سس چيخاردان سيلله، ال ايچى ايله وورولان وورونتو (فا: سيلى). slap
شاپالاق لاماق [ل] شاپاتلاماق، شاپالاق لا وورماق.
شاپالاق لانماق [بل] شاپالاق لا وورولماق، شاپالاق يئمك.
شاپا شاپ [باخ] شارپا شاراپ.
شاپادان sapbadan [ظ] بيردن بيره، گۆزله نيلمه دن.
شاپاداناق (شاپاداق) [ظ] باخ: شاپادان.
شاپالاماق / شاپمالاماق [ل] ۱- شاپييلداتماق. ۲- شاپاتلاماق.
شاپييلتى sapbiliti [آ] ايكي شئين بيريرينه ديمه سى، بير شئين سويا ديمه سسى (فا: صدای شاپ شاپ).
شاپييلداتماق [ل] بير شى آيرى شئيه وورارق سس چيخارماق (فا: صدای شاپ شاپ كردن).
شاپييلداتماق [س] بير شى آيرى شئيه ديه رك سس وئرمك (فا: صدای شاپ شاپ دادن).
شاپييلداتماق [س] بير شى آيرى شئيه ديه رك سس چيخماق.
شاپ شاپ / شاپ شوپ [سس تق: ت] شاپييلتى سسى (فا: ~).
شاپشال [ص] آبتا لجا حر ك ائدن، مايماق، آليق (فا: احمق).
شاپكا / شاپقا [آ، دده، ر] يوشاق پاپاق، بيرنوع قاباغى قيراقلى بۆرك (فا: نوعى كلاه). masculine proper noun
شاپلاماق [ل] شاپ دئيه سس چيخارماق.
شاپو sapo [باخ: شاپكا] بيرنوع قيراقلى بۆرك.
شاپيرتى [آ] شاپيرداما و شاپييلداما سسى.
شاپير شاپير / شاپير شوپور [ظ] سس چيخارا، چيخارا، مارچا مارچ "بزوو شاپير شاپير آناسيني اميردى".
شاپيرداتماق [باخ] شاپييلداتماق.
شاتان [آ] قزون ده داغ آدى.
شاتاناق [ص] ييتى آدم.
شاتو satu [آ] نردبان {سن} ۱۳۵.
شاتو cha-to [آ] چين ليلرجه اوغور توركلرينين بير بؤلومونه وئريلن آد ومعناجا قيرئر ليلرى / استتپ ساكنلرى دئمكدير ۱۲.
شاخ [آ، فا] ۱- آغاج بوداغى ۲- بويونوز (فا: ~).

شاخ sax [آ] دۆز، شق. (فا: ~) {تقليدى بير كلمه دير}.

شاخ [آ] ساووجبولاق و پيرانشهر منطقه سينده ان آرى ۸ داغ آدى شاخ سۆزيله باشلانير. كلئيرده (داغلان) داغ آدى.
شاخ بوداق [آ] آغاجين آيرى اولمايان بوداق لارى.
شاخ شول [آ] آغاج قيريتتى لارى، كول كوس.
شاخار [آ، ص] پارلار، چاخار، ايشيقلانار معناسيندا بير كلمه.
شاخان قاياسى [آ] زنجان دا داغ آدى.
شاختا saxta [آ] چوخ سويوق، برک اوئودوجو و بوز كيمي اولان هاوا (فا: سرماي خشك) snow-storm {چاخماق سوزوندن: معناجا چوخ اتتگين و ووروجو اورتام و وضعيتى نشان وئيرير، چاخماق + تا} چاختا} شاختا {
شاختا بابا [آ] بابا نوئل.
شاختالى [ص] برک سويوق "شاختالى گئجه ده يولا دوشدو" (فا: هواي سرد و يخبندان).
شاختالى [آ] ساين قالادا كندو چاي آدى. مراغادا كند آدى.
شاخديرماق [باخ] چاخديرماق.
شاخراق قوشو [آ، دى] باشى قارا، بويو قيرميزى، اوئوجو بير قوش (فا: ~). pyrrhula pyrrhula {چاقراق} شاقراق {
شاخسى saxsey [آ] آغ دسته، شاخسى واخسى دسته سى، .
شاخسى گئتمك [ل، سن] شاخسى توره نينده اشتراك ائتمك.
شاخسى واخسى [آ] باخ: شاخسى {شاه حسين واى حسين}.
شاخشاخ [آ، سس تق] سيلكه لهنه رك ايچينده كى داش كيمي شئيلردن سس چيخان اوشاق اويونجاعى (فا: جغجغه).
شاخص [آ] بللى بير اؤز ليلگه صاحب اولان (فا: ~) indicator
شاخليق [آ] شاخ شئين حالى.
شاخماق [دده، باخ: چاخماق] باخ: شاخماق.
شاخه [آ، فا] بوداق (فا: شاخه). بوكان دا (سزرد) داغ آدى.
شاخماق [س] گوجلوتاثير ائتمك، وورماق، چاخماق (فا: برق زدن). {چاخماق سوزونون ديشيش شكلidir}
شاد / شات sad [آ، ت، شات: جسارت] ۱- اوردو كوموتانى، ژئئرال ۲- تيگين، پرنس ۳- جسور ۴- گوى توركلر دؤئى، خاقان سؤلاله سيندن اولانلار، اوردو ايچينده گؤستر- ديكلى باشارى لارا گؤره، يوكسك دؤزئى ده بير مقاما

ش S	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۳۱۶	ارک سۆزلۆتۆ	ش S
	گنجهرک بو غنوانی آلیرلاردی. سوترالار، اؤیغورلار و قاراخانیلاردا دا، بو غنوانی ایشلتمیشلر ^۷ بارتولد احتمال وئریرکی شاد کلمه سی فارسجا شاه سۆزوندن آلینیبدیر، البتده شاد سۆزو تورکلر ایچینده شاه مقامی یئرینه یوخ بلکه نظامی بیر مقام کیمی ایشلنیردی، بیلیریک کی چینلیلر اؤغور تورکلرینه شاتو دئییردیلر ومعناجا قیر ساکنلری دئمکدیر، بۇ عنوانین اؤیغور بؤلگه سینده و فارس سعدی لردن اؤزاق بؤلگه ده ایشلنمیه سی بۇ دؤغولتونو گؤستریرکی بۇ کلمه چاتماق فعل ایله ایلگیلیدیر و معناجا بیر مقاما چاتان کیشی یه وئریلن عنواندیر، بو کلمه دیواندا جسارت معناسیندا ایشله نییدیر}.		اُفق خطی ^۷ . ۳-باخ: شاریلتی.	
	شاد [ص، فا، دده] ۱-سئویملی، نشعه لی، فرحلی. ۲-اؤرک آچان، خوش، سئویندیرییی (فا:شاد).		شارب [س، ع، شارب] چاخیر. ۲- [فا، شورآب] باخ: شوراو، شور سو (فا:شارب).	
	شاد [آ] سراب (سباغی)، نیشابور (کان)، ماکی (لی)، بؤیین زهرا (مهان) دا کند آدی.		شارب [سس تق] آغیر بیر شئین بوتون آغیرلیغی ایله یتره دیمه سیندن حاصل اولان سس (فا:صدای شارب).	
	شاد [ظ] سئوینه سئوینه.		شاریپادان [باخ] شاپادان، بیردن بیر، ”دوردوغو حالدا شاریپادان یتره دؤشدو“ (فا:با صدای شارب).	
	شاداییت [آ] شاد ^۸ باغلی بیر لیک و بگلیکلرین گنل آدی ^۷ .		شاریپاشارپ [سس تق، ظ] شاپیلتی ایله، شارآتوک [آ] یاردیملی، دا چای آدی ^{۲۴} .	
	شادارا [آ] شده ره، تاخیل زبیبیلینی آریتماق اوچون بیرنوع قلبیر.		شاراق شارق / شاراقاشاراق [ظ] شاقیلتی ایله. شاراقیلتی [باخ] شاقیلتی.	
	شادارالاماق [ل] شادارا ایله تمیز له مک.		شار اوونو [آ] شارلا اوینانان بیر اویون (فا:تيله بازی). taw	
	شادانا [آ، فا] چده نه، شاهدانه.		شاربون [آ، فر] قاراقارباجیق، قارایانیق، یانی قاراخته لیگی.	
	شادبگ / شادابگ [خ] قیرقیز اویماق بگ لریندن ^۷ .		شاریپادان [ظ] بیردن بیر، گؤزله نیلمه دن.	
	شادروان [آ، فا] رحمتلیک، باغیشلانمیش (فا:شادروان).		شاریپاشارپ (شاریپا شارب) [ظ، سس تق] ۱-شاپیلتی سسی چیخارداراق (فا:~). ۲-دالبادال، آراسی کسيلمه دن.	
	شادلانديرماق [ل] سئویندیرمک، فرحلندیرمک.		شاریپلیتی [باخ] شاپیلتی.	
	شادلانماق [س] سئوینمک، فرحلنمک.		شاریلیداتماق [ل] شاپیلیداتماق، دالبادال چیریماق	
	شادلیق [آ] سئوینج، فرح.		شارت هاشارت / شارتاشارت [سس ت] شیرتاشیرت، دالبادال، شارتیلتی سسی چیخارداراق ”شارتاشارت سیلله ووروردو“.	
	شادمان [آ] شاد (فا:شاد). happy		شارتیلتی [آ] شارت شارت سسی.	
	شادی بگلو [آ] بۇ طایفا ذوالقدر بیرلیگینین بیر اوباسی ساییلاراق صفوی لره قاتیلدیلار ^{۸۵} .		شارتیلیداماق sartildamaق [س] شارت شارت سس چیخماق.	
	شار sarı [آ، ر، فیزیک] دایره نین قطر (وچارپی) چئوره سینده فیرلانمادان عمله گلن جیسیم، کۆره، بولبرینگ کیمی شئیلرین یووارلاق بؤلوملری (فا:تيله). marble		شارح sareh [آ، ع] آچیقلایان، شرح وئرن (فا:~).	
	شارو۲ [سس تق] شاریلتی (فا:شار).		شاروژ [آ، فر] یوکلهمه، دؤلدورما، دؤلوم، یوکلهم (فا:~).	
	شارا sarai [آ] ۱-سوئر لرده یاشیللیق تانری سی ^{۲۱۱} . ۲-اُفق،		شارژور [آ، فر] یوکلهمه ییجی، دؤلدورجو (فا:شارژور).	
			شارشار [آ، ت] یاغیش سسی.	
			شارشار [آ] ابهر ده داغ آدی.	
			شارع sare [آ، ع] یول تاپان، دین یولونو تاپان و ییلن، شرع صاحبی (فا:~). legislator	
			شارکی / شارقی sarki [آ، ع] ازگی لر دؤزومو، ازگی، موزیک پارچاسی (تۆرک موسیقی سینده) (فا:نوعی سرود ترکی).	
			song {شرق سۆزوندن}	
			شارکی جی [ص] شارکی اوخویان (فا:خنیاجر). musician	

فا:شفتالو) *persica vulgaris* {آلا و آلو سۆزوندن}.

شافتالی لیق [ص] شافتالی آغاجی اکیلن یثر.

شافران [ع، آ] ساری قیرمیزی میخوش آلما نۆعو.

شافع *safe* [ع، آ] شفاعت ائدن، دیله ین (فا:~).

شافعی *şa'fei* [ع، آ] اهل سنت ده دۆرد مذهبدن بیر، ابو عبدللاه محمد ابن ادریس شافعی حضرتلرینه منسوب (فا:~).

شافی *şafi* [ع، آ] شفا وثرن، توخدادیچی (فا:~).

شاق / شاق شاق / شاق هاشاق [آ] ۱- (اویونجاق) شئیلری بیر بیرینه

وۇراندان چیخان سس، بوداق سینماسیندان وگولله آتما

سیندان چیخان سس "شاق شاق گۆللله لرین سسی

گلیردی". قهقهه، اۇجا سسله گۆلمه "شاق شاق گۆلمک".

شاقا / *şaka* [سس تق] گولدۆرمک و ایلندیرمک اوچون

گۆرولن داورانیش لار و دئیلن سۆزلر، لطیفه. *wit*

شاقاجی [ص] شاقا دئین (فابذ له گو). *joster*

شاقاجی لیق [آ] شاقاجی اولما (فابذ له گوئی). *joking*

شاقادان [ظ] شاقا اولاراق.

شاقار [آ] ۱- شاقیر، بۆلوبول کیمی اؤتر ۲- چاخار، جسور^۷

{چاخار، چاقار، شاقار}.

شاقاسیز [ظ] شاقا اولمایاراق، جدی صورتده.

شاقاق [آ] گوز، آلین و یاناق آراسیندا آلماجیق سومویونون

اؤستونده اولان چوخورسو و یثر^۷.

شاقالار [آ] شاقا سۆزلر (فا:هز لیات). *facetiae*.

شاقالاشماق [قا] قارشى لىقلى اولاراق شاقا ائتمک.

شاقالی [ص] شاقاسی اولان سۆز (فا:فکاهی).

شاقراق [ص] ۱- اۆرک آچان، سئوینج گئیرن.

شاقراق قوشو [آ، دی] باشی قارا، بوینو قیرمیزی بیر قوش

نوعو. *pyrrhula pyrrhula*

شاقرو / شاغرو [آ] چاغری، مساز، دعوت^۷.

شاققا *şaqqa* [ع، آ] "شقّه" ایکی یه پارچا لانمیش جمدک،

ایکی یه بۆلونمیش هر شئی "بیر شاققا قویون اتی" (فا:شقّه).

شاققاشاق [سس تق] آغاج کیمی شئیلرین سینماسی سببيله

چیخان سس، شاققیلتی ایله (فا:صدای شاق شاق).

شاققالاشماق [باخ] شاققالانماق.

شاققالانماق [ل] ایکی یه بۆلمک، شاققا شاققا ائتمک.

شاققالانماق [س، بل] شاققاشاققا اولماق و اولونماق.

شاققالی [ص] ائتلی کۆرک لی، گۆوده لی، ایری "شاققالی آدم

شاققالاق / شاققیلتی [آ] ایکی شئین بیر بیرینه دیمه سونوجو

چیخان سس، سینان بیر آغاجدان چیخان سس (فا:شاق شاق).

شاققیلداشماق [ل] شاق شاق سسی چیخارماسینا سبب

اولماق (فا:صدای شاق شاق در آوردن).

شاققیلداشماق [قا] شاققیلداشماق، قاه قاه چکمک.

شاققیلداق [آ] ۱- شاققیلتی سسی چیخارماق، ۲- قهقهه

چکب سس چیخارماق، چهچه و وۇرماق (فا:چهچه زدن).

شاققیلداما *şaqquıldama* [آ] شاققیلداماق ایشی.

شاققیلداماق [س، سس تق] شاق شاق سس چیخارماق،

چاققیلداماق (فا: شاق شاق کردن).

شاققیلماق *şaqıqmaq* [باخ] شاققیلداماق.

شاققول *şaqul* [ع، آ] بیر شئین دیکئی لیگینی یوخلاماق

اوچون ایپ و مخروط شکلنده دمیر له دۆزه لن بیر نوع

بنایی وسیله (فا:~). *plumb line*

شاققیگ [آ] انسان آدی، باخ:چاقی + بگ^۷.

شاققیر [آ] ۱- اؤتر ۲- باخ: چاقیر^۷.

شاقیت *şaqit* [آ، دی] ایلان بالیغینا بنزر چوخ بیر تیجی،

کؤکس اۆزگگی اولمایان، اتی بیه نیلن بیردنیز بالیغی

(فا:نوعی ماهی). *muraenna*

شاقیرتی [باخ] شاققیلتی.

شاقیرداماق [باخ] شاققیلداماق، چهچه له اؤتمک.

شاقیماق [ل، دده] باخ: شیغیماق.

شاکاجی [باخ] شاقاجی.

شاکاجی لیق [باخ] شاقاجی لیق.

شاکر *şakir* [ص، ع] شکر ائله ین (فا:شاکر). *thankful*

شاکى *şaki* [ص، ع] شکایت ائدن، گیلئی لیک ائدن (فا:~).

شاکرد [آ، فا] اؤیره نجی، چیراق (فا:شاکرد).

شال *şal* [آ] ۱- یون کیمی شئیلردن توخونموش بۆیوک باش

اؤرتویو، اوزون ائنسیز پارچا وتوخوما. ۲- بیر نوع نازیک و

یومشاق پارچا "کشمیر شالی، ناخیشلی شال". {بو کلمه

شال [آ] هیشئین و میانا (سبگی) دا کند آدی.	شالی [آ] هئریس ده کند آدی {توخوماجیلیق لا باغلی آددیر}.
شالاسر salaser [آ] تبریز ده داغ آدی {شالاسار یلمیش}.	شام sam [آ] ۱- آخشام، گون باتان چاغی (فا: اول شب) ۲- {آقشام}، صبح ۳- شامان سۆزونون قیساتیلیمیشی ۳- باخ: چام.
شالاق salaq [آ، بی] ۱- تنز یتیش ایری قوون نوعو، بیر نوع اییی لی و ساری قوون جنسی (فا: نوعی خرزه). ۲-	شام ۲ [ع شمع] ایچینه فیتیل قویو لموش پیی، ایشیق وئرمک اوچون یاندریلان شئی.
کلم ین کؤکونون دییین ده اولان ایری و قالین یاپراق.	شاما [آ، ع] بال مومو ویا پارافینه باتیر یلمیش فیتیل.
۳- [مج] آیرحیاسیز "شالاغین بیریدیر" {سالاق: تنز در یلمیش کیچیک قوون و قاپیز} ۴۴	شامانا [باخ] شمات.
شالبان [آ، دا] دیرک، قایینی سو یولموش آغاج گؤوده سی "شالبان دان آسیلان پالتار، شالبان دان آسیلان سوغان".	شاماخی samaxi [آ] جمهوری آذربایجاندا رایون آدیدیر ۹۷.
شالتوک saltuk [آ] فومن ده کند آدی {چلتیک}.	۲م جی یۆز یلده عالیم پتالامی بۇرایا "ماما ختیا" دئییدیر (یونان دیلینده ش اولماماسینا سبب) بو شهر ساماخی ده
شالچی [ص] شال دوز لیدب ساتان.	آدلانیب، بو آدا بنزر ایندیکی قازاخستاندا شومئخای آدی -
شال قوشاق [آ] بله ساریلان بیر نوع اوزون شال.	یئر وار؛ شاماخی نی "خاماخ" ائللین آدیندان آلینما بیلیر لر (قازیتیلار م ۱۰-۱۱ جی یوز یلده خاماخ ائلی نین ایرتیش
شالقون salqun [آ] مرند ده داغ آدی. سراب دا کند آدی {توخوماجیلیق لا باغلی آددیر}.	چای نین حوزه سینده یاشاماسینی گؤستریدیر، عرب لر بو آدا "ال" آرتیر اراق الشماخیه دئییلر.
شاللاغا توتماق [ل] شاللاق لاما.	شامار samar [آ] آچیق ال ایله اؤزه وورولان سیلله ۲.
شاللاق sallaq [آ] باخ: قامچی، قیرماج، قیرمانج؛ دری و بوجور شئیلردن دوز لیمیش اوزون دسته لی قامچی (فا: شلاق)	شامار اوغلانی [آ] بۆتون کۆتو ایشلره سبب سایلان ۲.
scourge {چالماق دان: چالماق} شاللاق {شاللاق}	شامار لاما [آ] آچیق ال ایله اؤزه سیلله ووروماق، شامار آتماق ۲.
شاللاقلاماق [ل] شاللاقلا وورماق، قامچیلانماق، قیرماجلانماق.	شاماما samama [آ، بی، ع شمام] گۆزل قوخو لو، شیرین، کیچیک قاوون نوعو (فا: نوعی خرزه) cucumis dudaim
شاللاق لانماق [بل] شاللاقلا دؤیولمک، قامچیلانماق.	شامان saman [آ] بۇ دین تۆرکلرین و اؤز لیکله شرق آسیا تۆرکلرینین اسکی دینی اولموش و سومر لرده اورتادوغویا
شاللی [ص] باشینا شال اؤرتموش، شالی اولان.	کؤچه رک، دینی و آدینی اؤز لریله داشیمیش و بولارا "شام ار" ویا "سام ار" و قیساجا سومر دئییلر (فا: سؤمرجه
شاللی [آ] سراب دا کند آدی {توخوماجیلیق لا باغلی آددیر}.	"شاما اینی"، بعضاً بو کلمه نی آلینما سانیلار، حالبوکی قام (اسکی تورکجه ده: روحانی) سۆزونه باغلیدیر.
شالما salma [آ] بازارماسال و فومن ده کند آدی.	شامان saman [آ] دامغان دا کند آدی.
شالمان [باخ] شالبان.	شامانلیق [آ] شامان دینی، شامان اُصولو.
شالو salu [آ] هشتیر ده چای آدی.	شامانیزم [آ] شامانلیق، اسکی تورکلرده اولان دین و اینانج، دۇغایا تاپینما و دۇغا اؤستو روحلارا اینانما بو اینانجین
شالوار salvar [آ، باخ: شال] بدنین بتلدن آشاغی قیسمی نی اؤرتن ایکی آیاقلی اؤست گئییمی (فا: شلوار). trousers	اساسی ساییلیر (فا: س).
شالوار salvar [آ] ابهر ده داغ آدی. زنجان دا کند آدی	شامانیست [آ] شامان یانلی سی (فا: شامانیست).
شالوار آغی [آ] شالوارین ایکی آياغی نین قووشان یثری (فا: خشتک). seat (of trousers).	شامایی [آ، فا شاهاهی] خزر، قارادیز و آروف دنیزینده
شالوار جیق / شادآباد علیا [آ] تبریز ده کند آدی.	
شالوار لیق [ص] شالوارا یارار، شالوار اوچون اولان.	

ش S	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۳۲۰	ارک سۆزلۆتۆ	ش S
یایلمیش بیر بالیق نۆعو.	شاملو [آ] کلئیر ده کند آدی.			
شام بابا [آ] بیرجۆر خمیر داد لیجاسی. ^۲	شاملیق [آ] ۱-آخشام یشمگی، آخشام اوچون حاضرلانا			
شامپایاتلی [آ] بۇ طایفا آنادولونون بۇزوق بۇلگه سینده	یشمک لر. ۲-چوخلو شام بیتن یش، شام مئشه سی.			
یاشایردیلار، صفوی لر دؤنمی بونلاردان بیر اویا قاجار	شاموشا [آ، بی، ت] بیر نوع یشیلن اوت، پوی اوتو.			
بیر لیگی ایچینده، آذربایجانا کؤچوب صفویلره قاتیلدیلار ^{۸۵} .	شامه sacce [آ، ع] قوخلاما حسسی (فا:~).			
شامپانزا [آ] فریقادیلیریندن، آدی [آ] آغاجدا یاشایان، وجودو	شامی [آ] بیر نوع کوتلت.			
قارا و اسمر میمون نۆعو، اؤزونلغو ۴.۱ متر، آغیر لیگی kg	شامیرداغ [آ] توووز داغ آدی (۱۰۹۷) ^{۲۴} .			
۷۵، اؤزگۆرلوکده ۵۰ ایل یاشایایلن بیر حیوان (فا: شمپانزه).	شان / شآن şən [آ، ع، باخ: شن] آد، سان، شهرت، اون.			
شامپاین / شامپانی şampayn, şampani [فر: یش آدیندان] کؤ	شان şan [آ، فا] بال پتگی، دلیک لی و موملو پتک.			
پوکله نن قاز لی اۆزوم شرابی (فا: شامپاین). champagne	شانا [آ] اوت، سامان و کؤلش ییغما آراجی، شنه، داراق			
شامپو şampo [آ] اؤزل لیکله باش یوماق اوچون بیر	(فا: شانه). [فا: باخ: چان، چنگل؛ ت 'اوشون' چیین باشی]			
نوعی سیوی ماده (فا:~).	شانابییک [آ، دی] باخ: چاوش قوشو، شینه بوب، بوبو.			
شامپیون şampion [آ، فر] بیر ایدمان دا بیرینجی سیرایا	شاناداراق [آ] شانا و داراق بیر لیکده.			
چیخان کیمسه ویا تاقیم، چمپیون (فا: شامپیون).	شاناشانا [ص] گۆزگۆز، دلیک دلیک، شان شان.			
شامخال [آ، بی، خان، (داغستاندا) بؤیوک یش صاحبی (فا:~).	شاناکۆللّه [آ، بی] دۆرقون سۇلاردا بیتن بیر چیچک.			
شامخور [آ] آذربایجان دا رایون آدی ^{۲۴} .	شانالاماق [ل] شنه له مک، شنه ایله اوت ییغماق.			
شامدان گۆلو [آ، بی، فا] ائولرده بئجه ریلن بیرنوع بزک گۆلو.	شانالانماق [بل] شانا چکیلک، شانا ایله ییغیلماق.			
شامدان [شمع دان، ع+فا] شام قابی، شام قویولوب یاندیریلان	شان بیجه [آ] گنج بال آری سی.			
قاب (فا: شمع دان).	شانناؤ [فر] بیر چیخار الدّه ائتمک ویا بیر ایشی گۆردورمک			
شامدانچی [آ] گئچمیشده سارای لاردا ایشیق و شام یاندیرما	اوچون بیرینه بھتان وورما و قورخوتما ایشی (فا:~) shunting			
ایشلرینه باخان.	شانچی [آ] ساپلا ییجی، اییی اوخ و قارقى ایشلهدن،			
شام سووار [آ] تبریزده شاهگۆلونه یاخین یش له شیم یشی ^{۷۰} .	سلحشور؛ چنگیز خاقان ین اوردوباشی لاریندان ^۷ .			
شامسبز [ص] شام یشمگی یشمدهن، شامی اولمایان.	شاندا [آ] آلچاق و ژوبتلی یش ^۷ .			
شام فیسدیغی [آ، بی] چام فیسدیغی، بیر نوع فیسدیق (فا: پسته).	شانداش [آ] سوئر و هورریلرده برکت تانری سی ^{۲۱} .			
شامقولو [آ] میانا (یوردو)، مرند دا کند آدی.	شاندان [آ] آستارا دا یش آدی ^{۲۴} .			
شامکند [آ] لاچین دا کند آدی ^{۲۴} .	شاندرمن şandermən [آ] تالیش شهری کندیستانی: ۲۶			
شامل şamil [ص، ع] ایچینه آلان، قاپسایان، قاپلایان (فا:~).	کندی و * ۶۵۰۰ نفر نفوسو واردير، اهالی سی تورک و			
شاملو şamlu [آ] عثمانلی دؤنمی حلب تورک لرینین	گیلک قئید اولوبدور. آهکلان (۶ ک گ * ۲۱۰/ی تو) کندی			
عمومی آدی شاملوایدی (شام اؤلکه سینین آدیلا باغلیدیر).	ده شاندرمن، باغلی کنددیر.			
حسن بگ شاملو شیخ حیدره چوخ یاخین ایدی، بؤ دؤنم	شانس [آ] اقبال، طالع (فا: بخت). luck			
شاملو طایفالارینین ان اؤنملی اولالاری بونلاردان عبارت	شان شووکت / شان شوهرت [آ] آدسان، شانلی و شوهرتلی.			
ایدی: بگدیلی، ایناللو، خداینده لو، اوجی، بیچرلو،	شان شان [ص] شانا شانا، گۆز گۆز، دئشیک دئشیک.			
عبدللو، کرامتلو، اجیرلو، عربگیرلو، نلقاز ^{۸۵}				

شاهان [س] گۆزگۆز و دلیک دلیک اولماق "باخ: باغری شان شان اولماق".	شاهان [س] گۆزگۆز و دلیک دلیک اولماق "باخ: باغری شان شان اولماق".
شاهان [آ] اؤرمو گؤلنده بیر آدا {باخ: شاه، تالوی} ^{۱۴۰}.	شاهان [ل] گۆزگۆز و دلیک دلیک اولماق "باخ: باغری شان شان اولماق".
شاهاد / شاهات [ع] شاهاد {شاهد} دییرماندا اؤن اویوتمه حاقی "شاهات گنجیمک" (فا:شاهد).	شاهاد / شاهات [ع] شاهاد {شاهد} دییرماندا اؤن اویوتمه حاقی "شاهات گنجیمک" (فا:شاهد).
شاه اسماعیل [آ] صفوی حکومتی نین قوروجوسو و آذربایجانین آدلم ساواشچی، سیاستچی و شاعری، باخ: صفویلر، اردبیل.	شاه اسماعیل [آ] صفوی حکومتی نین قوروجوسو و آذربایجانین آدلم ساواشچی، سیاستچی و شاعری، باخ: صفویلر، اردبیل.
شاهانه [ص، فا] ۱- شاها لایق، شاهلا ایلگی لی. ۲- چوخ گۆزل، گۆزکم لی، چوخ نفیس، مکمل، مُحْتَشَم (فا:~).	شاهانه [ص، فا] ۱- شاها لایق، شاهلا ایلگی لی. ۲- چوخ گۆزل، گۆزکم لی، چوخ نفیس، مکمل، مُحْتَشَم (فا:~).
شاه اوغلو [آ] شاه بالاسی (فا:شاهزاده). prince	شاه اوغلو [آ] شاه بالاسی (فا:شاهزاده). prince
شاهباز [آ، فا، دی] ۱- ترلان. ۲- بیر نوع ایری آغ دوغان. ۳- ایگید، قوچاق، باشاری لی (فا:شاهین).	شاهباز [آ، فا، دی] ۱- ترلان. ۲- بیر نوع ایری آغ دوغان. ۳- ایگید، قوچاق، باشاری لی (فا:شاهین).
شاهبال [باخ] شاهپر.	شاهبال [باخ] شاهپر.
شاه بوداقلی [آ] قاراداغ موغانلی طایفاسینا باغلی اویا آدی ^{۳۰۸}.	شاه بوداقلی [آ] قاراداغ موغانلی طایفاسینا باغلی اویا آدی ^{۳۰۸}.
شاهبوز shahbuz [آ] آذربایجان جمهوریتینده رایون آدیدیر.	شاهبوز shahbuz [آ] آذربایجان جمهوریتینده رایون آدیدیر.
شاه بیت shah beyt [آ] شعرین ایلك بیثی، مطلع، شعرین ان گۆزل سئچلمیش بیثی (فا:~). best verse of a poem	شاه بیت shah beyt [آ] شعرین ایلك بیثی، مطلع، شعرین ان گۆزل سئچلمیش بیثی (فا:~). best verse of a poem
شاهبیزک [آ، بی] بیر نوع بیتگی، قارین آغریسی، قولونج، دالاق، قره اؤسکورمه اؤچون درماندیر ^{۱۳۶}.	شاهبیزک [آ، بی] بیر نوع بیتگی، قارین آغریسی، قولونج، دالاق، قره اؤسکورمه اؤچون درماندیر ^{۱۳۶}.
شاه بییم [آ] خرمتملی قادین، قیز آدی (فا:نام دختر).	شاه بییم [آ] خرمتملی قادین، قیز آدی (فا:نام دختر).
شاهپر [آ، فا] اؤزون تتلک.	شاهپر [آ، فا] اؤزون تتلک.
شاهپه چمنی [آ] اؤره گیر بویونا عایدیر آدی (م ۱۶ جی قرن) ^{۲۲۵}.	شاهپه چمنی [آ] اؤره گیر بویونا عایدیر آدی (م ۱۶ جی قرن) ^{۲۲۵}.
شاهترة [آ، بی] آران یئر لرده تاختیل اکین لرینده بیتن و خالق طبابتینده استفاده ائدیلم بیتگی و اونون چیچگی.	شاهترة [آ، بی] آران یئر لرده تاختیل اکین لرینده بیتن و خالق طبابتینده استفاده ائدیلم بیتگی و اونون چیچگی.
شاهترة گیللر [آ، بی] ایکی چنک لی لردن بیر سوی.	شاهترة گیللر [آ، بی] ایکی چنک لی لردن بیر سوی.
شاهتوت [آ، بی] جالاق ائدیلمیش توت آغاجی و میوه سی.	شاهتوت [آ، بی] جالاق ائدیلمیش توت آغاجی و میوه سی.
شاهتوغو [آ، بی] بیر نوع بیتگی (فا: گل سرنگون).	شاهتوغو [آ، بی] بیر نوع بیتگی (فا: گل سرنگون).
شاهچی [ص] شاه یانلیسی (فا:شاه پرست). royalist	شاهچی [ص] شاه یانلیسی (فا:شاه پرست). royalist
شاهخانون [بازار] قیز آدی، فخرالدین احمد، ین قیزی اولاراق ۷۲۷-ده دؤنیادان کؤچموشدور ^{۵۲}.	شاهخانون [بازار] قیز آدی، فخرالدین احمد، ین قیزی اولاراق ۷۲۷-ده دؤنیادان کؤچموشدور ^{۵۲}.
شاه خانیمی [آ] (فا:ملکه). queen	شاه خانیمی [آ] (فا:ملکه). queen
شاهد [آ، ع] ۱- تانیق. ۲- باخ: شاهاد (شاهات).	شاهد [آ، ع] ۱- تانیق. ۲- باخ: شاهاد (شاهات).

شاهان [س] گۆزگۆز و دلیک دلیک اولماق "باخ: باغری شان شان اولماق".

شاهان [ل] گۆزگۆز و دلیک دلیک اولماق "باخ: باغری شان شان اولماق".

شاهاد / **شاهات** [ع] شاهاد {شاهد} دییرماندا اؤن اویوتمه حاقی "شاهات گنجیمک" (فا:شاهد).

شاه اسماعیل [آ] صفوی حکومتی نین قوروجوسو و آذربایجانین آدلم ساواشچی، سیاستچی و شاعری، باخ: صفویلر، اردبیل.

شاهانه [ص، فا] ۱- شاها لایق، شاهلا ایلگی لی. ۲- چوخ گۆزل، گۆزکم لی، چوخ نفیس، مکمل، مُحْتَشَم (فا:~).

شاه اوغلو [آ] شاه بالاسی (فا:شاهزاده). **prince**

شاهباز [آ، فا، دی] ۱- ترلان. ۲- بیر نوع ایری آغ دوغان. ۳- ایگید، قوچاق، باشاری لی (فا:شاهین).

شاهبال [باخ] شاهپر.

شاه بوداقلی [آ] قاراداغ موغانلی طایفاسینا باغلی اویا آدی ^{۳۰۸}.

شاهبوز **shahbuz** [آ] آذربایجان جمهوریتینده رایون آدیدیر.

شاه بیت **shah beyt** [آ] شعرین ایلك بیثی، مطلع، شعرین ان گۆزل سئچلمیش بیثی (فا:~). **best verse of a poem**

شاهبیزک [آ، بی] بیر نوع بیتگی، قارین آغریسی، قولونج، دالاق، قره اؤسکورمه اؤچون درماندیر ^{۱۳۶}.

شاه بییم [آ] خرمتملی قادین، قیز آدی (فا:نام دختر).

شاهپر [آ، فا] اؤزون تتلک.

شاهپه چمنی [آ] اؤره گیر بویونا عایدیر آدی (م ۱۶ جی قرن) ^{۲۲۵}.

شاهترة [آ، بی] آران یئر لرده تاختیل اکین لرینده بیتن و خالق طبابتینده استفاده ائدیلم بیتگی و اونون چیچگی.

شاهترة گیللر [آ، بی] ایکی چنک لی لردن بیر سوی.

شاهتوت [آ، بی] جالاق ائدیلمیش توت آغاجی و میوه سی.

شاهتوغو [آ، بی] بیر نوع بیتگی (فا: گل سرنگون).

شاهچی [ص] شاه یانلیسی (فا:شاه پرست). **royalist**

شاهخانون [بازار] قیز آدی، فخرالدین احمد، ین قیزی اولاراق ۷۲۷-ده دؤنیادان کؤچموشدور ^{۵۲}.

شاه خانیمی [آ] (فا:ملکه). **queen**

شاهد [آ، ع] ۱- تانیق. ۲- باخ: شاهاد (شاهات).

شاه دامار [آ.فا.تو] ۱-آنادامار ۲- [مچ] ان مھم و اساسلى اولاراق (فا:سرخرگ). **artery**

شاهراه [آ.فا] آنايول (فا:شاهراه).

شاهرخ رضوانى (غوغا) [آ] ماكى لى چاغداش شاعردير^{۱۵۶}.

شاهروود [آ] ايراندا سمنان اُستانينا باغلى بير شهر آدى.

شاهروود بۆلگه سينده تۆرك آدلى كندلر [آ] موغان (۶ك گد * ۴۰۰/غ تو)، ميامى (غ تو)، آبر (۸ك ق * ۱۱۵۰/ى تو).

شاهروود-ئرددين بۆلگه سينده تۆرك كندلرى [آ] تلوين

(۱۴ك ب * ۴۵۰)، نامنيك (۱۵ك ق ب * ۹۰۰)، گُلستان

(۱۶ك ب * ۱۲۰)، سۇداغيلان (۲۰ك ق * ۹۰)، قوشا-

دييرمان (۲۲ك ق ب، /ى تو)، كَسَكُو (۲۴ك ق * ۲۰۰/-

ى تو)، حسين آباد (۲۴ك ق * ۹۰)، حق الخواجه (۲۴ك-

قد * ۱۲۰)، دست شاه (۳۲ك ق * ۳۵۰)

شاهزاده [آ.فا] شاه اوغلو، شاه قیزی (فا:شاهزاده).

شاهسون / شاهسون saseven [آ] هشتري، ميانا (هقربان) دا

داغ آدى. ساوه-نويران، صحنه ده كند آدى. آذربايجان

جمهوريتينده كند آدى^{۲۴۰}.

شاهسون ائلى نين طايفالارى [آ] (شاهسون) بۇيرليک صفويلر

دۇروندن برى آذربايجانين ان بۇيوك سياسى و اجتماعى

ائلى اولاراق گۇتوموزه كيمي هرحادته و اولايدا نقشيني

گۇرمك اولار، شاهسون بيرليگى اصلينده قيزيلباش

بيرليگى نين داوامچىسى ساييلير و آيرى دئييشله بۇ

بيرليگيه آرجا فرق قويمادان قيزيلباش بيرليگى دئتمك

اولار و گۇيا شاه عابباس زامانى بعضى قيزيلباش بۇيوكلىرى

و اؤز لليكده اوستاجلورلاردا شاه عابباسا معترض اولورلار،

بو آرادا بعضى لرى و اوچمله دن مُرشدقولوخان قتله

يئتيشدى و بۇ دۇنمدن سونرا قيزيلباش بيرليگى يثرينه شاه

عابباس طرفيندن شاهسون بيرليگى ياراندى و دؤغروسو

بوكى بيرليگين آدى شاهسون آدينا دئيشيلدى، و معناجا

شاه فدايى لرى دئتمكدير؛ (بۇ آدى شاه اسماعيل دؤورونه

آپاران آراشديرماجيلاردا وار و بعضاده شاهسون سؤزونده

شاه كلمه سيني شاه عليمردان "ح على" آدينا باغلاييلار

"وفايى"؛ شاهسون ائلى مختلف قايناقلارعا چۇخلو

طايفالارا آيريلير بۇ قايناقلاردان بيرى شاه عباس زامانى

اسپانيايا گۇندهريلن و اورادا مسيحي اولان اوروج بگ

(اسپانيا پادشاهى اونا دُون ژۇآن لقبى وئرميشدى) طرفيندن

وئريلميشدى، اورادا شاهسون لر ۳۲ طايفا اولاراق

بليرلنميشدى، "يئترو دلاواله" آوروپالى سيّاح شاه عباس

زامانى بۇلگه نى گۇرهرك يازيركى بۇ طايفالارين ۱۶سى

ساغ قۇل و ۱۶سى دا سۇل قۇل شكلينده تانييلار. بۇ

قايناقداكى آدلار بئيله دي: ۱-اوستاجلو، شاملو، افشار،

تۆركمان، بايات، تکه لى، خُداينده لو، ذوالقُدرلو، قاجار،

قارامانلو، ۱۱-بايئوردلو، اسپيرلو، اويرات، چاووشلو،

آسايشلو، چميشگُزكلو، سارى زولاقلو، قره باجاقلو، بورجلو،

قويون اريلو، ۲۱-قوروقلو، بوزجالو، حاجى فقيه لو،

حمزه لو، سۇلاقلو، محمودلو، قاراجوماقلو، قارقويونلو،

گُزى بۇيوكلو، ۳۰-پيك لو/ بيگلو، ايناللو، ۳۲-كوه-

گيلويه لو/ كنه گيله لى، البته شاهسونلر بير ليگى، طايفالارين

قايتليب چكيلمه سيله مختلف دۇنملرده آزاليب چۇخالما

قدايدى، اينديسه "ايران آمار مركزى" قايناقلارينا گۇره،

بۇطايفالاردان علاوه آيريلاريدا آرتيريلمىلماقدادير، (بونلار

۴۴ طايفا و تيره لرى حايلندادير، طايفالاردان آد آپاراراق

طايفا بۇيلاريندا "تيره لرده" ساده جه عمومى آدلارا ديرناق

ايچينده اشاره اولونور و انسان آدلارينا داياالى تيره لر

بۇرادا قئيداولونماييدير): ۱-آرالو، آيواتلو، اجيرلو

(بۇيلاريندان: اوروزلو، چپلر، كوسالار، تورون، اريشلو)،

اؤدولو، بالابگلو، بگ باغلو، بگدلى (سارى گبه لو،

بالاخانلو، گوشلو)، تکه لى (كۆل آباد، قارالار، يازالوند،

كلوان، توخمارلو، سيغيرلى، شاه قيزلى)، جُفرقولوخانلى

(طهماسلو/ تكمزلى)، ۱۰-جفرلو، جلودارلو (ياخانلو)،

جاهان خانملى، حاجى خوجالى (قاراگوزلو، پولادخانلى،

قايتارانلى، آيشلى، آتاقارداشلى، ماشيلو)، حسين حاجيلو،

(جارايللى، قاراداغلى)، حُسينكُلو (لسه لى، كچكانلو،

خزىلى)، خُنيلى / خاميسلو (الش)، خله لى / خليفه لو،

دميرچىلى (قديرلو، گۇزچلى، مادلو)، رضا بگلو، ۲۰-

سارى بانلار (مُچورلو، جُوروقلو)، سارى خان بگلى (كُورلار)،

ساری خانلی، ساری نصیر لو، سید لر (ملی)، شاه علی بگلی،	princess شاه قیزی [آ] شاه بالاسی (فا: شاهدخت).
تالیش میکاییلی (بینه لر، ملالو، جانبارلی، نورولو، قارا باغلار، قیزیل کئچیلی)، عربلو، علی بابا لو (قاراموسالی، نظر علی بۇلاغی، قوْتوربۇلاغی، هموار، بیکالو)، عیسالی (هامپا)، ۳۰-قارالار جبهه دره/جبدرق، قارالار خیایوی (سویلش / سؤیلش)، قوْتلار (جنلر، قاراجالار)، قوْجابگلی (شاهماربگلی، جوروق بگلر، تپلی/تیه لی، کوردلر، هامپا، سردارلی، آیلاز)، کورعابیاسلی (کورلار، ترید)، کلاش (بدیرخانلی، پاشالی)، گبه لی (قنیملی حاجی چاپا، قاراگبه لی)، گئییکلی/گئییهلی (آپیشلی، جبه لو، قاراپتکلی، گون ائولی، مدینه لی، بوْزاوغلو، قایتارانلی، تومارلی، نظر لی)، لاری/لاهورود (بسدی)، مراد لو، ۴۰-مستعلی بگلی (مشی لو/مشهدی لی)، موغانلی (بحروان، گویجه لر، گونشلی، الجلر، موزیکلر، توماغانلی، بگلر، صوفولار، خیردایای، قاراولی/قاراائولی، دللر/ دلیر، قارالار، ملکلر)، هومونلو (تکه چی، آلاهورودی، گروس)، یکلۆ (رستملی)، ۴۴-زاخورائلو؛ ان سون سؤز: بو بیر لیک یاخین دؤنملره کیمی هر سیاسی و ملی حادثه ده و چوْخراق- دا خالق لینه اینه اؤنملی نقشلری اولدوقلارینا خاطر، حکومت باشچیلاری نین اؤز للیکله ظالم رضا میرینج و توره مه لری و اوللارین تربیت اتدیگی بازارلارین تاریخی کینلریندن دولایی غضبینه گله رک، ان آغیر اتهاملارلا قارشیلان شیرلار، یثری وار آذربایجان تاریخچیلری یازیلاریندا اونلارین حاقیندا، داها آرتیق آراشدیرمالارلا امک صرف ائنده لر ^{۳۰،۳۸} .	شاه گلدی [آ] قاراداغ یوسفانلی طایفاسینا باغلی اوْیا آدی ^{۳۰،۳۸} . شاه گؤلۆ [آ] تبریز ده کند و بۇ یوک گؤل آدی، باخ: تبریز. شاهلیق [آ] شاه اولما وضعیتی، پادشاهلیق (فا: شاهلی) kingly شاه مات [آ، فا] شاه اؤلدو اوْیونو، شطرنج (فا: ~) checkmate شاهمار [آ، فا] ۱-زهیر لی ایری ایلان جنسی ۲-شعر لره گۆزه- لین ساچینا اشاره "عزیزیم آلدی منی. کمنده سالدی منی. ساچلارین شاهمار ایلان. دولاندى چالدى منی" (فا: ~). شاهمار بگلی [آ] شاهسون ائلی بویلا ریندان ^{۳۰،۳۸} . شاهمران [آ، د، فا] میتولوزی یه گۆره خوروز یومورتاسیندان دوغان و سولوغو و باخیشی اؤلدروجو بیر جاناور، باشی انسان و گؤوده سی ایلانا اوْخشار بیر نوع افسانوی یاراتیق. شاهمردان [آ] بیر نوع آغیر توخماق ویا چکۆش ^۲ . شاهمرس şahmeres [آ] اوجان دا کند و داغ آدی. شاه+ ماراسی، شاه مره سی: شاه اوْتلاغی. شاهناز [آ، فا] آذربایجان موغانلاریندان بیرى (فا: شهناز). شاهنامه [آ] باخ: فیردوسی. شاهنشاه [آ، فا] شاهلار شاهى (فا: پادشاه). imperial شاهنشین [آ، اسکی، فا] ۱-اوتاغین کۆچه طرفه چیخان پنجره لی چیخیتی سی، بالکون. ۲-آرابا و فایتونلاردا سوروجونون اوتوردوغو یثر. شاه نیکار خانیم [یازار] (گونش ۱۲۲۹-۱۲۷۸) قازاخدا آنادان اولدو و تورکجه شعر لری واردیر ^{۵۲} . شاهی [یازار] شاه اسماعیل ساراییندا یاشارمیش، اونون دیوانیندان فقط دؤرد غزل بوگونوموزه چاتیبدیر ^{۱۷} . شاهی ۲ [آ، فا] ۱-اسکی لره بیر قرانین اوندان بیرى اولان پول بیریمی ۲-مازندران اُستانینا باغلی بیر شهر آدی (فا: ~). شاهی بۆلگه سینده تۆرک آدلی کندلری [آ] آخته چی (۱۱ ک ق ب)، تۆرکمن خیل (۶ ک ب)، شاهین [آ، دی، فا] سوْقتور قوشو، بیر نوع دوغان، دلیجه دوغان. royal, buteo buteo شاهین [یازار] ۱- (۱۳۱۸-۱۲۶۲) مشدی عبدل شاهین شوشا

شاه قیزلی [آ] شاهسون ائلی بویلا ریندان^{۳۰،۳۸}.

ش S	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۳۲۴	ارک سۆزلۆتۆ	ش S
	شاعریدیر، ایلکجه رهزن و سوئرا شاهین تخلص اتمیشدیر		بیر او یون آدی (فا: نوعی بازی با سکه در بین کودکان).	
۲- (۱۳۲۷-۱۲۷۹)	شاهین فاضل قوبالی شاعردیر-۳		شئ محمد [آ] خوی دا کند آدی.	
(ش ۱۳۱۹)	میرزا عباس شاهین باکی شاعریدیر ^{۱۷} .		شئ ses [آ، باخ: شو ش] توپ و توفنگ بوروسونون	
	شاهیندهژ Sahindej [آ] باخ: ساین قالا.		ایچینده کی حالقاواری جیزیق لارین هر بیرری.	
	شاهین فاضیل [یا زار] ش ۱۳۱۹ ده جمهوری آذربایجاندا قوبا		شئ ۲ [آ، سای، فا] آلتی، بشدن سوئراکی سای، آلتی	
	قصبه سینده آنادان اولوب و گؤزل غزلری واردیر.		دیلی و توپیوزلو قدیمی بیر سلاح.	
	شایان [ص، فا، شع] اویقون، یاراشیر، لایق (فا: شایان).		شئ سه ses [ص، باخ: شو ش] دیک، سیوری.	
	شایبال saybal [آ] شیماریق، نازلی ^۷ .		شئ سه بوینوز [ص] دیک بوینوز، ایتی بوینوز.	
	شایه saibe [آ، ع] اسکیک لیک، قُصور، عیب (فا: ~).		شئ سه بیغ [ص] بیغ لاری دیک کیمسه.	
	شایدə sayəd [با، فا] بلکه، اولورسا (فا: ~). perhaps		شئ سه لنمک [س] ۱- آجیق لانماق، قیشقیرماق، سرت سؤز	
	شایسته sayiste [آ، فا] یاراشان، لایق (فا: ~).		دئمک، قاربارماق، خوروز لانماق. ۲- باخ: شو ش لنمک	
	شایع saye [ص، ع] یاقیق، یاییلمیش (فا: ~). prevalent		شئ سه له مک [ل] دیک لتمک، دیک ساخلاما.	
	شایهə sayeə [آ، ع] دئدی قودو، یاقیق سؤیلتی، دیل لرده		شئ سه لیک [آ] دیک باشلیق.	
	گزن دانیشیق و سؤز (فا: ~).		شئ ف [آ، این] باشقان، رییس (فا: رئیس).	
	شایعه ساز [ص] چووچو (فا: آراسؤزجو). gossip		شئ گلی [ص، ع] ظاهرأ، گؤرونوشجه (فا: شکلی).	
	شایق sayiq [آ، ع] شووقلو، مئیلی اولان، اردبیل ده کند آدی.		شئ یور seyver [آ] اهر ده داغ آدی [باخ: شوور].	
	شایق [یا زار] (م ۱۹۵۹-۱۸۸۱) عبدالله شایق تیفلیس ده آنادان		شئ seh [آ] هاوادا بوخارین گنجه نی سو یوقدان دامجی	
	اولوب، تورکجه شعر لری وار ^{۱۷} .		شکلینه گلمه سی، قیروو، چئه (فا: شبنم). dew {سن	
	شایلان (جایلان) [آ] نازیک، کیبار، نشعه لی، گؤلراؤز لو ^۷ .		(چئه // چکمک + چکه > چه > چئه > شئه، باخ: چکمک).	
	شایلیغ [آ] شرف، اونور ^۷ .		شئه دوران [آ، بی] یوکسک داغ چمن لرینده بیتن، و بیر سیرا	
	شایبرد [آ، فا] شاگرد.		بیتگی لر له (بشمیشان، گول، ایت بورنو، بو یورتکن، قایتارما)	
	شایغلی [آ] زنگیلان دا کند آدی ^{۲۴} .		بربر گول چیچک لیلر تاقیمینا عاید اولان بیر بیتگی.	
	شایین sayin [باخ] آیین شاین.		شئه سیز [ص] شئی اولمایان هر شئی.	
	شئیور [آ] زورنا، آیری بورو شکلینده آغزی گئن موسیقی ویا		شئه لنمک [س] شئه لی اولماق، اوستونه شئه قونماق.	
	سیقتال آلتی (فا: شیور).		شئه له مک [س] اوستونده شئه اوتورماق و قونماق.	
	شئیور بورون [آ] بورون دئشیک لری شیور کیمی اولان.		شئه لی / شئه لیک [ص] اوزه رینده شئه اولان، طراوتلی، تر، تازا.	
	شئیورجو [ص] شیور چالان.		شئی sey [آ، ع] ۱- معیشت ده و ایشده لازیم اولان هر هانسی	
	شئیگ [آ، دا] بیر نوع دابانسیز راحتی باشماق.		بیر جیسیم و ماده، زاد "بازاردان بیر شئی آلا یلیدن می؟".	
	شئنه / شئنه [آ] اسکی لرده دؤولت بکچی لرینه و مامور-		۲- مجازی حالدا اثر، ایش، و هر اتفاق اوچون سؤیله نیر	
	لارینا وئرلن بیر آد ^{۸۲} .		"بیر شئی لر یازیردی، اونا بیر شئی اولوب" (فا: ~).	
	شرالی [آ] هشتری ده کند آدی {۱- شتر علی، اصلان علی.		شئیبان [آ] (شبان، شیبان، چیبین، زیبن) سینک، حشرات.	
	۲- شیر طایفاسینین آلانی.		شئیبان [آ] ۱- چوبان ۲- اوغوزنامه ده، اوغوزخان ین وزیر-	
	شئرسن خط؟ [آ] اوشاقلار آراسیندا پول سیکه سیله اوینانان		لریندن؟ جوچی خانین کیچیک اوغلونون آدی؛ عربجه ده	

ش S	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۳۲۵	ارک سۆزلۆگۆ	ش S
شېبان (ع «شېبان») سۆزو انسان و قبیله آدی اولاراق واردی ^{۱۲} ، بوسبيله تاریخ بویو تۆرکجه شېبان سۆزو عربجه کلمه نین سؤیله نیش طرزی تاثیرى آلتیندا قالمیشدیر.	شېبان (ع «شېبان») سۆزو انسان و قبیله آدی اولاراق واردی ^{۱۲} ، بوسبيله تاریخ بویو تۆرکجه شېبان سۆزو عربجه کلمه نین سؤیله نیش طرزی تاثیرى آلتیندا قالمیشدیر.		شېستر şəbistər [آ] بو شهر تبریزین گۆناتان طرفینده و ۶۰ کیلومتر لیگینده یئر آلییدیر. بو شهردنیز سؤلاری سویه سیندن ۱۴۰۰ متر یۆکسک لیکده اولاراق ش ۱۳۸۵ده شهرستان نفوسو ۱۲۴۰۰۰ و شهر نفوسو ۱۵۰۰۰ نفر دیر، شهرین جمعیتی ش ۱۳۲۰ده ۷۷۰۰ نفر تورک قئید اولونوبدور. بو شهرین چوخ اؤنلو و سایقین شخصیتلری واردیر: شیخ محمود شېسترلی، گلشن راز مثنوی سینین یازاری؛ میرزا علی اکبر مَعْجُز شېسترلی: آذربایجانین بؤیوک انقلابچی سی وطن یازاری؛ شیخ محمد خیابانی: آذربایجانین ایگید قهرمانی؛ پروفیسور محمد تقی کیریشچی/ زهتابی (آذربایجانین بؤیوک عالیم و تاریخچی سی و "ایران تۆرکلرینین اسکی تاریخی" کتابینین یازاری {مُستوفی بۇرانی ارونق (آروانا) یازییدیر، ایندیهسه ارونق-انزاب بۇلگه سینه گۆنئی دئییلیر و بو ماحالین مرکزی شېستر شهریدیر، شېستر آدینی هـ ۷۲۰ده فوت ائندن شیخ محمود شېسترلی نین آدیندا گۆروروک، کلاویخو ۱۴۰۲ده بورادان چاؤسکاد شکلینده آد آپارییدیر، بو آد بعضا چیچئستر شکلینده یوروملانیر، البته بو توجیه له بو کلمه چیچئست دینزی (اورمو گؤل) آدی و تورکجه آر اک ایله دۆزه لیر (تورکجه ده اؤرنک: خزر، مجار، بولغار، قئیدار)، آیری طرفدن بو کلمه نین تورکجه سؤیله نیشی (کلاویخونون یازدیغی سؤیله نیش) چوخراق چاؤوش تر/چاؤوشدور سۆزونه یاخیندیر، اوغوز بیر لیگینین چاؤوئدور بویونون آدی بو سۆزه چوخ یاخین گۆرونور و معناجا اؤنلو و اؤندر دئمکدیر}.	شېستر şəbistər [آ] بو شهر تبریزین گۆناتان طرفینده و ۶۰ کیلومتر لیگینده یئر آلییدیر. بو شهردنیز سؤلاری سویه سیندن ۱۴۰۰ متر یۆکسک لیکده اولاراق ش ۱۳۸۵ده شهرستان نفوسو ۱۲۴۰۰۰ و شهر نفوسو ۱۵۰۰۰ نفر دیر، شهرین جمعیتی ش ۱۳۲۰ده ۷۷۰۰ نفر تورک قئید اولونوبدور. بو شهرین چوخ اؤنلو و سایقین شخصیتلری واردیر: شیخ محمود شېسترلی، گلشن راز مثنوی سینین یازاری؛ میرزا علی اکبر مَعْجُز شېسترلی: آذربایجانین بؤیوک انقلابچی سی وطن یازاری؛ شیخ محمد خیابانی: آذربایجانین ایگید قهرمانی؛ پروفیسور محمد تقی کیریشچی/ زهتابی (آذربایجانین بؤیوک عالیم و تاریخچی سی و "ایران تۆرکلرینین اسکی تاریخی" کتابینین یازاری {مُستوفی بۇرانی ارونق (آروانا) یازییدیر، ایندیهسه ارونق-انزاب بۇلگه سینه گۆنئی دئییلیر و بو ماحالین مرکزی شېستر شهریدیر، شېستر آدینی هـ ۷۲۰ده فوت ائندن شیخ محمود شېسترلی نین آدیندا گۆروروک، کلاویخو ۱۴۰۲ده بورادان چاؤسکاد شکلینده آد آپارییدیر، بو آد بعضا چیچئستر شکلینده یوروملانیر، البته بو توجیه له بو کلمه چیچئست دینزی (اورمو گؤل) آدی و تورکجه آر اک ایله دۆزه لیر (تورکجه ده اؤرنک: خزر، مجار، بولغار، قئیدار)، آیری طرفدن بو کلمه نین تورکجه سؤیله نیشی (کلاویخونون یازدیغی سؤیله نیش) چوخراق چاؤوش تر/چاؤوشدور سۆزونه یاخیندیر، اوغوز بیر لیگینین چاؤوئدور بویونون آدی بو سۆزه چوخ یاخین گۆرونور و معناجا اؤنلو و اؤندر دئمکدیر}.
شئیدان [آ] سالماس دا کند آدی، اؤرمیه ده داغ آدی {۱- سئیدان سئى+دان: چای و دان و نور یئری ۲- شوو+دان}.	شئیدان [آ] سالماس دا کند آدی، اؤرمیه ده داغ آدی {۱- سئیدان سئى+دان: چای و دان و نور یئری ۲- شوو+دان}.		شئیدان [آ] سالماس دا کند آدی، اؤرمیه ده داغ آدی {۱- سئیدان سئى+دان: چای و دان و نور یئری ۲- شوو+دان}.	شئیدان [آ] سالماس دا کند آدی، اؤرمیه ده داغ آدی {۱- سئیدان سئى+دان: چای و دان و نور یئری ۲- شوو+دان}.
شئى شوی [آ] هر جور لازیم اولان شئى لر "ئوه شئى شوی آل".	شئى شوی [آ] هر جور لازیم اولان شئى لر "ئوه شئى شوی آل".		شئى شوی [آ] هر جور لازیم اولان شئى لر "ئوه شئى شوی آل".	شئى شوی [آ] هر جور لازیم اولان شئى لر "ئوه شئى شوی آل".
شئى گیزلندی [آ] اوشاقلار آراسیندا بیر شئى گیزله دیب تاپماغا چالیشاراق اوینانان بیر اویون آدی.	شئى گیزلندی [آ] اوشاقلار آراسیندا بیر شئى گیزله دیب تاپماغا چالیشاراق اوینانان بیر اویون آدی.		شئى گیزلندی [آ] اوشاقلار آراسیندا بیر شئى گیزله دیب تاپماغا چالیشاراق اوینانان بیر اویون آدی.	شئى گیزلندی [آ] اوشاقلار آراسیندا بیر شئى گیزله دیب تاپماغا چالیشاراق اوینانان بیر اویون آدی.
شئى مئى [باخ] شئى شوی.	شئى مئى [باخ] شئى شوی.		شئى مئى [باخ] شئى شوی.	شئى مئى [باخ] شئى شوی.
شئین آوا/ شاهین آباد şeynabad [آ] اؤرمیه ده کند آدی.	شئین آوا/ شاهین آباد şeynabad [آ] اؤرمیه ده کند آدی.		شئین آوا/ شاهین آباد şeynabad [آ] اؤرمیه ده کند آدی.	شئین آوا/ شاهین آباد şeynabad [آ] اؤرمیه ده کند آدی.
شئیه [آ،فا] آتین کیشنه مه سسی [فا: شیهه].	شئیه [آ،فا] آتین کیشنه مه سسی [فا: شیهه].		شئیه [آ،فا] آتین کیشنه مه سسی [فا: شیهه].	شئیه [آ،فا] آتین کیشنه مه سسی [فا: شیهه].
شئیدلی seyidli [آ] میانا دا کند آدی {۱- سئى+ایدلی: چای لی یئر. ۲- شوو+دلو یئر}.	شئیدلی seyidli [آ] میانا دا کند آدی {۱- سئى+ایدلی: چای لی یئر. ۲- شوو+دلو یئر}.		شئیدلی seyidli [آ] میانا دا کند آدی {۱- سئى+ایدلی: چای لی یئر. ۲- شوو+دلو یئر}.	شئیدلی seyidli [آ] میانا دا کند آدی {۱- سئى+ایدلی: چای لی یئر. ۲- شوو+دلو یئر}.
شېب şəb [آ،فا،شع] گنجه (فا:~).	شېب şəb [آ،فا،شع] گنجه (فا:~).		شېب şəb [آ،فا،شع] گنجه (فا:~).	شېب şəb [آ،فا،شع] گنجه (فا:~).
شېبه şəbeh [آ،ع] «شیهه» مختلف معنالاردا ایشله نیر: شیهه بزه مک: نمایش اویناماق، ادا چیخادیر (فا:~).	شېبه şəbeh [آ،ع] «شیهه» مختلف معنالاردا ایشله نیر: شیهه بزه مک: نمایش اویناماق، ادا چیخادیر (فا:~).		شېبه şəbeh [آ،ع] «شیهه» مختلف معنالاردا ایشله نیر: شیهه بزه مک: نمایش اویناماق، ادا چیخادیر (فا:~).	شېبه şəbeh [آ،ع] «شیهه» مختلف معنالاردا ایشله نیر: شیهه بزه مک: نمایش اویناماق، ادا چیخادیر (فا:~).
شېبوی şəbbuy [آ،ب،فا] تورپ گیللردن، گۆزل قوخولو، چوخ ایللیک، اؤتسوو، رنگ به رنگ قیرمیزی ساری مور چیچگی اولان آخشام چاغی و گنجه عطیر ساچان، بزک بیتگی سی، گنجه گؤل (فا:~). mathiola	شېبوی şəbbuy [آ،ب،فا] تورپ گیللردن، گۆزل قوخولو، چوخ ایللیک، اؤتسوو، رنگ به رنگ قیرمیزی ساری مور چیچگی اولان آخشام چاغی و گنجه عطیر ساچان، بزک بیتگی سی، گنجه گؤل (فا:~). mathiola		شېبوی şəbbuy [آ،ب،فا] تورپ گیللردن، گۆزل قوخولو، چوخ ایللیک، اؤتسوو، رنگ به رنگ قیرمیزی ساری مور چیچگی اولان آخشام چاغی و گنجه عطیر ساچان، بزک بیتگی سی، گنجه گؤل (فا:~). mathiola	شېبوی şəbbuy [آ،ب،فا] تورپ گیللردن، گۆزل قوخولو، چوخ ایللیک، اؤتسوو، رنگ به رنگ قیرمیزی ساری مور چیچگی اولان آخشام چاغی و گنجه عطیر ساچان، بزک بیتگی سی، گنجه گؤل (فا:~). mathiola
شېب چیچک [آ،بی] گنجه لر آچیلان چیچک نؤعو.	شېب چیچک [آ،بی] گنجه لر آچیلان چیچک نؤعو.		شېب چیچک [آ،بی] گنجه لر آچیلان چیچک نؤعو.	شېب چیچک [آ،بی] گنجه لر آچیلان چیچک نؤعو.
شېب کوله [آ،فا،شع] گنجه پاپاغی (فا: شېب کلاه).	شېب کوله [آ،فا،شع] گنجه پاپاغی (فا: شېب کلاه).		شېب کوله [آ،فا،شع] گنجه پاپاغی (فا: شېب کلاه).	شېب کوله [آ،فا،شع] گنجه پاپاغی (فا: شېب کلاه).
شېب کور [آ،فا] گنجه کور لوغو، گنجه گۆرمه یین ویا آر گۆرن.	شېب کور [آ،فا] گنجه کور لوغو، گنجه گۆرمه یین ویا آر گۆرن.		شېب کور [آ،فا] گنجه کور لوغو، گنجه گۆرمه یین ویا آر گۆرن.	شېب کور [آ،فا] گنجه کور لوغو، گنجه گۆرمه یین ویا آر گۆرن.
شېب گؤل [آ] گول و بیتگی آدی (فا: شېب بو).	شېب گؤل [آ] گول و بیتگی آدی (فا: شېب بو).		شېب گؤل [آ] گول و بیتگی آدی (فا: شېب بو).	شېب گؤل [آ] گول و بیتگی آدی (فا: شېب بو).
شېاب [آ،ع] گنج لیک، جاوانلیق (فا: جوانی).	شېاب [آ،ع] گنج لیک، جاوانلیق (فا: جوانی).		شېاب [آ،ع] گنج لیک، جاوانلیق (فا: جوانی).	شېاب [آ،ع] گنج لیک، جاوانلیق (فا: جوانی).
شېان یالی şəban yalı [آ] خالخال دا داغ آدی.	شېان یالی şəban yalı [آ] خالخال دا داغ آدی.		شېان یالی şəban yalı [آ] خالخال دا داغ آدی.	شېان یالی şəban yalı [آ] خالخال دا داغ آدی.
شېاهت [آ،ع] اوخشارلیق، بنزریک (فا:~).	شېاهت [آ،ع] اوخشارلیق، بنزریک (فا:~).		شېاهت [آ،ع] اوخشارلیق، بنزریک (فا:~).	شېاهت [آ،ع] اوخشارلیق، بنزریک (فا:~).
شېیره [آ،دی،فا] باخ: یاراسا، گنجه قوئشو.	شېیره [آ،دی،فا] باخ: یاراسا، گنجه قوئشو.		شېیره [آ،دی،فا] باخ: یاراسا، گنجه قوئشو.	شېیره [آ،دی،فا] باخ: یاراسا، گنجه قوئشو.
شېرتو şəbertu [آ] بیجار دا کند آدی.	شېرتو şəbertu [آ] بیجار دا کند آدی.		شېرتو şəbertu [آ] بیجار دا کند آدی.	شېرتو şəbertu [آ] بیجار دا کند آدی.

ش S	آذربایجان تۆركجهسى	۱۳۲۶	ارک سۆزلۆگۆ	ش S
شېستىر بۆلگەسىنىن چايلارى [آ] چايلار	اۈرموگۆلونه تۆكولورلر: اۆمند (s۳b۳۱)، تىل (s۹b۱۶)، چشمه سار كىوتران (كوزه كنان s۵b۱۶)، دره چای (شانجان- يىنىس s۶b۲۵)، دريان چای (شىنداوا b۲۵ q۰/۴۷s۶)، سىنىق چای (شېستىر s۳۰b۳۰q۱،۲۳)، لار (s۵b۱۸)، وركنش (وركنش، سىنىق چای، s۳b۳۸)، هئريس (s۷b۲۲)،	۳۲)كق ب ۲۲۹۴/ دمیریوْلو داغین گ، فَلَخ (۱۲)ک ق ۳۰۷۶، قاراوۇل تپه (۵)ک ق ب ۲۰۳۵/ شانجان کندی نین گد؛ کیوْره (۷)ک ق د ۱۷۰۴/ دمیریوْلو داغین ۷ گ گ، قین بوْرنو (۷)ک ق د ۱۹۰۰/ دمیریوْلو داغین ۱۰ گ گ، قایا داغی (۱۰)ک ق ب ۲۲۰۲/ ۲۲۰۴ هئریس کندی نین ق د، مئشین بايْری (۱۲)ک ق ب ۱۹۰۲، میشوْ (۱۷)ک ق د ۱۵۱۰/ دمیر یوْلو داغین ۱ گ گ، دریان میشوْ (دریان کندی نه یاخین) ۶۶؛	شېستىر(صوفیان-چىللەخانا) بۆلگەسىنىن كندلرى [آ] سھلان (گوْمروگو)؛ تازا كند (*۲۴۰)؛ خوْجاموْجا/خواجه مرجان (*۲۱۰)؛ قوم تپه (*۲۳۰)؛ چىللەخانا/آ-ى (*۴۰۰)؛ حيدرآباد (*۳۰۵)، مرو ديزه (*۳۹۰)؛ گرُوس (*۷۰۰)؛ كالاش (*۲۸۰)؛ اندھيل (*۸۲۶)؛ قارا آغاج (*۵۳۰)؛	
شېستىر بۆلگەسىنىن داغلارى (جۆھرەقان) [آ] قوْرد واران	(۳۷)ك ق ب ۲۴۱۵، اوْيوق (۴۲)ك ق ب ۱۷۱۹، چشمه تان/ چشمه كوْنان (۴۵)ك گ ب ۲۰۱۰/ چشمه كوْنان كندى نین ق، گوْنى داغ (۴۷)ك ق ب ۱۷۱۳/ دمیریوْلو داغین ۴ ك- گ، زنگى (۴۷)ك ق ب ۲۳۶۵، قازان (۴۷)ك ق ب ۲۴۳۹/ دمیریوْلو داغین ۱۰ ك گ، بئش داش (۵۰)ك ق ب ۱۷۲۳، آغاداغی / احمد آغا (۵۰)ك ق ب ۱۷۴۶ قىزىلجا كندى نین ق ب، قىرمىزى داغ (۵۰)ك ق ب ۱۷۴۶ قىزىلجا كندى نین ق ب، ميل (۵۲)ك ق ب ۱۵۴۸/ غلمانسرای كندى نین ق،	شېستىر(صوفیان-رودقات/روداقای) بۆلگەسىنىن كندلرى [آ] زېرلى (۱۸۰)؛ پردىلى (۲۳۰)؛ اَمَند/اَمَت؛ ارزنه (قو: هرزنق)؛ مرزه (۶۷۰)؛ زئيناوا/زينو (۲۱۰) (قو: زيناب)؛ كلانكئش (۲۹۰)؛ سار (۴۲۰)؛ ايوتد/ اووت (۱۰۰)؛ كوْھول (۷۴۰)؛ تۇپ/ تىپ (۸۵۰)، موْجومبار (۴۵۰)؛ چىراقلى؛ تازا كند (۱۲۰)؛ آلچاموْلک (۲۰۰)، لارى (۶۳۰)؛ وركنش (۶۸۰)؛ سارى قايا/ سارى تپه (۵۶۰)؛ سوْھرول (۳۲۰) (قو: سھرل)؛ مينه وړ (۶۲۰) (قو: منور)؛	شېستىر(صوفیان-گوْنى مېشوْ) بۆلگەسىنىن كندلرى [آ] باغ وزير (۲۰۰)؛ ھورلان (۲۴۰) (قو: ھارونيه/ ھارون آباد)؛ سفيد كمر/ اسمى كمر (۱۵۵۰) (قو: سفيد كمر)؛ نعمت اله (۸۱۰)؛ مھترلى/ مھتر احمد (۳۶۰)؛ على اكبر لو (۳۲۰)؛ سر كند ديزه (۱۲۶۰)؛ كوْندورو (۱۳۹۰)؛ گوْل آوا (۶۶۰)؛ نادارلى/ نظر لو (۱۹۷۰)؛	
شېستىر بۆلگەسىنىن داغلارى (چىللەخانا) [آ] ملاعلى	ك- ق ۱۷۵۹، قالاگوْنى (۳۲)ك ق د ۱۶۹۱/ گروس كندى نین گ، سَرو (۳۲)ك ق د ۲۰۵۶/ مروتيزه كندى داغین گ، بوْزلار (۳۷)ك ق د ۱۸۹۵، گوْ داغى (۲۵)ك ق د ۱۷۳۵/ ستيوان كندى نین ق، قوْزاي (۳۰)ك ق د ۱۸۳۹/ مروتيزج كندى نین ب، آغجاقايا (۳۲)ك ق د ۱۷۶۷/ مرو ديزه كندى نین گ/ كلانكئش كندى نین گ ب، باليستان (۳۲)ك ق د ۱۸۴۴، موْروو داغى/ پيرموسازيروھسى (۳۲)ك ق د ۲۲۰۵؛	شېستىر(مركزى-چئهرقان) بۆلگەسىنىن كندلرى [آ] انگيشته- جان (۱۵۵۰)؛ اَمستھ جان (۴۲۱)؛ چۆھرەقان (۱۴۰۰)؛ چشمه كوْنان (۶۰۰)؛ توپچو (۴۰)؛ قىزىلجا (۳۲۰)؛ قىلمانساراي (۴۸۲)؛ تسى/ تسوج؛	شېستىر(مركزى-سيس) بۆلگەسىنىن كندلرى [آ] سيس (۳۳۰۰)؛ اميرزكريا (۸۳۸)؛ مليكزادا (۵۱۰)؛ زنگى (۲۵۰)؛ غلاملو (۲۰۰)، بگجه خاتون (۴۲۰)؛ درويش باققال	
شېستىر بۆلگەسىنىن داغلارى (رودقات) [آ] خيرداداغ (زيرلى و پردىلى كندلرينين ياخينينداير)؛ قىزىللار (۴۰)ك ق د ۱۷۰۵؛ كېز (۴۲)ك ق د ۱۶۵۸/ سهول كندى نین ق ب، شيرينجه داغى (۴۵)ك ق د ۱۷۲۰/ دمیریوْلو داغین ۱۲ ك ب، دامجى (۴۷)ك ق د ۱۵۳۴/ دمیریوْلو داغین ۱۰ ك ب، گرُوْخانه (۵۰)ك ق د ۱۷۵۲، سارداغى (سار كندی نه یاخین) ۶۶؛ وركنش داغى (وركنش كندی نه یاخى) ۶۶؛	شېستىر بۆلگەسىنىن داغلارى (گوْنى) [آ] كھليك داغ (۲۲)ك ق ب ۲۴۳۲/ دمیریوْلو داغین ۸ ك گ ب، خَميس			

ش S	آذربایجان تۆرکجهسی	۱۳۲۷	ارک سۆزلۆتۆ	ش S
(۳۹۰*)؛ ساربانقو/ل/ سروان قلی (۷۴۰*)؛ ژئینو (۳۸۰*)	قوشقولاندیرماق، تَر دَوْد دَوْر لَتمک (فا: شَبَهه ايجاد کردن).			
(قو: زیناب)؛ آلیشا/ علیشاه (۱۹۱۰*)؛ آغ کهریز (۶۵*)،	شَبَهه سیز [ص] قوشقوسوز، شک سیز (فا: بی شَبَهه).			
شَبَستَر (مرکزی-شرقی گونئی) بۆلگه سینین کندلری [آ] وایقان	شَبَهه لَتمک [س] قوشقولانماق، شک لَتمک (فا: شک کردن).			
(۲۸۰۰*)؛ خلیل دیزه سی (۳۸۰۰*)؛ قالا حسن آباد	شَبَهه لی [ص] قوشقولو، قورونتو لو، ایشگیلی (فا: شَبَهه دار).			
(۷۰*)؛ نوْقه دی/ نوجه ده (۱۲۱۰*)؛ شَبَستَر şebister	شَب یِلدا [آ، فا، شع] یِلدا گئجه سی (فا: شَب یِلدا).			
بینیس binis (۲۹۳۰*)؛ چنه وان/ شانجان (۱۴۱۱*)؛	شَبیه şebih [آ، ع] بنزر، اوْخشار (فا: شَبیه).			
شَبَستَر (مرکزی-غربی گونئی) بۆلگه سینین کندلری [آ] آلماس	شَب/ شاپ şep [اک] عجله و یثینلیک آنلاتان بیر کلمه			
(۴۴۱*)، هئریس (۱۲۰۰*)، علی علمدار مقبره سی، ماراغوش	”شَب گلمک: تَنز گلمک“			
قالا (۲۵۰*) (قو: قالامراغوش)؛ قاراتپه (۱۱۶۰*)،	شَبَهه şepə [آ] دالغا {دالغا سسیندن آلینان بیر کلمه دیر}.			
حیدر آوا، تیل (۲۷۰۰*)، شیخ ولی (۳۸۰*)، هفت چشمه	شَبَهه لَتمه [آ] دالغالانما (فا: تموج). waviness			
(۲۹۰*)، دیزه ۲۹ کب (۲۷۷۰*) (قو: دیزج شیخ مرجان)؛	شَتاب [آ، فا] ایومه، تاو (فا: ~).			
شَبَستَر (مرکزی-مرکزی گونئی) بۆلگه سینین کندلری [آ]	شَتَر şotor [آ، فا] ۱-دوه-۲-هشتری، ابهرده داغ آدی. نیشابور،			
خامنا/ خامنه xamna (۴۹۰۰*)؛ دریان (۳۱۰۰*)؛ شیندوار/	قزوین، فرمهین ده کند آدی.			
شینداوا (۳۹۵۰*)؛ شنگول آوا/ مئر نلر (۲۳۰*)؛ کۆشک	شَتَل şetel [ص] ساتاشان، جیغال ”شَتل آتماق: بیرینه			
(۲۵۵۰*)؛ کفلی/ کافی المُلک (۱۶۱۰*)؛ کۆزه ن/ کۆزه	دولاشماق“ {باخ: شیتیل}.			
کنان (۲۵۴۱*)؛ یوسف آوا (۲۰۰*)؛ مئشین/ مَشَنق	شَتَل لیک [آ] ساتاشما، جیغال لیق.			
(۱۱۳۰*)، فرج قولو (۴۹۰*)؛ علی بگلو/ الونگی	شَتَلر/ شاتالار şeteler [آ] ساوه همدان شاهستون ائلی نین			
(۶۵*)، شَرَفخانا/ شارابخانا (۱۴۴۰*)؛ ساوالان (۱۷ ک گ د	لک بؤلگونه باغلی بیر تۆرک طایفاسی ^{۹۸} . {محتملات/			
۸۱۰*)، قانچی (۱۷ کب ۲۵۰*)، مراد آباد (۹ ک گ ب	شاد سۆزوندن آلینما دیر: شاد/ شات + لار/ شاتالار، باخ: شاد}.			
۷۵۰*)، مهردیزج (۱۸ کب ۵۷۰*)،	شُجاع şuca [ص، ع] ایگید ۲-جو لفا و کلئیر ده کند آدی.			
شَب عروس [آ، فا، شع] دوْیون گئجه سی (فا: شَب حجله).	شُجاعت [آ، ع] ایگید لیک، قورخماز لیق (فا: ~).			
شَبَک şəbək [آ، دی/ سن] شَبک لردن، اوْزون بوْرونلو، قیسا	شُجاعتلی [ص] قورخمایان.			
قویروقلو، توکلری اوْزون، اوْزو و اللری قارا، آفریقادا	شُجره [آ، ع] یاشام آغاجی، آغاج (فا: شُجره).			
یاشایان بیر میمون نوْعو. papio porearius	شُجره تراکمه [آ] تۆرک سۆیلاری باره ده دَیر لی بیر کتاب			
شَبک لَر [آ، دی] پریمات لاردان قوْریل، اوْران قوْتان، شَمپانزه،	آدی، باخ: ابوالقازی بهاؤرخان (فا: ~).			
و شَبک کیمی میمون توْرلرینی ایچینه آلان امجکلیر.	شُخته [باخ] شاختا.			
شَبکه [آ، ع] ۱-هۆرگۆت، اؤرگۆت. ۲-آغ، هۆرگو (فا: ~).	شَخص şəxs [آ، ع] کیمسه، کیشی، ذات (فا: ~). person			
شَبنامه [آ، فا] بیاننامه، گیزلینجه وئرلین بیاننامه (فا: ~).	شَخصا [آ، ع] اوْزو، اوْزوم و هئچ بیر واسطه اوْلما دان (فا: ~).			
شَبَنگ şəbəng [آ، ت] بالاجا دمیر چوماق.	شَخصا personally			
شَبَنم [آ، فا، شع] شَنه (فا: ~). dew	شَخصی [ص، ع] کیمسل، کیشی سل (فا: ~).			
شَبوْک şəbük [ظ، ت] چاپوق.	شَخصیت şəxsiyyət [آ، ع] اوْز لوک، انسان اوْز لوگو (فا: ~).			
شَبَهه şühə [ص، ع] قورونتو، شک، قوشقو (فا: ~).	شَخمزار داغی/ شاخمازار داغی [آ] زَنجان دا داغ آدی.			
شَبَهه دوْغورماق [ل] قورونتو دوْغورماق، شک لندیرمک،	شَخمَلو/ شَخیمَلو şıxımlı [آ] اهر ده کند آدی.			

ش S	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۳۲۸	ارک سۆزلۆتۆ	ش S
شەدادی لر şəddadiler [آ]	سالاری لرین ضعیفله مەسیله	شەرەر şerər [ع، آ]	باخ: شراره "شررباز: چوخ شررلی" (فا:~).	شەدادی (لر)، اردبیل و گنجه بۇلگه لرینده حکومتی اله
شەنجیردی (۹۷۱م)، بیزانس لارلا ساواشلاردا، شەدادلر	سلجوقلارین اؤنملی متفق لریندن ساییلیردیلار ^{۲۲،۸} .	شرط şert [ع، آ]	قوشول، بیر شئیین وار اولماسی و اتفاق	شەنجیردی (۹۷۱م)، بیزانس لارلا ساواشلاردا، شەدادلر
شەددە şiddət [ع، آ]	یئھین لیک، سرت لیک، گۆرلۆک (فا:~).	شرطی ریفلیکس/شرطی قایدیش [آ]	قوشوللو قایدیش، قوشوللو تیگی (فا: بازتاب شرطی). conditional reflex	شەددە şiddət [ع، آ]
شەدرە şədərə [آ، دا]	ایری گۆزه لی الک، شادار (فا: غریبال).	شرعی şəri [ع، آ]	شرعی (ص، ع) بللی شرط لره باغلی اولان، قوشوللو (فا:~).	شەدرە şədərə [آ، دا]
شەید [ص، ع]	گۆر، سرت، شیدتلی (فا:~).	شرعی şəri [ع، آ]	شرعی (ص، ع) بللی شرط لره باغلی اولان، قوشوللو (فا:~).	شەید [ص، ع]
شر [ع، آ]	کۆتۆلوک، فنا لیک، پیس لیک، یامانلیق (فا:~).	شرعی şəri [ع، آ]	شرعی (ص، ع) بللی شرط لره باغلی اولان، قوشوللو (فا:~).	شر [ع، آ]
شرار şərra [آ]	اراک-وفس شهرین بیر کندیستانی	شرعی şəri [ع، آ]	شرعی (ص، ع) بللی شرط لره باغلی اولان، قوشوللو (فا:~).	شرار şərra [آ]
اولراق ۱۰۸ کندی و *۵۰۰۰۰ نفر نفوسو واردیر،	کندیستانی مرکزی خندان کندی، آشاغی شراین اها لی	شرعی şəri [ع، آ]	شرعی (ص، ع) بللی شرط لره باغلی اولان، قوشوللو (فا:~).	اولراق ۱۰۸ کندی و *۵۰۰۰۰ نفر نفوسو واردیر،
سی تورک و یوخاری شراین اها لی سى فارس دیلار.	شراب [ع، آ]	شرعی şəri [ع، آ]	شرعی (ص، ع) بللی شرط لره باغلی اولان، قوشوللو (فا:~).	سی تورک و یوخاری شراین اها لی سى فارس دیلار.
شراب [ع، آ]	اۆزۆمدن دۆزه لن بیر نوع ایچکی، چاخیر (فا:~).	شرعی şəri [ع، آ]	شرعی (ص، ع) بللی شرط لره باغلی اولان، قوشوللو (فا:~).	شراب [ع، آ]
شرابی [ع، آ]	قیرمیزی شراب رنگینده اولان (فا:~).	شرعی şəri [ع، آ]	شرعی (ص، ع) بللی شرط لره باغلی اولان، قوشوللو (فا:~).	شرابی [ع، آ]
شرارت [ع، آ]	پیس لیک، فتنه، فساد (فا:~).	شرعی şəri [ع، آ]	شرعی (ص، ع) بللی شرط لره باغلی اولان، قوشوللو (فا:~).	شرارت [ع، آ]
شراره [ع، آ]	قیویلیجیم، چاخیم، چاخین (فا:~).	شرعی şəri [ع، آ]	شرعی (ص، ع) بللی شرط لره باغلی اولان، قوشوللو (فا:~).	شراره [ع، آ]
شرافت [ع، آ]	حُرمت، شرف، اعتبار، منلیک (فا:~).	شرعی şəri [ع، آ]	شرعی (ص، ع) بللی شرط لره باغلی اولان، قوشوللو (فا:~).	شرافت [ع، آ]
شراکت [ع، آ]	اورتاقلیق (فا:~).	شرعی şəri [ع، آ]	شرعی (ص، ع) بللی شرط لره باغلی اولان، قوشوللو (فا:~).	شراکت [ع، آ]
شُران [آ]	سایین قالا دا داغ آدی.	شرعی şəri [ع، آ]	شرعی (ص، ع) بللی شرط لره باغلی اولان، قوشوللو (فا:~).	شُران [آ]
شرایط şərayit [ع، آ]	قوشوللار، شرط لر (فا:~).	شرعی şəri [ع، آ]	شرعی (ص، ع) بللی شرط لره باغلی اولان، قوشوللو (فا:~).	شرایط şərayit [ع، آ]
شرباز [ص]	بُھتانچی، افتراچی، فتنه چی (فا: شرّ).	شرعی şəri [ع، آ]	شرعی (ص، ع) بللی شرط لره باغلی اولان، قوشوللو (فا:~).	شرباز [ص]
شرباشاران [ص، ع]	تو+بُھتانچی، شرآدام (فا: شرباشران) ^{۸۲} .	شرعی şəri [ع، آ]	شرعی (ص، ع) بللی شرط لره باغلی اولان، قوشوللو (فا:~).	شرباشاران [ص، ع]
شربت şərbət [ع، آ]	سو ایچینه آیری دادلی ماده قاتاراق	شرعی şəri [ع، آ]	شرعی (ص، ع) بللی شرط لره باغلی اولان، قوشوللو (فا:~).	شربت şərbət [ع، آ]
دۆزه لن ایچه جک (فا:~).	sherbet	شرعی şəri [ع، آ]	شرعی (ص، ع) بللی شرط لره باغلی اولان، قوشوللو (فا:~).	دۆزه لن ایچه جک (فا:~).
شربتچی اوْتو [آ، بی]	بیره چیچگی اوْتو (فا: رازاک).	شرعی şəri [ع، آ]	شرعی (ص، ع) بللی شرط لره باغلی اولان، قوشوللو (فا:~).	شربتچی اوْتو [آ، بی]
شربیان جای [آ]	باخ: سراب.	شرعی şəri [ع، آ]	شرعی (ص، ع) بللی شرط لره باغلی اولان، قوشوللو (فا:~).	شربیان جای [آ]
شرح şərcabadda [آ]	کیوی ده کند آدی.	شرعی şəri [ع، آ]	شرعی (ص، ع) بللی شرط لره باغلی اولان، قوشوللو (فا:~).	شرح şərcabadda [آ]
شرحی şərçi [ص]	شر آتان، بُھتانچی (فا: شرور).	شرعی şəri [ع، آ]	شرعی (ص، ع) بللی شرط لره باغلی اولان، قوشوللو (فا:~).	شرحی şərçi [ص]
شرح şər [ع، آ]	آچیقلاما، ایضاح، بیلدیرمه description	شرعی şəri [ع، آ]	شرعی (ص، ع) بللی شرط لره باغلی اولان، قوشوللو (فا:~).	شرح şər [ع، آ]
شرح شرحه şərheşərhe [ع، ظ]	ص، دیلیم دیلیم (فا:~).	شرعی şəri [ع، آ]	شرعی (ص، ع) بللی شرط لره باغلی اولان، قوشوللو (فا:~).	شرح شرحه şərheşərhe [ع، ظ]
شردره / شیردره şərdərə [آ]	گترمی دا جای آدی.	شرعی şəri [ع، آ]	شرعی (ص، ع) بللی شرط لره باغلی اولان، قوشوللو (فا:~).	شردره / شیردره şərdərə [آ]

ش S	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۳۲۹	ارک سۆزلۆتۆ	ش S
باکی لی شاعردیر ^{۱۱۷} .	religious law (فا: شریعت).		شریف [آ،ع] قۇتسال، شرفلی، سۇیلو (فا:~).	
شرقیون [آ،ع] شرقلی لر، دۇغۇلولار، شرق اؤلکه لرینه عاید اۇلانلار (فا:~).	شریف [آ] اۇرمیه، هئریس، بالاکن، قزوین، ابهرود، خوی (ـآباد)، سۇلدوز دا (ـالدىن)، اردیبل (ـبگلو)، یاستیکند و ماکی دا (ـکندی)، میانادا (ـپوردو)، ملیکان (ـلو) کندآدی.		شریف دلجوی (آدسیز) [آ] قوشاچایلی چاغداش شاعردیر ^{۱۵۶} .	
شِرک şirk [آ،ع] تانری یا اورتاق تانیما و قوشما، تانری نی دانان (فا:~).	شریفه جعفری [یا زار] گونش ۱۳۵۶ دا میانادا آنادان اۇلدو، تورکجه شعرلری واردیر ^{۵۲} .		شریک [آ،ع] اورتاق (فا:~).	
شُرکәkә şürəkә [آ،ع] اورتاق لار (فا:~).	شریلی şerilli [آ] ماکی دا کند آدی.		ششمک şəşmək [ل،ت] چۆزمک.	
شرکت şirkət [آ،ع] ۱- اورتاق لیق، قاتیلیم. ۲- اورتاق لیقدا دوزه لن قۇرۇم (فا:~).	شطرنج [آ،فا] شاهمات، شاه اؤلدو او یونو (فا:~).		شعار şuar [آ،ع] بللی بیر آماجی و سۆزو بیلدیرمک اۆچون سۆیله ن قیسا و آیدین سۆز، چاغیریش (فا:~).	
شرم şerm [آ،ع] آیر، حیا، اۇتانما (فا:~).	شُعاع şua [آ،ع] ایشیق، ساجاق، شوعاع (فا:~).		شعبان [آ،فا] هجری ایلی نین ۸ جی آیی (فا:~).	
شرمسار [ص] اۇتانمیش (فا:~).	شُعیه [آ،ع] بؤلوم، قۇرولوش بؤلومو (فا:~).		شعر şeir [آ،ع] قوشما، منظوم یازی، دۆزوملو و اویوملو اۇلان سۆزلر دۆزومو. [شعر کلمه سی ش/ی دیشمه سیله سومرجه "ییر" ایر سۆزوندن آلبینییدیر و تورکجه ده ایندیکی ایر و بیر سۆزو بو سۆزون کؤکدashi (دؤیلتی) ساییلیر.].	
شرمنده [ص،فا] اۇتانان، اۇتانجاق (فا:~).	شعر şüera [ع] شاعر چو] شاعر لر (فا: شاعران).		شعرلرین قۇرولوش خصوصیت لری [آ، یازین] تورکجه شعر لر "قافیه، ردیف، هجا، بؤلگو، مصرع یا دیزه" کیمی بؤلوملردن تشکیل تاپیر ^{۷۳،۷۴} (باخ: آچیقلامالار).	
شرمنده لیک [آ] اۇتانما (فا:~).	شعرلرین نۇعلا ری [باخ] تورکجه شعرلرین (قوشقو) نۇعلا ری ^{۷۴} .		شعریت [آ،ع] بدیمی لیک، اویوملو لوق، گۆزل لیک، باخ: شعر.	
شروو şərov [آ] خوی دا کند آدی (قو: شراب).	شعریت شەشە şə`şə [آ،فا،شع] پارلاق لیق، پارلیتی (فا:~).		شعف şəf [آ،ع] شیفته و وۇرقون اؤلما (فا:~).	
شُرور şəvur [آ] آذربایجان جمهوریتینده رایون آدیدیر.	شعله şö`lə [آ،ع] آلوو، پارلیتی، ایشیلتی (فا:~).		شعله şö`lə [یا زار] ملأعباس شعله (۱۳۱۷-۱۲۴۵هـ) اصفهاندا آنادان اولوب، گنجه ده یاشاییب و تورکجه شعرلری واردیر.	
شُرور şəvur [آ] قئیدار دا کند آدی {شارار سۆزیله ایلگیلی اولورسا شارشار تۆکولن و هجوم ائدن معناسیندادیر}.	شعور şuur [آ،ع] آنلاق، دۆشونجه، دراکه، ییلینج (فا:~).			
شُرط şurut [آ،ع] شرط لر، قوشوللار (فا:~).				
شُروع şuru [آ،ع] باشلاتیش، باشلاما (فا:~).				
شِه şəreşur [دا] داعواکار، حرکتلری دۆز اؤلما یان.				
شِه بیان şərebiyan [آ] سراب واهر ده کند آدی. باخ: چلییان.				
شیریان şəreyan [آ،ع] آتار دامار (فا:~).				
شریت/شَرِید şerit [آ] پالتار آسیب قۇرۇتماق اۆچون نازیک و اۇزون ایپ، پالتار ویا اریشته آسما ایپلیگی (فا: طناب لباس). {سن، باخ: سَرمک + یت، سریت، شریت}				
شریت بالیغی [لا، آ، دی] قۇردالا بالیغی.				
شریت ماکارنا [آ] اۇزون و اینجه ماکارنا.				
شریت یاپراقلی [آ، بی] یاپراقلاری اوزون و شریت کیمی اولان بیتگی لره وئرلن آد.				
شریتلر [آ، دی] وجودلاری شریت کیمی و بۇغوملو، آسلاق اولراق باغیرساقدا یاشایان یاستی سؤلوجانلار تاقیمی.				
شریتله مک [ل] شریت وضعیتینه گتیرمک، شریت دۆز لتمک.				
شریر şerir [آ،ع] کۆتو (فا: شریر).				
شریعت şeriet [آ،ع] اسلام حَقوقو، اسلام دینی نین یاسالاری				

شعیر seir [باخ] شعر.

شغال şuğal [باخ] چاققال jackal

شغل şuğlabadda [آ] قوچان دا کند آدی.

شغل şuğla [ع، آ] ایش، مسلک (فا:~). employment

شف şef [آ، این] یتگی لی، رئیس و باشقان (فا: رئیس). chief

شفال şefal [ع، آ] ساغا لما، خسته لیکدن قورتولما، توخدا ایش.

شفا اوتو [آ، بی] باغلی توپوز حالیندا چیچک آچان، کیچیک

سارای پات'ا بنزر اوتسوی یتگی (فا: نوعی گیاه). erigeron

شفارود [آ] رضوانده ده کند آدی.

شفاعت şefaet [ع، آ] باغیشلانماسی اوچون آراجیلیق ائتمه (فا:~)

شفاق şeffaf [ع، آ] سایدام (فا:~).

شفاهی şefahi [ص، ع] یازیلی اولما یان، سۆزلو (فا:~).

شفایی şefayi [یازار] (۱۳۸۷-۱۳۰۸) باکی لی شاعردیر^{۱۱۷}.

شفت şeft [آ، این] باشی تکرلک لی و ماشین لاردا حرکتی

بیر بؤلومدن آیری یئره منتقل ائدن میل.

شفتالو [آ، بی] باخ: شافتالی.

شفته şifte [باخ] شیفته.

شفق [ع، آ] گون چیخیب باتاندا گۆی ده گۆرونن قیزارتی و

پاریلتی، دان سؤکن چاغی، آلا قارائلیق وقتی (فا:~).

شفقت şefeqet [ع، آ] سئوه جن لیک، مرحمت، آجیما،

یازیغی گلمه، اۆزگی یانما (فا:~). mercy

شفیع şefi [ص، ع] شفاعت ائدن، تمنا ائدن (فا:~).

شفیع [آ] قوچان؛ آبیک، قزوین و شهریار (آوا) دا کند آدی.

شفیق [ص، ع] سئوه جن، اۆزگی نازیک، مرحمت لی (فا:~).

شق şeqq [ع، آ] یاریلما، یاریق، چاتلاق (فا: شق).

شقاق şeqaq [ع، آ] دۆشمن لیک ائدن، نفاق و آیریلیق.

شقای/ ثابت شقای [یازار] مهدی بگ شقای (ه ق ۱۳ جو

یوزیل) ماراغالی شاعردیر^{۱۱۷}.

شقاوت [ص، ع] داش اورکلی لیک (فا:~). adversity

شقایق [ع، آ، بی] دویون چیچک گیللردن، قیرمیزی، پمبه آغ و

ساری چیچک لی، بؤیوک و گۆزل بزک یتگی سی

(فا: شقایق، آلا له، آنامونی). paeonia mastula

شقه له مک [باخ] شاققالماق.

شقیقه [ص، ع] گیژراه (فا: گیجگاه).

شک şekk [ع، آ] قوشقو، شُبهه، ظن، سانی.

شکار şikar [آ، فا] آو آولاما (فا:~).

شکاری [ص، فا] اووا عاید اولان (فا:~).

شکاک şekkak [ع، آ] قوشقو لو، قوشقو ائدن (فا:~).

شکاک/ شقاق şekak [آ] کورد طایفاسی اولاراق چوخراق

سالماس چئوره سینده و چئهریق کندی اطرافیندا

یاشاییرلار، سراب چئوره سینده ده شقاق آدلی تورک

دیल्ली بیر طایفانین آدی کنچیر^{۱۴۴}؛ 'شاه+کاک'.

شکایت şikayet [ع، آ] گیلٹی لیک، ممنونیت سیز لیگی نی اظهار

ائتمه، بیرینین علیه اینه دادخواه لیتی ائلمه مک (فا:~).

شکایت چی [ص] شاکي (فا: شاکي) suer

شکایت نامه [آ، یازین] اوستادنامه کیمی بیر شعر اولاراق

مضمونجا گیلایه و کۆسگونلوغو گۆسته ریر، اۆرنک "داد

سنین الیندن آ قانلی فلک. کۆنول حسرت قالدی یارا

دیمه میش. عاشق علسگر^{۷۳، ۷۴}.

شکر şükür, şükr [ع، آ] تانری یا دویولان منت دارلیغی

دیله گتیرمه (فا:~).

شکر şeker [آ، فا] شیرین ساکارین دانالاری (فا:~). sugar

شکر... [آ] یر آدی (۱۵ یر)، باخ: کند آدلاری.

شکر آرمودو [آ، بی] ساری رنگلی و چوخ شیرین آرمود.

شکر آغاجی [آ، بی] ۱۰-۸ متره قدر یوکسه لن بیر نوع آغاج.

hovenia dulcis

شکران şükran [ع، آ] کۆنول بورجو، مینت دارلیق (فا:~).

شکر باغی [آ] تۆمان و شالوار کیمی شیلره سالینان قایتان.

شکر بؤرا [آ] ایچینه شکرله قاتیشیق بادام، قوز ویا فیندیق

قیمه سی دۆلدورولموش و قیراق لاری و اوستو ناخیش لی

خمیردن پیشیریلن شیرنیات نۆعو.

شکر بانجاری/ یینه/ چوغوندور [آ، بی] اسفناج گیللردن اتلی

کۆکۆندن شکر الده اندیلن ایکی ایللیک بیر یتگی

(فا: چغندر قند). beta vulgaris varrapa

شکر بنیر [آ] ۱- اوشاقلار آراسیندا دایره شکلنده ال اله

وئریب اوخویاراق اوینانان بیر اویون آدی، قوشمالاریندا

ش S	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۳۳۱	ارک سۆزلۆتۆ	ش S
اؤرنک: "بو قیزین آناجانى شکر پنیر پیشیریب. اوجالیغی بو بویدا. آلچاقلیغی بو بویدا. داراشلیغی بو بویدا. گنشلیگی بو بویدا. قالخ آياغا قالخ. کیمی سئویرسن چک قاباغا باخ." ۲-بیر نوع شیرینی.	اؤرنک: "بو قیزین آناجانى شکر پنیر پیشیریب. اوجالیغی بو بویدا. آلچاقلیغی بو بویدا. داراشلیغی بو بویدا. گنشلیگی بو بویدا. قالخ آياغا قالخ. کیمی سئویرسن چک قاباغا باخ." ۲-بیر نوع شیرینی.		شکوره şükür [آ،ع] تانری یا دؤیولان میتی دیله گتیرمه (فا:شکر). thanks (to God)	شکوره şükür [آ،ع] تانری یا دؤیولان میتی دیله گتیرمه (فا:شکر). thanks (to God)
شکر چۆره گی [آ] شکر، یاغ، اؤن و بؤجور شئی لردن پیشیریلن قوغال نوغو	شکر چۆره گی [آ] شکر، یاغ، اؤن و بؤجور شئی لردن پیشیریلن قوغال نوغو		شکوفه şukufə [آ،فا] قونچا، چیچک (فا:شکوفه).	شکوفه şukufə [آ،فا] قونچا، چیچک (فا:شکوفه).
شکرچی بویاسی [آ،بی] شکرچی بویاسی گیللردن، کؤکو ایچ سۆردوروجو m. ۲-۳ اوجالیقدا اوزوم کیمی مئیوه لری و بویاماق اوچون بویاسی اولان (فا:نوعی گیاه).	شکرچی بویاسی [آ،بی] شکرچی بویاسی گیللردن، کؤکو ایچ سۆردوروجو m. ۲-۳ اوجالیقدا اوزوم کیمی مئیوه لری و بویاماق اوچون بویاسی اولان (فا:نوعی گیاه).		شکوه آباد [آ] قروه ده کند آدی.	شکوه آباد [آ] قروه ده کند آدی.
phytolacca americana	phytolacca americana		شکوهی [یا زار] میرزه مهدی شکوهی (هـ-۱۲۴۷-۱۳۱۳) تبریز لی شاعر دیر، تورکجه شعر لری واردیر. ^{۲۸}	شکوهی [یا زار] میرزه مهدی شکوهی (هـ-۱۲۴۷-۱۳۱۳) تبریز لی شاعر دیر، تورکجه شعر لری واردیر. ^{۲۸}
شکرچی بویاسی گیللر [آ،بی] اسفناج لار تاقیمیندان بیتگی سووی.	شکرچی بویاسی گیللر [آ،بی] اسفناج لار تاقیمیندان بیتگی سووی.		شکی şeki [آ] جمهوری آذربایجاندا بیر رایون و اونون مرکزی نین آدیدیر، بؤ شهر بؤ یوک قافقاز سیراداغلاری نین گؤنئی آتگینده قرار تاپاراق اییک یولو دؤنمی قافقازدا غرب و شرق بؤلگه لرین قووشما یئری اولموشدور. بؤ شهر دوغان منظره لرله گزمه لی یئر لردن ساییلیر. گۆرگن چای و دیرمان آرخى و کیش چایی شهرین اصلی سو قایناقلاریدیر. میلاددان اؤنجه ایشغوزلاردان بیر بؤلومو آذربایجاندا یئرلشیر، بؤ بیرلیگین اصلی طایفالاریندان ساکالار شکى و دیگر بؤلگه لرده اوتراق ائدیبلر، م ۲ جى یوز اییلنده عالیم پنتالامنى بؤ بؤلگه نى اؤساکا یازیب آچققدیرکی بو کلمه ساکا ائلینین آدیندان آلینما بیر سؤزدور (ساکا/ ساکی/ سکى/ شکى)، همچنین او بؤلگه یه یاخین زاکاتالا بؤلگه سینین آدی دا ساکا کلمه سیندن آلینیپ (زاکاتالا/ ساکا+تالا/ ساکالارین تارلاسی/ یوردو) ^{۹۷} .	شکی şeki [آ] جمهوری آذربایجاندا بیر رایون و اونون مرکزی نین آدیدیر، بؤ شهر بؤ یوک قافقاز سیراداغلاری نین گؤنئی آتگینده قرار تاپاراق اییک یولو دؤنمی قافقازدا غرب و شرق بؤلگه لرین قووشما یئری اولموشدور. بؤ شهر دوغان منظره لرله گزمه لی یئر لردن ساییلیر. گۆرگن چای و دیرمان آرخى و کیش چایی شهرین اصلی سو قایناقلاریدیر. میلاددان اؤنجه ایشغوزلاردان بیر بؤلومو آذربایجاندا یئرلشیر، بؤ بیرلیگین اصلی طایفالاریندان ساکالار شکى و دیگر بؤلگه لرده اوتراق ائدیبلر، م ۲ جى یوز اییلنده عالیم پنتالامنى بؤ بؤلگه نى اؤساکا یازیب آچققدیرکی بو کلمه ساکا ائلینین آدیندان آلینما بیر سؤزدور (ساکا/ ساکی/ سکى/ شکى)، همچنین او بؤلگه یه یاخین زاکاتالا بؤلگه سینین آدی دا ساکا کلمه سیندن آلینیپ (زاکاتالا/ ساکا+تالا/ ساکالارین تارلاسی/ یوردو) ^{۹۷} .
شکر لیمک [س] شکر طبقه سیله اؤرتولمک، شکر باغلاماق.	شکر لیمک [س] شکر طبقه سیله اؤرتولمک، شکر باغلاماق.		شکیبا [آ،فا] دؤزوملو، صبر ائدن (فا:~).	شکیبا [آ،فا] دؤزوملو، صبر ائدن (فا:~).
شکر لیمه [آ] شکر لیمک ایشی.	شکر لیمه [آ] شکر لیمک ایشی.		شکیرتوک şekirtük [آ،ت] فیسدیق.	شکیرتوک şekirtük [آ،ت] فیسدیق.
شکر لی [ص] شکر قاتیلیمیش، شکر سیلیمیش "شکر لی قوغال".	شکر لی [ص] شکر قاتیلیمیش، شکر سیلیمیش "شکر لی قوغال".		شکیل [آ،ع] ۱-خارجی گؤرونوش، بیچیم ۲-گؤز لم، بیچیم (فا:~)	شکیل [آ،ع] ۱-خارجی گؤرونوش، بیچیم ۲-گؤز لم، بیچیم (فا:~)
شکر یازی [آ] سالماس دا کند آدی {۱-شیرین تقدیر. ۲-گؤزل یازی و اوتلاق}.	شکر یازی [آ] سالماس دا کند آدی {۱-شیرین تقدیر. ۲-گؤزل یازی و اوتلاق}.		شکیلچی [آ] اک (فا:پسوند).	شکیلچی [آ] اک (فا:پسوند).
شکست şikəst [ص،فا،شع] سینما، سینقین، قیریق، علیل (فا:~).	شکست şikəst [ص،فا،شع] سینما، سینقین، قیریق، علیل (فا:~).		شگون şuqun, şügün [آ،فا] اؤغور (فا:~).	شگون şuqun, şügün [آ،فا] اؤغور (فا:~).
شکسته şikəstə [ص،فا] ۱-قیریلیمیش، قیریق. ۲-سه گاه	شکسته şikəstə [ص،فا] ۱-قیریلیمیش، قیریق. ۲-سه گاه		شلاله şəlalə [آ،ع] شلال [چاولان (فا: آبشار). water fall	شلاله şəlalə [آ،ع] شلال [چاولان (فا: آبشار). water fall
مقامیندا بیر موغام آدی، ازگی (فا:شکسته).	مقامیندا بیر موغام آدی، ازگی (فا:شکسته).		شلاله جیک [آ] چاولانجیق، چاغلار جیق، کیچیک چاغلایان،	شلاله جیک [آ] چاولانجیق، چاغلار جیق، کیچیک چاغلایان،
شکسته خاطر [ص] قلبی قیریق، اؤزگی سینیمیش.	شکسته خاطر [ص] قلبی قیریق، اؤزگی سینیمیش.		بالاجا شلاله (فا: آبشار). water fall	بالاجا شلاله (فا: آبشار). water fall
شکسته دیل [ص] قلبی قیریق، اؤزگی سینیمیش.	شکسته دیل [ص] قلبی قیریق، اؤزگی سینیمیش.		شلیه / شلیه شولیه [باخ] شلته.	شلیه / شلیه شولیه [باخ] شلته.
شکسته نفس [ص] تواضو لو، ساده طبیعت لی.	شکسته نفس [ص] تواضو لو، ساده طبیعت لی.			
شکسته ی فارس [آ،فا] آذربایجان موغام لاریندان بیرى، فارس	شکسته ی فارس [آ،فا] آذربایجان موغام لاریندان بیرى، فارس			
شکسته سی، فارس ازگی سی (فا:مقامی در موسیقی).	شکسته سی، فارس ازگی سی (فا:مقامی در موسیقی).			
شکسته لیک [آ] علیل آدامین آدی.	شکسته لیک [آ] علیل آدامین آدی.			
شکل şəkl [باخ] شکیل.	شکل şəkl [باخ] شکیل.			
شکنجه şikəncə [باخ] ایشکنجه.	شکنجه şikəncə [باخ] ایشکنجه.			

ش S	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۳۳۲	ارک سۆزلۆتۆ	ش S
شله şəltə [باخ: شال، آ] ۱-قادین آلت تومانی، دیز لیک.	شله شیلته [باخ] شلپه شوْلیه.			
۲-کۆرکۆهنه شئی لر، جیرجیندیر، ییپرانیمش و اۆزولموش پالتار، خیریم خیردا شئی لر، قیویر زیور (فا: لباس مندرس).	شله کۆله [باخ] شئی شوْلی.			
شله سی ایشله مه مک [ظ، دا] کلگی تۆتماق.	شله لیمک [بل] شله وۆرولماق، یوک لیمک.			
شله لیک [آ] شله ته یه یارار پارچا، دیز لیک اۆچون اولان پارچا.	شله لی [ص] دالینا شله گۆتورموش.			
شینگ şəng [آ، ت] بالاجا دمیر چوماق.	شلیل şəllil [آ، فا] بیر نوعی میوه آدی (فا: ~).			
شل شول şəşşul [ص، ت] یۆنتمسیز، حیاسیز آدام.	شماقت şematət [آ، ع] قیناما، دانلاما، طعنه و مذمت (فا: ~).			
شلغم [آ، بی، فا] تۆرۆپ گیللردن، یومورو کۆکلو بیر بیتگی (فا: نوعی گیاه). brassica rapa	شمال şumal [آ، ع] قۆزئی (فا: ~).			
شللنمک [س] ایپ ویا بۇئا بنزر اۆزون شئی بوْشالیب آشاغی یا ساللنماق {۱-ساللنماق سۆزوندن ۲-فا: شل/شل}.	شمال آغاجی [آ، بی] شمال چامی (فا: شریبن).			
شلله مک [باخ] شللنمک.	شمال شرق [آ، ع] قۆزئی دوغو، قۆزئی له گۆن چیخان آراسی.			
شلی [آ] تبریز ده کند آدی {شله لی: اودون و آغاجلی کند}.	شمال غرب [آ، ع] قۆزئی غرب، قۆزئی له گۆن باتان آراسی.			
شلمبال şolombal [آ] تارۇم دا کند آدی.	شمر şemr [باخ] شوْمر.			
شلمزار şəlməzar [آ] کرج ده کند آدی.	شمس şəms [آ، ع] گۆنش، گۆن (فا: ~) the sun			
شلمه şəlmə [آ، فا، باخ: چالماق] بیرنوع باش اؤرتوگو (مستطیل شکلینده) (فا: نوعی روسری).	سومرجه ده شاماش (گۆنش) معنا سیندا کلمه نی تورکجه ایشامیش سۆزو اولاراق ایشیلدایان مفهوموندا ییلیر.			
شلوقۆزی / شلوقۆزئی şəluquzey [آ] هشتری ده داغ آدی.	شمس... [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یئر آدی اولاراق ایشله-نیر، باخ: یئر اولاری (ان آزی ۱۰ آد سایماق اولار).			
شلوه şəlvə [آ] لاچین و گئرمی ده کند آدی {چلب، چلبی}.	شمس الدینلو [آ] ۱۶م جی یۆزیده، آنادولو حلب بؤلگه سینده، ذوالقدر تۆرکلرینه باغلی بیر بوْی آدیدیر، صفوی لر دؤورو بوْ طایفا قاراباغ بؤلگه سینده یئرلشمیشدیلر ^{۸۵} .			
شلوه ری [آ] اهر ده کند آدی {چلبی اری: تانری انسانی}.	شمس تبریزی / قیزیلی شمس [آ] آد لیم عارف شمس تبریزی محمد ابن ملکدار هـ ۶۴۳ جو ایل ربیع الاول ^۱ ین آلتینجی گۆنو بیر باخیشلا مولانا آدیندا دنیزی دالغالندیردی، شمس ^۱ ین دوغوم گۆنو بللی اولمایاراق هـ ۶۴۵ جی ایلده گۆزلردن غیب اولدو، شمس ^۱ ین مزاری خوی شهرینده دیر.			
شله şəle [آ] بئلده آپاریلان یوک (چوخلو اودون کیمی شئیلره دئییلیر) "بیر شله اودون" (فا: بار بسته شده به پشت). {بو کلمه چالماق فعلیندن آلیناراق چالا و چله شکلینین دیشیمیشیدیر "اوشاغی دالینا چالماق"}	شمس موردینده مولانادان بیر شعر: شمس سیز دۆنیا ندیر بیر آلدانیش. گل بیزه خوش گون سۆرنلردن دانیش؛ تبریزین شمسیندن آرتی سۆز دئمه. فتنه سالما قان آخیتماق گۆزله مه؛ سۆز آچاندا شمس ^۱ دن باتدی گۆنش.			
شله باباق [ص] باشینا اۆزون تۆکلو دری دن پاپاق قویموش "شله پاپاق آدام".	شمس ^۱ این شمس اولماغی داندی گۆنش. (مثنوی نین ترجمه سی اؤستاد باریشماز) ^{۶۴} . باخ: خوی (مناره)			
شله دره [آ] سولدوز دا داغ آدی.				
شله سیننی تۆتماق [س] یۆکونو تۆتماق، اۆزونو بیر یئره یئتیرمک.				
شله سیننی سۇدان چیخارماق [س] چۆلۆنۆ سۇدان چیخارماق، اۆزونو بیر یئره یئتیرمک.				
شله شله [ظ] شله لرله، باغلی باغلی، ییغین ییغین شله.				
شله شوله [آ] شله شله کیمی شئیلر.				

ش S	آذربایجان تۆركجه‌سی	۱۳۳۳	ارک سۆزلۆتۆ	ش S
شمس قاراباغی [يازار] شۇشالى شاعردير (وفات ۱۳۲۰هـ) ^{۱۱۷} .	اۆن، سان، شُهرت (فائشەن). [سن: شادليق/ بعضا اۇزاق دا			
شمسى [يازار] قاراباغلى شاعردير (وفات ۱۳۲۰هـ).	اولسا عريجه شأن سۆزونه باغلانير ولى محتملاً چن/			
شمسى (ايلى) [آ] گونش ايلي (فا:~). solar	چنگ/ شنگيل كيىمى سۆزلره باغلانما ليدير ^{۱۱۸} .			
شمسير şemsir [آ] خياو دا كند آدى.	شن... [آ] بۇسۆزلە دۆزە لن قيز آدلارى: شنال، شنای، شنایتان،			
شمسيه [آ،ع] چتير، كۆلكه ليك، ياغيşدان قوروماق اوچون	شنايتك، شنايچا، شنايسل، شنايسو، شنايناز، شنبتيز، شنايز،			
آل ايله توتولان آلت (فا:~).	شتۆرك، شنگۆل، شنگۆن، اوغلان آدى: شنالپ.			
شمساد şimsad [باخ] شيمشاد.	شن... [آ] بو سۆزلە دۆزە لن يئر آدلارى: ضياآباد (شنانزد،			
شمسير şemsir [آ،فا] قليج، قيلينج.	شنبن، شنبن، ابهر (شناط)، بوين زهرا (شنبرك)، رزن			
شمشير (آغاجى) [آ،ب،فا] شمشير گيللردن، ياز قيش ياشيل،	(شنجور)، تارؤم (شندستان)، آوج (شنستق)، باجگيران			
داشليق بۇلگه لرده يئتيشن، برك اولاراق و تاختاسى ايى	(شنقى)، دا كند آدى. پيرانشهر (شندر) ده داغ آدى.			
ايشلەن بير آغاج (فا: شمشاد). buxus sempervirens	شن شرافت [آ] شأن شرافت.			
شمشير ياز [آ،فا] قليج اويندان (فا: شمشير ياز).	شن شن [ص، ظ] سئوينه سئوينه، فرحله، سئوينجله.			
شمشير چمگ [ل] قليج لاماق، قيلينج چمگ، قيلينج لا	شناعت [آ،ع] ايرنج جى ليك، كۆتولوك، آلچاقليق (فا:~).			
وؤرو شماغا باشلاماق.	شنبلله [آ،بى،فا] باخ: بوى اوتو، بالليجا.			
شمشير خانه [آ] اردبيل ده كند آدى.	شنبوي şənbuy [آ،ت] بير قوناقليقدان سونرا چاغيريلان			
شمشير گيللر [آ،بى] شاهتره گيللردن، تارلا و يول قيراغيندا	ايكينجى ايجكى قوناقليقى.			
يئتيشن، ۴۰-۲۰ cm اوچاليقدا، چيچك لرى درمان اوچون	شنبه [ع] سبت [جوما رتەسى، جوما رتەسى (فا:~) saturday			
ايشلەن او تسووييتكى (فا: نوعى گياه Fumaria officinalis	شندره şəndərə [آ] الك و چللك و هر ديري مى شيليرى			
شمع şem, şəmi [آ،ع] موم (فا: موم). candle	دوزلتمك اوچون بير نوع ايبك آغاج.			
شمعدانى şəmdanı [آ،بى] باخ: شامدان گولو.	شندره ۲ [آ،دى] تكير جنسيندن بير باليق (فا: نوعى ماهى).			
شمكير şəmkir [آ] آذربايجان دا رايون آدى {شام كور} ^{۲۴۰} .	شندير / شندير شۆندور [ص، دا] ياون و ياغ سيز شيلر، اتين			
شملو [آ] قارداغ قاراچورلو طايقاسينا باغلى اوبا آدى ^{۳۱۰۸} .	پىي ميبى و تۆرتۆ كونتوسو.			
شممؤر [يازار] محمد سليمان اوغلو شمم دوز (۱۳۷۷-۱۲۸۴هـ ق)	شنگول آوا [آ] قزوین ده چاي، شبيسترو اوجان، آوج ده كند			
شكى ده آنادان اولوب، زمانه دن شكاي	آدى {شنگيل آوا: شن دانا و گيل يوردو} ^{۱۱۹} .			
مضمون لار يلا توركجه شعر لر دئيبدير ^{۱۱۷} .	شنل / شينئل şinel [آ] بير نوع اوست گئيم (فا: شنل). cape			
شمۇسئلابى [آ] ماكى دا كند آدى. (سئلى بۇلگه).	شنلتمك şənlətmək [ل] شن وضعيته گتيرمك.			
شمول [آ،ع] ايچينه آلما، قاپساما، قاپالما، قاپلام (فا:~).	شنلشمك şənleşmək [باخ] شن لنمك.			
شمه سور / شاه منصور [آ] ماكى دا كند آدى.	شنلمك şənəlmək [س] بوش بير يئر انسانلارين يئرلشمه			
شمه şemə [آ] سالماس دا داغ آدى {شام+ه: چام، شامان}.	سيله يورد دورومونا گللك، مسكون اولماق ^۲ .			
شمه رين [آ] سالماس دا كند آدى {سوئر مين / شوئر مين}.	شنلنديرمك [ل] شن لى اتمك.			
شمى گندى [آ] ميانا دا كند آدى {شام+ى: شامان، چام}.	شنلنديريلمك [ل] شن لنديرمك ايشى گؤرولمك.			
شميش şəmiş [آ] اؤرميه ده داغ آدى {شمس / شاماش}.	شنلنمك [س] شن وضعيته گللك، سئوينمك، فرح لنمك،			
شن şən [آ،ص] ۱- سئوينج لى، نشعه لى happy ۲- سئوينج،	اؤز وگولمك، شادلاناراق آچيلماق.			

ش S	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۳۳۴	ارک سۆزلۆتۆ	ش S
شنه نیش [آ] شنلنمک ایشی ویا ییچیمی.	شیر شیر کلمه سی و آتماق فعل ایله دوزه لیب{.			
شنلیک şənlik [آ] ۱-شن اولما وضعیتی، سنوینج (فا:شن).	شورا [آ] سراب (-چای) دا چای آدی، سۆلدوز (-کندی)،			
joy ۲-تۆرن (فا:جشنواره). festival {سن: شادلیق}	ماکی (-گۆل) دا کند آدی. ۱-دوزلو ۲-شورولدايان{.			
شنلیک انلهمک [س] شادلیق ائتمک، چال چاغیر ائتمک.	شورابا [آ] دوزلو سۇیا قویولان تره وزدن دوزه لن سیوی			
شنلیکلی [ص] ایلنجه لی.	”خیار شوراباسی، بادیمجان شوراباسی“. {آ،ع} شرابه ایلک			
شنه لنمک [باخ] شانالانماق.	باخیشدا انله سانیلیرکی فارسجا شور و آب سۆزلریندن			
شنیع [ع، ص] کۆتو، چیرکین، آلچاقجا (فا:~).	دۆزه لیب ولی چون شورابا مختلف ماده لردن دۆزه لیر لدا			
شوال şevval [آ،ع] قمری ایلی نین ۱۰ئنجو آیی.	عربجه شرابه سۆزجوغوندن آلینما سۆز اولمالیدیر، اۆزل-			
شواهد şəhahid [آ،ع] تانیق لار، شاهد لر.	لیکله شوربا سۆزونو نظره آلارساق داهادا گنجیرلی اولور{.			
شوند şəvənd [آ] هشتیری ده داغ آدی. رزن ده کند آدی.	شورابیل گۆلو [آ] باخ: اردبیل.			
شوه şəvə [آ] عقیق دیرینده داش آدی، قاپقارا رنگده اولان	شورادیل [آ] سراب دا کند آدی {۱-دوزلو و شور زولاق یئر.			
بیرنوع مونجوق (فا:نوعی عقیق) {فارسجا شب سۆزوندن}.	۲-شورولتو ایله آخان سولو یئر. ۳-شور بویونا عایدیئر{.			
شوه ساچ [ص] ساجی قاپ قارا اولان.	شورازار [باخ] شوراكت.			
شوت [آ] ۱-بویوک سوت قایی. ۲-شوتا اوزومو: شرابلیق	شوراق [ص، سن، باخ: شور] ۱-دادی شور اولان، ”شوراق			
اولان بویوک اوزوم نوعو ^{۲۴} .	خورک“. ۲-شوراکت، شوران، دۆزلو توپراق، شور یئر			
شوند اماق [ل] قبا تیکیش وۇرماق، بیر ایشی اۆزدن گۆرمک.	(فا:زمین شوره زار). saltiness			
شوت گۆک انلهمک [ل] قبا تیکیش وۇرماق.	شوراق حاجی [آ] قوچان دا کند آدی.			
شوند اماق (شوتالماق) [س] اۆستوندن اۆتری گنجمک.	شوراقویماق [س] شورا باغلاماق، دۆز باغلاماق.			
شونکا [ر] پالتارین توزونو آلماق اۆچون بالاجا تاختا اۆزه	شوراکت [آ، ص] شوران، شوراق (فا:شوره زار). saltiness			
رینده وۇرولموش قالین تۆکلۆ بیر آلت، باخ: چۆتکه.	شوراکت لشمک [باخ] شوران لاشماق.			
شوخم şoxum [آ] اکین یئرینی سۆرمه (فا:شخم) blough	شوراکت لی [باخ] شوران لی.			
{سۆکمک سۆزوننه باغلانمالیدیر: سۆکوم/شوخم}	شوراکت لیک [باخ] شوران لیت.			
شوخم وۇوران [آ] اکین یئری سورن (فا:شخمزن) ploughman	شورالاماق [ل] شورولدا تاق، آخیتماق (فا:شرشر ریختن).			
شور şor [آ] ۱-دۆزلو، چوخ دۆزو اولان. ۲-چۆرودولموش	شورالانماق [یل] بیردن تۆکولمک.			
آیراندان دۆزلمیش بیر نوع آغارتی، بیر نوع یومشاق	شورامون [آ] ۱-چورامون، چورامون، رۇحلارلا ایلگیلەنن،			
حالیندا ساده پنیر (فا:نوعی پنیر) {سن، چور (عیب) سۆزله	کۆتو رۇحلاری قووان ۲-چنگیزخان دۇنمی بیر کوموتان ^۷ .			
ایلگیلی اولمالیدیر ^۹ .	شوران [آ] شور یئر و توپراق (فا:شوره زار).			
شور [آ] غرب سبیریا دا یاشایان بیرتۆرک خالقی نین آدی.	شوران اوئو [آ، بی] شوران لیت لاردا بیتن، بۆز گۆوده لی کۆل			
شور [آ] ینتی سئی ده آباکان تاتارلاریندان بیر بوی ^۵ .	آخاج، بۆ بیتگی هۆندور کۆل ویا کیچیک آخاج شکلینده،			
شور... [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یئر آدی اولاراق ایشله-	آچیق بۆز رنگلی قاییق لا اؤرتولموش گۆوده یه و رنگلی			
نیر، باخ: یئر آدلاری (ان آزی ۶۰ آد).	قؤل بۇداق لارا مالیک دیر، ۳-۸ سانتیمتر اؤزولوغو اولان،			
شور آقان [آ] یاغیش بۆروسو (فا:ناودان). drain pipe {سن	داوام سیز و ساپ واری یاپراق لاری اولان بیر بیتکیدیر.			
»چورتن«، بو کلمه سس تقلیدی اولاراق شور= شار=	شوران لاشماق [آ] شوران لاشماق ایشی.			

ش S	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۳۳۵	ارک سۆزلۆتۆ	ش S
شوران لاشماق [س] دۆزلۆ اولماق، چوخلو دۆز ییغیلماق.	شورولداماق [س،سن] سو تۆکوله رک شور شور سس		چیخماق (فا: شرشر کردن).	
شورانلی [ص] ترکیبینده دوزو اولان.			شورولۇ [آ] قادین قیلینغاگیرمیش و اخلاق دیشی	
شورانلیق [آ] شوران یئر و توپراق (فا: شورہ زار).			ایلشگی لرده اولان کیمسه (ارکک) ۲.	
شوران یئر [آ] دوزلوتوپراق (فا: زمین شورہ زار). saltiness			شورونو چیخارماق [باخ] شیتینی شورونو چیخارماق.	
شورای [آ] انسان آدی، باخ: چور+ آی ۷.			شوریا [آ،ع] شرابه [اتلی ویا اتسیز دویو، تورشو و بوجور	
شوریا [آ،ع] شرابه [اتلی ویا اتسیز دویو، تورشو و بوجور			شیلر له حاضرلاناں دورو یتمک، پیشیریلمش سولویتمک	
شورماق [س] برک قاچماق.			شوریا [آ] انسان آدی، باخ: چور+ یارۇقر.	
شورت [این] آبالاجا آلت گئییم (فا: شورت).			شوریک şorik [آ] سالماس، ماکی و خوی (۲) دا کند آدی.	
شورتماق şortmaq [س] برک قاچماق.			شوسه şosə [فر] توپراق یول (فا: -).	
شورتو şortu [دا] اخلاق سیز، پوزغون، اوتانماز (فا: بی حیا).			شوط şot [آ] ماکی دا شوط بخش اینین مرکزی اولاراق	
شورتولوق [دا] اخلاقی پوزقولوقاؤسانماز لیق (فا: بی حیایی).			نفوسو ش ۱۳۲۰ ده * ۱۰۰۰ نفر (تۆرک) ایدیلر، ۱۳۷۵ ده	
شورجا şorca [آ] ۱- شوران. ۲- هشتری، میانا، ملیکان،			جمعیتی ۱۷۴۸۲ نفر ایدی، شهرده ایستی سؤ کندی و اونون	
قوچان، خوی، قئیدار، قوشاچای و بؤکان دا کند آدی.			معالجه اوچون یارارلی سانیلان سویومعرفدور {باخ: شوت}.	
شورخیار [آ] خیار، بیبار، کره ویز، سیرکه، ساریمساغی دۆزلۆ			شوتلو/ شوتدو şotdu [آ] ماکی دا کند آدی.	
سؤ دا ساخلا یاراق دوزه لن تورشو (فا: خیار شور).			شوغول [آ] باخ: شاقول.	
شوردوزن [آ،ص] شور دۆزلۆک، شورچؤل.			شوفر şofer [آ] سۆروجو (فا: زاننده).	
شورقوغالی [آ] ایچهری سینده اؤن یاغ و ادویه ایله قاریشیق			شوق şovq [آ،ع] ایستک، هوس، سئوینج (فا: آرزو).	
شور مزه یتمک قویولان قوغالی نوعو.			شوقریب/ شوغریب [آ،ع] خوشاگلمز بیر شئی ویا کیمسه	
شورگؤز [ص] چاپقین (فا: چشم چران). ogler			اوچون دئییلن یۆنگول سؤیوش {شو+غریب}.	
شورگؤز لۆک [آ] شورگؤز اولما وضعیتی.			شوک şok [آ،طب،فا] آغیر وضعیت سونوجو اؤز وئرن	
شورلار [س،آ] قوژنی آلتای دا یاشایان تۆرک دیللی خالق.			اورقانیرم پوزولوشو (فا: شوک). (bot) thorn	
شورلاشدیرماق [ل] شورائتمک، دۆزلۆلاشدیرماق، شوران			شوکت şo'ket [آ،ع] دبدبه، احتشام (فا: شوکت).	
لاشدیرماق (فا: شور نمودن).			شوگولات [آ،اسپانیولجا] کاکائو و شیرین شئی لردن دوزه لن	
شورلاشماق [آ] شورلاشماق ایشی.			داد لیجا (فا: شکلات). chololate	
شورلاشماق [س] شوران لاشماق.			شوکه (اولماق) [آ،فا] بیردن بیره شاشیرماق و اؤزونو ایتیرمک.	
شورلاق [آ] شورول، شورول آغان سو، چاغلایان ۷.			شول [ض] اول، اشاره عوضلیگی نین قدیم فورماسی.	
شورلاماق [ده،س] شورشور سسیله آخماق (فا: شرشر کردن).			شول [ص] سست {فا: شل} تورکجه {شور}.	
شورلانماق [س] شور اولماق، شور دادی وئرمک.			شولاتلاماق [ل] ۱- تولازلاماق، آتماق ۲- بیر یازنی کؤنول-	
شورلوق şorluq [آ] سرخس ده چای آدی. ساوه ده داغ آدی.			سوزجه و دقت وئرمه دن یازماق، بیر ایشی دقت سیزجه	
شورولداماق [ل] آخیداراق شورشور سسی چیخارماق.			گؤرمک {فا: شل} + آتلاماق {	
شورولداماق [آ] شورولداماق ایشی.			شولار [آ] خاچماز، دا یئر آدی ۲۴.	
			شومو şomu [آ،دا] باخ: اسفناج، اسپاناق (فا: اسفناج).	

ش S	آذربایجان تۆركجهسى	۱۳۳۶	ارك سۆزلۆتو	ش S
	شوقار [آ،دى] شاهين. قوستان، دآ تپه آدى ^{۲۴۰} .		بۇش كيمي اله باشى لار چوخلو انسانلار ائو لومونه باعث اولوبلار و دونيا ثروتلرينين محو اولماسينا سبب اولوبلار،	
	شوقوماق [س] باغداتى اوتورماق.		بو كۆتو ياراتيق لارين ضعيفلنمىسى و وجودا گلتمه مىسى	
	شوواليه sovaliye [آ،اين، باخ: چو] گۆسته ريش (فا: نمايش).		اوچون بوتون خاقلار اؤز اؤرون و كولتورلرينى گليشدير	
	شواليه چي/آريانچي [آ] شوواليه چي ليك يانلى سى، دىنى		مه ليديلر، البته سون كولتورل و تكنولوژيك گليشمه لره	
	ساواش لارلا بير اينانچى بيرينه قبول اتنديرمگه قالخيشان		باخاندا ائله سانيلير كي گئنيش ساحه ده شوواليه چي قروپلارين	
	جريان ويا ايشيني قاباغآ پارماغا چاليشان (فا: آريانچي).		وجودا گلتمه مىسى غيرممك گؤرونور ولى مسلمان بالاجا ساحه	
	شواليه چيليك/آريانچي ليك [آ] شووتنيسم؛ دىنى ساواش-		لرده بوجور قروپلارين وجودا گلتمه مىسى محتميلدير نئجه	
	لارلا ايشيني قاباغآ پارما و دؤزنله مه اينانچى، غرب		كى قاراباغ، بوسنى، كوزوو، روماندا كيمي يئرلرده	
	اويقارليغينين گيزلين و كۆتو طرفى مختلف آدلارلا		شوواليه چيلير يئرلى اهانلىنى آرادان آپارماغا چاليشيلار،	
	تانيناراق بورادا شوواليه چيليك كلمه سيله بيلديريلير، غرب		مسلمان بوتون خاقلارين آيدين لانماسى بوجور اتفاقلارين	
	اويقارليغى نين معناسى ياخين گئچميشده و اؤز لليكله		قاباغين آليناماسيندا بؤيوك رول اوينايابيلر، البته بو سؤال	
	ييرمينچى يوزيلده ياشانان ايكي باشلى وايكى يانلى		مطحدير آيا تكنولوژيك توسعه اؤز ايله برابر شواليه	
	اتفاقلارى آلاتير، بير طرفدن غرب اويقارليغينا باغلى		چيلير كيمي كۆتو آداملاردا دوزلدير، مسلمان بو دؤز دئيل	
	اولانلار، تكنولوژيك توسعه لرله اؤز انسانى نين		چونكو اؤرنك اوچون حتى ايراندا گئچن يوزيللرده بؤيوك	
	ياشاييشيني ايىي لتكم ايسته ير و اؤيى طرفدن بوتون		امپراتورلوقلار نئجه كولتورلو بؤلگه لرده دؤزه ليپ و	
	تاريخده كي پيشرفتلى اؤز لرينه عايد گؤرن ير عده		عيني حالدا كۆتورلرين هئچ ييرى ازمه دن بعضى	
	شواليه چي، آيرى انسانلارى كيچيتمك و ازمك ايسته ير،		غير حاكم قوملارين ادبيات و كولتورونون پيشرفتبنده	
	ياخين گئچميشده گؤردوغوموز كيمي آلمان، فرانسه و		سبب اولوبلار (اؤرنك اوچون فارس ادبياتى نه تنها اگه من	
	آمريكا دا بؤيوك فاشيست قروپلار وجودا گلهر ك آفريكا و		تورك توپلومو طرفيندن آرادان آپارماغا چاليشيلماييب	
	آسيادا قيرقين دوزلدوب ويا قيزيل دريلى لرى آرادان		بلكه گئنيشله ديليدير) و فقط ۲۰ جى يوز ايلده كۆتور	
	آپارييلار و يا روسلار طرفيندن بؤيوك مسلمان و تورك		ازمه، غرب شواليه چي ليگى نين سونوجو نئجه سينده وجودا	
	توپلوملارى سورگون ائديله رك يورد يووالاريندان		گليدير، بو حسابلا گرگ غرب اويقارليغى كلمه سىنى غرب	
	اولوبلار و آرادان گنديلير، غرب اؤلكه لر نين انسانلارى		شواليه چيلگى سؤزوندن آييرا ق و ايلك سؤز تكنولوژيك	
	يئرى گلديكجه بو كولتوره دايناراق و بو يولدا او ييرى		توسعه و انسانليغا عايد ايلرله مر آتلاميندا و ايكي نچى	
	ملت لرين كۆتو وگئرى قالميش (مثلا پهلويچيلر، داشناق لار،		كلمه غرب شواليه چيلگى بو اؤلكه لر نين كۆتو لوكلرينين	
	تئروچو قروپلار) قروپلارينين توسط ايله او اؤلكه لر نين		قابارماسى و گئرى قالميش گوجلر طرفيندن وجودا گلن	
	ثروت لرينه صاحب اولماق ايسته ير لر، شوواليه چيليك		قروپلار دير كي بعضاً بو اويقارليغا حاكم اولورلار.	
	غرب اويقارليغينين بير اؤزو سايلير و مسلمان دقت		شومن sovmen [آ،فر] گؤستري آدمى ^{۲۴۸} . گؤستريجي .	
	اولونماسى بونون ضعيفلنمه سينده ائتگيندير، غربى لى لر		شوينيسيت [آ،فر] آشيرى اولوسچو (فا:~).	
	بو كولتور آلتيندا بير عده ييرتيجى آداملار توره دييلر،		شوينيسم/شوينيزم sovinnism [آ] بو كلمه نيكولاى شووين	
	بولارين بعضى لرى هيتلر، موسولينى، تزارلار، لنين، استالين،		“ئاپلئون” ون فدايى سى آيدندان آلييب و آشيرى، كوركورنا	
			باغيم لى ليغا و وطن سئومه يه دئيلير، آشيرى مليت	

ش S	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۳۳۷	ارک سۆزلۆتۆ	ش S
چیلک، آشیری اولوسچو لوق، باخ: شوْالیه چیلک (فا:~).	سواشیب و سونرادا اونونلا آنلاشمیشدیر، بۇداستان عینی		زاماندا ساکا داستان و یاری تاریخ ساییلان داستاندر.	
شۈپۈک şöpük [آ،ت] چۆپۈک، چۆرچۆپ، میوه نین ائشیکه آتیلان قسمی.	شۈرۈ sur [آ،فا] ۱-باخ:شۈرمۈغامی ۲-جۈشقونلوق، وجد(فا:~).		شۈرا [آ،ع] بیریرایله مصلحت لشمه ایشی واورقانی (فا:~).	
شۈتدهمک [ل] تئز تئسلیک حاضر لاق، باخ: شوْداماق.	شۈرا گلمک [س] هیحانلی وضعیته گلمک، وجده گلمک.		شۈرسالماق [ل] هیحانلی بیر وضعیت دوز لتمک.	
شۈکلو [آ،دده] کیشی آدی "شۈکلو ملیک".	شۈرش şuriş [آ،فا] قاریشیق لیق، قاراشا لیق (فا:~).		شۈرلاق / شۈرلایۈ [آ] چاغلایان ۷.	
شۈکه [آ،دا] نازیک چوبوق دسته سی.	شۈرۈ مۈغامی [آ] اؤیودمۈغامی، آذربایجان کلاسیک مۈغامی.		شۈرۈت [آ] جۈلفا دا کند و چای آدی ۲۴.	
شۈنلهمک [ل] آرالی تیکمک، بیرایشی اۆزدن گئچمه گۆرمک.	شۈرۈ şurevi [آ،ع] اسکی ساوت اؤلکه لرینین آدی،		شۈرۈ لیر بیر لیگی (فا:~).	
شۈنلهوت şöllevət [آ] مراغا دا کند آدی.	شۈرۈ [آ] (۱۳۱۲-۱۲۴۲) حسیبقولۈ لکرانلی شاعر دیر ۱۱۷.		شۈرۈ یخشایشی [یا زار] ۱۴جو عصرین شاعر لریندندیر ۱۴۱.	
شۈن şölen [آ] شنلیک، ضیافت، توی بایرام، ایلنجه توپلانتی سی (فا: ضیافت). banquet {دده، موغو لجا 'شۈلان'}	شۈشا şuşa [آ] جمهورى آذربایجان دا شوشا رایون و		شۈشا şuşa [آ] جمهورى آذربایجان دا شوشا رایون و	
شۈنگۈمک şöngümək [باخ] شۈنگۈمک.	مرکزی و باکی نین گونباتان طرفینده قرار تاپیب، م ۱۸جی		یۆزلین اوللرینده قاراباغ خانى پناه علی خان طرفیندن	
شۈوبه şövbə [آ] باخ: گیز لن قاچ.	شهرده چۈخلو بینالار تیکیلدی بۇ سببه او زامانلار شهره		شۈشا آدیلا بیر لیکده پناه آباددا دئییلیردی، بو شهر همیشه	
شۈهره şöhrəvər [آ] اردبیل ده کند آدی {باخ: سۈهره}.	قاراباغ بۈلگه سینین مرکزی کیمی اولراق ادبی و فرهنگى		لاحاظداندا آذربایجانین اؤنده گلن شهر لریندن اولوبدور.	
شۈیله şöylə [باخ] بۈیله.	شۈشتر مۈغامی [آ] آذربایجان مۈغامی اولاراق گۈشه لری		بولاردان عبارتدیر: امیری، تمل، شوشتر، شوشترک،	
شۈ [ض] بو، شوْ سۆزونون آد حاللاری، شوْنا، شوْندا، شوْندان، شوْتون، شوْتون، شوْنلار ۲.	شۈشتر، قووشما (ترکیب)، سارنج، مثنوی، معنوی،		افشاری، حیدری، عثمان، گرایى، قارا کۆرد، مانى و	
شۈآن şuan [آ] آستارا دا کند آدی {سو/سو+آن}.	کشیش اوغلو (فا: مۈغام شوشتر).		شۈشتری şuşteri [آ] بیجار دا کند آدی.	
شۈبان [آ] ۱-باخ: شۈبان، شۈبان ۲. (شۈبانى داغى) آذربایجان دا یئر آدی ۲۴ {شۈبان بوئو آدینداندیر}.	شۈغول [آ،ع] تاراز لیق اوخو.		شۈقۇلۇ şuqlu [آ،بی،ت] تۆلکواوزومو. solanum nigrum	
شۈت [آ،فر] فوتبال اویونوندا آیقلا توپو اؤزاغا وۇرما (فا:~).	شۈکوفتى [آ] عثمانلى لارا قاتیلان بیر کورمانج بوئو ۲۹.		شۈکولات [آزتک دیلیندن] سۆت فیندیق وشکردن دوزه لن	
شۈتداماق [ل] شۈت وۇرماق.	شۈل şul [باخ] اول، او.		بیر نوع شیرنى (فا: شکلات).	
شۈتکا [آ،ر] آیق قابی و پالتار تمیز لهمه آلتی، چۈتگه (فا:~).				
شۈتی şuti [آ،دی،ت] قیرخ آیق، هۆرومچک کیمی بیر بۆجک.				
شۈخ şux [ص،فا] ۱-خوش ادالی، اویناق، نازلی (فا:~).				
۲-اۆرک آچان. ۳-پارلاق، نظره چاریان.				
شۈخلوق [آ،فا،شوخ] ۱-اویناق لیق، نازلی لیق، اینجه لیک،				
قشنگ لیک ۲-فراح، زرافات، گۆلر اۆزلو لک (فا: شوخی).				
شۈخی [یا زار] مصطفی آغا شوخی (ه ق ۱۳جو یۆزلی)				
شکی لی بیر شاعر آدی دیر ۱۱۷.				
شۈ داستانى şu [آ،ت] دیواندا آدی گئچن شو/سو داستانى				
تورکلرین اسلام دان اؤنجه اینانچ و توره لرینه باغلی بیر				
داستاندیر، شوْ، تورک خاقانی اولاراق مق ۴جو یۆزیلده و				
اسکندر آخینی زامانى اورتا آسیادا یاشارمیش، او اسکندرله				

ش S	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۳۳۸	ارک سۆزلۆتۆ	ش S
شولات şulat [آ] سوئر فیرتینا تانری سی ^{۲۱۱} .	شوهوت [آ] اوغوز-بايات بویوناعایدیر آدی (م ۱۶ جی قرن) ^{۲۲۵} .			
شولک şulək [آ] اراک و لاهیجان-رودسر دا کند آدی.	شویتر داغی [آ] خالخال دا داغ آدی.			
شولوزومە [آ،ع:مشمول زمه] شامل زمه [مدیون اولما، آلوتر	شوت şüt [آ،ت] سوی، اصیل.			
کیمی ایشلرده بیر شیئی اسکیک وئرهرک گناه حس ائتمه.	شوتوک şütük [آ،ت] اینک بویوزوندان دۆزه لن قلمدان.			
شولوق / شولوقچو [ص] دینج اولمایان اوشاق، دله دۆز،	شوتدهمک şütdmək [باخ] شوتداماق.			
قالما قالچی، نادینج (فا:شلوغ) {شیللاق آتان}.	شوتوللهمک şütülləmək [باخ] شوتومک.			
شولوقچولوق [باخ] شولوق لوق.	شوتومک şütümək [دا] قاچماق، آتداماق، سُرعتله گتتمک.			
شولوقلوق [آ] شولوق ائتمه، دینج اولماما، نادینج لیک،	شوروک [آ] لنگران دا کند آدی ^{۲۴۰} .			
آراقاریشدیرما، قاریشیق لیق.	شوش şüş [باخ:شیش] ۱-دیک، قالدیق حالدا "شوش			
شوم şum [آ،باخ:شوملاماق] شوخوم وورولموش توپراق.	دورماق: دیک و تریشمه دن دورماق ^{۲۴۱} . ۲-کلئیر، میانا؛ اهر			
شوم ۲ [ص،ع] اوغورسوز.	(-قایا) ده داغ و خیوادا (سولاق) کند آدی.			
شوم آلتی [آ] شوملانمیش توپراغین آلت قاتی.	شوشال [آ،باخ:شوش] بیر نوع دولاشیغا بنزر بیتگی ^۵ .			
شومال [آ،دا] تازا بوداق، زوغ {باخ: شیو}.	شوشه şuşə [آ،فا:شیشه] جام (فا:شیشه). glass			
شومقا [آ] عجله جی، تئز قانلی ^۷ .	شوشه جی [آ] شوشه ساتان ویا دۆزلدن (فا:شیشه گری).			
شوملاما şumlam [آ] شوملاماق ایشى.	glass blowing			
شوملاماق [ل] ۱-شوخوم لاماق، یرى کوتانلا سورمک،	شوشه جی لیک [آ] شوشه ایشینه باخما، شیشه گرخانه			
یوشمالتماق. ۲-[س] توپراق قایماق، آغماق، آغناماق	(فا:شیشه گری). glassworks			
{جوئوماق} جوئوماق، شوئوماق {شوئوماق ^۸ }	شوشه خانیم [یازار] زاهد اووا علی قیزی ش ۱۱۲۹ د شاماخى-			
شوملامیش [ص] اوچولموش، ییخیلمیش.	نین نابیر کندینده آتادان اولدو، تورکجه شعرلری			
شوملانماق [بل] شوملاماق ایشى گؤرولمک.	واردیر ^{۵۲} .			
شوملانمیش [آ] شوم اندیلیمیش، شوخوملانمیش.	شوشه کی [آ] آله سالما، مسقره.			
شوملوق [ص] ۱-شوم اندیلیمیش. ۲-آغناما اؤزل لیگی اولان.	شوشه کی یاسماق [ل] آله سالماق، لاغا قویماق.			
شوملورارخى şumluvarəxş [آ] ساین قالا دا داغ آدی.	شوشه لیمک [ل] ۱-شوشه یه دولدورماق. ۲-شوشه سالینماق.			
شوموگان [آ] سوئر لرده اوشاقلار و سورولر تانری سی ^{۲۱۱} .	شوگ [ن،ت] سوئسدورما اداتی.			
شومینه [آ،فر] بیر نوع اودا اوجاغی (فا:شومینه).	شوگرافتمه [آ] شوگرافتمه (فا:شکر گزاری) thanksgiving			
شونان şunan [آ] آستارا دا کند آدی.	شوگکوتمک [دا] اوتورتماق، قوندورماق "قوشو شوگکوتمک".			
شونبول [دا] شوبول، اوشاق ارککلیگی اوچون سؤیله نیر.	شوگورائتمز [آ] زنگیلان دا داغ آدی (۲۰۰۶) ^{۲۴۰} .			
شوندره سی داغ [آ] خیوادا داغ آدی.	شوگورینگلی [آ] جبرائیل دا کند آدی ^{۲۴۰} .			
شوندە چولا şundeçula [آ] آستارا دا کند آدی.	شولک [آ،دا] پارچا زولاغی، پارچاتویو.			
شونقار şunqar [آ] سؤلدوز دا کند آدی.	شوله [آ،دا] آچیق قوللارین آرا لیغی، اوزونلوق اؤلچوسو.			
شونقار [آ] باخ: سونقار، سونقور، اوغلان آدی (فا:نام پسر).	شومشه [آ] تیکیتی ایشینده بیرنوع تاراز وسیله سی (فا:شمشه).			
شونقوش آباد [آ] اهر ده کند آدی.	شومور [آ،ع،شمر] آدیندان شمر کیمی ظالم، قان ایچن.			
شووالیه جی [آ،فر] باخ: شووالیه جی.	شومهرک şümərək [آ] {تازا و گنج آغاج} منشه نین			

ش S	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۳۳۹	ارک سۆزلۆتۆ	ش S
شۆمەرک آغاج لاری. باخ: شۆمال، شیو {	شهادتنامه [آ] ۱-دیپلوما، ترخیص بلیگه سی (فا:~).			
شۆنغلە şünglä [آ،بی،ت] کۆ کو ییئیل بیر نوع اوت.	شہامت [آ،ع] ایگید لیک، آخان اؤلدوز، آغما، آخاراؤلدوز(فا:~).			
شۆنگۆمک [س، دا] چۆمبل مک ”آلاباش ایت قویروغو اؤسته شۆنگویوب هورویور“.	شہماز [آ] خیوا (دەرہ سی)، گئرمی ده (لو) کند آدی.			
شۆنۆک şünük [آ،بی،ت] چینار آغاجی، چۆنۆک، چارون.	شہیر [آ،فا،شع] اۆزون تتلک (فا:~).			
شۆو şüv [آ،باخ: شیو] شیو (فا:ترکه). twig	شہد şəhd [آ،ع] بال، بال کیمی شیرین (فا:~).			
شۆو şüv [آ] میاناوہشترى ده کند آدی {شویلوک یئر}.	شہدالشہدات şühədal [آ،ع] شہید لر (فا:~). martyrs			
شۆوقراغی / شۆو قیراغی [آ] تبریز ده داغ آدی {شویلوک}.	شہر şəhər, şəhr [آ،فا] بۆیوک یا شاییش یئر، اۆر، کند و بۆیوک کند، بایلیق، اولوش (فا:~). town			
شۆون şüvən [آ،فا،شیون، های کۆی.	شہر آباد şəhrabad [آ] میانا و آییک دا کند آدی.			
شۆون کندى şüvən kəndi [آ] خوی دا کند آدی {شویلوک}.	شہراب şəhrab [آ] همدان-اسدآباد دا کند آدی.			
شۆوول [آ،باخ: شۆمال، شیو] اوزون و دۆز آغاج، شۆو.	شہراز قایلار [آ] اۆرمیه ده داغ آدی.			
شۆوہ [آ] داشدان دۆز لیمیش بالیق تلہ سی {شۆو+ه}.	شہرباز şəhrbaz [آ] آج ده کند آدی.			
شۆوہده باز [ص] ادا باز. {شعبده باز سۆزوندن آلینیب}.	شہربانی şəhrbani [آ] آذربایجان شاعریدیر ۹۲.			
شۆوہون [آ،بی] چتیرلی بیتگی لردن، چمن لردہ بیتن، ساری لچک لی، بۆینۆز شکیللی میوہ لری خالق آراسیندا درمان کیمی استفاده ائدیلن، توخومو یانغی کسن، عطیرلی، ویتامین لی یمہ لی، ایکی ایللیک، اوتسۆو بیتگی (فا:خاکشیر).	شہربانی ائل آدامی [بازار] ۱۹م جو عصرین ۲جی یاریسیندا شاماخی دا دۆنیا یا گلیب و تورکجه شعرلری واردیر ۹۲.			
sisymbrium. cru {سن، باخ: شیوہون، شیو}	شہرت şöhrət [آ،ع] اۆن، تانیمنیش، اۆنلو کیمسه (فا:~).			
شۆوہریه وئرمک [دا] اؤمودونو پوچا چیخارماق، بیرینی آغیر چیخیلماز وضعیتہ سالماق.	شہر قاش [آ] همشهری (فا:همشهری). fellow citizen.			
شۆوہلان şüvelan [آ] آبشرون، دا یئر آدی ۲۴۰.	شہر جیک şəhərcik [آ] بالا شہر.			
شۆوہرک [ص، باخ: شیو] جاوان، ینئی جہ قالخمیش ۵.	شہر جای şəhərçay [آ] اوجان، میانا، هشتری، اۆرمیه ده چای آدی.			
شۆوہنہ [آ] خوی کندى (ایندی خوی شہری نین محلہ لریندن بیریدی) (قۆ:شہانق).	شہر سایاغی [آ] شہر قایداسیندا.			
شۆی [آ،باخ: شیو] جاوان و نازیک بوداق، زوغ.	شہرستان [آ] بیر شہر و چئورہ سینده اولان یئر لره دئییلیر.			
شۆیخانا [آ] کلئیرده کند آدی {آغاجلیق یئر}.	شہرستان şəhristan [آ] شیراز-لار و آییک دا کند آدی.			
شۆیوہ [باخ] شیوید.	شہرستانک [آ] جوغاثی و بۆیین زہرا دا کند آدی.			
شۆیون [آ] مۆژده ۷.	شہر ضا şəhrizal [آ] اصفهان یاخینلیغیندا شہر آدی.			
شہاب şəhab [آ،ع] آخان اؤلدوز، آغما، آخار اؤلدوز(فا:~).	شہر ضا بۆلگہ سینده تۆرک کندلری [آ] جُمبُرہ (۱۳کق ب * ۶۶۰)، لاریچہ (۱۷کق ب * ۹۵۰/ی تو)، علی آباد (۳۰کق ب * ۲۳۰/ی تو)، هوئہ جان (۳۶ک گ * ۲۶۳۰)، قمیشلو (۴۰ک ق ب * ۲۳۶۰/ی تو)، طا لخنوچا (۴۰کق ب * ۵۷۲۰/ی تو)،			
شہادت [آ،ع] ۱-تانیق لیق، شہاید لیک ۲-اسلام دینی یولوندا اؤلمہ، شہید اولما (فا:~).	شہر ضا بۆلگہ سینین داغلاری [آ] قوچ (۱۲کق ب ۲۳۴۶)، قاراوؤل (۴۰ک گ ب ۲۵۸۵)، قامیشلو (۵ک گ ۲۵۱۸)،			
شہادت بارماغی [آ] اشاره بارماغی (فا:انگشت اشاره).	شہرک şəhrək [آ] هتريس و بیجار دا چای آدی. زنجان، یاستیکند و شہر کرد دا کند آدی.			
شہادت شربتینی ایچمک [س] شہید اولماق (فا:شہید شدن).				

ش S	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۳۴۰	ارک سۆزلۆتۆ	ش S
شهرگرد	şerkord [آ] ایرانین گوئی باتی سیندا شهر آدی.		اولان باغ. ۲-آچیق یارا.	
شهرگرد بۆلگه سینده تۆرک کندلری	[آ] آغ بۇلاق (۱۹کب *۵۳۰)، آرچنک (۱۸کب *۹۷۰)، ایشگفتک (۷کب *۱۳۵۰)، ایل بگی (۱۵کب *۱۳۰)، بارده (۲۴کب *۲۱۶۰)، برؤجن (۵۸کب *۶۴۰۰/ی تو)، بَن (۲۵کب *۵۵۰۰)، تۆرکو (۸کب *۸۰/ی تو)، جونه قان (۲۶کب *۴۹۰۰)، چم خلیفه (۲۱کب *۲۶۰)، چم زین (۱۵کب *۲۴۰)، چم کاکا (۲۳کب *۳۹۰)، سامان (۱۲کب *۵۲۰۰)، سوارجان (۱۰کب *۵۰۰)، سؤدجان (۴۵کب *۲۱۲۰)، شورآب صغیر (۱۸کب *۶۷۰)، شورآب کبیر (۲۲کب *۱۱۰)، شهرک (۶کب *۴۳۷۰/ی تو)، تاغاناق/طاگانک (۱۲کب *۲۱۴۰/ی تو)، قارقوش (۳۵کب *۱۲۰/ی تو)، قوچان (۳۳کب *۱۹۰/ی تو)، کاکلک (۱۵کب *۱۰۶۰/ی تو)، کاه کَش (۱۸کب *۳۹۰/ی تو)، کؤتوک/کُتک (۲۲کب *۴۶۰)، گرم دره (۳۶کب *۲۹۰/ی تو)، مَرغ ملیک (۳۸کب *۱۷۷۰/ی تو)، هَرچگان (۱۸کب *۲۷۰۰/ی تو)، هوَره (۲۱کب *۱۱۵۰/ی تو)		شهری گندی [آ] بۇکان دا کند آدی.	
شهریار	səhryar [آ،فا] پادشاه (فا:~). sovereign		شهریار [آ] آذربایجان دا کند آدی. ^{۲۴}	
شهریار	[آ] یازار محمد حسین بهجت ش ۱۲۸۵ ده تبریزده آنادا اولوب، فارسجا غزل لریندن علاوه تورکجه غزل لرله و مخصوصا حیدر بابا منظومه سیله بۇیوک اشتهار قازاندى، او ۱۳۶۷ ده وفات ائتدی، و مزارى مقبره الشعرا د یثر آلیبدیر، شهریارین یاشامی و اونون آنادیلینده شعر دئمه- سینی آذربایجان ییلگیئلری او دؤنم، تاریخی بیر حادثه کیمی قلمه وثریرلر، چونکی شهریار بۇ حرکتی ایله آسیمیلاسیونون ان گؤجلو مرتبه ده ائتگیین اولان زنجیرینى قیردی و پهلوی حکومتی نین اون ایللرجه ایران نفت و آیری قایناقلارینی تۆرک دیلینین محو اولماغینا خرچلمه- سینی پوچا چیخاردی، او دؤنم شهریار اویری عالیم و شاعرلر کیمی یالنیز فارس دیلینده شعر دییه رک بۇیوک اون قازانمیشدیر و هرچند شاه دیکتاتورلغو مدرسه و اداره لرده حتی تۆرکجه دانیشماغادا بۇیوک تضییقلر یاراتمیشدیر ولی شهریارین معروفیتی بۇ سلاخی شاه رژیمی نین الیندن آلدی و گئتدیجه زنجیرلر چۆرومگه باشلادی، آیریجا، شهریارین بۇ حرکتی، بۇلگه تورکلرینین اؤز آنادیلینه- دؤنوشو کیمی حساب اولونور و بۆتون عالیملر و شاعرلر اؤز آنا دیل لرینین گؤجلو و جاذب اولدوغونو گۆره رک، زامانین شرطلرینه گۆره، دیل و کولتور باخیمیندا پهلوی ییچیلیگی بۇراخماغا باشلادیلار. ”غزل لریندن اورنک: تورکون دیلی تک سؤوگولو ایستک لی دیل اولماز. اؤزگه دیله قاتسان بو اصیل دیل اصیل اولماز“.		شهریار [آ] تهران یاخینلیغیندا بیر تۆرک شهری.	
شهریار بۆلگه سینده تۆرک کندلری	[آ] آلارد (۱۶کب *۹۰۰/ی تو)، آلورد (۱۰کب *۱۵۰/ی تو)، آستور/آسدور (۱۶کب *۱۸۰)، آسکمان (۷کب *۱۸۰/ی تو)، اصیل آباد (۱۲کب *۲۶۰/ی تو)، اکبرآباد (۱۰کب *۱۳۰/ی تو)، باباسلمان (۵۰کب *۴۵۰/ی تو)، بازارک		شهریار بۆلگه سینده تۆرک کندلری [آ] آلارد (۱۶کب *۹۰۰/ی تو)، آلورد (۱۰کب *۱۵۰/ی تو)، آستور/آسدور (۱۶کب *۱۸۰)، آسکمان (۷کب *۱۸۰/ی تو)، اصیل آباد (۱۲کب *۲۶۰/ی تو)، اکبرآباد (۱۰کب *۱۳۰/ی تو)، باباسلمان (۵۰کب *۴۵۰/ی تو)، بازارک	
شهرکند	səhərkend [آ] خوارزمشاه شهر لریندن بیرى.			
شهرلر	səhərlər [آ] بلاد (فا:بلاد). cities			
شهرلشمک	[ص] بۇیویه رک شهر حالینا گلکم، کند لشمک.			
شهرلی	səhərli [ص] شهرده یاشایان (فا:شهری). urban			
شهرلی لشمک	[س] شهرده یثرلشیب شهر شرطلرینه اؤیار وضعیته گلکم (فا:شهرنشین شدن).			
شهرنشین	səhərnişin [آ] شهر یثرله شیمجی سی (فا:~). city dweller			
شهره	səhrə [ع «شرحه»] ۱-پیى، قویون قویروغونوندا			

ش S	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۳۴۱	ارک سۆزلۆتۆ	ش S
(۲۵ک گ * ۷۰/ی تو)، بَرْد آباد (۴ک گ * ۲۲۰/ی تو)،	شَیْبِر شَیْبِر [ظ] شَیْبِر داما سسی، شَیْبِیلتی سسی ایله.		شَیْبِر شَیْبِر [ظ] شَیْبِر داما سسی، شَیْبِیلتی سسی ایله.	
پَرَنَدَک (۱۶ک گ * ۱۹۰/ی تو)، حصار ضبطی (۲۰ک گ	شَیْبِر شَیْبِر [آ] خوی دا کند آدی {شاد/شات+و: شات یثر}.		شَیْبِر شَیْبِر [آ] خوی دا کند آدی {شاد/شات+و: شات یثر}.	
* ۸۰/ی تو)، حصارطهماسب (۲۹ک ب * ۲۴۰/ی تو)،	شَیْبِر شَیْبِر [آ] ع [ع] ۱- عرب لرده عشیره و قبیله		شَیْبِر شَیْبِر [آ] ع [ع] ۱- عرب لرده عشیره و قبیله	
حصارقوشچی (۸ک ب * ۱۳۰/ی تو)، خاتونلار (۲۵ک ب	باشچی سسی. ۲- [مچ] دین ایشلرینده اولان و موعظه ائدن،		باشچی سسی. ۲- [مچ] دین ایشلرینده اولان و موعظه ائدن،	
* ۳۲۰/ی تو)، درازه (۱۰ک گ * ۲۳۰/ی تو)، ده حسن	ماللا (فا: روحانی). sheik		ماللا (فا: روحانی). sheik	
(۱۷ک گ * ۱۵۰/ی تو)، شفیع آباد (۵ک گ * ۳۱۰/ی تو)،	شَیْبِر... [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یثر آدی اولاراق ایشله-		شَیْبِر... [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یثر آدی اولاراق ایشله-	
عبدآباد (۵ک گ * ۳۲۰/ی تو)، کِیگاور (۱۵ک گ	نیر، باخ: یثر آدلاری (ان آزی ۶۰ آد).		نیر، باخ: یثر آدلاری (ان آزی ۶۰ آد).	
* ۵۱۰/ی تو)، نصیرآباد (۲۶ک گ * ۲۱۰/ی تو)، یوسف	شَیْبِر اسماعیل ذبیحی [یا: بازار] عابباس اوغلۆ - ش ۱۲۳۶		شَیْبِر اسماعیل ذبیحی [یا: بازار] عابباس اوغلۆ - ش ۱۲۳۶	
آباد قوام بزرگ (۱۴ک ب * ۱۵۰/ی تو)، یوسف آباد	زنجاندا آنادان اولموب و تورکجه شعرلری واردیر.		زنجاندا آنادان اولموب و تورکجه شعرلری واردیر.	
میرزاعلی (۹ک گ * ۶۲۰/ی تو)،	شَیْبِر الاسلام [ع] مُسلمان لارین دینی ایشلرینه باخان باش رُوحانی.		شَیْبِر الاسلام [ع] مُسلمان لارین دینی ایشلرینه باخان باش رُوحانی.	
شهریار بۆلگه سینین داغلاری [آ] آغداغ (۱۷ک ب ۱۴۰۱)،	شَیْبِر الوان شیرازی [آ] م ۱۵ جی عصر آخ قویونلور و ورونون شاعر		شَیْبِر الوان شیرازی [آ] م ۱۵ جی عصر آخ قویونلور و ورونون شاعر	
قاراگنچیک (۲۷ک ب ۱۲۲۵)،	لریندنیر، گلشن راز اثرینی تورکجه یه چئویریدیر. ^{۲۸}		لریندنیر، گلشن راز اثرینی تورکجه یه چئویریدیر. ^{۲۸}	
شهواری [آ] ماک، کیوی (~لو)، علیشاه عوض (~ی) ده کند آدی.	شَیْبِر جاخلیل [آ] یاپارلی بویوناعایدیثر آدی (۱۶ جی قرن) ^{۲۹} .		شَیْبِر جاخلیل [آ] یاپارلی بویوناعایدیثر آدی (۱۶ جی قرن) ^{۲۹} .	
شهلا [ص، ع] گۆزلری ایری و توتقون (ماوی) اولان قیز.	شَیْبِر آبداد / خیشتار آوا [آ] میانا دا کند آدی {۱- ایشیق +		شَیْبِر آبداد / خیشتار آوا [آ] میانا دا کند آدی {۱- ایشیق +	
شهناز [آ] باخ: شاهناز.	دار+ آوا ۲- شیخ+ دره+ آوا ۳- خیشتار+ آوا ^{۳۰} {.		دار+ آوا ۲- شیخ+ دره+ آوا ۳- خیشتار+ آوا ^{۳۰} {.	
شهنام [آ] علیشاه عوض ده کند آدی.	شَیْبِر خلیفه تبریزی [یا: بازار] هـ ۱۰ جو یۆزیده یاشایاراق		شَیْبِر خلیفه تبریزی [یا: بازار] هـ ۱۰ جو یۆزیده یاشایاراق	
شهنان [آ] شیراز- داراب دا کند آدی.	تۆرکجه شعرلری واردیر (فا: ~) ^{۳۱} .		تۆرکجه شعرلری واردیر (فا: ~) ^{۳۱} .	
شهنواز sehnevaz [آ] هشتری ده ۲ کند و چای آدی.	شَیْبِر شهاب الدین سهروردی [آ] اسلام دۆنیاسینین بۆیوک		شَیْبِر شهاب الدین سهروردی [آ] اسلام دۆنیاسینین بۆیوک	
شهوایی / شهوی shehani, shehavi [ص، ع] شهوتله ایلگیلی	فیلسوفلاریندان ساییلان، هـ ۵۹۴ ده زنجانین سهرورد بۆلگه		فیلسوفلاریندان ساییلان، هـ ۵۹۴ ده زنجانین سهرورد بۆلگه	
، شهوته آشیری درجه ده دۆشگون اولان (فا: ~). sensual	سینده دۆنیایا گلدی، بۇ عالیم دارا چکیلیمیش گۆنش		سینده دۆنیایا گلدی، بۇ عالیم دارا چکیلیمیش گۆنش	
شهوَت sehvet [آ، ع] جینسل ایستک، آشیری مثیل (فا: ~). lust	کیمی تانینیر، سهروردی اشراقیه حکمتی نی بیر درین فلسفه		کیمی تانینیر، سهروردی اشراقیه حکمتی نی بیر درین فلسفه	
شهود shuhud [آ، ع] تائیق لار، شاهد لر (فا: ~).	اولاراق مئیدانا گتیریب و اونون ایلکه و اساسلارینی		اولاراق مئیدانا گتیریب و اونون ایلکه و اساسلارینی	
شوهه sehveh [آ] فرمهن ده کند آدی.	قویاراق حکمت ده بۆیوک یارادیجیلیق و وجودا گتیریب،		قویاراق حکمت ده بۆیوک یارادیجیلیق و وجودا گتیریب،	
شهید sehidd [آ، ع] دین و مقدس هدف اوچون اؤلن (فا: ~).	۸۰۰ ایل بو فلسفه شرق بۆلگه لرینده و اؤز للیکله		۸۰۰ ایل بو فلسفه شرق بۆلگه لرینده و اؤز للیکله	
شهید [آ] اورمیه ده داغ آدی. سمیرم دا کند آدی {شئید}.	نصیرالدین طوسی، میرمحمد باقر داماد، ملاصدرا شیرازی،		نصیرالدین طوسی، میرمحمد باقر داماد، ملاصدرا شیرازی،	
شهید [آ، یا] (۱۳۰۱-۱۲۳۱) میرزا ابوالحسن شهیدقاراباغین	ابن ابی جمهور، ملاهادی سبزواری کیمی بیلگینلره الهام		ابن ابی جمهور، ملاهادی سبزواری کیمی بیلگینلره الهام	
شوْشا شهریندن اولوب کلاسیک اُسْلوبدا شعر دئمیشدیر ^{۱۱۷} .	و بیلگی قایناعی اولوبدور، مؤیدا الملکوت و شیخ الاشراق		و بیلگی قایناعی اولوبدور، مؤیدا الملکوت و شیخ الاشراق	
شِیْبَان shiban [آ] باخ: چِیْبِن، شِیْبَان ^۷ .	اونون القابینداندیر، کتابلاری "لمحات البصر، لوامع		اونون القابینداندیر، کتابلاری "لمحات البصر، لوامع	
شِیْبِیلتی shıbıltı [آ] سوْیا چارپما و دیمه سسی، سویون	الانوار، اعتقادالحکما، رساله عشق" اشراق فلسفه سی		الانوار، اعتقادالحکما، رساله عشق" اشراق فلسفه سی	
دا لالانما و توکؤلمه سسی.	اساسیندا یازیلیمیشدیر، ۳۸ یاشیندا مذهبی و کلامی بحث لر		اساسیندا یازیلیمیشدیر، ۳۸ یاشیندا مذهبی و کلامی بحث لر	
شِیْبِیلداماق [س] شِیْبِیلتی سس چِیخارتماق.	اوچون حلبده قتلینه فرمان وئریله لهرک اؤلدورولدو ^{۶۴} .		اوچون حلبده قتلینه فرمان وئریله لهرک اؤلدورولدو ^{۶۴} .	
شِیْبِلاماق [ل] شدید یاغماق، شِیْب با شِیپ یاغماق.	شِیْب صفی [آ] بۆیوک عارف لردن ساییلاراق اردبیل کندی		شِیْب صفی [آ] بۆیوک عارف لردن ساییلاراق اردبیل کندی	
شِیْبِر داما [س] شِیْبِر شِیْبِر سس چِیخارماق شِیْبِیلداما.	کهرالاندا آنادان اولموشدور (۷۱۳-۶۳۰ ش)، شیخ صفی		کهرالاندا آنادان اولموشدور (۷۱۳-۶۳۰ ش)، شیخ صفی	

ش S	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۳۴۲	ارک سۆزلۆتۆ	ش S
	صفوی شاهلارینین بۇ یوک بابالاری سایلییر، اثر لریندن قارا مجموعه کتابینا اشاره ائتمک اولار، بۇ کتاب، بۇ یوک بیلگین دؤکتور صدیق طرفیندن توپلاناراق چاپ اولویدور، بو عارفین مزاری اردبیلده یئر آلییدیر ^{۱۷} .		چیخان سس (فا:صدای شارپ شارپ).	
	شیخ عبداله تارومی (شیخنا) [آ، ی] ۱۲۸۲ ده آنادان اولوب ورنجاندا تحصیل آلمیشدیر، طنز شعر و غزل لری واردیر.		شیر تیلدا ماق [س] شیر تیلتی سسی چیخارماق (فا: شارپ کردن).	
	شیخ قاسم انوار [یازار] (۷۵-۸۳۷) معین الدین علی ابن نصیر سراب دا آنادان اولوب، تۆرکجه شعر لری واردیر ^{۲۸} .		شیران şırran [آ] چاولان، شلاله (فا: شلاله).	
	شیخلو/ شیخلار şıxlu [آ] بۇ طایفام ۱۵ جی یۆز ییلده آغ قویونلو بیر لیگینه قاتیلاراق بو حکومتین تشکیلینده نقش لری وارایدی، صفوی لر دؤنمی اؤستاجلو طایفاسینین اوبالاریندان سایلیردی، بۇ طایفانین بیر بؤلوموده ایندی ساوه بؤلگه سینده یئر لشیبلر ^{۸۵، ۲۰۹} .		شیر شیر [آ، سس تق] ۱- آخان و تۆکولن سودان چیخان سس.	
	شیخ مصطفی ادیب قارومی/ حزین [یازار] (۱۲۵۱-۱۳۳۱) تاروم لو ادیب و شاعر دیر.		۲- باخ: شیران.	
	شیخیملی [آ] کلئیر ده کند آدی {۱- شوخوملو: اکین یئر لی ۲- شیغیماق دان: شیغیان، سالدیران}.		شیر شیرا [آ] آخان و تۆکولن سو، چاولان، آبشار..	
	شیدیرغی şıdırǵı [ص] ۱- آراسی کسيلمه دن یاغان یاغیش، گۆر یاغیش. ۲- چوخ یتهین وسرعت لی (بیر ایشی گۆرمک اۆچون)، آرا وئرمه دن، شیدیرقی (فا: مثل رگبار، تند). {شیغیماق کلمه سیندن آلینمادیر: شیغیماق + یرقی}		شیر لاغان [آ] سؤسام یاغی.	
	شیرپ şirp [ظ، دا] بیردن بیر، درحال، "شیرپ، قابی نی آچدی" (فا: یکھویی).		شیر لاما ق [س] شیریل شیریل سس چیخارماق (فا: شرشر کردن).	
	شیراک şırak [آ] بولغارلارلا بیرلیکده آذربایجانا گلن تۆرک سؤیلو بیر بوی آدی ^{۲۰۹} .		شیر مانماق [ل] بونونا ساریلماق، قوجاق لاما ق، یاخینا گلکمک (فا: بغل کردن). {سارینماق سۆزونوندن}	
	شیران şırak [آ] اردبیل، هنریس، نیر و ملیکان دا کند آدی {۱- بو کلمه شیران شکلینده ده سؤیله نیر و معناجا چاولان و شلاله اولمالیدیر ۲- شیر طایفالارینین یوردو}. شیر یا شیرپ [ظ] تتر تتر، آرا وئرمه دن، قیزغین (فا: زودزود).		شیر ما یی [آ، فا: شیرماهی] فیل سۆمویو و اونا بنزشتی لر، صدف شیر فا [آ] کلئیر ده کند آدی {باخ: شیرناق}.	
	شیر ییلتی [باخ] شپیلیتی.		شیر ناق şırnaq [آ] نازیک سؤ آخینی، زولاق "چؤل بویو آغ شیریم لار و شیرناق لار اوزانمیشدیر" (فا: جریان آب باریکه).	
	شیر قاشیرت [آ] سؤیون و سولو پالچغین شاپیلیتی سسی.		{سیریق و سیریماق سؤز ایله ایلگلی لیدیر}	
	شیر تیق şirtıq [ص] بولاشمیش (فا: چرک).		شیرها شیر [آ] شیریلیتی، شیر شیرسس چیخاراراق (فا: شرشر).	
	شیر تیلتی [آ] سؤ تۆکولمه ویا قامچی وورما نتیجه سینده		شیر یق [باخ: سیریق] شیریم (فا: نوار). ribbon	
			شیر ییلتی [آ، سس تق] شیریلدا یان سودان چیخان سس، شیر لداماسسی، شیر شیر (فا: شرشر) murmuring (noise)	
			شیر ییلتی سسی [ص] شیریلدا یان سودان چیخان سس، شیر لداما سسی، شیر شیر (فا: شرشر).	
			شیر ییلتی لی [ص] شیریلیتی ایله آخان، شیر شیر آخان.	
			شیر ییلتا ماق [ل] شیریلیتی ایله تۆکمک، آخیتماق، بو شاتماق (فا: شرشر کردن).	
			شیر ییلتا ماق [قا] شیریلیتی ایله آخماق (سو).	
			شیر ییلتا ماق [س] شیریل شیریل تۆکولوب آخماق، شیر شیر سس چیخارماق، شاریلدا ماق (فا: شرشر کردن).	
			شیر ییلدان [آ] قیر قیز سازچی لارینین اوخودوقلاری بیر تۆرک و ^{۵۴} .	
			شیر ییل شیریل [ظ] شیر شیر، شیر ییلدا یاراق، شیر شیر سسی ایله.	
			شیریم şırım [آ] توپراقدان کوتانلا آچیلان درین ایز، زولاق.	
			{باخ: سیریماق، سیریق ۱، شیرناق}	
			شیریم شیریم [ص] زولاق زولاق، زول زول، جیریق جیریق، شیریم لار حالیندا (فا: شیار). groove	

شیریملاماق [ل] شیریم آچماق.

شیرینفا [آ، لا] ۱-دری آلتینا تزریق ائندن وسیله ۲-شیاف ائتمک
اۆچون مایع نی ایچ اورقانا بوشا لدان آلت (فا: انژکتور).

شیرین لار [آ] بیر تۆرک بویو، باخ: آلتون اوردو بویلاری^{۲۹}.
شیشقولوق [آ، باخ: شیش] شیشمان اولما وضعیتی (فا: چاقی).

شغاماق [ل، دده] باخ: شیغماق.

شغیجی [ص] شیغیان اوچاق ویا کیمسه (فا: هجوم کنده).

شغیماق [ل] چوخ یئین سالدیرماق، برک آتلیب وۇرماق،
چاخماق "اوچاق لار دۆشمی دره ده شیغیارق داغیتدیلا،
ایلدیرم شغیسیر" (فا: هجوم بردن). {دده: «شاقیماق»
چاخماق، چاخیماق، شاخیماق، شیغماق}

شیق / شیخ / شیک [ص، فر] گۆزل، ظریف، مودایا اویقون،
سئچگین و دیرلی (فا: شیک). chic

شیق / شیق [باخ] شیققلتی.

شیققاشیق [ظ] شیق سسی چیخاردارق، شیققلدیاراق
(فا: صدای ترق تروق).

شیققلداماق [س] شیق شیق سس چیخارماق (فا: صدا دادن).

شیققیرتی / شیققلتی [آ، سس] تنق آغاج بوداق کیمی برک
شیلرین بیریرینه دیمه سی (فا: صدای ترق تروق).

شیققلداتماق [ل] شیققلداسینا سبب اولماق.

شیققلداتماق [س] شیققلتی سسی چیخارماق.

شیقلیق şıqlıq [باخ] شیکلیک.

شیقنی [آ، ت] تۆرکوستاندا بیر شهر آدی.

شیقیرداماق [س] مثال شیلر بیریرینه چارپاراق سس
چیخماق (فا: صدای شق شق در آمدن).

شیقیر شیقیر [آ] شیقیرداما سس.

شیلماق [س، دده] ایشیلدماق، پارلاماق.

شیلناق şıltaq [آ] ۱-معناسیز طلب و ایستک اوچون ائدیلن
عناد (فا: جنجال). ۲-عناد ائدن کیمسه. {سن، چیلدیرماق،
چیلدیراق، چیلناق، شیلناق}

شیلناق لیق [آ] شیلناق ائتمه، شیلناق.

شیلناق لیق ائتمک [ل] ۱-ناراحتچی لیق ائتمک، آغلاماق لا
نادینجیلیک ائتمک. ۲-ناز و ادا وئرمک.

شیلناقچیل [ص] شیلناق لیق ائدن.

شیلناقچی [ص] شیلناق ائدن.

شیللاغا دۇرماق [باخ] شیللاق آتماق.

شیللاق şıllaq [آ] آیاق وۇرما، تپیک آتما (فا: جفتک) {شاللاق}
شیللاق آتان [ص] میزراق آتان، تپیک آتان.

شیللاق آتماق [ل] میزراق آتماق، تپیک آتماق، شیللاق لاماق.

شیللاقچی [ص] تپیک آتما اوزل لیگی اولان.

شیللاقشماق [قا] بیریرینه شیللاق آتماق.

شیللاقلاماق [ل] ۱-شیللاق آتماق، تپیک آتماق. ۲-جیز یغیندان
چیخماق، شولوغ ائلمه مک (فا: جفتک انداختن).

شیلاندیر [آ] همدان-اسدآباد دا کند آدی.

شیمارتماق [ل] بیرینی ازدیرمک، شیشیرتمک.

شیمارماق [س] اؤزونو ازدیرمک، بیرینه گؤسترلین
سئوگی دن مغرور اولماق، شیشمک، نازلانماق^۲.

شیمقا [آ] عجله، عجله جی^۷.

شیلانای [ن] سئوینج و مۆتلولوق ییلدیرین بیرسؤز (فا: کلمه
ای جهت نشان دادن شادی).

شیلدیر [آ] باخ: جیلدیر.

شیلقیرداماق [س] شیققلداتماق.

شیلقین [آ] فیرتینا ایله یاغان یاغیش^{۲۴}.

شی şī [ن، ت] چین خاقانلارینین سلاملاندیغی بیر کلمه.

شیادحمزه [آ] علوی طریقتی ایچینده شیاد سؤزو او شاعر لره
اطلاق اولوردوکی اوجا سسله منظوم و مثنوینی اوخویالار،
شیادحمزه هجری ۷جی عصرین شاعر لریندن ایدی، یوسف
زلیخا مثنوی سینی، نئچه قصیده، و آیری شعرلر یازیدیر^{۲۸}.

شیاطین [ع، شیطان چو] شیطانلار (فا: ~). devils

شییللی [آ] قوشاچای دا کند آدی.

شییدی [آ] هشتی ده کند آدی {شیو+تی: شوو+تیه سی^{۶۶}}.

شییلو / شییلی şıblu [آ] اوجان، اردیل و ماکی دا کند آدی.

شییلو [آ] قاراداغ دا قاراجورلو طایفاسینا باغلی اویا آدی^{۳، ۱۰۸}.

شییلی [آ] ۱-اونلو شخص آدی. ۲-بیر تۆرک بویو.

شییلی گدیگی [آ] تبریز بوستان آوا یولوندا گدیگ آدی.

شییه şibih [آ، بی] گؤل و حوض قیراقلاریندا داش و آغاج

ش S	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۳۴۴	ارک سۆزلۆتۆ	ش S
	گۆدده سی اۆزه رینده ییتن، چیچک سیز، چوخ ایللیک بیتگی.		شیدا seyda [ص، فا] وۇرقون، مفتون.	
	شپ sip [آ، دی] بیر نوع بالیق، ییز بالیغی acipenser		شیدا ۲۱ [یازار] یحیی شیدا ش ۱۲۸۳ ده تبریزده دۇنیایا گلەرک	
	شپ شیرین [ص] چوخ شیرین، بال کیمی شیرین.		آذربایجانین چاغداش شاعر لریندن دیر.	
	شیپی [آ] دۇغو گۆی تورک خاقانی (م ۶۰۹) ۴۵.		شیدا ۲۱ [یازار] قمر بگیم وزیر قیزی شیدا (هق ۱۳ جو قرن)	
	شیپیران şipiran [آ] سالماس کنديستانى {شیپی + آر + ان}.		شوشالی اولاراق تورکجه شعر لری وار ۱۱۷.	
	شیپیان şipyan [آ] اؤرمیه ده کند آدی {شیپی + ان}.		شیداصفهان (شاه اصفهان) [آ] قزوین ده کند آدی.	
	شیت sit [ص] ۱- دادسیز، دؤز قاتیلماش، دؤرسوز (فابی)		شیدالیق [آ] وۇرقونلوق، مفتونلوق.	
	مزه و بی نمک). ۲- دؤرسوز آدام insipid {سس تق}		شیددی şiddi [آ] ماکی دا کند آدی.	
	شیت شیت [ظ] یونگول یونگول.		شیر şir [آ] لۇغاب (فا: لعاب) {سیر سۆزوندن: شیر/ شیر اسۆزۆد	
	شیتانسر [آ] خالخال دا داغ آدی.		ون کۆکو ساییلیر و مفهوما یا پیشقان ماده نی گۆسته ریر،	
	شیتلنمک [س] ۱- یۆنگول لۆک ائیله مک (فابی مزگی کردن).		مُحتملاً تورکجه سیر و فارسجا شیر (سوت)، شیرین و	
	۲- شیتیل کیمی و شیتیل شکلینده اکیلمک. {باخ: شیتیل}		شیره کیمی کلمه لرین، چوخ اسکی کۆکد اشلیغی اولسون {	
	شیتلمک [س] شیت لیک اتمک (فابی مزه شدن).		شیر ۲ [آ] آچارق سویو گلن بیر پورو "سو شیر" (فا: ~). {بو	
	شیتلیک [آ] ۱- دؤرسوز ویا دؤز آز شئین حالی. ۲- یۆنگول		کلمه سو یون شیر یلداما سسیندن آلیناراق دوز لیمشدیر {	
	و یا باغی آدمین حرکتی (فابی مزگی).		شیر ۳ [آ، فا] ۱- اصلان، ۲- سۆت (فا: ~).	
	شیتنگی [ص] نادینج، شیت لیک ائدن (فابی مزه). {شیتیل		شیر... [آ] یر آدی (۱۰ یر)، باخ: کند، داغ، چای آدلاری.	
	سۆزونه باغلی دیر؛ شیتلمک، شیتلگی، شیتنگی}.		شیر زیان [آ، فا، شع] قیزمیش و هیرسلی اصلان (فا: ~).	
	شیتنگی لیک [آ] نادینج لیک، شیت لیک ائدن (فابی مزه).		شیراز şiraz [آ] مراغا؛ ضیا آباد دا (ک) کند آدی.	
	شیتنمک [باخ] شیتلمک.		شیراز [آ] فارس اُستانینین مرکزی و بؤیوک شهریدیر، بؤ	
	شیتی چیخماق / شیت چیخماق [س] باغی و یرسیز چیخماق.		بؤ لگه ده چوخلو قاشقالی طایفالاری یاشایرلار.	
	شیتیل şitil [آ] توخومونو گئچجی اولاراق بیر یرده اکیب و		شیراز بؤلگه سینده تورک کندلری [آ] ابوالوثردی (۲ کت قب	
	سؤنرا چیخاریلیب باشقا یره اکیلن تازا گۆیرمیش بیتگی		* ۱۱۲/ی تو)، او یلی (۲۰ ک گ * ۸۰/ی تو)، بید زرد بالا	
	(فا: نشاء) {شیت سۆزوندن: گرکسیز بیتگی اوچون دئییلیب {		* ۳۳ ک گ د * ۹۰/ی تو)، بید زرد پایین (۳۲ ک گ د	
	شیتیل اکن [ل] شیتیل اکمه یارایان اؤزل آراج (فا: نشاکار).		* ۳۶/ی تو)، تورکان (۱۲ ک گ د * ۱۵۰/ی تو)، چاه	
	شیتیل لنمک [س] شیتیل حالینا گلکم، شیتیل لر یریندن		شیرین (۲۹ ک گ د * ۱۹۰/ی تو)، ده نو (۲۱ ک گ د	
	چیخاریلیب سئیرک اکیلمک.		* ۲۲/ی تو)، دهک (۳۹ ک گ * ۲۲۰/ی تو)، قاراباغ	
	شیتیل له مک [ل] بیتگی نی شیتیل شکلینده اکمک، شیتیل لری		(کندیستان آدی)، محمود آباد (۱۶ ک گ د * ۸۰/ی تو)	
	یریندن چیخاریب سئیرک اکمک.		شیراز بؤلگه سینین داغلاری [آ] یوردبابا (۳۱ ک ق د ۱۸۱)،	
	شیتیل لیک [آ] شیتیل یتیشدیریلن یر.		قاشقا (۸۵ ک گ د ۲۷۹۵)، قاراباغ (۲۰ ک گ ۲۸۱۰)،	
	شیتینی چیخارماق [باخ] شیتینی شورونو چیخارماق.		شیراز- اردکان بؤلگه سینده تورک کندلر [آ] آرتجان (۷۴ ک گ د	
	شیتینی شورونو چیخارماق [س] اؤزونو چوخ یونگول گۆستر مک.		* ۲۳۰/ی تو)، بنی یکه (۱۰۸ ک د * ۷۰/ی تو)، بۆرکی	
	شیت پیغمبر şis [آ] کومیجان دا کند آدی.		(۷۶ ک گ د * ۱۵۰/ی تو)، بیدگل (۹۸ ک د * ۱۱۲/ی تو)،	
	شیخ şeyx [آ] باخ: شیخ، شیخ.		چمنی (۷۴ ک گ د * ۲۳۰/ی تو)، چیچکلو (۷۲ ک گ د	

ش S	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۳۴۵	ارک سۆزلۆتۆ	ش S
	* ۱۶۰/ی تو، خُنْج / خُونْج (۹۳ کد * ۲۶۰/ی تو)، سعادت آباد (۱۰۲ کد * ۱۲۰/ی تو)، سهل آباد (۱۰۳ کد * ۱۳۰/ی تو)، شمس آباد قُرق / قاراگۆزلو (۶۹ کد * ۱۲۰/ی تو)، صادق آباد (۷۳ کد * ۱۷۰/ی تو)، قالانومائین (۱۰۱ کد * ۲۱۰/ی تو)، قیرخیلو/قیرخیلو (۹۶ کد * ۱۷۰/ی تو)، کورونی/کورونی (۸۲ کد * ۱۱۰/ی تو)، گربکان (۱۱۰ کد * ۲۲۰/ی تو)، گلّه زن (۹۶ کد * ۳۰۰/ی تو)، شیراز-داراب بۆلگه سینده تۆرک کندلری [آ] اسماعیل آباد (۲۱ کب * ۶۰/ی تو)، باینوج (۶ کب * ۵۷۰/ی تو)، جوانان (۳۰ کب * ۱۳۰/ی تو)، دؤولت آباد (۲۴ کد * ۳۸۰/ی تو)، رحمت آباد (۳۰ کب * ۱۳۰/ی تو)، ساچون (۳۰ کب * ۳۱۰/ی تو)، ساختمان قنبری (۲۱ کب * ۶۰/ی تو)، شهنان (۶ کد * ۳۸۰/ی تو)، قالا کدویه (۳۶ کب * ۱۳۰/ی تو)، مزابجان (۱۰۸ کد * ۷۵۰/ی تو)، نیدشهر (۶ کب * ۱۰۰/ی تو)، هربکن (۱۲ کد * ۸۰/ی تو)، تَسُوْج (سروستان ۹۵ کب * ۹۵۰/ی تو)، شیراز-فیروزآباد بۆلگه سینده تۆرک کندلری [آ] احمدآباد (۶۰ کد * ۱۸۰)، اُطرویه (۲۴ کب * ۸۰)، باچون (۳۵ کب * ۳۶۰)، باغنو (۲۴ کد * ۳۰۰/ی تو)، تۆرک سلّویه (۴۹ کد * ۶۳۰/ی تو)، خبیص (۴۴ کب * ۱۷۰/ی تو)، خورّاب (۴۵ کد * ۱۵۰/ی تو)، سرمیدان (۳ کب * ۲۱۰/ی تو)، سریزجان (۱۶ کب * ۱۷۰)، شیخ ابوعلی (۷۰ کد * ۸۰/ی تو)، گلوریزه (۵۵ کب * ۸۰)، منگرک (۲۲ کد * ۷۰)		لری بیریرینه یاپیشدیران یئر (فا:~). شیرآمین/شیره مین [آ] تبریزده کندآدی {۱-بۆل شیره لی- یئر ۲۶-شیر/سیر طایفاسی چوخ اولان یئر ۳-آصلان امین}. شیرانه [آ، یازین، فا] اصلان کیمی (فا:~). شیرییت [آ، دی] چکی بالیغی نین بیر نوعو. شیرییت [آ] اهر ده کند آدی. شیرییرینج [آ، فا] سۆت آشی، سۆتلو سیییق (فا: شیر برنج). شیرینجه داغی [آ] شبستر ده داغ آدی. شیرینجه رضایی (تنها) [آ] اؤرمولو چاغداش شاعر دیر ^{۱۵۶} . شیرینجه سی [آ، بی] اؤزو بیتن بالاجا گؤی ویا یاشیمتیل چیچک لری و قیریش قیریش یاپراقلی بیتگی، اصلان جایناغی (فا: پنجه شیر). شیرجئیران [آ] اوشاقلار آراسیندا بیر نوع قووالا قاشدی اویونو، اسلان جئیران (فا: نوعی بازی بین بچه ها). شیردان [آ، فا، شع] قورساق، گوشه ین حیوانلارین ۲ جی معدده سی (فا: شیردان). شیرشیر/شیرشیر [آ] تبریز و بوکان دا داغ آدی. هشتری ده کند آدی {چاولان و شلاله سؤزونه باغلیدیر}. شیرلان [آ] شوشا دا کند آدی ^{۲۴۰} . شیرلنمک [یل] شیر له لعابلانماق. شیر له مک [ل] شیر له لعابلانماق. شیرلی [ص] لوغابلی. شیرنک şirnek [آ] باخ: شیرنیک. شیرنی [باخ: شیر] داد لیجا، اؤن و شیرین شیلردن دۆزه لن یئمه لی قنادی اؤرونو (فا: شیرینی). شیرنیات/شیرنیجات [آ، فا] شیرینی دن حاضر لانمیش اولان شیلر، قنادی معمولاتی، داد لیجالار. شیرنی یز [آ] شیرینی دۆزلدن (فا: شیرینی یز). confectiонер شیرنی یزی [آ] شیرینی دوزلتمه (فا: شیرینی یزی) confectiонер شیرنیچی [آ] شیرینی حاضر لایان و ساتان کیمسه. شیرنیک şirnik [ظ، فا] باخ: شیر [هوسله، شوووک لا]. شیرنیک دیرمک [ل] رغبت اویاتماق، ماراق لاندیرماق، هوس لندیرمک "بیرینی شیرنیک دیرمک اؤچون بیریشنی دن	

ش S	آذربايجان تۆركجهسى	۱۳۴۶	ارک سۆزلۆتو	ش S
	تعريف له مک "فا:به هوس و رغبت آوردن).		* (۴۰)، حسن آباد (۳۵ک گد * ۶۲۰)، حسين آباد (۸ک گد	
	شير نيکديريجي [ص] شير نيکديرن، هوس لنديرن.		* (۷۳۰)، حصار دئوين (۱۰ک گد * ۹۰۰ / ى تو)، خانليق	
	شير نيکلنديرمک [ل] شير نيکديرمک.		(۴ک ق * ۶۰۰)، دَرپرچين (۳۱ک گد * ۸۹۰)، دينج	
	شير نيکلنمک [س] هوسلنمک، شوقا گلنمک (فا:به هوس افتادن).		(۳۰ک گد * ۸۰)، زوروم / زوارم؛ زيارت؛ سارکانلو	
	شير نيکمک şirnikmek [س، باخ:شيرين] هوسلنمک، اويوشما		(۵۵ک ب * ۸۲ / ى تو)، سرچشمه (۸ک گد * ۴۴۰)،	
	ق، آليشماق، اويوشمک (فا:به هوس افتادن).		سرچشمه ميلانلو (۳۰ک گ * ۴۳۰)، سرخ قلعه (۲۹ک گ	
	شیروان şirvan [آ] آذربايجان دا شهر و دۆزلوک آديدير،		* (۱۰۶۰)، سفيدقلعه (۳۳ک گ * ۳۲۰)، سۆککه / سکه	
	بو شهر "شيران، ساووران" کيمي ده يازيليدير و ساوار /		سوکه؛ سيس پيرانلو؛ عايباس آباد (۶۲ک گد * ۲۰۰)،	
	سارمات، سير / شير ائللرينه باغلى بير کلمه اولماليدير.		عبدآباد (۱۸ک گد * ۶۳۰)، على آباد کازراني (۵۷ک گد	
	شيروان آدينى بعضافارسجا شير سؤزونه باغلایارق سؤتلو		* (۲۰۰)، فيروزه (۸۰ک قد * ۴۵۰۰)، قاسم خان (۵۸ک گد	
	ويا دؤيوشکن / قوچاق شکيلنده ده معنا لاييرلار، بئيله يئر		* (۱۵۰)، قالماتانلو؛ قاراجاي (۳۹ک گد * ۹۰)، قلعه شور	
	آديننا تۆرکمستاندادا راست گلنمک اولور.		(۳۰ک گ * ۶۳۰)، قۇلانلو / آ-ى (۲۸ک ق ب * ۱۰۰ /	
	شیروان şirvan [آ] خوراسان اۇستانى شهرلريندن اولاراق		ى تو؛ قۇينالو (۲۲ک گ * ۱۰۲ / ى تو)، قۇردانلو؛ قهرمان	
	گنلليکده ۱۵۶۰۰۰ نفر و شهر اولاراق ۸۵۰۰۰ نفر نفوسا		آباد (۶۰ک گد * ۹۰)، قيز؛ کاظم آباد (۵۶ک گد * ۴۰)،	
	صاحبدير، شهرين بؤيوک بؤلومو کورد و آزاراق تۆرک و		کلاته حبيب (۶۷ک گد * ۸۰)، کلاته سنجر (۷۲ک گد	
	فارس ديلار، شيروان دان مشهده طرف عموماً کندلرده		* (۶۰۰)، کلاته معين (۳۲ک ق ب * ۲۰)، کلاته هندى	
	کوردلر چوغونلوقدادير ولى فاروج بؤلگه سينده تۆرکلر		(۹ک قد * ۶)، کورکانلو / کوره کتلو؛ گراتى (۷۲ک گد	
	چوخاليرلار؛ شهرين اطرافيندا آزاراق کندلر تۆرکدولر		* (۴۰۰)، گنجدان (۲۹ک گد * ۶۰)، گليان (۱۸ک گد	
	ولى اۇزاق کندلرده تۆرکلرين تعداديندا چوخالما		* (۱۳۰۰ى تو)؛ لوجلى؛ منصوران (۱۶ک ق ب * ۶۰ /	
	گۆرسه نير؛ ش ۱۳۲۰ده شهرستانين نفوسو * ۵۲۵۰۰ و		ى تو)؛ منگلى (مين گؤل) (۶۶ک گد * ۱۱۰)، مهرآباد	
	شهرين نفوسو * ۹۳۵۰ نفر وئريليب و اهالى تۆرک و آيرى		(۱ک قد * ۸۰)، نامانلو؛ ورقي؛	
	ملت لردن اولاراق قئيد اولويدور، او مطالب اهالى نين-		شیروان بؤلگه سينين چايلارى [آ] چايلار اترک چاينا	
	چوقراق تۆرک اولدوغونو گۆسته رير ولى پهلوى		تۆکولورلر: اووغاز (اميرآباد s۲b۵۰)، شيخ اميرانلو	
	آسيميلاسيونو و زورونلو گۆچلرى، تۆرکلرين يوخ		(چلکانلو s۲b۲۴)، زوارم (زوارم s۳b۲۶)، قوُلجق (قلجق	
	اولماسيلا سونوجلانييدير.		۱۶۲s۱b۶۱/q۱)، تَنَسَوَان (۲۹s۲b۴۰/q۰)،	
	شیروان (خوراسان) بؤلگه سينين تۆرک کندلرى [آ] آغ قلعه؛		شیروان بؤلگه سينين داغلارى [آ] آلماداسار (۳۲ک-	
	آللاه آباد / آ (۷ک قد * ۱۰۲۰)؛ آردغان (۳۲ک گد		ق ب ۱۹۱۰)، قاراآياق (۳۷ک قد ۲۴۲۸)، آغ کمر	
	* (۱۰۴۰)، اسطرخى (۲۴ک گد * ۵۴۰)، اميرآباد (۷ک قد		(۳۸ک قد ۲۹۰۳)، کپه داغ (۴۰ک ق ۲۹۰۳)،	
	* (۲۶۰)؛ انوشيروان (۳۶ک گد * ۱۰۰)، ايزى izi (۶۰ک گد		شیروان دره سى [آ] باخ: خياو.	
	* (۲۷۰)، بالکانلو؛ بابا خوش گلدی؛ باغان؛ بيدواز		شیروان کاغى [آ] کلئير ده کند آدى (شیروان+کاغى).	
	(۳۳ک گد * ۵۳۰)، پرتان (۶۲ک گد * ۱۱۰)، پَرکانلو		شیروانا [آ] سراب (حقيق)، اوجان (ده) دا کند آدى. زنجان	
	(۳۹ک گد * ۹۰)، پيرشهيد (۲ک گ * ۳۵۰)، تۆپکانلو؛		دا داغ آدى.	
	تۆرک (۱۷ک ق ب * ۳۱۰ / ى تو)، جان احمد (۵۵ک گد		شیروانشاهلو [آ] مليکان دا کند آدى.	

ش S	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۳۴۷	ارک سۆزلۆتۆ	ش S
شیروانلی باهار [آ] (م ۱۸۸۳-۱۸۳۴) میرزا نصرالله باهار شیروانلی شاماخی دا دوغو لموش و ناصرالدین شاه ساراییندا ملک-الشعرا عنوانینی آلمیش و دؤرد دیلده شعر یازمیش ^{۲۸} .	شیرین... [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یثر آدی اولاراق ایشله نیر، باخ: یثر آدلاری (ان آزی ۲۷ آد سایماق اولار).	شیرین ایچکی [آ] شربت (فا: شربت). sherbet	شیرین بیان [آ، بی، سن] ایران یثرلی سی بیر پییگی، اؤز سوؤی توخداچ دؤزلمه ده ایشله نیر، معده آغری سی، قوْلونج اوْچون درماندیر ^{۱۳۶} (فا: ~). glycyrrhiza	شیرین تهر [ص] بیر آز شیرین، آرجا شیرین داد وئرن. شیرینجه [ص] بیر آز شیرین، آرجا شیرین.
شیروانلی شاکر [یا زار] ۱۷۳۵ جی ایلده شیروانین نادرشاه طرفیندن آلینماسینی نظمه چکیدیر، آنادان اولوب وفضولی اثری نین داوام چیلارینداندیر ^{۱۱۷} .	شیروانلی صالح [یا زار] (ه ق ۱۲جی قرن) بیرعه ال یازمالاری قالیبدیر، یاشاییشی حاقیندا چوخ ییگیلمیز یوخدور ^{۱۱۷} .	شیرین خانیم [یا زار] ۱۹م جو یۆزلین سونلاریندا شاماخی دا آنادان اولوب و تورکجه شعرلری واردیر ^{۵۲} .	شیرین دیل / ~لی [ص] خوش دانشان، دیلی شیرین، گولراؤز لو شیرین عظیمی [یا زار] شیرین سربابی آذربایجان شاعری اولاراق تورکجه شعرلری واردیر ^{۵۲} .	شیرین قوورما [آ] کیشمیش، قایسی و آلچاقووروسو کیمی شئیلر. شیرین لتمک [ل] شیرین لشدیرمک.
شیروانلی مهجور [یا زار] ۱۲جی عصرده یاشامیش، فضولی نین لیلی معجون تاثیرلی ایله "قصه شیرزاد" منظومه سینی یازیدیر.	شیروانلی مسیح [یا زار] آقامسیح شیروانلی ۱۸جی یۆزلیده یاشامیش، تاریخی حادثه لری منظوم شکله گتیرمیش و فتحعلی شاه ا تحاف اتمیشدیر ^{۱۱۷} .	شیرین لشدیرمک / شیرین لشدیرمک [ل] شیرین اتمک.	شیرین لشدیرمک / شیرین لشدیرمک [ل] شیرین اتمک.	شیرین لشدیرمک / شیرین لشدیرمک [ل] شیرین اتمک.
شیروانلی مهوشی [یا زار] (۱۲جی ه ق) شیرواندا آنادان اولوب و تورکجه و فارسجا شعرلری واردیر ^{۱۱۷} .	شیروانلی نشاط [یا زار] آقامسیح شیروانلی ایله چاغداش اولموش، و تورکجه شعرلری واردیر ^{۱۱۷} .	شیرین لشدیرمک / شیرین لشدیرمک [ل] شیرین اتمک.	شیرین لشدیرمک / شیرین لشدیرمک [ل] شیرین اتمک.	شیرین لشدیرمک / شیرین لشدیرمک [ل] شیرین اتمک.
شیروانی şirvani [آ] سالماس دا کند آدی {باخ: سیر ^{۱۱۹} }.	شیره şire [باخ: شیر] ۱-یینگی و چیچک و اؤزوم کیمی میوه-لردن سیزان ایچ ماده، میوه سوؤی، توپراغین شیره سی (فا: ~) ۲-بیر برک ماده نی دؤرو لداراق اله گلن سولو و دورومحلول. شیره یوران [آ] شیدتلی یاغیش.	شیرین لشدیرمک / شیرین لشدیرمک [ل] شیرین اتمک.	شیرین لشدیرمک / شیرین لشدیرمک [ل] شیرین اتمک.	شیرین لشدیرمک / شیرین لشدیرمک [ل] شیرین اتمک.
شیره خاک [آ، فا] شیره + خاک شیره لی توپراق.	شیره خانا [آ، فا] شیره و تیرینک چکیلن یثر (فا: شیره خانه).	شیرین لشدیرمک / شیرین لشدیرمک [ل] شیرین اتمک.	شیرین لشدیرمک / شیرین لشدیرمک [ل] شیرین اتمک.	شیرین لشدیرمک / شیرین لشدیرمک [ل] شیرین اتمک.
شیره گئش [آ، فا] تیرینک چکن، شیره چی، شیره کنش.	شیره کی / شوره کی [آ] سالماس دا کند آدی {باخ: سیر ^{۱۱۹} }.	شیرین لشدیرمک / شیرین لشدیرمک [ل] شیرین اتمک.	شیرین لشدیرمک / شیرین لشدیرمک [ل] شیرین اتمک.	شیرین لشدیرمک / شیرین لشدیرمک [ل] شیرین اتمک.
شیره یی şirayi [آ] ساری رنگلی و تتریتیشن شیرین اؤزوم نوعو. شیره لنمک [س] شیره سالماق، سولانماق، تام یئتیشمک.	شیره له مک [ل] شیره وورماق، شیره چکمک.	شیرین لشدیرمک / شیرین لشدیرمک [ل] شیرین اتمک.	شیرین لشدیرمک / شیرین لشدیرمک [ل] شیرین اتمک.	شیرین لشدیرمک / شیرین لشدیرمک [ل] شیرین اتمک.
شیره لی [ص] شیره سی اولان، سولو.	شیره لیک [آ] شیره چکمک اوْچون یارارلی، شیره چیخاریلان یثر.	شیرین لشدیرمک / شیرین لشدیرمک [ل] شیرین اتمک.	شیرین لشدیرمک / شیرین لشدیرمک [ل] شیرین اتمک.	شیرین لشدیرمک / شیرین لشدیرمک [ل] شیرین اتمک.
شیرین [ص] فا ۱-دادلی، لذتلی، آغیزدا شکر و بال کیمی داد وئرن شئی، ینمه لی، ایچمه لی. ۲- [مج] صفالی (فا: ~).		شیرین لشدیرمک / شیرین لشدیرمک [ل] شیرین اتمک.	شیرین لشدیرمک / شیرین لشدیرمک [ل] شیرین اتمک.	شیرین لشدیرمک / شیرین لشدیرمک [ل] شیرین اتمک.

ش S	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۳۴۸	ارک سۆزلۆگۆ	ش S
شیشک şışək [آ، دی] بیردن ایکى یا شا قدر اولان قويون (فا: بره‌دوسا له) {ت: تیشک}: ایکى یا شیشی دولدوران قويون {شیش کاباب [آ] ات تیکه لرینی شیشه تاخراق و یاغ وورراق کۆزده پیشیریلن بیر نوع کاباب، شیشده پیشمیش کاباب. شیش کوفته [آ] شیشه گنچیریلهرک پیشیریلمیش کوفته. شیش گتیرن [آ] شیش مه‌سینه سبب اولان (فا: آماس آور، تورم ز). phlogistic شیشگین [ص] شیشمیش، شیشیریلمیش (فا: التهابی، متورم). inflammatory شیشگین لشمک [س] شیشگین اولماق، شیشمک. شیشگین لیک [آ] شیشمیش، کۆپموش وقابارمیش شئین حالی. شیشلنمک şışlənək [بل] شیشه وورولماق. شیشه‌لک [ل، سن] ۱- شیشه ساپلاماق، شیشه وورماق و باتیرماق (فا: سیخ زدن). ۲- اوجونو ایتی له‌مک، ایتی حالا گتیرمک (فا: نوک تیز کردن). شیشلیک [آ، ده] ۱- شیشه چکیلهرک پیشیریلن ات پارچالاری (چوخراق ماهیچه و راستا ایتی)، شیش کۆزله‌سی (فا: ~). ۲- شیش دۆزلتمگه ال وئریشلی. شیشمان [ص، سن] کۆک، شیشقو، شیش قادین، ینکه قادین (فا: تنومند، جسیم). corpulent, bulky شیشمانجا [ص] اولدوقچا شیشمان، بیر آز شیشمان، دولغون. شیشمانلتماق [ل] شیشمان دوروما گتیرمک. شیشمانلشماق [باخ] شیشمان لانماق. شیشمانلاماق [س] شیشمان وضعیته گلکم (فا: تنومند شدن). شیشمانلیق [ل] شیشمان اولما وضعیتی، کۆکلۆک. شیشمک şışmək [س] شیشه‌هرک بۆیۆمک، کۆک اولماق، کۆکلمک، پیی لنمک، ینلله‌نهرک بۆیۆمک (فا: آماسیدن). to swell {سن، ورم ائتمک، دیواندا ایشله‌نن ششیمک (چۆزمک، آچیلماق) بۆکلمه‌نین اسکی شکلی اولما لیدیر}. شیشیش [ص] شیشگین، متورم (فا: متورم). swollen شیشه [باخ] شۆشه. شیشه [آ] اهر ده کند آدی. {باخ: شۆشا، ششّه} شیشه چی [باخ] شۆشه چی.	شیشه گران [آ] اردبیل ده کند آدی. شیشیرتمک şışirtmək [ل] ۱- پۆفله‌یه‌رک دولدورماق، ینل له-مک، کۆپورمک، قابارتماق، شیشگین حالا گتیرمک (فا: متورم کردن) ۲- [مج] بیرینی تعریف له‌یه‌رک بۆیوتمک، مبالغه لی بیر حالدا بیرینی گۆجلو گۆسترمک (فا: غلۆ کردن). شیشیردیلک [بل] ۱- شیشگین حالا سالینماق، قاباردیلماق کۆپورولمک. ۲- اؤستونه قویولماق، مبالغه ائدیلکم. شیشیردیلیمیش [ص] شیشگین حالا گتیریلیمیش، دولدورو-لموش، آرتیریلیمیش. شیشیرمک [ل] شیشگین حالا گتیرمک، شیشیرتمک. شیشیرمه جه [ص] گۆپ سۆز ویا ایش. شیشیریش [آ] شیشیرمک ایشی ویا بیچیمی. شیشیریلک [باخ] شیشیردیلکم. شیشیک şişik [ص، سن] شیشگین (فا: متورم). swollen شیطان şeytan [آ، ع] دینی اینانجا گۆره الله ین یاراتدیغی حضرت آدمه سجده ائتمه‌ین و الله یولوندان چیخان بیر ملک، گئنه دینی تصویره گۆره شری تمثیل ائدن وارلیق "ایدا ایلده بیر ناماز اونودا شیطان قویماز- آتاسۆز، شیطانا لعنت عجب گرفتار اولموشوق" ۲- [مج] آرا قاریشیدیران، پیس آدام "سن دئمّه شیطانین بیرى بۇ سۆزلری بگه یتتیریب، سن نه شۇلوقسان شیطان" (فا: ~). satan شیطان آغاجی [آ، بی] ایینه کیمی تیکانلاری اولان بیر نوع بزک‌بینگی‌سی، بۇ آغاج ۲۰ متره قدر اۇجالان و بۇداقلانان ایری تیکانلارا مالیک‌دیر، قیشدا یاپراق‌لاری تۆکولن، خیردا چیچک‌لری یازدا آچیلان، ایری میولری یابین آخیریندا یتیشن و بۆتون قیشی آغاجدان آسیلی شکیلده قالان. شیطانا باج وئرمه‌مک [آراسۆز] چوخ حيله کار و چوخ ییلمیش آدام حاققیندا "او آدام شیطانا باج وئرمه‌نین بیریدی". شیطان اوتو [آ، بی] چتیرگیلردن، یاش یرلرده یتیشن، گۆی چیچک‌لی، چوخ ایللیک seabiosa ukranica شیطان ایینه‌سی [آ، دی] شیطان گیللردن، قیز بۆجک‌لرینه وئریلن آد، قیز بۆجگی (فا: نوعی حشره). شیطان باشی [آ] خانلاردا داغ آدی ۲۴۰.			

ش S	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۳۴۹	ارک سۆزلۆتۆ	ش S
شیطان تهرسی [آ،بی] چتیرگیلردن، قالین کؤکلو، ساری چیچک لی، پیس قوخولو بیتگی (فانوعی تره). ferula assa foetida	شیطانچیلیق [باخ] شیطان لیق.	شیطان دوْلاشیغی [آ] چوخ چتین آجیلایلن دؤیون.	شیطان دؤیونو [آ] چوخ چتین آجیلایلن دؤیون.	شیطان دیرناغی [آ] دیرناغین دیینده سییریلیمیش ذری جیکلر.
شیطان ساجی [باخ] باغ بوغان، کؤسکوت.	شیطان شایلاغی [آ] چوخ قیسا بویلو آدام حاققیندا.	شیطان شلمغی [آ،بی] قاباقگیلردن، ایری و اتلی بیر بزرک بیتگی سی (فاهزار گوشان). bryonia diocia	شیطان شوغول [آ] خبرچی، چوغول، آدام ساتان " بو سؤزلرین هامیسی شیطان شوغول سؤزدور.	شیطان شیطان [ظ] بیج بیج، پیس پیس " شیطان شیطان اوْنا باخیب پیچیلداشیردیلا.
شیطان صفت [ص] شیطانا اوخشار، شیطان کیمی " ~ آدام.	شیطان فهله سی [آ] یورولمادان چوخ آز پولا ویا موفته سینه ایشله ین ایشچی و فهله.	شیطان فیکیر [ص] آرا قاریشدیران " شیطان فیکیر آدام.	شیطان قوشو [آ،دی] قورباغا ایله بسله نن قویروقسوز بیر جنس بویوک یاراسا (فانوعی خفاش). rhinolophus	شیطان کیلر [آ،دی] قیز بوجگی گیلر.
شیطانلاماق [ل] شیطان لیق ائتمک، گیزیلی اولاراق خبر وئرمک، چوغول لاماق " منی شیطان لادیلا.	شیطان ماتی [آ] اوشاقلار آراسیندا توپو زولا یا سالماغا چالیشاراق اوینانان بیر اویون آدی.	شیطان نوْه [آ] قوبوستان دا یئر آدی ۴۰.	شیطان هورو مچگی [آ،دی] هوردوگو آغی ینله وئره رک اونولا اوْزاقلار گئندن بیر جنس هورومچک.	شیطان سی seytani [ص،ع] شیطانا عاید اولان، شیطانا لاییق اولان شیطان جاسینا " شیطان فیکیرلر.
شیطان ی [آ،ع] عادتا کیشی لرده یوخودا غیر ارادی اولاراق				
انزال اولما حادثه سی " شیطان ی اولماق " شیطان ی [آ،ع] تئیک (اودلو سلاح دا) " ایره لی گلسن شیطان یی چکیب سنی گویه اوچورارام.	شیطان ی [آ،ع] ۱-نافرمانلیق ائتمه، یاغی لیک ائتمه، ایکی اوزلولوک ائتمه. ۲- [مخ] شولوق لوق ائتمه. (فا:~).	شیعه siə [آ،ع] اسلام دینینده قران و سُنّت یاسالاریندان علاوه اماملارا اینانان بیر مذهبی جریان (فا:~). shiite	شیعه لیک [آ] تشیع (فا: تشیع). shilism	شیف sif [آ] ۱-پامبوق قوراسی ۲-شیره سی آلینمیش اوزوم پوساسی ۲.
شیفته sifte [آ،فا] تیکیستی ایشلرینده ایشله نن و اهک له توپراغین قاریشماسیندان اله گلن بیر ماده (فا:~). mortar	شیفره sifre [آ،فر] گیزلک، بیر شئین ساخلاندیغی یثری گؤسترمک اوچون شرطی اشاره لر (فا:رمز).	شیک sik [ص،فر] گؤزل، ظریف، مودایا اویقون، سئچگین و دیر لی (فا:شیک). chic	شیل sil [ص،ع،شل] چولاق و علیل، ال سیز ویا آیاق سیز، توپال، آخساق (فا:شل).	شیل کۆت ائله مک [ل] برک دؤیوب ازیشدیرمک.
شیلان [باخ] شۆلن.	شیلاندر şilander [آ] اسداباد و زنجان دا کند آدی.	شیلار [آ] لنگران دا کند آدی ۴۰.	شیلته [باخ] شلته.	شیلته شیلته [ظ] پارچا پارچا، قیریق قیریق.
شیلگیر [آ،بی] گیللاسا اوخشار یشمه لی، یابانی میوه سی اولان کول بیتگی.	شیلله [آ] باخ: سیلله (فا:سیلی). slap	شیلله له مک [ل] دالبادال وورماق، گولسه یه توتماق، شیغاماق، باخ: سیلله له مک (فا:سیلی زدن).	شیللیک [آ] شیل آدامین حالی، چولاق لیق، علیل لیک.	شیلنگ [آ] پلاستیک ویوموشاق بورو.
شیلله [باخ] شال، بئز، قیرمیزی رنگلی ساده پامبوق پارچا.	شیلله ۲ [آ،فا] دیودن پیشیریلیمیش بیر یشمک (فا:شله زرد).			

ش S	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۳۵۰	ارک سۆزلوگو	ش S
شيله پیلوو [آ] سۆتلۆ آش، سۆت آشی.	شيله سرداغی [آ] تبریز ده داغ آدی.	شینگیله [آ، بی] بیر نوع مئشه بیتگی سی (سۆتونو ساققیز کیمی ایشله درلر و دیش اوچون خئیر لی سانیلیر) ۱۳۶.	شینگیلیم [آ] خیردا و قیرمیزی توخوم لاری اولان کۆل بیتتی.	شینون کلک [آ] یاردیملی، دا داغ آدی (۲۴۱۹) ۲۴۰.
شیلیم شهره [ص] یارا خورالی.	شیم [آ] اسکی تورک آدلاریندان، قیز آدی (فا: نام دختر).	شیو siv [آ] آغاشجیق، نازیک و کیچیک بوداق، گنج بوداق، شوئی (فا: ترکهء چوب). charming {سؤبی} شوئی، شوپ، شیو {شیوع [آ، ع] یاییلما، بولاشما (فا: شیوع).	شیوله مک [ل] چوبوق لاماق، بالاجا بوداق لار تۆره مک (فا: شاخ و برگدار کردن).	شیون şivən [آ] فغان، آغلاشما (فا: ناله). wailing {دده، بو کلمه چاو سۆز ایله ایلگی سیز دئیل {شیوه şivə [آ، فا] یول یۆتم (فا: ~). شیوه şivə [آ] قئیدار و سالماس دا کند آدی. شیوه بورو [آ] سۆلدوز دا کند آدی. شیوه رن [کۆیه رن] بیر نوع طبی بیتگی آدی، باخ: شوهرن. شیوه رگ [ص] دۆز اؤزون و نازیک (آدام و آغاج)، شوهرک. شیوید şivid [آ، بی] چتیرچیچک بیتگی لردن، خالق طبابتینده ایشله ین خوش اییی لی و ینمه لی بیر بیتگی. شیویدلی پیلوو [آ] شیوید قاتیلاراق پیشیریلن پیلوو. شیویدلی شيله [آ] مرجیمک آش دیویسو و نارین سوغان و شیوید و سارکوک له حاضرلانا بیر یتمک. شییه şihə [آ، فا، سس تق] آتین کیشنمه مه سسی (فا: ~).
شیمشاد [آ، فا] همیشه باهار آغاجی (فا: شمشاد).	شیمشایی [آ] شاماخی، دا داغ آدی ۲۴۰.	شیمشک şimşək [آ] الکتریک یۆکلۆ بۆلۆدلارین بیریرینه چارپماسی سببیلله دوزله لن ایشیق پارچالاری، ایلدیریم (فا: زعدو برق، بارقه). lightning {سن، مفهوم لحاظیندان چیتمک (بیریرینه دیمه) سۆزونه یاخین گۆرونور}.	شیمشک [آ] قۆم دا داغ آدی.	شیمشک داشی [آ] گۆی داشی.
شیمشک لنمک [س] شیمشک چاخماق.	شیمشک لی [ص] ایلدیریملی، شیمشک لی بۆلۆد، شیمشک چالان، گۆرۆلتۆلو.	شیمشیرکلی [باخ] شیمشک لی.	شیمگه [آ] هورری لرده گۆنش تانری سی ۲۴۱.	شیمیکان şimikan [آ] اؤرمیه ده کند آدی.
شین şin [آ، ت] ۱-تخت، صدیر. ۲-باخ: اکلر.	شین [آ] تکه ره گین ایچینده اولان حصه ۱.	شین [آ] قئیدار، قوشاچای دا کند آدی، چای آدی ۲۴۰ {شن}.	شینئل [آ، ر] بیر نوع اؤزون قیش پالتۆسو.	شیناتال şinatal [آ] سالماس دا کند آدی.
شیندآوا [آ] شبستر دا کند آدی.	شیندان داغی [آ] آذربایجاندا یئر آدی (شیند طایفا آدیدیر) ۲۴۲.	شینگه دولان [آ] لثریک، ده کند آدی ۲۴۰.	شینگیل [آ، د] ۱-کیچیک و پارلاق بزک. ۲-اوزوم کیمی میوه لری آسماق اوچون میخلی چوبوق.	

ص ص Ss

ص [حرف] تورک عرب الفباسی نین اؤن ینددینجی و تورک لاتین الفباسی نین ییرمی بئشینجی حرفی، بو حرف سس سیز اولاراق کؤیلو و تیتیرشیم سیز حرف ساییلیر (فا: هفدهمین حرف ترکی آذربایجانی).

صائب saib [آ، ص، ع] دۆز و دۆزگون، حق اولان.

صائب تبریزی [یازار] م ۱۵۹۰ جی ایلده تبریزده آنادان اولوب سونرالار اصفهانا کؤچموشدور، صائبین تورکجه شعر لریندن بیرنتجه سی الیمیزه چاتیبیدیر، صائب فارس شعرینده "هیندی مکتبی" آدلانان شعر جریانین بانی سی اولموشدور.^{۲۸}
صباح sabah [آ، ع] ۱- دان وقتی، صبح وقتی، سحر چاغی (فا: صبح) ۲- یارین، سونراکی گون (فا: فردا). tomorrow
صباح آچیلماق [آ، ع] سحر آچیلماق.

صباح اولدوزو [آ، بی] سحر اولدوزو، آفریقادا یتیشین سرت و قابا توخولو و توروخنو ساری و رنگلی آغاج (فا: نوعی گیاه). Nauclea didemichii

صباح ییری گون [] یاخین گلکه جکده، یاخین لاردا.

صباح گؤل [آ، بی] باخ: گؤل صباح.

صباحا قدر [ظ] سحر آچیلینجا، صبح ایشیق لانانا قدر.

صباحین خئیر [ن] سحر واختی بیریرینی گورنده سؤیله ن تبریک سؤزو.

صابر sabir [آ، ع] دؤزوملو، دؤزوجو.

صابر [یازار] (م ۱۹۱۱-۱۹۶۲) میرزاعلی

اکبر صابر ویا طاهر زاده ده شاماخی دا آنادان اولوب، شرق ادبیاتیندا انقلابی طنز اوسلوبونون بانی سیدیر و تنقیدی رتالیزمین ان بویوک تمثیلجی سی ساییلیر.^{۱۱۷}

صابر آباد sabirabad [آ] جمهوری آذربایجاندا رایون آدی.

صابون sabun [آ] تمیز لیک اوچون ایشله دیلن بیر ماده soap {بو کلمه لاتینجه sapon دان عربجه یه و تورکجه یه گنجیبیدیر}

صابون آغاجی [آ، بی] اؤز سؤیو کؤپورن آغاجلارا وئرلن

آد. salindaceae

صابون اوتو [آ، بی] بیر نوع چوغان اوتو (فا: صابونی، چوبک).

صابون بالیغی [آ، دی] اطلس اوقیانوسو قیبی لاریندا پاشایان و بول مقداردا کؤپوگه بنزر ماده سالقی لایان بیر نوع

کیچیک بالیق. rypcticus saponacens

صابون قابی [آ] صابونلوق، صابون قویولان بالاجا قاب.

صابون کؤپوگو [آ] صابون وورما سونوجو عمله گلن کؤپوک

(فا: کف). soap bubble

صابونچو [آ] صابون دؤزلدن و ساتان.

صابونچو [آ] ۱- آذربایجاندا یئر آدی (تورک طایفا آدیدیر)^{۲۴۲}.

صابونچو قیزی [یازار] آذربایجان شاعری اولاراق تورکجه شعر لری واردیر.^{۵۲}

صابونلاشماق [س] صابون حالینا گلکم.

صابونلاماق [ل] صابون لا یوماق.

صابونلانماق [س] صابون لا یویولماق.

صاحب sahib [آ، ع] بییه، مالیک (فا: ~).

صاحب الامر بقعه سی [آ] باخ: تبریز.

صاحب الزمان [آ] حضرت مهدی وئرلن بیر لقب (فا: ~).

owner or lord of time

صاحب جمع [آ، صفوی دؤورو] باشچی و باشقان "خزانه" (فا: ~).

صاحب چیخما [آ] مالیک اولما (فا: تملک).

صاحب دیوان [آ] خیاو دا کند آدی.

صاحب نظر [آ] بیلگی و بیلیم صاحبی، بیلن (فا: ~).

صاحب دؤنولو [یازار] شهباز دؤنولو نون قیزی صاحبه سلطان

خانیم آذربایجان شاعری اولاراق تورکجه شعر لری واردیر.^{۵۲}

صاحبه sahibe [آ، ع] قادین صاحب (فا: ~).

صاحبه واییدقیزی [یازار] ۱۹ جو عصرین اورتالاریندا شاماخی

دا آنادان اولوب و تورکجه شعر لری واردیر.^{۵۲}

صادر sadir [ع] دیش لاما، چیخما (فا: ~).

صادق sadiq [ص، ع] دؤغرو، دؤز، گرچک (فا: ~).

صادق آباد [آ] ضیاآباد، شیراز- اردکان، آستانا دا کند آدی.

صادق بگ افشار [یازار] صادقی افشار ده ۱۹۴۰ دا تبریزده آنادان

ص س	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۳۵۲	ارک سۆزلۆگ	ص س
اولوب اثر لریندن "مجمع الخواص، دیوان ومنشآت" دیر. ^{۲۸}	صبرلی / صبریلى [ص،ع] دؤزوملو، دایانج لی (فا:صبور).		صبور səbur [باخ] صبریلى.	
صادق ضیائقدە [آ] نقدە لی چاغداش شاعر دیر. ^{۱۵۶}	صیه səbiyə [آ،ع] قیز، بیرنین قیزی (فا:~).		صحاح العجم səhahuləcəm [آ] بو کتاب دؤرد دیلین (تورک، فارس، عرب، پهلوی) سۆزلۆگودور، بو کتاب هندوشاه بن سنجر صاحبی نخجوانی طرفیندن هجری ۷۳۰ جو ایلدە یازیلیمیشدیر و رحمتلی پروفئسور غلامحسین ییگدلی طرفیندن تدقیق و ایراندا چاپ اولموشدور.	
صادق [یا زار] علسگر صادقی ش ۱۳۱۰ ادرییلده آنادان اولوب، گۆزل تورکجه شعر لری واردیر. ^{۱۱۷}	صافی [یا زار] کریم آقا صافی (۱۳۴۸-۱۲۴۸ هـ ق) تبریزده آنادان اولوب مرثیه و آیری شعر لر دئییدیر. ^{۲۸}		صحبت səhbət [ص،ع] دانیشیق، دانیشما (فا:~). confab	
صاعد said [آ،ع] یۆکسه لن، صعود ائدن (فا:~).	صافی تبریزی [یا زار] (۱۲۸۴-۱۳۴۸) کریم آقا صافی تبریزی دیر و شعر لری "گنجینه حسینی" آدلی کتابدا چاپ اولوب. ^{۱۱۷}		صحت səhhet [آ،ع] ساغلام لیق، جان ساغلیغی (فا:~).	
صاعقه saiqə [آ،ع] ایلدیریم (فا:~).	صالح saleh [ص] دوز و یاخشی اولان (فا:~). pious		صحرا səhra [آ،ع] قیر، چۆل، سۆسوز دۆزلوک (فا:~).	
صاف saf [آ،ع] قاتیشیق سیز، آرین، آری، خالص (فا:~).	صالح [آ] همدان، قۇم-دستجرد، قنیدار، ساوه، خوی، جوغانئی و اؤرمیه ده (~ آباد) کند آدی. ساین قالا دا داغ آدی.		صحرا [آ] اوغوز-بایات بو یوناعایدیر آدی (۱۶ جی قرن). ^{۲۲۵}	
صافی [یا زار] کریم آقا صافی (۱۳۴۸-۱۲۴۸ هـ ق) تبریزده آنادان اولوب مرثیه و آیری شعر لر دئییدیر. ^{۲۸}	صامت samit [ص،ع] ۱-سس سیز، دینمز، ساکتجه سینه. ۲- (دیل ب] سس سیز حرف، سس آخینی نین آغیزدا بیر مانعه دیمه سی نتیجه سی سؤیله نن حرف (فا:صامت).		صحن səhn [آ،ع] حیاطین وسطی (فا:~).	
صافی تبریزی [یا زار] (۱۲۸۴-۱۳۴۸) کریم آقا صافی تبریزی دیر و شعر لری "گنجینه حسینی" آدلی کتابدا چاپ اولوب. ^{۱۱۷}	صانديق sandiq [آ،ع] تاختا و بوجور شئی لردن دۆزلمیش بؤیوک جعبه (فا:صندوق). box		صحنه səhnə [آ،ع] گۆسته ری و اویون اوچون اولان اویقون یئر، گۆرونوم، گۆروننو (فا:~).	
صالح saleh [ص] دوز و یاخشی اولان (فا:~). pious	صانديق بايغی [آ،بی] بیر بالیق تۆرۆ.		صحنه [آ] آغ قالا دا کند آدی، کرمانشاه یاخین شهر آدی.	
صالح [آ] همدان، قۇم-دستجرد، قنیدار، ساوه، خوی، جوغانئی و اؤرمیه ده (~ آباد) کند آدی. ساین قالا دا داغ آدی.	صانديقچي [ص] ساتیش یئر لرینده صانديق باشیندا پول آلان.		صحنه بۆلگه سینده تۆرک کندلری [آ] آرگنه (۱۱ ک گ * ۴۰۰ غ تو)، ازناو (۴۴ ک ق ب * ۱۲۰ غ تو)، دهلّی (۶ ک ق * ۹۰ غ تو)، سونقور آباد (۲۱ ک گ د * ۱۶۰ غ تو)، شاهسون (۳ ک گ د * ۱۵۰ غ تو)، گنچی دره (۲ ک ق ب * ۹۰ غ تو)، مونجوق تپه (۹ ک ق ب * ۲۰۰ غ تو)، یشگیجه (۲۰ ک ق ب * ۲۰ غ تو)،	
صامت samit [ص،ع] ۱-سس سیز، دینمز، ساکتجه سینه. ۲- (دیل ب] سس سیز حرف، سس آخینی نین آغیزدا بیر مانعه دیمه سی نتیجه سی سؤیله نن حرف (فا:صامت).	صانديق خانا [آ] پستو (فا:پستو). closet		صحیح səhih [ص،ع] دۆز گون، دؤغر، گرچک (فا:~).	
صانديقچي [ص] ساتیش یئر لرینده صانديق باشیندا پول آلان.	صانديق سينديران [آ] زنجان دا داغ آدی.		صحیفه səhifə [آ،ع] صفحه، یاپراق، کتاب یاپراغی (فا:~).	
صانديقلى [آ] دودورقا بو یوناعایدیر آدی (۱۶ جی قرن). ^{۲۲۵}	صانديقلى [آ] سراب و اردبیل ده کند آدی.		صحیه səhihə [آ،ع] ساغلام لیغی قوروما (فا:~).	
صایت sait [ع، ص] دیل ب] سسلی حرف، سس آخینی نین بیر مانعه راست گلمه یهرک دۆزه لن بیر حرف (فا:~).	صانديقلى [آ] سراب و اردبیل ده کند آدی.		صخره səxrə [آ،ع] قایا و سال داش (فا:~).	
صایت sait [ع، ص] دیل ب] سسلی حرف، سس آخینی نین بیر مانعه راست گلمه یهرک دۆزه لن بیر حرف (فا:~).	صانديقلى [آ] سراب و اردبیل ده کند آدی.		صد səd [آ،فا،ش] یۆز (فا:~).	
صبا səbə [آ،ع] سحر اسن یونگول یئل (فا:~).	صانديقلى [آ] سراب و اردبیل ده کند آدی.		صداد səda [آ،ع] سس، باغیرتی، چیغیرتی (فا:~).	
صبح səbh [ظ،ع] سحر چاغی، گون چيخان واخت (فا:~).	صانديقلى [آ] دودورقا بو یوناعایدیر آدی (۱۶ جی قرن). ^{۲۲۵}		صدارت [آ،ع] باش باخان لیق، باش ناظر لیک، باشچی لیق.	
صبحدم [ظ] سحر تئزدن، دان چاغی (فا:~). early, morning.	صایت sait [ع، ص] دیل ب] سسلی حرف، سس آخینی نین بیر مانعه راست گلمه یهرک دۆزه لن بیر حرف (فا:~).		صدافت [آ،ع] دوز لوک، اعتبار لی (فا:صدافت).	
صبر / صبیّر [آ،ع] ۱-دۆزوم، دایانج ۲-آسقىرما، آسقىرتی (فا:~).	صبا səbə [آ،ع] سحر اسن یونگول یئل (فا:~).		صدالماق [ل] بیر بیر آد پارماق، آدلا سسله مک (فا:صدا کردن).	
صبر [آ] ماکی دا (~خان) کند آدی. اوجان دا (~لو) چای آدی.	صباح səbh [ظ،ع] سحر چاغی، گون چيخان واخت (فا:~).		صدر sədr [آ،ع] ییغینجاقدان و اجلاسدا باش طرف (فا:~).	

ص S	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۳۵۳	ارک سۆزلوگو	ص S
صدر [آ] ماکى (لدين، کازرون و ساوه (آباد) دا کند آدى.	صدر ۲- [مع] تئز باشادۆشن، عارف (فا:~).	moneychanger	صراف ۲ [يازار] (م ۱۹۰۷-۱۸۵۴) حاجى رضا صراف تبريزلى حاج محمدین اوغلودور وتورکجه دیوانى واردير ^{۱۱۷} .	
صدر داغى sēdir dağı [آ] اردبیل ده داغ آدى.	صدر اعظم sēdrə`zəm [آع] باش باخان، باش وزیر (فا:~).		صرع sērl [آع] بیرنوع سینیر خسته لیگی، توتماجا، توتارقا.	
صدرا اشرفی [آ] تنقیدچی و آراشدیرماجی اولاراق آذربایجان ادبیات ساحه‌سینده چالیشقان یازاردير ^۳ .	صدف sēdēf [آع] بعضی دنیز حیوانلارین قاییغی و سرت بیر ماده‌سی (فا:~).	mother-of-pearl	صرف صرف sērf [با] فقط (فا:~).	
صدردالدين محمد تبریزی [يازار] ۱۳هـ جو عصرین شاعریدیر ^{۱۴۱} .	صدری [آع] اؤزون، نازیک، ساری یا چالان دویو نوغو (فا:~).		صرف نظر [آع] نظرینى چئویرمه، نظر دن آتما، وازگئچمه (فا:~).	
صدف [آع] بعضی دنیز حیوانلارین قاییغی و سرت بیر ماده‌سی (فا:~).	صدف اوْتو [آبی] صدف اوْتوگیلردن بیر آغاج، درمان اوْچون یارارلانیلیر (فا: سداب).	ruta graveolens	صرف و نعو sērf [آع] دلیل ییلمینده مورفو لوژی و سیتاکسیس- دن اولان حصه، قراماتیک (فا:~).	
صدف اوْتوگیلر [آبی] آیری تاج یاپراقلی، ایکی چنک لی و توروْنج گیلردن بیر آلت یؤلوم و صنیف، اؤرنگی: صدف اوْتو (فا: تیره ای از گیاهان).	صدق sēdīq [آع] دۆز لوک، دؤغرو لوق (فا:~).	rutaceae	صرف سیز [ص] فایداسیز (فا: بیصرفه).	unprofitable
صدقه sēdāqə [آع] ۱- آلاه یولوندا یوخسولا وئرلین پول (فا:~) ۲- اؤرمیه ده کند آدى.	صدقی sēdīq [يازار] صادق صدقی حسن زاده ۱۲۷۴هـ ق ده باکیدا آنادان اولوبدور، تورکجه شعر لری واردير ^{۱۱۷} .		صرفیات [آع] خرجه له لر، مصرف لر (فا: خرچ ها).	
صدقی [آ] (۱۳۲۱-۱۲۷۰) محمد تقی ~ اوردوباد لی شاعر دیر ^{۱۱۷}	صدقیان sēdāqīyan [آ] سالماس دا کند آدى.		صریح [آع] بلگین، بللی، بلیرگین، آتلاشیلیر (فا:~).	
صدمه sēdēmə [آع] فلاکت، باشا گلن بلا (فا:~).	صدور sēdur [آع] صادراولما، اتفاق دوشمه، (فا:~).		صعب sē`b [آع] چتین، سرت (فا:~).	
صدیر sēdir [آ] ماکى دا کند آدى.	صدیق sēdīq [آع] مهربان و دۆزگون یولداش (فا:~).		صعوبت suubet [آع] چتینلیک، سرتلیک (فا:~).	
صدیق sēdīq [آ] آذربایجان بیلگینلریندن، باخ: دۆزگون.	صدیقه sēdīqə [آع] مهربان و دۆزگون (خانیم اوْچون) (فا:~).		صعود suud [آع] یوکسلمه، یوخاری گئتمه (فا:~).	
صراحت sērahət [آع] آچیقلیق، بللی و آیدین اولما (فا:~).	صراحتا [ظ، ع] آپ آچیق، آچیقجا (فا:~).		صغرا (صغری) suğra [آع] کیچیک، داها کیچیک (فا:~).	
صراحی surahi [آ] قدح، سو و شراب تۆکمک اوْچون اوْزون بوْغاز لی شوشه قاب (فا:~).	صراط sērat [آع] یول (فا:~).		صغیر [آع] آریاشلی و کیچیک، بلوغاچتامیش اوشاق (فا:~).	
صراف sērraf [آع] ۱- یارارجی، فایز له پول و پارا ایشله دن.			صف sēf [آع] سیرا، جرگه، دۆزگو (فا:~).	
			صفا [آع] کؤنول راحتلیغی، ایلنجه، نشعه، کشف (فا:~).	
			صفا [يازار] محمد صفا (ه ۱۳۰۱-۱۲۶۷) شاماخی دا آنادان اولوب و شیروانی ایله یولداش ایدی، تورکجه شعر لری واردير ^{۱۱۷} .	
			صفا [آ] سایین قالا (سخانا)، کبودر آهنگ (سریز) ده کند آدى.	
			صفالی [ص] صفاوئرن، اوْرک آچان، خوشا گلن (فا: با صفا).	
			صفت sēfet [آ، د، ب، ع] ۱- آدین اوْز لیلیک لرینی بیلدیرن سؤزجوک، باخ: باش سؤز adjective ۲- اوْز، چهره (فا:~).	
			صفت فعل [آ، د، ب، ع] فعلی صفت (فا:~).	participal
			صفحات sēfehāt [آع] صفحه لر (فا:~).	
			صفحه sēfhə [آع] یاپری، لوحه (فا:~).	
			صفحه باشی [آ] صفحه نین ایلک سطرینده یازیلان سؤز (فا: سر صفحه)	title page
			صفر sēfər [آع] هجری ایلی نین ۲ جی آیی (فا:~).	

قارشیلایشیب اؤنودا مغلوب ائتدیب تبریزه گلدی و ۱۲ امام آدینا خطبه اوخوماسینا فرمان وئردی، شاه اسماعیل اؤن ایل مدتیله فرات دان جیحون چایینا قدر بوتون یئرلری اؤزونه تابع ائتدی، شاه اسماعیل قیزیلباش اوردوسونو قوردو و عثمانلی امپراتورو سلطان سلیم له چالدراندا ساواشدی و مغلوب اولدو (م ۱۵۱۴) او بؤیوک تۆرک شاعرایدی، تورکجه فارسجا شعرلرینده ختایی تخلصو وارایدی، بو دؤورده خلق داستانلاری عاشقلار طرفیندن دؤزلدی و شیعه مذهبی رسمی مذهب اولراق اعلان ائدیلدی، شاه اسماعیل م ۱۵۲۵ ده سل خسته لیگیندن اؤلدو سؤنرا اوغلو شاه طهماسب ۴۰ ایل حکومت سوردو و قزوینی باشکند ائتدی، سؤنرا شاه عابباس اصفهانی پایتخت ائله دی و بو دؤنمدن سؤنرا صفوی لر قهقرایی دؤره یه کئچدیلر.

صفی *səfi* [يازار] (۱۱۹۰-۱۲۵۱) صف قولوبگ قاراباغلی شاعردیر، کامل دیوانی وار و صفی تخلص ائتمیشدیر^{۱۴۲}.
صفی آباد [آ] مینودشت، سبزووار، ساوه، اسفراین؛ اهر (سخانلو)، ساین قالا (یارخان) دا کئند آدی. گئرمی ده (یار) داغ آدی.
صفی الدین اردبیلی [يازار] هـ ۸ جی عصر شاعردیر^{۱۴۱}.

صفی الدین اؤرموی [يازار] (م ۱۲۹۴-۱۳۳۰) اورومی ده آنادان اولوب، هولاکو خان دیراریندا مهارت گؤسته ره رک موسیقی باره سینده تحقیقه باشلایب و "رساله شرفیه" کتابینی بو باره ده یازدی، اورموی مئنی آدیندا بیر نوع ساز دوزلتمیشدیر.

صفیر [آ، ع] فیشقا، دؤدوک سسی (فا:~).
صفی قاراخان اوغلو چرگز [يازار] صفویلر دؤورو شاعردیر^{۱۴۱}.

صلابت *sələbət* [آ، ع] قاتی لیق، ساغلام لیق (فا:~).
صلات *səlat* [آ، ع] ناماز، نامازا چاغیریش (فا: نماز). *prayer*
صلاح [آ، ع] دؤزلمه، اییی لشمه، ایی لیک (فا:~). *goodness*
صلاح *səlah* [آ] کلئیر ده (پییه سی)، گئرمی (لو) ده کئند آدی.
صلاحلی *salahlı* [آ] یولاخ، دا کئند آدی^{۲۴}.

صلاحید [آ] مئناسب گؤرمه، اؤیقون گؤرمه. *expentency*
صلاحیت *səlahiyət* [آ، ع] یتگی لیک (فا:~). *competency*
صلح *sulh* [آ، ع] باریش، باریشما (فا:~).
صلح *sülh* [آ، ع] باریش، امن آمانلیق، دینچ لیک، ساکت لیک.

صفیر *səfir, sifir* [آ، ع] کمیت و کیفیتین اولمادیغینی گؤسته رن رقم و سایجیق (فا:~).

صفرا *səfra* [آ] اؤد لوک (فا:~).

صفرا داشی [آ] اؤد لوک داشی (فا: سنگ صفرا).

صفیر *səfir* [آ] اؤرمیه، درگز، گئرمی (لو)، قووم و فرمهین (آباد) ده کئند آدی. خوی (داغی)، هشتری (علی قجری)، سالماس داغ آدی (۱- انسان آدی؛ ۲- گزی).

صفرخان قهرمانیان [يازار] گونش ۱۳۰۰ جی ایلده عجب شترین شیشوان کندیله آنادان اولدو، صفرخان مبارزه سببيله پهلوی رژیمی نین زندانلاریندا ۱۳۲۷ جی ایلدن ۱۳۵۷ یه قدر زندانی اولدو، ۱۳۸۱ ده دؤنیاسین دیشدی^{۱۳}.

صفوت *səffət* [يازار] محمد علی صفوت تبریزی شاعر دیر^{۱۱۷}.

صفورا *səfurā* [آ] قیز آدی، باخ: ابن العبری (فا: نام دختر).

صفویلر *səfəvilər* [آ] صفوی لر شیخ صفی الدین 'ین اولاد لاریدیر، شیخ صفی م ۱۲۵۲ ده و ایلخانلارین زامانیندا اردبیل ده آنادان اولوب و طریقت شیخی اولوب و ۸۲ یاشیندا م ۱۳۳۴ ده وفات ائتمیشدیر، شیخ صفی الدین 'ین اوغلو صدر الدین، نوه سی خواجه علی و نتیجه سی ابراهیم و اونون اوغلو جنید (جوئید) طریقت بؤیوگو اولراق شیعه مذهبی نی آذربایجاندا یایماغا باشلادی، جنیددن سونرا اوغلو حیدر و سؤنرا حیدرین اوغلو اسماعیل بیلگین شخصلر ایدی، اسماعیل آغ قویونلو ساراییندا کی چکیشمه لردن استفاده ائدیپ و سلطان بایزیدن ضعفیندن فایدالاناراق ۵۰۰۰ سلاحلی مریدلرله شیر وانشاهی مغلوب

ائتدی و نخجواندا آغ قویونلو حؤکمرانی الوندبگ له

ص س	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۳۵۵	ارک سۆزلۆگ	ص س
صلوات seləvat [آ،ع]	حضرت محمدین و اوتون سویندان اولانلارین شائینه اوخونان دؤعا (فا:~).	صمد منصور [یازار] (۱۳۴۶-۱۲۹۶)	باکی لی شاعر ملیتیچی اولاراق ساوت لره قارشى مبارزه آپاریدی.	
صلوات salavat [آ]	گترمی ده کند و داغ آدی، باخ: بیجار، باش قافقاز داغ آدی "سال+ اووات: دۆزلوک اووا".	صمدوورغون [یازار] (۱۹۰۶-۵۶م)	گۆیچای ین صلاحلی کند ینده آنادان اولموش، چوخلو منظوم اثر لر یارادیب: او دؤنم ایراندا پهلویچیلر طرفیندن تورکجه کتابلاری یاندیراراق، صمد وورغون بو حادثه نی "یاندیریلان کتابلار" آدلی شعرینده تصویر اتمیشدیر، شعرلریندن اؤرنک: "چوخ گنجیمش بو داغلاردان. دورنا گؤزلو بولاقلاردان. ائشیتیمش اوزاقلاردان. آذربایجان آذربایجان.	
صله selə [آ،ع]	یاپی شما، احسان ائتمه "صله ئ رحم: قوهوم قونشو ایله گل گئت ائله مه" (فا:~).	صمغ səmğ [ص،ع]	آغاج لاردان سیزان یاپیشقان شیر (فا:~).	
صلیب selib [آ،ع]	خاج (فا:~).	صمیمی səmimi [ص،ع]	آچیق اؤرکلی (فا:~).	
صمد səməd [آ،ع]	بؤیوک و نیازسیز، آلاهیین صفت لریندن.	صمیمیت [آ،ع]	صمیمی لیک، ایچدن لیک، آچیق اؤرکلی لیک.	
صمدآباد [آ]	هئریس و بۆیین زهرا دا کند آدی.	صنایع [آ]	صنعتلر (فا:~).	
صمدبهرنگی [آ]	آذربایجانین آدلیم یازیچی سی ش ۱۳۱۸ده تبریزین چرنداب محله سینده دۆنیایا گلدی، فولکلور و اوشاق ادبیاتی ساحه سینده اؤنملی چالیشمالارال آتدی و بؤ یولدا چوخلو داخلی و خارجی توپلانتی لاردا اؤدول قازاندی، کتابلاریندان بالاجا قارا بالیق، قوشماجالار، تاپماجالار و چوخلو آذربایجان داستانلاری معروف دور، صمد بهرنگی ۱۳۴۷جی ایله ده مشکوک بیر حالدا و راسیسم ین کین و غضبینه گله رک آرازدا بوغولدو، صمدین بوجور اؤلومو، آذربایجانین اوتای بو تای آیریلیق نیسگیلی نی ینئیدن اولولاندیراراق، قهرمانلیق سیمگه سی حالینا گلدی، البته ایندیلیکده بعضی پهلویچی یازارلاردان آراشدیریجیلیق بایراقی آلتیندا چالیشیلار بؤ اؤلومو تصادف شکلی نده قلمه وئرسینلر بلکه بیر آزدا اولموش اولسا پهلوی رژیمینین گناهلارین یوسونلار (فا:~).	صندل [آ]	سؤیکنه جگی اولان قولتوقلو اوتوراجاق و موبیل.	
صمدچایی [آ]	آذربایجانین چاغداش یازارلارینداندیر.	صندل آغاجی [باخ]	سانداال آغاجی.	
صمدسرداری نیا [یازار]	۱۳۲۶دا تبریزده آنادان اولوب و آذربایجانین یاخین تاریخ حاققیندا دیرلی مطالب ارائه وئرهرک بو ساحه لرده بؤیوک قایناق کیمی تانییر: "ایروان یک ولایت مسلمان نشین بود، آذربایجان مشاهیری، آذربایجان تئاتر تاریخی، علی میسیو، تبریزین غیبی مرکز، تبریز شهر اولین ها"، ۱۳۷۸ده دۆنیاسین دیشدی.	صنعت sənət [آ]	ایش و اورمه ایشلری (فا: پیشه).	
صمدمردادی [یازار]	(دوغوم: ش ۱۳۳۰) طنز شاعریدیر، اثرلریندن : آغلارگؤلر، تورشاشیرین، توفاندی مش غضنفر.	صنعت کار [آ]	صنعتچی (فا:~).	
		صنعتی [آ]	صنعت سال (فا:~).	
		صنعتی قورولوشلار [آ]	صنعتی تاسیسات (فا: تاسیسات صنعتی).	
		insustrial establishments		
		صنعی suni [ص،ع]	دۆزلمه، قاییرما (فا:~).	
		صنعی دیش [آ،ع]	دۆزلمه و قاییرما دیش (فا: دندان مصنوعی).	
		صنف sınıf, sınıf [آ،ع]	دال، بؤلوم، کلاس (فا:~).	
		صنفي [ص،ع]	بللی بیر دوشونجه ویا قورولوشا عاید اولما.	
		صنم sənəm [آ،ع]	بؤت، گؤزل (فا:~).	
		صنم یوردو [آ]	زنجان دا داغ آدی.	
		صنمچی [ص]	صنم پرست (فا: صنم پرست).	
		صنورالاقایم [آ]	ابوزیدسهیل بلخی نین گزی کتابیدیر (هـ ۳۲۲).	
		صوت soʻt [آ،ع]	سس (فا: صدا).	
		صوفو / صوفی [آ]	متصوف، درویش sufi {ع، یو، باخ: سوئی}	
		صوفو / صوفی [آ]	صوفوسؤزیله یئر آدلاری: خوی (کندی، ~ ایشگفتی)، ماکی، هشتری (~ احمد، ~ حسن)، کیوی (صوفلو)، اهر (صوفو)، کرج (~ آباد)، اورمیه (~ کانی) ده کند آدی.	

ض ض Zz

ض [حرف] تورک عرب الفباسی نین اؤن سککیزینجی و تورک لاتین الفباسی نین اوتوز ایکینجی حرفی، بو حرف سس سیز اولاراق کویلو ویتیره شیم لی حرف سایلییر (فا: هجدهمین حرف ترکی آذربایجانی).

ضابطه [آ،ع] ۱- ضبط ائدن. ۲- قورویان، اوردو دونانما ایشینده اولان گۆرۆلی و مأمور. (فا: ~).

ضابطه [آ،ع] قورال (فا: ~).

ضارب [آ،ع] وۇرۇجو (فا: ~).

ضامن [آ،ع] گۆنجه وئرن، کفیل (فا: ~).

ضامن جان [آ،ع] zaminca اراک دا کند آدی.

ضایع [ص،ع] یارارسیز و بوش، یوخ اولموش، الدن چیخیمیش، ایتیک، ایتیمیش (فا: ~). **spoiled**

ضایعات [آ،ع] ایتیک لر، آرادان گنتمیش لر (فا: ~). **losses**

ضایع بغدادی [بازار] بغداددا یاشارمیش و فضولی نین یاخین دوستلاریندان اولوب و تورکجه شعر لری واردیر^{۱۱۷}.

ضایعه [آ،ع] تلف اولموش، آرادان گنتمیش، پوزقون (فا: ~).

ضبط [آ،ع] ۱- زورلا اله گنچیرمه، توتما، حاکیم اولما.

۲- ساخلاما، قئید ائتمه (فا: ~). **contiscation**

ضبط و ربط [آ،ع] سیخی دۆزن، دیسپلین (فا: ~).

ضبطیه [آ،ع] اسکی پولیس (فا: پلیس).

ضحاک قالاسی [آ،ع] باخ: زؤهوک قالاسی.

ضخامت [آ،ع] قالین لیق، یوغونلوق (فا: ~).

ضخیم [آ،ع] قالین، یوغون (فا: ~).

ضدّ [آ،ع] قارشیت، ترسینه، ترسه (فا: ~).

ضدّو نقیض [آ،ع] بیر بیرینه ضدّ (فا: ~). **contrariety**

ضدیت [آ،ع] قارشیت لیق، مخالفت (فا: ~). **opposition**

ضرب [آ،ع] ۱- وۇرما، دؤیمه. ۲- چارپما، چارپی، ضرب

ایشلمی نی گۆرمه (فا: ~).

ضرب المثل [آ،ع] zərbülmesel آتاسۆزو (فا: ~).

مراغادا (صوفوچای) چای آدی. میانا دا داغ آدی.

صوفوسندل / صوفی سندل [آ،دده] کیشی آدی "ملیک".

صوفولار / صوفیلر [آ،۱] صفوی دؤنمی اؤستاجلو طایفاسینین

اؤبالاریندان سایلییردی، بو طایفا آذربایجانا کؤچ ائدهرک

صفوی لره قاتیلدیلار^{۸۵}. ۲- میانا دا چای آدی. زنجان و

هشتری ده کند آدی. ۳- شاهسون ائلی بؤیلاریندان^{۳۰۸}.

صوفیان / صوفیان [آ،] صوفی لر، تصوف اهلی (فا: ~). **sufi's**

صوفیان sofyan [آ،۱] ۱- صوفیان شبسترین ۲۶ کد و تبریزین

۳۳ کد (۳۵۰*) تو. ۲- اؤرمیه و اوشنویه ده چای آدی.

اؤرمیه، سؤلدوز و آیدرویش ده کند آدی. {باخ: سؤبی}.

صوفیانا / صوفیانه [ظ] صوفی جه، تصوفجا (فا: ~). **like a sufi**

صوفیانلو [آ،] قارقوونلو بیر لیگینده بیر تورک بوؤ^{۲۰۹}.

صومعه some [آ،] قوتسال مکان و تاپیناق (فا: ~) {عربجه سا-

نیلماغینارغما سومر کؤکنلی بیر سؤزجو کدور و سومر لرین

سؤما تانری سینین عربلشمیش شکلیدیر، باخ: سؤما}.

صومعه [آ،] نیشابور، تاروم، خالخالدا کند آدی. {باخ: سؤما}

صورت su'ret [آ،ع] بنیز، اؤز، ظاهری گۆرۆنوش، (فا: چهره).

صورمان آباد [آ،] اؤرمیه ده کند آدی.

صوری suri [آ،] شکلی، اؤزه (فا: ~). **outward**

صوفی / صوفیان sufi [آ،] باخ: صوفو/صوفیان.

صواب [آ،ع] دؤغرو (فا: درست). **advisable**

صوره المارض [آ،] باخ: ابن حوقل بغدادی.

صومای [آ،] اؤرمیه ده کندستان آدی، باخ: سؤمای.

صهیونیزم [آ،] باخ: صیونیزم (فا: ~). **zionism**

صیادادی seyyadadi [آ،ع] اووچو (فا: شکارچی).

صیادگلی پور [آ،] هشتریلی چاغداش شاعر دیر^{۱۵۶}.

صیانت siyanet [آ،] قوروما (فا: حفظ). **safeguarding**

صیدآباد seydaabad [آ،] ساوه، رزن و درگز ده کند آدی.

صیغه siqe [آ،ع] گنچی جی نکاح (فا: نکاح). **fashion**

صینیف [باخ] صنف.

صیونیزم siyonizm [آ،] داغ آیدندان ۱۹ جو یۆزلیین

آخیریندا بیر سیرا یهودی قورولوشلارین آراسیندا دۆزنلهنن

بورژوازی بیر حرکت (فا: ~).

ض Z	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۳۵۷	ارک سۆزلۆتۆ	ض Z
ضربه / ضربت [آ،ع] ۱-چارپیش، وۇروش (فا:~). ۲-stroke	کودتا، دئوریم ایشی.		ضلالت [آ،ع] دۇغرو یو لدان آزما، ساپما، ساپقین لیق (فا:~).	
ضربه جیک [آ] کیچیک و خفیف ضربه.			ضلع zil [آ،ع] قۇل (فا:~). rib	
ضربه چی [آ] ۱-چارپیشان، وۇران (فا:ضربه زننده). ۲-			ضمداد zımadad [آ،ع] یاخی (فا:~). pultice	
کودتاچی، دئوریمچی.			ضمانت [آ،ع] ضامین لیک، گۆنجه (فا:~). guaranty	
ضربه لی بۇرقو [آ] وۇرقو لو بۇرقو، ضرب وۇرماق لا یئری و			ضمایر [آ،ع] ضمیر لر، آدیل لار (فا:~).	
هرشئی دلن بۇرقو سیستمی (فا:مته ضربه یی) churn drill			ضمایم [آ،ع] ضمیمه لر (فا:~).	
ضربی موغاملاری [آ] بو نوع موسیقی آذربایجان موسیقی-			ضمناً zımnən [ظ،ع] دۇلایی سیلا (فا:~).	
سینده چوخ یاقیندیر و آذربایجان شعر ایله یاخین			ضمنی zimni [آ،ع] دۇلایی (فا:~). implicit	
باغلیلیغی واردیر، بو موغامین شُعبه لرینی بشیله سایماق			ضمّمه zəmmə [آ،ع] عرب الفباسیندا (ُ) علامتی (فا:~).	
اولار: حیراتی، آراز باری، منصوریه، سمایی، شمس، مانی			ضمیر [آ] ۱-ایچ، ۲-دیل ب آدیل، عوضلیک،	
(عثمانی)، اوشاری (افشاری)، حیدری، قاراباغ شکسته			باخ: باش سؤز (فا:~). pronoun	
سی، کسمه شکسته.			ضمیمه [آ] اک، اک اولاراق، ایلیشیک (فا:~). enclosure	
ضرر zərər [آ،ع] کؤتوسونوج، توخونجا، زیان (فا:~). loss			ضوابط zəvabit [آ] ضابطه لر (فا:~). standards	
ضرریده [ص] ضررگؤرموش.			ضوی zuyi [یازار] ملا محمود ضوی، ۱۳جو یۆزیلده	
ضررسیز [ص] ضرری اولمایان (فا:بی ضرر). harmless			شاماخی دا یاشاییب، تورکجه شعر لری واردیر ^{۱۱۷} .	
ضررلی [ص] ضرری اولان، زیان لی (فا:ضرردار).			ضیال zıyal [آ،ع] ایشیق، آیدین لیق (فا:روشن).	
ضرورت / ضرورت [آ،ع] گرک لیک، زورونلو (فا:~). need			ضیاء آباد [آ] قزوین یاخینلیغندا شهر آدی.	
ضروری [ص،ع] گرکلی، لازیم (فا:~). necessity			ضیاء العلماء ziyaululəmalə [آ] میرزا ابوالقاسم ضیاء العلماء	
ضریب [آ،ع] ۱-وۇروجو، وۇران. ۲-ریاضی ده بیر سایینی			۱۳۰۳ده تبریزده آنادان اولدو و عمروندن ۲۷ یاش گنجمه دن	
نچه قات ائدن سای (فا:~).			متجاوز روسلار طرفیندن تقه الاسلام و ۶ آیری یولداشلارلا	
ضریح zərih [آ،ع] مزار، مقبره (فا:~). shrine			بیر لیکده آذربایجانین قاراگونونده تبریزده دارا چکیلدیلر،	
ضریر [آ،ع] کور، گؤرمز (فا:~).			او مشروطیت انقلابی نین اؤندرلریندن ساییلیردی ^{۱۳۱} .	
ضریر [یازار] قاضی مصطفی ضریر م ۱۴جو یۆزیلین شاعری			ضیافت ziyafət [آ،ع] قوناقلیق، شؤلن، توی (فا:مهمانی).	
اولاراق ارضروم دا آنادان اولوب، تخلصو ضریر وکتابی			banquet	
”سیرت نبی، قصه یوسف مثنوی سی“ آدیندادیر.			ضیالان دیرماق [ل] آیدین لاتماق (فا:روشن کردن).	
ضعف zəf [آ،ع] دؤشگونلوک، اسکیک لیک، یترسیر لیک.			ضیالانماق [س] آیدین لانماق (فا:روشن شدن).	
ضعیف zəif [ص،ع] ۱-آریق، سیسقا، جیلیز، گوجسوز،			ضیالی ziyalı [آ] آیدین دؤشونجه لی، آیدین (فا:روشن فکر).	
ساغلامسیر. ۲-گۆوه نیلیر و اؤنم لی اولمایان (فا:~).			ضیایی اردبیلی ziyayi [یازار] ه ۱۳جو یۆزیلده یاشایاراق	
ضعیف سسلی حرف [آ،دیل ب] بیر حرفین اویری حرفلره			تۆرکجه شعر لری واردیر (فا:~) ^{۱۴۱} .	
نسبت یاواش چیخماسی (فا:حرف با صدای ضعیف).			ضیایی مرنندی [یازار] میرزاسیدجهانگیرخان ناظم الملک محبی	
weak vowel			(یثکانلی) ه ۱۲۷۵ده یثکان دا آنادان اولوب، تۆرکجه	
ضعیفه [آ،ع] ضعیف قادین (فا:~). used derogatorily			شعر لری واردیر (فا:~) ^{۱۴۱} .	

Tt ط

ط [حرف] تورک عرب الفباسی نین اون دوققوزونجو و تورک لاتین الفباسی نین بیرمی یئددینچی حرفی، بو حرف سس سیز اولاراق کویلو و تیره شیم سیز حرف ساییلیر (فانوزدهمین حرف ترکی آذربایجانی).

طابق / طبق **tabaq** [ت] دایازتشت (فان: {باخ: تاباق، تاوا، تاو} **طابقچی** [ت] طابقدا آلور ائدن.

طاس / قاس [ت] کبودرآهنگ (تهپهران)، ملایر (بندی)، بازار ماسال (کوه)، تیکان تپه (طاشه کبود) ده کند آدی.

طاعت **taat** [ت] سالماس دا داغ آدی.

طاعون **ta'un** [ت] قوسما و اسهال شکلینده تظاهر ائدن و چوخ یولوخوجو بیرخسته لیک آدی. ۲-قارقیش معناسیدا ایشله نیر "سنی طاعون توتاسان" (فان: **pestilence**

طاغوت **ta'ğut** [ت] پهلوی رژیم یئنه و هر یاوا رژیم اوچون دئییلن بیر عنوان (فان: **toghoot**

طاق / طاغ [ت] آییگ تاوان و دام، باخ: تاغ (فان:).

طاقت **ta'qet** [ت] گوج، قووت (فان:).

طاقتدن دوشمک [س] گوجدن دوشمک، اوزولمک.

طاقت سیز [ص] تابسیز (فابی طاقت). **impatient**

طاقجالی **taxcalı qerəl** [ت] مراغا دا داغ آدی.

طاق کندی **taq kindi** [ت] زنجان دا کند آدی.

طاق مجیدی [ت] باخ: قوشاچای.

طاق نما [ت] ایوان (فایوان). **false arch**

طالب **talib** [ص] ایستکلی، ایسته ین (فان:).

طالب [ت] هشتری، انزلی (ته آباد)، مراغا (ته خان)، اردبیل (ته شلاق)، جولفا (گول)، سبزوار (تهی) دا کند آدی.

طالبوف [یا زار] باخ: میرزه عبدالرحیم طالبوف.

طالع **tale** [ت] اوغور، شانس، بخت، فلک (فان:).

طالع سیز [ص] اوغورسوز (فابی طالع). **ill-starred**

طالعی اوز چئویرمک [س] اوغورسوز لوغا اوغراماق.

طالعی اوزونه گولمک [س] اوزوگو لمک.

طالقان **taliqan** [ت] سولدوز دا کند آدی.

طالقانرود [ت] آخیش یئری: ساووج بلاق قزوین، قیزیل اوزن، (۸۰ و ۱۳/۴ s) دا چای آدی.

طاهر **tahir** [ت] ۱-پاک، تمیز (فان: ۲-زنجان تهران، بوکان (ته آباد)، قروه، قئیدار (ته لو)، ساوه (ته خاتون) دا کند آدی.

طاهر [ت] (۱۳۶۲-۱۲۷۹) ابراهیم طاهر شوشالی شاعر دیر^{۱۱۷}.

طاهره **tahire** [ت] پاک، تمیز (خانم اوچون) (فان:).

طاهره خانیم ملکی [یا زار] (گونش ۱۲۹۴-۱۳۷۵) سراب دا آنادان اولدو، تورکجه شعر لری واردیر^{۵۲}.

طایفا [ت] ۱-اثل، قبیله. ۲-قوهم، یاخین لار (فان: طایفه).

طب **tibb** [ت] خسته لیک لرین وضعیتی و توخداماسی بارده بیر بیلیم دالی (فان: پزشکی). **medicine**

طبابت [ت] حکیم لیک (فان:). **medical profession**

طبخ **təbbax** [ت] آشپاز (فان: آشپز). **cooker**

طباخی [ت] آشپاز لیق (فان: آشپزی). **cooking**

طباشکین (مادآباد) [ت] آج ده کند آدی.

طباطبایی [ت] (ش ۱۲۸۱-۱۳۶۰) علامه طباطبایی تبریز لیدیر و قران کریم یورومجوسو کیمی تائینیر^{۱۳۱}.

طباعت **təbaət** [ت] باسین جیلیق، یابین جیلیق (فان:).

طبخ **təbx** [ت] یشمک پیشیرمه، آشپاز لیق (فان:).

طبع **təb** [ت] ۱-شعر و موسیقی وادیات دا گؤسته ریلن مئیل و هوس، ایلهام. ۲-نشر، یابین، یابین لاما (فان:).

طبق **tibq** [ت] بنزه یهرک، عایی (فان:).

طبق باسیم [ت] فاکسی مایل (فان: فاکسی مایل).

طبق چکیم [ت] فوتو کویی (فان: فتوکپی).

طبقه **təbəqə** [ت] قات، قاتمان (فان:).

طبل **təbl, təbil** [ت] باخ داوول.

طبیبی **tibbi** [ت] طبابت له ایلگی لی (فان:).

طبیب [ت] حکیم، دوکتور (فان:). **physician**

طبیعت **təbiət** [ت] دوغا، یارادیلش (فان:).

طبیعتاً [ظ] دوغال اولاراق، یارادیلش جا (فان:).

طبیعی [ص] دوغال (فان:).

طبیعیات [ت] دوغا بیلیم لری (فان:).

ط Tt	آذربایجان تورکجه سی	۱۳۵۹	ارک سۆزلوگو	ط Tt
طیبل [باخ] داوؤل.	طراح [آ،ع] طرح ائدن، تاسارچی (فا:~). designer	طعام [آ،ع] یئمک، خۆرک (فا:~).	طعم [آ،ع] داد (فا:~). tē'm, tam	طعم [آ،ع] داد (فا:~).
طراحی [آ،ع] تاسارچی لیق، تاسارلاما (فا:~). designing	طراحی [آ،ع] تاسارچی لیق، تاسارلاما (فا:~). designing	طعمه [آ،ع] طعمه لر، رزق لر (فا:~).	طعمه [آ،ع] یئمک، رزق، روزی (فا:~). tomə	طعمه [آ،ع] یئمک، رزق، روزی (فا:~).
طراح [آ،ع] عیار (فا:~). impostor	طراح [آ،ع] عیار (فا:~). impostor	طعن [آ،ع] قیناما، دانلاما (فا:~).	طعن [آ،ع] قیناما، دانلاما (فا:~). tē'n	طعن [آ،ع] قیناق، قیناق، مذمت (فا:~). taunting
طراح [آ،ع] فریدن ده کند آدی.	طراز [ناھید] طراز نائین [آ،ع] ساوه ده کند آدی.	طغرا [آ،ع] امضا، دامغا (فا:~). royal	طغرا [آ،ع] امضا، دامغا (فا:~). royal	طغرا [آ،ع] امضا، دامغا (فا:~). royal
طراز [آ،ع] زنجان دا کند آدی.	طراز [آ،ع] زنجان دا کند آدی.	طغرل بگ [آ،ع] سلجوقلو بؤیوک لریندن بیر آد ^{۸۵} .	طغرل بگ [آ،ع] سلجوقلو بؤیوک لریندن بیر آد ^{۸۵} .	طغرل بگ [آ،ع] سلجوقلو بؤیوک لریندن بیر آد ^{۸۵} .
طرافه [آ،ع] بؤکان دا کند آدی {تاری قایا}.	طرافه [آ،ع] بؤکان دا کند آدی {تاری قایا}.	طغیان [آ،ع] داشما، قایناما، قارباما، جوشما (فا:~).	طغیان [آ،ع] داشما، قایناما، قارباما، جوشما (فا:~).	طغیان [آ،ع] داشما، قایناما، قارباما، جوشما (فا:~).
طرافی / تاری قایا [آ،ع] قُروه، بجنورد دا کند آدی.	طرافی / تاری قایا [آ،ع] قُروه، بجنورد دا کند آدی.	طفره [آ،ع] بؤیون قاچیرما، بیر ایشه بهانه گتیرمه (فا:~).	طفره [آ،ع] بؤیون قاچیرما، بیر ایشه بهانه گتیرمه (فا:~).	طفره [آ،ع] بؤیون قاچیرما، بیر ایشه بهانه گتیرمه (فا:~).
طراوت [آ،ع] یئنی لیک، تازالیق، ساغلام گؤرونوش، تمیز لیک و صافلیق (فا:~). freshness	طراوت [آ،ع] یئنی لیک، تازالیق، ساغلام گؤرونوش، تمیز لیک و صافلیق (فا:~). freshness	طفل [آ،ع] اوْشاق، چوجوق.	طفل [آ،ع] اوْشاق، چوجوق.	طفل [آ،ع] اوْشاق، چوجوق.
طرح [آ،ع] تاسار، چیخاریم، پلان (فا:~). plan	طرح [آ،ع] تاسار، چیخاریم، پلان (فا:~). plan	طنولیت [آ،ع] اوْشاقلیق، چوجوقلوق.	طنولیت [آ،ع] اوْشاقلیق، چوجوقلوق.	طنولیت [آ،ع] اوْشاقلیق، چوجوقلوق.
طرخوران [آ،ع] اراک شهری نین ۴ بخشیندن بیرى - نین مرکزی اولاراق اراک شهری نین ۷۲ کق د طرفینده قرار تاپیب، نفوسو * ۵۷۵۰ نفر اولاراق فارس دیلار.	طرخوران [آ،ع] اراک شهری نین ۴ بخشیندن بیرى - نین مرکزی اولاراق اراک شهری نین ۷۲ کق د طرفینده قرار تاپیب، نفوسو * ۵۷۵۰ نفر اولاراق فارس دیلار.	طفیلی [آ،ع] آسالاق، انگل، پارازیت (فا:~).	طفیلی [آ،ع] آسالاق، انگل، پارازیت (فا:~).	طفیلی [آ،ع] آسالاق، انگل، پارازیت (فا:~).
طرده [آ،ع] قووما، اوْزاقلاشدیرما (فا:~). ostracism	طرده [آ،ع] قووما، اوْزاقلاشدیرما (فا:~). ostracism	طلا [آ،ع] قیزیل، آلتون (فا:~).	طلا [آ،ع] قیزیل، آلتون (فا:~).	طلا [آ،ع] قیزیل، آلتون (فا:~).
طرز [آ،ع] یول یؤتم، اوسلوب، اصول، قورال (فا:~).	طرز [آ،ع] یول یؤتم، اوسلوب، اصول، قورال (فا:~).	طلا [آ،ع] سالماس دا داغ آدی. {باخ: تولا}	طلا [آ،ع] سالماس دا داغ آدی. {باخ: تولا}	طلا [آ،ع] سالماس دا داغ آدی. {باخ: تولا}
طرزی افشار [یازار] اورومیه افشارلاریندان اولوب اثری دیوان طرزی افشار آدیله یاییلیب ^{۱۴۱} .	طرزی افشار [یازار] اورومیه افشارلاریندان اولوب اثری دیوان طرزی افشار آدیله یاییلیب ^{۱۴۱} .	طلاب [آ،ع] طلبه لر، اوْیرنجی لر (فا:~). scholars	طلاب [آ،ع] طلبه لر، اوْیرنجی لر (فا:~). scholars	طلاب [آ،ع] طلبه لر، اوْیرنجی لر (فا:~). scholars
طرف [آ،ع] یان، یؤن، جهت (فا:~).	طرف [آ،ع] یان، یؤن، جهت (فا:~).	طلاق [آ،ع] بوشاما، بوشانما (فا:~).	طلاق [آ،ع] بوشاما، بوشانما (فا:~).	طلاق [آ،ع] بوشاما، بوشانما (فا:~).
طرفة العین [torfə tuleyn] ظ، ع [بیر گؤز قیریمیندا، گؤز آچیب یومونجا، بیر آندا (فا: آنا)].	طرفة العین [torfə tuleyn] ظ، ع [بیر گؤز قیریمیندا، گؤز آچیب یومونجا، بیر آندا (فا: آنا)].	طلایه [آ،ع] قاباقدا گئندن، اوْنجول، یَزک (فا:~) {عربجه طلایع و طلیعه کلمه سینین تحریفیدیر}.	طلایه [آ،ع] قاباقدا گئندن، اوْنجول، یَزک (فا:~) {عربجه طلایع و طلیعه کلمه سینین تحریفیدیر}.	طلایه [آ،ع] قاباقدا گئندن، اوْنجول، یَزک (فا:~) {عربجه طلایع و طلیعه کلمه سینین تحریفیدیر}.
طرفدار [torfədar] [آ،ع] یانلی (فا:~).	طرفدار [torfədar] [آ،ع] یانلی (فا:~).	طلب [آ،ع] آلاجا، دیلهمه، ایستم، ایستک (فا:~).	طلب [آ،ع] آلاجا، دیلهمه، ایستم، ایستک (فا:~).	طلب [آ،ع] آلاجا، دیلهمه، ایستم، ایستک (فا:~).
طرفدار لیق [آ،ع] یانلیلیق، طرفین توتما (فا: طرفدارى).	طرفدار لیق [آ،ع] یانلیلیق، طرفین توتما (فا: طرفدارى).	طلب نامه [آ،ع] یازیلی ایستک (فا:~).	طلب نامه [آ،ع] یازیلی ایستک (فا:~).	طلب نامه [آ،ع] یازیلی ایستک (فا:~).
طرفة [torfə, türfə] ع، ص، ظ [اینجه، ظریف، گؤیچک (فا:~).	طرفة [torfə, türfə] ع، ص، ظ [اینجه، ظریف، گؤیچک (فا:~).	طلبات [آ،ع] طلب چو، آ، ایستک لر (فا:~).	طلبات [آ،ع] طلب چو، آ، ایستک لر (فا:~).	طلبات [آ،ع] طلب چو، آ، ایستک لر (فا:~).
طران [torlan] [آ،ع] کومبیجان دا کند آدی.	طران [torlan] [آ،ع] کومبیجان دا کند آدی.	طلبکار [torləbkar] [آ،ع] آلاجاقلی. ۱-۲-مُدعی (فا:~).	طلبکار [torləbkar] [آ،ع] آلاجاقلی. ۱-۲-مُدعی (فا:~).	طلبکار [torləbkar] [آ،ع] آلاجاقلی. ۱-۲-مُدعی (فا:~).
طریز آباد [toriz abad] [آ،ع] اراک-طرخوران دا کند آدی.	طریز آباد [toriz abad] [آ،ع] اراک-طرخوران دا کند آدی.	طلبه [torləbə] [آ،ع] اوْیرنجی، اوْیره نن (فا:~).	طلبه [torləbə] [آ،ع] اوْیرنجی، اوْیره نن (فا:~).	طلبه [torləbə] [آ،ع] اوْیرنجی، اوْیره نن (فا:~).
طریق [toriq] [آ،ع] یول، یؤتم (فا:~).	طریق [toriq] [آ،ع] یول، یؤتم (فا:~).	طلسم [tilism] [آ،ع] باخ: طلیسیم، طلیسیم (فا:~). talisman	طلسم [tilism] [آ،ع] باخ: طلیسیم، طلیسیم (فا:~). talisman	طلسم [tilism] [آ،ع] باخ: طلیسیم، طلیسیم (فا:~). talisman
طریق [toriqə] [آ،ع] تصوّف دال و قوللاریندان هر بیرى، اسلام مسلک و مذهب لری نین هر بیرى (فا:~).	طریق [toriqə] [آ،ع] تصوّف دال و قوللاریندان هر بیرى، اسلام مسلک و مذهب لری نین هر بیرى (فا:~).	طلسم / طلیسیم [tilism] [آ،ع] شاه آباد-کرنند دا کند آدی.	طلسم / طلیسیم [tilism] [آ،ع] شاه آباد-کرنند دا کند آدی.	طلسم / طلیسیم [tilism] [آ،ع] شاه آباد-کرنند دا کند آدی.
طریق [toriqə] [آ،ع] تصوّف دال و قوللاریندان هر بیرى، اسلام مسلک و مذهب لری نین هر بیرى (فا:~).	طریق [toriqə] [آ،ع] تصوّف دال و قوللاریندان هر بیرى، اسلام مسلک و مذهب لری نین هر بیرى (فا:~).	طلعت [torlət] [آ،ع] گؤروش، گؤرمه (فا:~).	طلعت [torlət] [آ،ع] گؤروش، گؤرمه (فا:~).	طلعت [torlət] [آ،ع] گؤروش، گؤرمه (فا:~).
طریق [toriqə] [آ،ع] تصوّف دال و قوللاریندان هر بیرى، اسلام مسلک و مذهب لری نین هر بیرى (فا:~).	طریق [toriqə] [آ،ع] تصوّف دال و قوللاریندان هر بیرى، اسلام مسلک و مذهب لری نین هر بیرى (فا:~).	طلعت ایوب اوف [torlət ayub] [آ،ع] بازار [۱۹۲۰م ده قازاخ شهرینده آنادان اولموش، کتابلاریندان "گؤیچک، آنا وطن، اوْن آلتی، آراز، و آیری لارینا" اشاره ائتمک اولار.	طلعت ایوب اوف [torlət ayub] [آ،ع] بازار [۱۹۲۰م ده قازاخ شهرینده آنادان اولموش، کتابلاریندان "گؤیچک، آنا وطن، اوْن آلتی، آراز، و آیری لارینا" اشاره ائتمک اولار.	طلعت ایوب اوف [torlət ayub] [آ،ع] بازار [۱۹۲۰م ده قازاخ شهرینده آنادان اولموش، کتابلاریندان "گؤیچک، آنا وطن، اوْن آلتی، آراز، و آیری لارینا" اشاره ائتمک اولار.
طریق [toriqə] [آ،ع] تصوّف دال و قوللاریندان هر بیرى، اسلام مسلک و مذهب لری نین هر بیرى (فا:~).	طریق [toriqə] [آ،ع] تصوّف دال و قوللاریندان هر بیرى، اسلام مسلک و مذهب لری نین هر بیرى (فا:~).	طلق [torlq] [آ،ع] هیدراتلی دوغال منیزیوم جنسیندن اولاراق مات حالیندا سایدام ورق لره دئییلیر.	طلق [torlq] [آ،ع] هیدراتلی دوغال منیزیوم جنسیندن اولاراق مات حالیندا سایدام ورق لره دئییلیر.	طلق [torlq] [آ،ع] هیدراتلی دوغال منیزیوم جنسیندن اولاراق مات حالیندا سایدام ورق لره دئییلیر.
طشت [torst] [آ،ع] تنشت، لگن (فا: لگن). tub	طشت [torst] [آ،ع] تنشت، لگن (فا: لگن). tub			

ط Tt	آذربایجان تورکجه سی	۱۳۶۰	ارک سۆزلوگو	ط Tt
طُلوع [ت، آ، ع] ۱-دوغما. ۲-تۆره نیش، باشلانقیج (فا:~).	طولانی [ت، آ، ع] tu'la'ni ۱-اۆزون، سۆره رک، چوخ اۆزون (فا:~).		طومار [ت، آ، ع] tumar ۱-باخ [ت، آ، ع] تومار.	
طلیعه [ت، آ، ع] ۱-باخ: طلايه (فا:~).	طَمَاع [ت، آ، ع] tamma ۱-طمع لی، آج گۆزلو (فا:~).		طواف [ت، آ، ع] tavaf ۱-قوتسال بیر یثرین چتوره سیننه دۆلناراق زیارت ائتمه (فا:~).	
طمعی [ت، آ، ع] ۱-رزن ده کند آدی.	طمطراق [ت، آ، ع] ۱-گۆسته ریش، دبدنه به، طنطنه، گۆرکم (فا:~).		طوالش [ت، آ، ع] tevaliş ۱-تالیشلار، باخ: تالیش.	
طمطراق [ت، آ، ع] ۱-گۆسته ریش، دبدنه به، طنطنه، گۆرکم (فا:~).	طمع [ت، آ، ع] tammə ۱-آج گۆزلوک (فا:~). covetousness		طواله [ت، آ، ع] tevalə ۱-رزن ده کند آدی.	
طمع سیز [ص] هیرس سیز (فا:بی طمع). disinterested	طناب [ت، آ، ع] tənab ۱-ایپ، سبجیم (اطناب: جمع) (فا:~).		طوایف [ت، آ، ع] təvə'yif ۱-اثللر، طایفالار (فا:~). tribes	
طناز [ت، آ، ع] ۱-نازلی، ناز و ادالی (فا:~).	طنبور [ت، آ، ع] ۱-بیر ساز آدی، باخ: تنبور (فا:~). tambourine		طور [ت، آ، ع] tur ۱-فرمهمین دا کند آدی.	
طنبی [ت، آ، ع] ۱-تالار، بۆیوک اوتاق و سالون (فا:~).	طنز [ت، آ، ع] ۱-مزاح، آلاي، شاقا، لطیفه. ۲-گۆلگو "طنز زورنالی، طنز درلهمه سی، طنز مجموعه سی" (فا:~).		طوسکاچال [ت، آ، ع] tuskacı ۱-مینودشت ده کند آدی.	
طنز [ت، آ، ع] ۱-مزاح، آلاي، شاقا، لطیفه. ۲-گۆلگو "طنز زورنالی، طنز درلهمه سی، طنز مجموعه سی" (فا:~).	scoffing		طول آرام [ت، آ، ع] tularam ۱-مینودشت ده کند آدی.	
طنطنه [ت، آ، ع] ۱-گۆسته ریش، دبدنه به، گۆرکم (فا:~).	طنین [ت، آ، ع] ۱-جینگیلیتی (فا:~).		طولگیلان [ت، آ، ع] tulgilan ۱-هشتپر ده کند آدی.	
طوبا / طوبی [ت، آ، ع] ۱-جنت ده اولدوغونا اینانیلان کؤکو یوخاریدا و بوداقلاری آشاغیدا بیر آغاج آدی، اؤغور (فا:~). tooba	طوبی نساء [یا زار] ۱-ماللاطوبی نسا ماللاطالب قیزی م ۱۹جو یوزیلین ۲جی یاریسیندا آنادان اولوب و ۱۲۹۷ (م ۱۹۱۸) اثرمنی قیرغینی زامانی شاماخی دا دۆنیادان گتتدی، تورکجه شعر لری واردیر ^{۵۲} .		طویل [ت، آ، ع] ۱-اۆزون (فا:~).	
طوبی نساء [یا زار] ۱-ماللاطوبی نسا ماللاطالب قیزی م ۱۹جو یوزیلین ۲جی یاریسیندا آنادان اولوب و ۱۲۹۷ (م ۱۹۱۸) اثرمنی قیرغینی زامانی شاماخی دا دۆنیادان گتتدی، تورکجه شعر لری واردیر ^{۵۲} .	طوطو قوشو [ت، آ، ع] ۱-باخ: توتو قوشو، پاپاغان.		طویلده درق [ت، آ، ع] təvilədərəq ۱-زنجان دا کند آدی.	
طوطی [ت، آ، ع] ۱-یا زار قاراباغ حاکیمی ابراهیم خلیل خانین اؤغلودور، آدی ابوالفتح و ۱۲۵۵ هجریده وفات ائدی، عابباس میرزا ایله چوخ یاخین اولموشدور و تورکجه فارسجا غزل لری و تک بیت لری وارمیش ^{۲۸} .	طوطی [ت، آ، ع] ۱-یا زار قاراباغ حاکیمی ابراهیم خلیل خانین اؤغلودور، آدی ابوالفتح و ۱۲۵۵ هجریده وفات ائدی، عابباس میرزا ایله چوخ یاخین اولموشدور و تورکجه فارسجا غزل لری و تک بیت لری وارمیش ^{۲۸} .		طیاس [ت، آ، ع] ۱-اوچاق، اوچان داشیت (فا: هواپیما).	
طوطیا / توتیا [ت، آ، ع] ۱-کیمیای بیر ماده، سینک. ۲-موهوماتچی لارین قوتسال سایدیقلاری هر هانسی شئی.	طویب [ت، آ، ع] ۱-تمیز، آرین (فا: تمیز).		طیاس آباد / تکمز آوا [ت، آ، ع] ۱-زنجاندا کند آدی.	
طوفان [ت، آ، ع] ۱-گوجلو یئل، کۆلک لی بوران (فا:~).	طیف [ت، آ، ع] ۱-بیرلشیک ایشیغی دۆزلدن رنگلی ایشیق-لارین هریری (فا:~). spectre		طیاسلو / تکمزلی [ت، آ، ع] ۱-شاهسون ائلی بویلا ریندان ^{۳۰۸} .	
طول [ت، آ، ع] ۱-اۆزون لوق، بوی (فا:~).	طیفیل [ت، آ، ع] ۱-طیفل، اوشاق (فا: طفلی).		طیاس سبکندی [ت، آ، ع] ۱-ماکی دا کند آدی.	
طولاش [ت، آ، ع] ۱-خالخال دا چای آدی.	طیفیل جییز [ت، آ، ع] ۱-فاغیر اوشاق (فا: طفلی).		طیاره [ت، آ، ع] ۱-اوچاق، اوچان داشیت (فا: هواپیما).	
	طیلیسم [ت، آ، ع] ۱-بویولو ایش، سئحیر لی ایش، بویو، افسون، سئحیر (فا: طلسم). talisman		طیب [ت، آ، ع] ۱-تمیز، آرین (فا: تمیز).	
	طینت [ت، آ، ع] ۱-یارادیلش (فا:~).		طیف [ت، آ، ع] ۱-بیرلشیک ایشیغی دۆزلدن رنگلی ایشیق-لارین هریری (فا:~). spectre	
	طیور [ت، آ، ع] ۱-قوشلار (فا:~).		طیاس سبکندی [ت، آ، ع] ۱-ماکی دا کند آدی.	

ظ Zz

ظفر [zəfər, آ, ع] غالیبت، غلبه، اۆستون لوک، اؤدوش، اؤدقو، اؤدما (فا:~).

ظفورا [يازار] مرتضی قولوخان ۱۷ جی یۆزیلده شاه عیباس ساراییندا وزیر لیکرتبه سینه یتیب وتورکجه دیوانی واردیر.^{۲۸}

ظلام [zülām, آ, ع] قارانلیق، ظلمت (فا:~).

ظلم / **ظولوم** [zülüm, zülüm, آ, ع] حاق سیز لیق، قییقی، عدالت سیز لیک (فا:~). **oppression**

ظلم آباد [آ] اهر ده داغ آدی. چارایوماق دا چای آدی. هشتری ده کند آدی.

ظلم [zülmen, ظ] ظلم ایله (فا:~).

ظلمت [zülmet, آ, ع] ۱- قارانلیق، چوخ درین وقارانلیق یش. ۲- جهالت، بیلمز لیق (فا:~).

ظلمکار [zülmkar, باخ] ظالم، قدار، ظلم ائدن.

ظن [آ, ع] سائما، سانی (فا:~). **suspicion**

ظواهر [zəvahir, آ, ع] دیش گؤرونوش، گؤرونوم (فا:~).

ظولم اووا جای [آ] باخ: هشتری.

ظهر [zohr, آ, ع, شع] گؤن اوورتا، گؤن آراسی، ناهارچاغی (فا:~).

ظهور [zuhur, آ, ع] متیداناچیخما، گؤرونمه، ظاهر اولما، آچیغا چیخما، اورتایا چیخما، گرچک لشمه (فا:~).

ظهوری [zuhuri, يازار] آغابابا ظهوری (۹۵-۱۸۴۸م)

شاماخی دا تحصیل اندید وباکی دا وفات اتمیشدیر تورکجه و فارسجا شعر لری واردیر.^{۱۱۷}

ظهير [آ, ع] کؤمکچی، آرخا، یاور.

ظهير آباد قوش تپه [آ] آستانا دا کند آدی.

ظ [حرف] تورک عرب الفباسی نین بیرمینجی و تورک لاتین الفباسی نین اوتوز ایکینجی حرفی، بو حرف سس سیز اولاراق کویلو وتیره شیم لی حرف ساییلیر (فا: بیستمین حرف ترکی آذربایجانی).

ظرافات [باخ] زارافات.

ظالم [zalim, آ, ع] ظلم ائدن، قدار (فا:~). **cruel**

ظالمانه [ص] آجیماسیز اولاراق، ظالم جاسینا (فا:~).

ظالمجه [ظ] آجیماسیز جا (فا: ظالمانه).

ظاهر [zahir, ص, ع] گؤرونوش (فا:~). **apparent**

ظاهر [zahiren, ص, ع] گؤرؤ نوشته گؤره، گؤرونوشجه (فا:~). **apparent**

ظاهری [ص, ع] گؤرؤنن، گؤرونورده کی، گؤرونوشجه، بیر شئین اؤز طرفی و ائشیک طرفی (فا:~).

ظرافت [آ, ع] اینجه لیک (فا:~). **elegance**

ظرف [zərf, آ, دیل ب] حرکتین، کنفیتین، ویا ائیلیمین اؤزل لیکلیرینی بیلدیرین سؤز، ظرف چئشیدلری "حرکت، زامان، یش، مقدار ظرفلری" (فا:~). **Adverb**

ظرف [آ, ع] قاب، پاکت.

ظرف فعل [آ, دیل ب] فعلی باغلاما (فا: ظرف فعلی). **gerund**

ظرفه عاید [آ, دیل ب] ظرف له ایلگی لی اولاراق (فا: ظرفی).

adverbial ظرفیت [آ, ع] سیغا، سیغیم، کاپاسیته (فا:~). **capacity**

ظریف [ص, ع] اینجه، خوشا گلن (فا:~).

ظریفانه [ع, ظ] اینجه لیکله، خوشا گلن بیچیمده (فا:~).

ع ع

ع [حرف] تورک عرب الفباسی نین بیرینجی حرفی اولاراق تورک لاتین الفباسیندا "ا، ا، ع" ویا آپستروف شکلینده ایشله‌نیر، بو حرف سس‌سیز، کویلو و تیره شیم‌سیز حرف ساییلیر (فا: بیست و یکمین حرف ترکی آذربایجانی).

عائله ailə [آ] ائو اهلی، باخ: عایله (فا: خانواده). **عاباجی** abacı [ص] عابا ساتان.

عابباس abbas [ص] باخ: عباس، اؤزون تورشادان.

عابباس... [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یئر آدی اولاراق ایشله‌نیر، باخ: یئر آدلاری (ان آزی ۵۰ آد سایماق اولار).

عابباس بزرگ‌امین [یا: زار] (ش ۱۳۷۷-۱۳۷۵) خوی‌دا آنادان اولوبدور، بزرگ‌امین‌دن ۱۶ جلد کتاب، موسیقی شعر و آذربایجان داستانلاری باره‌ده یادگار قالیبدیر^{۱۱۷}.

عابباس جاوانشیر [یا: زار] (۱۲۹۷-۱۲۴۷) آغداملی شاعردیر^{۱۱۷}.

عابباس صحت [یا: زار] (۱۹۱۸-۱۸۷۴) شامخی شاعردیر.

عابباس قولو یحیی [یا: زار] (گونش ۱۲۸۰-۱۳۵۸). او آذربایجاندا بؤیوک مرثیه شاعر لریندیر^۶.

عابباس محزون اورمیه‌ای [یا: زار] هـ ۱۱ جی عصر شاعردیر^{۱۴۱}.

عابباس وافی [یا: زار] ۱۸۹۸‌ده شېستر-شانجان شاعردیر.

عابباسی [آ] ۱-صفوی لر دؤورو شاه عابباس زامانی دؤرد شاهلیک گؤموش سیککه اولاراق پول بیریمی "جیییمده بیر عابباسی پول یوخدور". ۲-عباس ابن عبدالمطلب سویوندان گلن و بغداد مرکز لیگینده اؤن آسیا و قوزئی آفریقایا (م ۷۵۰-۱۲۵۸) حوْکوم سورن سؤلاله (فا: عباسی).

عابد abid [آ] چوخ عبادت ائدن (فا: ~). **returning**

عابدانه [آ] عابد اولاراق، عابد کیمی (فا: ~).

عابر a'bir [آ] یا، بیر یول‌دان گئچن (فا: ~).

عاجز a'ciz [ع، ص] ۱-یازیق، گؤجسوز. ۲-شاشیرمیش، نه گؤرجگینی بیلمه ین آدم. **disabled**

عاجز [آ، ی] شیخ جلیل ادیب العلما اورومیه لیدیر و

فتحعلیشاه زامانیندا یاشارمیش و تورکجه دیوانی واردیر^{۲۸}.

عاجز ۳ [یا: زار] (۱۳۵۰ جی قرن) محمدخلیفه سراب شاعریدیر^{۱۱۷}.

عاجزانه [ظ، ع] خواهش ائده‌رک، عاجز اولاراق، عاجزجه سینه "من عاجزانه بو ایشین گؤرولمه سینی سیزدن رجا ائدیرم".

عاجل یاردیم [آ] ایلکین یاردیم‌لار (فا: کمک اولیه).

عادت a'dət [آ، ع] ۱-آلیشقی، آلیشمیش اولان هر شی، توپلومدا اؤیولان قورال، توره، گلک نک. ۲-آی باشی، قادین لارین هرآیدا اولان راحت‌سیز لیغی، رئقل (فا: ~).

عادتاً [آ، ع] همن همن، سانکی (فا: ~).

عادل a'dil [ع، ص] یاسالارلا تانینمیش حقّی بیرینه وئرن، عدالتلی، حاققی یئرینه گئین "عادل محکمه" (فا: ~). **fair**

عادل ارشادی فر [آ] آذربایجانین چاغداش یازارلارینداندیر^۳.

عادل بابایوف [یا: زار] نخجوانلی یازاردیر.

عادل لشمک [س] عادل اولماق (فا: عادل‌شدن).

عادلانه [ع، ف، ظ] عدالته یاراشیر، حقجه.

عادل باقری بسطامی [آ] چاپیارالی چاغداش یازاردیر.

عادل لیک [آ] عدالت (فا: عدالت).

عادی a'di [ص، ع] آیری لاری کیمی اولان، گؤنده کی کیمی، دؤغال وضعیتده، اولدوغو کیمی (فا: ~). **ordinary**

عار ar [آ، ع] اوتانما، اوتانج دؤیما، آیر، حیا (فا: ~).

عارسيز [ص، ع] اوتانماز (فا: بی عار). **profligate**

عارض a'riz [آ، ع] ۱-اورتاچیخان، باش وئرن (فا: ~). ۲- [اسکی] سایجی، باش چکن "لشگر: قوشون باشچی سی"

عارضه a'rizə [آ، ع] انگبه، آخساما، چتین لیک، انگل (فا: ~).

عارف a'rifa [آ، ع] چوخ آنلایش لی و سئزگی لی کیمسه، بیلن، قانان، باشا دؤشن، آنلاقلی (فا: ~). **gnostic**

عارف ۲ [یا: زار] (وفات ۱۲۳۰) حسین عارف تبریز لی شاعردیر^{۲۸}.

عارف آباه [آ] خوی‌دا کند آدی.

عارفانه [آ، ع] عارفه یاراشیر، قاناجقلی بیر بیچیمده (فا: ~).

عارف تبریزی [یا: زار] هـ ۱۲ جو عصرین شاعردیر^{۱۴۱}.

عارف مصطفی آغا ۳ [یا: زار] م ۱۸۸۸ جی ایلده قازاق ماحالی‌نین شیخلی کندینده آنادان اولوب، و عارف بیر شاعرمیش^{۲۸}.

عاری a'ri [ص، ع] چپلاق، بوش، محروم (فا: ~). **devoid**

ع (səslı hərf)	آذربایجان تورکجه سی	۱۳۶۳	ارک سۆزلوک	ع (səslı hərf)
عاریت/ عاریه [ص،ع] اؤدۆنج، گنجیچی اولاراق آلینان	هرشنى (فا:~). loan		عاشق ليق/ عاشق ليک [آ] آشيقي صنعتی وایشی، اؤخویو جولوق،	
عاریتا [ظ،ع] گنجیچی اولاراق (فا:~).			(فا: حرفه عاشقی).	
عاریتی [ع،ص] اؤدۆنج، گنجیچی اولاراق آلینان هرشنى	عاریتا [ظ،ع] گنجیچی اولاراق (فا:~).		عاشق مصطفی [یازار] اورمیله لی شاعر دیر.	
(فا:~). borrowed			عاشق معشوق [آ] بیر بیرینه والته اولان سئوگی لیلر.	
عازیم a`zim [ع،آ] یوللانما، عازیم اولماق، گتتمک (فا:~).			عاشیق نایات [یازار] (م ۱۹۱۴-۱۹۷۳) نخجوانلی شاعریدیر ^{۵۲} .	
عاشیق a`şıq, aşiq [آ] وۇرقون، وۇرولموش، باغلانمیش (فا:~)			عاشق واله [یازار] آذربایجان اولنلو عاشیق لارینداندیر ^{۲۸} .	
اھر چند بو کلمه نین عربجه عشق سۆزوندن آلینماسیندا			عاشق هنگی [آ] عاشق سایاغی.	
اجماع نظر وار ولی عربجه ده چوخ اسکی اولماسی و			عاشور a`şura [ع،آ] محرم آیینین ۱۰ جو گونو حضرت	
اؤزل لیکله آشماق فعل ایله معنا یاخینلیغی اولماسی			حسین ین شهید اولدوغو گۆن (فا:~).	
اوجون تورکجه کؤکلو اولماسی ذهن دن اوزاق دئیل			عاشق بولاغی [آ] ساوه ده داغ آدی.	
(آشماق فعلینین بیر معناسی بیر سینیر و یوکسک لیکدن			عاصم a`sim [ع،آ] ساخلايان، قورويان.	
گنجیب گتتمک دیر و آشيقي معناجا بو ایشی گؤرور) ^{۱۰۵}			عاصم آباد [آ] کوميجان دا کند آدی.	
عاشق [آ] محمد بگ عاشق (۱۳۰ جو عصر) زنگلانلی شاعر دیر ^{۱۱۷} .			عاصی a`si [ع،آ] غصبيان چي، اۆزه دوران، تابع اولمايان.	
عاشقانه [ع+فا] سئوگی یه عاید اولان (فا:~).			عاصی۲ [یازار] عبدالله عاصی م ۷۴-۱۸۴۰ جی ایللرده یاشامیش و	
عاشق بستی [یازار] (۱۹ جو عصر) کلبه جر لی شاعریدیر ^{۵۲} .			گؤزل غزل لر دئییدیر ^{۲۸} .	
عاشق پری [یازار] (۱۱۷۸-۱۸۳۳) قاراباغ عاشیق ایدیر ^{۱۴۲} .			عاطف a`tif [ع،آ] مهربان.	
عاشق چنگیز [آ] (دوغوم ش ۱۳۴۰) کلئیر لی عاشیق دیر.			عاطف زیناللی atif zeynalli [یازار] م ۱۹۲۷ ده باکی دا آنادان	
عاشق حصار [آ] ضیاآباد دا کند آدی.			اولوب، شعر ونمایشنامه ومنظوم یاراتمیشدیر.	
عاشق حمایل [آ] (۱۹ جو عصر) شمکیر لی خانیم شاعریدیر ^{۵۲} .			عاطفه لی [ص] محبت لی (فا: باعاطفه). affectionate	
عاشق سایاغی [باخ] آشيقي سایاغی.			عاطل a`til [ص،ع] تنبل، فعالیت سیز و تاثیر لی اولمايان،	
عاشق ساواد [یازار] شفیع قیزی گؤیجه ماحالی شاعریدیر ^{۵۲} .			تاثیر سیز، ایشه یاراماز (فا:~).	
عاشق سونا [یازار] آذربایجان عاشق لارینداندیر ^{۵۲} .			عاغلی (باشیندان) اویناماق [س] دلی کیمی اولماق.	
عاشق رضا باهارلی [آ] (۱۶-۱۷ جی چاغ) باهارلی عاشیق دیر ^{۱۳۶} .			عاغلی باشینا گلک [س] آیلماق.	
عاشق شعر ی نین نواعلاری [آ] قوشما، گرایلی، تجنیس،			عاغلی باشیندا (اولماق) [س] آييق ساييق اولماق.	
اوستادنامه، دئییشمه، مخمس، باخ: شعر نواعلاری، تورکجه			۲- اویماق، گيجلمک.	
شعر لرین (قوشقو) نواعلاری.			عاغلی کسمک [س] اپناتماق.	
عاشق لار [آ] تورکلر آراسیندا و اؤزل لیکله آذربایجاندا			عاغلیجا [آ] دوشونجه سینه گۆره.	
عاشق لار خالق موسیقیچیلری اولاراق تویدا یاسدا و			عاغلینا باتماق [س] اپناتماق.	
چتینلیکلرده ملتله بیر لیکده اولوبلار و زامان زامان عالیم و			عاغلینا گتیرمک [س] یادینا سالماق.	
بیلگینلر کیمی انسانلار یول گؤستمک اوچون شعر			عاغلینی ایتیرمک [س] دلی اولماق، مفتون اولماق.	
قوشوبلار ^{۷۰، ۷۵، ۲۲۸}			عاغلینی باشینا ییغماق [س] اییی دوشونمک.	
عاشق لاماق [ل] آشيقي لاماق، عاشق ائتمک.			عاغیل a`ğıl [باخ] آخور.	

ع (səslı hərɸ)	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۳۶۴	ارک سۆزلۆک	ع (səslı hərɸ)
عاقیل ۲ [آ،ع (عقل)] دۆشونجه، اوس، بیلینج، ادراک (فا: عقل).	دۆنیا اؤلچوسونده، ائورن سل، یونیورسال (فا: ~).			
عاقیل چاتماز [ص] آتلاشیلماز، دۆشونولمز، چۆزولمز باشا دۆشولمز (فا: غیر قابل فهم).	عالم گیر [ع+فا، ص] دۆنیانی توتان، عالمه یاییلان (فا: ~).			
عاقیل چیلیق [باخ] اوسچو لوق.	عالی ۲ [ا،ع (ص)] ان یۆکسک، ان یوخاری، اؤجا (فا: ~).			
عاقیلدان کاسیب (کم، اسکیک) [ص] آغیل سیز.	عالی بولاق [آ] سؤنقور دا کند آدی.			
عاقیل دریاسی [ص] چوخ آغیللی.	عالیجاه [ص] اؤجا مقاملی (فا: ~).			
عاقیل دیشی [آ] آغیزداکی دیشلرده ان ایجری طرفده قرار تاپان دیشلر (فا: دندان عقل). wishdom tooth	عالیجاه [آ] خیابو دا کند آدی.			
عاقیل سیز [ص] دۆشونمز، گنج (فا: گنج).	عالیجناب [ص،ع] شرفلی، بؤیوک وسایقین کیمسه (فا: ~).			
عاقیل سیز لاشماق [س] شعورسوزحالا دۆشمک، دۆشونجه سیز اولماق، گنج لیگه اوغراماق.	عالی شان [ع،ع] عالی گوهر (فا: ~).			
عاقیل کسن [ص] آغیلا باتان اینانیلا بیلن (فا: معقول).	عالیشان [آ] قوچان؛ خیابو (سویو) دا کند آدی.			
عاقیل لاندیرماق [ل] عاقیل لی اولماسینا چالیشماق.	عالیه ۲ [ا،ع (ص)] اوجا، یوکسک (فا: ~).			
عاقیل لانماق [س] ۱- آغیلنی باشینا بیغماق. ۲- آغیللی اولماق، دۆشونجه لی اولماق (فا: عاقل شدن).	عام [آ،ع] آباد ائدن، عمارت ائدن (فا: ~).			
عاقیل لی [ص] دۆشونجه لی، شوعور لو.	عام amm [آ،ع] عادی آدملار، قارایاخالار (فا: ~) common			
عاقیل لی یاشلی [ص] یاخشى و مئاسب شکیلده ترپهن.	عامل am mil [آ،ع] ۱- ائدیم، ائلهمه، گؤرولن ایش، فعل. ۲- ائتمن، ائتگن، سبب، (فا: فاکتور).			
عاقیل یانا [ظ، دا] آغیل ایله، آغیل اۆزه ره.	عاممه ammə [آ،ع] گئل، هامی، کامو (فا: ~) the public			
عاقیت a`fiyet [آ،ع] اسن لیک، ساغلیق، ساغ اولما وضعیتی، جان ساغلیغی، ساغلاملیق (فا: ~).	عامیانه [ص،ع] عواملارچا (فا: ~).			
عاق a`qq [آ،ع] آناآناسینی اذیت ائدن (فا: ~).	عاید a`id [آ،ع] ایلگی لی، اۆچون، ایلشکین، تعلقو اولان (فا: ~) belonging			
عاقبت a`qibet [آ،ع] سون، سونوج، سونوندا (فا: ~) end	عایدات a`yidat [ع: عایده چو] اؤده نئی، گلیر لر revenues			
عاقید a`qid [ع، آ] باغیتچی، آتلاشما ائدنلرین هر طرفی.	عایدلیک [باخ] عایدیت.			
عاقیل a`qil [ص،ع] آغیللی، اؤسلو (فا: ~).	عایدیت ayidiyet [آ،ع] ایلگی لی لیک، عاید اولما (فا: ~).			
عاقیلانه a`qilane [ص،ع] آغیللی اولاراق (فا: ~).	عایدیتی اۆزه ره [ظ،ع] هارایا لازیم اولورسا، عاید اولدوغو یئر "عریضه نیز عایدیتی اۆزه ره گؤنده ریلدی".			
عالم / عالیم a`lim [آ،ع] بیلگین، بیلجی، بیلن (فا: ~).	عایله a`ile [آ،ع] ارآرواد (قاری قوجا) و اوشاقلاردان دوزه لن توپلو لوق، ائواهللی، بیر یئرده یاشایان آدمالارین هامی سی.			
عالم a`lam [آ،ع] یئر اۆزو، دۆنیا (فا: ~) world	۲- قروپ "آیی عایله سی" (فا: ~) family			
عالم آرا [ع+فا، ص] دۆنیانی بزه ین، پارلاق، گؤزل (فا: ~).	عایله آدی [آ] سووی آد، سووی آدی (فا: نام خانوادگی).			
عالم آشکار [ظ،ع+فا] آپ آیدین، آچیقدان آچیغا (فا: ~).	عایله اوْجاغی [آ] عایله نین قالدیغی یئر (فا: خانه پدری).			
عالم افروز [ص،ع+فا] دۆنیانی بزه ین و گؤزل لشدیرن (فا: ~).	عایله باخجاسی [آ] عایله لرین راحت لیقلا گئتدیک لری و دۆلاندیقلاری یئر، ایلنجه یئر (فا: محل تفریح خانوادگی).			
عالمانه [ظ،ص،ع] بیلگینه یاراشیر، بیلگینلر کیمی (فا: ~).	عایله بودجه سی [آ] عایله نی دۆلاندیراجاق قدر اولان گلیر (فا: درآمد خانوار).			
عالمتاب [ص،ع+فا] دۆنیانی ایشیق لاندیران (فا: ~).	عایله جانلی [ص] اؤز عایله سینى چوخ سئون " ~ کیشی".			
عالم شمۆل [ص] بوتون دۆنیانی اچیجینه آلان، دۆنیانی قاپسایان،				

ع (səslɪ hærf)	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۳۶۵	ارک سۆزلۆتۆ	ع (səslɪ hærf)
عایله چی [ص] اؤز عایله سینی چوخ سئون.	عایله چی لیک [آ] اؤز عایله سینی چوخ سئومه.		عبدالاحد بهراد [آ] آذربایجانین چاغداش یازارلارینداندیر. ^۳	
عایله سیز [ص] عایله‌سی اولمایان.	عایله وی [آ] عایله‌یه منسوب "عایله وی سورون".		عبدالرحمن دیلباز اوغلو [یازار] ۱۸م-۱۹جو عصر شاعریدیر. ^{۲۸}	
عایله یولداشی [آ] عایله‌جه تانیسیلان (فا: آشنای خانوادگی).	عایب a`yib [آ،ع] (عیب) اؤتانیلاجاق شئی "عایب ایش".		عبدالرحمن آغا شاعر [یازار] ۱۳جو عصر شاعریدیر. ^{۱۱۷}	
عایب ۲-قصور، نقصان "بو یوندا بوخونوندا عایب یوخ".	عایب توتماق (سایماق) [ل] قصور لو و نقصانلی حساب اتمک.		عبدالرزاق یگدونبولو [یازار] ۱۳جو عصر شاعریدیر. ^{۱۴۱}	
عایب سیز [ص] قصور و نقصانی اولمایان.	عایب سیز لیک [آ] قصور و نقصانی اولماما.		عبدالرسول فنا [یازار] قاجار دؤورو شاعریدیر. ^{۱۴۱}	
عایب لاماق [س] دانلاماق، قینماق.	عایب لانماق [س] دانلانماق، قینانماق.		عبداللهی خان خالخالی [یازار] قاجار دؤورو شاعریدیر. ^{۱۴۱}	
عایب لی [ص] عیبی اولان، نقصان لی.	عایی آچیلماق [س] افشا اولونماق، نقصان لاری اؤزه چیخماق.		عبدالله غنی باکی لی [یازار] ۱۴جو عصر شاعریدیر. ^{۱۴۱}	
عایی اؤرتولمک [بل] نقصان لاری نین اؤستو پرده لنمک.	عایی جوئه دوشمک [س] عایی بو تون هامی یا بللی اولماق.		عبدالقادر مراغه ای [آ] آذربایجان موسیقی بیلگینی اولاراق (۱۴۳۴ - ۱۳۵۳) میلادی ایلرینده یاشاییبدیر.	
عایی نی آچماق [ل] نقصان لارینی اؤزه چیخارماق.	عایی نی اؤرتمک [ل] عایی نی گیز لنمک.		عبدالله [ص] آلاسه قولو، تانری قولو.	
عایی نی اؤزونه وورماق [ل] عایی نی اؤزونه ووروب اؤتاندیرماق.	عابا eba [آ،ع] بیر نوع اؤزون گئیم، آخوندلار اوچون اولان بیر نوع گئیم (فا: ~).		عبدالله [آ] یئزادی (۱۰یئر)، باخ: کند، داغ، چای آدلاری.	
عباجی abaçı [آ] آبا دؤز لدن (فا: عباچی).	عبادت [آ،ع] قوللوق ائتمه، اطاعت، تاپینیش، تاپینما، دُعا اوخوما (فا: ~). worship		عبدالله اوغلو [آ] آذربایجانین چاغداش یازارلارینداندیر. ^۳	
عبادتگاه [آ] تاپیناق، تاپینما یر (فا: ~). worship	عبارت [آ،ع] بیان اتمک، بللی اتمه، بیر مطلبی آچیقلایان نچه سؤزون ترکیبی (فا: ~).		عبدالله بگ دیوان بگی اوغلو [آ] (۱۹۳۶م-۱۸۸۳) آذربایجان یازارلارینداندیر و ان اؤنملی اثری "جان یانقی سی" دیر.	
عباس [آ،ع] عبوس، اؤزون تورشادان، باخ: عابباس (فا: ~).	عبث [ص،ع] گرک سیز، یاوا، یئرسیز، بوش، بیهوده، بوش یئر، لزوم سؤز (فا: ~). vain		عبدالله بگ عاصی [آ] (۱۲۹۱-۱۲۵۷) شوشالی شاعریدیر. ^{۱۱۷}	
عبد ebd [آ،ع] قول، کؤ له (فا: ~). servant			عبدالله حیدری [یازار] ۱۴جو یوزیلین شاعر لرینداندیر. ^{۱۴۱}	
			عبدالله شاهین / رهن [آ] (۱۲۶۲-۱۳۱۸) قاراباغ شاعریدیر. ^{۱۴۲}	
			عبدالله مهدوی / قانیس [آ] ش ۱۳۴۰ده میان-بوئداق بگ کندینده آتادان اولوب، ادبیات ساحه سینده چالیشقان شخصدیر. ^{۶۴}	
			عبدالمؤمن [آ] کبودر آهنگ ده کند آدی.	
			عبدلولو / عبدیللی [آ] صفوی لر دؤورو بو طایفا شاملو بیر لیگنین بیر او یاسی ساییلیدی. ^{۸۵}	
			عبدل آباد ebdilabad [آ] جو غاتی، ملیکان، کبودر آهنگ، آبیک و سالماس دا کند آدی.	
			عبدل [آ] عبیدللی [آ] صفوی لر دؤورو بو طایفا شاملو بیر لیگنین بیر او یاسی ساییلیدی. ^{۸۵}	
			عبدی بگ ebdibeg [آ] اؤرمیه ده کند آدی.	
			عبرانی ibrani [آ] یهودی (فا: ~).	
			عبرت ibret [آ،ع] آغیر و پیس بیر حادثه دن آلینان درس، اؤیود (فا: ~). example	
			عبر ebir [باخ] عنبر.	

عثمانلیلارین ییخیلیش سببی: غربده تکنولوژیک گلیشمه لر و تۆرکلرین بۇ ییلم لره زامانیندا ال تاپماماسی و .. ییخیلیشین اصلی سببلریندن اولموشدور.

عثمانلی بویاری [آ] عثمانلیلار اوغوز ائلی نین قایی بویونون قاراکنچیلی اوړوغونا منسوبدولار، عثمان قازی نین باباسی ارتوغرول قازی و اونوندا باباسی گوندوزآلپ ایدی، بۇ بوی موغول یوروشو زامانی اونلارا تابعیتدن بویون قاجیرارق کیتله لر حالیندا تورکوستاندان خوراسانا و سونرا آذربایجان و آنادولویا گلدیلر. بۇ دؤولتی قوزان قایی اویماقلاریندان نئچه سینیی بئله آد آپارماق اولار: آت-چکن، قیزیل کنچیلی، هورزوم (خوارزم سؤزوندن)، ساروخان، چوبان اویماعی، قاراحصار، قوتلوپگ، حاجیلو، دانشمندلی، آرساقلی، قارقوناق، نَمیراس nemiras، زورکی zuvki/ آرسلانلو، اندزن، سیوه رک، بارگیرؤ، کیسان، ییلیجان (بیلیگ بگ+ان) تۆرکلری؛ کرکوک بۇلگه سینده چاپوقلو، آختاچی، ایل تیمور، و سالدوز تۆرکمنلری؛ آنادولونون متشه بۇلگه سینده تیر آدیلا یاشایان تورک اوخلار (بویلا)؛ آنادولونون قوزان/سیس بۇلگه سینده (آسلانلی، حیوانلی، حاجیلار، اوسدوت، حمام کندلرینده) یاشایان لک و قیرییتی کوردلر آدیلا تانیان بویلا (بۇ بۇلگه ده بۇ بویلا تۆرک دیلیندن باشقا دیل ییلمز لر^{۲۹})؛ خوی- قوتور بۇلگه سینده تۆرک و کورمانج بویلا ری اولان دۆبولو، زازا و بوهتی توپلولوقلاری؛ بۇ توپلولوقلار باغلی و سلیمانیه قدر بۇلگه لرده یئر آلان تۆرک، کورد و کورمانج اویماقلاری:

عتبات etəbat [آ] آستانالار، زیارتگاهلار (فا:~) holy places

عتبه الحقایق etəbətulhəqayiq [آ] بو کتاب ۱۲م جی عصر خاقانی تورکجه سیله احمد یۆکنکی طرفیندن یازیلیب، شاعر تاشکندین قوزئی یوکنکده آنادان اولموش و دوغما کور اویموش، کتاب ۱۰۲ دورد لۆکدن عبارتدیر و مختلف موضوع لار باره سینده او یود شکلینده یازیلیمیشدیر.^{۲۸}

عترت etrət [آ] سؤی، نسبل (فا:~) relations

عتیق [ص،ع] اسکی و قدیم شئیلر، اسکی تاپییتی لار (فا:~) old عتیقه [باخ] عتیق، کؤهنه. antique

عتیقی زنجانی [یازار] (گونش ۱۲۹۰-۱۳۵۷) زنجاندا یاشاییدیر و تورکجه شعر لری واردیر (فا:~).^{۴۱}

عثمان اولی osmanölen [آ] ساین قالا دا کند آدی.

عثمان ساری ولی [یازار] ۱۹۰۵ ده قازاخ ماحالیندا شیخی کندینده یوخسول بیر چوبان عایله سینده آنادان اولوب و چوخلو شعر لر یازیدیر.

عثمانلی امپراطورلوغو osmanlı [آ] قوروجوسو: عثمان قازی؛ حاکمیت دؤنمی: ۱۲۹۹-۱۹۲۰؛ حاکمیت یئر لری: آنادولو، یونان، مجارستان، لهستان (بالتیک دینزی)، مسکوانین گونئی کیریم، قافقاز، عرب یریم آداسی، قوزئی آفریقا (قیزیل دینز و آغ دینز)، فاس/مراکش (اطلس اوقیانوسو)، اورتا آفریقا، حبشه (هیند اوقیانوسو)؛ ارطوغرول و اوغلو عثمان بگ سؤیود شهرینی ییزانسلاردان آلاراق اورادا عثمانلی بگ لیگینی قوردولار (۱۲۹۹م)، عثمانلیلارین بویوک سلطانلاریندان سلطان مراد، سلطان محمد فاتح، سلطان بایزید ایدی، سلطان محمد فاتح ۱۴۵۳ده استانبولو فتح ائتدی، عثمانلی لارین ایلک مرکزی بورسا اولاراق سونرالار رومئلی، اندیرنه، استانبول اولموشدور، عثمانلی سارایلاریندا اول لرده فارسجانی دیوان دفتری دیلی سئچمیشدیلر، ۱۲۷۷ده قارامان اوغلو محمد قونیه نی آلدی و تورک دیلینی رسمی دیل سئچدی، عثمانلیلار زامانی رسمی دیل تورکجه ایدی لاکین فارسجا و عربجه نینده نفوذ چوخ اویود، بو دؤنم شعر و ادبیات ایله یاناشی ییلمسل اثر لرده تورکجه ده یازیلماغا باشلاندى.

ع (səslı hərf)	آذربایجان تورکجه سی	۱۳۶۷	ارک سۆزلوگو	ع (səslı hərf)
زیلان، قاراپاق، حیوانلی، حیوانلی، جلالی، شازیلی، جَمادانلی، جیبرانلی، زیرکانلی، سیپکانلی، میلان، آدامانلی، هۆسانلی، تاکوری، قاراکیچی، تای، میران، آرتوشو، قایس qays، بَرازی، شوکوفتی، میللی، جیرانلی؛ چیزه çizrə، سینجار، نازو، سیتاک، گورگیل، چَرزفیل، فتنیک، زازارا، داشنی، بارادوست، بانوغی، هوئییدی، دیلهیران، بوجیان، بیسیان، زوگدیان، بنازی؛	عثمان قازی [آ] عثمانلی امپراتورلوغونون قوروجوسو ^{۲۰۹} . عجایب acayib [آ، ص، ع] شاشیلاجاق شئی (فا:~). عجب [آ، ع] شاشما، تعجب ائتمه (فا:~). how strange عجبا [ظ] [ن، ع] گۆره سن، آبا "عجبا نییه بئیله اولدو" (فا:~). عجبشür ecəbşer [آ] بو شهر تبریزین ۹۵ک گب و مراغانین ۳۵ کقب طرفینده یئر آلییدیر. دنیز سؤلاری سۆیه سیندن ۱۳۲۰ متر یۆکسک لیکده اولاراق ش ۱۳۸۵ده شهرستان و شهر جمعیتی ۸۵۰۰۰نفر و ۲۷۰۰۰نفرایدی (۱۳۲۰جی ایلده نفوس *۴۵۰۰نفر تۆرک قئید اولونوبدور) بۆلگه نین یئر آدلاری اوچون مراغاشهرینه رجوع ائتمک اولار. عجز ecz [آ، ع] یازیق لیق، عاجیز لیک (فا:~). عجله [آ، ع] ۱-تَلْسَمَه، دؤزمسۆزلوک. ۲-تَلْسِیک، تئز (فا:~). عجم ecəm [آ، ع] ۱-بعضی تۆرکلرین او بیری ائلره و اؤزل لیلکه فارسلا و وئردیک لری آد. ۲-ایراندا تۆرکلره و کۆرد اولمایانلارا وئرلن آد (فا:عجم). عجم آشیران [آ، ع] [آ] کلاسیک تورک موسیقی سینده بیر موغام آدی (فا:مقامی در موسیقی ترکی). عجم بوسه لیک [آ] بیر کلاسیک تۆرک موغامی (فا:مقامی در موسیقی ترکی). عجم گۆردو [آ] بیر کلاسیک تۆرک هاواسی (فا:آهنگی در موسیقی ترکی). عجملو ecəmli [آ] سۆلدوز دا کند آدی. عجمی [ص، ع] ۱-عرب اولمایان. ۲-یاد، اؤزگه عجمی [آ] هشتیری و ماکی دا کند آدی {عربلر دؤنمی غیر عربلر دئیلن آدین قالیتی سیدیر ^{۸۸} }. عجمی گۆله بۆز [آ] میانا دا کند آدی.	عجوزه ecuzə [آ، ع] یاشلی و جادی بیلن قادین، پیس خاصیت لی قادین (فا:~). عجول [ع، ص] چوخ تله سن، ایوه جن (فا:~). hasty عجیب [ص، ع] باخ: عجبا، قریبه (فا:~). wonderful عدد edd [آ، ع] سایى "عد ائتمک: سایماق" (فا:~). عدالت eda'let [ع] تۆره، هرکسه قانونلا و یاسالارلا تانینان حقى وئرمه اوصولو وایلهکەسى (فا:~). unjust عدالت [آ] سید حسین خان عدالت مبارز و ترقیخوا شخص لردن اولاراق بیر عده قازئت "عدالت، آنادیلی، الحدید ... " و کتابلارین ناشرایدی ^{۱۳۱} . عدالت پرور [آ] عدالت سئور (فا:عدالت خواه). عدالت دیوانی [آ] ملّتلر آراسیندا حقوقی مسایله یتیشین بیر قوروم آدی، لاهه ده اولان اولوسلار آراسی بیر محکمه و دؤولت لر آراسینداکی حقوقی آتلاشمازلیق لارا باخان و یتیشین قوروم (فا:دیوان عدالت). عدالت سیز [ص] عدالتی اولمایان (فا:بیعدالت). عدالت سیزلیک [آ] عدالت اولماما وضعیتی (فا:بیعدالتی). injustice عداوت [آ، ع] دؤشمن چی لیک (فا:کین). enmity عدد [آ، ع] سایى. عدد اوْیونو [باخ] سایى اوْیونو. عدد مرتّب [آ، ع] تام سایى (فا:~). عددجه [ع، ظ] سایى باخیمیندان (فا:عددی). عددی [ص، ع] سایيجا، عددجه (فا:~). عدس edes [آ، ع] مرجی، مرجیمک. عدسی/عدسه [آ، ع] ۱-مرجیمک داناسی. ۲-لئنز، چیخیتی لی اؤزئی لی و دیرمی هر شئی (فا:~). lens عدل سیز [ص] عدالت سیز (فا:غیر عادلانه). peerless عدل edl [آ، ع] عدالت له داورانما، عادل اولما (فا:~). عدلیه edliye [ع] حقوق و عدالت ایشلرینه باخان دؤولت قورولوشو (فا:~). عدلیه چی [ع، ت] عدلیه ایشینه باخان کیمسه. عدم edəm [آ، ع] یوخلوق، هئچلیک، اؤلوم ایتم (فا:~).		

ع (səslı hərf)	آذربایجان تورکجه سی	۱۳۶۸	ارک سۆزلو تو	ع (səslı hərf)
عدم مرکزیت [آ،ع] یئریندن یؤنه تیم (فا:~).	عدم مرکزیتی [آ،ع] یئریندن یؤنه تیم جی.		تورکجه اوغلان (یتیمشگین) سۆزونون دیشیلیمیش	
عدم مرکزیتی [آ،ع] یئریندن یؤنه تیم جی.	عدم مرکزیتی [آ،ع] یئریندن یؤنه تیم جی.		فورماسی اولاراق الف حرفینین دوشمه سیله اورتایا چیخیدیر،	
عدمیت ədəmiyə [آ،ع] یوخلوق.	عدمیت ədəmiyə [آ،ع] یوخلوق.		همچنین طلاق سۆزودە تورکجه دؤل سۆزیله ایلگیلیدیر،	
عدن ədn [آ،ع] یئرلشمه، ساکن اولما.	عدن ədn [آ،ع] یئرلشمه، ساکن اولما.		چوواش تورکجه سینده تؤولوق و یاقوت و شور تورکجه	
عدو ədu [آ،ع] دوشمن، یاغی (فا:دشمن).	عدو ədu [آ،ع] دوشمن، یاغی (فا:دشمن).		سینده تؤولایاق سۆزو (دوغوش آغری سی چکمک)،	
عدول udul [آ،ع] قاییتما، دؤنمه (فا:~).	عدول udul [آ،ع] قاییتما، دؤنمه (فا:~).		عربجه طلاق سۆزونون آیری شکلیدیر و هامی سینین کؤکو	
عدهٔ یدə [آ،ع] ۱-بیر سیرا، بیر نئچه "بیر عدهٔ تارتیشراق بیر	عدهٔ یدə [آ،ع] ۱-بیر سیرا، بیر نئچه "بیر عدهٔ تارتیشراق بیر		تورکجه تؤولماق سۆزونو قایدیر (باخ: دؤل)؛ فُراندا	
عدهٔ ده اونلار باخیردی". ۲-دین جه بوشانمیش قادینین	عدهٔ ده اونلار باخیردی". ۲-دین جه بوشانمیش قادینین		ایشلەنن هایتا (تئزگل، یوسف سۆره سینده) سۆزونو تورکجه	
تکرار اره گنتمه سی اوچون. اوچ آیلیق بکله مه سی (فا:~).	تکرار اره گنتمه سی اوچون. اوچ آیلیق بکله مه سی (فا:~).		هایدی سۆزیله بیر ییلبلر، و گننه اوردا ایشلەنن دلوک	
عذاب [آ،ع] اؤزونتو، اذیت، شکنجه (فا:زجر). torture	عذاب [آ،ع] اؤزونتو، اذیت، شکنجه (فا:زجر). torture		(گونشین باتماسی) و طلوع سۆزونو ده دلوک سۆزونه	
عذاب کندی / ازاب əzab [آ،ع] خوی دا کند آدی {آزاو:	عذاب کندی / ازاب əzab [آ،ع] خوی دا کند آدی {آزاو:		باغلایارق هامی سینینی تورکجه ییلبلر (دالماق)؛ طلغوت	
آز+آو: آزلارین ائوی، آزلار عاید اووا.}	آز+آو: آزلارین ائوی، آزلار عاید اووا.}		(شیطان، بؤت) کلمه سی تورکجه تانقوت (قورد آلالهی)	
غدر / غدرلو [باخ] عؤذور/عؤذورلو.	غدر / غدرلو [باخ] عؤذور/عؤذورلو.		کلمه سینە باغلایرلار؛ ابن منظور ان قدیم عرب لغتی	
عراهə erradə [آ،ع] تکرلی توپ، و مانجاناق آلتلیغی (فا:~).	عراهə erradə [آ،ع] تکرلی توپ، و مانجاناق آلتلیغی (فا:~).		کتاب العین (جاهلیت دؤورونه عاید) اثرینه استناداً بیله	
عراس erras [آ،ع] آتقیرما {سن} ۳۵.	عراس erras [آ،ع] آتقیرما {سن} ۳۵.		یازیر "الخزر جیل من الناس خزرا العیون: خزرلر گؤزلری	
عراق [آ،ع] آذربایجان موغام لاریندن بیر (فا:مقامی در	عراق [آ،ع] آذربایجان موغام لاریندن بیر (فا:مقامی در		کیچیک و قییق اولان بیر جماعتدیر، پیغمبر (ع)، بیر	
موسیقی آذربایجان).	موسیقی آذربایجان).		حدیث ده "احزر العین" سۆزونو ایشله دیرکی کیچیک و	
عرايض əra'iz [آ،ع] عربضه لر (فا:~).	عرايض əra'iz [آ،ع] عربضه لر (فا:~).		قییق گؤز معناسیندادیر، بو کؤکدن خزور (دلی قانلی)	
عرب əreb [آ،ع] سامی دیللرله تانیان خالق، اورتا دؤغونون	عرب əreb [آ،ع] سامی دیللرله تانیان خالق، اورتا دؤغونون		سۆزوده عربجه ده ایشله نیبیدیر، ماراقلیدیرکی ابن منظور	
گونئی و گونئی غربی و آفریقانین قوزئی بؤلگه لرینده	گونئی و گونئی غربی و آفریقانین قوزئی بؤلگه لرینده		خزر کؤکونو قاچماق معناسیندا سۆزیله ییرکی تورکجه ده	
یاشایان خالقین آدی.	یاشایان خالقین آدی.		اولدوغو کیمیدیر، عرب دیلینده حزع/تحزع فعلی نین	
عرب... [آ،ع] عرب سۆزیله یئر آدلاری: بجنورد (~)، کرج	عرب... [آ،ع] عرب سۆزیله یئر آدلاری: بجنورد (~)، کرج		معناسینی "گزیب دولاشماق، قییلە سیندن گئری قالماق"	
(~آباد افشار)، آیدرویش (~پوران)، مراواتپه (~جیق)، ماکی	(~آباد افشار)، آیدرویش (~پوران)، مراواتپه (~جیق)، ماکی		دیر، ابن منظور "قضع" طایفاسینین معناسیندا بونلاری	
(~کندی، ~دیزه سی)، گنبد (۳)، مرند (~کهریز)؛ خیاو،	(~کندی، ~دیزه سی)، گنبد (۳)، مرند (~کهریز)؛ خیاو،		سۆزیله ییر، البتده تورکجه نین مختلف دئییشلرینده حرّ/	
اؤرمیه، هشتری (~لو) ده کند آدی.	اؤرمیه، هشتری (~لو) ده کند آدی.		کازار/ گزر سۆزلری گزمک کؤکونه باغلانیر (قایناق:	
عرب دیلینده تورک سۆزلری [آ] کلاسیک عرب دیلینین ان	عرب دیلینده تورک سۆزلری [آ] کلاسیک عرب دیلینین ان		ایترنت، کؤچورن محمد قضاوی)، عربلرین تورکلرله	
مُحتشم اثری شکسیرکی فُران کتابیدیر، بؤ کتابدا تورک	مُحتشم اثری شکسیرکی فُران کتابیدیر، بؤ کتابدا تورک		مختلف دؤوره لرده تماسلارینی نظردە توتارساق بوجور	
سۆزلرینین ایشلندیگینه چوخلو عرب سۆزلوکچولریده	سۆزلرینین ایشلندیگینه چوخلو عرب سۆزلوکچولریده		آلیش وئریشلر طبیعی و دؤغال ساییلیر و ییلیریک کی	
اشاره ائدیبلر، اؤرنک: غساق سۆزو: ایرین، ساری سو و	اشاره ائدیبلر، اؤرنک: غساق سۆزو: ایرین، ساری سو و		سومر لر اؤزون مدت عربلرله بیرلیکده حکومت قورموشدو	
قوخموش سو معناسیندادیر، همین کلمه حدیثلرده الغسلین،	قوخموش سو معناسیندادیر، همین کلمه حدیثلرده الغسلین،		و سومر حکومتی آرادان گئنددن سونرا بیر عده سومرلردن	
غساقین، غساله شکلینده ده ایشله نیبیدیر بؤ کلمه تورکجه	غساقین، غساله شکلینده ده ایشله نیبیدیر بؤ کلمه تورکجه		عربستان یاریم آداسینین ایچلرینه دؤغرو گئدیب و عربلرله	
قوسماق سۆزوندن قوسوق/قساق اولاراق دؤزه لیبیدیر.	قوسماق سۆزوندن قوسوق/قساق اولاراق دؤزه لیبیدیر.		قایناشییلاردیر، بونادا اشاره اتتمه ده یارار واردیر اسلام	
عربجه ده ایشلەنن غلام، غیلیم، غلن (گنجلیک) سۆزلری،	عربجه ده ایشلەنن غلام، غیلیم، غلن (گنجلیک) سۆزلری،		دؤورو ساسانی ظلموندن قاچانلار ان چوخ اسلام توپراق-	

ع (səslı hərf)	آذربایجان تورکجه سی	۱۳۶۹	ارک سۆزلۆتۆ	ع (səslı hərf)
لارینا سیغینمیشدیلار و چوخلاریجا قاچانلارین بؤیوک بؤلومو غیرفارس اولاراق تورک اولمالاریدا سؤیله نیر و هرچند اونلاری فارس حکومتی سلطه سیندن قاچدیقلاری اوچون فارس آدلاندیرمیشدیلار، او جمله دن سلمان فارسی اصلینده تورکجه دیر "سالماق دان: ارسلان، سالار کیمی"، بؤ کیشی باشاراتی اوچون دایما پیغمبر (ع) ین اؤزونو قیرخاردی و بؤ اؤزدنده ایندی کیمی ده بوتون اؤز وورانلارا و حتی بزکچیلره سلمانی دئیرلر، سون اولاراق، تورک دیلینین عربجه سؤزلره تاثیر باره ده "عرب دیلینده تورک سؤزلری" کتابینا رجوع ائتمک اولار، بو کتابدا یۆزلرجه و مشتق کلمه لرله بیرلیکده مینلرجه تورک سؤزلرینین عربجه ده ایشلنمه سینی گۆرمک اولار.	عرشه جای ərşə [آ] خیاو دا جای آدی. عرشه چی [ص] عرشه خوان: نوحه خوان. عرصات ərəsat [آ،ع،عرصه چو] قیامت و قالخیش گۆنو، دینجه بوتون دیریلن انسانلارین توپلانیدیغی آلان و یش (فا:~). عرصه ərsə [آ،ع] ۱-آچیق یش، آلان، مثیدان، پوش یش. ۲-بیر تیکییتی نین قاباغیندا اولان قورو یش (فا:~). عرصه واعیان ərzə [آ،ع] قورو یش و تیکییتی بیرلیکده (فا:~). عرض ərz [آ،ع] سؤیله مه، ادبله سؤیله مه، آچیغا چیخارما. عرض ərz [آ،ع] ۱-ائن، گئنیش لیک. ۲-یش، یش اؤزو (فا:~). عرض ərzə [آ،ع] عارضه، ناخوشلوق. عرض irz, ərz [آ،ع] ناموس، شرف، عفت، حیا، آیر (فا:~). عرض حال petition [آ،ع] عریضه، دیکل بلگه (فا:~). عرض سؤنما ürzə [آ] تقدیم ائتمه، اؤنونه قویما (فا:عرضه). عرض ürzə [آ،ع] لیاقت، یتنه نک، همت (فا:~). عرض ərzə [آ] سؤنما (فا:~). عور urf [آ،ع] باخ: آردیج آغاجی (فا:~). عرف urf [آ،ع] زامان ایستک لرینه گۆره دوغان قورال و یاسالار (خالق ایچینده) (فا:~). عرفات ərefat [آ،ع] عرفه گۆنو حاجی لارین مکه نین یاخین لیغیندا دوردوقلاری و ناماز قیلدیقلاری یش (فا:~). عرفان irfan [آ،ع] آلاهی تانیما، بیلیک (فا:~). عرفانی irfani [ص،ع] عرفانلا ایلگی لی (فا:~). عرفان gnosticism عرفه ərefə [آ،ع] ۱-مکه یاخینلیغیندا داغ آدی وذی الحجّه آیی نین ۹وندا حاجیلارین اورددا دوردوقلاری گۆن. ۲-بایرام آخشامی، هر هانسی بیر حادثه دن قابقکی واخت ^۱ (فا:~). عرق əraq [آ،ع] ۱-تر. ۲-یچکی، آراق (فا:~). عرق irq [ع] باخ: ایرق [سوی] (فا:~). عرق النساء irqunnisa [آ،ع] سیاتیک سینیری (فا:~). عروس ərus [آ،ع] گلین (فا:~). عروض əruz [آ،ع] شعر اؤلچوسو بیلیمی، عروض وزن، شعر وزن (فا:اوزان عروض). عروج uruc [آ] اوجا لما، یۆکسلمه (فا:~). ascension			
عرب چیلیک [آ] هنج بیر لُزوم و احتیاج اولمادان عرب سؤزو و افاده لری آذربایجان دیلینده اولان سؤزلرین یئرینه ایشلتمه و بؤ یولدا گۆستریلن فعلیتلره وثریلن آد.	عرب دوشانی [آ،دی] اینجه بثللی، قویروغو قوتازلی، اؤزون سوو بیر حیوان.	عربده ərbədə [آ،ع] نمره (فا:~). drunken brawl	عرب ساچی [آ،بی] بیر نوع یتگی (فا:بومادران).	عربستان دفته سی [باخ] چؤل دفته سی.
عرب شاه /ارووشه [آ] یاستیکند و تیکان تپه ده کند آدی.	عرب صمغی آغاجی [آ،بی] بیر نوع یتگی (فا:طالح).	عربگیرلو ərbəgirlu [آ] بو تورک بویو م ۱۵۲۳جی ایلده امیرعلی قولوبگ باشچی لیغی آلتیندایدی کی صفوی لره قاتیلدیلار. عربگیر لولار سونرالار شاملو طایفاسینا قاتیلیب و اونلارین بیر تیره سی حالینا گلدیلر. ^{۸۵}	عرب لشمیش [ص] عرب دیلینین ویا کولتورونون قورال لارینا اویموش (فا:مستعرب، معرب). Arabicized	عربلو [آ] شاهسون اتلی بویلاریندان ^{۳۱۰۸} .
عربی [آ] عربجه.	عربی آیلاری [باخ] هجری آیلاری.	عرش ərs [آ،ع] گۆی، اؤزای (فا:~).	عرشه ərşə [آ،ع] آچیق آلان (فا:~). deck	

ع (səslı hərf)	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۳۷۱	ارک سۆزلۆک	ع (səslı hərf)
عصمت سیز [ص] ناموس سوز (فای: عصمت). unchaste	عُصیان üsyān, isyān [ع, آ] باش قالدیرما, آياق لانما (فا: ~).		عظیم / عظیم آباد [آ] اهر ده کند آدی.	
عضلات əzulat [آ] قاسلار (فا: ~). muscles	عضلانی əzulani [ص] قاسلا ایلگی لی (فا: ~). muscular		عفاف ifaf [ع, آ] صافلیق, تمیز لیک (فا: ~).	
عضله əzulə [ع, آ] قاس (فا: ~). muscle	عضو / عضو üzv, üzünv [ع, آ] ۱-اوییه ۲-اورقان member		عفت ifət [ع, آ] صافلیق, تمیز لیک (فا: ~).	
عطای etai [ع, آ] باغیش, ارمان وئرمه (فا: ~).	عضوی üzvi [ع, آ] اورقانیک (فا: ~).		عفريت ifrit [ع, آ] مثل لرده کؤتو یاراتیق, کؤتو و قورخونج	
عطار ettar [ع, آ] عطیر ساتان, باهاراتچی (فا: ~).	عطالت etalət [ع, آ] تنبل لیک, بوش دؤرما (فا: ~).		عجین, ابلیس, شیطان (فا: ~).	
عطارد uta`rədd [ع, آ] مرکور گزه‌ینی (فا: ~). mercury	عطاری ettari [ع, آ] باهاراتچیلیق (فا: ~). grocery		عفريتته [آ] مثل لرده کؤتو و قورخونج دیشی یاراتیق.	
عطرات etariyat [ع, آ] عطر چو [عطر لی ماده لر (فا: ~).	عطالت etalət [ع, آ] تنبل لیک, بوش دؤرما (فا: ~).		عفو əfv [ع, آ] بیر سوچ و یانلیش لیق و خطانی باغیشلاما,	
عطش etəş [ع, آ] سؤسوز لوق, برک سوساما (فا: ~).	عطر ətr, etir [ع, آ] باخ [عطر perfume]		جزا و قصورو باغیشلاما, باغیش (فا: ~). forgiveness	
عطشان [ص] سؤسوز (فا: ~). thirsty	عطریات etriyat [ع, آ] عطر چو [عطر لی ماده لر (فا: ~).		عفو ائتمک [ل] باغیشلاماق (فا: عفو کردن).	
عطف etf [ظ, ع] یؤئلتمه, قایدیش (فا: ~). inclination	عطش etəş [ع, آ] سؤسوز لوق, برک سوساما (فا: ~).		عفو ائدیلمه [آ] باغیشلانما, باغیشلانیق, باغیش (فا: بخشش).	
عطوفت utufət [ع, آ] مهربانلیق (فا: ~).	عطشان [ص] سؤسوز (فا: ~). thirsty		عفو دیلمک [ل] باغیشلانما ایسته‌مک.	
عطر [ع, آ] گؤزلایی, رایحه, چیچکلردن آلینان سؤ (فا: عطر).	عطف etf [ظ, ع] یؤئلتمه, قایدیش (فا: ~). inclination		عفونت ufunət [ع, آ] ایرین, جراحت, پیس قوخولو, پیس	
عطر چیچگی [آ, بی] ساردونیا گیملردن, یاپراقلاری گؤزل	عطوفت utufət [ع, آ] مهربانلیق (فا: ~).		قوْخو (فا: ~). puterfatction	
قوخولو, چوخراق ائولرده بشجه ریلن, چیچک لری تۆرلو	عطر [ع, آ] گؤزلایی, رایحه, چیچکلردن آلینان سؤ (فا: عطر).		غفونی ufuni [ص] بؤلاشیجی (فا: ~). infectious	
رنگلی بیر بزک بیتگی سی (فا: نوعی گل). pelargonium	عطر چیچگی [آ, بی] ساردونیا گیملردن, یاپراقلاری گؤزل		غفیف əfif [ع, ص] تمیز, ناموسلو, عفتلی (فا: ~). chaste	
radicula , geranium	قوخولو, چوخراق ائولرده بشجه ریلن, چیچک لری تۆرلو		غفیفه əfifə [ع, آ] عفت لی, سایی دیر (قادین) (فا: ~).	
عطر شاه [آ, بی] باخ: عطر چیچگی.	رنگلی بیر بزک بیتگی سی (فا: نوعی گل). pelargonium		عقاید eqa`id [ع, ع] عقیده چو [اینانچ لار, اینام (فا: ~).	
عطر عنبر [آ] باخ: عطر.	radicula , geranium		عقد eqd [ع, آ] ۱-باغ, دیوین ۲-باغیت, نکاح, آنلاشما (فا: ~).	
عطر چیلیک [آ] عطار لیق (فا: عطاری). grocery	عطر شاه [آ, بی] باخ: عطر چیچگی.		عقده uqdə [ع, آ] ۱-کینه ۲-دویون (فا: ~).	
عطر له‌مک [ل] عطر وئرماق, عطر سیمک.	عطر عنبر [آ] باخ: عطر.		عقرب əqrəb [آ, دی, ع] ۱-چایان, هورومجک سؤیوندان,	
عظمت [ع, آ] اولولوق, بؤیوک لوک (فا: ~). greatness	عطر چیلیک [آ] عطار لیق (فا: عطاری). grocery		ایستی و نملی یئرلرده یاشایان قویروغوندا زهیر لی	
عظمت لی [ص] بؤیوک (فا: باعظمت). great	عطر له‌مک [ل] عطر وئرماق, عطر سیمک.		ایینه‌سی اولان scorpio ۲-فلکی بۇرجلاردا تره‌زی ایله	
عظیم əzim [ص, ع] بؤیوک (فا: ~).	عظمت [ع, آ] اولولوق, بؤیوک لوک (فا: ~). greatness		یای آراسیندا اولان بۇرج (فا: نام برجی از بروج فلکی).	
عظیم الجثه [ص] جثه لی (فا: ~). huge	عظمت لی [ص] بؤیوک (فا: باعظمت). great		عقرب چیچگی [آ, بی] بیر بیتگی آدی (فا: گل).	
عظیم الشان [آ] اولو (فا: ~). great	عظیم əzim [ص, ع] بؤیوک (فا: ~).		عقربلر əqrəblər [آ, دی] چایان لار.	
عظیم خانلی [آ] سؤلدوز دا کند آدی.	عظیم الجثه [ص] جثه لی (فا: ~). huge		عقربه əqrəbə [ع, آ] ۱-عقرب کلمه سینین مؤنثی ۲-دقیقه,	
	عظیم الشان [آ] اولو (فا: ~). great		ساعات و ثانیه لری گؤسترن قۇلجوق, ساعات قۇلجوغو.	
	عظیم خانلی [آ] سؤلدوز دا کند آدی.		عقل əql [ع, آ] اؤس, آغیل (فا: ~). intellect	
			عقلا uqela [ع, آ] آغیل لی لار (فا: ~). wisely	
			عقلا əql [ظ, ع] آغیلا گۆره (فا: ~).	
			عقلی əqli [ع, ص] آغیلا اساس لانان, ذهنی (فا: ~).	
			عقليون əqliyun [آ] اؤسچولار (فا: ~). retionalists	
			عقلیه [ع, آ] اؤسچو لوق.	

ع (səslı hərf)	آذربایجان تورکجه سی	۱۳۷۲	ارک سۆزلوک	ع (səslı hərf)
عقوبت [uqubət, ع]	جزالاندیرما، عذاب وثرمه. requital		علت و معلول [آ] نذن و اتگی (فا:~). cause and effect	
عقیده [آع]	اینانج، بیر شئی ایناناراق باغلانیش، اینام (فا:~).		علف [ələf, آ] اوت (فا:~).	
عقیق [آع]	قیمت لی بیر داش آدی (فا:~).		علفیات [ələfiyat, آ] اوت دان دوزلمیش داوا درمان (فا:~).	
عقیل [آع]	عاغیل لی (فا:~).		علم [ələm, آع]	بایراق، پرچم (فا:~).
عقیل آباد [آ] اراک-سربند دا کند آدی.			علم [آ] بوکان، ماهشان و آستانادا کند و زنجاندا داغ آدی.	
عقیم [آع]	۱-قیسیر، وثریمسیر، دؤل وثرمه ین barren. ۲- [مج] سونوج سوز، باشاری سیر (فا:~).		علم elm, ilim [آع]	بیلیم (فا:~).
عکاس [آع]	عکس سالان، فوتوگرافچی photographer		علم uləmalat [ع]	عالم چو بیلگی لر، بیلیم لر (فا:~).
عکاسی [آ] عکس سالما ایشی (فا:~).	photography		علمدار [ع+فا]	بایراقچی، اؤندر (فا:~).
عکس [آع]	عکس، بیر شئین ایشیق شعالارینین سینماسی		علمدار [آ]	خیوا، ملایر و مرند ده داغ آدی.
سونوجو پارلاق سطحه دؤشن شکلی، یانسیما، یانکی (فا:~).	əks		علمدار [آ]	جولفانین گونئی اینده و گرگر شهرینه یاپیشقلى
عکس العمل [آع]	تپگی، رئاکسیون (فا:~).		شهر آدی، بو شهرین آدی گرگر له بیر لیکده هادی شهر	
عکسینه [ظع]	ترسینه، قارشیت اولاراق، ضدینه (فا:بر عکس).		آدینا دیشیلیبدير.	
علائق [آع]	ایلگی لر (فا:~). interests		علمی [آع]	بیلیمسل (فا:~).
علاالدین [آ] سراب دا داغ آدی.	əlaəddin		علمənən [آع]	آچیق دان آچیغا، هرکسین گؤزو اؤنونده،
علاج [آع]	داوا، درمان، توخداچ (فا:~).		گیزلتمه دن، آچیقجا (فا:~).	
علاحدّه [آع]	ص، ع] آیری، باشقا (فا:~).		علمی ələni [ص، ع]	آچیق، اورتادا (فا:~). open
علا رود [آ] تارؤم دا کند آدی.	əlarud		علمیت ələniyet [آع]	آچیق اولما وضعیتى (فا:~).
علاف [آع]	تاخیل آلیب ساتان.		علوفه ulufə [آع]	اوت علف (فا:~).
علاقه [آع]	ایلگی، باغلیلق (فا:~). attachment		علوم ulum [آع]	علم لر، بیلیم لر. (فا:~) sciences
علاقه جناب [آ] قوچان دا کند آدی.			غلوی olvi [ص، ع]	یوکسک، اوجا، قوتسال (فا:~).
علاقه دار [ص]	ایلگی لی، باغلی لیغی اولان.		غلویت olviyet [آع]	یوکسک لیک، اوجالیق (فا:~).
علامات [آ] علامت لر (فا:علامت ها). marks			علی əli [آع]	یوکسک مرتبه لی، بو یوک، شیعه لرین ایلک
علامت [آع]	بیلر تی، ایز، ایم، نیشان، اشارت (فا:~).		امامی نین آدی (فا:~).	
علامت اختصاری [آ] قیسسا بلیر تی (فا:~). symbol			علی illi [ص، ع]	ندن سل (فا:~).
علامه [آع]	ص، ع] درین بیلگی سی اولان، بیلیمن (فا:~).		علی... [آ]	تک ویا ترکیبی حالدا یئر آدی اولاراق ایشله-
علامه طباطبایی [آ] (ش ۱۲۸۱-۱۳۶۰) تبریز لیدیر، تبریز و			نیر، باخ: یئر آدلاری (ان آزی ۱۲۰ آد سایماق اولار).	
نجدده درس لرین بیتیریب، اجتهاد مقامینا بیتیردی، تفسیر			علی آباد əliabadd [آ]	گلستان اؤستانی شهر لریندن اولاراق
المیزان، اصول فلسفه اؤتون معروف کتابلارینداندیری.			ش ۱۳۸۵ ده گنل لیکده ۱۲۶۰۰۰ نفر و شهر اولاراق ۴۷۰۰۰	
علامه لیک [آع]	علامه اولما، بیلجی لیک.		نفر نفوسا صاحبدير، بو شهرده چوخلو تورک و تورکمن	
علاوه [آع]	ص، ع] بیر شئین آرتیغی، اؤسته لیک (فا:~).		یاشماقدادیر.	
علائی [آ] گنبد ده کند آدی.	elayi		علی آقا کورچایلی [بازار] م ۱۹۲۸ ده کور چایی نین کناریندا	
علت [آع]	ندن، سبب (فا:~). illət		کورقاراقاشلی کندینده آنادان اولموشدور، و چوخلو شعر	
			و ماهنی شعری دنمیشدیر.	

يوسف زليخاسينا بنزير روايتى شعرة چكيدير، يوسف-
زليخا اثرينين شعريت اؤزليكلرى يوكسك اولارق هجا
وزيننده سؤيله نيبدير ”بير سؤزه باشليا لوم. اولين آلاھ
دئو. هم عنايت انده اول فضل بسم الله دئو.“^{٦٨}

علي خوارزمي [يازار] بوشاعر ۲۳۳هـ "قصه يوسف" اثريني
يازيبدير، آذربايجان ديلچي وتاريخچي لري بواثرى آذربايجان
توركجه سيئه منسوب ييلير لر، البته تاتار و توركمن ديلي
اوژمانلاريدا او ديللره عايد اولماسيني ساووتورلار ۲۸۶.

۱۵۶ علی رحمانی (درویش) [آ] اوړمو لو چاغداش شاعر دیر .

علیرضانوری پشتگل [آ] اوڑمو لو چاغداش شاعر دیر ^{۱۵۶}.

علیرضا صرافى [آ] آذربایجانین چاغداش یازارلارینداندیر.^۳

۱۵۶ علی رضایی [آ] اور مولو چاغداش شاعر دیر .

علی رغم [ظ،ع] بونون ترسینه، ترسینه اولاراق (فا:~).

علیشاه [يازار] خواجه عيشاه ابن بکړين اوغلو هـ۶۴۷ ده تبریزده مهادمعين محله سينده دونيايا گليب و ۲۵ ياشينا قدر همان محلهده حامامدا دلاک ليق ائديردي، سونرالار زرگر توکانی آچاراق و ايشی بؤيوده رک اولجایتونون دربارينا يول تاپير و وزارتته يتتيرير، اولجایتونون اؤ لوموندن سونرا ابوسعيدین خاقانلیق زامانی یشنه وزارت ده قالير و بوايلده ارکی دوزلتمکله بؤيوک بيلم و فرهنگي مجموعه بانيسی اولور، عيشاه هـ۷۲۳ ده وفات ائدير، باخ: تبریز.

علیشاه عوض [آ] تهران یاخینلیغیندا بیر تورک شهری.

عليشاه عوض بۆلگەسىندە تۈرك كندىلىرى [آ] آدران / آدىران

(۱۷ کی گ * ۱۲۰۰/ی تو)، ابراہیم آباد (۲ کی گ * ۱۷۰/ی تو)،

اسماعیل آباد (۲۲ک گد *۱۲۰/ی تو)، امامزاده باقر

(۳۰ کی گد *۱۲۰)، انجم آباد (۱۳ کی گد *۵۶۰/ی تو)،

اُورین (۱۷ک گ * ۱۶۰/ی تو)، بَکَہ (۱۰ک گ * ۲۹۰/ی تو)،

پیغمبر (۱۴ک گ * ۱۶۰/ی تو)، حسن آباد (۷ک گ * ۶۰)،

حسین آباد یشگیجه (۱۴ کی گ * ۱۳۰ ی تو)، حصار زیرک

(۳ک گ * ۳۰۰ ی تو)، حصار ساتی (۱۴ک گ * ۴۲۰ ی تو)،

حصار شالپوش (۱۱ کی گد*۶۰)، حصارچوپان (۲۴ کی گد

* ۲۱۰/ی تو)، حصار مهتر (۱۶ ک گ * ۲۵۰/ی تو)، خیر آباد

(۲۱ک گ د *۱۵۰/ی تو)، ده شاه (علیا و سفلی) (۱۵-)

علی آقا واحد [یازار] (۱۳۸۵-۱۳۱۲) م ۱۸۹۵ هـ باکی محالی
 ماساچیر کندینده آنادان اولوب، چوخ گؤزل و درین
 معنالی تورکجه دیوان بوراخمیشدیر، علی آقاواحدین
 چاغداشلاری اونا قُضولی یادگاری دئمیشلر، شعرلریندن
 اؤرنک: ” سئوگیلیم عشق اولماسا وارلیق بوتون افسانه
 دیر، عشقندن محروم اولان انسانلیغا بیگانه دیر ^{۱۱۷} “. باخ: غزل.

her majesty .(فا:~)

علی اکبر غافل [آ] (۱۳۰۹-۱۲۳۳) شاماخی شاعریدیر.^{۱۱۷}

على الحساب [آ] اؤنجه ليک، اؤن اؤدهمه (فا:~). in part
payment

علی الدوام [ظ] سورہ رک (فا:~). all the time

على السويّه [ظ] برابر، اثّيت (فا:~). **equally**

على الطلوع [ظ] گون دوغراق (فا:~). at dawn

على الظاهر [ظ] ظاهراً، آچيقجاسى (فا:~). appearance

علی اللہی [آ، ع] مسلمان طریقت لریندن پیری (فا:~).

علیان [آ] سُولدوز دا کند آدی.

على آيحال [ظ،ع] ايندى، بوجور لو كله (فا:~). **yet**

علی‌بایراملی، elibayramlı [آ] جمهوری آذربایجان شهری

علي بابا ۱۰۸ [آ] شاهسون ائلى بويلاريندان .

علی بگلی [۱۱] توووز، دا کند آدی.^{۲۴۰}

علیت illiyət [آ،ع] نندن سل لیک (فا:~). causality

علی توده [یازار] (دو غوم: م ۱۹۲۴) اردیله یازار دیر.

علیرضا حضرتی / ناعمی [آ] ش ۱۳۵۶ د سراسکند - بارد آغاچی
کندینده آنادان اولوب، تورکجه شعر و نوحه لر دئییدیر.^{۶۴}

علی بگ حسین زاده [آ] بویوک تورک بیلگینی چوخ دیرلی
ایشلرین و خدمت لری نین یانیندا فیوضات و فیوضاتچی لار
درگی سینی یاینلاماقلا آذربایجان ادبیاتیندا بویوک ایز
بوراخمیشدیر، بو درگی ۱۹۰۶ نوامبردان ۱۹۰۷ اکتبر قدر
۳۲ نُمرده چیخمیشدیر.

علی بگ قلاسی [آ] قاراداغ قالا لرینداندیر.

علي خليل اوغلو [يازار] هـ ۷۰۰ جی عصرده علی خوارزمی نین

ع (səslı hərf)	آذربایجان تورکجه سی	۱۳۷۴	ارک سۆزلو تو	ع (səslı hərf)
۱۱ک گد * ۳۸۰/ی تو، دهک (۱۷ک ب * ۱۳۰/ی تو)، دینار آباد (۳ک گد * ۱۶۰/ی تو)، رازمره (۱۱ک گ * ۷۰/ی تو)، رباط کریم (۲۴ک گ * ۲۵۷۰/ی تو)، رنگرز (۱۲ک گد * ۱۰۰۰/ی تو)، سلطان آباد (۲۴ک گد * ۶۶۰/ی تو)، سلیمان آباد (۲۲ک ب * ۱۱۰/ی تو)، سیغیرچین (۱۱ک گد * ۳۵۰/ی تو)، شش امیری (۲۷ک ب * ۲۳۰/ی تو)، شهنساری (۱۱ک گ * ۲۷۰/ی تو)، شهنام (۱۲ک ب * ۲۰۰/ی تو)، علی آباد (۱۰ک گ * ۲۳۰/ی تو)، فردوس (۵ک گ * ۷۶۰/ی تو)، قالا حسن خان (۸ک ق * ۸۷۰/ی تو)، قیچاق (۱۲ک ب * ۱۱۰/ی تو)، قجر آباد (۷ک گد * ۳۵۰/ی تو)، قجرخالصه (۱۵ک گد * ۱۳۰/ی تو)، قاراتپه (۳ک د * ۱۰۰/ی تو)، قندشاه (۱۲ک گد * ۱۷۰/ی تو)، قوشاقیشلاق (۶ک ب * ۹۰/ی تو)، قوشچو (۵۱ک ب * ۹۰/ی تو)، قیشلاق ازیک (۲۰ک گد * ۱۰۰/ی تو)، کاظم آباد امیر حشمت (۱۵ک گ * ۷۰/ی تو)، کبودین (۱۱ک گد * ۲۵۰/ی تو)، کرشته یاخین لیغیندا، نفوس (۱۸۰۰/ی تو)، کله (۲۴ک گد * ۱۳۰/ی تو)، کوردامیر (۴ک گد * ۸۸۰/ی تو)، کوردزاز (۳ک گد * ۴۹۰)، کهنز (۳ک * ۳۵۰/ی تو)، لم آباد (۷ک ب * ۲۳۰/ی تو)، محمود آباد (۱۴ک گ * ۳۱۰/ی تو)، مزرعه سلیمانگی (۱۲ک گد * ۱۷۰/ی تو)، ملارد (۶ک ب * ۹۷۰/ی تو)، منجیل آباد (۱۴ک گ * ۸۹۰)، مهرآزین (۸ک گد * ۱۹۰/ی تو)، مهرچین (۹ک گد * ۲۳۰/ی تو)، میمون آباد (۳۶ک گد * ۳۸۰/ی تو)، وجه آباد (۱۸ک گد * ۵۷۰/ی تو)، ورامینک (۱۰ک د * ۱۲۰/ی تو)، ویره (۷ک گ * ۲۵۰/ی تو)، همدانک (۱۸ک گد * ۶۰/ی تو)، ینگیجه (۱۴ک گ * ۹۰/ی تو)	۱۱ک گد * ۳۸۰/ی تو، دهک (۱۷ک ب * ۱۳۰/ی تو)، دینار آباد (۳ک گد * ۱۶۰/ی تو)، رازمره (۱۱ک گ * ۷۰/ی تو)، رباط کریم (۲۴ک گ * ۲۵۷۰/ی تو)، رنگرز (۱۲ک گد * ۱۰۰۰/ی تو)، سلطان آباد (۲۴ک گد * ۶۶۰/ی تو)، سلیمان آباد (۲۲ک ب * ۱۱۰/ی تو)، سیغیرچین (۱۱ک گد * ۳۵۰/ی تو)، شش امیری (۲۷ک ب * ۲۳۰/ی تو)، شهنساری (۱۱ک گ * ۲۷۰/ی تو)، شهنام (۱۲ک ب * ۲۰۰/ی تو)، علی آباد (۱۰ک گ * ۲۳۰/ی تو)، فردوس (۵ک گ * ۷۶۰/ی تو)، قالا حسن خان (۸ک ق * ۸۷۰/ی تو)، قیچاق (۱۲ک ب * ۱۱۰/ی تو)، قجر آباد (۷ک گد * ۳۵۰/ی تو)، قجرخالصه (۱۵ک گد * ۱۳۰/ی تو)، قاراتپه (۳ک د * ۱۰۰/ی تو)، قندشاه (۱۲ک گد * ۱۷۰/ی تو)، قوشاقیشلاق (۶ک ب * ۹۰/ی تو)، قوشچو (۵۱ک ب * ۹۰/ی تو)، قیشلاق ازیک (۲۰ک گد * ۱۰۰/ی تو)، کاظم آباد امیر حشمت (۱۵ک گ * ۷۰/ی تو)، کبودین (۱۱ک گد * ۲۵۰/ی تو)، کرشته یاخین لیغیندا، نفوس (۱۸۰۰/ی تو)، کله (۲۴ک گد * ۱۳۰/ی تو)، کوردامیر (۴ک گد * ۸۸۰/ی تو)، کوردزاز (۳ک گد * ۴۹۰)، کهنز (۳ک * ۳۵۰/ی تو)، لم آباد (۷ک ب * ۲۳۰/ی تو)، محمود آباد (۱۴ک گ * ۳۱۰/ی تو)، مزرعه سلیمانگی (۱۲ک گد * ۱۷۰/ی تو)، ملارد (۶ک ب * ۹۷۰/ی تو)، منجیل آباد (۱۴ک گ * ۸۹۰)، مهرآزین (۸ک گد * ۱۹۰/ی تو)، مهرچین (۹ک گد * ۲۳۰/ی تو)، میمون آباد (۳۶ک گد * ۳۸۰/ی تو)، وجه آباد (۱۸ک گد * ۵۷۰/ی تو)، ورامینک (۱۰ک د * ۱۲۰/ی تو)، ویره (۷ک گ * ۲۵۰/ی تو)، همدانک (۱۸ک گد * ۶۰/ی تو)، ینگیجه (۱۴ک گ * ۹۰/ی تو)	۱۳۷۴	ارک سۆزلو تو	ع (səslı hərf)
علی قوردلو [آ] ساوه همدان شاهسون ائلی نین لک بؤلگونه باغلی بیر تورک طایفاسی. ^{۹۸}	علی قوردلو [آ] ساوه همدان شاهسون ائلی نین لک بؤلگونه باغلی بیر تورک طایفاسی. ^{۹۸}			علی قوردلو [آ] ساوه همدان شاهسون ائلی نین لک بؤلگونه باغلی بیر تورک طایفاسی. ^{۹۸}
علی قوشچو [یا زار] بؤیوک عالم اولراق نئجه یوزیل اؤنجه آئی کوره سینین شکیللری حاققیندا و بؤگونکو ییلگی لرله اویقون اولان دیرلی کتاب یازیدیر، علی قوشچو اؤنجه لر اولوغ بگین قوش بئجه رن ایدی و سونرالار ذکی اولدوغو اوچون مقامی آرتاراق گؤی ییلیمجی مقامینا چاتدی. ^{۹۹}	علی قوشچو [یا زار] بؤیوک عالم اولراق نئجه یوزیل اؤنجه آئی کوره سینین شکیللری حاققیندا و بؤگونکو ییلگی لرله اویقون اولان دیرلی کتاب یازیدیر، علی قوشچو اؤنجه لر اولوغ بگین قوش بئجه رن ایدی و سونرالار ذکی اولدوغو اوچون مقامی آرتاراق گؤی ییلیمجی مقامینا چاتدی. ^{۹۹}			علی قوشچو [یا زار] بؤیوک عالم اولراق نئجه یوزیل اؤنجه آئی کوره سینین شکیللری حاققیندا و بؤگونکو ییلگی لرله اویقون اولان دیرلی کتاب یازیدیر، علی قوشچو اؤنجه لر اولوغ بگین قوش بئجه رن ایدی و سونرالار ذکی اولدوغو اوچون مقامی آرتاراق گؤی ییلیمجی مقامینا چاتدی. ^{۹۹}
علی قیشلاقلی [آ] اؤرمو لو چاغداش شاعردیر. ^{۱۰۶}	علی قیشلاقلی [آ] اؤرمو لو چاغداش شاعردیر. ^{۱۰۶}			علی قیشلاقلی [آ] اؤرمو لو چاغداش شاعردیر. ^{۱۰۶}
علیک السلام [ع، با] سلام اولسون، سلام وئرمه جوابی (فا:~).	علیک السلام [ع، با] سلام اولسون، سلام وئرمه جوابی (فا:~).			علیک السلام [ع، با] سلام اولسون، سلام وئرمه جوابی (فا:~).
علی کریم [یا زار] (کریموف علی پاشا اوغلو): م ۱۹۳۱ده گؤیچای شهرینده آنادان اولوب و ۱۹۲۶دا وفات ائدیدیر، کتابلاریندان: "ایکی سؤگی، اوچونجو آتلی".	علی کریم [یا زار] (کریموف علی پاشا اوغلو): م ۱۹۳۱ده گؤیچای شهرینده آنادان اولوب و ۱۹۲۶دا وفات ائدیدیر، کتابلاریندان: "ایکی سؤگی، اوچونجو آتلی".			علی کریم [یا زار] (کریموف علی پاشا اوغلو): م ۱۹۳۱ده گؤیچای شهرینده آنادان اولوب و ۱۹۲۶دا وفات ائدیدیر، کتابلاریندان: "ایکی سؤگی، اوچونجو آتلی".
علیل [آ، ع] سق، چولاق، خسته لیک لی (فا:~). sickly	علیل [آ، ع] سق، چولاق، خسته لیک لی (فا:~). sickly			علیل [آ، ع] سق، چولاق، خسته لیک لی (فا:~). sickly
علی مشکینی [آ] آذربایجانین چاغداش یازارلاریندیر. ^{۱۰۷}	علی مشکینی [آ] آذربایجانین چاغداش یازارلاریندیر. ^{۱۰۷}			علی مشکینی [آ] آذربایجانین چاغداش یازارلاریندیر. ^{۱۰۷}
علی موسی زاده (ثاقب) [آ] مراغالی چاغداش شاعردیر. ^{۱۰۸}	علی موسی زاده (ثاقب) [آ] مراغالی چاغداش شاعردیر. ^{۱۰۸}			علی موسی زاده (ثاقب) [آ] مراغالی چاغداش شاعردیر. ^{۱۰۸}
علی میسیو [آ] آذربایجانین تاییسیز کیشی لریندن و مشروطیت انقلابی نین بؤیوک باشچی سی اولان علی میسیو ۱۲۴۵ گؤنش ایلینده تبریزده آنادان اولدو، علی میسیو اوچ اوغلونو انقلاب یولوندا فدا ائتدی، بؤ شخص انقلابین بایراقچی لاریندان اولراق ماهر تئوریسین کیمی تانیلردی، و تبریزده غیبی مرکزی نین باشیندا یئر آلراق ایرانین سوسیال دموکرات تشکیلاتی نی قوردو، بؤ انقلابی پهلویچی شوینیستلر واسطه سیله مسموم اولراق شهید اولدو.	علی میسیو [آ] آذربایجانین تاییسیز کیشی لریندن و مشروطیت انقلابی نین بؤیوک باشچی سی اولان علی میسیو ۱۲۴۵ گؤنش ایلینده تبریزده آنادان اولدو، علی میسیو اوچ اوغلونو انقلاب یولوندا فدا ائتدی، بؤ شخص انقلابین بایراقچی لاریندان اولراق ماهر تئوریسین کیمی تانیلردی، و تبریزده غیبی مرکزی نین باشیندا یئر آلراق ایرانین سوسیال دموکرات تشکیلاتی نی قوردو، بؤ انقلابی پهلویچی شوینیستلر واسطه سیله مسموم اولراق شهید اولدو.			علی میسیو [آ] آذربایجانین تاییسیز کیشی لریندن و مشروطیت انقلابی نین بؤیوک باشچی سی اولان علی میسیو ۱۲۴۵ گؤنش ایلینده تبریزده آنادان اولدو، علی میسیو اوچ اوغلونو انقلاب یولوندا فدا ائتدی، بؤ شخص انقلابین بایراقچی لاریندان اولراق ماهر تئوریسین کیمی تانیلردی، و تبریزده غیبی مرکزی نین باشیندا یئر آلراق ایرانین سوسیال دموکرات تشکیلاتی نی قوردو، بؤ انقلابی پهلویچی شوینیستلر واسطه سیله مسموم اولراق شهید اولدو.
علی نشانی [آ] قازاخلی چاغداش شاعردیر. ^{۱۰۹}	علی نشانی [آ] قازاخلی چاغداش شاعردیر. ^{۱۰۹}			علی نشانی [آ] قازاخلی چاغداش شاعردیر. ^{۱۰۹}
علی نظمی [یا زار] (ش ۱۲۵۵-۱۳۲۵) گنجه نین سراب کندینده آنادان اولموش، مختلف درگی لرده مقاله و شعر یازیدیر.	علی نظمی [یا زار] (ش ۱۲۵۵-۱۳۲۵) گنجه نین سراب کندینده آنادان اولموش، مختلف درگی لرده مقاله و شعر یازیدیر.			علی نظمی [یا زار] (ش ۱۲۵۵-۱۳۲۵) گنجه نین سراب کندینده آنادان اولموش، مختلف درگی لرده مقاله و شعر یازیدیر.
علی ولینف [یا زار] م ۱۹۰۳ده آغدو (ایندی ارمنستان جمهوریه تینده) بیر یوخسول عایله ده دونیا یا گلدی، بو کندین اهاالی سی ۱۹۰۵، و ۱۹۸۱ ده داشناق لارین هجوموندا بؤیوک رشادت گؤستریشلر، علی ولینف چوخلو حیکایه لر و اثر لر یارادییدیر.	علی ولینف [یا زار] م ۱۹۰۳ده آغدو (ایندی ارمنستان جمهوریه تینده) بیر یوخسول عایله ده دونیا یا گلدی، بو کندین اهاالی سی ۱۹۰۵، و ۱۹۸۱ ده داشناق لارین هجوموندا بؤیوک رشادت گؤستریشلر، علی ولینف چوخلو حیکایه لر و اثر لر یارادییدیر.			علی ولینف [یا زار] م ۱۹۰۳ده آغدو (ایندی ارمنستان جمهوریه تینده) بیر یوخسول عایله ده دونیا یا گلدی، بو کندین اهاالی سی ۱۹۰۵، و ۱۹۸۱ ده داشناق لارین هجوموندا بؤیوک رشادت گؤستریشلر، علی ولینف چوخلو حیکایه لر و اثر لر یارادییدیر.
علیه hpon him [آ، ع] قارش، قارشیت، ضد (فا:~).	علیه hpon him [آ، ع] قارش، قارشیت، ضد (فا:~).			علیه hpon him [آ، ع] قارش، قارشیت، ضد (فا:~).
علیه eliye [آ] اؤرمیه ده کند آدی.	علیه eliye [آ] اؤرمیه ده کند آدی.			علیه eliye [آ] اؤرمیه ده کند آدی.
علی شجاع [آ] اؤرمو لو چاغداش شاعردیر. ^{۱۱۰}	علی شجاع [آ] اؤرمو لو چاغداش شاعردیر. ^{۱۱۰}			علی شجاع [آ] اؤرمو لو چاغداش شاعردیر. ^{۱۱۰}
علیشیر نوایی [آ، یا] باخ: امیرعلیشیر نوایی.	علیشیر نوایی [آ، یا] باخ: امیرعلیشیر نوایی.			علیشیر نوایی [آ، یا] باخ: امیرعلیشیر نوایی.
علی صدری [آ] اؤرمو لو چاغداش شاعردیر. ^{۱۱۱}	علی صدری [آ] اؤرمو لو چاغداش شاعردیر. ^{۱۱۱}			علی صدری [آ] اؤرمو لو چاغداش شاعردیر. ^{۱۱۱}
علی فطرت [یا زار] گ ۱۲۶۹دا تبریزده آنادان اولوب "بوم وبلبل، دیوان فطرت" کتابلاری بیزه قالییدیر.	علی فطرت [یا زار] گ ۱۲۶۹دا تبریزده آنادان اولوب "بوم وبلبل، دیوان فطرت" کتابلاری بیزه قالییدیر.			علی فطرت [یا زار] گ ۱۲۶۹دا تبریزده آنادان اولوب "بوم وبلبل، دیوان فطرت" کتابلاری بیزه قالییدیر.
علی قبری [آ] ش ۱۳۳۸ده چار اویماق- قیرخ بولاق کندینده آنادان اولوبدور، تورکجه شعر لری واردیر. ^{۱۱۲}	علی قبری [آ] ش ۱۳۳۸ده چار اویماق- قیرخ بولاق کندینده آنادان اولوبدور، تورکجه شعر لری واردیر. ^{۱۱۲}			علی قبری [آ] ش ۱۳۳۸ده چار اویماق- قیرخ بولاق کندینده آنادان اولوبدور، تورکجه شعر لری واردیر. ^{۱۱۲}

ع (səslı hərf)	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۳۷۵	ارک سۆزلۆتۆ	ع (səslı hərf)
علی هذا əlahəzə [ظ، ع] بۇ اۆزدن، بۇئدن له (فا:~).	عمه ümrə [آ، ع] بالاجا حج، تمتع حج بئندن کبچیک و قیسا حج (فا:~).			
علی ینگانی [آ] مرند لی چاغداش شاعردیر ^{۱۵۶} .	عم قیزی [آ] بیرینین عمی سینین قیزی (فا: دختر عمو). cousin			
عماد imad [آ، ع] دایاق، دایاناق یشری (فا:~).	عمل əməl [ع، آ] ایش، ایشگی، فعل (فا:~).			
عماد [آ] خوی دا کند و داغ آدی.	عمل اوفاغی [آ] جراحی عملیات اولونان اوتاق (فا: اتاق عمل).			
عمارت imaret [آ، ع] ۱-بؤیوک تیکیتی، سارای. buildings	عمله əmələ [ع، آ] امکجی، ایشچی، فهله (فا:~).			
۲-بایندیر لبق (فا:~).	عمله [آ] قارداغ قاراچورلو طایفاسینا باغلی اویا آدی ^{۳۰۱۸} .			
عمارت [آ] قوچان دا کند آدی.	عمله جات [ع، ع] عمله، چو [آ] ایشچی لر (فا: عمله ها).			
عمارت ملای انار [آ] کازرون-کنارتخته دا کند آدی.	عملی [آ، ع] ایشه دایانان و ایش ایله ایلگی لی، پراتیک، ایشجه			
عمارقلو [آ] گئرمی خیابو دا کند آدی.	الوثریشلی، اجرایی، اویقولامالی، تطبیقی (فا: کاربرد ی).			
عمال ummal [آ] عامبلر، ایشچی لر، گورولیلر، بیرینین	عملیات əmiliyat [آ] اویقولاملار (فا:~). operations			
ایشله ین لری (فا:~). agents	عمواوغلو [آ] هشتری ده کند آدی.			
عمامه əmmamə [آ، ع] ماللارین باشلارینا ساردیقلاری	عمود əmud [ص، ع] دیک، دیککی (فا:~).			
پارچا (فا:~).	عمودقالخان [آ، ف+تو] بیر ساواش سلاحی (فا: عمود و سپر).			
عمان umman [آ، ع] آتاندیز، اوقیانوس (فا:~).	عمودی əmu'di [ص، ع] دیکینه، دیککی لی، دیککی سل (فا:~).			
عمان omman [آ] رزن ده کند آدی.	عموم umum [آ، ع] بۆتون، تۆم، کامو، هامی، گنل لیکله (فا:~).			
عم اوغلو [آ] بیرینین عمی سینین اوغلو (فا: پسر عمو). cousin	عموماً [ظ، ع] عام حالدا، گنل لیکله (فا:~).			
عمد əmd [آ] قصد، نیت (فا:~). intention	عمومی [ص، ع] گنل، هامی یا عاید اولان (فا:~).			
عمداً [ظ] قصداً (فا:~). intentionally	عمومیت umeriyet [آ، ع] عمومو نظرده توتاراق، گنل لیک			
عمده ümdə [ص، ع] باشیلجا، گنل لیکله (فا:~). chief	(فا:~). publicness			
عمده التجار [آ] توپدان ساتیجی (فا:~). chief merchant	عمه əmmə [ع، آ] بی بی (فا:~). (paternal) aunt {اممک			
عمده ساتیجی [آ] توپدان ساتیجی wholesaler	و ماما سۆزلری ایله ایلگی لی اولمالیدیر.}			
عمر / عمور ömür [آ، ع] انسان، حیوان ویا بیتگی نین دوغو-	عمه اوغلو [آ] عمه نین اوغلو (فا: پسر عمه). cousin			
شوندان او لومونه قدر اولان دووره سی، حیات، یاشام.	عمی əmi [آ، ع] بابانین قارداشی، یاشلی آغایا سایقی اوچون			
عمر آباد ömər abad [آ] رزن و اورمیه ده کند آدی.	سسلنمه سۆزو (فا:~).			
عمر سيقور تاسی / عمور سيقور تاسی [آ] عمور بیمه سی (فا: بیمه	عمی آروادی [آ] بیرینین عمی سینین خانیمی (فا: زن عمو).			
عمر). life insurance	wife of one's paternal uncle			
عمر یولداشی / عمور یولداشی [آ] آرواد، انش، زوجه، حیات	عمی اوغلو [آ] عمی نین اوغلو (فا: پسر عمو). cousin			
یولداشی، یاشام یولداشی.	عمی خانزی əmixanzi [آ] ماکی دا کند آدی.			
عمران umran [آ، ع] بایندیر لبق، آبادانلیق.	عمی قیزی [آ] عم قیزی (فا: عم قزی).			
عمران موسایوف [بازار] ۱۹۱۴ ده باکی دآنادان اولموشدرو، و	عمی کندی əmi kəndi [آ] قئیدار دا کند آدی.			
بیر سیرا حیکایه، اوشاق حیکایه سی و کتاب یازمیشدیر:	عمی نوه سی [آ] عمی نین اوغلو ویا قیزی نین اوغاشی.			
"گل یاز، حیات یوللاریندا، ساحیل کوچه سینده."				
عمرونده / عمورونده [ظ] هئچ واخت معناسیندا "بؤرا گلمه ییب"				

ع (səslı hərf)	آذربایجان تورکجه سی	۱۳۷۶	ارک سۆزلوگو	ع (səslı hərf)
عمید [آ،ع] بۆیوک، باشچی (فا:~).	عمیدکندی / رستم کندی [آ] ماکی دا کند آدی.			
عمیدآباد [آ] اهر ده کند آدی.			عندالحاجت [ظ] گره بیرسه (فا:~).	in time of need
عمیق [آ،ع] درین (فا:~).			عندالرؤیت [ظ] گؤرون دوکده (فا:~).	at sight
عَنَاب [ع، آ، بی] چاناق یا پراقلی لاردان، ایکی چنک لیلردن، برک چودکلی، ایری زیتون بۆیوکلوغونده وگۆزده میوه سی یتیشن بیر آغاج، چیغده، چیسده (فا:~).			عندالضرورت [ظ] گره بیرسه (فا:~).	when (if) necessary
عَنَاب سولار [آ، بی] تاج یا پراقلی، ایکی چنک لی بیر بیتگی فامیلی (فا: تیره عناب). rhamnaceae			عندالفرصت [ظ] قاباغا گلیرسه، اله گلیرسه (فا:~).	at leisure
عَنَابِلو [آ] کلثیر ده کند آدی.			عنداللزوم [ظ] لازم اولدوقجا، گره بیرسه (فا:~).	if need
عَنَابِی [آ،ع] عَنَاب رنگینده.			عندالمطالبه [ظ] ایسته نیلیرسه، ایسته دیکده (فا:~).	on demad
عناد [آ،ع] ترسلیک باش قالدیرما، لج ائله مه (فا:~).			عندلیب [آ،ع] شع، بو لبول (فا:~).	endelib
عناصر [آ،ع] غنصرلار، اؤیه لر (فا:~).			عندلیب اورموی [یا زار] (گونش ۱۲۹۰-۱۲۳۰) میرزا لطفعلی	
عنات [آ،ع] جنسل گوجسوز لوق (فا:~).			عندلیب اورمیله شاعر دیر ^{۱۱۷} .	
عنایت [آ،ع] مرحمت، یاخشیلیق، التفات (فا:~).			عندلیب قاراجاداغلی [یا زار] هـ ق ۱۳ جو یۆزیده اهرده آنادان اولوب وتبریزده وایرواندا یاشامیشدیر وچوخلو قوشمالار نظیره لر و شعر لر یازیبدیر ^{۱۱۷} .	
عناب [آ،ع] اوزوم (فا: انگور). grapes			عندلیبی [یا زار] ابومحمد عندلیبی (م ۱۱۷۷-۱۷۱۰) تورکمن شاعر لریندن اثر لرینی شعر و نثر شکلینده یازمیشدیر.	
عنبر [آ،ع] عنبر بالیغیندان چیخاریلان و گۆزل قوخلو وکول رنگینده بیر ماده (فا:~).			عنصر [آ،ع] اؤیه، ایلهک، ائلثمان (فا:~).	element
عنبرآباد [آ] سبزوار-صفی آباد دا کند آدی.			عننه وی [آ،ع] گله نک سل (فا:~).	enənəvi
عنبرآغاجی [آ، بی] باقلاگیللردن نئچه ایللیک بیر جنس، چیچک لری ساری یا آغ و یا پراقلاری آقاسیا یا پراغی کیمی بیر بزک بیتگی سی (فا: نوعی گیاه زینتی) mimoza			عننه [آ،ع] گله نک (فا:~).	enənə
geum urbanum			عنفوان [آ،ع] باشلانقیجدا، گنجلیگین ایلهک چاغلاریندا (فا:~).	infuvan
عنبران [آ] آستارا و اردبیل ده کند آدی.			عنقا [آ،ع] عنقا قوشو، اساطیره گۆره قاف (ائلبورس) داغیندا بیر ایری قوش آدی، افسانه وی بیر قوش آدی (فا: سیمرغ هما).	enqal
عنبر اوغلو [یا زار] ۱۴ جو یۆزیده یاشامیش و شکی مسجدینده ال یازمالاری تاپیلیب ^{۱۱۷} .			عنقریب [ظ، ع] تئزلیکجه، لاپ یاخیندا، یاخین زاماندا (فا:~).	enqerib
عنبر بالیغی [آ، دی] بالیناگیللردن ۲۵ m بویدا باشی بۆیوک، بیرتیجی، آدا بالیغی (فا: نوعی ماهی). catodon			presently	
macrocephalus			عنکبوت [آ،ع] هورومچک (فا:~).	enkebüt
عنبرگۆلو [آ، بی] عنبر چیچگی، عنبر آغاجی نین آلتین ساری لی و قوخلو گولو (فا: گل عنبره).			عنوان [آ،ع] باشلیق، باش یازی (فا:~).	unvan
عنبرلو / انبرلی [آ] اهر ده کند آدی.			عودت [آ،ع] قایتارما، دؤنوش (فا:~).	o`det
عنتر [آ،ع] بیر نوع مئمون (فا:~).			عورت [آ،ع] آرواد: زوجه، آرواد، قالدین (فا:~).	o`ret
			عون ابن علی بقیه سی [آ] باخ: تبریز.	o`n ibne eli
			عود [آ،ع] یاخین شرقده سیملی موسیقی آلتی نین آدی.	ud
			عور [آ،ع] اعور جمع اولاراق بیر گۆزلو معناسیندا دیر	u`r
			فارسجادا لوت معناسیندا ایشله نیر (ف: لخت و عور).	

ع (səslı hərf)	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۳۷۷	ارک سۆزلۆک	ع (səslı hərf)
عۆذور / عذر [üzür, üzr] ع، ع	عۆذورلو [ع، ع] سبب لی، فیزیکی چتینلیگی اولان کیمسه (فا: عذر).		عهد و پیمان [آ] آنلاشما، ایلقار (فا: ~). Promise, agreement	
عواطف [əva`tif] ع، ع	عواطف [آ] عاطفه لر، مرحتلر (فا: ~). sentiments		عیار [əyar] ع، ع قیزیل ویا گوموش کیمی شئی لرین خالیص لیک درجه‌سی (فا: ~).	
عوالم [əva`lim] ع، ع	عوالم [آ] عالم‌لر (فا: ~). worlds		عیار [əyyar] ع، ص دۆلاندیریجی، فیریلداقچی، کلک باز (فا: ~). impostor	
عوام [əvam] ع، ع	عوام [ع، ع] قارایاخا آدم‌لار، عادی انسان‌لار، خالقین آشاغی طبقه‌سی (فا: ~). common		عیاش [əyyaş] ع، ع واختی نی سرخوشلوقلا گئچیرن، ایچکی دۆشگۆنۆ (فا: ~). bon vivant	
عوام پسند [əva`mil] ع، ع	عوام پسند [آ] عوامجا، خالقجا (فا: عوام پسند). popular		عیال [əyal] ع، ع قاری، ائش (فا: ~).	
عود آغاج [ud ağac] ع، ع	عود آغاجی [آ، بی] شرق آسیا اولکە لرینده ییتشن، یاز قیش یاپراقلی، آرمودجا میوه‌سی اولان، آغاجی یاندیغیندا خوش قوخی وئردیغی اوچون دینسل تۆرن لرده و تاپیناق لاردا یاندیریلان بیر آغاج، دۆل آپتال اوتوگیل لردن (فا: عود، تاج الملوک). aquillaria agollochia		عیان داغی [آ] باخ: سالماس.	
عوض [əvəz] ع، ع	عوض [آ] انسان آدی (فا: ~) بو کلمه‌نین عربجه دئیلمه‌سینه رغما تورکجه آیواز، ائیوز کلمه سیندن آلینماسی سانلییر، و معناجا آيسان دئمکدیر ^{۱۵} ، باخ: آیاز.		عیب [eyb] ع، ع اۆتانیلاجاق حال، ایراد، نُقصان (فا: ~). defect	
عوض احمدی (سارسیلماز) [آ] قوشاچیلی چاغداش شاعردیر	عوضلیک [آ] ضمیر، ادیل.		عیبه‌جر [eybəcər] ع، ص [۱- نقصانلی، چیرکین، کیفیر. ۲- بیچیم‌سیز، یۆندم‌سیز، ایرنج، چوخ پیس (فا: ناقص اندام).	
عوضینه [ض] قارشلی لیغیندا (فا: به‌زاء). lieu	عون ابن علی [آ] تبریز ده داغ آدی.		عید [eyd] ع، ص بایرام، شنلیک، شادلیق گۆنۆ (فا: ~).	
عهد [əhd] ع، ع آند، یمین (فا: ~).	عهد ائتمک [ل] یمین ائتمک، سۆز وئرمک (فا: عهد کردن).		عید علی / ائیده‌لی [eydəli] آ] میانا دا داغ آدی.	
عهد جدید [ع، ع] عیسی دان سوتراکی قوتسال کتابلار، انجیل (فا: ~).	عهد عتیق [ع، ع] عیسی دان اؤنجه کی قوتسال کتابلار، تورات (فا: ~).		عیسالی [آ] بیر شاهسون ائلی؛ گده‌بگ و اؤرمیه‌ده کند آدی.	
			عیسی / عیسا [آ] ماکی (س، خان، ~ گۆلو)، کومیجان (س، آباد)، قئیدار (س، گولو) دا کند آدی. پیرانشهر دال (س، رش) داغ آدی.	
			عیسی نین دؤغومو [آ] حضرت عیسی نین آنادان اولان گونو (فا: تولد (ح) عیسی). christs nativity	
			عیش [eys] ع، ع کئیف ائتمه، سرخوش اولما (فا: ~).	
			عین [eyn] ع، ع گۆز (فا: ~).	
			عینا [eynən] ع، ع بوتون ایله، اولدوغو کیمی (فا: ~).	
			عین الروم [آ] سۆلدوز دا کند آدی.	
			عینک [eynək] ع، ع گۆز لوک (فا: ~).	
			عینی [eyni] ع، ع تام بنزر، تایی، بنزری (فا: ~).	
			عینی دره سی [آ] کلئیر ده چای آدی.	
			عینیّت [eyniyət] ع، ع اوخشارلیق، بنزریک، اوخشاریش، بنزه یش، برابر لیک (فا: ~).	
			عیوب [uyub] ع، ع عیب لر (فا: ~).	

غ غ

غ [حرف] تورک عرب الفباسی نین ییرمی ایکینجی و تورک لاتین الفباسی نین اؤنؤنچو حرفی، بو حرف سس سیز اولاراق کؤیلو و تیره شیم لی حرف سایلیر؛ اشاره اولونمالیدیرکی تورکجه ده غ حرفی ایله باشلانان کلمه دانیشیق دیلینده یؤخدور و ساده جه ادبیات آلانیندا ایشلنن آلینما کلمه لرده یازیلیر، بۇ بؤلومده بوجور کلمه لر اشاره اولاراق اولنلارین عربجه یازیلیشینی پوزماماق اؤچون اصلینده اولدوغو کیمی یازیلماق، آچیق دیرکی اوخونوشدا "ق" حرفیله دئییلجهک، البته یثری گلدیجه دئییلیش طریزی لاتین حرفلرله گؤستريله جک (فا: بیست و دومین حرف ترکی آذربایجان).

غار qar [آ، ع] زاغا (فا: -).

غار [آ] تهران-ری دا کند آدی.

غارَت qaret [آ، ع] چاپما، چاپاؤلولو تالان ائتمه، سؤیما (فا: -).

غازان [آ] اؤرمیه ده کند آدی. دیواندره ده چای آدی.

غازی [باخ] قازی، مُجاهد.

غازیان دالقاگیرانی [آ] باخ: انزلی.

غاصب [ص، ع] غصب ائدن، اؤزگه نین مالینی اله گئچیرن (فا: -).

غافل qafil [ص، ع] دالقین کیمسه، بیلگی سیز (فا: -).

غافل [یازار] علی اکبر غافل (۱۳۰۹-۱۲۳۳ هـ ق): شامخی دا آنادان اولوب و فصولی مکتبینه شعر دئییب.

غافلانه [ص، ع] غافل جه سینه.

غافل لیک [آ] غافل اولما.

غالب galib [آ، ع] غلبه ائدن، اؤستون اولان (فا: -).

غالب آذربایجان [یازار] هـ ۱۳ جو یوزیلده یاشایاراق تورکجه شعر لری واردیر (فا: -) ^{۱۴۱}.

غالب qalibən [ظ، ع] گؤرؤنوشه گؤره، سانیلیرکی، آنلاشیلان frequently (فا: -).

غالبه کول تکین [یازار] گونش ۱۳۵۰ (م ۱۹۷۱) ده نخجواندا

آنادان اولدو، تورکجه شعر لری واردیر ^{۵۲}.

غالبیت qalibiyet [آ، ع] یتیمه، یتگی، غالب گلمه، اؤستون اولما. (فا: -). predominance

غانات [آ] حکومت اورقانلاری اؤچون بئجه ریلن مال داوار ^{۸۲}.

غانچی [آ] حکومت اورقانلاری اؤچون مال داوار بئجه رن ^{۸۲}.

غاندیم [آ، تورکمنجه] قارقوم چؤلونده چوخ بیتن بیر بیتگی.

غایب qayib [آ، ع] گؤرونمز، گؤرونمه یین، حاضر اولما یان.

غایت qayət [آ، ع] سون درجه، نهایت، سونوندا (فا: -).
exterme limit

غایله qailə [آ، ع] قاریشیقلیق، قارقاشا (فا: -).
desturbace

غایه qa'yə [آ، ع] یوکسک آماج، هدف (فا: -).

غبار qubar [آ، ع] ۱-توزتوپراق. ۲-کدر، قوصه (فا: -).

غبطه qibtə [آ، ع] بیر نین باشاری سینین حسرتینی چکمه (فا: -).

غجر gəcər [آ] ۱-غالچی ۲-قارچی ^{۸۲} {فارسیجا، باخ: قاجار}.

غجرچی [آ] یول گؤسته رن، قیلووز ^{۸۲}. {فارسیجا، باخ: قاجار}.

غدار [ص، ع] قدار، ظالم.

غده quddə [آ، ع] وزی، وز، تومور (فا: -).

غدير [آ، ع] گؤلک، مکه نین یاخین لیغیندا یثر آدی.

غذا qəzai [باخ] قیدا، یتکم.

غراب [باخ] قوراب.

غرامت qəra'mət [آ] تضمینات، خسارت (فا: -).
indemnity

غرایب qə'rayib [باخ] قرایب.

غرب qərb [آ، ع] باتی، گونشین باتدیغی یثر (فا: -).

غرب تەمدنو (باتی اویقارلیغی) [آ] غرب تەمدنو عمومی بیر

مفهومدا یاخین چاغدا اله گلن بوتون تکنولوژیک و کولتورل و فرهنگی توسعه و گلیشمه لره دئییلیر، مسلما بو

اتفاقلار بوتون انسانلارین یاشایش، نین دوزلمه سینده

بؤیوک رولو واردیر، البته غرب اؤلکه لرینده گئچجی

فاشیستی دؤنم لره باخمایاراق بو توسعه و پیشرفت لر

توپلوملارین یاشایشینین یوکسلمه سینده بؤیوک نقشی

واردیر، و بودا بیلیم و تکنولوژی نین ذاتیندا عدالت و

یاشایشی یوکسلمه اؤزلیگی اولماغیندان قاینالانیر،

هرچند یاخین چاغدا بو پیشرفت لر چوغونلوقلا غرب اؤلکه

لرینده وُجودا گلیب البته بو توسعه و گلیشمه نی انسان لارین گنجیمشده کی چالیشمالارینی گۆز اؤنونه آلمادان تصور ائتمک اولماز نئجه کی سومر، یونان، چین و اسلامی دؤنمده تورک امپراتورلوقلاریندا بؤیوک بیلگینلرین رولو غرب اویقارلیغینا گیریش نقطه و مقدمه سایلیلر مسلما بو نکته نی نظره آلمادان یانلیش و بوتون انسانلارا و حتی غربی لیلره ضرر وئریجی مکتبلر و فاشیستی و ایرقچی قروپلار دوزه له ییلیرکی بو باره ده چوخلو اؤرنکلره اشاره ائتمک اولار (باخ:شوالیه چیلیک)، هرحالدا بوتون اولوس لارین غرب اویقارلیغینا اؤز گتیرمه سی ایندیکی زامانین بؤیوک حرکتی سایلیلر، و اؤزل لیکله کۆره سللشمک و ائورن سللشمک فقط بؤلگه سل فرهنگ، کولتور و اوره تیم سیستمیلرینی یئنی تکنولوژیک ایلکه لره و اوصوللارا باغلاماقلا امکان پذیردیر و یونون قاچینیلماز اولدوغو بۆتون بیلگینلر طرفیندن آچیقلا نماقدادیر.	غریب (فا:~). foreign غریبی qəribi [یازار] پروفئسور صدیق ین تلاشیله دیوان- غریبی کتابی تاپیلیب و ادبیات عالمینه سۆنۆلدۆ، کتایین یازاری غریبی تبریزی منتشه اوغلۆ قئید اولونوبدور (هـ۱۰ اجو یۆزیل)، بعضی قایناقلاردا اوئو یوسف افندی یازمیشلار، "منیم یاریم داهی یار ایسترایمیش بؤیله ییلمزدیم. بیر اؤزگه عاشق زار ایسترایمیش بؤیله ییلمزدیم." ۱۱۷، ۱۱۸.
غریب (فا:~). instinet غریو qəriv [آ] فریاد (فا:~). exclamation غزال qəzal [ع] دین ساواشی، مسلمانلارین غیر مسلمانلارا قارشى ساواشی، جاهاد (فا:~). war (against infidels) غزال qəzal [ع] جئیران (فا:~). غزان / قازان qəzan [آ] سۆلدوز دا داغ آدی. غزال qəzəl [ع] گۆزل و عاشقانه سۆزلر دئمک (فا:~). غزل اوخویان [آ] غزل سؤیله ین (فا: غزل لخوان). غزل چی [آ] غزل سؤیله ین (فا: غزل لخوان). غزل شعری [ع] معناجا مخالف جنسله مُغازله و عاشقانه صُحبت ائتمک دئمکدیر، شعرده غزل لر عاطفه، محبتدن و عشقدن سۆز آچار و مُحْتَواسی حکمت نصیحت ویا آیری مطلبلر اوزه ره اولار و معمولاً ۱۵ تا ۲۵ بیتدن تشکیل تاپار، غزلین اول بیت 'ینده کی شعرین مُحْتَواسی اونون اساسی ساییلاراق مطلع یا باشلانیش آدلانیر و آخر بیتینه مقطع یا قۇرتاریش دئییلر، غزل لر معمولاً عروض وزننده اولارلار ولی بؤیوک شاعر واحد، اوستاد لیقلا هجا اؤلچوسونده و ۱۴ هجادا غزل دئیهرک آذربایجان شعرینین گلیشمه سینده یئنی صفحه آچیبیدیر و بوتونوع شعری تورکجه دیل قوراللارینا اویقونلاشدیر ییدیر، اؤرنک: عشقین تامام نشئه سی دیوانه لیکده دیر. مئیکانه نین ملاحظی مستانه لیکده دیر. ۷۳، ۷۴ ghazal	غریب کندی qərib kəndi [آ] اؤرمیه ده کند آدی. غریب qərib [ع] ۱- کیمسه سیز، اؤزگه دۆشموش. ۲- یاد یئرده اولان و اؤزگه یئرده قالان، قریب (فا:~). غریبانه qəribanə [ظ] قریب کیمی (فا:~). غریبچیلیک qəribçilik [آ] قریب حالدا اولما (فا: غریبی). غریبکلو qəribəklü [آ] ساوه همدان شاهستون ائلی نین آروخلو بؤلوگونه باغلی بیر تورک طایفاسی ۹۸. غریبه qəribə [ع، ص] ۱- گۆرۆنمه میش، ائشیدیلمه میش. ۲-

سویگتگین دیر، حاکمیت دؤنمی ۹۶۹-۱۱۸۷: حاکمیت- یثرلری: خورزم، ماوراءالنهر، ایران و قوژئی هیند؛ غزنه لی تۆرکلر بؤیوک بیر آلاندا اسلامین یاییلماسینا سبب اۆلدولار، بۇ دؤولت ایلکجه سلجوقلو امپراتورلوغونون تابعیتینه گیردی و سونرالار غورجو کومداری توسط ایله آبادان قالدیریلدی، بۇ دؤولت آدینى افغانستانداکی غزنه	غضب qəzəb [آع] اؤفکه، قیزغین لیق (فا:~). غُضْر quzruf [آ] قیغیرداق (فا:~). غُضْفَر qəzənfər [آع] آسلاڭ، شتر (فا:~). غَفَّار [آع] باغیشلايان (فا:~). forgiving غَفَّار [آ] گُثْرى (ـکندی)، اۇرمیه (ـبَگی) ده کند آدی. غَفْلَت [آع] یاددان چیخارما، اؤتوتما. neglect غَفْلَتاً [ظع] بیردن بیره، خبر وئرمەدن. غُفُور qəfur [آع] چوڭ باغیشلايان. غَلات qəllat [آع] غلە لر، تاخیل (فا:~). غَلات qolāt [آع] غالی لر، بیرایشده غلو ائدن، آباردان (فا:~). غَلاف qilaf [آع] قین (فا:قاب). غَلَام qulam [باخ] قولام، بندە، نؤمر، قول. غَلَام [آ] سراب، قُرۋه، گۆل تپە (ـدوشان)، شېستەر (ـلو)، قئیدار (ـویس) دا کند آدی. قئیدار دا (ـپیر) داغ آدی. غلامرضا دانشفروز [آ] ایروانی چاغداش شاعر دیر ^{۱۵۶} . غلبه qələbə [آع] یتیمه، اؤستولوک (فا:~). prevalence غلتک qəltək [آ] رۆلتر (فا:~). roller غلط gələt [آع] یانیلیش (فا:~). mistake غلظ qilzət [آع] یوغونلوق (فا:~). viscosity غلمان qilman [آع] جنت ده اولان ارکک حوری لر (فا:~). handsome. غلە qəllə [آع] تاخیل (فا:~). غلّیان qələyan [آع] قاپناما، جوشما (فا:~). غلیظ [آع] قاتی، دؤرۋ اولمایان (فا:~). thick غَم [آع] کدر، غُصه (فا:~). sad غَمّاز [آع] سۆز آپاریب گتیرن (فا:~). غمزه [آع] ناز وادا (فا:~). غمکش qəmkeş [آ] (ش ۱۳۰۴-۱۳۸۱) هشریلی عبداللاه رضایی، تخلصو غمکش ایدی، اثرلریندن: بحرالمصائب، اسرار عاشورا، پیمان عاشورا، ظهر عاشورا، عصر عاشورا ^{۱۶} . غمگسار [آ] علیقلی غمگسار نجف اوف ۱۸۸۰ء نخبواندا آتادان اولوب، مختلف قازئت و درگی لرده شعر لر یازیب. غمگین [ص] اؤزۋوتلو، کدرلی (فا: کدر). sadness

غ غ	آذربایجان تورکجه سی	۱۳۸۱	ارک سۆزلۆتو	غ غ
غناک [باخ] غمگین.	غناک [آ،ع] وارلی اولما، گۆجلنمه.		غیر qeyr [آ،ع] ۱-باشقاسی، اؤزگه. ۲-بیر کلمه یه یوخلوق ویا منفی مفهوم وئرن بیر اؤن اک (فا:~).	
غننا gənə [آ،ع] وارلی اولما، گۆجلنمه.	غنچه گنیم [یازار] گونش ۱۲۰۶ (م ۱۸۲۷) ده نخجواندا آنادان اولدو، تورکجه شعر لری واردیر ۵۲.		غیر اجتماعی [ص،ع] اجتماعی اولمایان.	
غنچه gənçə [باخ] قونچا.	غننه gүннə [آ،ع] گنیزدن چیخان سس (فا:~). twang		غیر اختیاری [ص،ع] اختیاری اولمادان، ایراده دیشی (فا:~).	
غنچه بگیم [یازار] گونش ۱۲۰۶ (م ۱۸۲۷) ده نخجواندا آنادان اولدو، تورکجه شعر لری واردیر ۵۲.	غننی gəni [آ،ع] وارلی، دؤولتلی، زنگین (فا:~). ثروتمند.		غیر اخلاقی [ص،ع] اخلاق نورمالارینا اؤیمایان.	
غننی آباد [آ] تهران-ری دا کند آدی.	غننی بگلو [آ] ماهنشان (۴ کندستانین دان بیر ی اولاراق ۳۲ کند ی و *۱۲۰۰۰ نفر نفوسو واردیر.		غیر ادبی [ص،ع] ادبی اولمایان، قبا، کوبود.	
غننی زاده [یازار] محمود غنی زاده هـ ۱۴ جو یوزیلده یاشایاراق تورکجه شعر لری واردیر (فا:~) ۱۴۱.	غنیم qənim [باخ] قنیم، دشمن (فا: یاغی). enemy		غیر ارادی [ص،ع] ایستنج سیز، اراده دیشی (فا:~).	
غنیمت [آ،ع] ساواشدا دشمن الینه گئچن هر شی (فا:~). booty	غنوا qəvvəs [باخ] قواص، دالیغ.		غیر انسانی [ص،ع] انسانلیق دیشی (فا:~).	
غنوت gū'sabad [آ] بوکان دا کند آدی.	غور gür [آ] بیر تورک بووی و افغانستاندا یئر آدی، اونلار هـ ۱۴ جو ایلده، افغانستان و هینده بویوک امپراتورلوق قوردولار، باخ: بابور ۲۹؛ غور بؤلگه سی ایندی چار اویماق قبیله لرینین یوردودور ۱۲، باخ: کوژمانج.		غیر ثابت [ص،ع] ثابت اولمایان، محکم اولمایان، قراریز.	
غوزیه بولاغ guzeyə [آ] میانا دا داغ آدی.	غول [باخ] قول.		غیر جدی [ص،ع] جدی اولمایان.	
غیاب qiyəb [آ] یوخلوق، بیرینین بیر یئرده اولماماسی (فا: نبود).	غیابی [آ،ع] بیرینین حاضر اولمادیغی حالدا، بیر ی بیر یئرده اولمادان (فا:~).		غیر خالص [ص،ع] قاتیشغی اولان، تیخا اولمایان (فا:~). gross	
غیاث آباد [آ] هیشئین، ملایر، گرمسار و قزوین ده کند آدی.	غیب qeyb [آ،ع] ایتمه، ایتم، غایب اولما، ایتیک (فا:~).		غیر ذیروح [ص،ع] جانسیز (فا:~). inanimate	
غیب qeyb [آ،ع] ایتمه، ایتم، غایب اولما، ایتیک (فا:~).	غیبت qeybət [آ،ع] بیرینین دالیجا دانیشما (فا:~).		غیر رسمی [ص،ع] رسمی اولمایاراق، گئچرسیز informal	
غیبگو [ص] غنپ دین (فا:~). diviner	غیبی [ص] گیزی لی (فا:~). occult		غیر شخصی [ص،ع] کیشی سل دیشی، (فا:~). impersonal	
			غیر شرعی [ص،ع] شرعی اولمایاراق (فا:~). unlawful	
			غیر شعوری [ص،ع] بیلینج دیشی (فا: خارج از شعور).	
			غیر شفاف [ص،ع] شفاف اولمایان.	
			غیر صافی [ص،ع] قاریشیق، قاتیشیق، خالص اولمایان.	
			غیر صحیح [ص،ع] یانلیش (فا: نادرست).	
			غیر صریح [ص،ع] اؤرتو لو (فا: غیر صریح). inexplicit	
			غیر صمیمی [ص،ع] صمیمی اولمایان، ایکی اؤز لو.	
			غیر ضروری [ص،ع] گرک لی اولمایاراق unnecessary	
			غیر طبیعی [ص،ع] دوغال دیشی (فا:~). unnatural	
			غیر عادی [ص،ع] اولغان اوستو، عاد ی اولمایاراق unusual	
			غیر علمی [ص،ع] بیلیم دیشی، بیلیمه اؤیماز (فا:~).	

غ ǧ	آذربایجان تورکجه سی	۱۳۸۲	ارک سۆزلوگو	غ ǧ
غیر عمدی [ص،ع] بیلمه یه رک، عمدی اولمادان (فا:~).	unintentional		غیر مقبول [ص،ع] مقبول اولمایان، بیه نیلمه ین.	
غیر فعال [ص،ع] ایشلک اولمایان، فعال اولمایان. پاسیو.			غیر ممکن [ص،ع] اولاناق سیز (فا:~).	impossible
غیر قانونی [ص،ع] یاسا دیشی (فا:غیر قانونی). illegal			غیر ممنون [ص،ع] کۆسکون، قیزقین (فا:~).	
غیر قطعی [ص،ع] قطعی اولمایان.			غیر منتظره [ص،ع] گۆزله نیلمز (فا:ناگهانی). unexpected	
غیر قیاسی [ص،ع] قورال سیز (فا:~).			غیر منتظم [ص،ع] دۆزن سیز، داغینیق (فا:~).	
غیر کافی [ص،ع] یتیر سیز (فا:نا کافی). insufficient			غیر منطقی [ص،ع] منطق دیشی (فا:~). illogical	
غیر مادی [ص،ع] مادی اولمایان، معنوی.			غیر منظم [ص،ع] دۆزن سیز، داغینیق (فا:~).	
غیر متجانس [ص،ع] باغداشماز، باغداشما میش (فا:~).			غیر منقول [ص،ع] داشینماز (فا:~). immovable	
غیر مترقبه [ظ،ع] گۆزله نیلمه دن (فا:~). unexpected			غیر موافق [ص،ع] موافق اولمایان، اویوشمایان، اویمایان، اویقون گلمه ین (فا:~).	
غیر متشکل [ص،ع] متشکل اولمایان، تشکیلات لانما میش.			غیر نظامی [ص،ع] قارا یاخا، عسگراولمایان (فا:~).	
غیر متناسب [ص،ع] اویقونسوز، یاراشیق سیز (فا:~).			غیر نورمال [ص،ع] نورمال اولمایان (فا:~).	
غیر متمرکز [ص،ع] وئریم سیز.			غیر واضح [ص،ع] آنلاشیلماز، اؤرتو لو (فا:~).	
غیر مجاز [ظ،ع] مجاز اولمادان (فا:~). unauthorized			غیر واقع [ص،ع] اولما میش (فا:~).	
غیر مجبوری [ص،ع] کؤنوللو، مجبور اولمادان.			غیری qeyri [آ،ع] باشقا، دیگر.	
غیر محتمل [ص،ع] مُحتمل اولمایان، احتمال سیز.			غیظ qeyz [ص،ع] اؤفکه، آجیق، حدّت (فا:~). indignation	
غیر محدود [ص،ع] سینیر سیز، سونسوز، اؤجسوز (فا:~).			غیظلی qeyzli [ص،ع] اؤفکه لی، آجیق لی، حدّت لی (فا:عصبانی)	
غیر محسوس [ص،ع] دؤیولماز، سیز یلماز unnoticeable			غیور qəyur [ص،ع] چوخ چالیشان، غیرت لی (فا:جوانمرد).	
غیر مزروع [ص،ع] اکیلمه میش، اکیلمه ین (فا:غیرزراعی).			zealous	
غیر مسئول [ص،ع] سورومسوز (فا:~).				
غیر مساوی [ص،ع] اتشیت سیز (فا:نا برابر).				
غیر مستعمل [ص،ع] ایشلنمه میش (فا:~). unused				
غیر مستقیم [ظ،ع] کسه یو لدان (فا:~). indirect				
غیر مستوی [آ،ع] مُستوی اولما یاراق (فا:~). uneven				
غیر مسکون [ص،ع] بوش، یشلشیمجی سیز (فا:غیرمسکون).				
غیر مسلم [ص،ع] مُسلمان اولمایان.				
غیر مشروع [ص،ع] یو لسوز، توره دیشی (فا:نامشروع).				
غیر مطابق [ص،ع] اویوشمایان، اویمایان، اویقون گلمه ین (فا:~).				
غیر معتبر [ص،ع] مُعتبر اولمایان، اعتبار سیز.				
غیر معقول [ع، ص] ساچما، عاغلا آیقیری (فا:نامعقول).				
غیر معلوم [ص،ع] بیلینمز، بلسیز (فا:~).				
غیر معمول [ص،ع] معمول اولما یاراق (فا:~). unusual				
غیر معین [ص،ع] بلیر سیز (فا:نامعین).				

ف ف Ff

ف [حرف] تورک عرب الفباسی نین ییرمی اۆچونجو و تورک لاتین الفباسی نین سککیزینچی حرفی، بو حرف سس سیز اولاراق کویلو و تیره شیم سیز حرف ساییلیر (فا: بیست و سومین حرف ترکی آذربایجانی).

فا [آ، ایتا لیانجا] موسیقی علامت لرینین دۆردونجوسو.

فاب fab [آ] بیر نوع پالتار یوما پودرو {فابریکا آدیندا}.

فابریک [آ، فر] اصلی فابریکانین اۆرتدیگی مال اۆچون سؤیله نیر.

فابریکا [آ، فر] اۆره تیم اتوی، خام ماده دن مختلف معمولات حاضر لایان صنایع مؤسسەسی "پارچا فابریکاسی، پومپ فابریکاسی" (فا: کارخانه). **factory**

فابریکاسیون [آ، فر] اۆره تیمه حاضر لاما ایشی (فا: آماده سازی).

فاتالیزم [آ، فر] یازقی چی لیت، قدرچی لیک، قضا و قدره اینانن بیر گۆروش (فا: ~).

فاتالیست [آ، فر] یازقی چی، قدرچی (فا: ~).

فاتح fateg [ص] اۆستون گلن، اۇدان، یثن (فا: ~). **winner**

فاتح سلطان محمد [آ] عثمانلی سلسله سینین بؤیوک لریندن اولاراق استانبولو فتح اندیب باشکند سنچدی، بؤیوک بیلگین اولاراق هاوان توپو (تکرلی توپ) کاشفی تانییر.

فاتحه fatihə [آ] قرائین ایلک سوره سینین آدی، اولولر اوچون سؤیله نن دُعا و آیه لر (فا: ~). **introduction**

فاتمای fatmay [آ] باکی دا کند آدی ۲۴۰.

فاتورا fatura [آ، لا] فاکتور، حسابلشما کاغاذی، اؤدنتی.

فاجعه facie [آ، ع] اۆزونتو لو اولای (فا: ~). **calamity**

فاحش fahiş [آ، ع] چوْخ چوخ، آشیری (فا: ~). **notorious**

فاحشه fahişə [آ، ع] ساتقین، آلچاق (فا: ~). **prostitute**

فاخته [آ، ع] تۆرک چالقی سیندا بیر اُصول آدی (فا: ~).

فاخر [آ، ع] فخر ائدن، اؤوؤگو، اؤوؤن (فا: ~).

فاراب farab [آ] کیوی و کومپجان دا کند آدی.

فارابی [آ] اسلام و تورک دونیاسینین بؤیوک بیلگینی اؤزلوق اوغلوترخان اوغلوا بن نصر م ۸۷۰ ده تۆرکمئنستان ین پاراو

(فاراب) بؤلگه سینده آنادان اولوب، و م ۹۵۰ دمشق ده ۸۰

یاشیندا وفات ائتدی، فارابی تورکجه، عربجه، فارسجانی مکمل حالدا بیلیردی و ارسطودان سونرا اونا ۲ جی اؤیرتمن

(معلم ثانی) آدی و ثریلیب، بؤ بیلگین اسلام فلسفه سینین یینئوره سین تۆکوب، ریاضیات، فلسفه، منطق، اخلاق،

سیاست، موسیقی و تصوف علملرینده بؤیوک ایشلر گۆروب و قانون سازینین دوزلدنه تانییر، چوخلاری

فارابی نین تورکمن (کنگرس لردن) اولدوغونا آیدینجا اشاره ائدیبلر، بارتولد دا تۆرک اولدوغونا تاکید ائدیدی.

فاراد farad [ایف آ] الکتریک سیغا ییری می (فا: فاراد).

فارتافورت (ائله مک) [ظ] بوْشونا دانیشماق.

فارس fars [آ] ائل آدی، پارس (فا: فارس).

فارسجا [آ] فارس دیلی.

فارسچی [آ] فارسچیلیق یانلی سی، پهلویچی (فا: پان فارس).

فارسچیلیق [آ] پهلویچیلیک.

فارسلاشدیرماق [ل] پهلویچیلیگی قبول ائتدیرمک.

فارسلاشماق [آ] پهلویچیلیگه معروض قالمق.

فارسی [آ] فارسجا، فارس دیلی.

فارسینج farsinc [آ] همدان کندستانی، ۱۹ کند و * ۶۰۰۰ نفر نفوسو واردیر، مرکزی فارسینج (۴۰ ک گ د * ۱۴۳۰ فا + کو).

فارغ [آ، ع] آسوده، راحتلانمیش (فا: ~).

فارفار [آ] مرند ده کند آدی {واروار}.

فارماچ تپه [آ] لاجین دا داغ آدی (۲۳۳۰) ۲۴۰.

فارماسون [آ، فر] دینسیز، ایمانسیز (فا: فراماسون).

فارماکولوژی [آ] علاج لارین تاثیر و قوللانیشین اینجه لهین بیلیم دالی (فا: ~) {یو: درمان + بیلیم}.

فاره fare [آ، دی، ع] گمیرگن، امجک لی، اینجه اؤزون قویروقلو، چنگل دیرناقلی، ائوده و تارالاردا ییه جک لره

ضرر وئرن بیر سیجان چنشییدی. **mus**

فاره اوتو [آ، بی] یتیش و توخوموندان سیجان لاری زهیر له- مک اوچون یارارلانان بیر بیتگی (فا: نوعی گیاه).

فاره قوشو [آ، دی] ضعیف و یووارلاق قانادلی و سرت توکلو کیچیک بیر قوش (فا: نوعی پرند). **colicus macrurus**

Ff	آذربایجان تورکجه سی	۱۳۸۴	ارک سۆزلوگو	Ff
فاره قولاغی [آ، بی] چوها چیچگی گیللردن، توخومو قوش یئمی اولان، چیچکلری مختلف رنگلرده، قارشلی لیلی یاپراقلی، سیچان قولاغی، بیر نوع مرجان کؤشک (فا: آناگا لیس). <i>anagallis</i>	فارغ [ص، ع] ۱- بوراخیمیش، آزاد. ۲- دینج، راحت (فا: ~). فارفاس [آ] اوغوز- یازیو یوناعایدیتر آدی (۱۶م جی قرن) ۲۵. فاز [آ] ۱- دؤنم، آشاما، مرحله. ۲- الکتریک آخیمیندا، آخیم داشیشان تئل لرین هر بیر (فا: ~) {یو: ظاهراولما}.	فاطمه خانیم کمینه [یازار] (۱۳۱۶-۱۲۵۷) قاراباغ شاعر لر یندندیر و فضولی اوسلو بوندا غزل لر یازیدیر ۱۱۷ (فا: ~). فاطمه پورزمانی [یازار] گونش ۱۳۵۸ (۱۹۷۹م) ده تبریز ده آنادان اولدو، تورکجه شعر لری واردیر ۵۲.	فاطمه خوند (یالچین) [یازار] گونش ۱۳۶۱ (۱۹۸۲م) ده زنجان دا آنادان اولدو، تورکجه شعر لری واردیر ۵۲.	
فازمتر [آ] ۱- الکتریک آخیملارینو لتازی نی او لچن آیقیت. ۲- الکتریک آخیم، ینی گؤسترن پیچکؤشتو کیمی آیقیت (فا: ~). فاسد <i>fasid</i> [ص، ع] کؤتو، پوزوق، آراپوزوجو (فا: ~) <i>corrupt</i> فاسق <i>fasiq</i> [ص، ع] کؤتو و آراقارشیدیران، دینجه گناه و سوچ ایشینه مشغول اولان (فا: ~). <i>lewd</i>	فاش [آ، ع] آجیق لانا، اوژه چیخما (فا: ~). فاشیزم [آ، فر] کاپیتالیست او لکه لرده عمومی بحران سببیه ویا امپریالیستلرین حمایت ایله اورتا یا چیخان آشیری ایرقچی و سالدیرجی سیاسی آخیم، پهلویچیلیک (فا: ~). فاشیست [آ، فر] فاشیزم یانلی سی، پهلویچی (فا: ~). <i>fascist</i> فاصله <i>fasile</i> [آ، ع] آرالیق، آرا، کسیتی (فا: ~). <i>space</i> فاصولیه / فصولیه [آ، یو] باخ: لوییا. فاضل <i>fazil</i> [ص، ع] اردم لی، بیلیم لی (فا: دانا). <i>learned</i> فاضلا <i>fazilen</i> [ص، ظ، ع] چوخ، آشیری (فا: زیاد).	فاطمه سلطان دارایی امامی [یازار] (گونش ۱۲۹۱-۱۳۲۸) ابهر ده آنادان اولوب و تورکجه شعر لری واردیر ۵۲.	فاطمه عبدالجبار فرشیافی [یازار] گونش ۱۳۵۱ ده ملیک کندی (ملیکان) شهرینده آنادان اولدو، تورکجه شعر لری واردیر ۵۲.	
فایل <i>fail</i> [آ، ع] ائدن، ایشله یین، ائدیجی، یاپان (فا: ~). <i>doer</i> فاعلیت <i>failiyet</i> [آ] فاعیلیک، اوژنه لیک (فا: ~). <i>agency</i> فاغیر <i>fağır</i> [آ، ع] یازیق، عاجز، مظلوم، دینج وساکت آدام، یوخسول (فا: عاجز، فقیر). فاغیر ففرا [باخ] فاغیر. فاغیر لو <i>fağır lu</i> [آ] اراک- سربند و ماهنشان دا کند آدی. فاغیر لیق [آ] مظلوملوق، یوخسول لوق. فاق <i>faq</i> [آ] یای لارین اورتا بؤلومونه باغلاناراق بارماغی اوئا قویوب تیری آتارلار ۸۹.	فاغیر لو <i>fağır lu</i> [آ] اراک- سربند و ماهنشان دا کند آدی. فاغیر لیق [آ] مظلوملوق، یوخسول لوق. فاق <i>faq</i> [آ] یای لارین اورتا بؤلومونه باغلاناراق بارماغی اوئا قویوب تیری آتارلار ۸۹.	فاغیر لو <i>fağır lu</i> [آ] اراک- سربند و ماهنشان دا کند آدی. فاغیر لیق [آ] مظلوملوق، یوخسول لوق. فاق <i>faq</i> [آ] یای لارین اورتا بؤلومونه باغلاناراق بارماغی اوئا قویوب تیری آتارلار ۸۹.	فاغیر لو <i>fağır lu</i> [آ] اراک- سربند و ماهنشان دا کند آدی. فاغیر لیق [آ] مظلوملوق، یوخسول لوق. فاق <i>faq</i> [آ] یای لارین اورتا بؤلومونه باغلاناراق بارماغی اوئا قویوب تیری آتارلار ۸۹.	
فاتر <i>fatir</i> [آ، ع] یاریجی و یارادیجی، تانری نین آدلاریندان بیر (فا: آفریننده). <i>creator</i> فاطمه / فاطمه <i>fatma</i> [آ، ع] اوشاغینی سوئدن کسمیش قادین و پیغمبرین قیزی نین آدی (فا: ~). فاطمه خانیم آنی [یازار] (۱۲۲۸-۱۱۲۲) آتاسی تبریز لیدیر و استانبولا سورگون اولدو و فاطما خانیم اورادا دوغولوب بو یاباشا چاتمیشدیر و تورکجه دیوانی واریدی ۱۱۷ (فا: ~). فاطمه خانیم شیروانلی [یازار] ۱۹م جو یوزیلده یاشاییب و تورکجه شعر لری واردیر ۵۲.	فاتر <i>fatir</i> [آ، ع] یاریجی و یارادیجی، تانری نین آدلاریندان بیر (فا: آفریننده). <i>creator</i> فاطمه / فاطمه <i>fatma</i> [آ، ع] اوشاغینی سوئدن کسمیش قادین و پیغمبرین قیزی نین آدی (فا: ~). فاطمه خانیم آنی [یازار] (۱۲۲۸-۱۱۲۲) آتاسی تبریز لیدیر و استانبولا سورگون اولدو و فاطما خانیم اورادا دوغولوب بو یاباشا چاتمیشدیر و تورکجه دیوانی واریدی ۱۱۷ (فا: ~). فاطمه خانیم شیروانلی [یازار] ۱۹م جو یوزیلده یاشاییب و تورکجه شعر لری واردیر ۵۲.	فاتر <i>fatir</i> [آ، ع] یاریجی و یارادیجی، تانری نین آدلاریندان بیر (فا: آفریننده). <i>creator</i> فاطمه / فاطمه <i>fatma</i> [آ، ع] اوشاغینی سوئدن کسمیش قادین و پیغمبرین قیزی نین آدی (فا: ~). فاطمه خانیم آنی [یازار] (۱۲۲۸-۱۱۲۲) آتاسی تبریز لیدیر و استانبولا سورگون اولدو و فاطما خانیم اورادا دوغولوب بو یاباشا چاتمیشدیر و تورکجه دیوانی واریدی ۱۱۷ (فا: ~). فاطمه خانیم شیروانلی [یازار] ۱۹م جو یوزیلده یاشاییب و تورکجه شعر لری واردیر ۵۲.	فاتر <i>fatir</i> [آ، ع] یاریجی و یارادیجی، تانری نین آدلاریندان بیر (فا: آفریننده). <i>creator</i> فاطمه / فاطمه <i>fatma</i> [آ، ع] اوشاغینی سوئدن کسمیش قادین و پیغمبرین قیزی نین آدی (فا: ~). فاطمه خانیم آنی [یازار] (۱۲۲۸-۱۱۲۲) آتاسی تبریز لیدیر و استانبولا سورگون اولدو و فاطما خانیم اورادا دوغولوب بو یاباشا چاتمیشدیر و تورکجه دیوانی واریدی ۱۱۷ (فا: ~). فاطمه خانیم شیروانلی [یازار] ۱۹م جو یوزیلده یاشاییب و تورکجه شعر لری واردیر ۵۲.	
فکتور <i>faktor</i> [آ، لا، آ، ائدن، دوزلدن] ۱- ائتن، ائتمن، عامل، سبب (فا: ~). <i>Invoice</i> ۲- صورت حساب. فکتور لاما [آ] فکتور توتما (فا: فکتور گیری). <i>factoring</i> فکتیک [لا، ص] گرچک، رئال (فا: واقعی). فکس <i>faks</i> [آ، فر] بلگه گئچر، بلگچ ۲۱۸؛ بلگه گوئندر، کوئی گوئنده رن آیقیت (فا: ~).	فکتور <i>faktor</i> [آ، لا، آ، ائدن، دوزلدن] ۱- ائتن، ائتمن، عامل، سبب (فا: ~). <i>Invoice</i> ۲- صورت حساب. فکتور لاما [آ] فکتور توتما (فا: فکتور گیری). <i>factoring</i> فکتیک [لا، ص] گرچک، رئال (فا: واقعی). فکس <i>faks</i> [آ، فر] بلگه گئچر، بلگچ ۲۱۸؛ بلگه گوئندر، کوئی گوئنده رن آیقیت (فا: ~).	فکتور <i>faktor</i> [آ، لا، آ، ائدن، دوزلدن] ۱- ائتن، ائتمن، عامل، سبب (فا: ~). <i>Invoice</i> ۲- صورت حساب. فکتور لاما [آ] فکتور توتما (فا: فکتور گیری). <i>factoring</i> فکتیک [لا، ص] گرچک، رئال (فا: واقعی). فکس <i>faks</i> [آ، فر] بلگه گئچر، بلگچ ۲۱۸؛ بلگه گوئندر، کوئی گوئنده رن آیقیت (فا: ~).	فکتور <i>faktor</i> [آ، لا، آ، ائدن، دوزلدن] ۱- ائتن، ائتمن، عامل، سبب (فا: ~). <i>Invoice</i> ۲- صورت حساب. فکتور لاما [آ] فکتور توتما (فا: فکتور گیری). <i>factoring</i> فکتیک [لا، ص] گرچک، رئال (فا: واقعی). فکس <i>faks</i> [آ، فر] بلگه گئچر، بلگچ ۲۱۸؛ بلگه گوئندر، کوئی گوئنده رن آیقیت (فا: ~).	

ف ف	آذربایجان تورکجه سی	۱۳۸۵	ارک سۆزلۆک	ف ف
فاکس لاماق [ل] بلگه گۆندرمک (فا: فاکس کردن).	شعر لری واردیر، ریاض الجنه کتاینین یازاریدیر (فا: ~) ^{۱۴۱} .			
فاکولته [آ] بیلیم ائوی، ییلی یۆردونون مختلف بؤلوم لرینین هر بیرری (فا: دانشگاه). college	فای fay [آ، فر] قیریق، یئر قیریغی، چات (فا: گسل).			
فال fal [آ، ع] گله جگی اؤن گۆرمه ایشی (خورافی بیر اینانیشدان قاینق لاناراق) (فا: ~).	فای خطی [آ] یئرین اؤست قاتیندا اولان اوزون چاتلاقلار، یئر چاتلاری، یئر چاتی (فا: خط گسل).			
فالا [آ، یو: فۆل] ۱-جوجه له مک اوچون تو یوغون آلتیناقویولان یومورتا. ۲-تویوغون باشقا یئرده یوخ معین اولموش یئرده یومورتلاماسی اوچون اورا قویولان یومورتا {بالا، فالاه}.	فایبیر قلاس / فیبر قلاس faybırqlas [آ، این] اؤزل لیکه پؤلی یستتر تلجیک لریندن دۆزه لن بیر ماده (فا: فایبر گلاس).			
فالاققا [باخ] فلکه.	فایتون [آ، فر] یو آت ایله سۆرولن و معمولا اؤستو آچیلیب اؤرتولن بیر نوع یولجولوق آراباسی (فا: ~). carriage			
فالانز [آ، فر] بعضی اولکله لرده بیر سیرا عسگری سیاسی قورو لوشلار وئرلن آد (فا: ~).	فایتونجو [آ] فایتون سۆرن.			
فالچی [ص] فالاباخان (فا: ~). bibiomancer	فایدا fayda [آ، ع] قازانچ (فا: سود).			
فالچی لیق [آ] فالاباخا ایشی (فا: فال یینی). soothsaying	فایز faiz [آ، باخ] فایض، یارار، بهره (فا: سود). attaining			
فالداز [آ] زاقاتالا، دا چای آدی ^{۲۴۰} .	فایز [یا زار] (۱۳۵۷-۱۳۰۶) گۆیچایلی طیب و شاعر ایدی ^{۱۱۷} .			
فال داسی [آ] فالچی لارین فالاباخماق اوچون ایشلتدیکلری رنگلی داشلار.	فایض faiz [آ، ع] گتیری، اؤرم، یۆذه لیک؛ بیر سرمایه نین اؤستونه گلن گلیر، یو کمیت معمولا اصلی مقداری یۆز واحد نظرده توتاراق اونون اورانی نی گؤستیر، تورک عرب القباسیندا بؤسؤز و چوخراق فایز شکلینده یازیرلار (فا: سود).			
فامیل (فامیلیا) [آ، ایتا لیانجا] عایله (فا: خانواده). family	فایض سیز [ص] گتیری سیز، فایزی اولمادان.			
فانائیزم [آ، لا] باغانز لیق، آشیری باغلی لیق (فا: ~).	فایق [ص، ع] اؤستون، یؤکسک (فا: ~).			
فانائیک [آ، لا: آرقین] باغانز، بیرینه ویا بیر شئی آشیری دؤشگونلوک و توقویلا باغلی اولان، متعصب (فا: ~).	فایقه [ص، ع] اؤستون، یؤکسک (مؤث اوچون) (فا: ~).			
فانتازی [آ، فر] سونسوز و سینیرسیز خیال، دیشیک ییه نی، بز کلی شئی، خیالی (فا: ~). fantecy (goods)	فایل fayl [آ] دؤسیی، (فا: پرونده). file			
فانتا [یو، آ، دی] سرچه گیللردن، گؤی رنگینده، بؤجک یندیگی اوچون تاریما یارارلی کیچیک قوش parus cacruleus	فانتیش fetiş [آ، فر] بؤت، صنم، تاپینیلان هر شئی.			
فانتاستیک [ص، فر] خیالی، گرچکده وار اولمایان (فا: ~).	فانتیشیزم [آ، فر] تاپینچاق چیلیق، بت پرست لیک (فا: فانتیشیزم).			
فانتوم [آ، فر] ۱-خیالت، شبح ۲-بیرنوع آو اوچاغی (فا: فانتوم).	فئدراقیو [ص] فئدرالیزمه باغلی ویا اؤیقون اولان.			
فاندامنتالیزم [آ، فر] کؤ کدنچیلیک ^{۲۱۸} .	فئدراسیون [آ، فر] آیری آیری ایچ باغیم سیزلیغی اولان دؤلت لرین بیر لشمه سیندن دوزه لن دؤولت (فا: ~).			
فانکشین [باخ] فونکسیون.	فئدرال fedral [آ، فر] فئدراسیون شکلینده بیر لشمیش اولان.			
فانوس [آ، ع] یو ال چیراغی، آیاقلی فئر، فنار (فا: ~).	فئدرالیزم [آ، فر] فئدراسیون بیچیمینده اولان سیستم (فا: ~).			
فانوسقا [ر] بئله باغلاماق اوچون بیر نوع قایش (عسگر اوچون).	فئر / فیئر fer [فر، باخ: فیر لاماق] قیوریلیمیش توک (فا: فر).			
فانی fa'ni [آ، ع] او لوملو، قالم سیز (فا: فانی). mortal	فئر۲ [آ، فر] بیر نوع اوچاق (فا: فر). curling iron			
فانی [یا زار] (۱۲۵۵) میرزا صادق فانی تبریزی شاعر دیر ^{۱۱۷} .	فئر ییوت [آ، این] بیر نوع آرابا داشییان گمی.			
فانی زونوزی [یا زار] هـ ۱۳ جو یۆز یلده یاشایاراق تورکجه	فستیوال [آ، فر] شنلیک، صنعت گؤستری سی (فا: فستیوال).			
	فشل feşel [آ] ماکی داکند آدی {محتملافیشقیرماق و فیشک کیمی سۆزلر له کؤکد اش اولاراق چابوقلوق آتلامیندا دیر}.			

ف ف	آذربایجان تورکجه سی	۱۳۸۶	ارک سۆزلۆک	ف ف
فئدسات [آ، آلمانجا] سیلیکاتلارین پوتاسیوم، سودیوم و کلسیوم میئراللارینا وئرلن بیر آد.	فتحه لی باغلی هیجا [آ] هجا سوئو سس سیز حرف و اوئدان قباقکی حرف فتحه اوئان حالت، "دیلنمک" سؤزونده ایکینچی هجا "لن" فتحه لی باغلی هیجادر.			
فئمینیزم [آ، فر] قادینجی لیق، قادین ارکک ائشیت لیگینی ساوونان گؤرؤش (فا:~).	فترت fetret [آ، ع] ایکی پیغمبر ویا پادشاه دؤنمی آراسیندا اوئان پیغمبر سیز و یا پادشاه سیز سور، ایکی اوئای و اتفاق آراسیندا اوئان سور (فا:~).			
فئمینیست [آ، فر] قادینجی، قادیو ارککلری قدر ائشیت ییلن کیمسه، قادیلاری ساوونان کیمسه (فا:~).	فتق fetq [آ، ع] ۱- یارماق، آچماق. ۲- ایچ درینین جیریلماسی ندن ایله قارنین آشاغی بؤلومونده و اؤزل لیکله بیضه لرده وجودا گلن شیشگینلیک.			
فئمینیسم [آ، فر] تابو، خارق العاده گؤجه مالیک اوئان و بونا اپنانیلان هر شئی (فا: فئیس).	فتنه fitne [آ، ع] قاریشیق لیق، قارقاشا، آرا پوزما (فا: فتنه).			
فئینگ [آ] عثمانلی لارا قاتیلان بیر کورمانج بوؤ ۲۰۹.	فتوال fetval [آ، ع] بیرایشی اجرا ائتمک اوچون دین باشچی سی طرفیندن وئرلن حؤکم و قرار (فا:~).			
فئودال feodal [ص، فر] دره بگ لیک سیستمینده باشچی، خان خانلیق دؤنمینده مالیک و خان اوئان (فا:~).	فتوا وئرن [ص] مفتی (فامفتی). Mufti			
فئودالیزم/ فئودالیت [آ، فر] دره بگلیک، خان خانلیق، کاپیتالیزم دن قباقکی توپلومسال و اقتصادی دؤزونتو (فا:~).	فتوحات futuhat [آ، ع] غلبه لر (فا:~). conquests			
فئورال febral [آ، میلادادی ایلینین ۲ جی آیی.	فجایع [ع] فاجعه لر (فا: فاجعه ها). tragic events			
فتاح [آ] ۱- فتح ائدن ۲- ماکی دا کند آدی (فتاح کندی).	فجیر fecir [آ، ع] دان واختی، سحر تئزدن، گونش چیخمدان، سحر آچیلان واخت (فا:~). daybreak			
فتاح مراغه ای [آ] (وفات ۱۷۶۱)، فتاح و اشراق تخلص ایله، مرثیه بیچیمینده اثر لری قیامتنامه آدی دیواندا توپلانمیشدیر ۲۸.	فجور fucur [آ، ع] فتنه.			
فتان fettan [آ، ع] ۱- فتنه چی. ۲- گؤرکملی ونازلی قادین.	فجیع [آ، ع] چوخ آغیر وکؤتو حادثه و اوئای (فا:~).			
فتح feth [آ، ع] اله گئچیرمه، اوئتون گلمه، غلبه چالما (فا:~).	فحش fohs [آ، ع] سوئیوش، پیس سؤز (فا:~).			
فتح آباد [آ] سایین قالا، کوموجان، قوچان، جوغاتئی، بیجار و بویین زهرا دا کند آدی (پته آوا اولماسی محتمل دیر).	فحشال fehshal [آ، ع] بوئیوک گئنا، زنا (فا:~).			
فتح الله [آ] مراغا (بوئلاغی)، ملیکاندا (کندی) کند آدی.	فحل feh1 [آ] ارکک حیوان (فا:~). male animal			
فتح الله ذوقی [آ] ش ۱۳۵۹ ده چار اوئاق- کیلیسه کندینده آنادان اولوب، ادبیات ساحه سینده چالیشقان شخص دیر ۴.	فحوال fehval [آ، ع] آتلام، قاورام، دئییم، تتریم (فا:~).			
فتح الله حکمتی فر [آ] اوئومو لو چاغداش شاعر دیر ۱۵۶.	فحوش fuhus [آ، ع] ۱- فاحشه لر. ۲- آرتیق، چوخ (فا:~).			
فتحعلی [آ] مراغا و اوجان دا داغ آدی. کلئیر ده کند آدی.	فخر fexr [آ، ع] اوئیونمه، ارکک لنمه، افتخار ائتمه.			
فتحعلی خان مشتری [یازار] واقف له چاغداش اولموشدو و آز مقداردا شعر لری گونوموزه چاتمیشدیر ۱۱۷.	فخره لی fexrəli [آ] قاسم اسماعیلی 'دا کند آدی ۲۴.			
فتحه [آ، ع] یازی لاردا اوئتون، " - " (فا:~). vowel point	فخری [آ، ع] اوئورسال، قارشى لیق سیز، ارکک له، کؤنوللو "فخری فرمان، فخری ریاست" (فا:~).			
فتحه لی آچیق هیجا [آ] هجا سوئو فتحه ایله سوئلانان حالت، "دیلنمک" سؤزونده ایکینچی هجا "له"، فتحه لی آچیق هجادر.	فخریه [آ، ع] اورتاچاغ یازین لاریندا شاعرین اوئونو اوومه تانیلاما شعرى وایشی "منم کی قافیه سالار کاروانه غم" (فا:~).			
	فخیم [آ، ع] بوئیوک، یوکسک مقاملی (فا:~).			
	فدا [آ، ع] بیر ایش ویا اینانج اوچون قربان ائتمه واولما.			
	فدائی (فدایی) [آ، ص] جانیندان گئچن (فا:~). devotee			

Ff ف	آذربایجان تۆرکجه سی
فراوان <i>feravan</i> [ص، فا، چوخ، بول، چوخلو (فا:~). فراهان [آ] فرمهین بخش اینین کندستان لاریندان. فرع <i>ferc</i> [ع، آ] دیشی جانلی لارین اۆره مه اؤرقانین دیش بؤلومو (فا:~). فرع <i>ferac</i> [ع، آ] اؤزونتودن سؤنرا گلن سئوینج وشاد لیق (فا:~). فرع [آ] خالخال، قوم (~آباد)، شبستر ده (~قولو) کند آدی. فرع <i>ferah</i> [ع، آ] سئوینج، شاد لیق و آچیلش (فا:شادی). فرع یخش [ص] سئوینج لی (فا:شادی آور). <i>pleasant</i> فرع جولایی [آ] اؤرمو لو چاغداش شاعر دیر^{۱۵۶}. فرد <i>ferd</i> [ع، آ] بیرئی (فا:~). فردغان <i>ferdeğan</i> [آ] رزن ده کند آدی. فردوس [آ] علیشاه عوض ده کند آدی. فردوسی <i>firdusi</i> [آ] (۳۲۹۵-۴۱۱) ان مهم اثری شاهنامه اولاراق افسانوی شاهلارین داستانلی و حماسه سیدیر، بؤ کتاب انسانی قوراملار نظریندن چوخ آشاهی سویه ده دیر، اؤزل لیکله تورکلر، عربلر و قادیلار باخمیندان چاغ دیشی آلچاقلا ییجی سؤزلرله دولودور، تاریخی لاحاظداندان چوخلو یانلیش ادعالار و سؤزلر گۆزه چاریر (اسکندرین مسلمان اولماسی و ...) و اسلامی دوشونجه یه قارشلی اولاراق ساپتیر یلمیش زرتشتیزمی تبلیغ ائدیر، بؤلارایر رغماً بیر سیرا اتیمولوزی و اسکی گنل اولایلار لاحاظیندان، اؤزل ییگیلره مالیک دیر، فردوسی یه یوسف زلیخا کتابی دا منسوب ائدیلیر، او غمرونون سون واختلاریندا اؤز یانلیش ضدانسانی اینانج لارینا متوجه اولاراق، اوللاری شعر صورتینده بیان ائدیدیر، ولی هرحالدا شاهنامه کتابی پهلوجیلیگین و راسیسمین سیمگه سی حالینا گلیبدی و پهلویچیلر بؤ کتابا دایاناراق هر جور توهمین، قیرقین و حتی سوی قیریم کیمی ایشلری اؤزل لیکله تورکلرین موردینده توجیه ائدیملر و هر نوع راسیستی ایشلرینه افتخار ائده رک بؤ کولتورو یایماغی اؤز لرینه تاریخی گؤرو بیلیر لر (باخ: اؤستاد دوکتور فیض الهی نین مقاله لرینه). فردی <i>ferdi</i> [ع، آ] بیرئی سل، کیشی سل (فا:~).	فداکار [ص، ع] منافعیندن و جانیندن گئچن (فا:~). <i>devoted</i> فدایی [آ] ۱۸ جی یوزیلین شاعری اولاراق قازاق ماحالی نین صلاحلی کندینده آنادان اولموشدور^{۱۱۷}. فدرال [آ، فر] باخ: فئدرال. فدیشه <i>fedişe</i> [آ] نیشابور دا یئر آدی. فدیة <i>fidye</i> [ع، آ] قورتولمالیق، گیروو توتولموش ویا اسیر آلینمیش بیر آدمی آزاد ائتمک اؤچون وئریلن پول و بوجور شئیلر (فا:~). فر <i>fer</i> [فا، جانلی لیق، پارلاق لیق، ایشیق]. فرز <i>ferz</i> [آ، فر] یونئاج، متال و برک شئی لری یونماغا یارایان آراج (فا:~). فرؤن [آ، فر] ماشینلاردا هیز کسمه آیقیتی، تورموز. فرؤنولوزی [آ، فر] باش تاسی ییچیم ایله انسان داورانیش آراسیندا باغلانتی قوران بیر غیر ییلمسل گؤروش (فا:~). فرائض [آ] فریضه لر، واجبات (فا:~). <i>precepts</i> فراح <i>ferah</i> [ع، آ] ایچ آچیحی، سیخیتی سیز (فا:~). فراخ <i>ferax</i> [ع، آ] ۱- گئنیش، وسیع. ۲- سیخیتی سیز، سئوینج. فراو [ع، آ] قاقیش، قاقما، قورتولما (فا:~). فراوی [ع، آ] قاقاق، قاققین، قاقمیش اولان. فراؤنولوزی [آ، فر] دیلین ثابت سؤز بیر لشمه لرینی اینجه له ین بیلیم دالی، دییشمز دئیملر و یوزوملار (فا:~). فراست [ع، آ] باشاری، آییق لیق، یتنه نک (فا: زیرکی). فراست سیز [ص] باشاری سیز (فا: بیفر است). <i>unintelligent</i> فراش [ع، آ] فرش سرن، مجازاً قوللوقچو و گؤروچی (فا:~). فراغ [ع، آ] ال چکمه، ترک ائتمه (فا:~). فراغت [ع، آ] دینج لیک (فا: آسایش). فراق [ع، آ] آیریلیش، آیریلیق (فا: جدایی). فراقمئت [لا: قیریق، پارچا] بؤلوم، حصه، تیکه (فا: فراگمئت). فراکسیون [آ، فر] بؤلونتو، پارلمان دا سیاسی پارتی لارین عضو لرینی متشکیل قورویو (فا:~). <i>parliamentary party</i> فراوش [آ، فا، شع] اؤتوما، یاددان چیخارما (فا:~). فرانسیز [آ] فرانسه نین اهالی سینی تشکیل ائندن خالق. فرانسیز جا [آ] فرانسیز دیلینده.

ف ف	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۳۸۸	ارک سۆزلۆتۆ	ف ف
فردیت <i>fərdiyət</i> [آ،ع] بیرئی سل لیک، بیرئی لیک (فا:~).	فرقت <i>firqat</i> [آ،ع] آیریلیش، آیریلیق (فا:~).			
فردیتجیلیک [آ] بیرئی جیلیک (فا:فردیت گرایى).	فرقه چی [آ] حزبی، پارتی عضوو (فا:عضو فرقه و حزب).			
فرزانة <i>ferzane</i> [یازار] پروفئسور دوکتور محمدعلی فرزانه	فرقه <i>firqə</i> [آ،ع] ۱- انسان توپولوگو، دسته، قروب، تاقیم.			
ش ۱۳۰۲ ده تبریزین چای قیراغی محلّه سینده دۆنیایا	۲- حزب، پارتی (فا:پارتی).			
گلدی، و ۱۳۸۴- دی ۲۷ سینده دۆنیاسین دیشیدی، بو	فرکتوز <i>frektoz</i> [آ،فر] میوه شکرى، یتیش شکرى (فا:~).			
بیلگین دن، تۆرک کۆلتور و تاریخ ایله باغلی، ساییز	فرم <i>form</i> [آ] بیچیم (فا:شکل). <i>form</i>			
دیرلی کتاب و مقاله لر چاپا بۇراخیلیدیر.	فرمالیتة [ص] بیچیم سل (فا:شکلی). <i>formality</i>			
فوسخ [باخ] فرسنگ.	فرمان <i>fərmən</i> [آ،فا] ۱- بویروق، امیر، دستور. ۲- ماشینین یؤن			
فرسنگ <i>fərsəng</i> [آ،فا] ۶ کیلومتر اوزونلوغوندا بیر اؤلچو،	و جهتینی دیشدیرمه گه یارایان قورقو، دیرئکسیون (فا:~).			
گنچمیشده بیر آرالیق اؤلچوسو (فا:~).	فرمایش <i>fərmayış</i> [آ،فا] بویروق، بویورما (فا:~).			
فرسوده [فل، ص] اسکی میش، بیرانمیش (فا:ژنده).	فرمش / مرفش <i>fərməş</i> [آ] دؤشهک {ع} مفرش {.			
فرش <i>fərs</i> [آ،ع] دؤشهک خالچا، پالاز و جنجیم، قالی.	فرمهین <i>fərməhin</i> [آ] اراک شهرینین بخش لریندن و بو			
فرشته <i>firistə</i> [آ] مَلک (فا:~). <i>angel</i>	بخشین مرکزی.			
فرصت <i>fürsat</i> [آ،ع] اؤیقون زامان، مۇافق حال <i>opportune</i>	فرویدیزم [آ، فروید آدیندان] پسیکولوژی اینجه لمه مه لرده			
فرض <i>farz</i> [آ،ع] سانی، گوْمان و تخمین (فا:گمان).	بیر اصول آدی (فا:~).			
فرضاً [آ،ع] ساییق کی، سانی اولاراق (فا:~). <i>assuming</i>	فره <i>fəreh</i> [آ] باخ: فریک، جاوان توْیوق.			
فرض محال [ظ، ع] اولما یاجاق، گرچک لشمه یه جک (فا:~).	فرهاد <i>fərhəd</i> [آ] مراغادا (ـد) داش) داغ آدی. قوچان (ـان) و			
فرضیه [آ،ع] بیرشئی حاقیقیندا تخمینى حسابلاما و ملاحظه، ویا	کلئیرده (ـ لو) کند آدی.			
سانیلان قۇرال، سانیلتی، وارساییم (فا:~). <i>suppositions</i>	فرهنگی <i>fərhəngi</i> [یازار] چاغداش شاعر اولاراق تۆرکجه			
فرط <i>fərt</i> [آ،ع] بیر حددن ائشیکه چیخما، آشیری لیق (فا:~).	شعر لری واردیر (فا:~). ^{۱۴۱}			
فرع <i>fər</i> [آ،ع] اصلی بیر شئیدن ایریلان شئی، یانال (فا:~).	قره هی [آ] میانا دا کند آدی {واراهی: وارلی، زنگین}.			
فرون <i>firon</i> [آ،ع] ۱- قدیم میصر پادشاه لارینا وئریلن غۇنان.	فریاد [آ،فا،شع] هایقیریش، چیغیر باغیر، واوئیل، باغیرما (فا:~).			
۲- مغرور، مَکْبَر و ظالم آدام (فا:فرعون).	فریاب ابراهیمی (آفاق) [یازار] گونش ۱۳۴۴ (م ۱۹۶۵) ده خیابو			
فرعونلوق [آ] مغرور لوق و ظالم لیک.	دا آنادان اولدو، تورکجه شعر لری واردیر. ^{۵۲}			
فرعون سیچانی [آ،بی] فیراؤن فاره سی، پیشیک بؤیوکلو کده	فریابیلیانی [یازار] گونش ۱۳۴۷ (م ۱۹۶۸) ده تبریز ده			
اتجیل بیر حئیوان، ایلان و تمساح یومورتاسینی یتدیگی	آنادان اولدو، تورکجه شعر لری واردیر. ^{۵۲}			
اوچون مصرلیلر طرفیندن قوتسال ساییلیردی (فا:نوعی	فریابوظیفه آزاد [یازار] گونش ۱۳۵۹ (م ۱۹۸۰) ده سراب دا			
حئیوان). <i>herpestes iochneumon</i>	آنادان اولدو، تورکجه شعر لری واردیر. ^{۵۲}			
فرعی <i>fəri</i> [ص، ع] یانال، ایکینجی درجه ده، آیریتتی لارلا	فریبورد [آ،این] اوسته لیک، بیرگمی ویا بیر شئین سوْ			
ایلگی لی (فا:فرعی). <i>secondary</i>	اؤزوندن اؤسته قالان بوْ لومو. (فا:فریبورد).			
فرغانا [آ،ت] تۆرک لرین اؤزکند دندیکلری شهرین آدی.	فریجیدئر [آ،فر] بوْز دولابی، سوْیودوجو.			
فرق <i>fərq</i> [آ،ع] آیریم، باشقالیق، تفاوت (فا:~). <i>distinction</i>	فریدن <i>fərinən</i> [آ] ایرائین اورتا کسیمینده، اصفهان یاخین،			
فرقان <i>furqan</i> [آ،ع] آیرما (فا:~).	همدانین گونئیینده و تۆرک طایفالارینین یاشادیغی بیر			

Ff ف	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۳۸۹	ارک سۆزلۆتو	Ff ف
شهردير، اينديليکده آدى داران سۆزونه چئوريليدير.	فریدن بۆلگه سينده تۆرک کندلری [آ] آبادچی (۴۰ک گد *۱۰۰۰)، آخوره/آ (۲۴ک گد *۱۹۳۰/ی تو)، آرتی جان (۳۲ک ق *۲۶۰)، آشچرد (۷کد *۶۲۰)، آغچا (۳۴ک ق ب *۱۰۱۰/تو+گرچی)، آزناوله (۳۰ک ق ب *۷۷۰)، اسکندری (۱۵ک گ *۱۶۶۰)، اسکندری نساء (۱۸ک گ *۴۲۰)، آنالوجه (۱۸ک گد *۱۳۱۰)، اووره گان (۴۵ک گ *۱۱۳۰/ی تو)، اوژون آخار (۴۸ک گد *۷۰۰)، اوژون بولاق (۱۵ک ب *۶۱۰)، ایستی سو (۴۴ک گد *۷۰۰)، بابلگان (۳۴ک گد *۸۳۰)، بادجان وِرزق (۱۳ک ق *۱۱۲۰)، بردشاه (۳۴ک گ *۱۲۱۰/ی تو)، بسی نان (۴۸ک ق ب *۲۷۰)، بُلتیجه/ بولتیجه (۴۴ک ق *۱۴۰۰)، بُوبین (۲۴ک ب *۱۴۳۰/تو+گرچی)، پهنا (۳۵ک گد *۸۰/ی تو)، توخماقلو (۳۱ک ق ب *۱۲۳۰)، تیکرت (۴۵ک ق *۳۰۰)، جققق (۷ک گ *۱۱۲۰/تو+گورجو)، جمالو (۳۳ک گ *۱۵۴۰/تو/لر)، چقادر (۲۰ک ب *۷۱۰/ی تو)، چوخ یورد/ چقیورت (آخوره/ده بیر کند ۱۵ک ق *۸۹۰/ی تو)، چهل خانه (۱۴ک ق ب *۱۱۶۰)، حسن آباد آب پونه (۶۰ک گد *۲۰)، حسین آباد (۲۵ک ق *۳۱۰)، حضور (۱۱ک ب *۶۱۰)، حیدری (۳۷ک گ *۱۷۱۰/ی تو)، خلیج (۲۰ک ق *۵۲۰)، خلیل (۵۴ک ق ب *۳۹۰)، خمیسلو (۲۰ک ب *۱۲۶۰)، دابانلو (۳۲ک ق ب *۴۰۰/غ/تو)، داش کسن (۲۰ک ق ب *۵۴/تو+گرچی)، دره ساری (۴۳ک ق ب *۴۱۰)، ده رجب (۲۹ک ق ب *۲۶۰)، ده سوخته (۴۲ک ق ب *۲۷۰)، ده سور (۱۸ک گد *۱۸۰)، ده کلبعلی (۳۴ک گد *۳۰۰)، دهق (۱۳ک ب *۱۴۲۰)، سفتجان (۷ک گد *۱۱۷۰)، سمندگان (۲۷کد *۲۹۰)، شاه ولدبالا (۳۹ک ق ب *۷۰)، شاه یوردو (۴۰ک ق ب *۹۱۰)، شیشجوان/شش جوان (۲۵ک ق ب *۱۰۱۰/تو+گرچی)، طرار (۶ک گ *۳۳۰)، آدقان/عادگان (۲۴ک گ *۹۶۰/ی تو)، علی عرب (۳۲ک گد *۳۳۰)، فراموشجان (۳۷ک گ/ی تو)، قارابولتاق (۲۶ک ق ب *۷۶۰/ی تو)، قالا اخلاص (۴۴ک ق ب *۵۵۰/ی تو)، قالا بهمن (۳۵ک ق ب *۵۴۰/ی تو)، قالا شهرخ (۳۵ک گ	*۱۱۰۰/ی تو)، قالا ملک (۱۹ک گد *۳۷۰/ی تو)، قالا منصور (۳۷ک گ *۷۰)، ققر (۶ک ق *۲۹۰)، قودجانک (۴ک گ *۵۴۰/ی تو)، قورقور (۲۰ک گد *۲۸۰)، قوهک (۱۶ک ق ب *۴۶۰)، کرت (۳۶ک ق ب *۶۳۰)، کلیچه (آخوره/ده بیر کند ۲۷ک گد *۸)، کومیتک (۳۰ک گ *۱۱۰۰/ی تو)، گشنیزقان (۲۱ک گ *۲۲۸۰)، گنجه (۱۱ک ق ب *۱۶۴۰)، ماربور (۲۶ک ق ب *۵۴۰/ی تو)، ماینده (۱۹ک ق *۱۶۰)، مشهدکاهه (۳۰ک گ *۱۲۲۰/ی تو)، معروف آباد (۲۸ک گد *۳۳۰)، موغان (۱۵ک گ *۳۹۰/تو/مس)، میرآباد (۲۵ک ق ب *۴۷۰/ی تو)، ننادگان (۱۵ک گ *۱۱۰۰/ی تو)، نوغان/آ-ی (۲۹ک ق ب *۴۸۰/ی تو)، ورزق (کندیستان آدی)، هرخلج (۸ک ب *۱۵۰۰)، هزارجریب (۳۶ک ق ب *۲۱۰/تو+مس)، هلاغره (۳۲ک ق ب *۵۳۰/ی تو)، هندوکش (۴۸ک ق ب *۱۱۰۰/ی تو)، یاسه چاه (۵۴ک گد *۴۳۰)، یان چشمه (۳۸ک گد *۳۶۷۰)، روزوه (چادگانا یاخین *۲۸۰۰)،		
	فریدن بۆلگه سینین داغلاری [آ] آغ داش (۱۵ک ق ب-۲۸۴۵)، ساری تپه (۲۹ک گ *۲۷۹۰)، سنگر (۴۰ک گد *۲۴۸۵)، آگریجی (۳۰ک گ *۲۵۹۷)، دالان (۷ک گد *۳۴۸۴)، امام آغاجی (۴۵ک گد *۲۴۱۸)، قاراداغ (۲۰ک ق ب *۲۹۳۵)، قیرخ قیزلار (۲۰ک گ ب *۲۶۲۷)،		فریدنون firidun [آ] قنیدار دا کند آدی.	
	فریدنون بگ گوجرلی [یازار] ۱۸۶۳م ده شوسادا آنادان اولوب و آذربایجانین اونلو یازاری سایلییر.		فریدنون تیموری [آ] مرندلی چاغداش شاعردیر. ^{۱۶}	
	فریدون شهر [آ] فریدن یاخینلیغیندا بیر شهر آدی؛ بو بؤلگه نین داغلاری: گلوارترکها (۱۷ک گد *۲۶۰۷)، اصلان داغ (۱۰ک ق ب *۳۶۸۳)، گوگان/ گوچیانر (۲۸ک گ ب *۳۰۳۶)،		فریده توابی [یازار] گونش ۱۳۳۱م (۱۹۵۲) ده تبریزده آنادان اولدو، تورکجه شعرلری واردیر. ^{۵۲}	
	فریده مهین اصغر نیا [یازار] گونش ۱۳۳۷م (۱۹۵۸) ده تبریز ده آنادان اولدو، تورکجه شعرلری واردیر. ^{۵۲}		فرزانه هریس [آ] آذربایجانین چاغداش یازارلارینداندیر. ^۳	

Ff ف	ف ف
فوسونگار fusunkar [آ،فا] بویو له یین، سئحیرچی، والئه ائدن.	فریزئو [آ،فر] دؤندورما آراجی، دؤندوراج.
فوسیل fosil [باخ] فوسیل.	فویضه [آ،ع] واجب اولان ایشلر.
فصاحت fəsaḥət [آ،ع] آیدین و دؤزگون دانیشما باشاری	فویک [آ] -جوجه لیکدن چیخمیش تویوق بالاسی pullet
سی، سلیس لیک، ناطق لیک (فا:سخنوری). eloquence	۲-بالاجا قیز اؤشاغی اؤچون دئییلر {سن:تویوق جوجهسی}.
فصل / فصیل fəsl, fəsil [آ،ع] ۱-ایلین دؤرد بؤلوموندن هر	فریمان [آ] خراسان اُستانیندا و مشهدده یاخین شهر آدی.
ییری، مؤوسوم. ۲-کتاب ویا مقاله و یازیلی شئی لرین	فریمان بۆلگه سینده تۆرک کندلری [آ] بازه خور (۴۸ککب
بؤلوملەنن حصه لرین هر ییری (فا:بخش). section	* (۱۴۰)، بایرام آباد (۴۲ککب * ۲۹۰/ی تو)، بۇزجانی
فصول [آ،ع] فصل لر.	(۲۴ککب * ۴۲۰)، جمران (۳۰ککب * ۱۷۰)، چۆرک
فصیح [ص،ع] آچتیق و دؤزگون، سلیس (فا:~). eloquent	خانا (۴۸ککب * ۹۰)، چرم سرجام (۳۶ککب * ۳۵۰)،
فصیله [آ،ع] قُروپ، بؤلوم.	سرقایه/سارقایا (۲۴ککب * ۹۰۰ تورکمن)، قاراکیچک
فضا fəzalə [آ،ع] اؤزای، سؤنسوز بوشلوق و گۆی (فا:~).	(۳۵ککب * ۱۱۰/غ تو)، ماه کاریز (۳۶ککب * ۲۰)،
فضائل [آ] اردم لر (فا:~). virtues	فریمان بۆلگه سینین داغلاری [آ] قادا (۱۲ککب * ۲۲۴۳)،
فضاحت fīzahət [آ] روسوالیق (فا:~). disgrac	قاش (۲۷ککب * ۲۱۶۲)، یازالار (۳۰ککب * ۲۴۵۴)،
فضل fəzl [آ،ع] باغیش، احسان (فا:~).	آلماجیق (۲۵ککب * ۱۸۹۵)،
فضلعلی تبریزی [یازار] هـ ۱۳ جو یوزیلین شاعریدیر^{۱۴۱}.	فریمان دا جای آدی [آ] قلندر آباد (ق قارقوم، ۲۲/۵۱/۵۱/۵۱).
فضلی [یازار] فضولی نین اوغلو اولاراق تورکجه فارسجا و	فُزون fuzun [آ،فا،شع] آرتیق، بول، چوخ (فا:فزون).
عربجه ده شعر یازمیشدیر^{۱۱۷}.	فسا fəsal [آ] فارس اُستانیندا و شیرازا یاخین شهر آدی.
فُضول fuzul [ص،ع] اؤزونچو، چوخ دانیشان (فا:~ interloper	فسا بۆلگه سینده تۆرک کندلری [آ] امیر حاجلو (۵۸ککب * ۵۴۰/
فُضوللوق [آ] اوزونچو لوق، چوخ دانیشما (فا:فضولی).	ی تو)، بومه (۴۸ککب * ۳۷۰/ی تو)، جرغه (۵۳ککب * ۲۲۰/ی تو)،
فُضولی fīzu`lī [آ] (م ۱۵۵۶-۱۴۸۳) محمدسیلمان اوغلو، کرپلا	دیندارلو (۵۶ککب * ۴۱۰/ی تو)، زنگنه (۵۳ککب * ۳۶۰/
تورکلریندن اولموش و تورکجه، عربجه، فارسجا شعرلر	ی تو)، غلباش (۵۴ککب * ۴۰۰/ی تو)، قارابولاق (۵۰ککب
یازمیش، او تورکجه شعرى ان اؤجا زیروه لره چاتدیریب،	* (۱۵۳۰/ی تو)، کبک آباد (۶۰ککب * ۱۵۰/ی تو)، نظام آباد
اثرلریندن: تورکجه دیوان، بنگ ویاده، حدیقه السعدا،	(۴۴ککب * ۱۵۰/ی تو)، وکیل آباد (۴۶ککب * ۲۷۰/ی تو)،
شکایت نامه، تورکجه فارسجا لغتنامه، ساقینامه، مطلع	گرده (۱۲ککب * ۳۸۰/ی تو)، محمدآباد (۲۴ککب
الاعتقاد؛ اثرلری هر اوچ دیلده شاه اثرلر سایلییر^{۱۱۷، ۱۴۱، ۲۸}.	* (۲۸۰/ی تو)، دستجرد (۳۲ککب * ۳۷۰/ی تو)،
فُضولی füzulī [آ] آذربایجان جمهوریتینده رایون آدیدیر.	فساد fəsad [آ،ع] پوزوقلوق، فتنه (فا:~). corruption
فضولی ادبی مکتبی [آ] بانى سى فضولى دیر، بو مکتب وحدت	فسادچی [آ] فساد آدام، فتنه سالان، فاسد (فا:فاسد).
وجودا دایاناراق انسانلارین برابر لیگینه و قوتسال لیگینه	فسخ fəsx [آ،ع] پوزما (فا:~).
اینانیر ولی حروفیلیک له معین فرقلى واردير، هجرانا	فسق fīsq [آ،ع] تانری سؤزوندن چیخما، سوچ ایشله مه (فا:~).
دؤزمک و وصالا تلمسمه مک بو مکتبین اساسیدیر و عاشق	فسله ین [آ،بی] ریحان (فا:ضمیران).
اؤز صداقت ینین ئبوتو اوچون هجران اودونا یانما لیدیر،	فسنجان / فسنجون fəsincan [آ] نارین جویز، چرخ لنمیش آت
دئمک اولار بو مکتب تصوف شاخه سینه چوخ یاخیندیر،	و انار سوئیو ایله پیشیریلن بیر خوروش "فسنجان پیلوو" (فا:~)
اؤرنک "شمع شام فرقتم صبح وصالی نئیله رم. بولموشام	فُسون fusun [آ،فا] بویو، سئحر، جادی (فا:~).

Ff ف	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۳۹۱	Ff ف
	منظوم چرخنامه و اوصاف مساجد الشریفه اثری واردیر ^{۳۸} .		یانماقدا بیر حال اؤزگه حالی نیله رم ^{۱۱۷} .
فک separation	فک [آ،ع] پوزما، فسخ ائتمه (فا: باطل کردن)		فضیلت [آ،ع] اردم، کامال، (فا:~). virtue
فکاهت joviality	فکاهت [آ] مزاحلی اولما، شاقاچیلیق (فا:~)		فطرت [آ،ع] یارادیلش (فا:~). nature
فکاهی fukahi	فکاهی [آ] کوئمندی (فا:~).		فطرت [آ] (گونش ۱۳۲۷-۱۲۶۸) نبارز روحانی وشاعردیر ^{۱۱۷} .
فکر thought	فکر [آ،ع] دۆشونجه (فا:~). thought		فطره fitre [آ،ع] دینی اینانجا گۆره واجب اولاراق اؤرج
فکر fikr	فکر [آ،ع] فیکرله، ذننیه ده، دۆشونه رک (فا:~).		بایرامی یوخسوللارا وئرلن پای (فا:~).
فکرت صادق	فکرت صادق [یا: بازار] م ۱۹۳۱ ده کوردمیر ده آنادان اولوب،		فطری [آ،ع] یارادیلش جا، آنادان گلمه (فا:~).
شعر لری	شعر لری اؤچ جلدده یابین لانیمشیدیر.		فطیر [آ،ع] آجیمامیش خمیردن پیشیریلن بیرنوع یاغلی چؤرک
فکرت قوجا	فکرت قوجا [یا: بازار] م ۱۹۳۵ ده آغداش دا آنادان اولوب، انسان		”باخجادا گولر باجی. اوخور بولبولر باجی. سنی فطیر
و دؤنیا مسئله لری	و دؤنیا مسئله لری شعر لرینده گئنیش یئر تاپیر.		یاندیریر. کئچر یو گونلر باجی. “ (فا:~). unleavened
فکری mental	فکری [ص،ع] دۆشونجه ایله باغلی اولان، ذهنی. mental		فعال [ص،ع] ائتگین، چالیشان، ایشلک (فا: کاری). active
فکولته fəkulə	فکولته [آ،فر] بیلم ائوی (فا: دانشکده).		فعالیت [آ،ع] چالیشانلیق، ترپنیش، ایشلک لیک (فا:~).
فکور fəkur	فکور [آ،ع] دۆشونجه لی، فیکیر لی (فا:~).		فعل fe [آ،ع] ۱- ایش، ائیلیم (فا:~). act ۲- باخ: باش سؤز.
فلا [ظ] پس بوجور	فلا [ظ] پس بوجور (فا: پس اینطور). then		فعلاً [آ،ع] ایندی لیکده، هله لیک (فا:~). at present
فلاح [آ،ع] اکینچی، تارلاچی، جوتجو	فلاح [آ،ع] اکینچی، تارلاچی، جوتجو (فا: برزگر).		فعلی [ص،ع] اندیمسل، ائیلیمسل، فعل ایله ایلگی لی (فا:~).
فلاح [آ،ع] اکینچیلیک، تارلاچیلیق، جوتجو لوک	فلاح [آ،ع] اکینچیلیک، تارلاچیلیق، جوتجو لوک (فا:~).		فغان [آ،ع] اینله مه، ناله، فریاد (فا:~).
فلاسف [آ،ع] فیلسوف لار	فلاسف [آ،ع] فیلسوف لار (فا:~).		غفور [آ] بگ اوغلو (فا: بیگزاده) (بو کلمه ایلک دفعه اشکانلی
فلاش [آ،این] چوخ قیسا سۆره لی گوجلو پاریلیتی	فلاش [آ،این] چوخ قیسا سۆره لی گوجلو پاریلیتی (فا:~).		شاهلارینین لقبی اولاراق ایشله نیب و سانلییر تورکجه
فلاکت [آ،ع] ییخیم، بلا، چوخ کۆتو وضعیت، مُصیبت	فلاکت [آ،ع] ییخیم، بلا، چوخ کۆتو وضعیت، مُصیبت (فا:~).		فغ، بگ، و فارسجا پور کلمه سیله دوزلمیشدیر.
فلاکت زده [ص] فلاکته اوغرامیش	فلاکت زده [ص] فلاکته اوغرامیش (فا:~).		فقدان fuqdan [آ] غیاب، یوخلوق (فا: نبود). absence
فلامینکو flaminqo	فلامینکو [آ،دی،این] پاخالان، لئیکلر تاقیمیندان		فقر fəqr [آ] یوخلولوق (فا: ندار). poverty
مُختلف بؤلگه لرده سؤ قییی لاریندا سؤرولر	مُختلف بؤلگه لرده سؤ قییی لاریندا سؤرولر حالیندا		فُقرا fuqəral [آ،ع] فقیرلر، یوخلولار، کاسیب لار (فا:~).
باشایان، تۆکلری پمبه سؤو قانادلاری قیرمیزی و قارا،	باشایان، تۆکلری پمبه سؤو قانادلاری قیرمیزی و قارا،		فقره fəqərə [آ،ع] اونورقا سۆمویو (فا: ستون فقرات).
اؤزون آیاقلاری پرده لی، دیمدیگی یاستی و قیوریق، ایری	اؤزون آیاقلاری پرده لی، دیمدیگی یاستی و قیوریق، ایری		فقط fəqət [با،ع] یالینیز، آتجاج، لاکین (فا: لاکن). only
بیر قوش، فلامان قۆشو (فا: فلامینگو). phoenicoterus	بیر قوش، فلامان قۆشو (فا: فلامینگو). phoenicoterus		فَقَقی بَکلو fəqqi bəglu [آ] اؤرمیه ده کند آدی.
فیلان filan [آ،ع] آدینی سؤیله مەن د بیری اوچون دئییلن سؤز.	فیلان [آ،ع] آدینی سؤیله مەن د بیری اوچون دئییلن سؤز.		فقه fiqh [آ] دین قورالاری توپلامی (فا:~). religious
فلانئل [آ،فر] یاتیم لی بیرنوع یوشاق یؤن ویا پامبوق پارچا.	فلانئل [آ،فر] یاتیم لی بیرنوع یوشاق یؤن ویا پامبوق پارچا.		فقهه fuqəha [آ] فقیه لر (فا: فقیهان). the jurists
فلاندر بالیغی [آ،دی،ایتا لیانجا] قوردالا بالیغی.	فلاندر بالیغی [آ،دی،ایتا لیانجا] قوردالا بالیغی.		فقه مفتاح العدل [آ] قاراخانلی لار دؤورو کاشغر تورکجه
فلاورجان flavircan [آ] اصفهان گۆتباتان طرفینده بیر شهر.	فلاورجان flavircan [آ] اصفهان گۆتباتان طرفینده بیر شهر.		سیله یازیلیمیش بیر کتاب آدی.
فلنگسیا [آ] دیل حاللاندیقدا و تصریف اولاندا و گنل لیکله	فلنگسیا [آ] دیل حاللاندیقدا و تصریف اولاندا و گنل لیکله		فقیر fəqir [آ،ع] یوخلول (فا: ندار).
قراماتیک فورمالار عمله گلنده سؤزلرین کؤکونده کی	قراماتیک فورمالار عمله گلنده سؤزلرین کؤکونده کی		فقیرانه [ص،ظ،ع] یوخلولوقلا (فا:~).
فونتم لرین دیشمه سی {لا: آیلیمه، گنچمه}.	فونتم لرین دیشمه سی {لا: آیلیمه، گنچمه}.		فقیه fəqih [آ] فقه و دین بیلگینی (فا:~). jurisprudent
فلج (فلج) fələc, fəlc [ص،ع] آخسار، افلیج.	فلج (فلج) fələc, fəlc [ص،ع] آخسار، افلیج.		فقیه [آ] خواجه احمد فقیه هـ ۷ جی عصرده یاشاییب، تۆرکجه

Ff	آذربایجان تورکجه سی	۱۳۹۲	ارک سۆزلوگو	Ff
فلز / فیلیز filiz [آ،ع] معدن دن چیخاریلان ایشلمه میش باشقا ماده لرله قارشیق حالدا اولان ماده، کۆلچه، متال (فا:فلز). ۲- [یو] زوُغ آتمیش کیچیک دال، سۆرگون. فلسطين filistin [آ] بو اؤلکه صهیونیستلر طرفیندن اشغال اولوب، و اؤزون زامان اسراییل حاکمیتی آلتیندا قالاراق فلسطین مسلمان خالقینین بؤیوک مبارزه سینه سبب اولوبدور، غرب امپریالیستلری اقتصادی هدف لردن باشقا، کۆلتورل جهتندن ده بویکی اؤلکه نین باریشماماسینی بیر استراتژیک هدف بیلیرلر و البته آماج لاری بو دورکی دۆنیایا بنله آتلاستینلارکی هم مُسلمانلار و هم یهودی لر بیریرلرینی قیران، قاپا و اؤیقارلیق دان اؤزاق انسانلاردیلار و بونو ثابت ائتمک ایسته بیرلرکی فقط غرب فاشیستلری دییل کی انسانلاری بؤیوک اؤلچوده آفریقا آمریکا آسیا و اوروپادا قیریپ اؤلدورولر بلکه مُسلمانلار و یهودیلرده بنیله دیلر، آیدین دیرکی گله جک ده کی بوجور تفکرون یارانماماسی - اوچون فلسطین و اسرائیل لی لره باریش اوچون بؤیوک اؤلوسال گؤزو دۆشور، و غرب فاشیستلری نین دؤزاغینا دوشمه مک اوچون بؤیوک تلاش گؤسترمه لیدیلر. فلسفه fəlsəfə [آ] دؤغا توپلوم و انسانین دۆشونجه سینى ان عام قورال لارا سالان بیلیم، هرھانسی بیر علمین، بیلیم ساحه سینین اساسینی تشکیل ائدن مئتودولوژی (فا: ~). philosophy {یو: سئویرم + مودریکلیک} فلسفی [آ،ع] فلسفه یه عاید اولان، فلسفه سل (فا: ~). فلک داغی [آ] باخ: مرند. فلک وورموش [ص] مفلوک (فا: فلک زده). miserable فلک fələk [آ،ع] ۱- دۆنیا، گۆی، گۆی اؤزو ۲- طالع (فا: بخت). فلکان fələkan [آ] اؤرمیه ده چای و کند آدی. فلکه fələkə [آ،ع] ۱- یوللارین قووشدوغو یترده دۆزه لن بالاجا مئیدانچا. ۲- کئچمیشده مکتب خانالاردا اؤشاق لاری جزالاندیرماق اوچون آياقلارینا باغلانان آخاچ آلت. فلکی بۇرجلار [آ] زودیاک، گۆی کۆره سینده فرضی بیر دایره اؤزه رینده ۱۲ بۇرجون اولدوغو قورشاق، بو بۇرجلارین آدی بنله دیر: ۱- قوچ. ۲- بوغا. ۳- ائکلیز لر. ۴- یئنقچ. ۵-	آسلان ۶- باشاق ۷- تره زی ۸- چایان ۹- یای ۱۰- اوغلاق ۱۱- قووا ۱۲- بالیق (فا: بروج فلکی). فلورا [آ،بی] هر هانسی بیر یئرین ویا ژئولوژی دؤورون بیتگی عالمی "آذربایجان فلوراسی". لا: یاز و گنج لیک الاله سینین آدی. فلوکس floks [آ،بی] بۆرۆ بیچیمینده آغ، پمبه، گۆی رنگینده چیچک آچان سۆس و بزک بیتگی سی (فا: ~). phlox فلوت flut [آ،فر] آغیزلا چالینان و بولولہ بنزر بیر نوع چالقی آلتی (فا: ~) flute فن fən [آ،این] هاوالاندیرما آراجی. فن fənn [آ،ع] ۱- فیزیک شیمی ریاضی و بیولوژی یه وئرلن آد، تکنیک. ۲- حیله (فا: کلک). فنا fəna [ص،ع] ۱- کؤتو، اییی نیت لی اولمایان، پیس، یامان. ۲- یوخ اولما، (فا: زوال). annihilation فنا fəna [یازار] میرزا رحیم فنا (۱۳۵۰-۱۲۵۷هق) شوشالی شاعردیر. فنانی fənai [آ] خوی دا کند آدی. فنار / فَنر fənar, fənər [آ] ۱- فانوس، بیرنوع ایشیق جاهازی، چیراغ. ۲- یای (فا: فَنر). spring {یو، بو کلمه یونانچادان تورکجه یه و بو واسطه ایله فارسجا یا گنجیدیر}. فنجان fincan [آ،ع] استکان، بارداق، چای کیمی شیلری توکمه گه یارایان بالاجا قاب (فا: فنجان). cup فند [آ،فا، فن] کلک، فیریلداق، دولا، ب، قورغو، (فا: فن). فندر سک fenderesk [آ] رامیان بخشی نین بیر کندیستانی اولاراق ۲۴ کندى * ۶۰۰۰ نفر نفوسو واردیر. فَنر [باخ] فنار. فَنر با یغی [آ،دی] فَنر با یغی گیللردن، وُجودوندا چوخلو ایشیق وئرمه اورقانلاری اولان بیر بالیق piscatorius lophius فَنر با یغی گیللر [آ،دی] سۆمۆ کلۆ، وُجودلاری باسیق، آغیزلاری بؤیوک، تروپیک و درین دنیز لرده یاشایان بالیقلار سۆیو. فَنلاند [آ] فنلاند دیلی، التصاقی دیل اولاراق اؤرال آلتای دیل لرینین ۵ بؤیوک قۇلوندان بیرى ساییلیرلار، باخ: اؤرال آلتای. فُنون funun [آ،ع] فن لر، بیلیم لر (فا: ~). فَوّارَه fəvvarə [آ،ع] فیشقیرداج، پۆسکوردج (فا: ~).			

ف ف	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۳۹۳	ارک سۆزلۆک	ف ف
فواصل fəvasil [آ، ف] فاصله لر، آرا لیک لار (فا:~).	فواصل fovcı [آ، س] سبزو ار دا کند آدی.			
فَواید fəvayid [آ، ع] فایدالار، یارالار (فا:~).	فوراً forən [ظ، ع] ال اؤستو، تنز، درحال (فا:~) immediately			
فَوْران [آ، ع] فیشقیرما، قاناما، جوشما (فا: جوشش).	فورس fors [آ، فر] گوج، اؤنم (فا: نیرو).			
فَوْت fovt [آ، ع] اؤلمه، دؤنیادان گتتمه، کؤچوش (فا:~).	فورس ماژور [آ، فر] اضطرابی وضعیت (فا:~).			
فوتو (فُتو) foto [یو: ایشیق] ایشیق، ایشیق ساچاق لاری	فورقون forqun [آ، فر] بالاجا ال آراباسی (فا: فرقون).			
آراجی لیغیلا ایشله یین (فا: فُتو).	فورک fork [آ، آ] کومبیجان اراک-طرخوران دا کند آدی.			
فوتوالئممنت [یو: لا، غنصر] ایشیق انرژیی سینی الکتریک	فورم form [آ، فر] فُرم، بیچیم (فا: شکل). form			
انرژیی سینه چتویرن آراج (فا: فتوالمنت).	فورما [آ، فر] بیر شئیین خارجی گؤرونوشو، بیچیم، شکل،			
فوتوتلغراف [آ، یو] بیر شکلی و یازی نی تلغراف ویا رادیو	فوروم (فا: فرم).			
واسطه سیله اؤزاق مسافه یه گؤنده رن آراج.	فورماسیون [آ، فر] [باخ] بیچیملنمه، قورولوش، قوروم لانما.			
فوتوتراپی [آ، فر] ایشیقین معالجه آماج ایله استفاده	فورمال [آ، فر] ۱-بیچیمسل، فورومسل ۲-رسمی، گنجرلی،			
اولونماسی، ایشیق لا مُعالجه (فا:~).	گنجرسل (فا: فرمال).			
فوتوتراپیزم [آ، فر] ایشیق داغرو لوم (فا:~).	فورمالیته [آ، فر] اؤنم وئرلمه یهرک گؤرولن بیچیمسل			
فوتورئورتاز [آ، یو] فوتوشکیل لر واسطه سیله وئرلن رئورتاز.	داورانیش (فا: فرمالیته).			
فوتوریزم [آ، فر] ۲۰جی عصرده ادبیات و اینجه صنعت ساحه	فورمالیزم [آ، فر] بیچیمجیلیک.			
سینده اورتا یایخیان بیر نوع فورمالیست جریان (فا:~).	فورمالیست [آ، فر] بیچیمجی، رسمیت جی (فا: فرمالیست).			
فوتوزئن [آ، فر] ایشیق یارادان، ایشیق دوغوران.	فورمانت formant [آ، فر] سؤز دؤزلدیجی و سؤز			
فوتوسرگی [آ، فر] فوتو شکیل لردن اولوشان سرگی	دیشیدیریجی شکیلچیلرین عمومی آدی ^۹ .			
(فا: نما ییگاه عکس).	فورمت [آ، بیچیم] لنمه (فا: فرمت).			
فوتوسیرامیک [آ، فر] ساخسی کیمی شئیرلر اؤزه رینده فوتو	فورمول [آ، فر] قورالجیق (فا: فرمول).			
قرافی اُصول ایله وؤرولان بزرک.	فورمیکا [آ، این] بیر صفحه اؤزه رینده یاخیلاراق صاف			
فوتوقراف [آ، یو] ۱-عکس، شکیل ۲-شکیل چکن (فا: فتوگراف	اثنیدیجی بیر ماده آدی.			
فوتوقرافی [آ، یو] خوصوصی اوپتیک جاهازلارلا ایشیق	فوروم [آ، لا] ییغینجاق، گئنیش نماینده لی ییغینجاق (فا: همایش)			
شوعالارینین کؤمگیله ایشیق حساس ماتریال لار اؤزه رینه	فوروی [ص، ع] بیردن بیر، تتر اولاراق، گنجیکمه دن (فا:~).			
شکیل چکمه اؤصولو (فا: فتوگرافی).	فوریت [ظ، تتر] اولاراق، فوروی لیک (فا:~). urgency			
فوتوکرومیک [آ، یو] ساخسی شئی لرین اؤزه رینده فوتوقرافی	فوسفات [آ، فر] فوسفور دؤزو (فا: فسفات).			
اؤصول ایله وؤرولان بزرک.	فوسفور [یو: ایشیق ساچان] ایشیق ساچان بیر ماده (فا: فسفر).			
فوتوکوبی [آ، فر] اتش چکیم (فا: فتوکبی).	فوسیل [آ، فر] داشیل (فا: فسیل).			
فوتوکیما [آ، فر] ایشیق و مور اؤتته سی ایشین لارین تاثیر	فوشورداماق [س] فوشور فوشور سس چیخارماق.			
آلتیندا مختلف ماده لرین عکس اُلملی نی آراشدیران	فوق fo`q [آ، ع] اؤست، یوخاری (فا: بالا).			
کیما بیلم دالی.	فوقاً [ظ، اوست، اوسته لیک (فا:~). above			
فوتولیزم [آ، فر] ایشیق لا ماده لری پارچالاما ایشی (فا:~).	فوقانی [ص، ع] یوخاری داکی، اؤستده کی (فا:~).			
فوتومتر [آ، فر] ایشیق اؤلچو (فا: فوتومتر).	فوق العاده [ص، ع] اولاغان اؤستو، چوخ، آشیری درجه ده،			

Ff ف	ف ف
لشمه سی (البته/البته، سککیز/سککیز). ۳-سس آرتمی (استکان/ ایستیکان). ۴-سس دوشومو (گلمیش ایدی/ گلمیشدی). ۵-یئر دیشمه (یانلیش/ یالنیش) (فا:تغییرات فونتیک در کلمه). speech rules فونم fonem [یو: سس، دیل ب] ایکی کلمه نی فرقلندیرن ان کیچیک سس حصه سی، مثلا "گۆز، کۆز" کلمه لرینده یونلاری فرقلندیرن بؤلوم بیرینجی سس حصه سیدیر، سس بیریمی، سسجیک (فا:فونم). فوندد fond [آ، آر] ۱-پؤل و پارا وسایطی، ۲-احتیاط، تدارک، ذخیره، ۳-شانس، اعتبار، آد. فونکسیا fonksiya [آ، فر] باشقا بیر حادثه دن آسیلی اولان و او دیشدیکجه دیشن حادثه. فونکسیون (فانکشین) [آ، فر] ایشلو، گۆزو، تابع (فا:~). فونکسیونال [آ، فر] فونکسیون لا ایگیلی (فا:~). فونکسیونالیزم [آ، فر] ایشلوجیلیک، گۆروچیلیک. فونوگراف [آ، یو: سس+ یازیرام] سس یازار (فا:فونوگراف). فونولوژی [آ، فر] سس بیلیمی، دیلچیلیک ده: دیلده کی فونتم لرین دیشیمه سینا آراشدیران بؤلوم (فا:~). فونولوگ [آ، فر] سس بیلیمچی. فونومتر [یو: سسین گۆجونو اؤلچنآراج] (فا:فونومتر). فؤاد گۆیرولو [یازار] بؤیوک تۆرک عالمی اولاراق ایلک دفعه اسلام انسیکلوپئدیاسیندا آذربایجان ادبیاتی تاریخینی آراشدیریپ یازمیشدیر. فؤار fuar [آ، فر] سرگی (فا:نمایشگاه). فوت foot [آ، این] ۳۰، ۴۸ سانتیمتر لیک اؤزولوق (فا:فوت). فوتبال [آ، این] ۲۲ نفر لیک بیرتوپ اویونو، آفاق توپو اویونو (فا:~). فوتبال footbal فوتبالیست [آ] فوتبال اویونچوسو (فا:~). فوران furan [آ] کومپجان دا کند آدی {محتملا: وؤران}. فوری furi [آ] قیرقیزلار باغلی بیر بوی آدی {بؤرو}. فوشان fušan [آ] مشهد ده کند آدی. فوشون [آ] زنجان دا داغ آدی. فول ful [آ، بی] ۱-بیر نوع گول آغاشجینی (فا: یاس درختی).	گۆرونمه میش، (فا:غیرعادی). extraordinary فوق برنامه [آ] اوسته لیک پروگرام، اوسته لیک وئرلیش (فا:~). extracurricular فوق بشر [آ، ع] انسان اؤته سی، انسان اؤستو (فا:~). فوق طبیعی [ص، ع] طبیعت اؤته سی، دؤغ دیشی، طبیعت خارایجینه باغلی اولان (فا:~). فوک fok [فر، آ، دی] اتجیل لر تاقیمی فوک گیللر سوپوندان ۲m-۱ بویدا، دری سی دیر لی، ممه لی دنیز حیوانی، آیی بالینی (فا:فک). phocha فوک گیللر [آ، دی] سوپوق دنیز لر قایالاریندا یاشایان، اتجیل و اؤزگک آیاقلی لار تاقیم ایدان بیر سو (فا:فوکها). فوکس foks [آ، آلمانجا، آ] بیلیارد اویونوندا: شارا تصادفی اولاراق وؤرولان موقیت لی ضربه. (فا:~). فوکوس [لا: قایناق] اوداق (فا:کانون). فول [آ، یو pholus] توپوغو ایسته نیلن یثره یومورتداماسی اؤچون اورا قویولان یومورتا ویا یومورتایا بنزر شئی، فال. فول ۲ [این] فوئتا لدا بیر نوع خطا. فولکلور [آ، این] ائیل بیلیمی، سؤزلو (شفاهی) خالق یارادیجی- لینی (فا:~). فولکلورچو [آ] فولکلور اؤزمانی، سؤزلو (شفاهی) خالق یارادیجی لینی مخصصی (فا: فولکلورشناس). فولکلورچولوق [آ] فولکلور اؤزمانی، سؤزلو (شفاهی) خالق یارادیجی لینی حاققیندا بیلیم (فا: فولکلور شناسی). فولیا [آ، بی] نرگس گیللردن، سوغان کؤکلو خوش قوخولو بیرچیچک (فا:نرگس، نسرين). narcissus jongruilla فون fon [آ، فر: اساس] اؤزه رینده شکیل چکیلن پارچا ویا هرشنی، آلتلیق، اوتوروش. فونتلوژی [آ، دیل ب] دیلچیلیک ده دیلین سس ترکیبی قورولوشونو آراشدیران بؤلوم. فوننتیک [آ، دیل ب] دیلین سس سیستمینه عاید. فوننتیک حادثه لر [آ، دیل ب] بیر کلمه نین جمله یه گۆره دیشمه سینه فوننتیک حادثه لر دئییلر و نچه نوع اولاییلر: ۱-سس اؤتونلاشماسی (مندن/ منن، دینمز/ دیممز). ۲-سس فرق-

ف ف	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۳۹۵	ارک سۆزلۆتۆ	ف ف
۲-بیر نوع باقلا (فا:نوعی باقلای کوچک). ful	فیچی fiçi [آ، یو] تاختادان دۆزلمیش چلک، و بوشقا.			
فول فایم [آ، فر] تام گۆن ^{۲۱۸} .	fir [آ، سن] ۱-آغاج دویونو، دوتقار "توت آغاجی نین فیری" ۲-دوه هۆرگوجو. ۳-گرک سیز، یاراماز شئی "حیاتین بیر غصووندن باش وئرمیش چیرکین بیر فییرام. کسب آتیلما-قدان باشقا بیر چاره یوخدور منیم". ۴-قیرقیر شکلینده ناز و عشوه آتلایمندا ایشله نیر "قیر لی قیر لی قیز" (فا:ادا و اطوار).			
فومن بالیغی (فا:نوعی کوسه) myliobatis aquila	۵-قاناد چالما سسی "قیر فیر سسی" (فا:صدای پر) {سس تق} فیرتدیرماق [س] عاغلینی قاجیرماق، دلیرمک، چیلدیرماق. فیرت فیرت [ظ] تیز تیز و سۆرکلی، فیرت فیرت دانیشماق. فیرتیق fırtıq [آ، سس تق] بۆرون سوئیو، بۆروندان گلن سئلیک (فا:آب دماغ). snot, snivel			
فومن بۆلگه سینده تورک کندلری [آ] بۆیین (کد*۱۰۸۰/-	فیرتیق لاماق [ل] فیرتیق لی اتمک.			
ی تو، چیران (کد*۱۰۸۰/ی تو)، شالتوک/چلتیک (۱۸کب*۳۲/ی تو)، ماسوله (۲۴کب*۶۰۰/ی تو)،	فیرتیق لی [ص] ۱-بورونوندا فیرتیغی اولان. snottynosed ۲- [مج] کثیف اولان اوشاق و آدام (فا:کثیف).			
فومن ده داغ آدی [آ] تورکمان چال (۱۵کب ۵۲۹)،	فیرتینا fırtına [آ، ایتالیانجا، باخ: فیر] گۆر اسن یئل، بۆران و کۆلک (فا:توفان). storm			
فومنات funənat [آ] گیلان شهرستانی اولاراق ۲۲۷ کندی* ۱۵۵۰۰ نفر نفوسو واردیر، چوخو گیلک و آزاراق تورکدولر.	فیرتینا اوغراغی [آ] چوخلو فیرتینا اولان یئر.			
فوندا [باخ] سوپورگه اوتو، سوپورگه اوتوگیلر.	فیرتینا قویماق [س] فیرتینا چیخماق، بۆران و یئل اولماق.			
فوندا لار [آ، بی] سوپورگه اوتوگیلر له برابر و بونلارا بنزه یین داها باشقا سوئی لاری ده ایچینه آلان بیر بیتگی تاقیمی.	فیرتینا قوشو [آ، دی] پرده آیاقلی، قیورق دیمدیکلی، دنیز لرده گمی لری ایز له یین، دالقالارین اۆزه رینه قونان، قارا و آغ توکلویر قوش، دنیز اوردگی thalassidroma pelaguca			
فوندولو [آ] گده بگ ده چای آدی ^{۲۴۰} .	فیرتینا قوشوگیلر [آ، دی] اومورقالی حیوانلاردان قوشلار صینیفینا گیرن بیر سوئی.			
فونیئن funien [آ] آشینا سوینندان، کۆرشاد و نیشوفو، دان سونرا اسارتده اولان تورک لرین آیاقلانمالارینی چین لیلر علیهنه باشچیلیق ائدن بیر گۆی تورک بگی، بۇ قهرمان سونوندا چینیلر طرفیندن اسیر اولوب و ۵۳ یۆلد اشیللا چین - لویانگ چارشسی سیندا اعدام ائدیلدیلر، باخ: کۆرشاد ^{۲۴۰} .	فیرتینالی [ص] کۆلک لی. stormy			
فوزه füze [آ، فر] یانینی بیر ماده نین سۆرکلی اولاراق یانماسیلا حرکت ائدن بیر وسیله، بیر نوع اوتوماتیک مرمی، موشک.	فیرچا firça [آ، یو] رنگله مک و تمیز له مک اوچون تئلیجک - لردن دۆزه لن بیر نوع آلت (فا:فرچه). shaving brush			
فوزه آتار [آ] اوتوماتیک مرمی لر آتان آراج، موشک.	فیرچاجی [ص] ۱-فیرچا دوزلدن و ساتان (فا:فرچه ساز).			
فوزه ساوار [آ] فوزه لری داغیدان بیر نوع ساوئتما سیستمی.	۲-فیرچا ایله ایشله یین و بوئیایان.			
فوسوندوز fəsəndüz [آ] قوشاچای دا کند آدی {پۆس+ون} دۆز: چنلی و دؤمانلی دۆز.	فیرچالانماق [ائتد] فیرچالانماق ایشینی گۆردورمک			
فهارس fehəris [آ، ع] لیست لر، فهرست لر (فا:~).	فیرچالانماق [ل] فیرچا ایله ایشله مک (فا:فرچه زدن). to brush			
فهرست fehrest [آ] لیست، دیزین، ایچینه کیلر (فا:~). list	فیرچالانماق [س] بیر شئی و یئر فیرچا ایله بویانماق.			
فهله [آ] بیله سوار دا کند آدی.	فیرچالایش [آ] فیرچالاما.			
فهله fehle [آ، ع] ایشچی (فا:کارگر). coolies	فیرچالی [ص] فیرچاسی اولان، فیرچا ایله ایشله نن ایش.			
فههم fehəhm [آ، ع] آتلاق، دۆشونجه، شعور understanding				

Ff ف	Ff ف
ارک سۆزلۆتو [مج] بو کلمه ایش سؤزایله بیر لیکده گۆج بیر وضعیتی بیلدیر "اونون ایشی فیریق دیر: ایشی چوخ زور و چتیندیر" (فا: زار، خراب). her affairs are going badly فیریق لاما [ل] (تویوق و...) تنک و قانادلارینی بوتونلوکله یولماق، بیرینی جیریق جیریق ائتمک، تویوغو داغ سویا سالاراق دری سینی یولماق (فا: پوستش را قلفتی کندن). فیریق لانما [بل] فیریق لاما ایشی گؤرولمک، لوت لنمک (فا: پوستش قلفتی در آمدن). فیریل فیریل فیرلایتماق [بل] فیرلایتماق ایشی گؤرولمک. فیریلی [آ] فیریلدا. whirl فیریلدا تماق [س] فیرلاداراق دؤندرمک، فیرلایتماق (فا: چرخاندن). to whirl, to spin فیریلداق [آ] ۱- بیل ایله فیرلانان دایره شکلینده اوشاق اویونجاغی (فا: چرخنده، گردان). ۲- پنکه، آشلیق ائوینده توسو و قوخونو چکمک اوچون یارارلانیلان آراج (فا: فن). ۳- کلک، حوققاباز (فا: کلک). swindle فیریلداقچی [آ] ۱- فیریلداق دوزلدیب ساتان. ۲- دوزن بازآدام (فا: متقلب، حيله باز). dishonest, tricky فیریلداق جیجگی [آ، بی] چرخ فلک گولو. فیریلداقچی لیک [آ] دوزن بازلیق، کلک لیک، بادالاق لیک، بیج لیک (فا: فلاشی، چاقول بازی). charlatanry فیریلداق fırıldamaq [س] فیرلانماق to whirl فیریلداق [بل] فیرلایتماق ایشی گؤرولمک، فیریل فیریل دؤنده ریلیمک، فیرلایتماق (فا: چرخیده شدن). فیرین [آ، یو] هریاندن انشیت ایستی آلاراق و مختلف شی لری پیشرمگه یارایان و اؤنونده تک آچیقلیق اولان اوجاق. فیس فیس fısfıs [آ، سس تق] ۱- نفیس چکه رک فیسیلدا سسی، یاواشجا قونوشما سسی (فا: صدای فس فس). ۲- قوخو سیوی ویا علاج کیمی شیلری فیسقیرما آراجی. فیس فیس لاما [ل] فیس فیس ائلمک. فیسدیغی [آ] ساری یا چالان آچیق یاشیل رنگ. فیسدیق fısdıq [آ، بی، فا: پسته] بو ز قایینی و برک اودونجاغی اولان قوللو بوداقلی ایری آغاج (فا: پسته).	فیرچالیق [آ] فیرچالاماغا الوثریش لی. فیرچیلتی [آ] بیر شئین پالچیق کیمی یاپیشقان باتماسی سونوجو چیخان سس (فا: صدای فرت و فرت). فیرچیلداق [س] فیرچیلتی سسی چیخارماق. فیرست کلاس first klas [آ، فر] بیرینجی اورون ^{۲۸}. فیرفیرا fırfıra [آ، سن، فرک] ۱- ال ایله فیرلادیلان اوجو بیز توپ کیمی بیر اویونجاق. ۲- دایره شکلینده و آتیلدیقا گؤیده فیرلانان اویونجاق، فیرلانا بیلن هر شی "کیشی صحنه ده فیرفیرا کیمی فیرلانیردی" (فا: فرره). whirler فیرلایتماق [ل] ۱- گؤیه آتماق، فیرلاندریماق. ۲ to rotate - تول: لایتماق، توللایتماق (فا: پرتاب کردن). فیرلادیش [آ] فیرلایتما ایشی (فا: پرتاب). فیرلادیلماق [بل] فیرلایتماق ایشی گؤرولمک to be rotated فیرلاغان [باخ] فیرفیرا. فیرلاق fırlaq [ص] فیرلانمیش اولان (فا: دوار). revolving فیرلایتماق fırlamaq [س] ۱- یئرینده اویونماق و دؤنمک (فا: چرخیدن) ۲- بیردن بیر یئرینده کی یئردن آتیلاراق آیریلماق. فیرلانان [ص] دوار (فا: چرخنده). turing فیرلاندریماق [باخ] فیرلایتماق، فیرلایتماق. فیرلاندریجی [ص] بیر شئی اؤز اوخو اطرافیندا فیرلادان (فا: چرخاننده). فیرلانق fırlanq [آ] یاتای ویا دیککی شکلیده فیرلانان صفحه، اوشاقلاری میندیریپ فیرلادان اویونجاق (فا: گردان). فیرلانما [آ] فیرلانماق ایشی (فا: چرخش). spinning فیرلانماق fırlanmaq [دده، س] فیرلایتماق، فیریل فیریل دؤنمک، اؤز اوخو چئوره سینده دؤلانماق، هئل لنمک، گزیشمک و گزینمک (فا: چرخیدن). to rotate, to turn فیرلانمیش [ص] فیرلانیب دؤنموش (فا: گشته). turned فیرلانیس [آ] فیرلانماق ایشی (فا: چرخش). spinning فیرلانیس [آ] فیرلایتماق ایشی. فیری یانماق [س] آجینی و هیرسی سو یوماق. فیریق fırıq [ص، سیریق] فیریق ۱- لوت و چییلاق بیر وضعیت، توکلری و قانادلاری یولونموش حال. ۲-

Ff ف	ادرك سۆزلۆتو	آذربایجان تۆرکجه سی	Ff ف
	فیر لاتیلان بیر اویونچاق (فا:فششفه).	pistachoi ۲- قورو یئمیش لرین عام آدی ۳- [مج] گۆزل قیز.	
	فیشقاقا whistle [آ] بیرنوع سس چیخارما آلتی (فا:سوتک	فیسدیق ازمه سی [آ] فیسدیق لا دوزه لن بیر شکر له مه.	
	فیشقاقالماق [ل] فیشقا ایله سس چیخارماق (فا:سوت زدن).	فیسدیق جامی [آ] باخ: چام فیسدیقی.	
	فیشقاقالماق [ل] فیشقا چالماق (فا:سوت زدن).	فیسدیق لیق [آ] فیسدیق آغاجی چوخ اولان یئر.	
	فیشقاقا fisqi [آ، یو، آنادولو] آت تسی، ائشک تسی.	فیسدیقچی [آ] فیسدیق یئتیشدیرن.	
	فیشقیراق [آ] فیشقیرتی سسی چیخاردان آلت (فا:سوت).	فیسقیرتماق [باخ] فیسقیرماق.	
	فیشقیرتماق [ل] گاز ویا بیر آخیجی ماده نی پوسکورتک	فیسقیرمالماق fisqirmalaq [آ] (سیگارا و پاپروس اوچون) چکمه.	
	(فا:فوران کردن، جهانندن).	فیسقیرماق [س] (سیگارا و پاپروس اوچون) چکمک	
	فیشقیرتی [آ] فیشقیران بیر شئین چیخاردیغی سس (فا:فش).	"پاپروس فیسقیرماقدان زهلم گندیر" (فا:سیگار کشیدن).	
	فیشقیرتیجی [ص] بیر آخیجی نسنه نی فیشقیران آراج (فا:جهاننده	فیسقیریق fisqiryaq [آ] فیسقیریق قالخماق: های کوی	
	فیشقیرتیلماق [بل] فیشقیرتماق ایشی گورلمک.	اولماق، های کوی چیخماق (فا:های هوی راه افتادن).	
	فیشقیرداق [آ] سو فیشقیرتما آراجی.	فیسلانماق [ل] فیسیلدانماق، گیز لیجه دانیشماق.	
	فیشقیرماق fisqirmaq [س، سن] گاز ویا بیر آخیجی ماده نی	فیسلانماق [س] فیسیلدانماق، گیز لیجه دانیشیلماق.	
	پوسگورمک (فا:فوران کردن، جهیدن). to gush	فیسیرتی fisirtı [آ] باخ: فیسیلتی.	
	فیشقیریش [آ] فیشقیرماق، ایشی و بیچیمی.	فیسیردانماق fisirdamaq [ص] فیس فیس ائله مک.	
	فیشقیریق [آ] سو فیشقیران آراجلارین عام آدی، اوجا سسله	فیسیردانماق [س] فیس فیس ائله مک.	
	آغیزدان چیخاریلان سس (فا:سوت).	فیسیر فیسیر [آ] سو یون بالاجا دلیکدن تۆکوله سسی.	
	فیشقین fisqin [آ] بیر آغاجین دیییندن و یا کسیدلیگی	فیسیل فیسیل [دده] یاواشجا، یاواش سسله، فیش فیش سسی	
	یئرین یاخینیدان سۆن اینجه دال.	وئرمک، فیشیر فیشیر (فا:یواش یواش).	
	فیشلانماق fislamaq [س] هر هانسی بیر ییه جک مایالاناراق	فیسیلتی fisiltı [آ] یاواش قونوشما سسی، اوجا نفس چکمه	
	تورشماق.	سسی، فیس فیس سسی (فا:صدای فس فس). hiss	
	فیسیرتی [آ] فیشیرداما سسی، سو فیشیرتی سسی، فیسیلتی.	فیسیلدانماق [قا] قارشیلیقلی و یاواشجا دانیشماق، قونوشماق	
	فیسیردانماق [س] فیشیر فیشیر سس چیخارتماق.	(فا:باهم فس فس حرف زدن).	
	فیسیردانماق [س] فیشیر فیشیر سس چیخارماق (فا:فش فش کردن	فیسیلدانماق fisildamaq [س] یاواش بیر سسیله دانیشماق،	
	فیسیردانماق [س] فیشیر فیشیر سس چیخاریلماق.	فیش فیش سسی وئرمک، فیسیر فیسیر سس چیخارماق،	
	فیسیر فیسیر [آ] سو یون یاواشجا آخیلماسییدان ویا ایپک	فیسیلتی سس چیخارماق (فا:فس فس کردن).	
	قماشین بیر ییره توخونماسییدان چیخان سس.	فیسیلدانماق [بل] فیسیلتی ایله سۆپله مک (فا:فس فس کردن).	
	فیشیرقان fisirqan [آ] گینده سس وئرن و آهاری قالین	فیش [سس تق] فیشقیرما سسی.	
	اولان بیر نوع پارچا.	فیش فیش fisfis [آ] بیر شئی آغیزدان ائشیکه فیشقیرماقلا و	
	فیسیلتی fisiltı [آ] فیسیلداما سسی، فیشقیرتی، فیش فیش	پوسگورمکله چیخان سس (فا:صدای فش فش).	
	سسی (فا:صدای فش فش). fizz, sizzling	فیش فیش لاماق [ل] فیش فیش ائتمک، پوسگورمک.	
	فیسیلتی سیز [ص] فیسیلداما سسی اولمادان.	فیشیریق [آ] باخ: فیشقیریق.	
	فیسیلدانماق [ل] فیشیل فیشیل سس چیخارماق (فا:صدای	فیشینا [آ] مقوا و باریتلا دۆزلدیلن و شنلیک لرده گۆیه	

Ff ف	Ff ف
فیندیک لی [ص] ترکیببند فیندیک اولان "فیندیک لی حالوا". فیندیکلو / فیندیکلی [آ] میانا دا چای آدی. باخ: اردبیل. فیندیک لیک [آ] چوخلو فیندیک آغاجی بیتیش یئر (فا: باغ فندق). فیندیک یاغی [آ] فیندیک دان الده اندیلن یاغ. فینقیرتی [باخ] فینقیرتی. فینقیرماق [س] هاوانی گوجلنه ائشیکه بوراخراق بورنونو تمیز له مک (فا: فین کردن). to blow one's nose فیات [آ، ع] دیر، قیمت (فا: ارزش). فیاض fayyaz [ص، ع، ش] چوخ و ثریملی، گور، الی آچیق (فا: پر حاصل). فی البداهه filbedahə [آ، ع] باخ: دوغاج. فی الجمله [ظ، ع] بیر لیکده (فا: همگی). to sum up فی الحال filhal [ظ، ع] بو آندا (فا: حالا). at once فی الحقیقه [ظ، ع] دوغوردان (فا: بدستی). indeed فی الفور [ظ، ع] آنا، فوراً (فا: آنا). immediately فی المثل [ظ، ع] اورنک اوچون (فا: مثلا). for instance فی المجلس [ظ، ع] بو آندا (فا: حالا). on the spot فی الواقع [ظ، ع] گرچکدن (فا: واقعاً). actually فی سبیل الله [آ، ع] بیر قارشى لیک بکله مەدن . فی نفسه [آ، ع] اوژونده، اوژ لو گونه. فیبر fibr [آ، این] سیخیشدیر یلمیش بیتگی تلجیکلریندن دۆزلمیش تاختا ویا مقوّا (فا: ~). fibre فیبرین [آ، فر] قاندا اولان آلومین لی بیر ماده (فا: فیبرین). فیت fit [سس تق] بیر بیرینه کیپ لنمیش دوداقلارلا دیشلرین آراسیندان چیخان سس، فیشقیرتی سسی، فیشقیراق. فیت ۲ [آ، این] کیپ وضعیت، بیر شئین ویا بیر ایشین تام اندازه سى اولان. فیت [آ] اسماعیللی "دا داغ آدی" ۲۴. فیت چالماق [ل] فیشقیراق چالماق، فیشقیرتی سسی چیخارماق. فیتوپاتولوژی [فر] بیتگی خسته لیکلرین اینجه له ین بیلیم دالی فیتنه [آ، ع] حمامدا بئله باغلانان و بودلاری توتان دؤرد بوجاق پارچا "فیتنه چی: حماملاردا فیتنه وئرن." (فا: ~).	فش فش در آوردن). to cause to fizz فیشلدا ماق [س] فیشیلتی سسی چیخارماق. فیشلدا نماق [س] فیشیل فیشیل سس چیخاریلماق. فیف fif [سس تق] بیر نوع پوقله مه سسی. فیفیلدا ماق fifildamaq [سس تق] فیف کیمی سس چیخارماق (فا: صدای فیف فیف در آوردن). to fizz فیکیرداق fikirdaq [آ، ص] جیلوه لی، اویناق (قادین) ۲. فیلدیر [ص] چابوق، هیز لی "فیلدیر فیلدیر: چابوق اولاراق" ۳. فیلیق [باخ] فیرتی. فین [سس تق] بۆروندان چیخان سس. فینقیرتی [آ، سس تق] فینقیراق چیخاریلان سس (فا: فین). فینقیرماق finxirmaq [س] باخ: فینقیرماق . فینقیریشماق [س] بیر لیکده فینقیرماق. فینقیریق [باخ] فینقیرتی. فیندیک findiq [آ، بی] قاین گیللردن، میوه سی برک و قوژا اوخشار، قوژئی یریم کوره ده ایلیق یئر لرده یئتیشن بیر آغاشچیق (فا: فندق). corylus avellana فیندیک آتشی [آ] نارگیله توتونونون اوستونه قویولان یوورالاق یانار کؤمور. فیندیک آلتونو [آ] فیندیغابنزر آلتون سیککه ویا بزک اشپاسی. فیندیکچی [آ] فیندیک یئتیشدیرن. فیندیک ازمه سی [آ] فیندیک لا دوزه لن بیر شکر له مه. فیندیک بۇرونو [ص] بالاجا یومرو بۇرونو اولان. فیندیک بیته [آ، دی] باخ: فیندیک قوردو. فیندیک سیجایی / فیندیک فاره سی [آ، دی] گمیر گن لردن، قارنی آغسو، سیرتی بوز، فیندیک لارا ضرر وئریجی بیر سیچان (فا: نوعی موش). muscardinus avellanarius فیندیک سیندیران [آ] فیندیک، قوژ، بادام کیمی میوه لرین قاییغی نی سیندیرماق اوچون آلت، سیخاج. فیندیک قاییغی [آ] فیندیک قاییغینین رنگینی آندیران بیر رنگ. فیندیک قوردو [آ، دی] فیندیقلارین خارابلانماسینا یول آچان قوردو جوق و اونون گلیشمه سیندن عمله گلن بیت (فا: نوعی کرم). balaninus nucum

Ff ف	آذربایجان تۆرکجه سی
اینجه له نه بیلیم دالی (فا:فیزیکی). physics فیزیکسل [ص:فیزیکی]. فیزیکسل دیشیم [آ] ساده جه فیزیکسل اؤزل لیک لرین عوض اولماسی (فا:تغییر فیزیکی). physical change فیزیونومی [آ، یو] اؤز چیزگیلرینین گنل شکلیندن چیخان آتلام. فیزیوتراپی [آ، یو:طبیعت + مُعالجه] فیزیکی سیستم لرله (ایشیق، الکتریک و سایره) مؤعالیجه. فیزیولوژی [آ، فر] جانلی لارین توخو، گۆزه و بۇلارین نجور عمله کلمه سینى اینجه له نه بیلیم دالی (فا:~). physiology فیزیون [آ، فر] بیر لشمه، قایناشما (فا:~). فیسدان [آ، ایतालینجا] بیر نوع قیسا گئیم. فیش [آ، فر] پریزدن آخیم آلمایا یارایان آیقیت. ۲-حساب کتاب بلگه سی و کاغذی. فیشک fişek [آ] باخ: فیشنگ {سن: فشک، سس تق}. فیشکچی [آ] فیشک دوزلدن وساتان کیمسه. فیشکلیک [ص] فیشک قابی، چینه سالینان فیشک قاتاری. فیشنگ fişeng [آ، سن] فشک [تؤفک و تاپانچا کیمی آراج لارین ایچینه دولدوران باروتلو شئی (فا: گلوله). ball فیصل feysl [آ، ع] حاکم، قاضی (فا:~). فیض feyz [آ، ع] نعمت، برکت، بوللوق، وئریم لی لیک، گۆرلۆک، اؤتقونلوق (فا:~). grace فیض آباد [آ] خوی، قوچان، فرمهین، رزن، جوغاتئی، بۇیین زهرا و تیکان تپه ده کند آدی. فیض اللهی وحید [آ] دوکتور حسین فیض اللهی وحید ش ۱۳۳۱ ده تبریزده دنیا یا گلیبدی، آراشدیرماجی و محقق کیمی تانییر، اوندان چۆخلو کتاب، مقاله چاپ اولوبدور. فیض بخش [ص] فیاض (فا: فیض بخش). generous فیض یئیرمه [آ] افاضه (فا: افاضه). filling ti the brim فیقور [آ، لا] گۆرونوش (فا: قیافه). فیقور اتیف [آ، لا] گۆرونوش لو، فیقورلو (فا:~). فیگیر [آ، ع] دۆشونجه (فا: فکر). فیگیر آبارماق [س] دۆشونجه و فیگیره گئتمک، فیگیره دالماق، فیگیر ایچینه قرق اولماق (فا: به فکر فرو رفتن).	فیتیل [آ، ع] نفتلی چیراق لاردا یاغ چکن زۇلاق پارچا، پیلته. فیدئیزم [آ، فر] لا، اینام] دینی اینانچی بیلیمسل آلقى و ایدراک دان اؤستون توتان بیر دؤنیا گۆروشو (فا:~). فیدان [آ، یو] تازا بیتیمش آغاج، چوبوق (فا: نهال). sapling فیدان ییتی [آ] باخ: یاپراق ییتی. فیرا وون [آ] باخ: فرعون. فیرما [ایतालینجا، آ] بللی مارک لا ساتیلان مال، (فا: مارک). فیرنگ [آ] فرانسه یه عاید اولان، خارجی اؤلگه لر عاید اولان (فا: فرنگ). {فرانسه کلمه سیندن آلیناراق} فیرنگ انجیری [آ، بی] بیر نوع انجیر (فا: تافتونی). فیرنگ اوزومو [آ، بی] بیر نوع اوزوم (فا: انگور فرنگی). فیرنگ توپوغو [آ، دی] تویوق لار قوروپوندان بیر نوع قوش. فیرنگیز / فیرنگیس [آ] افراسیابین قیزی و سیاوش ون خانیم -نین آدی، قیز آدی (فا: نام دختر). فیرنی firni [آ] دویو اونونو سوت ده پیشیره رک و مخلقات ووراراق حاضر لاندان بیر شیرین یئمک (فا: فرنی). فیروزق firureq [آ] خوی دا پثره آدینین اؤیدورما آدی. فیروز firuz [آ، فا] اؤستون، غالب، پیروز (فا:~). فیروز ... [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یثر آدی اولاراق ایشله -نیر، باخ: یثر آدلاری (ان آزی ۱۲ آد سایماق اولار). فیروز سیمین فر [آ] آذربایجانین چاغداش یازارلارینداندیر^۳. فیروزه آغا زاده [یازار] گونش ۱۲۵۴ (م ۱۸۷۵) ده شاماخی ده آنادان اولدو، تورکجه شعر لری واردیر^۴. فیروزه firuze [آ، فا] گۆی رنگلی قیمت لی بیر داش (فا:~). فیروزه [آ] نیشابور شهرینین ۲۵ کیلومتر گۆن باتان طرفینده بیر شهر اولاراق ایلک آدی بو زغان ایدی، آسیمیلاسیون سوئوجو شهرین اهالی سی فارسلاشماغا باشلا یینجا شهرین آدینی دا فیروزه یه عوض ائیله ییبلر. فیروزه بی [ص] فیروزه رنگین ده اولان، گۆی ماوی. فیزیلیته [آ، فر] اؤیقولانا بیلیر لیک^{۲۱۸}. فیزیک fizik [آ، یو: طبیعت] سنه لرین (آتوم، مولکول، سیوی، کریستال، قاز، و...) عمومی و گنل اؤزل لیک لرینی (میکانیکی، ایستی لیک، الکتروماقنیت، آتوم، نووه و...)

ف ف	آذربایجان تورکجه سی	۱۴۰۰	ارک سۆزلۆکو	ف Ff
	فیکیرلشمک [س] بیر شئی حاققیندا دۆشونمک (فا: فکر کردن).		تاقیمیندان بیر سووی (فا: فیله).	
	فیل [آ، دی، ع] اومورقالی، امجک لی، خورتوملو لارتاقیمیندان، ایستی بؤلگه لرده یاشایان، قالین دری لی، اوتلا بسله نن اؤزۆنۆ قوروماق اوچون ایکی بویوک دیشی اولان، قولایجا اتوجیل له شن، بوی ۲-۳ متر، آغیر لیق ۵-۶ تن، یئر اؤزونون ان بویوک حیوانی elephants		فیلم [باخ] فیلم.	
	فیل آلماسی [آ، بی] تورونج گیللردن هیندوستاندا ییتیشن بیر آغاج. feronia elephantum		فیلسوف / فیلسوف [آ، یو] فلسفه اؤزمانی، دۆنیا گۆرۆشو مسأله لرین تدقیق ائدن عالیم (فا: ~). philosopher	
	فیلاب [آ] قوچان دا کند آدی.		فیلسوفانه [ص] فیلسوف کیمی.	
	فیلارمونی [آ، فر] گۆجلو موزیک سئوگی سی (فا: فلارمونی).		فیلولوق [آ، ر] فیلولوزی اؤزمانی.	
	فیلارمونیک [آ، فر] موزیکسل (فا: فلارمونیک).		فیلولوژی [آ، یو، سئومه + سۆز] دیل و یازین بیلمی، هر هانسی بیر خالقین دیل و ادبیاتینی آراشدیران و اؤیره نن علم لرین هامی سینین بیر لیکده آدی (فا: ~).	
	فیلامان [آ] فینلاندیانیین اساس اهالی سینی تشکیل ائدن خالق و بو خالقا منسوب آدم.		فیلی [ص] فیل رنگی (فا: فیلی). elephantine	
	فیلامان قوشو [آ] باخ: فلایتقو.		فیلم [آ، این] چکیتی، چکیم (فا: فیلم).	
	فیلاتئل [آ، فر]، بیر نوع پارچا (فا: فلانئل).		فیمااین [ظ] اؤز آرالاریندا، اؤز آرمیزدا (فا: بین خود). (in between	
	فیلانکس [آ، فا] آدی دئییلکم ایسته نیلمه یین کیمسه (فا: فلانکس)		فین fin [آ] فینلاندیانیین اساس اهالی سینی تشکیل ائدن خالق و بو خالقا منسوب آدم.	
	فیلانی [آ، فا] فیلانکس (فا: فلانی).		فین اوغور / ~ دیلری [آ] گنل لیکله اورتا و شرقی آوروپا، قوزئی و غربی آسیادا یاشایان خالق لارین دانشدیغی دیل قروپو.	
	فیلبان [آ، فا] فیل لره باخان (فا: فیلبان).		فین حمامی [آ] چوخ ایستی دن، چوخ سو یوق یئر و سو یا گیره رک، وجودا اؤیاریجی کیفیتی اولان حمام، سونا حمامی.	
	فیل باهار [آ، بی] دویون چیچک گیللردن، داش قیران گیللردن، بزرک اوچون ییتیشدیریلن، آغ رنگلی، گۆزل قوخولو چیچک لری اولان، دیرمانیجی بیر آغاشچیق: آقاسما، مریم آنا آسماسی (فا: شقایق پیچ). philadelphus		فینال [آ، فر] سون قارشى لاشما، بیتیش؛ سونوج ^{۲۱۸} . (فا: ~).	
	فیلتر (فیلتر) [آ، فر] سوزگچ، سۆزک (فا: صافی). filter		فینالچی [ص، ایتالیانجا] سون قارشى لاشما و یاریشما دا اشتراک ائدن ایدمانچی (فا: فینالیست).	
	فیل خسته لیگی [آ] چوغونلوقلا باجاقلار شیشیب فیل آیاغی کیمی اولماسیله بیلینن بیر خسته لیک.		فینالیست [آ، فر] سون یاریشماچی، باخ: فینالچی (فا: ~).	
	فیل دیشی رنگی [آ] فیل دیشی نین دونوق آغ رنگی.		فینانسمان [آ، فر] فینانسه ائتمه (فا: ~).	
	فیل فاره سی [آ، دی] ممه لی، بورنو خورتوم سوو، اؤزون قویروقلو، کانقرو کیمی سیچرایان بیر حیوان		فینانسه finansə [آ، فر]، بیر گیریشیم اوچون گرہ کن پول و کرئدی و اعتباری ساغلاما (فا: ~).	
	macroscelides proboscideus		فینخیریق (فینخیریق) [آ] فینخیرما ایشی.	
	فیل فیلی [آ] آذربایجان دا یئر آدی ^{۲۴۰} .		فینگیردشمک [قا] قیرجانیشماق، بیر بیر یله فینگیرده مک..	
	فیل قولاغی [آ، بی] ایلان یاسدینی گیللردن کؤکو یومورو بیر بزرک بیتگی سی (فا: گوش فیل). caladium		فینگیردک [ص] سون درجه اونیاق، حیلوه لی، قیرجانان (قادین).	
	فیل گیلر [آ، دی] ممه لیلر صنف ایندن خورتوملولار		فینگیرده مک فینگیرده مه [س] اونیاق داورانماق، قیرجانماق.	
			فینگیر فینگیر [ظ] قیرجانا قیرجانا.	
			فینیش [آ، فر] واریش؛ سون ^{۲۱۸} (فا: پان).	
			فی fiy [آ] آذربایجان دا بیر آشیریم آدی ^{۲۴۰} .	

ق ق Qq

ق [حرف] تورک عرب الفباسی نین ییرمی دؤردونجو و تورک لاتین الفباسی نین ییرمی اوچونجو حرفی، بو حرف سس سیز اولاراق کؤیلو و تیره شیم لی حرف ساییلیر (فا: بیست و چهارمین حرف صدادر ترکی آذربایجانی).

قآن qaan [آ] آلتای تانریسی، ارلیک خان، ین اوغلو ^{۲۱۱}.

قآن [آ، سن] خاقان سؤز جوغونون موغول آغزیندا کی سؤیله- نیشی، اؤندر، اسکی تورک حاکیم لرینه وئر یلن آد (فا: خاقان).

قاب qab [آ] ۱- ایچینه یییه جک و ایچه جک تۆکولن شئی، سو، قاز و بوجور شئیلری دولدورماق اوچون او یوق نسنه (فا: ظرف). **the dishes, vessel** ۲- قاپاق، جیلد، بیر نسنه نی بوروین شئی. **container** ۳- سومرجه «قاب، قاب، قاغاق»؛ ت، سن؛ بو سؤز چوخ اسکی بیر تورکجه کلمه سی اولماغینا رغما بعضا بیلمه دن اؤزگه دیل لره باغلانیر، قدیم تورکجه ده قاماق فعل اولاراق ییغماق و صان دیق کیمی شئی قویماق معنا سیندا گلیب، بو فعل دن دوزه لهرک قاب کلمه سی ییغماق و دولدورماغا عاید اولان وسیله نی گوستریر،

ویو سؤزدن دوزه لن کلمه لرده اسکی معنا (ایچینه آلماق و بورومک و ییغماق) مفهوملارینی گؤرمک اولار: قاپساماق، قاپاماق کیمی سؤزلر عینا بو مفهوم دادیلار و بعضی کلمه لرده غیر مستقیم بو معنالار واردیر مثلاً: قاپماق (چالیم و سوروب ایچینه آلماق)، قاییق، قاپاق، قابا (ایری و شیشیک شئی)، قاپارماق (قاب کیمی شیشیمیش شئی) قاپاق، قاپان، قاییرقا، قاپان، قاپلان، قاپی، قاپال (هر یان و طرفینی بوروین ونظرده آلان آنلاشما و قرارداد)؛ اینگلیزجه

ده: **capacity, cup, capsule, caput, capture, cupping, caption, captain, capital, cap, cab, cabin, capitulate capable, cape,**

cabinet, cabbage کلمه لرین هامی سیندا دئدیگیمیز مفهوملارین ایزی وار و قاب سؤز ایله یاخین دیلار، البته اینگلیزجه سؤزلوکرده بو کلمه لری چوخ اوزاق

گنچمیشه باغلاناما سببیه، قاب «قاماق، قاپماق، قاپساماق» سؤزونون چوخ اسکی بیر تک هجالی تورک سؤزو اولماسی و بو سؤزدن آلتینان سؤزلرین اسکیدن بری چوخ یاقیتین اولماسی، اولنلارین کؤکونو تورکجه قاب سؤزونه باغلانماق منطقه اویقون گؤرونور.

قاب قیران اوتو / قاب سیندیر اناوتو [آ، بی] یا پراغی نین ایچینه سؤت کیمی آغ مایع اولان بیر ییتگی، قاب سیندیران.

قاب آغاردان [دا، آ] قالای چی.

قابا qaba [ص] ۱- قالین، سرت، کوبود، ایری بیر شئی. ۲- [مج] ترپه نیش لری اینجه و نازیک اولمایان (فا: خشن).

rough {ت، سن؛ باخ: قاب}

قابا بورون [آ، دی] سازان سو یوندان سیرتی قورشونو، قیسماً قارقا قویوق اؤزگگی قاراشین و اسمر، ایکی قیلچیق لی بیر بالیق (فا: نوعی ماهی). **chondrostoma nanus**

قاباجا [ظ] ۱- آز بؤیوک، قابا بیر ییچیمده (فا: نسبتا خشن). ۲- [خ] بؤیوک، شخص آدی: هـ ۷ جی عصر افغان شاهی ^{۱۴۷}.

قابادایی [آ] قوچاق، قورخوسوز، اؤزونه عاید ناموس قورال لاری نین ائتشیگنه چیخما یان (فا: لوطی).

قاپار qabar [آ، باخ: قاب] ۱- دریده عمله گلن سؤل و قاپار جیق، سولانمیش و شیشیمیش دری، دؤیه نک وضعیته دؤشن حصه (فا: تاؤل) **blister** ۲- قاپار قی، عاصی، قاپادایی، قاپار، خزر امپراتور لوغو دؤنمی بگ و کوموتان آدی ^۷.

قاپار / کابار [آ] خزرتورک بیر لیگی ایچینه یئر آلان بیر بو ی **قاپار اولماق / قاپار باغلانماق / قاپار چالماق** [س] باخ: قاپار لاما ق.

قاپارا [آ] ۱- دایان قلیق اوچون باشماقلارین دابانی آلتینا وؤرولان ایری باشلی چیوی. ۲- اودالاردا بزک اوچون، گنجه لر و وؤرولان ایری باشلی چیوی. {قابا سؤزوندن}.

قاپارا قاپارا [ظ] گنتدیگجه قاپار اراق، جوشاراق.

قاپارالی [ص] قاپارا وؤرولموش، قاپارا تاخیلمیش.

قاپاران gabaran [آ] اؤرمیه ده کند آدی.

قاپار بؤجگی [آ، دی] انسان بدنینه توخوندوقدا قاپار عمله گتیرن بیر بؤجک.

قاپار تما [آ] ۱- قاپاریق ائتمه، شیشیر تمه (فا: پف). ۲- تیکی تی لرده

ق ق	آذربایجان تورکجه سی	۱۴۰۲	ارک سۆزلوگو	ق ق
دۇواردا دۆزه لن قابارتيلمیش شئی، سوّس و بڑک اوچون دۆزه لن قاباریق یئر.	بۇیویوب شیشمک (فا:بالا آمدن). to swell ۲-آی و گونش چکیم ایله دنیز لرده سۇلار قابارماق. to rise ۳-			
قابارتماؤزو [آ] شیشیرتمک اوچون چۆرک، کئیک و پاستا کیمی - شئیلره وۇرولان تۆز نوعو، سوّدیوم بیکربونات (فا:جوش شیرین) قابارتماق qabartmaq [ل] ۱-قاباریق ائتمک، شیشیرتمک.	قاباریق [آ] قابارماق ایشی (فا:بالا آمده گی).			
to cause to swell ۲- [مچ] بیر ایشی ویا سۆزو بۇیوتمک و شیشیرتمک. ۳- توکلرینی اوپرتمک و دیکلتمک (قوشلار اوچون) (فا:باد کردن). {سن، باخ: قاب}	قاباریق [آ] ۱- یاستی بیر سطح ده قاباریقلی تصویر و گۆرونو (فا:برجسته گی). projection ۲- قابارمیش وضعیتده اولان (فا:تاؤل). blister			
قابارتمالی [ص] قابارتمالار شکلینده بڑگی اولان، قابارتما تصویرلی "قابارتمالی تصویر" (فا:برجسته).	قاباریق دنیز [آ] دنیز لرین قابارما وضعیتینده اولان چاغی.			
قابارتی / قابارتو [آ] قاباریلمیش یئر، چیخیتی، دۆیه نک، قاباریق (فا:پف کرده). swollen , puffed of	قاباریق لی [ص] قاباریق شکیلده اولان (فا:بالا آمده).			
قابارتیجی [ص] قابارتما اؤزل لیگی اولان (فا:پف کننده).	قاباریق لیق [آ] قاباریق اولما وضعیتی (فا:بالا آمده گی).			
قابارتیلی [ص] قابارتی سی اولان (فا:پف کرده).	قاباریلماق [س] قاباراولماق، قابار وضعه گلیمک (فا:بالا آمدن).			
قابارجیق [آ،سن] قاباریق، کبیچیک قابار، چیبان، چیوزه، یانما سببیله دری شیشمه سی و قابارماسی، دوداق اوچوغو، بالاجا قابارتی (فا:تاؤل) blister ۲- کوپوک (فا:خُباب). bubble	قاباسابا [ص] قابا بیر بیچیمده، خشن حالدا.			
قابارجیق لاندیرماق [ل] قابارجیق لار عمله گیترمک (فا:فس).	قاباسینی آلماق [ل] بیر شئین گرک سیز بۇ لوم لرینی یونماق.			
قابارجیق لانماق [س] قابارجیق حالینا گلیمک (فا:تاؤل زدن).	قاباسیوا [آ] گچ ایشلرینده اینجه سیوادان قاباق وۇرولان سیوا.			
قابارجیق لی [ص] قابارماق، شیشمک (فا:تاؤل زدن).	قاباشیش [آ] باخ: قاباقولاق.			
قاباردیلماق [بل] قاباریق حالا سالینماق، شیشیردیلیمک.	قاباغا دوشمک [س] اوئدرلیک ائتمک، یول گۆستمک.			
قاباردین [آ،فر] سیخ توخونموش پامبو قماش (فا:گاباردین).	قاباغا کئچمک [س] قاباقلاماق، باشا کئچمک.			
قابارقابار [ص] هر طرفی قابارلی، قابارلا بۆرونموش. horny	قاباغا گئتمک [س] ایره لی له مک، گلیشمک، آرتماق.			
قابارلاتماق [س] قابارلاماسینا سبب اولماق (فا:فس).	قاباغا گلن [ص] آغ ساققال، سۆزوغئچن.			
قابارلاماق [س] قاباراولماق، دۆیه نک اولماق (فا:تاؤل زدن).	قاباغی آچیلماق [بل] ۱- ایزدحاملا گلن بیرشئین اؤنو آچیلماق ، آخیلان سو ویا بۇجور شئیلرین قاباغیندا هر نوع انگلی قالدیریلماق. ۲- اؤزو گۆلمک، اؤزونه سئوینج گلیمک.			
قابارلانماق [باخ] قابارلاماق.	قاباغی گۆرن [ص] گله جگی گۆرن.			
قابارلی [ص] قابارلا اؤرتولموش، دۆیه نک (فا:پف شده).	قاباغین آتما [آ] انگل اولما (فا:مانعت). prevention			
قابارلی لیق [آ] قابارلی شئین حالی (فا:پف شده گی).	قاباغین آلماق [ل] منع ائلمه مک (فا:بازداشتن). to prevent			
قابارما [آ] قابارماق ایشی (فا:ا.م.بالا آمدن) rising, swelling	قاباغینا آغاج اوزاتماق [ل] قارشى سینی آلماق، انگل یاراتماق.			
قابارماق qabarmaq [س،ت،سن] ۱- شیشمک، یانماق سبب ایله دری کۆپمک، دیکلمک، آغیرلیغی آرتما دان حجمی	قاباغینا چکیمک [س] اؤزونه لاپ یاخین لاشدیرماق.			
	قاباغینا چیخماق [س] قارشى لاما، استقبالینا گئتمک. ۲- یولونو کسمک. ۳- راست گلیمک، اؤز اؤزه چیخماق.			
	قاباغینا قاتماق [ل] سۆروب آپارماق.			
	قاباغینا کئچمک [س] ۱- انگل و مانع اولماق. ۲- یول گۆستمک، بلدچیلیک ائتمک.			

Qq ق	آذربایجان تورکجه سی	۱۴۰۳	ارک سۆزلوگو	ق Qq
قاباتقان	قاباتقان قاجماق [س] قورخوب چکیمک.		قاباتقان [ص] قاباتقا و ایره لی دن اولان (فا:در پیش).	قاباتقان
قاباتقان	قاباتقان یئمه ین [ص] دیک باش لیق ائدن.		قاباتقان [ظ] قاباتقادان، اولدن (فا:پیشاپیش) beforehand	قاباتقان
قاباتقانی	قاباتقانی [باخ] قاباتقانی کسمک، انگل تورتیمک.		قاباتقانی [ظ] قاراتشی قارشییا، اؤز اؤزه.	قاباتقانی
قاباتقانی	قاباتقانی (توتماق) [ل] قاباتقانی آلماتق، قاباتقانی کسمک.		قاباتقانی [ظ] قاباتقانی، قاراتشی قارشی یا، اؤزه اؤزه.	قاباتقانی
قاباتقانی	قاباتقانی دوشونمک [س] اییی فیکیر لشمک.		قاباتقانی [آ] قاباتق، گوز قاباتقیدا اولان.	قاباتقانی
قاباتقانی	qabaq [ظ،ت،سومرجه] ۱-اؤن، ایلری، اول "هامی دان قاباتق گلدی" (فا:پیش) front ۲- [ص] اولکی، کنچمیش "قاباتق زامان، قاباتق لار چوخ گوزل اوخویاردی". ۳- [آ] بیر اؤن طرفی اؤز طرفی "قاباتق چرخ، قاباتقیز دره ایدی". ۴- بعضی کلمه لرله بیر لیکده اؤز معناسیندا ایشله نیر "آی- قاباتق" ۵- [خ] چنگیزخان دؤنمی بیر بگ و کومتان آدی. ۶- قاباتق ۲ [آ،بی] قاباتق گیللردن، گنیش یاپراقلی، سورونگن، اوزون سوو یا گیرده، ساریتمیل، بعضاً یاشیل میوه سی اولان؛ بال قاباتقی، بورانی (فا:کدو). cucurbita. cuc ۲- [مج] دادسیز قوون قاریز حاققیندا "بیر قوون کسیدک لاپ قاباتق چیخدی." "قاباتق+اق".		قاباتقانی [ص] اولکی، کنچمیش "قاباتق زامان، قاباتق لار چوخ گوزل اوخویاردی". ۳- [آ] بیر اؤن طرفی اؤز طرفی "قاباتق چرخ، قاباتقیز دره ایدی". ۴- بعضی کلمه لرله بیر لیکده اؤز معناسیندا ایشله نیر "آی- قاباتق" ۵- [خ] چنگیزخان دؤنمی بیر بگ و کومتان آدی. ۶- قاباتق ۲ [آ،بی] قاباتق گیللردن، گنیش یاپراقلی، سورونگن، اوزون سوو یا گیرده، ساریتمیل، بعضاً یاشیل میوه سی اولان؛ بال قاباتقی، بورانی (فا:کدو). cucurbita. cuc ۲- [مج] دادسیز قوون قاریز حاققیندا "بیر قوون کسیدک لاپ قاباتق چیخدی." "قاباتق+اق".	قاباتقانی
قاباتقانی	قاباتقانی [آ] یئر آدی اولاراق ایشله نیر (۱۵ یئر)، باخ: یئر آدلاری.		قاباتقانی [س] ۱- قاراتشی لاشماق، اؤز اؤزه گلیمک (فا: روبرو شدن). ۲- قاباتقا دوشمک، ایلر له مک (فا:جلو رفتن).	قاباتقانی
قاباتقانی	قاباتقانی [آ] ۱- قاباتق اولما وضعیتی، اؤنده اولما.		قاباتقانی [آ] ۱- قاباتق لاما قیشی، سبقت overtaking	قاباتقانی
قاباتقانی	قاباتقانی [آ] قاباتق اکیلمیش یئر، قاباتق بیتگی سی چوخ اولان یئر.		قاباتقانی [ل] ۱- اؤنله مک، ایلر له مک، گنچمک (فا:جلو افتادن	قاباتقانی
قاباتقانی	قاباتقانی [آ] آزجا قیزارمیش قاباتق و آیری مخلقاتی پیشیره ک سیرکه ایله یئیلن بیر یئمک (فا:بورانی کدوتنبل).		(to pass ahead ۲- قاباتقانی آلماتق، قاباتقیدا دایانماق. قاباتقانی [بل] اؤن لشمک (فا:ف.م پیش افتادن).	قاباتقانی
قاباتقانی	قاباتقانی [آ] داش کسن ده کند آدی ۲۴۰.		قاباتقانی [آ] آذربایجان دا چای آدی ۲۴۰.	قاباتقانی
قاباتقانی	قاباتقانی [ظ] اولجه، ایره لی دن (فا:قبل). beforehand		قاباتقانی [آ] قاباتق اؤرونونو قایناداراق و شکر و آیری شئیلر قاتاراق دوزه لن بیر نوع مربا.	قاباتقانی
قاباتقانی	قاباتقانی [ظ] گنچن واختلار (فا:پیشتر). farther		قاباتقانی [آ] بیر نوع قولاق وزی شیشمه سیندن عمله گلن خسته لیگی (فا:نوعی التهاب زیر گوش) momps, paratits	قاباتقانی
قاباتقانی	قاباتقانی [ص] گوزو آچیق، اؤنچول، آچیق دوشونجه لی، اؤنده گئندن، مترقی (فا:مترقی، پیش آهنگ). pioneer		قاباتقانی [آ،بی] ایکی چنک لی (ایکی له لی)، چیچگی توتقون، قهوه رنگلی و پیس قوخولو، دیرمانیچی بیر بیتگی، قارا آسما (فا:نوعی گیاه). aristolochia	قاباتقانی
قاباتقانی	قاباتقانی [آ] قاباتق یئتشدیرن (فا:کدو کار).		قاباتقانی [ص] ۱- کونتارات، بللی بیر قاراتشی لیقلا بیر ایشی بوتون ایله گوزروب سوئا ییتیرمک (فا:کنترات).	قاباتقانی
قاباتقانی	قاباتقانی [ظ] گله جک ده، ایره لی ده (فا:در پیش).		contractual ۲- مُحاصره ۱۳۵ ۳- [خ] قاپالی، محبوس؛	قاباتقانی
قاباتقانی	قاباتقانی [آ] آذربایجان دا داغ آدی (۱۷۱۸) ۲۴۰.			قاباتقانی

ق ق	آذربایجان تورکجه سی	۱۴۰۴	ارک سۆزلوگو	ق ق
ق	چنگیزخان'ین اولوبالاریندان ^۷ . {سن: احاطه؛باخ: قاب؛ بو کلمه عربجه دئلمه یینه رغماً کؤکو تورکجه دیر، و قاب، قابماق، قاپسماق سۆزوندن آلیناراق "آل" اکیله همان آنلاملاری نشان وئری و گرچکدن بیر ایشی بوتونلوکله قاپسایب الہ آلیب گۆرمه سینین نشان وئری}.		قابان باسان qaban basan [آ] ماکی دا کند آدی. قابانبای [خ] یاقوت داستانلاریندا آدی گنچن بیر بگ ^۷ . قابان کندی [آ] ساین قالا دا کند آدی. قابانداغ [آ] اسماعیلی'دا کند آدی ^{۲۴} . قابای [خ] قاپ+آی؛ اویغور یازیتلاریندا آدی گنچن بیر بگ ^۷ . قابایونلو [ص] یونو قابا و کوبود اولان "قابا یونلو قویون". قابجیق [آ] ۱-کیچیک قاب. ۲- [بی] تاخیل دانالاریندا اولان چاناقجیق (فا:پیا له). قابجیقلی لار [آ، بی] قابجیق لی اولان بیتگی لر سو یو (فا:پیا له داران). cupulifera قابجیق مئیوه [آ، بی] مئشه پالامودو جویرز کیمی آچیلمايان دانالی مئیوه (فا:نوعی میوه گیاه). قابض [ص] برکیدن (طب ده) اسهالی قورودان (فا:سفت کننده). astringent قاب قاجاق [آ] یتمک پیشیرمه اشیاسی (فا:ظروف). dishes {سومرجه «قاب قاغاق» سن} قاب قازان [آ] آشلیق اشیاسی، یتمک پیشیرمه لوازیما تی. قاب قاشیق [آ] قاب قاجاق (فا:ظروف). dishes قابیل qabil [ص، ع] یته نک لی، استعداد لی "قابیل آدم" (فا:~) قابیل امام وئردیوف [یازار] ۱۹۲۶ء باکی آنادان اولوب و شعر لرینده وطن گؤزل لیکلرینی ترنم ادیدیر ^{۱۱۷} . قابیل لشمک [س] یته نک لی اولماق، اوستالاشماق (فا:ماهرشدن قابلاتدیرماق [ل] قابلاتماق، سیغدیرماق. قابلاتماق [اتد] قابلاتماق ایشینی گوردورمک. قابلاشدیرماق [باخ] قابلاتماق، سیغدیرماق. قابلاشماق [س] قابا یتر لشمک، یتر به یتر اولماق. قابلاما qablama [آ] ۱-قابلاماق ایشی ۲-آش پیشیرمه قابی، آشیج، کؤلک، کیچیک قازانچا (فا:قابلمه) dinner pail قابلاما قازان [آ] آشلیق اشیاسی هر نه وارسا "قوناق لیق قورتولاندان سونرا قابلاما قازانلاری آپاردیلار". قابلاماچی لیق [آ] قابلاماچی نین ایشی، قابلاما دوزلدن. قابلاماق [ل] ۱-بیرنسنه نی آیری بیر شئین ایچینه گنچیرمک، کیپ قویماق، یتر لشدیرمک. ۲-قادینا یاخین لیق اتمک	ق
ق	قابالاشدیرماق [ل] کوبودلاشدیرماق، قابا شکله سالماق. قابالاشماق [س] قابا اولماق، سرت و قالین اولماق [مج] قیریجی اولوب نازیک لیکدن چیخماق (فا:خشن شدن). قابالاق [آ، بی] یا پراقلاری قاباق بیتگی سی کیمی اتلی و توکلو، قیرلاردا و سو قیراقلاریندا ییتیشن بیر بیتگی (فا:گیاهیست). قابالاق ۲ [آ] ۱-بیرینجی دؤنیا ساواشیندا عثمانلی اوردوسوندا یارارلانیلان بیر نوع بؤرک آدی. ۲-قاپاق (باخ:قاپاق). قابالاشما [آ] بیر ایش قابال فورموندا ایشله مه (فا:کنترات). قابالاشماق [س، باخ:قاب] بیر ایش قابال فورموندا ایشله مه یه حاضر اولماق (فا:کنترات شدن). قابالاما [آ] قاباللاماق ایشی (فا:کنترات). قاباللاماق [ل] قابال توتماق و گؤتورمک، بیر ایشی توپدان و بوتون ایله آتلاشیب ایشله مک (فا:کنترات کردن) to contract قاباللاماق [س] قاپسالماق، احاطه و محصور اولماق (فا: محصور شدن). to cover > to comprise قابالیق [آ] گوبودلوق، اینجه لیک سیز، اویقارسیزلیق، قابا داوارانیش (فا:زبری، خشونت). coarseness قابان ۱ [آ] ۱-وحشی، قابا. ۲-پنیش یوقوش یتر ۳-قاباریق، عصیانکار، جسور ۴-بیر گؤی تورک بگی و کورشاد'ین قیرخ یولداشیندان بیر؛ پنجه نک طايفالاریندان بیر {باخ: قابا} قابان ۲ [آ، دی، سن] جوت بارماق لی، امجک لی، دوغوزدان ایری، اوژون و سرت توکلو، باخچا و باغا ضرر وئرن و سالدیرقان بیر چؤل دوغوزو (فا:گراز). hog, sus serafa	ق		

نسنه "پورتاغال قاییغی: orante peel, جويز قاییغی: walnut shell, قارپيز قاییغی: watermelon rind, آجیل قاییغی: the hull of nuts. ۲- انسان و حیوان درى سی "آلین قاییغی سو یولماق" (فا: پوسته, جلد). skin ۳- سرت قین (فا: غلاف). sheath ۴- یارا ساغال ديقجا درى نین اوستونده باغلانان قاتماق ویا نازیک و قالین بؤلوم. ۵- بیر چوخ یوشاقجا و اومورقالی لارین وجودونو اورتن سرت درى (فا: پوسته). crust قاییق اوتو [آ, بی] اکین یرى و یاماج لاردا بیتن آلاق اوتو نوعو. قاییق باغلاماق (توتماق) [س] اوستو قاییق لانماق. قاییق بوجکلى [آ, دی] قین قانادلیلار تاقیمیندان و آغاج قاییق لارینین آلتیندا کی اودونونو گمیریپ و آغاجلارین قوروماسینا سبب اولان بیر سو ی. قاییقدان چیخماق [س] ۱- آنادان اولماق (قوش اوچون). ۲- وار یوخدان چیخماق, سو یولماق. ۳- چوخ الله شیب اوزون بیر یرره چاتماق, بوتون گوج ایله بیر شى الله اتمک. قاییق دیشدیرمه [آ] قاییغینی آتاراق یشنی لنمه. قاییق سال [ص] قاییق لایلگی لی (فا: بشره ای). epidermal قاییق قویماق [س] چوخ زحمت چکمک, قاییق لانماق. قاییق لاشماق [س] قاییق حالینا گلک. قاییق لانماق [س] ۱- اوزونده قاییق دوزلمک, قاییق توتماق. ۲- [یرب] لاو اوزه رینه سرت و برک بیر قات دوزلمک, قاییق قاییق اولماق (فا: پوسته شدن). to scale قاییق لیق [آ] قاییق اوچون مناسب (فا: بشره ای). epidermal قاییق لیلار [آ, دی] کیرنجلی دوزلار تاثیرله قاییق لاری سرت لشمیش, نفس چکمه اورقانی بالیق لار اوخشیان, سودا یاشایان اکلم لیلر و قاییقلیلار صیفی "دنیز گلینی, یشنج" (فا: تیره از جانوران دریایی). قاییقسو [ص] قاییغا بنزه ین. قاییق لی بیت [آ] قیرمیز بوجگی نین گوزل لعل بویا چیخاریلان نوعو coccus coeti قاییق وئرکم [س] قاییغی سو یولماق, درى سی سو یولماق. قاییق یشین [آ, دی] بیتگی قاییق لارینی یشین بیر بوجک نوعو.

(فا: گنجاندن). to insert

قابلامالی [ص] قابلاماق اوچون مناسب, بیر شئله قابلانمیش. قابلانتي / قافلانتیق [آ] زنجان, قوچان دا داغ آدی {قافلانتی}. قابلانماق [بل] قابلاماق ایشی گوورولمک (فا: گنجاندن شدن). قابلاي خاقان [آ] باخ: قویلاي خاقان^۶ {احاطه اندن}. قابلانیش [آ] قابلانماق ایشی ویا بیچیمی. قابلايیش [آ] قابلاماق ایشی ویا بیچیمی. قابله qabilə [آ, ع] اوشاق دوغوزدوران, ماما (فا: ~). misdwife قابلیت qabiliyet [آ, ع] یشته نک, استعداد (فا: ~). قابلیت سیز [ص] یشته نک سیز, باشاری سیز (فا: بی استعداد). قابلیت لی [ص] یشته نک لی (فا: با استعداد). قابلیجا [آ, بی] بیر نوع بوغدا (فا: نوعی گندم). قابلیق [آ] قاب قویولان یر (آشپز خانادا). قابوق [باخ] قاییق. قابیرچاق [آ, ت] تابوت, اولو آپارما آیقیتی {باخ: قاب}. قابیرقا qabırqa [آ] ۱- کؤکس سوموکلری, اونورقانی دوش سوموگ ایله بیرلشدیرن یای کیمی سوموکلر (فا: قفسه سینه). ۲- چاتی, گمی چاتی سی, آراباشاسی سی (فا: شاسی). ۳- بیرشئین یانی و بؤیرو, بؤیور (فا: پهلوی). {باخ: قاب} قابیرقا آراسی [آ] قاییقالارین آراسیندا کی ات ویا عضله. قابیرقا آلتی [آ] قابیرقالارین آلتیندا اولان ات ویا عضله. قابیرقا صحتی [آ, دا] اوزانان صحت و دانیشیق حاققیندا. قابیرقا وئرکم [س] آیلیمک, ییخیلماغا مئیل اتمک. ۲- اوزونو بیلمه مز لیگه وورماق, اوزونو عارسیز لیغا وورماق. قابیرقالاری چکمک (سایلماق) [س] چوخ ضعیفله مک. قابیرقالی [ص] ۱- قابیرقا کیمی چیخیتی لاری اولان. ۲- [مج] کورک لی, دولغون, گوجللو و ساغلام (فا: قوی). قاییغینا چکیلک [س] اوزگه لرله ایلشگی نی کسمک. قاییغینا سیغماق [س] حدن آرتیق سئوینمک ۲- تشخص اتمک. قاییغینا یرلشمه مک [س] حدن آرتیق سئوینمک. قاییغینی چاتلاتماق [ل] اوزونو کئوتو وضعیتدن قورتارماق. قاییق qabıq [آ, سن, باخ: قاب] ۱- آغاج ومیوه لرین ائتشیک بؤلوملری, بیر شئین اوستونو قاپسایان و بوروین برک

ق ق	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۴۰۶	ارک سۆزلۆکو	ق ق
قاییناسیغماق [س] ۱-اؤزوندن چیخماق ۲-چوڭ سئوینمک.	گۆز قاپاغی. {ت، سن: ۱-گۆز قاپاغی. ۲-قیز لیق}.		قاپاق qapaq [آ] یجنورد دا کند آدی.	
قایینی چاتلماق [س] جیز یغینی آشماق، داشیب داغیلماق.	قاپاتدیرماق [اتد] قاپاتماق ایشینی گۆردورمک.		قاپاق جیق [آ] بالاجا قاپاق.	
قاپاتماق qapatmaq [ل، سن] ۱-باغلاماق، اؤرتمک. ۲-سونا چاتدیرماق و یتیرمک، بیر قونویو قورتارماق، بوکوب بیر یانا بوراخماق (فا: بستن، به اتمام رساندن).	قاپاتماق [آ] قاپاتماق ایشی ویا بیچیمی.		قاپاق داشی [آ] ۱-سوئیو کسمک اوچون سو گیلیفی و دلیک-لرینه قویولان یاستی داش. ۲-قپیر اوستونه قویولان داش.	
قاپاتیش [آ] قاپاتماق ایشی ویا بیچیمی.	قاپاتیلماق [باخ] قاپادیلماق.		قاپاق سیز [ص] قاپاغی اولمایان، اؤرتو کسوز (فا: بدون درپوش).	
قاپاتیلماق [ص] باغلانمیش.	قاپاتیلش [آ] قاپاتیلماق ایشی ویا بیچیمی.		قاپاق لاتماق [اتد] قاپاق لاماق ایشینی گۆردورمک.	
قاپاجاق [آ] آشپاز لیق اوچون اوزون دسته لی چنقال.	قاپاجیق [آ] ۱-کیچیک قاپاق. ۲-دامارلاردا قانین گئری دؤنمه-مه سی اوچون قاباغین آلان سوپاپ کیمی کیچیک قاپاق.		قاپاق لاماق [ل] اوستونه قاپاق قویماق (فا: درپوش دار کردن).	
قاپادیلماق (قاپاتیلماق) [بل] باغلانیلماق، اؤرتو لمک، قاپاتماق-ایشی گۆرولمک، قیفیل لانماق (فا: بسته شدن).	قاپار [آ] ۱-اغیل، جان، رۇح ۲-قالخان، زره ۳-قاپان، دؤزاق.		قاپاق لانماق [س] ۱-قاپاقلا آغزی ویا اوستو باغلانماق. ۲-اؤزوقۇیلو دؤشمک.	
قاپاز qapaz [آ] ۱-ال ایچی ایله وۇرما، ال آیاسی ایله سیلله له مه، شاپالاق. ۲- [مچ] طؤلوم، کیچیمه و تحقیر "چالیشارساق اؤزوموز و اوشاق لاریمیز قاپاز آلتیندا قالمازلار" (بو کلمه ال ایچی و بونونلا وورماغی آندیر اراق قاپساماق قاب، قاب سۆزلریندن آلینمادیر چونکو قاپاز، قاپسام لی بیر شکیلده ضربه وورما آئلامیندا ایشله نیر ومجازی آنلامی دا بو کؤکه باغلی بیر معنادیر؛ باخ: قاب).	قاپاز سالماق [ل] ال آیاسی (ایچی) ایله بیرنین باشیندان وورماق.		قاپاق قان [آ، دده] دده قورقود بوی لاریندا بیر کیشی آدی.	
قاپاز وورماق [ل] ال آیاسی (ایچی) ایله بیرنین باشیندان وورماق.	قاپاز آلتی [آ، دا] هر کس طرفیندن تحقیر اولونان، مظلوم.		قاپالاداغی [آ] قئیدار دا داغ آدی. {باخ: قافلان}	
قاپاز لاشماق [قا] بیریرینی قاپازلا وورماق.	قاپاز لاماق [ل] قاپازلا وورماق، تحقیر ائتمک (فا: تحقیر کردن).		قاپالی qapali [ص] ۱-باغلانمیش، قاپاغی اولان (فا: مسدود) closed ۲- (قادین اوچون) باشی اؤرتولو (فا: پوشش دار). ۳- گیزلی، آچیق اولمایان (فا: نهان). ۴- چالیشماسی دوردورولموش (فا: بسته شده).	
قاپاز لانماق [بل] قاپازلا وورولماق، تحقیر اولونماق.	قاپاغان [ص، سن] ۱-دایم قاپان (فا: گازگیرنده) ۲- مغلوب ائندن.		قاپالی اوتوروم [آ] گیزلی اوتوروم.	
قاپاق [آ] ۱-بیر قابی و دلیگی قاپاماق و باغلاماق اوچون یارایان شئی، سوپاپ (فا: سرپوش، دریچه). dish- valve cover ۲- بعضی اورقانلاری اؤرتن عضو "دیز قاپاغی			قاپالی بازار [آ] اوستو اؤرتولو بازار، چارشی بازار.	
			قاپالی بؤلگه [آ] گل گئت و آل وئر باغلی اولان بؤلگه.	
			قاپالی توخوملار [آ، بی] باغلی توخوملار، توخوملاری میوه نین ایچینده اولان بیتگی لر (فا: نهانداگان).	
			قاپالی دوروشما [آ] غیر علنی محکمه، قاپالی یارقی.	
			قاپالی قابی دالیندا [آ] گیزلی و خلوت یترده، هامی یا آچیق اولمایان یترده، غیر علنی حالدا.	
			قاپالی لیق [آ] قاپالی اولما وضعیتی.	
			قاپالی هجا [باخ] باغلی هجا.	
			قاپاماج [آ] کیلید و سۆرگو کیمی شئی لری قاپالی تۇتما یا یارایان دؤزه نک ^۲ (فا: سرمه).	

ق ق	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۴۰۷	ارک سۆزلۆک	ق ق
قاپماق [س] ۱-باغلاماق، اؤرتمک، تیخاماق. ۲-قاباغین	قاپماق [س] ۱-باغلاماق، اؤرتمک، تیخاماق. ۲-قاباغین		قاپماق [س] ۱-باغلاماق، اؤرتمک، تیخاماق. ۲-قاباغین	ق ق
آلماق (فا:بستن). to close	آلماق (فا:بستن). to close		آلماق (فا:بستن). to close	ق ق
قاپان qapan [آ] بؤیوک تره زی، باسکول (فا:قپان) steelyard	قاپان qapan [آ] بؤیوک تره زی، باسکول (فا:قپان) steelyard		قاپان qapan [آ] بؤیوک تره زی، باسکول (فا:قپان) steelyard	ق ق
اسن: بؤیوک تره زی؛ اسکی تورکجه ده قاپماق بیر نسنه نی	اسن: بؤیوک تره زی؛ اسکی تورکجه ده قاپماق بیر نسنه نی		اسن: بؤیوک تره زی؛ اسکی تورکجه ده قاپماق بیر نسنه نی	ق ق
احاطه اتمک وشامل اولماق آنلامیندا دیر و بو فعلدن	احاطه اتمک وشامل اولماق آنلامیندا دیر و بو فعلدن		احاطه اتمک وشامل اولماق آنلامیندا دیر و بو فعلدن	ق ق
آلینان قاپان، بیر نسنه نی بۆتونلوکله قاپساییب و اؤلچو	آلینان قاپان، بیر نسنه نی بۆتونلوکله قاپساییب و اؤلچو		آلینان قاپان، بیر نسنه نی بۆتونلوکله قاپساییب و اؤلچو	ق ق
دیرین وثرن وسیله یه دئییلیر، باخ: قاب. ۱.	دیرین وثرن وسیله یه دئییلیر، باخ: قاب. ۱.		دیرین وثرن وسیله یه دئییلیر، باخ: قاب. ۱.	ق ق
قاپان ۲ [ت، آ] ارکک آدلاریندان.	قاپان ۲ [ت، آ] ارکک آدلاریندان.		قاپان ۲ [ت، آ] ارکک آدلاریندان.	ق ق
قاپان ۳ [آ] ۱-گنبدده کند و بالاکن، اؤجان دا چای آدی. ۲-	قاپان ۳ [آ] ۱-گنبدده کند و بالاکن، اؤجان دا چای آدی. ۲-		قاپان ۳ [آ] ۱-گنبدده کند و بالاکن، اؤجان دا چای آدی. ۲-	ق ق
تورک طایفاسی ساییلیرلار ۲۴۲-۱۳۰.	تورک طایفاسی ساییلیرلار ۲۴۲-۱۳۰.		تورک طایفاسی ساییلیرلار ۲۴۲-۱۳۰.	ق ق
قاپان ۴ [ص] ۱-دیشله ین وتوتان (ایت اؤچون) (فا:گازگیرنده).	قاپان ۴ [ص] ۱-دیشله ین وتوتان (ایت اؤچون) (فا:گازگیرنده).		قاپان ۴ [ص] ۱-دیشله ین وتوتان (ایت اؤچون) (فا:گازگیرنده).	ق ق
۲-دۆزن، بیر نوع داشینا ییلیر تله (فا:تله). ۳-باخ: قاپان.	۲-دۆزن، بیر نوع داشینا ییلیر تله (فا:تله). ۳-باخ: قاپان.		۲-دۆزن، بیر نوع داشینا ییلیر تله (فا:تله). ۳-باخ: قاپان.	ق ق
قابانادو شورمک (سیغیشدیرماق) [ل] چتین وضعیتیه سالماق.	قابانادو شورمک (سیغیشدیرماق) [ل] چتین وضعیتیه سالماق.		قابانادو شورمک (سیغیشدیرماق) [ل] چتین وضعیتیه سالماق.	ق ق
قابابؤ [آ] گؤی تورک داستان لاریندا بیر باشبؤغ آدی ۵.	قابابؤ [آ] گؤی تورک داستان لاریندا بیر باشبؤغ آدی ۵.		قابابؤ [آ] گؤی تورک داستان لاریندا بیر باشبؤغ آدی ۵.	ق ق
قاپان تره زی [باخ] قاپان.	قاپان تره زی [باخ] قاپان.		قاپان تره زی [باخ] قاپان.	ق ق
قاپان قاپان [ظ] قاپاراق.	قاپان قاپان [ظ] قاپاراق.		قاپان قاپان [ظ] قاپاراق.	ق ق
قاپانتی [آ] قاپانماق ایشی.	قاپانتی [آ] قاپانماق ایشی.		قاپانتی [آ] قاپانماق ایشی.	ق ق
قاپانچا [آ] ۱-کیچیک قاپان. ۲-بیر نوع حصیر اؤرتوک. ۳-	قاپانچا [آ] ۱-کیچیک قاپان. ۲-بیر نوع حصیر اؤرتوک. ۳-		قاپانچا [آ] ۱-کیچیک قاپان. ۲-بیر نوع حصیر اؤرتوک. ۳-	ق ق
گترمی ده کند آدی.	گترمی ده کند آدی.		گترمی ده کند آدی.	ق ق
قاپانچی / قاپاندار [آ] قاپانین باشیندا اولان کیمسه (فا:قپاندار).	قاپانچی / قاپاندار [آ] قاپانین باشیندا اولان کیمسه (فا:قپاندار).		قاپانچی / قاپاندار [آ] قاپانین باشیندا اولان کیمسه (فا:قپاندار).	ق ق
قاپانچی لیق [آ] قاپانچی نین ایشی (فا:قپاندار).	قاپانچی لیق [آ] قاپانچی نین ایشی (فا:قپاندار).		قاپانچی لیق [آ] قاپانچی نین ایشی (فا:قپاندار).	ق ق
قاپان قاپانا [ظ] قاپ هاقاپ، هوجوملا و قاپاراق اله گتیرمه.	قاپان قاپانا [ظ] قاپ هاقاپ، هوجوملا و قاپاراق اله گتیرمه.		قاپان قاپانا [ظ] قاپ هاقاپ، هوجوملا و قاپاراق اله گتیرمه.	ق ق
قاپان قوروماق [ل] بیر حیوانی یا خالماق اؤچون تله قوروماق.	قاپان قوروماق [ل] بیر حیوانی یا خالماق اؤچون تله قوروماق.		قاپان قوروماق [ل] بیر حیوانی یا خالماق اؤچون تله قوروماق.	ق ق
قاپانماق [آ] قاپانماق ایشی.	قاپانماق [آ] قاپانماق ایشی.		قاپانماق [آ] قاپانماق ایشی.	ق ق
قاپانماق qapanmaq [بل] ۱-اؤرتولمک، باغلانماق،	قاپانماق qapanmaq [بل] ۱-اؤرتولمک، باغلانماق،		قاپانماق qapanmaq [بل] ۱-اؤرتولمک، باغلانماق،	ق ق
تیخانماق (فا:بسته شدن). ۲-بیتریلیمک، دایانیلماق،	تیخانماق (فا:بسته شدن). ۲-بیتریلیمک، دایانیلماق،		تیخانماق (فا:بسته شدن). ۲-بیتریلیمک، دایانیلماق،	ق ق
یخیلماق، تعطیل ائدیلیمک (فا:به اتمام رسیدن).	یخیلماق، تعطیل ائدیلیمک (فا:به اتمام رسیدن).		یخیلماق، تعطیل ائدیلیمک (فا:به اتمام رسیدن).	ق ق
قاپانمیش [ص] باغلانمیش، تعطیل اولونموش (فا:منحله).	قاپانمیش [ص] باغلانمیش، تعطیل اولونموش (فا:منحله).		قاپانمیش [ص] باغلانمیش، تعطیل اولونموش (فا:منحله).	ق ق
قاپانیجه [خ] پادشاه و یۆسکرتبه لی دین و دؤولت گۆرۆلی	قاپانیجه [خ] پادشاه و یۆسکرتبه لی دین و دؤولت گۆرۆلی		قاپانیجه [خ] پادشاه و یۆسکرتبه لی دین و دؤولت گۆرۆلی	ق ق
لرینین گئیدیکلری قولسوز و گئیش یاخالی کۆرک.	لرینین گئیدیکلری قولسوز و گئیش یاخالی کۆرک.		لرینین گئیدیکلری قولسوز و گئیش یاخالی کۆرک.	ق ق
قاپانیش [آ] قاپانماق ایشی ویا بیچیمی (فا:تعطیلی).	قاپانیش [آ] قاپانماق ایشی ویا بیچیمی (فا:تعطیلی).		قاپانیش [آ] قاپانماق ایشی ویا بیچیمی (فا:تعطیلی).	ق ق
قاپانیق [باخ] قاپانمیش.	قاپانیق [باخ] قاپانمیش.		قاپانیق [باخ] قاپانمیش.	ق ق
قاپانیق لیق [آ] قاپانیق اولما وضعیتیه، قاپانیق لیق.	قاپانیق لیق [آ] قاپانیق اولما وضعیتیه، قاپانیق لیق.		قاپانیق لیق [آ] قاپانیق اولما وضعیتیه، قاپانیق لیق.	ق ق

ق ق	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۴۰۸	ارک سۆزلۆکو	ق ق
قاپقان qapqan [آ]	۱-قاللی، سۆیلۈ ۲-قالقان، زره ۳- آلقان، فاتح ۴-قاپلان ۵-قاپان، دۇزاق ۷.	۲-گلیر ویا گئندیر یئری "گئچینه جگی او قاپیدان ایدی". ۳- دؤولت دایره سی {سومرجه «قا»؛ ت «قاپوق»؛ سن «قاپو»} قاپی [آ] قاخ؛ دا چای آدی ۲۰۰.		
قاپقان خاقان [خ]	گۆی تۆرک و اویراتلار دؤولتی خاقانی ۷.	قاپی آچماق [آخ] ۱-بیر یئنی موضوع دان سۆز باشلاماق. ۲-بیر کیمسه ویا بیر عدّه یه گلیر یئری آچماق.		
قاپلاتماق [ائتد]	قاپلاماق ایشی گۆرورولمک.	قاپی آغاسی [آخ] گئچمیش حکومت لرده بیر ساراین ایچ ایشلرینه ییتیرن و بو ایشلری دۆزلته یین.		
قاپلاتیش [آ]	قاپلاتماق ایشی.	قاپی آغزی [آ] قاپی نین همین یانی.		
قاپلام [آ]	قاپسام، شمول.	قاپی باجا [آ] ائو ائشیک، ائوین یان یؤوره سی.		
قاپلاماق [ل]	هریانی نی احاطه ائتمک، بورومک، چولغاماق، اؤرتمک، قاپساماق (فا: احاطه کردن).	قاپی بیر [ص] چوخ یاخین، لاپ یاخین.		
قاپلامسال [آ]	قاپسامسال.	قاپی توخماغی [آ] قاپی نی چالماق اوچون یارالانان شی.		
قاپلاملی [آ]	قاپساملی، شمولو.	قاپی جیق [آ، بی] ۱-یومورتاجیغین باشیندا اولان و یومورتا جیغین زارلارینی بیتیشدیرن آغیز. ۲-بالاجا قاپی (فا: دریچه). shyutter ۳-اوردو یاد داغ آدی (۳۹۰۶) ۲۰۰.		
قاپلان [آ، دی، سن]	پلنگ {قاپماق سۆزیله باغلیدیر باخ: قافلان}.	قاپی چی [ص] قاپی دا دوران، قاپی سی اولان ویا بللی بیر یئرین گۆزتچی سی (فا: سرایدار، پیشخدمت). waiter		
قاپلان آتلاماسی [آ]	اللرینی بیرنین بئلینه قویوب آتلاما.	قاپی چی لیک [آ] قاپی چی نین ایشی.		
قاپلان گیرای خان [خ]	کیریم خانلاریندان ۷.	قاپیدا تۆره مه [آ] سیه سینین ائوینده بویون (حئیوان حاققیندا).		
قاپلانماق [بل]	هریانی احاطه اولونماق، بورونمک، چولغالانماق، قاپسانماق (فا: احاطه شدن).	قاپیدا دورماق (قالماق) [س] گۆزله مک، منتظر اولماق.		
قاپلانیش [آ]	قاپلانماق ایشی ویا بیچیمی.	قاپی دالیندا قالماق [س] ۱-ائشیک ده قالماق. ۲-سیخییتی یا دۆشمک.		
قاپلیجا [آ، بی]	۱-چؤل یولانی. ۲-بلغورلوق اوچون اولان بیر نوع بوغدا (فا: نوعی گندم).	قاپی دان چئورمک [ل] گئری قاپتارماق.		
قاپلیم باغا [آ]	توسباغا (فا: سنگ پشت). tortoise	قاپی سورگۆسو [آ] قاپی نی باغلاماغا یارار سورگو (فا: کلون).		
قاپماق qapmaq [ل]	۱-آنی دن یاخالا ییب آلماق، بیردن بیره توماق (فا: قاپیدن). ۲-دیشله یهرک گۆتورمک، دیشلرینی باتیراق یارالاماق (چوخراق حئیوان حاققیندا). ۲-بیر بیلیمی بیرنین آغزیندا آلماق. ۳-چالماق، اوغورلاماق، قوپارماق، گۆتوروب قچماق (فا: ربودن). to steal	قاپی سی آجیق [ص] قوناق سئور.		
{سومرجه «قاب»؛ سن، ت، صح؛ باخ: قاب؛ اینگیلیزجه capture	کیمی کلمه لر تورکجه قاپماق و قاپدیرماق کلمه لرله ایلگی سیز اولای بیلمز؛ بو کلمه نین آرجا دیشیلیمیش شکلی قارپماق اولمالیدیر، بو کلمه دن آلیناراق فارسجادا قاپیدن کیمی کلمه لر ایشلنمکده دیر}.	قاپی سی باغلانماق [س] ائوی داغیلماق.		
قاپو [باخ] قاپی.		قاپی سی نی چالماق [ل] (بیرینه) باش وۇرماق.		
قاپوش [آ، ت]	آرقو ائیلنده بیر یئر آدی.	قاپی سیز [ص] ۱-قاپی سی اولمایان. ۲-بیرایشی اولمایان.		
قاپی qapi [آ]	۱-گیریش یئرینده آچیلیب باغلانان قۇرۇق، بیر شئین گیره جک یئری "ائو قاپی سی" (فا: درب). door	قاپی سینی دؤیمک [س] ساتاشماق، دولاشماق.		
		قاپی سی نین آجاری داما تاخیلماق [باخ] قاپی سی باغلانماق.		
		قاپیش qapis [آ] ۱-قاپماق ایشی (فا: ا.م. گاز گرفتن) ۲-قاپیشما.		
		قاپیشدیرماق [ل] ۱-بیرشئین قاپیشماسینی ساغلاماق، قاپیشما- سینی جورله مک ۲-تئز تئز تلسیک گۆتورمک (فا: باهم چنگ- زدن) ۳-چیریشدیرماق، بوغوشدورماق (ایتلری)		

Qq ق	آذربایجان تۆرکجه سی
قات [qat] ۱-اۆست اۆسته ویا یان یانا اولان شئی لرین هر بیر، بۆکولموش پارچانین و کاغاذین هر بۆکومو (فا:لای لایه). ۲-بیر تیکیتنی نین هر طبقه سی (فا:طبقه). layer ۳- (مت) تکرارلانان سایه نین اصلی سایه یا گۆره وضعیتی "بیر سایه سایه ییقلارینین توپلامی ۶ و ۹ اولورسا ۳ سایه سی نین قاتلارینداندیر". ۴-تکرار و کز معناسیندا "یو اوندان ایکی قات باهالیدیر". ۵-ت، سن، بو کلمه نین معناسی سرت و لایه مفهوموندادیر؛ اؤستادا ایشله نن گات (اؤخومالار) سؤزو بو کلمه ایله یاخین گۆرورور. قاتار [qatar] ۱-آردیجیل دۆزولموش قوش و حیوان دۆزومو، قافله، کاروان "یولجوقاتاری" (فا:ترن) ۲-آذربایجان کلاسیک مؤغام لاریندان بیرینین آدی (فا:قطار). ۳-دده؛ بو کلمه قات کلمه سی و آر اک ایله دوزه له رک قات قات اولان، تکرار لانان و آردیجیل دۆزولموش شئیلره دئییلیر؛ قطار سؤزو المنجده دوه لرین دالدا دۆزولموش شکلینه دئییلیر بو کلمه تۆرکجه قاتماق فعلیندن دۆزلمیشدیر. قاتار [qatar] ۱-قازاق خانلیغی دؤنمی بگ لریندن. ۲-خاتای خانلاریندان. ۳-انسان آدی، قاتارتیگین. قاتار [qatar] ۱-قاتارسؤزیله یئر آدلاری: قوشاچای و کلئیر ده کند آدی. قئیدار (بولاغی)، کبودرآهنگ (آغاج، قوئیو)، ساین قالا (داهش) دا کند آدی. قئیدار (بولاغی)، بیجار (داهش)، ملایر و زنجان (قیا/قیه) دا داغ آدی. قاتار [qatar] ۱-قاتار حالیندا اولان، بیریرینین آردینجا، سیرالانمیش حالدا، دسته دسته، سیرا سیرا. قاتارلاشماق [qatarlashmaq] ۱-قاتار دۆزولمک، قاتار باغلاماق. قاتارلاماق [qatarlamak] ۱-قاتار شکلینه سالماق، سیرالاما (فا:قطار کردن). قاتارلانماق [qatarlanmaq] ۱-قاتار کیمی آردیجیل دۆزولمک. قاتارلی [qatarlı] ۱-ص [ص] قاتاری اولان. قاتاری [qatari] ۱-ص، ظ [ظ] قاتارسو، قاتارسی، قاتارکیمی، یان یانا دۆزولموش، سیرالانمیش (فا:ردیف شده). قاتاق [qataq] ۱-قاتی، سرت ۲-گۆیۆک خان'ین اوردوباشی - لاریندان: ششبان خان'ین اوغلو، کارایت بگلریندن. ۳-قوبا'دا داغ آدی (۱۴۴۱).	قاییشدیریلماق [qayışdırılmaq] ۱-تت و تلیسک گۆرورولمک. قاییش قوپوش [qayış qopuş] ۱-قاییشدیرما، هره بیر یاندان تت و تلیسک گوتورمه ایشی "قاییش قوپوش ائتمک: قاییشدیرماق". قاییشماق [qayışmaq] ۱-سن، هره بیر طرفدن قاپماق (فا:باهم چنگ زدن). قاییشلماق [qayışılmaq] ۱-بل [بل] قاییشماق ایشی گۆرورولمک. قای قاپی گزمک [qay qapı gzmek] ۱-هر طرفی گزمک، هر یانا گئتمک "ایش آختاراراق هر یانی قاپی قاپی گزدی، قاپی قاپی گزیب اوغلانی تاپدی یار". ۲-دیلنمک، دیلنچی لیک ائتمک "حیاتین قایقی سی آنانی قاپی قاپی گزدیردی". قای قاپی یا [qay qapı ya] ۱-اؤز اؤزه، لاپ یاخین. "قای قاپی یا قونشولار". قای قاشقارا [qay qashqara] ۱-شاهوز'دا چای آدی. قای قولو [qay qolu] ۱-قای نی آچماغا یارایان نسنه. قای قونشو [qay qonşu] ۱-اؤلری بیریرینه یاخین آدمالار. قای قولو [qay qolu] ۱-آخ [آخ] بیرینین یانیندا چوخ اوزون مدت ایشله یین. قای کوله [qay köle] ۱-آ، تو+، خ [خ] اسکى قالا قاپی لارینی قوروماق اۆچون یانیندا قوروما کوله لری اولان آیتسال قاپی. قای لار اوزونه باغلانماق [qay lara üzünə bağlanmaq] ۱-س [س] چاره سیز قالماق. قای لارا دوشمک [qay lara düşmək] ۱-س [س] دیلنچی لیک ائتمک. قای لاری آچیق توئماق [qay ları açıq tötmək] ۱-ل [ل] اؤمودونو کسمه مک. قای یلقان [qay yılan] ۱-ص [ص] راحتجه ائنگی له نن (فا:متاثر شونده). قای یلماق [qay yilmaq] ۱-بل، ت، سن [سن] ۱-قاپماق ایشی گۆرورولمک، اورتادان گۆتورولمک (فا:قاییده شدن). ۲-ایت طرفیندن قاپماغا قونو اولماق (فا:گازگرفته شدن). ۳-اؤزونو تامامیله بیر شئی حصر ائتمک، چوخ ائنگی لنمک "قیزین گۆزل لیگینه قاییلدی" (فا:متاثر شدن). ۴-بیرینه گووه نیب بوشا چیخینجا آلدانماق (فا:فریفته شدن) "اوتون سۆز لرینه قاییلدیم". قای یلمیش [qay yılmış] ۱-ص [ص] قاییلان (فا:متاثر شده). قای یلیش [qay yilish] ۱-آ [آ] قاییلماق ایشی ویا بیچیمی. قای یلیق [qay yiliq] ۱-آ [آ] تا کستان دا داغ آدی. مرند ده کند آدی. قای نی اوزونه چیرلماق [qay nı üzünə çirmək] ۱-س [س] پیس قارشى لاما، اؤز دؤندرمک. قای نی بویوک آچماق [qay nı böyük açmaq] ۱-ل [ل] بویوک ایشه باشلاماق. قای نی دابانیندان چیخارماق [qay nı dabaniından çıxarmək] ۱-ل [ل] بیریرنه چوخ گندیب گلکم. قای نی دؤیمک [qay nı döymək] ۱-ل [ل] لاپ یاخین لاشماق "قیش قاپی نی دؤیور".

Qq ق	آذربایجان تورکجه سی	۱۴۱۰	ارک سۆزلوگو	ق Qq
قاتلار [آ] هشتری ده کند آدی {اوست اوسته قاتلامیش}.	قاتل [ص] ایچینه آیری نسنه قاتیلیمیش اولان "یاغ".		قاتلی [ص] اؤلدوروجو (فا:~).	
قاتان [آ] ۱-سرت، قاتی ۲-ساپلایان (اوخ) ۳-اکله یین، آرئیران ۷.	قاتان [ص] گوبود، قاتی، سرت {قات ها قات سؤزوندن}.		قاتلانماق [اتد] قاتلاماق ایشینی گؤردورمک.	
قاتان qatan [آ] مراغا، هشتری (قاتانقو) ده کند آدی.	قاتانقور [آ] بؤکاندا کند آدی (مُحکم و ساغلام قورولان یئر).		قاتلشماق [ل] بیر ایشه قاتیشماق، اشتراک ائتمک.	
قاتانقاز [ص] گوبود، قاتی، سرت {قات ها قات سؤزوندن}.	قات با قات [باخ] قات قات، تکرار تکرار.		قاتلاما [آ] ۱-قاتلاماق ایشی، بوکمک ایشی. ۲-قاتلی فطیر، یاغدا پیشیریلیمیش قات قات چورک نوعو. ۳-قاتلانا و آچیلیب بوکولن نسنه و قورغو.	
قاتانقور [آ] بؤکاندا کند آدی (مُحکم و ساغلام قورولان یئر).	قاتدالاق [آ] دالاق شیشمه سی خسته لیگی.		قاتلاماق qatlamaق [ل،ت] {قوتدورماق} ۱-قات قات ائتمک، بوکمک (فا:تا کردن) ۲- [مچ] بویون ایدیرمک، بویونون بوکمک	
قاتای [خ] باشقورد اویماق بگ لریندن ۷. {خاتای/قات+ای}	قاتدالماق [باخ] قاتلانا.		قاتلانماق [آ] ۱-آ، آتاموی [دیزین دالینداکی چوخور (فا:چاله زیر زانو). ۲-بیر شئین قاتلانا ییلن یئری.	
قات با قات [باخ] قات قات، تکرار تکرار.	قاتدیرماق [اتد] قاتماق ایشینی گؤردورمک.		قاتلانان [ص] بوکولن (فا:تاشو). folding	
قاتدالاق [آ] دالاق شیشمه سی خسته لیگی.	قاتراق qatraق [آ] ناچارلیقدا تاختالاردان تومورجوقلاری		قاتلاندیرماق [اتد] قاتلانماسینا یول آچماق.	
قاتدالماق [باخ] قاتلانا.	آلماغا یارایان و بیچیجی تیغه سی اولان آراج (فا:نوعی رنده)		قاتلانماز [ص] بوکولمز، آییلمز (فا:تا نشو).	
قاتدیرماق [اتد] قاتماق ایشینی گؤردورمک.	قاتراق خان [خ] بؤلغار خانلاریندان ۷.		قاتلانماق [ل، سن] ۱-بؤکولمک، لای لای اولماق، قات قات اولماق (فا:تا شدن). ۲-بویون آیمک، آییلمک، قبول ائتمک (فا:تحمل کردن، تن دردادن، قبول کردن).	
قاتراق qatraق [آ] ناچارلیقدا تاختالاردان تومورجوقلاری	قات سایی [آ] بیر سایی نی نچه دفعه لیک گؤسته رن سایی، ۵۰ سایی سی ۱۰۰ عددین ۵ قات سایی سی دیر (فا:ضریب).		قاتلانماش [ص] [مچ] بؤکولمه میش، هله ایشلنمه میش، تپ تزه (فا:تا نشده و تازه).	
آلماغا یارایان و بیچیجی تیغه سی اولان آراج (فا:نوعی رنده)	قات قات [ظ] لای لای، طبقه طبقه، بوکوم بوکوم، اوست اوسته، قاتلار و لای لار حالیندا، دفعه لر له.		قاتلانمیش [ص] [مچ] بؤکولموش، ایکی قات ویا نچه قات اولموش (فا:تا شده).	
قاتراق خان [خ] بؤلغار خانلاریندان ۷.	قات قاتا [ظ،ت] دفعه، نچه یول.		قاتلانیش [آ] قاتلانماق ایشی.	
قات سایی [آ] بیر سایی نی نچه دفعه لیک گؤسته رن سایی، ۵۰ سایی سی ۱۰۰ عددین ۵ قات سایی سی دیر (فا:ضریب).	قات قاتی [آ] گوشه یین حیوانلارین قارین و قورساق آراسینداکی سیندرم غضوو.		قاتلانیلماق [بل] ۱-لای لای و قات قات اندیلیمک (فا:تا شدن) ۲-بویون ایدیریمک، قاتلاماق ایشی گؤرولمک.	
قات قات [ظ] لای لای، طبقه طبقه، بوکوم بوکوم، اوست اوسته، قاتلار و لای لار حالیندا، دفعه لر له.	قات قاریشیق / قات قاریش [ص] دؤزومسوز، پوزقون، نظام سیز (فا:شلغم شوربا). higgledy-giggledy, hoge		قاتلاو [آ] زره، سپیر ۷.	
قات قاتا [ظ،ت] دفعه، نچه یول.	قات قاریشیق لیق [آ] قات قاریشیق شئین حالی.		قاتلایان [ص] بوکوجو (فا:تاکننده). flexor	
قات قاتی [آ] گوشه یین حیوانلارین قارین و قورساق آراسینداکی سیندرم غضوو.	قاتقی qatqi [آ] ۱-بیر ایشه قاتیلیب یاردیم ائتمه، یاردیم (فا:همکاری و اشتراک). ۲-بیر شئین ایچینه قاتیشان آیری نسنه (فا:مخلوط). {ت قاتیق} هر بیر نسنه یه قاتیلان، سیرکه، یوغورت؛ قاتماق سؤزوندن}.		قاتلاییش [آ] قاتلاماق ایشی ویا بیچیمی.	
قات قاریشیق / قات قاریش [ص] دؤزومسوز، پوزقون، نظام سیز (فا:شلغم شوربا). higgledy-giggledy, hoge	قاتقی بؤدجه [آ] اصلی بؤدجه یه یاندان اکله نن بؤدجه (فا:بؤدجه الحاقی).		قاتلی [ص] قاتلاری اولان.	
قات قاریشیق لیق [آ] قات قاریشیق شئین حالی.	قاتقی بابی [آ] بیر ایشه ویا اورتاقلیغا اؤده نن گیریش اُجرتی.		قاتلیجاق [آ] قاتیجا، سرتجه، شدتلی ۷.	
قاتقی بؤدجه [آ] اصلی بؤدجه یه یاندان اکله نن بؤدجه (فا:بؤدجه الحاقی).	قاتقی سیز [ص] ایچینه آیری بیرشئی قاتیلماش، تنیخا		قاتما [آ] ۱-قاتماق ایشی، قاتیلیمیش، اکلمیش (فا:الحاق). ۲-قیلدان و یوندان دؤزلمیش سیجیم، کندیر (فا:نوعی طناب).	

Qq ق	آذربایجان تورکجه سی	۱۴۱۱	ارک سۆزلوگو	ق Qq
قاتما بودجه [آ] اؤزل گلیر لری اولان و اصلی بودجه نین ائشیکینده قالان بودجه، اک بودجه (فا: بودجه الحاقی).	قاتما بودجه [آ] اؤزل گلیر لری اولان و اصلی بودجه نین ائشیکینده قالان بودجه، اک بودجه (فا: بودجه الحاقی).		قاتما بودجه [آ] اؤزل گلیر لری اولان و اصلی بودجه نین ائشیکینده قالان بودجه، اک بودجه (فا: بودجه الحاقی).	قاتما بودجه [آ] اؤزل گلیر لری اولان و اصلی بودجه نین ائشیکینده قالان بودجه، اک بودجه (فا: بودجه الحاقی).
قاتماجا [آ] بیر شئی قاتیلیمیش اؤزگه شئی.	قاتماجا [آ] بیر شئی قاتیلیمیش اؤزگه شئی.		قاتماجا [آ] بیر شئی قاتیلیمیش اؤزگه شئی.	قاتماجا [آ] بیر شئی قاتیلیمیش اؤزگه شئی.
قاتماجیق [آ] بئله باغلاماغا یارایان قیل ویا یون سیجیم.	قاتماجیق [آ] بئله باغلاماغا یارایان قیل ویا یون سیجیم.		قاتماجیق [آ] بئله باغلاماغا یارایان قیل ویا یون سیجیم.	قاتماجیق [آ] بئله باغلاماغا یارایان قیل ویا یون سیجیم.
قاتماق ۱ [ل] ۱- قاتیشدیرماق، بیر شئین ایچینه باشقا بیر شئی اکلهمک (فا: ممزوج کردن). ۲- to mix	قاتماق ۱ [ل] ۱- قاتیشدیرماق، بیر شئین ایچینه باشقا بیر شئی اکلهمک (فا: ممزوج کردن). ۲- to mix		قاتماق ۱ [ل] ۱- قاتیشدیرماق، بیر شئین ایچینه باشقا بیر شئی اکلهمک (فا: ممزوج کردن). ۲- to mix	قاتماق ۱ [ل] ۱- قاتیشدیرماق، بیر شئین ایچینه باشقا بیر شئی اکلهمک (فا: ممزوج کردن). ۲- to mix
بیر لیکده گؤندرمک "یانیجا قورویوجو قاتماق". {ت، سن؛	بیر لیکده گؤندرمک "یانیجا قورویوجو قاتماق". {ت، سن؛		بیر لیکده گؤندرمک "یانیجا قورویوجو قاتماق". {ت، سن؛	بیر لیکده گؤندرمک "یانیجا قورویوجو قاتماق". {ت، سن؛
بو کلمه قات سؤزونون فعل حالتیدیر، بونا باغلی، قاتلانماق سؤزو دیواندا میوه لنمک معناسیندا گلیم، بو	بو کلمه قات سؤزونون فعل حالتیدیر، بونا باغلی، قاتلانماق سؤزو دیواندا میوه لنمک معناسیندا گلیم، بو		بو کلمه قات سؤزونون فعل حالتیدیر، بونا باغلی، قاتلانماق سؤزو دیواندا میوه لنمک معناسیندا گلیم، بو	بو کلمه قات سؤزونون فعل حالتیدیر، بونا باغلی، قاتلانماق سؤزو دیواندا میوه لنمک معناسیندا گلیم، بو
معنایا باخارساق "قاتون" خاتون سؤزوده بو کلمه یه باغلانیر چونکی خاتون قیز لیکدان چیخاراق سرتلشمیش و میوه لنمیش معنادا و مجازاً گؤرگولنمیش و دؤنیا گؤرموش خانیم اوچون سؤیله نیر؛ فارسجادا ایشله نن قاتی، قاتمه، قاطر، قاتق سؤزلری بو سؤزدن آلینمادیر.	معنایا باخارساق "قاتون" خاتون سؤزوده بو کلمه یه باغلانیر چونکی خاتون قیز لیکدان چیخاراق سرتلشمیش و میوه لنمیش معنادا و مجازاً گؤرگولنمیش و دؤنیا گؤرموش خانیم اوچون سؤیله نیر؛ فارسجادا ایشله نن قاتی، قاتمه، قاطر، قاتق سؤزلری بو سؤزدن آلینمادیر.		معنایا باخارساق "قاتون" خاتون سؤزوده بو کلمه یه باغلانیر چونکی خاتون قیز لیکدان چیخاراق سرتلشمیش و میوه لنمیش معنادا و مجازاً گؤرگولنمیش و دؤنیا گؤرموش خانیم اوچون سؤیله نیر؛ فارسجادا ایشله نن قاتی، قاتمه، قاطر، قاتق سؤزلری بو سؤزدن آلینمادیر.	معنایا باخارساق "قاتون" خاتون سؤزوده بو کلمه یه باغلانیر چونکی خاتون قیز لیکدان چیخاراق سرتلشمیش و میوه لنمیش معنادا و مجازاً گؤرگولنمیش و دؤنیا گؤرموش خانیم اوچون سؤیله نیر؛ فارسجادا ایشله نن قاتی، قاتمه، قاطر، قاتق سؤزلری بو سؤزدن آلینمادیر.
قاتماق ۲ [آ] ۱- یارانین اؤستونده باغلانان برک دری (فا: پوسته ی زخم) ۲- scab - لای (فا: لایه). layer {باخ: قاتماق ۱، قات}	قاتماق ۲ [آ] ۱- یارانین اؤستونده باغلانان برک دری (فا: پوسته ی زخم) ۲- scab - لای (فا: لایه). layer {باخ: قاتماق ۱، قات}		قاتماق ۲ [آ] ۱- یارانین اؤستونده باغلانان برک دری (فا: پوسته ی زخم) ۲- scab - لای (فا: لایه). layer {باخ: قاتماق ۱، قات}	قاتماق ۲ [آ] ۱- یارانین اؤستونده باغلانان برک دری (فا: پوسته ی زخم) ۲- scab - لای (فا: لایه). layer {باخ: قاتماق ۱، قات}
قاتمان بولود [آ، گۆی] چمه بنز و لی یثره یثمه یین بولود، استراتوس. stratus	قاتمان بولود [آ، گۆی] چمه بنز و لی یثره یثمه یین بولود، استراتوس. stratus		قاتمان بولود [آ، گۆی] چمه بنز و لی یثره یثمه یین بولود، استراتوس. stratus	قاتمان بولود [آ، گۆی] چمه بنز و لی یثره یثمه یین بولود، استراتوس. stratus
قاتمان لاشماق [س] قات قات اولماق (فا: لایه لایه شدن).	قاتمان لاشماق [س] قات قات اولماق (فا: لایه لایه شدن).		قاتمان لاشماق [س] قات قات اولماق (فا: لایه لایه شدن).	قاتمان لاشماق [س] قات قات اولماق (فا: لایه لایه شدن).
قاتمان لی [ص] قاتمانلاری اولان، طبقه لی.	قاتمان لی [ص] قاتمانلاری اولان، طبقه لی.		قاتمان لی [ص] قاتمانلاری اولان، طبقه لی.	قاتمان لی [ص] قاتمانلاری اولان، طبقه لی.
قاتمر qatmer [آ، باخ: قاتماق] ۱- بیر شئی دوزلدن قاتلارین هر بیر ی. ۲- آراسیندا یاغ و قایماق قویوب آزجا	قاتمر qatmer [آ، باخ: قاتماق] ۱- بیر شئی دوزلدن قاتلارین هر بیر ی. ۲- آراسیندا یاغ و قایماق قویوب آزجا		قاتمر qatmer [آ، باخ: قاتماق] ۱- بیر شئی دوزلدن قاتلارین هر بیر ی. ۲- آراسیندا یاغ و قایماق قویوب آزجا	قاتمر qatmer [آ، باخ: قاتماق] ۱- بیر شئی دوزلدن قاتلارین هر بیر ی. ۲- آراسیندا یاغ و قایماق قویوب آزجا
قیزارداراق لذتلی بیر یوقفا چؤره گی.	قیزارداراق لذتلی بیر یوقفا چؤره گی.		قیزارداراق لذتلی بیر یوقفا چؤره گی.	قیزارداراق لذتلی بیر یوقفا چؤره گی.
قاتمرچی [آ] قاتمر چؤرگی دؤزلدن.	قاتمرچی [آ] قاتمر چؤرگی دؤزلدن.		قاتمرچی [آ] قاتمر چؤرگی دؤزلدن.	قاتمرچی [آ] قاتمر چؤرگی دؤزلدن.
قاتمر قاتمر [آ] قات قات، اؤست اؤسته.	قاتمر قاتمر [آ] قات قات، اؤست اؤسته.		قاتمر قاتمر [آ] قات قات، اؤست اؤسته.	قاتمر قاتمر [آ] قات قات، اؤست اؤسته.
قاتمر لشمک [س] قات قات اولماق، چوخالماق.	قاتمر لشمک [س] قات قات اولماق، چوخالماق.		قاتمر لشمک [س] قات قات اولماق، چوخالماق.	قاتمر لشمک [س] قات قات اولماق، چوخالماق.
قاتمر لی [ص] ۱- ایچینده یاغ و قایماغی اولان. ۲- قاتلاری چوخ اولان.	قاتمر لی [ص] ۱- ایچینده یاغ و قایماغی اولان. ۲- قاتلاری چوخ اولان.		قاتمر لی [ص] ۱- ایچینده یاغ و قایماغی اولان. ۲- قاتلاری چوخ اولان.	قاتمر لی [ص] ۱- ایچینده یاغ و قایماغی اولان. ۲- قاتلاری چوخ اولان.
قاتمر لی بادام [آ، بی] گؤزل چیچکلی بیر بزک چالی سی.	قاتمر لی بادام [آ، بی] گؤزل چیچکلی بیر بزک چالی سی.		قاتمر لی بادام [آ، بی] گؤزل چیچکلی بیر بزک چالی سی.	قاتمر لی بادام [آ، بی] گؤزل چیچکلی بیر بزک چالی سی.
قاتمر لی گول [آ، بی] بیر گول آدی (فا: گل صدیر).	قاتمر لی گول [آ، بی] بیر گول آدی (فا: گل صدیر).		قاتمر لی گول [آ، بی] بیر گول آدی (فا: گل صدیر).	قاتمر لی گول [آ، بی] بیر گول آدی (فا: گل صدیر).
قاتمر لی یالان [آ، بی] اؤست اؤسته سؤیله نن یالان.	قاتمر لی یالان [آ، بی] اؤست اؤسته سؤیله نن یالان.		قاتمر لی یالان [آ، بی] اؤست اؤسته سؤیله نن یالان.	قاتمر لی یالان [آ، بی] اؤست اؤسته سؤیله نن یالان.
قاتمیش [آ] ۱- سرت ۳- اکلهمیش ۴- قاراخانلیلار دؤنمی اوردوباشی لاریندان؛ سوغای داستانلاریندا بیر بگ آدی.	قاتمیش [آ] ۱- سرت ۳- اکلهمیش ۴- قاراخانلیلار دؤنمی اوردوباشی لاریندان؛ سوغای داستانلاریندا بیر بگ آدی.		قاتمیش [آ] ۱- سرت ۳- اکلهمیش ۴- قاراخانلیلار دؤنمی اوردوباشی لاریندان؛ سوغای داستانلاریندا بیر بگ آدی.	قاتمیش [آ] ۱- سرت ۳- اکلهمیش ۴- قاراخانلیلار دؤنمی اوردوباشی لاریندان؛ سوغای داستانلاریندا بیر بگ آدی.

Qq ق	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۴۱۲	ارک سۆزلۆگو	ق Qq
calchicum autumnale. liliaceae	قاتیر قویروغو [آ، بی] باقلا سوو، چیچک لری ساری، چتیر کیمی و آجی بیر بیتگی (فا: نوعی گیاه). hippocrepis comsa		قاتیق قویماعی [آ] خالقی طبابتینده خمیری یاغدا قووروراق و اوستونه قاتیق ووراراق یارا و چپیانین اوستونه قویولان یاخی.	
anagryis foetid	قاتیر کیمی [ص] عنادچی.		قاتیق لاشماق [س] قاتیق حالینا گلیمک.	
قاتیر لاشماق [س، مع] عناد ائتمک.			قاتیق لاشماق [س] قاتیق حالینا گلیمک.	
قاتیر لایق [آ] عنادچی اولما وضعیتی.			قاتیق لایق [آ] قاتیق حالینا گلیمک.	
قاتیر مونجوغو [آ] حیوانلارین بویونا تاخیلان بزرک مونجوغو.			قاتیق لایق [آ] قاتیق حالینا گلیمک.	
قاتیر مونجوغو [آ، دی] قارین باجاقلی ۱-۳cm بوی، یئیلن بیر نوخ یوموشاقجا.			قاتیق لایق [آ] قاتیق حالینا گلیمک.	
قاتی سوز [آ] سرت و قیزدیریجی سوز.			قاتیق لایق [آ] قاتیق حالینا گلیمک.	
قاتیشدیرماق [س، سن] ۱- قاریشدیرماق، بیر شئین ایچینه آیری شئی قاتماق. ۲- [مع] بیر شئی بیریرینه وورماق، ایکلی شئی قاریشدیراراق بیریرینه وورماق (فا: ممزوج کردن).			قاتیق لایق [آ] قاتیق حالینا گلیمک.	
قاتیشدیریلماق [بل] قاتیشدیرماق ایشی گورولمک (فا: فم).			قاتیق لایق [آ] قاتیق حالینا گلیمک.	
قاتیشماق [آ] بنزر اولما یا ماده لردن دوزلیمیش اولان هر شئی.			قاتیق لایق [آ] قاتیق حالینا گلیمک.	
قاتیشماق qatışmaq [س، ت، سن] ۱- قاریشماق، قاریشیک وضعیته گلیمک، بیر توپولوغا قاریشماق، قاتیلماق. ۲- آرا بیریرینه دیمک (فا: آمیختن).			قاتیق لایق [آ] قاتیق حالینا گلیمک.	
قاتیشیق [آ] ایچینه باشقا شئیلر قاتیشمیش (فا: درهم chaotic			قاتیق لایق [آ] قاتیق حالینا گلیمک.	
قاتیشیق سیز [ص] تئخا (فا: خالص). net			قاتیق لایق [آ] قاتیق حالینا گلیمک.	
قاتیشیم [آ] قاتیشماق ایشی.			قاتیق لایق [آ] قاتیق حالینا گلیمک.	
قاتیشیم لی [ص] بیریرینه قاتیشمیش (فا: ملقمه). amalgam			قاتیق لایق [آ] قاتیق حالینا گلیمک.	
قاتیغدی [آ] چوخ قاتی، شدتلی، قوتلی. ۷			قاتیق لایق [آ] قاتیق حالینا گلیمک.	
قاتیق qatıq [آ، ت] ۱- یوغورت (فا: ماست). ۲- yoghurt			قاتیق لایق [آ] قاتیق حالینا گلیمک.	
چورک و اکمک اوستونه وورولان پنیر و یا آیری بوجور شئیلر؛ ۳- قاتی، سرت ۴- قاتیلان، قاتیلیم. ۷			قاتیق لایق [آ] قاتیق حالینا گلیمک.	
قاتیق آشی [آ] بوغدا یارماسیندان دیو و اتدن حاضرلانات و قاتیقلا یئیلن ساده ینمک، یوغورت آشی (فا: آش ماست).			قاتیق لایق [آ] قاتیق حالینا گلیمک.	
قاتیق اوتو [آ، بی] ترکیبینه اثیر یاغی، ایری کؤکلو بیتگی.			قاتیق لایق [آ] قاتیق حالینا گلیمک.	
قاتیق چی [آ] یوغورتجو، یوغورت دوزلدیب ساتان.			قاتیق لایق [آ] قاتیق حالینا گلیمک.	
قاتیق دوغراماسی [آ] دوغراما، دوغراماج.			قاتیق لایق [آ] قاتیق حالینا گلیمک.	
قاتیق قانماق [ل] قاتیق سورتیمک، قاتیق یاخماق.			قاتیق لایق [آ] قاتیق حالینا گلیمک.	

قاتیلیم [ص] قاتیلیم اؤزل لیگی اولما (فا: اشتراک).

participant

قاتیم [آ] قاتماق ایشی و زامانی "قوچ قاتیمی".

قاتیم قاتیم قاتلاماق [س] ازب بۆکمک، تمامیله الدن سالماق و ازمک "بیر یاندان کوراولغو و بیر یاندان قیرات دسته نی قاتیم قاتیم قاتلایب الدن آیاقدان سالدیلا".

قاتیلمیق [ص] بیر دفعه قاتیلاجاق (مقدار)، قاتیلاجاق مقدار.

قاتینتی [آ] ۱-بیر بیرینه قاتیلیمیش شئیرلرین هر بیر ی. ۲- حیوان سۆروسونه ائشیکدن گلیب قاتیلان حیوان (فا: افزودنی). **additive**

قات یواری [آ] استراتوسفیر، یئر آتوسفیرین ۶-۱۰ کیلومتر یوکسک لیکلری آراسیندا قالان قاتمان **stratosfer**

قاتیئل [آ] قوړو یئل ۷.

قاتی یاغ [آ] دۆن یاغ، نورمال ایستی لیکده برک اولان یاغ.

قاج qac [آ، د] ۱-ترس، ضد "من جهالت له چوخدان قاج ایدیم". ۲-یئر سولاماق اوچون آیریلان کیچیک آرخ. {هر ایکی آنلاما باخارساق بۆکلمه قاجماق سۆزونون دیشیمی اولور، چونکی ایلك معنادا بیر شئیدن قاجماق منظور دور و سون معنادا سؤیا قاجیش یولو اولان یئر آنلامیندادیر}

قاج اولماق [س] ضد اولماق، ترس دۆشمک.

قاجا qacal [ص] چوخ ایشلنمک نتیجه سینده چالا چوخور بیر حالا دوشموش "قاجا یول" (فا: دست انداز) {بۆکلمه قاجماق سۆز ایله ایلگیلی اولمالیدیر}.

قاجار qacar [آ] بۇ طایفا م ۱۵ جی یۆز یilde بۆزوق یوزقات و گنجه بۆلگه سینده یاشایردیلار و آخ قویونلورلا بیر لیکده بای سؤنقور و یننه رک، اؤزون حسن، ین نوه سینین تخته اؤتورماسینا یاردیمجی اولدولار، شاه اسماعیل دؤورو

قاجارلارین ان اؤنملی رهبر لریندن پیری بگ و اچه سلطان، اشاره ائتمک اولار، بۇ افراد، آخ قویونلو شاهی سلطان مرادلا ساواشدا اونو یئنیب اؤلدوردولر، شاه اسماعیل، رشادت گؤستر دیکلریندن دۆلای ییری بگه تۆز قوپاران و اچه سلطانا قودورموش سلطان لقبینی وئرمیشدیر، قاجار طایفاسی شاه طهماسب زامانی، صفوی لر ایچینده ان اؤنملی طایفالاردان سایلیردی، سونراکی دؤنم قاراباغ، عثمانلی لار طرفیندن آلیناراق قاجارلار اونلارین حاکمیتی نی قبل ائتمه ییب و آرازین اویری تایننا گنچدیلر، شاه عباس قوشونو قاجار طایفاسینین یاردیم ایله م ۱۵۹۹ جی ایله قاراباغ یوروش اندیب و متصرف اولدولار و حسین خان، قاجار باشچی سی اورانین والی سی اولدو. بۇ طایفا آدی نین بیر شخص ویا بیر یئر و اوبایا منسوب اولدوغونا راجع کسین سؤیلتی گؤرونمه ییب، البته بۇ سۆزون تۆرکجه اولدوغوندا شک یوخدور، چونکی هم یایی و قورولوشو تۆرکجه یه اویقوندور وهم معنایا تۆرکجه دیر {معناجا قوچ + آر و آیری دئییشله قاجیریجی و اؤرکودوجو اولمالیدیر}. صفوی لر دؤنمی بو طایفانین اؤنملی اوبالاری آغچالو، آغچاقویونلو، شامبایاتلو، ییوا، ییرمی دؤرد اوبالاریدی.^{۸۵} ایراندان گنچمیش یۆز یilde قورولان حکومتین آدی "قاجار حکومتی" و اؤلکه نین آدی "مالک محروسه قاجار" شکلینده ایدی، قاجار حکومتی نین قوروجوسو آغامحمد خان قاجار ایدی، و هـ ۱۱۹۳-۱۳۴۴ ایللرینده بۇ اؤلکه یه حکومت ائتدی، قاجار حکومتی سون ایللرینده پهلویچیلیک کۆلتورونه قاپیلاراق و تورک خالقینین دسته گینی الدن وئره رک، خارجی امپریالیستلرین توطنه سی و پهلویچیلرین کؤمگیله ییخیلدی و بیر انگلیس نوکری پهلوی حکومتی نی قوردو.

قاجار [آ] ۱-بئل سوموگونون آلتیندا کی سوموک {سن} ^{۱۳۵}.

۲-فضولی وقتیداردا کند آدی. باخ: مراغا (قاجاریه گۆنبدی).

قاجاق [باخ] قاب قجاج.

قاج دۆشمک [س] دۆشمن اولماق، ضد اولماق، چکیشمک.

قاجلاشماق [س، دا، باخ: قاج] ترس اولماق، ضید اولماق.

قاجلیق [آ، دا، باخ: قاج] ضد لیک، دۆشمنلیک.

ق ق	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۴۱۴	ارک سۆزلوگو	ق ق
قاجیر qacir [آ] ۱- قاجیر، قاجیریجی، قورخودوجو، اۆرکود وجو؛ سلجوقلار دؤنمی کومتانی ۲- قیجیر داما سسی ۷.	قاجیر قاجیر [س] بیرینین بئلینی دالی ایمک، دالی ایمک.	قاجیر قاجیر [ظ] قیجیر داما سسی.	قاجیر قاجیر [آ] قیجیر داما سسی.	قاجیر داما ق [س] قاجیر قاجیر سس چیخارماق.
قاجیما qacima [آ] قورویارق ییغیشما (فا: انقباض).	قاجیماق qacimaq [س] ۱- قورویارق ییغیشماق (فا: منقبض شدن). ۲- آیلیمک، دالی طرفه آیلیمک. {بو کلمه قایماق سؤزوندن آلتیناراق دوزه لیب، قایماق، قایماق، قاجیماق}	قاجینماق [س] گرنشکم، اللرینی گریه وئرهرک درین نفس آلماق (فا: دهن دره کردن).	قاج qaq [ض، ت، سن] سای سورو شما اداتی، نچه لیک و کمیت سورما اداتی، نه قدر، نچه یول (فا: چقدر). how قاج ۲ [آ] دیلم، بیر شئیدن کسلیمیش تیکه (فا: قاج). slice {بو کلمه قایچی کلمه سیله یاخین گؤرونور و قاجلاماق سؤزو قایچی لاماق دئمکدیر، بو سؤز فارسجادا ایشلک دیر، قایچی، قایچ، قاج، باخ: قایچی، قییماق}	قاج ۴، قاجی، قاش [خ] قاجان، قوشان، آلتای تورکلری اویماعی ۷
قاج قارا [آ] تفرش ده داغ آدی.	قاج آت پاسدی [ظ، دا] چوخ تلسیک، دؤزومسوز لوکله.	قاجا [قاجاق] قاجا بیرنوع بؤیوک و گوجلو بیزوو، کل.	قاجار [ص] ۱- هیزلی. ۲- [ظ، ت] قاج، کره، نچه دفعه.	قاجاراق [ظ] قاجا قاجا، تنز تنز.
قاجاراق لاماق [ل] چوخ تنز قاجیب آرادان چیخماق، گؤتورولمک، قاجاراق گنتمک ویا گلیمک.	قاجارلیق [آ] اوچما اؤزل لیگی اولما (فا: فراری). fugacity قاجاغان [ص] ۱- چوخ برک قاجان، ایتی گندن. ۲- آدام دان اۆلکن، آداما اویشماز (فا: فراری).	قاجاغانلیق [آ] اۆرکک لیک (فا: فراری بودن).	قاجاغه [آ] نمین ده داغ آدی.	قاجاق qaqaq [ص، سن] ۱- یاسالارا اویمایان ایش "ایذین- سیزجه بیر اۆلکه دن او بیرری اۆلکه یه گنتمک قاجاق دیر،

بیر مالی و جنسی یاسادیشی یوللارلا آلیب ساتماق "قاجاق سیگار" (فا: قاجاق). ۲- بیر یئردن قاجیب اوزاق دوران، قاجمیش "فلانکس تهراندان قاجاق دوشوب". ۳- تلسیک، تنز "قاجاقدا گنت بازارا، قاجاقدا باجیمی گؤردوم". ۴- بورودان سیزان قا و سؤ، قاجیتی. قاجاقچا [آ] قاجماق حالدا اولان "بیردن شهرده قاجاقچا دوشدو". قاجاقچا [آ] تهران-ری ده کند آدی. قاجاقچا [ظ] قاجاراق (فا: دوان دوان). runing قاجاقچی [ص، سن] یاسالارا اویمایاراق بیر شئی و مالی گیز لینجه بیر یئره آپاران، قاجاق مال آپاران (فا: ~) smuggler قاجاقچی لیک [آ] یاسایا اویمایان یوللاردان بیر شئی آلیب ساتما و بیر یئره آپارما. قاجاق دوشمک [س] عایله و یوردوندان اوزاق دوشمک. قاجاق سالماق [ل] بیرینی یئر یوردوندان ائله مک. قاجاق قولدور [آ] یول کسن. قاجاق کند [آ] سالیان، دا کند آدی ۲۴. قاجاقلی [آ] قاجیجی، قوشوجو، تورکمنلرین، ساریق اویماعی اولوبابالاریندان ۷. قاجاق لیک [آ] ۱- قولدورلوق، ۲- قاجاق اولما. قاجاق مالچی [باخ] قاجاقچی. قاجاق نبی [آ] روس امپریالیستلرینین علیه اینه اؤزن سورّه مبارزه اتتمیش بیر شخصین آدی و اوتون خاطره سینّه دؤزلمیش آذربایجان داستانلاریندان بیرری و بو داستانا منسوب بیر خالق ماهنی سینین آدی. قاجاق یولو [آ] چیخیش یولو (فا: خروجی). outlet قاجاماق [س] ۱- اوغرونجا، گیز لینجه، قاجاق اولاراق. ۲- بیرنوع یاغلی پاپان ۷. قاجان [ض، ت، سن] نه وقت، هاجان، نه زمان (فا: کی). قاجان ۲ [آ] قوشان، قاجاغان؛ قازاقلارین، کیچیپوز بؤللوگو، بای اوغلو اویماعی اولوبابالاریندان ۷. قاجان قاجان / قاجان قاجانا [آ] اوشاقلار آراسیندا قورد نقشینده اوینانان بیر اویون آدی. قاجای [خ] اؤزبکلرین، قونرات و قویونلو اویماقلاری

ق ق	آذربایجان تورکجه سی	۱۴۱۵	ارک سۆزلوگو	ق ق
اؤلوبالاریندان ^۷ .	قاجدی تۆتدو [آ] اوشاق اویونلاریندان بیرینین آدی.		قاجیرتماق [س] ۱-بیر شئی گؤتوروب قاجیرماق (فا:ربودن).	
قاجدیرماق [ائتد] قاجماسینا سبب اولماق (فا:دواندن).	to run to cause to run		۲-بیردن بیره یئل وئرمک، قاجیرماق (فا:باد دادن).	
قاجقار/قاشقای [خ] ۱-قوچ کیمی، قوچ ایگید ۲-قوچ باشی؛			قاجیرماق [بل] قاجیرتماق ایشی گؤرولمک.	
۱-قازاق، اورتایوژ بؤلگو، آرقین اویماعی اؤلوبالاریندان			قاجیرقا [آ] ایشه یاراماز یاشلی حیوان.	
۲-ایراندا بیر تورک بویو ^۷ [قاشقای/قاجقای سؤزو: قایی			قاجیرماق [ل، سن] ۱-قاجیرتماق، قاجیرتماق،	
بویونون زیرنگ و پارلاق انسانلاری دئمکدیر، باخ:کاس}.			بیر شئی گؤتوروب قاجماق، چالماق (فا:ربودن). ۲-	
قاج قو [باخ] قاجا قاچ.			بیرینین قاجماسینا کؤمک ائتمک، آرادان چیخارماق	
قاجقین [آ] قاجاق، بیر یئردن قاجاق دوشن "مکتب قاجقینی"			(فا:فراری دادن). ۳-سیزدیرماق، اوشاق ایشیگینی پالتار و	
(فا:فرار). volatile			شالوارینا سیزدیرماق (فا:جیش کردن) ۴-بیر سیرا کلمه	
قاجقین لیق [آ] قاجقین اولما وضعیتی.			لرله مختلف افاده لی سؤزلر دؤزلدیر "گؤزدن قاجیرماق،	
قاجقانلو qacqanlu [آ] قوچان دا کند آدی.			الدن قاجیرماق، آغزیندان قاجیرماق، نظردن قاجیرماق".	
قاجلی [ص] سایه سی قاچ؟.			قاجیریش [آ] قاجیرماق ایشی ویا بیجیمی (فا:ریایش).	
قاجلیق [آ] نه قدر لیک؟.			قاجیریلماق [بل] قاجماق ایشی گؤرولمک (فا:ربوده شدن).	
قاجما [آ] قاجماق ایشی (فا:گریز). flight			قاجیش qacış [آ] قاجماق ایشی (فا:دو). run	
قاجماز [ص] ۱-ایلمک لری بیریرینه دؤیونله نن، قاجما			قاجیش یئھین لیگی [آ] قاجما هیزی (فا:سرعت گریز).	
امکانی اولمایان. ۲-اؤرکمز، قورخماز ۲-اؤجیل، مؤنس			escape velocity	
۳-خ] قاجماس/قاجمازبا، میصیر-تورک کؤله من لری			قاجیش یاریشی [آ] قاجاراق بیر نوع یاریشما (فا:دو).	
دؤولتی، والی و اوردوباشی لاریندان ^۷ .			runing race	
قاجماق qacmaq [س] ۱-یئھین گئتمک. ۲-بیر یئردن			قاجیشماق [قا] بیر لیکده قاجیب گئتمک (فا:باهم دویدن).	
گیز لینجه آیریلماق، یوخ اولماق. ۲-سؤکولمک (پالتار			قاجیق qacıq [ص] ۱-قاجمیش، بیر شئیدن و بیر یئردن	
و پارچا)، ایپلیگی قوپماق "جورابین سایه قاجدی". ۲-بیر			قاجاق دوشموش (فا:قاجاق). ۲-ایلمگی قاجمیش.	
قیز اره گئتمک اوچون بیلدیرمه دن بیریله قاجماق و			قاجیلماز [ص] قاجیلماسی ممکن اولمایان (فا:اجتناب ناپذیر).	
گیزلنمک. ۳-چکینمک، ساقینماق، اوزاق لاشماق			قاجیلماز لیق [آ] ناچار لیق (فا:اجتناب ناپذیری).	
(فا:گریختن) to run way {سومرجه {قاس، قاش، ت، سن}			قاجیلماق [بل] قاجماق ایشی گؤرولمک.	
قاجماق لیق [آ] قاجماق وضعیتی.			قاجیلو/قاجیلو qacilu [آ] صفوی دؤنمی اؤستاجلو طایفا-	
قاجمیش [ص] متواری (فا:متواری). escaped			سینین اوبالاریندان ساییلیدی ^{۸۵} .	
قاجوت [خ] ساواش، میزراق، قاراخلیلاردؤنمی کومتان آدی ^۷ .			قاجیمسار [ص] قاجماق یولو آرایان.	
قاجیر [تاآ] قاجیران، قاجیردیجی، تورکمنلرین، آرساری و			قاجیمساماق [س] بیر ایشی گورمه مک اوچون سؤزده سبیلر	
اوخ اویماقلاری، اؤلوبالاریندان ^۷ .			یاراتماق (فا:ازیر کاری در رفتن).	
قاجیجی [ص] قاجان (فا:دونده). running			قاجینتی [آ] ۱-سیزینتی، سیزما، بورودان سیزیلان سو و گاز	
قاجیدیلماز [ص] ایستک و اراده ائشیگینده اولان.			(فا:نشتی). ۲-اوغورلایب قاجیریلان شئی (فا:ربوده شده).	
			قاجینقان [ص] چکینکن، چکینگر.	
			قاجینقان لیق [آ] ایستک سیز رفتار ائتمه، چکینکن لیک.	

Qq ق	Qq ق
قاخا [آ] ۱-مئثال صفحنىن ترس اۆزوندە دۇيولمىكلە اۆزە- رىندە آچىلان ناخىش "بۇ ناخىش لار قازما دئىيل قاخمادير". ۳-يىرە تاخىلان آغاچ پارچاسى "اتى قاخمايا باغلا". قاخماق qaxmaq [ل] ۱-يىر شىيى يىر يىرە وورماق، چىرپماق. ۲-چالماق، وۇرماق، سانجماق، گىردىرماق "مىخى دوووارا قاخماق". "ت" قاقماق: خفيفجه وۇرماق. قاخىچ qaxic [آ] بالىق آويندا يارارلانان اوجو چىنگىلى يىر آغاچ ويا دمىر {قالخىنج}. قاخىرداق [آ] قويزوق ياغى ارىمەسىندىن سۇنرا قالان قىغىرداق، جىزىز (فا:جغوربغور). {قاخ سۇزونه باغلى اولاراق قاخ كىمى قۇرويان شىيى اۆچون ايشلەنير}. قاخىش [آ،باخ: قاخماق] قاخماق ايشى و طررى. قاخىل [باخ: قاخماق] تىرىشمەمە وضعىتى. قاخىل اوتورماق [س] تىرىشمەدن اوتورماق. قاخىلماق [بل،باخ:قاخماق] ۱-قاخماق ايشى گۇرولمىك. ۲-چالنىماق، وۇرولماق. قاخىماق qaximaq [س] يىرىنىن گۇردوغو پىس ايشە پىشمان اولوب اۇزو اۇزونه دئىنىمىك، اۇفكەلەنىپ دارىلماق (فا:از كرده خود ناراحت شدن). {باخ: قاخماق} قاخىنتى/قاخىنج [آ] اۇفكە، قىزقینلىق، اندىلن ياخشىلىغى آدامىن اۇزونه وورما، طعنه ائتمە (فا:سر كوفت). قاخىنج ائتمىك [ل] اندىلن ياخشىلىغى يىر آدامىن اۇزونه وورماق، طعنه ائتمىك (فا:سر كوفت زدن). قادا qada [آ] بلا، درد "مردىن اسكىك اولماز باشىندان قادا" (فا:درد و بلا). {دده: قايقى سۇز ايله كۇكداشدير، ديواندا قايقى سۇزو قادغو/قادغو شكلىندە يازىلىدیر: قادغو، قادو، قادا، قايقى، باغ: قاداغان}. قادا [آ] فرىمان دا داغ آدى. قادابلا [آ] باخ:قادا "خالقجا:استكان سىندى قادا بلا گتتى". قاداسى جانىما [آ] عزىز لەمە و سئومە افادەسى "باشىنى بۇلادى، گۇزوندن گۇلدو، گۇلندە قاداسى جانىما دۇشدو". قاداش [آ] آرقاداش، ياخين.	قاچىنما [آ] چكىنمە (فا:امتناع). refusal قاچىنماز [باخ] قاچىنىلماز. قاچىنماق [س] چكىنمىك، هرھانسى يىررفتار و تىرپەنىشدن دالى وگىرى دورماق، ساقىنماق و اوزاق لاشماق (فا:امتناع كردن). قاچىنىلماز [ص] اولماغى گرگىلى، چكىنىلمىز (فا:اجتناب ناپذير قاچىنىلمازلىق [آ] چكىنىلمىزلىك، ساقىنىلمازلىق (فا:اجتناب ناپذيرى). قاچىنىلماق [بل] چكىنىلمىك، ساقىنىلماق. قاخ qax [آ] ۱-ارىك قۇروسو، (آلما، آرمود) قۇرودولموش مىوہ. ۲-قوروموش گۇل (فا:قاق). {ت،سن} قاق، قۇرو. قاخ qax [آ] جمهورى آذربايجاندا يىر رايون آديدير. قاخاج qaxac [آ،باخ:قاخ] ۱-دۇزلاىىپ قۇرودولموش ات و بوجور شىيلر (فا:گوشت قرمه و هرچيز شيبه به آن). ۲- [مج] چوخ قورو ويا قوروموش شىيى اۆچون (چوخ آرىق و جانسىز آدام) (فا:آدم لاغر و تكيده). قاخاج ائتمىك [ل] گونش قاباغىندا ويا آيرى يول ايله قۇروتماق (فا:خشكاندن گوشت و مىوہ). قاخاج اولماق (دۇنمىك) [س] قاخاج كىمى قۇروماق. قاخاجا دۇنمىك [س] قاخاج كىمى قۇروماق. قاخاجچى (قاخاشچى) [آ] قاخاج حاضرلايان كىمسە. قاخاجلاماق [ل] قاخاج ائتمىك، گونش لە ويا باشقا يوللارلا قۇروتماق (ات) (فا:خشكاندن گوشت و مىوہ). قاخاجىتماق [ل،باخ:قاخ] ۱-قاخاجادۇندىمىك، اتى ويا آيرى شىيى گونش قاباغىندا قۇروتماق (فا:خشكاندن). ۲- [مج] آرىق لاتماق، ضعيف لىتمىك، قۇروتماق. قاخاجىماق [س،باخ:قاخ] ۱-قاخاجادۇنمىك، چوخ قوروماق (فا:خشكانده شدن). ۲- [مج] آرىق لاماق، ضعيف لەمىك. قاخانچ [باخ] قاخىنج. قاخانغان [ص] قاہى قاہى گزن، يۇردسوز يۇواسيز. قاخديرماق [ائند] قاخماق ايشىنى گۇردورمىك. قاخسىتماق qaxsıtmaq [ل] قاخسىماسىنا يول آچماق. قاخسىماق [س] كۇهنە لىپ قوخوماق، آجى داد وئرمىك. قاخسىمىش [ص] كۇهنە لىپ قۇخولانمىش، دادى آجىلاشمىش

Qq ق	آذربایجان تورکجه سی	۱۴۱۷	ارک سۆزلوگو	ق Qq
قاداغا [باخ] قاداغان.	قاداغان [ص] یاساق، مُجاز اولمایان (فا:ممنوع، قدغن).		قادیر [آ] قارداش سۆزونون قیساتیلیمیشی "قادى گل گۆرک" ^۵ .	
قاداغان [ص] یاساق، مُجاز اولمایان (فا:ممنوع، قدغن).	forbidden, prohibition [سن] «قدغن، قاداغان»؛ دیواندا ایشله ن نئجه کلمه نین «قادیرماق، قادیتماق» ردّ ائتمک، گئری دؤندرمک، چکینمک، «قادیر» گؤچ، سرب، زور، «قادیرتماق»؛ سرتلیک گؤستمک، «قادغو» قایقی اورتاق کؤکونو قاد/قادی/قادا شکلینده دؤشونمک اولار بو کؤک، فعلین لازم شکلی اولاراق ردّ اولماق و سرتلیک-چکمک و چکینمک مفهوموندا دیر، و بو کؤکدن بیرسیرا کلمه لر اله گلیز:قادا، بلا، سرت اولماسینا خاطر، چکینمه لی شئی، قاداغان (چکینمه لی شئی)، قاداماق (سرت ائتمک، میخ لاماق)، قاداق (سرت ائتمک اوچون اولان وسیله، میخ، قاداقلاماق (میخلانماق)، بؤکلمه لر اصلینده قاتی و قاتماق سؤزیه ایلگیلی اولاراق سرت مفهومونو داشییرلار.		(~آباد) رزن (~خلج)، قتیدار و خیوادا (~لو) کندآدی.	
قاداغان ائتمک [ل] یاساقلاماق.	چکمک و چکینمک مفهوموندا دیر، و بو کؤکدن بیرسیرا کلمه لر اله گلیز:قادا، بلا، سرت اولماسینا خاطر، چکینمه لی شئی، قاداغان (چکینمه لی شئی)، قاداماق (سرت ائتمک، میخ لاماق)، قاداق (سرت ائتمک اوچون اولان وسیله، میخ، قاداقلاماق (میخلانماق)، بؤکلمه لر اصلینده قاتی و قاتماق سؤزیه ایلگیلی اولاراق سرت مفهومونو داشییرلار.		قادیر بوغا [خ] گؤی تۆرکلر دؤنمی، دوقوز اوغوز بگی ^۷ .	
قاداغان اولماق [س] یاساقلاماق.	قاداغان ائتمک [ل] یاساقلاماق.		قادیر بیلگه [خ] اوغور یازیتلاریندا آدی گئچن بیر بگ ^۷ .	
قاداق qadaq [آ] ۲-پیچاق و قتیچی کیمی آلت لرین تییه سینی دسته سینه برکیدن اوخلوق (فا:محور، چفت). ۲- قاداغان وضعیت، یاساق دوروم {سن:میخ، باخ: قاتی، قاداغان} قاداقداساخلاماق [ل] محدود وضعیتده ساخلاماق.	قاداغان اولماق [س] یاساقلاماق.		قادیرجا [آ] قاتیر کیمی؛ قیرقیزلارین، ایچگیلیک و کیزک اویماعی اولوبالاریندان ^۷ .	
قادالی [ص] قاداسی اولان، بلالی، باشی بلالی.	قادالی [ص] قاداسی اولان، بلالی، باشی بلالی.		قادیرقا [آ، یو، اسکی] هم یئلکن وهم کۆرکلہ سورولن بیر ساواش گمی سی (فا:نوعی کشتی جنگی).	
قادام سنه [ن] قارقیش افاده سی.	قادام سنه [ن] قارقیش افاده سی.		قادیر قابالیغی [آ، یو، دی] بیر نوع بالینا.	
قاداماق qadamaq [ل، سن] میخلاماق، برکیتیمک [باخ: قاداق، قاداغان].	قاداماق [ل، سن] میخلاماق، برکیتیمک [باخ: قاداق، قاداغان].		قادیرقان [خ] سلجوقلار دؤنمی، بگ و کومتان آدی ^۷ .	
قادان [خ] مانفوخانین قاین عمی سی ^۷ [باخ: قاتی، قاداغان].	قادان [خ] مانفوخانین قاین عمی سی ^۷ [باخ: قاتی، قاداغان].		قادیرلی qadirli [آ] ۱۶م جی یۆزیه، آنادولو حلب بؤلگه سینده، ذوالقدر تۆرکلرینه باغلی بیر بوی آدی ^{۸۵} .	
قادان آلیم [ن] قادانی آلیم، قاداین آلیم؛ یالواریش و خواهش ویا اؤومه و تمجید بیلدیریر.	قادان آلیم [ن] قادانی آلیم، قاداین آلیم؛ یالواریش و خواهش ویا اؤومه و تمجید بیلدیریر.		قادین qadin [آ] ۱-دییشی جنسدن اریشکین انسان، خاتین، خانیم، آرواد، بایان، ائولنیش قیز، (فا:زن). woman {ت:قاتون، دده، باخ: خاتون، قاتماق}.	
قاداماق qaddamaq [ل] مدادین اوجونو بیز ائله مک، قده مک (فا:تراشیدن - مداد) {ع:قَدْ:اندازه}.	قاداماق [ل] مدادین اوجونو بیز ائله مک، قده مک (فا:تراشیدن - مداد) {ع:قَدْ:اندازه}.		قادین آنا [آ] تجرُبه لی، یاشلی و سایقی گؤستریلن خانیم.	
قادریوسفی [آ] دیزمارلی چاغداش شاعر دیر ^{۱۵۶} .	قادریوسفی [آ] دیزمارلی چاغداش شاعر دیر ^{۱۵۶} .		قادین اولماق [س] اریشکین خانیم اولماق.	
قادیر قامو [آ] ماکی داکندآدی «قدیر لو بویو قامی/عالیمی» قادل/گادل gadel [آ] ماهنشان دا کند آدی.	قادیر قامو [آ] ماکی داکندآدی «قدیر لو بویو قامی/عالیمی» قادل/گادل gadel [آ] ماهنشان دا کند آدی.		قادین بؤک میزی [آ] بؤکیمک اوچون اؤزل میز (فا:میز توالت بانوان). vanity table.	
قادوگندی/قارداش گندی [آ] ماکی دا کند آدی.	قادوگندی/قارداش گندی [آ] ماکی دا کند آدی.		قادین بودو [آ] بیر جور کؤفته، یومورتا اؤن و دؤیودن دوزلمیش و قیزاریلیمیش کؤفته (دویمه)، خاتین بودو.	
			قادین توپلومو [آ] آروادلار (فا:زن جماعت). women folks.	
			قادینجا [ظ] قادینا یاراشان "قادینجا بیر دانیشیق" (فا:زنانه).	
			قادینجاغیز [آ] شفقت و آجیما دویولان قادی.	
			قادینچی [ص] فئمنینست، قادیلارین حق لرینه یانلی اولان، خاتینچی (فا:فمینیزم).	
			قادینجیل [ص] قادینلار دؤشگون، خاتینجیل (فا:زن ذلیل).	

قادینجی لیق [آ] فتمینیزم، خاتین جیلیق (فا: فتمینیزم).
قادین خسته لیک ییلیمی [آ] قادین لارا اؤزل اولان خسته لیک-
 لری اینجه لهین طبّ دالی (فا: طبّ زنانه). **gynecology**
قادین دۆزلوگو [آ، بی، تا] ساری چالی، اوغلان آشی بیتگی سی.
قادین دویمه سی [آ، بی] دویمه کیمی چیچک آچان، بیر نوع
 اؤتسوو بزرک بیتگی سی.
قادینسال [ص] خاتین لایلیگی لی، خاتین سال (فا: اناثی
 زنانگی). **femininty, female**
قادین سوو [ص] قادینسی، قادین کیمی، قادینبزر، خاتین سوو.
قادینسی [ص] قادینا یاراشیر، قادین داورانیشلی.
قادین قادینا [ظ] یالیز قادینلار آراسیندا.
قادین قادینجیق [ص] ائوینین ایشینی ایی بیلن، خانیم ائندی.
قادین گۆبکی [آ] اورتاسی چوخور بیر جور یومورتالی تاپان
 (چۆرک)، خاتین گۆبکی.
قادینلار [آ] خانیم لار، بایانلار (فا: اناث). **females**
قادینلار ائوی [آ] یوخسول، محتاج خانیم لارین باریناق یرى.
قادینلشماق [س] قادین کیمی اولماق.
قادینلی ارککلی [ظ] قادین ارکک قاریشیق.
قادینلیق [س] قادین اؤزل لیگینی قازانما، قادین اولما
 وضعیتی، ایی ائو خانیمی اولما، خاتین لیق، آرواد لیق،
 بایانلیق (فا: مربوط به زن). **womanhood, femininity**
قادین نه / خاتین نه [آ] بۆیوک آنا، خاتین آنا.
قادینیمسی [ص] قادینا بنزر.
قار [آ] ۱- یوموشاق و دؤنموش و چوخو اولدوز شکلینده
 یاغان یاغمور (فا: برف). **snow** ۲- [خ] تۆرکمن لرین، تکه،
 تۆختامیش، آرساری و بۆکۆل اویماقلاری اؤلوبابالاریندان
 ۷؛ بیر تۆرک بۆیو، باخ: بابور ۲۰۹. {ت، سن، گۆ؛ باخ: قارماق}
قار... [آ] قار سۆزله دۆزه لن انسان آدلاری: قاربوغا، قارتان،
 قارتارقان، قارتای، قارچیغای، قارقیش، قارلۇبگ.
قار آنباری [آ] یای اوچون قار ساخلانیلان یر (گنچمیشلرده).
قارا / قره [آ، ص] ۱- رنگ لر ایچینده آن تۆتقون رنگ،
 مشکى، سیاه، کؤمور رنگی، آخ رنگین قارشیتی "قارا ساچ"
 (فا: سیاه). **black** ۲- [مج] کۆتو، اوغورسوز، سیخیتی لی،

اؤزوتتولو، یاس، آغیر، منحوس، پیس، کدر و قم دؤغوران
 "قارا گۆن، قارا قیش". ۳- [مج] یاس و ماتم مفهوموندا
 ایشله نیر "قارا بایرام، قارا باغلاماق". ۴- منفور و منحوس،
 اؤلدوروجو و جناقیتکار "ارتجاع نین قارا قوه لری". ۵- یازی،
 خط، ایلک یازی، اؤن یازی "یازی لارین قاراسی". ۶- بعضی
 کلمه لرله معناجا منفی لیک، چتین لیک و منحوسلوق
 مفهومی وئریر "جیزماقارا: یازی پوزو، قاراتوپراق، قاراباسماق،
 قارا درد، قارا قایقی". ۷- چوخراق بیتگی و حیوان آدلاریلا
 یئنی آدلار دۆزلدیر "قاراداری، قارا ایستوت، قارا قاریشقا".
 ۷- پؤل کیمی سۆزلرله دیرسیر و اؤنم سیز مفهوموندا
 ایشله نیر "قاراپؤل، قارقاپیک ده یوخوموزدور". ۸- قورولوق،
 دنیز لرین ائتشیگینده کی توپراق و داغلیق یرلر، یر اؤزونده
 دنیز له اؤرتولمه یین بؤلوم "قارا قوه لری". ۹- جمعیتین
 آشاغی دابان بؤلومونه وئریلن آد، عوام لارا دئییلن گنل آد،
 "قارایاخا". ۱۰- قارا رنگ تۆرکلر ایچینده "گۆج، شدت،
 یاس، اؤزوتو، آشیری سویق" ییلدیرن رنگدیر و یؤنلرده
 قوزئی یؤنو ییلدیریر، باخ: رنگلر. ۱۱- [خ] آلپرتوتقانین
 اوغوللاریندان؛ تۆرکمنلرین، تکه، آرساری و تۆختامیش
 اویماقلاری اؤلوبابالاریندان. {ت، سن؛ قارا کلمه سی
 دیواندا قارا بویا و قارانلیق معنا سیندا گله رک قارماق
 سۆزونه باغلی اولماسی سانلییر، بوسۆزون قارانلیق
 مفهومونا دایاناراق و قارانلیغین اوچسوز بوجاقسیر و
 وئریمسیر اولماسی سبب ایله بو کلمه بۆیوک چؤل، اؤتسوز
 دۆزلوک اوچونده سۆیله نیر، دیواندا "قاراقاغ و قاراچی:
 قارا و قورولوقلاری گزن آدم" کلمه لری بو معنای آندیریر،
 یئنه ده قارانلیغین هئیتلی و چوخ گنیش اولماسینی نظره
 آلارساق بو کلمه بعضی آدلارلا عظمتلی معنا دوزلدیر
 "مثلا: قاراداغ، قاراباغ، قارقوّم"، باخ: قارماق}.
قارا / قره ... [آ] قارا سۆزله انسان آدلاری: ~آبا، ~آچقی،
 ~آچون، ~آغاج، ~آغاجبویروق، ~آلپ، ~آی، ~ائلیچی،
 ~ائلیچین، ~آتاغ، ~ارسلان، ~اوتاق، ~باتو، ~باتور، ~بارس،
 ~بارقی، ~بارقین، ~بارک، ~بالا، ~بالقان، ~بای، ~بیایات،
 ~باییر، ~ببرک، ~ببگ، ~ببگیم، ~ببوز، ~ببوغا، ~ببوری، ~ببۆرک،

تاپاراق، نفوسو ش ۱۳۲۰ده * ۳۵۰۰ نفر و ۱۳۸۵ده شهرستان و شهر نفوسو ۳۵۰۰۰ نفر و ۵۰۰۰ نفر ایدی، بۇ شهرستان چاروايماق آدیندا ایشله دیلر؛ البته دقت اولونمالیدیر کی هشتری منطقه سینده ۴ یشله شیم یشری وارکی قاراآغاچ آدیندا دیر، بۇلگه خالقی بولاری بیریریندن آیرماق اوچون دوغال وضعیت دن استفاده ائدیر لر، بۇلگه مرکزینه قاراآغاچ و بعضاً شهر قاراآغاچ دئیلیر کی ”مرکزی چاروايماق“ بۇلگه سینده قرار تاپیب و اوستده اشاره اولوندو، چای قاراآغاچ کندی، سولوک کندیستانیندا و بهادور چایی نین قیراغیندا و هشتری نین ۲۳ کب طرفینده یشر آلیبدیر و * ۱۳۰ نفر نفوسو واریدی، داغ قاراآغاچ- کندی، ”شمال شرقی چاروايماق“ کندیستانیندا و قاراآغاچ شهرین ۳۵ ککد طرفینده یشر آلیبدیر و * ۲۴۰ نفر نفوسو واریدی، کؤشک قاراآغاچ کندی، ”جنوب شرقی چاروايماق“ کندیستانیندا و قاراآغاچ شهرین ۱۹ ککد طرفینده یشر آلیبدیر و * ۱۳۰ نفر نفوسو واریدی.

قاراآغاچ [آ] آذربایجانین مختلف بۇلگه لرینده یشر آدی اولاراق ایشله نیر (ان آری ۲۷ یشر)، باخ: یشر آدلاری.

قاراآغاچ گیللر [آ، بی] ایکی چنک لی لردن یاپراقلاری دیشلی،

چیچک لری باغلی، مئوه لری قابجیقلی، اؤرنک لری: قارا

آغاچ، چیتلمیک *ulmaceae*

قاراآغیز [آ] ۱-جاناوارین و قوردون عامّ آدی. ۲-قویون و سورونون قاباغینا دوشن ارکک گئجی.

قاراآغیزلی [ص] کؤتو خبر گتیرن کیمسه، قارا خبر گتیرن.

قاراآلماس [آ] ۱-قایالاری دلمک اوچون ایشله دیلن سیاه آلماس. ۲-معدن کؤمورو.

قاراآیاق [آ] آیاقلاری قارا و بدن باشقا رنگلی (آت).

قاراآیدی [آ] کلئیر ده کند آدی {قارا+یدی}.

قاراآولی/قاراآولی [آ] اوغوز بویلاریندان، باخ: قارابؤلوک.

قاراآت [آ] قاس دان چیخاریلان یاغسیز آت (فا: گوشت ماهیچه).

قارااوغلو [آ] دده قورقود داستانلارینا اوخشایاراق، آزاد نبی-

یف توسط ایله توپلانیب و توران خاتون آدی بیر قادین

باشچیلیغیندا آتارکیل دؤرلرینی عکس ائتدیریر^۸.

سبؤگؤ، سبؤداق، سبؤرچ، سبؤغاچ، سبؤغرا، سبؤغو، سبؤقا، سبؤقای، سبؤلوت، سبؤک، سبؤسوق، سبؤکه، سبتاین، سبتاتار، سبتاش، سبتان، سبتاو، سبتای، سبتکه، سبتکین، سبتمیر، سبتنگیز، سبتوغان، سبتون، سبتوی، سبتویون، سبتوغ، سبتوغرؤل، سبتوغما، سبتولقا، سبتومان، سبتونقا، سبتوبه، سبتورکشش، سبتیکن، سبتیگین، سبتیمور، سبتیمورتاش، سبتجاسی، سبتجه، سبتچار، سبتچاغ، سبتچاقی، سبتچاقین، سبتچاودور، سبتچاولی، سبتچور، سبتچیل، سبتچیگیر، سبتدمیر، سبتدیز، سبتدوغو، سبتار، سبتارمین، سبتارکین، سبتارگین، سبتساقال، سبتساقچی، سبتسایین، سبتسوی، سبتسؤلک، سبتسقاچیر، سبتسقاراش، سبتقایا، سبتقایی، سبتقوپوز، سبتقوچ، سبتقونقار، سبتقونوق، سبتقورد، سبتقورقان، سبتقورؤ، سبتقؤل، سبتقولا، سبتقولان، سبتقولو، سبتقوی، سبتقویئون، سبتقیرخ، سبتقیش، سبتقیلیچ، سبتکنجی، سبتکیسک، سبتگؤزبگیم، سبتگؤک، سبتگؤکجه، سبتگؤنه، سبتگؤن، سبتمانقو، سبتمانقوت، سبتمه، سبتموت، سبتمؤن، سبتاوبا، سبتاوج، سبتاوخ، سبتاواراق، سبتاوران، سبتاورخون، سبتاؤز، سبتاوغلان، سبتاوغور، سبتاوغول، سبتاوقان، سبتاوقای، سبتقارای، سبتیل، سبتیلنه، سبتینگی، سبتیاییر، سبتیاخشی، سبتیارقى، سبتیارلیگ، سبتیازقان، سبتیازقی، سبتیاسا، سبتیاغان، سبتیاغیز، سبتیالچین، سبتیاماج، سبتیلیگ، سبتیمز، سبتینال، سبتیورد، سبتیولوق، سبتیؤلؤگ، سبتیومرؤ، سبتیر.

قارا... [آ] تقریباً بوتون شهر لرده تک ویا ترکیبی حالدا یشر آدی اولاراق ایشله نیر، باخ: یشر آدلاری (قارا سؤزیله باشلایان، گونئی ده ان آری ۵۰۰ و قوزئی ده ان آری ۵۵ یشر آدی سایماق اولار).

قاراآردیج [آ، بی] بیر آردیج آغاجی نووعو *Juniperussabina*

قاراآزار [آ] یولوخوجو مال قارا خسته لیگی^۱ (فا: سیاه زخم).

قاراآسما [آ، بی] ایلان اوتو *aristolochia maurorum*

قاراآغاچ/قره آغاچ [آ، بی] قارا آغاچ گیللردن بؤیو ۳۰-۲۰ متره

قدر اووجلان، یاپراقلاری دیشلی، ساغلام تاختالی، برک

اودونجاقلی، قول بؤداقلی بیر آغاچ، (فا: نارون). *ulmus*

(خالق طبابتینده قاینادیلیب خمیر ائدیلمیش قارا آغاچ

قایغینی یارا اؤستونه قویوب چیرکینی آلارلار^{۱۳}).

قارا آغاچ/قره آغاچ [آ] بو شهر مراغانین ۷۷ ک گؤنئی

گؤندوغان طرفینده و هشتری نین ۴۰ ک گؤنئی اینده قرار

Qq ق	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۴۲۱	ارک سۆزلوگو	ق Qq
شیره لرده بسله‌نن ایلکل بیر گۆبه لک و کۆف، و بولارین میوه لر اۆزه رینده دۆزلدیگی لکه لر و خسته لیکلر.	قاراییبار [آ،بی] قاراییبارگیل‌لردن یاپراق‌لاری اۆرک بیچیمینده، دیرمانیجی، دانالاری ادویه اوچون ایشله‌نن (فا:نوعی فلفل سیاه). <i>pipernigrum</i>		قاراییبارگیل‌لر [آ،بی] تاج‌سیر ایکی چنک‌لی لردن بیریتگی سوئیو (فا:تیره ای از گیاهان). <i>piperaceae</i>	
قارابایلیق [آ،دی] بیر بالیق نووعو، دادلی سو قایاسی، یاشیل سازان (فا:نوعی ماهی).	قارابایلاق [آ] بیر تۆرک بویو، باخ: خوارزمشاهلار ^{۲۰۹} .		قارابایلاق [آ] قوشاچای دا کند آدی. باخ: بۇرچالو.	
قارابایراق [آچماق] (چمک) [ل] یاس بایراغی قالدیرماق.	قارابایرام [آ] بیرینین اؤلوموندن سوئرا ایلک بایراما دین گۆن.		قارابایراق ۱ [آ] ۱-عثمانلی لارا قاتیلان بیر کورمانج بویو ^{۲۰۹} .	
قاراباخت [آ] اؤغورسوز، بختی قارا (فا:سیاه بخت) <i>unlucky</i>	قارابزه‌رک [آ،بی] بیر نوع بیتگی، آریق اولانلارا خئیردیر، سس توتولماسینا و بوغاز قوروماسینا درماندیر ^{۱۳۶} .		قاراباخت ۲ [آ] ۲-بۆرکو قارا، قارا پاپاقلی.	
قارابنیز [ص] قاراشین.	قارابوغاز [آ،دی] ۱-توراغای جنسیندن دۆشونده قارا خال اولان بیر قۇش. ۲- [ص] سون درجه متعصب آدام.		قاراباخت ۳ [آ] قارامالا دۆشن بیر نوع یولوخوجو خسته لیک.	
قارابوغما [آ] ديفتیری‌نین خالق آراسیندا آدی (فا:دیفتری).	<i>diphtheria</i>		قاراباخت ۴ [آ] قاراباخت [باخ] قارا باتداق.	
قارابویا [آ، کیمیا] زاج یاغی، سولفوریک اسید.	قارابویا [آ، کیمیا] زاج یاغی، سولفوریک اسید.		قاراباچا [آ،دی] کنچی یه اوخشار بیر نوع چؤل حیوانی (فا:نوعی بز وحشی).	
قارابؤلوک [آ] اؤغوز تۆرکلرینین ۲۴ بوی وندان بیر، اؤغوزنامه‌ده قارائلیق یولدا اؤزاعی گۆرن معنالانیب، بعضاً قارائولی شکلینده ده یازیلیبدیر.	قارابؤلوک [آ] اؤغوز تۆرکلرینین ۲۴ بوی وندان بیر، اؤغوزنامه‌ده قارائلیق یولدا اؤزاعی گۆرن معنالانیب، بعضاً قارائولی شکلینده ده یازیلیبدیر.		قاراباچانلی [آ] قاراداغ طیفاسینا باغلی اویا آدی ^{۳۰۱۸} .	
قارابورچاق [آ،بی] باقلاگیل‌لردن، حیوان یشمی اولاراق ایشله‌نن بیتگی، کوروشنه (فا:گادانه). <i>ervum ervilla</i>	قارابورچاق [آ،بی] باقلاگیل‌لردن، حیوان یشمی اولاراق ایشله‌نن بیتگی، کوروشنه (فا:گادانه). <i>ervum ervilla</i>		قارابار [آ] یاسال اولمایان یوللارلا اله گلن پارا.	
قارابوغدا [آ،بی] قارا بوغداگیل‌لردن آغ و قیرمیزی سالخیم کیمی چیچک‌لی، یاپراق‌لاری اۆرک بیچیم‌لی، یاشیل کن حیوان یشمی اولان، اؤتوندان چۆرک یاپیلان بیریتگی (فا:گندم سیاه، چاودار). <i>fagopyrum</i>	قارابوغدا [آ،بی] قارا بوغداگیل‌لردن آغ و قیرمیزی سالخیم کیمی چیچک‌لی، یاپراق‌لاری اۆرک بیچیم‌لی، یاشیل کن حیوان یشمی اولان، اؤتوندان چۆرک یاپیلان بیریتگی (فا:گندم سیاه، چاودار). <i>fagopyrum</i>		قارابالیت [آ،بی] قاین گیل‌لردن، ایلمان اقلیم لرده یتیشن ۳۰-۲۵ متر قدر اوجالان، تاختالیق اوچون ایشله‌نن اورماق آغاجی (فا:شاه بلوط). <i>castanea sabva</i>	
قارابوغداگیل‌لر [آ،بی] تاج‌سیر ایکی چنک‌لی لردن، ساپلاری بوغوملو، چیچک‌لی باشاق ویا سالخیم کیمی بیر بیتگی سوئیو، بعضی تورلری توخداچ اوچون ایشله‌نن، اؤرنک "اؤشگون، قوزوقولاغی، قورد پنجه سی، چوبان دیه نه گی، قارابوغدا" (فا:تیره ای از گیاهان).	قارابوغداگیل‌لر [آ،بی] تاج‌سیر ایکی چنک‌لی لردن، ساپلاری بوغوملو، چیچک‌لی باشاق ویا سالخیم کیمی بیر بیتگی سوئیو، بعضی تورلری توخداچ اوچون ایشله‌نن، اؤرنک "اؤشگون، قوزوقولاغی، قورد پنجه سی، چوبان دیه نه گی، قارابوغدا" (فا:تیره ای از گیاهان).		قارابانتلی / قارابنتلی [آ] شاهسون اتلی بویلا ریندان ^{۳۰۱۸} .	
قارابوغدایی [ص] قارا شین.	قارابوغدایی [ص] قارا شین.		قارابالین اوتو [آ،بی] بیر بیتگی آدی (فا:قصوم).	
قارابوغور [آ،ده] بویوک ارکک دوه، باخ: بوغرا.	قارابوغور [آ،ده] بویوک ارکک دوه، باخ: بوغرا.		قاراباورن [آ،بی] دۆزلنیک یئر لرده و چوخراق نم یئر لرده و آران یئر لرده یتن بیر بیتگی (فا:نام گیاهیست).	
قارابؤلود [آ] بیر جور یاغیشلی بؤلود.	قارابؤلود [آ] بیر جور یاغیشلی بؤلود.		قاراباول [آ] ۱-سیکه، خیردا پؤل. ۲-قارا پارا.	
			قاراتئل (لی) [ص] ساچی قارا اولان، قارا ساچلی "قاراتئل قیز".	
			قاراناچ [آ،بی] بیر بیتگی آدی (فا:~). <i>anagyris foetida</i>	
			قاراناختا [آ] مکتبلرده چوخو قارا تاختادان دوزلمیش اولان یازما تاختاسی (فا:تخته سیاه). <i>blackboard</i>	
			قاراناوا [آ] کبود گنبد و قئیدار دا داغ آدی.	
			قاراتبمه‌جه [ص] قارا قورخو، حربه‌زوربا، یالاندان قورخوتما.	
			قاراتوپراق [آ،ص] (اکین چیلیک‌ده) بیر نوع توپراق جنسی، توپراق بیلمینده بیر جنس توپراغا وئرلن آد. ۲- [مج] بیرینین قویلان‌دیغی یئر "قارا توپراغا قویلا دیلار".	
			قاراتوت [آ،بی] قارا رنگلی توت نوعو (فا:توت سیاه).	

ق ق	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۴۲۲	ارک سۆزلوگو	ق ق
قاراقوت مُریاسی [آ]بو میوه‌نی قاینداراق و شکر و آیری شئیلر قاتاراق دوزه لن بیرنوع مربّا.	قاراجاعربلو [آ]۱۶م جی یوزیلده، دیاربکر حلب بؤلگه سینده، بوزاؤلوس تورک‌لریندن بیر بوی آدی ^{۸۵} .			
قاراقورپ [آ،بی] تورپ سوولاردان، آغ یومورو و چوخ ایلیک تورپ نوعو: فا: تورپ سیاہ raphanus sativus var nigra	قاراجاقوروجا [آ] ضعیف اولاراق.			
قاراقوره [آ] میانا دا کند آدی {قاراقویونلو ^{۸۸} ، باخ: توره}..	قاراجالار [آ] شاهسون ائلی بوی‌لاریندان ^{۳، ۱۰۸} .			
قاراقویوق [آ، دی] سترچه گیللردن آردیج قوشو جنسیندن بیر قوش (فا: توکا). turldidae turdus merula	قاراجالی [ص] ایچینده قاراجاسی چوخ اولان ~ بوغدا.			
قاراقویوق گیللر [آ، دی] اومورقالی قوشلاردان بیر سوی.	قاراجانویان [خ] چاغاتای خان ^۹ ین آتابگی.			
قاراقهر [ص] بیر قدر قارا، قارایا چالان، بیر قدر توتقون.	قاراجاوش [آ، بی] بیرنوع اوزوم.			
قاراتیکان [آ، بی] چپر اؤچون یارارلاناتن بیر نوع تیکانلی کول بیتگی (فا: سیاہ تلو، قره تیکان). paliurus	قاراجاهل [آ] چوخ جاهل.			
قاراجا [ص] ۱- قارا رنگه یاخین، آر قارا (فا: اسمر). ۲- [آ] اوست قول "قاراجاسومویو: قول سومویو". ۳- قوللوقچو- لارین باشچیس اولان کیشی. ۳- [مج] دیرسیز، قیمت‌سیز "او قاراجا قیگه او قدر محبتیمیز وارکی غنیر ایشلر یادیمیزا دوشمور". ۴- گوزو قارا، جسور؛ ۵- بابورخان دؤنمی بگی، تورکمن تورک اویماغی اولوبابالاریندان ^۹ .	قاراجی [آ] قارا قوتلرینده اولان کیمسه {باخ: قارا}.			
قاراجا۲ [آ، بی] اوت لارین یاپراقلاریندا اوتوران بیر نوع کوف، بیر نوع تاخیل خسته لیگی (فا: سیاہک). brown rust ۲- تاخیل دن لری آراسیندا یومرو خیردا ضررلی بیتگی دئی "تاخیلین قاراجاسی چوخ دور".	قاراجی۲ [آ] افتراجی، بھتان ووزان {باخ: قارا}.			
قاراجا۳ [آ، دی] گنیکلر سویوندان، امجک لی، گوشه ین، اوژنلوغو ۱۲۰cm، رنگی یازدا قیرمیزی سوو و قیشدا کول رنگی و ارککلری داللی بویونزولو بیر حئیوان (فا: نوعی گوزن). capereolus	قاراجیق [ص] ۱- اسمر، قاراشین ۲- گوزبیگی (فا: مردمک) ۳- [خ] سلجوقلولا دؤنمی بگ لریندن ^۹ .			
قاراجاآلپ [خ] سلجوقلولا دؤنمی آتابگ لریندن و دولوقاتیر اوغو للاری بگلیگی نین قوروجوسو اولان بگ ^۹ .	قاراجییار [آ] قارین بوشلوقونون ساغیندا اولان و اؤد سالتی لایان اۇرقان (فا: جگر سیاہ). liver			
قاراجاوغلان [خ] ۱۸ جی قرن عثمانلیلار دؤنمی خالق اوزانی ^۹ .	قاراجالا [آ] قارا نفت له دولو چوخور ویا قویو.			
قاراجاوت [آ، بی] چۆپله مەنین بیر نوعو.	قاراجالی [آ] بیر تورک بویو، باخ: سلجوقلولا ^۹ .			
قاراجابگ [خ] ۱- عثمانلیلارین ایلك دؤنمینده بیر بگ و کومتان آدی ۲- ماجار کومانلاری بگ لریندن ^۹ .	قاراجالی [آ، بی] باقلا گیللردن قوراق یئر لرده یتیشن، چیچک- لری آلتون ساری سی رنگده، تیکانلی، چالی تیکانی (فا: آلوچه جنگلی). paliurus, prunus spinosa			
قاراجاداری [آ، بی] بوغدا گیللردن یتم اوچون اکیلن بیر بیتگی.	قاراجالی لیق [آ] قارا چالی سی چوخ اولان یئر.			
قاراجاسومویو [آ] باخ: قول سومویو، قاراجا.	قاراجام [آ، بی] بیر نوع چام آغاجی (فا: کاج سیاہ، صنوبر).			
	قاراجاوش [آ، بی] بیر نوع اوزوم.			
	قاراجای [خ] قافقازلاردا، قاباردین و بولقار اویماقلارینین ایلك بگ لریندن ^۹ ؛ ۱۳جو عصرده تورک قومو اولاراق آدی گنجیدیر ^{۱۲} .			
	قاراجای [آ] اراک، همدان، قوم داچای آدی (q1۲s۰, 3b۵۴۰).			
	قاراجاییر [آ، بی] بوغدا گیللردن چیمن و چاییر کیمی پارک بیتگی سی (فا: تلخک). lolium			
	قاراجریان qara çeryan [آ] زنجان دا چای و کند آدی.			
	قاراجورلو [آ] قاراداغ ائلی طایفالاریندان (اوبالاری: گروس، کۆچوکلو، بینه لی، قیر لیلی، آتیمانی، کچلانلی، شملو، زرگر، قاراجورلو، عمله، شیلو، مین باشلی) ^{۳، ۱۰۸} .			

قاراخانیلار [آ] قاراخانلی خاقانلیغی؛ قوروجوسو بیلگه کۆل قديرخان؛ حاکمیت دؤنمی: م ۸۴۰-۱۰۴۲؛ حاکمیت یئر لری:

تالاس، کاشغر، آرال، ماورالنهر، گۆنئی ده پنجاب و قورئی ده بالخاش گۆلو؛ ایچ چکیشمه لر اؤزلیکله بۆری تگین و علی تگین خانلاری نین تویراق آیرماسی، ییخیلیشینا سبب اولدو، تاریخی حرکتلردن دولای قاراخانلی دؤولتی ایلك مسلمان تورک دؤولتی ساییلیر (باخ: بولغارلار)، بو دؤولتین خاقانی ساتوق بوغراخان م ۹۲۶ جی ایلده حکومته باشلایارق ۹۵۹ م مسلمان اولدو و اوندان سونرا تورکلر کۆنله وی حالدا اسلاما اؤز گیتیدیلر، قاراخانیلار ۹۹۹ م سامانی لری داغیداراق بوتون ماورالنهر حاکیم اولدولار، قاراخانیلار یوسف قادیرخان، دان سونرا ایکی یه بؤ لوندولر. ۱- دؤغوقاراخانیلار: قوروجوسو: سلیمان بگ یوسف؛ حاکمیت دؤنمی: م ۱۰۴۲-۱۲۱۱؛ حاکمیت یئر لری: تالاس و کاشغر بؤلگه سی، مرکزی کاشغراولوب و م ۱۱۳۷ ده قاراخاتای لارا تابع اولدولار و ۱۲۱۱ ده مؤغوللار طرفیندن حکومت لرینه سون وئریلدی. ۲- باتی قاراخانیلار: قوروجوسو محمد بگ نصر؛ حاکمیت دؤنمی: م ۱۰۴۲-۱۲۱۲؛ حاکمیت یئر لری: ماورالنهر و فرغانه بؤلگه سی؛ مرکز لری بالاساغون اولوب اولار قاراخاتایلیلارلا ساواشلاردا ضعیفله نیب و بیر مدت سلطان سنجره تابع اولوب و م ۱۲۱۲ ده خوارزمشاهلار طرفیندن آرادان قالدیریلدیلار؛ قاراخانلی تعبیری قوتلی معنا سیندا دیر و بوتون قارا و بؤزقیرلارین خانی و صاحبی دئمک دیر، بؤسؤلاله ایلیگ خانلار آدیلا معروف دولار، بؤ آد سؤی آدلار یلا باغلی بیر آد دیر، فارس قایناقلاردا بؤ سلسله دن "آل افراسیاب، آل خاقان، آل خاقانیه" شکلینده ده آد آپارییلار، قارلوق و چینگیل آرقو، یاغما، تۆخسی،

قاراجورک اوتو [آ، بی] کونجوته اوخشار و چوره گین اوستونه سپیلن عطیر لی تۆخوم و اوتون بیتگی سی.

قاراجوره [آ، بی] ائنسیر و نئشتر شکلینده یاپراقلی بیر بیتگی.

قاراجورک اوتو [آ، بی] کونجوته اوخشار و بیر قدر عطیر لی تۆخوم لاری اولان گۆنئی بیتگی سی، ایت اوتو.

قاراجوق [آ، ت] اوغوزلارین شهر لریندن.

قاراجوق جوبان [خ] دده قورقود داستانلاریندا بیر بگ آدی.

قاراجی / قره جی [ص] ۱- کؤچری، یاشامینی چادیردا گئچیرن (فا: چادر نشین، کولی) **tent-dweller** ۲- گزه رک آلوتر

اژدن. ۳- [مج] های کوی چو. ۴- آشیق آهنگ لریندن بیر ی.

۵- ممدوف قاراجیلاری هیندوستان اصللی کؤچری طایفا کیمی تانییر، اولار اؤز لرینه پومادیه رک، تورکلر ایچینده قیریشمال و سیغان آدیلا تانییرلار ۲۴۲-۳۰۰ (بو حالدا کراچی شهری ایله ایلگیلی اولاییلر! البته کلمه قدیم تورکجه ده ایشله نن کلمه ساییلیر) ۶- خاچمازدا کند آدی ت: قاپی لاری دؤلاشان دیلنجی / باخ: قارماق.

قاراجیراق [آ] قارا نفت له یانان چیراق.

قاراجی لیق [آ] ۱- یاشامی چادیردا گئچیرمه، قاراجی معیشتی (فا: چادر نشینی). ۲- **nomadism** قاراجی اولما وضعیتی.

قاراحصار [آ] عثمانلی بیر لیگینده یئر آلان بیر تورک بویو ۲۰۹.

قاراحسنلو **qare hasenli** [آ] م ۱۶ جی عصرده آنادولو حلب ذوالقدر تورکلرینه باغلی بیر بوی آدی ۸۵. باخ: سلجوقلار ۲۰۹.

قاراخ [آ] دوه چی، ده کند آدی ۲۴۰.

قاراخاقان [خ] ۱- گؤی تورک دؤولتی نین سون خاقانی، کورشاد ین عمی سی.

قاراخان [خ] ۱- تورک میتولوزی سینده "تانریلار تانری سی" (یونانین، زئوس تانری سی کیمی) ۲- اوغوزنامه ده، مؤغول خان ین دؤرد اوغلوندان بیر ی و اوغوز خاقان ین باباسی ۳- اویراتلار خانلاریندان ۴- خان سو یوندان اولماییب، قارا بؤوندان (خالقدان) بیر ی اولاراق دؤولت قوران کیشی لرین تاختیندی غنوالاردا ۷. ۵- کلنجر ده چای آدی ۲۴۰.

قاراخانگی [آ] فضولی و نخجوان دا کند آدی ۲۴۰.

قاراخانلی [آ] قاراداغ اتلینه باغلی اویا آدی ۳۰۸.

Qq ق	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۴۲۵	ارک سۆزلوگو	ق ق
اۆلأسان: یاسین قارا گلکین.			قاراسوغان [آ،بی] بیر نوع بیتگی <i>alliumnigra. lil</i>	
قارادیرناق(لی) [ص] دیرناق لارینین رنگی قارا اولان "آت".			قاراسوُل [آ،دی] چکی بالیق لاریندا دنیز و شیرین سۇلاردا	
قارادینمز [ص] دایما سۇسان، لال دینمز، دانیشماز "آدم".			یاشایان بیر نوع بالیق (فانوعی ماهی). <i>virmba virmba</i>	
قارادینمزلک [ص] قارا دینمز آدامین حالی.			قاراسونقۇر [آ،دی] ۱-باخ: قارتال، قارا سونقور. ۲- [خ]	
قارار [باخ] قرار.			با یبارس خان دۇنمی، حلب والیسی و اوردوباشی لاریندان. ^۷	
قارارتماق [ل] رنگینی قارایا چئویرمک، قارالتماق.			قاراسوو [ص] قارایا چالان، قارا تهر.	
قارارتی [باخ] قارالتی.			قاراسویلو [باخ] قارا دریلی (فانزادسیاه). <i>the black rac</i>	
قارارتیلماق [بل] قارانلیق وضعیته گتیریلمک.			قاراسویوق [آ] چوخ برک سویوق (فانزهریر). <i>intense</i>	
قارارسیز [ص] قاراری اولمایان، راحتسیز (فانیقزار). <i>fidgety</i>			قاراسیغیر [آ،دی] بیر سیغیر نوعو.	
قارارماق [س] ۱- قارالماق، رنگی قارایا دۇنمک. ۲- سۇنمک، سۇنمگه اؤز توتماق (اؤد). ۳- جانی سیخیلماق، کدرلنمک (روح، جان). {ت، سن؛ باخ: قارماق}			قاراسینا [ظ] هرنجور گلدی، هاراسی اولسا، گۇرمه دیگی	
قاراریش [آ] قارارماق ایشی ویا بیچیمی.			حالدا، بیلمه دیگی حالدا "گنجهنین قارانلیغیندا قاراسینا گؤللہ آتماق، قاراسینا دانیشماق ویا وۇرماق".	
قارازورنا [آ] زیل سسلی زورنا نوعو.			قاراسینجا [ظ] آردینجا، دالینجا "بیرینی قاراسینجا دانیشماق".	
قاراژ [آ،فر] ماشین لارین دۇراق و پارک یثری، پارکینگ.			قاراسینگ [آ،دی] ایکی قانادلی تاقیمی، اکلم باجاقلی، کؤتو یثرلرده یاشایان، اممج و آياقلارلا میکروب داشیيان	
قاراسودا [آ] اؤمودسوز عشق، مثلانکولی (فانمالیخولیا).			<i>musca domestica. stonoxys culcitrans</i>	
<i>melancholia</i>			قاراش [آ] آلتای تانریسی ارلیک خان'ین اؤغلو. ^{۲۱}	
قاراسودالی [ص] قارا سئودایا توتو لموش، مثلانکولیک.			قاراشار [آ] اؤیغورلارین (۸جی قرن) قۇردوقلاری بیر شهر. ^۴	
قاراساچلی [آ] ساچلاری قارا اولان.			قاراشام [آ،بی] یثرین قوژنی اؤلکه لرینده یاییلمیش ایینه یاپراق	
قاراساری [آ] ساری یا چالان قارا رنگ.			لی مئشه آغاجی، قاراجام (فان: کاج) رنگی <i>larix/pinusnigra</i>	
قاراساریلو [آ] صفوی دؤنمی اؤستاجلو طایفاسینین اویا- لاریندان ساییلیدی، بو طایفا آذربایجانا کؤچ اندهرک صفوی- لره قاتیلدیلار، بو طایفانین آدی قاراحصار لودا اولاییلیر. ^{۸۵}			قاراشامان [خ] شامانیست گلهنکده، کؤتورؤحلارلا اؤغراشان ^۷	
قاراساقفال [ص] ساققالی قارا اولان.			قاراشنگی [آ،بی] بیر بیتگی آدی، قایناتماسی، دمرؤو، گؤن	
قاراساققیز [آ] صنایع، تکنیکا و خالق طبابتینده ایشله دیلن و ساققیزا بنزر قارا رنگلی آغاج شیره سی، بیر نوع قطران و کیتره (فانوعی کتیرا).			یانیغی، کئچلشمه گه و عادت اولان خانیملارلا خئیر لیدیر. ^{۱۳۶}	
قاراساغو [آ] آغیت، مَرثیه. ^۷			قاراشین [ص] اسمر، قارارنگه چالان بیر رنگ (فان: سبزه).	
قاراسال [ص] قارا ایله ایلگیلی.			قاراعیسالو <i>qerə isalu</i> [آ] ۱۶م جی یۆزیلده، آنادولو چؤخوراوا بؤلگه سینده، تۆرکلردن بیر بوی آدی. ^{۸۵}	
قاراسایاق [ص] قارا تهر.			قاراغ / قاراآغ [ص] ۱- قارا+آغ- گؤزببگی ۳- باخیش، نظر. ^۷	
قاراسو [آ،طب] ۱- بیر جور گؤز خسته لیگی، کورلوغا سبب اولاییلن بیر گؤز خسته لیگی. ۲- آغیر آخان سؤ، سرت سؤ.			قاراغ [خ] خوارزمی جلال الدین'ین کومتانی. ^۷	
قاراسوران [آ] هر شئی بیلمک ایسته ین سورقو سؤالچی.			قاراغات / قاراقاط [آ،بی] ۱- مختلف نوعلاری اولان خیردا اؤزوم کیمی سالخیملی، تۇرش مزه، قارا قیرمیزی میوهسی	
			اولان کول بیتگی و اوتون گیله میوهسی "قارا-، قیرمیزی-" <i>currant, arctostaphylos. erica</i> (فان: قره قاط).	
			قاراغان <i>qarağan</i> [آ] ساوه شهرستانیندا بیر بؤلگون آدی،	

دینزلری آراسی، شرقی آتادولو، عراق؛ قاراقویونلور
قارا یوسف باشچی لیغیندا آذربایجان تیملورلاردان و
عراقی سلطان احمد جلایردن آلدیلار(۱۴۰۳) و تبریزی
باشکند سئجیلر، قارایوسفدن سونرا اوغلو جهانشاه

حکومتی اله آلیب و سیستانا قدر ایره لی له دی، جهان‌شاه تورکجه و فارسجا شعر دئیهرک حقیقی تخلصو وارایدی، جهان‌شاه تبریزده گؤی مچیدی تیکمیشدیر، او اوزون حسن له ساواشدا او لوب و همان مچیده دفن اندیلیبیدیر (۱۴۶۷م)^{۲۸}. قاراقویونلolar بارانلو آدیلادا معروف ایدیلار، بو آدین هارایا باغلانماسی ایندییه کیمی آیدینلانماییب (البته باران و بارین سؤزونون تورکجه اولماسیندا قوشقو یوخدور، آذربایجاندا بو آدا کند و یئر آدلاری چوخدور، و معناجا واریلان و بارینماق اوچون یئرلری گؤستریر، و بو طایفانین باریناق و بارینما یئرلرینه صاحب اولماسینا اشارتدیر)؛ مینورسکی نین اعتقادینا گؤره قاراقویونلolar اوغوزلارین ییوا yiva طایفالارینا منسوبدولار؛ اشاره اولونمالیدیر کی آذربایجان تورک ملتینین عظمت و انکشافیندا قاراقویونلو لارین امگی چوخدور، بو بیرلیگین یارانماسیندا آشاغی-داداکی طایفالارین اصلی روللاری وارایدی: سعدلو، قارامانلو، باهارلو، آلباغوت، دؤهارلو، آغاجری، حاجیلو، چکورلو^{۲۹}. قاراقویونلو بیرلیگینده آدی گئچن آیری بوی و ایماقلاردا اشاره اتمک اولار: یازیر، دؤیر، افشار، دؤلقدیرلی، سورمه لی، چاخیرلی، دؤرموش حاجیلو، درگچ، آسنجه لو، صوئیانلو، یوانلو^{۳۰}.

قارا قیزدیرما [آ] خلق آراسیندا مالاریایا وئریلن آدا، ایستیمه "بو قارا قیزدیرما منی آلدن سالیب".

قارا قیزیل [آ] نفت.

دۆزانقۇردو آدلانان قارا بىر بۇجىك، اورتا آسيادا ياشايان قار
رنگلى زهرلى ھۇرومىجىك.

قارا قوروت [آ، سن] قوروتو لموش بیر نوع برک قوروت
(فا: تمپر هندی، کشک خشک شده).

قاراقوروم [آ] باخ: اؤتوكن.

قاراقورۇنى [آ] يۆكسك يينا ويا ھۆندور بير يئر ين آرخاسيندا اولوب و چوخ زامان گۆنش گۆرمه ين يئر و توپراق.

قاراقوسموق [طب، آ] ایچینده قان اولان قوسموق.

قاراقوش [آ] ۱- [دیرگی] قارتال دان بیر آر کیچیک بیر قوش (فا:نوعی پرندہ). ۲- دیرناغین اطرافیندا کی ات دن بعضاً آرالانیب چیخان اینجه قابیق، آتالارین آیاقلاریندا شیش گئیرن بیر خسته لیک. ۳- [خ] میزان اؤلدوزی؛ صلاح الدین ایوبی نین اوردوباشی لاریندان.^۷

قارا قوش [آ] آلتای تانری سی، اۆلگن، یین اوغو لاریندان ^{۲۱۱}.
قارا قول [آ] گوۆنلیگی ساخلاماق اوچون ساحلی قوه لری
 یتری، گوۆه تیم آلانی (فا: پاسگاه) ۲- [خ] قیرقیز لارین، توقای
 و گیریک اویماقلاری اۆلوبا بالاریندان ^۷. {باخ: قاراوول}
قارا قول [آ] ائو قو لوقجوسو.

قارا قول قويونو [آ] اورتا آسیادا بیر جور قویون جنسی.

۱- کدی گیلردن چاققلا بنزیر حئیوان، قاراقولاق [آدی] ۱- کدی گیلردن چاققلا بنزیر حئیوان، melanotis caracal
تۆلکویه بنزیر یرتجی بیر حئیوان.
۲- بیر قویون جنسی. ۳- امیر چاوشو، خبرچی، ساوچی.

قاراقولخانا [آ] تیکان تپه ده داغ آدی.

قاراقولقان [آ] رزن ده داغ آدی.

قارا قوللوقچو [آ، خ] باشماق و قابقاجاق تمیزله ین ار.

قاراقوناق [۱۱] عثمانلی بیر لیگینده یئر آلان بیر تورک بویو^{۲۰۹}.
قاراقووما [۱۲] تعقیب ائتمه، قیسناما، سیخیشدیرما.

قاراقوۋماياسالماق [ل] تعقيب ائتمك، قيسناماق، سيخيشدیرماق.

قاراقوورما [آ] ياليز اتدن عبارت اولان قوورما نوعو.

قاراقویون [آ] ماکی دا کند آدی.

قاراقویونلو [آ] اؤرمیه، درگز-نوخندان وسایین قالادا کند آدی.

قاراقوینلوار [آ] قوروجوسو: بایرام خوجا؛ حاکمیت ایللری:
م ۱۳۸۰-۱۴۶۸؛ حاکمیت یئرلری: گونئی قافقاز، خزر هیند

ق ق	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۴۲۸	ارک سۆزلۆگ	ق ق
قاراقیش [آ] ۱-قیشین آن سویوق زامانی ۲-چوخ سیخیتی لی وضعیت ویا زامان.	سینده، ذوالقدر تۆرکلرینه باغلی بیر بوی آدی ^{۸۵} .		قاراگۆل [آ،دی] اورتا آسیادا ییتیشدیریلن قیمتلی، قیوریم تۆکلۆ ذریسی اۆلآن قویون جنسی.	
قاراقیشقیریق [آ] چیغیرباغیر، هنج بیر جدی سبب اولمادان قالدیریلان های کوی و قیشقیریق.	قاراقیشیق [آ،بی] قیلچینی قارا اولان بوغدا ویا چلتیک نوعو.		قاراگون [ص] اوزوتلو، سیخیتی لی زامان.	
قاراقیلیق [آ] باخ:قارا+ قیلیق؛ خوی، یارادیلش ^۷ .	قاراقیلیق [آ،بی] خیردا چیچکلی چوخ ایللیک بیر بیتگی (فا: مرزنچوش). <i>origanum</i>		قاراگون دوستو [آ] اوزوتلو گۆنلرده کۆمگه گلن دوست.	
قاراکنچی [آ،دی] ۱-سازانا بنزر دادلی سو بالینی. ۲-گۆز لمجی، باخجی ۳-رنگی قارا کنچی. ۴-قیرقیزلارین، توفای و تولقان اویماقلارینین اولوبالاریندان ^۷ .	قاراکنچیلو <i>qərekeçilu</i> [آ] ۱۶م جی یۆزیلده، اولو یوروک تورکلرینه باغلی بیر بوی آدی ^{۸۵} .		قاراگونئی [آ] حاج علیلو طایفاسینا باغلی اوباآدی ^{۳،۱۰۸} .	
قاراکاغیز [آ] اولوم خبری ویا پیس خبر وثرن مکتوب.	قاراکنیمک [س] یاسلی اولماق.		قاراگونلو [ص] بختی قارا (فا:شوربخت). <i>unfortunate</i>	
قاراگمه [آ] بیر نوع گۆبه لک ^۲ .	قاراگنیمیش [ص] یازیق و بدبخت آدم.		قاراگونلۆک [آ] بختی قارالیق، اوغورسوزلوق (فا:شوربختی).	
قاراگوتان [آ] بویوک کوتان.	قاراگبهلو [آ] شاهسون ائلی بویلاریندان ^{۳،۱۰۸} .		قاراگوننه [خ] دده قورقود داستانلاریندا آدی گئچن بیر بگ (قازان بگین قارداشی).	
قاراگورک [آ] بیر چشیت اۆزوم.	قاراگون [آ] کیترهسی خالق طبابتینده ایشلهنن بیتگی آدی ^{۱۳} .		قاراگیرای [آ] قازاقلارین، اورتایۆز بؤلۆگ، گیرای اویماغی اولوبالاریندان {باخ: کرای، گرای، کارایت}.	
قاراگنیمک [س] یاسلی اولماق.	قاراگونوز/قاراگۆزلو [ص] ۱-گۆزونون رنگی قارا اولان (مج) گۆزل (فا:سیاه چشم). ۲- <i>black-eyed</i> (مج) پرده ده ایشیقلا رلا کۆلگه سالاراق بیر جور اوشاق ایلنجهسی (فا: خیمه شب بازی). ۳- [خ] قازاقلارین، کیچیۆز بؤلۆگ، بای اوغلو اویماغی اولوبالاریندان ^۷ .		قاراگیله ۱ [آ،بی] سالخیم لی قارا ویا قیرمیزی تۇرش میوهسی اولان کۆل بیتگی و اونون میوه سی، سیرا ایله دۆزولموش یومورتا شکیلی یاشیل یاپراقلی و تک تک چئهرایی چیچکلی بیتگی دیر (میوهسی قانی تمیز لر ^{۱۳}) (فا:مورد، آس).	
قاراگنیمیش [ص] یازیق و بدبخت آدم.	قاراگنیمک [س] یاسلی اولماق.		قاراگیله ۲ [آ،بی] ۱-دنهسی وگیلهسی قارا اولان بالاجا هر میوه "قاراگیله اۆزوم". ۲-اۆزومون قارا و بویوک دانالاری و بو نوع اوزومون آدی (فا:سیاه دانه انگور). <i>vaccinium myrthillus</i> (bot) ۳- [مج] قاراگۆز، گۆزل معناسیندا بیر سۆز. ۴-آذربایجان خالق هاوالاریندان.	
قاراگبهلو [آ] شاهسون ائلی بویلاریندان ^{۳،۱۰۸} .	قاراگنیمک [س] یاسلی اولماق.		قارال [آ] وعده، مدت ^۷ .	
قاراگون [آ] کیترهسی خالق طبابتینده ایشلهنن بیتگی آدی ^{۱۳} .	قاراگنیمک [س] یاسلی اولماق.		قارالاتماق [بل] قارالاتماق ایشینی گۆردۆرمک.	
قاراگونوز/قاراگۆزلو [ص] ۱-گۆزونون رنگی قارا اولان (مج) گۆزل (فا:سیاه چشم). ۲- <i>black-eyed</i> (مج) پرده ده ایشیقلا رلا کۆلگه سالاراق بیر جور اوشاق ایلنجهسی (فا: خیمه شب بازی). ۳- [خ] قازاقلارین، کیچیۆز بؤلۆگ، بای اوغلو اویماغی اولوبالاریندان ^۷ .	قاراگنیمک [س] یاسلی اولماق.		قارالار [آ] ۱-قارادری لیلر ۲-شطرنج و بۇنا بنزر اوینلاردا قارا رنگلی فیقۇرلار. ۳-تۆرکیش لر باغلی بیر بوی آدی ^{۲۱۹} .	
قاراگۆزبالیق [آ،دی] یاستی، قیر رنگده، آغ اتلی بیر بالیق (فانوعی ماهی). <i>sargus rindeketto</i>	قاراگنیمک [س] یاسلی اولماق.		قارالار [آ] شاهسون ائلی بویلاریندان ^{۳،۱۰۸} .	
قاراگۆزجو [آ] قاراگۆز اوینویلا اوغراشان.	قاراگنیمک [س] یاسلی اولماق.		قارالاشماق [س] قارایا چالماق، قارا رنگه دۆنمک، اۇزاقدان قارارنگ شکلینده گۆرنمک "اۇزاق دان گمی قارالاشیردی".	
قاراگۆزلویا [آ،بی] بیر جور لویا (فا: لوییا چشم بلبلی).	قاراگنیمک [س] یاسلی اولماق.		قارالاما [آ] ۱-قارالاماق ایشی، قارا رنگله بویاما. ۲-یازی یازماقدالی برکیتمک اۆچون تکرار یازیلان یازی. ۳-بیر یازینین اۆستونه خط چکیب پوزما.	
قاراگۆزلوک [ص] قارا گۆزلو اولما، یالاندان آغلاما.	قاراگنیمک [س] یاسلی اولماق.		قارالاما ق <i>qaralamaq</i> [ل] ۱-قارا بویاقلا بویاما. ۲-دفتری یازیب دۆلدورماق. ۳-بیر یازینین اۆستونه خط	
قاراگۆنجلو [آ] ۱۶م جی یۆزیلده، آنادولو حلب بؤلگه				

ق ق	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۴۲۹	ارک سۆزلۆک	ق ق
چکیب پوزماق (فا:خط زدن). ۴- [مج] بیرینه بند ائله مک،	قاراماق [ل، یئرل] ۱- قارقیش ائله مک، متهم ائله مک،			
بیرینه کؤتولوک یۆکله مک، قارا یاخماق. ۵- بیرینی ویا	قارقیماق. ۲- خور گۆرمک. ۳- قارالاما، خط چکمک.			
بیر شئی نشان لاما ق "ایزینی قارالاما، اوغلان قیزی	قارامال [آ] بۆیوتزلو ایری ائوجیل حیوانلارین عام آدی؛			
قارالایب". {ت، سن؛ باخ؛ قارموق}	(اؤکوز، جامیش، اینک کیمی حیوانلار) (فا:دواب).			
قارالانماق [بل] قارالاما ایشی گؤرولمک.	قارامان [آ، دی] اتی آغیر قوخولو، قویروغو ایری و یاغلی			
قارالایش [آ] قارالاما ایشی ویا بیچیمی.	بیر قویون نوغو.			
قارائلیک [آ، دی] دیمدیگی آشاغی دؤغرو آیری، اوزون	قارامان ۲ [آ] ۱- ایگید، بؤیوک، بؤ کلمه قارا و مان اک ایله			
باجاقلی، بدنی آخ، باشی و بوغازی قارا ایری بیر قوش،	بیر لیکده عظمت و شوکتی آتلاتیر، بو کلمه نین دؤنوشموش			
چلتیک قارقاسی (فانوعی پرنده). <i>ciconia nigra</i>	شکلی فارسجادا قهرمان شکلنده ایشلنیر ۲- سلجوقلار			
قارائتماق [ل] قارا ائتمک.	دؤنمی بگ لریندن و قارامان اوغوللاری بگلیگینین قورو-			
قارالتی [آ] نه اولدوغو سئچیلیمین، اوزاقدان کؤلگه کیمی	جوسو ۲- تۆرکملرین، سا لور او یماغی اولوبالاریندان. ^۷			
گؤرسه نن (فا:شیخ). <i>figure seen from a distance</i>	قارامان یگ [آ] اوغوز بؤیو کلریندن بیر آد. ^۸			
قارالما <i>qaralma</i> [آ] قارالما ایشی و بیچیمی.	قارامانلو <i>qaramanlı</i> [آ] ۱- بؤی قاراقوینلو بیر لیگی نین			
قارالماق <i>qaralmaq</i> [س، ت] قارالماق ۱- قارا رنگه گلیمک.	اصلی طایفالاریندان ساییلیردی، قارامانلور دان بیر بؤ لوگو،			
۲- ایشیق آزالاراق قارائلیق لاشماق. ۳- اوزاق دان	شیخ حیدر زامانی صفوی لر قاتیلدیلا، م ۱۵ جی یۆز یلده			
گؤرونمگه باشلاماق "اوزاقدان گمی قارالماغا باشلادی".	چوخراق گنجه، بردعه و قاراباغ اطرافیندا یاشاییردیلا،			
۴- رنگی کدرلنمک، توتولماق ۵- [مج] پیس لشمک،	آنادولودا دایر تورک آتابگ لرین آدی قارامانلو ایدی. ^۸			
خارابلاشماق، فنا لاشماق "گؤنلریمیز قارالایب هئچ اولوبدور".	۲- ۱۶ جی یۆز یلده، آنادولو حلب بؤلگه سینده، ذوالقدر			
قارالی <i>qarəli</i> [آ] ۱۶ جی یۆز یلده، آنادولودا بوزوق	تۆرکلرینه باغلی بیر بؤی آدی. ^۸ باخ: سلجوقلار ^{۲۰۹} .			
تورکمن لرینه باغلی بیر بؤی آدی. ^۸ ساوه همدان شاهستون	قارامتیل [ص] قارایا چالان "قارامتیل تۆک".			
ائلی نین آروخلو بؤلگونه باغلی بیر تورک طایفاسی. ^۹	قارامجموعه [آ] بو کتاب صفوی لر دؤنمی اؤنملی درس			
قارالی [ص] ۱- قاراسی اولان ۲- اؤستو قارا رنگله بویانمیش.	کتابلاریندان ساییلاراق بیلگین دؤکتور صدیقین			
قارالی [آ] ۱- قاراداغ گروس داش طایفاسینا باغلی -	زحمت لرله چاپا وئریلمیشدیر.			
اویا آدی ^{۳۰۸} . ۲- قاخ، دا داغ آدی ^{۲۴۰} .	قارامسار [ص] هر بیر شئی کؤتو ذهنیت له باخان، کؤتومسر،			
قارالی ییاضلی [ص] قارا و آخ بیر لیکده.	پشیمیس (فا: بدین).			
قارالیسته [آ] جزالاندیریلما لی کیمسه و یاشنی لرین لیسته سی.	قارامسار لاشدیرماق [ل] کؤتومسر لشدیرمک (فا: بدین نمودن.			
قارالیق [آ] ۱- قارا اولما وضعیتی. ۲- قارایا چالان لکه.	قارامسار لاشماق [س] کؤتومسر لشمک (فا: بدین گردیدن).			
قاراما [آ] ۱- چای و بۇلاق اطرافیندا کی پالچیق لی سؤ	قارامسار لیق [آ] کؤتومسر لیک، پشیمیزم (فا: بدینی).			
"دوغوز قاراما یا گیردی". ۲- قاپاز "باشینا بیر قاراما سالدی".	قاراملیک داستان [آ] بؤ داستان م ۱۲ جی عصره و ائلندیز لیلر			
۳- متهم ائله مه، قارقیش ائله مه.	دؤورونه عاید دیر، داستاندا قاراملیک آدیندا بیر ایگیدله			
قاراماخیر [آ] داشلی بوزون دا کند آدی {قارا+ماخ+اور}.	ائئلندیز شاهی نصرت الدین آراسیندا اولان ماجرالار آتلاتیلیر،			
قاراماشا [آ، مج] اسم، ضعیف و بالاجا قادین.	سونوندا قاراملیک قهرمانجاسینا تبریزین آزاد لیغی اوغروندا			
	ساواش میدانیندا اولور، تبریزین قاراملیک محله سینین			

ق ق	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۴۳۰	ارک سۆزلۆک	ق ق
ق ق	آدی بۇ قهرمانین آدیلا ایلگیلیدیر ^۸		قارانقو [ص] ۱-قارانیق یئر. ۲-اراک دا (سدره) داغ آدی.	
	قاراموسالی [آ] شاهسون ائلی بویلا ریندان ^{۳،۱۰۸} .		قارانلیغا قالماق [س] مقصدده وارمادان قارانیق دۆشمک.	
	قاراموق / قارموق [آ، بی] قارانفیل گیللردن اکین تارلارلاریندا		قارانلیغا گۆمولمک [س] قارانلیغا باتماق.	
	یتیشین، یاپراقلاری قارشلیقلی؛ خوش اییی لی، پمبه و		قارانلیغی دئشمک (ییرتماق) [ل] قارانلیقد اگۆرمگه چالیشماق،	
	مور چیچکلری اولان، اکینه ضررلی بیر بیتگی (فا: سیاه		آیدین لیغا چیخماق اوچون تلاش گۆسترمک.	
	دانه). Agrostemma {ت «قارموق» چنگک، قوْلاب،		قارانیق qaranliq [آ، ت، باخ: قارموق] ۱-ایشیق اولمایان	
	سن: ۱-میوه. ۲-بوغدادا قارادانا. ۳-قاراجیچک (فا: آبله		یئر. ۲-بللی اولمایان و قورخولو بیر وضعیت، سیخیتی لی	
	سیاه)؛ قارموق سۆزۆ بیر اصلی شئییه قاریشمیش اضافی		یئر، جهالت اولان بیر وضعیت (فا: تاریکی). darkness	
	شئی اوچون سؤیله نیر، باخ: قارماق}.		قارانیق [آ] قوبا و لاجین دا چای آدی ^{۲۴۰} .	
	قاراموم [آ] آری لاردان حاصل اولان قارارنگلی موم.		قارانیق اوداسی [آ] فوتوگراف آیدین لاتما اوداسی.	
	قارا مزاح [آ] یالینیز جا گۆلدورجو دئییل، دۆشوندورجو و		قارانلیق یاسماق [س] قارارماق، قارانیق دۆشمک.	
	یئرگی لهیجی مزاح.		قارانلیق جۆکمک (دۆشمک، قوْوشماق) [س] آخشام اولماق.	
	قارامیش [آ] باخمیش، گۆرمۆش، آچیق گۆز ^۷ .		قارانلیق قوْیویاداش آتماق [ل] بللی اولمایان بیر ایشه مشغول	
	قارامیش خان [خ] بولقار خانلاریندان ^۷ .		اولماق، حدس و گومان ایله ایشله مک.	
	قارامیلی [آ] ۱۶۰۹ متر لیک اوْزونلوق اوْلجوسو.		قارانلیق لاشدیرماق [ل] قارانیق وضعیتیه گتیرمک.	
	قارانئی [آ] بیر نوع چالقی آلتی.		قارانلیق لاشدیریلماق [بل] قارانیق وضعیتیه گتیریلمک.	
	قارانئی چی [ص] قارانئی چالان.		قارانلیق لاشماق [س] آخشام اولماق، قارانیق دۆشمک.	
	قاراناس / قاراناز [آ] ماهنشان دا کند آدی.		قارانلیق لاماق [س] ۱-آخشام اولماق، قارانیق دۆشمک، ۲-	
	قارانال [ص، ظ] نال سیز، نال لانماش «آتی قارانال مینمک».		ایشیق آزالماغا باشلاماق. کۆلگه لندیرمک.	
	قارانئی [آ، فر] گۆنجه، اینانجا (فا: گاراتئی).		قارانلیق لانماق [س] قارانیق لاشماق، آخشام اولماق.	
	قارانچی [خ] باخچی، گۆزلمجی؛ تیموردؤنمی بیر بگ آدی ^۷ .		قارانوروزلو [آ] گروْشداش طایفاسینا باغلی اوبا آدی ^{۳،۱۰۸} .	
	قارانفس [ظ] بیر نفسه، تلسیک (فا: یک نفسه و سریع).		قارانئ [آ] درگز ده چای آدی.	
	قارانفیل [آ، بی، ع] قارانفیل گیللردن چیچک لری پمبه قیرمیزی		قاراو [آ] باخیش، نظر، باخان ^۷ .	
	آغ آلاجا رنگده، گۆزل قوخولو، ایککی چنک لی بیر سوس		قاراواش [آ] ۱-ئولرده قادین قوللوقچوسو اولان. ۲- [خ]	
	بیتگی سی (فا: قرنفل، میخک), dianthus caryophyllus		ساواشدا توتولان ویا ساتین آلینان قادین قوللوقچوسو.	
	قارانفیل گیللر [آ، بی] قارانفیل چیچک لرینی توپالایان ایککی		قاراوللی [ص] آذربایجاندا آچیق هاوادا اوینانان بیر نوع	
	چنک لی بیر بیتگی سوْیو، اوْرنگی: قارانفیل، چؤون، قاراموق،		گۆستریش و نمایش.	
	صابون اوْتو (فا: تیره ای از گیاهان). caryophyllaceae		قاراولی / قارائولی [آ] شاهسون ائلی بویلا ریندان ^{۳،۱۰۸} .	
	قارانقو [آ، ت، سن «قارانقو»؛ باخ: قارماق] قارانیق {محتملا		قاراوللی [آ] کلنیر ده کند آدی {بؤیوک گۆل صاحبی}.	
	یئر آدلاریندا قارلی، قارانیق و محتشم وضعیتیه اشارتدیر}.		قاراوزن / قره ورن [آ] قوشاچای دا چای آدی {۱-واریلان	
	قارانقو [آ] ماکی، کبودر آهنگ (سدره) ده کند آدی. هشتری،		بؤیوک یئر. ۲-بؤیوک قالا}.	
	میانا و مراغا دا چای آدی.		قاراول / قره وول qarəvel [آ] هشتری ده داغ آدی {بؤیوک ول}.	
	قارانقوش [آ] ۱-باخ: قارانقوش ۲-اوردوباد دا داغ آدی.		قاراولی [آ] قئیدار دا کند آدی. {قاراؤولو}	

قاراۋىلىلو [آ] گىرمى خياودا كىند آدى. {قاراۋولولو}

قاراۋورغون [آ،دا] افليج، آخسانتى.

قاراۋول [ص] ۱-قۇرۇقچو،مۇحافظ ۲-گۇزۇلم يىرى (فا:قراۋول) watchman ۳-بابۇرخان دۇنمى بىر بگ و قازاقلارين اۇلوبالاريندان ۴-آذربايجاندا داغ آدى ۵. {سن، ديدەبان، سنگلاخدا قۇشونون اۋتونودە گىندەنە ھراۋول/ھاراۋول/ آراۋول و صف دۆزلدەنە دە ياساۋول دىيىلر و قاراۋول قوشونون گۇزۇتچى سىنە دىيىلر؛بو كلمە قۇرۇماق و قۇر سۇز لرىنلە باغليدير، قاراۋول سۇزودە بۇ كلمە يە باغلانير}.

قاراۋولآتماق [ل] قاراۋول لاماق.

قاراۋولچىكمى [ل] كىشىك چىكمى.

قاراۋول قويماق [ل] كىشىك چى قويماق.

قاراۋوللوق [آ] قاراۋوللارى يۇنەتن يىر (فا:قراولخانه). guardhouse

قاراۋولوندا دۇرماق [س] قۇرۇماق، كىشىگىندە دۇرماق.

قاراۋوزان/ قاراۋوزان [خ] گۇي تۇركلر دۇنمى بگ لرىندىن و كۇرشادىن قىرخ يۇلداشىندىن بىرى ۶.

قاراۋيتۇن [خ] قارا+اۋيتۇن، غىمانلى لارين اۇلوبالاريندان ۶.

قاراۋلچىن [آ] ياغىش و قار قالين ليغىنى اۋلچىن قورغو (فا:برف سىنج). snow-gauge

قاراۋۇقۇنو [آ] اۋجا داغلاردا قارىغىتى سىنن آلتى ارىدىگى زامان، بىردىن آشاغى يا دۇرغو سۇرۇشوب يىتن قارىغىنى.

قاراۋۇرك [آ] باخ:قارا+ اۋرك، جسور، قۇرخوسۇز ۶.

قارايىتالو qarahaytalu [آ] ۱۶م جى يۇزىلدە، آنادولو حلب بۇلگەسىندە، ذوالقدر تۇركلرىنە باغلى بىر بۇي آدى ۸۵.

باخ: سلجۇقلولار ۲۹.

قاراهللە/ قاراهليلە [آ،بى] خالىق طبابتىندە ايشلتمە درمانى كىمى ايشلەنن يىتگى و اۋتون تۇخومو.

قاراهۇجو/ قۇچۇ [آ] اۋغۇرلارين (۸م) قۇردوقلارى بىر شەر ۸۵.

قاراهۇلاكو [خ] چاغاتاى خانى، چاغاتاى خانين اۋغلو ۶.

قارايىندىيا [آ،بى] باخ: آجى اوۋوق.

قاراي [آ] ياردىمچى، يارالى، ياردىمسۇز ۶.

قاراينۇر [آ] گۇموت، قىير (فا:مزار).

قارايتىل [آ] ۱- ھىرى شىئى قۇرۇدوب خاراب اندن شىدئىلى
ايسىتى يىل، قۇرۇ كۆلك. ۲- چوخ سويوق و بورانلى يىل.
قاراينىمىش [آ،بى] بىر يىتگى آدى (فا:رند).
قاراينىمىش آغاچى [آ،بى] باخ: تافلان runuslauroceracus
قاراي [آ،بى] داواچىلىقىدا ايشلەنن بىر يىتگى.
قاراياناق [ص] دايم خستە اۋلوب ياتاغىندىن دۇرمايان.
قارايخا [آ] معمولا چۇخ وارلى ويا اۋۇل بىر ماقما صاحب
اۋلمايىب، معمولى آدماملار اۋچون سۇيىلەر (فا:عوام)
قارايخاقۇيۇن [آ،دى] بىر قويون نۇغو.
قارايخالار [آ] عامى لر (فا:عوام). common
قارايخما [آ] افترا (فا:بھتان). false accusation
قارايخماق [ل] بۇھتان آتماق.
قارايارا [آ] چۇخرىق قارامال، آت، قۇيۇنلاردا اۋلان و
بعضاۋە انسانلار گىچىن يۇلخوجو خستە ليك.
قارايازقى [يازى] [ص] كۇتو طالع، قارابخت.
قارايغما [آ،ت] تۇرك لردىن بىر بۇي.
قارايغىز [ص] اسمرو قارا بۇغدايى رنگدە اۋلان "سىر اۋغلان".
قارايالقا [آ،ت] فرغانا ياخىن ليغىندا بىر يىر آدى.
قارايامان [آ] انسان وحيواندا اۋلان اۋلدورجو بىرخستە ليك.
قارايان [آ] باخان، گۇزلەين ۶.
قاراياندىق [آ،بى] باخ: دوه تىكانى.
قارايانيز [ص] باخ: قارا ياغيز.
قارايانق [آ] قارا قارابجىق، شاربون مريض ليگى.
قارايورغا [ص] يىرشى چۇخ ياخشى اۋلمايان و يۇرغاسىنى
ايتىرن و بعضاۋە آزديران "قارا يۇرغا آت".
قارايۇسون [آ،بى] چاير و اورمانلاردا يىتن چىچىكسىز
يوشاق بىر يىتگى، تمره. acanthilimon echinus
قارايۇسونلار [آ،بى] چىچىكسىز يىتگى لر صىنفيىندىن ياش
يىرلردە يىتتىش بىرلشم يول ايله ويا اسپورلا اۋرەين
چوخ تۇرلو بىر يىتگى سۇيو، قارا خزه.
قارايۇلو [آ] توپراق و قورولوقدان گىچىن يۇل، داشيتلارين
آسفال و شۇسە كىمى يۇللارلار گىنىش آدى roadway
قارايۇنجا [آ،بى] چۇخ ابل ليك بىر يۇنجا نۇغو.

ق ق	آذربایجان تورکجه سی	۱۴۳۲	ارک سۆزلوگو	ق ق
قارایوورجالی [آ] بیر تورک بوئی، باخ: خوارزمشاهلار ^{۲۹} .	قارینماق [س] دیرناقلا برک قاشینماق (فا:خاریدن).			
قارایونک [خ] آغ قویونلو خان، اؤزؤن حسن ین دده سی ^۷ .	قارت qart [ص] ۱-کورپه لیگی و گنج لیگی قالمايان (فا: بدون طراوت). ۲-قوجا لمیش، قوجا (فا:پیر). ۳-کۆرک اولمايان، تئز سینان (قارت چوبوق و سوموک). ۴:ت: یارا؛ سن، زشت و قوی هیکل؛ باخ: قارماق}.			
قاراییناج [آ] ۱- [ت] تورک لردن بیر بوئی ۲- [خ] قاراخانلیلار دؤنمی بگ و کومتان آدی ^۷ . {قارا آغاج}.	قارت qart [آ، دا] کسیجی آلت لری ایتی له مک اوچون داش، بؤلؤ "پیچاق لاری قارت ایله ایتی له مک".			
قاراییم / کاراییم [آ] بو کلمه ۱۰م جوعصرده یهودی بیر تورک قومو اوچون سؤیله نیردی، انجیل کتابی نین تورکجه سی بوئا بویوک ثبوت ایدی ^{۱۲} .	قارتال [آ، دی] ۱- ایری، بیر تیجی، قیزیل سیاه توکلو، قانادلارینی آچدیقا ۲,۵ m اؤزونلوغو اولان، اوجا لیقلاردا یؤوا دۆزلدن و کیچیک قوزو، اوغلاق و بالاجا حیوانلارلا بسله نن گؤجلو بیر قوش، قاراسؤتقور (فا: شاهین). eagle.			
قاربالاجا [آ] آستراخان بازاردا چای آدی ^{۲۴} .	aquila ۲- [مج] اویقارلی، گۆرکملی آدم. {ت «قوی»: آلاجا قویون «قارتال ات» پارچالانمیش ات}.			
قاریاقوشو [آ، دی] بیر نوع توتقون رنگ بنک لی بویوک بایقوش (فا: نوعی جغد). nyctes scandica	قارتال آغاجی [آ، بی] دؤل آبتال اوتوگیللردن، اودونو عود آغاجی کیمی قوخان بیر آغاج (فا: نوعی درخت).			
قاریگ [خ] قازقلارین، اورتایوز بؤلگو، آرقین و تاشایاق اویماقلارینین اولوبالاریندان ^۷ .	قارتال بورونلو [ص] قیرقی بورون، بورنو دیک و ایری.			
قاریاجاقلار [آ] کسیجی قاباق دیشلر، قاریان (قیرپان) اوئن دیشلر (فا: دندانهای برنده). {باخ: قاریماق، قاپماق}	قارتال گیللر [آ، دی] قارتالار تاقیمینن گۆندوز بیر تیجی - لارینن آلت تاقمیندان بیر سوی.			
قاریوز qarpuz [باخ] قاریز.	قارتالار [آ، دی] اومورقالی قوشلاردان بیر تاقیم.			
قاریوز [آ] خوی دا (سقوزئی) داغ آدی. کرج ده (-آباد) کند آدی.	قارتاللی اثیرلتی اوتو [آ، بی] یاپراق ساینین اثینه کسیتی، ایکی باشلی بیر قارتالی آندیران بویوک یاپراقلی بیر اثیرلتی اوتونوعو (فا: نوعی گیاه). pteridium aquilinum			
قاریز qarpiz [آ، بی] قاباق گیللردن، یاز و یایدا یتیشن، سۆرؤنگن، ایری میوه لی، ایچی ساری، قیرمیزی و چودکلی (فا: هندوانه). citrulus vulgaris, watermelon {قارب و قاریماق سۆزوندن قاریلیب یئیلن یئمیش معناسیندا دیر (یاریز/ یارب، قاییز/ قایماق، قاریماق/ قاریز)؛ بو کلمه فارسجا یا خربوزه و روسجا یا آریوز شکیلنده گنجیدیر ^۵ .	قارتالماق [س، باخ: قارموق] یاشلانماق، قارتلاشماق، کۆرپه لیگینی ایتمک (فا: فرتوت شدن، زمخت شدن).			
قاریز مریاسی [آ] بو میوه نی قاینادارق و شکر و آیری شیلر قاتاراق دوزه لن بیر نوع مربا.	قارتالوش / قارتالوز [آ، دا] قارتلاشمیش، یاشی گنچمیش.			
قاریزچی [آ] قاریز آلیب ساتان ویا بئجه رن.	قارتالیش [آ] قارتالما طریزی.			
قاریزلیق [آ] ۱- قاریز اکیلن یئر (فا: جالیز). ۲- آتین قولو اؤستونده کی عضله.	قارتانای [خ] قارت + ان + بای؛ قیرقیز اویماق بگ لریندن ^۷ .			
قاریشدیрмаق [ل] قاریشماغا تحریک اتمک، ووروشدورماق.	قارتاویل [آ] مراغادا کند آدی {قارا و بویوک داوول}.			
قاریشماق [س] دالاشماق، ووروشماق (فا: نزاع کردن).	قارتجا [ص] گنج لیگی آزالمیش، قارت کیمی.			
قارینتی [آ] قارینما.	قارت قارت [س] ق [کۆرک بیر شیین سینماسیندا چرخان سس].			
	قارت قورت [آ] آتلاشیلمازدانیشیق سسی، قارت قورت ائله مک.			
	قارتلاشماق [س] قارت وضعیته گلکم، قوجا لماق، ارکک لنمک (فا: پیر شدن).			

Qq ق	آذربایجان تورکجه سی	۱۴۳۳	ارک سۆزلوگو	ق Qq
قارلشیش [ص] قوجا لمیش، قارت اولموش (فا: پیر شده).	چیچک لی، قارگو (لو: فا: گل یخ، گل برفی). leuconium,			
قارئلماق [س] ۱- قارت لاشماق (فا: زمخت شدن). ۲- باخ خارتلاماق، دیرناقلا قاشیماق.	agansfam. kcagycakthaceae chimonathusfr			
قارئلنماق [باخ] قارت لاشماق.	قارچینا [آ] بیر شاهین تورو، لاچین؛ قیرقیز داستانلاریندا آدی گئچن بیر بگ.			
قارئلیق [آ] قارت اولما وضعیتی، سرتلیک، قابالیق.	قارخان [خ] یئنی سئی یازیتلاریندا آدی گئچن بیر بگ.			
قارئلماق qartmaq [آ، سن، باخ: قارماق، قاتماق] ۱- یارانین اؤزه رینده عمله گلن قاییق، قاسناق، برک قاییق، دری اؤزه رینده دؤزه لن قالین چیرک (فا: پوسته زخم). ۲- برکیمک، سرت لشمک (فا: زمخت شدن).	قارخودلو qarxudlu [آ] زنجان دا کند آدی.			
قارئلماق باغلماق [س] یارانین اؤزه رینده قاییق دوزلمک.	قارخون [آ] یئولاخ، تاروم و سراب دا کند آدی {قارخان}.			
قارئلماق لانماق [س] قارئلماق باغلماق.	قاردا qard [آ، فر] ۱- بوکس کیمی اوینولاردا ساوئوما حالتی توتما ایشی ۲- قورویوجو، قورویان کیمسه و قروپ (فا: گارد).			
قارئلماق [ص، باخ: قارموق] قارئلماق باغلانمیش، قاسناقلی.	قارداش qardaş [آ، ت] «قارینداش» ۱- آنا ویا باباسی بیر اولان اؤشاقلارین بیریرلرینه گؤره نسبتلری، قارینداش سؤزونون قیساتیلماسی. ۲- [مج] بیرینه احترام اوچون سسلنمه سؤزو «باخ: سوؤ قارداش، اؤگنی قارداش، قان قارداشی» (فا: برادر). brother			
قارئلماق قارئلماق [ص، باخ: قارموق] قارئلماق باغلانمیش، قاسناقلی.	قارداش [آ] ۱- زنجان و اسفراین دا داغ آدی. ۲- [خ] میصیر- تورک کؤله من لری دؤولتی دیزجیلریندن.			
قارتوبو [آ] ۱- باخ: یئر آلمانا (فا: سیب زمینی). ۲- potato	قارداش آروادی [آ] قارداش خانیمی، بیرینین قارداشینین آروادی (فا: زن برادر). brother's wife			
خانیم الی گیللردن، بیر چوخ تورو بزک اوچون اولراق یئتیشدیریلن رنگارنگ بیر آغاشجیق. viburnum	قارداش اوغلو [آ] ۱- قارداشین اوغلو (فا: برادرزاده). nephew			
قارتوبو [آ] قاردان دؤزلمیش یومورو توپ، قارگولسه سی.	۲- یاشلی کیمسه نین یاد اوغلونا سس له دیگی سؤز.			
قارتوق/ قارتیق [آ] بویوک تارلا دیریمغی، بویوک تارلا داراغی، بویوک شنه. {دا، آنادولو، باخ: قارت}	قارداش پایی [آ] یاری یاریا بؤلوشمه.			
قارتی [آ] کپه نک گئییمی، کنجه دن دوزلمیش چوبان بورونجگی.	قارداش جا (قارداش جاسینا) [ظ] قارداش یانا، قارداش واری (فا: برادرانه). brotherly			
قارتیز [آ] قوبادلی دا داغ آدی (۱۲۷۷) ۲۴۰.	قارداش جیغاز [ص] قارداش کیمی، قارداشا اوخشار.			
قارتیکانی [آ، بی] دیش اوتو گیللردن پمبه چیچک لی بیر تور چالی (فا: نوعی گیاه).	قارداش جیق [آ] ۱- کیچیک قارداش ۲- نوازشله مراجعت.			
قارتیماق [باخ] قارت لاشماق.	قارداش شهر [آ] ایکی شهر آراسیندا اولان اؤزل ایلشگی و بو ایلشگی یه وئریلن آد.			
قارتیمیش [ص] قارت اولموش، قارتا لمیش (فا: زمخت شده).	قارداش قارداش [ظ] دوستو لوقلا، دوستجا، قارداش کیمی.			
قارتیق [آ] قیروو (فا: برفک). thrush	قارداش قانی آغاجی [آ، بی] باقلا گیللردن، آسیانین ایستی بؤلگه لرینده یئتیشن، طبد و بو یا حیلق دا یارار وئرن، توتقون قیرمیزی رنگده ساققیز وئرن بیر آغاج و ساققیزین آدی (فا: نوعی گیاه). petecarpus, draceane draco			
قارچ قورچ [ظ] بیریرینه سوروتولن نسنه لردن چیخان سس.	قارداش قانی [آ] قانلاری وسو یلاری یاخین اولان، قان باغی.			
قارچار [آ، دده] کیشی آدی «دلی قارچار».				
قارچور [خ] دوقوز اوغوزلار دؤنمی بگ و کومتان آدی.				
قارچو غونو [آ] برک کؤلک لی قار.				
قارچی [آ] ۱- قارلاری ساخلا ییب ساتان کیمسه. ۲- قیشدا قارلاری داملاردان تمیز له ین کیمسه (فا: بف روب).				
قارچیجگی [آ، بی] یازین اولینده (قار ارین کیمی) آچیلان، سوسن (زنبق) گیللردن، آغ و پمبه چیچک لی، سوغانلی				

ق ق	آذربایجان تورکجه سی	۱۴۳۵	ارک سۆزلوگو	ق ق
قارشى آلىنماز [ص] قاباغى آلىنایلمه ين، اؤنو آلىنماز، ناچاراً.	قارشى دوشوروم [آ] آتتى دامپنىق.			
قارشى آنلاملى [ص] آنلاملارى بيريرينه قارشى اولان (سؤز) اؤرنک: آشاغى و يوخارى، بؤيوک و کيچيک.	قارشى ساو [آ] آتتى تئز، بير ساو و تئزين قارشىتى اولان تئز.			
قارشى اولاراق [ظ] مُتقابلا (فا:متقابلا). reciprocally	قارشى سى آلىنماز [ص] اؤنو آلىنماز، اؤنو آلىنایلمه ين.			
قارشى اووى [آ] مخالفا راي (فا:رأى مخالفا). no vote.	قارشى سينا آلماق [ل] بير گؤروش قاتيلما يارق قاباغيندا دورماق.			
قارشيت qarşıt [آ] ۱-ضد، وضعت و دوروملارى بيريرينه ضد اولان شئيلرين هريرى (فا:ضد). ۲-contrary [خ] تورک ميتولوژيسينده، آلتاي تانرىسى، اولگن، ين يئددى اولغولندان بيرى و تميز ليک تانرىسى ^{۱۱} {ت، باخ: قارماق}.	قارشى سيندا [ظ] مُقابلينده (فا: به ازاء). lieu			
قارشيت آنلاملى [آ، ديل ب] قارشيت معنالى (فا: کلمات بامعنى متضاد). antonym	قارشى سيني آلماق (کسمک) [س] قاباغىنى آلماق.			
قارشيت چى [ص] قارشيت اولان کيمسه، بيرينه قارشى چيخان، قارشى اولان (فا: مخالفا). opposed	قارشى قارشى يا [ظ] اؤزه اؤزه، بيريرينه قارشى (فا: مواجهه، تقابل). confronting, oppositeness.			
قارشيت دويغو [آ] آتتى پاتى، بير کيمسه ده بيريندن يا بير شئيدن خوش لانما دويوسو.	قارشى قارشى يا گلک [س] اؤزه اؤزه گلک.			
قارشيتلار [آ] ضدلر (فا: اضداد). contuaries	قارشى قوشولار [آ] مُخالفا قوشولار (فا: شرايط مخالفا). adverse conditions			
قارشيتلار توپلامى [آ] ضدلر توپلامى (فا: اضداد) paradoxes	قارشى قويماق [س] بير شئين عليه اينه يؤنلتمک.			
قارشيت لاشماق [س] بيريرينه قارشيت اولماق.	قارشى گتتمک [س] ترسينه گتتمک، ضيدينه گتتمک.			
قارشيت لاماق [ل] بير ساوا و ايدعا يا ضيد اولاراق آيرى ساوى و ايدعانى ايلرى سورمک.	قارشى گؤروش [آ، فلسفه ومنطق] بير تئزه قارشى اولان ادعا ويا يئنى بير گؤروش.			
قارشيت لى [آ] تضادلى، قارشيت ليق گؤسته رن (فا: متناقض). contradictory	قارشى گلک [س] ديرنمک، بويون ايمه مک.			
قارشيت ليق [آ] قارشيت اولما وضعيتى (فا: ضديت). opposition	قارشى کليم [آ] قارشيتليق.			
قارشى چى [آ] ۱-قارشى لاماغا گلن. ۲-قارشيت طرف.	قارشى لاشديرما [آ] مُقابله (فا: مقابله). comparison			
قارشى چيخماق [س] ۱-مُباريزه ائتمک، اؤنونه چيخماق. ۲-قارشيلاماق، گلن بيرينى گؤرمک اوچون قاباغينا گتتمک.	قارشى لاشديرماچى [آ، يازين] قارشى لاشديران، توتوشدوران.			
قارشى چيلىق [آ] قارشى چى اولما وضعيتى.	قارشى لاشديرماق [ل] بيريريله توتوشدورماق، مُقايسه ائتمک.			
قارشيدا [ظ] ۱-قاباقد، اؤنده "قارشى دا دورماق". ۲-يره لى ده، گله جکده "قارشيدا حل" ائديلمه لى چوخ شى واردير.	قارشى لاشديرمالى ادبيات (يازين) [آ] قارشى لاشديرما يول ايله مختلف ادبياتلار آراسيندا بنزريک لر و ايليشگى لرى تثبيت ائتمه يى آماجلايان بيلىم دالى، مقايسه لى يازين.			
قارشيدان [ظ] اؤندن، ايره لى دن "قارشى دان گلن داوشان".	قارشى لاشديرمالى [ص] مُقايسه لى، قارشى لاشديرما يول ايله.			
قارشيدان قارشيا [ظ] بير ياندان او بيرى يانا.	قارشى لاشديرمالى ديل ييلگى سى [آ، ديل ب] قوهوم ديل و دئيش لرى قارشى لاشديراراق اينجه له ين ديل ييلگى سى.			
قارشى دورماق [س] ديرنمک، بويون ايمه مک.	قارشى لاشديريلماق [بل] توتوشدورو لماق، مُقايسه ائديلمک.			
	قارشى لاشماق [قا] ۱-اؤز اؤزه گلک، گؤرمک (فا: روبرو شدن، مواجه شدن). ۲- to come يارشماق، مسابقه وئرمک (ايدمان اوچون) (فا: رقابت کردن).			
	قارشى لاما [آ] قارشى لاما ايشى (فا: استقبال).			
	قارشى لاما توره نى [آ] قارشى لاما حاضر ليق لارى.			
	قارشى لاماچى [ص] بيرينى قارشيلاماغا چيخان کيمسه.			

قارقاشا [آ،تا] بیر توپلو لوقدا و توپلومدا باش وئرن دۆزن- سیز لیک، فتنه، فساد، قاریشیق لیق، دوزنسیز لیک، آنارشى (فا:غوغا)uproar {سن؛قارقاشیق/قارقاشا/قارقى سۆزوندن}.

قارقاشا [آ]بوستان آباد دا کند آدى {قارقا+شا}.

قارقاشاجى [ص]قارقاشا يول آچان، قارقاشا چيخاردان.

قارقاشالى [ص]قارقاشاسى چوخ اولان يئر (يئر اوچون).

قارقاشاليق [آ]قارقاشالى وضعیت، چاخناشيق، چاخناشما.

قارقاقوزقون کیمی تۆکولمک (تۆکو لوشمک) [س]قامارلاماق.

قارقاقولون qarqaqulun [آ]زنجان دا کند آدى.

قارقاقوزو [آ،بى]بیر نوع بیتگی (فا:گل تاجر یزی). paris

قارقاگیلر [آ،دی]سرچه گیللردن قوئلى و قالین دیمدیکی و بویوک و قوئلى آياقلى،اوئوجو، توپلوحالدا یاشایان بعضا کؤجری و اؤرنگی قارقا، چوخ نوعلو قوشلار سوؤو.

قارقالان [آ]اؤجان دا داغ آدى {دایم قارلى اولان}.

قارقالو [آ]قزوین ده چای آدى.

قارقالیق [آ]نخجوان،دا يئر آدى ۲۴۰.

قارقاماق [باخ]قارقیماق.

قارقاموش [آ]خالخال دا داغ آدى.

قارقامیش [ص،سن،باخ:قارموق]لعت اولموش.

قارقاوول [آ،دی]تویوق لار فامیلیاسیندان، رنگارنگ تۆکلو، لذت لی اتی اولان، ایری اوو قوئشو {قارقا سۆزوندن}.

قارقایئریش [آ]چۆمبه لهرک جوت آياقلا سیچرما.

قارقو [آ]اوغوز-یاپارلی بویوناعایدیئر آدى(۱۶م جی قرن) ۲۲۵.

قارقور [سس تق]آنالشیلمازسس،قاریندان چیخان سس (فا:~).

قارقورائتمک/قارقور سالماق [س]قارقور سسی چيخارماق.

قارقوئو [آ،دی]تویوق گیللردن،سویوق بؤلگه لرده یاشایان، باجاق و بارماقلاری تۆکلو، آغ رنگلی و قارا بنکلی بیر قوئش. plectrophenax nivalis

قارقول qarqu [آ]تفرش و میانا دا داغ آدى.ماکی دا (قارقولوق) و تارووم دا (قارقولوچم) کند آدى.

قارقوئى [آ]۱-بیر آتماجا تورو ۲-گؤرتله مه کولهسی، داغ باشلاریندا دۆزه لن یؤکسک تیکیتی ۳-[خ] ایران تورکمن- لری اؤیماق بگ لر بندن ۷.

قارقابئینی یتیمک [س] دلی اولماق، سارساق لاما. قارقابئینی [آ] دوشاب (اؤزوم شیرە سی) و یوغورت قاتیشما- سیندان دوزە لن بیر یتیمک. قارقابۇرون [ص] بورنونون اوجو قاباغا اوزانمیش. قارقابۇرونو [آ] قاپینی ایچری دن کییلدە مک اۆچون اولان قارماق، اؤجو آیری دیمیر. قارقابوگن [آبی] بیتیشیک، تاج یاپراقلی، ایکی چنک لی- لردن، یاپراقلاری قارشیلیقلى، چیچک لری سالخیم کیمی، میوہ سی طب دە ایشلەنن و استریکتین ادلی آغی آلینان بیر آغاچ (فانوعی گیاه) strychnos nox vomica قارقاقیق بۇرقاجیق [ص، ظ] پیس خطلی یازی اوچون سؤیلەنیر. قارقاقای [آآ] ماہنشان دا چای آدی. قارقادلن [آبی] قاییغی کورک اولدوغو اوچون قۇلایجا قیریلان بیر بادام نۇوع (فانوعی بادام). قارقادۇزوا [آآ] بیر نۇع یاریم شفاف کریستال مادە و داش. قارقادۇزوا [آ، دا] بیر جور اوشاق اویونو. قارقادۇلگی [آبی] آجی خیار، داغ قاریزی (فا: هندوانە ابو جهل). قارقادیلی [آ، دا] نئچە نفرین ایچیندە اولان اؤیدورما دیل. قارقار [آآ] ۱- بیر تورک طایفاسی ساییلیر، آذربایجان بۇلگە سیندە طایفا آدی کیمی مق ۱۲۰۰ جی ایللردە آسوری داش یازی- لاردا گۇرسەنیر، بو حاقدا آرتیق ییلمگی اوچون، جعفر سؤیلو- نون مقاله سینە رجوع ائتمک اولار، حدود العالم کتایندا اورتا آسیادا قارقار بۇلگە سیندن سۇز آچیلیر ۲۴۲-۱۳۰. باخ: ماننا، گرگر. ۲- شوئشا دا چای آدی ۲۴۰. قارقار [سس تق] قارقانین چیخاردیغی سس. قارقارا qarqara [آع] ۱- باخ: قرقره. ۲- اؤدمادان سو ویا آیری آخجی نسنەنی آغیز و بوغازدا چالخالاما ایشی. ۳- [دی] اوژون باجاقلی لاردان، باتلاق لاردا یاشایان، قیشدا ایستی بۇلگە لرە کؤچ ائدن، باشیندا اوژون تتلکلیری اولان بیر جنس دۇرنا (تتلیگی اسکی لردە تۇلقالارا تاخیلاردی). قارقاساققیزی [آبی] آلچا، قایسی و قوالی کیمی آغاچ- لارین بوداق و کؤتوک لریندن سیزان یاپیشقان مادە، شیرە. قارقاسوغانی [آبی] سوغانا بنزر یابانی، بیر بیتگی.

ق ق	آذربایجان تورکجه سی	۱۴۳۸	ارک سۆزلوگو	ق ق
قار قو یوسو [آ] یایی ایچینده قار ساخلانیلان قو یو، قارلیق.	اوغوز طایفالارینین ایچینده بو آد فقط اوغوزنامه ده		ارک سۆزلوگو	ق ق
قارقی qarqı [آ،بی] قارغی، قامیش، گؤده سی ۵-۶ متر	اوجا لبقدا چوخ ایللیک بیتگی (فا: بوریا، خیزران). arundo		ارک سۆزلوگو	ق ق
donax {قارقی سؤزو قامیش و سلاح معناسینا دایاناراق	دۆزلمه لیدیر، چونکی قامیشدان سلاح دۆزه لهرک اوئنا		ارک سۆزلوگو	ق ق
قارقی دئییلیب، قارقی اصلینده اوجو چنگللی سلاحا دئییلیر {	قارقی ۲ [آ،ت،ب،خ: قارماق] قارغی، قارقیماق اوچون سؤیله نن		ارک سۆزلوگو	ق ق
سؤزلر، نفرین، قارقیش سؤزو، آلقیش قارشیتی (فا: لعنت).	قارقی ۳ [آ] قدیم تورک ائل لرینین بیرینین آدی.		ارک سۆزلوگو	ق ق
قارقی ۴ [آ،ب،خ: قارماق] ۱-بالیق توتماغا یاریان دمیر چنگل.	۳-اوجو چنگل لی بیرسلاح، میزراق، باخ: قارماق.		ارک سۆزلوگو	ق ق
قارقی ۵ [آ] گۆمیشان دا کند آدی.	قارقی ۶ [آ] انسان آدی، باخ: قارقی ۷، بای ۷.		ارک سۆزلوگو	ق ق
قارقیتماق [آتد، باخ: قارماق] قارقیش ائتمه گه مجبور ائتمک	(فا: فس لعنت کردن).		ارک سۆزلوگو	ق ق
قارقیش [آ] نفرین، بیرننن حاققیندا پیس آرزو و دیلک، بد	دعا: آلقیش قارشیتی؛ (فا: لعنت، نفرین).		ارک سۆزلوگو	ق ق
قارقیش ائتمک [ل] باخ: قارقیماق، کؤتولوک دیلمک.	قارقیش لاماق [ل] قارقیماق، کؤتولوک دیلمک (فا: نفرین کردن)		ارک سۆزلوگو	ق ق
قارقیش لانماق [بل] قارقیش اولونماق (فا: لعن شدن).	قارقیش لانمیش [ص] لعنت لنمیش (فا: ملعون). cursed.		ارک سۆزلوگو	ق ق
قارقیش لی [ص] تانری نین و انسانلارین قارقیشینا گلیمیش،	قارقیمیش، لعنت لنمیش (فا: لعنتی). imprecatroy		ارک سۆزلوگو	ق ق
قارقیشی توتماق [ل] گویا قارقیشی تأثیر ائتمک.	قارقی لاماق [ل] قارقی ایله وۇرماق.		ارک سۆزلوگو	ق ق
قارقیلی [خ] سلجوقلار دؤنمی موصول آتابگ لریندن ۷.	قارقی لبق [ل] قارقی و قامیش یتیشیلن یت.		ارک سۆزلوگو	ق ق
قارقیماق [ل] کؤتولوک دیلمک، قارقیش ائتمک (فا: لعن	کردن). { ت، سن «قارقاماق»؛ باخ: قارماق }		ارک سۆزلوگو	ق ق
قارقیمیش [ص] قارقینمیش، لعنت لنمیش (فا: لعنتی) cursed	قارقین [آ] اوغوز تورک لرینین ۲۴ بوی وندان بیر سیاییلیر،		ارک سۆزلوگو	ق ق
اوغوزنامه کتاییندا بو کلمه ینمگی بول و خلقی دویوران	معنالانیپ، بعضاً قارقیر، قاراجین، قارغین شکلینده یازیلیبدیر.		ارک سۆزلوگو	ق ق

Qq ق	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۴۳۹	ارک سۆزلوگو	ق Qq
قارلواچ [آ]، تورکمنجه [بیر نوع قوش (فا: چلچله).	قارلواچ [ص] ۱-قارلی، قار آلمیش. ۲-ازنا دا داغ آدی.		مُختلَط "قارما فوْتبال تیمی، قارما حُکومت، قارما آشی و واکسن". {ت: یاغما، غارت؛ دده: بۇرما، اخته}.	
قارلوق [خ] قارچیگی، ماناس داستانیدا بیر قیز آدی.	قارلوق [آ] ۱-قارلی، قارلیق، قار چوخ اولان یئر ۲-		قارما [آ] ۱-سایین قالا دا داغ آدی.	
قارلوقلار [آ] قارلوقلار آلتای داغلارینین غریبنده قارا ایرتیش تارباقاتای اطرافیندا یاشایردیلار (قارا ایرتیش چایی و اورونگو و زئسان گؤلری آراسیندا)، اولارین بؤیوک لری ایلْتَبَر ilteber عنوانی داشییردیلار، قاراخانلی-لارین اساس بؤلومو قارلوقلار باغلانیر و قاشقای ائلینینده قارلوقلارین نسلیندن اولماسینا اینانیرلار، قارلوقلار سونرالار اؤز لرینی تورکمن آدیلا تانییدیلار، قارلوقلار باغلی باشقا بیر طایفادا کاشغر و ایلی چایی حدودوندا یاشایارق چیگیل عنوانی داشییردیلار، تانری داغلاریندا یاشایان قوچ گری/قوچ گیری بویو و اونون قوچومقار/قوچوقار قولو قارلوقلار باغلی ایدیلار. قارلوق تورکلرینین گوئی ده دؤولت قوران بیر قولونا وئریلن آبدال/آپتال آدی قوزئی هیند دیلینده قارلی یترده یاشایان معناسیندادیر، باخ: آغ هون ^{۸۹۷.۲۰۹} . [قارلوق/قارلیق کلمه‌سی آتلامجا قارلی یئر دئمکدیر و بۇ معنا تانری داغلاریندا قارلی بؤلگه لرده یاشایانلار اشارتدیر ^{۲۰۹}]			قارما انکونومی [آ] اؤزل و دؤولتی قوروملار عاید اولان.	
قارلیق [آ] ۱-قارلوقلار آلتای داغلارینین غریبنده قارا ایرتیش تارباقاتای اطرافیندا یاشایردیلار (قارا ایرتیش چایی و اورونگو و زئسان گؤلری آراسیندا)، اولارین بؤیوک لری ایلْتَبَر ilteber عنوانی داشییردیلار، قاراخانلی-لارین اساس بؤلومو قارلوقلار باغلانیر و قاشقای ائلینینده قارلوقلارین نسلیندن اولماسینا اینانیرلار، قارلوقلار سونرالار اؤز لرینی تورکمن آدیلا تانییدیلار، قارلوقلار باغلی باشقا بیر طایفادا کاشغر و ایلی چایی حدودوندا یاشایارق چیگیل عنوانی داشییردیلار، تانری داغلاریندا یاشایان قوچ گری/قوچ گیری بویو و اونون قوچومقار/قوچوقار قولو قارلوقلار باغلی ایدیلار. قارلوق تورکلرینین گوئی ده دؤولت قوران بیر قولونا وئریلن آبدال/آپتال آدی قوزئی هیند دیلینده قارلی یترده یاشایان معناسیندادیر، باخ: آغ هون ^{۸۹۷.۲۰۹} . [قارلوق/قارلیق کلمه‌سی آتلامجا قارلی یئر دئمکدیر و بۇ معنا تانری داغلاریندا قارلی بؤلگه لرده یاشایانلار اشارتدیر ^{۲۰۹}]			قارما انییتیم [آ] قیز اوغلان قاریشیق اوخول.	
قارلیق [خ] اؤزبکلرین، قاراقالپاق اویماعی اولوبابالاریندان.	قارلیق [آ] ۱-قارلی، قارلیق، قار چوخ اولان یئر ۲-		قارما اوخول [آ] قاریشیدیران آراج، میکسئر، ماشیق.	
قارلیقان [آ] قارلار آریینجه گؤل آچان بیر داغ چیچگی.	قارلیق [خ] اؤزبکلرین، قاراقالپاق اویماعی اولوبابالاریندان.		قارماچ [آ] قاریشیدیران آراج، میکسئر، ماشیق.	
قارما [qarma] ۱-قاریشیدیرماق و قارماق ایشی. ۲-آیری توردن اولان اؤیه لرین قاریشیدیریلماسیلا اولوشموش،	قارما [آ] ۱-قارلی، قارلیق، قار چوخ اولان یئر ۲-		قارماس [خ] قاریشیدیرماز (سویونو، نسلینی)، آرتوق اوغول-لاری بگلیگیندن ایلقازی بگین اوغلو.	
	قارما [آ] ۱-قارلی، قارلیق، قار چوخ اولان یئر ۲-		قارماسرگی [آ] چوخلو رسامین اثرلرینی سرگی لهدیگی یئر.	
	قارما [آ] ۱-قارلی، قارلیق، قار چوخ اولان یئر ۲-		قارماشا [باخ] قارماشیق.	
	قارما [آ] ۱-قارلی، قارلیق، قار چوخ اولان یئر ۲-		قارماشیدیرماق [ائتد] قاریشیدیرماق.	
	قارما [آ] ۱-قارلی، قارلیق، قار چوخ اولان یئر ۲-		قارماشماق [س] قاریشماق (فا: ممزوج شدن).	
	قارما [آ] ۱-قارلی، قارلیق، قار چوخ اولان یئر ۲-		قارماشیق سای [آ، مت] کومپلئکس سای (فا: عدد مختلط).	
	قارما [آ] ۱-قارلی، قارلیق، قار چوخ اولان یئر ۲-		complex number	
	قارما [آ] ۱-قارلی، قارلیق، قار چوخ اولان یئر ۲-		قارماشیق لاشماق [س] قارماشیق حالاکلمک.	
	قارما [آ] ۱-قارلی، قارلیق، قار چوخ اولان یئر ۲-		قارماشیق [ص] قاریشیق، کومپلئکس (فا: مختلط). mixed.	
	قارما [آ] ۱-قارلی، قارلیق، قار چوخ اولان یئر ۲-		قارماق [qarma] [ل] ۱-سویو اونا قاتیپ خمیر دؤزلمک، سویو توپراغا قاتیپ پالچیق دؤزلمک، قاریشیدیرماق (فا: مخلوط کردن). ۲ to thicken, to condense-	
	قارما [آ] ۱-قارلی، قارلیق، قار چوخ اولان یئر ۲-		قانییرماق، اوجونو آیمک، چنگل شکلینه سالماق (فا: خم کردن)	
	قارما [آ] ۱-قارلی، قارلیق، قار چوخ اولان یئر ۲-		۳- [آ] قارغی، اوجو آیری چنگل، بالیق توتما چنگلی "بایاتی: توت آغاجی قارماقدی. توتو بارماق بارماقدی. سؤوگوم کؤسوب گندییدی. علاجیم یالوارماقدی."	
	قارما [آ] ۱-قارلی، قارلیق، قار چوخ اولان یئر ۲-		(فا: قلاب). fishingrod, hook. {دیواندا قارماق سؤزو: بیر شئی آیری شئی قاریشیدیرماق معناسیندا گلیب: دیوانداکی سؤزلردن ائله دؤشونولورکی قارماق سؤزو اصلینده قیش فصلینده قار و بۆزون، آرخ و چای سویوندا قاریشیق حالدا گتتمه‌سینه دئییلردی، بو حسابلا قار و قارماق کلمه لرینین آراسیندا اؤزلیر باغلی لیت (سویوق قار و بؤزلا سویون-قاریشماسی) گؤرسه‌نیر، قارا سؤزوده قارانلیق معناسیندا بیر نوع قاریشیق وضعیتی گؤسته‌ریر (وارلیغین یوخلوقلا قاریشیپ آیدین اولمایان و چتین اولان وضعیتی آتلا‌دیر)	

ق ق	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۴۴۰	ارک سۆزلۆگو	ق ق
بو کلمه نین معناسی گئیش لهنه رک قارائلیق رنگینده اولان	نیزه لی تور (فا:چنگک). ۲-بیر بیتگی آدی، باخ: قاراموق.			
بو یاق اوچونده ایشله نیب، انله سانیلیر کی قارماق فعلی نین	قارمون [آ،ر،یو] آذربایجان چالقی چیلیغیندا چوخ ایشله نین			
قاریشیق، بلیرسیز، خوشاکلمه یین و چتین ائدن مفهوملارینا	و یئسلل بیر چالقی آلتی نین آدی، آکاردئون.			
باخارساق بیر سیرا کلمه لرین اؤزاق کؤکو سیلاییلر: قارقاقماق	قارمونچو [آ] قارمون چالان.			
(قارماشیق وضعیت دوشمه سینیی ایسته مک)، قارمالاماق	قارمونچولوق [آ] قارمون چالما ایشی و پشه سی.			
(یاغمالاماق، قاراگؤنه سالماق)، قاری (یاشلانماقلا یاشاییش	قارمیق [باخ] قاراموق.			
و یوخلوغون قاریشان وضعیتیی)، بو معنا یا دایاناراق	قارن / قارین [آ] خوی دا داغ آدی.			
قاریماق، قاریتماق، قارت، قارتالماق سؤز لرینه ده اشاره ائتمک	قارنا [آ] سؤلدوز و اؤرمیه ده کند آدی [باخ: قارناق].			
اولار، یئننه "قاری" کلمه سیده بیر شئیین قارائلیق، قاریشیق	قارناهاار [آ،بی] باخ: گؤل کلم.			
و بولائلیق "ضدجه تی" اولان طرفینی گؤسته ره رک بو کلمه	قارناق [آ، یئرل] قار دؤران یئر، قارقالنمیش یئر (فا: برفگیر).			
ایله ایلگیلی سانیلیر، البته اشاره ائتمک لازیمدیر کی بو	قارناق [آ،ت] بیر اوغوز شهری.			
کلمه آد حالتینده چنگل و بالیق توتما وسیله سینیه دئییلیر و	قاروناس / قارافاس [آ] قاریشیق و ایکی سؤیلو معناسیندادیر،			
نظره گلیر بو وسیله بیر نوع سویو قاریشیدیرما آلتی دیر.	چاغاتای لار معمولاً افغان موعوللارینا بو آدی وئردیلر ^{۱۲} .			
قارماق آتماق [ل] بالیق توتماق اوچون قارماغی سویا سالماق.	قارنی آج [آ] آجیمش.			
قارماق بۇینوز [ص] بۇینوزلاری قارماق کیمی آیری اولان.	قارنی آجیق [ص، ظ] یوخسول، کاسیب.			
قارماقاریشیق [ص] ۱-چوخ قاریشیق، بیریرینه دیمیش	قارنی آغریماق [س] بیر شئی تمنا سیندا اولماق.			
higgledy ۲-قارسیز.	قارنی اؤسته اوزانمیش [ص] اوزوقو یلویاتمیش (فا: دمر) prone			
قارماقاریشیق لیق [آ] قاریشیق لیق، دوزن سیز لیک.	قارنی بۇیومک [س] بویلو اولماق، حامله اولماق.			
قارماقچیق [آ] بالاجا قارماق، بالاجا چنگل.	قارنی توخ [ص] دویوش، احتیاجی اولمایان.			
قارماقلاماق [ل] ۱-بیر شئییه قارماق گئچیرمک، ۲-قارماق	قارنی دولوسو [ظ] دویونجا، دویونجا قدر.			
بیچیمینه سالماق (فا: به شکل قلاب و چنگک در آوردن).	قارنی دویوماق [س] آج قالماق، دویونجا یشمه مک.			
قارماقلاماق [بل] قارماغا گچیرلمک، قارماق کیمی اولونماق.	قارنی زیغلی [ص] کؤتو اورکلی.			
قارماقلی [ص] اوخوندا قارماغی اولان.	قارنی قارا [آ] ۱- [بی] باخ: بؤرولجه اوتو. ۲-قارنی زیغلی.			
قارماق واری [ص] قارماغا اوخشار، قارماق کیمی آیری.	قارنی قورتلو (قوتدو) [ص] غیر صمیمی.			
قارمالاما [آ] آل دولوسو و تئز تئز گؤتورمه (فا: چنگ اندازی).	قارینی اوتارماق [س] باخ: قارین اوتارماق.			
قارمالاماق [ل،ت،دده] یاغمالاماق، تئز تئز و تلسیک گؤتورمک،	قارینی برکتیمک [س] دویونجا یشمک.			
ال ایچی دولوسو و تئز تئز گؤتورمک (فا: چنگ انداختن).	قارنی یاریق دولماسی [آ] همان بادیمجان دولماسی اولاراق			
قارمالانماق [بل] تئز و تله سیک گؤتورولمک.	بادیمجانی اؤزوناسینا یاراراق ایچینه مخلقات دولدورولار.			
قارمالیق [آ] قارما اولما و قاریشیق اولما وضعیتیی.	قارنی یاریق [آ] ۱-قارابادمجان لا دؤزه لن بیر جور یشمک. ۲-			
قارمان جورمان [ص] چوخ قاریشیق و دؤزن سیز.	دنیز بۇجگی نین یاستی وپارلاق قاییغی، بالیق قولاغی. ۳-			
قارمانج [باخ] قارماج.	[بی] اکثرأ مزارلیقلاردا بیتن، تیکانلی، یاییق بیر بیتگی و			
قارمانداغ [آ] آغدام داغ آدی (۸۹۹) ^{۲۴} .	خالق طبابتینده ایشله ن قیرمیزی توخومو و میوه سی (سؤیونو			
قارموق [آ] ۱-باخ: قارماق، بالیق توتماق اوچون دوزه نیلن	کسیلن یارا یئرینه وؤرسان قانی کسیرلر و ساغالداری) ^{۱۳} .			

Qq ق	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۴۴۱	ارک سۆزلوگو	ق Qq
قارنی یاریق [آ] خوی دا کند آدی. باخ: سالماس.	قارنی یاریق [آ] خوی دا کند آدی. باخ: سالماس.		قاریتماق [ل، باخ: قارماق] ۱- قیزی اره وئرمه ییب ائوده	قارنی یوغون [ص، آ] شیشمان، دؤلگون، چوخ کؤک.
قارنی یوغون [ص، آ] شیشمان، دؤلگون، چوخ کؤک.	قارنی یوغون [ص، آ] شیشمان، دؤلگون، چوخ کؤک.		ساخلاماق، قوجالتماق (ف: فتوت کردن). ۲- میوه‌نی اکینده	قارو [آ] قولتوغون آلتینداکی دامارین آدی.
قارو [آ] قولتوغون آلتینداکی دامارین آدی.	قارو [آ] قولتوغون آلتینداکی دامارین آدی.		ساخلایب تازالیقدا سالماق (فا: از طراوت انداختن).	قارواماق [ل] باخ: قاوراماق.
قارواماق [ل] باخ: قاوراماق.	قارواماق [ل] باخ: قاوراماق.		قاریج [باخ] قاریش.	قاروچ [آ] ۱- قاریش، قاریشیق ۲- قارا اوچ [خ] تیمورگورخان
قاروچ [آ] ۱- قاریش، قاریشیق ۲- قارا اوچ [خ] تیمورگورخان	قاروچ [آ] ۱- قاریش، قاریشیق ۲- قارا اوچ [خ] تیمورگورخان		قاریجقای [آ، دی] سترچه‌دن آرجابویوک بوز رنگلی تارلاقوشو.	دؤنمی بگ و کومتان آدی. ^۷
دؤنمی بگ و کومتان آدی. ^۷	دؤنمی بگ و کومتان آدی. ^۷		قاریخ [آ، باخ: قار] قاراباخماقلا اورتایا چیخان گؤز قاماشماسی.	قارون [آ] چوخ دؤولتلی، چوخ وارلی آدام حاققیندا.
قارون [آ] چوخ دؤولتلی، چوخ وارلی آدام حاققیندا.	قارون [آ] چوخ دؤولتلی، چوخ وارلی آدام حاققیندا.		قاریخ ۲ [آ] ۱- باغ و باخجا سووارماق اوچون آجیلان سو یولو،	{افسانوی ثروتی اولان حموسی نین قارداشی آدیندا}.
{افسانوی ثروتی اولان حموسی نین قارداشی آدیندا}.	{افسانوی ثروتی اولان حموسی نین قارداشی آدیندا}.		آرخ، ساپانلا آجیلان ایز ۲- آرخلار آراسیندا کی توپراق ییغینی،	قاروو [ص] گنجه کورلوغو اولان آدام، قارانیقدا گورمه
قاروو [ص] گنجه کورلوغو اولان آدام، قارانیقدا گورمه	قاروو [ص] گنجه کورلوغو اولان آدام، قارانیقدا گورمه		جیه. {قاریخ سؤزو بۇ معنادا قارماق کلمه‌سینه دایانیر،	نقصانی اولان (فا: شب کور).
نقصانی اولان (فا: شب کور).	نقصانی اولان (فا: شب کور).		چونکی قاریخلماق گرچکدن توپراقی قاریشیدیر اراق ایز و	قاروو [آ] آذربایجان، دا کند آدی ^{۲۴} .
قاروو [آ] آذربایجان، دا کند آدی ^{۲۴} .	قاروو [آ] آذربایجان، دا کند آدی ^{۲۴} .		آرخ آچماق مفهومیوندا دیر و سووارماق اوچون کوتانلا ایز	قاروولیق [آ] گنجه کورلوغو، گنجه و قارانیقدا گورمه
قاروولیق [آ] گنجه کورلوغو، گنجه و قارانیقدا گورمه	قاروولیق [آ] گنجه کورلوغو، گنجه و قارانیقدا گورمه		آچماق توپراقی آلت اوست اتمک دئمکدیر}.	نقصانی (فا: شب کوری).
نقصانی (فا: شب کوری).	نقصانی (فا: شب کوری).		قاریغدی رماق [ل] گؤز لرینی قاماشدیرماق، چاشدیرماق.	قاروول qarovul [آ، باخ: قوروماق] ۱- کنشیکچی، گؤز تچی.
قاروول qarovul [آ، باخ: قوروماق] ۱- کنشیکچی، گؤز تچی.	قاروول qarovul [آ، باخ: قوروماق] ۱- کنشیکچی، گؤز تچی.		قاریغدی ریلماق [بل] چاشدیریلماق.	۲- توفنگ لرده آماج و نشانلار دلیگی، آرپاچیق. ۳- گمی
۲- توفنگ لرده آماج و نشانلار دلیگی، آرپاچیق. ۳- گمی	۲- توفنگ لرده آماج و نشانلار دلیگی، آرپاچیق. ۳- گمی		قاریغلاماق [ل] قاریخ آچماق، آرخ آچماق.	یدک، ینه باغلانان ایپ و گوزدن ایتمه‌مه‌سی اوچون اوئا
یدک، ینه باغلانان ایپ و گوزدن ایتمه‌مه‌سی اوچون اوئا	یدک، ینه باغلانان ایپ و گوزدن ایتمه‌مه‌سی اوچون اوئا		قاریغماق [س] گؤز لری قاماشماق، چاشماق، اؤزونو ایتیرمک.	باغلانان سو اؤزوند قالان یونگول توپ/تاختا (فا: قراول).
باغلانان سو اؤزوند قالان یونگول توپ/تاختا (فا: قراول).	باغلانان سو اؤزوند قالان یونگول توپ/تاختا (فا: قراول).		قاریدئس [یو] باخ: دیز تکه سی.	قاروول لاماق [ل] ۱- آماج لاماق، نیشان لاماق. ۲- گؤدک،
قاروول لاماق [ل] ۱- آماج لاماق، نیشان لاماق. ۲- گؤدک،	قاروول لاماق [ل] ۱- آماج لاماق، نیشان لاماق. ۲- گؤدک،		قاریش/قاریج qarış [آ، ت، قاری، قاریش] آچیق بارماقلارین	گؤزتله‌مک، پوسقودا دایانماق.
گؤزتله‌مک، پوسقودا دایانماق.	گؤزتله‌مک، پوسقودا دایانماق.		آچیمی، آچیق بارماقلار آچیمیندا باش بارماغین اؤجوندان	قارووللوق [آ] کنشیک چکمه.
قارووللوق [آ] کنشیک چکمه.	قارووللوق [آ] کنشیک چکمه.		چیچیلی بارماغین اؤجونا قدر اولان اندازه، بیر قاریش	قاری qari [آ] ۱- آرواد، قادین، بیر کیشی نین خانیمی
قاری qari [آ] ۱- آرواد، قادین، بیر کیشی نین خانیمی	قاری qari [آ] ۱- آرواد، قادین، بیر کیشی نین خانیمی		اؤلچوسونده اولان آرائلیق (فا: وجب). span	(فا: عیال). wife ۲- [مج] قوجا قادین (فا: پیرزن). old
(فا: عیال). wife ۲- [مج] قوجا قادین (فا: پیرزن). old	(فا: عیال). wife ۲- [مج] قوجا قادین (فا: پیرزن). old		قاریش بولاش [آ، د] قاریشیق، سلیقه‌سیر، دؤزن سیر.	woman {ت: یاشلی؛ دده؛ باخ: قارماق}.
woman {ت: یاشلی؛ دده؛ باخ: قارماق}.	woman {ت: یاشلی؛ دده؛ باخ: قارماق}.		قاریش قاریش [ظ، مج] هریانی، بیر یئرینی گؤزدن ایتیرمه‌دن	قاری qari [آ، ع] اوخویوجو، اوخویان.
قاری qari [آ، ع] اوخویوجو، اوخویان.	قاری qari [آ، ع] اوخویوجو، اوخویان.		”من تبریزی قاریش قاریش گزمیشم“.	قاری [آ] سبزوار، خالخال و بجنورد دا داغ آدی.
قاری [آ] سبزوار، خالخال و بجنورد دا داغ آدی.	قاری [آ] سبزوار، خالخال و بجنورد دا داغ آدی.		قاریشدی راج [آ] تیکیتنی ایشلرینده قاریشدی رماغا یارایان	قاری بازار [آ] قایی بویوناعایدیر آدی (م ۱۶ جی قرن) ^{۲۵} .
قاری بازار [آ] قایی بویوناعایدیر آدی (م ۱۶ جی قرن) ^{۲۵} .	قاری بازار [آ] قایی بویوناعایدیر آدی (م ۱۶ جی قرن) ^{۲۵} .		آراج، میکسر (فا: مخلوط کننده).	قاریاتان [آ] قوم دا داغ آدی.
قاریاتان [آ] قوم دا داغ آدی.	قاریاتان [آ] قوم دا داغ آدی.		قاریشدی ران [باخ] قاریشدی ریجی.	قاریاغدی [آ] ۱- اوستو بنگ بنگ اولان قماش ۲- [آ] دؤغومو،
قاریاغدی [آ] ۱- اوستو بنگ بنگ اولان قماش ۲- [آ] دؤغومو،	قاریاغدی [آ] ۱- اوستو بنگ بنگ اولان قماش ۲- [آ] دؤغومو،		قاریشدی رماق qarışdırmaq [ل] ۱- بیریری نه قاتماق، مخلوط	قار یاغدیغی سیرادا اولان. ۳- قاریاغدی خاتون؛ ایندی ده
قار یاغدیغی سیرادا اولان. ۳- قاریاغدی خاتون؛ ایندی ده	قار یاغدیغی سیرادا اولان. ۳- قاریاغدی خاتون؛ ایندی ده		ائله‌مک. mixed ۲- بیرایشی ویا سؤزو سئچه بیللمه‌مک. ۳-	آنکارا، دا توربه‌سی وار اولان، عثمانلیلار دؤنمینده یاشامیش
آنکارا، دا توربه‌سی وار اولان، عثمانلیلار دؤنمینده یاشامیش	آنکارا، دا توربه‌سی وار اولان، عثمانلیلار دؤنمینده یاشامیش		بیرینی بیرایشه قاریشماسینا سبب اولماق ۴- سلقه‌نی پوزماق،	و آرمیش اولدوغو سؤیله‌نن بیر خانیم ^۷ . ۴- قوشاچای دا
و آرمیش اولدوغو سؤیله‌نن بیر خانیم ^۷ . ۴- قوشاچای دا	و آرمیش اولدوغو سؤیله‌نن بیر خانیم ^۷ . ۴- قوشاچای دا		نظام‌سیر بیر حالا سالماق، دولاشیق سالماق. ۵- فتنه فساد	کند آدی. بجنورد دا داغ آدی.
کند آدی. بجنورد دا داغ آدی.	کند آدی. بجنورد دا داغ آدی.		سالماق، قاریشیق لیق سالماق (فا: بهم زدن).	قاریاغی [آ] قوشاچای دا داغ آدی {قاریاغدی}.
قاریاغی [آ] قوشاچای دا داغ آدی {قاریاغدی}.	قاریاغی [آ] قوشاچای دا داغ آدی {قاریاغدی}.		قاریشدی ریجی [آ] ۱- قاریشدی ران، اورتالیغی بیریری نه قاتان،	

ق ق	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۴۴۳	ارک سۆزلۆکو	ق ق
	چئوره سینده قازیلان چوخور، آرخ.		آراسینداکی بوشلوق.	
	قاریماز [ص] قاریمایان.		قارینیا [ص] چوخ یئین (فا: پرخور). gluttonous	
	قاریماق qarimaq [س، ت] ۱- قوجا لماق، یاشلی لانماق (چوخراق قادین لار اوچون) (فا: پیر شدن). ۲- سوۋدا قالماقدان قیریشماق، بۆزوشمک (دری) (فا: چروکیدە شدن). ۳- جوتلشمک، چاتیشماق (ایت اوچون). { باخ: قارماق }		قارینتی [آ] گمی نین یانیندان ووران دالقا (فا: موج کنار قایتق).	
	قاری مزره سی [آ] خیاو دا کند آدی (قاری مزرعه سی).		قارینج [باخ] قاریشیق.	
	قاریمیش [ص] ۱- قوجا لمیش، گۆرگو لنمیش، تجربه و گۆرگو قازانمیش (فا: فرتوت) ۲- اؤیغور یازیتلاریندا بیر بگ آدی .		قارینجا [آ، دی، ت، سن] باخ: قاریشقا.	
	قارین qarın [آ] ۱- انسان و حیوانلارین کؤکس له خالچا- لارینین آراسی؛ بدنده معده، باغیرساق، دالاق و قارا جیبار اولان یؤلوم (فا: شکم). ۲- belly - بعضی شئیلرین شیش و ایچی بوش بؤلۆمۆ. ۳- آنا رحمی، اوشاقلیق، بالالیق. ۴- سن؛ بو کلمه قارماق سۆزوندن آلیناراق بدنده مختلف موادین قاریشدیغی یثری گۆسته ریر بو کلمه دن آلیناراق قارینداش/قارداش سۆزو، ایکی شخصین یئمک و ایچمک لرینین بیر اولماسینی و بیر آیری دئییشله بیر قاریندان چیخمالارینی گۆسته ریر؛ باخ: قارماق {.		قارینجا qarınca [آ] بۇکان (ک/ب) و خوی دا کند آدی.	
	قارین آغری سی [آ] ۱- قارین دا اولان آغری. ۲- [مج] یالاندان شیلتاقلیق ائتمه "اونون ~ وار قوی سۆزونو دئسین".		قارینجیق [آ] ۱- جودون مختلف اورقانلاری ایچینه اولان بوشلوق، قلبین آلت بؤلۆمونده و بدنین ساغ و سول طرفینده جیبارلار و قانی پومپالما اورقانلارینی ایچینه آلان ایکی بوشلوق، کیچیک قارین. ۲- جوجه لرین بدنن آیقارلاردان گئری ده اولان بؤلۆمۆ (فا: شکم کوچک).	
	قارین آلتی [آ] یهر و قالتاغی برکیتمک اوچون آتین قارنی آلتیندان گئچیریلن قاییش (فا: زیر شکم). underbelly		قارینداش [آ، ت] ۱- قارداش سۆزونون اسکی بیچیمی، بیر قاریندان چیخانلارین بیریرینه گۆره نسبتی. قارداش، قارداشلیق ۲- قیز قارداش، باجی (قازاق و قیزلاردا).	
	قارین آییقلی [باخ] قارین باجاق لیلار.		قارینداش [خ] باخیش، نظر، گۆز قاچاماغی؛ تورکمتلرین، تکه و توختامیش اویماقلاری اولوبابالاریندان ^۷ .	
	قارین اوتارماق [س] اونون بوتون قاپی سیندا قارینی دویورماق.		قارینداش [آ، ت] ۱- قارداش سۆزونون اسکی بیچیمی، بیر قاریندان چیخانلارین بیریرینه گۆره نسبتی. قارداش، قارداشلیق ۲- قیز قارداش، باجی (قازاق و قیزلاردا).	
	قارین ایچی [ص] ایچ آلات (فا: امعاء). blowels		قاریندان آباق لیلار / قاریندان باجاق لیلار [آ، دی] یوموشاقچا- لاردان، قارین لاریندا اتلی و یاستی اوزانتی لاری اولان بولارلا یتریین بیر حیوانلار سوۋو.	
	قارین ایشلنمه سی / قارین ایشلنمه سی [ص] تنقیه (فا: دیساتری). derdging, dysentery		قارین دولوسو [ظ] دویونجا، دویانا قدر.	
	قارین باجاق لیلار [آ، دی] یومشاقچالار صینفیندن، باشلاری دیللی و دیشلری اولان و قارینداکی اتلی اوزانتی لاری باجاق کیمی ایشلنن، سوۋونه رک یترین، اسپیرال قایق لی و سولاردا یاشایان بیر حیوان.		قارین دوۋیورماق [س] گئچنیمک.	
	قارین باغی [آ] پالتار آلتیندان قارین اۆزه رینه باغلانان باغ.		قارین دوۋشمه سی [آ] قارینین ساللانماسی (فا: افتادگی احشاء). spianchnoptisis	
	قارین بوشلوق [آ] قاوورقا سومو کلریله خالچا سومو کلرینین		قارین زاری [آ] قارین بوشلوقونو اورتن اؤرتوک.	
			قارین زاری التهابی (یاقنی سی) [آ] قارین زاریندا اولان ناخوشلوق، پثرتونیت.	
			قارین ساللاماق [س] شیشمان لاشماق، کؤکلمک.	
			قارین قارینا [ظ] یان یانا، دؤش دؤشه.	
			قارین قوۋلو [آ، ص] چوخ یئین، دویماز، قارینا چوخ قوللوق ائدن (فا: پرخور). gluttonous	
			قارینلاماق [س] گمی یانینی بیریرنه دایاماق.	
			قارینلی [ص] ۱- قارین قیسمی چیخیق ویا بویوک. ۲- چوخ یئین، قارین دۆشکونو (فا: شکمو).	

ق ق	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۴۴۴	ارک سۆزلۆک	ق ق
قارینماق [س] قارین وئرمک، ساللانماق.	اصلینی آزاق تانیییلار و بوکلمه نین آز قومونون آدیندان			
قارینه [آ] ۱-قوجانه، آتانین آناسی ۲-عمومیتله قوجاقاری.	آلینماسینی مئاسب ییلبلر؛ البتده کاسلار، کاسپی لر،			
قارینه قورشاعی (اؤرگنی) [آ] گۆی قورشاعی.	خز لر، آزلار، قازاق لارین کۆک باخیمیندان بیریرینه			
قارین وئرمک [ل] قارین ساللاماق، بیر شئین اورتا بؤلومو	باغلیلیغی آیدیندیر و بۇ مطلب چوخلو ییگیلنلر طرفیندن			
چیخماق و شیشمک (دؤوار کیمی شئیلر)، آیلیمک.	ثابت اولونوبدور؛ کاس، کاسپی، کاسپین، کاسار، خزر/			
qaz [آ، دی] پرده آياقلى لاردان، ائوجیل ویا چؤلجول،	کاس، کاساق، قازاق / کاس، آس، آز.			
اؤردک دن ایری بیر این حیوانی (فا:غاز). anser avica	قازاق [آ] ازنا، مشهد و نیشابور-عشق آباد دا داغ آدی.			
ت: ۱-قاز، اؤردک. ۲-آغاج قایغی؛ بو کلمه سس	قازاق... [آ] انسان آدی: ~ خان، سبای، سبگ، ~ آر.			
تقلیدی ساییلیر؛ بو کلمه غاز شکلینده فارسجا یا و goose	قازاق باشی [آ] قازاق دسته سینین باشچی سی.			
شکلینده اینگیلیزجه یه گئچیدیر.	قازاق چؤمبکله سی [آ] بیر باجاق اؤزه رینه چؤمبه لهرک و			
qaz [آ، فر] ۱-ماده لرین اؤچوجو وضعیت لرینین عام آدی،	اوییری باجاق اؤنده توتولاراق بیر گؤج آلیشدیрма ایشی.			
غاز. ۲-یاریم سایدام پارچا (فا:غاز).	قازاق لار [آ] قازاق لاردان بیر بؤلوم قاراباغ بؤلگه سینده			
qaz [آ، ت] افراسیابین قیزینین آدی.	اوتوراراق صفویله قاتیلدیلار، قاراباغ قازاق لاری سونرالار			
qaz [آ] بو کلمه کاس / کاسسی / قازاق / خزر / قیرقیز کیمی	عثمانلی لار یاردیمی اولدولار. ^{۸۵}			
سۆزلرین کۆکو اولاراق چوخلو یئر آدلاریندا گۆرسه نیر	قازاق لی، qazanlı [آ] گنبد ده کند آدی.			
و معناجا گزمک سۆزونه باغلانیلر: قازیللو / قاضیللو، خاساوان /	قازاق یانا [آ، یئرل] توی گله نک لریندن: گلینی دده ائویندن			
قاز آوان، خاسیللی / قازائلی، کسبه / کاس اویا. ^{۸۶}	آپاریکن محله آدمای فایتونون قاباغین کسب و خلعت			
qaz [آ، بی] اسفناج گیللردن، یئیلن، یاپراق لاری قاز آباغینا	آلاندان سونرا گنتمه لرینه یول وئرلر.			
بئز و اؤچ بوجاق بیتگی (اشتاها آچیجی، قانی و بؤیرکلری	qaz [آ] ۱-داشقا، تک آتلی و ایکی تکرلی بالاجا آرابا			
تمیز لهین ^{۸۷}) (فا: پنجه غازی) chenopodium {قاز+آیاق}.	(فا: درشکه) ۲-بیر نوع قوش آدی (فا: چکاوک) {قوزلاق}.			
qaz [آ، ل] (آراجلاردا) قازینی چوخا لیدیپ هیزلاندیرماق.	qaz [آ] قازاق دوژلدن ویا سوروجوسو (فا: درشکه چی)			
qaz [آ] جمهوریا آذربایجاندا بیر رایون آدیدیر؛ باخ: قازاق.	qaz [آ، ر] دوشتاق، سنگر (فا: زندان). prison {روسجا			
qaz [ص] قازاخ دیلینده، قازاخ دیلی.	سانیلماغینا رغماً، تورکجه قازماق سۆزونه باغلاناییلیر:			
qaz [آ، یئر قازان، توپراق قازان، قازماق. excavator	(قازیلان یئر، سنگر) ^{۸۵}			
qaz [آ، ر] قافقاز قایناقلی هیزلی اوینانان بیر خالق دانسی.	qaz [ص] قازاماتلیق، قازامات و دوشتاق اؤچون اؤزل			
qaz [آ] ۱۳م جو عصرده تورکوستاندا بیر بگ آدی. ^{۸۶}	پالتار و آیری شئیلر (فا: مربوط به زندان).			
qaz [آ] ۱-قازما و تمیز لهمه ایشلرینده ایشله دیلن بیر نوع	qaz [آ] ۱-بیر نوع بؤیوک قابلاما، بیر نوع بؤیوک			
دمیر آراج. ۲-آذربایجان اویون هاوالاریندان بیرى (قازاق-	تاغار (فا: دیگ). pot ۲-قازانما، قازانچ، اؤستونلک. ۳-			
بوئو آدیندان) (فا: آهنگی ترکی) {قازماق+اغی}.	ایدیل بولغارلاری نین قوردوقلاری بیر شهر ^{۸۵} . ۴-انسان آدی:			
qaz [آ] ۱-قازاخستان ملتینی تشکیل اندن تۆرک دیللی	قازانبای / قازانتبگ، قازانر. {سن، باخ: قازماق}			
خالق و بو خالقا منسوب اولان. ۲-بیر نوع یاخاسی	qaz [آ] ایران و آذربایجان جمهوریتینده یئر آدی اولاراق			
قایتارما و قالین توخونموش کؤپک. ۳- [مچ، اسکی] آتلی	ایشله نیر، باخ: یئر آدلاری (ان آزی ۲۵ آد سایماق اولار).			
عسگر دسته سی (فا: قزاق). {بعضی ییگیلنلر بو کلمه نین	qaz [ص] یارارانان (فا: متشف). deriving.			

Qq ق	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۴۴۵	ارک سۆزلوگو	ق Qq
قازانچ [آ] قازانیلان شئی، یارار، چیخار، گلیر، ساتیلان بیر شئین ویا اؤره‌تیلن بیر شئین ویا بیر امک قارشى لیغیندا وئریلن حاق (فا: فایده) profit {ت: قازقانچ، سن «قازانچ»}	قازانچاچاتماق [س] قازانچ الده ائتمک (فا: سود بردن).	قازانچ سیز [ص] قازانچی اولمایان، گلیر سیز، یارار سیز (فای: بی بهره). portionless	قازانچلو qazanclu [آ] م ۱۶ جی یۆز ییلده ذوالقدر تۆرک-لرینه باغلی بیر بوی آدی ^{۸۵} . باخ: سلجوقلار ^{۲۹} .	قازانچلی [ص] قازانچی اولان، قازانمیش اولان، گلیر لی، استفاده لی (فا: سود آور). profitable
قازانچوق [آ] ۱-قازانچ، گتیری ۲-قازانچا. ۳- [خ] اؤزبک-لرین، قونرات و اوختماقالی اویماقلاری اولوبابالاریندان ^۷ .	قازانچا [آ] بالاجا قازان (فا: دیگچه). small pot	قازانچی [آ، سن] ۱-قازان قاییران و ساتان کیمسه (فا: دیگساز) ۲-قازان قوران ویا قیزدیران کیمسه. boiler-maker ۳- [خ] تۆرکمنلرین، ساریق اویماعی اولوبابالاریندان ^۷ .	قازانچی لیق [آ] قازانچینین ایشی ویا مسلگی.	قازان خانان [آ] بوخار قازانلاری اولان یئر وینا.
قازان خان [خ] چاغاتای و آلتین اوردو خانلاریندان، قازان خانلیغینین قوروجوسو و ایلک خانى، ایلخانلی دؤولتی خانى (هولاکو خان'ین تورونو، آرقون خان'ین اوغلو) ^۷ .	قازان خانلیغی [آ] باخ: آلتون اوردو خاقانلیغی ^{۲۹} .	قازان داشی [آ] قازاندا سو قاپاتما سبب ایله کلسیم دۆز لارینین قازان دیینده اوتوروب و برکیمیش قیسمی.	قازان دییی [آ] قازماق، قازاندا دویو پیشیرنده دیینده دۆزه لن قالین کۆرک بؤلوم (فا: ته دیگ). browned	قازان دیرماق [ل] قازانماسینا یول آچماق.
قازان قاپنایمان یئرده میمون اویمانماز [دئیم] هئچ بیر ایش قارشى لیق سیز گۆرولمز.	قازانماق [ل] ۱-بیر ایش سونوجو، گلیر الده ائتمک، قازانچ الہ گتیرمک (فا: سود بردن). to earn ۲-ایدماندا قارشى طرفی اؤدماق. to win ۳-غالب گلیمک (فا: غالب آمدن).	occupying {ت: سن قازانماق/ قازماق سۆزونه باغلیدیر}.	قازانیش [آ] قازانماق ایشی ویا بیجیمی (فا: سود).	قازانیلماق [بل] قازانماق ایشی گۆرولمک و یول آچماق، الہ گتیریلیمک (فا: تحصیل شدن). to be earned
قازانیلمیش [ص] الده ائدیلیمیش، الہ گلمیش (فا: تحصیل شده) قازانیم [آ] قازانماق ایشی، ایشچی لر وئریلن حقوق، ایشلیک.	قازاوتاران [ا] قازلاری وتلاغا آپاران (فا: قازچران gooseherd قازاوجاغی [آ] قازلا یانان اوجاق.	قاز دیرئتماق [ائتد] قاز دیرماق ایشینی گۆردۆرمک.	قاز دیرماق [ائتد، ت: سن] ۱-قازماق ایشینی گۆردۆرمک ۲- اویوق و ناخیش آچدیرماق، اؤیدورماق (فا: فس کندن to dig ~	قاز دیریلماق [بل] قاز دیرماق ایشی گۆرولمک.
قازراق / قزرق [آ] فیندق کیمی میوه لری دیدهرک تۆکولن قاییق لاری (فا: پوسته فندق و...) {قازماق فعلینه باغلیدیر}.	قاز سؤیاسی [آ] قازلا یانان سو یا نوعو.	قاز سوغانی [آ، بی] آلتی یاپراق دان اولوشان چیچک لرینین ایچ طرفی ساری رنگلی و بعضاً آغیمیتیل و ائشیک طرفی یاشیل زولاق لی، زانباغا اوخشار بزک بیتگی سی.	قاز سیزلاشدیرماق [ل] قازنی بوشتا لتماق، هاواسینی چیخارماق قاز قافالی / قاز بئینلی [ص] آتلاش سیز، قاورایش سیز.	قازقان [آ] قازان، قازانچ؛ بوخارا خانلیغی خانلاریندان ^۷ .
قازقانادی [آ، آیدمان] گۆلشدہ قارشى طرفین بونونو قولتوق آلتینا آلاراق بونونو بۆکمہ فئی.	قازقو qazoqlu [آ] قئیدار دا کند آدی {قازیقلى}.	قاز قورت [آ] باخ: قازیرقان ^۷ .	قاز قیق [آ] تندیردن چورگی چیخارماغا یاریان اوجو بیز کؤسو، بیتگی کؤکو چیخارماغا یاریان بیر آیقیت (فا: چوب تنور).	قازلاشماق [س] قاز حالینا گلیمک.
قازلاماق [ل] قاز دۆلدورماق. to aerate	قازلانماق [س] خوروزلانماق، قوره لنمک.	قازلانماق ۲ [س] ۱-قاز چیخماق. ۲-قاز حالینا گلیمک.	قازلۇ [آ] کلنیر ده کند آدی.	

Qq ق	آذربایجان تۆرکجه سی
قاس [qas] تئللردن دۆزه لن و آچیلیب قیسیلاراق اۇرقان-لاردا حرکت یارادان عضو "قۇل قاسی، قلب قاسی" (فا: ماهیچه). {ت، بو کلمه قیسماق سۆزو ایله ایلگیلیدیر، دیواندا آغاج قابیغی معناسیندا گلیب و گرچکده آغاجی قیسبب ساخلایان عضودور، بو کلمه دن آلیناراق قاستناق سۆزو آرابا تکرری ویا تۆر کیمی شئی (الک) اورتالایب قیسان وسیله یه دئییلیر، بو معنا گئیشله نهرک قاسماق = قاستناق سۆزو یارا اۆزنده دوزه لن اؤرتوگه و قاسیق سۆزو اؤرتوک شکلینده اولان بؤلومه دئییلیر، قاس سۆزونون قیسیلبب آچیلما مفهومو قاستناماق (ت: سویوقدان تیره مک) و قاسیرقا (تیره دن سویوق) کلمه لرینده ده گۆرسه نیر، درین بیر باخیشی نظره آلساق قاس سۆز ایله تحلیللی دیللرده ایشله ن کاسه، case کیمی سۆزلرین (بۆرۆمک مفهومندا) اؤزاق اقربالیغینی گۆرمک اولار.} قاسار [خ] قاسیرقا، فیرتینا؛ چنگیز خاقان'ین قارداشلاریندن.^۷ قاسپاق [آ] بزک لی، مُزین.^۷ قاسپیرالی [آ] اسماعیل بگ قاسپیرالی م ۱۸۵۱ءده باخجاسارای دا دۆنیا یا گلیب و ۱۹۱۴ ده دۆنیاسین دیشییدیر، ظلمه و امپریالیسمه قارشى مبارزه ده یازدیغی یازیلار یلا تورک عالمینده یۇل گۆسته ریجی عالم کیمی تانییر. قاسترول [آ، آلمانجا] باشقا شهردن گلیمیش نُمایش چیلرین نُمایش لرینه دعوت ائدیلمن تاماشاچی. قاستریت [طبّ، یو] معدّه خسته لیگی (فا: گاستریت). قاس تۆتۆقلوغو / قاس تۆتۆلماسی [آ] ایشه آلیشدیریلما میش قاس لارین بیردن بیره چالیشماسیلا اورتایا چیخان آغری. قاس تۆخو [آ] قاسلاری دوزلدن توخو. قاسداغ [آ] بالاکن'ده سیراداغ آدی.^{۲۴۰} قاس سیز [آ] قاسی اولمایان، قاسلاری گلیش مه میش اولان. قاسلاشماق [س] قاس حالینا گلکم. قاسلی [ص] قاسلاری گلیشمیش اولان. قاسم [qasim] [ص، ع] قسمت ائدن، بخش ائدن، پای لارا بؤلن. قاسم (آباد)... [آ] قوژئی و گوژئی ده یئر آدی اولاراق ایشله-نیر، باخ: یئر آدلاری (ان آزی ۲۲ آد سایماق اولار).	قازیقلاش [آ] قازیقلاماق ایشی. قازیقلی [آ] قازیق چالینمیش. قازیقلی هومما [آ] تتانوس، باسیل واسطه سیله آچیق یارالاردان و جوداگیرن و قاسلاردا آغری یا یۇل آچان بیر خسته لیک. قازی قوملار [آ] اۇچاردا کند آدی.^{۲۴۰} قازی قوموق [آ] داغیستان تورک خالقلاریندان بیرى. قازیما [آ] آذربایجاندا چای آدی.^{۲۴۰} قازیل [آ] باخ: قزیل. قازیلماق [بل، ت] قازماق ایشی گۆرۆلمک (فا: کنده شدن). قازیلیش [آ] قازیلماق ایشی ویا بیچیمی. قازیلیق [آ] ۱- قازیق ۲- قازما آلتی ۳- قیزقین، جلاللی.^۷ قازیلیق / غازی لیک [آ، ع] غازی + لیق [غزائتمه، دۆشمه قارشى و اؤزلیکلّه دین یولوندا ساواش آپارما ایشی. ده قورقۇد بۇیلاریندا غزا ائتمه معناسیندا گلیب و قوجا و سات و سداغی کیمی سۆزلرده گۆرمک اولور قازیم qazim [آ] قازما ایشی (فا: حفاری). digging قازیما [آ] یونما، هئیکل یونما، قازما (فا: کنده کاری). قازیماق [ل، سن] کسجی بیر آراجلا بیر قات و لای کسبب قوپارماق، دیمیر بیر سطح ده ویا برک شئی اؤستونده سرت بیر آراجلا شکل چکمک، هئیکل تراشلیقدا هئیکلی یونوب قازماق، قازماق (فا: کندن). to sculpture قازی ممد [آ] علی بایراملی دا کند آدی.^{۲۴۰} قازیمیق [آ] باخ: قازماق، قازان دیبی. قازینتی [آ] ۱- معدن لردن چیخاریلان اۆرون (فا: مواد معدنی) ۲- قازماق یول ایله بیر یئر دن چیخاریلان تۆرتۆ کونتو (فا: مواد حفاری). ۲- گئچمیش اویقارلیق لاری تانیماق اۆچون اۇ بؤلگه لره آپاریلان قازما ایشلری و بو یئر لردن الدّه ائدیلمن قالیتی لار. fossil قازینماق [س] ۱- اؤز اؤزونو قازماق، اؤزنو قاشیماق. to be carved ۲- باخ: قازیلماق. to be scoured قازیوؤاری [آ] یئر کۆره سینى ویا هرهانسى گۆی جیسیم-لرینی بۆرۆین و ساران قاز قاتمائی، آتموسفئر. قازییش [آ] قازیماق ایشی ویا بیچیمی.

ق ق	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۴۴۸	ارک سۆزلۆک	ق ق
قاسمالی [آ] آبشرون، داغ آدی ^{۲۴۰} .	قاسیر قاسمالی [ص] چوخ یئھین و شدتلی اولاراق.			
قاسم انوار سرائی [یا زار] هـ ۹ جو یۆزیل ده یاشایاراق تۆرکجه شعر لری واردیر (فا:~) ^{۱۴۱} .	قاسیر قالی [ص] یورانی، فیرتینالی یئللیک (فا: طوفانی).			
قاسم بگ ذاکر [یا زار] کئچن عصر گنجه لی شاعر لردندیر ^{۲۸} .	قاسیق [آ] قارین ایله ایکی بؤد آراسیندا (اویلق) اولان قارین-ین آلت طرفی (فا: شرمگاه) privy {سن؛ باخ: قاس}.			
قاسم بگ ذاکر فانی [آ] (اؤ لومه ۱۳۱۵) قاراباغ شاعر دیر ^{۱۴۲} .	قاسیق اوئو [آ، بی] قارانیل گیللردن، قارشیلیق لی یاپراق لی، ساریمتیل یاشیل رنگلی و خیردا جا گؤزل چیچکلری اولان، اینجه ساپلی، قاسیق یاراسینا یارارلی، چوخ ایلیلک، کؤکو اودونلاشان بیریتگی (فا: گیاهی herniana hirsuta			
قاسم قاسم زاده [یا زار] م ۱۹۲۳ ده آنادان اولوب، کتابلاریندان: بیزیم کند، بیزیم شهر، بیزیم داغلار.	قاسیق باغی [آ] قاسیغا باغلانان باغ و ایپ (فا: فتق بند). truss			
قاسماق qasmaq [آ] ۱- یارانین اؤستونده دوزه لن قاییق، باخ: قاتماق ۲- [ل] باخ: قیسماق. {سن، باخ: قاس، بو کلمه بعضاً ماسناق شکلینده ده یازیلیمشدیر}.	قاسیق ییتی [آ، دی] قاسیق دا اولان بیت نووع phthirus pubis			
قاسماقلاماق [س] قاسماق باغلاماق، یارا قاتماق باغلاماق.	قاسیق جاتلاغی [آ] قاسیق قییتی.			
قاسماقلانماق [بل] باخ: قاسماق لاماق.	قاسیق قیلی [ص] قاسیق توکو (فا: زهار). provy parts			
قاسماقلانیش [ص] قاسماق باغلامیش.	قاسیق وزی [آ] فتق (فا: فتق). hernia			
قاسماق لی [ص] اؤزه رینده قاسماق باغلامیش.	قاسیل [ص] قاسلا ایلگی لی اولان.			
قاسم خانلیغی [آ] باخ: آلتون اوردو خاقانلیغی ^{۲۰۹} .	قاسیلقان [ص، آنا تومی] قاسیلما اؤزل لیگی اولان، قاسیلا بیلن (قاس ویا اورقانیک توخو).			
قاسملو qasimlu [آ] ۱- ساوه همدان شاهسونلریندن آروخلو بؤلۆگونه باغلی بیر تورک طایفاسی ^{۹۸} . ۲- اورمی ده کند آدی.	قاسیلقانلیق [آ، آنا تومی] قاسیلقان اولما وضعیتی.			
قاسم نجفی [آ] آذربایجانلی چاغداش شاعر دیر ^{۱۵۶} .	قاسیلماق [س] ۱- باخ: قیسیلماق، چکیلیب دارا لماق ۲- پارچا-نین قیراغی قاتلانپ تیکیلک، کؤک لیمک.			
قاسمیش [آ] اؤیغور یازیتلاریندا بیر بگ آدی ^۷ {باخ: قاسماق}.	قاسیلیش [آ] قاسیلماق ایشی ویا بیچیمی.			
قاسناق qasnaq [آ، باخ: قاس] ۱- اتلی چمبر؛ الک قلیبرین یان تاختاسی، استوانه کیمی شئیلری بوروین اورتوک. ۲- بو سؤزجوک استوانه کلمه سینین اتش آنلامی ساییلیر (فا: سیلندر، چمبر). clavicle. cylinder	قاسیم آیی [آ، ع، آنا دولو] ایلین ۳۰ گؤنلۆک اون بیرینجی آیی.			
قاسناقچی [ص] قاسناق دوز لیدپ ساتان کیمسه.	قاسیم باتی [آ، بی] توپلاشیق سولاردان گۆزه رنگلی چیچک لر آچان بیر بزک بیتگی سی (فا: گل قاسمی، گل ژاپونی داوودی) ^۲ . chrysanthemum segatum			
قاسناقلاماق [ل] قاسناق کیمی اتمک، الک کیمی شئیلره قاسناق چکمک، تاختا تکر لر قاسناق گنجیر مک، چمبر له مک.	قاسینتی [آ] ۱- قیسینتی. ۲- بؤیو کلمه.			
قاسناقلاماق [بل] قاسناق گنجیر یلمک.	قاسینج [آ] قاس لاردا آغری لی قاشینما.			
قاسناقلامیش [ص] قاسناق گنجیر یلمیش.	قاسینماق [باخ: قاس] قیسیلماق.			
قاسناق لی [ص] قاسناغی اولان.	قاش qas [آ] ۱- گؤزون اؤست طرفینده یای کیمی اولان توکلر (فا: ابرو). eyebrow ۲- اؤزوکده یا آیری شئیده بالاجا چیخیستی، داغین و تپه نین اؤن طرفی، داغ تپه سینین آشاغی یثری. ۳- [خ] آلتای تورکلری، تاراقا اویماغی بگ-لریندن. ۴- فریمان دا داغ آدی ^۷ {ت: سن، چیخیستی معناسیندا}.			
قاسنی [آ] شیطان تره سی کیمی آغاجلاردان آلینان صمغ.	قاش [آ] یثنی سئی ده آباکان تاتارلاریندان بیر بوی ^۴ .			
قاسیر قاسırqa [آ، ت، سن، باخ: قاس] گور و داغیدیجی یئل، یئھین لیگی ۱۰۰-۱۲۰ کیلومتري آشان یئل، ایتی کولک، بوران، فیرتینا (فا: توفان). storm				

ق ق	آذربایجان تورکجه سی	۱۴۴۹	ارک سۆزلوگو	ق ق
قاش [آ] اؤغوز-قای بویوناعایدیر آدی (۱۶جی قرن) ۲۲۵.	قاشقانامان [خ] قیرقیزلارین، مۆندی اویماغی بگ لریندن ۷.			
قاش آلان [ص] ۱-قاشین آرتیق توکلرینی آلماق اوچون ایشله ن اغزی دیش دیش اولان بیر آلت، ماققاج. ۲- ایشی قاش آلماق اولان کیمسه.	قاشقاجای [آ] قاش دا پیر و چای آدی ۲۴.			
قاش آلدیرماق [ل] قاشلارینی تمیز له مک و تمیز لتمک (فابند انداختن). to tweeze facial hair	قاش قاباغی آچیلماق [س] فرح لنمک، هیرسی سویماق.			
قاش آلماق [باخ] قاش آلدیرماق.	قاش قاباغی یئرله (یئر آلتیندان) گتتمک [س] چوخ هیرسلی و آجیقلی اولماق.			
قاشاچال [آ] قازاخ ده کند آدی ۲۴.	قاش قایاق [آ] هیرسلنمه ویا اؤزونو توتما سونوجو اؤزده عمله گلن حال و بۆزوشمه.			
قاشار qasar [آ] قویون سوتوندن دۆزه لن بیر جور ساریتمیر- اق پتیر. ۲- [دا] اویوندا آچیق گۆز، قورناز اولان کیمسه ۲.	قاش قایاق ساللاماق (تۆکمک) [س] ناراضی لیگینی گۆستریمک.			
قاشاغی [باخ] قاشو.	قاش قایاق گۆستریمک [ل] پیس قارشى لاما.			
قاشاقلو [آ] بایندیر بویوناعایدیر آدی (۱۶جی قرن) ۲۲۵.	قاش قایاقلی [ص] آجیقلی و هیرسلی، توتقون اؤزلو، قاش قایاق سا لایاق (فابند). morose			
قاشان [آ، دا] (حئیوان لار اوچون) دۆروب ایشه مه.	قاش قایاقلی اولماق [س] قاش قایاق سا للاماق (فابند). to be sukly			
قاشاندیرماق [ل، دا] قاشانماق ایشینی گۆردورمک.	قاش قایاق لیلیق [آ] آجیقلی و هیرسلی وضعیت، توتقون، قاش- قایاق سا لایان آدامین حالی (فابند). moroceness			
قاشانماق [آ، دده] (حئیوان لار اوچون) دۆروب ایشه مک.	قاشقادر یا / کشکه دریا [آ] کبک خان دؤنمی بیر یئر آدی ۱۲.			
قاش اوئو [آ، بی] داغلیق یئرلرده و چیمین لرده بیتن چوخ ایلیک اوئسو بیتگی.	قاشقار qasqar [آ] جسر، اوستون وصف لی، قوچقار ۷.			
قاش اویناتماق [ل] قاشی ایله اشاره اتمک، نازو غمزه اتمک.	قاش قارالماق [س، سن] قاراللیق اولماق، قاراللیق دۆشمک.			
قاش باسدی [آ] باش و آلنا باغلانان باغ و چاتقی.	قاشقال [آ] سوئو پایلاشماق اوچون سو آغزینا قویولان آغاج پارچالاری، مانگیر (فابند چوبی). {قاش سۆزوندن}.			
قاش جاتماق [س] قیزماق.	قاشقالاشماق [قا] توتوشماق، دئیشمک، توقوشماق {قاشقا سۆزوندن آلیناراق کلّه کلّه یه وۇرماق آتلامی داشییر}.			
قاش داش [آ] ذیر لی داشلار و قیزیل جواهرات.	قاشقالاق [آ] بیر نوع قوش آدی ۱۴. اؤرمو گۆلو آدالاریندان.			
قاشا qasqal [ص] عمومیتله ائوجیل حیوانلارین گۆز لرینین آلتیندا کی آغ لکه، تپل "قاشقا اینک، قاشقا آت" (فابند). اسب پشانی سفید. ۲- [مع] ایگید لیک، دایانقیلیق؛ بابورخان دؤنمی بگ و کومتان آدی ۷. {ت، سن، دده؛ قاش کلمه سیندن آلیناراق، قاش کیمی اولان یئری گۆسته ریر}.	قاشقالداق qasqaldaq [آ، دی] اتی ییشیل قارا رنگلی و اؤردگه بنزر سو قوشو (فابند). {باخ: قاشقا}			
قاشا [آ] غربی مشکینده پاشابگلی کندینین یاخین ایندا و حاجی خوجالی بویونون یایلاق یئری ۳، ۱۰۸.	قاشقای / قشقای [آ] قورخماز، ایگید؛ ایران ین شیراز بؤلگه- سینده اسکیدن بری یئرلشمیش بؤیوک تورک بویو (فابند). {قاشقای شکلینده، قایی طایفاسینین زیرنگ، چئویک و قوچ انسانلاری دئمکدیر، قاش سۆزونو اصل توتارساق، قایی بویونون قاشی و اؤلدوزو معنا لیر میرسیدوف و ن نظریجه بؤکلمه تورک دیلرینده آلولاندیرماق، ایشیق وئرمک، ایشیلدماق مفهوموندا دیر، باربین دیلینده قاشقای سۆزو "ساجین آغارماسی" دئمکدیر ۱۴، باخ: کاس/ کاسسی}.			
قاشا / قاشقای [آ] اوجان؛ خوی، میانا و ماکی (سبۇلاق)، زنجان (تپه)، ساین قالا (گۆز) دا کند آدی. خالخال (سداش)، اهر و خیو (سداغ)، مراغا (سداغی)، سراب (سدمی) و قوچان (سقایا) دا داغ آدی {قاشقای}.				
قاشا بارس [آ] انسان آدی: بارس، سبای، ستمور ۷.				

Qq ق	آذربایجان تورکجه سی	۱۴۵۰	ارک سۆزلوگو	ق Qq
قاشقایی [آ] میرزاجهانگیر خان قشقای، قاشقای ائلی شاعر و عالیملریندنیر، او ۱۳۲۸ جی ایلده دؤنیاسین دیشدی.	قاشیق [آ] قاشیقماق [اتد] قاشیقماق سبب اولماق.			
قاشقایی [آ] سیدمحمد ابراهیم ویا میرزا ماذون قشقای، ش ۱۲۶۲ جی ایلده قاشقای ائلی ایچینده دنیا یا گلیب، تورکجه فارسجا و عربجه شعر لری واردیر.	قاشیق [آ] قاشیق [آ] سقز و دیواندره ده کند آدی.			
قاشقو [خ] ایران تورک لری قارقوی اویماعی بگ لریندن.	قاشیق آچار [آ] بیر نوع آچار (فا: آچار قاشقی screw spanner)			
قاش گؤز [آ] قاش و گؤز لر.	قاشیق آشی [آ] دؤرو آش و یشمک.			
قاش گؤز آتماق [س] قاش و گؤز اویناتماقلا اشاره اتمک.	قاشیق اوتو [آ، بی] توروپ گیللردن، یاپراقلاری قاشیقا بنزر بیر			
قاش گؤزله دانیشماق [ل] قاش گؤزله دانیشماق.	ییتگی (فا: قاشقک). cochlearia officinalis			
قاش گؤزله دانیشماق [س] ناز و غمزه اتمک، قاش و گؤز لرین اویناتماقلا بیر شئی بیلدیرمک ایسته مک، اشاره اتمک.	قاشیق اوینو (هاواسی) [آ] بعضی تورک ائللری ایچینده قاشیق چالاراق اوینانان بیر تورک اوینو و یا للی سی.			
قاشلا گؤز آراسیندا [ظ] بیر آندا.	قاشیقچی [آ] قاشیق دؤزلدن و ساتان کیمسه.			
قاشلاتماق [ل] اؤزیه قاش تاختدیرماق.	قاشیقچی [آ] ۱۶م-۱۷جی یۆز ییل آنادولو-کوتاهیا تورک لرینه منسوب بیر بوی آدی ^{۸۵} ۲- کلئیر و ملیکان دا کند آدی.			
قاشلاری جانلیماق (دویولمک) [باخ] قاشلارینی چاتماق.	قاشیقچی قوشو [آ، دی] پرده آیاقلی لاردان، دیمدیگی کیسه لی و اؤزون، گؤلرده یاشایان بویوک بیر قوش (فا: پلیکان).			
قاشلارینی چاتماق [ل] قاش قاباغینی تۆکمک، قاش قاباغینی ساللماق، درین فیکره دالماق.	قاشیقچین [آ، دی] پرده آیاقلی لارین یاستی دیمدیگی لر نوغوندان دیمدیگی قاشیقا بنزر، ایرماق آغزیندا یاشایان			
قاشلاماق [ل] اؤزویون داشینی قاشینا اؤتورتماق.	بیر چؤل اؤردگی spatula clypeata			
قاشلی [ص] قاشی اولان (فا: ابرو دار).	قاشیق قاشیق [ظ] قاشیق او لچو لرینده.			
قاشلی گؤزلو [ص] اؤزو گؤزل.	قاشیق لاماق [ل] قاشیقلا یشمک، قاشیقلا گؤتورمک.			
قاشمر/ قاشمار/ قشمر qashmer [ص] گولدره رک مجلسی - دولاندران کیمسه {قاش+میر، قاش سؤزونه باغلی اولاراق بیر مجلسین قاشی ساییلان کیمسه یه دئییلیر}.	قاشیق لانماق [بل] قاشیق لا یشلمک.			
قاشمرلیک [ص] گولدره رک مجلسی دولاندرما.	قاشیق لایش [آ] قاشیق لا یشمک ایشی.			
قاشوو [آ، سن] حیوانلاری تومارلاماق و قاشیماق اوچون دیشلی آراج، قاشوولاما آیتی (فا: قشو). currycomb	قاشیق لیق [آ] ۱- قاشیق چنگال (چاتال) و بیچاق کیمی شئیلر قویولان قاب. ۲- قاشیق دؤز لتمه یه الوئریشلی.			
قاشو وچکمک [ل] باخ: قاشوولاما.	قاشیماق qashmaq [ل] دریده دویولان بیر دیدرگین لیگی آرادان آپارماق اوچون دیرناق ویا بنرز بیر شئیله اورانی سورتیمک (فا: خاراندن). to scratch			
قاشو و لانماق [اتد] قاشوو چکدیرمک.	قازماق و قازیماق سؤزلرینین دیشیمیش شکلیدیر و دیلین آیدین لانما سورجینده شکل و معنا دیشیک لیگی تاپیب، چونکو قاشیماق بیر نوع قازماق کیمی عمل دیر.			
قاشو و لانماق [ل] ۱- تومارلاماق ۲- [مچ] بیرینی اینجیتیمک، روحونو سورتیمک اینجیتیمک (فا: قشوو کشیدن).				
قاشو و لانماق [بل] تومارلانماق.				
قاشوق [خ] دایانیقلی؛ یننی سئی یازیتلاریندا آدی گئچن بیر بگ.				
قاشی جیق [آ] تفرش ده داغ آدی.				
قاشی کمان [ص] یای قاشلی (فا: هلال ابرو archdeyebrow)				

Qq ق	آذربایجان تورکجه سی	۱۴۵۱	ارک سۆزلوگو	ق ق
قاشینتی qasıntı [آ] وجودون بیر یئرینده دویولان قاشیما حسی، قاشیماق ایشی (فا:خارش). pruritus ۲-قاشینیب اویولوب تۆکولن هر شیئی.	قاشینتی لی [ص] قاشیتتی سی اولان.	قاشیندیрмаق [ل] قاشیتتی وئرمک، قاشینماسینا یول آچماق، قاشینما دیویسونو دوغورماق (فا:فس خاراندن).	قاشینما [آ] قاشینماق ایشی (فا:خارش). pruritus	قاشینماق qasınmaq [س، ت] ۱-وجوددا قاشیتتی دیویولان یئری دیرناقلا سۆرتمک (فا:خاریدن). ۲- [مچ] بدنی جیجیشمک، دعوا آختارماق، قارقاشا آختارماق.
قاشینیش [آ] قاشینماق ایشی ویا بیجیمی (فا:خارش).	قاصدد [آ] ائلچی، چاپار (فا:~).	قاصرسیر qasir [ظ] قیسا (فا:کوتاه). falling short	قاصر [یا زار] (۱۳۱۴ه-۱۲۲۰) میرزا اسماعیل قاصر شاماخی لی اولوب وتورکجه شعر لری واردیر ^{۱۱۷} .	قاضی qa`zi [آ، ع] یارقیق (فا:قضاوت کئنده). judge
قاضی [آ] بجنورد (ـ)، زنجان و بیجار (ـ، آباد)، بوکان (ـ، اخوی)، تاروم (ـ، باغی)، میانا، هشتری، تبریز و ماهنشان (ـ، کندی) دا کئندادی. آباهـه-سوریان دا (قاضیان) کئندادی.	قاضی ئرهان الدین [یا زار] (م ۹۸-۱۳۴۴) سیواس دا یاشامیش و آذربایجان تورکجه سی نین ۳جو بؤیوک شاعری تانییر ^{۲۸، ۲۸} .	قاضی زاده رومی [یا زار] بؤیوک ریاضیاتچی و آسترونوم اولاراق، فیزیک قانونلارینی آسترونومیا اوچون اویقونلاشدیران ایلمک عالیم دیر، اونون تورکجه شعر لریده واردیر.	قاضی ضریر [آ] مصطفی یوسف اوغلو ضریر م ۱۴جو دؤنمین بؤیوک آذربایجان شاعری اولوب، او ارزروم دا یاشامیش مصرملوک لار ساریندا "سیرت الئی" کتابینی تورکجه یه چئویریب و "قصه یوسف" مثنوی سی نی یازیب ^{۲۸} .	قاضی عبدالله خویی [یا زار] صفوی دؤنمی شاعر لریندندیر و تورکجه شعر لری واردیر ^{۲۸} .
قاضی گیه / قازی قای qazigiyə [آ] خوی دا داغ آدی.	قاضیلو / قازیلو [آ] میانا دا کئند آدی.	قاطع qa`te [ص] کسیجی، کسین (فا:قاطع). decisive	قاصید [آ] ائلچی، چاپار (فا:~).	قاصرسیر qasir [ظ] قیسا (فا:کوتاه). falling short
قاضی ئرهان الدین [یا زار] (م ۹۸-۱۳۴۴) سیواس دا یاشامیش و آذربایجان تورکجه سی نین ۳جو بؤیوک شاعری تانییر ^{۲۸، ۲۸} .	قاضی زاده رومی [یا زار] بؤیوک ریاضیاتچی و آسترونوم اولاراق، فیزیک قانونلارینی آسترونومیا اوچون اویقونلاشدیران ایلمک عالیم دیر، اونون تورکجه شعر لریده واردیر.	قاضی ضریر [آ] مصطفی یوسف اوغلو ضریر م ۱۴جو دؤنمین بؤیوک آذربایجان شاعری اولوب، او ارزروم دا یاشامیش مصرملوک لار ساریندا "سیرت الئی" کتابینی تورکجه یه چئویریب و "قصه یوسف" مثنوی سی نی یازیب ^{۲۸} .	قاضی عبدالله خویی [یا زار] صفوی دؤنمی شاعر لریندندیر و تورکجه شعر لری واردیر ^{۲۸} .	قاضی گیه / قازی قای qazigiyə [آ] خوی دا داغ آدی.
قاضیلو / قازیلو [آ] میانا دا کئند آدی.	قاطع qa`te [ص] کسیجی، کسین (فا:قاطع). decisive	قاصید [آ] ائلچی، چاپار (فا:~).	قاصرسیر qasir [ظ] قیسا (فا:کوتاه). falling short	قاضی ئرهان الدین [یا زار] (م ۹۸-۱۳۴۴) سیواس دا یاشامیش و آذربایجان تورکجه سی نین ۳جو بؤیوک شاعری تانییر ^{۲۸، ۲۸} .

Qq ق	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۴۵۲	ارک سۆزلوگو	ق Qq
قافالی [ص] بئین لی، عاغیل لی.	داغی نین قدمتی میلاددان اؤنجه لره دایانیر ^{۳۰} ؛ باخ: قاف.}			
قافداغی [آ] گنللیکله مثل و ناغیلاردا دئییلن و دؤنیایی	قافلان بوغان [آ،بی] بیرنوع بوغان اوتو، ایت بوغان، قورد			
چئوره له یین و گئری سینده جین لر و پری لر یاشایان بیر	بوغان (فا: آقونیطون). <i>aconitum napellus</i>			
داغ آدی، باخ: قاف ۱.	قافلان بوجکلر [آ،دی] انسان، حیوان و بیتگیلره ضررلی بوجکلر			
قافتان/ قافدان [آ] اسکی بیر گئیم و پالتار آدی، بو گئیم	ی آولایان، رنگلری گؤزل، قین قانادلی بوجکلر سوؤی.			
اوزون و یز کلیدیر. {قاف و قافقاز سؤزونه باغلیدیر.}	قافلان بوجگی [آ] بیر بوجک نووع <i>cicndela campestris</i>			
قافشوت <i>qafşut</i> [آ] سلجوقلارلاردان بیر آد/ اوغوز حکومتی	قافله <i>qafilə</i> [ص،ع] بیر لیریکده یولچولوق ائدن توپلولوق			
دؤنمی مان قیشلاق بگی نین آدی ^{۸۵} .	(فا: کاروان). <i>caravan</i>			
قافقاز [آ] خزر و قارادیزین آراسین بؤروین سیرا داغلارین آدی؛	قافیه <i>qa fiyə</i> [ع،آ] ۱- اویاق، بنزه شیم. ۲- شعرلر بیتلردن			
بو آدا ایلک دفعه مق یاشامیش ۴-۵ جی یوزیل	تشکیل تاپاراق هر بیت ایکی مصرعدن دوزه لیر، هر بیت			
اخشیلین <i>esxilin</i> آدلی عالیمین کتاییندا "قابقاسوس"	ده ایکینجی مصرع لرین سونوندا بیر بیرینه اویقون هجالی			
یازیلیش ایله راست گلیریک، سونرالار یونانلی هرودوت	کلمه لره قافیه دئییلیر، مثلاً "بالاما قوریان اینکلر. بالام نه			
"قافقاز" و اثراتوسفئن ده یالئیز "کاسپیوس" سؤزونو ایشله	واق ایمکلر. بو بیت ده اینکلر و ایمکلر سؤزلری ائش قافیه			
دیر ^{۲۴۲} {قافقاز بؤلگه‌سی قاف داغلارینین اولدوغو یئری و	دیر؛ عزیزیم ائلر گلر. چای داشار سنلر گلر" بو بیت ده			
قاز/ کاس طایفاسینین یاشادیغی یوردو گؤسته ریر و قافلان-	ائلر و سنلر، قافیه و گلر ردیف ساییلیر ^{۷۳،۷۴} (فا: ~). <i>rime</i>			
دا قاف داغلاریندا یاشایان حیوان دئمکدیر؛ قاف داغلاری	قافا <i>qaqa</i> [آ] ۱- دیمدیک؛ قوشلارین آغیزلاریندا سوموک			
بؤلگه‌نی بؤروبوب احاطه ائدیگی اوچون قاپماق/	چیختی سی. ۲- اوشاق دیلیجه شوکلات و بوجور شیلره			
قاپساماق سؤزیله ایلگی لیدیر؛ باخ: قاب/ قاپماق}	دئییلر. {دیواندا قاقماق کلمه‌سی یاواشجا وورماق			
قافقاز بؤرکو [آ] قولاق و بویونو بؤروین بؤرک نووعو (فا: کلاه	معناسیندا قاقا سؤزونون کؤکو اولمالیدیر، قاقا کلمه‌سی			
قفقازی).	ایکینجی معنادا بو کؤکه باغلیدیر.}			
قافقازلی [ص] بیر نوع قافقاز پالتاری؛ یاخاسی اوچ	قافا بؤرون [ص] بورونو اوزون و آشاغی یا دؤغرو و قیوریق.			
دوگمه‌لی کؤینک و دالی بوزمه‌لی کت و اوستو گئن و	قافاج [آ] آغاج ذلن قوئو، قیز آدی (فا: نام دختر).			
آشاغی سی دار شالوار و شاللی بیر نوع پالتار.	قافا لاشماق [قا] قاقا ایله بیر بیرینی ووروماق، دیمدیک لشمک			
قافلان ^۱ [آ،دی] پیشیک سوؤیوندان، دری سی جیزیقلی، آفریقا	(فا: بامنتار زدن).			
آسیانین چوخراق ایستی بؤلگه لرینده یاشایان وحشی،	قافا لاما ق [ل] قاقا ایله وورماق، دیمدیک له مک.			
بیر تیجی، امجک لی و اتجیل بیر حیوان؛ بو حیوانین	قافا لانا ق [ل] قاقا ایله وورو لماق، دیمدیک لکنمک، قاقا لاشماق.			
اوزونلوغو ۲ متر، آغیر لیغی ۲۰۰ کیلو، غمرو ۲۵ ایل حدود-	قافالی ممه لیلر [باخ] دیمدیک لی ممه لیلر.			
وندادیر (فا: پلنگ). <i>felis tigris, leopard</i> قافلان	قافاووز <i>qaqauz</i> [آ] مو لد او یا، اوکراینا، رومانیایو بولغارستاندا			
داغی آدی و قاپماق فعل ایله ایلگی لیدیر، باخ: قاف ۱.}	یاشایان تورک دیللی و مسیحی دینینده اولان بیر خالق			
قافلان ^۲ <i>qaflan</i> [آ] بو کلمه قافلاتی و قاپلان شکلینده ده	(فا: نام ترکان مسیحی منطقه بالکان). {چوخ بیلگین لر بو			
سؤیله نیش لری واردیر، ساوه، میانا، قزوین (۲)، تبریز، همدان،	کلمه‌نی گؤگ اوغوز سؤزونون قیسا لمیشی بیلیلر.}			
سالماس داداغ آدی؛ داغ آدی ^{۲۴۰} . باخ: ماکی (قپلان) و آذر شهر؛	قافاووزجا [ظ] قافاووز تورکجه‌سی دیلینده.			
سقرزده کند آدی (باخ: قپلاتو) آذربایجاندا اولان قافلان	قافقاناق [آ،سس تن] باخ: قاققیلتی.			

ق ق	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۴۵۳	ارک سۆزلۆکو	ق ق
قاققیلتی [آ، سس تق] ۱-تویوق و کهلیک کیمی حیوانلارین چیخاردیغی سس (فا:صدای شبیه صدای مرغ). ۲-اوجادان گۆلمه سسی، فقهه ایله گو لوش. cackle }بو کلمه یه بنزر اینگیلیزجه guffaw و فارسجا قاه قاه کلمه لری سس تقلیدی اولاراق دوزلمیشلر{	قاققیلداشماق [قا] بیر لیکده قاققیلداماق. to cackle		قاققیلداشماق [س] قاققیلتی سسی ایله گولمک، قاققیلتی سسی چیخارماق (فا:صدای قاه قاه). to cackle	قاققه qaqqmә [آ] بیر نوع تورکمن کلمی ۱۳۵.
قاقی [خ] اؤفکه، شدّت؛ تورکمنلرین، یوموت و کیچیک تاتار اویماقلاری اؤلویابلاریندان ۶.	قاقیرجا [آ، دی] فیندیق فاره سی اولان بیر ممه لی حیوان.		قاقیرداق [باخ] قیغیرداق.	قاقیز [آ] گۆزویک، حدّتی ۶.
قاقیقان [آ] اؤفکه لی، گۆزوارا ۶.	قاقیم / قاقوم [آ، دی، ع] سانسار جنسیندن، قیشدا آغ، یازدا پاس رنگینده اولان و قارقویروغونون رنگی هئچ دیشمه یین، دری سیندن کۆرک دۆزله ن، امجک لی و اتجیل بیر حیوان، آس (فا:قاقم). hermin		قاقیماق [س، تا] ۱-اؤفکه لنمک، قیزماق. ۲-قارشى گلمک، اعتراض ائتمک، ۳-آزارلاماق.	قاقینج [آ] ۱-قیلچ و قارقى حمله سی ۲-اخطار ۳-حدّت، اؤفکه ۶.
قاقینجیگ [آ] انسان آدی، باخ:قاقینج + بگ ۶.	قال [خ] اؤلوی، سایقیدی؛ قیچاق خانلاریندان قالخان، آمانوخ خان ین اؤغلوی ۶.		قالئری qaleri [آ، فر] قالا تیکیتی لرینی ویا ایکی بینانی بیریرینه بیتشدیرن اؤزون اؤستو اؤرتولو یئر. ۲-اینجه صنعت اثر لرینین گؤسترمه یئر.	قالا qala [آ] ۱-دؤوارلاری اؤجا و گنچیلمز بویوک تیکیتی، شهرین چئوره سینده دۆزه نیلن بویوک و اوجا دؤوارلار. ۲-دؤستاق لیق، ساونوما و مدافعه یئر، بؤرج (فا:قلعه).
castle }سومرجه 'قال'، دده؛ بعضا عربجه قلعه سؤزونه			قالاغان [باخ] قانقال.	قالاغینا قاتماق [ل] سورمک، قاباغینا سالیب آپارماق.
			قالاق qalag [آ] ۱-بیریرینین اؤستونه قالانمیش هرشنی، تزک قالاغی ۱. ۲-بورون اؤجو ۳-گلین تاجی ۶. {قالاماق+ق}	قالاقالا [آ] قول قول و وئریب ایکی دسته اوشاقلار آراسیندا بیریرینی ایته لهیره ک اوینانان بیر اویون آدی.
			قالاقالا ۲ [ظ] قالاراق "اوجاغین قووزانماسینا ایکی ساعات	

ق ق	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۴۵۴	ارک سۆزلۆک	ق ق
قالاقلا گئنه یترمه دی.	قالای qalay [آ،ع:قلع] آتوم سایه سی ۵۰، آتوم آغیر لیغی			
قالاقالماق [س] بیرشئین ویا وضعیتین قارشى سیندا شاشیرماق، گۆج وضعیتده قالماق.	۱۱۸،۷ گۆموش آغلیغیندا، ۲۳۲درجه ده ارین، اؤزل آغیر لیغی ۷،۲۹ و راحتجه ایشله نه ییلن یومشاق بیر عنصر، قیساتیلماسی sn (فا:قلع).			
قالاق لاتماق [اتئد] قالاق ووردورماق. t~to pile	قالایچی / قالایچی [آ] قاب قالای لایان کیمسه (فا:سفیدگری).			
قالاق لایماق [ل] قالاق وورماق، کومالاماق، اوست اوسته ییغماق. to pile	قالایچی qalayçı [آ] اردیبل زنجان دا کند آدی.			
قالاق لانماق [بل] قالاق وورولماق، کومالانماق، اوسته ییغیلماق (فا:روی هم انباشتن). to be piled up	قالایچی لیق [آ] قالایچی نین ایشی (فا:سفیدگری).			
قالاق لانمیش [ص] قالاق وورولموش، کومالانمیش، بیر یشره توپلانمیش، اوست اوسته ییغیلمیش.	قالای لاما [آ] قالای وورما (فا:سفیدگری).			
قالاق وورماق [ل] باخ: قالاق لاما.	قالای لاما [ل] قالای وورماق (فا:سفیدگری کردن).			
قالاکسی [آ،فر] گۆی آداسی (فا:گالاکسی).	قالای لانماق [بل] قالای وورولماق.			
قالاقلی [آ] اؤل، یۆکسکده ۷. ساوه ده داغ آدی (قالاقلو).	قالای لی / قالای لانمیش [ص] قالای وورولموش (فا:قلعی) tin			
قالاقیران [آ] ایلام دا داغ آدی (۱۵۳۷)،	قالیب qalib [آ،ع:غالب] اؤستون گلن، یئنن، اؤدان (فا:غالب).			
قالالدوروق [خ] قال+آل+دوروق؛ گۆی تورکلر دؤنمی بگلریندن و کورشادین قیرخ یولداشیندان بیرى ۷.	قالیب qalib [آ،ع:غالب] تۆکمە ایشلرینده ایشله ن وسيله و قاب، بیچیم، تۆکوت (فا:~). mold			
قالالو [آ] کلئیر ده چای آدی.	قالباق [آ] ۱-بۆرک، باش گئیسى. ۲-قاپاق، آرابا تکرلرینین اؤرتویو، اؤرتوک (فا:درپوش). bung {سن؛ بۆکلمه قاپاق/-			
قالاماق [ل،ت،سن] بیریرینین اؤستونه ییغماق، توپلاماق، کومالاماق (فا:روی هم انباشتن). to pile up	پاپاق سؤزونون دیشیلیمیش شکلیدير، باخ: قاب.}			
قالان qalan [ص] ۱-آردا قالان "بوغدانین ساتیلیب قالانی بوردادیر". ۲-گئچمیشده قوشونون قالدیغی یشره یثرلی لردن آلینان بیر نوع وئرگی. ۳-[مت] بۆلمه ایشلم، ینده آرتیق قالان "۱۰ بۆلونسه ۳ سایه سینا قالانی بیر اولار"	قالباق چیق [آ] بالاجا قالباق.			
(فا:باقی). remainder	قالباق چی [ص] ۱-بۆرک دوزلدن. ۲-آرابا قالباغی دوزلدن و قوشان و ساتان (فا:قاپاق ساز).			
قالانجا [آ] باقیه، آردا قالان، آرتیق ۷.	قالباق چی لیق [آ] قالباق دوزتمه و ساتما ایشی.			
قالانچی یالانچی [آ] مرند ده چای آدی.	قالباق لیق [آ] قالباق دوزلتمه یه الویریشلی.			
قالانلار [آ] بقایا (فا:بقایا). remains	قالبانلی [آ] خیوا دا کند آدی.			
قالانلی بۆلمه [آ، مت] بیر سایه بۆلونه رک صیفیردان فرقلی عدد قالدیغی حالدا، ایشلم قالانلی بۆلمه دیر.	قالتابان [آ،سن] شارلاتان، ناموسسوز (فا:دیوٹ) {باخ: قالتاق}			
قالانماق [بل] بیریرینین اؤستونه ییغیلماق، کومالانماق (فا:روی هم انباشته شدن).	قالتاق qaltaq [آ] ۱-گۆنسوز و مئشین سیز یهر، یهرین آغاچدان اولان حصه سی، آرابایا قوشولان و حیوانین بئلینه قویولان قوشقو قورغوسو (فا:زین). ۲-کلک آدم، دوزن باز آدم، قالتابان (فا:کلک باز). {سن: قالتاق: «قالتاغی»: دغل آدم، «قالتابان» دیوت؛ قالماق سؤزوندن آلیناراق آت بئلینده انسانین آلتیندا قالان یهره دئییلیر؛ قالماق+تاق؛ ۲جی معنا بیرینه قالتاق جورله مک مفهوموندا آلینییدیر.}			
قالانی [آ] بقیه (فا:بقیه). reaminder				
قالاوون / قالاغون [خ] ایلخانلار دؤنمی بگ و کوموتان آدی ۷.				

Qq ق	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۴۵۵	ارک سۆزلۆگو	ق Qq
قالتاق qaltaq [آ] خزر اؤته‌سی بؤلگه لرده ۱۶جی یۆزلی	لرینده یاشایان، یاستی بدنلی و سۆمۆکلو بالیق لار سۆیو.		قالتان بۇجکلری [آ،دی] تاریم واورمان بیتگی لرینده انگل اولاراق یاشایان، قین قانادللی لاری قالدانی آندیران بۇجک لر سۆیو cssidae	
قالتاق چی [ص] قالتاق دۆزلدن.			قالتان جیق [آ] قین، سرت اؤرتوک، برک قاییق، بعضی بۇجک لرین بئلرینده اولان بالاجا وسرت قاییق.	
قالتاق لاماق [ل] حئیوانا قالتاق قوشماق (فا:زین گذاشتن).			قالتان قۇلاق [ص] یشکه قولا، آیری قولاقلی.	
قالتاق لانماق [بل] حئیوانا قالتاق قویو لماق (فا:زین شدن).			قالتان واری [ص] قالدانا اوخشار، قالدان کیمی.	
قالتاق لیق [آ] قالتاق آدامین ایشی و حرکتی.			قالتما [آ] قالدماق ایشی، قووزانما (فا:صعود). rise	
قالتاجی [آ] باخ: خلج تۆرکلری.			قالتماق qalxan [س،سن، قالماق+خ+ماق] ۱-گلیشمک، تۆسعه تاپماق (فا:توسعه یافتن). ۲-آیاغا دورماق، قووزانماق (فا:بلند شدن). ۳ to ascend -یوکسلمک، دیکلشمک، اؤجالماق، شیشیب قابارماق. ۳ to rise -بیر سیرا کلمه لرله مختلف افاده لی مۆکب سۆزلر دۆزلدیر "کۆلک قالدماق، تۆز قالدماق، سس کۆی قالدماق، چپیک سسی قالدماق، توفان قالدماق، یوخودان قالدماق: اویانماق، گۆن قالدماق: قووزانماق".	
قالتاچا qalçaq [آ،دهه] خالچا [باجاق و یوزور آراسیندا چپختیتی ی بؤلوم، بؤد ایله قارنین بیر لشدیگی یش، اونبا (فا:کفل).			قالتاچا سۆمویو [آ] اونبا سۆمویو، اونبا (فا:استخوان کفل).	
قالتاسیز [ص] قالداسی کیچیک.			قالتالی [ص] قالداسی بۆیوک و گئنیش، قالداسی اولان.	
قالتالیق [آ] قالدانی اؤرتن و بۆرۆین گئیم.			قالتاچو [آ] شاقاجی، ئکته دان.	
قالتخ qalx [با] نظامی تۆرن لرده دئیلن و دور آیاغا و قووزان کیمی مفهومی ییلدیرن بیر کلمه (فا:برپا). on food			قالتخ سانا [با] دؤر آیاغا (فا:برپا).	
قالتان qalxan [آ] ۱-اؤخ و قیلچدان قورونماق اؤچون تکرلک شکلینده متتال صفحه، قورومالیق و قورویوجو نسنه، بیر نوع ساواش آلتی، پؤلیس لرین یارارلاندیقلاری قورومالیق اؤچون اولان و سینماز و یۆنگول صفحه (فا:سپر).			قالتخیش qalxış [آ] ۱-دنیز سولارینین قووزانماسی، سؤ قالدخیشی، دنیز لرین سولارینین آی دولانما سببیه هر ۱۲ ساعت ۲۵ دقیقه دن بیر قالدخماسی (فا:مد). ۲-معراج. ascensoin(to heaven) ۳-ایلر له مه، گلیشمه (فا:توسعه قالدخیش گونو [آ،ظ] قیامت گونو (فا:قیامت). resurrection	
چنگیز خاقان ین تۆرونلاریندان. {ت: حریف اؤنونده قالدخیش شکیلده اولان شئی؛ قالدخماق + ان}.			قالدخیشماق [س] بیرایشی گۆرمه یه گیریشمک، بیر لیکده قالدخماق (فا:بر آمدن).	
قالتان بۆزی / قالتان وزی [آ] تیرویید، خیرتدک آلتیندا اولان تۆمورجوق و سالفی سینی قانا وئرن و چوخ دامارلی بیر وز.			قالدخیشیماق [بل] قالدخیشماق ایشینه قونو اولماق.	
قالتان بالیغی [آ،دی] بۆیوک و یاستی و جودو اولان و دری سینده دۆیمه دۆیمه سۆمۆک چپختیتی لاری اولان و بیر یانی اؤستونده اؤزن آخ اتلی بیر بالیق (فا:سپرماهی، سفره ماهی). scophtamus maximus			قالدخیق qalxıq [ص] ۱-یوخاری دؤغو قالدخیش، قابارارق قووزانمیش (فا:بر آمده). ۲-دیک وضعیته اولان.	
قالتان بالیغی گیللر [آ،دی] دنیز لرین قوملو و چامورلو دیب			قالدخیق لیق [آ] قالدخیق اولما وضعیتی.	
			قالدخیم [آ] قالدخما.	
			قالدخینج [آ] باخ: قالدخچ.	
			قالدخیندیрмаق [ل] قالدخینماسینی ساغلاماق (فا:توسعه دادن).	

Qq ق	آذربایجان تورکجه سی	۱۴۵۷	ارک سۆزلوگو	ق Qq
مصرف ائتدیکدن سونرا بللی مقداری موجود اولماق	پۇلو قالمايدير. ۴- ايلگي دۇيماق، علاقه باغلاماق		گنجميشلره کيمي ده جهيزيه نين اصلى بۇلومونو دۇشه نه- جک اولماسيندا شُبهه يۇخدور، دۇشه نه جک لر ين ايچينده ان قالين و دير لي سي قالي و فرش اولدوغو بۇ کلمه نين بۇ معنا يا گلمه سينين اصلى د ليليدير؛ دده.}	اونون گۇزل ليگينده گۇزو قالميشدى. ۵- دالي قالماق، يۇبانماق "توپلانتى سوترا يا قالدی" (فا: ماندن) to remain
۶- يۇخلوق ييلدير ين صفت لر له (سيز و سوز) ويا آدلارين چيخيشليق حالي ايله گلهرک، محروم اولما، اليندن چيخما، و يۇخلوق معنى سي وئرير "ايش سيز قالماق، قاتاردان قالماق". ۷- انکار شکلينده کفايت لنمه ييب، دالي اولماييب معناسيندا گلير "شۇلوخلوخدا يۇلداشيندان قالماز". ۸- قالماميشام و قالماميشيق شکلينده احتياجيميز يۇخدو معناسيندا ايشله نير "يۇز باشى دئدى، سنين بۇغدانا قالماميشيق کى، بير آز اۇزونو ييغيشدير". ۹- بير سيرا کلمه لر له مختلف افاده لي مۇکب سۇزلر دۇزلدير "آوارا قالماق، ساغ قالماق، گۇزو قالماق، حئيران قالماق". {سۇمرجه مال؛ ت، سن }			قالت qalıt [آ] بيريندن قاليق اولان شى، اۇلن بير كيسمه دن ياخين لاريندا قالان مال ويا مولک (فا: ميراث، ارث، ارثيه).	قالت qalıt [آ] بيريندن قاليق اولان شى، اۇلن بير كيسمه دن ياخين لاريندا قالان مال ويا مولک (فا: ميراث، ارث، ارثيه).
			legacy, inheritance	
			قالتيجى [ص] ميراثچى، قاليقچى (فا: وارث).	قالتيجى [ص] ميراثچى، قاليقچى (فا: وارث).
			قالتيسال [ص] قاليتم سال، وراثتى (فا: ارثى).	قالتيسال [ص] قاليتم سال، وراثتى (فا: ارثى).
			قالتيسال ليق [آ] قاليتم سال ايله ايلگي لي (فا: ارثى).	قالتيسال ليق [آ] قاليتم سال ايله ايلگي لي (فا: ارثى).
			قالي تيگين [خ] بير اۇيغور خاقانى؛ قيرقيز داستانلاريندا و دۇقوز اۇغوز داستانيندا آدى گنچن بير بگ. ۷.	قالي تيگين [خ] بير اۇيغور خاقانى؛ قيرقيز داستانلاريندا و دۇقوز اۇغوز داستانيندا آدى گنچن بير بگ. ۷.
			قالتيليق [آ] وراثته قالان شى لر (فا: ارثيه).	قالتيليق [آ] وراثته قالان شى لر (فا: ارثيه).
			قالتيم [آ] ارثيت، سۇيا گنچمه (فا: وراثت). heredity.	قالتيم [آ] ارثيت، سۇيا گنچمه (فا: وراثت). heredity.
			قالتيم بيلمى [آ] ييتگى، حثيوان و انسان لارين ارثيت و قاليتم اتفاق لاريني اينجه له ين بيلم (فا: ژنتيک).	قالتيم بيلمى [آ] ييتگى، حثيوان و انسان لارين ارثيت و قاليتم اتفاق لاريني اينجه له ين بيلم (فا: ژنتيک).
			قالتيم سال [ص] سويدان قالما، قاليتملا ايلگي لي (فا: ژنتيکى)	قالتيم سال [ص] سويدان قالما، قاليتملا ايلگي لي (فا: ژنتيکى)
			قاليجان [آ] ساوه دا چاي، و شاماخي، دا داغ آدى (۱۰۷۸) ۲۴۰	قاليجان [آ] ساوه دا چاي، و شاماخي، دا داغ آدى (۱۰۷۸) ۲۴۰
			قاليجى [ص] ديشمه دن قالان، گنچى جى قارشيتى (فا: باقى، ماندگار). steady, settled, remainder.	قاليجى [ص] ديشمه دن قالان، گنچى جى قارشيتى (فا: باقى، ماندگار). steady, settled, remainder.
			قاليجى سيز [ص] گنچيجى (فا: غير ماندگار). unsteady.	قاليجى سيز [ص] گنچيجى (فا: غير ماندگار). unsteady.
			قاليجى ليق [آ] ۱- قاليجى اولما وضعيتى (فا: پايدارى)، دوام	قاليجى ليق [آ] ۱- قاليجى اولما وضعيتى (فا: پايدارى)، دوام
			stability ۲- (فيزيک) بير مغناطيس تاثيريله بير عنصر دا مغناطيس اثرى قالما اۇزل ليگى.	stability ۲- (فيزيک) بير مغناطيس تاثيريله بير عنصر دا مغناطيس اثرى قالما اۇزل ليگى.
			قاليج qalic [آ] بير نوع اوراق. ۲.	قاليج qalic [آ] بير نوع اوراق. ۲.
			قاليجه [آ] ۱- خالچا (فا: ~) rug ۲- زنجانداداغ آدى {خالچا}.	قاليجه [آ] ۱- خالچا (فا: ~) rug ۲- زنجانداداغ آدى {خالچا}.
			قاليش qalis [آ] قالماق + يش، [آ] قاليق، هر بير شئيدن گثريه قالانى، قالماق ايشى ويا بيچيمي (فا: مانده).	قاليش qalis [آ] قالماق + يش، [آ] قاليق، هر بير شئيدن گثريه قالانى، قالماق ايشى ويا بيچيمي (فا: مانده).
			قاليش ۲ [آ] بير نوع باشماق (فا: نوعى کفش) {بو نوع باشماق او بيرى باشماقلارين ترسينه اوزون مدت آياقدا قالماسى سبب ايله قالماق سۇزوندن آلينماسى سانيلير ۱۰۵}	قاليش ۲ [آ] بير نوع باشماق (فا: نوعى کفش) {بو نوع باشماق او بيرى باشماقلارين ترسينه اوزون مدت آياقدا قالماسى سبب ايله قالماق سۇزوندن آلينماسى سانيلير ۱۰۵}
			قاليشچى [ص] قاليش باشماغى تيکن ويا ساتان.	قاليشچى [ص] قاليش باشماغى تيکن ويا ساتان.
			قاليق qalîq [ص] ۱- قالميش، آرتميش. ۲- گنچميشدن	قاليق qalîq [ص] ۱- قالميش، آرتميش. ۲- گنچميشدن
				قالى qalı [آ] دۇشه نه جک بۇيوک خالچا (فا: فرش). rug
				{قالماق فعلينه باغلى اولاراق ديواندا قالينگ و قالينغو سۇزلرى گلينه ورنن جئهيز معناسيندا گلييدير، ياخين

ق Qq	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۴۵۸	ارک سۆزلوگو	ق Qq
قالان ایز لر (فا: میراث). inheritance ۳- (مت) بؤلمه و چیخما سونوجو قالان سایى (فا: تفاضل) differencr {ت: گۆی، سما، هاوا؛ قالماق + ق}.	قالین سسلی حرف [آ، دیل ب] دیل آرخاصی سسلی حرفلر "آ، و، و، ی" (فا: صدای خشن). back vowel.	قالینقار [خ] اؤیغور یازیتلاریندا آدی گئچن بیر بگ. ^۷	قالین قاش [ص] قاش لاری قالین اولان.	قالین قاش [ص] قاش لاری قالین اولان.
قالیق سیز [ص، مت] بؤلمه و چیخما سونوجو قالینی اولمایان ایشلم (فا: بدون مانده).	قالیق لار [آ] قالان شئی لر (فا: موارث). narcotic.		قالین قافالی [ص] قانمایان، کۆت و دراکه سیز.	قالین قافالی [ص] قانمایان، کۆت و دراکه سیز.
قالیق لی [ص، مت] بؤلمه و چیخما سونوجو قالینی اولان ایشلم (فا: مانده).	قالیق لیق [آ، مت] قالیق لی اولما، بؤلمه و چیخما سونوجو سایى سی قالما وضعیتی.		قالین قایا [آ] کیوی ده کند آدی.	قالین قایا [آ] کیوی ده کند آدی.
قالیم qalim [آ] ۱- اؤلوم قالیم. ۲- قالماق ایشی، بقاء "ارکه قالیم یاساسی (فا: قانون بقای انرژی). قالیم سیز [ص] قالیجی اولمایان (فا: فانی). mortal قالیم سیز لیق [آ] فانی لیک (فا: فنا). inconstancy	قالیم لاماق [ل] قالیم لی ائتمک (فا: ابقاء کردن) to maintain قالیم لی ائتمک [ل] قالیجی ائتمک (فا: تثبیت کردن). to fix قالیم لی [ص] اؤلومسوز (فا: ابدی). stabilization قالیم لیق [آ] ثبات (فا: دوام). durability		قالین لاتماق [اتد] قالین لاشدیرماق.	قالین لاتماق [اتد] قالین لاشدیرماق.
قالیم لیق [آ] قالیم لی اولما وضعیتی (فا: پایداری) stability قالین qalin [ص] سیخ، یوغون، اینجه اولمایان، یوغون و دولقون شئی، نازیک اولمایان (فا: ضخیم). thick {سومرجه قال، قلاق} ت، سن، گۆ؛ قالماق + ن	قالین قایا [آ] آذربایجان دا داغ آدی (۲۹۷۰) ^{۲۴۰}		قالین لیق [آ] قالین اولما وضعیتی (فا: ضخامت). thickness قالین لیق اؤلچن [آ] قالین لیق لاری اؤلچن آراج.	قالین لیق [آ] قالین اولما وضعیتی (فا: ضخامت). thickness قالین لیق اؤلچن [آ] قالین لیق لاری اؤلچن آراج.
قالین یاغ [آ] گریس، ماشین چرخلرینی یاغلاما یاغی.	قالین باغیر ساق [آ] سیندیریم بوروسوندا ۱،۵ متر اوزونلوقوندا یوغون و بۆزدۆمه یاخین بؤلومو (فا: قولون). colon قالین بیغ لی [ص] بیغ لاری قالین.		قالیمت [آ، فر] ارکک ویا دیشی اؤرمه خجهره‌سی (فا: -).	قالیمت [آ، فر] ارکک ویا دیشی اؤرمه خجهره‌سی (فا: -).
قالیتتی [آ] ۱- آرتیق قالان شئی (فا: پس ماندن). hysteresis ۲- گئچمیش لردن قالان شئی (فا: ارثیه). legacy	قالینجا [ص] ۱- قالینا یاخین ۲- [دی] بیرنوع تئلك لری قالین و چوخ اولان قوش آدی (فا: فاخته) ^{۱۴۰} .		قاما (قامما) [آ، یو] ۱- یونان الفباسینین اوچونجو حرفی. ۲- موسیقی سسلرینین آردیجیل سیراسی. ۳- رادیو اکتیو ماده لردن بۇراخیلان اوچ نۆع ایشین لاردان بیرى (فا: گاما). قاماتا [آ] بیلگین و بۆیوک آتا {قام + آتا}.	قاما (قامما) [آ، یو] ۱- یونان الفباسینین اوچونجو حرفی. ۲- موسیقی سسلرینین آردیجیل سیراسی. ۳- رادیو اکتیو ماده لردن بۇراخیلان اوچ نۆع ایشین لاردان بیرى (فا: گاما). قاماتا [آ] بیلگین و بۆیوک آتا {قام + آتا}.
قالین دوداق [ص] دوداق لاری قالین اولان.			قامار [آ] باخ: هومار، خومار {قام + از: سحر لی و قوتسال ار}.	قامار [آ] باخ: هومار، خومار {قام + از: سحر لی و قوتسال ار}.

قامار تَکین [خ] کاشغر لی محمود بگین دده سی ۷.

قامار لاشدیرماق [ل] هر بیر طرفدن قامارلاماق.

قامارلاما [آ] ۱-قوشاتما (فا: احاطه) ۲-آووجلاما (فا: چنگ زنی)

قامارلاماق [ل] ۱-دوره له مک، محاصره ائتمک

، قوشاتماق (فا: احاطه کردن) ۲-آووجلا هامی سین گؤتورمک

(فا: چنگ زدن). {ایلک معنادا قوْمارلاماق و ایکینجی معنادا

قارماق سؤز ایله ایلگی لیدیر}

قامارلانماق [س] هر بیر طرفدن قامارلانیب گؤتورولمک.

قامارماق [باخ] قوْمارماق، قارمالاماق.

قاماز [آ] سارسیجی، سا لایىجی، اۆرکودوجو ۷.

قاماس قاماس [ظ، ارمنیجه] یاواش یاواش.

قاماشدیرماق [ل، سن] قاماشماغینا یول آچماق.

قاماشماق [س] ۱-پارلاق لیقدان بیر شئی باخا

بیلمه مک، گؤز قاماشماق (فا: زده شدن چشم توسط نور

زیاد). ۲ to glitter -تورش یتمک لرده دیش اتلرینده

راحات سیز اولماق، دیش قاماشماق (فا: کُند شدن دندان).

{ت 'قاماماق، قاماشماق، سن؛ باخ: قامچی}.

قاماشیق [ص] قاماشمیش حالدا اولان گؤز ویا دیش.

قاماغ [آ] بۆتونلوک، بۆتون، تۆم ۷.

قامالاق [آ] سَدیر آغاجی ۷.

قامان [آ] ۱-کۆمان. ۲-گؤزو قارا، جَسور، آمان و ثرمه یین ۷.

قامای [آ] انسان آدی، باخ: قام + آی ۷.

قامبورو [خ] یتنى سى یازیتلاریندا آدی گئچن بیر بگ ۷.

قامباشی [خ] آلتای تۆرکلری اویماق بگ لریندن ۷.

قامبور [آ] هۆرگوج، چیخیتنی (بئل و کؤکس ده) ۷.

قامبوره [خ] دده قورقود بویوندا بیر بگ ۷. {قام + بؤرو}

قامبیوم [آ، لا] یتگیلرده کؤک و گؤوده سینى قالین لاشدیران

توخو (فا: گامبیوم).

قامت [ع، آ] بوی، اندام، بوی بوخون (فا: قد). stature

قامتور [خ] آلتای تۆرکلری، قیزیل اویماغی اولوبالاریندان ۷.

قامچی [آ] ۱-شاللاق، اوجو سیریم لی قایش، بیر

اوجو ایپ واؤ بیرى اوجونا درى و بنزرنیلر باغلایاراق

وورماق اوچون یارایان شئی، قیرمانج (فا: شلاق). whip ۲-

اسپهرما تۆزویید و تک گۆزه لی حئیوانلاردا حرکتی ساغلایان

ساب کیمی اۇرقان. {ت، سن؛ قامماق سؤزو دیواندا شدتله

وورماق معناسیندا گلیب، بو سؤزدن آلیناراق بعضی کلمه

لره اشاره ائتمک اولار: قامچی (وورما وسیله سی)، قاماشماق

(گؤزو ووران)، ت 'قامیچ' (بیریرینه ووران وسیله)، قمه

(وورما آلتی)، قامقا 'قامقالاق' قامقالاماق (آغاجی ووراراق

اوندان چیخان یونقا)، قامیش (قدیم زامان نیزه لری بو

ییتگی دن دوزلمه گی اوچون)؛ بعضی ییلگیلر (لرگین) قام

سؤزونوده بو فعل له کؤکداش ییله رک، قام و حکیمی

سؤزله ووران و معالجه ائندن مفهوما یوروملایرلار}.

قامچی باشی [آ] ایک آرتیق لاریندن اله گلن و توخوماجیلیدا

ایشله دیلن ایلیک.

قامچیگ [خ] سلجوقلولار (سنجرخان) دؤنمی آتابگ لریندن ۷.

قامچی تیمور [خ] آلتین اوردو دؤلتی، کومتانلاریندان ۷.

قامچیخان [خ] خوارزم دؤلتی خانلاریندان ۷.

قامچی قویروق [آ] بیر نوع ایسی جنس قیویرجیق قویون.

قامچی لانماق [بل] قامچی لاماق ایشینی گؤردۆرمک.

قامچی لاشماق [قا] ۱-قامچی ایله ووروشماق. ۲- [س] قامچی

کیمی اولماق.

قامچی لاماق [ل] ۱- [س] قامچی ایله وورماق (فا: شلاق زدن).

۲- [مج] برک تنقید ائتمک، نقصانلارینی گؤسترْمک. ۳-

(یاغیش، کۆلک) شدتله چارپماق.

قامچی لانماق [س] ۱- [بل] قامچی ایله وورولماق (فا: شلاق

خوردن) ۲- [مج] تنقید اولونماق ۳- شدتله چارپیلماق

قامچی لانمیش [آ] قامچی وورولموش.

قامچی لانیش [آ] قامچی لانماق ایشی ویا بیچیمی.

قامچی لانیش [آ] قامچی لاماق ایشی ویا بیچیمی.

قامچی لیلار [آ، دی] بیر گۆزه لی، کپیریک لیلر صیفیندن، بیر

بؤلومو شیرین سۇلاردا و بیر بؤلومو انگل اولاراق حئیوان

و انسان وجودوندا یاشایان و ترپمه اۇرقانلاری قامچی

کیمی، میکروسکوپیک حئیوانلار (فا: تیره ای از تک سلولیه ا).

قامدو [آ] اسکی دؤنم پارا یئرینه ایشله یین پارچا

نوعو؛ اویغور حاکمیتی دؤنمی ۲ متر بوی و ۲۴ سانتی متر

قامیاری [آ] هامی نین یاراری.

قامیت qamit [آ] اؤرمیه ده کند آدی {قام+ت: قام یوردو}

قامیش qamış [آ، بی] ۱- بوغداگیلرلدن، سۇلاق یئرلرده

ییتن، اؤزون و ایچی بوش گؤوده لی، بوغوملو بیر بیتگی

(مال حیوانین چیرکلرینی تمیزله مک اۆچون یارارلی

ییتگیدیر^{۱۳۶})، قامیش تورلری: شکر قامیشی **saccharum**

officinarum، تیکیتمی ده ایشلنن قامیش **arundodonax**

قلم قامیشی (فا: جگن، نی). **phragmites australis**.

bambusa ۲- قامیش کیمی ایچی بوش و اؤزون هرشی،

قامیشدان دۆزلمیش. {ت، صح، باخ: قامچی، قاماق}

قامیش ییشیگی [آ، دی] بیر نوع پیشیک (فا: نوعی گربه وحشی).

felischous

قامیشجیق [آ] قویو مجولارین (قیز یلچیلارین) ایشلندگی پوفلج

قامیشچین [آ] بیر نوع قوش آدی^{۱۴۰}.

قامیش سومویو [آ] بالدرین آرخاسیندا اینجه اؤزون سوؤمک.

قامیشسی [آ] گؤوده سی قامیش کیمی بوش و بوغوملو اولان.

قامیش قلم [آ] خطاطلیق اۆچون قامیش دان دۆزلمیش قلم.

قامیش قوشو [آ، دی] قامیش لیق لاردا یاشایان کیچیک بیر قوش.

قامیش قولاق [آ، دا] قولقلاری اینجه، دۆزگون و دیک آت.

قامیشلی / قامیشلو [آ]

قامیشلی [ص] قامیشی اولان. آستارادایر، شهرضاداغ آدی.

قامیش لیق [آ، سن] قامیش چوخ اولان یئر (فا: نیستان).

قان qan [ت، س، سن] ۱- انسان و حیوان دامارلاریندا آخیجی

و قیریمیزی رنگینده نسنه، آتاردامار و توپلار دامارلاردا

دولانان آخیجی ماده (فا: خون). **blood** ۲- [مج] سو،

قان قوهوملوغو معناسیندا "قانیمیز بیردیر، بیر قاندا ندیلار".

۳- [مج] دشمن لیک، عداوت، قصاص، اؤلوم، قتل

"سندن قان قوخوسو گلیر، قان قان دئمک، آرالاریندا قان

واردیر". ۴- [خ] آلتای تورکلری، کیشیلر اویماغی،

اؤلوبالاریندان^{۱۴۱}. {بو کلمه ایله فارسجا خو و لاتینجه

ؤن آراسیندا اؤزاق باغلیلیق اؤلما لیدیر^{۱۴۱-۷۱}}

قان [آ] یترآدلاریندا بواک کن سؤزونون دیشیک شکلیدیر

و کند، دۆشرگه و یترلشیم یثری معناسیندادیر^{۷۱-۷۱}.

اثنی اولان و اؤیغورخاننی نین دامغاسینی داشیان و پول

یثرینه ایشله نن پارچایا وثریلن آد^{۱۴۲}. {باخ: قام+تو/دو}

قامشات [آ] سارسیدییی، اؤزکودوجو^{۷۲}. {قام+شاد}

قامغان / قامخان [آ، دده] کیشی آدی "قامخان اوغلو بایندیر".

قامقالاق [آ، باخ: قامچی] باخ: یونقا.

قامقالاق [آ، باخ: قامچی] ۱- خراط لیقدا یثره تۆکولن نازیک

تاختا تالاشا، یوتو (فا: پوشال). ۲- داشدان قوپان قیریتی.

قامقالداق [آ، باخ: قامچی] دۆزن سیز و دۆزومسوز بیر حالدا

بیریرنین اؤستونه توکولموش شی (فا: درهم برهم).

قامقان [خ] دده قورقود داستانیندا بایندیر خان^{۷۳} ین باباسی^{۷۴}.

قاملانچو qamlançu [آ] کاشغرلی دؤورو بالخاش گؤل

یاخینیندا بیر یئر آدی^{۱۴۳}.

قامو qamu [آ، دده] هامی، بوتون، اها لی، عموم (فا: همه) {ت،

سن «قاموغ» (بوتون هامی) بو کلمه قام (ییلگین) کلمه سیندن

آلینما لیدیر و گرچکدن بوتونلوک ییلگین لیکله بیردیر^{۷۵}.

قامو [آ] انسان آدی: ~ لپ، ~ بای، ~ بگ، ~ تان، ~ خان، ~ آر، ~ قان.

قاماویو [آ] بوتون کۆتله نین دۆشوندوگو (فا: افکار عمومی).

قاموتاریچی [آ، ص] قوم تازیچی، پانتیست.

قاموتای [آ] قامو+تای (تورکیه جُمهوریتین ایلک ایللرینده،

تۆرک دیل قورومونون دا تکیلیف ایله، ملت مجلسی یثرینه

ایشلندی، آتجاج، سوئرا یئنه قوللایمیدان دۆشموشدور^{۷۶}.

قاموس qaus [آ، ع: دنیز] انسیکلوپئدی، بیلیم لیک، بویوک

سۆزلوک کتابی، (فا: ~). **dictionary**

قاموسال [ص] هامی ایله ایلگی لی (فا: عمومی، افکار عمومی).

قاموسالاشماق [س] عمومی لشمک (فا: عمومی شدن).

قاموس ترکی [آ] شمس الدین سامی توسط ایله یازلمیش و

۱۳۱۵ ده چاپ اولونموش ۲ جلد لیک تورکجه سۆزلوک.

قاموقورومو [آ] بوتون کۆتله یه عاید اولان.

قاموگۆنلیگی [آ] بیر دؤولتین یاسال بیر بیچیمده خالقا وثرن

خدمت، جان ومال گووتلیگی (فا: امنیت عمومی).

قامولاشدیرماق [آ] عمومی بیر وضعیت گتیرمک، هامی نین

یارارینا یئتیرمک، عمومی لشدیرمک (فا: عمومی نمودن).

قامولاشدیریلماق [بل] عمومی لشدیرمک ایشی گؤرولمک

ق ق	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۴۶۱	ارک سۆزلوگو	ق ق
قانلچی [خ] اۇيغور يازيتلاریندا آدی گئچن بیر بگ. ^۷	قاناجالماق [باخ] قانا چالماق.			
قان آبقاز [آ] دده قورقود بۇيۇندا قارادنیزین قوزئینده یئر آدی.	قاناجانا [آ] اۇمو گۆلو آدالاریندان بیرى.			
قان آپارماق [س] بیریندن چوخ قان آخماق.	قانچالماق [ل] قورخو لو و قانلی ایشه جالماق.			
قان آخماق [س] داعوا قیرقین دۆشمک.	قاناد / قانات qanad [آ] قوشلار و بۇجکلرده اوچما عضوو و			
قان آخیتماق [س] ساواش آچماق.	بالیق لاردا اۆزگج و اوچاقلاردا اۇچماغی کتترل ائتمک			
قان آزیلغی [آ] قاندا قیزمیزی یوورالاق ذره لرین (هموگلوبین)	اۆچون یانداکی عضولار، فیبرلاناییلن و دۇلانا ییلن شیلرده			
آزیلغی سونوجو عمله گلن خسته لیک.	قۇل، قاپی و پنجره تاغی، قۇشون و دسته لرین قۇللاری،			
قان آغلتماق [ل] جانا گتیرمک.	اساس شئی دن آیریلماق قۇل و یانال شئی (فا:بال). wing			
قان آغلماق [س] چوخ اینجیمک، یاسا باتماق، جانا گلیمک.	{ت، سن:قۇنماق سۆزونه باغلیدیر: قۇنماق+ت}			
قان آلان [ص، آ] ایینه ویا آیری وسیله ایله بیرینین قانین	قاناد آچماق [س] ۱-اۇچماق، اۇچماق ایستهمک. ۲-[ل]			
آلان (فارگزن). bloodletter	بیرینه قاناد آچماق، حمایه ائتمک، قۇروماق.			
قان آلدیرماق [س] معالجه اۆچون قان وئرمه سینه سبب اولماق.	قانادجیق [آ] کچیجک قاناد.			
قان آلما [آ] معالجه ویا باغیش اۆچون قان وئرمه ایشی، قان	قانادچالماق [س] قاناد وورماق (فا:پرېزدن). to flap			
دامارلاریندان قانی چیخارماق (فا:حجامت). venesection	قانادچی اۇتۇ [آ] بیریتگی آدی (فا:ادونیس) adonis annua			
قانا qana [آ] اکین کرتی. {خانا سۆزونون آیری شکلی}	قانادچیریماق [س] اۇچماق، اۇچماق ایستهمک.			
قان انله مک / قان ائتمک [ل] فلاکتته سالماق، آدام اؤلدورمک.	قانادسیز [ص] قانادی اولمایان، مجازاً کؤمک سیز (فا:بی			
قانابۇلماق [ل] اؤلدورمک.	بال). wingless			
قانابۇلنماق [س] قتل اولونماق.	قانادسیزلار [آ، دی] قانادی اولمایان بۇجکلر تاقیمی،			
قانات / قاناد [آ] ۱-تۆی، تئلك ۲-طرف، یۇن، جناح. ^۷	باشقالاشیم دئۆنمی نی گئچیرمه دن یومورتادان چیخاراق			
قانانا qanata [آ، تا] ۱-سو ایچمک اوچون بۇیوک لیوان	ارگین لهشن و قۇرۇلوقدا یاشایان جانلی لار، اؤرنک:			
{ايتا لیانجا، آتادولو}. ۲-انسان آدی، باخ:قان+آتا. ^۷	گۆمۆشچون (فا:تیره حشرات بی بال). the aptera			
قاناندیرماق [آتد] قاناماسینا سبب اولماق.	قان ادعاسی [آ] قصاص ایستهمه.			
قاناندانماق (قانادلانماق) [س] ۱-قانادلی اولماق و گلیشمک.	قانادقویروق باغلماق [س] جانلانماق، قۇت لنمک.			
۲-سئوینمک و یوکسلمک. {سن: قانات چیخارماق}	قانادگریمک [باخ] قانادینی گرمک.			
قانانماق [ل، ت، سن] قاناماسینا یول آچماق.	قانادلاندریماق [ل] ۱-قانادلی ائتمک ۲-اۆرک لندیرمک.			
قانانیش / قانادیش [آ] قاناتماق ایشی ویا بیچیمی.	قانادلانماق [س] ۱-قانادلی اولماق، قاناد چیخارماق. ۲-			
قاناجاق [آ] دوشونجه، آنلاق، شعور و ادب (فا:فهم).	پروازلانماق، اۇچماق، هاوالانماق. ۳-سون درجه			
understanding	سئوینمک، رۇحلانماق. ۴-انکشاف ائتمک، یوکسلمک.			
قاناجاق سیز [ص] قاناجاغی اولمایان، دوشونجه سیز،	قانادلانمیش [ص] قاناد چیخارمیش، اوچاجاق حالا گلیمش.			
معرفت سیز (فا:بی معرفت). ignorant	قانادلانیب اۇچماق [س] سون درجه سئوینمک.			
قاناجاق سیزلیق [آ] دوشونمز لیک (فا:بی نزاکتی). decorum	قانادلانیش [آ] قانادلانماق ایشی ویا بیچیمی.			
قاناجاقلی [ص] دوشونجه لی (فا:باشعور). intelligent	قانادلی [ص] قانادی اولان (فا:بالدار). winged			
قاناجاقلی لیق [آ] دوشونجه لی لیک، آنلاقلی لیق، ادبلی لیک.	قانادلیجا [آ، بی] مختلف نوع لاری اولان اؤتسۆ بیتگی.			

ق ق	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۴۶۲	ارک سۆزلۆک	ق ق
قانادیلار [آ] قانادی اولانلار، بۆجک لرین قانادی اولان- لارینی ایچینه آلان بیر آلت بؤلوم (فا: تیره حشرات بالدار).	قانادیلار [آ] قانادی اولانلار، بۆجک لرین قانادی اولان- لارینی ایچینه آلان بیر آلت بؤلوم (فا: تیره حشرات بالدار).		قان بئینینه وورماق (سیجر اماق) [باخ] قان باشینا وورماق.	قان بئینینه وورماق (سیجر اماق) [باخ] قان باشینا وورماق.
قانادوئرمک [ل] قانادلاندیرماق.	قانادوئرمک [ل] قانادلاندیرماق.		قان یاسینچی [آ] تانسینون.	قان یاسینچی [آ] تانسینون.
قانادوئشمک [س] ئهتانا و دعوا یا دؤشمک.	قانادوئشمک [س] ئهتانا و دعوا یا دؤشمک.		قان باشینا وورماق [س] اؤزوندن چیخماق، غضب لنمک.	قان باشینا وورماق [س] اؤزوندن چیخماق، غضب لنمک.
قانادولماق [س] رنگی اؤزونه گلمک، جانلانماق.	قانادولماق [س] رنگی اؤزونه گلمک، جانلانماق.		قان باغی [آ] بیر سوی ۱ باغلی لیغی بیلدیرن بیر سۆز.	قان باغی [آ] بیر سوی ۱ باغلی لیغی بیلدیرن بیر سۆز.
قانادوورماق [س] اؤچماق، اؤچماق ایسته مک.	قانادوورماق [س] اؤچماق، اؤچماق ایسته مک.		قان بانکاسی [آ] قان قورونوب ساخلانیلان یئر.	قان بانکاسی [آ] قان قورونوب ساخلانیلان یئر.
قانادی آلتینا آتماق [ل] حیمایه ائتمک، قوروماق.	قانادی آلتینا آتماق [ل] حیمایه ائتمک، قوروماق.		قان باهاسی [آ] قان عوضی، دیه.	قان باهاسی [آ] قان عوضی، دیه.
قانادی قیریلماق (سینماق) [س] کؤمک سیز قالماق.	قانادی قیریلماق (سینماق) [س] کؤمک سیز قالماق.		قان باها سینا [آ] چوخلو قان تۆکو لهرک.	قان باها سینا [آ] چوخلو قان تۆکو لهرک.
قانادینی گرمک [س] قاناد آچماق.	قانادینی گرمک [س] قاناد آچماق.		قانبا ی [خ] میصیر- تۆرک کؤله من لری دؤولتی بگلریندن ۷.	قانبا ی [خ] میصیر- تۆرک کؤله من لری دؤولتی بگلریندن ۷.
قانار [خ] دوشونجه لی؛ قوچو اؤیغورلاری دؤنمی قادی ن آدی.	قانار [خ] دوشونجه لی؛ قوچو اؤیغورلاری دؤنمی قادی ن آدی.		قانپور [ص] باخ: قوزیل، دوتقار.	قانپور [ص] باخ: قوزیل، دوتقار.
قاناسالماق [ل] داعوا یا سالماق.	قاناسالماق [ل] داعوا یا سالماق.		قانپور لاشماق/ قانپور لاشماق [س] قوزیل اولماق، دوتقار اولماق.	قانپور لاشماق/ قانپور لاشماق [س] قوزیل اولماق، دوتقار اولماق.
قاناسوسماق [س] داعوا آرزولاماق، داعوا سالماق ایسته مک.	قاناسوسماق [س] داعوا آرزولاماق، داعوا سالماق ایسته مک.		قانپور لوق [آ] قوزیل لیک، دوتقار لیک.	قانپور لوق [آ] قوزیل لیک، دوتقار لیک.
قاناق [خ] یئنی سئی یازیتلاریندا آدی گئچن بیر بگ ۷.	قاناق [خ] یئنی سئی یازیتلاریندا آدی گئچن بیر بگ ۷.		قان بیر [ص] بیر قاندا ن بیر سویدان اولان، بیرنسیل دن اولان.	قان بیر [ص] بیر قاندا ن بیر سویدان اولان، بیرنسیل دن اولان.
قاناقان ائبله مک [س] انتقام آلماق، اؤج آلماق.	قاناقان ائبله مک [س] انتقام آلماق، اؤج آلماق.		قان بیللمنی (بیلیمچی سی) [آ] قان بیلیمی اوزمانی، هئماتو لوق.	قان بیللمنی (بیلیمچی سی) [آ] قان بیلیمی اوزمانی، هئماتو لوق.
قاناقانا [ظ] قاناراق، دوشونهرک (فا: با آگاهی).	قاناقانا [ظ] قاناراق، دوشونهرک (فا: با آگاهی).		قان بیلیمی [آ] قانین اؤزل لیکلرینی بیلن اوزمان، هئماتو لوژی.	قان بیلیمی [آ] قانین اؤزل لیکلرینی بیلن اوزمان، هئماتو لوژی.
قاناماق [س] بیر عضودن قان آخماق، قانسیزماق (فا: خونریزی کردن). {ت، سن}	قاناماق [س] بیر عضودن قان آخماق، قانسیزماق (فا: خونریزی کردن). {ت، سن}		قان پاراسی [آ] دیه (فا: دیه). mulct	قان پاراسی [آ] دیه (فا: دیه). mulct
قانامالی [ص] قاناماسی اولان.	قانامالی [ص] قاناماسی اولان.		قانتار [آ، یو، ع] قنطار {باخ: قاپان.	قانتار [آ، یو، ع] قنطار {باخ: قاپان.
قانان [ص] قاناجاقلی، دوشونن.	قانان [ص] قاناجاقلی، دوشونن.		قانتارغا [باخ: قانتار] آتین آغزینا گنجیریلن دمیر بؤلوم، جیلوو، قانتارقا (فا: لگام). reins	قانتارغا [باخ: قانتار] آتین آغزینا گنجیریلن دمیر بؤلوم، جیلوو، قانتارقا (فا: لگام). reins
قانوات [آ] بیر نوع قالین ایپک پارچا.	قانوات [آ] بیر نوع قالین ایپک پارچا.		قانتارماق [ل] بیر نفسه ایچمک {باخ: قانماق ۵}.	قانتارماق [ل] بیر نفسه ایچمک {باخ: قانماق ۵}.
قان اوئو [آ، بی] نهر لرده سو کئنا رلاریندا، اکین لرین آراسیندا و زیبیل لی یئر لرده بیتن بیر ایل لیک بیتگی.	قان اوئو [آ، بی] نهر لرده سو کئنا رلاریندا، اکین لرین آراسیندا و زیبیل لی یئر لرده بیتن بیر ایل لیک بیتگی.		قانتارون [آ، بی، یو] ۱- قیزیل قانتارون گیللردن، توخدا ج	قانتارون [آ، بی، یو] ۱- قیزیل قانتارون گیللردن، توخدا ج
قان اوچاغی [آ] فساد یوواسی، فیتنه قانیغی.	قان اوچاغی [آ] فساد یوواسی، فیتنه قانیغی.		اوچون ایشله ن قوخولو و ساری چیچکلی، آجی کؤکلو کبیچیک بیر بیتگی (فا: نوعی گیاه). Gentiana lutca ۲-	اوچون ایشله ن قوخولو و ساری چیچکلی، آجی کؤکلو کبیچیک بیر بیتگی (فا: نوعی گیاه). Gentiana lutca ۲-
قان اوئدورماق [س] عذاب واذیت وئرمک.	قان اوئدورماق [س] عذاب واذیت وئرمک.		باخ: آجی آلاق.	باخ: آجی آلاق.
قان اولماق [س] قان تۆکو لمک، قیامت قوپماق، داعوا دؤشمک.	قان اولماق [س] قان تۆکو لمک، قیامت قوپماق، داعوا دؤشمک.		قان تهر [آ، بی] داغلاردا بیتن، آغ چیچک لی، خالق طبابتینده ده ایشله ن بیر بیتگی.	قان تهر [آ، بی] داغلاردا بیتن، آغ چیچک لی، خالق طبابتینده ده ایشله ن بیر بیتگی.
قانای [خ] قیرقیز، توقای و سولتو اویماعی اولوبابالاریندا ۷.	قانای [خ] قیرقیز، توقای و سولتو اویماعی اولوبابالاریندا ۷.		قان تر ایچینده [ظ] زحمتله.	قان تر ایچینده [ظ] زحمتله.
قان ایچدیرمک [ل] عذاب چکدیرمک، باخ: قان اوئدورماق.	قان ایچدیرمک [ل] عذاب چکدیرمک، باخ: قان اوئدورماق.		قان تر تۆکمک [س] قان تره باتماق.	قان تر تۆکمک [س] قان تره باتماق.
قان ایچن [ص] ظالم، رحم سیز (فا: خونخوار) blood-thirsty	قان ایچن [ص] ظالم، رحم سیز (فا: خونخوار) blood-thirsty		قان تر [آ] آغیر ایش سونوجو برک تر له مه "قان تر ایچینده".	قان تر [آ] آغیر ایش سونوجو برک تر له مه "قان تر ایچینده".
قان ایچجی [باخ] قان ایچن.	قان ایچجی [باخ] قان ایچن.		قان تره باتماق [س] چوخ تر له مک، چوخ چالیشماق.	قان تره باتماق [س] چوخ تر له مک، چوخ چالیشماق.
قان ایچجی لیک [آ] ظالم لیک، قدار لیک.	قان ایچجی لیک [آ] ظالم لیک، قدار لیک.		قان توپلانتی سی [آ] قان ییغیلما سی (فا: تجمع خون hyperemia	قان توپلانتی سی [آ] قان ییغیلما سی (فا: تجمع خون hyperemia
قان ادا عاسی [آ] قان باها سی ایسته مه، قصاص ایسته مه.	قان ادا عاسی [آ] قان باها سی ایسته مه، قصاص ایسته مه.		قان توتماق [س] ۱- قاتل حاققیندا: اؤزونو ایتیره رک چاشماق، جینایتین تأثیری آلتیندا قالماق ۲- آهی و قارقیشی توتماق.	قان توتماق [س] ۱- قاتل حاققیندا: اؤزونو ایتیره رک چاشماق، جینایتین تأثیری آلتیندا قالماق ۲- آهی و قارقیشی توتماق.
قان ایسته مک [س] قان باها سی ادعا ائتمک.	قان ایسته مک [س] قان باها سی ادعا ائتمک.		قان توخوسو [آ] قانی بیر عضو سایراق اوئا عاید اولان	قان توخوسو [آ] قانی بیر عضو سایراق اوئا عاید اولان
قاناییش [آ] قاناماق ایشی ویا بیچیمی.	قاناییش [آ] قاناماق ایشی ویا بیچیمی.			

ق Qq	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۴۶۳	ارک سۆزلۆگو	ق Qq
قانتور	توخو، قانی دوزلدن توخو.		قانتور [خ] ماناس داستانیندا آدی گنچن بیر بگ. ۷	
قانتوره	[آ] انسان آدی، قان + توره. ۷		قانتچی [آ] شېستر ده کند آدی.	
قان تۆکمک	[س] قان آخیتماق.		قان چپانی [آ] قیل کؤکوندن باشلا یاراق دری آلتی توخوسو و دریده شیشکین لیک دوزلدن ایرین لی قابارتی.	
قان تۆکن	[ص] آدم اؤلدورن، یول کسن (فا:سفاک). cruel		قانتچیر [آ،باخ:قان] برک وورقو سونوجو دری و ات آراسیندا برکین قان، لاختالانمیش قان، قانتچیل (فا:خونمردگی).	
قان تۆکولمک	[س] قان آخیلماق، قان آخماق.		قانتچیرلاماق [س] قانتچیر دوزلمک.	
قانتور	[آ،تا] پالتو کیمی بیر گییه جک.		قانتچیرلانماق [باخ] قانتچیرلاماق.	
قانتورالی	[آ،دده] کیشی آدی "قانلی قوجا اوغلو قانتورالی".		قانتچیل [آ،باخ:قان] دری و ات آراسیندا برکین و لاختالانمیش قان (فا:خونمردگی).	
باخ:ابن العبری.	بو کلمه دده قورقود کتابیندا قهرمانلارین بیرینین آدیدیر، اسکی یونانچادا گؤده سی آت و کؤکس له باشی انسانا بنزر افسانه وی یاراتیغا سئنتائوره دئییلیردی البته اصلی کلمه نین kentaures اولماغی بو یاخینلیغی چوخراق گؤسته ریر. ۷		قانتدا [ض، ت، سن] هاردا.	
قانتورسون	[خ] اؤیغور یازیتلاریندا آدی گنچن بیر بگ. ۷		قانتداخ [آ] زاقاتالادا کند آدی ۲۴.	
قانتویون	[خ] اؤیغور یازیتلاریندا آدی گنچن بیر بگ. ۷		قانتداش [ص] بیر قانلی، بیر سؤیلو (فا:همخون) {ت، قانتداش: بابالاری بیر اولان}	
قانتیق	[ص] ۱-قاندیریجی، عشوه لی ۲-اؤزاقدا، قوربتده اولان. ۷		قانتداشلیق [آ] قان بیر لیگی، سؤی بیر لیگی (فا:همخونی).	
قانتیمور	[آ] انسان آدی، باخ:قان + تیمور. ۷		قان داعواسی [آ] آدم اؤلدومه سبب ایله اولان داعوا.	
قانجا	[آ،ایتالیانجا، آنادولو] بیر شئی چکمه گه یاریان اؤجو چنگللی دیمیر چوبوق.		قان داغاریجی [آ] ساواشقان آدم، داعواکار.	
قانجالی قور	[آ،دی] ایپ گیللردن ۱۰mm بؤیدا، آغزی جوت چنگل لی، اینجه باغیرساقلاردا یاشایان آسلاق سولوجان (فا:نوعی کرم انگل روده).		قانداق [آ،ع] توستاقلی لارین آیاغینا باغلانان دیمیر حالقا (فا:زنجر). chain	
قانتچی	[آ] ۱-قانتیش ۳- [خ] بابورخان دؤنمی بگی. ۷		قانداق [آ] باخ قانداق.	
قانتچیغا	[آ،سن،ت] <کونجوک> یهر قایشینی باغلاماق اؤچون حالقا "قانتچیغا باغی: یهرین ایکی طرفیندن آسیلان قایش".		قان داملاسی [آ،بی] ایلیمان بؤلگه لرده یتیشن قیرمیزی و ساری چیچک لی اوتسو بیتگی (فا:نوعی علف). adonis	
قانتچیق	qancıq [ص، ت، سن] ۱-دیشی حیوان، دیشی ائشیک و ایت (فا:سگ و خر ماده). ۲- [مج] گؤوه نیلمز، کؤتو آدم، کؤتو آرواد (فا:آدم رذل).		قاندا یاندیریجی [ص] قانتین دامارلاردان چیخیب آخماسینین قاباغین آلان.	
قانتچیقا	[ظ] خایین جه، کؤتو کیمی.		قاندیمیر [خ] خوارزمشاهلار دؤنمی بگ و کومتان آدی. ۷	
قانتچیق لیق	[آ] قانتچیقا ترپه نیش (فا:زالت). meanness		قاندورموش [خ] اؤیغور یازیتلاریندا آدی گنچن بیر بگ. ۷	
قانتچیل	[آ،دی] قاندا یاشایان آسلاق، قانتین (فا:انگل خونی)		قان دوشمک [س] داعوا دوشمک، اولدو اؤلدو دوشمک.	
قان چاناغی	[ص] قان قان دین کیمسه.		قان دوشمک لیگی / قان دوشمک لیگی [آ] اؤلدورولموش آدمین انتقامی نی آلمان ایشی و عادت، باخ: قان داعواسی.	
قان چاناغینا دؤنمک	[س] برک هیرسلنمک.		قاندوق [خ] قانندی، قانتیق؛ آوارلار دؤنمی بگ لریندن و بیزانس ائلچیلیگی ده ائتمیش بیر کومتان. ۷	
قان چکمک / قانی چکمک	[س] قوه مولوق علاقه سی گؤستر مک.		قاندوقیورد [آ] باخ: قاندوق + یورد؛ قوربت. ۷	

Qq ق	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۴۶۴	ارک سۆزلوگو	ق Qq
قان دولاشیمی [آ] قان دولاشیمی (فا: گردش خون). blood circulation	قان سۇران [آ، مچ] ظالم، قان ایچن، استثمارچی.		قان سۇران [ص] ۱- قانی اولمایان ویا آر اولان (فا: کم خون). ۲- رحم سیز و انصاف سیز کیمسه، وجدان سیز (فابی وجدان).	
قاندى [خ] اینانجلی، قانتی؛ قیرقیزلارین، ایچگیگلیگ اویماعی اولوبابالاریندان ^۷ .	قان سیز لاشماق [س] قانسیز اولماق، قانی آزالماق.		قان سیز لیق [آ] ۱- قانی اولماق، قان آر لیقی (فا: کم خونی). ۲- رحم سیز لیک انصاف سیز لیق (فابی وجدانی).	
قاندىرا آغاجی [آ، بی] مینا چیچگی گیللردن، عطیرلی، بزک بیتگی سی (فا: نوعی درخت). lipia citriodora	قان سیناوی [آ] قان تئستی (فا: تست خون). blood test		قانشار qanşar [آ] قنشر، ایکی نفرله ایشله دیلن بیر نوع بوخجو (بیچقی) (فا: نوعی اره دو نفره). {قونشو کلمه سی کیمی قونماق سۇزوندن آلینمادیر، قونشار، قانشار؛ اوزبه اوز، قارشى قارشىبا؛ قانشار بیر نوع ایکی دسته لی بوخجو اولاراق و اوزاوزه اوتوران ایکی نفر توسط ایله ایشله نر و یو مفهوما دایاناراق بو کلمه دن آلینمیشدیر ^۱ }. قانشار [آ] ساوه، رزن، تفرش و تاکستان داداغ آدی {قونشو+ار}.	
قاندىرا اوئو [آ، بی] بوغدا گیللردن، چوخ ایلیک، سۇرونوجو، اوتسۇو بیتگی (فا: نوعی گیاه). calamagrostis	قانشار بولاق [آ] ضیا آباد دا کند آدی.		قانشار لار/ قانشارلار [آ] ساوه ده داغ آدی.	
قاندىرما [آ] قاندىرماق ایشی (فا: تفهیم).	قانیرماق [ص] ۱- ایناندریجی، قانع ائدیجی، دۇشوندوروجو (فا: قانع کئنده). ۲- آلدادیجی (فا: کلک باز).		قانیرماق [آ] قاندىرماق ایشی ویا بیچیمی (فا: کلک).	
قاندىرماجا [آ] قاندىرماق و آلداتماق آماج ایله گۇرولن ایش.	قانیرماق [ل] ۱- ایناندریماغا قانع ائتمک، قانع ائتمک، دۇشوندورمک. ۲- آلداتماق [مچ].		قانیریش [آ] قاندىرماق ایشی ویا بیچیمی (فا: کلک).	
قاندىرى [آ] بايىندىر بۇيۇنعا يىثرآدى (م ۱۶ جى قرن) ^{۲۵} .	قانیریلیق [آ] قاندىریجی اولما وضعیتی.		قانیریلماق [بل] ۱- ایناندریلماق، قانع ائدیلمک، دۇشوندورلمک (فا: قانع نمودن). ۲ [مچ] آلدادیلماق.	
قاندىرىجى [ص] ۱- ایناندریجی، قانع ائدیجی، دۇشوندوروجو (فا: قانع کئنده). ۲- آلدادیجی (فا: کلک باز).	قانیریلیش [آ] قاندىریلماق ایشی ویا بیچیمی.		قانیریلماق [بل] چئوریلماق، دۇنولمک. {قاندىرماق سۇز ایله ایلگی لی اولمالیدیر}	
قاندىرىش [آ] قاندىرماق ایشی ویا بیچیمی (فا: کلک).	قانسر [آ، فر] سرطان، اینجیتمه منی خسته لیگی (فا: سرطان).		قان سالماق [س] داعوا سالماق.	
قاندىرىلماق [بل] ۱- ایناندریلماق، قانع ائدیلمک، دۇشوندورلمک (فا: قانع نمودن). ۲ [مچ] آلدادیلماق.	قان سېلىمک [س] قیزارماق، آل لاشماق.		قان سۇ qansu [آ] انسان آدی، باخ: قان+ سۇ ^۷ .	
قاندىرىلىش [آ] قاندىریلماق ایشی ویا بیچیمی.	قان سۇ اوغور دۇولتى [آ] اوغور دۇولتى ییخیلاندان سۇنرا اوغورلارین بیر بۇلومو قانسو ایالتیه گنده رک اورداکى سويداشلار یلا م ۹۰۵ ده باغیم سیز دۇولت قوردولار، اوغولار م ۹۴۰ ده قيطان لارا (مۇغول لارا) و ۱۰۲۸ ده تانقوت لارا و ۱۲۲۶ دا چنگیزخانا تابع اولدولار، بۇلارا سارى اوغورلار دۇر لر.		قان قارالتماق [ل] آجیق لاندیرماق.	
قانرىلماق [بل] چئوریلماق، دۇنولمک. {قاندىرماق سۇز ایله ایلگی لی اولمالیدیر}	قان قارالدىن [ص] سینیر لندیرن، احوالی پوزان، هیرسلندیرن.		قان قارداشی [آ] قانلاری بیر سويدان اولان قارداشلار، قانلارینی بیریرینه ووراراق قارداشلیغا آتد ایچن کیمسه لر.	
قانسر [آ، فر] سرطان، اینجیتمه منی خسته لیگی (فا: سرطان).	قان قارالماق [ل] آجیق لاندیرماق.		قان قارما/ قانقرمه [آ] گنبد ده کند آدی {باخ: قانقاری}.	
قان سالىماق [س] داعوا سالماق.	قان قارى/ قانقرى [آ] سالماس دا کند آدی، اهالی بعضا قانقاریان و یا کانقاریان شکلینده ده سۇيله ییر لر (قو: کانقاریان) {قانقلی سۇزونون یئر لی سۇيله نیشی اولمالیدیر}.		قانقال [آ، بی] یاپراغی تیکانلی، اؤزگی یئیلن آلاق بیتگی سی، دوه تیکانی (فا: کنگر، بوته خار). cirsium	
قان سۇ اوغور دۇولتى [آ] اوغور دۇولتى ییخیلاندان سۇنرا اوغورلارین بیر بۇلومو قانسو ایالتیه گنده رک اورداکى سويداشلار یلا م ۹۰۵ ده باغیم سیز دۇولت قوردولار، اوغولار م ۹۴۰ ده قيطان لارا (مۇغول لارا) و ۱۰۲۸ ده تانقوت لارا و ۱۲۲۶ دا چنگیزخانا تابع اولدولار، بۇلارا سارى اوغورلار دۇر لر.	قان سۇلار [س] قان سۇلار، قان سۇلار.			
قان سۇيىرىنه آخماق (یئریمک) [س] چوخ قان تۇکۆلمک.				

ق ق	آذربایجان تورکجه سی	۱۴۶۶	ارک سۆزلوگو	ق ق
قانی جانلی [آ] ساغلیقلى.	قانی آجی / قاناجی [ص، دا] اتی اجی، آجی دانشان.			
قانی سوجولوق [آ] الی قانا بۇلاشمیش (فا:جنایت کارانه).	قانی آجیلیق / قاناجیلیق [آ، دا] اتی آجی لیق.			
feloniously	قانی آجیق [ص] سۆلقون و رنگی قاچمیش آدام اوچون.			
قانی سی اولماق [س] (بیرینین) قاتیلی اولماق.	قانیآ [آ] قذح.			
قانی قاتیل [آ] چوخ آدام او لدورن قاتل.	قانبارق / قارنی یاریق [آ] آستانا دا کند آدی.			
قانی قاجاق [ص] دوشمن، قان دوشمنی.	قان یاش [آ] گۆز یاشی، چوخ اغلاما.			
قانی قانادلی [ص] قورخو لو، قانا باعث اولاییلن.	قان یاش آخیتماق (تؤکمک) [ل] چوخ اغلاماق، یاسا باتماق.			
قانی قوچا [آ، دده] کیشی آدی "قانی قوچا اوغلو قانتورالی".	قان یاش ایچینده اولماق [س] اغلاماق، یاسا باتماق .			
قانی لیق [آ] ۱-قانی اولما وضعیتی، دشمن چیلیک، آدام او لدورمه. ۲-بدن ده قان چوخلوغو، دۆلقونلوق.	قانی اینتمک [س] قانی باتماق.			
قانی یاش تۆکمک [س] چوخ اوژولمک.	قانی ایستی [آ، ص] سئویملی، یولداشلیق سئون و یولداشا خوش باخان و اونا خدمت ائدن، آداما یوووشان.			
قانماز [آ] دوشونمز، بیلمز، آنلاماز، آنلاق سیز، قاناجاق سیز (فا:بیشعور).	قانی ایستی لیک [آ] آداما یوووشما.			
قانماز جاسینا [ظ] قانماز بیر بیچیمده، ادب سیزجه سینه.	قانی باتماق [س] قانی آرادا گتتمک.			
قانماز لیق [آ] قانماز اولما وضعیتی، آنلاماز لیق، دوشونجه- سیز لیک، قاناجاق سیز لیق (فا:بیشعوری).	قانی یوزوق [آ] سؤی سوز.			
قانماق qanmaq [س] ۱-دوشونمک، قانیلانماق، آنلاماق، باشا دوشمک، یتیمک (فا:فهمیدن). ۲- to understand - آلدانماق. {ت: سو و بوجور شئیلردن دویماق}.	قانیت qanıt [آ] ایچدن یارارلانا ن شئی، قانع لیق، حُجّت، دلیل (فا:برهان). reason, proofs {قانیتماق} قانیت {.			
قانمیش [ص] قانع اولموش، دوشونموش، توخ گۆزلو، گۆزو دویموش (فا:فهمیده).	قانیت ساماق [ل] بلگه و دلیل اولاراق قبول ائتمک.			
قانۇن qa`nun [آ، ع] ۱-یاسا، گنجیرلی اولان قورال (فا: قانون). ۲-law -بیر چالقی آلتی (فا:نوعی آلت موسیقی).	قانیتقان [آ] شوق وثرن، قانی قانیادان ^۷ .			
قانونا [ظ] قانونا گۆره، یاسال اولاراق (فا:~).	قانیت لاماق [ل] اثبات لاماق، دؤغرولوغونو بیلدیرمک (فا: اثبات کردن).			
قانۇن اساسی [آ، ع] آنا یاسا.	قانیت لاندیرماق [ل] قانیت لانماسی نی گۆرمک و ساغلاماق.			
قانون مرور زمان [آ، ع] مروژ زمان یاساسی، زامان اوتمه یاساسی. statute of limitation	قانیت لانماق [بل] قانیت لاماق ایشی گۆرۆلمک.			
قانۇن qanov [ر، آ] آرخ (فا:جوب و جدول).	قانیت لانیش [آ] قانیت لانماق ایشی ویا بیچیمی.			
قانۇنuz qanovuz [دا، آ] بیر نوع اییک پارچا.	قانیت لی [ص] قانیت لانمیش، قانیت لا گۆستر یلمیش، مدلل (فا:مستدل). proved			
قانی [ظ، سن] هانی (فا:کو).	قانیتماق [ل] قانع ائتمک (فا:قانع کردن). {ت: شووقا گتیرمک} قانماق (دویماق) قانیتماق قانیت (دویران شئی) {.			
قانی [آ] ۱-نمین (سبگ)، ورزقان (سچای) اردبیل (سدره) ده چای آدی. ۲-انسان آدی (سبای، سسوی، س-اوغول/ قانوغول) ^۷ . {قانماق سؤزوندن: قانمیش، دویقون و بۆل}.	قانی توتماق [س] آهی توتماق، حاقسیز لیغین جزاسینی چکمک.			
	قانی جوشا گلکم [باخ] قان قانینماق.			
	قانی حالال اولماق [س] او لومه لایق اولماق.			
	قانیق qanix [آ] باخ: قانیق.			
	قانیدیرماق [ل] آلیشدیرماق، داداندیرماق.			
	قانیشخاما / قانیخسیماق [باخ] قانیخماق.			

Qq ق	آذربایجان تورکجه سی	۱۴۶۷	ارک سۆزلوگو	ق Qq
قانیخسایش [آ] قانیق ساماق ایشی.	قانیخا ساق [ل] قانیق لی ائتمک، قانع ائتمک (فا: قانع کردن).		قانیخا توخونماق [س] چوخ سینیر لندیرمک.	
قانیخلماق [ل] قانیق لی ائتمک، قانع ائتمک، یئتیمک، یتر بولماق، قانیق وئرمک (فا: قانع شدن، سیر شدن).	قانیخلانماق [س] قانع اولماق، یئتیمک، یتر بولماق، قانیق وئرمک (فا: قانع شدن، سیر شدن).		قانیخا کئچمک (یئریمک) [س] سیرایت ائتمک، کؤک سالماق.	
قانیخلیق [آ] قانع اولما، یئتیمه، یتر بولما.	قانیخماق [س] آلیشماق، دادانماق، حریرص اولماق.		قانیخا اولماق [س] یارادلیشیندا اولماق، کؤک سالماق.	
قانیختماق [آ] بیر نوع قالدیراج.	قانیختماق [ل] یئریمک، آیمک، قاتلاماق، بؤکمک، قارماق، چئویرمک "بیری اونون ساغ ییلگینی قانیق بیلچاغینی الیندن آلدی" (فا: خم کردن) {قارماق سؤزونون دیشیمی}.		قانیختان کئچمک [ل] ۱-باغیشلاماق. ۲-اؤزونو فدا ائتمک.	
قانیختماق [آ] قانیق ساماق ایشینو گؤردورمک.	قانیقماق [ل] بولماق، آیمک، قاتلاماق، بؤکمک، قارماق، چئویرمک "بیری اونون ساغ ییلگینی قانیق بیلچاغینی الیندن آلدی" (فا: خم کردن) {قارماق سؤزونون دیشیمی}.		قانیخی اسیرگه مک [ل] ۱-قانیختان کئچمک. ۲-قانیخی تؤکمک.	
قانیقماق [ل] بولماق، آیمک، قاتلاماق، بؤکمک، قارماق، چئویرمک "بیری اونون ساغ ییلگینی قانیق بیلچاغینی الیندن آلدی" (فا: خم کردن) {قارماق سؤزونون دیشیمی}.	قانیقماق [ل] یئریمک، آیمک، قاتلاماق، بؤکمک، قارماق، چئویرمک "بیری اونون ساغ ییلگینی قانیق بیلچاغینی الیندن آلدی" (فا: خم کردن) {قارماق سؤزونون دیشیمی}.		قانیخی ایچمک (تؤکمک) [ل] اؤلدورمک.	
قانیقماق [ل] بولماق، آیمک، قاتلاماق، بؤکمک، قارماق، چئویرمک "بیری اونون ساغ ییلگینی قانیق بیلچاغینی الیندن آلدی" (فا: خم کردن) {قارماق سؤزونون دیشیمی}.	قانیقماق [ل] یئریمک، آیمک، قاتلاماق، بؤکمک، قارماق، چئویرمک "بیری اونون ساغ ییلگینی قانیق بیلچاغینی الیندن آلدی" (فا: خم کردن) {قارماق سؤزونون دیشیمی}.		قانیخی سورماق [ل] وارینی الیندن چیخارماق، استعمار ائتمک.	
قانیقماق [ل] بولماق، آیمک، قاتلاماق، بؤکمک، قارماق، چئویرمک "بیری اونون ساغ ییلگینی قانیق بیلچاغینی الیندن آلدی" (فا: خم کردن) {قارماق سؤزونون دیشیمی}.	قانیقماق [ل] یئریمک، آیمک، قاتلاماق، بؤکمک، قارماق، چئویرمک "بیری اونون ساغ ییلگینی قانیق بیلچاغینی الیندن آلدی" (فا: خم کردن) {قارماق سؤزونون دیشیمی}.		قانیخی قانیقماق [ل] هیجان لاندیرماق، جوشدورماق.	
قانیقماق [ل] بولماق، آیمک، قاتلاماق، بؤکمک، قارماق، چئویرمک "بیری اونون ساغ ییلگینی قانیق بیلچاغینی الیندن آلدی" (فا: خم کردن) {قارماق سؤزونون دیشیمی}.	قانیقماق [ل] یئریمک، آیمک، قاتلاماق، بؤکمک، قارماق، چئویرمک "بیری اونون ساغ ییلگینی قانیق بیلچاغینی الیندن آلدی" (فا: خم کردن) {قارماق سؤزونون دیشیمی}.		قانیخی قوروتماق [ل] ییخدیرماق، بئزدیرمک.	
قانیقماق [ل] بولماق، آیمک، قاتلاماق، بؤکمک، قارماق، چئویرمک "بیری اونون ساغ ییلگینی قانیق بیلچاغینی الیندن آلدی" (فا: خم کردن) {قارماق سؤزونون دیشیمی}.	قانیقماق [ل] یئریمک، آیمک، قاتلاماق، بؤکمک، قارماق، چئویرمک "بیری اونون ساغ ییلگینی قانیق بیلچاغینی الیندن آلدی" (فا: خم کردن) {قارماق سؤزونون دیشیمی}.		قانیختن آراسینا گیرمک [س] باریشدیرماق.	
قانیقماق [ل] بولماق، آیمک، قاتلاماق، بؤکمک، قارماق، چئویرمک "بیری اونون ساغ ییلگینی قانیق بیلچاغینی الیندن آلدی" (فا: خم کردن) {قارماق سؤزونون دیشیمی}.	قانیقماق [ل] یئریمک، آیمک، قاتلاماق، بؤکمک، قارماق، چئویرمک "بیری اونون ساغ ییلگینی قانیق بیلچاغینی الیندن آلدی" (فا: خم کردن) {قارماق سؤزونون دیشیمی}.		قان یوخمز qan yoxmæz [آ] گنبد ده کند آدی.	
قانیقماق [ل] بولماق، آیمک، قاتلاماق، بؤکمک، قارماق، چئویرمک "بیری اونون ساغ ییلگینی قانیق بیلچاغینی الیندن آلدی" (فا: خم کردن) {قارماق سؤزونون دیشیمی}.	قانیقماق [ل] یئریمک، آیمک، قاتلاماق، بؤکمک، قارماق، چئویرمک "بیری اونون ساغ ییلگینی قانیق بیلچاغینی الیندن آلدی" (فا: خم کردن) {قارماق سؤزونون دیشیمی}.		قانیقماز [خ] تۆرکمنلرین یومۇت اویماعی اۇلۇبابالاریندان ^۷ .	
قانیقماق [ل] بولماق، آیمک، قاتلاماق، بؤکمک، قارماق، چئویرمک "بیری اونون ساغ ییلگینی قانیق بیلچاغینی الیندن آلدی" (فا: خم کردن) {قارماق سؤزونون دیشیمی}.	قانیقماق [ل] یئریمک، آیمک، قاتلاماق، بؤکمک، قارماق، چئویرمک "بیری اونون ساغ ییلگینی قانیق بیلچاغینی الیندن آلدی" (فا: خم کردن) {قارماق سؤزونون دیشیمی}.		قانی یئرده قالماق [س] قانی ایتیمک، قانی باتماق.	
قانیقماق [ل] بولماق، آیمک، قاتلاماق، بؤکمک، قارماق، چئویرمک "بیری اونون ساغ ییلگینی قانیق بیلچاغینی الیندن آلدی" (فا: خم کردن) {قارماق سؤزونون دیشیمی}.	قانیقماق [ل] یئریمک، آیمک، قاتلاماق، بؤکمک، قارماق، چئویرمک "بیری اونون ساغ ییلگینی قانیق بیلچاغینی الیندن آلدی" (فا: خم کردن) {قارماق سؤزونون دیشیمی}.		قانی یئرده قویماق [س] جزاسینی وئرمک، انتقامینی آلماق.	
قانیقماق [ل] بولماق، آیمک، قاتلاماق، بؤکمک، قارماق، چئویرمک "بیری اونون ساغ ییلگینی قانیق بیلچاغینی الیندن آلدی" (فا: خم کردن) {قارماق سؤزونون دیشیمی}.	قانیقماق [ل] یئریمک، آیمک، قاتلاماق، بؤکمک، قارماق، چئویرمک "بیری اونون ساغ ییلگینی قانیق بیلچاغینی الیندن آلدی" (فا: خم کردن) {قارماق سؤزونون دیشیمی}.		قاو qav [آ] ۱-ایلانین دیشیب آتدیغی دری. ۲-قاو گۆبه لک لرینی قوروداراق اله گلن سۆنکر کیمی ماده، قوؤ.	
قانیقماق [ل] بولماق، آیمک، قاتلاماق، بؤکمک، قارماق، چئویرمک "بیری اونون ساغ ییلگینی قانیق بیلچاغینی الیندن آلدی" (فا: خم کردن) {قارماق سؤزونون دیشیمی}.	قانیقماق [ل] یئریمک، آیمک، قاتلاماق، بؤکمک، قارماق، چئویرمک "بیری اونون ساغ ییلگینی قانیق بیلچاغینی الیندن آلدی" (فا: خم کردن) {قارماق سؤزونون دیشیمی}.		{قاو سۆزو دیواندا یونگول و ایچی بوش شئی دئییلیر و البته فارسجادا اولان کاه سۆز ایله ایلگی سی یوخدور و نظره گلیر کاه سۆزو فارسجا "کاستن، کاهش: آزالماق" سۆزلرینه باغلی اولسون ولی قاو سۆزو قاوماق و قووالماق سۆز ایله ایلگی لیدیر؛ باخ: قووماق}.	
قانیقماق [ل] بولماق، آیمک، قاتلاماق، بؤکمک، قارماق، چئویرمک "بیری اونون ساغ ییلگینی قانیق بیلچاغینی الیندن آلدی" (فا: خم کردن) {قارماق سؤزونون دیشیمی}.	قانیقماق [ل] یئریمک، آیمک، قاتلاماق، بؤکمک، قارماق، چئویرمک "بیری اونون ساغ ییلگینی قانیق بیلچاغینی الیندن آلدی" (فا: خم کردن) {قارماق سؤزونون دیشیمی}.		قاوات [آ، باخ: قاو] یونگول و آلچاق آدام ^۸ .	
قانیقماق [ل] بولماق، آیمک، قاتلاماق، بؤکمک، قارماق، چئویرمک "بیری اونون ساغ ییلگینی قانیق بیلچاغینی الیندن آلدی" (فا: خم کردن) {قارماق سؤزونون دیشیمی}.	قانیقماق [ل] یئریمک، آیمک، قاتلاماق، بؤکمک، قارماق، چئویرمک "بیری اونون ساغ ییلگینی قانیق بیلچاغینی الیندن آلدی" (فا: خم کردن) {قارماق سؤزونون دیشیمی}.		قاواتا [آ، باخ: قاو] آعاج اویماسیندان دوزه لن قاب.	
قانیقماق [ل] بولماق، آیمک، قاتلاماق، بؤکمک، قارماق، چئویرمک "بیری اونون ساغ ییلگینی قانیق بیلچاغینی الیندن آلدی" (فا: خم کردن) {قارماق سؤزونون دیشیمی}.	قانیقماق [ل] یئریمک، آیمک، قاتلاماق، بؤکمک، قارماق، چئویرمک "بیری اونون ساغ ییلگینی قانیق بیلچاغینی الیندن آلدی" (فا: خم کردن) {قارماق سؤزونون دیشیمی}.		قاواتا [آ، بی، باخ: قووماق] دولمالیق بیبار جنسیندن یاشیل تاماتا یا بنزر، ائشیک دیلیم دیلیم جیزیقلى، تورشودا چوخ ایشله ن بیر سبزه، بیر تاماتا نوعو (فا: نوعی گیاه قابل استفاده در ترشی).	
قانیقماق [ل] بولماق، آیمک، قاتلاماق، بؤکمک، قارماق، چئویرمک "بیری اونون ساغ ییلگینی قانیق بیلچاغینی الیندن آلدی" (فا: خم کردن) {قارماق سؤزونون دیشیمی}.	قانیقماق [ل] یئریمک، آیمک، قاتلاماق، بؤکمک، قارماق، چئویرمک "بیری اونون ساغ ییلگینی قانیق بیلچاغینی الیندن آلدی" (فا: خم کردن) {قارماق سؤزونون دیشیمی}.		قاوارا [آ] ۱-باخ: قووارا، تۆرپو. ۲-بالی آلینیش پتک.	
قانیقماق [ل] بولماق، آیمک، قاتلاماق، بؤکمک، قارماق، چئویرمک "بیری اونون ساغ ییلگینی قانیق بیلچاغینی الیندن آلدی" (فا: خم کردن) {قارماق سؤزونون دیشیمی}.	قانیقماق [ل] یئریمک، آیمک، قاتلاماق، بؤکمک، قارماق، چئویرمک "بیری اونون ساغ ییلگینی قانیق بیلچاغینی الیندن آلدی" (فا: خم کردن) {قارماق سؤزونون دیشیمی}.		قاوارا [آ، ع] «قواره» بوی بوخون، گؤرکم (فا: قواره).	
قانیقماق [ل] بولماق، آیمک، قاتلاماق، بؤکمک، قارماق، چئویرمک "بیری اونون ساغ ییلگینی قانیق بیلچاغینی الیندن آلدی" (فا: خم کردن) {قارماق سؤزونون دیشیمی}.	قانیقماق [ل] یئریمک، آیمک، قاتلاماق، بؤکمک، قارماق، چئویرمک "بیری اونون ساغ ییلگینی قانیق بیلچاغینی الیندن آلدی" (فا: خم کردن) {قارماق سؤزونون دیشیمی}.		قاوارالماق [باخ] قووارالماق.	
قانیقماق [ل] بولماق، آیمک، قاتلاماق، بؤکمک، قارماق، چئویرمک "بیری اونون ساغ ییلگینی قانیق بیلچاغینی الیندن آلدی" (فا: خم کردن) {قارماق سؤزونون دیشیمی}.	قانیقماق [ل] یئریمک، آیمک، قاتلاماق، بؤکمک، قارماق، چئویرمک "بیری اونون ساغ ییلگینی قانیق بیلچاغینی الیندن آلدی" (فا: خم کردن) {قارماق سؤزونون دیشیمی}.		قاواق qavaq [آ، بی] قوواق، سؤیودگیلردن، ایلمیلی و سؤلوق یئرلرده یئتیشن تاختالی بیر آعاج، ۴۰-۳۰ متر یوکسلن (فا: سپیدار، درخت تبریزی). populus {باخ:	

ق ق	آذربایجان تورکجه سی	۱۴۶۸	ارک سۆزلوگو	ق ق
قووماق، بو کلمه قاو سۆزوندن آلیناراق بو آغاجدان دوزه لن ایچی بوش ناودان اوچون سؤیله نیر ^۱	قووراج qavrac [آ] آغیر داشلاری قالدیرما یا یارایان ایکی تۇتاقلی دیمیر آراج، بیر نوع قالدیراج (فا:نوعی ديلم).			
قاواق ۲ [آ] حیوان توکلرینین آراسیندا اولان کچک، قاییق.	قاوراق qavraq [آ] اود یاندیرماق اوچون توپلانان قورویا پراق.			
قاواق [آ] میانا؛ سایین قالا (ـلی) دا کند آدی.	قاورام qavram [آ] ۱- آنلام، دۆشونجه، فحوا (فا: مفهوم).			
قاواق انجیری [آ،بی] قاییغی آچیق مور بیر نوع انجیر (فا:نوعی انجیر).	۲- تۇتام، آوۇج دۇلوسو.			
قاواق سوولار [باخ] سؤیودگیلر. salicaceae	قاورام قارماشاسی [آ] آنلاشیلمازلیق، آنلام ییترسیز لیگی.			
قاواق آرت [آ،ت] اؤز کند و کاشغر آراسیندا بیریش آدی.	قاوراماق qavramaq [س] ۱- هر یۇنۇنۇ آنلاماق، ایسیجه آنلاماق، باشا دۆشمک، دۆشونمک (فا: فهمیدن). to			
قاواقلیق [آ] قاواقلاری چوخ اولان ویا قاواق ییتیشدیریلن یئر (فا: بیشه سپیدار).	comprehend ۲- [ل] ال ایله سیخیجاتو تماق، یاخالاماق. {ت: بو کلمه دیواندا سیخماق آنلامیندا گلیب (بیلرزیک قۇلۇ قاورادی: سیخدی) وایندیکی معنا "بیر سیرا قانیت لاری بیر یئر ییغراق دوشونمک" اسکی مفهومو آنلادیر، کلمه نین کؤکو قاپساماق / قاپراماق سؤزله ایلگیلیدیر ^۵ }. قاورام جیلیق [آ،فلسفه] قاورامین اوئو بیلدیرن سؤزدن فرقلی بیر وارلیق اولدوغونو و گرچگین ذهنینده بولونمادیغینی ایلری سورن دوکتورین و گؤروش.			
قاوال qaval [آ] دف، اؤزونه دری چکیلیمیش ساغاناقدان (قاسناق) عبارت زیقیروولو ویا زیقیرووسوز موسیقی آلتی {قاو و قووا کلمه لرله ایلگی لیدیر، و "ل" اکيله ایچی بوش آیتی بیلدیریر، باخ: قووماق، اشاره اولمالیدیرکی تورکیه ده بولول و چوبان نئی اینه قوال دئییلیر ^۶ }. قوال توفک [آ] ناملوئسو (بوروسو) ایوسیز توفک.	قاورام سال [ص] قاوراملا ایلگی لی، قاورام نئجه لیگی اولان. قاوراملاشماق [س] قاورام حالینا گلکم.			
قوال چالان [ووران] [باخ] قوالا لچی.	قاورانماق [باخ] قاوراماق، آنلاماق، دۆشونمک.			
قوال چکن [ص] قوال دوز لدن.	قاورانیلماز [ص] دوشونولمز، درک اندیله بیلمه ین.			
قوالچی [ص] قوال چالان، قوال دوز لدن و ساتان.	قاورانیلمازلیق [آ] دوشونولمز لیک، درک اندیلمز لیک.			
قوالچیلار [آ] تورکلر آراسیندا عاشقلیق صنعتی اؤنملی یئر صاحبدیر، عاشیقلیغین اصلی قوللاریندن و اونا یاردمچی اولان قوالا چیلیق صنعتی دیر ^۷ .	قاورانیلماق [بل] باشا دۆشولمز لیک، دوشونولمز لیک.			
قوالچی لیق [آ] قوالا لچی نین ایشی.	قاوراییچی [آ] قاوراما و دۆشونمه و آنلاما اؤزل لیگی اولان.			
قوال سومویو [آ] بالیدیرداکی ایکی سومو کدن قالینی.	قاوراییش [آ] قاوراما ییتنه نک لیگی، دوشونوش، آنلاما و آلتی لاما ییتنه نک لیگی.			
قوالووران [باخ] قوالا لچی.	قاوراییش سیز [آ] قاوراییچی اولمایان.			
قوالا قاشدی [باخ] قوالا قاشدی.	قاوراییش لی [ص] قاوراما و آنلاما ییتی سی اولان.			
قوالا تندیрмаق [باخ] قوالا تندیрмаق.	قاوروق [باخ] قووروق، قوورولموش.			
قوالانماق [باخ] قوالانماق.	قاورولماق [باخ] قوورولماق.			
قوالیا قوالیا [باخ] قووالیا قووالیا.	قاورواتماق [باخ] قووزواتماق.			
قوان qavan [آ] قووۇجو، دفع اندیچی؛ اوختای خاقان دؤنمی اوردوباشی لاریندان؛ باخ: قاغان ^۸ .	قاوروماق [باخ] قووزوماق.			
قوانوز [یو] آغزی گنیش سیلیندیر کیمی قاب.	قاورانیلماق [باخ] قوزانیلماق.			
قاوچین [آ] قونوق، قیسا سورّه لی مسافر ^۹ .	قاوشوق qavşuq [آ] یاستیکندده کند و اهر ده چای.			

Qq ق	آذربایجان تورکجه سی	۱۴۶۹	ارک سۆزلوگو	ق Qq
قاوشیت qavşit [آ] ۱-قاوشما، قاوشۇلان يئر؛ ديواندا آدى گئچن يير بگ. ^۷	قاوشۇرما/قاوشۇرما [باخ] قوورۇقا.	قاوشۇرما qavurqalu [آ] ۱۶-جى يۆزىلدە، آنادولو حلب بۇلگە سىندە، ذوالقدر تۆركلرينە باغلى يير بوى آدى ^۸ .	قاوشۇرما [باخ] قوورۇماج.	قاوشۇرما [باخ] قوورۇماق.
قاوقا qavqa [آ] قووقا، قالماقال، قيشقىرىق، جىغىر باغىر، تارتىشما، غوغا (فا:جىجال). brawl {هرچند بو كلمه نى عريجه غوغا كلمه سىنە باغلايىلار ولى تورکجه ده قاوماق = قووماق فعلى بو كلمه نين كۆك سايلىر ^۹ }. قاوقاجى [ص] تارتىشان.	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .
قاوقاجى لىق [آ] قاوقاسيز اولما وضعيتى.	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .
قاوقاسيز [ص] قاوقاسى اولما يان ايش و يئر.	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .
قاوقالى [ص] قاوقا ائتميش، قاوقاسى اولان يئر.	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .
قاوقۇبه لىكى [آ،بى،باخ:قووق] آغاج گۆده لر ينده ويا دال لاريندا يئتيشن و قوروسو قاو اولاراق ايشلەنن گۆبه لك (فانوى: قارچ). fomes fomentarius	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .
قاوولاشماق [س] قاو حالينا گلکم.	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .
قاوولانغان [آ،بى،باخ: چينار آغاجى.	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .
قاولاق qavlaq [آ] ۱-قايبى سويولموش شى "قاولاق يير آغاج". ۲-گۆنش قاباغيندا درى سى سويولموش كيمسه. {بو كلمه قاو سۆزونه باغلاناراق ايچى بوش شى اوچون سويله نير، باخ قووق}.	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .
قاوولاماق qavlamaq [ل] ۱-قايبى سويماق (فا: كندن پوست). ۲-[س] قابايرب توكولمك، سويولماق، توكو توكولمك {باخ: قووماق}.	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .
قاوولانماق [بل] قاوولاماق ايشى گۆرولمك، قايبى سويولماق (فا: كنده شدن - پوست).	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .
قاوولقانماق qaoqlanmaq [آ] مانه ده كند آدى.	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .
قاووليق qavlic [آ] قئق اولما ويا قارين بولومونده بعضى عضولارين جيريلماسيلا وجودا گلن شيشگينليك.	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .
قاوماق [باخ] قووماق.	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .
قاووت (قاوود) [باخ] قووت.	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .
قاووت [آ] كرمان سلجولو دؤولتى نين قوروجوسو ^{۲۰۹} .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .
قاووتماق [باخ] قووتماق.	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .
قاوورت [آ] ۱-قورد ۲-احتشام ۳-دايانيقلى لىق، قاييچى لىق ۴-آليارسلان خان'ين قارداشى، چاغرى بگين اوغو لاريندان ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .	قاوشۇرماق [باخ] قووشۇلاق يئر ۲-بوشۇلما يئر ^۷ .

Qq ق	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۴۷۰	ارک سۆزلۆکو	ق Qq			
قاياب... [آ] انسان آدی: قایاباش، قایابای، قایابگ، قایا تکین، قایاتیمور، قایاخان، قایدور، قایاگون، قایار/قایاآر.	قاياب... [آ] انسان آدی: قایاباش، قایابای، قایابگ، قایا تکین، قایاتیمور، قایاخان، قایدور، قایاگون، قایار/قایاآر.		قاياب ساریمساغی [آ، بی] گنج یا پراقلاری ساریمساق یئرینه ایشله- allium ampeloprasum. نن بیر نوع داغ ساریمساغی.	قاياب ساریمساغی [آ، بی] گنج یا پراقلاری ساریمساق یئرینه ایشله- allium ampeloprasum. نن بیر نوع داغ ساریمساغی.			
قاياب... [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یئر آدی اولاراق ایشلنیر، باخ: یئر آدلاری (ان آزی ۱۵ آد سایماق اولار).	قاياب... [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یئر آدی اولاراق ایشلنیر، باخ: یئر آدلاری (ان آزی ۱۵ آد سایماق اولار).		قاياب سانساری [آ، دی] داغلاردا یاشایان بیرنوع سانسار. قاياب سوبو [آ] قایادان چیخان سو. قاياباش [آ] اقربا، قوهوم قارداش. قاياباغان [ص] آغناق، قایاق، اۆزه رینده راحتجه قاییلان. قاياباغان داش [یئر ب] آغناق داش. قاياباغان لیق [آ] قاییلان، راحتجه قاییلان داش و یئر، آغناق، زۆؤن، قایاغان اولما وضعیتینی (فا: لغزنده). قاياباق qayaq [آ، باخ: قایماق ۱] قار و سو اۆزه رینده قایماق اوچون آیاغا تاخیلان آراج، اسکى (فا: اسکى). قاياباقان [آ] بیر نوع کرتکله (فا: مارمولک). (z) lizard قاياباقچی [ص] قایاق لا ایدمان ائدن کیمسه، زۆو گئندن. قاياباقچی لیق [آ] قایاق ایدمان چیلیغی. قاياباکلری [آ، دی] سورونگن لردن کلر تاقیمیندان، ایستی او لکه لرده یاشایان، دیل ایله بؤجک اولایان، هر ایکی گۆزۆنو آیری آیری ترپه دن، دری رنگی وضعیته گۆره دییشن، سیچان بؤیو کلو کده حیوان. cahamaileon قاياباکلری گیللر [آ، دی] سورونگن لر صنفیندن، رنگلرینی اولدوغو یئرین رنگینه دییشن، حرکتی یاواش بیر سو. chamaileon vulgaris قاياباکورچینی [آ، دی] بیرنوع گۆرۆچین. columbo livia قايالاق [آ] ۱- قاییق، ساندال ۲- قایا، قایا لیق ۳- [خ] سۇقاي داستانلاریندا آدی گنچن بیر بگ. قايالیغی [آ] داش پامبیغی، آز بئست. قايالیق [آ، سن] داغلیق، داش داغ. rocky place/ area قايالیق [آ] بالخاش گؤلونه یاخین بیر تورک شهری. قايامشه سی [آ، بی] اودونونون ایچری سی کۆل رنگی وقهوه رنگی، اثشیگی آغ یادا ساری بیر آغاج (فا: نوعی درخت). quercus robur قايان [ص] ۱- قایاراق یئر دیشیدیرن. ۲- یاستی و دۆز قات قات اولان داش. ۳- داغدان یئنن سنل. ۴- [خ] ارگنه کون داستانیندا و آوارلاردا آدی گنچن بیر بگ. (باخ: قایماق).	قاياب... [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یئر آدی اولاراق ایشلنیر، باخ: یئر آدلاری (ان آزی ۱۵ آد سایماق اولار).		قاياب سانساری [آ، دی] داغلاردا یاشایان بیرنوع سانسار. قاياب سوبو [آ] قایادان چیخان سو. قاياباش [آ] اقربا، قوهوم قارداش. قاياباغان [ص] آغناق، قایاق، اۆزه رینده راحتجه قاییلان. قاياباغان داش [یئر ب] آغناق داش. قاياباغان لیق [آ] قاییلان، راحتجه قاییلان داش و یئر، آغناق، زۆؤن، قایاغان اولما وضعیتینی (فا: لغزنده). قاياباق qayaq [آ، باخ: قایماق ۱] قار و سو اۆزه رینده قایماق اوچون آیاغا تاخیلان آراج، اسکى (فا: اسکى). قاياباقان [آ] بیر نوع کرتکله (فا: مارمولک). (z) lizard قاياباقچی [ص] قایاق لا ایدمان ائدن کیمسه، زۆو گئندن. قاياباقچی لیق [آ] قایاق ایدمان چیلیغی. قاياباکلری [آ، دی] سورونگن لردن کلر تاقیمیندان، ایستی او لکه لرده یاشایان، دیل ایله بؤجک اولایان، هر ایکی گۆزۆنو آیری آیری ترپه دن، دری رنگی وضعیته گۆره دییشن، سیچان بؤیو کلو کده حیوان. cahamaileon قاياباکلری گیللر [آ، دی] سورونگن لر صنفیندن، رنگلرینی اولدوغو یئرین رنگینه دییشن، حرکتی یاواش بیر سو. chamaileon vulgaris قاياباکورچینی [آ، دی] بیرنوع گۆرۆچین. columbo livia قايالاق [آ] ۱- قاییق، ساندال ۲- قایا، قایا لیق ۳- [خ] سۇقاي داستانلاریندا آدی گنچن بیر بگ. قايالیغی [آ] داش پامبیغی، آز بئست. قايالیق [آ، سن] داغلیق، داش داغ. rocky place/ area قايالیق [آ] بالخاش گؤلونه یاخین بیر تورک شهری. قايامشه سی [آ، بی] اودونونون ایچری سی کۆل رنگی وقهوه رنگی، اثشیگی آغ یادا ساری بیر آغاج (فا: نوعی درخت). quercus robur قايان [ص] ۱- قایاراق یئر دیشیدیرن. ۲- یاستی و دۆز قات قات اولان داش. ۳- داغدان یئنن سنل. ۴- [خ] ارگنه کون داستانیندا و آوارلاردا آدی گنچن بیر بگ. (باخ: قایماق).	قاياب سانساری [آ، دی] داغلاردا یاشایان بیرنوع سانسار. قاياب سوبو [آ] قایادان چیخان سو. قاياباش [آ] اقربا، قوهوم قارداش. قاياباغان [ص] آغناق، قایاق، اۆزه رینده راحتجه قاییلان. قاياباغان داش [یئر ب] آغناق داش. قاياباغان لیق [آ] قاییلان، راحتجه قاییلان داش و یئر، آغناق، زۆؤن، قایاغان اولما وضعیتینی (فا: لغزنده). قاياباق qayaq [آ، باخ: قایماق ۱] قار و سو اۆزه رینده قایماق اوچون آیاغا تاخیلان آراج، اسکى (فا: اسکى). قاياباقان [آ] بیر نوع کرتکله (فا: مارمولک). (z) lizard قاياباقچی [ص] قایاق لا ایدمان ائدن کیمسه، زۆو گئندن. قاياباقچی لیق [آ] قایاق ایدمان چیلیغی. قاياباکلری [آ، دی] سورونگن لردن کلر تاقیمیندان، ایستی او لکه لرده یاشایان، دیل ایله بؤجک اولایان، هر ایکی گۆزۆنو آیری آیری ترپه دن، دری رنگی وضعیته گۆره دییشن، سیچان بؤیو کلو کده حیوان. cahamaileon قاياباکلری گیللر [آ، دی] سورونگن لر صنفیندن، رنگلرینی اولدوغو یئرین رنگینه دییشن، حرکتی یاواش بیر سو. chamaileon vulgaris قاياباکورچینی [آ، دی] بیرنوع گۆرۆچین. columbo livia قايالاق [آ] ۱- قاییق، ساندال ۲- قایا، قایا لیق ۳- [خ] سۇقاي داستانلاریندا آدی گنچن بیر بگ. قايالیغی [آ] داش پامبیغی، آز بئست. قايالیق [آ، سن] داغلیق، داش داغ. rocky place/ area قايالیق [آ] بالخاش گؤلونه یاخین بیر تورک شهری. قايامشه سی [آ، بی] اودونونون ایچری سی کۆل رنگی وقهوه رنگی، اثشیگی آغ یادا ساری بیر آغاج (فا: نوعی درخت). quercus robur قايان [ص] ۱- قایاراق یئر دیشیدیرن. ۲- یاستی و دۆز قات قات اولان داش. ۳- داغدان یئنن سنل. ۴- [خ] ارگنه کون داستانیندا و آوارلاردا آدی گنچن بیر بگ. (باخ: قایماق).
قاياباشی [آ، یئرل] بیر تورک خالق ماهنی سی، چوبانلارین قایالاردا اوخودوقلاری بیر ماهنی آدی. قايابالیغی [آ، دی] ساری قارا رنگلرده، دره لرده یاشایان سۆمۆکلو کچیچک بیر بالیق (فا: نوعی ماهی). gobius قايابالیغی گیللر [آ، دی] سولارین قایا لیق یئرلرینده یاشایان ایری باشلی و قارین اۆزگک لری تکر کیمی و کچیچک بویدا سۆمۆکلو بالیق لار تاقیمی (فا: تیره ای از ماهی ها). قاياج qayac [آ، باخ: قایا] طبیعت و دؤغادا یئر تۇتان مینترال-لارین کوماسی. قاياجوق [آ، ت] زعفران دئیلن بیتگی آدی. قاياجیق [آ] کچیچک قایا (فا: صخره کوچک). قاياخورۆزو [آ، دی] سترچه گیللردن، ساری رنگلی، آمریکادا یاشایان بیر قوش آدی. rupicola قايادۆزو [آ] قایادان چیخان دۆز. قايار [آ] ۱- قایاراق حرکت ائدن وسیله (فا: سرسره، نقاله). tripper ۲- [آ] سنل سوبو؛ ۳- غرور، اونور. قايارتی [آ، مج] اخلاق سیز کیمسه، تنز قاییلان و آزان کیمسه (فا: زود منحرف شونده). قايارلاماق [ل] حیوان نالینی دیششمک، ناللاماق. قاياس / قیاس [آ، ت] کاشغرلی یه گۆره توخسی و چيگيل طایفالاری یاشایان بۆتون بۆلگه لره قوایس/ قایاس ویا قایا آدی وثریلیردی و اورادا اوچ قایادان آد آپاریر "سابلیق قایاس، اودونگ قایاس، قارا قایاس". قاي و آزاوز اکیله دۆزه لیبدیر: قاییلان یئر { قاي سارماشیغی [آ، بی] قایا لیق لاردا بیتن بیر نوع سارماشیق.	قاياباشی [آ، یئرل] بیر تورک خالق ماهنی سی، چوبانلارین قایالاردا اوخودوقلاری بیر ماهنی آدی. قايابالیغی [آ، دی] ساری قارا رنگلرده، دره لرده یاشایان سۆمۆکلو کچیچک بیر بالیق (فا: نوعی ماهی). gobius قايابالیغی گیللر [آ، دی] سولارین قایا لیق یئرلرینده یاشایان ایری باشلی و قارین اۆزگک لری تکر کیمی و کچیچک بویدا سۆمۆکلو بالیق لار تاقیمی (فا: تیره ای از ماهی ها). قاياج qayac [آ، باخ: قایا] طبیعت و دؤغادا یئر تۇتان مینترال-لارین کوماسی. قاياجوق [آ، ت] زعفران دئیلن بیتگی آدی. قاياجیق [آ] کچیچک قایا (فا: صخره کوچک). قاياخورۆزو [آ، دی] سترچه گیللردن، ساری رنگلی، آمریکادا یاشایان بیر قوش آدی. rupicola قايادۆزو [آ] قایادان چیخان دۆز. قايار [آ] ۱- قایاراق حرکت ائدن وسیله (فا: سرسره، نقاله). tripper ۲- [آ] سنل سوبو؛ ۳- غرور، اونور. قايارتی [آ، مج] اخلاق سیز کیمسه، تنز قاییلان و آزان کیمسه (فا: زود منحرف شونده). قايارلاماق [ل] حیوان نالینی دیششمک، ناللاماق. قاياس / قیاس [آ، ت] کاشغرلی یه گۆره توخسی و چيگيل طایفالاری یاشایان بۆتون بۆلگه لره قوایس/ قایاس ویا قایا آدی وثریلیردی و اورادا اوچ قایادان آد آپاریر "سابلیق قایاس، اودونگ قایاس، قارا قایاس". قاي و آزاوز اکیله دۆزه لیبدیر: قاییلان یئر { قاي سارماشیغی [آ، بی] قایا لیق لاردا بیتن بیر نوع سارماشیق.		قاياباشی [آ، یئرل] بیر تورک خالق ماهنی سی، چوبانلارین قایالاردا اوخودوقلاری بیر ماهنی آدی. قايابالیغی [آ، دی] ساری قارا رنگلرده، دره لرده یاشایان سۆمۆکلو کچیچک بیر بالیق (فا: نوعی ماهی). gobius قايابالیغی گیللر [آ، دی] سولارین قایا لیق یئرلرینده یاشایان ایری باشلی و قارین اۆزگک لری تکر کیمی و کچیچک بویدا سۆمۆکلو بالیق لار تاقیمی (فا: تیره ای از ماهی ها). قاياج qayac [آ، باخ: قایا] طبیعت و دؤغادا یئر تۇتان مینترال-لارین کوماسی. قاياجوق [آ، ت] زعفران دئیلن بیتگی آدی. قاياجیق [آ] کچیچک قایا (فا: صخره کوچک). قاياخورۆزو [آ، دی] سترچه گیللردن، ساری رنگلی، آمریکادا یاشایان بیر قوش آدی. rupicola قايادۆزو [آ] قایادان چیخان دۆز. قايار [آ] ۱- قایاراق حرکت ائدن وسیله (فا: سرسره، نقاله). tripper ۲- [آ] سنل سوبو؛ ۳- غرور، اونور. قايارتی [آ، مج] اخلاق سیز کیمسه، تنز قاییلان و آزان کیمسه (فا: زود منحرف شونده). قايارلاماق [ل] حیوان نالینی دیششمک، ناللاماق. قاياس / قیاس [آ، ت] کاشغرلی یه گۆره توخسی و چيگيل طایفالاری یاشایان بۆتون بۆلگه لره قوایس/ قایاس ویا قایا آدی وثریلیردی و اورادا اوچ قایادان آد آپاریر "سابلیق قایاس، اودونگ قایاس، قارا قایاس". قاي و آزاوز اکیله دۆزه لیبدیر: قاییلان یئر { قاي سارماشیغی [آ، بی] قایا لیق لاردا بیتن بیر نوع سارماشیق.	قاياباشی [آ، یئرل] بیر تورک خالق ماهنی سی، چوبانلارین قایالاردا اوخودوقلاری بیر ماهنی آدی. قايابالیغی [آ، دی] ساری قارا رنگلرده، دره لرده یاشایان سۆمۆکلو کچیچک بیر بالیق (فا: نوعی ماهی). gobius قايابالیغی گیللر [آ، دی] سولارین قایا لیق یئرلرینده یاشایان ایری باشلی و قارین اۆزگک لری تکر کیمی و کچیچک بویدا سۆمۆکلو بالیق لار تاقیمی (فا: تیره ای از ماهی ها). قاياج qayac [آ، باخ: قایا] طبیعت و دؤغادا یئر تۇتان مینترال-لارین کوماسی. قاياجوق [آ، ت] زعفران دئیلن بیتگی آدی. قاياجیق [آ] کچیچک قایا (فا: صخره کوچک). قاياخورۆزو [آ، دی] سترچه گیللردن، ساری رنگلی، آمریکادا یاشایان بیر قوش آدی. rupicola قايادۆزو [آ] قایادان چیخان دۆز. قايار [آ] ۱- قایاراق حرکت ائدن وسیله (فا: سرسره، نقاله). tripper ۲- [آ] سنل سوبو؛ ۳- غرور، اونور. قايارتی [آ، مج] اخلاق سیز کیمسه، تنز قاییلان و آزان کیمسه (فا: زود منحرف شونده). قايارلاماق [ل] حیوان نالینی دیششمک، ناللاماق. قاياس / قیاس [آ، ت] کاشغرلی یه گۆره توخسی و چيگيل طایفالاری یاشایان بۆتون بۆلگه لره قوایس/ قایاس ویا قایا آدی وثریلیردی و اورادا اوچ قایادان آد آپاریر "سابلیق قایاس، اودونگ قایاس، قارا قایاس". قاي و آزاوز اکیله دۆزه لیبدیر: قاییلان یئر { قاي سارماشیغی [آ، بی] قایا لیق لاردا بیتن بیر نوع سارماشیق.			

Qq ق	آذربایجان تورکجه سی	۱۴۷۱	ارک سۆزلوگو	Qq ق
قايماهورومجگی [آ،دی] داشلار آراسیندا یاشایان کۆل رنگینده توکلو بیر هۆرومجک. drossus	قایتاغی/وینماق [س] آغری دان قیوریلماق، چوخ اذیت چکیم		قایتاق [آ] ۱-بند، باغ. ۲-سۆزونده دۇرمايان، آلداتیجی،	
قایاباغی [آ،بی] پیشمیش لرده ایشلنن، ایری و یاشیل یاپراغی اولان قایا بیتگی سی.	“آغزینین قایتاغی یوخدور: دانیشدیغی نی بیلمیر” {باخ: قایماق}		قایتاقلیق [آ] سۆزونده دۇرماما، قایتاق اولما وضعیتی.	
قایب / غایب [آ] حاضر اولمایان، گۆز قاباغیندا اولمایان (فا:~).	قایتان / قایتان [آ،یوع] سیجیم، باغ، کندیر (فا: طناب). lace		قایتانلا قایتان [ل] قایتان لا باغلاماق. to lace	
قایب اولماق / قنیب اولماق [س] گۆزدن ایتیمک (فا: غیب شدن).	قایتانلا نماق [بل] قایتان لا باغلاماق.		قایتانلا نیش [ص] قایتان گنچیریلیمیش، قایتانلا باغلانیمیش.	
قایبلار qayblar [آ] شاماخی، دا داغ آدی (۸۶۵) ۴۰.	قایتانلی [ص] قایتانی اولان.		قایبای [آ] عادل، عدالتلی، حقانیت لی. ۷.	
قایپاق [آ] ۱-قایاغان، قایقان، آغناق، زۆو (فا: سرسره). ۲- بیریرینین اوستونده راحتجه قایان وسیله و آیقیت.	قایبماز [آ] عادل. ۷.		قایپاقلا شماق [س] قایپاق وضعیته گلیمک.	
قایپاقجا [آ] سۆزونده دورمايان (فا: کسی که وحرش نمی ایستد.	قایپون [آ] یاردیمسۆر [خ] اوغوز خاقان ین تورونلاریندان. ۷.		قایپاق لبق [آ] ۱-قایپاق اولما وضعیتی. ۲-سۆزونده دۇرماز لبق، دۆنک لیک.	
قایپاقلا شماق [س] آیاغی قایماق.	قایپا [آ] بالاکن، ده کند آدی ۴۰.		قایپاماق [س] آیاغی قایماق.	
قایتابان [آ،دده] ۱-دوه سۆروسو و آغولو، دوه ساخلانیلان یثر. ۲-باشی بۆش، دۆزنسیر.	قایچی qayçı [آ] ۱-اورتادان قاداق لا چاریاز باغلانیمیش		قایتابان [آ،دده] ۱-دوه سۆروسو و آغولو، دوه ساخلانیلان یثر. ۲-باشی بۆش، دۆزنسیر.	
قایتارانلی [آ] شاهسون ائلی بو یلاریندان، پارس آباددا کند آدی.	ایکی حصه دن عبارت کسیجی آلت، قئیچی (فا: مقراض).		قایتارانی [آ] شاهسون ائلی بو یلاریندان، پارس آباددا کند آدی.	
قایتارما [آ] ۱-قایتارماق ایشی. ۲- [بی] بیریتگی آدی ۳- تۆرک او یون هاوالاریندا بیر او یون آدی (فا: آهنگ رقص).	scissors ۲-مئلجی، داستانجی. ۷. {باخ: قییماق}		قایتارما [آ] ۱-قایتارماق ایشی. ۲- [بی] بیریتگی آدی ۳- تۆرک او یون هاوالاریندا بیر او یون آدی (فا: آهنگ رقص).	
۴- [یازین] باخ: قئیترمه، ترجیع بند و ترکیب بند و دوزمه.	قایچی باتماز / قایچی کسمز [آ] توی لاردا توی پالتارلارینی کسمه زامانی ایسته نیلن قایچی حاققی.		۴- [یازین] باخ: قئیترمه، ترجیع بند و ترکیب بند و دوزمه.	
قایتارماق [ل] ۱-گئری دۆندرمک و چئویرمک (فا: برگرداندن).	قایچی لاتماق [اتند] قایچی ایله کسدریمک.		قایتارماق [ل] ۱-گئری دۆندرمک و چئویرمک (فا: برگرداندن).	
۲-بیر ایشدن ویا بیر سۆزدن دۆندرمک ویا چیخارماق (فا: عودت کردن). to return {ت، سن؛ باخ: قایماق}	قایچی لاماق [ل] قایچی ایله کسمک و بوداماق.		۲-بیر ایشدن ویا بیر سۆزدن دۆندرمک ویا چیخارماق (فا: عودت کردن). to return {ت، سن؛ باخ: قایماق}	
قایتاریجی [ص] گئری دۆندنه ن، گئری چئویرن (فا: برگردان).	قایچی لانماق [بل] قایچی ایله کسيلمک، بودانماق.		قایتاریجی [ص] گئری دۆندنه ن، گئری چئویرن (فا: برگردان).	
قایتاریشی [آ] قایتارماق ایشی، قایتارما (فا: انعکاس reflection	قایخان [آ] انسان آدی، باخ: قای+ خان. ۷.		قایتاریشی [آ] قایتارماق ایشی، قایتارما (فا: انعکاس reflection	
قایتاریشی آجی سی [آ] بیر ساجیلان شئین و اؤزل لیکله نور و ایشینین گئتمه و قایتما مسیر لرینین آراسیندا اولان آچی و زاویه (فا: زاویه انعکاس). angle of reflection	قایدا [ع] قورال (فا: قاعده).		قایتاریشی آجی سی [آ] بیر ساجیلان شئین و اؤزل لیکله نور و ایشینین گئتمه و قایتما مسیر لرینین آراسیندا اولان آچی و زاویه (فا: زاویه انعکاس). angle of reflection	
قایتاریشلی [ص] انعکاس لی (فا: انعکاسی). reflexive	قایدا سیز [ص] قورلسیز، دۆزنسیر (فا: بیقاعده). irregular		قایتاریشلی [ص] انعکاس لی (فا: انعکاسی). reflexive	
قایتاریلماز [ص] گئری ویریلمز (فا: غیر قابل برگشت).	قایدو [آ] ۱-قاتی، سرت ۲-قایقی، حوزون ۳-سئل. ۷.		قایتاریلماز [ص] گئری ویریلمز (فا: غیر قابل برگشت).	
قایتاریلماق [بل] دۆندریلمک، چئویرلمک.	قایدوخان [خ] ۱-چنگیز خاقان ین اولوبالاریندان ۲- چاغاتای خانلاریندان ۳-اوکتای خاقان ین تورونلاریندان		قایتاریلماق [بل] دۆندریلمک، چئویرلمک.	
قایتاغی [آ] آذربایجان او یون هاوالاریندا ینھین چالینان بیر او یون و آهنگ آدی.	۴-گۆیۆک خان ین نوه لریندن. ۷.		قایتاغی [آ] آذربایجان او یون هاوالاریندا ینھین چالینان بیر او یون و آهنگ آدی.	
	قایدیدراق qaydiraq [آ] ۱-کیچیک قایقان داش. ۲-بالاجا بیرداشی آیاقلا قایدیراراق اوینانان بیر او شاق او یونو، سۆروتمه، لئی لئی، خسته کین، جیزیق او یونو. ۳-بیر شئی			

Qq ق	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۴۷۲	ارک سۆزلوگو	ق Qq
راحت داشیماق اوچون قایدیریلان یئر. ۴-اوشاق	قایدیریلاندا اولان قایما آراجی.		(فازرد آلو، قیسی). <i>prunus armeniaca</i> {باخ: قایماق}.	
باخیجلاریندا اولان قایما آراجی.	قایدیرتماق [انتد] قایدیرماق ایشینی گۆردۆرمک.		قایسی قوروسو [آ] قوروتو لموش قایسی.	
قایدیرتماق [آ] ۱-قایدیرماق ایشی ویا یئر (ف: انحرافی). ۲-	بالیق توتماق ویا آیری آماج‌لار اوچون چای و ایرماغین		قایشا [آ، یئر] توپراق قاییلماسی، گۆچو، قایشاما اولایی.	
بیر سد ویا داش دووارلا کسیلن یئر، قایدیرما باراژ،	قایدیرما سد (ف: سد انحرافی). <i>diversion dam</i>		قایشات [آ، یئر] قایشاما سونوجو یئریندن قوپموش پارچا.	
قایدیرما باراژ / قایدیرما سد [باخ] قایدیرما (ف: سد انحرافی).	قایدیرماج [آ] قایماق اوچون یارالانان هر شئی (ف: محل سر).		قایشاما [س، یئر] توپراق قایاراق آشاغی یئتمک، آغناماق.	
قایدیرماق <i>qaydırmaq</i> [ل] قایماسینا یول آچماق	(ف: لغزاندن). <i>to cause to slip</i>		قایقاج [آ] قایق، ساندال.	
قایدیریلماق [بل] قایدیرماق ایشی گۆرۆلمک (ف: لغزیده شدن	قایرا / قایرال [آ] اییی لیک، احسان. یاردیم {باخ: قاییرماق}.		قایقاش [آ] معجزه، اولاغان اؤستولوک.	
قایراق [آ] ۱-۱-کینه لوتریشلی اولمایان داشلی و قۇملو	قایراق [آ] ۱-۱-کینه لوتریشلی اولمایان داشلی و قۇملو		قایقان [ص] ۱-قاییلان شئی، قایان، زۆون، آغنائان، زۆی	
توپراق. ۲-یاستی و دۆز داش، ییله گی داشی. {باخ: قایماق}	قایران <i>qayran</i> [آ] اورمان ایچینده گئیش و چیپلاق آلان و		(ف: لیز). <i>slipper</i> ۲-انسان آدی، باخ: قای + قان.	
دۆز لۆک {قاییلان یئر}.	قایریلماق [بل] دۆزلدیلیمک، قۇرولماق، تیکیلیمک، تاسیس		قایقاناق [باخ] قایقاناق.	
قایریلماق [بل] دۆزلدیلیمک، قۇرولماق، تیکیلیمک، تاسیس	اولونماق {ت، سن: بۆکولمک، آیلیمک}.		قایقاناق / قیقاناق [آ] یومورتا، یاغ، اؤن و شیرهدن پیشیریلن	
قایریلمیش [ص] اؤزون، مصنوع (ف: ساخت <i>made, product</i>	قایریم [آ] آرخا، دستک، عنایت.		بیر یئتمک؛ یومورتا، اؤن و زعفرانی یاغدا قیزاردراق اونئا	
قایس <i>qays</i> [آ] عثمانلیلارلا قاتیلان بیربوی آدی {قای: +}	قایسار [آ، باخ: قایماق] سو یوق دیمه.		شکر و بعضا جویز توزو آتیراراق دوزهلن بیر یئتمک	
قایسار [آ] مرند ده کند و داغ آدی {قای: لارین سارایی}.	قایساق [باخ] قاسناق.		(ف: خاگینه). <i>scrambled eggs</i> {بو کلمه قایماق سۆز	
قایساق [باخ] قاسناق.	قایساق لاماق [باخ] قاسناق لاماق.		ایله ایلگی اولاراق قابلامادا قاییلان کیمی یئتمگه دئییلیر و	
قایساق لانماق [باخ] قاسناق لانماق.	قایساوا / قیساوا [آ] یاغدا پیشیریلن (قورولان) بیر یئتمک،		فارسجادا خاگینه (قایقاناق) «قایقاناق» «قانا» «قایینه» «خاگینه»	
چوخراق خورما و یومورتا ایله قیزاردیلیمیش یئتمک اوچون	چوخراق خورما و یومورتا ایله قیزاردیلیمیش یئتمک اوچون		بوسۆزون دئییشیک شکلیدیر}.	
دئییلیر (ف: قیسی سرخ کرده). {باخ: قایماق}.	قایسی <i>qaysi</i> [آ، بی] گۆل سوولادان، یازدا یاپراق و ثرن، آغ		قایقاناق لیق [آ] قایقاناق اوچون گرهن ملزمه.	
قایساوالیق [آ] قایساوا پیشیرمه یه یارایان.	و پمبه رنگلی چیچک آچان آغاج، بۆیوک شیرین اریک		قایقان داش [آ] آغناق داش، زۆون داش.	
			قایقانلیق [آ] قایقان اؤز لیلیگی اولان یئر (ف: محل سر).	
			قایقایی [آ] قایقایی لا قایان و قایقایی سورن (ف: اسکیت باز).	
			قایقایی / قایغی / قایقو <i>qayqi</i> [آ] اؤزونتو، سیخییتی، نگرانلیق،	
			دۆشونجه (ف: تشویش). <i>care (of, for), concern (for)</i>	
			{ت «قادیق»، سن «قایغو»؛ باخ: قادا، قاداغان؛ دده}.	
			قایقی ییلمز [ص] قایقی سیز، دردسیر.	
			قایقی جیل [ص] چوخ قایقی چکن، دردلی.	
			قایقی چکیمک [ل] نگران اولماق. <i>to be worried</i>	
			قایقی سیز [ص] ۱-آلدیرماز، دردسیر (ف: بی غم). ۲-عثمانلی	
			دۆنمی بیر خالق اوزانی (قایقوسۆز آیدال).	
			قایقی سیزجا [ص، ظ] قایقی سیز بیر بیچیمده، آلدیرمازجا.	
			قایقی سیزلیق [آ] تشویش سیز لیک، قایقی سیزجا داوارانیش.	

Qq ق	آذربایجان تورکجه سی	۱۴۷۳	ارک سۆزلوگو	ق Qq
قایقی گۆستر مک [باخ] قایقی چکمک.	قایلیب بول حالدا اولان، قایا (اوجا لیکدان قایلان یئر)؛			
قایقی لاندیرماق [ل] قایقی لانماسینا یول آچماق.	بو کؤکه باغلی اولاراق اینگیلیزجه kayak سۆزو			
قایقی لانماق [س] دۆشونجه یه دۆشمک، اۆزولمک، قایقی	اسکیمولاردان آلیناراق ایشلنیر؛ بو کلمه قازماق فعل ایله			
دۇیماق (فا:نگران شدن) {ت «قایقورماق»}.	اکیز و دویلت کلمه سایلا ییلر}.			
قایقی لانیش [آ] قایقی لانماق ایشی و بیچیمی.	قایماق ۲ [آ] ۱- ایستی لنیش سۆت اۆزه رینده نازیک اؤرتوک			
قایقی لی [ص] ۱- قایقی سی اولان، اۆزونتولو (فا: مضطرب).	کیمی دۆزلن یاغلی قاتماق، سۆتو قابلامادا خفیف اؤد			
disturbed ۲- اۆزیکلرین، قونرات و اوختامقالی	اوستونه قویاراق الده اندیلن یاغلی اؤز (فا: قیماق).			
اویماقلاری، اؤلوبابالاریندان ۷.	cream ۲- یاغیش و سئلدن سؤنرا توپراق ویرین اۆزوند			
قایقین [آ] ۱- قایقیلی ۲- عصیانکار. ۳- قایقان، زوون.	قالان چامور و پالچیق. {ت «قاناق، قایاق، قیماق»؛ باخ:			
قایل [ص،ع] اینانان، راضی اولان.	قایماق ۱، سوتون اوزونه قاییلان بؤلوم}.			
قایلانقوش [باخ] قارلانقوش.	قایماق [آ] ۱- قازاخ، دا (لی) کند ۲- یئر آدلاریندا قایی			
قایم مقام [آ،ع] ائلچه بگ (فا: قائم مقام). successor	طایفاسینا اشارت ائدیر و ماخ سۆزوده اؤلومعنا سیندادر.			
قایم qa'im [ع،آ] ۱- هر زمان وار اولان، اوجا و برک، قالین	قایماق آلتی [آ] یاغی آلینمیش سۆت.			
قییم، آباقدا دۇران "ایشینی قایم توت، قایم سسله	قایماق قایم مقام.			
چینغیریدی". ۲- دیک دوران، دیکلی (فا: قایم).	قایماق اوتو [آ،بی] قایماجیق، چاقشیر اوتو، جاوشیر اوتو			
قایماچیگی / قایماق چیگی [آ،بی] چمن لرده و مئشه لرده	(فا: چاقشیر). opopanax. umb			
بیتن زهرلی ساری اوت. {باخ: قایماق}	قایماقچی [آ] قایماق دۆزلدن و ساتان کیمسه.			
قایماچیجک گیللر [آ،بی] بیر چوخ زهرلی نوع لاری اولان چوخ	قایماق داشی [آ،یئر] پارلاتماغا الوثریشلی، قایدیراراق			
ایلیک ویاییر ایلیک اؤتسۆ بیتگی لر تاقیمی (فا: تیره آلاله).	پارلاقلیق وئرن داش (فا: نوعی مرمر).			
قایماس qaymas [آ] عدالتلی، دۆزئلی، سلجوقلار دؤنمی	قایماق لانماق [س] قایماق توتماق، قایماق باغلاماق، اوز			
موصول آتابگ لریندن ۷.	توتماق (فا: قیماق بستن). to get creamed over			
قایماق qaymaq [س] ۱- زوومک، سۆزوله رک یئر دیشین	قایماق قلی [ص] قایماغی اولان.			
(فا: سریدن). ۲- جایماق، دۆشونجه و تۆتۆمۆ دیشیمک	قایماق قلی دۆندورما [آ] سۆتدن دۆزلمیش دۆندورما.			
(فا: منحرف شدن). {ت؛ بؤکلمه مثیل ائتمک و زوومک	قایمه [ع،آ] دیکلی (فا: قائمه). perpendicular			
مفهوموندا اولاراق بیر سیرا کلمه لرین کؤکودور: قایتارماق	قایناقا [آ] بیرینین خانیم یا ارینین (ائش اینین) باباسی، قاین			
(مثیل ائتمه سینه باعث اولماق)، قاییتماق، قایدیرماق،	آتا، باخ: قاین آتا (فا: پدر خانم). father-in-law			
قاییرماق (تیکیتی مصالحینی بیریرینین اوستونه قایاراق	قایناقالیق (قیناقالیق) [آ] قاین آتا اولما وضعیت.			
دوزلتمک، بو فعلین اویری معنلاری مجازی اولما لیدیر)،	قایناقا [آ، قازاقچا] مۇبّا، رچل (فا: مربّا).			
ت (قایتارماق): دۆندرمک، قایش (بئلده و یا بیر شئی	قایناقدیرماق [ائتد] قایناتماق ایشینی گؤردۆرمک.			
باغلاماق اوچون قایلا بیلن وسیله)، قاییق، قایم (بیریرینین	قایناقماق [ل] قایناما درجه سینه قدر قیزدیرماق (فا: جوشاندن).			
اوستونه قایلیب برک و قالیملی اولان)، قاین (بیرینه مثیل	قایناقیلمیش [ص] قایناما نقطه سینه گتیریلیمیش (فا: جوشانده).			
اندهرک قوھوملوق نسبتی تاپان)، قاینماق (بیریرینین	boiled			
اوستونه قایاراق جوشماق)، قایناق (بیریرینین اوستونه	قایناج [یئر] سؤ قایناییب چیخان یئر، آرتزین (فا: آرتزین).			

Qq ق	آذربایجان تورکجه سی	۱۴۷۴	ارک سۆزلوگو	ق Qq
قائناجا [آ] سومقاییت، دا باتلاق آدی ^{۲۴} .	اؤلدوغو یئر، پینار "نفت قایناغی" (فا: منبع، مرجع، مأخذ).			
قائناج داشی [یثر] قایناج لارین چئوره سینده سؤدان چؤ کوب دوزلن داش.	source, basis. ۲- ایکی متتالین قاینایب یاپشدیغی یئر (فا: جوش الکتریک). weld. ۳- آلیجی و یرتیجی قوش چنگلی، جائناق (فا: چنگال). {باخ: قایماق}			
قائنادیلماق (قایناقلماق) [بل] قایناماق ایشی گؤرولمک.	قایناق [خ] قاناق، سؤیلو؛ بابورخان دؤنمی بگ لریندن ^{۲۴} .			
قائنار [ص] ۱- قایناماقدا اولان، داغ و ایستی، یوکسک درجه ده ایستی و حرارتلی اولان (فا: جوشان). ۲- اودولو، جوشقون، قیزقین. ۳- پینار، گؤزه	قایناق [آ] میریشیر، ده کند آدی ^{۲۴} .			
قائنار آرخاج [آ] آذربایجان، دا داغ آدی ^{۲۴} .	قایناقچا [ظ] قایناغا دایاناراق (بو قایناقچا: بو قایناغا دایاناراق).			
قائنارچا [ظ] ۱- قایناق، قایناقچا. ۲- بعضی بیتگی لری سؤدا قایناداراق بعضی خسته لیک لرین معالجه سی اوچون اله گلن یارارلی شئی. ۳- ایستی سؤ قایناغی.	قایناقچا [آ] بللی بیر محث، یئر ویا دؤنمله ایلگی لی یابین لاری ایچینه آلان و قاپسایان ویا آن اییی لرینی سئچن اثر، بیلیوقرافی.			
قائنارچا [آ] خیاو، هشتری (۲)، کومیجان، یاستیکند، خیاو، قئیدار، ضیاآباد، ساین قالا، زنجان، رزن و تیکان تپه ده کند و هشتری، زنجان دا جای آدی. مینگه چئویر، ده داغ آدی ^{۲۴} .	قایناقچی [ص] قایناق ایشینه باخان کیمسه (فا: جوشکار).			
قائنار قاینار [ظ] قاینار حالدا، چوخ ایستی.	قایناقچی [ص] قایناق ووران (فا: جوشکار). welder			
قائنار لیق [آ] ۱- قاینار شئین حالی (فا: غلیان) ۲- جوشقونلوق، آکتیو لیک، ائتگین لیک.	قایناقچی لیق [آ] قایناق وورما (فا: جوشکاری). welding			
قائناشدرما سسی [آ، دیل ب] سسلی حرف ایله سؤنلانا کلمه یه سسلی ایله باشلایان بیر اک گلدیگینده آرایاگیرن (س، ی، ن) سسی "ایکی سی، اودایی، اودانی، سورویو، سورونو" (فا: نوعی حرف ترکیب دهنده).	قایناقچی لیق [آ] قایناق وورما (فا: جوشکاری). welding fluxes			
قائناشدرماق [آ] ۱- جوشما، بیر بیر یله دوستلاشما ۲- (کیمی) ترکیب تاپما (فا: به هم آمیختگی). insertion, coalecence	قایناق سوویو [آ] قایناغین ویا گؤزه نین باشیندان آلینان سؤ.			
قائناشماق qaynaşmaq [س] ۱- بیر بیرینه یاپیشماق (فا: بهم جوش خوردن) ۲- بیر لشمک، یولداش اولماق ۳- (کیمی) ترکیب تاپماق ۴- حرکتلی لیک اولماق "آداملار قایناشیردی".	قایناق کیشی [آ] دوغرو ییگی لر وئرن، ساغلام، گووه نیلیر.			
قائناشیق [شیمی] ترکیب، بیر بیرینه قایناشمیش، بیر بیر یله ترکیب تاپمیش (فا: بهم جوش خورده).	قایناق لاتماق [آ] قایناق وورماق.			
قائناشیم سال [ص] ترکیبی (فا: ترکیبی). synthetic	قایناق لار [آ] منبع لر، ماخذ لر (فا: منابع). sources			
قائناشیم [آ] ترکیب (فا: ترکیب). blend or mixture	قایناق لاق [ل] ۱- قایناق حالینا و وضعیتینه گتیرمک، قایناق کیمی دؤز لشمک. ۲- قایناغین بیلدیرمک.			
قائناق qaynaq [آ] ۱- سؤ چرخان یئر، بیر شئین بول	قایناق لاندیرماق [ل] قایناق حالینا گتیرمک.			
	قایناق لانماق [س] قایناق وضعیتینه گلتمک.			
	قایناق لی [ص] قایناق لا یتیشدیر یلمیش.			
	قایناما [آ] قایناماق ایشی (فا: جوشش). boil			
	قایناما نقطه سی [آ] قایناغان ایستی لیک نقطه سی (فا: نقطه جوش، قلیان). boiling point			
	قایناماق qaynamaq [س] ۱- جوشماق، بیر نسنه نین ایستی- لیگی آرتاراق جوشوب قاینار حالا گلتمک، بیر مایع و سیوی ماده قیزدیر یلاراق قاپاریب بوخارلانما حالینا گلتمک "سؤ قاینایر" (فا: جوشیدن). to boil. ۲- [مج] مجازی حالدا هر شئی و سیوی ماده شیشیب قاپارما حالیندا			

ق ق	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۴۷۵	ارک سۆزلوگو	ق ق
	اؤلورسا ویا بیر دورو شئی پیشمک حالیندا اؤلورسا		قاییتدیрмаق [باخ] قاییرتدیرماق.	
	قایناماق دئییلیر، ینئده بیر شئین چوخ و بول اولدوغو		قاییتقان [آ] دیک باشلی، بویون ایمه‌ین. ^۷	
	حالدا ویا ازدحاملی حالینا قایناماق کلمه‌سی ایشله‌نیر،		قاییتماز [ص] دؤنمز، محکم (فا:محکم).	
	آرتماق، چوخالماق "چشمه قاینایر، انسانلار توپلاتییدا		قاییتماس/قاییتماز [خ] عادل:جزیره بگلریندن، عزالدین	
	قایاینیردیلا، شهر قاینایر، اونون گوزلرینده پارلیتی		بگین اوردویاشی لاریندان. ^۷	
	قایاینیر،دنیز قاینایر، آش قاینایر. ۳-بیر انسان بیر شئی		قاییتماق qaynamaq [س] بیر آنلاشمدان و قرارداد دان	
	چوخ ایلگی گوسترمک "قانی قایناماق". ۴-معدده		گتری دؤنمک (فا:برگشتن). to return {ت: عناد و	
	تورشماق "معدده م قاینایر". {ت، سن؛ باخ: قایماق}		دیکباشلیق ائتمک، بویون ایمه‌مک؛ دده، باخ: قایماق.}	
	قایانا/قینانا [آ] بیرینه‌نسبت اونون خانیم ویا اری‌نین آناسی		قایخان [خ] اوغوز خاقان'ین تورونو، گول خان'ین اوغلو. ^۷	
	(فامادر زن ویا شوهر). mother-in-law		قاییدان [ص] گتری دؤنن، انعکاس ائدن، مئعکس اولان	
	قایانا [آ] بیرنین خانیم یا ارینین (ائش اینین) آناسی،		(فا:منعکس شونده).	
	قینانا، قاین آنا (فا:مادر زن). mother-in-law		قاییدیش [آ] قاییتماق ایشی، گتری دؤنن، رجوع، انعکاس،	
	قایانادیلی [آ،بی] دیل بیچیمینده اتلی تیکانلی یاپراغی		(فا:عطف). return, reflection, inclination	
	اولان بیر کاکتوس نوعو (فا:نوعی کاکتوس).		قاییدیش اولچر [آ] بیر ساچاغین قاییتما اولزللیگین اولچن	
	قایانالیق [آ] قینانا اولما وضعیتی.		(فا:بازتاب سنج). reflexometry	
	قایانامیش [ص] قاینامادرجه‌سینه چاتدیر یلمیش (فا:جوشیده).		قاییدیشلی فعل [آ] دؤنوشلوفعل (فا:فرجعی) eflexive verb	
	قایانایان قازان قاباق توتماز [دئیم] جوشوب چوخالان و		قاییرتدیرماق [ل] دؤزلتدیرمک، تعمیر ائتدیرمک.	
	گلشن بیر شئی بیر یرده پاتلاق وئر.		قاییرتماق [ائتد] قاییرماق ایشینی گوردورمک.	
	قایانیب قاریشماق [س] یاخین لاشماق، اونس توتماق.		قاییرخان/قایورخان [آ] م ۱۳جی عصرده خوارزم تورک بگی	
	قایانیش [آ] قایناماق ایشی ویا بیچیمی.		^۴ ؛ ایلخانلی دؤولتی خانلاریندان. ^۷	
	قایور qayur [آ] ۱-دستک ۲-احسان، هدیه ^۷ {قاییرماقدان}.		قاییرقاش [آ] ۱-دسته، دمت ۲-قاییرجی، قورویوجو. ^۷	
	قایور اینال [خ] خوارزم‌لر دؤنمی والی و قوموتان. ^۷		قاییرما [آ] ۱-قاییرماق ایشی. ۲-اویدورما، قوندارما (قاییرما	
	قایورتار [خ] قورتاریجی؛ هولاکوخان'ین اوردویاشی سی. ^۷		دیش). ۳-دؤزلمه (فا:مصنوعی). artificial	
	قایورموش [خ] قاییرمیش، سلجوقلار دؤنمی قوموتان آدیر.		قاییرماج [آ، یشی] فابریکا، اوره تیم ائوی (فا:کارخانه).	
	قایي qayi [آ] اوغوز تورکلرینین ۲۴ بوی، وندان بیر		قاییرماق (قاییرمک) qayirmaq [ل] ۱-دؤزلمک، اورتکم	
	ساییلیر، اوغوزنامه کتاییندا بو کلمه، محکم و برک معنا		(فا:ساختن). to build ۲-بیر ایشله مشغول اولماق "اوردا	
	لانیب {قایاکیمی}، بعضی قاینالاردا قایغ شکلینده ده		نه قاییریرسان؟". ۳-مجازی اولاراق بیرینین ایشینی	
	یازیلیبدر. بویوک عثمانلی امپراتورلوغونو یارادان عثمان		آشیرماق. ۴-{آنادولو} قورویاراق باشاری سینی ساغلاماق،	
	عایله‌سی بو بویا منسوب ایدیلار؛ ایران قاشقای لارینین		الیندن توتماق، حیمایه ائتمک {ت: بیرینین بویون	
	سویو بو بویا باغلاناراق قایی قوچلاری شکلینده		بوکدورمک ایدیرمک و بوردورماق؛ دده؛ باخ: قایماق.}	
	یورولماتیر؛ گوکلن اویماعی اولوبابالاریندان {باخ: قایماق.}		قاییرماگوز [آ] مصنوعی گوز (فا:چشم مصنوعی).	
	قایي ۲ [آ] باخ: قایاق (فا:اسکی) ski ۲-سئل ۳-قار فیرتیناسی.		قاییرمیش [آ] قاییران، قاییرجی، دستکچی. ^۷	
	۳-انسان آدی: قایی آجار، قایی آلپ: قایی آر		قاییرجی [ص] قاییران، دوزلدیجی (فا:سازنده). creative	

Qq ق	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۴۷۶	ارک سۆزلۆکو	Qq ق
قاییریچی لیق [آ] دۆژ لدیجی لیک.	قاییر ییماق (قاییر ییماق) [بل] قاییرماق ایشی گؤرولمک.	قاییق یاخا [ص] آچیق لیغی اؤموزلارا دوغرو اولان پالتار	یاخاسی، اووال (بیضی، سۆیه) کیمی یاخا.	
قاییز qayız [آ،ت] آغاج قایینی {قایماق سؤزوندا}.	قاییش / قنیش qayış [آ] ۱-تسمه، ائنسیر و اؤزون کسيلمیش	قاییماق [دده] یاها لماق، کیر یخماق، اؤزونو ایتیرمک {قایماق}	قایین qayın [آ] ار و آروادا گۆره بیریر لرینین قارداشی و	
قاییش قنیش qayış [آ] ۱-تسمه، ائنسیر و اؤزون کسيلمیش	دری گؤن ویا دیمیر، بئله باغلاماق اوچون ویا تکرلر	قایین اورتادا اولان باغلیلیق، قنیش {ت، سن؛ باخ: قایماق}.	قایین ۲ [آ،بی] قایین سولاردان، ایلیملی او لکه لرده اورمان-	
قاییش قنیش qayış [آ] ۱-تسمه، ائنسیر و اؤزون کسيلمیش	باغلاماق اوچون اولان نازیک و اؤزون ائنسیر ساریق	قایین لاردا یئتیشن، صاف قاییق لی، آغ تاختاسی نآچارلیقدا	قایین ایشله ن بیر آغاج (فا:غان، چلر) fagus silvatica {دده؛ بو	
قاییش قنیش qayış [آ] ۱-تسمه، ائنسیر و اؤزون کسيلمیش	(فا:کمر بند). belt ۲-قایماق ایشی ویا بیچیمی ۳-رزن ده	قایین آغاجین صاف اولماسی اوچون قایماق سؤزله ایلگی لیدیر {	قایین آنا [باخ] قاینانا.	
قاییش قنیش qayış [آ] ۱-تسمه، ائنسیر و اؤزون کسيلمیش	کند آدی. {باخ: قایماق؛ ت، سن}	قایین آغاجین صاف اولماسی اوچون قایماق سؤزله ایلگی لیدیر {	قایین آنا [باخ] قاینانا.	
قاییش قنیش qayış [آ] ۱-تسمه، ائنسیر و اؤزون کسيلمیش	قاییش بالدیر [ص، آ] ۱-آریق و نازیک قیچ لاری اولان ولی	قایین آغاجین صاف اولماسی اوچون قایماق سؤزله ایلگی لیدیر {	قایین آنا [باخ] قاینانا.	
قاییش قنیش qayış [آ] ۱-تسمه، ائنسیر و اؤزون کسيلمیش	گوجلر اولان. ۲-افسانه لرده انسان ویا حیوانا یاپیشدیقا	قایین آغاجین صاف اولماسی اوچون قایماق سؤزله ایلگی لیدیر {	قایین آنا [باخ] قاینانا.	
قاییش قنیش qayış [آ] ۱-تسمه، ائنسیر و اؤزون کسيلمیش	و اوندان آیریلما یان خیالی بیر وجود.	قایین آغاجین صاف اولماسی اوچون قایماق سؤزله ایلگی لیدیر {	قایین آنا [باخ] قاینانا.	
قاییش قنیش qayış [آ] ۱-تسمه، ائنسیر و اؤزون کسيلمیش	قاییش بالیغی [آ،دی] کاغاذ بالیق گیللردن، بو ۵-۶ متر،	قایین آغاجین صاف اولماسی اوچون قایماق سؤزله ایلگی لیدیر {	قایین آنا [باخ] قاینانا.	
قاییش قنیش qayış [آ] ۱-تسمه، ائنسیر و اؤزون کسيلمیش	قوژنی آروپا و آغ دنیز درین لیک لرینده یاشایان بیر بالیق	قایین آغاجین صاف اولماسی اوچون قایماق سؤزله ایلگی لیدیر {	قایین آنا [باخ] قاینانا.	
قاییش قنیش qayış [آ] ۱-تسمه، ائنسیر و اؤزون کسيلمیش	(فا:نوعی ماهی). regalecus glesne	قایین آغاجین صاف اولماسی اوچون قایماق سؤزله ایلگی لیدیر {	قایین آنا [باخ] قاینانا.	
قاییش قنیش qayış [آ] ۱-تسمه، ائنسیر و اؤزون کسيلمیش	قاییش چی [ص] قاییش دۆژلدن.	قایین آغاجین صاف اولماسی اوچون قایماق سؤزله ایلگی لیدیر {	قایین آنا [باخ] قاینانا.	
قاییش قنیش qayış [آ] ۱-تسمه، ائنسیر و اؤزون کسيلمیش	قاییش دیلی [آ] قایا و چیرکین سۆزلر قوئوشولان دیل.	قایین آغاجین صاف اولماسی اوچون قایماق سؤزله ایلگی لیدیر {	قایین آنا [باخ] قاینانا.	
قاییش قنیش qayış [آ] ۱-تسمه، ائنسیر و اؤزون کسيلمیش	قاییش قورد [آ،دی] بالیق لارین بدن بوشلوغوندا پارازیت	قایین آغاجین صاف اولماسی اوچون قایماق سؤزله ایلگی لیدیر {	قایین آنا [باخ] قاینانا.	
قاییش قنیش qayış [آ] ۱-تسمه، ائنسیر و اؤزون کسيلمیش	کیمی یاشایان، لئنت شکیلی بیر قورد.	قایین آغاجین صاف اولماسی اوچون قایماق سؤزله ایلگی لیدیر {	قایین آنا [باخ] قاینانا.	
قاییش قنیش qayış [آ] ۱-تسمه، ائنسیر و اؤزون کسيلمیش	قاییش قیران [آ،بی] باقلا گیللردن، کؤکو اؤزون، چیچک لری	قایین آغاجین صاف اولماسی اوچون قایماق سؤزله ایلگی لیدیر {	قایین آنا [باخ] قاینانا.	
قاییش قنیش qayış [آ] ۱-تسمه، ائنسیر و اؤزون کسيلمیش	قیرمیزی بیتگی، تارلانی سۆزرنک سابانا (کوتانا) انگل	قایین آغاجین صاف اولماسی اوچون قایماق سؤزله ایلگی لیدیر {	قایین آنا [باخ] قاینانا.	
قاییش قنیش qayış [آ] ۱-تسمه، ائنسیر و اؤزون کسيلمیش	اولان، سابان قیران (فا:نوعی علف). onosis spinosa	قایین آغاجین صاف اولماسی اوچون قایماق سؤزله ایلگی لیدیر {	قایین آنا [باخ] قاینانا.	
قاییش قنیش qayış [آ] ۱-تسمه، ائنسیر و اؤزون کسيلمیش	قاییش لاماق [ل] قاییش لا باغلاماق (فا:با کمر بند بستن).	قایین آغاجین صاف اولماسی اوچون قایماق سؤزله ایلگی لیدیر {	قایین آنا [باخ] قاینانا.	
قاییش قنیش qayış [آ] ۱-تسمه، ائنسیر و اؤزون کسيلمیش	قاییش لانماق [س، بل] قاییش لا باغلانماق.	قایین آغاجین صاف اولماسی اوچون قایماق سؤزله ایلگی لیدیر {	قایین آنا [باخ] قاینانا.	
قاییش قنیش qayış [آ] ۱-تسمه، ائنسیر و اؤزون کسيلمیش	قاییش لیق [آ] قاییش دۆژلتمک اوچون اولان.	قایین آغاجین صاف اولماسی اوچون قایماق سؤزله ایلگی لیدیر {	قایین آنا [باخ] قاینانا.	
قاییش قنیش qayış [آ] ۱-تسمه، ائنسیر و اؤزون کسيلمیش	قاییش ووردو [آ] قنیش ووردو، اوشاقلار آراسیندا جیزیق	قایین آغاجین صاف اولماسی اوچون قایماق سؤزله ایلگی لیدیر {	قایین آنا [باخ] قاینانا.	
قاییش قنیش qayış [آ] ۱-تسمه، ائنسیر و اؤزون کسيلمیش	چکهرک قاییش لا وورماقلا اوینانان بیر او یون آدی.	قایین آغاجین صاف اولماسی اوچون قایماق سؤزله ایلگی لیدیر {	قایین آنا [باخ] قاینانا.	
قاییش قنیش qayış [آ] ۱-تسمه، ائنسیر و اؤزون کسيلمیش	قاییق qayiq [آ] ۱-سو اؤزونده کورک ویا ینلکن له گئدیلن	قایین آغاجین صاف اولماسی اوچون قایماق سؤزله ایلگی لیدیر {	قایین آنا [باخ] قاینانا.	
قاییش قنیش qayış [آ] ۱-تسمه، ائنسیر و اؤزون کسيلمیش	آراج، موتورلو بالا گمی (فا:قایق). boat ۲-بیر یانا	قایین آغاجین صاف اولماسی اوچون قایماق سؤزله ایلگی لیدیر {	قایین آنا [باخ] قاینانا.	
قاییش قنیش qayış [آ] ۱-تسمه، ائنسیر و اؤزون کسيلمیش	قاییمیش. {ت، سن؛ باخ: قایماق}	قایین آغاجین صاف اولماسی اوچون قایماق سؤزله ایلگی لیدیر {	قایین آنا [باخ] قاینانا.	
قاییش قنیش qayış [آ] ۱-تسمه، ائنسیر و اؤزون کسيلمیش	قاییق قانو [آ] انسان آدی، باخ: قایق + قاتی ۷.	قایین آغاجین صاف اولماسی اوچون قایماق سؤزله ایلگی لیدیر {	قایین آنا [باخ] قاینانا.	
قاییش قنیش qayış [آ] ۱-تسمه، ائنسیر و اؤزون کسيلمیش	قاییق تگین [خ] تۆرکمن، گؤکلن او یماغی اولوبابا لاریندان ۷.	قایین آغاجین صاف اولماسی اوچون قایماق سؤزله ایلگی لیدیر {	قایین آنا [باخ] قاینانا.	
قاییش قنیش qayış [آ] ۱-تسمه، ائنسیر و اؤزون کسيلمیش	قاییق چی [آ] قاییقلا انسان ویا یوک داشییان کیمسه.	قایین آغاجین صاف اولماسی اوچون قایماق سؤزله ایلگی لیدیر {	قایین آنا [باخ] قاینانا.	
قاییش قنیش qayış [آ] ۱-تسمه، ائنسیر و اؤزون کسيلمیش	قاییق چی لیق [آ] قاییق ایشلتمه ایشی، قاییق دۆژلتمه ایشی.	قایین آغاجین صاف اولماسی اوچون قایماق سؤزله ایلگی لیدیر {	قایین آنا [باخ] قاینانا.	

قئییچی [آ] باخ: قایچی {ت: قیفتو، سن: نارین دؤغراماق}.	۱۴۷۷	ارک سۆزلۆگو	ق Qq	
قئییچی ییچاقچی [ص] قئییچی وییچاق اییتلدن ویاساتان، ییچاقچی قئییچی قایاسی [آ] مرند ده داغ آدی.		حسین علی بگ (۴کب ۲۸۰۹)، قئیدار (۶کب ۲۷۸۵)، ساری قایا (۷کب ۲۳۳۲)، نجاتی (۱۷کب ۲۳۲۳)، غلامپیر (۵۴کب ۲۰۴۰)، چادیر بیرتان (۵۵کب ۲۱۴۴)، ساری گۆنک (۶۵کب ۲۰۸۹)، زروند (۶۵کب ۲۳۱۰)، گونئی (۲۰کب ۲۰۷۰)، گۆی قازای (۳۰کب ۲۷۶۳)، آغ داغ (۳۰کب ۲۵۲۱)، دؤولت تپه (۳۰کب ۲۶۰۳)، اصلانو (۱۸کب ۱۴۳۰)، مرو (۱۸کب ۲۱۲۶)، قاتاربولاق (۱۸کب ۲۳۷۵)، منطش (۲۱کب ۲۰۷۶)، جیداقایا (۲۴کب ۱۹۵۱)، قوتور (۲۵کب ۲۰۲۵)، قاراداغ (۲۷کب ۲۰۸۲)، بؤیوک داغ (۳۰کب ۲۳۴۲)، قئیدار (۳۳کب ۱۹۳۲)، ساری داغ (۳۶کب ۱۹۴۵)، جان علی (۳۱کب ۱۹۲۰)، داش بولاغ ۴۰ کب ۱۸۴۷، قوشا-هاجا (۵۳کب ۲۰۱۸)، قاراداغ (۵۳کب ۲۱۳۶)، پیر-توخلو (۵۴کب ۱۸۹۰)، قاراتاوا (۵۴کب ۲۱۶۸)، دؤواخلی (۲۲کب ۲۱۱۵)، چاقارقانی (۲۵کب ۱۹۷۰)، آوخولو (۲۵کب ۲۱۸۵)، ساری داش (۲۵کب ۲۲۳۵)، باتیق (۲۵کب ۲۲۶۸)، ترشکلی (۲۵کب ۲۳۱۵)، بابا-ظَهْری ۲۷ ک، (۲۴۹۰)، قارقاول/ قارقوش (۱۹کب ۱۷۰۹)، قورقاق (۲۴کب ۱۶۴۴)، ملا یعقوب (۱۵کب ۱۹۷۴)، کؤکتان/ کؤکدن (۱۸کب ۲۳۲۷)، قوروقچو (۲۰کب ۱۹۱۱)، داشلاربولاغی (۲۱کب ۱۹۲۱)، گدیک (۹کب ۲۲۸۵)، گونئی داغی (۳۰کب ۱۸۴۸)، کبود (۳۳کب ۱۶۶۲)، دؤزداغی (۳۵کب ۱۵۰۰)، ساققیزلی داغی (۴۸کب ۱۸۷۵)، قاپالاداغی (۵۲کب ۲۰۰۴)، قوروق داغی (۵۷کب ۲۱۵۶)، قیرمیز بولاغی (۳۵کب ۱۵۷۸)، قیلیچ (۴۲کب ۱۵۴۵)، پالان تۆکن (۵۶کب ۱۵۶۲)، سنگ زرد (۵۸کب ۱۷۵۳)،	قئیدار بؤلگه سینین جایلاری [آ] چایلار قیزیل اوژن، تۆکولورلر: شور (ایجروود s1b۶۴)، قارقوش (چوبوقلو s2b۴۰)، شیرین (صالح آباد s۴b۲۰)، سوجاس چایی (ایجروود q1۵۲s1b۵۶)، شور (مهدیلو s1b۴۴)، ییزنه (s1b۷۳)،	قئیدار بؤلگه سینین داغلاری [آ] قارابدال (۲۲کب ۲۱۱۵)، سیاه (۲۴کب ۱۹۳۷)، سریان (۱۸کب ۲۳۰۸)، پنجه علی (۲کب ۲۳۰۵)، گئی داغ (۲۰کب ۱۹۷۱)، قاراوول (۲۰کب ۲۱۸۱)، ساری بولاغ (۲۰کب ۱۹۳۶)، گونئی تایی (۲۳کب ۲۲۸۱)، چالاغان (۲۵کب ۲۱۱۷)، اوچ بولاغ (۲۵کب ۲۱۵۴)، هاچا (۳کب ۲۵۵۸)،

ق ق	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۴۷۸	ارک سۆزلۆک	ق ق
آزاد کۆوشنی، کۆملار * ۱۱۰؛ ورمائلو * ۲۴۰؛ باش قیشلاق * ۲۵۰؛ باغلیجا * ۲۰۰؛ چیریکلو * ۲۶۰؛ عیسی بگلی * ۱۴۰؛ طاهرلو * ۱۷۰؛ وکیل قیشلاق * ۱۷۰؛ تازا قیشلاق * ۲۰۰؛ آقاجلو؛ آغ قویو * ۱۲۰؛ مَناق/مَنداق * ۱۴۰؛ آجی کهریز، علمیردان * ۱۱۱، گۆل بولاغی * ۷۰؛ کنداو * ۲۲۰ (قو: گنداب)، توتورقان * ۵۰۰، سوت حصاری، یاساوول * ۱۷۰؛ خلفه لی * ۲۶۰؛ گۆگجه گۆز * ۱۴۰، ممدلو * ۱۵۰؛ یغۇنلو * ۱۱۰ (یقینلو)؛ حسنلو * ۱۷۰؛	جهانشاه کهریز/جانش کریز * ۱۲۰؛ امیرلو * ۳۸۰؛ قارا کهریز * ۲۶۰؛ آردئین * ۲۹۰ (قو: ارده هین)؛ آرسی گریم؛			
قئیدار (افشار-شیوانات) بۆلگه سینین کندلری [کندآ] قارا ولی * ۴۰۰؛ حصار/آسی * ۴۳۰؛ آغجاگۆنبذ * ۲۵۰؛ خلفه قیشلاق * ۱۹۰؛ رستم آباد، گرماب/گرموو * ۱۷۲۰؛ سۆله * ۲۴۰؛ کته لهخور ماغاراسی؛ قَمچِقای * ۳۶۰؛ میسیر-آباد * ۴۰۰؛ نریمان قیشلاق * ۲۸۰؛ گۆنای/گۆنئی * ۳۵۰؛ دینی بگ * ۱۹۰؛ گۆرچینک * ۸۰؛ حصار شیروان * ۲۷۰؛ بختی * ۳۹۰؛ یتنگ آوا * ۱۶۰؛ فیرئیدؤلوق * ۴۷۰ (فریدون)؛ شوروا * ۱۲۰؛ مصطفی لو * ۱۶۰؛ ممدشلو/محمدشاهلو * ۶۴؛ کند تاتار * ۱۳۰؛ قازیقلی * ۵۰؛ میسگر * ۳۱۰؛ بۆرون * ۱۶۰؛ قویو * ۴۳۰؛ یوزباشی * ۱۸۰؛ قاجار * ۱۱۰، تاتارده * ۲۲۰؛ قمیشلو * ۲۸۰؛ تینال/زئینال کۆوشنی، شورجا * ۸۰، اولوبگ/اولوغبگ * ۴۶۰؛ سوْجاس/شوْجاس؛	قئیدار (مرکزی-حومه) بۆلگه سینین کندلری [آ] دوْتپه/آسی * ۲۰۵۰؛ قارابولاق؛ خانکندی؛ آغجاقالا؛ دئشیر * ۵۹۰ (قو: ده شیر)؛ پرچین * ۸۲۰؛ قاتار بولاغی * ۲۳۰؛ گۆلمکان * ۱۶۰؛ رحمت آباد/چاریق * ۱۳۰؛ بلگه شیر * ۶۰۰؛ بیجئین * ۴۶۰ (قو: بیجقین)؛ ورشان * ۳۱۰ (قو: ورجوشان)، لاجوان/لچووان * ۶۰۰؛ زوْوور züvür * ۵۴۰ (قو: زواجر)؛ گۆنדרه * ۶۵۰؛ نظرقولو * ۶۹۰؛ نعلبندان * ۶۶۰؛ شیخ آلو؛ توپ قارا * ۹۷۰؛ چوبوقلو؛ قانلی * ۳۶۰؛ داشلیجا * ۳۷۰؛			
قئیدار (بوزینه رود-بوزینه رود) بۆلگه سینین کندلری [آ] اور-گنجه، داش تپه، محمدخلج * ۸۱۰؛ شرور * ۴۱۰؛ آسترو * ۴۵۰؛ بوزین/بوزون * ۶۱۰، کْهْلا * ۱۴۳۰؛ هی hi * ۷۶۰؛ خانلار * ۱۸۰؛ قاراغول؛ توزلو * ۱۳۱۰؛ غلام ویس * ۷۹۰؛	قئیدار (مرکزی-خارید/خارود) بۆلگه سینین کندلری [آ] اوْو /اوْوا (قو: آبی) * ۷۶۰؛ اینچه * ۵۷۰؛ محمود آباد * ۸۷۰؛ قئینجه * ۱۸۰؛ کهریز * ۱۰۰؛ لق آباد، یتنگی کند * ۵۰؛ قوشاکند * ۳۹۰؛ آرمیشکین * ۵۵۰؛ خان آباد؛ علی آوا/علی آباد * ۳۸۰؛ سرین گۆل/زرین گۆل * ۵۲۰ (قو: زرین گل)؛ کۆچ تپه/کۆشک تپه * ۱۶۰؛ پیرگووگر/پیرگوگآر * ۱۴۰ (قو: پرگاوگل)؛ جرین * ۹۳۰؛ آوگه ریم (قو: آبگرم)؛ نورآباد/ویج * ۹۳۰؛ شهرستانا؛ بابالو کوشنی؛ روباط * ۵۰، تورپاقلو * ۱۸۰؛ گیل * ۱۵۰؛ دولاب/دوللاو * ۱۰۰؛ مَشَش * ۲۶۰؛ حسین آباد * ۸۹۰؛ کوسالار * ۲۶۰ (قو: کوسج-آباد)، هیر آوا * ۵۲۰؛ سیدمحمد * ۷۰؛ شابانلی * ۳۰۷؛ سعدآباد/گیره جک؛ سازین * ۱۸۰؛ گۆگجه یایلاق * ۴۴۰؛ گنگک * ۱۷۰؛ آغبولاق/ی * ۲۰۰، کۆهول آوا * ۴۰۰ (زاغک)؛			
قئیدار (بوزینه رود-زرینه رود) بۆلگه سینین کندلری [آ] پمه زوآن * ۵۰۰ (قو: پنه زبان)؛ پرمه زوآن * ۵۰۰ (قو: پیرمرزبان)؛ سیغیر-چین؛ آغوزلو * ۷۰۰؛ دۇراخلو؛ کۆل تپه؛ سرشبار * ۲۰۰، ایسمالو/حسام آباد * ۶۰۰؛ زاغالی/زاغه لو * ۳۱۰؛ قوجور * ۵۰۰، بۆلدوق * ۱۱۰، زاغا/زاغج * ۳۰۰؛ قوتوآوا * ۴۱۰ (شهیدآباد)؛ سرئین * ۲۲۰؛ زرناو/آشوه چایی * ۲۲۰۰ (قو: زرین آباد)؛ داش بۇلاق * ۲۹۰؛ قاشقاجا * ۶۰۴؛ قیزیل بۇلاق * ۶۸۰؛ آرین بۇلاق/آرقین بۇلاق * ۶۷۰؛ قیاس-کندی / قیاس کندی * ۳۵۰؛ عمی کندی * ۱۳۰؛ دربند	قئیدار (مرکزی-کرسف) بۆلگه سینین کندلری [کندآ] حصار، قارا ممد * ۴۵۰، کره چال * ۱۹۰، پَسکوهان * ۱۰۰، تاخت کۆوشنی؛ کَرْسَف kərəsf * ۲۵۳۰؛ ایننه جیک/عینجیک * ۹۰؛ شهید چمنی/صالح آباد؛ دالایر/آسی-اورتا * ۹۰۰؛ قول/علی/قولالی * ۲۰۰؛ گۆموش تپه * ۱۵۰؛ بگیم آقا * ۱۸۰؛ نیاز قولو کۆوشنی؛ کَسِیک * ۲۳۰؛ دوغانلی * ۱۶۰؛			

Qq ق	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۴۷۹	ارک سۆزلوگو	ق Qq
یاراحمدلو *۱۸۵، قالاجوق *۶۴۰، داش آلتی/داش کسن *۱۵؛، بۆیوک قیشلاق، قارا شاه قولو *۴۰، چوبوقلو، گوگشلو، عابباسلو *۹۰، ابراهیم آباد *۶۰، یاریمچا *۱۹۰؛ گۆل تپه *۴۶۰؛	قاراکۆل *۲۶، قاراگۆی (قاراقۆی) *۶۰ کب *۵۰، قارامحمد (۴۸ ک *۱۷۰)، قمیشلو (۲۷ کب *۴۰۰)، قوشچو (۳۱ کب *۱۲۰)، قویجوق/آ (۵۸ ک گد *۲۵۰)، قویون قیشلاق (۴۸ ک گد *۸۰)، کئچل لو (۳۵ ک گد *۶۰)، کۆشگۆنلو (۳۰ ک گد *۱۱۰)، کبوترک (۲۶ ک قد *۲۴۰)، کهریزدره (۴۸ ک گ *۳۰)، گۆران (۲۶ ک قب *۳۸۰)، گۆموشلو (۳۴ کب *۸۰)، گۆنبد (۵۴ کب *۱۰۰)، مجیدآباد (۱۲ ک ق *۴۲۰)، محمدآباد (۲۴ ک ق *۱۹۰)، ملابوداق (۶۴ ک گد *۱۰۳۰)، ملک چمنی (۱۰ ک گد *۱۹۰)، مَمَقان (۱۸ ک قب *۵۰)، مهرین آباد (۱۷ کب *۴۳۰)، نهاویس (۱۹ ک قب *۱۴۰ ت نویس)، نهرآن (۱۲ ک قب *۴۱۰)، تۆرک (ورشان)، یشگیجه (۲۴ ک ق *۴۲۰)، یاستی بولاق (۶۰ ک گد *۱۲۰)،	قاراکۆل *۲۶، قاراگۆی (قاراقۆی) *۶۰ کب *۵۰، قارامحمد (۴۸ ک *۱۷۰)، قمیشلو (۲۷ کب *۴۰۰)، قوشچو (۳۱ کب *۱۲۰)، قویجوق/آ (۵۸ ک گد *۲۵۰)، قویون قیشلاق (۴۸ ک گد *۸۰)، کئچل لو (۳۵ ک گد *۶۰)، کۆشگۆنلو (۳۰ ک گد *۱۱۰)، کبوترک (۲۶ ک قد *۲۴۰)، کهریزدره (۴۸ ک گ *۳۰)، گۆران (۲۶ ک قب *۳۸۰)، گۆموشلو (۳۴ کب *۸۰)، گۆنبد (۵۴ کب *۱۰۰)، مجیدآباد (۱۲ ک ق *۴۲۰)، محمدآباد (۲۴ ک ق *۱۹۰)، ملابوداق (۶۴ ک گد *۱۰۳۰)، ملک چمنی (۱۰ ک گد *۱۹۰)، مَمَقان (۱۸ ک قب *۵۰)، مهرین آباد (۱۷ کب *۴۳۰)، نهاویس (۱۹ ک قب *۱۴۰ ت نویس)، نهرآن (۱۲ ک قب *۴۱۰)، تۆرک (ورشان)، یشگیجه (۲۴ ک ق *۴۲۰)، یاستی بولاق (۶۰ ک گد *۱۲۰)،	قاراکۆل *۲۶، قاراگۆی (قاراقۆی) *۶۰ کب *۵۰، قارامحمد (۴۸ ک *۱۷۰)، قمیشلو (۲۷ کب *۴۰۰)، قوشچو (۳۱ کب *۱۲۰)، قویجوق/آ (۵۸ ک گد *۲۵۰)، قویون قیشلاق (۴۸ ک گد *۸۰)، کئچل لو (۳۵ ک گد *۶۰)، کۆشگۆنلو (۳۰ ک گد *۱۱۰)، کبوترک (۲۶ ک قد *۲۴۰)، کهریزدره (۴۸ ک گ *۳۰)، گۆران (۲۶ ک قب *۳۸۰)، گۆموشلو (۳۴ کب *۸۰)، گۆنبد (۵۴ کب *۱۰۰)، مجیدآباد (۱۲ ک ق *۴۲۰)، محمدآباد (۲۴ ک ق *۱۹۰)، ملابوداق (۶۴ ک گد *۱۰۳۰)، ملک چمنی (۱۰ ک گد *۱۹۰)، مَمَقان (۱۸ ک قب *۵۰)، مهرین آباد (۱۷ کب *۴۳۰)، نهاویس (۱۹ ک قب *۱۴۰ ت نویس)، نهرآن (۱۲ ک قب *۴۱۰)، تۆرک (ورشان)، یشگیجه (۲۴ ک ق *۴۲۰)، یاستی بولاق (۶۰ ک گد *۱۲۰)،	قاراکۆل *۲۶، قاراگۆی (قاراقۆی) *۶۰ کب *۵۰، قارامحمد (۴۸ ک *۱۷۰)، قمیشلو (۲۷ کب *۴۰۰)، قوشچو (۳۱ کب *۱۲۰)، قویجوق/آ (۵۸ ک گد *۲۵۰)، قویون قیشلاق (۴۸ ک گد *۸۰)، کئچل لو (۳۵ ک گد *۶۰)، کۆشگۆنلو (۳۰ ک گد *۱۱۰)، کبوترک (۲۶ ک قد *۲۴۰)، کهریزدره (۴۸ ک گ *۳۰)، گۆران (۲۶ ک قب *۳۸۰)، گۆموشلو (۳۴ کب *۸۰)، گۆنبد (۵۴ کب *۱۰۰)، مجیدآباد (۱۲ ک ق *۴۲۰)، محمدآباد (۲۴ ک ق *۱۹۰)، ملابوداق (۶۴ ک گد *۱۰۳۰)، ملک چمنی (۱۰ ک گد *۱۹۰)، مَمَقان (۱۸ ک قب *۵۰)، مهرین آباد (۱۷ کب *۴۳۰)، نهاویس (۱۹ ک قب *۱۴۰ ت نویس)، نهرآن (۱۲ ک قب *۴۱۰)، تۆرک (ورشان)، یشگیجه (۲۴ ک ق *۴۲۰)، یاستی بولاق (۶۰ ک گد *۱۲۰)،
قئیداربۆلکه سینین کندلری *۱۳۲۰ آماریندا اولان ولی ایندیکی آدلارلا تطبیق اولونمایان کندلر [آ] آغ بۇلاق (۲۱ کب *۵۰۰)، آغ بۇلاق (۳۳ ک قب *۳۰۰)، آغاجری (۲۳ ک قب *۵۴۰)، آغجاخالو (۵۹ کب *۱۸۰)، آغجاقایا (۳۶ کد *۷۱۰)، آرغین (۶ ک قب *۶۲۰)، آسپرین (۳۵ ک قب *۱۹۰)، الینجه (۲۹ ک قب *۳۸۰)، اوچ بولاق (۲۷ کب *۲۰۰)، اوچ کهریز (شاهسون ائلی قیشلاغی)، بۆیوک قیشلاق (۲۴ کب *۱۵۰)، باریک آب (۲۲، *۱۹۰)، بولاماجی (۲۴ ک ق *۵۸۰)، پافات/پابند (۲۴ ک ق *۶۳۰)؛ تتال (۳۸ ک گد *۶۰)، تحت (۷۰ ک- گد *۷۵۰)، تیمورلو (۵۴ ک گد *۱۵۰)، چۆزوک (۲۱ ک قب *۶۴۰)، چنگور (۱۲ ک قب *۴۱۰)، چنگوری (۳۰ ک ق *۴۶۰)، چیراغ حصاری qıraq hasarı (۱۷ ک- قب *۱۹۰)، چیراغ مزرعه (۲۳ ک قب *۱۲۰)، چیلخور (۳۰ ک قب *۳۰۰)، حسن آباد (۱۶ ک قب *۱۵۰)، خالق آباد (۱۵ ک گد *۵۱۰)، خان احمد حصاری (۲۰ ک قب *۸۰۰)، خان تیمور (۱۵ ک قب *۴۴۳)، خوش (۲۰ ک قب *۳۶۰)، دابانلو (۳۰ ک ق *۵۳۰)، دۆلهجین (۲۲ ک قب *۲۵۰)، ده جلال (۳۰ ک ق *۴۴۰)، زرزر (۲۳ ک قب *۲۵۰)، زرتد (۹ ک قب *۱۰۹۰)، زونت (۱۶ کب *۲۴۰)، سرخه دیزج (۳۸ ک ق *۲۲۰)، سرین ده (۲۳ کب *۶۰)، سلطان آباد (۱۰ ک قب *۲۴۰)، سودحصاری (۵۸ ک گد *۵۰)، سیاهان (۱۰ ک قب *۲۱۰)، شاه ییندی (۲۷ ک ق *۳۸۰)، شاهوئردیلو (۴۲ کب *۶۰/ شاهسون ائلی)، شوراب (۲۶ ک ق *۳۵۰)، شورکهریز (۳۴ ک گد *۶۰)، شیخ موسی (۳۱ ک قب *۳۹۰)، شیخلر (۱۳ ک *۳۵۰)، شین (۱۸ ک *۲۰۰)، صالح آباد (۲۷ ک گد *۴۲۰)، عابباس آباد (۴۲ ک *۲۰۰)، عراقول (۵۵ ک گ *۳۰)، قادرلو (۲۹ کب *۱۳۰)، قارا قوش (۱۸ ک گد *۱۶۲۰)،	قئیداربۆلکه سینده آیریجا کند آدلاری [آ] شوبت؛ چۆنگور؛ چیلخور؛ دنهچیلان؛ کفته رک، هوهرک/خومه رک (۱۸ ک ق *۴۱۰) (قو: خمارک)؛ خوش؛ خوندو (۱۶ ک قب *۶۴۰) (قو: خُنداب)؛ مزلاوا (۱۰ ک ق *۵۷۰) (قو: مزیدآباد)؛ مکه- چمی؛ پوشتوان؛ قالارجیق؛ کۆشک تپه/ کۆشک آوا (۲۷ ک ق *۱۵۰)؛ هئیکهله؛ تره چایی؛ قدیرخلج؛ شیربرات؛ ملیک کندی؛ پیرتاج؛ تمیرلی؛ اییده لی؛ قاراپالچیق؛ خورخورا؛ بالیقلی بولاق؛ میره قالاسی؛ قئیسوا [آ]، باخ؛ قایماق، قایقاناق [باخ]؛ قایساوا. قئیسه ناو [آ] بوستان آباد دا کند آدی {۱- قای+سان+اووا: قاییلان کیمی اولان اووا ۲- لبن اووه تن ۶}.	قئیداربۆلکه سینده آیریجا کند آدلاری [آ] شوبت؛ چۆنگور؛ چیلخور؛ دنهچیلان؛ کفته رک، هوهرک/خومه رک (۱۸ ک ق *۴۱۰) (قو: خمارک)؛ خوش؛ خوندو (۱۶ ک قب *۶۴۰) (قو: خُنداب)؛ مزلاوا (۱۰ ک ق *۵۷۰) (قو: مزیدآباد)؛ مکه- چمی؛ پوشتوان؛ قالارجیق؛ کۆشک تپه/ کۆشک آوا (۲۷ ک ق *۱۵۰)؛ هئیکهله؛ تره چایی؛ قدیرخلج؛ شیربرات؛ ملیک کندی؛ پیرتاج؛ تمیرلی؛ اییده لی؛ قاراپالچیق؛ خورخورا؛ بالیقلی بولاق؛ میره قالاسی؛ قئیسوا [آ]، باخ؛ قایماق، قایقاناق [باخ]؛ قایساوا. قئیسه ناو [آ] بوستان آباد دا کند آدی {۱- قای+سان+اووا: قاییلان کیمی اولان اووا ۲- لبن اووه تن ۶}.	قئیداربۆلکه سینده آیریجا کند آدلاری [آ] شوبت؛ چۆنگور؛ چیلخور؛ دنهچیلان؛ کفته رک، هوهرک/خومه رک (۱۸ ک ق *۴۱۰) (قو: خمارک)؛ خوش؛ خوندو (۱۶ ک قب *۶۴۰) (قو: خُنداب)؛ مزلاوا (۱۰ ک ق *۵۷۰) (قو: مزیدآباد)؛ مکه- چمی؛ پوشتوان؛ قالارجیق؛ کۆشک تپه/ کۆشک آوا (۲۷ ک ق *۱۵۰)؛ هئیکهله؛ تره چایی؛ قدیرخلج؛ شیربرات؛ ملیک کندی؛ پیرتاج؛ تمیرلی؛ اییده لی؛ قاراپالچیق؛ خورخورا؛ بالیقلی بولاق؛ میره قالاسی؛ قئیسوا [آ]، باخ؛ قایماق، قایقاناق [باخ]؛ قایساوا. قئیسه ناو [آ] بوستان آباد دا کند آدی {۱- قای+سان+اووا: قاییلان کیمی اولان اووا ۲- لبن اووه تن ۶}.	قئیداربۆلکه سینده آیریجا کند آدلاری [آ] شوبت؛ چۆنگور؛ چیلخور؛ دنهچیلان؛ کفته رک، هوهرک/خومه رک (۱۸ ک ق *۴۱۰) (قو: خمارک)؛ خوش؛ خوندو (۱۶ ک قب *۶۴۰) (قو: خُنداب)؛ مزلاوا (۱۰ ک ق *۵۷۰) (قو: مزیدآباد)؛ مکه- چمی؛ پوشتوان؛ قالارجیق؛ کۆشک تپه/ کۆشک آوا (۲۷ ک ق *۱۵۰)؛ هئیکهله؛ تره چایی؛ قدیرخلج؛ شیربرات؛ ملیک کندی؛ پیرتاج؛ تمیرلی؛ اییده لی؛ قاراپالچیق؛ خورخورا؛ بالیقلی بولاق؛ میره قالاسی؛ قئیسوا [آ]، باخ؛ قایماق، قایقاناق [باخ]؛ قایساوا. قئیسه ناو [آ] بوستان آباد دا کند آدی {۱- قای+سان+اووا: قاییلان کیمی اولان اووا ۲- لبن اووه تن ۶}.
	قئیسو [باخ] قایسی.	قئیسو [باخ] قایسی.	قئیسو [باخ] قایسی.	قئیسو [باخ] قایسی.
	قئیتاس qeytas [آ] یاستیکند ده کند آدی.	قئیتاس qeytas [آ] یاستیکند ده کند آدی.	قئیتاس qeytas [آ] یاستیکند ده کند آدی.	قئیتاس qeytas [آ] یاستیکند ده کند آدی.
	قئیتاغی/قایتاغی qeytağı [آ] قوچان دا کند آدی.	قئیتاغی/قایتاغی qeytağı [آ] قوچان دا کند آدی.	قئیتاغی/قایتاغی qeytağı [آ] قوچان دا کند آدی.	قئیتاغی/قایتاغی qeytağı [آ] قوچان دا کند آدی.
	قئیطانچی/قایتانچی [ص] قئیطان دوزلدن ویا ساتان.	قئیطانچی/قایتانچی [ص] قئیطان دوزلدن ویا ساتان.	قئیطانچی/قایتانچی [ص] قئیطان دوزلدن ویا ساتان.	قئیطانچی/قایتانچی [ص] قئیطان دوزلدن ویا ساتان.
	قئیتاج [باخ] قئیتاج.	قئیتاج [باخ] قئیتاج.	قئیتاج [باخ] قئیتاج.	قئیتاج [باخ] قئیتاج.
	قئیتاناق [باخ] قئیتاناق.	قئیتاناق [باخ] قئیتاناق.	قئیتاناق [باخ] قئیتاناق.	قئیتاناق [باخ] قئیتاناق.
	قئیمه qeymə [آ] بیر نوع خوروش (فا: قیمه). {سن «قئیماق» دؤغراماق، «قئیمه» دؤغرامیش بیر خوروش؛ باخ: قئیماق}.	قئیمه qeymə [آ] بیر نوع خوروش (فا: قیمه). {سن «قئیماق» دؤغراماق، «قئیمه» دؤغرامیش بیر خوروش؛ باخ: قئیماق}.	قئیمه qeymə [آ] بیر نوع خوروش (فا: قیمه). {سن «قئیماق» دؤغراماق، «قئیمه» دؤغرامیش بیر خوروش؛ باخ: قئیماق}.	قئیمه qeymə [آ] بیر نوع خوروش (فا: قیمه). {سن «قئیماق» دؤغراماق، «قئیمه» دؤغرامیش بیر خوروش؛ باخ: قئیماق}.
	قئین آتا [باخ] قئیناتا.	قئین آتا [باخ] قئیناتا.	قئین آتا [باخ] قئیناتا.	قئین آتا [باخ] قئیناتا.

Qq ق	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۴۸۱	ارک سۆزلوگو	ق ق
قَجَر لَه مَک [ل] اُوخوماق، ماهنی و تورکو اوخوماق {باخ: قاجار}	قَجَر لَه مَه [ا] اُوخوما، ماهنی و تورکو اوخوما.		قُدْرَت حالواسی ^۱ [آ] مُختلف بیتگی لردن دوزه لن ایچ سوروروجو ماده.	
قَجَرَه [آ، دا] یَهْرین اؤستوندن سالینان بَزْکلی اؤرتو، جَنجیم.	قَجَرَه [آ، دا] یَهْرین اؤستوندن سالینان بَزْکلی اؤرتو، جَنجیم.		قُدْرَت حالواسی ^۲ [آ، بی] آغ چیچکلی و ۲۰ متره قدر اوزانان بیر آغاج fraxinus ornus	
قَجَری [آ] تورک موسیقی سینده آهنگ آدی {باخ: قاجار}.	قَجَری [آ] تورک موسیقی سینده آهنگ آدی {باخ: قاجار}.		قُدْرَت رضازاده [آ] اؤرملو چاغداش شاعردیر ^{۱۵۶} .	
قَجَقَر qəcqər [آ] نیشابوردا داغ آدی {باخ: کاشغر، قوچقار}	قَجَقَر qəcqər [آ] نیشابوردا داغ آدی {باخ: کاشغر، قوچقار}		قُدْرَت کندی [آ] قوْشاجای دا کند آدی.	
قَجَل qəcəl [آ] داغ‌باشی ویا انگینده اولان اوتلاق {باخ: قجله}	قَجَل qəcəl [آ] داغ‌باشی ویا انگینده اولان اوتلاق {باخ: قجله}		قُدْرَت عزیزلی [آ] قوْشاجایلی چاغداش شاعردیر ^{۱۵۶} .	
قَجَل داغ qəcəl [آ] سراب و تبریز ده داغ آدی.	قَجَل داغ qəcəl [آ] سراب و تبریز ده داغ آدی.		قُدْس quds [آ، ع] پاکلانما، پاک اولما (فا:~).	
قَجَلَه qəcələ [آ، دی] بیر قوْش آدی، بیر نَوْع ساغساغان (فا: کشگرک) {قاشقالداق سؤزوندن آلیناراق دوزه لیب، قاشقالداق، قاشقالا، قشقه له، قچقه له، قجه له ^۵ }. قَجُور/ قَجِير qəcur [آ] بیجارداچای آدی {باخ: قوچور}	قَجَلَه qəcələ [آ، دی] بیر قوْش آدی، بیر نَوْع ساغساغان (فا: کشگرک) {قاشقالداق سؤزوندن آلیناراق دوزه لیب، قاشقالداق، قاشقالا، قشقه له، قچقه له، قجه له ^۵ }. قَجُور/ قَجِير qəcur [آ] بیجارداچای آدی {باخ: قوچور}		قُدْس quds [آ، ع] پاکلانما، پاک اولما (فا:~).	
قَجِير [آ، دی] بیر قوش آدی. {سن: کرکس؛ بو کلمه‌نی موغو لجادان آلینما ییلبلر، فون‌قاباين ^۶ }. قَجِير [آ] ساوه و بیجار (ـداشی)، ماکي (ـلی) دا داغ آدی.	قَجِير [آ، دی] بیر قوش آدی. {سن: کرکس؛ بو کلمه‌نی موغو لجادان آلینما ییلبلر، فون‌قاباين ^۶ }. قَجِير [آ] ساوه و بیجار (ـداشی)، ماکي (ـلی) دا داغ آدی.		قُدْس quds [آ، ع] پاکلانما، پاک اولما (فا:~).	
قَجِه [باخ: قاجا].	قَجِه [باخ: قاجا].		قُدْس quds [آ، ع] پاکلانما، پاک اولما (فا:~).	
قَجِه توت (قاجاتوت) [آ] قُروه ده داغ آدی.	قَجِه توت (قاجاتوت) [آ] قُروه ده داغ آدی.		قُدْس quds [آ، ع] پاکلانما، پاک اولما (فا:~).	
قَجِبِه [آ] اوْیناش آرواد (فا: روسپی). prostitute	قَجِبِه [آ] اوْیناش آرواد (فا: روسپی). prostitute		قُدْس quds [آ، ع] پاکلانما، پاک اولما (فا:~).	
قَحط، قَحْط [آ، ع] قیتلیق، یوْخلوق (فا:~). dearth	قَحط، قَحْط [آ، ع] قیتلیق، یوْخلوق (فا:~). dearth		قُدْس quds [آ، ع] پاکلانما، پاک اولما (فا:~).	
قَدَّ qədd [آ، ع] بوی بوخون (فا: قامت).	قَدَّ qədd [آ، ع] بوی بوخون (فا: قامت).		قُدْس quds [آ، ع] پاکلانما، پاک اولما (فا:~).	
قَدَّار [ص، ع] قیسی جی، رحم‌سبز، آمانسبز (فا: بیرحم).	قَدَّار [ص، ع] قیسی جی، رحم‌سبز، آمانسبز (فا: بیرحم).		قُدْس quds [آ، ع] پاکلانما، پاک اولما (فا:~).	
قَدَّارَه [آ، ع] ایکی آغیزلی قیلج (فا:~). broadsword	قَدَّارَه [آ، ع] ایکی آغیزلی قیلج (فا:~). broadsword		قُدْس quds [آ، ع] پاکلانما، پاک اولما (فا:~).	
قَداسْت qəda'sət [آ، ع] پاکلیق، طهارت (فا:~).	قَداسْت qəda'sət [آ، ع] پاکلیق، طهارت (فا:~).		قُدْس quds [آ، ع] پاکلانما، پاک اولما (فا:~).	
قَدَّاوَه [آ] پیرانشهر دا داغ آدی.	قَدَّاوَه [آ] پیرانشهر دا داغ آدی.		قُدْس quds [آ، ع] پاکلانما، پاک اولما (فا:~).	
قَدَح qədəh [آ، ع] ایچکی بارداغی، پیالا (فا: پیاله).	قَدَح qədəh [آ، ع] ایچکی بارداغی، پیالا (فا: پیاله).		قُدْس quds [آ، ع] پاکلانما، پاک اولما (فا:~).	
قَدَدَه مَک [ل] مدادی یوْنماق، قَدله مک، باخ: قادداماق.	قَدَدَه مَک [ل] مدادی یوْنماق، قَدله مک، باخ: قادداماق.		قُدْس quds [آ، ع] پاکلانما، پاک اولما (فا:~).	
قَدَر qəder [ص] گۆجلو. {ت «قادر» سرت و گوجلوت «قَدَر خان» خاقانین گوجلوسو}.	قَدَر qəder [ص] گۆجلو. {ت «قادر» سرت و گوجلوت «قَدَر خان» خاقانین گوجلوسو}.		قُدْس quds [آ، ع] پاکلانما، پاک اولما (فا:~).	
قَدَر ^۲ [آ، ع] ۱- مقدار، اندازه، بیر مقدار "بیر قدر سو". ۲- طالع، قسمت (فا: بخت).	قَدَر ^۲ [آ، ع] ۱- مقدار، اندازه، بیر مقدار "بیر قدر سو". ۲- طالع، قسمت (فا: بخت).		قُدْس quds [آ، ع] پاکلانما، پاک اولما (فا:~).	
قَدَر qədr [آ، ع] دیر، بیر شئین قدرین ییلمک (فا: ارزش).	قَدَر qədr [آ، ع] دیر، بیر شئین قدرین ییلمک (فا: ارزش).		قُدْس quds [آ، ع] پاکلانما، پاک اولما (فا:~).	
قُدْرَت qüdrət [آ، ع] گوج، ارکه، ارک، اقتدار (فا: نیرو).	قُدْرَت qüdrət [آ، ع] گوج، ارکه، ارک، اقتدار (فا: نیرو).		قُدْس quds [آ، ع] پاکلانما، پاک اولما (فا:~).	
قُدْرَتِ اللّاه جوبانی [آ] ش ۱۳۳۷ ده هَشْتَری بؤلگه سینده آنادان اولوبدور، تورکجه شعر و نوحه لر دئییبدير ^{۶۴} .	قُدْرَتِ اللّاه جوبانی [آ] ش ۱۳۳۷ ده هَشْتَری بؤلگه سینده آنادان اولوبدور، تورکجه شعر و نوحه لر دئییبدير ^{۶۴} .		قُدْس quds [آ، ع] پاکلانما، پاک اولما (فا:~).	

Qq ق	آذربایجان تورکجه سی	۱۴۸۲	ارک سۆزلوگو	ق Qq
(فا: کهن). ancient ۲-سایین قالا، قزوین(آباد)، بیجار- خسروآباد (خان) دا کند آدی.سالیان، دا کند آدی ۲۴۰. قدیمی [ص، ع] اسکی دن بری، سۆره کلی (فا: کهنه). قدیمی [آ] ملایر ده کند آدی. قوئی qərey [آ] داغین گیریتی لی چیخیتی لی کؤلگه لی یثری، بولدول و پوسلو یئر ۲۴. qrev [آ، فر] ایش بوراخیمی، اعتصاب (فا: اعتصاب). قوئی qrey [آ، فر] کؤل رنگی، بۆز (فا: خاکستری). قویین qəreyin [آ] اوجان دا کند آدی {قوئی + این: دوْمانلی یئر} قوائت qəraət [آ، ع] اوخوما، قرائی قایدا و قورال لا اوخوما. قوائی qərayı [آ] اوْرمیه ده کند آدی {قوئی}. قوابت qərabət [آ، ع] ۱-یاخین لیک ۲-غرابت، آیری دۆشمه، غریب اوْلما (فا: قوابت). qərar [آ، ع] ۱-بیر شئی و ایش اوْچون وئریلن کسین یارقى. ۲-وضعیت، دۇروم (فا: قرارداد). قراداد [آ] آنلاشما (فا: پیمان نامه). قرارگاه [آ، ع] [فا] اوْردوگاه، اوْردولوق، قرار توتولان یئر (فا: ~). قرارلی دالغا [آ] دۇراقلی دالغا (فا: موج پایدار). قرارنامه [آ] آنلاشما (فا: قرارداد). قرارینجا [ص، ظ] گر کدیگی اوْ لچوده. قراضه [آ، ع] دمیر قیریتی و یونقارلاری . قراف [آ، فر] باخ: قرافیک (فا: گراف). قراقولوزی [آ، فر] یازی بیلگی سی. قرافیت [آ] بیر نوع قارا داش و کۆمور (فا: ~). قرافیک [آ] چیزگه، بیر اولای و موضوع اوْز لیکلرینی جیزیق و چیزگی لر له نیشان وئرن شکیل (فا: گرافیک). قراق qorag [آ] ماهنشان دا چای آدی. {قوروق} قوالی [آ] بۇکان دا کند آدی {قارالی}. qram [آ] باخ: گرم، بیر کیلونون مین ده بیرى. qramer [آ، فر] دیل بیلگی سی (فا: گرامر). qramerجی [آ، فر] دیل بیلگی سی اوْزمانی. قوامتیک [آ، یو] گرامئر له ایلگیلی بیلیم دالی، سۆز و جمله نین قورولوشونو اینجه له ین بیلیم دالی (فا: ~).	قرامافون [آ، یو] سس یازار، بیر نوع چالقی دینلهمه آراجی (فا: گرامافون). qramophone gramophone قراموفونتیك [آ، ر] یازی-سس سیستمینه مخصوص اولان. قران quran [آ، ع] مسلمانلارین تانری طرفیندن گۆنده ریلمیش کتابی نین آدی (فا: ~). قرانول [آ، فر] بیر ماده نین ان کیچیک داناسی. قرانیت qranit [آ، ایتالیانجا] کوْوارس، فئلدسپات، اوْرتو- کلاز، و میکا میترال لاریندان بیر لشمیش، مختلف رنگلی، بوْلورسو و چوخ سرت یانارداغی داشی. قرایب [ع، غریب چو] عجب شئی لر، قریبه شئیر (فا: ~). قرایلر qəraylar [آ] رزن ده کند آدی {باخ: گرای لار}. قراين qəra'in [آ، ع] قرینه لر (فا: ~). قرايی qərayı [آ] آذربایجان موْغاملاریندا بیر بۇلوم {گرای}. قروینی [آ] باخ: قره عینی. قربان آباد(قوریان آباد) [آ] آغ قالا دا کند آدی. قربان بايرامی [آ، ع] قربان گونو توتولان بايرام (فا: عيد قربان). the festival of sacrifice the festival of sacrifice قربان گندی [آ] ملیکان، هشتری ده کند آدی. قربان qurban [آ، ع] دینی عادتله گۆره آلا له یولوندا ویا بیر نذر اوْچون کسینلن قویون ویا باشقا بیر حیوان (فا: ~). قربانبورولی علیار [آ] دیزمارلی چاغداش شاعردیر ۱۵۶. قربانلو [آ] گئرمی ده کند آدی. قربانلیق [آ] قربان کسيلمک اوْچون ساخلانمیش. qorbet qorbet [آ، ع] یاخین لیک، یاخین لاشما. قربیل [باخ] قلبیر. qəvçək qəvçək [آ] ورامین دا کند آدی {گرچک}. qərzək qərzək [آ، دا] تازا فیندیق کیمی میوه لرین یومشاق قایغی (فا: پوسته فندق و مثل آن). قرزک لئمک [بل] قاییغی سوْیولماق، قَرزگی سوْیولماق. قرزک له مک [ل] قاییغینی سوْیماق، قَرزگینی سوْیماق. قرزک لی [ص] اوْستونده تازا قاییغینی اولان، قَرزک له بوْرونموش. قرش قیاسی qəreş [آ] کلئیرده داغ آدی {قیریش قیاسی}.			

ق ق	آذربایجان تورکجه سی	۱۴۸۳	ارک سۆزلوگو	ق ق		
قۇرس [آ،ع] آغیرشاق، یوورالاق و یاستی نسنه (فا:حب).	قۇرس [آ،ع] بورج، آلاچاق (فا:وام).		باباشیداللاه (۳۶کد * ۴۷)، باباگرگر (۱۵کد * ۱۴۰)، باغلیجا (۲۷کد * ۱۸۰)، باهارلو (۳۹کد * ۱۰۰۰ ت (باهارلو طایفاسی نین آدیندان آلینمالیدیر)، جیداقایا (۳۰کد * ۲۶۰/ی تو)، خریله (۱۲کد * ۳۰۰/ی تو)، داش بولاق (۳۹کد * ۲۰۰/ی تو)، داش کسن (۳۳کد * ۱۷۰)، دلبران (۲۳کد * ۱۷۳۰)، دیرکلو (۳۲کد * ۶۰)، دیزه (۲۱کد * ۱۲۵۰/غ تو)، دیوزند (۵کد * ۵۰۰/ی تو)، زرین آباد (۱۸کد * ۱۰۰)، سریش آباد (۹کد * ۳۴۰۰)، شکوه آباد (۱۰کد * ۴۰۰)، شیخ جعفر (۹کد * ۴۵۰)، قارابۇلاق (۲۸کد * ۳۵۰)، قۇچاق (۲۴کد * ۳۵۰)، قیزلیجا کند (۱۸کد * ۷۶۰)، گندآب (۳۶کد * ۹۳۰)، مالوجا (۲۶کد * ۱۲۶۰)، مجین (۱۵کد * ۳۵۰)، مئتس (۳۳کد * ۱۲۰/ی تو)، نانجک (۳۰کد * ۷۷۰)، ندرشه (۲۸کد * ۳۰۰)، نیبند (۳۰کد * ۱۸۰)، وئی نیسار (۳۳کد * ۷۰۰/ی تو)، یالقوز آغاج (۲۴کد * ۵۲۰/ی تو)،	قۇرس [آ،ع] یوزاللیک، یوزیل لیک زامانا دئیلیر (قا:). قۇرنقاي، قۇرنقاي [آ] خوی دا چای آدی. قۇرنال [آ] زنجان دا داغ آدی. قۇرناس [آ] آغ قالا دا کند آدی. قۇرناوا [آ] گنبد ده کند و مینودشت ده چای آدی. قۇرنیل [آ،ع] باخ: قارانیل. قۇرنقو [آ] باخ: قارانتقو. قۇرنیز [آ،ع] «قۇرناس» دۇوارلا اۇناق کف ینین بیر لشدیگی یترده دوزه لن بالاجا چیخیستی (فا:قۇرنیز). قۇرنیه [آ،ع] گوزون اؤن طرفینده سایدام و شفاف پرده (قا:). قۇروۇنه [آ] بوستان آباد دا کند آدی {قارا و بۇیوک ائو}. قۇروپ [آ،لا] کوْمه، اؤرنک، دسته، پارتی (فا:جمع). group قۇروه [آ] ابهر ده کند آدی. قۇروه [آ] رزن و سُتقر-کلبایی ده کند آدی. قۇروه [آ] بیجار شهری نین گوئی اینده بیر شهر اولاراق ۲۴۷ کندی و * ۸۰۰۰۰ نفر نفوسو واردیر، شهر همدان، نین ۹۷ کدب طرفینده دیر و نفوسو * ۴۰۰۰ نفر اولاراق تورک قنید اولونوبدور. ش ۱۳۸۵ده شهرستان و شهر جمعیتی ۲۰۰۰۰ و ۶۷۰۰۰ نفرو بۇیوک بۇلومو تورکدو. قۇروه بۇلگه سینده تورک کندلری [آ] آجی چای (۱۵کد * ۲۰۰/غ تو)، آغ بولاق (۴۵کد * ۵۳۰)، اللهیاری (۲۰کد * ۵۰)، اوچ بۇلاغ (۳۰کد * ۲۴۰/غ تو)،		باباشیداللاه (۳۶کد * ۴۷)، باباگرگر (۱۵کد * ۱۴۰)، باغلیجا (۲۷کد * ۱۸۰)، باهارلو (۳۹کد * ۱۰۰۰ ت (باهارلو طایفاسی نین آدیندان آلینمالیدیر)، جیداقایا (۳۰کد * ۲۶۰/ی تو)، خریله (۱۲کد * ۳۰۰/ی تو)، داش بولاق (۳۹کد * ۲۰۰/ی تو)، داش کسن (۳۳کد * ۱۷۰)، دلبران (۲۳کد * ۱۷۳۰)، دیرکلو (۳۲کد * ۶۰)، دیزه (۲۱کد * ۱۲۵۰/غ تو)، دیوزند (۵کد * ۵۰۰/ی تو)، زرین آباد (۱۸کد * ۱۰۰)، سریش آباد (۹کد * ۳۴۰۰)، شکوه آباد (۱۰کد * ۴۰۰)، شیخ جعفر (۹کد * ۴۵۰)، قارابۇلاق (۲۸کد * ۳۵۰)، قۇچاق (۲۴کد * ۳۵۰)، قیزلیجا کند (۱۸کد * ۷۶۰)، گندآب (۳۶کد * ۹۳۰)، مالوجا (۲۶کد * ۱۲۶۰)، مجین (۱۵کد * ۳۵۰)، مئتس (۳۳کد * ۱۲۰/ی تو)، نانجک (۳۰کد * ۷۷۰)، ندرشه (۲۸کد * ۳۰۰)، نیبند (۳۰کد * ۱۸۰)، وئی نیسار (۳۳کد * ۷۰۰/ی تو)، یالقوز آغاج (۲۴کد * ۵۲۰/ی تو)،
قۇره بۇلگه سینین جایلاری [آ] چایلار قیزیل اؤزته تۇکولورلر: چم çəm (قروه سندنچ بۇلگه سینده بیر نئچه بالاجا چای آدی)، آب باریک (~ s1b18)، ملیک چای (تازه کند s2b36)، تلوار (~ q8/s5b175)، سوخته (جامه شوران s6b8)، چرخه بیان (~ s2b17)، چارگاه (~ s3b29)، شور (زرین آباد q1/s1b77)، بالا (شیخ جعفر s1b13)، یالقوز آغاج (~ s2b48)،	قۇره بۇلگه سینین داغلاری [آ] بدر (۱۲کد * ۳۲۶۲)، دۇم زاغا (۵کد * ۲۱۶۵)، دربند (۳۳کد * ۲۲۷۷)، قۇروق حیدر (۱۶کد * ۲۷۰۸)، قَلوَز (۱۱کد * ۲۳۰۵)، گول وَن (۱۷کد * ۲۷۲۲)، قَجه توت (۱۹کد * ۱۹۷۸)، لیتن دره (۲۵کد * ۲۰۷۴)، نواسین (۳۱کد * ۲۰۷۹)، قیزیل پرشکه (۳۵کد * ۱۷۳۵)، قارابۇرون (۳۹کد * ۱۹۶۵)، قیزیل قاش (۱۵کد * ۲۰۲۴)، باباکوه (۱۸کد * ۲۰۹۰)، آیتال (۲۳کد * ۲۱۳۳)، هفت دختر (۲۵کد * ۲۱۶۴)، ابراهیم عطار (۱۰کد * ۲۷۹۳)، کلؤدم (۶۰کد * ۲۲۸۲)، هوْزه برزه (۶۲کد * ۲۴۱۰)، دربند (۳۰کد * ۱۷۸۵)، باش (۳۵کد * ۱۴۸۳)،		قۇره بۇلگه سینین جایلاری [آ] چایلار قیزیل اؤزته تۇکولورلر: چم çəm (قروه سندنچ بۇلگه سینده بیر نئچه بالاجا چای آدی)، آب باریک (~ s1b18)، ملیک چای (تازه کند s2b36)، تلوار (~ q8/s5b175)، سوخته (جامه شوران s6b8)، چرخه بیان (~ s2b17)، چارگاه (~ s3b29)، شور (زرین آباد q1/s1b77)، بالا (شیخ جعفر s1b13)، یالقوز آغاج (~ s2b48)،			

Qq ق	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۴۸۴	ارک سۆزلوگو	ق Qq
۲۰۳۷، قاراسور (۳۸کق۱۹۶۲)، قاراقایا (۳۹کق۱۹۸۵)،	طرفینده ۶۰کق۹۳ک گد*۱۰۰۰)،			
قَلیلان (۴۳کق ۲۰۳۷)، قَلیلان (۴۰کب۲۲۱۵)، امام رضا (۴۸کب۲۴۳۳)، هَچَلان (۵۰کق۲۲۶۶)،	قره qere [آ] آذربایجان و گنل لیكله ایران تورکلی قارا و قره سؤیله نیش لرینین هر ایکی سینیده ایشله دیرلر، البتده چوخراق قره شکلینده دئییلیر، اؤرنک اؤچون قره آغاج سؤزو قارا آغاج/قاراغاش شکلینده ده سؤیله نیر حتی قره- ضیاالدین/قرزیدین کیمی آدلار قارازیدین شکلینده ده سؤیله نیر هرچند قره سؤیله نیشی آغیر باسیر، بۇ کتابدا قره سؤیله نیشلرینه اشاره اولوناجاق، آما عموم تورک لهجه- لرینی نظرده توتاراق بوجور کلمه لر قارا سؤزو عنوانی ایله وئریله جکدیر، دقت اولونمالیدیر کی ترکیبی سؤزلرده بیریریندن آیرماسی چتین اولان کلمه لر سؤیلندگی شکلده یازیلماق اؤرنک: قرئینی، قرزیدین/قره ضیاالدین.			
حسن قیشلاغی (۲۵کگد*۵۷۰)، حسین آباد (۱۷کگد*۳۵۰)، خان آباد (۳۰کگ*۴۰۰)، خلیل گرد (۳۶کگ*۴۶۰)، خوجاکندی (۲۵کق*۲۰۰)، خوشاب (۲۹کگد*۹۰۰)، دؤولت آباد (۱۲کگ*۳۰۰)، داش قالا (۲۱کد*۱۰۰)، دربند (۱۶کگ*۲۵۰)، دلی محمد (۲۰کگد*۴۵۰)، زین آباد (۲۰کق*۳۰۰)، ساربانلار (۳۳کگ*۴۵۰)، ساری قمیش (۳۳کگد*۴۵۰)، سراب (۶کق*۵۵۰)، سلیمان سراپی (۸کق*۳۰۰)، سوباشی (۷کگد*۷۰۰)، سولوجا (۱۵کق*۲۵۰)، طاهرلو (۲۶کگد*۶۵۰)، دره قیه/طراقیه (۲۰کق*۸۰۰)، علی سرد (۱۳کق*۴۰۰)، غلام دؤشان (۲۴کق*۱۵۰)، قارا آغاج (۲۴کگد*۳۰۰)، قوره جَنیه (۱۸کگد*۳۰۰)، قیزیلجا (۱۷کد*۲۵۰)، قیلیچ باغی (۱۲کق*۲۵۰)، کسلان قیه (۳کگد*۴۰۰)، کلب حصاری (۲۶کق*۳۰۰)، کندتپه (۱۰کگد*۲۰۰)، کوهین (۲۲کد*۵۰۰)، گوزل ابدال (۱۲کق*۶۰۰)، گوگ تپه (۲۱کگد*۲۰۰)، گاو زبان (۱۰کد*۱۵۰)، گنبدان (۲۲کگد*۵۰۰)، میرزا حصاری (۳۱کگد*۱۵۰)، میهمله (۱۷کگد*۱۱۰۰)، ناصرآباد (۲۶کق*۱۵۰)، واشور (۱۴کد*۳۰۰)، وصله (۱۴کد*۲۰۰)، هارون آباد (۳۴کگد*۲۵۰)، گول تپه (مهربان	قره qere [باخ] قارا.			
	قره آغاج [باخ] قارا آغاج.			
	قره اؤولی [آ] میانا دا کند آدی. {قارا ائولی}			
	قره اوغلان [آ] باخ: قارا اوغلان.			
	قره باغ [آ] باخ: قارا باغ.			
	قره بولاق [آ] باخ: قارابولاق.			
	قره تپه [آ] باخ: قاراتپه. آشتیان دا (۲۸کگد ۱۹۵۱) داغ آدی.			
	قره تیگان [آ] باخ: قاراتیگان.			
	قره جه [آ] باخ: قاراجا.			
	قره چای [آ] باخ: قاراچای.			
	قره چی [باخ] قاراچی.			
	قره حسنلو [آ] باخ: قاراحسنلو.			
	قره خان [آ] باخ: قاراخان.			
	قره خانلیلار [آ] باخ: قاراخانلیلار.			
	قره داغ [باخ] قاراداغ.			
	قره دره [باخ] قارادره.			
	قره سو [باخ] قاراسو.			
	قره ضیاالدین/قرزیدین qerezyadin [آ] بو شهر خوی وُن ۶۰ کیلومتر لیگینده یئر آلیبدیر. بو شهر دنیز سؤلاری سویه سیندن ۱۲۰۰ متر یوکسک لیکده اولاراق ش ۱۳۷۵ آمارینا گؤره جمعیتی ۲۱۰۰۰ نفر، اؤزئی گنیش لیگی ۱۰۰۰			

ق Qq	آذربایجان تورکجه سی	۱۴۸۵	ارک سۆزلوگو	ق Qq
کیلومتر مَرِّع دیر. بۇ شهر چاپارا بۇلگه سینین مرکزی ساییلیر، چاپارا آدی بۇرانین چوخلو چایلاری اولدوغو اوچون بۇ آدلا تانییر و بۇلگه، چایلارین بیر پاراسی و تیکه سی اولاراق بیلینیر، چاپارانین اوچ بویوک بۇلگه سی قریزادین، چورس و حاجیلاردیر. تاریخی و گورمه لری یئرلریندن نجه سیننی آد آپارماق اولار: باسدام کندینده قازیتتی ایله تاپیلان قالا، اورارتو دؤورونه عایدیر، قلعه-جمخور قالاسی (باسدام کندینده)، داش اوتاق (چیر کندینده) (بوکلمه خالق دیلینده قریزادین qerezyadin شکلینده سؤیلهنیر، بورادا قره/قارا سؤزو بویوک و عظمتلی معناسیندادیر، ایکینجی بولوم تلفظ اولاراق "زادین" zadin شکلینده دیر و بونو ضیاالدین شکلینده یازیب یوروملاماق منطقسیز اولور و دثمک اولور بولکمه، مذهبی ادبیاتا اویقون اولسون دئییه عثمانلی وئرگی چیلر طرفیندن دینی بیر شکل آلینمیشدیر، بو باخیشلا زیادین/ زادین سؤزو حرف دیشمه سیله، ساتین سؤزونه یاخین اولور و معناجا بویوک ساتیلیمش و آیری معنادا مالک اولونموش یئر معناسیندادیر، بۇ سایاقدآ آدلاری قوشاچایدا ساتیلیمش، خیاودا ساتی کند آدلاریندا گوروروک، ساتوق شخص آدی اولاراق اوسته کی معنایا یاخین مفهومی واردیر، بو بۇلگه یه یاخین قرئینی آدیدآ بو یوروما یاخین اولدوغو اوچون بو معنایا گوجلندیریر؛ فارسجا یازی پوزو اؤیره نلر و بو دیلین قورلارینا گؤره دؤشونلر بعضا بو کلمه نی قاجار دؤورونده ضیاالدین آدیدنا شاهزاده یه باغلا ییرلار بو یانلیشدیر چونکی بۇ آد اؤنجه لر و صفوی زامانی عثمانلی وئرگی سیاهه لرینده قئید اولونوبدور، بعضاده ساده باخیشلا بئیه سؤیله ییرلرکی اسکیلرده ضیاالدین آدیدنا قارارنگلی شخص واریدی و بو آد اونا منسوبدور، بوجور سؤیلتی لر بیر طرفدن تاریخی سندلردن یوخسون اولدوغو اوچون یانلیشدیر و آیری طرفدن کلمه نین اصلینه ترس ییر یوروم- اولور و دؤزگون اولایلمز، باخ: قرئینی).	نفر ایدی، بو یئر ماکی نین ۳۲ک گب طرفینده یئر آلیدیر، قرئینی نین اؤنملی تاریخی یئرلریندن چالدران ساواشیندا اؤلنلرینین قبرستانیدیر، بۇ بۇلگه یه قوندارما آد اولاراق سیه چشمه و بعضاً چالدران دادئییلیر حالبوکی چالدران، سؤیله نن قبرستانین یاخینینداکی بالاجا یئرین آدیدیر (دیواندا اینی/ائینی سؤزو کیچیک قارداش معناسیندا گلیبیر، بورادا قارا سؤزو محتشم وسایقین مفهومیوندادیر و قارائینی سؤزو "سایقین کیچیک قارداش" معناسیندادیر، بو کلمه نی قره عینی کیمی یازماق یانلیشدیر و دؤزگون شکلی هم کؤک و هم سؤیله نیش جهتیندن قرئینی ویا قارئینی اولمالیدیر، بۇ کلمه نین کؤکونده (قارائینی/قره-ائینی) ایکی سسسیز حرف یان یانا دؤشدوگو اوچون قورال اولاراق بیرری حذف اولوب و قرئینی شکلینه گلیبیر).			
	قره قاش [باخ] قاراقاش.			
	قره قوش [باخ] قارقاقوش.			
	قره قویونلو [باخ] قارقاقویونلو.			
	قره قبه [باخ] قاراقایا/قاراقیه.			
	قره کند [باخ] قاراکند.			
	قره گؤز [باخ] قاراگؤز.			
	قره لر [باخ] قارالار.			
	قره مجید [باخ] قارامجید.			
	قره یاخا [باخ] قارایاخا.			
	قره یین کندی/قره نین کندی qəreyni kəndi [آ] خوی – قریزادین یاخین لیغیندا کند آدی.			
	قری qiri [آ،فر] کؤل رنگی، بوز.			
	قریب [ص،ع] ۱-یاخین، یاخینلار. ۲-باخ: غریب (فا:~).			
	قریب دوست [آ] میانا دا کند آدی.			
	قرییلی [آ] توووز، دا کند آدی ۲۰.			
	قریپ [فر،طب] چوخ یولوخوجو بیر خسته لیک، آنفولانزا.			
	قریپ فروت [آ،ب،این] آلتون توپ، قیزممه سی (فا:دارابی، گریپ فروت).			
	قریه qərihə [آ،ع] ۱-طبع، ذوق، دوشونوش (فا:~).			
	قریدئر [آ،این] یول و کانال یئرینی قازماق اوچون بیرماشین.			
	قره عینی/قرئینی qəreyni [آ] ماکی شهری نین بیر بخشی و بوبخش ین مرکزیدیر، شهرین جمعیتی ش ۱۳۷۵ده ۱۳۰۰۰			

ق قق	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۴۸۷	ارک سۆزلۆکو	ق قق
(۸۵کب۲۶۶۲)، قوش پوخلو داغی (۷۵کب۱۸۳۸)،	(۱۲کگد * ۲۲۰/ی تو)، چوپین در (۷ک، نفوس * -			
آرمود آغاشلو (۷۵کب۱۹۲۴)، گدیک خلیج (۷۵ک-	(۱۲۰۰/ی تو)، حسن آباد کله (۱۵کگد * ۱۸۰/ی تو)،			
گب (۲۳۵۵)، کیشی آلدوران (۸۰کب۲۰۱۷)، قیزیل	حمیدآباد (۱۲کد * ۱۹۰/ی تو)، خرمن سوخته (۱۵ک،			
قایا (۹۰کب۲۱۱۲)، محمود شاه (۹۰کب۲۱۳۰)،	نفوس * ۲۵۰/ی تو/ چکینی طایفاسی)، زاکان (۱۵کب			
قوتورداغ (۹۵کب۲۲۴۷)، هاجا (۹۵کب۲۴۱۹)،	* ۱۷۰/غ تو)، سلطان آباد (۱۰کگد * ۱۲۷۰/ی تو)، شترک			
قبله بولاغی (۹۵کب۲۴۳۲)، کریز قایا (۱۰۰کب-	(۱۵کد * ۲۶۰/ی تو)، شریف آباد (۱۲کد * ۸۷۰/ی تو)،			
۱۷۰۲)، داشلار (۸۹کب۱۶۳۲)، آغ داغ (۹۰کب-	شفیع آباد (۱۲کد * ۳۷۰/ی تو)، شیداصفهان/شاه (۱۲کب			
۱۵۸۰)، هاواس خانی (۳۸کق۱۲۱۷)، یثلینگه کمر (۲۹ک-	* ۱۰۷۰/ی تو)، ضیاء آباد (۵۹کگد * -۴۴۰۰)، غیاث آباد			
قد۱۶۰۷)، قانسار خانی (۴۸کق۲۳۸۹)، مزگیت (۴۶ک-	(۳کق * ۸۰/ی تو)، فارسین (۱۲کگد * ۶۸۰/ی تو)،			
قد۲۳۰۷)، قان قیشلاق (۷۰کگ۱۶۵۰)، محمود قیشلاق	قدیم آباد (۱۰کگد * ۶۳۰/ی تو)، کمال آباد (۱۵کگ			
(۷۰کب۱۷۴۲)، یندی یلک (۷۵کب۱۷۹۹)، ساری داغ	* ۳۱۰/ی تو)، گرگین (۱۶ک، * ۲۵۰)، محمودآباد شیخ			
(۷۵کب۲۰۹۲)، بش بولاغ (۷۵کب۲۲۵۵)، ساری داغ	الاسلامی/ شاریس (۱۲کب * ۱۷۰/ی تو)، مشعلدار			
(۷۹کب۱۹۳۵)، ساری قیشلاق (۸۴کب۱۷۰۵)، قیله	(۹کب * ۶۶۰/ی تو)، معلم کلایه (۵۴کق * ۴۳۰/غ تو)،			
یاتاق (۴۰کد۲۵۱۲)، یان آغاجی (۳۲کب۱۷۰۹)، قارا	مهدی آباد (۱۴کگد * ۸۳۰/ی تو)، میان بر (۱۵کق			
تپه (۵۵کب۱۶۰۶)، سور داغ (۵۵کب۱۷۳۲)، قارا	* ۱۷۰/ی تو)، میزوج (۱۸کق * ۴۲۰/ی تو)، ناصرآباد			
دئیلی (۶۵کب۱۶۹۳)، گدیک قایاسی (۶۵کب-	(۶کب * ۴۲۰/ی تو)، نجف آباد (۶کد * ۱۹۰)، نصرت			
۱۹۱۴)، قافلاتنی (۷۰کب۲۰۰۶)، قافلان داغی (۷۳کب-	آباد (۱۳کگد * ۳۷۰/ی تو)، نظام آباد (۱۲کب			
۲۰۵۸)، چاخماقلو (۸۰کب۱۹۲۸)، چيگيد قایا (۸۰ک-	* ۱۱۰۰/ی تو)، نیاق (۱۵کب * ۴۵۰/ی تو)، حسین آباد			
گ۱۹۶۹)، ارمنی قایاسی (۸۳کب۱۹۹۰)، آغ داغ	(دودانگه یه یاخین بالاجا کند، نفوس * ۳۳۰/ی تو)،			
(۸۵کب۲۱۹۴)، قوشا (۸۵کب۲۱۳۱)، سوتا (۴۵ک-	قزوین-دستجرد بؤلگه سینین کندلری * [آ] آغولک (۲۵			
قب۱۷۶۵)، قیزلار قالاسی (۳۲کق۲۲۵۶)، قراوول	کق * ۲۸۰)، باغ نمک (۲۰ک * ۱۹۰)، چیریک آغاج			
(۲۵کب۱۷۰۳)، لچین (۳۸کق۱۷۸۶)، آغارجیق (۴۸ک-	(۱۲کگد * ۱۱۰)، جنداب (۲۴کگد * ۵۵۰)، چاهک			
قب۱۰۹۰)، بیانلو (۵۰کب۱۸۹۲)، سلطانلو (۵۲ک-	(۲۹کق * ۶۹۰)، چمبونک (۱۴کق * ۱۵۰)، خراب			
ب۱۸۶۶)، سارداش (۶۰کب۱۵۵۰)، یهرلی داغ (۶۱ک-	(۱۲کگد * ۵۲۰)، خوراک آباد (۱۸کگد * ۱۵۰)، راهجرد			
ب۱۸۸۵)، قاراداش (۶۳کب۱۷۹۰)،	(راه گرد) (۲۴کگد * ۱۵۷۰)، زواریان/ سواریان			
قزوین بؤلگه سینین کندلری * [آ] آبیگ (۵۴کد)، آجربنه	(۱۷کگد * ۷۵۰)، صالح آباد (۱۸کگد * ۲۸۰)، فوجرد			
(۱۴کگد * ۲۲۰/ی تو)، اسماعیل آباد (۸کق * ۲۷۰/-	(۹کب * ۹۰۰/ی تو)، قاراسو (۲۵کگد * ۱۸۰)، کردیجان			
ی تو)، الوند (۱۲کگد * ۷۰۰/ی تو)، اوژون دره (۱۲ک-	(۱۷کگد * ۵۸۰)، مزرعه نو (۱۸کگد * ۲۸۰)، موشکیه			
قب * ۱۹۰/ی تو)، باتماجین (۱۵کب * ۲۱۰/ی تو)،	(۱۸کق * ۱۹۰)، مهرمین (۳۳کب * ۳۶۰)، نیجه			
باراجین (۹کق * ۵۰/ی تو)، باورس (۱۶کد * ۴۰/ی تو)،	(۲۴کد * ۱۴۰)، هزارآباد (۱۸کگد * ۳۴۰)، یشکه باغ			
بایه (۲۴کب * ۲۰۰)، بزولین (۱۲کق * ۲۱۰/ی تو)،	(۱۴کگد * ۵۶۰/غ تو)، قوری کچل (راهجرد) یاخین			
بؤیین (۵۴کب * ۲۴۰/ی تو)، بیدستان (۴۰کد * -	* ۲۰)، ونارج (کهک) یاخین (۱۵کب * ۳۵۰)،			
۲۲۰/ی تو)، پیروسفان (۱۲کب * ۸۸۰/ی تو)، جنت آباد	قزوین-ضیاء آباد بؤلگه سینین کندلری * [آ] آریاشیل/ توده			

ق ق	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۴۸۸	ارک سۆزلۆکو	ق ق
بین (۱۰ * ۹۰۰)، آشتجین (۲۲ کق * ۳۶۰/ی تو)، آغ- بۇلاق (۱۸ ک * ۵۴۰/ی تو)، آغجاکند (۱۴ کق * ۲۶۰- غ تو)، آقابابا (۸۰ * ۱۴۸۰/ی تو)، آلۇچان (۳۶ کگد * ۷۰۰)، احمدآباد (۱۸ کق * ۱۸۰)، احمدآباد (۵ کق * ۲۴۰)، آرشت (۶۳ کق * ۴۲۰)، اسفستان/ایسپستان (۴۲ کق * ۲۴۰/ی تو)، اسدآباد (۴۴ کق * ۲۷۰/ی تو)، امیرآباد (۳۲ کق * ۲۴۰/ی تو)، آنداق (۳۰ کق * ۵۴۰/ی تو)، آورنه (۱۸ کگد * ۸۴۰)، آورونقاش (۲۱ کگد * ۳۹۰)، باشگۆل/باشگل (۱۸ ک * ۲۲۰/ی تو)، بوستانک (۸ کگ * ۶۰/ی تو)، بشر (۶۲ کق * ۳۸۰/ی تو)، بگ کندی (۴۲ کق * ۱۰۷۰/ی تو)، بوژندان (۳۰ کگد * ۱۰۴۰/ی تو)، بوینک (۴۲ کق * ۱۷۰/ی تو)، بهرام آباد (۴۲ کق * ۵۴۰/ی تو)، تاکستان (۳۴ کد * ۸۳۰/ی تو)، تاکند (۱۸ کق * ۸۴۰/ی تو)، جرنڈق (۱۳ کق * ۱۰۰۰/ی تو)، جمجرد (۳۳ کق * ۵۵۰)، چشمه یام (۶ * ۲۷۰/ی تو)، چناسوند (۲۱ ک، نفوس * ۸۷۰/ی تو)، چنگۆره (۱۸ ک * ۶۵۰/ی تو)، چوزه (۲۴ ک * ۵۵۰)، حاجی آباد (۷۲ کق * ۱۲۰/ی تو)، حسام آباد شورجه (۴۶ کق * ۳۶۰/ی تو)، حسن آباد (۲۸ کگ * ۶۵۰/ی تو)، حسین آباد (۶۰ کق * ۶۱۰/ی تو)، حسین آباد جرنڈق (۱۲ کق * ۲۹۰/ی تو)، حیدریانچی (۲ کق * ۱۱۰۰/ی تو)، خرزان (۵۴ کق * ۳۵۰/ی تو)، خرمال آباد (۲۴ کق * ۱۹۰/ی تو)، خنداب (۱۲ کگد * ۲۷۰/ی تو)، خورهشت (۳۴ کق * ۸۰۰/ی تو)، دؤولت آباد (۳۲ کق * ۵۹۰/ی تو)، دادکان (۱۲ کد * ۸۰۰/ی تو)، داغلان (۳۶ کق * ۷۴۰/ی تو)، دربهان (۲۰ کق * ۴۱۰/ی تو)، دستجرد (۳۵ کق * ۸۲۰/ی تو)، دودهه (۴۲ کق * ۳۹۰)، دودهه تاج (۹۶ کق * ۱۵۰)، دینک (۶۶ کق * ۱۵۰- ی تو)، دییرمانچای (۲۴ کق * ۱۱۰/ی تو)، رادکان (۱۲ ک، نفوس * ۲۰۰/ی تو)، راموشان (۲۵ ک، نفوس * ۳۸۰/ی تو)، سارمساقلو(ایلات نشین)(۶۲ کق * ۱۵۰/غ تو)، ساروانک (۶۴ کق * ۲۴۰/ی تو)، سراس (۲۴ کق * ۳۱۰/ی تو)، سنج (۱۶ کگد * ۱۰۵۰/ی تو)، سنجانک (۳۶ کق * ۳۴۰- ی تو)، سوله در (۱ کق * ۱۹۰/ی تو)، سولی دره(سولو- دره)(۱۵ کق * ۲۷۰ مختلف قوملاردان)، سیف آباد (۹ ک- گد * ۶۱۰/ی تو)، شاخدار (۳۳ کگد * ۶۰۰)، شاکین (۱۵ کگد * ۱۰۰۶/ی تو)، شعبانک (۱۳ کگ * ۱۲۰)، شنازند (۶۳ کق * ۴۱۰/ی تو)، شنبین (۱۰ کب * ۴۵۰- ی تو)، شنین (۸ کق * ۲۰۰/ی تو)، شور (۱۲ کق * ۳۶۰- ی تو)، شورین (۱۵ کب * ۳۳۰/ی تو)، شیرازک (۲۵ کق * ۵۹۰/ی تو)، صادق آباد (۱۸ ک، نفوس * ۱۸۰/ی تو)، طرزکش (۴۱ کق * ۴۷۰/ی تو)، عاشق حصار (۴ ک، * ۲۱۰/ی تو)، علینقیه (۲۰ کق * ۵۹۰/ی تو)، فارسجین (۳ کق ب * ۳۴۵۰)، فشالچ (۴۴ کق * ۳۶۰/ی تو)، قتینرجه (۱۸ کب * ۲۶۰/ی تو)، قاسم آباد ینگى قلعه (۱۸ کق * ۲۰۰/ی تو)، قالاجیق (۱۵ کب * ۳۶۰)، قالاقارا داش (۲۰ کق * ۲۶۰/ی تو)، قانشاربۇلاق (۴۲ کق * - ۲۴۰/غ تو)، قراجیه قیا (۲۰ کب * ۷۱۰)، قرقسین (۳۰ ک- گد * ۱۹۰/ی تو)، قاراباغ (۱۲ کق * ۱۵۰/غ تو)، قاراداش (۳۰ کق * ۲۲۰/ی تو)(چکنی طایفاسی)، قاراقرقان (۲۵ کگد * ۱۳۰)، قاراگوْسالار (۱۶ کق * ۲۰۰/غ تو)، قلات (۲۹ کق * ۸۰۰/ی تو)، قنبرشاه (۳۰ کگد * - ۱۹۰/ی تو)، قیرمیزآباد (۲۱ کگد * ۴۹۰)، قیزقالا(قارا دره)(۴۲ کق * ۱۰۰/غ تو)، ککجین (۶۶ کق * ۲۵۰/ی تو)، کله خانه (۳۲ کق ب * ۱۷۰/ی تو)، کماجین (۳۰ کق * ۲۶۰/ی تو)، کنخان (۴۸ کق * ۲۳۰/ی تو)، کندر (۳۶ کق * ۸۷۰/ی تو)، کۆردان ده (۷۸ کق * ۲۱۰/ی تو)، کوهین (۲۰ کق ب * ۹۳۰/ی تو)، گزنه (۳۷ کق * ۳۰۰)، گورکن (۲۷ کق * ۱۶۰/ی تو)، مایان (۱۷ کق * ۳۷۰)، مرشون (۳۵ کق * ۳۷۰/ی تو)، مرگسین (۳۲ کق * ۵۳۰- ی تو)، مزرعه محمودی (۴۰ کق * ۹۰/ی تو)، مشگین (۲۳ کق * ۵۷۰/ی تو)، مهدی آباد (۲۵ کق * ۳۶۰/ی تو)، مهین (۱۵ کق * ۶۸۰/ی تو)، نارنده (۶۰ کق * ۳۳۰/ی تو)، نایجوک (۴۸ کب * ۶۲۰)، نرجه nercə (۱۸ کد * ۲۳۴۰- ی تو)، نودهک (۱۶ کد * ۴۹۰/ی تو)، نهواند (۸ کگد * ۳۳۸۰/ی تو)، نیکویه (۳۰ کق * ۱۲۲۰/ی تو)، ورسنج				

ق ق	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۴۸۹	ارک سۆزلۆک	ق ق
۹ک گد * ۵۹۰، ورکرو د (۱۸ک گد * ۵۱۰)، هادی آباد	قشقه qəşqəçə [آ] قشیدار دا کند آدی {قاشقاجا}.			
۶۲ک ق * ۴۲۰/ی تو، هفت صندوق (۱۸ک، نفوس	قشقه [آ] شیراز، زنجان (-یال) دا داغ آدی {قاشقای}.			
* ۴۸۰/ی تو، یئل آباد (یل آباد) ۴۲ک ق * ۷۲۰/ی تو،	قشک qəşək [باخ] قشنگ.			
ینله گنبد (۲۵ک ق * ۴۰۰/ی تو)، ینگیجه (۱۵ک ق	قشک دوداق [آ، دی] قشنگ دوداق قوشو. otisundulata			
* ۴۴۰/ی تو، ینگیجه پایین (۲۴ک ق * ۳۶۰/ی تو)، یا کند-	قشک لشدیرمک [س] داهادا قشنگ حالا گتیرمک.			
سلطان آباد (۵۰ک ق * ۱۸۰)، یحیی آباد (۳۰ک ق * ۱۱۴۰)،	قشک لشمک [س] قشنگ اولماق، داهادا قشنگ حالا گلیمک.			
یزدرو د (۴۲ک ق * ۳۵۰/ی تو)،	قشک لنمک [س] قشنگ اولماق، داهادا قشنگ حالا گلیمک.			
قزوین-معلم کلایه بؤلگه سینین کندلری * [آ] بارود (۲۴ک-	قشک لیک [آ] قشنگ اولما، قشنگ شئین حالی.			
ق ب * ۳۱۰/ی تو، بوکان (۱۲ک د * ۱۴۰/ی تو)، تیان دشت	قشکجه [ظ] قشنگجه، چوخ قشنگ، چوخ یاخشی.			
(۵۰ک گد * ۸۰/ی تو)، خسرو د (۴۵ک گد * ۳۴۰-	قشلو qəşlu [آ] محلات دا چای آدی.			
ی تو، زناسوج (۲۶ک ب * ۲۳۰)، سفیدر (۱۶ک گد	قشنگ qəşəng [ص] قشک، گؤزل، ایستهملی، بزکلی،			
* ۶۵/ی تو، کاکوهستان (۵۱ک گد * ۱۷۰/ی تو)، کامان	گؤیچک (فا:~). {دیواندا قاشانگ کلمه سی کؤله لره			
(۳۶ک ب * ۲۵۰/ی تو)، کنگرین (۴۹ک گد * ۱۶۰/غ تو)،	سؤیوش عنوانیندا گلیب، سانلییر کی بو کلمه قاشانماق			
گرمارودین (۱۲ک ب * ۲۸۰/ی تو)، مدان (۱۵ک گد * -	(ت: آت ائششک کیمی حیوانلار ایشهمک، دده) سؤزوندن			
۲۴۰/ی تو، موشقین (۳۰ک ب * ۵۲۰ نفر (مراغالی)، ورتوئن	آلیناراق ایلکجه سؤیوش اوچون کؤله لره دئییلیردی و			
(۲۸ک گد * ۶۰۰ مراغالی)، هرانک (۱۵ک گد * ۲۱۰/ی تو)،	سونرالار قادین کؤله لرین گؤزل و خوشگیل اولدوغو			
هریان (۲۱ک ب * ۱۳۰/ی تو)، هارلرد (۲۷ک ب * ۲۹۰)،	اوچون بو آدلا تانیناراق یئنی معنادا تانینیب ^۱			
قزیل qəzil [آ] ۱- کئچی قیلى (فا: موی بز) ۲- کئچی قیلیندان	قشنگی [آ] آذربایجان خالق او یون هاوالاریندان بیرى (فا:~).			
هؤرولموش ایپ، سیجیم {عربجه غزل (آییردی) سؤزوندن	قشنگی [آ، بی] بیر بیتگی آدی، قایناماسی ایچیله رک بدنین			
آلینمادیر ^۵ }. قزیل له مک [ل] شحکم ایپله باغلاماق.	چرکلرینی و ایچ قوخولارینی آپارماقدا خئیر لیدیر ^{۱۳} .			
قزیل لی [ص] قیل لی، قزیل ایپی اولان.	قشو / قشوچی [باخ] قاشو، قاشو وچو (آتلارا قشو و چکن).			
قساوت qəsavət [آ، ع] داش اورکلی لیک (فا:~).	قصاب qəssab [آ، ع] ات کسن، ات ساتان (فا:~).			
قسک qəsək [آ] تکره گین شین، ینین آلتیندا اولان آغاج،	قصابی [آ، ع] قصاب توکانی (فا:~). butchery			
توپدان چیخان آغاج. {باخ: قاسناق}	قصار qisar [آ، ع] قیسا، بالاجا (فا:~).			
قسَم qəsəm [آ، ع] آند، یمین ائتمه، آند ایچمه (فا: سوگند).	قصاص qisas [آ، ع] بیر سوچ قارشى لیغیندا جزالاندیرما، بیر			
قسَم qisim, qism [ع] قسم، بؤلوم (فا: حصه).	آجی نین عوضینده آلینان انتقام (فا:~). retaliation			
قسَم نامه [آ] آند بلگه سی، آند بلگه (فا: سوگندنامه).	قصاد qəsayid [آ، ع] قصیده لر (فا:~).			
قسماً qismən [آ، ع] بعضا (فا:~).	قصبه qəsebə [آ، ع] شهر تپیلی کیچیک یا شاییش بؤلگه سی،			
قسمت qismət [آ، ع] طالع، قدر، بخت (فا: نصیب). part	شهر (فا:~). borough			
قسیل [آ] آغداش، دا یئر آدی ^{۲۴۰} .	قصبه qəsbə [آ] اهر ده داغ آدی {قاس+اویا}.			
قَسَتْ / قَاوَتْ [اسکی] ۱- آغسو، دا یئر آدی ۲- داغ بئلی ^{۲۲-۲۴۲} .	قصد qəsd [آ، ع] نیت، مقصد، (فا: مرام). intention			
قشور qəşr [آ، ع] ۱- درى، قابیق. ۲- بیر شئین ظاهرى.	قصداً [آ، ع] ییله رک، ییله ییله (فا:~). intentionally			
	قصر / قصیر qəsr, qəsir [آ، ع] کؤشک (فا:~).			

ق Qq	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۴۹۰	ارک سۆزلۆکو	ق Qq
قَصْر [آ] آباده-سوریان (ب-یعقوب)، کازرون (ب-علی) دا کند آدی. پیرانشهر ده داغ آدی. قوچان دا (قصران) چای آدی. قصر شیرین بۆلگه سینده داغ آدی [آ] آغ داغ (۵ کب ۶۱۰)، قصریک qəsrik [آ] اؤرمیه (۲) ده چای آدی. اؤرمیه ده داغ آدی. سالماس (۳) و اؤرمیه (۴) ده کند آدی {قصر؛ قیسیر}.	قصران آغاجی [آ، بی] چام گیللردن، یاخشی تاختاوترن، گؤوده-سی دیکئی و اؤزون، داغ سروی، سدیر. cedrus libani قصران جامی [بی] قظران الدۀ اندیلن بیر آغاج pinus pigida قصران کؤبویو [آ، بی] چاییر گؤبه لک لریندن باشلیق، ینین آلتی دیلیم دیلیم و بیر حالقا ایله قوشاتیلیمیش (فا: نوعی قارچ). polyporus igniarius قَطْرِ قُویو [آ] ساوه ده داغ آدی. قطره [آ، ع] دامجی (فا: ~). قطع [آ، ع] کسمه (فا: ~). قطعا [ظ، ع] کسین اولاراق، کسین لیکله (فا: ~). positively قطعنامه qet`name [آ، ع] بیر توپلاتی سونوندا سونوجلار موردینده وئریلن یازیلی بیلدیری (فا: ~). قطعه qite [آ، ع] ۱-آنا قارا، قارۀ. ۲-تیکه، بؤلوم، بؤلوک (فا: ~). piece قطعی [آ، ع] کسین اولاراق (فا: ~). قطعیاً [آ، ع] اصلا، هئج بیر واخت (فا: قطعياً). قطعیّت [آ، ع] کسین لیک (فا: ~). قطور qetur [آ، ع] قالین، یوغون. قطیفه [آ، ع] حوله کیمی اولان بیر نوع پارچا. قطیفه چیچکی [آ] قطیفه یه بنزر ساری چیچکلی بیتگی tagetes قعر qe`r [آ، ع] بیر شئین دییی، بیر چوخورون ترکی (فا: ~). قفتان [صح، ت] بیر نوع اؤزون گئیم. قفر qefer [آ] فریدن ده کند آدی. قفس [آ، ع] آرا لیقلى بارماقلىق لارلا دۆزه نیلن و معمولاً داشیناییلن اوداجیق، قوش تله‌سی (فا: ~). قفسی آباد [آ] ابهر ده کند آدی. قفسه [آ، ع] قفس کیمی اولان هر شئی، کؤکس قفسی (فا: ~). قفلت qeflet [آ، ع] غافل لیک، خبرسیز لیک (فا: غفلت). قفلتاً [ظ، ر] گؤز له نیلمه‌دن، بیردن بیره (فا: غفلتاً). قفور [آ، ع] چوخ باغیشلایان یا مرحمت اندن (فا: غفور). قفه [آ] باخ: ۱- قهوه. ۲- کافه. قفیل qefil [ص، ظ] گؤز له نیلمه‌دن، آتسیز {ع: غافل}. قُلاب qullab [آ، ع] قارماق، چنگل بیچیملی آلت.	قصص qisəs [آ، ع] حیکایه لر، اؤیکو لر (فا: ~). قصص الانبیاء رابغوزی [آ] برهان‌الدین اوغلو ناصر رابغوزی طرفیندن م ۱۳۱۰د و قوتادقوبیلگ تاثیرى آلتیندا وکاشغر تورک لهجه سیله دؤرد لوک و غزل شکلینده یازیلیبدیر. قُصور qusur [آ، ع] اسکیک لیک، نقصان (فا: ~). shortcoming قصه qisse [ص، ع] حیکایه، اؤیکو (فا: داستان). قصه یوسف [آ] باخ: علی خوارزمی، خوارزم تورک لهجه‌سی. قصیده [آ، ع] بیرینی اؤون، بیر شخصی ویا تاریخی بیر حادثه‌نی مدح ائدن و عادتاً طنطنه لی اؤزون لیریک شعر (فا: ~). قضا [آ، ع] فلاکت، گؤز له نیلمز و آنی دن اولان اولای (فا: ~). قضاوت qeza`vet [آ، ع] یارقیلما (فا: ~). قضایی [آ، ص] یارقی ایله ایلگی لی، یارقی سال (فا: ~). judicial قضب qezəb [آ، ع] هیرس، آجی، حدّت، غیظ. قضیه [آ، ع] ۱- احوالات، اولای ۲- حؤکم، وارساییم (فا: ~). case قُطاب / قوتاب [آ، ع] ایچری سینده دؤیولموش ات و گؤیرتی کیمی شئیلر قویوب و یاغدا قیزاردیلان یاریم دایره شکیلی یشمک (فا: قطاب). قطار [باخ] قاتار. قُطب qutb, qutub [آ، ع] باخ: اؤجای (فا: ~). قُطب اولدوزو [باخ] اؤجای اولدوزو. قُطب نما [آ] کامپاس، اؤجای گؤستهرن (فا: ~). compass قُطبی [ص] اوجای سال (فا: ~). polar قطر qotr [آ] چارپی (فا: ~). diameter قظران qətran [آ، ع] رزین (فا: ~). tar قظران (تبریزی) [بازار] شرف‌الزمان حکیم ابومنصور قظران تبریزی ۵جی یۆزلین شاعر لریندندیر، ناصر خسرو گزی-کتاییندا ه ۴۳۰ه قظران، لاملاقات ائتمه سیندن یازیر، اونون یازدیقلاری قظران، ین تورک اولدوغونا قانیت کیمی ساییلیر.		

ق ق	آذربایجان تورکجه سی	۱۴۹۱	ارک سۆزلوگو	ق ق
قلات qəlat [آ] تارۇم، سۇلدوز و ضیاآباد دا کند آدی.	قلزای [آ] باخ: خلیج تورکلی.			
پیرانشهر ده، سۇلدوزدا (قلاتیان) داغ آدی.	قلسمه qəlsəmə [آ،دی،ع] سۇ حیوانلاریندا (بالیق و یئقچ) خارجی تنفس عضو.			
قلاده [آ،ع] یویوندوروق (فا:~).	قلعه qələ [آ] باخ: قالا.			
قلادیاتور [آ،لا] دۇیوشجو (فا: گلا دیاتور).	قلم qələm [آ،ع] ۱- یازی یازما آلتی (فا:~) pencil ۲- یونما			
قلاسئوست [آ،فر] آچیق لیق، شفاف لیق (فا: گلاسئوست).	ایشلرینده ایشلەنن اۇجو ییز دمیر آلت. ۳- تور، چشیت			
قلاسیولوزی [آ،فر] بوزول ییلمی (فا: گلاسیولوزی).	”نچه قلم شی. ۴- یازی و یازما ”قلم ایله گنجینیر.“			
قلاش [آ،فا] سرسری، کتف جیل، قاللاش (فا:~) {قاللاش}.	قلم باشی [آ] قلم باشلیغی (فا: سرقلم). pen nib			
قلع qəla [آ] قالالار، ارک لر (فا: قلعه ها).	قلم قاش (لی) [ص] قاشلاری سانکی قلم له چکیلمیش، گۆزل.			
قلایول [آ،فر،بی] قوزقون قیلیجی (سۆس گو لو) (فا: گلا یول).	قلم له مک [ل] قلم ائله مک، جالاق وۇرماق.			
قلئی بوغورت [آ] شاماخی، دا کند آدی ۲۴.	قلمبر qələmbər [آ] اهر ده داغ آدی.			
قلئیلی [آ] شاهبوز، دا بولاق آدی ۲۴.	قلمبک qələmbək [آ،بی] بیر جنس قوخولو صندل آغاجی			
قلب qəlb [آ،ع] ۱- اۆرک، قان دۇلاشیمی نی ساغلايان	{هیند دنیزینده بیر آدا آدیندان}.			
اورقان. ۲- بیر شئین اساس حصّه سی، مرکزی (فا:~).	قلمچی [آ،ص،دده] یازار، رسّام (فا: نویسنده). writer			
قلب ۲ [آ،ع] ۱- بیروضعیتدن آیری دوروماچئویرمه، دۇنوشدورمه.	قلمدان [آ] قلم قابی (فا: قلمدان).			
۲- دۆز لتمه، ساختا (فا:~).	قلمرو qələmro [آ] بۇلگه (فا: سرزمین). realm			
قلب توتولماسی [آ] قلب دامارینین دارالیب توتولماسی	قلمکار [آ] قلم له ناخیش چکن اوستا (فا: قلمکار).			
(فا: احتقان قلب).	قلملو qələmlu [آ] کلئیر ده کند آدی.			
قلب دورقوسو/قلب دورقونلغو [آ] قلب دۇرماسی، قلب	قلمه qələmə [آ،بی] قوواق، بیر نوع نازیک اوجا آغاج			
سکته سی (فا: حمله ویا سکته قلبی). heart attack	(فا: درخت تبریزی، سپیدار). {بو کلمه نی هم تورکجه			
قلبا [ظ،ع] کؤنولدن، اۆرکدن، صمیمی اولاراق (فا: N).	قالاما، قالاما، قلمه؟ و هم عربجه قلم سۆزونه باغلا ییرلار			
قلبلی قارا/قلبلی قره [ص] هر شئیه شهبه و قوشقو ایله باخان،	(قلم کیمی دۆز اولماغی اۆچون).			
متعصب (فا: بددل، سیاه دل) badhearted, dark-hearted	قلمه کاباب [آ] ات و سوغانی یاغدا قیزاردیب ییبارلا یئیلن			
قلبلی قارالیق (قلبلی قره لیک) [آ] هر شئیه شهبه و قوشقو ایله	بیر یئمک.			
باخما، متعصب لیک (فا: بددلی، سیاه دلی).	قلمخور [آ] قوبا، دا یئر آدی ۲۴.			
قلبیر [آ،ع] غریبال، دلیکلری ایری الک، بوغدا کیمی	قلمدر qələnder [آ،ص،۱] درویش، گؤستریش سیز و ساده			
شئیلری آریتما آراجی (فا: غربال). coarse sieve	یاشایان کیمسه، آلچاق کؤنوللو، دؤنیادان ال چکمیش			
قلبیر اوستو [آ] ۱- سئچیلیمیش. ۲- آرتیق قالمیش شئیلر.	درویش، محله نین قورویوجوسو. ۲- یالینیز و قئیلیق سیز			
قلبیرچی [ص] قلبیر دوز لیدب ساتان.	اولان (فا:~). kalender {فارسیجا و عربجه دئیلمه گینه			
قلبیر لیمک [س] قلبیردن گئچیر یلمک.	رغما معنجا و ظاهری شکیلجه قول+اؤندر سۆزونه یاخین			
قلبیر له مک [ل] قلبیردن گئچیر مک.	گؤرونور، حالبوکی او دیلرده بللی کؤکو یوخدور.			
قلبه [آ] برک شئین قوبوب پارچالانمیش حصّه سی.	قلمدر [آ] زنجان دا داغ آدی. اهر و مرند: ساوه (یه) ده کند			
قلتان [باخ] غلتان.	آدی. فریمان دا (آباد) چای آدی. قوبوستان، دا داغ آدی ۲۴.			
قلدرکھلی (قولدور کؤهولو) [آ] خیو دا داغ آدی.				

Qq ق	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۴۹۲	ارک سۆزلۆک	Qq ق
قلندرجه [ص، ظ] قلندر یاراشیر.	قلمچقای qəmciqay [آ] زنجان، قئیدار و یاستیکند ده کند		آدی. بیجار دا داغ آدی.	
قلندرلشمک [س] قلندر کیمی اولماق.	قلمر qəmə [آ، ع] آی (فا: ماه).		قلمری باغی [آ] آی بالینی.	
قلندرلیک [آ] قلندر اولما وضعیتی.	قلمرک qəmərlək [آ] زنجان دا کند آدی.		قلمرک شیدا [آ] (اؤلوم گونش ۱۳۱۲) قاراباغ شاعردیر ^{۱۴۲} .	
قلوبال [آ، فر] کۆره سل، دۆنیا چاپیندا، دۆنیا اؤلچوسونده ^{۲۱۸} .	قلمرکندی [آ] هشتی ده چای و کند آدی.		قلمروان qəmərvan [آ] آذربایجان دا کند آدی ^{۲۴۰} .	
قلوبال اولاراق [آ، فر] یوولاراق اولاراق ^{۲۱۸} .	قلمرک لاشما [آ] کۆره سل لشمه (فا: جهانی شوی).		قلمری qəməri [آ، ع] آیا منسوب اولان (فا: قمری).	
قلوبال لاشما [آ] کۆره سل لشمک ^{۲۱۸} (فا: جهانی شدن).	قلمرک لاشماق [س] کۆره سل لشمک ^{۲۱۸} (فا: جهانی شدن).		قلمری qumri [آ] م ۱۸۲۰ جی ایلده دربند ده آنادان اولوب	
قلوگوز [آ، فر] شکر و اؤزل لیکله اوزوم شکری (فا: گلوگوز).	قلوگوم [آ، فر] قارا سو (گوز خسته لیگی) (فا: گلوگوم).		”کنزالمصابت قمری“ آدلی مرثیه کتابی واردیر ^{۲۸} .	
قلوگوم [آ، فر] قارا سو (گوز خسته لیگی) (فا: گلوگوم).	قلهه qulle [آ، ع] زیروه، بیر یئر و شئین ان اوجا نقطه سی.		قلمری ایل [آ] آی ایلی، آیسال ایل (فا: ماه قمری).	
قلهه [آ، ع] زیروه، بیر یئر و شئین ان اوجا نقطه سی.	قلهه [باخ] قالماق.		قلمری تقویمی [آ] آیسال تقویم، آیسال ایلسایاری، آی	
قلیان qəlyan [آ] تنبه کی چکمه یه یارایان بیر قورغو، باخ:	نارگیله (فا: قلیان). nargileh {کسروی نین دئدیگینه گۆره		ایلسایاری (فا: تقویم قمری).	
نارگیله (فا: قلیان). nargileh {کسروی نین دئدیگینه گۆره	صفوی لر ساراییندا بو وسیله مود اولاراق سونرا آیری		قلمریه [آ، یو] کۆشک، آچیق تالوار، ایچینده اؤتوروب ایلمنه یه	
صفوی لر ساراییندا بو وسیله مود اولاراق سونرا آیری	یئر لره یاییلیدیر؛ محتملا قال یان سؤزیه باغلانتی لیدیر {.		و صحتیه یارایان باغلاردا اؤستو اؤرتولو یئر، ائیوان (فا: ~).	
یئر لره یاییلیدیر؛ محتملا قال یان سؤزیه باغلانتی لیدیر {.	قلیان آلتی [آ] اؤیله و گون آرتا چاغی اؤنجه سی ییشیل		قلمر قه qomtorqə [آ] یاستیکند ده کند آدی.	
یئر لره یاییلیدیر؛ محتملا قال یان سؤزیه باغلانتی لیدیر {.	یئمک، نئشددولوق (فا: ناشتائی). breakfast		قلمر قه qəmtərə [آ] بیرانشهر دا داغ آدی.	
یئمک، نئشددولوق (فا: ناشتائی). breakfast	قلیان باشی [آ] قلیانین باش قیسمی اولاراق و ایچه ریسینه		قلمقه [باخ] قۇمقوما.	
قلیان باشی [آ] قلیانین باش قیسمی اولاراق و ایچه ریسینه	تنبکی و اودقویولان حصه سی.		قمه qəmə [آ] ایککی آغزی کسجی اوزون پیچاق (فا: ~).	
تنبکی و اودقویولان حصه سی.	قلیان بوغاز [ص، دا] اوزون بوغاز.		{باخ: قامچی، قاماق: شدتله وورماق {.	
قلیان بوغاز [ص، دا] اوزون بوغاز.	قلیان داغ [آ] ساووجبولاق دا داغ آدی.		قمه چی [آ] قمه دوزلدن و ساتان کیمسه.	
قلیان داغ [آ] ساووجبولاق دا داغ آدی.	قلیان ساز [آ] کلئیر ده کند آدی.		قمه چی لیک [آ] قمه چی نین ایشی.	
قلیان ساز [آ] کلئیر ده کند آدی.	قلیب [باخ] قالیب.		قمه سیز [ص] قمه سی اولمایان.	
قلیب [باخ] قالیب.	قلیتیه [آ، فر] باخ: کالیتیه، کنیفت.		قمه وورماق [ل] ۱- قمه له مک (فا: قمه زدن). ۲- عاشورا	
قلیتیه [آ، فر] باخ: کالیتیه، کنیفت.	قلیجی چمنی / قالیجی [آ] اهر ده داغ آدی.		گۆنلری بعضی یئرلرده امام حسین آدینا اؤز باشلارینی	
قلیجی چمنی / قالیجی [آ] اهر ده داغ آدی.	قلیلان qəlilan [آ] اسداباد، بیجار و قروه ده داغ آدی.		یاریب قانین تۆکمک (اسکی بیرمذهبی تۇرن).	
قلیلان qəlilan [آ] اسداباد، بیجار و قروه ده داغ آدی.	قلیه [آ] لویییا، بالقاباغی، بادیمجان و بوجور شئی لردن		قمه له مک [ل] قمه ایله پارچالاماق، قمه ایله وورماق.	
قلیه [آ] لویییا، بالقاباغی، بادیمجان و بوجور شئی لردن	دۆزه لن بیر پیشمیش.		قمه لی [ص] قمه سی اولان، بتلینه قمه باغلامیش.	
دۆزه لن بیر پیشمیش.	قمار qumar [آ، ع] اورتایا پول قویاراق اوینانان بیر نوع		قمه لیک [بل] قمه ایله وورولمالی.	
قمار qumar [آ، ع] اورتایا پول قویاراق اوینانان بیر نوع	شانس اویونو (فا: ~). gambling		قمی qəmi [آ] میانانین کوللوجه قمی کندینین آدیندا	
شانس اویونو (فا: ~). gambling	قماش qumaş [آ، ع] توخونموش پارچا، توخوما (فا: ~). cloth		گۆرسه نیر، بو کلمه قام سؤزونه باغلانیر و قاملارین یئرینه	
قماش qumaş [آ، ع] توخونموش پارچا، توخوما (فا: ~). cloth	قمچ qəmc abada [آ] ابهر ده کند آدی (قیمیج).		اشاره دیر، البته کوللوجه و کولتپه ده قام و آتش	
قمچ qəmc abada [آ] ابهر ده کند آدی (قیمیج).	قمچی [باخ] قامچی.			

ق ق	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۴۹۳	ارک سۆزلوگو	ق ق
پرستلیگه یاخین کلمه اولما لیدیر.	قندقابی/قتقابی [آ، فا] قت قویماق اوچون قاب (فا: قنددان).		قندهار [آ] ملیکان دا کند آدی.	
قمیچقاه qəmiçqah [آ] ایجروود دا چای آدی.	قمیش [باخ] قامیش (فا: جگن). (bot) osier		قندی سرا [آ] هشتپرده کند آدی.	
قمیش [آ] ساوه ده داغ آدی. مرند (ـه غول)، کلئیر (ـه اوونی)، رزن (ـه انا)، خوی (ـه گان) ده کند آدی.	قندیل [ع] آسما لیق، یاخیتی شمع اولان بیر نوع چیراق (فا: ـه).		قندیل qəndil [آ] ماکی و تبریز ده داغ آدی.	
قمیشلو [آ] نفرش ده داغ آدی. شهرضا، نجف آباد، قنیدار (۲)، اهر، هشتری، ساین قالا، اؤرمیه و آوج ده کند آدی.	قندیل چیچگی [آ، بی] حیوان پرچمی.		قندیل گنجه سی [آ] برات، معراج، رقتیب و مۆلود (ح) محمدین دغوم گونونون ایل دؤنومو گنجه لری.	
قمیش لیک [آ] قمیش بیتن یئر.	قنات [آ، فا] یئر آلتیندا قازیلان سۇ یول.		قندیل گونو [آ] قندیل گنجه سینین اؤنجه کی گونو.	
قنادی (قناتی) [آ] قنددن اعمال ائدیلن هر نوع شیرینیجات.	قنادی (قناتی) [آ] قنددن اعمال ائدیلن هر نوع شیرینیجات.		قندیللی [آ] تبریز ده کند آدی.	
قناری [آ، دی] سترجه گیللردن، اؤتوجو قوشلار صنف ایندن گؤزل سسلی، ساری رنگده، دیمدیگی قیسا و مخروط بیچیم اینده، قفسده بسله نیب اؤره تیله ییلن بیر قوش (فا: ـه).	قناری [آ، دی] سترجه گیللردن، اؤتوجو قوشلار صنف ایندن گؤزل سسلی، ساری رنگده، دیمدیگی قیسا و مخروط بیچیم اینده، قفسده بسله نیب اؤره تیله ییلن بیر قوش (فا: ـه).		قنطوره qəntərə [آ] اؤرمیه ده داغ آدی.	
serinus canaria {اسپانیو لجا، دده قانارا}	قنطوره qəntərə [آ] اؤرمیه ده داغ آدی.		قنطورا qəntura [آ] قیز آدی، باخ: ابن العبری.	
قناری اوئو [آ، بی] چوها چیچک گیللردن توخوملاری قفس قوشلارینا یثم اولاراق وئریلن بیر چیچک. akine media	قنقال/قانقال qəncal [آ] اراک دا داغ آدی.		قنقرجار/قانقارجار [آ] رودبار دا داغ آدی.	
قناری چیچگی [آ، بی] چان چیچک گیللردن ساری رنگلی بیر چیچک (فا: نوعی گل). tropaeolum peregrinum	قنقار/قانقار [آ] رودبار دا داغ آدی.		قنوسوئوژی [آ، یو] ادراک نظریه سی، فلسفه ده، ادراکین منبع لریندن و امکان لاریندان و واسطه لریندن بحث ائدن بؤلوم و دال. (فا: ـه).	
قناعت [آ، ع] قانیق لیق، بیر شئیین مصرفینده اسراف ائتمه مه (فا: ـه).	قنوات qənevət [آ، ع] قنات لار (فا: قناتها). aqueducts		قنوو qənov [آ، ر] کاناوا [آ] خیابان قیراقلاریندا دؤزه لن آرخ.	
قنبر qənbər [ع] صادق کؤله (فا: بنده صادق). {ح علی نین کؤله سی آدیندان}.	قنه پە qənepə [آ، فر] باخ: کاناپه.		قنیر qənir [آ، دا] تای، میثل، برابر.	
قنبر ۲ [آ، دا] چای داشی، کؤچه لره دؤشنن داش ^۱	قنیم qənim [آ] دوشمن (فا: یاغی) "های های دئییب قنیم اؤسته واراند: کواوغلو، قویونون قنیمی قوردور" ^۲ {قوتادقوبیلکده قاریم/قریم سؤزو خندق و گور معناسیندا گلیبدیر و بؤتون دیشمه سیندن قنیم دؤزه لیبدیر و عربجه غنیم سؤزیه باغلی دئییلدی ^۳ }. قنیملی حاجی چاپا [آ] شاهسون ائلی بویلا ریندان ^{۳، ۱۰۸} .		قنیر قنیم qənim [آ] دوشمن (فا: یاغی) "های های دئییب قنیم اؤسته واراند: کواوغلو، قویونون قنیمی قوردور" ^۲ {قوتادقوبیلکده قاریم/قریم سؤزو خندق و گور معناسیندا گلیبدیر و بؤتون دیشمه سیندن قنیم دؤزه لیبدیر و عربجه غنیم سؤزیه باغلی دئییلدی ^۳ }. قنیملی حاجی چاپا [آ] شاهسون ائلی بویلا ریندان ^{۳، ۱۰۸} .	
قنبر [آ] قنبر سؤزیه یئر آدلاری: آستارا (ـه محله)، بجنورد و جوغاتنی (ـه آباد)، سبزوار-صفی آباد (ـه باغی)، ضیا آباد (ـه شاه)، ماکی (ـه کندی) دا کند آدی. کلئیر (ـه داشی)، ابهر (قنبر لو) ده داغ آدی.	قنواد qəvvad [آ، ع، دده قنات] یو لیسوز، پزه ونگ (فا: مکار).		قنواد qəvvad [آ، ع، دده قنات] یو لیسوز، پزه ونگ (فا: مکار).	
قنبر حقیری [آ] قوشاچیلی چاغداش شاعردیر ^{۱۵۶} .	قنواص qəvvas [آ، ع] دالیغنج (فا: غواص).		قنواص qəvvas [آ، ع] دالیغنج (فا: غواص).	
قند qənd [آ، فا] حبه لشمش شکر (فا: قند).	قنواصد qəvaidd [ع] قاعده چو قورال لار (فا: ـه).		قنواصد qəvaidd [ع] قاعده چو قورال لار (فا: ـه).	
قند [آ] زنجان (ـه بولات)، علیشاه عوض (ـه شاه) دا کند آدی.	قنوالب qəvalib [آ، ع] قالب لار، تۆکمه قابلاری، بیچیملر (فا: ـه).		قنوالب qəvalib [آ، ع] قالب لار، تۆکمه قابلاری، بیچیملر (فا: ـه).	
قند دوغرایان [آ] قند دوغراماق اوچون کلئین (فا: قندشکن).				
قند قیران/قت قیران [آ] قند دوغرایان، قند سیندیران.				
قندآب [آ، فا] قند شربت (فا: قندآب).				
قندان/قندان [آ، فا] قت قابی (فا: قندان).				

Qq ق	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۴۹۴	ارک سۆزلوگو	ق Qq
قوّه نوژ qevenoz [آ، یو، آنادولو] بال کیمی شیلری ساخلاماق	اوجون بیرنوع آغزی گئن قاب.		قوپاراق لاماق [باخ] قوپاراغین گؤتورمک.	
قوی qəvi [ص، ع] گۆجلو، دایانیق لی،، قوّه لی (فا: پرزور).			قوپاران [آ] کئچەدن دۆزه لن بیر جور جاکئت.	
قوبا quba [آ] جمهوری آذربایجاندا رایون آدی، باخ: قوبو.			قوپارتدیرماق [اتئد] قوپارتماق ایشینی گؤردورمک	
قوبا قازی [آ] وحشی قاز (فا: غاز وحشی).			قوپارتماق [باخ] قوپارماق.	
قوبادلی qubadlı [آ] جمهوری آذربایجاندا رایون آدیدیر.			قوپاردیلماق [بل] قوپارماق ایشی گؤرولمک.	
قوبوز (قوب) qobboz [آ] باجگیران دا کند آدی.			قوپارماق qoparmaq [ل، سن] ۱- قوپماسینا یول آچماق،	
قوبجور qobçur [آ] وئرگی، ایلخان حیوانلارینی ساخلا-			یولماق، چکیب چیخارماق، اۆزوب قیرماق، سینیدریب	
ماق اۆچون آلینان پول و وئرگی ۷.			آیرماق، (فا: قطع کردن، جدا کردن). ۲- [مج] بیر شیئی	
قوبو qobu [آ] سئل و سولارین آچدیغی یارلیق و چوخور،			زۇرلا ویا بیر دۆزن له اله گئچیرمک. ۳- بیر سیرا کلمه لر له	
چوخور و آغاجلی یئر، کچیک دره، چایین درین یئری (فا: دره			مختلف افاده لی مُرکب سۆزلر دۆزلدیر "فریاد قوپارماق،	
عمیق بیسه ای) {بو کلمه نین قوپماق سۆزوندن آلینمادیر			گؤرولتو قوپارماق، وَلْولَه قوپارماق، هارای قوپارماق".	
و گرچکدن قوبو، سو ویا دئیرم و زلزله توسط ایله			قوپاریش [آ] قوپارماق ایشی ویا بیچیمی.	
یئریندن قوپو لوب آپاریلمیش بیر یئرہ دئییلیر (قوب+و) ۸.			قوپاریلماق [بل] یولولنماق، چکیب چیخاریلماق، قوپارماق	
قوبو/ کوووخ [بوکت (آلتای) چور اویماعی اولوبابالاریندان ۷.			ایشی گؤرولمک (فا: قطع شدن، جدا شدن).	
قوبو [آ] مراغادا چای آدی؛ بؤلگه وچای آدی ۲۴۰.			قوپاغاچ [آ] قوبادلی، دا داغ آدی (۲۰۱۰) ۲۴۰.	
قوبور/ قوپور [آ] دری و آغاجدان دوزلمیش تاپانچا و توفنگ			قوبلاق [ظ] قوپاراق.	
قابی {آغاجدان قوپاریلمیش و او یولوش معناسی			قوپچا [آ، مجارچا] چال گئچیت، ایلمه له مک اۆچون حالقا	
اولماسی اوجون قوپماق دان آلینماسی سانیلیر ۹.			ایله چنگلدن دۆزه لن بیر آراج.	
قوبورجوق [آ] قابارجیق، قاباریق، قبادایی، اوروز خان ین			قوپچالاماق [ل] قوپچا ایله باغلاماق.	
اوغلو؛ تیمورگورخان ین قپچاق والیسی و کومتانی ۷.			قوپچالانماق [بل] قوپچا ایله باغلانماق.	
قوبورلو [ص] قوپور و قینی اولان.			قوپچالی [ص] قوپچاسی اولان.	
قوبوز [باخ] قوپوز.			قوپدورماق [اتئد] قوپماسینی ساغلاماق.	
قوبوستان qobustan [آ] جمهوری آذربایجاندا رایون آدیدیر.			قوپماق qopmaq [س] ۱- چکیلیب قیریلماق، اۆزولوب	
قوبوق [آ] انمیل چایینا یاخین و آلاگؤل بؤلگه سینده بیر چای			یولولنماق، یئرینده و گؤده سیندن آیریلماق، کؤکوندن	
آدی؛ ایرتیش چایی یاخینیندا بیر بؤلگه آدی ۱۲.			چیخماق (فا: کنده شدن). ۲- قالخماق، آیاغا دورماق. ۳-	
قوبولوق/ قوبوستان [آ] قوبو اولان یئر و دوزنلیک.			علاقه سینی کسمک، آیریلماق {سومرجه 'قو'؛ ت، سن}.	
قوب qop [آ، ت] ۱- شادلیق. ۲- بول چوخ {ایلك معنادا			قوپوز [آ] عاشق سازى، باغلاما، اوزانلارین چالدیغی تتللی	
فارسجا خوب سۆزونده ده گؤرسه نیر و ایکینجی معنادا			تۆرك سازى (فا: نوعی ساز) {ت، سن، دده؛ اسکی تورکجه	
کۆپ/ کؤپمک سۆزیله باغلیدیر ۵.			ده قوب کلمه سی سئوینچ و شادلیق معناسیندا ایشله نیردی،	
قوب قوبو [ص] چوخ قوبو.			محتماً قوپوز کلمه سی بو سۆزه باغلاناراق اله گلیمشدر	
قوپاراغین گؤتورمک [ل] قووماق، قورخوداراق قووماق.			چونکی قوپوز بو وضعیتی وجودا گتیرن بیر وسیله دیر ۶.	
قوپاراق [ظ] قوواراق، تنز، چاپوق.			قوپوز... [آ] انسان آدی: ~الپ، ~ای، ~بای، ~بگ، ~ار.	
			قوپوز [آ] هشتری ده کند آدی.	

ق ق	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۴۹۵	ارک سۆزلوگو	ق ق
قۇپۇزجو [آ] قۇپۇز چالان کیمسه.	قۇپۇش [آ] قۇپۇلما (فا: گسیختگی). rupture		تورکجه‌ده دره‌تپه‌لی اولان، و صاف اولمایان یثره دئییلیر و قۇتور کلمه‌سی بوانلاما دایاناراق دوزلیمیش اولمالیدیر ^۵ .	
قۇپۇشماق [قا] هامی بیردن بیره چیخیب جوشماق.	قۇپۇق [ص] قۇپۇش، آیریلیمیش، یثرینده‌ویا بیر قورولوشدان آیریلیمیش، بیر شئیدن سینیب آیریلیمیش (فا: جدا شده).		قۇتور [آ] qotur [آ] خیوا، ییناب، قزوین، قئیدار و خوی دا داغ آدی. خوی، سایین قالا؛ کلئیر و اؤرمیه‌ده (~لار) کند آدی. خوی و اهر ده چای آدی. یثر و داغ آدی ^{۲۴} .	
قۇپۇق سۇز [ص، ظ] آرا وئرمه‌دن، دورمادان.	قۇپۇقلوق [آ] قۇپۇق اولما وضعیتی.		قۇتور بۇلاغی [آ] شاهسون ائلی بۇیلاریندان ^{۳۰۸} .	
قۇپۇلماق [بل] قۇپاریلماق.	قۇپۇنلو [آ] قۇپۇش اولان.		قۇتور لار [آ] قارداغ طایفالارینا باغلی اویا آدی ^{۳۰۸} .	
قۇتاز qotaz [آ] مۇنچوقلو باغ و ایپ، پالتاری قئیسماغا یارایان مۇنچوقلو ایپ و اوتون مۇنچوغو (فا: منگوله).	tassel {دهده؛ بو کلمه‌نین مونجوق و بویوندان آسیلان مۇنچوق اتلامی‌نی نظره آلساق قۇتماق (بۇراخماق، آسیلی ائتمک) کلمه سیندن آلینماغی مناسب گؤرونور ^۶ }. قۇتازلاشماق [س] بزگی قوتاز کیمی اولماق.		قۇتور لاماق [س] ۱- قۇتور اولماق، قۇتور خسته لیگینه توتولماق (فا: جرب گرفتن). ۲- [مج] الدن دؤشمک. قۇتور لانماق [س] قۇتور اولماق (فا: جربدارشدن).	
قۇتازلاماق [ل] بزکلی قۇتازلار باغلاماق.	قۇتازلاماق [س] قۇتازلی اولماق.		قۇتور لوق [آ] قۇتور اولما وضعیتی.	
قۇتازلی [ص] قۇتازلی اولان "قۇتازلی بۆرک" (فا: منگوله دار).	قۇتازلی قۇتازلی [ظ] قۇتازلی اولان، قۇتازلا باغلانمیش.		قۇتیک qotik [آ، لا] غربی آوروپادا اورتا عصیرلرده بیر معمارلیق سبکی (فا: گوتیک).	
قۇتازلیق [آ] قۇتاز اوچون یارارلی.	قۇتان [آ] باخ: قۇتان.		قۇجا qoca [ص] ۱- یاشلی، بۆیوک (فا: پیر). ۲- ییگیلی، سایین و اؤنملی کیمسه، اؤستاد. ۳- گؤسته‌ریشلی، ۴- بیر قادینین اری و ائشی (فا: شوهر). husband ۵- [خ] بابؤر خان دؤنمى بگ لریندن. {سن؛ بوکلمه قۇچ کلمه سیندن آلینما اولاراق قۇچاق سؤزونون قیساتیلماسی اولمالیدیر، فارسجادا خواجه سؤزوده بونون آیری شکلیدیر ^۷ }. قۇجا... [آ] انسان آدی: قۇجالپ، قۇجاباش، قۇجابای، قۇجابگ، قۇجابۇغا، قۇجار/ قۇجار، قۇجاقورد.	
قۇتقۇ qotqu [آ] آچاق کؤنوللو، مۇتواضع ^۷ .	قۇتلار [آ، آلمانجا] قدیم آلمان طایفالاریندان بیرینین آدی، قوت طایفالارینا منسوب اولانلار.		قۇجا [آ] تیکان‌تپه، آیدرویش (~قجه‌مست)، هشتیری (~کندی) ده کند آدی. زنجان (~بولاق)؛ اوچ داغ آدی ^{۲۴} .	
قۇتمان [آ، باخ: قاتمان] تایایا وۇرولماق اوچون کوما شکلینده ییغیلیمیش اوت، کوما باغ، باخ: قۇتمان.	قۇتمان لاماق [ل] تایایا وۇرماق، قات قات ییغماق.		قۇجا قولان [خ] بابؤرخان دؤنمى بگ و کومتان آدی ^۷ .	
قۇتمان لانماق [بل] تایایا وۇرولماق.	قۇتور [ص] حیوان و انساندا یولوخوجو دری خسته لیگی ویا چیچک خسته لیگی سونۇ اوژده ویا دری ده دؤزه‌نیلن چوخور یثرلر، چوپور (فا: جرب، گال). {سن: تۆکو تۆکولموش حیوان، بو کلمه دیواندا کؤتله‌مک (فنا لیت یاپماق) شکلینده گلیب و کؤتور (کله کؤتور) ایندیکی		قۇجاباش [آ، دی] ۱- cm ۱۸ اؤزولوقدا، بئلی قهوه رنگلی، قارنی پمبه اؤتوجو بیر قوش نوعو. Cocothroustes ۲- بۆیوک باش حیوانلار وئریلن بیر آد. ۳- [ب] یول و تارلا کنارلاریندا ییتیشن cm ۳۰-۱۲۰ بویوندا ایکی ایللیک اوتسو بیتگی. onopordon acanthium	
			قۇجاباشی [آ] کند بۆیوگو، کدخدا.	
			قۇجاییک [ص] یاشیندان داها کیچیک حرکت و رفتاردا اولان.	
			قۇجاییکلی [آ] شاهسون ائلی بۇیلاریندان ^{۳۰۸} .	

ق ق	آذربایجان تورکجه سی	۱۴۹۶	ارک سۆزلوگو	ق ق
قۇجاتماق [باخ] قۇجا لتماق.	قۇجاسی	قۇجاسی	قۇجاسی	ق ق
قۇجاسی	qocapacılı	۱۶م جی یۆزىلدە، دیاربکر	قۇجاسی (قۇجاسی) [س] یاشلانماق، یاشلى لانماق.	ق ق
حلب بۇ لگه سینده، بۇزاولوس تورکلریندن بیر بوی آدی ^{۸۵} .	قۇجاسی	قۇجاسی	قۇجامان [ص] ۱-چوخ بۇیوک، چوخ ایری، هئیتلی،	ق ق
قۇجار [آ] اۆرمیه ده کند آدی {قاجار}.	قۇجاسی	قۇجاسی	بۇیوک. ۲-قۇجا، یاشی بۇیوک اولان.	ق ق
قۇجاسیز [ص] قۇجاسی اولمایان، ارسیز.	قۇجاسی	قۇجاسی	قۇجامانجا [ظ] بۇیوک کیمی، هئیت لی اولاراق.	ق ق
قۇجاسیزلیق [آ] قۇجاسی اولما، ارسیزلیک.	قۇجاسی	قۇجاسی	قۇجامان قۇجامان [ص] بۇیوک بۇیوک.	ق ق
قۇجافندی [ص] قۇجا اۆچون الوثریشلی، قۇجایا یاراشان،	قۇجاسی	قۇجاسی	قۇجامان لاشدیرماق [ل] قۇجامان وضعیتیه گتیرمک.	ق ق
قۇجایا مۇناسب.	قۇجاسی	قۇجاسی	قۇجایمیش [آ، بی] فونداگیلرلر، آغ و پمیه چیچک لری	ق ق
قۇجاقاری [آ] ۱-ارآرواد (چوخراق تورکیه تورکجه سینده).	قۇجاسی	قۇجاسی	سالخیم کیمی، یاز قیش یاشیل یاپراقلی، سییجی لیکه	ق ق
۲-یاشلی قادین (چوخراق آذربایجان تورکجه سینده)	قۇجاسی	قۇجاسی	ایشلەنن بیر آغاجیق (فا: اباریقون). arbutus unedo	ق ق
(فا: پیر زن). old woman	قۇجاسی	قۇجاسی	قۇجایانا [باخ] قۇجافندی.	ق ق
قۇجاقاری سۇیوغو [آ] قیش دۇئم، نین سون گونلرینده اولان	قۇجاسی	قۇجاسی	قۇجایش [آ] قۇجاسی ایشی ویا بیچیمی.	ق ق
سویوق گونلر.	قۇجاسی	قۇجاسی	قۇجور qocur [آ] قئیدار، یاستیکند، هشتیری (۳) و تیکان تپه	ق ق
قۇجاقاری لیق [آ] قۇجا قاری اولما وضعیتیه.	قۇجاسی	قۇجاسی	ده کند آدی. زنجان دا داغ آدی {باخ: قاجار}.	ق ق
قۇجاقۇجا [ص] بۇیوک بۇیوک.	قۇجاسی	قۇجاسی	قۇجوشماق [س] باخ: قۇجوشماق، قۇجاقلاشماق.	ق ق
قۇجاقۇشلوق [آ] اؤیله یه یاخین زامان.	قۇجاسی	قۇجاسی	قۇجوق بۇردی qocoqberdi [ا] گنبدده تورکمن کندی *۹۰۰.	ق ق
قۇجاکنج [آ] یاشلی و جاوان لار (فا: پیر و جوان oldandyoung	قۇجاسی	قۇجاسی	قۇجونماق [آ] چکینمک "اومنیم سۆزومدن قۇجوندو".	ق ق
قۇجالاشدیرماق [ل] قۇجا گۇسترمک "بو پالتار اونو	قۇجاسی	قۇجاسی	قۇچ qoc [آ، دی، ت] ۱-دامازلیق ارکک قویون (فا: قۇچ).	ق ق
قۇجالاشدیریر."	قۇجاسی	قۇجاسی	prtoidus goetidus ۲-بالیق و بۇغا بۇرجلاری	ق ق
قۇجالاشماق [س] قۇجالماق، قۇجا حالا گلکمک.	قۇجاسی	قۇجاسی	آراسینداکی اولان آی. ۳- [مچ] ایگید، قۇچاق، ایلماز.	ق ق
قۇجالاق [آ، دی، باخ: قۇجا] بیرتیجی لاردان، ایستی بۇلگه لرده	قۇجاسی	قۇجاسی	قۇچ... [آ] ایران و آذربایجان جمهوریتینده یتر آدی اولاراق	ق ق
یاشایان بیرجنس چایلاق قوشو.	قۇجاسی	قۇجاسی	ایشلەنیر، باخ: یتر آدلاری (ان آزی ۲۳ آد سایماق اولار).	ق ق
قۇجالانماق [س] قۇجالماق، قۇجا حالا گلکمک.	قۇجاسی	قۇجاسی	قۇچ... [آ] قۇچ سۆزیه دۆزه لن انسان آدلاری: قۇچای،	ق ق
قۇجالتماق [ل] ۱-بیرنین یاشلی گۇستەريلمه سینه یول آچماق	قۇجاسی	قۇجاسی	قۇچایگید، قۇچبای، قۇچر، قۇچقان، قۇچقور.	ق ق
(فا: پیر کردن) to make old ۲- [مچ] اۆزه رک وسیختی	قۇجاسی	قۇجاسی	قۇجا [آ] ۱-قۇچ کیمی ۲-کیبار، جئنئلمن ^۷ .	ق ق
وئرهرک آرادن گنتمه سینه ویا باشینین آغارماسینا یول آچماق.	قۇجاسی	قۇجاسی	قۇجاش [آ] ۱-یول گۇسترن، اؤنده گندن، ساواشلاردا آرابانی	ق ق
قۇجالماق qocalmaq [س] یاشلی اولماق، یاشا دولماق،	قۇجاسی	قۇجاسی	سورن کیمسه. ۲-خوی دا کند و داغ آدی.	ق ق
کۇهنلمک (فا: پیر شدن). to grow old	قۇجاسی	قۇجاسی	قۇچاق [ص] ۱-ایگید، اۆرکلی، سۇکم، قورخماز (فا: hero	ق ق
قۇجالمیش [ص] ۱-قۇجایاشینا چاتمیش ۲-گوج دن دوشموش.	قۇجاسی	قۇجاسی	قۇچاق qucaq [آ] اسفراین دا داغ آدی. قۇره ده کند آدی.	ق ق
قۇجالی [ص] قۇجاسی اولان، ارلی، اری اولان ^۲ .	قۇجاسی	قۇجاسی	قۇچاقجاسینا [ظ] ایگید لیکه، مرد لیکه.	ق ق
قۇجالی جاوانلی [آ] قۇجالار و جوانلار، هامیلیق جا.	قۇجاسی	قۇجاسی	قۇچاق لاشماق [س] ایگید لشمک، قۇچاق اولماق.	ق ق
قۇجالیق [ظ] ۱-یاشلی لیق (فا: پیری) ۲-قدیم لیک، اسکی-	قۇجاسی	قۇجاسی	قۇچاق لاما [آ] تورک ادبیاتیندا ایگید لیک و قهرمانلیق دان	ق ق
لیک، کۇهنه لیک.	قۇجاسی	قۇجاسی	دانیشان بیر نوع شعر (فا: نوعی شعر).	ق ق

ق ق	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۴۹۷	ارک سۆزلۆک	ق ق
قوچاق لاق [ل] اۆرک وئرمک، ایگیدلندیرمک.	اهالی سینین آنجاق بیر بؤلومونو تۆرک یازیردلار بۇ			
قوچاق لانماق [س] ایگیدلشمک، قوچاق اولماق.	موضوعنو قوچان کندلرینده ده گۆرمک اولار مثلاً			
قوچاق لیق [آ] ایگیدلیک، مردلیک، زیرکلیک.	سمنگان، بش آغاچ و چوخلو کندلر تۆرک اولدوغو			
قوچان qoçan [آ] ۱-شهر کرد داغ، کند و سمیرم دا داغ	حالدا مختلف ملیتلردن تشکیل تاپمیش کندلر یازیلیبدیر،			
آدی. ۲-قوزئی تۆرکمستاندا بیر شهر آدی.	دقت اولونمالیدیرکی بیر عده کندلر ایندیکی کشوری			
قوچان [آ] ۱-جئنتملن، کیار ۲-قوشان، قوشوجو. ۳-کاهی	تقسیمات دا بجنورد شهری بؤلومونده یئر آلیبدیر ولی			
و کلم کیمین یاپراقلار اۆزه رینده اولان برک گؤوده سی.	آدرئس و فاصله لرین مبناسی قوچان شهری اولدوغو			
قوچان [آ] ش ۱۳۲۰ده قوچان ۳ بخش (حومه، باجگیران،	اؤچون بو کندلر قوچان بؤلومونده یازیلیبدیر.			
شیروان) و ۴۳۴ کندن تشکیل تاپیردی اؤ زمان بؤلگه نین	قوچان بؤلگه سینین چایلاری [آ] چایلار اترک چاینا			
*۱۱۱۰۰۰ نفر نفوسو واردیر، ایندیه (۱۳۸۵) گئل لیکله	تؤکولورلر: زیرآباد (پیرانلو s۱b)، تبریگ (s۱b۲۲)،			
۱۸۶۰۰۰ نفر و شهر اولاراق ۱۰۱۰۰۰ نفر نفوسا صاحبدر،	سؤزه (تبریگ s۴b۳۰)، چئری (q۰/۵s۲b۴۰)، اترک			
شهر یاری یاری تۆرک و کوردولر، البتده بعضاً بیر عده	(قوچان، شیروان، اینچه برون، خزندیزی s۱b۵۰۰/q۱۴/۴)،			
اؤلرینده یالنیزجا فارسجانی اؤیره نه رک اؤز لرینی فارس	کال عمارت (s۱b۴۲)، قاراشاهوئردی (s۲b۲۵)،			
حساب لایرلار بو عده نین اؤرانی چوچ دوشوک و بارماق	قصران (موچنان، قارقوم، s۲b۲۰)،			
سای سیندان چوچ دگیلدر، قوچان شهریندن گؤندوغان	قوچان بؤلگه سینین داغلاری [آ] قاشقاقایا (۱۰ک گ ۲۴۴۵)،			
طرفه گئندنه (مشهد طرف)، کندلر عموماً تورکدولر، بۇ	شاه داغی (۲۵ک ق ب ۲۰۸۹)، قازان (۲۷ک ق د ۲۰۲۸)، قایا			
مسیره آلاماجیق یاخینلاریندان گؤنئی طرفه دؤغرو چکنه	(۳۲ک ق ب ۲۲۰۹)، امام داغی (۳۵ک ق ب ۲۳۰۴)، قابلاتتیق/			
سمتی نین کندلریده بۇ سایاق دادیر، بو مسیره سُلطان	قافلاتتیق (۳۰ک گ ب ۲۲۵۵)،			
آباد و نیشابورا کیمی تۆرکلرین چوغلونلوغونو راحتجه	قوچان بؤلگه سینده تۆرک کندلری [آ] آب جهان			
گۆرمک ممکن دور، آراسیرا کورد و فارس کندلرینه ده	(۳۵ک ق ب *۴۷۰/ یتو)، آب گُریگ (۱۲ک گ *۴۱۰/			
راست گلینیر، گؤنبتان مسیرینده قوچان شیروان یولوندا	یتو)، آبشوری (۱۵ک ق د *۵۲۰/ یتو)، آبکوه (۵۸ک-			
فاروج شهرینین اطرافیندا دا تۆرک کندلری آغیر باسیر	گد *۷۰/ یتو)، آرمودآخاجی (۵۶ک گ د *۳۰۰/ یتو)؛			
ولی شیروانا یاخینلاشینجا کوردلر و بعضاً فارسلا	آسی بولاق (۲۸ک ق ب *۳۰۰/ یتو)، آخ بولاق (۱۱ک ق ب			
چوغلونلغا دوشورلر، قوچان شهریندن قوزئی طرف	*۳۰/ یتو)؛ آخ چشمه (۴۸ک ب *۲۱۰/ یتو)؛ آخ کاریز			
(باجگیران مسیری) ایلکجه تۆرک و کورد کندلرینی یاری	(۱۱ک ق د *۴۹۰/ یتو)؛ آقا لطف علی (۱۸ک ق ب *۲۶۰/			
یاری حالدا گۆرمک اولار، باجگیرانا یاخینلاشدیقدا	یتو)، آلاتمان (۲۵ک گ د *۱۸۰/ یتو)؛ آلاهیان			
کورد کندلری چوخلوق حالا گلیرلر؛ بیر مطلبه ده اشاره	(۳۸ک ق د *۲۶۰/ یتو)، آلاماجیق (۲۴ک گ د *۲۶۰/			
ده یارار واردیر، کندلرین بعضاً اتئیک دیشمه لرینی	یتو)؛ ابراهیم آباد (۵۸ک گ د *۷۰/ یتو)؛ احسان آباد			
گۆرمک اولار مثلاً قاچکانلو کندی ۱۳۲۰ آمارینا گۆره	(۶۱ک گ د *۴۰۰/ یتو)؛ اسطرخی (۵۷ک گ د *۳۰۰/			
یاری تۆرک کند ساییلردی ولی ایندی اهالی نین تماماً	یتو)، اسلام آباد/ گبرآباد (۱۷ک گ *۵۹۰/ یتو)؛			
کورد اولماسینی سؤیله ییرلر، بیلیریک کی پهلوی دؤنمی	ایسپیلاغ/ ایس بولاق؛ ایسفجیر (۴۴ک ق ب *۹۱۰/ یتو)،			
تۆرکلری تاپدالاما، دؤلئین آچیق سیاستی کیمی ایدی و	امامقؤل (۴۰ک ق *۱۰۴۰/ یتو)، امام وئردیخان			
سایملا مالارادا بیر عده فارسجانی بیلسیدلر، اؤ کندین	(۲۴ک ق ب *۲۰۰/ یتو)؛ آندرز (۵۵ک گ د *۱۹۰/			

ی (تو)، اوتارچی؛ اوترآباد (۱۶کقب * ۲۱۰ / ی (تو)، اوترآباد (۳۸کگد * ۵۰ / ی (تو)، اورتاچشمه (۱۵کگد * ۱۰ / ی (تو)، اوستاد (۴۸کقب * ۱۰۰ / ی (تو)؛ اینجه سابق (۵کق * ۲۲۰ / ی (تو)، اینجه شاهباز (۴۴کق * ۶۱۰ / ی (تو)، اینجه کوهنه (۵کق * ۵۵ / ی (تو)، اینجه کنیکانلو (۵۲کق * ۲۵۰ / ی (تو)؛ اینجی جان (۸کق * ۱۱۰ / ی (تو)، بش حوض (۲۴کگد * ۷۰ / ی (تو)، بادخور (۱۳کق * ۴۰۰ / ی (تو)، باش محله (۴۲کگد * ۸۷۰ / ی (تو)، باغ محله (۴۷کگد * ۲۲۰ / ی (تو)، باهار (۵۶کگد * ۶۳۰ / ی (تو)؛ بایرام آباد (۴۸کگد * ۲۰۰ / ی (تو)، بش آغاج؛ برگرد (۳۶کق * ۱۰ / ی (تو)؛ برگیش (۵۴کگد * ۲۷۰ / ی (تو)، بگنظر؛ بینابید (۱۰کگد * ۳۹۰ / ی (تو)؛ بورج (۱۸کق * ۹۳۰ / ی (تو)؛ بورزول آباد (۳۸کق * ۶۴۰ / ی (تو)؛ بیرک آباد / بایراق آباد (۴۰کب * ۱۰ / ی (تو)، بیرک (۴۱کب * ۶۴۰ / ی (تو)، پاکوتل (۳۵کق * ۱۸۰ / ی (تو)؛ پدک (۳۵کق * ۹۵۰ / ی (تو)، پس حصار (۴۳کگد * ۱۱۰ / ی (تو)، پسکن (۴۹کق * ۱۵۰ / ی (تو)، پرکار (۴۵کگد * ۲۴ / ی (تو)، پیرانلو (۲۴کد * ۱۷۰ / ی (تو)؛ پیرعلی (۴۲کب * ۲۱۰ / ی (تو)، پیره (۴۹کب * ۱۴۰ / ی (تو)، تبریان (۴۷کب * ۱۸۰ / ی (تو)؛ تبریک (۲۰۰کق * ۲۲۰ / ی (تو)؛ ترینک (۲۴کق * ۳۲۰ / ی (تو)، تقی آباد (۲۴کق * ۱۴۰ / ی (تو)؛ تیتگانلو (۱۰کق * ۱۳۹۰ / ی (تو)، جرتوده / چرتوده (۲۴کق * ۸۳۰ / ی (تو)؛ جعفرآباد (۱۰کگد * ۱۰۳۰ / ی (تو)؛ جعفرآباد (۲۶کق * ۱۳۰۰ / ی (تو)؛ جنجال آباد (۳۶کگد * ۹۰ / ی (تو)، جندآباد / جندوآباد / candua (۷کگ * ۳۷۰ / ی (تو)، جوزان (۳۷کق * ۵۸۰ / ی (تو)، جهان آباد (۳۸کق * ۶۰ / ی (تو)، چالاک / چالکی (۶کق * ۳۵۰ / ی (تو)؛ چاه آب (۲۴کگد * ۶۰ / ی (تو)؛ چران (۳۰کق * ۱۵۰ / ی (تو)؛ چنبرغربال (۴۸کگد * ۱۱۰ / ی (تو)؛ چونلی / چنویلی (۲۸کق * ۴۷۰ / ی (تو)؛ چهارسوق؛ چهل بازه (۵۳کگد * ۱۰ / ی (تو)، جیتگر (۷۵کب * ۲۷۰ / ی (تو)؛ حاجی تقی

(۲۴کق * ۴۸۰ / ی (تو)، حاجی کاهو (۳۰کب * ۲۲۰ / ی (تو)، حسن آباد (۱۸کق * ۳۰۰ / ی (تو)؛ حسن آباد (۲۳کگد * ۱۳۰ / ی (تو)؛ حصار آندف (۳۷کق * ۱۲۰ / ی (تو)، خبوشان (۳۶کق * ۵۳۰ / ی (تو)، خرّم آباد (۳۷کگد * ۴۱۰ / ی (تو)، خروه (۴۳کب * ۷۵۰ / ی (تو)، خلکانلو (۳۰کد * ۲۴۰ / ی (تو)، خوجالار (۳۵کق * ۳۶۰ / ی (تو)؛ خومارتاش (۱۸کق * ۶۱۰ / ی (تو)؛ خیرآباد (۳۴کگ * ۱۳۰ / ی (تو)؛ خیرآباد (۴۰کق * ۴۱۰ / ی (تو)؛ داغیان (۲۴کق * ۱۲۰ / ی (تو)؛ دالینجان تورکیه (۳۶کب * ۳۷۰ / ی (تو)، دالینجان کوردیه (۳۵کب * ۳۰۰ / ی (تو)، داوودلو (۱۵کگد * ۸۵۰ / ی (تو)؛ ددانلو (۲۵کگد * ۱۸۰ / ی (تو)؛ دربنداسفجیر (۴۲کق * ۱۵۰ / ی (تو)، دربندی (۱۷کگد * ۱۵۰ / ی (تو)، دوست آباد؛ دوغایی (۲۰کگد * ۸۶۰ / ی (تو)؛ دولو (۱۲کگد * ۶۸۰ / ی (تو)، دیزه وئد (۱۲کگد * ۷۳۰ / ی (تو)، دیزه دیز (۲۲کد * ۶۲۰ / ی (تو)؛ رضاآباد؛ رستم آباد (۳۶کق * ۳۳۰ / ی (تو)، رشوانلو (۲۴کگد * ۲۴۰ / ی (تو)؛ ر؛ شوانلو (۴۳کگد * ۳۲۰ / ی (تو)؛ رضاآباد / کلاته رضاخان (۳۲کگد * ۱۶۰ / ی (تو)؛ رهورد (۳۰کق * ۴۲۰ / ی (تو)؛ ریزه (۴۲کگد * ۲۴۰ / ی (تو)، زادک (۲۷کق * ۱۲۰ / ی (تو)، زمان پوط (۳۷کگد * ۸۰ / ی (تو)، زوباران (۱۲کق * ۳۲۰ / ی (تو)؛ زووخانو (۳۶کد * ۱۴۰ / ی (تو)، زیدانلو (۲۰کق * ۹۵۰ / ی (تو)؛ زینکانلو (۴۲کق * ۴۲۰ / ی (تو)؛ سالانقوج (۲۴کق * ۴۰۰ / ی (تو)، سراب (۱۲کگد * ۹۴۰ / ی (تو)؛ سرهرو (۳۰کق * ۶۰ / ی (تو)، سعادت قولو (۲۵کب * ۲۰۰ / ی (تو)، سعد-آباد؛ سلطان آباد مهدوی (۳۶کگد * ۲۰ / ی (تو)، سلیم آباد (۳۰کق * ۹۰ / ی (تو)؛ سلیمان آباد (۲۵کق * ۹۰ / ی (تو)، سمنگان / تو (۴۵کگد * ۴۰ / ی (تو)؛ سنگلی (۳۰کب * ۳۹۰ / ی (تو)، سه گنبد (۴۷کق * ۶۱۰ / ی (تو)، سهل آباد (۴۷کگد * ۱۶۰ / ی (تو)، سیاه دشت (۳۹ک-ق * ۱۳۰ / ی (تو)، سیدآباد (۳۰کگد * ۸۶۰ / ی (تو)، شارک / ی (تو) (قو: شاهرگ)؛ شاه‌دابه (۴۲کگد * ۹۰ / ی (تو)،

ق قق	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۴۹۹	ارک سۆزلۆتۆ	ق قق
شرف؛ شغل آباد (۳۶ک گد * ۳۷۰ / یتو)؛ شفیع (۵۴ک- گد * ۳۰۰ / یتو)، شورچا (۳۰ک گد * ۵۵۰ / یتو)؛ شورک؛ شورک توپکانلو (۹ک ق * ۳۰۰ / یتو)، شورک حاجی (۹ک ق * ۳۷۰ / یتو)؛ شیرهن (۳۶ک ق * ۱۰۰ / یتو)، شیرین سو (۳۶ک گد * ۳۱۰ / یتو)؛ طویل (۳۵ک ق * ۱۷۰ / یتو)، عالیشان (۳۶ک گد * ۸۰ / یتو)، عراقی (۳۸ک گ * ۸۰ / یتو)، عسگرآباد (۲۵ک- ق * ۵۰۰ / یتو)، علاقه جنبان (۹ک گد * ۱۶۰ / یتو)، علی آباد (۷ک گد * ۹۷۰ / یتو)؛ عمارت (۳۶ک گد * ۵۲۰ / یتو)، فتح آباد (۳ک ق * ۲۵۰ / یتو)، فخرآباد (۶ک ق * ۴۳۰ / یتو)، فرخان / آ-ی (۳ک گد * ۹۱۰، ۸۴۰ / یتو)، فرهادان (۳۱ک گد * ۱۳۰)، فیروزآباد (۱۰ک گد * ۳۹۰ / یتو)؛ فیض آباد (۴۲ک ق * ۱۹۰ / یتو)، فیلب (۷ک ق * ۳۶۰ / یتو)؛ قیطاغی (۱۱ک ق * ۱۷۰ / یتو)؛ قاچکانلو (۳۰ک ق * ۴۶۰ / یتو)؛ قرقاب (۱۶ک ق * ۶۰)، قاراآریه (۴۰ک ق * ۲۰ / یتو)، قارا- جیققا (۳۶، ۵۶ک گد * ۴۳۶ / یتو)؛ قاراچای (۵۰ک گد * ۱۱۰ / یتو)؛ قاراچا (۴۶ک ق * ۱۸۰ / یتو)؛ قارا شاهوئردی (۳۰ک * ۴۸۰)، قاراقاش؛ قاراگل (۴۲ک ق * ۳۷۰)؛ قلعه بگلر / بگلر (۲۴ک ق * ۵۸۰ / یتو)؛ قلعه تپه؛ قلعه حسن (۴۵ک * ۱۳۰ / یتو)، قلعه عابباس (۱۵ک گ * ۳۸۰ / یتو)، قلعه نورمحمد (۳۴ک گد * ۳۱۰)، قورقول / قرقل (۴۳ک ق * ۶۰ / یتو)، قورودره؛ قوشخانا (۹ک * ۳۸۰ / یتو)؛ قیشلاق (۹ک گد * ۱۱۰ / یتو)؛ کتئر (۱۵ک گد * ۲۵۰ / یتو)؛ کچلانلو (۳۶ک گد * ۲۶۰ / یتو)؛ کوردکانلو (۳۴ک ق * ۳۱۰ / یتو)؛ کلاته آتش (۳۰ک ق * ۴۰ / یتو)، کلاته احمد (۵۵ک ق * ۲۰۰ / یتو)؛ کلاته حاج علی داد؛ کلاته جعفرآباد (۳ک ق * ۲۸۰ / یتو)؛ کلاته چهارسوق (۴۵ک گد * ۸۰)، کلاته زمان (۴۲ک گد * ۱۱۰ / یتو)؛ کلاته صفدرخان (۳۰ک ق * ۴۲۰ / یتو)، کلاته عظیم؛ کلاته علی زینل (۳۸ک گد * ۱۶۰ / یتو)؛ کلاته محمدقولو؛ کلاته محمدرضاخان (۳۲ک گ * ۱۲۰ / یتو)،	کلاته ملاقولو (۵۵ک گد * ۵۲۰ / یتو)، کلاته ملو (۴۰ک گ * ۲۸۰ / یتو)؛ کلاته میرزا رجب (۱۸ک ق * ۳۳۰ / یتو)، کلاته میرزا محمدرضا (۳ک گ * ۳۶۰ / یتو)، کلۆخی؛ کواکی (۴۱ک * ۱۸۰ / یتو)، کوران تۆرکیه (۳۶ک ق * ۵۸۰ / یتو)، کوران کردیه (۳۶ک ق * ۳۱۰ / یتو)، کولۆخی / کلۆخی (۱ ک * ۱۱۰۰ / یتو)، گۆزل آباد حصار (۲۴ک ق * ۳۰۰ / یتو)، گۆزل آباد / آ (۲۳ک ق * ۳۴۰ / یتو)، گۆگدره (۴۰ک گد * ۲۰۰ / یتو)، گۆگجه / گۆیجه (۱۰ک گد * ۱۱۰ / یتو) (قو: گوجه)؛ گرماب (۳۶ک ق * ۷۰ / یتو)، گرمجان (۳۶ک گ * ۱۶۰ / یتو)؛ گزکوه (۳۷ک ق * ۴۵۰ / یتو)؛ گنبدحق؛ گورخر؛ گول احمد بگ (۲۶ک ق * ۷۰ / یتو)؛ گول بادام (۳۸ک ق * ۵ / یتو)، گولابه (۳۸ک گ * ۳۰ / یتو)، گلمشیم (اهالی یه گوره کلمه مو آغاج ایله ایلگیلیدیر)؛ لانو (۵۹ک گ * ۱۷۰ / یتو)، مؤمن آباد (۴۰ک گد * ۳۰ / یتو)، مُحَب سراج (۶ک گد * ۴۷۰ / یتو)؛ محمدآباد (۴۰، ۴۲ک گد * ۳۲۰، ۱۴۰ / یتو)؛ محمودی (۲۵ک ق * ۳۴۰ / یتو)؛ مردکانلو (۳۰ک ق * ۱۷۰ / یتو)، مرغزار (۳۰ک ق * ۶۶۰ / یتو)، مَرَج / یتو؛ مفرنقا (۱۸ک ق * ۳۱۰ / یتو)، مهرآباد (۳۶ک گد * ۹۰ / یتو)، میرفضل اله (۲۴ک ق * ۹۰ / یتو)، میلانلو صفا (۳۷ک ق * ۸۰ / یتو)؛ ناوخ (۱۲ک گد * ۹۱۰ / یتو)، نقاب (۲۰ک گد * ۵۲۰ / یتو)؛ نوروزی (۸ک گد * ۴۴۰ / یتو)؛ نیت (۱۲ک * ۴۸۰)؛ ولی آباد (۲۴ک ق * ۲۲۰ / یتو)؛ هشت مرخ (۵۰ک ق * ۳۸۰ / یتو)، همت آباد چالاکسی؛ هی هی / هنی هنی heyhey (۳۰ک * ۴۷۰ / یتو)؛ یشنگی قلعه (۱۵، ۳۵ک گد * ۳۴۰، ۵۱۰ / یتو)؛ یادگار (۲۷ک ق * ۴۰۰ / یتو)؛ یاریم گونبد (۳۶ک ق * ۲۰ / یتو)، یام (۳۰ک ق * ۱۰۷۰ / یتو)، یدک (۳۵ک ق * ۹۵۰ / یتو)؛ یزدان آباد (۳۷ک گد * ۴۰ / یتو)؛ یزدان آباد / آ- ی (۱۵، ۱۲ک ق * ۳۴۰، ۱۰۷۰ / یتو)؛ یساقی (۳۸۰ / یتو)؛ یساول باشی (۳۶ک گد * ۱۶۰ / یتو)؛ یک لنگه			

Qq ق	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۵۰۰	ارک سۆزلوگو	ق Qq
۳۶ک گد * ۸/ ى تو، يوسف آباد (۱۵ک ق ب * ۱۰۸/ ى تو)؛ يوسف خان (۵ک ق د * ۵۳۰/ ى تو)؛	قوچ قاتیمی [آ] جۆتلشمک اوچون قوچلاری قویونلارین ایچینه سالینماسی ایشی و دؤنمی.			
قوچان باجگیران بۆلکه سینده تورک کندلری [آ] (آرالیق لار باجگیرانی مبنا توتاراق یازیلیمشدیر) آغ قالا (۷۲ک ق ب * ۸۰)، امیرخان (۶۸ک ق ب * ۶۰)، ایزمان / آ-ی (۹۳ک ق ب * ۱۶۰)، باغ (۷۰ک ق ب * ۲۴۰)، بورزولان / برزلان (۸۰ک ب * ۳۱۰)، پیچهرانلو (کندیستان آدی)، تفتازان (۷۲ک ب * ۱۶۰)، جونگاه / جۇنگاه (۴۸ک گ د * ۵۰)، حلواچشمه (۸۰ک ق ب * ۲۷۰/ ى تو)، خیرآباد (۸۴ک ق ب * ۲۶۰)، داش آراسی (۲۵ک گ د * ۱۰)، دده خان (۷۱ک ق ب * ۱۲۰/ ى تو)، ژباط (۱۰۰ک ق ب * ۷۵۰)، زوو (۷۰ک ق ب * ۹۰)، زیدر (۸۹ک ق ب * ۶۶۰)، سنجد (۸۲ک ب * ۵۰۰)، سولی / سئوهولی (۷۵ک ب * ۲۰)، شتی / آ-ی (۷۲-۸۸ک ب * ۱۴۰-۷۲/ ى تو)، قوبوز / قَبَز (۶۵ک ق ب * ۱۶۰/ ى تو)، قلیچ آباد *؛ قو لهک (۶۵ک ق ب * ۱۱۰/ ى تو)، کؤهنه اووغاز (۲۸ک گ د * ۷۷۰/ ى تو)، کاکلی (۶۸ک ق ب * ۲۴۰/ ى تو)، گدوگانلو / گئیکانلو (۴۵ک گ د * ۱۹۰/ ى تو)؛ یشنگی قلعه / آ-ی (۷۵ک ق ب * ۳۴۰، ۷۵/ ى تو)،	قوچقار / قاشقار [آ، ت] ۱- دؤیوش اوچون یتیشدیر یلیمیش قوچ ۲- [خ] ایگید، خوارزمشاهلار دؤولتینده کومتان آدی. قوچقار [آ] میانا دا کند آدی. قوچک [آ] بوکان دا داغ آدی. قوچ گری / قوچ گیری [آ] قارلوق لارا باغلی بیر تورک بویو ۲۹. قوچ گولو [آ] اوجان دا زومارخارا یاخینیندا بیر گؤل آدی ۶۶. قوچلانماق [س] قوچ کیمی قورخوسوز و گوجلو اولماق (فا: نترس شدن).			
قوچان بایر (۷۵۰)، زوو (۷۰ک ق ب * ۹۰)، زیدر (۸۹ک ق ب * ۶۶۰)، سنجد (۸۲ک ب * ۵۰۰)، سولی / سئوهولی (۷۵ک ب * ۲۰)، شتی / آ-ی (۷۲-۸۸ک ب * ۱۴۰-۷۲/ ى تو)، قوبوز / قَبَز (۶۵ک ق ب * ۱۶۰/ ى تو)، قلیچ آباد *؛ قو لهک (۶۵ک ق ب * ۱۱۰/ ى تو)، کؤهنه اووغاز (۲۸ک گ د * ۷۷۰/ ى تو)، کاکلی (۶۸ک ق ب * ۲۴۰/ ى تو)، گدوگانلو / گئیکانلو (۴۵ک گ د * ۱۹۰/ ى تو)؛ یشنگی قلعه / آ-ی (۷۵ک ق ب * ۳۴۰، ۷۵/ ى تو)،	قوچلوق [آ] ایگید لیک، قوچاق لیق، اورک لی لیک (فا: دلاوری) قوچلۇغ [خ] قوچ اولاجاق قووز؛ قاراختای دؤولتی خانی ۷. قوچقار qoçınqar [آ، ت] تورکوستاندا شهر آدی {قوچومقار} قوچو qoçu [آ] ۱- گوجلو، ایگید، قولو گوجلو (فا: دلاور). ۲- دؤرد تکرلی گزمه و آیلنجه آراباسی، فایتون، ۳- [خ] اوکتای خاقان ین اوغلو؛ یاوز سلیم خان دؤنمی بورسا والی سی ۷. ۴- [ت] اوغور یازیتلاریندا ایندیکی قاراخوجا شهرین اسکی آدی ۱۲.			
قوچ باز [آ] قوچ دؤیوشدورن، بعضاً قوچ بئجه رن. قوچ باشی [آ] تیکیتی لرده سوتون باشلاریندا قوچ باشینا بنزر دؤزه نیلن باشلیق لارین آدی، اسکی لرده قالا قابی لارینی ییخماق اوچون باشی قوچ باشی کیمی اولان بویوک دیرکدن دؤز لیمیش سلاح. قوچبگ [خ] بابورخان ین کومتانی (آراییش خان ین باباسی) ۷. قوچ بونوز [ص، ظ] قوچ بونوزو کیمی بوروق. قوچجاسینا [ظ] ایگید لیکله، قوچاق لیقلا. قوچخان [آ] باخ: قوچ + خان [خ] آوار خانلاریندان ۷. قوچر نویان [خ] ایلخانلار دؤنمی اوردوباشی لاریندان ۷. قوچساماق [س] قوچ ایسته مک (قویون لار اوچون).	قوچو [آ] اوغوز-قایى بویونا عایدیر آدی (۱۶جی قرن) ۲۲۵. قوچوتوتوق [خ] (گؤی تورک) قاپقان خان دؤنمی اوغور بگی ۷. قوچوقار [آ] مرد، ایگید، اؤزو سؤزو بیر ۷. قوچوم [خ] ۱- ایگید، مرد ۲- قوشوم، قوشما. ۳- اؤنلو آسترونوم و بیلگین "اؤلوغ بگ" ین نوه سی ۷. قوچومقار / قوچوقار [آ] قارلوق لارا باغلی بیر بوی آدی ۲۹. قوچون [آ] ایگید، چنگیز خاقان ین قارداشلاریندان ۷. قوچون بیگه [خ] چنگیز خاقان ین قیزلاریندان ۷. قوچوکندی [آ] هشتی ده کند آدی. قوچولوق [آ] قوچو اولما وضعیتی. قوچونماق [س، دده] تلاشا دوشمک، چابالماق.			

Qq ق	آذربایجان تورکجه سی	۱۵۰۱	ارک سۆزلوگو	ق ق
قوچى [آ] قوچ کیمی، قوچ اۆرکلی. ^۷	قوْخوشوق [آ،ص] قوْخوموش، پوزولموش (فا:بو گرفته).			
قوچیبیگ [خ] ۱۷جی یوزیل ییلگینلریندن. ^۷	قوْخولاتماق [ائتد] قوخلولماق ایشینی گۆردورمک.			
قوچ یومورتاسی [آ] قصابلیق حیوانلارین ارککلیک بئز لری.	قوْخولار [آ] اییی لر (فا:روائح). smells			
قوچار آغاج [آ،بی] تئز بیتیش واصلی چیندن دونیا یا یا بیلان	قوْخولاشماق [ائتد] قوخلولماق ایشینی بیر لیکده گۆرمک.			
پس قوخلو بویوک آغاج، آیلاندیز (فا:درخت عرعر).	قوْخولاماق [ل] قوخوسونو آلاماق (فا:بوئیدن). to smell			
altissima. sim , ailanthus glandulosa	قوْخولاندیرماق [ل] قوخلولانماسینی ساغلاماق.			
قوچارجا [آ،دی] امجک لی، اتجیل، اؤزونو قوروماق اؤچون	قوْخولانماق [س] قوخلو اولماق.			
پس قوخلو وئرن، توپوق و داوشان دامارین امهرک بسله نن	قوْخولاییش [آ] قوخلولماق ایشی ویا بیچیمی.			
کیچیک اینجه اؤزون حیوان. prtoidus goetidus	قوْخولو [ص] قوخلولو، قوخلوسو و قوخلوسو اولان			
قوخاب [ص] قوخلو و کؤتو، پس قوخلان.	(فا:بودار). scented			
قوخاب آغاج [باخ] قوچار آغاج.	قوْخولو چاییر اوئو [آ،بی] بوغداگیلرلر، یئم اوچون عطیر لی			
قوخلو qoxsu [باخ] قوخلو.	بیریتگی (فا:نوعی علف). anthoxanthum adorum			
قوخلولاتماق [باخ] قوخلولاتماق.	قوْخولو گیراز [باخ] ایدریس آغاجی.			
قوخلولاشماق [باخ] قوخلولاشماق.	قوْخولو یونجا [آ،بی] بیر نوع بیتگی (فا:ناخنک).			
قوخلولاماق [س] قوخلوسون بیلیمک ایسته مک.	قوْخوم [آ] پارفوم. ^۷			
قوخلولانماق [بل] قوخلو او لمارق.	قوْخولماق [س] پس قوخلو وئرمک، پوزولماق (فا:گندیدن torot			
قوخلولانمیش [ص] تینجیق میش (فا:بو گرفته). stinking	قوْخوموش [ص] ۱-پوزولموش ۲-ذیرسیز لنمیش.			
قوخلولو [ص] قوخلو (فا:بودار). scented	قوْخونتو [ص] تینجیق میش (فا:تعفن). bad smell			
قوخلولوغ [آ] قوخلو، پارفوم. ^۷	قوْدار [آ] آذربایجان دا چای آدی. ^{۲۴۰}			
قوخلماق [س، ت] پس قوخلو وئرمک (فا:بو دادن).	قوْدو قوْدو [آ] گنجیمشده سۆزکلی یاغیش یاغیدقا کند			
قوخلو qoxu [ص] ۱-اییی، قوخلولما دویوسو (فا:بو).	اوشاقلاری توپلاشیب حیط حیط گزرنک نغمه اوخوما			
smell ۲-عطر، انسانس. ۳-بلیرتی {سن، دده؛ دیواندا	مراسیملری (فا:نوعی مراسم آوازخوانی).			
قوخلماق کلمه سی ات کیمی شیلرین یانیب توستوسو	قوْدوق/قوْدوخ qodux [آ] آت و ائششک بالاسی (فا:کره			
چیخماق معنا سیندا گلیب، و ایندیکی معنا بو فعله	خر و کره اسب). {سن؛ بو کلمه دیواندا ایشله نن قوخلماق			
دایاناراق پس هاوا و توستو معناسینی آندیریر. ^۷	(بوْراخماق) فعلینه باغلانیر.}			
قوخلولوق [آ] قوخلو، پارفوم. ^۷	قوْدوق بوغان چایی [آ] باخ: خوی.			
قوخلولماق [ل] ۱-بیر یئر اییی و قوخلو سالماق. ۲-بیر شئی	قوْدوق قیران [آ] قوْبوستان دا دره آدی. ^{۲۴۰}			
پوزوب قوخلماغینا و داغیلماغینا یول آچماق.	قوْدوقلاماق [س] ۱-ائشک حاقیندا) بالا دوغماق، بالالاماق			
قوخلوسو چیخماق [س] آتلاشیلماق.	(فا:زاییدن -اسب وخر) ۲- [مج] بیرینی کیچیلده رک اوشاق			
قوخلوسوز [ص] قوخلوسو اولما یان.	دوغماغی اؤچون دئییلر.			
قوخلوش [آ] قوخلماق ایشی ویا بیچیمی.	قوْدوقلاماق [س] آلچاق ایشلر گۆروب شیلتاقلیق ائتمک،			
قوخلوشدورماق [ل] قوخلوشماسینا یول آچماق.	شولوغ ائتمک.			
قوخلوشماق [س] چورویوب پوزولاراق بیر قوخلو چیخارماق.	قوْدوقلوق [آ] ۱-آلچاق و پس ایشلر گۆرمه (فا:بی نزاکتی).			

Qq ق	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۵۰۲	ارک سۆزلوگو	ق Qq
۲-دانشیق دلینده دوستاق خانایا وئرلن آد (آپار بولاری قودوقلوغا ییغ).	قور qor [آ] ۱-اود قیغیلجیمی، اود پارچاسی (فا:شرر).	قوراما [آ] نچه تیکه لی پارچا، پالتارتیکیشی (فا:پارچه چند تیکه). {بونون آنلامی اصلینده قوروماق و محافظت ائله مکدی که پالتاردا همان آنلامی ییلدیریر}.	قوربار [آ] گؤی تورک بیر لیگینده بیر بوی آدی.	قوربو qorbu [آ] سولدوز داغ آدی.
sparks ۲-بویوک آجی، سیختی، اوزونتو "بودرددن ایچیمه بیر بویوک قور دوشوب". ۳-اؤز، مایا. ۴: ۱- زیان. ۲-یوغورت مایاسی؛ قور کلمه‌سی زیان مفهوموندا چوخلو کلمه لرین کؤکو ساییلایلر: قورخماق کلمه‌سی بیر نوع زیانی ییلدیره‌ک او حالداکی وضعیتی گؤسته ریر و قوروماق، قوروقماق سؤزده زیانین قاباغین آلماسینی گؤسته ریر، قور کلمه‌سی ایندیکی معنالاردا اسکی مفهوما باغلانیر چونکی هم سیختی بیر نوع زیان ساییلیر و هم قیغیلجم بیر نوع زیان وئریجی (قورخودوجو و بیردن سیچریارق و اؤرکودوجو) شئی تانییر، کور کلمه سیده قور سؤز ایله ایلگیلی اولماغی اویقونسوز گؤرونمور}.	قور... [آ] انسان آدی: قورتوللو، قورخاقان، قورئل، قوراپا، قوراتا، قورال، قورالپ، قورالتان، قورالتای، قورای، قورباش، قوربای، قورتاغ، قورتان، قورتای، قورتیمور، قوردیمیر/کوردیمیر، قوردومان، قورر، قورسو، قورمارال.	قورخا قورخا [ظ] چکینه چکینه، چوخ احتیاطلا، قورخارق.	قورخاق [آ] قورخماق ایشی، قورخاق.	قورخاق [ص] هر شئی دن اولکن (اورکن)، اؤرک سیز، جسارت- سیز، (فا:ترسو). afraid {ت'قورقلوق}، سن { قورخاقجا/قورخاقاسینا [ص، ظ] قورخاق بیر بیچیمده. قورخاق قورخاق [ظ] قورخارق.
قورا qora [آ] یتیشمه‌میش کال اؤزوم، قوراق (فا:غوره). {بو کلمه قور سؤزجوغونه باغلی اولاراق معناجا دیسکیندیریجی دادی آنلاتیر چونکو قورا اوزومون چوخ تورش دادینا اشارتدیر}.	قورباشی [آ، یئرل] یتیشیب دریلدیکدن سونرا یتیندن یتیشمه‌یه باشلایان اؤزوم.	قورخماز [ص] ۱-قورخمایان، اؤرکلی، قوچاق، ایگید (فا: متهور). intrepid ۲-میصیر-تورک دؤنمی والی آدی.	قورخمازلیق [آ] ایگید لیک، قوچاق لیت، اورکلی لیک (فا:جرأت). courage	قورخماق [س، ت، سن] ۱-قورخو دویماق (فا:ترسیدن). to fear ۲-چکینمک، قایتی دویماق، سیغیناق.
قوراقا [ع'قراضه] آتقی، تورئو کونتو.	قوراسو [آ] قورادان چکیلن سو (فا:آب غوره). verjuice	قورخمالی [ص] قورخولو، تهلیکه لی.	قورخمازلیق [باخ] قورخماز لیت.	قورخموش [ص] مرعوب (فا:مرعوب). scared
قورال [آ] قورویوجو، اولغان آدی (فا:نام‌پسر).	قورالنی [آ، دی] بدن گؤی، قارنی و اؤزو آخ، کؤچری بیر قوش.	قورخو qorxu [ص، سن] ۱-قورخما دویوسو (فا:هراس).	قورخو fear ۲-چکینش، قایتی، اؤزونتو.	قورخو ییلمز [ص] هنج شتیدن قورخمایان، چوخ اؤرکلی.
قورالاماق [س] دؤیمه لنمک، نومورلانماق، قورا گتیرمک (فا:غوره دار شدن).				

Qq ق	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۵۰۳	ارک سۆزلوگو	ق ق
قورخو بيلمز ليک [آ] قورخماز لیت، اورکلی لیک.	قورغاماق [ل] بیر شئی چوخ قورویوب ساخلاماق.			
قورخو داماری [آ] قاسیق لاردا اولدوغو سانیلان و قورخویو آتلاتماق اوچون سیخیلماسی گردیگینه اینانیلان دامار.	قورغان [آ] حصار، توپراق و داش دووار، باخ: قورقان.			
قورخو هورگو [آ] قورخو.	قورقاووش [آ] ساوونوجو، مدافع. ^۷			
قورخوماق [آ] قورخوماق ایشی (فا: تهدید). threat	قورقجو / قوروقچو [آ] قئیدار دا داغ آدی.			
قورخوماق [ل، ت، سن] ۱- قورخماسینا یول آچماق ۲- قایقی یا دوشورمک، چکیندیرمک (فا: ترساندن). to frighten	قورقور / قورقور qorqor [آ] فریدن ده کند آدی.			
قورخوه [آ] سراب دا کند آدی {قورقود}.	قورقود qorqud [آ] ۱- هیبتلی، قورخودوجو، قورخو سالان			
قورخودان [ص] قورخو دوغان.	۲- [خ] عثمان لی شهزاده لریندن یاووز سلیم خان'ین قارداشی؛ سلجوقلار (سنجر خان) دؤنمی، بگ لریندن. ^۷			
قورخودوجو [ص] قورخو وثرن (فا: تهدید آمیز) threatening	{بو کلمه بعضاً قور+قوت کیمی یوروملاناراق سعادت قیویلیجیمی کیمی معنا لانیر}.			
قورخودولماق [ل] قورخوماق ایشی گؤرولمک.	قورقود آتا [آ، ده] اوغوز ائل لرینه یول گؤسترن و بابات ائلینه منسوب اولان اوزانین آدی، باخ: دهه قورقود.			
قورخوسوز [ص] قورخوسو اولمایان (فا: متهور). intrepid	قورقود الپ [خ] عثمان بگ دؤنمی اوردوباشی لاریندان. ^۷			
قورخوسوزجا [ظ] قورخوسو اولمایان.	قورلاشماق [س] یانان اود قور حالینا گلکمک، قورا چئوریلکمک، آلولانماق، قورلانماق.			
قورخوسولوق [آ] قورخوسوز اولما وضعیتی، قورخمازلیق.	قورلاماق qorlamaq [ل] یانان اودو قور حالینا گتیرمک، قورا چئوریمک، آلولاندیرماق (فا: جرقه زدن).			
قورخوشماق [قا] بیر لیکده قورخماق.	قورلانماق [ل] یانان اودو قور حالینا گتیرمک، قورا چئوریمک، آلولاندیرماق (فا: جرقه زدن).			
قورخولاجاق [آ] قورخو وثرن شئی.	قورلانماق [س] ۱- قور حالینا گلکمک. ۲- قورلا باسدیریلماق.			
قورخولماق [ل] قایقی لانماق، بیرینین توسط ایله قورخماق.	۳- میریلداماق، شیکايت لنمک.			
قورخولوق [ص] قورخو وثرن، قورخونج، قورخو گتیرن (فا: موحش). dreadful	قورلوق [ص] ۱- قورلوق قور اولان (فا: جرقه دار).			
قورخولوق [ص] ۱- یوللاردا ویا دوشمن تهلیکه‌سی اولان یئر لرده چکیلن دؤوار ویا بارماق‌لیق (نرده). ۲- تارلا و اکین یئر لرینده قوش و حیوانلاری قورخوماق اوچون دوزه لن انسان بیچیملی یشکه قو لچاق (فا: مترسک). scarecrow	قورلوق [آ] قور اولما وضعیتی.			
قورخونتو [آ] توئم (فا: توئم). imagination	قورما خوروشتو / قورورما خوروشتو [باخ] گؤی خوروشتو.			
قورخونج qorxunnc [ص، سن، ت، دهه] ۱- دهشته دوشورن، قورخودوجو، اورکودوجو. (فا: دهشت انگیز). terrible ۲-	قورما سبزی [آ] سبزی (تره/سوزو، جعفری، بوی اوتو)، ات کیمی شیلردن دوزه لن بیر نوع خوروشت (فا: قرمه سبزی).			
شاشتمین لیت وثرن، چوخ آشیری شاشیردیجی.	قورموت [آ] آتا وثریلن یونجا، آرپا و سامان قاریشینی (فا: ~). ^{۸۲}			
قورخونج لاشدیرماق [ل] قورخونج وضعیته گتیرمک.	قورناق [آ] قوللوقچو و کنیز (فا: ~). ^{۸۲}			
قورخونج لاشماق [س] قورخونج وضعیته گلکمک.	قورو qoru [آ] باخیمی بالا جا اورمان، بالا جا قوروق یئر (فا: منطقه حفاظت شده). {باخ: قوروماق}.			
قورخونج لوق [آ] قورخونج اولما وضعیتی.	قوروجو / قوروجو [آ] بکچی، قورویوجو (فا: محافظ).			
قورخویا دوشمک [س] قورخوماق.	قوروجوق [آ] کیچیک قورو.			
قورخویا سالماق [ل] قورخوماق، هیجانا سالماق.	قوروجولوق [آ] قوروجو اولما وضعیتی.			

قۇرۇملۇق qorumluq [آ] مصونیت (فا: مصونیت) immunity
قۇرۇن [آ، آئاتومی] درى نىن ان اۆست قاتى (فا: لايەروىي پۇست
قۇرۇناق [آ] قۇرۇنماق اۆچۈن دوزە لىن يىر، سىيغىنىلان و ساخلا-
نىلان تىكىتى و يىر، سىگر (فا: پناھگاھ). place of refuge
قۇرۇناقچى [ص] سىغىنان (فا: پناھندە). refugee
قۇرۇناقسىز [ص] قۇرۇنماق اۆلمايان.
قۇرۇناقلى [ص] قۇرۇنماق اۆلان.
قۇرۇنتو [آ] مۇحافظت (فا: مۇحافظت).
قۇرۇن تۇخۇسو [آ] درىنن اۆست قاتى نىن تۇخۇسو.
قۇرۇنجاق [آ] ۱- گۇز تەلەمە، مۇحافظە. ۲- قۇرۇنما يىرى.
قۇرۇنجالىق [آ] وئىقە (فا: وئىقە). security
قۇرۇنقا [آ، بى] چۇل يۇنجاى، تىر فىل. trifolium
قۇرۇنقالىق [آ] قۇرۇنقا تارالاسى.
قۇرۇنما qorunma [آ] قۇرۇنماق ايشى.
قۇرۇنماق [س، س] ۱- اۇرۇنۇقۇرۇنماق ۲- [بل] قۇرۇنماق ايشىنە
مۇسۇق اۆلماق، قۇرۇما آلتىنا آلىنماق.
قۇرۇنمۇش [ص] مۇسۇن (فا: مۇسۇن). kept
قۇرۇنۇرلۇق [آ] قۇرۇنماق ايشى، تۇخۇنۇ لىماز لىق (فا: مۇسۇن
قۇرۇنۇم [آ] قۇرۇنماق ايشى، مۇحافظت (فا: مۇحافظت) guarding
قۇرۇنۇملۇ [آ] قۇرۇنۇمۇ اۆلان.
قۇرۇيۇجو [ص، ت «قۇرۇيۇق»] مۇحافظ، گۇز تىچى، قۇرۇيان،
قۇرۇجو (فا: اسكورت). escort, protector
قۇرۇيۇجو تۇخۇ [آ] بىدندە بىر اورقاننى قۇرۇيان تۇخۇ (فا: بافت
مۇحافظ). protective tissue
قۇرۇيۇجو سى سىز حۇرف [آ] تۇر كىجەدە سىلىلى حۇرفلە يىتن
كىلمە يە سىلىلى حۇرفلە باشلايان اك آر تىر يىلىر سا آرايا
"ى، ن" سى سىز حۇرفى اىضا فە اۆلۇر، بۇ حۇرفە قۇرۇيۇجو
سى سىز حۇرف دىئىلىر، اۆرنك: "قايى نى، قايى يى".
قۇرۇيۇجۇلۇق [آ] قۇرۇنماق ايشى.
قۇرۇيۇش [آ] قۇرۇنماق ايشى ويا يىچىمى.
قۇرۇيۇلچى [خ] قۇرۇ+ ائىلچى، اۆيغۇر يازىتلار يىدە بىر بگ آدى ۷.
قۇرۇيە qoriye [آ] زىنجان دا كىد آدى (باخ: قۇرۇنماق).
قۇز qoz [آ، بى] ۱- جۇيىز؛ بىر قايىق لى و قۇشا چىنك لى

قۇرۇق qorūq [آ،ت،سن] طبیعی وتاریخی اهمیتی اولاراق قۇرۇنان یئرلر، قورونان هر یئر، یاساق بۇلگه، عسگری بۇلگه. (فا:محل حفاظت شده).

قۇرۇق۲ [باخ: قۇرا] یتیشیمیش تورش اۆزوم، قۇرا (فا:غوره).

قۇرۇق [آ] قۇرۇق سۆزیله یئر آدلاری: چناران و بجنورد دا چای آدی. نور، ملایر، زنجان، تبریز و باهار؛ اؤرمیه، خالخال؛ اردبیل (ـچو)؛ قئیدار، زنجان (ـتپه)، قُروه (ـحیدر)، سربند (ـدره)، دلیجان (ـکَهک) ده داغ آدی؛ ساین قالا (ـچو)؛ خوی دا کند آدی.

قۇرۇق قایتاق [آ،دا] حدّحدود، نزاکت.

قۇرۇق قایتاق سیز [آ،دا] حدّحدودسوز، نزاکتسیز.

قۇرۇقان [آ] آغاچلا حصارلانمیش و اطرافى قازیلی، قۇرۇنمایا الوثریشلی یئر.

قۇرۇقچو [آ] قۇرۇق یئرینی قۇرۇیان و بو ایشه باخان کیمسه، بیر یئرین گل گندی کنترل اندن.

قۇرۇقچو کَلکی qorūqçukəlki [آ] اۇجان دا داغ آدی.

قۇرۇقچو [آ] قۇرۇیوجو، قۇرۇجو، مُحافظ^۷.

قۇرۇقچولۇق [آ] قۇرۇقچونون ایشی.

قۇرۇقۇنداغ qorūqundaq [آ] لاچین، داداغ آدی (۲۳۹۸)^{۲۴۰}.

قۇرۇل qorul [آ] خوی دا کند آدی.

قۇرۇلداماق [س] قۇرۇقۇر ائيله مک (فا:قُر قر کردن) {ت «قۇزقیرماق»: رۆزک لیک ائتمک}.

قۇرۇلۇق [آ] قۇرۇ وضعیتینده اولان، قۇرۇق (فا:حفاظت شده).

قۇرۇما [آ] قۇرۇماق ایشی (فا:محافظة). protection

قۇرۇما آلتینا آلماق [ل] گوئولیگینى ساغلاماق (فا:تامین دادن). to assure the satety of

قۇرۇماق qorumaq [ل] ۱-محافظه ائتمک، بیرینی ساغلاماق و ساوونماق، مدافعه ائتمک ۲-آرخا اولماق، گۆزتله مک (فا: محافظت کردن) to take care of {سۇمرجه «قۇر»، ت، سن} قۇرۇمالیق [آ] ۱-محافظت اولونان یئر (فا:حفاظتی). protective ۲-قۇرۇما ساغلايان شئی.

قۇرۇمان [آ] مُحافظ، قۇرۇیوجو.

قۇرۇمسوز [ص] حفاظت سیز (فا:نامن without protection

ق ق	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۵۰۵	ارک سۆزلۆک	ق ق
میوه و بو میوه نی وئرن بؤیوک آغاجین آدی، قوژ آغاجینین گؤده سی برک و ساغلام اولدوغو اوچون موبل دؤزلمکده چوخ ایشله نیر ^۱ (فا:گردو). walnut ۲- (دا) قوژا اوخشیان هر شئی. ۳- باشاری فُرستی، الوثریشلی وضعیت ^۲ "هئرینی حریفینه قوژ اولارق ایشلندی". (سن، بو کلمه تورکجه ده جويز و مجازی حالدا خایا معناسیندا گلیبدیر (فارسجادا قوزیت یاوا آدام معناسیندا اصلینده شپش خایه معناسیندا دیر کی بو سؤزدن آلینمادیر ^۱)، کلاوسون احتمال وئریر بو کلمه عربجه جوژ کلمه سینین محرّفی اولسون البتده بو سؤز دؤز دئییلدیر، چونکی بو سؤز عربجه ده درین معنالی و اسکی کلمه ساییلیمیر و لسان العرب کیمی قدیمی سؤزلوکلرده ده بو کلمه نین معرّب (عربلشمیش) اولماغینا اشاره اولونور؛ دیواندا ایشلنن بیر سیرا کلمه لر اورتاق بیر کؤکه باغلیدیلا، قوسمیق کلمه سی فیندیق معناسیندا گلیب و قوشاماق سؤزو بیر نوع آغاچا اشارتدیر، همچنین قووق و قووا کیمی سؤزلرده ایچی بوش شئیلره دئییلیر، بو کلمه لردن آنلاشیلیر کی قو سؤزو ایچی اوئولموش شئی، و قوسمیق سؤزونون ساده لشمیشی اولاراق قوژ سؤزده جويز معناسیندا دیر و اصلی معنادا جويزی بۆروین قایغا اشارتدیر، بو کلمه اسکی فارسجادا گؤز شکلینده ایشله- نیردی و "قو، قوژ" و "قوسمیق" سؤزلریله ایلگی سیز دئییلدیر، باخ: جويز، قووماق}.	قوژاچیلیق [آ] قوژا بسلمه ایشی.	قوژاچیلیق [آ] قوژا بسلمه ایشی.		
قوژا حالواسی [آ] جويز شکردن دؤزلمیش حالوا. nougat	قوژا حالواسی [آ] جويز شکردن دؤزلمیش حالوا. nougat		قوژا حالواسی [آ] جويز شکردن دؤزلمیش حالوا. nougat	
قوژاسیز [ص] قوزاسی اولمایان.	قوژاسیز [ص] قوزاسی اولمایان.		قوژاسیز [ص] قوزاسی اولمایان.	
قوژاق qozaq [آ] ۱- قوژالاق. ۲- دمیر قوتو، اسکیده بوجور قوتولارا شاهلارین مکتوبلاری قویو لوردو.	قوژاق qozaq [آ] ۱- قوژالاق. ۲- دمیر قوتو، اسکیده بوجور قوتولارا شاهلارین مکتوبلاری قویو لوردو.		قوژاق qozaq [آ] ۱- قوژالاق. ۲- دمیر قوتو، اسکیده بوجور قوتولارا شاهلارین مکتوبلاری قویو لوردو.	
قوژالاق qozalaq [آ، بی] ۱- قوژالاق لیلار تاقیمینین میوه سی، بو اوروونون آلتی یووارلاق و تپه سی مخروط بیچیمده اولور و توخوسو اودون سوو دور، قوژا. ۲- پیتیشمه میش خام میوه. (بو کلمه قوژ سؤزوندن آلیناراق یووارلاق شئی گؤسته ریر، باخ: قوژا).	قوژالاق qozalaq [آ، بی] ۱- قوژالاق لیلار تاقیمینین میوه سی، بو اوروونون آلتی یووارلاق و تپه سی مخروط بیچیمده اولور و توخوسو اودون سوو دور، قوژا. ۲- پیتیشمه میش خام میوه. (بو کلمه قوژ سؤزوندن آلیناراق یووارلاق شئی گؤسته ریر، باخ: قوژا).		قوژالاق qozalaq [آ، بی] ۱- قوژالاق لیلار تاقیمینین میوه سی، بو اوروونون آلتی یووارلاق و تپه سی مخروط بیچیمده اولور و توخوسو اودون سوو دور، قوژا. ۲- پیتیشمه میش خام میوه. (بو کلمه قوژ سؤزوندن آلیناراق یووارلاق شئی گؤسته ریر، باخ: قوژا).	
قوژالاق گیللر [ص] قوژالاقا بنزه ین اوروونو اولان بیتگیلر.	قوژالاق گیللر [ص] قوژالاقا بنزه ین اوروونو اولان بیتگیلر.		قوژالاق گیللر [ص] قوژالاقا بنزه ین اوروونو اولان بیتگیلر.	
قوژالاق لیلار [آ، بی] آچیق توخوملولاردان یاپراقلاری ایینه سوو، اوروولری قوژالاق بیچیمینده اولان بیتگی لر تاقیمی، ایینه یاپراقلیلار و چام گیللر قوژالاقلیلار تاقیمیندا ندر.	قوژالاق لیلار [آ، بی] آچیق توخوملولاردان یاپراقلاری ایینه سوو، اوروولری قوژالاق بیچیمینده اولان بیتگی لر تاقیمی، ایینه یاپراقلیلار و چام گیللر قوژالاقلیلار تاقیمیندا ندر.		قوژالاق لیلار [آ، بی] آچیق توخوملولاردان یاپراقلاری ایینه سوو، اوروولری قوژالاق بیچیمینده اولان بیتگی لر تاقیمی، ایینه یاپراقلیلار و چام گیللر قوژالاقلیلار تاقیمیندا ندر.	
قوژالاماق [س] (پامبوق) قوژ باغلاماق. to form bolls	قوژالاماق [س] (پامبوق) قوژ باغلاماق. to form bolls		قوژالاماق [س] (پامبوق) قوژ باغلاماق. to form bolls	
قوژالانماق [س] (پامبوق) قوژ باغلاماق.	قوژالانماق [س] (پامبوق) قوژ باغلاماق.		قوژالانماق [س] (پامبوق) قوژ باغلاماق.	
قوژالی [ص] قوزاسی اولان.	قوژالی [ص] قوزاسی اولان.		قوژالی [ص] قوزاسی اولان.	
قوژان [آ] ۱- قوژالاق. ۲- قازان. ۳- اهرده (قوژان داشی) داغ آدی، ۴- آنادولودا (سیس بؤلگه سینده) بیر بؤلگه آدی ^{۲۰۹} .	قوژان [آ] ۱- قوژالاق. ۲- قازان. ۳- اهرده (قوژان داشی) داغ آدی، ۴- آنادولودا (سیس بؤلگه سینده) بیر بؤلگه آدی ^{۲۰۹} .		قوژان [آ] ۱- قوژالاق. ۲- قازان. ۳- اهرده (قوژان داشی) داغ آدی، ۴- آنادولودا (سیس بؤلگه سینده) بیر بؤلگه آدی ^{۲۰۹} .	
قوژانلو [آ] ۱۶ جی یۆز یلده، آنادولو حلب ذوالقدر تورکلرینه باغلی بیر بو ی آدی ^{۸۵} . باخ: سلجوقلار ^{۲۰۹} .	قوژانلو [آ] ۱۶ جی یۆز یلده، آنادولو حلب ذوالقدر تورکلرینه باغلی بیر بو ی آدی ^{۸۵} . باخ: سلجوقلار ^{۲۰۹} .		قوژانلو [آ] ۱۶ جی یۆز یلده، آنادولو حلب ذوالقدر تورکلرینه باغلی بیر بو ی آدی ^{۸۵} . باخ: سلجوقلار ^{۲۰۹} .	
قوژاورده [آ، ت] بالاساغون آیری آدی و شهر معناسیندا دیر ^{۱۲} .	قوژاورده [آ، ت] بالاساغون آیری آدی و شهر معناسیندا دیر ^{۱۲} .		قوژاورده [آ، ت] بالاساغون آیری آدی و شهر معناسیندا دیر ^{۱۲} .	
قوژاویناماق [س] ایلینده کی بؤیوک قوژو ایشلتمک.	قوژاویناماق [س] ایلینده کی بؤیوک قوژو ایشلتمک.		قوژاویناماق [س] ایلینده کی بؤیوک قوژو ایشلتمک.	
قوژایتیرمک [ل] یارالانا بیلدیگی امکانی الدن وئرمک.	قوژایتیرمک [ل] یارالانا بیلدیگی امکانی الدن وئرمک.		قوژایتیرمک [ل] یارالانا بیلدیگی امکانی الدن وئرمک.	
قوژبئل [ص] بئل ویا دؤشونون آرخا سوموکلرینین اییلمه سی سونوجو بئلی قوژ کیمی اولان، قالدیق بئل، دؤنقار، بیرطرفی چیخیق. hunchback, humpback	قوژبئل [ص] بئل ویا دؤشونون آرخا سوموکلرینین اییلمه سی سونوجو بئلی قوژ کیمی اولان، قالدیق بئل، دؤنقار، بیرطرفی چیخیق. hunchback, humpback		قوژبئل [ص] بئل ویا دؤشونون آرخا سوموکلرینین اییلمه سی سونوجو بئلی قوژ کیمی اولان، قالدیق بئل، دؤنقار، بیرطرفی چیخیق. hunchback, humpback	
قوژ حالواسی [آ] جويز حالواسی، جويز له حاضرلانا حالوا.	قوژ حالواسی [آ] جويز حالواسی، جويز له حاضرلانا حالوا.		قوژ حالواسی [آ] جويز حالواسی، جويز له حاضرلانا حالوا.	
قوژ دهسته [آ، مج] تاپانچانوغو، دسته سی یووارلاق اولان تاپانچا.	قوژ دهسته [آ، مج] تاپانچانوغو، دسته سی یووارلاق اولان تاپانچا.		قوژ دهسته [آ، مج] تاپانچانوغو، دسته سی یووارلاق اولان تاپانچا.	
قوژدوی qozdovi [آ] رامیان دا کند آدی.	قوژدوی qozdovi [آ] رامیان دا کند آدی.		قوژدوی qozdovi [آ] رامیان دا کند آدی.	
قوژ سیندیران [آ] قوژو سیندیرما آیتی. nutcracker	قوژ سیندیران [آ] قوژو سیندیرما آیتی. nutcracker		قوژ سیندیران [آ] قوژو سیندیرما آیتی. nutcracker	
قوژ قایغی [آ] قوژو بۆروین قاییق. walnutshell	قوژ قایغی [آ] قوژو بۆروین قاییق. walnutshell		قوژ قایغی [آ] قوژو بۆروین قاییق. walnutshell	
قوژ قایغینا سالماق [ل] بیرینی چیخیلماز وضعیتیه سالماق.	قوژ قایغینا سالماق [ل] بیرینی چیخیلماز وضعیتیه سالماق.		قوژ قایغینا سالماق [ل] بیرینی چیخیلماز وضعیتیه سالماق.	
قوژاچا [آ] ایپک قوژاسی آلیب ساتان کیمسه.	قوژاچا [آ] ایپک قوژاسی آلیب ساتان کیمسه.		قوژاچا [آ] ایپک قوژاسی آلیب ساتان کیمسه.	

ق ق	آذربایجان تورکجه سی	۱۵۰۶	ارک سۆزلوگو	ق ق
قوز قاييغينا گيرمک [س] قورخودان د ليک آختارماق و گيز لئمک.	قوز قاييغينا گيرمک [س] قورخودان د ليک آختارماق و گيز لئمک.		قوسى تيريزى [يازار] عليجان قوسى تيريزده آنادان اولوب و سونرالار اصفهانا كؤچوب و تورکجه ديوانى واردير ^{۱۱۷} .	
قوزقاو [آ] قيام، عصيان، باشقا لديرما.	قوزقاو [آ] قيام، عصيان، باشقا لديرما.		قوش [آ] ۱- قوج ۲- ديزى، سير، ديزه ^۷ .	
قوزقئجي دره سى qozqeqçi [آ] ساين قالا دا چاي آدى.	قوزقئجي دره سى qozqeqçi [آ] ساين قالا دا چاي آدى.		قوشا qoşa [ص] ۱- جوت، يان يانا (فا: جفت). ۲- pair	
قوزقوراب [آ، بى] تارلارلاردا توپراق آلتيندا ييتين و كيچيک يئر آلمايا بنزير يئر كؤك ييتگى.	قوزقوراب [آ، بى] تارلارلاردا توپراق آلتيندا ييتين و كيچيک يئر آلمايا بنزير يئر كؤك ييتگى.		قوشا ليكده. ۱- سن، بو كلمه ايله قوشماق فعلى نين كؤك- داشليغى آيديندير چونكى قوشماق شئيلرى قوشا حالا سالماقدير، قوشماق فعلى آت چايتماق معنا سيندا ادا همان مفهومدا يان يانا گئندن آتلارى آنديرير، باخ: قوشماق {.	
قوزقورماق [س، دا] اؤزوندىن اؤيدوروب سؤيله مك، گوپ باسماق، دانيشماق.	قوزقورماق [س، دا] اؤزوندىن اؤيدوروب سؤيله مك، گوپ باسماق، دانيشماق.		قوشا... [آ] ايران و آذربايجان جمهوريتينده يئر آدى اولاراق ايشلنير، باخ: يئر آدلارى (ان آزى ۴۰ آد سايماق اولار).	
قوزقوز اوينا ما ق [س] تارتيشماق، بحث لشمک.	قوزقوز اوينا ما ق [س] تارتيشماق، بحث لشمک.		قوشا آدديم [آ، ايدمان] قوشا آدديم لارلا يئر يئر آتلا نماق.	
قوزقىرماق [ل] او يوندا ايلنده كى قوزلارين ييرينى ايشلتمک.	قوزقىرماق [ل] او يوندا ايلنده كى قوزلارين ييرينى ايشلتمک.		قوشا ئيت [آ] ايكي ييت لى شعر (فا: دوييتى). distich	
قوزلاق [آ] باخ: قوزا.	قوزلاق [آ] باخ: قوزا.		قوشا بوزو/ قوشا لوله [ص] قوشا بوزولو اولان (فا: دولول).	
قوزلانماق [س، دا] كيير لئمک، كيشى لئمک، قورّه لئمک، قوزلاماق (فا: غره شدن). to pride oneself (of)	قوزلانماق [س، دا] كيير لئمک، كيشى لئمک، قورّه لئمک، قوزلاماق (فا: غره شدن). to pride oneself (of)		double-barrelled (gun)	
قوزلولو [آ] ييناب (-داغى)، و ماكى دا داغ آدى. بوستان آباد، خياو (-قارابولاق)، ماهنشان، ساين قالا، ساين قالا (-افشار)، ساوه-زرندي، آوج، خوى (-خنه يه)، كيوى، گئرمى (۲)، مليكان، هشتري و ماهنشان دا كند آدى.	قوزلولو [آ] ييناب (-داغى)، و ماكى دا داغ آدى. بوستان آباد، خياو (-قارابولاق)، ماهنشان، ساين قالا، ساين قالا (-افشار)، ساوه-زرندي، آوج، خوى (-خنه يه)، كيوى، گئرمى (۲)، مليكان، هشتري و ماهنشان دا كند آدى.		قوشا جالى [ص] اوغورسوز (فا: بدشگون) ^{۱۴۰} .	
قوزلوجا [آ] مراغا دا چاي آدى. مراغا، خياو، بوستان آباد، همدان، رزن و ساين قالا دا كند آدى.	قوزلوجا [آ] مراغا دا چاي آدى. مراغا، خياو، بوستان آباد، همدان، رزن و ساين قالا دا كند آدى.		قوشا ج [آ، ديلىب] آدسال جمله لرده اؤزنه ايله يوكلمى بيرلشدين و مفهومونو تثبيت ائدن "دير، دير" اكي و "دييل" كلمه سى "هاوا بولودور، هاوا بولود دييل" ^۳ .	
قوزلوجاي [آ] آرازاتوكلن و سؤمقايت دا چاي آدى ^{۲۴} .	قوزلوجاي [آ] آرازاتوكلن و سؤمقايت دا چاي آدى ^{۲۴} .		قوشا جاي qoşaçay [آ] بوشهر او رزميه نين ۱۱۵ گد، تيريزين ۱۸۷ ك و مراغا شهرينين ۵۵ ك گب طرفينده يئر آليب، ش ۱۳۲۰ ده مراغا شهرى نين بخشلريندن سايلاراق ۲ دهستان (مرحمت آباد، قره لر) و ۱۸۸ كنددن تشكيل تاپيردى، توپلام نفوسو * ۳۷۱۶۰ نفر ايدى، شهر نفوسو ۹۷۳۷ نفر تورك قتيدي اولونموشدور، او دؤنم ۱۷۹ كنددين اهالى سى توركايدى و ۹ كند كورد اولاراق توپلام جمعيتى ۱۸۳۳ نفر قتيدي اولونوبدور و شهرستاتين ۳۵۳۲۷ نفرى يعنى ۹۵ فايضى توركو و ۵ فايضى كورد ايديلر، ش ۱۳۸۵ ده شهرستاتين جمعيتى توپلام ۲۴۷۳۰۷ نفر اعلام اولوبدوركى ۱۱۴۱۵۳ نفرى شهرده و ۱۳۳۱۵۴ نفرى كندلرده ياشايلار، بو دؤنم ۱۸۸ كنددن ۱۷۰ كند توركو و ۱۸ كندده كورد ويا توركو و كورد بيرليكه ياشايلرديلار، اورتالاما حسابلا هر كنددين جمعيتى (۱۸۸ / ۱۲۳۶۵۴) ۷۰۸ نفر اولوردو، لذا بو شهرده جمعيتين ۱۴۷۴۴ نفرى كورد و قالانى توركو	
قوزلوق [آ] قوز آغاجى چوخ ييتين يئر. walnut grove	قوزلوق [آ] قوز آغاجى چوخ ييتين يئر. walnut grove			
قوزلوق qozluq [آ] مشهد و چاپشلو دا كند آدى.	قوزلوق qozluq [آ] مشهد و چاپشلو دا كند آدى.			
قوزلورمك [ل] امكان تانيماق.	قوزلورمك [ل] امكان تانيماق.			
قوزلوراي [ص] قوزا كيمي، قوزايا اوخشار. nut-shaped,	قوزلوراي [ص] قوزا كيمي، قوزايا اوخشار. nut-shaped,			
قوزوللو [آ] صفوى دؤنمى اؤستاجلولاردان بير اؤيا اولاراق آذربايجانا كؤچ ائندهرك صفوى لره قاتيلديلار ^{۸۵} . {قز للو و قيز ليلو شكلينده ده يازيلير}	قوزوللو [آ] صفوى دؤنمى اؤستاجلولاردان بير اؤيا اولاراق آذربايجانا كؤچ ائندهرك صفوى لره قاتيلديلار ^{۸۵} . {قز للو و قيز ليلو شكلينده ده يازيلير}			
قوزونون اؤستونه قوز قويماق [ل] درديني داهادا آرتيرماق، ايشيني داهادا چتين لشديرمك.	قوزونون اؤستونه قوز قويماق [ل] درديني داهادا آرتيرماق، ايشيني داهادا چتين لشديرمك.			
قوزياخا [آ] اوغوز-بايات بويونا عايد يئر آدى (۱۶ جى قرن) ^{۲۲۵} .	قوزياخا [آ] اوغوز-بايات بويونا عايد يئر آدى (۱۶ جى قرن) ^{۲۲۵} .			
قوس qovs [ع، آ، ي، ايمچ (فا: قوس).	قوس qovs [ع، آ، ي، ايمچ (فا: قوس).			
قوس قزح [ع، آ، گوى قورشاغى.	قوس قزح [ع، آ، گوى قورشاغى.			
قوس قوجا/ قوس قوجامان [ص] چوخ بويوك.	قوس قوجا/ قوس قوجامان [ص] چوخ بويوك.			
قوسمايلىن [آ] لئريك ده كند آدى ^{۲۴۰} .	قوسمايلىن [آ] لئريك ده كند آدى ^{۲۴۰} .			

ق ق	آذربایجان تورکجه سی	۱۵۰۷	ارک سۆزلوگو	ق ق
ایدیلر، ایندی شهر ایچینده ده بیر فایزه یاخین کورد عائله لری یاشایرلار آیری دئییشله ۹۴ فایزی تورک و ۶ فایزی کورد ایدیلر، البتده بیر مسئله ده اشاره اولونمالیدیرکی کورد کندلری ایکی سایملامایا گوره تعداد لاحاظیندان ایکی قات اولوبدور. بو شهر دیز سولاری سویه سیندن ۱۳۱۴ متر یوکسک لیکده اولاراق اوزئی گئیشلیگی ۵۰۰۰ کیلومتر مربع دیر. بو شهر جیغاتو (قوزینه رود) و تاتاؤ (قو: سیمینه رود) چایلاری آراسیندا قرار تاپدیغی اوچون قوشاچای آدیلا تانییر، تاریخی و گورمه لری یئرلریندن نجه سینی آد آپارماق اولار: طاق میچیدی، خان حمامی یا کوهنه حمام (قاجار دؤورو)، هولاکو خان قالاسی (ایلخان لیلار دؤورو)، میرزا رسول کؤپروسو (فا: میاندوآب).	ایدیلر، ایندی شهر ایچینده ده بیر فایزه یاخین کورد عائله لری یاشایرلار آیری دئییشله ۹۴ فایزی تورک و ۶ فایزی کورد ایدیلر، البتده بیر مسئله ده اشاره اولونمالیدیرکی کورد کندلری ایکی سایملامایا گوره تعداد لاحاظیندان ایکی قات اولوبدور. بو شهر دیز سولاری سویه سیندن ۱۳۱۴ متر یوکسک لیکده اولاراق اوزئی گئیشلیگی ۵۰۰۰ کیلومتر مربع دیر. بو شهر جیغاتو (قوزینه رود) و تاتاؤ (قو: سیمینه رود) چایلاری آراسیندا قرار تاپدیغی اوچون قوشاچای آدیلا تانییر، تاریخی و گورمه لری یئرلریندن نجه سینی آد آپارماق اولار: طاق میچیدی، خان حمامی یا کوهنه حمام (قاجار دؤورو)، هولاکو خان قالاسی (ایلخان لیلار دؤورو)، میرزا رسول کؤپروسو (فا: میاندوآب).	ایدیلر، ایندی شهر ایچینده ده بیر فایزه یاخین کورد عائله لری یاشایرلار آیری دئییشله ۹۴ فایزی تورک و ۶ فایزی کورد ایدیلر، البتده بیر مسئله ده اشاره اولونمالیدیرکی کورد کندلری ایکی سایملامایا گوره تعداد لاحاظیندان ایکی قات اولوبدور. بو شهر دیز سولاری سویه سیندن ۱۳۱۴ متر یوکسک لیکده اولاراق اوزئی گئیشلیگی ۵۰۰۰ کیلومتر مربع دیر. بو شهر جیغاتو (قوزینه رود) و تاتاؤ (قو: سیمینه رود) چایلاری آراسیندا قرار تاپدیغی اوچون قوشاچای آدیلا تانییر، تاریخی و گورمه لری یئرلریندن نجه سینی آد آپارماق اولار: طاق میچیدی، خان حمامی یا کوهنه حمام (قاجار دؤورو)، هولاکو خان قالاسی (ایلخان لیلار دؤورو)، میرزا رسول کؤپروسو (فا: میاندوآب).	ایدیلر، ایندی شهر ایچینده ده بیر فایزه یاخین کورد عائله لری یاشایرلار آیری دئییشله ۹۴ فایزی تورک و ۶ فایزی کورد ایدیلر، البتده بیر مسئله ده اشاره اولونمالیدیرکی کورد کندلری ایکی سایملامایا گوره تعداد لاحاظیندان ایکی قات اولوبدور. بو شهر دیز سولاری سویه سیندن ۱۳۱۴ متر یوکسک لیکده اولاراق اوزئی گئیشلیگی ۵۰۰۰ کیلومتر مربع دیر. بو شهر جیغاتو (قوزینه رود) و تاتاؤ (قو: سیمینه رود) چایلاری آراسیندا قرار تاپدیغی اوچون قوشاچای آدیلا تانییر، تاریخی و گورمه لری یئرلریندن نجه سینی آد آپارماق اولار: طاق میچیدی، خان حمامی یا کوهنه حمام (قاجار دؤورو)، هولاکو خان قالاسی (ایلخان لیلار دؤورو)، میرزا رسول کؤپروسو (فا: میاندوآب).	ایدیلر، ایندی شهر ایچینده ده بیر فایزه یاخین کورد عائله لری یاشایرلار آیری دئییشله ۹۴ فایزی تورک و ۶ فایزی کورد ایدیلر، البتده بیر مسئله ده اشاره اولونمالیدیرکی کورد کندلری ایکی سایملامایا گوره تعداد لاحاظیندان ایکی قات اولوبدور. بو شهر دیز سولاری سویه سیندن ۱۳۱۴ متر یوکسک لیکده اولاراق اوزئی گئیشلیگی ۵۰۰۰ کیلومتر مربع دیر. بو شهر جیغاتو (قوزینه رود) و تاتاؤ (قو: سیمینه رود) چایلاری آراسیندا قرار تاپدیغی اوچون قوشاچای آدیلا تانییر، تاریخی و گورمه لری یئرلریندن نجه سینی آد آپارماق اولار: طاق میچیدی، خان حمامی یا کوهنه حمام (قاجار دؤورو)، هولاکو خان قالاسی (ایلخان لیلار دؤورو)، میرزا رسول کؤپروسو (فا: میاندوآب).
قوشاچای بۆلگه سینین چایلاری [آ] چایلار جیغاتوچایا تۆکولورلر: تقی آباد چای (q۰/۱۱s۱b۶)، قوشاچای آرخی (q۳/۵۲s۱b۸)، حاجی بهزاد چای (q۰/۶۲s۱b۱۰)، قوشاچای بۆلگه سینین داغلاری [آ] قونجالی (۱۴۵۰ کد ۲۳)، کاوازش ۲۷ کد ۱۷۴۹، آغلانغان (۲۷ کد ۱۸۲۰)، قاریاغی (۲۷ کد ۱۶۱۰)، قراوول (۲۹ کد ۱۶۸۰)، قوشاچای (مرحمت آباد-جنوبی مرحمت آباد) بۆلگه سینین کند-لری [آ] (یئرلی اهالی مرحمت آباد بۆلگه سینیه چاربووش/چاربووج دئییرلر) تازا کند تپه رش؛ تازا کند للکلو؛ تپه رش × (۴۱۸)؛ تپه صامی × (۱۷۳)؛ چلیک (۴۵۰)؛ جعفر آباد چلیک (۱۹۰/تو+کو)؛ چوغانلو × (۱۶۰)؛ حثیران × (۸۰)؛ داش تپه (۳۵۰)؛ شکور کندی (۱۱۰)؛ قالا/کیچیک/بویوک × (۴۰)؛ قاراپاق (۲۱۰)؛ گرده رش × (۲۸۰)؛ للکلو (۵۷۰)؛ مروان کندی × (۱۴۰)؛ ملیک آباد (۱۹۰)؛ نبی کندی (۸۰)؛ نظام آباد (۸۰۰)؛ قوشاچای (مرحمت آباد-شمالی مرحمت آباد، چاربووج) بۆلگه-سینین کندلری [آ] ابراهیم حصار (۲۰۲)؛ اسلام آباد؛ آغداش (۲۲۵)؛ اوزون اوبا (۱۸۷)؛ خیزه انبار (۳۸۰) (قو: خزینه انبار)؛ سرجه لی/فیروزآباد؛ شابانلی/شعبانلو (۴۲۰)؛ فوسوندوز (۵۰۰) (قو: فسندوز)؛ قاراگوزلو	قوشاچای بۆلگه سینین چایلاری [آ] چایلار جیغاتوچایا تۆکولورلر: تقی آباد چای (q۰/۱۱s۱b۶)، قوشاچای آرخی (q۳/۵۲s۱b۸)، حاجی بهزاد چای (q۰/۶۲s۱b۱۰)، قوشاچای بۆلگه سینین داغلاری [آ] قونجالی (۱۴۵۰ کد ۲۳)، کاوازش ۲۷ کد ۱۷۴۹، آغلانغان (۲۷ کد ۱۸۲۰)، قاریاغی (۲۷ کد ۱۶۱۰)، قراوول (۲۹ کد ۱۶۸۰)، قوشاچای (مرحمت آباد-جنوبی مرحمت آباد) بۆلگه سینین کند-لری [آ] (یئرلی اهالی مرحمت آباد بۆلگه سینیه چاربووش/چاربووج دئییرلر) تازا کند تپه رش؛ تازا کند للکلو؛ تپه رش × (۴۱۸)؛ تپه صامی × (۱۷۳)؛ چلیک (۴۵۰)؛ جعفر آباد چلیک (۱۹۰/تو+کو)؛ چوغانلو × (۱۶۰)؛ حثیران × (۸۰)؛ داش تپه (۳۵۰)؛ شکور کندی (۱۱۰)؛ قالا/کیچیک/بویوک × (۴۰)؛ قاراپاق (۲۱۰)؛ گرده رش × (۲۸۰)؛ للکلو (۵۷۰)؛ مروان کندی × (۱۴۰)؛ ملیک آباد (۱۹۰)؛ نبی کندی (۸۰)؛ نظام آباد (۸۰۰)؛ قوشاچای (مرحمت آباد-شمالی مرحمت آباد، چاربووج) بۆلگه-سینین کندلری [آ] ابراهیم حصار (۲۰۲)؛ اسلام آباد؛ آغداش (۲۲۵)؛ اوزون اوبا (۱۸۷)؛ خیزه انبار (۳۸۰) (قو: خزینه انبار)؛ سرجه لی/فیروزآباد؛ شابانلی/شعبانلو (۴۲۰)؛ فوسوندوز (۵۰۰) (قو: فسندوز)؛ قاراگوزلو	قوشاچای بۆلگه سینین چایلاری [آ] چایلار جیغاتوچایا تۆکولورلر: تقی آباد چای (q۰/۱۱s۱b۶)، قوشاچای آرخی (q۳/۵۲s۱b۸)، حاجی بهزاد چای (q۰/۶۲s۱b۱۰)، قوشاچای بۆلگه سینین داغلاری [آ] قونجالی (۱۴۵۰ کد ۲۳)، کاوازش ۲۷ کد ۱۷۴۹، آغلانغان (۲۷ کد ۱۸۲۰)، قاریاغی (۲۷ کد ۱۶۱۰)، قراوول (۲۹ کد ۱۶۸۰)، قوشاچای (مرحمت آباد-جنوبی مرحمت آباد) بۆلگه سینین کند-لری [آ] (یئرلی اهالی مرحمت آباد بۆلگه سینیه چاربووش/چاربووج دئییرلر) تازا کند تپه رش؛ تازا کند للکلو؛ تپه رش × (۴۱۸)؛ تپه صامی × (۱۷۳)؛ چلیک (۴۵۰)؛ جعفر آباد چلیک (۱۹۰/تو+کو)؛ چوغانلو × (۱۶۰)؛ حثیران × (۸۰)؛ داش تپه (۳۵۰)؛ شکور کندی (۱۱۰)؛ قالا/کیچیک/بویوک × (۴۰)؛ قاراپاق (۲۱۰)؛ گرده رش × (۲۸۰)؛ للکلو (۵۷۰)؛ مروان کندی × (۱۴۰)؛ ملیک آباد (۱۹۰)؛ نبی کندی (۸۰)؛ نظام آباد (۸۰۰)؛ قوشاچای (مرحمت آباد-شمالی مرحمت آباد، چاربووج) بۆلگه-سینین کندلری [آ] ابراهیم حصار (۲۰۲)؛ اسلام آباد؛ آغداش (۲۲۵)؛ اوزون اوبا (۱۸۷)؛ خیزه انبار (۳۸۰) (قو: خزینه انبار)؛ سرجه لی/فیروزآباد؛ شابانلی/شعبانلو (۴۲۰)؛ فوسوندوز (۵۰۰) (قو: فسندوز)؛ قاراگوزلو	قوشاچای بۆلگه سینین چایلاری [آ] چایلار جیغاتوچایا تۆکولورلر: تقی آباد چای (q۰/۱۱s۱b۶)، قوشاچای آرخی (q۳/۵۲s۱b۸)، حاجی بهزاد چای (q۰/۶۲s۱b۱۰)، قوشاچای بۆلگه سینین داغلاری [آ] قونجالی (۱۴۵۰ کد ۲۳)، کاوازش ۲۷ کد ۱۷۴۹، آغلانغان (۲۷ کد ۱۸۲۰)، قاریاغی (۲۷ کد ۱۶۱۰)، قراوول (۲۹ کد ۱۶۸۰)، قوشاچای (مرحمت آباد-جنوبی مرحمت آباد) بۆلگه سینین کند-لری [آ] (یئرلی اهالی مرحمت آباد بۆلگه سینیه چاربووش/چاربووج دئییرلر) تازا کند تپه رش؛ تازا کند للکلو؛ تپه رش × (۴۱۸)؛ تپه صامی × (۱۷۳)؛ چلیک (۴۵۰)؛ جعفر آباد چلیک (۱۹۰/تو+کو)؛ چوغانلو × (۱۶۰)؛ حثیران × (۸۰)؛ داش تپه (۳۵۰)؛ شکور کندی (۱۱۰)؛ قالا/کیچیک/بویوک × (۴۰)؛ قاراپاق (۲۱۰)؛ گرده رش × (۲۸۰)؛ للکلو (۵۷۰)؛ مروان کندی × (۱۴۰)؛ ملیک آباد (۱۹۰)؛ نبی کندی (۸۰)؛ نظام آباد (۸۰۰)؛ قوشاچای (مرحمت آباد-شمالی مرحمت آباد، چاربووج) بۆلگه-سینین کندلری [آ] ابراهیم حصار (۲۰۲)؛ اسلام آباد؛ آغداش (۲۲۵)؛ اوزون اوبا (۱۸۷)؛ خیزه انبار (۳۸۰) (قو: خزینه انبار)؛ سرجه لی/فیروزآباد؛ شابانلی/شعبانلو (۴۲۰)؛ فوسوندوز (۵۰۰) (قو: فسندوز)؛ قاراگوزلو	قوشاچای بۆلگه سینین چایلاری [آ] چایلار جیغاتوچایا تۆکولورلر: تقی آباد چای (q۰/۱۱s۱b۶)، قوشاچای آرخی (q۳/۵۲s۱b۸)، حاجی بهزاد چای (q۰/۶۲s۱b۱۰)، قوشاچای بۆلگه سینین داغلاری [آ] قونجالی (۱۴۵۰ کد ۲۳)، کاوازش ۲۷ کد ۱۷۴۹، آغلانغان (۲۷ کد ۱۸۲۰)، قاریاغی (۲۷ کد ۱۶۱۰)، قراوول (۲۹ کد ۱۶۸۰)، قوشاچای (مرحمت آباد-جنوبی مرحمت آباد) بۆلگه سینین کند-لری [آ] (یئرلی اهالی مرحمت آباد بۆلگه سینیه چاربووش/چاربووج دئییرلر) تازا کند تپه رش؛ تازا کند للکلو؛ تپه رش × (۴۱۸)؛ تپه صامی × (۱۷۳)؛ چلیک (۴۵۰)؛ جعفر آباد چلیک (۱۹۰/تو+کو)؛ چوغانلو × (۱۶۰)؛ حثیران × (۸۰)؛ داش تپه (۳۵۰)؛ شکور کندی (۱۱۰)؛ قالا/کیچیک/بویوک × (۴۰)؛ قاراپاق (۲۱۰)؛ گرده رش × (۲۸۰)؛ للکلو (۵۷۰)؛ مروان کندی × (۱۴۰)؛ ملیک آباد (۱۹۰)؛ نبی کندی (۸۰)؛ نظام آباد (۸۰۰)؛ قوشاچای (مرحمت آباد-شمالی مرحمت آباد، چاربووج) بۆلگه-سینین کندلری [آ] ابراهیم حصار (۲۰۲)؛ اسلام آباد؛ آغداش (۲۲۵)؛ اوزون اوبا (۱۸۷)؛ خیزه انبار (۳۸۰) (قو: خزینه انبار)؛ سرجه لی/فیروزآباد؛ شابانلی/شعبانلو (۴۲۰)؛ فوسوندوز (۵۰۰) (قو: فسندوز)؛ قاراگوزلو
قوشاچای (مرکزی-باروی) بۆلگه سینین کندلری [آ] آغکند باری؛ امیرآباد (۳۹۰)؛ باری (قو: باروق)؛ حمید؛ داش آلتی؛ ساینجیق؛ شورجا باری؛ شورجا؛ علی بولاغی؛ علیار کندی؛ قاتار؛ قاراساقال؛ قیرمیزی بولاغی؛ قیشلاق نوروزلو؛ گؤل سلیمانلی؛ نادر گؤل؛ نوروزلو؛ قوشاچای (مرکزی-جنوبی زرينه رود) بۆلگه سینین کندلری [آ] ابراهیم آباد × (۱۱۲)؛ اوزون قیشلاق × (۲۳۳)؛ جامیش گؤل (قو: گامیش گلی)؛ حسین آباد قالاسی؛ خان کندی؛ سؤوول تپه/سئوگیلی تپه (۸۰۰/ی تو)؛ سرچار؛ سؤوزو (قو: سیزی)؛ شین آوا/تو+کو؛ عسگرآباد/تو+کو؛ قاباق کندی؛ گۆیجه لی (۵۷۰)؛ مئشیرآباد × (۲۳۰)؛ نوروزلو سدین شهرکی؛ قوشاچای (مرکزی-شمالی زرينه رود) بۆلگه سینین کندلری [آ] بگتاش (۱۳۰۰)؛ توپخاناساتیلیمیشی (۲۷۰)؛ جارچیلی (۴۸۰)؛ جواد حصار (۵۴۰)؛ حاج حسن/آ-ی (۵۴۰)؛ علی بگلو (۴۶۰)؛ قُدرت کندی؛ قیرمیزی خلیفه لو/آ-ی (۴۰۰)؛ کوسالار/آ-ی (۳۰۰)؛ مدلی ساتیلیمیشی (۴۵۰)؛ میرزه ممدساتیلیمیشی؛ مظفر آباد × (۴۲۰)؛ یاریجان/آ-ی/خالصه (۶۷۰)؛ قوشاچای (مرکزی-شمالی زرينه رود) بۆلگه سینین کندلری [آ] جعفرآباد (۱۸۳)؛ حاجی بهزاد/حاجی بهزاد (۶۸۰)؛ حسن آباد (۲۶۰)؛ حیدرآباد (۲۲۰)؛ شیبیلی (قو: شیلو)؛ آ-ی؛ قاریاغدی (۵۴۰)؛ قاراتپه؛ قیجیلی/قوچلو (۴۱۰)؛ ملاشهاب الدین (۶۳۰)؛ ممددی (قو: ممد دل)؛ میزه فرآوا/مظفرآباد؛ نصیر کندی (۴۰۰)؛ ولی آباد (۱۶۰)؛ قوشاچای (مرکزی شمالی مکریان) بۆلگه سینین کندلری [آ] ارمناک/آ-ی ×؛ پاپراوان/بفروان ×؛ تازا کند؛ تلخاب؛ جعفرآباد، حاجی حسن (۲۲۰)؛ خویراوا/خیرآباد؛ دؤولت آباد (۱۵۰)؛ دلیک داش؛ ده منصور، رسول آباد؛ زئینال کندی؛ زنگی آباد/زنجر آباد (۳۶۰)؛ سیستک/آ-ی؛ شیرین آب، قؤل حسن؛ قیزقالا؛ قیشلاق تلخاب،	قوشاچای (مرکزی-شمالی زرينه رود) بۆلگه سینین کندلری [آ] جعفرآباد (۱۸۳)؛ حاجی بهزاد/حاجی بهزاد (۶۸۰)؛ حسن آباد (۲۶۰)؛ حیدرآباد (۲۲۰)؛ شیبیلی (قو: شیلو)؛ آ-ی؛ قاریاغدی (۵۴۰)؛ قاراتپه؛ قیجیلی/قوچلو (۴۱۰)؛ ملاشهاب الدین (۶۳۰)؛ ممددی (قو: ممد دل)؛ میزه فرآوا/مظفرآباد؛ نصیر کندی (۴۰۰)؛ ولی آباد (۱۶۰)؛ قوشاچای (مرکزی شمالی مکریان) بۆلگه سینین کندلری [آ] ارمناک/آ-ی ×؛ پاپراوان/بفروان ×؛ تازا کند؛ تلخاب؛ جعفرآباد، حاجی حسن (۲۲۰)؛ خویراوا/خیرآباد؛ دؤولت آباد (۱۵۰)؛ دلیک داش؛ ده منصور، رسول آباد؛ زئینال کندی؛ زنگی آباد/زنجر آباد (۳۶۰)؛ سیستک/آ-ی؛ شیرین آب، قؤل حسن؛ قیزقالا؛ قیشلاق تلخاب،	قوشاچای (مرکزی-شمالی زرينه رود) بۆلگه سینین کندلری [آ] جعفرآباد (۱۸۳)؛ حاجی بهزاد/حاجی بهزاد (۶۸۰)؛ حسن آباد (۲۶۰)؛ حیدرآباد (۲۲۰)؛ شیبیلی (قو: شیلو)؛ آ-ی؛ قاریاغدی (۵۴۰)؛ قاراتپه؛ قیجیلی/قوچلو (۴۱۰)؛ ملاشهاب الدین (۶۳۰)؛ ممددی (قو: ممد دل)؛ میزه فرآوا/مظفرآباد؛ نصیر کندی (۴۰۰)؛ ولی آباد (۱۶۰)؛ قوشاچای (مرکزی شمالی مکریان) بۆلگه سینین کندلری [آ] ارمناک/آ-ی ×؛ پاپراوان/بفروان ×؛ تازا کند؛ تلخاب؛ جعفرآباد، حاجی حسن (۲۲۰)؛ خویراوا/خیرآباد؛ دؤولت آباد (۱۵۰)؛ دلیک داش؛ ده منصور، رسول آباد؛ زئینال کندی؛ زنگی آباد/زنجر آباد (۳۶۰)؛ سیستک/آ-ی؛ شیرین آب، قؤل حسن؛ قیزقالا؛ قیشلاق تلخاب،	قوشاچای (مرکزی-شمالی زرينه رود) بۆلگه سینین کندلری [آ] جعفرآباد (۱۸۳)؛ حاجی بهزاد/حاجی بهزاد (۶۸۰)؛ حسن آباد (۲۶۰)؛ حیدرآباد (۲۲۰)؛ شیبیلی (قو: شیلو)؛ آ-ی؛ قاریاغدی (۵۴۰)؛ قاراتپه؛ قیجیلی/قوچلو (۴۱۰)؛ ملاشهاب الدین (۶۳۰)؛ ممددی (قو: ممد دل)؛ میزه فرآوا/مظفرآباد؛ نصیر کندی (۴۰۰)؛ ولی آباد (۱۶۰)؛ قوشاچای (مرکزی شمالی مکریان) بۆلگه سینین کندلری [آ] ارمناک/آ-ی ×؛ پاپراوان/بفروان ×؛ تازا کند؛ تلخاب؛ جعفرآباد، حاجی حسن (۲۲۰)؛ خویراوا/خیرآباد؛ دؤولت آباد (۱۵۰)؛ دلیک داش؛ ده منصور، رسول آباد؛ زئینال کندی؛ زنگی آباد/زنجر آباد (۳۶۰)؛ سیستک/آ-ی؛ شیرین آب، قؤل حسن؛ قیزقالا؛ قیشلاق تلخاب،	قوشاچای (مرکزی-شمالی زرينه رود) بۆلگه سینین کندلری [آ] جعفرآباد (۱۸۳)؛ حاجی بهزاد/حاجی بهزاد (۶۸۰)؛ حسن آباد (۲۶۰)؛ حیدرآباد (۲۲۰)؛ شیبیلی (قو: شیلو)؛ آ-ی؛ قاریاغدی (۵۴۰)؛ قاراتپه؛ قیجیلی/قوچلو (۴۱۰)؛ ملاشهاب الدین (۶۳۰)؛ ممددی (قو: ممد دل)؛ میزه فرآوا/مظفرآباد؛ نصیر کندی (۴۰۰)؛ ولی آباد (۱۶۰)؛ قوشاچای (مرکزی شمالی مکریان) بۆلگه سینین کندلری [آ] ارمناک/آ-ی ×؛ پاپراوان/بفروان ×؛ تازا کند؛ تلخاب؛ جعفرآباد، حاجی حسن (۲۲۰)؛ خویراوا/خیرآباد؛ دؤولت آباد (۱۵۰)؛ دلیک داش؛ ده منصور، رسول آباد؛ زئینال کندی؛ زنگی آباد/زنجر آباد (۳۶۰)؛ سیستک/آ-ی؛ شیرین آب، قؤل حسن؛ قیزقالا؛ قیشلاق تلخاب،

Qq ق	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۵۰۸	ارک سۆزلوگو	ق Qq	
قىشلاق حاجى حسن، قىشلاق زئينال كندى/ تو+كو؛ قىشلاق گرده قول، كووخان*؛ گزه لان؛ گنج آباد؛ ماللا كندى، مرجان آباد*؛ منصور كندى (*۱۶۰)؛ هوئه كووخان، وئيس آقا كندى/ ويس آباد (*۳۰)؛	قىشلاق حاجى حسن، قىشلاق زئينال كندى/ تو+كو؛ قىشلاق گرده قول، كووخان*؛ گزه لان؛ گنج آباد؛ ماللا كندى، مرجان آباد*؛ منصور كندى (*۱۶۰)؛ هوئه كووخان، وئيس آقا كندى/ ويس آباد (*۳۰)؛		قوشاشديرماق [ل] قوشا يثريتمك و چاپديرماق، آتلاری ويا مينيك شئيلری قاچيشديرماق، ياريشماق ايسته مك. قوشاشماق [س] قوشا يثريتمك، قاچيشماق و ياريشماق قوشاق [ظ] قوشا حالدا.	قىشلاق حاجى حسن، قىشلاق زئينال كندى/ تو+كو؛ قىشلاق گرده قول، كووخان*؛ گزه لان؛ گنج آباد؛ ماللا كندى، مرجان آباد*؛ منصور كندى (*۱۶۰)؛ هوئه كووخان، وئيس آقا كندى/ ويس آباد (*۳۰)؛	
قوشاچاي (مرگزی-مرحمت آباد، چاربورج) بؤلگه سينين كند- لرى [آ] اوچ تپه كورد/ شهر کی؛ حسن كندى (*۱۷۳)؛ قالا اوچ تپه (*۷۰۰)؛ كورد اوچ تپه (*۳۸۰)؛ گوی تپه خالصه (*۱۲۳۰)؛ ياغلان تپه (*۷۱۰) (قويقينيلى تپه)؛	قوشاچای بؤلگه سینده تۆرک کندلری (*۱۳۲۰) آماریندا اولان ولی ایندیکی آدلارلا تطبیق اولونمایان کندلر [آ] آغ تپه (۵۶ ک گ د *۱۵۵)، ایلانلو تپه (۲۷ ک ق ب *۲۰۰)، بی بى كندى (۴۸ ک گ د *۳۸۰)، تازا کند بوژ تپه (۶ ک ق ب *۱۲۰)، توپچو كندى (۱۹ ک ق ب *۱۶۰)، چرچلو (۱۹ ک ق ب *۳۷۰)، چوبوقلو (۲۹ ک ق ب *۱۱۰)، خاتون آباد (۵۱ ک گ د *۹۴)، داشکسن (۴۹ ک گ د *۳۹۰)، دلمه (*۱۷۰ x)، دوه چى (۱۵ ک ق ب *۳۹۰)، دوه لی (۳۶ ک گ د *۱۰۰)، دیم آباد (۵۸ ک گ د *۴۵)، زرندى (۱ ک ق ب *۲۰۰)، ساروجا (۵۵ ک گ د *۴۶۰)، عقربلو (۶۱ ک گ د *۳۰)، قارا وئرن (۴ ک گ د *۱۹۵۰)، قازانلو (۳۶ ک گ د *۳۱۰)، قره قيشلاق (۳۴ ک ق ب *۳۲۰)، قولو خان كندى (۲ ک گ *۱۶۰)، جاميش گؤل، (۹ ک گ د *۴۲۰)، هاسيل- قوبوافشار (حاصل قوبى افشار)، (۱۴ ک ق ب *۵۰۰)، يارجان (۱۲ ک ق ب *۷۶۰)، يولقونلو (۲۵ ک ق ب *۵۹۰)، قوشادوداق [ص] اوست دوداغى ياريق اولان دوشان كيمى حثيوانلار.		قوشاقوشا [ظ] جوت جوت، ايکی ايکی. قوشاگورمه [آ، دا] چاشلیق، چپ گۆز لۆک. قوشاگورن [ص] گۆزۆ ايسی گۆرمه ييب هر شئیی قاتيشديراراق ايکی لی گۆرن (فا: دويين). diplopic قوشالانماق [اتند] ۱- بير شئیی جۆت لشديرمک. ۲- يان يانا قويدورماق، ياناشديرماق (فا: جفت نمودن). قوشالاشديرماق [ل] قوشا اتمک. قوشالاشديريلماق [يل] قوشا ائديلمک، ايکی لشديريلمک، جۆت لشديريلمک. قوشالاشماق [س] قوشا اولماق، جۆت لشمک، ايکی لشمک (فا: جفت شدن). قوشالانماق [ل] جوت له مک (فا: جفت نمودن). قوشالانماق [باخ] قوشالاشماق. قوشالتي [آ] ايکی حثيوانی بير بيرينه قوشما ويا باغلاما. قوشالوله [آ] قوشا بورۆ، قوشا بورۆلو تۆفنگ. قوشالايق [آ] قوشا اولما وضعيتی. قوشام [آ] آووج، ايکی آووج دولوسو. قوشاملاماق [ل] ايکی آووج لا ويا آووج لاماق. قوشان [آ] آذربايجان، دا داغ آدی ۲۴.	قوشاقوشا [ظ] جوت جوت، ايکی ايکی. قوشاگورمه [آ، دا] چاشلیق، چپ گۆز لۆک. قوشاگورن [ص] گۆزۆ ايسی گۆرمه ييب هر شئیی قاتيشديراراق ايکی لی گۆرن (فا: دويين). diplopic قوشالانماق [اتند] ۱- بير شئیی جۆت لشديرمک. ۲- يان يانا قويدورماق، ياناشديرماق (فا: جفت نمودن). قوشالاشديرماق [ل] قوشا اتمک. قوشالاشديريلماق [يل] قوشا ائديلمک، ايکی لشديريلمک، جۆت لشديريلمک. قوشالاشماق [س] قوشا اولماق، جۆت لشمک، ايکی لشمک (فا: جفت شدن). قوشالانماق [ل] جوت له مک (فا: جفت نمودن). قوشالانماق [باخ] قوشالاشماق. قوشالتي [آ] ايکی حثيوانی بير بيرينه قوشما ويا باغلاما. قوشالوله [آ] قوشا بورۆ، قوشا بورۆلو تۆفنگ. قوشالايق [آ] قوشا اولما وضعيتی. قوشام [آ] آووج، ايکی آووج دولوسو. قوشاملاماق [ل] ايکی آووج لا ويا آووج لاماق. قوشان [آ] آذربايجان، دا داغ آدی ۲۴.	قىشلاق حاجى حسن، قىشلاق زئينال كندى/ تو+كو؛ قىشلاق گرده قول، كووخان*؛ گزه لان؛ گنج آباد؛ ماللا كندى، مرجان آباد*؛ منصور كندى (*۱۶۰)؛ هوئه كووخان، وئيس آقا كندى/ ويس آباد (*۳۰)؛
قوشادوداق سس سيز حرف [آ، ديلى ب] قوشادوداقلا دئييلن سس- سيز حرفلر "ب، پ، م" (فا: صامت جفت لى). bilabial قوشاديرناقلى [آ، دي] قوشا ديرناغى اولان ممه لى حثيوانلار. قوشاديرناقلى لار [آ] جوت ديرناقلى لار (فا: زوج سمان). (z artiodactyla	قوشادوداق سس سيز حرف [آ، ديلى ب] قوشادوداقلا دئييلن سس- سيز حرفلر "ب، پ، م" (فا: صامت جفت لى). bilabial قوشاديرناقلى [آ، دي] قوشا ديرناغى اولان ممه لی حثيوانلار. قوشاديرناقلى لار [آ] جوت ديرناقلى لار (فا: زوج سمان). (z artiodactyla		قوشاينلى [ص] جوت يانی اولان (فا: دويهلو). قوشاينلين [ص، ت] قوشا حاشیه لی، جۆت حاشیه لی. قوشتامقا [آ] اۆزبک، قوئرات و نايما و ايماعی اۆلوبابالاريندان ۷. قوشدورماق qoshdurmaq [ل، اتند] ۱- قاچماقدا ياريشماق، آت چاپيتماق (فا: دواندن). to run ۲- يولجولوق اوچون	قوشاقوشا [ظ] جوت جوت، ايکی ايکی. قوشاگورمه [آ، دا] چاشلیق، چپ گۆز لۆک. قوشاگورن [ص] گۆزۆ ايسی گۆرمه ييب هر شئیی قاتيشديراراق ايکی لی گۆرن (فا: دويين). diplopic قوشالانماق [اتند] ۱- بير شئیی جۆت لشديرمک. ۲- يان يانا قويدورماق، ياناشديرماق (فا: جفت نمودن). قوشالاشديرماق [ل] قوشا اتمک. قوشالاشديريلماق [يل] قوشا ائديلمک، ايکی لشديريلمک، جۆت لشديريلمک. قوشالاشماق [س] قوشا اولماق، جۆت لشمک، ايکی لشمک (فا: جفت شدن). قوشالانماق [ل] جوت له مک (فا: جفت نمودن). قوشالانماق [باخ] قوشالاشماق. قوشالتي [آ] ايکی حثيوانی بير بيرينه قوشما ويا باغلاما. قوشالوله [آ] قوشا بورۆ، قوشا بورۆلو تۆفنگ. قوشالايق [آ] قوشا اولما وضعيتی. قوشام [آ] آووج، ايکی آووج دولوسو. قوشاملاماق [ل] ايکی آووج لا ويا آووج لاماق. قوشان [آ] آذربايجان، دا داغ آدی ۲۴.	قىشلاق حاجى حسن، قىشلاق زئينال كندى/ تو+كو؛ قىشلاق گرده قول، كووخان*؛ گزه لان؛ گنج آباد؛ ماللا كندى، مرجان آباد*؛ منصور كندى (*۱۶۰)؛ هوئه كووخان، وئيس آقا كندى/ ويس آباد (*۳۰)؛
قوشار qoşar [آ] ۱- امر ائديجى، بويوروجو ۲- قوشوجو، چاليشقان، حركتلى ۳- دوزن، دوزنله ين ۷. قوشاسو [آ] لاجين دا كند آدى ۲۴.	قوشار qoşar [آ] ۱- امر ائديجی، بویوروجو ۲- قوشوجو، چالیشقان، حرکتلی ۳- دۆزن، دۆزنله ين ۷. قوشاسو [آ] لاجين دا کند آدی ۲۴.		قوشاينلى [ص] جوت يانی اولان (فا: دويهلو). قوشاينلين [ص، ت] قوشا حاشیه لی، جۆت حاشیه لی. قوشتامقا [آ] اۆزبک، قوئرات و نايما و ايماعی اۆلوبابالاريندان ۷. قوشدورماق qoshdurmaq [ل، اتند] ۱- قاچماقدا ياريشماق، آت چاپيتماق (فا: دواندن). to run ۲- يولجولوق اوچون	قىشلاق حاجى حسن، قىشلاق زئينال كندى/ تو+كو؛ قىشلاق گرده قول، كووخان*؛ گزه لان؛ گنج آباد؛ ماللا كندى، مرجان آباد*؛ منصور كندى (*۱۶۰)؛ هوئه كووخان، وئيس آقا كندى/ ويس آباد (*۳۰)؛	

ق ق	آذربایجان تورکجه سی	۱۵۰۹	ارک سۆزلوگو	ق ق
بیر نفری بیرینه یولداش ائتمک، یانچی ائتمک (فا:همراه گردانیدن)۳- حیوانی چکدیگی و چکه چگی شئی باغلاماق، قوشماق ایشینی گۆردۆرمک (فا: حیوان را به ارابه بستن). ۴- شعر دئتمک، سۆز قوشوب دئتمک (فا: شعر گفتن). قوشدورولماق [بل] قوشدورماق ایشی گۆرولمک. قوشقابولاقسو [آ] گده بگ ده چای آدی ۲۴۰. قوشقار [آ] داشکسن ده چای و داغ آدی (۳۳۶۸) ۲۴۰. قوشقاوا [آ] تبریز ده کند آدی. {قاشقا+آوا} قوشقو [آ] ۱- منظوم اولان سۆز (فا: شعر). ۲- آرابا و داشقایا قوشولان آت ویا باشقا حیوان. قوش قوشماز [آ، بی] خالق ایچینده طبی بیر تیکان بیتگی سی اولاراق کۆلونو یارایا قویارلار ۱۴۰. قوشقوروان [آ] هشتی ده کند آدی {قاشقا+آوا}. قوشما qoşma [آ] هجا اؤلچو لو ساز شعر، قورولوشجا مصرع لری ۱۱ هجadan تشکیل تاپیلیر، اؤرنک: "اؤچوسو اولموشام سن تک مارالین. خیالیمدان چیخماز هرگز جمالین. انلیگی کیرشانی ئیلر جمالین. سن ائله گۆزلسن بینادان پری. ۷۳، ۷۴" (فا: منظومه). poem قوشماق [آ، ص] ۱- یاریشما، یان یانا قاجما. ۲- بیرینین یانيجا گۆنده ریلن کیمسه. ۳- [آ، دیل ب] ایکی سۆز و جمله نی بیریرینه وصل ائدن حرف (فا: حرف وصل). posst position ۴- دوز لئمه، قوندارما (فا: معجول). fictitious قوشماجا [آ] ۱- قووالاماجا، بیریرینی قووالایاراق اوینانان بیر اوشاق اویونو. ۲- بیر شعر نوعو، باخ: قوشما (فا: نوعی شعر). قوشماچی [ص] شعر دئین (فا: شاعر). poet قوشماچی لیق [آ] شاعر لیک (فا: شاعری). poetess قوشماق qoşmaq [س] ۱- آرابا کیمی شئیلری چکیب آپارماق، یانيجا یوللاماق، بیر شئی آیری بیر قوشقویله یوللاماق "آرابایا دؤرد آت قوشدولار، قاتارا واقون قوشدولار" (فا: همراه نمودن). ۲- یانيجا یوللاماق، بیرینی آیری سینین یانيجا یوللاماق، برابر گۆندرمک و گتتمک "قوشولوب گتتدیلر" (فا: همراه نمودن). ۳- بیر لشدیرمک، قاتماق "من ده قوشدوم سسیمی بو گنج لیگین سسینه ۱". ۴- دؤز لئتمک،	دئتمک، یازماق و اثر یاراتماق، شعر و نوحه دئتمک "شعر قوشماق، داستان قوشماق، سۆز قوشماق: سۆز اؤیدورماق، ماهنی قوشماق" (فا: شعر و داستان گفتن). قوشماق qoşmaq [ل] ۱- قاجماق، قاجاراق گتتمک، بو مفهوم چوخراق آنادولو تورکجه سینده یاقین دیر و آذربایجان تورکجه سینده آز ایشلک دیر "ازدحامی گۆرونجه منده قوشدوم اورایا". ۲- آت چاپیتماق "آت قوشودوردولار". {باخ: قوماق، قوشا} قوشمالار [آ] شعر لر (فا: اشعار). (bot) calendula قوشمالاشما [آ] مشاعره (فا: مشاعره). capping verses قوشو qoşu [آ] بیر آرایلیی قاجاراق یاریشما، قاجما، قوشما، آت یاریشی، آت چاپیتما (فا: اسب دوانی). قوشو آتی [آ] قوشو اؤچون یتیشدیریلن آت، چاپیتما آتی (فا: اسب مسابقه). قوشوشما [آ] بیر لیکده قوشو ایدمانی "نا قاتیلما، قاجماغا و یاریمشاغا بیر لیکده قاتیلما (فا: اسب دوانی). قوشوشماق [قا] بیر لیکده قوشو ایدمانی "نا قاتیلماق، قاجماغا و یاریمشاغا بیر لیکده قاتیلماق (فا: اسب دوانی کردن). قوشوت [آ، ص] قوشا، آرایلیق لاری هر نقطه ده ائشیت اولان خطر، مؤوازی، پاراثل (فا: متوازی). parallel قوشوتجا [ظ] مؤوازی اولاراق (فا: متوازی). قوشوتچولوق [آ، فلسفه] روح سال و بدن سل اولایلار آراسیندا باغلانتی قوران. قوشوتلاشدیرماق [ئتد] قوشوت لاماسینا یول آچماق. قوشوتلوق [مت] ۱- قوشوت اولما وضعیتی (فا: موازی بودن). ۲- [مج] آرالاریندا بنزریلیک اولما وضعیتی. قوشوجو [آ] قوشویا قاتیلان یاریشچی (فا: مسابقه دهنده). قوشودورماق [ئتد] قوشوشماسینا سبب اولماق. قوشوق [آ، ت] "قوشوغ" ۱- شعر و نظم، منظومه؛ بو نوع شعر تویوق نوعو شعردن فرقلی اولاراق بعضا عربجه قصیده فورموندا اولان شعر اؤچون دئییلیر. (فا: شعر). ۲- یان یانا، بیر لیکده، دؤست قوشول qoşul [آ] بیر آتلاشما شرط لرینین هر بیر، گرک لی			

Qq ق	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۵۱۰	ارک سۆزلوگو	ق Qq
اۇلاراق، اوزۇللیک (فا: شرط) condition {باخ: قوشولماق}.	قوشون {آ} آغیر حرکتلی، بۇل تۆکلو بیر توپوق جنسی ۲.		قوشون {آ} آغیر حرکتلی، بۇل تۆکلو بیر توپوق جنسی ۲.	
قوشولان {ص} موتورلو آرابایا باغلانان موتورسوز واگون و آرابا (فا: یدک و اربابہ پستی ماشین وهر چیز شبیه).	قوش {آ، سن} باخ: قور، قیغیلیم.		قوش {آ، سن} باخ: قور، قیغیلیم.	
قوشولسوز {ص} بلا شرط (فا: بلا شرط). unconditional	قوشال {آ} کیچیک گیرده سۆتلو چۆرک، کۆکه (فا: نان شیر).		قوشال {آ} کیچیک گیرده سۆتلو چۆرک، کۆکه (فا: نان شیر).	
قوشولقان {آ} قوشول قویان، بویوروجو ۷.	قوشلوق {باخ} قوشلوق.		قوشلوق {باخ} قوشلوق.	
قوشولار {آ} شرطلر (فا: شرایط). conditions	قوشورماق {ل} گۆرچین و قوغو قوشو کیمی قوشلار اؤتمک (فا: آوازخواندن پرندگانی مثل کبوتر و قو).		قوشورماق {ل} گۆرچین و قوغو قوشو کیمی قوشلار اؤتمک (فا: آوازخواندن پرندگانی مثل کبوتر و قو).	
قوشوللاماق {ل} قوشو لور وضعیت گتیرمک، شرط له مک (فا: مشروط کردن).	قوشوش / قوخوش {آ} داللاری، اوخ دۆزلمه گه آلوتیشلی بیر آغاج تۆرور.		قوشوش / قوخوش {آ} داللاری، اوخ دۆزلمه گه آلوتیشلی بیر آغاج تۆرور.	
قوشوللانماق {س} قوشوللار باغلی قالماق، شرط لنمک (فا: مشروط شدن).	قوشلار {آ} ۱- انساندا چیندن بارماقلار قدر اوزانان اوزقان (فا: بازو) arm ۲- پالتارین قولو (فا: آستین). sleeve ۳- بیر بویوک چایا ویا هر بیر شئییه یایشان یانال آرخ و چای "سوقولو، تورکلرین اوغوز قولو"، آغاجلارین هر بیر دالی، آراجلاردا چکمک و چئویرمک اوچون یارارلانان بؤلوم، بیر قورولوشون آیری آیری بؤلوملری (فا: شعبه).		قوشلار {آ} ۱- انساندا چیندن بارماقلار قدر اوزانان اوزقان (فا: بازو) arm ۲- پالتارین قولو (فا: آستین). sleeve ۳- بیر بویوک چایا ویا هر بیر شئییه یایشان یانال آرخ و چای "سوقولو، تورکلرین اوغوز قولو"، آغاجلارین هر بیر دالی، آراجلاردا چکمک و چئویرمک اوچون یارارلانان بؤلوم، بیر قورولوشون آیری آیری بؤلوملری (فا: شعبه).	
قوشولماق {س، ت، سن: بیر لشمک} ۱- بیرینه یانچی اولماق، بیرله بیر لیکده گتتمک (فا: همراه شدن). ۲- [بل] باغلانیلماق، قوشماق ایشی گؤرولمک (فا: بسته شدن). ۳- شعر دئیلمک (فا: شعر گفته شدن).	branch ۴- یان، سمت، طرف "ساغ قولدان آتش آچدیلار" (فا: جناح راست). ۵- امضا "قول آتماق: امضا آتماق" {ت: ۱- بوی. ۲- انسان و پیچاق و داغ قولو}.		branch ۴- یان، سمت، طرف "ساغ قولدان آتش آچدیلار" (فا: جناح راست). ۵- امضا "قول آتماق: امضا آتماق" {ت: ۱- بوی. ۲- انسان و پیچاق و داغ قولو}.	
قوشوم qosum {آ} آت و آرابایی بیر بیرینه باغلایان آغاج و قامیش کیمی شئیلر (فا: بوکسل).	قول ۲ {این} ۱- توپون دروازه گیرمه‌سی (فا: گل).		قول ۲ {این} ۱- توپون دروازه گیرمه‌سی (فا: گل).	
قوشوم آتی {آ} آرابایا قوشولان آت ویا حیوان (فا: حیوان اربابہ قوشومجو {آ} آرابا حیوانلارین قوشوم بؤلومونو دۆزلدن.	قول بۇلاق {آ} گرگان دا داغ آدی.		قول بۇلاق {آ} گرگان دا داغ آدی.	
قوشوم حیوانی {باخ} قوشوم آتی.	قول دیمیری {آ} قاپی اؤرتولدو کدن سونرا دالینا وؤرولن دستک (گنچمیشده چوخراق تاختا قاپی اوچون).		قول دیمیری {آ} قاپی اؤرتولدو کدن سونرا دالینا وؤرولن دستک (گنچمیشده چوخراق تاختا قاپی اوچون).	
قوشوملاماق {ل} بوکسل له مک.	قول qovl {آ، ع} سۆز، سۆز لشمه (فا: قول).		قول qovl {آ، ع} سۆز، سۆز لشمه (فا: قول).	
قوشوملو {ص} قوشولموش اولان آرابا، آت قوشولموش آرابا. قوشون چکمک {س} هجوم اتمک.	قولئر {آ} فوتبال اویونوندا قولدا دوران و توپلاری توتان (فا: دروازه بان). gatekeeper		قولئر {آ} فوتبال اویونوندا قولدا دوران و توپلاری توتان (فا: دروازه بان). gatekeeper	
قوشون قوشون {ظ} دوزوم دوزوم، دوزون دوزون، سیرا سیرا. قوشون کئشلیک {آ} قوشون توپلاما، حربی یورویوش.	قول آتماق {س} ۱- امضالاماق، امضا آتماق. ۲- قول بۇداق وئرمک، شاخه لنمک، هر طرفه یاییلماق.		قول آتماق {س} ۱- امضالاماق، امضا آتماق. ۲- قول بۇداق وئرمک، شاخه لنمک، هر طرفه یاییلماق.	
قوشون qosun {آ، سن} اؤردو، سۆ، یان یانا دۆزولموش عسگر دوزومو (فا: لشکر). army {باخ: قوشا}	قول آخیمی {آ، فیزیک} بیر الکتریک آخیمینا یایشان یانال بیر آخیم قولو، بیر چایا ویا هر بیر آخیم کیمی وارلیغا یاندان گلن آخیم (فا: هر نوع ورودی فرعی).		قول آخیمی {آ، فیزیک} بیر الکتریک آخیمینا یایشان یانال بیر آخیم قولو، بیر چایا ویا هر بیر آخیم کیمی وارلیغا یاندان گلن آخیم (فا: هر نوع ورودی فرعی).	
قوشون {آ} بیر جند-خوسف دا کند آدی.	قول آغزی {آ} پالتار قولونون اؤج بؤلومو (فا: سر آستین).		قول آغزی {آ} پالتار قولونون اؤج بؤلومو (فا: سر آستین).	
قوشونتو {آ} بیرینین یانیندا کی لار، یارداقچی لار (فا: همراه).	قول آیقاییلار {آ} حیوان سوپو (فا: بازوپایان branchiopoda		قول آیقاییلار {آ} حیوان سوپو (فا: بازوپایان branchiopoda	
قوش یالو / قوش یالی qosyalu {آ} م ۱۳ جی یوزیلده تورک لره منسوب و اردبیل همدان آراسیندا یاشایان بیر بوی آدی ۸۵.	قولا qola {یو، آ، دی} قولاً گیللردن آفریقانین ایستی بؤلگه لرینده بیتن، جويز کیمی میوه سینده اویوشدورجو		قولا qola {یو، آ، دی} قولاً گیللردن آفریقانین ایستی بؤلگه لرینده بیتن، جويز کیمی میوه سینده اویوشدورجو	

Qq ق	آذربایجان تورکجه سی	۱۵۱۱	ارک سۆزلوگو	ق Qq
آلکا لولید اولان آغاج. <i>cola acumiata</i>	قۇلبا [باخ] قۇلباق.			
قۇلباگیرلر [آدی] تاج یا پراقلی، ایکی چنک لی، قۇلا آغاجی نوغوندن بیر فامیل.	قۇلباسدی [آ] گۆرشده بیر فند آدی.			
قۇلاج [آ، سن] اللرینی آچاراق ایکی آل بارماقلارینین آراسی، قۇل آچیمی (فا: قلاج، بازه). <i>span (of an aircraft)</i>	قۇلباشی [آ] بیر ایشی دۇلاندیران کیمسه، دسته باشی، هر هانسی بیر قولا باشلیق ائدن کیمسه (فا: سر دسته).			
قۇلاج قۇلاج [ص] اؤزون اوزون "قۇلاج قۇلاج ساجلار".	قۇلباشیلیق [آ] قۇلباش اولما وضعیتی.			
قۇلاج لاماق [ل، دا] قۇلاج لا اؤلچمک، قوللارینی اؤزواتماق.	قۇلباغی [باخ] قۇلباق.			
قۇلاج لانماق [بل] قۇلاج لا اؤلچوله مک.	قۇلباق <i>qolbaq</i> [آ، سن] ییله زیک، ییلک لیک، قادین لارین ییلک لرینه تاختدیلاری قیزیل و گوموش بزک (فا: النگو، بازویند).			
قۇلازلاماق [ل] قولونون گۆجو چاتدیغی قدر اؤزاغا تۇلازلاماق، آتماق.	قۇلباقلی [ص] الینه قۇلباق گنجیرمیش.			
قۇلان <i>qolan</i> [آ] ۱- حیوانلاردا یهری باغلاماق اؤچون کؤکس ویا قارنی آلتیندان کنجیریلن قئیش، قۇسقون. ۲- بۆرو قایشی، بورولاری بیر یشره باغلاماق اؤچون یارارلانان تسمه و دمر مئشین (فا: کمر بند نگهدارنده). ۳- هدیه، بخشیش، قۇرویان ^۶ (بو کلمه قۇل سۆز ایله ایلگی لیدیر).	قۇلبای [آ] عسگری دانیشمان ^۷ .			
قۇل اؤردو [آ] قۇشونون بیر دسته سی.	قۇلبند [تو+فا] باخ: قۇلباغی.			
قۇلای <i>qolay</i> [ص] ۱- آسان، یونگول، اؤیقون، راحتجه و زور وئرمه دن و سیختی چکمه دن گؤروله ییلن هر ایش (فا: آسان). ۲- <i>easy</i> درده دیمه ین، یارارسیز (فا: بدرد نخور).	قۇلبیون [ظ] قوللارینی بیر بیرینین بونونا سالاراق.			
{سن، بو کلمه دیواندا ایشله ن قۇلماق (ایسته مک) فعلینه باغلاناراق مجازی معنادا، راحتجه ایسته نیلن و اله گلن وضعیتی گؤسته ریر، ایندیکی آذربایجان تورکجه سینده چوخ ساده معنادا، درده دیمه ین و یارارسیز شئی اؤچون سؤیله نیر}.	قۇلبۇداق [آ] ۱- آغاجین کچیچک و بؤیوک بۇداقلاری ۲- [مج] قۇهوم قارداش و یاخین لار، بیر شئین آیری آیری قوللاری.			
قۇلای لاتماق [ل] قۇلای ائتمک.	قۇلبۇداق آتماق [س] ۱- قۇللارا آیریلماق، بۇداق لانماق، شاخه لنمک، یاییلماق. ۲- انکشاف ائتمک، ایره لی له مک.			
قۇلای لاشدیرما [آ] ساده لشدیرمه (فا: تسهیل). <i>facilitating</i>	قۇلبۇداقلی [ص] بؤیوک بۇداق، چوخ بۇداقلی اولان.			
قۇلای لاشدیرماق [ل] قۇلای وضعیته گتیرمک (فا: آسان نمودن).	قۇلئاق [آ] آرخا، حمایه، دستکر.			
قۇلای لاشدیریلماق [بل] قۇلای ائدیلمک، آسان لاشدیریلماق.	قۇلتوتما [آ] دیرسکلرین یشره قویوب قوللارینی یاتیرماغا چالیشاراق اوشاقلار آراسیندا اوینانان بیر اویون آدی.			
قۇلای لاشماق [س] قۇلای اولماق (فا: سهل الوصول شدن).	قۇلتوغاگیرمک (سوخولماق، سیغینماق) [س] ۱- بیرینین دالی- سیندا گیزلنمک. ۲- سیغینماق، بیرینه پناه آپارماق.			
قۇلای لاماق [ل] ساده لشدیرمک، آسان لاشدیرماق.	قۇلتوغو آلتینا آتماق [ل] حیمایه سی آلتینا آتماق.			
قۇلای لانماق [س] آسان لاشماق.	قۇلتوغونا (قاریز) وئرمک [ل] بوش یشره تعریف له مک.			
قۇلای لیق [آ] قۇلای اولما وضعیتی.	قۇلتوق <i>qoltuq</i> [آ] ۱- قولون اؤموزلا (چیین له) بیر لشدیغی یشرین آلت قیسمی (فا: بغل). ۲- <i>bosom</i> تویلاردا قۇلتوق تۆرنه نی. ۳- [مج] دستک، کؤمکچی "یولداش یولداشا قۇلتوق اولور". ۴- چای ویدانیز ساحیلینده سؤگیریتی سی.			
قۇلایجا [ظ] اؤلدوتجا قۇلای، چوخ راحت، اویقون اولاراق.	{ت، سن، قول+توروق، قۇلتوروق، قۇلتوق}.			
قۇل بئجه [آ] کچیچک قول.	قۇلتوق <i>qoltuq</i> [آ] زنجان دا کند آدی.			
	قۇلتوق آغاجی [آ]، عصا.			
	قۇلتوق آلتی [آ] قۇلتوق آلتینا قویولان کچیچک یاسدیق.			

Qq ق	آذربایجان تورکجه سی	۱۵۱۲	ارک سۆزلوگو	ق Qq
قۇلتۇق آلتیندا یاشاماق [س] بیرینین حمایه سی آلتیندا یاشاماق.	اولاراق ایندی مجازی معنادا ایشله نیر.}			
قۇلتۇق جیبی [آ] پالتارین ایچ طرفینده اؤست جیب.	قۇلچکمک [ل] امضالاماق، اۇنایلاماق (فا: امضا کردن to sign			
قۇلتۇقچو [آ] الینده و قۇلتوغوندا قُماش داشیب ساتان،	قۇلچوماق [آ] ۱- قۇلو زورلو، گؤجلو، قۇلچوماق اۇلما			
آرشین مالچی (فا: فروشنده سیار).	وضعیتی. ۲- [مج] قۇلدور، ظالم، زور دئین (فا: قلمچاق).			
قۇلتۇقچولوق [آ] الینده و قۇلتوغوندا قُماش داشیب ساتما،	قۇلچوماقلىق [آ] قۇلو گوجلو لوک، زوراکى ليق.			
آرشین مالچی ليق (فا: فروشندگی سیار).	قۇلچو [آ] قۇرويوجو، بکچی.			
قۇلتۇق سازى [آ، چا] اورتا حجملى و بئش سيملى ساز.	قۇلچولوق [آ] قۇلچو اۇلما وضعیتی.			
قۇلتۇق ساعاتى [آ] جیب ساعاتى.	قۇلداش [آ] ایش آرخاداشى.			
قۇلتۇق لاماق [ل] ۱- قۇلتوغو آلتینا آلاماق. ۲- قۇلونو	قۇلداشلىق [آ] ایش آرخاداشلىغى.			
باشقاسینین قۇلونا گئچیرمک.	قۇلداگؤچ [آ] قۇرويوجو، شفقّتلى، مرحمتلى، یاردیمسئور. ۷			
قۇلتۇق لو [ص] قۇلون دایاناجاغى اۇلان مۇبل ویا کۆرسو و	قۇل دیریمانى [آ] یارما و بلغور دوزلتمک اۆچون قول ایله			
هر شئی "قۇلتوق لو صندل".	ایشله نن دیریمان.			
قۇلتۇق لوق [آ] ۱- قۇلون دایاناجاغى اۇلان یئر (مۇبل لاردا).	قۇل زورونا [ظ] زوراکى لبقلا، گؤجله، زورلا، زور ایشله ده رک.			
۲- قولباسدى (ایدماندا)، گؤزنده بیریرینین آیاقلارینی	قۇل ساعاتى [آ] ییگکه باغلانان ساعات.			
توتما وضعیتی. ۳- قۇلتوق آلتینا قۇیولاراق ترله مه	قۇلسوو آیاقلى لار [آ، دی] بیرنوع دنیز حئیوانلاری.			
ایى سینی اؤنله مک اوچون بیر پارچا.	قۇلسوز [ص] قۇلو اۇلمايان انسان ویا پالتار ویا هر شئی.			
قۇلجوق qolcuq [آ] ۱- بالاجا قۇل، بالاجا اؤزانتى؛ ساعات،	قۇلسوز قانادسیز [ص] عاجز، کؤمگی اۇلمايان.			
اندیکاتور و بوجور آلتلرده بیر دیر و مقداری گؤسترن	قۇل سومویو [آ] اوموزدان دیرسگه قدر اۇلان اؤزون سوموک.			
عقربه (فا: عقربه). ۲- مُحافظ، قۇرويوجو.	قۇلف [این، آ] سوپا و بالاجا توپلا اوینانان بیر اویون.			
قۇلجوق [آ] چاپشلو دا کند آدی. شیروان دا چای آدی.	قۇلف استریم [آ، این] آتلاتتیک اوقیانوسوندا منکزیک			
قۇلجوق / قۇلجوق [آ] شیروان (کندیستان لاریندان، ۱۲ کندی	کؤرفزیندن قۇزئی شرقه آخان و آوروپانین قۇزئی غربی نین			
و * ۴۹۷۰ نفر نفوسو واردیر، کندستانین مرکزی قۇلجوق	هاواسینی یومشادان ایستی سو آخیمی.			
شیروان (۱۲) ک قۇزئی گؤندوغان طرفینده دیر، نفوس * ۳۹۰	قۇلقال qolqal [آ] ۱- قۇلغو، قۇل تاخی سی ۲- رفقه، ائش. ۷			
نفر، تورک و آیری ملیتلردن دیر.	قۇل قاییرقا [آ] بدنین قول قاییرقا اۇلان بۇ لومو.			
قۇلجا قۇبوز [آ، دده] قۇلا سالیان قۇبوز، عاشق سازى.	قۇل قاییرقاسینی قیرماق (ازمک، سیندیرماق) [ل] قیریب-			
قۇلچاق qolcaq [آ] ۱- بالاجا اوشاق اویونچاغى، گلینچیک،	تؤکمک، دؤیمک، کؤتک له مک، ازیشدیرمک.			
پلاستیک ویا آغاجدان دؤزلمیش بالاجا اویونچاق آدم	قۇلقاق [خ] ایستک، هوس، طلب؛ قازاقلارین، کیچیؤز			
(فا: عروسک). doll. ۲- قۇلا تاخیلان قۇللوق (ایش	بۇ لوگو، باى اوغلو اویماغى اۇلوبا بالاریندان. ۷			
زامانى)، کؤینک قۇلو چیرک لنمه مه سی اوچون قۇلا	قۇل قاناد آتماق [س] ۱- اؤچوماق اۆچون قانادلارینی آچماق.			
گئچیریلن قۇللوق. ۳- اسکی ساواش گئیمی اۇلاراق قۇلا	۲- بۇداق لانماق، قۇلارا آیریلماق، یاییلماق، گئیش لنمک،			
گئیلن شئی. ۴- [خ] قۇلچو، قۇرويوجو؛ قازاقلارین،	بؤیومک ۳- [مج] رۇح لانماق، جانلانماق، یاخشى چالیشماق.			
کیچیؤز بۇ لوگو، باى اوغلو اویماغى اۇلوبا بالاریندان ۷	قۇل قاناد وئرمک [ل] جانلاندرماق.			
{قۇل+ چاق: اسکی تورکجه ده سلاح و یارقا معناسیندا	قۇل قانادا وئلماق [س] یاردیمچی و کؤمک اۇلماق.			

Qq ق	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۵۱۳	ارک سۆزلوگو	ق Qq
قۇل قانادسیز [ص] قۇل قانادسیز (فا: بی پروبال). featherless	قۇل قانادی آچیلماق [س] جانلانماق.		قۇلو زوربالیق [باخ] قۇلچوماقلىق.	
قۇل قانادی قیریلماق [س] کۆمک سیز قالماق.			قۇلوق [باخ] قۇولوق، زۇنکن.	
قۇل قانادی یانینا دوشمک [س] کۆمک سیز قالماق.			قۇلو قۇتلی [ص] گۆجلو، ساغلام.	
قۇل قانادی سینماق [س] کۆمک سیز قالماق.			قۇلو کسپک [ص] بیر قۇلو کسپک، قۇلو اولمايان.	
قۇل قانادینی کسمک [ل] کۆمک سیز و کیمسه سیز قۇیماق.			قۇلو گۆجلو [باخ] قۇلچوماق.	
قۇل قانادینی سیندیرماق [ل] کۆمک سیز و کیمسه سیز قۇیماق.			قۇلو گۆجلولوک [آ] قۇلچوماقلىق.	
قۇلقای [آ] ولیعد، شہزاده، کیریم و قازان لاردا بیر عنوان ^۷ .			قۇلوناگیرمک [س] ۱-قۇل قۇلا و ثرمک. ۲-قۇلوناگیرهرک	
قۇلقتی [آ] آغداش دا یثر آدی ^{۴۰} .			آیاغا قالدیرماغا چالیشماق.	
قۇل قۇل [ظ] بۇداق بۇداق (فا: شاخه شاخه). branching			قۇلنچوغ [آ] یاخاریش، نیاز ^۷ .	
قۇل قۇلا [ظ] بیر لیکده، ال الہ.			قۇلوندان توتماق [س] کۆمک اتمک.	
قۇل قۇلا و ثرمک [ل] ۱-کۆمکلشمک. ۲-قۇل قۇلا یاپیشماق.			قۇلوندان قالدیرماق [باخ] قۇلوندان توتماق.	
قۇلقولاخ [آ] ساوۇجبولاق دا داغ آدی.			قۇلوندان یاپیشماق [باخ] قۇلوندان توتماق.	
قۇل قۇیماق [ل] امضالماق، اونای لاما.			قۇلونو جیرمماق [س] بیر ایشی گۆرمه گه باشلاماق.	
قۇل قیچ [آ] ال آیاق و بوجور عضولار.			قۇلھک qolhək [آ] باجگیران دا کند آدی.	
قۇللاری آراسینا آلماق [ل] قوجاقلماق.			قۇم qom [آ] دسته، تۇپا، بیریره ییغیلیمیش شئی، کوما	
قۇللارینی اؤلچمک [ل] قۇللارینی اوینتماق (دانیشارکن).			(فا: کومه). {سومرجه «اوقوم، قوم»: توز؛ دیواندا قوموق و	
قۇللارینی بویونونا دۇلماق (ساریماق) [ل] قوجاق لاما.			سنگلاخدا قۇمالاق آت تسی اوچون ایشلەنیب و بیر نوع	
قۇللو [ص] ۱-قۇلو اولان. ۲-کلبجر ده کند آدی ^{۴۰} .			کۇمالاشمیش شئی گۆسته ریر، و بو کتابدا قۇمارماق	
قۇللو بۇداقلى / قۇللو قانادلى [باخ] قۇل بوداقلى.			احاطه ائلمک و قۇمارغا کلمه‌سی احاطه معناسیندادیر، بو	
قۇللو [آ] ۱-قۇرۇماق اوچون بیلکدن دیرسگه قدر گئیلن			کلمه لرله بیر لیکده بو کتابلاردا بنزر کلمه لر گۆسته	
گئیم. ۲-کۆینک و پالتار قۇللارینین دوزلتمه یه یارایان			ریرکی قوم = کوم کلمه‌سی توپارلانمیش و بیر یره	
پارچا ویا هر شئی (فا: بازویند) ۳-آل موزدو، ایش حاققی			ییغیلیمیش شئی معناسیندادیر.}	
(فا: -). ^{۸۲} armlet			قۇم qovm [آ، ع، ائل، (قاویم، قۇهوم)، باخ: قۇوم (فا: قوم).	
قۇلنامه [آ] یازیلی آتلاشما، آتلاشمه، آتلاشما بلگه‌سی			قۇما [آ، دده] کوما، دایداناچاق یثر، یاشاییش یثری، باخ: قوم.	
(فا: -). ^{۸۲} written promise			قۇمار [آ، بی] ۵-۳ متر بویوندا، قیشی یاپراق تۆکمەین، ایری و	
قۇلو اوژون [ص] سۆز و گنجەر، گوجو یثر.			مورچچکلی بیر آغاشجیق. hododendron ponticum	
قۇلو باغلی [ص، ظ] قۇللاری باغلی اولراق.			قۇمارلاما (قۇمارالاما) [آ] قوشاتما، آوۇجلاما (فا: چنگ زنی).	
قۇلوچ [آ] قۇلچو، قۇلباشی، کومتان ^۷ .			قۇمارلاماق (قۇمارالاما) [ل، سن «قۇمارماق»] قوشاتما،	
قۇلو جیرماقلى [ص، ظ] پالتارینین قۇللاری قالدیریلیمیش.			آوۇجلا بیر شئین هامی سین گۆتورمک (فا: چنگ زدن).	
قۇلو جیرمالانمیش [ص، ظ] پالتارینین قۇللاری قالدیریلیمیش.			قۇمارلانماق [بل] محاصره یه آلینماق، قوشانیلماق.	
قۇلودمیر [آ] قاپی نی باغلاماق اوچون آرخادان گنجیر یلن دمیر.			قۇمارماق [ل، سن] باخ: قۇمارلاماق.	
قۇلوزورلو / قۇلوزوربا [ص] قۇلو زوربا، گوجلو، قۇلچوماق.			قۇماریلماق [س، بل: سن] باخ: قۇمارلانماق.	
			قۇمشو [باخ] قۇنشو.	

Qq ق	آذربایجان تورکجه سی	۱۵۱۴	ارک سۆزلوگو	ق ق
قۇملاماق [ل] دسته له مک، توپلاماق (فا: کومه کردن).	قۇملاماق [ل] همیشه قۇنماغی اولان "قۇناق قارالی ائو".		قۇناق قارالی [ص] بیر یئرده گنجه له مک.	قۇمور / کومور [آ] جسور، گۆزوپک ۷.
قۇموق [آ] ۱-قابوق، آغاج قابوغو ۲-خزانه، ذفینه ۳- [خ] قاراخانلیلار دۇنمی بگ لریندن ۷.	قۇموق [آ] ۱-قابوق، آغاج قابوغو ۲-خزانه، ذفینه ۳- [خ] قاراخانلیلار دۇنمی بگ لریندن ۷.		قۇناق قیران [آ] اردیبل ده کند آدی.	قۇمى qovmi [آ،ع] قوم لا ایلگی لی، ائتتیک (فا:~).
قۇمیت qovmiyet [آ،ع] قۇما باغلی (فا:~).	قۇمیت qovmiyet [آ،ع] قۇما باغلی (فا:~).		قۇناق گتتمک [س] بیرینین قوناق لیغینا گتتمک.	قۇن قون / کون [آ] ۱-یورد، وطن ۲-قۇناق، یئر لشم، مکان.
قۇنات [آ] ۱-مۇتس، سۇخۇلقان ۲-قۇنوق سئور ۳-بیر لیکده گۆچ ائدن اويا بیر لیگی ۷.	قۇنات [آ] ۱-مۇتس، سۇخۇلقان ۲-قۇنوق سئور ۳-بیر لیکده گۆچ ائدن اويا بیر لیگی ۷.		قۇناق گۇرمور [آ] داشکسن ده داغ آدی (۲۲۱۰) ۲۴.	قۇنات [آ] ۱-مۇتس، سۇخۇلقان ۲-قۇنوق سئور ۳-بیر لیکده گۆچ ائدن اويا بیر لیگی ۷.
قۇناتماق [ل، ت] قۇندورماق، اۇتورتماق.	قۇناتماق [ل، ت] قۇندورماق، اۇتورتماق.		قۇناقلاماق [س] بیرینی قوناق ائتمک، گنجه نی گنجیرمک اۆچون یولجولاری ساخلاماق.	قۇناتماق [ل، ت] قۇندورماق، اۇتورتماق.
قۇناچ [آ] آشیان ۷.	قۇناچ [آ] آشیان ۷.		قۇناقلیق [آ،سن] ۱-قوناق ساخلانان یئر. ۲-قوناق چاغیرما، قوناقلاری چاغیریب بسله مه تۇره نی (فا: ضیافت). banquet	قۇناچ [آ] آشیان ۷.
قۇنار گۆچر [آ] گۆچبه بیر حیات سۆرن.	قۇنار گۆچر [آ] گۆچبه بیر حیات سۆرن.		قۇناقجیلیق [باخ] قوناق سئورلیک.	قۇنار گۆچر [آ] گۆچبه بیر حیات سۆرن.
قۇناق qonag [آ] ۱-قۇنوق، گۆروشمک اۆچون بیرینین ائوینه ویانینا گلن، گنجی جی بیر سوره ده بیر یئرده قالان (فا: مهمان) ۲- [آنادولو] بۇیوک و گۆستریشلی ائو.	قۇناق qonag [آ] ۱-قۇنوق، گۆروشمک اۆچون بیرینین ائوینه ویانینا گلن، گنجی جی بیر سوره ده بیر یئرده قالان (فا: مهمان) ۲- [آنادولو] بۇیوک و گۆستریشلی ائو.		قۇناققا [آ] ۱-مَنزِل، قۇنۇلاجاق، وارۇلاجاق یئر. ۲-گۆچبه ویولجولارین سفر سیراسینده قالدیقلاری یئر.	قۇناق [آ] ۱-قۇنوق، گۆروشمک اۆچون بیرینین ائوینه ویانینا گلن، گنجی جی بیر سوره ده بیر یئرده قالان (فا: مهمان) ۲- [آنادولو] بۇیوک و گۆستریشلی ائو.
۳- [خ] قازاقلارین، کبچیۆز بۇلوگو، بای اوغلو و آدای اۇیماقلاری اۇلوبابالاریندان. {سن، ت "قۇنوق"؛ بو سۆز قۇنماق دان بیر یئر یئتریب اۇتورماق و قالماق آنلامیندادیر.}	۳- [خ] قازاقلارین، کبچیۆز بۇلوگو، بای اوغلو و آدای اۇیماقلاری اۇلوبابالاریندان. {سن، ت "قۇنوق"؛ بو سۆز قۇنماق دان بیر یئر یئتریب اۇتورماق و قالماق آنلامیندادیر.}		قۇنچ [آ] آباغا گئیلن شئی لرده، تۇپوقدان بالدیرا دۇغرو اولان بۇ لوم "جۇراب قۇنچو، چکمه قۇنچو".	۳- [خ] قازاقلارین، کبچیۆز بۇلوگو، بای اوغلو و آدای اۇیماقلاری اۇلوبابالاریندان. {سن، ت "قۇنوق"؛ بو سۆز قۇنماق دان بیر یئر یئتریب اۇتورماق و قالماق آنلامیندادیر.}
قۇناق ائتمک (الله مک) [ل] قوناق لیت وئرمک.	قۇناق ائتمک (الله مک) [ل] قوناق لیت وئرمک.		قۇنچا [آ] آچیلما میش قیزیل گول ویا باشقا چیچک وگول تۇمورجوغو (فا: غنچه) bub-۲-بخشیش، هدیة ۷. {ت "قۇنچوی"؛ چینجه ده "قۇنچوی kung-chu" کلمه سی خان قیزی معناسیندادیر بو معنا گئیشله نهرک سونرالار هرگۆزل گلین و قیز اوچون سۇیله نهرک آچیلما میش گول اۆچونده معنالانیدیر، کلاسون؟ باخ: خان.}	قۇناق ائتمک (الله مک) [ل] قوناق لیت وئرمک.
قۇناق ائوی [آ] قوناق قالان یئر (فا: مهمانخانه).	قۇناق ائوی [آ] قوناق قالان یئر (فا: مهمانخانه).		قۇنچا آغیز [ص] آغزی بالاجا و گۆزل (فا: غنچه دهان).	قۇناق ائوی [آ] قوناق قالان یئر (فا: مهمانخانه).
قۇناق اۇنماغی [آ] بیر ائو و آپارتماندا قوناقلار اوچون اولان اوتاق (فا: اتاق پذیرایی).	قۇناق اۇنماغی [آ] بیر ائو و آپارتماندا قوناقلار اوچون اولان اوتاق (فا: اتاق پذیرایی).		قۇنچا جیق [آ] بالاجا و اینجه قۇنچا.	قۇناق اۇنماغی [آ] بیر ائو و آپارتماندا قوناقلار اوچون اولان اوتاق (فا: اتاق پذیرایی).
قۇناق یرست (قۇناق پرور) [باخ] قوناق سئور.	قۇناق یرست (قۇناق پرور) [باخ] قوناق سئور.		قۇنچادوواق (لی) [ص] دوداقلاری قۇنچا کیمی بالاجا و گۆزل.	قۇناق یرست (قۇناق پرور) [باخ] قوناق سئور.
قۇناقجیل [باخ] قوناق سئور.	قۇناقجیل [باخ] قوناق سئور.		قۇنچا دهن / قۇنچا لب [ص] باخ قۇنچا دوداق.	قۇناقجیل [باخ] قوناق سئور.
قۇناقچی [ص] ۱-قۇناق ساخلايان، قوناقلارا یئتیش کیمسه، قوناق ائوینده قۇللو قچلوق ائدن کیمسه (فا: مهماندار). ۲-قۇناق سئون، قۇنماغی چوخ سئون کیمسه. ۳-قۇناقلاری آپاریب گزدرین.	قۇناقچی [ص] ۱-قۇناق ساخلايان، قوناقلارا یئتیش کیمسه، قوناق ائوینده قۇللو قچلوق ائدن کیمسه (فا: مهماندار). ۲-قۇناق سئون، قۇنماغی چوخ سئون کیمسه. ۳-قۇناقلاری آپاریب گزدرین.		قۇنچالانماق [س] قۇنچا آچماق.	قۇناقچی [ص] ۱-قۇناق ساخلايان، قوناقلارا یئتیش کیمسه، قوناق ائوینده قۇللو قچلوق ائدن کیمسه (فا: مهماندار). ۲-قۇناق سئون، قۇنماغی چوخ سئون کیمسه. ۳-قۇناقلاری آپاریب گزدرین.
قۇناقچی لیت [آ] قۇناقچی نین ایشی، قوناق ساخلاما.	قۇناقچی لیت [آ] قۇناقچی نین ایشی، قوناق ساخلاما.		قۇنچالانماق [س] قۇنچا آچماق.	قۇناقچی لیت [آ] قۇناقچی نین ایشی، قوناق ساخلاما.
قۇناق سئور / قۇناق سئون [آ] قوناق ایسته ین کیمسه، قونماغا چوخ حُرمت قویان (فا: مهمان دوست).	قۇناق سئور / قۇناق سئون [آ] قوناق ایسته ین کیمسه، قونماغا چوخ حُرمت قویان (فا: مهمان دوست).		قۇنچالی [ص] قۇنچا آچمیش، چیچکلی، گۆللو.	قۇناق سئور / قۇناق سئون [آ] قوناق ایسته ین کیمسه، قونماغا چوخ حُرمت قویان (فا: مهمان دوست).
قۇناق سئور لیک [آ] قۇناق ایسته ین، قوناق سئومه.	قۇناق سئور لیک [آ] قۇناق ایسته ین، قوناق سئومه.		قۇنچالیت [آ] گولون قۇنچا حالی.	قۇناق سئور لیک [آ] قۇناق ایسته ین، قوناق سئومه.
قۇناق قارا [آ، دا] قۇناق، قوناقلار.	قۇناق قارا [آ، دا] قۇناق، قوناقلار.		قۇنچوی تئگریم [خ] قۇچو اۇیغورلاری پرتسسلریندن ۷.	قۇناق قارا [آ، دا] قۇناق، قوناقلار.
			قۇندار qondara [آ] بیر نوع آباق قابی (فا: نوعی کفش).	

Qq ق	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۵۱۵	ارک سۆزلوگو	ق Qq
قوینانجا koytoura (بیر نوع تئاتر باشماغی) کلمه سیندن آ لینما سانلییر البتده قوندارماق سؤزونه ده باغلانایلییر ^۵ .	neighbo(u)r {ت، سن، بوسؤزجوک قونماق فعلیندن الہ گلہرک بیر یثرہ یان یانا یئرلشمک آنلامینی وئریر}.			
قوندارچی [ص] قوندارا تیکن.	قونشوآچی [مت] یان یانا اولان زاویہ لر، بیر یانلاری اورتاق اولان آچی لار.			
قوندارما [آ] ۱-قوندارماق ایشی. ۲-اؤیدورما، قاییرما، دوزلتمہ، صنعی، ساختا (فا: ساختگی). ۳- artificial	قونشوچیغاز [آ] قونشو، قونشو کیمی اولان.			
مُستعار آد "قوندارما آد" (فا: مُستعار). fictitious	قونشوخطرلی [آ] قونشلار آراسینده گؤزلہ نیلن سایقی.			
قوندارماچی [آ] اؤیدوروجو (فا: موزور). dissimulator	قونشوق [آ] ۱-قونشو، ۲-یئرلشمہ یئر۳-قونوشما ^۶ .			
قوندارماچیلیق [آ] اؤیدورماچیلیق.	قونشوقایسی [آ] لاپ یاخین سایلان یئر.			
قوندارماق qondarmaق [ل] ۱-اؤیدورماق، اؤزوندن دؤزلتمک، اؤزوندن توخوماق. ۲-اوزہ رینہ آرتیرماق، سونرادان علاوہ ائتمک "بیرینین یانینا اؤزگہ آد قوندارماق" (فا: جعل کردن). ۳-قورماق، قاییرماق، دؤزلتمک. {باخ: قونماق، قوندورماق}	قونشولاشماق [س] قونشو اولماق، بیریرینہ یاخین یثرده ساکین اولماق.			
قوندارمالیق [آ] تصنُّع (فا: تصنُّع). affectation	قونشولوق [آ] قونشو اولما وضعیتی، بیریرینہ یاخین اولما (فا: همسایگی). neighbo(u)rhood			
قونداریلماق [بل] قوندارماق ایشی گؤرولمک.	قونقالماق qonqalماق [آر] شهر ایچی دمیر یولوندا ایشلہ ین واقون.			
قونداق [آ] باخ: قونداق، بلک (فا: قنداق).	قونقار / قونقور [آ] ۱-قویو قیرمیزی رنگده کی آت ۲-قیزیلایاخین رنگ تونو ^۳ - [خ] ماجار کومنانلاری بگ لریندن ^۶ .			
قوندو qondu [آ] ۱۶جی یوزیلده، آنادولودا آت چکن تورک بیر لیگینه منسوب بیر بوی آدی ^{۸۵} .	قونقارات [آ] قونقار + آت: ایلخانلیلاردان بیر خان ^۶ و بیر بوی آدی ^۵ . انسان آدی: قونقارالپ، قونقاربوغا.			
قوندو qondu [آ] یئرلشیک، یئرلی [خ] قیرقیز بگ لریندن ^۶ .	قونقور / قونقار [خ] ۱-تورکمنلرین، تکہ و توختامیش اویماق-لاری اولوبابالاریندان ^۶ . ۲-حلب تورک بؤیو کلریندن بیر آد ^{۸۵} .			
قوندوبای [خ] سوقای داستانلاریندا آدی گنجن بیر بگ ^۶ .	قونقور [آ] کلنجر ده داغ آدی (۲۷۷۰) ^{۲۴۰} .			
قوندور [آ] قونوق سئور، الی آچیق ^۶ .	قونقور [آ] آبادہ-بوانات کندستانلاریندان، ۵۶ کندی و *۱۱۶۰۰ نفر نفوسو واردیر و مرکزی ده بید کندی دیر، اھالی اھالی نین بیر بؤلومو تورکدور.			
قوندورماق qondurmaق [ائند، ت، سن] ۱-قونماق ایشینی گؤردورمک. ۲- [ل] قوندارماق، بیریرینہ یاراشدیرماق.	قونقورتای [خ] قیزیلتای، یثنی سئی یازیتلاریندا بیر بگ آدی ^۶ .			
قوندوقاشدی [آ] اوشاقلار آراسیندا یثرده ویا کاغاددا جیزیق چکہرک داشلا اوینانان بیر اوین آدی (فا: بازی کود کانه).	قونگک (گنگک) gongek [آ] قئیدار دا کند آدی.			
قوندوم قاشدیم [باخ] قوندوقاشدی.	قونماق qonmaq [ل] ۱-اؤچان بیر قوش یثرہ اوتورماق، هاوادان یثرہ یئنمک ۲-یولچولوقدا گنجہنی گنجچیرمک اؤچون بیر یثرده اوتورماق (فا: فرود آمدن). ۳- [مج] بیر شئی امک وئرمہدن الہ گتیرمک ایستہمک "توی سسینی ائشیندن کیمی اورایا قوندو". ۴-بیر ایشی ویا شئی الہ گنجچیرمک اؤچون حاضر اولماق "عسگرلر شاھین کیمی دوشمن اوزہرینہ قوندولار". ۵-چؤکمک، تظاہراتمک، افادہ ائتمک "اوشاغین گؤزونده بیر کدر قونموشدور".			
قونرات / قونورات [خ] قونور + آت؛ ۱-قازاقلارین، اورتایوژ بؤلوگو، اویماق بگ لریندن ۲-اؤزبک، اویماق بگ لریندن ^۶ .				
قونسا / قونسہ qonsa [آ] قوش قورساغی، بیرتیجی قوشلاردا ایکینجی معدہ (فا: معدہ دوم پرندگان).				
قونشو qonshu [آ] ائولری بیریرینہ یایشیقلی و یاخین اولان کیسمہ لر، سینئر اورتاقلاری اولان اؤلکہ ویا ہر یان یانا اولان شئی لرین بیریرینہ گؤرہ آدلاری (فا: همسایہ).				

Qq ق	آذربایجان تورکجه سی	۱۵۱۶	ارک سۆزلوگو	ق Qq
	{سن، ت، گؤ؛ بو کلمه قوماق، قوماق فعلین دؤنوشلو فعلی ساییلیر و او فعله باغلیدیر.}		قونوشما قوراللاری [باخ] فونئتیکی حادثه لر.	
	قونو qonu [آ] اوزه رینده قونوشولان و دانیشیلان (فا: موضوع بحث). subject, argument		قونوشما [آ] قونوشماق ایشی (فا: تکلم). conversation	
	قونوت [آ] ۱- تیکی، ائو، تیکی (فا: مسکن). residence		قونوشماچی [ص] قونوشان کیمسه "سخنران".	
	۲- قویوت، منطقی قیاس.		قونوشماق qonusmaq [س] ۱- دانیشماق، بیر قونویو آچیقلاماق (فا: حرف زدن، بحث کردن). ۲- گؤروشمک، مذاکره ائتمک (فا: گفتن). to say {سن؛ بو کلمه اصلینده بیر لیکده اوتورماق و یئرلشمک معناسیندا اولاراق قونماق فعلینه باغلانیر ایندیکی معنا مجازی اولاراق اله گلیب}.	
	قونوتلار [آ] تیکی لری (فا: مساکن). residences		قونوشولماق [بل] قونوشماق ایشی گؤرولمک.	
	قونوتلانا ق [س] قونوت حالینا گلیمک.		قونوق [آ] ۱- مسافر، قوناق ۲- جان، روح ۳- واریللاجاق یئر ۴- انسان آدی: نه آی، بگ ۷.	
	قونور qonur [آ] ۱- آچیق قهوه رنگی، شابالید رنگی (فا: اسمر). ۲- قورخماز، اورکلی، جسور. ۳- دده قورقود بوی لاریندا کیشی آدی کیمی ایشلنیر، "قونور قوجا ساری چوبان". ۴- دده قورقود بوی لاریندا قازان بگین آتین آدی {دده: اورکلی، باخ: قورمال}.		قونوقوشو [آ، دا] اوزاق یاخین قونشولار، قوهوم قونشو.	
	قونور... [آ] قونور سؤزله دؤزه لن بیر نئجه انسان آدلاری: قونور آبا، قونور بای، قونور قوجا، قونور اتا، قونور اغا، قونورال، قونورای، قونور بوری، قونور قاپ.		قونول [آ] یوکلوک ۷.	
	قونورالپ [خ] عثمانلی لارین ایلک دؤنم اوردوباشی لاریندان و عثمان بگین یاخین یولداشلاریندان.		قونولار [آ] مباحث (فا: مطالب). subjects to pics	
	قونوریا [آ] یارالی بویوناعایدیر آدی (۱۶جی قرن) ۲۵.		قونولقا [آ] ۱- قوناق یئری. ۲- قوناغا وئرلن یئمک ۷.	
	قونور خان [خ] هولاکوخان ین اوغلو.		قونولماق [بل] قونماق ایشی گؤرولمک.	
	قونور گؤز (لو) [ص] گؤز لری قونور رنگی اولان.		قونوم qonum [آ] یئر، دوروم، وضعیت، بیر شئین بیر یترده دوروشو و بیچیمی (فا: پوزسیون) {ت: یورد، قونولان یئر}.	
	قونور لاشماق [س] قونور رنگی آلماق.		قونوم قونشو [آ، دا] یاخین اوزاق قونشولار.	
	قونور لوق [آ] قونور رنگینده اولما وضعیتی.		قوو qov [آ] ۱- قیغیلجیم (فا: شرر، فیهله آتش زنه). ۲- قئیت، بیرینین دالیسیجا دانیشما {ت: قاو، باخ: قوماق}.	
	قونوروم گؤزلو [ص] باخ: قونور گؤزلو.		قوو [آ] ۱- تورک طایفاسی ساییلیرلار، روس منبع لرینده کوی شکلینده قتید اولونوبدور و م ۱۲-۱۳جو یوزیلده اونلار قوزنی قافقازدان آذربایجان توپراقلارینا گئچیب و مسکون لاشمیشدیلار ۲۴. ۲- اسماعیلی، داداغ آدی (۲۴۴۱). فضولی ده کند آدی (قوولار)، قاخ، دا (قوورا) چای آدی ۲۴.	
	قونورومتول [ص] قونور رنگینه اوخشار، آچیق شابالیدی.		قووا qova [آ] ۱- سطیل، دولچا، : دلو، سو و سولو شیلری داشیماق اوچون یارارانان شئی (فا: سطل). Pail.	
	قونوسوز [ص] قونوسو اولمایان، موضوع سوز.		bucket ۲- فلکی بورجلاردا اوغلاق و بالیق بورجلاری آراسیندا اولان بورج، زودیاک دا بیر بورج آدی (فا: نام برجی از برج فلکی). ۳- [آبی] باتلاق لیق لاردا ییتیشن بیر جور حصیر اوتو و قامیش. {ت: سطیل، آتین اؤنلوک قاییشی، «قوو» ایچی بوش و چوروموش اولان}.	
	قونوش qonus [آ، سن: نزول] ۱- قونماق ایشی ویا بیچیمی.			
	۲- قونوم. ۳- یئرلشیم، قرارگاه، منزل، واریللاجاق یئر. ۴- اوغوز بویوکلریندن بیر آد ۸۵.			
	قونوشان [آ] دانیشان (فا: متکلم). speaker.			
	قونوشدورماق [ل] بیرینی دانیشدیرماق (فا: به حرف آوردن).			
	قونوشقان [ص] قونوشمای سئون، چوخ دانیشان (فا: حرف).			
	قونوشقانلیق [آ] قونوشمای سئومه.			

Qq ق	آذربایجان تورکجه سی	۱۵۱۷	ارک سۆزلوگو	ق Qq
قوواوتو [آ،بی] یاماج لاردا و چیمین لرده بیتن بیرنوع اوتسوو	قوورا [باخ] قاوارا.		قووراق [باخ] قیوراق.	ق Qq
بیتگی، باخ: اوغول اوتو.			قووروق [آ،ص] قوورولموش اولان (فا:بو داده شده).	
قووالیا [ظ] ۱-سطیل سطیل، قووالار دولوسو. ۲-قووالیا	قوورولماق [بل] ۱-قووروماق ایشی گؤرۆلمک، قیزاردیلماق		(فا:بو داده شدن گندم و غیره). ۲-یانماق. ۲- [مچ] عذاب	
قووالیا، قوواراق و دالی سیجا قاچاراق.	چکمک، اضطراب چکمک {ت قاورولماق، قاغورماق}.		قوورولموش [ص] قیزاردیلاراق پیشیریلیمیش.	
قووات [آ] ابهر ده داغ آدی.	قوورولوش [آ] قوورولماق ایشی.		قوورولوش [ص] قوورولوش گؤزلو.	
قووارا [آ] بیر شئین اوزونو سؤرتمک و صافلاتماق اوچون	قووزاتماق [اتند] قوزاماق ایشینی گؤردورمک (فا:فس).		قووزادیلماق [بل] قالدیریلماق.	
اوزو قابا بیر وسیله (فا:سوهان) {ت قووشاماق} سؤرتمک و			قووزاماق qovzamaq [ل] سیخی توتماق، آياغا قالدیریلماق،	
جلا و ثرمک {.			یاتای بیر شئی دیک و دیکئی وضعیته گتیرمک، قالدیریلماق	
قووارالماق [ل] قاوارا چکمک (فا:سوهان زدن).			(فا:بلند کردن). {بو کلمه قو سؤز ایله ایلگیلی اولاراق	
قووزارلنماق [س،ع،غرور] مغرورلانماق، اؤیونمک			اصلینده قووساماق اولمالیدیر و بیر شئی قوو کیمی	
قوواق qovaq [آ،بی] ۱-باخ:قواواق آغاجی ۲-کپک، تۆکلرین			قالدیریلماق دئمکدیر، باخ: قاوماق}.	
آراسیندا عمله گلن کپک، قاییق. ۳-ماهنشان دا کند آدی.			قووزانماق [س] آياغا دۇرماق، قالدیریلماق، قاوزانماق	
قوواقلی [آ] مراغا دا کند آدی.			(فا:بر آمدن). to rise, to come	
قووالاماجا [آ] قووالا قاشدی اویونو.			قووزانیش [ص] قالدیریلیمیش (فا:افراشته). hoisted	
قووالاماق [ل] ۱-قوواراق دالی سیجا گتتمک، قاچانین آردینا			قووزانیشلی [ص] قووزانان، قووزانما اؤزل لیگی اولان	
دوشوب یاخالاماغا چالیشماق (فا:دنبال کردن). ۲-بیر			(فا:بالارو). ascendant	
ایشین دالسیجا گتتمک، سونوجا یئتیرمگه چالیشماق، بیر			قووزانیلماق [بل] قالدیریلماق، قالدیریلماق.	
ایشی قووالاماق (فا:پیگیری کردن) {ت قووماق}.			قووشاق [آ] باخ: قووشاق، قووشوق (فا:متصل). Joined	
قووالانماق [بل] قوواللاماق ایشی گؤرولمک، قوولماق.			قووشما [آ] بیر یتره یئتیشن نقطه (فا:تلاقى). confluence	
قووالانیش [آ] قووالانماق ایشی ویا بیچیمی.			قووشوق [آ] ۱-باخ:قووشوق. ۲-کلئیر ده کند آدی.	
قووالایش [آ] قووالاماق ایشی ویا بیچیمی.			قووشوق سس سیز حرفلر [آ،د،یل ب] قووشوما حالیندا دئییلن	
قووالیا قووالیا [ظ] قووالایاراق.			سس سیز حرفلر. affricative consonant	
قووالیق [آ] قووالا بیتن یتر، قامیش لیق.			قووغا (قووغا) [باخ] قاوقا.	
قووان qovan [آ] ۱-آری پتگی (دوغال و قاییرما قووان)			قوولاما [آ] غیبت ائیلهمه، بیرینین دالی سیجادانیشما (فا:غیبت).	
(فا:کندو). beehive ۲-فیشنگ قووانی، باروت دولدرما			قوولاما [ل] غیبت ائیلهمک (فا:غیبت کردن).	
قابو و کپسولو،قابجیق {قو سؤزوندن:ایچی بوش شئی}.			قوولانماق [س] قوو و قیغیلجیم کیمی اولماق، آلولانماق.	
قووان آجاری [آ] آلتن آجاری {قووان شکیلینده اولماغی			قوولوق [آ] ایچینه کاغاذ کتاب و بوجور شیلر قویولان	
اوچون بو آدلا تانییر {.			جیلدلی محفظه، زؤنکن، بالاجا کومود کیمی اولان هر	
قووانلیق [آ] قووان اولان یتر، پتک لیک.				
قووجو [آ] سؤز آپاریب گتیرن، قیبت ائدن (فا:غیبت کئنده).				
قووجولوق [آ] قووجو اولما وضعیتی.				
قوودورماق [اتند] قووماق ایشینی گؤردورمک (فا:فس).				
قوودورولماق [بل] قوودورماق ایشی گؤرولمک (فا:فم).				

شئی، قۇرو آزیقلاری ساخلاماق اوچون اؤزل کیمسه، بعضاً پۇل و مۇنحوق کیمی شیلری قۇیماق اوچون یوُمشاق پارچادان دۆزه لن توربا {،باخ: قۇوماق}.

قۇوم qovm [آ،ع،قو،م] ائل،قاویم، قۇهوم قارداش، باخ:قو،م.

قۇوما [آ]قۇوماق ایشی (فا:طرد). ostracism

قۇوماق qovmaq [ل] ۱-سرت عمل و سۆزله بیرینین گتتمه سیننی سؤیله‌مک (فا:بیرون راندن). ۲-بیر یئردن سۆروب چیخارماق، اوزاقلاشدیرماق. ۳-ایشینه سون وئرمک، اورتادان قالدیرماق. ۴-بیرینین آرخاسینجا قاجماق، ایزله‌مک (فا:دنبال کردن). {ت،قو، قۇوماق}، بوکلمه فعل حالیندا "اؤزوندن اوزاقلاشدیرماق و دفع ائتمک" و آد شکلینده "یونگول و ایچی بوش" معنالانیب، بو معنایی (یونگوللوک و ایچی بوشلوق) نظره آلاساق بو کؤکدن آلینان بعضی کلمه‌له اشاره ائتمک اولار: قاووت (بوغدادان دۆزه لن و چوخ یونگول و توز کیمی اولان شئی)، قووا، قووق، قاوورقا "قورولموش، قیغیلجیم {قو+ل+جیم}، قاوورماق، قووان (آی بیتگی سی، فیشنگ قابی)، قاو=قو (یونگول اولان هر شئی)، قۇوماق فعلیین قووالاماق معناسینی نظره آلاساق قووشماق سۆزو اله گلیر و معناجا بیریرینی قووب و دوباره بیریرینه یئتیشمک دیر، یئنه ده قوشماق سۆزو آتلاری یان یانا قووب چاپیتماق دئمکدیر و شعر قوشماق دا بو عملین شعرده ایشلمه‌سیدیر؛ فارسجادا "کاو، کاویدن" و لاتینجه‌ده "cave" سۆزلری اویماق و اویولان شئی‌لری آنلاتاراق بو کلمه لر آراسیندا چوخ اوزاق باغلانلی تاپماق اولار، آیری دئییشله بو کلمه لر دؤبلئت و انکیز اولمالیدیلار}.

قۇووت qovut [آ]قۇورولموش بوغدا، قۇورولموش چرز (اؤن و نوخود و شکر کیمی شئی‌لردن دۆزلمیش یئمه لی)، قۇورولموش و دؤیولموش و شکر قاتیلیمش بیر یئمک "باخ: آغزینا قووت وئرن یوخدور" (فا:هرچیز برشته شده و آرد شده). {ت،قاووت، قاغوت، سن، باخ: قۇوماق}.

قۇووجو [ص]قووان، اؤزاقلاشدیران، دفع ائدن.

قۇووجو [ص]سۆز گتیریب گؤتورن، بیرینین دالیجا

دانشان، غیبت ائدن (فا:دافع). repulsive

قۇوود [باخ]قووت.

قۇوورتماق [آئند]قۇوروماق ایشینی گؤردۆرمک.

قۇوورقا (قۇورغا) [آ]قۇورولموش بوغدا ویا بوجور دانالار.

قۇوورلو [آ]خیاو دا کند آدی.

قۇورما بوزباش [آ]یاغی و شیره‌سی چوخ اولان قۇورما.

قۇورما پیلوو [آ]خوروشو قوورمادان عبارت اولان پیلوو.

قۇورما [آ] ۱-قۇوروماق ایشی (فا:ام برشته کردن). ۲-قیزارتما قابلامادا پیشیریلیب اؤزیاغی ایله قۇورولوب و سونرا دؤندورولوب ساخلاتان ات، یاغدا قۇورولموش ات (فا:گوشت برشته و سرخ شده).

قۇورماق qovurmac [آ]بیر نوع قۇورولموش بوغدا (فا:گندم برشته).

قۇورماچی [آ،کؤ]قۇورما دۆزلید ساتان کیمسه، قویون ایچ آلاتی پیشیریب حاضرلايان (فا:قرمه ساز).

قۇورماچیلوو [باخ]قۇورما پیلوو.

قۇورماچیلیق [آ]قۇورماچی نین ایشی.

قۇورماشورباسی [آ]قۇورما اتینه، لپه، سوغانچا، یئر آلما، و یومورتا آرتیلاراق پیشیریلن بیر یئمک.

قۇورماق qovurmaq [ل،ا] ۱-قیزارتماق، بیر شئی یاغدا، سو قاتمادان قیزاریدب پیشیرمک (فا:برشتن). ۲ to toast- [مج] یاندریماق ۳-چوخ اؤزکم {ت،سن،باخ:قۇوماق}.

قۇورماگؤی خوروشو [باخ]گؤی خوروشو.

قۇورمالی [ص]ایچینده قۇورماسی اولان،قۇورما قاتیلیمش.

قۇورمالیق [آ،ص]قۇورما دۆزلمه یه یارایان و الوئریشلی ییه جک (فا:مناسب برای قرمه).

قۇوروش [آ]قۇوروماق ایشی ویا بیچیمی.

قۇووز [آ] ۱-بوغدای گیللرین باشاغیندا باشاقچیلاری ویا چیچگی ساران قاییق. ۲-[دا] ایچی بوش قاییقلی یئمیش {قووق،قووز}.

قۇووزلولار [بی]بیرچنک لی لردن چیچک لرینده رنگلی تاج یاپراغی یئرینه قاووز آدی وئریلن یاشیل یاپراجیقلاری اولان بیتگی تاقیمی (فا:تیره از گیاهان).

ق ق	آذربایجان تورکجه سی	۱۵۱۹	ارک سۆزلوگو	ق ق
قووش qovus [آ] ۱- قووماق ایشی ویا بیچیمی، آت قوما،	ایچی بوش هر شئی، پۆلک، بالاجا کۆپورجک (فا: آت مینیب چاپما (فا: اسب دوانی) {باخ: قوماق}.	۲- تۇتساق لارین و بنز شخص لرین ساخلانیلان و دینج یئر لری {باخ: قووشماق}	۳- درى اۆزه رینده عمله گلن یومرو شیش، قاباریق.	۴- [ص] قوولموش {ت، سن، قووق، قووشماق: باخ: قووماق}.
قووشاق [آ] بیر نچه شئین قووشدوغو یئر (فا: حد واصل).	قووشاق/ قووشداق [آ، یازین] بیر اوخومادا و تورکوده تکرارلانا سۆز، ناقارات.	قووشدوران [ص] بیر بیرینه ییتیشدیرن.	قووشلماق [بل] بیر یتردن اؤزاقلاشدیریلماق.	قووشلماق [بل] طرد اولونموش (فا: مطرد).
قووشدورماق [س، سن] نچه شئی بیر یترده ییتیشدیرمک،	بیر بیر تیغی ویا جیریغی تیکه رک باسدیرماق، قووشماسینی جورله مک، بیر لشدیرمک، گۆروشدورمک (فا: بهم رساندن).	قووشدوروجو [ص] ییتیشدیریجی، بیر لشدیریجی.	قووشلوش [آ] قووشلماق ایشی ویا بیچیمی (فا: طرد).	قووشلوش [آ] قووشلماق ایشی ویا بیچیمی (فا: طرد).
قووشدورولماق [بل] ییتیشدیرلمک.	قووشما [آ] ۱- قووشماق ایشی. ۲- [بی] آشاغی ییتگی لرده یئنی ییتگی عمله گلک اوچون ایکی ییتگی نین بیر بیرینه ییتیشمه سی. (فا: اتصال).	قووشماق qovusmaq [س] ۱- ایکی نفر بیر آرایا گلک،	قووشلوش [آ] قووشلماق ایشی ویا بیچیمی (فا: طرد).	قووشلوش [آ] قووشلماق ایشی ویا بیچیمی (فا: طرد).
قووشماق qovusmaq [س] ۱- ایکی نفر بیر آرایا گلک،	ایکی شئی بیر یتره ییتیشمک و ایشمک، قاتیلماق، چاتماق (فا: بهم رسیدن، نایل شدن).	۲- [قا] بیر بیرینی قوماق،	قووشلوش [آ] قووشلماق ایشی ویا بیچیمی (فا: طرد).	قووشلوش [آ] قووشلماق ایشی ویا بیچیمی (فا: طرد).
۳- (گۆنش اوچون) باتماق "گۆنش قووشانا یاخین اؤزونو ییتیردی".	۴- بیر سیرا کلمه لرله مختلف افاده لی مرکب سۆزلر دۆزلدیر "قارائلیق قووشماق، توران قووشماق، ابدیته قووشماق" {ت، سن، باخ: قوماق}.	قووشمالیق [باخ] قووشوق لوق.	قووشلوش [آ] قووشلماق ایشی ویا بیچیمی (فا: طرد).	قووشلوش [آ] قووشلماق ایشی ویا بیچیمی (فا: طرد).
قووشور سۇ یوسونلاری [آ، بی] اؤده مه لری قووشما یول ایله اولان سۇ یوسونلاری.	قووشوق [ص] قووشوش، ییتیشیک، بیر بیرینه باغلی. (فا: واصل).	قووشوقلوق [آ] قووشوق شئین حالی، ییتیشیک لیک.	قووشلوش [آ] قووشلماق ایشی ویا بیچیمی (فا: طرد).	قووشلوش [آ] قووشلماق ایشی ویا بیچیمی (فا: طرد).
قووشولماق [بل] قووشماق ایشی گۆرولمک، بیر آرایا	گلینمک، بیر لشلیمک (فا: بهم رساندن).	قووشوم [آ] قووشماق ایشی.	قووشلوش [آ] قووشلماق ایشی ویا بیچیمی (فا: طرد).	قووشلوش [آ] قووشلماق ایشی ویا بیچیمی (فا: طرد).
قووشوق qovuq [آ] ۱- سۆدوکلوک (فا: مثانه). ۲- یونگول و			قووشلوش [آ] قووشلماق ایشی ویا بیچیمی (فا: طرد).	قووشلوش [آ] قووشلماق ایشی ویا بیچیمی (فا: طرد).

Qq ق	آذربایجان تورکجه سی	۱۵۲۰	ارک سۆزلوگو	ق Qq
قۇھوم لاشدیرماق [ل] یاخین لاشدیرماق.	قۇھوم لاشدیرماق [ل] یاخین لاشدیرماق.		قۇھوم لاشدیرماق [ل] یاخین لاشدیرماق.	قۇھوم لاشدیرماق [ل] یاخین لاشدیرماق.
قۇھوم لاشماق [س] قۇھوم مۇناسیبتی تاپماق.	قۇھوم لاشماق [س] قۇھوم مۇناسیبتی تاپماق.		قۇھوم لاشماق [س] قۇھوم مۇناسیبتی تاپماق.	قۇھوم لاشماق [س] قۇھوم مۇناسیبتی تاپماق.
قۇھوم لو [ص] چوخ قۇھوملاری اولان.	قۇھوم لو [ص] چوخ قۇھوملاری اولان.		قۇھوم لو [ص] چوخ قۇھوملاری اولان.	قۇھوم لو [ص] چوخ قۇھوملاری اولان.
قۇھوم لوق [آ] اقربالیق، بیریرینه قۇھوم و یاخین اولما وضعیتی، یاخین لیق، قایناق و منشا جهتیندن بیریرینه یاخین اولما (فا:همبستگی). relation	قۇھوم لوق [آ] اقربالیق، بیریرینه قۇھوم و یاخین اولما وضعیتی، یاخین لیق، قایناق و منشا جهتیندن بیریرینه یاخین اولما (فا:همبستگی). relation		قۇھوم لوق [آ] اقربالیق، بیریرینه قۇھوم و یاخین اولما وضعیتی، یاخین لیق، قایناق و منشا جهتیندن بیریرینه یاخین اولما (فا:همبستگی). relation	قۇھوم لوق [آ] اقربالیق، بیریرینه قۇھوم و یاخین اولما وضعیتی، یاخین لیق، قایناق و منشا جهتیندن بیریرینه یاخین اولما (فا:همبستگی). relation
قۇھون [باخ] قۇوون.	قۇھون [باخ] قۇوون.		قۇھون [باخ] قۇوون.	قۇھون [باخ] قۇوون.
قۇی qoy [آ] بالاجا یاریم دیز، بالاجا کورفتز (فا:خلیج کوچک) {باخ: قۇی}.	قۇی qoy [آ] بالاجا یاریم دیز، بالاجا کورفتز (فا:خلیج کوچک) {باخ: قۇی}.		قۇی qoy [آ] بالاجا یاریم دیز، بالاجا کورفتز (فا:خلیج کوچک) {باخ: قۇی}.	قۇی qoy [آ] بالاجا یاریم دیز، بالاجا کورفتز (فا:خلیج کوچک) {باخ: قۇی}.
قۇی qoy [آ] اجازه، راضی لیق، مرحمت و آجیما دۇیقوسو معناسیندا ایشله نیر، "قۇی گئتسین" {باخ: قۇیماق}.	قۇی qoy [آ] اجازه، راضی لیق، مرحمت و آجیما دۇیقوسو معناسیندا ایشله نیر، "قۇی گئتسین" {باخ: قۇیماق}.		قۇی qoy [آ] اجازه، راضی لیق، مرحمت و آجیما دۇیقوسو معناسیندا ایشله نیر، "قۇی گئتسین" {باخ: قۇیماق}.	قۇی qoy [آ] اجازه، راضی لیق، مرحمت و آجیما دۇیقوسو معناسیندا ایشله نیر، "قۇی گئتسین" {باخ: قۇیماق}.
قۇی ۲ [آ] قۇیون ۷.	قۇی ۲ [آ] قۇیون ۷.		قۇی ۲ [آ] قۇیون ۷.	قۇی ۲ [آ] قۇیون ۷.
قۇیاجاق [آ] ۱- ایچینه قویماغا یارایان هر جور قاب و شئ (فا: گذاشتن). ۲- آرایا قویاجاق شئی، قۇماردا آرایا قویولان شئی، اوینولاردا آرایا قویولان پول مال و هر شئی.	قۇیاجاق [آ] ۱- ایچینه قویماغا یارایان هر جور قاب و شئ (فا: گذاشتن). ۲- آرایا قویاجاق شئی، قۇماردا آرایا قویولان شئی، اوینولاردا آرایا قویولان پول مال و هر شئی.		قۇیاجاق [آ] ۱- ایچینه قویماغا یارایان هر جور قاب و شئ (فا: گذاشتن). ۲- آرایا قویاجاق شئی، قۇماردا آرایا قویولان شئی، اوینولاردا آرایا قویولان پول مال و هر شئی.	قۇیاجاق [آ] ۱- ایچینه قویماغا یارایان هر جور قاب و شئ (فا: گذاشتن). ۲- آرایا قویاجاق شئی، قۇماردا آرایا قویولان شئی، اوینولاردا آرایا قویولان پول مال و هر شئی.
قۇیار [آ، باخ: قۇی] ۱- ایکی آخار سویون بیر لشدیگی یئر.	قۇیار [آ، باخ: قۇی] ۱- ایکی آخار سویون بیر لشدیگی یئر.		قۇیار [آ، باخ: قۇی] ۱- ایکی آخار سویون بیر لشدیگی یئر.	قۇیار [آ، باخ: قۇی] ۱- ایکی آخار سویون بیر لشدیگی یئر.
قۇیاق [آ، باخ: قۇی] ۱- ایکی داغ آراسیندا کی چوخور یئر، دره.	قۇیاق [آ، باخ: قۇی] ۱- ایکی داغ آراسیندا کی چوخور یئر، دره.		قۇیاق [آ، باخ: قۇی] ۱- ایکی داغ آراسیندا کی چوخور یئر، دره.	قۇیاق [آ، باخ: قۇی] ۱- ایکی داغ آراسیندا کی چوخور یئر، دره.
قۇیات [آ] ینی سئی ده آباکان تاتارلاریندان بیر بو ی ۴.	قۇیات [آ] ینی سئی ده آباکان تاتارلاریندان بیر بو ی ۴.		قۇیات [آ] ینی سئی ده آباکان تاتارلاریندان بیر بو ی ۴.	قۇیات [آ] ینی سئی ده آباکان تاتارلاریندان بیر بو ی ۴.
قۇیجوق [آ، باخ: قۇی] ۱- کیجیک قۇی، چوخ بالاجا سۇ گیریتتی سی (فا:خلیج کوچک).	قۇیجوق [آ، باخ: قۇی] ۱- کیجیک قۇی، چوخ بالاجا سۇ گیریتتی سی (فا:خلیج کوچک).		قۇیجوق [آ، باخ: قۇی] ۱- کیجیک قۇی، چوخ بالاجا سۇ گیریتتی سی (فا:خلیج کوچک).	قۇیجوق [آ، باخ: قۇی] ۱- کیجیک قۇی، چوخ بالاجا سۇ گیریتتی سی (فا:خلیج کوچک).
قۇیدورتماق [باخ] قۇیدورماق.	قۇیدورتماق [باخ] قۇیدورماق.		قۇیدورتماق [باخ] قۇیدورماق.	قۇیدورتماق [باخ] قۇیدورماق.
قۇیدورماق [ائتد] قویماق ایشینى گۇردورمک.	قۇیدورماق [ائتد] قویماق ایشینى گۇردورمک.		قۇیدورماق [ائتد] قویماق ایشینى گۇردورمک.	قۇیدورماق [ائتد] قویماق ایشینى گۇردورمک.
قۇیقون [آ] توخوناقلی، ائتگیلی، ایچلی ۲.	قۇیقون [آ] توخوناقلی، ائتگیلی، ایچلی ۲.		قۇیقون [آ] توخوناقلی، ائتگیلی، ایچلی ۲.	قۇیقون [آ] توخوناقلی، ائتگیلی، ایچلی ۲.
قۇیماق qoymaq [ل] ۱- بیرشئی بیر یئر بوراخماق و قرار وئرمک، بیرشئی بیر یئر یئرلشدیرمک "کتابی میزان اؤستونه قویماق" (فا: گذاشتن). ۲- بیرینی بیر یئرده بوراخماق، بیرینین بیر یئرده قالماسینی ساغلاماق "اوغلانو ائوده قۇیدو، عایله نی قۇیوب گئتدی". ۳- (چوخراق پۇل سؤزله) تاپشیرماق، ساخلاماق اوچون وئرمک، امانت وئرمک "بانکایا پۇل قویماق". ۴- صرف ائتمک، ایشلتمک، خرج له مک "بیر ایشه امک قویماق". ۵- بللی ائتمک ویا تعیین ائتمک، سؤره تانیماق، بیر ایشی و موضوع نو حل ائتمک ایسته مک "واخت قویماق، مۇهلت قویماق، نشان	قۇیماق qoymaq [ل] ۱- بیرشئی بیر یئر بوراخماق و قرار وئرمک، بیرشئی بیر یئر یئرلشدیرمک "کتابی میزان اؤستونه قویماق" (فا: گذاشتن). ۲- بیرینی بیر یئرده بوراخماق، بیرینین بیر یئرده قالماسینی ساغلاماق "اوغلانو ائوده قۇیدو، عایله نی قۇیوب گئتدی". ۳- (چوخراق پۇل سؤزله) تاپشیرماق، ساخلاماق اوچون وئرمک، امانت وئرمک "بانکایا پۇل قویماق". ۴- صرف ائتمک، ایشلتمک، خرج له مک "بیر ایشه امک قویماق". ۵- بللی ائتمک ویا تعیین ائتمک، سؤره تانیماق، بیر ایشی و موضوع نو حل ائتمک ایسته مک "واخت قویماق، مۇهلت قویماق، نشان		قۇیماق qoymaq [ل] ۱- بیرشئی بیر یئر بوراخماق و قرار وئرمک، بیرشئی بیر یئر یئرلشدیرمک "کتابی میزان اؤستونه قویماق" (فا: گذاشتن). ۲- بیرینی بیر یئرده بوراخماق، بیرینین بیر یئرده قالماسینی ساغلاماق "اوغلانو ائوده قۇیدو، عایله نی قۇیوب گئتدی". ۳- (چوخراق پۇل سؤزله) تاپشیرماق، ساخلاماق اوچون وئرمک، امانت وئرمک "بانکایا پۇل قویماق". ۴- صرف ائتمک، ایشلتمک، خرج له مک "بیر ایشه امک قویماق". ۵- بللی ائتمک ویا تعیین ائتمک، سؤره تانیماق، بیر ایشی و موضوع نو حل ائتمک ایسته مک "واخت قویماق، مۇهلت قویماق، نشان	قۇیماق qoymaq [ل] ۱- بیرشئی بیر یئر بوراخماق و قرار وئرمک، بیرشئی بیر یئر یئرلشدیرمک "کتابی میزان اؤستونه قویماق" (فا: گذاشتن). ۲- بیرینی بیر یئرده بوراخماق، بیرینین بیر یئرده قالماسینی ساغلاماق "اوغلانو ائوده قۇیدو، عایله نی قۇیوب گئتدی". ۳- (چوخراق پۇل سؤزله) تاپشیرماق، ساخلاماق اوچون وئرمک، امانت وئرمک "بانکایا پۇل قویماق". ۴- صرف ائتمک، ایشلتمک، خرج له مک "بیر ایشه امک قویماق". ۵- بللی ائتمک ویا تعیین ائتمک، سؤره تانیماق، بیر ایشی و موضوع نو حل ائتمک ایسته مک "واخت قویماق، مۇهلت قویماق، نشان
قۇیون qoyun [آ، دی] امجک لی گوشین؛ درى، ات، سوت	قۇیون qoyun [آ، دی] امجک لی گوشین؛ درى، ات، سوت		قۇیون qoyun [آ، دی] امجک لی گوشین؛ درى، ات، سوت	قۇیون qoyun [آ، دی] امجک لی گوشین؛ درى، ات، سوت

Qq ق	آذربایجان تورکجه سی	۱۵۲۱	ارک سۆزلوگو	ق Qq
و یئو اۆچون بسله نن ائوجیل بیر حئیوان (فا:گوسفند، میش). ovaries, sheep, ewe {سومرجه <قونقال>}	کلمه دن آلیناراق قۇقوش گؤگوش سۆزو تورکجه و فارسجادا قیز آدی اولاراق ایشله نیر.			
قویون ۲ [آ] ۱-قوْجاق (فا:بغل). ۲-پالتارین دؤشه قوْوشان یثری، قوالتوق (فا:قسمت بالای لباس) {سن، ت، باخ: قوی}.	قوْتر quvatr [آ، فر] بویونداکی قالخان بژینین آشیری بؤیومه سیله بیلینن خسته لیک.			
قویون باخیشلی [ص] بۇدالا، شاشقین باخیشلی.	قوْاش quvas [آ، فر] بیرنوع زامقلى و مات، سۇلو بۇيا.			
قویون بوغان [آ، بی] یاش یئرلرده ییتن بیر آلاق ییتگی سی.	قوْیا/قوْوا [آ] آذربایجان دا بۇلگه آدی. قیپچاق طایفاسینا باغلی تورک بویو ساییلیر ۲۴۲-۲۴۷.			
قویون قوزئی [آ] تفرش ده داغ آدی.	قوْیات/قوبات [آ] قاپالی، گیزلی ۷.			
قویون قیشلاق [آ] هشتری، مراغا و قئیدار دا کند آدی.	قوْبادلی/قبادلی [آ] آذربایجان دا بۇلگه آدی ۲۴۰.			
قویوننو [آ] ۱-قویولان هر شئی. ۲-سیخیتی، اوزونتو.	قوْبال qubal [خ] گورز، دمیر توپوز؛ گوی تورکلر دؤنمی بگی ۷.			
قویون جیلدینه (دری سینه، قئینا) گیرمیش [ص] ایکی اۆزلو و پس آدام اۆچون.	قوْبان/قاپان quban [خ] آلتای تورکلری اؤلوبالاریندان ۷.			
قویونجو [آ] قویون بسله ین ویا آلیب ساتان کیمسه، قویون تجارتینه باخان (فا:گوسفند پرور).	قوْبان آرفغ [خ] آلتای داستانلاریندا آدی گئچن بیر قیز ۷.			
قویونچولوق [آ] قویون بسله مه و آلیب ساتما ایشی (فا:گوسفندداری).	قوْبان خان [خ] قیپچاق خانلاریندان ۷.			
قویونداغ [آ] آبشرون دا یثر آدی ۲۴۰.	قوْباه [آ] بالاکن، ده داغ آدی ۲۴۰.			
قویون دده [آ، میج] آهتال، آلیق.	قوْبالی [خ] قوْبی + آی؛ یاقوت لارین ”تمیز لیک تانریچاسی“			
قویون قویونا [ظ] قوللارینی بیریرینین بویونو سالاراق.	قوْبی/قوبیل [آ] ۱-گؤک اؤزو، فضا ۲- [میج] سونسوزلوق ۷.			
قویون قوزو [آ] قویونلار و قوزولار بیر یترده.	قوْبیاشار [خ] ۱۳جو یوزیل قیپچاق بگلریندن ۷.			
قویون قولاغی [آ] بالیجا، (فا:گیاه سیلن). silene	قوْبیگۆن [خ] چنگیز خان دؤنمی شهزاده لره وئریلن غوثانلاردان ۷.			
قویون قیران [آ، بی] بیرنوع بیتگی (فا:هزارچشم) hypericum	قوْبیلاي qubilay [آ] چنگیز خانین اوغلو، باخ:قوبیل + آی ۷.			
قویون گیمی [ص] طبیعت جه چوخ یومشاق، سؤزه باخان، بیر شئی دؤشنمه دن بیرینه باغلی اولان آداملار حاققیندا.	قوْپ قوزو [ص] چوخ قوزو، قورویوب برکیمیش.			
قویون گۆبگی (گۆبه لگی) [آ، بی] بیر نوع گۆبه لک (فا:قارچی).	قوْیسی [آ، دی، لا] قارا گؤز بالیغی سویوندان ایستی و ایلیق دنیز لرده یاشایان، بوی ۲۰cm، شریٹ بیچیم اینده، تک سیرت اۆزگگی اولان، یوسون و دنیز قوردلاریلا گئچینن،			
قویون گوزو [آ، بی] توپلاشیق لاردان بزک ییتگی سی آغ و ایری بیر پاپاتیا نوعو (فا:جنسی از بابونه گاوی).	اتی لذتسیز بالیق (فا:نوعی ماهی). boops boops			
matricaria parthenium	قوْیتان [آ] نیاز، دُعا، یاخاریش ۷.			
قویونلو (قوئین لی) quinli [آ] مینودشت ده کند آدی.	قوْیچی [آ] اینجه، ظریف ۷.			
قویونلو [آ] ۱-هون، هون لو ۲-مرحمتلی [خ] تورکمنلرین، آرساری و اوخ اویماقلاری اؤلوبالاریندان ۷.	قوْیلوجا [آ] بیر نوع بالاجا قازان ۲۴۰.			
قوْ [آ] باخ: قوغو قوشو، قوغو قوشو، قویو قوشو (فا:قو).	قوت qut [آ] ۱-اؤغور، بخت، طالع. ۲-موتلولوق، سعادت.			
{ت <قوغو>، سن <قو>، دده: <قوغی قوشو>، بو کلمه قوش سۆز ایله بیر کؤکدندير، بو کلمه فارسجا يادا گئچييدير، بو	۳-تورک دیلینده بۇ کلمه آروپا دیللرینده اولان ”majaste عاليجناب“ یثرینه ایشله نیردی، و ایدی قوت اؤیغورلارین بؤیوک لرینه وئریلن بیر عنوان ایدی ۱۲. {ت، گؤ، سن: تانرینین لطفو، طالع: قوتارماق سۆزو مفهوما بو سۆزله ایلگی لی اولمالیدیر، بو کلمه چوخ اسکیدن			

بری تورکجه ده ایشله نهرک شکیل ومفهوم لحاظیندان آیری دیلرله ایشله نن بنزر کلمه لر له یاخین گۆرونور: اینگیلیزجه good, god. آلمانجا گوته: اییی، فارسجا: خدا)۱}.

قوت / قوتلو... [آ] انسان آدی: قوتۇز، قوتالان، قوتالسین، قوتبای، قوتبگ، قوتبگیم، قوتبولان، قوتبولدۇ، قوتبیکه، قوتخان، قوتداغ، قوتر، قوتقۇلو، قوتگلدی، قوتگۆن، قوتلوآر، قوتلوبارس، قوتلوبای، قوتلوبگیم، قوتلوبیگه، قوتلوجالپ، قوتلوقایا، قوتلوگۆن، قوتلوردی، قوتلورمیش، قوتوغا،

قوت [آ] گوج، دایانیش (فا:~). strength

قوت آچون [خ] اۇيغور خاقانلیغی دۇنمی بگ و کومتان^۷.
قوتادقۇ [آ] قوتسانمیش، قوتلو، دیرلی، یارارلی، موتلاندیران^۷.

قوتادقوبیلیک qutatqubilik [آ] بو کتاب معناجا "موتلولوق بیلگی سی، ویا سعادت علمی" اولاراق م ۱۰۶۹دا یوسف اۇلۇغ خاص حاجب طرفیندن (وزیر اولاراق) شعر شکیلینده یازیلیب و قاراخانلی سلطانی بوغراخانا تقدیم اولونوب و یازارا "خاص حاجب" رتبه سی وئرلمیشدیر،

کتابدا اجتماعی مسئله لر باره سینده اؤیودلر وئرله رک ۶۶۴۵ بیت دئییلیب، کتابا ۲۴ بیت لیک قصیده و ۱۷۳ دؤردلوک (باياتی) علاوه اولونموشدور، بوتون کتابدا

۱۲۰عرب و فارس سۆزو ایشلنمیشدیر کی دینی و دؤولتی

اصطلاح لارا عایدیر، کتابدا دؤرد شخصیت آراسیندا منظره لر جریان ائدیر (۱-گۆن دؤغدو: دؤغرو یول و عدالت تمثیلی. ۲-آی دؤلدو: سعادت و خوشبختلیک تمثیلی. ۳-اؤگدۆلموش: اؤیودولموش: عقل، منطق و اؤس تمثیلی. ۴-اؤد قوروموش: سونو و عاقبتی تمثیل ائدیر) بو کتاب تۆرک دیل قورومو طرفیندن م ۱۹۴۲ده چاپ

اولونوبدور، بو کتابدان بیر نچه اؤیود: "من اؤزومه دایما ینئی و تازا شئیلر سنجه ریم، بوتون اسگی میش شئیلر ییپرانمیش اولور، ییپرانمیش شئیلره تحمّل اتمک انسانا سیخیتتی و دیسکییتی وئریر، ینئی شئیلر وارکن، اسگی و ییپرانمیش شئیلره نه گرک وار (iprahan. net).

قوتار [آ] قوتسایان [خ] هولاکو خان دۇنمی بگی^۷.

قوتاراراق [ظ] قوتارماق حالیندا اولاراق.

قوتارماق [باخ] قوتارتماق.

قوتاش [آ] قوتلو، مبارک^۷.

قوتاغ [خ] چنگیزخان دۇنمی اؤیرات اصیللی یارقیچلاریندان^۷.

قوتال [خ] سلجوقلار دۇنمینده یاشامیش بیر بگ. بعضی قاینقلار، آلپارسلان خان^۷ ییچاقلاراق اؤلدورن کیشی نین بو اولدۇغونو یازار^۷.

قوتالخان [خ] چنگیز خاقان دۇنمی، جلایر خانلاریندان^۷.

قوتالدى [آ] باخ: قوت + آلدی قوتلو، مبارک^۷.

قوتالمیش [خ] ۱-قوت + آلمیش، قوتلو، مبارک، ۲-آلپارسلان

خان^۷ ین عمی چوجوغو و آرسلان یاقوقون اوغلو^۷.

قوتامیش [آ] قوتسامیش، دیر وئرمیش، مبارک ائیله میش^۷.

قوتان qutan [آ، باخ: قوت] ۱-دعا، یاخاریش ۲-[ت] ارکک

آدی؛ گۆی تۆرکلر دۇنمی بگی و کورشاد^۷ ین قیرخ یولداشیندان بیرى، سلجوقلو و اۇيغور بگلریندن^۷. ۳-بیر نوع قوش آدی و قویون یاتاغی^{۱۳۵}. ۴-ماکی دا کند آدی.

قوتان قۇش [آ] اؤرمو گۆل اؤالاریندان بیرى.

قوتان قۇشو [آ، دی] ائئلی و پرده آياقلى، گۆدوک قیجلى، اؤزون

و نازیک بوغازلى، اؤزون دیمدیکلى، بالیقلا بسله نن،

اؤزون قانادلى قۇش، بیر نوع ساقا قۇشو (فا: پليکان سفید).

قوتانلو [آ] اهر ده کند آدی.

قوتای qutay [خ] ۱-قوت + آی، اۇغورلو، آیدین و ایشیقلى

سعادت؛ ۲-[خ] آتش پارچاسی ۳-شامانیست گله نکه ده

"آتش تانری سی" ۳-ایپک، ایپکلى قۇماش ۴-تانریچا ۵-

دیرلی ۶-ایلخانلى خانلاریندان، آرقۇن خان ین ائوده شی و

کئیخاتو خان ین آناسی^۷ {خدا شکیلینده فارسجا یا گنچپییدر}

قوتبولموش [خ] اۇيغور خاقانلارینین غۇنلاریندان^۷.

قوتتیلر / قوتلار / کوتلار qut, kut [آ] م ق بیرینجی مین

ایلیک قاینقلاریندا بوتون اؤراتو، ماننا، ماد خلقینه کوئ

آدی وئرلیردی، کوئ دؤولتی نین مرکزی "آراپها = کرکوک"

شهرایدی. م. ق. ۲۵۰۰یل لرده قوتتیلر لوللوی لیرین قوزئی

طرف لیرینده حکومت قوروموشلار و ۱۲۵ ایل سومر اکد

اؤلکه لرینه حاکیم اولموشلار. م. ق. ۲۲۳۰جی ایلده خالق

Qq ق	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۵۲۳	ارک سۆزلۆکو	ق Qq
عصیان اندیب و کوت شاهی "تیریکان" ى tirikan ینیللر،	قوتقان [خ] اۇيغور خاقانلیغی دۇنمی بگ لریندن ^۷ .			
قوتتی لر التصاقی دیللی اولوب دفعه لرجه سومر لر و	قوتکو [آ] آغیر باشلی، آلچاق، کؤنوللو ^۷ .			
آسوریلرله دؤیوشولر، قوتتی لرین بؤیوک شاهلاریندان:	قوتلار [آ] شاهسون اتلی بویلا ریندان ^{۳۰۸} .			
"اثلولومش، ملکه نوار، ایمتا" (هون بؤیوگو مته خان	قوتلاما [آ] قوتلاماق ایشی (فا: تبریک). congratulation			
آدینا اؤخشاير) و تیریکان (تورکجه دیری و قان) آدلارینا	قوتلاماق qutlamaق [ل] تبریک دئمک، تبریک ائتمک،			
اشاره ائتمک اولار (ایندی ده بو بؤلگه ده نامار آدینا و	بیرخوش ایش اوچون بیرینه موتلولوق ایسته مک و بوجور			
تورکلرین ایچینده "مته، ماتان" آدینا راست گلیمک اولار).	سۆزلر سؤیله مک (فا: تبریک گفتن). to congratulate			
قوتتی لرین بؤلگه سینده ایللی لی، بیللی، سائقیلی کلمه-	قوتلانماق [بل] قوتلاماق ایشی گؤرولمک.			
لرینه راست گلیمک اولورکی ایندیکی تۆرک بؤلگه لريله	قوتلانیش [آ] قوتلانماق ایشی ویا بیچیمی (فا: تبریک).			
آدداش اولورلار، قوتتی لر تاریخده "اؤتی، اؤدی، اؤدین"	قوتلاییش [آ] قوتلاماق ایشی ویا بیچیمی.			
آدلاریلادا تانییلار، بۇحالدا قوتتی لر آلپان لارلادا ایگیلی	قوتلولو qutlu [ص، دده] اۇغورلو، اوغورگتیرن شئی، مۇبارک.			
اولورلار چونکی آلپانلاردا اؤتی اتلی ده اولموشدو ^{۹۷} .	قوتلو [آ] قوتلو و قوتلولوق سؤزیله بیر چوخ تورک			
قوتدانماق [باخ] قۇردلانماق.	بؤیوکلرینین آدینا راست گلیریک، باخ: اورهان گودول.			
قوتدو [باخ] قۇردلو.	قوتلوجا [آ] اۇغورلو، بختی آچیق ^۷ .			
قوتلریک [آ] علی بایراملی، دا یئر آدی ^{۲۴۰} .	قوتلولوق / قوتلۇغ [آ] قوت، اۇغور، موت، مۇبارک (فا: خوشبختی).			
قوتسال [ص، باخ: قوت] مقدس، یولوندا جان وئریله جک	قوتلولوق خاقان [خ] جی گؤی تۆرک دؤولتی نین قۇروجوسو و			
اولان اینانچ ویا شئی، تاپینیللاجاق اولان هر شئی	ایلك خاقانی. دؤولت قۇرولدۇقدان سۇنرا، قۇرولتای			
(فا: مقدس). sacred , holy	قارایله "ایلتیریش" آدینی دا آلیمیشدیر ^۷ .			
قوتسال لاشدیرماق [ل] قوتسال وضعيته گتیرمک.	قوتلولوق شاد [خ] ایلتیریش قوتلولوق خاقان ین اصل آدی ^۷ .			
قوتسال لاشماق [س] قوتسال وضعيته گلیمک.	قوتلولوق شامان [خ] کیریم خانی حاجی گیرای خان ین اوغلو ^۷ .			
قوتسال لیق [آ] مقدس اولما، قدسیت (فا: تقدس). holiness	قوتلولوق کؤل خاقان [خ] اۇيغور خاقانلیغینین قۇروجوسو ^۷ .			
قوتساما [آ] تقدیس ائتمه (فا: تقدیس). sanctification	قوتلولوق مارال [خ] تۆرک میتؤلوزیسینده، تۆرکلری آرگنه کون			
قوتساماق [ل] ۱-قوتلولوق دیله مک، تقدیس ائلمه مک (فا:	دان چیخاران، دمیرچی بۆرته چیپنه ین ائوده شی ^۷ .			
تقدیس کردن). ۲-قوتسال لاشدیرماق.	قوتلولوماق [ل] باخ: قوتلاماق.			
قوتسانندی [آ] قوتلو، مۇبارک ^۷ .	قوتلولوق [آ] قوتلواولما وضعیتی، موتلولوق (فا: خوشبختی).			
قوتسوز [ص] طالع سیز، موتسوز (فا: بدیمن). inauspicious	قوتلمان qutmaq [آ] تیا، بیریرینین اوستونه ییغیلیمش اوت.			
قوتسوزلوق [آ] قوتسوز اولما دورمو.	قوتلمان لاماق [ل] قوتلمان باغی ییغماق {باخ: قاتمان			
قوتقارو [آ] بویروق، فرمان ^۷ .	قوتلمان لانماق [س] قوتمان باغی ییغیلماق.			
قوتقاشینلی [یازار] سلطان نصرالله ین اوغلو اسماعیل بگ،	قوتمان ووران [آ] کوما اوت ییغان، اوتلاری کوما کوما ائدن.			
قوتقاشین ین سون حاکمی دیر، او حربی خدمته گیرهرک	قوتلولو qutu [آ] تاختادامیر ویا پلاستیک دن دۆزه لن ایچی بوش			
ژنرال لیق رتبه سینه یتیشمیشدیر، روسجا و فرانسیزجایا	جعبه (فا: باکس، جعبه) tin , box {بو کلمه اسکی تورکجه			
مسلط ایدی و مترقی ایدله ره صاحب اولاراق آذربایجان	ده قوی سۆز ایله ایلگی لی اولاراق ایچی بوش قاب			
ادیاتیندا سانتیماتالیست بیر نثرچی کیمی ایدی ^{۲۸} .	معناسیندادیر و اصلینده قوتو اولمالیدیر، باخ: قوی}.			

Qq ق	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۵۲۴	ارک سۆزلۆک	Qq ق
قوتوآباد qutu abada	[آ] قنیدار دا کند آدی.		«قۇچاق، قۇچام، باخ: (قۇتو، قۇی، قۇشاق)».	
قوتوجوق [آ] بالاجا قوتو (فا: جعبه کوچک).			قۇچاق آچماق [ل] قۇرۇماق، یئر وئرمک.	
قوتوجو [آ] قوتو دۆزلدن و ساتان کیمسه.			قۇچاق اوشاغی [آ] یئر ییه ییلمه ی و قوجاقدا ساخلانیلان	
قوتوجولوق [آ] قوتو دۆزلمه وساتما ایشی.			اوشاق، قۇچاق جوْجوغو، قۇچاقدان آیر یلما یان اۇشاق (فا: بغلی	
قوتور qutur	[آ] قۇتلو، مُبارک ^۷ .		قۇچاق دۇلوسو [ص] چۇخ چوخ، بۇل بول.	
قوتور تکین [خ] دوقوز اوغوز داستانیندا آدی گنچن بیر بگ ^۷ .			قۇچاق قوجاغا [ظ] ۱- بیر بیرینه ساریلمیش بیر وضعیتده. ۲-	
قوتورقان [اسکی] ۱- قۇسار، داغ آدی ۲- دالغاواری داغ ^{۲۴۲}			ایچ ایچه، یان یانا، برابرجه.	
۳۳. ۳- قۇدورقان، وحشی و یشیلیمز داغ.			قۇچاق قوجاق [ظ] چوخ چوخ، بۇل بول.	
قوتوز [خ] ۱- قوت + اؤز ۲- یابان اؤ کوزو ۳- [خ] مېصیر-			قۇچاقدان قوجاغا [ظ] بو قوجاقدان او قۇچاغا گئدن.	
تورک کؤلمن لری خانلاریندان ^۷ .			قۇچاقلاشماق [قا] ۱- بیر بیرینی قوجاقلاماق. ۲- بیر لشمک،	
قوتوقوتو [آ] قۇتولار دۇلوسو.			ییتیشمک، قۇوشماق.	
قوتولا [خ] تایچیقوت لاردؤولتی خانی، آلتان خانین باباسی ^۷ .			قۇچاقلاماق [ل] ۱- قوللاریلا بیر شیئی کؤکس اوستونه	
قوتولاماق [ل] قۇتویا دۇلدورماق.			آلماق، قوجاغینا آلماق. ۲- برک یاپیشماق، تۇتماق،	
قوتولانماق [بل] قۇتولاماق ایشی گؤرولمک.			ایچینه آلماق (فا: در آغوش گرفتن). to embrace	
قوتولانیش [آ] قۇتولانماق ایشی ویا بیچیمی.			{«قوجماق، قۇچاقلاماق»}	
قوتولاییش [آ] قۇتولاماق ایشی ویا بیچیمی.			قۇچاق لانماق [بل] قوجاق لاماق ایشی گؤرولمک.	
قوتولموش [آ] باخ: قۇتا لمیش ^۷ .			قۇچاق لانیش [آ] قوجاقلا نماق ایشی ویا بیچیمی.	
قوتولو [ص] قۇتوسو اولان.			قۇچاق لاییش [آ] قوجاق لاماق ایشی ویا بیچیمی.	
قوتولو qutulu	[آ] اؤرمیه ده کند آدی.		قۇچماق [باخ] قۇچماق.	
قوتولوتلفون [آ] هامی نین یارارلانماسی اوچون عمومی			قۇچان [ص، دده] قۇچاقلا یان، قۇچاغا آلان.	
یئر لرده قۇیولان تئلفون.			قۇچانماق [ل، دده، سن] قۇچاغا باسیلماق، قۇچاقلانماق.	
قوتون/ قوتون [آ] زاقاتالا، داغ آدی (۳۶۴۶) ^{۲۴۰} .			قۇچماق qucmaq [ل] باخ: قوجاقلاماق.	
قوتون [آ] ۱- مسعود، مۇتلو ۲- مۇقدس، قۇتسال ^۷ .			قۇجو qucu [آ] بالاجا اوشاقلاری قوجاغا چاغیرارکن	
قوتونموش [خ] قۇتلو، اؤیغور یازیتلاریندا بیر بگ آدی ^۷ .			دئییلن سوز (گل قوجوما) (فا: بغل بغل گفتن به بچه).	
قوتوی [آ] انسان آدی، باخ: قۇتای ^۷ .			قۇجوخماق/ قۇجولماق [باخ] قوجاقلانماق.	
قوتویخانیم [خ] اؤیغور یازیتلاریندا آدی گنچن بیر خانیم ^۷ .			قۇجور [آ] قۇچاق ^{۱۳۵} .	
(بعضی قایناقلاردا "کوتوی خاتون" اولاراق دا گنچر.			قۇجوش [آ] ت، قۇچاق.	
قۇجار [آ] خاچماز، دا کند و چای آدی ^{۲۴۰} .			قۇجوشماق [س] قوجاقلاشماق.	
قۇجاغی اوشاقلی [ص] قوجاغیندا اوشاغی اولان.			قۇجوقوجو [با] (اوشاق دیلیندن) اوشاغی قوجاغا چاغیرما	
قۇجاغینا دوشمک [س] الینه گنچمک.			سسی (فا: بغل بغل گفتن به بچه).	
قۇچاق qucaq [آ] ۱- آچیلیمیش قۇللارلا کؤکس آراسی،			قۇجوم [آ] مُحیط، بیر شئین دایره سینین اؤلچوسو و	
ایچ، هر هانسی شئین سیئیرلارینین آراسی (فا: بغل).			اؤزولوغو "دایچالارین آیاق داراغی نین قوجومونو	
bosom ۲- بیر قوجاغا آلیم قدر هر شی. {ت، سن			اؤلچمک". (فا: محیط)	

Qq ق	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۵۲۵	ارک سۆزلوگو	ق Qq
قۇجوماق [باخ] قوجاق لاماق.	شدن). {ت:قۇتورماق}: چابالاماق، اۆستونه دۆشمک، آزاماق، سن: دلی اولماق}			
قۇچن quçen [آ] ساوه ده داغ آدی.	قۇدورموش [ص] ۱-قودوز لوق خسته لیگینه توتولموش، قۇدوز اولموش (فا:هار). rabies. ۲-آزقین، جوشموش.			
قۇچغوندى [آت] سوغان.	قۇدورموشجاسینا [باخ] قودوزجاسینا.			
قۇخبان [آ] مراغا دا داغ آدی.	قۇدوروجو [آ] قودوران، قۇدورماسینا سبب اولان.			
قۇدا quda [آ] ۱-گلین و بگین آتآناسی نین بیریرینه اولان قوهوم لوق باغلی لیغی و ئناسبتی "قاین قودا: ار طرفینین قوهوملاری". ۲- [آ] سئحیر، بویو ۷: ۳-قاتی، سرت ۷: ۱بو کلمه موغلجا سانلییر ۶: باخ: قۇتای}	قۇدوروش [آ] قودورماق ایشی ویا بیچیمی.			
قۇداقچی [خ] بویوجو، دۆکتور؛ قیرقیزلارین، مانقوچ اویمای اؤلوبالاریندان ۷.	قۇدوروشماق [قا] ۱-بیریرایله ووروشماق. ۲-بیریرایله شوخلوق ائله مک.			
قۇداقان qudaqan [خ] بویروق، سرت، چنگیز خاقان ین گنجلیک آرکاداشلاریندان ۷.	قۇدوروق [ص] قۇدورموش، دلی سوو کیمی اولان، چوخ اوڤکه لی، چوخ یاراماز، آزقین و سالدیرقان (فا:هار شده).			
قۇدالاشماق [س] بیریرینه قودا اولماق.	قۇدوز quduz [آ] ۱-ایت، پیشیک، تولکو کیمی ممه لی حیوانلاردان انسانا گئچن بیر خسته لیک؛ چیرپیناراق سونوندا اؤلوم حالینا دۆشورن بیر نوع خسته لیک (فا:هارى). ۲- [مچ] آزغین، قۇدورقان، قیزمیش، ظالم.			
قۇدالیق [آ] قودا اولما دۆرمو.	{ت: قۇدورموش ایت؛ قۇدورماق سۆزونه باغلاناراق حدیدندن گئچمیش وضعیته دئییلیر}.			
قۇدجانک qudcanek [آ] فریدن ده کند آدی.	قۇدوز اوئو [باخ] دلی اوئو.			
قۇددا نمیش [ص] قۇرتلانمیش (فا: کرمو). worm-eaten.	قۇدوز بۇجکلری [آ، دی] قین قانادلی لاردان بیر سوی.			
قۇدنه qudenə [آ] گنبده کند آدی.	قۇدوز بۇجگی [آ، دی] قین قانادلی (یاخی دوزتمک اوچون یارارلانیلان بیر بۇجک)، قۇندوز بۇجگی. canthons			
قۇدور qudur [ص] محصولو گۆتورندن سوئرا گئریه قالانلار، "قۇدور خیار، قۇدور قۇدور قارتوئو".	قۇدوزجاسینا [ظ] آزقین جاسینا، قودوز توتولموش کیمی.			
قۇدورتما [آ] قۇدورتماق ایشی (فا: تحریک). instigation.	قۇدوزلاشیرماق [ل] قیزیشدیرماق، سینیرلندیرمک (فا: خشمگین و تحریک کردن).			
قۇدورتماق [ل] قۇشقورتماق، اوڤکه لندیرمک، قۇدورماسینا یول آچماق، هارین لاشدیرماق (فا: خشمگین کردن).	قۇدوزلاشماق [س] قودوز اولماق، قودوز لوغا توتولماق.			
قۇدورتوجو [آ] قۇدورماسینا یول آچان.	قۇدوزلوق [آ] قودوز اولما وضعیتی، دلی لیک، آزغین لیق.			
قۇدورداغ [آ] زاقاتالا، دا داغ آدی (۳۶۰۰) ۲۴.	قۇدومه quddumə [آ، بی] دۆگمه اوئو، قۇدوز اوئو، دلی اوئو (فا: نوعی گیاه). alyssum thlaspi. cru.			
قۇدورقان [ص] چوخ قودوران، دلی سوو (فا: هار). rabies	قۇدیالچای [آ] قۇبا، دا چای آدی ۲۴.			
قۇدورقانجاسینا [ظ] قودورقان کیمی، حیا سیزجاسینا.	قۇر qur [آ] قۇران سۆزونون قیساتیلماسی، سلاح و یاراق آتلامیندا، بئل سلاحی (فا: اسلحه کمری). arms			
قۇدورقانلاشماق [س] قودورقان اولماق.	{سومرجه: نظم، دۆزولم، ت: ۱-قۇرشاق، بئللیک. ۲- آشاما. ۳-قۇرو، سن: ۱-کمر بند. ۲-یاراق، سلاح. ۳-			
قۇدورقانلیق [آ] قودورما وضعیتی، هارینلیق، حیا سیزلیق، قودورقانجاسینا ترپه نیش، آزقین لیق، دلی سوو لوق (فا: هارى).				
قۇدورماق qudurmaq [ص] ۱-سوون درجه اوڤکه لئمک، دلی کیمی داوارانماق (فا: خشمگین شدن). ۲-قۇدوز خسته لیگینه یاخالانماق، قودوز اولماق (فا: هار شدن). ۳- حدیدینی آشماق، آزغین لاشماق (فا: از حدّ خود خارج				

Qq ق	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۵۲۶	ارک سۆزلوگو	ق Qq
دووارین تملی، قوروم، فونداسیون؛ (دۆزوملو شکیلده اولان شئی)؛ تورک ائتمیق لاریندان ایوب اوغلو قور سۆزجوغو اولان کلمه لرده بیر نوع دۆزوم و نظم اولدوغونا اینانیر؛ سومرجه معنا یا باخدیقا بو مطلب دوزگون گۆرونور؛ قورۇ [سس تق] قاریندان چیخان سس، قورباغاسسی (فا:~). قورۇ آغاچ [آ] خوی دا داغ آدی. قورۇب [آ،ع] قارا قارقا گۆزو (شعرده ساچی بۇئا بنزه درلر) "خالین اۆزونده بوغدا. باشیندا ساچین قورۇب". قورۇایه [آ،ع] اؤن یاغ شکر وسۆت یوغرولاراق و بادام قوز و بنزر شنیلر ووراق پیشیریلن شیرینی (فا:نوعی شیرینی). قورۇایه چی [ص] قورایه پیشیرن وساتان کیمسه. قورۇات [آ] اؤزل آد، باخ:قورۇ + آت. قورۇاچای [آ] خیاو دا چای آدی. قورۇار [آ] اورقانیزاتور، دۆزنله ییجی. قورۇاشدیرماق [ل] ۱-قوشماق، قورۇوب دۆزلمک، نئچه شئی بیرلشدیره رک بیتیشدیرمک، ماشین حصّه لرین بیریرینه قوشماق، پارچانی بیریرینه یاماماق (فا:نصب و مونتاژ کردن). ۲-اؤیدورماق، اؤزوندن دۆزلمک، اؤزوندن توخوماق (فا:جعل کردن). {باخ:قورۇ} قورۇاشدیریجی [آ] قوشوجو، قورۇاشدیران. قورۇاشدیریلماق [بل] قوراشدیرماق ایشی گۆرولمک. قورۇاشدیریلیمش [ص] قوشولموش، قایریلیمش. قورۇاشماق [س،باخ:قورۇ] یاراشماق، اویشماق، بیریرینه قوشولماق (فا:متناسب شدن، بهم آمدن). قورۇاشیق [ص] بیریرینه قوراشدیریلیمش (فا:بهم وصل شده). قورۇاغان [آ،سن] ۱-بیر یرّه ییغلمیش توپراق، مزار اؤزه رینده توپراق ییغیلاراق دۆزه لن کیچیک تپّه. ۲-قالا، (فا:قلعه). قورۇاق qurac [ص] ۱-یاغیش سیز و چوراق یئر، قورو و رطوبت سیز وضعیت (فا:خشک و بی آب). ۲-پالتارین و بوجور شئی لرین بیریرینه آرتیریلیمش پارچا {ت:قورقاق} سن؛ باخ:قوروماق. قورۇاق لی [ص] قوراغی اولان. قورۇاق لیق [آ] قوروق چاغ ویر، یاغیش سیز لیق، قوراق	اؤلما وضعیت (فا:خشکسالی). قورۇاقجیل [ص] قورۇاق توپراقدا بیتیشن بیتگی، قوراق لیق سئون هر شئی ویا کیمسه (فا:خشکی پسند). قورۇاقسیماق [س] قورۇوماق، قورۇاقلیق عمله گلمک. قورۇال qural [آ] ایلکه، پرنسیپ، دۆزن، قاید (فا:قاعده). rule قورۇال دیشی [ص] قورالان ائشیکده اولان، قورالا اؤیمايان. قورۇال سیز [ص] قورۇالی اولمايان. قورۇال سیز لیق [آ] قاعده سیز لیق (فا:بی قاعدگی irregularity قورۇال لانماق [س] قورۇال لی اولماق. قورۇالا سالماق [ل] یاسال لاشدیرماق. قورۇالای quralay [آ] جئیلان، آهو. قورۇالتماق quraltmaq [ل] قورۇاشدیرماق، اؤیدورماق. قورۇالجی [ص] قورالارا باغلی اولان کیمسه. قورۇالجی لیق [آ] قورۇال جی اؤلما وضعیت. قورۇالجیق quralciق [آ] فورمول (فا:فرمول). formula قورۇالار [آ] ضوابط (فا:مقررات) standards, provisions قورۇالاشماق [س] قورواللی اولماق (فا:قاعده مند شدن). قورۇالانماق [س] قوروال لاشماق. قورۇاللی [ص] قوروالا اؤیان. قورۇام quram [آ] نظریه، تئوری، بللی بیر مبحثده دوشونجه و گوروشلرین بوتونو، تئوری (فا:نظریه). opinion, theory {ت: مرتبه، آشاما} قورۇاما [ص،سن] ۱-قورۇولموش، اؤیدرما، قورۇاشدیریلیمش نئچه پارچانی بیریرینه بیتیشدیرمه ایشی (فا:بهم وصل شده). ۲-قوندارما، اؤزوندن قورۇاشدیریلیمش سۆز و بوجور شئی لر (فا:جعلی). ۳- [آ] تورکوستاندا یاشایان بیر توپلولوق آدی و بونا باغلی اولان کیمسه. قورۇاماچی [آ] کسک پارچالاردان قورۇاما حاضرلایان، قورۇاشدیریجی (فا:بهم وصل کننده). قورۇاماچی لیق [آ] قوروماچی صنعتی. قورۇاما ق quramaق [ل] قوندارماق، قوشماق، دوزلمک (فا:بهم وصل کردن). قورۇمالیق [ص،دا] قورۇاما اؤچون یارارلی، قورومالیق پارچا.			

Qq ق	آذربایجان تورکجه سی	۱۵۲۷	ارک سۆزلوگو	ق Qq
قۇرامچی [ص] قۇرام اورتایا قویان کیمسه، قورام ^۱ باغلی اولان کیمسه، نظریه چی (فا:تئوریسین). theoritician	قۇرامسال [ص] قورام ^۱ مربوط، نظری، تئوریک.		باجاقلاری سیچراماغا الوثریشلی، چییلاق، یومشاق، نملی دریلی، قارا و سودا و آغاجلاردا یاشایان حیوانلار صنیفی.	قۇریاغاجیق [آ،دی] کیچیک قوریباغا.
قۇراملاشدیرماق [ل] قورام حالینا گتیرمک، قوراملی ائتمک (فا:تئوریک کردن).	قۇراملاماق [ل] قۇراملی ائتمک (فا:تئوریک نمودن).		قۇریاغلار [آ،دی] اومورقالی حیوانلاردان آمفییبوملار صنیف ایدن بیرتاقیم (فا:تیره قوریباغه ها).	قۇریاغالیق [آ] قوریباغا گۆ لو.
قۇراملانماق [س] ۱-قوراملی اولماق، قورام بیچیمینه گلیمک (فا:تئوریک شدن). ۲- [یل] قوراملی ائدیلیمک.	قۇراملاماق [س] ۱-قوراملی اولماق، قورام بیچیمینه گلیمک (فا:تئوریک شدن). ۲- [یل] قوراملی ائدیلیمک.		قۇریبان افندی [آ] اسماعیلی ^{۲۴} دا جای آدی ^{۲۴} .	قۇریبت [آ] دوعوب بۇیوموش یتردن اۇزاق یتر (فا:غربت).
قۇرامیت [آ،بی] بیر یتگی آدی (فا:علف چمن). Labium	قۇرامیت [آ،بی] بیر یتگی آدی (فا:علف چمن). Labium		قۇریبتچی [ص] قۇریبته چیخان، قریب (فا:غربتی).	قۇریبتچی [ص] قۇریبته چیخان، قریب (فا:غربتی).
قۇران quran [ص] قوروجو لوقلا مشغول اولان، یارادیچی، موسس (فا:پایه گذار، سازنده). {سن: قور، یارق، سلاح}	قۇران quran [ص] قوروجو لوقلا مشغول اولان، یارادیچی، موسس (فا:پایه گذار، سازنده). {سن: قور، یارق، سلاح}		قۇریبتچی [ص] قۇریبته چیخان، قریب (فا:غربتی).	قۇریبتچی [ص] قۇریبته چیخان، قریب (فا:غربتی).
قۇرای [آ] بیر چئشیت اوتسوو بوؤقیر یتگی سی ^۷ .	قۇرای [آ] بیر چئشیت اوتسوو بوؤقیر یتگی سی ^۷ .		قۇرت qurt [آ،سن، ت،سس] تنق سو اودما سسی "قورت قورت سو اچمک" (فا:صدای قر).	قۇرت سو اچمک (فا:صدای قر).
قۇریباغا [آ،دی] یومورتا ایله تۇره یین، یاورولار گلشیم لرینی سۇدا تاماملایان، آرد باجاقلاری اؤزون، سئجریا بیلن، دری سی زؤزؤو (فا:وزغ). ranula, frog {ت،سن،باغا، قۇریباغا؛ سس تقلیدی اولاراق قۇر ^۲ سؤزونه باغلیدیر}	قۇریباغا [آ،دی] یومورتا ایله تۇره یین، یاورولار گلشیم لرینی سۇدا تاماملایان، آرد باجاقلاری اؤزون، سئجریا بیلن، دری سی زؤزؤو (فا:وزغ). ranula, frog {ت،سن،باغا، قۇریباغا؛ سس تقلیدی اولاراق قۇر ^۲ سؤزونه باغلیدیر}		قۇرت قۇرت [سس تنق سو] ایچرکن بوغازدان چیخان سس (فا:صدای قرت قرت).	قۇرت قۇرت [سس تنق سو] ایچرکن بوغازدان چیخان سس (فا:صدای قرت قرت).
قۇریباغا آدام [باخ] بالیق آدام.	قۇریباغا آدام [باخ] بالیق آدام.		قۇرتار [آ] قۇرتاریجی ^۷ .	قۇرتار [آ] قۇرتاریجی ^۷ .
قۇریباغا اوتو [آ،بی] دؤیون چیچگی گیللردن، باتاق لیت یئرلرده ییتن، بعضی نوعلاری خالق طبابتینده ایشلندن چوخ ایلیک یتگی (فا:خاراکوش). bufonia	قۇریباغا اوتو [آ،بی] دؤیون چیچگی گیللردن، باتاق لیت یئرلرده ییتن، بعضی نوعلاری خالق طبابتینده ایشلندن چوخ ایلیک یتگی (فا:خاراکوش). bufonia		قۇرتاراجاق [آ] بیر شئین قورتاراجاق یئری، سونو و ییتیله جک یئری (فا:نهایت). end.	قۇرتاراجاق [آ] بیر شئین قورتاراجاق یئری، سونو و ییتیله جک یئری (فا:نهایت). end.
قۇریباغا بالیغی [آ،دی] ایستی و ایلیق دنیز لرده یاشایان سؤموکلو بالیق لار سؤیو uranoscopus scaber	قۇریباغا بالیغی [آ،دی] ایستی و ایلیق دنیز لرده یاشایان سؤموکلو بالیق لار سؤیو uranoscopus scaber		قۇرتاران [باخ] قورتاریجی.	قۇرتاران [باخ] قورتاریجی.
قۇریباغا بالیغی گیللر [آ،دی] ایستی و ایلیق دنیز لرده یاشایان سؤموکلو بالیق لار سؤیو.	قۇریباغا بالیغی گیللر [آ،دی] ایستی و ایلیق دنیز لرده یاشایان سؤموکلو بالیق لار سؤیو.		قۇرتارما [آ] قۇرتارماق ایشی (فا:نجات). deliverance	قۇرتارما [آ] قۇرتارماق ایشی (فا:نجات). deliverance
قۇریباغا زهیری [آ،بی] قوریباغا زهیری گیللردن دادلی سولاردا یاشایان، آغ چیچک لی، اؤرک بیچیمینه یاپراقلی بیربزک یتگی سی (فا:نوعی گیاه). hydrocharis	قۇریباغا زهیری [آ،بی] قوریباغا زهیری گیللردن دادلی سولاردا یاشایان، آغ چیچک لی، اؤرک بیچیمینه یاپراقلی بیربزک یتگی سی (فا:نوعی گیاه). hydrocharis		قۇرتارماز [ص] بیتمز، سونو گؤرونمه یین (فا:تمام نشدنی).	قۇرتارماز [ص] بیتمز، سونو گؤرونمه یین (فا:تمام نشدنی).
قۇریباغا زهیری گیللر [آ،بی] بیرچنک لی، چوخو سو اؤزوندۀ اؤزن و یومورتالیت لاری چاناغا یایشیق اولان، دادلی سو وندیز یتگی لرینی ایچینه آلان بیر فامیل.	قۇریباغا زهیری گیللر [آ،بی] بیرچنک لی، چوخو سو اؤزوندۀ اؤزن و یومورتالیت لاری چاناغا یایشیق اولان، دادلی سو وندیز یتگی لرینی ایچینه آلان بیر فامیل.		قۇرتارمازلیق [آ] بیتمز لیک، بیتمه یین.	قۇرتارمازلیق [آ] بیتمز لیک، بیتمه یین.
قۇریباغا گۆز [ص] گۆزلری قاباغا دؤغرو چیخیق، دؤمبالان گۆز. قۇریباغا گۆلونه داش آتماق [ل] بیردن بیرۀ سکوت دؤشمک.	قۇریباغا گۆز [ص] گۆزلری قاباغا دؤغرو چیخیق، دؤمبالان گۆز. قۇریباغا گۆلونه داش آتماق [ل] بیردن بیرۀ سکوت دؤشمک.		قۇرتارماق qurtarmaq [ل] ۱-قۇتارماق، نجات وئرمک، آغیر و چتین وضعیت دن خلاص ائلمک "بیرینی اؤلومدن قۇرتارماق" (فا:رهاندن). to deliver ۲- سونا چاتدیرماق، تۆکتیمک، بیتیرمک، تاماملماق "صحبتی نی قۇرتارماق، مکتبی قۇرتارماق" (فا:تمام کردن) to end ۳- [س] خلاص اولماق، نجات تاپماق "حسن زینداندان قۇرتاردی". ۴-	قۇرتارماق qurtarmaq [ل] ۱-قۇتارماق، نجات وئرمک، آغیر و چتین وضعیت دن خلاص ائلمک "بیرینی اؤلومدن قۇرتارماق" (فا:رهاندن). to deliver ۲- سونا چاتدیرماق، تۆکتیمک، بیتیرمک، تاماملماق "صحبتی نی قۇرتارماق، مکتبی قۇرتارماق" (فا:تمام کردن) to end ۳- [س] خلاص اولماق، نجات تاپماق "حسن زینداندان قۇرتاردی". ۴-
قۇریباغا گۆلونه داش آتماق [ل] بیردن بیرۀ سکوت دؤشمک.	قۇریباغا گۆلونه داش آتماق [ل] بیردن بیرۀ سکوت دؤشمک.		قۇرتارماق [س] قۇرتولماق، تاماملانماق، تۆکتیمک، بیتیمک، آخیرا چاتماق "اجلاس قۇرتاردی". ۵- [ل،س] اؤلیمک، گنجینیمک "خسته آرتیق قۇرتاردی، بیر گۆلله وۇرراق حیوانی قۇرتاردی" {ت،سن،قۇتقارماق،قۇترارماق،سن «قۇتقارماق»؛	قۇرتارماق [س] قۇرتولماق، تاماملانماق، تۆکتیمک، بیتیمک، آخیرا چاتماق "اجلاس قۇرتاردی". ۵- [ل،س] اؤلیمک، گنجینیمک "خسته آرتیق قۇرتاردی، بیر گۆلله وۇرراق حیوانی قۇرتاردی" {ت،سن،قۇتقارماق،قۇترارماق،سن «قۇتقارماق»؛

ق ق	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۵۲۸	ارک سۆزلۆک	ق ق
قۇت: قۇت، قۇتارماق؛ بو کلمه اصلینده قۇتارماق اولاراق	حرف آرتیش ایله قورتارماق شکلینده ده ایشله نیر.}		قۇرتولۇش ساواشی [آ] بیر یثری دوشمندن قورتارماق اوچون	ق ق
قۇرتارمالیق [آ] بیرینی قورتارماق اوچون وثریلن پارا،	رهینه لیک پاراسی (فا: تضمین، خلاصی).		قۇرتوم [آ] بیر قۇرتوم، بیر ایچیم، بیر اۇدوم.	
قۇرتاریجی [ص] قورتاران، بیرینی گوج وضعیتدن ویا	تهلیکه دن قورتاران، نجات وثرن (فا: نجات دهنده) deliverer		قۇرتوم قورتوم [ظ] قۇرتوم لا بیرشئی ایچیمک.	
قۇرتاریجی لیک [آ] قورتارما ایشی ویا بیچیمی.	قۇرتاریش [آ] قورتولما، نجات، خیلاص.		قۇرتوملاماق [ل] قۇرتوم قورتوم ایچیمک.	
قۇرتاریلماق [بل] قورتارماق ایشی گۇرولمک، نجات وثریلیمک.	۲- سونا چاتدیریلماق، تۆکه تیلیمک (فا: به اتمام رسانده شدن).		قۇرتون [آ] چچنی بو یوناعا دیرآدی (م ۱۶ جی قرن) ۲۲۵.	
قۇرتاریم [آ] قۇرتارماق ایشی، بیتیم (فا: اتمام). completion	قۇرتاق [آ] قۇرولو، عیارلی ۷.		قۇرقالماق [آ] قاشیم، قورдалاما.	
قۇرتاقۇرت [باخ] قۇرت قۇرت.	قۇرتدالاماق [باخ] قۇتدالاماق.		قۇرجا چیانی [آ] قاشیب قۇرجالامقدان دوزه لن چیان.	
قۇرتدالاماق [باخ] قۇتدالاماق.	قۇرتدالاندیرماق [باخ] قۇتدالاندیرماق.		قۇرجاق [آ] قاشیم، قورдалاماق، اویان بویانا ترپتمک	
قۇرتلاماق [باخ] قۇتدالاماق.	قۇرتۇل [آ] خراج، وثرگی، جزیه ۷.		قۇرجالانماق [س] قۇردالانماق، اویان بویانا ترپتمک،	
قۇرتولۇش [خ] اۇزگور، باغیمسیز، آزاده، عثمان اوغول- لارینین اۇلوبالاریندان ۷.	قۇرتولماق [ل] قۇرت قورت ایچیمک.		قاشینماق، چالخالشماق (فا: ورجه ورجه رفتن).	
قۇرتولداماق [س] قۇرت قورت ائتیمک.	قۇرتولقو [آ] ۱- وثرگی، خراج ۲- قۇرتولوش، استقلال ۷.		قۇرجالانیش [آ] قۇرجالانماق ایشی.	
قۇرتولما [آ] قۇرتولماق ایشی (فا: خلاصی). relief	قۇرتولماق [س، ت، سن] ۱- تهلیکه دن نجات		قۇرجالانیش [آ] قۇرجالاماق ایشی.	
تاپماق (فا: نجات یافتن). to be rescued. ۲- باغینی	قۇپاریب قاچماق. ۳- دوغورماق. ۴- سونا چاتیلماق،		قۇرجانماق [س] قۇرجالانماق.	
قۇپاریب قاچماق. ۳- دوغورماق. ۴- سونا چاتیلماق،	تۆکنمک (فا: به اتمام رسیدن).		قۇرجانیش [آ] قۇرجانماق ایشی.	
قۇرتولمالیق [آ] تۇتساق دان ویا رهینه لیکدن قۇرتولماق	اوچون وثریلن پارا، فیدیه.		قۇرجوخماق / قۇرجوشماق / قۇرجونماق [باخ] قۇرجالانماق.	
اوچون وثریلن پارا، فیدیه.	قۇرتولموش [آ] اردیبل ده کند آدی.		قۇرچ [آ] ۱- قۇرچ ۲- هیکل، یونما تاش ۷.	
قۇرتولموش [آ] اردیبل ده کند آدی.	قۇرتولۇ [آ] ساوۇجیولاق دا داغ آدی.		قۇرچو [آ] ۱- قۇرچو ۲- قۇرچو ۳- بابورخان دۇنمی بگی ۷.	
قۇرتولۇش [آ] قورتولما وضعیتی، نجات تاپما، بیر یثری	دوشمندن قورتارما، نجات (فا: خلاص). delivered		قۇرخان [خ] اوغوزخان ین عمیسی، قاراخان ین قارداشی؛	
			اویغور خانلاریندان؛ چنگیزخان دۇنمی، کارایت خانی ۷	
			{گور+خان، قورماق+خان}	
			قۇرخان مزعه سی [آ] ۱- ساین قالا دا کند آدی.	
			قۇرخانا [آ] سلاح ساخلانیلان یثر (فا: زردخانه). arsenia	
			قۇردا، qurd [آ، دی] ۱- کۆپک گیللردن، بۆز ساری رنگلی،	
			ییرتیجی، آتجیل، ممه لی حیوان. canis lupus ۲-	
			[مج] ایشینی اییی ییلن، گوجلو انسان، آلدانماز. ۳- قورد	
			حیوانی تورکلرین داستانلاریندا گوجلو و بعضاً قوتسال	
			حیوان کیمی تانییر، باشقیرد اؤلوسو باش قورد آدیلا	

Qq ق	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۵۲۹	ارک سۆزلۆکو	ق ق
تانیییلار، داستانلاردا تورکلرین قورد نسلیندن اولماغینی	حکیم لیکده یارارلانا بیرتوز.			
گۆروروک و تبریزده بیر مئیدان آدی قورد مئیدانی آدلانیب	قۇردا اوخشار/بنزور [ص] قۇرد کیمی، قۇردا بنزور.			
دیر کی پهلویچیلرجه قُطب مئیدانی دئییلیر؛ چیچن و	قۇردا شن (خسته لیگی) [آ] قاشیتی لی بیر دری خسته لیگی			
قافاوز تورکلرینین پرچم لرینده گوجلوق سمبولو	(فا: کهیر). nettle rash			
قورد عکس ایله گۆسته ریلیب؛ گۆی تورک-آشینا بویوندان	قۇردا شه نگی [آ، د، ا] ۱-بیریرینه دیمیش و آلت اوست			
و بویوک بولغار دؤولتینین قوروجوسونون آدی قورد	اولموش یئر ویا شیئی. ۲-بدن اتینین پارچا پارچا			
ایدی ^{۲۹۹} . (فا: گرک). wolf, tagger ؛ت؛ بو کلمه هم	قیزارماسیندان عبارت خسته لیک.			
یئر قوردو و هم بیرتیجی قورد معناسیندا بیر کؤکه باغلیدیر	قۇردا لا بالیغی [آ، دی] قۇردا لا بالیغی گیللردن، اوزون یاستی			
و مفهومو دائم ترپه شن و ییشیمجیل موجود دئمکدیر،	وجودلو، پیلک لری چوخ کیچیک، قویروق اۆزگگی			
فارسجادا گرگ، گرد و آروپا دیلرینده کورت والدهایم	ایپلیگه بنزور، سوموکلو بیر آغ دئیز بالیغی cepola			
کیمی کلمه لرده قورد سۆزونون ایزینی گۆرمک اولار.	rubescens			
قۇردە۲ [آ، دی، باخ: قۇردا] سولجان کیمی حیوانلار (یئر	قۇردا لا بالیغی گیللر [آ، دی] قوردالا بالیغی کیمی بالیق لار سۆیو.			
قۇردو)، اوزون سوو یوشاق، آیاق سیز و سورونن بالاجا	قۇردا لاشماق [س] اؤز اؤزونه ترپشمک، اؤز یئرینده قوردالانماق			
حئیوانلارا و بؤجک لرین لاروالارینا وئرلن بیر آد.	(فا: ورجه وورجه کردن).			
قۇردە... [آ] قورد سۆزیله یئر آدلاری: هئریس (ـداغی)؛ مراغا	قۇردا لاما ق [ل] یئرینده ترپتمک، اللشدیرمک، توخوناراق			
(ـدره)، اهر (ـدره سی، ـقایا)، مینودشت (قۇرداغ)، خوی	قاشیماق (فا: ورفتن).			
(ـقایا)، ساوه (ـگۆرن)، شبستر (ـسواران) داغ آدی. اورمیه	قۇردا لانماق [س] اؤز اؤزونه اللشمک، ساکت اؤتورماق			
(ـتپه)، گئرمی (ـلو)، یاستیکند، ماکی (ـساؤ لدورن)، خیاو (ـتپه)	(فا: پلکیدن). to hang around or about			
، هشتیری (قیه سی، یشمز)، اهر، سراب (ـلار) داکند آدی. بیجار	{ت'قورتانماق' بیتدن قاشینماق}			
(ـچای)، اهر (ـلار) دا چای آدی اردبیلده (ـ داشی) بیر	قۇردا نماق qurdammaq [س] یئرینده دینج اؤتورمایب			
بؤلگه آدی، تبریزده مئیدان آدی. یئر و داغ آدی ^{۲۴۰} .	چوخ ترپشمک، انشینمک (فا: ورجه وورجه کردن).			
قۇردە... [آ] انسان آدی: قۇردالان، قۇردبای / قۇردبگ،	قۇردا اؤتو [آ، بی] پاخاللی لاردان یابانی بیر بیتگی.			
قۇردبوی، قۇردجبه، قۇردر، قۇردول، قۇردولون، قۇرداثل،	قۇردا و رگی یشمک [س] قۇرخماق.			
قۇردا و رگی یشمک [س] جسارتلی اولماق.	قۇردای [خ] قۇرد+آی؛ قۇر+تای؛ اسکی قیرقیز اویماق بگی ^۷ .			
قۇرددومانى سۇور [دئیم] قاریشمیش وضعیتدن یارارلانماق	قۇردا سان [آ] ایری چوبان ایتی.			
ایسته ین حاققیندا سؤیله نیر.	قۇردا باغری [آ، بی] زیتون گیللردن، یاپراقلاری میزراغا بنزور،			
قۇردقا پانی [آ] گۆرشده بیر فن آدی.	آغ و قوخولو چیچک لی، قارامیوه لی، اؤجالیغی ۳ متره			
قۇردا غزی [آ، بی] چوخ ایللیک اؤتسوییتگی، ایت آغزی.	قدر اولان، کولسوو، آلاچیق دۆزلمک اوچون			
قۇردا یاغی [آ، بی] دامارلی اسپورلو بیتگی لردن، کیچیک	یتیشدیریلن ایکی چنک لی بیر بیتگی (فا: گیاه برگ نو).			
یاپراقلارلا اؤرتولن اینجه بیر ساپ گۆرونوشده اولان،	ligustrum vulgare			
اسپورلاریندان طبه یارالانیلان (فا: گیاه پنجه گرگی).	قۇردا باقلا سی [باخ] آجی باقلا.			
lycopodium clavatum	قۇردا بوغان [آ، بی] یاپراقلاری وکؤکو چوخ زهیر لی بیر نوع			
قۇردا یاغی تۇزو [آ، طب] قورد آیاغی بیتگی سیندن دوزه لن و	بوغان اوتو (فا: اقرنطیون طبی). aconitum napellus			
	قۇردی لیمی [آ] سولونجان کیمی حیوانلارین یاشام و			

Qq ق	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۵۳۰	ارک سۆزلۆکو	Qq ق
یاشاش لارینی اینجه لیین بیلیم (فا: کرم شناسی).	قوردنبجه سی [آ، بی] باخ: بئش بارماق اوتو.		قوردگۆبه لگی [آ، بی] بیر نوع ایچی بوش گۆبه لک (فا: نوعی قارچ).	lycoperdon
قوردجوق [خ] بعضی حیوانلارین اؤزل لیکه بؤجک لرین یومورتادان چیخان دان سونرا اولان دؤنمی (فا: لارو، کرمک، شفیره).	vermicule		قوردلاشماق [س] قورد کیمی اولماق.	قوردلاشماق [س] قورد کیمی اولماق.
قوردجول [ص] قوردجوق لارلا بسله نن حیوان.	قوردچای [خ] قازاقلارین، اورتایوز بؤلۆگو، گیر ی اویماغی اؤلوبابا لاریندان.		قوردلانماق [ل] قوردلانماق.	قوردلانماق [ل] قوردلانماق.
قوردخان [خ] بؤلقر خانلاریندان. آسباراق خان ین اوغلو بؤلقر تورکلرینی، رۇسیا دان بالقانلارا گتیرن کیشی.	قورددهوشمک [س] قوردلانماق.		قوردلانماق [س] قوردلانماق.	قوردلانماق [س] قوردلانماق.
قورددیرناغی [آ، بی] قارابوغدا گیللردن ۲۰-۵۰ cm بویدا، پمبه چیچک لری سالخیم کیمی، ساپ کؤکوندن بول تانئن چیخاریلان، چوخ ایلیلک، اوتسوو بیر بیتگی (فا: انجبار).	قورددیرناغی [آ، بی] قارابوغدا گیللردن ۲۰-۵۰ cm بویدا، پمبه چیچک لری سالخیم کیمی، ساپ کؤکوندن بول تانئن چیخاریلان، چوخ ایلیلک، اوتسوو بیر بیتگی (فا: انجبار).		قوردلانماق [س] قوردلانماق.	قوردلانماق [س] قوردلانماق.
قوردسوز [ص] قوردو اولمایان.	قوردقا [آ] تجربه لی، گونگؤرموش.		قوردلویا [س] قوردلویا.	قوردلویا [س] قوردلویا.
قوردقاپا [خ] گؤی تورکلر دؤنمی بگ و کومتان آدی.	قوردقاپا [خ] گؤی تورکلر دؤنمی بگ و کومتان آدی.		قوردلویا [س] قوردلویا.	قوردلویا [س] قوردلویا.
قوردقووان / قورد قووجو [ص] باغیرساق قوردلارینی آرادان آپاران علاج و داورا ویا بیتگی.	قوردقووان / قورد قووجو [ص] باغیرساق قوردلارینی آرادان آپاران علاج و داورا ویا بیتگی.		قوردلویا [س] قوردلویا.	قوردلویا [س] قوردلویا.
قوردقوردیو دویا دوشمک [س] دئییمک.	قوردقوردیو دویا دوشمک [س] دئییمک.		قوردلویا [س] قوردلویا.	قوردلویا [س] قوردلویا.
قوردقویوسو [آ] دئییمه اوجو بیز شئی تاخیلمیش قویو، توزاق اولاراق ایشله نن چؤخور.	قوردقویوسو [آ] دئییمه اوجو بیز شئی تاخیلمیش قویو، توزاق اولاراق ایشله نن چؤخور.		قوردلویا [س] قوردلویا.	قوردلویا [س] قوردلویا.
قوردقوش [ظ] بوتون جانلی لار و بوجک لر.	قوردقوش [ظ] بوتون جانلی لار و بوجک لر.		قوردلویا [س] قوردلویا.	قوردلویا [س] قوردلویا.
قوردقیران [آ] قورد قوشو آرادان آپاران آغی (فا: کرم کش).	قوردقیران [آ] قورد قوشو آرادان آپاران آغی (فا: کرم کش).		قوردلویا [س] قوردلویا.	قوردلویا [س] قوردلویا.
قوردقییان [آ، دی] آفریقادا یاشایان سیغیرجیق لارین عام آدی.	قوردقییان [آ، دی] آفریقادا یاشایان سیغیرجیق لارین عام آدی.		قوردلویا [س] قوردلویا.	قوردلویا [س] قوردلویا.
قوردکول [آ، بی] پاخاللی لار قروپوندان بیر بیتگی.	قوردکول [آ، بی] پاخاللی لار قروپوندان بیر بیتگی.		قوردلویا [س] قوردلویا.	قوردلویا [س] قوردلویا.
قوردکۆپگی [آ، دی] قورد کیمی بیر کۆپک نؤعو.	قوردکۆپگی [آ، دی] قورد کیمی بیر کۆپک نؤعو.		قوردلویا [س] قوردلویا.	قوردلویا [س] قوردلویا.
قوردکیمی [ص] قورد اؤزل لیگی اولان، ایشینی بیلر، گیریشکن، جدی (فا: گرگ صفت).	قوردکیمی [ص] قورد اؤزل لیگی اولان، ایشینی بیلر، گیریشکن، جدی (فا: گرگ صفت).		قوردلویا [س] قوردلویا.	قوردلویا [س] قوردلویا.
قوردگلدی [آ] اوشاقلار آراسیندا بیر نوع قووالا قاشدی اویونو (فا: نوعی بازی بین کودکان).	قوردگلدی [آ] اوشاقلار آراسیندا بیر نوع قووالا قاشدی اویونو (فا: نوعی بازی بین کودکان).		قوردلویا [س] قوردلویا.	قوردلویا [س] قوردلویا.

ق ق	آذربايجان تۆركجهسى	۱۵۳۱	ارك سۆزلۈگۈ	ق ق
ق ق	نېن دىدىگىنە گۆرە بۇرۇنن اصلى آدى قۇرداۋلويان		قۇرشاق qursaq [آ] ۱-كمر، قوشاق، بىل باغى، بىر شىئى	ق ق
	اۋلمايلىر چوئىكى اۋنجه لر بوش و قۇرخولو چۇل		دۆرە لەمك اۋچون مئال و يا بۇئا بنز شىئىن دۆزلىمىش	
	حاليندايدى، ايندى اۋنملى اكينچىلىك ساحه سىنە		كمر (فا: تسمه). belt ۲-دستمال. handkerchief ۳-يىر	
	دېشىمكده دير، قۇرديان بۇلگه سى نئجه يىرە بۇلونور:		كوره سىنن چۆرە سىنە چىكىلن فرضى خط، اۋستوا خطى	
	شاهوئردى دۆزۈ، شورسو، گنن دره آغزى، على داشى،		(فا: خط استوا) {ت، سن «قور»؛ باخ: قورشاماق}.	
	ياستى تپە، باهاران دۆزۈ.		قۇرشاق قۇتماق / قۇرشاق يايىشماق [س] گۆلشمك.	
	قۇردىنمك [س] چۆرويوپ خراب لانماق.		قۇرشاق لاشماق [س] گۆلشمكده قورشاق توتماق.	
	قۇردىك qurdik [آ] اۋرميه و خوى دا كند آدى.		قۇرشاق لاماق [ل] قورشاق باغلاماق، قورشاق وورماق.	
	قۇردى گۆنى [آ] اهر ده داغ آدى.		قۇرشاق لانماق [س] ۱-بئلىنە قورشاق باغلاماق، قورشاق	
	قۇرەلنمك [س،ع،غرە] ۱-بوش يىرە بىرىنە گۆنمك و		گنىدىر مكم. ۲- [مچ] بىر ايشە حاضر لانماق، و باشلانماق.	
	افتخار ائله مكم. ۲- مغرور اولماق.		قۇرشاق لانمىش [ص] قورشاق چىكىلمىش، چنبر لنىش.	
	قۇرساچتى [خ] ۱- قىزقن، جلاللى، حدت و اۋفكه ساچان.		قۇرشاقلى [ص] چنبر لنىش، بئلىنە قورشاقى اولان.	
	۲- [خ] يىنى سى يازىتلارندا آدى گنچن بىر بگ. ۷.		قۇرشاقلى [آ] خياو و تىكان تپە ده داغ آدى. خياو، اهر، خوى	
	قۇرساغى بوش [ص] آج.		و ماكى دا كند آدى.	
	قۇرساغى دارالماق [س] ۱- يىشمە مكدن آرىق لاماق، اۋزولمك		قۇرشاقلىق [ص] قورشاق اۋچون يارارلى.	
	”آجلىقدان اۋشاغىن قۇرساغى دارالب” ۲- اۋرگى سىخىلماق.		قۇرشالاماق [ل] بىرىنى قۇرراق بىر ايشە تحرىك ائتمك.	
	قۇرساق qursaq [آ] ۱- قوشلارن بىرىنجى معده سى ۲-		قۇرشالو [آ] اۋرميه ده كند آدى.	
	بۇجك لرىن و سولوجانلارن سىندىرىم بۇلومو. ۳- گوشه		قۇرشاماق [ل] كمر باغلاماق، دۇلاماق، بىرىنى قورماق	
	ين حثيوانلارن بىرىنجى معده سى (فا: سىرابى). tripe ۴-		(فا: كمر بستن، تحرىك كردن). {سن؛ بو كلمه قۇر سۆزۈنە	
	ايچىنە سۇجوق و بۇجور شىلرى دۇلدورماق اۋچون نازىك		باغلانير و اصلينده نظم لى بىر شكىلدە آيرى شىئى ايچىنە	
	و قۇرو باغىرساق. {ت «قۇرۇغساق»، سن؛ بو كلمه قۇرۇغ،		آلماقدىر، باخ: قۇر}.	
	قۇرو سۆزۈندن آليناراق گرېلن و قورويوب و سونرا سو		قۇرشانماق [س، ت] ۱-بئلىنە قورشاق باغلاماق. ۲-	
	ايله آچىلان عضو اۋچون سۇيەلنير}.		بىر ايشە گىرىشمك، باشلاماق.	
	قۇرساق چى [ص] قۇرساق ساتان (فا: سىرابى فروش tripeman		قۇرشايان [ص] بۇروين.	
	قۇرساقچىق [آ] كىچىك قورساق.		قۇرشون qursun [آ] ۱- قورقۇشون، آتوم سايى سى ۸۲،	
	قۇرساقسىز [ص] قورساقى اولمايان.		آتوم آغىرلىغى ۲۰۷،۲۱، ارىمە نۇقطە سى ۳۲۷،۴ درجه،	
	قۇرساقلى [ص] قورساقى اولان.		يۇغونلۇق ۱۱،۳، قىسالتما سى Pb، يۇمشاق، و بۆكۈلگن،	
	قۇرساقلىق [آ] قارىن دا قۇرساغىن يىر لىشدىگى بوشلوق.		گۆي رنگىنە چالان بىر ائلمىنت (فا: سرب). ۲- گۆللە،	
	قۇرسىق / قۇرسىخ [آ] انسان آدى، باخ: قۇر + سىخ. ۷.		فىشىنگ، تۇفنگ گۆللە سى (فا: گلوله). ball ۳- مۇهور	
	قۇرشاتماق qursatmaq [ل] بىرىن بئلىنە قورشاق باغلاماق،		(فا: مەر سربى، مەر موم). {ت «قۇشون، قۇرۇقۇن»، سن	
	تحرىك ائله مكم (فا: كمر بستن، تحرىك كردن).		«قۇرغاشون»؛ بو كلمه قۇرچ سۇزايە كۇكداش	
	قۇرشاغا چىخماق [س] چوخ اولماق “قار قورشاغا چىخدى”.		اولمايلىر، قۇرچ كلمە سى ديواندا سۇم برک و ايچى	
	قۇرشاغى نىن آلتىنى بركىتمك [س] قارنى دۇياچاق قدرىتمك.		دۇلو نىسە اۋچون سۇيەلنير، بو كلمە لر قۇرماق سۆزۈنە	

Qq ق	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۵۳۲	ارک سۆزلۆک	ق Qq
	باغلی اولما لیدیلار، چونکی قورماق فعلینین معناسی منظم شکیلده بیر یئره ییغماقدیر و قورچ و قورشون بیر یئره سوم حالتده توپلانمیش نسته اوچون سؤیله نیر.}		قورقان [qurqan] [آ]خوی دا کند آدی؛ ماهنشان (۲) دا کند آدی. قشیدار خوی و زنجان دا داغ آدی. خوی (سبابا) دا داغ آدی. قورغو/ قورغو [qurqu] [آ]۱-دوشونجه ده قورولان شی (فا: تصور). ۲- amagination-بیر بوتونو دۆز لتمک اوچون پارچالارینی بیر بیرینه تاختیب بیرلشدیرمه ایشی، مونتاژ (فا: مونتاژ). ۳-بیر شیئی کؤک له مک اوچون یارارلانان کیلید ییچیمینده آراج، آلت، جهاز، واسطه (فا: آلت). ۴- کلک، حیل، تله (فا: حیل) ۵- ruse-اداره، سازمان، اؤرگوت (فا: سازمان). office, organization. {باخ: قور}	
	ین گنیم ویا آیری اؤرتوک.		قورقو قورماق [س] بیرینه کلک قورماق.	
	قورشون یاغدیрмаق [ل] آتش آچماق.		قورقور [qurqur] [سس تق] ۱-قارین قورولداماسیندان چیخان سس، قورباغالارین چیخاردیغی سس، بوغازی دار قابدان توکولن سودان چیخان سس (فا: صدای قور قور).	
	قورشونا دۆز مک [ل] گؤلله له مک.		۲- ایچینه گیله لی میوه لر ییغماق اوچون آغاج قاییغیندان دوزه لن بوروکیمی قاب ”اوشاقلار قورقوردا چیه لک گتیردیلر“ (فا: نوعی سبد).	
	قورشونجو [آ] گؤلله دۆز لدن.		قورقوجو [آ] ۱- مونتاژچی (فا: مونتاژکار). ۲- بیر یثرین نظمینی قورویان (فا: نظم دهنده). ۳- توطئه ائدن (فا: توطئه گر). conspirator.	
	قورشونجولوق [آ] قورشونجونون ایشی.		قورقوجولوق [آ] قورقو ایشینی گؤرن، مونتاژ جیلیق.	
	قورشونسوز [ص] قورشونو اولمایان.		قورقوسال [ص] قورقو ایله ایلگی لی.	
	قورشونلاشماق [س] قورشون کیمی اولماق، قورشون اؤزل لیگی و قورشون رنگی تاپماق.		قورقوسوز [ص] قورقوسو اولمایان.	
	قورشونلاماق [ل] ۱- قورشون وورماق، مؤه ورله مک، سرب لاما ق (فا: با سرب مهر و موم کردن). ۲- قورشونا توتماق، گؤلله یه توتماق (فا: به گلوله بستن).		قورقوشوم [باخ] قورشون.	
	قورشونلاماق [بل] قورشونلا مؤه ورلنمک.		قورقوشولم [آ] تفرش ده داغ آدی.	
	قورشونلو [ص] قورشونو اولان.		قورشونلاماق [ل] باخ: قورشونلاماق.	
	قورشونلو [آ] اوغوز-قایی بویوناعایدیثر آدی (۱۶جی قرن) ۲۲۵.		قورشونلانا ق [ل] باخ: قورشونلانا ق.	
	قورشونو (قورشونی) [ص] قورشون رنگینده، آچیق کؤل رنگینده (فا: رنگ سرب). قورغ [آ] سایین قالا دا داغ آدی.		قورشونلو [ص] باخ: قورشونلو.	
	قورشونلو [آ] ۱۶جی یۆزیلده، آتادولو حلب بؤلگه سینده، ذوالقدر تۆرکلرینه باغلی بیر بو آدی، صفوی لر دؤورو بۇ طایفا ذوالقدر بیر لیگینین بیر اوپاسی ساییلیدی ۸۵.		قورشونلانا ق [ل] مونتاژلاماق، بیر فیلمین دیشیک یئرلرده چکیلن بؤلوملرینی بیر بوتون اولاراق بیرلشدیرمک.	
	قورقا [آ] ۱- تجربه لی، بیلگه ۲- اینجه، نارین ۷.		قورشونلانا ق [س] قورقو حالینا گلیمک.	
	قورقان/ قورغان [آ] ۱- حصار، بؤیوک ییغما توپراق، قالا، توپراق و داش دان دوزه لن دیوار (فا: خا کریز) ۲- تپه ییچیم- اینده مزار، آیت مزار {سومرجه «قور، قوروم»؛ قورماق+ان}.		قورقونلوق [خ] قیرخ+ اؤرؤق؛ قیرقیز اویماق بگ لریندن ۷.	
			قورقونداغ [آ] لاچین داغ آدی (۲۳۹۸) ۲۴۰.	
			قورلاس [آ] دۆزن، ایشله ییش، آهنگ ۷.	

Qq ق	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۵۳۴	ارک سۆزلۆک	ق Qq
قۇرۇتلۇ/قۇرۇدلو qurudlu [آ]م ۱۷جی یۆزىلده، آنادولو- قېرشهر تۆرك لرینه باغلى بیر بوى آدى ^{۸۵} .	قۇرودان [آ] مرکب و بوجور شینلری قورومتاغ اؤزل اولان کاغاذ ویا بیر آلت (فا:خشک کن).		قۇرودره [آ] سوئیو اولمایان دره.	
قۇرۇتلۇ [آ] اهر ده داغ آدى.	قۇرۇتوبادیمجان [آ] بادیمجان بورانی سی اولاراق قوروت قاتیلیب یییلن بیر یشمک (فا:کشک بادمجان).		قۇرۇدوجو [آ] قورودوان، یاغی و ایسلاغی ایستی ویا هاوا آخیم ایله قورودان آلت (فا:خشک کن).	
قۇرۇتلۇدۇلما [آ] دولمانین اوزو لاواش اولاراق ایچینه مخلفات تۆکوب پیشیره رک قوروتلا یییلن بیر نوع یشمک.	قۇرۇدولماق qurudulmaq [بل] قورو اندیلمک، قورومتاق ایشى گۇرولمک (فا:خشک شدن).		قۇرۇدۇوار [آ] آراسینا خرج قویو لمادن ایشله نن داش دۇوار.	
قۇرۇتولۇپۇرگۇگۇ [آ] پىرکۇگۇ، سوغان و سارىمساقدان دوزه لیب و قوروت قاتیلیب یییلن بیر یشمک.	قۇرۇتوراعت [آ] یاری قوراق پىر لرده سولنامدان اکیلن اکین.		قۇرۇسۇز [آ] بوش سۇز، گرچک له ایلگی سی اولمایان سۇز.	
قۇرۇتوماج [آ] مرکب قورومتاق اوچون یارارلانا ن هر شى، قوروتما اؤزل لیگی اولان هر شى (فا:خشک کن).	قۇرۇسۇغان [آ] توپراق آلتیندا قالمیش سوغان کۇگو.		قۇرۇسۇموگ [آ] چوخ ضعیف سۇموک.	
قۇرۇتوماق [ل، ت، سن] ۱-قۇرو ائتمک (فا:خشک کردن).	قۇرۇسۇویوق [آ] یاغیش سیز هاوا و برک سو یوق.		قۇرۇش [آ، آ، ایتا لیانجا، آنادولو] قیپک معناسیندا، لیره نین یۆزده بیر ذیری اولان پارا مقداری.	
dry to make ۲- [مچ] بیر شىی کۇکۇندن کسمک، جانلی لیغینی ایتیرمک، ضعیفله دیب یوخ ائتمک، قورتارماق (فا:خشکاندن) ۳-دۇندۇرماق، حس سیز ائتمک، کئیکدیرمک.	قۇرۇشاختا [آ] ماکی دا کند آدی (قۇرۇشکاک).		قۇرۇشقا [ر] قولپلو لعابلی دمیر فینجان.	
قۇرۇتماقایی [آ] قورومتاق اوچون یارارلانا ن قاب.	قۇرۇشغین [آ] قۇرشون ^۷ .		قۇرۇشقا [ر] قولپلو لعابلی دمیر فینجان.	
قۇرۇتمالی [ص] قورومتایا گرہ کن هر شى.	قۇرۇق [آ] قۇرو؛ بابۇرخان دۇئى بگ و کۇموتان آدی ^۷ .		قۇرۇشقا [ر] قولپلو لعابلی دمیر فینجان.	
قۇرۇتمالیق [آ] قورومتاق اوچون آیریلیمیش و الوثریشلی.	قۇرۇقفا ۱ [آ، مچ] اغیل سیز.		قۇرۇشقا [ر] قولپلو لعابلی دمیر فینجان.	
قۇرۇتوش [آ] قورومتاق ایشى.	قۇرۇقفا ۲ [آ، دی] تیریتل لاری یشر آلمایا پراغی ییئن، آلت قانادلاری ساری، اؤستو قهوه رنگلی بیر نۇع کپه نک.		قۇرۇشقا [ر] قولپلو لعابلی دمیر فینجان.	
قۇرۇجا [ص] قۇرۇاولاراق، بیر آز قورو "قوروجا جابواب وئرمک".	acherantia adrophos قۇرۇقالایلق [آ] بیر ایش گۇرمه ین انسان تۇپلولوغو.		قۇرۇشقا [ر] قولپلو لعابلی دمیر فینجان.	
قۇرۇجاش [خ] قۇرو+یاش؛ قازاقلارین، اورتایۆز بۇلوگو، آرتقین اویماغی اۇلوبالاریندان ^۷ .	قۇرۇقاییسی (قنیسی) [آ] قوروتو لموش قایسی.		قۇرۇشقا [ر] قولپلو لعابلی دمیر فینجان.	
قۇرۇجو [آ، ص] بیر ایشه باشلایان، موسس، بیر قوروم ویا قورولوشون قورولماسینا سبب اولان، قوران، یارادان، تاسیس اندن (فا:مؤسس).	قۇرۇقوروا [ظ] بوشو بوشونا.		قۇرۇشقا [ر] قولپلو لعابلی دمیر فینجان.	
قۇرۇجولوق [آ] قۇرما، تیکمه، یارتما، تاسیس ائتمه، قورما ایشینى گۇرمه (فا:سازندگی).	قۇرۇقوروسونا/قۇرۇقورویا [ظ] بوشوبوشونا، یارارسیز یشر.		قۇرۇشقا [ر] قولپلو لعابلی دمیر فینجان.	
constructiveness قۇرۇجۇرک [آ] یوانسیز (یاوانلیق سیز) چۇرک.	قۇرۇقوهه [آ] دۇیو لموش قهوه.		قۇرۇشقا [ر] قولپلو لعابلی دمیر فینجان.	
قۇرۇجای [آ] یاشیل چای یاپراقلارینین قوروتولموش و ساتیشا و چای دمله مگه حاضرلاندیغی وضعیتی.	قۇرۇگۇرولتو [آ] گرگ سیز، اۇنم سیز سس ویا داوارانش.		قۇرۇشقا [ر] قولپلو لعابلی دمیر فینجان.	
قۇرۇجاییر [آ] یای آیلاریندا قۇروموش اۇتلارا وئریلن آد.	قۇرۇول [آ] بیر ایشى دۇلاندیرماق اوچون سئچیلن کیمسه- لرین تۇپلولوغو، هئیت figure		قۇرۇشقا [ر] قولپلو لعابلی دمیر فینجان.	
قۇرۇجۇرۇگ [آ] آرتیق قالان و ائشیکگه آتیلان شى، تۇللانتی، یاراماز و لازیم اولمایان شى.	قۇرۇولتماق [آ] قورولماق ایشینى گۇردورمک (فا:فس).		قۇرۇشقا [ر] قولپلو لعابلی دمیر فینجان.	
	قۇرۇولاشماق [س] قۇرو وضعیته گتیرمک (فا:خشکیدن).		قۇرۇشقا [ر] قولپلو لعابلی دمیر فینجان.	

Qq ق	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۵۳۵	ارک سۆزلوگو	ق Qq
قۇرۇلاڧ [آ] بۇش و آنلامسيز لاف و سۆز.	تېكىلىش، قورولموش اولان، تشكىل اندىلمىش. ۴-يىر			
قۇرۇلاماق [ل] قۇرۇ وضعيته گتيرمك (فا:خشك كردن).	شئين قۇرۇلما اُصولو، تشكىل دۆزه لىش قايداسى			
قۇرۇلانماق [س] ۱-اۇزۇنوقورومتاق. ۲- [بل] قورو اولونماق (فا:خشك شدن).	قۇرۇلوجا قۇيۇز [آ،دده] بىزنىش و سۆسلىنىش قۇيۇر.			
قۇرۇلانىش [آ] قورولانما ايشى ويا بيجيمى.	قۇرۇلو دۆزن [آ] يئر لشمىش و ايچينده اولان توپلومسال دۆزن.			
قۇرۇلايان [باخ] قورودان.	قۇرۇلوشچو [آ] يىر ايشى ويا تئاتر و موسيسه نى ترتيب ائدن.			
قۇرۇلايش [آ] قورولاما ايشى ويا بيجيمى.	قۇرۇلوشلار بوتونو [آ] كومپلئكس.			
قۇرۇلتاغ [آ] انسان آدى، باخ:قۇرۇل+داغ.	قۇرۇلوشماق [س] ديزلرى اوسته اوتورماق "قۇرۇلوشوب اوتورماق".			
قۇرۇلتاي qurultay [آ] ۱-توپلانتى. ۲-اسكى تورك لرده دؤولت ايشلرينين گۇروشولوب قارارا باغلاندىغى مجلس (فا:كنگره) a meeting of the congerss {سن، موغو- لجادير، آيدىنديركى اصلينده قۇرماق سۆزيله ايلگى ليدير}.	قۇرۇلوق quruluq [آ] ۱-قورو اولما وضعيتى، قورو ويا قوروموش شئين حالى (فا:خشكى). dryness. ۲- آريق ليق، ماراق سيز ليق، لاقيديسيز ليك.			
قۇرۇلتاي قايماغى [آ] قۇرۇلتاي اۇنجهسى دۆزه نيلن ايشلر.	قۇرۇم qurum [آ] قۇرۇلوش "تورك ديل قورومو" (فا:موسسه، سازمان). organization {باخ: قۇرماق، دده: هۇروك}.			
قۇرۇلتو qurultu [آ] قورولداما سسى، قارين باغيرساقدا عمله گلن قورقور سسى (فا:صدای قورقور).	قۇرۇم ۲ [آ] ۱-دۇوارا ياپيشان دومان اثرى، هيس، توستو (فا: دۇده) soot ۲-پاسلانمىش دميرى دؤيركن تۇكولن اوونتو {ت "قۇرۇن"، باخ: قۇرماق؛ دده: قۇرۇدان قالان كۆل}.			
قۇرۇلداتماق [ائند] قورولداماغينا سبب اولماق.	قۇرۇم ۳ [آ] بۇلغار-وارساق توركلرى بۇلگه لرينده يئر آدى و اونلارين خاقانى نين آدى ۲۰۹.			
قۇرۇلداتماق [س،ت] قورقور ائتمك، قورقور سسى چيخارماق (قارين سسى ويا قورباغا اوچون) (فا:صدای قُرُقُر).	قۇرۇم قوتوموش [ص] ۱-هيس توتوموش. ۲-اۇرگوت لنمك.			
قۇرۇلما [آ] قۇرۇلماق ايشى (فا:برقرارى). establishment	قۇرۇم لاتماق [ل] هيس لى ائتمك، قوروم لا اؤرتمك.			
قۇرۇلماق qurulmaq [بل، سن] ۱-دۆزلمك، تاسيس اولماق (فا:تاسيس شدن). ۲-ساعات كۆك لنمك، بۇرقو ايله ايشله ين آقيت لار ايشه سالينماق. ۳-قىشقىرديلماق، بيرينين توسط ايله تحريك اولماق (فا:تحريك شدن).	قۇرۇم لاشديرماق [ل] قوروم اؤزل ليگى وئرمك، هۇرگو تله مك.			
قۇرۇلموش [ص] دوزلمىش، شكل تاپمىش، قيشقىرديلمىش (فا:تاسيس شده). formed	قۇرۇم لاشماق [س] قوروم اؤزل ليگى تاپماق، هۇرگو تلشمك.			
قۇرۇلو qurulu [آ] ۱۶م جى يۆزليده، آنادولودا آت چكن تۆرك بير ليگينه منسوب بير بوى آدى ۸۵.	قۇرۇم لاما [آ] ۱-قوروم باغلاما ۲-اۇرگوت لنمه. ۳-خيىلاما، خيىمين قويما (فا:پى ريزى). foundation work			
قۇرۇلو [ص] قورولموش اولان، دوزلمىش (فا:تشكىل شده).	قۇرۇم لاماق [س] ۱-قوروم باغلاما. ۲-اۇرگوت له مك (فا:سازمان دادن). to organize ۳-خيىلاما.			
قۇرۇلوش qurulus [ص] ۱-قورولما، تاسيس اولما، تشكىل تاپما "بيرلشمىش ملتler قورومونون قورولوش اىلى ۱۹۴۵دير". ۲-قۇرۇم، موسسه، تشكىلات "ائيتيم قورولوشو" (فا:سازمان). organization ۳-يايىلىش،	قۇرۇم لانماق [س] ۱-قوروملو اولماق، هيسلى اولماق، هيس توتماق. ۲-اۇرگوت لنمك، سازمان تاپماق.			
	قۇرۇم لانىش [آ] قوروم لانماق ايشى ويا بيجيمى.			
	قۇرۇم لو [ص] قۇرۇمو اولان.			
	قۇرۇملا qurumala [آ] قۇرۇلماق ايشى.			
	قۇرۇماق [س،ت] ۱-قۇرۇ اولماق، ايسلاق ليغىنى ايتيرمك، سۇيۇ چكىلمك (فا:خشكيدن) to become dry ۲- [مچ]			

ق Qq	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۵۳۶	ارک سۆزلۆک	ق Qq
سپسقالاشماق، ضعیف له مک، جلیز لشمک. ۴-دۇنماق، دۇیوسوز و حسن سیز حالا گلمک. ۳-یومشاق لیغینی الدن وئرمک، سرت لشمک، برک لشمک. قۇرومالی [ص] قۇروماغی گره کن. قۇرومخان [خ] تۇنا بۇلقارلاری خانلاریندان ^۷ . قۇرومساق qurumsaq [ص، سن] ناموس سوز، غیرت سیز "عزیزیم قۇروم ساخلار. پردینی قۇروم ساخلار. چیراغین یاغی قۇرتو لدو. داغیلین قۇرومساخلار." (فا: دیوٹ) cuckold قۇرومساق لیق [آ، دا] ناموس سوز لوق، غیرت سیز لیک (فا: جار کشی). panderism قۇرومسال [ص] تشکیلاتلایلیگی لی، قۇروملا ایلگی لی اولان (فا: سازمانی). organizational قۇرومسوز [ص] ۱-قورومو اولمایان، هۆرگوتسوز (فا: بی سازمان without organization) ۲-هیس و توستوسو اولمایان. قۇروموش [ص] قۇروو حالا گلمیش (فا: خشکیده). dried قۇروموش پالچیق [آ] کسکک (فا: کلوخ). clod قۇروننو [آ] ۱-اوهام، قۇرولان دوشونجه لر، یانلیش و یرسیز دوشونجه. ۲-قۇرولموش هرشی، موسسه، سازمان، اؤرگوت. قۇروننوجو [آ، ص] ۱-اوهام دوزلدن. ۲-قۇروم و اؤرگوت دوزلدن کیمسه (فا: سازمان دهنده). قۇروننوسوز [ص] قوروننوسو اولمایان. قۇروننولو [ص] ۱-اوهام لی (فا: اوهام دار). ۲-اؤرگوتلو (فا: سازمان یافته). قۇرونماق [باخ] قۇرولانماق. قۇروهاوا [آ] نمی چوخ آز اولان هاوا. قۇرویرده قالماق [س] وار یوخدان چیخماق. قۇرویرده قویماق [ل] وار یوخونو الیندن آلماق. قۇرویمیش [آ] ۱-قوروتولموش میوه و یمیش. ۲-فیندیک فیسدیک و جویز کیمی یشمکلر ایچینده اولان یشمکلر (فا: خشکه بار). dried fruits قۇرویمیشچی [آ] قۇرو یمیش ساتان و دوزلدن کیمسه. قۇرویوب داشا دۇنمک [س] قورویوب قالماق. قۇرویوب قالماق [س] مات قالماق، دۇنوب قالماق.	قۇرویوب مات قالماق [س] باخ: قۇرویوب قالماق. قۇرویوش [آ، سن] قۇروما ایشی ویا بیچیمی. قۇریقان [آ] ۱-قۇرقان، قالا ۲-کۆره کن ۳-آغاچلیق بۇ لگه ^۷ . قۇریک / کۆریک [آ، دی] آت و ائششک بالاسی. ات «قۇری قۇری» آت بالاسی نی سسله مک اوچون دئییلر ^۷ . قۇریل [آ، دی، یو] انسانسو، مئیمون گیللردن، گئیش اؤموزلو، قالین سۆمو کلو، اؤزون قوللو، قۇتلی چنه لی، قولاق لاری کبیچیک، بۇرنو گئیش و یاستی، آیاقلاری اؤستونده چوخ یشیمه ین، قیللاری قیرمیزی اسمر آفریقا اورمانلاریندا تۇپلوحالدا یاشایان بیر نوع مئیمون (فا: گوریل). gorilla قۇز quz [آ] کۆلگه ده قالان و گونش گۆرمه ین یش. ات، سن: گونش گۆرمه ین یش، باخ: قوی ^۷ . قۇز [آ] انسان آدی: قۇزای، قۇزگیچ، قۇزخان. قۇزئی [آ] ۱-قۇزئی باخان یۇن (فا: شمال). north ۲-گونش گۆرموین یش، آزگۆنشلی آلان، چوخ کۆلگه لی ۲-خ [خ] قازاقلارین، اورتایوز بۇ لوگو، آرقین اویماغی اؤلوبابالاریندان ^۷ . (سن، باخ: قۇز، قوی ^۷). قۇزئی [آ] خالخال، اراک، مینودشت، زنجان، رزن، درگز ابهر، اسفراین زنجان مرند (۲) ساین قالا و تبریز ده داغ آدی. قۇزئی اولدوزو [آ، سن] قطب اولدوزو (فا: ستاره قطبی). قۇزئی باتی [آ] قوزئی و مغرب آراسینداکی جهت. قۇزئی داغی [آ] ملایر ده داغ آدی (قۇنسار). قۇزئی دوغو [آ] قوزئی و مشرق آراسینداکی جهت (فا: شمال شرقی). north - eastern قۇزئی نقطه سی [آ] اُفقدا قۇزئی جهتده گۆی کۆره سینی دلدیگی نُقطه. قۇزئی یاماج [آ] پاییز هاواسی اولان یش. قۇزئی لی [ص] قۇزئی اؤلکه لریندن اولان کیمسه. قۇزان quzan [آ] ملایر، آغدام، زنجان دا کند آدی. قۇزای [آ] قۇزئی یۇنو، گۆنشین آز اولدوغو یش، قارائلیق و سوغوک یش ^۷ . قۇزقون (قۇزغون) quzqun [آ] ۱- [دی] قارا قارقایا وئرلن بیر آد (فا: کلاغ سیاه) corvus corax ۲- [آنادولو] ساواش			

Qq ق	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۵۳۷	ارک سۆزلۆک	ق ق
	لاردا دوشمن اوچاقلارینا وئریلن آد. {ت، سن، دده؛ بو کلمه هیزلا هجوم ائدن قوش معناسیندا دیر و اسکی تورکجه ده اولان قۇذقیرماق (قار ساغناق حالدا اسمک) سۆزونه باغلیدیر، (قۇذماق سۆزو اسکی ده قویون بالاسی بالالیغیندان چیخماق معناسیندا دیر، کلاوسون ^۶ ، قۇسماق سۆزوده بو کلمه نین بیر آیری شکلی اولاراق معده دن هیزلا ائشیکه تۇکولن شئی اوچون دئییلیر، قۇذماق سۆزوندن آلیناراق قۇزو کلمه سی قویونون بالاسینا اشارتدیر}.		قۇزوبالیدی (کستانه سی) [آ، بی] بیر نوع پالیت آغاجی (فا: شاه بلوط ریز).	
	قۇزقۇن [خ] ۱- قازاقلارین، اورتایوز بۇ لوگو، آرقین اویماعی، اۇلوبالاریندان ^۷ ۲- اۇرمو گۇلو آدالاریندان بیرى.		قۇزویایی [آ] پامبوک ویا آیری اکینلر ییغیلدیقدان سونرا تارلادا قالان بیتگی قالیق لاری.	
	قۇزقۇن بولاق [آ] ییله سوار دا کند آدی.		قۇزوییلوو [آ] دویونون ایچینه قوزو قویوب دمله یهرک قیزارمیش سوغان آرتیریپ حاضرلانا ییلوو، معمولا قوزونون قارنینا قتیسی، بادام خلالی... قویا لار.	
	قۇزقۇن قیلجی [آ، بی] سۆسن گیللردن ایکی یۆزدن آشقین نوعو اولان، سویوغا دایینقلی، اۇزون، ائنسیز، بیز یاپراقلی، گۇزل چیچکلی بیر بزک بیتگی سی (فا: گلا یول).		قۇزوجاق داغی [آ] مراغا دا داغ آدی.	
	gladiolus illyricus قۇزقۇن کیمی [آ] چوخ قارا.		قۇزوجوق [آ] بالاجا کیچیک قۇزو.	
	قۇزقۇنچوق [آ] توستاق لاردا قاپیدا اولان بالاجا پنجره، تۆنلۆک (فا: پنجره کوچک).		قۇزوجو [آ] قۇزو بشجه رن، قۇزو اوتاران بالاجا چوبان.	
	قۇزقۇنلوق [آ] جبرائیل دا چای آدی ^{۲۴۰} .		قۇزوجو [آ] هئریس و هشتیری (سداغی)، بیجار (سقراوۇل) دا داغ آدی. ملیکان (سچو اۇلن) دا کند آدی.	
	corvus corone قۇزقۇنى [آ] چو قارا رنگده اولان، قاپقارا، زیل قارا.		قۇزودیشی [آ] سۆت دیشی، انساندا ینددی یاشینا قدر چیخیب و تۇکولن دیش.	
	قۇزلوق [آ] نیه، یاورو ^۷ .		قۇزوساریماسغی [آ، بی] بویو ۳ متره قدر اوجالان، دیرمانیجی، آغ سۆتلۆ، چوخ ایلیک بیر بیتگی (فا: نوعی گیاه).	
	quzu [آ] ۱- قویون بالاسی (فا: بره). ۲- [مج] مظلوم آدم. {سومرجه «ؤزو» ات؛ ت، سن؛ باخ: قۇزقون}.		قۇزوقابی سی [آ] بویوک قاپی نین ایچینده اولان بالاجا قاپی.	
	قۇزو [آ] میانا، مراغا، ماکى و بیناب دا داغ آدی.		قۇزوقوزو [ظ] هئج سس چیخارمادان.	
	قۇزواتی [آ] کسلیمیش قوزونون پارچالانمیش اتی، هر یومشاق خوش ییئیملی ات (فا: گوشت بره).		قۇزوقولاغی [آ، بی] قارا بوغداگیلردن سۇلاق یئرلرده بیتن چیچکلی ایکی ائوجیکلی، یاپراقلاری تورشامیش اۇتسوو بیتگی، تۇرشنگ (فا: نوعی ترشک). rumex acetosa. pol	
	قۇزو و اوتاران [آ] قوزولاری اوتاران چوبان.		قۇزوکیمی [ص] چوخ اؤیسال، مظلوم.	
	قۇزواؤو [آ، بی] گۆل گیللردن، دیشلی یاپراقلی، ساری چیچکلی، چنگل کیمی ایری میوه لی بیر بیتگی (فا: غافث). agrimonia		قۇزوکۆبه لگی [آ، بی] گۆبه لکلردن سۇلاق چاییرلاردا بیتن، باشلیغی اتلی، مخروط کیمی، سۆنگر کیمی گۆزه نکلی، یئمه لی گوبه لک نوعو (فا: نوعی قارچ). boletus edulis	
	قۇزوبای [آ] انسان آدی، باخ: قۇزۇ+ بای ^۷ .		قۇزوکۆبگی [آ، بی] قۇزوکوبه لگی (فا: نوعی قارچ خوراکى، عاریقون). agaricus campestris	
			قۇزوکۆللو quzugüllü [آ] ۱۶م جی یۆزیلده، اۇلو یۇروک تورکلرینه باغلی بیر بوی آدی ^{۸۵} .	
			قۇزولاشماق [س] آرام و قۇزو کیمی اولماق (فا: مثل بره شدن).	
			قۇزولاماق quzulamaq [س] قوزو دوغماق، بالالاماق (قویون اوچون) (فا: بره زاییدن).	

Qq ق	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۵۳۸	ارک سۆزلۆکو	ق Qq
قۇزۇلو [ص] يانيندا قۇزۇسو اولان، بالاسینی امیزدیرن قۇیون.	قۇش آرمۇھو [آ، بی] خیردا جیر آرمود.			
قۇزۇلۇجای [آ] اوجان دا چای آدی.	قۇش آلی سی [آ، بی] آلپۇخارایا اوخشار بیر میوه.			
قۇزۇلوق [آ] قۇزۇ کیمی اولما، یومشاق خویلو.	قۇشاتماق [ل] ۱-چئوره سینه سارماق، چئوره له مک، مُحاصره ائتمک ۲-بئیلنه باغلاماق (فا: احاطه کردن).			
قۇزۇممه سی [آ، بی] قۇزۇوامجگی ethionema fimbriatum	قۇشاتیش [آ] قۇشاتماق ایشی.			
قۇزۇپاتاغی [آ] قۇزۇ ساخلانیلان یئر.	قۇشاتیلماق [بل] محاصره اولونماق، چئوره لنمک، دؤره لنمک.			
قۇسار [آ] تورک طایفاسی ساییلیرلار ۲۴۲-۱۴۳. بو کلمه قۇس و قاس شکیلنده کاس تورک طایفالارینا باغلاناییلیر	قۇشاق quşaq [آ] ۱-بئیل ساریغی، تکر چمبری (فا: کمر). ۲- [مت] هر کۆره ویا جسمین دؤوره سینده اولان ساریق کیمی فرضی خط، بیر کۆره نی بیر بیرینه یاخین ایکی صفحه ایله کسه رک آرادا قالان بؤلوم. ۳-خۇدوداً ۲۵-۳۰ ایلیک نسیل دؤنمی "ئینی قۇشاق، باشی اوجا یاشاماق اوچون ییلگی لنمه لیدیر" دده، قورشاماق سۇزوندندير، باخ: قۇر. قۇشاق باغلاما [آ] توی و دویون مراسیمینده بئیل باغلامارسمی.			
قۇسدورماق [ل] قوسماسینا یول آچماق.	قۇشاق لاماق [ل] مهار ائتمک، قوشاقلا باغلاماق.			
قۇسدوروجو / قۇسدوران [ص] قوسماسینا یول آچان، (فا: تهوع آمیز). nauseous	قۇش اکمگی [آ، بی] قۇش اپیگی، تورپ گیللردن، اۇتلاق لاردا، قۇملوق یئر لرده و آرخ قیراق لاریندا ییتن، اۇزون ساپلاقلی، آخ و مۇر خیرداجا چیچکلری اولان، یئیلن، بیر ایلیک، اوتسۇو ییتگی (فا: نوعی گیاه). lavanta. mal			
قۇسقون qusqun [آ، دده] حئیوان قۇیوغو آلتیندان گئچیریلیرک یهره باغلانان قاییش، قۇلان. {باخ: قۇشقون}	قۇش الگی [آ] چؤرگه ناخیش سالماق اوچون دسته شکیلنده باغلانمیش قوش تئلکلری توپاسی.			
قۇسما [آ، ت، قوسوغ] قوسماق ایشی (فا: قی). emesis	قۇشام [آ] گئیم قوشام، اوست باش (فا: ریخت و قیافه).			
قۇسماق qusmaq [س] اۆزگی قالماق، قی ائتمک، بئدیگینی گئری قایتارماق {ت، سن، باخ: قۇزقون، قۇزماق}.	قۇشاماق [ل] قۇرشاماق، بوره مک (فا: احاطه کردن).			
قۇسموق [آ] قوسولان شئی، قوسونتو.	قۇشانتی [آ] قوشانیلاجاق شئی.			
قۇسور qusur [آ] اۇرمیه ده کند آدی {قیسیر}.	قۇشانماق [س، دده] ۱- مُحاصره اولماق (فا: احاطه شدن). ۲- گئیینمک، بئیلنه قیلینج و بۇجور شئیلر باغلاماق.			
قۇسونلۇ qusunlu [آ] ۱۶جی یۆزیله، آنادولو چۇخوراؤوا بۇلگه سینده، تۆرکلردن بیر بوی آدی ۸۵.	قۇشانیلماق [بل] ۱- مُحاصره اولونماق (فا: احاطه شدن). ۲- گئیینمک ایشی گۆرولمک، بئیلنه قیلینج باغلانیلماق.			
قۇسونتو [آ] قوسولان هر شئی، اؤیمه (فا: قی). emesis	قۇش اوتو [آ، بی] یول قیراغیندا، باغچالاردا ییتیشن بیر ایلیک و اوتسۇو ییتگی (فا: آذرگون). stellaria media			
قۇش [آ، دی] یومورتالایان اۇمورقالیلاردان آخ جیبارلی، ایستی قانلی، وُجودو توکلرله اؤرتولو، دیمدیکلی، ایکی آیاقلی و ایکی قانادلی و اۇچما یشته نکلری اولان حئیوانلارین اورتاق آدی (فا: پرندة). bird {سومرجه 'موش'، ت، سن؛ قو و قوغو کیمی کلمه لرله بیر کؤکه باغلاناراق اونلارین سسینی آلاتان کلمه اولما لیدیر}.	قۇش اۆچورماماق [ل] کیمسه نین گئچمه سینه امکان وئرهمک.			
قۇش... [آ] ایران و آذربایجان جمهوریتینده یئر آدی اولاراق ایشلنیر، باخ: یئرآدلاری (ان آزى ۴۵ آد سایماق اولار).	قۇش اۆرک [ص، دا] اۆرک سیز، قورخاق.			
قۇش [آ] بوخارا و خیوه خانلیغی دؤنمی کوموتان آدلاریندان: قۇشبالا، قۇشئبگ، قۇشئولاق، قۇشئبگی، قۇشئمیر / قۇشئیمور، قۇشتوغان، قۇشخان، قۇشر، قۇشلوقخان ۷.	قۇش اۆزومو [آ، بی] سالخیم شکیلنده ییتن، قیرمیزی گیله لی کؤل ییتگی (کۆرک آغری سی و قان تمیز له مک اوچون)			

Qq ق	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۵۳۹	ارک سۆزلوگو	ق ق
خالق ایچینده ایشله‌نیر ^{۱۳} ، باخ: ایت اوزومو.	قوش بئین (لی) [آ،مچ] بئین سیز، عاغل سیز، آبتال (فا: گنج).	قوشجو [آ] آذربایجان دا کند و چای آدی ^{۴۰} .	قوشجو [آ] تورک طایفاسی سایلیر و محتملا آغ‌هونلاردان اولان کوشی ویا کوشان سؤزونه باغلیدیر ^{۲۴۲-۱۴۳} .	قوش بئین (لی) [آ،مچ] بئین سیز، عاغل سیز، آبتال (فا: گنج).
قوش باخیش [آ] قوش کیمی اوْترى و یوخاریدان باخما، ایتی باخیش، آنی باخیش، گۆزونون اوْج ایله باخیش.	قوش باخیشی [آ] قوش کیمی اوْترى و یوخاریدان باخما، ایتی باخیش، آنی باخیش، گۆزونون اوْج ایله باخیش.	قوشجولوق [آ] قوش بئجرمه ویا آلیب ساتما، قوش بسلمه.	قوشخانا [آ] قوش ساخلانیلان یئر.	قوش باخیش [آ] قوش کیمی اوْترى و یوخاریدان باخما، ایتی باخیش، آنی باخیش، گۆزونون اوْج ایله باخیش.
قوش بازلیق [آ] قوش ساخلاما و بئجرمه ایشی.	قوش بازلیق [آ] قوش ساخلاما و بئجرمه ایشی.	قوشخانا [آ] باجگیران (کندیستان لاریندان، ۲۹ کندى و ۲۵۰۰ نفر نفوسو* وادیر، کندیستانین مرکزی حلواچشمه، نفوسو* ۶۸۰ نفر، تورک و آیری قوم‌لارداندیر، اهالی زعفرانلو و پیچرانلو طایفالارینا منسوب دولار.	قوش داشی [یئر] قوم دانالارینین قایناشماسیلا دۆزه لن داش، قوم داش (فا: ماسه سنگ). senstorn	قوش بازلیق [آ] قوش ساخلاما و بئجرمه ایشی.
قوش باش [آ] کیچیک باشی اولان.	قوش باش [ص] ایری دانالار شکلینده یاغان قار حاققیندا.	قوش دیلی ^۱ [آ،بی] بیر نوع قوش بوداق اوْتو، باخ: بیبه ریه.	قوش دیلی ^۱ [آ،بی] بیر نوع قوش بوداق اوْتو، باخ: بیبه ریه.	قوش باش [آ] کیچیک باشی اولان.
قوش بورنو [آ،بی] یابانی گولونون آغاجی ومیوه‌سی (فا: نسترن). rosa canina	قوش بورنو [ص] بورونو قوش دیمدیگی کیمی اولان.	قوش دیلی ^۲ [آ،مچ] اوشاقلار ایچینده اویدورما ییر جور قونوشما.	قوش دیلی ^۲ [آ،مچ] اوشاقلار ایچینده اویدورما ییر جور قونوشما.	قوش بورنو [ص] بورونو قوش دیمدیگی کیمی اولان.
قوش بیللمنی [آ] قوشلارین اؤز للیکلرینی آراشدیران بیللمن (فا: پرنده شناس). ornithologist	قوش بیللمنی [آ] قوشلارین اؤز للیکلرینی آراشدیران بیللمن (فا: پرنده شناس). ornithologist	قوش سوْتو [آ،مچ] تاپیلماز و خیالی بیر شئی، هئج یترده اولمایان بیر شئی اوچون "آیندی لرده ایش تاپماق نئجه دئیر لر قوش سوتو کیمی بیر شئی ایدی".	قوش سوْتو [آ،مچ] تاپیلماز و خیالی بیر شئی، هئج یترده اولمایان بیر شئی اوچون "آیندی لرده ایش تاپماق نئجه دئیر لر قوش سوتو کیمی بیر شئی ایدی".	قوش بیللمنی [آ] قوشلارین اؤز للیکلرینی آراشدیران بیللمن (فا: پرنده شناس). ornithologist
قوش بیلیمی [آ] قوشلاری اینجه لیین بیلیم، اوریتولوژی (فا: پرنده شناسی). ornitghology	قوش بیلیمی [آ] قوشلاری اینجه لیین بیلیم، اوریتولوژی (فا: پرنده شناسی). ornitghology	قوش قدر جانى اولماق [س] ضعیف و گؤجسوز اولماق.	قوش قدر جانى اولماق [س] ضعیف و گؤجسوز اولماق.	قوش بیلیمی [آ] قوشلاری اینجه لیین بیلیم، اوریتولوژی (فا: پرنده شناسی). ornitghology
قوش بالازی [آ،طب] دیفتیری.	قوش بالازی [آ،طب] دیفتیری.	قوش قفسی [آ] قوش باریندیریلان قفس.	قوش قفسی [آ] قوش باریندیریلان قفس.	قوش بالازی [آ،طب] دیفتیری.
قوش بوخو [آ] فضله (فا: فضله). residue	قوش بوخو [آ] فضله (فا: فضله). residue	قوش قشوق [آ] شک، شُبْهه (فا: تردید). doubt {قوش کلمه‌سینه باغلاناراق قوشلاردا اولدوغو کیمی شاشقین حالی گؤسته ریر؛ البته اشاره اولونمالیدیر قوْ اکى فعل لره یایشاراق آد دوزلدر و گرامری لحاظدان بو اک قا اولمالیدیر کی سس اوْیومو سبب ایله دییشیلیمیشدیر}	قوش قشوق [آ] شک، شُبْهه (فا: تردید). doubt {قوش کلمه‌سینه باغلاناراق قوشلاردا اولدوغو کیمی شاشقین حالی گؤسته ریر؛ البته اشاره اولونمالیدیر قوْ اکى فعل لره یایشاراق آد دوزلدر و گرامری لحاظدان بو اک قا اولمالیدیر کی سس اوْیومو سبب ایله دییشیلیمیشدیر}	قوش بوخو [آ] فضله (فا: فضله). residue
قوش تره سی [آ،بی] کوللارین آراسیندا و زییل لیک لرده بیتن بیر بیتگی.	قوش تره سی [آ،بی] کوللارین آراسیندا و زییل لیک لرده بیتن بیر بیتگی.	قوش قشوق [آ] قوش باریندیریلان قفس.	قوش قشوق [آ] قوش باریندیریلان قفس.	قوش تره سی [آ،بی] کوللارین آراسیندا و زییل لیک لرده بیتن بیر بیتگی.
قوش تمور qustemür [آ] م۱۶جی یۆزیده، آنادولو چؤخور اوْوا بؤلگه سینده، تورکلردن بیر بوْی آدی ^{۸۵} .	قوش تمور qustemür [آ] م۱۶جی یۆزیده، آنادولو چؤخور اوْوا بؤلگه سینده، تورکلردن بیر بوْی آدی ^{۸۵} .	قوش قشوق [آ] قوش باریندیریلان قفس.	قوش قشوق [آ] قوش باریندیریلان قفس.	قوش تمور qustemür [آ] م۱۶جی یۆزیده، آنادولو چؤخور اوْوا بؤلگه سینده، تورکلردن بیر بوْی آدی ^{۸۵} .
قوش توکو (تئلگی) [آ] یاتاق، یورقان و یاسدیق دوزلتمک اوچون ایشله‌نن قوشلارین تئلگی (فا: پر). feather	قوش توکو (تئلگی) [آ] یاتاق، یورقان و یاسدیق دوزلتمک اوچون ایشله‌نن قوشلارین تئلگی (فا: پر). feather	قوش قشوق [آ] قوش باریندیریلان قفس.	قوش قشوق [آ] قوش باریندیریلان قفس.	قوش توکو (تئلگی) [آ] یاتاق، یورقان و یاسدیق دوزلتمک اوچون ایشله‌نن قوشلارین تئلگی (فا: پر). feather
قوش توکو کیمی (قوش تئلگی کیمی) [آ] چوخ یوموشاق.	قوش توکو کیمی (قوش تئلگی کیمی) [آ] چوخ یوموشاق.	قوش قشوق [آ] قوش باریندیریلان قفس.	قوش قشوق [آ] قوش باریندیریلان قفس.	قوش توکو کیمی (قوش تئلگی کیمی) [آ] چوخ یوموشاق.
قوشجوق [باخ] قوشجیغاز، بالاجا قوش.	قوشجوق [باخ] قوشجیغاز، بالاجا قوش.	قوش قشوق [آ] قوش باریندیریلان قفس.	قوش قشوق [آ] قوش باریندیریلان قفس.	قوشجوق [باخ] قوشجیغاز، بالاجا قوش.
قوش جیغاز [ص] قوش کیمی.	قوش جیغاز [ص] قوش کیمی.	قوش قشوق [آ] قوش باریندیریلان قفس.	قوش قشوق [آ] قوش باریندیریلان قفس.	قوش جیغاز [ص] قوش کیمی.
قوشچاق [آ] قوشجو، قوش اثیتیجی سی ^۷ .	قوشچاق [آ] قوشجو، قوش اثیتیجی سی ^۷ .	قوش قشوق [آ] قوش باریندیریلان قفس.	قوش قشوق [آ] قوش باریندیریلان قفس.	قوشچاق [آ] قوشجو، قوش اثیتیجی سی ^۷ .
قوشچاقوغول [خ] سلجوقلولا ر دؤنمى بگ و کومتان آدی ^۷ .	قوشچاقوغول [خ] سلجوقلولا ر دؤنمى بگ و کومتان آدی ^۷ .	قوش قشوق [آ] قوش باریندیریلان قفس.	قوش قشوق [آ] قوش باریندیریلان قفس.	قوشچاقوغول [خ] سلجوقلولا ر دؤنمى بگ و کومتان آدی ^۷ .
قوشچو quşçu [آ،ص] ۱-قوش اوینادان، قوش بئجرن و آلیب ساتان، قوش بسلر (فا: قوشباز). falconer ۲- [خ] قیرقیزلارین، قاراتال اویماعی اؤلوبابالاریندان؛ تورکمن-لرین گؤکلن اویماعی، اؤلوبابالاریندان ^۷ .	قوشچو quşçu [آ،ص] ۱-قوش اوینادان، قوش بئجرن و آلیب ساتان، قوش بسلر (فا: قوشباز). falconer ۲- [خ] قیرقیزلارین، قاراتال اویماعی اؤلوبابالاریندان؛ تورکمن-لرین گؤکلن اویماعی، اؤلوبابالاریندان ^۷ .	قوش قشوق [آ] قوش باریندیریلان قفس.	قوش قشوق [آ] قوش باریندیریلان قفس.	قوشچو quşçu [آ،ص] ۱-قوش اوینادان، قوش بئجرن و آلیب ساتان، قوش بسلر (فا: قوشباز). falconer ۲- [خ] قیرقیزلارین، قاراتال اویماعی اؤلوبابالاریندان؛ تورکمن-لرین گؤکلن اویماعی، اؤلوبابالاریندان ^۷ .

Qq ق	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۵۴۰	ارک سۆزلۆگو	ق ق
قوشقولا نماق [س] قوشقو لو اولماق، قوشقو دۇيماق، شک	قوش لاله سی [آ] ييتگی آدی (فا: سرخک adonis aestivalis		قوشلاماق [ل] آلیجی قوشلا اوولاماق، قوش وۇرماق.	
اتتمک، شکه دۆشه رک اولکمک و قورخماق، قورخوب	قوشلوق نامازی [آ] وقتینده قیلینمایان وگون چیخانندان سونرا		قضا اندیلن ناماز.	
اولکمک (فا:به تردید افتادن).	قوشقو لو [ص] شُبْهه لی (فا: مشکوک). doubtful			
قوشقو لو قوشقو لو [ظ] قوشقو ایچینده اولاراق.	قوشقون qusqun [آ] ۱-یهره باغلی و آت، ین قویروغونون		قوشلوق [آ] گونون صبح و گۇن اورتا آراسینداکی سوره و	
قوشقون	آلتیندان گئچن قایش، یهرین آلت قایشی (فا: کمر بند زیر		بۇ لوم (فا: وسط صبح و ظهر).	
زین). ۲-مجازاً بوش، یاوا و اعتبارسیز آدام اوچون	سؤیله نیر "اؤزاقدان باخیرسان سامبالی خوشدور. یاخیندان		قوشمار [آ] قوش دوزاغی.	
گؤروسن قوشقونو بوشدور." { بو کلمه اصلینده قوجماق	سؤزوندن آلیناراق قوچقون اولمالیدیر }.		قوش نشان [آ] اؤستونده قوش شکلینده ناخیشی اولان.	
قوشقون لاتماق [بل] قوشقون گئچیرمک.	قوشو قونماق [س] مئیلی دۆشمک، خوشونا گلکمک.		قوش یئمی [آ، بی] بوغداگیلردن کیچیک دانالار وئرن بیر نوع	
قوشقون لاماق [ل] قوشقون گئچیرمک و باغلاماق.	ییتگی (فا: نوعی گیاه). phalaris canerieu sis		قوش یوخوسو [آ] خفیف یوخو، یونگول یوخو (فا: چُرت) nap	
قوشقون لانماق [بل] قوشقون گئچیرلمک.	قوش یوواسی [آ] ۱-قوش قالان یووا و یش. ۲- [مج] چوخ		بالاجا یش.	
قوش قونماز، [آ، بی] بیر چنک لی لردن، زنبقگیلر سویوندان،	قوٹو [باخ] قوٹو.			
اینجه اوزون گوؤده لی، چیچک لری کیچیک ساریمتیراق،	قوٹوب آی سی [آ، دی] قطب آی سی، قطب لاردا یاشایان			
یاشیل میوه لری، نوخود بیجیملی، یووارلاق و قیرمیزی،	آخ زنگلی ایری بیر آی سی، آخ آی سی thalarctos maritimus			
ساری تیکانلی، آز قالینلانمیش تازا زوغ لاریندن ینمک	قوغو قوشو/ قوقوق قوشو (قوغو، قوقوق) quğu [آ، دی] پرده			
دۆزه نیلن اؤتسوو بیر ییتگی (کۆلو یارانلی ساغالتماق	آیاقلی، اؤزن بویلو، گئنیش دیمدیکلی و قانادلی، پارلاق			
اوچون یارار لیدیر ۱۳) (فا: مارچوبه). asparagus	آخ تۆکلو ویا بوز و چیل چیل مئشه قوشو ویا گؤورچین			
قوش قونماز ۲ [ص، مج] چوخ اوجا و یوکسک داغلار.	بؤیوک لوگونده ایری سۇ قوشو (اطریشده بیر نوعو			
قوش قونمایان [باخ] قوش قونماز ۲.	قارادیر)، اؤزون قویروق نوعو گؤزل بیر بزک قوشودور، بۇ			
قوش قووان [آ] اکین یش لرینده و تارلالاردا قوش قووان	قوش عاداتا اؤزونه یووا تیکمه ییب و هر ۳-۴ گۆندن بیر			
قولچاق یا آراج ویا کیمسه.	اؤزگه کیچیک قوشلارین یوواسیندا یومورتلاییر، قوغو			
قوشقویا دۆشمک [س] قوشقولا نماق.	قوشونون معمولا سس سیز و اؤتوجو تۆرلری اولور، بیر			
قوش گیرازی (گیلاس) [آ، بی] گۆلگیلردن، آخ چیچک لی،	نوع قوئرو قوشو. cyncus canorus			
قارا و دادلی میوه سیندن مربا دۆزه نیلن ییتگی (فا: نوعی	قوغورماق [س] گؤورچین کیمی اؤتمک.			
گیلاس). cerasus avium	قوغوقوشو [باخ] قوغو، قو.			
قوش کیمی [ص] ۱- یۆنگول. ۲- چابوق، الی یتھین.	قوغولداماق [س] قوغو سسی چیخارماق.			
قوشلار [آ، دی] چوخ گۆزه لی حیوانلاردان اومورقالیلارین	قوغو [سس تن] قوغو قوشو کیمی قوشلارین چیخاردیغی			
گئنیش بیر صینفی (فا: پرندگان). birds	سسی (فا: صدای قوقو).			
قوشلاق [آ] ۱- قوشو چوخ اولان یش. ۲- آو قوشلاری چوخ	قوغو چیجه یی [آ] بیرنوع ییتگی آدی.			
اولان یش.	قوغو قوشو [باخ] قوغو قوشو.			

Qq ق	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۵۴۲	ارک سۆزلوگو	ق ق
قۇلاغى جينگىلدەمک [ل] قۇلاغى بير سس ائشيتمک.	قۇلاغى نين آردىنى گۇرندە [ظ] هئچ وخت مفهوموندا بير سۇز.			
قۇلاغى دىلىک [آ، ص] اولوب ييتن لرى چوخ خبر آلان.	قۇلاغى نين دىيى سارالماق [س] اؤ لومو ياخين لاشماق.			
قۇلاغى دولماق [س] بير شئى چوخ ائشيتمک.	قۇلاغى نين دىيىندە [ظ] لاپ يانيندا، ياخين ليغيندا.			
قۇلاغى دىکلنمک [س] سسدن قۇلاقلارى دىک دۇرماق.	قۇلاغى نين دىيىنى گۇرور [ظ] هئچ وخت مفهوموندا بير سۇز.			
قۇلاغى دىنج اولماق [باخ] قۇلاغى دىنجلمک.	قۇلاق qulaq [آ] ۱-باشين هر ايکى طرفينده اولان ائشيتمه اورقانى (فا: گوش) ear ۲-تنللى چالقي لاردا تئل بر کيدن بورقو. ۳-بير شئين قيراغى و يانى. ۴-آخارسو و گؤللرين قارايگيرن بؤلومو. ۵-ساپاندا توپراغاگيرن بؤلومون يانيندا اولان حصه، آرابادا اوخلارين تکردن قيراغا چيخميش اوجو. {سومرجه «قنشتوک» ائشيتمه وسيله سى، «قو: سس؛ ت، سن»}.			
قۇلاغى سسده اولماق [س] بير خبر گۇزله مک.	قۇلاق آردى [آ] قولاغين دال طرفى.			
قۇلاغى سسه دوشمک [س] قۇلاغى سس وئرمک.	قۇلاق آردينا وئرمک (وورماق) [س] قۇلاق آسماماق.			
قۇلاغى دنگ اولماق [س] سس کۆى دن تنگه گلמک.	قۇلاق آسان [ص] اُستَمَع (فا: مستمع). listener			
قۇلاغينا ايللمک [س] قۇلاغينا سۇز سۇز دئمک.	قۇلاق آسما [آ] استماع (فا: استماع). hearing			
قۇلاغينا باتماق [س] تائير ائتمک.	قۇلاق آسماق [س] ۱-دينله مک (فا: گوش دادن). to hear			
قۇلاغينا بامبوق تيخماق [س] قۇلاق آسماماق، ايسته مه مک.	۲-سوزه باخماق.			
قۇلاغينا چانديرماق [ل] ائشيتدirmek، ييلدirmek.	قۇلاق آلتى وزى (بئزى) [آ] قولاغين آلتينداكى توپورجک وزلرينين بۇيوگو.			
قۇلاغينا چاتماق (دیمک) [س] ائشيتمک و ييلمک.	قۇلاق آلتى [آ] قۇلاغين آشاغى بؤلومو (فا: بنا گوش) parotid			
قۇلاغينا سۇز باتماماق (گيرمه مک) [س] سۇز تائير ائتمه مک.	قۇلاق اوجو [ظ] اهميت وئرمه دن.			
قۇلاغينا قۇرشون [ن] آرزو ائديلمه مک و آدىنى چکمک	قۇلاق اولماق [ل] گۇرمک، مواظب اولماق.			
ايسته نيلمه ين بير شئى حاقيندا.	قۇلاق باتماق [س] دنگ اولماق.			
قۇلاغينا يئتيشمک [باخ] قۇلاغينا چاتماق.	قۇلاق باتيرماق [ل] دنگ ائتمک.			
قۇلاغينا آرى ويز يلتيسى گيمي گلמک [س] وئجينه آلماماق.	قۇلاق بورما (سى) [آ] يونگول تنبيه و جزا.			
قۇلاغينا ييجيلدماق [ل] ياشجا سؤيله مک، پيچ پيچ دانيشماق.	قۇلاق قوتماق [س] قۇلاق آسماق.			
قۇلاغينا گيرمه مک [س] تائير ائتمه مک.	قۇلاق قوتولماق [س] قۇلاق باتماق.			
قۇلاغينا سيرقا اولماق [ل] ياديندان چيخارماق، آييق اولماق.	قۇلاق تيخاجى (تيخان) [آ] اوجا سسلرى آزالتماق اوچون			
قۇلاغيندان بامبيغى چيخارماق [س] آييلماق، دؤشونمک.	قۇلاغا قويولان آراج.			
قۇلاغيندان چيخماق [س] اؤنودولماق.	قۇلاق دان قولاغا [ظ] بيرينه گيز ليجه سؤيله يهرک.			
قۇلاغىنى (قۇلاق لارنى) دۆلدورماق [ل] بئنيينه يئريتمک.	قۇلاق دان [ظ] ساده جه ائشيدهرک، دويارق و دينله يهرک.			
قۇلاغىنى بۇرماق [ل] يونگول جزا لانديرماق.	قۇلاق داوولو [آ] قولاغين چالينان پرده سى، قۇلاق زارى.			
قۇلاغىنى تيخماق (توتماق) [س] ائشيتمک ايسته مه مک.	قۇلاق دىيى [باخ] قۇلاق آلتى.			
قۇلاغىنى چکمک [ل] يونگول جزا لانديرماق.				
قۇلاغىنى دۆلدورماق [ل] ايسته ديگى بيلگى لرله بيرينى بيلگى لنديرمک.				
قۇلاغىنى ساللاماق [س] ۱-آئلاماق، دئييلن سۇزو قانماماق.				
۲-بوش بئکار دۇرماق.				
قۇلاغىنى توتوب قاچماق [س] بير سۇز ائشيتمه مک، ايسته مه مک.				

ق ق	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۵۴۳	ارک سۆزلوگو	ق ق
قۇلاق دینج‌لیگی [آ] راحت‌لیق.	بندە سینین قۇلو اولماق.			
قۇلاق زاری [آ] ائشیک و اورتا قولاغین آراسیندا اولان زار.	قۇلام/غلام qulam [آ] قۇللو قچو {کلمه‌نین عربجه‌سانیلماغینا رغما تورکجه‌قول کلمه‌سیله کؤ کداشلیغی مئاسب گؤرونور، بونا تای غلمان کلمه‌سیده بوسؤزله ایلگی لیدیر، (قول+ام) قۇلام، قول+مان، قولمان} ۱۰.			
قۇلاق کسمک [ل] آلداتماق، حثیله دؤزنله‌مک.	قۇلان qulan [آ] ۱-مینیک وئرمه‌ین آت، توتولا بیلمه‌ین آت، وحشی آت ۲-یابان ائشگی ۳-غالب، اؤتقان ۷، ت، سن: ۱-گورخر باخ:قۇلون. ۲-آتین قارنی آلتیندان گنجیریلن قاییش؛ده، باخ: قۇلان}.			
قۇلاق کسيلمک [س] کلک وؤرولماق.	قۇلان qulan [آ] جوُلفا دا کند آدی.			
قۇلاق لاشماق [قا] بیریریله خلوتی دانیشماق، پیچیلداشماق.	قۇلان آرسلان [خ] سلجوقلولا ردؤنمی قۇتالیمیش بگین اوغلو ۷.			
قۇلاق لاماق [ل، دا] قولاغیندان توتماق.	قۇلان بالیغی [آ، دی] قۇلان بالیغی گیللردن ایلیق دنیز لرده گؤلرده یاشایان دادلی سولاردا یومورتالایان، یومورتاسیندان خاویار دوزنه‌یلن بیر بالیق، مئرسین بالیغی (فا:نوعی ماهی). acipenser sturio			
قۇلاق مسافری [آ] یانیندا قونوشولان بیر شئی.	قۇلان بالیغی گیللر [آ، دی] مئرسین بالیغی گیللر قۇلانای [آ] انسان آدی، باخ:قۇلان+ بای ۷.			
قۇلاق ممه‌سی [آ] قولاغین آلت بؤلومونده یوموشاق عضو.	قۇلانجار [آ، بی] بیر نوع بیتگی، یئر آرمودو (فا:مارچوبه).			
قۇلاق وئرمک [س] قۇلاق آسماق.	قۇلانجیق [آ] ساین قالا دا کند آدی.			
قۇلاق یولداسی [آ] هم صحبت.	قۇلان خاتون [خ] چنگیزخانین تورک مرکیتلردن اولان سون ائوده‌شی ۷.			
قۇلاق باتیران (باتیریجی) [ص] چوخ گور و شدتلی گورولتو.	قۇلانشی [آ] ۱-آت تربیه‌جیسی ۲-مؤسیقی شناس، مؤزیسین ۷.			
قۇلاق جیق [آ] ۱-قۇلاجیق، قلیین ساغ و سولوندا اولان و قانی قارینجیق لارا وئرن ایکی بوشلوغون آدی ۲-بالاجاقولاق.	قۇلانلو [آ] شیروان دا کند آدی.			
قۇلاقچی حکیمی [آ] قۇلاق، بؤرون، بوغاز حکیم لیگی.	قۇلانلیق [آ] قۇبا، دا داغ آدی (۲۱۴۱) ۲۴.			
قۇلاق دا ساخلاماق [ل] یاددا ساخلاماق.	قۇل اوغلو [آ] قۇل دان اولان، قۇل بالاسی، قۇلدان عمله گلن.			
قۇلاق دا قالماق [س] یاددا قالماق.	قۇل اولما slavery [آ] قۇل شکلینه دوشمه (فا:بندگی).			
قۇلاقدان دولما [ص] باشقالاریندان ائشیدیلهرک اندیلین بیلگی.	قۇل اولماق [س] بیرنین امری آلتیندا اولماق.			
قۇلاق سیز [ص] قولاغی اولمایان، قولاقلیغی اولمایان.	قۇل ایشی [آ] انسان اوغلونون دؤزلدیگی بیر ایش، اثر و یایی اوچون سؤیله‌نیر.			
قۇلاق کسن [آ، دا] ۱-سرت اولماق اوچون ایت لرین قولاق-لارینی کسمک له مشغول اولان. ۲-حوققاباز، کلک باز.	قۇلئیبانی [باخ] آلتیبانی.			
قۇلاق لاری دولماق [س] تکراری شئیلری دینله‌مکدن بیخماق.	قۇلباش [خ] ارتوغرۇل بگین یاخین یولداشلاریندان ۷.			
قۇلاق لارینا قدر قیزارماق [س] چوخ اؤتانماق.	قۇلباق [آ] مرحمتلی، یاردیم سئور؛ دیواندا آدی گنجین بیر بگ ۷.			
قۇلاق لی [ص] قولاغی اولان، قولاغبنزه‌ین چیخینیتی سی اولان.	قۇلبان [آ، ت] تورک دین آداملاریندان بیرنین آدی.			
قۇلاق لی بؤرک [آ] قولاغی اؤرتن بؤلومو اولان بؤرک وپاپاق.				
قۇلاق لیق [آ] ۱-آغیر ائشیدن لر اوچون ائشیتمه آراجی. ۲-تلفن کیمی آراجلاردا ائشیتیمک اوچون قۇلاغا تاختیلان آلت (فا:گوشی). 3 receiver (of a telephone)				
قۇلاق لاری دولماق [س] اؤرتن بؤلوم.				
قۇلاق قۇ [آ] ۱-یارادیجی ۲-قۇلا کیمی ۳-قورخوسوز ۷.				
قۇلاق قوخان [آ] باخ:قۇلاقو+ خان/ هولاقوخان ۷.				
قۇلاق قۇل اولماق [س] بیرنین بؤیروغو آلتیندا اولماق، آلاه				

Qq ق	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۵۴۵	ارک سۆزلۆکو	ق ق
عبادت، تانریا قارشى اؤدنه‌مى گره کن گۆرو، خدمت ائتمه (فا:خدمت). service	قۇلۇنچۇ [ص،سن] قوللوق ائندن (فا:خدمتکار). servant		قۇلۇنجان [آ،بی] خالق طبابتینده ایشله دیلن، دارچینا اوخشار بیر بیتگی کؤکو.	ق ق
قۇلۇق چولۇق [آ] قوللوق ائتمه.	قۇلۇق چولۇق [آ] قوللوق ائتمه.		قۇلۇنچۇ [آ] اؤرمیه ده کند، زاقانلا'دا داغ آدی (۲۰۵۰) ۲۴۰.	ق ق
قۇلۇلو [آ] گنرمی ده کند آدی.	قۇلۇلو [آ] گنرمی ده کند آدی.		قۇلۇنقارا [آ] انسان آدی، باخ:قۇلۇن+ قارا ۷.	ق ق
قۇلۇنچ [باخ] قۇلۇنچ.	قۇلۇنچ [باخ] قۇلۇنچ.		قۇلۇنلاماق [س] [آت] بالالاماق.	ق ق
قۇلۇ [آ] ۱-قۇل+و، بنده سی، آلاسه بنده سی ۲-تورکلرده اونلوشخص آدی، موغول خانلاریندان بیرى ۱۲ {قولسۆزوندن}	قۇلۇ [آ] ۱-قۇل+و، بنده سی، آلاسه بنده سی ۲-تورکلرده اونلوشخص آدی، موغول خانلاریندان بیرى ۱۲ {قولسۆزوندن}		قۇلۇنلو [ص] یانیندا بالاسی اولان آت.	ق ق
قۇلۇ [آ] ماکی، زنجان، کلئیر، مراغا، ملایر، ملیکان، هشتری (کندی)؛ گنرمی (قیشلاق)، مینودشت (تپه) ده کند آدی.	قۇلۇ [آ] ماکی، زنجان، کلئیر، مراغا، ملایر، ملیکان، هشتری (کندی)؛ گنرمی (قیشلاق)، مینودشت (تپه) ده کند آدی.		قۇلۇنلوق [آ] قیسراق کیمی حیوانلاردا دؤل یاتاغی، بالالیق.	ق ق
قۇلۇبگ [آ] انسان آدی، باخ:قۇلۇ+ بگ.	قۇلۇبگ [آ] انسان آدی، باخ:قۇلۇ+ بگ.		قۇلی quli [آ] (قۇلیگ) جسور، گۆزوقارا ۷.	ق ق
قۇلۇبگلی [آ] ۱-چله بیانیلی طایفاسینا باغلی بیر بویدور ۳،۱۰۸.	قۇلۇبگلی [آ] ۱-چله بیانیلی طایفاسینا باغلی بیر بویدور ۳،۱۰۸.		قۇلی قصه [آ] زنجان دا کند آدی.	ق ق
۲-کلئیر و اردبیل ده کند آدی.	۲-کلئیر و اردبیل ده کند آدی.		قۇلیابانی [باخ] قولیبانی.	ق ق
قۇلۇچ [آ،آت] ارکک آدلاریندان.	قۇلۇچ [آ،آت] ارکک آدلاریندان.		قۇلیگ [آ] قۇلی، قۇلیق، گۆی تورکلر دؤنمی بگ لریندن ۷.	ق ق
قۇلۇداش [آ] یاردیملی 'دا داغ آدی (۲۲۰۳) ۲۴۰.	قۇلۇداش [آ] یاردیملی 'دا داغ آدی (۲۲۰۳) ۲۴۰.		قۇم qum [آ،آت، سن؛ دده 'قۇن] داشلارین نارین تیکه لری، چانقیل دان کیچیک ولیل دن بؤیوک داش تیکه سی	ق ق
قۇلۇزاده [آ] آتاسی خویدان نخجوانا گنئیدیاوردا ائوله نییدیر و میرزا جلیل محمد قولوزاده ۱۸۶۸ ده نخجواندا آنادان اولدو، ۱۹۰۴ ده شرق روس قازتئینده محررلیگه باشلامیش و ۱۹۰۶ ده مشهور ملانصرالدين درگی سینی یاین لامیشدیر و ۵ ایل اونون رداکتورو اولموشدور، ۱۹۲۲ ده تبریزه گلیب ویر مدت درگی سینی اوردا چیخاردیب وخیابانی قالدیشینی تشریح ائتمکده بؤیوک همّت صرف ائیدییدیر، ۱۹۳۲ جی ایلده باکو شهرینده دنیاسین دیشیدی.	قۇلۇزاده [آ] آتاسی خویدان نخجوانا گنئیدیاوردا ائوله نییدیر و میرزا جلیل محمد قولوزاده ۱۸۶۸ ده نخجواندا آنادان اولدو، ۱۹۰۴ ده شرق روس قازتئینده محررلیگه باشلامیش و ۱۹۰۶ ده مشهور ملانصرالدين درگی سینی یاین لامیشدیر و ۵ ایل اونون رداکتورو اولموشدور، ۱۹۲۲ ده تبریزه گلیب ویر مدت درگی سینی اوردا چیخاردیب وخیابانی قالدیشینی تشریح ائتمکده بؤیوک همّت صرف ائیدییدیر، ۱۹۳۲ جی ایلده باکو شهرینده دنیاسین دیشیدی.		قۇم [آ،آت] تورکۆستان سینیریندا بیر شهر آدی؛ یاقوت حموی قۇم یثرىنین قدیمی آدی نی گۇندان یازیدی کی سونرالار قیسالیب و قۇم شکلینی آلییدیر، البته کاشغرلی محمودون یازدیغی قۇم سۆزو حموی دن چوخ اۇنجه لره عاید اولور، بو اۆردن قۇم سۆزونون سندیتی او ییری کلمه لره نسبت چوخراقیدیر (فا:قۇم).	ق ق
قۇلۇقا [آ] گۆرچین ۷.	قۇلۇقا [آ] گۆرچین ۷.		قۇم [آ] مراغوشبستر (تپه)، بیجار (دره)، ماکی (قیشلاق)، قۇم (رود)، خیاو (قۇمچوقایا)، اسدآباد (قۇمشانا)، میانا (قۇقان)، اۇجان (لار)، گده بگ (لو)، هشتری و هتريس (لو) کند آدی. میانا (داغی)، قاخ (باش)، خوی دا (قۇمالیق) داغ آدی. بیجاردا (قۇمچقای) یثر آدی. باکی یا یاخین بیر آدا (قۇم آداسی)، آبشرون 'دا گؤل آدی (قۇمایما)، قانیق چایی نین سؤل قولو (سچای) ۲۴۰.	ق ق
قۇلۇن qulun [آ] تازا دوغولموش آت بالاسی، آلتی آی قدر یاشی اولان آت (فا:کره اسب). equus hemionus	قۇلۇن qulun [آ] تازا دوغولموش آت بالاسی، آلتی آی قدر یاشی اولان آت (فا:کره اسب). equus hemionus		قۇمیل [آ] زاقاتالادا بیر آشیریم آدی (۲۸۹۲) ۲۴۰.	ق ق
{قۇل کلمه سینین معناسی مجازی حالدا بالاجا و حقیر مفهوموندا اولراق کیچیک آت اوچون سؤیله نیر ۶:باخ: قۇلان}.	{قۇل کلمه سینین معناسی مجازی حالدا بالاجا و حقیر مفهوموندا اولراق کیچیک آت اوچون سؤیله نیر ۶:باخ: قۇلان}.		قۇما [آ] گۆنو، بیرینین قادین لارینین بیریرینه گۆره نسبتی ۲ (فا:هو). {گۆنو سۆزونون دیشیک شکلی اولمالیدیر ۶}.	ق ق
قۇلۇنچ qulunc [آ،ع،یو] بئلده اولان شیدتلی آغری، اؤموز آغری سی (فا:قولنج). (med) colic	قۇلۇنچ qulunc [آ،ع،یو] بئلده اولان شیدتلی آغری، اؤموز آغری سی (فا:قولنج). (med) colic		قۇماچ [آ] ۱-سؤل قۇن ۷. ۲-خ [انسان آدی: قاماچ، قماچ ۱۴۷.	ق ق
قۇلۇنجا [آ،باخ: قۇلۇن] یثنی دوغولموش آت بالاسی.	قۇلۇنجا [آ،باخ: قۇلۇن] یثنی دوغولموش آت بالاسی.		قۇمارال [آ] قۇمرال، بۇغدا ی تنلی ۷.	ق ق
			قۇمارخان qumarxan [آ] آستانادا کند آدی {قام+ار+خان}.	ق ق

ق ق	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۵۴۶	ارک سۆزلۆگو	ق ق
قۇمارقا [آ] قۇشاتما، مُحاصره ^۷ .	(۱۸ک گ * ۱۵۰/ی تو)، چشمه شور (۶۰ک ق * ۵۰)، چم			
قۇماق [آ] ۱- یاردیم، کۆمک ۲- سئودا، عشق ^۷ .	عسگر آباد (۲۱ک ق * ۱۰۰/ی تو)، حسنلی (تهران یولو ۶۳			
قۇمان [س،] آقیچاق ائلرینه وئرلن بیر آد.	* ۲۰ شاهسون-اینقریه)، خلیج آباد (۲۱ک د * ۳۵نفر)،			
قۇمانبارس [آ] انسان آدی، باخ: کومان + پارس ^۷ .	خلیج آباد (۳۰ک گ د * ۳۰۰)، دستجرد (۶۴ک ب * ۲۰۰۰			
قۇمانبای / قۇمانبگ [آ] انسان آدی، باخ: کومان + بای/ بگ ^۷ .	نفر، خلیج تۆرکو) رحمت آباد (۲۰ک ق * ۱۷۰/ی تو)، شمس			
قۇماندی [آ] مۆتلو، سئوینجلی؛ قوزئی آلتایلاردا یاشایان	آباد (۳۰ک ق ب * ۱۳۰/ی تو/ گائین و شاهسون طایفالاری)،			
بیر تورک بویو، آلتای تۆرکلری آسکی اویماق بگ لریندن.	شیرین بولاق (* ۳۰نفر) صفرآباد (۲۴ک ق د * ۳۵۰/ی تو)،			
قۇم انگه رگی [آ، دی] اوچگن کفال، ایری انگه رگ (فا: نوعی	عین آباد (۲۵ک ق * ۲۰۰/ی تو)، فرج آباد (۳۰ک ق د			
ماهی). vipera ammodytes	* ۷۰۰)، قۇمرود (۱۸ک ق د * ۱۵۰۰/ی تو)، کاج (۳۶ک ق د			
قۇم اوتۇ [باخ] اویوز اوتۇ.	* ۳۰۰/ی تو، گنجه (۲۵ک ق * ۳۲۰/ی تو/ شاهسون ائلی)،			
قۇماشی [آ] باخ: قومسال.	محمدآباد (۳۶ک ق د * ۲۳۰/ی تو)، ملک قلعه (۱۵ک ق د			
قۇم بالیغی [آ، دی] دیشلری و قارین اۆزگ لری اولمایان	* ۲۰۰/ی تو، منظریه (* ۱۵نفر (شاهسون طایفاسی)،			
کیچیک بیر بالیق (فا: نوعی ماهی). ammodytes	قۇمبارا [آ، فا: خمپاره] تۇپ گۆللہسی، بۇمبا، بیر نوع			
قۇم بالیغی گیللر [آ، دی] سۆمۆکلۆ بالیق لار تاقیم ایندان	سلاح. mortar-shell			
کفال لارین آلت تاقیمینا گیرن بیر سۆی.	قۇم تۇرباسی [آ] کیسه، قوم دۆلدوراراق سیغیناق و سئل			
قۇم بۆلگه سینین جایلاری [آ] شورچای (قۇم- کرج- قئیدار-	دۆنده رن دووار و بوجور شیلر دۆز لتمگه یاریان توربا.			
آوج- شهر لرینده بالاجا چای لارین آدی)، قاراسو (قۇم	قۇمجو [آ] قوم گتیریپ ساتان کیسه.			
دۆزگۆلو، (srb۳۴، قوم چایی/ قۇمرود (qas۰, ۶b۲۸۸)،	قۇمچول [آ] قوملو تۇپراقدا یتیشن بیتگی ویا قوملوغوسئون.			
قۇم بۆلگه سینین داغلاری [آ] اۇجایول (۴۷ک گ ب ۱۵۰۵)،	قۇمچۆلو [آ] اینجه قوملا اؤرتولۇ چۆل.			
قازان داغی (۴۹ک گ ب ۱۶۱۵)، قاریاتان (۵۱ک گ ب ۲۵۸۰)،	قۇم داریمی [آ، بی] تاخیل لاردان بیر یشم بیتگی سی.			
قاراوۇل خانا (۵۷ک گ ب ۱۹۷۸)، نۇها (۳۷ک گ ب ۲۳۹۰)،	قۇم داش [آ] قۇم لارین برکیمه سیندن دوزه لن بیر نوع داش			
چال (۴۲ک گ ب ۲۶۷۱)، قیزیل سنگاب (۴۹ک ب ۱۴۷۸)،	(فا: سنگ ماسه). sandstone			
قاراوۇل خانا (۵۰ک ب ۱۴۹۴)، قیزلابگی (۵۴ک ب ۱۶۸۰)،	قۇم داشی [آ] قۇملارین برکیمه سیله و داشلاشماسیله دوزه لن			
هینس (۶۲ک ق ب ۱۸۰۸)، گز (۶۳ک ق ب ۱۸۷۵)، گۆیجه	داش نوعو (فا: ماسه سنگ). sandstone			
(۷۰ک ب ۳۰۷۱)، بادامچا (۲۳ک ق ب ۱۰۷۹)، بۆرۆخلو	قۇمرال [آ] بۆز رنگی، قویو ساری، توتقون رنگ. {سن،			
(۲۶ک ق د ۱۱۲۰)، آغچا قوجا (۳۲ک ق ب ۱۲۵۰)، میل	مدور؛ دیواندا قونقور کلمه سی پالیت رنگینه دئییلیب، و بو			
(۳۵ک ق ب ۱۱۲۶)، آغ داغ (۳۶ک ق ب ۱۰۱۵)، مَجک لو	کلمه یه باغلی قونور و قۇمرال سۆزلری همان معنادا			
(۴۸ک ق ب ۱۲۳۸)، آئین (۲۷ک گ ۱۵۰۰)، کمر قاشی	دوزه لیپ؛ قونقور= قونور، قونورال، قۇمرال، قۇمرال}.			
(۲۷ک گ ب ۱۴۴۹)، گزدر (۳۵ک گ ۲۱۳۸)، ماهو	قۇمرال ساجلی [ص] ساجی آچیق ساری رنگده اولان.			
(۴۲ک گ ب ۲۹۷۰)، آله/ آلا (۵۰ک گ ب ۱۹۹۰)، گۆلگز	قۇمراللیق [آ] قۇمرال رنگینده اولما.			
(۵۵ک گ ب ۲۲۷۵)، شیمشک (۵۵ک گ ب ۲۵۸۴)،	قۇمرو qumru [آ، دی] گۆرچین گیللردن، گۆرچین دن			
قۇم بۆلگه سینین تۆرک کندلری [آ] اَلْبُرْز/ اَلْبُرْز (۱۲ک ق ب	بالاجا، بۆز رنگلی، بۆیو قاراحالقالی بیر قوش (فا: نوعی			
* ۳۹۰/ی تو)، امین آباد (۳۸ک ق * ۱۰۰/ی تو)، جوجین	پرنده). stepfopelia {فارسیجا دئیلمه گینه رغما قۇمرال			

Qq ق	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۵۴۷	ارک سۆزلوگو	ق Qq
کلمه‌سینه و بۇ رنگه باغلی اولما لیدیر، باخ: قۇمرال}.	قۇملاما [آ] ۱-قۇملاما ایشی، قۇملاتمیز له‌مه sandblasting		قۇملاما [ل] ۱-بیر یشره قوم تۇکمک وقوملو اتمک (فا: ماسه دار کردن). ۲-سورتمک، قۇملا سیلمک و تمیز له‌مک to sandblast	
قۇمروو [آ، دا] زینقیروو (فا: زنگوله).	قۇمروولو [ص] یونونا و قۇینونا قۇمروو آسيلمیش.		قۇملانماق [س] قۇملا تمیز لنمک، قۇملا سیلنمک.	
قۇم‌ساعاتی [آ] دار بیر بوغازلا بیر بیرینه باغلانمیش ایکی قاب، اؤستده کی قاین قومو یاواشجا آشاغی قابا تۇکوله‌رک زامان سۆره سینی بیلدیرن بیر وسیله.	قۇمسال qumsal [آ] ۱-قۇملو یشر، قوم چیخان یشر، سو قییی لاریندا دوزه لن قۇملو یشر، قۇملا اؤرتولو یشر و دنیز قییی سی (فا: محل ماسه ای کنار دریا). ۲-قۇملا قاریشیق اولان (توپراق، اکین توپراغی).		قۇملو [ص] قومو اولان یشر.	
قۇمسالالیق [آ] قۇمسال یشر، قۇملوق.	قۇمسالی [ص] قۇمسال توپراق.		قۇملوجا [ص] چوخلو قۇم قاتیشیغی اولان یۇمشاق توپراق.	
قۇمساللیق [آ] قۇمسال اولما وضعیتی.	قۇمساللیق [ص] قۇمسال توپراق.		قۇملوجا [آ، بی] بیر ایللیک یا چۇخ ایللیک بزک بیتگی‌سی.	
قۇم‌سپن [آ] دمیر پاسینی آرادان آپارماق اوچون ویا بیر لایی گؤتورمک اوچون قۇمو فشارلا سپن آراج (فا: شن پاش).	قۇم‌سپن [آ] دمیر پاسینی آرادان آپارماق اوچون ویا بیر لایی گؤتورمک اوچون قۇمو فشارلا سپن آراج (فا: شن پاش).		قۇملوق [آ] قۇملو یشر، قۇملا، قۇمسال یشر (فا: شنزار). sandy	
قۇم‌سوز [ص] قومو اولما یان.	قۇم‌سوز [ص] قومو اولما یان.		قۇملولوق [آ] قومو چۇخ اولان یشر، قۇم‌ساللیق.	
قۇم‌فیرتیناسی [آ] قوم قاسیرقاسی، چوللرده قومو هاوا یا قووزایان یشل.	قۇم‌فیرتیناسی [آ] قوم قاسیرقاسی، چوللرده قومو هاوا یا قووزایان یشل.		قۇموج qumuc [آ، دی] یازدا کۇملار حالیندا اۇچوشان، اکین لره ضرر وئرن بیر نوع سینک {باخ: قیمیج، قیمیلداماق}.	
قۇم‌فازان [آ، دی] گمیرگن لردن آفریقادا یاشایان ممه لی بیر حیوان bathyerus maritimus	قۇم‌فازان [آ، دی] گمیرگن لردن آفریقادا یاشایان ممه لی بیر حیوان bathyerus maritimus		قۇموق [آ] داغستاندا یاشایان تورک دیللی خالق و بو خالقا منسوب اولان کیمسه (فا: نام قومی ترک در داغستان).	
قۇم‌قاییسی [آ، دی] ایستی ایلیق دنیز لرین قایا لیق لاریندا یاشایان سۆمۆ کلو بالیق (فا: نوعی ماهی). neogobius	قۇم‌قاییسی [آ، دی] ایستی ایلیق دنیز لرین قایا لیق لاریندا یاشایان سۆمۆ کلو بالیق (فا: نوعی ماهی). neogobius		قۇموقچا [ص] قۇموق تورکجه‌سی.	
قۇم‌قۇم [ظ] چنگه چنگه، کۆم کۆم، توپان توپان "ساجلارینی قۇم قوم دیییندن قۇپاریردی". {باخ: کۆم کۆم} قۇم‌قۇما، [آ] یازدا باغلاردا و مشه لرده مشوه آغاجلارینا داراشیب، اونلارین یاپراق لارینی یشین و آغزیندان بۇراخدیغی تۇرا اۇخشار ماده ایله اونلاری بۇرۇشدورن زیان وئریجی تیرتیل {باخ: کۆم کۆم}.	قۇم‌قۇم [ظ] چنگه چنگه، کۆم کۆم، توپان توپان "ساجلارینی قۇم قوم دیییندن قۇپاریردی". {باخ: کۆم کۆم} قۇم‌قۇما، [آ] یازدا باغلاردا و مشه لرده مشوه آغاجلارینا داراشیب، اونلارین یاپراق لارینی یشین و آغزیندان بۇراخدیغی تۇرا اۇخشار ماده ایله اونلاری بۇرۇشدورن زیان وئریجی تیرتیل {باخ: کۆم کۆم}.		قۇمول [یشرب] بئل له ییغیلان قوم تپه‌سی (فا: تپه ماسه ای).	
قۇم‌قۇما [ع، ت] قۇمقان [ابریق، گوپوم (فا: قمقمه)].	قۇم‌قۇما [ع، ت] قۇمقان [ابریق، گوپوم (فا: قمقمه)].		قۇن qun [آ، هون، باخ: قون، ارگنه قون].	
قۇملا [آ] باخ: قۇمسال یشر، قۇملوق. ۲-دنیز قییی سیندا گونشله‌نن وسویا دوشولن یشر (فا: پلاژ).	قۇملا [آ] باخ: قۇمسال یشر، قۇملوق. ۲-دنیز قییی سیندا گونشله‌نن وسویا دوشولن یشر (فا: پلاژ).		قۇنا [آ، قینا] ۷. {قیناماق، دان: انتقاد ائدن}	
قۇملاق [باخ] قۇملوق.	قۇملاق [باخ] قۇملوق.		قۇنا بگیم [خ] غزنه لیکر دؤنمی، قازادین بگین قیزی ۷.	
			قۇنار [آ، برکت، بوللوق] ۷. "قۇنارلی: برکتلی"	
			قۇنان [آ] ۱-ایکی یاشینا گلیمیش قیسراق ۲-عدالتلی، عادل [خ] قیرقیزلارین، ایچگیلیک و نایمان اویماق‌لاری، اولوبابالاریندان ۷.	
			قۇنابای [خ] قازاق خانلیغی بگلریندن، شاعر آباي ین باباسی ۷.	
			قۇن‌بۇغا [آ] چنگیز خانین نوه لریندن ۲۹.	
			قۇنت qunt [ص، دده] ۱-برک، قالین قییم، ساغلام "قۇنت ایشیق: برک ایشیق". ۲-ساده، گؤسته‌ریش سیز. ۳-انسان - آدی: قۇنتالپ، قۇنتای، قۇنتبای، قۇنتر.	
			قۇنتور [خ] قۇن+تور/سور: وولقا قییی لاریندا یاشایان بیر تورک اویماغی ۷.	
			قۇنچ qunc [آ] جوراب و باشماق کیمی شیلرین دیزه قدر قالخان بؤلومو "چکمهنین قونجو"، بیرشئین توتاجاق یشری، بیر شئین اۇجو و چیخیستی یشری "چووالین	

Qq ق	آذربایجان تورکجه سی	۱۵۴۸	ارک سۆزلوگو	ق ق
قونجودان	قونجودان یا پیشیب گؤتوردولر (فا: ساقه چکمه و چیزهای مشابه با آن) {دده، باخ: قوجماق}.		قونجی [آ] اورد (مؤغول خانین) خانین جانیشینی ^{۱۲} .	
قونجوسوز	[ص] قونجو اولمایان.		قونی سگون [خ] بیلگه خاقان زامانی، دوقوز اوغوز کوموتانی ^۷ .	
قونجلو	[ص] قونجو اولان.		قووا quval [آ] گئییک ^۷ .	
قونجول	[ص] قونجلا ایلگی لی.		قووات quvat [آ] سئوینج، مۇتلو لوق ^۷ .	
قونجا	[باخ] قونجا.		قووارت quvart [آ] ۱-قورد ۲-دایانیقلى، قاوی، متین ^۷ .	
قونجای / قونجوی	{تات، ۱-قیرقیزلارین، توقای و قارقول-اویماق لاریاؤلوبالاریندان ^۷ ، ۲-بوکلمه معشوقه معناسیندا اولاراق چینه قاینقلى تانینیر ^{۱۲} . باخ: قونجا.		قووارلنماق [س] اوزک لنمک، قوئارلنماق. {قووارلنماق} قوئارلنماق مغرورلنماق}.	
قونجوق	[خ] قویونجوق؛ چاغاتای خانلاریندان ^۷ .		قوواس quvas [آ، دا] خیارشور. {باسمیش یئر لیلر دیلی {قوواقان [خ] قووا، قووانج، قان؛ باشقورد اویماق بگ لریندن ^۷ .	
قوندا	qunda [آ، دی] بیر نوع زهیر لی و بویوک هورومجک (فا: نوعی عنکبوت بزرگ و زهدار).		قووانج quvanç [آ] قیوانج، غرور، مۇتلو لوق، افتخار ^۷ .	
قونداق	[آ، سن] ۱-بلک. ۲-توفک و تاپانچانین یثره دایانان قیسمی (فا: قنداق) swadding clothes {قونماق} قونتاغ قونداق قونداق: اوشاغین اوتوراق یثری ^۵ ؛ بعضاً یونانجا kontaki سوزوندن آلینما دئییلیر}.		قووانچبگ [خ] قیرقیز: توقای و بوقو اویماغی اولوبالاریندان ^۷ .	
قونداق باغی	[آ] بلک باغی، قونداغی باغلاماغا یاریان باغ.		قوواندوق [خ] قیوانج، مۇتلو لوق، غرور و یثیریجی؛ قازاقلارین، اورتایوز بؤلگو، آرقین اویماغی اولوبالاریندان ^۷ .	
قونداق سیز	[ص] بلک سیز، قونداغی اولمایان.		قووراق quvraq [آ] توپلوم، توپلومجو ^۷ .	
قونداق لاماق	[ل] بله مک، بلک له مک.		قوهک quhək [آ] فریدن ده کند آدی {قویوق}.	
قونداق لانماق	[بل] بلنمک، بلک لنمک.		قوهه quhe [آ] کرج ده کند آدی {قویو}.	
قونداق لی	[ص] بلک لی، قونداغی اولان.		قوهیجان quhican [آ] تاروم دا کند آدی {قویوجان}.	
قوندوز	qunduz [آ، دی، ت، سن] سو ایثی، گیمرگن، چوخو سو ایچینده یووا سالان، ایری و جودلو، باشی گئیش، بورنو قیسا، گئیش و دوز قویروقلو، دال آیاقلاری پرده لی، گنج آعاجلار اوچون ضرر لی، طبیعت دوشمنلری طرفیندن درسی اوچون اولانان بیر حیوان. castorfiber		قوی quy [آ] دیب، دره (فا: دره). {ت قوی، قوی؛ اسکی تورکجه ده قوی سوزو (دیب) معناسیندادیر و بو کلمه دن دوزه لن سوزلرده بیر شئین بوشلوغونو گورمک اولور، بو سوزدن آلیناراق بیر نئچه کلمه یه اشاره ائتمک اولار: قویو قویوغ، قودوغ (درین، چوخور)، قویتو (دنیزین قارایاگیریلن یثری)، قوتو (قویتو؛ (ایچی بوش جعبه)، قویلاماق (بوش یثره یئر لشدیرمک)، قوجاق (قول آراسی بوشلوغو)، قوز (گونش اولمایان یئر، گونش بوشلوغو)}.	
قوندوزبگ	[آ] انسان آدی، باخ: قوندوز + بگ ^۷ .		قویاس / قایاس [آ، ت] کاشغر بؤلگه سی ایلی دره سینده چیگیل بویلارینین یاشادیقلاری بیر شهر آدی، بو شهر بیر دؤنم چاغاتای حکومتی نین باشکندی اولموشدور ^{۱۲} .	
قوندوز بوجگی	[آ، دی] باخ: قوندوز بوجگی.		قویاش [آ] گونش ایشینی ^۷ .	
قوندوش	[آ، بی] زهر لی یابانی بیتگی.		قویان [آ] ۱-زره، ذمیراغ ۲-بوزقیر تاوشانی؛ ۳-اوزبکلرین، قونرات و لونجاقالی اویماقلاری اولوبالاریندان ^۷ .	
قونقورتای	[خ] آلتای تورک لری اویماق بگ لریندن ^۷ .			
قونماق	[ل] سویماق، چالماق (فا: لخت کردن). {ت اوغرو داوار قوندو؛ اوغرو مال چالدی}.			
قونی	quni [آ] اورمیه ده کند آدی {باخ: قون/هون}.			

Qq	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۵۵۰	ارک سۆزلۆک	ق ق
بسله نن کیچیک اؤتوجو بیر قوش (فا:نوعی پرنده) saxicola	قۇیماق quymaq [ل] اؤن یاغ شکر و سۇ قاتیشماسینی قیزاردراق حاضرلانا بیر یئمک، اونو یاغدا قیزاردراق اؤنا شکر زعفران و بادام خلالی و سۇ آرتیراراق دوزه لن بیر یئمک (فا:نوعی خوردنی). {ت'قۇیما: ۱-یاغلی اکمک. ۲-بیر متتالی اریده رک اؤندان دوزه لن آراج؛ بو کلمه دن دوشونولورکی قۇیماق فعلی اریدیپ داغ ائله مک معناسیندا بیر و بو فعلدن آلیناراق قویوم (گۆمۆش، اریتمه نتیجه سی اله گلن متتال) دوزه لیب.}			
قۇیوق یاغی [آ] قویون قویروغونون اریدیلمه سیندن عمله گلن یاغ (فا:دنبه). fat	قۇیوق یاغی [آ] کیچک قویروق، اینجه قویروق.			
قۇیوقچو [آ] ۱-قویروق یاغی آلیب ساتان. ۲-بیر آدمین ویا بیر گۆروش و فلسفه نی ایز له ین و اؤنا باغیملی اولان.	قۇیوقچو [آ] ۱-قویروق یاغی آلیب ساتان. ۲-بیر آدمین ویا بیر گۆروش و فلسفه نی ایز له ین و اؤنا باغیملی اولان.			
قۇیوقدا بیجاغی سیندیрмаق [ل] ایشی یاریمچیق قویماق.	قۇیوقدا بیجاغی سیندیрмаق [ل] ایشی یاریمچیق قویماق.			
قۇیوقلاماق [ل] ۱-قویروغوندا توتماق (فا:از دم چیز ی گرفتن). ۲-قویروق باغلاماق (فا:دنبه بستن).	قۇیوقلاماق [ل] ۱-قویروغوندا توتماق (فا:از دم چیز ی گرفتن). ۲-قویروق باغلاماق (فا:دنبه بستن).			
قۇیوقلانماق [س] ۱-قویروق باغلاماق، یاغلی لانماق. ۲- [بل] قویروغوندا توتولماق.	قۇیوقلانماق [س] ۱-قویروق باغلاماق، یاغلی لانماق. ۲- [بل] قویروغوندا توتولماق.			
قۇیوقلو [ص] قویروغو اولان، [مج] آرخاسی اولان هر شی، دالی سی کیسلمه ین (فا:دم دار، دنباله دار).	قۇیوقلو [ص] قویروغو اولان، [مج] آرخاسی اولان هر شی، دالی سی کیسلمه ین (فا:دم دار، دنباله دار).			
قۇیوقلو اولدوز [آ] دالیندا اؤزانتی سی اولان اولدوز (فا:ستاره دنباله دار).	قۇیوقلو اولدوز [آ] دالیندا اؤزانتی سی اولان اولدوز (فا:ستاره دنباله دار).			
قۇیوقلو ایلان [آ،دی] چوخ بؤیوک ایلان.	قۇیوقلو ایلان [آ،دی] چوخ بؤیوک ایلان.			
قۇیوقلو [آ،دی] قۇیروغو اولان (فا:دنباله دار). protracted	قۇیوقلو [آ،دی] قۇیروغو اولان (فا:دنباله دار). protracted			
قۇیوقلو قورباغا [آ،دی] یومورتادان یثنی چیخمیش قورباغا.	قۇیوقلو قورباغا [آ،دی] یومورتادان یثنی چیخمیش قورباغا.			
قۇیوقلو کبه نک [آ،دی] قانادلاری قارابنک لی ساری رنگده بیر کبه نک papillio machaon	قۇیوقلو کبه نک [آ،دی] قانادلاری قارابنک لی ساری رنگده بیر کبه نک papillio machaon			
قۇیوقلو یالان [آ] چوخ بؤیوک یالان.	قۇیوقلو یالان [آ] چوخ بؤیوک یالان.			
قۇیوقلولار [آ،دی] اؤمورقالیلارین آمفیبولار صنف ایندن بیر تاقیم، وجودلاری اؤزون، باجقلاری ضعیف، سۆرونه رک یئرین، مختلف قویوقلولاری ایچینه آلان بیر حئیوان سویو (فا:تیره ای از حیوانات دمدر).	قۇیوقلولار [آ،دی] اؤمورقالیلارین آمفیبولار صنف ایندن بیر تاقیم، وجودلاری اؤزون، باجقلاری ضعیف، سۆرونه رک یئرین، مختلف قویوقلولاری ایچینه آلان بیر حئیوان سویو (فا:تیره ای از حیوانات دمدر).			
قۇیولاما [آ] قۇیولماق ایشی (فا:تدفین). burial	قۇیولاما [آ] قۇیولماق ایشی (فا:تدفین). burial			
قۇیولاما ق [ل،سن،باخ:قوی] گۆمک، بیر ماده نین ایچینه قویاراق اؤستونو اؤرتمک، باتیرماق (فا:خاک کردن). to bury	قۇیولاما ق [ل،سن،باخ:قوی] گۆمک، بیر ماده نین ایچینه قویاراق اؤستونو اؤرتمک، باتیرماق (فا:خاک کردن). to bury			
قۇیولانتی [آ] دفینه (فا:دفینه). buries treasure	قۇیولانتی [آ] دفینه (فا:دفینه). buries treasure			
قۇیولانماق [س،سن] باتماق، گۆمولک.	قۇیولانماق [س،سن] باتماق، گۆمولک.			
قۇیولانمیش [ص] مدفون (فا:مدفون). buried	قۇیولانمیش [ص] مدفون (فا:مدفون). buried			
قۇیومال [خ] اوغوزنامه ده بؤری تَچینه نین اؤتکی آدی ۷.	قۇیومال [خ] اوغوزنامه ده بؤری تَچینه نین اؤتکی آدی ۷.			

Qq ق	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۵۵۱	ارک سۆزلوگو	ق Qq
قۇيۇقازان [آ] ایشی قۇیو قازماق اولان (فا:چاهکن). well-	قهرمان لبق [آ] ایگید لیک، قوچاق لیت.		قهرمانانه [ظ] ایگیدجه سینه (فا:~).	
digger	قۇيۇقازیماق [س] بیرینین یامان لیغینا چا لیشماق.		قهرمانجاسینا [ظ] ایگیدجه سینه (فا:قهرمانانه).	
قۇيۇکیمی [ص] چوخ درین یئر، بۇیوک چوخور یئر.	قهرمانلو [آ] گثرمی و اؤرمیه ده کند آدی.		قهرمانی [آ] آذربایجان موسیقی سینده بیر خالق اویونون آدی.	
قۇيۇلار [آ] میانا دا کند آدی.	قهرقهرال qəhqəral [آ] گثری لهمه (فا:عقبروی retrogradation		قهرقهه qəhqəhe [آ] برکدن گولوش، قاه قاه ایله گۆلمه	
قۇيۇلاماق [ل] یئرہ گۆممک.	قۇيۇلانماق [ل] اؤستو باسدیرلماق، یئرہ گۆمولمک.		{ع: سس تق «قاققیلداماق»}	
قۇيۇلتماق [ئتد، باخ: قۇتو] قۇیو لماق ایشینی گۆردورمک.	قۇيۇلدار [خ] ۱-اؤیوملو، آهنگلی، گنچیملی؛ یتنی سئی		قهرقهه چیچگی [آ، بی] ایکی چنک لی، چیچک لرین قیراق لاری	
قۇيۇلوق [آ] قۇیو یئر ی اوچون ئئاسب، قویو اولما وضعیتیی.	یازیت لاریندا آدی گنچن بیر بگ ۲-سایقیدیر، سایقی یا لایق ۷.		گۆی رنگینده جیزیق لی و چیچک رنگی آغ، گۆی (ماوی)،	
قۇيۇم quyum [آ] قیزیل و گۆموش دن دۆزلمیش شئیلر،	قۇيۇلوق [آ] قیزیل و گۆموش دن دۆزلمیش شئیلر،		پمبه و مورشو، بیر ویا چوخ ایللیک، دیرمانیجی اؤتسو و	
قیزیل گوموشدن قایرلیمیش بڑک شئی لری (فا:جواهر).	{سومرجه «قۇدیم»: قۇیومجو؛ سن: سیم، بو کلمه اسکیده		سؤس بیتگی سی، گۆندوز صفاسی (فا:نوعی گیاه).	
بیلہ زیک و کوپہ آنلامیندا ایدی و کۆک باخیمیندا قویلاماق،	قوی (یئرہ قویلانمیش) سؤزایله ایلگی لیدیر؛ باخ: قۇیماق}.		قهرقهه قالاسی [آ] بۇ قالا خیابوین ۸۰ کیلومتیرینده و شیران،	
قۇيۇمیبلگه [آ] انسان آدی، باخ: قۇیوم + بیلگه ۷.	قۇيۇمجو [آ، باخ: قۇیوم] قیزیل و گۆموش و بو جور شئیلری		کنچووا، چرچیلی کند لرینین آراسیندا یئر آلییدیر.	
قۇيۇمجو [آ، باخ: قۇیوم] قیزیل و گۆموش و بو جور شئیلری	دۆزلدن کیمسه (فا:زرگر). goldmith		قهره qəhvə [آ، بی، ع] کۆک بویاسی گیللردن، ایستی	
قۇيۇمجو تره زی سی [آ] حسّاس تره زی.	قۇيۇمجو تره زی سی [آ] حسّاس تره زی.		اؤلکه لرده یتیشین بیر آغاج (فا:قهره). coffea arabica	
قۇيۇمچولوق [آ] قویومجونون ایشی.	قهاب qəhab [آ] زنجان دا کند آدی.		قهره آلتی [آ] گۆن اورتا یشمه گیندن ئنچه ساعات قاباقکی	
قهاب qəhab [آ] زنجان دا کند آدی.	قهار [ص، ع] یوخ ائدیجی، اؤستون گلن (فا:غالب).		یشمک (فا:ناشتایی، صبحانه). breakfast	
قهابوند qəhavənd [آ] رزن ده کند آدی.	قهابوند [آ] بۇ شهر همدانین گۆندوغان طرفینده قرار تاپیر و		قهره چی [ص] قهره خاناجی teashop keeper	
قهابوند [آ] بۇ شهر همدانین گۆندوغان طرفینده قرار تاپیر و	دوغال گۆزل لیکلری هر یئرده گۆزه چارپیر. (باخ: همدان).		قهره چیلیک [آ] قهره خاناجیلیق teashop keeper	
قهر qəhər [ع، آ] حدّت، غضب، آجیق.	قهر qəhr, qəhər [ع، آ] کوسمه، کؤشوش (فا:قهر). wrath.		قهره خانا [آ] چاپخانا (فا:قهره خانه). coffeehouse	
قهر qəhər [ع، آ] حدّت، غضب، آجیق.	قهرلنمک qəhər lənmək [س] آجیق لانماق، کدر لنمک.		قهره خاناجی [ص] چای و یشمک ساتان.	
قهرمان qəhrəman [آ] آلپ، ایگید (فا:~) hero [باخ: قارامان	قهرمان [آ] اؤرمیه، شیروان دا کند، لاجین دا داغ (۳۱۱۵) آدی.		قهره خاناجیلیق [آ] چای و یشمک ساتما.	
قهرمان [آ] اؤرمیه، شیروان دا کند، لاجین دا داغ (۳۱۱۵) آدی.	قهرمان اکبری [آ] اؤرمو لوچاغداش شاعردیر ۱۵۶.		قهره یی [آ، ص] قهره رنگ لی (فا:قهره ای). brown	
قهرمان لاشماق [س] ایگید کیمی اولماق، .			قهباق [آ] خاچماز دا کند آدی ۲۴۰.	
			قهبراق qıbraq [باخ] قیوراق.	
			قهبیریش [آ] قهبیردماق ایشی ویا بیچیمی.	
			قهبیجینماق [ل] اؤتانا قاق گۆزونو باغلاماق، اؤتانا قاق (فا:خجل	
			شدن) {قهریماق، قییماق، قیپسینماق، قیپجینماق}	
			قیپجاغی / قیجه قا [آ] زنجان دا داغ آدی.	
			قیپجاق qıpçaq [آ] ۱-دیواندا قیو کلمه سی “وار دؤولت”	
			معناسیندا گلیب و قیپجاق سؤزونون اورددا قیوچاق شکلینده	
			گلمه سی بولارین بیریرینه باغلی اولماسینی گۆستهریر و	

Qq ق	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۵۵۲	ارک سۆزلوگو	ق Qq
قېچاق وارلی، زنگین، بویوک مفهوموندا دیر و اوییری	و عریحه فارسجا تورکجه وموغو لجا لغت کتاییدیر. ۴- کتاب		القوانین الکیلہ ضبط اللغه الترکیہ: مصرملو کلار زامانی -	
معنلار (اؤرنک: گئیش توپراق، طالع لی، اؤزگور، آغاچ	قېچاق تورکجه‌سیله یازیلیدیر. ۵- کتاب بلغه المشتاق فی		لغه الترک والقفجاق: بو کتاب قېچاق اوغوز لغتی دیر	
کؤووغو) مجازی اولراق بو مفهوملار دایاناراق دؤزه-	نی غضبلی و عصبانی معنالاندیریلار کی منطق‌سیزدیر. ۲-		(فا: ترکی قېچاقی).	
لیدیر، بعضی لری سؤزون کؤکونه دقت ائتمه‌دن بو کلمه	[خ] تۆرکمئلرین، تکه، توختامیش و سالور اویماقلارینین		قېچاق لار [آ] قېچاقلار م ۱۱-۱۵ جی یۆزیلرده خزر و قارادیز	
نی غضبلی و عصبانی معنالاندیریلار کی منطق‌سیزدیر. ۲-	اؤلوبالاریندان؛ قازاقلارین، اورتایوز بؤلگو اویماق		قوزئی اینده توپلوق قوران و یاشایان بیر تورک خالقیدیر،	
[خ] تۆرکمئلرین، تکه، توختامیش و سالور اویماقلارینین	بگ لریندن؛ قیرقیزلارین، ایچگیلیک اویماغی؛ آلتایلارین،		بولارایز انسلار و لاتینلر “کومان” kumanos و روسلار	
اؤلوبالاریندان؛ قازاقلارین، اورتایوز بؤلگو اویماق	تلوت اویماغی اؤلوبالاریندان		“بولووت” polovet دئمیشلر وهر ایکی کلمه ده ساری	
بگ لریندن؛ قیرقیزلارین، ایچگیلیک اویماغی؛ آلتایلارین،	قېچاق [آ] باهار، کرج، علیشاه عوض؛ تبریز، بوستان آباد و		شین معناسیندا دیر، چونکو بولار گوی گؤز و ساری توکلو	
تلوت اویماغی اؤلوبالاریندان	قوشاچای دا کند آدی.		ایدیلر و اسلامی قایناقلاردا بولارای قیفجاق و هیفجاق	
قېچاق [آ] باهار، کرج، علیشاه عوض؛ تبریز، بوستان آباد و	قېچاق تورکجه‌سی [آ] بو دیل قېچاق تورکجه‌سی یا آلتون		دمیشلر، قېچاقلار ۱۱ جی یۆزیلده بالخاش گؤلوندن	
قوشاچای دا کند آدی.	اوردو ویا قوزئی تورکجه‌سی آدیلا تانییر، آلتون اوردو		ایرتیشه قدر حاکیم اولدولار، قافقازدا قوبان بؤلگه‌سی و	
قېچاق تورکجه‌سی [آ] بو دیل قېچاق تورکجه‌سی یا آلتون	حکومتی قارادیز قوزئی اینده چنگیزین نوه‌سی باتو		سیبری بوزقیزلاری و آروپا بوزقیزلاری اولارین اگه‌منلیگی	
اوردو ویا قوزئی تورکجه‌سی آدیلا تانییر، آلتون اوردو	طرفیندن قورولدو بو دؤولتین خالقینا جوجی اولوسو		آلتیندا ایدی، قېچاق بؤلگه‌لی ۵ بؤلومه بؤلونوردو وهر	
حکومتی قارادیز قوزئی اینده چنگیزین نوه‌سی باتو	دئییلردی و چوغونلوغونو قېچاقلار تشکیل وئیردی، و		بؤلومون اؤز باشوغو وار ایدی، بو بؤلگه‌لر اورتا آسیا-	
طرفیندن قورولدو بو دؤولتین خالقینا جوجی اولوسو	خوارزمه قدر اؤزانیردی، بو بؤلگه ده قېچاق تورک‌لرینین		اورال، وولقا، دون، دوتس، آشاهی دئییش-دانوب	
دئییلردی و چوغونلوغونو قېچاقلار تشکیل وئیردی، و	حکومت ائتدیگی مصر و سوریه ده یازیلان اثرلرین چوخو		بؤلگه‌لر ایدی، او دؤنم قېچاقلارای باغلی طایفالاردان	
خوارزمه قدر اؤزانیردی، بو بؤلگه ده قېچاق تورک‌لرینین	لغت باره سینده اولوبدور: ۱- کودکس کومانیکوس ویا		کؤچت küçet و چوغراق çuğrak آدلارینا اشاره ائتمک	
حکومت ائتدیگی مصر و سوریه ده یازیلان اثرلرین چوخو	قېچاق مجموعه‌سی: ۱۴م جو یۆزیلین باشلاریندا ایتالیا و		اولار، ۱۳۳۰م ادا رومانیدادا رومن دؤولتی قومان قېچاق	
لغت باره سینده اولوبدور: ۱- کودکس کومانیکوس ویا	آلمان میسیونئرلری طرفیندن مسیحیت دینی نی یایماق		تورک‌لرینه باغلی بیر باشوغ عایله‌سی طرفیندن قورولموشدور	
قېچاق مجموعه‌سی: ۱۴م جو یۆزیلین باشلاریندا ایتالیا و	اؤچون یازیلیمیشدیر بو کتابدان نئچه سؤزجوک اؤرنک		و قوروجوسو “توخ دیمیر اوغلو باسار آبا” آدلی بیر شخص	
آلمان میسیونئرلری طرفیندن مسیحیت دینی نی یایماق	اؤچون وئرلیلر “قویاش/گؤنش، تاندا/ صاباح،		ایدی، و ایندی ده رومانی‌نین قوزرئی اینده کی باساریا	
اؤچون یازیلیمیشدیر بو کتابدان نئچه سؤزجوک اؤرنک	گؤزکلی/گؤرکملی، کؤوؤز/خالجا، آقچا/پول، بوخوریق/		بؤلگه‌سی بو آددان آلینمیشدیر؛ کاشغرلی دؤورو اونلا	
اؤچون وئرلیلر “قویاش/گؤنش، تاندا/ صاباح،	بوخاری، آچقوس/آچار، اولتوروق/صندلی، اوتاچی/		قانلی آیلادا تانییمیشلار ^{۲۹} ، باخ: قېچاق تورکجه‌سی.	
گؤزکلی/گؤرکملی، کؤوؤز/خالجا، آقچا/پول، بوخوریق/	دؤکتور، شیراچی/مشروب ساتان، اتمک چی/ چؤرکچی،		قېچاق ملیک [آ، دهه] کیشی آدی.	
بوخاری، آچقوس/آچار، اولتوروق/صندلی، اوتاچی/	یالچی/عمله، چئری باشی/قوشون کوماندانی، یارقوچی/		قېچاق [آ] قېچاق ایشینی گؤردورمک (فا: ف) س تندتند	
دؤکتور، شیراچی/مشروب ساتان، اتمک چی/ چؤرکچی،	والی، آلپاووت/سرباز، ایچی/قادین، قاراواش/ کنیز. ۲-		پلکهارابازو بسته کردن) (باخ: قیرماق}.	
یالچی/عمله، چئری باشی/قوشون کوماندانی، یارقوچی/	کتاب الادراک لسان الاتراک ابو حیان الاندلسی: بو کتاب		قېیرماق [س] قېیرداق.	
والی، آلپاووت/سرباز، ایچی/قادین، قاراواش/ کنیز. ۲-	قېچاق سؤزلوگو اولاراق ابو حیان طرفیندن مصرده م ۱۳۱۳		قېیرایش [آ] قېیرماق ایشی.	
کتاب الادراک لسان الاتراک ابو حیان الاندلسی: بو کتاب	ده یازیلیمیشدیر. ۳- ابن مهنا لغتی، کتاب حلیه الانسان و		قېپ قېپ [ص] گؤزونو چوخ قیرپان کیمسه.	
قېچاق سؤزلوگو اولاراق ابو حیان طرفیندن مصرده م ۱۳۱۳	حلبه لسان جمال الدین ابن مهنا: بو کتاب آذربایجاندا		قېپ قېریمیزی [آ] تۆم قېریمیزی، توتقون ویا پارلاق قېریمیزی.	
ده یازیلیمیشدیر. ۳- ابن مهنا لغتی، کتاب حلیه الانسان و	اثلخانلیلار زامانی یازیلیب وابن مهنا آدیله مشهور اولوب		قېپ قېریمیزی اولماق [س] قېزارماق.	

Qq ق	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۵۵۴	ارک سۆزلوگو	ق Qq
دندان قروچه و صداهای شبیه به آن).	سانیلیر کی بو کلمه قیجماق سۆزله بالیلیغی اولسون.			
قیجیرتما (قیجیر داتما، قیجیرما) [آ] دیشلرینی بیریر سورتمه.	قیج سیز [ص] بیر قیچی ویا قیچلاری اولمایان.			
قیجیرتماق (قیجیر داتماق، قیجیرماق) [سس] تنق دیشلرینی	قیج سیزلیق [آ] قیچی ویا قیچلاری اولماما.			
بیریر سورتمک (فا: دندان قروچه کردن).	قیج آتماق [ل] قیچینی بیرینه دولاشدیر اراق ییخماق ایسته مک.			
قیجیرتی [آ، سس تنق] برک نسنه لرین بیریرینه سورتولمه‌سی	قیجا/قیجا [آ، باخ: قیچ] ۱- آغاج ویا گول بوداغی، ییتگی نین			
سونوجو چیخان سس، دیش لرین بیریرینه سورتولمه‌سی	قولو، "سن وطن باغیندا گوللو بیر قیجا. نییه دؤیمورام			
(فا: صدای دندان قروچه و صداهای شبیه به آن).	سنی؟" ۲- بیر شئین آیریلدیغی و بولوندوگو شیلردن هر			
قیجیر داتماق [ل] قیجیر داماسینا یول آچماق.	بیری، تیکه، پارچا، بولوم، دیلیم "ألما قیچاسی، بیر قیچا			
قیجیر داما ق [س] قیجیر قیجیر سس چیخارماق.	سوغان" (فا: شاخه، بوته).			
قیجیر داتماق [باخ] قیجیر داما ق.	قیجالاما ق [ل] قیچا قیچا دؤغراما ق.			
قیجیر دایش [آ] قیجیر داما ق ایشی ویا بیجیمی.	قیجالانما ق [بل] قیچا قیچا دؤغرانما ق.			
قیجیر قیجیر [آ] ایکی شئی بیریرینه سورتولهرک چیخان سس.	قیخدیرما ق [باخ] قیرخدیرما ق.			
قیجیشماق [س، سن: قاشینماق] قیچ اولاراق قاشینماق.	قیخدیر یلما ق [باخ] قیرخدیر یلما ق.			
قیجیق qıciq [باخ] قیدیق، آسقیرماق و اؤسکورمگه یول	قیخمیق qıxmıq [آ، دا] آغاج یوتتوسو، بالتا ایله اودون			
آچان بوغازدا بیر قاشیتی (فا: غلغلک).	قیرارکن چیخان قیریتی لار، تالاشا (فا: تراشه).			
قیجیق لاما ق [ل، ت: قیدیقلاما ق] ۱- قیدیق لاما ق، تحریک	قیخمیق لاما ق [ل] بالتا ایله اودون قیرماق (فا: هیزم شکستن).			
اثلهمک (فا: غلغلک دادن). ۲- عصبی لشدیرمک.	قیدا qida [آ، ع: غذا] یشمک، انسان ویا هر جانلی یا یاشاما ق			
قیجیق لاندیرما ق [ل] قیدیق لاندیرما ق.	اؤچون گرکن شیلر (فا: غذا).			
قیجیق لاندیریجی [آ] قیدیق لاندیریجی.	قیداریت [آ] بیر تورک بویو، باخ: هیند تورک سلطانلیغی ۲۹.			
قیجیق لاندیر یلما ق [باخ] قیدیق لاندیر یلما ق.	قیدالی [ص] مُغذی (فا: مغذی). having nutritive value			
قیجیق لانما ق [س] قیدیق لانما ق.	قیدقید [آ، دا] دئینمه، دئدی قودو، دئیشمه.			
قیجیق لایجی [ص] قیدیق لایجی.	قیدی قیدی [با] اوشاقلاری قیدیق لارکن سؤیله نن سؤزلر.			
قیجیق لایش [آ] قیجیق لانما ایشی.	قیدیر ییدیر [آ، دا] تتر تتر و آنلا شیلماز دانیشما.			
قیجیلداتماق [س] ماراق لانماق، هوس گؤسترمک، "اوغلان	قیدیغی توتماق (کلمک) [س] قیدیق لانماق.			
یاواش یاواش قیجیلداتیردی و گلین قیزا باخیردی" (فا: به	قیدی ق [آ، سس تنق] ۱- چنه آلتی (ف: غیغب). ۲-			
هوس آمدن).	قیدیق لاما ایشی، قیجیق، ایسته مه دن بدنییه توخونما قلا			
قیجیلی qıclı [آ] قوشاچای دا کند آدی {قوچلو}.	گولمه سییه سبب اولان حال (فا: غلغلک).			
قیجیماق qıcımaq [باخ] قیجیماق، قیجیر داما ق.	قیدی ق / کیدی ک kidik [خ] گدیک، گودوک؛ قیر قیرلارین،			
قیچ qıç [آ] ۱- آیاق، یریمه اورقانی (فا: پا). ۲- بیر شئین	توقای و بوتو اویماقلاری اولوبالاریندان.			
یرته دیره نن حصه سی، دوراجاغی (فا: پاچه). {سنگلاخدا	قیدی ق لاشماق [قا] بیریرینی قیدیق لاما ق.			
قاجار/ قیجار کلمه سی اونورقانی (فقرات پشت و پهلوی)	قیدی ق لاما ق [قیجیغلاما ق، ل] ۱- بیرینین قولتوق آلتینا ویا			
آلتینداکی سوموگه دئییلیر و سانیلیر بو کلمه نین	بدنییه ال ووراراق گولدرمک و ترپتمک (فا: غلغلک دادن).			
قیسالمیشی قیچ شکلینده آیاق اوچون سؤیله نیر،	۲- خوشا گلیمک و ایلندیرمک اوچون سؤز سؤیله مک. ۳-			

ق ق	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۵۵۵	ارک سۆزلۆک	ق ق
قیرینی بیر سۆزله ویا ایشله تحریک ائتمک.	قیرات [آ،ت،باخ:قیر] ۱-قیررنگی آت. ۲-کوراوغلونون آتاری		نین بیرینین آدی (فا:نام اسب کوراوغلو).	
قیدیق لانماق [س] توخونماسیبله قیدیغی گلمک.	قیراق qirac [آ،سن،باخ:قیر] ۱-چۆللوک، وئریم سیز یئر،		قوراق توپراق، قوراق یئر (فا:بیابان). ۲-desert-کنار،	
قیدیق لایش [آ] قیدیق لاماق ایشی ویا بیچیمی.	قیر [آ] ۱-آغ و آرجا قارا رنگدن دوزه لن رنگ. ۲-شهر و		قیی، یان، طرف. ۳-یاد، اؤزگه. ۴-قیریجی، قیریق، یاریق	
قیدیق لی [ص] قیدیغی گلن، قیدیغی توتان (فا:غلغلکی).	قیر اقلاریندا گئنیش یئر، اورمان و داغلارین یانیندا		قیراجاق [آ] نالچی لارین آت دیرناغی کسمه په یارایان آراجی.	
قیر qir ۱-آغ و آرجا قارا رنگدن دوزه لن رنگ. ۲-شهر و	آچیق و گئنیش اولان یئر (فا:بیابان). ۳-desert-سینیر،		قیراجلاشماق [س] قیراج وضعیته گلمک.	
قیر اقلاریندا گئنیش یئر، اورمان و داغلارین یانیندا	سرحد، مرز. ۴-ناز، قیرجانیش "قیر وئرمک، قیرجانماق"		قیراجلیق [آ] قیراج اولما وضعیتی ویا قیراج یئر.	
آچیق و گئنیش اولان یئر (فا:بیابان). ۳-desert-سینیر،	فا:قر). ۵-نفدتدن دۆزه لن قارا رنگلی بیر ماده (فا:قیر). ۶-		قیراجاناخ [خ] قیراج + آتا:کۆی تورکلر دۆنمی قام لاریندان. ۷.	
سرحد، مرز. ۴-ناز، قیرجانیش "قیر وئرمک، قیرجانماق"	[خ] تورکمنلرین، تکه، اؤتمیش، آرساری و اؤزبکلرین،		قیراجقوجا [آ] انسان آدی، باخ:قیراج + قوجا. ۷.	
فا:قر). ۵-نفدتدن دۆزه لن قارا رنگلی بیر ماده (فا:قیر). ۶-	قوئرات اویماغی اؤلوبالاریندان. ۷. "سوئمرجه (قیری، قور،		قیرارسلان [آ] انسان آدی، باخ:قیر + آرسلان. ۷.	
[خ] تورکمنلرین، تکه، اؤتمیش، آرساری و اؤزبکلرین،	قیر: آلان، مئیدان؛ ت، سن:قیر کلمه سی دیواندا اولدوغو		قیراط [یو] بیر نوع چکیم اؤلچوسو.	
قوئرات اویماغی اؤلوبالاریندان. ۷. "سوئمرجه (قیری، قور،	کیمی اصلینده قارا و قیر رنگینده اولاراق اویری معنالار		قیراغی [باخ:قیرماق] باخ قیروو.	
قیر: آلان، مئیدان؛ ت، سن:قیر کلمه سی دیواندا اولدوغو	بونا باغلیدیر، بومعنادان آلیناراق قورو چۆله یاشیل اولما دیغی		قیراق qirac [آ،سن،باخ:قیرماق] بوجاق، یان یؤره، کنار،	
کیمی اصلینده قارا و قیر رنگینده اولاراق اویری معنالار	اوجون قیر دئییلیب، دیواندا ایشله ن قیر تیشلانماق سؤزو و		اطراف (فا:جنب، لبه). side, edge	
بونا باغلیدیر، بومعنادان آلیناراق قورو چۆله یاشیل اولما دیغی	اونون معناسیندان (گۆزللشمک معناسیندا) دوشونمک		قیراق [آ] گئرمی و مینودشت ده داغ آدی.	
اوجون قیر دئییلیب، دیواندا ایشله ن قیر تیشلانماق سؤزو و	اولورکی ناز و عشوه مفهومی قیر کلمه سی اوجون اونون		قیراق بوجاق [آ] یان یؤره، اطراف، کناردا اولانلار و اطراف.	
اونون معناسیندان (گۆزللشمک معناسیندا) دوشونمک	قارارنگینه باغلیدیر و اوزاماندا اسمر رنگی بیرنوع گۆزल्लीک		قیراق یازی [آ] تحشیه (فا:تحشیه). annotation	
اولورکی ناز و عشوه مفهومی قیر کلمه سی اوجون اونون	سایلیردی، ائله نظره گلیر قیر کلمه سی قارا سۆزیله اوزاق		قیراقلاماق [ل] بیر شیین کنارینی کسب دۆزلمک.	
قارارنگینه باغلیدیر و اوزاماندا اسمر رنگی بیرنوع گۆزल्लीک	باغلانتی سی اولسون؛ دقت اولونمالیدیرکی قیر کلمه سی		قیراقلی [ص] ۱-قیراغی اولان. ۲- [آ،مچ] سو (چای و دیز)	
سایلیردی، ائله نظره گلیر قیر کلمه سی قارا سۆزیله اوزاق	دیواندا و سنگلاخدا کردی و سؤبندی معنالاریندا		قیراغیندا یاشایان آدم.	
باغلانتی سی اولسون؛ دقت اولونمالیدیرکی قیر کلمه سی	گلیبیدیرکی قیرماق فعلینه باغلیدیر، باخ: قیرماق؛ البته بونادا		قیرال [خ] قیرقیز:قاراتول، قوتای اویماغی اؤلوبالاریندان. ۷.	
دیواندا و سنگلاخدا کردی و سؤبندی معنالاریندا	اشاره ائتمک اولارکی قیر و قیرماق کلمه لرینین اصلی		قیرالماق [ل] بوستان ائله مک (اکمک)، خیرالماق.	
گلیبیدیرکی قیرماق فعلینه باغلیدیر، باخ: قیرماق؛ البته بونادا	مفهوم لارینین آراسیندا بیر نوع یاخین لیق حس ائتمک		قیرالپ [آ] انسان آدی، باخ:قیر + آلپ. ۷.	
اشاره ائتمک اولارکی قیر و قیرماق کلمه لرینین اصلی	اولار؛ قیر و قیر کلمه لری بو سؤزدن آلیناراق فارسجا یا		قیرالیق [آ] خیرسالینمیش یئر، بوستان لیق.	
مفهوم لارینین آراسیندا بیر نوع یاخین لیق حس ائتمک	گئنجیدیر، و کرشمه ده بونون دئییشلمیش شکلیدیر.}		قیران qiran [باخ: قیرماق] ۱-قیریجی و اؤلدوروجو	
اولار؛ قیر و قیر کلمه لری بو سؤزدن آلیناراق فارسجا یا	قیر [آ] جهرم دا داغ آدی (۶۵کق ب ۲۲۰۳ متر).		خسته لیک، "سؤرویه قیران گیردی: حیوان قالمادی،	
گئنجیدیر، و کرشمه ده بونون دئییشلمیش شکلیدیر.}	قیرا qira [آ] ۱-بالاجا قوونون شکلی اولان و خیار دادلی		مجازاً دوشمنی پوزان (فا:کشنده، مهلک). ۲-قیی، داغ	
قیر [آ] جهرم دا داغ آدی (۶۵کق ب ۲۲۰۳ متر).	بیر ینمیش، بو ینمیشی وئرن بیتگی نین آدی (فا:نوعی		بنلی، یاماج، داغ سیرتی، قیراج توپراق.	
قیرا qira [آ] ۱-بالاجا قوونون شکلی اولان و خیار دادلی	کالک و خربزه). ۲-کؤسو، تندیر آغاجی، اوزون ال		قیران ۲ [آ] ایران پولونون واحدی و بیریمی، خالق دیلینده	
بیر ینمیش، بو ینمیشی وئرن بیتگی نین آدی (فا:نوعی	آغاجی، دایاز قوئودان سؤچکک اؤچون ویا باشقا بیر		ریال کلمه سینین برابری (فا:قران).	
کالک و خربزه). ۲-کؤسو، تندیر آغاجی، اوزون ال	هدف اؤچون بیر اؤجو قارماق شکلینده اولان آغاج ویا		قیران [آ] ساین قالا دا داغ آدی، اؤجاندا (هقا یا) کند آدی.	
آغاجی، دایاز قوئودان سؤچکک اؤچون ویا باشقا بیر	بوجور شئی {باخ: قیرماق}.		قیرنالپ [خ] سلجوقلور دؤنمی، بگ و کومتان آدی. ۷.	
هدف اؤچون بیر اؤجو قارماق شکلینده اولان آغاج ویا				
بوجور شئی {باخ: قیرماق}.				

Qq ق	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۵۵۶	ارک سۆزلوگو	ق Qq
قیران... [آ] انسان آدی: های، سبای، سبگیم، سخان، سَر، قیرانیت [ایتا لیانجا، آ] بیر نوع داش آدی (فا: گرانیت). قیرای [آ] یول کسن (فا: راهزن) {باخ: قیرماق}. قیرایلی [آ] بایات بویوناعایدیر آدی (م ۱۶ جی قرن) ۲۵. قیریا [آ، ع] چین لردن سالانان بیر نوع سو قابی. قیریاچ / قیریانج [باخ] قیرمانج. قیرباسان [آ] قیرچی. قیربای / قیریوغا [آ] انسان آدی، باخ: قیر + بای / بوغا. قیریا [آ] سونبول وسا لخم، قیز آدی (فا: نام دختر). قیرپاج qirpac [آ] ۱-شاللاق، اوجو سیریملی قایش، باخ: قیرماج. ۲-آراجلاردا حرکت ائدن بؤلوملرین صدمه گوروب بیریرنه یاپیشماسی (فا: قیرپاج) {باخ: قیرماق}. قیرپاج قوردو [آ، دی] ۵ cm بویدا و قالین باغیرساقدا یاشایان بیر آسلاق (فا: کرم روده) tsrichyuris trichiura قیرپاج لاماق [ل، باخ: قیرماق] قیرپاج لا وورماق. قیریدیرماق [باخ] قیدیرماق. قیریماق qirpmac [ل] ۱-قوپارماق، بالاجا بالاجا قوپارماق، قیماق، بیر شیئین قیراغینی کسبب آتماق. ۲-گوزونو تنز تنز آچیب باغلاماق (فا: باز و بسته کردن) {باخ: قیرماق؛ بو کلمه ایله اینگیلیزجه cropper (محصول ییغان و قیرپان) کیمی کلمه لرین کؤک بنزریلیگی گورسه نیر}. قیریتماق [س] قیریماق، گوزلرینی چوخ ایشیق سبب ایله آچیب یومماق، قولقلارینی ترپتمک ویا یاتیرتماق "قوبونلار بیردن بیره دوردولار و قولقلارینی قیریتدیلا". قیریشدیرا قیریشدیرا [ظ] گوزلرینی قیریشدیراراق. قیریشدیرماق [ل] گوزو چابوق آچیب باغلاماق. قیریشماق qirtısmac [بل] گوزلری چوخ ایشیق سبب ایله قیریلماق {باخ: قیرماق}. قیریق qirpiq [ص] ۱-قیریلیمیش. ۲-بؤلوک پورچوک. {سن: بۆرکون دۆره‌سینه تیکیلن ساریق؛ باخ: قیرماق}. قیریلماق [باخ] قیرینماق. قیریلیش [آ] قیریلماق ایشی. قیریم qirpim [آ] بیر آندا، گۆز قیریپلان زاماندا "بیر	قیریمدا، بیر گۆز قیریمیندا" (فا: یک آن). ۲-حئیوانین بیر دفعه ده قوپاردیغی اوت ویا بوجور شیلر. قیریمچیق [آ] ان کیچیک آندا، چوخ کیچیک قیریم. قیریمنتی [آ] قیریپلان شئی، قوپاریلان (فا: خرده ریز). {سن: قیرینت، تیکیش تۆکونتسو}. قیرینماق qirpinmaq [بل] گۆز لری قیریق اولماق، گۆز لری تنز تنز آچیلیب یومولماق، آچیلیب اؤرتولمک. ۲- ترپتمک، قیمیلداماق، حرکت گؤسترتمک و ترپشمک، سیخیلاق ویا اوتاناراق ترپشمک "بؤ قدر سؤز دئییلدی آما هئچ قیرینمادی، نالچی آتین قاباق آیاقلارینین وینلرینی برک سیخدی آما آت نه دیسکیندی ونه قیریپندی" {باخ: قیرماق}. قیرت qirt [سس تق] قیرت کیمی چیخاریلان سس (فا: قرت). قیرت ۲ [کۆرت، قیرت] باخ: کۆرت، قیرت دۆشمک. قیرت باسدیرماق [س] کۆرت دۆشموش تویوغون آلتینا یومورتا قویماق. قیرت دۆشمک (یاتماق) [س] باسدیریلماق، یومورتا اؤستونده یاتماق، کۆرت یاتماق، کۆرت دۆشمک. قیرت قیرت [ظ، سس تق] قیرت سسی چیخاراراق. قیرتای [خ] میصیر-تۆرک کۆله من دؤولتینده، حلب والی سی ۷ قیرتلاق [باخ] خیرتدک. قیرتلاماق [س] ۱-قیرت قیرت سس چیخارماق. ۲-قیرت دۆشمک، کۆرت یاتماق. قیرتلیق [آ] قیرت دۆشموش تویوغون حالی. قیرتماق qirtmac [ل] قیرتیق گۆتورمک، قوپارتماق (فا: نیشگون گرفتن). to cut {سومرجه <کید> ت' قیرتیشلاماق} دیرینی سویماق؛ باخ: قیرماق}. قیرتمیق [آ] قیراق لارینین تۆکو گتتمیش "قیرتمیق پاپاق، قیرتمیق قالی" (فا: خرده ریز) {باخ: قیرماق}. قیرتی qirti [آ] خیریم خیردا، آزاچیق، بیر بالاجا "بیر قیرتی چۆرک" (فا: خرده ریز) {باخ: قیرماق}. قیرتی بیرتی / قیرتی ییل [ص] تۆرتۆ کوتو، خیریم خیردا. قیرتی قیرتی [ظ] خیردا خیردا، بالاجا بالاجا (فا: خرد خرد). قیرتیج [آ، بی] بیرنوع چاییر اوتو، تاخیل لار قورویوندان			

Qq ق	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۵۵۷	ارک سۆزلوگو	ق Qq
اۇلاراق بیر یئم یتگی سی (فا:نوعی گیاه مرتعی).	قیرچین قیرچین [ظ] قیرچین لار حالیندا، قیریش قیریش "قیریشلانماق [س] باخ: قیریشماق {ت: گۆز للشمک؛ باخ: قیر}.		قیرچین قیرچین اولموش تۇمان	
قیریشماق qırıtsmaq [قا] بیریرینی قیرتماق (فا:همدیگر را نیشگون گرفتن) {ت؛ باخ: قیر}.	قیرتیلماق [ص] کیرتیکلی، گیریتیلی و چیخیتی لی.		قیرچین لاما ق [ل] ۱-قیرچین قیرچین ائتمک "پارچانی قیرچین لادی، بۆرونو قیرچین لادی" ۲-بۆرۈب آراسینا سالماق "تئبلی داراییب بیرچک لرینین آراسینا قیرچین لادی".	
قیرچانماق [س] قیرت قیرت سسی چیخارماق.	قیرتیلماق [بل] قیرتماق ایشی گۆرۈلمک.		قیرچین لانماق [بل] ۱-قیرچین اندیلیمک "پارچا قیرچینلاندى"	
قیرجا [آ] قیرا چالان، قیرلاشمیش [مَج] اولقون، ییلگه ۷.	قیرجانان [ص] ناز لانان (فا:ناز لی). strutting		قیرچین لانمیش [ص] ۱-قیرچین اولموش "پارچاقیرچینلاندى"	
قیرجانماق [س] ناز ائیلهمک، قیر وئرمک (فا:ناز کردن). to strut {ت"قیرتیشلانماق" گۆز للشمک؛ باخ: قیر}	قیرجی [آ] ۱-قیرجی، سرت مزاجلی ۲-کنار، اۇج، ساحل ۷.		قیرچینماق [س] ۱-قیرچین قیرچین اولماق ۲- [مَج] اینجیمک، سیخیلماق "وارلیغینی حس" اتدیرمیردی، چۆنکی اونا داش دیدیکده بئله دئییه سن اینجیمیردی و قیرچینمیردی، ۱.	
قیرجیشماق [س، دده] باخ: قورجوشماق.	قیرچین [آ] چۆرچۆپ {قیرماق سۆزوندن آلیناراق چۆپ و آغاج قیریتی لارینی گۆسته ریر}.		قیرخ qırx [آ، گۆ، ت، سن] ۱-اوتوز دوققوزدان سونراکی سایى، دۆرد کز اون (فا:چهل). ۲-forty -بیر سیرا کلمه لرله مختلف افاده لی مُرکب سۆزلر دۆزلدیر "قیرخ آباق، قیرخ گۆنلۈک، قیرخ ایلیک، قیرخ درجه لی".	
قیرچ qırç [آ] قیشدا آغاج دال لارینی و توپراق چیخیتی لارینی بۆروین بۆز طبقه سی {باخ: قیرماق، قیروو}.	قیرچ ۲ [ظ] قیرچیلداما سسی (فا:صدای قرچ).		قیرخ... [آ] آذربایجان دا یئر آدی اولاراق ایشلنیر، باخ: یئرآدلاری (ان آزی ۲۷ آد سایماق اولار).	
قیرچ قیرچ [ظ] قیرچ و قیرچیلداما سسی (فا:صدای قرچ).	قیرچ ۲ [ظ] قیرچیلداما سسی (فا:صدای قرچ).		قیرخ آغاج قاوونو [آ، بی] ساری و یاشیل بیر چئشید قاوون.	
قیرجی [آ] قیر آلیب ساتان، قیر ایشینه باخان.	قیرجی [آ] قیر آلیب ساتان، قیر ایشینه باخان.		قیرخ آباق [آ، دی] اکلم باجاقلی لاردان چوخ آباقلی لار صنفیندن ایلم لی و ایستی بولگه لرده یاشایان هر حالقاسیندا ایکی جۆت باجاغی اولان اؤزون وجودلو بیر نوع بۆجک (فا: هزارپا). ۲-millepod -قاسیق بیته.	
قیرچیل/قیرجیل qırçıl [ص] قیر رنگینده اولان ساج ویا آیری شئی، قیر رنگینده اولان {باخ: قیر}.	قیرچیل لاشماق [س] قیرچیل وضعیتینه گلمک.		قیرخان [خ] قیر+خان؛ بیر آرا سیواس والیلیغی ده ائتمیش اولان خوازملر دؤولتی بگ و کوموتانی ۷.	
قیرچیلداماق [س] قیرچ قیرچ سس وئرمک (فا:قرچ قرچ صدا دادن) {سن، سس تق}.	قیرچیلداماق [س] قیرچ قیرچ سس وئرمک (فا:قرچ قرچ صدا دادن) {سن، سس تق}.		قیرخ بئشلیک [آ] بیر جور تاپانچا.	
قیرچیلیق [آ] قیر رنگینده اولما.	قیرچیلیق [آ] قیر رنگینده اولما.		قیرخ باسامی [آ] دوغوم گونوندن قیرخ گونه قدر روح سال سبیلره باغلانان قیزدیرمالی بیر خسته لیک.	
قیرچین qırçın [آ، باخ: قیرماق] ۱-پالتاردا قیریش شکلینده اولان ناخیش "پالتارین قیرچین لاری"، سوبا بورولارینین باشیندا دۆزلدن قیریش لار، قابلارین قیراق لاریندا دۆزله ن دیش دیش شکلینده بۆک. ۲-بعضی اؤتسۈ یتگی لرده یاپراق لارین کۆکه یاخین حصه سیندن چیخماسی.	قیرچین qırçın [آ، باخ: قیرماق] ۱-پالتاردا قیریش شکلینده اولان ناخیش "پالتارین قیرچین لاری"، سوبا بورولارینین باشیندا دۆزلدن قیریش لار، قابلارین قیراق لاریندا دۆزله ن دیش دیش شکلینده بۆک. ۲-بعضی اؤتسۈ یتگی لرده یاپراق لارین کۆکه یاخین حصه سیندن چیخماسی.		قیرخ باغلاماق [س] یاسین قیرخینجی گۆنۈ یاسا اوتورماق.	
			قیرخ بایر [آ] گوشه یین حنیوانلارین اوچونجو معدده سی.	
			قیرخ بوغوم [آ، بی] اساساً داغلیق یئرلرده بیتن و یتمگه قاتیلان عطیر لی بیر یتگی، یول اوتو (فا: علف هفت بند).	
			polygonum	

Qq ق	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۵۵۸	ارک سۆزلۆک	ق Qq
قیرخ بیر ماشاللاه [ن] (جَدی ویا آلایلی) نظر دیمه سین معناسیندا بیر سۆز.	۳- یاشدا قیرخ گونو دولمامیش اوشاق و آناسی، سایی اوچون قیرخلی اوشاغی گۆرمگه گئندلر آستانادا اوشاقین آلتیندان گئچرلر تا کۆتو روحلار اونا توخونا بیلمه سینلر .		۳- قیرخ پارچادان دوزه لن شئی ۴- آسکی شامانیست گله نکدن، بۆگونلره قدر گلن بیر اینانچ، و گرچک آنلامی ”قیرخ اۆنلو آتا رۇحونون قوروماسی آلتینداکی کیشی“.	قیرخ چلک [آ] قیودان سۇ چکمک اوچون حرکت ائدن لئنت ویا زنجیره بند ائدیلمیش چاناق لاردان عبارت آلت.
قیرخ دامار [آ] ۱- جانی برک، داواملی، دؤزوملو. ۲- قاتلاری و دامارلاری چوخ اولان (توپراق و بۇجور شئیلر حاققیندا).	قیرخ دره دن سۇ گئیرمک [س] بیرینی قاندرماق اوچون بیر چوخ سبب اورتا لیغا آتماق.		قیرخلو qirxlu [آ] افشارییر لیگیندن بیراویا اولاراق، نادرشاه افشار بو اویا یا مُنتسب ایدی ^{۸۵} . {قیرخ+لی، بو بویون آدی بعضا قیرخلو و قیرقلو شکلینده یازیلیر ولی معنا و سؤیله نیشجه قیرخلو {قیرخلی} شکلی اویقونراق دیر}.	قیرخ دوون [آ، بی] گؤوده سی سۇغان کیمی قات قات اولان، قیرمیزی گؤل آچان و ییشیلن بیر بیتگی.
قیرخ دیرماق [ائند، سن] قیرخماق ایشینی گؤردورمک (فا: فس)	قیرخ دیرلماق [بل] قیرخ دیرماق ایشی گؤرولمک.		قیرخلیق [آ] ایچینده قیرخ سایی سی اولان.	قیرخ دیللی [ص، میج] ایکی اؤزلو، هامی نی آلدادان.
قیرخ دیللی [ص، میج] قیرخ سایی نین توزیمی بیچیمی.	قیرخ ساхлаماق [ل] قیرخینجی گونو یاس توتماق.		قیرخما [آ] داور قیرخما آراجی (فا: تراش). shave	قیرخ گونوک [آ] قیش قورتاردیق دان سونرا داوام ائدن شاختا.
قیرخ خلاما [آ، یازین] آذربایجان دیلینده بیر نوع قوشما و شعر، قیرخ گونونو دولدورموش تازا دوغولموش اوشاق اوچون سؤیله نن بیر نوع لایلا قوشماسی (فا: نوعی شعر).	قیرخ خلاما [س] ۱- یاس گونلرینی قیرخا یتیرمک. ۲- بیر شئی قیرخ کز گورمک و ائتمک. ۳- تازا دوغولموش اوشاق، قیرخ گونونو دولدورماق.		قیرخی قیرخماق [س] اؤلونون یاسیندان قیرخ گون کئچمک، اوشاق قیرخ گونونو دولدورماق.	قیرخ خلاما [آ، یازین] آذربایجان دیلینده بیر نوع قوشما و شعر، قیرخ گونونو دولدورموش تازا دوغولموش اوشاق اوچون سؤیله نن بیر نوع لایلا قوشماسی (فا: نوعی شعر).
قیرخ خلاما [بل] قیرخلاما ایشی گؤرولمک.	قیرخ خلی qirxli [آ، ص] ۱- قیرخ گون یاسدا اولان (فا: عزادار)		{قیرماق، قیرقماق، قیرخماق}	قیرخ خلاما [س] ۱- یاس گونلرینی قیرخا یتیرمک. ۲- بیر شئی قیرخ کز گورمک و ائتمک. ۳- تازا دوغولموش اوشاق، قیرخ گونونو دولدورماق.
قیرخ خلاما [بل] قیرخلاما ایشی گؤرولمک.	قیرخ خلی qirxli [آ، ص] ۱- قیرخ گون یاسدا اولان (فا: عزادار)		قیرخی یایراق [آ، بی] چوخ یایراقلی، خیردا گؤللو اوتسوییتکی.	قیرخ خلاما [س] ۱- یاس گونلرینی قیرخا یتیرمک. ۲- بیر شئی قیرخ کز گورمک و ائتمک. ۳- تازا دوغولموش اوشاق، قیرخ گونونو دولدورماق.
قیرخ خلاما [بل] قیرخلاما ایشی گؤرولمک.	قیرخ خلی qirxli [آ، ص] ۱- قیرخ گون یاسدا اولان (فا: عزادار)		قیرخیجی [آ] داور قیرخان کیمسه (فا: تراشنده). shaver	قیرخ خلاما [س] ۱- یاس گونلرینی قیرخا یتیرمک. ۲- بیر شئی قیرخ کز گورمک و ائتمک. ۳- تازا دوغولموش اوشاق، قیرخ گونونو دولدورماق.
قیرخ خلاما [بل] قیرخلاما ایشی گؤرولمک.	قیرخ خلی qirxli [آ، ص] ۱- قیرخ گون یاسدا اولان (فا: عزادار)		قیرخیجی [س] اؤلونون یاسیندان قیرخ گون کئچمک، اوشاق قیرخ گونونو دولدورماق.	قیرخ خلاما [س] ۱- یاس گونلرینی قیرخا یتیرمک. ۲- بیر شئی قیرخ کز گورمک و ائتمک. ۳- تازا دوغولموش اوشاق، قیرخ گونونو دولدورماق.
قیرخ خلاما [بل] قیرخلاما ایشی گؤرولمک.	قیرخ خلی qirxli [آ، ص] ۱- قیرخ گون یاسدا اولان (فا: عزادار)		قیرخیق [ص] قیرخیلمیش.	قیرخ خلاما [س] ۱- یاس گونلرینی قیرخا یتیرمک. ۲- بیر شئی قیرخ کز گورمک و ائتمک. ۳- تازا دوغولموش اوشاق، قیرخ گونونو دولدورماق.
قیرخ خلاما [بل] قیرخلاما ایشی گؤرولمک.	قیرخ خلی qirxli [آ، ص] ۱- قیرخ گون یاسدا اولان (فا: عزادار)		قیرخیلماق [بل، ت] قیرخماق ایشی گؤرولمک.	قیرخ خلاما [س] ۱- یاس گونلرینی قیرخا یتیرمک. ۲- بیر شئی قیرخ کز گورمک و ائتمک. ۳- تازا دوغولموش اوشاق، قیرخ گونونو دولدورماق.
قیرخ خلاما [بل] قیرخلاما ایشی گؤرولمک.	قیرخ خلی qirxli [آ، ص] ۱- قیرخ گون یاسدا اولان (فا: عزادار)		قیرخیلمیش [ص] قیرخیلی، توکلری کسيلمیش.	قیرخ خلاما [س] ۱- یاس گونلرینی قیرخا یتیرمک. ۲- بیر شئی قیرخ کز گورمک و ائتمک. ۳- تازا دوغولموش اوشاق، قیرخ گونونو دولدورماق.
قیرخ خلاما [بل] قیرخلاما ایشی گؤرولمک.	قیرخ خلی qirxli [آ، ص] ۱- قیرخ گون یاسدا اولان (فا: عزادار)		قیرخیلی [ص] قیرخیلمیش.	قیرخ خلاما [س] ۱- یاس گونلرینی قیرخا یتیرمک. ۲- بیر شئی قیرخ کز گورمک و ائتمک. ۳- تازا دوغولموش اوشاق، قیرخ گونونو دولدورماق.
قیرخ خلاما [بل] قیرخلاما ایشی گؤرولمک.	قیرخ خلی qirxli [آ، ص] ۱- قیرخ گون یاسدا اولان (فا: عزادار)		قیرخیلیق [آ، سن] یون قیرخما آلتی، مقراض (فا: نوعی قیچی).	قیرخ خلاما [س] ۱- یاس گونلرینی قیرخا یتیرمک. ۲- بیر شئی قیرخ کز گورمک و ائتمک. ۳- تازا دوغولموش اوشاق، قیرخ گونونو دولدورماق.
قیرخ خلاما [بل] قیرخلاما ایشی گؤرولمک.	قیرخ خلی qirxli [آ، ص] ۱- قیرخ گون یاسدا اولان (فا: عزادار)		قیرخیم qirxim [آ] ۱- قیرخماق ایشی ”قویونلارین قیرخیمی قورتاردی“.	قیرخ خلاما [س] ۱- یاس گونلرینی قیرخا یتیرمک. ۲- بیر شئی قیرخ کز گورمک و ائتمک. ۳- تازا دوغولموش اوشاق، قیرخ گونونو دولدورماق.
قیرخ خلاما [بل] قیرخلاما ایشی گؤرولمک.	قیرخ خلی qirxli [آ، ص] ۱- قیرخ گون یاسدا اولان (فا: عزادار)		قیرخیمجی [آ] داور قیرخان کیمسه، قیرخیجی.	قیرخ خلاما [س] ۱- یاس گونلرینی قیرخا یتیرمک. ۲- بیر شئی قیرخ کز گورمک و ائتمک. ۳- تازا دوغولموش اوشاق، قیرخ گونونو دولدورماق.
قیرخ خلاما [بل] قیرخلاما ایشی گؤرولمک.	قیرخ خلی qirxli [آ، ص] ۱- قیرخ گون یاسدا اولان (فا: عزادار)		قیرخین [باخ] قیرخیم.	قیرخ خلاما [س] ۱- یاس گونلرینی قیرخا یتیرمک. ۲- بیر شئی قیرخ کز گورمک و ائتمک. ۳- تازا دوغولموش اوشاق، قیرخ گونونو دولدورماق.
قیرخ خلاما [بل] قیرخلاما ایشی گؤرولمک.	قیرخ خلی qirxli [آ، ص] ۱- قیرخ گون یاسدا اولان (فا: عزادار)		قیرخینتی [آ] قیرخماق ایله اله گئیریلن شئی.	قیرخ خلاما [س] ۱- یاس گونلرینی قیرخا یتیرمک. ۲- بیر شئی قیرخ کز گورمک و ائتمک. ۳- تازا دوغولموش اوشاق، قیرخ گونونو دولدورماق.
قیرخ خلاما [بل] قیرخلاما ایشی گؤرولمک.	قیرخ خلی qirxli [آ، ص] ۱- قیرخ گون یاسدا اولان (فا: عزادار)		قیرخینجی [ص] سیرادا اوتوز دوغوزونجودان سونرا گلن.	قیرخ خلاما [س] ۱- یاس گونلرینی قیرخا یتیرمک. ۲- بیر شئی قیرخ کز گورمک و ائتمک. ۳- تازا دوغولموش اوشاق، قیرخ گونونو دولدورماق.

Qq ق	آذربایجان تۆرکجه سی
چوخلوق معناسیندا دیر (اټکیز و اوچوز کلمه لری کیمی).	قیرخیندا [س] باخ: قیرخیندا یورغالانماق.
قیرقیزان / خیرخیزان [آ] چوخلوق چوجوق.	قیرخیندا یورغالانماق (یورغالاما) [س] یاشلی حالدا جاوان-
قیرقیزی [آ] انسان آدی، باخ: قیرقیز + بای.	لیق فیکیرینه دوشمک، یاشینا یاراشماز ایشلر گۆرمک.
قیرقیزو [آ] انسان آدی، باخ: قیرقیز + آر.	قیرداغ [آ] سراب و آبشرون، داغ آدی.
قیرقیزلار [آ، آ] باخ: قیرقیز [اسکی بیر تورک اتلی اولاراق یئنی	قیردوشمک (ساجینا ویا ساقالینا) [س] آغارماغا باشلاماق.
سئی بؤلگه سینده یاشاییرلار، قیرقیزلار مؤخان زامانی	قیردیرتماق [اتند] قیردیرماق ایشینی گۆردورمک.
گۆیتورکلره تابع اولوب و فترت دؤورونده (۸۰م-۶۳۰)	قیردیرماق [اتند] قیرماق ایشینی گۆردورمک.
استقلال تاپدیلار و سونرا ایکینجی گۆیتورک لره تابع	قیردیریلماق [بل] قیردیرماق ایشی گۆرولمک.
اولدولار، مووین چور زامانی، او یغورلار ۷۵۸م ده و یئنه ده	قیرر [آ] انسان آدی، باخ: قیر + آر.
۱۵۸۴ عصیان ائتدیلر واولارین یئرینه کئچدیلر، ۹۲۰م ده	قیرران جای / قیرلان جای [آ] کلئیر ده کند آدی.
مؤغوللار طرفیندن یئئیلدیلر و ۱۲۰۷ ده چنگیزخانا	قیرساقیز [باخ] قارا ساقیز.
باغلاندیلار و دوباره عصیان ائندهرک چنگیز خانین اوغلو	قیرساقیز اولوب یاپیشماق [ل] تنگه گتیرمک.
تولونی طرفیندن باسدیریلدیلار، ماناس داستان قیرقیز-	قیرسال [ص] چؤل کیمی، چؤل ایله ایلگی لی، اکین یئری
لارین ان مهم داستان لاریندا دیلار (فا: قیرقیزها).	اولاراق آر انسان یاشایان (فا: بیابانی، صحرائی) {باخ: قیر}.
قیرقی کیمی [ظ] چوخ قیوراق.	قیرسال بؤلگه (آلان) [آ] چؤل کیمی اولان یئر.
قیرقیل [آ] قیرقی، اؤزگون؛ ماناس داستانیندا بیر بگ آدی.	قیرغیز [باخ] قیرقیز.
قیرقین qırqın [ص] ۱-توپلو اؤلوم، بویوک انسان تلفاتی.	قیرقاریق / قیرخ آریق [خ] بابورخان دؤنمی بگو کومتان آدی.
۲-چوخلو اؤلومه یول آچان یولوخوجو خسته لیک،	قیرقاوا [آ] میانادا کند آدی (قو: بنیاد آباد) {قیرقی + آوا}.
قیرغین (فا: کشت کشتار). killing {باخ: قیرماق}	قیرقای / قیرخای [آ] انسان آدی، باخ: قیرخ + آی.
قیرقینلیق [آ] قیرقین دوشمه وضعیت.	قیرقوول [باخ] قارقاوول.
قیرکندی qır kəndi [آ] ماکی دا کند آدی.	قیرقی / قیرغی qırqı [آ] دی ۱-باخ: آتما جاقوشو ۲-قیریم
قیرگولو [آ، بی] چوراق بؤلگه لره بیتن وگون گولونه بنزه	ت {قارتقوی؛ باخ: قیرماق}.
ین بیرنوع چپچک (فا: نوعی گل). fumana	قیرقی اوئو [آ، بی] داغلاردا و چمن لره و کوللوق لاردا بیتن
قیرلاماق [ل] ۱-قیرسال وضعیت گتیرمک، چؤل لشدیرمک.	چوخ ایلیک اوتسوو بیتگی.
۲-قیر رنگینه گتیرمک، قیرلا دؤشتمک.	قیرقی بورون [ص] بورون قیرقی بورون کیمی دیک و آیری،
قیرلاماق [س] ۱-قیرسال وضعیت گلکم، چؤل لشمک. ۲-	قارتال بورون.
قیر رنگینه گلکم (فا: بیابان شدن).	قیرقیج [باخ] قیج، کئی، کئیمه (فا: کرخت).
قیرلاغان [آ] سالقین واولمولو ساییلیق، وبا.	قیرقیر [آ] دی بیرنوع قوش آدی {سن: قیرمیزی بیر یئرقوردو}.
قیرلاماق [ل] ۱-قیرسال وضعیت گتیرمک، چؤل لشدیرمک.	قیرقیر ۲ [سس تق] قارقانین چپخاردیغی سس، قیریلتی سسی.
۲-قیر رنگینه گتیرمک، قیرلا دؤشه مک. ۳- [س] یئنی	قیرقیرا [آ] قیرقیر سسی چپخاران بیرنوع اوشاق اویونجاغی.
دوغولموش اوشاغین ایلک گونلرینده غیرعادی صورتده	قیرقیز qırqız [آ] قیرقیزستان اهالی سینی تشکیل وئرن بیر
قارنینین ایشله مه سی و قیر کیمی ایفراز ائتمه ایشی.	تورک اولوسو؛ شجره یی تورک ه گوره، اوغوز خاقان ین
قیرلاقچ [آ، دی] باخ: قارلاقوش.	نوه سی {سن، سنگلاخا گوره قیرخ کلمه سی نه باغلاناراق

قایچی ایله وۇرولموش.

قیرماق qırmaq [ل] ۱- سیندیرماق، نئچه پارچایا آیرماق، بۆکمک، دؤغراماق، خیردا خیردا ائتمک (فا: شکستن). **to break** ۲- اؤلدورمک، یوخ ائتمک، کۆتلە وی صورتده تلف ائتمک. ۳- بیر سیرا کلمه لرله مختلف افاده لی مۆکب سۆزلر دۆزلدیر "علاقه نی قیرماق، سۆزونو قیرماق، عنادینی قیرماق، نفوذونو قیرماق، مقوامتی نی قیرماق، اراده سین ی قیرماق، زنجیرینی قیرماق، دیرینی قیرماق، اۆزگینی قیرماق". {سومرجه «قور»، «قوگیر»: قیرماق و گیرمک؛ ت، سن؛ بو کلمه دیواندا کۆکوندن قوپارتماق، قازماق و قیریپ تۆکمک معناسیندا گله رکی بیر سیرا کلمه لرین کۆکودور: سو بندینه قیر کلمه سی ایشله نیر (سویون قیریلان یثری)، سنگلاخدا کردی قیراغینا و سینیرینا قیر دئییلیر کی کردی لرین قیریلان یثری دئمکدیر، بونا باغلی بعضی کلمه لرله اشاره ائتمک اولار: قیرپماق، قیرخماق، قیرقی (قیریچی قوش)، قیراق، قیرنا (بیر شییین قیریلان یثری و سینیری)، قیرباج، قیرمانج (قیرما آلتی، شاللاق)، قیرپاچ، قیریشماق (قیریق قیریق حالا گلمک)، قیریشمال (قیریشیق رفتاری اولاراق صاف اولمایان)، قیروو (قیریچی سویوق اوزوندن دوزه لن شئه)، قیرا (کورک اولاراق تئز قیریلان بیر بوستان یتمیشی)؛ ائله سانیلیر کی اینگیلیزجه ده ایشله نن بیر سیرا کلمه لر قیرماق کۆکوندن آلینمادیلار، **crash** (قیرماق) قیریشماق)، **crease** (بوزوشوک ائتمک) قیریشماق)، **crazy** (دلی، تیکه تیکه ائتمک، بو کلمه گرچکدن قیرماق سۆز ایله ایلگیلیدیر، اینگیلیزجه سۆزلوک لرده دلیلک حالینی "دوشونجه پوزوقلوغو و قیریقلیق معنا وئرن" کۆکلره باغلاییلار و بو معنا قیرماق سۆزونون اصلی کۆک اولماسینی گۆسته ریر، همان یثرلرده معمولا بو کلمه لری و اولارای **crazy, crime** (دلی، جینایت) سۆزلرینی کۆک لحاظیندان آیراراق بیرینچی سینی اسکاندیناوی و ایکینچی سینی لاتینجه یه باغلاییلار، حال بوکی هر ایکی کلمه نه فقط شکل لحاظیندان بلکه معنا لحاظ ینداندا بنزر کلمه لر دیر، چونکو دلی لیگین بیر حالتی جنایت

قیرلانقیج بالیقی [آ.دی] سیرتی و یانلاری توتقون قیرمیزی، قارنی آغ، اوزگک لری گئنیش واوزون، اتی آغ، بۆیوک بیر بالیق (فانوعی ماهی). **trigla hirandu** {باخ: قارلانقوش} **قیرلانماق** [بل] ۱- قیرسال اولماق، چۆللشمک. ۲- قیر رنگینه گلمک، قیرلا دۆشمک. ۳- هیس باغلاماق، قوروم باغلاماق. **قیرلانیمش** [ص] قیرا بولاشمیش (فا: قیراندود). **tarred**. **قیرلی** [ص] ۱- نازلی، قیری قیری اولان (فا: شیوه باز). **coquettish** ۲- قیرلا دۆشمیش، قیر وۇرولموش.

قیرلی فیرلی {باخ: قیرلی

قیرلیق [آ] ۱- چۆللوک (فا: بیابان) ۲- قیر رنگده اولما وضعیتی. **قیریلی** [آ] قارداغ قارچورلو طایفاسینا باغلی اویا آدی ^{۳۰۱۸}. **قیرمالماق** qırmalmaq [آ] ۱- مخروط، **cone** ۲- قیرماق ایشی (فا: خرد شده). ۳- قیریلیمش ویا دؤیولموش تاخیل. ۴- کاغاذ ویا کارتولارین بۆکوم یثرلری (فا: محل تا). ۵- آراسیندان بۆکوله رکی دولدورولان توفنک، قیرما توفنک (فا: تفنگ تاشو) ۶- قماش قاتلایاراق اونا وۇرولان پیلک بۆک (فا: بۆک) ۷- [یثرل] کیچیک پالید آغاجی، پالید کۆلو یاخود بیر بۆیدا کسلیلمش چکیل آغاجلاری. ۸- [یثرل] بعضی ائو حیوانلاری نین آغزیندا عمله گلن سپگی قابارجیق. ۹- اؤستو قایچی لانمیش، قایچی ایله وۇرولموش "قیرما بیغ، قیرماساققال" ۱۰- سویو قاریشمیش حیوان "عرب قیرماسی بیر آت" {ت: سویوی به بنزر شئی، مخروط، باخ: قیرما} قیرماق. **قیرما آد** [آ، دیل ب] مختلف بۆلوملری مختلف دیل لردن آلینان آد (فا: کلمه گرفته شده از چند زبان). **hybrid noun** **قیرما اؤستو** [آ] سؤمقاییت، دا داغ آدی ^{۲۴۰}.

قیرما بادام [آ] بادام، فیندیق ویا قوز دان حاضرلانا حالوا.

قیرما بیغ (لی) [ص] بیینی نین اؤستو قایچی لانمیش.

قیرما توفنک [آ] قیرما آتان توفنک، بئل دن قاتلانا اوو توفنگی.

قیرماچ [آ] شاللاق، آت سورمه قاییشی، اوجو سیریملی قاییش، قیرمانج (فا: شلاق) {باخ: قیرماق}.

قیرماچی [آ] قیرما ایشینی گۆرن کیمسه.

قیرما داش [آ] داش قیریتی سی (فا: سنگ خرد شده). **ballast**

قیرما ساققال (لی) [ص] ساققال نین اؤستو قایچی لانمیش،

Qq ق	آذربایجان تورکجه سی	۱۵۶۱	ارک سۆزلوگو	ق Qq
یاراتماقدیر و crime کلمه سی تورکجه قیرماق، قیریم	قیرمیزی نوروپ [آ، بی] بیر نوع تورپ (فا: تربچه).			
کلمه سیله ایلگی لی اولمالیدیر، بنزر دلیل لرله crisp،	قیرمیزی جا [ص] ۱- آرجا قیرمیزی. ۲- اؤتاندان، آچیقجا.			
crinkle (بوروب قیریش قیریش اتمک) و critic، crisis	قیرمیزی دریلی [ص] باخ: قیزیل دری لی.			
(گرگینلیک، بیر نوع قیریقلیق) و creek (آرخ، قیر)	قیرمیزی داش / سنگی قومز [آ] مرند ده داغ آدی.			
کلمه لری ده بو کؤکه باغلی اولمالیدیر، فارسجادا	قیرمیزی گؤل [آ، بی] بیر نوع قیزیل گول (فا: گل سرخ).			
ایشلک اولان خرمن سؤزو قیرمان شکلنده قیریلیب بیر	قیرمیزی لاشماق [س] قیرمیزی اولماق.			
یثره تویلاتان شئی معناسیندا بو کلمه ایله یاخین گؤرونور،	قیرمیزی میتراق / قیرمیزی میتمیل [ص] قیرمیزی رنگه چالار.			
چونکی بو سؤزون هر ایکی بؤلومونده فارس دیلینده	قیرمیزیین [آ] ساوه-نوبران دا کند آدی.			
یوروملاماق اصلی معنادان اؤزاق بیر مفهوم اله وئیر.	قیرمیزی یاناق [ص] یاناق لاری قیرمیزی اولان.			
قیرمالی [ص] پیلک بزکلی پالتار.	قیرمیزی یومورتا [آ] بایرامدا رنگلنن یومورتالارا وئرلن آد.			
قیرمان [آ] قیرما یئری، قیرمان، خرمن ^۷ [باخ: قیرماق].	قیرنا [آ] بیر شئین قیراغی [باخ: قیرماق].			
قیرمانج [آ] باخ: قیرماج، شالاق (فا: شلاق). whip	قیرناق qırnaq [آ] بزکلی، گؤزل، بویلو پوسلو، بوی			
قیرمانج لاتماق [آ] شالاق لاتماق (فا: ف. اجبار شلاق زدن).	بؤخونلو (فا: زیبا و خوش آیند). [ت، سن: جاریه، کنیز، بو			
قیرمانج لاماق [ل] شالاق لاماق (فا: شلاق زدن).	کلمه قیر سؤزونون اسمر قارا و گؤزل معناسینا باغلی			
قیرمانج لی [ص] شالاق لی، قیرمانجی اولان (فا: شلاق زدن).	اولراق دوزلمیشدیر و اسمر قادینا اشارتدیر.			
قیرمیزبوجگی [آ، دی] زارقانادلی لاردان قیرمیزی بویا	قیرنالی [آ] اؤرمو گؤل و آدالاریندان بیر.			
چیخاریلان کیچیک بیر بوجک (فا: نوعی حشره).	قیرناو [آ] جوتلشمک ایستین پیشیک [باخ: قیر، قیرجانماق].			
قیرمیزی [آ] آل رنگی، قیزیل رنگی (فا: سرخ). red {ع، بو	قیروللو [ص] قیرولو اولان یئر.			
کلمه بو رنگده اولان بیرنوع یئر قوردو آیدندان آلینمیشدیر {	قیروو / قیراو qırov [آ] دؤنموش شئه (فا: برف ریزه).			
قیرمیز / قیرمیزی [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یئر آدی اولراق	hoarfrost [ت، سن «قیراقو، قیراو»؛ باخ: قیرماق]			
ایشله نیر، باخ: یئر آدلاری (ان آزی ۲۵ آد سایماق اولار).	قیروو ^۲ [آ] انسان و حیوانین گؤرونده عمله گلن آرجا گؤرمه			
قیرمیزی [آ] یئر آدی، سبازار، قصبه، کند، گؤل ^{۲۴} .	مزلیک، گؤز نقصانی.			
قیرمیزی آغاج [آ] قیتملی موئل و بوجور شئیلر اوچون	قیروولاماق [س] قیروو باغلاماق.			
استفاده ائدیلن بعضی آغاجلارین و اؤزل لیکله تروپیک	قیروولانماق [س] قیروولا اورتولمک.			
آغاج لارینین اودونجاغی.	قیرورتمک [س] ناز ائلمک (فا: ادا دادن) to strut [ت			
قیرمیزی بادیمجان [آ] بامادور، تاماتا (فا: گوجه فرنگی tomato	«قیریتشلاماق».			
قیرمیزی بالدیدر [آ، بی] بولاق لارین اطرافیندا بیتن، قیرمیزی	قیرهاقیر [آ] کؤتله وی صورتده قیرما، محو اتمه، قیرقین سالما.			
ساپلاق لی بیر پئنجر و یئیلن اؤتسؤ بیتگی.	قیر یاسمنی [آ، بی] بیر نوع سوس بیتگی سی (فا: گل خیار).			
قیرمیزی بوغاز [آ، دی] بوغازینین آلتی قیرمیزی بالاجا	قیر یاغیز [خ] اؤیغور یاز ییتلاریندا آدی گنچن بیر بگ ^۷ .			
کؤچری بیر قوش.	قیریتا قیریتا [ظ] قیریتقانلیقلا، قیرجاناقیر جانا (فا: باناز وادا).			
قیرمیزی بیبار [آ، بی] بادیمجان گیللردن بیر بیبار نؤعو (فا: فلفل	قیریتقان [آ] جیلوه لی، ناز لی و ادالی (فا: ناز و ادادار).			
قرمز). capsicum annuum	قیریتقانلیق [آ] جیلوه لی و ناز لی اولما ایشی (فا: ناز و ادا).			
قیرمیزی بیر چک [ص] بیر چک لری حنالی.	قیریتماق [س، باخ: قیر] خوش گؤرونمک اوچون جیلوه لی			

Qq ق	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۵۶۳	ارک سۆزلوگو	ق Qq
ق	(فا:منقطع). cut (off) ۲-قارقیش معناسیندا بیر سۆز.		قیزارتما [آ] ۱-قیزارتماق ائیلمی و ایشی (فا:تف داده شده).	ق
ق	قیریلیش [آ] قیریلماق ایشی ویا بیچیمی.		۲-قیزاردیلیمیش ات، بالیق و بوجور شئیلر. spittoon	ق
ق	قیریلیم [آ] انکسار (فا:انکسار). fracture		قیزارتماق qizartmaq [ل،سن] ۱-اود اؤستونده یاغا	ق
ق	قیریم qırım [آ] ۱-اؤل اؤلدو، قیرقین سالما (فا:قتل عام)،		سالاراق پیشیرمک، اودا قویاراق ویا کؤز اؤستونده	ق
ق	general (wholesale) massacre ۲- [دده] حریف،		پیشیرمک و قیزارمیش حالا گتیرمک (فا:برشتن). to toast	ق
ق	رقیب. ۳-اوج نُقطه، کنار.		۲-اؤتاندیرماق، خجالت چکدیرمک "اؤشاغی دانلایب	ق
ق	قیریم قیرتی [آ] خیریم خیردا شئی لر (فا:خیرت و پرت).		قیزارتدی. ۳-قیریمیزی رنگه گتیرمک، قیریمیزی رنگه سالماق،	ق
ق	قیرینتی qırıntı [آ،ت؛باخ: قیرماق] ۱-بیرشئین کیچیک پارچا		قیریمیزی اتمک "شاختا اؤزونو قیزارتدی" [باخ: قیز.}	ق
ق	لاری. ۲- [مچ] اؤنمسیز قالیتی (فا:قراضه). gnawing		قیزارتی [آ] قیزارمیش بیر گؤرونو.	ق
ق	قیرینتی کوتله [آ،یثر] قیریتی لاردان دوزه لن کوتله.		قیزارتیجی [ص] قیزاردان، [مچ] اؤتاندیریجی.	ق
ق	قیرینتی کوردلر [آ] باخ: لک ۲۹.		قیزارتیلی [ص] قیزارمیش.	ق
ق	قیرینتی لی [ص] قیریتی سی اولان.		قیزاردیلما (قیزارتیلما) [آ] قیزاردیلماق ایشی.	ق
ق	قیرینماق [س] قیرجانماق، ادا گتیرمک {باخ: قیر.}		قیزاردیلماق (قیزارتیلماق) [یل] قیزارتماق ایشی گؤرولمک.	ق
ق	قیرینیم [آ،فیزیک] ایشین،سس،راديو و الکتریک دالغاسینین		قیزاردیلیمیش [قیزارتیلیمیش] [ص] قیزارمیش.	ق
ق	بعضی انگل لری دولانیب گنجه‌سی (فا:انکسار).		قیزارماق qizarmaq [س،ت،سن] ۱-قیریمیزی رنگه گلیمک:	ق
ق	قیرئی qırıy [آ] ساحل، کنار.		قیریمیزی رنگه دؤنمک. ۲-اود اؤستونده قیریمیزی رنگ	ق
ق	قیز qız [آ] ۱-آتا آنانین دیشی اولادی، ارکک اولمایان (فا:		آلیب پیشمک، (یشمک اؤچون)، تاوادا پیشهرک قیزارمیش	ق
ق	daughter ۲-اؤلنمه‌میش اولان خانیم {سؤمرجه		حالا گلیمک (فا:سرخ شدن). ۳- (میوه اؤچون) یتیشمک،	ق
ق	«قین؛ گؤت، سن: ۱- قیز. ۲- دَیر لی، باهالی نسنه؛ آیدین-		یتگیگن لشمک (فا:رسیدن میوه). ۴-برک اؤتاناراق رنگی	ق
ق	دیرکی قیز سؤزونون ایکینجی معناسی آلتون سؤزونون		دؤنمک. ۵-اؤزاق دان گؤرونمک (قیریمیزی شئی و ایشیق	ق
ق	قیزیل آدلانماسیندا اثر بؤراخییدیر و قیزیل کلمه سینده آل		حاققیندا). ۶- [مچ] برک اؤتانماق، خجالت چکمک	ق
ق	و قیریمزلیق خاصیتی قیزارماق فعلینه و گئنه ده قیزامیق،		"اؤتانجاغیندان قیزاردی" {باخ: قیزماق}.	ق
ق	قیزیلجا و قیزالاق کیمی کلمه لرده اؤزونو گؤستریدیر.		قیزارمیش [ص] قیزاران، قیزاریب پیشیمیش (فا:برشته toasted	ق
ق	قیز... [آ] ایران و آذربایجان جمهوریتینده یئر آدی اولاراق		قیزاریب بوزارماق [س] اؤتانماق.	ق
ق	ایشلنیر، باخ: یئرآدلاری (ان آزی ۴۲ آد سایماق اولار).		قیزاریش [آ] قیزارماق ایشی ویا بیچیمی.	ق
ق	قیزآغا [آ] اؤستون و بؤیوک قیز، قیز آدی (فا:نام‌دختر).		قیزاریشماق [س] بوزارماق، اؤزاقدان ایشیلداماق و گؤرونمک.	ق
ق	قیزآلماق [س] اؤلنمک.		قیزاریق qizarıq [آ] ۱-قیزارمیش قیزقین، قیزاغان ۲-بدنه بیر	ق
ق	قیزاؤی نازاؤی [دئیم] قیزاؤی نازلی اولور معناسیندا.		یئرین قاشینماسیندان یاخود باشقا سبیدن عمله گلن قیزارتی.	ق
ق	قیزاؤیرنجی [ص] مُحصله (فا:محصله). girl student		قیزاریق لیق [آ] قیزاریق اولما وضعیتی.	ق
ق	قیزاراق [آ،بی] قؤزو داغ یاماج لاریندا ییتن، چوخ ایللیک و		قیزازیلیمیش [ص] قیزارمیش (فا:سرخ کرده). browned	ق
ق	اؤتسؤو بیتگی.		قیزاق qizaq [آ] قار و بوز اوستونده قایماق اؤچون یارارلانان	ق
ق	قیزارتداق [آ] قیریمیزی یا چالان ساری رنگ، کورن.		تکرسیز داشیت، سؤروتمه، اؤزه رینه گمی دوزلدیب	ق
ق	قیزارتدیرماق [ل] قیزارتماق ایشینی گؤردورمک.		وسویا ییتدیریب چیخارما آراجی. ۲. {قایماق سؤزونون	ق

Qq ق	آذربایجان تورکجه سی	۱۵۶۴	ارک سۆزلوگو	ق Qq
دَیْشِلمِیشی اولما لیدیر، قِیْاق/قِیزاق {	[مج] اؤفکه لندیرمک، هیسلندیرمک {باخ: قیز}.			
قِیزلاق {آ، بیتگی} بیر نوع بیتگی و اونون گولو (فالاله)	قِیزدیرمالی [ص] قیزدیرماسی اولان (فاتب دار). feverish			
{سن: لاله: باخ: قیز}.	قِیزدیریمی [ص] قیزدیران، ایستی لادن.			
قِیزامیق جیق [آ] قیزامیغا بنزه ین بیرخفیف خسته لیک.	قِیزدیریلماق [بل] قیزدیرماق ایشی گؤرولمک.			
قِیزامیق qızamıq [آ] بولاشیجی قیزدیرمالی و نارین قیزیل	قِیزسوو [ص] قیز کیمی (فادختروار). of or like a girl			
لکه لر تۆکن بیرخسته لیک، حصبه {سن: لاله: باخ: قیز}.	قِیزغین [باخ] قیزقین.			
قِیزامیق لی [ص] قیزامیغا یاخالانمیش.	قِیزقاپان [آ] هئریس، تیکان تپه (-تورک) دا کند آدی {تره-			
قِیزان {خیزان} [آ] ارکک اؤشاق، دلی قانلی، باخ: خیزان.	زی، قیز+قاپان تره زی، عدالت و میزان سمبولو {.			
قِیزان ۲ [آ] قیزمیش کوپک و پیشیک لرین وضعیتی.	قِیزقاجیرماق [ل] ۱-بیر قیز لا ائولنمک اؤچون، قیزین ویا عایله			
قِیزاوره گی [آ، بی] شاه تره گیللردن، اورک بیچیمینده پمبه	سینین رضاسی اولمادان آلیب گؤتورمک ۲-قیز اوغورلاماق.			
چیچک لی بیر بزک بیتگی سی (فانوعی گل). dicentra	قِیزقارداش [آ، سن: دده] باجی (فا: خواهر). sister			
قِیزاوغلان قیز [آ] جنسل یاخینلاشماسی اولمامیش (فا: باکره).	قِیزقالاسی [آ] بو قالا میانا شهرینین قیز کؤرپو یاخین لیغیندا			
قِیزای [آ] آی کیمی گؤزل قیز، قیز آدی (فانام دختر).	قرار تاپیب و اسلامدان قاباقکی دؤره لره عاید اولماغی			
قِیزایسته مک [ل] بیر قیز لا ائولنمک ایسته مک.	سانلییر (فانام قلعه ای در آذربایجان).			
قِیزبؤجکلری [آ، دی] بؤجک لردن بیر تاقیم.	قِیزقالماق [س] اره گتتمه مک.			
قِیزبؤجگی [آ، دی] کیچیک بؤجکلری قاپیب آولاماق اوچون	قِیزقان [آ] قیزقین، قِیزشمیش ۷.			
سویا چوخ یاخین اولاراق اوچان بیر بؤجک،	قِیزقان دهره [آ] قزوين ده داغ آدی.			
قورُتجوقلارینی سوْیا بوراخان و بوْیو ۵ cm، زارقانادلی	قِیزقاییت [آ] قیز بستی، قیز آدی (فانام دختر).			
بیر بؤجک (فانوعی حشره). libellval depressa	قِیزقلبی [آ] قلب بیچیمینده چیچکلری اولان، شاهتره			
قِیزبس / قِیزبستی [آ] قیز بستی، قیز آدی (فانام دختر).	گیللردن بیر زینت بیتگی سی. dicentra			
قِیزبوغان [آ، دی] بیرنوع کرتکله ۱۴۰.	قِیزقوروسو [آ] ائولنمه میش یاشلی قیز.			
قِیزی بی [آ، دی] همیشه قیزلارلا اوْنیان، قیزلارلا اوتوروب	قِیزقوشو [آ، دی] سیغیرچین بوْیدا کیچیک، بئل و قاناد-			
دوران، ائودن ائتشیگه چیخمایان عاجز اوغلان.	لاری نین تۆکلری یاشیل و کؤچری بیر قوش (فا: کاروانک).			
قِیزجاغیز / قِیزجیغاز / قِیزجیق [آ] بالاجا قیز، قیزا اوخشار.	قِیزقی اوتو [آ، بی] بیر نوع بیتگی (فا: زاغک). hieracium			
قِیزچیجگی [آ] بیر نوع چیچک (فا: گل مینای چمنی).	قِیزقیزان [آ] باخ: خیزخیزان.			
قِیزدیرتماق [آتد] قیزدیرماق ایشی گؤرولمک.	قِیزقین لاشماق [س] ۱-قیزقین اولماق، ایستی دؤورما گلکم			
قِیزدیرما گسن [آ، ص] قیزدیرمانی آرادان آپاران (فاتب بُر).	۲-داهادا شدتلنمک، گرگین لشمک. ۳-آزقین لاشماق،			
قِیزدیرما [آ] ۱-وجوددا اولان ایستی لیک و یوخاری قیزیشما	قیزماق، قضب لنمک. ۴-قازان خان'ین ناظر لریندن.			
حالی، ایستیمه خسته لیگی "مالاریا قیزدیرماسی: مالاریا	قِیزقین qızqın [ص] ۱-ایستی لیگی چوخ اولان، قیزمیش			
خسته لیگی" (فاتب). ۲-قیزدیرماق ایشی.	اولان، یوکسک حرارتلی، قیزیشیق (فا: آتشی). ۲- fiery			
قِیزدیرماق qızdırmaq [ل] ۱-ایستی لیگینی آرتیرماق،	حرارتلی، جوشقون، آلوولو، هیجانلی. ۳-چوخ گرگین،			
ایستیمک، ایستی لتمک، داغ ااتمک (فاداغ نمودن) to	گؤجلو و شدتلی {سن، ایستیدن قیزارمیش}.			
heat ۲-بدنین حرارتی قالدخاراق خسته لنمک. ۳-	قِیزقین بوْلود [آ، یثرب] یانار داغلاردان فیشقیریب چیخان سو			

بوغو ایله گاز و توز ییغینی.	قیز یواق [آ] قیز اریق، نادیر، اندر راستلانا؛ تورکملرین،
قیز قین لیق [آ] قیز قی اولما وضعیتی.	تکه لی و ساچماز اویماقلاری اولوبالاریندان ^۷ .
قیز کؤچورمک [ل] قیز اره وئرمک.	قیز یوقالانماق [باخ] قیز یوقانماق.
قیز کیلمی [آ] کؤچبه قیزلارین توخودوقلاری بزکلی و	قیز یوقاماق [باخ] قیز یوقانماق {باخ: قیسیر قاماق}.
بزک لی کیلم (فا:نوعی کیلم).	قیز یوقانماق [] قیسیر قاماق، اسیر گه مک (فا: مضایقه کردن).
قیز کیمی [ص] اؤتانه جاق، معصوم، عیصمتلی.	قیزیش [آ] قیزماق ایشی ویا بیچیمی.
قیزلار آغاسی [آ] حؤکمدارلارین حرمخانالاریندا اولان قو-	قیزیشدیرماق [ل] ۱- ایستی لندیرمک ۲- آلولاندیرماق، بیر
للو قچوباشی، عثمانلی ساراییندا حرمسرا آغلارینین باشی.	شئین گرگین لیگینی چوخ لئماق. ۳- [مج] بیر ایشه
قیزلار قوشو [آ، دی] باخ: قیز قوشو.	سالماق، تحریک ائتمک. ۴- [مج] دؤیمک، شاپاتلاماق،
قیزلانماق [ل، ت] ۱- دیر لی گؤرمک، باهالی بولماق. ۲- قیز	باش قولاغینی ووزراق سیلله له مک "اوغان اوغرونو
اوشاغی صاحبی اولماق، قیزی اولماق.	توتوب اونون باش قولاغینی قیزیشدیردی.
قیز لیق [آ، سن] ۱- قیز اولما وضعیتی (فا: دوشیزگی).	قیزیشدیریجی [ص] ۱- ایستی له دن (فا: گرم کننده). ۲-
girlhood ۲- قیز لیق زاری (فا: بکارت). ۳- virginity	تحریک ائله یین (فا: تحریک آمیز). exciting
اؤگئی قیز (فا: نادختری). stepdaughter	قیزیشدیریجیلیق [آ] ۱- ایستی ائتمه (فا: گرم کننده گی). ۲-
قیز لیق [آ] هشتیری ده کند آدی.	تحریک ائدیجی (فا: تحریک آمیزی).
قیز لیق زاری [آ] بکارت زاری.	قیزیشدیریش [آ] قیزیشدیرماق ایشی ویا بیچیمی.
قیز لیق گؤتورمه [آ] ازاله بکارت. defloration	قیزیشدیر یلماق [بل] ۱- ایستیلندیر یلمک ۲- آلولاندیر یلماق،
قیزماجا [آ] قیزماغا و اؤفکه لئمگه دایانان داوارانیش.	گرگین لیگینی چوخ لئدیلماق. ۳- [مج] بیر ایشه سالیلماق،
قیزمار qizmar [ص] چوخ ایستی، چوخ قیز قین (فا: تفت).	تحریک ائدیلمک. ۴- [مج] دؤیولمک، شاپاتلانماق.
قیزمار لیق [آ] چوخ ایستی و قیز قین شئین حالی (فا: گرمی).	قیزیشقان / قیزیشقان [ص] ۱- تنز قیزیشان ۲- قودورقان، آرخین.
قیزماق [س] ۱- ایستی سی آرتماق، قیزیشماق، حرارتی	قیزیشقان لیق [آ] ۱- تنز قیزیشما. ۲- قودورقان لیق، آرخینلیق.
چوخ لماق (فا: گرم شدن). ۲- هیرس لئمک، حدّت لئمک.	قیزیشما qizışma [آ] قیزیشماق ایشی.
۳- [مج] انسان و حیوان اؤچون ائش ایسته مه زامانی گلمک	قیزیشماق [س] ۱- چوخ ایستی اولماق (فا: گرم شدن). ۲-
{ت' قاقیماق، محتلا قیز و قیزماق (ایستی) سؤزلرینین	جوشقو قازانماق، بیر ایشه چوخ گیریشمک. ۳- داهادا
دیر لی اولدوغونا دایاناراق اورتاق باغلاری واردیر}.	شدّت لئمک، گؤج لئمک ۴- هیرس لئمک، اؤزوندن چیخماق،
قیزمه سی [آ] ۱- گریپ فروت، آلتین توپ ۲- اورمیه ده داغ آدی.	آجینی توتماق. ۵- خسته لیک سبب ایله ووجودو ایستی
قیزیش [ص] ۱- ایستی لئمیش (فا: گرم شده) ۲- اؤزوندن	اولماق. ۶- قیز قیرماق، چوخ قالیب تورشوماق، خراب
چیخمیش، آرخین ۳- هیرس لئمیش ۴- جنسل ایلیشگی دویان.	اولماق (سیرکه ویوغورت کیمی شیلر) {سن؛ باخ: قیزیل}.
قیزوئرمک [ل] بیرینه قیزی نی وئریب اوتونلا قوهوم اولماق.	قیزیشیق [ص] قیزیشمیش اولان، شدّت لی قیزیشمیش.
قیزی [آ] شدّت، عصیبت، قیزاما، قیز قینلیق ^۷ .	قیز یق، qiziq [آ] اوغوز تورک لرینین ۲۴ بوی وندان بیر ی
قیزیتئر [آ] قیز بستی، قیز آدی (فا: نام دختر).	سایلیر، اوغوز نامه کتاییندا بو کلمه گوجل و جدی
قیزیتئر [آ] آذربایجان شاعری دیر، تورکجه شعر لری واردیر ^{۵۲} .	معنالانیب، بعضی قایناقلاردا بو کلمه کیزیک شکلینده ده
قیزیتماق [ل، سن] قیزدیرماق، ایستی لئمک (فا: داغ کردن).	یازیلیدیر، اوغوز طایفالارینین ایچینده بو آد فقط

اوغوزنامه ده گلیبدیر و دیواندا آدی گئچمه ییبدیر.

قیزیل [آ] ۱- قیزقین ۲- قیسیق ۳- اوغوزخاقان'ین تورونو^۷.

قیزیل qızıl [آ] ۱- پارلاق قیرمیزی رنگ (فا: سرخ). ۲- red

آلتون، رنگی ساری و پاسلانماز و چوخ دیرلی بیر مثال آدی. ۳- gold چوخ دیرلی شئی حاققیندا ۴- قیزمیش، قیزارمیش، قیزقین (ت: باخ: قیز).

قیزیل [آ] اوغوز بؤیوک لریندن بیر آد^۸; آلتای تورک لری آسکی اویماق بگ لریندن؛ تورکمنلرین، یوموت و کیچیک تاتار اویماقلاری، اولوبالاریندان^۹.

قیزیل... [آ] انسان آدی: ساتا، سای، سبارس، سبای، سبگ، سبوری، ستان، ستای، ستوغ، سار، ساوخ.

قیزیل... [آ] ایران و آذربایجان جمهوریتینده یئر آدی اولاراق ایشله نیر، باخ: یترآدلاری (ان آزی ۱۸۰ آد سایماق اولار).

قیزیل آغاج [آ، بی] پالیت لارین گورکن گیللر سویوندان سو قیزی لاریندا ییتیشن و تپه لری یاپراقسیز ۲۰ متر بوی آتان، تاختاسی قولایجا ایشله ننو قیرمیزیمتیل بیر آغاج (فا: توسکا). olnus

قیزیل آغاج لیق [آ] قیزیل آغاج چوخ اولان یئر.

قیزیل آلا [آ، دی: سن] بیرنوع بالیق آدی.

قیزیل آلما [آ، خ] ۱- اولقون و قیزاریق آلما آتلامیندادیر، ۲- عثمانلی دؤنمی روم و وینا شهر لرینه وئرلن آد. ۳- بۆتون تورک لری بیر چاتی آلتیندا بیر لشدیرمه گی هدف له یین بیر گوروش آدی و "بیر لشییک تورک دؤولت لری" نین ایمگه سیدیر.

قیزیل آی [آ] هلال احمر (فا: the red crescent

قیزیل تاپینان [ص] آلتوناتاپینان (فا: زرپرست). mammonist

قیزیل ارسلان [خ] آلپ ارسلان خان'ین تورونلاریندان^۷.

قیزیلابل [خ] سلجوقلار دؤنمی اوچ بگ لریندن^۷.

قیزیل اللر [آ] باشاری لی اللر.

قیزیل اورده [آ] کمونیست ساوت اوردوسو (فا: ارتش سرخ).

قیزیل اوته سی [آ] ایشیق طئیف اینده، قیرمیزی رنگین اوته سینده، گوز له گورونمه یین ایشیینیم (فا: مادون قرمز).

قیزیل اوز [آ، ت] کاشغر یاخین لیغیندا بیر قیشلاق آدی.

قیزیل اوزک [آ] ینمک بوروسونون خالق آراسیندا آدی.

قیزیل اوزن qızıl özen [آ] ایران آذربایجانیندا آخان بیر

بؤیوک چای آدی، بو چای سونوندا خزر دنیزینه تۆکولور و ترکینده چوخلو ات توپراغی اولاراق قیزیل رنگینه

چالیر و بو اوزدن قیزیل اوزن آدلانیب؛ اؤز کلمه سی اسکی تورکجه ده دره آنلامیندا ایشله نیردی و ن حرفی تاکید و چوخلوق علامتی اولاراق اؤز سؤزونه اکله نیبیدیر،

و بیر لیکده قیزیل چالان چای و دره آنلامیندادیر؛ بۇ چایین آخیش یئر لری: دیواندره، بیجار، ایجرود ماهنشان، میانا، هیشیین، زنجان، تاروم، منجیل، رودبار، رشت، خزر دنیزی؛

بو چای دیواندره زنجان آراسیندا ۷۵ چایا یاخین و زنجان شهری نین یاخینلیغیندا شاهرود چایی نی و سونرادا ۵۰ یه

یاخین چایی اؤزونه آلاراق خزره تۆکولور، چایین توپلام اؤزونلوغو ۸۰۰ کیلومتر دیر بونون ۶۶۶ کیلومتری دیواندره

زنجان و ۱۱۴ کیلومتری زنجان خزر آراسیندادیر، چایین اورتالما اییم مقداری ۰،۲٪ اولاراق ایللیک سومقداری،

امیرآباد'دا ۰،۴۱، ماهنشان'دا ۰،۴۳، اوستور'دا ۰،۸۸، منجیل'ده ۰،۳۱، رودبار'دا ۰،۱۳۸، آستانا'دا ۰،۱۲۷ مترمکعب هرنائیه ده

اؤلچو لویدور، بوچایین آدینی، زنجان- خزر دنیزی آراسیندا سفیدرود یازیلار (فا: قزل اوزن).

قیزیل اورک [آ] ایلانجیق خسته لیگی (سایری لیغی).

قیزیل اولدوزلو [ص] اؤزه رینده قیرمیزی اولدوزنشانی اولان.

قیزیلایاغ [خ] تورکمنلرین، آرساری و اوخ اویماقلاری، اولوبالاریندان^۷.

قیزیل ایستی [آ] یابین اورتالاریندا اولان ایستی.

قیزیل بؤجک [آ، دی: رنگی] توتقون یاشیل، اوستو پارلاق، خیردا بیر بؤجک.

قیزیلباش qızılbaş [آ] صفوی حکومتی نین یارانماسی اوچون

بؤیوک بیر بیر لیگه احتیاج وارایدی، بۇ بیر لیک قیزیلباش آدیندا تشکیل تاپدی، البته بیر لیگین تمل آددیملاری

قاراقویونلو و آخ قویونلولار طرفیندن قویولموشدور و شیخ حیدر و شاه اسماعیل او دؤنمین گرگین وضعیتینی گوره رک

و قاباقکی یارانان بیر لیکلردن یارالاناراق اوستالیقلا بۇ گوجو یاراتدیلار و اوون مدّت بؤلگه نین قدرینی اللرینه

Qq ق	Qq ق
میوه‌سی اُولان تیکانلی آغاج (فا: زغال اخته) cornus mas قیزیلجیق ۲ [آ] باخ: قیزیلجا.	آلدیلار، قیزیلباش بیر لیگنین اصلی طایفالارینی بئله سیرالامااق اُولار: اؤستاجلو، رۇملو، تکه لی، ذوالقدر،
قیزیلجیق گیللر [آ، بی] ایکی چنک لی لردن، یوزه قدر نوعو اُولان بیر بیتگی سوْیو (فا: تیره از گیاهان). cornaceae	شاملو، افشار، قاجار، ایکینجی درجه ده طایفالارین آدی: وارساق، چینی، تورقوتلو، بایات، بوزجالو، عربگیرلو،
قیزیل جام [آ، بی] اؤزون بوْیلو بیر چام توْرو. قیزیل چتیر [آ، بی] چمین لرده، رُطوبت لی یئر لرده بیتن،	خینسلی، چمیشگزکلو؛ همچنین، تالیش و قارامانلی طایفالارینا (کنجه و بردعه بۇ لگه سینده) اشاره ائتمک اُولار^{۸۵}.
بعضی نوع لاری خالق طبابتینده ایشله نن، بیر ایلیک و یا ایکی ایلیک، یومورتا شکلیلی کؤک یانی یاپراق لاری اُولان، اؤتسوو خیرداجا بیر بیتگی.	قیزیلباش qizilbaş [خ] قیزیلارین، ایچگیلیک و تائیت اویماغی اُولوبالاریندان؛ سلجوقلو و عثمانلی دؤنملرینده علوی- بکتاشی توْرکمنلرینه دئییلن بیر آد^۷.
قیزیل چکیم لی [ص] مُطَلَّا (فا: مطلقاً). gilt. قیزیل چوبوق اوتو [آ، بی] مئشه لی یئر لرده بیتن باللی بیتگی.	قیزیل بالیغی [آ، دی] بیر نوع سازان بالیغی، چئهرایی رنگلی، ظریف اتی اُولان، قیمتلی ایری بالیق نوعو. tinica tinica
قیزیل چی [ص] قیزیل ایشینه باخان (فا: زرگر). goldsmith قیزیل چی لیق [آ] قیزیل ایشینه باخما (فا: زرگری) goldsmith's	قیزیل باها سینا [ظ] چوخ باها قیمته. قیزیل بایر اقلی [ص] قیرمیزی بایر اقلی.
قیزیل خاللی [ص] اؤزه رینده قیزیل خاللاری اُولان، قیزیل خاللارلا دؤلُو "قیزیل خاللی بالیق".	قیزیل بوز [ص] قیرمیزی یا چالان بوز رنگلی. قیزیل بوغا [خ] گؤی توْرکلر دؤنمی بگلریندن و کؤرشادین
قیزیلخان [خ] ۱- شامامیست گله نکه ده تانری صفت لریندن ۲- اوغوز خاقان دؤنمی بیر بگ و اوْردوباشی لاریندان^۷.	قیرخ یولداشیندان بیر ی؛ آذربایجان آتابگلریندن^۷. قیزیل بۇندا qizilbunda [آ] میلاددان قاباق ماننا دؤورو
قیزیل دری لی [آ، سن] آمریکا یئرلی لرینه وئرلن آد، قیرمیزی دری لی (فا: سرخ پوست).	آذربایجاندا قبله داغینا وئرلن بیر آد^{۹۷}. قیزیل بوْیا [آ، خا] کؤک بوْیاسی.
قیزیل دیش (لی) [ص] دیشی و یا دیشلری قیزل دان اُولان. قیزیل زانباق [آ، بی] داغلیق یئر لرده بیتن سوغاناقلی بیتگی.	قیزیل بویون [آ، دی] قارا توْیوق گیللردن، اسمر توکلو، بوْینو ایله کؤکسو قیرمیزی، اؤتوجو بیر قوش (فا: نوعی پرندة).
قیزیل سؤزلر [ص] دیر لی و آغیللی سؤز و صُحبت حاققیندا. قیزیل سؤیود [آ، بی] سؤیود آغاجی نین بیر نوعو.	eritacus rubacula قیزیل پنبجر [آ، بی] یای دا بیتن و یئیلنن بیر نوع بیتگی.
قیزیل ساچان [ص] قیزیل سپن و آتان (فا: زرافشان). قیزیل سارماشیق [آ، بی] بیر نوع بیتگی (فا: گیاه انگل یونجه).	قیزیل نال [آ، بی] بیر نوع بیتگی (فا: بید سرخ). قیزیل تنی [آ] آچیق قیزیل رنگی، سولقون قیزیل رنگی.
قیزیل ساققال cuscuta [آ، بی] آران و داغلیق یئر لرده، یاماج لاردا و کؤللوک یئر لرده بیتن و خالق آراسیندا چؤتگه حاضر لاماقدا استفاده اُولونان بیر نوع بیتگی.	قیزیلجا [آ، سن] ۱- بیر جور ناخوشلوق، بدن ده ایستیمه و سپگی ایله تظاهر ائدن بیر اوشاق خسته لیگی (فا: سرخک).
قیزیل سایی [آ] آلتون سایی، قیز آدی (فا: نام دختر). قیزیل سوْ یوسونلاری [آ، بی] دینز لرین یاخلاشیق ۲۰۰ متر	meales ۲- قیزیل چالان رنگ. قیزیلجا دیشی [آ، بی] ۴-۵ متر اوجا لیقدا آغ چیچک لی بیر
درین لیگینده یاشایان قیرمیزی رنگلی سوْ یوسونلاری (فا: تیره ای از گیاهان دریایی).	آغاجیق (فا: نوعی گیاه). copnus sanguinea قیزیلجالی [ص] قیزیلجا خسته لیگینه توْتو لموش.
	قیزیلجیق ۱ [آ، بی] قیزیلجیق گیللردن، اودونو سرت، کیچیک بیر آغاج، نوخود بوْیدا قیرمیزی رنگلی و چۆدک لی

قیزیل سوْیا چکمک [ل] یا ل دیز لاق.

قېزىل قاز [آدى] ظريف چىھرايى تۆكلۈ، قانادلارى قىزىل كىمى پارلاق، اۋزون بوغاز و اۋزون قىچ بىر سۇ قوشۇ.

قیزیل قاناد [آدی] سازان سوْیوندان، یاشیلا چالان، آغ
گۆمۆشو، اتی قیلچیق لی بیر داد لی سوْ بالیغی نوْعو، cm
۲۵-۳۰ بوْدا *scardinus rutilus rutilus*

erythrophthalmus

قَبْزِيل قَانْتَارُون [آبی] قیزیل قانتارون گیلردن ۵۰-۱۰۰ cm
یوکسک لیکده، قیرمیزی چیچک لی، قارشیلیقلی یاپراقلی،
ساپ و یاپراقلاری توخداچ لیکدا ایشلنن ایکلیک
اوتسوییتگی (فا:نوعی گیاه). *erythraea centaurium*

قزىل قانتارون گىللر [آبى] ايکى چنک لی لردن، سىکىز يوزه قدر نوعو اولان پير بىتگى سويو، اؤرنک: آجى يونجا (فا: تيره اى از گياهان). gentianaceae

قېزىلقۇ [خ] قېزىقلاين، مۆردى اۆيماغى، اۆلوبابالاريندان.^۷
 قېزىل قۇچالو qəzəlqocalı [آ] ۱۶مى جى يۆزىلدە، ديارىكىر
 حلب بۇ لىگەسىندە، بۇزاۋلوس تۆركلرىندىن بىر بوى آدى^۸.
 قېزىل قۇرد [آ،دى] آتلاين باغىرساقلايندا عمەلە گلن بىر
 قۇرد خستە لىگى.

قېزىلقۇرد [خ] قازاقلار، كېچىيۆز بۇ لوگو، باي اوغلو
 اويماغى، اولوبابا لاريندان.^۷

قیزیل قوْشۇ [آ،دى] اۇزۇن باجاقلىلاردان، باشى جىقماقلى، سىرتى ياشىل، قارنى آغ، يىواسىنى باتلاقلاردا دۆزۈلدىن، اتى يىشمەلى، آوروپادا ياشايان بىر قوْش (فانوعى پىرىندە).

قىزىل قوشۇۋ [آدى] قانادالارى قابىق كىمى سرت، ياشىل،
شفاف و يۇمۇرۇ تهر يير بۇجك.

قیزیل قویروق [آ،دی] سترچه گیللردن بؤجک و تیرتیل یئین و تاریما یارارلی، قویروغو قیرمیزی یا چالار ساری رنگلی، کؤجری بیر قوش (فا: نوعی، یرنده). phoenicurus

قىزىل قىامت [آ] بۇ يۈك گۈرۈلتۈ، قىزىلجا قىامت.

قیزیل قیرمیزی [ص] قیزیل رنگینده و قیرمیزی یا چالار رنگ.
قیزیل کنجیلی [آ] عثمانلی بیر لیگینده یئر آلان بیر تۆرک بویو.^{۲۰۹}

قىزىل كۈچىلى [آ] شاھسون ائلى بويلاريندان^{۳،۱۰۸}.

قیزیل کۆک [آ،بی] باخ: کۆک بویاسی.

قِزِيلْ گُوْز [آ، دی] قیزیل رنگینده بیر گول (فا: گل سرخ).

قىزىل گۆز [خ] تۆركمەنلەرنىڭ، تەكە ۋە ئۆتمەش ئۆيماقلىرى
 ئۆلبابا لارىندىن^۷.

فِزِيل گُول [آ،بی] کیچیک، تیکانلی کُول شکیلنده بیتن،
مختلف رنگلرده اولان و چوخراق قیزیل رنگینده عطیرلی
بیر گول (فا: گل سرخ).

قىزىل گۆمبە [آ] ائىمير بۇيونا عايدىثرآدى (م ۱۶ جى قرن) ۲۲۵.

قیزیل گۆمۆش [آ] قیزیل دان و گۆمۆش دن قایریلمیش
(فا: طلا آلات). gold plate

فَيزِيلِگُون [۱۱] قیزیل کیمی گون، اوغلان آدی (فا:نام پسر).
فَيزِيلِ اَتَمَاق [۱] قیزیلا توئماق، قیزیل سُو یو وئر دیر مک،
 اؤستونه قیزیل چکدیر مک.

قیزیل لاشدیرماق [ل] ۱- قیزیل وضعیته گتیرمک، قیزیل
کیمی ائتمک. ۲- قیرمیزی لاشدیرماق.

قِزِيل لاشماق [س] قِزِيل وضعيته گلمک، قِزِيل کیمی اولماق.

قِزِيلَ لَماق [ل] قِزِيلَ تَوْتِماق، اوستونه قِزِيلَ چكديرمك.

قِزِيلَ لَانِمَاق [بل] قِزِيلَا تَوُتُو لِمَاق، اوستونه قِزِيل چکيلمک.

قِزِيلَ لَانِمِشْ [ص] قِزِيل وورو لموش (فا: زراندود).

قىزىللو qızıllu [آ]م ۱۶جى يۈزىلدە، آنادولو حلب بۇلگە
سىندە، ذوالقدر تۈركلرىنە باغلى پىر بوى آدى^{۸۵}.

قِزِيل لِي [ص] قِزِيل وُورُولموش، قِزِيل ايله بزنميش.

قِزِيلِيقْ [آ] قِزِيلْ اَوْلَمَا وَضَعْتِي.

قِزِيلِمَاق [بل] ققیزقین و اؤفکه لی حالا گلیمک.

قیز یلمیش [آ] قیز یلماق ایشی و یا ییچیمی.

قېزىلو تاغ [خ] خاقان و خانلار يىن وئردىكلرى توي و شولن -
لر ده، قېز او شاق صاحىلرى نىن او توردوغو شرف تىمىنو^۷.

قیزیلی [ص] قیزیل، رنگی، یارلاق ساری رنگ.

۱- یولوخوجو بیر نوع دری خسته لیگی. ۲- گونئی دن اسن نئل (بعضی پئر لرده).

قِزِيل يَاق [آبی] گول گیلردن: یول قیراغیندا بیتن ساری
 چیحک له، ستگی، (فا: ما یر ان). agrimonia eupatorium

Qq ق	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۵۶۹	ارک سۆزلوگو	Qq ق
قیزیل یارا [آ] دری آلتی حجره لرده التهابلارنا سبب ایله وجودا گلن بیر نوع قان چیبانی.	قیزیل یارا [آ] دری آلتی حجره لرده التهابلارنا سبب ایله وجودا گلن بیر نوع قان چیبانی.		قیزیل یارا [آ] دری آلتی حجره لرده التهابلارنا سبب ایله وجودا گلن بیر نوع قان چیبانی.	
قیزیلیناش [خ] قازاقلارین، اورتا یۆز بؤلۆگو، سَمیز و باقانالی اویماقلاری اؤلویابا لاریندان ^۷ .	قیزیلیناش [خ] قازاقلارین، اورتا یۆز بؤلۆگو، سَمیز و باقانالی اویماقلاری اؤلویابا لاریندان ^۷ .		قیزیلیناش [خ] قازاقلارین، اورتا یۆز بؤلۆگو، سَمیز و باقانالی اویماقلاری اؤلویابا لاریندان ^۷ .	
قیزیلیش [آ] قیزیلماق ایشی، اؤفکه لنمه.	قیزیلیش [آ] قیزیلماق ایشی، اؤفکه لنمه.		قیزیلیش [آ] قیزیلماق ایشی، اؤفکه لنمه.	
قیزیل یول [آ] قاراداغ یوسفانلی طایفاسینا باغلی اویا آدی ^{۱۰۸۳} .	قیزیل یول [آ] قاراداغ یوسفانلی طایفاسینا باغلی اویا آدی ^{۱۰۸۳} .		قیزیل یول [آ] قاراداغ یوسفانلی طایفاسینا باغلی اویا آدی ^{۱۰۸۳} .	
قیزیل یومورتا بایرامی [آ] کریستیانلاردا بیر بایرام آدی.	قیزیل یومورتا بایرامی [آ] کریستیانلاردا بیر بایرام آدی.		قیزیل یومورتا بایرامی [آ] کریستیانلاردا بیر بایرام آدی.	
قیزیندیرماق [ل] قیزدیرماق، ایستی لندیرمک.	قیزیندیرماق [ل] قیزدیرماق، ایستی لندیرمک.		قیزیندیرماق [ل] قیزدیرماق، ایستی لندیرمک.	
قیزینماق qızınmaq [س، سن] اؤزونو قیزدیرماق، ایسینمک، قیزیشماق (فا:خود را گرم کردن).	قیزینماق qızınmaq [س، سن] اؤزونو قیزدیرماق، ایسینمک، قیزیشماق (فا:خود را گرم کردن).		قیزینماق [س، سن] اؤزونو قیزدیرماق، ایسینمک، قیزیشماق (فا:خود را گرم کردن).	
قیز [qiz] [سس تق] قیزیلتی سسی.	قیز [qiz] [سس تق] قیزیلتی سسی.		قیز [qiz] [سس تق] قیزیلتی سسی.	
قیزاو [آ] چایلاردا چایین گۆر گندن یشری، قیز آدی.	قیزاو [آ] چایلاردا چایین گۆر گندن یشری، قیز آدی.		قیزاو [آ] چایلاردا چایین گۆر گندن یشری، قیز آدی.	
قیز قیرتماق [اتند] قیز قیرماسینا یول آچماق.	قیز قیرتماق [اتند] قیز قیرماسینا یول آچماق.		قیز قیرتماق [اتند] قیز قیرماسینا یول آچماق.	
قیز قیرما [آ] قیز قیرماق ایشی (فا: تخمیر). fermentation	قیز قیرما [آ] قیز قیرماق ایشی (فا: تخمیر). fermentation		قیز قیرما [آ] قیز قیرماق ایشی (فا: تخمیر). fermentation	
قیز قیرماق [س] چوخ قالماقدان تورشماق، تخمیر اولماق، قیچقیرماق (فا: ترشیدن) to become soure {قیزماق دان}	قیز قیرماق [س] چوخ قالماقدان تورشماق، تخمیر اولماق، قیچقیرماق (فا: ترشیدن) to become soure {قیزماق دان}		قیز قیرماق [س] چوخ قالماقدان تورشماق، تخمیر اولماق، قیچقیرماق (فا: ترشیدن) to become soure {قیزماق دان}	
قیز قیرمیش [ص] تخمیر اولموش (فا: تخمیر شده).	قیز قیرمیش [ص] تخمیر اولموش (فا: تخمیر شده).		قیز قیرمیش [ص] تخمیر اولموش (فا: تخمیر شده).	
قیز قیز [سس تق] قیزیلتی سسی.	قیز قیز [سس تق] قیزیلتی سسی.		قیز قیز [سس تق] قیزیلتی سسی.	
قیزوو qizov [سس تق] چایین گۆر یشری، سویون یئھین آخدیغی و سسلی یشری.	قیزوو qizov [سس تق] چایین گۆر یشری، سویون یئھین آخدیغی و سسلی یشری.		قیزوو [سس تق] چایین گۆر یشری، سویون یئھین آخدیغی و سسلی یشری.	
قیزها قیز [سس تق] گۆر سسله، یئھین و سورعتله، ایتی حالدا.	قیزها قیز [سس تق] گۆر سسله، یئھین و سورعتله، ایتی حالدا.		قیزها قیز [سس تق] گۆر سسله، یئھین و سورعتله، ایتی حالدا.	
قیزی qizi [آ، بی] رطوبت لی یئرلرده بیتن، اؤزون و دلیک دلیک یاپراق لاری اولان و یئھیلن بیر بیتگی.	قیزی qizi [آ، بی] رطوبت لی یئرلرده بیتن، اؤزون و دلیک دلیک یاپراق لاری اولان و یئھیلن بیر بیتگی.		قیزی [آ، بی] رطوبت لی یئرلرده بیتن، اؤزون و دلیک دلیک یاپراق لاری اولان و یئھیلن بیر بیتگی.	
قیزیلتی [سس تق] قیز سسی (فا: صدای قژ).	قیزیلتی [سس تق] قیز سسی (فا: صدای قژ).		قیزیلتی [سس تق] قیز سسی (فا: صدای قژ).	
قیزیلتی لی [ص] قیزیلتی ایله آخان، چوخ ایتی آخان.	قیزیلتی لی [ص] قیزیلتی ایله آخان، چوخ ایتی آخان.		قیزیلتی لی [ص] قیزیلتی ایله آخان، چوخ ایتی آخان.	
قیزیلدماق [سس تق] قیز سسی چیخارماق.	قیزیلدماق [سس تق] قیز سسی چیخارماق.		قیزیلدماق [سس تق] قیز سسی چیخارماق.	
قیزی لیق [آ] قیزی بیتگی سی چوخ بیتن یئر.	قیزی لیق [آ] قیزی بیتگی سی چوخ بیتن یئر.		قیزی لیق [آ] قیزی بیتگی سی چوخ بیتن یئر.	
قیس قیس گولمک [س] سس سیز و یاواشجا گۆلمک.	قیس قیس گولمک [س] سس سیز و یاواشجا گۆلمک.		قیس قیس گولمک [س] سس سیز و یاواشجا گۆلمک.	
قیس قیوراق [ظ] چابوق.	قیس قیوراق [ظ] چابوق.		قیس قیوراق [ظ] چابوق.	
قیسا qisa [ص، ت، سن] بوی و اؤزونلوقو آز اولان، گۆدوک، بالاجا، آز سوره لی، مختصر (فا: خلاصه). in short	قیسا qisa [ص، ت، سن] بوی و اؤزونلوقو آز اولان، گۆدوک، بالاجا، آز سوره لی، مختصر (فا: خلاصه). in short		قیسا [ص، ت، سن] بوی و اؤزونلوقو آز اولان، گۆدوک، بالاجا، آز سوره لی، مختصر (فا: خلاصه). in short	
قیسا آیین لی [ص] انسان اوچون: آلتی نین بویو قیسا و اتنی	قیسا آیین لی [ص] انسان اوچون: آلتی نین بویو قیسا و اتنی		قیسا آیین لی [ص] انسان اوچون: آلتی نین بویو قیسا و اتنی	

ق ق	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۵۷۰	ارک سۆزلۆک	ق ق
قیسالماق [س] ۱- قیسا وضعیته گلمک، گۆډلکم	(فا: کوتاه شدن). ۲- (پارچا اوچون) سويا گتتمک.		clip ۲- تۇتاج کیمی شیلرین گنل آدی،	
قیسالامیش [ص] ییغمالاشمیش (فا: کیچیلیمیش shortened	قیسالیش [آ] قیسا لماق ایشی ویا بیچیمی.		یئقچ لرین باشیندا اولان بۆینوزلاری. ۳- رطوبت لی	
قیسالیق [آ] قیسا اولما دورمو.	قیساموغلار [آ] آذربایجان موسیقی سینده اؤنملی بۇ لوم		یئر لرده و داشلارین آراسیندا یاشایان ساری رنگلی و هاچا	
لردن بیرى بالاجا موغلارلار دیر، بو موغلار ۵ بۇ لومدن	عبارتدیر: ۱- قاتار. ۲- رۇهاب (رهاوی). ۳- شاهناز. ۴- بایات		قویروقلو اؤزون سوو بۇجک.	
کۆرد. ۵- دشتی؛ قاتار بۇ لومونون شُعبه لری: گۆتورگه، بم	عُشاق، حُسینی، شکسته، چاغیریش، قاتارا آياق؛ رۇهاب		قیسقاچ گۆزلوک [آ] کله بک گۆز لوک.	
شور عایله سینه باغلی اولاراق شُعبه لری نی بئیله سیرالاماق	اولار: گیریش (برداشت)، فارس شکسته سی (فارس ازگی سی)،		قیسقاچ لاماق [ل] قیسقاچ لا توتماق.	
عراق، قرایی، مسیحی، مبرغه، گۆنش، رۇهابا آياق؛ شاهناز	بۇ لومونون شُعبه لری: گۆتورگه، زیل شاهناز، دیلکئش،		قیسقاچ [آ، ت، باخ: قیسماق] بیر شئی توتماق و گۆتورمک	
کۆردو، حیجاز، آشیری شاهناز، زیل شاهنازا آياق؛ بایات	کۆرد بۇ لومونون شُعبه لری: گۆتورگه؛ دشتی موغامی		اؤچون بیر جور آراج (فا: پنس، کلبتین).	
کۆرد بۇ لومونون شُعبه لری: گۆتورگه؛ دشتی موغامی	آذربایجان موسیقی سینده چوخ یئر توتمور، بو موغامین		قیسقانان [ص] باخ: قیسقانچ.	
شُعبه لری: تمل، آیریلیق، گبری، بایات تورک، گیلئی،	دشتی یه آياق (فا: موغامهای کوتاه آذربایجان).		قیسقانچ qisqanc [ص، سن] حسود، قیسقانما خویوندا	
دشتی یه آياق (فا: موغامهای کوتاه آذربایجان).	قیسایولدان [ظ] اوزاتمادان، سۆره یی گنجیرمه دن.		اولان (فا: رشک). envious	
قیستاق [آ] یاریم آدانى قارایا باغلایان دارگنجیت، قیستاق.	قیستاق [ل، سن] سیخماق (فا: کوتاه کردن).		قیسقانچ لیق [آ] حسود لوق (فا: حسادت). jealousy	
قیستاق [ل، سن] سیخماق (فا: کوتاه کردن).	قیستاوول [آ] عجله، عجله جی، تلاشلی ۷.		قیسقاندیرماق [ل] قیسقانماسینا و حسادتینه یول آچماق.	
قیسدیرماق [ص، ت] سیخیشدیرماق، سیخدیرماق.	قیسدیریلماق [بل] قیسدیرماق ایشی گۆرولمک.		قیسقاندیریلماق [بل] قیسقانماسینا یول آچیلماق.	
قیسراق [ص، ت، سن] ۱- دۇغمایان، قیسیر ۲- مادیان، دیشی آت	قیسراق [ص، ت، سن] ۱- دۇغمایان، قیسیر ۲- مادیان، دیشی آت		قیسقانماق [س، ت، سن، باخ: قیسماق] حسادت ائیله مک،	
قیسراق [ص، ت، سن] ۱- دۇغمایان، قیسیر ۲- مادیان، دیشی آت	قیسراق [ص، ت، سن] ۱- دۇغمایان، قیسیر ۲- مادیان، دیشی آت		اسیرگه مک (فا: حسادت کردن).	
قیسراق [ص، ت، سن] ۱- دۇغمایان، قیسیر ۲- مادیان، دیشی آت	قیسراق [ص، ت، سن] ۱- دۇغمایان، قیسیر ۲- مادیان، دیشی آت		قیسقانیش [آ] قیسقانماق ایشی ویا بیچیمی، قیسقانما.	
قیسراق [ص، ت، سن] ۱- دۇغمایان، قیسیر ۲- مادیان، دیشی آت	قیسراق [ص، ت، سن] ۱- دۇغمایان، قیسیر ۲- مادیان، دیشی آت		قیسقانیلماق [بل] قیسقانماق ایشی گۆرولمک.	
قیسراق [ص، ت، سن] ۱- دۇغمایان، قیسیر ۲- مادیان، دیشی آت	قیسراق [ص، ت، سن] ۱- دۇغمایان، قیسیر ۲- مادیان، دیشی آت		قیسقی لاماق [ل] قیسقانماق، سیخیشدیرماق.	
قیسراق [ص، ت، سن] ۱- دۇغمایان، قیسیر ۲- مادیان، دیشی آت	قیسراق [ص، ت، سن] ۱- دۇغمایان، قیسیر ۲- مادیان، دیشی آت		قیسقی یا باسماق [ل] قیسقی لاماق.	
قیسراق [ص، ت، سن] ۱- دۇغمایان، قیسیر ۲- مادیان، دیشی آت	قیسراق [ص، ت، سن] ۱- دۇغمایان، قیسیر ۲- مادیان، دیشی آت		قیسقی [آ] ایکی شئین آراسینا قیسدیریلیمیش شئی.	
قیسراق [ص، ت، سن] ۱- دۇغمایان، قیسیر ۲- مادیان، دیشی آت	قیسراق [ص، ت، سن] ۱- دۇغمایان، قیسیر ۲- مادیان، دیشی آت		قیسقیرنماق [باخ] قیشقیرنماق.	
قیسراق [ص، ت، سن] ۱- دۇغمایان، قیسیر ۲- مادیان، دیشی آت	قیسراق [ص، ت، سن] ۱- دۇغمایان، قیسیر ۲- مادیان، دیشی آت		قیسقین [آ] باسقی، قیسقی (فا: فشار).	
قیسراق [ص، ت، سن] ۱- دۇغمایان، قیسیر ۲- مادیان، دیشی آت	قیسراق [ص، ت، سن] ۱- دۇغمایان، قیسیر ۲- مادیان، دیشی آت		قیسقینتی [باخ] قیسقین.	
قیسراق [ص، ت، سن] ۱- دۇغمایان، قیسیر ۲- مادیان، دیشی آت	قیسراق [ص، ت، سن] ۱- دۇغمایان، قیسیر ۲- مادیان، دیشی آت		قیسقینماق qisqinmaq [باخ] قیسیلماق، سیخیتی دۇیماق.	
قیسراق [ص، ت، سن] ۱- دۇغمایان، قیسیر ۲- مادیان، دیشی آت	قیسراق [ص، ت، سن] ۱- دۇغمایان، قیسیر ۲- مادیان، دیشی آت		قیسما بوغما [آ] قیسما، هر طرفدن سیخیشدیرما.	
قیسراق [ص، ت، سن] ۱- دۇغمایان، قیسیر ۲- مادیان، دیشی آت	قیسراق [ص، ت، سن] ۱- دۇغمایان، قیسیر ۲- مادیان، دیشی آت		قیسما بوغمایا سالماق [ل] هر طرفدن سیخیشدیرماق، قیسناماق.	
قیسراق [ص، ت، سن] ۱- دۇغمایان، قیسیر ۲- مادیان، دیشی آت	قیسراق [ص، ت، سن] ۱- دۇغمایان، قیسیر ۲- مادیان، دیشی آت		قیسماق qismaq [س] ۱- سیخماق، آزالتماق، دارالتماق،	
قیسراق [ص، ت، سن] ۱- دۇغمایان، قیسیر ۲- مادیان، دیشی آت	قیسراق [ص، ت، سن] ۱- دۇغمایان، قیسیر ۲- مادیان، دیشی آت		کیپ یایشدیرماق (فا: فشردن). ۲- بویونو قیسسالتماق.	
قیسراق [ص، ت، سن] ۱- دۇغمایان، قیسیر ۲- مادیان، دیشی آت	قیسراق [ص، ت، سن] ۱- دۇغمایان، قیسیر ۲- مادیان، دیشی آت		۳- قناعت ائتمک. ۴- ت، سن، بو کلمه نین مفهومی سیخراق	
قیسراق [ص، ت، سن] ۱- دۇغمایان، قیسیر ۲- مادیان، دیشی آت	قیسراق [ص، ت، سن] ۱- دۇغمایان، قیسیر ۲- مادیان، دیشی آت		قیسما حالا گتیرمک اولاراق بعضی کلمه لرین کؤکودور:	
قیسراق [ص، ت، سن] ۱- دۇغمایان، قیسیر ۲- مادیان، دیشی آت	قیسراق [ص، ت، سن] ۱- دۇغمایان، قیسیر ۲- مادیان، دیشی آت		قیسیر (بالایی قیسیلاراق وئریمسیر وضعیته گلمیش)،	
قیسراق [ص، ت، سن] ۱- دۇغمایان، قیسیر ۲- مادیان، دیشی آت	قیسراق [ص، ت، سن] ۱- دۇغمایان، قیسیر ۲- مادیان، دیشی آت		قیسناماق (سیخیلی و قیسیلی حالا گتیرمک)، فارسجادا	

Qq ق	آذربایجان تورکجه سی	۱۵۷۱	ارک سۆزلوگو	ق Qq
خسیس (قیسیس) و گس کیمی کلمه لرده بو فعل له	قیسیرداغ [آ] نیر، نمین و هشتپر ده داغ آدی.		قیسیرقادین [آ، ص] قیسیر اولموش خانیم (فا: زن نازا). a	ایلگی لی سانیلیر، باخ: قاس {.
قیسمیش [آ] قیسماق ایشی.			barren woman	
قیسمیق [ص] پییتی، خسیس.			قیسیردؤنگو [آ] چؤزوم گتیرمه یین تکرارلی ایش، دؤر و تسلسل.	
قیسناق [آ] ۱-چؤخ چتین گیرله بیلن یئر. ۲- [ص] تلسیک،			قیسیرقاماق [ل] قیزیرقاماق، اسیرگه مک.	
یوئانمادان، قیسقی آلتیندا قویماق، فشار آلتیندا قویماق			قیسیرقان [ص] اسیرگه ییب وئرمه یین.	
(فا: تحت فشار قرار دادن).			قیسیرقانماق [بل، ت، باخ: قیسماق] بیر شئی اسیرگه ییب	
قیسناماق [ل] قیسقی آلتیندا قویماق، فشار آلتیندا قویماق			وئرمه مک (فا: مضایقه کردن).	
(فا: تحت فشار قرار دادن).			قیسیرلاشدیرماق [ل] قیسیر حال اکتیرمک، وئرم سیز لشدیرمک.	
قیسیت [آ] بیرئیل سل حق لری آزالتما، دارالتما، سینیرلایما			قیسیرلاشماق [س] ۱- قیسیر وضعیت گلکم ۲- وئرم سیز	
(فا: محدودیت).			اولماق، یارارسیز اولماق.	
قیسیتاق [آ] ایکی قورولوغو (قارایی) بیرلشدیرین زولاق			قیسیرلاماق [س] ۱- قیسیر وضعیت گلکم ۲- وئرم سیز	
وایکی طرفی دنیز اولان دار یئر، قیستاق (فا: برزخ).			اولماق، یارارسیز اولماق.	
قیسیتلاشدیرماق [ل] محدود ائتمک، بیرنین ویا بیرئیل سل -			قیسیرلیق [آ] ۱- قیسیر اولما وضعیت (فا: یائسه گی).	
حقارینین سینیرلارینی آزالتماق (فا: محدود نمودن).			menopause ۲- وئرم سیز لیک.	
قیسیتلاماق qısıtlamaq [س] بیر شئین سینیرلارینی			قیسیش qısış [آ] قیسماق ایشی.	
دارالتماق، محدودیت یاراتماق.			قیسیق qısıq [ص] ۱- قیسیلیمیش اولان، بوغوق (فا: محدود).	
قیسیتلانماق [س] قیسیتلانماق ایشی گؤرولمک.			۲- دار یئر، دارگنچیت.	
قیسیتلانیش [آ] قیسیتلانماق ایشی ویا بیچیمی، محدودیت.			قیسیقچا [ص] ظ [بیر آز قیسیلیمیش.	
قیسیتلانیجی [ص] قیسیتلایان و قیسیت آلتینا آلان،			قیسیق لیق [آ] قیسیق اولما وضعیت.	
سینیرلانیجی، دارالدان (فا: محدود کننده).			قیسیلماق [بل، ت] ۱- بویونو قیسماق. ۲- سیغینماق،	
قیسیتلانیش [آ] قیسیتلانماق ایشی ویا بیچیمی (فا: محدودیت).			دالدا لانماق، بیر یئر یئر سیخیلماق. ۳- [س] بیر شئی	
قیسیتلی qısıtlı [ص] قیسیتلانمیش، قیسیت آلتینا آلینمیش			توپلانیب بۆزولمک. ۴- اؤتانهماق، سیخیلماق، چکینمک	
(فا: محدود).			قیسیلمیش [ص] گؤد لیمیش، بیر گنیم قیسیلاراق دارالیمیش.	
قیسیتلی لیق [آ] قیسیت لی اولما وضعیت.			قیسیلیش [آ] قیسیلماق ایشی، باسیق (فا: فشرده). pressed	
قیسیجی [ص] قیسان، سیخیجی.			قیسیم [آ، باخ: قیسماق] قیسماق ایشی.	
قیسیر qısır [ص] ۱- دؤغماز، اره میک (فا: عقیم). ۲- barren			قیسینتی [آ، باخ: قیسماق] قیسماق ایشی، آزالتما ایشی.	
یاشلاندیقچا دؤغما و بالالاما خصوصیتی نی الدن وئرمیش			قیسینتی سیز [ص] قیسیت یی دایانمادان، قیسیت سی اولما یان.	
خانیم (فا: یائسه). menopause. ۳- وئرم سیز توپراق ویا			قیسینتی لی [ص] قیسیت یی دایانان، قیسیت سی اولان.	
آغاج. ۴- سونوج سۆز، یارارسیز {ت، سن، باخ: قیسماق}.			قیسینماق [س، ل] ۱- قیسماق، قیسیلماق ۲- قیسماق.	
قیسیر qısır [آ] بلقور، تازا سوغان و جعفری یه ادویه			قیس [س، ت، گؤ، سن] ایلین گۆز فصلیندن سونراکی فصل،	
وؤزراق حاضر لانان بیر یشمک.			سویوق فصل، سویوق دؤنم (فا: زمستان). winter	
قیسیر امن [آ] قیسیر اولموش آناسینی تکرار امن حیوان.			قیس ۲ [آ] ۱- بعضاً قیچ کلمه سینین دانیشیقدا دئییلیشی. ۲-	

Qq ق	آذربایجان تورکجه سی	۱۵۷۲	ارک سۆزلوگو	ق Qq
	[ن] تو یوق کیمی این حیوانلارینی قووالاماق اوچون چیخاریلان بیر سس.		قیش گونو [آ] قیش فصلی، سویوق دؤنم.	
	قیش قیامت [آ] چوخ زورلو و چتین قیش.		قیشلا [آ] عسگر لرین باریندیقلاری بؤیوک تیکییتی (فا: اردوگاه).	
	قیش قیش لاماق [آ] قیش قیش دئییه قوشلاری قووالاماق.		قیشلاتماق [س] قیشی بیر یرده گچیرمک.	
	قیش یاز / قیش یای [آ] ایلین بۆتون سۆره سی، دایما.		قیشلاق qışlaq [آ، سن] قیشی گنجیرمه اوچون ایستی بۇلگه، قیشدا بارینیلان یر (فا: قشلاق). winter quarters	
	قیش اوئو [آ، بی] قیشلاق لاردا و شورانلیق لاردا بیتن بیر نوع اوئ (فا: نوعی علف).		قیشلاق... [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یر آدی اولاراق ایشله نیر، باخ: یر آدلاری (یوزلرجه آد سایماق اولار).	
	قیش چیچکی [آ، بی] آران بۇلگه لرده بیتن و تئز چیچک له دن اوئسوو بیتگی.		قیشلاقلات افشار [آ] قشیدارین ۵ کنديستانیندان بیرى اولاراق ۶۸ کندی و * ۱۰۰۰۰ نفر نفوسو واردیر.	
	قیش دؤنمی [ص] قیش فصلی، سویوق دؤنم.		قیشلاق زاخور قالاسی [آ] بو قالا اردبیل شهرینده قاراسو چایی نین یاخینلیغیندا قرار تاپیب و بعضی لریجه بو قالانین قیدمتی اشکانلیلارا قدر اوزانیر.	
	قیش دؤننگه سی [آ] اوغلاق دؤننگه سی.		قیشلاماق [س، سن] قیشی بیر یرده گچیرمک.	
	قیش سال [ص] قیش لا ایلگیلی، قیشا عاید (فا: شتوی).		قیشلیق [آ] قیش اوچون اولان، قیش فصلینه عاید اولان.	
	قیش قورشاق [آ] بوستان آباددا کند آدی {قیش دان قورونان}.		قیشیل [آ] قیشلیق، قیش اوچون آیریلیمیش.	
	قیشی qışı [آ] آذربایجان دا کند آدی ۲۴.		قیشین [ص] قیش فصلی، سویوق دؤنم.	
	قیشقیرتماق [باخ] قیشقیرتماق.		قیش یوخوسو [آ] دورقونلوق و حرکت سببلیک دؤنمی، سویوق قانلی حیوانلارین ویا بیر سیرا آغاجلارین قیش دؤنم اینده یوخویا گئتمه سی وچوخ آز یاشانتی لی اولماسی (فا: زمستان خوابی). hibernation	
	قیشقیرتماق [آ] قیشقیرتماق ایشی نی گۆرن کیمسه.		قیش قیق [آ، ت، سن] قویون و گئچی پیسلیگی، قویون دیشقی - سی (فا: پهن گوسفند). dung	
	قیشقیرتماق [آ] قیشقیرتماق نین ایشی.		قیش قیق [سس تق] کۆیه اوشاق گۆلرکن چیخاردیگی سس.	
	قیشقیرتماق qışqirtmaq [ل] تحریک ائتمک، بیر ینین - قیشقیرماسینا و چیغیرماسینا سبب اولماق (فا: تحریک کردن، شوراندن). to cause to revolt to excite		قیشلاماق [س] قیق بۇراخماق، دیشقی لاماق (داوار، دوه).	
	قیشقیرتی / قیشقیرتیش qışqirtı [آ] تحریک، قیشقیرتماق ایشی. ۲- چیغیرتی (فا: بانگ). clamour		قیغی [آ] باخ: قیق.	
	قیشقیردیجی (قیشقیرتیجی) [ص] قیشقیردان، تحریک ائندن، قیشقیرتماق ایشینی گۆرن.		قیغیرتی [آ] قیغیردارکن چیخان سس.	
	قیشقیردیجیلیق [آ] قیشقیردیجی اولما وضعیتی.		قیغیرداتماق [ائند] قیغیرداماسینا یول آچماق.	
	قیشقیردیش [آ] قیشقیرتماق ایشی ویا بیچیمی.		قیغیرداق qığırdaq [سس تق] وؤجوددا سوموگه بنزر برک بیر عضو (فا: غضروف). cartilage	
	قیشقیردیلماق (قیشقیرتیلماق) [بل] تحریک ائندیلیمک.		قیغیرداق سال توخو [آ] قیغیراغی دوزلدن توخولار (فا: بافت غضروفی). cartilage tissue	
	قیشقیرما [آ] چیغیرما (فا: جیغ). scream		قیغیرداق لاشماق [س] قیغیرداق کیمی بر کیمک	
	قیشقیرماق [س، سن] چیغیرماق.		قیغیرداق لی [ص] قیغیرداغی اولان، قیغیرداق دان عبارت اولان.	
	قیشقیریشماق [قا] چیغیریشماق، بیر لیکده قیشقیرماق.			
	قیشقیریقجی [آ] چیغیرباغیر ائندن، های کۆیچو (فا: جنجال کننده)			
	قیشقیریق [آ] چیغیرباغیر (فا: جنجال). brawl			

Qq ق	آذربایجان تورکجه سی	۱۵۷۳	ارک سۆزلوگو	ق Qq
قَیغیرداماق [ل،دده] چاغیرماق، سسله مک.	قَیغیرلانیش [ص] قیفیل ایله باغلانمیش.			
قَیغیردایش [آ] قیغیرداماق ایشی.	قَیغیلجی [ص] قیفیل دوزلدن (فا: قفل ساز). locksmith.			
قَیغیر قیغیر [ظ] قیغیر تی سسی چیخاراراق.	قَیقیلداشماق [قا] بیر بیر یله قیقیلداما.			
قَیغیلتی [آ] قیغ قیغ سسی، کۆرپه اوشاغین چیخاردیغی سس.	قَیقیلداما قیقیلداما [س] قیقیلتی سسی چیخارماق،			
قَیغیلجیم [باخ] قیویلجیم، اود ذره سی (فا: اخگر). embers	قَیقیلداما قیقیلتی سسی چیخارماق.			
قَیغیلجیم لانماق [ل] قیغیلجیم ساچماق، قیغیلجیم چیخارماق،	قَیل qıl [آ،ت،سن] حئیوان تۆکو، بعضی حئیوانلارین و			
برق وۇرماق.	انسانین بدنین ده چیخان سرت و قالین تۆک، اۇزون تۆکه			
قَیغیلجیم لی [ص] قیویلجیم لی، اود ذره سی اولان شئی.	بنزه ن هر شئی، ییتگی لرده گۇرولن اینجه و ایچی بوش			
قَیغیلجیم ساجان [ص] قیغیلجیم لی، اود ذره سی اولان شئی.	اۇزانتی لار "کئچی قیلی، آت قیلی". (فا: مو).			
قَیغیلداشماق [قا] بیر لیکده قیغیلداما.	قَیل سیجیم [آ،دده] قزیل ایپ و اۇرکن، قزیل چاتی.			
قَیغیلداما [س] قیغیلتی سسی چیخارماق.	قَیل یوماغی [آ،طب] ساج یئم ایشیقانلیغی اولان کیمسه لرین			
قَیغیلدانا [س] قیغیلداما.	معدده سینده دۆزه لن تۆمور.			
قَیغیلدایش [آ] قیغیرداماق ایشی ویا بیچیمی.	قَیلاغوز [آ] قیلاوز، رهبر. ^۷			
قَیف qıf [آ،سن،ع] قیفیل [س] کیمی شئیلری بیر قابا	قَیلاغی [آ] قیلچ و بیچاقلارین ییلندیکن سونرا آغیز			
تۆکمک اوچون آغزی گئن و دییی دار وسیله (فا: funnel)	قَیمیندا میدانا گلن چیزگی. ^۷			
قَیف گۆلو [آ،بی] چوخ ایلیک، سۆرونن، اوتسو و قیف	قَیلان [آ،دا] ایریله ییلمه ن یوغون تۆکلو یون.			
کیمی چیچگی اولان ییتگی.	قَیلاو (قیلاوی، قیلاغی) [ص] باخ: قیلوو. {سن: ایتیمک}.			
قَیفیل [آ،ع] قایی کیمی شئی لری آچیپ باغلاماغا یارایان	قَیلاو [آ] تشویق، دَستک. ^۷			
وسيله (فا: قفل).	قَیلاو [آ،بی] داغلیق چایرلاردا ییتیشن، اینجه و سرت			
قَیفیل بند [آ، یازین] آذربایجان تورکجه سینده بو نوع قوشقو	یاپراقلی (فا: نوعی گیاه). Nardux			
شاعر و عاشقلار آراسیندا یاریشما اولاراق دوزه لر و شاعر	قَیلاولاما [ل، سن، ایتیمک] باخ: قیلوولاما.			
سؤال شکلینده شعر دئیهرک مقابل طرفدن فی البداهه	قَیلاووز qılavuz [آ] بیر ایشده یول گۆستهرن کیمسه شئی			
جاواب ایستر بو شعر قورولوشجا مصرع لری مختلف	ویا کتاب (فا: راهنما). guide {ت، سن "قولاووز"، دده			
هجادان تشکیل تاپیلیر، اؤرنک "خسته قاسیم، سؤال: او	"قولاغوز"؛ بو کلمه نین هم اسکی سؤیله نیشی "قولاووز"			
کیمدیرکی اوتوزوندا جاواندور اون بششینه قوجالانی	وهم یول گۆستهرمه معناسی (نؤکر و بیرینه اجیر اولاراق			
اؤلودور؟ او ندرکی دیلی آیری سؤزو دوز. او هانسی	اونو بیر یثره آپاران: قول) وهم "قوز، اوز" اکی (یالینقوز)			
دریادیر ایچی دولودور؛ لزگی احمد، جاواب: او آیدیر	یالنینز کلمه سی کیمی) نشان وئیرر بو کلمه قول سؤز ایله			
اوتوزوندا جاواندور؛ اون بششینه قوجالانی اؤلودور. او	ایلگیلیدیر، بو کلمه ایندی قیسالاراق قیلوو و قیلوولاما			
قلمدیر دیلی آیری سؤزو دوز. علم دریاسی هر دریادان	شکلینده اصلی معنایا یاخین مفهومدا ایشله نیر.			
دولودور ^{۷۳،۷۴} (فا: نوعی شعر آذربایجانی).	قَیلاووزلاما [ل] قیلاووز لوق اتمک.			
قَیفیل لاما [ل] ۱- قیفیل ایله باغلاما "قایینی قیفیل لاما".	قَیلاووزلوق [آ] قیلاووز اولما وضعیت (فا: راهنمای).			
۲- آغزینی یومماق.	قَیلاوون [آ] دؤغون هدیه سی. ^۷			
قَیفیل لانما [س] قیفیل ایله باغلانما.	قَیل باش [آ] ۱- چوخ زامان ال بارماق لاری نین باش طرفنده			

Qq ق	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۵۷۴	ارک سۆزلوگو	Qq ق
دیرناق دیینه چیخان اذیت لی یارا، دۆلما. ۲-دده قورقود	بویلا ریندا کیشی آدی کیمی ایشله نیب.		بیر شئیہ آسیلی اولماق.	
قیل بو یون [ص] بو یونو نازیک، چوخ آریق.	قیل بورون [ص] دنیز ایچینه اوزانمیش اینجه قورولوق.		قیلیدی [آ] ۱-یارادیجی، یاییجی ۲-اٹکن، عامل ۷.	
قیل بوخو [آ] قیل بیجتی، بیرنوع نازیک بوخو (فا: کمان اره).	قیل بایبی [آ،مج] چوخ آز.		قیلیدی رماق [اٹد] قیلدی رماق ایشینی گوردورمک.	
قیلجا [ظ] بیر قیل قدر، ذره قدر، ذره جه.	قیلجال [آ] چوخ اینجه و نازیک (فا: موین). capillary		قیلیدی رماق [اٹد، سن] بیر ایشی گوردورمک،	
قیلجال بورو [آ] لابراتوار اینجه له مه لرده ایشله نن اینجه بورو.	قیلجال داما [آ] بوتون توخولاردا اولان، آتاردامارلارین		”بیر ایشی بیرینه قیلدی رماق، نماز قیلدی رماق“.	
قیلجال دالارینی، توپلار دامارلارین ایلک دالارینا	قیلجاللیق [آ] قیلجال اولما وضعیتی (فا: موینه گی capillarity		قیلیدیق [آ] اینام، اعتقاد (فا: عقیده).	
بیر لشدیرن اینجه دامار.	قیلجان [آ، قیل+جان] آت قیلیدان دوزه لن قوش دوزاغی.		قیلیدیق سیز [ص] اینام سیز، اعتقاد سیز (فا: بی اعتقاد).	
قیلجا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg	قیلجان qılcan [آ] ۱۶م جی یوزیلده، آنادولو-کوتاهیا		قیلیدیق لی [ص] ایناملی، اعتقاد لی (فا: معتقد).	
قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg	تورکلرینه منسوب بیر بوی آدی ۸۵.		قیل قاپان [آ] کهربا.	
قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg	قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg		قیل قانادلیلار [آ، دی] بولاق جیل لار، بوجک لردن بیر سوئی	
قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg	قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg		(فا: حشرات آبی). thysanura	
قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg	قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg		قیل قدر [ظ] آراجیق.	
قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg	قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg		قیل قوش / قیل قامیش [باخ] بیلگه میش، اسکی تورکلرین و	
قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg	قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg		سومر لردن قالان بیر داستان آدی.	
قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg	قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg		قیل قوش [آ، دی] قویروغو توکلو بیر گوزل قوش.	
قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg	قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg		قیل قویروق [آ، دی] قویروغوندا ایکی اوزون لک اولان بیر	
قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg	قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg		جنس چؤل اؤردگی anas acuta	
قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg	قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg		قیل قویروقلار [آ، دی] چؤل اؤردگی کیمی قوشلاری	
قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg	قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg		ایچینه الان بیر سوئی.	
قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg	قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg		قیلقی [آ، فلسفه] بیر دوشونجه نی اجرا ائتمه و بیرمه ایشی،	
قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg	قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg		عمل ائتمه، اویقولاما، تطبیق، قورماسال قارشیتی (فا: تطبیق).	
قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg	قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg		قیل قیران [آ] ساج قیران (فا: موخوره).	
قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg	قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg		قیلقی سال [ص، فلسفه] اویقولاملی، تطبیقی (فا: کاربرد).	
قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg	قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg		قیلقی لی [ص] قیلقی سی اولان.	
قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg	قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg		قیلقین [ص، فلسفه] قیلقی وضعیتی گنجیرله بیلن،	
قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg	قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg		اویقولاملی، تطبیقی (فا: کاربرد).	
قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg	قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg		قیل کنجی سی [آ، دی] بیر کنجی نوعو.	
قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg	قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg		قیل کوربو [آ] ۱- دینجه او دؤنیادا اولان نازیک تئل کوربو.	
قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg	قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg		۲- چتین سیناو معناسیندا بیر سؤز.	
قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg	قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg		قیل کیمی [ص] چوخ نازیک.	
قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg	قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg		قیل گنجه مک (آرالاریندان قیل گنجه مک) [س] بیر بیریندن	
قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg	قیلچا [آ] ۱- قیل کیمی. ۲- آ یاق سوموگو (فا: ساق). foreleg		آیریلماق، بیر بیرینه یاخین اولماق.	

Qq ق	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۵۷۵	ارک سۆزلۆگ	Qq ق
قېلانماق [س] قىللى اولماق (فا:مودار شدن).	قېلانماق [س] قىللى اولماق (فا:مودار شدن).		قېلىجارسلان [خ] آنادولو سلجوقلولارى خانى، قۇتالمىش بگين تورونو، عىنى سۇلەدن، بو آد ايله اوچ خان گكميشدير. بۇنلارين ايچينده آن اوتلولرى، بيرينجيسى اولوب، خاچلى سقرلرين قارشيسيندا دۇران و گرېلا ساواشلارنىن ايلک اۇرنکلىرىنى وئرمەسى باخيمىندان اولدوقچا ايلگينچ و رنکلى بير شخصيت دير. ^۷	قېلىق [ص] قىل ايله بورونموش، قىلى چوخ اولان (فا:پشم آلو). hairy
قېلىجا [ص، آ] ۱-وحشى، يابانى و تۆكلو، قىللى اولراق. ۲-تاخيل لار فاميلياسيندان بير ايللىک ييتگى.	قېلىجا [ص، آ] ۱-وحشى، يابانى و تۆكلو، قىللى اولراق. ۲-تاخيل لار فاميلياسيندان بير ايللىک ييتگى.		قېلىج اويناتماق [س] قىلىج اويناتاراق اگه منلىک سورمک. قېلىج اوتو [آ، بى] بير ييتگى آدى، قاتيقلا قاناتماسى، بواسير و قۇرد دوشموش حئيوان ياراسينا خثير ليدير ^{۱۳} .	قېلىما [آ] قىلماق ايشى (فا:ارتکاب). commission
قېلماق qilmaq [ل، سوئمрге قى، ت، گۆ، سن] بير ايشى گۆرمک و ياپماق، ائتمک، ائيله مک "ناماز قىلماق" (فا:انجام دادن، کردن). to do	قېلماق qilmaq [ل، سوئمрге قى، ت، گۆ، سن] بير ايشى گۆرمک و ياپماق، ائتمک، ائيله مک "ناماز قىلماق" (فا:انجام دادن، کردن). to do		قېلىج اوينادان [ص] قىلىج اويناتاقلا مشغول اولان (فا:شمشير باز). fencer	قېلوو [آ] ۱-کسيجى آلت لر ايتيلديکجه اونلارين آغزيندا عمله گلن تۆز کيمى قيريتى لار.
قېلوولو/قېلوولو [آ] گترمى ده کند آدى.	قېلوولو/قېلوولو [آ] گترمى ده کند آدى.		قېلىج اويونجوسو [آ] قىلىج اويونو اويناپان ايدمانچى. قېلىج اويونو [آ] قىلىج لا وۇروشوب و ايدمان ائتمه اويونو. قېلىج باجاق [ص] باجاقلارى آيرى.	قېلوولاما ق qilovlamaq [ل] ۱-آلداتما کيمى ايشلرله باشىنى قاتيب دوّموک ائتمک، آلداتاراق بير ايشى گۆردورمک (اکثرا اوشاق اوچون سؤيله نير)، قىلاولاما ق (فا:سرگرم کردن). ۲-ايتى لنمىش پىچاغى و بوجور شى لرى قايشا چکهرک قىلووونو يوخ ائله مک، ايتى له مک. {بو کلمه نين معناسيندا بيرنوع قىلاوزلوق گۆرمک اولار و واقعيتده اوشاغى قىلاولاما ق اونا يول گۆسته ره رک اونو مشغول ائتمکدير، باخ: قىلاوؤز}.
قېلوولو [ص] آغزيندا قېلوو قالمىش (ايتى لنمىش کسيجى آلت لر حاققیندا).	قېلوولو [ص] آغزيندا قېلوو قالمىش (ايتى لنمىش کسيجى آلت لر حاققیندا).		قېلىج چالمق [باخ] قىلىج وۇرماق. قېلىج چکمک [ل] سالديرماق، قىلىجى قينىندان چيخارماق. قېلىج چى (قىلىش چى) [آ] قىلىج دوزلدن ويا ساتان کيمسه. قېلىج دان گنجيرمک [ل] قىلىج لا اؤلدورمک. قېلىج ديمديکلى [آ، دى] ياغمور قوشوگيلردن چوخ اينجه و اوزون ديمديکلى، توکلى آغ، قانادلارى قارا بير قوش (فا:نوعى پرنده). recurvirosta avocetta	قېلوو [ص] آغزيندا قېلوو قالمىش (ايتى لنمىش کسيجى آلت لر حاققیندا).
قېلىق [آ] قارى سينين باسقى سى آلتيندا قرار تاپان، قازاق قارشيتى (فا:زن ذليل).	قېلىق [آ] قارى سينين باسقى سى آلتيندا قرار تاپان، قازاق قارشيتى (فا:زن ذليل).		قېلىج قالىخانا چيخماق [س] ساواشا چيخماق. قېلىج قويروق [آ، دى] سۆمۆکلؤ باليق لار تاقيمىندان ۱۰cm-۸ اؤزونلؤغو اولان تروپىک بزک باليغى (فا:نوعى ماهى). xiphophorus helleri	قېلىق قالىخانا qilic [آ، ت] ۱-باخ:قېلىنج، خنجردن بؤيوک و اؤجو بيز، بير ويا ايکى آغزى ايتى و کسگين آراج (فا: شمشير). sword ۲-کسيجى قىلىج، ۱-بزه ين "کوتانين آغزى و توپراغى کسن بؤلومو، قاپانلارين آغيزلاريندا اولان قوشا آيرى سۆمۆک". ۳-عثمانلى دؤنمى دنيز چيلريندن.
قېلىج... [آ] انسان آدى: سآلپ، سآى، سبارس، سبوغا، سبوغراخان، ستامغاچخان، سباى، ستموؤز، سخان، سآر.	قېلىج... [آ] انسان آدى: سآلپ، سآى، سبارس، سبوغا، سبوغراخان، ستامغاچخان، سباى، ستموؤز، سخان، سآر.		قېلىج لاما ق [ل، ت] قىلىجدان گنجيرمک. قېلىج لانماق [بل] ۱-قىلىجدان گنجير يلمک، قىلىجلا چوخ اولاراق ايشله نير، باخ: يئر آدلارى (ان آزى ۱۶ آدسا يماق اولار).	قېلىج... [آ] انسان آدى: سآلپ، سآى، سبارس، سبوغا، سبوغراخان، ستامغاچخان، سباى، ستموؤز، سخان، سآر.
قېلىج... [آ] ايران و آذربايجان جمهوريتينده يئر آدى- اولاراق ايشله نير، باخ: يئر آدلارى (ان آزى ۱۶ آدسا يماق اولار).	قېلىج... [آ] ايران و آذربايجان جمهوريتينده يئر آدى- اولاراق ايشله نير، باخ: يئر آدلارى (ان آزى ۱۶ آدسا يماق اولار).			قېلىج... [آ] ايران و آذربايجان جمهوريتينده يئر آدى- اولاراق ايشله نير، باخ: يئر آدلارى (ان آزى ۱۶ آدسا يماق اولار).

Qq ق	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۵۷۶	ارک سۆزلوگو	ق Qq
انسان اؤلدورولمک. ۲-بئلینه قیلینج باغلاماق.	قیلیق قیافت [آ] اؤست باش.			
قیلیج لانیس [آ] قیلیج لانماق ایشی.	قیلیق لاماق [س] بیرینین قیلیغینا گیرمک، توولاماق، آلدانماق.			
قیلیج لانیس [آ] قیلیج لاماق ایشی.	قیلیق لانماق [س] قیلیغینا گیرمک چالیشماق، یالتاق لانماق.			
قیلیج لی [ص] قیلیج تاختیش اولان.	قیلیق لی [ص] ۱-یاراشیقلی، گوزل گورونوشلو. ۲-هر			
قیلیج واری [ص] قیلیج کیمی، قیلینجا اوخشار.	هانیس بیر وضعیتده قیلیغی اولان. ۳-بیر سیرا کلمه لرله			
قیلیج ووران [آ] قیلیجلادؤیوشن (فا:شمشیرزن) swordsmanship	مختلف افاده لی مَرکَب سۆزلر دؤزلدیر "آرواد قیلیق لی،			
قیلیج وورماق [ل] قیلیج لا ووروشماق.	ایلان قیلیق لی".			
قیلیجی قینینا قویماق [س] ساواشدان ال چکمک.	قیلیق لیلیق [آ] یاراشیق لیلیق، خوش رفتارلیق.			
قیلیجی [آ] یارادیجی، یاییجی. ۷.	قیلی قیل دان سچمک [ل] اینجه دن اینجه نی سچمک.			
قیلیج یینین دالی داکسیر قاباغی دا [آ] تاسؤز [س] سؤزو کسر لیدیر.	قیلی قیلینا [ل] بۆتون ایله، تامیميله.			
قیلیر qilir [آ] چتیر گیللردن، بیر ایللیک و اؤزل قوخولو	قیلیلی qilir [آ] اؤرمیه ده کند آدی.			
اؤتسو بیر بیتگی. ammi visnaga	قیلین [آ] ۱-خوی، یارادیلش ۲-ناز، عشوه. ۷.			
قیلیش [آ] قیلماق ایشی ویا بیچیمی.	قیلینج qilinc [آ] قیلیج، اوجو بیز و بیر یا ایکی آغزی ایتی			
قیلیغینا گیرمک [ل] ۱-یالتاق لیق لا توولاماق. ۲-اؤتون	وکسگین آراج (فا:شمشیر). اقیل کلمه سیله ایلگی لی			
کیمی گئینمک.	اولاراق قیل کیمی نازیک وایتی وسیله نی گؤسته ریر.			
قیلیف [باخ] قلاف.	قیلینج ۲ [آ] قیلینان هر شئی، قیلینیش، خوی، کاراکتر. {ت:			
قیلیفتی [ص] بیرینی قیلوولایان و آلداتان (فا:کلک باز) بو	ایش، اخلاق، قادین نازی و قیرجانماسی، باخ: قیلماق}.			
کلمه قیلاو سؤزونه باغلی اولاراق قیلاو کیمی ایتی و	قیلینجا ساریلماق [س] داوا یا حاضر لانماق، ووروشماق ایسته مک			
کسیجی مفهومو داشیسیر}	قیلینج اوتو [آ، بی] خالق طبابتینده ایشله نن بیر بیتگی.			
قیلیق qiliq [آ، ت، سن] گئدیش، خوی، دیش گورونوش،	قیلینج باجاق [ص] ایری باجاقلی.			
یارادیلش، کاراکتر (فا:قلق). mood { قیلماق سؤزوندن }	قیلینج قیلینجا گلک [س] داوا یا گلک، ووروشماق.			
قیلیق ائيله مک (ائتمک) [ل] یالتاق لیق ائتمک.	قیلینج لاما [ل، ت، باخ: قیلماق] باخ: قیلیج لاما.			
قیلیق بگ [آ] اوغوز بؤیو کلریندن بیر آد ۸۵.	قیلینجی [ص] قیلیج کیمی، قیلینجا اوخشار.			
قیلیق جانلو qiliqcanlu [آ] خالخال چئوره سینده کؤچهری	قیلینج یاپراق [آ، بی] یاپراغی ائتلی و اؤزون اولان بیر بیتگی .			
حالدا یاشایان و اصلینده کورد بؤیو آدیدير ۱۴۴.	قیلینماق [بل] قیلماق ایشی گؤرولمک، قیلماق ایشی			
قیلیق دان قیلیغا گیرمک [ل] ۱-تتر تتر دؤشونجه دیشمک. ۲-	گؤرولمک، ناماز قیلیندی (فا:انجام داده شدن).			
تتر تتر گئیمینی دیشمک.	قیلینیش [آ] قیلینماق ایشی ویا بیچیمی.			
قیلیق ساتماق [ل] پوز وئرمک (فا:پزدادن). to put on airs	قیلیوان [آ] هدیه، بخشیش، اؤدؤل. ۷.			
قیلیق سیز [ص] قیلیغی اولمایان، گئینیشی کؤتو، هنج	قیم qim [آ، بی] تاخیل سؤیوندان چوخ ایللیک ینم بیتگی سی.			
کسیله یولا گئتمه ین، رفتاری و خوئیو پیس اولان	قیمجا [آ] انگل، مانعه. ۷.			
(فا:بد حالت). badtempered	قیمار qimar [آ] ۱-قامار، خومار، یاخیشیقلی، جذب ائدیجی			
قیلیق سیز لاشماق [س] قیلیغی کوتو لشمک، قیلیق سیز اولماق.	۲-اوغوز نامه ده، یافث اوغلو، تورک ون قارداشی ۷ {قام+ار}			
قیلیق سیز لیق [آ] قیلیق سیز اولما وضعیتی.	قیمز اتماق [ل] ترپتمک.			

قیمی اندیرماق [اتد] ترپتدیرمک.

قیمی زانماق [س] ترپنمک.

قیمی قیم [ص] آغیر آغیر (قونوشماق).

قیمنا [آ] سۆزکلی، دایما، هر زامان.^۷

قیمیچ qimic [آ] قویروقجوق (فا:دمچه) {قویرقلو حیوانلاردا قیمیچ ایلک مؤهره یه دئییلیر و بو مؤهره نین متحرک اولماسی اوچون کؤکو قیم اولاراق قیمیلداماق کلمه سینه باغلانماسی سانیلیر.^۸}

قیمییز qimiz [آ] ۱- قیسراق (دیشی آت) سوتوندن پیشیریلن بیر تورش ایچکی، قیسراق سوتونون مایالانماسیلا دوزه لن بیر جور آز آلکل لو و تورش ایچکی (گئچمیشده تورکلر ایچینه) (فا:نوعی شراب) ۲- [خ] سیبیر خانلاریندان، گوچوم خان^۹ ین قیزی. {ت، سن، دده، سوتون آجیماسی سبب ایله قایناما حالتی اؤز وئره رق ترپه نیش گؤرسه نیر، بو حرکت لی لیگه سبب بو سؤزون قیم} قیمیلداماق کلمه سیندن آلینماسی سانیلیر، بو کلمه koumis, kumys شکلینده روسجا و آوروپا دیللرینه گئچیدیر.^{۱۰}

قیمیروتو [آ] قییردائیش، دئوینیم، ژست.^۷

قیمییشماق [س] دوداق آلتی گۆلمک.

قیمییشیق [آ، دا] تبسۆم، گۆلوسمه مه.

قیمییل qimil [آ، دی] یاریم قانادلی لاردان بیتگی نین باشاق، ساپ، چیچک و یاپراق کیمی بؤلوملری نی امهرک یاشایان، اکین لره ضررلی و انگل بیر بؤجک (فا:نوعی حشره). aelia rostrata

قیمییلتی qimilti [آ] ترپتی، آرجا ترپنمه.

قیمییلداتماق [ل] ترپتمک، یئرینده اویناتماق.

قیمییلداتماق [قا] ازدحام ائتمک (فا:ازدحام کردن).

قیمییلداتماق [س] یئرینده بیر آز ترپشمک، یئرینده اویناتماق (فا:ازدحام کردن).

قیمییلداتماق [س] یئرینده بیر آز ترپشمک، یئرینده اویناتماق (فا:ازدحام کردن، تکان خوردن).

قیمییلدائیش [آ] قیمییلداتماق ایشی ویاییچیمی.

قیمییلدایاراق [ظ] ترپه شهرک.

قیمییلدائیش [آ] قیمییلداتماق ایشی ویاییچیمی.

قیمییل قیشلاق [آ] خاچماز، دا کند آدی.^{۲۴}

قیمییل قیمییل [ظ] ترپه نه ترک، ترپه شهرک، یئرینده اوینایاراق (یئرینده قیمییل قیمییل نه اوینویورسان).

قین qin [آ] پیچاق و کسیمی شلرین قابی، تاپانچا و بوجور شئین اؤرتوگو. ۲- بیر شئین ایچ بؤلومونو اؤرتن، بیر شئی ایچینه آلان برک اؤرتوک (فا:جلد هفت تیر، غلاف). hoister, sheath ۳- سوچ، جرم، عیب. ۴- شکنجه ۵- شسترده (سورنو) داغ آدی. {ت، سن: ۱- شکنجه. ۲- پیچاق و قیلیچ قینی؛ دده؛ بو کلمه هر ایکی معنادا بیر کؤکه دایانیر، سوچلو آدام سیخیتی و تنگنایا سوخولور و پیچاق و قیلیچ دا قین طرفیندن سیخیلاراق ساخلانیر، همچنین قیناقاق فعلینده ده قارشى طرف سیخیتی ایچینه سالینیر.}

قیناق [آ] قیناما، دانلاما، مذمت (فا:سرزنش). reproach

قیناما [آ] قیناقاق ایشی (فا:سرزنش). reproach

قیناما ق qinamaq [ل] دانلاماق، مذمت و تقبیح ائتمک، تقصیر لندیرمک، انتقاد ائتمک (فا:سرزنش کردن). {ت: شکنجه ائتمک، جزالاندیرماق، باخ: قین.}

قینانان [ص] تبه اولان (فا:متنبه). punished.

قینانج [آ، تورکمنجه، باخ: قیناما] اؤزلم (فا:حسرت).

قینانماق [بل] قیناماق ایشی گؤرولمک، دانلاماق، مذمت ائدیلیمک، تقصیر لندیریلیمک (فا:سرزنش شدن).

قینای [آ] آکتیو، چالیشقان.^۷

قیناییش [آ] قیناماق ایشی ویاییچیمی.

قینج [آ، دا، باخ: قینجماق] قمزه، ناز و ادا (فا:غمزه).

قینجال [آ] اینجه، نارین، ضعیف.^۷

قینجانماق [س] ناز ائلمک، نازلانماق، اؤزونو ازیب بؤزمک. قینجماق qincmaq [ل] قیرتماق. تیکه تیکه قوپارماق (فا:تکه تکه کندن) {قین سؤز ایله ایلگی لی اولاراق قینینی توتماق مفهومیوندادیر (اؤرنک: تونجومک، اینجیمک، یئنجمک).}

قینجماق [باخ] قینجماق.

قینجاق [آ] بیچاق قیلیفی.^۷

قینچی [ص، سن] قین دوزلدن.

Qq ق	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۵۷۸	ارک سۆزلۆکو	ق Qq
قیندی [آ، دا] سۆت دن پی شیریلن سییق اؤن یئمگی، هوررا.	قاریشماق، باشینی قیننا چکمک.			
قیندیغلی [آ] ماکی دا کند آدی.	قینیدان چیماق [س] حدیندن آشماق، جیز یغیندان چیماق.			
قیندیرا [آ، بی] سؤلاق یئرلرده ییتیشن، یاپراق قیراقلاری	قیندیراق [آ، ت] وار، دؤولت، شانس.			
کسگین و توتقون رنگلی بیرنوع چایر اوتو (فا: نوعی گیاه).	قینورماق [ل، دده] ییغماق، قیوریتماق، اؤستونه قاتلاماق.			
قیندیراج [آ] اویوق و ایو آچمایا یاریان آراج (فا: نوعی	قینوام qivam [آ] اولقونلوق، یترلی لیک.			
وسيله شیار بازکن).	قینوامبک [خ] بابورخان دؤنمی بگ و کومتان آدی.			
قیندیرقا/ قیندییرغا [آ، بی] ۱- قورولوقلاردا بیتن، نازیک،	قینوانج [آ] غرور، قینوانما، سئوینمه، اووونمه، مۆتلو اولما،			
اوزون و اوتسوو بیر بیتگی. ۲- (مع) بیریرینه دیمیش،	اووونهرک سئوینمه حالی، اووونج، سئوینج (فا: افتخار).			
بیریرینه یاپیشمیش، دولاشیق "قیندییرقا ساچ، قیندییرقا یون"	قینوانج لانماق [س] اووونمک، قینوانج دؤیماق (فا: افتخار کردن).			
(فا: آشفته). {اصلینده قینیرقا اولمالیدیر و "د" حرفی زایددير،	قینوانجلی [ص] اووونج دؤیان، قینوانج دؤیان، افتخار اندیله			
اؤرنک اوچون: قاس، قاسیرقا، قاب، قابیرقا، قین، قینیرقا}.	جک شئی (فا: افتخار آمیز).			
قیندیرقالو [آ] میانا دا کند آدی.	قینواندوق [آ] قینوانچلی، مۆتلو.			
قیندی قیندی [آ] یاندی قیندی.	قینوانماق [باخ: قیو] مفتخر اولماق، سئوینجلی اولماق.			
قینقال [آ] اینجه، نارین.	قینوانی [ظ، دده، باخ: قیو] فرحلنه فرحلنه، سئوینهرک.			
قین قاناد [آ، دی] ۱- بعضی بؤجک لرده اوچماق اوچون	قینوراتماق [ل] تئل کیمی شئیرلی اییی جه بورتماق.			
ایشلەنن ایکی قانادی اؤرتە جک وضعیتده و قیراقلاری دؤز	قینوراجیق [ص] قیوراق بیر وضعیت.			
قیوریق و برک قاناد نوعو. ۲- بو قوشلاردان تشکیل تاپان	قینوراق qivraq [ص] ۱- ترپه نیش لی، آخیجی، حرکتلی. ۲-			
بیر قوش تاقیمی.	زیرک، ساغلام، مؤحکم. ۲- گؤزل، شیک، یاراشیق لی،			
قینقییتماق [ل] وؤروب کسمک {قیرخماق دان} ۵	یاخشیق لی، باشاری لی (فا: قیراق). equipped {سن، بو			
قینقییر [آ] متین، دایانیق لی، ثباتکار.	کلمه سنگلاخدا بورتوق بورتوق توک اوچون دئیلیب و			
قینلاماق qinlamaq [ل، سن] قین لی اتمک، بیر شئی قیننا	ایندیسه چوخ زیرنگ و سئوئر آدام اوچون سؤیله نیر،			
گنچیرمک، بیر شئی قین دؤزلتمک (فا: غلافدار کردن).	دیواندا قیو کلمه سی وار دؤولت و قوت معناسیندا گلیب و			
قینلی [ص] قینی اولان.	همچنین قیوال سؤزو دؤزگون، چکمه و یاراشیق لی			
قین واری [ص] قینا اوخشار.	معناسیندا گلیب ("قیوال بورتون": چکمه بورتون) قیو			
قینیف [آ، دا] بیتگی لرین یئمە لی توملارینین قاییغی و قینی.	کلمه سی اؤزل لیکله دیواندا ایشلەنن عبارتده ایندیکی			
قینیق qiniq [آ] ۱- اوغوز تورکلرینین ۲۴ بوی وندان بیر	معنایا چوخ یاخین گؤرونور و ائله سانیلیرکی اویری			
سایلییر، اوغوزنامه کتابیندا بو کلمه هریرده اولسا عزیزدیر	معنلار مجازی اولاراق یاراشیق لی و چوخ سئوئر			
شکلینده معنلانیب، سلجوقلار بو بویا منسوب ایدیلار.	مفهومونون دؤنلوموشو اولمالیدیر، بو کلمه قیراق			
۲- دده قورتود بویلاریندا قینوق، کیشی آدی کیمی	شکلینده فارسجا گنچیدیر}.			
ایشلەنمیدیر. ۳- [خ] دنیزخان ین اوغلو. محترم، شرفلی.	قینوراق [آ] نخجوان دا یئر آدی.			
قینی قینی [آ] اوشاقلارا یاندی قیندی وئرمک اوچون	قینوراقجا [ص، ظ] قیوراق بیر بیچیمده.			
سؤیله نن بیر سؤز.	قینوراق قیوراق [ظ] قیوراق اولاراق، قیوراق جا.			
قینیناچکیلک/ قینیناگیرمک [س] گیزلنمک، هنج بیر شئی	قینوراقلاشماق [س] ۱- قیوراق وضعیتده گلیمک، ساغلام			

Qq ق	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۵۷۹	ارک سۆزلوگو	ق Qq
لاشماق. ۲-شیک گئینمک.	قیور اقلماق [ل] ۱-قیوراق وضعیت گتیرمک، ساغلام لاتماق.	قیوریم ساچلی [آ] ساچلاری قیوریم قیوریم اولان، بوکوک	بوکوک ساچلی، قیوریملاری اولان ساچ.	
۲-گئیندیرمک، اؤست باشینی سلقه یه سالماق.	۲-گئینمک، اؤست باشینی سلقه یه سالماق.	قیوریم ساقتال [آ] ساققالی قیوریم قیوریم اولان.	قیوریم ساقتال [آ] ساققالی قیوریم قیوریم اولان.	
قیور اقلانماق [س] ۱-قیوراق وضعیت گلمک، ساغلام-لاشماق ۲-گئینمک، اؤست باشینی سلقه یه سالماق.	قیور اقلانماق [س] ۱-قیوراق وضعیت گلمک، ساغلام-لاشماق ۲-گئینمک، اؤست باشینی سلقه یه سالماق.	قیوریم لاشدیرماق [ل] قیوریم لی وضعیت گتیرمک، بۇروق بۇروق ائله مک (فا:مجدع نمودن).	قیوریم لاشدیرماق [ل] قیوریم لی وضعیت گتیرمک، بۇروق بۇروق ائله مک (فا:مجدع نمودن).	
قیور اقلیق [آ] قیوراق اولما وضعیت، ساغلام لیق، چاپوق لوق (فا:چابکی). dexterity	قیور اقلیق [آ] قیوراق اولما وضعیت، ساغلام لیق، چاپوق لوق (فا:چابکی). dexterity	قیوریم لاشدیریلماق [بل] قیوریم قیوریم ائدیلیمک، بۇروق بۇروق ائدیلیمک (فا:ف.م.مجدع نمودن).	قیوریم لاشدیریلماق [بل] قیوریم قیوریم ائدیلیمک، بۇروق بۇروق ائدیلیمک (فا:ف.م.مجدع نمودن).	
قیور اقاماق qivramaق [ل، سن] هیزلی و یتهین یتریمک، حر کته گئچمک (فا:به صورت قبراق حرکت کردن).	قیور اقاماق qivramaق [ل، سن] هیزلی و یتهین یتریمک، حر کته گئچمک (فا:به صورت قبراق حرکت کردن).	قیوریم لاشماق [س] قیوریم قیوریم اولماق، بۇروق بۇروق اولماق (فا:مجدع شدن).	قیوریم لاشماق [س] قیوریم قیوریم اولماق، بۇروق بۇروق اولماق (فا:مجدع شدن).	
قیور ائتی [آ] قاراسیز لیق.	قیور ائتی [آ] قاراسیز لیق.	قیوریم لانماق [س] قیوریم لاشماق (فا:مجدع شدن).	قیوریم لانماق [س] قیوریم لاشماق (فا:مجدع شدن).	
قیور اندیرماق [ل] قیور ائتماسینا سبب اولماق.	قیور اندیرماق [ل] قیور ائتماسینا سبب اولماق.	قیوریم لی [ص] بوکوتلو، قیوریم لاری اولان (فا:مجدع curly	قیوریم لی [ص] بوکوتلو، قیوریم لاری اولان (فا:مجدع curly	
قیور ائماق [س] آغریماسیبله بیر یتری و وؤدو بوکولوب بۇرو لماق، قیوریلماق (فا:بخود پیچیدن).	قیور ائماق [س] آغریماسیبله بیر یتری و وؤدو بوکولوب بۇرو لماق، قیوریلماق (فا:بخود پیچیدن).	قیوریم لیق [آ] بوکوتلو، قیوریم شئین حالی (فا:مجدعی).	قیوریم لیق [آ] بوکوتلو، قیوریم شئین حالی (فا:مجدعی).	
قیور ائیش [آ] قیور ائماق ایشی ویا بیچیمی.	قیور ائیش [آ] قیور ائماق ایشی ویا بیچیمی.	قیوریم تئتی [آ] قیوریلان یتری، قیوریم، بوکوک یتری (فا:پیچش).	قیوریم تئتی [آ] قیوریلان یتری، قیوریم، بوکوک یتری (فا:پیچش).	
قیوریش [آ] قیوریماق ایشی ویا بیچیمی.	قیوریش [آ] قیوریماق ایشی ویا بیچیمی.	قیوریلماق qivirlmaq [آ] قیوریماق ایشینی گؤردورمک.	قیوریلماق qivirlmaq [آ] قیوریماق ایشینی گؤردورمک.	
قیوریشماق [س] قیوریلماق.	قیوریشماق [س] قیوریلماق.	قیوریم جاق [آ] میانا دا کند آدی {قیوریملی}.	قیوریم جاق [آ] میانا دا کند آدی {قیوریملی}.	
قیوریق [آ] آیریلیب بوکولموش، یوئارلاق بیر بیچیم وئریلمیش، قیوریم، بۇروق بۇروق (فا:پیچ و تاب دار).	قیوریق [آ] آیریلیب بوکولموش، یوئارلاق بیر بیچیم وئریلمیش، قیوریم، بۇروق بۇروق (فا:پیچ و تاب دار).	قیوریم جیق qivirciq [ص] قیوریم قیوریم اولان، بۇروق بۇروق اولان "قوزونون گور نه قیوریم جیق دری سی وار".	قیوریم جیق qivirciq [ص] قیوریم قیوریم اولان، بۇروق بۇروق اولان "قوزونون گور نه قیوریم جیق دری سی وار".	
قیوریق لیق [آ] قیوریق اولما وضعیت.	قیوریق لیق [آ] قیوریق اولما وضعیت.	قیوریم جیق تئلی [باخ] قیوریم ساچلی.	قیوریم جیق تئلی [باخ] قیوریم ساچلی.	
قیوریلتماق [ل] قیوریق حالاسا لماق	قیوریلتماق [ل] قیوریق حالاسا لماق	قیوریم جیق توکلو [آ، ص] توکلی قیوریم قیوریم اولان.	قیوریم جیق توکلو [آ، ص] توکلی قیوریم قیوریم اولان.	
قیوریلما [آ] قیوریلماق ایشی (فا:پیچ خوردگی). contortion	قیوریلما [آ] قیوریلماق ایشی (فا:پیچ خوردگی). contortion	قیوریم جیق لاشماق [س] قیوریم جیق حال گلمک.	قیوریم جیق لاشماق [س] قیوریم جیق حال گلمک.	
قیوریلماق [بل] ۱-آیریلیب بوکولمک، ۲-[س] قیوریم جیق بیر وضعیت گلمک، بۆزولمک، بۇروق بۇروق شکله دۆشمک (فا:پیچ خوردن) to turn the corner ۲-آغریدان وسانجی دان ویا هیرس دن بیر یتره ییغیشماق، اضطراب چکمک.	قیوریلماق [بل] ۱-آیریلیب بوکولمک، ۲-[س] قیوریم جیق بیر وضعیت گلمک، بۆزولمک، بۇروق بۇروق شکله دۆشمک (فا:پیچ خوردن) to turn the corner ۲-آغریدان وسانجی دان ویا هیرس دن بیر یتره ییغیشماق، اضطراب چکمک.	قیوریم زویور [ص] دیرسیز و اؤنم سیز شئیرلر (فا:خرت و پرت).	قیوریم زویور [ص] دیرسیز و اؤنم سیز شئیرلر (فا:خرت و پرت).	
قیوریلیمیش [ص] قیوریق حالا دۆشموش، قیوریم قیوریم اولموش.	قیوریلیمیش [ص] قیوریق حالا دۆشموش، قیوریم قیوریم اولموش.	trumpery {بو کلمه قیوریماق فعلیندن آلیناراق بیریرینه بوکولموش و دولاشمیش شئیرلر گؤسته ریر و زیور سؤزوده اؤیوم کلمه سی شکلنده بونا آرتیریلیب}.	trumpery {بو کلمه قیوریماق فعلیندن آلیناراق بیریرینه بوکولموش و دولاشمیش شئیرلر گؤسته ریر و زیور سؤزوده اؤیوم کلمه سی شکلنده بونا آرتیریلیب}.	
قیوریلیمیش [آ] قیوریلماق ایشی ویا بیچیمی.	قیوریلیمیش [آ] قیوریلماق ایشی ویا بیچیمی.	قیوریم قیوریم [ص] قیوریم لاری اولان، بوکولم لری اولان، قیوریلیمیش وضعیتده و حالیندا اولان (فا:پیچ پیچ).	قیوریم قیوریم [ص] قیوریم لاری اولان، بوکولم لری اولان، قیوریلیمیش وضعیتده و حالیندا اولان (فا:پیچ پیچ).	
قیوریلیم [آ] قیوریلما (فا:پیچ خوردگی). convolution	قیوریلیم [آ] قیوریلما (فا:پیچ خوردگی). convolution	قیوریماق [ل] بوکوک، قیراغیندان قاتلاماق (فا:تا کردن قیوریق [آ] آرا، فاصله ۷.	قیوریماق [ل] بوکوک، قیراغیندان قاتلاماق (فا:تا کردن قیوریق [آ] آرا، فاصله ۷.	
قیوریم qivrim [آ، سن] ۱-بیر شئین آیلیب بوکولن یتری، بوکولم. ۲-[یتر] قیوریلیمیش و دالغا کیمی اولموش یتر "یتر اؤزونون قیوریملاری". ۳- قیوریلیمیش ساچ و یتر (فا:پیچش، تاب). curl	قیوریم qivrim [آ، سن] ۱-بیر شئین آیلیب بوکولن یتری، بوکولم. ۲-[یتر] قیوریلیمیش و دالغا کیمی اولموش یتر "یتر اؤزونون قیوریملاری". ۳- قیوریلیمیش ساچ و یتر (فا:پیچش، تاب). curl	قیوریلیم [آ] باخ: قیوریلیم.	قیوریلیم [آ] باخ: قیوریلیم.	
		قیوریلیم qivircim [باخ: قووماق] ۱-قیوریلیم، یانان شئین دن	قیوریلیم qivircim [باخ: قووماق] ۱-قیوریلیم، یانان شئین دن	

ق ق	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۵۸۰	ارک سۆزلۆک	ق ق
سئچرایان کیچیک اؤد پارچاسی، گونش ده گؤرونن کسیتی لی ایشمالار، دمیر کیمی شئیرلین چارپیشماسی سببیله سیچرایان قوو (فا:شرار). Sparks ۲- [مج] بیر شئین چوخ قوئللی تظاهورو و علامتی.	قئینان... [آ] انسان آدی: قئینالپ، قئینای، قئینابای، قئیناش/قئیناداش، قئینئر، قئینسو، قئیناقارا، قئینگوچ. قئینان کندی qiyān kəndi [آ] ماکی دا کند آدی.		قئینیریق [آ، خا] دیرسبز، قیویزیویر.	قئینان کندی qiyān kəndi [آ] ماکی دا کند آدی.
قئویلجیم سیز [ص] قیویلجیمی اولمایان.	قئویلجیم لانا [ص] قیویلجیمی اولماق.		قئینا [ص، سن] باخ: قئیناق، قئیناق.	قئینا [ص، سن] باخ: قئیناق، قئیناق.
قئویل قیویل [ظ] توپلواولاراق ترپه نیش و قایناشمانی آنلادیر.	قئیل qiy [آ] چغیراراق، اوغرو، قورد و ایته های باسما، قیشقیرتی، باغیرتی، هارای (فا:جیغ). {سومرجه 'قیا، قئیماق سؤزونه باغلیدیر}.		قئینا [آ] زکی، چوخ اغیللی.	قئینا [آ] زکی، چوخ اغیللی.
قئیل ۲ [آ] یون دان، ایپدن توخونان یومرو ویا یاستی قایتان.	قئیل qiyal [آ] ۱-آدام اؤلدورمه سوچو، جنایت (فا:جنایت). ۲- [دده] آیری، قئیق، قئیقاجی، گؤز اوجو {باخ: قئیماق}.		قئینا [ص] ۱-بوزولقان، بوزولموش، "آراز گلیر قئیقاجی. گتیریر بیر جوت باجی. بیرى منیم سئوگیلیم. بیرى باشیمین تاجی. " (فا:مورب). oblique ۲- [آ] قران و کتاب اوخوماق اوچون اولان بیر نوع آچیلیب بوکولن تخته (فا:تخته تاشو). ۳- [ص] چینه کسيلمیش پارچا و بوچور شئیلر. ۴- آیری، چپ، یاناکى، چه کى، قئیناق. {سن، باخ: قئیماق}	قئینا [ص] ۱-بوزولقان، بوزولموش، "آراز گلیر قئیقاجی. گتیریر بیر جوت باجی. بیرى منیم سئوگیلیم. بیرى باشیمین تاجی. " (فا:مورب). oblique ۲- [آ] قران و کتاب اوخوماق اوچون اولان بیر نوع آچیلیب بوکولن تخته (فا:تخته تاشو). ۳- [ص] چینه کسيلمیش پارچا و بوچور شئیلر. ۴- آیری، چپ، یاناکى، چه کى، قئیناق. {سن، باخ: قئیماق}
قئینانجی [خ] چاغاتای خان دؤنمی اوردوباشی لاریندان.	قئیناجی [آ، ص] جانی، آدام اؤلدورن، جنایت ایشلین.		قئینا [ص] ۱-حاقسیر لیق، آجیماز لیق، ظلم ۲- زکا، دها.	قئینا [ص] ۱-حاقسیر لیق، آجیماز لیق، ظلم ۲- زکا، دها.
قئیناق [آ] قئیی جیلیق، قدار لیق، آجیماسیز لیق (فا:قذارى)	۲- چوخ گؤز لیلیک، چکیجیلیک ۳- چوخ گؤزل، چکیجی ۴- بالاجا بیتگی آدی ۱۳۵.		قئینا [ص] ۱-حاقسیر لیقا اوغرامیش، مغدور.	قئینا [ص] ۱-حاقسیر لیقا اوغرامیش، مغدور.
قئیناقان [خ] قئینان؛ یثنی سئی یازیتلاریندا آدی گنچن بیر بگ.	قئیناق اوتو [آ، بی] تاخیل لارین آراسیندا بیتن بیر نوع آلاق اوتو.		قئینا [ص] ۱-حاقسیر لیقا اوغراما، مغدوریت، مغدور لوق.	قئینا [ص] ۱-حاقسیر لیقا اوغراما، مغدوریت، مغدور لوق.
قئیناقچی [ص] جسور قمار باز، قورخماز اوینچو.	قئیناق لاشماق [ص] قئیناق وضعیته گلیمک.		قئینا [ص] ۱-قئیشقیرماق، باغیرماق (فا:جیغ کشیدن).	قئینا [ص] ۱-قئیشقیرماق، باغیرماق (فا:جیغ کشیدن).
قئیناق لیق [آ] قئیناق اولما وضعیتی.	قئینال qiyal [آ] ایمگه.		قئینا [ص] ۱-قئیشقیرتی لی، باغیرتی لی (فا:با جیغ و داد).	قئینا [ص] ۱-قئیشقیرتی لی، باغیرتی لی (فا:با جیغ و داد).
قئینان qiyān [آ] ۱-داغدان یئهن یئن سئل ۲- قدار، آجیماسیز، قئیق ۳- [دده] ارگنه قون داستانیندا بیر ایگید آدی "سلجوق، -باسات ۴- قئینا تارلدوولتی خانلاریندان.			قئینا [ص] ۱-قئیشقیرتی لی، باغیرتی لی (فا:با جیغ و داد).	قئینا [ص] ۱-قئیشقیرتی لی، باغیرتی لی (فا:با جیغ و داد).

ق ق	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۵۸۱	ارک سۆزلوگو	ق ق
قیمیاز [ص] قیایمايان، قیاییلمه ين.	قییش qiyış [آ] قییماق ایشی و بیجیمی، گۆزون قییمای طری.		قییشقان [آ] ۱-سۆزونده دۇران ۲-جسور، گۆزوپک.	
قییماسیز [ص] اسیر گه مەدن، مضایقه ائتمەدن.	قییشماق qiyışmaq [س] ۱-جسارت گۆسترمک. ۲-قارشى لیقلى سۆزلىشمک.			
قییماق qiymaq [ل] ۱-اسیر گه مەك، مضایقه ائیلەمک. ۲-بیرینه یا بیر شئیە اؤنملی بیر کؤتولوکده اولماق. ۳-رحم ائلمەمەك ۴-نارین دۇغراماق. ۵-أیری باخماق، گۆز لریله یاریم یومولو باخماق "قیز گۆز لرینى قییب باخدی".	قییق qiyiq [ص] ۱-قییلیمیش اولان، گۆز لرینین اۇجو دار. ۲-چکیجی، گۆزل. ۲-ایینه؛ یورقان ایینه سی؛ توربا و چووال و بوچور شئیلى تیکمک اؤچون اؤزل ایینه (فا:چووالدوز) {باخ: قییماق}.			
قییمە (تیکە تیکە کسيلمیش ات)، قایچی، قتیچی (کسیجی آلت)، قیی (دنیز قورولوغو کسن یئر)، قیقاج، قیقاق، قیسق، قییا، قییاچی، سۆز لری دۆزه لیب، بو کلمە لرین هامی سیندا کسمک مفهومی واردیر، بو کلمەدن آلیناراق فارسجادا قییمە قیچی و قیقاج کلمە لری ایشلنمکده دیر.	قییق قابی [آ] ایینه قابی.			
قییمالی [ص] قییمایا یارار.	قییق گۆز (لو) [ص] گۆز لری قیسق اولان.			
قییماماق [س] اؤز گیندن گلەمک، رحم ائلمەك "پهلوان حریفی یئرە وۇزاراق خنجر چکدی، ولی اؤنو اؤلدورمگه قییمادی".	قییی قییی [ظ] قییی بویونجا گتتمک.			
قییمیق [آ] کچیچک و اؤجوبیز تاхта دمیر و سوموک پارچاسی.	قییی لار [آ] ساحل لر (فا:سواحل). coasts			
قییناق qiyinaq [آ، دده] جانئاق، قوش چنگلی (فا:چنگال).	قییی لاماق [س] قییی بویونجا گتتمک.			
قییناق لاماق [ل] جایناقلاماق، قییناق لاریله تۇتماق (فا:گرفتن).	قیییلماق [س] قییی وۇرماق، قییشقیرماق.			
قییناق لانماق [بل] جانئاق لانماق (فا:گرفته شدن).	قیییلماق qiyilmaq [بل] ۱-قییینماق ایشی گۆرولمک، ییغیلماق، یاری یومولماق، گۆز لری یازیم یومولو اولماق. ۲-دوغرانماق، اینجه اینجه بؤلونمک.			
قیی وورماق [س] قییشقیرماق، باغیرماق (فا:جیغ کشیدن).	قییی لیق [آ] قییی اؤچون مئاسب.			
قییهاچکمک (قوبارماق، وورماق) [س] قییشقیرماق، باغیرماق (فا:جیغ کشیدن).	قیییم qiyim [آ] قییماق ایشی.			
قییی qiyi [آ] ۱-قارا ایله سویون بیرلشدیگی یئر، یان، اۇج، دنیز قیراغی (فا:کرانه). Coast ۲-گۆزون اۇجو، گۆزون یان طرفی {ت قییغ: یان؛ سن، دده}.	قیییم قییم [ظ] اینجه اینجه.			
قییی بالیقجیلیغی [آ] دنیز قیراغیندان چوخ اوزاق لاشمادان بالیق توتما ایشی.	قیییم لی [ص] قییلیمیش اولان.			
قییی بوچاق [آ] گۆزه چارپمایان یئر.	قیییم لیق [ص] بیردفعه ده قییی لاجاق مقداردا اولان.			
قییی جی [ص] ۱-قییماق ایشینی گۆرن. ۲-ظالم، رحمسیز، آجیما دؤیوسو اولمایان ۳-قییی لارلا ایلگی لی ایش گۆرن.	قییین qiyin [آ] ۱-ظولوم ۲-آغیت ۳-گۆج، اؤتوریتە ۴-غمزه.			
قییی دیرمیغی [آ] قییی لاردا بیتگی ییغماغا یاریان دیرمیق.	قییینتی [آ] ازیک لیک دویقوسو، وۇجوددا قیر یقلیق دویقوسو.			
قییی دیلی [آ] بیر کؤرفئز (یاریم دنیز) اؤنوندە نازیک و زولاق بیر قورولوق.	قییینماق qiyinmaq [س] قییلماق، ازیلم و قیر یلمیش کیمی بیر دویقو دویماق.			
	قییی یا چیخماق [س] (گمی دن) قارایا چیخماق.			
	قییاس qiyas [ح، ع] مقایسه (فا:~).			
	قییاس qiyas [آ] باخ: قییاس.			
	قییاساً kiyasən [ظ] مقایسه اولاراق (فا:~). analogically			

Qq ق	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۵۸۲	ارک سۆزلوگو	ق Qq
قیافە/کیافه [آ،ع] اۆست باش، قیلیق، دیش گۆرونوش (فا:~).	دا کند آدی، داغ آدی ^{۲۴} . [باخ: قایاس].		قییاق [ص] باخ: قییقاج.	
قیالاخلی/قایالیقی [آ] اهر ده داغ آدی.	قییمه [آ] باخ: قییمه خوروشتو، بالاجا بالاجا کسيلمیش ات [باخ: قییماق].		قییمه یالقی [آ] یومورتا سوغان و بالیقا حاضرلانیمش یتمک.	
قیام [آ،ع] ۱- نامازدا آیاغا قالخما، بیرایشه باشلاما.	قییمه ییلوو [آ] خوروشو قییمه اولان ییلوو.		قییمه چیغیرتما [آ] سوغان و ایستی اوتو زعفران لا قووروراق اۆزه رینه یومورتا و قییمه لی ات وورولموش یتمک.	
۲- قیامت گۆنونده آیاغا قالخما. ۳- حاکمیته قارشى سلاحی ویا سلاح سیز چیخیش، قالخیش (فا:~).	قییمه خوروشو [آ] سوغانی قیزاردیب اونا دوغرانیمش ات، رُب، عمانی لومو و پیشمیش له آرتریب پیشیره رک و سونوندا اوستونه قیزارمیش یشر آلماق قویاراق حاضرلانا بیر نوع خوروش (فا: خورشت قییمه).		قییمه شابلید [آ] قییمه و شابالیت دان حاضرلانیمش بیر یتمک.	
قییبله [آ،ع] مسلمانلار ناماز قیلاندا اۆزلرینی توتان طرف، ناماز قیلینان یۆن، کعبه اولان طرف، باخ: قبله.	قییمه قووروما [آ] قییمه له مک اییشینی گۆردورمک.		قییمه سیز [آ] قییمه سی اولما یان یتمک.	
قییبله... [آ] آذربایجان دا یشر آدی اولاراق ایشله نیر، باخ: یشر آدلاری (ان آزی ۲۰ آد سایماق اولار).	قییمه لتمک [آ] بالاجا بالاجا دوغرأتماق، قییمه قییمه ائتدیرمک، نارین دوغرأتماق ویا دؤیدورمک.		قییمه لندیرمک [باخ] قییمه له مک.	
قییتول [آ] ۱- اوردو استراحتگاهی، اوردوگاه (فا:~) ^{۸۲} .	قییمه لیمک [بل] قییمه ائدیلیمک، نارین دؤیولمک.		قییمه لیمک [ل] بالاجا بالاجا دوغرأتماق، قییمه قییمه اتمک، نارین دوغرأتماق ویا دؤیمک.	
قییجاقی [آ] درزی، اسکیلر ده سارای درزی سی (فا:~) ^{۸۲} .	قییمه لی اسفناج [آ] اسفناج، سوغان، دؤیو و بوجور شئی لرین قوورولماسیلا حاضرلانا بیر یتمک.		قییمه لی بؤیرک [آ] سوغان، باهارات، و بوجور شئی لرین قوورولماسیلا حاضرلانا بیر یتمک.	
قید/قئید [آ،ع] ۱- قیسسا صورتده یازما. ۲- قایقی، فیکیر (فا: قید). ۳- [دیل ب] باخ: ظرف.	قییمه لی ماکارنا [آ] ماکارنا و بوجور شئی لرین قوورولماسیلا حاضرلانا بیر یتمک.		قییمه لی یومورتا [آ] ایچینه یومورتا وورولموش قییمه یتمگی.	
قییسر [آ،لا] ۱- اسکی روم و ییزانس پادشاهلاری نین عنوانی، خاقان (فا: قیصر) caesar ۲- مرند، سراب (قصریه) دا کند آدی، بیجار.	قییمه لی یارارلی، دؤیمه یه یارارلی.		قیین [باخ] قاین.	
قیقا [آ،فر] مین میلیارد، دۆردوز مین (فا: گیگا).	قییمه لی یارارلی، دؤیمه یه یارارلی.		قییها [باخ] قی.	
قیقانۆن [آ،فر] بیر میلیون تۆن (فا: گیگا تۆن).	قییمه لی یارارلی، دؤیمه یه یارارلی.		قییها [باخ] قی.	
قیل و قال [آ] سۆز صُحبت (فا: های هوی).	قییمه لی یارارلی، دؤیمه یه یارارلی.		قییها [باخ] قی.	
قیلاتقوش [آ،دی] باخ: قارلانتقوش.	قییمه لی یارارلی، دؤیمه یه یارارلی.		قییها [باخ] قی.	
قیله یاتاق [آ] قزوین ده داغ آدی.	قییمه لی یارارلی، دؤیمه یه یارارلی.		قییها [باخ] قی.	
قیله لیک [آ] خوی دا کند آدی.	قییمه لی یارارلی، دؤیمه یه یارارلی.		قییها [باخ] قی.	
قییم [آ،ع] بولوغا چاتمامیش ویا ضعیف بیرینه باخان و ایشلرینی اداره ائدن (فا:~). guardian	قییمه لی یارارلی، دؤیمه یه یارارلی.		قییها [باخ] قی.	
قیمت [آ،ع] دَیر، فیات (فا: مَظنه). market price	قییمه لی یارارلی، دؤیمه یه یارارلی.		قییها [باخ] قی.	
قیمتلی [ص] باها لی (فا: قیمتی). precious	قییمه لی یارارلی، دؤیمه یه یارارلی.		قییها [باخ] قی.	
قیودات [آ،ع] قئید لر.	قییمه لی یارارلی، دؤیمه یه یارارلی.		قییها [باخ] قی.	
قیومیّت [آ] قیّم او لما (فا:~). self-existence	قییمه لی یارارلی، دؤیمه یه یارارلی.		قییها [باخ] قی.	
قییاس [آ] آغدام (لی)، قئیدار، ماکی، سُنقر، ساوه، زنجان	قییمه لی یارارلی، دؤیمه یه یارارلی.		قییها [باخ] قی.	

ک Kk

کابوس kabus [آ] قارا باسما، قورخو لو یوخو (فا:~) ghost

کابوس باسماق [س] قارا باسماق.

کابیل [آ] قاراداغ کئیوان طایفاسینا باغلی اویا آدی ۳۰۸.

کابیل آباد [آ] کلئیر ده کند آدی.

کابین kabin [فر، باخ: قاب، آ] اوداجیق (فا: کابین). cabin

کابینیت [آ، فر] ۱- ایش اوچون بالاجا اوتاق. ۲- بالاجا کومود (فا: کابینیت) {باخ: قاب}.

کابینه [آ، فر] ۱- کابینیت. ۲- بعضی اؤلکه لرده تشکیل ائدن ناظر لر هئیاتی (فا: کابینه) {باخ: قاب}.

کاباسیتنه [آ، فر، باخ: قاب] سیغما مقداری (فا: ظرفیت).

کاپتاز kaptaj [آ، فر] ۱- چئوره نی قوروماق اوچون معدن کیمی یئرلردن چیخان آتیق سو ویا قازی، بورو ویا قویو واسطه- سیله مئاسب و اویقون یئر هدايت ائتمه و یؤتمه ایشی. ۲- مینمه وسایط، نین نمره لرینی اویقون حالا گتیرمه (فا:~)

کاپتان [آ، ایتا لیانجا] ۱- گمچی لرین بؤیوگو. ۲- تاقیم باشی.

کاپریچو/ کاپریجو [آ، ایتا لیانجا] سرست و اویناق اؤزل لیگی اؤلان موسیقی اثری "فیکرت امیروفون آذربایجان کاپریچیسو"

کاپسول [باخ] کپسول.

کاپشن [آ، فر] بیر نوع قالین اوست گنیمی (فا: کاپشن).

کاپوت kaput [آ، ر، باخ: قاب] ۱- ایکینجی دونیاساواشی دؤنمی دؤزلمیش بیر سلاح آدی ۲- قاپاق، اؤرتوک، موتور قاپاغی hood ۳- باخ: قوندوم، کاندوم (فا:~).

کاپیت kapit [آ] خوی دا کند آدی {سرگی یتری، باخ: کبیت}.

کاپیتال kapital [آ، فر، باخ: قاب] سرمایه، آنامال، یاتیریم (فا:~).

کاپیتالیزم [آ، فر] آنامال لچی لیق، یاتیریم چیلیق، سرمایه دار لیق.

کاپیتالست [آ، فر] سرمایه دار، آنامال لچی، یاتیریمچی (فا:~).

کاپیتالستی رژیم [آ] آنامال لچی لیق ویا یاتیریمچیلیق رژیمی، سرمایه دار لیق رژیمی (فا: سرمایه داری capitalism system)

کاپتان kapitan [آ، ایتا لیانجا] گمی نی دولاندیران، گمچی،

گمی کوماندانی (فا: کاپتان). captian

کاپیتولاسیون kapitulasiyon [آ] بیر اؤلکه نین آیری بیر اؤلکه ده قضاوت حاقی و یارقیلما حاقی نی قوروما قانونو و یاساسی (فا:~). capitulation

ک [حرف] تورک عرب الفباسی نین ییرمی بشینجی و تورک لاتین الفباسی نین اون آلتینجی حرفی، بو حرف سس سیز اولارق کویلو وتیره شیم سیز حرف ساییلیر (فا: بیست و پنجمین حرف ترکی آذربایجانی).

کاباب kabab [آ] ۱- کؤزله مه، گئل لیکله، اوددا ویا قابدا سوئوز اولارق پیشیر یلمیش ات؛ دؤیمه کاباب (کوییده) و یایما کاباب (برگ) (فا: کباب) kabob {فارس دیلینده ده اسکی و یاقین سؤزدور؛ بو کلمه نین فارسجا کؤکو تانیماز اولدوغو اوچون گومک/ کومک سؤزویله ایلگیلی اولاییلیر و کورک یییلن ات مفهوم دادر^۵}

کاباب ائتمک (اوره کینی، جیبارینی~) [ل] یاندیریب یاخماق.

کابابا دؤنمک [س] یانیب یاخیلماق.

کاباب اولماق (اورگی) [س] اؤد توتوب یانماق.

کابابیچی [آ] کاباب پیشیریب ساتان (فا:~) meat roaster

کاباب چیلوو [آ] خوروشو کابابدان عبارت اؤلان پیلوو.

کابابیچی لیق [آ] کاباب پیشیرمه وساتما ایشی.

کابابخانا/ کاباب انوی [آ] کاباب پیشیریلیب ساتیلان یئر.

kabab house

کاباب کباب [آ] اوشاقلار آراسیندا اللرینی بیر بیرینین اوستونه قویوب وورماغا چالیشاراق اوینانان بیر اویون آدی.

کابابلی [ص] کابابی اولان "کابابلی قوناقلیق".

کابابلیق [ص] کاباب اوچون مئاسب. good for kabab

کابارا kabara [آ، فر] ایلنجه لی رستوران (فا: کاباره).

کابل kabl [آ، هلندجه] انرژئ آخیمی نی آپارماق اوچون اؤستو اؤرتو لو تلجیک، اؤرکن (فا: کابل). cable

کابوی kaboy [آ، این] آمریکادا سیغیر چوئانلارینا وئرلن آد، ایلخنجی: ناخیرچی (فا: کابوی).

کابوتاز kabutaj [آ، فر] هر هانسی بیر دؤولتین بیردیزده کی لیمان لاری آراسیندا ساحل بو یو گمچی لیگی.

k ک	k ک
ایشچی لرینین اساس آداملاری (فا: کادر). کادمیوم [آ، لا] آتوم سایى ۴۸، آتوم آغیرلیغی ۱۱۲.۴، اریمه نقطه‌سی ۳۲۰ درجه، یوغونلوق ۸.۶، قیسا تلماسی Cd، زینک (روی) متتالی‌نین ترکیبینه اولان گوموشو آغ یونگول متتال. کادی / قادی kadi [آ] سومر تانریچالاریندان^{۲۱۱}. کادیجان [آ] سراب دا کند آدی. کارا [ع، فا، ص] ائشیتمه یتنه‌نگی آز ویا یوخ اولان، قولاغی ائشیتمه ین، ساغیر (فا: ~). کار۲ [آ] ۱- یارار، فایدا، آلیش وثریش ایشلرینده ساغلانان پارا. ۲- ایش، پئشه (فا: ~). { سومرجه «قار»: یارار، منفعت؛ بۇ کلمه ایش معناسیندا فارسجادا ایشلکدیر }. کارانا [آ، ژاپونجا] آياق و یومروق ووزوشلاری اؤزه‌رینده قورولو ژاپون کؤکنلی بیر دؤیوش یؤتمی. کاروار [آ] کۆردمیر، ده یئر آدی^{۲۱۲}. کاراکتر [آ، فر] ۱- بیرنسنه‌نین آنا اؤزللیگی، اؤزیایی، اؤزلوک. ۲- بیچیم، تیپ، صورت (فا: کاراکتر). کاراکترلی [ص] اؤزللیکلی اولان، کاراکترلر مالیک اولان «اؤستون کاراکترلی انسانلار یاراتماق». کاراکاسلار [آ] تۇبا/سامویدلردن بیر بوی اولاراق التصافی دیللی خالق ساییلرلار^{۲۱۳}. کاراکلمک [س] ایشه یاراماق. کاراکلن [ص] ایشه یارایان. کارامل [آ، فر] شکر و خمیردن دؤزه لن بیرنوع یشمه‌لی شیرنی. کاراییت karayit [آ] کاراییت لر تورک موغول بویلاریندان اولاراق جامع‌التواریخ‌ده بیر پادشاهین اوغلونون قاراشین اولدوغو اؤچون بۇ آدلا «کرایت» تانیلماسی اورتایا قویولور^{۲۱۴}، مطمئنا ایکینجی بؤلوم اوغول اؤزللیگیندن دؤلای ایگیت اولمالیدیر چونکی بۇ اوغول آدینا بوی دؤزلمیشدیر، و ایت کلمه‌سی اولماسی معناسیزدیر و قارا ایگیت سؤزو تورک دیلی قوراللاریجا ایکی سسلی حرفین بیرلشمه سیله قارایگیت و کاراییت شکلینه گلیبدیر، آیریجا آلتای تانریلاریندان بیرى کَرى/کارای آدیندا دیر و کاراییت قوومو بو تانری یا منسوب اولانلار دئمکدیر و	کاپیک kapik [آ] سالماس دا کند آدی {قاپیک: قاپیلیق}. کاتالوق [آ، یو] بیرجنس و شئی تانیماق اؤچون دؤزه لن بلگه، بیر شئی تانیان بلگه، قیلاوؤز (فا: ~). catalogue کاتالیز [آ، یو] کاتالیزورلارین تأثیر ایله کیمیای رئاکسیانین تۆره‌مه‌سی و یاسرعتی‌نین دیششمه‌سی (فا: ~). کاتالیزور [آ، یو] آراجی، کیمیای رئاکسیالارین تۆره‌مه‌سی و یاسرعتی‌نین دیششمه‌سینه ندن اولان ماده (فا: ~). کاتر kater [آ، این] ۱- کسر، کسجی آلت ۲- بالاجا ینلکن- لی قایق (فا: کاتر). کاتقوریا / کاتقوریا [آ، یو] سیرا؛ درجه؛ مادّی عالمن وارلیغی- نین ان غمومی و اؤنملی اؤزللیگی و مناسبت لرینی عکس ائتدیرن مفهوم «سببیت کاتقوریاسی» (فا: ~). کاتب katib [آ، ع] یازمان، یازیچی؛ بیر قورولوش، اؤرگوت ویا بیرینین یازی پوزو ایشلرینی آپاران کیمسه (فا: ~) writer کاتب [یازار] (۱۲۶۹-۱۳۰۶) میرزا محمد کاتب قاراباغ- شوشا شاعر لریندنیر^{۲۱۵}. کاتب [آ] اؤرمولو چاغداش شاعر دیر^{۲۱۶}. کاتبه katibe [آ، ع] قادین یازمان و یازیچی (فا: کاتب زن). کاتدالی katdali [آ] گئرمی و کلئیرده کند آدی {بو کندلرین آدینی کدخدالی قویوبلار!}. کاتریلار [آ، لا: یئرقوردو] بؤیوک آراجلاری دوزلدن بیر کومپانی (فا: ~). caterpillar کاتریلیون [آ، فر] تریلیون کره بیر میلیون (۱۰^{۸۲۴})، سکیزیزمین. کاتود katod [آ، فر] منفی اؤج، منفی یوک له یوکلمیش (فا: ~). کاتود لامپاسی [آ] رادیو تکنیکادا تطبیق ائدیلم الکترود ماقنیت تیتره‌یشلری عمله گتیرمک یاخود اونلاری گؤجلندیرمک اؤچون جاهاز. کاتولیک katolik [یو] اثرمنی گریگوریان و گورجو پراووسلاو کیلسه‌سی باشچی لیغی و بو کیلسه‌یه تابع اولانلار (فا: ~). کاتیوشا katiyoşa [آ، ر، اؤزل آددان] ایکینجی دونیا ساواشی دؤنمی اؤتوموبیلده قورولموش راکت آتان سلاحین آدی. کاتیون [آ، فر] کاتوددا توپلانان یون، آرتین، مثبت یون (فا: ~). کادر / کادرو kadr, kadro [آ، فر] بیر قورولوشون اؤزل

ک ک	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۵۸۵	ارک سۆزلۆتۆ	ک ک
ایکی معنادا بیریر لرله اؤرتوشور، بۇ قومون بیر حصه- سینه خزر لر دؤرو کارایم دئییلیدیر و محتملا منسوییت اکى "ایم" سۆزله مئیدانا گلیدیر، یئنه ده سؤنراکی دؤنملرده گرای و گرایلی آدیندا تورک طایفالارینا راست گلیریک، بۇ آدلارین بیریرینه باغلیلیغی اؤزاق گؤرونمور (باخ: کری، کارایم، گرای) (فا: کرایت).	کارتون [آ،فر] ۱-قالین و برک کاغاددان دۆزلمیش وراق (فا:~). ۲-چیزگی فیلم دیزی سی.		کارجی [آ] karci نیشابور-چکنه علیا و جوغاتئی ده کند آدی. کارخانا [آ،فا] فابریکا، اؤره تیم اثوی (فا: کارخانه). factory کارخانا [آ] کنگاور و آستانا دا کند آدی. کاردان دوشمک [س] ایشدن دوشمک.	
کارایم [آ] karayim خزر امپراتورلوغوندا بیرقروپ تورکلر گؤک تورک اینانجی نی بوشلایارق موسوی لیگه کئچدیلر، موسوی لیکدن دوغان یثنی مذهبه کارای و اونا منسوب اولان تورکلره کارایم دئییلر ^{۴۵} . بارتولدون نظریجه کارایت لر و کارایم لر (کورایم) سؤزو بیر قوم آدینین مختلف سؤیله نیشلریدیر ^{۱۲} . {سن <گرایت>، باخ: کارایت}.	کاردینال [آ،لا] کاتولیکلرده یوسک رتبه لی روحانی (فا:~). کاردینال قوشو [آ،دی] پارلاق و قیرمیزی رنگلی، ایری دیمدیکلی، اؤتوجو، تپه لیک لی بیر قوش (فا: نوعی پرندە). cardinakis		کاردیویاتی [آ،فر] قلب خسته لیکلرینین گئل آدی (فا:~). کاردیوگراف [آ،فر] قلب دؤیونتوسونو یازان آراج (فا:~). کاردیوگرافی [آ،فر] قلب دؤیونتوسونو یازما یؤنتمی (فا:~). کاردیولوژی [آ،فر] اؤرک خسته لیکلری نی اینجه له ین بیلیم، اؤرک بیلیمی (فا:~).	
کاریت [آ،لا] استییلتن قازی تولیدینده ایشلەنن کاربون لا کلسیوم بیله شیگی ماده (فا:~). cac2	کارسالیق [آ] ایش دوزلتمه، حاضرلاما (فا: کار سازی). کارسالا [ص] قولاغی آغیر ائشیدن.		کارسالماق [س] قولاغی آغیر ائشیتیمک، کارلاشماق کارست [آ،آ،لمانجا] قایاج و مینرال لارین ارییب چؤزولمه سیله یئر آلتی آخیتیلاری اولان کیرئج و دولومیت بؤلگه سی. کارستیک [آ] کارست اؤز لیلیگی داشیان، کارست لایلیگی لی. کارسس سیز حرفلر [آ،دیلب] (سرت و تون سؤز سس سیز حرف (پ،ت،ج،خ،س،ش،ف،ک،ه) (فا: صامت گنگ).	
شرکت لر بیر لیگی (فا: کارتل).	unvoiced or stop or voiceless consnkant		کارصامت [آ،دیلب] باخ: کارسس سیز حرفلر. کارفرما [آ،فا] ایش وئرن (فا:~). employer کارگرد [آ،فر] karkerd وئرن (فا:~). earning کارگور [ص] ۱-ائشیتیمه ین و گؤرمه ین آدام ویا آداملار. ۲-پیتتی و ایشه یاراماز آداملار حاققیندا.	
کارت بؤستال [آ،فر] معمولاً ۹*۱۲ cm بویوتلاریندا اولان رسم. اوچون سؤیله نیر (فا: کارت پستال).	کارگاه [آ،فر] karqah ایش اثوی، ایش اوداسی (فا:~). کارگر [آ،فا] kargər ایشچی (فا:~). کارگوزار [آ،فا] ایش آدمی (فا: کارگزار). کارلاشماق [س] ائشیتیمه قابیلیتینی ایتیرمک (فا: کر شدن). ۲-		کارتوئل [آ،ر] ۱-گؤرجو ۲-گؤرجو، لالاز، مینقرئل minqrel و سوان لار، دان svan اولوشان خالقلار قروبو ^۹ . کارتوف [ر،آ] قارتوپو، یئر آلما (فا: سیب زمینی). کارتوگراف [آ،فر] جوغرافیا نقشه لرینی چکن، خریطه چی، نقشه چکن (فا: کارتوگراف). کارتوگرافی [آ،فر] جوغرافیا خریطه لرله اوغراشما ایشی و بیلیمی (فا: کارتوگرافی).	

k ک	k ک
دۇرتگن (فا:مربع). كارىخديرماق [اڭد] چاشدیرماق، فیکیرینی چاشدیرماق. كارىخديرىچى [ص] كارىخديران، فیکری چاشدیران. كارىخديريلماق [بل] كارىخديرماق ایشی گۇرولمک. كارىخماق karixmaq [س] چاشماق چاشیب اۇزونو ايتیرهک نه ائده جگینی بيلمه مک {قارىخماق}. كاريدئس karides [يو، آ، دی] اؤن آياقلى لاردان، دنيز لرده و ايچمه لی سۇلاردا ياشايان، mm ۱۵ اۇزونلوقدا اولان، دنيز تکه سی (فا: ميگو). paleomon كاريز kariz [آ] ۱-كهريز. ۲-مانه، نيشابور دا (۳) كند آدى. كاريزما [آ، فر] اڭگى له ييجى ليک، بۆيوله ييجى ليک^{۱۸}. كارىكانور [آ، فر] دۆشوندورجو و گۆلدورجو رسيم، طنز رسيم، بير شخص و حادثه نى قصداً گۆلونچ صورته تصوير ائدن شكيل (فا: ~). caricature كارينا گلمک [س] ايشينه گلمک، كۆمگى اولماق. كازرون بۆلگه سينده داغلارى kazron [آ] قيشلاق (۳۷ ك گد *۱۰۹۸)، قاراجا (۱۰ ك گد *۱۲۵۰)، كازرون بۆلگه سينده تۆرك كندلرى [آ] باغ دشت (۶۴ ك گد *۱۵۰/ى تو)، بالاده (۵۴ ك گد *۵۱۰/ى تو)، بُرازجان (۱۰۵ ك گد *۱۰۰۰/ى تو)، بُرج سۇخته (۱۸ ك ق ب *۱۴۰/ى تو)، بيدكان (۶۴ ك گد *۹۰/ى تو)، بيگو (۵۴ ك گد *۱۵۰/ى تو)، تۇل گاو (۶۰ ك گد *۱۲۰/ى تو)، تۇلبيز/ تلبيز (۵۵ ك گد *۱۴۰/ى تو)، جدول تۆركو (۵۷ ك گد *۳۱۰/ى تو)، جرّه (۶۴ ك گد *۴۵۰/ى تو)، جواليقان (۶۲ ك گد *۷۳/ى تو)، حسن آباد ابوالحسنى (۶۰ ك گد *۵۰/ى تو)، حسن آباد/آ (۶۳ ك گد *۷۰/ى تو)، خرمزار (۶۳ ك گد *۶۰/ى تو)، دادين/آ-ى (۶۰-۴۸ ك گد *۳۰۰/ى تو)، ده نو (۶۳ ك گد *۷۰/ى تو)، رباطك (۳۶ ك گد *۱۴۰/ى تو)، زرّين كويه (۵۵ ك گد *۷۰/ى تو)، سرمشهد (۸۴ ك گ *۴۷۰/ى تو)، سريزجان (۶۱ ك گد *۴۹۰/ى تو)، صدرآباد (۱۷ ك ق ب *۱۵۰/ى تو)، قصرعلى (۶۲ ك گد *۷۰/ى تو)، كان رود (۶۳ ك گد *۲۳۰/ى تو)، كنار تخته (۵۳ ك گد *۹۳۰ نفر، اها لى فارس ديلاز)،	[دېل ب] سس تتلر نين اشتراكى اولمادان تلفظ ائدىلمك. كارلال [ص] انشيمه ين و دانيشامايان، باخ: كاركور كارلى [ص] يارارلى (فا: كارى). كارلىق [آ] كار اولما (فا: كرى). deafness كارمير آوان [آ] آذربايجان دا كند آدى (كارمير گۇخ)^{۲۴}. كارناوال [ايتا ليانجا، آ] شن ليك كاروانى (فا: ~). كاروئرمك [س] الوئريشلى اولماق. كاروان karvan [آ] قافله (فا: ~). {ظاهرا فارسجا كلمه سانليز ولى بۇ كلمه اينگيليز و روس دپلينده كاراوان شكيلنده سؤيله نيشى كلمه نين كؤكونو قارا/كارا (چؤل) سؤزونه گؤتورور و كاروان اصلينده قارالارى و چؤللىرى گزن معناسيندادير؛ ديواندا قارواماق karvamak كلمه سى آراماق معناسيندا كاروان لا باغلى اولما ليدير}. كاروان [آ] كلثبير ده كند آدى. كاروان اولدوزو [آ، سن] چؤلپان اولدوزو (فا: ستاره زهره). كاروان باشى [آ] كاروان بۇيوگو (فا: قافله سالار). كاروانچى [آ] كاروان بلدچى سى (فا: قافله دار). كاروانسار (ى) [آ] كاروانلارين يوللاردا قالديقلارى تيكييتى لى يئر لر كاروانسار (ى) (فا: كاروانسار). cavavansery كاروانسارا [آ] شاهبۆز دا يئر آدى^{۲۴}. كاروانسارچى [ص] كاروانسارانى دولانديران. كاروانساراي [آ] اوئرميه، ماهنشان، آج و سۇلدوز دا كند آدى. كاروان قووان [آ] چۇخ شدتلى كۆلك و قاسيرقا حاققيندا. كاروان قييران [آ، سن] چؤلپان اولدوزو (فا: ستاره زهره). كاروان قييران karvan qiran [آ] ماكى دا كند آدى. كاروانلو karvanlu [آ] ساوه همدان شاهستون ائلى نين آروخلو بۇ لوگونه باغلى بير تۆرك طايفاسى^{۹۸}. كلثبير ده كند آدى. كاروان ووران [ص] كاروان سويان، يول كسن، قۇلدور. كاروانه [آ] رزن ده كند آدى. كاروان يولو [آ] اولدوزلار توپاسى، گۆى آداسى، سوت يولو، سامان يولو (فا: كهكشان راه شيرى). كاره [ظ، فا] نه كاره سن؟، نه ايش صاحبى سن؟ (فا: ~). كاره [ظ، فر] مربيّع، دؤردول، دؤرد قول و آچيلارى انشيت

k ک	آذربایجان تۆرکجه سی
دۇغما مفهومی و تورقو سۆزوده دۇغرو آنلامینا یاخین و همچنین تورکو سۆزونون دیشیک فورمو اولاییلیر (کاسلاردا داش اکی ایندیکی تورکجه کیمی گئیش حالدا ایشله نیردی: قارینداش، هاروتتاش، قاریتتاش، کیدینهو تروتاش، ناتتاش، نایماروتتاش. کاسلارین اتئونیم و قوم آدلاری ایندی ده تورکلر ایچینده چوخدور: اوغور طایفیلارین قیدیمده ۶سی کاس آدلانمیشدیر، خاکاس اورتا آسیادا تورک دیلی ییر خالق آدیدر همچنین چین قایناق لاریندا قیرقیزلارین بیر دؤولتی نین آدی خاکاس اولموشدور، کاشغر شهریندن اسکی لرده کاس شکلینده آد آپاریلیبدیر، خزر و قازاق اتلی نین آدیندا کاس سۆزونون ایزی واردیر (خزر: کاس+ار، قازاق: کاس+اق)، سیبریادا اودین ماحالیندا "قاداکاس، ساریق کاس، کاش" طایفیلاری واردیر، قافقاز سۆزونده قاف+کاس شکلینی گۆرمک اولار، همدان شهری نین آدی آسوری قایناقلاردا کارکاسسی شکلینده گلیب، هیت قایناقلاریندا یو قومون آدی "قاس، قاسقا، قاشقا" شکلینده گلیب، ایندی ده ایراندا یاشایان قاشقای تورکلری نین آدیندا، قزوین (کاسپین) شهری نین آدیندا کاس سۆزوجونو گۆروروک، کاشان سۆزوده کاس سۆزونون دیشیلیمیش شکلیدیر. اسکی قایناقلار باکتریا ایله چین اؤلکه سینین آراسینداکی اراضی لره کاسپا آدی وئرمیشلر، خاج شکلی کاسلارین ایچینده گۆنش سمبول ایدی، ییر سیرا تدقیقاتچی لارا گۆره قیدیم کاسلار تاریخ صحنه سینده- سونرالار کاسپی kaspi آدیلا اورتایا چیخیرلار. کاسئت [آ،فر]سس و گۆرونتو ضبط ائله مک اوچون نوارلی قوئو (فا: کاست). cassette کاسا [آ،فا] گئن قاب (فا: کاسه). cup کاسپاد [آ] آذربایجان دا داغ آدی. کاساد [آ،ع] آلیش وئریشده دۇقونلوق (فا: کساد). کاسالان [آ] میاناداکند آدی {کاس+آلان: کاسلارین یئری}. کاسانا [آ] اهرده کند آدی {کاس و کاسسی لرین آتا یوردو}. کاسپینلر kaspiyenler [آ] باخ: کاس، کاسپی لر.	کازرون-کنار تخته بۆلگه سینده تورک کندلری [آ] الیف (۳۲ کد * ۶۶۰/ی تو)، بابائیر (۸۰ ک ق ب * ۳۸۰/ی تو)، بابای کلان (۸۵ ک ق ب * ۵۴۰/ی تو)، بناف (۲۴ ک د * ۲۶۰/ی تو)، بوشارجان (۶۰ ک ق * ۲۰۰/ی تو)، بیدکرز (۶۷ ک ق ب * ۲۵۰/ی تو)، جمیله (۳۰ ک گ د * ۷۰/ی تو)، چهاریشه (۵۲ ک ق ب * ۱۳۰/ی تو)، حسن غاز (۴۸ ک ق * ۸۰ تو/فا/لر)، شکستان (۴۸ ک ق * ۱۵۰/ی تو)، عمارت ملای انار ۱۵ ک ق * ۱۵۰/ی تو)، کنار تخته (۵۳ ک گ د * ۹۳۰/ی تو)، گرداب بگدیلی (۴۸ ک ق * ۱۰۰/ی تو)، گردنیه (۵۴ ک ق * ۱۰۰/ی تو)، گودگاه (۶۷ ک گ د * ۶۰/ی تو)، گیخ (۶۴ ک گ د * ۹۰/ی تو)، مرغ کوچک (۵۴ ک ق * ۱۰۰/ی تو)، میشان (۷۲ ک ق ب * ۲۶۰/ی تو)، میلان (۴۰ ک ق ب * ۲۱۰/ی تو)، کازینو kazino [ایتالیانجا، آ] ایلنجه لی قمارخانا (فا:~). کاس kas [آ] مات کدر (فا: مات). دیواندا قاس آغاج قایغی معنا سیندا گلیب، و ائله سانیلیر کی آغاج قایغی نین رنگیندن آلیناراق کاس کلمه سی دوزه لیب}. کاس/کاسپی/کاسپین kas, kaspi [آ] کاسلارین اساس یوردلاری مق ۲ جی مین ایللرین ایلک یاری سیندا زاقروس منطقه سی ایدی، بو آدان قدیم مق ۲۴۰۰ ده گۆزه گۆرسه نیر، کاسسی لر مق ۱۵۹۵ ده هیت لرین بایيله حمله سیندن سونرا بابیلی آلییلار و اوردا بیر مدت کاسسی لر سؤلاسینی یارادییلار و مق ۱۱۸۵ ده آرادان گتتمیشدیلر، کاس سؤلاله سینین قوروجوسو "قانداش" بایيله اؤزونو اقلیمین شاهی اعلام اتدی، کاس دلیندن گونوموزه گلیب چاتانلاردان تکجه شخص آدلاری واردیر، اولارین بویوک شاهلاریندان ماراتاش یارلاقاش، قانداش، بویوک آقوم، کاشان تی لیاش، اوشی، آبی راتاش، اورشی قورماش آدلارینا اشاره ائتمک اولار (مقایسه ائدین ایندیکی تورک-آدلار: توختامیش، تیمورتاش، دنکنتاش)، قودور ائتلیل، قارقارداش، قاش، تیلیباش، اولام بوریاش، اولام خالا/قالا (اولام: چاپار، خبرچی)، بورنا بوریاش (بوری: قورد)، قارقارداش، قاداشمان تورقو، قاداشمان هاربه، قاداشمان ائتلیل (بو سۆزده قاداش=قا+داش قوهوم معنا سیندا، مان=

کاست [آ، پورتاغلجا] هیندوستاندا و بعضی شرق اؤلکه لرینده: آتا بابا پشهلری و حقوقی وضعیتدن بیریرینه باغلی اولان قاپالی اجتماعی قروپ و طبقه.	کاشانه [آ، فا، شخ] ائو، سارای (فا: کاشانه).
کاستانا kastana [آ] میاندا کند آدی {قاراپلیت آغاجی یثری کاسی لر kassilər [باخ] کاس، کاسپین لر.	کاشغر kaşğər [آ، ت] اوغورلارین (۸جی قرن) قوردوقلاری بیر شهر ^{۱۵} . {باخ: کاس}
کاسگنت [آ، فر] ائو، سیریلی باشلیق (فا: کاسکت).	کاشکی [با، فا] اولاکلی (فا: ~).
کاسموپولیتیزم [آ، فر] ائورن یوردو جولوق (فا: جهان وطنی).	کاشی kaşı [آ] اوژری پارالاق ناخیش لی چینی قاب و کرپیچ (فا: کاشی) {کاشان شهری آدیندان}.
کاسموس [آ، فر] ائورن، باخ: کوزوموز (فا: کاینات).	کاشی لاما [آ] کاشی ایله ایشله مه (فا: کاشیکاری) tile-work
کاسمولوژی [آ، فر] ائورن بیلیمی، اوزای بیلیمی (فا: ~).	کازیم kazım [ص، ع] ۱-دؤزجو، هیرسانی یاتیشدیران ۲-شیعه لرین ۷جی امامی نین آدی.
کاسموتیک [یو] اؤزای لایلیگی لی، اوزایا عاید (فا: ~).	کازیم آباد [آ] فرمهین، شیروان و عیشاه عوض ده کند آدی.
کاسنی iasni [آ، بی] گؤی چیرتیق؛ اینجه یاپراقلی، ماوی چیچک لی، خالق طبابتینده ایشله دیلن بیر بیتگی آدی (قیزدیرمایا خثیردیر و قان، بؤیرک و دالاق اوچون یارارلیدیر ^{۱۳}) (فا: کاسنی). cichoriu {فا: قاسناق و دایره بیچیمده اولان گۆله دئییلیر و بو کؤکدن آلینمادیر}	کازیم چای [آ] سراب دا کند و چای آدی.
کاسنمد kasaneməd [آ] یاغ گنچیرمز وسیله (فا: ~ oil seal کاسیب kasib [آ، ع] یوخسول، وارسیز (فا: ندار). poor {بو کلمه نین آنلامی خاص بیر جریانا اشارت ائدیر، عربجه کسب ائله ن و صنعت صاحبی اولان معنا، یوخسول معناسینا دئییشمه سی گنچ دؤنملرده تورکلره و آذربایجانا حدسیز باسقی و اؤزل تالانلایجی پروگرام لارا اشارت اولایلیر}.	کازیم خان [آ] قوشچولو اولاراق بؤیوک رشادتله جیلولار، سیمیتقودسته لری و ارمنی تجاوزکارلاری قارشیسیندا مبارزه ائتیدیر، کازیم خانین مبارزه سی ۱۳۳۶جی ایلده جیلولاردان ۴۰ نفر اؤلدوره رک باشلادی، کازیم خانین سیغیناق یثری اورمیه دنیزینده اولان بیر داش آدا ایدی، و رشادت لریندن دولای او داش آدا ائوونو آدیلا تانیئیردی، بو بؤیوک ایگی، اوژون مدت مبارزه دن سوئرا کازیم-قالاسیندا پاتلایجی ماده اؤزه رینده ایشله یهرک، پاتلاما سوئوجو حیاتی دئییشدیردی.
کاسیب [آ] اؤرمیه ده کند آدی ۱- {کاسیو: کاس ائو، ۲- یوخسول کاسیچی لیق [آ] یوخسول لوق، کاسیب لیق.	کازیم عباسی [آ] آذربایجانین چاغداش یازارلارینداندیر ^۳ .
کاسیب دوشمک [س] یوخسول دوشمک، یوخسول لاشماق.	کازیم قاسمی [آ] اؤرمولو چاغداش شاعردیر ^{۱۵} .
کاسیب کوسوب [آ] کاسیب و یوخسول آدمالار.	کازیم مطلع [یا زار] قاجار دؤورو تورک شاعر لریندن ایدی ^{۱۴} .
کاسیب لاشماق [س] یوخسول لاشماق.	کاغ kağ [آ] کوم، آغیل، بو کلمه چوخراق یئر آدلاریندا گؤرسه نیر، یئر لی لرین دندیگینه گؤره چارداق و اوت دان دؤزلمش کوم معناسیندادیر {چیغ، کیغ، کاغ}.
کاسیب لاما ق [س] یوخسول دوشمک، فقیر لشمک.	کاغاذ kağaz [آ، فا] ۱- اؤزه رینده یازی یازیلان ویا رسیم چکیلن و آغاج کؤتله سیندن دؤزه نیلن خصوصی ماتریال.
کاسیب نوخودو [آ، بی] بیر بیتگی آدی، بؤیرک، ورم و قان آزلیغی اوچون درماندیر ^{۱۳} .	۲- رسمی و گنجیرلی اؤزل لیگی اولان هر یازیلی بلگه (فا: کاغذ). paper
کاسین kasın [آ] اهرده کند آدی {کاس + ان: کاسلارین ائوی}.	کاغاذ بالیغی [آ، دی] وجودو کاغاذ کیمی اینجه و سایدام، اوستونده اوچ قارا بنک اولان بالیق (فا: نوعی ماهی).
کاش kaş [با، فا] اولاکلی (فا: کاش).	کاشان [آ] ۱- قوم شهری گؤتینده بیر شهر (داغلاریندان: آرقو ^{۱۷} (۱۹ کب ۱۳۳۳) ۲- اهرده کندوچای آدی {باخ: کاس}.

k ک	آذربایجان تورکجه سی	۱۵۸۹	ارک سۆزلۆگو	k ک
کاغاذ بالیغی گیللر [آ، دی] قوزئی آوروپا دینیز لرینده یاشایان، بو بالیق لار شریت کیمی اؤزون اینجه وُجود لو گۆمۆش رنگلی بالیق لاردیلار، قاییش بالیغی و کاغاذ بالیغی.	کافور [آ، ع] بیر نوع آغاج آدی. ۲-بو آغاجدان آلینان کسکین قوخولو ماده (فا:~).			
کاغاذ توتو [آ، بی] توتگیل لردن، چوخراق چین و ژاپونلاردا ییتیشن و قاییغیتدان کاغاذ دۆزه نیلن بیر آغاج نوعو. broussenenetia papyryrifera	کافور آغاجی [آ، بی] دفنه گیللردن، همیشه یاشیل، کافور ماده سی وئرن بیر آغاج نوعو (فا: درخت کافور). cinamonum camphora			
کاغاذ جلد [آ] کاغذدان دوزلمیش جلد (فا: جلد کاغذی). paper cover	کافه قتریا [آ] معمولاً مشتری لرین اؤز لری اؤز لرینه سئویس وئردیکلری بیر نوع کافه. کافیفی ka'fi [آ، ع] بس، یتر (فا:~).			
کاغاذ قلم [آ] کاغاذ و قلمدن عبارت اولان یازی گر ک لری.	کافی المک [آ] شبستر ده کند آدی.			
کاغاذ قوز [آ] قاییغی یومشاق و نازیک قوز، باخ: قوز.	کاكا [قاغا] کاكا قارداش. {خاقان/قاغان/قاغا/کاكا}			
کاغاذچی [آ] کاغاذ دۆز لدن ویا ساتان.	کاكا [آ] بیر تاج (~عابباس)، گنبد و ماهنشان دا کند آدی.			
کاغاذ لاتماق [اتد] اوزه رینه کاغاذ چکدیرمک.	کاكاؤ [آ، بی، ایسپانیو لجا] ۱-ایکی چنک لی، امریکانین ایستی بؤلگه لرینده ییتیشن بیر آغاج. ۲-بو آغاجین تۆخومو و بۆ تۆخومون اۆیودولموش تۆزوندان حاضرلانا شیرین ایچکی (فا: کاکائو). theobroma cacao			
کاغاذ لاشماق [س] مکتوب لاشماق.	کاکتوس [آ، بی، لا] کاکتوس گیللردن قایننادیلی نوعوندان، یاپراق لاری گۆزل و پارلاق اتلی و تیکانلی بیتکی لر سۆیوندان، مال دیلی (فا: کاکتوس). cactus			
کاغاذ لاق [ل] اوزه رینه کاغاذ چکیمک.	کاکتوس گیللر [آ، بی، یو] ایکی چنک لی، تاج یاپراق لی لار نوعوندان مکزیک سۆیلو اولان ایستی و قوراق اؤلکه لرده یاشایان، گۆوده سی و یاپراق لاری اتلی و تیکانلی بیر بیتگی سۆیو، اطلس چیچگی گیللر (فا: تیره کاکتوس). cactaceae			
کاغاذ لاق [س] اوزه رینه کاغاذ یاپشدر یلماق.	کاکره / ککه ره kakəre [آ] اۆرمیه ده چای آدی {ککه ور}.			
کاغاذ لی [ص] کاغاذی اولان، الینده رسمی کاغاذی اولان.	کاکول [باخ] ککیل.			
کاغان [باخ] خاقان، امپراتور.	کاکوله [آ، بی، ع] زنجفیل گیللردن، ایستی اؤلکه لرده ییتیشن بیر بیتگی و اونون ادویه کیمی ایشله نن تۆخومو (فا: هل). elettaria. cadanoaun			
کاغذکنان kağazkūnan [آ] میاندا بیر بخش و کندستان آدی، باخ: آغکنند، خوتای.	کال kal [ص] ۱-ییتیشمه میش، گۆی unripe green ۲- [مج] توتقون و بوغونوق سس ۳-کوت بینین، گنج آنلایان.			
کاغلی قوزلو [آ] قارداغ طایفاسینا باغلی اویا آدی ^{۳۱۰۸} .	۴-یوخودان دویمامیش "کال اویانماق" {اسکی تورکجه ده خشن و وحشی معنا سیندا گلیب (کلاوسون) چوخ احتمال فارس دیلینه ده تورکجه دن گئچیب ^۱ ؛ بۆ مفهومو نظره			
کاغیز kağız [باخ] کاغاذ.				
کافئین kafein [آ، فر] قهوه و چای دا اولان بیر نوع اویاریجی و اویوشوروجو ماده (فا:~).				
کافتار [آ، دی، فا] ۱-باخ: گور ائشن، (فا: کفتار). ۲-یونگول سۆیوش سۆزو "قوجا کافتار" ۳-دیشی تۆکو لموش کیمسه.				
کافتار داغ [آ] قوبوستان داغ آدی ^{۲۴۰} .				
کافتار لاشماق [س] دیشلری تۆکو له رک قوجا لماق، قوجا لیب الدن دۆشمک.				
کافتام [آ، اسکی] گنل لیکله ایپک و بزکلی اؤست گئییمی.				
کافتور [آ] قازاخ داغ آدی ^{۲۴۰} .				
کافر kafir [آ، ع] تانری نین وار لیغین دانان، یۆلسوز، دینسیز، گاویر (فا:~). geber				

ک ک	آذربایجان تۆرکجه سی
کاللا [آ] میانا و کلئیر (۳) ده کند آدی. کاللاشماق [س] سسی توتولماق، یوغوق حالا دوشمک. کاللاشمیش [ص] یوغوق، توتقون. کاللیق kallıq [آ] کال اولما وضعیتی. کالوا kalva [آ] آغسو دا کند آدی^{۲۴}. کالوری [آ، لا] ایستی لیک او لچو بیریمی (فا: کالری). کالوریمتر [آ، لا] ایستی لیک مقدارینی او لچن بیر جاهاز. کالبر kalibr [آ، فر] سلاح بوروسونون قطر او لچوسو (فا: ~). کالیته kalite [آ، فر] نتیجه لیک، بیرشئین او زل لیکلری و کیفیت، قلیته (فا: کیفیت، مرغوبیت) of good quality. کالیسکه [آ، ر] دؤردتکر لی یۆنگول گزی آراباسی (فا: کالسکه). کالیش kalış [آ، بی] یاپراقلاری ایتی، او زون یومشاق بو غوملو، قامیشا او خشار و سوغانا بنزر بیر یشمه لی بیتگی (فا: پیازچه). spring onion. کالیش شورباسی [آ] قیزارمیش سوغانا، دؤز، او ن، ساری کؤک، یومورتا و لپه آرتیلاراق پیشریلن بیر یشمک، سوغانچا. کالیش لیق [آ] چوخلو کالیش بیتن یش. کالیرافی [آ، فر] خطاط لیق، گؤزل خط یازما (فا: کالیگرافی). کام kam [آ، فاشع] دیلک، آرزو (فا: ~). کامرا [آ، فر] عکس سالما و چکیم له مه آراجی (فا: دوربین). کاماسین لر [آ] شرقی سیبریادا یاشایان بؤیوک تۆرک قومو^{۱۲}. کامال / قامال [آ] او یغورلارین (۸م) قوردوقلاری بیر شهر^{۱۴}. کامال kamal [آ] یشتگین لیک (فا: کمال). کامال لانماق [س] یشتگین لشمک (فا: کمال یافتن). کامال لی [ص] یشتگین، کامال صاحبی اولان. کامان [آ، فاشع] کم، گم او خ (فا: کمان). کامان قاش [ص] قاشلاری یای کیمی اولان گؤزل قادین. کامانا [آ] کامانچانین یایی (فا: کمانه). کامانچا [آ، فاشع] کم، گم تیلیچیک لی اولان و یایلا چالینان چالقی قورغوسو (فا: کمانچه). violin-like instrument. کامانچاچی [آ] کامانچا چالان. کامباراتا / قامباراتا [آ] قیرقیزلاردا آتلاری قورویان تانری^{۲۱۱}.	آلار ساق، کلک (دوزن)، بیرینه یومشاق یوخ، خشن رفتار اتمک دئمکدیر (سؤزوده بو کلمه دن آلینمادیر). کال [آ] چناران، درگز، بجنورد، گنبد، قوچان، گنبد ده چای آدی. مانه ده (ایمانی) کند آدی. کالندار [آ، فر] ایل سایار (فا: تقویم). کالا kala [آ، دا] ۱- او زری لئفله او رتو لموش پامبوق چیسیدی. ۲- بؤیوک شوشه قاب. کالا [آ، فا] جنس (فا: جنس). کالار [آ] خالخال دا کند آدی. کالان [آ، بی] بیر نوع بیتگی ononis fam. leguminosae (باخ: کال). کالایلی / کالایلی [آ] ناخیشلی لی قادین باش او رتوگو (فانوعی روسری) کلمه اصلینده چالایلی او لمالیدیر و چالما، چلمک، شلمه سؤزلریله ایلگیلیدیر^۵. کالایلی [آ] اهر ده کند آدی (توخوما جیلقلایلیگیلیدیر). کالایلی چی [ص] کالایلی توخویان (فا: روسری باف). کالایلی [آ] داغیمیش تیکینی، خارابا لایق، ییختی (فا: خرابه) (عربجه خرابه سؤزوندن، خارابا، خالوا/ کالوا، کالایلی). کالایلی آغیز [ص] چوخ ایری آغیزی اولان. کالایلی [آ] خارابا لایق. کالای / کالاه [آ] بیر نوع قوون، قیرا، خیرا، کال سؤزوندن آلیناراق اق، اک اکیله دوزه لیب و فارسجا یادا گنجیدیر. کالان / کلان [آ] کلئیر و اهر ده کند و چای آدی؛ خیاو (پا)، اردبیل (دره)، گترمی (سورا)، شبستر (ککش) ده کند آدی، مرندده (کمر) داغ آدی. (تورکجه ده کال سؤزو قبا و خشن معناسیندادیر محتملا یش آدلاریندا بوجور آدلار یشلرین یشیش یوقوشلو اولماغینا و بو مفهوما دایاناراق بؤیوکلو گونه و عظمتیه اشارتدیر). کالنج [آ، فر] یوکسک اویره تیم و ایشتم او خولو. کالتا [آ، بی] باخ: سوترگیسی. کالک kalk [آ، فر] شفاف و سایدام کاغاذ کیمی بیر ماتریال. کالکتر [آ، فر] کیرئج داشی. کاللا [آ] سومر لرده یش آلتی تانری لاریندان. باخ: سوترین.

ک ک	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۵۹۱	ارک سۆزلۆتۆ	ک k
کامپانیا	[آ، ایتا لیانجا] بلیر لی بیر سورده کی اشتگنلیک دؤنمی (سیاست، کۆلتور، ائکونومی کیمی آلانلاردا)، باخ: کومپانی.		کامی قایا [آ] قاخ، دا داغ آدی. ^{۲۸}	کامیون kamyon [آ، فر] موتورلو یوک یوک داشیتی (فا:~).
کامپلئکس	[آ، فر] قارماشیق. ^{۲۸}		کامیونئت [آ، فر] بالاجا کامیون (فا:~).	کان mine [آ، فر] یئر لشگه، آلان، بیر قورومون یئر لشمیش اولان یئر ی "یوکسک اوخول کامپوسوندا سرگی واردیر" ^{۲۸} .
کامپوتر	kampiyoter [اینت آ] ییگی سایار (فا: کامپوتر).		کاناپه (کانایی) [آ، فر] سوئیکه نه جکلی تخت، دیوان.	کامپوتیر kamper, kumar [آ] سا کورتور کلرینه باغلی و آزارق دیزیی و آذربایجان بؤلگه سینده یاشایان بیر بوی آدی. ^{۲۸}
کامر / کومار	کامر / کومار kamər, kumar [آ] سا کورتور کلرینه باغلی و آزارق دیزیی و آذربایجان بؤلگه سینده یاشایان بیر بوی آدی. ^{۲۸}		کانال kanal [آ، فر] دوزلتمه آرخ، سوآرخیی (فا:~).	کامران [ص، فا] مرادینا و دیله گینه چاتان (فا:~).
کامروش / آب / قامروشاپا	[آ] ۱-سوئر لرین ایییلیک سئون تانری سی. ^{۲۸} ۲- (کامروشابا) هیتیت تانریچالاریندان. ^{۲۸}		کانالئت kanalet [آ، فر] بالاجا کانال.	کامروش / آب / قامروشاپا [آ] ۱-سوئر لرین ایییلیک سئون تانری سی. ^{۲۸} ۲- (کامروشابا) هیتیت تانریچالاریندان. ^{۲۸}
کامسامول	[آ، فر] کومونست گنجلر بیر لیگی و اتفاقی (فا:~).		کانالئتیق kanalcıq [آ] بالاجا کانال.	کامسامول [آ، فر] کومونست گنجلر بیر لیگی و اتفاقی (فا:~).
کامفا / کاموا	[آ، آلمانجا] ظریف دارانمیش یون، و بوی یون دان حاضر لانمیش اولان هر شی.		کانالیزه [آ، فر] یونلئتم، یونلتمه، سو ییلمینده: چوخو آتیق سولاری آخیماق اوچون یئر آلتی و یراوستو، کانال لاردان دوزه لن تکنیکی قورغولار سیستیمی (فا:~).	کامفا / کاموا [آ، آلمانجا] ظریف دارانمیش یون، و بوی یون دان حاضر لانمیش اولان هر شی.
کامل	kamil [ص، ع] ۱-یتگین، اریشگین، آغیر باشلی، بوتون، بوتو (فا:~). ۲-perfect -خوی و مراغادا (آباد) کند آدی.		کانئون [آ، فر] ایسوئچره (سوییس) جهموریتی داخیلینده اولان ایالت لردن هریری.	کامل kamil [ص، ع] ۱-یتگین، اریشگین، آغیر باشلی، بوتون، بوتو (فا:~). ۲-perfect -خوی و مراغادا (آباد) کند آدی.
کاملان	kamilən [ظ، ع] بوتونلو کله، تامامیله (فا: تامما).		کانئین [آ، فر] فابریکا کیمی یئرلرده ییسه جک و ایچه جک شی لر ساتیلان اوداجیق.	کاملان kamilən [ظ، ع] بوتونلو کله، تامامیله (فا: تامما).
کامو	kamu [آ، ت (قاموغ)] ۱-هامی، بیر اولک و یئرین بوتون آداملاری، بوتون شی لر. ۲- [ص] هر زادین بوتونو "بوتون عالم، بوتون توپلاناتلار".		کانچو [آ] اوغورلارین (۸جی قرن) قوردوقلاری بیر شهر. ^{۲۸}	کامو kamu [آ، ت (قاموغ)] ۱-هامی، بیر اولک و یئرین بوتون آداملاری، بوتون شی لر. ۲- [ص] هر زادین بوتونو "بوتون عالم، بوتون توپلاناتلار".
کاموویو / کامویو	kamoyu [آ] خالق اووی و دوشونجه سی (فا: افکار عمومی).		کاندوم [باخ] کوندوم، کاپوت.	کاموویو / کامویو kamoyu [آ] خالق اووی و دوشونجه سی (فا: افکار عمومی).
کاموس	kamus [آ] سولدوز دا کند آدی.		کانرود / کاهری [آ] آستارا دا کند آدی.	کاموس kamus [آ] سولدوز دا کند آدی.
کاموسال	[ص] عموما ایلگیلی.		کانسئیت (کونسئیت) [آ، فر] آتلایش، قاورام.	کاموسال [ص] عموما ایلگیلی.
کاموسال لاشماق	[س] عمومی لشمک، قاموسال لاشماق.		کانسبی [آ] سولدوزدا داغ و اویمیه ده کند آدی {باخ: کانئ}	کاموسال لاشماق [س] عمومی لشمک، قاموسال لاشماق.
کاموسال لئق	[آ] عمومیت (فا: عمومیت).		کانفیر ماسیون [آ، فر] دوغرولاما. ^{۲۸}	کاموسال لئق [آ] عمومیت (فا: عمومیت).
کامولاشدیرماق	[ل] بیرمالی و مولکو غوم اوچون تخصیص وئرکم، بیت المالای عاید ائتمک، غوموی لشدیرمک.		کانفورو [آ، دی] استرالیادا یاشایان، توربالی امجک لی لر، آرخا آیاقلاری اوزون، سیچرایان، ۱/۵ متره قدر یوکسک، بالالارینی آلتی آی تورباسیندا ساخلایان باشی کیچیک بیر حیوان (فا: کانگورو) macypus giganteus	کامولاشدیرماق [ل] بیرمالی و مولکو غوم اوچون تخصیص وئرکم، بیت المالای عاید ائتمک، غوموی لشدیرمک.
کامومالی	[ص] بیت المال (فا: بیت المال). treasury		کانفوروگیلر [آ، دی] بیر حیوان سووی.	کامومالی [ص] بیت المال (فا: بیت المال). treasury
کامیاب	[آ، فا] دیلگینه چاتان (فا:~).		کانکرت [لا: قاتی، ص] ۱-سوئموت، کسین، قطعی "کانکرت جاواب، کانکرت ایش" ۲-بئتون. (فا: بتن).	کامیاب [آ، فا] دیلگینه چاتان (فا:~).
کامیاران	[آ] کرمانشاه و سندج آراسیندا بیر شهر آدی.		کانی kani [آ] کانئ سوزو کوردجه بولاق معناسیندا دیر، آذربایجان بؤلگه سینده بیر سیرا یئرلر بولاق آدیندا اولدوغو حالدا بؤلگه کوردلرین طرفیندن کانئ شکلینده	کامیاران [آ] کرمانشاه و سندج آراسیندا بیر شهر آدی.
کامیاران بؤلگه سینده تورک کندلری	[آ] خانیم آباد (۳ک گد * ۱۱۰/ی تو)، گرگر gerger (۵۴ک د * ۸۴۰/ی تو)،			کامیاران بؤلگه سینده تورک کندلری [آ] خانیم آباد (۳ک گد * ۱۱۰/ی تو)، گرگر gerger (۵۴ک د * ۸۴۰/ی تو)،

ک ک	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۵۹۲	ارک سۆزلۆگ	k
سۆیله نیر و بعضی آدلاردا ترکیبی شکیلده کانى+سو و کانى+گؤل و بوناتای کلمه لر شکیلنده سۆیله نیر و بیر سیرا یئر آدلاری دا واردیرکی عموم اهالی طرفیندن تۆرکجه اولاراق و اورداکى کۆردلر طرفیندن کۆردجه یه چئور- یلمیش شکیلده دئییلیر، اؤزلیکله بوجور وضعیتلرده پهلو- یچیلر طرفیندن فارسجا ویا کۆردجه آدلار اؤنسمه نیر. (اؤرنک: آغ بولاق: کانسپی / کانى سفید)، بۇ سایاق دا غربی آذربایجاندا ان آزی ۴۰ یئر آدی سایماق اولار.	کاهی/ کاهو kahi [آ،بی] تۆپلاشیق گیللردن ائتلی اؤزون و یاشیل یاپراقلی ویتامین لی، بیر ایللیک تره وز بیر بیتگی، مارؤل (فا: کاهو). lactuca			
	کاینات kayinat [آ،ع] ائورن، بوتون یاراتیق لار (فا:~).			
	کئنام [آ] اوردوباد، چای آدی ۲۴.			
	کئتوق [آ] قوبادلی، دا داغ آدی ۲۴.			
	کئچ قاتیلیمش [خ] تۆرک میتۆلوژیسینده بیر آد و اؤغوز بگی ۷.			
	کئچیم [باخ] جئچیم.			
	کئچینمک [س] گئچینمک و بزَنَمک {گئچینمک}.			
	کئچ [باخ] گئچ.			
	کئچر [باخ] گئچر.			
	کئچل keçel [ص] ۱- تۆکو تۆکولموش، داز، باشی تۆکسوز اولان، تۆکسوز (فا: کچل). bald ۲- اوت بیتمه ین یئر، چیلپاق و داز یئر {کئچه سۆزوندن: کئچه کیمی صاف اولموش یئر و باش اوچون دئییلیر؛ کئچه+ل}.			
	کئچل... [آ] ایران و آذربایجان جمهوریتینده یئر آدی اولاراق ایشله نیر، باخ: یئر آدلاری (ان آزی ۱۴ آد سایماق اولار).			
	کئچل باش [ص] باشی تۆکسوز اولان، دازباش.			
	کئچل لشمک [س] باشی تۆکسوز و داز اولماق، تۆکو تۆکولمک، دازلاشماق، کئچل اولماق (فا: کچل شدن).			
	کئچل لشمیش [ص] کئچل اولموش، داز لاشمیش، باشی نین تۆکو تۆکولموش، (فا: کچل شده).			
	کئچل له مک [س] کئچل اولماق (فا: کچل شدن).			
	کئچل لیک [آ] کئچل اولما وضعیت، باش تۆکونو تۆکن بیر خسته لیک آدی (فا: کچلی). baldness			
	کئچمک [باخ] گئچمک			
	کئچمیش [باخ] گئچمیش.			
	کئچن [باخ] گئچن.			
	کئچۆ keço [آ] ماکی دا کند آدی {گئچیش یثری}.			
	کئچۆرقان [آ] آیاق آلتی سیز و باغلا باغلانان بیر نوع جوراب {کئچیرمک سۆزوندن}.			
	کئچۆرگن [آ] باغیشلا ییجی، عفو اندیجی ۷.			
	کاهال/ کاهل kahal, kahl [ع، ص] باشی سو یوق، تنبل، آغیر ترپهن، ایشه جان یانديرمايان (فا:~).			
	کاهرالان [آ] اردبیل ده کند آدی (قۇ: کلخوران).			
	کاهن kahin [آ] روحانی، بیلگین (فا:~) {بو کلمه نی کاغان، خاقان سۆز ايله ایلگی لی اولاییلیر}.			
	کاهانه [ظ] کاهین جه (فا: کاهانه).			

k ک	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۵۹۳	ارک سۆزلۆگۆ	k ک
کۈچە [kɛçə] ۱- کۈچى قىلى ويا ياپاغى دان (ياز قىرخيم يىندان) توخونمادان و يالينزجا دۇيۇب آياقلا يارق دوزەنيلن قالين قۇماش، بۇ قۇماشدان دۆزە لن هر شى (فا: نمد) felt ۲- [مەج] دارانمىش و بيريرينين ايچينه گۈنچيريلمىش. {ت: كۈچە، سلە؛ باخ: گۈنمەك}.	گۈنچى نىندە ساققاللارى اوزون اولدوغو اوچون سۆرونون اچەسى ساييلير، باخ: اچە، اكە}.			
كۈچە آتان [باخ] كۈچە چى.	گۈنچى اوئو [آ، بى] بيرىيتگى آدى (فا: نوعى علف). ageratum			
كۈچە آتماق (باسماق) [ل] يوندان كۈچە حاضرلاماق.	گۈنچى بۇيۇنوزو [آ، بى] باقلا گىللردن، تاختاسى ناچارلىقدا و درى سېى جىليك ده ايشلەنن ۱۰ متر بويوندا بير آغاج (فا: خرنبوب). ceratonia siliqua			
كۈچە [آ] اۆرميه (باش)؛ ياستىكند و پىرتاج (~ گنبد) ده كند آدى. سراب (~ قاياسى) دا داغ آدى.	گۈنچىر [آ] باغ [گۈنچىد].			
كۈچە بېچن [آ، ص] كۈنچەنى بېچىب مختلف شى لىر دۆز لدن.	گۈنچى دىرناغى [آ] كسىجى و آغزى اوچ گن بېچىمىندە اولان اوئىما قلمى.			
كۈچە باپاق (لى) [آ، ص] باشىندا كۈنچەدن پاپاغى اولان.	گۈنچىر [آ] باغشىلايىجى، عفو ائدىجى ۷.			
كۈنچە چى / كۈنچە تېن [آ] يوندان كۈنچە دۆز لدن ويا كۈنچە ساتان.	گۈنچىر مەك [ل] باخ: گۈنچىر مەك.			
كۈنچە جىليك [آ] كۈنچە دۆز لتمە و ساتما ايشى.	گۈنچى سۇيودو [آ، بى] باقلا گىللردن و نىملى اورمانلاردا چوخ يىتىشەن بير سۇيود نوغو (فا: بىد براق). salix caprea			
كۈنچە خانا [آ] كۈنچە دۆز لدن وياساتىلان يىثر.	گۈنچى ساغان [آ، دى] سترچە گىللردن، دىمىدىگى بۇيۇك، اورتا بوى، حىثىوان سۆرولرىنن چئورە سىندە اۇچان، بۇجك يىئىن قوش، چوبان آلدادان plimulgus europaeus			
كۈنچە لت [آ] باخ: گۈنچە لت.	گۈنچى ساققال (لى) [ل] يالنىزجا چنە سىندە ساققالى اولان، سئىرك و اوزون ساققالى اولان (فا: ريش بىزى). goatee			
كۈنچە لىشدير مەك [ل] كۈنچە كىمى ائتمەك.	گۈنچى ساققالى [آ، بى] گۆل گىللردن، رطوبت لى يىثر لردە يىتن، بىزك يىتگىسى اولاراق يىتىشديرىلن، سالىخىم كىمى آغ پىمبە و چىچك لى بير آغاج، ارکچ ساققالى، چايرىر ملکہ سى، گۈنچى صدفى (فا: اسپيره). spiraea aruncus			
كۈنچە لىشمەك [س] ۱- تىللرى بيرىرىنە گۈنچىب قارىشماق. ۲- كۈنچە كىمى اولماق، كۈنچە اوژل لىگى تاپماق (فا: مثل نمد شدن). ۳- ووجودون بير يىثرى بوژا رىب احساسىنى و دويارلىغىنى الدن وئرمەك، كىيى مەك.	گۈنچى سىلى [ص] سسى گۈنچى سسىنە اوخشار (فا: صوت بىزى). aegopohonia			
كۈنچە لىنمەك [س] كۈنچە كىمى اولماق.	گۈنچىش [باخ] گۈنچىش.			
كۈنچە لى [ص] كۈنچەسى اولان.	گۈنچىش مەك [س] گۈنچىش مەك.			
كۈنچە ليك [آ] كۈنچە دۆز لتمەك اوچون يارار لى.	گۈنچى عنادى [آ] اۆزون سۆرن عناد.			
كۈنچى keçi ۱- [آ، دى] گوشه ين؛ اتى، سۆتو، درىسى و قىلى اوچون بئجەرىلن، ائوجىل و چۆلجول نوغلارى اولان، قولايجا دىك ياماجلارلا دىرماشان، (فا: بز). capra	گۈنچى قولاغى [آ، بى] بير نوع اوشقون (فا: ريوند، راوند، ترشك).			
كۈنچى hircus ۲- [مەج] عنادچى. {ت: كۈنچى، ائچكۆ}؛ كۈنچى نين اسكى شكلى ائچكۆ اولاراق اچە سۆزونه باغلى اولماغى سانيلير، اچە ائلىن بۇيۇگو و آغ سقىلى دئكمەكدير و	گۈنچى قىران [آ، دى] عمومىتلە سۇيۇق هاوا و مجازى اولاراق قىشەن سون گونلرىنە دئيلير.			

کنچی قیران داغی [آ] اهر و هئریس آراسی، مرزه، کاغالی، آلمان، یوزیت و خلیج کندلری آراسیندا یئر آلیبدیر، داغین دؤشوندە گۆل، آغداش، سابلاق، یای قاری یایلاق لاری یئر آلیبدیر^{۲۶}؛ بو داغین آدینی یانلیشلیقلا بعضا بۇ کش دئیەرک بۇزقوش داغلاریلا قاریشدیریللار.

کنچی کۆمۆره نی [آ] بیر نوع چؤل ساریمساغی.

کنچیکلیغ [آ] مۆتلو، سئوینچلی^۷.

کنچی کیمی [ص] کنچی یه اوخشار.

کنچیک [آ] ۱- گنچیت، کۆپرو ۲- مۆتلو، سئوینچلی^۷.

کنچی گۆبه لگی [آ، بی] دادی خوش بیر آغ گۆبه لک (فا: قارچی) **کنچی لر** [آ، دی] گنچی و قویون لار صنفی.

کنچی لشمک [س] عنادی تۆتماق.

کنچیلیمک [باخ] گنچیلیمک.

کنچی لیک [آ] عنادچیلیق.

کنچیم [باخ] گنچیم.

کنچی مانتاری [باخ] گنچی گۆبه لگی.

کنچی ممه سی [آ] ۱- [آ، بی] سرت قاییق لی، ایری اؤرن آغ و یا قیریمیزیمیراق بیر نوع اؤزوم (فا: نوعی انگور). ۲- آذربایجان او یون هاوالارینین بیرینین آدی.

گنچیندیرمک [باخ] گنچیندیرمک.

گنچینیمک [باخ] گنچینیمک.

گنچینه جک [آ] باخ: گنچینه جک.

گنچی یئری اولما ماق [س] باغیش یئری اولما ماق.

گنچی یئمیشی [آ، بی] سوپورگه اوتوگیل لردن، چیچک لری آغ ویا پمبه، یاپراق لاری تانئن لی بیر بیتگی، چؤل مئرسینی (فا: سیاه گیلە). *vaccinium myrtillus. erica*

گنچی آباق [ص] آباق لاری کنچی آیاغی کیمی نازیک اولان.

گنچی یولو [آ] داغ و یا ماجدا داریول، چیغیر، چالاچو خوریول.

کئرامیکا [یو] باخ: سیرامیک.

کئرت [آ] آذربایجان دا کئند آدی^{۲۴}.

کئرلی فئرلی [ص] کئرلی فئرلی چوخ اولان، قیرلی فئرلی.

کئرلیک [آ] کرگدن^{۱۳۵}.

کۆسج آباد [آ] قئیداردا کئند آدی {باخ: کؤسا}

کئش [keş] ۱- یاغی آلینمیش یوغورت و سؤتدن دؤزه لن پئیرنوعو. ۲- نملی توپراق. ۳- کئچی یولو. ۴- سیرا، نوبت، ۵- پاس، کۆف^{۲۴}. ۶- اسنک و راحتجه چکیلە ییلن و گریله ییلن بیر نوع ایپ (فا: کش) {بو کلمه یئر آدلاریندا اکینجیلیک ساحه سینە اشاره ائدیر، باخ: چکمک}.

کئش [آ] ماکی (~آرخ)، قۇبا (~باش)، کلنجر، ده (~تک) کئند آدی، سؤمقاییت، داچای آدی، داغ آدی (~اؤنقار)^{۲۴}.

کئشاکئش [آ، فا] چک ها چک، قاوقا (فا: کشاکش).

کئشکل [keşkel] ۱- اکین یئرینه چکیلن کیچیک سؤ آرخی. ۲- کیچیک چای و آرخ دان گنچمک اؤچون اوستونه آتیلیمیش آغاج ویا دیرک {فا: باخ: چکمک}.

کئشکه [keşke] ۱- دری اؤزه رینده عمله گلن لکه و تورتو "الی کئشکه آتیب"، قورو میوه اوستونده شکردن عمله گلن آغ قات "انجیر قوروسو کئشکه آتیب" {باخ: کئشلمک}.

کئشکه ۲/ کئشگه [با] کئشکی، اولاکلی (فا: کاشکی). *I wish that* {فارسیجا <کاشکی>}.

کئشلمک [keşelmək] [س] قورویاراق رطوبتین الدن وئرمک (فا: کمی خشک شدن) {کئش سؤزو چکمک گلمه سینە باغلی اولاراق توپراغین اؤولمادان چکیلیب اؤزانماسینا اشارتدیر، باخ: چکمک}.

کئشله [آ] باکی، دا یئر آدی^{۲۴}.

کئشمه کئش [آ، فا] چکیشمه (فا: غوغا).

کئشن [keşən] [آ، ت، سن] کیشن، کیشن، زنجیر.

کئشیر [keşir] [آ، بی] یئر کؤکو (فا: هویج). {ت، سن} کئشیر، ساریغ، تورما، گز، گیزی، دیواندا بو کلمه نین فارسیجا اولدوغو اشاره اولونوب؛ بو کلمه گنچمک فعلینە باغلی اولاراق تورکجه دن فارسیجا یا گنچمیش اولمالیدیر}.

کئشیش [آ] ۱- مسیحی دین آدامی (فا: کشیش). {فا، کئشیک سؤز ایله ایگی سیز نظره گلیمیر} ۲- اؤرمیه ده داغ آدی. توووز دا (~کند) کئند آدی^{۲۴}.

کئشیک [keşik] [آ] سیرا، نوبت، قارورول، قورویوجو، گؤدوک (فا: کئشیک) {موغو لجادادا ایشلک اولسادا تورکجه کؤکه (کئچمک) سؤزه باغلیدیر، کئچمک، کئچیک، کئشیک}.

ک ک	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۵۹۵	ارک سۆزلۆتۆ	ک ک
کنشیک ائوی [آ] کنشیکچیلرین اولدوغو یئر، قاراوۇل خانا.	کنشیک ائوی [آ] کنشیکچیلرین اولدوغو یئر، قاراوۇل خانا.		کنشیک ائوی [آ] کنشیکچیلرین اولدوغو یئر، قاراوۇل خانا.	کنشیک ائوی [آ] کنشیکچیلرین اولدوغو یئر، قاراوۇل خانا.
کنشیک چکمک [س] قاراوۇل چکمک، بیر یئری قوروماق.	کنشیک چکمک [س] قاراوۇل چکمک، بیر یئری قوروماق.		کنشیک چکمک [س] قاراوۇل چکمک، بیر یئری قوروماق.	کنشیک چکمک [س] قاراوۇل چکمک، بیر یئری قوروماق.
کنشیک چی [آ] قاراوۇل لچو، کنشیک چکن، قورویوجو (فانگهپان	کنشیک چی [آ] قاراوۇل لچو، کنشیک چکن، قورویوجو (فانگهپان		کنشیک چی [آ] قاراوۇل لچو، کنشیک چکن، قورویوجو (فانگهپان	کنشیک چی [آ] قاراوۇل لچو، کنشیک چکن، قورویوجو (فانگهپان
کنشیک چی باشی [آ] کنشیک چی لرین باشچی سی.	کنشیک چی باشی [آ] کنشیک چی لرین باشچی سی.		کنشیک چی باشی [آ] کنشیک چی لرین باشچی سی.	کنشیک چی باشی [آ] کنشیک چی لرین باشچی سی.
کنشیک خانا [باخ] کنشیک ائوی.	کنشیک خانا [باخ] کنشیک ائوی.		کنشیک خانا [باخ] کنشیک ائوی.	کنشیک خانا [باخ] کنشیک ائوی.
کنشیک ده دۇرماق (دایانماق) [ل] مدافعه ائتمک.	کنشیک ده دۇرماق (دایانماق) [ل] مدافعه ائتمک.		کنشیک ده دۇرماق (دایانماق) [ل] مدافعه ائتمک.	کنشیک ده دۇرماق (دایانماق) [ل] مدافعه ائتمک.
کنشیک له مک [س] کنشیک چکمک.	کنشیک له مک [س] کنشیک چکمک.		کنشیک له مک [س] کنشیک چکمک.	کنشیک له مک [س] کنشیک چکمک.
کنشیکچی لیک [آ] کنشیک چی نین ایشی، قاراوۇل لچو لوق.	کنشیکچی لیک [آ] کنشیک چی نین ایشی، قاراوۇل لچو لوق.		کنشیکچی لیک [آ] کنشیک چی نین ایشی، قاراوۇل لچو لوق.	کنشیکچی لیک [آ] کنشیک چی نین ایشی، قاراوۇل لچو لوق.
کنشیکینده دۇرماق (دایانماق) [س] قورویوب مدافعه ائتمک.	کنشیکینده دۇرماق (دایانماق) [س] قورویوب مدافعه ائتمک.		کنشیکینده دۇرماق (دایانماق) [س] قورویوب مدافعه ائتمک.	کنشیکینده دۇرماق (دایانماق) [س] قورویوب مدافعه ائتمک.
کنف kef [آ،ع] خوشلوق (فانشعه).	کنف kef [آ،ع] خوشلوق (فانشعه).		کنف kef [آ،ع] خوشلوق (فانشعه).	کنف kef [آ،ع] خوشلوق (فانشعه).
کنف ائتمک (ائله مک) [س] کنف چکمک، کنف سوۆرمک.	کنف ائتمک (ائله مک) [س] کنف چکمک، کنف سوۆرمک.		کنف ائتمک (ائله مک) [س] کنف چکمک، کنف سوۆرمک.	کنف ائتمک (ائله مک) [س] کنف چکمک، کنف سوۆرمک.
کنف وئرمک [س] لذت وئرمک.	کنف وئرمک [س] لذت وئرمک.		کنف وئرمک [س] لذت وئرمک.	کنف وئرمک [س] لذت وئرمک.
کنف هاواسینا [ظ] اوره گی ایسته دیگی کیمی.	کنف هاواسینا [ظ] اوره گی ایسته دیگی کیمی.		کنف هاواسینا [ظ] اوره گی ایسته دیگی کیمی.	کنف هاواسینا [ظ] اوره گی ایسته دیگی کیمی.
کنف یئری [آ] کنف اوچون اولان یئر.	کنف یئری [آ] کنف اوچون اولان یئر.		کنف یئری [آ] کنف اوچون اولان یئر.	کنف یئری [آ] کنف اوچون اولان یئر.
کنفده اولماق [س] کنف چکمک.	کنفده اولماق [س] کنف چکمک.		کنفده اولماق [س] کنف چکمک.	کنفده اولماق [س] کنف چکمک.
کنفلی [ص] نشعه لی، اسروک (فاسرخوش، مست). runk	کنفلی [ص] نشعه لی، اسروک (فاسرخوش، مست). runk		کنفلی [ص] نشعه لی، اسروک (فاسرخوش، مست). runk	کنفلی [ص] نشعه لی، اسروک (فاسرخوش، مست). runk
کنفده باتماق (باخماق) [س] کنف چکمک.	کنفده باتماق (باخماق) [س] کنف چکمک.		کنفده باتماق (باخماق) [س] کنف چکمک.	کنفده باتماق (باخماق) [س] کنف چکمک.
کنفی آجیلماق [س] دۇرولماق، سازالماق، کؤکلمک.	کنفی آجیلماق [س] دۇرولماق، سازالماق، کؤکلمک.		کنفی آجیلماق [س] دۇرولماق، سازالماق، کؤکلمک.	کنفی آجیلماق [س] دۇرولماق، سازالماق، کؤکلمک.
کنفی اۇزونده (یئرینده) [س] کؤک اولماق.	کنفی اۇزونده (یئرینده) [س] کؤک اولماق.		کنفی اۇزونده (یئرینده) [س] کؤک اولماق.	کنفی اۇزونده (یئرینده) [س] کؤک اولماق.
کنفی دۇرولماق [س] حالی دۇرولماق.	کنفی دۇرولماق [س] حالی دۇرولماق.		کنفی دۇرولماق [س] حالی دۇرولماق.	کنفی دۇرولماق [س] حالی دۇرولماق.
کنفی قاریشماق [س] کنفی پوزولماق، کنفی اولماق.	کنفی قاریشماق [س] کنفی پوزولماق، کنفی اولماق.		کنفی قاریشماق [س] کنفی پوزولماق، کنفی اولماق.	کنفی قاریشماق [س] کنفی پوزولماق، کنفی اولماق.
کنفیر kefir [آ] قاتیغا اوخشار و سوتدن بیر آز برک بیر ایچکی.	کنفیر kefir [آ] قاتیغا اوخشار و سوتدن بیر آز برک بیر ایچکی.		کنفیر kefir [آ] قاتیغا اوخشار و سوتدن بیر آز برک بیر ایچکی.	کنفیر kefir [آ] قاتیغا اوخشار و سوتدن بیر آز برک بیر ایچکی.
کنفیندن قالماق [س] دایم کئفده اولماق.	کنفیندن قالماق [س] دایم کئفده اولماق.		کنفیندن قالماق [س] دایم کئفده اولماق.	کنفیندن قالماق [س] دایم کئفده اولماق.
کنفیندن قویماق (ائله مک) [ل] نشعه سینی پوزماق.	کنفیندن قویماق (ائله مک) [ل] نشعه سینی پوزماق.		کنفیندن قویماق (ائله مک) [ل] نشعه سینی پوزماق.	کنفیندن قویماق (ائله مک) [ل] نشعه سینی پوزماق.
کنفینی آجماق (دورولتماق) [ل] کدرینی داغیتماق.	کنفینی آجماق (دورولتماق) [ل] کدرینی داغیتماق.		کنفینی آجماق (دورولتماق) [ل] کدرینی داغیتماق.	کنفینی آجماق (دورولتماق) [ل] کدرینی داغیتماق.
کنفینی پوزماق [ل] کدر لندیرمک.	کنفینی پوزماق [ل] کدر لندیرمک.		کنفینی پوزماق [ل] کدر لندیرمک.	کنفینی پوزماق [ل] کدر لندیرمک.
کنگت [باخ] کت.	کنگت [باخ] کت.		کنگت [باخ] کت.	کنگت [باخ] کت.
کنگن kegen [آ] پنجه نک لرین بیر باشبوغو (م ۱۱ جی قرن) ۵۴.	کنگن kegen [آ] پنجه نک لرین بیر باشبوغو (م ۱۱ جی قرن) ۵۴.		کنگن kegen [آ] پنجه نک لرین بیر باشبوغو (م ۱۱ جی قرن) ۵۴.	کنگن kegen [آ] پنجه نک لرین بیر باشبوغو (م ۱۱ جی قرن) ۵۴.
کئلت kelt [آ،ر] سنت، باتی آوروپادا یاشامیش اسکی خالق ۹.	کئلت kelt [آ،ر] سنت، باتی آوروپادا یاشامیش اسکی خالق ۹.		کئلت kelt [آ،ر] سنت، باتی آوروپادا یاشامیش اسکی خالق ۹.	کئلت kelt [آ،ر] سنت، باتی آوروپادا یاشامیش اسکی خالق ۹.
کئم kem [آ] تور کلرین یئنی سنی چایینا وئردیکلری آیری آد ۱۲.	کئم kem [آ] تور کلرین یئنی سنی چایینا وئردیکلری آیری آد ۱۲.		کئم kem [آ] تور کلرین یئنی سنی چایینا وئردیکلری آیری آد ۱۲.	کئم kem [آ] تور کلرین یئنی سنی چایینا وئردیکلری آیری آد ۱۲.
کئه keh [آ] میانادا کئند آدی {۱- کؤهول و کئه (کؤه) کلمه	کئه keh [آ] میانادا کئند آدی {۱- کؤهول و کئه (کؤه) کلمه		کئه keh [آ] میانادا کئند آدی {۱- کؤهول و کئه (کؤه) کلمه	کئه keh [آ] میانادا کئند آدی {۱- کؤهول و کئه (کؤه) کلمه
لرینین اورتاق سۆزجوغو کؤک سۆزودور ۲- کؤک سالیمیش {.	لرینین اورتاق سۆزجوغو کؤک سۆزودور ۲- کؤک سالیمیش {.		لرینین اورتاق سۆزجوغو کؤک سۆزودور ۲- کؤک سالیمیش {.	لرینین اورتاق سۆزجوغو کؤک سۆزودور ۲- کؤک سالیمیش {.
کئه دیلان [آ] سراب دا کئند آدی {کئه+دیلان: زولاق یئر {.	کئه دیلان [آ] سراب دا کئند آدی {کئه+دیلان: زولاق یئر {.		کئه دیلان [آ] سراب دا کئند آدی {کئه+دیلان: زولاق یئر {.	کئه دیلان [آ] سراب دا کئند آدی {کئه+دیلان: زولاق یئر {.

کئیکان / کیکان [آت،ت] تۆرکۆستاندا قایاس شهرینه یاخین چای و دره آدی.

کئی لیک [آ] کئی لشمه، حس سیز لیک. numbness

کئیوان keyvan [آآ] قارداغ تورک ائیلنده محمدخانلی- طایفاسینا باغلی بیر بوی (اوبالاریندان: لارجان، زره نه، اییریق، سیرخاکمر، گاوتیین (قو: گاواهن)، هو منوشون، کیرشان، هو مئیدان، چاناقچی، کابیل، لالان، خو مارلو، لۆته جان، جانانلی، علی بابا لی، یا پراقلی، بایدیق، زانبالان) ^{۳۰۸}.

کئیوندی keyvendi [آآ] اسماعیلی دا کند آدی ^{۲۴۰}.

کئی دیرمک / کئیتمک [باخ] کئی لشدیرمک.

کئییدیچی [باخ] کئی لشدیریچی.

کئییشمک [باخ] کئییشمک.

کئییک keyik [آ،دی] گئییک، جئیران (فا: گوزن). {ت: جیران، یابان، قaban، وحشی}.

کئییکمک [باخ] کئییشمک.

کئییلدیرمک [باخ] کئی لشدیریلیمک.

کئییمک keyimək [س] دوقوسوز اولماق، کئی اولماق، کئی حالینا دوشمک، چنگ اولماق، ترپنمه یئته نگین الدن وئرمک (فا: کرخت شدن). {باخ: کیرییمک}

کئییمه [آ] کئی اولماق ایشی. anesthesia

کئییمیش [ص] ترپنیش یئته نگین ایتمیش، چنگ اولموش، قوروموش (فا: بیحس). insensible

کباب [باخ] کباب.

کبار kibar [ص،ع] دۆشونجه لی، دویقو لو و اینجه، مغرور.

کبدیل [آآ] تبریزده کند آدی {کب+تیل: کۆپموش زولاق یئر}.

کبرا kobra, kübrə [آ،ع] بویو کلر، کبیر لر.

کبز / کبیز kebəz [آ] ۱- پامبوق (فا: پنبه). ۲- گلین باشلیغی، ۳- تویوق و قوشلارین باشلاریندا اولان ککیل. ۴- یوکسک تپه، داغ. ۵- آذربایجاندا یوکسک بیر داغ آدی. {ت: پامبوق؛ کیممک (قوروماق معناسیندا) فعل ایندن اولان کبک کلمه سی قور و یۆنگول شئی ییلدییر، کبز کلمه سیده بو مفهوما دایاناراق پامبوق بیتگی سینین یۆنگول

حاصلین گۆسته ریر، پامبوق باشیندا کی آغلیغی ییلدییره رک

ککیل مفهوما دوزه لیر؛ و ایندی کی داغ آدی دا، باشیندا قار اولدوغو اوچون کبیزین آغ اولماسینی ییلدییر ^۵؛ کبک نک سۆزوده اسکی شکلینده کب لی اولاراق کبک کلمه سینین یۆنگول مفهوما دایاناراق اله گلب و یئته چوبان گئییمی معناسیندا، کبک نکه بنزه مه سی اوچون بو آدلا تانییب ^۶.

کبک kebək [خ] ۱- قابوق، آغاج قابوغو ^۷؛ ۲- چاغاتای خانلار یندان؛ دووا تین اوغلو اولاراق، قارداشی اسن بوغادان سونرا تخته اوتوردو (۱۳۱۸م-۱۳۲۶)، کبک خان اؤنجه لری آتابالاری کیمی شامانیست ایدی، عرب سیاحی ابن بطوطه نین یازدیغینا گۆره کبک خانین دلی تۆرکجه ایدی ^{۱۲}.

کبلاهی kebəlayı [آ] کربلا زیارتینه گئندنه وئریلن بیر عنوان. **کبود** [آ،فا] گۆی رنگی، قئیدار دا داغ آدی. اهر (~آهنگ)، ابهر (~کمر)، درگز و زنجان (~گۆنبد)، علیشاه عوض (~ین) ده کند آدی {گۆی سۆزونون ترجمه سی اولما لیدی}.

کبودرآهنگ Kəbudərahəng [آآ] بۇ شهر همدان، رزن، باهار شهرلری آراسیندا یئر آلییدیر، شهرین اؤزئی گئنیش لیگی ۴۰۲۴ کیلومتر مربع اولاراق، اداری لاحاظدان ایکی (مرکزی و گۆل تپه) بخش دن تشکیل تاپیر، شهر اهالی سی بۇ رایا کۆرنگ (باخ: کۆرونک: گۆل) دئییلر و معناسینی آخارسو و آرخ دئمک دیر، ش ۱۳۲۰ ده ۳ کند یستان، ۱۱۰ کند و * ۶۸۰۰۰ نفر نفوسو وار ایدی و شهرین نفوسو * ۶۵۰۰ نفر و اهالی سی تۆرک قئید اولونوبدور، ۱۳۸۵ جی ایلده شهرستان و شهر نفوسو ۱۴۳۰۰۰، ۲۱۰۰۰ نفر ایدی. گۆرمه لی یئر لریندن: علیصدر غاری، کوریجان کۆپروسو، باشقورتاران قالاسی، داش حمام و...

کبودرآهنگ بۆلگه سینین داغلاری [آآ] آغداغ (۴۵ کق) (۲۵۰۹)، مهدی داغی (۱۰ کق) (۲۰۵۸)، قاراجوخی (۳۰ ک- ق) (۲۰۶۸)، اون آلتی (۳۵ کق) (۱۷۶۰)، یئکه دوش داغی (۴۱ کق) (۲۳۳۴)، گۆنئی (۴۶ کق) (۲۳۹۵)، ساری قایا (۴۰ کق) (۲۵۶۸)، قالا (۴۱ کق) (۲۲۰۶)، علیصدر (۴۲ کق) (۲۱۸۰)، سوباشی (۴۰ کق) (۲۵۷۸)، قاراگونی (۴۷ کق) (۲۱۹۰)، گیتو (۵۳ کق) (۲۳۵۶)، آغداغ (۶۰ ک- ق) (۲۲۰۹)، قیزیل بایر (۵۵ کق) (۱۹۳۱)،

k ک	آذربایجان تۆرکجه سی
کبودر آهنگ (مرکزی-سیزدشت) بۆلگه سینین کندلری [آ] شاوا (۳۴۰*) şava؛ گۆنده جین (۳۱۰*)؛ حاتم آباد (۸۵۰*)؛ ویان (۱۴۰*) viyan؛ عین آباد (۷۰۰*)؛ روآن (۱۲۵۰*) roan (قۇرۇعان)؛ رحمت آباد؛	کبودر آهنگ (گۆل تپه-آشاغی مهربان) بۆلگه سینین کندلری [آ] قوهورد/آ-ی (۱۳۰۰*) (تو) qohord؛ چورمق (۴۷۰*)؛ خالیق وئردی (۳۸۰*) (تو)؛ کئچل احمد/انصار (۲۴۰*)؛ مؤخور (۵۵۰* تو+کو)؛ قاراتلی/قراتلو (۵۰۰*) (تو)؛ دارقیشلاق (۲۹۰*) (تو)؛ شیخ جراح (۵۰*)؛ فرانقودره (۵۰۰*)؛ کلک (۴۰۰*)؛ پیربادام (۴۱۰*) (تو)؛ دالیچو (۴۳۰*)؛ کؤهنه حاسار؛ آغ بولاق قورت قویو/آغ بولاق مۇشد (۶۰۰*)؛ محمودآباد؛ جگنلو/جینلی (۷۴۰*) (تو)؛ کهریزباباحسین (۴۹۰*)؛ علی آباد (۱۵۰*) (تو)؛ سارایجیق (۷۱۰*) (تو)؛ ایلانلو (۵۰۰*) (تو)؛
کبودر آهنگ (مرکزی-شیرین سو) بۆلگه سینین کندلری [آ] شیرین سو (۶۰۰*)؛ عبدیل آباد (۱۴۰*)؛ عبدالمؤمن (۵۳۰*)؛ کندبولاغی/کت بولاغی (۲۱۰*)؛ صفاریز (۳۵۰*)؛ باخچا (۶۹۰*) (تو)؛ قادرآباد (۵۶۰*) (تو)؛ آغکنند کبودر آهنگ (۵۶۰*)؛ نگارآباد؛ چارداق (۲۴۰*)؛ بشیک تپه (۵۱۰*)؛ چارسوق (۲۱۰*)؛ قاتارآغاج (۱۵۰*)؛ آغبولاق آغداغ (۹۶۰*)؛ شیر برات (۱۵۰*) şirberat؛ باباخنجر/حسین آباد- (۵۶۰*)؛ دووشانجیق؛	کبودر آهنگ (گۆل تپه-علیصدر) بۆلگه سینین کندلری [آ] علیصدر؛ چالاکنند؛ سؤلوجا؛ حسن آباد؛ قلیش بولاغی/ قلیج بولاغی؛ گۆزل آبال/گۆزل آبدال؛ خبرآرخ (۶۹۰*)؛ آغچاقیه؛ تاری قایا/طراقیه tərəqəyə؛ آزیم دره/عظیم دره؛ جین تاری قیه/جین طراقیه؛ کلب حاصاری/کل باساری؛ خوجاکندی؛ حسن تمیر/حسن تیمور (۳۹۰*)؛
کبودر آهنگ (مرکزی-یوخاری مهربان) بۆلگه سینین کندلری [آ] مسجدین (۱۵۵۰*)؛ چارلو (۸۰۰*)؛ آب مشکین (۱۱۰۰*)؛ اوژون دره (۶۴۰*)؛ جئیران گئچن (سکنه سیز)؛ قوشاجا (۱۳۰*)؛ ایستی بولاق؛ سیرخاوا/سرخاب (۳۲۰*)؛ اکنلو (۱۵۰۰*)؛ آغداش؛ قیزقالاسی؛ باشقورتاران؛	کبودر آهنگ (گۆل تپه-گۆل تپه) بۆلگه سینین کندلری [آ] تپه؛ سوباشی، کسلان قیه؛ آللان/آ-ی؛ قاباق تپه؛ سلیم سارایی؛ کئیتو (۶۵۰*)؛ قاتارقویو (۱۳۰*) (تو)؛ گمی قالا (۶۴۰*)؛ آق بولاق؛
کبودر آهنگ (مرکزی-حاجیلو) بۆلگه سینین کندلری [آ] نورآباد حاجیلو (۵۶۰*)؛ دادداق آباد (۱۵۰۰*)؛ پردره (۳۵۰*) (قۇپردرق)؛ کوردآباد (۹۰۰*)؛ رامشان (۷۰۰*) ramşan؛ بابان (۶۳۰*) baban؛ قولوآباد؛ ساری بولاق؛ قیزلیجا (۵۸۰*)؛ دؤولت آباد حاجیلو؛	کبودر آهنگ (مرکزی-راهب) بۆلگه سینین کندلری [آ] امیرآباد (۹۰۰*)؛ حصارقوچاباغی؛ پیرانباز (۲۲۰*)؛ احمدآباد (۸۰۰*)؛ دؤلو؛ انجیرباغی (۶۰*)؛ اوچ تپه (۵۰*)؛ جیغی (۱۰۰*) cığı؛ طاس تپه (۱۱۰*)؛ قیرخ بولاق (۲۶۰*)؛ دستجئرد (۱۳۰۰*)؛ آغ تپه (۸۵۰*)؛ اورقه یین (۵۱۰*) orqeyin؛ سردارآباد (۶۲۰*)؛ طاسران (۴۵۰*)؛ قاراگؤل (۵۵۰*)؛ قاباق تپه (۱۲۰۰*)؛
کبودر آهنگ (مرکزی-راهم) بۆلگه سینین کندلری [آ] امیرآباد (۹۰۰*)؛ حصارقوچاباغی؛ پیرانباز (۲۲۰*)؛ احمدآباد (۸۰۰*)؛ دؤلو؛ انجیرباغی (۶۰*)؛ اوچ تپه (۵۰*)؛ جیغی (۱۰۰*) cığı؛ طاس تپه (۱۱۰*)؛ قیرخ بولاق (۲۶۰*)؛ دستجئرد (۱۳۰۰*)؛ آغ تپه (۸۵۰*)؛ اورقه یین (۵۱۰*) orqeyin؛ سردارآباد (۶۲۰*)؛ طاسران (۴۵۰*)؛ قاراگؤل (۵۵۰*)؛ قاباق تپه (۱۲۰۰*)؛	کبودر آهنگ (مرکزی-راهم) بۆلگه سینین کندلری [آ] امیرآباد (۹۰۰*)؛ حصارقوچاباغی؛ پیرانباز (۲۲۰*)؛ احمدآباد (۸۰۰*)؛ دؤلو؛ انجیرباغی (۶۰*)؛ اوچ تپه (۵۰*)؛ جیغی (۱۰۰*) cığı؛ طاس تپه (۱۱۰*)؛ قیرخ بولاق (۲۶۰*)؛ دستجئرد (۱۳۰۰*)؛ آغ تپه (۸۵۰*)؛ اورقه یین (۵۱۰*) orqeyin؛ سردارآباد (۶۲۰*)؛ طاسران (۴۵۰*)؛ قاراگؤل (۵۵۰*)؛ قاباق تپه (۱۲۰۰*)؛
کبودر آهنگ (مرکزی-راهم) بۆلگه سینین کندلری [آ] امیرآباد (۹۰۰*)؛ حصارقوچاباغی؛ پیرانباز (۲۲۰*)؛ احمدآباد (۸۰۰*)؛ دؤلو؛ انجیرباغی (۶۰*)؛ اوچ تپه (۵۰*)؛ جیغی (۱۰۰*) cığı؛ طاس تپه (۱۱۰*)؛ قیرخ بولاق (۲۶۰*)؛ دستجئرد (۱۳۰۰*)؛ آغ تپه (۸۵۰*)؛ اورقه یین (۵۱۰*) orqeyin؛ سردارآباد (۶۲۰*)؛ طاسران (۴۵۰*)؛ قاراگؤل (۵۵۰*)؛ قاباق تپه (۱۲۰۰*)؛	کبودر آهنگ (مرکزی-راهم) بۆلگه سینین کندلری [آ] امیرآباد (۹۰۰*)؛ حصارقوچاباغی؛ پیرانباز (۲۲۰*)؛ احمدآباد (۸۰۰*)؛ دؤلو؛ انجیرباغی (۶۰*)؛ اوچ تپه (۵۰*)؛ جیغی (۱۰۰*) cığı؛ طاس تپه (۱۱۰*)؛ قیرخ بولاق (۲۶۰*)؛ دستجئرد (۱۳۰۰*)؛ آغ تپه (۸۵۰*)؛ اورقه یین (۵۱۰*) orqeyin؛ سردارآباد (۶۲۰*)؛ طاسران (۴۵۰*)؛ قاراگؤل (۵۵۰*)؛ قاباق تپه (۱۲۰۰*)؛
کبودر آهنگ (مرکزی-راهم) بۆلگه سینین کندلری [آ] امیرآباد (۹۰۰*)؛ حصارقوچاباغی؛ پیرانباز (۲۲۰*)؛ احمدآباد (۸۰۰*)؛ دؤلو؛ انجیرباغی (۶۰*)؛ اوچ تپه (۵۰*)؛ جیغی (۱۰۰*) cığı؛ طاس تپه (۱۱۰*)؛ قیرخ بولاق (۲۶۰*)؛ دستجئرد (۱۳۰۰*)؛ آغ تپه (۸۵۰*)؛ اورقه یین (۵۱۰*) orqeyin؛ سردارآباد (۶۲۰*)؛ طاسران (۴۵۰*)؛ قاراگؤل (۵۵۰*)؛ قاباق تپه (۱۲۰۰*)؛	کبودر آهنگ (مرکزی-راهم) بۆلگه سینین کندلری [آ] امیرآباد (۹۰۰*)؛ حصارقوچاباغی؛ پیرانباز (۲۲۰*)؛ احمدآباد (۸۰۰*)؛ دؤلو؛ انجیرباغی (۶۰*)؛ اوچ تپه (۵۰*)؛ جیغی (۱۰۰*) cığı؛ طاس تپه (۱۱۰*)؛ قیرخ بولاق (۲۶۰*)؛ دستجئرد (۱۳۰۰*)؛ آغ تپه (۸۵۰*)؛ اورقه یین (۵۱۰*) orqeyin؛ سردارآباد (۶۲۰*)؛ طاسران (۴۵۰*)؛ قاراگؤل (۵۵۰*)؛ قاباق تپه (۱۲۰۰*)؛
کبودر آهنگ (مرکزی-راهم) بۆلگه سینین کندلری [آ] امیرآباد (۹۰۰*)؛ حصارقوچاباغی؛ پیرانباز (۲۲۰*)؛ احمدآباد (۸۰۰*)؛ دؤلو؛ انجیرباغی (۶۰*)؛ اوچ تپه (۵۰*)؛ جیغی (۱۰۰*) cığı؛ طاس تپه (۱۱۰*)؛ قیرخ بولاق (۲۶۰*)؛ دستجئرد (۱۳۰۰*)؛ آغ تپه (۸۵۰*)؛ اورقه یین (۵۱۰*) orqeyin؛ سردارآباد (۶۲۰*)؛ طاسران (۴۵۰*)؛ قاراگؤل (۵۵۰*)؛ قاباق تپه (۱۲۰۰*)؛	کبودر آهنگ (مرکزی-راهم) بۆلگه سینین کندلری [آ] امیرآباد (۹۰۰*)؛ حصارقوچاباغی؛ پیرانباز (۲۲۰*)؛ احمدآباد (۸۰۰*)؛ دؤلو؛ انجیرباغی (۶۰*)؛ اوچ تپه (۵۰*)؛ جیغی (۱۰۰*) cığı؛ طاس تپه (۱۱۰*)؛ قیرخ بولاق (۲۶۰*)؛ دستجئرد (۱۳۰۰*)؛ آغ تپه (۸۵۰*)؛ اورقه یین (۵۱۰*) orqeyin؛ سردارآباد (۶۲۰*)؛ طاسران (۴۵۰*)؛ قاراگؤل (۵۵۰*)؛ قاباق تپه (۱۲۰۰*)؛
کبودر آهنگ (مرکزی-راهم) بۆلگه سینین کندلری [آ] امیرآباد (۹۰۰*)؛ حصارقوچاباغی؛ پیرانباز (۲۲۰*)؛ احمدآباد (۸۰۰*)؛ دؤلو؛ انجیرباغی (۶۰*)؛ اوچ تپه (۵۰*)؛ جیغی (۱۰۰*) cığı؛ طاس تپه (۱۱۰*)؛ قیرخ بولاق (۲۶۰*)؛ دستجئرد (۱۳۰۰*)؛ آغ تپه (۸۵۰*)؛ اورقه یین (۵۱۰*) orqeyin؛ سردارآباد (۶۲۰*)؛ طاسران (۴۵۰*)؛ قاراگؤل (۵۵۰*)؛ قاباق تپه (۱۲۰۰*)؛	کبودر آهنگ (مرکزی-راهم) بۆلگه سینین کندلری [آ] امیرآباد (۹۰۰*)؛ حصارقوچاباغی؛ پیرانباز (۲۲۰*)؛ احمدآباد (۸۰۰*)؛ دؤلو؛ انجیرباغی (۶۰*)؛ اوچ تپه (۵۰*)؛ جیغی (۱۰۰*) cığı؛ طاس تپه (۱۱۰*)؛ قیرخ بولاق (۲۶۰*)؛ دستجئرد (۱۳۰۰*)؛ آغ تپه (۸۵۰*)؛ اورقه یین (۵۱۰*) orqeyin؛ سردارآباد (۶۲۰*)؛ طاسران (۴۵۰*)؛ قاراگؤل (۵۵۰*)؛ قاباق تپه (۱۲۰۰*)؛

ک ک	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۵۹۸	ارک سۆزلۆتۆ	ک k
کبیر [آ،ع] بؤیوکلوک، اؤلؤلوق (فا:بزرگ).	دوزه لن چیرک، (فا:شوره سر). ۴-nitre -آغاج و تاختا اوووتتوسو. ۵-کۆرک، "کپک آلما، کپک هئیا". {ت؛			
کبیرلی [آ] آذربایجان دا کند آدی ^{۲۴} .	کیمک و کیمک دیواندا قوروماق و اؤزل لیکله پالتارین و بیر شئین بیر طرفی قوروماق مفهوموندا گلیب، کپک سؤزو بو کلمه دن آلیناراق بیر شئین قوروموش حالدا اولان بؤلومونو آندیریر، نئجه کی باشدا و یا بوغدا و اؤندا کپک بو وضعی گؤسته ریر.			
کبیر / کیمک [آ،ت] قوروماق "کیمک: قوروتماق".	کپک [ک] کپک وؤرماق، کپک قاتماق.			
کبیر / کابین kəbin [آ] مھریه (فا:صداق) dowry اقاب سؤزله باغلیلیغی تارتیشیلا بیلیر بیر مطلبدیر، چونکی هم معناجا (قاپسایان) و هم گرامئر لاحاظیندان (قالین، درین کیمی) تۆرک دیلینه اؤیقوندور، باخ: قاب؛ کلاوسونون نظریجه چینجه ده ka و pen کلمه لری قیز و مال (سرمایه) معنا سیندادیر، بو کلمه لردن آلیناراق کبیر کلمه سی اله گلیر، بو کلمه کابین شکیلنده تورکجه دن فارسجا یا گئچیب ^۵ .	کپک [ل] کپک وؤرماق، کپک قاتماق.			
کبیر کاغاذی [آ] ائولنمه بلگه سی.	کپکان kəpkan [آ] چاپشلو دا کند آدی.			
کبیر کسدریمک [ل] نکاح لاماسینی ساغلاماق.	کپکچی [ص] کپک ساتان کیمسه.			
کبیر کسمک [ل] نکاح لاماق، دؤیون دؤزنله مک.	کپکلنمک [س] کپک لی اولماق، قاییق وئرمک.			
کبیر کسن [آ،ص] ائولنمک اوچون صیغه اوخویان.	کپمک kəpmək [س] چؤکمک، ییخیلماق {باخ: کبز}.			
کبیر کسيلمک [س] نکاح لانماق، دؤیون دؤزنلنمک.	کپنگ kəpəng [آ] تۆکان خفنگی {باخ: خفنگ}.			
کبیر لی [ص] نکاح لی، ائولی، کبیری کسيلمیش.	کپه داغ [آ] شیروان دا داغ آدی.			
کبیر لیک [آ] نکاح لیق، ائولی لیک، کبیری کسيلمه.	کپه نک kəpənək [آ،دی] ۱- وؤجود قانادلاری پولجوقلارلا بۆرون، آز چوخ پارلاق، دؤرد قانادلی حیوان، کپنک لرین باشقالاشیمی نئجه آشامالی اولور (یومورتا، قوردجوق، پيله، یتگین) (فا: پروانه) papilio, butterfly ۲- کئچه دن دۆز- لیمیش تیکیش سیز گئیم، کپنک {ت'کبه لی، باخ: کبز}.			
کبیرینه کسيلمک [بل] بۆیوناقوویوماق، دايم بۆیوندا اولماق.	کپه نک سوو / کپه نک واری [ص] کپه نک کیمی (فا: پروانه وارا).			
کپ kəp [آ،این] باشلیق، بیر نوع بؤرک.	کپه نگلر [آ،دی] پولجوق قانادلیلار.			
کپ داغی kəp [آ] ساین قالا دا داغ آدی.	کپه نک چیچگی [بی] بیر بیتگی آدی (فا: تاج الملوک، اقونطیون ، آکونیت از تیره آلا لگان). aconitum napellus			
کپتیک [آ] ۱- لطیفه چی، شاقاجی ۲- اثشیت، مساوی ^۷ .	کپی kəpi [آ،دا] قاباغی آز قیراقلی بیر نوع ایشچی بؤرکو.			
کپچه kəpçə [باخ] کمچه.	کپیر kəpir [آ] ۱- گئچمیشده قاب قاجاق یوماق، سۆرتمک ویا اونو پارلاق اتمک اوچون ایشلنن بیر نوع ساری توپراق (فا: ~). ۲- وئریم سیز و قیراج توپراق، چوراق توپراق. {بو نوع توپراغین یونگول اولماغی اوچون کپک و کپز سؤزونه باغلانماغی سانیلیر، اؤزل لیکله کئهره و سوو قایناماسیندان دوزه لن یونگول چؤکلتی یه ده کپیر دئییلیر}.			
کپز kəpəz [آ] شبسترده داغ و ماهنشان دا کند آدی، خانلار و لاچین دا داغ آدی ^{۲۴} . {باخ: کبز}.	کپس kəpəs [آ] زنجان دا داغ آدی {باخ: کبز}.			
کپسوت [آ] دودورقا بۆیوناعایدیر آدی (۱۶ جی قرن) ^{۲۵} .	کپسول [آ،فر] باخ: قاب ۱- قاپالی بیر آتیم لیق داوا. ۲- پستون (فا: کپسول). capsule			
کپک kəpək [آ] ۱- اؤن آندیکدن سونرا الک اوستونده قالانی (فا: سبوس). ۲- بعضی دئیش لرده بوغдалارین باشیندا دوزه لن کوفلنمگه کپک وورماق دئییلیر، بوغدا کؤفو، کؤف (فا: سفیدک). ۳- پودری powdery -باشین دری سینده				

ک ک	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۵۹۹	ارک سۆزلۆتۆ	ک ک
ککیر [آ] خالخال (آلتی) داغ و کلئیر (آوا) ده کند آدی.	بزرک خور. cacabina , carduelis linaria			
کُت kot [آ] بیر نوع اوست گئیمی، کُت شالوار.	کتان گیللر [آ، بی] ایکی چنک لیلردن بیریتگی سوْیو، آیری			
کَک ket [آ] ۱-ضربه ۲-ییلماز، عزیزلی، قارارلی ۷.	تاج یا پراقلی لاردان (فا: تیره کتان). linaceae			
کَک ket [آ] عمومیتله اهالی سی اکینجی لیک، باغچی لیک،	کتانجیق [آ، بی] ۱-دنیز یوسون لاریندان اینجه بیر جنس.			
مئشه چیلیک، حیواندارلیق ایشلرینده باخان بالاجا	muscus arboreus ۲-تورپ گیللردن کیکیک ساری			
یئرلشیم یئر لری {ت، سن، کن، کند، کنت، باخ: کند}.	چیچک لی ویاغلی بیتگی (فا: ~). chamaelina sativa			
کَک ket [آ] مراغا: زنجان و هشتَری (سدالی، دره سی)، زنجاندا	کتانداغ [آ] دوه چی ده داغ آدی (۱۴۸۱) ۲۴.			
(~قباغی) داغ واهر، رزن، ماهنشان و کلئیرده (چای) چای آدی.	کت باشی [آ] کند بوْیو گو (فا: کد خدا). headman			
کتاب kitab [آ، ع] بیتیک (فا: کتاب).	کتبوغا [خ] انلخانلی اوردوباشی لاریندان ۷.			
کتاب ائوی [آ] عمومی استفاده اوچون کتاب لارین توپلاندیغی	کت جییز [ص] کند کیمی اولان یئر، بالاجا کنده اوخشیان یئر.			
یئر، کتابخانا (فا: کتابخانه).	کتچی [ص] کنده یاشایان، کندچی، کند اهلی.			
کتابت [آ، ع] یازی یازما ایشی و صنعتی، بیتیک له مه (فا: ~).	کتچیک [خ] ضربه جیک، آلتای تورکلری، چوروم اویماغی			
کتابچا [آ] بالاجا کتاب.	اؤلوبالاریندان ۷.			
کتابچی [آ] کتاب ایشینه باخان ویا کتاب ساتان.	کتچی لیک [آ] کتچی اولما، اکینجی لیک.			
کتابخانا [آ] باخ: کتاب ائوی.	کتخدا / کد خدا [آ، ع] کندبگی، کندبوْیو گو، کندی دولاندیران			
کتاب کوامل التعبير بوازیجی [آ] م ۱۵ جی عصر یازیلان کتابدیر.	کیمسه (فا: کد خدا). headman			
کتابه [آ] یازیت، داش یازی، بینا قاپی سی ویا آئیده و داشلار	کندی [ص] کند لی، کنده یاشایان (فا: روستایی). villages			
اؤزه رینده یازیلیمیش ویا قازیلیمیش یازی.	کتقارا تودون [خ] اوْیغور یازیتلاریندا آدی گئچن بیر بگ ۷.			
کتاب یان دیر ماکونو [آ] او زمانکی پهلوی شاهی آمریکا قوشون	کتک kotok, kötüik [آ] شهر کرددا کند آدی {باخ: کتوک}.			
ایله بیر لیکده آذربایجانا هجوم اتدیلر تورکجه کتابلاری	کت کسک [آ] کنده اوْیا یا یایشیق دوزلوک یئر لر.			
بیریره توپلاییب یان دیر دیلار و خالق اوگون بئله دئیردی:	کتل [آ، بی] جویز قاییغی "کتله مک: قاییقدان چیخارماق" ۱۳۶.			
کتاییمی یان دیر دیلار، دؤولتیمی ییخدیلار، خالق قانا بولادیلا،	کتلباراق [آ] ۱-برده ده کند آدی ۲-کتل سؤز داغ بئلی،			
کیم؟ کیم؟ کیم؟، آمریکا روس یالغاغی، دینسیز ظالیم	دارکتچیت، سیل دیریملی یوخوش معناسیندا دیر، اسکی			
پهلویچیلر، یئنه ده دئیر دیلر: معدنلری چاپدیلار، هامینی	تورکجه ده خوتول و کوتال شکلینده ده گورونوبدور ۲۴۲-۲۳.			
سورگون اتدیلر، خالقیمیزی دان دیلار، ظالیم فاشیست	کتلر ketler [آ] قوچان دا کند آدی {باخ: کته له کمر}.			
پهلویچیلر، ظالیم دوشمن پهلویچیلر (قایناق: ایترنت).	کتله خور ketlexor [آ] قئیدا-گرماب شهرینده غار آدی {باخ:			
کتان ketan [آ، بی] کتان گیللردن، چیچک لری گوْی، بئش	کته له کمر، کته له + ۱-غار ۲-قار/قارار. ۳-خور/هور}.			
تاج یا پراقلی، لیف لریندن توخو جولوقدا، توخومونون	کته له کمر [آ] هشتَری ده کند آدی {دیواندا کترمک (کیدرمک)،			
یاغیندان بویاجیلیق دا یارالانیلان بیر بیتگی (فا: ~). linum	کتیشمک (آیریشماق) کیمی سؤزلرین اورتاق کؤکو کتمک			
linen, usitatissimum	فعلی آیریشیق حالا گلمک معناسیندا دیر، نجه کی کتمن			
کتان توخومو [آ، بی] بزرک (فا: بزرک). linseed	سؤزو اوردا توپراغی توخالاییب بیر بیریندن آیران وسیله			
کتان قوشو [آ، دی] کته ویر قوشونون بیر نوعو، cm ۱۳ بویدا	یه دئییلر و کتوت سؤزده بوزوشوق اؤزه دئییلر، بوکؤ کدن			
قارا و چالی لیقلاردا یاشایان بیر قوش (فا: مرغ کتان، مرغ	آلیناراق کته له (کته ره)، کتین، کتلر سؤزلری بوزوشوک			

ک ک	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۶۰۰	ارک سۆزلۆتۆ	ک ک
و آلهچاق اوجاسی اولان یئر دئییلیر، باخ: کتلهپاراق}.	کچاوه <i>kəca`və</i> [آ] دۆه اۆستونده دۆزنیلن اۆستو اؤرتولو		یئر (فا:~) {کۆچ سۆز ایله ایلمگی لی اولماغینی دۆشونولر}.	
کتلی / کندی [ص] کند لی، کئنده یاشایان، کند اهلی.	کچیین [ص، فا] قیق گۆز، چاش، چپ گۆز (فا: کچ یین).		کچرفنار [ص، فا] پیس داوارانیش لی، یولگتتمه یین (فا:~).	
کتلی لیک [آ] کتچی اولما، اکیچی لیک.	کچمدار [ص] دۆزگلمه یین، نحس (فا: کچ مدار).		کچین [آ] خالخال دا کند آدی.	
کتمز <i>kətməz</i> [آ، دا] آغوز دان دوزه لن بیر نوع یشمک.	کچکانلو <i>kəçkanlu</i> [آ] شاهسون ائلی بویلا ریندان ^{۳۱۰۸} .		کچلانی [آ] قاراداغ قاراجورلو طایفاسینا باغلی اویا آدی ^{۳۱۰۸} .	
کتمن <i>kətmən</i> [آ، ت] آلاق وورما و توپراغی یومشاتما	کچه <i>kəçə</i> [آ] دیلی توتولان، پلنک {سن} ^{۱۳۵} .		کد <i>kod</i> [باخ] کؤد.	
آلتی، تۇخا، تۇخاکیمی هر آلت (فا: آلت وجین و کلوخ	کدخالو [آ] تازا کند-انقوت دا کند آدی.		کدەر <i>kəder</i> [آ، ع] قَم، غوصه، اۆزونتو (فا: کدر).	
خرد کنی). <i>strong hoe, spud</i>	کدرلنمک [س] غمگین اولماق، اۆزونتو لنمک (فا: غمگین شدن).		کدرلی [ص] غم غصه لی، اۆزونتو لو (فا: غمگین).	
کتمن چی [ص] آلاق چی، تۇخا وۇران.	کدو <i>kədo</i> [آ، بی، فا] بیر نوع بیر ایلیک و قوهونا بنزر میوه		سینین تۇخومو اۆچون بئجه ریلن بیتگی (فا:~).	
کتمن لتمک [آ، ت] آلاق لاتماق، آلاق وۇردورماق.	کدو بورانی سی [آ] قیزارمیش کدو سوغان و بامادوردان		حاضرلانا بیر یشمک (فا: بورانی کدو).	
کتمن لنمک [بل] آلاق لانماق.	کدو خوروشتو [آ] کدونو قیزاردیب اونا قیزارمیش سوغان ات		روب قورا آرتیر اراق حاضرلانا بیر نوع خوروش.	
کتمن له مک / کتمن وورماق [ل] تۇخالاماق، آلاق لاما.	کدو کؤکوسو [آ] پیشمیش کدو و سوغانی رنده له یهرک اونا		یومورتا و اؤن و ادویه قاتیلاراق و قیزار تیلاراق حاضرلانا	
کتو <i>kətu</i> [آ، دده] پیشیک، کدی.	بیر یشمک (فا: کوکوی کدو).		کدو موباسی [آ] بو میوه دن دوزه لن بیر نوع مربا (فا: مربای کدو)	
کتوک <i>kətuk</i> [آ] گمیشان دا کند آدی {باخ: کته له کمر}.	کدورت <i>küdurət</i> [آ، ع] کین، عداوت، نفرت (فا: کدورت).		کدی <i>kədi</i> [آ، دی] پیشیک، اتجیل و چوخو سیچان آجی-	
کته <i>kəte</i> [آ] ۱- سۆزولمه دن پیشیریلن دویو. <i>boiled rice</i>	کدی آیی سی [آ، بی] بیر له شیک سولاردان سوس بیتگی سی		سی و اتوجیل بیر حیوان (فا: گربه) <i>cat</i> {سن، باخ: پیشیک}	
۲- بیر جور شیرینی آدی {آلینما سۆزدور}.	کدی آیی سی [آ، بی] بیر له شیک سولاردان سوس بیتگی سی		کدی آیی سی [آ، بی] بیر له شیک سولاردان سوس بیتگی سی	
کته [آ] اوغوز-چینی بویونا عاید یئر آدی (۱۶م جی قرن) ^{۲۲۵} .	کدورت <i>küdurət</i> [آ، ع] کین، عداوت، نفرت (فا: کدورت).		کدی آیی سی [آ، بی] بیر له شیک سولاردان سوس بیتگی سی	
کته [آ] اولو، بویوک "کته بگ: بابورخان کومتانلاریندان" ^۳ .	کدی آیی سی [آ، بی] بیر له شیک سولاردان سوس بیتگی سی		کدی آیی سی [آ، بی] بیر له شیک سولاردان سوس بیتگی سی	
کتیه [آ، ع] لوحه، داش یازیت (فا:~). <i>inscription</i>	کدی آیی سی [آ، بی] بیر له شیک سولاردان سوس بیتگی سی		کدی آیی سی [آ، بی] بیر له شیک سولاردان سوس بیتگی سی	
کتیداغ [آ] کلنجر ده داغ آدی (۳۴۳۷) ^{۲۴۰} .	کدی آیی سی [آ، بی] بیر له شیک سولاردان سوس بیتگی سی		کدی آیی سی [آ، بی] بیر له شیک سولاردان سوس بیتگی سی	
کتیره <i>kətirə</i> [باخ] کیره. <i>gum</i>	کدی آیی سی [آ، بی] بیر له شیک سولاردان سوس بیتگی سی		کدی آیی سی [آ، بی] بیر له شیک سولاردان سوس بیتگی سی	
کتیداغ [آ] آذربایجان ده داغ آدی (۱۳۷۵) ^{۲۴۰} .	کدی آیی سی [آ، بی] بیر له شیک سولاردان سوس بیتگی سی		کدی آیی سی [آ، بی] بیر له شیک سولاردان سوس بیتگی سی	
کتیل [آ، دا] دؤوارلاردا پنجره اوستونه قویولان دیرک.	کدی آیی سی [آ، بی] بیر له شیک سولاردان سوس بیتگی سی		کدی آیی سی [آ، بی] بیر له شیک سولاردان سوس بیتگی سی	
کتینلی <i>kətinli</i> [آ] خوی دا کند آدی {باخ: کته له کمر}.	کدی آیی سی [آ، بی] بیر له شیک سولاردان سوس بیتگی سی		کدی آیی سی [آ، بی] بیر له شیک سولاردان سوس بیتگی سی	
کثافت [آ، ع] غلظت، یوغولوق ^۹ چیرک و کیر لی لیک (فا:~).	کدی آیی سی [آ، بی] بیر له شیک سولاردان سوس بیتگی سی		کدی آیی سی [آ، بی] بیر له شیک سولاردان سوس بیتگی سی	
کثر <i>kesrət</i> [آ، ع] چوخلوق (فا:~).	کدی آیی سی [آ، بی] بیر له شیک سولاردان سوس بیتگی سی		کدی آیی سی [آ، بی] بیر له شیک سولاردان سوس بیتگی سی	
کتیرالو <i>kəsiruzəvayal</i> [آ، ع] چوخ زاویه لی (فا:~).	کدی آیی سی [آ، بی] بیر له شیک سولاردان سوس بیتگی سی		کدی آیی سی [آ، بی] بیر له شیک سولاردان سوس بیتگی سی	
کتیرالاضلاع [آ، ع] چوخ قوللو (فا:~). <i>polygon (al)</i>	کدی آیی سی [آ، بی] بیر له شیک سولاردان سوس بیتگی سی		کدی آیی سی [آ، بی] بیر له شیک سولاردان سوس بیتگی سی	
کتیرالانتشار [آ، ع] چوخ یاییلان (فا:~). <i>wide circulation</i>	کدی آیی سی [آ، بی] بیر له شیک سولاردان سوس بیتگی سی		کدی آیی سی [آ، بی] بیر له شیک سولاردان سوس بیتگی سی	
کتیف <i>kəsif</i> [ص، ع] غلیظ ^۹ تمیز اولمایان، کؤتو (فا:~).	کدی آیی سی [آ، بی] بیر له شیک سولاردان سوس بیتگی سی		کدی آیی سی [آ، بی] بیر له شیک سولاردان سوس بیتگی سی	
کتیف لشدیرمک [ل] کتیف حالا گتیرمک.	کدی آیی سی [آ، بی] بیر له شیک سولاردان سوس بیتگی سی		کدی آیی سی [آ، بی] بیر له شیک سولاردان سوس بیتگی سی	
کتیف لشمک [س] کتیف حالا گلکم.	کدی آیی سی [آ، بی] بیر له شیک سولاردان سوس بیتگی سی		کدی آیی سی [آ، بی] بیر له شیک سولاردان سوس بیتگی سی	
کتیف لیک [آ] کتیف اولما، کؤتو لوک.	کدی آیی سی [آ، بی] بیر له شیک سولاردان سوس بیتگی سی		کدی آیی سی [آ، بی] بیر له شیک سولاردان سوس بیتگی سی	
کچ <i>kəç</i> [ص، فا] آیری (فا:~).	کدی آیی سی [آ، بی] بیر له شیک سولاردان سوس بیتگی سی		کدی آیی سی [آ، بی] بیر له شیک سولاردان سوس بیتگی سی	

k ک	آذربایجان تۆزگه‌سی
کوران / کیران kəran [آ] زنجان دا داغ آدی.	یانلاری بو، توتقون رنگلی بنگلی، فۆزه بیچیم اینده بیر
کران / کیرران kərran [آ] نیشابور-چکنه علیا دا کند آدی.	بالیق، دنیزمیمونو (فا:نوعی ماهی). scyllium canicula
کراوات kravat [آ،فر] بیر نوع بو یون باغی (فا:~).	کدی بالیغی گیلر [آ،دی] بالیق‌لار صیفیندن کۆپک بالیق‌لاری
کراهت kəra`het [آ،ع] پیسیلیک، ایرنمه، تیسکینمه (فا:~).	ایچینه آلان بیر سوی.
کریپ crepe [آ،فر] بیر نوع یومشاق ایپک پارچا (فا:کریپ).	کدی گیلر [آ،دی] کدی آسلان قافلان و پارس کیمی
کریپ ساتون krep [آ،فر] ایپک لی پارلاق و قایقان (زۆو زۆو)	حئیوانلاری ایچینه آلان، اتجیل ممه لی حئیوانلار صنفی.
و اینجه پارچا (فا:کریپ).	کدیملیک [آ] ۱-زهر، دمیراق ۲-گنیملیک، پالتار^۷.
کرنیدی / کرنیدیت kredi [آ،فر] بۆرج اؤده‌مه ده گۆوه‌نیلر	کدی نعناسی [آ،بی] باللی باباگیلردن بیر قیر بیتگی‌سی،
اولما وضعیتی، اعتبار (فا:اعتبار).	چؤل سومبولو (فا:نوعی گیاه). Nepatu catatria
کرنیدی تیبیلیته [آ،فر] گۆوه‌نیلیر لیک^{۲۸}.	کذب kizb [آ،ع] یالان، بھتان (فا:~).
کرم krem [آ،فر] ۱-دری یه یومشاقلیق وئرن بیر یاغ نوعو.	کرات [ظ،ع] دفعه لر له، نچه یول اولاراق (فا:مکرراً).
۲- سامان رنگی	کراال kral [آ،فر] دؤولت بؤیوگو و پادشاه (فا:شاه). king
کرما krema [آ،فر] قایماق لا شکر و سؤت یاغ و یومورتا	کراالیق [آ] کراال اولما وضعیتی، پادشاه لیک. ۲-کراالین
قاریشماسیندان دوزه لن دادلی ماده (فا:کرم).	آگه منلیگی آلتیندا اولان بؤلگه. (فا:پادشاهی). kingdom
کربلایی kərbəlayi [باخ] کبلائی.	کراالیجه [آ] قادین کراال، کراال قادینی (فا:کراالیجه).
کربون kərbon [آ،فر] آتوم سایسی ۶، آتوم آغیرلیغی	کرامات kəramat [آ،ع] اولولوق (فا:~). miracles
۱۲، قیساتماسی C، طبیعتده الماس شکلینده، قرافیت	کرامت kəramət [آ،ع] مرحمت، سخاوت (فا:~).
کیمی بؤلورلاشمیش ویا معدن کؤمورو، لینییت و	کرامتلو kəra`məlu [آ] صفوی لر دؤورو بؤ طایفا شاملو
آتراسیت کیمی شکیلسیز، و جانلی یاراتیق‌لارین اساس	بیر لیگنین بیر اوباسی ساییلردی^{۸۵}.
بؤلومونو تشکیل ائدن ائلتئمئنت (فا:کربن). carbon	گرامون [خ] قارامان، اسمرتلی، قوتلوغ تیمورخانین قیزی^۷.
کربونات [آ،فر] کربونیک آسیدین بازالارلا بیرله شیک	کران kəran [آ،فا،شع] سینیر، (فا:حدود).
اولوشدوردوغو دؤزلارین گئل آدی.	کران kəran [آ] آذربایجان دیلینده ائوین تیکیتی سی اوچون
کریچ / کریپش kərpic [آ] پالچیق دان دؤزلمیش و دؤوار	تاواندا ایشله نن یوغون تیره و دیره‌گه دئییلیر "توفارقانلی
هورمک اوچون ایشله‌نن مکعب شکلینده مصالح (پیشمیش	دان بیر شعر: البیر اولسا، داغ اوینادار یئریندن. گۆج بیر
کریچ: آجر) (فا:خشت) brick {ت،سن؛ بؤکلمه کرتکم	اولسا، ضربی کران سیندیریر. "محمودف بؤ کلمه نی
سؤزوندن آلیناراق اصلینده کرتیج اولمالیدیر، بو کلمه	تالیش منشاء لی ییلیر، البته ده بؤ آد تالیش بؤلگه لرینه
روس دیلینه kirpicin شکلینده گنچمیشدیر و محتملاً	یاخین یئرلرده اولسادا آیری بؤلگه لرده ده گؤرسه‌نیر؛
عربجه‌ده قمید (تورکیه ده کیره‌میت) بؤ سؤزله باغلیدیر^۵.	لنکران (تۆرکه کران، سپنه کران)، آستارا (اؤزاکران، آسخانا-
کریچ آتان [آ] تیکیتی ده بنایا کریچ وئرن کیمسه.	کران)، لئریک (له کران، لوله کران)، یاردیملی (اؤراکران،
کریچ آراسی [ص] تیکیتی ده کریچ لرین آراسینا قویولان	اودوراکران)، همچنین آیری بؤلگه لرده: قوبا (توله-
بالاجا کریچ قیریتی سی ویا آیری شئیلر.	کران)، تتر (فوغال کران)، تووؤز (خیناکیران)^{۲۲۰}؛ بؤ کلمه
کریچ باغلاما [آ] تیکیتی ایشینده کریچ لری دؤزمه یولو.	کیران شکلینده ات توپراق و اؤزللیکله داش کیمی برک
کریچ تیکیتی [آ] کریچدن دوزلمیش تیکیتی (فا:ساختمان	اولان بیرنوع توپراغا دئییلیر؛ باخ:کرن.

آجری). a brick construction

کریچچی / کریچی [آ] کریچ کسمکله مشغول اولان
کیمسه، کریچ ایشینه باخان کیمسه.

کریچچی لیک / کریشچی لیک [آ] کریچ چی نین ایشی.

کریچ خانہ / کریچ خانہ [آ] کریچ حاضر لانان و کسپیلن یئر،
کریچ پیشیریلن یئر.

کریچ دوزلتمه [آ] کریچ حاضر لاما (فا: آجر سازی).

کریچ لشمک [س] برک و سرت و قورو وضعیته گلیمک.

کریچ کسن / کریش کسن [ص] پا لجیق دان کریچ دوزلدن.

کریچلی [ص] کریچ دن تیکلیمش ویا کریچ دؤشنمیش.

کریچلی [آ] بیلہ سوار دا کند آدی.

کریچی [ص] پشیمیش کریچ رنگینده اولان، آجری.

کریچ وئرن [آ] کریچ آتان.

کریپش [باخ] کریپچ.

کۆت kərt ۱-آغاچ ویا آغاچ پارچاسی اۆستوندە
قازيلمیش نازیک یثر، کرتیک. ۲-اکین لردە اؤزل لیکلە
سۆزۈ سۆغان کیمی ییتگی لری اکمک اۆچۈن بالاجا بۆلۈم
لرە بۆلۈن یثر لرین هر ییری، کردی {کرتمک سۆزۈندۈن}.

کرت kert [آ] فریدن ده کند آدی.

کرتاسہ kretase [آ، یثرب، فر] یثر کورہ سی چاغلاریندا
۲جی چاغین سون دؤنمی، بو دؤنم گیل قوم قاتی و
اوستونده کی گچ لایه سیله تانینیر.

کرتلنمک **kərtlənmək** [س، دده] کسک کسک اولماق،
کردی کردی اولماق، کرتیک آچیلماق.

کرتله مک **kərtləmək** [ل] باخ: کرتمک.

کرتمک **kərtmək** [ل] ۱- کرتیک آچماق، کرت له مک (فا:
کرت زدن). ۲- [س] آياغي بودوره مک "آياغي کرتمک".

۳- [آ] چیرک، قاتماق، پاساق، کیر ”آیاغی کرتمک باغلاماق“.

to notch {ت، دده؛ بو سۆز دیواندا آغاجی کسب
جیزماق معناسیندا گلهرک بومفهومدا اولان بیر سیرا
کلمه لرین کؤکو ساییلیر: کُرت، کرته، کردی، کرکی،
کُرتنی، کرپیچ، کرتیج، کرتج، کرج (کسمه آراجی)، بؤ
کلمه چیرک معناسیندا مجازی معنا ساییلیر.}

کرتنه **kərtmə** [آ] ۱-کرتیک آچما، کرت له مه، کرت وورما (فا: کرت درست کنی). ۲-آياغي بوڊوره مه.

کرتباغا [] یئنیچ، خرچنگ.

کرتنجیک [باخ] کرتنکه له.

کرتنگله [آدی] داغ داش و اورماندا یاشایان و بؤجک یئین چئویک بیر سورونگن (فا:مارمولک). lizard, lacertusy.

{(کرتمک) کرتن + کلر} کرتنکلہ

کرتنکله سوو قوشلار [آ] حیوانلاردان بیر صینیف (فا: پرندگان

archaeornithes. (سوسمار نما).

كۆتكەلەر [آ،دى]بش بارماقلى، ايى گليسميش آياقلى،
اۆزون و بيز قوۋرىقلو، اۆستو پۇلجوقلو، ويا پۇرتوكلو
دۇرد آياقلى سۈرۈنگەر قروپو (فا: تيره مارمو لك ها).

کرتوی [آ] ۱- کرتیک، آغا جدا چیز یلن چیز گی ۲- صنعی.^۷

گرتەkartə [آ] سایی لاماڤ اوچون آغاڤ اوستونده چکیلن
جیزیق {باخ: کرتمک/کرتیک}.

گرتھ لس [آ، دی] تکه ایلہ ایکی هورگوجلو ارکک دوہ نین جو تلشمہ سیندن الہ گلن بیر دوہ نوعو^۲.

کرتیرمک [باخ] کرتمک.

کرتیک **kertik** [آ] کسیجی آلت له آغاچ و تاختا دا آچیلیمیش زوَلّاق، چیریتیق، چرتیک (فا: کرت). {ت: کسلیمیش زوَلّاق یئر، باخ: کرتمک}.

کرتیک کرتیک [ص، ظ] کرتیک لر حالیندا.

کرتیکلہ مک [ل] کرتیک آچماق.

کرتیکلی [ص] کرتیگی اولان.

کرتیلیمک kərtilmək [بل] اۆزه رینده کسیجی آلتله کرتیک

آچیلماق (فا:شیار انداختن). to be notched

گرتینمک [س] باخ: کرتيلمک.

گوج کەرەج [کەرەج] تهران اُستانی شهر لريندن اولاراق ش ۱۳۸۵ ده گنل ليکده ۱۷۴۰۰۰۰ نفر و شهر اولاراق ۱۴۰۰۰۰۰ نفر نفوسا صاحبدیر، شهر اصلينده تورک شهری اولاراق تاريخ بويو تورک بوي لارينين اوتوراق يثرايدی، اينديده تورکلرين ان چوخ کؤچدوغو شهر لردن سايلير، بۇ شهر تهرانين ۴۰ ک گ ب طرفينده يئر آليب، يهلويچيليک

ک ک	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۶۰۳	ارک سۆزلۆتۆ	ک ک
	اۆزوندن، کرج تۆرکلری، تهران کیمی آسیمیلاسیون شرایطی آلتیندا یلار [باخ: کرتمک}.		آباد(۴۰کق، *۲۲۰/ ى تو)، عرب آباد افشار (۲۲کب *۶۵۰/ى تو)، فیروزآباد (۳۰کب *۸۰/ى تو)، قارپوزآباد (۶۰کب *۱۰۰۰/ى تو)، قاسم آباد بزرگ (۳۰کب *۴۷۰/ ى تو)، قاسم آباد گرجی (۲۴کب *۱۴۰/ى تو)، قالاچندار (۳۱کب *۱۰۰۰/ ى تو)، قبیاق (۴۰کب *۱۴۰ نفر)، قاراآقاج (۵۰*، قاراقباد (۳۰کب *۱۷۰/ى تو)، قیزل-حصار (۱۵کب *۸۰/ى تو)، قزن قیشلاق (۱۳کگد *۹۰/ى تو)، قوهه (۲۰کب *۳۵۰/ى تو)، قیزل حصار (۵۰کب *۷۰ نفر)، قیشلاق دوزلو (۳۶کب *۱۰۰)، کرگلین (۳۰کب *۱۵۰/ى تو)، کریم آباد (۲کب *۱۵۰/ى تو)، کمال مسعود (۴۴کب *۷۰/ى تو)، کوهک *۵۰/ى تو)، کهریزک (۳۰کب *۱۴۰/ى تو)، گوئنی (میشمس انلی نین یایلاغی)، محمدآباد اربعه (۴۳کب *۱۰۰/ى تو)، محمد آباد خالصه (۲۰کب *۱۸۰/ى تو)، محمدآباد کرج (۹کگد *۱۱۰/ى تو)، مردآباد (۲۰کگد *۱۲۰۰/ى تو)، مشگین آباد (۸کگد *۲۱۰/ى تو)، ملک آباد (۱۵کب *۱۷۰)، مهدی آباد (۱۶کب *۱۱۰/ى تو)، میان جاده (۵کق، *۲۷۰/ى تو)، ناصریه (۸ کگد *۱۳۰/ى تو)، نجم آباد (۴۸کب *۲۶۸۰/ى تو)، نصیرآباد (۹کگد *۱۲۰/ى تو)، نظرآباد بزرگ (۳۸کب *۴۵۰/ى تو)، نمکلان (۲۷کب *۱۷۰/ى تو)، نوکند (۳۰کب *۳۰۰/ى تو)، وایه بگ (۴۰کب *۲۸۰/ى تو)، هرجاب (۳۳کق *۲۸۰/ى تو)، یشنگی امام (۲۸کق *۲۶۰/ى تو)، یعقوب آباد (۳۰کب *۸۰)،	
	کرج بۆلگه سینین چایلاری [آ] قوم دۆزگۆلونه تۆکولورلر: آغشت (səbv~)، بَرغان (q³,əsvbə~)، کَرَج چای (سبیلان q¹⁶/۱ s/³b²²۰)، کَندووان (کرج چای sAbv~)، کرج بۆلگه سینین داغلاری [آ] کَنگَرَد (۱۸کق ۱۸۷۸)، قوُش گوئنی (۶۴کب ۱۵۷۳)، قیزیل یال (۶۴کب ۱۸۷۶)، قاراقونی/قاراگوئنی (۶۵کب ۱۸۷۲)، قوُش قوئنی/ قوُش گوئنی (۷۱کب ۱۶۹۸)، قاراداغ (۷۴کب ۱۷۱۱)،		کرج بۆلگه سینین کندلری [آ] آدران (۱۹ کقد *۲۰۰)، آران (۲۹کب *۱۴۰/ى تو)، آغ تپه (۱۱کب *۱۲۰/ى تو)، آغجاحصار (۲۵کب *۱۰۰/ى تو)، ابراهیم آباد (۲۵کب *۸۰/ى تو)، ابراهیم بگ (۳۳کب *۱۳۰/ى تو)، ابراهیم جبل (۳۶کب *۱۹۰/ى تو)، احمدآباد (۲۶کب *۱۴۰/ى تو)، اؤزبکی (۵۶کق، *۱۲۰/ى تو)، اسماعیل آباد (۲۷کب *۱۶۰/ى تو)، اشتهارد (۷۸کگد *۶۲۷۰/ى تو)، اقبالیه (۴۳کب *۱۲۰/ى تو)، انبارتپه (۳۴کب *۲۵۰/ى تو)، اوغلان تپه (۲۶کب *۳۰۰/ى تو)، ایقربولاق (۲۶کب *۲۳۰/ى تو)، بختیار (۳۵کب *۴۶۰/ى تو)، تپه قیشلاق (۸کگد ۱۱۰/ى تو)، تنکمان (۳۸کب *۱۷۴۰/ى تو)، چریشک (۳۳کب *۱۰۰)، حسین آباد افشار (۱۰کب *۶۲۰/ى تو)، حسین آباد بکرک (۳۸کب *۱۲۰/ى تو)، حسین آباد مردآباد (۲۲ کگد *۱۶۰/ى تو)، حصارک (۹کب *۸۴۰/ى تو)، خرم آباد (۴۴کب *۳۴۰/ى تو)، خسروآباد (۴۰کب *۸۰/ى تو)، خور (۳۸کق ۱۴۹۰/ى تو)، خوردین (۳۳کق ۷۰۰/ى تو)، خیرآباد (۳۰کب *۲۰۰/ى تو)، زکی آباد (۲۹کب *۷۷۰/ى تو)، سرحدآباد (۵کگ، *۶۳۰/ى تو)، سرخاب (۲۴کب *۵۰۰/ى تو)، سردارآباد (۲۴کگد ۵۰/ى تو)، سعدآباد (۲۵کب *۳۴۰/ى تو)، سلطان آباد (۳۰کگد *۱۵۰/ى تو)، سونقورآباد (۱۹کب *۴۶۰/ى تو)، شلمزار (۴۶کب *۶۲۰/ى تو)، شورقیشلاق (۱۲کب *۸۰/ى تو)، شیخ حسن (۴۱کب *۱۰۲۰/ى تو)، صوفی آباد (۷کق، *۵۰/ى تو)، عرب-	
			گۆجه [باخ] کره ۳.	
			گۆدکوی kordkuy [آ] گُلستان اُستانی شهرلریندندير ش ۱۳۸۵ده شهرستان و شهر نفوسو ۶۷۰۰۰ و ۳۰۰۰۰ نفرایدی، بۇ شهرده چوخلو تۆرکمن و تورک یاشماقدادير.	
			گۆدووار kərduvar [آ، کردی +دووار] کردی لرین آراسیندا بالاجا دووار اکین یئرلرینده کردی لمه یۆتمی ایله دۆزه لن بالاجا هنریک لر (فا:پشته).	
			گۆده میر [آ] سراب دا کند آدی (گرمک دن: گر+دمیر}.	
			گۆدی kerdı [آ] ۱-اکین یئرلرینی سووارماق اۆچون	

کرکی kərki [آ] آغاچ دوغراماق اوچون بیر جور بالتا، کسگین و بالا ساپلی آلت (فا: تیشه). adze {ت؛ باخ: کرتیک، کرتکی، کرکی: کسمه آلتی}.
کرکی لیمک [ل] کرکی ایله دوغراماق.
کرکی لهمک [ل] کرکی ایله یونماق، دوغراماق.
کَرکیت [خ] ناجاق، کیشیلر اویماغی اوْلوبابالاریندان.^۷
کرکیمک kərkimək [باخ] کرکیمک.
کرکینجک kərkinçək [د، دی] ترلان، قیزیل قوش، بیر نوع بالاجا شاهین (فا: شاهین کوچک).
کرکینمک kərkinmək [] اؤزونو بیرینه سورتیمک (جنسل احساس اوزوندن، سؤرتونمک (فا: مالیدن) {کرتیمک سؤزونه باغلاناراق اصلینده کرتکینمک اولما لیدیر}.
کَرگان kərgan [آ] اردبیل، فرمهن، بوستان آباد، کومیجان و انزلی ده کند و اوْجان و تالیش دا چای آدی {گۆزل و یاراشیقلى یۆرد، باخ: کرگه}.
کَرگَدَن kərgədən [آ، د، فا] تک بارماقلى لاردان، آسیا و آفریقانین ایستی بؤلگه لرینده یاشایان قالین درى، اؤرنلوغو ۴ متر، اوجالیغی ۲ متر بۇرۇندا بیر ویا ایکی بۇینوزو اوْلان، گۆجلو و سالدیریجی بیر حیوان.
rhinoceros inducus, apcheima hipidaria
کَرگَدَن بۇجکى [آ، دی] ۴ cm بۇیدا، ارکک لرینده بۇینوز اوْلان، قوردجوق چاغی آغاچ کؤکو گمیرن قین قانادلى بۇجک (فانوعی حشره).
orycles nasicornis
کَرگَدَن قىیلر [آ، دی] تک بارماقلى لار تاقیمینا گيرن کرگدن- لری ایچینه آلان بیر سۆی.
کَرگَزَلو [آ] خالخال دا کند آدی {باخ: کرگه مک}.
کَرگَس / کَرکس [آ] اهر ده کند آدی {باخ: کرگه مک}.
کَرگَشَه kərgəşə [آ] خیاو دا کند آدی {باخ: کرگه مک}.
کَرگَلین kərgəlin [آ] کرج ده کند آدی {باخ: کرگه مک}.
کَرگَن kərgən [آ] اردبیل ده کند آدی {باخ: کرگه مک}.
کَرگَگۈتۈ kərgəgütü [آ] ائو، چادیر، بارئناق^۷ {باخ: کرگه مک}.
کَرگه kərgə [آ] ۱- یاراشیقلى یئر ۲- تبریزده کند آدی ۳- خیاو دا (کرگه شه) کند آدی. {باخ: گرمک / کرگه مک}.

بۆلۈملەنن يىترىن حصە لرىندن هر بيرى (فا: كرت). ۲-بىر
نوع شافتالى {باخ: كرتىك}.

كردى لمك [بل] اكين يىرى كردى لره آيريلماق.

كردى له مك [ل] كردى كردى اشمك، اكين يىرىنى كردى
كردى اندىب و بو يۇتم له سۇواماق و اكمك.

كردىن [آ] قازاخ، دا داغ آدى (۱۱۳۷) ۲۴۰.

كردىيار [آ] ۱-آرپا بوغدا قارىشىغى (فا: مخلوط گندم و جو).
۲-داغىنىق، چاپلاشيق، دولاشيق "كردىيار ايش و سۇز"
{باخ: كرتىك: بو كلمەنن آرپا و بوغداننن يارى يارى يا
بۆلۈنمە سىبلە كردى و يارى سۇزلىرىندن آلېنما ليدىر}.

كركەنج [آ] kerkənc شاماخى، دا كند آدى ۲۴۰.

كركەنجك [آ] kerkəncək كلبجر، ده چاى آدى ۲۴۰.

كروو [آ] ميانا دا كند آدى، باخ: قاراب.

كوس [آ] kərəs بۇيوك و درين قابلاما ۲.

كۈستە [آ، فا] تاختا، ائىلى تاختا، (فا: الوار) {باخ:
۱-كرتمك ۲-گرمك}.

كوسف [آ] kərəsf قئىدار دا كند آدى.

كۈسكە [آ] kərəskə آغىل دا قۇزولارا آيرىلمىش يىر.

كۈسى [باخ] كۆرسو.

كۈش [آ] kərəs كىرىش، ياي كىرىشى؛ آلتاي تۈركلىرى،
چور اويماغى اۇلۇبابالارىندان ۷.

كۈشتە [آ] غلىشاه عوض ده كند آدى.

كۈفتۈ [آ] kərəftu تىكان تپەده كندىستان و بير چاى آدى.

كۈفس [آ] kərəfs ساوه-نوبران دا كند آدى.

كرك [آ] kerek آستانادا كند آدى {باخ: گرمك}.

كركانەك [آ] kərkanək كومىجان دا كند آدى.

كرکز [آ] kerkəz آيدرويش ده كند آدى.

كركس [آ، فا] باخ: آغ بابا.

كركۈلۈك [آ] كۈچايرلى، كۈچبە ۷.

كركوك [آ] kerkuk كركوك بۇلگەسى مىلاددان قاباق
۲جى مېن ايللرده هورى قۇومونون يىرلشدىگى يىرايدى،
بۇ اۋزدن دىشمك اولاركى بۇ بۇلگە التصاقى دىللى
قۇوملارلارن ان اسكى يىرلىرىندن سايلىير ۹۷.

k ک	ک k
کرمی <i>kəremi</i> [آ، یازین] آذربایجان آشیق هاوالاریندان، بو نوع شعرین "یانیق کرمی، دۇیما کرمی، زاری کرمی" کیمی نواعلاری واردیر^{۷۴، ۷۳} (فانوعی شعرترکی آذربایجانی).	کرگهسر <i>kərgəsər</i> [آ] اهر ده کند آدی {باخ: کرگه مک}. کرگه مک <i>kərgəmək</i> [آ، ت] یاراشماق، گرمک سؤزوندا آلبیناراق یاراشیق لی و گۆزللشمک مفهوموندا دیر {باخ: گرمک، بو کلمه ردیفله مک معناسیندا همان یارشدی رماق شکلی نین آیری معناسی اولور، بۇ کلمه یتر آدلاریندا یارشیق لی و گۆزل معناسیندا دیر}.
کرن <i>kəren</i> [آ] ۱- یونولما میش آغاج، دیرک، ایری کؤتوک "اثنوین کرنی سئیمیش دیر، اثل ییغیلا کرن سئندیرار" (فا: تیر چوبی) ۲- اولو، کبیر، قادیر^۷. {گرمک سؤزوندا اولاراق تاوانا یاراشدی ریلان تیر اوچون دئییلیر، بۇ یوکلوک مفهومدا آنا تیرین وضعیتیندن گؤتورولوب}.	کرگیدای <i>kərgidai</i> [آ] آلتایلاردا اولگن تانری نین آیری آدی^{۲۱}. کرتلی <i>kərtli</i> [آ] تانیق لیلیق، شهادت^۷.
کرم آوا <i>kəram awa</i> [آ] اؤرمیه ده کند آدی (قو: کریم آباد) {باخ: کرن}. کرن جای <i>kəren جای</i> [آ] خالخال دا جای آدی {باخ: کرن}. کرتلی <i>kərentli</i> [آ] چمن وۇرماق اوچون بۇ یوک اوراق (فانوعی داس) {دسته سی اؤزون اولدوغو اوچون کرن سؤزله ایلگیلیدیر، کرن+تی}.	کرم <i>kəram</i> [آ، ع] سؤیولوق، اولولوق، بۇ یوک لۆک، اصالت، مرحمت، عنایت "کرم ائله مک، آلا له شوکور کرمینه" (فا: کرم). کرم جوان <i>kəramcuvan</i> [آ] هنریس دا کند آدی.
کرتلی چی [ص] اوراق بیچین چی سی. کرتلی چیلیک [آ] اوراق بیچین چی لیگی. کرتلی لنمک [بل] اوراقلا بیچیلیمک. کرتلی لیک [آ] اوراقلا بیچیلیمه گه ال وئریشلی.	کرم شکسته سی [آ] آذربایجان مۇغاملاریندان بیرى، کرم ازگی سی. (فانام موغامی آذربایجانی). کرم گۆزله مه سی [آ] آذربایجان مۇغاملاریندان بیرى.
کرواشان <i>kərvāšan</i> [آ] میوه نی آغاجدان تۆکوب ییغماق اوچون ویا وُرک پیشیرمک اوچون یارارلانیلان ۲-۳ متر اوزونلوغوندا آغاج (ال آغاجیندان یوغون و یوغ (جوت) آغاجیندان نازیک) (فا: چوب بلند) {گرمه شوو شکلینده ده دئییلر رک گرمک و شوو سؤزلریندن دۆزه لییدیر^۹}. کرواشان اوئو [آ، بی] بیر بیتگی آدی {باخ: دارداغان اوئو، باخ: گرمک}.	کرمانشاه بۆلگه سینده تورک کندلری <i>kərmānşah</i> [آ] باتمان (۷۲ق ق * ۵۰/۵۰ ی تو)، تورکه (کرمانشاه یاخین لیغیندا، * ۵۰/۵۰ ی تو)، تورکه (۴۹ک گ د * ۵۰/۵۰ ی تو)، جئیران بولا ق (۱۲ک گ * ۲۳/۲۳ ی تو)، خالخال (۲۶ک د * ۷۰/۷۰ ی تو)، خانیم آباد (۴۳ک ق ب * ۱۵۰/۱۵۰ غ تو)، زنگنه (۲۴ک گ * ۱۶۰/۱۶۰ غ تو)، کنگاور (۹۶ک * ۶۰۰/۶۰۰ ی تو)، لاجین کوزران (۱۴ک د * ۸۰/۸۰ ی تو)، قاباق تپه کوزران (۴ک گ د * ۱۷۰/۱۷۰ ی تو)، بۇربور کوزران (۷ک گ د * ۱۲۰/۱۲۰ ی تو)، پیرکاشان مرزبانى (۷ک گ د * ۴۷۰)، بابان (رباط یاخینلیغیندا، ۳۲ک ق ب * ۵۰۰/۵۰۰ ی تو)،
کروان <i>kərvan</i> [باخ] کاروان (فا: قافله). <i>caravan</i> کروم <i>krom</i> [آ، فر] آتوم سایى سی ۲۴، آتوم آغیر لیغی ۵۲،۰۱، اریمه نُقْطه سی ۱۵۱۴ درجه، یوغونلوق ۶،۹۲، قیسا لئماسی Cr، هاوادا اوکسید لئمه ی ن بیر ائلئمنت. کروموزوم <i>kromozom</i> [آ، فر] جانلی لارین اصلی اؤزل لیکلرینی ایپلیک لر شکلینده اؤزونده داشییان حجره لرین ایپچینه کی جیسملره وئریلن آد (فا: ~).	کرممان-شهادت دا کند [آ] تورکمنی (۵۴ک گ د * ۱۰/۱۰ ی تو)، کرمپه <i>kərməpə</i> [آ] دنیزه دوغرو اوزانان داشلیق بورون، داغین ان یوکسک یثری^۲. کرمنجوم <i>kərməncüm</i> [آ] ایدیل بولغارلارینین قوردو-قلاری بیر شهر آدی^۵. کرمه <i>kərmə</i> [آ] تزک، باسما لیلیق تیکه سی {کرمک/گرمک سؤزونه باغلیدیر، پشین و مال آیتیغی بیر یثره تۆکولوب باسیلیب گریله رک دۆزه لن شئی؛ گرمه/کرمه}.

k ک	ک k
کرهویز بورانی سی [آ] قیزارمیش کرهویز، لوبیا، نارین کؤفته و بامادوردان حاضرلاناں بیر یشمک (فا: بورانی کرفس). کرهویز تۇرشوسو [آ] کرهویز، آرجا قاینادارق، تورلو گؤی و آرجا سرکه یه قویوب و اوندان دوزه لن بیر نوع تورشو. کرهویز خوروشو [آ] کره ویزی قیزاردیب اونا قیزارمیش سوغان ات روب قورا آرتیرارق حاضرلاناں خوروشت نوعو. کرهوی قالاسی [آ] بۇ قالا ورزقان ین ۴ کیلومتر گۆن دوغان طرفینده یئر آلیبدیر، همچنین بۇ قالانین یاخینیندا کل ایر تپه سی یئر آلیبدیر کی اودا باستانی تپه لردن ساییلیر^{۶۶}. کره یاغی [آ] کره نین اریمه سیندن اله گلن یاغ. کری kerey, kerəy [آ] آلتای لاردا بیر تانری آدی، ارلیک-خان، ین اوغلو^{(۸۴)۲۱۱}. {باخ: گرای، کارایت}. کری جای kəri [آ] آستارا دا جای آدی. خالخال دا داغ آدی. کریپتولوژی kriptoloji [آ، فر] گیزلی یازی ویا شیفره اینجه له مه بیلمی (فا: ~). کریتر kriter [آ، فر] اؤلچوت، قیستاس^{۲۱۸}؛ معیار (فا: معیار). کریتیک kritik [ص] گرگین (فا: بحرانی) {فر: باخ: قیرماق}. کریز kriz [آ] گرگین لیک، بحران {فر: باخ: قیرماق}. کریز قایا kərizqaya [آ] قزوین ده داغ آدی. کریستال kristal [آ، فر] بلور، قیریلجا، دوغان اولاراق ذره جیک لری ژئوتریک و دۆزوملو شکیلده بیرلشمیش برک جیسیم "دۆز کریستالی، آماز کریستالی" (فا: ~). کریستاللاشماق [ص] بلورلاشماق (فا: کریستالی شدن). کریستالوید [آ، فر، ص] بلورسو، قیریلجاسو (فا: ~). کریستیان [آ، یو] مسیحی، حضرت عیسی دینینده اولان (فا: ~). کریشکه kərişke [آ] ائنسیز یاستی گودوک و ایتی پولاد تپه سی اولان ناجارلیق آلتی. کریگ kərig [ص، ت] گئیش. کریم kərim [ص، ع] سویلو، سخاوتلی (فا: ~). generous کریم... [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یئر آدی اولاراق ایشله-نیر، باخ: یئر آدلاری (ان آزی ۲۰ آد سایماق اولار). کریم آغافتاح [یازار] (۱۹۶۵، ۱۹۷۴) شکی لی شاعر دیر^{۱۱۷}. کریم فتحی زاده [آ] اوزمولو چاغداش شاعر دیر^{۱۵۶}.	کرونوگراف [آ، فر] سورّه یازار (فا: کرونوگراف). کرونولوژی [آ، فر] سورّه بیلیم، زامان بیلیم، چاغ بیلیم (فا: ~). کرونومتر [آ، فر] سورّه اؤلچر (فا: کرونومتر). کروو kərov [آ] میانا دا کند آدی {کروو، قروو، قاراب}. کروک koruk [آ] گنبد ده کند آدی. آیدرویش دا کند آدی. کروکی kruki [آ، فر] بیر موضوع ویا نسته نین اؤز للیکلرینی یانسیدا جاق بیچیمده حاضرلاناں طرح و تاسلاق. کره kərə [آ] نهره دن یشی چیخمیش و اریدیلمه میش یاغ "اینک کره سی، جامیش کره سی" (فا: کره). butter {چیر (یاغ) سؤزوندن آلینما لیدیر؛ چیر، کره، باخ: چیر}. کره [ظ] دفعه، کز، نوبت "نچه کره گلدیم سیزی گورمه دیم" (فا: بار، دفعه) turn {دده، بو کلمه نین کرتمک سؤزوندن آلینما لیدیر و عربجه 'کره' بیر دفعه حمله ائتمک سؤزونه اوزاق گورونور، کرتمک، کرته، کره^۵} کره [ص] قولاق لاری چوخ قیسا ویا کسلیمیش قویون، دیمیق (فا: گوسفند گوش بریده) {کرتمک سؤزوندن آلیناراق کسک قولغا اشاره دیر، کرتمک، کرته، کره^۵}. کره جی [آ] بالاجا قاییق، بیر نچه آدملیق گمی {باخ: کرت}. کره کان kərekan [آ] سالماس دا کند آدی {۱- گرمک دن: کره کن. ۲- کره بول اولان یئر}. کره مه [آ] میانا دا کند آدی {باخ: گرمه}. کره میدان [آ] اهر ده کند آدی {۱- گرمک دن: کره. ۲- کره بول اولان یئر}. کره نئی / کره نای kəreney [آ] ۱- نفسله چالینان اوزون بورو شکلینده چالقی آلتی (فا: قره نی) ۲- توستو بوروسو، هیسلیک، دود کنش {باخ: قره نئی}. کره نئی چی [ص] حمام ویا آیری یئر لرده ایشه باشلاماگی اعلام ائتمک اوچون شئیور چالان. کره نه دؤنمک [ل] شیشمک "آیاغی کره نه دؤنوب دور" باخ: کرن. کره وی kərevi [آ] اهرده کند آدی {باخ: گرمک}. کره ویز kəreviz [آ، بی] چتیرگیل لردن، یاپراق و کؤکلریندن سبزه اولاراق یارارلانیلان قوخولو بیر بیتگی (فا: کرفس). apium graveolens

k ک	آذربایجان تۆرکجه سی
دایانیب گۆزله مک، دایانیب ال چکمه مک "خسته نین یانینی کسدیرمک". ۳-قاباغین آلماق، داوام ائتمه سینه مانع اولماق، مانع ایجاد ائله مک "بیرینین یولونو کسدیرمک، اوتاقدا آرانى کسدیرمک". ۴-بیچدیرمک "پالتارینی کسدیرمک". ۵-کسین لشدیرمک "بیر سۆزو و آنلاشمایی کسدیرمک". ۶-[دا] سنت ائله مک "اوشاغی کسدیردیلر". کسدیره [آ] ۱-کسمه یول، کسمه ایش. ۲-سنت ائتمه، سنت کسمه. ۳-کسدیرمک ایشی. کسدیره جه [ص] قسیاجا اولان، یاخلاشیق، تخمین جه. کسدیره جی [ص] کسدیره ایشینی گۆرن. کسدیره بیلیمه مک [ل] بللی ائده بیلیمه مک، قارارا گله بیلیمه مک. کسدیریش [آ] کسدیرمک ایشی. کسدیریلیمک [بل] کسدیرمک ایشی گۆرولمک. کسدیریم [آ] کسدیرمک ایشی. کسر [کسر، آ، سن] ۱-پارچا کیمی کسمه گه یارار ایکی آغیزلی آقیق، قیرخما آراجی (فا: قیچی). a pair of scissors ۲-بالا ساپلی و بیر یانی کسگین آغیزلی کرکی. کسر [کسر، آ] واحد مقدارین بللی بؤلومونو گؤسترن سایى و عدد "عادى کسر، اولوق کسر" باخ: کسر (فا: ~). fraction کسر اوستو [آ] کسر خطی نین اوستونده یازیلان سایى (فا: صورت کسر). numerator کسران [کسر، آ] تاروم دا کند آدى. کسرتی [آ] ۱-کسمه اؤزل لیگی. ۲-کسر، کسچی آلت. کسردن دوشمک [س] ۱-کؤت لشمک، کؤت لاشماق. ۲-تأثیرینی ایتیرمک، گؤجدن دوشمک، کسگین لیگینی ایتیرمک "سۆزو کسردن دوشمک". کسرسیز [ص] ۱-کسری اولمایان، ایتی اولمایان، کؤت (فا: غیر موثر). ۲-تأثیرسیز، کسگین اولمایان. کسرسیزلیک [آ] ۱-کسری و ایتی لیگی اولماما، کؤت لؤک. ۲-تأثیرسیز، کسگین اولمایان. کسرلی [ص] ۱-یاخشى کسن، ایتی (فا: برأ). ۲-[مع] کسگین اولان، تأثیرلی، کسگین ایناندیریچی، ائتگین. کسرلی اولماق [س] ائتگین اولماق (فا: موثر شدن).	کریم گولاندام [آ] اؤرمولو چاغداش شاعردیر^{۱۵۶}. کریم واردا نلی [یازار] ۱۳-هجو یوزیلین شاعردیر^{۱۱۷}. کریمی مراغه ای [آ] ش ۱۳۱۰ه مراغدا دؤنیایا گلیب و آد لیم طنز و مرثیه شاعردیر. کریمینولوژی kriminoloji [آ، لا: جینایت + یو: نظریه] اجتماعی بیر حادثه کیمی جینایت ایشلر حاققیندا نظریه. کرینجسیز [آ] ائشسینز، بیناسیر، امثالسیز^۷. کره kərih [ع، ص] دیسکیندیریجی، ایرنج (فا: زشت). کر [ظ، دده] کره، دونه، نوبه، یول (فا: دفعه) {باخ: گز}. کوزاز kozaz [آ، فر] بیر نوع خسته لیک آدی. tetanus کزگن / کزگیچ / کره گن [آ] گزگین، چاپقین^۷. کره ره kəzəre [آ] میانا دا کند آدی {۱-کز+اره: گز/کاس انسانینا عاید یش، کاس لارین یوردو. ۲-گز، کؤچهری}. کزیر kəzir [آ] کیزیر، کسر، جسور، جرأتکار^۷. کزیک kəzik [آ] جسارت، آتیلقان لیق، جرأت^۷. کس kəs [ض، فا] کیمسه، آدم، شخص (فا: ~). کساد kəsad [باخ] کاساد. کسالت kəsalət [آ، ع] حرکت سیزلیک، دؤرقونلوق، رُکود. کسالت باسماق [س] سوئست لاشماق، تنبل لیک باسماق. کسب kəsb [آ، ع] آلوئر، چالیشیب قازانما و بؤتون نتیجه سینده الله ائدیلن قازانج (فا: ~). کسب kəseb [آ، دا، باخ: کسمک] دری دن دۆزلمیش بالاجا قین، مختلف قورغو آلت لرینین قینی "کبلایی اولگوجو بئلینده کی قاییشین کسب، ینه قویدو". کسبه kəsebə [آ، ع] آلوئرچی لر (فا: کسبه). کسبه لر [آ] اصناف (فا: اصناف). merchants کسبه لیک [آ] کسب ائتمه ایشی، صنعتکارلیق (فا: کاسبی). کستانا kəstanə [آ، بی، یو] باخ: قاراپالیت. کسته ره kəstəre [باخ] کیترا، کیتره. کسدیرتمک [ائتد] کسدیرمک ایشینی گۆروردورمک. کسدیرمک kəsdirmək [ائتد، سن] ۱-کسمک ایشینی گۆروردورمک، بیر شئین کسيلمه سینه سبب اولماق "آغاچی کسدیرمک" (فا: براندن). ۲-to (cause to) cut-بیر یثرده

کسّمک *kəsmək* [ل،ت،سن] ۱- کسبچی بیر آراجلا بۆلمک، یارماق، بیچمک و آیرماق، دۇغراماق "آغاچ کسّمک" (فا:بریدن). ۲- *to cut* سیخاراق اینجیتمک "قاییش بئلمی کسیر". ۳- شدّتلی تأثیر ائله مک "شاختا کسیر". ۴- [س] کسمه یوللا گتتمک "یولو کسدى گتدى". ۵- [س] هیز و یئھین لیگی آزالماق، آرا وئرمک، دایانماق، بیر یئرده دایانیب دۇرماق، سسینی کسّمک، سۇسماق "اۇشاق اۇفولتو کسدى". ۶- [ل] دایاندیرماق، ساخلاماق، یولونو باغلاماق، آخیمی دوردورماق، حرکت ائتمه سینین قاباغین آلماق، مانع اۇلماق، قاباغین آلماق، قطع ائله مک "دۆشمین آتشی کسدى". ۷- [س] بیچمک "دۆن کسّمک" ۸- بللی ائتمک "قرار کسدریمک" ۹- [س] یانیندا اۇلماق "خستنین یانینی کسّمک". ۱۰- جزا و مکافاتینی بللی ائتمک "تنیه کسّمک" ۱۱- قالیبا تۆکوب کرپیج کیمی شیلر دۆزلمک "کرپیج کسیر". ۱۲- هۆره رک آیرماق، چپله مک "اوتاغی آرادان کسدى". ۱۳- بیر ایشی باشا چاتدیرماق "اوتاغی ایشله ییب کسّمک". ۱۴- اوغورلماق "اؤ کسّمک، یول کسّمک" ۱۵- ائتگی له مک، آغیر تأثیر ائله مک "بۇ سۆز منی کسدى". ۱۶- سُنّت ائله مک "سُنّتچی اۇشاغی کسدى". ۱۷- بیر سیرا کلمه لرله مختلف افاده لی سۆزلر دۆزلدیر "آیاغینی کسّمک، گۆزون کسّمک: ال چکمک، سۆزونو کسّمک، آغزینی کسّمک: سۇسدورماق".

کسمه [آ] ۱- دمیر کسمه آراجی. ۲- [مت] (دایره ده) ایکی یاری کسیم له یای آراسینداکی آلان، ایکی شُعاع و یای آراسینداکی سطح (فا:قطاع دایره). ۳- [بیتگی] آلچاق نועلو خیردا دۆیو، خیردا دئلی یارما، یارما اووونتوسو. ۴- بوغازلاما (فا:ذایح). **bet** ۵- کسه یول (فا:میانبر).

کسمه‌جه [آ] قاریز قوون کیمی ییشیش لری کسب گوسته رتدن سورا ساتماق، کسب بینمه شرط ایله ساتما ایشی.

کسمه‌داش [آ] تیکییتی یول اوچون یونولان داش، یونماداش.

کسمه‌شگر [آ] بالاجامکعب شکلینده دوزه لن قند.

کسمه‌شیگسته [آ] آذربایجان خالق هاوالاریندان بیرینین آدی.

کسمه‌یول [آ] کسه یول، اورتا یول (فا:راه میانبر).

کسرلی لیک [آ] ۱- ایتی لیک. ۲- کسگین اۇلما، ائگین لیک.

کسره *kəsrə* [آ،ع] حرفین آلتینا قویولان e علامتی.

کسک *kəssək* [آ] قورویوب برکیمیش پالچیق، توپراق پارچاسی (فا:کلوخ) *clod* {ت<کس>، سن: ۱- پارچا. ۲- ~}

کسک دۆین [آ] کسک ازن آراج.

کسک کۆسک [آ] کسک حالیندا اۇلان توپراق.

کسک لئمک/کسک لئمک [س] کسک کیمی برکیمک.

کسکلی/کسک لیک [آ،ص] کسگی چوخ اۇلان یئر.

کسک [باخ] کسک.

کسک اوئو [آ،بی،کسک فعلیندن] بیرنوع بیتگی (فا:گیاهی شبه خردل). *arabidopsis*

کسگین [باخ] کسگین.

کسگین [آ] یاپارلی بویوناعایدیثر آدی (۱۶م جی قرن) ۲۵.

کسگی/کسگی *kəsgı* [آ] ۱- کیچیک بالتا، ناجاق. ۲- کسبچی آراج. ۳- یول کسن لر طرفیندن باغلانان و کسپلن یول و یئر "کسکی دن قۇرتولماق". ۴- چوخ موثر، سرت، ایتی. ۵- آجی، چوخ آجی، اؤزونتولو، گرگین، آغیر.

کسگی لی [ص] ۱- کسیتی لری اۇلان و آرابیقلارلا سورن هر شی، آرابیقلی الکتریک آخیمی. ۲- کسگی اۇلان بیر سایى.

کسگین [ص] ۱- کسبچی، ایتی "کسگین قیلچ، قلم همیشه کسگین بیر سلاح ساییلیر" (فا:تیز، بُرا). **sharp** ۱- جدی، ائگین، گۆجلو "کسگین شاختا، کسگین قوُخو، کسگین وضعیت، کسگین تنقید، کسگین رأی". **serious**

کسگین [آ] انسان آدی: ~الپ، ~ای، ~بای، ~بگ، ~آن.

کسگین قانیت [آ] چوخ یاخشی قانیت (فا:برهان قاطع).

کسگین لشدیرمک [ل] کسگین ائتمک.

کسگین لشدیرلمک [بل] قطعی لشدیرمک.

کسگین لشمک [س] کسگین اۇلماق، قطعی لشمک.

کسگین لئمک [ائند] کسگین وضعیته گتیرمک.

کسگین لیک [آ] کسگین اۇلما وضعیتیتی (فا:حذّت *acuteness*

کسلان قیه *kəslanqəyə* [آ] قُروه- گۆل تپه ده کند آدی.

کسلخه *kəsləxə* [آ] آغ قالا دا کند آدی.

کسمت *kəsmət* [آ] مقاوله، اؤزلاشیلان شی.

ک ک	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۶۰۹	اوک سۆزلۆتۆ	ک ک
کسمه لیک [آ] داش اوجاغی.	توپدان ایش، قابال، کؤتارات.			
کسمیک [آ] ۱- کسيلمیش سوتون توتقون بؤ لومو، دؤلمالانمیش سۆت، کسيلمیش سۆت، سۆتو قیزقیرداراق زرداوينی چیخاريلماقلا حاضرلاناں آغارتی cottage cheese ۲- داش کیمی اولموش توپراق پارچاسی.	کسمیک لشدیرمک [ل] کسمیک حالاسا لماق			
کسمیک لشدیريلمک [بل] کسمیک لشدیرمک ایشی گؤرولمک.	کسمیک کشمک [س] کسمیک حالادوشمک "سۆت کسمیک لشدی			
کسمیک لی [ص] ایچینده کسمیک اولان	کسیان kesyan [آ] خوی دا کند آدی، اؤرمیه ده (کسیان/کسیان) کند آدی {۱- کاس لارا عاید کند. ۲- گزمکدن: گزیچی، کؤچهری ۳- باخ: کسینین}.			
کسن [ص] ۱- کسیمی، کسمک ایشینی گؤرن (مت) بیر ایرینی نچه یشرده قطع ائندن خط (فا: قطع کئنده) ۲- کسکین کسنداغ [آ] جؤلفا دا داغ آدی (۱۰۹۹) ۲۴.	کسیت kesit [آ] کسیش (فا: مقطع).			
کسن دیشلر [آ] باخ: اؤن دیشلر، قاباق دیشلر، کسیمی دیشلر.	کسیت هاوا [آ] بیر اویون و اوخوما هاواسی.			
کسن کس [آ] کسینلیکله، کسین اولاراق.	کسیچی [ص] ۱- کسن، کسمک ایشینی گؤرن، قصابلیق حیوانلاری ذبح ائندن کیمسه. ۲- آغزین اؤن طرفینده اولان دیش (لر) "کسیچی دیش (لر)". ۳- سرت، چوخ کسگین، ائتگین (فا: برنده، موثر).			
کسنه [آ] گؤتورو، قابال، کؤتارات "کسنه ایش تۆتماق".	کسیچی دیش [آ] آلت و اوست چنه ده اؤنده کی دیشلر.			
کسۆو kesov [آ] کؤسو.	کسیچی لیک [آ] ۱- کسیمی اولما وضعیتی. ۲- ائتگین لیک، تاثیر لی لیک، ایتی لیک.			
کسۆرات [آ] ع، کسر لر، اسکیک لیکلر، نقصانلار	کسیر kesir [آ] ع، کسک کسای، سایی بیریمین کسک بؤ لومو (فا: کسر، عدد کسری).			
کسوف kusuf [آ] ع، گۆش توتولماسی (فا: خورشید گرفتگی).	کسیر ۲ [آ] ع، نقصان، چاتیشمازلیق، اسکیک (فا: نقصان).			
کسه kesə [آ] ص، قیساو کسدرمه (یول)، ان یاخین و قیسا، ییغجام یول و یۆتم.	کسیش kesiş [آ] ع، مقطع، کسمک بیچیچی (فا: برش). section			
کسه ائله مک [ل] قیسا لتماق.	کسیش لی [ص] کسیشی اولان (فا: مقطع). cut to pieces			
کسه جیک [آ] قولا ق ایچینده لف له دؤلو زار سوو اورقان.	کسیشمک [قا] ۱- بیریرینی قطع ائتمک، بیریرینی کسمک (فا: همدیگر را قطع کردن). ۲- اؤزلاشماق، قرارا گلکم.			
کسه چیچی / کیه چیچی [آ] بی، دسته حالیندا اولان بیر نوع سوس بیتگی سی. ceanothus	کسیشمه [آ] قطع ائتمه، (فا: تقاطع). intersection			
کسه کس [باخ] کس ها کس.	کسین [س، مت] بیریرلرینی کسب گئچن جیزیقلار، بیریرینی قطع ائندن نچه خط سطح و اؤزی.			
کسه گلکم [س] قیسا یولدان گلکم.	کسیشیم [آ] کسیشمه (فا: تقاطع). intersection			
کسه نک kesənək [آ] ۱- بیر آیلیق ویا ساتیش پاراسیندان بیر توپلومسال قوروما وئریلن پارا، وئرگی یه بنزر ولی کونوللو اولاراق بیر یاردیم قورومونا وئریلن پول. ۲- گول تیکمه و تیکیش ایشلرینده ایشله دیلن بیر نوع ایچ ایچه دایره لر.	کسیقوجا [خ] کسگین + قوجا، دده قورقود داستانیندا بیر بگ ۷.			
کسه نکچی [آ] کسه نگی آلان کیمسه.	کسیک kesik [ص، سن] ۱- کسيلمیش اولان، کسلیب آیرلمیش ویا قیساتيلمیش "کسیک دری، کسکک یش، قولاغی کسکک ایت" (فا: بریده). cut ۲- [آ] چپی سوتدن			
کسه نه [آ] بیر ایشین بوتونلوگونه آتلاشما، یازیلی آتلاشما،				

دۆژه لمیش یاغسیز پیر، چۆکه لک "کسیک دۆزلمک".	اؤلماق "اؤو کسیدلی". ۵- بیر سیرا کلمه لرله مختلف
۳- کسیک سایى ۳,۲ سایى سی بیر کسیک سایى دیر	افاده لی سۆزلر دۆزلدیر "جریمه کسیلمک، جزا کسیلمک،
(فا: عدد کسری). ۴- ییه سیز، باش سیز (اوشاق حاققیندا)	طاقتی کسیلمک، ایشتاهاسی کسیلمک، سؤت کسیلمک،
"کسیک اوشاق، کسیک قادین". ۵- تزار دؤنمی ۱۸۶۱جی	آیاغی کسیلمک، چاره سی کسیلمک، دؤشمن کسیلمک.
ایلدیه تحکیم چیلیک خقوقو لغو ائدیلدیکدن سونرا	کسیلمه [آ] انقطاع (فا: انقطاع). separation
کند لی لره وئر یلن کیچیک توپراق حصه سی ^۱ "کسیک یئر".	کسیلمه دن [ظ] کسیلمه یهرک (فا: پیوسته). connected
کسیک kəsik [آ] قئیدار دا کند آدی.	کسیلمیش [ص] کسیک، مئقطع (فا: منقطع). cut (off)
کسیک بۆرماج [آ] ناقص مخروط (فا: مخروط ناقص). frustum	کسیله [ظ] کسیک کسیک اولاراق.
کسیک جمه [آ، دیل ب] کسری عبارت (فا: عبارت کسری).	کسیله [ظ] کسیک کسیک اولاراق.
elliopitc clause	کسیله [ظ] کسیک کسیک اولاراق.
کسیک ساچ [آ] ساچی کسیلمیش، ساچی گوډ لمیش "قادین".	اضطراب ایچینده قالماق.
کسیک سایى [آ] کسیک اؤلان سایى، تۆم اؤلمايان سایى	کسیلی [آ] کسیک لی، کسگین اؤلان، کسیلمیش.
(فا: عدد اعشاری). fractional	کسیلیش [آ] کسیش، کسیلمک ایشی ویا بیچی می (فا: برش).
کسیک ساییلار [آ، دیل ب] اعشاری ساییلار (فا: اعداد اعشاری).	کسیلیشمک [قا] حساب کتاب ائتمک، قرارلاشماق.
کسیک سیز [ص] کسیلمه دن سۆرن، داواملی، متمادی،	کسیم kəsim [آ] ۱- کسمک ایشی، کسیش (فا: برش) section
آرالیق سیز الکتریک آخیمی.	۲- بؤلوم، پارچا، بؤلگه، کسیلیش، تعیین ائدیلمیش،
کسیک کرم [آ] عاشق کرم اوخوماق لاریندا بیر چالقی هاواسی.	قرارلاشدیریلیمیش "میلّیتین بۆتون کسیملری بؤ اویانیشتا
کسیک کسیک [ص، ظ] آرا وئرهرک و قیسا قیسا، قیریق قیریق.	واردیلار " (فا: جزء). part ۳- بیچیم، طرز، شکیل.
کسیک کسیک ائله مک [ل] دوغراماق، پارچالاماق.	کسیم ائوی [آ] قصاب لیق یئری (فا: کشتارگاه).
کسیک کلمه [آ، دیل ب] بیر بؤلومو کسیله رک ایشله دیلن	کسیمچی [ص] کسمه ایشینی گۆرن، کسه نکچی.
کلمه "مثلا فوؤتو کلمه سی قوؤتورافچی یئرینه ایشله نیر".	کسیم لیک [ص] کسمگه الوئریشلی حیوان.
کسیک کۆسوک [دا] کسیک پارچالار.	کسین [آ، ص] دیشمز (فا: قطعی، مسجل). decisive
کسیکلی [آ] ۱- کسیک کسیک اؤلان. ۲- (فیزیکی) آرالیق-	کسین اولاراق [ظ] حتما (فا: محققاً). certainly
لارلا سۆرن، "کسیکلی آخیم".	کسینتی [آ] ۱- آرا وئرهره، کسیلمه، کسیک کسیک اولاراق
کسیک لیک [آ] ۱- کسیک اؤلما، قیریق لیق. ۲- یورقونلوق.	"وئرلیش کسیتی لرله باشا چاتدی" (فا: انقطاع). ۲- بیر
کسیل [ص، ع، کسل] حال سیز، تنبل.	نسنه دن کسینلن پارچا، قیریپیتی، بیر شئ دن هر هانسی بیر
کسیلمز [ص] کسیلمه ین.	گرکله کسینلن بؤلوم "آغاج کسیتی سی".
کسیلمک kəsilmək [بل، ت، سن] ۱- کسمه سینه یول	کسینتی سیز [ص] سۆرکلی، کسیتی سی اولمايان، آرالیق سیز.
آچیلماق، کسمه گه موضوع اؤلماق، بیچیلیمک "بارماغی	کسینتی سیز آخیم [آ] دوز آخیم (فا: جریان مستقیم).
کسیلدی" (فا: بریده شدن). ۲- آخیم دۆردورولماق، دالیسی	کسینتی لی [ص] آرا وئرله رک گۆرولن بیر ایش
دۆردورولماق، قورتولماق، دالی گلمه مک، سونا چاتماق،	"کسیتی لی بیر چالیشما، مقطوع. cot off
دورماق "یاغیش کسیلدی، آغری کسیلدی". ۳- سؤت	کسینتی لی آخیم [آ] مئتاوب آخیم (فا: جریان متناوب).
ائدیلمک "اوشاق کسیلدی". ۴- اوغورلانماق، تالان	کسین سیز [ص] کسینلیگی اؤلمايان (فا: غیر قطعی).
	کسین سیز لیک [آ] کسین اؤلما ما وضعیتی (فا: عدم قطعیت).

ک ک	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۶۱۱	اوک سۆزلۆتۆ	ک ک
کسین لشدیرمک [ل] کسین بیر وضعیتیه گتیرمک.	کُفار kuffar [آ،ع] کافر لر، تانیرنی دانانلار.			
کسین لشمک [س] کسین بیر وضعیتیه گیرمک (فا: قطعی شدن).	کُفارə kəffarə [آ،ع] دیندارلارین اؤز سوچلارینین باغیشلا- نماسی اوچون وئردیکلری صدقه (فا: ~) expiation			
کسین لیک [آ] قاطعیّت (فا: حتمیت). certainty	کُفاف kəfaf [آ،ع] یتته جک قدر، آزارجیق (فا: ~) sufficiency			
کسین لیکجه [ظ] قطعاً (فا: حتماً).	کُفافِ نفس kəfa`fi nəfs [آ،ع] دویوراجاق قدر (فا: ~).			
کسین لیکله [ظ] کسین اولاراق (فا: قطعاً). sure	کُفال kəfal [آ،دی، یو] یانلاردان باسیق، اؤزون بدننی اولان دنیز بالیغی (فا: ماهی کفال).			
کسینمک [س] اؤزو اوچون کسمک.	کُفالət kəfalət [آ] کفیل لیک (فا: کفیلی). guardianship			
کُشتی [باخ] کؤشتو.	کُفایت kifayət [ظ، ع] یتته جک مقداردا، یتتر (فا: ~).			
کشف kəşf [آ] تاپیتتی، تانینمایان بیر شئیی تاپما، کشف..	کُفجیرین [آآ] خوی دا کند آدی.			
کشف اندیلیمک [بل] آختاریب تاپیلماق.	کُفر küfr [باخ] کؤفور blasphemy			
کشف اولماق [س] معلوم اولماق، آشکار اولماق.	کُفران küfran [آ،ع] کؤفور، نانکؤر لوق، قدر ییلمز لیک.			
کشف قیلماق [ل] آختاریب تاپماق.	کُفشən kəşən [آآ] کلئیر ده چای آدی {کؤوشن}.			
کشفیات [آ،ع] تدقیقات، یوخلاما ایشلری (فا: کشف ها).	کُفگیر [آ،فا] اؤزون ساپلی و دلیکلی بیر آشپازخانا وسیله سی.			
کشک kəşk [آ،فا] یاغی آلینمیش سوّت ویا یوغورتدان دۆژه لن پنیر (فا: ~).	کُفلیک / کُفلیک اوْتو [باخ] کهللیک / کهللیک اوْتو.			
کشکول kəşkul [آ،فا] بویون آتقی سی، درویش لرین	کُفن kəfən [آ،ع] اؤ لویه سارینان آغ بئز (فا: کفن) cerement			
چیین لریندن سالدیقلاری اؤزل قاب (فا: ~).	کُفن لئیمک [بل] کفنه توْتو لماق، کفنه بۆروئمک.			
کشگ آباد kəşg abad [آآ] قنیدار دا کند آدی.	کُفن له مک [ل] کفنه توْتماق، مئیتی کفنه بۆروئمک.			
کشگرə kəşgərə [آ،دی] باخ: قجله.	کُفن لیک [ص] کفن اوچون آیریلیمیش.			
کشگاو ییç kəşgaviç [آآ] سالماس دا کند آدی.	کُفنی سارا المامیش [ص] اؤ لوموندن آز موْدّت گئچمیش.			
کشən kəşən [آآ] آباق کؤستگی، حیوانلاری بیر یثره باغلاماق اوچون زنجیر (فا: زنجیر) {ت-کیشه مک}:	کُفنینی بۆینونا دولا ماق [ل] جسارت لئیمک.			
کؤستک له مک، {کیشن: کؤستک}.	کُفنینی ییرتماق [ل] آغیر تهلیکه لی خسته لیکدن قوروتلماق.			
کشور kəşvər [آ،فا] اؤ لکه، مملکت.	کُفیر [آ، قافقاز دیلریندن] اؤزل بیر مایا مانتارایلا کئچی ویا اینک سوْتونون مایا لانتامسیلا حاضر لانان تورش ایچه جک.			
کشوری [یازار] ۱۵ جی عصرین تورک شاعریدیر ^{۲۸} .	کک آباد kək abad [آآ] زنجان دا کند آدی.			
کشه kəşə [آآ] فرمهی دا کند آدی.	کک اوْتو [باخ] ککلیک اوْتو، کهللیک اوْتو.			
کشیف kəşif [آ،ع] کشف، تاپیتتی، اورتا یا چیخارما، وار اولماسینی آچیق لاما (فا: کشف).	ککəc kəkəc [آآ] ککه مه ، پلتکلیک.			
کشیک [باخ] کئیشک.	ککرمسی kəkremsi [ص] شیت، دادی آز ککره اولان.			
کشین kəşin [آآ] همدان دا چای آدی {باخ: کیشن}.	ککره kəkərə [ص] ۱-شیت، آجیمتیراق و آغیز بۆزوجو دادی اولان (فا: گس). ۲-اساسا دوه لرین یندیگی یابانی آجی بیر اوتسو و بیتگی، گؤی باش آلاق (فا: تلخه). acroptilon			
کعبه kə`bə [آآ] مُسلمانلارین ان قوتسال یثری و قبيله گاهی و آلالهین ائوی اولدوغونا اینا یلان یثر (فا: ~). kaaba	کف kəf [آ،فا] ۱-کؤپوک (فا: کف صابون). ۲- اوووج، الین ایچی، آیا، الن آیاسی (فا: کف دست و پا).			
کف kəf [آ،فا] ۱-کؤپوک (فا: کف صابون). ۲- اوووج، الین ایچی، آیا، الن آیاسی (فا: کف دست و پا).	کف respons {بو کلمه دیواندا دوه لرین یندیگی بیر نوع آجی اوْت معناسیندا گلیب، بونا بنزر "کیکره، کیتره،			

ک ک	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۶۱۲	ارک سۆزلۆتۆ	ک ک
ککیر، کتیره، کیکیرگه	کلمه لری بیر کؤکه باغلی		ککیره [باخ: ککیره] بیرنوع گون اوتو.	
اولمالیدیلرلار، کیکمک فعلی دیواندا پیچاغی بیر یثره			ککیک [ککیک] [آ، بی] باخ: ککلیک اوتو.	
سۆرتکم معناسیندا گلیب، آچیقدرکی بو کؤکدن			ککیل [ککیل] [آ] بعضی قوشلارین باشیندا اولان توپا شکلینده	
آلیناراق ککیره و کیکیره سؤزو دوزه لیر، چونکی کیکیره،			تۆک، انسانلاردا آلینا تۆکولن ساچ (فا: کاکل) ^{۸۲} . {۱-}	
کیتیره دوه نین یتدیگی گون و ککیره اوتوندان اله گلیر و بو			فارسجادیر ^۱ ؛ ۲- ککیره اوتو شکلی ایله ایلگیلی گؤرونور.	
ایش پیچاغی بو اوتا سورتهرک گؤرولور.			ککیل باز [ص، دا] ککیل قویماغی سئون "ککیل باز اوغلان".	
ککیره لول [ککیره لول] [آ] ماهنشان دا کند آدی.			ککیل باش [ص، دا] باشیندا ککیل اولان، ککیل لی.	
ککیره لیک [آ] ککیره اولما وضعیتتی.			ککیل جیک [آ] بالاجا ککیل، ککیچک ککیل.	
ککش [ککش] [آ] باخ: ککه.			ککیل داراق [آ، یثرل] شانا و پیپک.	
کککؤ [کککؤ] [آ، باشقیر دجا، دی] بیر قوش آدی (فا: فاخته).			ککیل داغ [آ] قازاخ ده داغ آدی ^{۲۴۰} .	
کککیتلی [سس تق، آ] ککلیگین چیخاردیغی سس.			ککیل لی [ص] ککیلی اولان، باشیندا ککیل اولان.	
کککلیک [کککلیک] [آ، دی] باخ: ککلیک.			ککین [آ] بویین زهرا دا کند آدی.	
کککمن [کککمن] [آ] اولقون، ارگین، ارمیش ^۷ .			کل [کل] [آ، فا] ۱- ایش حیوانی کیمی ایشله ن ارکک جامیش	
کککو / کککولاماق [کککو] [آ، دا] باخ: ککه، ککه له مک.			۱- باش، تاس، دازباش. ۲- داغ حیوانی، داغ کلی. ۳-	
کککولوق [دا] ککه لیک.			[مج] گوجلو، یئکه آدام، زوربا "کل اوغلان" (فا: ~). ۳-	
کککؤش [کککؤش] [آ، بی، ت] شیش اوچون یارارلانیلان بیر			بدنین توکلرینین تۆکولمه سیله بیلین بیر نوع بولاشیجی	
علاج، ایسیرقان اوتو saponaria, veratrum album			خسته لیک، کئچلیک ۴- کئچل ۵- مجازا چیللق، لوت،	
کککوک [کککوک] [آ، دی، ت] سکسک قوشو، سوموگو بویو و			۶- وئریمسیر توپراق {کال سؤزو تورکجه ده قبا و وحشی	
طیلسیم اوچون ایشله نیر (فا: فاخته).			معناسیندا گلیبیر و ارکک جامیش مفهومی بورادان	
ککه [ککه] [ص، باخ: ککه له مک] دانیشارکن دیلی توتولان،			آلینمالیدیر، فارسجادا کل سؤزو اسکی دن بری، آیری و	
چتین لیکله دانیشان، دیلی پلتک "ککه اوشاق، آنادان ککه			کئچل معناسیندا ایشله نیبیر و محتملا کله، کلاف/ کلافه	
دوغولماق" (فا: لکن).			(یوماق، اؤزونو ایتیرمه) کیمی کلمه لرده بو کؤکدن	
ککه مک [باخ: ککه له مک].			(کئچل) آلینمادیر، کل سؤزو فارسجادا قویون و کئچی	
ککه لر [ککه لر] [آ] اورمیه ده کند آدی.			کیمی حیوانلارین ارککی معناسیندا یئنی کلمه ساییلیر و	
ککه لنمک [س] خوروزلانماق.			گنچمیش عصردن چوخ اؤته یه گنچمیر و اؤز لیکله ارکک	
ککه له مک [س] چتین لیکله دانیشماق، پلتک پلتک دانیشماق			جامیش معناسیندا لاپ یئنی معناساییلیر و بومعنا چوخراق	
(فا: لکنت داشتن) {سن <کچه>، سس تقلیدی اولاراق بیرینین			تورکجه ده ایشله نیر، محتملیدیر فارسجادا اسکی دن بری	
دانیشا بیلمه مه حالیندا ک ک ک دئمه سیندن دوزه لیب ^{۸۱} }. ککه له یه ککه له یه [ظ] ککه له یهرک، دیلی دولاشا دولاشا.			ایشله ن کلان (بویوک) کلمه سی، کل سؤزونون قبا و	
ککه له ییش [آ] ککه له مک ایشی، دیلی توتولما، پلتکلیک.			آیری مفهومیونا باغلی اولسون، البته کلات سؤزو بو کلمه	
ککه لیک [س] پلتک لیک، دیلی توتولما.			ایله ایلگیلی گؤرونمور و قالا سؤزونه باغلانمالیدیر، کل	
ککه مه لشمک [س] ککه له مه وضعیتینه دؤشمک، پلتک لشمک.			سؤزو ارکک جامیش معناسیندا بیر سیرا یئر آدلاریندا	
ککه مه لیک [آ] ککه له مه اولما، پلتک لیک.			حیواندارلیق لا ایلگیلیدیر، بونلارین یانیندا تورکجه ده	
			گلمک سؤزوندن گل شکلینده کلمه نی ده نظره آلمالی ییق	

ک ک	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۶۱۳	ارک سۆزلۆتۆ	ک ک
	چونکی تورکجه ده واريلان و بارينان يئر اۆچون باران سۆزو ايشلەنير و طبيعي اولاراق گلين يثrede يۇتا تاي گل سۆزوندن يارالانيلار.		کلاته چنار [آ] درگز- نوخندان بخش اينده بير کندستان، ۶ کندی و *۱۳۰۰ نفر نفوسو واردير، کندستانين مرکزی محمديگ، نفوسو *۱۵۰ نفر، تورکدولر.	
	کل [آ] سالماس دا داغ آدی {باخ: کل}.		کلارینت [آ] کلارینت [فر] نفسلی چالقی قورغوسو (فا:~).	
	کُل [آ] ع، بۆتون، تۆم.		کلاز [آ] کلاز [فر] اؤشویه دا چای آدی.	
	کلاشان [آ] کلاشان [فر] ۱- کل + آشان، گۆج آشیلان يئر، آشیلماز و يئيلمز. کلاش + ان: کلاش بۆيونون يوردو.		کلاس [آ] کلاس [فر] ۱- صينيف. ۲- اؤستونلوک آندیران (فا:~).	
	کلات [آ] اؤرمیه ده داغ آدی. کلات دا چای آدی.		کلاسره [آ] کلاسره [فر] مينودشت ده کند آدی.	
	کلات بۆلگه سينده تۆرک کندلری [آ] کلات نادری شهری درگز شهرينين گۆندوغان طرفينده و تۆرکمستان سينيريندا يئر آليدير. بير زامانلار کبودگنبد شکلينده يازيليردی، اينديسه اصلي آدی کلات شکلينده يازيلير، بو آد نادرشاه- ين قالاسی اولاراق تانينير: آبکمه (۲۸ک گد *۳۶۰)، آغ داش (۲۸ک ب *۴۲۰)، آرچنگان (۳۴ک ب *۱۹۰)، اورتا کند (۴۱ک گد *۷۰ / ی تو)، ايسيق سو (۱۸ک گد *۱۵۰)، ایلدلیک (۳۱ک ب *۴۱۰)، باغکند (۲۹ک گ *۱۲۰)، برده (۳۲ک گد *۶۴۰)، جَرَف (۲۸ک د *۶۸۰)، جلیل آباد (۷ک گد *۴۰)، جۆنگ (۲ک ب *۶۰)، چَرَم (۱۵ک گد *۷۷۰)، حمام قالا (۱۴ک گ *۳۴۰)، خشت (۵ک ب *۳۴۰)، سررود (۴۲ک گ *۳۳۰)، سینی (۲۳ک ب *۹۲۰ / ی تو)، علی دولی (۳۵ک گ *۱۱۰ / ی تو)، قاراتیکان (۳۸ک گد *۸۳۰)، قلعه زو (۲۶ک گد *۱۰۲۰ / ی تو)، محمدآباد (۳۲ک ب *۲۰ تۆرکمَن)، نورک چه (۳۴ک گد *۳۰)، يککه تۆت (۲۱ک د *۲۰)،		کلاسما [آ] کلاسما [فر] ۱- کلاسيزمه باغلی اولان کلام و سۆز (فا:~). ۲- اؤستوندن چۆخ زامان گنجمه سينه رغماً حالا اؤرنک لری گؤرونن اثر ويا صنعت.	
	کلات بۆلگه سينين داغلاری [آ] قاراتاوا (۸۵ک ق د ۱۳۸۶)، قاراداغ (۹۰ک ق د ۹۱۷)،		کلاش [آ] کلاش [فر] شاهسون ائلی بویلاريندان ^{۳۰۱۸} .	
	کلات نادری داشيازی سی [آ] بو داشيازی ۱۱۵۵ده نادرشاه طرفيندن کلات ^۱ ياخين بير درده يازيلدير، يازی ۲۴ ييتليک تورکجه شعردير: ييتيرلندن اؤرنک: دؤولتيم حافظی سنسن سنه دور اؤميديم، من سنه باغلاميشام صدق بؤدور تآييديم.		کلاش [آ] کلاش [فر] تیکان تپه، سراب دا داغ، اردیبل و شبسترده کند آدی {بوی آدی}.	
	کلاته آتش [آ] قوچان، مانه: جوغاتئی، بجنورد سبزوار، درگز، اسفراین، نیشابور، شیروان و چاپشلو دا کند آدی.		کلاشین / کلهشین [آ] اؤرمیه ده کند آدی {باخ: کلاش + ين}.	
			کلاغایی [آ] نازیک واییک باش اؤرتوگو، باخ: کالاغایی.	
			کلاغایی لی [ص] باشینا کلاغایی اؤرتموش.	
			کلاله [آ] کلاله [فر] گنبد ده کند آدی.	
			کلام الله [آ] تانری نین سۆزو (فا:~). word of God	
			کلامی [آ] کلامی [فر] جعفر بديعی- کلامی هـ ۱۳۱۱ده تبریزده آنادان اولوب، تۆرکجه شعرلری واردير (فا:~) ^{۱۴۱} .	
			کلان [ص] بۆل، بۆيوک، چۆخ {کلان سۆزو بۆيوک معناسيندا فارسجادا اسکی و يايقين کلمه دير، باخ: کال}.	
			کلان / کالان [آ] کلان [فر] کلئير و اهر ده کند و چای آدی {تورکجه ده کال سۆزو قابا و خشن معناسيندا دير محتملا يئر آدلاريندا بوجور آدلار يئرلرين يئيش يوقوشلو اولماغينا و بو مفهوما دايناراق بۆيوکلوگونه اشارتدير}.	
			کلانتر [آ] کلانتر [فر] شهری قورويان گؤرولی magistrate (فا:~). {کلانتر سۆزو فارسجادا اسکی و يايقين کلمه دير	

ک ک	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۶۱۴	اوک سۆزلۆتۆ	ک ک
	و کلان سۆزونه باغلیدیر، باخ: کال، جناب صدیق بو سۆزۆ قلندر کلمه سینین دیشیلیمیش شکلی بیلیر.}		یوزیله عایدیر)، پیغان قالاسی، نادری تپه‌سی و پیرار کندینده شاه قاسم تورپه‌سی {کلئیر کلمه‌سی سۆزجوک باخمیندان کل (گوجلو)، آی (ایشیق تانری سی) و بار (قالا) سۆزلرینه باغلانما لیدیر.}	
	کلاویاتور [آ، آلمانجا] بارماق باسماقلا چالینان چالقی آلتی. کلاویه klaviyə [آ، آلمانجا] تنلی اولان چالقی قورغو لاری نین گئل آدی (فا: کلاویئر).		کلئیر بۆلگه‌سینین چایلاری [آ] چایلار آرازا تۆکولورلر: ارمنیان (آس s۲b۱۴)، آس as (~ s۱۱b۷)، آوارسین چای (~ s۵b۱۵)، دیرمان (ارمنیان s۱۳b۳)، آلهیرد (~ s۱۰b۱۷)، هنا آباد/انباستیق (~ s۶b۵)، تیروان چای (اوجاق کندی s۱۲b۱۳)، جارمؤ (اۆز s۱۴b۸)، اسکیلی (~ کلشلو s۱۰b۱۱)، دیرمان (باغلار s۵b۱۳)، باغلار (~ s۱۹b۴)، کلئیرچای (بابالو s۲b۴۵/q۱/۹۴)، داش بۇلاق (بۆرنادیل s۹b۵)، دالی چای (بنه کاغی s۹b۶)، آسیابان (بهروز ایلقتا چای s۱۵b۱۳)، پیرکندی چای (~ s۶b۱۱)، کلاوات (پیرسفان s۸b۱۰)، کلئیر (پیرسفان s۱۲b۶)، پیره ماشان (~ s۸b۹)؛، پیغان چای (~ s۲b۱۴)، چای کندی (~ s۶b۷)، تی تی titi (خنه یه s۱۳b۱۱)، آلما دره سی (خانه خسرو s۱۱b۲)، آرسنمی (خرگوشان s۱۲b۷)، خۇمارلو (~ s۴b۲۲)، قورۇچای (داراتق s۸b۵)، تیمورچای (دهرود s۱۳b۵)، قالاچی/قالادره سی (زاویه کلئیر s۱۰b۹)، زیلییان (~ s۲۵b۴)، کؤوشن (سئلین چای s۱۰b۴)، سئلین چای (ساری بیگلؤ s۳b۶)، قارا-باشلو (ساری درق s۲b۴۲)، ستن چای (s۳b۱۰)، بئیک (شکرعلی s۱۰b۱۲)، بئهمان (شکرعلی s۱۲b۲)، ساری دره (صورموغان s۵b۷)، عینی دره سی (سوما s۱۳b۶)، علی آباد چای (علی آباد s۱۲b۱۱)، قالالو (قالالو s۱۰b۹)، کنچی کاغی (~ s۶b۵)، کنزری چای/ گنجه چای (~ کرانلو s۶b۱۷)، کیرینگان (~ s۸b۱۷)، خلف بیگلؤچای (~ s۳b۱۴)، کت چای (کیقباد s۶b۶)، گرمناپ چای (~ s۱۱b۸)، گل درق (~ s۱۰b۹)، گلگه‌سی (~ s۱۲b۷)، مرزود/مرزلو (~ s۴b۲۶)، کجّله (مرزود s۱۴b۷)، دهنه چای (مرزود s۱۲b۸)، جیلان چای ceylan (موغیاس s۵b۱۵)، نپۆشته (~ s۲b۱۳)، ونیستان چای (~ s۹b۲۲)، هلیلوچای (~ s۶b۱۹)،	

خورخورچای (یاراليجا svbv)، شېخان (يوزبند sɛbʏ)،
**کلئیر بۆلگه‌سینین داغلاری (آبش احمد-بسطاملو-کیوان-
 گرمادهوز)** [آ] آوارسین(آوارسین و پیره ماشان کندلری
 آراسیندا)^{۶۶}؛ آغداش (۴۵کد۴۷)، ساری دره (۳۵کد
 ۵۴۵)، قارا تیکانلو (۴۵کد۳۷۲) آذربایجان سینیری نین ۱
 کیلومترینده، ایره دره (۴۵کد ۳۷۴) آذربایجان-
 سینیرینین کیلومترینده، مؤغولو (۴۵کد۶۰۸)، تالودار
 (کد۳۶۱) آذربایجان سینیری، سفید (۴۵کد۵۶۴)،
 باباخلو (۴۷کد۴۲۴)، بَرزکی (۵۰کد) ش، ۵۸۷، دره
 بوینو (۶۵کد۴۱۰/ سینیردا)،

کلئیر بۆلگه‌سینین داغلاری (بیغان جای) [آ] کند (۲۶کد
 ۱۶۷۲)، یاغلوجالوق (۱۲کد۲۰۵۷)، قنبرداشی (۱۹کد
 ۲۰۵۴)، گونئی (۲۰کد۱۷۰۰/ هناآباد جای داغین گ)،
 چالگونئی (۲۵کد۲۶۰۸)، اوجاق (۱۶کد ۲۵۶۸)،
 قلّه نظرلو (۱۷کد۲۰۷۳)، شوش (۲۰کد ۲۳۳۳)،
 ایلداشی (۲۲کد۲۱۱۴)، کلئیرقبه‌سی (۴کد ۲۰۲۴)،
کلئیر بۆلگه‌سینین داغلاری (مینجوان-دیزمار) [آ]
 آغجاقالا(دینه‌ور و دیش‌گدیگی کندلری نین یاخینیدا)^{۶۶}؛
 پالانچی (۲۰کد۱۴۹۶)، آلهرید/الرد (۲۰کد
 ۱۶۵۳)، چال داغ (۲۵کد۱۰۳۱)، هره‌سر (۲۵کد
 ۱۷۲۶)، سال داغی (۳۰کد۱۷۰۴)، کمره (۳۲کد
 ۸۱۱) آذربایجان سینیری، آنزه (۱۸کد ۸۱۰) داغ
 جنگل له بۆرونوب، داشیم باشی/ داش آداسی
 (۲۳کد۱۰۰۰)، جنگل داغی (۲۳کد۱۲۵۲)، وینه
 داغی (۲۷کد ۱۲۸۷) آذربایجان سینیری، ایلدریم
 قیران (۳۰کد۶۳۵) آذربایجان سینیرینین ۲ ک، دوه
 دره سی (۲۵کد ۶۰۰)، سال داغی/ سالساییل (اره‌زین
 کندینده)^{۶۶}؛

کلئیر بۆلگه‌سینین داغلاری (مولان) [آ] آرسنلی داغ
 (۱۶کد۲۰۱۵/جنگل لیکدیر)؛ خانباغی قالاسی (خانباغی
 کندینده)^{۶۶}؛ قَرش قیه‌سی (۲۲کد) ۸۱۵، فرض‌علی
 سنگر (۲۵کد ۷۵۵)، جورانکلو (۲۷کد۷۲۱)،
کلئیر بۆلگه‌سینین داغلاری (میشه پاره) [آ] یول آچان

(۱۰کد۱۶۱۰)، قیزلارداغی (۱۲کد ۲۳۰۳)، هرلی
 (۱۵کد) کلئیر (۱۵۸۵)، توپخانا (۱۷کد ۲۶۱۲)،
 آغداش (۱۸کد ۲۵۵۳)، تک باغ (۲کد۱۵۲۸)، جین
 (۲۰کد ۲۳۷۳)، قاراسوت/روس تیکمه‌سی (۲۰ک-
 گب ۲۸۹۳/ سیلوان جای داغین ب)، سوجرتیه (۲۰ک-
 گب ۲۹۴۶)، آغ چشمه (۲۲کد ۲۶۷۰)، کئچل داغی
 (۲۵کد ۱۴۵۸)، قالاباکی (۴کد) ۲۵۸۲، آنزا
 (اؤیلو و ناپیشتا کندلرینین یاخینیدا ۷کد ۱۱۷۰)،

سئهراما/سهراما (۷کد ۲۷۴۸)؛

کلئیر بۆلگه‌سینین داغلاری (یایلاق) [آ] اوج قارداشلار (بو
 داغ پیره ماشان و اؤتو کندیشاه یوردو کندلری نین
 آراسیندا یئرآلیبدیر)^{۶۶}؛ گوی یورد (۱۲کد ۱۸۰۲)،
 حسنعلی خرمن (۱۲کد ۱۸۸۳)، شاخ داغلان (۱۳کد
 ۲۰۹۲)، هیریشن (۱۴کد ۱۵۱۰/ داغین گوندوغان اتگی
 قالاباشی و گونباتان اتگی قبه‌داشی آدینا معروفدور)، اون
 باسار (۱۴کد ۲۰۵۴)، سنگ مشهدی (۱۵کد ۱۶۱۶)،
 هشته‌سر (۱۵کد ۲۹۴۰)، آندوز (۱۷کد ۱۵۱۷)، دئیوری
 (۲کد ۲۰۰۶)، اؤکوز پیری (۳کد ۱۴۴۲) کلئیر چایی
 داغین ب، اویوقلار (۵کد ۲۰۰۰)، بلش (۶کد ق و
 ۱۸۰۰/ گوندوغان اتکلری جنگلله بۆرونوب)، میخ تیکان
 (۷کد ق و ۱۷۴۳)، پیردره (۲۵کد ۶۸۱)،

کلئیر(خداآفرین-بسطاملو) بۆلگه‌سینین کندلری [آ] قارا
 پاچانلو قیشلاغی (۳۸*)؛ مُحَبَّ علیلو قیشلاغی (۳۶*)؛
 باغیشلو شاه بۇداقلو (۹*)؛ گوی آغاج؛ دۆرمیشان/
 دۆرموشکانلو (۱۶۰*)؛ باسداملی/ بسطاملو (۳۳۰*)؛ شاه
 گلدی (۳۴*)؛ ایسکانلی/ایستکانلی/آ-ی (۴۵۰*)؛ اییده-
 لو(بوْش)؛ قاراآیدی، للله‌لی (۵*)؛ آتالی (۱۴۱*)
 (قو:عطالو)؛ حسنعلی بگلو (۱۹*)؛ ساری یاتاق (۲۰*)؛
 دۆودان/ آ-ی dovdan (۱۴۰*)؛ کاتدالی/کت‌دالی
 (۱۰*) (قو: کدخدالو)؛ ماحموداوا (قو: محمود آباد)؛
 قوْلوبگلو؛ اوجاق کندی (۵*)؛ قوتورلار (۱*)؛ کوسالار؛
 علی خانلو؛ حَسْبَانلی؛ شُجاع خانلو (۱۱۱*)؛ علیوئردی
 اوْشاغی (۴۲*)؛ آغدام(بوْش)،

کلئیر(خداآفرین-شرقی مینجۇوان) بۆلگه سینین کندلری [آ]

قارقوچ مین باشی (*۱۲۰)؛ تاتار/ آ-سی (*۳۷۰)؛ کۆره زه (*۱۲۰)؛ تۆیه لی/دۆیه لی/آ (*۳۵۱) (قۇطوعلى)؛ کئشیش قیشلاغى (*۸۰)؛ وینه (*۷۵۰/مس)؛ تازا کند وینه؛ داش آراسى/ ذلیکلى داش (*۹۰)؛ داش باشی *۳۳۳/ تو+مس)؛ محمود کاغى (*۱۰۰)؛ انوریک/ آ (*۱۳۴) (قۇ: ابریق)؛ گاندیمنا *۷۰/ تو+مس(قۇ: گندم نان)؛ جعفر آباد؛ بابایلى *۴۲؛ جانانلى *۲۸۶؛ اۆروشان/ قارالار (قۇ: اورشان)؛ داراغزی *۵۷؛ حیدرکانلى/ آ *۲۳۵؛ دیریلی *۱۴۰ (قۇ: دریلو)؛ آغ اوغلان *۱۴؛ قاغالی/ قاقالو *۸۰؛ هومان *۱ (قۇ: همان)؛ کیرشان *۱۸۰؛ مافریزلی *۱۳۰ (قۇ: مفروضلو)؛ شوختیلى *۱۷۴ (قۇ: شجایلو)؛ دره جیک *۷۲؛ ساریجالی *۱۰۰؛ علی آباد؛ قاراگۆننى *۸۰؛ مزره یاریقلی؛ پیرئیدان؛ شاه حیدر *۸۰؛ ایمارات/ عمارت *۵۰؛ هومون/ هوم شوؤد/ هوموشون *۶۰ (قۇ: همنشین)؛ مشهدحسنلو *۹۰؛ اؤیلو/ اؤری، سیرخاکمران *۴۰؛ هوش/ هوش/ هۆچ/ آ-سی (*۱۹۰)؛ مشهدی حسینلو (۲۹ کب *۱۸۰)،

کلئیر(خداآفرین-شرقی دیزمار) بۆلگه سینین کندلری [آ]

قاراچی احمدآباد (*۱۶۳)؛ احمدآباد؛ کاوانا (*۸۶) (قۇ: کوانق)؛ مرداناغیم mērdanağim (*۶۴۰) (قۇ: مرداناقم)؛ سرداب (*۱۱۰/ تو+مس)، اؤلو/ اوولی (*۶۸۰) (قۇ: اولیق)؛ چای کندی (*۱۳۰)؛ ضیاءگاه (بوş) (*۳۰)، قاشیقچی (*۱۲۰)، حصى کندی (*۱۵۰)، خایلار (*۱۰۰)، تیروان tirvan (*۹۰)، اوجاق کندی؛ دینه ور (*۳۵۰)؛ دیش- گدیگی (*۲۱۳)؛ خوش تازاهوش، تازا کند (*۱۹۰ مس)؛ خنیه (*۳۳۰)؛ علی بولاغی (*۲۲۰)؛ دارانا (*۵۶۰)؛ کاللا/ اۆزوم کاللا (*۲۳۰)؛ قۇلو کندی (*۱۸۵)؛

کلئیر(خداآفرین-غربی مینجۇوان) بۆلگه سینین کندلری [آ]

عشقملی قیشلاغى/ شام شرفه؛ کیرانلی قیشلاغى؛ کنزهری *۷۰ (قۇ: کنزردو)؛ چوپه دره *۶۰ (قۇ: قلعه چیدرق)؛ لۆمه اسلام (*۹۰)؛ تازا کند اسلام؛ لۆمه ارامنه *۸۰؛ صادق بگلو (بوş) *۱۳۰، آره زین (قۇ: رزین)؛ برزگر *۹۷، ضیاکندی (بوş)، موسی کندی؛ رشیدین (قۇ: رشتین)؛

حسن بگلو؛ آغامیر لو؛ دولاب کیرانلی؛ ابرام سمى/سمیع *۱۵۴؛ پوسیان *۸۹ (قۇ: پسیان)؛ تیموربگلو *۴۱؛ ابراهیم بگلو *۷۹؛ آلاجوجه *۱۲۳؛ اوزان *۱۸۵؛ مشدحسنلو؛ مزره چووان، عاشقلى *۳۰۵؛ کاللا/ آ-سی (قۇ: کلاله) *۱۴۰؛ ساتین/ ستن *۳۴۰؛ مجیددی *۱۵۰؛ قاراتیکانلی *۳۰؛ مراد لواحمدلو؛ شیخ حسینلو *۱۶۰؛ قارتورپاق *۷۰/ مس؛ یوسفلو *۲۰۰؛ آلهرید/ الیرد *۱۸۲؛ عابباس آباد *۲۷۰؛ وایان (قۇ: وایقان مقدس)؛ آینالی؛ قارقوچ؛ بویدوز/ بویدوز *۶۰؛ ایلانکئش *۱۱۰؛ تازا کند (۳۷ ک گب *۱۶۳/ مس)، چؤلن/ چؤلن (۳۲ ک گب *۵۱، کاروانلو (۳۰ ک گب *۷۰، کلمه (۳۶ ک گب *۵۰)، خنیه (۶ ک گب *۱۱۰، قالالو (۱۳ ک گب *۱۷۰)، کاروان (۱۷ ک گب *۹۰)،

کلئیر(خداآفرین-کیوان) بۆلگه سینین کندلری [آ]

(*۳۰۰)؛ هیمیدان (*۱۸۰)؛ چاناقچی (*۵۱)؛ لارجان/ آ-سی (*۱۷۰)؛ خومارلو *۴۰۰؛ پیرئیدان/ کابول آباد؛ اوغاش (*۲۶)؛ همدملی (*۱۰)؛ صفرلو (*۹۱)؛ گئنانلو؛ حسن سلطانلو، قیشلاق پیرانلو؛ بایدی (*۱۳۶)؛ قیزیل یول (*۶)؛ زره نه *۱۷۲؛ لالان/ آ-سی *۱۷۰؛ دده لو؛ آغاکیشیلو؛ شیخلار/ کؤوشن شیخلار صفرلو (*۲۰۳)؛ سیغاسای (*۱۶۰)؛ دایان؛ لۆته جان (*۱۹۰)؛ ایچی دره (*۷۰)؛ دؤیودره (*۱۲۰)؛ آشرف (*۱۹)؛ قلملو (*۴۷ تو+مس)؛ آوانلی/ avanli (*۲۵ مس)؛ تین کندی (*۱۳۰)؛ آسران/ ایسپیران (*۸۸) (قۇ: اسیران)؛ سیغین (*۲۶۰/ تو+مس)؛ آوارسین (*۲۳۳)؛ گاوتین/ گوتین (*۱۴۰) (قۇ: گاواهن)؛ مزره ورنه سر؛ سؤلویپر (*۴۱)؛ پیرئیدان (*۱۰۸) (قۇ: پیرهادیان)؛ کارگران (*۹۱)؛

کلئیر(خداآفرین-گرمه نو/ گرمه دوز) بۆلگه سینین کندلری [آ]

جفر قۇلواوشاغی قیشلاغی (*۲۵)؛ شرفه (*۱۶۰)؛ احمدلو/ آ-سی *۱۵۳؛ امرهلو/ همراهلو؛ خسرتان (*۲۲)؛ قیشلاق یوزقۇیو؛ عنابلو (*۹)؛ محمد علیلو؛ محمد صالحلو؛ پرویزخانلو؛ حسنلو؛ لاریجان *۲۷۰؛ خاتای ابوتراب/ خاتای؛ کؤهولجوک؛ قارلیجا؛ گۆن گۆرمز *۱۸۳؛ باغیراوغلو؛ خلف بگلو/ آ-سی؛ آیری بوجاق

k ک	آذربایجان تورکجه سی	۱۶۱۷	ارک سۆزلۆگۆ	k ک
	قیشلاغی (*۷)؛ حاجی لطفعلی قیشلاغی؛ قوتلوجا/آ-سی (*۱۲)؛ محمودآوا؛ قولوبگلۆ قیشلاغی / آ-سی (*۱۳۶)؛ داغلی قیشلاغی؛ حسن قیشلاغی؛ کئچی قیشلاغی؛ مدینه قیشلاغی؛ آسکیلی / سمدحسنلو؛ شابنده قیشلاغی؛ مددلو قیشلاغی؛ آغ قیشلاق؛ کنگرلو قیشلاغی (*۴۹۱)؛ چاخیرلو قیشلاغی / آ-سی؛ آخمود قیشلاغی؛ کؤهول قوبابا قیشلاقی چوبانلار، ساری دره؛ نره کشش قیشلاغی؛ ینللی / آ-سی؛ اۆزبک قیشلاغی؛ سوْما قیشلاغی؛ اولو قیشلاق / ائولی قیشلاق (۳۷ک ق د ۲۲۱)؛ قیشلاق حسنعلی کدخدالو (۳۴ک ق د ۲۱۱)،	آغجا قیشلاق / آ-سی (*۳۹۵)؛ آباستیق (*۱۵۲)؛ اۆزو (*۲۵۰)؛ پیرکندی؛ پیغان (*۳۷۶)؛ جانی بگلۆ (*۱۱۰)؛ جیغانا / جیغا/آ-سی (*۱۷۰) (قو:جغناپ)؛ چپلپاقلار؛ چیلله خانا (*۲۱)؛ حئیران / آ-سی (*۳۳۴)؛ حسیبه قلیان (*۸۷)؛ دوْمرۆ (*۱۳۰) (قو: دومریق)؛ ریدل ridel (*۱۰)؛ زردوغان (*۹۰)؛ زیلیان (*۱۰۰)(قو:زیریان)؛ سؤهرۆ (*۲۲۰) (قو:سهریق)؛ ساری بۇلاق (*۱۴۰)؛ ساری دره (*۱۳۰)؛ شکرعلی کندى؛ قووشوق (*۱۱۰)؛ قیشلاق کلئیر (*۴۱)؛ قاردیجین (*۷۵) (قو:کاردوجین)؛ کاللا (*۲۷۰) (قو:کلالتی)؛ کورر kür/آ-سی (*۲۸۰)؛ کلی/ی؛ kolı: کۆتلر/ کۆردلر (*۲۷۰)؛ کۆمه(بوْش)؛ کئچی/ی؛ گۆلدلره (*۱۶۵) (قو:گلدرق)؛ گۆلدلره (*۲۸۰) (گلدر)؛ نجى کندى / نجیبه؛ نۆقه دى (*۸) (قو: نوجه ده)؛ وَلندران (*۱۶۰)؛ هئران؛ هورمان / اورمان / هورموغان / آ-سی؛ هینی- آوا/ هیناوا / آ-سی (*۴۵۰)(قو:هناآباد)؛ یارالیجا (*۸۰)؛ یوزبّت / یوزبند (*۳۴۰)؛		
	کلئیر(مرکزی-آبشهمه /آبش احمد) بۆلگه سینین کندلری [آ] آیش احمد (*۷۸۱)؛ آجودان آباد/آژدان آوا (*۴۴)؛ آغامیرلو (*۱۳۲)؛ آغلاغان؛ آللالی/ اللالو (*۱۶۰) (قو:علو)؛ امیرآباد (*۹۴۰)؛ اۆزون قایا؛ اییلی ilyli؛ باش-کلۆو (قو:باش کلان)؛ بالان(*۲۳۷)؛ بختیارلو؛ پیراحمدلو؛ پیرلر / ~ شاه قاسم (*۲۶۰)؛ تره کمه نجف؛ جیغیج؛ چات قایا؛ چاناق (*۱۸)؛ چپر قایا؛ حسنعلی کدخدالو؛ خالان (*۴۶۰)؛ خواجه / خوجا؛ خویارلی / خوییارلو؛ داشلی؛ دیل بیلمز (*۵۰)؛ رۆستم کندى؛ زرییل؛ سردارآباد (*۱۰۰)؛ سؤلدره؛ سیدلر (*۲۰۰)؛ شاملو(کیچیک~ / بؤیوک~) (*۲۳۵)؛ شاه ولی (*۵)؛ شیخلان (*۹۰)؛ صلاح پیه سی (*۶۰)؛ علیشارلو؛ قاتار؛ قاراقایا (*۸۰)؛ قازلو؛ قالا کندى (*۳۱۲)؛ قاراباغلو (*۳۲)؛ قاراداغلو (*۳۱۰)؛ قارادره / آ-ی؛ قاراوانلی (*۷۰)؛ قوش قایاسی (*۲۴)؛ قوشا بولاق (*۸۰)؛ قوشچو بایرام (*۱۲)؛ قوشچو (*۱۵۰)؛ قویتیول (*۷۰)؛ قیشلاق حاج حسین؛ قیشلاق خانلو؛ قیشلاق دارچین؛ قیشلاق قانلی؛ کدخدالی؛ کلانتیر (*۱۱۰)؛ کمه-دره(قو:لمه درق)؛ لوله دره؛ ماللالی (*۳۰)؛ مردلی؛ مزره (*۵۰) (قو:مزرحه اکراد)؛ موتاللی (*۱۵۰) (قو:متعلق)؛ هارناقیشلاق؛ هومۆ (*۱۰)؛	کلئیر(مرکزی-مئشه پارا) بۆلگه سینین کندلری [آ] آغی (قو:آغویه)؛ اؤسکولو؛ بالاسی (قو: بالاسنگ)؛ بالان؛ بیره-زیت/برزی (*۲۸۰) (قو:برزندیق)؛ بیینه دیک/بیینه دى (*۱۲۸)؛ بورنادیل (*۲۷) (قو:برنه دل)؛ پؤهرۆز (*۲۰۳) (قو:بهروز)؛ جوند / شفق (*۱۹۰)؛ چریق(بوْش)، خریل (*۳۰۰)؛ خوینه ری (*۲۱۳) (قو:خواینرود)؛ دمیچی حدّادان (*۲۶۰)؛ زئیوه (*۱۹۰) (قو:زاویه)؛ ساری دره (قو:سردرق)؛ شوخانا/شوخیخانا (قو:شبخانه) (*۱۷۶)؛ شوچاوا/ شجاع آباد (*۷۰)؛ شیرنا؛ طوق / تویق(بوْش) (*۶۰)؛ علی آباد؛ قاراگوئی (*۱۲۰)؛ کله سیر (*۲۵۰) (قو:کلاسور)؛ کولشلی (تکائولی بیرکند) (*۸۵)؛ کییاری/ کییار (*۵۴) (قو: کیاریق)؛ کوه ران (قو:کویران)؛ گلهسی (*۱۷۰) (قو:کلوسنگ)؛ لۆته دى (*۵۰)(قو:لته-ده)؛ لۆله دره؛ محمودآباد (*۳۸۰)؛ مزرگ (*۳۱۰)؛ مکیدی (*۱۹۰)؛ مولوؤد (*۷۰)(بوْش)؛ نبی جان (*۱۰۰)؛ ناپیشتا (*۱۵۰ / تو+مس) (قو:ناپشته)؛ نۆغهدی/بهیشتی-شجاعان (*۲۳۰) (قو:نوجه ده)؛ هجراندوست (*۴۳۰)؛		
	کلئیر(مرکزی-پیغان جای) بۆلگه سینین کندلری [آ] اؤلوی (*۱۴۰) (قو:علویق)؛ احمدآباد تازاکند (*۲۵)؛ ارمینیان (*۸۳)؛ آس / قدیم-جدید (*۳۵۲)؛ آغ دره / تازا-قدیم؛			

ک ک	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۶۱۸	اوک سۆزلۆتۆ	ک k
	هیجه / هجه / آ-ی (*۱۴۰)؛ یشگی قیشلاق (*۶۶۰)؛		تویل (۳۰ کب *۱۶۰)، چاخر لو قیشلاخی (*۴۶ کق د *۶۱۰)، چریق (۱۴ کب *۶۳)، حورمغان (۱۸ کک *۲۱۶)، سراجر لو (۲۸ کک *۵۰۱)، قاراگؤل (۴۶ کک *۱۳)، قالخون (۴۲ کق د *۴۲)، قوردلار (۲۹ کک *۸۰)، قیه باشی قیشلاخی (*۴۵ کق د *۶۳۰)، بوزجا (آبش احمد ۳۴ کق د *۱۱)، کفشن اوی (کووشن ائوی)، (۱ کد *۸۰)، گنچی کاغی (۲۳ کک *۲۰۰)، دلیک یارقان (*۳۰ کق د *۱۰)، قایاداش باشی قیشلاخی (*۳۳ کق د *۱۰۷)، گۆز للی (گۆز للی)، (*۳۱ کق د *۱۲)،	
	کلئیر (مرکزی-مولان) بۆلگه سینین کندلری [آ] آسلان بگلو؛ اۆتو کندلی / اۆتی کندلی (*۴۶۰) (عاشق حسین جوان؛ ین دوغوم یتری)؛ اوجاق خنه یه (*۴۵۰)؛ اؤللو قیشلاق؛ ایسیهار / ایزهاهار / آ-ی (*۶۰) (قو: اسهار)؛ ایمران آباد (قو: عمران آباد)؛ بابایلو (*۱۵۰)؛ باللی بگلی (*۲۵)؛ باشا (*۳۷۰) (قو: بشاب)؛ پالیتلی (*۱۱۰)؛ پیریتلی piritli (*۶۵)؛ پیرگۆرو (*۸۱)؛ پیرلر / آ-ی (*۱۱۰)؛ خان کندلی (*۲۳۰)؛ خانباغی (*۱۸۰)؛ خنه یه کندلی (*۱۶۰)؛ داش قیه باشی؛ دمیرچی / حدادان (*۴۰۰)؛ سوره جَر (*۵۴) (قو: سراجلو)؛ سورمه لی / سیراملی؛ شاه یوردو؛ شیخیملی (*۷) (قو: شخملو)؛ شیریه (*۷۰) (قو: شریق)؛ عبدالرزاق (*۲۳۰)؛ عزیز بگلو (بوش)؛ فتحعلی سلطانلی؛ فرهادلو؛ قاسم کندلی *۲۰۰ / تو+مس)؛ قالالی؛ قایاباشی / بویوک-؛ قلیانساز (*۵۰)؛ قمیش هونو (قو: عون)؛ قیران چایی / قیرلان چایی (*۳۲)؛ کومانان (*۱۶۰) (قو: کمان)؛ کوره-زاییلی (*۱۲۰)؛ گدیکیلی (*۸۰)؛ لومونو / لوموهونو (*۴۵) (قو: لمهونی)؛ ممد حسنلی؛ مولان *۷۰۰؛ یتل دره سی *۱۴؛		کلئیر (مرکزی-یایلاق) بۆلگه سینین کندلری [آ] اسکندرآباد (*۳۴)؛ باغلار (*۱)؛ پیرسَفان / آ-ی (*۱۸۱) (پیره یوسفان)؛ پیره ماشان (*۴۶۰)؛ چای کندلی (*۳۰۰)؛ خسره کاغی (قو: خانه خسرو)؛ دولان (*۱۴۰)؛ سوْما؛ سیران siran (*۹۲)؛ شیروان کاغی (*۵)؛ قُبادلو (*۳۸۰)؛ کۆهوللوک؛ کالان / کلان (*۲۱۰)؛ کوغما (قو: کبودان) (*۱۳۲)؛ کَپیر آوا (*۱۸۰)؛ کلَه کین؛ کَلی قیزی (*۳۹۰)؛ کیشَاد (*۱۳۰)؛ گاوَار (*۳۷۲)؛ گوْوزالان (*۴۶۰)؛ موْغیاس / موْغاس muğiyas / قَدیم - تازا (*۱۵۰) (قو: مقاس)؛ مۆلۆک (*۲۱۵)؛ میان دره (*۲۸۰)؛ هَرؤوشه-خان / آ-ی / ~دره (*۹۲۰) (قو: عربشاه)؛ هوْمای؛	
	کلئیر بۆلگه سینین کندلری (*۱۳۲۰) آماریندا اولان ولی ایندیکی آدلارلا تطبیق اولونمایان کندلر [آ] آرپالیق (۲۱ کک *۲۸۶)، آغکندی (۲۴ کک *۲۸)، ایت گۆنبدی (۳۰ کک *۲۴۰)، باللیجا (۳۳ کک *۲۸۰)،		کلئیت [آ] هشتری ده کند آدی {کل+ایگید: گوجلو ایگید}.	
			کَلْب kəlb [آ] قُروه (حصاری)، هشتری (کندی) ده کند آدی.	
			کلبتین [آ، ع] «کلبتان» بویوک قیسقاچ (فا: ~).	
			کلْبِجَر kəlbəcər [آ] آذربایجان جمهوریتینده رایون آدیدیر.	
			کَلْبِجَه [آ، فا] «کلافچه» سوچلولارین بویوندوروغو (فا: دستبند).	
			کَلْبَه باغیر کندلی [آ] ماکی دا کند آدی.	
			کَلْب kəlp [آ، ت] داواری تئز کؤکلدن بیر اوت آدی.	
			کَلْت kəlt [آ] ۱-اوتلو و سؤل و یش، ۲-قیسا ۳-وئریمسیز ^{۲۲۲} .	
			کَلْت kəlt [آ] خوی دا کند آدی {۱-ت «کلتۆرمک» سؤزوندن کلت سؤزۆ گلینش یئدریر. ۲-کل+تی: کل گؤل، سؤل}.	
			کَلْت kələt [آ] قوْسا، دا آشیریم / گدیگ آدی (۲۷۰۸) ^{۲۴۰} .	
			کَلْتِجِی kəltəci [آ] گَلِجِی، گله جک اولان، خَلَف {گلمکدن	
			کَلْتِکَه kəltəkə [آ] زنجان دا داغ و ماهانشان دا کند آدی {۱-کل+تکه: حئیواندارلیقلا ایلگیلی ۲-کَلْتِجِی}.	
			کَلْتَن / کَلْتَه kəltən [دا] ایری کسک (فا: کلوخ).	
			کَلْتَن لِی [ص، یشل] کسک لی «کَلْتَن لی یش و تارلا».	
			کَلْتِی kəlti [آ] ۱-منشه. ۲-یابانجی ^{۲۲۴} .	
			کَلْجَه kəlcə [آ، فا] کِچِیک کل، بالاجا جامیش.	
			کَلْخُورَان kəlxoran [آ] اردبیل ده کند آدی (شیخ صفی الدین اردبیلی نین آتاسی شیخ جبرئیل ین قبری بو کند ده دیر) {کل+هوران: گوجلو هوریلرین یتری؛ کهرالان}.	
			کَلْدِیای / کَلْدِیگ [آ] انسان آدی، باخ: گلدی+با / بگ ^۷ .	
			کَلَر kələr [آ، دی] سۆرۆنگن لردن بیر تاقیم (یاشیل، آلاجه)، کرتنکه له لرین گنل آدی (فا: سوسمار) lizard {ت، سن	

ک ک	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۶۱۹	ارک سۆزلۆتۆ	ک ک
کلاز< کلمک، گلمک سۆزونه باغلی اولما لیدیر>.	کلاز< کلمک، گلمک سۆزونه باغلی اولما لیدیر>.		آلیناراق فارسجا یادا گتچیدیر<۲-بیر نوع ینلکن لی قاییق	
کلر بالینی [آ،دی] کلر گیللردن ۱،۵ متر اؤزولوقدا بیر جنیس کوپک بالینی <i>squalus squatina</i>	کلر بالینی [آ،دی] کلر گیللردن ۱،۵ متر اؤزولوقدا بیر جنیس کوپک بالینی <i>squalus squatina</i>		{گلمک فعل ایله ایلگی لیدیر}<۳-اکین یئرلری آراسیندا ییغیلان داش کوماسی<قالاق کلمه سینین دیشیلیمیش شکلی>.<۴-[بی] کالاک کلمه سینین قیساتیلیمیش، باخ کالاک، یتیشمه میش قاوون<فا: کالک>.	
کلر گیلر [آ،دی] باش و وُجودلاری یاستی، کؤکس اؤزگک لری چوخ بؤیوک، بوزدوم اؤزگگی اولمایان، آغدنیز و آتلانتیک ده یاشایان بیر کؤپک بالینی نوُعو <i>rhinidae</i>	کلر گیلر [آ،دی] باش و وُجودلاری یاستی، کؤکس اؤزگک لری چوخ بؤیوک، بوزدوم اؤزگگی اولمایان، آغدنیز و آتلانتیک ده یاشایان بیر کؤپک بالینی نوُعو <i>rhinidae</i>		کلک <i>kələk</i> [آ] سرابدا<~>آباد<کند آدی، کند آدی<~>سی<۲۴>.	
کلز <i>kələz</i> [آ،دی] ایری کرتکله نوعو، ایری کلر نوعو<کلر سۆزونون دیشیلیمیش شکلی اولما لیدیر>.	کلز <i>kələz</i> [آ،دی] ایری کرتکله نوعو، ایری کلر نوعو<کلر سۆزونون دیشیلیمیش شکلی اولما لیدیر>.		کلکش <i>kəlkəş</i> [آ] زنجان و میانا دا کند و ابهر ده داغ آدی.	
کلزت <i>kələzti</i> [آ] خیال، سراب<۷>.	کلزت <i>kələzti</i> [آ] خیال، سراب<۷>.		{باخ: کل+کش: کل و اکین یثری، مال داوارچیلیق و اکینچی لیک ساحه سی}<۱>.	
کلسیت <i>kəlsit</i> [آ،لا] بؤلورلاشمیش کلسیوم کربوناتی.	کلسیت <i>kəlsit</i> [آ،لا] بؤلورلاشمیش کلسیوم کربوناتی.		کلک باز [ص] بیج لیک، حیلە گر لیک.	
کلسین <i>kələsin</i> [آ] گلسین، گلیک، خلیفه؛ تۆرکمنلرین، تکه و توختامیش اویماقلاری اولوبالاریندان<۷>.	کلسین <i>kələsin</i> [آ] گلسین، گلیک، خلیفه؛ تۆرکمنلرین، تکه و توختامیش اویماقلاری اولوبالاریندان<۷>.		کلک چی [آ] باخ: کلک باز.	
کلسیوم <i>kəsiyom</i> [آ،لا] اهک داشی<فا: کلسیم>.	کلسیوم <i>kəsiyom</i> [آ،لا] اهک داشی<فا: کلسیم>.		کلک چیلیک [آ] کلک بازلیق.	
کلش <i>kələş</i> [آ] گلیملی، آلیملی، یاخیشیللی، جوان<۷>.	کلش <i>kələş</i> [آ] گلیملی، آلیملی، یاخیشیللی، جوان<۷>.		کلک سیز [ص] ۱-حیلە سیز، دۆز ییچیمده، کلک ایشله مده ن.	
کلش [آ] اردیبلده کند آدی<۱-کل+ائش: گوجلؤ؛ ۲-کولش>.	کلش [آ] اردیبلده کند آدی<۱-کل+ائش: گوجلؤ؛ ۲-کولش>.		کلک قورماق [ل] دۆزن قورماق، آلداتماق، کلک گلمک.	
کلەف <i>kələf</i> [آ،فا] کلاف<یومرو سارینمیش ساپ و اپیلیک، اپیلیک یوماغی، اپ یوماغی<فا: کلاف>.	کلەف <i>kələf</i> [آ،فا] کلاف<یومرو سارینمیش ساپ و اپیلیک، اپیلیک یوماغی، اپ یوماغی<فا: کلاف>.		کلک گلمک [س] حیلە و دۆزن ایشلتمک، آلداتماق.	
کلەف دولشماق [س] چیخیلماز و دولاشیق وضعیت یارانماق.	کلەف دولشماق [س] چیخیلماز و دولاشیق وضعیت یارانماق.		کلک لشمک [ل] حیلە و دۆزن قورماق، آلداتماق.	
کلەف لنمک [بل] یوماقلا نماق.	کلەف لنمک [بل] یوماقلا نماق.		کلک له مک [دا، ل] آلداتماق، کلک گلمک.	
کلەف له مک [ل] یوماقلا ماق، ایپی بیر شئی اؤزه رینه دولماق.	کلەف له مک [ل] یوماقلا ماق، ایپی بیر شئی اؤزه رینه دولماق.		کلکتە <i>kəkətə</i> [آ] بوکان دا داغ آدی.	
کلەفجە [آ] ایپ و ساپ دولما آلتی، سارقاچ، فیرلانقیج.	کلەفجە [آ] ایپ و ساپ دولما آلتی، سارقاچ، فیرلانقیج.		کلکلی <i>kəlkəli</i> [آ] تیکان تپه ده داغ آدی<کل+کل: گوجلؤ>.	
{سن: سوچلولارین بوینونا قویولان ایکی شاخه لی آغاج}<۲۵>.	{سن: سوچلولارین بوینونا قویولان ایکی شاخه لی آغاج}<۲۵>.		کلکیت <i>kəkit</i> [آ] ائیمیر بوینوناعایدیر آدی<م ۱۶ جی قرن>.	
کلەفجە سی پیرتلاشیق دۆشمک [س] ایشی چتین لشمک.	کلەفجە سی پیرتلاشیق دۆشمک [س] ایشی چتین لشمک.		کلکز <i>kəlgəz</i> [آ] قۇبادا داغ آدی<۲۱۳۵>.	
کلەفجە سی قاریشماق [س] ایشی چتین لشمک، دارا دۆشمک.	کلەفجە سی قاریشماق [س] ایشی چتین لشمک، دارا دۆشمک.		کلکە سالماق [ل] کلک ایشه دۆشورمک.	
کلەفیر <i>kəlfir</i> [آ] خیو دا کند آدی.	کلەفیر <i>kəlfir</i> [آ] خیو دا کند آدی.		کلکە قویماق [ل] کلک ایشه دۆشورمک.	
کلەفین اوْجو ناییلماق [س] بیر ایشین سببی بللی اولماق.	کلەفین اوْجو ناییلماق [س] بیر ایشین سببی بللی اولماق.		کلکگی کسيلمک <i>kələgi</i> [بل] کلگی آچیغا چیخماق.	
کلەفین اوْجونو ایتیرمک [س] پیس وضعیتە دۆشمک.	کلەفین اوْجونو ایتیرمک [س] پیس وضعیتە دۆشمک.		کلکگین <i>kəlgin</i> [آ] گلگین، سؤیو قاباران ایرماق<۷>.	
کلەفین اوْجونو نایماق [ل] اله گنچیرمک.	کلەفین اوْجونو نایماق [ل] اله گنچیرمک.		کلکگینی کسمک [ل] کلگینی آچیغا چیخارماق.	
کلەقان <i>kəlqan</i> [آ] اؤجان دا کند و چای آدی. میانا دا کند آدی<گوجلؤ و جسور>.	کلەقان <i>kəlqan</i> [آ] اؤجان دا کند و چای آدی. میانا دا کند آدی<گوجلؤ و جسور>.		کلکگنین اوْستو آچیلماق [س] کلگی آچیغا چیخماق.	
کل قیشلاق [آ] یاستیکند ده کند آدی<باخ: کل>.	کل قیشلاق [آ] یاستیکند ده کند آدی<باخ: کل>.		کللاهی [ص، ظ] اؤز باشینا، سرست، آزاد، ~ دولانماق.	
کلک <i>kələk</i> [آ] ۱-حیلە، فیریلداق، بادالاق، دوزن، بیج لیک، مجازاً دوزنباز، آبتال<فا: مکار>.<کال سۆزونون	کلک <i>kələk</i> [آ] ۱-حیلە، فیریلداق، بادالاق، دوزن، بیج لیک، مجازاً دوزنباز، آبتال<فا: مکار>.<کال سۆزونون		کللج <i>kəlləc</i> [آ] تارۇم دا کند آدی<کل+لیک>.	
			کللر <i>kəllər</i> [آ] سالور بوینوناعایدیر آدی<م ۱۶ جی قرن>.	
			کلله <i>kəllə</i> [آ،فا] باش، تپه<فا: کلله>.<باخ: کل>.	
			کلله پاچا [آ] کسيلمیش قویون و گنچینی باش و آیاقلاری<فا: کلله پاچه>.	
			sheep's head and trotters.	

کله پز [آ] کله پاچا پیشیرن.	کلم لیک [آ] کلم اکیملیش یثر.
کله سر [آ] رزن ده کند آدی.	کلمه [آ] [ع] سۆزجوک، سۆز "کلمه قوشما" wording
کله گۆز [آ] ۱- گۆزو کله سینده، دده قورقود بویوندا بیر یاراتیق آدی، باخ: تپه گۆز. ۲- [مج] هیرسلی، تنز قیزیشان.	کلمه [آ] [ع] سۆزولمه دن بۇراخیلمیش تارلا، باخیمسیز قالمیش باغ ویاخچا ^۲ {کال+ما}.
کله گۆزلوک [آ] تنز هیرسله نن، تنز قیزیشان آدامین خاصیتی، هیرسلی لیک، باخ: تپه گۆزلوک.	کلمه [آ] [ع] کلئیر ده کند آدی.
کله ماغاللاق (ما یا للاق) [فا، ع+کله+معلق] باشی آشاغی سالانمیش، آیاقلاری یوخاری حالدا اولان.	کلمه دره [آ] [ع] خوی دا کند آدی.
کله شمک [قا] کله ایله دؤیوشمک، کله کله یه وۇرماق.	کلمه لیک [آ] سایلی لارا بیر لیکده سۆزون مقدارینی بیلدیریر "بش کلمه لیک مکتوب".
کله له مک [س] کله ایله دؤیوشمک و وورماق.	کلنپور / کلمپور [آ] [بی] تاختاسی آغ و نجارلیقدا ایشله نن، بوی ۳۰-۲۵ m، یاپراقلاری اۆرک بیچیم اینده بیر آغاج (فا: نمدار). <i>tilia. til</i>
کله لیک [آ] باشلیق، دیرکلرین باش طرفلرینی بیرلشدیرن گۆدوک آغاج، چیو، دیرک لرین اۆست طرفینه قویولان بۆیوک باشا بنزر دایاق. ۳- [مج] ترسلیک، یشکه باشلیق.	کلنپور گیلر [آ] [بی] [ایکی چنک لی یتگی سوئو (فا: نمداران). <i>tiliaceae</i>
کلیک (کلیک) [آ] کبودر آهنگ ده کند آدی.	کلنتر [باخ] کلانتر.
کلم [آ] [بی] تۇرپ گیللردن بیرنوع سبزه و حیوان یتیمی، نوعلاریندان: باش کلم (ایری یاپراقلی)، یاپراق کلم (یاپراقلاری سالاد دۆزلمکده ایشله نن یاشیل و گۆی رنگلی)، داش کلم (پیشمیشده ایشله نن یوغون گۆوده لی)، آغ کلم (آغ رنگلی یاپراقلاری سالاد اوچون ایشله نن)، قیرمیزی کلم (قیرمیزی رنگلی یاپراقلاری سالاد اوچون ایشله نن)، دیز کلمی (پیشمیش قاتیان دیز یوسونو)، گول کلم (گول شکلینده، سالاد، پیمیش و تۇرشو دا ایشله نن)، (فا: <i>brassica oleracea caulis</i>) {کل و کلم سۆزلرینین باغلانتی سی یاخین گۆرونور}	کلنجه [آ] قۇبا ده داغ آدی ^{۲۴} .
کلم باش [ص، دا] یشکه و گیرده باشی اولان (کیسه).	کلنجین / کلنکین [آ] [ع] آوج ده چای آدی (کلنجین، اندرجین، قوم دۇزگؤل، <i>syb55</i>)، آوج ده کند آدی.
کلم دولماسی [آ] کلم یاپراقلارینا بوکوله رک، دؤیولموش ات و آیری مخلقات دان حاضرلانا یتمک.	کلنسر [آ] [ع] اؤرمیه ده داغ آدی {کالان+سار}.
کلم دولمالیق [آ] کلم دولماسی پیشیرمگه یارایان کلم یاپراغی.	کلنگ [باخ] کۆلۆنگ، کۆلۆک.
کلم قوردو [آ] کلم لره زیان وئرن قوردجو و بۆجک.	کلوار [آ] [ع] خالخال دا کند آدی {کل+وار}.
کلمات [آ] [ع] سۆزجو کلر (فا: کلمه ها).	کلوان [آ] [ع] شاهسون ائلی بویلا ریندان ^{۳۰، ۱۸} .
کلم گمرداغی [آ] [ع] مرند ده داغ آدی.	کلوان [آ] [ع] کۆميجان دا کند آدی {کل+وان}.
	کلویم [آ] [ع] تارؤم دا کند آدی.
	کلو [آ] [ع] سراب، خیابو بوستان آباد اهر (۲) ده کند آدی {گۆجلو جامیش و کل ^{۲۶} }.
	کلور [آ] [ع] یو: یاشیمتیل ساری [سوآریتما ایشلرینده ایشله نن، هالوژئن لردن، اتوم سایه سی ۱۷، اتوم آغیر لیغی ۳۵.۵، نورمال ایستی لیکده قاز شکلینده، قیسا لتماسی. <i>Cl</i> (فا: کلر) کلور اتور [آ] سوئیا کلور وۇرما آراجی (فا: کلر اتور).
	کلور لاما [آ] سوئو کلور واسطه سیله تمیز له مه (فا: کلر زنی).
	کلور لاما ق [س] میکروبلار دان آریتماق اوچون کلور وۇرماق.
	کلوروز [آ] [ع] بدنین قانیندا آل یووار آزالماسیلا

ک ک	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۶۲۱	ارک سۆزلۆتۆ	ک ک
عمله گلن قانسیر لیق، سارارما خسته لیگی، ساریجالیق.			کله سر / کلەسیر <i>kələsir</i> [آ] زنجان دا چای آدی. ساین قالا دا	
کلوروفیل <i>klorofil</i> [آ، یو: یاشیل یاپراق] بیتگی لرین یاپراق و			داغ آدی. کلئیر و زنجان، اردیبل و آوج ده کند آدی. بیله	
زۇڭ لارینا یاشیل لیق وئرن ماده نین آدی.			سوار و گئرمی ده (کله سیر لو) کند آدی {۱- کل+آسار:	
کلوزت <i>klozet</i> [آ، این] آلفیرنگی تئوالث.			چوخ گوجلو. ۲- گله+ سار: گلینن دۆزلوک {.	
کلوب <i>klub</i> [آ، فر] درنک، تورلو ایش (ایلنجه، ایدمان). اوچون			کله سین <i>kələsin</i> [آ] اؤشونو سالماس داکند آدی {۱- کلاش	
آداملارینی بیر یشره توپلایان قورولوش (فا: باشگاه). club			+ین: کلاش یوینون یوردو. ۲- کل+آشان: گوج آشیلان {.	
کلۇچە <i>kluçə</i> [آ، فا] بیر نوع شیرینی (فا: ~). cookie			کله غایی [باخ] کالای.	
کله <i>kələ</i> [آ] ۱- بوغا، توخوملوق اوچون ساخلانیلان کل،			کله کۆتور <i>kələkötür</i> [آ] ۱- آلچاق اوجا اولان یش، گیریتی	
آختالانمیش و بۆرولمیش جنسلیک کل، باخ، بوغا ۲-			لی چخیستی لی یش (فا: چاله چوله). ۲- [مج] قابا، گوبود،	
اویناش (ارکک اوچون) {باخ: کل {.			یؤندمسیر، یاراشیق سیر، بیچیم سیر.	
کله... <i>kələ...</i> [آ] تک ویا ترکیبی حالدا آذربایجاندا یش آدی			کله کۆتورلشدیرمک [ل] ۱- کله کۆتور ائتمک. ۲- [مج] قابا-	
اولاراق ایشلننیر، باخ: یش آدلاری (ان آزی ۱۵ آد سایماق			لاشدیرماق، گوبودلاشدیرماق.	
اولار). {۱- گله+...: گلینن یش؛ ۲- کل+...: کل یشی،			کله کۆتورلشمک [س] کله کۆتور اولماق، قابالاشماق.	
گوجلو یش، باخ: کله سیر {.			کله کۆتورلۆک [آ] کله کۆتور شئین حالی.	
کله <i>kəllə</i> [آ، فا] ۱- باخ: کله، باش، تپه (فا: کله). head			کله کله به وورماق [س] اؤز اؤزه توققوشماق.	
۲- خالخال، ساوه، رزن، اؤرمیه ده داغ آدی.			کله کله <i>kələkələ</i> [آ، دا] یشنی دوغولموش حیواندان ساغیلان	
کله بک <i>kələbək</i> [آ، دی، ت <کبلی>] کپنک.			آغوز سۆتونون پیشیمی.	
کله بک اوئو [آ، بی] بیر چؤل یونجا نؤعو (فا: نوعی گیاه).			کله کین <i>kələkin</i> [آ] کلئیر ده کند آدی {۱- گله گن: گلینن	
medicago lupalina			یش. ۲- کل+ اکین: حیوان دارلیق و اکین یوردو {.	
کله بک جامی [آ] اتوموبیل لرده اؤن قاپی دا اولان بالاجا جام.			کله گۆن <i>kələgün</i> [آ، ت] تارلا سیچانی جنسندن بیر حیوانچق.	
کله بک چیچکی [آ، بی] ایکلی چنک لی، اودا و سالونلاردا			کله وان <i>kələvan</i> [آ] اؤرمیه ده کند آدی {کل+آوان: گله+وان {	
قویولان سوس بیتگی سی (فا: نوعی گل زیتتی).			کله وانیس <i>kələvanis</i> [آ] خویدا کند آدی {کل+آوان+ز {.	
کله بک گۆزلۆک [آ] سانسیر اولاراق، بوروناتاخیلان گۆزلۆک.			کلهور <i>kəlhur</i> [آ] اهر ده کند آدی {۱- هورریلر گلینن و	
کله جار / کله جر [آ] مرند ده کند و چای آدی {گله+آجار:			واریلان یش. ۲- کل+هور: گوجلو هورریلر {.	
گلینن یشی و بکر یش، کل+آجار: یشی و لۆت یش {.			کله وند <i>kələvənd</i> [آ] ساوه همدان بؤلگه سینده اولان	
کله جوش / کالاجوش <i>kələcoş</i> [آ] بالاجا کوخته شکلینده			باغداد شاهسون ائلی نین اصلی طایفالاریندان بیر سیاییلیر. ^{۹۸}	
دۆزه لن بیر نوع یشمک.			کلین <i>kələhin</i> [آ] زنجان دا کند آدی {کل+آین. گله ین {.	
کله جوش آشی / کالاجوش آشی [آ] مختلف داغ پنجرلریله			کلی <i>kəli</i> [آ] ۱- داش و توپراق ییغراق دۆزه لن اکین سییری	
پیشیریلن بیر نوع آش (فا: نوعی آش).			۲- داشلی و وئرمیسیر تارلا ۳- داغین زیره سی. ^{۲۲۴}	
کله جوش شورباسی / کالاجوش شورباسی [آ] قیزارمیش سوغانا			کلی <i>kəli</i> [آ] کلئیر ده کند آدی، خالخالدا چای آدی.	
سو و دوز تۆکوب قایناداراق اونا قوروت و قورو نعناع			کلی <i>külli</i> [آ، ع] گنل اولاراق، بوتونلۆکله (فا: ~). general	
آرتیلاراق دوزه لن بیر یشمک (فا: نوعی شوربا).			کلیات <i>külliyyat</i> [آ، ع] بیرینین یازدیغی اثر لرین توپلومو (فا: ~).	
کله جی / کله چو [آ، ت، دده] سۆز، دئییش.			کلیان <i>kəlyan</i> [آ] سراب دا کند آدی {کل یوردو {.	

ک ک	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۶۲۲	ارک سۆزلۆتۆ	ک ک
کلیپ klip [آ، این]	گۆرۆتۆلو و تصویری لی اؤخوماق (فا:~).		بویونا عاید ائو. ۲-کۆمچ + اری {.	
کلیس klips [آ، این]	ئنچه شئی بیریرینه تۆتدورماغا یارایان یایی تۆتاج، پنس کیمی آقیبت.		کمارç kemarəç [آ] کارزون (کندیستان لاریندان، ۸ کندی و *۲۶۰۰۰ نفر نفوسو واردیر، اهالی تورک و لر دولار.	
کلیتوریس klitoris [آ، فر]	بیزیر، قادیلیق یشری.		کماکان [ظ، ع] اسکی سی کیمی، اؤنجه دن اۆلدوغو کیمی.	
کلیچه kəliçə [آ]	بو کانداجای، فریدن ده کند آدی {کل + چه}.		کمال / کامال kamal [آ، ع] ۱-دوشونجه perfection ۲-اؤغلا	
کلیسا kəlisə [آ]	باخ: کلیسه، مسیحی تاپیناغی (فا:~) church		ن آدی ۳-اؤرمیه ده داغ آدی. تارؤم، نیشابور، اردبیل و قزوین	
کلیشه kilişə [آ، فر]	۱-باسما قالب، باسما شکیل، باسما چکیم. ۲-بللی بیر چکیم و شکل وضعیتینه گتیریلیمیش		(~آباد): آستانا، کرج، ساوه (کمالو) ده کند آدی (فا:~).	
	هرشئی (سۆزۈ...): (فا: کلیشه). cliché		کمال آقاییوا [یا بازار] ۱۹۳۶م دا نخجواندا آنادان اۆلوب و بیر	
کلیک kəlik [آ]	۱-اسکی آیاق قابی ۲-بگ ائوی {گلمکدن} ۳۴		سیرا نمایشنامه یادگار قویودور.	
کلیک klik [آ، این]	بارماق باسیش ایله اشارت ائلمه ایشی.		کمالات [آ] کمال لار، کرامات (فا:~). accomplishments	
کلیله و دمنه kililə və dəmnə [آ]	اسلامدان اؤنجه کی دؤورلره عاید اولان و چوخراق حیوانلار موردینده اولان		کمال پاشا دادلی سی [آ] اؤن یاغ و یومورتا قاریشیمی قورابه	
	بیر کتاب، بو کتابی بیر سیرا بازارلار اشکانی شاهلارینا		و شکر شربت ایله حاضرلاندان بیر دادلی.	
	منسوب بیلیرلر (دارالتیجان)، بو باره ده پروفئسور		کماله آغاییوا [یا بازار] گونش ۱۳۱۵ (۱۹۳۶م) ده نخجواندا	
	زهتابی نین کتابلاریندا اینجه لهمه لری گۆرمک اولار.		آنادان اۆلدو، تورکجه شعرلری واردیر ۵۲.	
کلیلی kəlili [آ]	مردن ده داغ آدی {کل + ائلی: گوجلو ائل}.		کمالی [آ] (ش ۱۳۲۳-۱۳۷۵) علی کمالی ساوه همدان	
کلیم kəlim [آ، دده، ع]	دانشان، تانری ایله دانیشان.		بۆلگه سینین آد لیم شخصیت لریندن و شاعر لریندن دیر.	
کلیمانوؤزی [آ، یو]	اقلیم بیلیمی.		کمالیزم [اؤزل، آ] آتاتورکجو لوک (فا:~).	
کلینکر klinker [آ، این]	سیمان اۆرتمه ده ایشله ن بیر نوع		کمالیست [اؤزل، آ] آتاتورکجو (فا:~).	
	فیرلانان بویوک اوجاق (فا:~).		کمان kəman [آ، ف] باخ: کم، گم، باخ: کامان.	
کلینیک klinik [آ، یو]	عین زاماندا اؤیرنجی ایشلری ایله یاناشی		کمانچه [باخ] کامانچا	
	عملی مئالجه ایشلری آپاران خسته خانا (فا:~). clinic		کمان کش [آ، ف، ش] اؤخ آتیمجی، اؤخ آتان، اؤخجو.	
کم kəm [ص]	۱-اسکیک (فا: نقصان). ۲- [مج] آز، کۆتۆ. ۲-		کمانگر کلا [آ] آمل دا کند آدی (ک. ق. د. *۳۳۰ ی. تو).	
	آت آغیز لیغی، باخ: گم {ت کم}: خسته لیک؛ ت کمله مک،		کمانه [آ] اؤرمیه ده کند آدی {کومانا: کومان بویو یورد}.	
	کملنمک: خسته لنمک، اؤزۆلمک؛ دیواندا ایشله ن		کماه [آ] سالور بویونا عایدیش آدی (م ۱۶ جی قرن) ۳۵.	
	معنایلا ایندیکی اسکیک و آز مفهوملاری نین یاخین لیغی		کمپ [آ، فر] گئچجی چادیر و قونوت یشری (فا: کمپ).	
	وار، و یتنه اسکی تۆرکجه ده اۆلدوغو کیمی گم و		کمتال [آ] جۆلفاد داغ آدی {کم طایفاسیندان بیر دال} ۳۶.	
	گمیرمک کلمه سینین ده آزجا سییرماق معناسی کم		کمچ kəməc [آ] عسگر، عسگری گۆرۆلی ۷.	
	سۆزونون "آز" معناسیلا بیر کۆکه باغلانیر؛ باخ: گم}.		کمچه kəmçə [آ] ۱-اوزون دسته لی یشکه قاشیق ویا قاب،	
کم باخماق [س]	پیس نظرله باخماق، آیری باخماق.		چمچه، چۆمچه. ۲-بالیق توتماق اوچون اوزون دسته لی	
کم توتماق [ل]	سایماق، اعتناسیز باخماق.		تورلو قاب (فا:~) {باخ: چۆمچه}.	
کماجری [آ]	هشتری ده کند آدی {۱-کۆم آجری: آجیرلو		کمجه [آ] سۆمقاییت، دا داغ آدی ۴۰.	
			کمچی kəmçi [آ] مرند ده داغ آدی (قو: کیامکی) {بو کلمه	
			داغ آدی اولاراق قام/قامچی سۆزونه باغلیدیر و خالق	

ک ک	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۶۲۳	ارک سۆزلۆتۆ	ک k
	دیلینده کمچی شکلینده دیر ^{۱۴} .		سۆز ویا افاده "آرتیق من بو آجی کنایه لردن اؤساندیم".	
	کمچیگ <i>kəmçik</i> [کم ناقص، اسکیک (فا: ناقص).		کنایه ^۲ [آ، ع] آذربایجان تورکجه سینده بو نوع قوشقودا شاعر	
	کمدی [باخ] کومئکدی.		کنایه شکلیده منظورونو بیلدیریر، اؤستو اؤرتولو سۆز	
	کمر <i>kəmə</i> [آ، فا: باخ: کم، گم] بئل باغی، قاییش (فا: ~) <i>waist</i>		(فا: کنایه). اؤرنک: "آی آغالار بیر زمانه گلیبیدیر. آلا قارقا	
	کمر... <i>kəmə...</i> [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یئر آدی اولاراق		شوخی ترلانی بینمز. اوغوللار آتانی قیزلار آتانی. گلینلرده	
	ایشلنیر، باخ: یئر آدلاری (ان آزی ۲۱ آد سایماق اولار).		قاینانانی بینمز، عاشق عایباس ^{۷۳، ۷۴} (فا: ~).	
	کمر بالیغی [باخ] آی بالیغی.		کنبه <i>kənpə</i> [آ، بی، ت] بیر اوت آدی.	
	کمردی [آ] قازاخ، دا کند آدی ^{۲۴} .		کنت <i>kənet</i> [آ] ایکی سرت جیسمی بیریریینه باغلاماغا	
	کمره له مک [ل، دا] گۆبره له مک، تزک حالینا گتیرمک.		بارایان قیوریک متثال پارچا ^۲ .	
	کمسیک <i>kəmsik</i> [باخ: کم، گم] ۱- چاتیشما یان، علاوه اندیلمه		کنت لنمک [بل] کنت له مک ایشی گؤرولمک.	
	لی اولان حصّه و پارچا "کمسیگی وار" ۲- ایت قلاده سی.		کنت له مک [ل] کنت له بیریریینه باغلاماق.	
	کملیک <i>kəmlik</i> [آ] آز لبق، اسکیک لیک، چاتیشماز لبق.		کنت له نیش [آ] کنت لنمک ایشی.	
	کملیک بولاغی <i>kəmlik bulağı</i> [آ] اهر ده داغ آدی.		کنتل [باخ] کونترول.	
	کمند [آ، فا: باخ: کم، گم] آوی توتماق اوچون اوزون ایپ.		کنت لی [ص] کنتی اولان.	
	کمند <i>kəmənd</i> [آ] فیروز کوه دماوند، رزن (ان) ده کند آدی.		کنج [آ، فا: باخ: کونج.	
	کمند قایا [آ] قازاخ، دا داغ آدی ^{۲۴} .		کنجک <i>kəncək</i> [آ] کاشغرلی دؤورو چین تورکوستانیندا	
	کمونیسست / کمونیسسم <i>komonist</i> [باخ] کومونیسست		تۆرکلشمیش بیر طایفا آدی ^{۱۲} .	
	کمیاب <i>kəmyab</i> [ص، فا] آز تاپیلان (فا: نادر). <i>rare</i>		کنجینه <i>kəncinə</i> [آ] همدان دا کند آدی.	
	کمیت <i>kəmiyyət</i> [آ، ع] ۱- مقدار، سای. ۲- فیزیکی و ریاضی		کنجک [آ] گنجیق، گنج ^۷ .	
	باخیمیندان، اؤلچمک و حسابلاماق ممکن اولان هر شی		کنجلییو <i>kənçliyu</i> [آ] اوغوز بگلری نین، اؤز للیکلّه گۆز	
	اؤچون وئریلن مقدار.		قورولتایلارین دان سؤنراکی توی و شؤنلرده، کندی	
	کمیگ <i>kəmik</i> [باخ: گمیگ] سۆمۆک.		ماللارینی یاغمالایب (اهدا ائدیپ)، خالقا داغیدیلماسی	
	کمیینه <i>kəminə</i> [ص، فا: باخ: کم، گم] آز، لاپ آز.		اؤچون قوردوقلاری بؤیوک سؤفرا؛ یاغما سؤفراسی ^۷ .	
	کمیینه، [یازار] (ش ۱۲۱۹-۱۲۷۶) فاطما خانیم کمیینه شوشادا		کنجووا [آ] خیوا دا کند آدی.	
	آنادان اولوب و چوخلو تۆرکجه شعرلری واردیر.		کند <i>kənd</i> [آ] ۱- کؤی، بالاجا یئرلشیم یئری ده (فا: ده).	
	کمیینه ^۲ [یازار] محمد ولی کمیینه (۱۸۴۰-۱۷۷۰) یوخسوللار		<i>village</i> ۲- شهر، اؤز، بؤیوک یئرلشیم یئری (فا: شهر).	
	حاقیقیندا چوخلو شعر، لطیفه و طنزلری واردیر.		<i>town</i> [بوکلمه دیواندا "کن، کند، کنت" شکلینده و	
	کن <i>kən</i> [آ] ابهر (اؤستو)، ساووجیولاق (جالو) ده داغ		سنگلاخدا "کینت، کیند" شکلینده ایشلنن، بعضیلری	
	آدی. تهران دا (سؤلوقون) چای آدی.		هنچ بیر تاریخی سند اولمادان و عتدالا کلمه نین کؤکونو	
	کنار <i>kənar</i> [آ، فا] ۱- قیراق، قییی. ۲- باشقا، اؤزگه.		سؤغدیجه "کندن" سؤزونه باغلا بیرلار و بئیله یورومون کی	
	کنار [آ] کازرون (تخته)، شیراز (طویله) دا کند آدی.		قازیلان یئر و ماغارا آتلامیندا دیر، بو یورومون یانلیش	
	کناره <i>kəna'rə</i> [آ] معمولاً جوت توخونان دؤشه نک نؤعو.		لیغینا دایر مختلف قانیت و دلیللر واردیر: ۱- تۆرکجه ده	
	کنایه <i>kinayə</i> [آ، ع] اؤستو اؤرتولو و ایکی یانلی معنا وئرن		اویماق کلمه سی وار کی بالاجا یئر له شیم یئرلرینه دئییلیر	

و کؤکونه باخدیقا اویولان داغ و یثره دئییلیر و یوخاریداکی باخیملا بالاجا یثرله شیم اوچون قازیلان یثرین معادلیدیر و اگر بو مطلبه باخارساق دئییه بیلرک اسکی تورکجهده اویماق کلمه سی یاقین ایدی و نیاز یوخ- اؤیدو بونون یثرینه همان آنلامدا آیری بیر کلمه یاقین صورتده و بوتون تورکلرین ایچینده یاییلسین. ۲- دیواندا کند سؤزو گئیش یثرله شیم یثرلرینه و اؤزل لیکله شهر اوچون سؤیله نیردی، بونشان وئیریک اویماق کلمه سیندن فرقلی اولاراق اویماق دان بؤیوک یثرلر اوچون ایشله نیردی و بؤآنلامی نظره آلاساق دیواندا "کنگؤتمک" (گئیش لتمک) و سنگلاخدا "کینگ، کینگلتمک" (گئیش گئیش لتمک) و ایندیکی دئییشده گئن و گئنتمک و گئیش لتمک بو کلمه نین کؤکو اولمالیدیر. ۳- کند سؤزو تاریخ بؤیو گئیش بیر بیچیمده تورک ائلری ایچینده ایشله نیردی حال بوکی آیری دیللی ائل لرده چوخ آز و نادیر حالدا و فقط تورکلره باخین قونشو یثرلرده ایشله نیردی. ۴- بو کلمه نین آیری دئییشیک شکیللریده چوخ یاقین اولاراق تورکجهده ایشلنمکده دیر و گؤستیریک بو کلمه نین کؤکو تورکجه اولاراق تۆره نیب (کندی: اؤزو: انسانین اؤز بؤیوکلوغو و بوتونو، اگر کنگیتمک کلمه سینین دیواندا مشورت اتمک معناسینی نظره آلاساق بو موضوع آیدینلاشیر، کندیر: هؤرولن بؤیوک ایپ، (بو کلمه لرده قازماق آنلامی گؤرونمور)، کندؤک: گئیش کۆپ و قاب، معمولی بالاجا و الده کی قابلاردان چوخ بؤیوک و گئیش اولان قاب). ۵- یوخاری سؤزلره باخارساق کینگ، کنگؤتمک و کینگلتمک سؤزلرین کؤکو "کن" (گئن) سؤزودور کی "د" اکی ایله کند شکلینه گلیب، بوجور اؤرنکلری آیری کلمه لرده گؤرمک اولار: (کؤنمک: کؤند، یؤنمک: یؤند، یوندم) ۶- کلمه نین کؤکونو آیری قاینقلار باغلایانلاردا وار (اؤرنک اوچون: تورکجه اؤس، اؤز، خوژ، هؤز، هؤن، گون، گؤند، کند: نوید ۱۷۲) ۶- فارسجا سؤزلوکلره باخارساق بو قاورام داها دوزگون گؤرسه نیر، دهخدا سؤزلوگونده بو کلمه یه بنزر سؤزلری گؤرمک اولارکی-

آندراج و ناظم الاطبا و برهان قاطع سؤزلوک لریندن آلینیپ و هامی سیندا، بؤیوک و گئیش مفهومونو گؤروروک و هئچ بیرینده قازماق آنلامی گؤرسنیر (کندر: مدینه، کندو: بؤیوک کوپ) (آری کؤپو معناسی بو کلمه نین چوخ یثنی معناسیدیر)، کندیر: بؤیوک ائششک، کندیره: قالینلیق و بؤیوکلوک، کنتاو: چوخ گؤجلو و برک ایپ، البته بونادا اشاره اتمه لی ییک بو دیللرده بو کلمه لر چوخ اسکی کلمه لر ساییلمیر ۷- تحلیلی آوروپادیلرینده ایشله ن بنزر کلمه لرده بؤیوکلوک و گئیشلیک مفهومونو گؤرمک اولار، کنت: بؤیوک بریتانیانین اناسکی و بؤیوک بؤلگه سی، کنت: اورتا یوزیللرده فرانسه ده بؤیوک عسگر باشچی سینا دئییلیردی. ۸- اوستده کی دلیل لرین یانی سیرا ان مهم قانیتلاردان بؤدورکی ایران کند لرینی آراشدیریرکن آیدینجا بؤ موضوع نو گؤرمک اولورکی ایرانین تۆرک اولمایان بؤلگه لرینین هئچ بیر یثرینده بؤ آدا راست گلینمیر و بوتون ترسینه تۆرک بؤلگه لرینده سیخ سیخ بؤ آدی گؤرمک اولار و اگر عموم تۆرک دؤنیاسیندا اولان آدلاریدا نظرده توتارساق بؤ سؤزون یاقینلیغی بوتون تۆرک سؤزو اولماغینا بؤیوک ثبوتدور ۹- دیواندا (۳جو جلد ص ۱۵۰) یازیر: "بوشهر لرین هامیسی (ماورالنه ر شهر لری) تورکجه اولان کند سؤزیله دوزلمیشدیر، بولاری تورکلر دوزلدهرک آدلارینی دا اؤزلری قویموشدولار" ۹- سون اولاراق معناجا بیله دؤشونمک اولورکی تۆرکلر کؤچه- لرین اوتوردوغو یثرلره اویماق، اویا ولی دایمی اوتوراقلی یثرلشیم یثرلرینه، داش، کریچ کیمی مصالح دن دوزه لن یثرلره کند دئییلر، آیدیندیرکی ایلک شهرلر بالاجا یثرلر ایدیلر و بؤیویه رک ایندیکی بؤیوک شهرلر حالینا گلیلر.

کند [kənd] [آ] گرمسار و کلئیر ده داغ آدی.

کند آدلاری [آ] ایران اؤلکه سینین تۆرک بؤلگه لرینده اولان کند، داغ و چای آدلاری آشاغی داکی شهرلرین آدلاری آلتیندا قئید اولونوبدور و بوتون کندلری بؤ آدلارا رجوع ائده رک گؤرمک اولار (آلت خطلی شهرلر اوچون یالنیز داغ و چای آدلاری وئریلیبدیر، بو شهرلرین کند آدلاری

ک ک	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۶۲۵	ارک سۆزلۆتۆ	ک ک
	اۆچون او بۆلومده وئریلن شهر آدینا رجوع ائتمک اولار):		کنداؤیا [آ] آغسو، دا کند آدی. ^{۲۴۰}	
	آباد، آبی، آذرشهر، آستارا، آستانا، آشتیان، اصلاندوز، آخ‌قلا، آمل، آوج، آیدویش، آبهر، اراک، اردبیل، اردکان، ازنا، اسدآباد، اسفراین، اسلام‌آبادغرب، اصفهان، اقلید، انزلی، اوْجان، اوزمیه، اوسکو، اهر، ایلام، اینچه‌بۆرون، باجگیران، بازارماسال، بانه، باهار، بجستان، بجنورد، برازجان، بروجن، بم، بیناب، بوشهر، بوکان، بوئین‌زهر، بهشهر، بی‌بی‌شیروان، بیجار، بیرجند، بیله‌سوار، پاهو، پیرانشهر، تاکستان، تبریز، تربت‌جام، تفرش، تیکان‌تپه، تویسرکان، تهران، جولفا، جوغائتی، جهرم، چاران، یاستیکند، خالخال، خرّم‌آباد، خرّمدره، خمین، خوی، خیاو، فریدن، داشلی‌بۆرون، دامغان، درگز، دلیجان، دماوند، دیواندره، رامسر، رامهرمز، رامیان، رزن، رشت، رفسنجان، رودبار، رودسر، زنجان، ساری، ساوه، ساوجبولا،ق، ساین‌قلا، سبزوار، سراب، سرخس، سردشت، سقز، سالماس، سلطانیه، سمیرم، سنندج، سولدوز، سونقور، تاروم، شاندرمن، شاهرود، شاهی، شبستر، شهرضا، شهرکرد، شهریار، شیراز، شیروان، صحنه، ضیاء‌آباد، طوالش، علیشاه‌عوض، فرمهر، فریدن، فریمان، فسا، فومن، فیروزآباد، فیروزکوه، قئیدار، قروه، قزوین، قوْچان، قوم، قوشاجای، کازرون، کاشان، کامیاران، کبودگنبد، کبودرآهنگ، کرج، کرمانشاه، کرمان، کلئیر، کنارخته، کنگان، کنگاور، کوچصفهان، کوئیمجان، کیوی، گترمی، گرگان، گرمسار، گمیشان، گنبد، لار، لاهیجان، لردکان، لنگرود، ماسال، ماک، مانه، ماهنشان، محلات، مراغا، مرند، مروتشت، مریوان، مشهد، ملایر، ملیکان، میانا، مینودشت، نمین، نوخندان، نور، نورآباد، نوشهر، نهاوند، نیر، نیریز، نیشابور، ورامین، ورزقان، هتیس، هشتیر، هشتیری، هیشنین، همدان، هوراند، هیر.		کنداؤستو [آ] مراغا و زنجان دا داغ آدی.	
			کندال / کندهال kəndal [آ] ماک‌ی‌دا کند و رودباردا داغ آدی.	
			کنداؤ / کنداؤو [آ] قروه، قئیدار و اهر ده کند آدی. ساوه-نوبران (~ / ابراهیم آباد) دا کند آدی. زنجان دا داغ آدی {پهلویچیلر عمد اولاراق گنداب (پیس سو) شکلینده یازیرلار حالبوکی بو سۆز کند و آو سۆزیله ایلگیلیدیر و معناجا آوی چوخ اولان کند دئمکدیر}.	
			کندباشی [آ] کندی دولاندیران، کندین بۆیوگو (فا: دهدار، کد خدا). governor of a rural district	
			کندبۆلگه سی [آ] بیر کنده باغلی اولان اکین یئرلری و یوللار و داغلیق اولاق لاری و بنز یئر لر (فا: دهستان).	
			کندبۆیوگو [آ] کندباشی (فا: کد خدا). headman	
			کندبولاغی kəndbulağı [آ] کبودرآهنگ ده کند آدی.	
			کندبه کند [ظ] کند کند.	
			کندتاتا kəndtata [آ] قئیدار دا کند آدی.	
			کندتپه kəndtəpə [آ] قروه-گۆل‌تپه ده کند آدی.	
			کندج kəndəc [آ] اراک-طرخوران دا کند آدی.	
			کندجیک [آ] کیچیک کند.	
			کندجیز [ص] کند "داغین آنگینده بیر کندجیز واریدی".	
			کندچی [ص] کتچی، کندد یاشایان "کندچی قیز، کتچی قیز".	
			کندچی لیک [باخ] کتچی لیک.	
			کندخوره [آ] آذربایجان دا کند آدی. ^{۲۴۱}	
			کندداش / گنداش [آ، ص] بیر کنددن اولان، هم کندلی.	
			کندروک [آ، ده] دریدن قایریلان چۆرک قابی.	
			کندسایاغی [ص، ظ] کند تیپلی، کت ییژی، کند طریزینده "کندسایاغی ائو".	
			کندسل [ص] کند له ایلگیلی.	
			کندکسک / کتکسک [آ] کنداؤیا یا یایشیق دوزلوک یئر لر.	
			کندکند [ظ] کتدن کنده، بو کتدن او کنده "دولاشماق".	
			کندلج [آ] خیاو دا کند آدی.	
			کندلرین دییشیمی [آ] آذربایجان بۆلگه‌سینده کندلرین دییشمه‌سی ایکی‌شکیلده اولور، بیرسیرا کندلرده اها لی‌نین	
			کندآراسی [آ] کندلرین آراسیندا اولان و یئر له شن "کند آراسی یوللار آسفالت اولما لیدیر".	
			kəndal [آ] سوّمقاییت دا جای آدی. ^{۲۴۲}	

ک k	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۶۲۶	ارک سۆزلۆتۆ	ک k
بۇیوک بۇلومو ویا گنج نسلی کؤچور و جمعیتده آرتیش گۆرسنمیر ویا آزالما اۆز وثریر و بعضاً کند کَلّی حالتده - داغیلیب آرادان گئدیر، بۇ شکل دیشمه یه عموماً، جمعیتی مطلق حالدا تۆرک اولان بۇلگه لرده راست گلیریک، شرقی آذربایجان، اردبیل، زنجان و قزوین و همدانین شرق طرفلری بۇ دیشیم ایچهریسینده قرار تاپیر. ایکینجی حالتده کندلرده اثتیک دیشیمی اۆز وثریر و بیرینجی حالتین ترسینه جمعیت آزالماسی اۆز وثرمیر ولی اهاالی اثتیک لاحاظدان دیشیمه اؤغرایر، غربی آذربایجان، بیجار، قروه، همدانین غرب ناحیه لری؛ و مخصوصاً تۆرکلرین سینیر بۇلگه لری بۇ جور دیشیمه معروض قالیرلار، البته غربی آذربایجان بۇلگه سینده بۇ دیشیم ان شدّت لی شکیلده اؤزونو گۆسته ریر؛ مسلماً بۇ دیشیملرین شکلی و بۇلگه لری توپلومسال و اجتماعی جهتدن آراشدیریلمالیدیر، و بۇ ایش دؤولتی ویا اداری تشکیلات سوییه سینده اولمالیدیر و مختلف اؤزمانلارین قاتیلماسیلا چۆزوله ییلن بیر مسئله دیر، بۇرادا بوجور آراشدیرمالار اۆچون ذهنلری مشغول ائده بیله جک سوال لارا اشاره اولونور. ۱- نییه عموماً تۆرک کندلرینین جمعیتی و مخصوصاً جوانلاری شهرلره و مخصوصاً ایرانین ایچ بۇلگه لرینه کۆچ ائدیرلر، ۲- آیا اکینجیلیک و مالدارلیق ساحه سینده مختلف سرمایه یاتیریمی چۆزوم اولایلمزمی؟، بیر حالداکی اکینجیلیک و مالدارلیق بۇ مملکتین و ملتین اصلی یاشایش قایناق لارینداندیر مسلماً بوجور برنامه لر هم خود کفالیق لاحاظیندان مفید اولاییلر و هم کند اهاالی سینه ایش یارادایلر. ۳- نییه بیرسیرا شهرلر، کندلر طرفیندن دیشیمه معروض قالیر، بئله کی ایلکجه بیر شهرین بوتون کندلری دیشیمه معروض قالیر و ائله بۇلگه دۆزه لیرکی شهرین وسطی تۆرک ولی اطراف آیری اثتیک لردندیر، بو اولای لار گۆنلیک لاحاظدان دقت چکیجیدیر، البته بۇ حرکتین نتیجه سینى آچیقجا مثلاً بۇکان و شیروان شهرینده گۆرورک، بۇ شهرلر ۱۳۲۰ده تۆرک شهرى اولاراق اطرافیندا تۆرک کندلریده قئید	اؤلونموشدور ولی ایندیلیکده منظره دیشمکده دیر. کندلشمک [س] کندحالینا گلمک، یئرله شیم یئر حالینا گلمک کندلی/کنتلی/کنددی [آ،ص] ۱- کندده یاشایان، کندچی، کند اهلی. ۲- کند داش، کت داش (فاروستایی). villager کندلی کسکلی [آ] کندلی. کندلی لیک/کنتلی لیک [آ] کند اهلی اولما، اکینچی لیک. کندمالا عیسی [آ] سۆلدوز دا کند آدی. کندو kəndü [آ] بال کندوسو، بال پتگی (فا: کندو). beehive کندول kəndül [آ] اوجان دا کند و داغ آدی {کندو کیمی وثریملی یئر}. کندوز [آ] نفّس، جان، رۇح. کندووان kəndüvan [آ] اوسکو، اردبیل و کرج ده چای آدی. اردبیل، تبریز، سراب و میانا دا کند آدی {کند+آوان: کند/شهر و یئرلشیم بۇلگه سی}. کندووالان kəduvalan [آ] تبریز ده داغ آدی. کنده [آ] گئرمی و اهر ده کند آدی. کندی kəndi [آ] ۱- اؤزو، اؤز، بیرینین ویا نسنه نین ذاتی، اصل اؤزل لیگی. ۲- اؤز لوگونده (فا: شخصاً). personally ۳- ایچینه تاخل و اؤن کیمی شیلری ساخلماق اۆچون تاختا ویا خود پالچیقدان قایریلمیش قاب ”بوغدا کندیسی“ ت {کتو؛ باخ: کند}. کندی [آ] شامخور داغ آدی (۱۶۰۰) ۴. کندیانی [آ] کندیاخین لیغیندا اولان هرشی ”کندیانی اوتلاق“ کندی باشینا [ظ] اؤزباشینا. کندیر kəndir [آ] ۱- یوغون ایپ، کنف و چده نه لیف لریندن توخونان ایپ، بۇیوک اؤرکن (فا: ریسمان) string. rope ۲- [آ،بی] کندیراؤتو {سن، گئئیش (کن) سۆزوندن، باخ: کند}. کندیراؤتو [آ،بی] بیر نوع کنه ویر، مینا چیچگی گیللردن، عطیرلی بیر چیچک نوعو و زینقرۆسوو گوّلری اولان بیر بیتگی (فا: کنف). calamagrostis. ver. abutilon کندیرباز [آ] ۱- ایپ اوستونده اوئیایان و گۆستری گۆسته رن کیمسه، آکرویات. ۲- [مج] فیریلداقچی، اوپون باز.			

ک ک	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۶۲۷	ارک سۆزلۆتۆ	ک ک
کندیر بازلیق [آ] ۱- آکروپاتلیق، ایپ اوستونده اویناما و گۆستری گۆسته رمه، کندیر بازی ایشی و پشه سی. ۲- [م] فیریلداقچی لیق، او یون بازلیق.	کندیر بازلیق [آ] ۱- آکروپاتلیق، ایپ اوستونده اویناما و گۆستری گۆسته رمه، کندیر بازی ایشی و پشه سی. ۲- [م] فیریلداقچی لیق، او یون بازلیق.		کنکاش kənkaş [آ، فا] آختاریش، مشورت {باخ: گنشمک}.	کنکاش kənkaş [آ، فا] آختاریش، مشورت {باخ: گنشمک}.
کندیر چی لیک (فا: بندبازی). rope-dancing	کندیر چی لیک (فا: بندبازی). rope-dancing		کنکان kənkan [آ] قویو قازان، قویوچو {فا: چاه کن}.	کنکان kənkan [آ] قویو قازان، قویوچو {فا: چاه کن}.
کندیر قاییش [ص] برک و مُحکم.	کندیر قاییش [ص] برک و مُحکم.		کنگان kəngan [آ] بوشهر یاخینیدا بیر یئر آدی.	کنگان kəngan [آ] بوشهر یاخینیدا بیر یئر آدی.
کندیر قاییش اولماق [س] یاپیشیب اؤتورمه مک، بۇراخاماق "اوغلان کندیر قاییش کیمی قیزدان آل چکمه دی".	کندیر قاییش اولماق [س] یاپیشیب اؤتورمه مک، بۇراخاماق "اوغلان کندیر قاییش کیمی قیزدان آل چکمه دی".		کنگان بۆلگه سینده تۆرک کندلری [آ] باریکو (۱۲۶ ک گد * ۱۰۰/۱ تو)، آب شۆلی (۱۹ ک گد * ۱۹۰/۱ تو)،	کنگان بۆلگه سینده تۆرک کندلری [آ] باریکو (۱۲۶ ک گد * ۱۰۰/۱ تو)، آب شۆلی (۱۹ ک گد * ۱۹۰/۱ تو)،
کندیر گۆه نی [آ، بی] خالق طبابتینده ایشله ن بیرنوع بیتگی ۳۶.	کندیر گۆه نی [آ، بی] خالق طبابتینده ایشله ن بیرنوع بیتگی ۳۶.		کنگاور kəngavər [آ] تارۇم دا کند آدی.	کنگاور kəngavər [آ] تارۇم دا کند آدی.
کندیر گیللر [آ، بی] تاجسین، ایکی چنک لیلردن بیر بیتگی سو یو، اؤرنک "کندیر، شربتچی اوتو"، باخ: ابه کۆمه جی سولار.	کندیر گیللر [آ، بی] تاجسین، ایکی چنک لیلردن بیر بیتگی سو یو، اؤرنک "کندیر، شربتچی اوتو"، باخ: ابه کۆمه جی سولار.		کنگاور-کرمانشاه بۆلگه سینده تۆرک کندلری [آ] کارخانا (۳ کد * ۸۰)، قارلوق (۱۲ ک گد * ۷۷/۷ طاقلو ائلی)،	کنگاور-کرمانشاه بۆلگه سینده تۆرک کندلری [آ] کارخانا (۳ کد * ۸۰)، قارلوق (۱۲ ک گد * ۷۷/۷ طاقلو ائلی)،
کندیستان kəndistan [آ] کند یئر لری (فا: دهستان).	کندیستان kəndistan [آ] کند یئر لری (فا: دهستان).		کنگر kəngər [آ] ۱- باخ: کنگرلر ۲- بصره کؤرفزینین ایلکین آدی (فا: خلیج فارس).	کنگر kəngər [آ] ۱- باخ: کنگرلر ۲- بصره کؤرفزینین ایلکین آدی (فا: خلیج فارس).
کندیل [آ] کؤنول، کؤنوللو، تمیز اۆرکلی؛ باخ: کندیر.	کندیل [آ] کؤنول، کؤنوللو، تمیز اۆرکلی؛ باخ: کندیر.		کنگراس [آ] خزرتورک بیر لیگی ایچینده یئر آلان بیر بو ی.	کنگراس [آ] خزرتورک بیر لیگی ایچینده یئر آلان بیر بو ی.
کندیلیک [آ] اؤزلۆک، بیرنسنه نین وارلیغینی دۆزلدن شئی.	کندیلیک [آ] اؤزلۆک، بیرنسنه نین وارلیغینی دۆزلدن شئی.		کنگراوتو [آ، بی] زوغلاری خوروشلوق اوچون الوثریشلی (فا: کنگر). cardeus [کنگل شکلینده ده یازیلیب و قانقال سۆزوندن دییشمیش اولاییلیر، باخ: قانقال]	کنگراوتو [آ، بی] زوغلاری خوروشلوق اوچون الوثریشلی (فا: کنگر). cardeus [کنگل شکلینده ده یازیلیب و قانقال سۆزوندن دییشمیش اولاییلیر، باخ: قانقال]
کندی لیگیند لیک [آ، فلسفه] اؤز لویوندن لیک، ائشیگینده یوخ اؤز ایچینده گرچک له شن ائتگین لیک.	کندی لیگیند لیک [آ، فلسفه] اؤز لویوندن لیک، ائشیگینده یوخ اؤز ایچینده گرچک له شن ائتگین لیک.		کندی لیگینده [ص] اؤز لوگۆنده، آیریلاریندان تاثیر آلمادان.	کندی لیگینده [ص] اؤز لوگۆنده، آیریلاریندان تاثیر آلمادان.
کندییم [ض] اؤزوم (فا: خودم). myself	کندییم [ض] اؤزوم (فا: خودم). myself		کندیجه [ظ] اؤزونجه، اؤزونه گۆره، کندینه گۆره.	کندیجه [ظ] اؤزونجه، اؤزونه گۆره، کندینه گۆره.
کنزه kənzə [آ] اردییل ده کند آدی {۱- کنگشمک دن کنگه/کنزه، گنیش یئر. ۲- سۆسلو بیر چین قُماشی}.	کنزه kənzə [آ] اردییل ده کند آدی {۱- کنگشمک دن کنگه/کنزه، گنیش یئر. ۲- سۆسلو بیر چین قُماشی}.		کنزه نه kənzəne [آ] تبریز ده کند آدی {باخ: کنزه}.	کنزه نه kənzəne [آ] تبریز ده کند آدی {باخ: کنزه}.
کنزی kənzi [آ، ت] رنگلی بیر چین قُماشی.	کنزی kənzi [آ، ت] رنگلی بیر چین قُماشی.		کنسکو kənəsku [آ] شاهرود-نردین ده کند آدی {باخ: کنزه}.	کنسکو kənəsku [آ] شاهرود-نردین ده کند آدی {باخ: کنزه}.
کنش / گنش kənəş [آ] استشاره، مشاوره ۷.	کنش / گنش kənəş [آ] استشاره، مشاوره ۷.		کنشمک kənəşmək [ل، ده] مذاکره و مشاوره ائتمک.	کنشمک kənəşmək [ل، ده] مذاکره و مشاوره ائتمک.
کنف kənəf [آ، بی] باخ: کندیر اوتو.	کنف kənəf [آ، بی] باخ: کندیر اوتو.		کنفرانس konfrans [آ، فر] بیر مطلب اۆزه ره دانیشماق و قونوشماق اوچون اولان توپالانتی (فا: سخنرانی). lecture	کنفرانس konfrans [آ، فر] بیر مطلب اۆزه ره دانیشماق و قونوشماق اوچون اولان توپالانتی (فا: سخنرانی). lecture
کن فیکون kənfəyəkun [ع] دارما داغین.	کن فیکون kənfəyəkun [ع] دارما داغین.		کن فیکون ائتمک [ل] دارما داغین ائتمک، آلت اؤست ائتمک.	کن فیکون ائتمک [ل] دارما داغین ائتمک، آلت اؤست ائتمک.
کنک kənək [آ] ۱- لپه سی چتین چیخان "کنک قوز". ۲- چتین لیکله باشا گلن "کنک ایش". ۳- لیندن یاخشی لیق	کنک kənək [آ] ۱- لپه سی چتین چیخان "کنک قوز". ۲- چتین لیکله باشا گلن "کنک ایش". ۳- لیندن یاخشی لیق		کنگرس دؤولتی kəngərəs [آ] کنگرس دؤولتی ویا قندیل/ قانقیلی دؤولتی میلاددان اؤنجه ۷ جی عصرده یثنی سئی اطرافیندا، اورتا آسیادا قورولدو و ۵ جی عصره قدر دوام ائتدی، بۇ دؤولت سونوندا آغ هونلار/ هفتالیتلره تابع اولدولار، کنگرس بیر لیگی نی قوران طایفالار کنگرلی، قانقیلی یا قیپچاقلاردان اولان کیمترلر، پنجه نک تۆرکلریدی، چۆخ ییگیتلره گۆره فارابی (فیلسوف)، موسی خوارزمی (آسترولق)، محمدابن زکریای رازی (ریاضیاتچی)، ابوریحان بیرونی (جغرافیاچی)، کنگرس قوموندان اولموشلار ۲۹.	کنگرس دؤولتی kəngərəs [آ] کنگرس دؤولتی ویا قندیل/ قانقیلی دؤولتی میلاددان اؤنجه ۷ جی عصرده یثنی سئی اطرافیندا، اورتا آسیادا قورولدو و ۵ جی عصره قدر دوام ائتدی، بۇ دؤولت سونوندا آغ هونلار/ هفتالیتلره تابع اولدولار، کنگرس بیر لیگی نی قوران طایفالار کنگرلی، قانقیلی یا قیپچاقلاردان اولان کیمترلر، پنجه نک تۆرکلریدی، چۆخ ییگیتلره گۆره فارابی (فیلسوف)، موسی خوارزمی (آسترولق)، محمدابن زکریای رازی (ریاضیاتچی)، ابوریحان بیرونی (جغرافیاچی)، کنگرس قوموندان اولموشلار ۲۹.

کوبای kobay [آ،دی] آخ اۆزه رینه قیزیل ساری ویادا قارا
 بَنک توکلری اولان، امجک لی، گمیرگن، کیچک بیر
 حیوان، هیند دؤغوزو (فا:نوعی خوک). **cavia**
porcellus {آمریکا یئر لیلرین دیلیندن}
kobra [آ،دی] کوبراگیلردن چوخ زهیرلی قیزیل
 اسمر و ساری رنگ لرده بیر ایلان نَوعو، باشینی قوزایا ییلن
 آسیا و آفریقا ایلانی، بویُنو بزکلی، گۆزلو کلو ایلان
 (فا:کبرا). **tripudion. Naga** {پورتاغال دیلیندن}
کوبراگیلر [آ،دی] سوروننگلر صنف ایندن زهیرلی ایلان-
 لارین چوخونو ایچینه آلان بیر سؤی.
کوبرات / کوبرات [آآ] ۱-درله مک، تُوپارلاماق، اؤرگوتله مک
 ۲- [خ] بولقار خانلاریندان.^۷
کوبزا [باخ:قوپوز] بارماقلا چالینان اوکرایننا موسیقی آلتی.
کوبلان [آآ] میانا دا کند آدی {قافلان} کاپلان 'کوبلان'^۸.
کوبود [باخ] گوبود.
کوبور [باخ] قوبور.
کوپ kop [سس ق] ال ایچ ایله وورما سسی، باخ: گوب.
کوپ ۲ [آآ] شیش، قابارما، شیشمه، کؤموش اولان، باخ: کؤپ.
کوپاکخان [خ] کؤپک +خان: نایمانلار دؤولتی خانلاریندان.^۷
کوپاکقولا [خ] کؤپک +قولا/ کؤپ+آخ+قولا؛ بابورخان'ین
 اوردوباشی لاریندان.^۷
کوپان / قوپان [آآ] ۱-غالב، اۇتقان ۲-اؤلۇ، یۆکسک.^۷
کوپوش [ص، باخ: کؤپ] کؤک، تۆپوش "کوپوش اوشاق".
کوپولداماق [باخ] گوپولداماق.
کوپتورۇ / قوپتورۇ [آآ] سایقی دۇروشۇ، تۇزن دۇروشۇ.^۷
کوپچک [آ، تورکمنجه] نازبالیش (فا:بالش).
کوپلاماق [باخ] گوپلاماق.
کوپۇغلۇلۇق [آ] کؤپک اوغلۇلۇق، کؤپک اوغلۇ اولماوضعیتی.
کوپۇن kopun [آآ] چۇخلۇ، بَرکت، بۆتۇنلۇک.^۷
کوپون kopon [آفر] بازاردان ویا بیر قۇرۇلۇشدان جنس
 آلماق اۇچۇن دۇزه لن دیرلی کاغاذ.
کوپیا kopya [آفر] بیر اثرین ویا متنینی تقلیدی.
کوت [آ، این] بیرنوع اوست گئیمی، کؤت شالوار (فا:کُت).

سینیلان بیر شئی، تئز اوْوولان، تئز داغیلان، ”کورک بوداق، کورک چۆرک، کورک شیرینی“ (فا:ترد). **brittle** ۲-
[مج] اوْرگی یومشاق، هر شئیدن تئز تاثیر آلان، کۆرۆک.
{ت، سن: یومشاق؛ دیواندا ایشلەنن کۆمک (گۆشه-
مک، راحتجه چئیننمک) بو کلمەنین کۆ کودور}.

کورک لشمک [س] ۱- کورک حالا گلیمک، تئز اوْوولماق. ۲-
دۆلۆخسونماق، آغلامسینماق، تئز تاثیر آلماق.

کورک لنمک [س] اوْوولماق، کورک حالا دوشمک.

کورک له مک [آ] راحتجه قیریلیر وضعیتە گتیرمه.

کورک لیک **kəvrəklik** [آ] ۱- کورک اولما وضعیتیی،
اوْوولما، تئز داغیلما (فا:تردی). **brittleness** ۲-
[مج] دولۆخسونما، تئز تاثیر لنمه، رقت لنمه.

کۆره جیک **kəvrəcik** [ص] چوْخ کۆرک.

کۆسی **kəvsi** [آ] اوْرمیه ده کند آدی {کۆمک دن؛ ارمنیجه}.

کۆشن **kəvşən** [آ] چۆل، تارلا، کۆوشن (فا:صحرا).
{ت(کفشنگ، کفنگ}؛ کفره مک کلمه سی گۆشه مک
فعلینین دیشیلیمیش شکلی اولاراق دیواندا گلیب و
کفشنگ سۆزوده ”خرمن قورتولاندان سوْنرا گلن کیمسه یه
وئریلن آرماغان“ معناسیندا کفره مک سۆزونون مفهومیونو
داشییر، بو کلمه نین معناسی گتیشله نەرک ایندی خرمن
اولان یئر و تارلا اوچون سۆیله نیر}.

کۆل **kəvəl** [آ] قۆزو و قویوندی سیندن دۆزه لن کۆرک نوعو.

کۆورگن **kəvürgən** [آ، بی، ت] داغ سوْغانی.

کۆه دیل **kəvədil** [آ] تیریز ده کند آدی {کۆمک دن: سرت
اولمایان زولا ق یئر، معتدل یئر}.

کۆه ران **kəvəran** [آ] اهرده کند آدی ۱- {کۆمک دن: یومشاق
و معتدل آران. ۲- کۆر/کاوار+آن یئری: یشمه لی گۆی}.

کۆه له **kəvələ** [آ] اوْرمیه ده کند آدی {کۆمک سۆزوندن}.

کۆآلبسیون [آ، فر] چئشیتلی گۆجلرین بیر آرایا گلمه سیله
دۆزه لن بیر لیک، اوْزلاتتی، بیرلشمه (فا: کووالاسیون).

کوبالت **kobalt** [آ، لا] آتوم سای سی ۲۷، آتوم
آغیر لیغی ۵۹، قیسا لتماسی **Co**، یوْیاجیلیقدا ایشلەنن،
قیرمیزی یا چالان برک، آغ گۆموشو متتال.

کوتالان kotalan [اآ] اُرمیہ ده کند آدی.

كوتان kotan [ت] يثرى شوخوملاماق اوچون دمير و
 آخاجدان دوزه لن قورقو (فا:گاوآهن). ploughshare
 {كۆتوك كلمه سيله كؤ كداش اولاراق (آلت، اوتورمولوق)
 توپراقدا اوتوران وسيله نى بيلديرير}.

کوفان [آ] تیکان تپه؛ خوی (~آباد)؛ گترمی (~چی) ده کند آدی.
قازاخ، دا (دداغ) داغ آدی (۱۱۰۰).^{۲۴۰}

کونانجیق [۱] کوتان قاباغیندا توپراغی کسبب چئویرمه یه کؤمک ائدن حصه چیک.

کوٲانجیق لی [ص] کوٲان جیغی اولان.

کوٽانچي [آ] کوٽانلا يئر سورن و شوخوملايان، اکين چي.

کوٽانچي ليق [آ] کوٽانچي نين ايشي، اکين چي ليک.

کوٲانلماق [س] کوٲانلا یٲری سورمک.

كوتانلانماق [اٲتد] كوتانلا يئر شوخوملانماق.

کوټاوان [آ] آغدام، دا کند آدی.^{۲۴۰}

كۆلتت [آ، ڤر] دۇيولموش اتدن و بعضاً باليق دان، گيرده ويا اۇزون و ياستى شكيلده پيشيريليپ حاضرانان يىمك، ترهۋز و بۇجور شئيلردن حاضرانان يىمك، يير نوع ساندويچ ”يترآ لما كۆلتتى“ (فا: كلت).

کوتمول [آ] چوڻ ایشلنمیش سوپورگه {باخ: کوٽ، کوٽ}.

کوثر kovsər [آ، ع] جنت ده بیر بولاغین آدی.

کوثر درگزینی [یازار] آغاسید احمد مجتهد درگزین - تفرش -

ليدير ۱۳۳۶هـ وفات انديب و تورکجه شعرلری
واردیر ۱۴۱.

کوثر سوئو [آ، ع] جنت دہ اولان بولاغین سوئو ”آب کوثر“.

کوٰ�ویر **koxoir** [آا] قوٓبا، دا داغ آدی (۱۷۷۶) ۲۴۰.

کود kod [آ،فر] دیپلوماتیک، حربی ویا آیری ایشلرده بیلگی وئریمک اوچون ایشلهنن رمز و علامت، اشارت (فا:کد).

کوڈئین [آ،فر] بیر نوع اویوشدوروجو ماده (فا: کُ دین).

کودار / کوداز / کونز [آ] مغرور^۷.

كودال [آ، فا، گودال] وحشی حیوان لاری تۇتماق اوچون قازیلیب اۆستو چیری ایله اۇرتولن چۆخور یئر، تله (فا: تله).

کوڈان [خ] قوتان؛ سلجوقلار دؤنمی اوردوباشی لاریندان.^۷

کوڈنان [آآ] ماسا للی، دا کند آدی.^{۲۴۰}

کوڊور [آ] زيلبان چاينا تئو کولن بير چاي آدي^{۲۴۰}.

گۆر، kor [آ، ص] گۆرمە يىتىسى اولمايان، گۆزۈ گۆرمەين، گۆرمۈز، (فا: كور). **blind** [دېيۈاندا قور/چور] كىلمەسى زيان معناسىندا گىلىب بولكىمە ايندىكى كورلاماق كىمى كىلمە- لرين كۆكۈ سايىلىر، بو كىلمە حرف دېشىم ايله خور شكلىندەدە ايشلەنير ”خورگۆرمك، خورباخماق، خورلاماق“ يىئەدە قور سۆزۈنە باغلى كور ”گۆرمۈز“ كىلمەسى فارسجا كور كىلمە سىلە كۆكداش اولما ليدير{.

کور ۲ [آ، یو] ۱- اوځویان لار د سته سی، باخ: کور (فا: کُر).

گوو [آ] خیاو، اهر (جولاق؛ میانا (جیق)، اوجان، هریس (چای)، درگز (چشمه)، همدان (کهریز)، اوچان (سما للا)؛ چای آدی (جای، دهره)، آشرون داداغ آدی ^{۴۶} {سو یو آزیش}.

کورآلان [آ] آراج سورمه ده سوروجونون گورمه ديگی
نقطه لر، کور نقطه (فا:نقطه کور).

کورائتمک [ل] گۆزلرینی چیخارتماق.

کُور اَبُو غُوم [آ] تاخیل کولشی نین توپراغا یاخین حصہ سی.

کورابور [۱۱] گوئی تورک بیر لیگینده بیر بوی آدی.

کورابولاق [آ] ساوه و ری ده داغ آدی.ملیکان، ماکی و خوی
دا کند آدی {کور' کور' کورا+بولاق}.

کُور اذْهین / کُور افهیم [ص] کوٲ، گج، گنج آنلايان.

کوراسر [آ] هشتری ده کند آدی {کور+ا+سار: گوجلویئر}.

کُور اکند [آ] ساوو جبو لاق داداغ آدی { کُور + کند: گُوجلو کند }.

کُور التماق [ل] کُور لاما ق، کُوتلتمک.

كُورالماق [س] كُورلانماق، كُوتلمك.

کُورالیش [آ] کُورالماق ایشی ویا بیجیمی.

کُوراماز [آ] چیی سوت له قاتیغین قاریشماسیندان عبارت
آغارتي ویا سرین لشدیر یچی ایجکی.

ڪوراماڙ [۱آ] ياپار لي بويونا عايد يئر آدي (م ۱۶ جي قرن) ۲۲۵.

کورامال [آ، دی] سورونن لردن ایلانا بنزر آیاق سیز کرتنکله.

کُورِ ماللو [آ] گُرمی ده کند آدی.

گورانا [آ] اُرمیہ ده کند آدی {گورانا/ گوران}.

کورانی [۱۱] بیجار، ین ۷ کنديستان يندان پيري اولاراق ۵۹

ک ک	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۶۳۱	ارک سۆزلۆتۆ	ک k
کندی و *۱۹۰۰۰ نفر نفوسو واردیر، کندستانین مرکزی یاستیکند اولاراق اهاالی سی تۆرک قئید اولوبدور، باخ: گۆرانی.	کندی، یتکه پر (فا:جسیم). bulky		گۆربوغاز [آ] یتکه دوشگون.	
گۆراوجاق [ص] اوشاقی اولمایان، اوشاقسیز.	گۆریشمان [الی بوش، پشیمان حالدا].		گۆرتودوغون بوراخماز [دئیم] ترس و عناد کار آدام حاققیندا.	
گۆراوچوش [آ] اوچماغی قارائلیقدا یا سیس و چم ایچینده ساده جه اوچوش آلت لریله آپارما یونتمی.	گۆرتیزون [آ،فر] بؤیرک بئزی قایغینین سالقی لادینی هورمونلاردان بیر.		گۆرجاسینا [ص، ظ] گرچک لری گۆرهمه یین (فا:کورکوران).	
گۆراوغلو koroğlu [آ] کوراوغلو داستاننی نه فقط آذربایجان لیلارین بلکه بوتون خزر یانی خالقلارین انبؤیوک حماسی و اجتماعی داستان لاریندان ساییلیر، کوراوغلو گرچک ویا افسانوی اولاراق فتودالار و ظالمیره قارشى زحمتکش انسانلارین سسی و اعتراضی ساییلیر، صفویلر و عثمانلیلار و سونراکی حکومتلرین فتودالیسم دؤنمینین دؤنوش نقطه- سینده و کاپیتالیسم دؤنمینین نشانله لری گۆروندوگونده کوراوغلو حماسه‌سی یارانیر و خالقلین قلبی ترنمونو و ایستگینی ظلم علیه اینه گؤسته ریر و بوسببه (بو دؤنمین قورتولماسی اوچون) بو داستان وارگوج ایله ایندیکی زامانیمزا قدر یاشاییدیر.	گۆرچای [آ] هئج بیر حوضه یه تۆکولمه ییب یاری یولدا قورویان چای.		گۆرچیپان [آ] باشی اولمایان چیپان.	
گۆراوغلو [آ] زنجان دا داغ آدی.	گۆرخط [آ] دمیریو لاریندا آرخاسی کسکک خط.		گۆردومان [آ] بوران، کولک لی بوران.	
گۆراوغلو سایاغی [ص] خالق قهرمانی کیمی، ایگیدجه سینه.	گۆردویون [آ] آچیلمايان وچؤزوله مین ایلکم، چتین آچیلاییلن دیون، چتین چؤزوله ییلن سورون.		گۆرسئت [آ،فر] لئچیک، ممه لیک، دؤشلوک (فا:کرست).	
گۆراولسون [قاریش افاده‌سی "کور اولسون دؤشمانیمیز".	گۆرسان [آ،فر] سالدیریچی، یول کسن.		گۆرسیجان (فاره) [آ،دی] کور فاره گیللردن توپراق آلتیندا یووا دؤزلدن ممه لی حیوان spalax typhlus	
گۆراولماق [س] گۆرمه قابلیتی نی ایتمک.	گۆرسیجان گیللر [آ،دی] گمیرگنلر صنف ایندن گۆزلری کبچیک بیر دری ایله اؤرتولر، قویوقسوز بیر سوی.		گۆرشیطان [آ] انسانلارا پیسلیک و اوغورسوزلوق گتیرن قوه و گؤج "کورشیطان دئیر وور قاج".	
گۆرایلان [آ،دی] کورایلان گیللردن، سولوجانلا بسله نن، ایلانا بنز، آیاق سیز بیر سورونگن (فا:نوعی خزنده مار مانند). anguis fragilis typhlops vermiculoris	گۆرشاتماق (کورشاتماق) [ل] کۆت لشدیرمک، ایتی لیگینی آرادان آپارماق (فا:کند نمودن).		گۆرسانس [آ] کؤتو طالع، کؤتو بخت.	
گۆرایلان گیللر [آ،دی] اومورقالی سورونگن، ایستی بؤلگه لرده اولان، قایقان (سورون) ۱ m بویدا ایلانلار سوویو.	گۆرشیطان [آ] کؤت لشدیرمک، ایتی لیگینی ایتمک، کؤت اولماق (فا:کند شدن).		گۆرعباسلی [آ] شاهسون بویلاریندان. اردبیل ده کند آدی.	
گۆراییم korayim [آ] اردبیلین ۳۰ کگ اینده بالاجا یئرلشیم یثری (نفوسو *۱۰۷۰ نفر تورک قئید اولوبدور) {کاراییم}.	گۆرقاتماق [س] خبرسیز اولماق.		گۆرقایا [آ] دنیزه چوخ یاخین اولان تهلیکه لی قایالیق.	
گۆربال korbala [آ] بیر اوشاق اوینو، بیرینن گۆزلرینی باغلایاراق او بیر لرینی یاخالاما اوینو.	گۆرکوبوز korbuз [ص، دا] یاشیندان بؤیوک گۆرونن، ایری			

کۆرقویماق [ل] داغیتماق.

کۆرقوروشون [آ] آماج سیز آتیلان قورشون ویبر اؤزونتویه سبب اولان قورشون.

کۆرقویو [آ] سوئیو اولمایان قویو.

کۆرکوبود [ص، دا] یاراشیق سیز، قابا.

کۆرکورونا [ظ] فیکیرلشمه دن و دۆشونمه دن "ایش گۆرمک".

کۆرکۆستهک [آ، دی] کۆر سیچان لاردان گمیریجی و ممه لی حیوان.

کۆرلنماق [ل] یارارسیزلنماق، داغیتماق، آرادان آپارماق (فا: خراب کردن).

کۆرلادیش [آ] کۆرلنماق، ایشی ویا بیچیمی.

کۆرلار [آ] شاهسون ائلی بویلا ریندان^{۳۰۸}.

کۆرلاشدیرماق [ل] کۆرلاشماسینا یول آپماق.

کۆرلاشدیریش [آ] کۆرلاشدیرماق ایشی ویا بیچیمی.

کۆرلاشماق [س] کۆر اولماق، گۆرمه یتته نگین الدن وئرمک (فا: خراب شدن).

کۆرلما [آ] تلف ائتمه (فا: اتلاف). **wasting**

کۆرلما دان [ظ] دیرسیر وضعیتته گتیرمه دن.

کۆرلماق، [س] ۱- ایشیغی آزالماق، سؤنمگه ویا قوروماغا اؤز توتماق ۲- [مج] جانلی لیغی وهیجانلی آزالماق.

کۆرلماق ۲ [ل] پوزماق، یاراماز حالا سالماق، پیس لشدیرمک، پوچا چیخارماق (فا: خراب کردن).

کۆرلاندیرماق [اتد] کۆرلنماسینی گۆردۆرمک.

کۆرلنماق [س] ۱- یارارسیز حالا گلیمک، یارارسیز لنماق، آرادان گتتمک، داغیلماق (فا: خراب شدن). ۲- [بل] کۆر اولماق، ایشیغی آزالماق.

کۆرلنمیش [آ] تلف اولموش (فا: ضایع). **spoiled**

کۆرلنیش [آ] کۆرلنما.

کۆرلوغونو چکمک [ل] حسرتینی چکمک.

کۆرلوق [آ] ۱- کۆر اولما، گۆزو گۆرمه مه (فا: کوری). ۲- اؤزونئو، سیخیتی ۳- اؤزاغی گۆرمه مه ویا آز گۆرمه وضعیتتی.

کۆرلوق ائتمک [س] بیریرته توپلاماق (آزیق، تاخیل، اؤدون).

کۆرلوق چکمک [س] سیخیتی چکمک.

کۆرلوق وئرمک [ل] باشقاسینی اینجیتمک.

کۆرنئر [آ، فر] کۆشه^{۲۱۸}.

کۆرنقظه [باخ] کۆر آلان.

کۆروخماق [دا، س] ساغالماق، یاخشی اولماق "گل ایکی گورزومون آغی قاراسی، کوروخسون قلیمین یاراسی" (فا: بهبود یافتن).

کۆروش **koruş** [ص] ۱- گۆزو یاخشی گۆرمه ین، گۆزو ضعیف گۆرن "کیشی". ۲- کۆت "پیچاق، ~ بالتا".

کۆروکورونا [ظ] گرچگی بیلمه دن، باخ: کۆرکورونا.

کۆرونی (کرونی) **koruni** [آ] شیراز- اردکان دا کند آدی.

کۆریابلاق [آ] ۱- بایقوش. ۲- [مج] نحس لیک و اؤغورسوزلوق سمبولو کیمی ایشلنیر.

کۆریدور [آ، فر] دارگنجیت، دالان، گنچه نک (فا: کریدور).

کۆرمتتیک [آ، فر] جیلد و ساجلاری گۆزل و دیری توتمایا یارایان هر تۆرلو ماده^۲.

کۆرموبۆلیتیزم [آ، فر] ائورن یوردجولوق (فا: جهان وطنی).

کۆرموز [باخ] کاسموس.

کۆرموقرافیا [آ] گۆی بیلمینین متتتیک و فیزیکیکن یالنیز تمل قاوارام و مفاهیمیندن یارارلاناراق ان بللی باشلی اولایلاری اله آلان دالی^۲.

کۆرموقونی [آ، فر] ائورن دؤغومو^۲.

کۆرمولۆزی [آ، فر] ائورن بیلمی^۲.

کۆرمونات [آ، فر] اؤزای آدامی، آسترونات، اؤزایمن، اؤزایچی^۲.

کۆرمیک [آ، فر] ائورن له و ائورن گئل دۆزئیله ایگیلی^۲.

کۆس آلدی قاچدی [باخ] تۆپ آلدی قاچدی.

کۆس ناغارا [آ] آغاچ لا چالینان ایری ناغارا.

کۆسالا **kosala** [ص، فا] کۆسه^۱ ۱- اؤزونده توك بیتمه ین ویا شیریک توكلو (فا: کۆسه مانند). ۲- نوروز بایرامینین قباغینا گتتمک اؤچون کۆسا کۆسا مراسمی دۆزئله نیر، بو مراسم ده کۆسا و کئچل قیش سمبولو (آغاچلارین قیشدا لوت اولدوغو کیمی) و گنچی ساققال باهار و یاز سمبولو اولوب بیریرلرینه شعر اؤخویارلار، بۇ کلمه یشر آدلاریندا اؤزونو گۆسته ریر^۳ ۳- بیر نوع اؤزون ساپلی

ک ک	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۶۳۳	ارک سۆزلۆتۆ	ک k
	اۇراق ^۲ {کۆسۆ سۆزونه باغلانما لیدیر، کۆسۆ ین باشیدا اوددا یانیب کئچل کیمی اولور، بۇ باخیشلا کلمه نین کۆ کو کۆز سۆزودور}.		کۇفا [آ، بی] حصیر اوتو، قمیش (فا: گیاه حصیر بافی).	
	kosa [آ] کوسا سۆزله یئر آدلاری: بۇکان، سایین قالا و ماکى، اۇرمیه (~آباد، ~احمد)، تیکان تپه (~پیری)، مراغا (~صفر)، آیدرویش ده کند آدی. تفرش (~داغ) ده داغ آدی.		کۇفالق [آ، بی] حصیر اوتو و قمیش چوخ اولان یئر (فا: نینزار).	
	کوسادیل / کوسه دل [آ] اهر ده داغ آدی.		کوفول [باخ] کوغوش.	
	کوسا ساققال [ص] ساققالی سئیرک تۆکلو ویا تۆکسوز.		کوک [آ، فر] کؤکس، داش کؤمور (فا: کک).	
	کوسا ساققاللیق [آ] کوسا ساققال آدامین حالى.		کوکابین [آ، بی، اسپانیولجا] ۱-ییتگی آدی. ۲-بو ییتگی دن چیخاریلان اویوشدروجو و زهر لی ماده (فا: ~). cocaine	
	کوساکوسا [ص] کوسا کیمی.		کوکب [ع] اؤلدوز، قیز آدی.	
	کوساکلین [آ] خالق ایچینده اوینانان بیر اویون آدی.		کوکئیل [آ، این] ۱-ایچکی لی توپلانتی. ۲-مختلف ایچکی لر قاریشماسیندان دۆزه لن ایچکی (فا: کوکتل).	
	کوسالار [آ] زنجان، کلئیر، اهر (۲)، میانا و قوشاچای دا کند آدی. قازاخ دا کند آدی ^{۲۴۰} . اهر ده چای آدی.		کول [آ] اوت کیمی ییتگی لردن برک و آغاجلاردان بالاجا و یومشاق اولان بوتالی و آلچاق ییتگی "یاسمن کول، چای کول، کوللارین و آغاجلارین بوداغی" (فا: بوته) {قول کلمه سینین دیشیلیمیش شکلیدیر و قول بۇداغی چوخ اولان ییتگی اوچون دئییلیر}.	
	کوسالار [آ] شاهسون ائلی بویلا ریندان ^{۳۰۱۸} .		کولا [ص] گۆده، گۆدوک بوینوزو اولان، "کولا گنجی" (فا: کوتاه و کوچک). {کول سۆزجوغو آغاجا نسبت قیسیا و گۆدوک بوتالی ییتگی یه دئییلیر بو معنا یلا اهر قیسیا شئی اوچونده ایشلنمکده دیر}.	
	کوستوم [آ، فر] اؤست گئیم، بیرینین اؤستن گئییلن و گۆرونوشجه گۆرسنه ن گئییمی "کوستوم تیکدیرمک".		کولا [آ] اوغوز-یاپارلی بویونا عایدیر آدی (۱۶م جی قرن) ^{۲۲۵} .	
	کوس کوس [آ] اوشاقلارین اوینادیقلاری بیر نوع اویون ^۱ .		کولا/کولای [آ] میانا دا کند آدی {کولا حیوانلاری اولان}.	
	کوسموس [باخ] کاسموس.		کولا بوینوز (لو) [آ] بوینوزو گۆدوک اولان.	
	کوسینوس [آ، لا] تریقونوتری ده علاوه بۇجاغین سینوسو، توملر (متهم) آچی نین سینوسو.		کولتان [آ] ماساللی و گئرمی ده کند آدی.	
	کوغا [دا] بیرشئی توتوب چکمک اوچون اوجو قارماقلى آغاج، کۆسۆ، "تندیر کوغاسی، چوبان کوغاسی".		کولاز [کولا کلمه سیله ایلگی لیدیر، آ] دییی یاستی ائنسیز قاییق. canoe, boat	
	کوغایا دؤنمک [س] آیلیمک، بۆکولمک.		کولازجی [آ] کولاز قاییق چی، کولاز سۆرن.	
	کوغمالار [آ] کلئیر ده کند آدی {باخ: کاغ، کوهول}.		کولان [آ] نمین ده (دهره) کند آدی. خانلار دا داغ آدی ^{۲۴۰} .	
	کوغوش [آ، دا] بۇیوک آغاجلارین گۆوده سی ایچینده کی بوشلوق "آغاج کوغوشوندا گیز لندی" (فا: مجوف) hollow		کولانی [آ] قاراداغ حُسنیکلی طایفاسینا باغلی اویا آدی ^{۳۰۱۸} .	
	کوغوشلانماق [ص] کوغوش کیمی اولماق، ایچی بوشلماق.		کولانی [آ] شاهبوز دا کند آدی ^{۲۴۰} .	
	کوغوشلو [ص] کوغوش عمله گلیمیش، کوغوشو اولان.		کولوات [آ، باخ: کولا] اکین اکمک اوچون کول کوسو یاندیریلیب تمیزلنمیش یئر (بعضاً ضررلی قوردجوق و آفتی آرادان آپارماق اوچون بۇ ایش گۆرولور) "کولوات یترین تاخیلی یاخشی اولار".	
	کوف [ص] ۱-قورویارق ویا چورویهرک ایچی بوشا لیمیش اولان. ۲-ذیرسیز، بوش شئی ویا سۆز ویا آدام ^۲ .		کولا هوروین [ص] بوش یتره هوروین، بوش بوشونا هوروین.	

ک ک	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۶۳۴	ارک سۆزلۆتۆ	ک k
کولایاتماق (گیرمک) [س] کولون دالیندا گیزلنمک.	کولای [آ] گنجه ده کند آدی ^{۲۴۰} . {کولانی}		کوللو کوسلو [باخ] کول کوسلو.	
کولترا [فر] شدتلی سورگون و قوسمالارا یول آچان بولاشیجی بیر خسته لیک.	کولسترو [فر] قاندا و بویوک اؤلچوده اؤد ده اولان و بسین لرله آلینان استرو [فا: کولسترو].		کوللوق [آ] کول باسمیش، کول لا اؤرتولموش.	
کولنگتور [آ، فر] {فا: کولکتیو}.	کولنگتور [آ، فر] ۱- بیر یئر توپلایان ۲- اورتاقلاشا (فا: کلکتیو).		کوللو [آ] خالخال و اردیل ده کند آدی.	
کولنگتیو [آ، فر] ۱- بیر یئر توپلایان ۲- اورتاقلاشا (فا: کلکتیو).	کولنگتیو [آ، فر] ۱- اورتاقلاشا جلیق (فا: کلکتیو یزم).		کولنل [آ، فر] آل بای (فا: کلنل). colonel	
کولنگتیو یزم [آ، فر] اورتاقلاشا جلیق (فا: کلکتیو یزم).	کولنگتیو یزم [آ، فر] اورتاقلاشا جلیق (فا: کلکتیو یزم).		کوللو [آ] گوی تورک دؤولتی خاقانلاریندان.	
کولنگتیو یست [فر، ص] اورتاقلاشا جلیق (فا: کلکتیو یست).	کولنگتیو یست [فر، ص] اورتاقلاشا جلیق (فا: کلکتیو یست).		کولوس kolus [آ] ماکی و خوی دا کند آدی {کول+اؤز: کوللو و آغاشجیق لی یئر}.	
کولنگسیون [آ، فر] درلتی (فا: کلکسیون).	کولنگسیون [آ، فر] درلتی (فا: کلکسیون).		کولون [آ، فر] الکتریک مقداری نین بیریمی (فا: واحد مقدار برق در دستگاه C. G. S).	
کولبا / کولبه [باخ] کلبه.	کولباس [خ] کولباش، کولباشی؛ کومان خانلاریندان ^۷ .		کولون داغ [آ] شایمان داغ آدی ^{۲۴۰} .	
کولبان [ص] کوللو بوداقلی، قول بوداغی اولان "کولبان کول" {فا: بوته مانند} {باخ: کول، کولا}.	کولبانلی [ص] کولپانی اولان، کولبان بیتیش.		کولونی [آ، فر] سؤمورگه، مۆستملیکه (فا: مستعمره).	
کولت kolit [آ، این] اؤزل سیستم لی تاپانچا (فا: کلت).	کولتیش [آ] آبشرون دا یئر آدی ^{۲۴۰} .		کولونیست [آ، فر] مۆستملیکه چی، سؤمورگه چی (فا: ~).	
کولتور [آ، ر] ساوشت دؤنمی کندلرده اکین یئرلرینین بیر لشمه سیندن و بو یئرلرده ایشله یین لردن تشکیل اولان و اولوشان قورولوش لارین آدی.	کول خوروز [آ] قیرقوول "قرقاول".		کولوبیت [آ، فر] بدنده اولان ژنلاتین کیمی بیر ماده.	
کول قیران [آ] کول لاری چیخاران ودوغرایان ماشین.	کول کوس [آ، باخ: کول] کوللوق، بیریری نه قاریشمیش کول لار (فا: خاشاک). thorns-and-shrubs, motes		کولوبیت [آ، فر] بدنده اولان ژنلاتین کیمی بیر ماده.	
کول کوسلو [ص] کول کوسو اولان. thorny	کول کوسلو [آ] کول کوس باسمیش یئر.		کولوبیت [آ، فر] بدنده اولان ژنلاتین کیمی بیر ماده.	
کولنگتیو [لا] باخ: کولنگتیو.	کولنگتیو [لا] باخ: کولنگتیو.		کولوبیت [آ، فر] بدنده اولان ژنلاتین کیمی بیر ماده.	
کولنلماق [باخ] کول لانماق.	کولنلماق [باخ] کول لانماق.		کولوبیت [آ، فر] بدنده اولان ژنلاتین کیمی بیر ماده.	
کوللماق kollamaq [س] کول لا اؤرتمک، کولدان چیر چکمک (فا: بابوته حصارزدن).	کوللماق [س] کول باسماق، کول لا اؤرتولمک.		کولوبیت [آ، فر] بدنده اولان ژنلاتین کیمی بیر ماده.	
کوللماق [س] کول باسماق، کول لا اؤرتولمک.	کوللو [ص] کول باسمیش، کول لا اؤرتولموش (فا: بوته دار).		کولوبیت [آ، فر] بدنده اولان ژنلاتین کیمی بیر ماده.	
کوللو [ص] کول باسمیش، کول لا اؤرتولموش (فا: بوته دار).			کولوبیت [آ، فر] بدنده اولان ژنلاتین کیمی بیر ماده.	

ک ک	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۶۳۵	ارک سۆزلۆتۆ	ک k
کۆماج [باخ] کۆمج.	دۆکتور و پرستارلارلا بیر لیکده گۆلمه لی بیر صحنه یه			
کۆماج خور [آ] درگز ده کند آدی.	چیخارمیشلار ^{۳۰} (فا:نمایش کمدی).			
کۆماجیق [آ] بالاجا کوما، توپاجیق، قالاق جیق.	کۆمئدیین [آ،فر] گۆلدورن اوینجو (فا:کمدیین).			
کۆماس [آ] کۆمایان، بوراخمایان، آمان وئرمه یین [خ] غثمان اوغو للارینین اولوبالاریندان ^۷ .	کۆمئندانف [آ،فر] قوشون باشچی سی (فا:فرمانده دسته).			
کۆماش [باخ] کوماج.	کۆمبا [باخ] کوپا.			
کۆماکوما [ص، ظ] کۆمالار وضعیتیته.	کۆمبااین [اینب آ] تاخیل ییغان آراج (فا:کمبااین).			
کۆمالاشماق [س] بیریره ییغیلماق، ییغیشماق (فا:کپه شدن).	کۆمباس [آ،فر] قیبله گۆسته رن، اوجای گۆسته رن، باخ:کامپاس.			
کۆمالاشیم [آ] کوما وضعیته گتیرمه اولایی aglotinatron	کۆمپانی [آ،ایتا لیا نجا] نئجه صنایع و تجاری قورولوشو بیر آرایا گتیرن اورئاق لیق (فا:کمپانی).			
کۆمالاماق komalamaq [ل] کوما وضعیته گتیرمک، کوما وۇرماق، قالاق لاماق، توپلاماق (فا:کپه کردن).	کۆمپئرئس [آ،فر] باسقی، سیخیش (فا:کمپرس).			
کۆمالانماق [بل] ۱-اوست اۆسته ییغیلماق، قالالانماق. ۲- [س] بیر یرته توپلانماق، ییغیلماق (فا:کپه شدن).	کۆمپئرئسور [آ،لا] سیخاج (فا:کمپرسور).			
کۆمالانیش [آ] کومالانماق ایشی ویا بیچیمی.	کۆمپیرادور [آ،اسپانیو لجا:آلیجی] بعضی مؤستملیکه اؤلکه-لرده خارج و ایچ بازار آراسیندا واسطه چی تاجر (فا:~).			
کۆمالی [ص] کوماسی اولان.	کۆمپرومیس [آ،لا] قارشى لیقلى باغیشلاما اساسیندا اؤزلاشما.			
کۆمالیق [آ] اورمان کیمی یئرلرده دوزه لن بکچی و آوچی ائوی، کوما اولان یئر، قالاق وۇرولموش یئر (فا:کپه).	کۆمپئلئک [آ،لا:تام،دؤل] تام تشکیل ائدن شئ لرین توپلوسو.			
کۆمان [آ] ۱-یوردونا یابانچی سوخمایان ۲-آمان وئرمه یین ۳-قۇمرال ^۷ . ۵-انسان آدی:~بای/بگ {قامان،باخ:کومان}.	کۆمپئلئکس [آ،لا:علاقه] بیر وحدت تشکیل ائدن شئ لرین ویا حادثه لرین مجموعه سی، قارماقاریشیق، قارماشیق (فا:~).			
کۆماندان [آ،فر] حربی دسته باشچی سی (فا:فرمانده)	کۆمپیلو [آ،فر] بیر کیمسه ویا بیر قورولوشا قارشى توپلو اولاراق آلینان گیز لی قارار، گیز لی دؤزن،دؤزاق (فا:توطئه).			
کۆماندو [آ،فر] آز ساییدا عسگریر لیگی،وۇروجو قۇت (فا:~).	کۆمپوزیسون [آ،فر] آیری آیری پارچالاری بیر آرایا گتیرمه ایشی ویا بیچیمی (فا:~).			
کۆمانلی [آ] آستراخان بازاردا کند آدی ^{۲۴} .	کۆمپوست [آ،این] حیوان ویا بیتگی تۇللانتی لاریندان عمله گلن گۆبره.			
کۆمایستان [آ] جوغاتئی دا کند آدی.	کۆمپوت [آ،فر] سو و شکرله پشیریلیمیش میوه دن عبارت دؤرو یئمک "قایسی کۆمپوتو، آلما کۆمپوتو".			
کۆمئدی [آ،فر] گۆلدوروجو، گۆلمه لی (فا:کمدی comedy)	کۆمپیلایسون [آ،فر] درله ییب توپارلاما (فا:جمع آوری).			
کۆمئدی گؤستریشی [آ] کۆمئدی نمایشی، هرچند گؤستریش یئنی چاغدا غربی لی لر طرفیندن گئنیش بیچیمده یاییلمیشدیر، ولی چوخ اؤنجه لر سلجوقلو تورکلری ایچینه رسم ایدی، آلكسیاد آدلی شخص بیر کتابدا یازدیغی کیمی ۱۱۱۶ جی ایلده بیزانس امپراطورو نقرس خسته لیگینه خاطر آلپ ارسلان اوغلو ملیکشاه لا ساواشا گئنه بیلیمیر، تورکلر بو مسئله نی تمارض و قورخو تلقی ائنده رک بو حادثه نی کومئدی شکلینده گؤستیریشه سالیبار، بوگؤستریشده امپراتورو بیر آرابا اؤستونده	کۆمسونول [باخ] کامسامول.			
	کۆملار komlar [آ] قئیدار دا کند آدی.			
	کۆملاماق / کۆملانماق [باخ] کومالاماق / کومالانماق.			
	کۆموت [آ] فرمان، امیر، دستور ^۲ (فا:امر،فرمان).			
	کۆمونا [آ] عسگری بیر لیگی و اونونلا ایلگیلی ایشلری یؤنتمه گؤروی، دولاندرما ایشی ^۲ (فا:فرماندهی).			
	کۆمونان [آ] کوماندان، بیر عسگری بیر لیگین باشی، قوشون			

ک ک	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۶۳۶	ارک سۆزلۆتۆ	ک ک
کومود	اؤندری ^۲ (فا: فرمانده). commander		چئوره له ين خط (فا: كنتور). ۲-ساياچ	
كومولا سيون	[آ، ايتا ليانجا] كيچيك دؤلاب، ايشكاف (فا: كمد).		كوتچوك [آ] ۱-آشنا، تانيديق ۲-قونوق ^۷ .	
كومونيزم	[آ، فر] قاتلانما، بير يكمه، كومالانما ^{۲۱۸} .		كوتچوي [آ] خاقان قيزي، پرنسس، سويلو قيز ^۷ .	
كومونيست	[آ، لا: تاپشيرماق] ۱-هر هانسي بير ايشه رهبر ليك ائندن توپولوق و اورقان. ۲-عموميتله ساحلى و سياسى آماجلى وگيز لي توپولوق (فا: كميتيه).		كونداكتور [آ، لا: ششايست ائندن] بير ايشه و قورولوشا ويا بير سيستيمين دوزگون ايشلهمه سيئه رهبر ليك ائندن شخص.	
كوميدك komidək	[آ] بير تورك بويو، باخ: بابور ^{۲۹۹} .		كوندوم [آ] كاپوت، كاندوم، تورلو خسته ليكلردن قورونماق - ويا قادينين بويلو اولماماسي اوچون يارالانان سايدام بيرقين.	
كوميزم	[آ، يو] هر هانسي بير شئي ده گولمه لي جهت (فا: ~).		كونژونكتور [آ، فر] ۱-بير اولكه نين اقتصادي حياتي نين يوكسلمه، آلچالما جهتندن گؤسترديگي يئيشلي چيخيشلي و دالغالي حركتlerin بوتونو.	
كوميسار	[آ، فر] اوژه رينه اجتماعي، سياسي، تشكيلاتي، انضباطي وظيفه قويو لموش اؤندر شخص.		كونسبئت / كونسپسيا [آ، فر] آتلايش، قاورام (فا: كانسپت).	
كوميسيون	[آ، فر] ۱-آلت قورول، كوميتيه، انجمن. ۲-ساتيش و بنز ايش لرده آراجي يا وئريلن يوزده ليك، كوميسيون حقي (فا: كميسيون).		كونسپتوآليزم [آ، فر] قاورام جيليق (فا: كنسپتوآليزم).	
كوميسيونچو	[آ] ساتيش و بنز ايش لرده فايز آلان آراجي.		كونسئر [باخ] كونسئرت، چالقي توپلانيشي.	
كوميك	[لا، ص] كومندي يه باغلي اولان (فا: كميك).		كونسئرتو [آ، فر] چالقي توپلانيشي (فا: كنسئرتو).	
كومينتئر	[آ، ر] م ۱۹۱۹-۱۹۴۳ جي ايلرده كومونيست پارتى - لارين اولوسلار آراسي بير لشمه سي (فا: كمينتئر).		كونسئرسيوم [اين] آ يارديم قورولو ويا شركتلر بير ليگي.	
كون / كون kon	[آ] ۱-يورد، وطن ۲-قوناق، يئر لشم، مكان ^۷ .		كونسئرو [آ، فر] يسه جك شئ لري ساخلاماق اوچون ايستئر ليزه و آغزي باغلي قوتو (فا: كنسرو).	
كوناز	[باخ] كؤنز.		كونسئرو آجان [آ] كونسئرو لري آچماغا يارايان اؤزل آلت.	
كونت	[آ، فر] دره بگليك دوزئي اينده دره بگ، غرب توپلوموندا دؤردونجو درجه ده بير سويلو لوق غئوانى.		كونسئرو اتور [آ، فر] عالي موسيقي مكتبي.	
كونتارات	[آ، فر] قبال (فا: كنترات).		كونسئي [آ، فر] بير ايشه و سورونا چؤزوم تاپماق اوچون دوزنلنن توپلانيش (فا: كونسى).	
كونتاك	[آ، لا] توخونما، بير بيرينه ديمه (فا: كنتاكت).		كونساليدياسيون [آ، فر] بر كيليش (فا: تحكيم).	
كونترا	[ايتا ليانجا، ظ] قارشيت، قارشى (فا: كتترا).		كونسانتراسيون [آ، فر] ۱-سؤلو بير شئين سويلو آزالاراق قويولا شما، يوغونلا شما ^{۲۱۸} . ۲-دقت توپلاشيمي (فا: ~).	
كونتراباس	[آ، فر] ار كستر سمفونيك ده اولان آشاغى سسلى ان بويوك تيليچيك لي چالقي قورغوسو (فا: كتتراباس).		كونسانترة [آ، فر] يوغونلاشد يريلميش، يوغون ديشيك (فا: ~).	
كونتراست	[آ، فر] ضد ليك، قارشيتليق ^{۲۱۸} .		كونسول konsul [آ، لا] بير دؤولتين بير باشقا اولكه نين بللى بؤلگه سينده تمثيل جى سى (فا: كنسول).	
كونترول	[آ، فر] دننه تيم، يوخلا ما، آرقاما (فا: كنترل) control		كونسولوس [آ، فر] بير اؤزگه اولكه ده خارجي ايشلر گؤزولي سى (فا: كنسولوس).	
كونترولور	[آ، فر] دننه تيچي، يوخلا ييچي. controler		كونسوليداسيون [آ، فر] پكيشديرمه ^{۲۱۸} .	
كونتور	[آ، فر] ۱-تاراز خطى، بير شئى ويا يوكسك ليگي		كونفئدرا تيو [آ، فر] كونفئدراسيونلا ايلگي لي (فا: كنفدرا تيو).	
			كونفئدراسيون [آ، فر] دؤولتلر بير ليگي (فا: كنفدراسيون).	
			كونفرائس [آ، فر] توپلانتى، ييغينچاق، بللى ايش و سورون	

ک ک	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۶۳۷	ارک سۆزلۆتۆ	ک k
	اۆچون دۆزنلەنن توپلانیش (فا: کنفرانس).		کۆوردیناسیون [آ،فر] بللی بیر آماج اۆچون مختلف ایشلر آراسیندا اؤیوم و باغلانتی و دۆزن قورما ایشی، اتش گۆدوم (فا: کۆردیناسیون).	
	کۆنقورمیزم [آ،فر] اؤیماجیلیق، اؤیارجیلیق ^{۲۱۸} .			
	کۆنقرات [آ] بیر بوی آدی، باخ: موغول تورک بویلاری ^{۲۰۹} .			
	کۆنقره (کۆنقرس) [آ،لا: اجلاس] گئنیش مقیاسلی اؤلوسلار آراسی قۇرولتای و مشاور ییغینجاسی ^{۲۱۸} (فا: کنگره).		کۆوخا [kovxa] [آ،فر] اکین یئر لرینی قورویان، {کدخدا}.	
	کۆنقلومشرا [آ،لا] ۱-مختلف جنسلی شئی لرین اتقاقی بیر لشمه-سی. ۲- [یئرب] مختلف مینترال لرین بیر لشمه سیندن آله گلن یئر قاتی وتوپراق قاتی.		کۆوخاقیشلاقی [آ] میانا دا کند آدی.	
	کۆنقور [آ] یئر آدی، قونور، یئر آدلاریندا: غنه ن حرفی نین دیشمه سیندن آله گلیبدیر (دوغوز/دونقوز، قانلی/قانقلی) ^{۲۴۲} .		کۆوخالی [آ] تبریز بوستان آباد دا کند آدی.	
	کۆنکئیو [ص،فر] ایچ بوکئی، موقر.		کۆوخان [آ] قوشاچای دا کند آدی.	
	کۆنکرفت [باخ] کانکرت، سومت، مخصص.		کۆوردینه [آ،فر] اؤیوم و دۆزن ساغلاما (فا: کوردینه).	
	کۆنکور [آ،فر] یاریش، یاریشما.		کۆولار [kovlar] [آ] توووز دا کند آدی ^{۲۴۰} .	
	کۆنکی [konəki] [آ] اردیل ده (کیچیک و بؤیوک) داغ آدی.		کۆبر [köber] [آ،باخ: کۆپمک] دیک یئر، دیک توپراق قالاغی "کۆبر اؤستونده دؤروب اؤزاق لارا باخماق" (فا: خاکریز).	
	کۆنورتیزور [آ،فر] دیشتیرج (فا: کنورتیزور).		کۆبه [köbe] [آ] پالتار قیراقلارینا تیکیلن حاشیه، بیر شئین اطرافینا چکیلن نازیک زولاق ویا ناوار (فا: سجاف). false hem {ت'کوییک}، سن 'کۆبه: سئیرک و قابا تیکیش؛ کۆپمک فعلیندن آله گلمیشدیر؛ اینگیلیزجه cobble (تیکمک، داش دوزمک) کلمه سی بونونلا ایلگیلیدیر{.	
	کۆنوکس [آ،فر] دیش بوکئی، مخصب.		کۆبه چی [آ] کۆبه تیکن، پالتار ویا قاب کیمی شئیلرین قیراق لارینی کۆبه لی اتمک.	
	کۆنوکسیون [آ،فر] ایستی یاییمی، ایله تیم (فا: کنوکسیون).		کۆبه مک [ل] سئیرک و قابا تیکیش لرله تیکمک (فا: کوک زدن). {ت'کوییمک} دده: چئویرمک، یؤنلتمک{.	
	کۆنوانسیون [آ،فر] آلاشما (فا: کنوانسیون).		کۆبه مه [آ] سئیرک و قابا تیکیش لرله تیکمه (فا: کوک زنی).	
	کۆنوس [باخ] کوئی، بورماج.		کۆبه لنمک [بل] کۆبه تیکیلیمک، کۆبه وئریلمک، کۆبه قویولماق.	
	کۆنووی [آ،هلندیجه] قوروما هدف ایله بیر یسینی ویا بیر شئی مشایعت ائدن سلاحلی دسته (فا: دسته نظامی).		کۆبه له مک [ل] سئیرک تیکیشلرله تیکمک، یورقان دؤشک کیمی شئیلری سیرماق، حاشیه وئرمک (فا: سجاف زدن).	
	کۆنی [آ،فر] بورماج (فا: مخروط).		کۆبه له مه [آ] کۆبه تیکمه، حاشیه وئرمه (فا: سجاف زنی).	
	کۆنیاک [آ،فر] اؤزل آددان بیر نوع ایچکی آدی (فا: کنیاک).		کۆبه لی [ص] کۆبه سی اولان، کۆبه تیکیلیمش، کۆبه لنمیش.	
	کۆنیک [آ،فر] بورماج سال (فا: مخروطی).		کۆبه لیک [ص] کۆبه اۆچون کسلیمیش، کۆبه اۆچون یارارلی.	
	کۆنیه [آ،ع'کنیه] بیرینه بیر اؤزل لیک اۆچون وئریلن عنوان.		کۆپ [köp] [آ] شیش، قابارما، شیشمه، کۆپموش اولان، گۆر (فا: متورم، حالت پف) {ت: سیخی، چوخ، بول؛ دده}.	
	کۆو [kov] [ن] ۱-حساب اولما، قبول اولما "اؤلدورمه سه کوو دگیل: حساب دئیل"، گیزلنپاک اویونوندا دئیلن بیر سؤز. ۲-پیسله مک، غیبت ائلمک ^۲ .		کۆپ [آ] چوخ، چوخلوق، بوللوق ^۷ .	
	کۆوپراتیو [kooprativ] [آ،لا: بیر لیک] اورتاق لیق، تعاوونی (فا: ~		کۆویه / کۆویه جه [ص] ۱-کۆپپوش، تۆپپوش، تۆپ کیمی کۆک اولان اوشاق. ۲-یومورتا وورولموش خمیری یاغدا پشیره رک حاضرلانا چؤرک.	
	کۆوردینات [آ،لا] یئر لم لر، اؤزای ویا بیر اؤزئی ده بیر نقطه نین موقعیت و یئرینی بللی ائدن ساییلار، مختصات (فا: مختصات).			

ک ک	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۶۳۸	ارک سۆزلۆک	ک ک
کۆپهجه لشمک [س] کؤ کلمک، شیشمانلاشماق.			کۆپک اوغلو [ص] کۆپکدن اولان، سۆیوش اولاراق ایشله نیر	
کۆپتۆک [آ] ۱-بیرکت، بۆللوق ۲-قالابالیق ۳.			(فا: پدرسوخته). knavish	
کۆپدورمک [ل] شیشیرتمک، یئللە دولدوراراق ینکلتمک.			کۆپک اوغلولوق [آ] آلاقلیق، اسکیک لیک (فا: پدرسوختگی).	
کۆپدورولمک [بل] کۆپدورمک ایشی گۆرولمک.			کۆپک اوؤومو [آ، بی] ایت اوؤومو (فا: سگ انگور).	
کۆپرو köprü [آ] ۱-سۇ، یول و بیر دره اوستونده دۆزه لن گئچیت. ۲-گۆلشدە گۆرۈشچینی باشی یشە دایاناراق دۆشۈنۈن یوخاری دوغرو قالخمیش وضعیتی. ۳-باغلا ییجی، ایلگی لندریجی. ۴-بئلل قاییشی اوجوندا اولان حالقا. ۵-بیر نچە صنعی دیشی بیر لشدیرن لۆحه جیک. ۶-بیر سیرا کلمه لرله مختلف افاده لی مۆکب سۆزلر دۆزلدر "قیل کۆپرو، آسما کۆپرو". (فا: پل). beidge			کۆپک بالیغی [آ، دی] ایللیق و ایستی دنیز لردە یاشایان، اوؤون لوغو ۱۲cm آغزی گئنیش، دیشلری قووتلی، بیرتیجی بالیق لارین گئنیش آدی (فا: کوسه). mustelus	
ت، سن «کۆپروق»؛ کۆپمک سۆزایله ایلگیلی اولاراق سو اوستونده کۆپمه حالیندا اولان شئی آلامیندا یر.			کۆپک بالیق لاری [آ، دی] اوؤورقالی حیوانلاردان بالیق لار صنف ایندن بیرتاقیم (فا: تیره کوسه ماهی ها).	
کۆپروجوک [آ] بالاجا کۆپرو (فا: خرک). foal			کۆپک جیک [آ] کۆپگه اوخشار، بالاجا کۆپک.	
کۆپروجوک سۆمویو [آ] اوؤوز (چیین) و کؤکس سۆمۈ کلرینین اوؤست اوؤو آراسیندا اولان ودری آلتیندا بللی اولان اوؤونجا سۆمۈک (فا: نام استخوانی در کتف).			کۆپک دیشلری [آ] باخ کۆپک دیشی (فا: دندانهاییش).	
کۆپروجو [ص] کۆپرو دۆزلدن، کۆپروتیکن، کۆپروسالان.			canine teeth	
کۆپروجولوک [آ] کۆپرو دۆزلتمه ایشی.			کۆپک دیشی [آ] آزی دیش لری وکسیجی دیشلر آراسیندا کی دیش، بودیش اوؤو بیز اولور.	
کۆپروسالما [آ] کۆپرو دوزلتمه (فا: پل بستن). bridging			کۆپک ساریمساغی [آ] چؤل ساریمساغی.	
کۆپرولو [ص] کۆپرو سالینمیش، اوؤزینده کۆپروسو اولان.			کۆپک سوغانی [آ] کۆپک ساریمساغی.	
کۆپروله نیش [آ] کۆپرولنمک ایشی ویا بیچیمی.			کۆپک سۆیو [آ] آلاچاق و سۆیسوزون بیرى.	
کۆپرویل [آ] بۆیۈک ودرین دره لردە دۆزه نیلن اوؤون کۆپرو.			کۆپک سیزکندە قۇردیئر [دئیم] قۇرۇیوجوسوزیئرە دۇشمن گیرر	
کۆپۈش köpüş [ص] شیش، کۆپموش، کۆپش قارین.			کۆپک قایاسی [آ، بی] باللی باباگیل لردن چیچک لری ساپ چئوره سینده توپلانمیش عطرلی بیر بیتگی (فا: نوعی گیاه).	
کۆپۈشمک [س] ۱-دری ده خیردا وقیرمیزی قاباریق عمله گلیمک. ۲-کۆپمک، شیشمک.			marubium vulgare	
کۆپک köpek [آ، دی] ۱-امجک لی، اتجیل، ائوجیل، مختلف نۇغلاری اوؤان و انسان اوچون یارارلی حیوان "آو کۆپگی، چوبان کۆپکی" ایت (فا: سگ). dog،			کۆپک قیزی [باخ] کۆپگین قیزی، ایت قیزی، سۆیوش سۆزو.	
Canis ۲- [مج] پیس اخلاقلی اولان. {سن؛ کۆپمک فعل ایله ایلگی لی اولاراق شیشگین لیک و مجازی اولاراق هیسلی و عصبانی حیوانی گۆسته ریر}.			کۆپک قیللر [آ، دی] کۆپک قورد چاققال و تۆلکو کیمی ات یشین ممه لیلری ایچینه آلان حیوان سۆیو.	
کۆپک [آ] آغ قویونلو بیر لیگینده بیر تورک بۆیۈ ۲۰۹.			کۆپک لشمک [س] یاشی اؤتمک، قۇجالماق (ایت حاققیندا و سۆیوش اوچون).	
			کۆپک لنمک [باخ] کۆپک لشمک.	
			کۆپک له مک [باخ] کۆپک لشمک.	
			کۆپک له نیش [آ] کۆپک لنمک ایشی.	
			کۆپک ممه سی [آ] قولتوق آلتیندا کی چیبانلارا دئییلیر.	
			کۆپک ینسه قۇدورور [دئیم] آغیر حقارت وئریجی سۆز.	
			کۆپک ینک [خ] یاقوت لارین اسکی اویماق بگلریندن ۷.	
			کۆپک لیک [آ] قوجا ایتین وضعیتی، قوجالیق (ایت اوچون).	

کۆتۈلۈکچۈ [ص] هرچور کۆتۈلۈیو گۆرن کیمسه، شرور.	کۆتۈلۈکچۈ [ص] هرچور کۆتۈلۈیو گۆرن کیمسه، شرور.
کۆتۈلۈکچۈلۈک [آ] کۆتۈلۈکچۈ اولما وضعیتی، شرورلوق.	کۆتۈلۈکچۈلۈک [آ] کۆتۈلۈکچۈ اولما وضعیتی، شرورلوق.
کۆتۈله مک [ل،ت:فنا لیق ائتمک] بیرینی پیسله مک.	کۆتۈله مک [ل،ت:فنا لیق ائتمک] بیرینی پیسله مک.
کۆتۈله نیش [آ] کۆتۈلنمک ایشی.	کۆتۈله نیش [آ] کۆتۈلنمک ایشی.
کۆتۈله ییچی [آ،ص] کۆتۈلۈین و پیسلین.	کۆتۈله ییچی [آ،ص] کۆتۈلۈین و پیسلین.
کۆتۈله ییش [آ] کۆتۈله نیش.	کۆتۈله ییش [آ] کۆتۈله نیش.
کۆتۈمس [ص] هرشئین کۆتۈ و اولومسوز یۇنونو گۆرن و گۆزتلین کیمسه (فابدین).	کۆتۈمس [ص] هرشئین کۆتۈ و اولومسوز یۇنونو گۆرن و گۆزتلین کیمسه (فابدین).
کۆتۈ یولا دوشمک [س] دوغرو یولا گتتمه مک.	کۆتۈ یولا دوشمک [س] دوغرو یولا گتتمه مک.
کۆتۈیه چکمک [ل] ییه نیلمه ین بیر یثره یتیشمک.	کۆتۈیه چکمک [ل] ییه نیلمه ین بیر یثره یتیشمک.
کۆثر/کۆثر [آ،ع] جئت ده بیر بۇلاغین آدی.	کۆثر/کۆثر [آ،ع] جئت ده بیر بۇلاغین آدی.
کۆجه [آ] خیو دا کند آدی {کۆچ}.	کۆجه [آ] خیو دا کند آدی {کۆچ}.
کۆچ [آ] ۱-کۆچمه، توپلومسال سببلرله بیر یثردن آیری بیر یثره کۆچمک ایشی. ۲-داشینما. ۳-قوش و حیوانلارین بیر بۇلگه دن آیری یثره گتتمه سی (فا:کۆچ).	کۆچ [آ] ۱-کۆچمه، توپلومسال سببلرله بیر یثردن آیری بیر یثره کۆچمک ایشی. ۲-داشینما. ۳-قوش و حیوانلارین بیر بۇلگه دن آیری یثره گتتمه سی (فا:کۆچ).
۴-اؤلوم معناسیندا "او دۆنیا یا کۆچۈبدور". {ت؛ بو کلمه دن دوزه لهرک فارسجادا "کۆچیدن، کۆچ، کۆچه" سۆزلی ایشلنمکده دیر}.	۴-اؤلوم معناسیندا "او دۆنیا یا کۆچۈبدور". {ت؛ بو کلمه دن دوزه لهرک فارسجادا "کۆچیدن، کۆچ، کۆچه" سۆزلی ایشلنمکده دیر}.
کۆچ تپه [آ] köç tepə ققیدار دا کند آدی.	کۆچ تپه [آ] köç tepə ققیدار دا کند آدی.
کۆچ داستان [آ] اسلامدان قاباق اویغور تورکلرینه عاید بیر داستان آدیدر ^.	کۆچ داستان [آ] اسلامدان قاباق اویغور تورکلرینه عاید بیر داستان آدیدر ^.
کۆچ ائتمک (الله مک) [س] کۆچمک.	کۆچ ائتمک (الله مک) [س] کۆچمک.
کۆجای [آ] انسان آدی، باخ: گۆچ + آی ^.	کۆجای [آ] انسان آدی، باخ: گۆچ + آی ^.
کۆچ ایتی [آ] کۆچۈ قوروماق اوچون ساخلانان ایت. ۲-بیریریندن دایم آرالانمایان، آل چکمه ین آدام حاققیندا.	کۆچ ایتی [آ] کۆچۈ قوروماق اوچون ساخلانان ایت. ۲-بیریریندن دایم آرالانمایان، آل چکمه ین آدام حاققیندا.
کۆجه [آ] köməbə کۆچری بیر توپلولوق، بیر یثرده مسکن سالما ییب دایم یوردونو دیشدیرن (فا:کۆچ کئنده).	کۆجه [آ] köməbə کۆچری بیر توپلولوق، بیر یثرده مسکن سالما ییب دایم یوردونو دیشدیرن (فا:کۆچ کئنده).
کۆجه لشمک [س] کۆجه حالینا و یاشامینا گیرمک.	کۆجه لشمک [س] کۆجه حالینا و یاشامینا گیرمک.
کۆجه لیک [آ] کۆجه اولما وضعیتی.	کۆجه لیک [آ] کۆجه اولما وضعیتی.
کۆچت [آ] köçət فیلیز، سۆرگۆن، آغاچ زوغو ^.	کۆچت [آ] köçət فیلیز، سۆرگۆن، آغاچ زوغو ^.
کۆچ دوش [آ] کۆچه کۆچ، انللیکله کۆچمه، کۆچ ائتمه "کۆچ دوش زامانی".	کۆچ دوش [آ] کۆچه کۆچ، انللیکله کۆچمه، کۆچ ائتمه "کۆچ دوش زامانی".
کۆچ دوشمک [س] کۆچری و کۆچری لر کئچجی اولاراق	کۆچ دوشمک [س] کۆچری و کۆچری لر کئچجی اولاراق
کۆتۈلۈک [آ] قبیح (فا:قیح). foul	کۆتۈلۈک [آ] قبیح (فا:قیح). foul
کۆتۈز [آ] دیر لی ^.	کۆتۈز [آ] دیر لی ^.
کۆتۈجۈل [آ] کۆتۈلۈک سئون و ایسته ین، کۆتۈلۈک ائندن.	کۆتۈجۈل [آ] کۆتۈلۈک سئون و ایسته ین، کۆتۈلۈک ائندن.
کۆتۈر [ص] کله کۆتۈر، صاف اولمایان یثر، چالا چوخور یثر (فا:چاله چوخور) {کۆتۈ کلمه سیله ایلگیلیدیر}.	کۆتۈر [ص] کله کۆتۈر، صاف اولمایان یثر، چالا چوخور یثر (فا:چاله چوخور) {کۆتۈ کلمه سیله ایلگیلیدیر}.
کۆتۈروم/کۆتۈروم [آ] ۱-یاتالاق و چوخ مریض آدام اوچون سۆیله ۲-اوتورماق اوچون دوزه نیلن سککی. {گۆتۈرمک سۆزونه باغلی اولاراق آلت و آشاغی یۇنه اشارتدیر}.	کۆتۈروم/کۆتۈروم [آ] ۱-یاتالاق و چوخ مریض آدام اوچون سۆیله ۲-اوتورماق اوچون دوزه نیلن سککی. {گۆتۈرمک سۆزونه باغلی اولاراق آلت و آشاغی یۇنه اشارتدیر}.
کۆتۈقوخو [آ] پیس قوخو (فا:گند). stench	کۆتۈقوخو [آ] پیس قوخو (فا:گند). stench
کۆتۈک [آ] kötüк ۱-قالین آغاچ گۆدوسی، بیر آغاجین اودونجاغی (فا:کئنده درخت). ۲-آنا دفتر ویا بوجور شئی لرین کۆتۈگو و دیب بؤلومو. ۳-بیر شئین ایشلندیکدن سونرا آتیلان حصه سی {سن؛ گۆت کلمه سیله ایلگی لیدیر چونکو بو سۆزجوک اصلینده بیر شئین آلتی و آشاغی طرفی دیر و کۆتۈک سۆزۈده بو کلمه دن آلبیناراق آغاجین آلت و آشاغی و یوغون اولان بؤلومونو آلاتیر، سند و چک کیمی شئی لرین کۆتۈگو آتلامی دا بو مفهوما دایانیر (گۆت، کۆت، کۆتۈک، کۆتۈ، کۆتک)، باخ: کۆتۈ}.	کۆتۈک [آ] kötüк ۱-قالین آغاچ گۆدوسی، بیر آغاجین اودونجاغی (فا:کئنده درخت). ۲-آنا دفتر ویا بوجور شئی لرین کۆتۈگو و دیب بؤلومو. ۳-بیر شئین ایشلندیکدن سونرا آتیلان حصه سی {سن؛ گۆت کلمه سیله ایلگی لیدیر چونکو بو سۆزجوک اصلینده بیر شئین آلتی و آشاغی طرفی دیر و کۆتۈک سۆزۈده بو کلمه دن آلبیناراق آغاجین آلت و آشاغی و یوغون اولان بؤلومونو آلاتیر، سند و چک کیمی شئی لرین کۆتۈگو آتلامی دا بو مفهوما دایانیر (گۆت، کۆت، کۆتۈک، کۆتۈ، کۆتک)، باخ: کۆتۈ}.
کۆتۈک دیش [آ] سینمیش، چوروموش و ات ایچینده قالان دیش.	کۆتۈک دیش [آ] سینمیش، چوروموش و ات ایچینده قالان دیش.
کۆتۈکچۈک [آ] بالاجا کۆتۈک، کیچیک کۆتۈک.	کۆتۈکچۈک [آ] بالاجا کۆتۈک، کیچیک کۆتۈک.
کۆتۈکجه [آ] نتیجه نین اوشاغی، بیرینین ان سوندا گلن نسلی.	کۆتۈکجه [آ] نتیجه نین اوشاغی، بیرینین ان سوندا گلن نسلی.
کۆتۈکلشمک [س] کۆتۈک کیمی اولماق.	کۆتۈکلشمک [س] کۆتۈک کیمی اولماق.
کۆتۈکلۈک [آ] کۆتۈک اولما وضعیتی.	کۆتۈکلۈک [آ] کۆتۈک اولما وضعیتی.
کۆتۈگۆز [آ] باخدییی کیمسه یه ضرر وثرن ویا نظر وۇران.	کۆتۈگۆز [آ] باخدییی کیمسه یه ضرر وثرن ویا نظر وۇران.
کۆتۈگۆزله باخماق [آ] ۱-بیرینه ایی اولمایان دۆشۈنجه لر بسله مک. ۲-جنسل دویقو ایله باخماق.	کۆتۈگۆزله باخماق [آ] ۱-بیرینه ایی اولمایان دۆشۈنجه لر بسله مک. ۲-جنسل دویقو ایله باخماق.
کۆتۈل [دا] هۆرومچک (فا:عنکبوت).	کۆتۈل [دا] هۆرومچک (فا:عنکبوت).
کۆتۈلنمک [ل] کۆتۈلشدیرمک.	کۆتۈلنمک [ل] کۆتۈلشدیرمک.
کۆتۈلشدیرمک [ل] کۆتۈلشمه سینه سبب اولماق.	کۆتۈلشدیرمک [ل] کۆتۈلشمه سینه سبب اولماق.
کۆتۈلشدیریش [آ] کۆتۈلشدیرمک ایشی.	کۆتۈلشدیریش [آ] کۆتۈلشدیرمک ایشی.
کۆتۈلشمک [س] کۆتۈلنمک، پیس لشمک (فا:بد شدن).	کۆتۈلشمک [س] کۆتۈلنمک، پیس لشمک (فا:بد شدن).
کۆتۈلنمک [س] کۆتۈلماق، پیس لنمک (فا:بد شدن).	کۆتۈلنمک [س] کۆتۈلماق، پیس لنمک (فا:بد شدن).
کۆتۈلۈک [آ] کۆتۈلما حالی، پیسلیک (فابدی) badness	کۆتۈلۈک [آ] کۆتۈلما حالی، پیسلیک (فابدی) badness

بیر یئردە اۆتورماق.

کۆچدورمک [اۆتد] کۆچمەسینە سبب اولماق (فا: کوچانیدن).

to cause to migrate

کۆچدورولمک [بل] کۆچدورمک ایشی گۆرولمک.

کۆچر [آ،ص] کۆچبە، کۆچری.

کۆچر قونار [ص] کۆچبە بیر یاشام سورن "طایفا".

کۆچرگی [ص] باخ: کۆچری (فا: مهاجر). emigrant

کۆچرۈم köçrüm [آ،ت] ۱- کۆچمەن، کۆچ ائدن آدمالار

(فا: کوچ کننده). ۲- [مچ] بیر یئردە قرار توتمايان، تئز تئز

یئرینی دیشین (فا: زود زود جایجا شونده).

کۆچری köçəri [ص] ۱- یئرلەشیک اولمايان، چادیر و

گنچجی تیکیتی لردە یاشایان وزامان زامان یئر دیشین

انسانلار، بیر یئردە مسکن سالمايیب یوردونو دایم دیشین

(فا: کوچ نشین). ۲- immigrant انسان آدی، گۆچ + آری.

کۆچری لیک [آ] کۆچری یاشاییش سورمه و طرزی.

کۆچر عسگر [آ] قازاخ، دا کئد آدی.

کۆچرۈنجو [آ] کۆچری، کۆچمەن.

کۆچک köçək [آ] ۱- قادین قیلیغینا گیریپ چنگی کیمی

اوینانان ارکک لرە وئریلن آد. ۲- آغیر باشلی اولمايان.

کۆچکجه [آ] بیر نوع شنلیک و اویون هاواسی.

کۆچک لی / کۆچوکلۈ [آ] ۱۶م جی یوزیلده، دیاربکر حلب

بۇلگه سینده، بوزاؤلوس تۆرکلریندن بیر بوی آدی.

کۆچ کولفت [تو+فا] عایله عضو لری، آتا آنا و اوشاقلار هامی.

کۆچگن köçgen [ص] کۆچبە، کۆچری.

کۆچل [آ] کۆزل، ساورولموش خرمن ایچینده قالان ایری

چۆرچۆب {باخ: کۆچمک}.

کۆچلگه köçelge [آ] کۆچولن یئر.

کۆچمک köçmək [س،ت،سن] ۱- کۆچ ائیلەمک، توپلوم-

سال علت لرە خاطر بیر یئرە واؤلکە یە داشینماق (فا: کوچ

کردن). ۲- اؤلکە، دونیادان گئتمک. ۳- ارە گئتمک، گلین

گئتمک، آتا ائویندن باشقا ائوہ کۆچمک. ۶- چۆکمک

(بعضاً حرف دیشمه سبب ایله بۇشکیلده ایشلەنیر).

کۆچمەن köçmən [ص،سن] ۱- کۆچ ائدن کیمسە ویا ائل

(فا: مهاجر) ۲- [خ] قازاقلارین، کیچییۆز بۇلوگو،

باي اوغلو و بایباخدی اویماقلاری اؤلوبابالاریندان.

کۆچمەن لشدیرمک [ل] کۆچمەن حالینا گئیرمک

کۆچمەن لشمک [س] کۆچمەن وضعیتینە گلیمک.

کۆچمەن لیک [آ] ۱- کۆچمەن اولما وضعیتینی. ۲- کۆچمەن لرین

اوتوردوغو یئر (فا: مهاجرنشین). colony

کۆچمە [آ] کوچ ائتمە (فا: مهاجرت). migration

کۆچۈکۈ köçük [آ] چۆکو، توپراق قایماسی. {باخ: کۆچمک}.

کۆچۈب گئتمک [س] کۆچمک، اؤلکە.

کۆچۈجۈ köçücü [آ] کۆچن.

کۆچۈرتمک [ل] کۆچۈرمەسینی ساغلاماق (فا: کوچاندن).

کۆچۈردۈلمک [باخ] کۆچۈرتمک.

کۆچۈرمک köçürmək [ل] ۱- کۆچمەسینە یول آچماق، بیر

انساننی ویا بیر حیواننی بیر یئردن آیری یئرە آپاریپ

داشیماق (فا: کوچاندن). ۲- قیز ارە وئرمک "قیزی

کۆچۈرمک" (فا: دختر به خانه بخت فرستادن). ۳- بیر مئنی

باشقا دیلە چئویرمک، باشقا خروفلارلا یازماق. ۴- بیر

کیمسەدن باشقا بیر کیمسە یە گنچیرمک، حواله ائتمک.

۵- ییتگی لری بیر یئردن چیخاریپ باشقا بیر یئرە تیکمک

{ت، سن: یازینی چئویرمک، سن: کۆچ ائتدیرمک}.

کۆچۈرۈجو [آ] کۆچۈرن، کۆچمەسینە یول آچان.

کۆچۈرۈلمک [بل] کۆچۈرمک ایشی گۆرۈلمک.

کۆچۈش [آ] کۆچمک ایشی ویا ییچیمی.

کۆچۈشمک [قا] قارشى لیقلى کۆچمک.

کۆچۈک köçük [ص] کۆچمۈش (یئر)، قایمیش توپراق،

چۆکۈنتۈ، ییخیتی (فا: زمین لغزیده شده).

کۆچۈم köçüm [آ] کۆچمک ایشی، یئر دیشیمە.

کۆچە کوچ / کۆچها کوچ [آ] ائل لیکلە کۆچمە، کۆچمە ایشی.

کۆچەمیش köçemiş [آ] سالماس دا کئد آدی.

کۆچ یۈلو [آ] کوچری لرین کئچدیگی یول.

کۆدە köde [آ] اکیلە میش و اوتارماغا یارارلی یئر (فا:

مرتع) {گۆدیمک سۆزو دیواندا بکلەمک معناسیندا گلەرک

اوردا ایشلەنن جملەدن «اؤل قوی کۆدئدی: او قویون

k ک	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۶۴۲	ارک سۆزلۆگۆ	k ک
	گۆددو- اوتاردی، اوتارماق مفهومیون چیخارماق اولار، سنگلاخدا بو فعل اوتارماق و گۆدجوو کلمه‌سی چوبان معنالایب، آچقیدیرکی بو فعلدن آلیناراق کۆده، کۆده کلمه‌سی اوتلاق اوچون سۆیله‌نیر و بو کۆکه باغلی‌دیر. کۆده اوتارماق [ل] بیرینین اوتلاغینی و یا اکین یئرینی اوتارماق اوچون استفاده اتمک. کۆده لشمک [س] اوتلاق حالینا گلمک {باخ: کۆده}. کۆز [آ] باخ: کۆز. کۆزیو [باخ] کۆپرو. کۆرپه körpə [ص] ۱-محصولو یتیش‌میش اکین (فا: کشت دیررس). ۲-چوخ گنج، بالاجا اوشاق، سوت امر (فانوزاد). newborn. ۳-تازا؛ قارشى آنلامى: قارت؛ {ت، سن؛ بو کلمه کۆرمک، گۆرمک سۆزایله ایلگی لیدیر چونکی گۆرمک فعلینین بیر معناسی بیرینه باخیجی لیق اتمک و یتیرمک‌دیر و بو آنلامدان آلیناراق کۆرپه کلمه‌سی باخماغا و باخیمایازی اولان تازا یتیش‌میش بیتگی و یا اوشاق و حیوان بالاسی اوچون سۆیله‌نیر. کۆرپه جه [ص] چوخ بالاجا، چوخ بالاجا، چوخ کۆرپه. کۆرپه جیک [آ] بالاجا اوشاق، چوخ کۆرپه اوشاق. کۆرپه جیزی [ص] کۆرپه جیک. کۆرپه لیگ [آ] ۱-کۆرپه اولما وضعیتی، کۆرپه اوشاغین حالی، اوشاق لیق، چوجوق لوق (فا: بچه‌گی، نوزادی). ۲-تازالیق (فا: کوچکی و طراوت). کۆردک بالیغی kördək [آ، دی] سازان سویوندان، سیرتی اسم، یانلاری کیرلی آغ، قارنی گوموشو، درى‌سی قالینجا پولجوقلارلا اؤرتؤلۆ، دادلی سو بالیغی، آجی بالیق (فانوعی ماهی). rhoidos amarus کۆرفز körfəz [آ، یونانجا] یاریم‌دنیز (فا: خلیج). کۆرکۆتۆک [آ، ص] تۆرتۆ کۆتۆ. کۆرۆنگ körlüğ [آ، ت] کاشغرده گۆل‌آدی {باخ: کبودرآهنگ کۆرۆک körlük [آ، باخ: کۆره] کۆمورو قیزارتماق اوچون اۆزۆن و دسته‌سی تاختا و درى‌لی آلت، کۆره‌نى پوفله مگه یارایان آلت "دمیرچی کۆرۆگۆ" (فا: وسیله آهنگری	جهت دمیدن کوره). کۆرۆکچو/ کۆرۆک باسان [آ] کۆرۆک له ایشله‌نن. کۆرۆک چولۆک [آ] کۆرۆکچونون ایشی. کۆرۆک لشمک [ل] ۱-کۆرۆک له هاوا پوفلنمک (فا: فوت شدن). ۲-قیزیشماق، قیزارماق. کۆرۆک له مک [ل] ۱-کۆرۆگو ایشلتمک (فا: فوت زدن). ۲-داها قیزیشدیرماق، کسگین لشدیرمک. کۆز köz [آ] ۱-اؤد قۆرۆ، اییجه یانان کۆمور و آغاج. ۲-ایچینده بالا قۆر پارچالاری اولان کۆل: اؤد یاندیقدا سونرا قالان اودسوز کۆل "قیزمار کۆمور" (فا: گل آتش). {ت، سن؛ اسکی تورکجه ده کۆیمک (یانماق) و کۆزه مک (اؤد قاریشدیرماق) و کۆز کلمه‌لری بیر کۆکه باغلانیرلار. کۆز باغلاماق [س] قاییق باغلاماق (فا: پوسته‌بستن to skinover کۆز ده وشمک [باخ] کۆزه دۆنمک. کۆزۆر közər [باخ] کۆزل. کۆزۆر تلمک közərtmək [ل] کۆمور و اؤدۆ کۆز حالینا سالماق، قیزارتماق. کۆزۆرتی közərti [آ] سۆنمک ده اولان کۆز ویا لامپانین ایشینی و پاریلتی‌سی (فا: درخشندگی و تلؤتلؤ). کۆزۆردیلیمک közərdilmək [ل] یاندیریلیب قیزاردیلماق. کۆزۆر کۆزۆر [ظ] آلۆو آلۆو "اوجاق اتوین اورتاسیندا-نیردی". کۆزۆرمک közərmək [س] یانین قیزارماق، آلۆوسوز یانماق، قیپ قیرمیزی اولماق، ایشیلداماق، پاریلداماق، سۆنمک اۆزه ره اولماق {کۆز+ر+مک}. کۆزۆریشمک [س] کۆزۆرمک، کۆز کیمی ایشیق وئرمک. کۆزۆر کۆز اولماق [س] کۆز کیمی اولماق. کۆزل közəl [آ] خرمن ساوولدوقدان سۆنرا تاخیلدا قالان ایری چۆرچۆپ، ایری سامان و سۆنبول (فا: خار خاشاک خرمن) {سن: یانیش خرمنین قالیتی‌سی؛ کۆز+ل}. کۆزۆلشمک [س] کۆز حالینا گتیرمک. کۆزۆلشمک [س] کۆزه دۆنمک، کۆزه چۆریلیمک. کۆزۆله مک közləmək [ل] ۱-کۆز اوستوندە پیشیرمک. ۲-یاندیرماق، یاخماق، کۆز حالینا سالماق.		

k ک	آذربایجان تۆرکجه‌سی
کۆسۆ [kösəv] اود سۆنگوسو، اوجاق دئشمک اوچون اوزون آغاج، بیر یانی یانپ قارالمیش تندیر آغاجی (فا:چوب تنور). {ت:کۆزه گو+کۆز گو} کۆزۆ، کۆسۆ. کۆسەله [آ]باشماق و چانتا دۆزلمکده یارارلانیلان بویوک باش حیوانلارین ایشلمیش دری لری {دری نین تۆکلری آلینماسینا سبب کؤسا سۆزیه ایلگیلیدیر}. کۆسەله‌مک [ل]داباغ لاق، دری اؤستونده ایشله مک. کۆسەمەک [س،ت] آرزو ائتمک. کۆسەمن [آ]سۆرونون اؤنوندە گئندن و قیلاووزلوق ائندن قوچ ویا تکه، ۲-دۆیوشکن قوچ، بیر یرده قیلاووزلوق ائندن شخصه ده کۆسەمن دئییلیر {باخ: کۆسە له، کؤسا}. کۆشک [kөšek] آآلماکیمی میوه لرین یئلمه ییب آتیلان حصه سی، جئجه، پۇچال، پۇلوش "هئیا کۆشگی" (فا: قسمت غیر خوراکی میوه ها). ۲-دوه بالاسی، باخ: کۆشکک. کۆشک [kөşk] آسارای، بویوک و گۆرکملی تیکیتی، باغ باغچا آراسیندا اولان بویوک تیکیتی، پارکلاردا دینلمه اوچون اؤستو اؤرتولو تیکیتی ویا آلاچیق (فا:قصر، دربار). court {دیواندا کۆشیمک کلمه سی اؤرتمک و کۆلگه سالماق معنا سیندا و کۆشیک و کۆشیگه سۆزلریده کۆلگه لیک آتلامیندا بولارین اورتاق کۆکونه باغلاناراق کۆشک سۆزوده کۆلگه لیک مفهوموندا دیر، بو کلمه دن آلیناراق اؤزگه دیلرده ایشله نن بعضی کلمه لره اشاره ائتمک اولار: کیوسک (کۆلگه لیک و کۆلگه سالان یئر)بو کلمه دن آلیناراق کۆشک سۆزو فارسجادا ایشله نیر}. کۆشک [آ]شبستر، آباه-سوریان (شوراب)، هشری (-قارا آغاج) و خوی (-زر)، همدان (-آباد) دا کئند آدی. کۆشکسارای [آ]مردن ده کئند آدی {قصر، سارایلار سارایی}. کۆشکک/کۆشک [kөşkөk] [آ]۱-بیر ایللیک دوه بالاسی (ایکی ایللیک دوه بالاسی توروم، اوچ ایللیک تایلاق ویا دایلاق آدلانیر) (فا:بچه شتریکساله) ۲-دوه کۆششگی، دوه بئلنین چیخیتیسی (فا:کوهان) ۳-چوخ گۆزل^{۲۴} {دیواندا کۆشیمک فعلی اؤرتمک و قاپاتماق معنا سیندا و کۆشیک سۆزوده اؤرتو و کۆلگه معنا سیندا گلیب، بونلارین	کۆزلەمه [آ]۱-کۆز اوستونده پیشیره. ۲-یاندیرما، یاخما، کۆز حالینا سالما. ۳-کۆز اوستونده پیشیریلن ات کباب ویا آیری شئی "ات کۆزلەمه سی، بادیمجان کۆزلەمه سی" کۆل باستی (فا:کباب ذغالی). kabob کۆزمن [آ]کۆزده پیشن ات(فا:کباب) {ت:کۆزده پیشن چۆرک کۆزمه [آ]اییی له شن یارانین اوستونده عمله گلن قاتمان ارنگی قیرمیزیتیراق اولماسی اوچون کۆز له ایلگیلیدیر}. کۆزه دۆشمک [س]توققال یانپ کۆز شکلینه دۆشمک. کۆزه رن/کۆزه ری [ص]کۆزرمیش اولان. کۆزه مک [ل]گۆزه مک. کۆستک [kөstek] [آ]زنجیر کیمی بیریرینه گئنجیریلیمیش شئی، حیوانین قاجماسینی اؤنله مک اوچون آیاغینا باغلانان ایپ ویا زنجیر، قیلچ بیچاق و بوجور شئیلری باغلاماق و یا بیریردن آسماق اوچون یارارلانان شئی (فا: زنجیر) {ت:کۆسورمک: حیوانین آیاغین کۆستک له مک، سن}. کۆستک اولماق [س]انگل اولماق. کۆستک لنمک [بل]زنجیر لنمک. کۆستک له مک [ل]زنجیر له مک. کۆستک له نیش [آ]کۆستک لنمک ایشی ویا بیچیمی. کۆستک له ییش [آ]کۆستک له نیش، کۆستک لنمک طرزى. کۆستک وورماق [ل]۱-کۆستک له مک. ۲-گۆرشدە رقیبین آیاق لارینی سیخی جا تۇتماق. کۆستگی قیرماق [ل]ایلیشگی یی کسمک. کۆسته بک [kөstəbək] [آ،دی،ت،سن]بۇجکجیل، امجک لی، گۆزلی آز گلیشمیش، توپراق آلتیندا یاشایان، اؤزون دالانلار اویان، قورئجوق لاری یندیگی اوچون یارارلی و کۆکلری کسهرک ضرر وئرن حیوان، دری سیندن کۆرک دۆزه لن بیر نوع چۆل سیچانی (فا:نوعی حیوان). talpa کۆسته بک گیللر [آ،دی]بۇجک جیللر تاقیمیندان بیرسوی. کۆسەج [kөsəc] [آ]ماهه نشان دا کئند آدی {باخ: کؤسا}. کۆسک [باخ] کۆسۆ. کۆسنۆ [kөsnü] [آ]ارکک و دیشی نین بیریرینه قارشى دۇيقولاری، جنسل ایستک، شهوت^۲.

k	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۶۴۴	ارک سۆزلۆتۆ	ک ک
اورتاق کۆکو کۆش سۆزجوغو کۆشک سۆزونون کۆکو اولمالیدیر و بو عضو دوه نین بئلینی اؤرتن بؤلوم ساییلیر.}			(فا:علت) "بو ایشین کۆکو یوْخدور". ۸- اتلی شیشمان یوغون، کۆکلیمیش "کۆک اوشاق" (فا:چاق). ۹-fat- ایری تیکیش، کۆبه کیمی بۆیوک تیکیش "پالتاری کۆکلهمک" (فا:کوک). ۱۰- بیر سیرا کلمه لرله مختلف افاده لی سۆزلر دۆزلدیر "یئر کۆکو: هوپچ؛ کۆکدن دینچی". ۱۱- [دیل ب] کۆک و اک: ان کیچیک لئکسیک معنا حصه لرینه کۆک و ان کیچیک قراماتیکی معنا حصه لرینه اک دئییلیر "داغ+چی" (ت: ۱- سوی، اصل. ۲- یهرباغی؛ سن: ۱- بخیه. ۲- ساز کۆکو. ۳- آغاج کۆکو).	
کۆشک köşk [آ] رامیان، ورامین، ساوه- خرقان، تهران- شهریار، بیناب، زنجان و آوج ده کند آدی {اشاره اولونما- لیدیر کی یئرلی اهالی بعضا بۇ آدی یووارلاداراق کۆش- کت ویا کۆش کند و بعضا ده کۆشک شکیلنده تلفظ اندیرلر، معناجا دوه بالاسی و مجازاً دیک یئر دئمکدیر ولی منطقی اولاراق یئر آدلاریندا چوخ گۆزل یورد معناسینی غالب بیلمه لی ییک، البته بیر طرفدن ده کۆش- کت سؤیله نیشینی نظره آلاراق، اصلی کۆشک کند اولور و معناجا سارای کند و یئنه ده گۆزل یورد دور.}			کۆک آمر [آ] خویداداغ آدی. میانادا کندوداغ آدی (قو: کوه کمر). کۆک بویاسی گیلر [آ، بی] بیتیشیک تاج یا پراقلی، ایکی چنک- لی، یا پراقلاری قارشلی لقلی، میوه سی زیتون کیمی، دۆرد مینه یاخین نوغو ایچنه آلان بیر سوی، قهوه آغاجی، کۆک بویاسی، قیناقینا، چوبان سۆزگگی، یوغورت اوْتو (فا: تیره ای از گیاهان صنعتی).	
کۆشن / کۆشه köşen [آ] دریدن و گۆندن کسيلمیش ائنسیز باغ و یهر، قاییش (فا: تسمه چرمی).			کۆک سالماق [ل] کۆک آتماق، قالیجی حالا گلکم "آل یاراسی تنز گندر کۆک سالار دیل یاراسی".	
کۆشوک köşük [آ] دیلک، تمنا.			کۆک سل [ص] اساسی (فا: بنیادی) fundamental, radical کۆک سوو [باخ] کۆک کیمی اولان. کۆک سوزلوک [آ] کۆک سوز اولما وضعیتی. کۆک آبارماق [باخ] کۆک سالماق. کۆک آتماق (باغلاماق، سالماق) [س] ۱- کۆک و ریشه سالماق، یایلماق. ۲- کۆک له مک.	
کۆشور / کۆشک اوار köşour [آ] ساین قالا دا شهر و کند- یستان آدی، بو شهرین ۱۳۲۰ ده نفوسو ۷۷۰ نفر تورک قئید اولوبدور (قو: کشاور، کشاورز، فا: کوشک آوار) {اصلینده کۆشک آوار اولاراق یووارلانیب کۆش+ آوار/ اوور شکیلنده سؤیله نیر نجه کی مرند یاخینیندا کۆشک سارای، شهرینه، اهالی، کۆش سارای دئییرلر، معناجا آوارلارین کۆشکو ویا کۆشکو وار دئیهرک کۆشکلو یئر مفهوموندا دیر.}			کۆک آتما [آ] بیرسایین نین اؤزونه و ورلما و چارپماسینین ترسی اولان عمل و ایشلم.	
کۆک kök [آ] ۱- بیتگی لرین توپراق ایچینده اولان بؤلومو، بعضی شئیلرین بیر یئر قویلان دینی بؤلومو "آغاج کۆکو، دیش کۆکو" (فا: ریشه). ۲- بیر شئین خیمی (فا: بنیان). ۳- دیب، ایلکه، اصل، قایناق، بیرایشین و سۆزون قایناغی، کلمه لرین اک و شکیلچی لرینی بیر کنار قویاراق قالان حصه سی "بیر کۆکدن عبارت سۆزلر" (فا: ذات). essence			کۆک آنلام [دیل ب] بیر کۆکدن تۆرنمیش سۆزجوک لرده کی اورتاق آنلام.	
۴- [مت] بیرسایین نجه نچی کۆکو "اؤرنک: سککیزین اۆچونجو کۆکو ایکی دیر" (فا: ریشه، جذر). ۵- سازلاردا ساز کۆکلهمگه یارایان بورقو (فا: کوک). ۶- قایناق، نسیل، منشا "کۆکسۆز آدم" (فا: نسب). ۷- ندن، سبب			کۆک آیقایلار / کۆک باقایلار [آ، دی] تک گۆزه لی حیوانلار- دان یئریمگه یارایان چیخیتی لاری اولان بیر صینیف، آییملر. کۆک ائتمک (الله مک) [ل] سازین سیملرینی کۆکلهمک. کۆک باشلیلار [آ، دی] حیوان لاردن بیر سوی (فا: نیم دسته از خرچنگ ها). rhizocetilus caspiocus کۆک بویاسی [آ، بی] ایستی و ایلم لی بؤلگه لرده بیتن	

ک k	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۶۴۵	ارک سۆزلۆتۆ	ک k
	قیرمیزی رنگده اولان و کؤکوندن بویاجیلیقدا یارارلانان.		کؤکس بوشلۇغو (چۇخورو) [آ] جیبارلار و قلب اولان بوشلوق.	
	۱-۲ متر اوجالیقدا و چالی گؤرونوملو، چوخ ایللیک و گۆده سی سرت و تیکانلی بیر بیتگی، قیزیل کؤک (فانوعی گیاه رنگرزی). tinctorum flubia		کؤکس دارلیغی [آ] نفس آلما گۆجلویو، سؤلونوم دارلیغی.	
	کؤک بویاسی گیللر [آ، بی] بیتگی لردن بیر سوی.		کؤکس دۆلۆسو [ظ] دریندن، سینه سی تودوقچا.	
	کؤک بیلگی سی [آ] کؤک بیلیمی، ائتیمو لوژی (فا: ریشه شناسی).		کؤکس سۆمویو [آ] کؤکس بوشلۇغونون اؤن طرفینده اولان سۆمۆ کلر (فا: استخوان قفسه سینه).	
	etymology		کؤکس قفسی [آ] کؤکس ساران سۆمۆ کلر (فا: قفسه سینه).	
	کؤکجو [آ] علاج اوچون ایشله نن تۆرلو کؤک قاییق چیچک و یاپراق کیمی شیلری ساتان کیمسه.		کؤکس قوؤوغو [آ] کؤکس بوشلۇغو (فا: قفسه سینه).	
	کؤکجو [آ] ۱-بالاجا کؤک، اؤت کؤکو (فا: ریشه کوچک). ۲-باخ: اوغو لجوق.		کؤکس کؤکسه [ظ] قارشى قارشىبا، اؤزؤره.	
	کؤکداش / کؤکدش [ص] کؤکلى بیر اولان (فا: هم ریشه).		کؤکس گرمک [س] ۱-قۇللارینی آچاراق دریندن نفس آلماق.	
	کؤکدن [ظ] کؤکله قدر یشن، رادیکال، اساس، جذری (فا: از ریشه).		۲-بیر گۆجلوک قارشى سیندا دیک دۇرماق، دایانماق.	
	کؤکدن چیخارما [آ] کؤکدن قۇپارما (فا: بیخکن).		کؤکس لو [ص] کؤکس گئنیش، دۇشلىرى بۇیوک اولان.	
	کؤکدن دوشمک (ساز و تار) [س] سیملری بوشالماق.		کؤکس له مک [ل] کؤکس له زورلاماق.	
	کؤکدن دینچی [آ] کؤکدن دینچی لیک یانلی سی، رادیکال مذهبی، متعصب.		کؤک ساپ [آ، بی] یشر آلتیندا سۆرون و یشریشر تۆمورجوق لانان و یشر اوزؤنده آچیلان کؤک.	
	کؤکدن دینچی لیک [آ] کؤکدن دینچی اولما وضعیتى بیرایشی دینچیلیک قورال لاریلا چۆزۈمک و یۆنتمک.		کؤک ساققیز [آ، بی] کاؤچو کیمی شیرە وثرن، چوخ ایللیک اؤتسۆ بیتگی (فا: کاسنی زرد). taraxacum	
	کؤکدننجی [ص] رادیکال قروپلار یانلی اولان، رادیکال بیر دوشونجه یه طرفدار اولان (فا: رادیکال).		کؤکسلوک [آ] اؤنلۆک، اوشاقین بویونا باغلانان پارچا.	
	کؤکدنچیلیک [آ] کؤکدننجی اولما، رادیکالیزم.		کؤکسودارالماق [س] ۱-گۆجلۆکلە نفس آلماق ۲-سیخیلماق.	
	کؤکدوغرایان [آ] بیتگی کؤک لرینى دۇغرایان آراج.		کؤکسودۆلو [ص] اتلی، ایری دۇشلو "کؤکسودۆلو قادین".	
	کؤکرتۈمک kökertmek [ل] آغاج و بیتگی نی کؤک ایله چیخاریب و باشقا یئرده تیکمک.		کؤک سۆزلر [آ، دیل ب] نئچه کلمه نین اورتاق کؤکو اولان سۆزجۆک (فا: کلما ت ریشه ایی). root words	
	کؤکس köks [آ] ۱-انسانین اؤن طرفینده قارینلا بویون آراسی، حیوانلاردا بویونلا قارین آراسی؛ سیرت قارشیتی؛ (فا: قفسه سینه). ۲-دۇش، ممه، امچک (فا: سینه). breast		کؤکسوز [ص] ۱-کؤکو اولمایان. اصل سیز (فا: بی اصل).	
	۲-[مچ] اؤرک (فا: قلب). {ت'کؤکس، کؤکۆز، کؤگۆز، سن 'کؤکۆس'، دده؛ بو کلمه کؤک کلمه سیله ایلگیلی اولما لیدیر و کؤکس انسانین اصل عضوو ساییلماقدادیر}.		groundless ۲-گۆجلۆ اولمایان، اییجه یاییلمامیش.	
	کؤکس اتی [آ] کؤکس قیسیمینده اولان ات.		کؤکسوز لودیلر [آ، دیل ب] آیریملی دیلر، تک هجالی دیلر.	
			کؤکسونو اؤتورمک [باخ] کؤکس کئچیرمک.	
			کؤکسونو قاپارتماق [ل] کؤکسونو گرمک.	
			کؤکسونو گرمک [ل] اؤزونو قورخمدان قاباغا وثرمک، کؤکس گرمک، سینه گرمک.	
			کؤکسونو ییرتماق [ل] کؤکس گرمک، سینه گرمک.	
			کؤک قوردو [آ، دی] دانا بۆرنو.	
			کؤک کسن [ص] کؤک دۇغرایان.	
			کؤک گۆبه لک / کؤکمانتار [آ، بی] آغاج کؤکونه یشرله شن،	

ک k	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۶۴۷	ارک سۆزلۆتۆ	ک k
	کۆکوندن وورماق [ل] دبییدن کسمک، گۆرۆنمز ائتمک.		سۆزگچی اولان، اؤزولوغو ۵۰m-۲۰ اولان (فانوعی	
	کۆکونو قازماق [ل] کۆکونو کسمک، گۆرونمز ائتمک.		ماهی). umbrina cirhosa, Thymallus	
	کۆکونو کسمک [ل] یوخ ائتمک.		کۆلگه بالیغی قیللر [آ،دی] اؤرنگی کۆلگه بالیغی اولان	
	کۆکونوز (کۆکلری) کسلیسین [ن] محو ائدیلسین، قارقیش		سۆمۆ کلو بالیقلا تاقیمی.	
	افاده سی، باخ: کۆک کسلیسین.		کۆلگه جیل [ص] کۆلگه سئون بیتگی.	
	کۆکونه جاتماق (یئتمک) [ل] ایلکه و اساسینا ال تاپماق.		کۆلگه دۆشمک [س] کۆلگه لنمک.	
	کۆک یویان [ص] کۆک یوماق اۆچون اولان ماشین و آراج.		کۆلگه دۆشورمک [ل] ۱- کۆلگه لندیرمک. ۲- بیر شئین	
	کۆل köla [خ] آلتای تۆرکلری، کۆیال اویماغی اؤلۆ		دیرینی ویا اۆستولوغونو آزالتماق.	
	بابالاریندان ۷، انسان آدی: کۆلخان {۱- گۆل؛ اؤلۆلوق،		کۆلگه ده قالماق [ل] بیر اصلی شئین کناریندا قالماق، چوخ	
	سۆنسۆزلوق، دزینلیک، ییلگلیک؛ ۲- کۆل، آتش، اۆد؛.		اؤنم وئرلمه مک.	
	کۆل ایرکین [آ،ت] قارلوق بۆیۆکلرینه وئرلن بیر عنوان.		کۆلگه ده قویماق (بۇرخماق) [ل] ایکینجی مرتبه یه سالماق،	
	کۆل ییلگه خان [آ،ت] دده قورقۇد داستانلاریندا بیر بگ آدی ۷.		دۆنه کنچمک.	
	کۆلچر [آ] دانالارا ضرر وئرن بیر بوغدا خسته لیگی ۷.		کۆلگه سئون [ص] گونش سئومه ین، کۆلگه لیک یئرلرده	
	کۆلرکی خان [خ] دده قورقۇد داستانلاریندا بیر بگ آدی ۷.		یاخشی بیتن.	
	کۆلرکین [خ] قارلۇقلولارین غئوانلاریندان ۷.		کۆلگه سالماق [س] کۆلگه له مک.	
	کۆلگه kölgə [آ] ۱- ایشیق قاباغیندا اولان نسنه نین دالیندا		کۆلگه سیز [ص] کۆلگه سی اولمایان، کۆلگه سالمایان.	
	دۆزه لن قارالتی، گونش ایشینلاریندان قوروناجاق یئر، آز		کۆلگه سیندن قورخماق [س] چوخ قورخماق.	
	ایشیق دوشن ویا ایشیق سیز گۆرسه نن یئر. ۲- بیرینین یانیجا		کۆلگه سینه سیغماق [س] بیرینین امری آلتینا گیرمک.	
	گزن، بیریندن هئج آیریلمايان. ۳- حمایه، قورونما "اؤنۆن		کۆلگه سینى قیلینجلاماق [ل] دوشمن چی لیک ائتمک،	
	کۆلگه سی آلتیندا" (فا: سایه) shadow {سۆمرجه <گیشگه>؛		کۆمک ائتمک (ائله مک)، یاردیم ائتمک.	
	ت، سن؛ دیواندا کۆلیمک/ کۆلیمک کلمه سی گۆمک		کۆلگه گیمی [ص] ۱- آیریلمايان، بیریله برابر اولاراق. ۲-	
	معناسیندا دیر بو کلمه کۆل کلمه سینه باغلی اولاراق بیر		گیلیجه، اؤزونو بللی ائتمه دن.	
	شئی کوله قویلاماق معناسیندا دیر و مجازی حالدا کۆل		کۆلگه لندیرمک [ل] کۆلگه له مک، کولگه لی ائتمک، کولگه	
	شکلینه و رنگینه گلمیش هر شئی اوچونده ایشله نهرک		سالماق، قارانلیق لاشدیرماق (فا: سایه کردن).	
	کۆلگه اوچونده ایشله نیبیدیر چونکی کۆلگه بیر شئی		کۆلگه لنمک [س، سن] ۱- کۆلگه لی اولماق. ۲- کولگه ده	
	ایشیق سیز یئرده گۆمولمک و ایشیغی گنده رک کول		دینچلمک.	
	رنگینه دوشمک مفهوندا دیر؛.		کۆلگه له مک [ل] ۱- کولگه سالماق، کۆلگه یئرده	
	کۆلگه اولای [آ، فلسفه] بیر حادثه یه قاتیلان اما اونا تاثیر		دینچلمک. ۳- [مج] قارانلیق ائتمک.	
	قویمايان بیر آیری حادثه (فا: حادثه سایه).		کۆلگه له ییجی [ص، آ] کۆلگه سالان، کۆلگه لندیرن.	
	کۆلگه اوینو [آ، تئاتر] گئریدن ایشیق لارلا کولگه سالاراق و		کۆلگه له ییش [آ] کۆلگه له مک ایشی.	
	کولگه لیکلری اویناتیلان اوین.		کۆلگه له مه [آ] ۱- قارانلیق ائتمه. ۲- کۆلگه یئرده دینچلمه.	
	کۆلگه بالیغی [آ، دی] آلابالیق گیللر سۆیوندان وُجودو فۆزه		کۆلگه لی [ص] ۱- کۆلگه سی اولان، کۆلگه سالان. ۲-	
	بیچیم اینده، بتل اۆزگگی بۆیۆک و گنیش، قویروغوندا یاغ		شبهه لی، قارانلیق.	

k ك	آذربايجان تۆركجهسى
۱۶۴۸	ک
ارک سۆزلۈتۈ	کۆلگەلى رسييم [آ] كۆلگە ايله بير شئيە حجم ويريلن رسييم.
يارارلاناتان و اؤره تيم الدە اندن سيستيم، كۆلە ليک سيستىمى (فا:برده دارى).	کۆلگە ليک [آ] كۆلگە سالان اؤرتۈك وپردە، كۈلگە لى
کۆلەمن [آ،خ] ۱- كۆلە لردن دۆزە لن عسگر صينفى؛ چركز	اولما وضعيتى، كۆلگە دوشموش يئر (فا:سايبان). shady
كۆلە لردن و اۇنلارلن سۇيوندان و قىپچاق تۆركلريندن	کۆلگە نيزده [ظ] كۆمگى نيز له، سيزە آرخالاناراق.
مصر و ترابلوس دا مئيدانا گتيريلن عسگر و مملوك ۴.	کۆلمۈك [آآ] خالق، اها لى ۷.
”ميصير كۆلە منلرى“ ۲- كۆلە ويا قاراواش صاحبى .	کۆلۈك [آت] ايش و يۆك حثيوانى.
کۆم köm [آ] باخ: کۆم.	کۆلۈك [آآ] آلتاي تانرى سى، ارليک خان ین اوغلو ۲۱.
کۆمى [آآ] دۇش و بۇيۇن ۷.	کۆلە köle [آ] ۱- اسير اولموش کيمسه، اؤزگور اولمايان،
کۆمبە kömbə [آ] ۱- یرى، گيرده و قالين چۆرک نوعو	قۇل (فا:برده). ۲- بيرينين امرى و بۇيروغو آلتيندا اولان،
(فا:نوعى نان). ۲- كۆندە، خمير کۆمبە سى، (فا:چونه) ۳-	قوللوقچو (فا:خدمتکار). ۳- هر هانسى بير شئيە آشيري
يۇندم سيز {ظاهرى گۆرونوشده فارسجا کُنده سۆزونه بنزه-	باغليلىغى اولان ”پارا كۆلە سى“. {ديواندا كۆليگ يۆک
ير، ولى کۆمچ} کۆمه، کۆماسۆز لرلرينن ديشيک شکليدير {.	يۈکلە تيلن حثيوان اوچون دثييله رک آرخا معنا سيندا گليب
کۆمبە جى [آ] کۆمبە پيشيريپ ساتان کيمسه.	همچنين {کۆليگ ليک ار} گۆليگى اولان آداما دثييليب،
کۆمبە دوداق [ص] دوداغى ينکه، قالين دوداق، يۇندم سيز.	بو سۆزلردن آتلاماق اولار کى کۆلمک و کۆليمک فعلى
کۆمچ / کۆمچ köməc [آ] ۱- کۆلدە پيشيريلن چۆرک، بير	گۆممک معنا سيندا بو سۆزون کۆکو اولماليدير و کۆلە
نوع شيرين کۆکە (فا:کماج). ۲- [آ،دا،بى] بوى آتيب	آرخاسينا يۈک قويولان و يۈک آلتيندا گۆمولن حثيوان
توپراغين اۆزۈندە ياييلان بير نوع ييتگى (فا:نوعى گياه). ۳-	اوچون سۆيله نيپ و معنا سى گئئيشيله نه رک قوللوقچو
بال پتگى ”کۆمچ بالى“ (فا:شان عسل) {ت} ”کۆمچ“، سن: ۱- بير	انسان اوچونده سۆيله نيپ، فارسجادا ايشلەنن {کۆل، کۆل
نوع چۆرک ۲- چادير ديرگى قويولان يئر؛ بۈکلە گۆممک	دادن و زدن، بو کۆکە باغلى دير، بو کلەمە آيرى باخيشلا
فعليندن آلتيناراق و کۆلدە قويلا نيپ پيشيريلن چۆرگە-	قۇل سۆز ايله کۆکداس سايلاييلير و اسكى چاغدا
دييلير، سئگلاخدا ايشلەنن ايلک معنا بونو گۈجلنديرير {	بۇيۈک خاقانلارلن لقبى اولاراق ايشلەنيردى: گۆل تکين،
کۆمچ بال [آ] تميز لنمه ميش بال و آرى پتگى ۱.	کۆل تکين {
کۆمچ لنمک [س] کۆمچ ييتگى سى کيمى يئرە ياييلماق.	کۆلە جه سينه [ظ] کۆلە کيمى، قول کيمى.
کۆمر kömər [آآ] بير تۆرک بۇيو اولاراق مختلف شکیللرده	کۆلە سيز ليک [آ] کۆلە سى اولماما، کۆلگە سيز اولما وضعيتى.
ثبت اولوبدور {کمر لو، قمر لو، گمر لو، خۇمار لو، خمر لو} ۱۴.	کۆلە لر [آآ] قۇل لار (فا:غلما ن). handsome
کۆمسى [باخ: کۆمه] کۆمس [تويوق اينى] (فا:آشيان مرغ).	کۆلە لشديرمک [ل] کۆلە کيمى ائتمک، اؤزگورلۇغونو
کۆمک kömək [آآ] يارديم، يولداشليق ائده رک بير ايشى	الدين آلماق (فا:برده کردن).
گۆرمک، آرخا دورما، يارديم ائتمه (فا:کمک). help ۲-	کۆلە لشديريش [آ] کۆلە لشديرمک ايشى يا ييچيمى.
اها لى، خالق ۷. {سن، کلەمە موغو لجادير {.	کۆلە لشمک [س] کۆلە کيمى اولماق (فا:برده شدن).
کۆمک ائتمک [ل] يارديم ائتمک (فا:کمک کردن). to help	کۆلە لى [ص] کۆلە سى اولان.
کۆمک اولماق [س] يارديم ائتمک (فا:کمک کردن). to help	کۆلە ليک [آآ] کۆلە نين و قولون وضعيتى، قوللوق
کۆمک ايسته مه [آ] استمداد (فا:استمداد). asking for help	(فا:اسارت). captivity
کۆمکچى [آ] ۱- بير ايشده کۆمک اندن (فا:حامى).	کۆلە ليک دوزەنى [آ،توپلوم ب] اسكى چاغلاردا کۆلە لردن

ک ک	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۶۴۹	ارک سۆزلۆتۆ	ک k
protector ۲-یاردیمچی (فا:معاون).	رنگ. {ت، سن؛ بو کلمه اصلینده کۆیمور اولاراق اسکی تورکجه‌ده ایشلەنن کۆیمک (یانماق) فعلیندن آلمیشدیر.}			
کۆمک چی فعل [دیل ب] لئکسیک معناسی اولمایان و باشقا سۆزلرله بیرلەشەرک مرکب فعل دۆزلدن فعل "اتتمک، ائیلەمک، اولماق؛ بیرده فعل اکلری تورکجه ده یاریم کۆمکچی فعل کیمی ایشلەنیر (لاماق، لەمک): قارلاماق".	کۆمور [آ] شاهپوز، دا کئند، زنگه‌زور و کلنجر، ده داغ آدی ^۴ .			
کۆمکچی کلاسلا [آ] تحصیل دۆنمی اصلی کلاسلا رین یانیجا دوزن لەنن یاردیمچی کلاسلا (فا: کلاسهای تقویتی).	کۆمور یاسان [باخ] کۆمورچو.			
make-up classes	کۆمور یاسماق [ل] کۆمور دۆزلتمک اوچون اودونو یاندیریپ توپراقداسا دیرماق.			
کۆمک چیخماق [ل] کۆمک اولماق، یاردیم اتتمک (فا: کمک کردن).	کۆمور چیخاران [ص] کۆمور اوچاغی نین ایشچی سی، کۆمور پاتاغینین ایشچی سی، معدن کۆمورجوسو.			
کۆمک دار [باخ] کۆمکچی.	کۆمور خانا [آ] کۆمور لوک، کۆمور یاسدیریلان یئر.			
کۆمک دارلیق [باخ] کۆمکچی لیک، یاردیم جی لیق.	کۆمور دۇغرایان [آ] داش کۆمورو دۇغراییب خیردالایان آراج.			
کۆمک دیلەمک (ایستەمک) [س] بیریندن یاردیم ایستەمک.	کۆمور دیمک [س] کۆمور قازیندان زهر لنمک.			
کۆمک سیز [ص] کۆمگی اولمایان، یاردیم سیز.	کۆمور سوران [ص] کۆمور سوروب چیخاران آراج.			
کۆمک سیز قالماق [س] یاردیم سیز قالماق.	کۆمور قابی [آ] کۆمور ییغماق وساхлаماق اوچون قاب.			
کۆمک سیز لیک [آ] کۆمگی سیز آدامین وضعیتی.	کۆمور قازان [ص] کۆمور چیخاران، کۆمورجو.			
کۆمک گۆرمک [س] باشقاسینا یاردیمی دیمک، کۆمگی اولماق.	کۆمور قایاسی [آ، دی] قایا بالیغی جنسیندن قارا رنگلی بیر بالیق (فا: نوعی ماهی).			
کۆمک لشمک [قا] ال له وئریپ ایریشی گۆرمک، یاردیملاشماق	کۆمور کیمی قارالماق [س] کۆمور کیمی قاب قارا اولماق.			
کۆمک لشمە [آ] یاردیم لاشما (فا: همیاری).	کۆمور توزو [آ] توز اولموش کۆمور (فا: پودر زغال soft coal)			
کۆمک لی [ظ] بیر لیکده کۆمک له شەرک، یاردیملی.	کۆمور جای [آ] تبریز ده چای آدی.			
کۆمک لیک [آ] کۆمک اتتمە.	کۆمورجو [ص] کۆمور دۆزلدن و ساتان، کۆمور معدنلرینده ایشلەین ویا کۆمور ایشینە باخان (فا: زغالی).			
کۆمگی اولماق [س] کۆمگینه چاتماق، یاردیم گۆسترمک.	کۆمور چولوک [آ] کۆمورجونون ایشی.			
کۆمگی دیمک (چاتماق) [باخ] کۆمک اتتمک.	کۆمور لشدیرمک [ل] ۱- کومور کیمی اتتمک، کۆموره دۆندرمک			
کۆمگینه چاتماق (یئتیشمک، قاشماق) [ل] یاردیم گۆسترمک.	، یاندیریپ کۆمور اتتمک. ۲- رنگینی چوخ قارا اتتمک.			
کۆملک kömlək [آ، دده] باخ: کۆینک.	کۆمور لشمک [س] کۆمور کیمی اولماق، کۆموره دۆنمک.			
کۆملە kömlə [آ، سن؛ باخ: کوما] آلاچیق، چولوق، کوم.	کۆمور لنمک [باخ] کۆمور لشمک.			
کۆمَن [آ] ۱- خیال، دۆش ۲- اَیرق، سۆی ۳- جۆهر، دامار ^۷ .	کۆمورلو [ص] اوژه رینده کۆمورو اولان (معدن ویا ...).			
کۆمَنبای [آ] انسان آدی، باخ: کۆمَن + بای ^۷ .	کۆمورلوک [آ] کۆمورو اولان و ساخلانان یئر، کۆمور انباری.			
کۆمۈچ kömüç [آ] خزانه، دقینه ^۷ .	کۆمۈر kömür [آ، بی] ساریمساغا بنزر بیر چؤل اوتو،			
کۆمۈر kömur [آ] ۱- کرین و چوخ اولان و یانماق اوچون ایشلەنن بیر ماده، اؤستو باغلی و هاواسیز یئرده اودون یانماسیندان قالان ماده "مانقالا کۆمور تۆکمک، کۆمور قیزارتماق" (فا: ذغال).	چؤل ساریمساغی. allium rotuntum {باخ: گۆممک}			
charcoal ۲- [مچ] توتقون قارا	گۆمه [آ، سن، دده، باخ: کوما] بالاجا آلاچیق، چولوق، کوم.			
	کۆنتۆ köntöy [ص] گوپود، قاپا ^۱ {کۆند و کۆنمک سۆزیله (کۆند + اؤی) ایلگی لی اولاراق منفی مفهوم داشیر.}			

ک ک	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۶۵۰	ارک سۆزلۆتۆ	ک ک
کۆند	könd [آ] فُرصت، امکان "بو قوتونون کۆندو یوخدور،		کۆندلو تۆتولماق [س] کئفی پوزولماق، کدرلنمک.	
الینه کۆند دوشوب، ایشی کۆندونه سالماق" (فا:فرصت و			کۆندلو چکمک [ل] اوره گی چکمک.	
مسیر مناسب). {کۆنمک فعلیندن دۆزلمیش کلمه دیر}.			کۆندلو چلینمک [س] گۆزل سۆزلره آلدانماق.	
کۆندر [آ،دده] سۆنگو، جیدا، نیزه.			کۆندلو چۆکمک [س] یاشاما سۆگی سی آزالماق.	
کۆندسوز [ص] کۆند اولمایان "آچماغا کۆندو یوخدور".			کۆندلو خوش اولماق [س] ممنون اولماق.	
کۆندلو [آ] کۆندو اولان "کۆندولو ایش: الوثریشلی".			کۆندلو زنگین [ص] اؤزگه نین مالینا گۆز تیکمه ین، گۆزو توخ.	
کۆندم köndəm [آ] قیلیق، امکان "ناکۆندم: کۆندم سیز".			کۆندلو سېنماق [س] اینجیمک.	
کۆنده لن [ص] یاناک، ایری اولان خط ویا یول وبوجور			کۆندلو سېئق [ص، ظ] اینجیک، کۆسکون، اۆرگی سینمیش.	
شیلر، ایری بۆروخ یئر "گۆز آلتیندا اولان کۆنده لن			کۆندلو قارا [ص] ۱-قلبی قارا. ۲-باشقالارینین کۆتولوگون	
قیریش؛ ائولری کۆنده لن یار. منه گۆل گۆنده رن یار.			ایسته ین.	
گولون یاریزا دۆنسون. ایلقاریندان دۆنن یار." (فا:محل			کۆندلو قارارماق [س] دۆوقو قالماق.	
پېچ و خم) {باخ: کۆند، سن: ایری ویان یول}.			کۆندلو قارالیق [باخ] قلبی قارالیق.	
کۆنده لن جای [آ] آرازاتۆکولن بیر چای آدی ۴۰.			کۆندلو قالماق [س] گۆزو قالماق.	
کۆنر könez [عنادچی، کۆناز، اۆزو یولا اولمایان			کۆندلو قایماق [س] سئومگه ائیملی اولماق.	
(فا:لجوج) {کۆنمک سۆزونه باغلیدیر}.			کۆندلو قیریق [ص، ظ] کۆنلو بیر شئیدن سینمیش اولان،	
کۆنقاش [آ] کئکش، مشورت ۷.			اینجیک، کوسکون، اۆرگی سینمیش.	
کۆنگ [آ] (کۆنک) جاریه، اودالیق ۷.			کۆندلو قیریلماق [س] اۆرگی سینماق، اینجیمک.	
کۆنگۆل [آ] کۆنول، جان ۷.			کۆندلو وارماق [س] ایسته مه مک.	
کۆنلک [آ،دده] باخ: کۆینک.			کۆندلو یارالی [ص] کدرلی، دردلی.	
کۆنلۈ könlü [باخ] کۆنول.			کۆندلو آخماق [س] سئومک، عاشق اولماق.	
کۆنلو آچیق [آ] شن، گولر اوزلو.			کۆنلۈشن [ص] شاد (فا:لشاد). happy	
کۆنلو آچیق لیق [آ] شن اولما، گۆلراوزلولوک.			کۆنلۈنجه [ظ] ایسته گه اویقون، ایسته یینجه، دیله یینجه.	
کۆنلو آچیلماق [س] شادلانماق، سئومک.			کۆنلۈندن چیخارتماق [ل] اؤتوماتق.	
کۆنلو اولماق [ل] ایسته مک.			کۆنلۈندن کئچمک [س] اوره گیندن کئچمک.	
کۆنلو ایسته مک [س] خوشلاماق.			کۆنلۈنده قالماق [س] گۆزو ایسته دیگی شئین داليجا قالماق.	
کۆنلۈایله اویناماق [س] بیرینین ایسته دیکلریله آلائی ائتمک.			کۆنلۈنو آچماق [ل] سئویندیرمک، کۆنلۈنو آلماق، خوش	
کۆنلو اینجیمک [س] اینجیمک.			سۆزه توتوب اۆرگینی اله آلماق.	
کۆنلۈ بول [ص] کۆنلو آچیق، شن، گولر اوزلو.			کۆنلۈنو آلما [آ] راضی سالما (فا:راضی کردن).	
کۆنلو بولانماق [س] کئفی پوزولماق، کدرلنمک.			کۆنلۈنو اله آلماق [ل] کۆنلۈنه اله گتیرمک، راضی ائتمک.	
کۆنلو پوزولماق [س] کئفی پوزولماق، کدرلنمک.			کۆنلۈنو اوولاماق [ل] کۆنلۈنه اله گتیرمک، راضی ائتمک.	
کۆنلو تاخیلماق [ل] ایسته مک.			کۆنلۈنو اینجیتمک (پارچالاماق) [ل] کۆنلۈنه دیمک، اینجیتمک.	
کۆنلو توخ [ص] اؤزگه لرینین مالینا گۆز تیکمه ین، گۆزو			کۆنلۈنو چکمک [ل] اۆرگین اله گتیرمک.	
توخ، دۆز آدام.			کۆنلۈنو خوش ائلمک [ل] ۱-بیرینی سئویندیرمک، کۆنلۈنو اله	

k ك	آذربايجان تۆركجهسى
كۈنۈل وئرمك [ل] اۆركدن سئومك. كۈنۈل آچان [ص] اۆرك آچان، خوشا گلن، سئوينديريچى (ف:د لباژ). bright and cheerful كۈنۈل آچماق [ل] فرح لنديرمك، سيخيتى سين آرادان آپارماق. كۈنۈل آچىق ليغى [آ] سئوينچ، شاد ليق، فرح. كۈنۈل آخيتماق [س] سئومك، عاشق اولماق. كۈنۈل آلماق [ل] ييرينى سئوينديرمك، اۆرگين اله گتيرمك. كۈنۈل آوجيسى [آ] چاپقين، كۈنۈل چالان. كۈنۈل آولماق [ل] ييرينىن اۆرگين اله گتيرمك ويا ييرينىن كۈنلۈنۈ چالاراق اونو اۈزۈنۈ عاشق ائتمك. كۈنۈل آووتماق [س] ۱-واختينى خوشلوقلا گئچيتمك. ۲- ييرينىن اۆرگين اله گتيرمك. كۈنۈل آرى [ص] آچىق اۆركلى، اۆرك اهلى. كۈنۈل اوخشاماق [ل] ۱-عزیز له مك. ۲-خوشا گل مك، رۇحو اوخشاماق، اۆره گه ياتماق. كۈنۈل اوخشايجى [ص] خوشا گلن، رۇح اوخشايدان. كۈنۈل اوغروسو [آ] كۈنۈل چالان، كۈنۈل چكن (ف:د لستان). كۈنۈل اووجوسو [آ] چاپقين، كۈنۈل چالان. كۈنۈل ايلنجيسى [آ] انسانى اويالايب ايلنديرن شى. كۈنۈل ايلنديرمك [س] ۱-واختينى خوشلوقلا گئچيتمك. ۲- ييرينىن اۆرگين اله گتيرمك. كۈنۈل ايلنمه سى [آ] انسانين خوشلانديران وقتى. كۈنۈل باغلاماق [ل] اۆركدن سئومك. كۈنۈل باغى [آ] سئوگى باغى، دوقوسال ايليشگى. كۈنۈل بلاسى [آ] عشقين وئردىغى سيخيتى، درد. كۈنۈل بورجو [آ] يير ايى ليك و ياخشى ليق قارشى سيندا ايى ليك ائتمه دۇيقوسو، ميّت دارليق. كۈنۈل بولانديران [ص] اۆرك بولانديريچى. كدرلنديرن. كۈنۈل بير [ص] اۆرك بير (ف:د يكدل). unanimous كۈنۈل بير اولماق [س] سئويشمك، بير اينانچ دا اولماق. كۈنۈل بير ليگى [آ] اۆرك بير ليگى، دويقوسال آلاشما. كۈنۈل تاش [خ] صفويلر (شاه عابباس دۇئى) بير بگ آدى^۷. كۈنۈل توخلوغو [آ] دۇيقونلوق، استغنا.	گتيرمك، راضى ائتمك ۲- [س] اۈزو اۈزونو خوش ائلمك. كۈنۈلۈنۈ دۈشمۈر مگ [س] عاشق اولماق، سئودالانماق. كۈنۈلۈنۈ سرين تۇتماق [س] سۇيۇق قانلى و ساكين اولماق. كۈنۈلۈنۈ سۇندۈرمك [ل] كۆسدۈرمك، قيرماق. كۈنۈلۈنۈ سينديرماق [ل] كۈنلۈنۈ ديمك، اينجيتمك. كۈنۈلۈنۈ قايديرماق [س] عاشق اولماق. كۈنۈلۈنۈ قيرماق (يارالاما) [ل] كۈنلۈنۈ ديمك، اينجيتمك. كۈنۈلۈنۈ دۇغماق [س] ايچينۈ دۇغماق، سئزمك، حس ائتمك. كۈنۈلۈنۈ دۈشمك [ل] ايسته مگ، آرزولانماق. كۈنۈلۈنۈ ديمك (توخونماق) [س] اۆرگينه توخونماق. كۈنۈلۈنۈ گۈره [ظ] اۈز آرزوسىلا، اۈز خوش ايله. كۈنۈلۈنۈ ياتماق [س] اۆرگينه ياتماق. كۈنمك könmək [س] دۈنمك، چۈنمك، يولا گل مك، يولونا دۈشمك (ف:برگشتن) {بو كلمه ديواندا دۈزلمك دۇغرولماق و يولا گل مك و داندىغى شىي اقرار ائتمك معناسيندا گليب و كۈنگرمك و كۈندگۈرمك شكلىنده ده گليبيد (ت: <آغاج كۈندۈ>: آغاج دۈزلىدى، <اوغرو كۈندۈ>: اوغر اقرار ائتدى، <آدام يولا كۈندۈ>: يولا چيخدى)، بو كلمه بير سيرا كلمه لر ين كۈكو ساييلير: كۈنۈل (انسانى دوز يولا گتيرن عضو)، كۈند، كۈندم، كۈندە لن (دوز يول و امكان) كۈنز (دوز يولا گتتمه ين) {. كۈنمه könmə [آ] دۈنمه، چۈنمه، يولونادۈشمه (ف:برگشت). كۈنو [آ] عدالت، دۇغرولوق^۷. كۈنۈديري [خ] كۈنو+ديري؛ اۇيغور يازيتلاريندا بير بگ آدى^۷. كۈنۈل könul [آ] ۱-اۆرك و قلب معنوى معنادا؛ سئوگى، ايستك، دۈشۈنۈش و خاطره كيمي قلبده وار ساييلان دويقو قايناغى. ۲-ايستك، آرزو، هوس، مثيل "گتتمه يه كۈنلۈم يوخدور" (ف:دل، قلب). {ت، گۈ، سن <كۈنگۈل>: قلب، اۆرك، آتلايش؛ باخ: كۈنمك {. كۈنۈل ... [آ] كۈنۈل سۇزيله دۈزه لن نئچه انسان آدى: كۈنۈلۈل، كۈنۈلخان، كۈنۈلر، كۈنۈلساي، كۈنۈلسۈي. كۈنۈل سينديرماق [ل] اۆرك سينديرماق، اۈزوندن كۆسدۈرمك. كۈنۈل مسئله سى [آ] عشق دردى، سئوگى و سئومه سورونو.

ک ک	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۶۵۳	ارک سۆزلۆتۆ	ک k
کۆهنه چى [ص] کۆهنه عادت و دېلری سئون، کۆهنه پرست.	کۆهنه چیلیک [آ] کۆهنه دېلری سئومه، کۆهنه پرستلیک.		کۆی گند [آ] ۱-ئىچە کۆیون مرکزی اولان کۆی، نىچە کۆیون آلیش وئریش و ادارى مرکزی اولان کۆی. ۲- یاشاییش بیچیملىرى اۇقار و مدرن حالدا دۆزئلنمیش کۆی وکند (فا:ده مرکزی).	
کۆهنه فرۆد [آ] قوچان کندیستان لاریندان (۱۷ کند * ۱۰۰۰۰)،	کندیستانین مرکزی کۆهنه فرود قوچان، ین (۷ ک گۆنئینده * ۸۶۰ نفر نفوسو بیر بؤلومو تورک قنید اولوبدور.		کۆی لشدیرمک [ل] کۆی حالینا گتیرمک (فا:فس).	
کۆهنه قورد [آ] حیلە یه آلدانمایان آییق آدام حاققیندا.	کۆهنه کۆهنه [ظ] اکى اولاراق "کۆهنه کۆهنه فیکیر لر".		کۆی لشمک [س] کۆی حالینا گلکم، کۆی وضعیتینه گلکم، کۆی کیمی اولماق (فا:ده مانند شدن).	
کۆهنه کۆللوکلى ائشه له مک [ل] چوخدان اتقاق دۆشموش حادثه لری و اونون نقصان لارینی یادا سالماق.	کۆهنه لشمک [س] کۆهنلکم، اسکیمک (فا: کهنه شدن).		کۆیلو [ص] کۆی ده یاشایان (فا:روستایی). villager	
کۆهنه لیک [آ] کۆهنه شئین حالی.	کۆهول köhül [آ] ماغارا، آغول، کوم (فا:غار). cave		کۆیلوک [آ] کۆیو چوخ اولان بیر بؤلگه.	
کۆهول [آ] ساین قالا، بیجار، سۆلدوز، شبستر و خالخال دا کند آدی. هشتری (سبلاق)، کلئیر (سقبایا قیشلاقی چوبانلار، کۆهولجوک)، گئرمی (سقبیلاقی) ده کند آدی.	کۆهولجوک [آ] قارداغ طایفاسینا باغلی اوبا آدی ۳۰۱۰۸.		کۆیمز köyməz [آ] یانماز، آتش آلماز.	
کۆهونلو [آ] کۆردمیر، ده کند آدی ۲۴۰.	کۆی köy [ص] کند، گئنیش سۆز اولاراق تارلاچیلیق و اکینچی لیک له گئنیچین توپلوم اوچون سۆیلەنیر (فا:ده، کوی). village		کۆیمن [آ] ۱- یانیجی، یائیق ۲- خیال.	
کۆی=کۆی=کۆچه، کۆچه، کۆی، کۆی؛ بۇ کلمه فارسجادا "کوی، کۆچه شکلینده ایشلەنیر، پولادقا یا سومرجه کی ki (اؤلکه) سۆزونو کۆی سۆزیله ایلگیلی بیلیر.	کۆی آغاسی [آ] کۆیده مالی مۆلکو اولان و سۆزۆ گئچن.		کۆینک köynek [آ] ۱-وجودون اؤست بؤلومونه گئیلن یۆنگول گئیم (فا:پیراهن). shirt ۲-چالقی آلت لرینه پارچادان تیکیلیمیش توربا. ۳-اؤرتوک، قورویوجو پارچا، باراما ویا بوغدانین اوستونده اولان نازیک قاییق. ۴-باخ: تر کوینک، آلت کوینک، اوست کوینک {ت، سن} کۆنگلک، گۆن کلمه سیندن آلینماسی سانلییر، بعضا "ن" حرفی "م" حرفینه چئوریلەرک گۆملک دئیلیر، بو سۆزون دئیشیلیمیش شکلینی "کمک، خمک" شکلینده ده گۆرمک اولار.	
کۆی اوداسی [آ] کۆیلر ده قوناق قالما یثری.	کۆیچۆن köyçü [آ] ۱- کۆیده یاشایان کیمسه (فا:روستایی). ۲- کۆی سورون لارینی و مسایلینی آراشدیران کیمسه.		کۆینک تۆمان [آ] کۆینک و تومان دان عبارت اولان گئیم.	
کۆیچۆلوک [آ] کۆی مسائلی و سورونلارینی آراشدیرما.	کۆیدش [ص] بیر کۆیدن اولان کیمسه لر (فا:هم روستا).		کۆینک تیگمه [آ] کۆینک تیکیب حاضرلاما (فا:پیراهن دوزی). shirt-making	
			کۆینک تیگن [ص] کۆینک تیکیب حاضرلایان (فا:پیراهن دوز).	
			کۆینک جک [ص] کۆینک سیز، اینین ده کۆینگی اولمایان و عادتاً بدنی آچیق "کۆینک جک آدام".	
			کۆینک جیک [آ] کیچیک کۆینک، بالاجا کۆینک.	
			کۆینک چی [ظ] کۆینک تیگن و ساتان.	
			کۆینک چی لیک [آ] کوینک تیگمه وساتما.	
			کۆینک شالوار [آ] کۆینک وشا لواردان عبارت اؤست گئیم.	
			کۆینک کۆینک ات تۆکمک [س] برک اؤتانماق.	
			کۆینکدن گئچیرمک [ل] اتلاد اولاراق قبول ائتمک (چوخراق گئچمیشده اولان بیر نوع گلە نک).	

ك ك	آذربايجان تۆركجهسى	۱۶۵۴	ارک سۆزلۈتۈ	ك ك
كۆينىكلى [ص] كۆينىكى اۆلان، كۆينىك گىيمىش.	ق * ۵۵۰/ى تو، بُركاده (۴ك ق ب * ۱۷۰۰/ى تو). بَلَسْبَنَه			
كۆينىكلىك [آ] كۆينىك اۆچۈن يارارلى (فا: پىراهنى) shirthing	(۴ك ب * ۷۰۰/تو+گىلىك)، چۆلاب (۸ك د * ۷۰۰/ى تو)،			
كۆينىكلىلەر [آ،دى] اۆجۇدلارى كۆينىك و تۇربا كىمى اۆلان و	حسن آباد (۶ك ب * ۱۶۰/ى تو)، خشكاروئندان (۱۳ك د			
دنىزده ياشايان حثيوائلار.	* ۴۶۰/تو+گىلىك)، رشت آباد (۶ك د * ۱۶۶۰/تو+گىلىك)،			
كۆيۈك [آ،سن] كۆره كن (فا: داماد).	رودباركى (۴ك د /تو+گىلىك)، سده (۴ك گ ب * ۱۷۵۰-			
كۆيۈج [آ] خياو دا كند آدى.	ى تو،) گراكۇ (۲ك ق * ۴۰۰/تو+گىلىك)، گرباسده (۳ك د			
كۆۋادرات [آ،لا، مت] دۇرد ائش قۇل، مَرَب.	* ۱۵۵۰/ى تو،) مامۇدان/محمودان (۶ك ق ب * ۳۵۰/ى تو)،			
كۆۋادرات [آ،لا، مت] دايره نىن دۇرد ده بير بۇلومو.	نۇايسطَل (۲ك ق * ۶۰۰/تو+گىلىك)،			
كۆارتت [آ] كۆارتت دۇرد چالقى آلتى اۆچۈن	كۆچلۈق [آ] م ۱۳جو عصرده نايما ن بۇيوك لرىندن بيرى ^{۱۲} .			
يازىلمىش موسيقى اثرى (فا: كۆارتت).	كۆدەي /خۇداي [آ] مۇغۇللاردا كۆيۈن ۳جو قات تانرىسى ^{۱۳} .			
كۆبىزم [آ،فر] نسنه لرى ژۇمترىك بىيجىملرله	كۆدۇتات [آ] kud'tat'tat (دئوريم (فا: كودتات). coup-d'etat			
گۆسترن اينجه صنعت آخىمى.	كۆر [آ،بى] سارى رنگلى يابانى يشمه لى بىتگى.			
كۆپا [آ،باخ] بارداق، باخ: كۆپه.	كۆرالىق [آ] كۆرا بىتن يىتر.			
كۆپۈن [آ،باخ] كۆپۈن.	كۆران [آ] kuran (اۆرميه ده چاى آدى، قوچان دا كند آدى.			
كۆت [آ،دا] ۱-تۇپا، قالاق، دسته، توپلو، يىغيم "بير كۆت	قۇرد گۆزەنى qurd gəzəni (آ] هشتىرى ده داغ آدى.			
آلما، كۆت ساچلار ^{۱۴} . ۲-كۆمىجان دا(آباد) كند آدى.	كۆرتا [آ] kurtaj (اۇشاق سالما، بالا سالما.			
كۆتان كل [آ] سالماس دا داغ آدى {كۆتان كل}.	كۆرچىق [آ] kurçik (خ] قۇرچىق، قۇرۇم، قۇرۇلۇش؛ آلتاى			
كۆتلاماق [ل] بير يىره يۇغماق، توپلاماق.	تۆركلىرى، قىزىل اۇيماغى اۆلۇبالايرىندان ^{۱۵} .			
كۆتۈن [آ] سالماس دا كند آدى {كۆتۈل}.	كۆرس [آ،فر] ۱-سۆره لى درس وائىتتىم ايشلىرى. ۲-			
كۆتۈل [آ] اۆرميه ده داغ آدى.	يارىشما، هيز يارىشماسى (فا: كورس).			
كۆتە كۆمه ايسىتى سۆيۈ [آ] باخ: آستارا.	كۆرمانج /كۆرمانج kurmanç [آ] شوكروقا ياصفر اۇغلو			
كۆتى [آ] تىرىز ده داغ آدى.	تۆرك دۆولت لرى كىتابىندا اۇيغوردۆولتى بۇلومونده يازىر:			
كۆجارخان [خ] گۆچر+ خان؛ بۇلقار خانلارىندان ^{۱۶} .	اۇيغور تۆركلىرىن بىر طائىفاسى قۇتان بۇيۇ(شېخان لار،			
كۆجان [آ] ۱-گۆچن، گۆچر ^{۱۷} . ۲-انسان آدى: كۆجاناى ^{۱۸} .	شېخلو، شېخلار، ويا ميلان تۇپلولوغو)، فارس و عرب			
كۆجىق [آ] kucəneq خياو دا كند آدى.	سىنىرلارىندا قالدىقلارى اۆچۈن سۆزلىرىندە چوخلو			
كۆچ /كۆچ [آ] ميانا دا داغ آدى.	عربجه، فارسجا و كوردجه كلمه لرى گۆرمك اۆلار و بۇ			
كۆجا /كۆتجا [آ] توركوستاندا تۇرفانا ياخىن بير شهر آدى ^{۱۹} .	اۆزدن دىللىرى، كۆرمانج دىلى تانىير، فاتح سۇلتان محمدىن،			
كۆجار [خ] گۆچر، گۆچمن؛ چىنگىز خاقان'ىن نوه سى ^{۲۰} .	خوجاسى ماللاگورانى غۇر تۆركلىرىن كۆرمانج قۇلۇندىن			
كۆچام [آ] دىسته، دىت، باغ ^{۲۱} .	ايدى ^{۲۲} ؛ اۇغۇر، پىنچەنك و ھۇن تۆركلىرىن بير بۇلومو			
كۆچىفهان [آ] rucisfahan رشت شهرى نىن ياخىن ليغىندا	قارادىزىن گۆننىيىندە يىرلەشەرك سۇنرالار كۆرمانج			
بير بخش و اونون مركزى اولاراق، ۵۲ كندى و * ۱۵۰۰۰	آدلاندىرىلدىلار اۆنلار تۆرك عرب و فارس دىللىرىندىن			
نفر نفوسو وار، اھالى تورك وگىلىك دىلر.	قارىشيق بير دىل دانىشپىردىلار، كۆرمانج لارىن اصلى			
كۆچىفهان بۇلگە سىندە تۆرك كندلىرى [آ] آجى بۇزايە (۷ك	قوللارىندان اۆلان سىليوان/ سىليفان و زىلان بۇيۇ گۇي			

k ک	آذربایجان تۆرکجه سی
کۆرمانچ kürmanc اۇلاراق کۆرمانچ kuranç شکلینده ده یازیلیر، کۆر سۆزو تۆرکجه ده احتشام و جوشقو و اۆرکلی معناسیندادیر. بۇ سۆزجو کله مانج اکی کۆرمانج سۆزونو آرایا گتیریر، اؤرنک: ديلمانج، قارمانج، قیرمانج...}. کۇرولاس kurulas [آ] موغول یوروشو زامانی ۱۱م جی یوزیلده ایرانا گلن موغول غنصر لو بیر طایفانین آدی.^{۸۵} کۇریجان kurican [آ] کبودرآهنگ ده کند آدی. کۇریک kurik [باخ] قوریک، آت بالاسی. کۇریکان / قۇریقان kurikan [آ] گۆی تورک یازیت لاریندا قیرقیزلارلا برابر اوتوز تاتار مجموعه سینین ایچینده آد آپاریلیبدیر، بارتولد، ون نظریجه چنگیزخان دؤورو کوری قومو موغول اصلیلی اولاراق همان کۇریکانلار ایدی.^{۸۵} کۆزه لر / گۆزه لر [آ] هشتری ده داغ آدی {کوسالار}. کوشانلار [آ] بیرتۆرک بویو، باخ: هیند تورک سلطانلیغی.^{۲۹} کوف kuf [آ] ۱- اوشاقلار آراسیندا داشلا اوینانان بیر اویون آدی (فا: تاب) ۲- سالینجاق (فا: وسیله تاب بازی) {سس تق}. کوفی ku fi [آ، ع] کوفی خط، بیر نوع عرب یازی سی. کوکلا kukla [یو] ایپله اویناتیلان گلینجیک، الجک کیمی آله گئیله رک و گلینجیک کیمی دانیشدیریلان شئی (فا: عروسک خیمه شب بازی). کوکلا دؤولتی [آ] اویونجاق دؤولت، آیری دؤولت لرین عاملی اولان و اؤزونون درین گۆجو اولمایان اویونجاق دؤولت. کوکلو سکلان [آ] آمریکادا قارادرلیلر، آیدینلار و قاباقجیل-لارا قارشى وحشیجه دیوان توتان تئروچو قروپون آدی. کولتیواتور [آ، فر] توپراغی یومشاتماق اوچون دیسکلی آلت. کوللاب kullab [آ] سوئمئر اوزوک شهرینده یئر آدی.^{۱۱۶} کوله [آ] چوغونلوقلا دیریمی و مریج بیچیمده یوکسک تیکیتی. کوله [آ] خوی، ساوجبولا، مرند، سولدوز دا داغ آدی. کولیس [آ] چوخ بالاجا آرالیق لاری اؤلچیمه یارایان بیر آیقیت (فا: -). caliper (s) کومار / کۆمار [آ] جولفاداکند آدی {کوم+ار: باخ: کوماری}. کوماری [آ] هشتری ده کند آدی {کوم+ار: حیثیواندارلیقلا ایلگیلیدیر، باخ: کوماری}.	تورکلرده بیر شرفلی عنوان کیمی ایدی، (بو بوی اؤرمیه اطرافیندا سیلوانا آدیلا تانییر) اۇنلارین آیری بیر قولو بوختلولا خالق آراسیندا سیلیوان / سیلیولی دئیله لهرک، اووالی معناسیندادیر.^{۲۹} کورمانج دیلینده چوخلو تۆرک سۆزلری اولدوغو اوچون اۇنلار تۆرک دیلینی آنادیلی کیمی دانیشیرلار و بو موضوع او حده دیرکی شخصین اؤزو آچیقلامیینجا کورمانج اولدوغونو بیلمک چوخ زوردور، البته بو قوملارین بیر بؤلومو چوخ اۇنجه لر تۆرک لشمیش حال گلیلر، نجه کی خوی ماحالی، دۆنبلو-لرین اصلی یئر لشم یئر لری اولاراق نجه یوزیل اۇنجه-دن بو قوم تۆرک دیلینده دانیشیرلار و اۇنلارین تۆرک-مقاملاری و شاعر لری (باخ: خوی) معروف دور، بو سۆزدن یولا چیخارساق غربی آذربایجاندا یاشایان چاردوولو، موصولانلو، زاخورانلولا کورمانج دیلینه یاخین بیر دیلده دانیشیرلار، البته کورمانج طایفالاری نین ایچینده تورک بویلارینین یانیندا کوردلر دنده اولوب دور ولی همیشه تورکلر چوغونلوقدا اولاراق آغیرلیقلاری دانılmaz بیر مسئله دیر ولی مئیدانین بوش اولدوغو اوچون یاخین گنچمیشده، کورمانجلار، کورد طایفالاری کیمی قلمه وئریلیب، بونودا آرتیرمالی ییق حتی بو بیر لیکلرین ایچینده اولان کوردلرده کوردوستان کورد لریندن فرقلی اولاراق دیل لری تورک کورد کلمه لریندن قاریشیق بیر لهجه اولوشدورور و کورد لرین اؤز لریده اونلارین دانیشدیغی دیله کورمانج لهجه سی دئییر لر، آیری بیر مطلبه اشاره اولونمالیدیر کی بو سۆزو کرمانجی شکلینده بیر سیرا شهر آدلارینا (کرمان و کرمانشاه) باغلاماق دا ممکن دئییلدی، چونکی بو طایفالار بو شهر لر له ایلگیلری یوخ دور و فارسجا دیل قورالاجادا بوجور کلمه لرین اویقون اولمادیغی و ترسینه تورکجه ده قوراللی بیر سۆز اولماسی بو یوروملاری دوزگون گۆرستمیر، آیریجا بئيله بیر سۆزجوک حتی فارس دیلینین یثنی سۆزلوکلرینده ده یوخ دور، البته بو سۆزو سوی لاحظیندن بعضا افغانستاندا بیر شهر آدینا (کرمان، کورمان) باغلا ییرلار بو حسابلاکی اورادا غور تورکلری یاشاییر دیلار {بو کلمه اصلینده

ک ک	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۶۵۶	ارک سۆزلۆتۆ	ک ک
کوماربی/ kumarbi [آ] سوئر، هیتیتلرده افسانه وتانری آدی ^{۱۱} .	(۱۰کب * ۱۴۱۰)، خُنداب (۴۲کگ * ۲۸۷۰/ی تو)،			
کومالار/ کومالار [آ] خوی دا داغ آدی.	خولوزین (۳۰کگ * ۴۷۰/ی تو)، خومارباغی (۴کد			
کومان/ قومان kuman [آ] ۱-قوئلۆ، هوئلۆ، هوئنۆ ۲-سولقوئن	(۳۱۰/ی تو)، خیرآباد (۱۳کب * ۱۰۰/ی تو)، درمن			
۳-قوئرال، ساری قهوه آراسی بیر رنگ ۴-آمان وئرمه یین،	(۷۸کگ * ۱۱۳۰/غ تو)، دره گرگ (۱۸کگ * ۹۰)، ده			
درایتلی ۵-[خ] هوئن لارین بیر قولو اولوب، گوئنئی رؤسیدآ	چال (۳۶کگ * ۷۱۰/ی تو)، ده نو (۳۷کگ * ۱۳۰)،			
یاشاییب دؤولت قورموش و آنادولویا، سلجوقلولاردان	دیز آباد (۳۰کگ * ۹۷۰)، ذاقق آباد (۲ک، * ۱۸۰)،			
چوخ اؤنجه لری گلب یئرله شن بیر تورک بویو ^۶ .	رازگردان (۴۹کگ * ۴۲۰)، راست گردان (۱۶کگ			
آروپا لیلارین قیچاق ائلییه وئردیکلری بیر آد ^{۱۲} . {قام+ان}	(۱۷۰)، رۆج (۲۴کق * ۳۷۰)، روشنایی (۱۲کد			
کوماننا [آ] کلئیر ده کند آدی {کومان+، قام+آنا}.	(۲۷۰)، سبزآباد (۱۲کگ * ۱۳۰)، سَمَقاوَر (۷کد			
کومانالپ/ قومانالپ [آ] انسان آدی، باخ: کومان+ آلف ^۷ .	(۱۷۸۰)، سوران (۱۶کب * ۴۱۰)، سیران (۶کگ			
کومانندان [باخ] کومتان.	(۷۷۰/ی تو)، شاهه (۳۵کگ * ۱۴۰)، شاه قالا (۱۰کب			
کومپانیا [باخ] کومپانی.	(۱۰۰)، شیت پیغمبر (۴۸کگ * ۴۰)، طرلان (۲۰کق			
کومی تالاس/ kumi-talas [آ] کاشغرلی دؤورو ایلی چایی و	(۵۳۰/ی تو)، عاصم آباد (۱۵کب * ۱۱۰/ی تو)،			
بالخاش گؤلۆ یاخینیندا بیر شهر آدی ^{۱۳} .	عبدالرحیم (۳۰کگ * ۱۱۷۰/ی تو)، علی آباد یتنگی			
کومیجان/ کومیجان komican [آ] همدان شهرینین ۸۰ک.	مُلک (۶کب * ۶۵)، عیسی آباد (۲کب * ۷۷۰/ی تو)،			
گوندوغان طرفینده بیر شهر آدی، بو شهرستائین نفوسو	فاراب (۳۴کگ * ۲۸۰)، فامرین (۸کگ * ۸۴۰/ی تو)،			
۱۳۸۵جی ایلده ۶۰۰۰نفر و شهر نفوسو ۸۰۰۰نفرایدی،	فتح آباد (۴کد * ۵۵۰/ی تو)، فضل آباد (۶کد			
بؤلگه ده یاشایان اهالی چوغونلوقلا تورک دولر.	(۴۱۰/ی تو)، فوران (۳۹کگ * ۵۳۰/ی تو)، فورک			
کومیجان بؤلگه سینده تورک کندلری [آ] آغجاکهریز	(۱۶کد * ۳۱۰/ی تو)، قئینرجه (۳۰کگ * ۳۹۰/ی تو)،			
(۷کب) اطراف کندلرین اکین یئرلری، آغداش	قاسم آباد (۳۰کگ * ۳۸۰/ی تو)، قالا اسدآباد			
(۵۴کگ * ۹۹۴/غ تو)، آلودَر (۶۶کگ * ۳۴۰/ی تو)،	(۵۰کگ * ۳۰)، قالا خُنداب (۳۸کگ * ۸۳۰/ی تو)،			
آمیره (۱۲کق * ۱۲۴۰)، ابراهیم آباد (۷کگ * ۵۰)،	قالامحمدآباد (۱۳کگ * ۲۰۰/ی تو)، قاراتپه (۵۳کگ			
آستوه (۵۳کگ * ۱۴۶۰/ی تو)، آستهری (۱۰کق	(۷۰/ی تو)، قاراگل (قاراقول) (۸کق * ۱۱۰/ی تو)،			
(۲۲۰)، اسفندان (۱۲کگ * ۸۲۰)، اکبرآباد (۹کگ	قیزیل قایا (۵۴کگ * ۱۰۰/غ تو)، قیشلاق ارجناوند			
(۸۰)، امامزاده (۳۵کگ * ۱۹۰)، امامزاده عابباس	(۵۴کگ * ۲۷۰/ی تو)، قیشلاق چالاب (۵۳کگ			
(۱۱کگ * ۴۵۰)، ائیجان (۵۸کگ * ۱۴۰۰/ی تو)،	(۱۱۰)، قیشلاق حسین آباد (۳۷کگ * ۱۱۰/ی تو)،			
ائیوتد (۷۷کگ * ۱۳۰/فا)، جوشیروان (۳۷کگ * ۲۷۰)،	قیشلاق خنداب (۳۸کگ * ۱۶۰/ی تو)، قیشلاق			
چابار (۱۷کگ * ۲۱۰)، چاخماق قایا (۳۴کگ	قاطارآغاج (۳۶کگ * ۱۷۰/غ تو)، قیشلاق قمشلو			
(۱۲۰)، چزان (۲۵کگ * ۹۷۰/ی تو)، چلبی (۱۵کگ	(۴۸کگ * ۱۱۰/ی تو)، قیشلاق قیزیل قالا (۵۰کگ			
(۵۶۰)، چهرقان (۱۸کق * ۱۴۴۰/ی تو)، حسین آباد	(۱۰۰/ی تو)، قیشلاق گاوجلۆ (۲۹کگ * ۱۲۰/ی تو)،			
شکرائی (۲۰کگ * ۷۶۰/ی تو)، حصار (۴۴کگ	قیشلاق لنجاب (۴۲کگ * ۱۵۰/ی تو)، قیشلاق محمدرضا			
(۵۱۰/ی تو)، خان آباد (۱۴کگ * ۱۸۰)، یوخاری خنه یه	(۵۵کگ * ۶۰)، قیشلاق موسی خان بولاغی (۴۳کگ			
(۶۶کگ * ۳۸)، خرنند (۳۷کگ * ۴۱۰)، خُسروینگ	(۲۵۰/غ تو)، قیشلاق یاس بولاق (۲۱کگ * ۴۴۰)، قیلیج			

k ک	آذربایجان تۆرکجه سی
ارک سۆزلۆتۆ	۱۶۵۷
کۆپ دبیینه باتماق [ل] چوخ ایچمک، سرخوشلوق ائتمک.	تپه (۲۹ ک * ۱۴۰ غ/تو)، کرکان (۶۱ ک * ۱۰۹۰ غ/تو)،
کۆپسه مک [باخ] گۆپسه مک.	کرکانک (۳۶ ک * ۲۱۰ ی/تو)، کلوان (۳۸ ک گد
کۆپ شکر [آ] کۆپ بیچیمینه آلتی اۆزلو قند تیکه سی.	* ۳۰۰ ی/تو)، کوئت آباد (۱۶ ک گ * ۲۵۰ ی/تو)، کوه زره
کۆپ قبری [آ] اسکی اؤیقارلیق لاردان قالما و قازیتتی لارلا	(۳۲ ک * ۱۰۰۰)، گؤی تپه/ قاسم آباد (۳۰ ک گد * ۳۸۰
اۆزه چیخان قیبر.	ت)، گازران (۵۲ ک گ * ۷۷۰)، محمود آباد (۱۶ ک ب
کۆپ قویماق/ کۆپه سالماق [ل] سویوق دیمیش آدمین بئلینی	* ۷۴۰)، میلاجرد (۱۳ ک گد * ۳۷۰۰)، نصر آباد (۳۰ ک گد
کوپه سالماق، استکان سالماق.	* ۱۴۰)، نهریشته (۱۴ ک گد * ۷۳۰)، وزوانق (۳۰ ک گد
کۆپله غی [آ] کۆرک و بالتانین ساپ تاخیلان یئری {باخ: کیپ}.	* ۳۶۰)، ولید آباد (۱۷ ک ق ب * ۳۶۰)، یتنگی مُلک
کۆپله مه [آ] قاریندا سؤ ییغیشماسیبله دوزه لن بیر خسته لیک.	(۸ ک ب * ۳۲۰)، یساوؤل (۲۴ ک گ * ۴۳۰)،
کۆپوز لوک [باخ: کۆپ] تاپانچا اوچون گؤن قین.	کوه... [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یئر آدی اولاراق ایشله نیر،
کۆپه küpə [آ، ت، سن؛ باخ: کۆپ] ساخسی جنسیندن آغزی	باخ: یئر آدلاری (ان آزی ۹ آد سایماق اولار)، بو آدلار
ودی بی دار و قارینلی قاب، بستی (فا: خُم). barrel	اکترا دیشیلیمیش آدلار اولایلر لر.
کۆپه جیک [باخ] کۆپچوک.	کوهومبان kuhumban [آ] ایلام تانری لاریندان ^{۲۱۱} .
کۆپه چیچک گیللر [آ، بی] آیری چاناق یاپراقلی، ایکی چنک-	کۆریک küerik [آ] بئنی سئیه آباکان تاتارلاری بو یو ^{۵۴} .
لیلردن بیر سؤی (اؤرنک: کوپه چیچگی، یاخی اوتو، گؤل	کۆپ küp [آ] ۱-کۆپه، گیلدن قایرلیمیش آغزی دار ساخسی
کستانه سی) (فا: تیره ای از گیاهان). anagraceae	قاب، سؤ کۆپه سی (فا: کوزه). ۲-دییجیک، توفنگین یئره
کۆپه چیچگی [آ، بی] کۆپه چیچک گیللردن قیرمیزی، پمبه،	قویولان طرفی، دولما توفکلرده لوله ایله چاخماق
مور و آغ رنگده اولان کۆپه کیمی چیچک آچان بزک	آراسیندا کی باروت یئری، بالتا و خنجر کیمی شئیلرین
ییتگی سی (فا: نوعی گیاه). fuchsia	ساپلارین دیب طرفی، بوخوونوون آچارلا آچیلیب باغلانان
کۆپه سالماق [ل] سویوق دیمیش کیمسه نین بئلینه کوپه	یئری، قلیانین سؤقابی سی a bigpot {ت، سن؛ بو کلمه
سالاراق آغری سینی چکمک، بالاجا دؤز یوماغینی بئلین	ایله cube کیمی کلمه لرین کؤک بنزریلیگی واردیر}.
اوستونه قویوب اودلایاراق کوپه نی اوستونه قویوب و	کۆپ küp [آ، فر] ۱-مُکعب، ۶ ائشیت مرّع اؤزلو جیسیم.
آغرینی چکمک (بیر نوع خالق ایچینده اولان معالجه)	۲-بیر جیسیمین حجمینین اؤلچو بیریمی "بو قاب ۸ متر
(فا: بادکش کردن). cupping, to cup	کۆپ سؤ توتور. ۳-بیر سایه نین ۳ جو قوه تی
کۆپه سالینماق [بل] کۆپه سالماق ایشی گؤرولمک.	(۶۴=۴*۴*۴=۸۳).
کۆپه گیرن [ص، میج] حیلله باز، ناغیل لاردا ایشله ن بیر کلمه.	کۆپ kup [آ] سالماس دا داغ آدی.
کۆپه لتمک [باخ] کوپه سالدیرماق.	کۆپچوک [آ، سن] بالاجا کۆپ، کۆپچه، بالاجا کۆپه.
کۆپه لنمک [بل] باخ: کوپه سالینماق.	کۆپچال [آ] قوفا، دا کند آدی ^{۲۴۰} .
کۆپه له مک [باخ] کوپه سالماق.	کۆپچک [آ] تکر (فا: چرخ). {سن؛ کوپه کیمی شئیلرین یومورو
کۆپه لیک [آ] کوپه دؤز لتمه یه یارارلی.	و دایره شکلینده اولماغینا سبب تکر اوچون ده ایشله نیر}.
کۆپه مک [باخ] گۆپماق، گۆپسه مک.	کۆپچو [آ] کوپ دوزلدن، قفه لرده قلیان کۆپونو یویان و
کۆت/ کۆرت küt [ص] قوشلارین جوجه له مه زامانیندا کی	قلیان اوچون حاضرلایان.
حالی "کوت دوشمک، کۆت یاتماق، جوجه له مک اوچون	کۆپچه (کۆپچوک) [باخ] کۆپچک.

ک ک	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۶۵۸	ارک سۆزلۆتۆ	ک ک
	یومورتا اۆستونده یاتماق. {سن <کۆرک> یومورتالامایان		کۆتله‌دیرمک [ل] کسمز و کۆت حالا سالماق.	
	تویوق/کۆرت سۆزو کۆرک سۆزجووغونون دۆنولموش		کۆتله‌دیریلیمک [بل] کوتتمک ایشی گۆرولمک.	
	شکلی اولمالیدیر، بو کلمه گۆر و کۆرسک سۆزلرله		کۆتله‌شمک [س] ۱- کوتلمک (فا: کند شدن). ۲- [مچ] یتته نه	
	ایلگی لیدیر، بو کلمه فارسجا یادا گنچیدیر.		نگین ایتیرمک، درراکه سین و آلقى لا ماسینی الدن	
	کۆت [ص] ۱- کسگین اولمایان، ایتی اولمایان		وثرمک. to blunt, to become blunt	
	(فا: کند). blunt. ۲- [مچ] کۆت بئین، گنج باشا دوشن،		کۆتلمک kütəlmək [س] ایتی لیغینی الدن وثرمک.	
	قانماز ۳- قیسا و قالینجا. ۴- تندیرین دؤواریندان کول		کۆتله‌دیرمک [باخ] کۆت لشدیرمک.	
	اۆسته دوشن و قیوریلان چۆرک. {دده، بو کلمه ایلک ایکی		کۆتله‌دیریلیمک [باخ] کۆت لشدیرمک.	
	معنادا فارسجا "کُند" و ایکی سون معنالاردا گۆدمک،		کۆتلمک kütənmək [باخ] کوتله‌شمک.	
	گۆدلمک سۆز ایله ایلگی لیدیر.		کۆتلۆک [آ] کۆت شئین وضعیت، ایتی لیگی اولماما.	
	کۆت/کۆرت küt [آ] غورتۆرکلرینه باغلی بیر بوی آدی، تاریخی		کۆتله‌لیمک [ع، ص] گنیش خالق کۆتله‌سی، بۆیوک کوما،	
	اولایلار یئنی بیر باخیشلا باخدیغیندا کۆت ویا کۆرد لرله		یغین، بیر یئر توپلانیمش (فا: توده). mass, a heap	
	تۆرکلرین یاخین اقربا اولدوقلارینا دایر چۆخلو ایزلری-		کۆتله‌بیلیمک [آ] کوتله اۆزل لیک لرینی آراشدیرما ایشی	
	گۆرمک اولار بوی موضوع اطرافیندا دۆزگون آراشدیرمالار		(فا: توده شناسی). folklore	
	آیدینلادیجی اولاجاق دیر؛ شرفنامه، پنجه‌نکلی کۆرتلرین		کۆتله‌وی [ع] کوتله ایله ایلگی لی.	
	آتاسی گۆستیر، شجره تراکم کۆت لری اوغوزلاردان بیر		کۆتوال kütval [باخ] گۆد اوول.	
	بوی کیمی گۆستهریر، قیچاق سۆزلوگونون یازاری کۆرت		کۆتوره‌مک [س] کۆتور کۆتور سس چیخارماق.	
	سۆزونو آیوا/هئویا معناسیندا و کاشغرلی، قاین آغاجی		کۆتور کۆتور [سس تق] آلما، هئویا کیمی کۆرک میوه لری	
	آنلامیندا وئریر ^{۲۹} ، باخ: کۆرمانچ، سلجوقلولار، کۆتبگیلی.		یئر کن چیخان سس.	
	کۆت اتمک [ل] ایتی لیگین آزالماق، کۆتتمک.		کۆجان kücan [آ] اهر ده کند آدی {کۆجان/کۆچن}.	
	کۆتبئین/کۆت باش [ص] آغیل سیز، گنج قانان.		کۆجووار [آ] تبریزده کند آدی {کۆج+آواز: گۆجلوئل و یورد}.	
	کۆتبئین لیک [آ] کۆتلۆک، آلاق سیز لیک، کۆت باشلیق.		کۆجات kücat [آ] بیر تۆرک بوی، باخ: بابور ^{۲۹} .	
	کۆتبگیلی/کۆتبگیلی kütəbagili [آ] بو طایفا م ۱۵ جی یۆزیده		کۆچت küçet [آ، ت] خوارزم ده اۆتوران بیر تۆرک بوی.	
	آغ قویونلو بیر لیگینه قاتیلاراق بو حکومتین تشکیلینده		کۆچئی küçey [آ] م ۱۱ جی یۆزیده بیر تۆرک طایفاسی ^{۸۵} .	
	نقش لری وارایدی، کۆت بگیلر اصلینده افشار بویونا		کۆچتوغان [خ] اؤیغور یازیتلاریندا آدی گنچن بیر بگ ^۷ .	
	باغلی بیر طایفا ایدی ^{۸۵} .		کۆچتیمور [خ] اؤیغور یازیتلاریندا آدی گنچن بیر بگ ^۷ .	
	کۆتتمک (کۆتده‌مک) [باخ] کوت اتمک.		کۆچکونچی/قۆچقونچو [آ] م ۱۵ جی یۆزیده اۆزیک خانی ^{۱۲} .	
	کۆتته‌مک (کۆتده‌مک) [باخ] کوتلمک.		کۆچوقور/کۆچوقور [خ] گۆج+اؤغور؛ چنگیزخان دۆنمیده،	
	کۆت کۆت [ظ، دده] یاواش یاواش.		قارابؤدندان اولماسینا راعماً، اۆستون یتته‌نکلی و خدمت	
	کۆت گتتمک [س] تندیرین دؤواریندان قوپوب اؤد ویا کۆل		آتلایش ایله اؤنجه، کۆموتان داهای سونرا دا مرکز اوردو	
	اۆستونه دۆشمک "چۆرک لر کۆت گتتدی".		اوردو باشی لاریندان، ائدیلن بگ ^۷ .	
	کۆتل kütəl [آ] بویو قیسا آت. {گۆدوک سۆز باغلیدیر و		کۆچوک [آ، سن] ایت بالاسی (فا: توله‌سگ). ۲- باخ: کیچیک.	
	فارسجا کتل (بالاجا داغ و). بو سۆزدن آلینمادیر {		کۆچوک [آ] خوی دا کند آدی. اؤرمیه (داغ) ده داغ آدی.	

کۆچمکلنمک [س] يالئاقلائماق، کيچيک لنمک.
 کۆچۆکلۆنلۆکلۆنلۆک [آ] قاراداغ ائلينه باغلي اوبآ آدى^{۳۰۱۸}.
 کۆچۆکلەمک [ل، سن] بالالاماق (ايت)، تۇلالاماق
 کۆچۆمخاڭ [خ] ۱-سيبير خانليغيڭين قوروجوسو و ايلک خان ئى. ۲-بابورخان دۇئمى، سمرقند خانلاريندان^۷.
 کۆچە küçə [آ] ائولر آراسيندا اولان گل گئت يولو (فا:~).
 street {كۆچ سۆزوندىن آليئاراق كۆچ و كۆچۆلمە مسيريني گۆسته رير؛^۲ بۆكلمه فارسجادا ايشلکدير}.
 کۆچە / کۆچە küçə [آ، ت] اۇيغور شهر لرلندن، کۆسن شهرى.
 کۆچە آدامى / کۆچە اوشاغى [آ] تربيه سيز و اخلاق سيز آدام.
 کۆچە آشاغى [آ] کۆچە نين آلت طرفى. the street down
 کۆچە بازار [آ] کۆچە لر و بازارلار بير ليکده.
 کۆچەبە کۆچە [باخ] کۆچە کۆچە. from street to street
 کۆچە حياتى گنجيرمک [ل] آوارا و سرسرى حيات گنجيرمک.
 کۆچە سۆزۆ [دا] ادب سيز سۆزلر، سۆيوش.
 کۆچە سۆيۆن [ص] سوپورگه چى، کۆچە لرى تميز له ين.
 کۆچە قايىسى [آ] ائودن کۆچە يه آچيلان قايى.
 کۆچە قاديڭى / کۆچە قيزى [آ] تربيه سيز و اخلاق سيز آدام.
 کۆچە گند [آ] اوجاردا کند آدى^{۲۴۰}.
 کۆچە کۆچە [ظ] کۆچە دن کۆچە يه " ~ دولئماق".
 کۆچە ميرزه سى [آ] گنجميشده کۆچە ده اوتوروب ساوادي سيز اهالى اۆچون مکتوب و عريضة يازان ساوادللى آدام.
 کۆچە يۇخارى [آ] کۆچە نين اوست طرفى. up the street
 کۆچىقاچۇن / کيچىقاچۇن [خ] کيچىک + آچۇن؛ آلتاي تۆرک-لرى، قيزيل اويماغى، اۇلوبابا لاريندان^۷.
 کۆچين / کيچين [خ] ۱-آن، قيسا زامان پارچاسى ۲- [خ] قاراخانليقلار دۇئمى بگ لرلندن^۷.
 کۆدۆل [ص] قويروقسوز (فا:بى دم، دميريدە)، {باخ: گۆدوک}.
 کۆر küür [آ، ص] ۱-باخ: گۆر، بۆل ۲-ساغلام، سارسيلماس ۳-گۆرله ين، کۆکره ين، اۆرکلى ۴-اۆز، مایا ۵-دۆن، دۆنلى ليک ۶-چاره، چۆزوم، داوا^۷ {باخ: گۆر}.
 کۆر [ع] <کر> تمیز "گۆلۆن سۆيۆ کۆر دور" (فا: کر).
 کۆر... [آ] کۆر سۆزيله دۆزه لن بير نتيجه انسان آدلارى:

کۆر باي، کۆر بگ، کۆر آغ، کۆرتۆن، کۆرتيمۆر، کۆرچۆر،
 کۆر [آ] آذربايجان جمهوريتينده آخان بير چايين آدى؛ بۇستان آباد و کلثير ده کند آدى.
 کۆر آب / کۆر آب [آ] مرند ده کند آدى {گۆر و محتشم ائو}.
 کۆر بۇغا [خ] سلجوقلۇلار دۇئمى کۆموتان و سۇنرالارى مۇصول آتابگليگى ائدن بير بگ^۷.
 کۆر بۇلاغى [آ] سۆنگون چايى نين قايناق يئرى (قۇ: کۆردبۇلاغى کۆرتئى kürtay [آ] خوى دا کند آدى.
 کۆرت تويۇق کيىمى يئريمک [س] يانلاريني باساباسا يئريمک.
 کۆرت تويۇق / کۆت تويۇق [آ] يومورتا اوستونده ياتميش تويۇق.
 کۆرت دۆشمک / کۆت دۆشمک [س] کۆت ياتماق، جوجه له مک اۆچون يومورتا اوستونده ياتماق (قوشلار اۆچون).
 کۆرت لۆک [آ] کۆت دوشموش، کۆت ياتما وضعيتى (قوشلار).
 کۆرتۇغ [خ] کۆر + تۇغ؛ اۆزىکلرين، قۇترات و قانچاقالى اويماقلارى، اۇلوبابا لاريندان^۷.
 کۆرتۆک [آ، دا] يازدا دره لرده قالميش قارکومالارى {گۆر سۆز ايله ايلگيلى اولما ليدير}.
 کۆرتۆن [آ] اۆره گير بويۇنعا يدير آدى (م ۱۶ جى قرن)^{۲۲۵}.
 کۆرتۆن [آ، دا] ۱-پالان ۲-يئل ائريله قۇيتو يئر لره تۇپلانان قار کۆرتە کۆيل / کۆرتە کۆهول [آ] اۆرميه ده کند آدى.
 کۆرت ياتماق / کۆت ياتماق [س] کۆت دۆشمک، جوجه له مک اۆچون يومورتا اوستونده ياتماق (قوشلار اۆچون).
 کۆر جان [آ] تبريزده کند آدى {محتشم يئر}.
 کۆرچۆر خاقان [خ] غربى گۆى تۆرکلىرى خاقانلاريندان^۷.
 کۆرجه [آ] آساس، اصل، مایا، اۆز^۷.
 کۆرچى [آ] جسور؛ چنگيز خاقان دۇئمى بيلگينلريندن^۷.
 کۆر خان / کۆر خان kürxan [آ] ۱-قاراخاتاي خانلارينيڭ عنوانى (تۆرکچۆ لۆک دۆشونجه سيني، ايلک دفعه تۆرک اۇلاراق اورتايا آتان کيشى) ۲-تۆرک ميتۆلۆزيسينده، قارا خان ئين اۇغلو ۳-اوغوزنامه ده مۇغولخان ين دۆرد اۇغلودان بيرى^۷.
 کۆرد kürd [آ] چۇغونلۇقلا ايرانين کۆردۆستان اۇستانيندا و آزينليق حالدا بعضى بۇلگه لرده ياشايان خالقين آدى،
 باخ: کۆت، کۆرد لر (فا: کرد) kurd

ک ک	آذربایجان تۆرکجه‌سی
بۇلگه لره کۆچمه‌سینی م.ق ۹۰۰جو ایللره باغلاییلار، ولی کوتی لرم.ق ۲-۳جو مین ایللره عایدیلر، و چوخلو ییگینلر کوتی لری التصاقی دیللی ییلیرلر، بعضا ده یئرلی التصاقی دیللی لر له‌سؤنرادان گلن آریایی لرین بیربۇ لومونون قایناشماسیندن کۆرد لرین اورتا یاچیخماسینی اورتا یا قویورلار (زهتابی، صفحه ۱۱۰)، هر حالدا کورد طایفالاری تاریخ بویو آذربایجان تورکلریله بیرلیکده و حضور ایچینده یاشاییلار باخ: آذربایجانین... کۆچری بۇیلار (فا:اکراد). the kurds کۆردلر [آ] بیر تورک بویو، باخ: سلجوقلار^{۲۹}. کۆردلر [آ] شاهسون ائلی بۇیلاریندان^{۳۰،۳۱}. کۆردممدلی [آ] بیر تورک بویو، باخ: سلجوقلار^{۲۹}. کۆردمه‌ماتلو kürdmehmatlı [آ] م ۱۶جی یوزیلده، آتادولو حلب بۇلگه‌سینده، ذوالقدر تورکلرینه باغلی بیر بوی آدی^{۸۵}. کۆردمیر kürdemir [آ] ۱-جمه‌وری آذربایجاندا بیر رایون آدی. ۲-علیشاه عوض ده کند آدی {کۆر+دمیر}. کۆردو ناغیری [آ] بیر آذربایجان یاللی هاواسی. کۆردو [آ] کامانچا ایله چالینان آذربایجان چالقی هاواسی. کۆردالان / کۆردیلان [آ] اهر ده کند آدی {گۆر گنجید}. کۆردی [آ] میانا، اردبیل، زنجان، بۇکان (قیران) دا کند آدی. کۆرسک kürsek [آ] ایت لرین جوتلشمه پروئسسی نین دؤنمی "ایتلر کورسک ده‌دیر" (فانزدیکی) {باخ: کۆر/گۆر}. کۆرسو kürsü [آ] ۱-آلتینا اؤدلو مانقال قویماق اوچون اولان میز. ۲-سؤز سؤیله‌مک اوچون دالیندا دوران کۆرسو (فا:کرسی). {سن <کۆرکه>، دده، بو کلمه عربجه کرسی کلمه‌سینه باغلانیلماسینا رغما کۆر، گۆر کلمه سیله ایلگیلی اولماسی سانیلیر و اؤد و ایستی نین گۆر اولدوغو یئری گۆسته‌ریر، کۆرگه <کۆرگو> کۆرسو}. کۆرسویه چیخماق [س نطق دئمک، چیخیش ائتمک. کۆرشاداد kürşadad [آ] دؤغو گۆی تورک خاقانی چولوق وون اوغلو کۆرشاد ایدی، بیرینجی گۆی تورک ییخیلندا کۆرشاد چین‌ده تانگ سؤلاه‌سینین سارای بۇلگه‌سینده محافظلیک گۆروینده ایدی، او تورک حکومتی نی قورتارماق ایسته‌یه- رک ۳۹ آرخاداش ایله سؤز لشدیلر، بۇ اتفاق م ۶۳۹دا	کۆرد [آ] اۆره گیر بویونا عاید یئر آدی (م ۱۶جی قرن)^{۲۵}. کۆرد [آ] کۆرد سؤزیله یئر آدلاری: تارۇم (سرجب)، اهر (احمد)، ضیاآباد (کۆردان‌ده)، همدان (سبلاق)، زنجان و اردبیل (قیشلاغی)، اردبیل و قنیداردا (س‌لو)، کبودرآهنگ و اراک-طرخوران (س‌آباد) ملایر (س‌خورد) ساوه-نوبران (س‌خورد، س‌ک) اهر (س‌لرترنجه)؛ هشت‌ری، ساین‌قالا، تبریز، اوجان، گنرمی، اردبیل، ماک، زنجان، سقز و قوشاچای (س‌کندی)؛ گنرمی، کلنیر، تبریز، اهر و اؤرمیه (س‌لر)؛ ماهنشان (س‌و) مراغا و تبریز (س‌دهه)، آستاراه (س‌را)؛ کند آدی. هت‌ریس ده (س‌گوئی) داغ آدی. کند آدی^{۲۴}. کۆرداشی [آ] باکی، دا یئر آدی^{۲۴}. کۆردالان kür dalan [آ] اهر ده کند آدی {کۆر و مَحْتَشَم دالان و گنجیت}. کۆرد اوشاری [آ] کلاسیک آذربایجان چالقی سیندا موغام آدی کۆرد اوغلو [آ] آشیق چالقی هاوالاریندان بیر. کۆردئشین kürdeşin [آ] خوی دا کند آدی {کۆر+دئشین}. کۆردجه / کۆردوجه [آ] کۆرد لرین دانیشدیغی دیل. کۆردزاز [آ] علیشاه عوض ده کند آدی. کۆردش / کۆردشت [آ] جۇلفادا کند آدی {کۆر+داش}. کۆردش قالاسی [آ] آراز چایی نین قیراغیندا و خاروانانین ۲۷ک قوژئی اینده یئر آلیبدیر، و کۆردش کندی نین یاخینیندا دیر^{۲۶}. کۆرد شاهناز [آ] کلاسیک آذربایجان چالقی سیندا بیر موغام. کۆردش حامامی و قالاسی [آ] باخ: جۇلفا {کۆر+داش}. کۆردلر [آ] کورد خالقی نین آدینا م.ق ۴جو یوزیلده راست گلیریک، مینورسکی کیمی یازارلار کوردلری مادلارین قالیتی سی ییلیر و ماردویی، کورتیویی قبیله لرینین بیر لشمه‌سیندن حاصل اولماسینی ییلدیریر، واسیلی نیکیتین بو مطالبی نقل ائده‌رک بئيله سؤیله‌یر، "تا اوزاماناکي کۆردلرین یئرلی اولماغینا دایر مُحکم قانیتلار اله گلمه ییسه اونلارین شرق بۇلگه‌لردن بو بۇلگه لره کۆچمه لری اؤز قوت اینده قالاجاقدیر"، بۇنادا اشاره اولمالیدیر بعضا کوتی/کوتی قومونو کۆرد لرین آتابالاری ساییلار، حالبوکی بوتون تاریخچیلر آریایی قوملارین بو

k	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۶۶۱	ارک سۆزلۆگۆ	ک
اۆلدۆ، بو ایگیتلر او ایلی قانلارینین آخیرین داملاسینا کیمی ساواشدیلار و اؤلدولر، البته مجادلله ۴۱ ایل دوام ائتدی، و سؤنودا قوتلوق باشچیلیغیلا گۆک تورکلر قازاندیلار ^{۴۴} ؛ کورشاد تورک تاریخی نین اوتلو سیما-لاریندان اولاراق تورک و دؤنیا تاریخینده کی ایلک "ملی-قورتولوش" حرکتینی اؤرگوتله یین و گرچک لشدیرن کیشی دیر، چین ده سورن توتساقلیق دؤنمینه سورن وئرمک اوچون، شان، شؤهرت، تخت و کیشیسل چيخار دؤشونمه-دن، یالنیزجا ملتین قورتولوشو و گلجه گی اوچون، قیرخ ایگیدله گیزلی بیر اؤرگوت قورۇپ سونرادا دئوریمی گرچک لشدیردی (۶۳۹م) و اؤزوده داخل اولماق اؤزه ره هامی سی اؤلدو، آنجاق بو قوتلو ائیلمین سونوجوندا اؤته-کی بوتون تورکلر سربست بوراخیلاراق اؤزگورلوک لرینه قاوؤشدولار و همین آردیندان دا ۲جی گؤی تورک دؤولتینی قوردولار ^{۴۵} . {باخ: کور+شاد}.	کۆرک شکیلینده اولان ممه لی حیوانلارین بیر تاقیمی، پئلیکانلار و قاراباتاق گیللری ایچینه آلان قوشلار تاقیمی (فا:پارو پایان). copepoda			
کورقاجی [آ] سؤمقاییت دا داغ آدی ^{۴۴} .	کورکاس [آ،بی،لا] سۆتله یین گیللردن، میوه چوده گی زهیر لی بیر بیتگی، هیند فیسدیغی (فا:~). jatropha curcas			
کورقاراقاشلی [آ] سالیان دا کند آدی ^{۴۴} .	کورک بوجگی [آ،دی] قین قانادلی، اسمر اؤزون قیللی کۆرک قالی کئچه و یونلو شیلری گمیرن بیر بوجک (فا:نوعی حشره). attegenus pellio			
کورقان / کوریقان [آ] یئر آدلاریندا کور و شدتلی و کور چایی ایله ایلگیلیدیر ^{۲۴۲-۱۴۹} .	کورک تیگن [آ] کۆرکچو (فا:پوستین دوز).			
کورک kürk [آ] قویون دری سیندن دؤزه لن گئییم، دیرلی خزدن تیکیلیمیش گئییم، امجک لی حیوانلارین یؤنلو دری سی {فا:کُرک، خرقة}. robe {ت، سن؛ ائله سانیلیر کی بو کلمه کور سؤزایله باغلی اولسون چونکی کورک دری نین اوستونده چوخ سیخی و گور شکیلده اولور}.	کورک جیک [آ] بالاجا کۆرک.			
کورک kürek [آ] ۱-توپراق و قار کیمی شیلری آتماق اوچون بئل کیمی بیر آراج، قاییق کورگی (فا:پارو). snow	کورک جئویرمک [س] اؤز دؤندرمک.			
۲-چیین آردیندا اولان اوچ بوجاقلی اینجه سوموک، قصابلیق حیوانلاردا اؤنبا نین اوست قیسمی، پالتاردا کورگی اؤرتن بؤلوم. {ت <کورگک>، سن: ۱-کوره مه آیقیتی. ۲-چیین و اوموز سوموگو. ۳-پامبوق چیتی}.	کورک جکمک [ل] قاییق دا کۆرک وؤرماق.			
کورک آغریسی [آ] کورک ده اولان بیر نوع آغری (فا:پشت درد). mid) dorsalgia	کورکچو [آ] کۆرک تیکیب ساتان کیمسه.			
کورک آیقایی لار [آ،دی] سؤدا اؤزمک اوچون آیاققلاری	کورکچو [آ] میانا دا کند آدی {کۆرک صنعتی اولان یئر}.			
	کورکچولو kürkçülü [آ] ۱۶م جی یوزیلده، آنادولو- ایچ- ایل تورکلرینه منسوب بیر بو ی آدی ^{۴۵} .			
	کورکچولوک [آ] کۆرکچونون ایشی و صنعتی.			
	کورکچی [ص] ۱-کۆرک دوزلدن ویا کورکله ایشله یین کیمسه، آوارچی (فا:پاوزون). oarsman ۲-قار کوروین.			
	کورک جلیک [آ] کورک چی نین ایشی.			
	کورک سومویو [آ] چیین آردیندا اوچ بوجاق اینجه سوموک.			
	کورک کوره گه وئرمک [س] ال ال وئرمک.			
	کورک لنمک [بل] کورک له مک ایشی گؤرولمک.			
	کورکلو [ص] آیینده کۆرکو اولان، کورک گئییمیش.			
	کورکلوک [آ] کورک تیکیمله یه یارارلی.			
	کورک له مک kürekləmək [بل] ۱-کۆرک له آتماق ویا آتیب تمیز له مک (فا:با پارو تمیز کردن). ۲-(قاییق کیمی شئی لرده) کورک وؤرماق (فا:پارو زدن). to row			
	کورک له مه kürekləmə [آ] ۱-کۆرک له آتیب تمیز له مه ۲- کورک وؤرما (فا:پارو زنی).			
	کورکلی / کورکله لی kürkəli [آ] گنبد ده کند آدی.			
	کورکلی [ص] ۱-ائلی کوره گی اولان (فا:چارشانه).			
	square-shouldered ۱-۲ لینه کۆرک اولان.			

ک k	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۶۶۲	ارک سۆزلۆتۆ	ک k
کۆرک لیک [آ،ص] کۆرک قاییرماغا یارارلی.	کۆرۆتدورمک [ائتد] کورتدیرمک، کورتکمک ایشینی گۆردورمک.			
کۆرکۆره kurkurə [آ] یاستیکند ده کند آدی.	کۆرۆتمک [باخ] کوره مک ایشینی گۆردورمک (فا:فس).			
کۆرکۆنو سودان چیخارماق [س] اؤزونوچتین لیکدن قورتارماق.	کۆرۆتۆکمە [آ] بالیق لارین کۆرۆ تۆکمە دۆرۆ و پروسسسی.			
کۆرکۆنه بیرە دوشمک [س] الی آياغی قورخویا دوشمک.	کۆرۆشنە kürüşnə [آ،بی] باخ: قارا بۇرچاق، بیر نوع یشم			
کۆرکۆنه بیرە سالماق [ل] قورخویا سالماق.	ییتگی سی (فا: گاودانه) {دیواندا کۆرشک، قاینتایلیب یاغ			
کۆرگی یثره گلیمک [س] باسیلماق، یئنیلمک.	ووراق دارى اونوندان دوزه لن بیر یشمک اوچون دئییلیر،			
کۆرگیندن چیخارتماق [س] عوض آلماق، آجیغى نی چیخماق.	نظره گلیر کۆرۆشنە ده قوۀ لى اولدوغو اوچون بو سۆزدن			
کۆرگینی سۆیکه مک [س] آرخیین اولماق، بئل باغلاماق.	آلینمیشدیر، بو سۆزلر کۆر سۆزونه باغلیدیلا.			
کۆرگی نی یثره وورماق (قویماق) [ل] یشمک، ییخماق.	کۆرۆلمک [س] یومورتالاماق (بالیق کیمی سو حیوانلاری)			
کۆرلشمک kürleşmək [س،دا] ۱- شیلتا و قیشقیردیجی	(فا: تخم ریزی کردن ماهی) {باخ: کورو/ کور}.			
اولماق. ۲- کۆر و گۆر اولماق، چوخا لماق.	کۆرۆم [آ] بصیرت، ملکه. ۷.			
کۆرلۆک [آ] ۱- آغلاغانلیق، قیشقیریق چیلیق. ۲- بوللوق.	کۆرۆمک [باخ] کۆره مک.			
کۆرمان قۇجا [خ] کۆرمن + قۇجا؛ قیرقیزلارین، توقای و	کۆرۆنتۆ [آ] کۆرونوب ییغیلیمیش شئی لر توپاسی (فا: پاروشده).			
سویاق اویماقلاری اولوبالاریندان. ۷.	کۆرۆنچ [آ] ۱- کورهنیب بیر یثره ییغیلان شئی (فا: کیه). ۲-			
کۆرهمسی [ص] کۆره گه بنزر، کۆرک ییچیمینده.	[ص] سویلو، اؤزلو، ۳- دۆزن، دۆزئلی ۴- قیسقانچ. ۷.			
کۆرهمک [آ] بیر نوع مُحکم و اعتبارلی دویون "یثیمه دۆرمک	کۆرۆنمک [بل] کۆرک له تمیز لنمک، کۆرونوب آتیلماق،			
وئر کندیره کۆرمک".	کۆرک وورولماق (فا: پارو زده شدن).			
کۆرمن kürmın [آ] اؤزلو، سویلو. ۷.	کۆرۆه جانی kürvəcanı [باخ] کیروه جانی.			
کۆرن kürın [آ] ساچی وتۆکو پاریلتی لی ساری قیزمیزی	کۆرۆه زایللی [آ] کلئیرده کند آدی {کۆرۆه+ساییلی: سایقین}.			
رنگ، قیزمیزی تۆکلۆ "کۆرن اوغلان، کورن آت" {باخ: کۆر}.	کۆرۆه kürə [آ] ۱- اؤد پوسکورن اوجاق، دمیرچی اوجاغی،			
کۆرن [آ] اهر و اؤرمیه ده کند آدی.	اودلوق کۆره (فا: کوره). furnace ۲- باغلاردا بالاجا سو			
کۆرنج kürnəc [آ] قویون قوزنون ییغیلدیغی یثر ویا زامان	یول، گیلیف (فا: آبرو کوچک). {ت: کۆرۆک: قیزیلچی و			
"کۆرنج باغلاماق: بیر یثره ییغیلماق" {قویونلار گۆر شکیلده	دمیرچی کۆره سی؛ بو کلمه کۆر (ار، ایگید، گوجلۆ و			
بیر یثره توپلانماغی اوچون کۆر سۆزونه باغلیدیر}.	کوره مک: (اؤد سو ویا قار کیمی شئیلری پوسکورمک ویا			
کۆرنش kürnəc [باخ] گۆرنش (فا: کرنش).	بیر شئی گۆر شکیلده ائشیکه تۆکمک) سۆزوندن آلینما			
کۆرنک kürnək [آ] قویونلارین ایستی ده بیریرینین قوینونا	بیر کلمه دیر و اؤد پوسکورن، ویا سو آرخى (گۆر آخیلما			
گیرمه سی.	سبب ایله) آتلامیندادیر}.			
کۆرنمک kürənmək [بل] کۆرونمک، کۆرک له تمیز لنمک.	گۆرۆه ۲ [ص] قولاغی اؤزون (قویون).			
کۆرن واری [آ] کۆرنه بنزر، ساری قیزمیزی رنگینده اولان.	گۆرۆه ۳ [آ،ع: کره] پثر کۆره سی و یووارلاق هر شئی (فا: کره).			
کۆرنه مک [س] (حیوانلار) سویوق ویا ایستی سببیله بیریرینه-	گۆرۆه kürə [آ] اراک: خوی (پیران)، اهر (دیره، کنش) ده کند			
سوخلوب توپلانماق (فا: ازدحام کردن) {باخ: کۆر}.	آدی. سایین قالا (خانا) اؤرمیه (سۆر)، جبرایل دا داغ آدی.			
کۆرۆ kürü [آ،دی] ۱- بالیق و سؤدا یاشایان حیوانلارین	گۆره [آ] اوغوز-یاپارلی بویونا عاید یئر آدی (۱۶م جی قرن) ۲۳۵.			
یومورتاجیق لاری (فا: تخم ماهی و آیزیان) ۲- قاییق {باخ: کۆر}	گۆره جیک [آ] ۱- {باخ: کوره} بالابا اؤد کوره سی (فا: کوره			

ک ک	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۶۶۳	ارک سۆزلۆتۆ	ک ک
	کوچک). ۲- [باخ: کوره۳] بالاجا و یووارلاق هرشی، قاندا اولان آغ ویا قیرمیزی یووارجیق (فا: کره کوچک).		جریانلاریندا ان چوخ ضرر گورن طایفالاردان ساییلیرلار، و شکر یازی ساواشی چوخلو قایناقلاردا اشاره اولونوبدور (قایناق ایترنت)، باخ: آذربایجانین غریبنده یاشایان طایفالار.	
	کۆره‌چی لر [kürəcilər] ۱۶م جی یۆزیله، آنادولو حلب بؤلگه‌سینده، ذوالقدر تۆرک‌لرینه باغلی بیر بوی آدی ^{۸۵} .		کۆره‌کن [kürəkən] داماد؛ ائوله‌نن کیشی‌نین قیزاوی آداملارینا گۆره قوهوملوق نسبتی (فا: داماد). bridegroom	
	کۆره‌چی لیک [آ] کوره چینین ایشی، اوجاقچی لیک.		{ت: کۆزه گو، سن؛ بو کلمه کۆدمک، گۆدمک سۆزوندن آلیناراق بکلهمه و انتظاردا اولما مفهوموندا دیر و کۆره‌کن سۆنرادان بیر عایله یه گیرمک اوچون بکلهمه شخص ساییلیر}.	
	کۆره‌خانا [آ] دمیرچیلیکده ایشلهمن اوجاق و اودلوق.		کۆره‌کن [آ] زنجان دا داغ و بؤکاندا (کوره کانی) کند آدی.	
	کۆره‌زه [آ] قاراداغ مینجوان طایفاسینا باغلی اویا آدی ^{۳۱۸} .		کۆره‌کن لیک [آ] کوره کن اولما وضعیتینی (فا: دامادی).	
	کۆره‌سل [ص] ۱- کۆره ایله ایلگیلی ۲- کۆره حالیندا، کۆره‌وی.		کۆره‌له‌مک [باخ] کورومک.	
	کۆره‌سلشیمک [س] قلوبال لاشماق، بۆتون اولما یا گتتمک.		کۆره‌مک [kürmək] ۱- کۆرک له تمیز له‌مک، کۆرک له- گۆتورمک (فا: پاروکردن) ۲- [مچ] اوزاقلاشدیرماق و قوهوماق. {ت، سن؛ بو سۆز گۆر سۆز ایله باغلیدیر، چونکی کوره‌مک بیر شیی گۆر شکیلده ییغماقدیر و کۆرک بو فعلدن دوزلمیش آراج آدی اولاراق بنزریلیگی سبب ایله بنلده کی کۆرک اوچونده دئییلیب}.	
	کۆره‌سونلور / گیره‌سونلور [آ] بو قوم تورک بوی اولاراق اوغوزلارین چینی قولونا باغلیدیر، عموماً بو طایفانی آنادولو توپراقلاریندا اولان گیره‌سون بؤلگه‌سینه و بعضاده کورحسلی سۆزونه باغلاییرلار و گویا بویوکلری حسن بگ اولاراق کورایمیش. کۆره‌سونلور آغ‌قویونلو حکومتی نین تشکیلینده نقش‌لری وارایدی و صفویلر دؤنمی بؤ حکومت ایچهریسینده یئر آلدیلار. کۆره‌سونلور غربی آذربایجانین سالماس، اورمی و خوی شهرلرینده و کند لرینده یاشاییرلار، خوی دا یستیکان، دیزه، بابکان، قاراتپه، قوتور، ایستیران، مخین، رایان، زئری، کۆکوت، هیندیوان، آلمالی، زئیوه، کورپیران؛ سالماسدا آلاسۆرمه، حاق‌وئرن، شیره‌کی، سیلاو، هۆدر، چیچک، ریکاوا، سره- مهریک، شیدان، ایستی سو، مافی کندی، کانیان، شکر- یازی، قولان یئنگیجه، آغ‌زیارت؛ اؤرمیه ده قولونجو، خنه- یه، بالوو، میرآوا، قیزیل آشیق، نئیین، بالانیش، اونلارین یئر له شیم بؤلگه لری اولاراق تانیینیدیر، اونلارین ایچینده کورآوغلو و اصلی کرم داستانلاری یایقیندیر، و بؤلگه لرینده کورآوغلو قالاسی تانیینیش قالادیر و قیزقالاسی و اوغلان قالاسی دا بؤ قالانین بؤلوملری ساییلیر، مؤسیتی ریتم لرینده شکر یازی ریتمی اونلارین بؤلگه لرینین آدیندان گۆتورولوبدور، عاشیق لاریندن بابا ارزن، محمد حنیفه، انیس معروف دولار، بابا ارزن، ین دینج ائوی هۆدر کندینده دیر، کۆره سونلو طایفالاری جیلولوق و سیمیتقو		کۆره‌واری [آ] کۆره کیمی.	
			کۆره‌وی [آ] کۆره شکیلینده اولان.	
			کۆره‌یج [آ] کۆره و بئل کیمی آلت لر ~ له زییلی آتماق.	
			کۆره‌یجی [آ] کوروی (فا: پارو کئنده).	
			کوریان [kuriyan] آراک-طرخوران دا کند آدی.	
			کۆز [küz] آ، باخ: کۆزه ۱- قۆزو ساخلاماق اوچون ائنسیر اوزون و آلچاق تیکیتی (فا: آغل). sheep lamb-fold	
			۲- اکین یئرینی بؤلوملره بؤلمک اوچون کوتانلا ویا جۆتله آچیلان شیریم (فا: شیر). furrow ۳- باخ: گۆز.	
			گۆزخان [خ] اوغوزنامه‌ده مؤغول‌خانین اوغلو ^۷ .	
			گۆزدک [آ] خیاو دا کند آدی.	
			گۆزگل [آ، یئرل] چیی کریچ قالیبی.	
			گۆزلو [ص] کوتانلا جوت شیریمی آچیلیمیش، کوزو اولان.	
			گۆزله‌مک [ل] کوتانلا و جوت له اکین یئرینده شیریم آچماق.	
			گۆزه [küzə] آ] دار بوغازلی سنک (فا: کوزه، سبو). jug	
			{ت: کۆزج}؛ دیواندا کۆدمک فعلی گۆزله‌مک معنا سیندا و	

بوندان آلىنان <كۆزىمك> فعلى ده ساخلاماق و قورۇماق	كۆسگۈ küsgü [آ] ۱-داش و دمير دلمك اۆچون اۆزۈن و
مفهومونداير، آچىقدىركى بو كلمه لردن اله گلن كۆزچ؛	اۋجو يىز دمير. ۲-قالدىراج. ۳-باخ: كۆسو.
كۆزج كلمهسى سويو ساخلايان وسيله اوچون دئىيلير، بو	كۆسكوت [آ،بى،فر]باخ: باغ بوغان.
كلمه بالاجا ديشىم له ايندى كۆزە شكلينده ايشلەنير{.	كۆسكوك [آ] سس سىزجه و بوزولموش بير وضعيتده.
كۆزە [آ] اردبيل (-تۇپراقى)، سالماس (-حرش)، سۇلدوز	كۆسكولنىشك [س] كوسكون وضعيته گلەك.
(-گران) دا كند آدى.	كۆسكونلوك [آ] كوسكون اولما وضعيتى.
كۆزەچى küzəçi [آ] كۆزە دوژلدىپ ساتان كيمسه.	كۆسگون [ص] كۆسموش اولان، اينچىك، اينچىمىش.
كۆزەچىلىك [آ] كۆزە دوژلتمە ايشى.	كۆسگون آغاجى [باخ] كوسدوم آغاجى.
كۆزەكنان küzəkənan [آ] شېستردە كند آدى، باخ: كۆزەنن.	كۆسگونجەسىنە [ظ] كوسموش حالدا، اينچىمىش كيمى.
كۆزەكۇنانى [آ] حاج مەھدى كۆزەكۇنانى مشروطيت حركتينده	كۆسگون كۆسگون [ظ] دارقين و گوجەنىك بير يېچىمده،
اۋنلو اۋندىرلردن سايلىردى ۱۳.	كۆسموش حالدا، اينچىك.
كۆزەنن küzəhnən [آ] شېستىر بۇلگە سىنەده قرار تاپاراق	كۆسگونلشمك [س] كۆسگون حالا دوشمك.
فارسجادا يازىلاردا كۆزەكنان يازىلير، كۆزەنن كندى نين	كۆسگونلۇك [آ] كۆسولوك، كۆسوساخلاما، ايچىك ليك.
نفوسو ش ۱۳۲۰ ۲۵۴۱ نفر ايدى، يئرلى اھالى نين	كۆسلوك [آ] كۆس اولما وضعيتى، دارقين ليق.
دئديگىنە گۆرە بو كند اھالى سىنين بۇيوك بۇلومو صفويه	كۆسمك küsmək [س،ت،سن] داريلماق، بيرىندن اينچىمك
دۆورو شيعە ليگى قبول ائتمە يەرك قوشچو بۇلگە سىنە	و باغلانتىنى قيرماق (فا:قەر كردن) {كسمك}كۆسمك{.
گندىپ قۇلونجو كندىنى تشكىل وئردىلر، قولونجو كندى	كۆسمە [آ] كوسمك ايشى (فا:قەر). wrath
شاھ ابو لقاسم زيارتگاھى نين يئرىدىر كى بعضى دئيشلرە	كۆسن [آ،ت] اۋيغور كۆجە شەرىنن آيرى آدى.
گۆرە امام رضا (ع) ين قارداشىدىر، بۇيوك شاعرلردن	كۆسنىمك [س] كوسن كيمى اولماق، كئى لنمك.
ساييلان ددە كاتىب (عبدارحمان طيار) بۇرالىدىر.	كۆسۈنلوك küsünlük [آ] كوسگونلوك، كۆسگو، بيرىيرى ايله
كۆس küs [ص، باخ: كوسمك] كۆسموش، دارقين.	دانىشماما وضعيتى، كۆسمە، (فا:قەر). wrath
كۆس كۆس [ظ] سس سىزجه و بوزولموش بيردورمدا.	كۆسو ساخلاماق [س] بيرىيرىلە دانىشماماق، دىندىرمەمك.
كۆستاح [ص، فا:گستاخ] آيىر وخرمت يىلمە ين، سىرتيق.	كۆسۈشمك [س] بيرىيرىندن كۆسمك.
كۆسدورمك [ل] كوسمەسىنە يول آچماق، اورە گىنى قيرماق.	كۆسۈلو [ص] كوسموش.
كۆسدوم اوئو/كۆسدوم آغاجى [آ،بى] باقلاگىلردن تۇخونو-	كۆسۈلۈك [آ] بيرىيرىلە دانىشماما، بيرىيرىندن كوسمە
لجا للك وارى ياپراقلارى پۇرسۆين بير يىتگى (فا:گل قەر	وضعيتى، اينجى ليك.
و آشتى، گل فتنە). mimosa pudica	كۆسەين(گن) [ص] ۱-تئز كوسن كيمسە، هر شئى دن
كۆسدوم اوئوگىلر [آ،بى] ايسىتى اۋلكە لردە يىتتىشن ۱۵۰۰	اينچىن، ديمە دوشر. ۲- [آ،بى] كۆسدوم اوئو.
نوع آغاج و آغاشجىنى ايچىنە آلان اۋت سولاردان بير	كۆسەين ليك [آ] كوسە ين آدامين اۋژل ليگى.
آلت سۈى، باخ: ايىك گولو سولار، باقلا سولار	كۆش küs [آ،س] ايتى قىشقىرتماق اۆچون چىخاريلان
(فا:گل ابريشم ها).	سس (فا:نوعى صدا كردن سگ).
كۆسدوم گۆلو [آ] كۆسدوم اوئونون گۆلو.	كۆشتۈنلوك küštünlük [آ،فا] گۆلشمە (فا:كشتى).
كۆسدون اوئو [باخ] كۆسدوم اوئو.	كۆشدرە [آ،دا] آغاجين ايچىنى اۋيماق اۆچون قورغو و آلت.

ک ک	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۶۶۵	ارک سۆزلۆتۆ	ک ک
کۆشدره له مک [ل] آغاجین ایچینی او یوب چیخارماق (فا: چیزهایی مثل درخت را محو کردن).	کۆفته لر دۆزلده رک پیشیریلن یشمک.		کۆفته چی [ص] کۆفته پیشیریلن ساتان.	
کۆشگورتمک küşkürtmek [ل] قیشقیرتماق، ایتی بیرنین اؤستونه یۆگورتمک (فا: صدایی برای جلو راندن و تحریک کردن سگ).	کۆشگورتمک küşkürmek [باخ] کوشگورتمک.		کۆشگورتمک [ل] کۆفلنمه سینه یول آچماق (فا: فس کپک زدن).	
کۆشگوش [ن] او شاغی یاتیرتماق، اۆچون چیخاریلان سس.	کۆشگوش ائتمک [ل] کۆش کۆش دئییه او شاغی یاتیرتماق.		کۆشگلر küflər [آ، بی] باغلاردا آخ کۆف خسته لیگی نی وُجودا	
کۆشلوک / کۆشلیک [آ] ۱- گۆجلۆک، زور لوق ۲- مۆتلۆ لوق ۳.	کۆشلۆکخان [خ] ۱- نامان و کارایت دؤولتی خانلاریندان ۲.		گتیرن و امیج لری اییی گلیشیش کؤفلر، مانتارلار	
کۆشنه [آ، بی] باخ: قارا بۇرچاق، کۆروشنه.	کۆشنه küšnə [آ] ۱۶م جی یۆزیلده، آنادولو حلب بۇلگه سینده، ذوالقدر تۆرکلرینه باغلی بیر بوی آدی ۸۵.		کۆشکلنمک küflənmək [س] ۱- کوف باغلاماق (فا: کپک زدن).	
کۆشۆلتۆ küşültü [آ] دالغالارین بیریرینه دیمه سیندن چیخان سس، چوخ هیزلی ینلدن چیخان سس، چای لاردا آخان سۆلاردان چیخان سس (فا: صدای بهم خوردن امواج).	کۆشۆلدەمک [س] کوشولتو اولماق.		۲- [مج] دیری قالمماق، یشته نگی قالمماق.	
کۆشۆم [آ] ۱- قوشقو، قایقی ۲- ادب، حجاب؛ گۆجلۆک ۳.	کۆف küf [آ] ۱- چۆرک و پئیر کیمی شیلیرین اوستونده دۆزه لن چوخو یاشیل رنگلی گۆبه لک و مانتار، "بوغدا کوفو" = بوغدا لارین باشیندا دۆزه لن آغلیق و خسته لیک (فا: سفیدک).		کۆشکلنمیش [ص] کوف باسمیش (فا: پوسیده).	
کۆف küf [آ] ۱- چۆرک و پئیر کیمی شیلیرین اوستونده دۆزه لن چوخو یاشیل رنگلی گۆبه لک و مانتار، "بوغدا کوفو" = بوغدا لارین باشیندا دۆزه لن آغلیق و خسته لیک (فا: سفیدک).	۲- powdery [خا] پاس. {بوکلمه دیواندا "کۆفره مک، کفره مک" شکیلنده گلیب و ضعیف له مک، یوموشماق و پوزولوب آزالماق آنلامیندا ایشله نیب: "اونون گوجو کۆفره دی، اونون گوجو ضعیف له دی و آزالدی" بو آنلاما باخاراق کۆف کلمه سیده یوموشایان و ضعیف له یین بیر ماده آنلامیندا دیر، نئجه کی کۆف چۆره گی و پئیری یوموشاداراق ضعیف له دیب و پوزار.}		کۆشکلنمیش [ص] کوف باسمیش (فا: پوسیده).	
کۆف باغلاماق (کۆفتوماق) [س] کیفلنمک، کوفلنمک.	کۆفته küfte [آ، فا] دؤیۆلمۆش ات، یشر آلمان، نوخود، گۆی مرزه، سوغانچا و شیوید کیمی شیلیری ازهرک یومورو تۆپ بیچیمینده پیشیریلن یشمک، دؤیمه (فا: کوفته).		کۆشکلنمیش [ص] کوف باسمیش (فا: پوسیده).	
کۆفته بۆزباش [آ] یشر آلمان، نوخود و بۆجور شیلیر له بالاجا			کۆشکلنمیش [ص] کوف باسمیش (فا: پوسیده).	

k	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۶۶۶	ارک سۆزلۆتۆ	ک
کۆکۆ [آ] گویرتی ویومورتادان (بعضاً بالیق دان) حاضر لانان بیریمک (فا:~). omelette with greens {باخ: کۆکه}	کۆکوت [آ] خوی دا کند آدی. تیکان تپه ده (چو) کند آدی.	کۆل آرکی خان [خ] تۆمان خان ین بگ و کۆموتان آدی ۷.	کۆل آرکین [خ] غربی گۆی تۆرکلری بگ و کۆموتان آدی ۷.	ک
کۆکۆ [آ] شاهبوزدا کند آدی ۲۴.	کۆکورد kükürd [آ] اتوم سایسی ۱۶، اتوم آغیرلیغی ۳۲،۰۶، اریمه نقطه‌سی ۱۱۹درجه، ۴۴۴ درجه ده قاینایان، قیساتماسی S، طبیعت ده تئبخا و بیرلشیک حالدا اولان، ساری رنگلی وکیبریت دۆزلتمه ده و آیری صنایع ده ایشلنن و تئز آلیشان بیر ماده (فا: گوگرد).	کۆلازا [آ] قاخ دا چای آدی ۲۴.	کۆلافیرنگی [آ]، دا، بؤیوک داش بالکون (سارای وبؤیوک تیکیتی لرده) ایوان و ائو اؤستونده ویا باغلاردا دینجلمک اوچون اؤستو اؤرتولو تیکیتی، تالوار.	ک
کۆکورد چیچگی [آ] گوگرد بوخارینین بیردن بیر سوئوتو- لماسیلا اله گلن بیر نوع کوکورد (فا: گرد گوگرد).	کۆکوردلو [ص] ایچینده کوکوردو اولان.	کۆل اولماق [س] بوتونلوکله یانماق.	کۆل بابا [آ]، بی بیر نوع بیتگی (فا: شیردندان). leontodon	ک
کۆکوردله مک [ل] کوکورد وورماق.	کۆکولوک [ص] کۆکو اوچون یارارلی، کوکو اوچون اولان گۆی و بنزر شئیلر (فا: مناسب برای کردن کوکو).	کۆلباسار [باخ] کۆللوک.	کۆلباسدی [آ] مانقالدا پیشیریلن بیر نوع سوموکسوزات.	ک
کۆکه күкө [آ] بیضی و دایره شکلینده پیشیریلن بیر نوع چۆرک، قوغال (فا: نوعی نان گرد کوچک) {کۆیمک فعلی دیواندا یانماق و یاخماق معناسیندا گلیب بو فعلدن آلیناراق کۆکه، کۆکه و کۆکو کلمه‌سی بیر نوع پیشیریلیب یئیلن شئی اوچون دئییلیر؛ بوجور کلمه لری بعضاً آروپا دیلرینه باغلا بیرلار.	کۆکه күкө [آ] اۆرمیه ده کند آدی.	کۆلباش [آ] یازیق، پیس گونه قالمیش.	کۆلباشلیق [آ] یازیق اولما، پیس گونه قالمیش آدامین حالی.	ک
کۆکه جیک [آ] کیچیک کۆکه، بالاجا قوغال، قوغال جیق.	کۆل күл [آ] ت، ۱- یانان اۆرقانیک ماده لرین گئریده قالان تۆزو. ۲- یانمیش بیر تیکیتی نین قالیبتی سی، داغیلیمیش و آرادان گنتمیش شئین قالانی (فا: خاکستر). ashes ۳- [مج] ۱- آتش، یاخیجیلیق، ینیلمزلیک، جسارت ۷.	کۆل باغلاماق [س] ۱- آتش سؤنمک. ۲- گۆجو آزالماق.	کۆلبه күлбә [آ]، باخ: گیلیف ۱- تندیر و کۆرده هاوا چکمک اوچون دئشیک "تندیرین کۆلبه‌سی" ۲- نئهره نین دئشگی.	ک
کۆل آتان [آ] خک انداز، توپراق، زییل و یونگول شئی لری گۆتورومگه یارایان آلت.	کۆل ائتمک (الله مک) [ل] محو و پوچ ائتمک.	کۆل بیلگه خان [خ] اؤیغور خانلاریندان ۷. انسان آدی،	کۆل تپه [آ] هشتی (۲)، میانا (۴)، مراغا (۲)، اردییل (۲)، بؤکان (قوروموش)، قروه-مهربان، قئیدار، سؤنقور، زنجان، ابهر، یاستی کند، اۆرمیه و آستانا دا کند آدی. سقز ده چای آدی.	ک
کۆل ائوی [آ] اود باندیریلان ائو (فا: آتش خانه). a fire box	کۆلابی күлаби [خ] کۆل+آبی؛ اؤزبکلرین، قونرات و قوشتامقالی اویماقلاری، اولوبالالاریندان ۷.	کۆلتور күлтүр [آ]، فر بیر تۆپلومون یاشاییش ایندا یارادیلان بۆتون معنوی و مادی دیرلر (فا: فرهنگ) {پولاد قایانین نظرینه بو کلمه کۆل+تۆره سۆزلریندندیر و معناسی خالقین تۆره و عادتلری معناسیندا دیر، البته اینگیلیزجه سۆزلوکلرده بو کلمه نی اسکی لاتینجه colere, cultus (زراعت ائتمک) کلمه سینه باغلانماسی اویقون گۆرونور.	کۆلتم [آ] دسته، دمت، بؤکت ۷.	ک
		کۆلتور باخانلیغی [آ] کۆلتور ناظر لیگی (وزارت فرهنگ).		ک

ک ک	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۶۶۷	ارک سۆزلۆتۆ	ک k
کۆلتور سارایی [آ] کۆلتورلایشلر له اؤغراشما یثری (فرهنگسرا	باغلاییر، بو کلمه فارسجا یادا گئچیدیر.}			
کۆلتورل [ص] کۆلتورله ایلگی لی (فرهنگی).	کۆلش لتمک [ل] اوستونو کولش له اؤرتمک.			
کۆلوس [آ] شاهبوزدا کند آدی ۲۴۰.	کۆلش لتمک [بل] اؤستونو کولش له اؤرتولمک.			
کۆل تیگین [خ] ۱- آتش پرنسی ۲، یشیلیمز پرنس ۳- اؤلۆ	کۆلش له مک [باخ] کولش لتمک.			
پرنس ۴- یوخ ائدیجی پرنس ۵- گۆل، درین، بیلگیلی	کۆلشلی [ص] کولشی اؤلان، کولش له اؤرتولموش.			
پرنس. ۶- تۆرک تاریخینین، اؤلۆل سیملاریندان بیلگه	کۆلشلی [آ] کلئیر ده کند آدی.			
خاقان ین قارداشی، ایلتریش قوتلوق خاقان ین کیچیک	کۆلشلیک [آ] کولش اوچون اؤلان، کولش تۆکولموش یثر.			
اؤغلۆ. هئچ بیر زامان تخت و اقتدار دۆشونمهدن، آغابگی	کۆلفت külfet [آ،ع] <کلفه> ائو قۇللو قجوسو.			
بیلگه خاقان ین خدمتینده چالیشیپ، دؤولتین بیر لیگی و	کۆلفه [باخ] گیلیف.			
دیر لیگی اؤچون، چوخ کیچیک یاشلاریندان اعتباراً	کۆل قابی [آ] سیگار و پاپیروسون کولون توکمک اؤچون			
ساواشاراق یاشامیش و اؤللموش کیشیلردن ۷.	اؤلان قاب (فا: خاکستر دان). ash-tray			
کۆل چۆرگی [آ] کۆلدە پیشریلن چۆرک.	کۆلک külek [آ] قارلی یوران و یئل، قارلی فیرتینا ۱ (فا:			
کۆلچا غاج [خ] وقای و سایاق اویماقلاری، اؤلۆبابالاریندان ۷.	کولاک، تندباد) storm.hurricane ۲- تاختادن دۆزلمیش			
کۆلچور [خ] اؤلۆلوق؛ گۆی تۆرکلر دۆنمی غئوانلاریندان ۷.	یوغورت قابی ۲. {سن؛ بو سۆز گرک کۆل سۆز ایله ایلگی			
کۆلچه külcə [آ] بۆیوک تک پارچا متثال "آلتون کۆلچه-	اولسون و کول سوووران یئلی آلتاتیر، بو کلمه کولاک			
سی" (فا: شمش). sullion. {کۆلدە پیشریلن چۆرک	شکلینده فارسجادا ایشله نیر.}			
"کۆل-چه؛" بو کلمه فارسجادا کلۆچه شکلینده ایشله نیر.}	کۆلک اؤلچن [آ] باخ: یئل اؤلچن.			
کۆلچه چۆن [آ] چۆدن دن دوزلمیش کولچه (فا: چدن	کۆلک توتان [ص] دایم کولک اؤلان و کولک اسیلن یثر.			
شمس). pig iron	کۆلک سیز [ص] کولک توتمایان یثر، کولگی اؤلمایان.			
کۆلچه لشمک [س] کۆلچه شکلینه گلکم.	کۆلک سیزلیک [آ] کۆلک سیز یثرین ویا هاوانین وضعیت.			
کۆلچه لتمک [ل] بۆرولماق، یومرولانماق، قیوراق شکیل	کۆلک لتمک [بل] کۆلک وۇرماق.			
آلماق "ایلان کۆلچه لندی."	کۆلک له مک [س] کۆلک اسمک، کۆلک اؤلماق.			
کۆلخان külxan [آ،کۆل+خان] حمام اوجاغی، اودونلا	کۆلک لی [ص] کۆلگی اؤلان و کۆلک اسن یثر و وضعیت.			
قیزدیریلان اودلوق، اودولوق، کولخانا (فا: کلخان).	کۆلک لیک [آ] هاوا چکمک اؤچون تیکییتی لرده اؤلان دلیک			
کۆلخانا / کۆلدان [باخ] کولخان.	و اوویق بورو.			
کۆلخانچی [آ] کولخان ایشچی سی.	کۆلک لیلیک [آ] کۆلک لی هاوا ویا یثرین حالی.			
کۆلر küler [آ] باخ: کۆل+ آر؛ اؤلۆ، سایقین کیشی ۷.	کۆل لشمک [س] یانیب کۆله دۆنمک، (فا: خاکستر شدن).			
کۆل رنگی [آ] قورشون رنگی، بۆز رنگی (فا: خاکستری) grey	کۆل لتمک [بل] کۆل ایله اؤرتولمک، کۆل سیپلمک، کوله			
کۆل زیر ناسی [آ] هاوایا پوفله یهرک چالینان بیر چالقی آلتی.	باتماق (فا: خاکستر شدن).			
کۆلش küleş [آ] تاخیل دؤیۆلدوکدن سونرا قالان قورو	کۆللو [ص] کوله بولاشمیش، کوله باتمیش (فا: خاکستر آلود).			
چۆپلری، ایری سامان "دنی کولشدن آیرماق" (فا: کلش،	کۆللو [آ] مرند ده کند آدی.			
پوشال) stuffing or packing (material) {کۆل+ش:	کۆل لۆجه [آ] اهر (~بُللی)، خیوا (~لی)، رزن، میانا، پیرتاج دا کند			
کۆلشین تنز یانیب کۆل اولماسی بو کلمه نی بو آدا	آدی {۱- کۆل سۆزوننه باغلاناراق قدیم کۆل تپه لری آلتاتیر.			

ک ک	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۶۶۸	ارک سۆزلۆتۆ	ک ک
۲- گۆل کؤ کونه باغلاناراق گۆی گۆرۆنلک یئر دشمکدیر.	کۆلۆک [آ] ۱- کۆل و چۆرچۆپ تۆکۆل و بۆل اولان. ۲- خارابا لیت، ییختی (فا: خاکستر دان). ash-tray		کۆلۆکله مک [ل] کۆلۆکله قازماق.	
کۆلۆکچو [ص] کۆلۆک لردن اکین یئر لرینه کۆل آپاران.	کۆلۆکدره [آ] بۆستان آباد دا کند آدی.		کۆلۆک وورماق [ل] بیر ایشده کۆلۆک وورماق، چوخ زحمت چکمک، چوخ چالیشماق.	
کۆلۆکمه [ک] کۆلۆک کۆلله اؤرتمک، کۆل سپمک، کۆلله تمیز له مک، پیشیرمک اوچون کۆل ایچینده قویلاماق (فا: خاکستر کردن).	کۆلۆکمه [آ] ۱- کۆل ایله اؤرتمه، کۆل تۆکم. ۲- کۆل ایچینده پیشیریلن یئر آلمان. ۳- بیر نوع گۆبه لکدن گلن باغ خسته لیگی.		کۆلۆک وورماق [س] تامامیله محو ائتمک.	
کۆلۆکمه گۆبه لک [آ، بی] ایکی ائوجیک لی شته گۆبه لک- لری (فا: سفید کها). erysipales	کۆلۆک نیش [آ] کۆل لکمک، ایشی ویا بیچمی.		کۆلۆک [ک] ۱- لچاق بۆی آدم (فا: کوتوله). dwarf ۲- عبد (فا: برده). slave, servant ۳- [د] قۇیروقسوز "کوله گنجی" (بو کلمه کۆله سۆزجوغونون دۆنولموش شکلی اولاراق مجازی معنادا ایشله نیر).	
کۆلۆکمه [آ، دی] بیر بالیق آدی (فا: کلمه) rutilus caspicus	کۆلۆکمه ۲ [آ] یاش بارامانی سیخیب قوروتماق اوچون اولان یئر. کۆلۆک [ص] بۆزومتول، کۆل رنگینده اولان، بۆزکۆل رنگی (فا: خاکستری).		کۆلۆک بوز [آ] میانادا کندو کندیستان آدی {کۆله سۆزو آلچاق یئر و بۆز سۆزو چۆل و آغاجسیز یئر معناسیندا اولاراق کۆله بۆز آلچاق یوکسکلیکده اولان چۆله دئییلیر}.	
کۆلۆک [ص] بۆزومتول، کۆل رنگینده اولان، بۆزکۆل رنگی (فا: خاکستری).	کۆلۆک وئرن [آ] هشتی ده کند آدی.		کۆلۆکجه [آ، گۆ] قۆل بۆیون و یاخاسینا خز تیکیلیمش قول سوز اؤست گئییمی.	
کۆلۆک [آ] اهر ده کند آدی {کۆل و اوچاق یثری}.	کۆلۆک [آ] تارؤم دا کند آدی.		کۆلۆکچالان / کۆله جالار [ص] کوله بنزین، کوله اوخشایان، کۆل رنگینده "کۆله چالان توپراق".	
کۆلۆک [آ، فا: کلوچه] باخ: کۆلجه [بیر نوع شیرینی و چۆرک. کۆلۆف [باخ] گیلیف.	کۆلۆک [آ] ۱- ایکی باشلی و بیر باشی بیز اولان قازما، کۆلۆک، بالتا (فا: کلنگ) ۲- اوغور و گۆی تورک آدلاریندا کۆلۆگون گۆجلۆلۆک معناسینا دایانیر. ۷. دده، اسکی تورکجه ده گۆل کلمه سی سؤ بیریکیتی سینه دئییلهرک گۆلۆنگ کلمه سی سؤ کۆرگی معنالانیب (کلاسون)، بو کلمه نین معناسی گئنیشله نهرک ایندیکی مفهوما ایشله نیر و فارسجا یادا گنجیدیر. ۸.		کۆلۆکدۆنمک [س] یانیب یاخیلماق.	
کۆلۆک [آ] ۱- کۆلۆک لره ایشله ین.	کۆلۆک سیندیرماق [ل] چوخ زحمت چکمک.		کۆلۆک لیک [آ] کوله اولما وضعیت (فا: بندگی). slavery	
کۆلۆک [آ] کۆلۆک لره قازیلماق.			کۆلۆک یار [آ] خیاو دا کند آدی.	
			کۆم [آ، د] باراما، باراما قوردو. ۱.	
			کۆم خانا [آ] باراما قوردو ساخلانان یئر، کۆم ساخلانان یئر. ۱.	
			کۆمبد [باخ] گونبد.	
			کۆمچ اوتو [باخ] ابه کومه جی.	
			کۆمچو [آ، یئرل] باراماچی، باراما بئجه رن کۆم، کۆم.	
			کۆمچولوق [باخ] باراما چیلیق.	
			کۆمس [آ، یو، آنادولو] این، تویوق اینی.	
			کۆموک [آ] کیوی ده کند آدی {۱- کیمک بۆیو آدیندان. ۲- سۆمۆک/ کیمک سۆزونه باغلاناراق ساغلام دئمکدیر}.	
			کۆمۆیۆل [آ، دی] آغاجلاری قوردان و اولارا ضرر وئرچی بیر بۆجک. ۱.	
			کۆمه [آ، دی] کۆما، کۆمه، کۆما، کیچیک توپلولوق، تومسک بیچیمینده کی ییغین (فا: کومه).	

ک ک	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۶۶۹	ارک سۆزلۆتۆ	ک ک
کۆمه [آ] کلئیر ده کند آدی.	کۆنده آچان / کۆنده یایان [آ] خیمر کۆنده سینیی آچان اوْخلاو- دان بۇ یوک آلت، ورده نه.			
کۆمه بۆلۆد [باخ] کوما بۆلۆد.	کۆنده چی [ص] چۆرک خانالاردا کونده سالان.			
کۆمه کۆمه [باخ] کوما کوما.	کۆنده لنمک [بل] خمیردن کۆنده حاضرلاناقل.			
کۆمه لشییم [باخ] کوما لشییم.	کۆنده له مک [ل] کۆنده دوزلتمک.			
کۆمه لنمک [باخ] کوما لاناقل.	کۆنده لی [ص] آیاغینا کونده باغلانمیش، کۆنده وورو لموش.			
کۆمه له مک [باخ] کوما لاماقل.	کۆنده لیلیک [آ] کۆنده سالماقل اوْچون اولان خمیر.			
کۆمه له نیش [باخ] کوما لانیش.	کۆنسئر خانی [آ] قزوين ده داغ آدی.			
کۆناخای / گۆناخای [آ] قاخ دا داغ آدی (۲۸۳۳) ۲۴۰.	کۆنگ کۈng [آ، ت: جاریه] ۱- ساخسی یورو، آرخ چکمک اوْچون ایشله نن ساخسی یورو. ۲- جاریه، کنیز، خانیم کۆله ۷.			
کۆنج kۈnc [آ، فا: کُنْج] بۇجاق، گوشه (فا: کنج).	کۆنگۈت kۈngۈt [آ، ت] اوْیغور بۇ لگه سینده بیر شهر آدی.			
کۆنج بۇجاق [آ] بۇجاق، گوشه.	کۆنه kۈnə [آ، فا] یومورتانین ائتلی طرفی (فا: ته).			
کۆنگۈت [آ] آذربایجان دا چای آدی. ۲- اسکی تورکجه ده بو کلمه ساخسی قاب و بورو دوزلدن معناسیندایدی و یئر آدلاریندا بوجور پشه صاحبلرینه اشاره ائدیر ۲۴۲-۱۴۸.	کۆوۋ kۈvۋ [دده] باخ: کۆی، اۆلکوجو "کۆو کُنْجی".			
کۆنجۈت / کۆنجۈد kۈncۈt [آ، بی] توخوموندان یاغ آلینان بیر نوع بیتگی (فا: کنجد). sesame ت: <کۆج> / <کۆج> کۆجۈت، کۆنجۈت / باخ: چیگیت}.	کۆوۋی [آ، سن (کۆیاو)] کۆره کن (فا: داماد). bridegroom			
کۆنجۈد حالواسی [آ] کونجود قاتیلیمیش حالوا.	کۆۋۈر kۈvۈr [باخ: کۆو] کۆی ایلیک گنچی بالاسی، چوخ اولکوجو گنچی بالاسی.			
کۆنجۈدلو [ص] کونجود وورو لموش، کونجود قاتیلیمیش.	کۆۋلۈک kۈvlۈk [آ، دده] بارداق، بیر نوع قۇلپلو قاتیق قابی.			
کۆنجۈد یاغی [آ] کونجود دن آلینان یاغ.	کۆۋلۈمک [ل، دده] هایلاماق، سسله مک، های کۆی سالماقل.			
کۆنچۈن [آ] میانادا کند آدی {گۆن+جۆن: گۆنش قورویان} ۸۸.	کۆۋۈن kۈvۈn [باخ] ۱- هۆرگۈج {فا: کوهان} ۲- گۆۋن.			
کۆندۈدۈر kۈndۈr [آ] ۱- ساققیز آغاجیندان حاضرلاناخ خوش اییی لی وساریمیتیل ماده ۱. ۲- تورک یئر آدلاریندا کۆندورو و بابا کۆندورو ایشله نیب {فا: کندر}.	کۆۋەرین [آ] میانادا کند آدی {لغت باخمیندان کۆۋر اۆلکوجو و ایکی ایلیک کُنْجی بالاسی و کۆۋهرین سۆزوده کۆۋر لری چۆخ اولان یئر و آدام معناسیندا دیر، تاریخی لاحاظدان محتملا تورک طایفا آدیدیر}.			
کۆندورو [آ] تبریزو شبستر ده کند آدی ۱- گۆن دوران و گۆنه ور یئر. ۲- کۆندور ماده سی وئرن یئر}.	کۆی kۈy [آ] قالماقال، سس کۆی، های کۆی (فا: های هوی).			
کۆنده [آ] ۱- خمیر کونده سی، چۆرک یایماقل اوچون یومورو- لانمیش خمیر پارچاسی، بیر یایم لیق خمیر بۆلۆمو (فا: چونه). ball or cake of dough ۲- گنچمیشده قاجماسین دئییه دۇستاق لارین آیاقل ال ویا بویونلارینا وورولان آغیر شئی، بۇخۇو. {بو کلمه ظاهری گۆرونوشده فارسجا گنده کلمه سینیه بنزیر لیگینه رغما کۆمچ} کۆمه	هۇببۇب hubbub ت: <کۆ> اوْن، شان؛ سس کۆی کلمه سی بو مفهومون آبارتیلیمیش شکلی اولاراق دوزلیمیشدیر}.			
کۆمبه، کۆمبه، کوما سۆزلرینین دیشیک شکلیدیر}	کۆی باسماق / کۆی دۆشمک [ل] سس کۆی دوشمک.			
	کۆیچۈ / کۆیچۈل [ص] های کۆی سالان، قیشقیریق سالان.			
	کۆیچۈلۈک [آ] کۆی سالما، قیشقیریق سالما.			
	کۆی سالماق [س] سس کۆی سالماق.			
	کۆی قالماقال / کۆی کلک [آ] سس کۆی، های کۆی، قیشقیریق.			
	کۆیۈک kۈyۈk [آ] جئیران، آهو ۳۵.			
	کۆی کلک سالماق [ل] سس کۆی سالماق، های کۆی ائتمک.			

ک ک	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۶۷۰	ارک سۆزلۆتۆ	ک ک
کۆیکو/کۆیکو [آ، دده] کۆره کن، یئزنه [کۆیاکو، کۆیه کو].	{اسکیدن بری تورک بویلارینین یاشادیغی بیر یثردیر و		کلمه گئیکلی سۆزونون دییشمیش شکلی اولمالیدیر،	
کۆیلمک [قا] سس کوی سالماق، های کۆی ائتمک.	کۆیلو [ص] کۆیو اولان، آغیزدان چیخاراق پاتلايیچی حالتی		کۆهیلو <کئهیگیلی> <گهیگیلو> <گئیکلی> {کۆهیلو+ه}.	
کۆیلو [ص] کۆیو اولان، آغیزدان چیخاراق پاتلايیچی حالتی	اولان سس.		کھلا/کۆهله kehla [آ] قئیدار دا کند آدی {کۆهول+ه}.	
کۆیلوسس سیز حرف [باخ] پارتلایان سس سیز حرف.	کۆیلوصامت [آ، دیلب] عمله گلمه سینده کۆیون اوستونلوگو		کھلیک kehlik [آ، دی] کفلیک، ککلیک، تۆیوق گیللردن،	
کۆیلوصامت [آ، دیلب] عمله گلمه سینده کۆیون اوستونلوگو	اولان صامت.		کۆک و دۆلقون، بۆی cm ۳۰، اویوقلاردا یووالانان،	
کۆیلوک/کۆیلوک [آ] اوردان خانین نسلیندن بیر خان آدی ^{۱۲} .	کۆیله مک [ل] بیر ایشی ویا سۆزو حدیدندن آرتیق		تۆکلری بۆز، آیاق و دیمگی قیرمیزی، اتی اۆچون آولانان	
کۆیله مک [ل] بیر ایشی ویا سۆزو حدیدندن آرتیق	شیشیر تمک، کوی سالماق. to exaggerate		بیر قوش (فا: نوعی پرند) {ت <ککلیک>، سن؛ بو کلمه نین	
کۆیوله مک [ل] سس کۆی دوشمک.	کۆیول [دا، د] دسته، توپلو (بالیق، آری، بۆجکلر و بنزر شئیلر).		ایلک بۆ لومو "کک" سس تقلیدی اولمالیدیر، کک+لیک ^۵ {.	
کۆیوله مک [ل] سس کۆی دوشمک.	کۆیولتو [آ] کۆی له مه سسی، گورولتو، سس کۆی.		کھلیک [آ] خیاو، هئریس (سبولاغی) ده کند، شیشترده داغ آدی.	
کۆیه سالماق [س] بیر سۆز و ایشی عالمه ییلدیرمک.	کۆیوله مک [قا] بیر لیکده کویو لده مک.		کھلیک اوتو [آ، بی] باللی باباگیلردن یاپراقلاری کچیچک و	
کۆیه سالماق [س] بیر سۆز و ایشی عالمه ییلدیرمک.	کۆیوله مک [س] بوغوق و کۆیلوسس چیخارماق.		قارشلیقی، چیچک لری آغ پمبه قیرمیزی، و باشاق	
کۆیه سالماق [س] بیر سۆز و ایشی عالمه ییلدیرمک.	کۆیوله مک [ل] سس کۆی دوشمک.		وضعیتینده خوش قوخلو بیتگی، خالق طبابتینده سۆیوق	
کۆیه سالماق [س] بیر سۆز و ایشی عالمه ییلدیرمک.	کۆیه سالماق [س] بیر سۆز و ایشی عالمه ییلدیرمک.		دیمه و ایچ زیگیل لری آرادان آپارماق اۆچون ایشله نیر	
کۆیه سالماق [س] بیر سۆز و ایشی عالمه ییلدیرمک.	کۆیه سالماق [س] بیر سۆز و ایشی عالمه ییلدیرمک.		(فا: ککلیک اوتی، کاکوتی، آویشن). thymus vulgaris	
کۆیه سالماق [س] بیر سۆز و ایشی عالمه ییلدیرمک.	کۆیه سالماق [س] بیر سۆز و ایشی عالمه ییلدیرمک.		کھلیک پیلوو [آ] دملنمیش دویونون ایچینه کھلیک قویاراق	
کۆیه سالماق [س] بیر سۆز و ایشی عالمه ییلدیرمک.	کۆیه سالماق [س] بیر سۆز و ایشی عالمه ییلدیرمک.		اونا پیلوو ادویه سی، قیزارمیش سوغان، زرشک و بادام کیمی	
کۆیه سالماق [س] بیر سۆز و ایشی عالمه ییلدیرمک.	کۆیه سالماق [س] بیر سۆز و ایشی عالمه ییلدیرمک.		دوغرانمیش شئیلر آرتیرالاراق دوزه لن پیلوو (فا: کبک پلو).	
کۆیه سالماق [س] بیر سۆز و ایشی عالمه ییلدیرمک.	کۆیه سالماق [س] بیر سۆز و ایشی عالمه ییلدیرمک.		کھلیک گۆزو [آ، بی] خوروز گۆزو (فا: گل خروسک). adonis	
کۆیه سالماق [س] بیر سۆز و ایشی عالمه ییلدیرمک.	کۆیه سالماق [س] بیر سۆز و ایشی عالمه ییلدیرمک.		کهنمی kehnmeh [آ] تبریز ده کند آدی.	
کۆیه سالماق [س] بیر سۆز و ایشی عالمه ییلدیرمک.	کۆیه سالماق [س] بیر سۆز و ایشی عالمه ییلدیرمک.		کهنه [باخ] کۆهنه.	
کۆیه سالماق [س] بیر سۆز و ایشی عالمه ییلدیرمک.	کۆیه سالماق [س] بیر سۆز و ایشی عالمه ییلدیرمک.		کهنه له [آ، دی] باتاقلیقدا یاشایان اۆزون دیمدیکلی بیر قوش.	
کۆیه سالماق [س] بیر سۆز و ایشی عالمه ییلدیرمک.	کۆیه سالماق [س] بیر سۆز و ایشی عالمه ییلدیرمک.		کهی keh [آ] مراغادا کند و چای آدی {باخ: کنه}.	
کۆیه سالماق [س] بیر سۆز و ایشی عالمه ییلدیرمک.	کۆیه سالماق [س] بیر سۆز و ایشی عالمه ییلدیرمک.		کھیر keh [آ] حساسیت و آلرژی سبب ایله گۆرسه نن	
کۆیه سالماق [س] بیر سۆز و ایشی عالمه ییلدیرمک.	کۆیه سالماق [س] بیر سۆز و ایشی عالمه ییلدیرمک.		دری قاشینماسی (فا: ~) {باخ: کئی، کئیمک}.	
کۆیه سالماق [س] بیر سۆز و ایشی عالمه ییلدیرمک.	کۆیه سالماق [س] بیر سۆز و ایشی عالمه ییلدیرمک.		کھیلتی [آ، سس تق] دریندن نفس آلارکن چیخاریلان سس	
کۆیه سالماق [س] بیر سۆز و ایشی عالمه ییلدیرمک.	کۆیه سالماق [س] بیر سۆز و ایشی عالمه ییلدیرمک.		(فا: صدای نفس نفس زدن).	
کۆیه سالماق [س] بیر سۆز و ایشی عالمه ییلدیرمک.	کۆیه سالماق [س] بیر سۆز و ایشی عالمه ییلدیرمک.		کھیلده مک [س] چتین لیکله نفس آلماق (فا: نفس نفس زدن).	
کۆیه سالماق [س] بیر سۆز و ایشی عالمه ییلدیرمک.	کۆیه سالماق [س] بیر سۆز و ایشی عالمه ییلدیرمک.		کھيله (کۆهوله) kohila [آ] مراغا دا داغ آدی.	
کۆیه سالماق [س] بیر سۆز و ایشی عالمه ییلدیرمک.	کۆیه سالماق [س] بیر سۆز و ایشی عالمه ییلدیرمک.		کیدیک kidik [آ] گدیک، گۆدوک [خ] قیرقیزلارین، توقای و	
کۆیه سالماق [س] بیر سۆز و ایشی عالمه ییلدیرمک.	کۆیه سالماق [س] بیر سۆز و ایشی عالمه ییلدیرمک.		بۆقو اویماقلاری اولوبابالاریندان ^۷ .	
کۆیه سالماق [س] بیر سۆز و ایشی عالمه ییلدیرمک.	کۆیه سالماق [س] بیر سۆز و ایشی عالمه ییلدیرمک.		کیراسال [ص] کیرایه ایله ایلگی لی (فا: کرایه ای). rental	
کۆیه سالماق [س] بیر سۆز و ایشی عالمه ییلدیرمک.	کۆیه سالماق [س] بیر سۆز و ایشی عالمه ییلدیرمک.		کیرامیک [آ] باخ: سیرامیک.	

k ک	آذربایجان تۆرکجه سی
دوزولموش اولان (فا: فشرده). compact ۳- [دیل ب] بیر فعلین بللی زامان ایجری سینده دانیشانین و دینله یه نین ویا حاققیندا دانیشیلانین، تکلیک ویا چوخلوق حالتینی بیلدیرن بیچیم (فا: صیغه افعال، وجه). mood, mode {ت: قالب، بنزر، سن: یان یانا دۆزمک؛ بو کلمه عینا و آرجا معنا دیشیم ایله اینگیلیزجه ده keep شکلینده و فارسجادا ایشله نیر}.	کیران [آ] ات توپراق، گیل توپراق {باخ: کیرئج، گیرمک}. کیران / کیرران kiran [آ] ماکی، توووز، ساین قالا، داکنند آدی. (بو لگه ده بیر نوع اوت و بیر نوع آلا توپراق آدیدیر). کیران داشی [آ] بر کیمیش کیران توپراغی. کیرانلو [آ] کلئیر ده کند آدی {باخ: کیران}. کیر کیرا kirkira [آ] ساین قالا دا کند آدی. کیریمخاق [باخ] کاریخماق.
کیپ باغلاماق [ل] یان یانا وسیخی باغلاماق. کیپجک kipcek [آ] ۱-واشر، آراج و ایکی پارچا اولان شیلرین آراسیندا سیزماغی اؤنله مک اؤچون قویولان لاستیک ویا دمیر واشر. ۲- ییغجام، بالاجا "کیپجک ائو".	کیریریس / کیریریس [آ] ایلام تانریچالاریندان^{۲۱۱}. کیرینسا [آ] هتیت تانریچالاریندان^{۲۱۱}. کیریم خانلیغی [آ] باخ: آلتون اوردو خاقانلیغی^{۲۰۹}. کی ki [اک] باخ: اکلر.
کیپجک لی [ص] کیپجگی اولان، کیپجکلی مئکانیزم. کیپجه [ظ] چوخ کیپ، محکم، سیخ حالدا "قایی نی~ اؤرتمک". کیپجک [ص] چوخ کیپجک اولراق، سیخی وضعیتده. کیرپر kipr [آ] قیز یو یونا عایدیر آدی (۱۶م جی قرن)^{۲۲۵}. کیرپرک kiprik [آ] باخ: کیرپیک {باخ: گیرمک، کیرپیک}.	کی / کۆ ki/kü [آ] بو سؤزلر سوئمئر لرده گئئیش شکلده ایشله نیردی اؤرنک اؤچون "آن" گؤی اؤچون و "کی" یئر اؤچون سؤیله نیردی، کی و آن سؤزلری بیر لیکده کی-آن سوئمئر دؤولت شهر لرینه سؤیله نیردی و "آنکی" دؤشونجه و اؤس تانری سی ایدی، کی سؤزو کیا کسار و همچنین کیان شاهلاری نین اولینده ایشله نیردی "کیخسرو، کیکاوس، کیقباد". {دیواندا "کی" سؤزو ساغلام و دؤزگون معنالانییدیر، البته جناب آتالای key و جناب صدیق key شکلینده یازیلار، ki اولماسیدا محتملدیر}.
کیپ گلک [س] اؤیقون گلک، قالب اولماق. کیپلشدیرمک [ل] سیخی لاشدیرماق (فا: کیپ کردن) کیپلشدیرلمک [بل] یان یانا باغلانیلماق (فا: کیپ کردن) کیپلشمک [س، سن] سیخی لاشماق، یان یانا باغلانماق (فا: کیپ شدن). to become tight	کیلی kieli [آ] گؤی تورک خاقانی، چؤلوق ون قارداشی^{۵۰}. کیاست [آع] عاغیللیجا داورائیش، عاغیللی لیق. کیان [آ، فا، شع] ایران شاهلارینا وئرلن عام آد (فا: کیان). کیررنتیک [آ، مانجا، آ] گودوم بیلیم (فا: سیررنتیک).
کیپله مک [ل] ۱- یان یانا و آرائلیق سیز قویماق و دؤزمک. ۲- باغلاماق "قایی نی کیپله مک" (فا: کیپ کردن). کیپلیک [آ] کیپ اولما وضعیت، کیپ شئین حالی، سیخ لیق، یاخین لیق (فا: کیپی). tightness	کیریت kibrit [آع] بیر اوجونا کوگورد وؤرراق و سوؤرمکله آلوولانان چؤپ، بو کلمه دیواندا چاوار شکلینده گلیب (فا: کیریت). matches کیریرت اوتو [آ، بی] بیر بیتگی آدی (فا: گرک پا). کیریرت چکمک [ل] کیریتی بیر شئییه سوؤرته رک آلیشدیرماق.
کیریرت قایی [آ] کیریرت چؤپ لری قویولان قاب. کیهله [آ] هتیت تانریچالاریندان^{۲۱۱}. کیپ kip [آ، ص] ۱- قالب، بیچیم، اؤرنک "بیر ماده نین بیچیمی بیر کپدیر" (فا: قالب). ۲- سیخی، یان یان	کیریرت قایی [آ] کیریرت چؤپ لری قویولان قاب. کیهله [آ] هتیت تانریچالاریندان^{۲۱۱}. کیپ kip [آ، ص] ۱- قالب، بیچیم، اؤرنک "بیر ماده نین بیچیمی بیر کپدیر" (فا: قالب). ۲- سیخی، یان یان

ک ک	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۶۷۲	ارک سۆزلۆتۆ	ک k
	کینله [آع] انسان توپلو لوغو، کۆتله.		کیچیک اونلو اویومو [آ] باخ: سس اویوم یاساسی.	
	کیتی [آ] سومر لرین گونش تانری سینین اوغلو ^{۲۱۱} .		کیچیک ایش [آ] مع، [دا] ۱- ایشمه احتیاجی، جیش (اوشاق اوچون). ۲- بالاجا ایش، بویوک اولمایان ایش.	
	کیجه‌مک [ل، دا] ساتاشماق، ایچشمک.		کیچیک بارماق [آ] سترچه بارماق، بالا بارماق، جورو بارماق.	
	کیچتیمه آد [آ، دیل ب] مُصغَر آد (فا: اسم مصغر).		کیچیک باش حیوانلار [آ] قصاب لیق حیوان لاریندان قوین و گنجی یه وئریلن آد.	
	کیچکینه [آ] گنجیمیش، قدیم؛ بابورخان دؤنمی بگ لریندن ^۷ .		کیچیک بگ [آ] ائوین کیچیک ارکک اوشاغینا وئریلن آد.	
	کیچی kici [آ] اصفهان دا کند آدی {کیچیک}.		کیچیک بگیم [خ] بابورخان ^۷ ین اقربالاریندان بیر خانیم ^۷ .	
	کیچی اؤرن [آ] انسان آدی، باخ: کیچی + اؤرن ^۷ .		کیچیک بورژوا [آ] گلیر سویه‌سی دوشوک شهر خالقی.	
	کیچیتیمه [آ] ۱- تحقیر (فا: تحقیر). humiliation ۲- تصغیر (فا: تصغیر). sublimination		کیچیک تهر [ص] کیچیک راق.	
	کیچیتیمه اکی [آ] کیچیکلیک، آز لیق، سئوگی، آجیما مفهوم- لاری وئرن اکلر، تورکجه‌ده بؤ اکلرین بعضی لری "جیک، جک، جیغاز، ایمنسی، ایمتیراق، رک، راق، جه، چه، چا".		کیچیک جئیران [آ] بالا جئران (فا: آهوی کوچک). deerlet	
	کیچیکجیک [آ] اولدوقجا کیچیک، بالاجا، بویوک اولمایان، سایى جا آز، آز یاشلی، اؤنم سیز، یونگول وار.		کیچیکجه [ص] بیر قدر کیچیک، کیچیک اولاراق.	
	کیچیرک / کیچیکراق [آ] داها کیچیک (فا: کوچکتر).		کیچیک چاپلی [آ، ص] دیر آغیر لیغی آز، کیچیک چاپدا، بالاجا بیر اؤلچوده، یاقین اولمایان.	
	کیچیک kiçik [ص] بالاجا، بویوتلاری بنزر لریندن داها آز اولان (فا: کوچک) little, small {ت} کیچیک، کیچوک، سن؛ سانیلیر کی گوج کلمه‌سی بو کلمه‌نین کؤکو اولسون بو کلمه‌دن دوزه لن اسکی کلمه لردن کؤچنمک سؤزو ظلم ائتمک و مالی زورلا لیندن آلماق معنا سیندادیر، البته بیرینین مالینی لیندن آلماق اونون مالینی آزالتماق و کیچیتیمک کیمی مفهومو داشییر و کؤچنمک زورو قالماق و زورو کیچیلیمک دئمکدیر ^۷ .		کیچیک چای [آ] اهر و آستارا دا چای آدی.	
	کیچیک [خ] قاپقان خاقان ^۷ ین اوغول لاریندان (کیچیک شاد) ^۷ .		کیچیک حرف [آ] بویوک حرفلردن بالاجا بیچیمی اولان حرفلر.	
	کیچیک آد [آ] ایلک آد، اؤن آد، بالاجا آد، بالآد.		کیچیک خان [خ] هؤن دؤولتی دؤنمی اوردو باشی لاریندان ^۷ .	
	کیچیک آزی دیشی [آ] آزی دیشلرینین ان کیچگی (فا: دندان آسیاب کوچک). premolar		کیچیک خانیم [آ] ائوین کیچیک قیز اوشاغینا وئریلن آد.	
	کیچیک آسیا [آ] آتا دولو بؤلگه سی.		کیچیک دوشمک [س] دیر ویا شرفی سارسیلماق.	
	کیچیک آی [آ] شوبات آی، قیشین ایکینجی آی.		کیچیک دوشورمک [ل] دیر ویا شرفینی سارسماق.	
	کیچیک آی [آ، گۆب]: قوزئی اوجای دا گؤرونن بویوک آی نین ترس وضعیتینده اولان ۷ اولدوز تاقیمی (فا: دب اصغر). the Lesser bear		کیچیک دیل [آ] داماق دییینده اولان کیچیک اوزانتی، بوغازین دییینده اولان بالاجا دیل.	
	کیچیک اوطنمیش [آ] بؤکان دا کند آدی.		کیچیک دیل سس سیز حرفی [آ] خیرتدک ده کیچیک دیلین قووزانماسیلا آغ جیبارلاردان گلن هاوا سیخیلا رکن سؤیله‌نن سس سیز حرف "گ، غ" g.	
			کیچیکرک / کیچیکراق [ص] باخ: کیچیرک.	
			کیچیک سوچ [آ] جُنحه (فا: جنحه). misdemeanor	
			کیچیکسه‌مک [س] باخ: کؤچومسه‌مک.	
			کیچیک شلغم [آ، بی] تورپ گیللردن چیچک لری قوخولو بیر بیتگی (فا: نوعی شلغم). Brassica rapa	
			کیچیک قارقا [آ، دی] قارقا جنسی بیر نوع قووش.	
			کیچیک قافقاز [آ] آراز و کور چاپلاری آراسیندا اولان داغلیق بؤلگه یه دئییلیر ^{۲۴۰} .	

k ک	ک k
ادک سۆزلۆتۆ	آذربایجان تۆرکجه سی
۱۶۷۳	
کیرچیوۆز [خ] قازاقلارین، اۆچ بۆیوک بۇ لوگوندن بیرى ۷.	کیرچیک قوچا [خ] بابورخان دؤنمى بگ و کوْمتان آدى ۷.
کیرگۆډۆډ kirdgũũd [آ] گئیم، پالتار، آلیسه ۷.	کیرچیک قومرو [دی] قومرو جنسی بیر نوع قوش.
کیر kir [آ] کۆتولوق، پیسلیک، چیرک، اوتانلاجاق وضعیت	کیرچیک گۆرمک [س] دیر ویا اؤنم وئرمه مک.
(فا: چرک). filth, dirt {ت، سن؛ باخ: گیرمک}	کیرچیک لشمک [س] ۱-بالاجا لاشماق. ۲-دیرینی ایتیرمک.
کیرا kira [آ، ع] اجاره وئریلن شئی قارشى لیغیدا آلینان پول	کیرچیک لنمک [س] یالتاق لیق ائتمک، اسکیلمک.
و هر شئی، کیرایه (فا: کرایه).	کیرچیک لی بؤیوکلو [ص] کیرچیک بؤیوک بیر لیکده.
کیراز kiraz [آ، بی] گیلان، فیندیق بؤیوکلو گونده چوخو	کیرچیک لیک ائتمک [س] اؤزونو آشاغی توتماق.
قیرمیزی، اینجه دری لی، سؤللو، دادلی، گۆل گیللردن،	کیرچیک لیک [آ] بالاجا لیق (فا: خردی). littleness
تکسرت چودک لی میوه سی اولان بیر آغاج (فا: گیلان)	کیرچیک لیکیندن قالماق [باخ] کیرچیک لیک ائتمک.
avium rus prunus, {ایوب اوغلو بو کلمه نین قیراسوس	کیرچیک هیندوستان جویزی [آ، بی] ایکی چنک لیلردن ایستی
(گیره سون) کلمه سیندن آلینماسینی ساوونور چونکی بو	بۇ لگه لرده یئتیشن بیر آغاج. ۲-myristica frangrans
میوه او بۇ لگه ده اله گلیبدیر، آوروپا دیلیرنده	بۇ آغاجدان باهارات و ادویه اؤچون یارارلانیلان جویز
(اینگیزجه، فرانسیزجا، ایتالیانجا) cherry, cerice ciliegia	بیچیمینده کی یئمیشی.
عربجه: کرز) بو کلمه یه یاخین سؤیله نیشی گۆرمک اولار،	کیرچیک باشلی [ص] اوشاق، چوخ گنج اولان.
بۇ سۆز آذربایجان تۆرکجه سینده صحاح المعجم سۆزلوگونده	کیرچیک گۆز [خ] تۆرکمن، چاودۆز اویماعی اولوبالاریندان ۷.
گراس شکلینده ایشله نیبدیر و تۆرکجه ده چوخ اسکی لره	کیرچیک لیمک [ل] داها کیرچیک وضعیت گتیرمک، دیرینی
دایانماسینی نشان وئیر، بۇنۇ اصل تۇتارفاق گرمک	آزالتماق، آلاچالتماق (فا: کوچک کردن).
سؤیله ایلگیلی اولاراق میوه نین گۆزل لیگی آد قویما	کیرچیک لیمک [ص] ۱-گۆرون شیلرین شکل لرین کیرچیکدن
سببی اولوبدور: گر+وز، کیراز، گیلان، باخ: گروس}.	(فا: کوچک کنند). ۲-تحقیر ائدیجی (فا: تحقیر کنند).
کیراز آلماسی [آ، بی] قیرمیزی، سرت و کیرچیک آلمانوع.	کیرچیک لیمک [بل] ۱-بالاجالاندیر یلماق، کیرچیک
کیراز قوشو [آ، دی] سترچه گیللردن، بوی ۲۰ cm، چاییر، تارلا	لشدیر یلمک (فا: کوچک شدن). ۲-آشاغی لاندیر یلماق،
و باغجالاردا گۆرۆنن بیر قوش (فا: نوعی پرند).	دیرسز لندیر یلمک، تحقیر ائدیلمک.
erinaceus europaeus	کیرچیک لیمک [س] ۱-بالاجا لاشماق، کیرچیک لشمک (فا:
کیران kiran [آ] باخ: کیران، کرن، کران، کیرئج.	کوچک شدن). ۲-آشاغی لاشماق، دیرسز لشمک. ۳-
کیران شین kira neşin [ص] اجاره اوتوران، کیرا اوتوران	[بل] کیرچیک وضعیت گتیر یلمک.
(فا: کرایه نشین).	کیرچیلن [ص، مت] آزالان، چیخیلان، اسکیلن.
کیرئج kirec [آ] تیکیتی تیکمه ده، هئیکل تاراشلیقدا و	کیرچیک لیمک [بل] کیرچیک ائدیلمک.
بۇجور ایشلرده ایشله نن آخ و ساری رنگلی ماده، آهک	کیرچیلش [آ] کیرچیک لیمک ایشی ویا بیچیمی.
(فا: آهک). lime {باخ: گیرمک}	کیرچیمسنمک [بل] دیر وئریلمه مک، کیرچیلتمک.
کیرئج اولچر [آ] کیرئج مقدارینی اولچن آراج (فا: آهک	کیرچیمسه مک [ل] دیر وئرمه مک، کیرچیلتمک (فا: کوچک دیدن).
سنج). calcmeter	کیرچیمسه ییش [آ] کیرچیمسه مک ایشی ویا بیچیمی.
کیرئج جیل [ص] کئرنج دن خوشلانتان بیتگی، کیرئج سئور.	کیرچیمن kicimən [ص] بنزرلریندن داها کیرچیک.
کیرئج چی [ص] کیرئج دۆزلدن ویا ساتان، کیرئج پیشیرن	کیرچین kicin [آ] زنجیر [خ] تۇنا بۇلقارلاری خانلاریندان ۷.

ک ک	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۶۷۴	ارک سۆزلۆتۆ	ک k
	(فا: آهک پزی). lime burner		باغلانیر و کیری سۆز ایله کؤ کداشدیر، باخ: گیرمک}.	
	کیرئج چی لیک [آ] کیرئج پیشیرن و دوزلدن (فا: آهک پزی).		کیرییکجیک [آ] ۱-بالاجا کیرییک (فا: تازک). flagellum	
	limekiln		۲-عاداتا جمع شکلینده بعضی حیوانلارین گۆزه و سلؤل لاریندا کیریپگه اوخشار اورقانلار.	
	کئرئج داشی [آ] اهک داشی، کلسیم کربنات داشی. (فا: سنگ آهک).		کیرییک چالماق (چاخماق) [ل] کیرییک لرینی قیرپماق.	
	limestone		کیرییکسی [ص] کیریپگه بنزر.	
	کیرئج سیز [ص] کیرئجی اولمايان.		کیرییکلرینی دؤیمک [س] باخ کیرییک لرینی قیرپماق.	
	کیرئج سیز لشدیرمک [ل] کیرئج دن آریتماق.		کیرییکلرینی قالدیرماق [س] گۆز لرینی آچماق، باخماق.	
	کیرئج قایماغی [آ] کلسیم هیپو کلراید.		کیرییکلرینی قیرپماق [ل] تئزتئز گۆز لرینی آچیب یومماق.	
	کیرئج کۆره سی [آ] کیرئج پیشیرن کۆره.		کیرییکلرینی یئندیرمک [س] یئره باخماق.	
	کیرئج لشمک [س] کیرئج وضعیتیه گلکم.		کیرییکلی [ص] کیرییک لری اولان.	
	کیرئج لنمک [بل] ۱- کیرئج سورتولمک. ۲- [س] کیرئج لشمک، کیرئج شکلینده دؤنمک، سؤ قاینین دییینده کیرئج باغلاماق، کنهه باغلاماق (فا: رسوب بستن).		کیرییکلیر [آ، دی] بیر گۆزه لی حیوانلاردان، یئریمه اورقان لاری یئرینه کیریپک کیمی اوزانتی لاری اولانلار تاقیمی.	
	کیرئج له مک [ل] کیرئج سورتمک.		کیریپگیلر [آ، دی] بؤجک جیل لرتاقیمینین بئلی تیکانلی ممه لی حیوانلار سوو.	
	کیرئج لی [ص] کیرئجی اولان توپراق ویا هر شئی.		کیرت kirt [سس تق] کیرت دایانماق، بیردن حرکتدن دورماق (فا: یکھوی).	
	کیرئج لیک [آ] کیرئج بول اولان یئر، کیرئج اوچاغی.		کیرت ۲ [آ] دری ده عمله گلن قیریش، بوکؤم {باخ: گیرمک}.	
	کیرئج نئمیت kiremit [آ] تیکیتی لرده ایشلهنن و قیزیل توپراق رنگینده بیر نوع داش (فا: کر میت) {فر} بو کلمه کیرئج کلمه سیله ایلگی لی اولمالیدیر}.		کیرتاغا [آ، دی] قوش و بوجور شیلره آتیلان آغاج و چؤپ.	
	کیرئج نئمیت لی [ص] کیرئج نئمیت له اؤرتو لموش.		کیرتؤج [] خبیث لیک (فا: خباثت) {کیر لنمک سؤزوندن}.	
	کیرئج نئیت kireyit [آ] موغول یوروشو زامانی م ۱۱جی یوزیلده ایرانا گلن موغول غنصر لو بیر طایفانین آدی ^{۸۵} .		کیرتی kirti [آ] دوغرولوق، گرچکچی لیک ^۷ .	
	کیرپاس kirpas [آ] چیرک، کؤتولوق، "کیرپاس ایچینده اولماق" (فا: چرک و کثافت).		کیرتیک kirtik [آ] ۱-صابون ایشلندیکدن سونرا گئریه قالان کبچیک حصّه سی "صابون کیرتیگی". ۲- آتین آخساماسینا سبب اولان آزار "آت کیرتیک اولموشدور" {باخ: گیرمک}.	
	کیریپى kirpi [آ، دی] کیری، بؤجک جیل، امجک لی لردن، بئلی تیکانلی، بؤجک و یومشاقچا و سورونگن لری یئندیگی اوچون اکینچی لیگه یارارلی حیوان (فا: جوجه تیغی، خارپشت، تشی) {ت، سن؛ باخ: گیرمک}.		کیرتیکلی [ص] کیریتیلی وچیختی لی.	
	کیریپى اوئو [آ، بی] بیرنوع بیتگی (فا: خارشتر). echinopsilon		کیرتیل kirtil [آ، دی] بؤیوک قاییق لی دنیز حیوانلارینی آولاماچ اوچون اولان چوبوقلو سبد و تور ^۲ .	
	کیریپى بالیغی [آ، دی] کیریپى بالیغی (فا: نوعی ماهی تیغه دار).		کیرتیم [آ] مرمر، آلچی داشی، کیرئج داشی، کلسیم هیدورکلسید	
	کیریپک kirpik [آ] ۱- کیریپک، گۆز قاپاقلارینین اؤستونده اولان تۆکلر، کیریپک (فا: مژه). ۲- حیوان و بیتگی لرده توک کیمی بالاجا اوزانتی لار {ت؛ بو کلمه گیرمک سؤزونه		ca (oh) 2 کلسیم اوکسید. cao {باخ: کیرئج، گیرمک}	
			کیرج kirec [آ] باخ: کیرئج.	
			کیرج kirc [آ] شوشا، داغ آدی ^{۲۴} .	
			کیرس kirs [آ] ۱- یارا ساغالیدقدان سونرا اطرافیندا قالان برکیمیش شیش و یئر "یارا ساغالار کیرسی یوخ، آتاسؤزو".	

کیریمک [س] کیریمک.

کیریل الفباسی [ص] یۆئان بۆیۆک حرفی تیپینده اسلاو الفباسی.

کیریلیمیش [ص] کئی میش.

کیریمک **kirimək** [س] سسینی کسمک، سوسماق، دینمه‌مک،

ساکت لشمک، دوروخسونماق، دوروخماق (فا: کرخت

شدن) بو کلمه گئری سۆز ایله ایلگی لیدیر، چونکی

کیریمک بیر نوع دالی قالماق کیمی بیر ایش ساییلیر،

کنیمک و کیریخماق سۆزلری بو کلمه‌نین دیشیلیمیش

شکلی ساییلیر، کلاسونون نظریجه بولارین فرضی اورتاق

کۆکو "کنیمک: دالی قالماق" اولمالیدیر، فارسجادا

کرخت سۆزو بو کلمه‌دن آلینمادیر.

کیریمونوئلۆزی [آ، فر] سوچ و سوچلوغو اینجه‌له‌ین بیلیم،

جینایت بیلیمی (فا: ~).

کیریمیشجه [ظ] ساکتجه، سوسموش حالدا، دینمه‌دن، دینمز

سویله‌مز "کیریمیشجه اۆتوروب قولاق آسیریمیش".

کیرینگان [آ] اهرده کند و کلئیرده چای آدی {گیریلن یش}.

کیزین [آ] بوستان آبادا کند آدی {کیز+مین}.

کیزک [آ] ۱- کسیک ۲- نۆیت ۳- سئیران، گزیتی ۷ {باخ: گزیر}.

کیزیر [آ، خا] کۆی بکچی سی {باخ: گزیر}.

کیزیروغلو [خ] کوراولغو داستانیندا آدی گئچن بیر بگی ۷.

کیزابا [آ] آستارادا کند آدی ۲۴.

کیس **kis** [باخ: کیش] خالچا و کلیم کیمی شئیلرده بوکو کلر.

کیس ۲ [ن، سس] قوینلاری سورمگه یارار بیر سۆز.

کیسلا [آ] اردبیل ده کند آدی.

کیسان [آ] عثمانلی بیر لیگینده یش آلان بیر تۆرک بو ۲۹.

کیسئین [آ] میانادا کند آدی ۱- کاس لارین یوردو (کاس+

یین) ۲- کیسه سۆزونه باغلانیر سا توخوماجیلیقلا ایلگیلیدیر.

کیست [آ، فر] ایچی کۆلۆید ویا یاغ کیمی یوموشاق ویا

برک ماده ایله دۆلو پاتۆلۆزیک توربا، بالاجا تۆمور.

کیسک [آ] کیزک، قیرقیز، ایچگیلیک اویماعی اولوبابا لاریندان ۷.

کیسلان [آ] ساوؤجبولاق دا داغ آدی.

کیسه **kisə** [آ] اؤن و بوغدا کیمی دانالی و داغیلان شئیلری

تۆکمک اۆچون توربا، بۆیۆک توربا، کیسه لی حیوانلارین

قارینلاریندا اولان کیسه یه اوخشار بوشلوق، جیب (فا: ~).

{فا} بو کلمه کاسه و بوجور کلمه لرله ایلگی لیدیر و بۆش

قاب اۆچون ایشلنیر، دیواندا ایشلنن کیش (توربا) و

کیس و کاس کلمه لری بیریر لرله ایلگیلی دیر، البته

تحلیلی دیللرده کی گئیش شکیلده ایشلنن بنز کلمه لرین

بو کلمه لرله اوزاق کۆکداشلیغی واردیر و بوجور کلمه لر

مستقل اولاراق بوتون دیللرده یاقین لاشیدیر.

کیسه‌جیک [آ] کیچیک کیسه.

کیسه‌چکدیرمک [س] کیسه چکمک ایشینی گۆردۆرمک.

کیسه‌چکمک [ل] کیسه له‌مک.

کیسه‌چکن [آ] حامامدا کیسه چکمک له مشغول اولان.

کیسه‌چی [ص] حاماملاردا کیسه‌چکن (فا: دلاک). **masseur**

کیسه‌چی‌لیک [آ] کسبه‌چی‌نین ایشی.

کیسه‌دن گئتمک [ل] الدن چیخماق، ضرره اؤغراماق.

کیسه‌دیپی [آ] ایشله دیکدن سونرا قالان آز مقدار شئی.

کیسه‌سینی دولدورماق [ل] جیبینی دولدورماق.

کیسه‌کیسه [آ] بیر نئچه کیسه، کیسه لر دولسو، کیسه لرله.

کیسه‌سینه داش آتماق [ل] خرج له ییب قورتارماق.

کیسه‌لنمک [س] ۱- بدنینه کیسه چکمک ویا چکدیرمک. ۲-

کیسه‌یه دولماق.

کیسه‌له‌مک [ل] ۱- کیسه‌یه دولدورماق. ۲- کیسه چکمک.

کیسه‌لی [ص] کیسه‌سی اولان حیوان.

کیسه‌لی قۇره [آ، دی] شریعت قوردجوقلارینین عام آدی.

کیسه‌لیلر [آ، دی] اؤمورقالی حیوانلارین امجک‌لی لر

صیفیندن، دیشی لرینین قارینیدا بالا (یاورو) داشیماق

اؤچون بیر کیسه‌سی اولان حیوانلار، بو حیوانلار اتجیل

و اؤتجول حیوانلار تاقیم ایندانیلار "اۆرنک: کانگورو"

(فا: کیسه داران).

کیسیس [آ] سالماس‌دا کند آدی {کیس+ایز: باخ: کیسئین}.

کیش **kis** [ن، سس] قوشلاری و تویوق کیمی حیوانلاری

آپارماق اؤچون سۆیله‌نن سۆز (فا: ~).

کیش ۲ [آ، دی، ت، سن] سمور.

کیش ۲ [آ، ت، دده] اوخ قابی (فا: ترکش، تیردان).

ک k	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۶۷۷	ارک سۆزلۆتۆ	ک k
کیش [آ] سۆمر لرده بیر شهر و اوردا قورولان سۇلاله نین آدی. ^{۹۷}	کردن {کیش: زنجیر} کیشه مک {.			
کیش [آ] آذربایجان دا چای آدی. ^{۲۴۰}	کیشی kiş [آ] ۱-قادین اولمایان شخص (فا:مرد). ۲-ار، قوجا (فا:شوهر). ۳-بیر اثرده اویونجولارین هر بیرى (فا:نفر،شخص) ۴-انسان، کیمسه. {ت، سن، گۆ: ار، ارکک انسان؛ یوکلمه اسکی تورکجه ده کیش کلمه سیله ایلگی- لیدیر، اسکی تورکجه ده "کیش، کیشن" اوخ قابی و زنجیر آنلامیندا و کیشه مک کلمه سیده زنجیرلە مک و باغلاماق آنلامیندا گلیب بو حسابلا کیشی او شخصه دئییلرکی بیر آیری انسانا باغلانیب واون باغیملی و وابسته اولور، بونو دئمه لی ییک کی اسکی تورکجه ده قادین سۆزونه کیش، کیشی، گیش، گیشی ده دئییلردی کی دقیقاً کیشی وزننده اولموشدو و فارسجادا گیش کلمه سینین کۆکو سانیلیر {.			
کیشمیر / گئشمیر [آ] هیند وپاکستان آراسیندا اولان بیر بؤلگه آدی و بو آدلا تانیلان نازیک یوندان دۆزه لن پارچا آدی و بو پارچادان اولان شال و اؤرتوک (فا:~).	کیشی آلدوران [آ] قزوین ده داغ آدی.			
کیشمیش [آ، فا] کیشمیشی اؤزومونون قوروسو (فا: کشمش).	کیشی اکی [آ، دیل ب] فعل چکیملرینده ایشلەنن و کیشی نی گۆسترن اک "گلمیش-دی-م-".			
کیشمیش تپه [آ] ماکی دا کند آدی.	کیشی اوغلو [آ] انسان اوغلو.			
کیشمیشی [آ] تئز یتیشن خیردا دانالی شیرین اؤزوم نؤعو.	کیشی جیزی (جیک) [ص] کیشی یه اوخشار، کیشی کیمی.			
کیشمیشی گۆلمک [س] کسک کسک و خیردا خیردا و یاواش سسله گۆلمک.	کیشی خان kişixan [آ] ماهنشان دا کند آدی.			
کیشن kişen [آ، ت، سن] زنجیر، باخ: کشن.	کیشی ضمیری [آ] کیشی لرین یئرینه ایشلەنن ضمیر.			
کیشترتی [آ] آتین چیخاردیغی سس، کیشنه مه، اوغولتو، شیدتلی سس (فا: شیهه).	کیشی کیمی [ص] ایگیجده (فا: مردانه). manly			
کیشندیرمک [ل] کیشنه مه سینه یول آچماق.	کیشی لشدیرمه [آ، ادبیات] جانسیز وارلیق لاری انسانمیش کیمی گۆسترمه، جانلاندیرما.			
کیششمک [قا] بیر لیکده کیشنه مک.	کیشی لشمک [س] بؤیومک، کیشی اؤزل لیگی تاپماق.			
کیشنک [آ] کیشترتی.	کیشی لنمک [س] خوروزلانماق، اؤستونه قابارماق، جسارتلنمک.			
کیشنه مک kişnəmək [س] سس چیخارماق (آت)، کیشترتی سسی چیخارماق (فا: شیهه زدن) {ت، سن، دده، سس تق}.	کیشی واری [ص] کیشی کیمی، کیشی یه اوخشار.			
کیشنه یش [آ] کیشنه مک ایشی ویا بیچیمی (فا: شیهه).	کیشی واری لیق [آ] کیشی یه اوخشار.			
کیشنه مه [آ] کیشنه مک سسی (فا: شیهه). neighing	کیشی یه اؤزل [ص] ساده جه او کیشی یه عاید.			
کیشنیش [آ، بی] باقلاگیلرلرین بیر بیتکی. باخ: گئشنیز.	کیشی سل kişisel [ص] کیمسل، اؤزل کیمسه یه عاید (فا: شخصی، خصوصی). private			
کیشومات [آ] شطرنج اویونوندا بیر اصطلاح (فا: ~ sheckmate)	کیشی سل سؤیلۆ [آ، دیل ب] شخصی عبارت (فا: عبارت شخصی).			
کیشه مک kişəmək [ل، ت] باغلاماق، بؤخوولاماق (فا: زنجیر	Personal speech			
	کیشی سیز [ظ، ص] ارسیز، بییه سیز.			

ک ک	آذربایجان تۆزگه‌سی	۱۶۷۸	ارک سۆزلۆتۆ	ک ک
کیشی لی آروادلی [آ] هم کیشی لر هم قادین لار هامی سی.	کیفیت سیز [ص] دیر سیز، دیری آز اولان.			
کیشی لیک [آ] ۱- کیشی کیمی اولما وضعیت، کاراکتر، شخصیت، فا: مردانگی). manhood ۲- کیمسه "بش یۆز کیشی لیک سالون". ۳- [خ] چنگیز خاقان'ین قارابؤدوندان، گلپ یۆکسه لهرک کومتان اولان بگ لریندن.	کیفیور [ص، باخ: کؤف] عئیه جر، چیر کین (فا: چر کین).			
کیشی لیکسیز [ص] کیشی لیگی اولما یان، شخصیت سیز.	کیفیور لشمک [س] کؤزل لیگینی ایتیرمک، چیر کین لشمک.			
کیشی لیکلی [ص] کیشی لیگی اولان، شخصیت لی.	کیفیور لنمک [باخ] کیفیور لشمک.			
کیغال [آ] اهر ده کند و قالا آدی {کاغ+ال: چارداق}.	کیفیور لیک [آ] چیر کین لیک.			
کیف [کif] باخ: کوف، چوروین ویا نم شئی لرین اؤستونده عمله گلن نازیک و یونگول یومشاق میکروسکوپیک گؤبه لک جیک لر (فا: کپک).	کیفیل [کifil] [آ] خوی دا کند آدی (قؤ: کفیل) {۱- قیو+ایل/قیویل / کیویل / کفیل: ثروتلی: باخ: کیوی ۲- بیر تورک بویو آدی}.			
کیف ۲ [آ] ساک، چانتا (فا: کیف). purse (of money)	کیکی [کiki] [آ] خلج بویونا منسوب بیر اویماق آدی ۲۹.			
کیف آتماق [س] کوف توتماق (باغلاماق، باسماق) کوفلنمک.	کیکیر گه [کikirge] [باخ] ککره.			
کیف سور [keyfsur] [آ] تیکان تپه ده داغ آدی.	کیلسه سوویو [آ] توووز'دا چای آدی ۲۴.			
کیف لتمک [ل] کؤف لنمه سینه سبب اولماق، کؤف لتمک.	کیلسه کندی [کilsə] [آ] ماکی دا کند آدی.			
کیف لندیرومک [ل] کؤفلندیرومک (فا: پوساندن). t-to decay	کیلسه لی داغ [آ] کلچر'ده کند آدی ۲۴.			
کیف لنمک [س] کؤف لنمک، اوزو کوف له اؤرتولمک، کیف باغلاماق، کیف آتماق (فا: کپک زدن).	کیلکه [کilkə] [آ] ۱- بیر بیرینه دولاشیق (ساج، توک، یون، ساپ...), پیرتلاشیق ساج "کیلکه لری یولونمالیدیر". ۲- توکو و تئلگی تۆکولموش (تویوغ اوچون) {گیرمک کلمه سیندن آلیناراق دوزه لیب، کیرکه} کیلکه {.			
کیف لنمیش [ص] کؤف توتמוש.	کیلکه ۲ [کilkə] [آ] بوکان دا داغ آدی.			
کیفته [کiftə] [آ] سمیرم دا کند آدی.	کیلکه ۳ [آ، دی، ر] بیر بالیق نوعو (فا: ماهی کلکه).			
کیفر [keyfər] [آ] قارشى ليق جزا (فا: جزا). punishmen	کیلکه باش / کیلکه ساج [ص، دا] دایم ساچلاری پیرتلاشیق.			
کیفسه مک [س] کؤفسه مک، کؤف باغلاماق (فا: کپک زدن).	کیلکه شیک [ص] پیرتلاشیق، دولاشیق، قاریشیق.			
کیفسه مه [آ] کؤفسه مه، کؤف باغلاما (فا: کپک زنی).	کیلکه لشمک [باخ] کیلکه لنمک.			
کیفسیمک [باخ] کیفسه مک، کیف لنمک.	کیلکه لنمک [س] دو یون دوشمک، پیرتلاشماق.			
کیفسینمک [باخ] کؤفسونمک، کیف لنمک.	کیلکه لی [ص] کیلکه سی اولان.			
کیفلتمک [ل] کؤفسه مه سینه سبب اولماق.	کیلگی [کilgi] [آ] اهر ده داغ آدی.			
کیفلی [ص] ۱- کؤفلو. ۲- کیفی و چانتاسی اولان.	کیلو (گرم) [آ، یو: مین] ۱۰۰۰ گرم لیک چکی اؤلچوسو			
کیفیت [keyfiyət] [آ، ع] ۱- قلیته، نجه لیک، بیرشئی باشقالار- یندان آیران اؤزل لیک "انسانین ان یاخشی کیفیتی". ۲- بیر شئین دیر لی اؤزل لیک لری، لیاقت درجه سی "ایشله ین مالارین کیفیتی". ۳- [فلسفه] بیر شئی یا اولاین محض اؤزو و اونون بوتونو "کمیت و کیفیت" (فا: ~) quality	کیلو (کیلو). kilogram (me), Kilo			
کیفیت جه [ظ] اییی اؤزل لیگینه گؤره.	کیلوانا [کilvanal] [آ] هتیس و تبریز ده کند آدی.			
	کیلوژول [کilojul] [آ] مین ژول دیرینده ایش بیریمی.			
	کیلوکالوری [آ] بؤیوک کالوری.			
	کیلومتر [آ] مین متر (فا: هزارمتر). kilometer			
	کیلووات [آ] مین وات (فا: کیلووات). kilovatt			
	کیلوهرتز [آ، فر] ثانیه ده مین تیرته شی می اولان الکترومنیتیک دالقا بویو اؤلچو بیریمی (فا: کیلوهرتز).			

ک ک	آذربایجان تۆزگه‌سی	۱۶۷۹	ارک سۆزلۆتۆ	ک ک
کیله [آ، دا] ۱- آلتی کیلو لوق بیر اؤلچو ۲- یکی گۆز لو تره‌زی.	فارسجایا و آویا دیلیرینه گئچیدیر. {			
کیلید kilid [آ] ۱- قاپی نی باغلایان آلت، قیفیل. ۲- قاپی نی باغلاماق اۆچون دالیا گئچیریلن اوزون دمیر و آغاج پارچاسی (فا: کلید). {ت: کیریت، ده: بعضاً بو کلمه نین کؤکو آیری دیلرله باغلانیر حالوکی بو کلمه دیواندا ایشلندیکی کیمی کیرمک، کیرمک فعلیندن آلینمیشدیر و آنلامی قاپی کیمی شئیرلی باغلاماق اۆچون حالقا سینا گئچیریلن شئیه دئییلردی و کیریت کلمه‌سی "ر" حرفی نین "ل" حرفینه دیشمه سیله کیلید شکلینه دؤنوب. {	کیلید کیلیم آراسی [آ] بیر خالق اویونو.			
کیلید داشی [آ] یاسال (قوسی) ستونلاردا داها اؤستده کی و یای یالارینی بیریرینه باغلایان داش اۆچون دئییلیر.	کیلیمچی/کیلیمچه [آ] بیر نوع بالاجا کیلیم.			
کیلید [آ] جولفا (داغی) دا کند آدی. اوردوباد، دا یئر آدی ۲.	کیلیمچی [ص] کیلیم توخیان ویاساتان.			
کیلید دیلی [آ] کیلیدین قیفیلا گئچن پارچاسی.	کیلیمچی لیک [آ] کیلیم توخوما صینفی.			
کیلید سیز [ص] ۱- کیلیدی اولمایان. ۲- کیلید لنمه میش.	کیم kim [ض] ۱- هانسی کیشی، هانسی کیمسه "کیم گلدی؟" (فا: کی) who? ۲- هرکس معناسیندا ایشله‌نیر "کیم گلیرسه گلین". ۳- بعضی جمله‌لرده کیمی و کیمین شکلینده گله‌رک تانیش و قوهوم معناسیندا ایشله‌نیر "سنین بؤردا کیمین وار". ۴- کیم و بعضا کیملر شکلینده قوهوم، نیسیل ویا قروپ و شخص معناسیندا ایشله‌نیر "سن کیملردن سن". ۵- اسکی‌لرده "کی" سؤزونون یئرینده ایشله‌نیردی، "عاشق اولدورکیم: عاشق اودورکی" {سومرجه: کی، کیم: بنزر اولان؛ ت، سن. {			
کیلید لیمک [ائتد] کیلید له مک ایشینی گوردورمک.	کیم ییلین/کیم ییله/کیم ییلیر [با] هئچ کس معناسیندا بیر آراسؤز کیمی ایشله‌نیر "کیم ییلین صاباح نه اولاجاق".			
کیلید لنمک [س] ۱- کیلید له مک ایشی گؤرولمک. ۲- [س] آچیلماز اولماق، آچیلماق.	کیمورلر [آ] کیمورلر کنگرس دؤلتی نی قوروان تورک بوی لاری ایچینده آدی گئچیدیر، کیمورلر ۷ بوی بیر لیگیندن مئیدانا گلیدیر بؤنلار: ایمی، ایمک، تاتار، پاندور، قیچاق، هیلهاز، ائجلند بویلاریندان عبارتدیر، بوییر لیگین آدی جوئر شکلینده یازیلیدیر.			
کیلیر بالیغی [آ، دی] سازان گیللردن بیر بالیق تورو. tinca	کیمسه kimsə [ض، سن] ۱- غیر مئین کیشی (فا: شخص).			
کیلیر [آ، یو] کریستیان لارین تاپینچاغی (فا: کلیسا).	person "بوردایا بیر کیمسه اوتوروموشدور". ۲- هئچ کیم، هئچ کس "کیمسه اونون قاباغینا چیخا ییلمز" (فا: کسی).			
کیلیر [آ] یون ویا بوجور شئیلردن توخونان قالین بیر دؤشمه، بیر نوع پالاز و دؤشونک، کیلیم له قالینین فرقی کیلیمده آغاج کین اولماماسیدیر و کیلیم اؤزو آغاج-لاردان عبارت اولان بیر پالاز و قالی دیر (فا: short- napped {ت: کیویز/کنذیز، کیدیم، کیلیم، کلمه لرین کؤکو گیمک فعلینده باغلانیر و گنیلمک، گنییم/گنییم، کیمی کلمه لر کیلیم کؤکدش سؤزلردیر و عیناً بؤتون تورک دئییشلرینده (قازاق، قیرقیز و...) ایشلنمکده دیر، بو کلمه چیلیم/شیلیم شکلینده عربجه یه و کلیم شکلینده	کیمسه جیک [ض] (اولومسوز جمله‌لرده) هئچ کیمسه "اوردایا بیر کیمسه جیک یوخ ایدی" (فا: هئچ کس).			
	کیمسه دن [ظ] هئچ کیمدن "کیمسه دن سوروشمادان گئتدیلر".			
	کیمسه سیز [ص] ۱- یار یولداشی اولمایان. ۲- کؤمک سیز، ۳- صاحب سیز، ییه سیز، آدم سیز (فا: بی سرپرست).			
	کیمسه سیز لیک [آ] کیمسه‌سی اولماما وضعیت، آدم سیز لیک.			
	کیمسه لر [آ] شخص لر (فا: اشخاص). persons			
	کیمسه نه [ض، سن] بیر آدم، بیر کس، بیر کیمسه "یتیمشز دادینا هئچ بیر کیمسه نه، قالارسان ناعلاج آغلارسان".			

ك ك	آذربايجان تۆركجهسى	۱۶۸۰	ارک سۆزلۈتۈ	ك ك
كيمېك kimək	[آ] بىر تۆرك بويۇ اولاراق م ۱۰جى يۆزىلدە		كېندېگ [آ] اورتا، اوداق، مرکز. ^۷	
	ايرتېش چاپلارى اطرافىندا ياشايدىلار بۇ طائىفانين آدىنى		كېنش [آ] شۇرا، مشورت، كۈگرە. ^۷	
	اصليندە ايكي ايمك iki+imək يىلير لر، كيمك لر ين		كېنو [يو، ترپەنن] سېنما (فا: سينما).	
	شهرينين آدى كيمكيه ايدى kiməkiyə، كيمك لره باغلى		كېنو [آ] گئرمى ده كند آدى.	
	باياووت bayavut آدىندا بىر طايپا راست گليريك كى		كېنه [آ، بى] بىر نوع آغاج آدى و اوندان آلينان تۆز داوا. ^۱	
	موغوللار دادا بئيله بىر طايپا آدى وادير و احتمالا		كېنه ورس kinəvərs [آ] ابهر ده كند آدى.	
	موغوللار دان كيمك لره سېغىنانلار اولموشدور، كيمگ لر		كېنه ورتولو kinəverlulu [آ] قئيدار دا كند آدى.	
	و اۆزل ليكله باياووت لار م ۱۲جى يۆزىلدە خوارزمشاهلارين		كېنى سايا [آ] همدان-اسدآباد دا كند آدى.	
	ان يوخارى دؤولتى مقام لاريندا يثر آلديلار. ^۸		كېنىسى kinisi [آ] اؤرميه ده كند آدى.	
كيمليك [آ] ۱- بىر كېمسە نين كيم اولدوغونو بللى ائدن بلگه			كېنىگور [آ] ماكى دا كند و داغ آدى.	
(فا: شناسنامه). identity ۲- هويت.			كېوسك [فر: باخ: كؤشك] بالاجا اودا (فا: كيوسك).	
كيمليك بلگهسى [آ] كيمليك، تانيتما بلگه سى، تانيتما لى.			كيوى kivi [آ] ۱- سىنجېد/سانجاوا بۇلگه سيندە بالاجا كند	
كيموگراف [يو: دالغا+يازيرام] مختلف فيزيولوژى پروسە لر ين			اولاراق يۇخارى كيوى آدينداير (كيوى نين ۳كب	
قرافيك قئيدى اۆچون جاهاز (فا: كيموگراف).			* ۵۳۰). ۲- كيوى هېشئين (هېشئين 'ين ۸كك د * ۱۸۰)،	
كيموئو [آ] بىر نوع ژاپون قادين گئيمى (فا: ~).			۳- زئيوه كيوى (هېشئين 'ين ۸ك د * ۳۰)،	
كيمى [ض، سوئمجه 'گيم'، ت، سن، صح] ۱- بعضى سى،			كيوى ۲ [آ] ۱- سىنجېد/سانجاوا بۇلگه سينين مركزى كيوى	
بىر تاقيمى، بىر كېمسە لر 'كيمى يئىمك يئىير و كيمى ايچير.			ويا آشاغى كيوى آدينداير، خالخال 'ين ۲۵كك ق	
۲- بنزريلىك بليرتى سى "كۆل كيمى". ۳- تا مفهوموندا بىر			طرفيندە يثر آليدير، ۱۳۲۰جى ايلدە نفوسو * ۲۸۳۰ نفر	
سۆز "تيريزه كيمى گئتديم" (فا: تا). untill, till			تورک قئيد اولونوبدور، دنيوز سولارى سويه سيندن ۱۵۰۰ متر	
كيميا [آ، ع، يو] مادده لر ين قورولوشو هابئله اولنلارين قارشى-			يؤكسك ليكدە اولاراق، ش ۱۳۸۵اده شەرستان و شهرين	
ليقلى اولاراق بىر حالدان ديگر حالا كئچمه سيني			جمعىتى ۲۹۰۰۰، ۷۵۰۰ نفر ايدى، تاريخى و گؤرمه لرى	
اؤيرەنر بىليىم (فا: شيمى). chemistry			يئر لر يندن: كيوى ايستى سۇيو، داش حمام....	
كيمياسال [ص] شيمى ايله ايلگى لى (فا: شيميائى). chemical			كيوى ۳ [آ، دى] تويوق بۇيوكلوگونده اسمر رنگلى، اۆزون	
كيمياسال جۇكونتو [آ] كيمياسال رُسوب (فا: رسوب شيميائى).			ديمدىكلى، قانادلارى كۆت، يئنى زلاندادا ياشايان بىر	
precipitate			قوش نۇعو (فا: نۇعى پرنده). apteryx austrslis	
كيمياسال ديشيم [آ] شيميائى تغيير (فا: تغيير شيميائى).			كيوى ۴ [آ، بى] قهوه رنگلى، قابيغى توكلو، قابيغى سويو لدوقدان	
chemical change			سۇئرا اتى ياشيل وسۇلو و ويتامين لى بىر ييتگى (فا: ~).	
كيميجووان / كرمجووان [آ] مراغا دا كند آدى {باخ: جووان}.			كيوى ۵ [آ] يثر آدلار يندا بوكلمه قيو سۇزونون ديشيلميش	
كيميسى / كيميجه [باخ] كيمى.			شكلى اولما ليدير و كيوى/قيوى سۇزو زنگين يثر	
كيميل [آ] قۇبا دا چاى آدى. ^۹			دئمكىدير، قيوچاق/قييچاق سۇزوده بونون آيرى فورماسيدير.	
كيمين [آ] گۆى تورك خاقانى، يئهو-تۆلان، نين جانشينى. ^۹			كيوى بۇلگه سينين چاپلارى [آ] چاپلار قيزيل اؤزته تۆكو لور لر:	
كين/كينه [آ، فا] اؤج آلما آماج ايله گيز لى دوشمانلىق (فا: ~).			بينه ماران (s۹b۸)، سَفره جان (s۶b۹)، هئريس چاى	
كينئتيك [باخ] سينتتيك.				

(پردستلو s4b18)، پیر آغاج (svb8 ~)، زئیوه (svb13 ~)، شوویر (s6b12 ~)، کَرَنَدَق چای (svb14 ~)، گَزَر (s3b34 ~)، سَنَجَبَد چای/سَنگیلی (گَنجگاه s2b40 ~)، لیکوان چای (سۆلۆکلۆ s5b18 ~)، پۆرۆج (s5b7 ~)، اَلَنگَش (svb13 ~)، هَنشین (s5b26 ~)، کیوی چای (svb13 ~)، نوْدَه‌چای (q5/02s2b53 ~)،

کیوی (فیروز-جنوبی سنگیلی) بۆلگه‌سینین کندلری [آ] (قیشلا-غی=) گرگ آباد/سعید آباد، قوچ اوغلو، بینه‌خالخال * ۱۸۰؛ گۆللوجان * ۳۶۰؛ دۆگر * ۱۱۵، خلیفه چای، فیروز آباد * ۳۰۶؛ مۆلاوا (قو: میکائیل آباد) * ۱۷۰؛ سَهَر آوا/سکر آباد * ۳۵۰؛ ایلخچی * ۱۱۰؛ کۆموک (قو: کُمُق) * ۱۷۱؛ یتنگیجه * ۷۰؛ عظیم آباد، لیکوان * ۱۲۰؛ زُند * ۱۱۰؛ زیناب * ۱۳۰؛ شرف آباد * ۵۴؛ ناتۆر * ۱۵۰؛ علاالدین، کئچل دره * ۲۰؛ هَنشین heşin * ۳۰۰؛ اصفها آباد * ۱۱۹؛ امیر آباد * ۱۶۰؛ اَمَوا amava (قو: امر آباد) * ۱۴۰؛ افشار * ۱۸۰؛ مَشگۆل * ۳۴۰؛ کلامی، پیرتقی، آلوار، زَرَج آباد/ زَرَج آوا * ۹۹۰؛ **کیوی (فیروز-زَرَج آباد) بۆلگه‌سینین کندلری** [آ] صوفۆلو * ۴۴۰؛ قالین قایا * ۲۱۰؛ گیلان دۆز * ۱۷۰؛ سۆلۆکلۆ گۆلو * ۲۴۳؛ قۆز لۆ * ۴۶۰؛ احمد آباد * ۳۵۴؛ رُستم آباد، بۆروستان * ۳۲۰؛ زئیوه * ۲۳۰؛ شرح آباد * ۱۸۰؛ ناوان (قو: ناوند) * ۱۵۰؛ دۆولت آباد * ۳۴۰؛

کیوی (مرکزی-شمالی سنجد/ سنگیلی) بۆلگه‌سینین کندلری [آ] قالاچیق * ۷۰؛ سَقَواوز * ۶۴۰؛ مَکَدَر * ۶۷۰؛ میریش/ میریشت * ۹۱۰؛ گلین قیشلاغی * ۲۲۰؛ تۆرکه ده (اردییل ۲۷ ک گ * ۲۱۴؛ پیر زمان (اردییل ۳۳ ک گ * ۱۶۰، نرلو/نریلو * ۱۲۰؛ جعفر لۆ * ۵۰۰؛ مزرعه اسب گور، قیرخ بولاق * ۱۴۰؛ خَلَفَلۆ / * ۵۳۰؛ آغباش * ۷۷۷x؛ آغجا- قیشلاق/آ-ی * ۳۲۷/کو؛ مۆکشلانلی * ۵۷۰ (قو: بُنیاد آباد)؛ آریاچایی * ۲۴۱؛ مزره کاروان، بینه‌ماران * ۶۵۰؛ وچین * ۳۴۰؛ اَلَنکَنش * ۳۴۰؛ بابارشید، زئیوه * ۵۴۰؛ آلوو * ۲۴۳؛ مُرادخانی، نوْدی (قو: نوْدَه) * ۳۲۰؛ کَرَندره * ۳۶۰؛ بیه‌جیک قیشلاغی، گَزَوَر/آ-ی * ۶۰۰/تو/ کلۆکجانلو طایفاسی؛ آغاج دالی، الی کندی،

کیوی (مرکزی-غربی سنجد/ سنگیلی) بۆلگه‌سینین کندلری [آ] قاضیلۆ، پیرخانی، پیر آغاج * ۳۳۰؛ گۆللۆ قیشلاق/ گل قیشلاق * ۸۰؛ پَرساوا (قو: پارس آباد) * ۱۱۱؛ اسفره‌جان حاجی عابباس esferəcan * ۱۵۱x؛ لکندشت * ۲۱۰؛ پیره‌نئی * ۱۲۵؛ سنگاوا/ سَنجاوا (قو: سنگ آباد) * ۶۵۰؛ قاراقیشلاق * ۱۴۰؛ مزرعه قارامیر، جیغاناو cıganav (قو: جغناپ) * ۳۷۰؛ شووَر şüvür (قو: شویر) * ۷۰؛ کجین * ۳۰؛ سۆته‌زَر * ۲۸؛ آلوار alvar (قو: علی آباد) * ۱۳۰؛ پَرۆو (قو: فاراب) * ۳۳۰؛ هاواشان (قو: هواشانق) * ۱۹۰؛ نئی احمد بگ * ۱۳۰؛ گۆل تپه * ۴۱۰؛ ایستی سۆ/ کیوی ایستی سۆیو (قو: آبگرم)؛ گلیله خانه، چالرود/چالگر/بچرلی * ۳۵۰؛ کیوی/آشاغی کیوی (قو: کوثر) * ۲۸۳۰؛ یوخاری کیوی * ۵۳۰؛ سۆره بره sürəbəre (قو: سۆره برق) * ۱۷۰؛ گَنجَه (قو: گَنجگاه)؛ هیریز/هیریس * ۶۲۰؛ کرده ده، خاتون بۇلاق، اییلی ibli * ۳۶۴/ی تو؛ آغامیر لۆ * ۱۷۴؛ شاه‌ساوارلی * ۱۴۰/تو/ تولکانلو طایفاسی؛ آرسه‌دیقا (قو: عرصه دوگاه) * ۲۷۰؛ تۆشمانلو/دۆشمَنلی * ۳۴۰؛ پَرگی (قو: پَرگو) * ۴۱۰؛ نصیراوا * ۴۴۰؛ تَرَبیزک (قو: تره‌تیزک) * ۳۱۴؛ نئيله (قو: نیلق) * ۴۵۰؛ باغچاجیق * ۲۳۵؛ اوچ بولاق * ۱۹۰؛ پیربۇداق/پیربۇلاق * ۲۳۴؛ پَرَدَسلی (قو: پردستلو) * ۳۵۰؛ آقنافا * ۱۸۴؛

کیوی گیلر [آ، دی] اوْمورقالی قوشلار صنف ایندن بیر سۆی (فا: تیره ای از پرند ه‌ها).

کیویک kivic [آ] هَتریس دا کند آدی.

کیینلی خاقان keyili [خ] اوْلۇ+خاقان؛ گۆی تۆرک خاقان لاریندان، کۆرشاد'ین عمی‌سی^۷.

کییز kiyiz [آ] بیر نوع بالاجا کیلیم.

گ گ Gg

گانباهان [آ] بوستان آباد دا کند آدی {گوڭ باخان یئر}.

گاندیمنا [آ] کلئیر ده کند آدی {محتملا اثرمنیجه دیر}.

گاوا qav [آ، فا] اینک.

گاو/گوو gov [آ] بو کلمه یئر آدلاریندا گؤروکور، معمولا بوجور حاللاردا یئرلی اهاالی نین سؤیله نیشی گوو شکلینده اولاراق فارسجادا ساپدیریلیمیش شکیلده گاو شکلینده یازیلیر و هدف یئر آدینی فارسجالاشدیرماقدیر، بو کلمه اصلینده گؤی سؤزونون دیشیلیمیش شکلیدیر، باخ: گوو.

گاوا/گوو [آ] شېستر ده داغ آدی. میانا همدان (~ خان)، قروه-گول تپه (گوو زبان)، رزن (~سوار)، ماهنشان (گوو کول)، آوج (زمی) دا کند آدی {گووی}.

گاواهن [آ، فا] باخ: کوتان.

گاوار [آ] کلئیر و تبریز ده کند آدی {باخ: گوو+ار، گاویر}.

گاواشین gavaşin [آ] سراب دا کند آدی {گوو+شین}.

گاوالی gavalı [آ، دا، بی] بیر آغاج آدی و بو آغاجین چوده گی گیرده ویا اوژون سوو، ساری بنوشه یی رنگلی میوه سی.

گاوالی لیق [آ] چوخلو گاوالی آغاجی اکیلمیش یئر.

گاوانی gavanı [آ] میانا دا کند آدی {گوو+ان: گویلر}.

گاوایر gavayır [آ] تبریز ده کند آدی {قو: گواهر} {گوو+یئر}.

گاویین [آ] کئیوان طایفاسینا باغلی اویا آدی ^{۳۰۱۸}. {قو: گاواهن}

گاویین gaveyin [آ] کلئیر ده کند آدی {گوو+این: گویه عاید} **گادوره/گودره** gadvərə [آ] ابهرده کند آدی {گووی+دوره}.

گادودول/گودودول govdu [آ] ملیکان و خالخال دا چای و کند آدی {گوو+تیل: گوویون بوچاغی}.

گاوسر/گوسر [آ] میاناداغ آدی {گووسار: گویه ساریلمیش} **گاوصانیدیق** [آ] بویوک آغیر دمیر صانیدیق (فا: گاوصندوق).

گاوان/گولان [آ] اوړمیه ده کند آدی {گولان}.

گاومیش [آ] یئر آدی، باخ: جامیش.

گاوه باز [آ] بیجارین ۷ کندستانیندان بیر، ۱۵ کندی و

* ۴۶۰۰ نفر نفوسو واردیر، کندستانین مرکزی گاوه باز کندی پیرتاج ین ۱۲ ک گب طرفینده قرار تاپیب و * ۴۲۰

نفر نفوسو واردیر، کندستانین اهاالی سی تورکدولر.

گاویر [آ، ع] <کافر> کافر، دینسیز، غیر مسلمان (فا: گبر).

گ [حرف] تورک عرب الفباسی نین ییرمی دؤردونجو و تورک لاتین الفباسی نین دوققوزونجو حرفی، بو حرف سس سیز اولاراق کویلو وتیره شیم لی حرف ساییلیر (فا: بیست و چهارمین حرف ترکی آذربایجانی).

گاباردین qabardin [باخ] قاباردین.

گابان [آ] اوړدوباد دا داغ آدی ^{۲۴۰}.

گاباهان [آ] آذربایجان دا کند آدی ^{۲۴۰}.

گاز qaz [باخ] قاز.

گازچوخورلاری [آ] گاز اولان چوخورلار (فا: حفره های گازی). gas holes

گاز دیشمزی [آ] گاز اوژول لیکلرینین دیشمزی سایی سی (فا: عدد ثابت گازها). gas constant

گازران gazeran [آ] کوميجان دا کند آدی.

گازلانماق [باخ] قازلانماق.

گازویل qazoil [آ، این] نفت اله گلمیش بیر نوع ماده،

گازولین (فا: ~). gas, gasoline

گاستریت [باخ] قاستریت.

گال gal [آ] اهرده کند آدی {زقورات ین ان یوکسک زیروه سی و تاپیناغی ^{۶۶}، باخ: سوّمین}

گالالا gala [ن] توت، آل، بویور ستین اولسون {گل+آل} ^۵.

گالاگونئی (قالاگونئی) [آ] شېستر دا داغ آدی.

گال گانی (قال قانی) [آ] مرند ده داغ آدی.

گاموس جاموس [آ] ماکی دا کند آدی.

گامیش gamış [باخ] جامیش.

گامیش [آ] موړو سیرا داغلاریندا بیر داغ آدی ^{۲۴۰}.

گامیش اووان [آ] لنکران دا یئر آدی ^{۲۴۰}.

گامیشلو (قیشلی) [آ] رزن ده کند آدی.

گامیشه gamışə [آ] سقز ده چای آدی.

گانباران/گوئباران ganbaran [آ] اهرده کند آدی {گان/خان+باران: خان واریلان یئر، گوڭ واریلان و گوئهور یئر ^{۶۶}}.

گ گ Gg	آذربایجان تورکجه سی
گنج گلدین“: فارشی آنلامی: ارکن، تئز؛ (فا: دیر و قس). late	گاو یوک / گؤیوک [آ] آج ده کند آدی {۱- گؤیوک، ۲- گئییک}.
گنج ارین [ص] اریمه سی گنج اولان (فا: دیر گداز).	گاه [ظ، با] ۱- باغلا ییجی بیر سؤز “گاه من گاه او”، هردن
گنج اولسون دا گؤج اولسون [دئیم] بیر ایشین اولاجاغینا و بیر	معناسیندا بیر سؤز (فا: گاه) {فا} بو کلمه چاغ سؤز ایله
شئین اله گله جگینه اؤمود لو اولماسینی آندیریر.	ایلگی لی اولما لیدیر.
گنج تئز (گئز تئز) [ظ] نه قدر زامان گئچسه ده “بو ایشین گئز	گاهدان بیر [ظ، دا] بعضا، هردن بیردن. sometimes
تئزی وار یوخدوسو یوخ، آتالار سؤزو. early or late	گای [ص] گنج، مایماق.
گنج سیندیریلن [ص] گنج هضم اولان (فا: دیر هضم). hard	گئندیگجه [ظ] یاواش یاواش، ایره لی له دیکجه، گنت گنده،
to degest	قاباغا دؤغرو گنده گنده، تدریجاً (فا: تدریجاً). gradually
گنج فالماق [س] یوبانماق.	گئز [آ، فر] آیاق قاینین اؤست بؤ لومو.
گنج گنج (گئز گئز) [ظ] چوخ گنج، لاپ گنج، بئیواخ بئیواخ	گنت قاییت [آ] گندیب گلمه (فا: رفت و برگشت).
(فا: دیر دیر). intervals	گنت گنده [ظ] ایره لی له دیکجه، قاباغا دؤغرو، گنده گنده،
گنج یئنیش [ص] گنج یتگی له شن، باخ: گنج یتیرن.	اوزاندیقجا، یاواش یاواش، گنده رک (فا: تدریجاً).
گنججه (گئزجه) [ظ] گنج واختلاردا، بیر آز گنج اولاراق.	گنت گل [آ] بیر یئره چوخ گندیب گلمه (فا: ایاب و ذهاب).
گنجدن گنج [ظ] چوخ گنج، لاپ گنج “گنجدن گنج گؤزونه	going and returning
یوخو گنتدی.”	گنت گله سالماق [س] ایشینی اؤزاتماق، یوباتماق.
گنجلشدیرمک [ل] گنج وضعیتته گتیرمک (فا: به تاخیر انداختن).	گنتمک getmək [س، ت، سن] ۱- آددیم آتاراق حرکت
گنجلیک [آ] گنج اولما، یوبانما (فا: ا.م. دیر شدن).	ااتمک، یتیرمک، یولا دؤشمک، گئچمک، اؤتمک “بئین
گنجه gece [ظ] ۱- گونشین باتدیغیندان دؤغدوغونا قدر	گنتمک“ (فا: رفتن). ۲- بیر یئردن آیریلماق، باشقا
گنچن سوره، آخشامدان سحره قدر. ۲- بیر سیرا کلمه لر له	یئره کؤچمک “یاغلا گنتمک“. ۳- اؤزونه صنعت و پشه
مختلف افاده لی سؤزلر دؤزلدیر “ادبی گنجه، فضولی-	سئچمک، بیر ایش گؤرمگه قالخماق “اؤیرتمن لیگه
گنجه سی، آغیر لاما گنجه سی، گنجه پاپاغی، گنجه مکتبی	گنتمک“. ۴- صرف اولونماق، اختصاص تاپماق،
(فا: شب) night {سومرجه <گیدیم>، ت، سن؛ گنج +ه}	توکئیلیمک “خالاتا ۵ متر پارچا گندیر، بؤ قدر پول هارا
گنجه آی ایشیغی [آ] آی ایشیغی (فا: مهتاب شب).	گنتدی، بؤ پالتو اؤچ ایل گندر“. ۵- جریان تاپماق، آخین
گنجه اوچوشو [آ] گنجه واختی گؤرولن اوچوش.	ااتمک، آخماق، دوام ااتمک “حاضر لیق گنتمک“. ۶-
گنجه ایشچی لیگی [آ] گنجه ایشله مه وضعیت.	بیتمک، سونا چاتماق، قورتارماق “گؤنش باتماغا دؤغرو
گنجه ایشی [آ] گنجه نی ایشله مه (فا: شبکاری) night shift	گندیردی“. ۷- بیر سیرا کلمه لر له مختلف افاده لی سؤزلر
گنجه باسقینی [آ] گنجه اولونان هجوم (فا: حمله شبانه).	دؤزلدیر “فیکره گنتمک، خیالا گنتمک، رنگی گنتمک،
night attack	الدن گنتمک، یوخویا گنتمک، ایشه گنتمک“.
گنجه بکچی سی [آ] گنجه قاراولو (فا: شبگرد).	گنتمه لی [ص] گنده جک لی “من گنتمه لی اولدوم“
گنجه بنؤشه سی [آ، بی] یئر آلتی کؤک لی یومرو اولاراق،	گنتمیش لر [آ] گنچمیش لر (فا: گذشگان). the ancients
یابانی، بزک بیتگی سی، گنجه چیچگی.	گنت ها گنت [آ] گند گنده، اؤزون یول گنده رک، گندیش
گنجه بوؤ [ظ] بوتون گنجه نی.	“گنت ها گنت بیر کنده چاتدی“.
گنجه به گؤندوز [باخ] گنجه گؤندوز.	گنج gec [ظ، ت، وقت] قرار واختیندن سونا، یوباناراق، “نییه

گنججه پاپاغی [آ] گنججه یه اؤزل بؤرک. nightcap
گنججه چاغی [آ،ظ] گنججه لری (فا:شبانه). nightly
گنججه چی [ص] گنججه ایشله ین آدام، گنججه بکچی سی.
گنججه چیچگی [آ،بی] باخ: گنججه بنؤشه سی.
گنججه چیراغی [آ،دی] گنججه لر پاریلدا ییب ایشیق وثرن بؤجک، باخ: ایشیلدا بؤجک (فا:کرم شب تاب).
گنججه دن قالیش [ص] بایات (فا:شب مانده).
گنججه دن گنچمک [س] گنججه نین چوخو کنچمک.
گنججه دن گنج [ظ] چوخ یوئاناراق ”بو ایش گنجدن گنج اولدو“
گنججه صفاسی [آ،بی] ایکی چنگ لی لردن، امریکا و آفریقادا ییتیشن، آخشاملاری چیچک لری آچیلان، سورونکن بیر بیتگی (فا:لاله عباسی، گل عباسی). mirahilis jalapa
گنججه صفاسی گیللر [آ،بی] ایستی بؤلگه لرده ییتیشن، ایکی چنگ لی، تاجسیز بیتگی لر سو یو. thy melseaceae
گنججه قارالماق (دوشمک) [س] گنججه باشلانماق.
گنججه قوناعی [آ] گنججه نی قوناق اولان کیمسه.
گنججه قوندو [آ] ایجازه سیز گنججه دوزه لن تیکیتی و قونوت.
گنججه قوندوجو [آ] گنججه قوندودا اوتوران کیمسه، گنججه قوندو دوزل دیب ساتان کیمسه.
گنججه قوشو [آ] ۱- یاراسا (فا:خفاش). bat ۲- [مج] گنججه نی دولانماغی سئون کیمسه ویا گنججه نی آز یاتان.
گنججه قوناقلیقی [آ] گنججه دوزه لن قوناقلیق (فا:شب نشینی). evening party
گنججه کچمک [س] گنججه نین گنج واختی اولماق.
گنججه کسدی [آ] توی گنججه لری سحره قدر سورن شنلیک.
گنججه کلوبو [آ] گنججه لری آچیق اولان کولوب.
گنججه کورلوغو [آ،طب] گنججه لر گورمه ییته نگی نین آزالماسی (فا:شبکور). night blindness
گنججه کورو [آ] گنججه نی یاخشی گوره بیلمه ین (فا:شبکور).
گنججه کی [ص] گنججه اولموش، گنججه باش وثرمیش.
گنججه کوزو [ظ] گنججه واختی، گنججه نین قارانیلیغیندا.
گنججه کولو [آ،بی] باخ: گنججه بنؤشه سی.
گنججه گوندوز [ظ] گنججه گوندوز لو، آرا وثرمه دن، هرزامان

گنججه گوندوز چالیشماق (فا:شبانه روز) night and day
گنججه گوندوز دئمه مک [س] ۱- آرا وثرمه دن چالیشماق. ۲- یثرلی یثرسیز دانیشماق.
گنججه گوندوزو اولماق [س] چوخ چالیشماق.
گنججه گوندوزه قانماق [س] گنججه گوندوز ایشله مک.
گنججه گوندوزلو [ص،ظ] هم گنججه هم گوندوز، سورکلی، آرا لیک سیز (فا:شبانه روزی).
گنججه گوندوز لوک [ص] گنججه و گوندوز سورمه سی ”بیر-یاناجاق“
گنججه ماوی سی [آ] توتقون گوی، قویو گوی رنگلی (ماوی).
گنججه یاتیبی [آ] گنججه نی قوناق اولاراق بیر یترده گنچیرمه.
گنججه یاری (سی) [آ] گونشین باتیب دوغما سورمه سینین اورتاسی. midnight
گنججه یانیغی [آ] اوچوق کیمی بیردن بیره دری ده وجودا گلن قابارجیق لارا وثریلن آد.
گنججه یایی [آ] گونشین گوی کوره سینده بیر گون بو یوندا چکدیگی چمبرین افق آلتیندا قالان بؤلومو.
گنججه لری [ظ] هر گنججه، گنججه وقتی.
گنججه له مک [س] بیر یترده قالیب گنججه نی گنچیرمک (فا:بیتوته کردن). to pass the night
گنججه له ین [ظ] گنججه واختی.
گنججه له مه [آ] گنججه نی بیر یترده قالما (فا:بیتوته).
گنججه لی [ظ] هم گنججه هم گوندوز، سورکلی، آرا لیک سیز.
گنججه لی گوندولوز [ص] گنججه گوندوز.
گنججه لیک [آ] گنججه یه عاید اولان، گنججه لیک گنیم، گنججه لیک یتمک، گنججه یارارلانیلان هر شی for a night
گنججه لیک کونینک [آ] یاتماق اوچون گنییلن کونینک (فا:پیراهن خواب). night gown
گنججه له ین [ظ] گنججه نی بیر یترده قالان کیمسه.
گنججه نی صاباح ائله مک [س] گنججه سحره کیمی او یاق قالماق.
گنججه نی گوندوزه قانماق [ل] چوخ ایشله مک، چوخ چالیشماق.
گنججه نین بیر عالمی [ظ] گنججه دن چوخ کنچمیش واختدا.
گنججه نین بیر واختی [ظ] گنججه دن چوخ کنچمیش واختدا.
گنججه ور [آ،بی] چوخ ایل لیک کؤ کومسو و درمان ییتگی سی.

گنجیرلی لیک [آ] گنجیرلی اولما وضعیتی، گنجیرلیک (فا: رسمیت). circulation, formal	گنجه به دوشمک [س] گنجه نی بیر یثرده قالماغا مجبور اولماق. late ripening (فا: دیررس). گنج یئتمیرن [ص] گنج یئتیشن.
گنجیرلی له مک [ل] گنجه م سینی ساغلاماق (فا: رواج دادن). گنجیری [ص، ظ] اؤتری، کنجیجی، کنجیب گندن (فا: موقت).	گنجیخدیرمک (گنجیهدیرمک) gecixdirmek [ل] یوباتماق، آرا وثرمک to cause to be late
گنچک [آ] چوخ گنچیلن یول و یثر، ایشلک یول، گنچید. گنچکین / گنچکین [ص] ۱- گنچمیش، گنچیلیمیش. ۲- (ییتگی و یتمیش لر اوچون) ایچی گنچمیش، چوخ یئتیشمیش.	گنجیخدیریلمک [بل] یوبانماسینا یول آچماق. گنجیخیمک (گنجیخیمک، گنجهیمک) gecixmek [س، ت]
گنچکین لیک [آ] گنچکین اولما وضعیتی. گنچکل / گنچکیل [ص] مقبول، نافذ، گنچرلی.	یوبانماق، گنج قالماق (فا: تاخیر کردن). to late گنجیخمه سیز [ص] گنجیخمه سی اولما یان.
گنچلتی [آ] کنجه و آتلامایتری "آرخین و چاپین کنجه لتی سی". گنچلیک [geşlik] [آ] ۱۶ م اچی یوزیلده، آتادولو حلب بؤلگه سینده، ذوالقدر تورکلرینه باغلی بیر بوی آدی.	گنجیخمه دن (گنجه مهن دن) [ظ] یوبانمادان، بلاتاخیر quickly گنجیخمه لی [ص] گنجهیمه لی، گنجیخمه سی اولان، تاخیر لی.
گنچیمز [ص] دیرینی ایتیرمیش، قلب. گنچمک [س] ۱- بیر یثردن باشقا بیر یثره گنتمک، ایچری گنتمک "خیاباندان گنچمک" (فا: گذشتن) to pass	گنجیکدیرمک (گنجیهدیرمک) gecikdirmek [ل] یوباتماق، آرا وثرمک. to cause to be late
۲- بیر مرحله نی آتلاماق، موقعیت و وضعیت دیشدیرمک "باشقا ایشه گنچدی، قیش گلدی گنچدی" (فا: گذشتن). to pass ۳- بیر یثرده قرار توتماق، دایانماق (چوخ خراق دال و ایره لی سؤزله) "اونون دالینا گنچیب دوردو". ۴- دوام اتمک، جریان تاپماق، سۆرمک "اونون عؤمرو حرب ده گنچدی". ۵- قاباق لاماق، سبقت آلاماق، "درسه یولداشینی گنچدی". ۶- یوخ اولماق، رد اولوب محو اولماق "ترددوم تنز گنچدی". ۷- بیرنین الینده و اختیاریندا قرار تاپماق، بیبه لیگینده اولماق "مۆلک اونون الینه گنچدی". ۸- سرایت اتمک، سالفین حالا گلک "قیزیلجا اوشاغا گنچدی". ۹- اتگی له مک، تاثیر اتمک "شاخا آدامین ایلگینه گنچیر". ۱۰- یوخلانماق، معالجه اندیلک "ایمتاحاندان گنچدی". ۱۱- بورۇخماق "واز گنچمک". to leave out ۳- بیر یازی نی بیر یثر دن آیری یثره یازیب کؤچورتمک "یازینی کاغاذا گنچدی". rewrite ۱۲- سؤنمک، چراغ سؤنمک "اود گنچدی". to turn off ۱۳- دیری اولماق، بیر یول ویا یاسانین گنچرلیگی اولماق "بۇ یاسا بوردا گنچمیر". to be	گنجیکدیریلیمک (گنجیهدیریلیمک) gecikdirilmek [بل] یوباتدیریلماق، آرا وثر دیریلیمک. گنجیکدیرییم (گنجه دیرییم) [آ] یوبادیلما، یوباتما، یوبانیش.
گنج [با] رد اول. گنچدی گنچدی (گنشدی گنشدی) [آ] بیر نوع قاجیش یاریشی (اوشاق او یونو) "گنشدی گنشدی اوینماق". گنچر [با] ۱- اؤتر. ۲- [ص] گنچرلی، جایز.	گنجیکدیرمک (گنجیهدیرمک) gecikdirmek [ل] یوباتماق، آرا وثرمک. to cause to be late
گنچر آغجا [ص] گنچر لری پارا. گنچرسیز [ص] بیر توپلومجا ویا بیر یاساجا دیرلی اولما یان (فا: غیر رسمی).	گنجیکدیرمک (گنجیهدیرمک) gecikdirmek [ل] یوباتماق، آرا وثرمک. to cause to be late
گنچرسیز لشدیرمک [ل] گنچرسیز وضعیته سالماق. گنچرسیز لشمک [س] گنچرسیز اولماق، گنچر لیگینی ایتیرمک. گنچرسیز لیک [آ] دیرلی اولماقدان قالدیریلیمیش، دیرسیر لیک "قادین لارین اؤزگورلوک گنچرسیز لیگی ایندیکی دونیادا اینانیماز بیر حقسیز لیکدیر".	گنچرلی geçerli [آ] ایشلنمکده اولان شی، سورومو اولان، استفاده ده و قوللانمادا اولان، رایج "ایرانین گنچرلی پولو ریال دی". (فا: رسمی). current, official
گنچرلی اولاراق [ظ] مرسوم اولاراق (فا: مرسوم as a custom گنچرلیک [آ] گنچرلی اولما وضعیتی، ایشلنمکده اولما، قوللانماقدا اولما، سورورلوکده اولان.	گنچرلی geçerli [آ] ایشلنمکده اولان شی، سورومو اولان، استفاده ده و قوللانمادا اولان، رایج "ایرانین گنچرلی پولو ریال دی". (فا: رسمی). current, official

گ گ	آذربایجان تورکجه سی	۱۶۸۶	ارک سۆزلوگو	گ گ
current ۱۴-باتماق، "پىچاق قارنىنا گىچدى". to	چىخان و بير اولاي و حادثه نىن تاماملانمىش اولدوغونو		آلاتان گورونوم "گلمىش اولماق، اوخوموش گورونمک".	
penetrate into ۱۵-باغىشلاماق، صرف نظر ائلمک	"گناهيندان گىچمک". ۱۶-ايش ايشدن گىچمک، اولدو		گىچمىش ليک [باخ] گىچمک، سابقه.	
بىتدى "هامىسى گىچىپ گىتدر". ۱۷-بير سيرا کلمه لرله	مختلف افاده لى سۆزلر دۆزلدیر "باشيندان گىچمک،		گىچمىش لر [آ] او لوب گىتدیر، سلف (فا:پيشينيان).	
جانيندان گىچمک، پىس ليگى گىچمک، اله گىچمک	ا، ت، گؤ، سن، بو کلمه گىچ کلمه سيله ايلگى ليدیر، چونكى		گىچمىش لرده [ظ] قاباقجالار (فا:سابقاً). in the past	
گىچمک، گله جک زامانين بيرنوع گىچىخمه سيدیر}.	گىچمه [آ] ۱-اؤتمک ايشى ۲-بيريرينين ايچينه گىچمک ايشى،		گىچمىش لرى [آ] بيرينين آتابابا و آناسى، او لوب گىتدیر،	
گىچمه لى [ص] گىچمه سى اولان، بير گيريتى لى شئيه گىچمک	اوچون چيخيتى سى اولان شى، گيريتى لى چيخيتى لى		سلف (فا:پيشينيان). predecessors	
سيستمه بيريرينه باغلانان و راحتجه سؤ کو له ييلن آراج.	گىچمه ليک [آ] بعضى يئر لرده گىچمک اوچون آليان عوارض.		گىچن / گىچن [ص] او تن، گىچىپ گىتدن، گىچمىشه قالان،	
گىچمه ياخا [آ] ۷ شكيلنده بيريرينين اوستونه آشان ياخا.	گىچمىش geçmiş [ص] ۱-رد اولموش، گىتمىش، اؤتموش.		قاباقكى "گىچن ياز، گىچن گۆز، قاباقكى و ييلدير كى".	
۲-ايچى پوزولموش و يارارليقدان دوشموش "ايچى	گىچمىش قاربيز". ۳-سؤنموش، سؤندورولموش، گىچمىش		گىچنده [ص] گىچنلرده.	
چراغ و ياشايش. ۴-آرخادا و دالدا قالان، باش وئرمىش	اولايلار، اولوب گىچن لر (فا:گذشته). past		گىچن گۆن [ظ] دونن (فا:ديروز). yesterday	
گىچمىش اولسون [ن] ياخين لاريني ايتيرمىش و الدن وئرمىش	آداما سويله نن سؤز.		گىچنلرده [ظ] ياخين بير گىچمىشه، بير سؤره اوئجه.	
گىچمىش ايل [ظ] ييلدير (فا:پارسال). of last year	گىچمىشه گله جک زامان [آ، ديل ب] گىچمىش زامان ايجرى-		گىچمک [آ، د] ۱-گىچمىش زامان، گله جگين ترسى،	
سينده دانىشيلمىش گله جک زامان (فا:زمان آينده در	گذشته). future in the past		"گىچمک جگيميز خوش اولمادى گله جگيميز ياخشى	
گىچمىش زامان [آ، ديل ب] گىچمىش زامانا عايد اولان فعل	گىچمىش زامان فعلى صفت [آ، ديل ب] گىچمىش زامانا عايد		اولسون". ۲-دولاناچاق، گىچمه جک.	
"تيمور گلدی" (فا:فعل گذشته). past tense	اولان فعلى صفت ، تورکجه ده "ميش، ديق" اک لريله		گىچمه لت / گىچمه لت [آ، د] آتلاما يئرى "آرخين گىچمه لتى".	
گىچمىش زامان فعلى صفت [آ، ديل ب] گىچمىش زامانا عايد	دۆزه لير "تائيديق آدام، آتلاتديق، گىچمىشى آيديندير"		گىچمه مز [باخ] گىچمىز.	
past participle (فا:صفت فعلی گذشته).	گىچمىش زامان گورونومو [آ، ديل ب] گىچمىش زامان اکی		گىچمه نک [آ] ۱-گىچيلن يول ويا دالان، کوريدور.	
گىچمىش زامان گورونومو [آ، ديل ب] گىچمىش زامان اکی	آلمىش فعلله بير ياردىمجي ويا باشقا فعل له اورتاي		۲-سابقه (فا:پيشينه). past record, background	
			(سوء سابقه: پيس گىچمه نک، عدم سوء سابقه: پيس گىچمه	
			نک سيز). ۳-بيرينين گىچمىشينده اولان حادثه لر	
			(فا:سرگذشت). adventures	
			گىچمه نک لر [آ] سابقه لر (فا:سوابق). documents	
			گىچى geçi [باخ] کىچى.	
			گىچىپ گىتدن [آ] گىچىرى (فا:گذرى).	
			گىچيت geçit [آ] گىچمگه يارايان يئر، گىچمه جک يول،	
			ايكى داغ آراسيندا اؤزون يول (فا:راه). way	
			گىچيت تورنى [آ] رژه گىتمک.	
			گىچيت لى [ص] گىچيتى اولان.	
			گىچىجي [ص] ۱-قيسا سۆرن، چوخ سۆرموين، گىچىرى،	
			اؤترى، گىچىپ گىتدن، موقتى (فا:موقتى) temporary ۲-	
			يولجو (فا:رهگذر). mortgage	
			گىچىجي اولاراق [ظ] موقتاً (فا:موقتاً). temporarily	

گنجیجی نکاح [آ] صیقه (فا: صیغه). temporary

گنجیجی لیک [آ] گنجی جی اولما دؤرۆمۆ.

گنجید keçid [آ] کئچمه جک یول، گنجیله جک یئر، بیر حالدان آیری وضعیتیه گنجیلین یئر و یا زامان، آرالیق (فا: گذرگاه).

گنجیر تمک [اتد] گنجیر مک.

گنجیر تیلیمک (گنجیر دیلمک) [بل] گنجیر مک ایشی گؤرۆلۆمک.

گنجیر گن [فیزیک] ایچیندن اوچوجو ویا آخیجی ماده لری گنجیرمه اؤزل لیگی اولان، ایشیغی گنجیرن (فا: تراوا).

گنجیر گن سیز [ص] گنجیر گن لیغی اولما یان.

گنجیر گن لی [ص] گنجیرن اولان، گنجیر گن لیغی اولان.

گنجیر گن لیک [آ] آخان نسنه لری گنجیره ییلمه اؤزل لیگی،

گنجیریم لیک (فا: تراوایی، نفوذ پذیری). permeability

گنجیر لی [ص] گنجیر یولو اولان، گنجیمک اوچون یولو اولان (فا: قابل عبور).

گنجیر مز [ص] گنجیرمه ین، گنجیر گن اولما یان (فا: نفوذ

ناپذیر). water-proof, impermeable

گنجیر مک geçirmek [ل] ۱- بیر یتردن آیری یتره آپارماق،

منتقل ائتمک، گنجمه سینه یول آچماق، یؤنلدیلیمک "قوناغی یوخاری باشا گنجیردی" (فا: منتقل نمودن). ۲- بیر

یازینی بیر آیری دفتره ویا یتره آپارماق و یازماق،

چئویرمک، دؤنדרمک "سؤزو کاغادا گنجیردی". ۳-

تاختماق، بیر شیئی بیر یتره گنجیر تمک "اؤزویو بارماغینا گنجیردی". ۴- سؤندورمک "اوجاغی و چیراغی گنجیرمک".

۵- بیر یؤنده مه و اُصولا سالماق "قورومو یننی یؤنتمه

گنجیرمک". ۶- بیر ایشه و گؤره داخل ائتمک "اُشاغی

مؤسبیتی مکتبینه گنجیرمک". ۷- سۆرمک و دوام ائتدیرمک،

بیر سۆره یاشاماق "واختنین چوخونو ایشده گنجیریر". ۸-

انتقال و ثرمک "مثال ایستی لیک گنجیریر". ۹-

سؤووشدورماق "یولداشی اونون سؤزونو زارافاتلا

گنجیرمک ایسته دی". ۱۰- قبول ائتدیرمک، اونایلاتماق

"تکلیفی گنجیرمک". ۱۱- بیر سیرا کلمه لرله مختلف

افاده لی مرکب سؤزلر دؤژلدیر "خسته لیک گنجیرمک،

قیلجیدان گنجیرمک، نظردن گنجیرمک، فیکیریندن

گنجیرمک، گؤزدن گنجیرمک، نظردن گنجیرمک، اجلاس

گنجیرمک، مُسابقه گنجیرمک، حرب گنجیرمک، آدینا

گنجیرمک، اضطراب گنجیرمک، ".

گنجیرمه [آ] بیر گؤرونوتونو بیر کاغاددان آیری کاغادا کپی

ائتمک، عکس گنجیرمه (فا: انتقال). transition

گنجیرمه ین [باخ] گنجیرمز.

گنجیر یجی [آ] ۱- گنجیرمه ایشینی گؤرن ۲- الکتریک، ایستی

و بوجور آخیملاری اؤزوندن گنجیرن نسنه، عایق اولما یان،

گنجیرمه اؤزل لیگی اولان (فا: تراوا). permeable

گنجیر یجی لیک [آ] گنجیرمه اؤزل لیگی اولما (فا: رسانایی).

conductance

گنجیر یش [آ، ت] گنجیرمک ایشی ویا بیچیمی، گنجیرمه،

کؤچورمه، کؤچوروش (فا: انتقال).

گنجیر یلمک [بل] گنجیرمک ایشی گؤرۆلۆمک.

گنجیر یم geçirim [آ] ۱- کئچید، کئچیلن یئر (فا: گذرگاه).

۲- کئچیرمه اؤزل لیگی، گنجیرمه ائیلیمی و ایشی (فا: نفوذ).

گنجیر یم سیز [ص] گنجیرمه اؤزل لیگی اولما یان،

گنجیر گن لیغی اولما یان (فا: نارسانا). insulator

گنجیر یم سیز لیک [ص] گنجیر یم سیز اولما وضعیتیی.

گنجیر یم لی [ص، فیزیک] گنجیر گن لیغی اولان، گنجیریمی

اولان، "آز گنجیر یم لی" (فا: نفوذ پذیر). conductor

گنجیر یم لیک [آ] گنجیر یم اؤزل لیگی (فا: نفوذ پذیری).

گنجیر یم لی لیک [آ، فیزیک] گنجیر یم لی اولما وضعیتیی،

گنجیرمه اؤزل لیگی، گنجیرمه یتته نگی، گنجیر یم اؤزل لیگی

(فا: نفوذ پذیری، تراوایی). conductivity

گنجیش geçiş [آ] ۱- گنجمه یولو ویا سۆره سی و دؤنمی

(فا: گذار). Passage ۲- آخیش، سۆرکلی اولوش

گنجیش بلگه [آ] پاسپورت (فا: جواز عبور). passport

گنجیش حاققی [آ] (سوروجو لوکده) گنجیش اوستونلوگو،

گنجمه اولویتی اولان (فا: حق عبور).

گنجیش دیرمک [ل] ایشی بیر جور حل ائدیپ و چتین لیکلرینی

آشماق، یتته جک قدر اداره ائتمک (فا: راست و ریس کردن).

گنجیش دیریجی [ص] توخدادیجی، گنجی جی اولاراق بیر

گ گ	گ گ
گنجیم لیلیک [ص] گنجیم لی اولما وضعیتى. گنجیم یولو [آ] یاشاماق اوچون اولان یۇنتم و چاره لر. گنجیندیرمک [اتد] گنجیمه سینه و دولانماسینا کؤمک اتمک، دولاندىرماق، یاشاتماق (فا: گذراندن). گنجینمک geçinmek [س] ۱- دولانماق، یاشاماق، باش ساخلماق (فا: بسربردن). ۲- to pass - بیرى سیله یولا گتتمک، یولا وئرمک، بیرله اۇزلاشماق و اۇیوشماق. ۳- [مج] اؤلکمک، جان وئرمک، جان اوسته اولماق. ۴- [دده] حالدان گتتمک، گۆجدن دۆشمک، گۆجو آلینماق. گنجینمه [آ] گنجینمک ایشی (فا: مدارا). moderateness گنجینه جگ [آ] گنجیم اوچون گرکلی شئیلر، گنجیم پاراسی، یاشاییش، دولاناجاق (فا: اعاشه، گذران). sustaining گنجینیش [آ] گنجینمه طرزی. گنجینیلیمک [بل] گنجینمک ایشی گؤرولمک. گنجینیم [آ] گنجینمه طرزی، گنجینیش، گنجینمه (فا: گذران). گندار جایى [آ] باخ: سؤلدوز (نقده). گندای geday [آ] ماکی دا کند آدی {۱- گدیك سؤزوندن ۲- اده} گده، گده، گدای: بابا سؤزوندن. گندایجه gedayce [آ] گنبد ده کند آدی {باخ: گندای}. گندایلی gedaylı [آ] غربی موغاندا آصلاندوز یاخین ایندا و حاجی خوجالی بو یونون قیشلاق یثری ۳۰۱۸. گندایى gedayı [آ] ماکی دا کند آدی {باخ: گندای}. گندر / گندیر / گیدر gedər [آ] بیر ایش اوچون مصرف اولان پارا (فا: خرج). گندر گلمز [آ] قاییتماسی ممکن اولمایان یثر، اولوم "گندرگلمزه گتتمک" (فا: مسیر غیرقابل برگشت). گندر آباق [ظ] گتتمه آئیندا، گتتمک اۆزه ره ایکن. گندر جی / گندر جی [باخ] گندرگی. گندرگی gedərgi [ص] مطلق گتتمه لی اولان، قالايلمه ين، دایمی اولمایان، گنجیجی (فا: موقت). temporary گندر لر [آ] (فا: مخارج). expenses گندر مک gedərmək [ل] اورتادان قالدیرماق، یوخ اتمک (فا: از بین بردن).	آغری ویا اوزونتون توخدادان داوا و علاج (فا: مسکن). گنجیشدیر یلمک [بل] گنجیشدیرمک ایشی گؤرولمک. گنجیشمک [س] بیریرینین ایچینه گنجیب قاریشماق، تداخل اتمک (فا: تو هم رفتن). گنجیشمه [فیزیک] ایکى آخيجی ماده بیر گنجیریملى اؤرتو کدن گنجیب بیریریله قاریشماسی ویا یثر دیشمه سی. گنجیلر لیک [آ] گنجیلمه سی ممکن اولما و وضعیتى. گنجیلمز [ص] ۱- گنجمه سی چتین اولان، گنجیلمه سی مُمکن اولمایان (فا: غیر قابل عبور). ۲- سون درجه یاخشى و اۆرگه یاتان شى حاققیندا، واز گنجیله بیلمه ين شى. گنجیلیمک [بل، سن] ۱- گنجیمک ایشی گؤرولمک (فا: ف. م. گذشتن). ۲- [ل] بوراخماق، واز گنجیمک، ترک اتمک. گنجیلیمیش [آ] گچیلیمک ایشی ویا بیچیمی. گنجیلو geçilü [آ] آستانا دا کند آدی. گنجیلش [آ] گنجیمک ایشی. گنجیلیک داغی [آ] ابهر ده داغ آدی. گنجیم geçim [آ] ۱- یاشاملیق، دیری قالماق اوچون گرکلیر، گنجینمه اوچون اولان شئیلر "گنجیم لری چتین اولان انسانلاریمیزا کؤمک اتمک لازیمدیر" (فا: معاش). livelihood. ۲- آنلاشما، اویوشما، آرالاریندا گنجیم اولانلار یاخشى یاشایا بیلیر لر ۳- انسان آدی: سخان، -آلپ. گنجیم زورلوغو (هردی، سیخینیتی سی) [آ] یاشاماق اوچون اولان چتین لیکلر. گنجیم سیز [ص] ۱- یاشاماق گرکلیر اولمایان و آز اولان. ۲- باشقالار یلا ایلشگی سی اولمایان. گنجیم سیز لشمک [س] ۱- گنجیم سیز اولماق، گنجینه جگی - آزالماق ۲- چئوره سینده کیلر له اییی گنجینمه مک. گنجیم سیز لیک [آ] گنجیم سیز اولما وضعیتى. گنجیم قابی سی [آ] یاشاماق اوچون قازانچ یثری و ایش یثری. گنجیم لی [ص] یاشاییشی اییی اولان، یولگلن، اۆز یولا. گنجیم لیک [آ] ۱- گنجیش لیک بلگه سی (فا: رواید). visa ۲- گنجیم و معاش اوچون گرک کن شئیلر، ییه جک پاراسی، دیری قالماق اوچون ییه جک شئیلر، نفقه (فا: نفقه).

گ گ	آذربایجان تورکجه سی	۱۶۸۹	ارک سۆزلوگو	گ گ
گندن کلن [آ] یو لدان اؤتن هر بیر شخص، هر آدم passers	گندن کلن [آ] یو لدان اؤتن هر بیر شخص، هر آدم passers		آغیزلاری کۆتلمک و گتتمک (فا: کند شدن). ۲- [بل]	
گندن [ظ، دا] گندندن بری، گتندیکدن سونرا.	گندن [ظ، دا] گندندن بری، گتندیکدن سونرا.		گتتمک ایشی گورولمک، آپاریلماق (فا: ف. م. رفتن).	
گنده [آ] باخ: گده.	گنده [آ] باخ: گده.		گندیله سی [باخ] گنده جک "بیر، سواخت، ~ اولدو".	
گنده جک [ظ] گندیلمه سی لازیم اولان، گندیلمه سی گره کن.	گنده جک [ظ] گندیلمه سی لازیم اولان، گندیلمه سی گره کن.		گندیلش [آ] گندیلیمک ایشی ویا بیچی می.	
گنده ری [ص] باخ: گندرگی "گنده ری قوناق".	گنده ری [ص] باخ: گندرگی "گنده ری قوناق".		گندیل می [ص] گندیلن یولو اولان.	
گنده ریجی [ص] یوخ ائدن، آرادان آپاران "لکه گنده ریجی".	گنده ریجی [ص] یوخ ائدن، آرادان آپاران "لکه گنده ریجی".		گنرچک gerçek [آ، بی] گنه گرچک، گنرچک یاغی و	
گنده ریلیمک gedərlmək [بل] ۱- اورتادان قالدیریلماق،	گنده ریلیمک gedərlmək [بل] ۱- اورتادان قالدیریلماق،		بیتگی سی (فا: بید انجیر). ricinus	
یوخ ائدیلیمک، ۲- [ل] آرادان آپارماق.	یوخ ائدیلیمک، ۲- [ل] آرادان آپارماق.		گنرچک gerçek [آ] باخ: گرچک، دؤغرو.	
گنده کنده [ظ] گتتمکده اولاراق. in motion	گنده کنده [ظ] گتتمکده اولاراق. in motion		گنرچک یاغی [آ] بیر بیتگی آدی و بو بیتگی دن آلینان یاغ،	
گنده بن، گنده کن [ص، جغرافیا] گؤل آیاغی.	گنده بن، گنده کن [ص، جغرافیا] گؤل آیاغی.		باخ: گنه گنرچک.	
گنده رک gedərek [ظ، سن] گتندیکجه، یاواش یاواش، گنت	گنده رک gedərek [ظ، سن] گتندیکجه، یاواش یاواش، گنت		گنرمانیوم [آ، فر] اتوم سایه سی ۳۲، اتوم آغیر لیغی ۷۲،۶.	
گنده (فا: تدریجاً). gradually	گنده (فا: تدریجاً). gradually		اریمه نقطه سی ۹۳۷،۴ درجه، یوغونلوق ۵،۶، قیسا لتماسی	
گنده لی [ظ] گندندن بری، گتندیکدن سونرا "سن گنده لی	گنده لی [ظ] گندندن بری، گتندیکدن سونرا "سن گنده لی		Ge، قالا و سیلسیوما بنزر بیر ائلمنمان.	
خوش گوئوم ده گندی دیر.	خوش گوئوم ده گندی دیر.		گنرمی [آ] گنرمی شهری یاخینیندا کند و میانا دا چای آدی.	
گنده نی [ظ] گندندن بری، گتندیکدن سونرا "قیز بو ائودن	گنده نی [ظ] گندندن بری، گتندیکدن سونرا "قیز بو ائودن		گنرمی germi [آ] بو شهر اردبیل ين ۱۲۲ کیلومتر قوژئی	
گنده نی اوتاغین دؤزه نی پوزولوبدور.	گنده نی اوتاغین دؤزه نی پوزولوبدور.		گوندوغان طرفینده قرار تاپیب همچنین موغان شهریندن	
گندی ب کلمک [س] بیر یژه گنت گل ائتمک، بیر یژه علاقه	گندی ب کلمک [س] بیر یژه گنت گل ائتمک، بیر یژه علاقه		۱۱۴ و بیله ساواردان ۶۵ کیلومتر آرابلقدادیر. شهر دنیز	
سینی کسمه یهرک گتتمک.	سینی کسمه یهرک گتتمک.		سولاری سویه سیندن ۱۱۰۰ متر یوکسک لیکده اولاراق	
گندی ب کلمه (گندی ش دؤنوش) [آ] گل گنت.	گندی ب کلمه (گندی ش دؤنوش) [آ] گل گنت.		* ۱۳۲۰ آماریندا شهر نفوسو * ۵۱۰۰ نفر قنید اولونوبدور و	
گندیجی [آ] گتتمکده اولان.	گندیجی [آ] گتتمکده اولان.		ش ۱۳۸۵ آمارینا گؤره شهرستان و شهر جمعیتی ۹۲۰۰۰ و	
گندی ز [آ] بالاجا گول آدی، قیز آدی (فا: نام دختر).	گندی ز [آ] بالاجا گول آدی، قیز آدی (فا: نام دختر).		۲۹۰۰۰ نفر دیر، اؤژی گنیش لیگی ۵۵۰۰ م دیر. تاریخی	
گندی ش gediş [آ] ۱- گتتمک ایشی (فا: رویه). procedure	گندی ش gediş [آ] ۱- گتتمک ایشی (فا: رویه). procedure		و گؤرمه لری یئر لری: شاه تپه سی (قاجار دؤورو)،	
۲- [میج] بیر ایشین و حادثه نین انکشافی و جریانی "حادثه -	۲- [میج] بیر ایشین و حادثه نین انکشافی و جریانی "حادثه -		قیز قالاسی (اشکانلی لار دؤورو)، هاجا تپه سی، آغاعلی تپه -	
لرین گندی شی، اجلاسین گندی شی، خسته لیگین گندی شی.	لرین گندی شی، اجلاسین گندی شی، خسته لیگین گندی شی.		سی، مطلب تپه سی، اسلام تپه سی، گووؤر تپه سی، برزند و	
گندی ش دؤنوش [آ] گندی ب کلمه.	گندی ش دؤنوش [آ] گندی ب کلمه.		آلازار اوچاغی، یئل سوئیو قالاسی، گووؤر قبرستانی،	
گندی ش ده اولماق [س، ظ] آخاراق، جریان دا اولماق (فا: در	گندی ش ده اولماق [س، ظ] آخاراق، جریان دا اولماق (فا: در		آصلاندوز نادر تپه سی (نادر شاهین تاج قویما مراسمی نین	
جریان بودن). to be held	جریان بودن). to be held		یئر)، اولتان قالاسی و تاریخی ورثان شهری (اشکانلی لار	
گندی ش گلیش [آ] گندی ب کلمه، گل گنت، گنت گل، سس	گندی ش گلیش [آ] گندی ب کلمه، گل گنت، گنت گل، سس		دؤورو) {گرمک سوزوندن: یاراشیق لی یئر}.	
کوی و جانلانا "آراج لارین گندی ش گلیشی، گندی ش گلیشی	کوی و جانلانا "آراج لارین گندی ش گلیشی، گندی ش گلیشی		گنرمی بؤلگه سینین چایلاری [آ] چایلار آرازا تۆکولور لر:	
کسمک" (فا: رفت و آمد). comings and goings	کسمک" (فا: رفت و آمد). comings and goings		سومبورچای (بیگلوس ۲۶۲s)، ساری قمیش چای (انجیر لو	
گندی ش یولو [آ] مسیر (فا: مسیر). coures	گندی ش یولو [آ] مسیر (فا: مسیر). coures		۱۴s/۱b۱۰q)، آلازار (۲۲s)، شیر دره (تپه باشی	
گندی شات [آ، تو+ع] ایشلرین گلیشمه یولو.	گندی شات [آ، تو+ع] ایشلرین گلیشمه یولو.		۳b)، دیزه چای (۳۶s)، دره رود (۳۶b/۱s۱۰q)،	
گندی لیمک gedilmək [س] ۱- پیچاق و کسر کیمی شئیلرین	گندی لیمک gedilmək [س] ۱- پیچاق و کسر کیمی شئیلرین		گنرمی چای (هادی بیگلوس ۳۳s/۱۰q)، بالهارود	

گ گ	آذربایجان تورکجه سی	۱۶۹۰	ارک سۆزلوگو	گ گ
(s1b80), قوروجای (s 1b17), برزند چای (سویاشی q0/s2b51),	(عباسه)؛ جلدک؛ شایرلار/شاعر لر* ۲۵۰؛ داش قاپی * ۸۳؛ تازا کنداؤنگوت * ۳۳؛ ساری لار* ۲۰؛ هدیلی * ۱۷۰؛ ماللار * ۳۰؛ کورمالی؛ اوچولاق* ۳۲؛ شوردره * ۱۷۰؛ شاهبازلی * ۵۵؛ آقاونردیلی * ۹۹؛ قربانلی؛ تکهچی * ۲۹۰؛ صالح بگلی؛ شایانلی؛ منصورلو * ۴۰؛ جهانگیرلی * ۲۱۸؛ پیرلی؛ عباس علیلو * ۱۵۰؛ عابباسعلی کندی * ۱۱، اوروج علیلو * ۱۷۱؛ یئل سوئو * ۱۵۰؛ اصغر خانلی؛ جیلی؛ قیللو * ۱۰۰؛ ماراللی جعفر قورلو خانلی * ۲۲۰؛ خانعلی دره سی * ۴۱؛			
گنرمی بۆلگه سینین داغلاری [آ] گۆلمیرزا (۳۶ ک گ ب- ۱۴۸۷)، پلنگلو (۳۸ ک گ ب ۱۴۷۱)، مردان (۴۵ ک گ ب- ۱۳۵۴)، قاراچای داغ/ قلی تابش (۱۳ ک گ ۲۲۰۲)، کت داغی (۱۵ ک گ ب ۱۸۳۹)، پوگه گونئی داغ (۸ ک گ/ گ- ب ۱۷۱۱)، موغان کوره کن داغ (۸ ک گ/ گ ب ۱۸۷۲)، قیراق (۸ ک ب ۱۰۲۸)، ایشیق چاخماق داغ (۹ ک گ/ گ- ب ۱۸۲۰)، میروو (۱۵ ک د ۱۲۴۵)، قیزل داغ (۱۵ ک گ د- ۱۴۷۸)، دمروو (۱۶ ک ق ۹۴۱)، ابی رجب داغی/ گنرمی داغ (۷ ک د ۱۰۲۷)، قبله داغی (۸ ک د ۱۲۳۳)، قیزل قایا داغ (۹ ک گ ۱۸۰۰)، صفی یار (۲ ک گ د ۱۲۶۶)، سلمانلو داغ/ باللیجا داغ (۳۵ ک گ ب ۱۵۱۱)، آغداغ (آصلاندوز ۱۳ ک گ د ۴۳۲)، دوه بویون (آصلاندوز ۴ ک گ ب ۴۱۰)،	گنرمی (اونگوت-آشاغی برزند) بۆلگه سینین کندلری [آ] قالا برزت/ برزند * ۲۹۰؛ داشبۇلاق برزت؛ زرگر برزت؛ توسانلی برزت * ۱۵۰؛ آغداش * ۱۰۴؛ چیت ئومان؛ علی تپه سی؛ علی محمدلی * ۱۵؛ حاجی احمد کندی * ۲۶؛ نصرالله بگلی * ۱۶۰؛ نورالله بگلی * ۱۱۰؛ ابراهیم کندی * ۵۶؛ شاهمار بگلی * ۲۷۰؛ آرزونه/ ارزئق * ۲۱۱؛ تکدام؛ احد بگلی * ۱۰۴؛ حسین خانلی * ۸۰؛ اسمعلی کندی * ۲۴۵؛ قاسم کندی * ۲۰۲؛ ماراللی - کلبعلی * ۱۶۰؛ دمیرچی دره سی/ آ-سی * ۲۸۰؛ دامداباجا * ۱۷۰؛ شوندره سی، تکبولاغ شره فه * ۷۰؛ شره فه * ۲۷۰؛ سربازبولاغی، توووز دره سی؛ میکائیل دره سی * ۷۰؛			
گنرمی (اونگوت/ اینگیب- شرقی اونگوت) بۆلگه سینین کندلری [آ] (قیشلاغی) = سیدلر (قو: سیدآباد)؛ زارع آباد، کوهو للو؛ بورون/ آ-سی؛ قابالاکندی؛ قاتار/ آ-سی؛ محمدتقی کندی * ۱۴۰؛ تبیلقا؛ پنجعلی خاراباسی؛ خان محمدلی * ۱۷۰؛ محمد قولوبگلی؛ تکبولاق اونگوت؛ جیدا * ۱۹۰؛ جیدا؛ نریمان * ۵۰؛ چیر تیقلی؛ بخشعلی * ۲۲۵؛ کرمه لی حاجی سردار؛ چاتقیشلاق/ آ-سی؛ جوئولوکندی؛ جوئولوقچو * ۱۵۴؛ جوئولو آوات؛ جوئولو حاجی بابور؛ قیلیش/ قیلینج؛ - درگاهلی * ۹۰؛ تولچی (قو: صیادآباد)؛ چینار * ۱۱۰؛ ایبا-	گنرمی (مرکزی- اینی) بۆلگه سینین کندلری [آ] ایزمارا * ۷۳۶ (قو: اظماره)؛ تپه * ۲۸۰؛ شاوان * ۱۱۰؛ قارایاتاق * ۹۰؛ الله- سر / آلاسار * ۱۸۰؛ رمضانلی؛ داشدیسی * ۱۵۰؛ تازا کند- قارابولاق * ۱۱۱؛ قارابولاق * ۶۱؛ گنیگال؛ آلالی؛ بیبه-			

همشان*۵۰؛ سید لر زهر*۱۱۰؛ یوخاری سید لر زهر*۱۲۰؛
کالانسورا*۴۷۰؛ پیره خلیل*۱۰۱؛ تازا کندموران*۱۲۰؛
یئددی دره؛ یئل دَیرمانی*۲۰؛ دیمیرچیلی/آ-ی*۳۳۰؛
وتیستانا*۳۷۰؛ هامار کند/کریملو*۳۵؛ پییه دره/ پیله دره
*۱۳۰؛ مئهره*۲۶۰؛ شیلوه/آ-ی*۲۵۰؛ درمانلی*۱۵۰؛
سییووش/سیاووش*۸۲؛ هاجا کنددرمانلی*۱۰۰؛ سین آسار
/سینه سر*۲۲۰؛ وان/آ-ی*۵۹۰؛ تمیر داش/آلی/علی وئردیلی
*۵۰؛ جنگان*۷۲؛ مؤخوش*۲۴۰ (میخوش)؛ اوچ آغاج
*۱۱۳؛ میروو/میراب*۱۲۰؛ اوماسلان/اوماستان/آ-ی
*۳۳۲؛ پیرمئیر*۴۹۰ (پیرمهر)؛ اووسوران*۲۲۸ (أفسوران)؛
کالان/دره*۱۲۰؛ انلخانلار*۱۵۰؛ کولتان*۴۰؛
بؤرک آوا*۷۳؛ آفچه/آفچه؛ سییه*siyeh؛

گئرمی بؤلگه سینین کندلری (۱۳۲۰ آماریندا اولان ولی
ایندیکی آدلارلا تطبیق اولونمایان کندلر) [آ] تک بولاغ
خان محمد (۳۰ کب*۲۴)، توپولقا (۲۰ کب*۳۰)،
تولاجی (۴۸ کب*۱۵۰)، تیمورداش (۱۸ کد*۹۰)،
چاناق بولاغ (۴۵ کد*۸۰)، داش بولاغ کندی (۳۵-
۵۰ کب*۶۰)، داغ کندی (۲۷ کب*۴۰)، دوغوز
دره سی (۱۵ کب*۱۸۰)، دیکداش (۱۱ کب*۱۵۰)،
ساری قایا (۲۲ کب*۱۴۰)، سامانلی (۱۵ کب*
۳۰۰)، شاه تپه (بیله سوار ۳۵ کب*۳۰)، شقلان (۴۴ کب*
۵۴)، صلاحلو (۲۵ کب*۵۱)، عابباس بگلو (۴۰ کب*
۲۰۰)، عسگرخانلو (۲۴ کب*۹۰)، عطالو (۳۵ کب*
۶۰)، علی بنه سی (۱۶ کب*۱۰۳)، قاراوولیلو (۸ کد*
۴۰)، قاری قیشلاق (۵۰ کب*۶۵)، قربانلو (۲۱ کب*
۱۱۰)، قورتلو (۱۴ کب*۱۶۵)، قورتلو (۳ کد*۱۶۰)،
قوزقون بولاغ (بیله سوار ۴۰ کب*۵۰)، قولوقیشلاق
(۳۶ کب*۱۵)، قیرخ بولاغ (۳۴ کب*۱۶۵)، قیزیل
قایا (۳۰ کب*۶۰)، کریپچلی (۴۰ کد*۱۱۰)، کوتانچی
(۹ کد*۱۲۰)، کورماللو (۲۳ کب*۱۴۰)، گوی شام
(۴۲ کب*۱۶۰)، جامیشلو (۵۰ کب*۱۱۰)، گوللو بولاغ
(۴۰ کب*۶۰)، گوللوردق (۳۳ کب*۱۷۰)، لجایر
(اؤنگوت ۳۵ کب*۱۰)، مستعلی بگلی (۳۲ کب*۱۰۰)،

ره (قوبیهرق)؛ اینی/آ-ی-اورتا*inili*۸۴۰؛ قوزلو؛ قنبرلی؛
تی*۱۰۰ (تنگ)؛ ساری دره*۸۵؛ چلک*۱۷۰؛ قاراتپه یایلاغی؛
گئرمی (مرکزی-شمالی اوجاری / قوجاورد) بؤلگه سینین کند
لری [آ] (قیشلاغی)~هاواس کندی (حواس)؛ کله سیر/آ-
ی*۲۰؛ مازان/آ-ی؛ شوردره اینی*۲۴۰، شوکورلو/آ-ی
*۲۲۵؛ قیزیل گونئی*۱۸؛ سیغیرلار*۱۵۰؛ بابی کندی
*۲۰۰؛ مشهدی لی*۱۴۰؛ بگ باغی*۷۵؛ شکر آو*۲۷۰؛
هاچا کند تازا؛ کنچلر؛ آرانچی*۱۶۳؛ حسینقو لو؛ سیر~
فرضی کندی؛ نجفقو لو؛ بهرام آباد؛ عدالت~ ساری
نصیر لو؛ قاتیر یوران/آ-ی؛ آتقوتلار/آتقوتلار/آ-ی؛ خامیسلای
گئرمی (مرکزی-غربی اوجاری) بؤلگه سینین کندلری [آ] بینه
*۳۰۰؛ اون بیر بگلی*۱۶۰؛ تیکانلی؛ گیلارلی*۱۸۰؛ بشیر لی
/آ-ی؛ قاراقوچ*۱۱۰ (حجّت آباد)؛ چنزه/چونزه/آ-ی*۱۷۱؛
رحیملی*۱۲۰؛ داشبولاق*۱۱۰؛ شوربولاق؛ دیزه؛ مجیدلو
*۱۶۰؛ موغان/ موغان*۷۴۰؛ تؤولئیر*96tuleyir؛ لله-
بولاغی*۳۰؛ آرمارمشهدلی*۲۵۰؛ سلیمانلی؛ تولون/
تولون*۶۲۰؛ عزیزلی*۶۵؛ خانکندی؛ لؤسکه دره*۷۵؛
دریامان*۱۳۰؛ اؤنگورو (انگورود)؛ جین کندی*۹۱؛
بئلداشی*۵۵۱؛ اولو کندی*۲۸۰؛ چؤنگۆش*۴۰۴؛
لنگان*۸۳؛ قافار/غفار کندی*۱۰۰؛ تکدام*۶۱؛ خانلار؛
گئرمی (مرکزی-مرکزی اوجاری) بؤلگه سینین کندلری [آ] نیغارا
/ناغارا؛ اوجاق آلازار*۲۰۰، زینگیر*۵۴۰، آلقانو*۲۰۰
(القتاب)؛ ایلخچی/آ-ی*۵۵۰؛ اؤدرلو*۲۰۰؛ قهرمانلو
*۱۵۰؛ امرهلو*۱۴۳؛ ماه پری*۶۵؛ حسن کندی*۷۳؛ خان
بولاغی*۲۰؛ حمزه خانلی*۲۱۰؛ چؤناخانلی؛ سید کندی؛
گئرمی (موران-آزادلو) بؤلگه سینین کندلری [آ] (قیشلاغی
~) هادی بگلی*۱۱۰؛ ایلخچی~ قوزلو~ اورتا قیشلاق؛
آقاحسن بگلی*۸۶؛ صمدلی؛ ایبابگلی/عبابگلی؛ کمر قایا
*۲۰۰؛ تپه باشی*۳۲؛ اکبر آباد؛ قاراقیشلاق؛ باقرلو؛
مهدیخانلو*۵۰؛ آزادلو*۶۷؛ پرچین/آ-ی*۳۳۰؛ اوروج
آباد؛ درین کبیت/درین کبود*۸۰؛ درویش گورونمز*۱۷۰؛
کوردلر*۳۵۰؛ رحیملو موران*۵۰؛ سلالا*۱۹۰، زنگبار*۷۰،
گئرمی (موران-شرقی اوجاری) بؤلگه سینین کندلری [آ] آمشان/

Gg گ	آذربایجان تورکجه سی	۱۶۹۲	ارک سۆزلوگو	Gg گ
هاچار کند(۴۲ک ق ب * ۸۰)، بؤیوک خانلو (۱۸ک د * ۱۵)، قاراداغلو (۲۶ک د * ۱۱۰)،	گئری سالماق (گئری یه) [ل] ۱-باخ: گئری یه چکمک، دالی آتماق، سؤنرایا ساخلاماق. ۲-یوباتماق.			
گئری geri [ظ، ص] ۱-آرد، آرخا، دال "دؤنوب گئری یه باخماق" ۲-سؤن و سؤنوج مفهوموندا ایشله نیر "ایشین گئری سینی دؤشونمک لازیمدیر". ۳-گلیشمه میش، دالا قالمیش، انکشاف ائتمه میش "گئری قالمیش اؤلکه لر، گئری قالمیش آدام، گئریچی، گئری دؤشونجه لی، گئری باخیش لی، گئری یه دؤنوش". قارشى آنلامی: ایلری، اؤن و قاباق (فا:عقب، بعد). back, backwards {سومرجه «اگیر، گئی، گؤ، ت؛ باخ: گرمک}.	گئری قالمیق [س] ۱-دالی قالمیق. ۲-یوبانماق.			
گئری آلماق [ل] وئره رک آلماق (فا:بازخریدن to take back گئری آلبینمیش [ص] قایتاریلمیش (فا:مسترد). restored گئری اؤتورتماق [ل] دالی اؤتورتماق. گئری اؤتورماق [س] دالی اؤتورماق، گئری چکیلک . گئری ایسته مک (گئری یه) [ل] طلب ائتمک. گئری باخمادان (گئری یه) [ظ] اؤزونو چئویرمه دن.	گئری قالمیش [ص] ۱-آزگلیشمیش (اؤلکه، توپلوم). ۲-قالبیتی (فا:پس مانده). leftover گئری قایتارماق [س] گئری وئرمک. گئری قاییتماق [باخ] گئری دؤنمک. گئری گتتمه [آ] دالی لاما (فا:قهقرا). retrogradation گئری گؤتورمک [ل] ۱-دالی گتتمک. ۲-سؤزوندن دؤنمک. گئری لتمک gəriletmək [ل] گئری یه دؤغرو آپارماق، گئریله مه سنیه یول آچماق. t~ to fall/ to lag behind گئریلا ساواشی [آ، فر] دؤزنسیز چیریکی ساواش. گئریلا [آ، فر] دؤزنسیز چته، بالاجا چیریکی قوروپلار. گئریلمک [س] گئری چکیلک، دالی اؤتورماق. گئریله ین [ص] گئری گئندن، دالی قالان (فا:عقب مانده). گئریله ییجی [ص] گئری گئندن، گئری له ین. گئریله ییش [آ] گئریلتمک ایشی ویا بیجیمی.			
گئری بؤراخماق (قویماق) (گئری ده) [س] ایره لی له یه رک بیرینی دالی قویماق، دالدا بوراخماق. گئری چکمک [ل] دالی چکمک، آرخایا چکمک (الیندن توتوب گئری چکدی). گئری چکیلک (گئری یه) [س] گئری آددیملاماق. گئری چکیله [آ] دالی اؤتورما، انصراف (فا:عقب نشینی). retreat, dispensing with گئریچی [ص] چاغدیشی دؤشونجه لره باغلی قالان، ینئی لیکلره قارشى چیخان (فا:مرتجع، قشری). crusty گئریچی لیک [آ] گئریچی اولما وضعیتی. گئری دؤنومک [ل] قایتارماق (فا:عودت دادن). to return گئری دؤنومک [س] ۱-دالی دؤنمک ۲-آریق لاما. گئری دؤنوش / گئری دؤنوم [آ] قاییتما (فا:بازگشت). return گئریدن باخماق [س] اؤزاقدان ایز له مک. گئری دورماق [س] اؤزاق دورماق. گئری ده قویماق [ل] دالی دا بؤراخماق، ایره لی له مک.	گئریله مک gerilemək [س] ۱-گئری یه دؤغرو گتتمک، دالی گتتمک، گئری قالمیق (فا:عقب ماندن). ۲-سؤزوندن دؤنمک، دالی قاییتماق. گئری له مه [آ] گئری گتتمه (فا:قهقرا). retrogradation گئری لیک [آ] گئری اولما و قالما وضعیتی، دالی لیک، دالی قالما (فا:عقب افتادگی، عقب ماندگی). retardation گئری وئرمک [ل] گئری گؤندورمک، قایتارماق (فا:پس دادن). to give back گئری یه آتماق [ل] دالی آتماق، سؤنرایا ساخلاماق. گئری یه سالماق [ل] ۱-باخ: گئری یه چکمک، دالی آتماق، سؤنرایا ساخلاماق. ۲-یوباتماق. گئز لر / گئچلر gejlər [آ] ماکی و اؤرمیه ده کند آدی. گشتاپو gestapo [آ، آلمانجا] هیتلرین قوردوغو گیزلی پولیس اؤرگوتو (فا:گشتاپو). gestapo گشنیز / کیشنیش [آ، بی] چتیرگیلردن ۶۰-۲۰ cm اوجا لیکدا، توکسوز، بیر ایلیلک، چوخراق آغ دئیز اؤلکه لرینده			

حجمی ایستی له نرک بؤیومک (فا: انبساط یافتن). ۲- گئیش لئمک (فا: وسیع شدن) {ت: کینگومک، باخ: کند}.

گئیشمه [genleşmə] ۱- (فیزیک) بیر نسنه نین حجمی ایستی له نرک بؤیومه (فا: انبساط) ۲- گئیش لئمه (فا: گسترش).

گئیشمه لیک [آ] بو لوق، گئیش لیک.

گئیشمه لیک [genelmək] ل گئیش له مک، گئن لشمک "ایاق قابی گئیلدی، خیال مئیدانی گئیلدی" to expand

گئن لندیرمک [ل] گئیشتمک.

گئنله دیجی [آ] بیر شئی گئیشتمک اوچون ایشله دیلن آلت و قورغو، دامارلاری گئیلدن داوا و توخداچ (فا: باز کئنده).

گئنلیک [باخ] گئیشلیک.

گئنلیک اؤلچر [آ] انبساط اؤلچر (فا: انبساط سنج) dilatometer

گئنه [genə] [باخ] یئنه، بیرداها، تکرار.

گئنه ده [ظ] تکرار اولاراق (فا: ضاً). ای ditto

گئنله مک [باخ] یئنه له مک.

گئن یئرینی دار ائتمک [ل] یئرینی دار ائتمک.

گئنیز [آ] آغیز و بورون بوشلوقونون آرخا طرفی {باخ: گئن}.

گئنیز دن چیخان سس [آ] گئنیزده دانیشیلان سس، بورون تیخیلی کیمی اولان سس (فا: غنه). twang

گئنیز سیلشمه [آ] دوداق سس سیز حرفی گئنیز سس سیز حرفه دؤنوشمه سی "ب حرفین م حرفینه دؤنمه سی".

گئنیش [geniş] [ص، سؤمرجه: کئن، ت، سن: کینگ] ۱-

بؤیوک آلان لی، چوخ بؤیوک و آچیق یئر، ائنی بؤیو

چوخ، چوخ گئن "گئنیش کؤچه، گئنیش آلین، گئنیش

دؤزنلیک، گئنیش چؤل". ۲- ایری، بؤیوک "گئنیش آددیم".

۳- اؤلچوسو بؤیوک "گئنیش تجارت". ۴- درین، اساسلی

"حیاتا گئنیش باخماق، گئنیش معنادا باشا دؤشمک"؛ دار

قارشیتی: (فا: وسیع). wide, large, extensive

گئنیش آچی [آ، مت] دیک زاویه دن (۹۰ درجه آچی) بؤیوک اولان زاویه (فا: زاویه باز).

گئنیش آد [آ] عام آد (فا: اسم عام). common noun

گئنیش آیلنی [آ] آلنی گئنیش اولان، ائنی اولان with a large forehead

large forehead

یئتیش و بعضی لرینین اسانسی اولاراق یارالانیلان بیر اؤنسو بیتگی (فا: گشنیز). coriandrum sativum

گئن [ص، ت، سن: کینگ]؛ باخ: کند ۱- پئکه،

گئنیش، ائنی "گئن پالتار، گئن دره لر". ۲- آرالی، اؤزاق

"گئن گزمک، گئن دن باخماق" (فا: وسیع). wide, broad

گئنالو [آ] کلئیر ده کند آدی {گئن + ان + لو: گئنیش یئر}.

گئنالنی [آ] قاراداغ یوسفانلی طایفاسینا باغلی اویا آدی ۳۰۱۸.

گئن بالاق (لی) [ص] بالاقلاری گئن "گئن بالاق شا لوار".

گئن بؤل [ص] چوخ گئنیش، چوخ بؤیوک wide

گئن بؤلوق [آ] بو لوق، چوخ اولما.

گئن تومان (لی) [ص] تومانی گئن اولان "گئن تومانی قالدین".

گئنجه [باخ] گئنیشجه.

گئندن [آ] آرالی اولاراق "گئن دن باخماق". at a distance

گئندن گئنه [ظ] اؤزاقدان اؤزاغا.

گئن دؤشلو [ص] گئنیش سیئه لی، "گئن دؤشلو آت".

گئنده دور [آ، کؤ] پارلیتی لی وشاخ پارچا نوعو و همین

پارچادان تیکلمیش "گئنده دور تومان".

گئنزک [genzək] [آ] گئنیزدن دانیشان، بؤروندا دانیشان.

گئن سورو [آ] اولوسال مجلس لرده دؤولت آدمیلاری اؤزه

رینده آچیلان سورو و سوروشدورما ایشی (فا: استیضاح).

گئنسو/گئنسو [آ] باخ: گئن/گئن + سودنیز، بؤیوک گؤل ۷.

گئن گدیگ [آ] میانادا کند آدی {گئنیش گدیگ و کئچید}.

گئن گؤن [آ] راحت و ساکت گؤن.

گئن لندیرمک/گئن لندیرمک [ائند] گئنلتمک ایشینی گؤردورمک

"پالتارین درزی یه وئریپ گئنلندیردی" t~ to widen

گئنلتمک [geneltmək] [ل] گئن ائتمک، گئن حالاسالماق،

گئنیش لتمک to enlarge, to widen

گئنلندیرجی [ص] گئنلندن، آرالیغی چوخا لدان (فا: وسیع کئنده).

گئنلندیرمک [geneldirmək] [بل] گئنیشلتمک، گئن اندیمک،

ائنی لشدیرمک to be widened

گئنلشدیرمک [genleşdirmək] [ل] بیرنسنه ویا ایشی گئنیش

وضعیته گئیرمک، بؤیوک ائتمک.

گئنلشمک [genleşmək] [س] ۱- (فیزیک) بیر نسنه نین

Gg گ	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۶۹۴	ارک سۆزلۆگ	Gg گ
گڭنیش انکرانلی [ص] انکرانی گڭنیش اولان، گڭن انکران	گڭنیش گۆرۆشولوق [آ] ایشلری چوخ یؤلۆ دیر لندیرمه ایشی.			
اۆچون گڭنیش انکرانلی فیلم wide-screen	گڭنیش گۆرۆشولۆ [ص] ایش و فونولاری چوخ یؤلۆ.			
گڭنیش اورکلی (قلبلی) [آ، ص] گوجلۆ و دۆزۆملۆ، open-hearted, broad-minded	گڭنیش گڭنیش [ظ] بۆیۆک بۆیۆک، چوخ چوخ "اغزینی گڭنیش گڭنیش آچاراق گۆزلرینی یۆمدۆ."			
گڭنیش بیر نفیس آلماق [س] سیخیتی لی وضعیت دن قورتولماق.	گڭنیش لندیرمک [اتد] گڭنیش لتمک ایشینی گۆردۆرمک.			
گڭنیش جملہ [آ، دیل ب] کامل زامانلی جملہ (فا: جملہ با زمان کامل).	گڭنیش لتمک [ل] گڭنیش اتمک.			
gngnış sentence.	گڭنیش لتمہ [آ] گڭنیش اتمہ (فا: بسط).			
گڭنیشجه [ص] بیر آز گڭنیش، آزجا گڭنیش.	گڭنیش لندیرمک [ل] ۱- گڭن لتمک ۲- گۆچ لندیرمک، آرتیرماق			
گڭنیش زامان [آ، دیل ب] کامل زامانلی فعل (فا: زمان کامل).	"آلۆثری گڭنیش لندیرمک" (فا: گسترش دادن).			
present tense	گڭنیش لندیرمه [آ] تعمیم (فا: تعمیم).			
گڭنیش زامان اکی [آ، دیل ب] گڭنیش زامان شکیلچی سی "ر، ار، ایر: باشلار، سئۆهرم، کلہ ریک" (فا: پسوند زمان کامل).	گڭنیش لندیرچی [ص] گڭنیش لندیرن.			
present tense affix	گڭنیش لندیرلمک [بل] گڭنیش حالا سالینماق.			
گڭنیش زامان حیکایہ سی [آ، دیل ب] زامانین حکایت شکلی (فا: شکل حکایت زمان کامل).	گڭنیش لکم [س، ت، سن] (کینگیتمک) ۱- گڭنیش حالا گلمک، گڭنلکم to expand ۲- [بل] بۆیۆدۆلمک.			
historic present	گڭنیش له دیلمک [بل] گڭنیش لندیرلمک.			
گڭنیش زامان روایتی [آ، دیل ب] گڭنیش زامانین روایت شکلی (فا: شکل روایت زمان کامل).	گڭنیش له مک [ل] گڭنیش لتمک، بۆیۆتمک to wide			
narration of aorist	گڭنیشله نه ییلمه [آ] منبسط اولای ییلمه (فا: قابلیت انبساط).			
گڭنیش زامان شرطی [آ، دیل ب] زامانین شرط شکلی (فا: شکل شرطی زمان کامل).	expansibility			
present subjunction	گڭنیشله نه ییلن [ص] منبسط اولای ییلن (فا: قابل انبساط).			
گڭنیش زامان فعلی صفت [آ، دیل ب] گڭنیش زامانا عاید اولان صفت فعلی، تۆرکجه ده "ار، ایر، مز" اک لر یله دۆزه لیر "ییلر کیشی، گلیر (قازانچ)، گۆرونمز آدام" (فا: صفت فعلی گذشته).	expansible			
past participle	گڭنیش لیک [آ] ۱- گڭنیش شئین وضعیتی، گڭنیش اولما "میدانین گڭنیش لیگی، کۆچه گڭنیش لیگه چیخیر، ترلان گڭنیش لیک سئۆر." ۲- آزادلیق، اۆزگۆرلۆک، سربست لیک "اۆرک گڭنیش لیگی، سیاسی گڭنیش لیک."			
گڭنیش زامان گۆرونومو [آ، دیل ب] گڭنیش زامان اکی آلمیش فعل له بیر یاردیمچی ویا باشقا فعل له اورتایا چیخان گۆرونوم "گلمز اولماق، گۆرونمز اولماق".	گڭنیشمک genişmək [باخ] گیجیشمک.			
گڭنیش سسلی حرف [آ، دیل ب] آچیق سسلی حرف (آ، آ، و، و) (فا: صائت باز).	گڭهره gehrə [آ] خرمن دۆیمک اۆچون خرمن یثرینی سۆلاییب و برکیمه سی اۆچون اۆکۆزلری اوردایا باغلایب دۆلانیزارلار، بۆ اۆکۆزلره گڭهره و بۆ ایشه گڭهره دۆلاندیرماق دئیر لر.			
wide vowel low vowel	گڭی قایا geyl [آ] ابهر ده داغ آدی.			
گڭنیش قلبلی (لیک) [آ، ص] گڭنیش و آچیق اۆرکلی لیک، صمیمی لیک.	گڭیال geyal [آ] ساوه ده داغ آدی.			
گڭنیش کۆکسلۆ [ص] کۆکسو ائتلی اولان، گڭنیش سینہ لی broad-chested	گڭیدیرتمک [اتد] باخ: گڭیدیرمک.			
گڭنیش کۆنوللو [ص] هراتفاقی خوش قارشیلایان.	گڭیدیرمک geydirmək [ل، سن] گڭیمگینه یۆل آچماق، پالتارینی آیینه گڭچیرمک، آیینه تاخماق، اۆخو یثرینه			
گڭنیش کۆرکلی [ص] کۆره گی بۆیۆک، ائتلی کۆرک (لی).				

باشایان، ۸cm بۇداو گئیک بۇنوزونو آندیران مؤحکم
چنه لی بیر یؤجک (فانوعی حشره). *lucanus cervus*
گئیک تیکانی [باخ] آغ تیکان.
گئیک دوغوزو [آ، دی] دوموزگیلردن، اۆست چنه ده قیورق
و اۆسته ایک بۇنوزو اولان بیر امجک لی نؤعو
barbirussa
گئیک دیلی [آ، بی] آیره تی اوت گیللردن، بوی ۵۰ سانتیمتر،
دیل کیمی یاپراقلاری اولان یاش اورمانلاردا یتیشن چوخ
ایلکک اوتسو بیر بیتگی (فانوعی علف). *phyllilis scolopendrium officinale*
گئیک گیلر [آ، دی] گوشین لردن گئیک و آلا گئیک و
قاراجا کیمی حیوانلاری ایچینه آلان بیر سؤی.
گئیک [بل، سن] گئیک ایشی گؤرولمک.
گئیکلی / گئیکلی [آ] شاهسون ائلی بویلا ریندان (گیهلو).
گئیکیش [آ] گئیک ایشی.
گئیم *geyim* [آ، ت، <گیوک>] گیه جک، گئیلن پالتار،
پالتار، اۆست باش (فا: لباس). *clothing*
گئیم انوی [آ] گیه جک ساتیلان یئر.
گئیم گئیم [آ] پالتار، اوست باش.
گئیم گئیملی [آ] یاخشی و گؤزل.
گئیملی [ص] آیینده گئیمی وپا لتاری اولان. *dressed*
گئیملیک [آ] گئیم اوچون یارارلی (فا: پوشیدن). *suitable for clothing*
گئیمجک *geyincək* [ظ] گئیمک آندا.
گئیمدیرمک [ل] باخ: گئیمدیرمک.
گئیمدیرمک [ل] گئیدیره ک بورومک، بیرینه پالتار
گئیدیرمک (فا: پوشاندن). *to cause wear*
گئیمدیریپ گئیمدیرمک [ل] بیرینی یاخشی گئیدیریپ بزه مک.
گئیمدیریلک [بل] گئیمدیرمک ایشی گؤرولمک
گئیممک *geyinmək* [س] ۱- یاخشی یاخشی گئیممک،
بزک شیلری تاخماق (فا: بزک دوزک کردن). ۲- [دؤنوشلو
فعل] اؤزو بیر گئیمی گئیمک، آیینه پالتار گئیمک
(فا: پوشیدن). *to dress & to put on*

گئیدیرمک (فا: پوشاندن). *to dress & to clothe*

گئیدیریش [آ] گئیدیرمک ایشی ویا بیچیمی.

گئیدیریچی [ص] گئیدیرمه ایشینی گؤرن، اویونچاق ویا
اویونچولارین پالتارین گئیدیرن کیمسه (فا: پوشاننده).

گئیدیریلک [بل] گئیدیرمک ایشی گؤرولمک، آیینه

گئچیریلک، تاخیلماق *to be dressed*

گئیکال [آ] گنرمی ده کند آدی.

گئیمک *geymək* [س] ۱- بیر گئیمی وجودا گئچیرمک

”کؤنگی نی گئیدی“ (فا: پوشیدن). *to wear* ۲- [آ] پالتار،

گئیم ”بیمک و گئیمک لاحاظ پندان اوشاق لار کورلوق

چکمیردیلر“ <کنذمک، کیمک، کتمک>، سن {.

گئیمه [آ] ۱- گئیمک ایشی. ۲- اۆست پالتار آلتیندان گئیلن

قیسا آرخالیق، جلیققا.

گئیمه لی [ص] گئیمه یه یارایان ویارارلی.

گئیه جک [آ] باخ: گیه جک.

گئیت [آ] گئیم.

گئیمسی [آ] پالتار، گیه جک (فا: لباس).

گئیش [آ] گئیمک ایشی ویا بیچیمی، گئیمه طرزی ”گئیشی

گؤزل قیز“.

گئیشمک *geyişmək* [قا، گئیمک + ایش + مک] بیر بیرینین

ایچینه گئچمک ”آغاجلارین بوداقلاری بیر بیرینه گئیشیب

گؤنؤن قاباغینی کسمیشدی“ (فا: تو هم رفتن).

گئیک *geyik* [آ، دی] گوشه یین، ارکک لری اؤزون و چاتاللی

بۇنوزلو، اورمانلاردا یاشایان، اوجالغی ۱،۵ متر، سؤرولر

حالیندا یاشایان، جئیران *cervuselaphus* {ت، سن؛ بو

کلمه کؤومک (اۆلکمک) کلمه سیله ایگیلی اولاراق

اۆلکوجو حیوان اوچون دئییلر {.

گئیک اوتو [آ، بی] صدف اوت سولاردان، بزک اوچون

باخجالاردان یتشدیریلن عطیرلی بیر بیتگی (فا: مشک).

gladiolus Dicramnus fraxinella

گئیک بؤجکلی [آ، دی] گئیک بؤجگی و بنزرلرینی ایچینه

آلان قین قاناد لیلار سؤیو (فا: تیره ای از حشرات).

گئیک بؤجکی [آ، دی] قین قاناد لی لاردان، اورمانلاردا

گ گ	آذربایجان تورکجه سی	۱۶۹۶	ارک سۆزلوگو	گ گ
گئینمیش [ص] پالتار گئیمیش، پالتارلی.	گه۱ gəbə۱ [ص] ۱-بویلو، قاریندا اوشاغی اولان (فا: حامله).			
گئینه جگ [آ، دا] پالتار، گئیم.	pregnant ۲- ایچینده اوغولجوق ویا دؤلوت اولان (دؤل			
گئینیب کئچنمک [س] گئینیب بزمک، گئینمک.	یاتاغی) {کۆپمک دن: کۆپه/ گبه}.			
گئینیش [آ] گئیمه و گئینمه طرزی، گئینمک طرزی.	گه۲ gəbə۲ [ص] بیر نوع ایری توخونموش و معمولا اوژون			
گئینیک [ص] گئینمیش اولان.	قالی، بعضا دؤوارین قیراغینا سالیان اوژون خالچایا			
گئینیکلی [ص] پالتار گئیمیش، پالتارلی full dressed	دئیلیر {کۆبه مک دن: ایری تیکیشلی قالی یه اشارتدیر}.			
گئیوگ geyük [آ، ت] کهنک گئیمی، یاغمورلوق، گیه جک.	گبه چی [ص] گبه توخیان و آلیب ساتان.			
گئیه جگ [آ] گئیم، باخ: گیه جک.	گبه چی لیک [آ] گبه چی نین ایشی.			
گبر آباد gəbr abad [آ] قوچان دا کند آدی.	گبه رب گتتمک [س] ایستمه دیک حالدا او لوب گتتمک.			
گبرت مک gəbertmək [ل] او لدورمک (فا: کشتن tokill	گبه ربک [آ] گبرمیش، او لو، او لموش.			
گبردلمک [بل] گبرمک ایشی گؤرولمک.	گبه قالماق [س] بویلو اولماق.			
گبر کال (گبر قالا) [آ] ابهر ده داغ آدی.	گبه لی/ گبه لو [آ] شاهسون ائلی بویلا ریندان (فا: گبلو) ۳۰۸.			
گبرمک gəbərmək [س] او لمک، چاتلاماق، (چوخو دشمن	گبه لی [آ] میانا دا کند آدی {تپه و شیشگین یثر}.			
اوچون ویا ضررلی بیر حادثه اوچون او لمک آنلامیندا	گبه لیک [آ] گبه اولما وضعیتی.			
ایشله نیر) "فاشیست لر گبر دیلر" (فا: به درک واصل شدن).	گبه لیک تئستی [آ] گبه اولوب اولما دیغینی بیلمک اوچون			
{سن؛ گبرمک سؤزو اصلینده ناخوشلوقدان قارنی شیشمه	اولونان تئست، بولولوق تئستی.			
معناسیندا اولاراق ایندیده بعضی تورکجه دئییشلرده همان	گپ [باخ: گوپ] دانیشما، صحت، دانیشیق (فا: گپ).			
معنادا ایشله نیر، کلاسون؟ بو کلمه قابارماق سؤزونون	گپ گنج [ص] چوخ گنج.			
دؤنولموش شکلی اولما لیدیر}.	گپلانتو/ قافلاتنی geplantu [آ] تبریز ده داغ آدی.			
گبره gəbrə [آ] ۱- آتی تومارلاماق اوچون قیل کیسه. ۲-	گپلشمک gəpləşmək [باخ: گپ] گپ وورماق.			
گبره اوتونون یئیمیشی. {بو کلمه قابا سؤزایله ایلگی لیدیر،	گپله مک [س] صحبت اتمک، دانیشماق.			
باخ: گبرمک}.	گپه گنج [ص] چوخ گنج.			
گبره اوئو [آ، بی] گبره اوتوگیل لردن، ایستی بؤلگه لرده	گپه گنجه جیک [ص] چوخ گنج.			
یئتیشن، چیچکلی آغاج جیق (فا: نوعی گیاه). capparis	گتیر [فعل] گتیرمک فعلیندن بویروق وجه ی (فا: ییار). bring			
گبره اوتوگیل لر [آ، بی] ایکی چنگ لی لردن، ۳۵۰ قدر نوغو	گتیر تدیرمک [اتد] گتیرتمک ایشینی گؤردورمک.			
اولان بیر ییتگی سوئو (فا: تیره ای از گیاهان).	گتیرتمک gətirtmək [اتد] گتیرمک ایشینی گؤردورمک. t-			
گبره لنمک [بل] تومارلانماق.	to bring/ to fetch			
گبره له مک [ل] تومارلاماق.	گتیر دیرمک [باخ] گتیرتمک.			
گبش gəbəş [ص] ۱- بویو آلچاق و قارنی یوغون آدم. ۲-	گتیرمک gətirmək [ل] ۱- آپارماق فعلینین قارشسی، بیر			
آبتال، سرسم. (فا: آدم کوتاه قد و شکم گنده). {گبه و	شئی ویا سؤزو اولدوغو یثره یئتیرمک، اوژایله برابر بیر			
گبرمک له ایلگی لیدیر؛ گبه +ش} گبش}.	یثره کلمه سینه کؤمک اتمک "اوشاغی انوه گتیردی، سئل			
گبشلیک gəbəşlik [آ] گبش اولما وضعیتی (فا: شکم گنده گی).	کؤتوک گتیردی". ۲- بیر سیرا کلمه لرله مختلف افاده لی			
گبشه قالماق [س] یتمکدن قارنی شیشیب ترپشه مه مک.	سؤزلر دؤزلدیر "آلی گتیرمک، آغاج آلما گتیرمک،			

Gg گ	آذربایجان تورکجه سی	۱۶۹۷	ارک سۆزلوگو	Gg گ
بختی گتیرمک، راضی لیغا گتیرمک، سئوینچ گتیرمک، تاب گتیرمک، بهانه گتیرمک، شک گتیرمک، دۆنیا یا گتیرمک، دیل خوشلوق گتیرمک. (فا:آوردن). to bring {ت، سن <گلدیرمک، گلتورمک>؛ بو کلمه گلکمک فعل ایله ایلگیلیدیر، گل + تیر + مک؛ اینگیلیزجه get (اله گتیرمک) سۆزو بو کلمه ایله ایلگی لی اولمالیدیر. گتیرمه [آ] ۱- گتیرمک ایشی (فا:ا.م. آوردن). ۲- باشقا یثره گتیریلن، آلینان. ۳- حاصل، محصول، راندمان (فا:آورد). گتیرمه لر [آ] حاصلات (فا:محصولات). گتیری getiri [آ] فایز، ایللیک گتیری، چیخار، اۆرم، یارار (فا:بهره، سود). گتیریجی [آ] چاتدیران، گتیرن "گتیریجی کانال" (فا:آوردنده). گتیریش [آ] گتیرمه، وارد انلهمه insert گتیریلمک getirilmək [بل] گتیرمک ایشی اندیلکمک و گۆرولمک (فا:آورده شدن). to be brought گتیریم [آ] گتیرمه ایشی (فا:آورده). گتیریجی [آ] گتیریم ایشینی گۆرن (فا:آوردنده). گتیریملی [ص] گتیری لی، یارارلی، چیخارلی (فا:پر حاصل). گتیردیرمک [باخ] گتیرتمک. گجوت gecot [آ] ماکی دا کند آدی. گجیل gecil [آ] تبریز بازاریندا بیر یثر آدی. {تبریزده اولان گجیل قاپی سی اسکی چاغلار بیر دروازا و گنچیش یولو اولاراق گنچمک سۆز ایله ایلگیلی اولمالیدیر} گجین gəcin [آ] اۆرمیه و بوستان آباد ده کند آدی. گج geç [آ، فا] کلسیم سولفات اولان معدن لریندن چیخار- یلاراق و پیشیریلیب حاضرلاناواق تیکیستی لرده ایشله نن بیر ماده، ژپیس (فا:گج). گج خانا [آ] گنچ حاضرلاناواق وساتیلان یثر. گدا gəda [آ] ۱- یوخسول، فقیر، دیلنچی، چوخ یوخسول اولان. ۲- [مج] بازار یتیمی، گۆرمه میش و آلچاق آدام حاققیندا دئییلن سۆز (فا:~) {بوسۆزجوک فارسجا دئییلمه یینه رغماً کۆکو تورکجه یه باغلیدیر، اصلینده گده شکیلنده اولاراق "اچه" اده، گده، گدا" سۆزونون تحریف	اولونموش شکلی ساییلیر.}. گدار godar [آ] اۆشویه، نقده دا چای آدی. گدالیق [آ] ۱- آلچاق و گۆرمه میش اولما، کۆکو اولما. ۲- دیلنچی لیک. (فا:گدایی). گدم گdəm [ص، تورکمنجه] مغرور، اۆزونو بیه نن "نه یثر بییرسن گدم گدم. اوتر عۆمور گنچر بو دم. مختومقولو". گدوس [آ] سالوربو یونا عاید یثر آدی (م ۱۶ جی قرن) ۲۵. گدوک [باخ] گدیک. گدوک / گدیک [آ] اۆره گیربو یونا عاید یثر آدی (۱۶ جی قرن) ۲۵. گدوگانلو geduganlu [آ] باجگیران دا کند آدی {گدیک}. گدوگ گیلوان [آ] خالخال دا داغ آدی. گده gədə [آ، دا] ۱- نؤکر کیمی اولان، گده گۆده، کۆچه اوشاغی. ۲-boy servant- معمولی دئییشده بیر اوشاغا و بیر کیمسه یه دئییلن سۆز، بعضا آزاراق منفی و بعضا معمولی مفهوما ایشله نن بیر کلمه "ای الله بو گده لاپ دلی اولوب، بیزیم گده" (فا: یارو). fellow {باخ: گدا} گده باشی [آ] ۱- گده یه اوخشار. ۲- گنچمیشده خان، بگ و وارلی لارین نؤکر لرینه باشچی لیق ائندن آدام، باش نؤکر. گده بگ gedəbey [آ] جمهوری آذربایجاندا رایون آدیدیر. گده جیغاز [ص] اوغلان جیغاز، گده جیز، گده یه اوخشار. گده زئیخور [آ] قوساردا کند آدی ۲۴. گده قارا [آ] اوغوز- قیزیق بو یونا عاید یثر آدی (م ۱۶ جی قرن) ۲۵. گده گۆده [آ] آشاغی سویه ده اولان کیمسه لره وئریلن و دئییلن آد، کیچیلدیجی آد، گده گۆده یه قاریشیب پیس یوللارا دۆشمک (فا: اراذل و اوباش). dishonourable persons گده لک [آ، تا] اوخ قابی، ساداق. گده لیک [آ] نو کرچی لیک، نو کر لیک. گدی gədi [آ] مراغا و سؤمقاییت دا داغ آدی (۱۲۲۳) ۲۴. گدیز [آ] سو بیریکیتی سی، گۆلت ۷. گدیک [آ] همدان، زنگه زور، قئیدار و اراک دا داغ آدی. گدیک gedik [آ] ۱- گنچیت، یاریق یثر، داغ تپه دن گنچمک اوچون یول، داغ گنچیدی، آشیریم، گدوک. ۲- بو شلوق،			

گ گ	آذربایجان تورکجه سی	۱۶۹۸	ارک سۆزلوگو	گ گ
اسکیک لیک ویا گۆجلوگو اولان یئر و وضعیت "بۇ حرکتین اسکیک گدیک لرینی دۆلدورماق گره کیر، اوْیانیش حرکاتیندا بیر لشیب دؤیوشمگین یانی سیرا قانونی گدیک لردن ده یارارلانماق آیدین لاریمیزین وظیفه و گۆرۆیدیر." (فا: گردنه). mountain pass {سن: گدیک، گدوک؛ کرتمک سۆزوندن دوزلیبدیر و یاریق کر تیک یئر معناسیندادیر؛ کرتمک+ایک، کر تیک، کدیک، گدیک}.	اسکیک لیک ویا گۆجلوگو اولان یئر و وضعیت "بۇ حرکتین اسکیک گدیک لرینی دۆلدورماق گره کیر، اوْیانیش حرکاتیندا بیر لشیب دؤیوشمگین یانی سیرا قانونی گدیک لردن ده یارارلانماق آیدین لاریمیزین وظیفه و گۆرۆیدیر." (فا: گردنه). mountain pass {سن: گدیک، گدوک؛ کرتمک سۆزوندن دوزلیبدیر و یاریق کر تیک یئر معناسیندادیر؛ کرتمک+ایک، کر تیک، کدیک، گدیک}.		اوستاجلو طایفاسینین اوْبالاریندان ساییلیردی، بو طایفا م ۱۵-۱۶جی یۆزلیده سیواس بؤلگه سینده یاشاییردی لار و اوْتلاردان بیر بؤلومو آذربایجانا کۆچ ائده رک صفوی لره قاتیلدی لار ^{۸۵} .	اوستاجلو طایفاسینین اوْبالاریندان ساییلیردی، بو طایفا م ۱۵-۱۶جی یۆزلیده سیواس بؤلگه سینده یاشاییردی لار و اوْتلاردان بیر بؤلومو آذربایجانا کۆچ ائده رک صفوی لره قاتیلدی لار ^{۸۵} .
			گرامر qramer [باخ: قرامتر.	گرامر qramer [باخ: قرامتر.
			گران بها [ص] قیمت لی، باهالی (فا: قیمتی). precious	گران بها [ص] قیمت لی، باهالی (فا: قیمتی). precious
			گران فالاسی [آ] آذربایجان، دا داغ آدی ^{۲۴} .	گران فالاسی [آ] آذربایجان، دا داغ آدی ^{۲۴} .
			گرای geray [آ] ۱-بیر تورک بوْی و بوْیوگونون آدی اولاراق گرایلی شعر ی بو آددان آلینمیشدیر ^{۵۳} ، ۲-اؤیقون، مناسب، لایق ۳-قازاقلارین، کیچیۆز بؤلگو، یئدی اؤروک اوْیماغی اوْلوبابالاریندان؛ تورکمنلرین، یومؤت اوْیماغی، اوْلوبابالاریندان؛ باشقوردلارین اسکی دؤئم اوْیماق بگ لریندن ^۷ . باخ: گرایلو {بۇ کلمه یئر آدلاریندا اؤزونو گؤستهریر و گرمک سۆزونون یاراشیق معناسینی نظره آلا رساق، یئر آدلاریندا گؤزل و سئویملی یؤرد و آیری دئیشله ده اکین اوْچون مئاسب یئر و عین حالدا تانری آدی (کرای) و قارا سۆزله ده بیر اولاراق قورولوق-معناسیندادیر، باخ: گردک، گرمک، کَری، کارایت}.	گرای geray [آ] ۱-بیر تورک بوْی و بوْیوگونون آدی اولاراق گرایلی شعر ی بو آددان آلینمیشدیر ^{۵۳} ، ۲-اؤیقون، مناسب، لایق ۳-قازاقلارین، کیچیۆز بؤلگو، یئدی اؤروک اوْیماغی اوْلوبابالاریندان؛ تورکمنلرین، یومؤت اوْیماغی، اوْلوبابالاریندان؛ باشقوردلارین اسکی دؤئم اوْیماق بگ لریندن ^۷ . باخ: گرایلو {بۇ کلمه یئر آدلاریندا اؤزونو گؤستهریر و گرمک سۆزونون یاراشیق معناسینی نظره آلا رساق، یئر آدلاریندا گؤزل و سئویملی یؤرد و آیری دئیشله ده اکین اوْچون مئاسب یئر و عین حالدا تانری آدی (کرای) و قارا سۆزله ده بیر اولاراق قورولوق-معناسیندادیر، باخ: گردک، گرمک، کَری، کارایت}.
			گرای بگلی [آ] اسماعیلی، دا کند آدی ^{۲۴} .	گرای بگلی [آ] اسماعیلی، دا کند آدی ^{۲۴} .
			گرایخان [خ] کیریم خانلیغینین قوروجوسو و ایلک خانی. دها سونرا گلن خانلار بو آدی عئوان کیمی ایشلمیشلر ^۷ .	گرایخان [خ] کیریم خانلیغینین قوروجوسو و ایلک خانی. دها سونرا گلن خانلار بو آدی عئوان کیمی ایشلمیشلر ^۷ .
			گرایلاماق [ل] گرایلی اوْخوماق "اشیق گرایلایر".	گرایلاماق [ل] گرایلی اوْخوماق "اشیق گرایلایر".
			گرایلو [آ] بۇ طایفا صفوی لره قاتیلان طایفالار آراسیندا ایدی و چاغاتای ائلینه مئاسب ایدیلر ^{۸۵}	گرایلو [آ] بۇ طایفا صفوی لره قاتیلان طایفالار آراسیندا ایدی و چاغاتای ائلینه مئاسب ایدیلر ^{۸۵}
			گرایلی geraylı [آ، باخ: گرای] آذربایجان تورکجه سینده بو نوع قوشقو چوخ یاییلمیش شعر نوعلارینداندیر، مضمونجا گؤزللیک، محبت، یاشایش و اینام دان سۆز آچیر و قورولوشجا مصرع لری ۸ هجadan تشکیل تاپیلیر و ۳، ۵، ۷ بنده ولا ییلر، اؤرنک "آ یولداشلار آ قارداشلار. سون گونوموز آخ اولایدی" ^{۷۳، ۷۴} (فا: نوعی شعر آذربایجانی).	گرایلی geraylı [آ، باخ: گرای] آذربایجان تورکجه سینده بو نوع قوشقو چوخ یاییلمیش شعر نوعلارینداندیر، مضمونجا گؤزللیک، محبت، یاشایش و اینام دان سۆز آچیر و قورولوشجا مصرع لری ۸ هجadan تشکیل تاپیلیر و ۳، ۵، ۷ بنده ولا ییلر، اؤرنک "آ یولداشلار آ قارداشلار. سون گونوموز آخ اولایدی" ^{۷۳، ۷۴} (فا: نوعی شعر آذربایجانی).
			گرایلی gerayli [آ] ابهر ده داغ آدی.	گرایلی gerayli [آ] ابهر ده داغ آدی.
			گرایلی چاغیرماق (دئمک) [باخ] گرایلی لاماق.	گرایلی چاغیرماق (دئمک) [باخ] گرایلی لاماق.
			گرایلی لاماق [س] گرایلاماق، گرایلی اوْخوماق.	گرایلی لاماق [س] گرایلاماق، گرایلی اوْخوماق.
			گراف / گرافیک qraf [باخ] قراف / قرافیک	گراف / گرافیک qraf [باخ] قراف / قرافیک
			گرامافون [باخ] قرامافون.	گرامافون [باخ] قرامافون.
			گرامپا gerampa [آ] گرامپالار ویا گرانپالار صفوی دؤنمی	گرامپا gerampa [آ] گرامپالار ویا گرانپالار صفوی دؤنمی

گ گ	آذربایجان تورکجه سی	۱۶۹۹	ارک سۆزلوگو	گ گ
گروبغا [خ] میصیر-تورک کؤلهمن لری اوردوباشی لاریندان ^۷ .	گرتمک gərtmək [س، دده] گرتشمک، سینه گرمک.		غونو ییلدیرمک (فا: محقق گردانیدن).	
گرچان gərçan [آ] اردبیل ده کند آدی {گرمک دن}.	گرچک gərçək [ص] دوغرو اولان، یالان اولمایان، حقیقی،		گرچک لی [ص] گرچک لنیمش، گرچک اولدوغو	
گرجه بولاق [آ] شامخور ^۸ داغ آدی (۱۴۷۲) ۲۴۰.	اویدورما اولمایان، قوندارما اولمایان، واقعی (فا: واقعی).		آناشیلیمش (فا: محقق). truly, really	
گرچ gərəc [آ] گرک اولان سنه لر، ملزمه، ماتریال، ایش	truth {گرک کلمه سینین دییشیلیمش شکلیدیر، باخ: گرمک}.		گرچک لیک [آ] گرچک اولما وضعیت، رئالیت، رئال لیک	
وسایل، یاراج (فا: ملزومات).	گرچک آنلام [آ، دیل ب] گرچک مفهوم (فا: مفهوم واقعی).		”شعور گرچک لیکگی عکس اندیریر“ (فا: حقیقی). reality	
گرچک gərçək [ص] دوغرو اولان، یالان اولمایان، حقیقی،	real, meaning		گرچک مانتارلار [باخ] کؤفلر.	
اویدورما اولمایان، قوندارما اولمایان، واقعی (فا: واقعی).	گرچک اوستو [ص] گرچگین چوخ اؤته سینده اولان.		گرچک یاغی [باخ] گنرچک یاغی.	
truth {گرک کلمه سینین دییشیلیمش شکلیدیر، باخ: گرمک}.	گرچک اوستوجو [آ] سورنا لیست (فا: سورنا لیست).		گرچکان gərçeqan [آ] اصفهان دا کند آدی.	
گرچک آنلام [آ، دیل ب] گرچک مفهوم (فا: مفهوم واقعی).	گرچک اوستوجولوق [آ] سورنا لیزم (فا: سورنا لیزم).		گرچکه چیخماق [س] گرچک اولماق.	
real, meaning	گرچک اولماق [س] دوغرو اولماق.		گوجلر [آ] لازم اولان شی لر (فا: لوازمات). attachments	
گرچک اوستو [ص] گرچگین چوخ اؤته سینده اولان.	گرچک چی [ص] گرچگی گؤزن و اونا گؤره ترپه نن، رئال لیست		گوجه [ظ] بونا رغما (فا: گرچه). lathough	
گرچک اوستوجو [آ] سورنا لیست (فا: سورنا لیست).	گرچک چی لیک [آ] گرچک چی اولما وضعیت، رئال لیم.		گوجی [باخ] گرچه.	
گرچک اوستوجولوق [آ] سورنا لیزم (فا: سورنا لیزم).	گرچک دن [ظ] دوغرو دان، جیدی اولاراق، گرچک اولاراق		گودر gərdə [آ، باخ: گر] توخوما پارچادا خالی پیس	
گرچک اولماق [س] دوغرو اولماق.	(فا: واقعا). really		توخونموش یئر، قیریشیق یئر.	
گرچک ده [ظ] اصلینده، تام آنلام ایلا، بوتون آنلام ایلا.	گرچک ده کده [ظ] اصلینده، تام آنلام ایلا، بوتون آنلام ایلا.		گودک gərdək [آ] توی دا اوغلان ائوینده گلین اوچون پرده	
گرچک دیشی [ص] گرچک اولمایان.	گرچک دیشی [ص] گرچک اولمایان.		ایله آیریلیمش اؤزل یئر (فا: حجله). curtain {دده؛ باخ:	
گرچک سایبی [آ] حقیقی سایبی، بیر منحور اوزه رینده هر نقطه نی	بللی ائدن سایبی (فا: عدد حقیقی). real number		گرمک، گردک سؤزو اصلینده یاراشیق لی یئر معناسیندا	
بللی ائدن سایبی (فا: عدد حقیقی). real number	گرچک کیشی [آ] گرچک کیمسه، حقیقی و حقوقی شخص لر.		اولاراق گرده شکلینده یئر آدلاریندا گؤرسه نیر؛ فرهنگ	
گرچک کیشی [آ] گرچک کیمسه، حقیقی و حقوقی شخص لر.	گرچک لشدیرمک [ل] گرچک وضعیت گتیرمک اورتایا قویماق.		معین گرد سؤزیله باغلی اولاراق فارسجا یازیلیب و	
گرچک لشدیرمک [ل] گرچک وضعیت گتیرمک اورتایا قویماق.	گرچک لشدیریلیمک [بل] گرچک لشمه سی اورتایا چیخاریلماق.		البتده یانلیشدیر، مگر گردک فقط گرد اولار؟ ^۹ .	
گرچک لشمک [س] بیر ایش ایسته دیگی کیمی اولماق،	تحقق تاپماق، گرچک حالا دوشمک، رئال لاشماق، حقیقه		گردک داغ [آ] سالماس دا داغ آدی.	
تحقق تاپماق، گرچک حالا دوشمک، رئال لاشماق، حقیقه	چئوریلیمک (فا: محقق شدن). to become true		گردک لی [ص] گردگی اولان پرده لی یئر.	
چئوریلیمک (فا: محقق شدن). to become true	گرچک لشمه [آ] تحقق (فا: تحقق). certainty		گردن [آ، فا، شع] بویون (فا: گردن). neck	
گرچک لنیمک [س] گرچک لیگی اورتایا چیخماق، گرچک	گرچک لنیمک [س] گرچک لیگی اورتایا چیخماق، گرچک		گردن به gərdən beh [آ] کازرون-کنار تخته دا کند آدی.	
حالا دؤنمک، گرچک اولماق (فا: محقق شدن).	حالا دؤنمک، گرچک اولماق (فا: محقق شدن).		گردنبد [آ] بویون تاخی سی، بویونلوق، بویون باغی	
گرچک له مک [ل] گرچک اولدوغونو سؤیله مک، دوغرو لو	گرچک له مک [ل] گرچک اولدوغونو سؤیله مک، دوغرو لو		(فا: گردنبد). necklace	
			گردنه [آ، فا] گدیگ (گندیک)، گنچید (فا: گردنه).	
			گردون [آ، فا] گوی قُبّه سی (فا: فلک).	
			گرده / گردک gərdək [ا] یاراشیق لی یئر {باخ: گردک، گرای}.	
			گرده / گرد gərdə [آ] اردبیل، اؤرمیه (، سوان، بلیج)، تیکان تپه	
			(، آللو) قوشاچای (، رش)، سولدوزدا (، قیط، ، گل) کند آدی،	
			زنجان (، س، تاج، جلیک)، مرند (، ل)، پیرانشهر (، داربلوط، ،	
			قبله، اؤرمیه (، زرین)، ماکی (، زیارت) داداغ آدی {باخ: گرده}	

گ گ	آذربایجان تورکجه سی	۱۷۰۰	ارک سۆزلوگو	گ گ
گره ده [آ] یاپارلی بویوناعایدیر آدی (م ۱۶ جی قرن) ۲۵.	گره دیان gerdıyan [آ] سالماس دا کند آدی {باخ: گرده}.	گره سه مک [ل] باخ: گر کسینمک.	گرک سیز gərəksiz [ص] گرگی اولمایان، لزومسوز، یارارسیز (فا: زائد). no purpose. excessive.	گرک سیز لیک [آ] گرک سیز اولما وضعیتی.
گره دیرمک [اتد] گرمک ایشینی گوردورمک (فا: کشاندن).	گره دیر یلمک [بل] گردیرمک ایشی گورولمک.	گرک سیمک [ل] گرکلی اولماغینی بیلیمک، احتیاج دۇیماق، لازم بیلیمک.	گرک کی [ظ] دئییه سن، اولسون کی، یقین کی "اونو چوخدان گورمه میشم گرک کی چوخ دیشیمیش اولمالیدیر".	گرک لر [آ] لازیم شی لر (فا: محتاج). necessities.
گره نه نو یوغو [آ] قارادنیز بؤلگه سینده بیر تو یوق جنسی ۲.	گر سن gərsən [آ، تا] آغاجدان دوزلیمیش بویوک چاناق.	گرکله مک [ل، ت: آ] راشدیرماق [لازیم اولماغینی اؤنه سورمک.	گرکلی [ص] ضروری، اندیلیمه سی کسین لیکله ایسته نن، لازم (فا: ضروری). necessary.	گرکلی گورمک [ل] ضروری و لازیم بیلیمک.
گرفتار giriftar [ص، فا] توتولموش، یاخالانمیش (فا: دچار).	گر قلیچ gəregelic [آ] سالماس دا داغ آدی.	گرکلی و یتیرلی [ص] لازم و کافی (فا: لازم و کافی).	گرکلیجه [ظ] لازیمجه (فا: بالضروره). of neccissty	گرکلیک [ص، سن] بیر ایشین گرک و لازم اولما وضعیتی، لزوم (فا: لزوم). necessity.
گرک gərək ۱- لازم، ضروری "آخشاما پیلوو گرک بوزارتما گرک". ۲- باغلا ییجی معناسیندا، ایستر، هم "گرک دوست گرک دوشمان" ۳- مجازاً سلاح و لوازمات معناسیندا ایشله نیر "گره گینی گؤتوردو، مین گؤن یاراق بیر گؤن گرک" (فا: ضروری، باید) must {گؤ، ت، سن، باخ: گرمک}	گرک گورمک [آ] لازیم گورمک، احتیاج دۇیماق.	گرکلیک اولسا [ظ] اگر گرک اولسا، اگر لازم اولسا.	گرکلیک کییی [آ، دیل ب] لازم و واجب وجه، گرکلی و زورونلو کیپ (فا: وجه لازم و واجب).	گرکلیک لی [ص] گرکلی اولما وضعیتی، لازیم لیک، لزومیت.
گرک کش gerkeş [آ] ماکی دا داغ آدی.	گرک اولما [آ] لازیم لیک (فا: ایجاب). necessitating	گرکلیک اولسا [ظ] اگر گرک اولسا، اگر لازم اولسا.	گرکلیک لی [ص] گرکلی اولما وضعیتی، لازیم لیک، لزومیت.	گرکلیلیک [آ] گرکلی اولما، لازم اولما، الزام. necessary
گرک باغی gərəkbəği [آ] ساوه ده کند آدی.	گرکجه gərəkcə [ظ] ندن، لزوم، علت، گرکدیریجی سبب.	گرک کیمز (گره کمز) gərəkməz [ظ] لزومسوز، گرک اولمایان، گرک دئیل معناسندا و خبر مقامیندا ایشله نن بیر سؤز "منه سن سیز جاهان و جان گرکمز. وصالین واریکن هجران گرکمز. گرکمز شی کرکلی گونده لازیم اولار".	گرک کیمز [آ] لازیم سیز لیک، گرک اولما، لزوم سوزلوق.	گرک کیم [س] لازیم اولماق (فا: بایستن). to be necessary
گرکجه گؤسترمک [ل] ندن و علتینی بیلدیرمک.	گرکجه لندیرمک [ل] گرکجه لی دؤروما گتیرمک.	گرک کیمز لیک [آ] لازیم سیز لیک، گرک اولما، لزوم سوزلوق.	گرکمه gərkəmə [آ] لازیم اولما (فا: بایسته).	گرکمه gərkəmə [آ] لازیم اولما (فا: بایسته).
گرک دیو [ظ] لازیم دیر "خومار خومار باخان آلا گؤزلرین. گرکدیر وثره سن جان قاباغیندا".	گرک دیرمک [ل] گرکلی و لازم وضعیته گتیرمک.	گرکجه gərkə [ظ] لازم اولورسا (فا: لزوماً). necessarily	گرک دیریم [آ] بلیر له نیم.	گرک دیریم [آ] بلیر له نیم.
گرک دیو [ظ] لازیم دیر "خومار خومار باخان آلا گؤزلرین. گرکدیر وثره سن جان قاباغیندا".	گرک سل لیک [آ] ضروری لیک (فا: ضروریت). state of being necessary	گرک قان qorqan [آ] گلستان اؤستانی شهرلریندن اولاراق گونش ۱۳۸۵ آمارینا گؤره گنل لیکده ۴۰۱۰۰۰ نفر و شهر اولاراق ۲۷۵۰۰۰ نفر نفوسا صاحب دیر، شهر مختلف ملیت		

گ گ	گ گ
چكىلمىش. ۲- [مچ] پرىشان و سىنىرلى بىر وضعيت،	لردن تشكىل تاپاراق فارسلاشمىش شهر حالينه گلمىشدير،
سىخىتىلى، چتىن. ۳- بحرانى، كرىزلى، هيجانلى بىر	بۇ شهرده چوخلو توركمين ياشماقدادير {باخ: اۇرگنج}.
وضعيت (فا: بحرانى). intensive, critical	گركان بۇلگه سىنين داغلارى [آ] قۇل بۇلاق (۲۰ ك گ ۱۶۵)،
گركين اولماق [س] گرگين وضعيته گلمك، آغيرلاشماق،	اولنگ (۲۰ ك گ ۲۳۶۷)، تورك ميدان (۲۳ ك گ ۲۷۵۵)،
وضعيتى پيس اولماق.	گركان بۇلگه سىنده توركمين كندلرى [آ] گركان بۇلگه سىنده
گركينجه [ص] بىر آز گرگين.	بىر چوخ كندلرده توركمينلر، توركلر و اوبيرى مليت لردن
گركين لشديرمك [ل] گرگين وضعيته گتيرمك.	اولان افراد بىر ليكده و قارشىق حالدا ياشايرلار: اُلنگ
گركين لشديريلمك [بل] گرگين حالا سالىنماق، گرگين	(غ: تو)، اوزينه؛ بصير آباد (گركان-گميشان ۹ ك گ د
ائديلمك to be intensified	* ۲۰۰۰)، تقريته، جنگلده (۱ ك ق ب * ۵۹۰)، حاجى كلاته
گركين لشمك [س] گرگين حالا دوشمك، بحرانى لشمك،	(۷ ك ق ب * ۹۰ / ى تو)، سوخته سرا (۲ ك د * ۲۵۰)، فاضل
كريزه دۇنمك، چتىن وضعيته دوشمك to intensify	آباد (۱۱ ك ب * ۳۱۰ تو+روس+مسيحي)، قارابۇلاق؛ قۇش
گركين لشمك دۇنوم حاليندا اولان يئھين ليك (فا: سرعت	كۇرپو (۱۷ ك ق ب * ۳۷۰ / ى تو)، كۆزه كى؛ گۆل تپه؛ ميان
بحرانى). critical velocity	كاله (ياريم آدا اولاراق توركمين لرین اوۇلاغى دير)،
گركين ليك [آ] ۱- گرگين اولما وضعيتى، بحران، كرىز	گركان - على آباد بۇلگه سىنده تورك كندلرى [آ] فاضل آباد
”كنديرين گرگين ليگى“. ۲- چتىن ليك، آغيرليق ”بين	(۱۱ ك ب * ۳۱۰ تو+مس)، قۇش كۇرپو (۱۷ ك ق ب * ۳۷۰ /
الخالق گرگين ليگى آزالتماق“. ۳- [فيزيك] گۆج ويا	ى تو)، جنگلده (۱ ك ق ب * ۵۹۰)، حاجى كلاته (۷ ك ق ب
ايسى ليك سۇنوجوجسيم ده باش وئرن گنئلمه و بۇيومه	* ۹۰ / ى تو)،
كميتى ويا تضيق قۇوھ سى. ۴- الكتريك آخيمينين	گركانچ [آ] اۇرگنج شهرينين فارسلاشديريلمىش آدى^{۱۲}.
گۆجونو گۆسته رن فيزيكى حال ”گرگين ليگى ۲۲۰ وُلت	گرگيرgerger [آ] ۱- خوى دا داغ آدى. باخ: مرند. گدهبگ و
اولان الكتريك آخيمي“ crisis, tensity	كامياران دا كند آدى ۲- باخ: قارقارطايفاسى، الله تعالى نين
گركين ليك آزالماسى [آ] تخفيف بحران. the avatement	آدلاريندان^{۱۵۷}. باخ: گراى، گرايلى.
گركين ليكلى [آ] گرگين ليگى اولان ”يوكسك گرگين ليكلى	گرگرتان gergertan [آ] مراغا دا كند آدى.
الكترىك قۇرقوسو، گرگين ليكلى دۇئم.“	گرگيرعلمدار [آ] جۇلفا ياخينيندا شهر آدى (قۇ: هاديشهر).
گرلو gerlu [آ] زنجان دا كند آدى.	گرگيره gergere [آ] ماكى دا كند آدى {باخ: گرگر}.
گرم girem [فر] كيلو گرمين مين ده بيرى (فا: گرم). gram	گرگنج gergeng [باخ: گرمك] گرلمىش، چكىليب اوزانمىش.
گرماب germab [آ] قئيدار و قوچان دا يئر آدى {بو كلمه	گرگنج ائتمك [ل] ياش اولان گۇن ودرىنى قۇروتماق اوچون
اؤز للكله قئيدار بۇلگه سىنده گترموؤ شكلينده سؤيله نيلير،	يئر ساليب كنارلاريني ميخ لاماق.
هرچند بو كلمه نى گرم+ آب كيمي يوروملايرلار ولى	گرگوز [آ] ۱- ضابط، ضابطه ۲- گئيك گوزو^۷.
بۇيوك احتمال بودوركى گرمك/ گترمك سۇزونودن	گرگو gerگو [آ] ماكى دا چاى آدى.
آلينارق ياراشيقلى يئر آتلاميندادير و آوا سۇزو ده بو كلمه	گرگه gerge [آ] پيرانشهر دا داغ آدى.
يه اك ساييلير، باخ: گرمك}.	گرگى gergi [آ، د] ۱- پرده. ۲- اپ، قايش و تئل كيمي
گرمخان germxan [آ] جئنوردون كنديستان لاريندان، ۳۶	شئيلرى گرگينلشديرمه ايشينده ايشله ديلن آراج.
كندى و * ۸۰۰۰ نفر نفوسو واردير، كنديستانين مركزى	گرگين gergin [باخ: گرمك] ۱- گرلمىش اولان، چوخ

گرمخان، بجنوردون ۱۸ ک. قوژئی گوئدووغان طرفینده دیر، نفوس *۳۳۰ نفر و بیر بؤلومو تورکدور.

گرمزو/گرم سو/ایستی سو germzu [آ] سالماسدا داغ آدی.
گرمسار/قیشلاق germsar [آ] تهران شهریندن ۱۰۹ کیلومتر شرقده اولاراق ۱۳۲۰ جی آمارینا گۆره نفوسو *۲۳۸۰ نفر و اهالی نین بؤیوک بؤلومو تورک قنید اولوبدور بؤ شهر پهلوی دؤنمیندن آسیمیلایسونا معروض قالاراق فارسلاشمیش شهره دؤنوشمکده دیر، شهرین اصلی آدی قیشلاق دیر (فرهنگ آبادیهای ایران ۱۳۲۰)، بو شهرین ساکنلرینین چوخونو اؤسانلو، پازوکی، نفر تورککلی تشکیل وئرهک آزاراق عرب طایفالاری و تبری /الیکایی ویا علی کایی، لر/هداوند طایفالاریدا اورادا ساکندیلر.

گرمسار / قیشلاق بۆلگه سینده تۆرک کندلری [آ] حاجی آباد زرین کمر (۱۸ کد *۱۰۰/ی تو)، حسین آباد کۆرد (۱۲ کد *۷۰۰/ی تو)، دؤولت آباد (۱۴ کد *۲۰۰)، ده سلطان (۱۳ کد *۵۰۰/ی تو)، رشمه (۶ کد *۳۰۰/ی تو)، ساروزن (۳ کد *۳۴۰/ی تو)، سعدآباد (۱۰ کد *۴۵۰/ی تو)، سلمان (۱۲ کد *۲۳۰/ی تو)، سنرد (۶ کد *۶۰۰/ی تو)، سوداغلان (۱۴ کد *۲۵۰/ی تو)، شه سفید (۱۳ کد *۳۱۰/ی تو)، غیاث آباد (۵ کد *۸۰/ی تو/ اؤسانلو و الیکائی طایفاسی)، فروان (۱۵ کد *۶۰۰/ی تو)، فکان (۲ کد *۲۱۰/ی تو)، فند (۱۳ کد *۳۹۰/ی تو)، قیشلاق تقی رستم (اؤسانلو طایفاسی)، نفوس *۵۰ نفر، کند (۱۳ کد *۵۸۰/غ تو)، کویرآباد (۱۶ کد *۳۰/ی تو)، کهک (۶ کد *۴۰۰/ی تو)، لجران (۲ کد *۶۵۰/ی تو)، محمودآباد (۹ کد *۱۱۰/ی تو)، محمودآباد موقوفه (۱۲ کد *۱۰۰/ی تو)، مگس تپه (۱۳ کد *۱۰۰/ی تو)، نوده خالصه (۴ کد *۱۹۰/ی تو)، یاطری (۱۲ کد *۴۰۰)،

گرمک germək [آ] آوج ده کند آدی.

گرمک germək [ل] ایکی طرفیندن برک چکمک، گرگین وضعیت گتیرمک، گریمیش حالا گتیرمک "قاناد گرمک" (فا: محکم کشیدن) to tense {بو کلمه بعضا گنرمک شکلینده ده یازیلیر؛ دیواندا گرمک کلمه سی چکیب اؤزاتماق (بیر یشره

یاراشدیرماق) و مجازی معنادا چکیش بکیش ائتمک معناسیندا گلیب، بو ایکی مفهومدا یاناراق بو سؤزدن دوزه لن بیر سیرا کلمه لره اشاره ائتمک اولار: ت «کرگه مک»: یاراشدیرماق (چکه رک بللی اؤلچویه گتیرمک، بو کلمه دن آلیناراق کرگک، گرک_ کلمه سی دوزه لیرکی یاراشدیریلیمیش شی معناسیندادیر و گننه بو کلمه نین دؤنولموش شکلی کرگک، گرچک سؤزو اؤیقون و دؤزگون ایش اوچون سؤیله نیر و گردک (گرده) کلمه سیده یاراشیقلی یشره دئییلیر، بو سؤزدن آلیناراق گری، گتری سؤزو معناجا گنجیمیش لره اؤزانیلمیش مفهومو گؤستریر، بو کلمه اورتاقلیق اک ایله «گریشمک، گریش» کلمه لرینی دوزلدیر کی چکیشمک و قاوقا ائتمک معناسیندا ایشله نیر، گریش سؤزو بو مفهومدا یاناراق قاوقا و چکیشمه دن علاوه آت و داغ بئلینه و اورادان چیخیلا بیلن یشره دئییلیر، بو کلمه ایندی گدیک (گدیش، گریش) شکلینده ایشله نیر، یننه ده گرگین کلمه سیده گرمک سؤزونون چکیش بکیش مفهومنا دایاناراق دوزه لیب، گرمک سؤزو "ت" اک ایله «کرتمک» فعلینی دوزلدیر بو کلمه بیر یشر گریلب و چکیلب سؤکولمه معناسیندادیر، کرتمک سؤزو کرت، کرتیک، کرکی، کرتکی، کریچ، کرتیج کیمی سؤزلرین کؤکودور، یشر آدلاریندا بو کلمه دن آلینان سؤزلر یشرین گریمیش و قایالار طرفیندن سیخیشدیریلیمیش وضعیتینه اشاره ائدیر و مجازاً چکیلب یارشدیریلیمیش و آیری دئییشله یاراشیقلی یشر معناسیندادیر.

گرمک ۲ [آ، فا] «گرم+ک» بیرنوع قوون نوعو (فا:~).

گرمک germək [آ] بجنورد دا کند آدی.

گرمَن [آ] قالا (فا: حصار، دژ) (باخ: گرمک، یاراشیق معناسیندا).

گرمَناب جای germenab [آ] کلئیر ده جای آدی.

گرمنج germənc [آ] آتی توتماق اوچون گریمیش ایپ "گرمنج اولماسا بو آتی توتایلمه ریک" {گرمک+نج}.

گرمه ۴ germə [آ] ۱- گرمک ایشی و بیچیمی. ۲- [آ، بی] بیر

نوع یتگی آدی (فا: سنگنگ) vicias {یشر آدلاریندا یاراشیق

و بیر انله و قووما عاید اولماغی (بیر انله یاراشماغی)

گ گ	گ گ
گروک / گندی gëruk [آ] خوی دا کندی آدی {باخ: گرای}. گروگان giroqan [آ، ف] نئوتوق (فا: رهینه). pledge گره رش gërəş [آ] سالماس دا کند آدی. گره کن gërəkən [ص] لازیم اولان (فا: لزوم). necessary گره کنلر [آ] لازیم شئی لر (فا: ملزومات). supplies گره کیرجه [ظ] لازیم اولورسا (فا: عندا الضرورت). when گره کیرجی (if) necessary گره یی دوشونولمک [س] نئجه اولماسینی بیلیمک. گره یی کیمی [ظ] نئجه اولماسینی بیلدیرن سؤز. گره ییرجی لیک gerəyircilik [فلسفه] بو اینانجا گؤره هر حادثه و اولاین بیر گرکجه لر و وار و اگر همان سببلر و ندنلر ییغیشا همان حادثه یاراناجاق، بلیرله نیمجیلیک، دئترمینیسم (فا: دترمینیسم). determinism گره ییرسه (گره کیرسه) [ظ] لازیم اولورسا (فا: اگر). گره یینجه (گره کینجه) gerəyincə [ظ] گرگی کیمی، گرگینه گؤره، گرگی کیمی. گره ییرجی [ص] گرگی ییرجی لیک ایله ایلگی لی اولان، بلیرله نیمجی. determinist گری [باخ] گتری. گری [آ] اردبیل ده کند آدی. سالماس دا (گُل) داغ آدی. گریپ grip [باخ] قریپ. گریپ فروت [باخ] قریپ فروت. گریس qris [باخ] قریس. گریش geriş [آ] انسان آدی، باخ: گر + یش.^۷ گریلمک [بل] ۱- گرینمک، برک چکیلیمک "سازین تئل لری گریلدی". ۲- گرگین حالا گلیمک، گرگین لشمک "عصب لری شدتله گریلدی" (فا: محکم کشیده شدن). to reclaim {ت؛ گرمک + ایل + مک} گریلمه [آ] گریلمک ایشی tension, pull گریلمیش [آ] گریلمک ایشی ویا بیچیمی. گریلی [ص] گریلمیش اولان. گریلیش [آ] گریلمک ایشی ویا بیچیمی.	نشان وئیر و معناجا گؤزل یورد اولما مفهومیوندادیر}. گرمه [آ] اسفراین، لنگران (توغ)، اردبیل (چشمه)، کلئیر (دؤز، سنو، سخون) ده کند آدی نخجوان، دا (چتاق / چاتاق) چای آدی {باخ: گرمک: یاراشیق}. گرمه شوو [آ] ۱- کؤسو guelder rose ۲- [بی] بوزومتول و یومشاق گؤده سی، دایره وی یاپراق لاری اولان تیکانسیز بیتگی {گریلمیش + شوو} گرمیان اوغوللاری germiyan [آ] بیر تورک بوو^{۲۰۹}. گرمیج germiş [باخ] گرمنج. گرن gərən [آ] قورویونجا چاتلایان، گریلیب چاتلامیش توپراق گرنام gərnam [آ] مانه ده کند آدی. گرنشدریلیمک [س] گرنشمک ایشی گؤرولمک. گرنشمک gərənşmək [یوخودان دورما زمانی ویا بیر ایشدن یورولان زمان قوللارینی قالدیراراق کنشیمیش عضولاری حرکت گتیرمک (فا: خمیازه کشیدن). to stretch {بوکلمه گرمک سؤزوندن آلیناراق گرنش، کرنش شکلینده فارسجا یا گنجیدیر} گرنشمه [آ] اسنمه، (فا: خمیازه کشی). گرنوش [باخ: گرنشمک] تعظیم (فا: کرنش). گرنوش ائتمک [باخ: گرنشمک] تعظیم ائتمک (فا: کرنش کردن) گرنه gərənə [آ] زنجان: خوی (سویک) دا کند آدی. درگز ده (گرنی) چای آدی {گرمک دن}. گروچای geru [آ] نیر دا چای آدی {باخ: گرای}. گروچماغ geruçmağ [خ] گر + اوچماق؛ تورکمنلرین، تکه و توختامیش اویماقلاری اولوبابالاریندان^۷. گروخانه geruxana [آ] شبسترده داغ آدی {باخ: گرای}. گروس gerus [آ] میانا، ایمیشلی، شبسترده کند آدی {باخ: گر، گرای، گرمک؛ بو کلمه گرای طایفاسی آدیلا ایلگی اولمالیدیر، کلمه نین کؤکو باخمیندان گرمک، گرای و گردک سؤزلریله آتلانداش اولاراق گؤزل و یاراشیقلی یش معناسیندادیر، گرمک، گر + وز؛ گروز؛ گروس}. گروس داش [آ] شاهسون و قارداغ آتلینین بیر طایفاسیدیر (اوبالارندان: قارنوروزلو، قارالی، همراهلی، سیدلو)^{۳۰۸}.

گ گ	آذربایجان تورکجه سی	۱۷۰۴	ارک سۆزلوگو	گ گ
گريليم [gərilim] ۱- تانسون، گرگین لیک (فا:تنش). ۲-	اسدآباد (نک) دا داغ آدی، کیوی ده (گزور)، مرند (گزه- نق چایی)، خوی (ه-لان) دا چای آدی {باخ:گز}.		گزارش {باخ:رپور}.	
کی دیره نن گۆجه قارشی اولان گوج (فا:تنش). ۳-	الکتریکده ولتاژلاردا اولان فرقلی لیک، پتانسیل فرق لی لیگی (فا:پتانسیل).		گزاره [gezəfər] ۱- مرندده کند و چای آدی {باخ:گز+آوار}.	
گريليم اولچن [آ] گريليم مقدارینی اوّلچن آراج.	گريليم سیز [ص] گريليم لی اولمايان (فا:بدون تنش).		گزای [gezay] ۱- انسان آدی، باخ:گز+آیر.	
گريليم لی [ص] گريلیمی اولان (فا:تنش دار).	گریم [gərim] ۱- یؤن، جهت ۲- حجاب، اؤتانقاچلیق ۷.		گزدک [gəzdək] ۱- داغ تپه سینده دوزلوک و چؤکک یئر {باخ: گزمک}.	
گریم [qrim] {باخ: قریم.	گرینمک [gərinmək] [س،دهه] گرنشمک، یوخودان دورارکن قوللارینی و بدنینی چکه رک اسنهمک (فا:خمیازه کشیدن).		گزدیرمک [ل، سن] ۱- دولّاندیرماق، بیر یله گزه رک بیر سیرا شئی لری گؤسترّمک (فا:گرداندن). to take out for a walk ۲- بیر سیرا کلمه لرله مختلف افاده لی مُرکّب سؤزلر دؤزلدیر "ال گزدیرمک، گؤز گزدیرمک، حالوایا دارچین گزدیرمک".	
گرینمه [gərinmə] [آ] گرنشمه، اسنهمه (فا:خمیازه کشی).	گرینه گرینه [ظ] راحت لیک دویارق، دینچ لیک دویارق.		گزدیریش [آ] گزدیرمک ایشی ویا بیچیمی (فا:گردش بری، عمل گرداندن).	
گرینیش [آ] گرینمک ایشی ویا بیچیمی.	گرینیم [آ] چکیلیب اؤزناما (فا:تنش، کرنش). strain		گزر [gəzər] ۱- کیوی ده کند و خالخال داچای آدی {باخ:گز}.	
گروان [gəriwan] [آ] بجنورد دا کند آدی {باخ: گرای}.	گز [gəz] ۱- توفنگه باخیلان یاریق و کرتیک یئر، اویوق یئر (فا:مگسک). ۲- اوخون یا یا قویولان هاچا طرفی (فا:ته تیر). ۳- کز (فا:نوبت). {دهه؛ ت: ۱- اوخ گزی، اوخ'ون یا یا قویولان بؤلومو. ۲- سوّت'ون قاب دیینه یاپیشان حصّه سی. ۳- اپیک، بیر نوع چین قوماشی. ۴- نوبت، (گزیک وگزمکدن)؛ سن؛ بو کلمه گزمک (دولانماق) فعل ایله کؤکدش اولراق گزمه و آختارما آراجی نی و آماجی نی بیلدیریر، توفنگ و اوخ'دا باخیلان و هدفی آختاران کرتیگه دئییلیر، و گزمک، دولانماق و بو ایشی نجه یول گؤرمک آنلامینا باخارساق نوبت مفهومو اله گلیر، یئر آدلاریندا گز سؤزو بیر طرفدن باخیلان و قوروق یئرینه اشارت اولراق یئرین گزمه لی و دولانمالی اولدوغونو گؤسته ریر}.		گزرچار [gəzərcar] ۱- تیکان تپه ده داغ آدی {باخ:گز}.	
			گزرچی [ص] دایم گزمک ده اولان (فا:دوره گرد). hawker	
			گزرچیلیک [آ] ایشی دایم گزمک اولان (فا:دوره گردی). pedlary	
			گزرگی [آ،ص] سیار ساتیجی، چرچی، گزه رک ایشله ین "گزرگی ساتیجی، گزرگی فوتوقرافچی".	
			گزک [gəzək] {باخ: گزیک.	
			گزکره [gəzkərə] ۱- تا، تیکیتی ایشلرینده ایشله نن زنبه.	
			گزگین [gəzgin] ۱- چوخ گزن، سیّاح. ۲- انسان آدی: گزگینا لپ، گزگینای، گزگینبای، گزگینسو.	
			گزگین جی [آ،ص] گزه رک ایش گؤرن، سیار، گزیجی.	
			گزگین جیک [آ] گزگین جی اولما وضعیتی.	
			گزل [gəzəl] ۱- نار قابیغی (گنجیمشده بویاق اله گتیرمک اوچون ایشله نیردی) "گزل اللریمی قارالدیب"	
			pomegranate peel {دیواندا گز، سوّت و اوّن کیمی شیلرین قابلاما دیینه یاپیشیب قالان حصّه سینه دئییلیر	

گزنه گئش [gəznə] [آ] ضیا آباد و اؤرمیه ده کند آدی {باخ: گزمک}.	محتماً اونا باغلیدیر.
گزنه گئش [gəznəkəş] [آ] اؤرمیه ده کند آدی {باخ: گزمک}.	گزل له مک [ل] گزل سویوندا بویاماق، نار قاییغی سو ایلہ رنگ له مک.
گزه گز [gəzhagəz] [ظ] دایم گزه رک، سورک لی گزه رک	گزلر [gəzlər] [آ] نشانجی، اییی آتیجی.
walk constantly/ continually	گزللر [gəzəllər] [آ] میانا دا داغ آدی {باخ: گز}.
گزه گزه [ظ] گزه رک، دولانا دولانا. walking	گزلنمک [gəzlənmək] [بل] بیر هدف وؤرولماق اوچون نشانلناماق، هدف لنمک (فا: نشانہ گرفته شدن).
گزه له مک [س] گزینمک.	گزله مک [ل، باخ: گز] ۱- بیر آماجی وؤرماق اوچون نشانلماق، آماجلاماق (فا: نشانہ گرفتن). ۲- آغاج ویا
گزه لی/ گزلی [gəzəli] [ص] گزل رنگی، نار قاییغینا بنزر رنگی اولان {گزل سوو}.	تاختا کیمی شئی لرین اؤستونده هاچا آچماق، هاچالماق.
گزه نگی [gəzənəgi] [آ، دا] بیر نوع پاس، بادام آغاجی نین توتو لدوغو بیر نوع خسته لیگ (فا: نوعی آفت درخت بادام).	گزلیک [gəzlik] [آ] بالاجا قادین پیچاقی، بالاجا پیچاق (فا: نوعی چاقوی کوچک). {ت، سن؛ داشینا بیلمه سی و
گزه نه [gəzənə] [آ] باخ: گنجی تیکانی، گنجی اؤتو، گنجیتگن (فا: گیاه گزنه) {فا: گزیدن}.	گزله بیلمه سی اوچون گزمک سؤزوندن آلینما لیدیر}.
گزه وید [آ] اوغوز- قینیق یوناعا دیدیر آدی (م ۱۶ جی قرن) ۲۲۵.	گزم [gəzəm] [باخ: گزن].
گزه یین/ گزه گن [gəzeyən] [ص] ۱- گؤنشن چئوره سینده دولانان و ایشیغین اوندان آلان کۆره لر (فا: سیاره). ۲- چوخ گزن، گزمه یی چوخ سئون، ائوده قاراتا پمایان (قادین و هر کس)، دولانان، گزجی (فا: سیار) traveller {ت: گزیک} ۱- نوبت، ۲- جسارت}.	گزمک [gəzmək] [س] ۱- دولانماق، سئیره چیخماق، ایلنمک اوچون ویا واخت گنجیرمک اوچون آددیملاماق "خیابانلاری گزیریلر، اؤلکه لری گزمک" (فا: گشتن). ۲- آختاراراق هر یثره باخماق "کتابلارین آراسینی گزدی آما تاپاییلمه دی". ۳- گنجیمک، اؤتمک "آی گزر ایل دولانار شنبه دؤشر نووروزا". ۴- آشکار اولماق، گؤرونمک "دوداغیندا تبسم گزیردی". ۵- بیر سیرا کلمه لر له مختلف افاده لی مرکب سؤزلر دؤزلدیر "دیل لرده گزمک، الدہ گزمک، کنار گزمک". {ت، سن؛ گز/ گشت شکلینده فارسجادا ایشله نیر}.
گزه ینتی [gəzeyənti] [ص] کؤچن، کؤچه بی، دایم بیر یثردن باشقا یثره حرکت ائدن (فا: زیاد گردنده، کوچنده).	گزمین [gəzmən] [آ، ص] توریست، سیاح، گزه یین.
گزه ین لیک [gəzeyənlik] [آ] گزه یین کیمسه نین خاصیتی.	گزمه [gəzmə] [آ] ۱- گزمک ایشی، گزیتتی، دولانما (فا: تفرج) ۲- گنجه لری بیر یثری قورویان کیمسه (فا: شبگرد).
گزی [gəzi] [آ] ۱- دولانیب ایلنمه، هاوا آلما (فا: سفر).	گزله لی [ص] دولانما لی. worth visiting
travel (ling) ۲- گزیب هاوالانما یثری، هاوا آلانی.	گزن [gəzen] [آ] گؤن کسمک اوچون ایتی آلت، باشماق، کسمک اولان اوچون ایتی پیچاق (فا: نوعی چاقوی چرم بری) {باخ: گز، گزلیک}.
گزیب توڑماق (آ) [ص] چوخجا گزمک دولانماق.	گزن ۲ [آ] گنجه لری گزه رک کنشیک وئرن (فا: شبگرد).
گزیب دولاشماق/ گزیب دولانماق [آ] گزمک.	گزنه [night watchman] {باخ: گزمک}
گزجی [ص] گزه یین جی، گزمک ایشینی گؤرن، گزن، دولانیب ایلهنن (فا: سیاح). tourist	
گزجی لیک [آ] گزجی اولما وضعیتی (فا: سیاحت).	
گزیش [آ] گزمک ایشی ویا بیجیمی (فا: سیر).	
گزیشمک [ل، سن] بیر لیکده گزمک "آچیق هاوا دا گزیشیریلر" (فا: باهم سیر کردن). to take a walk	
گزیشه گزیشه [آ] گزه رک.	

گ گ	آذربایجان تورکجه سی	۱۷۰۶	ارک سۆزلوگو	گ گ
گزیک gəzik [آ] سیرا، نوبت {ت <گزیک> ۱-نوبت ۲-جسارت}	گزیلمک gəzilmək [یل] گزیمک ایشی گؤرولمک.		باسان شکلینده کله اؤستونلوگو آندیریر ^{۸۸} .	گلبری gelberi [آ] کؤسو، اوجاقدا کؤمورو و اودو چکیمک
گزیلیش [آ] گزیلمک ایشی ویا بیچیمی.	گزینتی gəzinti [آ] ۱-گزمه، دولانما (فا:گردش) walking		اؤچون اؤزون دمیر آراج، بیر نوع دئیمیق، آغاج دالارینی بۇداماق اؤچون اولان و باشیندا آغزی آیری دمیر اولان اؤزون آغاج {دانیشیق دیلی اولاراق گل و بری سۆزلریله دوزلمیش کلمه اولمالیدیر}.	گلنیرمک [ل] گتیرمک.
۲-اوتاق لاردا چاپی نین آچیلدیغی آرالیق. ۳-بکچی نین دولاندیغی و قورودوغو بیر آرالیق. ۴-چالقی دا ایلکل پارچادان قاباق چالینان یانال موزیک "پیش در آمد موسیقی".	۵-گزمگی چوخ سئون، گزه ین، وقتی نی گزمکله گنجیرن. گزینتی یئری [آ] گزیمک اؤچون بللی اولان یئر ویا بۇ لگه.		گلدی [آ] گله جک، استقبال ^۷ .	گلدیکجه [باخ] گتدیکجه، یئری گلدیکجه: یئری دوشدو کجه "یئری گلدیکجه دئییه رم".
گزینمک دولاشماق، گزیمک to walk	گزینیش [آ] گزینمک ایشی ویا بیچیمی، گزینتی (فا:گردش).		گلدی گئدر [ص] گنجیجی، قالیجی اولما یان.	گلدی گئدرگی [باخ] گلدی گئدر.
گزینیشمک [قا] بیر لیکده گزینمک، دولانماق.	گزی یازی سی [آ] گزیمی لرین یازدیق لاری و بیر بۇ لگه نین یاشایشی بیچیم لرینی گؤسته رن کتاب (فا:سفرنامه).		گلر gəler [آ] خوی دا کند آدی.	گل سنه [ادات] آرزو، دعوت و مصلحت معناسیندا ایشله نیر "آی اوغلان گل سنه بیر آرزو گتیریم".
گزجی gəjci [ص] گچ پیشریب دوزلدن.	گسدو gəsdü [آ] ساوه ده داغ آدی {باخ: گز}.		گلشن راز gölşən e raz [آ] باخ: شبستر.	گلشنی تیریزی gölşəni [یازار] آذربایجان شاعری اولاراق
گسک gəsk [آ] سبزوار، بیر جند ده کند آدی {باخ: گز}.	گوسابا gəşəbaba [آ] مرند ده داغ آدی {باخ: کوسا}.		گلشهری gölşəhri [یازار] هـ ۷ جو یوزیلده یاشایاراق	تورکجه شعر لری واردیر (فا:~) ^{۱۴۱} .
گشت gəşt [آ، فا] گزمه، دولانما، سیئر (فا:سیروسفر) {باخ: گز}.	گشتاز gəştaz [آ] ماکی دا کند آدی.		گلک gələk [آ] گلیک، خلیفه، سونراکی؛ اؤزبکلرین، قونرات و قانچاکلی اویماقلاری اولوبالاریندان ^۷ .	تورکجه شعر لری واردیر (فا:~) ^{۱۴۱} .
گگیردک [آ، سن: ۱-غضروف، ۲-خیرتدک] باخ: قیغیرداق.	گگران gəgeran [آ] لنگران، دا کند آدی ^{۲۴۰} .		گل گنج [آ] گلیب گنچن، گنجیجی "گلگنج بیر مسافر".	
گگلی gəgəli [آ] آغسو، دا کند آدی ^{۲۴۰} .	گل [ف] گلمک فعلینین بویروق وجهی (فا: بیا). come thou		گل گنجیجی / گل گنجیجی [آ] گلیب گنچن، گنجیجی.	
گل آشاغی gəl aşağı [آ] ماکی دا کند و داغ آدی.	گلالی / گل عالی gəlalı [آ] ماکی دا کند آدی.		گل گل [آ] بیر یئره چاغیرماق اؤچون دئییلن سۆز، چاغیرما.	
گلادیاتور qladiyator [باخ] قلا دیاتور.	گلانسو qlasnost [باخ] قلاسنوست.		گل گل ائله مک [ل] الین ترپه ده رک چاغیرماق، دعوت ائتمک.	
گلاسیولوژی qlasiyoloji [باخ] قلاسیولوژی.	گلامر زجای / قوروچای kəlamərzə [آ] میانا دا چای آدی.		گللاهی / کلاهی [ظ] اؤزباشینا، سربست "آتی ~ بورا خماق".	
گلا یول qlayol [باخ] قوزقون قیلیجی، قلا یول.	گلباشان gəlbasan [آ] میانا دا کند آدی {محملا کل		گلمبه gələmbə [آ، دا] قویون یاتاغی ^۲ .	
			گلمز [ص] گئدر گلمز کیمی سۆزلرده قاییتما یان معناسیندا.	
			گلمک gəlmək [س] ۱-حرکت ائندهرک بیر یئره وارماق و یتیشمک، چاتماق، یاخین لاشماق، وارماق "ئوه گلدی، یاز گلیر". ۲- to come گؤرونمک، اوخشاما، تصوّر	

گ گ	آذربایجان تورکجه سی	۱۷۰۷	ارک سۆزلوگو	گ گ
اندیلیمک "اؤزاقدان دؤیوش آسان گلر". ۳-چکی سی	اندیلیمک "اؤزاقدان دؤیوش آسان گلر". ۳-چکی سی		گلن گئندن [آ] ۱-توفک لرده فیشنگی آتماغا آماده ائندن آلت	گلن گئندن [آ] ۱-توفک لرده فیشنگی آتماغا آماده ائندن آلت
اولماق، آغیر لیغی بللی اولماق "بۇ یشمیش لر نئچه کیلو	اولماق، آغیر لیغی بللی اولماق "بۇ یشمیش لر نئچه کیلو		(فا: گلنگدن). ۲-گلنلر، بیریرته گلیب گئندن، گلیب	(فا: گلنگدن). ۲-گلنلر، بیریرته گلیب گئندن، گلیب
گلدی". ۴-[مج] ائولنمک "گۆره سن آلاسه بۇ قیز منه	گلدی". ۴-[مج] ائولنمک "گۆره سن آلاسه بۇ قیز منه		گلوان gelvan [آ] سؤلدوز دا کند و چای آدی {گل+بان}.	گلوان gelvan [آ] سؤلدوز دا کند و چای آدی {گل+بان}.
گلرمی؟". ۵-اویقون اولماق "بو پالتارسیزه گلیر"	گلرمی؟". ۵-اویقون اولماق "بو پالتارسیزه گلیر"		گلوبال qlobal [باخ] قلوبال.	گلوبال qlobal [باخ] قلوبال.
(فا: آمدن). ۶-داخل اولماق، گیرمک "ایچری گل". ۷-	(فا: آمدن). ۶-داخل اولماق، گیرمک "ایچری گل". ۷-		گلولان gelulan [آ] بانه، سقز، یوکان دا چای آدی.	گلولان gelulan [آ] بانه، سقز، یوکان دا چای آدی.
بعضی کلمه لرله بیرلیکده جوت لشمه یه مثیل ائتمک	بعضی کلمه لرله بیرلیکده جوت لشمه یه مثیل ائتمک		گلوله qlule [باخ] گؤلله.	گلوله qlule [باخ] گؤلله.
معناسیندا ایشلنیر "کله گلیمک، تکه یه گلیمک". ۸-خمیر	معناسیندا ایشلنیر "کله گلیمک، تکه یه گلیمک". ۸-خمیر		گل هاگل gelhagel [آ] آردی کیسیلمه دن، اؤزون یول گله رک	گل هاگل gelhagel [آ] آردی کیسیلمه دن، اؤزون یول گله رک
کلمه سیله بیرلیکده آجیماق خمیر یتیشمک مفهوموندا	کلمه سیله بیرلیکده آجیماق خمیر یتیشمک مفهوموندا		"گل هاگل کنده چاتدیلار".	"گل هاگل کنده چاتدیلار".
ایشلنیر "خمیر گلدی". ۹-بیر آدین چیخیشلیق حال ایله	ایشلنیر "خمیر گلدی". ۹-بیر آدین چیخیشلیق حال ایله		گله جک gelacak [آ، ص] ایلری ده اولان، گلمه سی گؤزله نن،	گله جک gelacak [آ، ص] ایلری ده اولان، گلمه سی گؤزله نن،
بیرلیکده بیر شئین قایناق یثرین گؤسته ریر، تۆره مک،	بیرلیکده بیر شئین قایناق یثرین گؤسته ریر، تۆره مک،		هله گلمه میش اولان زامان (فا: آینده). future	هله گلمه میش اولان زامان (فا: آینده). future
نشأت تاپماق "بۇ سؤزون کؤکو سوئر دیلیندن گلیر". ۱۰-	نشأت تاپماق "بۇ سؤزون کؤکو سوئر دیلیندن گلیر". ۱۰-		گله جک ییلیمی [آ] گله جگه عاید اولان ییلیم، گله جک ده	گله جک ییلیمی [آ] گله جگه عاید اولان ییلیم، گله جک ده
قوشولماق، بیرلشمک "اک لر سؤزون سونونا گلیر". ۱۱-	قوشولماق، بیرلشمک "اک لر سؤزون سونونا گلیر". ۱۱-		اولان ایشلریله اوغراشان ییلیم.	اولان ایشلریله اوغراشان ییلیم.
آخارق جریان ائتمک "آرخدان سؤ گلیر". ۱۲-امر	آخارق جریان ائتمک "آرخدان سؤ گلیر". ۱۲-امر		گله جکی [آ] گله جکیلیک یانلی سی، فوتوریست.	گله جکی [آ] گله جکیلیک یانلی سی، فوتوریست.
فورماسیندا خطاب دعوت و چاغیریش معناسیندا ایشلنیر	فورماسیندا خطاب دعوت و چاغیریش معناسیندا ایشلنیر		گله جک چی لیک [آ] گله جگه چوخ اؤنم وئرن و اؤنو ساوؤنان.	گله جک چی لیک [آ] گله جگه چوخ اؤنم وئرن و اؤنو ساوؤنان.
"گل بۇرایا". ۱۳-گلدیکده شکلینده ایشلنن بیر شئین	"گل بۇرایا". ۱۳-گلدیکده شکلینده ایشلنن بیر شئین		گله جک زامان روایتی [آ، دیل ب] تام گله جک زامان، کامل گله-	گله جک زامان روایتی [آ، دیل ب] تام گله جک زامان، کامل گله-
حاققیندا تاکید مفهومو وئیرر "بۇ مسأله یه گلدیکده". ۱۴-	حاققیندا تاکید مفهومو وئیرر "بۇ مسأله یه گلدیکده". ۱۴-		جک زامان (فا: وجه زمان کامل). fuature perfect tense	جک زامان (فا: وجه زمان کامل). fuature perfect tense
بیر سیرا کلمه لرله مختلف افاده لی مُرکب سؤزلر	بیر سیرا کلمه لرله مختلف افاده لی مُرکب سؤزلر		گله جک زامان شرطی [آ، دیل ب] شرطی گله جک زامان	گله جک زامان شرطی [آ، دیل ب] شرطی گله جک زامان
دؤزلدیر "گۆزه گلیمک، مثیدانا گلیمک، دیله گلیمک، جانا	دؤزلدیر "گۆزه گلیمک، مثیدانا گلیمک، دیله گلیمک، جانا		(فا: وجه شرطی زمان کامل). future subjunctive	(فا: وجه شرطی زمان کامل). future subjunctive
گلیمک، هیجانا گلیمک، آغلینا گلیمک، سؤزه گلیمک".	گلیمک، هیجانا گلیمک، آغلینا گلیمک، سؤزه گلیمک".		گله جک زامان فعلی صفت [آ، دیل ب] آد و صفت له دؤزه لن و	گله جک زامان فعلی صفت [آ، دیل ب] آد و صفت له دؤزه لن و
{سومرجه «گن»؛ ت، سن؛ یو کلمه دن فارسجادا گلن گدن	{سومرجه «گن»؛ ت، سن؛ یو کلمه دن فارسجادا گلن گدن		گله جک زامان معناسی وئرن کلمه، تورکجه ده "اجک،	گله جک زامان معناسی وئرن کلمه، تورکجه ده "اجک،
و اؤزگل کلمه لرینه اشاره ائتمک اولار}.	و اؤزگل کلمه لرینه اشاره ائتمک اولار}.		سی "اک لر یله دؤزه لیر" آلاچاقان، من بیله سی قاییداجاق	سی "اک لر یله دؤزه لیر" آلاچاقان، من بیله سی قاییداجاق
گلمه gelme [آ] ۱-گلیمک ایشی. ۲-یثر لی اولماییب اوزگه	گلمه gelme [آ] ۱-گلیمک ایشی. ۲-یثر لی اولماییب اوزگه		(فا: صفت فعلی زمان آینده، وجه وصفی). participle	(فا: صفت فعلی زمان آینده، وجه وصفی). participle
یئردن گلن، یاد، اؤزگه، قریب.	یئردن گلن، یاد، اؤزگه، قریب.		گله جک زامان گؤرونومو [آ، دیل ب] گله جک زامان اکی آلمیش	گله جک زامان گؤرونومو [آ، دیل ب] گله جک زامان اکی آلمیش
گلمه [آ] آستانا(=قارداش)؛ زرداب دا کند آدی ۲۴.	گلمه [آ] آستانا(=قارداش)؛ زرداب دا کند آدی ۲۴.		فعل له بیر یاردیمجی ویا باشقا فعل له اورتایا چیخان و	فعل له بیر یاردیمجی ویا باشقا فعل له اورتایا چیخان و
گلمیش [ص] گلمه (فا: آمده). come	گلمیش [ص] گلمه (فا: آمده). come		نیت مفهومو وئرن بیر گؤرونوم "گنده جک اولماق".	نیت مفهومو وئرن بیر گؤرونوم "گنده جک اولماق".
گلمیش گنجیمیش [ص] بوگونه قدر گلیب گنچن.	گلمیش گنجیمیش [ص] بوگونه قدر گلیب گنچن.		گله جک گون [ظ] یارین، صاباح (فا: فردا). tomorrow	گله جک گون [ظ] یارین، صاباح (فا: فردا). tomorrow
گلن [ص] گلیمک ایشینی گؤرن، قوناق "نئچه نفر گلن وار".	گلن [ص] گلیمک ایشینی گؤرن، قوناق "نئچه نفر گلن وار".		گله خانا [آ] مرند ده کند آدی {گلینن ائو}.	گله خانا [آ] مرند ده کند آدی {گلینن ائو}.
گلن آغام گندن پاشام [دئیم] حکومت و بؤیوک باشلیق هر	گلن آغام گندن پاشام [دئیم] حکومت و بؤیوک باشلیق هر		گله دام geladam [آ] سالماس دا کند آدی.	گله دام geladam [آ] سالماس دا کند آدی.
کیمه اولورسا اولسون منه فرق ائتمز آتلامیندا بیر سؤز.	کیمه اولورسا اولسون منه فرق ائتمز آتلامیندا بیر سؤز.		گله سر [آ] گلیر لی و وئیرم لی یئر {گلیمک سؤزوندن}.	گله سر [آ] گلیر لی و وئیرم لی یئر {گلیمک سؤزوندن}.
گلن اوجا [آ] بؤیوک آتلی، اوغلان آدی (فا: نام پسر).	گلن اوجا [آ] بؤیوک آتلی، اوغلان آدی (فا: نام پسر).		گله سن گوره سن [آ] خیایو دا کند آدی.	گله سن گوره سن [آ] خیایو دا کند آدی.
گلنج داغ galenc dag [آ] مرند ده داغ آدی.	گلنج داغ galenc dag [آ] مرند ده داغ آدی.		گله سی galesi [آ] کلنیر ده کند آدی.	گله سی galesi [آ] کلنیر ده کند آدی.
گلن گنچن / گلیب گنچن [ص، آ] گلیب گئندلر.	گلن گنچن / گلیب گنچن [ص، آ] گلیب گئندلر.		گله لی [ظ] گلیمشکن، گلن دن بری.	گله لی [ظ] گلیمشکن، گلن دن بری.
گنگندر حسن آباد [آ] میانا دا کند آدی.	گنگندر حسن آباد [آ] میانا دا کند آدی.			

گ گ	آذربایجان تورکجه سی	۱۷۰۸	ارک سۆزلوگو	گ گ
گله مه [آ، دا] ایکی ایل سورولمه ین یوش تارلا ^۲ .	آلینان وثرگی.			
گله نک gələnək [آ] بیر توپلومدا اولان عنعنه، عرف، رسم و سنت، اسکی دن قالما توره لر (فا: عرف). custom	گلیسرین glisirin [یو] یاغلاردان اله گلن و تکنیکا و عطریات اورتیمینده ایشله نن و دادی شیرین تهر برک ماده.			
گله نک لشدیرمک [ل] گله نک حالینا گتیرمک.	گلیش گئدیش [آ] گل گئت، گئدیش گلیش.			
گله نک لشمک [س] گله نک حالینا گلمک.	گلیش gəliş [آ، ت] ۱- گلمک ایشی، گلمه. ۲- صحنه اثرلرینده پرده نین بیر حصه سی.			
گله نکچی [ص] گله نک لر باغلی اولان، گله نک لر دیر وثرن، اسکی گلنک لر چوخ اؤنم وثرن اینانچ و اؤیره تی (نظریه) (فا: سنن). customs	گلیشدیرمک gəlişdirmək [ل] گلیشمه سینه یول آچماق (فا: توسعه دادن).			
گله نکچیلیک [آ] گله نک لر ی ساوؤنما گؤروشو.	گلیشدیریجی [ص] گلیشدیرمه اؤزل لیگی اولان.			
گله نک سل لشمک [س] گله نک سل وضعیتینه گلمک.	گلیشدیریلیمک [بل] گلیشدیرمک ایشی گؤرولیمک (فا: پیشرفت داده شدن).			
گله نک سل [ص] گله نک له ایلگی لی، گله نگه دایانان شئی.	گلیشدیریم [آ، سینما] گلیشدیرمک ایشی.			
گله نک لی [ص] گله نک اولان، گله نک لر دایانان.	گلیشگین [ص] گلیشمیش اولان، متکامل.			
گله وان gələvan [آ] مرند ده کند آدی {گل +ه +بان}.	گلیشمک gəlişmək [س] قاباغا گتتمک، بؤیومک، آفاق توتماق (فا: پیشرفت کردن). to progress			
گله یین gələyən [آ، ص] ۱- آنا ایرماغا قاریشان آخار سو. ۲- هئریک، سؤرولوب بیر ایکی ایل اکیلمه میش قالان یوش تارلا (اکین یثری) (فا: آیش).	گلیشمه [آ] بؤیومه، ایلرله مه، قاباغا گتتمه، انکشاف، تکامل (فا: پیشرفت). Progress, development			
گلیب جاتماق [س] یئتیشمک. to arrive	گلیشمیش [ص] قاباغا گتتمیش، توسعه تاپمیش (فا: پیشرفته). advanced			
گلیب چیخماق [س] یئتیشمک.	گلیشن [آ، تورکمنجه] گلیشیکیلی (فا: شیک و ظریف).			
گلیب گئچمک [س] رد اولماق. to come and to pass	گلیشی گؤزل [ظ] خوشا گلن سؤز. accidental			
گلیب گئچیجی [ظ] قیسا سوره لی اولان.	گلیشیگ / گلیشیکیلی [آ، تورکمنجه] ظرفیلیک (فا: ظرفیت).			
گلیب گئدن [باخ] گلن گئدن.	گلیشیم [آ] گلیشمه، بؤیومه، ایلرله مه، قاباغا گتتمه، انکشاف، تکامل (فا: پیشرفت). grwth, projection			
گلیر gelir [آ] قازانچ، اله گلن شئی، قازانیلان هر شئی، چیخار (فا: درآمد). income, profit, return	گلیک gəlik [آ] خلف، خلیفه، سؤنراکی [خ] اؤزبکلرین، قونرات و قانچاکلی اویماقلاری اؤلویابالاریندان ^۷ . ۲- [تا] اؤشاق آفاق قابی سی.			
گلیر چیخار [آ] قازانچ و گئدر income and expenditure	گلیک gəlikli [آ] خلف، خلیفه، سؤنراکی [خ] اؤزبکلرین، قونرات و قانچاکلی اویماقلاری اؤلویابالاریندان ^۷ . ۲- [تا] اؤشاق آفاق قابی سی.			
گلیر داغیلیمی [آ] بیر اؤلکه نین توپلام گلیرینین او اؤلکه بؤلوم و بیرئی لری آراسیندا یاییلیب داغیلما سی.	گلیک gəlik [آ] سالماس دا کند آدی {گلیشن یثر}.			
گلیر سیز [ص] گلیری اولمایان، قازانچ سیز. unprofitable,	گلیکلی gəlikli [آ] خلف، خلیفه ^۷ .			
گلیر سیز لیک [ص] قازانچ سیز لیک. unprofitableness	گلیم gəlim [آ] آرتم، وثریم، قازانچ، گلیر.			
گلیر قاینای [آ] گلیر وقازانچ گلمه یثری.	گلیملی [ص] آرتم لی، وثریم لی (فا: پرحاصل). profitable			
گلیر گئدیر [آ] قازانیلان وخرجه نن پارالار.	گلین gəlin [آ] ۱- ائوله نن و توی ائيله یین قادین (فا: عروس). bride			
گلیر لی [ص] قازانچ لی profitable				
گلیر لی لیک [ص] قازانچ لی لیک profitability				
گلیر وثرگی سی [آ] گلیر لر باغلانان وثرگی، گلیر لردن				

گ گ	گ گ
گلین جیک بیتگی سی، خاشخاش و قیرلانتیج اوتو کیمی بیر بیتگی سوو (فا: تیره خاشخاش، تیره کوکنار). papaveraceae گلین چیچکی [آ، بی] زنبق (سوسن) سولاردان چیچک لری یئددی پارچالی چان بیچیمینده و رنگلی چیچک لی سوغانلی و اوتسوو بیر بیتگی (فا: نوعی گیاه). گلین حامامی [آ] گلین اوچون حامامدا دؤزنله ن تۇرن. گلین دؤنو [آ] گلین اوچون تیکیلن گئییم و پالتار. گلین ساچی [آ، بی] کۆسکوت نؤعوندان آغ و ساری سوو ایپ کیمی یاپراقسیز انگل بیر بیتگی (فا: نوعی گیاه). گلین فنری [آ، بی] قوش کیرازی (فا: نوعی گیاه). frillaria impesrialis گلین فایتاران [آ، دا] بیر نوع اوژون بۇرون چاریق. گلین قوشاگی [آ، دا] باخ: گۆی قوشاگی. گلین قوشو [آ، دی] بیر نوع تارلا قوشو (فا: نوعی پرند). Otocoris pencillatus گلین قیز [آ] ۱- قیز گلین، گنج قیزلار و گلین لر. ۲- گنج قیزلاری سسله مک اوچون بیر عنوان. گلین کۆچمک [س] اره گنتمک، ائولنمک. گلین گنتمک [ل] ائولنه نیب اره گنتمک. گلین کۆرهمه سی [آ] تازا گلینین عایله عضولری و یئنی قوهم لارلا تانیش اولما مراسیمی. گلین گلین [آ] قیزلارین گلین جیک له اوینادیقلاری اوپون. گلین گولو [باخ] ساری توپوز. گلینلیک [آ] ۱- گلین اولما وضعیتی (فا: م عروس بودن). ۲- گلین اوچون تیکیلن گئییم و پالتار (فا: لباس عروس). گلینلیک ائتمک [آ] عایله ایچینده گلین کیمی سایقی گؤسترمک. گلینلیک چاگی [آ] ۱- گنج قیزلارین ائولنمه چاگی و دؤنمی. ۲- گلین اوچون، گلینه عاید. گلینلیک چی [آ] گلینلیک گئییمی تیکن ویاساتان. گلینمک [س] گلیمک ایشی گؤرولمک. گلین مۇغامی (بايات شیراز مۇغامی) [آ] بو مۇغام آذربایجان موسیقی سینین اصلی دسگاهلاریندان تانیینر و گۆشه لری بولاردان عبارتدیر: گۆتورگه یاگیریش (درآمد)، ایکینجی	(قاریسی)، بیر عایله فردی ایله ائوله نهرک او ائوله گلن خانیم "حسن بگین گلینی". ۳- چوخ بزک لی، گؤزل، گلین جیک "گلین کیمی دیر" {ت، سن؛ گلیمک+ین}. گلین [آ] گئرمی (بولاق)، اربیل (قیشلای)، مرند (قه) ده کند آدی. میانا دا (دش) داغ آدی. گلین آتلاندی (آنداندی) [آ] توی لاردا گلینین آتا ائویندن چیخب آتا مینمه سی مراسیمی ووب مراسیمده چالینا هاوا. گلین آلماق [ل] ائولنمک، گلین گتیرمک. گلین ائتمک [ل] بیر قیزی ائولندیرمک. گلین اوئاغی [آ] ۱- توی گونو گلین له بگ اوچون آیریلیب بزه دلمیش اوتاق. ۲- بزکلی و قشنگ اوتاق. گلین اوئو [آ، بی] بادیمجان گیللردن قیرمیزی و دادی مئخوش، سورونگن گؤوده لی، ادرار سورودورجو، چوخ ایللیک بیتگی، گؤوی فنری (فا: گیاهیست). phjsalis alkakengi گلین اولماق [ل] ائولنمک. گلین بۇجگی [باخ] اوغور بۇجگی. گلین باجی [آ] گنج گلینه قوهملاری نین طرفیندن وئرلن آد. گلین باردای [آ] شربت ایچمک اوچون اوئل قاب، ایچکی قابی گلین بارماغی [آ، بی] اوژن دانالی بیر اوژوم نوعو. گلین بوغان [آ، بی] ایری و اوژونسو گیلله لی اوژوم نوعو. گلین تئلی [آ] گلین لرین باشینا تاخیلان پارلاق تئل. گلین تورو [آ] گلین اوچون تیکیلن گئییم و پالتار. گلینجه [ظ] گله رک. as regards گلینجیک [آ، دی] ۱- سانسارگیلردن، اینجه اوژون یاپی لی، اوژون چنه لی کیچیک بیر حئیوان، گلین خاتین mustela niralis ۲- [آ، بی، سن] داغ لاله سی، قیر چیچگی، یالین قیر و تارلالاردا یئشین قیرمیزی، اوتسوو بیتگی، بیر نوع لاله گولو (فا: نوعی لاله) papaver rheoas ۳- قولچاق، گلین کیمی اویونجاق (فا: عروسک) doll ۴- آریاجیق، ایلاجیق، چیان. گلینجیک بالیغی [آ، دی] ایلان بالیغینا بنز، بوغلو، اتی یئیهله بیلن بیر بالیق (فا: نوعی ماهی). Mustela tricirrata گلینجیک گیلر [آ، بی] آیری تاج یاپراقلی، ایکی چنگ لی،

گمیر قلمش [باخ] گمیر یلمیش.	گۆتورگه، اوچونجو گۆتورگه، تمل (مايه)، ینیش
گمیر قلمک [باخ] گمیر یلمک.	یوخوش (فراز و نشیب)، عناد، اصفهانک، بایات اصفهان،
گمیر قلمک [ل] گمیر مک.	بایات شیراز، قووشما (ترکیب)، ابوالجب، جعفریه،
گمیر چک / گمیر چک gəmirçik [آ] ۱- قیغیرداق، بورون و	خاوران، آذربایجان، بایات کورد، حاجیونی، گیلئی (گلایه)،
قولاق کیمی اورقانلاردا اولان سۆمۆکدن یوشاق بۆلوم	دشتی، مهدی ضرابی، قاتار، بایاتی، عاشق کش، نیریز،
(فا: غضروف). ۲- آت و ائششگین بورون دئشیک لرینده	داوددی و عزال (هوندور)، تمله آیاق. (فا: بایات شیراز).
عمله گلن کسلیب آتیلماقلا معالجه اندیلن بیر نوع شیش.	گلین هاواسی [آ] گلینی قیز ائویندن آلیب اوغلان ائوینه
گمیر دک [آ] قویروغون ایسکیلتی و چاتی سی {سن: غضروف؛	گۆتورنده چالینان اؤزل هاوا.
باخ: گمیر مک}.	گم gəm [آ] قوزو و بیزوون ائالارینین سۆتونو اممه مه‌سی
گمیر گن gəmirgən [آ، دی] کسجی دیشلری چوخ ایتی و	اوچون آغیزلارینا ووزولان آغیزلیق (دیش دیش بیر
گلیشمیش اولان حیوان (فا: جونده). chewing	وسيله)، آتی یؤتمک اوچون اوئا باغلانان آغیزلیق
گمیر گن لر [آ، دی] داواشان، کیرپی، سیچان و قوندوز کیمی	(فا: دهنی اسب) {سن: آت آغیزلیغی؛ باخ: گمیر مک}.
کۆپک دیشلری کسجی اولان ممه لیلر تاقیمی، گمیریجی لر.	گمان [باخ] گۆمان.
گمیر مک gəmirmək [ل] برک بیر شئی دیشله آزار آزار	گملنمک gəmlənmək [س] ۱- آغزینا گم ووزولماق ۲- بیر
قوپارماق، آغزی ایله کسب تۆکمک (فا: به دندان کشیدن).	ایشده آشیری ایستک و داوانیشلار انگل اولونماق
to gnaw a bone ۱- ت <کومۆرمک، کمرۆشمک> دیواندا	گمله مک [ل] ۱- قوزو و بیزوون آغزینا گم وورماق. ۲- بیر
ایشلنن جمله لردن بو کلمه نین معناسی بیر شئی آرجا	ایشده آشیری ایستک و داوانیشلار انگل اولماق.
سییرماق و اؤزدن گۆتورمک مفهومدا دوشونولور، و بۆ	گمه gəmə [آ، دا] ۱- درزین یاری سی، یاریم درز "گمه
مفهوما دایاناراق بیر سیرا کلمه لر اله گلیر، گمیر دک	باغلاماق". ۲- کچیچک اوت تایاسی، تایاجیق. ۳- [تا] بیر
(یوشاق اولاراق سییریلیب گوشه ن سۆمۆک)، گم	نوع بۆیوک سیچان.
(قوزونون آغزینا باغلاناراق اینگین دریسینین سییریلما سینا	گمی gəmi [آ] قایق دان بویوک سودا اؤزن داشیت (فا:
سبب اولوب و قوزونون اممه سیننه مانع اولان شئی، بو	کشتی) ship {ت <گمی، گیمی>، سن <کیمه>؛ باخ: گمیر مک}.
آلت تدریجا آت آغیزلیغی یثرینده ایشله نیب و بۆ آلتین	گمی بره [باخ] گمی.
شکلینه باخارساق گم <کمر و کمند سۆزلری اورتایا	گمی بئیک [آ] فیلاتاراق گزه یین چئوره سینده دۆلانا، و
چیخیر)، ائله سانیلیر کی کمر و کمند کلمه لریده بۆ مفهوما	مختلف آراشدیرمالار اوچون اؤزل جاهازلارلا تجهیز
دایاناراق اله گلیدیر و بۆ آلت اؤزل لیکله بیر عدّه	اندیلیمیش اؤزای گمی سی، اؤیدو.
شئی لری سیخاراق و اولاری اؤزدن سییراراق بیریرینه	گمی جیک [آ] بالا گمی a little boat
باغلا ییر و البته تدریجا انحطالی اولدوغو اوچون انحنا	گمیچی gəmiçi [ص] گمی ایشله دن کیمسه، گمی ده چالیشان
معنی سینده ایشله نیبدی، همان بۆ باخیش لا فارسجادا	کیمسه (فا: ناخدا). captain
یاقیق اولان کمان (کمین <کمند/ کمان> کامانچا: یای)	گمیچی [آ] اؤرمیه و تبریز ده کند آدی.
سۆزونون ده کۆکو آیدینلیق قازانیر، گمی (سۆیو سییریب	گمیچی لیک [آ] گمی ایشلتمه، گمی ده چالیشما ایشی
یثرین آراج): دیوانا باخدیقدا "کم، گم، گمیر مک" کیمی	(فا: کشتیران). navigation
سۆزلرینین کؤکداشلیغینی گۆرمک اولور، چونکی دیواندا	گمیر [آ] آذربایجان، دا داغ آدی ۲۴.

Gg گ	آذربایجان تورکجه سی	۱۷۱۱	ارک سۆزلوگو	Gg گ
”کم“ خسته لیک معناسیندا گلیب و بللی دیر کی خسته لیک بیر نوع داغیلیب آرادان گتتمک و آیری دئییشله اسکیلیمک و آزالماق معناسیندا دیر و گمیرمک کلمه سیده معناجا و اؤزل لیکله اسکی تورکجه ده اؤزدن سییرماق و یاخود آزجا سییرماق دئمکدیر و بؤ اؤزدن بؤ کلمه لرین کؤک و معناجا باغلی لیکلاری آیدیندیر؛ اشاره اولمالیدیر کی تورکیه تورکجه سینده سؤموک سؤزونه کمیک دئییلیر، بؤ کلمه گمیرمک سؤزیله کؤکداشدیر، گمیرمک، گمیک، کمیک، سؤموک، باخ؛ سؤموک}.	گمیرمه gəmirmə [آ] برک بیر شئی دیشله آزار آزار قوپارما، قیریب تۆکمّه (فا:به دندنان کشی).	گمیرچی (لر) [آ] کسیجی دیشلری یاخشی گلیشمه میش حیوانلار تاقیمی (سیچان، داوشان...) (فا: جوندگان) rodents گمیریش [آ] گمیرمک ایشی ویا بیچیمی (فا: جوندگی). گمیریشدیرمک [ل] گمیریشمک ایشینه یول آچماق. گمیریشمک [قا] بیریرینی گمیرمک، دیش له مک. گمیریگ [ص] گمیریلمیش حالدا اولان، دیشله دیدیلمیش (فا: جویده شده). bite, the mark of gnawing گمیریگله مک [باخ] گمیرمک. گمیریلمک [بل] گمیرمک ایشی گؤرولمک، دیشلم دیشلم اندیلیمک. to be gnawed گمیریلمیش [ص] دیشله پارچالانمیش. گمیری قارایا اوتورماق [آ] بؤیوک چتین لیگه راستلانماق. گمیشان / گوموشان gümüşan [آ] گنبد بخش لریندن، ۱۶ کندی * ۲۷۰۰۰ نفر نفوسو واردیر، بخشین مرکزی گمیشان اولاراق خزدنیزینین ۳ کیلومتر لیگینده دیر و نفوسو * ۷۰۰۰ نفر اولاراق، اهالی جعفر بای تورکمن لریندنیلر. گمیشان بؤلگه سینده تورکمن کندلری [آ] آزار قلیچ مهرباب (۲۶ کد * ۱۰۰)، آلتین توخماق (۱۸ کد ق ب * ۴۰۰)، اومچه لی/ بناور (۱۶ کد گ * ۲۵۰)، پنج پیکر (۱۴ کد ق * ۱۶۰۰)، چاروای جعفر بای (۲۰۰۰)، خوْجا/ خواجه نفس (۹ ک * ۳۵۰۰)، خوْجالار/ خواجه لر (۱۶ کد گ * ۵۶۰)، شاه تپه (۳۲ کد گ * ۲۱۰۰)، قارقى (۱۲ کد * ۲۰۰۰	تۆرکمن)، قالا (۱۸ کد * ۱۰۰۰)، قالاجیق (۱۲ کد ق * ۱۰۰۰)، قرنجیک/ قارینجیق (۲۲ کد گ * ۱۲۰۰)، کتوک (۱۴ کد گ * ۱۰۰۰)، نيزار (۱۷ کد گ * ۱۲۰۰)، گمیشدیرمک [ل] آلیجی قوشو اوو اؤزه رینه سالدیرماق، اوو توتماق اوچون اوچورماق (فا: پرنده شکاری به پرواز در آوردن) (دیواندا ایشله نن گمیشمک) (سالدیرماق، بیرشئی چیخاریب آتماق) (فعلینه باغلی اولاراق اصلینده گمیرمک فعل ایله بیر کؤکدندیلر چونکی گمیرمکده بیر نوع سالدیرماقدیر}.	گمیشمک gəmişmək [س] اوو داليجا گتتمک و اوچماق. گمی قاییران [آ] گمی دؤزلدن shipbuilder گمی قاییرما [آ] گمی قاییرماقلا مشغول اولان ساحه shipbuilding گمیک gəmik [باخ: گمیرمک] کمیک، سؤموک. گمی لری دنیز ده باتماق (غرق اولماق) [س] افلاسا اوغراماق. گمی لیک [آ] گمی دؤز لته یثری. گمی یاتاغی [آ] گمی ساخلانان یثر، گمی دوراغی و قوروناغی. گن gen [باخ] گئن. گن سورو [آ] استیضاح (فا: استيضاح). interpellation گناه gناه [فا، سوچ (فا: ~). گناهکار gناهkar [آ، فا، سوچلو (فا: ~). گنبد gنبد [باخ] گؤنبد. گنبد [آ] همدان و اؤرمیه ده کند و هشتری ده داغ آدی. گنبد / گنبد قابوس qنبد [آ] گلستان اُستانی شهر لریندن، ش ۱۳۸۵ ده گنبد ۲۹۰۰۰ نفر و شهر اولاراق ۱۳۰۰۰ نفر نفوسا صاحب ایدی، بؤ شهرده چوخلو تورکمن یاشماقدادیر. ش ۱۳۲۰ ده ۲۱۷ کندی اولاراق نفوسو * ۱۱۶۰۰۰ نفر و اهالی سی تورکمن قتید اولوبدور. گنبدان [آ] اهر و قروه- گؤل تپه ده کند آدی. گنبد بؤلگه سینده تورکمن کندلری [آ] آوادان تپه / آبادان تپه (۲۴ کد ق * ۲۰۰)؛ آتابای / کیچیک ~ (۳ کد گ * ۶۵۰)؛ آتالار / عطالار؛ آرتیق حاجی؛ آغ آباد (۸ کد ق * ۵۰۰)؛ آغجالی (۶ ک * ۲۸۰)؛ آغچلی / آ-ی؛ آغچلی قیرخلار؛ آغ قایا؛ ائیمیر بی بی شیروان (۲۲۰)؛ ائیمیر (~ تورامو للا-

*۹۰)، سلطانعلی (۱۰کب *۲۹۰)، سلاق آتابای
 (۲۴کگ *۱۴۰)، سلاق قوْجوق (۲۴کگ *۵۰)،
 سلطانعلی؛ سلاق (یاسی تپه - سوری - امان - تاج
 محمد)؛ سوْمه (۲۰کگ *۱۹۰)؛ سوْمه مَخْثوم؛ عرب
 سُرنگ (۸-۱۸ کد *۱۲۰۰)، عرب قَرّی حاجی (۸۷کق
 *۱۵۰)، عرب لاله گون (۸۲کق *۲۲۰)، عرب
 (۷۷کق *۲۳۰)، عرب سوْرنگ؛ علایی / کیچیک (۸-
 ۱۱کق *۴۰۰)، عتیوض تپه؛ قاپان (۶کق *۴۶۰)،
 قاراوول تپه؛ قازاقلی (۱۴کب *۳۳۰)، قان یوْخْمَز/
 کیچیک (۴کگ *۲۹۰ تر)، قانقارما (۶کد *۶۵۰)،
 قَرناوه (۹۲کق *۱۰۵۰)، قارامحمدتپه (۱۲-۱۸ کق
 *۱۴۰)؛ قاراچ (۵۸کق *۱۶۰)، قَزاقلی؛ قوْذنه
 (۶۰کق *۲۸۰)، قوْرَبَلجه (۱۸کب *۱۰۰۰)؛ قوْرچای؛
 قوْل حاجی (۹کگ *۲۵۰)، قوْیجوق (*۱۵۰ / چاپوار-
 ایگدیر طایفاسیندان)، قلندرآباد؛ قیزیلجا آغ حمام؛
 قیزیلجا منگه لی (۱۰کد *۲۰۰)، کَکه (۱۲کگ
 *۷۲۰) (قو: کاکا؛ کَشْکَن قوْجوق؛ کوْچیک بئردی کَم؛
 کوْروک (۶۴کق *۲۹۰)، کَنیزک (سلق یاخین لیغیندا،
 نفوس *۵۰)، کوْروکلی / کوْزکلی (۶کب *۱۹۰)؛
 گدایجا (۱۱کد *۴۰۰)، گدم آباد؛ گوْزئلی تپه / گوْزلی
 تپه / آ-ی؛ لوْهندَر (۸۲کق *۳۶۰)، ماراما (۱۵کگ
 *۸۰۰)، ماللاعلی تپه؛ ماللاتقی؛ مرجان آباد (۱۰کد
 *۱۰۰)، ملیکه لی تپه (تورکمنجه ملیکه بئر نوع اوْت آدی)
 (۲۴کق *۲۴۰) (قو: ملک علی تپه)؛ ممی آقچلی؛ نظام آباد/
 ی تو؛ نظرچاقلی؛ نوْزبَله (۶کگ *۱۹۰)، نوْرتپه (*۱۷۰)،
 هوْلاکو (۱۲کگ *۲۰۰)، هوْلاکو بوْلخان (۱۳کگ
 *۲۰۰)، یارتی قایا؛ یتل چشمه (۶۵کق *۵۴۰)،
 قُتُب بۆلگه سینین چایلاری [آ] چایلار اترک چایینا تۆ کو لور-
 لر: کال کلو قوروپ (ناری داغ s۱b۱۷)، آجی سوْئارلی s۱b۷۱-
 s، کال نَجَب (s۱b۱۲)، کال ماسِن (پیشیک تپه s۱b۷۱-
 s)، کال دده (هوتن s۱b۴۵)، آغبند (s۱b۴۴)، کال قارا
 خُجَن (ناری داغ s۱b۲۵)، چایلار گرگان چایینا تۆ کو-
 لور لر: قیشلاق (قیشلاق s۱۰b۱۷)، قاراسوْ (آق جلی

سما للاسارى-حاجى آلاھ يار-محمد:- ائىمير محمد قلى
(٦ك ق د * ٣٤٠)؛ اَبه حاجى؛ اَرار تَقان / اراز تاغان؛ اَرار محمد
آخوند (٨ك گ * ٥٠٠)، اَرماوا/ ارمى آباد؛ اكرى بوغاز؛
اَمان قاراجا؛ امان گوّل تپه؛ اوبّا آتا/ اوبّا عطا (٢٧ك ق د
* ١٥٠)؛ اوبه پلنگ؛ ايشانلر (توركمنجه: سيّد لر)؛ ايگدير/
آى (١٢ك گ * ٥٥٠)؛ باغلى ماراما (يئرلى لرجه: ماراما
طايفا آديدير) (١٨ك ب * ٢٠٠)؛ بايلار/ بوْزاق آباد؛
بوْيون اوْزون قوْجوق (توركمنجه: اوْجا بوْى)؛ بوغْ خوْجا
(٧٨ك ق د * ٤٨٠)، بوْللى حاجى/ بوْللى حاجى؛ بهرام
قيليج ماللا (* ١٥ نفر)، بى بى شيروان (٢٦ك ب * ٦٠٠)،
پاشانى (٥٦ك ق د * ٤٣٠)، پشمك توق تاميش / توْخدا مِش
(٦ك گ د * ٤٠٠) (توركمنجه: توق = توْيق)؛ پورجان
ممى؛ پيشيك تپه (٧٨ك ق د * ٤٣٠)؛ تاتار / آى (٢٤ك گ د
* ٦٧٠)، تاتاربايجيق؛ تاتارقان يوْخْمَر (٨ك گ * ١٩٠)،
تاغان / تَقان؛ تاغان پستكه؛ تاغان دوْردو ماللا (* ٥٠)، تَكه-
لر؛ توركلى؛ توْتلى؛ توْتلى جيق؛ جلايين تپه / جتئين تپه؛
چارواى يىلقى / چاروايلى (١٢ك ب * ٤٨٠)؛ چارواى-
قوْجاق (٣٠ك ب * ٢١٠٠)؛ چارواى مختوم (٤ك ق د
* ٦٨٠)؛ چاي بوْيو (٢ك گ * ٤٧٠)، چاي قوشان / كيچيك-
~بوْيوك~ / چاي قوْوشان (٣٠ك ق د * ٥٠٠)؛ چپر قوْيجه؛
چَتَل (٦٤ك ق د * ١٢٠)، چكْر آتا / چكْر عطا؛ چوْبلو
(١٤ك گ * ٥٠)، چوْخور عطا / چوْخور آتا (١٥ك ق د
* ١٥٠)، چيغليق (٨٩ك ق د * ٥٥٠)، حاجى بالكان؛
حاجى بگ (٥٤ك ق د * ٤٣٠)، حاجى قوشان / آجى
قوشان / آچى قوْوشان (٣٠ك ق د * ٢٤٠)؛ حاجى يىل قالا
(٣ك د * ١١٠)، حاللى آخوند؛ حوْتَن كرند (٣ك ب
* ٤٠٠)، خوْجوملو (٨ك گ د * ١٠٠)، خنيوه چى / هتوه چى
(١٥ك گ د * ٣٦٠)؛ دارى / آى (٦٦ك ق د * ٣٠٠)، داشلى
اوْلوم (٧٧ك ق د * ٥٠)، داشلى / آى (٦ك ب * ٣٤٠)؛
دلى (٦٣ك ق د * ١٨٠)، ديكچه (ق * ٥٠)؛ زيتونلو
(١٢ك گ * ١١٠)؛ ساتليق باى؛ سارى بخش؛ سارجاكوْر
(١٨ك ق د * ٨٠٠)؛ سارلى باجى (٦ك گ د * ٢٥٠)؛
سالامره قاراگوْل؛ ساّرلى مختوم؛ سارلى (٤-٦ك ق د

gənc (s. ۷b۲۴), راجیان (s. ۱۶b۴),

گنج بۆلگه سینین داغلاری [آ] اولنگ (ک ۴۰ گ ۲۸۹۸), آغ امام (ک ۱۵ گ ۳۹۸), اینجه سو (ک ۴۰ ق ۲۱۳۵),

گنج gənc [آ] ۱-یاشی چوخ اولمایان (فا: جوان). young

۲-تازا، یئنی گلیشمکده اولان. ۳-خزانه، تاپیلان ثروت و دیرلی جواهرآلات، بومعنا فارسجادا چوخ ایشلکدیر اباخ: یئنی؛ ت، سن، دده؛ بو کلمه یئنگ سۆزونون دؤیشتی و ائکیزی اولمالیدیر، بو کلمه young شکلینده اینگیلیزجه ده ایشلنیر، البته سۆزلوکده بو کلمه نین اسکی سۆز geong سۆزونو باغلایار کی تورکجه گنج سۆزونه یاخین راقدر، آیدیندیر کی بو کلمه نین خزانه معناسیدا گنج سۆزونون یئنگ و یئنی مفهومونا باغلیدیر.

گنج/گنجر [آ] بیر تورک بویو، باخ: بابور^{۲۰۹}.

گنج [آ] اوجان دا داغ آدی. اؤرمیه و هشتی، ماهنشان، قوشاچای و سۆلدوز دا (آباد؛ آیک (آب)، قوشاچای (آلی)، باهار (آپه)، شیروان دا (دان) کند آدی.

گنج ایریسی [آ] یاشینا گۆره بویوک .

گنج بوغا [خ] عابباسیلر المقتدی دؤنمی، باغداد بگلرگی.

گنجرلر gəncərlər [آ] خیابو دا چای آدی.

گنجعلی صاحی [آ] (ش ۱۲۸۵-۱۳۶۸) مردین میاب کندینده آنادان اولوب، آذربایجان نثرینن آتاسی کی می ساییلیر.

گنجک gəncək [آ] افسانه لره گۆره آلپ ارتونقا (افراسیاب) بو شهر ی تکیب و اورد اآخان گنیش (گن) چای اولماسی اوچون بورا گن چای، گنچای، گنجه، گنجه آدینی وئریب، البته دیواندا اولدوغو کی می گنجک لر تورک لرین بیر طایفادیلار، باخ: گنج، گنجه ۱.

گنجگاه [آ] سنجد/سانجاوا بخش نین ۲ دهستانیندن بیر، ۵۷ کند، * ۱۴۰۶ نفوسو واریدی، مرکزی گنجگاه ۸ کم کیوی نین گون باتانیندا و نفوسو * ۶۰۰ نفر تورکدور.

گنج لشدیرمک [ل] گنج وضعیت گتیرمک، جوان لاشدیرماق، داهایا جوان گؤسترمک "داغ هاواسی آدمی گنج لشدیریر، پالتار اونو گنج لشدیریر".

گنج لشدیریلیمک [بل] گنج لشدیریمک ایشی گؤرولمک.

گنج لشمک gəncleşmək [س] اؤزونو گنج وضعیت و بیچیمه سالماق، یئنگین و جوان لاشماق، قیوراق لاشماق، یئنی لشمک "قیز گنجدیکه گنج له شیر" (فا: نوشدن).

گنجلمک gəncəlmək [س] گنج لشمک.

گنجلو gəncəlu [آ] ۱۶ م جی یۆزلیده، اولویوروک تورکلرینه منسوب بیر بوی آدی^{۸۵}.

گنج لیک [آ] بیر انسان ویا بیر شئین گنج اولما دؤنمی، اوشاقلیق و اولقونلوق آراسیندا اولان دؤنم، جوانلیق "منیم گنجلیک دؤنم" (فا: جوانی). youth

گنجه gəncə [آ] جمهورى آذربایجانین شهرى و باکی نین گونباتان طرفینده یئر آلییدیر، شهر نفوسو ۳۰۰,۰۰۰ نفره یاخیندیر، گنجه چایی و کورچایی شهرین اصلی سو قایناغیدیر. بوشهر آذربایجان جمهوریتی نین گونباتان طرفین تجارت و صنعت مرکزی ساییلیر، آذربایجانین ان آدلیم شاعر لریندن گنجه لی نظامی بورادا آنادان اولوبدور. نظامی دینچ ائوی، جومردقصاب مقبره سی، شهرین تاریخی یئر لریندن ساییلیر؛ بعضا گنج کلمه سینى گنچ چای سۆزوندن آلینما، ولی دیواندا اولدوغو کی می گنجک لر تورک لرین بیر طایفادیر، بو ائل آدیندان تورک اولکهلرینده چوخلو یئر و چای آدلاری وار؛ اؤرنک اوچون ایران آذربایجانیندا اسکی گنک (گنجک ویا گنجه) بو کلمه ایله باغلیدیر، نجه کی آراشدیرماجی مارکوارت، اسلامدان اؤنجه کی بیر پهلوی دیلینده یازیلیمیش متنه دایاناراق بیله یازیر "گنجک شهرینی تورانلی افراسیاب (آلپرتونقا) تیکمیشدیر"^{۹۴}؛ گنجک سۆز ایله باغلی آیری یئرله ده اشاره ائتمک اولار: گرگان (اؤرگنج)، داغستان و قازاخستان دا چای آدلاری؛ تورکجه ده و فارسجادا ایشلک اولان گنج کلمه سیده بو ائللین آدیلا ایلگی لیدیر، باخ: گنج.

گنجه ۲ [آ] اودا تاپینان لارین اصلی اودا تاپیناقلاری (آتشکده) (آذرگشسب) بو شهرده ایدی، البته گنجه شهریندن منظور اورمی گؤلونون ۲۵ کقد طرفینده اولان تخت سلیمان، یاخین شهریدیر کی مختلف آدلارلا تانیلیردی (گنجک، کنک، شیر، گنتراک)، بو شهر فراتین کناریندا اولدوغو

گ گ	آذربایجان تورکجه سی	۱۷۱۴	ارک سۆزلوگو	گ گ
اۆچون	فرداسب(فرات+اسب) دئییلیردی، فارس		گَنگَش [آ] مُشاوَره، مشورت ^۷ {باخ: گَنشمک}.	
قایناق لاریندا	”پرسیه“ ده یازیلیبدی، باخ: گَنج، گَنجه ^۱ .		گَنجهگә [آ] تارۇم دا کند آدی.	
گَنجه ^۴ [آ] ایشکاف (فا: گَنجه).	larder {باخ: گَنج، بۇ معنادا		گَنجهچين [آ] اؤرمیه ده کند آدی.	
گَنج سۆزونون ثروت و جواهر آلات معناسیندان آلینمادیر	چونکی بۇجور شئیلری گَنجه کیمی یثرده ساخلایارلار{		گَنگیز [آ، بی] گیللی و شور توپراق لاردا و یاریم	
چونکی بۇجور شئیلری گَنجه کیمی یثرده ساخلایارلار{	گَنجه ^۵ [آ] قۇم، همدان-اسدآباد، فریدن ده کند آدی.		چؤل یثرلرده ییتن یاریم کؤل ییتگی.	
گَنجهجیک [آ] چۇخ گَنج (فا: گَنجه).	larder		گَنل [ص] هر شئی وهرکس اوچون، عموم، گَنیش	
گَنجهلی [آ] قاراداغ حاج علیلو طایفاسینا باغلی اویا آدی ^{۳۰۱۸} .			اؤلاراق، بوتونلۆکلّه ”گَنل باشقان“ (فا: عمومی، کَلّی).	
گَنجی [آ] ۱-ساوه همدان شاهستون اثلّی نه باغلی بیر	تۆرک بو یو ^{۹۸} ۲-مراغا دا کند آدی.		general {گَن+ل}	
گَنجک/ گَنجک [آ، ت] تۆرکلردن بیر بؤلۆک آدی،	بۇ آدلا ایلگی لی تۆرک منطقه لرینده چئشیدلی یثر		گَنل آد [آ] عام آد ”آت، آغاج“ (فا: اسم عام).	common noun
آدلارینا راست گلیریک، باخ: گَنجه، گَنزک.	گَندآب [آ] باخ: کنداو.		گَنل بۇدجه [آ] عمومی بودجه (فا: بودجه عمومی).	
گَندآه/ گَندآه [آ] آج ده کند آدی {گرک کی کند آهو	اؤلسون و معناجا آهوسو اؤلان کند دئمکدیر}.		گَنل سۇروشما [آ] عمومی اویلاما (فا: همه پرسى)	referendum
اؤلسون و معناجا آهوسو اؤلان کند دئمکدیر}.	گَندآلاش [آ، د، بی] پیس قۇخولو، بیر ایللیک، یابانی کؤل		گَنل قۇرۇل [آ] بیر قۇرۇلوشدا بۆتون اویه و اعضانین	
گَندآلاش [آ، د، بی] پیس قۇخولو، بیر ایللیک، یابانی کؤل	بیتگی (فا: گیاه آقطنی).	sambucus	گَنل قۇرۇشلۇ [ص] گۇروشو گَنیش اؤلان.	
گَندمآباد [آ] هیشئینین ۳۳ک گد، نفوسو * ۳۴۰ نفر،	اهالی نین بیر بؤلۆمو تورکدور (شاطرانلو طایفاسی).		گَنل گۇرونوم [آ] بیر اؤلای ویا یثرین ائشیکدن گۇرونن	
گَندمآباد [آ] هیشئینین ۳۳ک گد، نفوسو * ۳۴۰ نفر،	گَندو [آ] اتجیل حیوانلارین ارکک جنسی ^{۱۳۵} .		شکلی و اورتامی.	
گَندو [آ] اتجیل حیوانلارین ارکک جنسی ^{۱۳۵} .	گَنز [آ] گَنیز، گَنزیک {ملايم، یاواش ^{۲۱۹} }.		گَنل یازمان [آ] گَنل سئکرئتر، بیر قۇرۇلوشدا یؤنه تیم	
گَنز [آ] گَنیز، گَنزیک {ملايم، یاواش ^{۲۱۹} }.	گَنزه/ قانزا [آ] اوردوباد، چای آدی ^{۲۴۰} .		ایشلرینی قاباغا آپاران گۇرولی.	
گَنزه/ قانزا [آ] اوردوباد، چای آدی ^{۲۴۰} .	گَنزیک [آ] گَنیز، داماغین آرخا حصّەسی، بۇرون		گَنل یانسیدیش [آ] گَنل قایدیش (فا: بازتاب کلی).	
گَنزیک [آ] گَنیز، داماغین آرخا حصّەسی، بۇرون	بوشلۇغونون آغیزلا بیر له شن حصّەسی nasopharynx		گَنلگه [آ] بیلدیری و آیدینلیق گَنیرن یازیلی بلگه	
گَنش/ گَنشگه [آ] مُشاوَره، مشورت ^۷ {باخ: گَنشمک}.			(فا: بخشنامه).	circular
گَنشمک [آ] بیر سینین رای ینی بیلیمک اوچون	مصلحت لشمک ”سن گئت من بیر قیزین آتاسینادا گنه		گَنلشديرمک [ل] عامّ وضعيته گتيرمک.	
گَنش/ گَنشگه [آ] مُشاوَره، مشورت ^۷ {باخ: گَنشمک}.	شیم“ (فا: رای اشرادانستن) {ت: کَنگیشمک}؛ بو کلمه کنگ		گَنلشديريلمک [بل] عامّ وضعيته گتيريلمک.	
گَنشمک [آ] بیر سینین رای ینی بیلیمک اوچون	گئن کلمه سیندن دوزلمیش کلمه دیر، گرچکدن انسان		گَنلشمک [س] عامّ وضعيته گلیمک (فا: عمومیت یافتن).	
گَنشمک [آ] بیر سینین رای ینی بیلیمک اوچون	مشورت ائتمک له اؤز بیلگی سین و مئیدانین گَنیشلندیریر،		گَنللهمک [ل] اؤلای و وارلیقلار آراسیندا بنزریلیک باغیتی	
گَنشمک [آ] بیر سینین رای ینی بیلیمک اوچون	کَنگیشمک سؤزو کنکاش شکلینده فارسجادا ایشلهنیر{.		لارینی بیر دۆشونجه ده توپلاماق، تعمیم وئرمک.	
گَنشمک [آ] بیر سینین رای ینی بیلیمک اوچون	گَنگش [آ، تورکمَنجه] مصلحت (فا: کنکاش).		گَنللیک [آ] عامّ اؤلما حالی، عُمویت، یاقینلیق publicness	
گَنشمک [آ] بیر سینین رای ینی بیلیمک اوچون			گَنللیکله [ظ] عامّ اؤلاراق، بؤیوک بیر چوغونلوقلا.	
گَنشمک [آ] بیر سینین رای ینی بیلیمک اوچون			گَنه شیک [آ، باخ: گَنشمک] مصلحت لشمه، مشاویره ائتمه.	
گَنشمک [آ] بیر سینین رای ینی بیلیمک اوچون			گَنه شیکلی [ص، دا] مصلحت و راضی لیقلا دۆزه لن وضعیت.	
گَنشمک [آ] بیر سینین رای ینی بیلیمک اوچون			گَنه گُرجک [آ، بی] بیر بیتگی آدی و بو بیتگی دن آلینان یاغ	
گَنشمک [آ] بیر سینین رای ینی بیلیمک اوچون			(فا: کرچک، بیدانجیر).	ricinus
گَنشمک [آ] بیر سینین رای ینی بیلیمک اوچون			گَنیز [باخ] گَنیز.	

گ Gg	آذربایجان تورکجه سی	۱۷۱۵	ارک سۆزلوگو	گ Gg
گۆر gəvər [آ، تا] باخجالارا آرخدان سوُ آخیدیلان دلیک.	(~جیک)، آستانا (ستان)، میانا و رزند (لو) ده کند آدی.			
گۆرک [باخ] کورک، راحتجه قیریلان و ازیلن (فا: ترد).	خمین (~داغی)، نورآباد (~بان)، تبریز (~کونجاغیل)، مرند (~سر) ده داغ آدی.			
گۆز gəvəz [ص] چوخ دانیشان، چوخ قونوشان، بوش دانیشان (فا: حرف).	گۆن لشمک [س] گۆن حالینا گلکم، گۆن کیمی برکیمک.			
گۆزلیک / گۆزه لیک [آ] بوش و چوخ دانیشما (فا: حرفی)	گۆن لیک [آ] گۆنی چوخ اولان یئر.			
گۆش gəvəş [آ] راخیت خسته لیگی نین خالق ایچره آدی.	گۆشه ین [ص] گوشک ائدن، یشمی گوشه مکله معده ده هضم ائدن "گۆشه ین حیوانلار" (فا: نشخوار کننده).			
گۆشتمک [ل] گوشه مک ایشی نی گۆردورمک.	گۆه داغ gəvədağ [آ] تاکستان دا داغ آدی.			
گۆشک gəvşək [ص] ۱- گوشه میش اولان، یومشاق ۲- [مج] قئیدسیز، ایلگی سیز (فا: سست). feeble {ت: یومشاق}	گۆزه [ص] چوخ دانیشان.			
گۆشک آغیزلی [ص] گۆز، گۆه زه، بوش بوغاز.	گۆزه لئمک [س] گۆه زه لیک ائتمک.			
گۆشک لیک [آ] ۱- گوشک اولما وضعیتی. ۲- [مج] ایلگی سیز و قیدسیز حرکت.	گۆزه له مک [س] چوخ دانیشماق to chatter			
گۆشه تيلمک [بل] گوشه مه سینی ساغلاماق.	گۆزه لیک [آ] چوخ دانیشما. talkativeness			
گۆشه مک gəvşəmek [س] چئینه مک (فا: نشخوار کردن).	گۆزه لیک ائتمک [س] چوخ دانیشماق.			
{ت: سن} کۆوره مک، کفره مک، کۆشه مک، کۆره مک.	گۆه له مک gəvələmək [س] ۱- آغزیندا بیر شئی چئویریب دۆندرمک، اؤدمادن چئینه مک (فا: نشخوار کردن). to chew			
گۆشه ینلر [آ] چئینه ینلر (فا: نشخوار کنندگان). ruminants	۲- [مج] بیرسۆز بوتون ایله دئمه مک. ۳- کۆنول سۆز و ایشتهاسیز چئینه مک (فا: جويدن).			
گۆلان gəvlan [آ] اؤرمیه ده کند آدی. {اهالی اؤنجه مسیحی ایدیلر ۱۹۱۵-۱۹۲۰ ده جیلولار، غربی آذربایجاندا ۱۶۰۰۰ نفر تورکو قیراندان سؤنرا کند اهالی سی قورخویا دۆشه رک اورانی بوشا لدیپ قاجدیلار}.	گۆه له یش [آ] گۆه له مک ایشی.			
گۆمک gəvmək [س] گوشه مک، دیشله قوپارماغا و چئینه- مگه چالیشماق (فا: جويدن کردن). {ت: 'کۆمک'؛ بو کلمه دن: کۆرک، گوشک، گۆه له مک، گوشه مک؛ فارسجادا ایشله نن "گوارش، گوارا، گواریدن" کیمی سۆزلر بو کلمه ایله ایلگی سیز اولاییلمز، همچنین فارسجا جويدن سۆزو گۆمک سۆزوندن آلینما اولما لیدیر}.	گۆیه نه گیره [آ] اهر ده کند آدی {گۆنه کۆره: گۆن سئون}.			
گۆن gəven [آ، بی] باقلاگیلردن، قوراق لیق یئر لره یتن، آلچاق بویلو، چوخ وخت تیکانجیق لی، یاپراقلاری ضعیف انکشاف ائتمیش اوتسوو و کۆلسوو، بعضی نوعلاریندا کیتره صمغی چیخاریلان، تیکانلی بیر چالی (فا: ~) astragalus {راحتجه چئینمگی اوچون گۆمک و گوشه مک سۆزونه باغلیدیر}.	گۆیش gəviş [آ] چئینه مه، گوشه مه (فا: جويدن).			
گۆن گۆن [آ] قئیدار (~دره)، مراغا (~محله)، تارؤم (گۆنج)، اهر	گۆیش گتیرمه ینلر [آ، دی] جوت بارماقلیلار تاقیمیدان معده لری ساده اولان بیر آلت تاقیم (فا: تیره از حیوانات).			
	گۆیش گتیرنلر [آ، دی] جوت بارماقلی و سیندیریم اورقانلاری گۆیش گتیرمگه مناسب اولان بیر سوُ (سیغیر، دوه، قویون کیمی حیوانلار) (فا: تیره از حیوانات).			
	گۆیک gəvik [آ] جولفا دا چای آدی. ^{۲۴}			
	گۆبؤد [ص] قابا، خشن {بو کلمه کۆپ (شیشمیش) کلمه- سیندن آلینما دیر، کۆپ وؤت، کۆپوت، کۆبود، کۆبود}.			
	گۆبؤد یؤنلو [ص] قابا یؤنلو کۆبود یؤنلو حیوانلار.			
	گۆبؤد جاسینا [ظ] کۆبود طرزده، کوبودشکیلده.			
	گۆبؤد لاشدیرماق [ل] قابا لاشدیرماق.			
	گۆبؤد لاشدیریلماق [بل] قابا لاشدیریلماق.			
	گۆبؤد لاشماق [س] قابا لاشماق.			

گۆبۆدلوک [آ] قابا لیت (فا:خسونت). coarseness

گۆپ [gop, آ, دا] مبالغه لی دانشیق، شیشیردیلیمیش و

اؤیدورما صحبت (فا:لاف). vaunt

گۆپ دانیشماق (وورماق) [س] مبالغه لی دانیشماق.

گۆپا باسماق [باخ] گۆپ دانیشماق.

گۆپالاق [باخ] قوپاراق.

گۆپالاماق [باخ] گۆپاماق.

گۆپاماق [ل, دا] ۱-دؤیمک، وورماق، قوپاراغین گۆتورمک.

۲-باخ: گۆپالاماق [باخ:گۆپسه مک].

گۆپچول [باخ] گۆپچو.

گۆپچولوق [آ] گۆپچو اولما. boasting

گۆپچو [ص] بیر شئی موردینده مبالغه لی دانیشان، مبالغه

اندن (فا:مبالغه کئنده). boaster, bragger

گۆپلاشماق [س] بیر سؤزو شیشیرده رک مبالغه لی بیر وضعیتده دانیشماق.

گۆپلاما [آ, یازین] مبالغه، بو نوع شعرده شاعر افراطی شکیلده بیر شئی تعریف ائدیپ ویا پیسله ییر، اؤرنک "یئرینده سیچراسا گۆنش ساری. یئددی قات گۆیلردن قالخار یوخاری." (فا:مبالغه).

گۆپلاماق [goplamaq, س, ۱-مبالغه ایله دانیشماق، (فا:مبالغه کندن). ۲-یالان دانیشماق، اؤیدورماق. to lie

گۆد [آ, باخ: گۆدول، گۆدوک] چلک، پۇتلوق.

گۆدک [godək, آ] تووؤز دا داغ آدی ۲۴۰.

گۆدول [godul, آ, باخ: گۆدوک] ۱-آغاج دان تاختادان قایریلمیش گلین جیک (فا:عروسک چوبی). ۲-کؤک و کیچیک بویلو آدم حاققیندا، گوده بوی.

گۆر [gor, آ, فا، دده] قیبر، مزار، گۆموتلوک (فا:~) {یئر آدلاریندا پۇسولان و سیغینیلان یورد مفهوموندا دیر}.

گۆر ائشن [آ, د] ۱-چؤلرده یاشایاراق، لنش ینمکله گئچین بیر تیجی و ممه لی بیر حیوان، کافتار حیوانی (فا:گورکن).

hyena ۲-آلئندان آلئندان ایش گۆرن. an ill person

گۆرباکور [ص، فا:گوربه گور] اؤلموش آدم اؤچون سؤیوش.

گۆرباکور ائتمک [س] بیرینی ویا بیر اؤلونو دالیجا سؤیمک.

گۆر قونشو [آ] چوخ یاخین قونشو حاققیندا.

گۆر آخیر [آ] بوستان آباد دا کئند آدی {گۆر+آخار}.

گۆر اباش آشاغی کئتمک [س] اؤلر کن یاخشی خاطره قویماق.

گۆر ادره [آ] اهرده کئند آدی {بالاجادره، گۆر کیمی دره} ۶۶.

گۆر ا کفن سیز گئنده سن (گئتسین) [ن] قارغیش افاده سی.

گۆر ال [آ] قسمت، نصیب ۷.

گۆر ان [goran, آ] اهل حق و کوره سونولردن بیر طریقت

فرقه سی ۶۶ {معناجا گۆرن و ییلن اولاراق، خالق ایچینده

گۆرنلر شکیلنده ده دئییلر، بو کلمه شهرزور بؤلگه سینده

گۆران یئری آدیندان آلینماسی سؤیله نیلیر، دئییلر کی

اهل حق فرقه سینین قوروجوسو سلطان اسحاق، همدانلی

بیر سیدین اوغلوایدی، وبو شخص شهرزور ا گلهرک بو

طریقتی یارادیر، بو طریقت تورک دینلی بنیمسه یهرک روحون

دؤن دیشمه سینه (تناسخ ارواح) اینانیرلار (مینورسکی) {.

گۆر ان [آ] ۱-قئیدار، اؤرمیه (~آباد، ~سراب)، خالخال سؤلدوز

(~، قاضی، ~ قزاق، ~ پاشا، ~آباد)، بیجاردا (~ی) کئند آدی.

یئروچای آدی ۲۴۰-۲-تورک طایفاسی ساییلیرلار ۵۱-۲۴۲.

گۆر ان بوی [goranboy, آ] جمهوری آذربایجاندارایون آدی.

گۆر اند [آ] اهر ده کئند آدی {گۆرن سؤزونه باغلیدیر}.

گۆر ان [goravan, آ] هئریس، مراغا و اهر (۲) ده کئند

آدی {۱-گۆرانلارا عاید یئر؛ ۲-گۆر+آوان: شکار یئری} ۶۶.

گۆرباکور اولماق [س] گبرمک (سؤیوش کیمی ایشله نیر) cursed, damned

گۆربوز [ص، دده] قورخماز، قوچاق، زورلو.

گۆرجاق [آ] میانا دا کئند آدی {پۇسولان و سیغینیلان یئر}.

گۆرخانا [آ] تارؤم و سؤلدوز دا کئند آدی.

گۆردا [آ, دا] بیر نوع آغیزلی ایری قیلینج، یاتاغان.

گۆر قالا [آ] اردیل ده کئند آدی.

گۆرون (گؤرا) آپارماق [س] بیرشئی چوخ قورویوب ساخلاماق.

گۆرون اؤد قالانسن [ن] قارغیش افاده سی.

گۆزان [govzan, آ] سایین قالا دا داغ آدی.

گۆغالماق [آ] سؤمر لرده تانری آدی ۲۱۱.

گۆموش [باخ] جامیش.

Gg گ	آذربایجان تورکجه سی	۱۷۱۷	ارک سۆزلوگو	Gg گ
گۆنبوللوق [آ] کؤکلوک، اتلی لیک.	تکر، دیرمان کیمی شیلر اوچون) "تیکیتی شهرین		گۆیگینه قرار تاپیب" (فا:ناف). navel {سن، کۆپمک	گۆنبول [آ،ص] کوپپوش کؤک، اتلی، باخ: کوپپوش.
گۆنبول لوق [آ،ص] کوپپوشلوق، کؤکلوک.	سۆزوندن آلیناراق قاریندا شیشگین نقطه نی گۆسته ریر {.		گۆبک آتماق [س] ۱-قارنی اویناماق. ۲-چوخ سئوینمک.	گۆو/گۆو gov [آ] میانا دا کند آدی {گۆی}.
گۆو [باخ] گۆده.	گۆو داغ govnağ [آ] خیوا دا داغ آدی.		گۆبک آدی [آ] اوشاغین گۆبگین آتته دن کسند اونا آد قویماق.	گۆودالی [ص] گودا للی گۆجلو.
گۆودوش govduş [آ] ات شورباسی قویماق اوچون بالاجا	گۆو دول [آ] اهر ده کند و هشتی ده چای آدی {گۆک نسلی}.		گۆبک باغلی [آ] ۱-گۆبگی باغلاماق اوچون باغ (فا:بند ناف).	گۆور govör [آ] اردیل ده کند آدی {۱-گۆی اری.
ساخسی قاب، قارنی شیشیک و آغزی دار کؤلمک {لیوان	۲-گۆی گۆیه رنتی. ۳-گاویر {.		navelstring ۲-اوشاغین قیرخ گونلو گونه قدر گۆبگی نه	گۆوزالان [آ] کلئیر ده کند آدی {گۆی+ز+آلان: گۆیلره
گۆودوش کندینین آدیلا باغلی اولمالیدیر، باخ: لیوان {.	عاید یورد: گۆی کیمی آلان {.		باغلانان آغ پارچا.	گۆوزان [آ] سالماس دا داغ آدی {گۆی+سان: گۆی کیمی {.
گۆودول [آ] اهر ده کند و هشتی ده چای آدی {گۆک نسلی}.	گۆوزین [آ] ابهر ده داغ آدی {گۆی+سان: گۆی کیمی {.		گۆبک تپه [آ] هشتی ده کند آدی.	گۆوگان [آ] آذرشهرین ۷ک ق طرفینده دیر، نفوسو * ۳۱۰۰
گۆور govör [آ] اردیل ده کند آدی {۱-گۆی اری.	نفر و اهالیسی تورکدولر {گۆگ+ان: گۆی لره عاید {.		گۆبکجیک [آ] بالاجا گۆبک، کپچیک گۆبک.	گۆولان govlan [آ] سالماس دا کند آدی {گۆو/گۆی+لان:
۲-گۆی گۆیه رنتی. ۳-گاویر {.	گۆی: لان اکی چؤل حیوالاریندا ایشله نیر و بو کلمه		گۆبک داشی [آ] حاماملاردا اوزانیب ترلهمک اوچون یئرده	گۆوهر goher [آ] تارؤم دا کند آدی {گۆو+یئر/گۆیر {.
گۆوزالان [آ] کلئیر ده کند آدی {گۆی+ز+آلان: گۆیلره	گۆی جانلی سی مفهوموندا دیر {.		تعبیه اولان بؤیوک داش و یا تاختا.	گۆرشیروانی [آ] یازار ۱۹جو عصر شاعر لریندن دیر ۵۲.
عاید یورد: گۆی کیمی آلان {.	گۆوگودار [آ] همدان-اسدآباددا کند آدی (قو: گاودار).		گۆبک دانسی [آ] گۆبک آتاراق اویناماق.	گۆرهوان/زۆهرهوان göhrēvan [آ] خوی دا کند آدی
گۆوزان [آ] سالماس دا داغ آدی {گۆی+سان: گۆی کیمی {.	گۆرهوان (قو: گوهروان) {باخ: سؤهروان {.		گۆبک دوغاسی [آ] گنچمیشده خرافات اولاراق اوشاغی	گۆیول [باخ] کؤنول.
گۆوزین [آ] ابهر ده داغ آدی {گۆی+سان: گۆی کیمی {.	گۆیولسوز [باخ] کؤنولسوز.		اولمایان قادیلارین اوشاغی اولماسی اوچون	گۆیوللو [باخ] کؤنوللو.
گۆوگان [آ] آذرشهرین ۷ک ق طرفینده دیر، نفوسو * ۳۱۰۰	گۆبک گۆرهوان göhrēvan [آ] خوی دا کند آدی		گۆبک لرینین اطرافیندا یازیلان دوعا.	گۆبک göbək [آ] ۱-آنا قاریندا اوشاقلا اتته آراسیندا دامار
نفر و اهالیسی تورکدولر {گۆگ+ان: گۆی لره عاید {.	(قو: گوهروان) {باخ: سؤهروان {.		گۆبک سیز [ص] گۆبگی اولمایان.	یثری، قارین اورتاسیندا کی باغیرساغین کسيلمه یثری. ۲-
گۆولان govlan [آ] سالماس دا کند آدی {گۆو/گۆی+لان:	گۆیول [باخ] کؤنول.		گۆبک کسمه [آ] قیز و اوغلان اوشاغینی آنادان اولاندا	[مج] هرشئين اورتا قيسمی (شهر، بعضی میوه لر، باغ،
گۆی: لان اکی چؤل حیوالاریندا ایشله نیر و بو کلمه	گۆیولسوز [باخ] کؤنولسوز.		ییریرینه نشان لاما عادت، بئشیک کسمه.	
گۆی جانلی سی مفهوموندا دیر {.	گۆبک گۆرهوان göhrēvan [آ] خوی دا کند آدی		گۆبک قوتورمه [آ] آرا حکیم لری دعا اوخویوب و گۆبگه	
گۆوهر goher [آ] تارؤم دا کند آدی {گۆو+یئر/گۆیر {.	گۆیوللو [باخ] کؤنوللو.		پوفله مه سیندن عبارت یالانجی معالجه.	
گۆرشیروانی [آ] یازار ۱۹جو عصر شاعر لریندن دیر ۵۲.	گۆبک göbək [آ] ۱-آنا قاریندا اوشاقلا اتته آراسیندا دامار		گۆبک قوتورون [آ] گۆبک گۆتورمه ایشینه مشغول اولان	
گۆوگودار [آ] همدان-اسدآباددا کند آدی (قو: گاودار).	یثری، قارین اورتاسیندا کی باغیرساغین کسيلمه یثری. ۲-		آرا حکیمی.	
گۆرهوان/زۆهرهوان göhrēvan [آ] خوی دا کند آدی	[مج] هرشئين اورتا قيسمی (شهر، بعضی میوه لر، باغ،		گۆبکلنمک [س] گۆبک لی اولماق.	
(قو: گوهروان) {باخ: سؤهروان {.			گۆبکللو/گۆبهلو [آ] خالخال دا داغ آدی.	
گۆیول [باخ] کؤنول.			گۆبکلی [ص] گۆبگی اولان، کؤک و یئکه قارین	
گۆیولسوز [باخ] کؤنولسوز.			paunchy, stout, fat	
گۆیوللو [باخ] کؤنوللو.			گۆبک هاواسی [آ] صنعت ذیری اولماییب خفیف و	
گۆبک göbək [آ] ۱-آنا قاریندا اوشاقلا اتته آراسیندا دامار			ایلندیریجی اوویون هاواسی.	
یثری، قارین اورتاسیندا کی باغیرساغین کسيلمه یثری. ۲-			گۆبک یازان [آ] گۆبک دغاسی یازان.	
[مج] هرشئين اورتا قيسمی (شهر، بعضی میوه لر، باغ،			گۆبگی باغلی (ییرینه) [س] بیر لیکده دیر لر، یاخین دیلار.	

گۆبگی پیی لئمک [باخ] گۆبک باغلاماق.

گۆبگی جاتلاماق [س] بیر ایش اوچون چوخلو گۆجلوکلرله اؤغراشماق "بۇ ئوی آلینجایا قدر گۆبگیم جاتلامیشدی".

گۆبگی دۆشمک [س] آغیر ایش سبب ایله قارنی آغریماق ویا فتنه اولماق.

گۆبگی نی پیی له مک [س] گۆبک باغلاماق، ات لئمک.

گۆبگ [göbəl] [آ] ۱- بیج اۇشاق، باشی بوش اۇشاق. ۲- سینیرلاری آیرماق اوچون اکین یئرلرین کنارلارینده دۆزەلن تپە جیکلر و دیکلیکلر [باخ: کۆپک].

گۆبگ [göbəl] [آ، باخ: کۆپک] کۆپک بالاسی، کۆپک یاوروسو.

گۆبگ [göbəl] [آ، بی، سن] گرچک کۆک و یاپراقلاری اولمایان، اؤست اؤسته قالانمیش ساپیچیلاردان دۆزلمیش زهیرلی و زهیرسیز نۇغلاری اولان، چتر بیچیمینده گلشیمیش ایلکل بیتگی لرین گئنیش آدی [فا: قارچ]. fungi
[بو کلمه کۆپمک سۆزوندن آلیناراق یئردن شیشگین نقطه کیمی گۆرسه نن یئری گۆسته ریر]

گۆبگ آغاجی [آ، بی] تورونج سولاردان تاختاسی چوخ گۆزە نک لی، سۆنگر کیمی (اسفنج) آچیق ساری رنگلی بیر آغاج [فا: نۇعی درخت] phelloderidron amurenisa

گۆبگ باشی [ص] باشی گۆبگ لک کیمی یاستی شئی.

گۆبگ جیک [آ] کیچیک گۆبگ لک، خیردا گۆبگ لک.

گۆبگ سوو دیرگی لر [آ] گۆبگ لگه بنزر بیر دیرگی تاقیمی (فا: جانوران قارچی). mycetoza

گۆبگ واری [شکیل لی] [آ] گۆبگ لک شکیلینده اولان.

گۆبگ یمگی [آ] گۆبگ لگه یومورتا دوز و چرخلنمیش ات و ادویه ووراراق حاضرلانا ن بیر یمک (فا: غذای قارچ).

گۆبگ لکچی لر [آ، دی] توربا بیچیم اینده ژلاتین ویا قیغیرداق کیمی قایقیدا اولان، یومشاقچالار ایله اومورقالی لار آراسیندا یئر آلان دنیز حیوانلاری.

گۆبگ لکلر [آ، بی] کؤفلر، مانتارلار، چیچکسیز بیتگیلر شعبه سیندن کلروفل سیز آلت شعبه دن بیر صینیف، بییه جک و پنیر کیمی شئیلرین اؤستونده عمله گلن یاراتیق لار [فا: قارچها].

گۆبگ لک لیگ [آ] چوخلو گۆبگ لک بیتن یئر.

گۆپ گۆزل (گۆپ گۆزل) [ص] چوڭ گۆزل.

گۆت göt [آ] ۱- اؤتورولان یئر، بۆزدوم، مقعد (فا: دبر). anus
۲- آلت طرف "قابلامانین گۆتو" [ت، باخ: کۆتوک].

گۆتورئدورمک [اتئد] گۆتورتک ایشینی گۆردورمک.

گۆتورتمک götürmek [اتئد] گۆتورمک ایشینی گۆردورمک،

گۆتورمه سینی ساغلاماق. t- to take

گۆتورقوی ائتمک [س] بیرایشی دوشونمک، بیر ایش اؤزونده فیکیرلشمک و ملاحظه ائتمک (فا: سبک سنگین کردن).

گۆتورگه [آ] تۆکمە توپراقدان دۆزلمیش آرخ^{۱۴}.

گۆتورگه [آ] اؤرمو گۆلو آدلاریندان بیر.

گۆتورمک götürmek [ل، ت، گۆ] ۱- ایله آلماق، ایله

آلیب قالدیرماق "سفره دن چۆرک گۆتورمک". to take

۲- بیر شئی بیر یئره داشیماق، آپارماق "ماشینی گۆتوردو".

۳- بیر ایشه و بیر یئره قبول ائتمک "اؤنو ایشه گۆتوردولر".

۴- اؤیرنمک، ذهنینه آلماق "سۆزو تتز گۆتورور". ۵- الده

ائتمک، محصول آلماق "بۇ محصول گۆتورمک". ۶-

یاییلماق، بۆرومک "گۆرولتو ائوی گۆتوردو". ۷- صرف

اولماق، خرج لئمک "بۇ کوینک بئش مین تۆمن

گۆتوردو". ۸- گۆتورک شکیلینده ایشلەنەرک تۇتاق و نظره

آلاق مفهومیوندا ایشلەنیر "گۆتورک کی بۇ سۆز دۆز

اولسون". ۹- اخذ ائتمک، آلماق "بۇ سۆزو او کتاب دان

گۆتوروب". ۱۰- ائشگی له مک "سۆز اؤنو گۆتوردو". ۱۱-

دۆزمک، تحمل ائلمک "بۇ سۆزو گۆتوره بیلمه دی". ۱۲-

بیر سیرا کلمه لرله مختلف افاده لی سۆزلر دۆزلدیر "ال

گۆتورمک، چیمدیک گۆتورمک، بۆینونا گۆتورمک، اؤد

گۆتورمک، ایش گۆتورمک" [باخ: کۆتک].

گۆتورمه götürme [آ] گۆتورمک ایشی ویا بیچیمی.

گۆتورو [ظ] هامیسی، توپدان "بو کتابلار گۆتورو مین تۆمندی".

گۆتورو ایش [آ] توپدان گۆتورولوب ایشلەنن ایش.

گۆتورو بازارلیق [آ] بیر ایشین بۆتون ایله ایلگی لی اولاراق

قیمت و فیاتینی آنلاشما.

گۆتورو تور [آ] بیر گزی و مسافرت ده اولدن آخیرا بۆتون

خدمت و ایشلری غهده سینە آلان تور.

گ گ	گ گ
گۆچەر [آ] göçer گۆچمەن^۷. گۆجىرخان [خ] بابۇرخان^۷ بىگ و كومۇتان آدى^۷. گۆجىرى [باخ] كۆچرى. گۆچىنچو خان [خ] گۆچىنچو خان، شىيانلار خانلىقى خانىرى. گۆچلىگە [آ] قونۇب گۆچۈلن يىر^۷. گۆچمەن [آ] göçmən مۇھاجر^۷. گۆچمەنلىك [باخ] كۆچمەنلىك. گۆچەن [آ] göçen داۋاشان، پىشىك، كۆپىك و دۆمۈز كىمى خىيان لارىن ياوروسو^۷. گۆچۈ [آ] اوغۇز-بايات بۇيونايدايدىر (۱۶مى جى قىر ۲۲۵). گۆجۈرخان [آ] انسان آدى، گۆچىرخان^۷. گۆچۈنچۈ [آ] (گۆچىنچۈ) گىنچىجى، فانى^۷. گۆدەش [آ، دا] gödeş سىمىز، اتلى. گۆدەك [باخ] gödək گۆدك. گۆدەن [آ، دا] gödæn قالىن باغىرساغىن سۇن بۇلومو، رىكتۇم، قارىنن آشاغى طرفى "چاققال وار گۆدەن چىخارىر قۇردون آدى پىسە چىخىب" بۇ كىلمە و گۆدەنك، گۆت سۆزىلە اىلگى لىدىر^۷. گۆدەن باغىرساغى [باخ] گۆدەن. گۆدەن قۇلۇ [باخ] قارىن قۇلو. گۆدەن قۇلۇلۇق [باخ] قارىن قۇلۇلۇق. گۆدەنك [آ] بۇيوك باغىرساغىن سون بۇلومو {باخ: گۆدەن}. گۆر / گۆررەن [ن] تەھىد آنلامىندا بىر سۆز. گۆرچ [آ] گۆز بىگى. گۆرجىز / گۆرچك [آ] أفق خطى و چىزگىسى^۷. گۆرچۈم [خ] گىنچىجى، فانى؛ گۆرچۈمچوك خان^۷ دىگر آدى^۷. گۆردۈرمەك [ل، ت] ۱-بىرايشى بىرىنە ئاتىدىرىك، ياپىدىرماق (فا: فس انجام دادن). ۲-بىر شىئى بىر ايش اوچون يىترلى دۆنلەمەك، گۆرۈشدۈرمەك. ۳-گۆرمە گە مەجبور ئىلەمەك، گۆرمە گىنى ساغلاماق. گۆردۈرۈلمەك [اتىد] گۆردۈرۈمەك ايشى گۆرۈلمەك گۆرۈرگىن [ظ] گۆردۈرۈكە (فا: عندالرؤيت). at sight گۆرۈستەمك [ل، ت] <گوركوتمك> باخ: گۆستەمك.	گۆتۈرۈپە [ظ، دا] بىردن، گۆزلىمەدن "گۆتۈرۈپە قاچماق". گۆتۈرۈچۈ [ص] گۆتۈرۈن، يۇلتىن. گۆتۈرۈش [آ] گۆتۈرۈمەك ايشى ويا بىچىمى. گۆتۈرۈلمەك [بل] ۱-گۆتۈرۈمەك ايشى گۆرۈ- لمەك "باشىندان بۇرك گۆتۈرۈلدۈ". ۲-قبۇل اۈلۈنماق "ايشە گۆتۈرۈلمەك". ۳-الە اندىلمەك، مەھسۇل آلىنماق "بۇل مەھسۇل گۆتۈرۈلدۈ". ۴-لغو اندىلمەك، قالدىرلىماق "قاداغان ساعاتى گۆتۈرۈلدۈ". ۵- اخى اندىلمەك، آلىنماق "بۇ سۆزلر اۈ كىتاب دان گۆتۈرۈ- لوب". ۶-بوخ اۈلماق، مەھ اۈلماق "ظلم گۆتۈرۈلدۈ". ۷-بىردن بىرە آرادان چىخماق، بىردن قاچماق "آت گۆتۈرۈلدۈ، ماشىنا مەنىب آرادان گۆتۈرۈلدۈ" to be lifted گۆتۈرۈم [آ] ۱-دايانما، دۆزۈم، طاقت گۆتۈرۈمۈ چوخ اۈلان آدام "گۆتۈرۈمۈ يۇخدور، گۆتۈرۈملۈ آدام" (فا: تحمل). ۲- بىر دىفە دە گۆتۈرۈلن ھرى شى، آراج وماشىنلار اوچون گۆتۈرۈلە يىلن آغىرلىق ويا ھرى اۈلچو، كۆتانىن گۆتۈرمە ائى، ماشىنىن گۆتۈرۈم آغىرلىقى. گۆتۈرۈم دۈشمەك [س] اۈلدن دۈشۈپ تىپنەمدن اۈزانماق، تىپنەمە ھى ھالى اۈلماماق. گۆتۈرۈمسوز [ص] گۆتۈرۈمۈ اۈلمايان و آز اۈلان، دۆزۈمسوز. گۆتۈرۈملۈ [ص] دايانان، تەھىل لو، دۆزۈملۈ. گۆتۈرۈملۈلۈك [آ] دۆزۈملۈلۈك، سىبىرلىلىك. گۆتۈرە [ص] ھاسىل اندىلمەش شىئىن مەقدارىنا گۆرە ھاققى وئرمە اۈسۈلو، پورسانت لا ايشلەمە اۈسۈلو، ھاققىنى اۈرە تەلمەش شىئىن گۆتۈرمە و آلمە اۈسۈلو "گۆتۈرە ايش اۈسۈل ايلە ايش لەمەك"، پورسانتلا ايشلەنن ايش (فا: نوعى مەاملە كە طرف مۇدش را از توليد و حاصل بر مىدارد). گۆتۈرەچى [آ] گۆتۈرە ايش اۈسۈل ايلە ايشلەنن، پورسانتچى. گۆتۈرەچىلىك [آ] گۆتۈرە ايش، گۆتۈرە اۈسۈل ايلە ايشلەمە. گۆچ [آ] گۆچمە، باخ: كۆچ (فا: مهاجرت). migration گۆچاى [آ] انسان آدى، باخ: گۆچ + آى^۷. گۆچبە [آ] گۆچدە اۈلان ويا كۆچرى ياشامى اۈلان، باخ: كۆچبە. گۆچبەلىشمەك [س] كۆچرى بىر ھىيەتە گىلمەك.

Gg گ	آذربایجان تورکجه سی	۱۷۲۱	ارک سۆزلوگو	Gg گ
گۆرگولو [ص] ۱- گۆرگوسو اولان، تجربه لی (فا: دنیا دیده).	گۆرمه میش [ص] بیرزادی گۆروب بیلمه ین، گۆرگوسو		اولمایان، آج گۆز (فا: ندیددید). parvenu	
experienced ۲- [خ] خوارتمشاهلار دۇنمی کومتانی.	گۆرگولوجه [ص، ظ] گۆرگولو بیرپیچیمده.		گۆرمه میش گۆرمه میش [ص] گۆرمه دیگی حالدا، بیلمه	
گۆرگولوک [آ] گۆرگولو اولما وضعیتى (فا: دنیا دیده گی).	empiricism		دیگی حالدا "گۆرمه میش بیرنین حاققیندا دانیشما".	
گۆرگۆن [آ] گۆرگۆلو، دئننیملی ۷.	گۆرگیل [آ] عثمانلی لارا قاتیلان بیر کورمانج بو یو ۲۰۹.		گۆرمه میش لیک [آ] گۆرمه میش اولما وضعیتى، آج گۆز لوک.	
گۆرلوک [آ] ائیمیر بو یونا عایدیتر آدی (م ۱۶ جی قرن) ۲۵.	گۆرم [آ] ۱- کۆرپه، تازا ۲- گۆرگۆلو، تربیه لی ۷.		گۆرمه لی [ص] ۱- گۆرولمه سی لازم اولان، ائتمه لی،	
گۆرمه ییلیمز [ص] گۆرمه ییب وتانیما ییب، اؤیرنمه دن تانیما دان.	گۆرلوک [آ] ائیمیر بو یونا عایدیتر آدی (م ۱۶ جی قرن) ۲۵.		یایمالی. ۲- گۆرمه یه و باخماغا دیر، گۆرکم لی، گۆرونوم	
گۆرمز [ص] گۆرمه یتتى سی اولمایان، کور (فا: کور). blind	گۆرم [آ] ۱- کۆرپه، تازا ۲- گۆرگۆلو، تربیه لی ۷.		لو، باخیشی گۆزل (فا: دیدنی). intersting to see	
گۆرمه دن گلمک [س] گۆرمه میش کیمی اولماق.	گۆرمه ییلیمز [ص] گۆرمه ییب وتانیما ییب، اؤیرنمه دن تانیما دان.		گۆر [ص] گۆره سی "بو ایشی گۆرن ییلر من نه دئیرم". ۲-	
گۆرمه لیک [آ] ۱- گۆرمه مه وضعیتى، گۆرمه یتته نگ یندن	گۆرم [ص] گۆرمه یتتى سی اولمایان، کور (فا: کور). blind		[آ] گۆرمکدن؛ بابورخان دۇنمی بگ لریندن ۷. {باخ: گۆران}	
محروملوق، کورلوق. ۲- گۆرمه میش کیمی حرکت ائتمه.	گۆرمه ییلیمز [ص] گۆرمه ییب وتانیما ییب، اؤیرنمه دن تانیما دان.		گۆرنیمک [آ، دا] سیرا ایله اولتالماق (قویون حاققیندا)	
گۆرمک görmək [ل] ۱- بیر شئین وارلیغینی گۆزله آلتی	گۆرم [ص] گۆرمه یتتى سی اولمایان، کور (فا: کور). blind		"قویونلار گونئی لرده گۆرنیسیر".	
لاماق (فا: دیدن). to see ۲- یانینا گنדיپ دانیشماق،	گۆرمه ییلیمز [ص] گۆرمه ییب وتانیما ییب، اؤیرنمه دن تانیما دان.		گۆر [ص] گۆره سی "بو ایشی گۆرن ییلر من نه دئیرم". ۲-	
زیارت ائتمک، باش وورماق. ۳- آتلاماق، باشا دوشمک. ۴-	گۆرم [ص] گۆرمه یتتى سی اولمایان، کور (فا: کور). blind		گۆر [ص] گۆره سی "بو ایشی گۆرن ییلر من نه دئیرم". ۲-	
ائتمک، یایماق، یئرینه یتتیرمک، اجرا ائتمک. ۵- دیر وئرمک	گۆرمه ییلیمز [ص] گۆرمه ییب وتانیما ییب، اؤیرنمه دن تانیما دان.		گۆر [ص] گۆره سی "بو ایشی گۆرن ییلر من نه دئیرم". ۲-	
۶- بیرشئی بیر ایش اوچون یتترلی اولماق، کافی اولماق،	گۆرمه ییلیمز [ص] گۆرمه ییب وتانیما ییب، اؤیرنمه دن تانیما دان.		گۆر [ص] گۆره سی "بو ایشی گۆرن ییلر من نه دئیرم". ۲-	
چاتماق، کفایت ائتمک {ت، سن، صح؛ کلاوسونون نظریجه	گۆرمه ییلیمز [ص] گۆرمه ییب وتانیما ییب، اؤیرنمه دن تانیما دان.		گۆر [ص] گۆره سی "بو ایشی گۆرن ییلر من نه دئیرم". ۲-	
بو کلمه ایله گۆز سۆزونون ائتیمولوژیک باغی واردیر ۶.	گۆرمه ییلیمز [ص] گۆرمه ییب وتانیما ییب، اؤیرنمه دن تانیما دان.		گۆر [ص] گۆره سی "بو ایشی گۆرن ییلر من نه دئیرم". ۲-	
گۆرمگه گۆزو اولماق [س] زهله سی گنتمک، خوشو گلمه مک	گۆرمه ییلیمز [ص] گۆرمه ییب وتانیما ییب، اؤیرنمه دن تانیما دان.		گۆر [ص] گۆره سی "بو ایشی گۆرن ییلر من نه دئیرم". ۲-	
"وزیر وؤزرائین مالانصرال دینی گۆرمگه گۆزو یوخ اؤیدو".	گۆرمه ییلیمز [ص] گۆرمه ییب وتانیما ییب، اؤیرنمه دن تانیما دان.		گۆر [ص] گۆره سی "بو ایشی گۆرن ییلر من نه دئیرم". ۲-	
گۆرموش [ص] تجربه لی.	گۆرمه ییلیمز [ص] گۆرمه ییب وتانیما ییب، اؤیرنمه دن تانیما دان.		گۆر [ص] گۆره سی "بو ایشی گۆرن ییلر من نه دئیرم". ۲-	
گۆرموشلوك [آ] تجربه لی، بیرشئی گۆرموش اولما وضعیتى.	گۆرمه ییلیمز [ص] گۆرمه ییب وتانیما ییب، اؤیرنمه دن تانیما دان.		گۆر [ص] گۆره سی "بو ایشی گۆرن ییلر من نه دئیرم". ۲-	
گۆرمه / دویقوسو [آ] ۱- باصره (فا: حس بینایی). seeing	گۆرمه ییلیمز [ص] گۆرمه ییب وتانیما ییب، اؤیرنمه دن تانیما دان.		گۆر [ص] گۆره سی "بو ایشی گۆرن ییلر من نه دئیرم". ۲-	
۲- گۆرمک ایشی.	گۆرمه ییلیمز [ص] گۆرمه ییب وتانیما ییب، اؤیرنمه دن تانیما دان.		گۆر [ص] گۆره سی "بو ایشی گۆرن ییلر من نه دئیرم". ۲-	
گۆرمه آجی سی [آ] گۆرمه نقطه سیندن بیر جیسمین ایکى	گۆرمه ییلیمز [ص] گۆرمه ییب وتانیما ییب، اؤیرنمه دن تانیما دان.		گۆر [ص] گۆره سی "بو ایشی گۆرن ییلر من نه دئیرم". ۲-	
اوجونا چکیلدیگی خط لرین آراسیندا کی زاویه.	گۆرمه ییلیمز [ص] گۆرمه ییب وتانیما ییب، اؤیرنمه دن تانیما دان.		گۆر [ص] گۆره سی "بو ایشی گۆرن ییلر من نه دئیرم". ۲-	
گۆرمه مزلیک [آ] ۱- بصیرت سیزلیک، باجاریق سیزلیق، بیر	گۆرمه ییلیمز [ص] گۆرمه ییب وتانیما ییب، اؤیرنمه دن تانیما دان.		گۆر [ص] گۆره سی "بو ایشی گۆرن ییلر من نه دئیرم". ۲-	
ایشی و سیاستی دولان دیرماقدا اؤزاعی گۆرمه مه (فا: عدم	گۆرمه ییلیمز [ص] گۆرمه ییب وتانیما ییب، اؤیرنمه دن تانیما دان.		گۆر [ص] گۆره سی "بو ایشی گۆرن ییلر من نه دئیرم". ۲-	
وجود دید). ۲- گۆرمز لیک، گۆرمه میش کیمی داوانما.	گۆرمه ییلیمز [ص] گۆرمه ییب وتانیما ییب، اؤیرنمه دن تانیما دان.		گۆر [ص] گۆره سی "بو ایشی گۆرن ییلر من نه دئیرم". ۲-	
گۆرمه مزلیکدن گلمک [س] گۆرمه میش کیمی حرکت ائتمک.	گۆرمه ییلیمز [ص] گۆرمه ییب وتانیما ییب، اؤیرنمه دن تانیما دان.		گۆر [ص] گۆره سی "بو ایشی گۆرن ییلر من نه دئیرم". ۲-	

گ گ	گ گ
گۆرۈنۈش [ص] گۆرۈنۈش (ا:فا:نمايان). showing گۆرۈنۈش [ص] گۆرۈنۈش، گۆزلە گۆرۈنە يىلن گۆرۈلە يىلن “گۆرۈنۈر حالالكلمك” (ا:فا:پيدا). visible گۆرۈنۈردە [ظ] ائشيكده، باخينجا، گۆرۈنۈشە گۆرە، گۆرۈندۈ- گۈنە گۆرە “چوخ ايشلندىگىنە رىغما گۆرۈنۈردە يىرشى يۇخ”. گۆرۈنۈركى [با] دئيه سن، احتمال معناسىندا بىر سۆز “گۆرۈنۈركى خبرسىز قالىسان”. گۆرۈنۈرلەردە [ظ] اورتا لىقلاردا، مئيداندا. گۆرۈنۈرلۈك [آ] گۆرۈنۈلە يىلن بىر شىين نىجە لىگى. گۆرۈنۈشلۈ [ص] گۆرۈك لى، گۆرۈنۈش و نظره چارپان (ا:فا:جلوه گر). appearing in full beauty گۆرۈنۈشلۈك [آ] بىر شى و يترىن گۆرۈنۈش ايله ايلگى لى اولان (ا:فا:جلوه گرى). displaying گۆرۈنۈش [آ] گۆرۈنۈمە طرزى و يۇنتمى، گۆرۈنۈم، گۆرۈنۈتۈ، گۆزۈن ايلك باخشىندا ويا دھىندە واسطەسىز اولراق آلقتى لادىغى شى، “اۇزاق گۆرۈنۈش (ا:فا:جلوه، كاراكتىر، منظر). manifestation, type, aspect گۆرۈنۈشده [ظ] ائشيكده، باخينجا، گۆرۈنۈشە گۆرە، گۆرۈندۈگۈنە گۆرە. گۆرۈنۈش يۇرى [آ] گۆرۈنۈتۈپە و اونون اۋزل لىگىنە باخىلان يتر (ا:فا:جلوه گاه). view, place where beauties گۆرۈنۈشلر [آ] ظواهر (ا:فا:ظواهر). outward things گۆرۈنۈم [آ] گۆرۈنۈمە، گۆرۈنۈش، تصوير، نما، بىر شىئە ائشيكدن باخىلىنجا گۆرۈنۈش بىچىمى (ا:فا:رؤيت). sight گۆرۈنۈملۈ [ص] گۆرۈنۈمۈ اولان. گۆرە [با] ندىن و سبب يىلدېرەك جۇملەلردە يۇنلۈك حال اكى طلب اندەرك ايشلەنير “بو فيكىره گۆرە، اونا گۆرە، سۇلمازا گۆرە گلەمىشدى” (ا:فا:براى). for {گۆرۈمك+ه} گۆرەجك [باخ] گۆرە جك لى. گۆرەجكلى [ص] گۆزلەنەلمىز بىر ايش اوچون دئىليير “قوجا واختىمدا عجب گۆرەجكلى گون لريم وارمىش”. گۆرەجە [ص] بىر شىئە گۆرە، بىر سببە خاطر، ندىن “بو ايشين گۆرە جەسى ندىر؟”.	گۆرۈمۈسل [ص] گۆرۈمە ايله ايلگى لى visual, optical گۆرۈملۈ [ص] گۆرۈمە يىتە نكى اولان، گۆرۈك لى. گۆرۈملۈك [آ] يالنىز گۆرۈلۈك اوچون اولان نسنە، چئورە و دورۈبرە باخىلان يتر (ا:فا:ديدگاه). viewpoint گۆرۈن [آ] گۆرۈنۈتۈ، آچىقلىق، نىتلىك^۷. گۆرۈنۈتۈ [آ] اوزاقدان گۆرۈنۈش گۆرۈك، گۆرۈنۈش شىلر (ا:فا:منظر، تصوير). دورنما، چشم انداز view گۆرۈنۈتۈسل [ص] گۆرۈنۈتۈپە دايانان (ا:تصويرى). گۆرۈنۈتلر [آ] مناظر (ا:فا:مناظر). spectacles گۆرۈنۈتلۈك [آ] سىنما وتلۈيزيون اكرانى. گۆرۈنۈتلەين [ص] مجسم اندن (ا:دورنماساز). lanscape painter گۆرۈنۈتلە يىجى [آ] گۆرۈنۈتلە مگى ساغلايان آلت. گۆرۈنۈتلەمك [ل] گۆرۈنۈتلەلە گۆسترمك، گۆرۈنۈتلۈ ائتمك، گۆرۈنۈتلەلە قانئىلاماق. گۆرۈنۈتلەمە [آ] گۆرۈنۈتلەلە گۆسترمە، گۆرۈنۈتلۈ ائتمە، گۆرۈنۈتلەلە قانئىلاما (ا:فا:تجسم). incarnation گۆرۈنۈش [آ] ۱-گۆرۈگۈ، معاشرت ۲-باخان، ناظر^۷. گۆرۈندۈك [آ] آشكار، گىزلى سىز، ساخلى سىز^۷. گۆرۈنۈر görünər [ص] گۆرۈنۈش (ا:مرئى). visible گۆرۈنۈك görnək [ص] گۆرۈنۈش منظرە، گۆرۈنۈش (ا:فا:منظرە). گۆرۈنگۈ [آ، فلسفه] دۇيولارلا آلقتى لانايلن هر شى، فئومئىن. گۆرۈنگۈجۈلۈك [آ] گرچك اولانين يالنىزجا گۆرۈنگۈلر اولدوغونو اۇنە سۆرن گۆرۈش، اولايچىلىق، فئومئىنمىز. گۆرۈنۈم [ص] ۱-گۆرۈنۈمەين، گۆرۈشمەين، آچىقدا اولمايان، گىزلى، (ا:فا:نامرئى). invisible ۲-ايندىيە دك گۆرۈنۈمە مىش، بو واختا دك اولمايمىش. گۆرۈنۈمۈز اولماق [س] گۆزدن ايتمك. گۆرۈنۈمك [س، سن] گۆرۈنۈشمك، گۆرۈنۈر اولماق، گورونور وضعيتە گلەك، بلىلى اولماق (ا:فا:پيدا شدن). to appear گۆرۈنۈمە مىش [ص] تايى اولمايان. گۆرۈنۈمەند [ظ] گۆرە چارپامادان، گىزلى، باشقاسى گۆرۈمەند. گۆرۈنۈمەمك [س] تاپىلماق.

گ گ	آذربایجان تورکجه سی	۱۷۲۴	ارک سۆزلوگو	گ گ
گۆره جه گئی گلمک [س] گۆرمک ایسته مک، اؤز له مک.	گۆره جه لی [ص] باغیتی لی "بۆتون بۇ تاریخلر استقلال اوچون گۆره جه لی اشارتلر دیر".		گۆز آچیپ یومونجا [ظ] گۆز آچیپ یومان ساعتدا، بیر آندا.	
گۆره سی [ص] گۆرمک ویایماق اوچون اولان، گۆرولمه لی، گۆرمه لی "گۆره سی بیر ایشیم یوخدور".	گۆره سن [با، ادا] سورو و مارق واندیشه بیلیدین بیر سۆزدور "گۆره سن نییه گلمه دی".		گۆز آغی [آ] گۆزون آغ بۇ لومو، گۆز یووارینی بوروین بۇ لوم.	
گۆره نیک [آ] گله نک، آتالاردان قالماعادت (فا: عرف) custom	گۆره سیمک [س] گۆرمک ایستگی دۇیماق، اؤز له مک.		گۆز آلا بیلدیگینه [آ] باخ: گۆز آلانی.	
گۆره نک چی [ص] گۆره نک لره باغلی اولان.	گۆره گۆره [ظ] باخابا، بیله بیله "اؤزومو بلایا سالدیم".		گۆز آلانی [آ] گۆز گۆرومو (فا: چشم رس). purview	
گۆره نک لی [ص] گۆرنک له ایلگی لی اولان.	گۆره لیلیک [آ] باغیتی لیق، باغلی لیق، رۇلاتیوته.		گۆز آلتی ائتمک (الله مک) [ل] بیرینی آدای و آداخلی ائتمک، نظرده توتماق، گۆز آلتی ساخلاما "قیزی گۆز آلتی لاما".	
گۆره نک لی [ص] گۆره نک لی چوخ اولان، گۆره نک لی اولان.	گۆره نک لی [آ] باغیتی لی، نسبی، رۇلاتیو.		گۆز آلتی [آ] ۱-بیرینی توتوقلاما وضعیتی، گۆز آلتینا آلما وضعیتی. ۲-گیزلینجه، بیلدیرمه دن نظرده توتماق، گۆز آلتی نظره آلماق، قیزی گۆز آلتی ساخلاما.	
گۆزه نیمک [س] (قویون حاققیندا) سیرای ایله اوتلاماق "قویونلار گۆنئی لرده گۆره نیسیر".	گۆره نک [آ] گله نک، آتالاردان قالماعادت (فا: عرف) custom		گۆز آلتینا آلماق [ل] ۱-بیرینی اولدوغو یثردن آیریلما سینا اجازه وئرمه یه رک سوروشدورما اوچون ساخلاما، گۆز آلتینا آلماق (فا: زیر نظر گرفتن). ۲-حمایه ائتمک.	
گۆز göz [آ، ت، سن] ۱-جانلی لاردا گۆرمه اورقانی. ۲-باخیلان بالاجا دلیک، کؤپروگۆزو، پتک گۆزو، بولاغین سو چیخدیغی یئر، قاینالق، کیچیک پنجره، یارانین ایرین آخان یثری، تره زی نین هر بیر قابی، توفنگ لوله لرینین دلیگی (فا: چشم). eye	گۆره نک چی [ص] گۆره نک لره باغلی اولما وضعیتی.		قیراغیلا باخماق. to look distrustfully	
گۆز آتماق [ل] بیرینه گۆرمه گه چوخ ایلگی گۆسترک "سنی گۆرمه گه گۆزوم آتیر" (فا: چشمک زدن).	گۆره نک سل [ص] گۆرنک له ایلگی لی اولان.		گۆز آلماسی [آ] گۆزون آغ و قارا بۇ لومو و یووارلاق قیسمی.	
گۆز آجا بیلمه مک [س] واخت تاپا بیلمه مک.	گۆره نک سیز [آ] گۆره نک لی اولما یان.		گۆز آلیجی [آ] دقت چکیجی.	
گۆز آجان گۆندن [ظ] لاپ کۆرپه لیکدن.	گۆره نک لی [ص] گۆره نک لی چوخ اولان، گۆره نک لی اولان.		گۆز آیدینلیغی وئرمک (دئمک) [ل] تبریک دئمک، گۆزونوز آیدین اولسون دئمک (فا: تبریک گفتن). congratulation	
گۆز آجماق [س] ۱-دۇنیایا گلمک، دۇغو لماق ۲-امکان تاپماق.	گۆزه نیمک [س] (قویون حاققیندا) سیرای ایله اوتلاماق "قویونلار گۆنئی لرده گۆره نیسیر".		گۆز آیدین لیغی وئرمه [آ] تبریک دئمه	
گۆز آجماق [س] بیر ایش اوچون فرصت تاپاماق.	گۆز آجا بیلمه مک [س] واخت تاپا بیلمه مک.		گۆز آیدین لیغی (وئرمه، دئمه) [آ] خوش بیر خبر ویا ایش اوچون بیرینه تبریک دئمک (فا: شادباش) congratulations	
	گۆز آجا بیلمه مک [س] واخت تاپا بیلمه مک.		گۆز ائتمک (الله مک) [س] گۆز آتماق، گۆز له اشاره ائتمک.	
	گۆز آجان گۆندن [ظ] لاپ کۆرپه لیکدن.		گۆز اؤنونده [ظ] گۆز قاباغیندا، آپ آچیق.	
	گۆز آجماق [س] ۱-دۇنیایا گلمک، دۇغو لماق ۲-امکان تاپماق.		گۆز اؤنونه قویماق [باخ] گۆز قاباغینا قویماق.	
	گۆز آجماق [س] بیر ایش اوچون فرصت تاپاماق.		گۆز اؤنونه گتیرمک [ل] یادیناسا لماق، تصورو ندا جانلاندیرماق.	
			گۆز اؤنوی [آ] گۆز دلیگی، گۆز چؤخورو.	
			گۆز انجیگی [آ] گۆزون ایچ بۇجاغیندا کی قیرمیزی چیخیختی.	
			گۆز اؤیمی [آ] اؤفوق.	
			گۆز اؤمگی [آ] گۆزو چوخ یوران اینجه ایش.	
			گۆز اؤنو [آ، بی] چاتیل اؤتو (فا: گل عینک). euphrasia	
			گۆز اؤجو [ظ] اؤتری و گۆزونون اوجوایله باخیش cursorily	

گۆز (ف: پائیدن). to watch	گۆز اۆچو یلا باخماق [س] اؤتری باخماق.
گۆز تله مه دلیگی [آ] باخماق اۆچون قاپی لاردا قویولان دلیک.	گۆز اۆچماق [س] بیرین گۆرمه گه جان آتماق.
گۆز تله مه [آ] حراست (ف: محافظت). guarding	گۆز اۆسته (گۆزؤم اۆسته) [ن] باش اۆسته (ف: چشم). I will
گۆز تله نیش [آ] گۆز تله نمه ایشی ویا بیچیمی.	do it with pleasure
گۆز تلمک gözetmek [ل] ۱-قوروماق، ساخلاما، باخماق،	گۆز اولماق [ل] بوسماق، گۆدمک.
حمایه ائتمک، مواظب اولماق. ۲-بیرینه ویا بیر شیئه	گۆز ایشله دیکجه [ظ] گۆزله گۆرۆله ییلن قدر.
گیزلینجه باخماق و ایزلеме {گۆ، ت، سن} گۆز آتماق،	گۆز بویومک [س] قورخو و ذهشت دؤغورماق، واهیمه
گۆز تلمک، باخ: گۆز.	باسماق "دره نین دیینه ینندیکجه گۆز بویویور".
گۆز تلمک ۲ [ل] گۆزه مک ایشینی گۆردورمک {باخ: گۆزه مک}	گۆز باسماق (وورماق، ائتمک، چالماق) [س] اشاره ائتمک
گۆز تلمن [آ] مبصر، مکتبلرده کلاسی دۆزنله ین کیمسه.	اۆچون گۆزؤنۆ قیرپماق.
گۆز تلمن لیک [آ] گۆز تلمنن گۆردوغو ایشی.	گۆز باسما [آ] گۆز وورما، گۆز اتما (ف: چشمک). wink
گۆز تلمه gözetme [آ] گۆز تلمک ایشی و بیچیمی.	گۆز باغلاما [آ] گۆز باغلا ییجی (ف: شعبده بازی، چشم بندی).
گۆز توتدوقچا (ایشله دیکجه) [ظ] گۆز گوره بيله جک قدر.	گۆز باغلا ییجی [ص] شؤعبده باز (ف: شعبده باز). juggler
گۆز تورو [آ] شبکیه (ف: شبکیه). anat (retina)	گۆز باغلا ییجی لیک [آ] شعبده باز لیک (ف: شعبده بازی).
گۆز تیکمک [ل] بیر شئیده گۆز اۆلماق، اله گتیرمک ایسته مک.	گۆز باغلیجی [باخ] گۆز باغلا ییجی.
گۆز جو [آ] ۱-بکچی، گۆز تچی. ۲-گۆز حکیمی و اۆزمانی.	گۆز بیگی [آ] ۱-گۆزؤن اورتاسیندا اولان خال "گۆز بیگی
گۆز جوک [آ] ۱-کیچیک گۆز. ۲-قاپی لاردا ائشیکه باخماق	ایشیغین آزالیب چوخالماسیلا کیچیلیب بویویور". ۲-
اۆچون قویولان کیچیک دلیک peep-hole	[مج] چوخ سئولن، اؤنم وئریلن کیمسه و هر شئی.
گۆز جوکلو [ص] گۆز جوگو اولان.	گۆز بیگی کیمی قوروماق [س] قایغی سینی چکمک.
گۆز جولوک [آ] ۱-گۆز تچی اولما. ۲-گۆز حکیملیگی.	گۆز بولاغی [آ] گۆزؤن یاش دامجی لایان یرتی، گۆز پیناری.
گۆز جاناغی [آ] حدقه (ف: حدقه). pupil of the eye	گۆز بویاما [ل] قان دیرماق، یانلتماق.
گۆز چکمک [س] ال چکمک.	گۆزه گۆز [باخ] گۆز گۆزه.
گۆز چکیلمه مک [س] دایم اورتادا گزمک، گۆز قاباغیندا اولماق	گۆز ییلمی [آ] گۆزؤ اینجه له ین و آراشدیران ییلم دالی.
"قیز اوزاقلاردا گۆرونه قدر گۆز لری اوندان چکیلمه دی".	گۆز پیناری [آ] گۆزؤن بورون طرفینده کی اۆجو.
گۆز چلی gözəçli [آ] شاهسون اتلی بویا لریندان ^{۳، ۱۰۸} .	گۆز تچی قویماق [س] باخیم آلتینا ساق، نظارتده ساخلاماق.
گۆز جوخورو [آ] گۆز اولان یر (ف: کاسه چشم) eye socket	گۆز تچی [ص] قورویو جو (ف: نگاهبان). guard
گۆز چیخارماق (چیخارتماق) [ل] کور ائتمک.	گۆز تچی لیک ائتمک [س] قاروول چکمک.
گۆز حاققی [آ] پای و نذیر وئرمه کیمی شئی لرده گۆروب	گۆز تچیلیک [آ] قوروما ایشی guarding
ایمره نه بيله جک ییبه جک لردن گۆرنلره آیریلان حاقق.	گۆز تدیرمک [ئتد] گۆز تلمک ایشینی گۆردورمک.
گۆز حبسی [آ] بیر کیمسه یه اولدوغو یردن آیریلما ماسی	گۆز تلمک [بل] گۆز تلمه مک ایشی گۆرولمک.
بیچیمده وئریلن جزا.	گۆز تله ییجی [آ] گۆز تله مه ایشینی گۆرن.
گۆز حکیم لیگی [آ] گۆز دؤکتورلوغو (ف: چشم پزشکی).	گۆز تله ییش [آ] گۆز تله مه ایشی ویا بیچیمی.
ophthalmology	گۆز تله مک [ل] بیرینه گۆز اولماق، مواظب اولماق

Gg گ	آذربایجان تورکجه سی	۱۷۲۶	ارک سۆزلوگو	Gg گ
گۆزداشی [شیمی] پاخیرسۇلفاتی (فاسو لفات میس) vitriol	گۆزداشی [شیمی] پاخیرسۇلفاتی (فاسو لفات میس) vitriol		گۆزۆر [آ، تا] گئنیش دلیکلی بیر نوع قلییر.	
گۆزداغی [آ] تورخو تماق اوچون وئریلن جزا (فازهر چشم).	گۆزداغی [آ] تورخو تماق اوچون وئریلن جزا (فازهر چشم).		گۆزۆری / گۆزآری [آ] دۆرپۆن.	
گۆزدک [آ] بیر نوع ایپ، توخومالاردا اولان ایلگک لر.	گۆزدک [آ] بیر نوع ایپ، توخومالاردا اولان ایلگک لر.		گۆزسۇداسی [آ] یالینز باخماقلا یتینیلن عشق.	
گۆزدەمیری [آ] گمی لرین اؤنوندن کی دمییر.	گۆزدەمیری [آ] گمی لرین اؤنوندن کی دمییر.		گۆزسالماق [باخ] گۆزۆ دۆشمک.	
گۆزدن اوْزاق تۆتماق [س] اؤنم وئرمەمک.	گۆزدن اوْزاق تۆتماق [س] اؤنم وئرمەمک.		گۆزسۆز [ص] کۆر.	
گۆزدن اولماق [س] کۆر اولماق.	گۆزدن اولماق [س] کۆر اولماق.		گۆزسۆزولمک [س] یوخو باسماق، خوْمارلانماق.	
گۆزدن ایتیمک [س] گۆرونمز اولماق.	گۆزدن ایتیمک [س] گۆرونمز اولماق.		گۆزعیاری [ظ] بارماق حسابی، گۆز اوْلچۆمۆ، تقریبی و تخمینى، یاخلاشیق، تقریبی حالدا. approximately	
گۆزدن ایتی [ص] گۆز یتتە نگى یاخشى اولان.	گۆزدن ایتی [ص] گۆز یتتە نگى یاخشى اولان.		گۆزغَن / گۆزآین [آ] اُفق، اُفق چیز گیسى.	
گۆزدن تۆک چکیمک [س] بیرایشی چوخ دقتله گۆرمک.	گۆزدن تۆک چکیمک [س] بیرایشی چوخ دقتله گۆرمک.		گۆزغیر / گۆزآییر [آ] چکيجى، جاذب، گۆزه خوْش گلن.	
گۆزدن دۆشمک [س] حرمت دن دۆشمک، داها ساییلماماق.	گۆزدن دۆشمک [س] حرمت دن دۆشمک، داها ساییلماماق.		گۆزقاباغینا قویماق [ل] بیر شئیى بللى و گۆز دَین یشره قویماق، یادا سالماق، خیالیندا جانلاندیرماق.	
گۆزدن دۆشموش [ص] طرداولونموش (فامطرد).	گۆزدن دۆشموش [ص] طرداولونموش (فامطرد).		گۆزقاباغینا گئیرمک [ل] یادا سالماق، خیالیندا جانلاندیرماق.	
گۆزدن سالماق [س] یاددان چیخارتماق، اوزاق لاشدیرماق.	گۆزدن سالماق [س] یاددان چیخارتماق، اوزاق لاشدیرماق.		گۆزقاباغیندا (قارشى سیندا) [ظ] اۆزده، اورتادا، مئیداندا.	
گۆزدن قاجماق [س] گۆرونمەمک.	گۆزدن قاجماق [س] گۆرونمەمک.		گۆزقاباغى [آ] گۆزون اۆستوندە کى یومولوب آچیلان درى، اؤرتوک، گۆز اؤرتوگو (فاپلک). palpebra	
گۆزدن قاجیرماماق (قویماماق) [س] دقت یتتیرمک، ایز لەمک.	گۆزدن قاجیرماماق (قویماماق) [س] دقت یتتیرمک، ایز لەمک.		گۆزقاراسى (ببگى) [باخ] بیک (فانعییه). iris of the eye	
گۆزدن گئیرمک [ل] مرور ائله مک (فادوره کردن). to review	گۆزدن گئیرمک [ل] مرور ائله مک (فادوره کردن). to review		گۆزقاش آراسیندا [ظ] تئز، بیر آندا.	
گۆزدن یایینماق [س] قاجیب گیزلنمک، اکیلمک.	گۆزدن یایینماق [س] قاجیب گیزلنمک، اکیلمک.		گۆزقاش ائتمک [ل] گۆز و قاشلاری ایله اشاره ائتمک.	
گۆزدولاندیرماق [س] اطرافینا باخماق.	گۆزدولاندیرماق [س] اطرافینا باخماق.		گۆزقاش [آ] گۆز لر و قاشلار، گۆز قاشی قارا قیز.	
گۆزدولوسو [ظ] فرحله، اورک له.	گۆزدولوسو [ظ] فرحله، اورک له.		گۆزقاشینی اویئاتماق [ل] اشاره ائتمک، اویون چیخارماق.	
گۆزدویماماق (گۆزۆ دویماماق) [س] حسرت قالماق.	گۆزدویماماق (گۆزۆ دویماماق) [س] حسرت قالماق.		گۆزقاقان / گۆزقاخان [ص، دده] گۆز وۇران، گۆز باسان.	
گۆزده [آ] بیہیلن، گۆزه گیرمیش، آل اۆستوندە تۇتولان.	گۆزده [آ] بیہیلن، گۆزه گیرمیش، آل اۆستوندە تۇتولان.		گۆزقاقماق / گۆزقاخماق [ل، دده] گۆز وۇرماق، گۆز باسماق.	
گۆزده اولماق [س] دقت مرکزینده اولماق، جلب نظر ائتمک.	گۆزده اولماق [س] دقت مرکزینده اولماق، جلب نظر ائتمک.		گۆزقاماشدیرماق [س] ۱- حئیران ائتمک. ۲- ائتگی لەمک.	
گۆزده قولاق [آ] اۇشاقلار آراسیندا آغاچا ایپ باغلایب اوینانان بیر اویون آدی.	گۆزده قولاق [آ] اۇشاقلار آراسیندا آغاچا ایپ باغلایب اوینانان بیر اویون آدی.		گۆزقاماشدیریجی [ص] چوخ پارلاق اولماق اوچون باخماق	
گۆزده قولاقدا اولماق [س] آییق اولماق.	گۆزده قولاقدا اولماق [س] آییق اولماق.		ممكن اولمايان شى، باخینجا گۆزۆ اینجیدن blinding	
گۆزدیری [ص] تقریبی، (ف: تخمینى). approximate	گۆزدیری [ص] تقریبی، (ف: تخمینى). approximate		گۆزقاماشدیریجیلیق [آ] گۆز قاماشدیریجى شئین اؤزل لیگی.	
گۆزدیشی [آ] اۆست چنەدە کۆپک دیشلریندن هر بیرى.	گۆزدیشی [آ] اۆست چنەدە کۆپک دیشلریندن هر بیرى.		گۆزقامان [آ] گۆز قاماشدیریجى، ماناس داستائیندا بیرگ آدی.	
گۆزدیکیمک [س] ۱- بیر شئیە صاحب اولماغا چالیشماق ویا الە گئیرمە ایستەمک ۲- بیرینە اؤمود اولماق، بئل باغلاماق.	گۆزدیکیمک [س] ۱- بیر شئیە صاحب اولماغا چالیشماق ویا الە گئیرمە ایستەمک ۲- بیرینە اؤمود اولماق، بئل باغلاماق.		گۆزقۇلاق اولماق [س] گۆز لەمک. to be watchful	
گۆزدیکه یی [آ] چۆخ ایستەنیلن شئی.	گۆزدیکه یی [آ] چۆخ ایستەنیلن شئی.		گۆزقۇیماق (یتتیرمک) [س] دقتله باخماق، نظارت ائتمک.	
گۆزدیمک [س] گۆز ووراق بیرینە صدمە یتتیرمک (بعضى موهوماتا گۆره)، گۆز باخشیندان زیان چکیمک.	گۆزدیمک [س] گۆز ووراق بیرینە صدمە یتتیرمک (بعضى موهوماتا گۆره)، گۆز باخشیندان زیان چکیمک.		گۆزقیجماق [س، دده] گۆزۆ قیجاراق باخماق، گیزلی باخماق.	
گۆزدیمه سین [ن] قۇرۇماق اوچون سۇیلەنن افادە.	گۆزدیمه سین [ن] قۇرۇماق اوچون سۇیلەنن افادە.		گۆزقیجیتماق / گۆزقیجیرماق [س] گۆز آغارتماق، گۆزقیجماق.	
گۆزدین gözdeyən [آ] خوی دا کند آدی.	گۆزدین gözdeyən [آ] خوی دا کند آدی.		گۆزقیریماق [س] گۆزۆنۆ تئز تئز یوموب آچماق.	

گ گ	آذربایجان تورکجه سی	۱۷۲۷	ارک سۆزلوگو	گ گ
گۆز قیرینجا / گۆز قیریمیندا [ظ] بیر آندا.	گۆز قیرینجا / گۆز قیریمیندا [ظ] بیر آندا.		گۆز ل ایدال [آ] قُروه-گۆل تپه ده کند آدی.	
گۆزک [آ] باغ، ایپ "آتی گۆزک له باغلاماق" [باخ: گۆز ه مک} گۆز کسمه مک [س] داییم باخماق.	گۆزک [آ] باغ، ایپ "آتی گۆزک له باغلاماق" [باخ: گۆز ه مک} گۆز کسمه مک [س] داییم باخماق.		گۆز ل اؤزلو [ص] قشنگ (فا: پریخ). fairy-face	
گۆزک لی [ص] گۆزگی اولان، یاماقلی، گۆز نیش darned	گۆزک لی [ص] گۆزگی اولان، یاماقلی، گۆز نیش darned		گۆز ل بلاق [آ] ساین قالا دا کند آدی.	
گۆز گۆتورمک (گۆزون چکمک) [ل] ال چکمک.	گۆز گۆتورمک (گۆزون چکمک) [ل] ال چکمک.		گۆز ل تمک [اتند] ۱- گۆز له مه سینه سبب اولماق. to wait ۲-	
گۆز گنجیرمک [س] اؤتری اوخوماق، باخماق، یوخلاماق.	گۆز گنجیرمک [س] اؤتری اوخوماق، باخماق، یوخلاماق.		گۆز لجه [ص] اولدوقجا گۆزل، گۆزله یاخین، اییی.	
گۆز گۆرولن / گۆز گورلان [آ] زنجان دا داغ آدی.	گۆز گۆرولن / گۆز گورلان [آ] زنجان دا داغ آدی.		گۆز لجه سینه [ظ] چوخ گۆزل.	
گۆز گۆره سی [ظ] باخا باخا openly, obviously	گۆز گۆره سی [ظ] باخا باخا openly, obviously		گۆز ل خاتین چیچکی [باخ] نرگیس زنبقی.	
گۆز گۆره گۆره [ظ] هامی نین گۆز زونون قاباغیندا، آچیق	گۆز گۆره گۆره [ظ] هامی نین گۆز زونون قاباغیندا، آچیق		گۆز ل خاتین چیچکی گیللر [باخ] نرگیس گیللر.	
آشکارا "گۆز گۆره گۆره اوغورلاماق" openly,	آشکارا "گۆز گۆره گۆره اوغورلاماق" openly,		گۆز ل دره [آ] زنجان دا کند و چای آدی.	
گۆز گۆز [ص، ظ] چوخلو دلیک لری اولان، دثشیک دثشیک.	گۆز گۆز [ص، ظ] چوخلو دلیک لری اولان، دثشیک دثشیک.		گۆز ل دویو [آ] استتیک، بدییات، بدیی.	
گۆز گۆز آتماق [ل] گۆز له اشاره اتمک.	گۆز گۆز آتماق [ل] گۆز له اشاره اتمک.		گۆز ل دویو جولوق [آ] استتیزم.	
گۆز گۆز ائتمک (ائله مک) [ل] ۱- دثشیک دثشیک اتمک، گۆزه	گۆز گۆز ائتمک (ائله مک) [ل] ۱- دثشیک دثشیک اتمک، گۆزه		گۆز ل دویو سال [ص] استتیک.	
گۆزه اتمک. ۲- بیرینه اشاره اتمک.	گۆزه اتمک. ۲- بیرینه اشاره اتمک.		گۆز لری آچیق گتمک [س] دیلگینه چاتمادان اؤلمک.	
گۆز گۆز اولماق [س] دثشیک دثشیک اولماق.	گۆز گۆز اولماق [س] دثشیک دثشیک اولماق.		گۆز لری آچیلماق [س] حیرت دن گۆز لری پورتمک.	
گۆز گۆز و گۆرمه مک [س] چوخ قاراللیق و ظلمت اولماق.	گۆز گۆز و گۆرمه مک [س] چوخ قاراللیق و ظلمت اولماق.		گۆز لری آلاجالانماق [س] تعجب و قورخودان گۆز لری پورتمک.	
گۆز گۆزه [ظ] ۱- اؤز اؤزه، قارشى قارشى یا، قابق قاباغا. ۲-	گۆز گۆزه [ظ] ۱- اؤز اؤزه، قارشى قارشى یا، قابق قاباغا. ۲-		گۆز لری ایشیق لانماق [س] سئویمک، اییی وضعیته گلیمک.	
آچیق، آیدین، آچیق آچیقینا.	آچیق، آیدین، آچیق آچیقینا.		گۆز لری بؤیومک (بره له قالمق) [س] گۆز لری آچیلماق.	
گۆز گۆزه باخماق [س] اؤز اؤزه باخماق.	گۆز گۆزه باخماق [س] اؤز اؤزه باخماق.		گۆز لری باتماق [س] گۆز لری چوخورا دۆشمک (آریقلاماق).	
گۆز گۆزه گلیمک [س] بیر بیرینه باخماق، اؤز اؤزه گلیمک.	گۆز گۆزه گلیمک [س] بیر بیرینه باخماق، اؤز اؤزه گلیمک.		گۆز لری باغلانماق [س] ۱- آلداتیلماق ۲- یوخوسو گلیمک.	
گۆز گۆز دیرمک [س] نظر سالماق.	گۆز گۆز دیرمک [س] نظر سالماق.		گۆز لری باریلداماق (پرپر جالمق) [س] سئویمک.	
گۆز گیله سی [آ] عنبیه (فا: مردمک). iris of the eye	گۆز گیله سی [آ] عنبیه (فا: مردمک). iris of the eye		گۆز لری تاخیلیب قالمق [س] گۆز لرینی آیراماق.	
گۆزل gözəl [ص، گۆز+ل] ۱- گۆزه خوش گۆرون هر شئی،	گۆزل gözəl [ص، گۆز+ل] ۱- گۆزه خوش گۆرون هر شئی،		گۆز لری چاناغیندا چیخماق [س] چوخ تعجب اتمک.	
گۆز آلبیجی، اییی، باشاری لی (فا: زیبا) beautiful ۲- [خ]	گۆز آلبیجی، اییی، باشاری لی (فا: زیبا) beautiful ۲- [خ]		گۆز لری چکیک [ص] گۆز لری بادامی شکیلده.	
عباسی خلیفه لریندن بیرینین تۆرک اصیللی آناسی.	عباسی خلیفه لریندن بیرینین تۆرک اصیللی آناسی.		گۆز لری چوخورا دۆشمک [باخ] گۆز لری قویو یا دۆشمک.	
گۆزل آباد [آ] (حصار، -پایین) قوچان دا کند آدی.	گۆزل آباد [آ] (حصار، -پایین) قوچان دا کند آدی.		گۆز لری دۆنمک [س] ۱- گۆز لری پورتمک، اؤفکه دن	
گۆزل آرواد اوئو [آ] بی [بادیمجان گیللردن لاردان، یاپراق لری	گۆزل آرواد اوئو [آ] بی [بادیمجان گیللردن لاردان، یاپراق لری		گۆز لری بر لیمک. ۲- گۆز لری نین رنگی عوض اولماق.	
دۆز قیراقلی و چیچک لری مۆرسو، مئیوه لری کیراز	دۆز قیراقلی و چیچک لری مۆرسو، مئیوه لری کیراز		گۆز لری دۆلماق [س] آغلار کیمی گۆرونمک.	
بیچیمینده، قارا رنگلی و دادلی کۆک لریندن و ساپلاریندان	بیچیمینده، قارا رنگلی و دادلی کۆک لریندن و ساپلاریندان		گۆز لری سۆزمک [س] تام نظر دن کنچیرمک، اییجه باخماق.	
زهیر لی آتروپین ماده سی چیخاریلان، ایستی و ایلیمان	زهیر لی آتروپین ماده سی چیخاریلان، ایستی و ایلیمان		گۆز لری سۆزولمک [س] یوخوسو گلیمک.	
اؤلکه لرده یتیشن ۱۵۰cm-۱۰۰ یوکسک لیکده چوخ	اؤلکه لرده یتیشن ۱۵۰cm-۱۰۰ یوکسک لیکده چوخ		گۆز لری سۆلانماق [س] گۆز لری دۆلماق، آغلار گۆرونمک.	
ایللیک و اوتسوو بیتگی (فا: نوعی گیاه صنعتی). atropa	ایللیک و اوتسوو بیتگی (فا: نوعی گیاه صنعتی). atropa		گۆز لری قارارماق [س] باشی گیچلمک.	
belladonna	belladonna		گۆز لری قاماشماق [س] حیران اولماق. بؤیولمک.	

Gg گ	آذربایجان تورکجه سی	۱۷۲۸	ارک سۆزلوگو	Gg گ
گۆز لری قان چاناغینا دۇنمک [س] برک هیسلنمک.	سینیر بللندیرمک اۆچون قویولان داش ییغینی ویا آغاج ^۱ .			
گۆز لری قورخماق [س] بیر تهلیکه دن احتیاط ائتمک.	گۆز لشدیرمک [ل] گۆزل وضعیتیه گتیرمک to beautify			
گۆز لری قویویا دۆشمک (باتماق) [س] چوخ آریق لاما.	گۆزل لشدیرمه [آ] گۆزل حالا گتیرمه (فا:زیاسازی).			
گۆز لریندن اوخوماق [س] بیرینین ایچیندن گنجینی سترمک.	beautification			
گۆز لریندن یوخو تۆکۆلمک [س] برک یوخوسو گلیمک.	گۆز لشدیریلیمک [بل] داهادا گۆزل ائدیلمک.			
گۆز لرینده شیمشک چاخماق [س] برک اؤفکه لنمک.	گۆز لشمک [س] گۆزل اولماق، گۆیچک لشمک. to			
گۆز لرینه اینانماق [س] شک ائلمک.	become beautiful			
گۆز لرینه قاراللیق چۆکمک [س] گۆزو (گۆز لری) قارالماق.	گۆز لندیرمک [باخ] گۆزل لشدیرمک.			
گۆز لرینه یوخو گیرمه مک (تۆنماق) [س] یاتا بیله مه مک.	گۆز لندیریلیمک [بل] گۆزل ائدیلمک.			
گۆز لرینی آچماق [س] ۱-اویانماق، آیلماق. ۲-باشا دۆشمک.	گۆز لشمک [باخ] گۆزل لشمک.			
گۆز لرینی آغزینا دیکمک [س] دقتله قولاق آسماق.	گۆز لله مه [آ، یازین] ۱-آذربایجان تورکجه سینده بونوع قوشقو			
گۆز لرینی آلاماق [س] باخیشلارینی آیراماق.	چوخ بایلیمیش شعر نועلاریندا دیر، گۆز لله مه لرمضمونجا			
گۆز لرینی اوخشاماق [ل] خوشلاماق، بینمک.	طبیعت احساس محبت کیمی مطالب لری مطرح ائدیپ و			
گۆز لرینی اویماق [ل] بیرینه کۆتولوک ائتمک.	قورولوشجا مصرع لری مُختلف هجadan تشکیل تاپیلیر،			
گۆز لرینی تیکمک [ل] دقت له باخماق، بیر شئییه اویماق.	اؤرنک ”چوخ گۆز لدر دورنا گۆیده سسله نه. آنا قوجاغیندا			
گۆز لرینی دۆرد آچماق [س] چوخ دقتلی اولماق.	اوشاق بسله نه. ایلقالر ^{۷۳،۷۴} . ۲-گۆزل بیر تورکو ازگی سی.			
گۆز لرینی دولاندیرماق [س] اطرافا گۆز گزدیرمک.	گۆز للی [آ] سایین قالا دا کند آدی.			
گۆز لرینی دویورماق [ل] بول بول وثرمک.	گۆز للیک [آ] گۆزل اولما، قشنگ لیک (فا:زیبائی). beauty			
گۆز لرینی سۆزمک [س] خومارلانماق، نازلانماق.	گۆز للیکله [ظ] گۆزل اولاراق، خوشلوقلا اییی لیکله.			
گۆز لرینی قان بورومک [س] برک اؤفکه لنمک.	گۆز للیک یاریشما سی [آ] وجود گۆزل لیکلری اۆچون یاریشما.			
گۆز لرینی قیریمادان [ظ] گۆز لرینی یوممادان.	گۆز لزم gözlem [آ] بیر نسنه نی تانیماق اۆچون اونو درین			
گۆز لرینین ایچی گۆلمک [س] چوخ سئوینمک.	اینجه له مه، مشاهده، گۆی جیسملرینی اینجه له مه ایشی،			
گۆز لرینین قاباغی قارالماق [س] گۆزو (گۆز لری) قارالماق.	(فا:مشاهده). perception			
گۆز لری یاشارماق [س] گۆز لری سۆلنماق، دویقولانماق.	گۆز لمانوی [آ] رصد یتری (فا:رصدخانه). observatory			
گۆز لری یولدا قالماق [ل] گۆز له مک.	گۆز لمانوی [ص] گۆز لزم و رصد ایشینی گۆرن (فا:رصد			
گۆز لشمک [قا] گۆز له اشاره ائتمک، گۆزونو گۆزونه تیکمک	کننده). observer, astronomer			
گۆز ل صنعتلر [آ] یازین (ادیات)، چالقی (موزیک)، بنیزجی لیک	گۆز لمانوی لیک [آ] گۆز لزم جی نین گۆردوغو ایش.			
(نقاشلیق) یونوجو لوق (هیكل دۆزتمه)، معمارلیق، تئاتر سینما	گۆز لمانوی [ل] رصد ائتمک، مشاهده ائتمک.			
کیمی انساندا جوشقو و حثیرانلیق اوپاندیران صنعت لر.	گۆز لنتی [آ] انتظار (فا:انتظار). expectation			
گۆز ل گۆزل [ظ، ص] اولغان بیر وضعیتده، هر هانسی بیر	گۆز لنتی سی اولماق [س] توقع سو اولماق (فا:توقع داشتن).			
سیخینتی، یا گیرمه دن، چوخ گۆزل ”گۆزل گۆزل ائولر“.	to expect			
گۆز ل گۆیچک [باخ] گۆزل.	گۆز لنمز [باخ] گۆز له نیلمز.			
گۆز لگی gözlägi [آ] گۆز تله مه یتری، یۆکسک یتر لرده	گۆز لنگ [بل] گۆز له مک ایشی گۆرولمک.			

گۆز لئه نه یه [باخ] گۆز له نیلمه یه.

گۆز لو [ص] گۆز و اولان. having eyes

گۆز لول [آ] ماکی دا داغ آدی. guzli

گۆز لوبورک [آ] گۆرمک اوچون دلیگی اولان بۆرک.

گۆز لوداگی / گۆز لی داگی [آ] سایین قالا دا داغ آدی.

گۆز لوبگ gözlük [آ، سن] ۱- گۆز و قوروماق اوچون ویا ایی

گۆرمک اوچون گۆزه وورولان آلت (فا: عینک). eye

glasses ۲- [آ] آت قویروغوندان دۆزه لن، گۆز قاماشماسی

و گۆز آغریلارینین تداویسینده ایشله ن بیر توخوما.

گۆز لوبکجو [ص] گۆز لوبک دۆزلدن وساتان optician

گۆز لوبکچولوق [آ] گۆز لوبک ساتما ایشی و دۆز لئه ایشی.

گۆز لوبکسوز [ص] گۆز لوبگو اولمایان.

گۆز لوبکلو [ص] گۆز لوبگو اولان having glasses

گۆز لوبکلوایلان [آ، دی] باشینین اؤست طرفینده گۆز لوبو

آندیران و جیزیقلی اولان زهیر لی بیر ایلان (فا: مارکبرا).

naja tripudians

گۆز له مک [ل] ۱- منتظر اولماق، انتظار چکمک، بکله مک to

wait ۲- گیز لینهجه باخماق.

گۆز له مه [آ] ۱- رصد و مشاهده ائمه (فا: رصد). ۲- مواظب

اولما. ۳- منتظر اولما waiting. ۴- آرزو، ایستک، حسرت،

اؤمود. ۵- [آنادولو] ساجدا قیز ارتیلان بیر نوع خمیر ایشی.

گۆز له مه اوتاگی (سالونو، اوداسی) [آ] گۆز له مک و بکله مک

اوچون اولان اودا، بکله مه اوداسی.

گۆز له نیلمز [ص] گۆز له نیلمه دن باش وئرن unexpected

گۆز له نیلمز لیک [آ] گۆز له نیلمه دن باش وئرمه suddenness

گۆز له نیلمک [بل] اولاجاغینا اینانیلماق to be expected,

گۆز له نیلمه دن [ظ] بیردن بیره (فا: ناگهان). suddenly

گۆز له نیلن [ص] اولاجاگی نظرده توتولان forthcoming

گۆز له یئمک [س] دقتله باخماق.

گۆز له یه [باخ] گۆز له نیلن (فا: چشم براه). waiting

گۆز له ییجی [آ] گۆز له یه، گۆز له مک ایشین گۆرن.

گۆز له ییش [آ] گۆز له مک ایشی ویا بیجیمی.

گۆز لی جای / گۆز لوبگ guzli [آ] سایین قالا دا جای آدی.

گۆز ممه سی [آ] باخ: گۆز اتجیگی.

گۆز مینجیگی (مونجوغو) [آ] نظر دیمه مک اوچون گۆز

بیجیمینده بویونا و قولا آسیلان مینجیق. amulet, charm

گۆز مینجیق لی (مونجوقلو) [ص] گۆز مونجوغو تاخمیش.

گۆز ن [آ] ۱- جاذبه لی، گۆزه خوش گلن. ۲- بیر نوع کرتکه له.

گۆز ندریمک [ل] آت و ائششگی میلچک دن قوروماق اوچون

اوزونه ایری گۆز تور باغلاماق [باخ: گۆزه نک].

گۆز نمک [بل] گۆزه مک ایشی گۆز لوبک to be darned

گۆز نورو تۆکمک [س] گۆز انگی خرجه مک.

گۆز نریب ایشیق وئرمه مک [س] دایم سیخیشدیرماق.

گۆز و آج اولماق [س] هئچ شئی دن دویماق.

گۆز و آج [آ] دویماق بیلمه یه (فا: حرص). greedy

گۆز و آجیق [ص] اویاق، باشاری لی. with open eyes

گۆز و آجیق لیک [آ] اویاق لیک vigilance, watchfulness

گۆز و آجیلماق (گۆز لری آچیلماق) [س] آیلماق، اویانماق.

گۆز و آخماق (گۆز لری) [س] گۆز یومولوب اؤرتولمک

”یوللارا باخماقدان گۆز لریم آخدی“.

گۆز و آرخادا قالماق [س] گۆز بیر شئین دالیجا قالماق.

گۆز و آغارماق (گۆز لری) [س] گۆزونه آغ گلیمک.

گۆز و آغریماق [س] خوشو گلیمه مک، زهله سی گئتمک.

گۆز و آلماق (گۆز لری آلماق) [س] ۱- اؤیرشمک، آلیشماق.

۲- خوشو گلیمک، بینمک.

گۆز و آباغی نین آلتینی گۆرمه مک (گۆز لری) [س] قودورماق،

هئچ کسی سایماق.

گۆز و اؤرتولمک [باخ] گۆز باغلانماق.

گۆز و اؤنونه [س] همیشه یادیندا اولماق.

گۆز و اؤنونه اولماق (جانلانماق، دۇرماق، دیکیمک) [س]

همیشه یادیندا اولماق، خاطریندن چیخماق.

گۆز و اوزاق اولماق [س] بیریریندن آیری دۆشمک.

گۆز و اوزاق دۆشمک [س] بیریریندن آیری دۆشمک.

گۆز و اؤستونده اولماق [س] بیرینی گۆز تله مک.

گۆز و اولماق [س] گۆز تله مک.

گۆز و ایتی [ص] سئوئر، زیرنگ.

گ گ	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۷۳۰	ارک سۆزلۆک	گ گ
گۆز و ایراق اولماق [س] بیر بیریندن آیری دۆشمک.	گۆز و ایراق اولماق [س] بیر بیریندن آیری دۆشمک.		گۆز و دویماز [ص] آج گۆز (فا: حریمص).	
گۆز و ایراق دۆشمک [س] بیر بیریندن آیری دۆشمک.	گۆز و ایراق دۆشمک [س] بیر بیریندن آیری دۆشمک.		گۆز و دویماز جا [ظ] حریمص اولاراق (فا: حریمصانه). greedity	
گۆز و ایلیشمک [س] ایستهمه دن و بیردن بیره گۆزونه دیمک.	گۆز و ایلیشمک [س] ایستهمه دن و بیردن بیره گۆزونه دیمک.		گۆز و دویماز جاسینا [ظ] حریمص اولاراق، حریمصانه greedity	
گۆز و بویوکلو [آ] اؤستاجلو طایفاسینین اویالاریندان، بو طایفا آذربایجانا کۆچ انده رک صفوی لره قاتیلدیلار ^{۸۵} .	گۆز و بویوکلو [آ] اؤستاجلو طایفاسینین اویالاریندان، بو طایفا آذربایجانا کۆچ انده رک صفوی لره قاتیلدیلار ^{۸۵} .		گۆز و دویماز لیق [آ] آج گۆز لوک.	
گۆز و بویوکم [باخ] گۆز لری آچیلماق.	گۆز و بویوکم [باخ] گۆز لری آچیلماق.		گۆز و دویماق [س] بیر شیده گۆز و قالماق، گۆز و آج اولماق.	
گۆز و باغلانماق [س] هنج بیر شئی گۆرمه مک، باشا دۆشمه مک.	گۆز و باغلانماق [س] هنج بیر شئی گۆرمه مک، باشا دۆشمه مک.		گۆز و دویکیمک (دیکیلیب قالماق) [س] بیرینه باخیب دۇرماق.	
گۆز و باغلی [ص] ۱- گۆز لری باغلاناراق (فا: کور کورانه).	گۆز و باغلی [ص] ۱- گۆز لری باغلاناراق (فا: کور کورانه).		گۆز و سۆنمه مک [ل] ضعیف گۆرمک.	
blindly ۲- غافل. blindfold	blindly ۲- غافل. blindfold		گۆز و سۆنمک [س] ضعیف گۆرمک، کور اولماق.	
گۆز و باغلیجی [آ] اوشاقلار آراسیندا بیر قورد اولوب	گۆز و باغلیجی [آ] اوشاقلار آراسیندا بیر قورد اولوب		گۆز و ساتاشماق (گۆز لری ایلیشمک) [س] بیردن گۆرمک.	
گۆز لری باغلاناراق اوییری لری توتماغا چالیشاراق	گۆز لری باغلاناراق اوییری لری توتماغا چالیشاراق		گۆز و سواچمه مک [س] بیر شئی و ایشه اینانماق، شبهه لنمک	
اوینانان بیر اویون آدی a game played by children	اوینانان بیر اویون آدی a game played by children		گۆز و سول [ص] اؤنمسیز بله شیلر اۆچونده آغلایان کیمسه.	
گۆز و باغلی لیق [آ] گۆز و باغلی اولما.	گۆز و باغلی لیق [آ] گۆز و باغلی اولما.		گۆز و قباغیندا اولماق (جانانماق) [س] همیشه یادیندا اولماق.	
گۆز و بولانماق [س] گۆز لری بولانیق گۆرمک.	گۆز و بولانماق [س] گۆز لری بولانیق گۆرمک.		گۆز و قباغیندا دۇرماق [س] همیشه یادیندا اولماق.	
گۆز و برده لنمک (گۆز لری) [س] گۆز لری قان چاناغینا دۇنمک.	گۆز و برده لنمک (گۆز لری) [س] گۆز لری قان چاناغینا دۇنمک.		گۆز و قباغیندا دیکیمک [س] خاطریندن چیخماق.	
گۆز و پیک [ص] قورخوسوز، اؤرکلی، آتیلقان.	گۆز و پیک [ص] قورخوسوز، اؤرکلی، آتیلقان.		گۆز و قارا [ص] قورخوسوز.	
گۆز و تاختیلماق [ص] گۆز لری بیر شئی تیکمک.	گۆز و تاختیلماق [ص] گۆز لری بیر شئی تیکمک.		گۆز و قارالماق (گۆز لری) [س] باشی فیرلانماق، گیجلمک.	
گۆز و توتماق [ل] خوشلاماق، بَینمک، سۆمک.	گۆز و توتماق [ل] خوشلاماق، بَینمک، سۆمک.		گۆز و قارشی سیندا اولماق [س] خاطریندن چیخماق.	
گۆز و توتماق [س] گۆنمه مک.	گۆز و توتماق [س] گۆنمه مک.		گۆز و قارشی سیندا جانانماق [س] همیشه یادیندا اولماق.	
گۆز و توتۇخ اولماق [س] بیر شیده گۆز و اولماق، نفسی آزا اولماق.	گۆز و توتۇخ اولماق [س] بیر شیده گۆز و اولماق، نفسی آزا اولماق.		گۆز و قارشی سیندا دۇرماق [س] همیشه یادیندا اولماق.	
گۆز و توتۇخ [ص] توتۇخ اولان (فا: سیر). free from greed	گۆز و توتۇخ [ص] توتۇخ اولان (فا: سیر). free from greed		گۆز و قارشی سیندا دیکیمک [س] خاطریندن چیخماق.	
گۆز و چیخیش [ص] قارقیش افاده سی.	گۆز و چیخیش [ص] قارقیش افاده سی.		گۆز و قالماق [س] گۆز و ساتاشماق، گۆزونه دیمک.	
گۆز و حقه سیندن چیخماق [باخ] گۆز لری کله سینه چیخماق.	گۆز و حقه سیندن چیخماق [باخ] گۆز لری کله سینه چیخماق.		گۆز و قایتماق [باخ] گۆز و دویماق.	
گۆز و خۇمارلانماق (گۆز لری) [س] یوخوسو گلیمک.	گۆز و خۇمارلانماق (گۆز لری) [س] یوخوسو گلیمک.		گۆز و قورخماق [س] بیر تهلیکه نی دایم گۆز و اؤنونه آلماق.	
گۆز و دۇرد اولماق [س] دقتله باخماق.	گۆز و دۇرد اولماق [س] دقتله باخماق.		گۆز و قوییق (گۆز و قیریق) [ص] ۱- گۆز لری یومولو کیمی	
گۆز و دار [ص] قیتیمیر.	گۆز و دار [ص] قیتیمیر.		اولان، یاخشی گۆرموین weak sighted ۲- قورخاق.	
گۆز و دار لیق [ص] قیتیمیر لیق.	گۆز و دار لیق [ص] قیتیمیر لیق.		گۆز و قویزارماق / گۆز و قیزماق [س] برک جوشماق.	
گۆز و دالماق [ص] اویماق، خۇمارخۇمار باخماق.	گۆز و دالماق [ص] اویماق، خۇمارخۇمار باخماق.		گۆز و کۆلکه لی [ص] اُصوړلو اولاراق دیلی قیسا اولان.	
گۆز و دۆشمک [س] گۆز و توتماق، وۇرولماق.	گۆز و دۆشمک [س] گۆز و توتماق، وۇرولماق.		گۆز و کۆلکه لیگ [آ] اُصوړلو اولاراق دیلی قیسا اولما.	
گۆز و دویماق [س] آغلامسینماق، گۆز لری یاشلا دۇلماق.	گۆز و دویماق [س] آغلامسینماق، گۆز لری یاشلا دۇلماق.		گۆز و کۆنلو آچیلماق [س] سۆنمک.	
گۆز و دویولخونماق [س] آغلامسینماق، گۆز لری یاشلا دۇلماق	گۆز و دویولخونماق [س] آغلامسینماق، گۆز لری یاشلا دۇلماق		گۆز و کسگین [ص] چوخ ایی گۆرن.	
گۆز و دومانلانماق [س] گۆز و هنج بیر شئی گۆرمه مک.	گۆز و دومانلانماق [س] گۆز و هنج بیر شئی گۆرمه مک.		گۆز و کله سینه چیخماق [س] گۆز و پۇرتمک و پیرتلاماق.	
گۆز و دویایی گۆرمه مک [س] هنج شئی اؤنم وئرمه مک.	گۆز و دویایی گۆرمه مک [س] هنج شئی اؤنم وئرمه مک.		گۆز و کیمک [س] گۆرونمک.	

گۆزوکیمی [ظ] چوخ عزیز و دیر لی.

گۆزوکۆتورمزلیک [آ] پاخیل آدام اوچون سۆیله ن بیر سۆز (فایلی). stinginess

گۆزوکۆتورمه مک [س] پاخیل لیت ائتمک، بیرینه داریلماق.

گۆزوکۆزوموزدن آیری دۆشموش [با] آرالی اولما "گۆزوکۆزوموزدن آیری دۆشمه ده اۆرک لریمیز بیردیر".

گۆزوکۆزوم [ل] آختارماق، هر طرفه باخماق.

گۆزوکۆلک (گۆز لری) [س] سۆنیج لی اولماق، فرحلنمک.

گۆزومده (گۆزوند) [ظ] نظریمه، نظرینده، منه گۆره "منیم گۆزومده اویر شئی دئیل".

گۆزومواردی (گۆز واردی) [س] ایسته یرم، سئویرم.

گۆزوموز آیدین [ن] بیرینه تبریک دئمه سۆزو.

گۆزومون ایشیغی (گۆزونون) [ن] سئوگی و عزیز لهمه افاده سی

گۆزومون نورو (گۆزونون) [ن] سئوگی و عزیز لهمه افاده سی.

گۆزون آیدین (اۆلسون) [ن] خوش بیر مئسابیت و سئوینج لی حادثه اوچون سۆیله نیر، گۆز آیدینلیغی و تبریک افاده سی.

گۆزون اولماق (گۆز) [س] مۇغایات اولماق، قۇرۇماق.

گۆزون چیخسین (تۆکولسون) [ن] کوراولاسان، قارغیش افاده سی

گۆزوندن باتماق [س] محو اولماق، کۆکوندن باتماق.

گۆزوندن تۆک (ده) یایی نماز [ظ] آییق ساییق آدام حاقیندا.

گۆزوندن دۆشمک [س] اؤتم ینی ایتیرمک.

گۆزوندن قاچماق [ل] هر شئی دقت وئریب ایی گۆرمک.

گۆزوندن کنار قویماق [ل] دایم نظارت آلتیندا ساхлаماق.

گۆزوندن یاغماق [س] بیلینمک، حسن اندیلیمک، گۆرونمک.

گۆزوندن اوخوماق [س] گۆز لرین افاده سیندن بیلمک.

گۆزوندن اؤد تۆکمک [س] یانیق لی یانیق لی آغلاماق.

گۆزوندن اؤد تۆکۆلک [س] ۱-برک هیرسلی وقضب لی اولماق. ۲-دیری باش آدام حاقیندا.

گۆزوندن اوزاقدا [ظ] چوخ آرالی بیر یرده.

گۆزوندن ایتیمک [س] یوخ اولماق، محو اولماق.

گۆزوندن ایراق [ظ] قورخو واهیمه کیمی شئی لرین قارشى سیندا ایشله دیلن افاده.

گۆزوندن یرده (اسگی) آسماق [س] آلداتماق، یالان دانیشماق.

گۆزونده بۆیۆمک (یو کس لیمک) [س] خرمی آرتماق.

گۆزونده قالدیرماق [س] اعتبارینی داهادا آرتیرماق.

گۆزونده قالماق [س] کامینا چاتماق، دیلگینه یتیرمک.

گۆزونده قویماق [س] آرزو سونا یتیرمک.

گۆزونو آچماق (گۆز لرینی) [س] آییلماق، اؤزونه گلیمک.

گۆزونو آغارتماق [س] قورخوتماق، تهید ائتمک.

گۆزونو آلماق [س] قورخوتماق، چکیمه یه مجبور ائتمک.

گۆزونو آیرماق [س] دقتی نی بیر شئی دن چکمه مه مک.

گۆزونو اوستوندن آیرماق [س] گۆز تله مک، مۇاظب اولماق.

گۆزونو اوغورلماق [س] بیرینین نظرینی آیری شئی جلب ائدیپ اؤز ایسته دیگینی گۆرمک.

گۆزونو اویماق [س] کور ائتمک، پیس گۆنه سا لماق.

گۆزونو باغلاماق (گۆز لرینی بۆرۆمک) [س] باشا دۆشمه مک (قصدا)، اوندان باشقا آیری سینی گۆرمه مک.

گۆزونو برتلمک (گۆز لرینی) [باخ] گۆزونو آغارتماق.

گۆزونو توبراق دویورسون [دئیم] بیر چوخ شئی اله گتیره رک دویماق بیلمه ین اوچون سۆیله نیر.

گۆزونو چکمه مک (گۆز لرینی) [س] گۆز گۆتورمه مک.

گۆزونو چیخارتماق [س] کور ائتمک، پیس گۆنه سا لماق.

گۆزونو دؤرد آچماق (الله مک) [س] چوخ دقت لی اولماق.

گۆزونو دوییمک (گۆز لرینی دویجه له مک) [س] حثیر تله باخماق.

گۆزونو دیکمک [س] ۱-سۆره کلی باخماق. ۲-اؤمود اولماق.

گۆزونو آیدین [ن] گۆز آیدین لیغی وئرمک (فا:چشمستان روشن).

گۆزونو زیلله مک (گۆز لرینی) [س] بیر نقطه یه باخماق.

گۆزونو قورخوتماق [س] ییلدیرماق.

گۆزونو کین بۆرۆمک [س] برک اؤفکه لنمک.

گۆزونو گۆتورمه مک (گۆز لرینی) [س] داییم باخماق.

گۆزونون اؤنوندن گئتمه مک [س] بیر تۆرلو اؤنوتو لماماق.

گۆزونون آجی سینی آلماق [س] بیر قدر یاتیپ دینجلمک.

گۆزونون آغی قاراسی [س] بیر اؤنملی و عزیز اولان شئی و اوشاق اوچون سۆیله نیر.

گۆزونون آلتینا آلماق [س] باش وئره جک بیر ایشی گۆز له مک.

گۆزونون آلتینجا باخماق [باخ] گۆز آلتیندان باخماق.

Gg گ	آذربايجان تورکجه سي	۱۷۳۳	ارک سۆزلوگو	Gg گ
گۆزۈ يۇلدا [ص] منتظر (فا: چشم براه). waiting	گۆزۈ يۇلدا قالماق (گۆز لری یوللاردا قالماق) [س] گۆز لەمک.		گۆزە گۆرونمز [س] ۱- گۆرسنمەن، گۆز لە گۆرونمەن.	
گۆزۈ يۇلدارا باخماق (گۆز لری) [باخ] گۆزۈ يۇلدا قالماق.			invisible ۲- گرچک دە وار اولمايان، خيالى	
گۆزۈ يۇمولماق (گۆز لری) [س] ياتماق ايسته مک.			گۆزە گۆرونمز ليک [آ] گرچک اولماما، خيالى ليک.	
گۆزۈ يۇمولو [ص] ۱- گۆز لری باغلاناراق (فا: کورکورانە).			گۆزە گۆزە [آ] گۆزە لری چوخ اولان شئی، دليک دليک.	
blindly ۲- غافل. blindfold			گۆزە گۆزە / گۆزە گليم [ص] خوشا گلن، نظره چارپان.	
گۆزۈ يۇمولولوق [ص] ۱- گۆز لری باغلی اولما (فا: کوری).			گۆزە گليملي [ص] گۆز کملی، گۆيچک.	
blindly ۲- غافل اولاراق. blindfold			گۆزە گليملي ليک [آ] گۆز کملی ليک، گۆيچکليک prettiness	
گۆزە gözə [آ، بیولوژی] ۱- حجره (فا: سلول). cell. ۲- سو			گۆزە گيرمک [ل] ۱- گۆز کملی گۆرسنمک ۲- آرایاسوخو لماق.	
ويا بیر شئین قايماغی (فا: چشمه). spring			گۆزە گيرن [ص] گۆز کملی، گۆيچک pretty, noticeable	
گۆزە آتماق [س] گلە بيله جک هر تهليکهنی قبول ائتمک.			گۆزە لر آراسی [آ] توخولاردا گۆزە لرین آراسیندا اولان يثر.	
گۆزە باتماق (گيرمک) [س] دايم گۆرونمک، ”داها ايندی پهلوی			گۆزە مگ [ل] پالتار داکى دليگی تیکەرک باغلماق، ياماماق	
رژیمی نین قولدولاری کیمی گۆزومزه باتان يوخدور“.			(فا: رفو کردن). to darn {ت، سن؛ گۆز+ه+مک: گۆز گۆز	
گۆزە gözəbə [آ] تخمین، بکلتی ۷.			ائتمک، و تیکمک}	
گۆزە بيلمی [آ] سیتو لوزی، حجره بيلمی.			گۆزە مه [آ، سن] رۇفو ائتمه (فا: رفو). darning	
گۆزە تیجی [ص] گۆز تچی، بکچی.			گۆزە مه چی [ص] گۆز مه ایشینی گۆرن (فا: رفو گر). darning	
گۆزە تیش [آ] گۆز تئک ایشی ویا بیچیمی.			گۆزە مه چی ليک [آ] گۆز مه صنعتی (فا: رفو گری). darning	
گۆزە تيلمک [بل] گۆز مه مک ایشی گۆرولمک.			گۆزە نک gözənək [آ] تخلص، دليک دليک اولما وضعیتی	
گۆزە تیم [آ] ۱- قوروما، گۆروجولوق، نظارت. ۲- حمایه.			(فا: خلل وفرج). pores {گۆز+ه+نک}	
گۆزە تیمجی [ص] گۆروجو (فا: ناظر).			گۆزە نکسیز [ص] گۆزە نکى اولمايان.	
گۆزە جیک [آ] بالاجا گۆزە (فا: منفذ). holed			گۆزە نکلر [آ] دليک ذئشیک لر (فا: منافذ). pores	
گۆزە چارپان [ص] گۆز کملی، گۆيچک noticeable			گۆزە نکلی [ص] گۆزە گۆزە اولان (فا: متخلخل). porous	
گۆزە چارپماق [س] گۆرونمک، گۆرسنمک.			گۆزە نکليک [آ] دليک ذئشیک اولما (فا: تخلص). porosity	
گۆزە خوش گۆرونمک (گلمک) [س] خوشا گلمک، بیه نیلمک.			گۆزە نکلی ليک [آ] دليک ذئشیکلی اولما (فا: تخلص) porosity	
گۆزە دیر [ص] نظره چارپان، دقت جلب ائدن.			گۆزە نه [آ] گۆز گۆز اولان هر شئی، آریچیلارین و شمشیر	
گۆزە دیمز [ص] گۆرونمەن، نظره چارپمايان، دقت جلب			اويونچولاری نین باشلارینا قويدوغو دليکلی باشلیق.	
ائتمه ين ”کندين گۆزە دیمز يثر لری“.			گۆز يثری [آ] گۆز گۆرەسی (فا: چشم رس). purview	
گۆزە دیمک [س] گۆرونمک، گۆرسنمک.			گۆز يئتيرمک [س] گۆز دولانديرماق.	
گۆزە سوخماق [س] دقت مرکزينده قويماق.			گۆز ياشاردان [باخ] گۆز ياشارديجی.	
گۆزە شیرین [ص] خوشا گلن.			گۆز ياشارديجی [ص] آغلاديجی، گۆزۈ ياشاردان (فا: اشک	
گۆزە فرح وئرمک [ل] سئوينديرمک.			آر). lachrymatory	
گۆزە کول توپراق آتماق (سپمک، پؤفله مک) [ل] آلداتماق.			گۆز ياشارديجی ليک [آ] گۆز ياشارديجی شئین حالی.	
گۆزە گۆرسنمک (گۆرونمک، چاپماق) [س] نظره چارپماق.			گۆز ياشی تۆکمک (آخيتماق) [س] آغلماق.	

گ گ	گ گ
ضمير "بو، او". گۆستۈرمە يۈرى [آ] نومايش يىرى (فا: معرض). exposure گۆستۈرمەلى [آ] گۆستە ريش اۆچون گۆرۈلن، گۆستە ريشلى. گۆستۈرمە ليک [آ] بىر يۆتونو آنالتماق اۆچون اوندان گۆستە ريلن اۋرنىك لر و بالاچا پارچالار. گۆستۈرە گۆستۈرە [ظ] آچىق آچىق، علناً گۆستە ريلن. گۆستۈرى گۆستۈرى [آ] بىرايشە ايلگى گۆستۈرمەك اۆچون ويا قارشى چىخماق اۆچون توپلوحالدا گۆرۈلن حرىكت (فا: representation, demonstrations) گۆستۈرىجى [آ] ۱-گۆستۈرى ايشىنى گۆرن. ۲-گۆستۈرمە آراجى (فا: شاخص). indicator گۆستەريش [آ] ۱-گۆستۈرمە ايشى ويا بىيجىمى. ۲-چىكىجى ويا آلداتىجى گۆرۈتۈرلر شىكلىندە اۋلان ايشلر و گۆرۈنۈشلر، نۇمايش. گۆرۈنۈم، (فا: تظاهر). affectation گۆستەريش چى [ص] گۆستە ريش ايشىنى گۆرن و ستون. گۆستەريش چى ليک [آ] گۆستە ريش چى نين ايشى. گۆستەريش سىز [ص] بىزك سىز، بوى بوخون سوز. گۆستەريش لى ليک [آ] گۆستۈرىجى آراجىن ايشى. گۆستەريش لى [ص] گۆستە ريشى اۋلان. گۆستەريش ليک [ص] گۆستە ريش سىز اۋلما وضعيتى. گۆستەريلمەك [بل] گۆستۈرمەك ايشى گۆرۈلمەك، گۆرسە نىلمەك (فا: نمايش داده شدن). گۆستەريلىش [آ] گۆستە رىلمەك ايشى ويا بىيجىمى. گۆستەريم [آ] ۱-گۆستۈرىجى آراجىن ايشى ۲-نمايشنامە play گۆغوس [آ] باخ: گۆگوس، گۆيوس، كۆكس. گۆك gök [باخ] گۆى. گۆكبۇرو gökbörü [آ] م ۱۳جى يۆزىلدە اردىيلدە بىر اميرىن آدى ^{۸۵}. گۆكتاش/گۆيتاش [آ] اوغوز بۇيوكلرىندىن بىر آد ^{۸۵}. گۆكتانرى [آ] گۆى توركلردە ان بۇيوك تانرى ^{۲۱۱}. گۆكتپە [باخ] گۆى تپە. گۆكتەم göktəm [آ] ۱-باھار ۲-گىنچلىك ۳-دەھا، آغىل ^۷. گۆكتۆرك [باخ] گۆى تۆرك.	گۆز ياشى [آ] گۆز ياشى تومورجوقلارىندان چىخان ياش، گۆزدن گلن سو، گۆزدن آخان دامجى، آغلاركن گۆزدن آخىلان سو (فا: اشك). tears, lacrimation گۆز يۈرجۈ [ص] گۆزۈ چۈخ يۈرن، باخماغا اۇيقون سوز اۋلان "گۆز يۈرجۈ بۈز چۈلۈك". گۆز يۈمماق [س] ۱-اۋنم و اهميت وئرمەك. ۲-ال چىكمەك. گۆز يۈواسى [آ] گۆز آلماسى اۋلان چوخور. گۆستۈر (گۆستۈر) göstür [آ] رزن دە كند آدى. گۆستۈر تىمك [اىتد] گۆستۈرمەك ايشىن گۆردۈرمەك. گۆستۈرگە gösterge [آ] ۱-بىر شىئى بلىر تەمە يە يارايان شىئى، بلىرتى، ايم، اشارت. ۲-بىر آراجىن ايشلەمە سىلە ايلگى لى بعضى اۋلچوملرىن سۇنوجونو گۆستۈرن آلت، اندىكاتۈر. ۳-بىر وضعيت لە ايلگىلى مختلف مرحلە، آشاما و حالت لرى گۆستۈرن لىستە. ۳-قراف، كئرو (فا: منحنى، نمودار). symbol گۆستۈرمەك göstürmek [ل، سن] ۱-گۆرمە سىنى ساغلاماق، گۆرستمەك، نشان وئرمەك، گۆرمە سىنە يول آچماق "سندلرى گۆستۈردى". ۲-مۇعاينە اۆچون باخدىرماق، مصلحت اۆچون گىتىرمەك "اۋشاغى حكىمە گۆستۈرمەك". ۳-بلىر تىمك، نىجە ليغىنى تانىماق آنالتماق، باشا سالماق، بلىلى اىتمەك "بۇ سۆز اۋنۈن نىتىنى آچىق گۆستۈر". ۴- بعضى كلمە لر لە بىر كىفىتى و اۋزل لىگى بوروزە وئرمەك مفھومو وئىر، آشكار اىتمەك "جسارت گۆستۈرمەك، باجارقىق گۆستۈرمەك، ھۆنر گۆستۈرمەك، سۇنوج گۆستۈرمەك". ۶-بىلدىرمەك، دىمەك ويا يازماق "بىرىنى مۇلف گۆستۈرمەك". ۷-گۆستەرمەك، گۆستەرمەك "شكىلىندە تھدىد و ھدە قۇرخو يىرىندە ايشلەنير "بىرە بۇيان طرفلرە گلسن سنە گۆستەرمە-رىك" {گۆز+نر+مەك} ^۵. گۆستۈرمە [آ] ۱-گۆستۈرمەك ايشى، بىرىنى شاشىرتماق ويا قورخوتماق ويا اۋزونو بىندىرمەك اۆچون گۆرۈلۈن ايشلر (فا: خودنمايى). ۲-سرگى لەمە (فا: ارانە). presenting گۆستۈرمە بارماغى [آ] اللە باش بارماقدان سۇنراكى بارماق، اشارت بارماغى، شھادت بارماغى. گۆستۈرمە ضمىرى [آ] گۆستۈرمە و اشارە يۈلۈيلا بلىر لەنن

گ گ	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۷۳۵	ارک سۆزلۈک	گ گ
گۆکجار / گۆی یار [خ] قازاقلارین، اورتایوژ بؤلۈگو، نایمان اویماغی اؤلویابالاریندان ^۷ .	گۆکباشی [آ] گۆلە آخان چای.			
گۆکجه [باخ] گۆیجه.	گۆکساغون [آ] گۆک + ساغون؛ سنجرخان دؤنمی سمرقند بگی ^۷ .			
گۆکلان / گۆکلن / گۆیلن gökkan [آ] گنبد شهرى کنديستان لاريندان و تۆرکمن طایفالارینین بیرینین آدی، ۶۲ کندی و *۲۰۰۰۰ نفر نفوسو واردیر، اهالی تۆرکمن دیلر.	گۆلبۇن آتا [آ] قیرقیزلاردا قویونلارین قورویوجوسو و تانری عیاریندا بیرى ^{۲۱} .			
گۆکلن [خ] اؤلۈ، مئبارک، گۆی ائلچی سی؛ تۆرکمن اویماق بگ لریندن ^۷ . بیر تۆرک بویو، باخ: خوارزمشاهلار ^{۲۰۹} .	گۆلت gölet [آ] ۱- آخار چایدا سۇيۇن بریکدیگی یئر، کیچیک گۆل، گۆلجوک. ۲- قیز آدی (فا: نام دختر).			
گۆکلو / گۆیلۈ göklu [آ] ناقیشلاق یاریم آداسی و بالکان و خراسان بؤلگه سینده یاشایان بیر تۆرک بویو ^{۸۵} .	گۆلجوک [آ] کیچیک گۆل، گۆلک، باتاقلیق (فا: باتلاق) laky			
گۆکمن / گۆیمن [آ] ۱- تانریسال، ایلاهی ۲- ساین ۳- گۆجونو تانریدان آلان. ۴- گۆی گۆز آدم ^۷ . ۴- اؤرخون و اسلامی قاینقلاردا بیر سیراداعلار آدی (ایندیکی آدی "سایان" دیر) ^{۱۲} .	گۆلجول [ص] گۆل ایله ایلگی لی، گۆللرده گۆیه رن یتگی ویا گۆللرده یاشایان حیوان.			
گۆکه / گۆیه [آ] اردبیل ده کند آدی.	گۆلجور [خ] ساری تۆرگیشلردؤنمی بیر کومتان آدی ^۷ .			
گۆکیم / گۆیوم [خ] ۱- گۆیه عاید، تۆرکمنلرین، آرساری و اوخ اویماقلاری اؤلویابالاریندان ^۷ .	گۆلرکم [س] ۱- گۆل وضعیتینه گلمک. ۲- حیوانین ایپی آیاق لارینا دولشاراق قالخامایاجاق حالا گلمک.			
گۆگرک / گۆیرک gögrək [آ، تا] ماوی رنگه چالان رنگ.	گۆلغز / گۆلهیز [آ، بی] گۆل کناریندا یتیشن بیر سو چیچگی ^۷ .			
گۆگز / گۆیز gögez [آ، تا] لاجوردی یه یاخین ماوی رنگ.	گۆلک gölek [آ] بالاجا گۆل و سو بیریکیتی سی، گۆلجوک (فا: برکه، استخر). river basin {ت گۆلونگ، تا}			
گۆگوس [آ] باخ: کؤکس.	گۆل کستانه سی [آ، بی] میوه سی کستانه کیمی و سۇدا یتیشن بیر یتگی (فا: نوعی گیاه). Trapa natans			
گۆگوش [گۆک + ش] سبزه آدم، گۆی گۆز.	گۆل گۆل [ظ] سو ییغین لاری.			
گۆل göl [آ، ت، سن، گۆ] ۱- چئوره سی قورولوق اولان سۇ آلانی، بویوک سۇ ییغینی سی (فا: دریاچه) lake ۲- حوض (فا: استخر). river basin ۳- [مج] بیر شئین چوخ اولدوغو یئر "غم گۆلوندە اؤزور". ۴- [مج] اؤلۈلۈک، گئیش کؤنۈللۈک. ۵- باخ: کۆل.	گۆل لشمک [س] گۆل وضعیتینه گلمک toforma lake			
گۆل göl [آ، تا] قوشاچای، هشتری (~، سبۇلاغی) ده کند آدی.	گۆل لندیرمک [ل] گۆل حالینا ساق to dam up			
گۆل اولماق [س] بیر یئر سۇ ییغیلاراق گۆل لشمک.	گۆل لکم [س] ۱- گۆل حالینا گلمک to form a lake/ a pool ۲- [مج، یازین] تشبیه ده: گۆز یاشی آخیماق "آتامین گۆز یاشی آخیب گۆل لندی".			
گۆل آلاسی [آ، دی] گۆللرده یاشایان بیر نوع آلابالیق (فا: نوعی ماهی). Salmo lacus	گۆل لک [ل] بیر یئر سو گۆلۈ اتمک.			
گۆل آیاغی [آ] بیر گۆلە سۇ دولاندان سونرا داشیب آیری	گۆل لک [ل] گۆل لک، گۆل لک، گۆل لک (فا: برکه کوچک). lakelet, pond			
	گۆل لک لندیرمک [ل] گۆل لک حالینا گتیرمک.			
	گۆل لکم [س] گۆل لک کیمی اولماق.			
	گۆل لک لک [آ] گۆل لک چوخ اولان یئر.			
	گۆل لک [باخ] کؤینک.			
	گۆل لک / گۆل لک [باخ] گۆل لک (فا: تالاب). pond			

گ گ	گ گ
buries treasure (فا:چاله). ۲- (فا:دفینه). گۆمۆلدوروک [آ] ۱- بۆیوندوروغا گنجیریلن قیسا آغاج. ۲- یهر آتین بئیلینده دالی گتتمه مک اوچون آتین بویونا باغلانیلان قاییش. گۆمۆلمک gömülmək [بل] ۱- قویانیلماق، گۆممک ایشی گۆرۆلمک، باسدیریلماق، توپراق آلتینداگیزله نیلمک (فا:دفن شدن). ۲- [مج] محو اندیلماق، پوچا چیخاریلماق، ”دنیزه گۆمولدو“ گۆمۆلموش [ص] دفن اولموش (فا:مدفون). buried گۆمۆلو [ص] گۆمولوش اولان، قویانلمیش، مدفون buried گۆمۆلوش [آ] گۆمولماق ایشی ویا بیچیمی. گۆمۆلوشمک [قا] بیر لیکده گۆمولماق. گۆمۆله مک [ل] دیرلی نسته لری توپراق آلتینا گۆمه رک ساخلاماق (فا:دفن کردن). گۆمه له [آ، تا] آجی لارین دۆزلدیگی چارداق. گۆن gön [آ] ۱- ایری حیوانلارین داباغ لانیش دری سی. ۲- کۆسه له (فا:چرم). leather {ت، سن: آت دری سی} گۆنجلوک [آ] وارلی اولما وضعیتی. گۆنچو [آ] گۆن ساتان کیمسه، گۆن ایشی ایله مشغول اولان کیمسه (فا:چرم ساز). currier گۆنچولوق [آ] گۆنچونون ایشی، گۆن اۆرتمه. گۆندرتمک [اتد] گۆندرتماق ایشینی گۆردورماق t~ to send گۆندرمک göndermək [ل] یوللاماق، یتیرمک، ارسال اتتمک (فا:ارسال کردن). to send {ت «کۆندگرمک» بو کلمه کۆنمک سۆزونه باغلیدیر، باخ: کۆنمک}. گۆندرمه بلگه سی [آ] بیر یتره گۆنده ریلن ایشیانین لیستی. گۆندرمه [آ] یوللاما (فا:ارسال) sending گۆندریلمک [بل] گۆندرمک ایشی گۆرۆلمک to be sent گۆندریلمه [آ] ۱- بعثت (فا:بعثت). prophetic. ۲- یوللاما (فا:روانه). despatched گۆندریلن هیئت [آ] بیر یتره گۆنده ریلن تمثیلچی (فا:هیئت اعزامی). a mission گۆندورمک [آ] باخ: گۆندرمک	گۆلمه لندیرمک [باخ] گۆلمج لندیرمک. گۆلمه لنمک [باخ] گۆلمج لنمک. گۆلمه له مک [باخ] گۆلمج له مک. گۆلۆک [آ، تا] ائششک و باقییر کیمی یۆک حیوانی. گۆل یاناغی [آ] بیر گۆلۆن آرتان سولارینی دنیزه ایرماغا ویا باشقا بیر گۆله داشییان چای و ایرماق. گۆم göm [آ، تا] ایچ، دیب، اصل، کۆک. گۆمچ göməc [آ، تا] ۱- بال پتگی ۲- کۆل اکمگی، باخ: کۆمچ. گۆم دورمک [ل] باسدیرماق، قویلاماق (فا:دفن کردن). گۆم دورولمک [بل] قویانیلماق، باسدیریلماق. گۆم رۆک gömrük [آ، اسپانیو لجا] اؤلکه یه گتیریلن و اوردان چیخاریلان ماللارین کتترول ائدیلمیگی یئر و بو ایشه راجع قورالار اویقولانان یئر (فا:گمرک). customs گۆم رۆلمک [باخ] گۆمولماق. گۆم گۆی [ص، ت] ۱- بۆسبوتون گۆی، توتقون گۆی، ماوی. ۲- یام یاشیل، توتقون یاشیل. dark-blue گۆم گۆی گۆیرمک [س] ۱- گۆی لکه لر عمله گلماق، برک گۆیرمک. ۲- بیتیمک، زوغلانماق. گۆم گۆی لۆک [آ] ۱- توتقون ماوی لیک. ۲- یام یاشیل لیک. گۆملک [آ] باخ: کۆپنک. گۆممک gömmək [ل، ت، سن] توپلاماق، بیرشئی آیری بیر نسنه نین ایچینده بۆرۆمک، ایچینه یئرلشدیرمک. گۆمه [آ] دفن ائتمه (فا:تدفین). burial گۆمۆلۆک gömünlük [آ] توپراقدان و داشدا گۆمولوب و قویانیب قالان هر دیرلی شئی، دفینه burial place گۆمۆت [آ] اؤلۆ قویلانان یئر، قبری (فا:مزار). گۆمۆتلۆک [آ] اؤلۆ قویلانان یئرلر، قبریستان، مزارلیق (فا:قبرستان). cemetry گۆمۆج / گۆمۆج [آ، ت: دفینه] گۆمۆ، خزانه، دفینه، گۆمۆر [آ] آذربایجان دا یئر و گۆل آدی ۴۰. گۆمۆش [آ] گۆممک طرزی و بیچیمی. گۆمۆک [ص] گۆمولوش، یتره گۆمولوش ائو، (فا:زیرزمین). گۆمۆلتۆ [آ] ۱- آو بکلهمک اوچون قازیلان چوخور یئر

گ گ	گ گ
نیر، باخ: یثر آدلاری (ان آزی ۷۵ آد سایماق اولار). گۆیلناش [خ] بابورخان دۆنمی بگ و کومتان آدی.^۷ گۆی آدا [آ] بیر توپلام اولدوز کومالاری، بولودسو و قازلاردان تشکیل تاپان و نسبی حالدا باغیم سیز اولان اوزای آداسی، گالاکسی (فا: کهکشان). the milky way گۆی اؤسکوروک (گۆی اؤسکوزک) [آ] اوشاقین توتولدوغو و سۆرکلی و درین اؤسکوروک شکلینده تظاهر ائندن یولوخوجو خسته لیک whooping-cough گۆی ائوی [آ] گۆی اؤلدوزلارینی گۆسته رن بالاجا قویبه. گۆی اطلسی [آ] اولدوزلارین گۆی کۆره سینده یثرلرینی گۆسته رن نقشه و چکیلیش. گۆیالپ [خ] تورکیه جُمهوریتی نین قورولوشوندا آتاتورکون ده فیکیر و گۆروشلریندن یارارلاندىغی، تورکچولوق دۆشونجه سینین، سۆسیؤلۆزیک بویتلار یلا آله آلیپ، دیرلندیرن، اؤنلو سۆسیولوق و ادبیاتچی.^۷ گۆی اوت [آ] یاشیل اوت (فا: سیزه). meadow گۆی اۆز و ماوی سی [آ] آچیق ماوی. گۆی اۆز و [آ] یوخاریدا گۆرسه نن اولدوزلو، بۆلۆدلو، گونش و آی اولان یاریم کۆره. گۆی اوغوز / گۆک اوغوز [خ] قاقاؤوز، ایندی ده مۆلداوایا باغلی اۆزرک اولاراق یاشاملارینی سۆردورن اوغوز بو یۆ. گۆیۆری [خ] ۱- تانریسال قورد، بعضاً ”بۆزقورد“ یازیلیر؛ ۲- خوارزملی جلال الدین ین وزیر و کومتانی، گۆی تورکلر دۆنمی بگلریندن و کورشادین قیرخ یۆلداشیندان بیرى.^۷ گۆی باش اوتو [آ، بی] توپلاشیق گیللردن، یازدا بوغدا تارلا- لاریندا مۆر رنگلی چیچکلر آچان بیر بیتگی (فا: نوعی گیاه). centaurea cyanus گۆیین [آ] ۱- تانریدان گلن، گۆک پارچاسی ۲- ماس ماوی.^۷ گۆییلکە خان [خ] اؤیغور خانلارینین غونانلاریندان. گۆی ییلمجی [ص] گۆی جیسیملرینی اینجه له ین ییلمن. گۆی ییلمسل [آ] گۆی ییلم ایلە ایلگیلی. گۆی ییلمی [آ] گۆی جیسملرینی آراشدیران ییلم، آسترونومی، فلکیات.	گۆوگان / گۆگان gagan [آ] فریدونشهر ده داغ آدی. گۆۆل [ص] ۱- یاشیل باشلی اۆردک. ۲- گۆک رنگینی آلمیش. گۆۆلۆک [آ] میاندا کند آدی (گۆی+ لۆک). گۆۆم gövəm [آ، دی] سیغیرلاری دالایان زار قانادلی بیر جور میلچک (سینک) (فا: نوعی مگس). گۆۆم آریگی [آ، بی] باخ: آغ تیکان. گۆۆنری gövnəri [آ] میاندا کند آدی. گۆۆریش [آ] گۆۆرمک ایشی و یاییچیمی، گۆیه ریش (فا: رویش). گۆۆهر [آ، فا] دیرلی داش، جواهر. گۆۆهری gövəri [آ] یاشارمیش، غُرورلو.^۷ گۆی göy [آ] ۱- اینچینده اؤلدوزلار و گزه یین لر اولان سۆنسوز بوشلوق، یثر اۆز و اۆستوندە کی گۆی رنگلی (ماوی) قۆیبه، اۆزای، فضا، سما (فا: آسمان). ۲- sky - ماوی رنگ، گۆی قۆیبه سینین رنگینده اولان رنگ (فا: رنگ آبی). blue ۳- یئمە لی گۆی، گۆۆهرنتی، یاشیل رنگ، تازا گۆی (فا: سبز یجات). green, vegetables ۴- [مچ] تانریسال، قۆتسال، سۆنسۆزلیق، اۆستۆنلۆک، تازالیق {سومرجه > گینگ}؛ ایلامجا، کاسسی جه: یاشیل؛ ت، گۆ، <گۆک> ۱- هاوا ۲- گۆی رنگی، ماوی. ۳- شهرین گۆی قوشاغی}. گۆی... [آ] گۆی/گۆک سۆزیله دۆزه لن انسان آدلاری: ~اتلیغ، ~ارسلان، ~آغاج، ~اغول، ~الپ، ~اوردؤ، ~اوزان، ~اوغول، ~اووا، ~اویا، ~ای، ~ای، ~باتؤ، ~باتؤر، ~بارس، ~بالا، ~بای، ~بیدی، ~بگ، ~بؤداق، ~بؤداق، ~بؤدون، ~بؤغا، ~بؤیروق، ~بیلگه، ~تۆره، ~تاش، ~تاغ، ~تان، ~تان، ~تاتیق، ~تای، ~تمیر، ~تؤرا، ~تؤران، ~تۆرک، ~تۆره، ~توغ، ~توغان، ~تولقا، ~توی، ~تویوق، ~تیگین، ~تیمؤر، ~تین، ~چتری، ~چار، ~چکبای، ~چهباش، ~چهبال، ~چه-بالا، ~چهبای، ~چیچک، ~داغ، ~دهبۆلدى، ~دوغان، ~سر، ~سال، ~سای، ~سؤ، ~سوی، ~شین، ~قوپۆز، ~قوت، ~قوتلوغ، ~قۇلو، ~قۇلیچ، ~قۇن، ~کۆر، ~مَنگۆ، ~مؤغول، ~هباخان، ~هتای، ~هؤن، ~هؤبا، ~هۇتاق، ~یاروق، ~یاساغ، ~یاغان، ~یای، ~یمر، ~یۆرد، ~یۆلداش، گۆی/گۆک/گۆیجه... [آ] آذربایجاندا یثر آدی کیمی ایشله-

گ گ	گ گ
گ گ göyçək [ص] گۆزل، سۆيىملى، چىكىجى (فا: زىيا) beautiful pretty. ۲- [خ] چىنگىزخان، "چىنگىز" آدىنى آلماسى اۆچون قورۇلتايا تىكلىف ورن بگ.^۷ {گۆك + چىك}: گۆيە عايد اولان.^۷ گۆيچىك جە [ص] چوخ گۆيچىك، گۆيچىك اولراق quite pretty/ nice گۆيچىك لىمىك [باخ] گۆيچىك لىشديرىمىك. گۆيچىك لىشديرىمىك [ل] قىشنىگ لىشديرىمىك، گۆزل لىشديرىمىك. to cause to become pretty گۆيچىك لىشديرىمىك [بل] گۆيچىك لىتمىك. گۆيچىك لىمىك [س] گۆيچىك اولماق to get pretty گۆيچىك لىشديرىمىك [باخ] گۆيچىك لىشديرىمىك. گۆيچىك لىمىك [باخ] گۆيچىك لىمىك. گۆيچىك لىك [آ] گۆزل لىك (فا: وجاھت). prettiness گۆيچىن [آ] گۆزل، آلىملى، دىلبىر.^۷ گۆيچو [آ] ۱- گۆي ساتان. ۲- گۆي اۆزىمانى. گۆيچول / گۆيچىل [ص] گۆي رنگىنە چالان. گۆيچىل [آ] ۱- گۆك كىلن، گۆكسىل ۲- ماوى يە چالان.^۷ گۆيچىن [آ] ماوى.^۷ گۆيخاقان [خ] گۆي تۆرك خاقانلار يىندان. گۆيخان [خ] اوغۇز خاقان'ىن اوغۇل لار يىندان. گۆي خوروشو [آ] مُختلەف گۆي لرى (ترە، جەغىرى، بۆي / شىنبىلە (قىزاردىب اونا قاراگۆزلوييا، ات، رُب، قورا آرتىر اراق حاضرلانا بىر نوح خوروش، قورماسىبىزى (فا: سىبىزى قورمە). گۆي داش [آ] بىر داش نوحو (فا: كات كىود). blue vitriol گۆي داشى [آ] اوۋزى دا گۆيەن لردن بالاجا جىسىم لره وئرىلن آد (فا: سىنگ آسمانى). گۆي دلن [آ] چوخ قاتلى يىنا (فا: آسمان خراش) skyscraper گۆي دىلىنىمىك [س] بىردن بىرە يىنھىن ياغىش ياغماق. گۆي دىمىر [ص] درىسى گۆي و اۆستوندە آخ خال لارى اولان آت، گۆي دىمىر مادىيان. گۆيدىن اودالەمىك (تۆمىك، ياغدىرماق) [س] ساواش دا گۆيدىن- اود لوسلاخلا وۇرماق. گۆيدىن اودياغماق [س] چوخ ايسىتى اولماق.	م ۷۶۶-۸۴۰ و حاكىمىت بۇلگە لرى: آلتاي داغلار يىندان غرىبى، چو، قارا ايرىتىش، قاراتاباقاي، تانرى داغلارى، ماورالنىھرايدى، اونلار سۇنۇندا چىنگىزخان باغلاندىلار گۆي تۆرك طايپالارى [آ] شىرقى گۆي تۆركلر اون اويماغا آير- يلىرلار: تۇلۇس، ياغلارقار، بۇغوت، كۇرابۇر، آيابۇر، قۇربار، سىقارتۇقار، چارىغ، يابۇكتار، يالپاقوت: غرىبى گۆي تۆركلرى اون اوخلار اولراق ايكى قولاً آيرىلىرلار: (چىن قايناقلار يىندا) ۱- تۇلۇلار: چو- موكونىن، هو- لو- و/ هو- لوكىو، شى- شو- تى، تو- كى- سى/ تۆركىش، سو- نى- سى: ۲- نو- سى- پى- لر (آ- سى- كىي / كىيى): كو- شو كىنە، پا- سا يكانت، اوئن- شاپو، آسى- كىيى- نى- شو، كو- شو جۇپان.^{۲۰۹} گۆي تۆركلر ايجىندە اجتماعى تىشكىلات [آ] گۆي تۆركلر دە ان كىچىك بۇلوم اوغۇش oğuş (عايله) اولراق اوغۇش لاردان طايپا دۆزە لىردى كى اۇرۇغ uruğ (اوبا) آدلانىر- دى، نىچە اۇرۇغ دان بوڈ bod (بوى ويا اوخ)، و نىچە بوڈ بىر لىشمە سىندىن بوڈون budun (ملىت، اۇلوس) و نىچە بوڈون بىر لىشمە سىندىن ائل el دۇولت دۆزە لىردى.^{۳۰} گۆي جاتىق [خ] قىزىق لار يىن، مانقۇش اويماغى اۇلوبا بالار يىندان.^۷ گۆيچە / گۆيچە göyce [آ] (گۆ كىچە / گۆك كىچە) ۱- گۆزل، ظرىف، چىكىجى، گۆي كىمى اورىك آچان ۲- قىز آدى (فا: نام دىختر). ۳- [دده] يىر آدى، آذربايجاندا سىلجوقلو آتابگ لرىندى.^۷ گۆيچە چىمىن [آ، دده] ياشىل چىمىن. گۆيچە قارقا [آ، دى] آلاقارقا دان كىچىك، اۇتوجو قۇش^{۱۴۰} (فا: زاغچە). گۆيچە چىچىك [آ، بى] لىك وارى ياپراق لارى و گۆي چىچىك لرى اولان چوخ ايللىك اوتسۇو يىتگى. گۆيچە دىزىر / گۆيچە گۆل [آ، دده] گىنجەن گۆنبا تانىدىر گۆل. گۆيچە لر [آ] شاھسون ائلى بويلار يىندان^{۳۰، ۱۰۸}. گۆيچە لى / گۆكچە لۇ [آ] بوۋى اوتوزا كىلر طايپالار يىنا باغلى اولراق غىثمانلى تۇپراق لار يىندان آذربايجاندا كۇچوب صفويلرە قاتىلدىلار.^{۸۹} گۆي جىسىملرى [آ] گۆش، اۇلدوز و گۆي داشلارى بىر لىكده. گۆي جاي göyçay [آ] جىمهورى آذربايجاندا رايون آيدىر.

گ گ	آذربایجان تورکجه سی	۱۷۴۱	ارک سۆزلوگو	گ گ
گۆیدن دۆشمک [س] بیردن اورتا یا چیخماق.	رویدن. to grow ۲- گۆی رنگی آلماق، ماوی لشمک،			
گۆیدن دۆشمه (دۆشموش) [ص] تصادفاً اله دۆشموش، ”بو پول الیمه گۆیدن دۆشموش کیمی اولموشدو.“	یاشیل لاشماق، دوداقلاری قورخودان گۆی اولماق، بدنین بیر یثرینه بیرشئی دیهرک قیزارماق. ۳- سونوج وثرمک، حاصل اولماق {ت، سن؛ گۆک+ار+مک}.			
windfall, godsend	گۆی دوغان [آ، دی] قوزئی یاریم کوره ده یاشایان بیر نوع کؤچری قوش (فا: نوعی پرندە). accipitridae			
گۆیده آختارماق [ل] چوخ آختارماق.	میهه سی اولان، آغیر و محکم اودونجاقلی آغاج. گۆیروشلوک [آ] چوخلو گۆیروش گۆوه رن ویا اکیلن یثر.			
گۆیده آلماق [ل] ۱- ال اوستو آلماق. ۲- تنز ساتیلماق.	گۆیری göyəri [آ] یاشیل لیق، گۆورتی، گۆیری تی.			
گۆیده اله دۆشمه مک [س] چتین اله دۆشمک.	گۆی ساتان [آ] گۆیری تی ساتان (فا: سبزی فروش) greengrocer			
گۆیده راضی اولماق [س] اعتراض ائتمه دن راضی اولماق.	گۆیسل [ص] گۆی له ایلگی لی اولان (فا: سماوی). celestial			
گۆیده قاپماق [ل] ۱- ال اوستو آلماق. ۲- تنز ساتیلماق.	گۆیستگون [خ] بیلگه خاقان دؤنمی اوردو یاشی لاریندان ۷.			
گۆیده کؤتورمک [ل] ۱- ال اوستو آلماق. ۲- تنز ساتیلماق.	گۆی سوغان [آ، بی] بیرنوع سوغان (فا: پیازچه) spring onion			
گۆیده نه وار [باخ] دالا میندی.	گۆیشین [ص، ت] گۆی رنگینده اولان نسنه.			
گۆیران göyran [آ] کلئیر ده کند آدی {گۆیر+ان}.	گۆی فطبو [آ] گۆی ائکسن ینین گۆی کوره سینى دلدیگی ایکی نقطه دن هر بیرى، گۆی اوْجایی.			
گۆیورتمک göyertmek [ل] ۱- گۆی رنگله بوْیماق، ماوی لشدیرمک (فا: برنگ آبی در آوردن). ۲- [ائتد] گۆیرمه سینه یول آچماق (فا: رویاندن). grow	گۆی قوبیه [آ] قوبیه به بنزهه سی باخیمیدان گۆی.			
گۆیورتی göyerti [آ] ۱- گۆی رنگی، یاشیل لیق. ۲- غمومیتله گۆوه رن هر بیتگی اوْچون سؤیله نیر (فا: علف). grass	گۆی قوزقون [آ، دی] گۆی قوزقونلار تاقیمیدان گۆی قوزقون- گیللر سوْیو، باشی و قانادلاری گۆی رنگلی (ماوی)، بوْینو و قارنی یاشیل، کؤچری قوش. coracias garrulus			
گۆیورتی چی / گۆیورتی ساتان [آ] گۆیورتی اکیب بئجه رن، گۆیچو. گۆیورتی لی [ص] گۆیورتی اکیلیمش، گۆیورتی سوْو. گۆیورتی لیک [آ] گۆیورتی اکیلیمش یثر.	گۆی قوزقون گیللر [آ، دی] گۆی قوزقون کیمی قوشلار سوْیو. گۆی قوزقونلار [آ، دی] قوشلار صنف ایندن قوزقون گیللر تاقیمینا گیرن آلت تاقیم.			
گۆیرچین göyərçin [آ، دی] ۱- قوش آدی، باخ: گۆورچین. ۲- اوْخشاما و نوازش و عزیزله مه مقامیندا ایشله نیر ”گۆیرچین قیزیم.“ {ت} (کؤکرچکون، سن؛ گۆک سؤزوندن آلیناراق بو قوشون رنگینه اشارتدیر، کلاوسون ۱).	گۆی قوزقونومسولار [آ، دی] گۆی قوزقونلاری، آغاج قاقانلاری، چوبان آلداتانلاری، ساغانلاری ایچینه آلان قوشلار صینیفیندان بیر تاقیم.			
گۆیرچین [آ] هشتری ده (ـلی)، میانادا (ـلیک) کند آدی، سالماسدا (ـقالا) قالا و کند آدی.	گۆی قوشاگی / گۆی قورشاگی [آ] یاغمورقوشاگی، یاغیش لیقدا گۆن ایشین لارینین یالین ایشین لارا بؤلونمه سی و آیریلما سی سوْنجو گثریده گۆرسه نن دایره شکلینده یئددی رنگلی ساریق (فا: قوس قزح). rainbow			
گۆیرچینی [ص] گۆی رنگه چالان، توتقون کول رنگلی. گۆیردیلمک [بل] گۆی اندیلیمک، گۆی رنگه بو یادیلماق. ۳- اکیلپ یئتیشدیریلیمک.	گۆی قومه [آ] گۆی داشلاریندا گۆرولن کوره وی دانه جیکلر. گۆی قیر [آ] گۆی رنگینه چالان قیر رنگی.			
گۆیرمک göyermək [س] ۱- اوت بیتمک، یاشارماق (فا:	گۆیقپاز [خ] ماناس داستا ئیندا آدی گنچن بیر بگ ۷.			

گ گ	آذربایجان تورکجه سی	۱۷۴۲	ارک سۆزلوگو	گ گ
گۆی گۆره سی [آ، تو، ع] یاریم یوورلاق، یاریم یومار، : یثری مرکز توتاراق سونسوز و افقی سطح (یاتای اۆزئی) اۆستونده کی یاریم کۆره نین ایچ اۆزو.	گۆی گۆره سی [آ، تو، ع] یاریم یوورلاق، یاریم یومار، : یثری مرکز توتاراق سونسوز و افقی سطح (یاتای اۆزئی) اۆستونده کی یاریم کۆره نین ایچ اۆزو.		گۆی/گۆن [آ] گۆک رنکی، ماویه چالان، ماویلشمیش. ^۷	
گۆی گۆکوسو [آ] دؤغرانیمش تره گۆی یومورتا اؤن ساری کۆک زرشک و جويز ايچين دن دوزه لن کوکو.	گۆی گۆکوسو [آ] دؤغرانیمش تره گۆی یومورتا اؤن ساری کۆک زرشک و جويز ايچين دن دوزه لن کوکو.		گۆیتمک [ل] آجیشدیرماق، قاشیندیرماق، قیجیق لاندیرماق (فا:رنجاندن). to pique	
گۆی گۆز لؤک [آ] گۆز لرین گۆی اولماسی.	گۆی گۆز لؤک [آ] گۆز لرین گۆی اولماسی.		گۆیئوتی [آ] گۆینه مه، سیز یلداما، آغریما.	
گۆی گۆز [ص] ۱- گۆز لرلی گۆی رنگینده اولان، ماوی گۆز، "گۆی گۆز قیز" ۲- قیز آدی (فا:زاغ چشم). blue-eyed	گۆی گۆز [ص] ۱- گۆز لرلی گۆی رنگینده اولان، ماوی گۆز، "گۆی گۆز قیز" ۲- قیز آدی (فا:زاغ چشم). blue-eyed		گۆیئوی [آ] میانادا کئند آدی {۱- گۆی + نری ^{۶۶} . ۲- گۆیوناری}.	
گۆی گۆیرتی [آ] اؤت علف، گۆی گۆوه رنتی	گۆی گۆیرتی [آ] اؤت علف، گۆی گۆوه رنتی		گۆینک (گۆینوک) [آ] گۆینه ین یثر، اینجیین یثر، گۆینوک.	
گۆی گۆیرجین [آ، دی] باخچالیق یثرلرده یاشایان بیر قوش (فا:نوعی پرندہ). columba aenas	گۆی گۆیرجین [آ، دی] باخچالیق یثرلرده یاشایان بیر قوش (فا:نوعی پرندہ). columba aenas		گۆینور [آ] گۆی کیمی گۆزل و ایشقلی، قیز آدی (فا:نام دختر).	
گۆی گۆیگۆگۆ [آ] کوره کن، داماد، اوغلان آدی (فا:نام پسر).	گۆی گۆیگۆگۆ [آ] کوره کن، داماد، اوغلان آدی (فا:نام پسر).		گۆینوک [آ] ۱- یانمیش، قاورولموش ۲- ماویه قاچان ^۷ .	
گۆی گۆیگۆلئوسو [آ] شیشمک و چاخماق سسی (فا:آسمان غره). thunder	گۆی گۆیگۆلئوسو [آ] شیشمک و چاخماق سسی (فا:آسمان غره). thunder		گۆینوک [آ] قیزیق بو یوناعایدیثر آدی (م ۱۶ جی قرن) ^{۲۵} .	
گۆی گۆیگۆل [ص] گۆی رنگی.	گۆی گۆیگۆل [ص] گۆی رنگی.		گۆینومک [س] باخ: گۆینه مک.	
گۆی گۆیگۆلی [آ] زنگیلان، دا چای آدی ^{۲۴} .	گۆی گۆیگۆلی [آ] زنگیلان، دا چای آدی ^{۲۴} .		گۆینه دیجی [ص] آجیشدیریجی (فا:اذیت کئنده). aching	
گۆیلره جیخارماق [ل] چوخ اؤومک، چوخ تعریف له مک.	گۆیلره جیخارماق [ل] چوخ اؤومک، چوخ تعریف له مک.		گۆینه دن [باخ] گۆینه دیجی.	
گۆیلشمک [س] ۱- گۆی رنگ آلماق، ماوی لشمک. ۲- گۆیه ریب بیتکم. ۳- یاشیل لاشماق.	گۆیلشمک [س] ۱- گۆی رنگ آلماق، ماوی لشمک. ۲- گۆیه ریب بیتکم. ۳- یاشیل لاشماق.		گۆینه مک [س] ۱- اینجیمک to ache ۲- وورماق سونوجو بدنین بیر یثری گۆیه ریب قیزارماق. ۳- سیز یلداماق، اینله مک (فا:رنجیدن). to take offence {دیواندا کؤیمک (یانماق، یاخماق) بو سۆزون کؤکو اولما لیدیر {	
گۆیلو [ص] ۱- تانریدان گلن ۲- سؤیلو ^۷ . ۳- گۆیرتی لی.	گۆیلو [ص] ۱- تانریدان گلن ۲- سؤیلو ^۷ . ۳- گۆیرتی لی.		گۆینه مه [آ] اینجیمه، سیز یلداما، اینله مه (فا:رنجش).	
گۆیلوک [آ] ۱- یاشیللیق، ماوی لیک. ۲- گۆیرتی لیک (فا:سبزه زار). grass	گۆیلوک [آ] ۱- یاشیللیق، ماوی لیک. ۲- گۆیرتی لیک (فا:سبزه زار). grass		گۆیوس [آ] باخ: گؤغوس، گؤگوس، کؤکس.	
گۆیم göyem [آ، بی] ۱- بیرنوع الچه آغاجی، جیر و جالاق لی جنس لرلی اولان، گۆی رنگلی و تورش مزه، آغیز بۆزوشدوروجو میوه سی اولان کول آغاج (فا:آلو چه جنگلی). Prunus spinosa ۲- بؤ میوه دن پیشریلیمیش و حاضر لانیمش گۆیم موربباسی. ۳- زاقاتالا، دا کئند آدی ^{۲۴} .	گۆیم göyem [آ، بی] ۱- بیرنوع الچه آغاجی، جیر و جالاق لی جنس لرلی اولان، گۆی رنگلی و تورش مزه، آغیز بۆزوشدوروجو میوه سی اولان کول آغاج (فا:آلو چه جنگلی). Prunus spinosa ۲- بؤ میوه دن پیشریلیمیش و حاضر لانیمش گۆیم موربباسی. ۳- زاقاتالا، دا کئند آدی ^{۲۴} .		گۆیوش [آ] فیدان، یثنی یتیمه، اوغلان آدی (فا:نام پسر).	
گۆیمک gömek [ل] یاخماق.	گۆیمک gömek [ل] یاخماق.		گۆیوک [آ] اوغوزنامه ده تۆرک ون تورون لاریندان (دیپ باقوی خان ین اوغلو) ^۷ : آلتون اوردو خاقانی و تؤلویخان- جانشینی (۱۲۴۹-۱۲۴۸) ^{۲۹،۱۲} : {گۆی + اؤک (اک): گۆیه عاید؛ بعضا بو کلمه نی گئیک کیمی یوروملایرلار، ولی گۆی سۆزوندن آلینماسی اؤیقونراق دیر}.	
گۆیم لیک [آ] چوخلو گۆیم آغاجی یتن یثر، گۆیم کوللوغو.	گۆیم لیک [آ] چوخلو گۆیم آغاجی یتن یثر، گۆیم کوللوغو.		گۆیوک [ص] ۱- یانیق، یانمیش. ۲- خسته لیک آتشی.	
گۆیمین [آ] ماوی گۆزلو کیمسه، تانریسال، تانریدان گلن.	گۆیمین [آ] ماوی گۆزلو کیمسه، تانریسال، تانریدان گلن.		گۆیول [باخ] گۆیول، کؤنول.	
گۆیمورن [خ] قازاقلارین، اورتایوز بؤ لوگو، قیپچاق اویماغی اؤلوبابا لاریندان ^۷ .	گۆیمورن [خ] قازاقلارین، اورتایوز بؤ لوگو، قیپچاق اویماغی اؤلوبابا لاریندان ^۷ .		گۆیوم سوو [ص] گۆیومتیراق، گۆیومتول، گۆی رنگه چالار (فا:آبی مانند). bluish	
گۆیمی [ص] گۆیم رنگینده، توند ماوی.	گۆیمی [ص] گۆیم رنگینده، توند ماوی.		گۆیومتول/گۆیومتیراق [ص، سن] باخ: گۆیوم سوو.	
			گۆیون یئدی قاتی [آ] چوخ یوکسک گۆیلر.	
			گۆیونمک [س، دده] گۆینه مک، اینجیمک (فا:رنجیدن).	
			گۆیه چکیلک [س] گۆیلر ده اؤچماق "قوشلار گۆیه چکیلدیلر".	

گ گ	آذربایجان تورکجه سی	۱۷۴۳	ارک سۆزلوگو	گ گ
گۆیه چیخارماق / چیخارتماق [س] چوخ تعریف له مک.	گۆیه چیخارماق (کۆی لره) [س] اۇچالماق، یو کسلمک.		گۆر قات گۆرت [باخ] گۆپ گۆپ.	
گۆیه سس سالماق (کۆی لره) [ل] چوخ های کۆی سالماق.	گۆیه سس سالماق (کۆی لره) [ل] چوخ های کۆی سالماق.		گۆر ساج (لی) [ص] قالین ساجلی.	
گۆیه سوورولماق [یل] پوچ اولماق، هنجه چیخماق.	گۆیه سوورولماق [یل] پوچ اولماق، هنجه چیخماق.		گۆر سسلی / گۆر سسلی [ص] اوجا سسی اولان.	
گۆیه قالخما (چیخما) [آ] معراج ascensoin to heaven	گۆیه قالخما (چیخما) [آ] معراج ascensoin to heaven		گۆر شاد / گۆر شاد [ص] چوخ گۆر یاغان یاغیش، ساغناق یاغمور	
گۆیه قالخماق [باخ] گۆیه چیخماق (فا:معراج کردن).	گۆیه قالخماق [باخ] گۆیه چیخماق (فا:معراج کردن).		گۆر گنجر / گۆر گنجر gurğecər [آ] تبریز ده چای آدی.	
گۆیه قالدیرماق [س] گۆیه چیخارتماق، گۆیه اۇچالتماق.	گۆیه قالدیرماق [س] گۆیه چیخارتماق، گۆیه اۇچالتماق.		گۆر گور / گۆر گور [آ] تیکان تپه ده داغ آدی.	
گۆی یاشیل [ص] گۆی ویاشیل رنگلر آراسیندا اولان.	گۆی یاشیل [ص] گۆی ویاشیل رنگلر آراسیندا اولان.		گۆر گور گورولداماق [س] جوشوب داشماق "سئل گورگور	
گۆی یاقوت [آ، ژئو لوژی] گۆی رنگلی دیر لی بیر داش.	گۆی یاقوت [آ، ژئو لوژی] گۆی رنگلی دیر لی بیر داش.		گورولدو یوردو.	
گۆی یولو [آ] سامان یولو، سۆت یولو.	گۆی یولو [آ] سامان یولو، سۆت یولو.		گور لاشماق [س] گورلشمک، گورولتو لو اولماق.	
گۆپ gup [سس] تیق یوخاری دان دۆشن آغیر شئین	گۆپ gup [سس] تیق یوخاری دان دۆشن آغیر شئین		گور لاماق [ل] گورلنمک، برکدن سسلی لنمک.	
چیخاردیغی سس (فا: صدای افتادن چیز).	چیخاردیغی سس (فا: صدای افتادن چیز).		گور لانماق [س] شدت لنمک، گولنمک، گورلنمک	
گۆپ ائيله مک [ل] اوزگی دوشمک.	گۆپ ائيله مک [ل] اوزگی دوشمک.		گور لاییحی [ص] گورولتو سسی چیخاران، گورلایان.	
گۆپاماق [باخ] گۆپسه مک to strike heavily	گۆپاماق [باخ] گۆپسه مک to strike heavily		گورولتو [آ] اوولتو، گنیش آلانی بوروین دهشت لی سس،	
گۆپا گۆپ [باخ] گۆپ گۆپ.	گۆپا گۆپ [باخ] گۆپ گۆپ.		نریلتی، پاتیلتی (فا:رعد). thunder, roar	
گۆپادان [ظ] گۆپولتو ايله، بیردن بیره.	گۆپادان [ظ] گۆپولتو ايله، بیردن بیره.		گورولتونریلتی [آ] چوخ برک سس کۆی.	
گۆپولتو [آ] گۆپ گۆپ سسی.	گۆپولتو [آ] گۆپ گۆپ سسی.		گورولتولو [ص] گورولتوسو اولان، چوخ سس سالان،	
گۆپولداتماق [آل] گۆپولتو سسی چیخارماسینا یول آچماق	گۆپولداتماق [آل] گۆپولتو سسی چیخارماسینا یول آچماق		گورولتو سالان thundering, thunderous	
(فا: ف. س. گۆپ گۆپ صدا دادن).	(فا: ف. س. گۆپ گۆپ صدا دادن).		گورولتولوق [آ] گورولتو اولما وضعیتی.	
گۆپولداماق [س] گۆپ گۆپ سس چیخارماق، گۆپولتو	گۆپولداماق [س] گۆپ گۆپ سس چیخارماق، گۆپولتو		گورولداتماق [ل] گورولداماسینا سبب اولماق t-to thunder	
سس چیخماق (فا: صدا دادن).	سس چیخماق (فا: صدا دادن).		گورولداماق [س] گورولتو سسی چیخارماق، اوغولداماق،	
گۆپ دوشمک [س] گۆپ سسی وئر مک، برک دوشمک،	گۆپ دوشمک [س] گۆپ سسی وئر مک، برک دوشمک،		گورولده مک (فا: صدای رعد درآمدن). to thunder	
وورار ق دوشمک.	وورار ق دوشمک.		گورولداییحی [ص] گورولتو سالان.	
گۆپساماق [باخ] گۆپسه مک.	گۆپساماق [باخ] گۆپسه مک.		گور گوروم [آ] یاپارلی بویونا عاید یئر آدی (۱۶ جی قرن) ۲۵.	
گۆپ گۆپ [سس] تق ۱- یئھین یئر یه رک حاصل اولان آیاق	گۆپ گۆپ [سس] تق ۱- یئھین یئر یه رک حاصل اولان آیاق		گور هاگور [ظ] گورولتو ايله، شدت له "دمیر ~ قیزا یردی".	
سس ۲- اؤرک دؤیونتو سونون سسی "گۆپ گۆپ دؤیونمک".	سس ۲- اؤرک دؤیونتو سونون سسی "گۆپ گۆپ دؤیونمک".		گوم [باخ] گوم.	
گۆجیر [آ] بیناب دا داغ آدی.	گۆجیر [آ] بیناب دا داغ آدی.		گومان [آ، فا] گمان.	
گوداتو / گودئا / قوداتو [آ] سوئر لره تانری آدی ۲۱.	گوداتو / گودئا / قوداتو [آ] سوئر لره تانری آدی ۲۱.		گومبر داماق [س] گۆپ سسی چیخارماق.	
گودوز داغ / قودوز داغ [آ] زنجان دا داغ آدی.	گودوز داغ / قودوز داغ [آ] زنجان دا داغ آدی.		گومبور گومبور [ظ] بؤیوک گورولتو سسی.	
گور gur [ص] گور، گوجلو، قوتلی، قیزغین، جوشقون،	گور gur [ص] گور، گوجلو، قوتلی، قیزغین، جوشقون،		گومبولتو [آ] یوکسکدن دوشن بیر شئیدن چیخان سس crash	
چوخ ایزدیحام لی brisk {باخ: گور}	چوخ ایزدیحام لی brisk {باخ: گور}		گومبولداتماق [ل] گومبولتو سسی چیخارماسینا سبب	
گورپ gurp [باخ] گۆپ.	گورپ gurp [باخ] گۆپ.		اولماق o thump, to kick up a din	
گوربولتو [باخ] گۆپولتو.	گوربولتو [باخ] گۆپولتو.		گومبولداماق [س] گومبولتو سسی چیخارماق، گومب	
			ائيله مک (فا: صدا دادن). to fall with a bang,	

گ گ	آذربایجان تورکجه سی	۱۷۴۴	ارک سۆزلوگو	گ گ
گۆمپ gump [آ] یوکسکدن دوشن بیر شئیدن چیخان سسی.	جانلی لارین غضولرینی گرگین لشدیرمه واسطه سیله			
گۆمگۆم [سس تق] بیر شئی دۆشه رک چیخان بوغوق سس.	فیزیکی حرکت لر ائتمه قابلیتی، بیر ماده نین ایش گۆرمه			
گۆمگۆملماق / گۆملماق [س] گۆم گوم سس چیخارماق.	قابیلیتی "انسان گوجو، توپراغین گوجو، فابریکا بوتون			
گۆمور گۆمور [باخ] گۆمگوم.	گۆجو ایله ایشله ییر" (فا: نیرو). power ۲-اؤستونلوک و			
گۆوولتو [باخ] گۆرولتو.	یئته نک، قُدرت، قُوّه "تائری ییزه گۆج وئر". ۳-چتین، زور،			
گۆیال quyal [با، فا] سانکی، ائله ییلکی (فا: ~) as if, as though	مُشکل، آغیر و یۆرُجو ایش "بو ایش گوج اولدو"			
گۆبره gübre [آ] اکینی وئریم لی ائتمک اوچون بیتگی لرین	(فا: مشکل) ۴- [خ] غثمانلی لارین اولوبابالاریندان.			
دییینه سیپلن ماده، حیوانلارین دیشقی سیندان دۆزه لن	گۆج... [آ] انسان آدی: ~ لپ، ~ خان، ~ پای/بگ .			
گۆبره "قاییرما گۆبره، شیمیایی گۆبره" (فا: کود، سرگین).	گۆج آلماق [س] گۆج لنمک، قووت لنمک.			
fertilizer, dung {یونانجا کلمه سانلییر، او-سو}.	گۆج اؤتوروجو [آ] میکانیکی آراج لاردا ماشین ین بیر حصّه			
گۆبره بۇجگی [آ، دی] قین قانادلی لاردان، گۆبره ده یاشایان	سیندن آیری حصّه سینه گۆجو مُنتقل ائندن قایش.			
بیر بۇجک جنسی (فا: نوعی حشره). Onitis	گۆج اؤلچن [آ] گۆج مقدارینی اؤلچوله ین قورغو.			
گۆبره سین [ص] توپراغی گۆبره لیین، گۆبره وئرَن.	گۆج انلهمک / ائتمک [س] گوجله وچتین لیکله بیر ایش گۆرمک.			
گۆبره سیز [ص] گۆبره وئرلمه میش، کؤدسۆز.	گۆج اؤتو [آ، بی] بیریتگی آدی (فا: گیاه غاڤث). agrimonia			
گۆبره فازی [آ] گۆبره دن الدّه ائدیلن یانیجی قاز، بیوقاز.	گۆج بلا [آ] چۆخ چتین لیکله، زورلا، بۆیوک اذیت له "گۆن			
گۆبره لن دیرمک [ل] گۆبره له مک.	بۆیو ایش دالیسیجا گزهرک، گنجه گۆج بلا ائوه دؤندو".			
گۆبره لن دیریلیمک [بل] گۆبره وئرلیمک.	گۆج بیرلیگی [آ] گۆجلری بیر لشدیرمه.			
گۆبره لنمک [بل] گۆبره وؤرولماق to be fertilized	گۆج تگین [خ] دیواندا و قاراخانلیلار دؤنمی بیر بگ آدی ۷.			
گۆبره له مک [ل] توپراغا گۆبره وئریمک to fertilize	گۆج تیمور [خ] تیمورخان دؤنمی بگ و کوموتان آدی ۷.			
گۆبره لی [ص] گۆبره لنمیش، کودلانمیش.	گۆج دن دوشمک [س] گۆج ونو ایتیرمک.			
گۆبره لیک [آ] گۆبره وئرلن یش.	گۆج سوز [ص] گوجو اولمایان (فا: ناتوان). unable			
گۆبور [ص] گوجلو و اییی گلیشمیش، ساغلام.	گۆج سوز جه [ظ] گوجسۆز اولاراق (فا: باتوانی).			
گۆبه gübe [آ] سالماس دا کند آدی {کۆپمک و کۆبر	گۆج سوز لوک [آ] گۆج سوز اولما (فا: ناتوانی). weakness			
سۆزوندن آلیناراق دیک یش معناسیندا یر}.	گۆج سونمک [ل] بیر شئی گۆج سایماق.			
گۆپ [سس تق] باخ: گۆپ.	گۆج قارا [خ] آجی قووت، یئنی سئی یازیتلاریندا بیر بگ آدی ۷.			
گۆپان [باخ] گۆپون.	گۆج قایناغی [آ] انرژی و قدرت قایناغی.			
گۆپولده مک [س] گۆپ گۆپ سس چیخارماق.	گۆج گتیرمک [س] قووت لنمک، گۆج لنمک.			
گۆپستمک [س] گۆپ گۆپ وؤرولماق.	گۆج گلکم [س] ۱- بیر ایشی گوج له گۆرمک. ۲- بیرینه			
گۆپسه مک [ل] گۆپولتو ایله وؤرماق.	اؤستون و زور گلکم.			
گۆپون güpün [آ] چپو کیمی شیلری بیر یشره تاپداماق	گۆج لشدیرمک [ل] گۆج و زور وضعیته گتیرمک.			
اوچون چکوش کیمی آلت (فا: پتک) {گۆپسه مک سۆزوندن}.	گۆج لشمک [س] زورلاشماق، گۆج وضعیته گلکم.			
گۆبه گۆندوز [ظ] تام گۆندوز اولاراق.	گۆج لندیرمک [ل] گوجلو ائتمک، گوج قازاندیرماق (فا: تقویت			
گۆج güc [ص، ت، سن، صح] ۱- انرژی دن گلن حرکتلنمه،	کردن). to strengthen			

گۆجلندیرن [ص] گوجلو ائدن (فا:مقوی). **strengthening**

گۆجلندیریمی [ص] گوجلندیرن.

گۆجلندیرلمک [بل] قوت لندیرلمک.

گۆجلنمک [س،ت،سن] گوجلو اولماق، گوجلو وضعیته

گلمک. **to become stronger**

گۆجلو güclü [ص] قوه لی، دایانقلی، قُدرتلی "گۆجلو

آدام، گۆجلو ایراده، گۆجلو اوردو" (فا:پرقوت). **potent**,

powerful ۲- یتته نکلی، باجاریقلی "گۆجلو اوزمان،

گۆجلو اوزگوجو". ۳- وئریملی "گۆجلو توپراق".

گۆجلوک چکمک [س] زور دوشمک.

گۆجلوک [آ،سن] زورلوق، چتین لیک. **powerfulness**

گۆجلو کله [ظ،ص] گوجسوزیریپیچمه، چوخ گوج آپاراراق.

گۆجلو لوک [آ] گوجلو اولما وضعیتی، زور لولوق.

گۆجله [ظ] زورلا (فا:زورکی). **forced**

گۆجله مک [باخ] گۆجلمک.

گۆجله نیش [آ] گوجلمک ایشی ویا بیچیمی.

گۆجندیرمک [ائند] گۆجتمه سینه یول آچماق، گۆج صرف

اتتمه یه مجبور اتمک (فا:به ورجه ورجه انداختن).

گۆجندیریچی [آ] گۆجتمه سینه یول آچان.

گۆجنمک gücənmək [س،سن] گۆج صرف اتمک، گۆج

وۇرماق، تلاشا دۆشمک، زور وۇرماق (فا:ورجه وورجه کردن).

to make an effort

گۆجنیك gücənək [ص] گۆج وۇرموش، تلاشا دۆشموش.

گۆجنیكلیك gücənəklik [ص] گۆجنیك اولما وضعیتی.

گۆجو [آ] بئز دسگاهیندا اپیلیگی عبارلایان دسگاه داراغی.

گۆجو چاتماق [س] قدرتی و زور چاتماق و یتتمک.

گۆجو گوجونه [ظ] بوتون گۆج ایله، زورلا.

گۆجو وئریمک [ل] گۆج و قدرت وئریمک، گۆجلندیرمک.

گۆجوگ [ص] قیسا، بودور، گلیشمه میش، کیچیک.

گۆجوگ خان [خ] چاغاتای خانلاریندان.

گۆجومخان [آ] باخ: گۆجوم + خان [خ] سیبیر خانلاریندان.

گۆجومسه مک [ل] بیر ایشی گۆجه نهرک گۆرمک.

گۆجون [ظ] گۆجلو کله، زورلا.

گۆجونو ایتیرمک [ل] گۆج و قدرتدن دۆشمک.

گۆجو وۇرماق [ل] گۆجلمک، چوخ گۆج صرف اتمک.

گۆجه سالماق [س] زور بیر ایشه سالماق.

گۆجه مینمک [س] قووت لیمک، گۆجلمک.

گۆجه نک [ص] گۆجه نیش، گۆجتمه ایشی.

گۆجه نک لیک [آ] گۆجه نک اولما وضعیتی.

گۆجه نیش [آ] گوجنمک ایشی ویا بیچیمی.

گۆجه نیلمک [بل] گوجنمک ایشی گۆرولمک.

گۆچلök güclük [آ] ۱- گۆچلök، زورلوق، قُدرت. ۲-

گۆی تورکلر دؤنمی بگی و کورشادین قیرخ یولداشیندان

ییری؛ مرکیت بگلریندن (تایانگ خان'ین اوغلو).

گۆجوم [آ] گۆج، قُدرت.

گۆجөм [آ] ۱- گۆج، قُدرت ۲- گۆجلو، زوربا ۳- [خ] اؤزبک-

لرین، قونرات و قوشتامقالی اویماقلاری اولوبالاریندان.

گۆجئی [خ] گۆجلو، گۆجو یتتن؛ قازاقلارین، اورتایوز

بؤللوگو، آرقین اویماغی، اولوبالاریندان.

گۆداز [آ] بیرینین دوشمنه توتولماسینا سبب اولما ایشی،

چوولاما ایشی (فا:لو). **sacrifice** {گۆدمک سؤزوندن

آلیناراق بیرینین گۆدمه آلتیندا اولماسینی گۆسته ریر}.

گۆدازا گتتمک [س] بوش یتره محو اولماق، یوخا چیخماق،

فلاکتله اوغراماق.

گۆدازا وئریمک [ل] بیرینین محو اولماسینا سبب اولماق،

بیرینی چوولایاراق توتولماسینا سبب اولماق.

گۆداوول güdavl [آ] قاراوللوق، بکچی لیک، گۆزه تیملیک

، کوتوال (فا:قراولی). {سن} کوتوال، کوتاول، کتاول،

بوکلمه بعضا هیندیجه سانیلدیغی نین ترسینه گۆدمک

سؤزوندن آلیناراق گۆدولن یتر معنا سیندا دیر}.

گۆدөк güdək [باخ] ۱- گۆده، قیسا. ۲- گۆدولن شئی،

آماج لانان سونوج، گۆدنتی، باخ: گۆدوک.

گۆدөкجه [ظ] ۱- قیسا جا (فا: کوتاه، مربوط به کوتاه). ۲- بدنه

کیچه یاپیشان، قیسا اؤست گنیمی، جلیققا کیمی بیر نوع

گنیم "پامبوک لی گۆدوکجه".

گۆدөкجه لی [ص] گۆدوک جه گنیمیش.

گ گ	آذربایجان تورکجه سی	۱۷۴۶	ارک سۆزلوگو	گ گ
گۆدکجه لیک [ص] گۆدک جه تیکمه گه یارار لی.	گۆدکجه لیک [ص] گۆدک جه تیکمه گه یارار لی.		گۆدکجه لیک [بل] گۆدک ایشی گۆرولمک.	
گۆدکلیک [آ] گۆدک شئین حالی، قیسا لیق (فا: کوتاهی).	گۆدکلیک [آ] گۆدک شئین حالی، قیسا لیق (فا: کوتاهی).		گۆدوم [آ] ۱- گۆدومه ایشی. ۲- یۆنتمک ایشی، اداره ائتمه.	
گۆدول [آ] اۆرمیه ده کند آدی.	گۆدول [آ] اۆرمیه ده کند آدی.		گۆدوم بیلمی [آ] جانلیلاردا، ماشینلاردا کۆترول، ایله تیشیم	
گۆدۆنتمک / گۆدۆنتمک [ل] قیسا لئماق.	گۆدۆنتمک / گۆدۆنتمک [ل] قیسا لئماق.		و ایشله ییشی اینجه له یین بیلم، سیبئرنتیک.	
گۆدۆلدیلمک [بل] گۆدوک ائدیلمک.	گۆدۆلدیلمک [بل] گۆدوک ائدیلمک.		گۆدومجو [آ] گۆدومک ایشینی گۆرن.	
گۆدۆلکم [س] قیسا لئماق، گۆدوک اولماق.	گۆدۆلکم [س] قیسا لئماق، گۆدوک اولماق.		گۆدوملو [ص] گۆدوله ییلن، یۆنه تیله ییلیر.	
گۆدۆمک güdmək [ل] بیرینی گۆزتله مک و بۆسماق، بۆسقو- لاماق "اؤز خئیرینی گۆدۆمک" (فا: کمین کردن). to spy ت 'گۆدۆمک، گۆتۆمک: گۆزله مک، بکله مک، سن: اوتارماق؛ (فارسجادا گدار سۆز بو کلمه ایله ایلگیلی اولمالیدیر، گۆدۆر گودار، گدار، بی گدار = دقتسین، مواظبت سیز ۱۰۵).	گۆدۆمک güdmək [ل] بیرینی گۆزتله مک و بۆسماق، بۆسقو- لاماق "اؤز خئیرینی گۆدۆمک" (فا: کمین کردن). to spy ت 'گۆدۆمک، گۆتۆمک: گۆزله مک، بکله مک، سن: اوتارماق؛ (فارسجادا گدار سۆز بو کلمه ایله ایلگیلی اولمالیدیر، گۆدۆر گودار، گدار، بی گدار = دقتسین، مواظبت سیز ۱۰۵).		گۆدوملو صنعت [آ] بللی بیر سیاسی و تۆپلومسال ایدئولوژی دوغرولتوسوندا وجودا گلن صنعت.	
گۆدۆجو [آ، سن] گۆدن، گۆدۆمک ایشینی گۆرن، گۆدو.	گۆدۆجو [آ، سن] گۆدن، گۆدۆمک ایشینی گۆرن، گۆدو.		گۆدوملولوک [آ] گۆدوملو اولما وضعیتی.	
گۆدۆر [آ] خیال، قورقو ۷.	گۆدۆر [آ] خیال، قورقو ۷.		گۆدۆمله مک [ل] بللی بیر آماج و یا اینانجا یۆنلندیرمک.	
گۆدۆک güdük [ص] ۱- قیسیسا، اؤزون اولمایان (فا: قاصر).	گۆدۆک güdük [ص] ۱- قیسیسا، اؤزون اولمایان (فا: قاصر).		گۆدۆدە [ص] ۱- گۆدۆدە، قیسا بو یولو، گۆدک، گۆدە جیک (فا: کوتاه قد). short {باخ: گۆدۆک}	
falling short ۲- گۆدۆمه، گۆدۆمک ایشی. shadowing watch {سومرجه 'گۆد': هر چند بعضا بو کلمه نی کوچوک سۆزونون دؤنولموش شکلی سانیلار ولی بو کلمه گۆدۆمک سۆزونه باغلی اولماغی ئئناسب و دوزگون گۆرونور، چونکی معمولاً گۆدۆلن یئر قیسیسا و بالاجا اولاراق گۆدۆمک اوچونده شخص اؤزونو ان ییغجام و قیسیلمیش وضعیته سالیب و بو سببه گۆدۆک اؤزونو قیساراق کیچیلیمیش شخصه دئییلهرک مجازی حالدا یثنی معنا بو کلمه یه اکلەنیب، ایندی فارسجادا ایشلەنن کۆتۆل، کتلی، کۆتۆله، کودک، کۆتاه کلمه لری گۆدۆک و گۆدۆل سۆز ایله ایلگی لی اولمالیدیر}.	falling short ۲- گۆدۆمه، گۆدۆمک ایشی. shadowing watch {سومرجه 'گۆد': هر چند بعضا بو کلمه نی کوچوک سۆزونون دؤنولموش شکلی سانیلار ولی بو کلمه گۆدۆمک سۆزونه باغلی اولماغی ئئناسب و دوزگون گۆرونور، چونکی معمولاً گۆدۆلن یئر قیسیسا و بالاجا اولاراق گۆدۆمک اوچونده شخص اؤزونو ان ییغجام و قیسیلمیش وضعیته سالیب و بو سببه گۆدۆک اؤزونو قیساراق کیچیلیمیش شخصه دئییلهرک مجازی حالدا یثنی معنا بو کلمه یه اکلەنیب، ایندی فارسجادا ایشلەنن کۆتۆل، کتلی، کۆتۆله، کودک، کۆتاه کلمه لری گۆدۆک و گۆدۆل سۆز ایله ایلگی لی اولمالیدیر}.		گۆدۆجۆ [ص] ۱- قیسیسا، اؤزون اولمایان (فا: قاصر). ۲- گۆدۆدە، گۆدۆمک ایشی. shadowing watch {سومرجه 'گۆد': هر چند بعضا بو کلمه نی کوچوک سۆزونون دؤنولموش شکلی سانیلار ولی بو کلمه گۆدۆمک سۆزونه باغلی اولماغی ئئناسب و دوزگون گۆرونور، چونکی معمولاً گۆدۆلن یئر قیسیسا و بالاجا اولاراق گۆدۆمک اوچونده شخص اؤزونو ان ییغجام و قیسیلمیش وضعیته سالیب و بو سببه گۆدۆک اؤزونو قیساراق کیچیلیمیش شخصه دئییلهرک مجازی حالدا یثنی معنا بو کلمه یه اکلەنیب، ایندی فارسجادا ایشلەنن کۆتۆل، کتلی، کۆتۆله، کودک، کۆتاه کلمه لری گۆدۆک و گۆدۆل سۆز ایله ایلگی لی اولمالیدیر}.	
گۆدۆکچۆ [آ] گۆدن، کنشیک چکن، گۆزتچی (فا: قراول، دیده بان). a spy, a watchman	گۆدۆکچۆ [آ] گۆدن، کنشیک چکن، گۆزتچی (فا: قراول، دیده بان). a spy, a watchman		گۆدۆر [ص] بول، سیخی، شدتلی، وئریملی، گۆجلو (فا: شدید). intense {سومرجه 'گۆر': یوکسک، بۆیوک؛ ت 'کۆر': ایگید، گۆجلو؛ آذربایجاندا اولان بیر ایرماق آدی بو کلمه ایله ایلگیلیدیر؛ بو کلمه کۆر شکلینده بو سوزه باغلی اولاراق ایگید و ارکک معناسیندا بیر سیرا کلمه لرین کۆکو سالیبیر: کۆره مک: اۆلکمک، کۆرن: سرکش آت، کورسک: ارکک ایسته مه، کۆرسه مک:	
گۆدۆل [ص] قیسیسا، قیسیق.	گۆدۆل [ص] قیسیسا، قیسیق.		گۆدۆل [ص] قیسیسا، قیسیق.	
گۆدۆلک / گۆدۆلک [آ] ۱- گۆدۆلمه لی شئی ۲- گۆدۆک شئی.	گۆدۆلک / گۆدۆلک [آ] ۱- گۆدۆلمه لی شئی ۲- گۆدۆک شئی.		گۆدۆل [ص] قیسیسا، قیسیق.	

گ گ	آذربایجان تۆرکجه سی
گۆرۈش gürəş [آ] ایکی کیمسه نین بیر سیرا قورال لار جا گؤجلرینین بیر بیرینه گؤسترمه و سیرت لارینین یئر وورما چالیشماسی، گۆلش، گۆلشمه. wrestling گۆرۈش [آ] خوی دا کند آدی ۱- گۆر و بول ۲- گۆلشمک دن. گۆر شاد، gürşad [آ] ایری گیله لی برک یاغیش. (گۆر سۆز یئیین لیگی و شاد سۆز شاپ/شات سۆزونه اوخشا یاراق شدتلی و شاپاشاب یاغماغی دۆشوندورور). گۆر شاد، gürşad [آ] ایگید و قهرمان، باخ: کۆر شاد، اوغلان آدی. گۆر شچی gürşad [آ]، ایدمان گولشده و جودون بئل طرفی کۆپر و حالیندا اولما وضعیتی، گۆلشچی کۆپر و سو. گۆر شچی gürşad [آ] گۆلشچی، گۆلش شن، گۆلشمه ایدمانی ایله مشغول اولان (فا: کشتی گیر). wrestler گۆر شچی gürşad [آ] گۆلش ایشینده اولما، گۆلشچی لیک. گۆر شدیر مک gürşadirmek [اتد، سن] گولشمه یه یؤنلتمک، قورشاق توتدورماق، گۆلشدیرمک (فا: فس کشتی گرفتن). t~ to wrestle گۆر شمک gürşemek [س] گۆلش ایشینی گۆرمک، گولش اتمک، قورشاق توتماق، بیر بیرینین کۆرگینی یئر وورما چالیشماق، گۆلشمک (فا: کشتی گرفتن). <گۆر شمک>، ده: بو کلمه گۆر (ایگید) کلمه سیندن آلیناراق ایگید لرین بیر بیرله یاریشما و دۆیوشمه آنلامیندا ایشله نیر. گۆر شمه [آ] گۆلشمه (فا: کشتی گیری). گۆر گچر [آ] تبریز ده کند آدی. گۆر گن / گۆر گند [آ] ضیا آباد دا کند آدی (قو: گورگن). گۆر گان [آ] آبشرون دا یئر آدی ۲۴. گۆر گن [آ] بی گورگن گیللردن، تاختاسی بیه نیلن بیر آغاج نوعو (فا: ممز، آلس، توسکا). carpinus betulus گۆر گن گیللر [آ] بی گورگن مئشه پالیت کیمی تاختالیق آغاج لاری ایچینه آلان و ایکی چنکلی و چیچکلری تیر تیل سوو بیر بیتگی سوو (فا: تیره از گیاهان). گۆر گه gürge [آ] بؤیوک داوول ۸. گۆر گور [ظ] ۱- گۆرول گۆرول اولان سس. ۲- یاناندا گۆرول گۆرول سس و ثرن بیر نوع بؤیوک پریموس.	گؤجلو لئمک، گۆر: سرکش، شولوق، جوره، فارسجادا کُره (شولوق اوشاق) کلمه سیده بو سۆزه باغلی دیر. گۆر... [آ] گۆر سۆزله دۆزه لن بیر نئجه انسان آدلاری: گۆرال، گۆرالپ، گۆرای، گۆربای، گۆرتان، گۆرتای، گۆردال، گۆرسو، گۆرقان/گۆرکان، گۆرول، گۆریای. گۆریوز [ص] ساغلام، گۆجلو و گلیشمیش. گۆریوز لشمک [س] ساغلام و گۆجلو اولماق. گۆریوز لوک [آ] ساغلام و گۆجلو لوک. گۆریوزغا [خ] تورکیستان دا بیر تورک قهرمانینین آدی ۷. گۆریوزلاق / گۆریوزلار [آ] بولسو یاولان، سخاوتلی، انسان آدی. گۆرتکین [خ] عباسی اَلْمَقْتَدَی دؤنمی، تورک بگ لریندن ۷. گۆرج آوا / گۆرج آوا [آ] مراغادا کند آدی {قوت + آوا: وثریملی} گۆرجو [آ] گۆرجوستان اؤلکه سینین اهلی. گۆرجه / گۆرجه [آ] هشتی ده کند آدی {باخ: گۆر}. گۆرچان gürçan [آ] رزن ده کند آدی {باخ: گۆر}. گۆرچوبان [آ] آغسو دا کند آدی ۲۴. گۆرجه [آ] آذربایجان دا داغ آدی ۲۴. گۆرخان [آ] گۆجلو خان؛ اوغوزخان ین عمی سی؛ قیپچاق و قاراخاتای و اویغور خانلاریندان ۷ {ایلیک دفعه قاراخاتای لی خاقانی نین عنوانی اولموش دور، معنا جا دؤنیاشاهی دئمک دیر، تیمور گورخانین عنوانیدا بو کلمه یه باغلانما لیدیر، بؤسوزو کۆره کن آنلامیندا یوروملاماق سهو اولما لیدیر، باخ: گۆر}. گۆردک gürdek [آ، دا] تاختا و آغاج کیمی شئی لر دن قایریلمیش قاپاق، تیخاج. گۆردنیز [آ] بؤیوک دنیز، اوغلان آدی (فا: نام پسر). گۆرۈز [آ، فا] گۆرۈز ایری چکیش و ساواش چوماغی. گۆرۈز نداغ gürzundağ [آ] توووز دا داغ آدی ۲۴. گۆرۈزه [باخ] دۆشبه ره، گیرس، نازیک خمیر وراق لارینین ایچینه دؤیولموش ات قویولوب بۆکوله رک پیشیریلن بیر یئمک ۱. گۆرۈزه [آ، دی] داشلیق و کوللوق یئر لده یاشایان بۆز رنگلی، آرخاسیندا ایری پارلاق زۇلاق لاری اولان زهرلی ایلان ۱. گۆرسانچدی [خ] خوارزم خانلاریندان محمد خان ین اوغلور. گۆرسل [آ] گورلوک و بوللوق، اوغلان آدی (فا: نام پسر).

گۆرگۈرچى gürgür [آ] ماھىشان دا چاڭ چاڭ آدى.	
گۆرگىن [آ] ايگيد و قهرمان اولان، اوغلان آدى (فا: نام پسر).	
گۆرلشمك [س] گۆر اولماق، گۆر وضعيته گللك.	
گۆرلۈك / گۆرلۈج [آ] ۱- چاغلايان ۲- سس يوكسلدن، بلندگو. ^۵	
گۆرلنمك [س، ت] شيدتلى اولماق.	
گۆرلنىش [ص] تشديد اولموش (فا: مشدد). aggravating	
گۆرلۈك [آ] گۆر اولما وضعيتى (فا: شدت). intensity	
گۆرلەيىش [آ] گورله مك ايشى ويا بيجيمى.	
گۆرلەمك [ل] گۆر اولماق، گۆر وضعيته گللك.	
گۆرن gürən [آ، تا] رنگى دۇرو و سارى آراسى ات، ۲- قيزيلجيک.	
گۆرنش gürnəş [ظ] قويونلار ين سيرا حاليندا يثريمه سى {گۆر سۇزايلا ایلگی لیدیر و قويونلارين گۆرشکیلده بيرير ينين داليسيجاگتتمه سينى نشان وثرير، گۆر، گۆرش} گۆرنش {.	
گۆرۈل گۆرۈل [ظ] گۆرۈلدەين شئيرلين سسينى آلتاتان سۆز.	
گۆرۈلتو بارتيلىتى [ص] گۆرۈلتو سو چوخ اولان.	
گۆرۈلتو [آ، سن] گورو لدەمه سسى، پارتيلىتى (فا: زعد thunder	
گۆرۈلتوجو [ص] گۆرۈلتو ايله ايشله ين، هاى كويلو.	
گۆرۈلدەمك [س، سن] نريلدەمك، گۆرۈلداماق، گۆرۈلتو سسى چيخارماق (فا: نعره زدن).	
گۆرۈلدەمه [آ] نريلدەمه، گۆرۈلداما، (فا: نعره زنى).	
گۆرون [خ] گۆر+ اون؛ بابورخان دۇمنى بگلريندن ^۷ .	
گۆره güre [باخ: گۆر] ۱- بيردن اوچ ياشينا قدر اولان تاى.	
۲- جوتلشمك ايسته ين قيسيراق ويا ديشى اثتشك. ۳-	
قوتلى، گوجلو. ۴- چكىنگن، قورخاق. ۵- [تا] وحشى، اثيتيلمه ميش، ايشه آليشماميش.	
گۆرەلى / گۆرەليك [آ] ۱- آرتژېك، چاليشقان ۲- حظ، دويوم ^۶ .	
گۆرەمان [آ] ايگيد و قهرمان، اوغلان آدى (فا: نام پسر).	
گۆز [آ، ت، دده] يايلا قيش آراسينداكى اوچ آيلىق سۆره، سون باهار (فا: پائيز). fall, autumn	
گۆز... [آ] انسان آدى: ~الپ، ~اى، ~بېگ، ~خان، ~خانيم، ~ار.	
گۆزى [باخ] قوزى.	
گۆز آلماسى [آ، دده] گۆزدە يتيشن آلما، پاييز آلماسى.	

گ گ	گ گ
حنای، سنور، یناق، ینز؛ اوغلان، یدلاری، یناغا، ینخان.	انکواتورو اۆزه رینده اولدوغو نقطه.
گۆلدور [آ] همیشه گول درمکده اولان، قیز آدی (فانام دختر).	گۆزون [ظ] گۆز فصلینده، گۆزده، پاییزدا.
گۆلدن [آ] گول سایلان، قیز آدی (فانام دختر).	گۆزیک güzik [آ] سالماس دا کند آدی.
گۆل آچماق [س] ۱- گۆزل لشمک، قشک لشمک "گۆزل قیز	گۆزلی [خ] اؤزیکلرین قونرات قیر اوپاسی اولوبابالاریندان^۷.
یاخشی واختدا باشلادی گۆل آچماغا". ۲- حیانا گنچمک،	گۆزین [آ] (گۆزون) گۆز واختی، گۆز واختینده دوغان^۷.
رؤنق تاپماق "آرزولاری گۆل آچدی".	گۆستاخ güstax [ص] اؤزو سوسوز (فا: گستاخ) {گۆز+تاخ:
گۆل آغیز [آ، میج] سؤیوشکن آغیز (کنایه اوچون) "آچما منیم	گۆزو قورخمایان (اؤرنک: قالتاق)^۸.
گۆل آغزیمی".	گۆشیش / گشایش [آ] هشتیری اهر ده کند آدی.
گۆل اؤیشه [ص] مئی خوش نار نوعو.	گۆشبه ره [باخ] دۆشبه ره.
گۆلاب [آ] گول سویو (فا: گلاب). rose water	گۆشوارا [آ، فا] <گوشواره> سیرقا.
گۆلابدان [آ] گول سویو قابی.	گۆگورد [آ، فا] <گورگورد> سولفور sulphur
گۆل ابریشم [آ، بی] یوکسک لیگی بعضاً ۱۵-۱۸ متره چاتان	گۆگوله بند [آ] لنکران دا داغ آدی^۹.
بیر آغاج آدی، گۆل اییک.	گۆگوم [باخ] گۆیوم.
گۆل اخلیجا gülxıca [آ] توووز دا داغ آدی^{۱۰}.	گۆل gü [آ] ۱- چیچک (فا: گل). ۲- گول گیلردن
گۆل اندام [یازار] عاشق بستی دؤنمی یاشامیش و تورکجه	بیر بیتگی، دانیشیقدا قیزیل گۆل معناسیندا ایشله نیر (فا: گل
شعرلری واردیر^{۱۱}.	رؤ). ۳- توخونان و تیکیلن شئی لرین اۆزه رینده
گۆل انلیق [آ] قۇبا دا داغ آدی^{۱۲}.	اولان بوتّا "خالچا گولو". دؤوار ویا قاب و بؤجور شئی لر
گۆل اوزلو [ص] گۆزل اؤزلو، قشنگ.	اۆزه رینده سالینان ناخیش "دؤوارا بیر گۆل سالینیب". ۴-
گۆل اییک [آ، بی] باخ: گۆل ابریشم.	قیزیلجانین ان شدتلی آتینداکی سڭگی "اؤشاغین بدنین
گۆلایه صادقوند (کؤنول) [یازار] ش ۱۳۳۵ده مؤغانین پارس آباد	گۆل باسیب". ۵- قویون خسته لیکلرینین بیرینین آدی
شهرینده آناندا اولدو، تورکجه شعرلری واردیر^{۱۳}.	"قویونا گۆل دؤشدو قیریلدی". ۶- [میج] ایستکلی و
گۆل بؤجگی [آ، دی] آلتین بؤجک.	ستوگیلی مقامیندا ایشله نیر "گۆل کیمی اؤشاق، مجنونو
گۆل بدنلی [ص، میج] گۆزل قادین.	سن آیریدین لئیلی کیمی گۆلوندن"، بعضا گۆلوم
گۆل بؤدا [آ، بی] بؤغدا گۆلو (فا: گل گندم).	شکلینده ایشله نیر "نه وار گۆلوم؟" {گۆلکم سؤز ایله
گۆل تک آچیلماق [س] گول کیمی اولماق، گۆزل لشمک.	کؤکداشدر، آچیقدرکی فارسجادا گل کلمه سی بو
گۆل تکین آیتی [آ] بو آیت گۆک تورکلره عاید اولاراق	سؤزله ایلگی لیدیر^{۱۴}.
یئنی سئی چایی نین یاخینیندا و ایندیکی مغولستان توپراق	گۆل... [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یئر آدی اولاراق ایشله-
لارینین غریبنده یئر آلیب، گۆل تکینین آبیده سی ۳،۷۵ متر	نیر، باخ: یئر آدلاری (ان آزی ۹۰ آد سایماق اولار).
یوکسک لیکده، م ۷۲۳ ده بیلگه خاقان طرفیندن قارداشی نین	گۆل... [آ] گول سؤزله دؤزه لن قیز آدلاری: ۷- گز، ۸- اچ،
اؤلوموندن آز سؤنرا تیکدیر یلمیشدر، بو یازیتدان اؤرنک	۹- ارا، ۱۰- االا، ۱۱- اندام، ۱۲- ای، ۱۳- بنیز، ۱۴- تاش، ۱۵- تک، ۱۶- تکین،
یازی لاری بیلهدیر: "تورک اوغوز بکلری، ملت ائشیدین، من وارلی	۱۷- چئهره، ۱۸- ارای، ۱۹- ارتان، ۲۰- ارمان، ۲۱- اراؤز، ۲۲- بدن، ۲۳- سئو،
زنگین ملت خاقان اولمادیم، قارنی آج اوستو بیرتیق و پریشان	۲۴- سئور، ۲۵- سئون، ۲۶- سئویل، ۲۷- سئوین، ۲۸- سسان، ۲۹- سسس، ۳۰- سسن،
ملت خاقان اولدوم،... تورک ملتی اوچون گنجه یاتمادیم،	۳۱- سئو، ۳۲- سئونا، ۳۳- سئوتار، ۳۴- سشن، ۳۵- لر، ۳۶- لو، ۳۷- ناز،

Gg گ	آذربایجان تورکجه سی	۱۷۵۰	ارک سۆزلوگو	Gg گ
گۆندوز اؤتورمادیم، قارداشیم گۆل تکین و ایکی شاد ایله اؤلوم دیریم چالیشیدیم و قازاندیم، سونرا تانری یاردیم ائتدی.... اؤلله جکملتی دیریلدیپ نظمه سالدیم...” (بارتولد کۆل/گۆل شکیلینده بوجور آدلاری گۆر(گۆجلو) سۆزونون تورکجه ده یاقین اولان ل/ر حرفلرینین دیشیمی ییلیر.	گۆلر اؤزلو [ص] شن، مئهریان (فا:خندان). laughing		گۆلر اؤزلو [ص] شن، مئهریان و خوش گولوش (فا:بشاشت).	
گۆلچ [ص] هر زمان گۆلومسه یین (فا:متبسم).	cheerfulness		گۆلرنگ [ص] آچیق قیرمیزی رنگی، چنهرایی رنگ.	
گۆلچ... [آ] انسان آدی: ~آلپ، سباتور، سخان، ~آر.	گۆلزار [آ] گۆللوک.		گۆلرنگی [ص] گۆل رنگینده اولان.	
گۆلچلیک [آ] گولچ اولما وضعیتی.	گۆلزی gülezi [آ] قۇبا‘دا کند آدی ۲۴.		گۆلرنگی [ص] گۆل رنگینده اولان.	
گۆلچاغی [آ] گۆل لر آچان واخت.	گۆلر سانا [آ] چیچک ساتان (فا:گلفروش). flower-seller		گۆلرنگی [ص] گۆل رنگینده اولان.	
گۆلجو [آ] گۆل اکن و بئجه رن کیمسه.	گۆلر [آ] لثریک‘ده یئر آدی ۲۴.		گۆلرنگی [ص] گۆل رنگینده اولان.	
گۆلچولوک [آ] گول بئخرمه ایشی.	گۆلر [آ] لثریک‘ده یئر آدی ۲۴.		گۆلرنگی [ص] گۆل رنگینده اولان.	
گۆلچیچکلیلر [آ] گول وچیچک لری اولان بیتگی لر تاقیمی.	گۆلر [آ] لثریک‘ده یئر آدی ۲۴.		گۆلرنگی [ص] گۆل رنگینده اولان.	
گۆلچیک [آ، تاتارجا، بی] ژاله گولو (فا:گل ژاله).	گۆلر [آ] لثریک‘ده یئر آدی ۲۴.		گۆلرنگی [ص] گۆل رنگینده اولان.	
گۆلخان (گۆلخانا) [آ] شوسه ویا پلاستیک له اؤرتولو یئر و قیشدا گۆیرتی یئتیشدیرمه یه یارایان یئر (فا:گلخانه).	گۆلر [آ] لثریک‘ده یئر آدی ۲۴.		گۆلرنگی [ص] گۆل رنگینده اولان.	
گۆلختمی [آ، بی] ایه گومه جی گیللردن یاپراقلاری گئنیش و یووارلاق، تورلو رنگلرده بؤیوک چیچک لری اولان بیر بزرک بیتگی سی، چوخ ایللیک و اوتسؤ (فا:ختمی طبی).	گۆلر [آ] لثریک‘ده یئر آدی ۲۴.		گۆلرنگی [ص] گۆل رنگینده اولان.	
althaea rosea	گۆلر [آ] لثریک‘ده یئر آدی ۲۴.		گۆلرنگی [ص] گۆل رنگینده اولان.	
گۆلدان [آ] گول قابی.	گۆلر [آ] لثریک‘ده یئر آدی ۲۴.		گۆلرنگی [ص] گۆل رنگینده اولان.	
گۆلدسته [آ] چیچک دسته سی “یاسمن دن گول دسته باغلادیلار.”	گۆلر [آ] لثریک‘ده یئر آدی ۲۴.		گۆلرنگی [ص] گۆل رنگینده اولان.	
گۆلدنه [آ، بی] بیرنوع بؤ اوتو، شنبیله (فا:شنبليله trigonella	گۆلر [آ] لثریک‘ده یئر آدی ۲۴.		گۆلرنگی [ص] گۆل رنگینده اولان.	
گۆلدن آغیر سؤز [آ] اینجیده جک و توخوناجاق سؤز.	گۆلر [آ] لثریک‘ده یئر آدی ۲۴.		گۆلرنگی [ص] گۆل رنگینده اولان.	
گۆلدور گۆلدور [ظ] گیلدیر گیلدیر، چوخ گۆرولتولو.	گۆلر [آ] لثریک‘ده یئر آدی ۲۴.		گۆلرنگی [ص] گۆل رنگینده اولان.	
گۆلدورمک [ل] گۆلمه سینه یول آچماق، سئویندیرمک، شن لندریمک (فا:خندانن).	گۆلر [آ] لثریک‘ده یئر آدی ۲۴.		گۆلرنگی [ص] گۆل رنگینده اولان.	
to cause to laugh	گۆلر [آ] لثریک‘ده یئر آدی ۲۴.		گۆلرنگی [ص] گۆل رنگینده اولان.	
گۆلدورو [ص] گۆلدورمه اؤزل لیگی اولان، کومئدی (فا:کمدی). comedy	گۆلر [آ] لثریک‘ده یئر آدی ۲۴.		گۆلرنگی [ص] گۆل رنگینده اولان.	
گۆلدورو جو/گۆلدورن [آ] ۱-گۆلدورن، گۆلمگه یول آچان.	گۆلر [آ] لثریک‘ده یئر آدی ۲۴.		گۆلرنگی [ص] گۆل رنگینده اولان.	
۲-کومیک، گۆلمه لی، گۆلوش دؤغوران، گولگو (فا:خنده آور، لطیفه). provoking laughter wit	گۆلر [آ] لثریک‘ده یئر آدی ۲۴.		گۆلرنگی [ص] گۆل رنگینده اولان.	
گۆلدورو جولوق [آ] گۆلدورمه، گۆلوش عمله گتیرمه.	گۆلر [آ] لثریک‘ده یئر آدی ۲۴.		گۆلرنگی [ص] گۆل رنگینده اولان.	
گۆلر [آ] اؤز و گولر، متبسم، قیز آدی (فا:خندان). laughing	گۆلر [آ] لثریک‘ده یئر آدی ۲۴.		گۆلرنگی [ص] گۆل رنگینده اولان.	

گ گ	آذربایجان تورکجه سی	۱۷۵۱	ارک سۆزلوگو	گ گ
گۆل قابی [آ] گۆلدان، گۆل قویولان ویا گۆل اکیلن بالاجا	ساخسی قاب ویا هر جور قاب flower bowl		گۆللۈک [ص] گۆلو اولان، چوخلو گۆل بیتن یئر، چیچک لی،	گۆل آچمیش یئر (فا: پر گل). multiflorous
گۆل قوروسو [آ] قورتو لموش گۆل یاپراغی.			گۆللۈکیم [یازار] م ۱۸۲۵ده شاماخى دا آنادان اولوب و	تورکجه شعر لری واردیر ۵۲.
گۆلک [آ] ۱-مُتَبَسِّم ۲-گۆلجوک، کیچیک گۆل ۷.			گۆللۈجه [آ، بی] باقلاگیلر تاقیمیندان ایستی بؤلگه لرده	چمن و مئشه لرده چایلیق لاردا بیتن بیر یئم اوتو.
گۆل کلم [آ، بی] تورپ گیللردن چیچک لری اتلی و داناجیق لی	یئیلن ییتیگی (فا: گل کلم). Brassica oleracea botrytis		گۆللۈجه [آ] هشتیری (امیرانلی، حسن بگ، محمدخان)،	میانا (خالصه، قمی)، اهر (ماللار، نینددی بولاق)
گۆل کیمی [ص] چوخ یاخشی.			ده کند آدی. یئر آدی ۴۰. هشتیری ده (چای) چای آدی. باخ:	کوللوجه.
گۆل کیمی آچیلماق [س] ۱-گۆز لشمک ۲-سئوینمک، اۆزگی			گۆللۈچیچک لی [ص] چوخلو گۆل چیچک بیتمیش یئر.	گۆللۈک [آ] چوخلو گۆل اکیلیمیش یئر، گۆلستان، گۆلزار.
آچیلماق "یاخشى خبری ائشیدنده گۆل کیمی آچیلدی"			گۆللۈک [آ] قاخ، دا کند آدی ۴۰.	گۆل کوند [آ] مراغادا کند آدی.
گۆلکز خانیم [یازار] م ۱۸۷۶دا قاراباغین تکلہ ائلتیندا آنادان			گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.	گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.
اولوب و تورکجه شعر لری واردیر ۵۲.			گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.	گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.
گۆلکزی [آ] قیرمیز اولان، رنگ، آل رنگ.			گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.	گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.
گۆلکن [آ] گۆلریوزلو، مُتَبَسِّم ۷.			گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.	گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.
گۆلکو [آ] ۱-گۆلمه، گۆلوش، گۆلمه ایشی "گۆلگو دئیینجه			گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.	گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.
حوصله سی آچیلدی؛ شعر: یتر بۆلودلاردان وۇردوغوموز			گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.	گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.
دم. بیر آزدا گۆلگودن دانیشسین قلم ۱. ۲-طنز، ساتیرا			گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.	گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.
"گۆلگو زۇرنالی، گۆلگو مجموعه سی، گۆلگو درله مه			گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.	گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.
سی" (فا: لطیفه). scoffing wit			گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.	گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.
گۆل گۆل [ص] اۆزه رینه گۆل شکیل لری اولان،			گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.	گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.
گۆل گۆل ۲ [آ] اوشاقلار آراسیندا اوینانان بیر اوپون آدی، بالاجا			گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.	گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.
شئی اؤووجوندا گیز له ده رک قارشى طرف تاپماغا چالیشیر.			گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.	گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.
گۆل گۆلو [ظ] شادلیق و سئوینج معنا سیندا بیر سۆز "قوشلار			گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.	گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.
آغاجلاردا گۆل گۆلو چاغیریدیلار."			گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.	گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.
گۆلگۆن [ص، فا، شع] گۆل رنگی، گۆل کیمی.			گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.	گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.
گۆلگیلر [آ، بی] چیه لک، آلم، آرمود، شفتالی، بادام			گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.	گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.
کیمی تورلری ایچینه آلان، آیری تاج یاپراقلی، ایکی			گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.	گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.
چنکلیلردن بیتگی سؤیو (فا: تیره گل سرخ). rosaceae			گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.	گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.
گۆلریزی سی [یازار] م ۱۷۹۰دا بورچالی محالیندا آنادان			گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.	گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.
اولوب و تورکجه شعر لری واردیر ۵۲.			گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.	گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.
گۆلرغمی [یازار] گونش ۱۳۰۶ (۱۹۲۷م) دا جولفادا آنادان			گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.	گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.
اولوب و تورکجه شعر لری واردیر ۵۲.			گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.	گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.
گۆلنمک [س] ۱-گۆل آچماق، چیچک لنمک. ۲-خمیر ویا			گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.	گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.
پارچا کیمی شئیلرین اۆزه رینه گۆل وورولماق.			گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.	گۆللۈکولشلی [باخ] گۆللو چیچک لی.

گۆلله لئیمیش [ص] گۆلله ایله وورو لموش (فا: تیرخورد). گۆلله لمک [ل] گۆلله ایله وۇرماق. to shoot گۆلله لمه [آ] گۆلله ایله وۇرما، گۆلله وۇرماقلا اولان اؤلوم جزاسی.	آدیندان قالما آددیر ^{۱۲۹} . گۆلۆستان [آ] گۆلۆک، چیچک لیک. گۆلۆش [آ، ت] <گۆلگۆ> گۆلۆک ایشی ویا طرزی، تبسم، شاد لیق، سئوینج (فا: لبخند). smile گۆلۆشمک [قا] قارشیلیق ویا برجه گۆلۆک. گۆلۆشۆلمک [بل] قارشیلیق ویا بیر لیکده گۆلۆک گۆلۆک [آآ] گۆلۆن، مۇتبسم ^۷ . گۆلۆم [ص] عزیز و ایستکلی، سئویملی آدام اوچون سۆیله نیر "نه وار گۆلۆم؟، آخی گۆلۆم نییه ناراحت سان". گۆلۆم باهار [آ، بی] بیر نوع بیتگی و گۆل آدی (فا: گل اشرفی، گل همیشه بهار). marigold, calendula گۆلۆمسر [آآ] ۱- گۆلهرک گۆزل، قیز آدی (فا: نام دختر). ۲- [ص] خفیفجه گۆلۆن (فا: متبسم). smiling گۆلۆمسره سیننه [ظ] گۆلهرک، گۆلۆمسره یرک. گۆلۆمسرنمک [باخ] گۆلۆمسره مک. گۆلۆمسرنمک [باخ] گۆلۆمسره مک. گۆلۆمسره یش [آ] گۆلۆمسره مک ایشی ویا بیچیمی. گۆلۆمسره مک [س، سن] ۱- خفیفجه گۆلۆک، تبسم ائتمک، گۆل کیمی اولماق، دوداق آلتی گۆلۆک (فا: تبسم کردن). to smile ۲- [مج] استهزاسینی گۆلۆمسره یرک بیلدیرمک. گۆلۆمسره مه [آ] گۆلۆمسره مک ایشی (فا: لبخند). smile گۆلۆنچ [آ] مضحک، منفی جهتده گۆلۆش دوغوران، استهزا دوغوران "گۆلۆنچ ایش" (فا: مضحک). laughable گۆلۆنچ لشدیرمک [ل] گۆلۆنچ وضعیتیه گتیرمک. گۆلۆنچ لشمک [س] کۆمیک لشمک. گۆلۆنچ لۆ [ص] باخ: گۆلۆنچ، مضحک. گۆلۆنچ لۆک [آ] گۆلۆنچ اولما وضعیتیه، گۆلۆنچ دوغورما. گۆلۆنمک [بل] گۆلۆک ایشی گۆرۆلمک. گۆلۆنۆ وۇرماق [س] سئچیب یاخشی سینی گۆتورمک (فا: گلش را زدن). گۆلۆ وۇرماق [ل] بیر شئی اؤستونه گۆل ناخیشی سالماق (چۆرک و بوجور شئیلر اوچون). گۆلۆ ویشه [آ، بی] مئی خوش نار نۆعو "دۆست منی یاد ائيله

گۆلله لئیمیش [ص] گۆلله ایله وورو لموش (فا: تیرخورد). گۆلله لمک [ل] گۆلله ایله وۇرماق. to shoot گۆلله لمه [آ] گۆلله ایله وۇرما، گۆلله وۇرماقلا اولان اؤلوم جزاسی.	آدیندان قالما آددیر ^{۱۲۹} . گۆلۆستان [آ] گۆلۆک، چیچک لیک. گۆلۆش [آ، ت] <گۆلگۆ> گۆلۆک ایشی ویا طرزی، تبسم، شاد لیق، سئوینج (فا: لبخند). smile گۆلۆشمک [قا] قارشیلیق ویا برجه گۆلۆک. گۆلۆشۆلمک [بل] قارشیلیق ویا بیر لیکده گۆلۆک گۆلۆک [آآ] گۆلۆن، مۇتبسم ^۷ . گۆلۆم [ص] عزیز و ایستکلی، سئویملی آدام اوچون سۆیله نیر "نه وار گۆلۆم؟، آخی گۆلۆم نییه ناراحت سان". گۆلۆم باهار [آ، بی] بیر نوع بیتگی و گۆل آدی (فا: گل اشرفی، گل همیشه بهار). marigold, calendula گۆلۆمسر [آآ] ۱- گۆلهرک گۆزل، قیز آدی (فا: نام دختر). ۲- [ص] خفیفجه گۆلۆن (فا: متبسم). smiling گۆلۆمسره سیننه [ظ] گۆلهرک، گۆلۆمسره یرک. گۆلۆمسرنمک [باخ] گۆلۆمسره مک. گۆلۆمسرنمک [باخ] گۆلۆمسره مک. گۆلۆمسره یش [آ] گۆلۆمسره مک ایشی ویا بیچیمی. گۆلۆمسره مک [س، سن] ۱- خفیفجه گۆلۆک، تبسم ائتمک، گۆل کیمی اولماق، دوداق آلتی گۆلۆک (فا: تبسم کردن). to smile ۲- [مج] استهزاسینی گۆلۆمسره یرک بیلدیرمک. گۆلۆمسره مه [آ] گۆلۆمسره مک ایشی (فا: لبخند). smile گۆلۆنچ [آ] مضحک، منفی جهتده گۆلۆش دوغوران، استهزا دوغوران "گۆلۆنچ ایش" (فا: مضحک). laughable گۆلۆنچ لشدیرمک [ل] گۆلۆنچ وضعیتیه گتیرمک. گۆلۆنچ لشمک [س] کۆمیک لشمک. گۆلۆنچ لۆ [ص] باخ: گۆلۆنچ، مضحک. گۆلۆنچ لۆک [آ] گۆلۆنچ اولما وضعیتیه، گۆلۆنچ دوغورما. گۆلۆنمک [بل] گۆلۆک ایشی گۆرۆلمک. گۆلۆنۆ وۇرماق [س] سئچیب یاخشی سینی گۆتورمک (فا: گلش را زدن). گۆلۆ وۇرماق [ل] بیر شئی اؤستونه گۆل ناخیشی سالماق (چۆرک و بوجور شئیلر اوچون). گۆلۆ ویشه [آ، بی] مئی خوش نار نۆعو "دۆست منی یاد ائيله

گ گ	گ گ
گۆمبوردتمک [اتشد] گۆمبورهده سینه یول آچماق. گۆمبوردک [ظ] گۆمبورهده یه رک. گۆمبورهده ییش [آ] گۆمبورهده سسی. گۆمبورهده مک [س] گۆمبور سسی وئرمک. گۆمبور گۆمبور [ظ] بۆیوک بیر گۆرولتو ایله. گۆمبیدی داغ [آ] شامخور، داغ آدی^{۲۴}. گۆمتدی داغی [آ] اهرده داغ آدی {گۆنبدلی^{۲۵}}. گۆمچ gümeç [آ] گۆمچ، بال پتگی نین گۆزه لریندن هر بیر. {گۆممک دن: بال گۆمچ لرین ایچینده گۆمولور}. گۆمروک [آ، لا] باخ: گۆمروک. گۆمره [ص] کۆک، شیشمان (فا: چاق) {گۆر+مچ، گۆمرج، گۆمره، گۆمره، بو کلمه فارسجا گمراه سؤز ایله ایلگی سی یوخدور^{۲۶}}. گۆمگورد داغ [آ] قۇبا، داغ آدی (۲۷۱۳)^{۲۷}. گۆم گۆم ائتمک [س] گۆم گۆم سس چیخارماق. گۆم گۆم / گۆم [آ] گۆرولتو، گۆمبورتو. گۆمله مک [س] گۆم دئییه سس چیخارماق. گۆممک [باخ] گۆممک. گۆمند [آ] هئریس ده کند آدی {گۆم+ند: بۆیوک سس}. گۆمور گۆل [آ] لئریک ده داغ آدی (۲۴۹۴)^{۲۸}. گۆموش gümüş [ص، ت] ۱-آتوم سایه سی ۴۷، ۲-آتوم آغیر لیغی ۱۰۷.۸۸، اریمه نُقطه سی ۹۶۰ درجه، یوغونلوق ۱۰.۵، قیسا لئماسی Ag، پارلاق آغ بۆز رنگینده بیر متال. ۲-آغ بۆزا چالار پارلاق رنگ، گۆموش کیمی پارلاق رنگ (فا: نقره). silver [خ] گۆی تۆرکلر دؤنمی بگ لریندن و کۆرشادین قیرخ یۆلدشیندن بیر^{۲۹}. {گۆممک، گۆموش، گۆموش^{۳۰}} گۆموش... [آ] انسان آدی: ~ آلپ، ~ بگیم، ~ خاتون، ~ خان، ~ ای، ~ بای، ~ سبگ، ~ آریغ، ~ آی، ~ بؤغا، ~ تتل. گۆموش آوا [آ] اهر ده کند آدی. گۆموش اوئو [آ، بی] بیر نوع بیر ایللیک بیتگی (فا: جنسی ازقرفنل). queria گۆموش بالیغی [آ، دی] قارین طرفی چیخیق، بئلی یاشیل و	دی بیر گۆلویشه نار ایله. گۆله بیتن [آ] ۱-قیزیل گۆموش تتل لردن ویا بنزر متال لاردان قاتیشیغی اولان ساب gold thread, silver thread ۲-ساری قیزیلی رنگ (فا: رنگ زرد طلائی). گۆله بیتن لی [ص] گۆله بیتنی اولان، گۆله بیتن له بزه دیلمیش. گۆل آخور / گۆله خیر [آ] اهر و اؤرمیه ده کند آدی {گۆل آخیلان و چوخ اولان یئر}. گۆله شن [باخ] گۆلش چی. گۆله شن چیلیک [آ] گۆلشمه ایدمانی، گۆلش چینین گۆردوغو ایدمان (فا: ورزش کشتی). گۆله شنکی [آ] گۆلشمه زامانی چالینان هاوا (فا: آهنگی ترکی در زمان کشتی گیری). گۆله گۆله [ظ] ۱-گۆله رک. ۲-آیریلماق زامانیندا قارشى طرفه سؤیله ن سؤز laughing, merrily, gaily گۆله ورا [ص] گۆلراؤز لو، گۆله یین (فا: خنده رو). گۆله ورا [باخ] آجی آلاق. گۆله یین [آ] ۱-گۆلراؤز لو، گۆللمگی سئون (فا: خندان). ۲-بیر نوع قوش آدی (فا: کاکایی، قاغایی)^{۳۱}. گۆل یبراغی کیمی اسمک (تیره مک) [س] قورخودان اسمک. گۆلباز [آ] گۆل و باز کیمی طراوتلی، قیز آدی (فا: نام دختر). گۆل یاغجی سی [آ] گۆل یاغی چکن وساتان کیمسه. گۆل یاغجی لیق [آ] گل یاغی چکمه وساتما ایشی. گۆل یاغی [آ] عطر گۆللرینین سویونو چکه رک گۆل سویون اؤستونده ییغیشان وتوپلاناتان قوخلو یاغ. گۆل یاناق لی [آ، ص] گۆزل لیک بیلدیرین بیر افاده، گۆزل اؤز لو. گۆم [آ] دوشمه و پارتلاما سسی، گۆرولتو (فا: صدای افتادن). گۆمبین [آ] میانا دا کند آدی {گۆنئی+ین: گۆنشلی یئر}. گۆمان güman [آ، فا] ۱-ظن، سانئ (فا: گمان) ۲-اعتماد، بئلی باغلیلیق "گۆمانیم یوخدو گله، گۆمان آلاها" {گۆن، گۆوان، گۆمان^{۳۲}}. گۆمانا gümana [آ] تیریزده کند آدی {گۆم+آنا/گۆن آنا}. گۆمب gümb [آ] دوشن بیر شئین سسی. گۆمبور / گۆمبورتو [آ] گۆمبورهده سسی، گۆرولتو.

گۆمۆش یاغمورجون [آ،دی] قوزئی یاریم کۆره ده یاشایان بیر

جۆر یاغمور قوشو. squatarola squataroa

گۆمۆل [آ] دَمت، بۆکت، دَستهر.

گۆمه [آ] آوجی کۆمۆ، چۆلوق، چارداق، باخ: کۆم.

گۆمه‌له [آ] گۆمه، آوجی کۆمۆ، باخ: کۆم.

گۆن gūn [آ] ۱- گونشین دوغدوغوندان باتدیغینا کیمی اولان سۆره، گۆندوز (فا:روز). ۲- day- گونش (فا:شمس).

the sun ۳- گونش ایشیغی (فا:روشنایی خورشید). sun

shine {سومرجه «اؤ، گۆن» ت، سن، صح}

گۆن... [آ] انسان آدی: ~ایگید، ~ئل، ~خاتون، ~تلئغ، ~اچار،

~آچون، ~ارسلان، ~اغ، ~ال، ~الان، ~الپ، ~الپ،

~الدى، ~المیش، ~اوغول، ~اۆزلو، ~اۆزلوم، ~ای، ~ایچا،

~باتو، ~باتور، ~بارس، ~باقان، ~بالا، ~بای، ~بای، ~برک،

~برکه، ~بگ، ~بگ، ~بیۇداق، ~بیۇغو، ~بیۇقاي، ~بیۇل، ~بیۇل،

~بیۇلاک، ~تۆرن، ~تۆره، ~تاش، ~تان، ~تای، ~تَریش،

~تکین، ~تۇرا، ~تۇراق، ~تۇران، ~تۇزالپ، ~تۇزون، ~تۇغ،

~توغان / ~دوغان، ~تولدی، ~تولو، ~تولۇ، ~توتۇقا، ~توی،

~تیگین، ~تیمور، ~چاغ، ~چکیم، ~چور، ~چیچک، ~خان،

~خانیم، ~دۇندۇ، ~دۇنه، ~دای، ~در، ~دمیر، ~دنیز، ~دو،

~دۇرماز، ~دوز، ~دوزالپ، ~دوزبای، ~دوزقۇلو، ~دوغار،

~دوغان، ~دوقۇز، ~ده یاز، ~آر، ~آردم، ~آردی، ~ارکه، ~ارمیش،

~آرن، ~اری، ~سئویل، ~سئویم، ~ساری، ~سالدی، ~سالور،

~سایین، ~سو، ~سی، ~سیلیگ، ~سین، ~ش، ~شان، ~شات،

~قارا، ~قوت، ~قیلیچ، ~قییان، ~کونۇر، ~گوردۇ، ~گورن،

~سۇسلۇغ، ~شۇن، ~سۇغراش، ~سۇلوغ، ~سویا، ~یازقان، ~یازیر،

~یاغیز، ~یاوۇز، ~یشیق، ~یۇرد، ~یۇز،

گۆن [آ] گۆنش، گۆندوز.^۷

گۆن آتماق [س] ۱- دان یئری آیدینلانماق. ۲- (یارقى دا)

داعوایی ایلری بیر تاریخه بۇراخماق.

گۆن آدامی [آ] زامانین گره ییجه ترپه نن آدم، گون مۇديله گئندن.

گۆن آراسی [ظ] گوندوزون آرا چاغلاریندا " ~ یاتماق".

گۆن آشیری [ظ] بیر گون آرا ایله، ایکى گونده بیر.

گۆن آغارماق [س] دان یئری آیدینلانماق.

کیرلی ساری، درى سی وپولجوقلاری سایدام اولدوغو

اۆچون اۇرقلانلاری سئچيله بیلینیردنیز بالیغی aterina

presbyter

گۆمۆش بالیغی کیلر [آ،دی] سۆمۆکلو بالیقلاردان بیر سۆی.

گۆمۆش بولاغ [آ] باهار دا کند آدی.

گۆمۆش تکین [خ] ۱- قاراخانلیلاردۇنمی بیر بگ؛ سلجۇقلولار

دۇنمی دانیشمند اوغوللاریندان بیر بگ.^۷ ۲- گۆمۆش

کیمی گۆزل، قیز آدی (فا:نام دختر).

گۆمۆشجه [آ،دی] دادلی سولاردا یاشایان بیر نوع بالیق.

گۆمۆشچو [ص] گۆمۆش ایشینه باخان و آلیب ساتان.

گۆمۆشچولوک [آ] گۆمۆش ایشینه باخماق.

گۆمۆشچون [آ،دی] تاختاقیرینتی لاریندا یاشایان بیر نوع قاناد-

سیز بۇجک (فا:نوعی حشره). lepisma saccharina

گۆمۆش دسته [ص] دسته‌سی گۆمۆش دن اولان.

گۆمۆش دویمه [آ،بی] تۇپلاشیق کیلردن، قوخو لوییتگی، بیرنوع

بیره‌وتو (فا:کاسنی بری). tanacetum balsatima. com

گۆمۆش رنگی [آ] گۆمۆش پارلاق لیغیندا، گۆمۆشو.

گۆمۆش سو [ص] گۆمۆشه بنزر.

گۆمۆش سویونا چکیم [س] گۆمۆشله یالدیدز لاما.

گۆمۆش گۆز [آ] پاراجانلی سی، آج گۆز.

گۆمۆش لتمک [ائتد] گۆمۆشله بز تمک.

گۆمۆش لشمک [س] گۆمۆش رنگینی آلماق.

گۆمۆش لنمک [بل] گۆمۆشله بز تمک، گۆمۆش کیمی پارلاماق.

گۆمۆشلو [ص] پارلاق، گۆمۆش اولان، گۆمۆش له بزه دیلمیش

گۆمۆشلو [آ] قئیدار دا کند آدی. قۇبا دا چای آدی.^{۲۴}

گۆمۆش له مک [ل] گۆمۆش له بزه مک، اۆزه رینه گۆمۆش

ایشله مک.

گۆمۆشو [آ] گۆمۆشو رنگده اولان شئین اۆزل لیگی،

گۆمۆش رنگینده اولان (فا:نقره ای).

گۆمۆشوقاق [آ،بی] باخ: قاقاق (فا:وی درخت تبریزی).

گۆمۆشولوک [آ] گۆمۆشو رنگده اولان شئین اۆزل لیگی،

گۆمۆش رنگینده اولان (فا:نقره ای).

گۆمۆشه توتماق [س] اؤستونو گۆمۆشله اؤرتمک.

گ گ	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۷۵۵	ارک سۆزلوگو	گ گ
گۆن آغلاماق [س] دردینه قالماق "سنی یامان قالاسان منه گۆر نه گۆن آغلادین".	گۆن آغلاماق [ل] بیر ایش اوچون واخت و زامان بلیرتمک.		گۆنئی بالیغی [آ] گۆنئی یاریم کۆردهده بیر تاقیم اولدوزون آدی.	گۆنئی دوغو [آ] گۆنئی و شرق آراسینداکی یؤن (فا: جنوب شرقی). south-eastern
گۆن آنا [آ] آلتای تانریچاسی ^{۲۱۱} . سوفای گونش تانریچاسی ^۷ .	گۆن آیدین [ن] سحر چاغی ایکی نفرین ایلک گۆروشونده بیریر لرینه سؤیله‌نن سۆز، سحر نیز خیر (فا: صبح بخیر).		گۆنئی سو [آ] انسان آدی، باخ: گۆنئی + سور ^۷ .	گۆنئی قارامانی [آ] بیر جنس قویون آدی.
گۆن اوتو [آ، بی] بیر نوع بیتگی (فا: سوسن زرد، زنیق رشتی).	گۆن اولی [آ] شاهسون ائلی بویلا ریندان ^{۲۱۰۸} .		گۆنئیلی [آ] دوکتور حسین محمدخانی گۆنئیلی، شبسترلی اولاراق دده قورقود آراشدیرماجی سی کیمی تانییر.	گۆنئیلی [ص] گۆنئی ده یاشایان، گۆنئی او لکه لرینده اولان او لوس و کیمسه (فا: جنوبی). southern
گۆن اورتا [آ] گونون اورتا چاغی، ناهار چاغی، گۆن آراسی (فا: نیمروز). midday	گۆن اورتا اوستو [باخ] گۆن اورتا "صاباح گۆن اورتا اوستو یو لداشلار گنديللر".		گۆنئی نقطه سی [آ، گۆی ب] گۆنئی دؤغرولتوسوندا أفق اۆزه رینده گۆیو دلن فرضی نقطه.	گۆنئیلیک [آ] گۆنئی یئر، گۆن دوشن یئر.
گۆن اورتا ینمگی (چۆره گی) [آ] ناهار ینمگی.	گۆن اورتا ناج [آ، دده] یئر آدی.		گۆن باتان [آ، سن] ۱- گونشین باتدیغی طرف، باتی (فا: غرب). ۲- آخشام چاغی، آخشام (فا: مغرب). west	گۆنئی ققطه سی [آ، گۆی ب] گۆنئی دؤغرولتوسوندا أفق اۆزه رینده گۆیو دلن فرضی نقطه.
گۆن اورتاسی [آ] اؤیله، اؤیله وقتی.	گۆن اورتالیق [آ] ۱- [آ] ناهار lunch ۲- [مج] باشین اورتا حصه سی، تپه‌نین باشی "پاچاغینی گون اورتا لیغینا قالدیردی".		گۆن باتان چاغی [آ] گون باتان زامان (فا: غروب). sunset	گۆن باتیسی [آ] گون باتان، غرب.
گۆن اوزو [آ] قارقین بویوناعاید یئر آدی (۱۶ جی قرن) ^{۲۲۵} .	گۆن اوزونو [آ] بۆتون گۆن بیر گۆن سورهرک.		گۆن باتیمی [آ] گون باتان زامان (فا: غروب). sunset	گۆن بالیغی [آ، دی] دری سی رنگارنگ، قیرمیزی رنگلی، قارا بنک لی بیردنیز بالیغی (فا: نوعی ماهی). Julis turica
گۆنای [آ] ۱- ایستی و آیدین، قیز آدی (فا: نام دختر). ۲- [خ] اؤیغور خاقانلارینین غونانلاریندان ^۷ .	گۆن آییگ [آ، بی] باخ: هیندیا.		گۆنبد / گۆنبد [آ، دده] یاریم کوره شکلینده تیکییتی، قبه (فا: گنبد). dome {گۆن+بز(بزهمک)}	گۆنبد [آ] تیکان تپه ده چای آدی، هشتری، مراغا، بوستان آباد، قئیدار، خوی و تیکان تپه، مانه، سراب دا کند آدی.
گۆن آیلیمک [س] آخشاما دؤغرو، گۆن أفق دان چکیلیمک.	گۆنئی güney [آ، سن، گون+ئی] ۱- دؤرد اصلی یوندن جنوبا باخان یؤن ۲- گۆن دوشن یئر، گونشلی یئر، داغین گون دوشن یاماجلاری (فا: جنوب). south		گۆنبد داغ [آ] قوبادلی داغ آدی ^{۲۴۰} .	گۆنبد [آ] تیکان تپه ده چای آدی، هشتری، مراغا، بوستان آباد، قئیدار، خوی و تیکان تپه، مانه، سراب دا کند آدی.
گۆنئی... [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یئر آدی اولاراق ایشله-نیر، باخ: یئر آدلاری (ان آزی ۴۵ آد سایماق اولار).	گۆنئی باتی [آ] گۆنئی و غرب آراسینداکی یؤن (فا: جنوب غربی). southe-western		گۆنبدور داغ [آ] قوبادلی داغ آدی ^{۲۴۰} .	گۆن بیری [آ، گۆی] یئرین گونشه ان یاخین اولدوغو نقطه.
گۆنئی باتی [آ] گۆنئی و غرب آراسینداکی یؤن (فا: جنوب غربی).			گۆنبدور داغ [آ] قوبادلی داغ آدی ^{۲۴۰} .	گۆن به گۆن [ظ] هرگون گنجدیکجه، گۆنو گوندن، "گۆن به گۆن قاباغا گتتمک".
			گۆنبدور داغ [آ] قوبادلی داغ آدی ^{۲۴۰} .	گۆن بهله [آ] همدان-اسدآباد دا کند آدی.
			گۆنبدور داغ [آ] قوبادلی داغ آدی ^{۲۴۰} .	گۆن پایاق [آ] خیوا دا کند آدی.
			گۆنبدور داغ [آ] قوبادلی داغ آدی ^{۲۴۰} .	گۆن توتولماسی [آ] گونش توتولماسی (فا: آفتاب گرفتگی).
			گۆنبدور داغ [آ] قوبادلی داغ آدی ^{۲۴۰} .	sun-eclipse
			گۆنبدور داغ [آ] قوبادلی داغ آدی ^{۲۴۰} .	گۆن توتولماق [س] آی گۆن و یئر آراسیندا اولاراق گونش

گ Gg	گ Gg
شاغرى نىن آدى ^{۸۵}، باخ: سلجوقلار ^{۲۰۹}. گۆندىك [باخ] تىخاج (فا: چوب پنبه سر بطرى). گۆندىم gündem [آ] گۆروله جك ايشلرين بوتونو، برنامه ده و پروگرامدا اولان ايشلر، "اوزاى" گتتمك ايندى بشرين گوندم اينده دير، تكنولوژيك توسعه لر قورولتايين گۆندىم اينده ايدى (فا: برنامه). programme گۆندىم ديشى [آ] توپلانتى پروگرامين خاريجينده. گۆندىم له مك [ل] وئر ليش له مك، پروگرام لاق (فا: برنامه ريزى كردن). to plan گۆندىم له مه [آ] گوندمه سالما، وئر ليش له مه، پروگرام لاما (فا: برنامه ريزى). programming گۆندىم آلمانى [ل] بير توپلانتى دا گۆروله جك و گۆروشوله جك ايشلرى قارار باغلاماق (فا: در دستور كار قرار دادن). گۆندىم گتيرىمك [ل] ۱- بير توپلانتى دا بير قونونو تارتيشماق. ۲- بير موضوع يا گۆنجل ليك قازانماق. گۆندىن [آ] آل اوستونده توتولان، رواج دا. گۆندىن گۆنه (گۆن به گۆن): هر گون day after day گۆندىن گۆنه [ظ] گۆن گتچدىكجه from day to day گۆندورگه [آ] كرسى ساختمان ^{۸۱}. گۆندوز [ظ، ت، سن] گونون دان چاغيندان آخشاما قدر سوره سى، گۆن ايچى، گۆنوز (فا: روز). daytime, day گۆندوز [آ] رزن ده كند آدى (قو: گندوز). گۆندوز صفاسى [آ، بى] باخ: قهقهه چيچكى. گۆندوز گۆرمز [ص] گونوزو گۆزلرى ضعيف گۆرن و يا هئچ گۆرمه ين (فا: روز كور). one who is day blind گۆندوز بير تيجى لارى [آ، دى] قوشلارين قارتا للار تاقيميندان، چنگل ديمدىكىلى، بيز و قيوريق ديرناقلى، ايبى اوچان قوشلارى ايچينه آلان بير آلت تاقيم. گۆندوز چو [آ] گۆندوز چالیشان. گۆندوزكو [ص] گوندوز اولان، گنجه يوخ گۆندوز باش وئرن. گۆندوز لى [ظ] هر گۆن، گوندوز وقتى. گۆندوز لو [آ] بو اوبا حلب توركلرى ايچينده ايدى و صفوى لر دؤنمى افشاربير ليگينده كؤچ اندهر ك صفوى لر قاتيلديلار ^{۸۶}.	توتولماق، خسوف اولماق. گۆنئوغسى [خ] گۆن+دوغوشو؛ يئنى سئى يازيتلاريندا آدى گئچن بير بگ ^۷. گۆن تون ائشيتليگى [آ] گۆندوز گنجه ائشيتليگى. گۆن تيكيلمه سى [آ] تام اؤيله واختى، زوال. گۆنچك güncək [آ] شمسبه، چتير (فا: چتر). گۆنجل güncəl [ص] گۆنلوك مساييله عايد، گۆنله ايلگيلى (فا: روزمه، بروز). گۆنجل لشديرىمك [ل] گونجل حالا گتيرىمك (فا: بروز كردن). گۆنجل لشمك [س] گونجل وضعيته گلمك (فا: بروز شدن). گۆنجل ليك [آ] گونجل اولما وضعيتى. گۆنجل ليگين ايتيرىمك [ل] گونلوك اؤنمينى ايتيرىمك. گۆنچوك [آ] قيسا گۆن، قيش گۆنو ^۷. گۆنجه [آ] گۆنه عايد، باخ: گونلوك. گۆنجه ليك [آ] گونلوك يازى لار، گۆنجه يازيلانلار. گۆنچ günc [آ] چوخ گۆنش اولان يئر. گۆنچك güncək [آ] گۆنشلوك، شمسبه، چتير ^۷. گۆنچو [آ] ۱- گۆنش بئزه ين ۲- گۆنشى سئون ۳- [خ] چنگيز خان ين ۲ جى ائشى و خاتاي خانى آلتون خان ين قيز قارداشى ^۷. گۆنجه [خ] گۆنشلوك، ماناس داستانيندا آدى گئچن بير بگ ^۷. گۆن چيچكى [آ، بى] باخ: گۆنه باخان. گۆن چيخان [آ] دوغو، گۆنشين چيخان يۇنو (فا: مشرق). east گۆن چيخدى [ظ] گۆن دوغۇدو (فا: آفتاب درآمد thesunshone گۆن حسابى [ظ] زحمت حاققى گۆن حسابى ايله اؤده نيلن، گۆن مۇزد (فا: روزمزد). گۆن دۇندو [ظ] اؤيله دن سونرا، گۆن اورتا سونراسى. گۆن دۇنومو [آ] گۆندوز له گنجه نين برابر اولدوغو گون، ياز فصل ايله ياي فصلينين اراسى گونوز و گنجه. گۆندش [آ] عيىنى گۆنشى پايلاشان، گۆنشله ائش ديره. ۲- عيىنى گۆنده دوغولان. ۲- ايزچى، تعميقچى، خلف. گۆندشلى اوغلۇ gündeşli oğlu [آ] ۱۶ جى عصر، دياربكر حلب بۇلگه سينده، بوژاؤلوس توركلريندن بير بوى آدى، ۱۹م جو يوزيلده توركيه توركلرينه منسوب بير خالق

گ گ	آذربایجان تورکجه سی	۱۷۵۷	ارک سۆزلوگو	گ گ
گۆندوزلو [ص، آ] مکتبه گوندوز گئدن، یاتیلی اولمايان.	کی یالانچی باجقلار یلا، باشقلاریندان آیریلان تک		گۆزه لی حیوانلار تاقیمی (فا: تیره ای از جانداران).	
گۆندوزلوک [آ، ص] گوندوزه عاید.	گۆندوزون گۆن اورتا چاغی [ظ] گۆنون گۆن اورتا چاغی،		گۆن ساییار [آ] تقویم (فا: تقویم). calendar	
گۆنن لاپ ایشیق چاغی	گۆنن لاپ ایشیق چاغی		گۆنسل [آ] گۆنش عاید، اوغلان آدی (فا: نام پسر).	
گۆندوشمان gundeşman [آ] زنجان دا داغ آدی.	گۆندوشمان [آ] بوستان آباد و اهر ده کند آدی.		گۆنسوز [باخ] گۆنش سیز.	
گۆندوشمه یین [آ] اردیبل ده کند آدی.	گۆن دوشمه یین [آ] اردیبل ده کند آدی.		گۆنسولر [آ، دی] باخ: گۆنش حیوانچیقلا ری.	
گۆن دوغان [باخ] گون چيخان.	گۆن دوغان [خ] سلجوقلار دؤنمی، مؤصول آتابگ لریندن.		گۆنش güneş [آ] ۱- یئر کوره سینین ۱۵۰ میلیون کیلومتر	
گۆندوغدو [خ] سلجوقلار دؤنمی، مؤصول آتابگ لریندن.	گۆن دوغان [ظ] گوندوزباشلادی the sun shine		اوزاقلیغیندا اولان و گۆنش سیستمینده گزه یین لره ایشیق	
گۆن دوغان [آ] بوستان آباد و اهر ده کند آدی.	گۆن دوغان [س] سحر اولماق.		وثرن اولدوزون آدی (فا: شمس). the sun ۲- بو اولدوزون	
گۆندوغدوخان [خ] قوتادقوبیلیگ ده قاراخانلی کومتان آدی.	گۆن دوغان [س] سحر اولماق.		یایدیغی ایشیق. ۳- قیز آدی (فا: نام دختر).	
گۆن دوغان [آ] ساوه ده داغ آدی.	گۆن دوغان [س] سحر اولماق.		گۆنش [آ] تورکمن آرساری بگ یین اوغلو و بو اویماغین بگی.	
گۆن دوغان [آ] گوندوزون باشلانماسی (فا: طلوع). sunrise	گۆن دوغان [س] سحر اولماق.		گۆنش [آ] آستارا دا کند آدی. اسدآباد دا داغ آدی	
گۆن دوغان [س] سحر اولماق.	گۆن دوغان [س] سحر اولماق.		گۆنش آچماق [آ] گۆنش بولوددان چيخماق.	
گۆندوغموش [خ] ارتوغرول و ندهده سی، سلیمان شاهین باباسی.	گۆن دوغان [س] سحر اولماق.		گۆنش آلمان [ل] گۆنش له ایشیقلا نماق.	
گۆن دوغان [آ، سن] شرق، گۆن دوغان، گۆن چيخان.	گۆن دوغان [س] سحر اولماق.		گۆنش ایلسایاری [آ] گۆنش حرکت ایله دوزن له نن تقویم	
گۆندون [آ] گۆن ایشیغی.	گۆن دوغان [س] سحر اولماق.		گۆنش آلمان [ل] گۆنش له ایشیقلا نماق.	
گۆنده [ظ] هر گون every day	گۆن دوغان [س] سحر اولماق.		گۆنش ایلی ۳۶۵ گون، ۵ ساعات، ۴۸ دقیقه و ۴۵ ثانیه دیر	
گۆنده لیگ [آ، سن] ۱- هر گون گورولمه سی گر کن، بیر گۆنده	گۆن دوغان [س] سحر اولماق.		گۆنش ایلی ۳۶۵ گون، ۵ ساعات، ۴۸ دقیقه و ۴۵ ثانیه دیر	
چالیشمالار، بیر گۆنلوک، گۆنلوک (فا: یومیه). ۲- diary	گۆن دوغان [س] سحر اولماق.		گۆنش ایلی ۳۶۵ گون، ۵ ساعات، ۴۸ دقیقه و ۴۵ ثانیه دیر	
ایشیچی به بیر گون ایشدن سوترا وثریلن قارشیلیق day-to-	گۆن دوغان [س] سحر اولماق.		گۆنش ایلی ۳۶۵ گون، ۵ ساعات، ۴۸ دقیقه و ۴۵ ثانیه دیر	
day work ۳- هر گون یاییم لانا ن و چيخان درگی	گۆن دوغان [س] سحر اولماق.		گۆنش ایلی ۳۶۵ گون، ۵ ساعات، ۴۸ دقیقه و ۴۵ ثانیه دیر	
(فا: روزنامه). journal	گۆن دوغان [س] سحر اولماق.		گۆنش ایلی ۳۶۵ گون، ۵ ساعات، ۴۸ دقیقه و ۴۵ ثانیه دیر	
گۆنده لیگ چی [ص] گۆنده لیگ ایشیچی سی، گۆنلوک ایشیچی.	گۆن دوغان [س] سحر اولماق.		گۆنش ایلی ۳۶۵ گون، ۵ ساعات، ۴۸ دقیقه و ۴۵ ثانیه دیر	
گۆنده لیگ چیلیک [آ] گۆنده لیگ چی اولما وضعیتی.	گۆن دوغان [س] سحر اولماق.		گۆنش ایلی ۳۶۵ گون، ۵ ساعات، ۴۸ دقیقه و ۴۵ ثانیه دیر	
گۆنده لیگ یازی [آ] هر گونون مسایلی یازیلان یازی	گۆن دوغان [س] سحر اولماق.		گۆنش ایلی ۳۶۵ گون، ۵ ساعات، ۴۸ دقیقه و ۴۵ ثانیه دیر	
(فا: یادداشت). a memorandum	گۆن دوغان [س] سحر اولماق.		گۆنش ایلی ۳۶۵ گون، ۵ ساعات، ۴۸ دقیقه و ۴۵ ثانیه دیر	
گۆنده لیکلر [آ] گۆنده لیگ ایشلر (فا: روزمره daily matters	گۆن دوغان [س] سحر اولماق.		گۆنش ایلی ۳۶۵ گون، ۵ ساعات، ۴۸ دقیقه و ۴۵ ثانیه دیر	
گۆنده لیگ لی [آ، ص] گۆنده لیگ له چالیشان.	گۆن دوغان [س] سحر اولماق.		گۆنش ایلی ۳۶۵ گون، ۵ ساعات، ۴۸ دقیقه و ۴۵ ثانیه دیر	
گۆنده لیگه گئتمک [س] گۆنلوک ایشلری گۆرنگه گئتمک	گۆن دوغان [س] سحر اولماق.		گۆنش ایلی ۳۶۵ گون، ۵ ساعات، ۴۸ دقیقه و ۴۵ ثانیه دیر	
(فا: کارهای روزمره را انجام دادن).	گۆن دوغان [س] سحر اولماق.		گۆنش ایلی ۳۶۵ گون، ۵ ساعات، ۴۸ دقیقه و ۴۵ ثانیه دیر	
گۆندی gundi [آ] تفرش ده داغ آدی.	گۆن دوغان [س] سحر اولماق.		گۆنش ایلی ۳۶۵ گون، ۵ ساعات، ۴۸ دقیقه و ۴۵ ثانیه دیر	
گۆنسولر [آ، دی] کؤک باجقلی لاردان، ایشین بیچیم اینده	گۆن دوغان [س] سحر اولماق.		گۆنش ایلی ۳۶۵ گون، ۵ ساعات، ۴۸ دقیقه و ۴۵ ثانیه دیر	

Gg گ	آذربایجان تورکجه سی	۱۷۵۸	ارک سۆزلوگو	Gg گ
گۆنش حیوانچیلاری [آ،دی] کۆک باجاقلیلاردان، ایشین بیچیمینده کی یالانچی باجقلاریلا حرکت ائدن بیر خُجره لی حیوانلار تاقیمی، گۆنسۆلر.	گۆنشلی [آ] güneşli م ۱۶جی یۆزیلده، آنادولو حلب بؤلگه سینده، ذوالقدر تورک لرینه باغلی بیر بوی آدی ^{۸۵} .			
گۆنش خانیم [خ] یاقوت داستانلاریندا آدی گنچن بیر قیز (آغ قویون وُن قیزی) ^۷ .	گۆنشلی [ص] گۆنش دۆشن ایشیق لی یئر (فا: آفتابی) sunny			
گۆنش داغ [آ] ساوه ده داغ آدی.	گۆنشلی [آ] شاهسون ائلی (افشار) بوی لاریندا ^{۳۰۱۸} .			
گۆنش دۆز ووتوسو [آ] گۆنش سیستمی، گۆنشله گزه یین لرین دوزلندیگی توپلوم (فا: منظومه شمسی). solar system	گۆنشلیک [آ] گۆنش ایشینلارینا انگل اولان اؤرتوک و دام.			
گۆنش ساعاتی [آ] گۆنش له ساعات بیلدیرین آراج.	گۆنش وورموش [ص] گۆنش آلتیندا قالاراق خسته لنمه (فا: آفتاب زدگی). sunburn			
گۆنش سالاماق [ل، مچ] گۆنش دوغان زامان اولماق.	گۆنش وورموش [ص] گۆنش آلتیندا قالاراق خسته لنمه (فا: آفتاب زده). sunstruck			
گۆنشسل [ص] گۆنشله ایلگی لی، گۆنش له بیر لیکده دوغان و اونولا بیر لیکده باتان.	گۆنشی سالاماق [س] گۆنش دوغان واخت آییق اولماق، گۆنشین چیخماسینی گۆرمک.			
گۆنش سوؤو [آ] گۆنشله مه سیراسیندا درینی ایشینلاردان قورویان آغ رنگلی یاغ.	گۆنش یاغی [آ] گۆنش لنمه سیراسیندا وجودون دری سینه وورولان یاغ.			
گۆنش سیز [ص] گۆنش ایشینلاری گۆرمه یین، گۆنش وایشیق اولمایان یئر.	گۆنش یانیغی [آ] گۆنش ایشیق لارینین دری اوزه رینده یانیق کیمی قویدوغو ایز.			
گۆنش سیزلیک [آ] گۆنش سیز اولما دورمو.	گۆنشین آلتی [آ] یئر دۆنیاسی، دۆنیا عالم.			
گۆنش سیستمی [باخ] گۆنش دۆز ووتوسو.	گۆن عاشق [آ، بی] گۆنه باخان، آی چیچگی.			
گۆنش قارامانی [آ،دی] بیر نوع قویون.	گۆن قاووشماق [س] گۆنش باتماق.			
گۆنش گۆزلوگو [آ] گۆنش و تورلو ایشیق لاردان قورمایا یارایان گۆزلوک.	گۆن قاییتماق [س] گۆنش غربه دوغان یئتمک، گۆنش زئیت دن غربه دوغان یئتمک، گۆن اورتا چاغی سوووشماق.			
گۆنش گۆلمک (گۆلومسه مک) [س] روحلاناتماق، جانلاناتماق "داغدا چمن ده گۆلدوکجه گۆنش منده گۆلردیم."	گۆن قویماق [ل] بیر ایش اوچون گۆن وتاریخ بلیر له مک.			
گۆنش گون سایاری [آ] گۆنش تقویمی، گۆنشین حرکتینه گۆره دوزه لن تقویم و گۆن سایار (فا: تقویم شمسی).	گۆن قیرمیز [آ] تفرش ده داغ آدی.			
گۆنش گۆنو [آ] گۆنش ین یئر کوره سینین بللی نقطه سیندن (مثریدین) ایکی کز گچمه سینین سورهمسی (فا: روز خورشیدی). solar day	گۆن گنچیرمک (سورمک) [س] یاشاماق، دۇلنماق.			
گۆنش لئمک [ل] گۆنش آلتیندا بۇراخماق.	گۆن گۆر [ن، مچ] بختی آچیق اولسون، مۇتلو اولسون ^۷ .			
گۆنش لکه لری [آ] گۆنش سطح اینده گۆرولن قارا بنک لر.	گۆن گۆرمز [آ] خوی دا داغ آدی.			
گۆنش لئمک [س] گۆنش آلتیندا اوتورماق.	گۆن گۆرمز [ص] هنج گۆنش ایشیقی آلماز یئر.			
گۆنش له مک [ل] گۆنش وئرمک، گۆنش آلتینا سرهرک قوروتماق، گۆنش ایشیق لاریندان یارارلانماق.	گۆن گۆرموش [ص] اییی یاشامیش، تجربہ لی انسان.			
	گۆن گۆرموشلک [آ] اییی یاشاما و تجربہ لی اولما.			
	گۆن گۆرمه مک [س] پیس یاشاماق.			
	گۆن گۆر [آ] ۱-آرزو، دپلک، تمنا ۲-جاریه ^۷ .			
	گۆن گن [آ] تقویم، واخت ^۷ .			
	گۆنل günel [آ] گۆنش عاید، قیز آدی (فا: نام دختر).			

گۆنل [آ] ساوه ده داغ آدی.

گۆنلرجه [ظ] بیر چوخ گۆن سوره رک. for a long time

گۆنلردن بیر گۆن [ظ] گچمیش زامانلادا بیر گۆن.

گۆنلری ساییلی اولماق [س] گتتمک واختینا آز قالماق.

گۆنلری گنجه اولماق [س] سیخیستی یا دۆشمک.

گۆنلرین بیر گۆن / گۆنلرین بیرینده [ظ] بیر گۆن، بیر یول.

گۆنلو [ص] تاریخ لی، بللی گونو اولان یازی و هر آیری شئی.

گۆنلۈک gۈnlۈk [آ، سن] ۱-سایلی لارلا زامان سوره سینى

بیلدیریر "ایکی گۆنلۈک ایشیم قالیر"، ۲-بیر گۆن سوره

سینده گۆرۈلن ایش، گۆنده لیک (فا:رؤزانه). daily ۳-

گونو چوخ اولان یئر، گۆنش دۆشن یئر. ۴-بو گونه عاید

اولان، بو گونون رسم ایله گئدن (فا:امروزی).

nowadays ۵- [دده] بیر نوع چادیر، بیر نوع اوتاق.

گۆنلۈک آغاجی [آ، بی] ۲۰ متره قدر بوی آتان و چینار

گۆرونوشلو بیر آغاج (فا:). liquidambar orientalis

گۆنلۈک ایشچی [ص] بیر گونلۈک ایشله یهرک موزدونو آلان

ایشچی (فا:روزمزد). daily-paid

گۆنلۈک ساولار [آ] گونده لیک ساولار (فا:خبر اتر) daily news

گۆنلۈک گونش لیک [ص] آچیتق و بول ایشیق لی یئر.

گۆنله مک [ل] ۱-گونونو بللی ائتمک، تاریخ لندیرمک. ۲-

[ل] بوتون گونو گۆز قویماق، گۆدمک.

گۆنۈ gۈnۈ [آ، ت] «کۆنی»، سن [ص] عینی زاماندا بیر کیشی نین

نجه آروادینین بیریریلرینه نسبتی (فا:هؤو).

گۆنۈ آخشام ائتمک (ائله مک) [ل] بوتون گۆنۈ بوش گنچیرمک.

گۆنۈ باشا وورماق [س] اهمیت سیز بیر ایشله گۆنۈ تاماملماق.

گۆنۈ بوگون [ظ] ائله بۈگۈن، گنچیکدیرمه دن، بۈگۈندن او یانا

قالما یارق.

گۆنۈ تاماملماق [س] گونو آخشام ائيله مک.

گۆنۈچ / گۆنۈچ [آ] نفقه، گۆنلۈک اؤده مه. ۷.

گۆنۈ دۈشمک [س] دۈزگلمه مک، ترس اولماق، ضد دۈشمک.

گۆنۈ دۈلماق [س] بلیر لی گۆنه یاخینلاشماق.

گۆنۈ سایماق [ل] سون گۆنلرینی یاخماق.

گۆنۈ صاباح [آ] صاباح، یاریندان سورایا قالما یارق.

گۆنۈ قارا [باخ] قاراگون، بدبخت اولموش.

گۆنۈ قارا اولماق (کلمک) [ل] یا شاییشی پیس لشمک.

گۆنۈ قارالیق [آ] گۆنۈ قارا آدمین حال لی.

گۆنۈ گنچمیش [ص] اسکی تاریخ لی، کۆهنلیمیش.

گۆنۈ گۆندن [ظ] هرگون گنچدیکجه، گۆن به گۆن، "گۆنۈ

گۆندن قاباغا گتتمک".

گۆنۈ گۆنۈ نه اویماز [ص] هر گۆن عینی وضعیتده اولماز، قاراسیز.

گۆنۈ گۆنۈ نه [ظ] هر گۆن، تام گۆنۈنده.

گۆنۈ گۆنۈ نه ساتماق [ل] گنچیکدیرمک.

گۆنۈ لنمک [س] گونو لو اولماق.

گۆنۈ لۈک [آ] گۆنۈ اولما وضعیت یی.

گۆنۈ له مک [ل] ۱-گۆنۈ لو ائتمک. ۲-گۆنۈ کیمی باخماق،

یولا گتتمه مک، خوشلاماق.

گۆنۈن آدمی (قونوسو) [آ] او گۆنلرده چوخ سۆزو گنچن و

دانیشیلان آدم ویا قونو.

گۆنۈن بیرینده [ظ] بیر گۆن.

گۆنۈن گۆن اورتا چاغی [ظ] گۆنۈن لاپ ایشیق چاغی

گۆنۈنۈ بکله مک [ل] گۆنۈ سایماق، سون گۆنلرینی یاخماق.

گۆنۈنۈ دۈلدورماق [ل] بیر ایش اوچون واختینی گنچیرمک.

گۆنۈنۈ قارا (ائله مک، ائتمک) [س] یا شامینی پیس ائتمک.

گۆنۈنۈ گۆی اسکی یه بوکمک (دۈیمک) [ل] گۆنۈنۈ قارا ائله مک.

گۆنۈ وورما [آ] گونش تاثیر یله خسته لنمه و بو خسته لیگین آدی.

گۆنۈ وورماق [س] ۱-گونش یوخاری قالخماق. ۲-بیرینه

گۆن دیهرک خسته لنمک.

گۆنۈ یئتمک [س] بلیر لی گۆنه یاخینلاشماق.

گۆنۈ باخان / گۆنه گۆل [آ] مراغا دا کند آدی.

گۆنۈ باخان [آ، بی] آی چیچگی، گۆن چیچگی، گونش چیچگی،

تۈپلاشیق گیللردن، ایری چیچک لی، توخونوموندان یاغ

آلینان (فا: آفتاب گردان). sunstruck helianthus

گۆنۈ باخان [آ] توووز، دا داغ آدی (۲۵۲۶) ۲۴.

گۆنۈ باخانلیق [آ] گۆنه باخان اکیلیمیش یئر.

گۆنۈ باخان یاغی [آ] گۆنه باخان بیتگی سیندن عمله گلن یاغ.

گۆنۈ بیر [ظ] هر گۆن، گۆنده.

گوڤن خان [آ] گونش كيمي گوزل و خان كيمي بۇيوك، اوغلان آدى (فا:نام:پسر).	گوڤر تپه سى [آ] باخ: گترمى {محتماً گاوۇ تپه سى}.
گوڤن دوشمك (گوڤن قالمق) [س] چتين وضعيته دوشمك "گوڤر نه گوڤن دوشموشم".	گوڤر چين [باخ] گوڤر چين.
گوڤن شوم [آ] شو ملانيب (شو خوملانيب) اكيلمه ميش و گونش آلتيندا قالميش يئر (فا: زمين آيش).	گوڤز [ص، دا] مورا چالان قيرميزى.
گوڤن قارشو / خاتون گوڤنى [آ] هشتري ده كند آدى.	گوڤم اريگى [باخ] آغ تيكان.
گوڤن مژده [ص] امك حاققى گون حسابى ايله اۇده نيلن.	گوڤن güven [آ] ۱-ماكى دا كند آدى ۲-انسان آدى: ~آل، ~آلپ، ~آر.
گوڤن مژدچو [آ] گوڤن مژدلا ايشله ين.	گوڤن [آ] اعتماد، قورخو و چكىنمه و قوشقوسو اولمادان اينانما و باغلانما دويقوسو (فا: اعتماد). confidence
گوڤن مژدچولوق [آ] گوڤن مژدلا ايشلهمه.	گوڤن اوڤو [آ] گوڤن نەرك وئريلن اوڤى (فا: راي اعتماد).
گوڤن مژدولو [ص] گوڤن مژد ايشله ين.	گوڤن باجاسى [آ] گوڤن اوچون دۆزه نيلن دليک (فا: دريچه اطمينان). safety valve
گوڤن ور [آ] گون دوشن يئر، گونش اولان يئر (فا: آفتاب گير).	گوڤونج [آ، سن، دده] گوڤنجه، قاراتنى. گوڤن دويقوسو.
oparasol گوڤن يونه لن [آ، بى] گوڤن دۇغرولان (فا: گل آفتاب پرست).	گوڤنجه güvencə [آ] گوڤن ساغلايان شنى، گوڤن وئرن شنى و قاراتنى (فا: اطمينان، تامين) confidince
گوڤن يئلى [آ] شرقدن اسن يئل.	گوڤنجه بلگه (سى) [آ] تضمين بلگه سى (فا: تضمين نامه).
گوڤن يئلى [آ] شرقدن گلن يئل، شرق رۆزگارى ۷.	voucher گوڤنجه سيز [ص] گوڤنجه سى اولمايان، قاراتنى سيز (فا: بى اعتبار). unerliable
گوڤن يئندى [آ، دا] غروب زامانى، گوڤن تان چاغ.	گوڤنجه لى [ص] گوڤنجه سى اولان، قاراتنى لى (فا: قابل اعتماد). of turst
گوڤن ياروق [خ] بير گۆي تۆرك خانىمى (ايشبار آلپ ين قيزى) ۷.	گوڤنجه ليک [آ] ضمانت (فا: وثيقه). guaranty, security
گوڤن ياشار [ص، دى] آنجاق بير گون عؤمورو اولان بۇجك ويا ديرگى، بو گون ياشايان (ديرگى حاققيندا).	گوڤنجه وئرمك [ل] اينانجا وئرمك، ضمانت و تامينات وئرمك، قاراتنى وئرمك (فا: تامين دادن). to assure the satety of
گوڤن ياغمورو [آ] گونش چيخاركن ياغان ايرى داملا لى ياغمور.	گوڤن دويماق [س] اينانماق گوڤنمك.
گوڤن يايى [آ] گونش حركتى نين قويدوغو ياي بيچيمينده ايز.	گوڤن سيز [ص] گوڤننى اولمايان، گوڤنمه ين، اعتماد سيز، امينت سيز (فا: ناامن). insecure
گوڤنلا [آ] آچىق ياشيل، ماوى يه چالار گۆي رنگ (گۆي + انلا).	گوڤن سيز جه [ظ] گوڤن سيز بير بيچيمده، گوڤن سيز اولاراق.
گوڤن انلو [آ] همدان-اسدآباد دا كند آدى {گورائلى}.	گوڤن سيز ليک اوڤو [آ] بيرينين عليه ينه وئريلن اوڤى (فا: راي عدم اعتماد).
گوڤنى [آ] انولنمكده اولان اوغلانا وئريلن آد، داماد {كۆره كن سۆزونون ديشيلميش شكليدير، باخ: كۆره كن}.	گوڤن سيز ليک [آ] گوڤن سيز اولما وضعيتى، اعتماد سيز ليك.
گوڤنى فئرى [باخ] گلين اوئو.	گوڤن قاباغى [آ] گوڤن اوچون دۆزه نيلن قاپاق (فا: سوپاپ اطمينان). valve grinding
گوڤنى ليک [آ] گوڤنى اولما وضعيتى.	
گوڤج [آ] گيلدن قايريلان بير نوع بوغازى دار قاب "گوڤج ده قاتيق چالمق" (فا: ظرفى گلى). earthenware pot {باخ: كۆزه ۵}	
گوڤج ديفيرلانيب قاپاغين تاپار [باخ: دؤواق ديفيرلانيب قاپاغين تاپار.	

گۆیۈم **güyüm** [آ، یو، او-سو] قولپولو اؤزون بوغازلی
دمیر قاب "گۆیۈمو چیینینده گئدیردی".
گۆیه مه [آ، بی] قیسا ساپلاری و اؤزون سوو یاپراقلاری اولان
کول سارماشیغی.
گیان [آ] آراز، ین سول ساحلینده چؤل آدی^{۲۴۰}.
گیبون **gibon** [بیر هیند دیلیندن، آ، دی] بیر نوع میمون.
گیپ گیده [ص] یوورلاق.
گیس [باخ] ژیس.
گیتار [آ، فر] آلتی تنللی بیر چاقی آلتی.
گیج **gic** [سارساق، آخماق، سفته، آغیلدان کم (فا: احمق).
foolish] بو کلمه گنج سۆز ایله ایلگی لی اولمالیدیر؛
سن: ۱-مبهوت. ۲-گیج؛ اینگیلیزجه **gig** (فیرلانان هر
شئی، شوخلوق، کؤکو بلیرسین) سۆزو بو کلمه ایله
ایلگی لی اولمالیدیر؛
گیج بیین [ص] گیج، آخماق، سارساق، آغیل سیز.
گیج بیین لیک [آ] گیج لیک، سارساق لیق، آغیل سیز لیق.
گیج باش [باخ] گیج بیین.
گیج باشلیق [باخ] گیج بیین لیک.
گیج نهر [ص] بیر آرگیج، آخماق، گیج کیمی.
گیج گیج (گیزگیز) [ظ] گیج کیمی، آخماقجاسینا، سارساق
سارساق **foolishly, idiotically, stupidly**.
گیجالوو [آ، د، ا] چتین، آغیر، دولاشیق وضعیت.
گیجاوار [آ، یرل] ۱-عقیده و مسلکینی تنز تنز دییشن
(فا: گیجو). ۲-سمتی و جهتی تنز تنز دییشن کولک.
گیجتکن [ص] گیجلدن.
گیجته شر [ص] گیج باش. **silly**.
گیجل [آ] قاخ، داغ آدی (۲۶۸۰)^{۲۴۰}.
گیجلمک **giceltmek** [ل] گیجلممه سینه سبب اولماق.
گیجلمه [آ] ۱-قویون قورودا باش گیجلممه سی شکیلینده
تظاهر ائدن خسته لیک، انساندا اولان باش دؤنمه سی
(فا: سرگیجه). ۲-گیجلممه سینه سبب اولما.
گیجلدیجی [ص] گیجلدن (فا: سرسام آور). **delirious**.
گیجلمک [س] گیج اولماق، گیج گیج و آخماقجادانیشماق،

گۆن قازانماق [س] اؤزونه ایناندیرماق.
گۆنلی [ص] گۆن وثریجی، امنیت لی (فا: امن). **peaceful**
گۆنلیک [آ] گۆن ایچینده اولما وضعیت **safeness**
گۆنلیک باخانلیغی [آ] امنیت ناظر لیگی، گۆنلیک ناظر لیگی
(فا: وزارت امنیت). **ministry of social security**
گۆنلیک گۆرۈلی سی [آ] گۆن دۆزلمک اوچون چالیشان.
گۆنلیک گوجلری [آ] گۆنلیک دوزنله ین گوجلر (فا: قوای
تامینی). **purposes**
گۆنمک **güvenmek** [س] ۱-اینانماق، گۆن دۇیماق،
اعتماد ائتمک، گۆوه نی اولماق، آرخالانماق، بئل باغلاماق
(فا: اعتماد کردن). **to rely (on)** ۲-فخر ائلمک، مباحات
ائلمک. {ت <کۆتمک>: اؤگونمک؛ دده؛ دیواندا کۆنمک
و کۆز کلمه لری اؤگونمک و غرور معناسیندا گله رک بو
سۆزون کؤکو اولمالیدیر}.
گۆنمه [آ] اعتماد ائلمه مه (فا: پشت گرمی). **assurance**
گۆونی اولماق [س] اینانماق، گۆنمک.
گۆن یازی سی (بلگه) [آ] گۆن مکتوبو، گۆنلی اولماق
اوچون وثریلن مکتوب و بلگه (فا: امان نامه).
گۆنلیمز لیک [آ] اعتماد سیز لیق (فا: بی اعتمادی). **lack of**
confidence
گۆوه **güvə** [آ، دی] پۇلجوق قانادلی لاردان قوردجوغو اؤزل
لیکه یؤن تاخیل و دریلرینه ضرر وثرن بیر بؤجک (فا: بید).
stingmellidae, tineea pellionella. {ت <کویه>: گۆمک
فعلینه باغلاناراق دایم گۆه له ین حیوانی گۆسته ریر}.
گۆوه قیران [آ، د، ا] گۆوه لری آرادان آپاران سم لی ماده
(فا: بید کش). **destructive**
گۆوه کند [آ] آغداش، دا کند آدی^{۲۴۰}.
گۆوه نیر لیک [آ] گۆوه نیلیر اولما وضعیت.
گۆوه نیش [آ] گۆن دویمه، گۆنمه.
گۆوه نیلمک [بل، س] بیرینه گۆنمک، گۆنلی گۆرستمک.
گۆوه نیلیر [ص] گۆوه نیلن (فا: امین). **reliable**
گۆوه نیلیر لیک [آ] گۆوه نیلیر اولما وضعیت.
گۆیۈک **güyük** [آ] جانانوار، وحشی حیوان^۷.

گ گ	گ گ
گيرمگيز [آ] آبشرون، دا داغ آدى ^{۲۴۰}. گيرمه ليک [آ] گيريش اُجرَتى. گيون [آ] خفيف بولود لو هاوا ^۲. گيرنلهمک [آ] هاوا بولودلانماق ^۲. گيرونکه [آ، دا] گنجيميشده بير آغيرليق اؤلچوسو، تقريباً ۴۰۰ گرم چكى (فا: واحدی قدیمی برای وزن). pound گيرونکه تره زى [آ] تزه زى وچكى داشلارى بير ليکده. گيرونکه ليک [آ] ۱- سايى لارلا نئچه قات گيرونکه آغير ليغيني گؤسته رير "بئش گيرونکه ليک". ۲- چكى سى گيرونکه آغير ليغيندا اولان. گيرهه [باخ: گيرمک] گنجيدلرده ويوللاردا قار ييغيني. گيرهه جک [آ] قابى آغزى، آستانا، گيريش، گيرمک اوچون يئر، باشلانقيج "اثنين گيرهه جگى، اداره ماشينلار ينين گيرهه-جک يئر" (فا: ورودي). گيرهه جک دليک آراماق [ل] گيز لنمک ايسته مک. گيرهه دوشمک [ل] چتين وضعيته دوشمک (فا: گير افتادن). گيرهه سالماق [ل] چتين وضعيته سالماق (فا: گير انداختن). گيرهه سون giresun [آ] باخ: كوره سونو. گيرهه له مک [باخ] گيرهه له مک. گيرهه وه [باخ: فُرصت، مُناسبت، وضعيت، chance گيرهه وه له مک [س] ال وئريشلى وضعيت تاپماق، آختارماق، امكان تاپماق، "گئت طرفى گيرهه وه له بلکه ايشيوى حل ائده" (فا: گير انداختن). to choose the time {باخ: گيرمک، گيرشمک} گيرهه گير [آ] گيرهه، داخيل اولما. گيرهه سون [آ] چيني بويونا عايد يئر آدى (۱۶م جى قرن) ^{۲۲۵}. گيرهه ي girey [آ] باخ: گراى؛ تورکمنلرين، يوموت و كيچيک اويماغى، اولوبابالاريندان ^۷. گيريت لاله سى [آ، بى] باخ: دو يون چيچگى. گيريش giris [آ، سن] ۱- گيرهه طرزى. ۲- بير ييره گيرهه يولو. (فا: مدخل) ۳- بير كتابين باشلانقيجيندا يازيلان سؤز، اؤن سؤز، باشلانقيج (فا: مقدمه). ۴- بير بيلمه باشلاماق اوچون ايلکل بيلگى لر توپلامى (فا: مقدمه). ۵- بير موزيک	گيرگن [ص] هر كسله ياخينلىق قوراراق ايشيني قاباغا آپاران. گيرگنلىك [آ] هر كسله ياخينلىق قوراراق ايشيني قاباغا آپارما. گيرگى [آ، دا] سانجى، آغرى، قارين آغرى سى ^۱. گيرگيجان [آ] شوْشا، دا چاي آدى ^{۲۴۰}. گيرگين girgin [آ] گيريشكن، مُتسبّت، جانا ياخين ^۷. گيرگين ~ [آ] گيرگين سؤزيله دؤزه لن بير نئچه انسان آدلارى: گيرگيناي، گيرگيناي، گيرگيتَر، گيرگينساي، گيرگينسو. گيرلنديرمک [باخ] گير له مک. گيرلنمک girlenmek [س] دولانماق، گزمک. to stray گير له مک girlmek [ل] پوساراق گيره سالماق (فا: گير انداختن). to live somehow/ in some way گيرلى [ص] گوجللو، قوتلى "قولو گيرلى" (فا: قوى). گيرماستى [آ] ائيمير بويونا عايد يئر آدى (۱۶م جى قرن) ^{۲۲۵}. گيرمک girmek [س] ۱- ائشيكدن ايچرى گئتمك، بير زادين و سؤزون ايچينه سيغماق، يئر آلماق (فا: درآمدن، داخل-شدن). ۲- to enter گيريشمك، اينجه له مك، بير ايشه باشلاماق (فا: شروع كردن). ۳- بير سيرا كلمه لر له مختلف افاده لى مُركب سؤزلر دؤزلدير "بئنيته، يوخوسونا، قولونا، ياشا، ايشه، فابريكا يا؛ يره: اؤتانا جايغندان يره گيردى؛ يورقاننا: ياتماق؛ دالينا: گيز لنمك". {سومرجه «غير»؛ ت، سن، گؤ؛ ديواندا كيرمك شكلينده گلهر ك چوخلو كلمه لر ين كؤكودور: كيردش (قوشو، ائولرى بيريرينه گيرن)، كيريت (كيليد، بير شئيه گيرن آچار)، كيرپى (بدنيته ايينه كيمي شئيلر گيرن حيوان)، كيرپيك (گؤز اوستونه گيريلن توكلر)؛ كير و كيروو (چيرك) سؤزوده بو كؤكدن آليئاراق دوزه ليب و كير ديشاريدان پالتار و يا آيرى شئين ايچينه گيرن شئيه گؤسته رير و كيرئج سؤزوده بونا باغلاناراق اله گليدير و كيرشان سؤزوده بو كلمه نين معناسيني مثبت جهته و اوزه سورتولن و درى ايچينه گيرن بير ماده نى گؤسته رير؛ گيليف سؤزو كيروي، كيريف شكلينده بو كؤكه باغلانما ليديدير. گيرهه [آ] ۱- گيرمك ايشى. ۲- كوللوق، كول كؤسلوق "گيرهه لرى كسيپ يانديرديلار".

گ گ	آذربایجان تورکجه سی	۱۷۶۴	ارک سۆزلوگو	گ گ
باشلاماسیندا چالینان ایلک بۇ لوم (فا:درآمد). entrance	باشلاماسیندا چالینان ایلک بۇ لوم (فا:درآمد). entrance		گیریلیمک [بل] گیریمک ایشی گؤرولمک.	
گیریش قایسی (یئری) [آ] گیریش یولو (فا:مدخل) entrance	گیریش قایسی (یئری) [آ] گیریش یولو (فا:مدخل) entrance		گیریلیش [آ] گیریلیش ایشی ویا بیچیمی.	
گیریش قاتی [آ] یئر قاتی، تیکییتی نین ایلک قاتی.	گیریش قاتی [آ] یئر قاتی، تیکییتی نین ایلک قاتی.		گیریم girim [آ] گیریتی (فا:ورودی). entrance	
گیریشکن [ص] بوش دورمایان، بیرایشه گیریشن، گیرگین.	گیریشکن [ص] بوش دورمایان، بیرایشه گیریشن، گیرگین.		گیرینتی [آ] بیر یئرین گیریش یولو، دوز بیر سطح ده چوخور ویا ایچری یه گئندن یئر (فا:تورفتگی). intrusion	
گیریشلیک [آ] ۱-بیر ایشه ویا سؤزه یول آچماق اوچون سؤیله نن سؤز (فا:مقدمه). ۲-گیریش یولو، گیریلن یئر (فا:ورودی). entrance	گیریشلیک [آ] ۱-بیر ایشه ویا سؤزه یول آچماق اوچون سؤیله نن سؤز (فا:مقدمه). ۲-گیریش یولو، گیریلن یئر (فا:ورودی). entrance		گیرینتی چیخینتی [آ] بیر اؤزنی، ین چیخیق باتیق اولماسی. bend, unevenness	
گیریشمک girışmek [س] بیرایشی اله آلیب جدلی بیر شکیلده باشلاماق، بیریرینین ایچینه گیریمک (فا:به کاری چسبیدن) {ت، سن؛ گیریمک+ایش+مک؛ بو کلمه و بوندان آلینان کلمه لر (گیروه)، ظاهری بنزه یش ترسینه فارسجا (گرفت) سؤز ایله ایلگی لی ذیل، چونکی فارسجا گرفت سؤزو توتماق و انگل اولماق مفهومندادیر ولی تورکجه ده گیریمک و گیریشمک سؤزلری بیر یئرله داخل اولماق مفهومندادیر، و گیروله مک سؤزده بیرینین اینانچ و عقیده سینه گیرهرک رای اینی عوض ائله مک معناسیندا ایشله نیر.}	گیریشمک girışmek [س] بیرایشی اله آلیب جدلی بیر شکیلده باشلاماق، بیریرینین ایچینه گیریمک (فا:به کاری چسبیدن) {ت، سن؛ گیریمک+ایش+مک؛ بو کلمه و بوندان آلینان کلمه لر (گیروه)، ظاهری بنزه یش ترسینه فارسجا (گرفت) سؤز ایله ایلگی لی ذیل، چونکی فارسجا گرفت سؤزو توتماق و انگل اولماق مفهومندادیر ولی تورکجه ده گیریمک و گیریشمک سؤزلری بیر یئرله داخل اولماق مفهومندادیر، و گیروله مک سؤزده بیرینین اینانچ و عقیده سینه گیرهرک رای اینی عوض ائله مک معناسیندا ایشله نیر.}		گیرینتی لی [ص] گیرینتی سی وگیریش یولو اولان. گیرینتی لی چیخینتی لی [ص] بیراؤزنی، ین چیخیق باتیق اولماسی، دوز اولمایان وگیریتی چیخینتی لاری اولان. گیرینج ائتمک [ل] تنگه و جاناکتریمک، زهله سیننی تۆکمک. گیرینجی آچیلماق [س] مۆشکولو حل اولماق. گیرینمک [باخ] گیریمک.	
گیریش [آ] گیرینمک ایشی ویا بیچیمی.	گیریش [آ] گیرینمک ایشی ویا بیچیمی.		گیز giz [آ] گیزلی توتولان شئی، کیمسه یه سؤیله مه ملی سؤز، سیر (فا:راز). Secret {دیواندا کیز آرخا و دالی معناسیندا گلیب و ایندیکی گیزلنمک کلمه سینین کؤکو ساییلیر، البته دیواندا ایشله نن کیسه و صاندیق معناسی کیزمک، گئیمک کلمه سینه باغلانیر البته بیر شئی گئیدیرمک او شئی بیرنوع گیزلنمک ساییلیر ویا باخیملا بو کلمه هر ایکی معنادا بیریرینه باغلیدلار.}	
گیریشیم girişim [آ] ۱-گیریشمک ایشی، بیرایشه گیریشمه، بیرایشی اله آلماق و باشلاماق، بیرایشه کؤنوللو اولاراق جدی شکیلده باشلاماق (فا: ا م به کاری چسبیدن). ۲- (فیزیک) نچه دالغا بیرنقطه ده بیریرینه یئتیشیب، بیریرینه گیریشیب و اولارین محو اولوب ویا گوجلنمه سی (فا:تداخل کردن امواج).	گیریشیم girişim [آ] ۱-گیریشمک ایشی، بیرایشه گیریشمه، بیرایشی اله آلماق و باشلاماق، بیرایشه کؤنوللو اولاراق جدی شکیلده باشلاماق (فا: ا م به کاری چسبیدن). ۲- (فیزیک) نچه دالغا بیرنقطه ده بیریرینه یئتیشیب، بیریرینه گیریشیب و اولارین محو اولوب ویا گوجلنمه سی (فا:تداخل کردن امواج).		گیز ۲ [سس تق] یارا ویا اینجیمه سبب ایله بدنده عمله گلن آغری، گیزلیتی.	
گیریشیمچی [ص] گیریشیمچی اولما وضعیتی.	گیریشیمچی [ص] گیریشیمچی اولما وضعیتی.		گیز [آ] انسان آدی: گیزالپ، گیزای، گیزبای، گیزتای، گیزگۆن. گیز ائتمک gizəmmət [آ] اوجان دا بیر کند آدی ^{۷۱} ، جۇلفا- کوردش-میجه میر یاخینیندا بیر چای آدی {قیز+اممت} ^{۷۲}	
گیریشیمچی لیک [ص] گیریشیمچی اولما وضعیتی.	گیریشیمچی لیک [ص] گیریشیمچی اولما وضعیتی.		گیز آچماق [ل] رمز آچماق (فا:کشف رمز کردن). to decode	
گیریشیمچی [ص] ایشه گیریشن کیمسه، بیرتجارت ایشینده سرمایه قویوب گیریشیمده اولان.	گیریشیمچی [ص] ایشه گیریشن کیمسه، بیرتجارت ایشینده سرمایه قویوب گیریشیمده اولان.		گیز اؤخوما [آ] رمز اوخوما (فا:رمزخوانی). decoding	
گیریشیمچی لیک [ص] گیریشیمچی اولما وضعیتی.	گیریشیمچی لیک [ص] گیریشیمچی اولما وضعیتی.		گیز داش [ص] سیرداش (فا:محرم راز). confidant	
گیریشیمچی لیک [ص] گیریشیمچی اولما وضعیتی.	گیریشیمچی لیک [ص] گیریشیمچی اولما وضعیتی.		گیز ائله ییب آغریماق [باخ] گیزیلده مک.	
گیریشیمچی لیک [ص] گیریشیمچی اولما وضعیتی.	گیریشیمچی لیک [ص] گیریشیمچی اولما وضعیتی.		گیز لندیرمک [ائتد] گیزلنمک ایشینی گؤردورمک t~ to hide	
گیریشیمچی لیک [ص] گیریشیمچی اولما وضعیتی.	گیریشیمچی لیک [ص] گیریشیمچی اولما وضعیتی.		گیزلنمک gizlətmək [ل، ت] گیزلی یترده ساخلاماق، گؤزدن اوزاق یترده قویماق، بیلدیرمه مک، بیرشئین	
گیریشیمچی لیک [ص] گیریشیمچی اولما وضعیتی.	گیریشیمچی لیک [ص] گیریشیمچی اولما وضعیتی.			

گ گ	آذربایجان تورکجه سی	۱۷۶۵	ارک سۆزلوگو	گ گ
اۆستونو اؤرتهرک قاپاتماق (فا:پنهان کردن). to hide	گیزلتمه [آ] استتار (فا:اخفاء). hiding		گیزلی سچکی [آ] گیزلی اووی وئرمه یول ايله، گیزلی سس وئرمه یول ايله (فا:رای غیر علنی).	
گیزلنچ gizlenc [آ] گیز له دیلمیش، گیزلی شئی، خزانه، دفينه.	گیزلنچ / گیزلنباچ [آ] گیز له نیب تاپماقلا اوشاقلار آراسیندا		گیزلی ساخلاماق [س] سیر کیمی ساخلاما، ییلدیرمه مک (فا:مخفی نگه داشتن).	
اوینانان بیر اویون آدی، شوویه شوویه آدیلادا تانییب (فا:قائم موشک بازی). a kind of children's game	گیزلنمک [س،ت،سن] اؤزونو گیزلی توتماق (فا:مخفی شدن، تواری). to hide		گیزلی سۆزلر [آ] سرلار (فا:اسرار). secrets	
گیز له دن [ص] گیزلی ساخلایان (فا:پرده پوش).	گیز له دیلمک [بل] گیزلی یرته قویولماق، گیزلی یرته ساخلانیلماق to be hidden		گیزلی لیک [آ] گیزلی اولما وضعیتی.	
گیز له دیلمیش [ص] گیزلی یرته قویولموش.	گیز له مک [ل،ت،سن] گیزلتمک، گیزلی ساخلاماق to hide		گیزلین [باخ] گیزلی (فا:پنهان). concealed	
گیز له نیش [آ] گیزلنمک ایشی ویا بیچیمی.	گیز له نیلمک [بل] گیزلی توتولماق، آچیغا چیخاریلماما.		گیزلینج [ظ] گیزلینجه، گیزلی اولاراق.	
گیز له یش [آ] گیز له مک ایشی ویا بیچیمی.	گیزلی [ص،ت] <گیزلنچ> ۱- گؤرونمز و دویولماز سؤز و وضعیت، ییلینمه یین یرته ساخلانان شئی کیمسه و سؤز، نجه لیغی ییلینمه یین (فا:مخفی). hidden ۲- [ظ]		گیزلینجه [ظ] گیزلینجه، گیزلی اولاراق "باباسینا گیزلینجه مکتوب گؤندردی" (فا:مخفیانه). in secret	
گیزلی آتلاشما [آ] ۱- گیزلی قرار (فا:قرارداد پنهانی). a secret agreement	گیزلی اوئوروم [آ] گیزلین توپلانتی (فا:نشست محرمانه).		گیزلین لیک [آ] گیزلی اولاراق. secrecy, intimacy	
گیزلی یرلشمه [آ] گیزلینجه آتلاشما و بیرلیگه قرار وئرمه (فا:اتحاد پنهانی). a secret alliance	گیزلی یرلشمه [آ] گیزلینجه آتلاشما و بیرلیگه قرار وئرمه (فا:اتحاد پنهانی). a secret alliance		گیزم [آ] آغلین اریشمه دیگی شئی، چؤزوله مین شئی، سیر.	
گیزلی رنگ [آ] مخفی جمعیت (فا:انجمن مخفی).	گیزلی دوروشما [آ] یارقی چی نین ایدن ايله و هامی یا ییلدیرمه دن سوروشدورما ایشی دؤزنله مه.		گیزمچی [آ،فلسفه] گیزمچیلیک یانلیسی، میستیک.	
گیزلی دینلمه [آ] گیزلی قولاق آسما (فا:استراق سمع). overhearing			گیزمچیلیک [آ،فلسفه] آغلین اریشمه دیگی یئرلرده (مثلا تازی قاورامیندا) کؤنول و اراده ايله یتیشمگی قبول ائدن بیر فلسفی گؤروش، میستیسیم.	
			گیزمس [آ،فلسفه] گیزم له ایلگیلی.	
			گیزملی [آ،فلسفه] گیزم اؤز لیلیگی اولان.	
			گیزیمی [آ] گیزلی گوج و روحلارلا ایلگی قوران.	
			گیزیدا [آ] سوئر لرده آتو، نون بکچی تازی سی ۲۱.	
			گیزیر gizir [آ،باخ گیزلنمک] ۱- بکچی، کند بکچی سی. ۲-	
			کؤمکچی، ال آلتی یاردیم ائدن، آشاغی رتبه لی ایشچی.	
			۳- (آشیق ايله اویونلاردا) توخاین ترسی. ۴- [آ، یازین]	
			گیزیر شعرى آذربایجان قوشمالاریندان ساییلیر، بو نوع شعرده شاعر طبیعت ویا مختلف دویقولاردان سؤز آچاراق مطلبی آیدینجا توضیح وئیریر و معمولاً چوخ بیت لی اولورلار ۷۴، ۷۳ (فا:نوعی شعر در ادبیات آذربایجان).	
			گیزیراوغلو [س، آ] کوراوغلونون دله لریندن بیر.	
			گیزیل [ص] گیزلی قالمیش، گیزلی.	
			گیزیلتی [آ] سیزیلتی، گؤینه مه، سانجی pain	
			گیزیلتی لی [ص] آغی لی، سیزیلتی لی، سانجیلی.	

گ گ	آذربایجان تورکجه سی	۱۷۶۶	ارک سۆزلوگو	گ گ
گیزیلدتمک [ل] گۆیتتمک، آغریتماق، سانجماق، تیترتمک	(ف:به اذیت انداختن). to cause to ache		گیلاس gilas [آ، بی، صح «گراس» باخ: کیراز، آلبالو.	
گیزیلدهمک [س] یورقونلوقدان سانجماق، گۆینه مک، تیتره مک، قورخو گنجیرمک، هیچانلنماق (ف:به اذیت افتادن) to ache	گیزیل گوج [آ] بیر جیسیمده گیزلی اولان ویللی اولمایان گوج، بوجور گوجلر انگل لری قالدیردیقدان سونرا اورتایا چیخارلار.		گیلاس باغی [آ] گیلاس آغاجی چوخ اولان یئر (ف:باغ گیلاس) گیلاس لیق [آ] چوخلو گیلاس آغاجی اکیلمیش یئر، گیلاس باغی (ف:باغ گیلاس).	
گیژواه [آ، تو+فا «گیجگاه» قولاقل گۆزلرین آراسینداکی بؤلوم (ف:شقیقه). temple	گیس [آ] قادین ساچی و اوزون ساچ (ف:گیسو) «ت» (گیس، گیس): قاری؛ گیسو سۆزونونده کؤکودور.		گیلان gilan [آ، دا] قاپینی باغلاماق اوچون آرخاسینا گنجیرلن تاхта ویا دمیر کلید. گیلان [آ] اوردوباددا چای آدی ۲۴۰.	
گیسکان giskan [آ] ئیرازجان کنديستان لاريندان، ۷ کندي * ۱۵۰۰ نفر نفوسو واردير، اهالی نین بیر بؤلومو تورکدور.	گیش gış [آ، دا] آلچاق نواعلو کندیر ویا کتان لیفیندن توخونموش پارچا.		گیلانار چایی [آ] گیلانارلا دملنمیش چای. گیلانار مویاسی [آ] بو میوه نی قاینادارق شکر و آیری شیلر قاتارق دوزه لن بیر نوع مرّبا.	
گیشه [آ، فر] باجالیق (ف:گیشه). ticket office	گیفان gifan [آ] بجنورد کنديستان لاريندان، ۱۶ کندي و * ۹۰۰۰ نفر نفوسو واردير، کنديستانین مرکزی گیفان بجنوردون ۸۵ ک. قوزئی گوندوغان طرفینده دیر، گۆنش ۱۳۲۰ جی ایله نفوسو * ۹۸۰ نفر تورک قئید اولونوبدور.		گیلوار [آ] آذربایجان نین بعضی یئرلرینده گؤنئی دوغودان اسن کولک (ف:نام بادی در آذربایجان). گیلاه [آ] قوساردا کند آدی ۲۴۰.	
گیگال qiqal [باخ] قیقا.	گیگاتون [باخ] قیقاتون.		گیلئی grumble, complaint	
گیگووون gigovun [آ، دا] باخ: موزالان.	گیگیداغ [آ] قوبوستاندا داغ آدی ۲۴۰.		گیلئی لنمک [س] ناراضی لیک اتمک، شکایت اتمک. to grumble, to complain	
گیگیرندهمک [ل] ایکی آدمی قیزیشدیریب آرالارینی وۇرماق.	گیل ۱ [آ] بیر آدین سونوندا گله رک او آدا باغلی اولان سوو ییلدیریر «باقلاگیل لر، حسن گیل» (ف:پسوند نسبت فامیلی).		گیلئی لی [ص] گیلئی اولان dissatisfied	
گیل ۲ [آ] آلومینیوم سیلیکات، سو گنجیرمین بیر توپراق، ات توپراق (ف:رس) argil [فارسیجا گل سۆزوندن آلیناراق اصلینده آوروپادیللرینده کی ژل کلمه سینه باغلیدیر ۵].	گیل ۱ [آ] قئیدار دا کند آدی.		گیلئین [آ] اوجاندا کند آدی، هشتی ده چای آدی (گلھین) گیلچی gilci [ص] گیل ساتان.	
گیل ۲ [آ] بو آدین سونوندا گله رک او آدا باغلی اولان سوو ییلدیریر «باقلاگیل لر، حسن گیل» (ف:پسوند نسبت فامیلی).	گیل ۲ [آ] آلومینیوم سیلیکات، سو گنجیرمین بیر توپراق، ات توپراق (ف:رس) argil [فارسیجا گل سۆزوندن آلیناراق اصلینده آوروپادیللرینده کی ژل کلمه سینه باغلیدیر ۵].		گیلدور gildor [آ] خوی دا کند آدی.	
گیل ۳ [آ] قئیدار دا کند آدی.	گیلابورو [باخ] بوداق آغاجی.		گیلدیر گدیگ [آ] تفرش ده داغ آدی.	
گیلارلی [آ] گثرمی ده کند آدی.			گیلدیر گیلدیر [ظ] ۱-گیله گیل، دامجی دامجی، دنده دنه [باخ: گیل] ۲-گولدورگولدور، گورولتو ایله «سو گیلدیر گیلدیر آخماق، گیلدیر گیلدیر قاینماق» (سس تق) گیلدیک [آ، بی] بیر بیتگی آدی ۱۳۶.	
			گیلزی [آ] سؤمقاییت، دا یئر آدی ۲۴۰.	
			گیل قاریشدیوان [آ] تیکییتی ایشلرینده گیل حاضرلایان.	

گیله له مک [ل] اۆزوم و نار کیمی میوه لری گیله لرین آیرماق.

to separate fruit from its rind/ peel

گیله میوه [آ] گیله شکلینده بیتن میوه لرین عامّ آدی (دانه)

berry

گیله میوه چی لیک [آ] گیله میوه لرینی اکیب بئجرمه.

گیله میوه لی لر [آ] اۆزوم، موروق، قاراغات کیمی میوه لری

ایچینه آلان بیتگی تاقیمی.

گیله نار gilənar [باخ] گیلانار.

گیللیک [آ، بی] ایت بۆرنو (فانسترن) ۵ {باخ: گیله}.

گیلیاناق [آ] زنگیلان، دا کند آدی ۲۴.

گیلیف [آ] دووارددا دوزه لن بالاجا دلیک (پیشیک یولو ویا

سو یولو) (فا: سوراخ دیوار) {باخ: گیرمک، گیرشمک}.

گیمگه [آ، دا] ییغینجاق، ییغناق.

گینگیلیک gilingilik [آ] آیدرویش دا کند آدی.

گینه [ظ، دده] باخ: گننه، بیر داه.

گیوکخان göyüxan [خ] باخ: گۆیوک+خان

گیودره givdəre [آ] رزن ده کند آدی.

گیوه givə [باخ] گۆوه.

گییرتمک [ل] گییرمه سیننه سبب اولماق t~to belch

گییرتی geyirti [آ] گییرمه، گییرمک ایشی.

گییرمک geyirmək [س] معدده ده توپلانا و ییغلان قازی

سسله آغیزدان چیخارماق، معدده عمله گلن قازلاری

آغیزدان ائشیگه قایتارماق (فا: آروغ زدن). to belch

{ت} <ککیرمک> سن <کگییرمک> {

گییرمه [آ، سن] گییرتی، گییرمک ایشی (فا: آروغ). belching

گییریش [آ] گییرمه ایشی (فا: آروغ). belching

گییریک geyirik [آ] گییرمه.

گییه جک giyəcək [آ] گئیلن شئی، گئیم (فا: لباس) clothing

گییه سی giyəsi [آ، دده] گئیم، گئیم، پالتار، لباس.

گییدد giyidd [آ، دا] قوشو آلدادیب توتماق اۆچون قوش

سسی چیخاران آلت.

گییشمک giyişnək [باخ] گیجیشمک.

گیینمک [باخ] گئینمک.

گیلگه میش gilgemiş [آ] سومرداستانلارین دان بیرى، گیلگه

میش، ین آتاسی کؤللاب، ین راهی و آتاسی تانریچا "نینسون"

"دور، گیلگه میش اوتلو طوفاندان سونراکی بئشینجی کرا ل

سایلییر و بۆیوک تیکیتی لر دۆزلتمک و اؤلورلرین

قاضی سی اولماقلا مشهوردور، ۱۱۶ باخ: ییلگه میش.

گیل گیلاب [آ] میانادا کند آدی {گیل طایفا آدیدیر}.

گیلکیل جای [آ] قۇبا و دوه چی، ده چای آدی ۲۴.

گیل گیله [آ] بیر اوشاق اوینوجاقی و اوینو.

گیل لئتمک [ل] ۱- گیل وۇردورماق، گیل سورتدورمک، گیل له

سۇواماق. ۲- یومورولاشماق، یۇوارلانماق.

گیل لشمک [باخ] گیل لئتمک.

گیل لئتمک [س] ۱- گیلله قاریشماق، گیلله اؤرتولمک (فا: گلی

شدن). ۲- فیرلانا فیرلانا دوشمک، دیغیرلانماق.

گیلله gille [آ، دا] تندیرده آلما ویا آرمود قاخی قوروتماق

اۆچون پالچیقدان و بنزر شیلردن دۆزلدیلن دایاز قاب

(فا: ظرفی گلی).

گیلله دیلمک [بل] گیل لئتمک ایشی گۆرۆلمک.

گیلله مک [ل] گیل لئتمک.

گیل لی [ص] گیلی اولان، گیل قاریشمیش.

گیل لیجه [آ] تر کیننده گیل اولان (توپراق).

گیلوار [آ] دوه چی، ده کند آدی ۲۴.

گیلوان gilvan [آ] هیشئین و تارۇم دا کند آدی. خالخال و

تارۇم دا چای آدی.

گیله gile [آ] ۱- اۆزوم، نار و بنزر میوه لرین هر بیر داناسی

(فا: تخم). ۲- damla، دامجی drop . ۳- گۆزبگی

{دامجی لارین تۆکۆلمه سینى معیار تۇتارساق گلکم

سۆزله ایلگیلی اولمالیدیر، گله، گیله}.

گیله دی [آ] هئترى ده کند و بۇ کندین یاخینیدا داغ و چای

آدی {گیله و توخوم چوخ اولان یئر، بۇلوق یئر} ۶۶.

گیله گیله [ظ] دامجی دامجی، داملا داملا drop by drop

گیله لئتمک [آتد] گیله لی آتدیرمک t~ to separate

گیله لئتمک [بل] ۱- گیله گیله اولماق. ۲- دامجی لانماق،

یومورولانماق. to be separated from its

L I

ل [حرف] تورک عرب الفباسی نین ییرمی یئددینجی و تورک لاتین الفباسی نین اوْن یئددینجی حرفی، بو حرف سس سیز اولاراق سورتونن و تیره شیم لی حرف ساییلیر (فا: بیست و هفتمین حرف ترکی آذربایجانی).
لا [حرف، ع] نفی حرفی، یوْخ معناسیندا (فا: نه).
لابالی laubali [ص، ع] سایقی سیز و یاوا آدم، باشی بوْش (فا: لاقید). ccareless
لاقل laeqel [ظ، ع] ان آزیندان، هئچ اولمازسا (فا: حداقل).
لاب تئز [ظ] تئز اولاراق (فا: در اسرع وقت). sooner
لابار labar [آ] ساوه ده کند آدی.
لابد labud [ظ، ع] چاره سیزجه (فا: ناچار). inevitable
لابراتوار [آ، فر] دهنه تیم یشری (فا: آزمایشگاه). laboratory
لاپ lap [اؤن اک] تورکجه ده آنلامی شدتlendirن و تفضیلی صفت معادلینده بیر علامت، سۆزلرین اؤتونه گله رک اولارین معنا و آنلامینی شدت لندیریر ”بوگون لاپ ایستی گون ایدی“ (فا: پیشوندی). too, in a high degree
لاپ۲ [سس تق] لاپ سسی.
لاپ آز [ظ] چوخ آز (فا: حداقل). fewest, minimum
لاپا [باخ] لاپان.
لاپارلاپار [آ، د] پارچا پارچا، لکه لرشکیلنده ”گؤللو پارچا“.
لاپان lapam [آ] ۱-چؤرک پیشیرمک اوچون خمیری آچماغا یارایان وسیله، توخونموش چوبوق اوستونه کولش و سامان تۆکه رک اوستونه بیر پارچا چکیب چؤرک یاپماق اوچون یارارلانالار. ۲- [آ، بی] دیلیم دیلیم یاپراقلاری اولان آغجاقاین نوعوندان بیر آعاج {باخ: لاپتقا/ لاواش یاپان} لاواش لاپان/ یاپما سؤز ایله ایلگیلی اولمالیدیر.
لاپیلدماق [س] لاپلاپ سسی چیخارماق (فا: لاپلاپ کردن).
لاپچین [آ] یونگول ائوایاق قابی سی (فا: دمپایی) {باخ: لاپان}.
لاپدان [ظ] گؤز له نیلمه دن، بیردن بیره ”لاپدان ایشیق سؤندو“
لاپلاپ [ظ] تعجبله، حثیرت له ”لاپلاپ باخماق“.

لاپیتقا lapitqal [آ] بیر نوع بئل (فا: نوعی بیل) {یاپیتقا}.
لات [آ] قزوین ده چای آدی. رزن ده کند آدی.
لاتران/ لاطران latran [آ] غربی مؤغاندا عابباس آباد کند ینین یاخین ایندا و تکه لی بو یونون قیشلاق یشری^{۳۱۸}.
لاتلوت [ص، دا] بازار یتیمی، گده گوده، یاوا (فا: اویاش).
لاتلوت قالماق [س] یوخسول لاشماق، هرشی الیندن چیخماق.
لاتون [آ] آستارا دا کند آدی. باخ: آستارا (شلا له سی).
لاتین latin [آ، خ] ۱- ایتالیا لاتویم بؤلگه سی خالقیندان اولان خالق. ۲- لاتین خالق لاری.
لاتین چیچگی [آ، بی] تکره یاپراقلی، پورتاغال رنگینده بیر بزرک بیتگی سی (فا: نوعی گیاه زینتی). tropaelum
لاتین چیچگی گیلر [آ، بی] ایکی چنکیلردن، اؤرنکی لاتین چیچگی اولان بیر بیتگی سوو.
لاتین خالقلاری [آ] دیللی لاتین دیللریندن اولان خالقلار.
لاتین دیللی [آ] فرانسیزجا، اسپانیولجا، ایتالیانجا، پورتاغالجا کیمی دیللرین اورتاق آدی.
لاتینجه [آ] لاتین دیلی.
لاجانی lacani [آ] اؤرمیه ده کند آدی.
لاجورد laceverd [آ، فا] توتقون ماوی رنگینده قیمتلی داش.
لاجوردی [آ، فا] توتقون ماوی رنگی، لاجوردی.
لاجوان laçvan [آ] قنیدار دا کند آدی.
لاچین laçin [آ] ۱- [دی] تۆکلرینده آغ لکه لری اولان و آیاقلاری قیرمیزی شاهین نوعو (فا: نوعی پرند). ۲- ایتی و گوزل گوزلو ”لاچین گوزلو قیز“ قیز آدی؛ ۳- چیخیلماسی گؤج قایالیق یشر^{۲۲۴} {ت: سن: ایگید، شاهین؛ بو کلمه ده ایلک بؤلوم بو قوشون گوزللیگینی نشان وئرمک اوچون آلا اولمالیدیر^۱، باخ: چین.۲.
لاچین [آ] جمهوری آذربایجاندا بیر رایون آدیدیر.
لاچین بگ [آ] قارلوق قومونون بؤیوک لریندن بیر آد^{۸۵}.
لاچین دره سی [آ] کرمانشاه کوزران و گنرمی ده کند آدی.
لاخ lax [آ] ۱- قوخوموش، ایچی لاخ یومورتا ۲- یشرینده محکم دورمایان (فا: لق). {سس تقلیدی اولاراق دور شیین ترپشمه سیندن آلینیب و لخشک، لاقیلتی و لاخلماق

ل ل	آذربایجان تورکجه سی	۱۷۷۰	اوک سۆزلوگو	ل ل
ل	توپراغی لاس لاس تۆکمک " {لای لای سۆزوندندیر.}		لاغ لوغاز [ل] لاغ لوغازا قویماق، لاغا قویماق.	ل
لا	لاسکی قایا [آ] آذربایجان، دا داغ آدی ۲۴.		لاغون lağun [باخ] لاغیم.	لا
لا	لاشقالاşqala [آ] آلا، شاقا، مزاح ۲۴.		لاغیرتی [آ] باخ: لاق [بوش سۆز.	لا
لا	لاشهəşə [آ] فا: باخ: لئش [لئش، جمداک.		لاغیم lağım [آ] ۱-اؤستو اؤرتولو آتیق سؤ یولو، ائقو،	لا
لا	لاتاریlatari [آ، فر] پوشک آتما (فا: قرعه). lottery		آرخلیم، یئرله شیم یئرلرینده آتیق سؤ آرخی underground	لا
لا	لاطاییر [ص، ع] (لاطائلات) [ادب سیز و هرزه "لاتاییر دانیشما".		passage ۲-آتیق سولاری آریتماق اوچون دوزنلنمیش	لا
لا	لاطرانlatran [آ] اردبیل ده کند آدی.		یئر (فا: لاگون). black mud {ت [لاقون] او یولموش	لا
لا	لاعلاج [ع، ص، ظ] چاره سیز، علاج سیز (فا: بی علاج).		ییرشئی و قاب؛ بو کلمه یونانجا و عربجه دئمگینه رغماً	لا
لا	لاغ laə [آ] استهزا، اله سالما (فا: استهزا) mockery {لوغاز		اسکی بیرتورکجه کلمه دیر و کؤکولوغ 'زیغ سۆزونه	لا
لا	کلمه سینین قیسا لمیشی اولما لیدیر؛ باخ: لوغاز، لغز {		باغلیدیر، بو کلمه فارسجا و اوروپا دیلرینه ده گئچیدیر.}	لا
لا	لاغ [آ] خوی دا داغ آدی.		لاغیم آتان [ص] لاغیم آچان، لاغیم ووران، باخ: لاغیمچی.	لا
لا	لاغا ائتمک (لاغ) [ل] اله سالماق، استهزا ائتمک، لاغا قویماق.		لاغیم آتماق [ل] لاغیم آچماق (فا: لاگون زدن) canalization	لا
لا	لاغار [آ] شولاما نتیجه سی دوزه لن ایو و زولاق.		لاغیمچی [ص] ۱-آتیق سولارین یوللارینی آچان و تمیزله ن.	لا
لا	لاغاز [باخ] لوغاز.		۲-اسکی قلعه چئوره سینده لاغیم قازان sapper soldier	لا
لا	لاغا قویماق [ل] اله سالماق، استهزا ائتمک mockery		لاغیمچی لیق [آ] لاغیم چی نین ایشی.	لا
لا	لاغان [آ، دا، باخ: لاغون] ایته یتمک و ثریلن قاب.		لاغیم لاماق [ل] لاغیم و یئر آلتی سو یولو آچماق.	لا
لا	لاغبار [باخ] لاغچی.		لاغیم لانماق [بل] لاغیم و یئر آلتی سو یولو آچیلماق.	لا
لا	لاغباز لیق [آ] باخ لاغچی لیق.		لاف laf [آ، فا] بوش سۆز و صحبت، یاوا (فا: حرف بیهوده).	لا
لا	لاغبیل [باخ] لاغچی لیغی سئون.		لاق laq [سس تق] دار بوغاز قابدان تۆکولن سودان ویا	لا
لا	لاغبیل لیق [باخ] لاغچی لیغی سئومه.		قاینار سودان چیخان سس (فا: صدای لاق).	لا
لا	لاغچی [آ] لاغ ائدن، اله سالان، استهزا ائدن joker		لاق لاق [آ، سس تق] دمیر کیمی شئیلرین بیریرینه دیمه سیله	لا
لا	لاغچی لیق [آ] آدام اله سالما، استهزا ائتمه.		چیخان سس، "دمیرچی نین عمرو تاق تاقلا لئیلگین عمرو	لا
لا	لاغر lağır [آ] شیراز-لار دا کند آدی.		لاق تاقلا گئچر، آتا سۆزو.	لا
لا	لاغ لاغ [ص، ظ] بوش، معناسیز.		لاققا / لاققابالیغی [آ] کۆپک بالیغی "دریا یا آتدی منی. لاققالار	لا
لا	لاغ لاغ دانیشماق [س] بوش بوش و معناسیزجا دانیشماق.		اوددو منی. بیرپا کین بیرناپا کین. ناله سی توتدو منی" (فا: کوسه)	لا
لا	لاغلاغا [آ] شا کا (فا: لطیفه). joke		لاققالاق [باخ] لاق.	لا
لا	لاغلاغچی [باخ] لاغلاغی.		لاققیرتی [باخ] لاققیلیتی، بوش سۆز (فا: حرف یاوه).	لا
لا	لاغلاغی [ص] ۱-چوخ دانیشان، بوش بوغاز (فا: حراف). ۲-		لاققیلیتی [آ] باخ: لاق] ۱-لاق لاق سسی، سۆت و سؤ کیمی	لا
لا	لاغ استهزا، اله سالما "لاغلاغی یا قویماق، استهزا ائتمک."		شئیلرین چالخالاما سسی، ۲- [مچ] بوش سۆز. lap	لا
لا	لاغلاغی لیق [آ] بوش بوش دانیشما، بوش بوغاز لیق		لاققیدلاتماق [س] لاققیلیتی سسی چیخارماسینا سبب اولماق	لا
لا	(فا: حرافی). mockery joke		(فا: ف. س. لاق لاق کردن). t~ to lap	لا
لا	لاغلاغی یا قویماق [ل] استهزا ائتمک.		لاققیدلاتماق [س] لاققیلیتی سسی چیخارماق (فا: لاق لاق-	لا
لا	لاغ لوغاب [ع] لعاب.		کردن). to gurgle, to lap	لا

ل ل	آذربایجان تورکجه سی	۱۷۷۱	ارک سۆزلوگو	ل ل
لاکید	laqeyd [ص] توْجّه سوز، سایماز (فا: لاقید) careless		لا [سس تق] اؤشاغی یاتیماق اؤچون دییلن بیر سۆز.	
لاقیدجه	[ص، ع] هئچ بیر شئییه اؤنم وئرمه دن (فا: لاقیدانه).		لاپئتی / لاپئتیگ [ص] تام لال اولماییب آنجاق کلمه نی	
لاقیدالماق	[س] اعتناسیز اولماق، سایماز و مارقا سیز اولماق.		پوْتو سؤیله یه ییلمه ی، پلنک، دیلی پلنک (فا: لکنک دار).	
لاقیدلشمک	[س] اعتناسیز اولماق، سایماز اولماق.		لال الله مک [ل] سوْسدورماق.	
لاقیدلیک	[آ] اعتناسیزلیق، سایمازلیق، مارقا سیزلیق.		لالئی [آ] لایلائی دئمه (فا: لالایی). lullaby	
لاقیرتی	laqirtı [باخ] لاغیرتی.		لاپئجان [آ] اهرده کند آدی {لاله لیک و بگ یئری}.	
لاک	lak [لا، بک] اؤچون دیرناقلارا وورلان ماده (فا: لاک).		لاپبند [آ، بی] بیر نوع دملنمه لی داغ بیتگی سی ^{۱۳۶} .	
varnish, lacquer			لالاجین / لاله جین lalacin [آ] همدانا یاخین دا شهر آدی.	
لاک لاق	[ل] لاک وورماق، بک وورماق.		لالاق lalac [آ] تنستی، توپراق صراحی، داش اوویوقلاریندا	
لاک لانماق	[بل] لاک وورولماق، بک وورولماق.		یغیلان یاغیش سوْیو ^{۲۴} .	
لاکتاز	laktaz [آ، فر] سوْت شکرینی (لاکتوز) اؤزوم شکرینه		لال الفباسی [آ] لال لارین ایشله دیکلری بیر الفبا.	
(قلوکوز) چئویرن بیر باغیرساق آنزیمی.			لالان [آ] کلئیر ده کند آدی {لالا و لاله لیک بؤلگه}.	
لاکتوز	laktoz [آ، فر] سوْتون بوْخار لاشماسیلا کریستال		لالماق [س] زاریلدماق.	
وضعیت ده توپلانان شکر، سوْت شکری. C12H22O11			لال کارلیق [آ] لال کار اولما وضعیتی، دانیشماما و انشیتیمه مه.	
لاکتیک اسید	[آ، فر] تورشامیش سوْت ده و چوخ بیتگی لرده		لالکان [آ] ساوه ده کند آدی.	
اولان آسید آلکول، سوْت اسیدی.			لالاشماق [س] دانیشما یئته نگین ایتمک (فا: لال شدن)	
لاکین	lakin [ع، با، ولی، آما] "اؤنو تانیردیم لاکین آدینی		لالیق [آ] لال آدمین حالی.	
بیلمیردیم" (فا: لاکن). but, however			لال مات [ظ] حثیرت ایچینده سوساراق.	
لاکامال	[آ] ایلام تانری لاریندان ^{۲۱۱} .		لاله / لالا la-la [آ، بی] ۱-زنیق گیللردن، یاپراق لاری اؤزون و	
لال	lal [آ] دیلی توتولموش mute ۲-دانیشما یئته		ایری لچک لی، چیچک لری قدح کیمی، تورلو رنگلری	
نگیندن محروم اولان، دانیشا ییلمه ی (فا: لال). dumb			اولان بیر بک بیتگی سی (فا: لاله). tulipa gesneriana	
person {سومرجه <لالارتو>: لال اویونو}			۲-آل قان رنگینده "لاله یاناق" [باخ: آل-آلاله}.	
لالان [آ] قاراداغ کئیوان طایفاسینا باغلی اوبا آدی ^{۳، ۱۰۸} .			لاله lale [آ] تبریز؛ رزن (دان)، اقلید (~گون)، مراغا و	
کیمک تورک بویلا رینین یاشادیغی بیر شهرین آدی ^{۱۱۲} .			سایین قالا (~لی) دا کند آدی.	
لال اولاسان (اولسون): قارغیش افاده سی.			لاله آغاجی [آ، بی] چتیرگیل لردن بؤیوک بیر بک آغاجی	
لال اولماق [س] سوسماق.			(فا: نوعی درخت زیتى). liriodendron tulipifera	
لال اویونو	[آ] پانتومیم (فا: لال بازی). pantomime		لاله جوانشیر [یا زار] ش ۱۳۵۷ ده موغانین لیملی کندینده	
لال دورماق [باخ] لال اولماق.			آنادان اولدو، تورکجه شعرلری واردیر ^{۹۲} .	
لال دینمز [ظ] دینمه دن سس چیخارمادان، سوساراق "لال			لاله چیچک لیلر [آ] لاله کیمی چیچک لری اولان بیتگی لرتاقیمی	
دینمز بویروغو یئرینه گئیردی" silent, queit			لاله دوْداق [ص] دوْداق لاری لاله کیمی قیرمیزی.	
لال کار [ص] ۱-دانیشما وانشیتیمه یئته نگلی اولمایان. ۲-			لاله رنگ [ص] لاله کیمی قیرمیزی.	
دانیشمادان، سۆز دئمه دن، حرکت سیز، وساکت "لال کار			لاله زار [آ، فا] لاله لیک.	
گئتدیلر" (فا: کر و لال). deaf-mut			لاله گون [ص، فا] لاله رنگینده اولان، لاله کیمی قیرمیزی.	

ل ل	آذربایجان تورکجه سی	۱۷۷۲	ارک سۆزلوگو	ل ل
لاله لئمک [س] لاله ایله اؤرتولمک، قیزارماق.	لامحاله [ظ،ع] هئیچ اولمازسا (فا:غیر ممکن).			
لاله لی [ص] لاله سی اولان.	لامذهب [ص،ع] مذهب سیز، یول سۆز (فا:~). irreligious			
لاله لیک [ص] لاله بیتیمیش یئر، لاله اکیلیمیش، لاله زار.	لامرد lamerd [آ] بوشهر-کنگان دا کند آدی.			
لاله یاناق [ص] یاناق لاری لاله کیمی قیرمیزی، آل یاناق.	لامسه lamise [ع،آ] توخونما دویقوسو (فا:~).			
لالیق lalıq [ص] حد دیندن آرتیق یتیشیب و واختی اؤتموش، ایچی گنجیمیش "لالیق آرمود" (باخ: لیرت).	لامع lame [ع،آ] پاریلدایان (فا:~).			
لالیق لاشماق [س] لالیق ولیرت اولماق، ایچی گنجیمک.	لامکان [ع، ص] مکان سیز، یئرسیز (فا:~).			
لالیق لاماق / لالیق لانماق [س] لیرت اولماق، ایچی گنجیمک.	لانجا [آ] تیان کیمی آغزی دار قاب ^{۲۲۴} (فا:نوعی دیگ).			
لالیق مالیق [دا،ص] دیلسیز آغیز سیز، سۆزونو باشاسالایلمه یین.	لانقیر لونقور [ظ] دمیر لرین بیر بیرینه دیمه سیندن چیخان سس.			
لام lam [ع،آ] ۱-عرب الفباسینین ۲۷ جی حرف.	لانو lanu [آ] قوچان دا کند آدی.			
لام۲ [آ،فر] میکروسکوپدا گؤزلوک آلتیندا ماده نین قویولدوغو اینجه جام (فا:لام).	لاو lav [آ] بال مومو (فا:لاو). {ت: مۆهور مومو؛ تورکجه اسکی سۆزجوک اولاراق فارسجا و آوروپا دیلرینه ده گنجیمیش اولمالیدیر، لاواش سۆزوده (بال مومو کیمی نازیک لیشن و یاپیشقان اولدوغو اوچون) بؤنا باغلیدیر}.			
لام۳ [ص،ظ] ۱-آرام "لام سو" ۲-لاغیم ^{۲۲۴} . {باخ: لاغیم}.	لاوا [آ،آ] ایतालانجا، باخ: لاو ۱-یانارداغدان چیخان ارگین اودلو ماده. ۲-بؤیوک کۆتله حالیندا و سُرعتله حرکت ائدن شئی حاققیندا، ازدحاملی شئی "قاینارلاوا کیمی گلدیلر" (فا:~).			
لامئل [آ،فر] میکروسکوپدا لام و ماده نین اؤستونه قویولان بیر نازیک و اؤزون شوشه (فا:لامل).	لاواش lavaş [آ] بیر جور اکمک، نازیک یاییلمیش خمیردن پیشیریلن چۆرک نوعو. lavash bread {ت: باخ: لاو}.			
لاما lama [آ،دی، پئرویش لیرلی دیلیندن] دوه گیللردن، گۆنئی آمریکا دا یاشایان، ۲،۵ متر اؤزنلوغو، یاشامی ۲۰ ایل سۆرن، اتی و یئوئو اوچون یتیشدیریلن، گوشه یین لردن، امجک لی، چۆل و اتوجیل نواعلاری اولان بیر حیوان (فا:لاما). lama	لاواشا [آ] لچه اریک ویا بوجور میوه لری قاینادیب سۆیونو بؤیوک مجمعی ده یایاراق و قوروداراق دوزه لن یئمه لی (فا: لواشک) {باخ: لاو}.			
لاما۲ [آ،تَبَجَه] دالایی لاما، لاماییزم رهبری (فا:لاما). lama	لاواشا۲ [آ] آتی نالارکن آغزینا و قولاغینا گنجیریلن تیخاج.			
لاما۳ [آ] سوئر-کوئماربی افسانه سینده گۆی تانریلاریندان، هیتیتلرین قورویوجو تانریچالاریندان ^{۲۱۱} .	لاواشالاماق [ل] ۱-آتا لاواشا وورماق. ۲-لاواشا دوز لئتمک.			
لاماشان [آ] هشتری ده کند آدی {باخ: لاما+شان}.	لاواشالیق [آ] لاواشا اوچون اویقون اولان.			
لامان [آ] اهرده انجردکنندی یاخین ایندا و چله ییانلی بویونون قیشلاق یئری ^{۳۱۰۸} . {باخ: لاما+ان}	لاواشانا [آ،دا] بیرنوع میوه تورشوسو.			
لاماییزم [آ،تَبَجَه] موغو لوستاندا یاییلان بودا مذهب لریندن بیر (فا:~). lamaizm	لاواشچی [آ] لاواش پیشیرن.			
لامبادا lambada [آ،گۆنئی آمریکا دیل لریندن] گۆنئی آمریکا دا اویناتیلان بیر دانس و اویناما آدی (فا:~).	لاواشچی لیق [آ] لاواش پیشیرمه ایشی.			
لامپ (لامپا) lamp [آ،فر] ۱- نفت و یاغ واسطه سیله ایشیق وئرن بیر آلت ۲-لکتریکی چیراق لارین باشلیغی (فا:~) lamp	لاواشلی lavaşlı [آ] سۆلدوز دا کند و داغ آدی.			
لامپا و اوستو [آ] لامپانین اوستونه قویولان شوشه lampshade	لاور lavər [آ] بوشهر-کنگان دا کند آدی.			
لامپاچیق [آ] کیچیک لامپا.	لاوقا [ص] چوخ دانیشان، یاوا دانیشان. {لوغاز سۆزونون قیسالیمیشدیر؛ لوغاز، لوغا، لووغا، لووقا، لاوقا}.			
	لاوقار [آ] آلای، شاقا، مزاح ^{۲۲۴} .			

ل I	آذربایجان تورکجه سی	۱۷۷۳	اوک سۆزلوگو	ل I
لاهاڧان lahaddan [آ] ۱-سۆزۈرخى. ۲-پامبوق آتماغا يارايان	لايلاھادلاق [ل] لای لای ائتمک، قات قات دوزمک		لايلاھادلاق [ل] لای لای ائتمک، قات قات دوزمک	
لاھوت [آ، بی، یو] باخ: کلم.	آیتیت، ین یای حرکتی نی ساغلايان پارچالارين آدی ^{۲۴} .		لايلاھوت [آ، بی، یو] باخ: کلم.	
لاھاجون [آ] بیر نوع پیتزا. {معجون سۆزيله ایلگی لیدیر}.	لاھاجون [آ] بیر نوع پیتزا. {معجون سۆزيله ایلگی لیدیر}.		لايلاھاجون [آ] بیر نوع پیتزا. {معجون سۆزيله ایلگی لیدیر}.	
لاھوت [ع، آ] ایلاهی لیک (فا:~).	لاھوت [ع، آ] ایلاهی لیک (فا:~).		لايلاھوت [ع، آ] ایلاهی لیک (فا:~).	
لاھوتی [آ، ع] ایلاهی "اؤزومو لاھوتی بیر منظره قارشى سیندا تصوّر اندیردیم" (فا:~).	لاھوتی [آ، ع] ایلاهی "اؤزومو لاھوتی بیر منظره قارشى سیندا تصوّر اندیردیم" (فا:~).		لايلاھوتی [آ، ع] ایلاهی "اؤزومو لاھوتی بیر منظره قارشى سیندا تصوّر اندیردیم" (فا:~).	
لاھیج [آ] باش قافقاز و خانلاردا کند و یئر آدی ^{۲۵} .	لاھیج [آ] باش قافقاز و خانلاردا کند و یئر آدی ^{۲۵} .		لايلاھیج [آ] باش قافقاز و خانلاردا کند و یئر آدی ^{۲۵} .	
لاھيجان lahican [آ] ۱-گیلان اُستانیندا شهر آدی. بو شهره یاخین کند آدی: حسن کیاده (آستانا، ۲۰ک* ۵۰۰۰/ی تو)، شهره یاخین داغ آدی: بانخانا (۱۷ک گد ۱۹۶۳).	لاھيجان lahican [آ] ۱-گیلان اُستانیندا شهر آدی. بو شهره یاخین کند آدی: حسن کیاده (آستانا، ۲۰ک* ۵۰۰۰/ی تو)، شهره یاخین داغ آدی: بانخانا (۱۷ک گد ۱۹۶۳).		لايلاھيجان [آ] ۱-گیلان اُستانیندا شهر آدی. بو شهره یاخین کند آدی: حسن کیاده (آستانا، ۲۰ک* ۵۰۰۰/ی تو)، شهره یاخین داغ آدی: بانخانا (۱۷ک گد ۱۹۶۳).	
لاى [آ] اردبیل ده کند آدی {لاهی دا دئییلیر و ساخسی معناسینده ایشله نهرک لئه دن دۆزلمیش شئیلره دئییلیر}.	لاى [آ] اردبیل ده کند آدی {لاهی دا دئییلیر و ساخسی معناسینده ایشله نهرک لئه دن دۆزلمیش شئیلره دئییلیر}.		لايلاى [آ] اردبیل ده کند آدی {لاهی دا دئییلیر و ساخسی معناسینده ایشله نهرک لئه دن دۆزلمیش شئیلره دئییلیر}.	
لاى lay [آ] ۱-قات، بیریری اؤستونه یئرله شن قاتلارين هر بیرى (فا:~). لایه layer, stratum ۲-آچیلیب اؤرتولن شئ لرین هر تایی، تایی. {سن: چؤکونتو؛ دیواندا لیبو (پالچیق) شکلینده دیر و سنگلاخداکی لای و لایلاماق (پالچیق لاما، سؤواماق)، لیبو سۆزونون دیشک شکلیدیر، ایندیسه تورکجه ده اولدوغو کیمی فارسجادا لای (سیلت) ولای (قات) شکلینده ایشله نیر، لاتینجه layer سۆزوده بو کلمه لرله کؤکداش سایلما لیدیر، باخ: لیل}.	لاى lay [آ] ۱-قات، بیریری اؤستونه یئرله شن قاتلارين هر بیرى (فا:~). لایه layer, stratum ۲-آچیلیب اؤرتولن شئ لرین هر تایی، تایی. {سن: چؤکونتو؛ دیواندا لیبو (پالچیق) شکلینده دیر و سنگلاخداکی لای و لایلاماق (پالچیق لاما، سؤواماق)، لیبو سۆزونون دیشک شکلیدیر، ایندیسه تورکجه ده اولدوغو کیمی فارسجادا لای (سیلت) ولای (قات) شکلینده ایشله نیر، لاتینجه layer سۆزوده بو کلمه لرله کؤکداش سایلما لیدیر، باخ: لیل}.		لايلاى [آ] ۱-قات، بیریری اؤستونه یئرله شن قاتلارين هر بیرى (فا:~). لایه layer, stratum ۲-آچیلیب اؤرتولن شئ لرین هر تایی، تایی. {سن: چؤکونتو؛ دیواندا لیبو (پالچیق) شکلینده دیر و سنگلاخداکی لای و لایلاماق (پالچیق لاما، سؤواماق)، لیبو سۆزونون دیشک شکلیدیر، ایندیسه تورکجه ده اولدوغو کیمی فارسجادا لای (سیلت) ولای (قات) شکلینده ایشله نیر، لاتینجه layer سۆزوده بو کلمه لرله کؤکداش سایلما لیدیر، باخ: لیل}.	
لاى با لای [ظ] ۱-لای لای، قات قات "لای بالای ییغماق" ۲-تای با تای، هرایکی تایی "قایی لای با لای آچیلدی".	لاى با لای [ظ] ۱-لای لای، قات قات "لای بالای ییغماق" ۲-تای با تای، هرایکی تایی "قایی لای با لای آچیلدی".		لايلاى با لای [ظ] ۱-لای لای، قات قات "لای بالای ییغماق" ۲-تای با تای، هرایکی تایی "قایی لای با لای آچیلدی".	
لايتجز layetecza [آ، ع] تجزیه اولاییلمه یین، پارچالانماز (فا:~)	لايتجز layetecza [آ، ع] تجزیه اولاییلمه یین، پارچالانماز (فا:~)		لايلايتجز [آ، ع] تجزیه اولاییلمه یین، پارچالانماز (فا:~)	
لايتغير layitęgyir [آ، ع] دیشیمز، دیشیلیمه یین (فا:~).	لايتغير layitęgyir [آ، ع] دیشیمز، دیشیلیمه یین (فا:~).		لايلايتغير [آ، ع] دیشیمز، دیشیلیمه یین (فا:~).	
لايتناهی layetenahi [آ] سۆنسوزلوق (فابی انتها) infinite	لايتناهی layetenahi [آ] سۆنسوزلوق (فابی انتها) infinite		لايلايتناهی [آ] سۆنسوزلوق (فابی انتها) infinite	
لايجان laycan [آ] تبریزده کند آدی {چوخ قاتلی یئر}.	لايجان laycan [آ] تبریزده کند آدی {چوخ قاتلی یئر}.		لايلاجان [آ] تبریزده کند آدی {چوخ قاتلی یئر}.	
لايهه layihe [آ، ع] اؤئری، اؤن تاساری، بیرایش و یاقورولوشون اؤنجه دن حاضر لانمیش پلانی. (فا: لایحه). planning	لايهه layihe [آ، ع] اؤئری، اؤن تاساری، بیرایش و یاقورولوشون اؤنجه دن حاضر لانمیش پلانی. (فا: لایحه). planning		لايلايهه [آ، ع] اؤئری، اؤن تاساری، بیرایش و یاقورولوشون اؤنجه دن حاضر لانمیش پلانی. (فا: لایحه). planning	
لايدير [آ، باخ: لای] ۱-کوتاتین توپراغی چئویرن بؤ لومو. ۲-آرابانین یان تاختالارینا دئییلیر.	لايدير [آ، باخ: لای] ۱-کوتاتین توپراغی چئویرن بؤ لومو. ۲-آرابانین یان تاختالارینا دئییلیر.		لايلايدير [آ، باخ: لای] ۱-کوتاتین توپراغی چئویرن بؤ لومو. ۲-آرابانین یان تاختالارینا دئییلیر.	
لايزال layezal [ص، ع] ابدی، قالیجی، زوال تاپمایان.	لايزال layezal [ص، ع] ابدی، قالیجی، زوال تاپمایان.		لايلايزال [ص، ع] ابدی، قالیجی، زوال تاپمایان.	
لايق laiq [ص، ع] یاراشان، مئاسب (فا:~). suitable	لايق laiq [ص، ع] یاراشان، مئاسب (فا:~). suitable		لايلايق [ص، ع] یاراشان، مئاسب (فا:~). suitable	

ل ل	آذربایجان تورکجه سی	۱۷۷۴	ارک سۆزلۆک	ل ل
لئزگی lezgi [آ]	۱-جمهوری آذربایجاندا و داغیستاندا یاشایان بیر خالق آدی. ۲-قافقازلاردا و آذربایجاندا اوینانان حرکتلی بیر اویون آدی (فا:رقصی قفقازی آذربایجانی).		لئله خانا / لیلی خانی [آ] اهر ده کند آدی.	
لئزگی خینگالی [آ] ات و قوورولموش سوغانلا پیشیریلن سؤلۆ خینگال.			لئنت lent [آ,ر] بیر مُستوی شئیدن ویا دمیر یاپری سیندان کسيلمیش اوزون زۇلاق (فا:لنت). ribbon, fillet	
لئزگی هنگی [باخ] لئزگی (اویونو).			لئنفوسید lenqosid [آ] دیل قیریمی، بۇ کلمه پهلویچی- لرین سیاستینه اشارتدیر (فا:زبان کشی) بۇ کلمه ساین صدرالاشرافی بگین توسط ایله دۆز لیب و ژئوسید کلمه سینین ترکیبینه دایاناراق دیللرین قصدا اؤلدورمه سینه اشارتدیر.	
لئزیون [آ,فر] اسکی رومالاردا پیدایا و آتلی لاردان دۆزه لن عسگری بیر لیک، بیر نئچه تاقیمدان دۆزه لن عسگری بیر لیک.			لئنفویستیک [آ,فر] دیل بیلیمی (فا:لنگویستیک).	
لئش les [آ,ع] ۱-جمدک، قوخوموش حیوان اؤلوسو "ایت لئشی" (فا:لش، لاشه). carrion. ۲-تحقیر وکیچیمه اۆچون بیرینه دئییلن سۆز. {عریجه نئش کلمه سی لش شکلینده فارسجا یا و سونرا تورکجه یه گئچیدیر} دده.			لئنینیزم [اؤزل آددان] مارکسیزمین رۇسلالشدیريلمیش شکلی، کومونیسمین روسچولوق و روس خالق اؤستونلوگونه دایالی اُصوللارلا اؤيقونلاشمیش شکلی و بۇ حاقدا اولان گؤروشلرین توپلامی، لئنینچی لیک (فا:لنینیزم).	
لئش قارقاسی [آ,دی] قارقاگیلردن، باشی قارا، ووجودو رنگلی بیر قوش (فانوعی پرنده). corvus cornis			لئوانیس [آ] هیتیتا فیریتنا تارنرینین قیزقارداشی ^{۲۱۱} .	
لئش لئش سؤیکنمک (فالناماق) [س] یان یانا ییخیلمیش چوخلو مئیت حاققیندا.			لئورک levrek [آ,دی، یو] اتی لذت لی بالیق نوعو. labrax	
لئش لئشه جاتماق (فاتماق) [س] قیریپ تۆکمک.			لئوپار leopard [لا، آ,دی] باخ: پارس ۲.	
لئش یئین (سۆکن) [ص] اؤلوحیوان جمدکلرینی یئین حیوان.			لئهمه [آ] لؤهمه، دؤرو پالچیق، باتلاق "لئهمه یه باتماق" (فا:گل شل) {فارسیجا له سۆزونون دیشیمی اولمالیدیر}.	
لئشجیل [آ,ص، سن] لش له بسله نن حیوان.			لئهمه قارین [ص] لؤهمه قارین، قاباغینا گلنه نی یئین.	
لئشجیل آغ بابا [آ,دی] تۆکلری آغ سوؤ، قاناد اؤجلاری قارا، چیپلاق باشلی، کیچیک آغ بابا (فانوعی پرنده لش خوار).			لئهمه لی [ص] لؤهمه لی، پالچیق لی.	
لئشیم leşim [آ] قارنین ایچی، قارین باغیرساق "وؤررام لئشیمین جیریلار" (فا:شکمه) {باخ:لش}.			لئهمه لیک [آ] لؤهمه لیک، لئهمه ییغيلمیش یئر.	
لئفجیک lefcik [باخ: لیک] ممه قابی (فا:کرسِت).			لئی [آ,دی] قیسا دیمدیکلی، آلبجی، ییرتیجی بیر قوش.	
لئقال leqal [آ,لا] یاسال (فانونی).			لئی گیمی [ص] لئی قوشو کیمی زیرک و قیوراق.	
لئکسیکا leksika [آ,فر] ۱-دیلین لغت ترکیبی، بیر دیله مخصوص بوتون سۆزلرین مجموعسو. ۲-بیلی ساحه ده ایشله نن سۆزلر و ثابت بیر لئشه لر.			لئیزر lüzyer [آ,این] ییغین لاشمیش ایشیق خطی، چوخ گؤجلو ایشیق پیریلنلاری دۆزلدن و ایله تیشیم و بیولؤژی ده یارارلانیلان ایشیق قایناعی (فا:لیزر).	
لئکسیک واحد [باخ] سۆزجوک.			لئسان [نئسان] نئسان آیی، یازین ایکینجی آیی.	
لئکسیکوگراف [آ,فر] سۆزلوکجو، سۆزلوک یازاری (فا:~).			لئیک leyk [ع] لیک {باخ: لاکین}.	
لئکسیکوگرافی [آ,فر] سۆزلوک بیلگی سی، سۆزلوک یازما ایشی، سۆزلوک بیلیمی. (فا:~).			لئیلج [ص] قۇمار اویونوندا آد چیخارمیش، مشهور {قیقاج}.	
لئکسیکولوژی [آ,فر] سۆزلوک بیلیمی (فا:~).			لئیلجی [آ] ایری حالدا "لئیلجی باخماق" {باخ: قیقاجی}.	
			لئیلاق [آ,بی، ع] زیتون گیللردن یاپراقلاری قارشلی لیقلی؛ چیچگی: مخروط، رنگلی و گؤزل قوخولو (فا:گل یاس، یاسمن). syringa vulgaris	
			لئیلان [آ] ملیکان دا کند آدی {لیل یوردو ^{۲۱۲} }.	

ل ل	آذربایجان تورکجه سی	۱۷۷۷	اوک سۆزلوگو	ل ل
لعل lə'la [آ،ع] قیرمیزی رنگلی دیر لی داش (فا:~).	لک lek [آ] ساوه همدان بؤلگه سینده اولان باغداد شاهسئون ائلی نین اصلی طایفالاریندان بیر سیلییر. ^{۹۸}		لک lek [آ] قُروه نین کندستان لاریندان اولاراق ۱۵ کندی وار و مرکزی لک کندی گۆل تپه نین ۲۱ ک. گۆنئی گۆندوغان طرفینده دیر نفوسو ۲۰۰ نفر اولاراق تورکدولر.	
لعل کان lə'li kan [آ] زنجان دا داغ آدی.	لعلی lə'li [يازار] زیبا خانیم لعلی ه ق ۱۳جو یوزیلده تورک دیلینده شعر دئین اردییلی شاعر ایدی. ^{۱۱۷}		لک [آ] اؤرمیه، آج؛ سالماس (~آباد)، گئرمی (~دره)، خیوا (لکران)؛ کیوی، گئرمی (لکیوان، لکرآوا)، اسدآباد (لک لک)، هشتری و ملیکان (لک لک) دا کندی. خومارلو دا (لکان) چای آدی. اؤرمیه و سالماس دا (لکستان) کندستان آدی. یترآدی (لک، لکر، لکران، لکی، لکیت، لکین). ^{۲۴۰}	
لعلن / lə'nən [آ،ع] قارقیش، نفرین (فا: نفرین).	لغات اتراکیه lə'gə'tə'rakiye [آ] تورکجه فارسجا سۆزلو کدۆر، قزوینلی فتحعلی قاجار یازیپ و ناصرالدین شاه اتحاف ائدییدیر.		لک لکندیرمک [باخ لکه] لکه له مک.	
لغت lo'ğət [آ،ع] سۆزجوک، کلمه، سۆز (فا:~).	لغتچی lo'ğətçi [آ] سۆزلوک یازان (فا: لغت نویس).		لکه lekə [آ،ع] آخار بیر ماده نین بولاشدیردیغی یتر، گونش و آی کیمی کۆره لرده گۆرونن قارا بنک لر، کیر لیلیگی گۆسته رن ایز، داغلاما یتری (فا: لکه). freckle	
لغو lə'v [آ،ع] ۱-سیلمه، پوزما. ۲-بوئش سۆز (فا: لغو).	لغوی lo'ğəvi [ص،ع] سۆزجو کسل (فا: لغوی).		لکه آتماق (وورماق، یاخماق) [ل] بیرینه شر آتماق.	
لغویات lo'ğviyat [آ،ع] بوئش بوئش سۆز لر.	لغویات lo'ğviyat [آ،ع] بوئش بوغازلیق، بوئش و معناسیز دانیشما.		لکه جیک [آ] بالاجا لکه.	
لفاف lə'fəf [آ] اؤرتوک پرده (فا:~).	لفظ lə'fəz [آ،ع] آغیزدان چیخان سۆز و افاده (فا:~).		لکه دوشمک [س] لکه لنمک.	
لفظ lə'fəz [آ،ع] آغیزدان چیخان سۆز و افاده (فا:~).	لیق lə'liq [آ،ع] اؤز، چهره، صفت (فا:~).		لکه سیز [ص] لکه سی اولمایان.	
لفاح lə'liqah [آ،ع] توخوملاما و توخوملانما (فا:~).	لق lə'liq [آ،ع] اؤز، چهره، صفت (فا:~).		لکه لنمک [س] لکه لی اولماق. to spot	
لقب lə'qəb [آ،ع] سوئی آد (فا:~).	لقمان luqman [آ] افسانوی و چوخ بیلجی بیر حکیمین آدی.		لکه له مک [ل] ۱- لکه لی اتمک ۲- [مچ] بیرینه بھتان وورماق.	
لقمه lo'ğmə [آ،ع] بلله، دۆیمک، بیر آغیز لیق ییه جک (فا:~).	لقمان [آ] اهر ده کند آدی.		لکه لی [ص] لکه سی اولان spotty	
لک lek [آ] ۱-باخ: کردی، کرت؛ ۲-کیچیک تارلا، ۳-دیشبۇداق آغاچی. ۳-حصیر. ^{۲۲۴}	لک [آ] ۱-آذربایجانین چۆخ بؤلگه لرینده یاشایان بیر تورک بوئیو. ^{۱۲۹} ۲-آنادولونون قوزان/سیس بؤلگه سینده (آسلانلی، حیوانلی، حاجیلار، اؤسدوت، حمام کند لرینده) یاشایان لک و قیریتی کۆرد لر آدیلا تائینان بویار (بو بؤلگه ده		لک لک [آ] تنلک {تنلک سۆزونون دیشیلمیشیدیر}.	
			لک تۆکمە [آ] تنلک تۆکمە، قوشلاردا تنلک دیشیلمه سی.	
			لک سیز [ص] تنلک سیز.	
			لک لنمک [ل] تنلک لنمک.	

لَوُط [لَ،ع] ايکي ارکک آراسيندا اولان شنيغ جنسل ايليشگي (فا:~).	لَوُح [لَ،ع] ايکي ارکک آراسيندا اولان شنيغ جنسل ايليشگي (فا:~).
لَوَان چای [lavan] زنجان دا چای آدی.	لَوَان چای [lavan] زنجان دا چای آدی.
لَوَح [ləvh] ص، ايتا ليانجا] ياستی، ياستی شئی.	لَوَح [ləvh] ص، ايتا ليانجا] ياستی، ياستی شئی.
لَوَرک [ləvrək] يو] بېر باليق نوغو.	لَوَرک [ləvrək] يو] بېر باليق نوغو.
لَوَند [ləvend] [آ] عثمانلی لاردا سينير بويلاريندا گورولی عسگر لره لوند ويا ساخوان/ساخابان دئييليردی ^{۸۵} .	لَوَند [ləvend] [آ] عثمانلی لاردا سينير بويلاريندا گورولی عسگر لره لوند ويا ساخوان/ساخابان دئييليردی ^{۸۵} .
لَوَند۲ [ص] ۱- بويولو بوسلو، ياخشىقلى [فا] ۲، ۳- اخلاق سيز و پوزوق آدام " لوند آدام " ايتا ليانجا} ۱.	لَوَند۲ [ص] ۱- بويولو بوسلو، ياخشىقلى [فا] ۲، ۳- اخلاق سيز و پوزوق آدام " لوند آدام " ايتا ليانجا} ۱.
لَوَند۲vil [ləvendvil] [آ] آستارا دا کند و چای آدی { لَوَند۲}.	لَوَند۲vil [ləvendvil] [آ] آستارا دا کند و چای آدی { لَوَند۲}.
لَوَبی [lobi] [آ] بېر تيکيتی نين گيريش يئرینده دۆهنيلن بوشلوق و بۇيوک اودا، دالان. ۲- بعضی اورثاق چيخارلاری اولان قروپلارين تمثيلچی لریندن اولوشان توپلو لوق ^{۲۱۸} {اين}.	لَوَبی [lobi] [آ] بېر تيکيتی نين گيريش يئرینده دۆهنيلن بوشلوق و بۇيوک اودا، دالان. ۲- بعضی اورثاق چيخارلاری اولان قروپلارين تمثيلچی لریندن اولوشان توپلو لوق ^{۲۱۸} {اين}.
لَوَبِيه [باخ] لوبيا.	لَوَبِيه [باخ] لوبيا.
لَوپ ات [آ] ياغسيز، ايی پيشميش، ايری پارچا ات.	لَوپ ات [آ] ياغسيز، ايی پيشميش، ايری پارچا ات.
لَوپ [lop] [آ،فا] <لپ> آورڈ.	لَوپ [lop] [آ،فا] <لپ> آورڈ.
لَوپ۲ [آ،فر] بېر اورقائين يووارلاق و بېر ييريندن آيريلميش پارچالاريندان هر يېرى.	لَوپ۲ [آ،فر] بېر اورقائين يووارلاق و بېر ييريندن آيريلميش پارچالاريندان هر يېرى.
لَوپال۲ [lopāl] [آ] يئکه، لوپا آدام {لپ سوزوندن}	لَوپال۲ [lopāl] [آ] يئکه، لوپا آدام {لپ سوزوندن}
لَوپياداق [آ،باخ: لوپا] لوپ دئيه سس چيخاراراق.	لَوپياداق [آ،باخ: لوپا] لوپ دئيه سس چيخاراراق.
لَوپور [آ] شيشيک آورددو ووراراق چيخان سس {لپ سوزوندن}	لَوپور [آ] شيشيک آورددو ووراراق چيخان سس {لپ سوزوندن}
لَوپوق [آ] شيشميش آوردا ووراراق چيخان سس {لپ+وق}.	لَوپوق [آ] شيشميش آوردا ووراراق چيخان سس {لپ+وق}.
لَوٹال۲ [lotāl] [آ،دی،لا] دادلی سولاردا ياشايان ييرتيجی بېر باليق نوغو (فا: نوعی ماهی).	لَوٹال۲ [lotāl] [آ،دی،لا] دادلی سولاردا ياشايان ييرتيجی بېر باليق نوغو (فا: نوعی ماهی).
لَوٹو [lotu] [ع، ص، آ] ۱- فيريلداق و کلک آدام. ۲- اهل کتف و کتف جيل آدام ۳- زورلو (فا: لوطی). fancy man	لَوٹو [lotu] [ع، ص، آ] ۱- فيريلداق و کلک آدام. ۲- اهل کتف و کتف جيل آدام ۳- زورلو (فا: لوطی). fancy man
لَوٹو (لَوْدو) [آ،فر] آستونده سايلار يازيلميش کارتارلا اوينان بېر اويون آدی، داوژنا اويونو (فا: دبلنا).	لَوٹو (لَوْدو) [آ،فر] آستونده سايلار يازيلميش کارتارلا اوينان بېر اويون آدی، داوژنا اويونو (فا: دبلنا).
لَوٹوبنجه [آ] ديری باش و زیرک اوغلان، کلکباز و فيريلداقچی.	لَوٹوبنجه [آ] ديری باش و زیرک اوغلان، کلکباز و فيريلداقچی.
لَوٹوباشی [آ] لوتولارا باشچی ليق ائدن.	لَوٹوباشی [آ] لوتولارا باشچی ليق ائدن.
لَوٹوس [آ،بی،لا] نيلوفر جنسيندن بېر چوخ يبتگی سی.	لَوٹوس [آ،بی،لا] نيلوفر جنسيندن بېر چوخ يبتگی سی.
لَوٹولوق [آ] فيريلداق چيلیق، ييجليک، حيله باز ليق.	لَوٹولوق [آ] فيريلداق چيلیق، ييجليک، حيله باز ليق.
لَوٹويانا [ظ] آجيق و صميمی اولاراق.	لَوٹويانا [ظ] آجيق و صميمی اولاراق.

ل LI	آذربايجان تورکجه سی	۱۷۸۰	اوک سۆزلۆک	ل LI
لوققور [ص، فا، لخت + عور، آ] لات لۆت (فا: چلغوز، پیزوری).	لۆدن lōdēn [آ] باخ: گۆدن، قارین.			
لوققولتو [آ] ۱- لاققیلتی، تۆکولن و آخان سوئون ویا برک قاینابان سوئون چیخاردیغی سس (فا: صدای لاق لاق). ۲- آغری، سانجی، درد "دیشیم لوققولدویور" (فا: درد clattering لوققولداماق [س] آغریماق و سانجماق، درد ائله مک "دیشیم لوققولدویور" (فا: درد کردن). clatter	لۆک lōk [آ] ۱- دوه بالاسی a child of a camel ۲- اۆزون و باشی آیری و بۇروق آغاچ، میوه سیلکمک اوچون بیر نوع قارماقلی آغاچ. ۳- سینیق ساخسی قاب و کۆلمک کیمی شیلری یاپیشدیرماق اوچون مختلف ماده لرین قاریشماسیندان دۆزه لن بیر معجون (کیرچ، زئیتون یاغی، پامبوق و یومورتا آغی نین قاریشیمی) (فا: لوک).			
لۆکانتا [ایتا لیانجا، آ] یشمک یئری (فا: رستوران).	لۆکباتان [آ] آبشرون، دا یئر آدی ۲۴.			
لۆکوموتیو [آ، فر] رثیل اۆزه رینده ایشله ین و واقونلاری و قاتاری حرکت گتیرن ماشین.	لۆکدوداق [ص] ایری و قالین دوداق. thick-lipped			
لۆمبا [سس تق، آ] بۆیوک دامل، بۆیوک دۆیمک lump	لۆککولتو [باخ] لوققولتو.			
لۆمبا لۆمبا [ظ] بۆیوک لوغمالار شکلینده.	لۆککه [آ] باخ: لۆتکه.			
لۆمبا لۆمبا ایجری اۆتورمک [باخ] لۆمالاماق.	لۆککولده مک [باخ] لوققولداماق.			
لۆمالاماق [آ، سس تق] بۆیوک لوغمالار شکلینده یشمک، لۆمبا ایله یشمک. to form a lump	لۆکو [دا] دۆیو اۆتونندان پیشیریلن بیر نوع قوغال.			
لۆمپن [آ، آلمانجا] لات، آوارا، دیلنچی و گده گۆده لر طبقه سی.	لۆهرم [دا] یورت، آتین بیر نوع ییشی "لۆهرم ییشی".			
لۆمپن پروئتاریا [آ] (مارکسیزم ترمینده) کاپیتالیزم سیستم- اینده سینفی اۆزل لیگینی ایتمیش آدام لاردان اولان طبقه، آوارا دیلنچی و فقیر اوغرولار طبقه سی.	لۆهرن [دا] قۇت لی و وثریمی (توپراق).			
لۆو [آ، دا، فا] گودازا وثرمه، "لۆو وثرمک".	لۆهمه [باخ] لَهمه trotter			
لۆو وثرمک [ل] گودازا وثرمک.	لۆیون [آ، ع] لون: رنگ و بنیز گۆرکم، گۆرونوش، "لۆیونو یاخشی دیر، لۆیونو پیس دیر".			
لۆوفا [آ، دا] تکبر لو، باشقالارینا خوریاخان تکبر لو کیمسه.	لۆبیایا lubiya [آ] ایکی چنک لی لرین باقلاگیلر سوئوندان بیر ایللیک ساریلقان بیر بیتگی، فصولیة (فا: لوبیا).			
لۆوغالاشماق [س] بیریرینه تکبر ساتماق.	phaseolus. leg {بی: سومرجه <لؤ اؤب>}			
لۆوغالانماق [س] بیرینه تکبور ساتماق.	لۆبیایا بادیماجانی س [آ] دوغرانیمش گۆی لوبیا، سوغان، بادیماجان، یئر آلما، بامادوردان حاضرلانا بیر یشمک.			
لۆوغالیق [آ] لۆوفا گۆسترمه، تکبور ساتما.	لۆبیایورانی س [آ] دوغرانیمش لوبیا سبز، یئر آلما، سوغان، چرخلنیش اتی قیزاردراق حاضرلانا بیر یشمک (فا: بورانی).			
لۆهنه (لَهنه) lohne [آ] تارؤم دا کند آدی.	لۆبیاییلوو [آ] لوبیاسبز و سوغانی قیزاردراق ات روب قاتیپ لایلا دیو ایله دمله نیپ دوزه لن پیلو (فا: لۆیا پلو).			
لۆپ löp [آ] ایری و یوشاق.	لۆبیایا تۆرشوو [آ] گۆی لوبیالاردان دوزه لن بیر نوع تورشو.			
لۆپور [آ] شیشیک آووردو وورراق چیخان سس.	لۆبیایا کۆکوسو [آ] پیشیمیش لوبیا، چرخلنیش ات، قیزارمیش سوغانا آیری شیلر آرتیریپ و قیزارتیلاراق حاضرلانا بیر یشمک (فا: کوی لوبیا).			
لۆپوک löpük [باخ: لپیک] انشیکه آتیلان کۆهنه ائو شئ لری.	لۆبیالی [ص] لوبیا قاتیلیمیش.			
لۆپوکجو [ص] انشیکه آتیلان شئ لردن یارار لی شیلر دوزلدن.	لۆبیالیق [آ] لوبیا اکیلن یئر.			
لۆپوک غاز [آ] اوشاقلار آراسیندا داشلاری یانینا دوزوب تپله ایله وورراق اوینانان بیر اویون آدی.				
لۆتکه lötkə [ر] بالاجا قاییق.				

ل ل	آذربایجان تورکجه سی	۱۷۸۱	ارک سۆزلوگو	ل ل
لویچی [آ، این-] چیخارلاری اورتاق اولان قورویلارین تمشیلجی سی، دالانچی.	لویچی [آ، این-] چیخارلاری اورتاق اولان قورویلارین تمشیلجی سی، دالانچی.		اؤرمو گؤ لونون جنوب غریبنده اولان زموا ایله عینی لشییر.	
لور lur [آ] آغ قویونلو بیر لیگینده بیر تورک بویو ^{۲۰۹} .	لور lur [آ] اؤرمیه ده کند آدی {باخ: لور}.		لومو [باخ] لیمو، لیمون.	
لور lur [آ] اؤرمیه ده کند آدی {باخ: لور}.	لور lur [آ] اؤرمیه ده کند آدی {باخ: لور}.		لومو شیرین [باخ] بئرقاموت، شیرین لومو.	
لورزینی lurzini [آ] اؤرمیه ده کند و چای آدی {لور+سین}.	لورزینی lurzini [آ] اؤرمیه ده کند و چای آدی {لور+سین}.		لومیر lumir [آ] رضوانشهر دا چای آدی.	
لورون [آ] اردبیل ده کند آدی {باخ: لور}.	لورون [آ] اردبیل ده کند آدی {باخ: لور}.		لوناپارک [آ، این-] ایلنجه و اوپون قورو لوشلاری اولان آلان.	
لوروم [آ] اهر ده کند آدی {باخ: لور}.	لوروم [آ] اهر ده کند آدی {باخ: لور}.		لوت [آ] خالخال دا داغ آدی.	
لوزینه [آ، فا] بیر نوع باغلاوا (فا:~).	لوزینه [آ، فا] بیر نوع باغلاوا (فا:~).		لویری luyri [آ] دوه چی دا داغ آدی ^{۲۴۰} .	
لوستر [آ، فر] آسما بزم لی چیراغ (فا: لوستر).	لوستر [آ، فر] آسما بزم لی چیراغ (فا: لوستر).		لوت lüt [ص] چیلپاق (فا: لخت).	
لوشکان [آ] نائین ده کند آدی.	لوشکان [آ] نائین ده کند آدی.		لوت آنادان کلمه [آ] تامامیله لوت.	
لوقال/لوقال [آ] ائتی و بعضی تورک بویلاریندا تانری مفهومی ندادیر ^{۲۱۱} .	لوقال/لوقال [آ] ائتی و بعضی تورک بویلاریندا تانری مفهومی ندادیر ^{۲۱۱} .		لوت اتجه [دا] تامامیله لوت و چیلپاق، بالاجا و کؤریه (اتجه اوشاق حاققیندا).	
لوقالباندا luqalbanda [آ] اؤنلو طوفاندا سونرا سومر سلاله سینین اؤچونجو کرای، بیر تانری و چوبان آدی ^{۲۱۶} .	لوقالباندا luqalbanda [آ] اؤنلو طوفاندا سونرا سومر سلاله سینین اؤچونجو کرای، بیر تانری و چوبان آدی ^{۲۱۶} .		لوت عوریان [ص] تامامیله لوت.	
لوقا [آ] تبریزده دوزه لن بیر نوع شیرینی {روسجا: نوقا}.	لوقا [آ] تبریزده دوزه لن بیر نوع شیرینی {روسجا: نوقا}.		لوت موت [ص] تامامیله لوت.	
لوقس [آ، فر، ص] شیک، گؤستریش لی (فا: شیک). luxury	لوقس [آ، فر، ص] شیک، گؤستریش لی (فا: شیک). luxury		لوتیجه [باخ] لوت.	
لوقه [آ] بوکان دا کند آدی.	لوقه [آ] بوکان دا کند آدی.		لوتلشمک [باخ] لوت لنمک.	
لولار [آ] مرند ده داغ آدی.	لولار [آ] مرند ده داغ آدی.		لوتلنمک [س] چیلپاق لاشماق، سویونماق.	
لولان lulan [آ] تورکویستاندا لور تورکلی قالان کند ^{۲۰۹} .	لولان lulan [آ] تورکویستاندا لور تورکلی قالان کند ^{۲۰۹} .		لوتلک [آ] لوت اولما وضعیتی.	
لولک آباد lulək [آ] سالماس دا کند آدی {باخ: لولان}.	لولک آباد lulək [آ] سالماس دا کند آدی {باخ: لولان}.		لوتله مک [ل] چیلپاق حالا گتیرمک، سویوندورماق.	
لولکان / لورکان [آ] سولدوز دا کند آدی {باخ: لولان}.	لولکان / لورکان [آ] سولدوز دا کند آدی {باخ: لولان}.		لوتور [باخ] لوت.	
لولوبی lulubilər [آ] لولوبی کلمه سی هورری و اؤراتو دیلرینده داغلی قول و دوشمن آتلامیندا دیر، م ق ۳ جومین ایللرده دیاله چایی نین آخارقاسی، اورمو گول، قوم، قزوین و همدان آرالاریندا یاشاییردی لار، شاهلاریندان "آنو بانینی، تارنونی" آدلارینا راست گلیریک، تانریلاریندان "آنو، ایشتار، اینانا، آتوتوم، بئل، بئلیت، رمان، سین، شه میش، آدلاری بللی دیر، بو آدلار او بیری التصافی دیللرده ده ایشلنمکده ایدی، آنو کلمه سی آلتای داغلارینین قوزئی اینده بیرداغ آدیدیر، لولوبی لر بایبل و اکده هجوم آپاریب و اوردا بیر سوره حکومت قوردولار، م ق ۹ جو یوزیلدن اعتباراً لولوبی سؤز یئرینی "زاما" یا وئردی، بو سؤز	لولوبی lulubilər [آ] لولوبی کلمه سی هورری و اؤراتو دیلرینده داغلی قول و دوشمن آتلامیندا دیر، م ق ۳ جومین ایللرده دیاله چایی نین آخارقاسی، اورمو گول، قوم، قزوین و همدان آرالاریندا یاشاییردی لار، شاهلاریندان "آنو بانینی، تارنونی" آدلارینا راست گلیریک، تانریلاریندان "آنو، ایشتار، اینانا، آتوتوم، بئل، بئلیت، رمان، سین، شه میش، آدلاری بللی دیر، بو آدلار او بیری التصافی دیللرده ده ایشلنمکده ایدی، آنو کلمه سی آلتای داغلارینین قوزئی اینده بیرداغ آدیدیر، لولوبی لر بایبل و اکده هجوم آپاریب و اوردا بیر سوره حکومت قوردولار، م ق ۹ جو یوزیلدن اعتباراً لولوبی سؤز یئرینی "زاما" یا وئردی، بو سؤز		لوتته جان [آ] قاراداغ کئیوان طایفاسینا باغلی اویا آدی ^{۳۰۸} .	
			لوتهدی [آ] کلئیر ده کند آدی {باخ: لوتته جان}.	
			لوتک lüt [آ، دا] بیر کؤششکلی دوه [مچ] یشکه دوداق آدام.	
			لوتکه [ر، باخ: لوتکه] کلک، بالاجا قاییق.	
			لول lül [آ، فا: لوله] لول کئفلی لیک و سرخوشلوق حالینی بیلدیرن سؤز "لول کئفلی" dead drunk	
			لولتهین / لولتهین [لوله یین] (گنچمیشده) بیر نوع ساخسی آقتافا.	
			لولتهینجی [ص] لولتهین دوزلدن و ساتان.	
			لولفه [آ] اؤرمیه ده کند آدی {محتمله ارمنیجه سؤزدور}.	
			لولک آباد lüləkabad [آ] ماهنشان دا کند آدی.	
			لولنمک [س] کئفلمک to get dead drunken	
			لولوک [آ] بالاجا بورو، آقتافا لولوگو (فا: لوله کوچک).	
			لوله lüle [آ، فا] بورو، بورولوب بوکو لموش شئی (فا: لوله).	
			لوله دره سی [آ] غربی موغاندا پارس آباد یاخین ایندا و	

ل LI	آذربایجان تورکجه سی	۱۷۸۲	اوک سۆزلوگو	ل LI
گئیکلی بویونون قیشلاق یثری ^{۳۰۱۸} .	لیرت lirt [باخ: لیرت] سؤست و گؤجسوز.			
لوله کباب [آ] دؤیو لموش آت دن پیشیر یلمیش کباب نوعو.	لیرت lirt [سس تق] چوخ سؤلانیب یومشانیمش "لیرت آرمود (فا: له). loose			
لوله چی [ص] لوله دوزلدن.	لیرتلیق [آ] لیرت شئین حالی.			
لوله دره [آ] کلئیر ده کند آدی [باخ: لؤلان].	لیرتماج [باخ] لیققا، لیغ.			
لوله لنمک [بل] بورولانماق، بورو شکلینه سا لمیناق.	لیرتچیلیتی [سس تق] پا لیچفا باتیب چیخان شئیدن گلن سس.			
لوله له مک [ل] بورولانماق، بورو شکلینه سا لماق.	لیرتچیلداماق [س] لیرچیلیتی سسی وئرمک (فا: صدای لیرچ).			
لؤم لؤم [ظ] دا پارچا پارچا، تیکه تیکه.	لیغ liğ [باخ: لاغیم] چامور، سؤلو زُغ، توپراق و زُغ			
لؤم لوت [آ] چیللاق لیق.	چؤکلیتی سی، لیققا (فا: لیجن). black mud			
لؤمک [آ، باخ: لؤمه] قویروغو کسلیمیش ویا قیسا اولان شئی "لؤمک توپوق، لؤمک خوروز، لؤمک ساچ، لؤمک پالتار".	لیغا [باخ] لیغ.			
لؤمه [آ، فا] کریچ پارچاسی dock-tailed [بوکلمه فارسجا نمبه سؤزوندن آلینیب و کریچ پارچاسینی گؤسته ریر].	لیغلاشماق [س] لیغ کیمی اولماق.			
لؤی [آ، سن] ۱- نهنگ ۲- تورک آیلارینین بیرینین آدی (فا: نهنگ)	لیغلاماق [س] سئل و آخارسو اینجه چامور گتیریب یایماق.			
له ləh [باخ] ایله (فا: با). with	لیغلانماق [س] لیغ اولماق، اؤستونه لیغ بیریکمک.			
له ۲ [سس تق] دایانمیش آتی حرکت اتدیرمک اوچون چیخاریلان سس (فا: نوعی صدا جهت راندن اسب).	لیغلی [یثرب] لیغدان دوزلمش.			
له ۳ [ض، ع] بیریندن یانا اولما، بیرى اوچون.	لیغیرسا [باخ: لیغ] پیشمه میش ویا یاخشی پیشمه میش خمیر.			
لهجین ləhcəban [آ] ماهنشان دا کند آدی.	لیققا [باخ] لیغ.			
لهجه ləhcə [آ، ع] دئییش، غمومی دیا لئکت خصوصیت لرینه مالیک اولان هر هانسی بیر دیلین یثرلی شیوه لر قروپو (فا: ~).	لیققیلیتی [سس تق] لیققیداما سسی (فا: صدای لق لق).			
لهذا [ظ] بئیه لیکله (فا: از این رو). therefore	لیققیداتماق [ل] لیققیلیتی سسی چیخارماق.			
لهرگین ləhərgin [آ] زنجان دا کند آدی.	لیققیداتماق [س] لیققیلیتی سسی وئرمک (فا: لقلق کردن).			
له لئتمک ləhlətmək [ل] له له مه سینه سبب اولماق.	لیقلان / لیغلان liqlan [آ] اهر ده کند آدی {۱- لیغ بؤلگه ۲- لیق آلبالانلاردان بیر طایفادیر}.			
لهلؤ (لهلؤ گئتمک) [س] یئمه لی بیر شئین حسرتینده اولماق.	لیگیرداماق [س] باخ: لیقیداتماق.			
لهلؤیون [آ] آج گوز، گورمه میش، تامارزی.	لیلق [باخ: لیل] اییی لنمیش و چیرک سو، چیرک کو، کیروو.			
لهلؤیونلوک [آ] آج گوز لو لوک، گورمه میش لیک، تامارزی لیق.	لیاقت liyaqət [آ، ع] یاراشیر لیق، یئر لیلیک (فا: ~). merit			
له له مک [س] برک قاچاراق له له سس چیخارماق.	لیاقت سیز [ص] لیاقتی اولمایان (فا: بی لیاقت). incapable			
له له وورماق [س] برک قاچاراق نفس نفس وورماق (فا: له له زدن). to pant	لیاقتلی [ص] لاییق، لیاقتی اولان (فا: لایق).			
لهو ləhv [آ، ع] مشغول اولما، دؤموک اولما اویناما.	لیبرال libüral [لا: آزاد، آ] اقتصاد و سیاست ده آزاد وضعیته یانلی اولان (فا: لیبرال).			
لهینه / له اینه [ظ، ع] یارارینا "لهینه چیخماق ویا دانیشماق".	لیپال lipal [آ] بازارماسال دا کند آدی.			
لیخجیم [ظ] چوخلوق ییلدیرین بیر سؤز، "آدام اللدن تریپنمک اولمور لیخجیم ایدی".	لیپید [آ، فر] هر نوع اورقانیک یاغا وئریلن آد.			
	لیتر liter [آ، فر] ۱۰۰۰ cm ³ له برابر اولان اؤلچو (فا: ~) liter			
	لیتاتور [آ، فر] ادبیات ^{۲۱۸} .			
	لیتن دره [آ] قروه ده داغ آدی.			

ل ل	آذربایجان تورکجه سی	۱۷۸۳	ارک سۆزلوگو	ل ل
لیتوسفر [آ، فر] داش یواری (فا: لیتوسفر).	سۆرتکم اۆچون لیف قاباغیندان دوز لمیش کیسه جیک (فا: ~).			
لیتوگرافی [آ، یو، داش + یازیرام] یاستی داش و بو کیمی شئیلرین اۆزه رینه رسیم چکمه قورال لاری (فا: لیتوگرافی).	لیف قاباغی [آ، ع] ۱- [بی] آسیا و آفریقانین ایستی بۇ لگه لرینده یتیشین یتیشی کال کن یتیشله ییلن، اولقونلاشانان سوترا لیفلریندن یارارلانیلان قاباق نوعو (فا: لیف) ۲- [بیو] لوژی [تتل].			
لیتولوژی [آ، فر] داش بیلیمی (فا: سنگ شناسی).	لیف لئمک [ل] لیف له اؤزونو صابونلاماق و سۆرتکم			
لیته lite [آ] بیر نوع تورشو (فا: ~). {ت < لیتو، لاتو>: شوربا}.	لیف له مک [آ] لیف چکمک، لیف له صابون لاماق.			
لیتیوم [آ، فر] آتوم سای سی ۳، آتوم آغیر لیغی ۶،۹۴، اریمه نقطه سی ۱۸۰ درجه، یوغونلوق ۰،۵۵، قیسالتماسی li	لیف لیف [آ] تتل تتل، اینجه اینجه.			
گۆموش پارلاق لیغیندا ان خفیف ائلئمنت.	لیقلان [آ] میانا دا کند آدی {لیغ + لان}.			
لیجاریکی licareki [آ] انزلی - غازیان دا کند آدی.	لیقوان / لووان [آ] تبریز ده کند آدی ۱- {لیغ + وان}.			
لیجر [آ] آذربایجان دا داغ آدی ۲۴.	لیقنیت [آ، لا] آشاغی کیفیت لی بوز کؤمور.			
لیجیم [آ، لئشیم] لئجیم [بیجیم، گۆرکم، اوست باش.	لیکن leyken [ظ] آما (فا: اما). but			
لیجیم سیز [ص] بیجیم سیز.	لیکۆر [آ، فر] میوه، آلکۆل و اتسانس لا دوزه لن شکر لی ایچکی			
لیجین [آ] اهر ده کند آدی.	لیکوان likvan [آ] کیوی ده کند و چای آدی {باخ: لیقوان}.			
لیدئر [این] آؤندر، باشقان (فا: لیدر).	لیکید [آ، فر] آخیشقان، نقد ۲۸.			
لیرقال نارادا / لیرقال نارادا [آ] سوئر تانریلاریندان ۲۹.	لیکید یته [آ، فر] آخیشقان لیق، نقد ۲۸.			
لیره [آ، ایتا لیانجا] بیر سیرا اؤلکه لرده پارا بیریمی (فا: ~).	لیگ lig [آ، فر] کۆمه، کوما.			
لیریک [آ، فر] جوشقون، الهاملا ایلگی لی، عمومیتله شخصی دؤبقولاری دیله گتیرن ادبیات (فا: شعر غنایی، تغزل).	لیل leyl [آ، ع] گنجه .			
لیزبیرت lizbirt [آ] آذربایجان دا چای آدی ۲۴.	لیل lil [آ] گیلدن بؤیوک و قوئمدان کیچک توپراق دانالاری			
لیزر leyzer [باخ] لئیزئر.	”دربا دؤلارلیل ایله. یاریم اونبار گۆل ایله. هامی یا جان باغیشلار. منی ساخلار دیل ایله. “ (فا: سیلت، لای). silt			
لیزقیقار [آ] شامخور، داغ آدی ۲۴. {لنزگی قار}	{ت < لیبو> قورویونجا قوؤو پالچیق حالینا گلن اینجه قوئلو چامور، باخ: لای، باخ: ائنلیل}.			
لیژ [li] [ص] یتنجیلیمیش شئی {یتنج سۆزونو دیشیلیمیشیدیر}.	لیلا [ع] باخ: لیلی.			
لیژلنمک [س] یتنجیلهرک یتنجیخماق، پنیر و ات کیمی شئیلر سولاناراق خاراب اولماق.	لیلاب / لیلav lilav [آ] اهر ده کند آدی {لیل سؤزیله باغلی اولاراق لیلی بۇلگه ده آوادانلیغا اشارت دیر}.			
لیسا [آ] بوئین زهرا دا کند آدی.	لیلاخانیم [آ] آذربایجان شاعریدیر، تورکجه شعر لری واردیر ۵۲.			
لیسار lisar [آ] هشتیر ده کند و چای (قاتیر چای) آدی.	لیلاذاکری [آ] (ش ۱۳۶۰، تبریزی) تورکجه شعر لری واردیر ۵۲.			
لیسار / قاتیر چای lisar [آ] هشتیر ده چای آدی.	لیلاکحالی [یا زار] ش ۱۳۵۶ ده زنجان دا آنادان اولوب، تورکجه شعر لری واردیر ۵۲.			
لیسانس [آ، فر] بیللی یوردوندا ایلک دؤرد ایل دن سوترا وئرلن بیتیرم بلگه سینین آدی، دؤرد ایللیک بیتیرم بلگه سی (فا: لیسانس). bachelor's degree	لیلاوالی lilavali [آ] حاج شیخ علی اصغر لیلوالی، تبریزین			
لیست / لیسته [آ، لا] آلت آلتا یازیلیمیش شئیلرین بوئونو (فا: ~)	لیلاوا محله سیندن دیر، اومشروطیت انقلابی نین اؤندرلریندن اولاراق متجاوز روس اشغالی دؤنمی تبریزده اسیر اولدو و			
لیسه [آ] یتنودشت ده کند آدی.	هئچ وقت اوندان خبر چیخمادی ۳۱.			
لیف lif [آ، ع] ۱- پامبوق و بارامانین نازیک ساچلاری. ۲- بدنی				

LI ل	آذربایجان تورکجه سی	۱۷۸۴	ارک سۆزلوگو	LI ل
لیپار <i>lipar</i> [آ،بی] یاش و سۇلو یئرلرده گۆیه رن اؤتسؤو بیر بیتگی (فا:نوع گیاه).	لیمون شیرین [باخ] بثرقاموت، شیرین لؤمو.			
لیل لشمک <i>lilleşmək</i> [س] لیل لنمک، دینده لیل و چؤ کوئتو عمله گلکم. <i>to be blued</i>	لیمون اؤتو [آ،بی] سالخیم چیچکلی بیر نوع آغاشچیق. <i>citrus limonum</i>			
لیل لندیرمک [ل] لیل لی ائله مک، دؤرو سویو یولاندیرماق. <i>to stir up</i>	لیمون ساریسی [آ] لیمو رنگینده اولان رنگ، لیموی.			
لیل لندیریلمک [بل] لیل لی اندیلکم.	لیموناد / لیموناتا [آ،فر] ترکیبینه لیمون ویا باشقا میوه شیره سی اولان سرین له دیجی شیرین ایچکی.			
لیل لنمک [س] دینده لیل وچؤ کوئتو عمله گلکم <i>to be blued</i>	لیمویی [آ،ص] لیمو رنگینده اولان رنگ (فا:~). <i>cirtreous</i>			
لیل لنمیش [ص] لیل وؤرولموش، لیل چیخمیش یئر. <i>blued</i>	لیمیت [آ،فر] سینیر، حد (فا:مرز).			
لیل له مک [س] سو لیللی اولماق، سو پا لچیق لی اولماق.	لیمیتید [آ،فر] سینیرلانیلمیش، سینیر لی (فا:مرزبندی شده).			
لیل لی [آ] لیلی اولان، لیل له یؤرولموش، لؤهمه لی. <i>blued</i>	لین <i>lən</i> [باخ] لگن.			
لیل لی لیل لی [ص] لیل قاریشیغی، بولانیق، پا لچیق لی.	لینج <i>linc</i> [باخ: لینج، لیژ] ۱-دم آلمامیش و بیریرینه یاپیشان دیو. ۲-گونش دن و یورقونلوقدان ازگین اولما وضعیتی "لینج اولماق".			
لیلؤس <i>lilos</i> [آ] سالماس دا کند آدی.	لینک <i>link</i> [آ] آتین و ائششگین یئریشی.			
لیلی / لیلایلی <i>leyli</i> [ع] گنجه سل، گنجه ایله ایلگیلی، قیز آدی.	لینک <i>link</i> [آ،این] ایله تیشیم دیزگه سی بیر لیگی.			
لیلیا <i>lilya</i> [آ،بی] تورکمئجه، قیرقیزجا [زئبق].	لینکؤر [آ،ر] ساحلی و گوجلو ساواش گمی سی.			
لیلی بولاغی <i>leyli</i> [آ] ساین قالا دا داغ آدی.	لینگ <i>ling</i> [آ،دا] قالدیریقا، آغیر دمیر آلت.			
لیلیت <i>lilit</i> [آ] سومر لرده یوخسوللارین تانریچاسی، بابیل-لیله گؤره سؤنرالار قورخونج جاناوار اولموشدور ^{۲۱۱} .	لینوی <i>linvi</i> [آ] اؤشویه دا چای آدی.			
لیلی خانی دیزه سی <i>leyli</i> [آ] تبریز ده کند آدی.	لینیت <i>linit</i> [آ،فر] یۆزده ۶۰-۷۰ اوراندا کربونلو و قارا ویا قهوه رنگینده داشیل کؤمور.			
لیلی داغی <i>leyli dağı</i> [آ] ییناب دا داغ آدی.	لیوار <i>livar</i> [آ] مرند ده داغ و کند آدی.			
لیلی مشهدی خانیم [بازار] (ش ۱۲۷۱-۱۲۹۱) باکی دا آنادان اولوب و تورکجه شعرلری واردیر ^{۱۱۷،۵۲} .	لیوارجان / لؤوارجان [آ] جؤلفا دا کند آدی.			
لیمان <i>liman</i> [آ،سن] یؤ بندر، گمی لرین یاناشدیغی یئر و یوک و یولجو میندیریلن یئر (فا:بندر). <i>port</i>	لیوارجان شورباسی [آ] قیزارمیش بادیمجانا سؤ دؤز و قورو نعنای تۆکوب پیشیره رک و قوروت آرتیلاراق حاضرلانا بیر یئمک.			
لیمانچی [آ] لیماندا ایشله یین.	لیوان <i>livan</i> [آ] اوزون باردق کیمی سو قابی (فا:لیوان).			
لیمردد <i>limərdə</i> [آ] یاردیمی، دا داغ آدی ^{۲۴۰} .	cup {بو کلمه آذربایجاندا کند آدیندا آلینمادیر، لیوان-گؤدیش/ لیوام گؤدوش کندی ساخسی و سؤفال ایشلرینده مهارتلی تانییلار و ایلک دفعه لیوانی اونلار دؤز لدیلر، بو سببه بو آدلا تانییب ^{۱۰۵} ؛ باخ: گؤدوش}.			
لیمفا <i>limfa</i> [آ،لا: تمیز سو] انسان و اونورقالی حئیوانلار اورقانیزم اینین گؤزه لر آراسی بوشلوق لارینی دؤلدوران و بۆتون تۆخو و گؤزه لرینده قیدا داشییان رنگ سیز مایع.	لیوانلو / لؤوانلو [آ] میانا دا کند آدی.			
لیمفاتیک [آ] لیمفا یا عاید.				
لیملی <i>limli</i> [آ] اهر دا کند و چای آدی. گئرمی ده کند آدی.				
لیمونلؤوی [آ،فر] گؤل بیلیمی (فا:~).				
لیمو [باخ] لیمون، لؤمو.				

م — Mm

مات قویماق [ل] شاشیرتماق، حئیرتیه سالماق.	م [حرف] تورک عرب الفباسی نین ییرمی سککیزینجی و
مات لاشدیرماق [ل] مات وضعیتیه گتیرمک.	تورک لاتین الفباسی نین اون سککیزینجی حرفی دیر، بو
مات لاشماق [س] مات وضعیتیه گلیمک.	حرف سس سیز اولاراق سورتون و تیتیه شیم لی حرف
مات لیق [آ] مات اولما وضعیتیه.	سایلییر (فایست و هشتمین حرف ترکی آذربایجانی).
ماتم metəm [ع، آ] یاس (فا: عزا). mourning	مآخذ məaxız [ع، آ] مأخذ لار، قایناق لار (فا: ~).
مات مات [ظ، فا] مات < مات > مات حالدا.	ماء ma [ع، آ] سو، تمیز و آخچی سو (فا: ~).
ماتمی [آ] (۹۵ جو ۱) آذربایجانلی اولاراق چالیدیران ساوا- شیندان سوئرا تورکیه یه گتیشدیر و چوخلو غزل لری وار. ^{۲۸}	ماء الشعیر maisşəir [آ] آرپا سوئیو (فا: آبجو). barley
ماتو / ماتوش mato [آ] باخ: ماتان. ^{۲۹}	مائدە maidə [ع، آ] یشمک، یشمه لی شئیلر (فا: ~).
ماتور matur [آ، تاتارجا] گۆزل قیز حاققیندا، قیز آدی.	مایدەد mabədd [ع، آ] سوئرا (فا: بعدا).
ماتور [آ] اسماعیلی دا داغ آدی (۲۲۴۰). ^{۲۹}	مایقی mabəqi [ع، آ] قالانی (فا: بقیه).
ماتی mati [آ] قیسا بویلو، باجاقسیز. ^{۲۹}	مایین mabeyn [ع، آ] آرا، آراسیندا، اورتاسیندا (فا: مابین).
ماتی خیریا [آ] سالماس دا کند آدی.	مات mat [ع، آ] فاع (موت: اؤلدو) ۱- شطرنج اویونوندا اؤدوزان
ماتینا سالماق [ل] ایشی یشینه قویماق، ایشی دوز گۆرمک.	و یشینلن کیمسه نین وضعیتیه. ۲- [ص، فر] پارلاق اولمایان،
ماتال [ع] (مثل) باخ: مثل، داستان.	دونوق. ۳- حئیرت ایچینده اولان، تعجۆب لنمیش (فا: ~).
ماتوم məsum [ع، آ] سوچلو، گناهکار (فا: ~).	ماتادور [فر] «سپانیو لجا» یوغا گۆرۆشچی سی (فا: گاو باز).
ماجار [آ] پانجار، بیرنوع قیرمیزی بوغدا؛ بیر نوع قمه؛ ماندان. ^{۲۹}	ماتان matan [باخ] ۱- موت، گۆزل قیز حاققیندا، قیز آدی
ماجار macar [آ] ماجار خالقی، دیل جهتدن فین اوغوز	«ر/مات، ماتوشکا»: گۆزل قیز؛ کلمه نین روسچایا گئچمه
قوروپونا داخل اولان بیر خالقلین آدی (فا: قوم مجار). ^{۲۹}	سی محتمل دیر. ۲- سوتدن چیخاریلن یاغ، ایران. ^{۲۹}
ماجارستان [آ] ماجار خالقلی نین اؤلکه سی.	ماتاه matah [ع، آ] «مطاع» ساتیلاجاق مال، قیمتی و آز تاپیلان
ماجال [ع] «مجال»، آ [امکان، فُرصت، واخت.	شئی اؤچون «آپار ماتاه اینی بیزه لازیم دئییل» (فا: مطاع).
ماجرا [ع، آ] بیرنین باشینا گلن لر (فا: ماجرا). adventure	ماتریال materyal [آ، لا] بیر شئی قاییریپ اؤرتیمک اؤچون
ماجراجی [ص] ماجرا دالیسیجا گئدن (فا: ماجراجو).	ایشله دین نسنه لر و شئی لر، گرچ، ملزومه (فا: متریا، مواد).
adventurous	ماتریالیزم [آ، فر] ماده جی لیک (فا: ماده گرایی).
ماجلان / ماجولان [آ] خالخال دا کند و داغ آدی.	ماتریالیست [آ، فر] ماده جی (فا: ماده گرا).
ماچ maç [آ] ۱- اؤیوش، اؤیمه (فا: بوسه) {سن، سس تقلیدی	ماتدیم matdım [ظ، فا] مات < مات > مات حالدا باخماق.
اولاراق مارچ، ماچ سسیندن دوز لیدیر ۲- لوییا و سارماشان	ماترک ma'tərək [آ] قالیبتی (فا: اِرت). estate
ییتگی لرین سارینماسی اؤچون یشره سانجیلان آغاچ (بو	ماتریکس matriks [آ، فر] ایچینده بیر چۆخ بیولوژیک اولاین
معنادا هاچا کلمه سیندن دوز لیشدیر، هاچا، هاچ، ماچ.}	مئیدانا گلدیگی، آخیییلیغی آز، جانسیز بیر سیوی اورتام.
ماچا [آ، فا] «ماهیهچه» قویون ماهیهچه سیندن دوزه لن بیر یشمک	مات قالماق [س] شاشیرتماق، حئیرتیه دۆشمک، چاشماق.
(فا: غذای ماهیهچه).	
ماچ ماچ [آ] مارچا مورچ سسی، مارچیلیتی سسی.	
ماحصل mahəsəl [آ] سوئوج، اله گلن (فا: دستاورد). result	

سؤیله‌ییرلر، بعضیلر اؤجمله‌دن "پیرنیا، مشکور، محبوب، رواسانی، رقیه‌بهادی، بیات، قیریشمن" مدرک گؤسترمدن و قران آیه‌سی کیمی مادلاری آریایی یازیرلار، پیرنیا یازیرکی: "اوپثر"ین مادلاری التصاقی دیللی بیلمه‌سینین سببی بو ایدی کی گویا بیستون‌دا داشیازی‌دا یازیلان یازینی ماد دیلی بیلیدیر و سونرا معلوم اولوبدورکی اؤ دیل ایلام دیلیدیر و لذا بو دلیل اؤزاؤزونه مادلارین التصاقی دیللی اولماسینی رد ائدیر،" آیدیندیرکی پیرناین تصورونون ترسینه بو مطلب مادلارین غیرالتصاقی دیللی اولماسینا دلیل اولایلمز، و مادلارین ایچینده ایلامی دیلین رسمی دیل کیمی ایشله‌نیلمه‌سی نشان وثریر اورادا یاشایان خالقلارین دیللی ایلامی التصاقی دیله اؤقدر یاخیندیرکی هر یئرده ایشله دیلر و مسلماً اوردکی خالقلارین دیلی آسوری دیلینه یاخین اولسایدی اؤ دیلی رسمی دیل کیمی ایشله‌دردیلر، نئجه کی ایلامی دیل حتی هخامنش لر دؤروو بو خالق لارین نفوذونا خاطر اؤزون مدت رسمی دیللرین بیر کیمی ایشله‌نیردی، آیریجا مادلارین التصاقی دیللی اولماسینا دایر مختلف دیللی گتیرمک اولار: -ماد حکومتیندن قاباق یاشایان التصاقی دیللی "قوتی، لولوبی..." خالقلار مادحکومتی نین هاراسیندا یئر آلیرلار و آیا اونلار بیردن‌بیره و یئرکؤکیله یوخ اولدولار؟ -اگر مادلار غیر التصاقی دیللی‌ایدیلر نییه بس بؤلگه‌یه گلن ایشغوزلارلا (ایچ‌اوغوزلار) قایناشیلار و حتی مادلای اوشاقلاری تربیت اؤچون اونلار وثریردیلر، -هئردوت‌ون یازدیغینا گؤره مادلارین سون شاه‌ی آستیاک‌ین حکومتی، بیر نفر هارپاک آدلی شخصین خیانتینه گؤره پارس‌لارین الینه دوشدو، آستیاک یازدیغی مکتوبدا بونلاری سؤیله‌یر: "هارپاک سن آخماق و وُجدان سیزسان، آخماق سان اونا گؤره کی تاج و تختی باشقاسینا وئر دین و غرضه‌ن یوخ ایدی اؤزون اؤچون ساخلا‌یاسان، وُجدان‌سیزسان اونا گؤره کی اؤز ملتینی پارس‌لارلا قول ائله‌دین..." بو مکتوبدا بونا تای چوخ سؤزلر نشان وثریر آستیاک ملی‌روحا صاحب‌ایدی و مادملتی‌نی پارس ملتیندن

ماحضر mahəxər [آ،ع] حاضر و موجود اولان(فا:~) **result** **ماحلیج** [آ،ع] چیددی تمیز لشمیش، چیدسیر پاموق(فا:محلوج). **ماخ max** [آ] هشتری ده کند آدی/ماخ سؤزو سومرجه ده بؤیوک معناسیندادیر (قایناق:ایترن:برازنده)، پولادقایانین سومرجه سؤزلوگونده سؤککالماه **sukkalmah** آخ-ساققال و بؤیوک بیلگین معناسیندا گلیبیدیر^{۲۰۵}، انگالماخ سؤزوده بؤیوک تاپیناق معناسیندادیر^{۲۰۱۶}؛ هیتیت لرین تانری لارینین بیرری ماه/ماخ آدیندادیر، باخ: سؤترین}. **ماخدېم گندی / مختوم گندی** [آ] هشتری ده کند آدی {۱-ماخ+تام: بوتون ماخ. ۲-مختوم: شخص آدی}. **ماخذəxəz** [آ،ع] قایناق، گۆزه، مرجع (فا:~). **basis** **ماخوْلا** [آ] هشتری ده کند آدی {اؤلوماخ}. **ماخوذəxuz** [آ،ع] آلینمیش، آلینما (فا:~). **ماد mad** [آ] ماد سؤزو ایلک دفعه میلاددان اؤنجه ۹جو یۆزلیده آسوری شاه‌ی سلمنسر(مق ۸۳۴-۸۳۸) طرفیندن مادی/ماد شکلینده ایران آذربایجانین جنوب بؤلگه‌لری اؤچون ایشله‌نییدیر، مادلارین بؤیوک شاه‌ی کیاسار، آسوری امپراتورلوغونون آرادان گتتمه‌سینده بؤیوک رول اوینادی (مق ۶۱۲)، کیاساردان سونرا اوغلو آستیاک شاه اولدو، آستیاک (مق ۵۵۰) کوروش طرفیندن آرادان آپاریلدی. هئردوت اجی کتابی نین ۱۰جو بندینده ماد طایفالارینی بئیله تانییر: "مادلارین طایفاسی ۶دیر: بوئلار(باس، باسو:غالب)، پارتاکئن لر (پارت قومو+قان)، آریسانتلار (آریانزی، آروژ+اند)، بودی لر (بود، بودون: بوئی)، موغلار (ماخ، موغان)، استروخاتلار (آس+تاری، قوت)، بعضا آریسانتلاری آریه‌زانتی کیمی ده یازاراق آریا سؤزونه باغلاماق ایسته‌ییرلر، باخ: آریا، آیری یئرلرده ساقارتی طایفاسینی دا بو بیر لیگین ایچینده بیلیرلر (دارپوش زامانی قیام رهبری چیتران تخمه بو بوئی دان ایدی)، شرقتناس لاردان آلمانلی اوپئر **oper**، ساونت عالیمی آکادمیک "مار" مادلاری التصاقی دیللی و ایلاملار یاخین بیلیرلر، آوروپادان "ریچاردفای، دیاکونوف" مادلارین بعضی طایفالارینی التصاقی و بعضی لرینی ده هیند آوروپا دیللی

Mm م	Mm م
ارک سۆزلوگو	آذربایجان تورکجه‌سی
۱۷۸۸	
کیمی: اوتلاقلی یئر.	مادیان [آ،فا] ۱-دیشی آت. ۲-بیجار دا داغ آدی.
ماراغوش [آ] شبستر ده کند آدی مارا لاری چوخ اولان	مادیه [آ] اردیبل ده کند آدی.
اوغوش، مرتع یئری.	مادییت [آ] نسنل لیک (فا:مادیت). materialityh
ماراق maraq [آ] بیر شئی بیلیمک و اؤیرنمک آرزوسو و	مأذون mə'zun [آ،ع] ۱-ایذنیلی ۲-مکتبی قورتارمیش طلبه.
مثیلی (فا:اشتیاق) eagerness ۲-سامانلیق ^{۲۲۴} بعضا عربجه	مأذونیت [آ،ع] ۱-ایذنیلی اولما وضعیت. ۲-مکتبی قورتارما.
مرق ویا برق سؤزوندن اولدوغو دئییلیر، عربجه ده مرق	مار mar [آ] مار اسکی بیر طایفا آدی اولموشدور و ماری لر
سؤزو "توک قوپارماق، تیر کمان دان بوراخیلماق"	وولقا بویوندا اورمانلیق آلانلاردا یاشاماقدادیرلار، ماری
معناسیندا گلیدیر؛ بو مطلب قانع ائدیجی بیر سؤز	مختار جمهوریتی اولوب، اُسترا لیا دا بیر کیچیک آدا آدی-
دئییلدیر، تورکجه ده مارا سؤزیه باشلانان کلمه لر اوتلاق	واردیر، یاپراقلاری شفا اولراق استفاده ائدیلمی بیر آغاجا
و گؤی گؤهنتی ایله ایلگیلیدیر و آیری دئییشله طبیعتین ان	آنادولودا مئرسین آغاجی دئیرلر، بو آغاجین بول
گؤزل گورونتوسونو و اؤزلیکله گنچمیشده کؤچه‌ری	اولدوغو یئر مئرسین/مارسین آدیلا معروفدور و گننه بو یئر
انسانلارین آختاردیغی و ان چوخ سئودیکلری شئی	آدیندان آلیناراق مئرسین بالیغی دا واردیر ^{۲۱۹} ؛ هخامنشی
آلتایر، و ماراق کلمه سیده بوندان آلیناراق جاذبلیک و	لر دؤورو قاراداغدا ساکن اولان طایفالاردان بیر
علاقه مفهومیونو وئریر، باخ: مارا.	"مرد/مرد'لر" ایدی؛ آذربایجان و آنادولودا چوخلو یئر
ماراق ائتمک [ل] ۱-ماراق گؤسترمک، علاق نشان وئرمک.	آدلارینا اشاره ائتمک اولارکی مار/مر/مارا سؤزیه باشلانیر
۲-تشیویش ائتمک، ناراحت اولماق، دؤشونمک.	"ماراغوش، ماران، مره‌کان و ...". هیتیتلر اوتلاغا می
ماراق اویاتماق [ل] ماراق لاندیرماق، هوس اویاندیرماق .	دئیردیلر، محتملاً مار سؤزو بؤکلمه‌نین دؤنوشوک شکلیدیر.
ماراق دان دؤشمک [ل] ماراق لانماق، هوسی قاچماق.	مارا ۲ [آ] ۱-تورتو. ۲-پاس. ۳-بولاق، چشمه ^{۲۲۴} .
ماراق دوغورماق [ل] ماراق لاندیرماق، هوس اویاندیرماق.	مارا ۳ [آ،دی،فا،شع] ایلان.
ماراق سیز [ص] ماراغی و هوسی اولمایان، ماراق گؤسترمه	مارا mara [آ] ۱-اوتلاق، کنداوتلاغی ۲-بعضاً سارارمیش
ین، هوس سیز (فا:بیعلاقه). uninterested	خیار، بیرنوع اوت، بؤجک و آرابا تاختالاریندا مارا دئییلیر ^{۲۲۴}
ماراق گؤسترمک [ل] ماراق لانماق، علاق نشان وئرمک..	تورکجه‌ده مار سؤزیه باشلایان کلمه لر اوتلاق و گؤی
ماراق لاندیرماق [ل] بیر شئی ماراق و هوس اویاندیرماق.	گؤه‌رنتی ایله ایلگیلیدیر بیر احتمال حرف دیشمه‌سیله بو
ماراق لانماق [ص] ماراق گؤسترمک.	کلمه "وارماق/ بارماق/مارماق" سؤزوندن آلیناراق "مارا"
ماراقلی [ص] ششتاق، علاقهمند، راغب. inclined, eager	شکلینده، واریلیب بارینان یئر اؤچون دئییلیر، یتنه ده عربجه
ماراقلی لیک [آ] ماراقلی اولما (فا:راغیبت). inclination	ده اسکی بیر سؤزجوک اولان مرع/مراع سؤزوده اوتلاق
ماراکومو [آ] ماکی داکندآدی {مارا+کومو: ائولی اوتلاقلی}.	معناسیندا دیر، و بؤدیلمن ده تورکجه یه گنچمیش اولماسی
مارال maral [آ،دی] ۱-دیشی گنیک، جئیران (فا:گوزن،	آراشدیرما موضوع سو اولاییلیر، بعضی مورخلر مار سؤزونو
آهوی ماده). she deer, gazelle ۲-گؤزل معناسیندا	ماد حکومتی و طایفاییر لیگی آدینا باغلاییرلار، باخ: بارماق}.
ایشلنن تشبیه لردن "مارال قیز" {باخ: بارماق، مارایا عاید}.	مارا با [آ] جوتچو ^{۲۲۴} .
مارال اوئو [آ] قایالیق و دره قییلاریندا بیتن و یتیله بیلن بیر	ماراتون [آ،فر] یو ۴۲،۱۹۵ کیلومتر اؤزون یایا قوشوسو (فا:~).
نوع یتگی ^{۲۲۴} .	ماراچ [آ] ایشلنمه‌میش قیراچ توپراق ^{۲۲۴} .
مارال باخیشلی [ص] ایری و سؤزگون و قشنگ گؤزلو.	مارازا [آ] جولفادا کند آدی {ماراسان/ ماراسا/ مارازا: مارا

م Mm	آذربایجان تورکجه سی	۱۷۸۹	ارک سۆزلۆگ	م Mm
	مارال تبریولی [بازار] گونش ۱۳۶۶ (۱۹۸۷) ده تبریز ده آنادان اولدو، تورکجه شعر لری واردیر ^{۵۲} .		قارشى طرفه بیر داشدا اولسا چیخماغا امکان وئرمه ییب ایکى قات اؤدماق. ۲-مترئخ گزه ینی (فا:مارس).	
	مارال [آ] ساوه، سۆلدوز، تووؤز، اؤرمیه؛ خالخال، گئرمی (~لو) ده داغ آدی. باخ: مراغا. خانلاردا گؤل آدی، گئرمی ده (ماراللی) کند آدی. جبرائیل دا (مارالیان) پئر آدی.		مارس mars [آ] مینودشت ده چای آدی.	
	مارال فیندیغی [آ] فیندیق نوغو.		مارسیوان اوئو [باخ] گؤموش دؤیمه.	
	مارال نبی زاده [بازار] ۲۰ جی عصرین اوللرینده یازیب یاراتدیغی ییلینیر و تورکجه شعر لری واردیر ^{۵۲} .		مارش mars [آ] فر[ریتیمیک یوروپوش طرزی (فا:مارش).	
	مارال یونجاسی [آ] بی[قوژئی مارال لاری نین اساس یئمی اولان آغ بوز رنگلی کؤل شکیلی اوت.		مارشال [آ] فر[ان یوکسک عسگری عنوان (فا:مارشال).	
	ماراماما maramama [آ] گنبد ده کند آدی.		مارشیمون [آ] دؤنیا بیرینجی ساواش سیراسی مینلرجه تورک و مسلمانین اؤلومونه باعث اولان جیلولارین اله باشی سی.	
	ماراماق [ل] ۱-گؤزله مک، گیزلی اولاراق باخماق. ۲-نشان آلماق ^{۲۴} . {باخ: ماراق}		مارق [آ] دؤرقون و یومشاق هاوا ^{۲۴} .	
	ماران maran [آ] ۱-سبزه و پننجر اکیلن تارلا پارچاسی. ۲-کیچیک ائو، کلبه. ۳-آرaba تکرلیگی ^{۲۴} {مارا+ان: ماراپئری}		مارقا marqa [آ، دا] ۱-تئل سانچاغی؛ ۲-سیرمالی یلک، جاکت، ۳-آت آراباسینین اوخو ^{۲۴} .	
	ماران [آ] خوی-قرزیادین باخینیندا بیر تپه آدی.		مارقارین [آ] فر[حئیوان پیسی، بیتگی یاغلاری و بعضی باشقا ماده لرین قاریشیغیندان حاضرلانا یاغ.	
	مارانقوژ [آ] یو، آنادولو[باخ: ناجار		مارقاشا marqasha [آ] خوی دا کند آدی {ماراق}.	
	مارانقوژ بالیغی [آ] دی، موغو[لجا] باخ بوخجو بالیغی.		مارک mark [آ، لا] مال و اؤرونلرده (غوما یاپیشدیراق) کیفیت و بوجور بیلگی لری گؤسترن کاغاذ، ییلیت (فا:~).	
	مارت [آ] لا، میلادی ایلینین اوچونجو آیی.		مارکنت market [آ] فر[آلیجی نین اؤزو اؤز ایسته دیکلرینی گؤتوره رک هرچور یییه جک شئیرلی ساتیلان ماغازا.	
	مارتاوال [آ] دا، یالان، اؤیدورما سؤز.		مارکنتیق [آ، آ] ایش بازارلا.	
	مارتی قوشو [آ] دی، ایتا لیانجا] چوخو آغ، اتی یئیلیمز، قانادی قارا گؤزل بیردنیز قوشو، قاغایی (فا:~). garnus		مارکالا ماق [ل] مالو اؤرونلرین اؤزه ریته مارکا یاپیشدیرماق.	
	مارچ marc [آ، سس تق] مارچیلتی، سومورما سسی.		مارکس marks [آ] اینگئلس له بیرلیکده کومونیزم بانوسی اولان و بو فلسفه نین مانیفئست ینی یازان کیمسه (فا:~).	
	مارچا مارچ (لا) [ظ] مارچ سسی چیخارداراق، مارچیلدا یاراق.		مارکسیست [آ] مارکسیزم طرفدارى اولان.	
	مارچ مورچ [ظ] ساققیز چئینه یه رک ویا اؤپوشه رک چیخان سس.		مارکسیست لئنینیست [آ] مارکسیزم لئنینیزم طرفدارى اولان.	
	مارچیلتی [آ] مارچ سسی، دوداق لارین سوموروجو حرکت ایله چیخاریلان مارچا مارچ سسی (فا: صدای مارچ مورچ).		مارکسیزم / مارکسیسم [آ] مارکس و اینگئلس طرفیندن دؤزنله نن کومونیزم حاقیندا گؤروش لر.	
	مارچیلدا تماق [س] مارچ مارچ ائتمک (فا: مارچ مورچ کردن).		مارکسیزم لئنینیزم [آ] مارکسیزم اساس لارینا لئنین ین نظر لرینی آرتیریلان گؤروش لرین بوتونو.	
	مارچیلدا ماق [س، سس تق] مارچا مارچ سسی چیخارتماق، مارچ مارچ ائتمک (فا: مارچ مورچ کردن).		مارمالاد [پورتاغالجا] شکر قاریشدیراق پشیریلیمش میوه ازمه سی "آلما مارمالادی". (فا: مارمالاد).	
	ماردیوان [آ] نردیوان ^{۲۴} .		مارمان [آ] دؤرد بنش یاشیندا یاشلی قوین ^{۲۴} .	
	مارس mars [آ] فر[۱-نرد اویونوندا: اویونون آخرینا کیمی بیر داشدا اولسا چیخاردا بیلمه ییب ایکى قات اؤدوما،		مارمیشو marmışo [آ] اؤرمیه ده چای و کند آدی {مارا+مئشه+ اووا}.	

م Mm	آذربایجان تورکجه سی	۱۷۹۰	ارک سۆزلوگو	م Mm
مارن marn [آ،فر،یثرب] گیل داش، گیل دانالاری و کلیست دن اولوشان تور تول قایاج، پکمز توپراغی. ^۲	مازلاماق [ل] مازسۆرتمک، ماز چکمک.		مازلماق [ل] مازسۆرتمک، ماز چکمک.	
مارول [یو] باخ: کاهو.	مازوئ mazot [آ،فر] نفت، بئنزین، قازولین "آیریلد- یقدان سونرا قالان یاغلی قاتی ماده (فا:~).		مازوئ mazot [آ،فر] نفت، بئنزین، قازولین "آیریلد- یقدان سونرا قالان یاغلی قاتی ماده (فا:~).	
مارولجوق [آ،بی] چؤپله مه بیتگی سی (فا: خریق سفید، چوبلمه).	مازوئ mazot [آ،فر] نفت، بئنزین، قازولین "آیریلد- یقدان سونرا قالان یاغلی قاتی ماده (فا:~).		مازوئ mazot [آ،فر] نفت، بئنزین، قازولین "آیریلد- یقدان سونرا قالان یاغلی قاتی ماده (فا:~).	
ماره [آ] بؤیورتلن اوئو ^{۲۴} .	مازوئ mazot [آ،فر] نفت، بئنزین، قازولین "آیریلد- یقدان سونرا قالان یاغلی قاتی ماده (فا:~).		مازوئ mazot [آ،فر] نفت، بئنزین، قازولین "آیریلد- یقدان سونرا قالان یاغلی قاتی ماده (فا:~).	
مارهموار marhemvar [آ] کبود آهنگ ده کند آدی.	مازوئ mazot [آ،فر] نفت، بئنزین، قازولین "آیریلد- یقدان سونرا قالان یاغلی قاتی ماده (فا:~).		مازوئ mazot [آ،فر] نفت، بئنزین، قازولین "آیریلد- یقدان سونرا قالان یاغلی قاتی ماده (فا:~).	
مارى mari [آ] زنجان دا کند آدی {مارا}.	مازوئ mazot [آ،فر] نفت، بئنزین، قازولین "آیریلد- یقدان سونرا قالان یاغلی قاتی ماده (فا:~).		مازوئ mazot [آ،فر] نفت، بئنزین، قازولین "آیریلد- یقدان سونرا قالان یاغلی قاتی ماده (فا:~).	
ماریت marit [باخ] ماریق.	مازوئ mazot [آ،فر] نفت، بئنزین، قازولین "آیریلد- یقدان سونرا قالان یاغلی قاتی ماده (فا:~).		مازوئ mazot [آ،فر] نفت، بئنزین، قازولین "آیریلد- یقدان سونرا قالان یاغلی قاتی ماده (فا:~).	
ماریتلاماق [س] ماریغا دۇرماق، بۇسماق، گۆدکم.	مازوئ mazot [آ،فر] نفت، بئنزین، قازولین "آیریلد- یقدان سونرا قالان یاغلی قاتی ماده (فا:~).		مازوئ mazot [آ،فر] نفت، بئنزین، قازولین "آیریلد- یقدان سونرا قالان یاغلی قاتی ماده (فا:~).	
ماریتماق [باخ] ماریغا دۇرماق.	مازوئ mazot [آ،فر] نفت، بئنزین، قازولین "آیریلد- یقدان سونرا قالان یاغلی قاتی ماده (فا:~).		مازوئ mazot [آ،فر] نفت، بئنزین، قازولین "آیریلد- یقدان سونرا قالان یاغلی قاتی ماده (فا:~).	
ماریت وئرمک [س] ماریغا دۇرماق، بوسماق، گۆدکم.	مازوئ mazot [آ،فر] نفت، بئنزین، قازولین "آیریلد- یقدان سونرا قالان یاغلی قاتی ماده (فا:~).		مازوئ mazot [آ،فر] نفت، بئنزین، قازولین "آیریلد- یقدان سونرا قالان یاغلی قاتی ماده (فا:~).	
ماریغادورماق (یاتماق) [س] پۇسقۇدا/ پۇسودا دۇرماق، اووو گۆدکم، پۇسماق.	مازوئ mazot [آ،فر] نفت، بئنزین، قازولین "آیریلد- یقدان سونرا قالان یاغلی قاتی ماده (فا:~).		مازوئ mazot [آ،فر] نفت، بئنزین، قازولین "آیریلد- یقدان سونرا قالان یاغلی قاتی ماده (فا:~).	
ماریق mariq [آ] اوو ایتلرینن اووو گۆردو کده آلدیقلا ری گرگین و حرکت سیز وضعیت، گودکم و پوسماق وضعیتی، ماریت {ماراق کلمه سیله ایلگی لی اولما لیدیر}.	مازوئ mazot [آ،فر] نفت، بئنزین، قازولین "آیریلد- یقدان سونرا قالان یاغلی قاتی ماده (فا:~).		مازوئ mazot [آ،فر] نفت، بئنزین، قازولین "آیریلد- یقدان سونرا قالان یاغلی قاتی ماده (فا:~).	
ماریق لاما ق [س] ماریغا دۇرماق، پۇسماق، گۆدکم.	مازوئ mazot [آ،فر] نفت، بئنزین، قازولین "آیریلد- یقدان سونرا قالان یاغلی قاتی ماده (فا:~).		مازوئ mazot [آ،فر] نفت، بئنزین، قازولین "آیریلد- یقدان سونرا قالان یاغلی قاتی ماده (فا:~).	
ماریق وئرمک [ل] اکینی سواران زامان دایانان سو یون قاباغینی آچماق، سو یون سمتی نی دیشمک.	مازوئ mazot [آ،فر] نفت، بئنزین، قازولین "آیریلد- یقدان سونرا قالان یاغلی قاتی ماده (فا:~).		مازوئ mazot [آ،فر] نفت، بئنزین، قازولین "آیریلد- یقدان سونرا قالان یاغلی قاتی ماده (فا:~).	
مازو maz [آ،رباخ: مازوت] بیرنوع قاتی یاغ "آباق قابی مازی".	مازوئ mazot [آ،فر] نفت، بئنزین، قازولین "آیریلد- یقدان سونرا قالان یاغلی قاتی ماده (فا:~).		مازوئ mazot [آ،فر] نفت، بئنزین، قازولین "آیریلد- یقدان سونرا قالان یاغلی قاتی ماده (فا:~).	
مازات [آ] اوؤزونو مازاتا قویماق، نازائیله مک {ع} مزّت دن {.	مازوئ mazot [آ،فر] نفت، بئنزین، قازولین "آیریلد- یقدان سونرا قالان یاغلی قاتی ماده (فا:~).		مازوئ mazot [آ،فر] نفت، بئنزین، قازولین "آیریلد- یقدان سونرا قالان یاغلی قاتی ماده (فا:~).	
مازار mazar [آ] اهر ده داغ آدی.	مازوئ mazot [آ،فر] نفت، بئنزین، قازولین "آیریلد- یقدان سونرا قالان یاغلی قاتی ماده (فا:~).		مازوئ mazot [آ،فر] نفت، بئنزین، قازولین "آیریلد- یقدان سونرا قالان یاغلی قاتی ماده (فا:~).	
مازاق [آ،دی] قیلانقوش بالینی سو یوندان اتی لذتلی بیر بالیق (فا: نوعی ماهی). trigla lineata	مازوئ mazot [آ،فر] نفت، بئنزین، قازولین "آیریلد- یقدان سونرا قالان یاغلی قاتی ماده (فا:~).		مازوئ mazot [آ،فر] نفت، بئنزین، قازولین "آیریلد- یقدان سونرا قالان یاغلی قاتی ماده (فا:~).	
مازافا [آ] اردبیل ده کند آدی {مازی/ماس+اووا}.	مازوئ mazot [آ،فر] نفت، بئنزین، قازولین "آیریلد- یقدان سونرا قالان یاغلی قاتی ماده (فا:~).		مازوئ mazot [آ،فر] نفت، بئنزین، قازولین "آیریلد- یقدان سونرا قالان یاغلی قاتی ماده (فا:~).	
مازالاق [مازی+لاق] مخروط شکلنده بیر اوشاق او یونجاغی، ایپ باغلا ییب یثره وورراق یثره فیرلانان بیر شئی، هو ل.	مازوئ mazot [آ،فر] نفت، بئنزین، قازولین "آیریلد- یقدان سونرا قالان یاغلی قاتی ماده (فا:~).		مازوئ mazot [آ،فر] نفت، بئنزین، قازولین "آیریلد- یقدان سونرا قالان یاغلی قاتی ماده (فا:~).	
۲- شوشه و بنزر شیلردن دوز لیمیش بالاجا کوره جیک، شار.	مازوئ mazot [آ،فر] نفت، بئنزین، قازولین "آیریلد- یقدان سونرا قالان یاغلی قاتی ماده (فا:~).		مازوئ mazot [آ،فر] نفت، بئنزین، قازولین "آیریلد- یقدان سونرا قالان یاغلی قاتی ماده (فا:~).	
مازالاق او یونو [آ] اوشاقلار آراسیندا تیله و مازالاغی چوخورا سالماغا چالیشما قلا او یانانان بیر او یون آدی.	مازوئ mazot [آ،فر] نفت، بئنزین، قازولین "آیریلد- یقدان سونرا قالان یاغلی قاتی ماده (فا:~).		مازوئ mazot [آ،فر] نفت، بئنزین، قازولین "آیریلد- یقدان سونرا قالان یاغلی قاتی ماده (فا:~).	
مازقال [آ،یو] «maskhale» ۱- قالا دووارلاریندا آتیشما اوچون قویولان دئشیک (ایچ یانی گئئیش و ائشیکگی دار دلیک). ۲- سوّت ساغماق اوچون بیر نوع آغزی دارقاب.	مازوئ mazot [آ،فر] نفت، بئنزین، قازولین "آیریلد- یقدان سونرا قالان یاغلی قاتی ماده (فا:~).		مازوئ mazot [آ،فر] نفت، بئنزین، قازولین "آیریلد- یقدان سونرا قالان یاغلی قاتی ماده (فا:~).	

م مm	آذربایجان تورکجه سی	۱۷۹۱	ارک سۆزلوگو	م Mm
ماسیق [آ،ع] گنجیمیش (فا: گذشته).	the foregoing		کؤوهول (فا: مغار). cave	
ماستی [آ،دی] قولاغی اوزون و دوشوک، باجقلاری قیسا تیمبیل بیر کؤپک جنسی (فا: نوعی سگ).			ماغارا۱ [آ] ساب چرخجیگی، قرقره.	
ماستیک [آ،یو] یومشاق، سو گنجیرمز، موم کیمی بیر ماده (فا: ~).			ماغازا [آ،فر،ع] مخازین [ب] یوک تۇکان (فا: مغازه).	
ماسخارایینه [آ] زاقاتالا، دا چای آدی ۲۴۰.			ماغان سیلکلیک [آ] یاقوت لاردا آتلاری قورویان تانری ۲۱۱.	
ماسخیت [آ] گده بگ، ده داغ آدی (۲۰۰۳) ۲۴۰.			ماغمورتو [آ] توووز، دا داغ آدی ۲۴۰.	
ماسقارا [باخ] مسخره، اله سالما.			ماف [آ] شامخور، دا کند آدی ۲۴۰.	
ماسک mask [آ،فر] بیر انسان ویا حیوانین اوزونه بنزر اولان قالیپ، اوزه بنزر هر نوع اورتوک (فا: ماسک).			مافران [آ] اؤرمیه ده کند آدی.	
ماسکوت [آ] باخ: مۆشکور.			ماقوق mafiq [ص،ع] داها اؤست، یوخاریدا اولان (فا: ~).	
ماسلا (ماستا) [آ،ر] گریس کیمی صنعتی یاغلار.			مافیا [آ،فر] چته قورراق غیرقانونی یوللارلا و زور ایشله ده- رک گیزلی چیخارلار ساغلایان، گیزلی اؤرگوت، چته (فا: ~).	
ماسنیس [آ] اوردوباد، دا داغ آدی ۲۴۰.			مافی کند mafikənd [آ] سالماس دا کند آدی {مافی لر افشار بویلاریندا دیلار ۱۲۹}.	
ماسوره masure [آ،یو] درزی چرخینده ایشله ن بیر وسیله ۲.			مافین آباد [آ] تهران-ری ده کند آدی.	
ماسوله masule [آ] فومن دا کند آدی.			ماقآب maqqab [باخ: ماقاش] مته.	
ماسوه masu [آ] سولدوز دا کند آدی.			ماقابوز [آ] آذربایجان، دا کند آدی ۲۴۰.	
ماسیو masiv [آ،فر،یثر] کؤتله حالیندا اولان داغ تپه، سوم گؤوده، دولدورما یوخ بیر تیکه بؤیوک حجم لی سنه (فا: ~).			ماقارا [آ] آذربایجان، دا چای آدی ۲۴۰.	
ماش maş [آ،بی،سانسکریتجه] فا، بۇرچاق، بۇرولجه و لوییا جنسیندن بیر ییگی ۲۴۴. (فا: ~). fphaseolus aureus			ماقازین maqazin [آ،این] بیرنوع بول رسمیلی یاین، مجله.	
ماشلا [آ،ع] کؤز و داغ شئی لری گؤتورمگه یاریان ایکی قوللو آلت ویا ایکی قوللو بۇجور آلت (فا: ماشه) ۸۷. trigger			ماققاش / ماققاق maqqac [آ] بالاجاسیخاج، توک چکن، خانیملارین ایشلندیگی بیر نوع بزک وسیله سی، مققاب (فا: مقاش). tongs <ع این makeup: بزه مک> {	
ماشالاماق [ل] ماشا ایله قوردا لاماق "اوجاغی ~".			ماقاندای [آ] گورگوسوز، قبا، آنالیش سیز ۲.	
ماشالاله [ن،ع] الله یین ایسته دیگی اولسون (فا: ~). well do			ماقبل maqəbl [ص،ع] قبابکی، گنجیمیشده کی.	
ماشاغا [آ] باکی، دا یثر آدی ۲۴۰.			ماقری maqri [آ،دی،یو] اتی لذتلی ۱۲ کیلو آغیر لیغیندا ایلان	
ماشکین [آ] بؤیین زهرا دا کند آدی.			بالیغینا بنزر بیردیز بالیغی (فا: ~). congerus conger	
ماشیلو maşılı [آ] شاهسون اتلی بویلاریندان ۳۰۱۰۸.			ماقمال maqmal [آ،یو] یثر ایچینده اولان یوکسک حرارتلی و بعضاً ائشیکه چیخان اریتنی (فا: ماگما).	
ماشین maşin [آ،فر] یاخیت ویا الکتریکی انرژی نی ترپیش انرژی سینه چئویرین مکانیکی آراج (فا: ~).			ماقماتیک [ص] ماقمادان دۆزلمیش اولان (فا: ماگماتیک).	
ماشینچی [ص] ماشین ایشله دن (فا: چرخ کار).			ماقنولی [آ،بی،بوتانیکی] ماگنول، ون آدیندان [مانولیگیلر- دن، یاپراقلاری ایری و آرابیق لی (متنوب) اتلی و یاشیل رنگده چیچک لری آغ لثمون قوخو لو و ۵ متر بویدا بیر	
مازی mazi [آ،ع] گنجیمیش، گنجیمیش زامان (فا: ~).			آخاج magnolia gtrandiflora. (فا: ماگنولیا).	
ماغار mağar [آ] ۱- بؤیوک شن لیک و توپلاتنی چادیری (فا: مغار) {«نقر» نقره، ماغار ۵}. ۲- هر ده کند آدی.			ماقنیت [آ،یو] دیمیرچکن، دیمیرقاپان، چکیم و جاذبه قوه سینه	
ماغارا۱ [آ،ع] «مغار» دده، غار، زاغا، قایالاردا اولان اویونتو،				

م مm	آذربایجان تورکجه سی	۱۷۹۲	ارک سۆزلوگو	م Mm
مالیک اولان شئی (فا: ماگنت).	ماقنیتوفون (آ، یو) الکتروماقنیت واسطه سیله سسی یازان و تکرار ائدن آقیت.		آراسیندا ساواش اولاراق آستیاک اؤلور و بو آرادا کوروش سلطنتی اله آلیر و مادلارین بیر بؤلومو قاجیب آغری (آرارات) داغنین شرقینده یئرله شیرلر و اورانی مادکوه آدلاندیریللار و گویا سونرالار بۇ کلمه قیسالاراق	ماقوو maqov [آ] زاقاتالا، دا کند آدی ^{۲۴} .
ماگنت (آ، فر) بیر یایی و هیکلین بالاجا اؤرنگی (فا: ماکت).	ماکارونی/ماکارنا (آ، آیتا لیانجا) نازیک بورولار شکلینده خمیردن قورودولموش بیر نوع یییتی محصولو.		ماکی اولوبدور، بو سؤزو مینورسکی و سونرادا بوتون یازارلاردا تکرار ائدیلمر، بیلیریک کی بو شهرین آدی ساده	ماکرو (اک، فر) بیر سیرا آلینما کلمه لرین اؤنونه گله رک بؤیوک آنلامی وئریر.
ماکزیمالیزم (آ، لا: آرتیق) هر هانسی بیر طلبده افراطا وارما.	ماکزیم (آ، لا) ان چوخ، ان بؤیوک، ان اؤست (فا: ~ maximum)		اولاراق افسانوی سؤزلردیر و بو شهرین دقیق یئرینه و آدینا شامل اولایلمز، بو آرادا یاقوت حموی نین اشاره- لری بۇ سؤزو ایضاح ائتمک ده آیدینلادیجیدیر، حموی	ماکسی maksı (ص، فر) اؤزون.
ماکسی اتک (آ) بویو توپوqlارلا قدر اؤزانان اتک.	ماکسیمال (ص، فر) باخ: ماکزیم.		نین نظرینه گؤره ماکی شهری "مؤغلارین یئریدیر و مؤغ دا اصلینده ماگوش (مؤغوش) اولمالیدیر"، بیلیندگی کیمی	ماکول mə'kul (ع، آ) یییلیمیش، یییلمه لی.
ماکی (آ) اؤرمیه ده (تهه سی، ~ کندی) کند، قاخ، داداغ آدی ^{۲۵} .	ماکی maki (آ) ماکی نزهه القلوب کتاییندا ماکویه شکلینده		ماخ سؤزو سومرجه یه دایانان بیر سؤز اولاراق بؤیوک و اؤلومعناسیندادیر و هیتیلرده ده بیر تانری آدیدیر، بۇ آد	ماکی maki (آ) ماکی نزهه القلوب کتاییندا ماکویه شکلینده
ایشله نیب و مینورسکی یه گؤره بو کلمه ماد کوه ترکیبیدن	اله گلیب و پروفتسور هیتس قرزیدین یاخینلیغیندا بایسام		رک، دینی عالیم لری تمثیل ائدیر و آچیق دیر کی اولارین اولدوغو یئرلرده ده ایز بۇراخییدیر آذربایجانین مختلف	قازیتتی لاریندان اله گلن اؤراتو کتیبه لرینی آراشدیریرکن
بئیله سانیر کی ماکی شهری اصلینده اؤراتو لارین رۇسا	شهری اولمالیدیر، بۇ شهرین یاخینلیغیندا اله گلن بیر		آدا باغلیدیر و موخ/مؤغ و اؤز سؤزلریندن دؤزلمه دیر و	کتیبه ده بۇ بؤلگه نین آدینا قبان قالاسی شکلینده اشاره
اؤلونوب (قبا ن باسان بورادا بیر بؤلگه آدیدیر و ماکی	آدیلا اشتباه اولونما لیدیر، یئنه ده اشاره ائدیلمه لیدیر قبا ن		مؤغ شهری معناسیندادیر، تورکجه ده ی شکیلچی سی بیر	اؤلونوب (قبا ن باسان بورادا بیر بؤلگه آدیدیر و ماکی
سؤزو تورکجه ده اسکی و کؤکلو اولاراق ارکک دؤغوز	معناسیندادیر و عین حالدا بؤلگه نین قبا و چتین گئچیش		سیرا آد و فعل کؤکلرله بیرلیکده یثنی آدلار دؤزلدیر	لیگینه اشارتدیر). ماکی شهری کچیچک نوح داغی نین
دؤشونده قرار تاییب، بو داغ بؤیوک یاماج حالیندا شهری	بوروپ و بۇ سببدن بۇ شهره داش ماکی دا دئییرلیر،		اؤرنک اؤچون: باخ/باخی/باکی، آغ/آغی، تاخ/تاخی	دؤشونده قرار تاییب، بو داغ بؤیوک یاماج حالیندا شهری
ایندیه کیمی ماکی سؤزو کؤک باخیمیندان چوخراق	موسی خورنی نین یازیلارینا دایاناراق ایضاح اولونوبدور،		کیمی سؤزلره اشاره ائتمک اولار، بونلار تا ی ماخ سؤزو	ایندیه کیمی ماکی سؤزو کؤک باخیمیندان چوخراق
بئیله کی گویا ارمنستان شاهی تیگران و مادشاهی آستیاک			ماک سؤیله نیشینده ماخی/ماکی شکلینده بۇ بؤلگه نین	بئیله کی گویا ارمنستان شاهی تیگران و مادشاهی آستیاک
			کؤکودور و مؤغ لارین یثری اولدوغو اؤچون بو آدلا	
			ایلگیلیدیر، آذربایجانین چوخ یئرلرینده مؤغان، ماخ،	
			ماکی کندی آدلارینین اولدوغو بۇ یوروما بؤیوک قانیتدیر،	
			بورادا بیر سؤزه ده دئییمک لازیمدیر، ماکی سؤزونده اؤزل	
			تورک (ی=ا) حرفی اولدوغو اؤچون معمولا عربلر،	
			فارسلار، کوردلر و ارمنیلر طرفیندن دؤزگون آنلاشیلمیر و	

Mm م	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۷۹۳	ارک سۆزلوگو	Mm م
آچقیدیرکی بوجور یازارلار ایلکجه بو سۆزو اؤز دیلرینده اۇقون بیر بیچیمده یازماغا چالیشیرلار و سونرادا او ساپدیریلیمیش کلمه‌نی توجیه ائدیللر.	ماکی maki [آ] ماکی شهری غربی آذربایجانین شهرلریندن اولاراق ۴ بخش ۴ و ۱۴ کنديستانا بۆلونوبدور: ۱- پلدشت (شرقی چایاسار، زنگبار، شرقی و غربی گئچلرات)، ۲- قرئینی (آواجیق، بهجیک، شمالی و جنوبی چالدران)، ۳- شوط (شمالی و جنوبی قره قویون، یولا گلدی)، ۴- مرکزی (شمالی و جنوبی چایاسار، قالدیره سی)؛ ش ۱۳۲۰ده ماکی شهری ۳ بخش (حومه، پلدشت، قره‌عینی) و ۳۸۶ کئندن تشکیل تاپیردی، و توپلام، نفوسو * ۶۷۳۰۰ نفرایدی، بوئلاردان ماکی، قرئینی و پلدشت شهرلرینین اهاالی سی تورک قئید اولاراق، ترتیبه ۶۶۷۰، ۳۳۰۰، ۹۷۸ نفرایدی و قالانی کئندلرده یاشاییردی، او دؤنم ۳۳۱ کئندین اهاالی سی تورک ایدی و ۵۵ کئند کورد اولاراق توپلام جمعیتی ۵۱۱۰ قئید اولونوبدور، یعنی او دؤنم بو شهرستانین ۶۲۱۹۰ نفری یعنی ۹۳ فایزی تورک و ۷ فایزی کورد ایدیلر ضمناً او دؤنم بیر کئندین جمعیتی مسیحی یازیلیب کی جمعیتی ۶۲ نفرایدی، ش ۱۳۸۵جی ایلده شهرستانین جمعیتی توپلام ۲۲۲۰۵۲ نفر اعلام اولوبدورکی (۶۲۵۶۰ + ۹۳۰۰ + ۱۴۷۱۵) ۶۶۵۷۵ نفری ماکی، پلدشت و قرئینی شهرلرینده و ۱۵۵۴۷۷ نفریده کئندلرده اوتورودو، بو دؤنم ۴۷۰ کئندن ۳۶۰ کئند تورک و ۱۱۰ کئنده کورد ویا تورک و کورد بیرلیکده یاشاییردی، اورتالاما حسابلا هرکئندین جمعیتی (۴۷۰/ ۱۰۸۹۴۰) ۳۳۱ نفر اولوردو، لذا کئندلرده ۱۱۹۱۶۰ نفر تورک و ۳۶۳۱۷ نفر کورد یاشاییردی،	شهرده ش ۱۳۵۰دن اۇنجه تورکلر نفوسون بوتونونو تشکیل ائدیردی و ولی بو تاریخدن سونرا کورد عایله لری شهرده یئرلشمه‌گه باشلادی، شهر محله لری دوغودان باتی یا دوغرو بئله سیرالاماق اولار: بش گۆز، قزبعلی، قاسم‌آباد و یادبود، قاراخیزلیق، اوتای، خنجرخان، مرکزی بؤلوم، توتلوق، تازامحله، سازمانی ائولر، مۆشوک، بولوار،	قاراکۆپرو، سایت؛ بو ۱۴محله‌دن، بش گۆز، مرکزی بؤلوم، یادبود، بولوار، تازامحله هر بیرى ۱۲ فایز نفوسا مالیکدی، سایت بؤلگه‌سی ۱۶ فایز نفوسلا ان بؤیوک محله‌دیر و قالان بؤلگه لر هر بیرى تقریباً یوزده ۳ نفوسو اؤز لرینده یئرلشدیرییدیر، شهرین اورتا بؤلوم و دوغوسوندا تورک عایله لری چوغونلوقدا اولاراق کورد عایله لری ۱ فایزدن فاضلا دیلدیلر، سایت، قاراکۆپرو و بولواردا یاخلاشیق ۳۰-۴۰ و اورتالاما ۳۵ فایزه یاخین عایله لر کوردولر، آیری بؤلگه لرده کورد عایله لری ۵ فایزدن آزدیلار (کورد عایله سایسیندا بو مقدارلار مختلف دئییشلرده ان چوخودور و بعضیلرین دئییشینه گۆره شهرده کورد لر بو مقدارین یاریسیندان دا آزدیر) بو حسابلا شهر ایچینده تقریباً ۱۵۵ فایز کورد و ۸۵ فایز تورک یاشاماقدادیر، شهرستان گئل اینده و بونو نظرده توتاراقکی قرئینی و پلدشتده نفوسون ۹۵ فایزی تورکدولر، جمعا ۱۷۸۱۵۰ نفر تورک و ۴۳۹۰۱ نفر کورد یاشاییر، آیری دئییشله بو دؤنم، شهرستانین ۸۰ فایزی تورک و ۲۰ فایزی کورد ایدیلر، گۆرونورکی ایکی سایملامایا گۆره کورد کئندلری تعداد لاحاظیندان ایکی قات اولوبدور بئله کی ۵۵ کئندن ۱۱۰ کئنده آرتمیشدیر و حدوداً ۵۰ یه یاخین تورک کئندلرینین اهاالی سی اورانی ترک ائدیپ و کئند کورد لشییدیر.	ماکی بؤلگه‌سینین تاریخی و گۆرمه‌لی یئرلری [آ] باخچاجیق سارایی (باخچاجیق کئندینده)، چالدران قبرستانی، پیر احمد کندی قبرستانی (آواجیق بؤلگه سینده)، قارا کیلیسه یا تاتاووس کیلیسه‌سی (قرئینی یاخینیندا)، خلیل‌آباد تپه‌سی (شوط یاخینیندا)، سنت‌استپاسن کیلیسه‌سی (آراز قیراغیندا)، داش معبد (زنگنه دۆزوند)، ساری قیه داش یازیتی، اسکی دامبات شهری‌نین قالینتی لاری، بش گۆز کۆپروسو، داش اوتاق (ذلیک داش و سنگر کئندینده)، زور زور کیلیسه‌سی (بارۇن کئندینده)، مریم‌نه کیلیسه‌سی، ماکی مچیدی، ماکی بؤلگه‌سینین چایلاری [آ] چایلار آراز تۆکولورلر: آغ سؤ (بدولی سنگر s۴b۴۰ بدولی ایستگاهی q۱,۲۸ و باشکند ایستگاهی q۱,۸۹)، چایلاق (آرکه‌وین- قارا کلیسا

م م	آذربایجان تورکجه سی	۱۷۹۴	ارک سۆزلوگو	م م
s1b35	زنگبار چای/زنگمار (ماکی) - پلدشت s1b83	آبگرم (۱۷کق۲۰۷۷)، آغ بابا (۳۵کق۱۳۱۰)، آییگ		
بارون ایستگاهی q3,52	ماکی ایستگاهی q6,3 - پلدشت	(۲۴کق۲۱۳۲)، آشک اوچان (۳۹کگ۲۰۱۵)، اؤزگون		
ایستگاهی (q3,25)	ساری سو (حسوشیری سنگر ۱۷-	(۳۵کق۹۵۸)، ائیده لی (۱۲کق۱۷۷۹)، بایرام گل		
s1b24 (q=1,12-1,66)	قارا سو (تازاکند s1b6)	(۱۴کق۱۵۱۲)، بایئیدیر (۵کب۱۵۸۷)، بوزداغ		
(حال حال s1b17)	قاراسو (خلخله تازاکند	(۱۰کگ۱۴۳۰)، تاتار (۴۰کق۱۶۲۵)، توپ (۱۳ک-		
شکلوا s9b84 (q8/81)	قاراسو (کلیساکندی s2b15)	قدا۱۳ (۱۳کق۱۳۴۱)، توتاو (۲۱کق۱۹۴۴)، چاربر (۱۵کق-د-		
قاراسو آرخی (گدای s1b15)	گرگو gergu (دووشان	(۱۶۳۰)، چککوو (۱۹کگ۲۲۲۲)، چنگلی (۱۳کب-		
تپه (svb5)	گودوک چای (قیزیل سورو s1b12)	(۲۵۴۶)، چوروکو (۲۸کق۱۶۷۱)، گیرکین (۹کب-د-		
قیزلارچای (چالدران s3b45)	گول/گول (وکیل	(۲۷۸۸)، حاجی سید علی (۴کب۲۸۳۸)، درویش پاشا		
شگفتی s1b14)	دامبات چایی،	(۲۲کق۱۶۰۵)، دوه بئلی؛ دیک داغ (۹کب۳۶۷۰)،		
ماکی بؤلگه سینین داغلاری (آواجیق-بیهجیک-چالیدران)				
[آ] آغداش (۳۰کب۲۸۶۶)	آغداش (۳۲کب-د-	سبد		
(۲۶۸۵)	آغداش (۱۵کب۲۵۳۱)	(۳کب۱۶۳۹)، سوزناخ (۹کب۲۰۷۶)، سوسوز		
گب۲۳۸۲)	اوجاگونئی (۳۰کب۲۲۰۶)	(۲۵کب۲۴۳۴)، سوققار (۲۸کب۲۷۴۷)، سیاه (۲۱ک-		
(۴۰کب۲۴۸۹)	اینجه (۳۱کب۲۶۰۴)	قدا۱۸ (۱۸کب۱۸۷۹)، سیاه (۴۰کب۲۸۲۶)، شهربانی/هامون (۱۸ک		
(۳۰کب۲۰۲۷)	باباگویی (۳۵کب۲۸۲۵)	قدا۱۷ (۱۷کب۲۰۲۳)، قارا بولاق		
(۳۵کب۲۶۷۰)	بگ دره (۳۵کب۲۴۹۰)	(۳۴کب۹۸۳۴)، قاراگونئی (۲۲کب۱۷۰۵)، فوزلو		
(۳۰کب۲۴۹۸)	توپال سرباز (۱۷کب۲۳۸۴)	(۱۸کب۱۵۰۵)، فوزلو (۵کب۱۷۵۲)، قیزل داغی		
(۲۲کب۲۲۱۶)	حاجی بگی (۵۰کب۲۸۵۰)	(۳۵کب۱۵۶۹)، کوزلوگگری/ کوسله کوت (۳۰ک-		
(۱۹کب۲۰۵۱)	خیزخیزداش (۳۰کب۲۳۶۶)	ق۳۹۰۳، کولوس (۳۵کب۱۰۲۵)، کینیگور (۳۳کد-		
گلن (۲۷کب۲۴۴۲)	داغ گوله تپ سی (۹ک-	(۱۱۲۷)، گردزیارت (۱۵کب۱۵۷۹)، گرکش (۳کب-د-		
گب۲۰۷۸)	ذلی داغ (۳۵کب۲۵۶۴)	(۱۹۶۳)، گوته (۱۳کب۱۵۴۳)، ملا نبی (۴۰کب۹۱۵۵)،		
(۲۹کب۲۶۷۸)	نوالفقارداغ/ زیارت داغ (۱۷کب-د-	مورخان (۲۰کب۲۲۱۰)، مورس (۱۵کب۲۹۳۳)،		
(۲۳۷۳)	سال (۱۶کب۲۰۴۸)	مومورگان (۲۵کب۲۰۰۲)، میزداغ (۸کب۱۶۸۴)،		
گب۲۴۰۲)	قالا (۲۸کب۲۷۷۵)	ماکی(بلدشت-زنگبار) بؤلگه سینین کندلی [آ] آغ اوتلوق		
(۳۵کب۲۶۷۷)	قانلی باباتپه سی (۲۷کب۲۵۰۳)	(*)۳۵؛ آقامیرکندی، اوروج محمد کندی/ تو+کو		
قجیرلی (۳۰کب۲۴۸۰)	قارابورکه (۳۰کب۳۰۰۰)	(*)۱۹۶؛ بهلول آباد (*)۶۵؛ بیله سووار (*)۶۵، پورنک		
قاراکلیسه (۲۲کب۲۱۶۶)	قندیل (۱۸کب۲۲۳۷)	(*)۱۰۰؛ پلدشت/ عربلر (*)۹۷۸؛ پناه کندی (*)۱۰۰؛		
قوزو(۲۰کب۲۳۰۵)	قیرمیز(۱۵کب۲۵۵۸)	دایلان کندی/ تایلان کندی/ تو+کو (*)۲۰، تپه باشی		
ن (۳۲کب۲۷۱۹)	گل آشاقی(۳۳کب۲۴۹۸)	پورنک (*)۱۲۰؛ جمال آباد/ جمال کندی/ تو+کو ،		
(۳۳کب۲۴۰۶)	مندلیخ (۴۲کب۲۷۲۲)	حاجی صوفو؛ ساختمان (۳۰-۴۰ ایللیک ینئی کورد کندی		
(۱۶کب۲۴۳۵)	نارویزگوزه سی (۴۰کب۲۲۴۲)	دی)، علی نظر و عمارت (*)۱۰۰، فتاح کندی (*)۳۰۰؛		
ماکی بؤلگه سینین داغلاری (چایاسار-قالادره سی) [آ]				
		قارقولوق (*)۵۵۰؛ قاراخوجالو/ تو+کو (*)۶۰؛ قاراجا-		

Mm م	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۷۹۵	ارک سۆزلوگو	Mm م
لی (۵۰*)؛ قوتان/ تو+کو (۷۰*)؛ قیر کندی/ تو+کو (۲۴۰*)؛ قیلجلاشمیش/ تو+کو؛ قیقاج (۲۵*)؛ ماللا کندی (۸۵*)، مرادلی/ آ-ی؛ میرزه کندی/ مشهدی میرزه کندی/ تو+کو (۱۵۰*)؛ نظر خان (۱۱۰*)،	ماکی(پلدشت-شرقی چاپاسار) بۆلگه‌سینین کندلری [آ] بابورعجم (۲۳۵*) (قو: بابر)؛ بهلول کندی (۳۵*)، پزیک/ تو+کو (۵۷*)، تازا کندی؛ دیزه طویل، ذکیرلی (۶۲*)؛ زنگه‌نه/زنجانا/ تو+کو (۲۵۰*)؛ ساری سو (۴۵*)، شوتدو/ شوتلو (۱۸۰*)؛ شوربلاق/ آ-ی (۴۲*)، شیددی (۶۵*)، عشق آباد/تو+کو (۸۰*)، قیزقالا/ بابور کورد کندی (۴۰*) (قو: بابر)؛ کولوس/ تو-کو؛ کیره کندی/ اسماعیل کندی/ (۴۰*)، کینیکور (۳۵*)؛ مرادلو/ی (۶۰*)؛		(۳۶۰*)؛ دانا بلاق (۷۰*)؛ دوزاغول (۳۰۰*)؛ زنجیره (۱۳۰*)، سیداحمد کندی (۸۰*)؛ شابولاغی/ شاه بولاغی (۴۱۴*)؛ شموستلاوی (۱۲۰*) (ستل گلن یئر) (قو: شمسعلی کندی)؛ شیخ سیلو (۲۰۰*)؛ صبیح خان، صمدیوردو (۹۰*)؛ پیرشاه/ نورآباد (۴۰*)؛ قاپاق بلاق (۱۳۰*)؛ قاراآغاج (۳۰۰*)؛ قاراقویون تازا کندی (۱۲۰*) / جلالی طایفاسی؛ قیاس/ تو-کو (۲۱۰*)؛ کنجو/ آ-ی (۲۰۳*) (قو: کوچولار)؛ کورابلاق (۱۵۰*)؛ مرگلر/ آ-ی/ او (۲۱۰*)؛ ملا کندی (۶۰*)؛ ملکلی (۶۰*)؛ مؤخور (۱۲۰۰*)؛	ماکی(شوط-شمالی قاراقویون) بۆلگه‌سینین کندلری [آ] آرپالیق (۸۳*)؛ آغ بلاق سوققار (۲۳۰*)؛ آغدوللو (۲۵*)؛ بایرام کندی (۶۰*)؛ بیانچؤللو کورد؛ توره (۱۴۰*)؛ تیمورآباد (۳۵۰*)؛ جگن بیهجیک (۱۱۵*)؛ چارقون (۲۱۰*) (قو: چاه‌گون)، داش فئشل (۲۳۰*)؛ سینیق (۸۴*)؛ شریف کندی، شوط ایستی سویو؛ صوفو (*) (۱۰۶۰)؛ عزت آباد (۷۰*)، علیار (۹۵*)؛ فئشل لر (۴۳۰*)؛ قارازمی (۲۵۰*)؛ قارا کهریز (۳۰*)؛ قیزیلجاقالا/ سلیمان کندی (۳۰۰*)؛ کندال/ کندهال (۳۵*)، مدد کریم کندی،
ماکی(پلدشت-شرقی گنجلرات/ گنژلرات) بۆلگه‌سینین کندلری [آ] ایلانلی (۲۵۰*)، اینجه دره سی/ تو+کو (۸۵*)؛ بیجان (۸۵*)؛ توره میش/ تو+کو؛ دودای (۱۲۰*)؛ دیوانخانا (۲۴۰*)؛ شیلو/ آ-ی (۴۳۰*)؛ شیخ حمزه لو (۳۵*)، عزیز کندی/ تو+کو؛ قالاجیق (۳۰*)؛ قنبر کندی + قیزیل قیشلاق (۷۷۰*) (آراز سدّی گؤل آلتیندا قالمیش و گؤلون یانیندا شهرک آدیندا یئر دوزلیب کی قیزیل قیشلاق دا آدلانیر)، آراز شهرکی (آراز سدننده ایشله ینلر اوچون یئنی یئرله شیم یئر)، قورشاقلو (۱۳۰*)، قورشاقلو کوردشاه پسند/ چتو کندی/ تو+کو، کلبه باغیر کندی/ عادل کندی؛ گنژلر/ گنچلر (۷۰*)؛ نصرت آباد،	ماکی(پلدشت-غربی گچلرات) بۆلگه‌سینین کندلری [آ] آلاله وئردی کندی (۷۰*)؛ تیرشو (۵۵*) (قو: ترشاب)؛ چاخماقلو/ آ-ی/ تو-کو (۱۳۰*)، شیرممد (۹۲*)، عبدلعلی کندی؛ قوچ کندی/ تو+کو (۱۰۰*)، کریم آباد/ تو-کو، گیوان/ گوون/ تو-کو؛ نازیک/ آ-ی (۱۱۰۰*)،		ماکی(قرینی-آواجیق) بۆلگه‌سینین کندلری [آ] ارخشان، آغ بلاق ابوبکر، آغ بلاق خالد (۱۰۰*)، آغ بلاق؛ آغداش (۱۰۰*)، آلوجینلی/ علوجینی (۲۷۰*)، اوروج کندی، ایشگفتیک (قو: شگفتیک)؛ بدوولی/ بدوولو (۲۵۰*)، نیکندی (۲۴۰*)، پیراحمد کندی (۳۱۰*)، جبارلو/ جبار کندی (۹۰*) (۳۰*)، جمال کندی (۲۲۰*)،	

م مm	آذربایجان تورکجه سی	۱۷۹۶	ارک سۆزلوگو	م Mm
	جوزکانلی تپه سی / جوؤرر (*۱۱۰)، جیق جیق؛ حالحال / آ-ی (*۲۷۰)، دیلک وئردی / دَلک وئردی (*۲۰۰)، ساریماسقلو یا یالاغی؛ سلمان آباد / سلمان کندی (*۹۲)، سلیمان آغول (*۸۱)، شادلی / شادلو (*۴۵۰)، شاه بنده لو (*۴۲۰)، صفو / صوفو، صوفی علی / صوفولو (*۱۲۰)، طهماسب کندی (*۱۲۰)، عرب دیزه سی (*۷۰۰)، عرب کندی (*۳۲)، علی آباد، قوْلودیزه سی (*۱۶۵)، قیزیل بولاق (*۱۶۰)، قیزیل سوْرو / تو-کو (*۱۵۰)؛ قیندیخلی (*۵۰)، قییان کندی / تو+کو (*۱۰۰)، کیلسه کندی (*۱۰۶۰)، گُشتاز (*۴۰)، ندو / نادیر کندی (*۷۰)، نیفتو (*۶۰)؛ ماکی (قرئینی-بیه جیک) بۆلگه سینین کندلری [آ] آرافات / عرفات (*۱۷۰)؛ ارکهوین (*۲۰۰)؛ آغداش کۆرش (*۳۵)؛ آغمزار ملیک کندی (*۴۰)؛ بابا احمد، بایاتمیش (*۷۲)؛ تازا کند مُختار (*۲۸)؛ جیغال (*۲۲۰) (قو:جفال)؛ حسن کندی (*۸۰)، داشکسن (*۲۷۰)، داشلی بولاق (*۶۰)، دره کندی (*۶۵)، دیل بیلمز / تو-کو (*۹۲)، سونابولاق (*۱۵۰)؛ شمه سوْر (قو:شاه منصور)؛ شوْر بولاق (*۷۵)؛ عابباس کندی (*۱۶۰) (بوْش)، عبدالرزاق؛ علی مردان (*۳۵)، قارانقو / قرقنو (*۳۵۰)؛ قاراتوْلکو / آ-ی (*۶۰)؛ قاراکیلیسه (*۶۰)؛ قوروناو / آ-ی (*۱۴۰)؛ قوشا بولاق / آ-ی (*۳۱۰)؛ قوللار / تو+کو (*۷۰)، قیرخ بولاق (*۲۷۰)، قیزقاشلی / قیزخاچلی (*۱۶۰)؛ کتران / آ-ی-اورتا (*۳۳۰)؛ محمدصلاح (*۷۰)، مزرعه (*۵۰) (بوْش)، مشهد کندی (*۶۰)؛ ممدآقا / آ-ی (*۲۰۰)؛ میرآباد (*۲۷۰)، نیاز (*۱۸۰)، یایچی (*۲۲)؛ یومروداش (*۲۰۰)، ماکی (قرئینی-جنوبی جالدران) بۆلگه سینین کندلری [آ] آتبارلار / آ-ی / تو-کو (*۱۷۰ / تو+کو)، آتبارماران / تو-کو (*۱۰۰)، ایستی سو (*۱۸۰) (قو:آبگرم)، اینجه صلاح / آ-ی / (*۳۱۸)، بابانور / تو-کو (*۳۶)؛ بخله چی / آ-ی (*۷۸)؛ بکو کندی (*۲۵) (بوْش)، پاییزاوا / پائیزآباد (*۳۷)، الپسک (قو:علی پسند)؛ تات کندی / تو+کو (*۶۲)، تقی کندی (*۷۰)، تولکو تپه سی (*۲۰۰)، تیغیت / تو+کو / آ-ی (*۲۱۰)؛ خان بخله چی / خان کندی	(*۲۰)؛ خان صدیر / تو+کو (بوْش)؛ خیدیرلی / خضرلی (*۳۵۰)، داردره سی (*۱۹۰)، دلیک داش (*۱۰۰)، دمیچی، دووشان تپه ؛ زلی (قو:لولی) (*بوْش)، زکره / زنجیره (بوْش)، سعیدآباد (۵-۱۰ ایللیک یئنی کند ساییلیر)، سگریک (*۱۲۰)، شیخ سیلو / آ-ی (*۱۸۰)، صدیر / تو-کو؛ عمی خانزی / آ-ی (*۶۵)، عیسی گوْلو / عیسی-گوْلک (*۲۰۰)، قاشقابولاق / آ-ی (*۹۰)، قاراچی بولاق / تو+کو (*۵۰)، قاراجا وئرن / آ-ی (*۲۴۰)، قارا-دره؛ قوروگوْل / تو-کو (*۷۰)؛ قیرمیزی داش آتبار / تو-کو (*۱۵۲)، کورد کندی / تو+کو (*۶۰)، مادیلی چالدران / تو-کو (*۸۰) (بوْش)؛ ماندالیق (ماندا چوخ بیتن یئردير) (بوْش)؛ میچدلی / آ-ی (*۴۲)، مخمور / ماخمور؛ مهلملی / تو+کو؛ موخور / (*۵۰)، میرزاخان (*بوْش)، نادرآباد؛ ناویر؛ نبی کندی (*۱۰۰)، یتهمالا / یکمالا (*۱۰۰)؛ یوسف آباد (*۱۵ ایللیک یئنی کند ساییلیر)؛ ماکی (قرئینی-شمالی جالدران) بۆلگه سینین کندلری [آ] آبارا باشی (*۱۹۵)؛ اسلام آباد، آغ بولاق میدان (*۸۰)؛ آغدوْز (*۷۲)؛ آغدیزه (*۳۵)؛ آغ وئرن، امامقولو کندی / آ-ی (*۲۷۵)؛ اوْجاق آباد، اینچه / آ-ی (*۱۹۰ / تو+کو)؛ بابالو (*۴۵۰)؛ باروْن (*۱۶۲)، بوْزقالا (*۳۵) (قو:بزغال)؛ تازا کند چغال، تخت روان / آ-ی / تو+کو (*۸۰)، جگنلی / جینن (*۶۰)؛ جلیل کندی (*۶۵)؛ چوْخور کندی / تو-کو (*۱۲۰)؛ حراملو (*۱۴۰)؛ خان-امیر، روض، ریحانلی / آ-ی / اورتا (*۴۵۰)؛ زئیوه / آ-ی (*۲۹۰) (قو:زاویه)؛ سازاغول؛ سدل (*۷۱۰) (قو:سعدل)؛ شریلی (*۴۲)؛ شهسوار (بارون سدّی گوْلونون ایچینده قالدیدیر)؛ صدرالدین، عابباس کندی (*۱۰۰)؛ عتتر کندی / آ-ی (*۱۸۰) (قو:رستم کندی)؛ قادوْکندی (*۲۷۰)؛ قاراخاج (قو:قلعه خاج)؛ قاراآغول (*۱۲۰)؛ قیرمیزی داش (*۱۵۲)؛ گرگره، گل آشاغی (*۲۵۰)؛ گولسید؛ گوْل / گل (*۲۰۰)، مادیلی / گدیک مادیلی (*۴۰)؛ مجنون / آ-ی (*۲۵۵ / تو)؛ مسعودآباد، معصوم کندی (*۶۰)؛ میدان (*۸۰)؛ هاچا قیه؛ وکیل (*۵۰)، قرئینی (*۳۳۰)،		

ماکی(مرکزی-جنوبی جاییاسار) بۆلگه‌سینین گندلری [آ۱]

علی قندۆ: غلغەزاغیسی، قیزیلباغ (عجم-تو؛ کۆرد-)
 (۲۸۰تو)؛ اۆرنلر-تو-کو (۲۳۲)، آداغان (۵۰)،
 ایلان قیه-آسی (۳۵)، اینجه-آسی (۱۴۷)،
 بگدوغموش، بۆلجک؛ تئلیم خان-آسی (۳۰)، تاتار
 (۲۵)، تره‌کمه (۲۵)، تیکمه/عجم-رد (۳۲۲/
 تو+کو)؛ جگنلی عجم/کۆرد (۱۱۵/تو)؛ جۆل،
 حاسین (کیچیک-؛ بۆیوک-تو) (۵۱۲)، خسوشکی
 (۴۰)، خسوئلزگی، ذوه یاتان؛ ایریند/ایریت
 (۸۶۲) (قۆرند)؛ شیخعلی خان(بوش) (۷۲)؛ عبداللاه
 کندى، علی آباد-تو-کو (۳۲۰)؛ عیسی خان (۶۵)؛
 قاراتپه (۶۰)، قوروشاختا (قۆ: قوروشاک)، کاروان
 قیران (۳۵)؛ کهزیر قالادره‌سی؛ گاموس جاموس، ماییل
 کندى (۱۷۰)؛ محموداغؤلۆ، مَخند/مَخت (۳۸)؛
 مۆلوک کندى (۶۰)، میرزاخلیل، میرزادۆلماز، هنده-
 وار/هه‌نوار؛ هۆرۆ (۳۰)؛ یعقوبعلی کندى (۱۷۰)،

(۲۰۰)؛ باغچاجیق (۱۵۵)؛ نیجان؛ پیراوخودیک/
 پیرخودک (۱۲۰) (بوش)، تاختادۆزۆ (۲۰)؛ تازاکند
 (۸۷)؛ تورکان/توریان (۲۰۰)؛ تیکمه‌عجم-جان-
 عزیز (۱۱۳)، خسوشتری (۱۸)؛ خرمن یثری؛ دانالو-
 ک-ب (۶۰۰)؛ درگاه قۆلو (۷۰)؛ درویش کندى/
 نایب کندى، دیک (۲۲۰)؛ سعیدآباد، سنگر (۴۰۰)؛
 شاطیر (۲۶/جلالی لر)؛ شاه آباد؛ قالاچیق (۶۰۰)؛
 قارابولاق؛ قاراخاج (۵۰۰)؛ قۆرۆ بۆلاق/قۆرۆ بۆلاق
 (بوش)، کوسا (۱۸۰) (قۆ: کوسج)؛ کیشمیش تپه (۶۰۰)؛
 گجۆت (۶۰۰)؛ گل مۆرس، ماراکۆمو (قۆ: مارکمی)،
 مصطفی قالاسی (۳۰) (بوش)؛ ممدآباد؛ ممد کندى؛
 مهدی بولاغی؛ میلان (۲۵)؛ یاریم قیه-آسی/اورتا؛

ماکی بۆلگه‌سینده کند آدلاری (۱۳۲۰) آماریندا اولان ولی
 ایندیکی آدلارلا تطبیق اولونمایان کندلر [آ۱] ساری
 اوجاق (۲۶) کق ب (۱۷۰)، اۆزون دیزه (۲۵) ک ب (۴۲۰)،
 تپه‌سی دلیک (۳۶) ک گ د (۱۷۴)، تیکمه (۵۲) کق ب (۶۰)،

ماکی(مرکزی-شمالی چایباسار) بۆلگەسىنىڭ كىندىلىرى [1]

آغگۆل×؛ آيىگ/آيىبگ×؛ بىرى×؛ بۇرالاڭ×؛ پىنچىلى×؛
 تاجىلو×، حاج حسن×؛ على حاجو×؛ خىزقىشلاق×xerz×؛
 خۇلخۇلە×؛ دارىك×؛ دىمىر تپە سى×؛ زىللە كە/آى-
 زورآباد/ حمزە آباد×(پۇش)؛ سارىنچ/سارىش×؛ سۇرىك
 قىزىل يىنىش×؛ شۇراغۇل×(قۇ؛ شۇراق گل)؛ شۇرىك×؛
 عىمى×؛ غولبىندى/ غولبىنى؛ على حاجى×؛ على فراش×؛
 عىسى كىندى قاراداغلى× (×۵۵)؛ قادرقامۇ×؛ قالاچىق

سويوتلو (۵۰كقب×۴۵)، قاراناز (۶۲ك گد ×۶۵)،
 قىزىل ونك (۴۴ك گد ×۱۰۰/تو)، گۆمۈش بوجاق
 (۴۳كق ب ×۲۵)، آيازىلو (۱۵كق ×۵۰)، بگدرە
 (۱۷ك گد ×۵۰)، شاھ گلن (۶كق ×۵۲)،

ماكيازmakaj[آ،فر]اۋوزو گۈزل لىشدىرىمك اۋچون بۇياما.

ماكياونئجىليک[آ،ماكياونئل‘ين آديندان]پۇلىتىكا و سياستده،
 اماجا وارماق اۋچون اخلاقا ايتىرى و ترس اولسادا،
 هرچور آراجى خوش گۇرن آنلايش، ماكياونئلىزم.

(*) ۳۵×؛ قارابولاق×؛ قاراقوۋون×؛ قوچەلى×؛ قوش×؛ قوم×
 قىشلاق×؛ قىزىل آرخ/آسى×؛ بالۇلا قىشلاغى/قىشلاق
 مالمال mal [آع] ۱-آل وئر اوچون اولان امك اورونو وهر شى
 ”چوخ ايشلەن مال لار“ (فا:كالا). goods ۲-وار دؤولت،
 ثروت ”دۇنيا مالى“ (فا:ثروت). ۳-[مچ] گۇزل و گۇچىك
 قىز و قادىن حاققىندا ”بۇ كىشى نىن قىزى نە مالدير؟“. ۴-
 انوحىل بۇيوك باش حىئونلارا وئرلن آد ”مال حىئون،
 مؤملوك/مىلىك؛ دۇش بولاق؛

ماکی (مرکزی-قالادیره سی) بۆلگه سینین کندلری [آ] آغ
بولاق چیمئلی (*۹۰؛) بۆزگن/بۆزیرگان (*۴۴؛) باشکند
مالا mala [آ] سوواق سورگوسو، سوواماق اوچون آلت
بۆ کندده نئچه باش مال ساخلانیر“ (فا:گاو) ۱۳۵.

م Mm	آذربایجان تورکجه سی	۱۷۹۸	ارک سۆزلوگو	م Mm
	{فاماله}. {فارسجا مالیدن سؤزوندن آلینمادیر}.		مالالاماق [ل] دؤوارا مالا چکمک، سؤواقلاماق.	
	مالا آلتی [آ] سؤواق وؤرماق اوچون وورولان لایه و آلتلیق.		مالالانماق [بل] دؤوارا مالا چکیلک، سؤواقلانماق.	
	مالاباخان [آ] مالقارایا قوللوق ائندن شخص (فا: گادار).		مالالتجاره [آ] تجاری مال (فا: ~). merchandise	
	مالاچی [آ] مالاچکن (فا: ماله کش).		مالالی [ص] مالا چکیلیمیش، سؤواق چکیلیمیش.	
	مالاچی لیق [آ] مالاچکمه (فا: ماله کشی).		مالامادین [آ] علی بایراملی، داغ آدی ^{۲۴۰} .	
	مالاخ [آ، بی] ۱- انجیر نوغو ۲- بالاخ، جامیش بالاسی ^۲ .		مالامان [آ] خالخال داغ آدی.	
	مالاخلار [آ] قاخ، داغ آدی ^{۲۴۰} .		مالان [آ] خالخال داغ آدی.	
	مالاریا [آ، لا] سیتما، نؤویه لی قیز دیر ماگتیرن بیر خسته لیک (فا: ~).		مالاهای [آ] یاقوت تانریلاریندان، باخ: آراه ^{۲۴۱} .	
	مالازmalaz [آ] ۱- سؤلاق یئر، سؤ آلتیندا قالمیش تارلا، سؤ باسمیش تارلا. ۲- سؤرولمه میش و اوت باسمیش یئر ^۲ .		مالای [ص] گنج و یاراشیقلی "مالای اوغلان" ^۲ .	
	{عربجه ملز کلمه سینین قاریشق معناسینا باغلانما لیدیر}.		مالایmalay [آ] مینگه چئویر، ده یئر آدی ^{۲۴۰} .	
	مالازگیرتmalazgirt [آ] آذربایجانندان آنادولویا گیریلن-		مالباش [ص] آخماق، سفته، قانماز.	
	بؤلگه ده یئر آدی، بو بؤلگه ده سلجوقلو قوشونو آلپ-		مالباش لیق [آ] آخماق لیق، سفته لیک، قانماز لیک.	
	آرسلان، ین باشچیلیغی ایله ییزانس شاهی رومن دیوژئن		مالبرست [ص] مالی چوخ سئون، مالا تاپینان.	
	اوردوسونا غالب گلهرک بؤیوک ظفر قازاندیلار بو ظفردن		مالتمalt [آ، فر] بیرا دؤز لتمک اوچون چیملندیرب قورو-	
	سؤنرا آنادولو سیاسی جهتدن ییزانس لارین لیندن چیخاراق-		تولاراق حاضرلانمیش آریا.	
	تورکلرین الینه گئچدی، مالازگیرت ساواشیندا آلپ آرسلان		مالتا اریگی [آ، بی، مالتا] آداسی آدیندان گؤلگیلردن بیر	
	خوی شهرینی اوردوگاه (اؤس) سئجدی و بیر سیرا اوردو		آخاج و اونون میوه سی ^۲ . eribotrya japonia	
	عسگرلرینی اؤزلیکلک تبریز و اطرافیندان توپلادی		مالتابی [آ] مالتا اریگی رنگینده.	
	(م ۱۰۷۱) ^{۴۵} ، مالازگیرت ساواشیندا تورک اوردوسونون		مالتیز [آ، مالتا] آداسی آدیندان یتمک پیشیرمک اوچون بیر	
	گوجلوی و اینانجلی اولماسی ایله بیرلیکده ییزانس اوردو-		نوع اوجاق ^۲ .	
	سوند تورک دیللی کریستیانلارین آلپ ارسلانین اوردوسونا		مالتیزگئچی سی [آ] بیر کئچی جنسی ^۲ .	
	طرف گئچمه لری و تورک اوردوسونا قاتیلمالاری کسگین		مالچmalç [آ] رطوبتی مُحافظه ائتمک اوچون توپراق و یا	
	ظفرین آیری دلیل لریندن ساییلیر (فا: ملازگرد)		بیر اکین اؤزه رینه بؤراخیلان هرتورلو بیتگی آتیغی.	
	مالاشریک [ص] بیر مال و واردان پایی اولان، اورتاق اولان		مال حیوان [آ] مال و داواردان عبارت اولان (فا: احشام) cattle	
	(فا: شریک، سهیم).		مالخاوا malxava [آ، فا] «الخواه» بازار مئیدانیندا دلالار	
	مالاغان malağan [آ، دا] ۱- بؤیوک اوراق، یونجا بیچمک		اوچون دئییلیر (مراغا بؤلگه سینده).	
	اوچون بؤیوک اوراق ۲- قابا (مال کلمه سیله ایلگی لیدیر).		مالدار [آ] مال و داوار ساخیلان.	
	مالاق [آ] جامیش بالاسی، باخ: بالاق ^{۲۴۴} .		مالدارلیق [آ] مال و داوار ساخلا مایشی.	
	مالاقال [آ] قازاخ، داغ آدی ^{۲۴۰} .		مال داوار [آ] مالقارا، مال و داواردان عبارت اولان (فا: احشام). cattle	
	مالاکش [ص] مالا چکن، مالاچی.		مال دؤولت [آ] ثروت، وارلیق.	
	مالاکیت [آ، فر] گؤزداشی، یونئولوپارلاق و پاخیرلی هیدرات.		مال دیلی [آ، بی] اؤستو تیکانلی، یاپراق سیز، ائنلی و اتلی	
	مالالانماق [اتد] دؤوارا مالاچکدیرمک، سؤواقلانماق		گؤوده سی اولان گؤنئی بؤلگه لرده یتیشن بیتگی، کاکئوس.	

م Mm	آذربایجان تورکجه سی	۱۷۹۹	ارک سۆزلوگو	م Mm
	مال قارا [باخ] مال داوار.		لری نی "مجمع المنشات" دا توپلامیشدیر. ^{۱۱۷}	
	مال قاراجی [ص] مال و داوار ساخلایان، مالدار.		ماللامهر علی فدوی [آ] (هـ-۱۱۸۲-۱۲۶۲) زونوزدا دوتیا یا	
	مالقامود [آ] آذربایجان دا داغ آدی. ^{۲۴۰}		گلیب، اجتهدا یتیشیب و تورکجه شعر لر یازیدیر.	
	مال قیران [آ] حیوان و باسی.		ماللانس [آ] (م-۱۸۱۰-۱۸۶۲) سرخس لی تورکمن شاعری دیر.	
	مالک malik [باخ] مالیک.		مالانصر الدین [آ] تورکلرین افسانوی بیلگین ینین آدی.	
	مالکار malkar [آ] بالکار، قوزئی قافقازلاردا یاشایان بیر		مالمولک [آ] ثروت، وارلیق.	
	تورک سویلر خلق.		مالمیر malmir [آ] آستانا دا کند آدی.	
	مال کلمی [آ، بی] مال یشمی کیمی استفاده اولونان کلم نووعو.		مالوف me`luf [آ، ع] آلیشمیش، اُلفت تاپمیش.	
	مالکوج / مالقوج [خ] عثمانلی آخینجیلار اوجاغی نین کومتانی.		مال یشمز [آ، ص] امکانی و واری اولدوغو حالدا چتین لیکده	
	مالک / مالیک [آ، ع] بیسه، صاحب (فا: مالک).		یاشایان، نیرقیز، خسیس "مال یشمزمین مالینی بییر لر".	
	مالکانه / مالیکانه [آ] مولکه دارلیق، مولک صاحبلیگی (فا: ~).		مالیات [آ] وئرگی (فا: مالیات). pertain	
	مالکی maliki [آ، ع] تسنن مذهبنده دورد مذهب دن بییری و		مالیاتی [ص] وئرگی سل (فا: مالیاتی). pertaining	
	مالکی حضرتلرینه منسوب (وفات ایلی ۲۴۱ هـ ق) (فا: ~).		مالیی [آ] یاپارلی بویونا عاید یئر آدی (۱۶ جی قرن) ^{۲۲۵} .	
	مالکیت / مالیکیت [آ، ع] بیسه لیک، مالیک اولما (فا: ~).		مالی بگ [آ] لاجین، شوشا (لی) دا کند آدی ^{۲۴۰} .	
	مال گوره malgurə [آ] سقر ده چای آدی.		مالیخولیا [آ، ع] قاراسئودا، بیرنوع روح دوشگونلوگو، قوروتو.	
	مالگوره [آ] قوسار، داغ آدی ^{۲۴۰} .		مالیه maliye [آ، ع] پول و پارا ایشلری (فا: ~).	
	ماللا malla [آ] دینی مکتب لرده اوخوموش طلبه لرین		مالیه باخانلیگی [آ] مالیه ناظر لیگی.	
	آدلارینا علاوه ائدیلمن لقب.		مالیه چی [آ] مالیه ایشلری اوژمانی، مالیه ایشلرینه باخان.	
	ماللا... [آ] ایران و آذربایجان جمهوریتینده یئر آدی اولاراق		مالیه چیلیک [آ] بیر دؤولتین مالی ایشلری.	
	ایشلنیر، باخ: یئر آدلاری (ان آزی ۵۵ آد سایماق اولار).		ماللیا [آ] هیتیت تانریچالاریندان ^{۲۱۱} .	
	ماللاستاغار / ملاستاغار [آ] هشتی ده چای آدی.		ماما mama [آ] ۱- آنا اوچون سؤیله نن بیر سؤز. mommy	
	ماللا آغایخود [یا زار] (۱۳۱۰-۱۲۴۶ هـ ق) شاماخی دا دونیا یا		۲- اوشاق دوغوز دوران. {ت: "خرمن دؤیرکن اورتا داکی	
	گلیب، تورکجه شعر لری واردیر ^{۱۱۷} .		اؤکوزون آدی، او بییری اؤکوزلر بونون اطرافینا	
	ماللا اسمعیلی (مذنب) [یا زار] (ش ۱۲۵۷-۱۳۲۲) زنجانین قاضی		دولانارلار، ایندی ایشلنن ماما سؤزونون کؤکو بو	
	کندینده آنادان اولوب، نوحه و تورکجه غزل لری واردیر.		کلمه یه باغلانیر، مخصوصاً همان کتابدا مامو کلمه سیده	
	ماللا جمال طارمی (هزاری) [یا زار] (ش ۱۲۴۹-۱۳۴۷) تاروم دا		گلین یتنگه سی (ماماسی) آتلامیندا دیر.	
	آنادان اولوب، تورکجه فارسجا شعر لری واردیر.		ماماچا [آ] ماما، اوشاق دوغوز دوران.	
	ماللا حسن ادیب [یا زار] (۱۲۸۱-۱۳۵۱) هرده دونیا یا گلیب،		ماماچالیق [باخ] ممالیق، اوشاق دوغوز دورما.	
	"سه مثل" کتابیندا تورکجه فارسجا عربجه مثلر قئید اولونوب.		ماما خاتون [آ] تورک بویلا ریندا قیزلار اوچون ایشلنن بیر	
	ماللا حسین ثابت [یا زار] (۱۳ هـ ق) شوشالی شاعریدی ^{۱۱۷} .		آد "ارساری بای قیزی ماما خاتون".	
	ماللا عاباس شعله [آ] (۱۳۱۷-۱۲۴۵) اصفهانلی شاعر دیر ^{۱۱۷} .		ماماسلی [آ] جولفادا کمچی داغی نین زیروه لریندن بییری	
	ماللا قاسم ذاکر [یا زار] (۱۲۷۴-۱۱۹۸) شکی لی شاعر دیر ^{۱۱۷} .		{ماما+آس+لی} ^{۶۶} .	
	ماللا محمد حوزنی [یا زار] شکی ده آنادان اولوبدور، اثر		ماماغان [آ] تبریز، اوژمیه (۲) و قئیدار دا کند آدی {آنا یورد}.	

م مm	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۰۰	ارک سۆزلوگو	م Mm
ماماق [آ] ساکن، اؤز حالیندا. ^۷	اسکی داستانلاریندان اولراق شعر شکلینده و عمومیتله ۷		هجاللی وزنده سؤیلمیش، و قیرقیز تورکلرینین قهرمانلیق-	
ماماق [آ،دهه] کیشی آدی "دمیر دؤنلو ماماق".			لارینی گؤستریر،داستان م۱۲-۱۱جی عصر لرده سؤیلمیش	
مامالو mamalu [آ] م۱۶جی عصرده آنادولولولوب ذوالقدر	تورکلرینه باغلی بیر بوی آدی ^{۸۵} . باخ: سلجوقلار ^{۲۰۹} .		وانکشاف اتمیش و بوتون اورتاآسیا تورکلرینین اورتاق	
مامالو [آ] ساین قالا دا کند آدی {آنا یورد}.			داستانی حالینا گلمیشدیر، ایلک اؤنجه لر اون مین مصراع	
مامالیق [آ] اوشاق دوغوز دورما ییشی (فا:قابلیگی). midwifery			اولاراق سونرالار ۵۰۰ مین بیتته آرتیریلیبدیر (نوید ۱۳۶)،	
مامان [آ] مایانا دا کند آدی {آنا یورد}.			بو داستان، مسلمان و غیرمسلمان تورکلرین ساواشلارینا	
ماماهان mamahan [آ] رزن ده کند آدی {آنا یورد}.			اشاره دیر و داستانین قهرمانی ارماناس دیر، داستان گنچن	
مامای [آ] ساکن، مونس؛ آتیلای خان دؤنمی بیر هون بگی ^۷ .			عصرده چوغان ولیخانوف و سونرالار رادولف طرفیندن	
مامای خان [خ] قیچاق خانلاریندان ^۷ .			توپلانمیشدیر، و اؤچ بؤیوک بؤلومدن تشکیل تاپیر "ماناس،	
مأم mə`mən [ع،سیغیناق، امن یئر (فا:~)].			سمتمتی semetey (ماناس ین اوغلو)، سیتیک seytək	
ماموت mamut [آ،دی، سیبریالیلار دپلیندن] فیل گورونو-			(ماناس ین نوه سی)؛ ماناس ین آتلاری اونون ان یاخین	
شونده چوخ بؤیوک و اسکی لرده یاشایان و ساوونماق			آرخاداشلاریدی، بونلار آراسیندا آغ بوز akboz، آغ-	
اؤچون بؤیوک و قیورق دیشلری و اوزون قیللی و ۳،۵ متر			قولا akkula، آغ بودان akbudan، چوبار، چوخ معروف-	
اوجا لیکدا اولان بیر حیوان آدی elephas primigenius			دولار، ماناس ین ماجرالاریندا اوغلو سمتمتی semetey،	
مأمور mır`mur [ع،] دؤولت گورولی سی، گورولی (فا:~).			و آرخاداشی اریولای erylolay، آدلاری چوخ گنجیدیر ^{۲۱۱} .	
مأموریت mə`muriyet [ع،] گور، گورولمه (فا:~).			(فا:داستان ماناس).	
مأمونیه mə`muniyə [آ] ساوه ده کند آدی.			مانای manay [آ] ساحه، بؤلگه، منطقه ^۷ .	
مامیر mamir [آ،بی] عالی اسپورلو بیتگی لردن ابتدایی			مانتار mantar [آ،ت،ماندار] گؤبه لک (فا:قارچ).	
قورولوشا مالیک بیتگی ^۱ .			مانتار بیلیمی [آ] گؤبه لک بیلیمی.	
مامیر اوئو [آ،بی] قارانفیل چیچک لیلر تاقیمیندان خیردا			مانتار مٹه سی [آ،بی] بیر نوع آغاج. quercus sunber	
چیچک لی و اؤسوو بیتگی.			مانتار آغاجی [آ،بی] باخ: گؤبه لک آغاجی.	
مامیز/مامیش [آ] ۱-خوروز بییگی ۲-دیشیلیک عضو {مهیمز}			مانتار لاماق [ل] آلداتماق، پول و رشوت سیزدیرماق.	
مامیش [آ] ۱-سایقیلی، سؤز دینلر ۲-قازاق خانلاریندان ^۷ .			مانتاش/مینتاش [آ] بیر تورک بؤیوگو، تورک آتابگ لریندن	
مان man [آ] عیب، سوچ، گناه، نقص {ت موئن}: خسته لیک،			بیر آد و حاجی بکتاش ین قارداشی {مین+داش}.	
سن {مونگ} غم{.			مانتاشید mants'id [آ] شایمان دا کند آدی ^{۲۴۰} .	
مان ائیلهمک (مان ائتمک) [س] عیب توتماق، عیب له مک.			مانئو [آ،فر] بیرنوع اؤزون اوست گیئمی (قادین اوچون) (فا:~).	
مانات [آ،ر] آذربایجان و تورکمنستان اؤلکه لرینده پاراییمی.			مانتی [آ] بیر جور یشمک ^۲ .	
ماناس manas [آ،دی] قین قانادلی لار سوینودان قوردجوق			مانجاس [آ] بگدیلی بویونا عاید یئر آدی (م۱۶جی قرن) ^{۲۲۵} .	
دؤنمینده بیتگی کؤکونو و ارگین دؤنمینده یاپراقلاری			مانجاناق [آ] ۱-داش گولسه سی آتان اسکی بیرنظامی آراج.	
گمیره رک اونلار ضرر وئرن بیر بؤجک ^۲ . polylla fullo			۲-قویودان سو ویا نفت چکمک اؤچون رولو فیلاتماغا	
ماناس [آ] ۱-خوی ۲-هیئتلی ^۷ .			یارار اؤزون آغاج (فا:منجیق) {ع،دهه+مانجیلیق}.	
ماناس داستان [آ] بو داستان تورکلرین اسلامدان سونراکی			مانجیلینا [اسپانیو لجا،آ،بی] سوت له ین سوولادان، باشاق	

Mm م	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۰۱	ارک سۆزلوگو	Mm م
	کیمی چیچگی اولان و چوخ زهیر لی بیر آغاج.		مانقوی [آ] بۇرنوندا دانیشان.	
	مانچو mançu [خ] منگو، سۆسوز؛ بو آد ایله بیر تورک اویماعی، ایندیکی مانچوریا ^۷ دا بیر دؤنم خانلیق اتمیش و مانچوریا آدیدا بو آددان دولایى بو گۆنلره قدر گلمیشدیر.		مانقوت [خ] ۱- اوئلومسوز ^۷ . ۲- اوغوزنامهده، تورکون قارداشی؛ ۱۱جی یوزیلده ایرانا گلن موغول غنصرلو بیر طایفانین آدی ^۸ . {باخ: منگو/بئین}	
	سؤیله نیشیندن باشقا بیر شیئی دئییلدیر ^۷ {باخ: بئین}.		مانقور [آ] مانقیر، پاخیر پارا ^۷ .	
	مانجوآپایارقان تارکان [خ] گؤی تورکلر (بیلگه خاقان) دؤنمی اوردوباشی لاریندان ^۷ .		مانقیشلاق [آ،ت] اوغوز اؤلکه سینده و خزدنیزی نین شرق طرفینده اولان یاریم آدانین آدی، بو آدی مقدسی (۹۹۸م) بین قیشلاق و کاشغرلی مان قیشلاق کیمی یازیلیبدیر.	
	ماندا manda [آ،دی] ایری اوکوزه بنزر و گوشه یین و اوزون جا سئیرک قیللی، دریسی توتقون قارا، سۇدا چیممکدن خوشلانات، سۆت ات و دری سیندن یارارلانیلان سۇ سیغیری، جامیش، کل، بۇفالو. buffelus		مانکن [آ،فر] مودئل، اؤلگو (فا:~).	
	ماندار [آ،بی،ت] آغاجلارا ساریلان بیر سارماشیق بیتگی سی.		مانکند [آ،ت] کاشغر یاخین لیغیندا بیر شهر آدی.	
	ماندال [باخ] سیبیر تمه، سورگو (فا: چفت).		مانگیر [آ،دا] سۇ مانگیری، سۇیون قاباغین آلماق اوچون دۆزه لن آغاج وچیری بندی و آتیزی.	
	ماندالیق [آ] ماکی، دا کند آدی. (ماندا چوخ بیتن یردیر).		ماننا manna [آ] ماننا حکومتی م ق ۱۰-۸جی ایللرده بالاجا امیر لیک لر بیرلشمه سیندن دوزلیمیشدی، ماننا دؤلتی و بیر لیگی آدی آسوری قاینقلاردا "مانناس، ماننا، موننا" و بابل قاینقلاریندا "میننی"، و اورارتولاردا "مننا"، یهودی منبع لرینده "موننا"، ارمیای نبی کتاپیندا "منی" شکلینده گلیبدیر، ماننا حکومتی نین مرکزی بوگونکو جیغاتو چایی آخارقاسیندا ایزرتو شهرایدی، ماننالاردان قالمیش چوخلو آدلاردان بللی اولورکی اونلارین دبیلى التصاقی اولوب "خان، تاش [اک]، آتیلا، آت، آتا کلمه لرینی ایندیکی کیمی ایشله دیردیلر". آسوری هجوموندا اسیر اولان امیرلرین آدی بئيله گنچمیشدیر: ۱- ایلیللی illili.	
	مانشون manşon [آ،فر] لوله لر ییریرینه وصل اتمک اوچون قاسناق.		۲- ناققابی nakkabi ۳- بۇدیا budiya. ۴- دؤنی duni.	
	مانشیر manshir [ص] تانیمیش و مشهور، هم پیس وهم یاخشی معنادا ایشله نیر "آلا ایتدن مانشیردی".		۵- ییلیللی billi ۶- بانیتی vbaniti ۷- سانگیللی sangilli، (بو آدلاردا تورکجه "لی" آکی آیدیندیر)،	
	مانع mane [آ،ع] انگل (فا: سد). abstacle		- م ق ۸۰۲جی ایلده آسوری کتیبه لرینده یازیلان مانناماد آدلاری: -ائلی پی ellipi (سۆنقور بؤلگه سی)، -خارخار، آراز یاش arazyas (قارقار بویو، همدان بؤلگه سی)، -	
	مانع اولماق [ل] انگل اولماق، قارشى سینی آلماق (فا: مانع شدن)		مشی mesi و مادلار اؤلکه سی، -پارسوا (پارت+اووا)، -	
	مانعه الجمع [آ،ع] منطق اصطلاحیندا ایکى شئین بیر یرته تۇپلانا بیله مه سی "مثلا اوتاقدا بیر ویا ایکى صندلی وار و اولمازکی هم بیر وهم ایکى صندلی اولما" (فا:~).		- اوایش دیش uişdiş (بش دیش، مراغا بؤلگه سی)، -	
	مانقا [آ،بی،ت] آغاجلارا ساریلان سۇ سارماشیق بیتگی سی.		زیکیرتو zikirtu (میانا اردیبل منطقه سی)، -آندیا andia	
	مانقال [آ،ع] اودلوق، اود قابی، اود یاندرما قابی (فا: منقل).			
	مانقال کۆمور [آ] مانقالا یاندرماق اوچون کۆمور.			
	مانقالای [آ] ۱- آلین، جبهه ۲- آتا اییی مینن؛ ۳- تۆمان خانین تۇرونلاریندان ^۷ .			

Mm م	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۰۲	ارک سۆزلوگو	Mm م
(قیزیل اؤزن دره سی)، -دیوک diok (قیزیل اؤزن دره - سنین شمال طرفی)، -زاموا zamua (لولوبئی لرین اؤلکه سی، سؤلدوز بؤلگه سی)، گیلزان (اؤرمو شهری بؤلگه سی)، -آلاتیه alateye (اؤرمو گؤلونون گۆنئیینه = آلا داغ)، -قیزیل بۇندا qızıl bunda (قیزیل داغ معنا- سیندا، جۇلفا بؤلگه سی)، -سانقی بوتو sanqıbutu (قوتور خوی مرند بؤلگه سی)، پولوادی puluadı (ایندیکی قاراداغ ولایتی)، -ماننالیلار سهند داغینا "اؤتوش" دئییردیله و دالیان طایفاسی توپراغیندا یئرلشن "تاروری تارماکیس" قالاسی تبریز شهری نین آنا نطفه سی اولور، ماننالارین باشقا شهرلریندن: اولخو شهری (قوتور گدیگینه)، اوشکایا (اۆچ قایا/بو گونکو اۆسکو)، -مانتیانا mantiana (اؤرمو گؤلونون قدیم آدی، قدیم یونانجا دا یئر آدلارینا ana, ena آرتیریدیله، مان+تی سؤزونده "تی" سؤ دئمکدیر، ایندیله غربی سیبیریده کاماسین، کویبال، کاراکاس تورکلری گؤل اوچون "تی، تو" ایشله دیلر، بیله لیکه مانتی سؤزو، مان گؤل ویا ماننالارا عاید گؤل دئمکدیر)، -آلاتیا alateya (آلا داغ)، -تاشتافی (داش دام، داش ائو، -قانتاو (قان داغ)، -ایشتاتی (ایشتا+تی= ایستی سؤ، باخ مانتیانا)، -سوریکاش (قاش)، سیرداکا (بوزداغی، سیر سؤزو تورکجه ده بوز رنگی دئمکدیر)، -سوی subı (صوفیان بؤلگه سی)، -سیبار sibar (قیزیل اؤزن چاییندا بیر ماننا قالاسی، بوسؤز ساییر/سابار سؤزونه باغلانمایدیر)، -اندیر edir (چای آدی، ایندیله چوواش تورکجه سینده چای معناسیندا ایشلنیر)، -قوروسپا quruspa (بۇ سؤز قوروسوپ/ قوروسو/ قوروچای دئمکدیر)، -آزا aza (م ق ۷۱۹ جی ایلده ماننا باشچی سینین آدی، بۇ سؤز آزا az کؤنودن اولمایدیر، اؤیغور خاقانی آچو aço، خاکاس تورکلری خاقانی آزو ajo، اؤغورلاردا آزا azak، کیمی آدلار بیریرلریله اؤرتوشور)، -آتا (دده)، -ایرانزو iranzu (ماننا حاکیمیدیر، بۇ سؤز ان+زو سؤزو اولمایدیر، زو سؤمرجه مدرک معناسیندا دیر، البتده زو سؤزو سو= قوشون سؤزونه	ده باغلانایلیر)، اوللوجون ullucun (ایرانزو نون اوغلو، بۇ سؤز اولو+جون اولمایدیر و چوخ احتمالا ل حرفی آسوری دیلینده آرتیریلیدیر)، -آخشئی (ماننا حؤکمدری، آخش=آخس سؤزو آشاغی و آخساق معناسیندا دیر)، - آراسین نی (ماننا حؤکمدری، سین سؤزو تورک ائللرینده منسویت بیلدیریر، لاکین تاریخاً آدام معناسیندا دیر، آراسین/آر+آسن/ساغلام آدام)، -هورپ آتیلا horpatila، باتاش batash، شوماخان şumaxan، اون تاش گال ontasgal، ماننا بؤیوک لرینین آدلاریندا دیر، بۇ آدلار - آیدینجا تورکجه کلمه لرله عینی لشیرلر، -ماننا خالقی - نین یازی/یا صاحب اولدوغونا اینانیلیر، بۇ خطین نمونه سی زئیوه ده تاپیلیمیش بیر گوموش بوشقاب کناریندا گؤرونور و پروفئسور زهتابی نین دئدیگینه گؤره بۇ خط اورخون و هیروگلیف الفباسی آراسیندا کئچمه بیر دؤنمی گؤستریر ^۸ . مانور (مانئور) [آ،فر] دؤشمینی آلدادیب و اونا ضربه وۇرماق اوچون قوشون و دؤنمانین بیر یئردن باشقا یئر حرکتی و توپلانماسی، ویراز وئرمه، شوو و گؤستری دؤزنله مه. مانوئل [آ،فر] ال کتابی. مانولیا [آ،بی،فر] یاپراقلاری آلماشیق، ایری پارلاق و یاشیل بیر بزرک آغاجی. magnolia grandiflora مانولیاکیلر [آ،بی،فر] ایری تاج یاپراقلی، ایکی چنک لی، گؤزل قوخو لو بیتگی لری ایچینه آلان بیر سوی. مانوس me-nus [ع، ص] آلیشمیش اولان، آلیشیق (فا:~). مانومتر manometr [آ،فر] باسینج اؤلچر (فا:مانومتر). مانومت [آ، لا] آیدیه. مانومتال [آ، لا] عظمتلی، مُحْتَشَم "مانومتال بینا". مانه mane [آ] ئجنورد بخش لریندن، ۱۳۲ کندی و *۲۵۲۰۰ نفر نفوسو واردیر، مرکزی مانه، نفوسو *۶۲۰۰ نفر، تورکمن دیله، باخ: ئجنورد مانه. مانی mani [آ] مان نی آتاسی پاتیک (همدانلی و اشکانلی شاهزاده) و آناسی مریم، اشکانی سولاله سیندن ایدی، مانی ۱۲۶ جی ایل باییل شهرین قوزئی اینده "مردینو" کندینده آتادان اولوب، و ساسانی زندانیندا ۲۷۷ جی ایل اولدو،			

م Mm	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۰۳	ارک سۆزلوگو	م Mm
	مانی موسیقی و نقاشلیغی چوخ سؤیردی و کتابی نین آدی		ایشله نیر، اسنهمز چاتلاماز و قاپارماز بیر اورمان آغاچی،	
	ارژنگ ایدی (آری+دان+دنگ: آری و تمیز سحر)، مانی مذهبی		آکارو (فا: درخت ماعون). suitenia mahagoni	
	سۆنرالار او یغور تورکلری نین رسمی دینی اولموش.		ماوی mavi [آ] ۱-سۆزنگی، بۆلودسوز گۆی رنگی، بو رنگده	
	مانی ۲ [آ] بیر جور تورکجه ترانه و شعر، باخ: تویوق.		اولان. blue {سن} ع {ماء: سو}. ۲-میانا دا کند آدی.	
	مانیاس [آ] بایات بویونا عایدیتر آدی (۱۶ جی قرن) ۲۵.		ماوی سوو [ص] گۆی رنگینه اوخشار، ماویمیتراق.	
	مانیاق manyaq [ص، فر] مایماق، دۆشونمز و بیلمز آدام		ماویش [ص] گۆی گۆزلو، ماوی گۆزلو (فا: آبی چشم).	
	(فا: بی مغز) {ت بابیناق، باخ: مایماق}.		ماوی گۆز [ص] گۆی گۆز (فا: زاغ چشم، شهلا). blue-eyed	
	مانیبولاسیون [آ، فر] وارلیق لارین یارارلی و اییی بیچیمده		ماوی لشمک [س] ماوی رنگه دۆنمک.	
	ایشلنمه ایشی (فا: مانیبولاسیون).		ماوی لیک [آ] گۆی رنگینده اولما دورمو.	
	مانینور [آ، فر] گۆروننو یاییم لایان آلت (فا: مانیتور).		ماویمیتراق [ص] آچیق گۆی رنگلی، آچیق ماوی.	
	مانیچی ادبیاتی [آ] بو ادبیات تورکلرین بیر بۆلومونون مانی		ماه ماه [آ، فا، شع] آی (فا: ماه).	
	دیننه گیرمه سیله و جودا گلب بو دؤرون مهم شاعری		ماه [آ] هیتیلرین ۲ جی درجه ده بیر تانریچاسی ۳۱۱. {ماخ}.	
	”آیرینچور“ دور، ایرق بیتگی (فال کتابی) م ۹۳۰ دا گۆگ		مه... [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یئر آدی اولاراق ایشله نیر،	
	تۆرک الفباسیله و مانی محیطینده یازیلیمیش شعر کتابیدیر،		باخ: یئر آدلاری (ان آری ۹ آد سایماق اولار).	
	مانیچی ادبیاتا باغلی، بوگون برلن ده تورفان مجموعه سینده		ماهاملار [آ] بالاکن، ده کند آدی ۲۴.	
	سککیزمین او یغور متنی وار و فقط ۲۰/سی یاییں لانیبلدیر.		ماهانا [آ، فا، بهانه] سۆزده ایلری سوولن سبب (فا: بهانه).	
	مانیزان manizan [آ] ملایر ده کند آدی.		ماهپاره [آ، فا] آی پارچاسی (گۆزل لیگی آلتان بیر سۆز) (فا: ~).	
	مانیسا لاله سی [آ، بی] دؤیون چیچک گیللردن، آغ و قیرمیزی		ماهتاب [باخ] مهتاب.	
	چیچکلی، قیرلاردا بیتیش، ویزک اوچون اکیلن بیر بیتگی،		ماهتاب خانیم [بازار] ۱۹ جو عصر شکی ده یاشامیش و تورکجه	
	آنتمون (فا: شقایق نعمانی). anemon		شعرلری واردیر ۵۲.	
	مانیش داغلار [آ] درگز ده داغ آدی.		ماهتخانیم [بازار] ۱۹ جو عصرین ۲ جی یاریسیندا شکی ده	
	مانیفست [لا: آیدین، آشکارا] بیر گۆرش ویا بیر قُروپون		یاشامیش و تورکجه شعرلری واردیر ۵۲.	
	پرنسپ لری حاققیندا یازیلی آچیقلاما (فا: مانیفست).		ماهر mahir [ح، ص] باجاریق لی، اوزمان، ایش بیلن (فا: ~).	
	مانیکور [آ، فر] ال دیرناقلارینا یاخیلان پارلاق ماده (فا: ~).		ماهرانه [ظ] اوستا لیقلا، گۆرگولو اولاراق (فا: ~). skillfully	
	manicoure		ماهلازان [آ] باخ: خوی.	
	مانیوس [آ] ایلام لاردا جهنم تانری سی ۳۱۱.		ماهموز [باخ] مهمیز.	
	ماوا [آ، ع] یۆرد، یئر، مسکن (فا: مسکن).		ماهنا [آ، فا، بهانه] ماهانا (فا: بهانه).	
	ماوال [آ، ع، موآل] ۱-اصیل سیز و اویدورما سۆز ۲-سو یولو.		ماهانشان mahnişan [آ] زنجانین ۴ بخش یندن بیرى اولاراق	
	ماوانا mavana [آ] اؤرمیه ده کند آدی {آنا یورد}.		۴ کند یستانى واردیر (قیزیل گنچیلو، غنی بگلو، اورپاد،	
	ماوراء mavera [آ، ع] اؤته، گۆرولن اورتامین اؤته سی (فا: ~).		انگوران، بخش ین ۱۷۳ کندى و ۵۶۰۰ نفر نفوسو* واردیر	
	ماوراء الطیبه mavera [آ، ع] دوغا اؤستو، طبیعت اؤته سی (فا: ~).		ش ۱۳۲۰ ده ماهانشان نفوسو ۱۴۰۰ نفر تورک قتید اولوبدور.	
	ماوقع mavəqə [آ، ع] اتفاق دوشموش، واقع اولموش (فا: ~).		ماهانشان بۆلگه سینین چایلاری [آ] چایلار قیزیل اؤزته	
	ماوون [آ، بی، آمریکا یئرلی لر دیلیندن] تاختاسی قولایجا		تۆکولورلر: کت چای (کورائلو svb۸)، انگوران چای	

Mm م	ارک سۆزلوگو	۱۸۰۴	Mm م	آذربایجان تورکجه سی
سرچم، *۶۰۰؛ دۆزکند *۳۵۰؛ اوغول بگ/ی *۱۶۰؛ کلی(بوش)، تبریزک *۳۶۰؛ اییده لو *۶۰؛ خوجالو؛ قالاجیق سیاه منصور *۷۴۰؛ جیداقایا، گووکول(گاوگل) *۳۱۰؛ ویزمک *۱۳۰؛ کۆهول؛ چوخ بۇلاق؛ قودار؛ سۆنتو *۲۴۵۰؛ موغانلو *۱۸۰؛ قاراقیشلاق *۳۴۰؛ چارداق *۲۵۰؛ محمود آباد *۱۴۰؛ اوچ داش *۴۲۰؛ تنکله؛	مَاهَنْشَان (مَرْکَزی-اَوْرِيَاد)بۇلگه سینین کندلری [آ] اؤرچک؛ آرزه خوران؛ خیرآباد؛ قالاکیلساخوران؛ میانا/میانج *۲۲۰؛ لرده شور *۱۹۰؛ پری/اوریاد *۱۲۱۰؛ خندکلی *۳۱۰؛ تازاکندداغ مالو داش؛ توزلار *۱۰۰؛ حسن آباد/تازا-کۆهنه *۱۷۰؛ ۶۹۰؛ قالاجیق *۲۵۰؛ قاضی کندی *۶۵۰؛ قاراداش *۵۱۰؛ تازاکند فخرلو؛ بیانیلی *۱۹۰؛ قالارزه خوران؛ لهجه بین *۵۰؛ بگجه باغی معدنی؛ خوئین *۷۰؛ قیزیلجا *۴۰؛ سئیدکندی *۳۸۰؛ تخته یورد *۳۵۰؛ تات قیشلاق *۴۳۰؛ چای قیشلاق *۲۱۰؛ خیدیرچوبان/خُصیرچوپان *۲۵۰؛ آلم کندی/علم کندی *۷۰۰؛	مَاهَنْشَان (مَرْکَزی-قَارَاغُول)بۇلگه سینین کندلری [آ] بۇرون قیشلاق *۱۹۰؛ گونئی *۱۱۰؛ چاناق بولاق *۱۰۰؛ چَتر *۲۱۰؛ قاراگؤل *۶۴۰؛ موغانلو *۴۷۰؛ گوودؤل/گاودول *۲۰۰، امیرآباد *۱۵۰؛ اینجه سعید نظام،	(خورجهان)، (sɛb۵۶)، ایلجاق ilcaq (s۲b۱۹)، دۇلثیاتان(ایلجاق s۲b۷)، تخته یورد/پری چای (s۶b۲۶)، شور بۇلاق (تکاب s۵b۱۲)، حلب (s۳b۴۰)، تلخه رود (حمزه لو s۴b۵۳)، چایی (خوئین s۱b۶)، گۆرگۆرچای (دندی s۶b۵)، آلاسه لوچای (ساغرچی s۵b۲۵)، چای کند (سعیدکندی s۹b۵)، دربند (سهندآباد علیا s۷b۲۱)، قالاچای (علم کندی s۱۰b۴۶)، پیه دره piyە (علم کندی s۱b۷)، چپوان چایی çəpvan (قاضی کندی s۷b۱۴)، قوراق (s۲b۲۹)، التماس دره سی (قرزلو s۷b۱۷)، بۇیوک چای (قرلجه/آ s۳b۳۶)، سنلاب (قوزلو s۵b۱۹)، دگیرمان چای (s۸b۱۹)، دیرمان (s۹b۷)، قارقا چای (گوانی s۶b۲۲)، کاک (مراش s۴b۲۹)، زلیک (ناجیت s۵b۱۵)، وهران (وهران s۶b۱۹)، قاضی کندی چای (ینگیجه s۵b۲۲)، قاراجیق چای (ینگیجه s۶b۲۲)،	مَاهَنْشَان (اَنگوران-دندی)بۇلگه سینین کندلری [آ] قارا گؤل، سرانگوران؛ قیزیلجاقیشلاق *۸۰؛ خئینیک *۳۱۰؛ نصیر-آباد؛ زَمَین *۱۷۰؛ ائکیز قیشلاق؛ حسن آباد؛ کَیز *۱۵۰؛ قیشلاقجیق/آ-ی *۵۱۰؛ اینچه/آ-ی/ *۴۰۰؛ حاجی اینک *۲۵۰؛ بۇلندپرچین *۵۱۰؛ آغبۇلاق باهادر/آغبۇلاق حسن آباد *۱۲۰؛ آغبۇلاق سردار *۲۰۰، استی قول *۱۰۰؛ سئی خانا *۱۷۰ (قوسیه خانه)؛ قاراناز *۶۷۰؛ قارا زکی *۴۲۰؛ یاستی قالا *۳۸۰؛ قوزلو *۲۵۰؛ خورجاهان *۸۲۰؛ قالاجیق سادات *۲۸۰؛ امیرآباد *۴۰، که که *۴۸۰؛ ساغرچی *۳۱۰؛ شیخار *۲۷۰؛ گنج آباد *۳۵۰؛ ینگیجه *۶۵۰؛ گۆلابلو *۳۳۰؛ تازاکند؛ کنش آباد، میاناج *۷۸۰؛ ماراش *۵۶۰؛ مرزه، کۆسه/آ-ی *۱۱۳۰؛ حلب *۱۱۵۰؛ قوزوجاق/آ-ی *۹۹۰؛ خیدیرآوا *۴۲۰؛ یوسف آباد *۲۹۰؛ قاواق/آ-ی *۸۰۰؛ قورقان/آ-ی؛ کاروانسرا *۳۵۰؛ آیالو *۵۲۰؛ دندی *۴۱۰؛
مَاهَنْشَان بۇلگه سینین کندلری[آ] آماریندا اولان ولی ایندیکی آدلارلا تطبیق اولونمایان کندلر [آ] آرموتلو (۶۰ک گد *۱۳۰)، تومارخانلو (۳۰ک گ *۶۰)، چؤلجه (۴۸ک گد *۳۴۰)، خالچا بۇلاق (۳۰کد *۲۵۰)،	مَاهَنْشَان (اَنگوران-قَالَاجِیق)بۇلگه سینین کندلری [آ] ائیمَر *۱۳۰؛ خانکندی(امام کندی) *۱۳۰؛ توت آغاجی؛ حمزه خان *۶۰؛ زرگر *۲۱۰؛ قاسم آباد *۲۰۰؛ قارادره *۱۳۰؛ ابراهیم آباد *۹۰؛ بکتاش *۵۰؛ کهریزبگ *۴۶۰؛ قرایی			

م مm	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۰۵	ارک سۆزلوگو	م Mm
	دیرمان دره سی (۱۸ک قد * ۴۱۰)، زنگین (۳۰ک گد * ۳۶۰)، ساین (۴۸ک گد * ۷۸۰)، سیدلر (۱۲ک ق * ۱۳۰)، فاغیرلو (۳۶ک ق ب * ۲۶۰ نفر، قارا بوئا (۶ک گد * ۴۰۰)، قارابولاق (۵۴ک گد * ۳۴۰)، قارا قایا (۶۳ک گد * ۱۳۰)، قیزلاربولاغی (۳۰ک گد * ۱۰۰)، ککره لو (۲۱ک ق د * ۲۱۰)، کلتکه (۳۶ک گد * ۱۷۰)، کیشی خان (۳۶ک گ * ۳۱۰)، لؤلک آباد (۲۴ک د * ۵۴۰)،		اتتمک اوچون بیر یئر قویولان پول و یاتیریم "ایکی اوچ ایلدن سوئرا مایا الدن چیخدی". ۵-دامازلیق (دیشی حیوان). ۶-مجازی اولاراق گؤزل قیز و قادین اوچون سؤیله نیر "باياتی، عزیزیم گؤزل مایا- گؤزل نر گؤزل مایا- یولوندا آغلاماقدان- دؤنوبدور گؤز آلمایا-". ۷- بعضی خسته لیکلره قارشى ایشله ن آشی و واکسن "دیفتری مایاسی". ۸- (موسیقی ده) مایه .	
ماهنی mahni [آ، یازین] بیر نوع تورکو و ازگی، بو نوع قوشقو و شعر مضمونجا ملّی، وطنی، اجتماعی و یاشایش مسایلینی مطرح اندیب و قورولوشجا مصرع لری مختلف هجالاردان تشکیل تاپیلیر، اؤرنک "ای ائلبمین قهرمانی. دؤیوشده قورخماز اصلانی. ^{۷۳، ۷۴} (فا: ترانه). song {بو- کلمه نین کؤکونو مانى و بو دینه عاید اولان اوخوماقلارا باغلاماغی بعضی دیلچیلیک اؤرمانلاری مناسب گؤرونور}.	ماهنی چی [ص] شارقی چی (فا: آوازخوان). singer		مايا [آ] مایا لار آمریکا قیزیل دریلی لریندن اولاراق دیل لريله تورک دیلی آراسیندا چوخلو اورتاق کلمه لرگورونمکده دیر. ^{۹۷}	مايا آغاجی [آ، بی] ایستی بؤلگه لرده ییتیشن، میوه لریندن یتمک یاغی دؤزه لن بیر بیتگی. elaeis
کلمه نین کؤکونو مانى و بو دینه عاید اولان اوخوماقلارا باغلاماغی بعضی دیلچیلیک اؤرمانلاری مناسب گؤرونور}.			مايا اوئو [آ، بی] اؤزون گؤوده لری اؤزه رینده تیکان جیق لاری اولان چوخ ایلیک سارماشیق بیتگی.	مايا باش [آ] (تجارت و قماردا) ایشین سونوندا نه قازانچ ونه زیان اتمه دؤرومو "من کی مایا باش چیخدیم".
			مايا دیری [ظ] بیر ششین اؤرتمه و حاضرلما خرجی قدر.	مايا دییری [ظ] بیر ششین اؤرتمه و حاضرلما خرجی قدر.
			مايا قویماق [ل] پؤل خرجه مک، بیر ای و شئی اؤنم وئرمک.	مايا قویماق [ل] پؤل خرجه مک، بیر ای و شئی اؤنم وئرمک.
			مايا سیل [آ] بیر نوع دری خسته لیگی، انقزما. ^{۹۸}	مايا سیل [آ] بیر نوع دری خسته لیگی، انقزما. ^{۹۸}
			مايا سیل اوئو [آ، بی] دری خسته لیک لرینه قارشى ایشله ن بیتگی تورلرینه وئرلن آد،	مايا سیل اوئو [آ، بی] دری خسته لیک لرینه قارشى ایشله ن بیتگی تورلرینه وئرلن آد،
			مايا ل [آ] مال قارا ییغیشیلان و سؤ اولان یئر "ماللار مایالا ییغیشب، بویه لک له ن مایالا قاجار".	مايا ل [آ] مال قارا ییغیشیلان و سؤ اولان یئر "ماللار مایالا ییغیشب، بویه لک له ن مایالا قاجار".
			مايا لاماق [ل] مایا وورماق.	مايا لاماق [ل] مایا وورماق.
			مايا لانماق [بل] مایا وورولماق، مایا ایله قیژقیرماق.	مايا لانماق [بل] مایا وورولماق، مایا ایله قیژقیرماق.
			مايا للاق [ع] (معلق)، آ باشی یئر قویوب بئلی اؤسته آشما.	مايا للاق [ع] (معلق)، آ باشی یئر قویوب بئلی اؤسته آشما.
			مايا للاق آشماق [ل] باشی یئر قویوب بئلی اؤسته آشماق.	مايا للاق آشماق [ل] باشی یئر قویوب بئلی اؤسته آشماق.
			مايا للاق وورماق [ل] باشی یئر قویوب بئلی اؤسته آشماق.	مايا للاق وورماق [ل] باشی یئر قویوب بئلی اؤسته آشماق.
			مايا لى [ص] مایا وورولموش، بؤل مایا لی (فا: پرمايه).	مايا لى [ص] مایا وورولموش، بؤل مایا لی (فا: پرمايه).
			مايا لیق [آ] مایا اوچون یارایان "مایا لیق قاتیق".	مايا لیق [آ] مایا اوچون یارایان "مایا لیق قاتیق".
			مايان mayan [آ] دامغان، مشهد، ضیاآباد و تبریز ده کند آدی {۱- اوتلاق، ۲- یاسایا باغلی یورد، باخ: می}.	مايان mayan [آ] دامغان، مشهد، ضیاآباد و تبریز ده کند آدی {۱- اوتلاق، ۲- یاسایا باغلی یورد، باخ: می}.
			ماي بۇجگى [آ، بی] سرت قانادلی، قارارنگلی، ضرورثریجی و گمیریجی بۇجک، باخ: اکین بۇجگی.	ماي بۇجگى [آ، بی] سرت قانادلی، قارارنگلی، ضرورثریجی و گمیریجی بۇجک، باخ: اکین بۇجگی.

م مm	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۰۶	ارک سۆزلوگو	م Mm
	مای گۆلو [آ،بی] باخ: میخک گۆلو.		ماییل اولماق [س] بیر شئییه میثلی و هوسی اولماق، ایسته مک.	
	مایحتاج mayəhtac [آ،ع] گره کن شئیلر، احتیاج اولان شئیلر.		ماییل کندی mayıl kəndi [آ] ماکی دا کند آدی.	
	مایدا [آ] نارین، اینجه، اینجه یاپی لی ۷.		ماییلانماق [س] ماییل اولماق.	
	مایدانوژ [آنادو لو] یو] باخ: جعفری.		مایین mayın [باخ] مین.	
	مایدانوژ گیللر [باخ] چتیر گیللر.		مستورولوزی [آ،یو، هاوا+بیلیم] هاواچی لیق، هاوا بیلیمی، هاوا بیلگی سی (فا: هواشناسی).	
	مایستان mayıstan [آ] رودسر دا کند آدی.		مستوریت [آ،فر] گۆی داشی (فا: متوریت).	
	مایع maye [آ،ع] آخیجی ماده، سیوی (فا: ~).		مستابولیزم [آ،فر] جانلی اورقانیزمادا ویا حُجره لرده حرکت و انرژی نی ساغلاماق اؤچون اولوشان بیولوژیک و کیمیا سال دیشیملرین بۆتونو (فا: متابولیزم).	
	مایلان [آ] تاقستان دا داغ آدی.		مستاپشیک [ص،فر] روح اؤته سی (فا: متاپشیک).	
	مایماق maymaq [ص] یاوا (فا: احمق). foolish {دیواندا		مستاتنز [آ،فر] کؤچوشمه، یئر دیشدیرمه (فا: متاتنز).	
	بایناق (باییلماق دان)، پیسلیک معنا سیندا گلیب و بو کلمه نین کؤ کدashi اولمالیدیر، اینگیلیزجه ده maniac		مستاستاز [آ،فر] بدنین بیر یئرینده اولان خسته لیگین بدنین آیری یئرینه سیچراماسی، کؤچوم (فا: متاستاز).	
	بو سۆزله ایلگیلیدیر {.		مستافور [آ،فر] استعاره، مجاز، اؤدو نچ له مه (فا: متافور).	
	مایملک mayəmlək [آ،ع] بیرنین مالکیتینده اولان شئی (فا: ~).		مستافیزیک [آ،فر] دوغا اؤته سی، فیزیک اوته سی، دیا لکتیک	
	مایو [آ،فر] عمومیتله دنیزده اؤزمک اوچون بیر گئییم (فا: ~).		ین ترسینه اولاراق اولای لاری ایده آلیست بیر دۆشونجه	
	مایونئز [آ،فر] یومورتا ساری سی، زیتون یاغی و لیمون لا دۆزه لن سالاد لیق (فا: مایونز).		ایله یوروم لایان بیر دۆنیا گۆرو شو (فا: ~).	
	مایوان mayvan [آ] قوچان کن دیستان لاریندان، ۱۸ کندی و		ممتال [آ،یو، لا] معدن] ایستی والکتریک آخیمینی گنجیرن و	
	* ۹۲۵۰ نفر نفوسو واردیر، کن دیستانین مرکزی مایوان،		دؤیو له ییلن ماده لرین اورتاق آدی (فا: ممتال، فلز). metal	
	قوچان ین ۵۱ ک. قوزئی گۆن باتان طرفینده دیر، نفوسو		ممتال اورتقه ایشی [آ] ممتال استحصالاتی و آغیر صنایع ایشی.	
	* ۲۲۳۰ نفر و بیر بؤلومو تورک دولر.		ممتال کسن [ظ] ممتال لاری کسبپ دوغرایان آراج.	
	مایوس mə'yus [ع،ص] اؤز گۆن: فا: غمگین disappointed		ممتال لاشدیرماق [ل] ممتال طبقه سیله اؤرتمک.	
	مایوسیت [آ،ع] اؤمود سۆزلوق، قارامسارلیق (فا: غمگینی).		ممتال لاشدیر یلماق [بل] ممتال دان اؤز چکیلیمک.	
	مایین بولاق [آ] تیکان تپه ده کند آدی.		ممتال لاشماق [س] ممتال حالینا گلیمک.	
	ماییز [آ] پنهین {دیواندا کی بایناق سۆزو (پیسلیک) بو کلمه		ممتال للیق [آ] ممتال دان قایریلمیش، ممتال دان اولان.	
	نین کؤ کو اولمالیدیر، میاندواب بؤلگه سینده ایشله نیر ۵}.		ممتالوژی [یو] آغیر صنایع اولاراق دوغاداکی قایناق لاردان	
	ماییس بۇجگی [باخ] مای بۇجگی، اکین بۇجگی.		ممتال الده اتتمه و اوتون ایلک اعمالاتی ایله مشغول اولان	
	ماییل/ماییل mayıl [آ،ع] «میل» ۱- آییلمی اولان، آییلمیش		ساحه (فا: متالوژی).	
	اولان، آییک، آیینیک. ۲- بیر شئییه اولان مئیل و هوس. ۳-		ممتال یاتاق [آ] تمکی ممتال دان اولوشان یاتاق.	
	بنزه ین (فا: مایل).		ممتالیگ [آ،فر] معدن سل، معدنی (فا: متالیگ).	
	ماییل ۲ [یازار] میرزه حسن افشار اورمیة افشارلاریندان تهراند		ممتامورفیزم [آ،فر] باشقالاشما (فا: متامورفیزم).	
	ملک الشعراء عنوانینی آلیب، تورکجه فارس جاشعر لری وار.		ممتان [آ] کاربون و هیدروژن بیر لشمه سیندن اله گلن قاز.	
	ماییل ۳ [یازار] ماییل اسماعیل اوغلو عزیزاده (حاج ماییل)			
	ش ۱۳۱۳ ایلینده آنادان اولوب و گۆزل شعر لری واردیر ۱۱۷.			

Mm م	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۰۸	ارک سۆزلوگو	Mm م
مئشه لندیرمک [ل] مئشه و آغاج تیکیب بیجرمک.	مئیسری [آ] شامخور، دا کند آدی ۲۴.			
مئشه لی [ص] مئشه ایله اؤرتو لموش، مئشه سی اولان.	مئینه [آ، دا، بی] اؤزوم آغاجی، مئو آغاجی، اؤزو تنگی.			
مئشه لیک [آ] مئشه اولان یئر، مئشه ایله اؤرتو لموش یئر.	مئینه [آ] اهر و هئریس ده کند آدی {مؤولوک}.			
مئشین [ص، فا] دباغ لانمیش قویون دری سی (فا: مشین).	مئینه قوردو [آ، دی] اؤزوم آغاج لارینا ضرر وئرن بیر بؤجک.			
مئشین [آ] شبسترده کند آدی (قو: مشتق) ۹۷.	مئیین [آ] سراب دا کند آدی {اوتلاق یئر، باخ: می}.			
مئشین لی [ص] مئشین له اؤرتو لموش، اؤزه رینده مئشین اولان.	مباح لاما [آ] مباح بیلمه (فا: مباحث). giving liberty			
مئقا [ص، اک، فر] یو میلیون، ایکیز مین (فا: مگا).	مباح mubah [ص، ع] دینچه نه حلال ونه حرام ساییلان			
مئقاتون [آ، فر] بیر میلیون تون (فا: مگاتون).	ایش ویا شئی (فا: نه).			
مئقافون [آ، فر] سس یو کسلدن، سس چوخا لدان (فا: بلندگو).	مباحنه mubahise [آ، ع] بحث ائتمه، دئییشمه (فا: نه).			
مئقافات [آ، فر] بیر میلیون وات الکتریک گؤج بیریمی (فا: نه).	مبادا ebada [با، فا] ساقین، اولمایا، مفهوموندا بیر سؤز			
مئقاهئرتز [آ، فر] بیر میلیون هئرتز فرکانس بیریمی (فا: نه).	”مبادا اونولا یو لداشلیق ائده سن“ (فا: نه).			
مئکانیزاتور [آ، یو] ماشین و مئکانیکی بؤلوملر له اؤغراشان.	مبادیرت mubadiret [آ، ع] بیر ایشه اقدام ائتمه (فا: نه).			
مئکانیزم [ایتا لیانجا، آ] دؤزه نک، دؤزوتو، سیستم (فا: نه).	مبادله mubadile [آ، ع] دئییشیم، دئییشمه، دیش توخوش،			
مئکانیک [یو: آلت] ترپهنیش بیلمی (فا: مکانیک).	بیرشئی وئریب عوضینده بیر شئی آلما (فا: نه) exchange			
مئگا [باخ] مئقا	مبارز mubariz [آ، ع] ۱- دؤغرو ایش اؤغروندا چالیشان و			
مئلانکولی [آ، فر] قارا سئودا، مالیخولیا (فا: ملانکولی).	چارپیشان ۲- اوپوندا و یاریشدا قارشئی طرفده اولان، رقیب.			
مئلودی [آ، فر] ازگی، چالقی هاواسی (فا: ملودی).	مبارزه [آ، ع] ۱- چارپیشما ۲- وؤروشما ۳- یاریشما (فا: نه).			
مئلودیک [فر، ص] مئلودی ایله ایلگی لی، ازگی لی (فا: نه).	مبارزه آپارماق [ل] مبارزه یه قالماق، مبارزه بایراغی قالدیرماق			
مئلودیکا [آ، فر] ۱- بیر نوع چالقی آلتی ۲- چالقی هاواسی	مبارک mubarek [ص، ع] ۱- خوش بیر خبر، تازا آلینان بیر			
بیلگی سی (فا: ملودیکا).	شئی ویا بایرام مئناسبت ایله دئییلن تبریک ۲- قوتلو،			
مئمبران membran [آ، لا] سس دالقالارینی آلماق اوچون	اؤغورلو، نییه نیلمیش. ۳- وئریم لی و برکت لی. (فا: نه).			
نازیک ائلاستیک لؤوحه جیک و پرده ”تلفن مئمبرانی“.	مبارک آباد [آ] ملیکان، ری، کبودرآهنگ، رزن، ملایره کند آدی.			
مئنو [آ، فر] یئیه جک شئیلرین لیستی، یئمک لیسته سی (فا: منو).	مبارک اوئو [ع، آ، بی] گؤل گیللردن ساری چیچک لی بیتگی			
مئنوبوز [آ، فر] قیسیرلاشما دؤنمی (قادین لاردا) (فا: منوبوز).	(فا: علف مریم). geum			
مئوجود [آ، ع] واراولان شئی، وار اولان، مئوجود (فا: مئوجود).	مباشیر mubaşir [آ، ع] کتخدا ویا فتودالین بللی ائتدیگی			
مئولا [باخ] مئولا.	آدام ویا خود نماینده سی (فا: نه).			
مئه meh [آ، فا] ۱- خفیف یئل. ۲- چن.	مباشیرت mubaşiret [آ، ع] بیر ایشه باشلاما، گیریشمه (فا: نه).			
مئهدی خان داغی [آ] باخ: سؤلدوز (نقده).	مبالغه mubaliğet [آ، ع] آبارتما، آبارتی (فا: نه).			
مئهرآباد مجیدی و حمامی [آ] باخ: بیناب.	مباهات mubahat [آ، ع] فخر ائتمه (فا: نه).			
مئهرآوا [آ] مراغا دا کند آدی {ماراآوا}.	مباهله mubahile [آ، ع] بیریرینه نفرین ائلمه مک (فا: نه).			
مئهران آباد [آ] بیر آذربایجان شهری ۹۷	مبایعه mubayie [آ، ع] آلیم ساتیم، آل وئر (فا: نه).			
مئهری داغ [آ] آذربایجان، دا داغ آدی ۲۴.	مباینهت mubayinet [آ، ع] ۱- باشقالیق، آیریلیق، آیریم لی -			
مئیهاوا meyhava [آ] میانا دا کند آدی {مای + ائوی} ۶۶.	لیق. ۲- توتمازلیق، اوپوشمازلیق، قارشیتلیق (فا: نه).			

م م	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۰۹	ارک سۆزلوگو	م م
مُبْتَدَا (مُبْتَدَى) mübtəda [آ، دیل، ع] "کیم" و "نه" سۆز	مبتدا [آ] بیر نوع غلیظ و برک دوشاب (قارداغ) ماحالیندا		met [آ] بیر نوع غلیظ و برک دوشاب (قارداغ) ماحالیندا	
لرینه جاواب وئرن جُمْلَه، اؤزْنَه، فاعِل (فا: مبتدا). subject	ایشله نیر { برک، بت، مت }.		ایشله نیر { برک، بت، مت }.	
مُبْتَدِی mübtədi [ص، ع] باشلا ییجی، یئنِی جِه باشلا یان	مبتدی [ص، ع] باشلا ییجی، یئنِی جِه باشلا یان		metemətik [آ، فر] ریاضیات، حساب، جبر مُقابله و	
(فا: ~) beginner	هئندسه کیمی بیلیم لردن تشکیل تاپان بیر بیلیم دالی.		هئندسه کیمی بیلیم لردن تشکیل تاپان بیر بیلیم دالی.	
مُبْتَدَل mübtəzəl [ص، ع] سابقین لیغینی ایتیرمیش، دیرسیز	مبتدل [ص، ع] سابقین لیغینی ایتیرمیش، دیرسیز		mutabiet [ص، ع] باغیملی اولما، باغلانما (فا: ~).	
لنمیش (فا: ~) commonplace	لنمیش (فا: ~) commonplace		mutəəssir [ص، ع] ۱-اؤزونتو لو ۲-ائتگی لنمیش (فا: ~)	
مُبْتَكِر mübtəkir [ص] یارادیجی، یئنِی شئی یارادان (فا: خلاق).	مبتکر [ص] یارادیجی، یئنِی شئی یارادان (فا: خلاق).		mutarikə [آ، ع] بوراخیشما، آتش کس (فا: ~).	
originated	originated		mutəəssif [ص، ع] اؤزولن، آجینان، اسف ائدن (فا: ~).	
مُبْتَلَا mübtəla [ص، ع] دۆشگون، وۇرقون، توتو لموش (فا: ~).	مبتلا [ص، ع] دۆشگون، وۇرقون، توتو لموش (فا: ~).		meta [آ، ع] آلینیب ساتیلان شئی، مال (فا: کاللا).	
having contracted (a disease)	having contracted (a disease)		mutəəllim [ص، ع] اؤزونتو لو، درد لی (فا: ~).	
مُبَحْث məbhəs [آ، ع] قوْنو، بحث اولونان شئی (فا: ~).	مبحث [آ، ع] قوْنو، بحث اولونان شئی (فا: ~).		metanət [آ، ع] دایانیق لیق، ساغلام لیق، متین لیک	
مَبْدَا məbdəla [آ، ع] باشلانقیچ، باش، ایلک نُقْطَه (فا: ~).	مبدا [آ، ع] باشلانقیچ، باش، ایلک نُقْطَه (فا: ~).		متانت حسینخان قیزی [یا زار] گونش ۱۳۳۹ نجوان دا آنادان	
مُبَدِّل mübəddil [ص، ع] دیشدیرن، دؤنوشدورن (فا: ~).	مبدل [ص، ع] دیشدیرن، دؤنوشدورن (فا: ~).		اؤلدو، تورکجه شعر لری واردیر ۵۲.	
مُبَدَّل mübəddəl [ص، ع] دیشدیر یلمیش (فا: ~).	مبدل [ص، ع] دیشدیر یلمیش (فا: ~).		mutəəhim [ص، ع] ائو لی، ائو لنمیش (فا: ~).	
مَبْذُول məbzul [آ، ع] بول، چوْخ (فا: ~).	مبذول [آ، ع] بول، چوْخ (فا: ~).		mutəbaid [ص] بیر بیریندن آیریلان و اوزاقلان	
مُبَرَّر mübərər [ص، ع] تهمت دن پاک اولان (فا: ~).	مبرر [ص، ع] تهمت دن پاک اولان (فا: ~).		(فا: ~) divergent	
مَبْسُوط məbsut [ص، ع] بسط لی (فا: ~) expanded	مبسوط [ص، ع] بسط لی (فا: ~) expanded		mutəbahir [ص، ع] درین بیلگی سی اولان (فا: ~).	
مُبَشِّر mübəşşir [ص، ع] مؤشْدو لوق وئرن، مؤژده گتیرن (فا: ~)	مبشر [ص، ع] مؤشْدو لوق وئرن، مؤژده گتیرن (فا: ~)		mutəbərrik [ص، ع] قوْتسال و قوْتلو (فا: ~) holy	
مُبَصِّر mübəssir [ص، ع] بصیرت لی، آیدین (فا: ~).	مبصر [ص، ع] بصیرت لی، آیدین (فا: ~).		mutəbəssim [ص، ع] گولومسه ین، گولج (فا: ~).	
مُبْسِر mübsir [ص، ع] ناظم، اوْخول لاردانظمی قورویان (فا: ~).	مبسر [ص، ع] ناظم، اوْخول لاردانظمی قورویان (فا: ~).		smiling	
مَبْعَث məbəəs [ظ، ع] گؤنده ریش گؤنو، مبعوث اولان گون (فا: ~)	مبعث [ظ، ع] گؤنده ریش گؤنو، مبعوث اولان گون (فا: ~)		mutəbəlvir [آ، ع] بُلور لانمیش (فا: ~) crystallized	
مَبْعُوث məbus [ص، ع] گونده ریلیمیش، سنجیلیمیش	مبعوث [ص، ع] گونده ریلیمیش، سنجیلیمیش		mutəbu [آ، ع] باغیملی، مناسب (فا: ~) followed	
(فا: فرستاده شده) sent on a mission as a prophet	(فا: فرستاده شده) sent on a mission as a prophet		mutəcasir [ص، ع] اؤزونو جسور سایان (فا: ~).	
مُبَلِّغ mübəllic [آ، ع] تبلیغ ائدن، یاییجی (فا: ~).	مبلغ [آ، ع] تبلیغ ائدن، یاییجی (فا: ~).		insurgent	
مَبْلَغ məbləğ [آ، ع] مقدار (پول)، پول توتاری (فا: ~) sum	مبلغ [آ، ع] مقدار (پول)، پول توتاری (فا: ~) sum		mutəcanis [ص، ع] باغداشیق، هوموژئن (فا: ~).	
مَبْنَا məbnəla [آ، ع] ایلکه، اساس (فا: اساس) basis	مبنا [آ، ع] ایلکه، اساس (فا: اساس) basis		homogeneous	
مَبْنِی məbni [آ، ع] اوْچون، اؤترو	مبنی [آ، ع] اوْچون، اؤترو		mutəcaviz [ص، ع] سالدیرقان، سالدیریجی،	
مُبْهَم mübhəm [ص، ع] شُبْهَه لی، اوْستو اؤرتولو و	مبهم [ص، ع] شُبْهَه لی، اوْستو اؤرتولو و		ساتاشقان (فا: ~) aggressive	
آنلا شیلماز شئی (فا: مبهم) ambiguous	آنلا شیلماز شئی (فا: مبهم) ambiguous		mutəcahir [ص، ع] تانیمیش. notorious	
مَبْهُوت məbhut [ظ، ع] چاشمیش، حئیران، شاشقین (فا: ~).	مبهوت [ظ، ع] چاشمیش، حئیران، شاشقین (فا: ~).		mutəcahil [ص، ع] اؤزونو جاهیل لیگه ووران	
astonished	astonished		(فا: ~) feigning ignorance	
مُبْعِی məbəyye [ص، ع] ساتیلیمیش (فا: ~).	مبيع [ص، ع] ساتیلیمیش (فا: ~).		mutəcəddid [آ، ع] یئنِی لیکچی، یئنِی گلنک لری	
مُبْیْن mübəyyin [ص، ع] آچیقلا یان، بیان ائدن (فا: ~).	مبین [ص، ع] آچیقلا یان، بیان ائدن (فا: ~).		ساوْئان (فا: ~).	
مُبْیْن mübin [ص، ع] آچیق، آیدین (فا: ~).	مبین [ص، ع] آچیق، آیدین (فا: ~).		mutəcəssis [ص، ع] آراشدیران researcher	

Mm م	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۸۱۰	اوک سۆزلوگو	Mm م
متجلی mütəcəlli [ع، آ] آچیغا چیخان، تجلی تاپان (فا:~).	متذکر mütəzəkkir [ع، آ] تذکر وثرمه، اویارما، یادا سالما (فا:~).		remembering.	
متحارب mutəharib [ص] ساواش و حرب دالیسیجا اولان.	متحجر mutəhəccir [ص] داشا دؤنموش (فا:~).		متر/متر metr [یو: اؤلچو] متریک اؤلچو سیستمینده ۱۰۰ سانتی متر لیک اؤزونلوق بیریمی (فا:متر). meter	
متحد muttəhid [ص، ع] بیر لشمیش، بیر له‌شیک united	متحداً [ظ، ع] بیر لیکده. unitedly		مترادف mutəradif [ص، ع] آنلامداش، سینونیم synonym	
متحدالشکل [ص] بیر شکله اولان (فا:~).	متحدالمركز [ص] مرکز لری بیر اولان (فا:~).		متراؤ [آ، فر] اؤزون لوق، متره مربوط شیلری اؤلچمه ایشی.	
متحدالمضمون [ص] ائش آنلاملی (فا:~).	having the same contents or purport		متراکم mutərakim [ص، ع] بیریکمیش (فا:~).	
متحرک mutihirrik [ص، ع] ترپه‌نن، ترپه‌نیشلی، اوینار، اویناق، حرکت لی، ترپه شیم ده اولان (فا:~).	متحصن mütəhəssin [ص، ع] ۱-سیغیان ۲-تحصن ائندن.		مترجم mütərcəm [ع، آ] چتویریلیمیش، دؤنده ریلیمیش (فا:~).	
متحمل mutəhəmmil [ص، ع] دایانیق لی، گؤتوروملو، یو کلنمیش، یو کوملو (فا:~).	متحول mutəhəvvil [ص، ع] دیشکن، تحوّل تاپمیش، قاراسیز (فا:~).		مترجمیلک [آ] چتویرمه (فا:مترجمی). translating	
متحیر mütəhəyyir [ص، ع] حئیران، حیرت ده اولان (فا:~).	متحیر mutihyir [ص، ع] چاشمیش، شاشمیش، شاشیرمیش اولان، حئیرته دؤشموش (فا:~).		مترسک mətərsək [آ، فا] قورخو لوق (فا:~).	
متخاصم mutəxasim [ع، آ] خصومت ائندن (فا:~).	متخالف mutəxəlif [ع، آ] مخالف اولان (فا:~).		مترقی mutəraqqi [ص، ع] ایلرلیمیش، اؤنجول، ایلری گتتمیش (فا:~).	
متخذ muttəxiz [ص، ع] اتخاذ اولموش (فا:~).	متخصص mutəxəssis [ع، آ] اؤزمان (فا:~).		مترنیم mütərennim [ص، ع] ترنم ائندن.	
متخطی mutəxətti [ع، آ] خطا ائندن (فا:~).	متخلخل mutəxəlxil [ع، آ] دلیک دئشیکلی (فا:~).		مترو metro [آ، فر] یترآلتی دمیر یول، یترآلتی ترئی (فا:~).	
متخلخل mutəxəlxil [ص، ع] گۆزه نک لی (فا:~).	متخلص mutəxəllis [ص، ع] تخلص تاپمیش، آدلانمیش (فا:~).		متروپول [باخ] متروپولیس.	
متخلیف mutəxəllif [ع، آ] خلاف ائندن (فا:~).	متدول metodol [آ، فر] اؤسلوب، یول، یؤتم (فا:متد).		متروپولیس [آ، فر] آناکند ^{۲۱۸} ؛ بیر اؤلکه‌نین ان بؤیوک و اؤنملی شهری ویا شهر لری، آناشهر، متروپول (فا:~).	
متداول mutədavil [ص، ع] گنچر لی، رایج (فا:~).	متدرجاً mütəderricən [ظ، ع] یاواش یاواش. gradually		متروک mətruk [ص] یوراخلیمیش (فا: ترک‌شده).	
متدولوژی metodoloji [ع، آ] آراشدیرما و تحقیق یؤنتمی (فا:~).	متدین mütədəyyin [ع، آ] دیندار، ایناملی (فا:~).		مترولوژی [آ، فر] اؤلچمه، اؤلچو له‌مه بیلیمی (فا:~).	
			متره mertə [آ، فر] اؤلچمه، اؤلچو له‌مه (فا:~).	
			متره‌کاره mətəkarə [آ، فر] مترمربع. m2	
			متره‌کوپ mətəküp [آ، فر] مترمکعب. m3	
			متریک metriki [ص، فر] متر له‌ایلگی لی اولان سیستم (فا:~).	
			متزاید mutəzayid [ص، ع] آرتان، چوخالان. increasing	
			متززان metzəzan [آ] پیرانشهر دا داغ آدی.	
			متزلزل mütəzəlzil [ص] سارسیتی لی (فا:~).	
			متساوی المضلاع [ع، آ] ضلع لری برابر اولان مثلث (فا:~).	
			equiangular	
			متساوی mutəsavi [ع، آ] برابر، ائشیت (فا:~).	
			equal	

م Mm	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۱۱	ارک سۆزلوگو	م Mm
مُساویاً [آ،ع] برابر اولاراق (فا:~).	equally		مُتعبّد müteäyyid [ص] تاپینان، عبادت ائدن (فا:~).	devout
مُتسلسل mütesəlsil [ص،ع] آرا لیق سیز، آرد آدا (فا:~).			مُتعجّب müteäccib [ص،ع] شاشقین (فا:~).	surprised
مُتسَلّی mütesəlli [ع، ص] آوونان (فا:~).			مُتعدّد müteäddid [ص،ع] بیر چوخ، چوخ.	numerous
مُتشابه müteşabih [ص،ع] بنزر (فا:شبییه).	analogous		مُتعدّی müteäddi [ص] تعدّی ائدن، زور دین (فا:~).	transgressing
مُتشبّث müteşəbbis [ص،ع] گیریشکن، گیریشیمجی (فا:~).			مُتعرض müteərriz [ص] تعرّض ائدن (فا:~).	disturbing
مُتشخّص müteşəxxis [ص،ع] تانیمنیش	distinguished		مُتعسر müteəssir [ص،ع] چتین، مُشکل (فا:~).	difficult
مُتشکر müteşəkkir [ص،ع] تشکّر ائدن (فا:~).	thankful		مُتعصّب müteəssib [ص،ع] باغاناز، اؤز عادت و عنعنه لرینی ساخلاماقد افرط چیلیق ائدن (فا:~).	out of prefudice
مُتشکّل müteşəkkil [ص،ع] اولوشموش، مثیدانا گلیمیش.			مُتعصّبانه [ظ،ع] باغاناز لیق لا (فا:~).	out of prefudice
مُتشجّج müteşənnic [ص،ع] تشجّج لو (فا:~).	convulsive		مُتعفّ müteəffin [آ،ع] قوخوموش (فا:~).	bad –smelling
مُتصاعد mütesaid [آ،ع] یوخاری گئندن (فا:~).	ascending		مُتعلّق müteəlliq [آ،ع] آسیلی، باغلی (فا:~).	belonging
مُتصدّی mütesəddi [آ،ع] بیرنین طرفیندن بیر ایشه مشغول اولان (فا:~).	incumbent		مُتعلّقات [آ،ع] بوتون عاید اولان شئی لر.	appurtenances
مُتصرف mütesərrəf [ص،ع] تصرف اولونموش (فا:~).			مُتعلّقه müteəliqə [آ،ع] زوجّه، بیرنین قادینی (فا:~).	wite
مُتصرف possessing			مُتعلّم müteəllim [آ،ع] اؤیرنجی (فا:~).	learner
مُتصرف mütesərrif [ص،ع] اله گئچیرن، تصرف ائدن.			مُتعلّم müteəlləm [آ،ع] اؤیرتمن (فا:آموزگار).	learner
مُتصرفات mütesərrifat [آ،ع] تصرف اولونموش شئی لر و یئر لر (فا:~).	possessions		مُتعمّد müteəmmid [ظ،ع] عمد اولاراق و بیلەرک بیر ایشی گؤرن (فا:~).	who does a thing intentionally
مُتّسل müttəsil [ص،ع] بیتیشیک، یان یانا اولان، آرا لیق وئرمه دن، آرا لیق سیز (فا:~).	joined		مُتعهّد müteəhhid [آ،ع] یوینونادوشموش، اوستلەنن (فا:~).	
مُتصوّر mütesəvvər [ص] تصوّر اولموش (فا:~).	conceived		مُتغیر müteğəyyir [ص،ع] دیشیکن (فا:~).	
مُتصوّر mütesəvvir [ص،ع] تصوّر ائدن، تاسارلایان (فا:~).			مُتفاوت mütefavit [آ،ع] تفاوتی اولان، فرقلی (فا:~).	differnt
مُتصوّف mütesəvvif [آ،ع] صوفی لیک ده اولان (فا:~).			مُتفحص mütefəhhis [آ،ع] اینجه له ین (فا:~).	searcher
مُتضادّ mütežadd [ص،ع] بیر بیرینه ضدّ، قارشیتلی (فا:~).			مُتفرّق (مُتفرّق) mütefərriq [ص،ع] بیر بیریندن آیران، داغیتیحی (فا:~).	disperser
مُتضرّر mütežərrir [ص،ع] ضرر گؤرموش، ضرره اوغرامیش (فا:~).	incurring a loss		مُتفرّق mütefərrəq [ص،ع] بیر بیریندن آیریلیمیش، داغینیق (فا:~).	dispersed
مُتضرّع mütežərri [ص،ع] اینله ین (فا:~).	suppliant		مُتفرقه mütefəriqə [آ،ع] اصلی بیر شئین دیشیندا اولان شئی لر ویا ایشلر، فرعی اولان شئی لر (فا:~).	
مُتضمّن mütežəmmin [ص،ع] قاپسایان (فا:~).	comprising		مُتفق الرأی [ظ،ع] اوّی بیر لیگی ایله (فا:~).	of one accord
مُتعادل müteədil [ص،ع] دنگه لی (فا:~).	balancing		مُتفق القول [ظ،ع] سؤز بیر لیگی ایله (فا:~).	unanimous
مُتعارف müteəarif [آ،ع] ۱-بیر بیر یله تانیش. ۲-متداول (فا:~).			مُتفق muttefəiq [آ،ع] باغلاشیق، اوڭلاشمیش اولان (فا:~).	
مُتعاقب müteaqib [ص،ع] آردیجا گئندن (فا:~).	subsequent		مُتفقاً [ظ،ع] بیر لیکده (فا:~).	in alliance
مُتعاقباً [ظ،ع] آرخادان، آردیجا (فا:~).	immediately after		مُتفکر mütefəkkir [آ،ع] بیلگین، دوشونور (فا:~).	thinker
مُتعال müteāl [آ] اولو (فا:~).	exalted			
مُتعامل müteāmil [ص] معامله ائدن (فا:~).				

Mm م	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۱۲	ارک سۆزلوگو	Mm م
مُتَقَابِل mutəqabil [ص،ع] اوزاوزه، باخیشیملی، قارشى لیقلى (ف:~) reciprocal	مُتَلَاشِ mutlaşı [ص،ع] داغیلیمیش (ف:~). decomposed			
مُتَقَابِلَا [ظ،ع] قارشى قارشى، یا گلهرک (ف:~) reciprocally	مُتَلَاظِم mutilatim [ص،ع] دا لغالانمیش (ف:~). agitated			
مُتَقَارِب mutəqarib [آ،ع] بیر بیرینه یاخینلاشان (ف:~)	مُتَلَاقِ mutəlaqi [ص،ع] قوْووشموش (ف:~). confluent			
convergent	مُتَلَذْذ mutələzziz [ص،ع] داد آلان، خوش لانان (ف:~).			
مُتَقَارِن mutəqarin [ص،ع] تَقَارُنلو (ف:~) symmetrical	مُتَلْک mətələk [ص،ع] شوْخلوق، شاقاسۆز (ف:~).			
مُتَقَاضِ mutəqazi [آ،ع] تَقَاضا وُثرن (ف:~) applicant	مُتَلَوّ mutələvvin [ص] رَنگ به رَنگ (ف:~). versatile			
مُتَقَاط mutəqati [آ،ع] بیر بیریلَه کِشیش.	مُتَمَادِ mutəmadi [ص،ع] آرا لَیق سِیز، سۆرکلی، اوزون-سوره (ف:~). long			
مُتَقَاعِد mutəqaid [آ،ع] قانع اولان، اینانمیش اولان.	مُتَمَارِیز mutəmariz [آ،ع] اؤزونو مریض لیگه وُرموش.			
مُتَقَبِّیل mutəqəbbil [آ،ع] قَبول ائدن (ف:~) preceding	مُتَمَايِز mutamayiz [ص،ع] فَرَقلی، سَچْگین (ف:~)			
مُتَقَدِّم mutəqəddim [آ،ع] قَابَاغادوشن (ف:~) preceding	مُتَمَايِل mutəmayil [ص،ع] ۱- ایستکلی گُورُؤنن، آییلمی اولان. ۲- آییلمیش (ف:~) inclined			
مُتَقَدِّمِین [آ،ع] قَابَاقدا اولانلار، قَابَاقدا گئدنلر (ف:~) those coming before	مُتَمَتِّع mutəmətti [ص] یارارلانمیش (ف:~). enjoying			
مُتَقَلِّب mutəqəllib [آ،ع] تَقَلْب ائدن (ف:~) dishonest	مُتَمَدِّن mutəməddin [آ] اُیْقار (ف:~). civilized			
مُتَقَن mutqən [آ،ع] مُحکَم، بَرک، دایاناقلی.	مُتَمَرِّد mutəmərriid [ص] یولدان چِخیمیش (ف:~).			
مُتَقِ muttəqi [آ،ع] تَقوالی، پاك و دۆزگون.	مُتَمَرِّد rebellious			
مُتَكَاسƏ mutəkasəf [ص،ع] یوْغون لاشمیش، دریشیک، توتقونلاشمیش، ییغین لاشمیش، قویولاشمیش، (ف:~)	مُتَمَرِّز mutəmərkiiz [ص،ع] ییغین لانمیش، دریشیک (ف:~) concentrated			
مُتَكَASİF mutəkasif [ص،ع] یوْغون لاشدیران، توتقون لادان، دریشیک (ف:~)	مُتَمَسِّک mutəməssik [ص] بیر شئیَه یاپیشان و چنگ اتان (ف:~) holding			
مُتَكَAMİL mutəkamil [ص،ع] اُولقونلاشمیش، گلیشکین (ف:~)	مُتَمَكِّک mutəməkkin [ص،ع] یئر لَشیک، یئر لشمیش اولان، وارلی (ف:~) affluent			
مُتَكَبِّر mutəkəbbir [آ،ع] اُزُونو یَهَن (ف:~) proud	مُتَمَلِّق mutəməlliq [آ،ع] تَمَلِّق دَیین (ف:~). flatterer			
مُتَكَبِّرَانَه [ظ] مَغْرور اولاراق (ف:~) proudly	مُتَمَمِّم mutəməmmim [ص،ع] تَامام لایان، بوتون له یِن، ییتیرن.			
مُتَكَدِّی mutəkəddi [آ] یوْچو لوق (ف:~) begging	مُتَمَمِّم mutəməmmim [ص] تَاماملایان (ف:~). supplement			
مُت_KƏFFİL mutəkəffil [آ،ع] کَفیل اولان، بیرینه باخیمجی اولان (ف:~) guarantor	مُتَمَنِّی mutəmənni [ص] رَجا ائدن (ف:~). requesting			
مُت_KƏLLİM mutəkəllim [آ،ع] ۱- سؤیلَه یِن، قوْنوشان. ۲- تَکلیک بیر یَنجی کِشی (ف:~) speaker	مُتَمَوِّج mutəməvvic [ص] دالغالی (ف:~). undulating			
مُت_KƏVVİN mutəkəvvin [آ،ع] وار لَیق لانمیش، وجودا گلمیش.	مُتَمَوِّل mutəməvvig [ص] وارلی (ف:~). rich			
مُت_KƏKƏ mutəkəkə [آ،ع] بالیش، یاسدِیق (ف:~) pillow	مُتَن [آ،ع] یازیلی اثرین هر بۇ لومونون گُوروتتوسو (ف:~).			
مُتْکِ muttəki [آ،ع] تَکیه وُرمیش، دایانمیش (ف:~).	مُتَنَاسِب mutənasib [آ،ع] اُیْقون (ف:~). proportional			
مُتَل [آ،سن: افسانه،ع] مَثَل، سَچما سۆز.	مُتَنَاقِز mutənaqiz [آ،ع] تَنَاقُضو اولان، چلیشگی لی، ترس اولان (ف:~) contradictory			
مُتَل [آ،ع] «مَعطَّل» بَئْکار و ایش سِیز، یوْبانما.	مُتَنَاصِب mutənavib [ظ،ع] دالبادال، آردآردا، آلماشیق،			

م م	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۱۳	ارک سۆزلوگو	م م
باخیشیم لی، سیمتریک (فا:~).	alternative		مُتَوَاقِف mutəvaqqif [ص،ع] دوردورولموش	
مُتَوَاقِی [ظ،ع] آرد آردا گلمه (فا:~).	alternately		هالته (فا:~).	halted
مُتَنَاهِی mutənahi [آ،ع] سونو اولان (فا:~).	final		مُتَوَکِیل mütevəkkil [آ،ع] توکل ائدن (فا:~).	trusting
مُتَنَبِّه mutənəbbih [ص،ع] تنبیه اولونموش.	punished		مُتَوَلِّد mütevəllid [ص،ع] دۇغو لموش (فا:~).	born
مُتَنَعِّف mütenəffiz [آ،ع] نُفوذ لو (فا:~).	influential		مُتَوَلِّی mütevəlli [آ،ع] بیرنین ایشلرینی عهده دار اولان.	
مُتَنَعِّفِر mutənəffir [ص،ع] اییرنمیش، دیسکینمیش (فا:متنفر)	disgusted		مُتَوَهِّم mutəvəhhim [ع، ص] ۱-قوروتولو، اوهام لی. ۲-قورخاق، اؤده لک (فا:~).	
مَتَنَق جای mətənəq [آ] اوجان دا چای آدی.			مَتَه mətə [آ] ۱-سویلو، ساییقیدیر ۲-بوتونلوک، بوتونلو کچو ۷.	
مُتَنَوِّع mutənəvvi [ص،ع] مُختلف، تورلو (فا:~).	various		مَتَه خان [آ] ۱-اسکی تورک خاقانلارینین آدی، باخ: هوئ.	
مُتَوَتِیکِراک mətütikrak [آ] مراغا دا داغ آدی.			۲-اوغلان آدی. {بو کلمه ماد و موت سؤزونه باغلیدیر}.	
مُتَوَاتِر mutəvatir [ظ،ع] دالبادال، آرد آردا.	successive		مَتَه [آ] درئل لرین باشلارینا تاخیلان دلیجی آلت.	
مُتَوَارِی mutəvari [ص،ع] قاچاق، قاچاق دوشموش (فا:~).	running away		مَتَه ۲ [آ] اوشاق اوپون لاریندا یترده چکیلن دایره، مته چکمک.	
مُتَوَازِن mutəvazin [ص،ع] توازونلو (فا:~).	symmetrical		مُتَهَاجِم mutəhacim [آ،ع] سالدیریجی (فا:~).	attacking
مُتَوَازِی mutəvazi [ص،ع] قوشوت، پارالل (فا:~).	parallel		مَتَه خان mətəxan [خ] هوئ خاقانی، عینی سو و کؤکدن	
مُتَوَازِی [ظ،ع] قوشوت اولاراق (فا:~).			گلن بویلا آراسیندا، قان دؤکولمه سینینی یاساقلایان و	
مُتَوَاضِع mutəvazi [ع، ص] آلچاق گؤنوللو، گؤسته			هامی سینینی تک بیر دؤولت چاتیسی آلتیندا توپلایان و	
ریش سیز، ایدعاسیز (فا:~).	meek		بونو تانری آمری اولدوغونا ایناناراق، تورک توره سیله	
مُتَوَافِی mutəvafiq [آ،ع] موافق اولان (فا:~).	agreeable		بیر لیکده دؤولت پولیتیکاسی بیجیمینه گتیرن، ایلک تورک	
مُتَوَالِی mutəvali [ظ،ع] دالدا، آرد آردا.	consecutive		بؤیوگو. تاریخچیلرین بؤیوک چوغونلوغو، بو کیشینی	
مُتَوَاصِع mutəvəccih [ص،ع] ۱-توجه ائدن. ۲-یؤنلمیش			آفسانه وی، اوغوز خاقان اولدوغونو سؤیلر ل.	
مُتَوَاصِع directed toward (فا:~).			مَتَه لی [آ] یاردیملی دا چای آدی ۲۰.	
مُتَوَاصِی mutəvahhis [ص،ع] وحشته دوشموش (فا:~).	frightened		مُتَتَهَم müttəhm [آ،ع] سوچلانمیش (فا:~).	accused
مُتَوَرِّق mutəvərriq [ص،ع] قات قات اولموش (فا:~).	laminated		مُتَتَهَمِیْیَ muttəhəmiyyət [آ،ع] سوچلولانما (فا:~).	
مُتَوَرِّم mutəvərrim [ص،ع] ورم لی، شیشگین، کؤپموش	Swollen		مَتَه نه [آ] بوستان آباد دا کند آدی {ماتان+ا: گؤزل یورد}.	
مُتَوَاصِیت mutəvəssit [آ،ع] اورتالاما، اورتا (فا:~).	middle		مُتَهَوِّر mutəhəvvir [ص،ع] اؤفکه لی، قیزقین (فا:~).	Intrepid
مُتَوَاصِیل mutəvəssil [آ،ع] توسل و توکل ائدن (فا:~).	choosing		مُتَهَیْیَ mutəhəyyic [ع، ص] هیجانلی (فا:~).	
مُتَوَاتِن mutəvəttin [ص،ع] یوردسا لمیش (فا:~).	one's home		مَتِی [آ] باخ: مته خان، اوغلان آدی.	
مُتَوَافِی mutəvəffa [ص،ع] اؤلموش بو دؤنیادان کؤچموش	deceased		مَتِین [آ] ۱-قیز آدی {باخ: مته خان}. ۲- [ع، ص] دایانیق لی،	
			ساغلام، متانتلی، ساریلماز (فا:~).	
			مِثَال misal [آ،ع] اؤرنک، بنزر، نمونه (فا:~).	example
			مِثَانَه [آ،ع] قووق، سودوکلۆک، ادرار تورباسی (فا:~).	
			مُثَبِّت müsbat [آ،ع] اولوملو، پوزیتیو (فا:~).	positive
			مِثْقَال misqal [آ،ع] ۶،۲۶ گرم لیک اسکی چکی بیریمی (فا:~).	

Mm م	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۱۴	ارک سۆزلوگو	Mm م
مثال تهره زی [آ] قیزیل گوۆموش کیمی شئی لری آغیرلاماق	مُحَانِب mucanib [آ] قوئشو، بیریرینین یانیجا اولان (فا:~).		going away	
اۆچون میثقال و تره زی دن عبارت اؤلچو آیقیتی.	مُئَسَل mäsəl [آ،ع] ۱-اؤیود وئریجی قیسا حیکایه، آغیزدان		مُجَانِبًا [ظ] قوئشو اولاراق، یان یانا (فا:~).	asymptote
مُئَسَل [آ،ع] ۱-اؤیود وئریجی قیسا حیکایه، آغیزدان	آغیزا سۆروب گلن خالقین یاراتدیغی (فا:مثل) ۲-آتاسۆزو.		مُجَانِب [آ،ع] مجنونلار، دلی لر (فا:~).	
مُئَسَل [آ،ع] ۱-اؤیود وئریجی قیسا حیکایه، آغیزدان	مُئَسَل [آ،ع] اؤرنک، بنزر (فا:مثل).		مُجَاوِر mucavir [آ،ع] قوئشولوق، بیریرینه یاخین اولما (فا:~)	
مثلاً [آ،ع] ظ، با [اؤرنکجه، وئرلن اؤرنک، سۆز گلشی، سۆز	مُئَسَل [آ،ع] اؤرنک، بنزر (فا:مثل).		مُجَاهِد mucahid [آ،ع] قوتسال ایش و شئی لر اۆچون	
کلیمی، اؤرنکین (فا:مثلاً).	for examples		ساواشان (فا:~).	
مُئَسَل [آ،ع] اؤچ قوئل، اۆچگن (فا:~).	triangle		مُجَاهِد [آ] تلاش (فا:~).	endeavo (u) r
مُئَسَل [آ،ع] اؤچ قوئل، اۆچگن (فا:~).	trigonometry		مُجَبُور mecbur [ص،ع] بیرایش اۆچون یۆکوملو، بیر ایشی	
مُئَسَل [آ،ع] اؤچ قوئل، اۆچگن (فا:~).	müsmir		گۆرمک زوروندا اولان (فا:~).	
مُئَسَل [آ،ع] اؤچ قوئل، اۆچگن (فا:~).	müsmir [ص،ع] یارارلی، وئریم لی (فا:~).		مُجَبُورًا [ص،ع] زورونلو اولاراق (فا:~).	by force
مُئَسَل [آ،ع] اؤچ قوئل، اۆچگن (فا:~).	məsnevi		مُجَبُور [ص،ع] زورونلو، قاجینلماز (فا:~).	
مُئَسَل [آ،ع] اؤچ قوئل، اۆچگن (فا:~).	məsnevi [آ،ع] آذربایجان تورکجه سینده بونوع قوئشو		مُجَبُوریت [آ،ع] زورونلو و یۆکوملو اولما وضعیتینی (فا:~).	
مُئَسَل [آ،ع] اؤچ قوئل، اۆچگن (فا:~).	məsnevi [آ،ع] آذربایجان تورکجه سینده بونوع قوئشو		مُجْتَبَا müctəba, müstəba [ص،ع] بیه نیلمیش، سئچیلیمیش	
مُئَسَل [آ،ع] اؤچ قوئل، اۆچگن (فا:~).	məsnevi [آ،ع] آذربایجان تورکجه سینده بونوع قوئشو		مُجْتَمَاعًا müctəmiən [ظ،ع] توپلوحا لدا (فا:~)	collectively
مُئَسَل [آ،ع] اؤچ قوئل، اۆچگن (فا:~).	məsnevi [آ،ع] آذربایجان تورکجه سینده بونوع قوئشو		مُجْتَهِد müctehid [آ،ع] دینی ایشلرده اجتهدا یتیشیمیش	
مُئَسَل [آ،ع] اؤچ قوئل، اۆچگن (فا:~).	məsnevi [آ،ع] آذربایجان تورکجه سینده بونوع قوئشو		clergyman (فا:~).	
مُئَسَل [آ،ع] اؤچ قوئل، اۆچگن (فا:~).	məsnevi [آ،ع] آذربایجان تورکجه سینده بونوع قوئشو		مُجْتَهِد تَبَرِی ز [یا زار] ه ۱۲ جی یۆزیلده یاشایاراق تورکجه	
مُئَسَل [آ،ع] اؤچ قوئل، اۆچگن (فا:~).	məsnevi [آ،ع] آذربایجان تورکجه سینده بونوع قوئشو		شعر لری واردیر (فا:~) ۱۴.	
مُئَسَل [آ،ع] اؤچ قوئل، اۆچگن (فا:~).	məsnevi [آ،ع] آذربایجان تورکجه سینده بونوع قوئشو		مُجْتَهِد لِیک [آ] چالیشقانلیق (فا: اجتهد).	striving hard
مُئَسَل [آ،ع] اؤچ قوئل، اۆچگن (فا:~).	məsnevi [آ،ع] آذربایجان تورکجه سینده بونوع قوئشو		مُجْد greatness [آ،ع] اولولوق، بؤیوکلوک (فا:~).	
مُئَسَل [آ،ع] اؤچ قوئل، اۆچگن (فا:~).	məsnevi [آ،ع] آذربایجان تورکجه سینده بونوع قوئشو		مُجْد آو [آ] ساوه و بوستان آباد دا کند آدی.	
مُئَسَل [آ،ع] اؤچ قوئل، اۆچگن (فا:~).	məsnevi [آ،ع] آذربایجان تورکجه سینده بونوع قوئشو		مُجْد آو [آ] خوی دا کند آدی.	
مُئَسَل [آ،ع] اؤچ قوئل، اۆچگن (فا:~).	məsnevi [آ،ع] آذربایجان تورکجه سینده بونوع قوئشو		مُجْدًا mücəddəden [ظ،ع] یتینیدن (فا:~).	again
مُئَسَل [آ،ع] اؤچ قوئل، اۆچگن (فا:~).	məsnevi [آ،ع] آذربایجان تورکجه سینده بونوع قوئشو		مُجْدِر mejder [آ] کیوی ده کند آدی.	
مُئَسَل [آ،ع] اؤچ قوئل، اۆچگن (فا:~).	məsnevi [آ،ع] آذربایجان تورکجه سینده بونوع قوئشو		مُجْدُوب [ص،ع] جذب اولموش، چکیم لنمیش، توتولموش،	
مُئَسَل [آ،ع] اؤچ قوئل، اۆچگن (فا:~).	məsnevi [آ،ع] آذربایجان تورکجه سینده بونوع قوئشو		باغلانیمیش (فا: جذب شده).	attracted
مُئَسَل [آ،ع] اؤچ قوئل، اۆچگن (فا:~).	məsnevi [آ،ع] آذربایجان تورکجه سینده بونوع قوئشو		مُجْدُوز [آ] بیر سایینین کۆکو، ۲ جی کۆک.	2nd root
مُئَسَل [آ،ع] اؤچ قوئل، اۆچگن (فا:~).	məsnevi [آ،ع] آذربایجان تورکجه سینده بونوع قوئشو		مُجْرًا mecrā [آ،ع] آخارلیق، سو یولو، چیخیش یولو	
مُئَسَل [آ،ع] اؤچ قوئل، اۆچگن (فا:~).	məsnevi [آ،ع] آذربایجان تورکجه سینده بونوع قوئشو		channel (فا: سوراخ).	
مُئَسَل [آ،ع] اؤچ قوئل، اۆچگن (فا:~).	məsnevi [آ،ع] آذربایجان تورکجه سینده بونوع قوئشو		مُجْرًا mecrā [آ،ع] گئچیش یولو، سو یولو (فا:~).	
مُئَسَل [آ،ع] اؤچ قوئل، اۆچگن (فا:~).	məsnevi [آ،ع] آذربایجان تورکجه سینده بونوع قوئشو		مُجْرَب mücərreb [ص،ع] سینانمیش، دئننمیش (فا:~).	
مُئَسَل [آ،ع] اؤچ قوئل، اۆچگن (فا:~).	məsnevi [آ،ع] آذربایجان تورکجه سینده بونوع قوئشو		experienced	

م Mm	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۱۵	ارک سۆزلوگو	م Mm
مُجَرَّد müccərred [ص،ع] ۱-سوْیوت، ائولنمه میس،	مُجَرَّد müccərred [ص،ع] ۱-سوْیوت، ائولنمه میس،		مُجَوِّز mücəvviz [آ] جواز، ایذین (فا:~).	authority
یا لین، یا لنیز (فا:~).	single		مَجُوس [آ،ع] اود، اینک، تیمساح و بوجور شیلره تاپینان،	مَجُوس [آ،ع] اود، اینک، تیمساح و بوجور شیلره تاپینان،
مُجَرِّم müccrim [ص،ع] سوْچلو (فا:~).	müccrim [ص،ع] سوْچلو (فا:~).		مَجَازِی اولاراق زرتشتی دینینده اولان، کافر (فا:~).	magus
مَجْرُوح [آ،ع] یارالی (فا:زخمی).	wounded		مَجُوسِی [آ،ع] اودا تاپینان (فا:گبری).	مَجُوسِی [آ،ع] اودا تاپینان (فا:گبری).
مَجْرَه [آ] خالخال دا کند آدی.			مُجَوِّف mücəvvəf [ص] ایچی بوش (فا:~).	hollow
مُجَزَّاز mücəzzaz [ص] آیری اولاراق (فا:~).	analyzed		مُجَهِّز mucəhhəz [ص،ع] دونانمیش، حاضر لاش، حاضر-	مُجَهِّز mucəhhəz [ص،ع] دونانمیش، حاضر لاش، حاضر-
مُجَسِّم müccəssəm [آ،ع] تجسّم اولموش (فا:~).	incarnate		لیق لی (فا:~).	equipped
مُجَسِّمَه ساز [آ] یونتولایان، هئیکل تراش (فا:~).	sculptor		مَجْهُول [آ،ص] بلسیز، معلوم اولمایان (فا:نامعلوم).	unknown
مَجَسِّمَه müccəssəmə [آ،ع] یونتو، هئیکل (فا:~).	statue		مَجْهُولُ النِّسْب [ص] بلسیز سوْیلو، کؤکو بیلینمه یین (فا:~).	مَجْهُولُ النِّسْب [ص] بلسیز سوْیلو، کؤکو بیلینمه یین (فا:~).
مُجْعَد müccəd [ص،ع] قیوریملی (فا:~).	curly		مَجْهُولُ الْهُوْیَه [ص] بلیرسیز هویتلی، کیملیگی بیلینمه یین	مَجْهُولُ الْهُوْیَه [ص] بلیرسیز هویتلی، کیملیگی بیلینمه یین
مَجْعُولُ məcu`l [ص] قونداریلمیش (فا:~).	fictitious		(فا:~).	anonymous
مَجْک لُ məcəklu [آ] قَوْم دا داغ آدی.			مَجْهُولِیْت [آ] مَجْهُول اولما.	state of being unknown
مُجَلَّلًا mucalla [ع، ص] پارلادیلیمیش، پارلاق (فا:~).			مَجْهُولُ فَعْل [آ،ع] بلسیز فعل (فا:فعل مجهول).	مَجْهُولُ فَعْل [آ،ع] بلسیز فعل (فا:فعل مجهول).
مُجَلَّلَد müccəlləd [ص،ع] جلد اولونموش (فا:~).			مَجْهُولُ لُوق [آ،ع] بلسیز لیک، بیلینمز لیک (فا:مجهول بودن).	مَجْهُولُ لُوق [آ،ع] بلسیز لیک، بیلینمز لیک (فا:مجهول بودن).
مَجْلِس [آ،ع] توپلانتی، توپلانتی یئری (فا:~).	gathering		مُجَبِّب [ص،ع] جاواب وئرن، یانیت لایان (فا:جاواب دهنده).	مُجَبِّب [ص،ع] جاواب وئرن، یانیت لایان (فا:جاواب دهنده).
مُجَلَّل müccəlləl [ص،ع] بؤیوک و سایقین، طنطنه لی (فا:~).			مَجِید мәcid [ص،ع] اُولو (فا:بزرگوار).	great
مَجَلَّه məcəllə [آ،ع] درلهمه (فا:~).	magazine		مَجِید [آ] هشتری، ملیکان، اهر، اردبیل، قئیدار و مرند	مَجِید [آ] هشتری، ملیکان، اهر، اردبیل، قئیدار و مرند
مَجْمَعُ meyme [ص،ع] میس ویا باشقا متتال دان			(~آباد): گئرمی (~لو) ده کند آدی.	(~آباد): گئرمی (~لو) ده کند آدی.
قایریلمیش بؤیوک و دایاز قاب، بؤیوک سینی.			مَجِید عِیْبُوش (ستار) [آ] اُورمو لو چاغداش شاعردیر ^{۱۵۶} .	مَجِید عِیْبُوش (ستار) [آ] اُورمو لو چاغداش شاعردیر ^{۱۵۶} .
مَجْمَع [آ] توپلانتی یئری (فا:~).	assembly		مَجِیل [آ،بی] یثم لیک اوچون بیر نوع چؤل بیتگی سی	مَجِیل [آ،بی] یثم لیک اوچون بیر نوع چؤل بیتگی سی
مَجْمَعُ الْجَزَائِر [آ] آدالار توپلومو (فا:~).	archipelago		{مرجیمک} مرجی+ل؛ قاراداغ ماحالیندا ایشله نیر ^۶ .	{مرجیمک} مرجی+ل؛ قاراداغ ماحالیندا ایشله نیر ^۶ .
مَجْمَعُ الْقَوَانِین [آ] یاسالار توپلومو (فا:~).	archipelago		مَجِین mecin [آ] قُرْوه ده کند آدی.	مَجِین mecin [آ] قُرْوه ده کند آدی.
مَجْمَعُ الْکَوَاکِب [آ] اُولدوزلار توپلومو.	constellation		مَجِینَه mecinə [آ] زنجان دا کند آدی.	مَجِینَه mecinə [آ] زنجان دا کند آدی.
مَجْمَل mecmel [ص،ع] قیسسا و اؤزت اولاراق (فا:~).			مَجِید [آ،ع] 'مسجد' مسلمانلارین عبادت ائوی (فا:مسجد).	مَجِید [آ،ع] 'مسجد' مسلمانلارین عبادت ائوی (فا:مسجد).
مَجْمُوع [ص،ع] توپلام (فا:جمع کل).	total		mosque	mosque
مَجْمُوعًا [ظ] توپلام اولاراق (فا:~).	totally		مَجِید мәcid [آ] ساین قالا، میانا و ماکی (~لو) دا کند آدی.	مَجِید мәcid [آ] ساین قالا، میانا و ماکی (~لو) دا کند آدی.
مَجْمُوعَه [آ،ع] درگی لنمیش، توپلانمیش (فا:~).	collection		مَجِید اُوزو [آ] قارقین بوینا عایدیر آدی (م ۱۶ جی قرن) ^{۲۲۵} .	مَجِید اُوزو [آ] قارقین بوینا عایدیر آدی (م ۱۶ جی قرن) ^{۲۲۵} .
مَجْنَدَه [آ] خیو و اردبیل ده کند آدی.			مَجِین [آ] بوین زهرا دا کند آدی.	مَجِین [آ] بوین زهرا دا کند آدی.
مَجْنُون [آ،ع] چیلقین، دلی (فا:دیوانه).	insane		مَحَابَا [آ] قُورخو، احتیاط (فا:ترس).	regard
مَجْنُونُ məcnun [آ] ماکی دا کند آدی.			مُحَارِب muharib [آ،ع] ساواشچی، ساواشان (فا:~).	مُحَارِب muharib [آ،ع] ساواشچی، ساواشان (فا:~).
مَجْنُون [آ،یا] (۱۳۱۵) حاج شیخ زین العابدین امام (مجنون)			مُحَارِبَه آپارماق [س] حربه گیرمک، ساواشماق (فا:محاربه کردن)	مُحَارِبَه آپارماق [س] حربه گیرمک، ساواشماق (فا:محاربه کردن)
زنگاندا آنادان اولوب وایکی جیلدلیک تورکجه مثنوی			مُحَارِبَه muharibə [آ،ع] ساواش، حرب (فا:جنگ).	مُحَارِبَه muharibə [آ،ع] ساواش، حرب (فا:جنگ).
یازیدیر و نهج البلاغه نی شعره ترجمه ائتمیشدیر ^{۱۱۷، ۱۴۱} .			مُحَاسِب muhasib [آ،ع] سایمان، سایش چی (فا:~).	مُحَاسِب muhasib [آ،ع] سایمان، سایش چی (فا:~).

م م	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۱۶	اوک سۆزلوگو	م م
محاسبه muhasibə [آ، ع] سايمان ليق (فا:~)	accounting		يوخسول (فا:~) in need	
محاسن məhasin [آ] ايبي ليک لر، ساققال (فا:~)	virtues		محتاجی [يازار] (ماتاجی) تورکمن شاعر لريندندير.	
محاصره muhasirə [آ، ع] قوشاتما، سارما (فا:~)	besieging		محتاط möhtat [ص] احتياط لی (فا:~)	
محاط muhat [آ، ع] قوشاتيلميش، چتوره لنميش (فا:~)			محترم möhtərəm [ص، ع] ساين، سايقيدير (فا:~).	
محافظ muhafiz [آ، ع] قورويوجو (فا:~)	protector		محتسب möhtəsib [آ، ع] چارشى و بازار قورويوجوسو (فا:~).	
محافظت muhafizət [آ] قوروما (فا:~)	protection		محتشم möhtəşəm [ص، ع] گورکم لی، گؤستريش لی (فا:~)	
محافظة [آ، ع] قورونما، ساخلاما (فا:~)	carefulness		محتکیر möhtəkir [ص، ع] وۇرقونجو، احتکار ائدن (فا:~).	
محافظة کار [ع، فا] توتوجو (فا:~)	conservative		محتمل möhtəməl [ص] احتمال ايچينده اولان، سانيلير، اولاسی لی، بکله نير (فا:~) probable	
محافل məhafıl [آ] ييغناق، محفیل لر (فا:~)	meetings		محتملأ möhtəmilən [ظ] احتمال اولاراق، سانيلير (فا:~).	
محاکمه muhakimə [آ، ع] يارقى لاما (فا:~)	trial		محتوا möhtəva [آ، ع] ايچه ريک، ايچينده کی، ايچينه آلان، قاپسايان (فا:~) containing	
محال / ماحال mahal [آ، ع] اولماز، اولماز، اولما ياجاق، امکان سيز، چتين عمله گلن (فا:~)	impossible		مخبر möccər [آ، ع] ۱-دشلاشميش. ۲-بارماقلىق، نرده.	
محال / ماحال mahal [آ، ع] بؤلگه (فا:~).			مخبر لی [ص] بارماقلىغی اولان، نرده لی.	
معاوړه muhavirə [آ، ع] قونوشما، دانیشیق	conversation		محبوب [ع، ص] اوتانچاق، اوتانان، اوتانچاق (فا:خجل).	
محب muhibb [ص، ع] سئون، سئوگی بيله ين.			محبوبانه [ظ] محبوب اولاراق (فا:خجلانه) bashfully	
محب سراج mohobserac [آ] قوچان دا کند آدی.			محبوبیت [آ، ع] اوتانچاق ليق، سيخيلقاليق (فا:~).	
محبّ علیلو قیشلاغی [آ] کلئير ده کند آدی.			محبور məhcur [ع، ص] قيسيتلی (فا:~).	
محبّت [آ، ع] سئوگی، سئومه، سئویشمه (فا:~)	kindness		محبوریت [آ، ع] محبور اولما (فا:~) interdicted	
محبّت چيچگی [آ، بی] ايکی چنک لی، چيچگی ياشیل آغ گؤزل قوخلو، بزک بيتگی سی (فا:اسيرک).	reseda odorata		محدّب mühəddəb [آ، ع] دیش بوکئی، کونوئکس، چيخيتی - لی عدسی (فا:~).	
محبّت قوشو [آ، دی] ساری ياشیل وکول رنگ توکلو، اوژون و بيز قويروقلو، ائشینه دوشگون بيرقوش.	melopsittacus		محدّث mühəddəs [ص، ع] تازاقورولموش، قدیم قارشيتی.	
undulaatus			محدّث mühəddis [ص، ع] حديث دين، حديثله اوغراشان.	
محبّانه [ظ] سئوگی ايله (فا:~).			محدود [آ، ع] سينير لی، سينيرلانميش (فا:~) scribed	
محبّت نامه خوارزمی [آ] باخ: خوارزم تورک لهجه سی.			محدوده [آ] چتوره (فا:اطراف) confined	
محبس [آ، ع] توستاق، جزا ائوی (فا:زندان).			محدودیت [آ] سينير لی ليق (فا:~) limitation	
محبیل məhbıl [آ، ع] اوشاقلىق يئری، رحيم (فا:~).			محدور [آ، ع] ۱-ساقينجا، چکينجه. ۲-انگل (فا:~).	
محبوب [آ، ع] سئويلن ارکک (فا:~)	beloved		محدوف [ص] حذف اولموش (فا:حذف شده) omitted	
محبوبه [آ، ع] سئويلن قادين (فا:~).			محرا muhərra [آ] ملایر ده کند آدی.	
محبوبه محسنی خسروشاهی (حاجه) [يازار] گونش ۱۳۴۷ م (۱۹۵۸) تبریزده آنادان اولدو، تورکجه شعرلری واردیر ^{۵۲} .			محراب mehrab [آ، ع] مچيدلرده پيشناماز دۇرماق و دانیشماق اوچون اولان يئر (فا:~).	
محبوس [آ، ع] توستاق لانميش، حبس انديلميش (فا:~).			محرر möhərrir [آ، ع] ۱-يازار ۲-آزاداندن، بوراخيجی (فا:~).	
محتاج mötəc [آ، ع] ۱-بير شيهه احتياج دۇيان. ۲-فقير،			محرز möhraz [آ، ع] احراز اولموش، اله گتيريلميش (فا:~).	

مُحَرِّف mūhərrif [آ،ع] تحریف ائدن، دیشین (فا:~).	اؤیرنجی. girl studen
مَحْرَم [آ،ع] ۱- یاخین اقربادان اۆلدوغو اۆچون نیکاح دۆشمه یین. ۲- گیز لی. ۳- سیرداش (فا:~).	مُحْصَنه mohsənə [آ،ع] ارلی قادین (فا:~).
مَحْرَم [آ،ع] هجری ایلی نین ایلک آیی (فا: ماه محرم).	محصور [ص] قوشاتیلیمیش، حاصارلانمیش (فا:~). besieged
محرمانه [آ،ع] گیز لینجه، گیز لی گیز لی (فا:~) confidential	محصول [آ،ع] اۆزون، اورتایا چیخان، وثریم (فا:~). crop
محرمیت [آ،ع] محرم لیک، گیز لی لیک (فا:~) privation	محصولات [آ،ع] اۆرونلر، اورتایا چیخان لار (فا: حاصلات).
محروس [آ،ع] حراست اۆلوموش، قورونموش (فا:~).	محض mehž [ع، ادات] آتجاق، یالنیز، تکجه، بوناگۆره
محروسه [آ،ع] محروس کلمه سینین مؤنئی، قورونموش، حراست اۆلوموش، (فا:~).	”ایش محض بو گوندن باشلادی“ (فا: فقط). mere
محروم [آ،ع] یوخسون (فا:~).	محضر mehžer [آ] حضور، حاضر اولما، یۆکسک مقاملی
محرومیت [آ،ع] یوخسونلوق (فا:~).	بیر کیمسه نین یانی (فا:~). presence
مُحَرِّک mūhərrik [آ،ع] تحریک ائدن، قیشقیردان (فا:~).	محفظه mehfeze [آ،ع] قوتو، بۆشلوق (فا:~).
محزون mehžun [آ،ع] اۆزگون، اۆزونتو لو (فا: غمگین). sad	محفل mehfil [آ،ع] توپلاتی یثری، ییغیناق یثری (فا:~).
محزون [آ،یا] (۱۳۱۲-۱۳۳۶) اسماعیل کلبه قاسم اۆغلو شوئشا شهریندن اۆلوب کلاسیک شعر و مثنوی دتمیشدیر ^{۱۱۷} .	محفوظ [ص،ع] قورونموش، ساخلی، ساخلانمیش (فا:~) kept
محزون [آ،یا] (۱۳۱۷-۱۴۰۶) محمدعلی حسن اۆغلوفخرالد-ینی گده بگ لیدیر، تبریز و تهراندا یاشاییبدیر، غزل لر و هجران خسته سی اوندان قالان ایکی کتابدیر ^{۱۱۷} .	محفوظیت [آ] محفوظ اولما (فا:~). enjoyment
محزونانه [آ،ع] اۆزونتو ایله (فا: غمگینانه).	مُحَقِّق muhiqq [ص،ع] حاقلی، دؤغرو (فا:~).
محسن آباد [آ] ملیکان، مراغا، فرمیه و آستانا دا کند آدی.	مُحَقَّر muhəqqər [ص،ع] کچیلمیش، بالاجا (فا:~).
محسن mohsin [آ] حُسن لو، اییی (فا:~).	مُحَقَّق muhaqqiq [ص،ع] آراشدیریجی، سؤروش دوروجو.
مُحْصَنَات muhəssinat [آ] حُسن لر (فا:~) beauties	مُحَقَّق muhaqqəq [ع، ص] ۱- گرچک لیگی و دؤغرو لوغو بیلین، گرچک، کسین لشمیش. ۲- کسین لیکله (فا:~).
محسن منصوری [آ] سالماس چاغداش شاعر دیر ^{۱۵۶} .	محک (داهی) mehək [آ،ع] قیزیل و گۆموشون عیارینی
محسن یاری [آ] ساینقالالی چاغداش شاعر دیر ^{۱۵۶} .	بیلمگه یارار بیر جنس داش (فا: سنگ محک) touchstone
محسوب [آ،ع] حساب ائدیلیمیش، سایی لانمیش (فا:~) counted	مُحْکَم möhkəm [ص،ع] ۱- ساغلام، برک، داواملی ”محکم ایپ“. ۲- ثباتلی، سارسيلماز، یثینلیمز ”محکم آدم“. ۳- گۆجلو و شدئلی ”محکم قار“. ۴- تاکید معناسیندا: ~ تۆتماق، ~ دایانماق، ~ دانیشماق، ~ یاتماق“ (فا:~). firm
محسوس [آ،ع] دویولان، آتلاشیلان (فا: حس شونده).	محکمه mehkəmə [آ،ع] یارقلیق، جنایتله ایلگیلی مال و
مَحْصِنَات [آ،ع] اییی لیک لر، گۆزل لیک لر (فا:~).	مُحْکَمَة mehkəmə [آ،ع] سوچلانمیش (فا:~) condemned
محشور mehşer [آ،ع] قیامت گونو دیری لرین توپلان دیقلا ری یثر، بۆیوک قالابالیق (فا: رستاخیز).	محکومیت [آ] محکوملوق، سوچلو لوق (فا:~). conviction
محشور [آ،ع] بیر یثره توپلانمیش، یانداش و یۆلداس.	محل mehəl [آ،ع] یثر، یۆره، موضع، مقام (فا: جا). place
محصل mūhəssil [آ] اؤیرنجی (فا:~) student	مَحَلَّات [آ] محلّه لر (فا: محلّه ها).
مُحْصَل mūhəssəl [ص،ع] وئرگی آلان، تحصیلدار.	محلات بۆلگه سینین جایلاری [آ] قیشلو جای (بزی جان، سعادت آباد، قوم دۆزگۆلو، ۱۱b۶s)،
مُحْصَلَة mūhəssilə [ع،ا] ۱- لدّه ائدیلن، سوئوچ. ۲- قیز	محله لی بۆیوک [آ] سالوربو یونا عاید یثر آدی ^{۲۲۵} .

م م	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۱۸	ارک سۆزلوگو	م م
محلول [آ،ع] اریسک، چۆزلتی، برک ویا دۆرۈ بیر شئین بیر مایع و سۇدا حل اولۇنماسیلا اله گلن عئینی جنسلی ماده (فا:حل شده). solution	اولوب، شاعر و یازار دیر.		محمدصادق نائی [آ] آذربایجانین چاغداش یازارلارینداندیر. ^۳	
محله [آ،ع] شهریا کندین بولۇندوگو حصه لرین هریری.			محمدعارف داداش زاده [یا:زار] م ۱۹۰۴ده خیزلی کندینده	
محلی [ص،ع] یرکل، یوره سل (فا:~). local			آنادان اولموش، ترجمه وادیات بیلیمینده چالیشمیشدیر.	
محمد muhəmməd [آ] گۆزلخویلو، اسلام دینی یالواجی.			محمدعلی صفوت [یا:زار] ۱۲۷۵گونش ایلینده تبریزده آنادان	
محمد... [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یئر آدی اولاراق ایشله- نیر، باخ:یترآدلاری (ان آزی ۴۵ آد سایماق اولار).			اولوب، بیرسیرا غزل لر چاپا بوراخمیشدیر.	
محمد آراز [یا:زار] (م ۱۹۳۳) نخجوانلی شاعر دیر.			محمدفردین [آ] اؤرمولو چاغداش شاعر دیر. ^{۱۵۶}	
محمدائوغلو [یا:زار] صفویلر دؤورو یاشایاراق تورکجه شعرلری واردیر (فا:~). ^{۱۴۱}			محمدمحبوبی [آ] قرنیلی چاغداش شاعر دیر. ^{۱۵۶}	
محمدامانی [یا:زار] صفویلر دؤورو یاشایاراق تورکجه شعرلری واردیر (فا:~). ^{۱۴۱}			محمدهادی [یا:زار] م ۱۸۷۹شاماخی دا اولموش، اثرلریندن:	
محمدبگ جوانشیر عاشق [یا:زار] عاشق پری له چاغداش ایدی، چوخلو لیریک و اینجی شعرلر یازیب دیر. ^{۲۸}			”فردوس الہامات، شکوفه حکمت، عشق محتشم، آتاقو جاغی.“	
محمدبولبول [آ] (۱۲۸۰-۱۳۳۶) قاراباغلی اولاراق هم شاعر و هم مغنی ایدی، سسینه خاطر بولبول آدلاندیریلیمیشدیر. ^{۱۴۲}			محمدی [آ] حضرت محمد اؤمتیندن اولان، مسلمان.	
محمدتقی دهخوارقانی (توفارقانی) [یا:زار] ۱۱-جی یۆزیلده یاشایاراق تورکجه شعرلری واردیر (فا:~). ^{۱۴۱}			محمود [ص] بیه نیلمیش، اؤولوموش (فا:پسندشده. laudable	
محمدتقی قمری [آ] (۱۳۰۹-۱۲۳۴) دربندشاعر لریندیر. ^{۱۱۷}			محمود... [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یئر آدی اولاراق	
محمدجعفر مسکین [یا:زار] بو شاعر چار استیلاسی و ظولمو علیه، ینه شعرلر یازمیشدیر. ^{۲۸}			ایشله نیر، باخ:یترآدلاری (ان آزی ۳۵ آد سایماق اولار).	
محمدجعفر وف [یا:زار] نخجوانلی بیر درزی نین اوغلو دور اثرلریندن: ”ادبی دوشونجه لر، ادبیات قزتی“			محمودصادقپور (شامی) [آ] اؤرمولو چاغداش شاعر دیر. ^{۱۵۶}	
محمدحسینی هوش (بختیار) [یا:زار] ش ۱۲۹۸ده تبریزده آنادان اولوب، تورکجه شعرلری واردیر .			محموده [آ،بی،ع] چیت سارماشیق گیللردن چوخ ایلیک،	
محمدخانلی [آ] قاراداغ تورک اتلنین بیر طایفاسیدیر. ^{۳۰۸}			یایراقلاری اوخ اوجو کیمی، ۵۰-۱۰۰ سانت اوجالیقدا	
محمدراجیم [یا:زار] (م ۱۹۰۷)، باکی لی شاعرو مترجم دیر.			اوتسو بیتگی. Convolvulus scammonia	
محمدرضا آقاپور [آ] آذربایجانین چاغداش یازارلارینداندیر. ^۳			محمول [آ،ع] یۆکلو، دولو (فا:باردار). consigned	
محمدرضا تبریزی [یا:زار] ۱۱-جی یۆزیلین شاعر لریندندیر. ^{۱۴۱}			محنت mehnət [آ،ع] قایقی، سیخییتی، اؤزونتو. suffering	
محمدرضا قدری [آ] ساینقالالی چاغداش شاعر دیر. ^{۱۵۶}			محنتی / باکی لی محنتی [آ] چوخ احتمال حسن اوغلونون چاغدا	
محمدرضا کریمی [آ] آذربایجانین چاغداش یازارلارینداندیر. ^۳			شی اولوب و اونون غزلینه ایلک نظیره یازانلارداندیر. ^{۱۱۷}	
محمدسعید اوردوبادی [یا:زار] (۱۹۵۰-۱۸۷۲) اوردوباددا آنادان			محو meh v [آ،ع] یوخ اولما، یوخ ائتمه (فا:نیست شده effaced	
			محوطه [آ] چئوره (فا:~). surroundings	
			محول muhəvvəl [آ،ع] حواله ائدیلمیش. turned over	
			محوله muhəvvilə [آ،ع] دؤنوشدوروجو، ترانسفورماتور (فا:~.	
			محبیت muhit, mühit [آ،ع] چئوره.	
			محبی mehya [آ،ع] دیریمته (فا:احیا). reviver	
			مخابرات muxabirət [آ،ع] خبر لشمه لر، خبر لشمه اؤچون	
			یازیشمالار و بو ساحده اولان قوروم (فا:~).	
			مخابره muxabirə [آ،ع] خبر یوللا، خبر لشمه (فا:~).	
			مخارج məxaric [آ،ع] مصرفلر، چیخارلار (فا:~). expenses	
			مخازن məxazin [آ،ع] مخزنلر، ییغاجلار (فا:~). stores	

م م	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۱۹	ارک سۆزلوگو	م م
مخاصم muxasim [آ،ع] دوشمانلیق ائدن (فا:~).	مخروط cone [آ،ع] قیرما (فا:~).			
مخاصمات muxasimat [آ،ع] دوشمانچیلیقلار، چارپیشمالار.	مخروطی conic [آ،ع] قیرمال (فا:~).			
مخاصمه muxasime [آ،ع] دوشمان چیلیق، چارپیشما	مخزن [آ،ع] ییغاج، دئپو یئری (فا:~).			
(ساواشدا) hostility (فا:~).	مخصوص [آ،ع] اؤزل، اؤزل اولاراق، اؤزگو (فا:~).			
مخاطب muxatəb [آ،ع] سؤز سؤیله نیلن کیمسه (فا:~).	مخصوصا [ظ،ع] اؤزل لیکلە (فا: بویژه). especially			
مخاطرە muxatirə [آ،ع] تهلیکه یه دوشمه (فا:~).	مخفف muxəffəf [ص،ع] تخفیف تاپمیش، یونگو للشمیش.			
مخالف muxalif [آ،ع] آیقیری، ترسچی، ترسه (فا:~).	مخفی ۱ [ع، ص] گیزلی، ساخلانمیش (فا: پنهان). hidden			
مخالفت muxalifat [آ،ع] آیقیری لبق، ترسچی لیک (فا:~).	مخفی ۲ [بازار] محمدعلی مخفی (۱۳۰۹-۱۲۳۶): قاراباغ			
مخبیر muxbir [ص،ع] خبرچی، خبر وئرن (فا:~).	شاعری دیر وچوخلو تورکجه شعر لری واردیر ^{۱۱۷} .			
مختار آباد [آ] اردیبل ده کند آدی.	مخفی افشار [بازار] (۱۳۶۴-۱۲۹۰) اسداله محمد جعفر			
مختار muxtar [آ،ع] صاحب اختیار، ایستم لی، اؤز ارک (فا:~).	اوغلو اورمیە لیدیر، شعر دیوانی واریدی، "فشارا فشار"			
مختارصادقزاده [آ] اؤرمو لو چاغداش شاعر دیر ^{۱۵۶} .	کتابیندا بیرینجی دؤنیا ساواشی حادثه لرینی قلمه آلمیشدیر ^{۱۱۷} .			
مختاریyet muxtariyet [آ،ع] ایچ ایشلرینده سربست اولما،	مخفی قره باغی [بازار] قاراباغ شاعر لریندن اولاراق هـ ۱۳۰۷			
ایچ اؤزگورلوگو، اؤز ارک لیک (فا:~).	ده وفات ائدییدیر، تورکجه شعر لری واردیر (فا:~) ^{۱۴۱} .			
مختەر muxtərə [آ،ع] یارادیجی، یئینی بیرشنی یارادان (فا:~).	مخفیانه [ظ] گیز لینجه (فا: پنهانی). in secret			
مختّص muxtəss [ظ،ع] اؤزل اولاراق، خاص اولموش (فا:~).	مخلّ muxul, moxell [ص،ع] اخلاص ائدن، پوزوجو،			
مختصّات [آ،ع] بیر نقطه نین اؤزای داکى یئرینی بلیرله ین	دخالت ائدن، مجازاً سیرتیک (فا:~).			
(معمولا) اۆچ بویوتلو ساییلار.	مخلّص məxləs [با،ع] سؤزون قیساسی، ییغجام اولاراق (فا:~).			
مختصر muxtəsər [ص،ع] قیساتیلمیش، قیسا، اؤزت (فا:~).	مخلّص muxlis [ص،ع] دؤغروندان دوست اولان، اؤرکدن			
مختصرأ muxtəsərəni [ص،ع] قیساسجا، اؤزت اولاراق (فا:~).	یولداش اولان (فا:~).			
مختلّ muxtəll [ص،ع] پوزوق، دۆزه نی پوزولموش (فا:~).	مخلفات muxəlləfat [آ،ع] اصلی شئین یانینجا اولان شئیلر			
مختلط muxtəlit [ص،ع] قارما شئیق، قارما قاریشیق (فا:~).	(فا:~). accessories			
مختلف muxtəlif [ص،ع] جوربه جور، تورلو (فا:~).	مخلوّع [ص] خلع اولونموش (فا: خلع شده). deposed			
مختلّس muxtəlis [ص،ع] اختلاص ائدن.	مخلوّط [ص،ع] قاتیشیق، قاتیشمیش (فا: بهم زده شده).			
مختوم məxtuq [ص] ختم اولونموش (فا:~).	مخلوّق [آ،ع] یاراتیق، یارادیلیمیش (فا:~).			
مختوم قولو فراقی [بازار] (م ۱۷۳۳-۱۷۹۰) تورکمن دیلینده	مخلوّقات [آ،ع] یاراتیقار (فا: آفریدگان).			
یئنی ادبیاتین قوروجوسو ساییلیر.	مخمّر məxmər [آ،ع] مخمل، اؤزو قیسا یاتیم لی و پارلاق			
مختون [ص،ع] شمع، ختنه اولموش (فا:~).	ایک پارچا (فا: مخمل).			
مخدرّ muxəddir [ص،ع] اؤیوشدورجو (فا:~).	مخمّر muxəmmər [آ،ع] تخمیر اولموش، یوغرو لموش (فا:~)			
مخدرّ muxəddir [ص،ع] اؤیوشدورجو (فا:~).	مخمّرک [آ،طب،ع] قیرمیزی سپگی شکلینده یولوخوجو			
مخربّ muxərrib [ص،ع] داغیدیجی، ویران ائدن (فا:~).	اوشاق خسته لیگی (فا: مخملک). (med) scarlet			
مخروج [آ،ع] چیخیش یئری، چیخاق (فا:~).	مخمّر گؤل [آ،بیتی] قیرمیزی رنگلی توپ لچک لی بیر گؤل.			
مخروّب [ص] یخیلمیش (فا: تخریب شده). ruined	مخمّر لی [ص] اؤزه رینه مخمر چکیلمیش، مخمر له اؤرتو لموش.			

م م	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۲۰	ارک سۆزلوگو	م م
مُخَمَّسْ muxəmməs [آ،ع] بئشلیک.	مداری [ص] دۇلناق سال، دۇئنگل (فا:مداری). orbital			
مُخَمَّصَه [آ] چیخماز ایش و یول، چتینلیک (فا:~). difficulty	مُدافع mudafe [ص] ساوونان (فا:~). defender			
مُخَمَّلَک [باخ] مخمَرک، قیزیلجامخمرگی.	مُدافعه mudafie [آ،ع] ساوونما، قوروما (فا:~). defence			
مُخَمَّل نَجْفی [یازار] گونش ۱۳۱۱ (م ۱۹۳۲) ده خوی دا آنادان اولدو، تورکجه شعر لری واردیر ^{۵۲} .	مُدَام mudam [ص،ع] دایم، سوره رک، (فا:~). duration			
مُخْمُورْ məxmur [ص،ع] سرخوش، سۆزگون، دالقین.	مَدَان mēdan [آ] قزوين-معلم کلايه دا کند آدی.			
مُخْمُور / ماخْمُور [آ] ماکی دا کند آدی {ماخ+میر}.	مُدَاو mudava [آ] درمان ائتمه (فا:~). medical treatment			
مُخَنَّسْ muxənnəs [آ،ع] قadin گؤستریشلی ارکک.	مُدَاوِم mudavim [آ،ع] سۆزکلی (فا:~). continual			
مُخُوفْ məxuf [ص] قورخو لو (فا:ترسناک). frightful	مُدَاوِمَت mudavimət [آ] سورک لی لیک. continuance			
مُخَرَه məxərə [ص] مزاحم، اینجیديجی و مؤخول {عربجه مَخْل ویا نقره سۆزونون دیشیمیش شکلی اولمالیدیر}.	مَدَايِن mēdayin [آ،ع] مدینه لر، شهر لر (فا:~).			
مُخَيَّرْ muxəyyər [ص،ع] ۱-پیرایشده و نسنده سئچمه حاقی اولان، صاحب اختیار ۲-تورک موسیقی سینده بیر مقام (فا:~).	مُدَبِّر mūdēbbir [آ،ع] تدبیر لی (فا:~).			
مُخَيَّلْ muxəyyəl [ص،ع] خیال گؤچ ایله یاراتیلان.	مُدَدَت müddət [آ،ع] سوره (فا:~). period			
مُخِینْ məxin [آ] خوی دا کند و داغ آدی {ماخ+ین}.	مَدَح mēdh [آ،ع] اؤومه، اؤگو، تعریفله مه (فا:~). praise			
مُخِندْ məxənd [آ] ماکی دا کند آدی {ماخ+اند}.	مَدَح و ثنا [آ،ع] اؤومه، اؤلولا ما (فا:~).			
مُد [آ،ع] قابارما، قالخیش "جزر و مد: یئنیش قالخیش" (فا:~).	مَدَحِیلُو [آ] ساوه همدان شاهستون ائلی نین آروخلو بؤ لوگونه باغلی بیر تورک طایفاسی ^{۹۸} .			
مُدَّاحْ mēddah [آ،ع] اؤون، اؤووجو (فا:مدح گو).	مَدَحِیه [آ،ع] اؤوگو (فا:~).			
مُدَّاحِلیق [آ] اؤووجو لوک (فا:مداحی).	مَدْخَل [آ،ع] گیریش یثری (فا:ورودی). entrance			
مُدَّاحِی [آ] مداح لیق (فا:مدح گویی). panegyrist	مَدَد mēdəd [آ،ع] یاردیم، کؤمک، ایمداد (فا:~). aid			
مَدَّاخِلْ mēdaxil [آ،ع] گلیر، قازانج (فا:~). earring	مَدَدْلُو [آ] قاراداغ حاج علیلو طایفاسینا باغلی اوبآدی ^{۳،۱۰۸} .			
مُدَّاخِلَه mēdaxilə [آ،ع] قاریشما، آریاگیرمه (فا:~).	مَدَدْلُو قِیْشَلَاغِی [آ] کلئیر ده کند آدی.			
مَدَاد mēdad [آ] چوخو قرافیت جنسیندن دۆزه لن یازماق وسیله سی (فا:مداد). pencil	مُدَرَّج mūdərəc [ص،ع] درجه لی، باساما لی. graduated			
مَدَادبُوزان / مَدَادسِیلَن [آ] چوخو لاستیک جنسیندن اولان و مدادلا یازیلان ایزی سیلیب محو ائدن وسیله (فا:مداد پاک کن). rubber	مُدَرِّس mūdərris [آ،ع] اؤیرتمن، اؤیره دیجی (فا:~ teacher)			
مَدَادچِر تان / مَدَاد تراش [آ] مدادی تاراشلایان (فا:مداد تراش).	مَدْرَسَه mēdrəsə [آ،ع] مکتب، اوخول (فا:~). school			
مَدَار mēdar [آ،ع] دۆننجه، دۇلناق، اوربیت (فا:~). circuit	مَدْرَک mēdrək [آ،ع] سند، بلگه (فا:~).			
مَدَارِسْ mēdaris [آ،ع] مدرسه لر، اوخول لار (فا:~).	مُدْرِیک mūdriək [باخ] مۆدریک.			
مَدَّارَا [آ،ع] گنچیمه، اؤیوشما (فا:~). moderateness	مُدَّعَا mūdḍəalə [آ،ع] ادعا ائدن (فا:~). claim			
مَدَارِجْ mēdaric [آ،ع] آشامالار، رتبه لر (فا:~). degrees	مُدَّعَالِی [ص،ع] ادعا لی (فا:پرمدعا). boasful			
مَدَارِکْ mēdarik [آ] مدرک لر، بلگه لر (فا:~). documents	مُدَّعی عَلِیه [آ،ع] داعوالی (فا:مدعی علیه).			
	مُدَّعی mūdḍəi [آ،ع] ادعا ائدن (فا:~).			
	مَدْفِنْ [آ،ع] گؤموله جک یئر، مزار، سین، قبری (فا:~). burial			
	مَدْفُوعْ [آ،ع] دیشقی (فا:~).			
	مَدْفُونْ [ص،ع] گؤمولوش اولان، گؤمولو (فا:~). buried			
	مَدْکْ mēdək [آ] یاستیکند ده کند آدی.			

م Mm	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۲۱	ارک سۆزلوگو	م Mm
مُدَلَل [ص،ع] قانیت لانیمش (فا:~ demonstrated)	مدلول [ع، ص] بلگیت لی، دلیل لی (فا: دلیل دار).		مَذْمَمَت [ع،آ] دانلاما، قیناما، دانلایش (فا: سرزنش). reproach	
مَدَنی [ع، ص] اۇيقار، سیویل لشمیش (فا: مدنی). civil	مدنیّت [ع،آ] اۇيقارلیق (فا: تمدن).		مَذْنَب [ع،آ] یازار (۱۳۵۷-۱۲۹۹) العایباس مطلب- اوغلو مذهب باکی لی شاعر دیر ^{۱۱۷} .	
مَدَّوْج [ع،آ] قالخیش یئنیش، قابارما چکیلме (فا:~).	مدوّج [ع،آ] قالخیش یئنیش، قابارما چکیلме (فا:~).		مَذْهَب [ع،آ] دینی جریانلاردان و آخیم لاریندان هریبری (فا:~).	
مُدَّوْوَر [ص،ع] یوْوارلاق (فا:~). round	مدوّن [ص،ع] دۆزن لشمیش، بیر آرایا توپلانمیش.		مُذْهَب [ع، ص] آلتین سوْ ایله بَرنمیش (فا:~).	
مُدْهَش [ع، ص] قورخویا دۆشورن، قورخونج، دهشت لی (فا:~). dreadful	مدھوش [ص] بایقین، هوشدان گئتمیش (فا:~) unconscious		مَر [آ] ساوه-نوبران دا کند آدی {مارا، وتلاق}.	
مَدِید [ظ] اؤزون (فا: دراز). long	مدیر [باخ] موْدۆر.		مَرِی [ع،آ] گۆزه گۆرونن (فا: قابل رویت). visible	
مُدِیریyyət [ع،آ] موْدور لوک، یؤتتمن لیک (فا:~).	مدیریت [ع،آ] موْدور لوک، یؤتتمن لیک (فا:~).		مَرِی [ع،آ] گۆرسه نن (فا:~).	
directorship	مدینه [ع،آ] ۱- شهر، کند، اوْ. city ۲- کلئیر ده کند آدی.		مَرِی [آ] اؤتلاق لار (فا: مراتع ها). pastures	
مدینه قوْردو [آ،دی] بیر چوخ امجک لی لر و انسان دری سی	مدینه قوْردو [آ،دی] بیر چوخ امجک لی لر و انسان دری سی		مَرِی [ع،آ] اؤتلاق لار (فا: مراتع ها). pastures	
آلتیندا یاشایان، بوْی cm ۱۰-۳، ایستی اوْ لکه لرده انگل	سولوجانی dracunculus		مَرِی [ع،آ] اؤتلاق لار (فا: مراتع ها). pastures	
مدینه گوْلگون [یازار] گلگون: م ۱۹۲۶ دا ایران آذربایجانیندا	آنادان اوْلوب، اجتماعی و سیاسی شعر لری واردی.		مَرِی [ع،آ] اؤتلاق لار (فا: مراتع ها). pastures	
مدینه لی [آ] شاهسون ائلی بوْیلاریندان ^{۳۰۸} .	مدیون [ع، ص] وئره جک لی، بورجلو، دین لی (فا: بدهکار).		مَرِی [ع،آ] اؤتلاق لار (فا: مراتع ها). pastures	
مَدِیون [ع، ص] وئره جک لی، بورجلو، دین لی (فا: بدهکار).	debtor		مَرِی [ع،آ] اؤتلاق لار (فا: مراتع ها). pastures	
مُذَاب [ص] اریمیش، اریتنی (فا:~). melted	مذاق [ع،آ] داد، مزه (فا: مزه). taste		مَرِی [ع،آ] اؤتلاق لار (فا: مراتع ها). pastures	
مُذَاکِرَة [ع،آ] دانیشما، گوروشمه (فا:~).	مذاکره [ع،آ] دانیشما، گوروشمه (فا:~).		مَرِی [ع،آ] اؤتلاق لار (فا: مراتع ها). pastures	
conversation	مذبحه [ع،آ] کسیم ائوی، حیوان کسین یئر (فا: کشتارگاه).		مَرِی [ع،آ] اؤتلاق لار (فا: مراتع ها). pastures	
مُذَبْذَب [ص،ع] پوْوزق، چوخ قاریشیق، قارما	مذبحه [ع،آ] کسیم ائوی، حیوان کسین یئر (فا: کشتارگاه).		مَرِی [ع،آ] اؤتلاق لار (فا: مراتع ها). pastures	
قاریشیق (فا:~). fickle	مذکور [ع، ص] آدی گنچن، سوْزو گنچن (فا: ذکر شده).		مَرِی [ع،آ] اؤتلاق لار (فا: مراتع ها). pastures	
مُذَكَّر [ص،ع] ارکک (فا: نر). masculine	مذکور [ع، ص] آدی گنچن، سوْزو گنچن (فا: ذکر شده).		مَرِی [ع،آ] اؤتلاق لار (فا: مراتع ها). pastures	
مَذَلَّت [ع،آ] آلاقلیق، حقارت (فا:~) abjectness	مذکور [ع، ص] آدی گنچن، سوْزو گنچن (فا: ذکر شده).		مَرِی [ع،آ] اؤتلاق لار (فا: مراتع ها). pastures	

مراغا [merai (آع)] مرعى لر، چاپىرلىق لار، اوتلاق لار (فا: -).
مراغا Marağa [اآ] دياكونوف، ۈن يازديغينا گۆره مق ۷۱۵ جى ايلده مراغا بۇلگهسى ماننا دۋولتئينن اگه منليگى آلتيندايدى و ايشنويش آدلانيردى، بظلميوس، "مارگيانا" و مارک آنتوان مق ۳۶ جى ايلده پارتلاردان دانيشاراق بۇمكاندان "فرائه تا" آد آپارب، بۇ شهر بابك قيامى زامانى اعرابين و افشين، ين قوشونون قيش مركزى اولموشدور، ۲۹۶ ه.ق ايلينده قارا يۇسُف اگه منليگى زامانى بۇ شهر خُكومت مركزى حالينا گلدى، ۶۵۶ ه.قده ھولاكوخان- زامانى، خواجه نصيرالدين طوسى، مراغا رصدخاناسىنى قۇردو، بۇ شهر ه.ق ۱۲۹۷ جى ايلده شيخ عُبيدوللا تالانچى لارئينن قاباغيندا ايجيدجہ داينايىب و اۇنلارى دفع ائيله ديلر. -مراغا تبريزين ۱۳۰ ک.گ و سهند داغئينن گۆننى طرفينده يئر آلييدير. بۇ داغين ۳۷۱۰ متر اۇچاليغي و باشىنين چوُخ وخت قارلى و اتک لرئينن گۆل چيچکلى اولماغي بۇ شهرين گۇرونومونو داهادا گۆزل لشديرير، بۇ شهردينيز سۇلارى سۈيه سيندن ۱۴۵۰ متر يۇکسک ليکده اولاراتق ۱۳۸۵ گونش ايلى آمارينا گۆره شهرستان و شهر جمعىتى ۲۳۵۰۰۰ و ۱۵۰۰۰۰ نفر، اۆزنى گنئيش ليگى ۵۴۰۰ كيلومتر مُربع دير. مراغانين معروف سۇوقات لاريندن سۇجوق، باسلوق، ينددى لۈين (بيرونۈع شيرين آجيل) دير. **مراغا بۇلگه سينين تاريخي و گۆرمه لي يئرلىرى** [اآ] -قىرميزى گۆنبذ (قىزىل گۆنبذ)؛ قاجاريه گۆنبذى؛ كافيرييه بيناسى؛ غُفاريه گۆنبذى؛ آغالارقبرى، مراغا گۆزلم ائوى/ رصدخانا، مراغا مئهرمعبدى، ماللالامعصوم مقبرهسى (وزاۋوو کندى)، گۆى گۆنبذ و مُدور گۆنبذ (محمتملاهولاكوخانين قبرى)؛ اۋحدى مراغه اىنين مقبرهسى، امامزادامسيم مقبرهسى، جامع مچيدى، شيخ بابا مچيدى، مُعزالدين مچيدى، زنجيرلى مچيد، ماللا رۋستم مچيدى؛ آلتيوان سدى (قۇعلويان)؛ مارال پاركى؛ مراغا مۇزه سى؛ ياي شهري قالاسى؛ داش قالاسى/ضحاک قالاسى.

مراغا بۆلگەسىنىن چايلارى [۱۱] ۱-چايلار صوفى چايا
تۆكۈلۈرلر: صوفى چاي (يىناب، اۈرمۈگۈلۈ، s ۱b۷۵

١، ٤-٤١، (q٤)، آلامالو (sAb١٢)، اصفهانجیق (s٤b١٤)،
 بۆیوک چای (پیرچوبان s٤b٢١)، پالچیقلو (s١b١٣)،
 چیلان چای/ائشمه چای (s٢b٢٧)، چنارچای (s٩b١١)،
 چاوان چای (q/٥٣srb٤٧)، چَرورَی (s٥b١٦)،
 سینککش (سسینککش s٥b١٥)، سوچن چای (کھی
 s٢b١١)، قالاچای (عجب شیر ٢/٣١srb٦٣)، قوبوچای
 qobi (بیناب s/٢٥٢٥)، قورۇچای (چولان چای s٥b١٠)،
 قورۇچای (حوری s٥b٣٢)، قورۇچای (کامل آباد srb٢٣)،
 قورۇلوجا (srb٢٢)، کھی چای (اسفستانج ٠/٢٢و
 s٣b٤)، کھی درهسی (صوفی چای ٠/٦٢s٦b٢٠)، مۆردؤ
 چای (موردق، هرق s١b٢٠q/٧)، نهر بسته جو (حمزه آباد-
 صوفی چای، ٢١/٠s٥b١٠)، نهر حاضر آباد (آلئیوان
 /علویان q=٠/٣٦ s١b١٥)، ٢-چایلار لئیلان چایا
 تۆکولورلر: لئیلان چای (خراجو- ملیکان- لئیلان،
 اوورموگؤل، ١b١٥٢-٠، ٩٤s٠/٩٤q١)، سوُمایچای
 (s٢b١٨)، گۆلچاوان چای (s١b٩)، دیزه چای/
 آغجادیزه چای (s٢b٢)، اوژون اویا چای (s١b١٦)،
 بولقاواچای (s١b١٢)، قاراکندچای (srb١٣)، ٣-
 چایلار مۆردؤو چایا تۆکولورلر: مۆردؤو چای (ملیکان،
 قورددرهسی-مۆردؤو- اوژموگؤل، ١b١٢٠-١/٩٤s٠/q٢)،
 موغانجیق چای (s٠، ٧b-٠، ٧s٢٠q٠)، ٣-چایلار جیغاتو چایا
 تۆکولورلر: یوخاری چای (آلبا، قورۇچای s٢b١٨)، ٤-
 چایلار قیزیل اوژنه تۆکولورلر: تهلرچای (srb١٧)،
 قرقانقوچای (هشتری میانا q١٦/٦s١b١٦٣)،

مواغا بۆلگەسىنىن داغلارى (دیزەجاي/دیزجود) [آ] آغ
تورپاقلو (۲۰كق۲۰/قالاچاي داغين ق)، آغ گونئی
(۱۸كق۱۸/قالاچاي داغين ب)، آغداش [آ]
(۳۱كق۱۹۳۷)، آلبۇلاق (۲۳كق۱۸۰۰)، اوچ بۇلاق
(۳۲كق۲۴۷۵)، ایلانجا (۲۱كق۲۲۱۳/قالاچاي داغين-
د)، باموزن (۲۵كق۲۰۲۸)، چاپيا (۲۵كق۱۸۵۰)،
حمزه بر (۲۵كق۲۴۴۱/قالاچاي داغين ب)، خفاده
(۳۰كق۲۴۱۳/چهاربرود چاي داغين ب)، داشالي
(۲۲كق۱۷۰۰)، دربند (۲۱كق۱۶۵۰)، دوولو داغ

Mm م	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۸۲۳	ارک سۆزلوگو	Mm م
(۲۳کق۲۴۴۰ / آلمالو چای داغین ۲ کب)، ساری داغ (۱۹کق۲۱۲۰)، سامان داغ (۲۲کق۲۵۸۹ / قالاچای داغین د)، شاه ابراهیم (۲۷کق۱۵۰۰ / قالاچای داغین ق)، طاقجالی قارا (۲۰کق۲۲۸۲ / قالاچای داغین ۲ کب)، قاراچی (۲۲کق۲۴۳۰)، قالا (۱۹کق۱۹۴۵)، قبله داش (۳۱کق۲۲۳۰ / چهاربرود چای داغین ب)، قوزوجاق (۲۶کق۲۷۳۵)، قوزوجاق داغی (۲۶کق۲۶-۲۸۲۹)، کؤهله (۳۰کق۳۴۴۰)، کهن دز (۲۰کق۲۰-۲۱۴۳)، گننو (۲۴کق۲۶۰۰)، متوتیکراک (۲۶کق۲۶-۱۵۸۲ / قالاچای داغین ق)، یوللودره (۲۵کق۲۵-۱۴۰۰ / دمیریولو داغین ۲ کگب)،	مراغا بۆلگه‌سینین داغلاری (خره‌جی/قوسراجو) [آ] آجدان (۳۱ک‌گد۱۶۰۰)، آذان داغی (۱۷کق۲۲۵۰ / صوفی چای داغین ۳ کب)، آراپال (۱۵کق۲۰۵۰ / صوفی چایین گۆزه‌سی)، آخ بره (۱۶کق۲۴۰۰)، آغاج‌قیناسی (۱۴کق۱۹۳۰)، آغلی گونئی (۱۱کق۱۹۰۰)، آل چاللو (۲۵کق۲۴۹۰)، ایت اوچال (۱۹کق۲۱۱۲ / مۆردوو چایی داغین ب)، ایوان چف (۲۱کق۲۳۰۰)، بؤیوک داغ (۱۳ک‌گد۲۰۸۳)، بؤیوک دوش (۲۰کق۲۱۷۰ / مۆردوو چای داغین ب)، بوستان دره (۱۰کق۱۸۵۲)، پناه علی (۱۵کق۲۰۴۶)، پولی گونئی (۱۴کق۲۱۳۰ / جوان چای داغین د)، پیرنبی (۱۱کق۲۰۳۷ / جوان چای داغین د)، توپ داغ (۱۲ک‌گد۱۷۰۰ / دمیریولو داغین ۳ کق د)، جانگو (۱۸کق۱۸۰۰)، جوشی (۱۱کق۱۶۹۰)، جیردایوتا (۷کق۱۷۲۰ / کامیل آباد چایی داغین د)، چاراجوخور (۳۶ک‌گد۱۸۸۲)، چای اووستی (۱۸کق۱۹۰۰ / مۆردوو چای داغین ب)، چوماقلی داغی (۳۰کق۲۸۰۰)، داغ گونئی (۱۸ک‌گد ۱۸۵۰ / دمیر یولو داغین ق د)، درویش داغی (۳۷کق۳۱۷۵)، دوزلاق (۱۶کق۲۷۰۰)، دوزلاق داغی (۱۳ک‌گد ۱۸۰۰ / داغ حلیفه کندینین ب)، دول دول (۲۱کق۱۹۲۸ / مؤغانجیق چای داغین ب)، دولاق (۲۰کق۲۰۲۷ / مؤغانجیق چای داغین د / مۆردوو چای داغین ب)، دولایه	(۷کق۱۸۰۰)، دوه بوینو (۲۳کق۲۰۰۰)، دؤولت گرنوه (۱۱کق۱۹۱۰ / کهی کندینین ق د)، سرآمد دره سی (۴۴ک‌گد۱۷۰۰)، سندره (۱۵کق۲۲۰۰ / صوفی چای داغین د)، سینکش (۱۰کق۱۸۰۰ / سینکش کندینین ب)، شاهباز گونئی (۱۵کق۲۱۳۶)، شاهیات گل جانی (۷کق۱۵۹۳)، شکرداغی (۳۲کق۲۰۳۲)، شیخ سلیمان داغی (۲۴کق۲۵۸۶)، فتح علی (۲۱کق۲۰۰۰ / مۆردوو چای داغین ب)، فرهاد داش (۱۳کق۲۱۰۰)، قاباق داغ (۱۷ک‌گد۱۸۰۰)، قاراداش (۳۹ک‌گد۱۹۵۷ / قورو چای داغین ب)، قاراداغ (۱۳کق۱۶۲۹)، قاراوول باشی (۱۵کق۱۸۵۰ / مۆردوو چای داغین ب)، قاراوول کلک (۱۹ک‌گد۱۷۰۰ / مؤغانجیق چای داغین ق ب)، قاشقاداغی (۱۳کق۲۱۳۲ / چوان چای داغین د)، قوخبان (۱۹کق۱۹۰۰)، قورد دره سی (۲۵کق۲۱۵۰ / مۆردوو چای داغین ب)، قوزو (۳۰ک‌گد۱۶۰۰)، قوققوز (۱۴کق۱۸۰۰ / صوفی چای داغین د)، قیرمیزبولاغ (۲۷ک‌گد۱۷۰۰)، قیزیل گونئی (۱۶کق۲۱۰۰ / صوفی چای داغین ب)، کت (۳۱ک‌گد) ۱۸۰۲ / قورو چای داغین د، کنداوستو (۲۶کق۲۲۰۰ / مۆردووچای داغین ب)، گدی (۳۱ک‌گد- ۱۸۴۶ / سراجو چای داغین ب)، گو شیر (۱۰کق۲۱۸۱ / چوان چای داغین ب)، گونئی (۳۰کق۱۹۶۵ / داغ خطب‌کندی‌نین گ)، گونئی (۳۲ک‌گد۱۸۰۸)، موهی (۱۲کق۲۱۵۰)، مؤونه داغ/میمونق داغ (۱۷کق ۱۸۰۰ / مۆردووچای داغین ب)، نصیردم (۲۰کق۲۲۰۰ / مۆردوو چای داغین د)، یانچ (۱۳کق ۲۲۰۰)،	مراغا بۆلگه‌سینین داغلاری (قاراناز) [آ] اوکوزداغ (۴۸ک‌گد۲۴۰۵)، ائکیزداغی (۱۴ک‌گد۱۶۰۰)، اوچ مازو (۵۳ک‌گد۲۴۶۴)، جامیش اؤلن (۱۶ک‌گد۱۹۵۸ / مۆردوو چای داغین ب)، جو داغ (۱۰ک‌گد۱۸۲۸)، ذریک داش (۱۰ک‌گد۱۷۰۰)، سیریج/زرشک (۱۱ک‌گد۱۷۰۰ / مۆردوو چای داغین گ)، ساری گونئی (۱۲ک‌گد۱۵۳۵ / مۆردوو چای داغین د)، قباخ داغ (۱۲ک‌گد۱۵۲۰ / مۆردوو چای	

Mm م	آذربايجان تورکجه سی	۱۸۲۴	ارک سۆزلوگو	Mm م
	داغین ب)، قارقوش (۶ک گد۱۶۰۰/ مۆردو چای داغین ق)، گۆی داغ (۱۲ک گد۱۷۰۰)، گۆل دامان داغی (۵۲ک گب ۲۷۰۳)، میان سایه (۹ک گد۱۵۰۰/ مۆردو چای داغین ق)،		مراغا(خره جی-گۆنئی خره جی/سراجو) بۆلگه سینین کندلری [آ] آغ بولاق علمدار (*۱۵۵)؛ آغ بولاق فتوحی (*۳۷۴)؛ آغجادیزه (*۱۱۰)؛ آغجاکوهل (*۵۰۰)؛ آغجامشه/آغجامشهد پشیانلی (*۲۲۶)؛ اوخچو (*۴۰۶)؛ اوزون اوبا (*۴۱)؛ هاچ کندی/حاجی کندی (*۲۰۰)؛ خلیفه کندی (*۳۸۰)؛ دربند (*۴۵)؛ ساری قیه (*۸۰)؛ سرکارآوا (*۳۷۰)؛ علو کندی/ آلو کندی (*۸۰)؛ قاراجاقایا (*۳۱۵)؛ قاراکند (*۹۰)؛ قاتان (*۱۱۰)؛ کوساصفر (*۳۷۰)؛ گۆیدره/آ-ی (*۲۵۰)؛ کنچی (*۱۱۰)؛ گۆل (*۱۲۰)؛ کۆل تپه (*۷۴۰)؛ ممه شیر (*۲۴۰)، مندیله سر(*۱۱۰)،	
	شاهووردی کندی/آشاغی آرقون (*۲۷۳)؛ شیخجان (*۴۲۳)؛ قاتیر گۆتورن/آ-ی (*۷۵۰)؛ گۆللو کند (*۲۱۰)؛ کیميجووان/ کرمجووان؛ گۆلچاوان (*۲۶۰) (بوئش)؛ ماللا قاسم (*۳۴۰)؛ محسن آوا (*۱۸۰)؛ مۆولو/ مولوی /آ-ی (*۶۰۰)؛ نصیر کندی (*۴۰)؛ یونجالی؛		مراغا(عجبشتر-شرقی دیزه/دیزه چای) بۆلگه سینین کندلری [آ] آغاجری (*۲۷۷)؛ آلمالو؛ آلینجه/آلینجا (*۴۶۱)؛ یووت (*۷۳۰)؛ باراز (*۳۰۵)؛ بۆلالی (*۲۵۰)؛ تازاکند (*۲۰۰)؛ تپیکدره؛ تنجه ره (*۵۳۲)؛ توتاخانا (*۴۵۰)؛ جۆن کله (*۴۴۱) (قو:جوان قلعه)؛ چارداق؛ چره ری (*۴۳۰) (قو:چهاربرود)؛ چوبانک ره (*۱۸۵)؛ چینار؛ حسن بگ دیزه سی (*۲۷۰)؛ حورؤ/ هورؤ؛ خانیان (*۴۷۰)؛ خره جی (*۱۷۰) (قو:خراجو)؛ زئیوه (*۱۷۰) (قو:زاویه)؛ سۆر (*۳۵۰)؛ سوما (*۴۰۰)؛ قوزلوجا (*۵۱۰)؛ گنچی قیران؛ گون محله، گونبذ (*۱۹۰)؛ محمودآباد (*۲۶۰)؛ مهماندار (*۶۴۰)؛ هرگلان (*۱۲۴۰)؛ ولینجه (*۳۳۰)؛ ینگیجه (*۶۷۰)؛ یایچی (*۳۷۰)؛	
	چاناق بولاق/آ-ی؛ حاجی باغیر کندی؛ خطب/خیتا/آ-ی (*۱۹۰)؛ داش بولاق (*۲۰۰)؛ ده تراش؛ ساری قیشلاق/آ-ی/ ساری قایا (*۳۸۰)؛ ساریجا؛ سید کندی؛ شاختالی (*۱۱۰)؛ شیخلار/آ-ی (*۳۱۵)؛ شیرین کند (*۷۰)؛ فتح الله بولاغی (*۴۶)؛ قاراقالا/قاراقایا (*۲۵۰)؛ قوش قایاسی (*۳۲۰)؛ قوشا بولاق؛ قوم تپه؛ قوواقلی (*۲۰۰)؛ قویون قیشلاق؛ قیزچا؛ گۆیجه قالا/آ-ی، گۆیجه قیشلاق؛ گرگران؛ گۆنه باخان/ گۆنه گۆل (*۶۰)؛ لاله-لی/ لاله زار (*۲۳۰)؛ محمدرضا، مۆولو (*۳۰)؛ مین باش-حاصار؛ ینله قارش/آ-ی؛ یوگوزک (*۲۰۰)؛		مراغا(عجبشتر-غربی دیزه) بۆلگه سینین کندلری [آ] آغجاوبا (*۳۰۰)؛ پوسیان/ پشیان (*۲۱۰)؛ خیدیرلی (*۱۳۰۰)؛ دانالو (*۸۰۰)؛ ززیان (*۴۸۰)؛ رحمانلی (بندر) (*۲۲۰)؛ شیراز (*۹۹۰)؛ شوشاوان/شاوان (*۳۱۰۰) (قو:شیشه وان)؛ قبادلو (*۱۲۰)؛ گوروان (*۶۲۰)؛ کۆل تپه (*۶۰۰)؛ مئهرآوا (*۸۰۰) (قو:مهرآباد)؛ نانسا (*۴۱۰) (موغولجا قیزآدی)؛ نیرین (*۴۷۰)؛ هنره وان (*۵۳۰)؛	
			مراغا(مرکزی-شمالی خره جی) بۆلگه سینین کندلری [آ] آغاجری؛ تازاکند قاسم آباد؛ چاوان باغ؛ چاوان/ چووان/ -/ علمدار (*۳۶۲)؛ چیکان/چیگان (*۶۰۰)؛ داش آتان (*۹۰۰)؛	

Mm م	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۸۲۵	ارک سۆزلوگو	Mm م	
دوه بۆینو (*۲۲۰)؛ دوه‌زیم (*۳۸۰)؛ سرگیزه (*۴۵۰)؛ شۆللەوت(*۶۰۰)(قوشلیلوئند)؛علی‌آباد(*۱۸۰)؛ قاراتلی (*۴۴۰)؛ قارتاوول (*۵۰۰) (قوشقراطول)؛ قیه‌بولاقی (*۴۲۰)؛کنه‌جیک (*۱۰۰۰)؛کامل‌آباد (*۴۴۰)؛ گۆرج-آوا/گیرجاوا (قوشکرج‌آباد)؛ کۆرده‌دی؛ کۆهلان (*۶۱۰)؛ مۆردوو/میردوو (*۴۳۰) (قوشمردق)؛ مۇغانجیق (*۸۶۰)؛ مؤونه/ میمونق(*۱۵۰)؛هئره/هرق(*۶۵۰)؛ ینگجه(*۳۰)؛	دوه بۆینو (*۲۲۰)؛ دوه‌زیم (*۳۸۰)؛ سرگیزه (*۴۵۰)؛ شۆللەوت(*۶۰۰)(قوشلیلوئند)؛علی‌آباد(*۱۸۰)؛ قاراتلی (*۴۴۰)؛ قارتاوول (*۵۰۰) (قوشقراطول)؛ قیه‌بولاقی (*۴۲۰)؛کنه‌جیک (*۱۰۰۰)؛کامل‌آباد (*۴۴۰)؛ گۆرج-آوا/گیرجاوا (قوشکرج‌آباد)؛ کۆرده‌دی؛ کۆهلان (*۶۱۰)؛ مۆردوو/میردوو (*۴۳۰) (قوشمردق)؛ مۇغانجیق (*۸۶۰)؛ مؤونه/ میمونق(*۱۵۰)؛هئره/هرق(*۶۵۰)؛ ینگجه(*۳۰)؛		ج۱ک گد *۲۶۷، اولامچی (۷۳ک گد *۳۰۵)، ایشگه (۴۸ک گد *۲۷۱)، اینجه (۷۵ک گد *۱۰۰)، بۆیوک بولاق (۵۹ک گد *۴۴۱)، باش آجیق (۵۱ک گد *۱۳۴)، باش بولاق (۵۲ک گد *۳۰۱)، بیانلو (۲۶ک ق د *۳۴۰)، پارالار (۳۶ک گ *۱۲۶)، تپگلو (۶۸ک گد *۲۵۰)، تک آغاج (۵۶ک گد *۴۸۰)، توپ آغاج (۷۲ک گد *۱۳۰)، جان آقا (۶۱ک گد *۸۰)، جیگلو (۶۵ک گد *۱۲۱)، جین‌قارا (جنقره)، (۴۹ک گ *۱۵۰)، چۆپلوجه ۶۳ک گد *۶۰، چاخلاماز (۵۸ک گد *۳۶۳)، چاخیراحمد (۶۱ک گد *۱۱۰)، چاراتاق (۱۷ک ق ب *۵۰)، چیچکلی (۸۱ک گد *۱۱۰)، خلج (۸۲ک گد *۴۰)، خلوت (۶۷ک گد *۲۳۰)، داش آلتی (۵۹ک گد *۱۵۷)، داودلو (۷۷ک گد *۸۰)، دمیچی (۳۶ک گ *۲۸۳)، دمیچی (۸۱ک گد *۱۸۰)، زارنجی (۶۶ک گد *۲۰۵)، زاغا (۶۹ک گد *۴۵۰)، ساینجیق (۴۸ک گد *۳۰)، سوغانچی (۵۷ک گد *۲۰۱)، شیخص (۵۵ک گد *۷۲)، شورجا (۵۵ک گد *۳۲۵)، شورجا‌باروق (۵۷ک گد *۱۶۰)، شیبلی (۴۷ک گ ب *۸۱۰)، قئینجه (۷۳ک گد *۲۷۰)، قاپان کندی (۶۵ک گد *۲۰۵)، قاتار (قطار)، (۴۱ک گد *۴۱۰)، قاتار (قطار)، (۵۶ک گد *۱۳۰)، قاراکیلیسه (قره کلیسا)، (۸ک ق د *۲۴۰)، قاراملک (۶۶ک گد *۱۵)، قالقانلو (۷۰ک گد *۹۰)، قره اوغلان (۷۳ک گد *۲۵۰)، قره بوغاز (۵۹ک گد *۲۵۰)، قره بولاق (۶۷ک گد *۲۸۰)، قره تپه (۸۰ک گد *۵۳۰)، قره سقال (۵۲ک گد *۳۲۰)، قره قویونلو (۷۱ک گد *۲۶۵)، قمیشلو (۶۶ک گد *۱۶۰)، قواقلی (۵۵ک گد *۲۶۰)، قوتور (۷۰ک گد *۳۵۰)، قوچ کندی (۵۴ک گد *۳۰)، قورودرق (۷۲ک گد *۳۰۰)، قوروقچو (۵۶ک گد *۶۶۰)، قوزلو (۸۴ک گد *۲۱۰)، قولانجوق (۶۶ک گد *۱۰۰)، قیرمیزی بولاق (۴۹ک گد *۱۱۰)، قیزیل‌بولاق (۸۷ک گد *۵۰)، کوسا (۸۴ک گد *۳۲)، کوساصفر (۳۴ک گد)، گۆزल्ली (۵۵ک گد *۳۸۰)، گۆی خارابا (۷۰ک گد *۱۱۰)، گۆی‌داش (۷۹ک گد *۲۱۰)، مۇغمول (۸۴ک گد		
مراغا(مرکزی-غربی خره‌جی) بۆلگه‌سینین کندلری [آ]	مراغا(مرکزی-قاراناز) بۆلگه‌سینین کندلری [آ]				
اؤزیک؛ ائشان (*۱۲۸۶)؛ اسپانجیق/اصفهانجیق (*۴۳۶)؛ آل‌ائیوان (*۷۷۰) (قوشعلویان)؛ آفی (*۹۰۰) (قوشآق)؛ ایسپستانا (*۸۳۴) (قوشافستاناج)؛ بئنه (*۲۲۵) (قوش‌بهنق)؛ تازاکند قیشلاق (*۳۷۰)؛ چاوان/آ-ی (*۸۷۰)؛ حاجی‌کندی/ حاجی‌کورد (*۲۰۰)؛ خورمازت (*۱۱۰۰) (قوشخرمازرد)؛ خطب/خیتاب؛ سعید‌آباد/ قودوق‌قیران (*۳۳۰)؛ سینکنش/سوتکنش (*۷۹۰)؛ سوما/ صومعه (*۳۳۰)؛ هیریس (*۲۰۰)؛ طالب‌خان (*۴۴۰)؛ قارابورقا (*۱۶۰) (قوشقره‌بورق)؛ قاراکند خطب؛ قوز‌لوجا (*۲۴۰)؛ قیشلاق (*۶۵۰)؛ کهی (*۱۰۰۰) (قوشکهق)؛ ناوا (*۲۸۰) (قوش‌نوا)؛ یای‌شهر (*۳۵۰)؛	نمرق/ن‌گوودول (*۶۶)، انکیز (*۳۰۳)؛ امیر‌آوا (*۱۱۱)؛ امیر قیشلاخی (*۱۴)؛ پؤهر‌آوا (۱۳ک ق د *۱۱۲۰) (قوش‌پهر‌آباد)؛ تازاکند قاراناز (*۱۳۲)؛ تازاکند/آ-ی (*۹۰۰)؛ جای‌باغی (*۳۹۰)؛ خنه‌یه (*۵۴۰)؛ زینه (*۹۰) (قوشزنق)؛ سیر‌یج/ سیریش (*۷۵۰) (قوشسرج)؛ قاراناز/آ-ی (*۳۳۰)؛ قالا‌خالصه (*۲۲۰)؛ موسی‌دره (*۳۱۰)؛ نار‌آوا (*۱۲۰۰) (قوشنرج‌آباد)؛ وراووؤ/ ورائی (*۲۷۲۰) (قوشورجوی)؛			مراغا بۆلگه‌سینده کنده آدلاری(*۱۳۲۰ آماریندا اولان ولی ایندیکی آدلارلا تطبیق اولونمایان کندلر) [آ]آت‌دره‌سی (۷۶ک گد *۱۶۸)، آقاجری (۱۷ک ق د *۴۳۶)، آلاگۆز (۷۵ک گد *۱۲۹)، آلمالو (۲۴ک ق ب *۵۵۰)، آریات (۶۴ک گد *۹۱۰)، ازبک (۱۰ک ق د *۹۴)، اویا بولاغی (۷۷ک گد *۴۶)، اورتادرق (۷۱ک گد *۳۰۰)، اوزان	

م م	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۲۶	ارک سۆزلوگو	م م
۷۰* (۵۴ک گد * ۱۶۰)، یاسدی کندی (۷۰ک گد * ۱۱۰)، یئللی بولاغی	فرق سَر؛ قاپانلی؛ قاراقچی / قرقچی؛ قازان قایا (۳کد			
(۵۴ک گد * ۱۶۰)، یاسدی کندی (۷۰ک گد * ۱۱۰)، یئللی بولاغی	۸۱۰*؛ قُربان پیکار؛ قاراآغاجلی؛ قارادام (۴ کب)؛			
مراغه/مراغا/مروه غئی [آ] ساوه-نوبران دا کند آدی.	قاراقول؛ قارقول تپه؛ قاراناو / آ-ی؛ قوشاتپه (۲۷کد			
مُرافعه murafie [آ،ع] دؤروشما، یارقیتای دا دؤزن لهنن (فا:~).	۵۴۰*؛ قوشا سو؛ قولان کسن؛ قوللوبلاق؛ قیزیل اوتاق؛			
مُرافقت murafiqet [آ] دوستلوق (فا:~). friendship	قیزیل دالیتی؛ کئچیک (تورکمن: قادین چادراسی)؛ کئشن؛			
مراق meraq [آ] ۱-بیر شئی آلاماق ویا اؤیرنمک اؤچون	کریم ایشان؛ کمرلی؛ کنت یثری؛ گل چشمه؛ گؤکدره؛			
دؤیولان ایستک، دؤشگونلوک، هوس "مراق دان بیلیمیر	گؤندذر güvəndər؛ محمدشاهی؛ مراواتپه؛ میدانجیق؛			
نشینه سین؟" ۲-قایقی، (فا: تشویش، هوس) {باخ: مراق}.	نارلی (۲۱کب)؛ نارلی آجی سو؛ همت آباد؛ یازگلدی؛			
مُراقب muraqib [آ،ع] گؤزتچی (فا:~). attentive	یان بولاق؛ یشکه تپه؛ یشکه توت (۱۱کد)؛ یشکه چنار			
مُراقبت muraqibət [آ،ع] گؤزتله مه، قوروما، محافظت (فا:~).	(۱۵ک گد)، یارچیقلی؛ یازگلدی (۸کد)، ییلقی سورلن؛			
مراقلنماق [س] قایقی لانماق.	مراهم meraim [آ،ع] مرهم لر (فا:~). ointments			
مرام meram [آ،ع] ایستک، هدف، آماج (فا: آماج).	مُربّا murebba [آ،فا] مختلف میوه لری شکرله قاپناداراق			
مرامنامه [آ] پروگرام، بیر اؤرگوتون گؤرو و ایش آماجی و	دوزه لن شیرین یشمک (فا:~). jam			
هدفی اؤچون اولان بلگه سی (فا:~).	مُربّع mürebbe [ص،ع] ۱-دؤردقول، دؤز دؤرد قول. ۲-			
مُراوده muravide [آ،ع] یو لداشلیق (فا:~). intercourse	دؤرد لو، دؤردؤل (فا:~). square			
مراوده تپه/مراواتپه meravətepə [آ] گنبدشهری نین بخش -	مربوط [ص،ع] باغلی، باغلانمیش (فا:~). connected			
لریندن اولاراق ۲۳ کندی و * ۱۱۰۰۰ نفر نفوسو واردير و	مربوطیت merbu`xiyet [آ،ع] باغلی لیت، ایلگی (فا:~).			
بخشین مرکزی مراواتپه (گنبدین ۱۴۴ک ق گ) نفوسو * ۳۰۰۰	مُربی müebbi [آ،ع] اثیتیجی (فا:~). educator			
نفر تورکمن قنید اولوبدور {مارا+آوا+تپه: اوتلاقلی تپه}.	مُرتاض murtaz [ر] ریاضت چکن، چتین لیک سئور (فا:~). yogi			
مراواتپه بؤلگه سینده تورکمن کندلری [آ] آتاجان قُربانعلی/	مُرتب mürettəb [آ،ع] دؤزولموش، دؤزن لنمیش (فا:~). tidy			
عطاجان؛ آجی سو (۳۴کب * ۲۷۸۰)، آغ امام (۲۰ک گ	مُرتب mürettib [ص،ع] دوزومله یین، مرتب ائدن. arranger			
* ۷۰)؛ آغ توققا/ آغ توققی (مختوم قولونون دینج ائوی)	مُرتبّا [ظ،ع] دوزن لی اولاراق (فا:~). regularly			
(۳۷کب * ۱۵)، آغجا آغاجلی؛ آغ چشمه؛ آغلر؛ آغ قالا؛	مُرتبات mürettəbat [آ،ع] گمی و اوچاق کیمی داشیت			
آلنی آغاج / کچیچیک-بؤیوک ~ (۲۱ک گ * ۷۵۰)؛	لارین ایشچی لری (فا:~).			
آللانور؛ ارکلی؛ آلچکی / آلچکلی؛ بابا شملک؛ باخی/	مُرتبت mertəbət [آ] مرتبه (فا:~). rank			
باقی؛ باللی قایا؛ باياتلار؛ بشیک تپه؛ بسطام دره؛	مُرتبط mürtebat [ظ،ع] باغلی اولاراق (فا:~). connected			
بو قولجه / آ-ی (قوبق قجه)؛ پالچیقلی (۱۶کد * ۲۰)؛	مُرتبه [آ،ع] آشاما (فا: درجه).			
پنلی / آ-ی؛ تازاقزل؛ ترانولی؛ چاروا حاجی؛ چایلی؛	مُرتجع mürtəci [آ،ع] گثری چی (فا:~). reactionary			
چناران (۲ک گ * ۱۳۲۰)؛ چنارلی؛ خوْجا گلدی؛ دادلی	مُرتد mürted [آ،ع] مُسلمانلیغی بوراخیب باشقا بیر دینه			
قزنین (۱۲ کق * بوش)، داشلی آرقاچ؛ داغ دالی	گنچن، تانری تانیماز (فا:~). apostate			
(۱۰کد)، دئکلی داش؛ ساری قمیش (۱۵کب)؛ سوجیق؛	مُرتع merte [آ،ع] اوتلاق (فا:~). pasture			
سوزچ (قوسوزش)؛ شارقلی / شاخلی؛ شارلیق؛ شورجا/	مُرتعش mürtəis [ص،ع] تیره یین (فا:~).			
ی؛ شیخلر؛ عربچیک (۲ک گد * ۲۵)، عرب قاری حاجی؛	مُرتفع mürtəfa [آ،ع] اوجا، یوکسک (فا:~). high			

Mm م	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۲۷	ارک سۆزلوگو	Mm م
مۆتکب mürtəkitab [آ،ع] یاسال اولمایان ایشی گۆرن، سوچ	ایشله یین (فا:~).		مولان، اؤزو یاستی اولمایان نسنه (فا:عدسی).	مۆتکب mürtəkitab [آ،ع] یاسال اولمایان ایشی گۆرن، سوچ
perpetrator			مروج mercu [آ،ع] قایتاریلمیش، یانیت لانیمش (فا:~).	مروج mercu [آ،ع] قایتاریلمیش، یانیت لانیمش (فا:~).
mərsiyə [آ،ع] آغیت (فا:~).	مۆثیه خوان [آ] آغیتچی (فا:~).		مروجی [باخ] مرجک.	مروجی [باخ] مرجک.
mərc [آ] چکیشمه، باغلاشما، شرط باغلاما (فا:شرطبندی).	موج باغلاما [آ] شرط باغلاما (فا:شرط بندی).		مروجی ییلوو [باخ] مرجیمک ییلوو.	مروجی ییلوو [باخ] مرجیمک ییلوو.
mərcan [آ،دی،ع] مرجان لاردان دنیز قایالیق لاریندا	مرجان مرجان [آ،دی،ع] مرجان لاردان دنیز قایالیق لاریندا		مرجیمک [آ،بی،فا] مردمک/مرجمک [یا سمیق، باقلا سوولار- دان، آغ چیچکلی و مور رنگلی چنک لری، قیرمیزی و یاشیل توخوملو و ایچینده چوخو ایکی توخومو اولان بیر تاریم بیتگی سی (فا:مرجمک، عدس).	مرجیمک [آ،بی،فا] مردمک/مرجمک [یا سمیق، باقلا سوولار- دان، آغ چیچکلی و مور رنگلی چنک لری، قیرمیزی و یاشیل توخوملو و ایچینده چوخو ایکی توخومو اولان بیر تاریم بیتگی سی (فا:مرجمک، عدس).
coral ۲-بۆنلاردان	الده اندیلن بزک اشیا سی؛ ۳-بیر نوع چؤل اؤرده گی ۲۲۴.		مرجیمک ییلوو [آ] مرجیمک ایله پیشیریلن بیر نوع ییلوو (فا:عدس پلو).	مرجیمک ییلوو [آ] مرجیمک ایله پیشیریلن بیر نوع ییلوو (فا:عدس پلو).
مرجان آباد [آ] گنبد و قوشاچای دا کند آدی.	مرجان آغاجی [آ،بی] باقلاگیلردن ایستی اؤلکه لرده بیتیشن، پارلاق قیرمیزی چیچک لی، دیرمانیجی بیر آغاجیق (فا:نوعی درخت).		مرجیمک سومویو [آ] اورتا قولقادا اؤرس و اؤزنگی سوموک لرینین آراسیندا اولان کیچیک سوموک.	مرجیمک سومویو [آ] اورتا قولقادا اؤرس و اؤزنگی سوموک لرینین آراسیندا اولان کیچیک سوموک.
erythrina	مرجان اوئو [آ،بی] قارانفیلگیلردن یاش یشلرده بیتن، یاپراقلاری قارشلیقلی، چیچگی آغ بیر بیتگی، چوخ ایللیک، اؤتسؤ (فا:نوعی گیاه).		مرحبه mərhəbə [آ،ع] گۆن آیدین ویا خوش گلدینیز و سلام معناسیندا بیر کلمه (فا:آفرین).	مرحبه mərhəbə [آ،ع] گۆن آیدین ویا خوش گلدینیز و سلام معناسیندا بیر کلمه (فا:آفرین).
sagyna procompens	مرجان ایلانی [آ،دی] قیرمیزی وچودو اؤستونده حالقا کیمی قارالکه لر اولان بیر آمریکا ایلانی		مرحله mərhələ [آ،ع] آشاما، درجه (فا:~).	مرحله mərhələ [آ،ع] آشاما، درجه (فا:~).
elaps corallinus	مرجان بالیغی [آ،دی] سوموکلر بالیق لار تاقیم ایندان، ایری پؤلجوقلو، آچیق قیرمیزی، بوی ۸۰ سانتی متر، اتی لذتلی بیر بالیق نوعو (فا:نوعی ماهی).		مرحم [آ،ع] علاج، داوا، یاخی (فا:دوا).	مرحم [آ،ع] علاج، داوا، یاخی (فا:دوا).
pegellus eruthrinus	مرجان قولو [آ،دی] بعضی اونورقاسیز حیوانلاردا اساسا قیوریم ویا اووال لایلی قوتوجوق شکلینده اولان قوریوجو برک ماده.		مرحمت [آ،ع] آجیما، رحم (فا:شفقت).	مرحمت [آ،ع] آجیما، رحم (فا:شفقت).
elaps corallinus	مرجان بالیغی [آ،دی] سوموکلر بالیق لار تاقیم ایندان، ایری پؤلجوقلو، آچیق قیرمیزی، بوی ۸۰ سانتی متر، اتی لذتلی بیر بالیق نوعو (فا:نوعی ماهی).		مرحمت آباد [آ] قوشاچای کندیستانی (یشرلی اها لی مرحمت آباد بؤلگه سینده چارباش/چاربورج çarbus دئیر لر).	مرحمت آباد [آ] قوشاچای کندیستانی (یشرلی اها لی مرحمت آباد بؤلگه سینده چارباش/چاربورج çarbus دئیر لر).
origonum majorana	مرجان کوشک [ع،آ،بی] باللی باباگیلردن یاپراقلاری کیچیک و خوش قوخلو بیر ساخسی بیتگی سی، مرزئقوش (فا:مرزنگوش، گلپر).		مرحوم [ص،ع] اؤلوموش بیر شخصدن سؤز ائدیله رک سؤیله ن سؤز، رحمتلیک (فا:~).	مرحوم [ص،ع] اؤلوموش بیر شخصدن سؤز ائدیله رک سؤیله ن سؤز، رحمتلیک (فا:~).
مرجانلار [آ،دی] اؤزنگی مرجان حیوانلار صنفیندن بیر تاقیم.	مرجانلی [آ] تبریز ده کند آدی.		مرحومه [ص،ع] رحمتلیک (قادین اؤچون).	مرحومه [ص،ع] رحمتلیک (قادین اؤچون).
مرجانی [آ] ۱-باخ:قوش اؤزومو. ۲-قیرمیزی رنگلی، قیرمیزی. مروج mürəccəh [ص،ع] اؤستون گؤرولن، یشنهرک (فا:~).	مرجع mərcə [آ،ع] باش وورولاجاق یش، قایناق (فا:~).		مُرحَص mürəxxəs [ص،ع] بؤراخیلمیش (فا:~).	مُرحَص mürəxxəs [ص،ع] بؤراخیلمیش (فا:~).
مرجع mərcə [آ،ع] باش وورولاجاق یش، قایناق (فا:~).	مرجک mərcək [آ،فیزیک،فا،ع] ایکی اؤزو چیخیق ویا باتیق		مرد mərd [ص،فا] ایگی (فا:مرد).	مرد mərd [ص،فا] ایگی (فا:مرد).
مرجک mərcək [آ،فیزیک،فا،ع] ایکی اؤزو چیخیق ویا باتیق			مرد آباد [آ] کرج ده کند آدی.	مرد آباد [آ] کرج ده کند آدی.
			مرداب mürdab [آ] باتاق، لاغیم (فا:~).	مرداب mürdab [آ] باتاق، لاغیم (فا:~).
			مردار mürdar [آ،فا] ۱-جندک، لئش. ۲-کثیف آدم، ناتمیز، میندار (فا:~).	مردار mürdar [آ،فا] ۱-جندک، لئش. ۲-کثیف آدم، ناتمیز، میندار (فا:~).
			مردار چیلیق [آ] باخ: مُردار لیت.	مردار چیلیق [آ] باخ: مُردار لیت.
			مردار لاماق [ل] مُردار ائتمک، ناپاک ائتمک.	مردار لاماق [ل] مُردار ائتمک، ناپاک ائتمک.
			مردار لیت [آ] مُردار اولما، تمیز اولما، ناپاک لیت.	مردار لیت [آ] مُردار اولما، تمیز اولما، ناپاک لیت.
			مردان [آ] گئرمی ده داغ آدی.	مردان [آ] گئرمی ده داغ آدی.
			مرداناغیم mərdanağim [آ] کلئیر ده کند آدی	مرداناغیم mərdanağim [آ] کلئیر ده کند آدی

Mm م	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۲۸	ارک سۆزلوگو	Mm م
	{مار+تانا+ قام: شفق اوتلاغی نین قامی و ییلگینی}.		مُرصَع <i>mürəssə</i> [آ،ع] بزنمیش، سۆسْلنمیش (فا:~).	
	مردانه (ص، ظ، فا) ارکگه یاراشیر ییچیمده (فا:~). <i>manly</i>		مُرصَع <i>mürəssə</i> [آ] زنجان دا کند آدی.	
	مُرَدَدَدَد <i>mürəddəd</i> [ص] شکلی (فا:~). <i>uncertain</i>		مرض <i>mərəz</i> [آ،ع] خسته لیک، سایی لیک، عِلّت (فا:~).	
	مردگانلو [آ] قوچان دا کند آدی.		مرضیه احمدی اسکویی [یازار] گونش ۱۳۲۴ (م ۱۹۴۵) اۆسکو	
	مردلی [آ] کلئیر ده کند آدی {مردی اولان}.		ده آنادان اولدو، و ۱۳۵۷ده پهلوی رژیم ایلده سلاحلی	
	مردلیک [آ] ایگید لیک (فا:مردی، مردانگی).		ساواشدا دؤنیاسین دیشیدی و تورکجه شعر لری واردیر ^{۵۲} .	
	مردم <i>mərdum</i> [آ] جاماعات، بۆتون افراد.		مروطوب [آ،ع] نملی (فا:نمدار). <i>laudable</i>	
	مردم آزار [ص] اؤزگه لرینی اینجیدن (فا:اذیت کار). <i>man</i>		مرعی <i>məri</i> [ص،ع] اؤتلاق (فا:~).	
	-tormenting		مَرغ <i>mərg</i> [آ] اؤتلاق (فا:مرتغ) {ماراق/مارا+ق/مرق}.	
	مردود [ص] ارد ائدیلمیش (فا:رد شده). <i>flunked</i>		مَرغ [آ] کازرون؛ شهر کرد، رزن، قوچان دا کند آدی.	
	مُردَه شُور [باخ] مۆرده شُور.		مَرغوب [آ،ع] ایسته نیلن، بیه نیلن، قلیته لی <i>of good quality</i>	
	مُردَه کان [آ] باکی، دا یئر آدی ^{۲۴۰} .		مرفش <i>mərfəş</i> [ع،آ] قالین یورقان دؤشک بوخجاسی.	
	مُردَه کتان/مُردَه گران [آ] اهر ده کند آدی.		مرفّه [ص،ع] اییی یاشایان، وار ایچینده یاشایان (فا:~).	
	مردی [آ] کیشی لیک، ارکک لیک (فا:مردی). <i>manhood</i>		مَرَق [آ] ساوه، ساوؤجیولاق دا کندو داغ آدی {مارا+ق}.	
	مردیلو [آ] اهر ده کند آدی.		مَرقد <i>mərqəd</i> [آ،ع] مزار (فا:قبر). <i>sepulchre</i>	
	مردین (آ،ده) یئر آدی (تورکیه ده ماردین شهری).		مَرقوم <i>mərqum</i> [ع،ص] یازیلیمیش، آدی گئچن، آر اؤنجه	
	مَرز <i>mərz</i> [دا،آ] آلتی آیلیق تازی اؤچون دئیلن بیر آد.		آنیلان (فا:یادشده). <i>written</i>	
	مَرز۲ [آ،فا] ۱-سینیر، سرحدّ (فا:حد). ۲-بجنورد؛ اهر (آباد)		مَرک <i>mərək</i> [آ،دا] ۱-سامان و اوت ییغیلان اؤرتولو یئر.	
	ده کند، خوی دا (آلان) داغ، کلئیرده (لو، سرود) چای آدی.		۲-تالوار، چارداق ^۱ . ۳-رزن ده کند آدی {باخ: مارا/مَرَق}	
	مَرزبان [آ] سینیرچی (فا:مرزبان). <i>margave</i>		مَرکب بالیغی [آ،دی] تپه آیاقلی لاردان، اؤزؤنو قوروماق	
	مَرزبوم [آ] اؤلکه (فا:سرزمین). (<i>native country</i>)		اؤچون اؤزوندن قارا بیر ماده اثشیگه وئرن و اتی یئیلن	
	مَرزله مک [ل] سینیرلاماق، مرز چکیمک (فا:مرز کشیدن).		بیردنیز حیوانی <i>sepia officinalis</i>	
	مَرزئشین [آ] سینیرچی، سینیردا یاشایان (فا:~) <i>frontiersman</i>		مَرکب <i>mərəkəb</i> [آ،ع] مینک، مینله جک هرشنی (فا:~).	
	مَرزئقوش [آ،بی] مرجان کؤشک (فا:گلپر). <i>origanum</i>		مَرکب <i>mürəkəb</i> [آ،ع] ۱-یازی جوهری ۲-بیر لشیک (فا:~).	
	مَرزə <i>mərzə</i> [آ،بی] ۱-عطیرلی بیر تره وز بیتگی؛ ۲-اؤخلاوا،		مَرکبات <i>mürəkəbat</i> [آ،بی] چؤخوپاییزدا لومو و پورتاغال	
	۳-رنگلی قادین باش اؤرتوسو. ۴-باغ باغچا چولوغو ^{۲۴۱} .		کیمی میوه وئرن آغاجلاردان بیر سوئی (فا:~). <i>citrous</i>	
	مَرزə ساخ [آ] تالیش، داغ آدی ^{۲۴۲} .		مَرکز <i>məkəz</i> [آ،ع] ۱-بیر شکیل ویا جیسمده هر هانسی	
	مَرزیلی [آ] آغدام، دا کند آدی ^{۲۴۳} .		نسبت لرین کسشدیگی یئر، هر هانسی بیر شئین اورتاسی	
	مُرس <i>mürsəl</i> [ص،ع] گؤنده ریلیمیش (فا:~). <i>sent</i>		ویا ان آغیر ویا اؤنملی یئر، اورتا، اورتای "شهرین	
	مَرسوم [ص،ع] رسم اولونموش (فا:~). <i>customary</i>		مرکزی". ۲-هر هانسی بیر یئر، قورولوش، اداره ویا ایش	
	مُرس <i>mürşüd</i> [آ،ع] گئچمیشده طریقت باشچی لارینا		ساحه سینین اداره ائدیلن یئر "تجارت مرکزی". ۳-بیر	
	وئریلن بیر آد، بیر ایشده اؤستا آداما وئریلن آد.		اؤلکده ساغچی و سولچو حزبلر آراسیندا قرار تاپان	
	مَرساد <i>mərsəd</i> [آ،ع] گؤزلم یئر، بؤسما یئر (فا:~).		قورولار وئریلن آد "مرکز پارتیا". (فا:~). <i>center</i>	

مرکزقل [آ] آغیرلیق اورتاسی (فا:مرز سنگینی). center of gravity

مرکزدن چیخما [آ] اورتادان قاجیش (فا:خروج ازمركز). eccentricity

مرکزی [آع] اورتای سال، اورتادا اولان (فا:~).

مرکزیت [آع] اورتای لیق (فا:~). centrality

مرکیت / مرکید [آ] قیرقیزتورکلریندن بیرطایفایدیلار، چنگیز خان زامانی موغوولارلا یشیلهرکغربه‌دوغرو کؤچ ائتدیلر^{۱۳}.

مرکیت / مرکید [آ] مرکیده کند آدی، خیابودا قیشلاق آدی، اؤرمو گؤل اودالاریندان بیر (ماراق+یت/مارا).

مرکیه [آ] بازارماسال دا کند آدی (باخ:مرکیت).

مركز زیارت [آ] سؤلدودا داغ آدی (مارا+ق+زیارت).

مرگ موش [آفا] سیچان داواسی، سیچان اؤلدورمه داواسی (فا:دوای مرگ موش). ratsbane

مرگسین [آ] ضیاآباد دا کند آدی (مار+ق+سین).

مرگن [آ] ۱- آلتای تانریسی، قاراخان/قایراخان تانری نین اوغلو و اولگن، ین قارداشی^{۲۱}، ۲- ماکی دا (مرگن، مرگنلر) کند آدی (سن:توفکچی).

مرگور [آ] اؤرمیه‌نین بیر کند یستان (مارا+ق+ور).

مرگه‌رش [آ] اؤرمیه‌ده کند آدی (مارا+گه+رش).

مرلقیج [آبی] بیر بیتگی آدی (فا:انجره، داغداغان).

مرمت [آع] اؤنارما، (فا:تعمیر). repair

مرمر [آفا] بیر نوع کیرنج داشی (فا:~). (min) marble

مرو [آ] خالخال دا داغ آدی.

مروخول [آدی] یشیلن خول بالیغی نوغ لاریندان بیر.

مرویه [آ] اوغوز-قارقین بویوناعایدیر آدی (۱۶جی قرن)^{۲۲}.

مرویک [آبی] بیر نوغ یابانی گیله نار.

مروور [ص،ع] رمزلی، گیزلی (فا:~). mysterious

مرومی [آع] قورشون، پاتالیجی ماده (فا:~). missile

مروباب [آ] هئریس ده کند آدی (مارا+ناو: اوتلاق و سولو).

مرند [آ] م ۲جی یوزیلده بطلمیوس بوشهردن ماندقارنا و بیر قوم آدیندان مروندا ایی شکلینده آد آپاریبیدیر، بعضاً بوشهری ماراند و ماریانا (مادلارین یثری)

آدیندان آلینماسینی سؤیله ییللر، تاورنیه باتی لی سیاح ۱۷جی یوزیلده بوشهری ح نوغ ون آناسی‌نین قبری‌نین یثری اولدوغونو یازیر (گویا تورات ین اشاره سینه گؤره)، بعضی لرینه گؤره ح نوحون دا قبری بورادادیر، ایندی ده مرند ده بیر مچید "نوح آناسی مچیدی" آدیندا واردیر، بوشهر مچید صفوی لر دؤرو دؤره لیبدی و محتملاً قاباقجا بیر مچید یثری اولسون، حدودالعالمل، مستوفی، حوقل، حموی، مقدسی بوشهردن مرند شکلینده آد آپاریبیدیر، بوشهر مروند شکلینده ده گوروکوبدور (باخ: وارماق). بوشهر تبریزین قورئی گونباتان ۷۵ کیلومتر لیگینده یثر آلیبیدیر. دنیز سولاری سویه سیندن ۱۳۳۴ متر یوکسک لیکه ده ش ۱۳۸۵ ده شهرستان و شهر جمعیتی ۲۳۲۰۰۰ و ۱۱۵۰۰۰ نفر، اؤزئی گئنیش لیگی ۶۶۰۰ کیلومتر مربع دیر. ۱۳۲۰جی آماریندا شهر نفوسو * ۱۳۹۷۰ نفر تورک قنید اولونوبدور.

مرند بؤلگه‌سینین قاریخی و گؤرمه‌لی یئرلری [آ] - یام اسکی پیستی، زونوز امینی باغی، بازار مچیدی و جامع مچیدی مرندین گؤرمه‌لی و تاریخی اثرلریندندیر.

مرند بؤلگه‌سینین چایلاری [آ] ۱- چایلار آرازاتوکولورلر:

ارلان چای [ərlan (s14b10~)، ایری چای [iri (جلفا

q0/s16b40)، اینجه چای (هرزند s16b19)، پشتتو چای

(زنجیره s18b18)، پیربالاچای (s16b26)، خشو xəşov

(قیرخلار s18b18)، ذولین چای/زیلیبیر چای (قیرخلار

q3/s21b10)، زونوزچای / آجی چای (q0/s21b11)،

سیلاب چای [seylab (انامق، اربطان s16b27)، شورچای

(قاتیر اوچان داغی s10b12)، شیخ چای/ایشیق چای

(یا لقوز آخاج s10b23)، قالانچی یالانچی (بایره s16b14)،

گرافرچای [gezafer (s16b14)، کله‌جار [gələcar

(دیزج/ی s16b11)، دیرمان آرخی/نهر آسیاب (زنجیره

s18b17)، هرزند چای [hərzənd (s16b19)، ۲- چایلار

اؤرموگؤلونه توکولورلر: یام چایی (اؤرموگؤل، s16b50)،

مرند بؤلگه‌سینین داغلاری (دیزمار) [آ] آغداش (۵۰ ک-ق

۱۰۶۱)، امامزادا (۷۷ ک-ق ۲۲۹۴ / گوی چای/ی

قایناغی)، انزالی (۷۰ ک-ق ۱۵۸۷ / کلو کندی‌نین گ)،

Mm م	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۸۳۰	ارک سۆزلوگو	Mm م
بیزووداغی (۸۵کب۲۵۹۱ / ملک چای داغین گ.د.)،	۱۵۷۹ (قو: بهرام)؛ دیزه حسن بگ داغی (۱۲کب۱۶۲۴)،			
جنگی (۷۰کق۱۳۰۵)، چشته منزل (۳۶کب۱۸۴۷)،	طویل (۱۲کب۲۷۲۶)، آراز تلر / ال علمدار (بو داغ اره-			
سالار (۴۰کب۸۳۱/ سینیر)، سلمانلو (۳۵کب	لان کندی نین یاخین لیغیندا اولدوغو اوچون بو آدلا			
۱۴۲۳/ سینیر داغین ۲ کق)، قاراگؤل (۸۲کب۲۶۲۹/	تانییر- ۲۰کب۳۱۵۵)؛ قال قانی (۱۲کب۱۸۹۵/			
ملک چای داغین ق)، قارایوقوش (۳۵کب۱۶۵۶)،	دمیریولو داغین ۳ کد)، قارنی یالیق (۷کب۱۸۲۹/			
قایادیبی (۴۵کق۱۴۶۰/ سینیر)، کمارگونه داغ (۳۲کق	داغ دیزه/ ی کندی نین گ)، کوسابابا (۱۵کب۳۰۱۴)،			
۲۶۳۵)، گنچی گوئی (۸۲کب۱۵۱۷)، گؤلر (۸۲ک	گوئی زنگی داغی (۱۵کب)؛ مُشکل (۶کب۱۷۳۲/			
ق۲۴۴۵)، مئشه (۷۵کب ۲۲۴۶)، مؤمین (۳۵کق-	سیلاب چای داغین ق)، میشو (۱۵کب۲۶۵۷/ دمیرو			
۱۹۳۷/ وردیق کندی داغین د)،	داغین ۵ کگ)، میشووداغ (۱۷کب۲۹۸۲/ داغ ارلان			
موند بؤلگه سینین داغلاری (فوالین) [آ] تالاداغ	کندی نین گب)، بُش بُر داغ (۱۷کب۱۸۲۳/ داغ سیوان			
(۳۰کب۱۷۷۴)، دَمرلی داغی (۲۵کب۱۵۲۷)، قوش	کندی نین ق)، یالقوز آغاج (۷کب۱۶۸۴)،			
قایاسی (۳۲کب۱۱۰۲)، لوار (۱۷کب۱۶۰۵)،	موند بؤلگه سینین داغلاری (اُرسی) [آ] دره دیز (۴۵کب			
موند بؤلگه سینین داغلاری (شجاع) [آ] آغداش (۴۲کب	۱۵۲۰)، قیرمیزی داش (۵۲کق۹۰۷/ آرازین ۲کب)،			
۱۴۲۲)، پیلووداغی/ کنجی قالاسی (گرگر و جوُلغا	کَمکی kemki (قو: کیامکی) (۵۰کب۱۴۸۵)،			
آراسیندا بیر زیروه آدی)؛؛ علی باشی (۶۰کب۱۷۵۲/	موند بؤلگه سینین داغلاری (ییناو) [آ] بوزداغی (۲۵کق			
قوتورچای داغین ق)، میانا-اوج تپه (۵۰کب۱۲۹۹)،	۲۳۹۵)، پیرداغی (۵کب۲۰۸۵/ شوردره کندی نین ق)،			
موند بؤلگه سینین داغلاری (کُشکسرای) [آ] آغداش	قوزنی (۱۵کب۱۶۹۹/ دمیرولو ۱۵کب)، قیزیل بویون			
(۲۰کب۱۹۰۵)، اوزن یئل (۲۲کب۲۸۸۶)، تاباق	(۱۷کب۱۷۵۹) (قو: قیزیل گردن)؛ مُقینی (۲۲کق۲۵۹۸)،			
داغی (۲۵کب۱۷۷۹)، خالخال (۳۷کب۱۱۶۵)، دکتر	موند بؤلگه سینین داغلاری (دوولت آباد) [آ] ساری داغ (۱۷ک			
دیالی (۲۵کب۱۸۹۰)، قاطر اُچان (۳۵کب۲۳۸۸)،	ق۲۳۶۳/ ساری داغ کندی نین ق)، سامبوران (۷کق۱۵۸۵/			
کنچی قالاسی (۱۲کب۱۹۹۲/ داغ کُشک ساری ین	دمیریولو داغین ۳ کب)، قارا گوئی داغی (۲۷کق			
گ)، گیاداغ (۳۰کب۱۸۳۰/ دمیرولو داغین ۱۸ کگ)،	۲۲۵۲/ دویوجان کندی نین ق د)، قیزیل چنگل داغی (۱۷ک			
لؤل علی (۳۵کب) ۲۲۱۴)، لولار (۲۷کب۱۹۹۰/	ق۲۲۹۹/ کُناوا نین ق د)، کلم کمر داغی (۱۵کق			
داغ سیرخا کندی نین گ)، نورمحمد (۳۷کب۱۹۸۴)،	۲۰۴۷/ کُناوا نین گ د)، کلان کمر (۱۷کق ۲۰۴۱/ دمی			
موند بؤلگه سینین داغلاری (میجه میر) [آ] اوتای داغ (۶۰ک	یولو داغین ۱۷کب)، یوخ داغ (۱۵کق ۲۵۳۷)،			
ق۱۴۱۰)، پینه داغی (۷۵کق۱۴۴۰)، دوسداشا (۶۲کق	موند بؤلگه سینین داغلاری (داران) [آ] آشاغی داغ (۴۵ک			
۲۱۵۴/ سینیر)، دیک داغی (۷۰کق۱۲۶۳/ پیریولاغی	ق۱۹۷۶/ سینیر)، ساری قباداغ (۵۰کق ۹۲۱/ مارازا			
کندی نین ق)؛ ساری داغ (۶۰کق۷۸۶/ آراز چایی نین ۲	کندی نین گ)، قاراداغی (۵۰کق۸۸۸/ سینیر)، کمچی (۴۰ک			
کق)، کمتال داغی (۵۲کق۱۹۴۹/ زیروه سی بوزداش دیر	ق۳۳۴۷) {بالاکمچی}؛؛ کمچی داغی (بعضاً: کمکی)			
آدیندا دیر، سینیر)؛؛ نوکو/ نوکی (۷۰کق۸۵۴/ سینیر)،	kemci (۴۰کق) ۳۴۱۴/ دمیرولو داغین ۲۵کب)،			
وردنه کش (۶۷کق۱۴۰۵/ قاراجی معدنی داغین د)،	کوله مرزی داغ (۴۰کق۲۲۲۴/ دمیرولو ۱۷کب)،			
موند بؤلگه سینین داغلاری (میشو) [آ] آلمان آغاجی (۷ک	موند بؤلگه سینین داغلاری (زنوزق) [آ] ارگنه داغی (بو داغ			
۲۰۲۵/ دمیرولو داغین گب)، چیرداغی (۵کب	سُلطان زنجیر داغی نین زیروه لریندن ساییلاراق			

Mm م	آذربایجان تورکجه سی
۱۸۳۱ ارک سۆزلوگو م م ۳۵ک ق ۳۲۷۹ / دمیریولو داغین ۱۶ کب، موند بۆلگه سینین داغلاری (یئگانات) [آ] درید (۴۰ک ق ب ۱۷۰۴)، قالا داغ / نوراللاه خان قالاسی (۳۵ک ق ب ۱۶۹۴ / قایسارا کندین ق)، گۆتسر (۴۰ک ق ب ۲۰۲۶ یوخاری یئکان کندین ق د)؛ ناباتدار (۳۲ک ق ب ۱۸۸۵)، موند (مرکزی ییناب) بۆلگه سینین کندلری [آ] آلینجه (*۲۵۱۵) (قو: النجی)؛ اؤردکلو (*۱۳۱۲)؛ اؤسداغی (*۴۶۵)؛ ییناب / ییناب میشو (*۳۶۰۰)؛ چاواش (*۵۳۰)؛ دویوجان / دۆگیجان (*۲۵۰)؛ زره غان (*۱۷۰۰)؛ گوشه درق (*۴۷۰)؛ نوقه دی دره (*۲۷۰)؛ قئیر (*۵۸۰)؛ مجید آوا تازاکند (*۱۲۰)؛ موند (مرکزی - دؤولت آباد) بۆلگه سینین کندلری [آ] آبرغان (*۹۳۲)؛ بنگین (*۲۹۰)؛ دؤولت آباد (*۲۰۴۰)؛ ساری قایا (*۱۲۰)؛ کؤهنوا (*۵۰۰) (قو: کوهناب)؛ نوقه دی شیخلار (*۲۰۰) (قو: نوجه ده)؛ هوجه قان (*۱۷۰) (قو: هوچقان)؛ موند (مرکزی - زونوزق) بۆلگه سینین کندلری [آ] چیرچیر (*۱۰۰)؛ ذره (*۲۱۰)، زهمر (*۷۷۰) (قو: زمهریر)؛ زونوز (*۳۶۰)؛ زونوزاق (*۹۵۰)؛ کؤک امر (*۱۵۰۰) (قو: کوه کمر)؛ گله خانا (*۲۰)، هوروس / هئریس (*۳۷۰)؛ موند (مرکزی - شمالی میشو) بۆلگه سینین کندلری [آ] ائشه وه (*۲۹۰) (قو: عیش آباد)؛ آنه مه (*۱۲۶۰) (قو: آنامق)؛ پیربالا (*۴۲۰)؛ خش کند (بوئش)، دیره وان (*۴۲۰) (قو: دیده - بان)؛ دیزه / آ (*۱۶۰۰)؛ ساکوان / ساخبان (*۶۲۰) (قو: سگبان)، شوردره (*۶۳۰)؛ کله جار / کله جر (*۴۸۰)؛ کؤللو (*۱۸۶۰) (قو: کندلج)؛ مالالیوسف (*۶۴۰)؛ ماهابا (*۹۷۰) (قو: محبوب آباد)؛ وهرم / چیرکندی (*۶۵۲) (قو: بهرام)، یام (*۹۳۰) (قو: پیام)؛ موند (مرکزی - شرقی هرزندات) بۆلگه سینین کندلری [آ] آویندین (*۵۸۰)؛ بؤبره / آ - ی (*۶۵۰) (قو: بابره)؛ خاناسر (*۸۵۰)؛ دارانداش (*۴۶۰)؛ قاراتپه؛ میاو / میاب (*۱۸۷۰)؛ میزاب / میزاو (*۱۷۰)؛ هرزن / هرژند - تازا - کؤهنه / چای - ~ - داش ~ (*۱۹۴۰، *۱۳۰۰)؛ هویستین (*۵۲۰)؛ موند (مرکزی - غربی هرزندات) بۆلگه سینین کندلری [آ]	زئونوزاق، ین قد سوندا و کؤک امر کندینین گؤنئی اینده - دیر)؛ آواداغی (۱۵ک ق د ۲۴۲۴)، اؤچ قارداش داغی (۳۰ک ق د ۲۱۵۵ / ایرچایی نین قایناغی)، بره سر (۱۷ک ق د ۱۹۷۴)، سامان داغی (زمهر کندی نین یاخینیندا)؛ سبد داغی (زونوزاق کندی نین قد طرفینده دیر)؛ قاراباش - داغی (۲۷ک ق د ۲۸۶۳ / داغ کؤکمر کندینین ق ب)، قیزیل داغی (۲۷ک ق د ۲۷۱۲ / دمیریولو داغین ۱۸ک ب)، کمر / کؤکمر (۲۳ک ق د ۲۶۴۳)، دریند داغی (۲۵ک ق د ۳۱۸۲)، گئچی قایاسی (۱۷ک ق د ۲۲۱۷ / دمیر یولو داغین ۱۰ک ب)، گردؤل (۲۰ک ق د ۲۰۵۱ / زئونوز چاینین قایناغی)، ویرگاه (۱۵ک ق د ۲۲۱۶)، موند بۆلگه سینین داغلاری (هرزندات) [آ] آردوج (۳۰ک ق ۲۶۲۳)، الداشی داغی (مرد - هرزندات بۆلگه سینده زال و بورسوق کندی نین یاخینیندا و یئنگیجه کندی نین قوزئی اینده بیر داغ - ۱۸۱۰)؛ امامعلی داش (۳۷ک ق ب ۱۸۱۰ / یئنگه سادات کندین ق)، بوغدا داغی (۲۵ک ق د ۲۳۵۲)، جواجار (۳۲ک ق ب ۱۹۲۹ / محراب و یئنگیجه سادات کندلری آراسیندا دیر)، جاواجارداغی (۱۹۲۹ × رراب و یئنگیجه کندلرینین آراسیندا و مردین ۳۲ ک ق ب سیندا یئر آلییدیر)؛ چپ (۳۰ک ق ب ۱۸۱۵ / مردنجولفا یولو داغین ۳ک ب)، خوئینید (۳۰ک ق ب ۱۷۲۷ / دمیریولو داغین ۵ ک د)، زمهر (۲۰ک ق ب ۱۶۳۵ / دمیریولو داغین ۴ ک د)، ساریمساقلو (۴۲ک ق ب ۳۳۰۲)، ساققانا (۳۷ک ق ب ۲۰۴۹ / دمیریولو داغین ۷ ک د)؛ شالقون (۳۵ک ق ب ۳۰۳۲)، قاباق گووزر (۳۷ک ق ب ۱۷۹۲ / دمیریولو داغین ۱۰ ک د)، قاراگؤز داغی (۳۲ک ق ب ۲۳۷۰ / دمیریولو داغین ب)، قانلی داغ (۳۰ک ق ب ۲۷۱۸ / میاب کندین ق ب)، قاراجاداغ (۳۲ک ق د ۲۸۶۲ / دمیریولو داغین ۲۰ ک ب)، قوزئی داغی (۳۰ک ق د ۲۶۲۱)، قیزیلداش (۲۰ک ق ب ۱۷۰۹ / دمیریولو داغین ۱۲ ک د)، قیلینج / قیلیش داغی (۳۷ک ق د ۲۴۵۱ / دمیریولو داغین ۱۵ک ب)، کافتارلی (۲۷ک ق ب ۱۵۶۴ / دمیریولو داغین ۲ ک د)، کللی (۲۵ک ق ب ۲۱۸۶ / میزاب کندین ق ب)، گلنج داغ

Mm م	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۸۳۲	ارک سۆزلوگو	Mm م
آیران دییی (۹۴۰*) (قو: عریان تپه); پیرساق (۴۱۰*) (قو: پیراسحق); چایکسن (۵۹۰*); چرک دمیر (قو: چراگاه امیر); زال (۱۰۰۰*); قارابؤلوق (۵۵۰*); قاراگۆز (۳۱۰*); قُربان دیزه‌سی (۹۶۰*), کۆراب (۶۵۰*); گلین قیه (۱۹۸۰*); موولو (۶۰*); یتنگیجه سادات (۲۰۰*);	مرووشون mərövşün [آ] میانادا کند آدی {مارا+اوغوش+ون} مروور murur [ع, آ] اؤتری باخیش (فا: ~). passing مروورالزمان mururuzzaman [ع, آ] سورّه و زمان آشیمی. مرواری (مورواری, میرواری) [آ] زنجان دا داغ آدی. مروارید murvarid [ع, آ] اینجی, دیرلی داش نوعو pearl مروارید [آ] آستانا و زنجان دا کند آدی.	(۸۹۲*); ائلات یالقوز آغاج; آرهلان (۱۶۰۰*); جامابوزور (۲۱۵*) (قو: جامع بزرگ); حسین بگ دیزه‌سی (۱۳۰۰*); حیدرآباد (۵۵*) (بوْش), خالخال, درویش محمد (۱۹۰*), زنجیره (۸۸۰*) سروو/ سرخه/ سیرخا (۱۲۰*), سیدلو, قاپیلیق (۶۵/ تو); قاراجا فیض الله (۵۰۵*); قاراجامحمد (۴۱۰*); قیرخلار/ قیرخلار زنجیره (۲۰۰*); قیرمیزی قیشلاق; کؤشکسارای (۲۹۰۰*); کؤهنه سو(بوْش), گزافر; نورآباد (۱۲۰*), وانلوجوق/ وانلیجا (۲۷۰*); یالقوز آغاج (۱۴۹۰*);	مرووشون mərövşün [آ] میانادا کند آدی {مارا+اوغوش+ون} مروور murur [ع, آ] اؤتری باخیش (فا: ~). passing مروورالزمان mururuzzaman [ع, آ] سورّه و زمان آشیمی. مرواری (مورواری, میرواری) [آ] زنجان دا داغ آدی. مروارید murvarid [ع, آ] اینجی, دیرلی داش نوعو pearl مروارید [آ] آستانا و زنجان دا کند آدی.	
مروند (مرکزى-کؤشکسارای) بؤلگه سینین کندلری [آ] اثرسی (۸۹۲*); ائلات یالقوز آغاج; آرهلان (۱۶۰۰*); جامابوزور (۲۱۵*) (قو: جامع بزرگ); حسین بگ دیزه‌سی (۱۳۰۰*); حیدرآباد (۵۵*) (بوْش), خالخال, درویش محمد (۱۹۰*), زنجیره (۸۸۰*) سروو/ سرخه/ سیرخا (۱۲۰*), سیدلو, قاپیلیق (۶۵/ تو); قاراجا فیض الله (۵۰۵*); قاراجامحمد (۴۱۰*); قیرخلار/ قیرخلار زنجیره (۲۰۰*); قیرمیزی قیشلاق; کؤشکسارای (۲۹۰۰*); کؤهنه سو(بوْش), گزافر; نورآباد (۱۲۰*), وانلوجوق/ وانلیجا (۲۷۰*); یالقوز آغاج (۱۴۹۰*);	مرواریددلبازی [یازار] ۱۹۱۲م ده قازاخدا آنادان اولوب, اوشاق و گنجلر اوچون اثرلر و شعرلری واردیر ^{۵۲} . مروان mervan [آ] قوشاچای و گئرمی ده کند آدی. مروّت سیز [ص] مروتی او لمایان (فا: بی مروت) ruthlessness مروّت mürüvvət [ع, آ] ایگیدلیک, مردلیک, اییی لیک سئورلیک, جو مردلیک (فا: ~). compassion مروّج mürevvic [ص, ع] رواج وئرن (فا: ~). مروّدش بؤلگه سینین داغلاری [آ] آغ تپه (۱۷ کق د۲۰۶۲), مرو دیزه [آ] شبستر ده کند آدی {مارو+دیزه: مارالی دیزه}. مروشکان mervəşkan [آ] آباد-سوریان دا کند آدی.	(۶۸۰*); باری (۶۵۰*) (قو: باروچ); تازا کند آخوند (۱۴۰*), خارابا مرکید (۷۸۰*); اوروم قویوسو; فارفار (۲۹۰*); قلندر, قمیش آغول (۲۰۰*); قوش قایاسی; گله-وان (۷۹۰*) (قو: گله بان); گۆلزار (۱۲۰*); لیوار (۲۱۳۰*), مرکید/ مرگیت (۷۸۰*); مزارع قراج, ینکان دیزه‌سی (۱۹۵۰*); یامچی (۳۹۵۰*); میغیل لی;	مرواریددلبازی [یازار] ۱۹۱۲م ده قازاخدا آنادان اولوب, اوشاق و گنجلر اوچون اثرلر و شعرلری واردیر ^{۵۲} . مروان mervan [آ] قوشاچای و گئرمی ده کند آدی. مروّت سیز [ص] مروتی او لمایان (فا: بی مروت) ruthlessness مروّت mürüvvət [ع, آ] ایگیدلیک, مردلیک, اییی لیک سئورلیک, جو مردلیک (فا: ~). compassion مروّج mürevvic [ص, ع] رواج وئرن (فا: ~). مروّدش بؤلگه سینین داغلاری [آ] آغ تپه (۱۷ کق د۲۰۶۲), مرو دیزه [آ] شبستر ده کند آدی {مارو+دیزه: مارالی دیزه}. مروشکان mervəşkan [آ] آباد-سوریان دا کند آدی.	
مروند (یامچی ذولین/ زلیین) بؤلگه سینین کندلری [آ] آرباتان (۶۸۰*); باری (۶۵۰*) (قو: باروچ); تازا کند آخوند (۱۴۰*), خارابا مرکید (۷۸۰*); اوروم قویوسو; فارفار (۲۹۰*); قلندر, قمیش آغول (۲۰۰*); قوش قایاسی; گله-وان (۷۹۰*) (قو: گله بان); گۆلزار (۱۲۰*); لیوار (۲۱۳۰*), مرکید/ مرگیت (۷۸۰*); مزارع قراج, ینکان دیزه‌سی (۱۹۵۰*); یامچی (۳۹۵۰*); میغیل لی;	مروک murvek, morvek [آ] آستانا دا کند آدی. موه [آ, بی] چوید, قولانجار (فا: مارچوبه). asparagus موه ۲ [آ] ۱- موه موه اوئیونوندا قازیلان چوخور و اوئیوق, عمویتله چوخور یش. ۲- [ن, دده] آهای, آی, ائی. موه mərə [آ] ساوجبولاق (ن: خیان), اورمیه (سینک) دا داغ آدی. خوی (ن: کان), هئریس (سنو) ده کند آدی {مارا}. موهزه [آ] شاماخی دا کند آدی ^{۲۴} .	مروند (یامچی ینکانات) بؤلگه سینین کندلری [آ] اصلی کندی (۲۳۰*), آغ کهریز (بوْش), امیر آوا, بهشت دره سی, حبیب کندی, شامقلو/ شامیخلی/ آ-ی (۳۹۰*); عربکهریز, قوچ علی کندی, قایسارا (قو: قیصر); کهریز, موغلو (۲۸۰*); ینکان سعدی (۶۲۰*), ینکان کهریز (۵۴۹۰*); ینکان/ ی; یتنگیجه کورد (۲۳۰*), یتنگیجه یارانمیش (۲۰*);	مروک murvek, morvek [آ] آستانا دا کند آدی. موه [آ, بی] چوید, قولانجار (فا: مارچوبه). asparagus موه ۲ [آ] ۱- موه موه اوئیونوندا قازیلان چوخور و اوئیوق, عمویتله چوخور یش. ۲- [ن, دده] آهای, آی, ائی. موه mərə [آ] ساوجبولاق (ن: خیان), اورمیه (سینک) دا داغ آدی. خوی (ن: کان), هئریس (سنو) ده کند آدی {مارا}. موهزه [آ] شاماخی دا کند آدی ^{۲۴} .	
مروندی [آ] بیر نوع بویوک اوراق, مالاغان (فا: داسی بزرگ). مرونگه لی mərngeli [آ] اورمیه ده کند آدی {ماران+گه لی}. مونه mərne [آ] اورمیه ده کند آدی {ماران+ه}. مرونی mərni [آ] اردبیل ده کند آدی {ماران+ی}. مرو mərv [آ, ت] تورکوستاندا شهر آدی, قئیداردا داغ آدی.	مروه کؤچدوم [باخ] موه موه. موه mur [ع, آ] یاخی, یارا داواسی (فا: دوا). salve موه mərə [آ] اوشاقلار آراسیندا بیر اوئیون آدی, فیندیق, قوز و داش کیمی شیلری موهیه سالماقدان عبارت بیر اوئیون آدی, مازی اوئیون.		مروه کؤچدوم [باخ] موه موه. موه mur [ع, آ] یاخی, یارا داواسی (فا: دوا). salve موه mərə [آ] اوشاقلار آراسیندا بیر اوئیون آدی, فیندیق, قوز و داش کیمی شیلری موهیه سالماقدان عبارت بیر اوئیون آدی, مازی اوئیون.	
	مروه mərvən [ص, ع] رهن اولموش (فا: رهن شده). indebted مریان آغ məryan [آ] هشتیر ده کند آدی {مارا+ان}. مریانج (مریانا) məryanəc [آ] همدان دا بالاجا شهر آدی {مارا+آنا: بویوک اوتلاق}.		مروه mərvən [ص, ع] رهن اولموش (فا: رهن شده). indebted مریان آغ məryan [آ] هشتیر ده کند آدی {مارا+ان}. مریانج (مریانا) məryanəc [آ] همدان دا بالاجا شهر آدی {مارا+آنا: بویوک اوتلاق}.	
	مریقان mərican [آ] ماهنشان دا کند آدی {مارا+جان}.		مریقان mərican [آ] ماهنشان دا کند آدی {مارا+جان}.	

Mm م	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۳۳	ارک سۆزلوگو	Mm م
میرمیر mirrix [آع] گۆنش سیستمینده یئر کۆره سیندن	سۆنراکی گزه یین ین آدی (فا:مارس). mars		مُزاح [آع] گۆلمه جه، ایلنمک اوچون دئییلن گۆلمه لی	
مُیرید mürid [آع] بیر طریقت اوْیومجوسو (فا:~).			سۆزلر ویا گۆرولن ایشلر (فا:شوخی). jester	
مُیریدلر / عابباس آباد [آ] آستارا دا کند آدی.			مُزاحم muzahim [ص.ع] ساتاشقان (فا:~). obtrusive	
مُیریدیش [آ] خالخال دا داغ آدی.			مُزاحمت muzahimət [آع] ساتاشما، اذیت ائتمه (فا:~).	
مویض [آع] سایی، ناخوش، خسته، آزارلی (فا:~). ill			مزار [ع] گۆمۆت، سین (فا:قبر). tomb	
مویضخانا [آ] خسته خانا (فا:مریضخانه). hospital			مزارع [آ] تارالار، اکین یئر لری (فا:~). farm lessor	
مویم آنا الدیوانی [باخ] چان چیچه گی.			مزارلیق [آ] قبرستان، گۆمۆتلوک، سینلیک (فا:قبرستان) tomb	
مویم آنا تیکانی [باخ] دۆه تیکانی.			مزارلیق məzarlıq [آ] مانه ده کند آدی.	
مویم آنا آسماسی [باخ] آغ آسما.			مُزاجیت muzavicət [آ] ائولمه (فا:مزاجیت). marrying	
مویم آققهی [یازار] گۆنش ۱۳۲۵ (۱۹۶۶م) ده تبریزده آنادان			مزایا [آ] یارارلار، قازانچ لار (فا:~). benefits	
اؤلدو، تورکجه شعر لری واردیر ۵۲.			مزایجان məzaycan [آ] شیراز-داراب دا کند آدی.	
مویم اؤنو [آ.بی] ترکیینده عطیر لی یاغ اؤلان، چیچگی ایکی			مُزایدə muzayidə [آع] آرتیرماساتیشی، چوخساما، آچیق	
دوداقلی تاجلی اولاراق، اؤتسۆو بیتگی.			آرتیرما، چوخالتما (فا:~). high bid, auciton	
مویم اؤلدوزو [آ.ت] باقیر ۶ پاخیر اؤلدوزو.			مزیله [آع] چۆپلۆک، کۆللۆک (فا:~). dunghill	
مویم پناهشاهی [یازار] گۆنش ۱۳۵۰ (۱۹۷۱م) ده تبریزده			مزیور [ض] آدی گئچن (فا:یادشده). aforesaid	
آنادان اؤلدو، تورکجه شعر لری واردیر ۵۲.			مزجین [آ] هیشتیین و خالخال دا کند آدی.	
مویم جهانگیری [آ] (ش ۱۳۳۱-۱۲۹۵) ارومیه لیدیر و تورکجه			مُزخرف muzəxrəf [آع] یاوا (فا:~). silly	
شعر لری واردیر ۱۱۷.			مُزخرفات [آع] بۆش و یاوا سۆزلر (فا:~). idle talks	
مویم قوتچی [آ] هشتری ده کند آدی.			مُزد muzd [آ، سومرجه ۱۵] ایشله مه قارشیلیغیندا وئرلین پول	
مویم قوردو (مویم بوجگی) [آ.دی] طوبت لی یئر لرده یاشایان			ویا مال (فا:~). wage	
خرچنگه اوخشار کیچیک قورد (فا:خرخاکی، پرپا).			مزدقینه məzdəqinə [آ] همدان دا کند آدی.	
teucrium, oniscoidea			مزدک [آ] مزدک تبریزی اولوب و م ۵ جی یوز ایلده باش	
مویم ننه کیلیسه سی [آ] باخ: ماکی.			قالدیردی، مزدکین قالخیشی ۴۰ ایل سۆردو و سونوندا	
مویم نوخودو [آ.بی] آذربایجان مئشه لرینده بیتن کیچیک			ظالم انوشیروان طرفیندن آرادان آپاریلدی، مزدکین	
بویلو اؤتسۆو بیتگی.			قالخیشیندا اقتصادی سیاسی جهت لرله ملی واؤلوسال	
مویمیه [آ.بی] بیر بیتگی آدی (فا:گل تشنک، سلوی).			سبب لر مؤثر اولموشدو.	
موینوس [باخ] مثرینوس.			مُزدور muzdur [ص، فا] پارا اوچون هر ایش گۆرن (فا:~).	
مویوان بۆلگه سینده تورکجه یئر آدلاری [آ] ۱- ینگیجه			wage earner	
(مویوان گۆلونون گۆن باتان طرفینده اولاراق اهالی سی			مزرعه [ص، ع] اکین یثری (فا:~).	
کۆرددولر). ۲- قیزیلجاسو چایی انجیران کندیندن گئچرک			مزره/مزرعه... [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یئر آدی اولاراق	
قۆم دۆزگۆلونه تۆکولور ۱/۵۲۸/۱۵۲۲ (q=۱)،			ایشله نیر، باخ: یئر آدلاری (ان آزی ۳۰ آد سایماق اولار).	
مُزاج [آع] یارادیلیش، طبیعت (فا:خوی). condition			مزروع [ص، ع] اکیلیمش، اکیلی (فا:کشت شده). planted	
			مروزلو [آ] اهر ده کند آدی {مر+سولو: سۆلو مرتع}.	

م م	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۸۳۴	ارک سۆزلوگو	م م
مۇقان [آفر] موزیک ^{۸۲}	مُساڤرت [آع] یوْلجو لوق (فا:~).	travel	مُساڤرخانا [آ] یوْلجو ائوی (فا:~).	inn
مۇقل [باخ] مازقال.	مۇگت (مۇگت) [آ] قزوین ده داغ آدی.	məsafə	مُساڤه لیک [آ] آرا لیت، ایکی نُقطه وشی آراسی.	mesafə
مۇگت (مۇگت) [آ] قزوین ده داغ آدی.	مۇگت [آ] کلئیر ده کند آدی {توتلوق}.	مُساڤه لیک [آ] آرا لیت.	مُساکن [آع] یوْخسو لار (فا:فقرا).	the poor
مۇمین داغ [آ] قوبادلی، دا داغ آدی ^{۲۴۰} .	مۇزور müzəvvir [ص،ع] آرا پوزان، ایکی اوزلو (فا:~).	مُسالک و ممالک [آ] عرب سیاحی ابن خردادبه (۲۵۰هـ) و	اصطخری کُتیب یازدیغی گزی کتاینین آدی.	مصطلح
dissimulator	مۇزه məzə [آ،فا] ۱-داد. ۲-ایچکی ایله ییئیلن ییه جک	مُسالمت musulimət [آع] باریشما، باریش (فا:~).	مُساله (مسئله) [آع] سورون، پرابلم، گۆج ایش (فا:~).	مسألة (مسئله)
taste (فا:مزه).	مۇزیت [آع] اؤستونلوک، یارار لیت. preference	مُسامحه müsamihe [آع] گۆرمز لیکدن گلمه، گۆز یومما،	خوش گۆرو ایله حرکت ائتمه (فا:مسامحه).	مُسامحه
مۇزید [آ] آرتما، چوخ (فا:ازدیاد).	مۇزید آباد [آ] قئیدار دا کند آدی.	مُساوات musavat [آع] ائشیت لیک (فا:~).	مُساوی musavi [آع] ائشیت (فا:مساوی)	equality
مُزین müzəyyən [ص،ع] بزنمیش، سۆسlemnیش.	مُس mis [آع] پاخیر، باخ: میس (فا:~).	مُسایل məsail [آ] سورونلار، پرابلم لر (فا:~).	مُسبب müsəbbib [آع] سببی، ندنچی (فا:~).	problems
مُسی [آبی] اۆزه‌ری ساده ویا بوْداقلی توْکلر له اؤرتولو	بیر ایللیک بیتگی.	مُسبوق məsbuq [آع] گنچمیش، سابقه اولموش (فا:~).	مُست məst [ص،فا] سرخوش، اسریک (فا:سرخوش).	cause
مُسئول [ص،ع] سوروملو (فا:~).	مُسئولیت [آع] سوروملو لوق، (فا:~).	مُستər məstər [آ،این] یو کسک لیسانس درجه‌سی (فا:مستر).	مُستاجر müstəcir [آع] کیراجی، اجاره اؤتوران.	مسئول
مسائل [آع] باخ: مسایل (فا:~).	مُسابیق müsabiq [آع] یاریشچی، یاریشماجی (فا:مسابق).	مُستəsəl müstəsəl [ص،ع] الی هر یئردن اوزولموش	driven to extremities (فا:~).	responsibility
مُسابیق müsabiqə [آع] یاریش (فا:~).	مُساجد məsacid [آع] مچید لر (فا:~).	مُستان [ص،فا] سۆزگون، خومار (گۆز اۆچون) (فا:خمار).	مُستان آباد [آ] اردیل و ساین قالا دا کند آدی.	مسابق
مُساح məssah [آع] مساحت اؤلچن (فا:سطح سنج).	مُساحت [آع] سطح اؤلچومو، گنیشلیک. mensura-tion	و آخچی، خومار کیمی (فا:~).	مُستəbid müstəbid [ص،ع] دیکتاتور (فا:~).	مساحت
مُساحی [آع] مساح لیت، یئر اؤلچمه (فا:سطح سنجی).	مُساژ [آفر] پیغام، وئریلن بیلگی و ییلدیری.	مُستər müstətir [ص] اؤرتولو (فا:~).	مُستəsnə müstəsna [ع] ۱-قورال دیشی. ۲-آیریق،	مساحی
مُساس məsas [آ،موغولجا] سلاخلار، قیلیجلار ^{۸۲} .	مُساعد müsaid [ص،ع] اویقون، لویریشلی.	مُستəcab müstəcab [ص] قبول اولموش (فا:~).	مُستəhəb müstəhəb [آع] ثوابی اولان، گۆرولمه سینین	مُساعد
مُساعدət müsaidət [آع] یاردیمچی لیت (فا:~).	مُساعده müsaidə [آع] کۆمک، یاردیم (فا:~).	مُستəhəb müstəhəb [آع] ثوابی اولان، گۆرولمه سینین	ثوابی اولاراق گۆرولمه مەسینە گناه یازیلمايان عمل (فا:~).	مُساعدət
مُساعی masai [آع] چالیشما، امک (فا:تلاش).	مُسافت məsafət [آع] آرا لیت (فا:فاصله).	recommended		مُسافر musafir [ص،ع] یوْلجو (فا:~).

Mm م	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۳۵	ارک سۆزلوگو	Mm م
مستحدث mustəhəddis [ص،ع] تیکیلیمیش، دوز لیمیش (فا:~)	used old [ص،ع] ایشلنمیش (فا:~).			
reclaimed (.)				
مستحصل mushtəsəl [آ،ع] اۆره تیجی، یتیشدیر ییجی (فا:~).	مستغلات mustəğəllat [آ،ع] تاخیل اکیلیمیش یئر لر (فا:~).			
مستحضر mustəhzər [آ،ع] بیلگی لی (فا:~).	real estates			
مستحضر mustəhzir [آ،ع] حاضر لایان (فا:~).	مستغنی mustəğni [ص،ع] وار لی (فا:~).			
مستحفız mustəhfız [آ،ع] قورویان، حفاظت ائدن (فا:~).	مستفیض mustəfız [آ،ع] یارالانما، فیض ایسته مه (فا:~).			
مستحق [آ،ع] حق لی، بیر حق لایق اولان (فا:~).	مستقبل mustəqbəl [آ،ع] گل جک (فا:~).			
مستحکم mustəhkəm [ص،ع] بر کیمیش، ساغلام (فا:~).	مستقر mustəqər [ص،ع] یئر لشمیش (فا:~).			
مستحیل mustəhil [ص،ع] غیر ممکن، محال امر (فا:~).	مستقرض mustəqrəz [ص،ع] بورجلانمیش (فا:~).			
مستخدم mustəxdim [آ،ع] خدمه، قوئلوقچو. employee	مستقل mustəqil [آ،ع] باغیمسیز (فا:~).			
مستخرج mustəxrəc [ص،ع] چیخاریلمیش. extracted	مستقیم mustəqim [آ،ع] دوغرو، دوز، (فا:~).			
مستدام mustədam [ص] قالیجی (فا:~).	مستکان məstəkan [آ] اؤرمیه ده کند آدی.			
مستدل mustədil [ص] قانیتمی (فا:~).	مستلزم mustəlzim [ص،ع] گر ه کن (فا:~).			
مستراح mustərah [آ،ع] توال (فا:~).	مستمير mustəməmr [ظ] سور کلی (فا:~).			
مسترد mustərid [ص] گئری وئر یلمیش، قایتاریلمیش (فا:~).	مستمير mustəmirrən [ظ،ع] سور کلی اولاراق (فا:~).			
مستزاد mustəzadə [آ،ع] یازین، چوخالیمیش مصرع، بو نوع	مستمسک mustəmsək [آ] وسیله، دلیل، بهانه. pretense			
شعرده شاعر لازم اولدوغوندا مصرعین سونونا بیر عبارت	مستمع mustəmi [ص] دینله ین، قولاق آسان (فا:~).			
آرتیریر، اؤرنک "شاعر دئدیگین دوزلو غزلخوان گرک	مستملیکه mustəmlikə [آ،ع] سؤمورگه (فا:~).			
اولسون اعیان گرک اولسون. شاعر دئدیگین ظلمو	مستمند mustəmənd [ص] یوخسول (فا:~).			
جناپلری یازماز محنت لری یازماز. عارف - صفا ^{۷۴، ۷۳} .	مستند based mustəned [ص،ع] بلگه سل (فا:~).			
مستشار mustəşar [آ،ع] مشورت طرفی (فا:~).	مستند mustənəd [ص،ع] یاسلانا، بلگه یه دایانان (فا:~).			
مستشرق mustəşriq [آ،ع] شرق بیلمنی (فا:~).	مستنسخ mustənsix [ص،ع] استنساخ ائدن. transcriber			
مستضعف mustəzəf [آ،ع] ضعیف اولموش (فا:~).	مستنطق mustənsiq [آ،ع] دانیشدیران، قونوشدوران، سورقو			
مستطیل mustətıl [آ،ع] دیک دؤرد قول، دیک دؤردگن	یارقیجی، محکمه استنطاقی آپاران (فا:~).			
(فا:~).	مستنکف mustənkif [ص] غروردان بیریندن اۆز دؤندهرن			
مستعار mustəar [آ،ع] اثره تی، تاخما (فا:~).	refuser (فا:~).			
مستعجل mustəcil [آ،ع] عجله لی، تلسیلمیش (فا:~).	مستوفی mustoqi [ص،ع] ۱- بیرینین حاققینی قورویان و آلان			
مستعد mustəid [ص،ع] یتنه نک لی، قابلیت لی. talented	۲- مفتش، وئرگی سوروملوسو (فا:~).			
مستعرب mustəreb [ص] عرب لشمیش (فا:~).	مستولی mustoli [ص،ع] مسلط، اوستن اولموش (فا:~).			
Arabian customs or culture	مستوجب mustocib [ص] اویقون (فا:~).			
مستغفی mustəfi [ص،ع] استغفا اتمیش (فا:~).	مستور [ص،ع] اؤرتولو، باغلی، قاپالی، گیز لی (فا:~).			
مستغلی بکلو [آ] گئرمی ده کند آدی. بیر شاهسون انلی ^{۳، ۱۰۸} .	مستوی mustəvi [آ،ع] دوزلم، دوز و یاستی (فا:~).			
مستعمره mustəmirə [آ] سؤمورگه (فا:~).	مستهجن mustəhcən [آ،ع] قییح، کؤت و پیس (فا:~).			
colony				

م Mm	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۳۶	اوک سۆزلوگو	م Mm
inmdigence	مُسْتَهْجَن mustəhcən [ص،ع] قبیح (فا:~).	مَسْکِینət məskinet [آ،ع] یوْخسو لوق (فا:~)		
left unsaid	مُسْتَهْزَا mustəhza [ع، آ] آلا ی جی (فا:~).	مَسْکُوت məskut [ص،ع] سوسقون (فا:~).		
coin	مُسْتَهْلَک müstəhlək [آ،ع] استهلاک تاپان، ایشله نرک	مَسْکُوک məskuk [آ،ع] سکه (فا:سکه).		
habitable	آرادان گئدن (فا:~).	مَسْکُون məskun [آ،ع] یاشاییش یئر (فا:~).		
	مُسْتَهْلِک mustəhlik [آ،ع] توْکه دیجی (فا:~).	مَسْکَه moskə [آ] ساووجیولاق دا داغ آدی.		
	مستی [آ] مست لیک (فا:مستی).	مَسْکِین miskin [آ،ع] یوْخسول (فا:~).		
	مسجد جامع [آ] بوْیوک مچید (فا:~).	مَسْکِین قلیج [یا زار] م ۱۸۵۰ ده دوْنیایا گلیب، تورکمن شاعری		
	مسجد məscid, məçid [باخ] مچید.	اولاراق مشهور داستانلاری واردیر "باتیرنفس...."		
	مسجدلو [آ] خیوا، اردیبل و گئرمی ده کند آدی.	مَسْکِین [یا زار] باقرخلخالی - زنجانی گونش ۱۲۲۸ ده زنجان دا		
	مَسْجِدین məscdeyn [آ] کبودرآهنگ ده کند آدی.	آنادان اولوب، تورکجه شعر لری واردیر (فا:~) ۱۴۱.		
	مُسْجَل müsəccəl [آ،ع] اونای لانمیش (فا:~).	مَسْگَر misgər [آ] قئیدار دا کند آدی.		
	مُسْخَر musəxxər [ص،ع] آلینمیش، تسخیر اولونموش	مُسْلَح müsəlləh [آ،ع] سلاح لانمیش (فا:~).		
	(فا:~) conquered	مَسْلَخ məsləx [آ،ع] مال داواراؤ لدورمه و سوْیما یئر (فا:~).		
	مَسْخَرƏ məsqarə [آ،ع] استهزا، اله سا لما	مُسْلَسəl müsəlsəl [ص،ع] آرد آردا گلن، بیر بیرینین داليجا		
	مَسْدَرƏ məsdərə [آ] خیوا دا کند آدی.	گلن، آریجیل، دال بادال، بیر سلاح آدی (فا:~).		
	مُسْدَس müsəddəs [آ،ع] آلتی لیق، آلتی مصرعی اولان	مُسْلَئət müsəllət [ص،ع] اوستون گلن (فا:~).		
	شعر (فا:~) hex	مَسْلَک məslək [آ،ع] ایش، گئچینه جک اوْچون اولان ایش،		
	مَسْدُود [ص،ع] باغلی (فا:بسته شده).	اوْغراش. ۲- هر هانسی بیر دوْنیا گوروشونه اساسلانا		
	مَسْرَئət məsərrət [آ،ع] سئوینج (فا:سرور).	دوشونجه و فیکیر (فا:~).		
	مَسْرُور məsrur [ص،ع] شن، شاد، خوش، سئوینج،	مَسْلَکْدَاش [آ] امکداش.		
	سئوینمیش، سئوینج لی (فا:شاد).	مُسْلَم müsəlləm [آ،ع] حتمی (فا:~).		
	مَسْرُوریت [آ،ع] سئوینج، مسرور اولما.	مُسْلِم müsliüm [آ،ع] ۱- مُسلمان ۲- اوغلان آدی		
	مُسْری müsri [آ،ع] بولاشیجی (فا:~).	مُسْلَمَأ müsəlləmən [آ] حتمی اولاراق (فا:~).		
	مُسْطَح müsəttəh [ص،ع] یاستی (فا:~).	مُسْلِمَان musulman [آ،ع] اسلام دیننده اولان (فا:~).		
	مَسْطُور [ص،ع] یازیلیمیش (فا:~).	مُسلْمَان mossulman		
	مَسْعُود [آ،ع] موتلو، سئوینج لی، اوتقون (فا:شاد).	مَسْلُول məslul [آ،ع] سلّ توتموش (فا:~).		
	مَسْعُودْآباد [آ] هشتیری و ماکی دا کند آدی.	مُسَمَّمƏ məsəmmə [ع، ص] ۱- آد وئرلیمیش. ۲- قوْیون و		
	مَسْقَرَان [آ] اهر ده کند آدی. {بوْیوک تانری یئر ۶۶}	تویوق اتیندن، آلبوخارا، کیشمیش و قایسی قوروسویلا		
	مُسَقْQƏF musəqqəf [ص،ع] دامی باسدیرلیمیش (فا:~).	پیشیریلن بیر نواع یشمک. (فا:~).		
	مُسْکِرَات müskirat [آ،ع] الکال لو ایچکی لر (فا:~).	مُسَمَّمƏT musəmmət [باخ] ترجیع بند، ترکیب بند، دوزمه ۷۴، ۷۳.		
	مَسْکِن [آ،ع] قونوت، ائو، انسانین یاشادیغی یئر.	مَسْمُوع məsmu [ص،ع] ائشیدیلیمیش، دویولموش (فا:~).		
	مُسْکِین müsəkkin [ص،ع] یاتیش دیریجی، توخدادیجی،	مَسْمُوم məsmum [ص،ع] آغی لانمیش، زهر لنمیش (فا:~).		
	اوووندوروجو (فا:~) calmative	مُسْنİN müsinn [ص] یاشلی (فا:~).		

م Mm	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۳۷	ارک سۆزلوگو	م Mm
	mesnəd [ع، آ] دایاناق، مقام، موقع (فا:مقام). seat		مُشاهیر [آ] اهر ده کند آدی.	
	مُسَوَس müsevves [ص، ع] وسوسه لی، قورونتو لو، (فا:~).		مُشایخ [آ] شیخ لر، بؤیوک لر (فا:بزرگان). elders	
	مُشهل mushil [ص، ع] ایشلتمه، باغیرساق و قارنی		مُشایعت muşayiet [ع، آ] یانیجا گتتمه، یانداشلیق،	
	یوموشا لدان (فا:~). purgative		یولاسالما (فا:~). seeing off	
	مسی misi [آ] پاخیر، پاخیردان دوزلمیش (فا:~). made of		مُشَبَّک müşəbbək [ص] گۆزه نک لی، شبکه شبکه اولان	
	copper		(فا:~). netted	
	مسیح məsih [ع، آ] ۱-السون، السیغایان ۲-حضرت عیسا.		مُشَبَّوع [ص، ع] ۱-دولو. ۲-دویموش، اشباع اولموش (فا:~).	
	مسیحی [ع، آ] کریستیان، حضرت مسیح گتیرن دینه اینانان،		مُشَبَّه müşəbbəh [ص، ع] بنزه تیلن (فا:~).	
	کریستیان دینینده اولان (فا:~). Christianity		مُشَبَّه müşəbbəh [ص، ع] بنزه تیلیمیش (فا:~).	
	مسیحی ۲ [یازار] ۱۶-۱۷ جی یۆزلی ده یاشامیش، تورکجه		مُشْتاق muştāq [ع، ص] علاقته لی.	
	دیوانی و مثنوی سی واردیر.		مُشْتَبَه müştəbəh [ص، ع] شُبْهه لی، قوشو للو (فا:~).	
	مسیر [ع، آ] دولانجاق، گزیله جک یئر (فا:~). coures		مُشْتَرَك müştərek [ع، آ] اورتاقلاشا، ال بیر لیگیله common	
	مسیل [آ] سئل یاتاغی (فا:محل عبور سیل). floody way		مُشْتَرِی müştəri [ع، آ] آلیجی (فا:~) customer	
	مَسِیو məsiyo [باخ] ماسیو.		مُشْتَرِی [آ] مشتری اؤلدوزو، ژوپیترا اولدوزو (فا:~) {ت'آرتتوز}	
	مَشْوم məşu'm [ص، ع] اؤغورسوز، کؤتو (فا:نامبارک).		مُشْتَعِل müştəil [ص، ع] آلولولانمیش (فا:~). aflame	
	مُشَابِه müşābih [ص] یئزر، (فا:شبییه). similar		مُشْتَق muştəqq [ص، ع] یاریلیب آیریلیمیش، آلینیمیش،	
	مُشَابِهَت müşābihət [ع، آ] بنزریلیک (فا:~). similarity		تؤرنیمیش (فا:~). dervied	
	مُشَابِه [ع، آ] بنزری، بنزه یش (فا:~).		مُشْتَقَات [ع، آ] آیریلیب آلینیمیش اولانلار (فا:~). derivative	
	مُشَاحِرə müşacirə [آ] تارتیشما (فا:~). dispute		مُشْتَقِین müştəqin [آ] اردییل ده کند آدی.	
	مُشَارِایə müşarəleyh [ض] آدآپاردیغیمیز کیسمه (فا:او) he		مُشْتَمِل müştəmil [ع، آ] شامل اولان، قاپسایان (فا:~).	
	مُشَارِکət müşarikət [ع، آ] اورتاقلیق (فا:~). partnership		consisting of	
	مُشَاطə [ع، آ] بیزک چی (فا:آرایشگر).		مُشْجَر müşəccər [ص، ع] آغاج لانمیش، آغاج اکیلیمیش	
	مُشَاطə məşşatə [ع، آ] بیزکچی، سۆسله یین (فا:~). beauticain		(فا:~). planted	
	مُشَاع muşa [ع، آ] اورتاق مولک ویا آیری شئی (فا:~).		مُشْخَص [ع، آ] سۆموت ویللی (فا:~). distinct	
	held in undivided sheares		مُشْجَدə müşəddəd [ص، ع] گۆرلشمیش، شَدْت لی (فا:~).	
	مُشَاعِرə müşairə [آ] شعرلشمه، دئیشمه (فا:~). capping		aggravating	
	verses		مُشْدی məşdi [ع، آ] مشهد زیارتینه گتتمیش.	
	مُشَاغِل [آ] شغل لار، مسلک لر (فا:شغل ها). jobs		مُشْدی məşdi [یازار] (۱۳ جو قرن) قاراباغدا دؤغولوب، خورا-	
	مُشَام muşam [آ] اییی له مه، قوخولاما (فا:~). smelling		ساندا وفات ائدییدیر، فضولی مکتبینه منسوبدور ^{۱۱۷} .	
	مُشَاوِر muşavir [ع، آ] دانیشمان (فا:~). adviser		مُشْدی məşdi [یازار] (۱۳۲۷-۱۲۸۳) شوشادادوغلوب	
	مُشَاوِرə müşavirə [ع، آ] مشورتلشمه، دانیشما consulting		وفضولی ادبی مکتبین ده تورکجه شعر دئییدیر ^{۱۱۷} .	
	مُشَاهِد muşahid [ص، ع] گۆزلم جی، گۆزله ییجی (فا:~).		مُشْدی məşdi [یازار] قاراباغ شاعرلریندن دیر وفضولی	
	مُشَاهِدə muşahidə [ع، آ] گۆزلم (فا:~). perception		مکتبینه تورکجه شعر دئییب و ۱۳۲۰ هـ ده وفات ائدییدیر ^{۱۱۷} .	
	مُشَاهِر [آ] مشهور اولانلار، اونلو لر (فا:~). notables		مُشْرِب məcrəb [ع، آ] ۱-یارادیلش، خوی، کاراکتر. ۲-سو	

م Mm	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۳۸	ارک سۆزلوگو	م Mm
	ایچمه یثری.		مشغولیت [آ،ع] اۇغراشما، اۇغراش (فا:سرگرمی).	
	مُشَرَفْ müşərrəf [آ،ع] شرف قازانمیش، شرف لشمیش		مُشَقْ muşfiq [ص،ع] مهربان، اوره گى يانان (فا:~). kind	
	(فا:~). imminent		مشق [يازار] (م ۱۹۳۶-۱۹۰۸) باکی لی شاعر دیر ^{۱۱۷} .	
	مُشْرِفْ müşrif [آ،ع] اۇچ یترده دوروب بیر آلانی گۆه بیلمه.		مشق [آ،ع] تاپیشریق (فا:~). exercise	
	مشرق məşriq [آ] گۆندوغان، دۇغو (فا:شرق). east		مشقّت [آ،ع] گۆجلوک، سیخییتی ایچینده اولماق،	
	مشرک müşrük [ص،ع] تانریا اورتاق قوشان polythiest		چتین لیک (فا:سختی). hardshioip	
	مشرُوب [آ] ایچکی (فا:~). alcoholic		مشک عنبر [آ] اهر ده کند آدی.	
	مشرُوبات [آ،ع] ایچکی لر، ایچه جک لر (فا:~). alcoholic		مشک mişk, müşk [آ] میسک (فا:بوی مشک). musk	
	مشرُوح [ص] شرح اولونموش (فا:~). detailed		مشک آوا [آ] اۆرمیه ده کند آدی.	
	مشرُوطه məşrutə [آ] مشروطیت اصوللارلا دوزلهنن،		مشکات mişkat [آ،ع] چیراق یثری، چیراق قویماق اوچون	
	حؤکمدارین و اقتدارین حُقوقونو محدودلاشدیران یاسالار		تاخجا (فا:~).	
	توپلومو و سیستمی (فا:~). constitution		مُشْکُلْ müškül [ص،ع] چتین، گۆج، زور (فا:~). difficult	
	مشرُوطه انقلابی [آ] مشروطه انقلابی قاجار محروسه مملکتی		مُشْکُلاتْ müškülat [آ،ع] چتین لیک لر، گۆجلوک لر (فا:~).	
	خالقلاری طرفیندن م ۱۹۰۵ ییلینده اۆز وئردی و سونوندا		مُشْکُلاتْ difficulties [آ] ساووجیولاق دا داغ آدی.	
	روس و انگلیس لرین دخالتی و ایچریده اولان گئری چی		مُشْکُوتْ [ص،ع] قوشقو لو، شُبه لی (فا:~). doubtful	
	قووه لرین تشبّت ایله یئنیلگی یه اۇغرادى.		مُشْکُورْ [ص،ع] ییه نیلمیش، اؤوۆلوش (فا:~).	
	مشرُوطیت [آ] حکمدارلا یۆنه تیلن بیر اؤلکده، حُکمدارین		مُشْکُولْ [آ] کیوی ده کند آدی.	
	باشقان لیغیلا پارلامنتو یؤتیمینه دایانان حُکومت بیجیمی.		مشکی mişki [آ،ص] قارا (فا:سیاه) «ت-مشیح»، دیواندا مشیح	
	مشرُوطیت انوی məşrutıyet [آ] باخ: تبریز.		قارا اۆزوم آنلامیندا دیر و بولکلمه نین کؤکۆ سانیلیر.	
	مشرُوع [ص،ع] ۱- شرعه اویقون، دین ویاساجا دۇغرو		مشکین mişkin [آ] باخ: میشکین	
	گۆرۆلن (فا:طبق شرع). Lawful ۲- گئچر لی (فا:مقبول).		مُشْما / مُشْما / مُشْمع [باخ] موشامبا.	
	مشرُوحات [آ،ع] آچیقلامالار، آیریتی لار (فا:~).		مشمپا muşəmpa [آ] زنجان دا کند آدی.	
	مشرُوط [ص،ع] بیرشرطه باغلانمیش، قوشوللو (فا:شرط		مشمول [ص،ع] شامل اولموش (فا:~). included	
	شده). conditioned		مشموم məşmum [آ،ع] ایی و قوخو (فا:~).	
	مشرُوعیت məşruiyət [آ،ع] گئچر لی لیک (فا:مقبولیت).		مشند məşənd [آ] آستارا دا کند آدی.	
	مُشْعَشْ müşəşə [ص] پارلاق (فا:~). brilliant		مشوب müşəvvəb [ص،ع] قاریشمیش، بولاشمیش (فا:~).	
	مشعل məşə' [آ،ع] چیراق، اطرافنی ایشیق لاندیران چیراق،		مشورت məşvərat [آ،ع] ایش گۆروشو، مصلحتلشمک اوچون	
	موتورخانلاردا قازانین آلتیندا قویولان اود لوق torch		بیربیرله دانیشما و مُذاکره ائتمه (فا:~). consultation	
	مشعلدار [آ] قزوین ده کند آدی.		مُشُوشْ müşəvvəş [ص،ع] بلیرسیز، قاریشیق، دۆزنسیز	
	مشغله məşğələ [آ،ع] اۇغراشیلان شئی، ایش گۆج		(فا:~). disturbed	
	اۇغراشی (فا:کار). occupation		مُشُوقْ muşəvviq [آ،ع] تشویق ائدن (فا:~). encourager	
	مشغول [ص،ع] ۱- بیر شئیله اوغراشان ۲- چالیشیر وضعیتده		مشهد [آ،ع] شهید دۆشولن یثر. (فا:~).	
	اولان، دۆموک (فا:سرگرم شده). preoccupied			

Mm م	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۸۳۹	ارک سۆزلۆگو	Mm م
مشهد [آ] imam rüza عليه السلام ين زیارتگاهی نین اولدوغو شهرین آدی، خراسان اُستانی شهر لریندن اولاراق گونش ۱۳۸۵ آمارینا گۆره گنل لیکده ۲۸۷۰۰۰۰ نفر و شهر اولاراق ۲۴۳۰۰۰۰ نفر نفوسا صاحبدير.	مُصادف musadif [آع] راستلانا (فا:~). coincident		مُصادمه musadimə [آع] چاتیشما، چاریشیم (فا:~).	
مشهد بۆلگه سینده تۆرک کندلری [آ] آرداک (۵۲ کق ب * ۳۱۰)، بلغور (۶۳ کق ب * ۸۳۰)، بهره (۴۵ کق * ۲۲۰)، پنجشنبه (۴۸ کق * ۵۰)، خرگت (۶۵ کق ب * ۳۷۰)، خلج (۵ کد * ۳۵)، داش بولاق (۹۰ کب * ۲۵۰/ غتو)، رادکان (۸۸ کد * ۹۱۵/ ی تو)، سیج (۵۵ کد * ۵۵۰)، فوشان (۵۴ کق ب * ۳۴۰)، قوزلوق (۴۵ کد * ۷۰/ غتو)، مارشک (۶۳ کق ب * ۱۲۷۰)، مؤخیان (۹۶ کق ب * ۸۵۰).	مُصارف [آع] مصرف لر، گنذرلر (گنذر لر)، خرج لر (فا:~).		مُصارف [آع] مصرف لر، گنذرلر (گنذر لر)، خرج لر (فا:~).	
مشهد بۆلگه سینین چایلاری [آ] مایان (۲۷۲۷ s)،	مُصاف musaf [آع] ساواش یثری، اوز اوزه گلمه یثری		مُصاف [آع] ساواش یثری، اوز اوزه گلمه یثری	
مشهد بۆلگه سینین داغلاری [آ] قازاق (۴۲ کد * ۱۸۵۰)،	مُصالح məsaleh [آع] آسایش و راحتلیک اوچون اولان شئی لر، بیر ایش اوچون گره کن شئی لر (فا:~).		مُصالح [آع] آسایش و راحتلیک اوچون اولان شئی لر، بیر ایش اوچون گره کن شئی لر (فا:~).	
مشهد/مشهدی [آ] هشتیری ده داغ آدی. آوج، فریدن، ماکی، کلئیر، سراب و گئرمی ده کند آدی.	مُصالحه musalihe [آع] یاریش، اوزلاشما (فا:~).		مُصالحه [آع] یاریش، اوزلاشما (فا:~).	
مشهدی اسعد [یا زار] (اؤلوم ایلی ۱۲۸۵) قاراباغ شاعری دیر ^{۱۴۲} .	مصایب məsiyib [آع] مصیبت لر (فا:~). calamities		مصایب [آع] مصیبت لر (فا:~). calamities	
مشهود [ع، ص] تانیق اولونان، گؤرولن، گؤزله گؤرؤلموش، تانیق اولونموش (فا:~).	مصعب məsəb [آع] ایرماق آغزی، ایرماق قووشاغی (فا:~).		مصعب [آع] ایرماق آغزی، ایرماق قووشاغی (فا:~).	
مشهودات [آ] گؤرولن لر (فا:~). observations	مصباح misbah [آع] چیراق، سواپچمک اوچون قدح (فا:~).		مصباح [آع] چیراق، سواپچمک اوچون قدح (فا:~).	
مشهور [ع، ص] اؤنلو، تانییش، آدی سانلی (فا:~). famous	مُصحح müsəhhih [آع] دؤزه لدیجی، دؤزلدن (فا:~).		مُصحح [آع] دؤزه لدیجی، دؤزلدن (فا:~).	
مشی məşy [آع] یثریش، یول (فا:راه). walking	مُصحف müşəf [آع] کتاب (فا:~).		مُصحف [آع] کتاب (فا:~).	
مشیت məşiyət [آع] اراده، ایستک، تانری نین ایستگی.	مصدق misdaq [آع] بیر شئین دوغرولوغونو قانیت لایان شئی، اؤلچۆت (فا:~).		مصدق [آع] بیر شئین دوغرولوغونو قانیت لایان شئی، اؤلچۆت (فا:~).	
مشیح məşic [باخ] مشکى.	مصدر [آع] "مه ما" اکلریله دؤزه لن فعلی آد. Infinitive		مصدر [آع] "مه ما" اکلریله دؤزه لن فعلی آد. Infinitive	
مُشیر آباد müşirabad [آ] هتريس، قوشاچای، تبریز ده کند آدی.	مُصدع müsədde [آع] باش آغری سی وئرن (فا:~).		مُصدع [آع] باش آغری سی وئرن (فا:~).	
مشیک məşik [آ] اؤرمیه ده کند آدی.	مُصدیق musəddiq [آع] تصدیق ائدن، اونای وئرن (فا:~).		مُصدیق [آع] تصدیق ائدن، اونای وئرن (فا:~).	
مشى لو/مشهدى لى [آ] شاهسون ائلى بۇيلاريندان ^{۳۰۸} .	مُصدوم məsdum [ص، ع] صدمه گؤرموش (فا:~).		مُصدوم [ص، ع] صدمه گؤرموش (فا:~).	
مُصاحب musahib [آع] صحبت و یولداش لیق ائدن کیمسه، یولداش، تاي توش (فا:~).	مصر مملوکلاری [آ] باخ: مملو کلار.		مصر مملوکلاری [آ] باخ: مملو کلار.	
مُصاحبət musahibət [آ] صحبتلشمه (فا:~). compaioship	مُصیر mäsirr [آع] اصرارلی، سؤزونده دیره ن (فا:~).		مُصیر [آع] اصرارلی، سؤزونده دیره ن (فا:~).	
مُصاحبه musahibə [آع] قونوشما، سؤیله شی (فا:~).	مصر آباد misirabad [آ] آوج ده کند آدی.		مصر آباد [آ] آوج ده کند آدی.	
مُصادره musadirə [آع] بیر مالین صاحبنی ییه لیکدن سالما (سؤج ویا دونوشوم و انقلاب سبب ایله) (فا:~).	مصراع misra [آع] دیزه، منظوم سطریر لره ایکی بؤلومدن هر بیرى (فا:~). hemistich		مصراع [آع] دیزه، منظوم سطریر لره ایکی بؤلومدن هر بیرى (فا:~). hemistich	
	مصراع misra [آع] شعرلرین هر بیر بیتى و سطریره ایکی دیزه و مصراع بیر قافیه ده اولسا اونا مصرع دئیلیر مثلا غزل لرین مطلع سطرینه (ایلك سطرینه) مصرع دئیلیر، البته مصراع یثرینده ایشلنیر و دیزه معناسی وئیر ^{۷۴، ۷۳} .		مصراع [آع] شعرلرین هر بیر بیتى و سطریره ایکی دیزه و مصراع بیر قافیه ده اولسا اونا مصرع دئیلیر مثلا غزل لرین مطلع سطرینه (ایلك سطرینه) مصرع دئیلیر، البته مصراع یثرینده ایشلنیر و دیزه معناسی وئیر ^{۷۴، ۷۳} .	
	مصرف [آ] تۆکە تیم، ایشله تیم (فا: صرف شده). consupntion		مصرف [آ] تۆکە تیم، ایشله تیم (فا: صرف شده). consupntion	
	مُصَرِّف müsərrif [ع، ص] توتومسوز، ساوورقان (فا:~).		مُصَرِّف [ع، ص] توتومسوز، ساوورقان (فا:~).	
	مُصروف [ع، ص] صرف ائدیلیمیش، گنده ریلیمیش (فا:~).		مُصروف [ع، ص] صرف ائدیلیمیش، گنده ریلیمیش (فا:~).	

مُضَارِب muzarib [آ] مضرب لر (فا:~). bailee	مصطفیٰ mustafa [آ] تک و یا ترکیبی حالدا یئر آدی اولاراق ایشله نیر، باخ: یئر آدلاری (ان آزی ۱۰ آد سایماق اولار).
مُضَارِبَه muzaribə [آ] سرمایه سینی بللی بیر قازانچلا ایشلتمک اوچون بیرینه وئرمه (فا:~). bailment of a capital	مصطفیٰ آقانا صر [يازار] (۱۲۹۰-۱۲۴۰) نظامی نین خسرو شیرین کتایینی تورکجه یه چئویریب ومنظوم اثر یاراتمیشدیر ^{۲۸، ۱۱۷} .
مُضَارِع muzare [آ،ع] ایندی کی زامانی گؤسته رن فعل (فا:~).	مصطکی mästəki [آ] ساققیز (فا: نوعی آدامس). mastic
مُضَاعَف muzaəf [آ] ایکی قات، دوپل (فا:~). double	مُصْطَلَح mustələh [آ،ع] بیر قروپ طرفیندن بیر اؤزل شئی اوچون دئییلن سۆزجوک (فا:~). in common use
مُضَاف و مُضَاف الیه muzaf [آ] ایکی کلمه نین بیر بیرینه منسوبییتینی گؤسته ریر، تورکجه ده ایکی کلمه نین ترکیبی حالتلری نین مُختلف نوعلاری وار و نوعونا گؤره مُضَاف و یا مُضَاف الیه و یا هر ایکی سیده اکلنه نیر، تورکجه ده اؤنملی نُکته لردن: اوچ و یا چوخ کلمه لی ترکیبلرده ان اویقون حالت بودورکی فقط سون کلمه اکلی اولاراق و او بیر کلمه لر یالینز حالتده ایشلنسنین، اؤرنک: بیر لشمیش مئتلر قورومو (فا: سازمان ملل متحد).	مُصَفَّاه musəffə [ص،ع] صافلانمیش، تمیز لنمیش. purified
مُضَافَات muzafat [آ] آر تیر یلمیش شئی لر appurtenances	مُصَلِّی musalla [آ،ع] جامع لرده ناماز قیلینان یئر، آلانگ.
مُضَامِین [آ] مضمون لار (فا:~). contexts	مُصْلِح muslih [آ،ع] اصلاح ائدن (فا:~). peacemaker
مُضَایِقَه muzayiqə [آ،ع] سیخییتی، دارلیق (فا:~). sparing	مُصْلَحَت məsləhət [آ،ع] بیرایشی نئجه گؤرمک اوچون بیر یله گؤرو شوپ دانیشما، یاخشی و اییی دوشونمه، اویقون یول تاپما ایشی (فا:~). policy
مُضَبُوط məzbut [ص] ضبط ائدیلmiş، اله گئچیر یلمیش.	مُصْلَحَت گُذَار [آ،ع+فا] ایش یولا سالان، ایش گُذَار (فا: کارگزار).
مُضْحِک muzhik [ص،ع] گولونج (فا:~). laughable	مُصْلُوب məslub [ص،ع] آسيلمیش، آسيلاراق اؤلدورو-لوش کیمسه (فا:~). crucified
مُضْحَکَه [آ،ع] گؤلمه لی، گؤلدورجو، گؤلونج (فا: خنده دار).	مُصَمِّم müsəmməm [ص] عزملی (فا:~). determined
مُضِرّ müzır [ص،ع] ضررلی، یاراماز، آراپوزوجو. harmful	مُصَنَّف müsənnif [ص] بسله ییچی (فا:~). author
مُضْرَاب mizrab [آ،ع] چالاج، سیملی چالقی آلت لرینی چالماغا یارایان بالاجا آلت (فا:~). plectrum	مُصْنُوع [آ] دوز لتمه، یاپای (فا: ساخته شده). product
مُضْرَب məzrəb [آ] اورتاق قات (فا:~). multiple	مُصْنُوعَات [آ] اعمالات، دوز لتمه لر (فا:~). manufactures
مُضَرَّس müzərrəs [ص،ع] دیش دیش اولان (فا:~). toothed	مُصْنُوعِی [ص] دوز لتیلیمیش، دوز لتمه (فا:~). artificial
مُضْرُوب [آ،ع] ضرب اولونموش، وئرولموش (فا:~).	مُصَنِّف müsənnif [آ،ع] ۱- بؤلوم لندیرن، یارالایان، بؤلوم له ین. ۲- یازار، کتاب یازان (فا:~).
مُضْطَرّ muztər [ص] ناچار، یوخسول.	مُصُون məsun [ص] قورونموش (فا:~). immune
مُضْطَرّ قَبْرِی [يازار] م ۱۹ جو عصرده یاشامیش و ادیب العلمیا لقب ایله مشهور دور، کتابی "گلزار بهار" آدیندا دیر ^{۱۴۱، ۱۱۷} .	مُصُونِیَّت məsuniyyət [آ] توخونو لماز لیت، قورونور لوق (فا:~). immunity
مُضْطَرِب müztərib [آ،ع] قایقی لی، اضطرابلی. disturbed	مُصَوَّب müsəvvəb [ص،ع] اونا یلانمیش (فا:~). approved
مُضْمَعِل müzməhil [ص،ع] آرادان گتتمیش، داغیلیمیش (فا:~).	مُصَوِّر müsəvvir [آ] نقاش، بنیزچی (فا:~). protraitist
مُضْمَنَه [آ،ع] یوماق اوچون آغیزدا سوئو دولاندیرما (فا:~).	مُصَوِّر müsəvvər [ص،ع] گؤرون تولو، چکیم لی، رسیم لی (فا:~). illustrated
مُضْمُوم [آ،ع] ضمه لی، بیر یثره ییغیلیمیش (فا:~).	مُصِیْبَت müsibət [آ،ع] سیخییتی وئرن شئی، اوزونتو (فا:~). tragic (al) event

م م	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۸۴۱	ارک سۆزلوگو	م Mm
مضمون [آ،ع] آنلام، قاورام (فا:محتوا).	guaranteed		مُطْلَقَه mütəlliqə [ص،ع] بوشاناراق دۇل قالمیش قادین.	
مضيقه [آ] دار ليق، چتين ليک (فا:سختی).	difficulty		مُطْلَقِيَت mutləqiyət [آ،ع] مطلق ليک، سَلْت ليک (فا:~).	
مطابعت mutabiet [آ،ع] بويون ايمه، اويمه (فا:تابع شدن).			مُطْلُوب [آ،ع] ايسته‌نيلن، آرائيلان (فا:مناسب).	desired
مطابق mutabiq [ع، ص] مُناسَب، اويقون، بيربرينه اويماق (فا:~).	conforming		مُطْمَئِن mütəmən [ص،ع] اطمینانلی، آرخايين.	assured
مطابقت mutabiqət [آ،ع] اويوشما، اويقونلوق، اويوم، آنلاشما (فا:~).	collation		مُطْوِل mütəvvəl [ص،ع] اوزون اولموش (فا:~).	long
مطالب metalib [آ،ع] مطلبلر (فا:~).	subjeucts to pics		مُطَهَّر mutəhhər [ص،ع] تمیز لنمیش (فا:~).	pure
مطالبه mutalibə [آ،ع] طلب ائله‌مه، ايسته‌مه (فا:~).	study		مُطِيع müti [ص،ع] اطاعت ائدن، اويان، اويومجو، بويون آين (فا:~).	obedient
مطالعه mutaliə [آ،ع] اوخوما، درسه‌چالیشما (فا:~).			مُظالِم məzalim [آ،ع] ظلم لر (فا:~).	injustices
مطابعت mutaviet [آ،ع] (فا:~).			مُظاهِر məzahir [آ،ع] حمايت ائدن، آرخا دوران (فا:~).	
مطب mətəb [آ،ع] ماينا اوتاغي (فا:~).	doctor's office		مُظَفَّر müzəffər [ص،ع] ظفر قازانمیش، يئتمیش، اؤدموش، اوستونلوک الده ائتمیش (فا:~).	victorious
مطبە mətəb [آ،ع] آش ائوی، يئمک پيشيريلن يئر، آشپازخانا (فا:آشپزخانه).	kitchen		مُظَفَّر [آ] قوشاچاي، خوی (~آباد)، ميانا (~لو) دا کند آدی.	
مطبە mətəb [آ] باسين، يابين (فا:چاپ).	printing		مُظَفَّر [آ] (گونش ۱۳۰۳) مظفر درفشی تبریز لی شاعردير ^{۱۱۷} .	
مطبعه [آ،ع] يابين ائوی، چاپخانا، باسيم ائوی (فا:چاپخانه).			مُظَفَّر خداوندگار (موغان) [آ] شيشوانلی شاعردير ^{۱۵۶} .	
مطبوعات [آ] باسين لار، يابين لار (فا:~).	printed		مُظْلُوم [ص،ع] ۱-ظلم اولونموش. ۲-سس سيز و فاغير (فا:ظلم شده).	oppressed
مطبوع mətbu [آ،ع] ۱-باسیلي، باسیلمیش (فا:چاپ شده).	printed	۲-خوش اییی لی.	مُظْنُون məznun [آ،ع] سانیق (فا:~).	suspected
مطرانلو mətranlu [آ] بجنورد دا کند آدی.			مُظْنَه [آ،ع] بازار قیمتی، بللی اولموش فیات (فا:بها).	
مُطْرِب [باخ] موطروف.			market price	
مطرح [آ،ع] اورتايا قويما، طرح اولونموش (فا:طرح شده).	under consideration		مُظْهَر məzhər [آ،ع] بیرشئين اؤزه چيخديغي يئر، قايناق، گؤزه (فا:سرچشمه).	manifestation
مطروح [ص] طرح اولونموش (فا:طرح شده).	projected		مع الاسف məələsəf [ظ،ع] اؤزولەرک، نه يازيق کی.	
مطروء [ص] قوولموش، آتيلمیش (فا:~).	rejected		unfortunately	
مُطْلَلْا mutləllə [ص،ع] يالديز لانمیش، قيزيلانمیش	gilt		مع الوصف məəlvəsəf [ظ] هله (فا:باوجود اين).	yet
مطلب [آ،ع] موضوع، ايسته‌نيلن شئی (فا:~).	subject		معابد məəbid [آ] معبد لر (فا:~).	temples
مطلع mətlə [آ،ع] قصيده و غزلين ايلک بيتی، گيريش، ايلک سۆز، باشلانیش (فا:آگاه).	opening		معابر məəbir [آ] معبر لر (فا:~).	passages
مُطْلَع müttələ [ص،ع] اؤيرنمیش، ييلگی لی، ييلن (فا:~).			معاد məəd [آ] آخرت، دؤنوش يئری.	
informed			مُعادل muədil [ص،ع] اثثیت، دنک، ائش دیر.	equivalent
مُطْلَق mutləq [ص،ع] سَلْت (فا:~).	absolute		مُعادلَه muədilə [آ،ع] ۱-اثثیتلیک، برابر ليک، دنکلیک. ۲- [مع] آنلاشيلماز ايش. ۳-دنکلم (فا:~).	equation
مُطْلَقاً mutləqən [ظ،ع] سلت اولاراق، کسين ليک، هر حالدا، نه اولورسا اولسون (فا:~).			معادن məədin [آ،ع] معدن لر (فا:~).	mines

م Mm	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۴۲	ارک سۆزلوگو	م Mm
معاذ [آ،ع] سیغینما، سیغیناق یئری (فا: پناهگاه). refuge	معاذ الله [ن،ع] تانری قوروسون، تانری اسیر گه مه سین، تانری ساخلا سین، الله ائلمه سین (فا: پناه بر خدا). god forbid		مُعَايَنَه muayinə [آ،ع] ۱- ماینا، خسته لیگی اینجه له مه. ۲- گۆزدن گنجیرمه، آراشدیرما (فا: ~). check up	
مُعَارِض muariz [آ،ع] انگل، چکیشیم، قارشى چیخان (فا: ~).	مُعَارِضَه muarizə [آ،ع] چکیشمه، قاوقا (فا: ~).		مُعْبَر mēbər [آ،ع] گنجیت (فا: محل عبور).	
مُعَارِف maarif [آ،ع] ۱- ییلمگی و کۆلتور، بیلک. ۲- معروف آداملار (فا: ~). enlightenment	مُعَارِف muarif [آ،ع] ییلمگی و کولتور (فا: ~).		مُعْبُور muəbbir [آ،ع] یوْخو یۇرۇملایان (فا: تعبیر کننده خواب)	
مُعَارِفَه muarifə [آ،ع] تانیشما، تانیشیق لیق (فا: ~).	مُعَاش maas [آ،ع] امک، آیلیق، ایش عوضنده آلینان پۇل (فا: ~). livelihood		مُعْبُود mēbud [آ،ع] ایلاه، تانری، تاپینیلان هر شئی (فا: الاله).	
مُعَاشِرَة muasıret [آ،ع] بیریر یله ایلیشگی لر ایچینده اولما (فا: ~). association	مُعَاشِقَه muasıqə [آ،ع] سئویشمه، عاشق اولما (فا: ~). love-making		مُعْبُودَة mēbudə [آ،ع] قادین تانری، تانریچا (چوخ تانری لی دینلرده).	
مُعَاصِر muasir [ع، ص] چاغداش (فا: ~). contemporary	مُعَاف muaf [ع، ص] بیر ایش و وظیفه و گۆرۆ بویونودان دۆشموش، باغیشلانمیش (فا: ~).		مُعْتَاد mötəd [ص، ع] آلشیلیمیش، آلشیقان (فا: ~). addict	
مُعَافِیَة muafiyət [آ،ع] باغیشیق لیق، بیر گۆرۆ بویونودان دۆشمه (فا: ~). exemption	مُعَالَجَه mualicə [آ،ع] درمان، علاج ائتمه (فا: ~). medical		مُعْتَبَر mötəbər [ص، ع] گنجیر لی، گۆه نیلیر، اینانیلیر (فا: ~).	
مُعَالَجَه بِذِر [ص] علاج اولان، علاجلی (فا: ~). curable	مُعَامِلَه muamilə [آ،ع] آلیش وئریش، آل وئر، آتلاشما، یول یؤنتم، ایشلم (فا: ~). transaction		مُعْتَدِل mötədil [ص، ع] اعتداللی، ایلملی (فا: ~). temperate	
مُعَانِİ meāni [آ] معنی لر (فا: معنی ها). meanings	مُعَانِد muanid [ص، ع] عناد ائدن، عنادچی. obstinate		مُعْتَرِض mötəriz [ص، ع] قارشى گلن، اعتراض ائدن (فا: ~).	
مُعَاوِضَه muavizə [آ] دیشمه (فا: ~). exchange	مُعَاوِن muavin [ص، ع] یاردیمچی (فا: ~). Assistante		مُعْتَزِل mötəzilə [آ،ع] قَدْرى دانان بیر اسلامی گۆروش (فا: ~).	
مُعَاوِنَة muavinət [آ،ع] یاردیم، یاردیم جی لیق (فا: ~).	مُعَاهِدَه muahidə [آ،ع] آتلاشما (فا: ~). pact		مُعْتَقِد mötəqid [ص، ع] اینانجلی، اینانمیش (فا: ~). believed	
مُعَايِب meayib [آ،ع] عیب لر (فا: عیوب). blemishes	مُعَايِدَه muayidə [آ،ع] بایراملاشما (فا: تبریک گویی).		مُعْتَكِف mötə kif [آ،ع] بیر بۇجاغا و خلوت یتره سیغینمیش (فا: ~).	
مُعَايِدَه muayidə [آ،ع] بایراملاشما (فا: تبریک گویی).			مُعْتَمَد mötəməd [آ،ع] گۆه نیلیر، اینانیلیر کیمسه (فا: ~).	

م م	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۴۳	ارک سۆزلوگو	م م
معدن mæ'dən [آ،ع] اوجاق، بیر مادّه یاتاغی، یئر قایینغیندا	معدن مەدەن [آ،ع] اوجاق، بیر مادّه یاتاغی، یئر قایینغیندا		معروفه مەروۇضەگىغۇظ [ص،ع] سوئولان، عرضه اولونان، وئرلن (فا:~).	
معدن اوچاغی [آ] قازیلاراق معدن موادّی چیخاریلان یئر	معدن اوچاغی [آ] قازیلاراق معدن موادّی چیخاریلان یئر		معروفه مەروۇضە [آ،ع] بیر قونو حاققیندا وئرلن نطق، مقاله (فا:~).	
معدنی [آ] معدنله ایلگی لی، معدن دن چیخاریلمیش اولان.	معدنی [آ] معدنله ایلگی لی، معدن دن چیخاریلمیش اولان.		معروفه مەروۇضە [آ،ع] بیر قونو حاققیندا وئرلن نطق، مقاله (فا:~).	
معدن یونو [آ] یالیتقان و عایق اولاراق ایشله دیلن بیر مادّه.	معدن یونو [آ] یالیتقان و عایق اولاراق ایشله دیلن بیر مادّه.		معروفه مەروۇضە [آ،ع] بیر قونو حاققیندا وئرلن نطق، مقاله (فا:~).	
معدود mæ'dudə [آ،ع] ساییلی (فا:تعدادی).	معدود mæ'dudə [آ،ع] ساییلی (فا:تعدادی).		معروفه مەروۇضە [آ،ع] بیر قونو حاققیندا وئرلن نطق، مقاله (فا:~).	
معدوم mæ'dum [آ،ع] یوخ اولموش (فا:نابوده).	معدوم mæ'dum [آ،ع] یوخ اولموش (فا:نابوده).		معروفه مەروۇضە [آ،ع] بیر قونو حاققیندا وئرلن نطق، مقاله (فا:~).	
معدده mæ'də [آ،ع] قارین بوشلوغوندا سیندیرمه اورقانی،	معدده mæ'də [آ،ع] قارین بوشلوغوندا سیندیرمه اورقانی،		معروفه مەروۇضە [آ،ع] بیر قونو حاققیندا وئرلن نطق، مقاله (فا:~).	
معدده آلتي وزی [آ] سیندیریملیک وزی، لوزالمعدده	معدده آلتي وزی [آ] سیندیریملیک وزی، لوزالمعدده		معروفه مەروۇضە [آ،ع] بیر قونو حاققیندا وئرلن نطق، مقاله (فا:~).	
معذالک [ظ] بوئونلا بیر لیکده (فا:~).	معذالک [ظ] بوئونلا بیر لیکده (فا:~).		معروفه مەروۇضە [آ،ع] بیر قونو حاققیندا وئرلن نطق، مقاله (فا:~).	
معذب muæzzəb [ص،ع] سیخیستی چکن، آجی چکن (فا:~).	معذب muæzzəb [ص،ع] سیخیستی چکن، آجی چکن (فا:~).		معروفه مەروۇضە [آ،ع] بیر قونو حاققیندا وئرلن نطق، مقاله (فا:~).	
معذرت mæ'zəret [آ] عذراسته مه (فا:عذرخواهی)	معذرت mæ'zəret [آ] عذراسته مه (فا:عذرخواهی)		معروفه مەروۇضە [آ،ع] بیر قونو حاققیندا وئرلن نطق، مقاله (فا:~).	
معذرت ایسته مک [ل] عذر دیله مک (فا:پوزش خواستن).	معذرت ایسته مک [ل] عذر دیله مک (فا:پوزش خواستن).		معروفه مەروۇضە [آ،ع] بیر قونو حاققیندا وئرلن نطق، مقاله (فا:~).	
معذور mæ'zur [ص] عذرلو (فا:عذردار).	معذور mæ'zur [ص] عذرلو (فا:عذردار).		معروفه مەروۇضە [آ،ع] بیر قونو حاققیندا وئرلن نطق، مقاله (فا:~).	
معذور تۇتماق [ل] سبب لی سایماق، عۆذرلو حساب ائتمک.	معذور تۇتماق [ل] سبب لی سایماق، عۆذرلو حساب ائتمک.		معروفه مەروۇضە [آ،ع] بیر قونو حاققیندا وئرلن نطق، مقاله (فا:~).	
معذور سایماق [ل] سبب لی سایماق، عۆذرلو حساب ائتمک.	معذور سایماق [ل] سبب لی سایماق، عۆذرلو حساب ائتمک.		معروفه مەروۇضە [آ،ع] بیر قونو حاققیندا وئرلن نطق، مقاله (فا:~).	
معذور گۆرمک [ل] سبب لی سایماق، عۆذرلو حساب ائتمک.	معذور گۆرمک [ل] سبب لی سایماق، عۆذرلو حساب ائتمک.		معروفه مەروۇضە [آ،ع] بیر قونو حاققیندا وئرلن نطق، مقاله (فا:~).	
معراج me'rac [آ،ع] گۆیه قالخما، ح محمدین گۆیه گئدب	معراج me'rac [آ،ع] گۆیه قالخما، ح محمدین گۆیه گئدب		معروفه مەروۇضە [آ،ع] بیر قونو حاققیندا وئرلن نطق، مقاله (فا:~).	
تانری لا دانیشماسی (فا:~).	تانری لا دانیشماسی (فا:~).		معروفه مەروۇضە [آ،ع] بیر قونو حاققیندا وئرلن نطق، مقاله (فا:~).	
معراج کئجه سی [آ،ع] قمری رجب آی نین ۲۷ جی گنجه سی	معراج کئجه سی [آ،ع] قمری رجب آی نین ۲۷ جی گنجه سی		معروفه مەروۇضە [آ،ع] بیر قونو حاققیندا وئرلن نطق، مقاله (فا:~).	
حضرت محمدین گۆیه گئتمه سینّه اینانیلان گئجه.	حضرت محمدین گۆیه گئتمه سینّه اینانیلان گئجه.		معروفه مەروۇضە [آ،ع] بیر قونو حاققیندا وئرلن نطق، مقاله (فا:~).	
مُعَرَّب muærrəb [ص] عربلنمیش (فا:~).	مُعَرَّب muærrəb [ص] عربلنمیش (فا:~).		معروفه مەروۇضە [آ،ع] بیر قونو حاققیندا وئرلن نطق، مقاله (فا:~).	
مُعَرِّف muærrif [ص،ع] تانیدان (فا:~).	مُعَرِّف muærrif [ص،ع] تانیدان (فا:~).		معروفه مەروۇضە [آ،ع] بیر قونو حاققیندا وئرلن نطق، مقاله (فا:~).	
معرفت mæ'rifət [آ،ع] ادب، تربیه، قاناچاق knowledge	معرفت mæ'rifət [آ،ع] ادب، تربیه، قاناچاق knowledge		معروفه مەروۇضە [آ،ع] بیر قونو حاققیندا وئرلن نطق، مقاله (فا:~).	
مُعَرِّفِي muærrifi [آ،ع] تانیتما (فا:~).	مُعَرِّفِي muærrifi [آ،ع] تانیتما (فا:~).		معروفه مەروۇضە [آ،ع] بیر قونو حاققیندا وئرلن نطق، مقاله (فا:~).	
مُعَرِّفِي نامه [آ] تانیتم بلگه سی (فا:~)	مُعَرِّفِي نامه [آ] تانیتم بلگه سی (فا:~)		معروفه مەروۇضە [آ،ع] بیر قونو حاققیندا وئرلن نطق، مقاله (فا:~).	
معرکه mæ'rəkə [آ،ع] سس کوی، های کوی، قالماقال (فا:~).	معرکه mæ'rəkə [آ،ع] سس کوی، های کوی، قالماقال (فا:~).		معروفه مەروۇضە [آ،ع] بیر قونو حاققیندا وئرلن نطق، مقاله (فا:~).	

م Mm	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۴۴	ارک سۆزلوگو	م Mm
معلولیت mə'luliyət [آ،ع]	سقطلیک.		مُعینət muəyyinət [آ،ع] بللی لیک، بللی اولما وضعیت (فا:~)	
معلوم mə'lum [ص،ع،بللی،آیدین (فا:مشخص)]	known		معیوب mə'yub [ص] قُصور لو (فا:عیب دار). defective	
معلومات [ع، معلوم چو] بیللیک و بیلگی (بیرشئی حاقیندا)،			مُغ magus (pl. magi) [آ] زرتشتی بؤیوگو (فا:~).	
بیلدیرش (فا:~).			مغارə mağara [آ،ع] ماغارا، بؤیوک غار (فا:غار). cave	
معلیمə muəllimə [آ،ع] قادین اؤیرتمن (فا:آموزگار خانم).			مُغازله muğazilə [آ] قادینلا صحبت ائله مه، ستویشمه (فا:~).	
مُعْما muəmma [آ،ع] ۱-بیللمه جه (فا:چیستان). ۲- riddle			مُغازə mağaza [باخ] ماغازا (فا:~). store shlop	
آنلاشیلمايان، بیلینمه ين (فا:~).			مُغاک muğak [آ] درین چوخور (فا:~). pit	
معمار me`mar [آ،ع] ۱-آرشیئتکت. ۲-تیکیتی تیکن (فا:~).			مُغالطه muğalitə [ص،ع] یانیلتماچاق سۆز، یانیلتماجا.	
مُعْمر muəmmər [آ،ع] یاشلی، قوجا لمیش (فا:~). aged			مُغایر muğayir [آ،ع] ترسه، آیقیری (فا:~). contray	
مُعْمم muəmməm [آ،ع] عمامه لی، ما للا (فا:~). wearing a turban			مُغایرət muğayirət [آ،ع] ترسه لیک، آیقیریلیق (فا:~).	
مُعْمول mə'mulən [ظ] عمومیت له (فا:عموما). usually			مُغیون (مغمون) [آ،ع] آلداتیلیمش (فا:~). short changed	
مُعْمر mə'mur [ص،ع] بایسندیر (فا:آباد شده). inhabited			مُغْتَنəm muğtənəm [آ،ع] غنیمت بیللمه (فا:~). regarded as a booty	
مُعْمول [آ،ع] متداول، اؤمولان، دۆشونولن (فا:رایج). usual			مُغْدُور [ص،ع] حاقسیز لیغا اؤغرامیش، قیقین. (فا:~).	
مُعْمولات [ع، اعمال اولونموش شئی لر] قایر یلمیش شئی لر،			مُغْذی muğəzzi [ص،ع] قوه لی، موادّ غذایی سی اولان	
محصوللار، اؤزون لر (فا:اعمالات).			having nutritive value (فا:~).	
معنا [آ،ع] آنلام، آنلایش، قاورام، (فا:مفهوم). meaning			مُغْرِب məğrib [آ،ع] غرب، گون باتان طرف (فا:~). west	
معنوی [ص،ع] روحسال، تینسال، گۆرولمه ين و دؤیولارلا			مُغْرَبی [آ،ع] باتی لی، غرب خالقیندان اولان (فا:غربی).	
سنز یلمه ين (فا:~). intellectual			مُغْرِض muğriz [ص،ع] غرض لی (فا:غرض دار). partial	
معنویات [آ،ع] انسانین معنوی اؤزل لیک لری (فا:~).			مُغْرُور [ص،ع] غُرورلو، اؤزونو اؤستون سایان (فا:~). proud	
معنویت [آ] معنی ایله ایلگی لی (فا:~). intellectuality			مُغْرُورانه [ص،ع] غُرورلا، مغرور بیر بیجیمده (فا:~).	
معنی [آ] آنلام، (فا:مفهوم). meaning			مُغْز məğz [آ،فا] بشین (فا:مخ). pith	
مُعْوج muəvvəc [ص] آییلیمش (فا:~). crooked			مُغْشُوش [ص،ع] قارماقاریشیق (فا:آشفته). disorderly	
معونət mə'vinət [آ] یارديم، کؤمک (فا:کمک). aid			مُغْضُوب məğzub [آ،ع] غضبه گلیمش، هیسلمیش (فا:~).	
معهدə mə'haza [ظ] بۆتونلارابر، بونا باخما یازاق (فا:باوجود این).			مُغْفِرət məğfirət [آ،ع] باغیشلاما، عفو (فا:~). forgiveness	
promised			مُغْفُور [ص،ع] باغیشلانمیش (فا:بخشیده شده). forgiven	
معیار me`yar [آ،ع] اؤلچوت (فا:~). standard			مُغْلَطه [ص،ع] بیرینی یانیلتماق اؤچن دئییلن سۆز (فا:~).	
معیتə meiyət [آ،ع] یانيجا گئدن، مُشایعت ائدن. company			misleading question	
معیشət məişət [آ،ع] گئچیم، گئچینمه، دۆلاناچاق، گئچینه			مُغْلُوب məğlub [آ،ع] یئٹیلن، یئٹیک، اؤدۆزموش، باسیلمیش	
جک (فا:گذران). livelihood			recessive (فا:شکست خورده).	
مُعین moin [ص،ع] یارديم ائدن، یارديمچی (فا:~). assistant			مُغْلُوبیت [آ،ع] یئٹیلمه، یئٹیلگی (فا:شکست).	
مُعین muəyyən [ص،ع،بللی،بلیر لی، بیلینمیش (فا:~).			مُغْمُوم [ص،ع] کدرلی، اؤزگون (فا:غمگین). melancholy	
determined			مُغْمُون [باخ] مغبون.	
مُعین المُرید [آ] باخ: خوارزم تورک لهجه سی.				

م م	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۸۴۵	ارک سۆزلۆگ	م م
	مغناتیس آخیشی [آ] میغناتیس جریانی (فا: شارمغناتیس).		مغنیل [آ، ع] باخ: مغتول.	
	magnetic flux		مغفَر [آ، ع] قاچما، قاچیش یولو (فا: گریز گاه).	refuge
	مغناتیس miğnatis [آ، فر] دمیر چکن (فا: ~).		مغفَرَح [ص] فرح و ثریجی (فا: ~).	exhilarating
	مغنی muğenni [آ، ع] اوخو یوجو، ماهنیچی، شارکیچی (فا: ~).		مغفَرَد [آ، ع] تک (فا: ~).	singular
	مغیلان muğeylan [آ، بی] بیر نوع تیکانلی آغاج (فا: ~).		مغروش mēfres [آ، ع] دوشستی، یثره دۆشه نن وسالینان هر شئی (فا: فرش شده).	travelling bag
	مغفاتیح mēfatih [آ، ع] آچارلار، کیلیدلر، مفتاحلار (فا: ~).		مغفَرَط [ص] آشیری (فا: ~).	excessive
	مغافر mēfaxir [آ، ع] اووونجه لر، اوونوله جک شئی لر		مغفرغ [آ] مس و قلع قاریشیمیندان دۆزه لن بیر نوع متال،	
	causes of glory (فا: ~).		admiralty (فا: ~).	
	مغاد mēfad [آ] ایچینده کیلر (فا: ~).		مغرق [ص] آیران، داغیدان (فا: ~).	separator
	مغارق mufariqet [آ] آیریلق (فا: ~).		مغروض [ص] فرض ائدیلیمیش (فا: ~).	supposed
	مغاریق [آ] فرقلر (فا: فرق ها).		مغروق [ص] چیخیلمیش (فا: کسر شده).	subtrahend
	مغاسد mēfasid [آ] فسادلار (فا: ~).		مغروق منه [ص] چیخیلان (فا: کسر شونده).	
	مغاصا حساب [آ] حسب کتاب بلگه سی (فا: ~).		مغروش [ع] ص، دۆشنیمیش، دۆشه نک لی (فا: فرش شده).	
	مغاصل mēfasil [آ] اکملر (فا: ~).		مغسید müfsid [ص] ع، آرا پوزوجو (فا: ~).	seditious
	مغاهیم [آ] مفهوملار (فا: مفهوم ها).		مغفسر müfessir [آ، ع] یورومجو، یوروملویان (فا: ~).	
	مغته müfte [ص] ع، پولسوز، مجانی (فا: ~).		مغسوخ [ص] ع، فسخ ائدیلیمیش، داغیتیلیمیش.	
	مفتاح miftah [آ، ع] آچار، کیلید (فا: ~).		مغفصل mēfsal [آ، ع] اکلم (فا: ~).	joint
	مغفخر muftaxer [ص] ع، فخر ائله یین، ارکله نن (فا: ~).		مغفصل müfessal [آ، ع] آیرییتی لی (فا: ~).	detailed
	hono (u) red		مغفول [ص] ع، ائدیلیمیش، بیرایش و فعل اویره رینده	
	مغفترق muftariq [آ، ع] سپن (فا: ~).		گورؤلموش، ایشلنیمیش (فا: ~).	object (of a verb)
	مغفتری müftəri [ص] ع، قاراجی، افتراچی، تهمت ووران		مغفولیت [آ] مفعول اولما (فا: ~).	objectivity
	calumniator (فا: ~).		مغفود [ص] ایتیمیش، یوخ اولموش (فا: گم شده).	lost
	مغفش müfettiş [ص] ع، سورقولا یان، سوروشان و اینجه له-		مغفودا لاثر [ص] ایتیمیش، یوخ اولموش (فا: گم شده).	missing
	ین (فا: ~).		مغفکر müfakkir [آ، ع] دۆشونجه یتتی سی ویا گوجو (فا: ~).	
	مفتوح [ص] ع، آچیق، آچیلیمیش (فا: باز).		مغکوره [آ، ع] اولکو، ایدنال، ایدنولوی و دوتیا گوروشو.	
	مغفول [ص] ع، بورولموش متال چوبوق (فا: ~).		مغفلس müflis [ص] ع، یوخسول (فا: فقیر).	indigent
	مغفون [ص] ع، توتقون، کونول و ثریلمش، وورولموش		مغفولج mēfluc [ص] ع، فلج اولموش (فا: ~).	
	fascinated (فا: واله).		مغفلوک mēfluk [ص] ع، فلک وورموش (فا: ~).	miserable
	مغفون خویی [یا زار] هـ ۱۳ جو یوزیل ده یاشایاراق تورکجه		مغفوم [آ، ع] قاورام (فا: محتوا).	purport
	شعر لی واردیر (فا: ~) ^{۱۴۱} .		مغفید müfid [ص] ع، یارارلی، فایدالی (فا: ~).	use ful
	مغفونیت [ص] ع، وورغونلوق، والئه لیک (فا: واله بودن).		مقابل muqabil [ص] ع، قارشى، اؤن، قاباق و قاباغی (فا: ~).	
	مغفی mofti [آ، ع] فتوا وئرن (فا: ~).		مقابلله muqabile [آ، ع] ۱- قارشى لیق وئرمه، قارشى گلمه،	

م م	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۴۶	ارک سۆزلوگو	م م
باش قالدیرما. ۲-قارشى لاشدیرما (فا:~).	comparison		مَقْتُول [آ،ع] اؤلدورولموش، اؤلدورولن (فا:به قتل رسیده).	م
مقادیر [آ] مقدارلار (فا:~).	quantities		مقدار miqdar [آ،ع] نئجه لیک، سایى و کمیت "هر شئین	م
مقارن [ظ] یاخین اولراق، چاغداش اولراق (فا:~).			مقداری وار" (فا:~).	م
مُقارنət muqarinət [آ،ع] قووشما، یاخلاشما، بیتیشمه،			مُقَدَّر muqəddər [ص،ع] یازقی لی، آلیننا یازیلیمیش اولان	م
یاخین لیق (فا:~).			(فا:نوشته شده).	م
مُقارibət muqaribət [آ] جنسی یاخینلاشما. cohabitation			مُقَدَّرat muqəddərat [آ،ع] یازقی لار (فا:~).	م
مقاصد [آ] آماجلار (فا:اهداف).	purposes		مُقَدَّدəs muqəddəs [ص،ع] قوتسال (فا:~).	م
مقاطع [آ] کسمه یئر لری (فا:~).	junctions		مُقَدَّدs اردیبیلی [آ] شیعه عالمی نین بؤیوک مجتهدلریندن	م
مقال [آ] سؤز، دانیشما (فا:صحبت).	disussion		سایلیبر، کتابلاریندان: عقاید الاسلام (تورکجه)... مُقَدَّدسی [آ] (۳۳۶-۳۷۵) بیت المقدس ده آنادان اولوب،	م
مقال [آ] میانا دا داغ آدی.			احسن التقاسیم فی معرفه الاقالیم اونون گزی کتاییدیر ^{۱۲۴} .	م
مقاله [آ،ع] بیر مطلب موردینده یازیلیمیش ییغجام یازی			مُقَدَّدəm muqəddəm [ص،ع] ۱-اؤنجه کی، اونجه گلن. ۲-	م
(فا:~).	article		اؤنچول، قاباقجیل (فا:~).	م
مقام [آ،ع] ۱-یئر مکان. ۲-واخت، چاغ. ۳-مرتبه،	place		مُقَدَّدm [آ] بۇ طایفا اؤتوز ایکیلر طایفالارینا باغلی اولراق	م
منصب، حال، وضعیت. ۴-باخ: موغام (فا:~).			عُثمانلی توپراق لاریندان آذربایجانا کؤچوب صفویلره	م
مقامات [آ] مقام لار (فا:~).	postitions		قاتیلدیلار اونلارین چوخو مراغا اطرافیندا یئر لشدیلر ^{۸۵} .	م
مُقاوله muqavilə [آ،ع] آنلاشما، سؤز لشمه. agreement			مُقَدَّدm [آ] اورمییه ده کند آدی.	م
مُقاولم muqavim [ص،ع] دایانیق لی، دیرنچ لی، گوجلو			مُقَدَّدmat [آ،ع] اؤنده گلنلر (فا:~).	م
(فا:~).	resistant		مُقَدَّدmə muqəddimə [آ،ع] اؤن سؤز، باش یازی، باشدا	م
مُقاولمت muqavimət [آ،ع] دایانما، قارشى دؤرما، دیرنمه،			گلن، باشلانقیج (فا:~).	م
دیرنیش، دایانیر لیق (فا:~).	resistance		مقدمه الادب زمخشرى [آ] باخ: خوارزم تورک لهجه سی.	م
مُقایسه muqayisə [آ،ع] قارشى لاشدیرما، قارشى قارشیا			مقدور [آ،ع] تقدیر ائدیلمیش (فا:ممکن).	م
دیر لندیرمه، قیاس لاما، توتوشدورما (فا:~).			مَقَرَّر meqərrər [آ،ع] اقامت یئر ی (فا:محل اقامت).	م
مُقایسه لی [ص] قارشى لاشدیرمالی (فا:مقایسه ای).			مَقْرَاض miqraz [آ،ع] قایچی، کسر (فا:~).	م
مَقْبِرَةُ الشَّعْرَاء [آ] باخ: تبریز.			مَقْرَب muqərrəb [آ،ع] یاخین (فا:~).	م
مَقْبِره meqbərə [آ،ع] مزار، قبیر، مدفن، گؤموت.			مَقْرَب muqərrəb [ص،ع] یاخین لاشمیش (فا:~).	م
مقبول [آ،ع] قبول ائدیلم، بیه نیلن، گنچر لی، گنچر (فا:~).			مَقْرَر muqərrər [ص،ع] قرار لاشمیش، برقرار (فا:~).	م
مقبول [آ] ساین قالا دا کند آدی.			مَقْرَرat muqərrərat [آ،ع] قوراللار (فا:~).	م
مُقْتَدal muqtədal [ص،ع] اؤندر، اویولان (فا:~).			مَقْرَرi muqərrəri [آ،ع] آلیر لیق، آلیق (فا:~).	م
مُقْتَدdir muqtədīr [ع، ص] گؤجویتن، ارکلی (فا:~).			مَقْرُوض məqrüz [ص،ع] بؤرجلو (فا:بهکار).	م
مُقْتَدdir muqtədīr [آ] زاقاتالا، دا کند آدی ^{۲۴۰} .			مَقْرَرə meqərrə [ص،ع] ۱-بالاجا کۆزه، گؤ لک. ۲-الکتریک	م
مُقْتَصd muqtəsīd [ع، ص] توتوملو، قیتیمیر (فا:~).			دیر کلرینده سیملرین باغلاندیغی چینى و عایق آلت لر.	م
مُقْتَصzi muqtəzi [ع، ص] گرە کن، گرک لی اولان (فا:~).			مُقَسِّم muqəssim [آ،ع] بؤ لوشدورن (فا:~).	م
مُقْتَل [آ،ع] جینایت ایشلنمیش یئر (فا:قتلگاه).				م

م Mm	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۴۷	ارک سۆزلوگو	م Mm
	مقسوم [ص] بؤلونن (فا: تقسیم شونده). divided		شئی، کارتون (فا: ~). cardboard	
	مقسوم علیه [ص] بؤلن (فا: تقسیم کتده). divisor		مُقَوِّس muqəvvəs [ص،ع] اَیمِج لی، آیری، قوس لو (فا: ~).	
	مَقْشَر muqəşşər [ص] قابوغو سوْیو لموش (فا: ~).		مُقَوِّی muqəvvı [ص،ع] گۆجلو، قوت لی. strenthening	
	مَقْصَد məqsəd [آ،ع] آماج، غایه، اره ک (فا: آماج).		مَقْهَزِین [آ،این] عمومیتله رسمیم لی و سوره لی یابین (فا: مَجَلّه).	
	مُقْصِر muqəssir [آ،ع] سوْچلو، تقصیری اولان (فا: ~). guilty		مَقْهُور [ص] مغلوب، یئنیلمیش (فا: مغلوب). subdued	
	مَقْصُور [ص] قیصاصاتیلیمیش (فا: کوتاه شده). shortened		مَقْیَاس miqyas [آ،ع] اؤلچک، اؤلچو (فا: اشل). scale	
	مَقْصُود [آ،ع] ۱- آماج لانان، گۆدولن (فا: آماج). purpose		مَقْیَب muqıyb [ص،ع] ایز له ین، دالی جا گئدن (فا: ~).	
	۲- سبزواری، ساوه، ری، هئریس ده کند آدی.		مَقْیَد muqəyyəd [ص،ع] ۱- باغلانمیش، باغلی اولان. tied	
	مَقْصُود سامع سردودی [آ] گ ۱۳۴۱ ده سردری ده آنادان		۲- یازیلیمیش، یازیلی، قئید اولموش (فا: ~).	
	اولوب و ادبیات ساحه سینده چالیشان بیر شخص دی.		مَقْیَم muqim [ص،ع] اوتوران، اوتوروجو، ایله شن، اقامت	
	مَقْصُودانی عَشْرِ خِیَای [آ] آراشدیرماجی اولراق آذربایجان		اادن، یئر لشمیش (فا: ~). resident	
	ادبیات و تاریخ ساحه سینده چالیشان یازارلارداندیر.		مَکاتِب məkatib [آ،ع] اوخو لار، مکتبلر، یؤنتملر.	
	مَقْطَر muqəttər [ع، ص] دامیتیلیمیش، دامیتیق (فا: ~).		مَکاتِبِہ mukatibə [ع] بیریرینه مکتوب یازما، یازیشما (فا: ~).	
	مَقْطَع məqtə [آ،ع] ۱- بیر شئین کسیدلگی یئر، کسیت.		مَکاتِیب məkatib [آ،ع] مکتوب لار، یازیم لار (فا: ~).	
	۲- شعرده دؤرقو، شعرى اوخو یارکن دؤرولان یئر (فا: ~).		مَککار məkkar [ص،ع] مکر لی، حیلّه ائدن (فا: ~). deceitful	
	مَقْطَع muqəttə [آ،ع] کسیم، کسيلمیش (فا: ~).		مَککاریم məkarim [ص،ع] ساقین و بؤیو کلو کله (فا: ~).	
	مَقْطُوع [ص،ع] کسین (فا: قطعی). cut off		مَکافات mukafat [آ،ع] جزا، قارشیلیق (فا: ~). retribution	
	مَقْعَد məqəd [ص،ع] بوزدوم (فا: ~). anus		مَکالِمə mukalimə [آ،ع] دانیشما، قونوشما. conversation	
	مَقْعَدِی [ص] بوزدومسل (فا: ~). anal		مَکان [آ،ع] یئر، ائو، یورد، دوشونولن هر یئر (فا: جا). place	
	مَقْعَر muqəər [ص،ع] ایچ بۆکی، باتیق (فا: ~). concave		مَکان حاللاری [آ،دیل ب] یئر حاللاری، یئر لیک حاللاری	
	مَقْقَاب [آ] تۆک چکن، باخ: ماققاش {این 'makeup': بزه مک}.		(فا: حالتهای مکان). Cuse of place	
	مَقْلَد muqəllid [آ،ع] تقلید ائدن (فا: ~).		مَکانیک [آ،فر] قوه نین حرکت و ماده یه تاثیرینی اینجه له ین	
	مَقْلُوب [ص] ترس چئوریلیمیش (فا: قلب شده). uprooted		فیزیک بیلیم قولو (فا: ~). mechanics	
	مَقْزِیُوم [آ،فر] آتوم سایسی ۱۲، آتوم آغیر لیغی ۲۴،۳،		مَکْتَب [آ،ع] اوخول، مدرسه (فا: ~).	
	یوغونلوق ۱،۷، گؤموش رنگینده، پارلاق بیر آلؤلوا یانان		مَکْتَسَب müktesəb [ص،ع] اله گلن (فا: ~). acquiring	
	بیر ائلئمنت، قیسا لئماسی. Mg		مَکْتَسَبَات müktesəbat [آ،ع] آلقی لار، آلقى لامالار (فا: ~).	
	مَقْنَع muqənnə [آ،ع] قانع ائدن (فا: ~).		مَکْتَشِف mükteşif [ص،ع] کشف ائندن (فا: ~). discoverer	
	مَقْنَعə məğnəə [آ] یاشماق (فا: روسری). veil		مَکْتُوب [آ،ع] یازی، نامه (فا: نامه). letter	
	مَقْنَن muqənnən [آ،ع] یاسا حالینا گلیمیش، قانونلاشمیش.		مَکْتُوم [ص] اؤرتو لموش (فا: بسته شده). secret	
	مَقْنَن muqənnin [آ،ع] یاسا قویان (فا: ~). legislator		مَکْث məks [آ] دوروق، دؤرما (فا: ایست). pause	
	مَقْنَن muqənni [آ،ع] قویو قازان (فا: ~). well sinker		مَکْدَر mükəddər [آ،ع] اوزوجو (فا: ~). offended	
	مَقُولَه [آ] قونو، حاققیندا دانیشیلان (فا: موضوع). category		مَکْر məkr [آ،ع] بیچ لیک، کلک، حیلّه (فا: کلک). ruse	
	مَقُوء muqəvvə [آ،ع] قالین و سرت کاغاذ دان دوزلیمیش		مَکْرَر mükərrər [ع،ظ] تکرار اولراق (فا: ~). repeated	

Mm م	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۴۸	م مmm
مکرم mukərrem [ص،ع] ساقین (فا:~). hono (u) red	مکروه [ص،ع] ۱- دیسکیندیریجی، ایرنج ۲- اسلام دین، ینده بیر شئی یاساق لانمایاراق گۆرولمه سی و یاپیلما سی پیس اولان ویا یاخشی اولمایان (فا:~). abominable		مکری [آ] اوغوز-قایی بویونا عایدیر آدی (م ۱۶ جی قرن) ۲۵.
مکشوف [ص] آشکارا و لونموش، کشف اولونموش revealed	مکعب mükəib [آ] آلتی اوزلو جیسم (فا:~). cubic		مکفی mokfi, mükfi [ص،ع] یتیرلی، کافی (فا:~).
مکلفیت mükəlləfiyyət [ع،آ] دؤولت ویا جمعیت طرفیندن اهاالی اۆزه رینه قویولان بوج و وظیفه.	مکمل mükəmməl [ص،ع] اسکیک سیز، قصور سوز، تام یتتگین (فا:~). complementary		مکمل mükəmmil [ص،ع] تاماملایان (فا:~).
مکنət miknət [ع،آ] قُدْرَت، گوج، ثروت (فا:~). wealth	مکنون [ص] گیزلی (فا: مخفی). hidden		مکون mükəvvən [ع،آ] اولوشدورما (فا:~). brought into existence
مکونات mükəvvinat [ع،آ] یارادیق لارین بوتونو (فا:~).	مکه məkə [آ،بی] بوغدا گیلرلر دن، گووده سی قامیش سوو، یاپراق لاری اوزون، بو یو ۲ متر، ارکک چیچک لری تپه ده و دیشی چیچک لری یاپراق و گووده آراسیندا، دانالاری نشاسته لی (فا: ذرت، بلال). corn, maize, zea mays		مکه قی [آ] هشتی ده کند آدی {مکه داغی ۶۶، ماخ داغی}.
مکه گولو [آ،بی] باخ: آغ نیلوفر.	مکیدى məkidi [آ] کلئیر ده کند آدی {ماخ+ایدی}.		مکیفات mükəyyifat [ع،آ] کثیف و ثریجی، کثیف لندیجی، اویوشدوروجو ماده لر، مکیفات (فا:~).
مکیک [آ] توخوما آراجیندا ایلیلک لری گنجیرمه یارایان آلت (فا: ماسوره). bobbig	مگر [با،فا] ۱- یوخسا، اولمایا ۲- آنجاق، فقط (فا:~). except		مگرچی [با،فا] او حالتده کی، فقط اگر "قالخینما و توسعه اولماز مگرچی هامی بیر لیکده چالیشین" (فا: مگر) except
مکلا mulla [باخ] ماللا.	ملاط/ملاط [ع،آ] سوواق؛ قوم، سو و سیمان قاریشیغیندان اله گلن و تیکیتی دۆزلمه ده ایشله نن شئی.		ملاح mellaḥ [آ] دنیزچی (فا: دریانورد). sailor
ملاحت [ع،آ] دوزلو اولما، گۆزل لیک، گۆیچک اولما (فا:~).	ملاحظات mulahizat [ع،آ] گۆزتلمه لر (فا:~).		ملاحظه mulahizə [ع،آ] گۆزتلمه مه، نظرده توتما (فا:~).
ملاحظه سیز [ا] گۆزتلمه مه یین (فا: بی) ملاحظه inconsiderate	ملارد mēlard [آ] علیشاه عوض ده کند آدی.		ملازم mulazım [آ] یانچی، بیرینین یانیجا اولان. attending
ملاس [آ،فر] شکر اۆزه تیمینده بولورلاشان شکر آلیندقدان سوئرا قالان شکر لی ماده و چؤکلی (فا:~).	ملاطفət mulatıfət [آ] مهربانلیق (فا:~). kindness		ملاغا melağə [آ] ملاقه (فا: آبرگردان). ladle
ملافه mələfə [باخ] ملّفه bed sheet	ملاقات mullaqat [ع،آ] گۆروشمه، بولوشما (فا:~). meeting		ملاک mellaḥ [ع،آ] مالک لر، مولک صاحبی اولانلار (فا:~).
ملاک milak [ص،ع] دایاناق و اساس اولان، ایلکه اولان (فا:~)	ملال [ع،آ] جان سیخیتی سی، اؤسانج (فا:~). weariness		ملامت mələmət [ع،آ] قیناما، آزارلاما (فا: سرزنش).
ملای گرد mēlaygerd [آ] جوغاتی دا کند آدی.	ملایر mēlayir [آ] همدان شهرین گونئی ینده اؤزئی گنیش لیگی ۳۲۰۸ کیلومتر مربع دیر، شهر ۱۱۸۸ گونش ایلینده فتحعلی شاهین اوغلونون واسطه سیله تیکیلدی و گنچمیشده دؤلت آباد آدلانیردی و سوئرالار ملایر آدینا دیشیلدی، ش ۱۳۲۰ ده ۲۵۱ کندی و * ۱۷۰۰۰ نفر نفوسو واریادی، شهرین نفوسو * ۲۵۵۰۰ نفر و اهاالی تورک و آیری ملیت لردن قئید اولونوبدور، گورمه لی یئر لریندن: ملایر بازاری، شیخ الملوک ویا جامع مچیدی، امامزادالار مینجوله عابدوللاه و...، نوشیجان قالاسی، گوراب تپه سی، سامن بوجو، میر فتاح یخچالی، لطفعلیان ائوی، مُصدقی ائوی، سیف الدوله مقبره سی، (باخ: همدان).		ملایر بؤلگه سینین داغلاری [آ] قاراوول خانا (۳۵ کب

م م	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۴۹	ارک سۆزلوگو	م م
۲۲۴۵، اوج امام (۳۵کق۲۵۲۲)، آلاک اکبر (۲۶کق۲۶)	۲۲۴۵، اوج امام (۳۵کق۲۵۲۲)، آلاک اکبر (۲۶کق۲۶)		(۴۵کق۱۰۰)، قیشلاق ده نو (۳۵کق * ۱۵۰)، قیشلاق سالارآباد (۱۲کق * ۱۶۰)، قیشلاق قباد (۳۹کق * ۲۵۲۱)، یالدره (۳۹کق۲۳۴۳)، قوزئی داغی (۲۳کق۲۳)	
۱۹۸۴، قیشلاق (۲۹کق۲۱۱۰)، قاراداغ (۳۰کق۳۰)	۱۹۸۴، قیشلاق (۲۹کق۲۱۱۰)، قاراداغ (۳۰کق۳۰)		(۲۱کد * ۱۰۰)، کمری (۳۹کق * ۱۴۰۰)، کوردخورد (۳۹کق * ۱۷۷۰)، کهریز تئسک (۲۱کد * ۱۹۰)، گوجک/گؤیجک (۲۷کق * ۲۵۰)، مانیزان (۲۳کد * ۲۰۵۰)، مبارک آباد (۲۰کق * ۴۵۰)، مخرآ (۳۳کق * ۲۴۰)، مکرببی (۴۴کق * ۱۶۰)، نجف آباد (۳۹کق * ۹۰)، نکیل آباد (۱۹کق * ۱۶۰)، ورکش (۵۴کق * ۳۳۰)، ملایک (ملایکه) [ع، ملک چو] ملکه لر، گؤزل قادین اوچون دئیلیر (فا:فرشتگان). angles	
۲۲۴۶، قوزوق (۱۲کگ۲۲۲۱)، قوزوق (۱۲کگ۲۲۲۱)	۲۲۴۶، قوزوق (۱۲کگ۲۲۲۱)، قوزوق (۱۲کگ۲۲۲۱)		ملایم mulayim [ص،ع] اویقون، یومشاق (فا:~). mild	
۲۲۴۷، قوزوق (۱۲کگ۲۲۲۱)، قوزوق (۱۲کگ۲۲۲۱)	۲۲۴۷، قوزوق (۱۲کگ۲۲۲۱)، قوزوق (۱۲کگ۲۲۲۱)		ملایمت mulayimet [ع،ع] یومشاقلیق، یومشاق خویلولوق (فا:~). mildnes	
۲۲۴۸، قوزوق (۱۲کگ۲۲۲۱)، قوزوق (۱۲کگ۲۲۲۱)	۲۲۴۸، قوزوق (۱۲کگ۲۲۲۱)، قوزوق (۱۲کگ۲۲۲۱)		ملت وکیلی [آ] ملت طرفیندن سئچیلیمش وکیل. millet	
۲۲۴۹، قوزوق (۱۲کگ۲۲۲۱)، قوزوق (۱۲کگ۲۲۲۱)	۲۲۴۹، قوزوق (۱۲کگ۲۲۲۱)، قوزوق (۱۲کگ۲۲۲۱)		ملت millət [ع،ع] اولوس، چوغونلوقلا عئینی توپراقلار اؤزهرینده یاشایان و آرالاریندا تاریخ، دیل، اقتصاد، اولکو، گله نک و گؤره نک بیرلیگی اولان انسان توپلولوغو، بو کلمه مجازاً دؤلت یئرینده ده ایشله نیر "بیرلشمیش ملت لر تشکیلاتی". ۲-بئزر اؤزل لیکلری اولان توپلولوق و توپلولوقلار. (فا:~).	
۲۲۵۰، قوزوق (۱۲کگ۲۲۲۱)، قوزوق (۱۲کگ۲۲۲۱)	۲۲۵۰، قوزوق (۱۲کگ۲۲۲۱)، قوزوق (۱۲کگ۲۲۲۱)		ملتجə mülteəcə [ع،ع] سیغیناق، باریناق یئری (فا:~). ملتجی mülteci [ع،ع] سیغینان (فا:~). takes	
۲۲۵۱، قوزوق (۱۲کگ۲۲۲۱)، قوزوق (۱۲کگ۲۲۲۱)	۲۲۵۱، قوزوق (۱۲کگ۲۲۲۱)، قوزوق (۱۲کگ۲۲۲۱)		ملتدش [آ] عئینی میلّت دن اولان. ملتزم mültezim [ع،ع] کسه نک جی، کسیمجی (فا:~). ملتفت mültefət [ص،ع] توجّه ائدن (فا:~). aware	
۲۲۵۲، قوزوق (۱۲کگ۲۲۲۱)، قوزوق (۱۲کگ۲۲۲۱)	۲۲۵۲، قوزوق (۱۲کگ۲۲۲۱)، قوزوق (۱۲کگ۲۲۲۱)		ملتتم mültem [آ] یایدا قاراداندنیزه اسن یتل. ۲. ملتتمیس mültemis [ص،ع] دیله ین (فا:~). beseeched	
۲۲۵۳، قوزوق (۱۲کگ۲۲۲۱)، قوزوق (۱۲کگ۲۲۲۱)	۲۲۵۳، قوزوق (۱۲کگ۲۲۲۱)، قوزوق (۱۲کگ۲۲۲۱)		ملتتمک mələtmək [اند] مله مئه سینه سبب اولماق، آغلانماق. ملتتهب mültehib [ص،ع] التهابلی، آللولو (فا:~). inflamed	
۲۲۵۴، قوزوق (۱۲کگ۲۲۲۱)، قوزوق (۱۲کگ۲۲۲۱)	۲۲۵۴، قوزوق (۱۲کگ۲۲۲۱)، قوزوق (۱۲کگ۲۲۲۱)		ملجاء mөлcə [ع،ع] سیغیناق، باریناق (فا:پناه گاه). refuge	
۲۲۵۵، قوزوق (۱۲کگ۲۲۲۱)، قوزوق (۱۲کگ۲۲۲۱)	۲۲۵۵، قوزوق (۱۲کگ۲۲۲۱)، قوزوق (۱۲کگ۲۲۲۱)		ملح melh [ع،ع] دؤز (فا:نمک). salt	
۲۲۵۶، قوزوق (۱۲کگ۲۲۲۱)، قوزوق (۱۲کگ۲۲۲۱)	۲۲۵۶، قوزوق (۱۲کگ۲۲۲۱)، قوزوق (۱۲کگ۲۲۲۱)		ملحد mulhid [ص،ع] تانری سیز، دؤغرو یو لدان چیخیمش	

م م	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۵۰	ارک سۆزلوگو	م م
atheist. (فا:~)	مُلک (مولک) mülk [آ،ع] داشینماز مال و ثروت، چوغنلوقلا		بیرینین مالکیتینده اولان یئره دئییلیر (فا:~). landed	
ملحفه mēlhəfə [آ،ع] ملافه (فا:ملافه). sheet	مُلحِق mulhəq [ص،ع] اکلنمیش، سونرادان قاتیلیمیش اولان.		مُلک mēlək [آ،ع] تانری ایله انسان آراسیندا باغ قوران و	
مُلحَقَات mulhəqqat [آ،ع] یاپیشمالار، اکلتنی لر	additions		نوردان اولدوغونا اینانیلان معنوی وارلیق، دینجه تانرینین	
ملحم [آ] ماکی دا کند آدی.			یاراتیق لاریندان گؤزل قادینا بنزیر بیر وارلیق (فا:فرشته).	
ملحمدر mēlhəmdər [آ] آستانا دا کند آدی.			ملکزاده ديلمقانی [آ] آراشیدیرماجی اولاراق آذربایجان تاریخ و	
ملحوظ [ص،ع] ملاحظه اولونموش، گورولموش، گؤز			ادیبات ساحه سینده چالیشان یازارلاراندیر. ^۲	
اؤنونه آلینمیش (فا:ملاحظه شده). viewed			ملکش mēlkəş [آ] بجنورد دا کند آدی.	
ملخدره mēlxədrə [آ] نیشابور-چکنه علیا دا کند آدی.			مُلک لر mülklər [آ] املاک (فا:ملک ها). estates	
ملر mēlər [ص] آغلار، گؤز و یا شلی.			ملک لر [آ] شاهسون ائلی بویلا ریندان ^{۳،۱۰۸} .	
ملرتی mēlerti [آ] مَلمه ایشی.			مُلکوت mēləkut [آ] اولو لوق (فا:ملکوت). kingdom	
مَلَز / مَلَس mēləz [ص،ع] ۱-یکی ایرقدان تۇرنمیش انسان،			ملکه mēləkə, mēlikə [آ،ع] قادین حؤکمدار، پادشاه	
حئیوان ویا بیتگی، قاتیشیق. ۲-باخ: ملس، تۇرشا شیرین.			آروادی، شاهبانی (فا:شاه بانو). queen	
مَلَزَم mēlzm [ظ] گرک لی (فا:~). bound			مُلکیyet mülkiyet [آ،ع] بییه لیک (فا:~).	
مَلَزْمَه mēlzmə [آ] گرکلی شئی لر، لزوم اولان شئی (فا:~).			مِلل mēl [آ،ع] اولوسلار، مِلّت لر (فا:~). nations	
مَلَزُوم [ص] لزوملو، گرک لی (فا:~). inseparable			ملن [آ] ایشلنمه میش توپراق؛ دورقون سو؛ بالیق سورسو ^{۲۲۴} .	
مَلَزُومَات [آ] احتیاج لار، ملزمه لر (فا:~). supplies			ملنقیج [آ، بی] ساققیر آغاجی، مرتقچ، چیتلمیک (فا:مصطکی).	
مَلَس mēləş [آ] یکی قوزولو قویون ^۲ .			ملوک الطوایفی mēlukittəvayifi [آ،ع] خان خانلیق، دره	
مَلَسْمِک [قا] بیر لیکده مله مک، قویون و گنچی سسلنمک			بگلیک (فا:فتودالی). feudality	
مَلْعَبَه mēlə`bə [آ] اوینجاق (فا:~). plaything			ملوکانه [ص] شاهانه (فا:شاهانه). kingly	
ملعون [ص،ع] قارقیلیمیش، قارقیش لانیمش، کؤتو. cursed			ملول [ص] اؤزگون (فا:غمگین). weary tired	
مُلغی mēlğā [ص،ع] لغو اولونموش (فا:~). cancelled			مُلَوْت mēləvvəs [ص،ع] بولاشمیش، آلوده اولموش (فا:~).	
ملفوظ [ص،ع] تلفظ اولونان (فا:~). pronounced			مُلَوْن mēləvvən [آ،ع] رنگ رنگ، رنگلی (فا:ملون). colo	
ملفوف [ص،ع] ساریلمیش، اکلنمیش (فا:پیچیده شده).			(u) red	
مَلْفَه mēləfə [ع] ملحفه دؤشک آغی (فا:ملافه). convered			مله [آ، دی] برک سانجان، قانادسیز وزهیرلی بیر بؤجک.	
مُلَقَّب mēləqqəb [ص،ع] آدلانیمش (فا:~). entitled			مله گن mēləyən [آ] تاختستان دا داغ آدی.	
ملقمه mēqəmə [آ،ع] آلاشیم (فا:آلیاژ). amalgam			مله مک [س، ت] بله مک قویون قوزو باغیرماق.	
مَلِك الشَّعْر mēliküşşūra [ص] حؤکمدار طرفیندن ساراین			مله له مک [س] دوغماق واختی یاخین لاشاندا دؤشونه	
ان گؤرکملی شاعرینه وئریلن آد.			(یئلینه) سوت گلکم ^۱ .	
مَلِك المَوْت mēləkilmovt [ص،ع] اولوم ملگی، عزراییل.			مله هم mēlhəm [آ،ع، مرهم] یارا و آغریان یئرله وورولان	
مَلِك اَوَزْلُو [ص] ملک کیمی گؤزل.			یاغلی درمان (فا:مرهم). inspired	
مُلک جای [آ] اهر ده جای آدی.			مله هم [آ] شامخی دا یئر آدی ^{۲۴۰} . همدان دا (دره) کند آدی.	
مَلِك / مَلِک [آ،ع] بیر یئرین حاکیمی، پادشاه (فا:~). king			مله منجی mēləmənci [آ] م۱۶جی یوزیلده، آنادولو-	

Mm م	آرک سۆزلوگو	۱۸۵۱	آذربایجان تورکجه‌سی	Mm م
ایچ ایل تورک‌لرینه منسوب بیر بوی آدی (اشاره اولونما- لیدیرکی ازمیر یاخین لیغیندا منه من menəmənen آدیندا بیر بخش و همچنین اونلارین ایچینده مله من آدلی بیر یشمک وار، بۇ آدلارین آراسینداکی باغلانتی بللی دئییل) ^{۸۵} . ملّی milli [ص،ع] اولوسال، ملّته عاید اولان (فا:~). national ملی [آ] شاهسون افلی بویلا ریندان ^{۳۰۱۰۸} . ملّی اراده [آ] اولوسال اراده، اولوس طرفیندن کیملیگینی قورویان گۆج. ملّی اقتصاد [آ] اولوسال اقتصاد، مللی ائکونومی. ملیان [آ] اؤرمیه ده کند آدی. ملیت milliyət [آ،ع] اولوس لوق (فا:~). nationality ملیتچی milliyətçi [آ] اؤز اؤلکه و ملّتی نین چیخارلارینی هر شئیدن اؤستون توتان، اولوسالچی. ملیتچیلیک [آ] مادّی و معنوی جهت لردن اؤز اؤلکه و ملّتی نین چیخارلارینی هر شئیدن اؤستون توتما آنلا ییشی، اولوسالچیلیق ملیتقان (ملیکقان) [آ] اوجان بؤلگه سینده، تبریز اهر یولوندا توقون کندی نین یاخینلیغیندا بیر یئر. ملیح [ص،ع] دوزلو و گۆزل (فا: زیبا). graceful ملیک məlik [آ،ع] بیر یئرین حاکیمی، پادشاه (فا:~). king ملیک... [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یئر آدی اولاراق ایشله- نیر، باخ: یئر آدلاری (ان آزی ۱۵ آد سایماق اولار). ملیکان məlikan [آ] بوشهر شرقی آذربایجانین گۆنئی اینده یئر آلیبدیر، شهرین قاباقکی آدی ملیک کندی ایدی، شهرستانین نفوسو گونش ۱۳۸۵ جی ایلده ۱۰۱،۵۱۸ نفر ایدی، اونلارین ۲۴۶۸۰ نفری ملیکان شهرینده یاشاییر- دیلا، بۇ شهرستانین اهالیسی تورکدولر. ملیکان بؤلگه سینین جایلاری [آ] آریک چای (جیغاتو s1b۷)، ملیکان (لئیلان-قوزئی~) بؤلگه سینین کندلری [آ] قاشیقچی (۱۵۰*); زامان آوا (۲۱۰*); تازا کند حوریلر (۲۰۰*); حوریلر (۱۵۷*); توراغای (۳۲۰*); قوش بۇلاق (۱۸۱*); قوش قیه: آرپادره سی (۳۲۷*); قوزلو (۱۷۰*); بابا قاضی (۱۶۲*); شورجاتوراغای (۱۰۰*); هپیک بولاغی (۱۷۰*); داش بولاق؛ قُربان کندی (۵۰*); بایرام کندی (۶۶۰*);	ملیکان (لئیلان-گونی لئیلان) بؤلگه سینین کندلری [آ] حسین آباد (۶۲۰*); مهماندار/آسی (۳۶۰*); آغ کند قاراخیدیر؛ قاراخیدیر (۳۳۰*); گدیکلی (۳۷۰*); قندهار (۲۳۰*); عبدل آباد (۳۰*); لئیلان (۱۹۰۰*); حسن آوا (۲۶۱*); لطف آباد (۱۱۰*); جیغالی (۲۵۰*); شیرین کند (۸۰۰*); قاراگؤل (۲۴۰*); فتح الله کندی؛ تورچو (۳۵۴*); محسن آباد، شریفلو (۱۷۵*); ملیکان (مرکزی-شرقی گاودول) بؤلگه سینین کندلری [آ] قارا چاناق (۱۶۰*); نصرت آباد، دمیچی؛ امیرغایب (۱۷۰*); آغمینار (۴۸۸*); ساری قایا؛ شیر وانشاهلو (۲۰۰*); ناخیرچی بولاغی (۴۰*); قوزوچوی اؤلن (۱۳۰*); ایدیه لی/ کیچیک-بویوک (۴۶۰*); بینا یم (۴۰۰*); (قوبنا یم); آغجامشهد چاردوولو (۱۶۱*); بابا گلک/ بابا گلک (۴۵۰*); اؤچ بولاق (۱۷۰*); پرچین بولاق (۲۶۲*); چاللی؛ لئیلی داغی (۱۸۰*); ملیکان (مرکزی-غربی گاودول) بؤلگه سینین کندلری [آ] تازا قالا (۱۳۰۰*); سورمه لی (۷۱*); آغجادیزه (۳۷۱*); شیرازؤل (۶۱*); تازا کند خانکندی (۲۳۰*); بایقوت (۹۴۰*); شیرانلی (۲۲۴*); مَبارک آباد (۱۰۶۰*); یولقونلو/ تازا-کۆهنه؛ احمد آوا؛ مجید آباد، سالار آوا؛ ماللاسراب (۲۳۰*); ملیکان (مرکزی- مرکزی گاودول) بؤلگه سینین کندلری [آ] لَکُلر (۱۲۷۰*); نصرت آباد لکلر (۲۶۰*); یوزباشی کندی (۲۷۰*); اسماعیل تپه/ تپه اسماعیل آباد (۵۰۰*); قاراچال (۸۵۰*); آریق (۹۹۶*); میدانجیق (۶۸۰*); عابباس آوا؛ قوروجای (۱۰۴۰*); (قوروجان); قالا جیق (۸۰۰*); قؤلوکندی (۱۶۰*); شیخ بابا (۲۱۵*); دیزه شیخ الاسلام (۸۵*); شیخ الاسلام؛ تازا کند شیخ الاسلام (۱۸۱*); کوره بولاق (۲۵۰*); قیزیلجامیدان/ قیزیلجامروان (۸۰*); امیر آباد (۴۵*); قیشلاق گوران (۱۴۰*); علی آباد، ملیک اوتو [آ،بی] چتیرگیل لردن سو قیراقلاریندا ییتیشن چیچک لری یاشیمتیراق آغ چیچک لی و چوخ ایللیک بیر ییتگی، ملکه اوتو (فا: گل فرشته). angelica sylvestris			

م Mm	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۵۲	ارک سۆزلوگو	م Mm
ملیک بیگ اووجو [بازار] بوشاعر اووجو ائیلنه عایدیدیر و شاه صفی ثانی دؤنمی یاشامیش ۶۳ غزلی چاپ اولوب ^{۲۸} .	مۈمکۈن mۈmۈkۈn [ص،ع] اولابیلیر، اولاسی (فا:~) possible		مملجه məmləcə [آ] یجنورد دا کند آدی.	
ملیکلی [آ] زرداب، دا کند آدی ^{۲۹} .	مملکت [آ،ع] اؤلکه، یورد (فا: کشور). country		مملو məmlöv [ص] دولو (فا: پر). full	
ملی گلیر [آ] اولوسال گلیر، بیر توپلو لوغون بیر ایل بویندا الہ گتیردیگی قازانچ.	ملی لشدیرمک [ل] ملی اؤز للیک وئرمک.		مملوک [آ،ع] کؤلہ، قؤل (فا: غلام). possessed	
ملی لشمک [س] ملی اؤز للیک تاپماق.	ملیلہ تیگمه [آ] سیرما دوزمه، سیرما ایشله مه (فا: ملیلہ دوزی).		مملوکلار [آ] (حکومت دؤنمی: م ۱۲۵۰-۱۵۱۷) مملوک سؤزو آغ قول معناسیندا اولراق زمان ایچهریسینده ساواش اسیری ویا ساتین آلینانلاردان تشکیل تاپان حؤکمدارین محافظ بیر لیکلرینه افاده اولوندو، ایوییلرین سون حؤکمداری اؤلونجه اونون خانیمسی "شجرالدّر" تخته چیخمیشدی، آنجاق بو دوروم خوش قارشیلانمادیغیندان، باشچییلاردان عزالدین آییگ ایلہ ائولندی و سلطان اعلام اولدو، بئیلہ لیکلہ ایوی خاندانی سونا چاتیب و مملوکلار حکومتی اورتایا چیخدی (م ۱۲۵۰)، مملوکلار خاچیلار و موغوللاری دوردورراق اسلام دؤنیاسینین قورویوجوسو اولدولار، آییگ دن سونرا تخته چیخان قوتوز، موغول-اثرمنی-خاچلی متفق اوردوسونو عین جلود ساواشیندا پوزقونا اؤغرأتدی (م ۱۲۶۰)، و قیپچاق خان سوریه نی خاچیلارلاردان آلدی. مملوکلار م ۱۳۹۰ جی ایلہ قدر مصرده حکومت ائتدیلر و سونرا چرکس مملوکلاری م ۱۵۱۷ یه قدر اگه من اولدولار، بو تاریخده عثمانلی پادشاهی سلطان سلیم مصری آلدی و عثمانلی امپراتورلوغونا باغلادی.	
آلیشما (فا:~). application	ممارسه mumarise [آ،ع] آلیشما، یاتقین لیق، ال یاتقین لیغی.		مملی məmeli [آ] تیکان تپہ ده داغ آدی.	
مماس mumas [ص،ع] توخونان، توخونوم (فا:~). tangent	مماشات mumaşat [آ] بیریلہ مدارا ائتمه، گنجینمه (فا:~).		مملیان / مملو məməliyan [آ] سؤلدوز دا کند آدی.	
ممالک məmalik [آ،ع] مملکت لر، اؤلکه لر (فا:~).	ممالیک məmalik [آ،ع] مملوک لار، قوللار، بندہ لر (فا:~).		ممنوع [آ،ع] یاساق، یاساقلانمیش، قاداغان (فا:~) forbidden	
ممانعت mumaniet [آ،ع] انگل، قارشى قويما prevention	ممتاز mumtaz [ص،ع] سئچگین (فا:~). distinguished		ممنوعیت [آ،ع] یاساق اولما، یاساقلیق (فا:~).	
ممتحن mۈmtəhin [ص،ع] سیناویایان (فا:~). examine	ممتد mۈmtəd [ص] اؤزاتنی لی (فا:~). extende		ممنون [ص،ع] مۆتلو، سئوینج، سئوینمه، قیوان (فا: متشکر).	
ممتنع mۈmtənə [ص،ع] چکینن (فا:~). impossible	ممد [آ،ع] ۱-کمک، یاردیم (فا: کمک). helping ۲-یتر آدی کیمی ایشله نیر (ان آزی ۱۲ آد)، باخ: یتر آدلاری.		ممنونیت [آ،ع] سئوینج، سئوینمه، قیوانچ، قیوانما (فا: متشکر).	
ممدلی məmədli [آ] ساوه همدان شاهسون ائلی نین کله-وند بؤلوگونه باغلی بیر تورک طایفاسی نین آدی ^{۳۰} .	ممدوچ [ص،ع] مدح اولونموش (فا: مدح شده). praised		ممه [آ] ۱-امجک، دؤشدن چیخان چیخیتی لار. ۲-بعضی آراج لارین ممه باشینا بنزر بؤلومو (فا:~). breast	
ممدود [ص،ع] اؤزانمیش، چکیلmiş (فا:~). extended	ممدہ / ممدئی [آ] خوی دا کند آدی {ماما داغی}.		{سومرجه > آما}: (۱-آ) ۲-ممه ۳-اممک (شکیل و مفهوما) ماما و اممک و ممه سؤزلری بیر بیرینه بالیدیرلار.	
ممزوج [ص،ع] قاریشمیش، قایناشمیش (فا:~).			ممہ آلتی [آ] ممه نین دیک دۇرماغی اوچون اونون آلتینا	

م مm	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۵۳	ارک سۆزلوگو	م مm
	قویولان شئی (فازیرپستانی). submammary		مُناسِبات munasibat [آ،ع] ایلگی لر، ایلیشگی لر (فاز:~).	
	ممه جیک [آ] بالاجا ممه، دری اۆزه رینه گۆرولن چیخیتی.		مُناسِبت munasibət [آ،ع] ایلیشگی، ایلیشیک (فاز:~relation)	
	ممه چی [آ،یئرل] سۆتو اولمایان قادینلارین اوشاغینی		مُناسِک [آ،ع] عبادت لر (فاز:عبادت ها). ceremonies	
	امیزدیریب ساخلایان قادین، دایه.		مُناسِیب mənāsib [آ،ع] منصب لر (فاز:~). titles	
	ممه دئی [آ] خوی و قوشاچای دا کند آدی {ماما+تی}.		مُناسِیفə munasifə [ظ،ع] یارلیغا، یاری یاری (فاز:~) dividing	
	ممه شیر [آ] مراغا دا کند آدی {ماما+شتر}.		مُناتِیق mənātiq [آ،ع] بؤلگه لر (فاز:~). zones	
	ممه وژی [آ] ممه ده سوت وئرن وژ.		مُناظِر mənāzir [آ،ع] گۆرونتو لر (فاز:~). spectacles	
	ممه یئیندن پیه یییه نه قدر [آ] بۆیوکلو کیچیک لی هامی.		مُناظِرə munazirə [آ،ع] اوز اوزه قونوشما (فاز:~). debate	
	ممه لی [ص] ممه سی اولان (فاز:پستاندار). mamiferous		مُناعت mənāet [آ،ع] ساغلاملیق، تواضع magnanimity	
	ممه لیلر [آ،دی] امجک لیلر، چوخراق تۆکلو دری لی، ایکی		مُنافات munafat [آ،ع] بیریریله مخالف اولما، ترس	
	آغ جیبارلی، دۆرد بۆلۆملو اۆزکلی، بشین لری گلیشمیش،		اولاراق (فاز:~). incompatibility	
	اومورقالیلار صنفی و بالالارینی اؤز سۆتو ایله بسله ین		مُنافِیز mənāfiz [آ،ع] دلیک دئشیک لر (فاز:~). pores	
	حئیوانلار تاقیمی (فاز:پستانداران). mammalia		مُنافع mənāfe [آ،ع] قازانچ لار، چیخارلار (فاز:~). profits	
	ممه ور [آ] مۆهورلنمیش (فاز:مهردار). sealed		مُنافیق munafiq [ص،ع] ایکی اۆز لو (فاز:~). hypocrite	
	مُمِیز müməyyiz [ع، ص] آیرتمان (فاز:~) distinguished		مُنافی munafi [ص،ع] نفی ائدن (فاز:~). inconsistent	
	ممیش [آ] اوشاق دیلیجه ممه.		مُناقِیب mənāqib [آ،ع] اؤو له جک شئی لر (فاز:~). virtues	
	ممیش خان / مومیش خان [آ] خوی دا کند آدی.		مُناقِشə munaqışə [آ،ع] تارتیشما (فاز:~). dispute	
	ممی گندی [آ] هئریس و ساین قالا دا کند آدی.		مُناقِصə munaqisə [آ،ع] اسکیتمه ساتیشی، آزساما، آزالتما،	
	من [ض] بن، بیرینجی تکیل عوضلیک {سومرجه} ما، آ،		آچیق اسکیتمه، آچیق آزالتما (فاز:~). low bid tender	
	من، ت، گۆ، سن بو کلمه عینا چوخ دیلدرده ایشله نیر {.		مُناقِض munaqiz [ص،ع] چلیشگی، بیریرینه ترس (فاز:~).	
	من جیزی [ص] من دن اوخشار.		contradisting	
	من من (من من دئمک) [باخ] منم منم دئمک.		مُنال mənāl [آ،ع] مالومو لک، واردؤولت (فاز:~). anything	
	مننیزیت [آ،فر] قیزدیرما، باش آغری سی، قوسما و سایق		مُنّان mənnan [ص،ع] منّت قویان، یاخشی لیق ائدن (فاز:~).	
	لاما کیمی بلیرتی لری اولان بشین زارلاری التهابی (فاز:~).		من ایچینجی [آ] کیشینین منلیگینی مرکز سایما گۆروشو، من	
	منابع mənabe [آ] قایناقلار (فاز:منبع ها). sources		مرکزجی، ائقوسانتریست ۲.	
	مُنَاجات munacat [آ،ع] یاخاریش، تانری یا یاخارما، الله		من ایچینجی لیک [آ] کیشینین منلیگینی مرکز ساینافلسفه سل	
	ها دؤعا وئنا ائتمه (فاز:~). incatation		گۆروش، من مرکزجیلیک، ائقوسانتریزم ۲.	
	مُنَادِی munadi [آ،ع] چاوووش (فاز:~). herald		مُنْئِب münəbbət [آ،ع] اویماجیلیق (فاز:~). inlaid	
	مناره minarə [آ،ع] اذان وئرمک اوچون مچیدلرده اؤجا و		منبر [آ] مچیدلرده ماللارین دانیشدیغی یئر (فاز:~). pulpit	
	دایره شکلینده اولان تیکییتی (فاز:~).		منبر mənber [آ] ساین قالا دا کند و داغ آدی.	
	مُنَازِعə munaziə [آ،ع] تارتیشما (فاز:~). contestation		منبسٹ münbəsīt [آ،ع] آچیلیمش ویا ییلمیش، گئنیشلنمیش.	
	منازیل [آ] منزیل لر (فاز:~). homes		منبع mənbe [آ،ع] قایناق، پینار، گۆزه (فاز:~). source	
	مُنَاسِپ munasib [ص،ع] اؤیقون، ییه نیلن (فاز:~). suitable		مُنْئِبْه münəbbih [ص،ع] اویاریجی، اویادیجی (فاز:~).	

Mm م	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۵۴	ارک سۆزلوگو	Mm م
مَنْنَٔت minnet [آ، ع] ائدیلن حُرمت و یاخشی لیغا دۇیولان بورجلو لوق، اؤزونو بورجلو بیلمه حسی (فا:~). grace مَنْتَٔع muntəcc [آ] سونوج (فا:~). مَنْتَٔعَٔ muntəccə [آ، ع] سونوج، وارقی (فا:~). a result مَنْتَٔخَب muntəxəb [ص، ع] سئچلیشم (فا:~). chosen مَنْتَٔخِیْب muntəxib [آ، ع] سئچمن (فا:~). مَنْتَٔخَبَات muntəxəbat [آ، ع] سئچمه لر (فا:~). selections مَنْتَدَار [آ] بیرینه قارشى یاخشی لیق بیلن و راضی لیق ائدن. مَنْتَٔزَع muntəzəc [ص، ع] آیریلیمیش، قوپاریلمیش. wrung مَنْتَٔسَب muntəsəb [ص، ع] باغلی، ایلگیلی (فا:~). relative مَنْش [خ] مین+داش؛ سلجوقلو و میصیر-تۆرک والیلریندن. مَنْش mənəş [آ] قئیدار و قُروه ده کند آدی. مَنْشَر muntəşir [ص، ع] یا یقین، یا ییلمیش (فا:~). published مَنْشَه mənəşə [آ] رینگ، میل له بیریرینه توتدورولموش مَنْتال پارچا (فا:~) درویشلرین باشی توپوزلو آغاجی. مَنْتَٔسَب muntəsəb [ص، ع] برقرار اولموش (فا:~). مَنْتَٔزِیْر muntəzır [ص، ع] گۆز له یین، بکله یین (فا:~). waiting مَنْتَٔزَٔم muntəzəm [ص، ع] دۆزنگن، دۆزئلی (فا:~). arranged مَنْتَٔزِیْمَٔن muntəzımen [ظ، ع] دۆزئ لی اولاراق (فا:~). مَنْتَٔفَع muntəfə [ص، ع] قازانمیش (فا:~). deriving مَنْتَٔفِی muntəfi [ص، ع] هئج اولموش، یوْخ اولموش (فا:~). مَنْتَٔقِیْد muntəqid [آ، ع] انتقاد ائدن (فا:~). criticiser مَنْتَٔقِیْل muntəqıl [آ، ع] انتقال تاپان (فا:~). مَنْت قویماق [آ] بیرینین یاخشیلیق ائتمگین دئمک (فا:~) گئگذاشتن مَنْتَلی [آ] مَندار، بیرینه قارشى یاخشی لیق بیلن (فا:~) مَندار. مَنْتَهَال muntəhal [آ، ع] سونوندا (فا:~). end مَنْتَهی muntəhi [ص، ع] سونوا ارمیش (فا:~). terminating مَنْشُور mənsur [آ، ع] منظوم اولمایان (فا:~) نثر شده. مَنْجَر muncər [ص، ع] دوغرو لموش، یؤنلمیش. مَنْجَقان mənccan [آ] ساوه ده کند آدی {مۆنجوق+ان}. مَنْجَٔم münəccim [آ، ع] ۱- آسترو لوق، اؤلدوز فالچی سی. ۲- گۆی بیلیمجی سی، (فا:~). astrologer مَنْجَٔم باشی [آ] ۱- گۆی بیلمن لری نین بؤیوگو (فا:~) ۲- ۱۱	جی یوزیل یاشایان، چوخلو تاریخ، ادبیات و بیلیم حاققیندا کتاب یازان شخصین آدی "اؤرنک: منجم باشی تاریخی". مَنْجَٔم münccəmid [ص، ع] دوئموش (فا:~). forzen مَنْجَه [ظ] منه گۆره، منیم فیکریمجه "منجه بو ایش دۆزه لندیر". مَنْجِی mənçi [آ] منجی، اؤزوندن دئین (فا:~) منم منم کئنده). مَنْجِی munci [ص، ع] نجات وئرن، قورتاریجی. deliverer مَنْجِیل [ص] یالئیز اؤزونو دوشونن، بئجیل (فا:~) منم منم کئنده). مَنْجِیل mənçil [آ] علیشاه عوض و رودبار دا کند آدی. مَنْجِیْک [آ] مُلکیت، مال وارلیغی. مَنْجِیْلَه یین [ظ، ده، آنادولو] منه تایی، منیم کیمی. مَنْحَرَف munhərif [ص، ع] بیر طرفه ساپمیش، دوغرو لوغون ایتیرمیش (فا:~). deviated مَنْحَٔسِر munhəsir [ص، ع] بیر کیمسه اوچون آیریلیمیش، سینیرلانمیش (فا:~). exclusively مَنْحَٔٔ munhət [ص، ع] آلچاق، پوزوق (فا:~). مَنْحَل munhəl [آ، ع] آرادان قالدیریلیمیش (فا:~). dissolved مَنْحَلَه munhəllə [ص، ع] منحل اولموش (فا:~). dissolved مَنْحَنی munhəni [ص، ع] آییستی (فا:~). curve مَنْحَٔس munhəs [ص، ع] اؤغورسوز (فا:~). sinister مَنْدَریوْلاغی [آ] هشتیری ده کند آدی {۱-مانتاریو بلاغی. ۲- مین دره بولاغی}. مَنْدَریج mündəric [آ، ع] بیرشئین ایچینده یئر آلمیش (فا:~). Inserted مَنْدَریجَات mündəricat [آ، ع] ایچینده کیلر (فا:~). worn out مَنْدَریس mündəris [آ، ع] کۆهنه، داغیلیمیش پالتار (فا:~). مَنْدَش [آ] (مَنْش، میتئاش) عجله، عجله جی. مَنْدَٔلَه [آ] آرخالیق، شالوار و بوجور شئی لر تیکیلن نازیک و مُحکم پارچا نوغو "مندؤله چارشاو". مَنْدَه جَر [آ] اکیلمه میش خام یئر و توپراق. مَنْدَه جَر لَیْک [آ] اکیلمه میش خام یئر و توپراغین وضعیتی. مَنْدَه دَٔل [آ] اؤرمیه ده کند آدی. مَنْدِیل məndil [آ، ع] جیب دسمالی، یاللیق، بوقجا. ۲- تایا آلتلیغی، تاینین چورومه مه سی اوچون آلتینا قویولان			

م Mm	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۵۵	ارک سۆزلوگو	م Mm
	کۆهنه اوت (فا: سفره). turban, tablecloth		نیر، باخ: یئر آدلاری (ان آزی ۱۰ آد سایماق اولار).	
	مندیل [آ] اؤرمه ده داغ آدی. باخ: مراغا.		منصور حمدي [آ] هشتريلى چاغداش شاعدير ^{۱۵۶} .	
	مُنزجر münzəcir [ص،ع] قورخودولان، قوولان (فا:~).		مُنزَم münzəmm [ص،ع] اکلنميش (فا:~).	
	منزل mənzil [آ،ع] ۱- يولجولارين دوردوغو و دينجکديگي يئر. ۲- ائو، قونوت. ۳- بيرگونلوک يول مسافه سی (فا:~).		مُنْطَبِق muntəbiq [ص،ع] انطباق تاپميش (فا:~ coinciding)	
	منزلت mənzilət [آ،ع] مقام و شأن، مرتب (فا:~).		مَنْطِق məntiq [آ،ع] دوشونوش، تفکر و دوشونجه نين قورال و بيچيم لری حاقيندا بيلم (فا:~). logic	
	مُنزوی münzəvi [آ،ع] تولومدان قاچان (فا:~). retired		مَنْطَقْجی [آ] منطق بيلم ايله اوغراشان.	
	مُنزّه münəzzəhə [ص،ع] تمیز، آرين (فا:~). guiltless		مَنْطَقْسِل [ص،ع] منطق ياسالارينا مُناسِب، منطق له ايلگيلي.	
	منسوب [آ،ع] ايليشگي لی، باغلی (فا: وابسته). related		مَنْطَقْه məntəqə [آ،ع] بؤلگه (فا: محال). zone	
	منسوبیت [آ،ع] ايلگی لی ليک، باغلی ليق (فا: وابستگي).		مَنْطَقْی [ص،ع] منطقسِل، منطق ياسالارينا مُناسِب (فا:~).	
	منسوج [ص،ع] توخوما، توخونموش و تیکيلميش (فا:~).		مَنْطِيق məntiq [ص،ع] فصیح دانیشان، آخيجی (فا:~).	
	منسوجات [آ،ع] توخومالار (فا: بافته ها). textile		مَنْظَر mənzer [آ] گورونوش (فا:~). aspect	
	منسوج [ص،ع] اورتادان قالديريلميش (فا:~). woven		مَنْظَره [آ] گورونتو، گورونوش، دقتی چکن هرشی (فا:~). view	
	منشأ mənşə [آ،ع] باشلانقيج، گؤزه، قايناق (فا:~). origin		مَنْظَرِيه [آ] قوم کندی، نفوس * ۱۵ نفر (شاهسون طایفاسی).	
	منشآت mənşəat [آ،ع] یازی لار، مکتوبلار (فا:~).		مَنْظَم münəzzəm [ص،ع] دوزوملو، مُرتَب (فا:~). regular	
	منشعب münşəib [ص،ع] دال لانميش (فا:~). branching		مَنْظَم münzəm [ص،ع] اکلنميش، قاتيلميش (فا:~).	
	منشور [ص،ع] ۱- ياييلميش، نشر ائديلميش (فا: نشر شده) ۲- [مت] بيچمه prism ۳- حاکيم طرفيندن وئرين دستور نوعو.		مَنْظُور [آ،ع] نظرده توتولان (فا:~). consideration	
	منشی münşi [آ،ع] بير شخص، يا بير قورولوشون ايشلرينی دوزنله ين و ثبت ائدن، سکرتر (فا:~). secretary		مَنْظُوم [آ،ع] اوياقلى، دوزنلى، نظم لی یازی (فا:~). versified	
	منشی قبریزي [يازار] هـ ۱۱ جی یوزیل ده یاشا یارق تورکجه شعر لری واردیر (فا:~) ^{۱۴۱} .		مَنْظُومه [آ،ع] نظملى و اوياقلى اثر (فا:~). poem	
	منصب mənşəb [آ] مقام (فا: پست). post		مَنْظُومه ی شمسی [آ،ع] گوتش سیستمی (فا:~).	
	مُنصّف münəssif [ص،ع] ياريلايان (فا:~). dividing		منع [آ،ع] ياساق لاما، ايدين وئرمه مه (فا: قدغن). prohibition	
	مُنصّف münşif [ص،ع] انصافلى، دوزگون (فا:~).		مُنْعَقِد münəqid [آ،ع] آتلاشما (فا:~). held	
	مُنصّفانە münşifənə [ظ،ع] انصافلا (فا:~). equitably		مُنْعَكِس münəkis [آ،ع] يانسىما (فا:~).	
	منصوب [ص] نصب اولونموش (فا:~). appointed		مُنْعَم (مُنْعِم) münî'm [آ،ع] نعمت وئرن (فا:~).	
	منصور [ص] يارديم ائديلميش، کؤمک اولونموش victorious		مُنْعَم münəmm [آ،ع] نعمت وئريلميش (فا:~).	
	منصوره جعفرى مَنّيق (سوسن) [يازار] گونش ۱۳۴۸ (م ۱۹۶۹) ده تبریز- منتق ده آنادان اولدو، تورکجه شعر لری واردیر ^{۵۲} .		مُنْفَجَره münfəcirə [ص،ع] پاتاليجی (فا:~). explosive	
	منصوبیه [آ،ع] آذربایجان مؤغاملاريندان بيرينين آدی (فا: نام مقامی در موسیقی آذربایجان).		مَنْفَذ mənʔəz [آ،ع] دليک (فا: سوراخ). holed	
	منصور... [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یئر آدی اولاراق ایشله-		مُنْفَرِج münfəric [ص،ع] آچيلميش (فا:~). obtuse	
			مُنْفَرِد münfərid [آ،ع] تک، آیری، يالئیز اولان شی. alone	
			مُنْفَرِدْ münfəridən [ص،ع] تک باشینا، يالئیز جا (فا:~).	
			مُنْفَسِخ münfəsix [ص،ع] پوزولموش، داغيلميش، فسخ ائديلميش (فا:~). dissolved	
			مُنْفَصِل münfəsil [ص،ع] آیريلميش، آیريق (فا:~). separate	

منفعت [آ،ع] یارار، چىخار، فايدا (فا: سود). profit	منگلی خاتون [خ] تۇغلوق تیمور خان'ین آناسی. ^۷
منفک münəkk [ص،ع] آیريلمیش (فا: ~). separate	منگلی گیرای خان [خ] قیریم خانلاریندان. ^۷
منفور [ع، ص] قارقینمیش، ایرنج (فا: نفرین شده). hated	منگن [آ] ۱-اوخچو ۲-ماهر ۳-بیلگه خاقانین ایلک آدی. ^۷
منفی [ص،ع] اولومسوز (فا: منفی). negative	منگنز [فر،آ] اتوم سایسی سی ۲۵، اتوم آغیرلیغی ۵۴،۹۳، اریمه نقطه‌سی ۱۲۴۴ درجه، یوغولوق ۷،۳۹، قیسلتماسی Mn ، چلیگی سرتلشدیرمک اوچون اوئا قاتیلان، سرت و قیریلقان بیر ائلمنت.
منقبض munqəbiz [ص،ع] ۱-بوزو لموش، ییغيلمیش (فا: ~)	منگنه [آ، یو «ماکینا» سیخاج (فا: ~). press
contgracted ۲-قیتیمیر، وثریم سیز، الی سیخی، الی برک.	منگو [آ] ابدیت، سونسوز لوق، او لوم سوز لوک ^۷ [باخ: بئین].
منقّد munəqqid [آ،ع] تنقیدچی، ائلشتیرمن، ائلشتیریجی.	منگو... [آ] انسان آدلاری: منگوآلپ، منگوای، منگوآبارس (منکورس ^{۱۴۷})، منگوآی، منگوآتکین، منگوآجای، منگوآجک، منگوآخان، منگوآر، منگوآقؤل، منگی خان، منگی قول.
منقرض munqəriz [ص،ع] آرادان گتمیش overthrown	منگوآیردی [خ] خوارزمشاهلی سلطان جلال الدین دوزگون آدی، منگوآردی: تانری وثردی (فارسجا: منکبرنی، منکبرتی).
منقسم munqəsim [ص،ع] بؤلونموش (فا: ~). divided	منگوآناش [خ] بیلگه خاقانا عاید اورخون آیت لاری. ^۷
منقش munəqqəş [ص،ع] نقش وورو لموش (فا: ~). painted	منگوآنای [خ] تؤلای خان دؤنمی، هرات والیسی. ^۷
منقشه [آ] باخ: بنؤشه.	منگوآج [آ] ۱-سونسوز لوغا اولاشمیش، ارمیش، او لو ۲- [خ] سلجوقلو منگوآجلر بگلیگی نین قوروجوسو و ایلک بگی. ^۷
منقضی munqəzi [ص،ع] اؤتموش (فا: ~). elapsed	منگوآچ آتا [خ] بیلگی و تجربه‌سینه باش وورولان بیلگه کیشی. ^۷
منقطع munqəta [ص،ع] کسيلمیش (فا: ~). cut (off)	منگوآچ آتسیز [خ] آلیپارسلان خان دؤنمی، آذربایجان والیسی. ^۷
منقل [آ،ع] اود لوق، باخ: مانقال.	منگوآن [خ] هو لا کونون اوغلو ^۷ ، {مین+گوآن، منگو+ن}
منقلب munqəlib [ص،ع] دؤنموش (فا: ~). turned	منگی [آ] انسان آدی، باخ: منگوآ، بنگی، بنگو. ^۷
منقوتای [آ] سراب دا کند آدی {منگو+تای: ابدی}.	منگی تیمور [خ] آلتین اوردو خانلاریندان. ^۷
منقوش [آ] ایشلنمیش، نقش سالینمیش (فا: ~). engraved	منگیر له مک [ل،دا] تتر قارمالاماق، اله گنچیرمک.
منقوط [آ] نقطه لی (فا: نقطه دار). dotted	منگیلیک [آ] سونسوز لوق. ^۷
منقولات [آ] منقول شئی لر (فا: ~). movable properties	منلی سنی [ظ] من وسن بیر لیکده اؤز آرامیزدا.
منقول [آ،ع] داشینار (فا: قابل انتقال).	منلیک [آ،سن] اؤز لیاقتی نی درک ائتمه و قیمتی نی بیلمه، حیثیت و شرف، بیر کیمسه نین اؤز وارلیغی و وضعیتی (فا: شخصیت، منیت). personality, pride
منکبرتی / منکبرنی [آ] باخ: منگوآ وثردی، الله وثرن (فا: ~).	منلیک ایتمی [آ] اؤزونو و شخصیتی نی الدن وثرهرک بیر نوع روحی خسته لیک.
منکر münkər [ص،ع] کؤتو و قبیح ایش (فا: ~).	منلیک سیز [ص] منلیگی اولمایان، حیثیت سیز، شرف سیز.
منکیر münkir [ص،ع] دانان، انکار ائدن (فا: ~). denying	منلیکچی [ص] فقط اؤزونو قاباغا آتان و اؤزونو بیه‌ن.
منکسر münkəsir [ص،ع] قیريلمیش، قیریق (فا: ~). broken	
منکن [آ] اوغوز-قینیق بویونا عایدیر آدی (۱۶جی قرن) ^{۲۲۵} .	
منگوچه [آ،ع] نیکاحلی، کبین لی آرواد.	
منگ [باخ: بنگ] شاشقین، بوئاق، آبتال، گیج (فا: گیج) gamble	
منگرک mengerək [آ] شیراز-فیروزآباد دا کند آدی.	
منگلی məngli [آ] باخ: منگو+لی، بنلی. ^۷	
منگلی məngli [آ] شیروان، سبزوار-صفی آباد دا کند آدی.	

م Mm	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۵۷	ارک سۆزلوگو	م Mm
	منلیکچی لیک [آ] هر شئی ده اؤزونه یینمه ایشی، انقوتیزم.		موازنت muvazinet [آع] موازی او لما، دنگه لی او لما (فا:~).	
	منم لیک [آ] تکبر، اؤزونو توتما (فا:غرور). pride		موازنه muvazinə [آع] دنگه له مه، برابر له مه (فا:~ balance)	
	منم منم (منم منم دئمک) [س] مغرور اولماق، تکبر گوسترمک،		موازی muvazi [ص،ع] قوشوت، پارالل (فا:~). parallel	
	اؤزوندن باشقا هیچ کسی سایماماق.		موازين mevazin [آع] میزان لار (فا:~).	
	منم منم لیک [باخ] منم لیک.		مواصلت muvasilet [آ] بیریرینه یتیشمه، قووشما (فا:~).	
	منوط [آع] باغلی، آسیلی (فا:بسته به). depending		مواصله muvasile [آع] اولاشیم، اریشیم (فا:~).	
	منوال minval [آع] قایدا، قورال، یول، اوصول (فا:~).		مواضع [آع] یئر لم لر، موضع لر (فا:موضع ها). positions	
	منور münəvvər [ص،ع] ۱-آیدین، ایشیق لی، پارلاق		مواظب muvazib [آ] گؤزتله مه (فا:~). careful	
	نور لو. ۲-ایشیق ساچان، آیدین لادن (فا:منور).		مواعد mevaidd [آع] قولوقرلار، موعد لر (فا:~promises)	
	منور تپه munəvvər təpə [آ] همدان-اسدآباد دا کند آدی.		موعاظ mevaiz [آع] وعظ لر (فا:وعظ ها). preachings	
	منه [ظ، ت مانغا] (یؤنلوک حال، منیم اوچون (فا:به من). me		موافق muvafiq [ص،ع] اؤیقون، دؤز و مناسب (فا:~).	
	منه داغی mənə [آ] خیابو دا داغ آدی.		موافقت نامه [آ] اتلاشما (فا:~). letter of agreement	
	منهدم münhədim [ص،ع] داغیلیمیش، بیخیلمیش (فا:~).		موافقت muvafiqet [آع] مناسب گؤرمه، قبول ائتمه، (فا:~).	
	منهزم münhəzim [ص،ع] پوزو لموش (فا:~). vanquished		مواقع meva`qe [آع] چاغلار، موقع لر (فا:~). attacking	
	منهیات [آع] دین یاساق لاری (فا:نهی شده ها).		موالد mevalid [آع] دوغوملار (فا:مولود ها). births	
	منی ۱ [ض] من سؤزونون ائتگی لیک حالی (فا:مرا). me		موالی mevali [آع] عثمانلی دؤولتینده یؤکسک درجه لی	
	منی ۲ [آع] دؤل سوئیو، بئل سوئیو، آتمیق، تور، اسپرما (فا:~).		علمیه منسوب لارینا وئرلین آد (فا:~).	
	منیر münir [ص،ع] پارلانیلمیش (فا:~). illuminating		موانع [آع] مانع لر، انگل لر (فا:مانع ها). obstacles	
	منیری [یازار] (۱۲۸۰-۱۳۵۹) باکی لی شاعر دیر. ^{۱۱۷}		مواهب mevahib [آع] باغیشلار (فا:بخشش ها). gifts	
	منیزیوم [باخ] مقنزیوم.		موقت muvəssəq [ص،ع] بلگه به دایانان، دوغربلگه لنمیش،	
	منیشگه [آ] هشتیری ده کند آدی {مین ایشگه/اینجه}.		ساغلام گوتیلیر (فا:قابل اعتماد). reliable	
	منیمسنمک [یل] قبول ائدیلیمک، بیه نیلمک.		موجه muvəccəh [ص،ع] جاه و مقام صاحبی (فا:~).	
	منیمسه مک [س] بینمک، اؤزونه چیخماق.		موجه muvəhhid [ص،ع] تک تانریچی (فا:~).	
	منیمسه یش [آ] منیمسه مه ایشی، بنیمسه یش.		موحش muvəhhiş [آع] وحشتناک (فا:~). dreadful	
	موات mevat [آع] او لو (فا:مردگان). inanimate		مودت münvəddət [آع] دوستلوق (فا:~). friendship	
	مواج mavvac [ص،ع] دالغالی (فا:موج دار). wavy		مورب müvərrəb [ص،ع] آیلیمیش (فا:~). oblique	
	مواجب mavcib [آع] ثقری، آیلیق گلیر (فا:~). salary		موزع muvəzzı [آ] بؤلوشدورن، یاییچی (فا:~ distributor)	
	مواجه muvaceh [آع] اؤز اؤزه گلمه (فا:~). confronting		موظف muvəzzəf [ص] گؤرولی (فا:~).	
	مواجهه muvacehə [آع] اؤز اؤزه اولما (فا:~).		موفق muvəffəq [ص،ع] باشاری لی، باشاریمیش (فا:~).	
	مواد mevad [آع] نسنه لر (فا:ماده ها). matters		موفقیت muvəffəqiyət [آع] باشاری (فا:~). success	
	موارد meva`rid [آع] مورد لر (فا:~). instances		موقت muvəqqət [ص،ع] گنچی جی (فا:~). temporary	
	مواریث meva`ris [آع] قالیتی لار (فا:ارثیه ها). narcotic		موقتاً [ظ] گنچی جی اولاراق (فا:~). temporarily	
	موازات muvazat [آع] برابر اولما، اؤز به اؤز اولما (فا:~).		موقتاً [آع] گنچی جی اولاراق (فا:~).	

م م	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۵۸	ارک سۆزلۆک	م م
مۆقر muvəqqər [ص،ع] وقارلی (فا:باوقار). grave	مۆئید muvəllid [ص] اوره تن (فا:~).		مۆئون [آ] بۆتون، بۆتونلук (بعضاً مته خانین اصل آدی). ^۷	
مۆولتو [آ] پیشیگی چيخاردیغی سس، میوئلوتو.	مۆولداشماق [قا] بیر لیکده میوئلوتو سسی چيخارماق، .		مۆئیف / مۆئیو [آ،فر] بیر صنعت و موسیقی اثری موضوع سونون اساس غنصرو، بیر اثرده یان یانا گلن غصولارین هر بیرى.	
مۆولداماق [دده،س] میوئلوتو سسی چيخارماق (پیشیک).	مۆویز [آ،دا] اۆزومون قاراشانی نوعونون قوروتو لموشو.		مۆوج [آ،ع] دالغا (فا:موج). wave	
مۆین məvin [آ] بۆیین زهرا دا کند آدی.	مۆبید mobid [آ،ع] دین قوللوقجوسو (فا:~). priest		مۆجب mocib [آ،ع] سبب، علت، نذن (فا:علت). cause	
مۆیل / مۆییل [آ،فر] اۆتورماق اوچون بیرنوع یومشاق صندلی،	مۆیل اۆزو [آ] مویل اۆزو پارچاسی (فا: رومبلی). slipcover		مۆجد mocid [ص] یارادان (فا:پروردگار). author	
آغاجدان دوزلمیش ائو وسایلی (فا:مبل). furniture	مۆیت movt [آ،ع] اؤلوم (فا:مرگ). death		مۆجر mocir [ص] اجاره وئرن (فا:اجاره دهنده). hirer	
مۆتال [آ] ۱-داوار دری سیندن دۆزلمیش بۆیوک پۆتدوق،	مۆتال قارین (پۆتلوق، پۆت + آل، پۆتال، مۆتال، مۆتال).		مۆجود [آ] وار اولان، یاراتیق (فا:آفریده). existing	
قیشدا پئیر قویلاماق اوچون بۆیوک قاب (فا: خیک) ۲-	مۆتال باباق [آ] داوار دری سیندن ائوده دۆزلمیش بۆیوک پاپاق.		مۆجودات [آ،ع] وارلیق لار، یارتیق لار (فا:آفریدگان). beings	
شیشمان (قارین) (پۆتلوق، پۆت + آل، پۆتال، مۆتال، مۆتال).	مۆتال توتماق [ل] ساхлаماق اوچون پئیری مۆتالا دۆدورماق.		مۆجودی [آ] وار اولان (فا:هست و نیست). cash on hand	
مۆتال پاپاق [آ] داوار دری سیندن ائوده دۆزلمیش بۆیوک پاپاق.	مۆتال داغی [آ] اوجان دا داغ آدی.		مۆجودیت [آ،ع] واراولما، وارلیق، وار اولوش (فا:هستی).	
مۆتال پئیری [آ] مۆتالدا ساخلانیلان پئیر.	مۆتال قارین [آ] شیشمان، پی لی.		مۆخراتاق [آ] آذربایجان، دا یئر آدی ^۸ . {ماخ + آرا + داغ}	
مۆتاللی [آ] کلئیر ده کند آدی. {باخ: مۆتال}	مۆتوئو [آ،بی] تۇرشا شیرین میوه سی اولان کۆل بیتگی.		مۆدا (مؤدا) [آ] یئنئ عادت، مۇدا (فا:مد). fashion	
مۆتور motor [آ،لا:حر کته گتیرن] داشیت لاردا آراجی یئریدن	مۆتور اوڟلانماسی [آ] مۆتورون ایشه دوشمه سی (فا: احتراق مۆتور).		مۆدئراؤ [آ،ایتا لیانجا] مۆزیک اوچون: یاواش آغیر و تلسمه دن.	
بؤلوم، مکانیکی وسیله لرده محرّیک بؤلوم (فا:~) motor	مۆتورلاشدیرماق [ل] مۆتورلا تجهیز ائدیلیمک.		مۆدئرانؤر [آ،لا] کلایشلی (دیل لی) مۆسیقی آلت لرینده	
مۆتور اوڟلانماسی [آ] مۆتورون ایشه دوشمه سی (فا: احتراق مۆتور).	مۆتورلو [ص] مۆتورو اولان (فا: مۆتوردار). motorized		سسین گۆجونو تنظیم ائدن آلت.	
مۆتور چو [آ] مۆتور ایشله دن (فا: مۆتورچی). motoman	مۆتورلی [ص] مۆتور و داشیتلا ایلگیلی (فا:~). motorized		مۆدئرن [ص،فر] چاغا اؤیقون، چاغجیل، چاغداش (فا: مدرن).	
مۆتور خانا [آ] مۆتور اولان اودا (فا: مۆتورخانه). engine	مۆتورین [آ] مۆتور یاغی.		مۆدئر نئیزم [آ،فر] یئنئ لشمه (فا: مۆدئرئیزم).	
مۆتور سیکلئت [آ] ایککی تکرلی مۆتورلو آراج motorcycle			مۆدئر نئیزه [آ،فر] یئنئ لشدیر یلمیش، چاغجیل لاشمیش (فا:~).	
مۆتورلاشدیرماق [ل] مۆتورلا تجهیز ائدیلیمک.			مۆدئل [آ،فر] اؤرنک بیچیم، اؤرنک (فا: مدل). model	
مۆتورلو [ص] مۆتورو اولان (فا: مۆتوردار). motorized			مۆدئم [آ،فر] بیلگی ایشلم. ^۹	
مۆتورلی [ص] مۆتور و داشیتلا ایلگیلی (فا:~). motorized			مۆدؤل [آ،فر] بیرایش ویا نسنه نین بؤلؤلرلی آراسیندا اورانتی	
مۆتورین [آ] مۆتور یاغی.			نی ساغلاماق اوچون ایشله نن اؤلچو بیریمی (فا: مدول).	

موراریش [آ] مورارماق ایشی.

مورال [آ،فر] بیر انسانین روحسال گوجو، اۆرک گوجو (فا:مُراَل).

موراللی [آ] علی‌بایراملی، دا یئر آدی ۲۴.

مورالیزم [آ،فر] تۆره جی لیک، اخلاق چی لیق دؤکترینی،

اخلاقی آراج یوخ آماج سایان دؤکترین (فا:مُرالیزم).

موران [آ] گئرمی ده کند آدی {باخ: مورَن}.

موراوستو [باخ] مور اؤته سی "موراوستوایشین": مور اوستو

اشعه (فا: اشعه فرا بنفش). ultraviolet rays

مورینووشه [آ،بی] رنگی مور اچالان بیرنوع بنووشه.

مورچل [آ] یئر التیندا قازیلان دالان و زاغا، سنگر ۸۲. (فا:~)

مورچیگی [آ،بی] قیرمیزی پیشیک اؤتو، ایکی چنک لیلردن،

قیرمیزی مېمه و آغ چیچک لی، ایکی ایللیک اؤتسؤ بیتگی

(فا: نوعی گیاه). centanthus

موردق جای mordeq [آ] مراغا دا جای آدی.

موررنگی [آ] بنفش رنگینده (فا: بنفش). violet (colour).

مورس [اختراع چی سینین آدیندان] سیقنال لارلا شکلینده و

تئلقراف سیستمینده ایشله ین بیر آراج.

مورس mors [آ] ماکی دا داغ و کند آدی.

مورس آپاراتی [آ] مورس سیستمینده ایشله ین آراج.

مورس الفباسی [آ] سیقنال لار شکلینده و تلقراف سیستمینده

ایشله ن بیر الفبا.

مورسالخیم [آ،بی] باقلاگیلردن، سالخیم کیمی، مور، آغ،

رنگلی چیچک لر اچان ۲۰ متره قدر اوجالان چوخ ایللیک

بیر سارماشیق (فا: نوعی پیچک). wisteria sinensis

مورفتم [آ،فر] کلمه لرین بیچیم بیریمی، کلمه لرین ان کیچیک

و اؤزوجه معنا ویا قراماتیک وظیفه داشیان حصّه لری: اؤرنک:

گتیرمه میشم (گتیر + مه + میش + ام)، گؤلوم سندی (گؤل + اؤم +

س + آن + دی)، چۆرگی (چۆرک + ی). بؤرادا سیرایلا ۴-

۵-۲ مورفتم وار ولی ۵-۴-۳ هجا واردی (فا: مورفتم).

مورفولوزی [آ،فر] اؤزییچیم، بیچیم و شکیل ییلگی سی، (فا:~).

مورفولوزیا [آ،فر] ۱- اورقانیزما، معدن و توپراق لارین قورولوشو

حاققیندا بیلیم، ۲- هر هانسی بیر دیلده سؤز فورمالارینین

دیشمه سی سیستمی (فا:~).

مورفونولوزی [آ،فر] دیلچیلیگین فونولوزی و مورفولوزی

علاقه سین، مورفتملرین فونتم ترکیبین، اؤنلارین

سیرالانما قانونلارینی، آراشدیران بیلیم (فا:~).

مورفی [آ] خاشخاش شیره سیندن حاضرلانا آغری کسن و

یؤخو گتیرن نارکوتیک ماده، حدیدندن آرتیق اولورسا آغی

و زهر کیمی عمل ائدیر {یو: اساطیر لرده یؤخو آلاهی}.

مورفین [آ،فر] بیر نوع اؤیوشدوروجو ماده (فا: مورفین).

morphine

مورفینست [آ] مورفین دؤشگونو، مؤعتاد.

مورلاشماق [س] مور بیر رنگه کلمک.

مورلوق [آ] مور اولما وضعیت.

مورمور [آ] گده بگ، ده یئر آدی ۲۴.

موروغلو [آ] شامخور، دا داغ آدی ۲۴.

موروو/موروو [آ] گئچمیش لرده: کند یئرلرینده پولیس

وظیفه سی داشییان حکومت گؤرولی سی ۱.

مورووداغی [آ] بالاکن، ده سیراداغ و بیر زیروه آدی (۳۳۴۳)

۲۴؛ شبستر ده داغ آدی {مارا+اووا}.

مورووجا [آ،بی] یاپراق لاری توپا، یابانی، یمه لی، اؤتسؤوییتگی.

موروق [آ،بی] گیله میوه لی بیر کؤل بیتگی و اونون آغ ویا

قیرمیزی شیرین میوه سی، آغاج چیه لگی (فا: تمشک) rubus

موروق لوق [آ] موروق بیتن یئر.

مورین morin [آ] مؤغولجا سؤزجوک اولراق آت/ایلخی

معناسیندا دیرگی سایارلاردا ایشله نیر ۱۲. {باخ: مورَن}

موز [آ،بی،ع] ساری میوه لی بیر آغاج musa sapientum

موزالاق [باخ] موزالان.

موزالان [آ،دی،ت] مؤقوزقاق بال آری سینا بنزه ین بیر

سینک، آت میلچگی، قوزدجوق لاری حیوان لارین بدنینده

انگل کیمی یاشایان، ایکی قانادلی بؤجک (فا: خر مگس).

موزالان وورموش دانا کیمی [ظ] بیردن سیچر یاراق "قاجدی".

موزگیلر [آ،بی] بیر چنک لی، ایستی بؤلگه لرده یئتیشن، یۆزه

قدر چشیدی اؤلان، میوه سی یئیلن، ساپ تئللریندن

کاغاذ، پارچا دۆزه نیلن بیتگی سؤیو (فا: تیره ای از گیاهان).

موزون movzun [ص،ع] اؤیوملو، اورانلی (فا:~) rhythmical

م مm	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۶۰	ارک سۆزلوگو	م Mm
مۆسکوف [آ،خا] ۱-روس ۲-ظالم "مۆسکوف گاویری".	مولانا ۶۴۲ ده شمس تبریزی ایله مئلاقات ائدییدیر، ۶۴۵ده			
مۆسم mosim [آ،ع] ایلین دۆرد فصلیندن هر بیرى season	شمس قتله یئتیشندن سونرا، اونا یاس ساخلایاراق عارفانه			
مۆس مۆر [آ] چوخ مور، هر یانی مۆر.	ایشلرله یاشامینی سۆردوردو، مولوی دن فارسجا مثنوی، دیوان			
مۆسمی mosimi [ص،ع] فصل له ایلگیلی (فا:~). seasonal	و آرجا تورکجه شعر لر قالیبدیر (اونون تورکجه دیوانی نین			
مۆسؤل [آ] زاقاتالا، دا کند آدی ۲۴.	تاراجا گنتمه سی سؤیله نیر) (قایناق: مکتب مولویه، صدیق)،			
مۆسوم mosum [ص،ع] بیر آدلا تانیلمیش (فا:~). named	اؤرنک: "اؤسسون وارسا ای غافل. آلدانماغیل زینهار مالا.			
مۆصوف movsuf [ص،ع] وصف اولونموش (فا:~).	شؤل نسته یی کی سن قویوب. گندرسین اول گئری قاللا؛			
مۆصول movsul [آ،ع] وصل اولونموش، یاپیشمیش (فا:~).	یوخسول ایسن صبر ائيله غیل. گر بای ایسن ذکر ائيله غیل.			
مۆضع movze [آ،ع] یئر، محال، یئر لم (فا:~). place	هر بیر حالا شکر ائيله غیل. حق دؤندورور حالدان حالا" ۸۱، ۱۴۱.			
مۆضعی [ص،ع] یئرل، لوکال (فا:~). local	مۆلوی [آ] مراغا دا کند آدی.			
مۆצוע movzu [آ،ع] قونو (فا:~). subject	مۆلوی چی [آ] مۆلوی طریقتی و اینانچی ایله گئندن.			
مۆצועات [آ،ع] بوتون قونوشولان شئیلر (فا:~).	مۆلوی چیلیک [آ] مۆلوی طریقتی و اینانچیندا اولما.			
مۆطن mo`tin [آ،ع] آناوطن، دوغوم یئر (فا:~). home town	مۆمئنئوم [آ،فر] بیر جیسیمین حرکت وترپه نیش مقداری (فا:~)ممتتم			
مۆعید mo`id [آ،ع] چاغ (فا:زمان). time	مۆنارشی monarşi [آ،فر] میراث یول ایله دیشین رژیم و			
مۆعظه mo`ize [آ،ع] اؤیود وئرمه (فا:~). preaching	باشچی سی، تک بگ (فا:~).			
مۆعود moud [آ،ع] وعد اولونموش، سؤز وئرلمیش (فا:~).	مۆنارشییت [آ،فر] تک بگچی، تک ارکچی (فا:~).			
مۆغ [آ] اسکی کاهین و منجم لره وئرلین آد (فا:مغ) {باخ:مؤغ}.	مۆنارشیزم [آ،فر] تک بگلیک، تک ارک لیک، دؤولتین باشیندا			
مۆقع movqe [آ،ع] یئر، محال، مقام (فا:~). occasion	بیر نفرین ویا پادشاهین تک باشینا یؤنئدیگی اداره اصولو،			
مۆقییət moqeyyat [آ] وضعیت، یئر لم (فا:~). situation	بؤ اصولا اداره اولونان دؤولت، پادشاهلیق، مطلقیت (فا:~).			
مۆقفولتو [آ] دوغوز کیمی حیوانلارین چیخاردیغی سس.	مۆنتاز [آ،فر] قورقو، قورغو (فا:~).			
مۆقفولداماق [س] مۆقفولتو سسی چیخارماق.	مۆنئوق moncuq [باخ] بونئوق.			
مۆقفوف movquf [ع، ص] توتوقلو، وقف اولونموش (فا:~).	مۆنئوچ [آ] چئویک ۷.			
مۆقفوفا [ظ،ع] توتوقلو اولاراق (فا:~).	مۆنگو/ مۆنگکا mongul [آ] آلتون اوردو خانی ۱۲. {منگو}			
مۆقفوات [آ،ع] توتوقلولار، وقف اولموش لار (فا:~).	مۆنویلان [آ، یو+لا: تک+اؤزنی] بیر جوت قانادلی اوچاق (فا:~).			
مۆکان [آ] بوکن، گؤجلو ~ خاقان/ بومین خاقان" ۷۴ {باخ: ماخ}	مۆنویول [آ،فر] تکل ۱۸، بیر مالین تک الدن ساتیلماسی و			
مۆکفی mokfi [ص] یترلی، کافی (فا:~). sufficient	یاییلماسی ویا اؤره تیلمه سی ایشی، انحصار (فا:~).			
مۆگول mokul [ص،ع] بیر ایشی آیری شئییه باغلاما (فا:~).	مۆنوتئیزم [یو: تک+آللاه، آ] تک تانرلیق (فا:مونوتئیسیم).			
مۆولا movla [آ،ع] ۱-تاری. ۲-آغا، مئولا (فا:~). master	مۆنوتئییست [یو+لا، آ] تک تانری جی (فا:مونوتئییست).			
مۆلئوف کؤگنئیلی [ص، روسجا شخص آدیندان] بیر شوشه یه	مۆنوتئون [فر، ص] تک دؤزه، تک نسق (فا:مونوتن).			
بنزین، یاغ دؤلدوراراق دؤزه نیلن فیتیلی یانقین بومباسی.	مۆنوقام [آ،فر] تک ائشلی، تک قادین لی، تک ارلی (فا:~).			
مۆلئود movlud [آ،ع] دوغما، دوغوم گؤنو (فا:~). born	مۆنوقرافی [آ،فر] تک یازی (فا:مونوگرافی).			
مۆلوی movlevi [آ] (۶۰۴-۶۷۲) مولانا جلال الدین محمد	مۆنولوق [آ، یو: تک+نطق] بیر اویونچونون تاماشاچیلارا			
(رومی) بلخ ده آنادان اولوب و قونیه ده وفات ائدییدیر،	خطاباً، تکلیکده و اؤزاؤزونه سؤیله دیگی سؤزلر،			

م Mm	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۶۱	ارک سۆزلوگو	م Mm
	اؤزدانیشما، اؤزسؤیلم (فا: مۆلوگ).		مؤئنن muənnəs [آ] دیشی، ارکک او لما یان (فا: ~) feminine	
	مۆنولیت [آ، یو: تکداش] بۆتؤو و بؤیوک داش قایا.		مؤونه [آ] مراغا، میانادا کند آدی {مؤو لویئر ^{۶۶} ، مون: ناقص آی ^{۸۸} }	
	مۆنولیتیک [آ] بۆتؤو لوک، سارسیلمازلیق.		مؤهور möhur [آ، فا] دامغا (فا: مهر).	
	مۆنومنت [باخ] مانومنت.		مؤید muəyyid [ص، ع] اؤنایایان (فا: ~) confirmer	
	مۆنیتور [باخ] مانیتور.		مؤید muəyyəd [ص، ع] اؤنای لانمیش (فا: ~).	
	مۆنیزم [آ، فر] تکچی لیک (فا: ~).		مؤیول [آ] خیابو؛ مراغا (لو) دا کند آدی {مؤو لویئر}.	
	مۆنیست [آ، فر] تکچی (فا: ~).		مؤو mu [آ، فا، شع] تۆک، ساج.	
	مؤولاخرک movlaxerk [آ] سۆلدوز دا داغ آدی.		مؤت mut [اؤموت، موت ^۶] سعادت، قوت (فا: سعادت welfare)	
	مؤولان [آ] کلئیر ده کند آدی.		مؤت [آ] سؤمر لرده سعادت و برکت تانری سی ^{۲۱۱} .	
	مؤولو [آ] هشتری ده کند آدی {۱- مۆلو فرقه سینه عاید		مؤت [آ] اوغوز- یاپارلی بویونا عایدیئر آدی (م ۱۶ جی قرن) ^{۲۲۵} .	
	۲- مۆولو، اؤزوم باغی اؤلان یئر}.		مؤت... [آ] مؤت/مؤتلو سؤزیله دۆزه لن انسان آدلاری:	
	مؤولود [آ] کلئیر ده کند آدی {۱- میلاد، ۲- مۆولو}.		مؤتال، مؤتای، مؤتبگیم، مؤتبگه، مؤتخان، مؤتر، مؤتلو	
	مؤولداماق [باخ] مۆولداماق.		الپ، مؤتلوبگیم، مؤتلوبای، مؤتلویگه، مؤتلوخان، مؤتلوآر.	
	مؤهبت mohibet [آ، ع] باغیش، وئرگی، احسان (فا: ~) gift		مؤتاسیون [آ، فر] دیشینیم، سیچراییش (فا: جهش).	
	مؤهوذاقان/مؤهوذاخان [آ] گؤی تورک دؤولتی خاقانلاریندان.		مؤتال [آ] باخ: مؤتال.	
	مؤهوم [ص، ع] قورونتو، قورونتویا دایانان، یوخ شئی وار		مؤتچولوق [آ] یاشایشی مؤتلولوقلا گؤرن گؤروش و	
	دئیه دؤشونولن (فا: شبح) imaginary		دوکتورین evdemonizm	
	مؤهومات [آ] مؤهوم شئیلر (فا: اشباح) superstitions		مؤتسوز [ص] مؤتلو اولمایان (فا: شوربخت) unfortunate	
	مؤیان چور [آ] بیر اؤیغورخاقانی ^{۵۴} ، کین آدی ^{۵۴} .		مؤتسوزلوق [آ] مؤتسوز اولما وضعیتی.	
	مؤیدا [آ] ساییق، ساییق آرواد {مییاو: پیشیگین جۆتلمشه		مؤتفاق [ع] {مطبخ} آشپازخانا، آش اوداسی.	
	زامانی چیخاردیغی سسدن آلینمادی ^{۵۵} }		مؤت لاندیرماق [ل] مؤتلانماسینا یول آچماق.	
	مؤیروو [آ] بالاکن ده داغ آدی (۳۳۸۱) ^{۲۴۰} .		مؤت لانماق [س] مؤتلو اولماق.	
	مؤاخذه muazize [آ، ع] سورقوسؤال ائتمه، قیناما، ائلئشدرمه.		مؤتلو [ص] یاشامیندان سئوینج دیوان (فا: مسعود) lucky	
	مؤالفت mualifet [ص، ع] اؤنس تؤتما، آلیشما (فا: ~).		مؤتلوجا [ص] مؤتلو اولماغا یاخین.	
	مؤانست muaniset [ص، ع] اؤنس تؤتما (فا: ~) familiarity		مؤتلو لاندیرماق [ل] مؤتلو لانماسینا یول آچماق.	
	مؤتلف mö`telif [ص] بیر له شیک، اؤلت توتان (فا: ~) allied		مؤتلو لانماق [س] مؤتلو بیر وضعیته گلکم.	
	مؤخر muəxxər [ص، ع] سؤتراکی (فا: ~) posterior		مؤتلولوق [آ] مؤتلو اولما وضعیتی (فا: سعادت) welfare	
	مؤدب muəddəb [ص، ع] ادبلی، تربیه لی (فا: ~) polite		مؤجرا [آ] آلتای لار دایو خسو للاری قورویان تانری ^{۲۱۱} .	
	مؤذن muəzzin [آ، ع] اذان وئرن، اذانچی (فا: ~) muezzin		مؤجد mo`cid [ص، ع] یارادیچی، ایجاد ائدن (فا: ~).	
	مؤسس muəssis [ص، ع] قوروجو (فا: ~).		مؤجر mu`cir [ص، ع] اجاره وئرن، کیرا وئرن (فا: ~).	
	مؤکد muəkkidən [ظ] تاکید او لونموش. emphatically		مؤجور mucur [آ، اثرمنیجه] ۱- کؤمور قیریتی سی. ۲- یول	
	مؤئلف müəllif [آ، ع] یازار (فا: ~).		دوزلتمه ده قوللانیلان و یارارلانا داش قیریتی سی.	
	مؤمن mölun [ص، ع] اینانان، اینانج لی (فا: ~) believer		مؤجوق [آ، دا] بیر نوع سینک و میلچک.	

م Mm	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۶۲	ارک سۆزلوگو	م Mm
	مۇجوق / مۇجوخ [آ] قۇساردا كند آدى ۲۴۰.		مۇردارچا چىچك لبلر [آ،بى] سربست لچك لى تاجى اولان	
	مۇجول [آ،دا] ۱- كۆزدىلمىش دميرين اۆست قايىغى. ۲-		چىچك حصه لرى دۆرد دايره اۆزره دۆزه لن يىتگى تاقىمى.	
	يانىب يوزوشمه، يانىب يىغىلما.		مۇردال [آ] آذربايجاندا يئر آدى ۲۴۰.	
	مۇجوللانماق [س] يانىب يىغىلماق، بۆزوشمك.		مۇرستان [آ] كىوى ده كند آدى {مارا+استان}.	
	مۇجومبار [آ] شىبستر دا كند آدى {محتلا: مۇچور+بار}.		مۇرستانه muristana [آ] زنجان دا كند آدى {مارا+استان}.	
	مۇچان muçan [آ] آستانا دا كند آدى.		مۇرغان / مۇرخان [آ] ماكى دا داغ آدى {مارا+خان}.	
	مۇچورلو [آ] شاهسون ائلى بۇيلاريندان ۳۰۸.		مۇرغوز [آ،بى] تاخيل لار تاقىمىندان قارغى يا بنزر بير نوع	
	مۇچه عروس [آ] پيرانشهر دا داغ آدى.		چاير اوتو (فا: مرغ، جگن، يىدگياه، تىل). erianthus	
	مۇحدد muhəyyid [ص،ع] تانرى نىن بير ليگينه اينانان (فا: ~).		مۇرقوزاللى [آ] ايمىشلى ده كند آدى ۲۴۰.	
	monotheist		مۇرىنا [آ،دى،ايتا لىانجا] مئزىت گيللردن، بۇ ۵،۱ متر قۇزى	
	مۇخاج [آ] آذربايجاندا كند آدى ۲۴۰.		دنىز لرده آتلاتىك و پاسيفىك ده ياشايان بير باليق،	
	مۇخاخ [آ] زاقاتالا دا كند آدى ۲۴۰.		بير تىجى (فا: نوعى ماهى). gadus morrhna	
	مۇخان [آ] گۆى تورك دؤولتى خاقانلاريندان {باخ: ماخ}.		مۇزايىك muzayik [آ،فر] مربّع شكلىنده نازىك دؤشتى -	
	مۇختته [آ] دؤوار يانىندا دا يانماق اۆچون، اۆزو خالچا،		لىك، دؤشتى (فا: ~). mosaic tile	
	جئجم، كىليم ويا قالين پارچادان حاضرانان و ايجى		مۇزه [آ،لا] تاريخ و اينجه صنعت آييده لرىنى، يىليم سل ويا	
	يۇنلا دولدورولان شى. {ع: مُقَطَّع}		دۇغال اولاي لارين نشانه لرىنى سرگى له ين يئر.	
	مۇخرو [آ، دا] بۇيوك اۆزون آلاچىق ۱.		مۇزىسين [آ،فر] موسيقىجى، چا لقيجى (فا: ~). musician	
	مۇخور muxur [آ] كبودر آهنگ، ييجار، ماكى دا كند آدى		مۇزىك [آ،فر] چالقي، موسيقى (فا: موسيقى). music	
	{ماخ+اؤز: بۇيوك كند، مۇغ يۇردو، باخ: ماكى}.		مۇزىكال [ص،فر] موزىك له ايلگى لى، چالقي لى musical	
	مۇخوش [آ] گئرمى ده كند آدى.		مۇسالو musalu [آ] ۱- ساوه شاهسون ائلى نىن كلهوند	
	مۇخوردۇشو [آ] رزن ده داغ آدى {باخ: مۇخور، ماخ}.		بۇ لوگونه باغلى بير تورك بۇيو ۲۸. ۲- هئريس دا كند آدى.	
	مۇخول muxul [ص،ع،مخل] پوزوجو (فا: مخل).		مۇساكۇچه [آ] ماساللى دا كند آدى ۲۴۰.	
	مۇخيان muxiyan [آ] مشهد ده كند آدى {باخ: ماخ}.		مۇسس müëssis, muëssis [آ،ع] قۇروجو (فا: ~).	
	مۇدورنو [آ] ائيمير بۇيوناعايد يئر آدى (م ۱۶ جى قرن) ۲۲۵.		مۇسسە muëssisə [آ،ع] قۇرولوش، قۇروم (فا: ~).	
	مۇدى muzi [آ،ع] اذيت ائدن، اينجيدىجى (فا: ~).		establishment	
	مۇرث muris [آ،ع] ميراثچى، ميراث بۇراخان (فا: ~).		مۇسكى [آ] خزر لرير ليگى ايجينده يئر آلان بير تورك بۇيو ۲۰۹.	
	مۇرتوز murtuz [آ،ع] 'مرتضى' انسان آدى، يئر آدى ۲۴۰.		مۇسكات [آ،فر] خوش ايبى لى بير اۆزوم نوعو و بۇ اۆزومدن	
	مۇرچىل murçil [آ] م ۱۴ جوعصرده توركوستاندا بگلرين اۆز		دۆزه لن شراب {مۇسكات ائلى آيدندان}.	
	قىبر يئر لرى اۆچون آيىردىغى يئر اۆچون ايشله نيردى ۱۲.		مۇسلوق [باخ] موشلوك.	
	مۇرّخ muvərrix [آ،ع] تاريخچى، تاريخ يازان (فا: ~ historian		مۇسقىن [آ] ساوه-نوبران دا كند آدى.	
	مۇردارچا [آ،بى] آغ رنگلى اولان، ميوه سى يىيلن، قايىغىندا		مۇسوى [آ،ع] مۇسى پشغميرين ديننده اولان.	
	آشى مادّه سى اولان آغاج ويا كۆل، باخ: قارامۇردارچا		مۇسول [آ] ۱- يىشلىك، حثوانلار ين يىم يىدىكلرى تاختا. ۲-	
	(جير زۇغال). (فا: عئاب). rhamnus		كىچىك سامانلىق ۲۲۴.	

Mm م	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۶۳	ارک سۆزلوگو	Mm م
مۆسه [آ] بۆکان دا کند آدی.	مۆسی... [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یئر آدی اولاراق ایشله- نیر، باخ: یئر آدلاری (ان آزی ۱۱ آد سایماق اولار). موسی پناهپور (عاکف) [آ] ماکی لی چاغداش شاعر دیر ^{۱۵۶} . مۆسیجه [آ، دی] قومرو، فاخته کیمی بیر قوش. مۆسی حاجیلو / مۆسی جالو musacalu [آ] م ۱۶ جی یۆز یلده، آنادولو حلب بؤلگه سینده، ذوالقدر تورک لرینه باغلی بیر بوی آدی ^{۸۵} . باخ: سلجوقلار ^{۲۰۹} . مۆسیقار [آ] ۱- گویا دیمدیگین ده چۆخلو دئشیک لر اولوب و کۆلک اسدیگجه مختلف سس لر چیخاران افسانوی بیر قوش. ۲- بیر سیرا دۆدوک لردن عبارت مۆسیقی آلتی. مۆسیقی چی [آ] چالقی چی، مۆزیسین (فا: مۆزیسین). مۆسیقی [آ] انسانین دویو، حس و ایدئا لارینی ریتمیک شکیلده متشکل سس لرله ایفا ائدن صنعت، چالقی (فا: ~). music مۆسیو musyo [آ، فر] آغا (فا: مسیو). mister مۆش [آ] ۱- [سن] ائوین بوجاغی، ۲- [فا] سیچان، فاره. مۆش هاموش [باخ] میشیل میشیل. مۆش آوا muş abad [آ] اؤرمیه ده کند آدی. مۆشار / میشار [آ] آغاج، تاختا و بوجور شئیلری کسمک اؤچون اولان ایتی دیشلی وایکی دسته لی بوخجو (بیجقی). مۆشامبا [ع] 'مشمع' نایلون، سو گنجیرمه ین ماده دن دۆزلمیش ورق و پارچا (فا: مشمبا). مۆشتو [آ] مۆشتو لوق، مۆژده. مۆشتوچو [ص، دده] مۆشتو لوق وئرن، مۆژده چی. مۆشتولوق [باخ] مۆشدو لوق. مۆشتولوق لاماق [ل] خوش خبر وئرمک، مۆژده وئرمک. مۆشدو [آ] مۆژده، باخ: مۆشدو لوق. good nows مۆشدولوق [آ، فا، تو، دده] ۱- مۆژده (فا: مۆژده) ۲- مۆژده لیک، ستویندیریجی سۆز و بیر خوش خبر اؤچون ویا ایتیک بیر شئین تاپیلماسی اؤچون خبر گتیره نه وئرلن دیرلی شئی ویول (فا: مژدگان). giving good tidings مۆشدولوقچو [آ] خوش خبر گتیرن، مۆژده چی. مۆشقارلی muşqarlı [آ] اؤرمیه ده کند آدی (قو: میرشکارلو).	اُباخ: مۆسکی (بیر تورک بویو)، مۆسکی + ار: لی: مۆسکی ائنینین انسانی، مۆسکارلی، مۆشقارلی، باخ: مۆشگورلو. مۆشقوراق [آ] دۇداق لاری بوزهرک چیخاریلان سس. مۆشقورماق [ل] مینیک و قوشقو حیوانلارینی حرکت گتیرمک و ایت کیمی حیوانلاری یاخینا چاپیغیرماق اوچون دۇداق- لاری بوزهرک سس چیخارماق. مۆشک muşək [آ، فا] فۆزه (فا: ~). مۆشما muşemmal [باخ] مۆشامبا. مۆشمولا muşmula [آ، دا] باخ: دۆنگل. مۆصولانلۇ musulanlu [آ] آذربایجاندا یاشایان و تورک لره یاخین لیق ایله بیلینن بیر بوی آدی، بویلا موصللو طایفا سینین ایلگیسی آراشدیرلما لیدیر، باخ: کورمانج، سایینقلا. مۆصوللۇ musullu [آ] بیر تورک طایفاسی اولاراق م ۱۵ جی یۆز یلده آغ قویونلو بیر لیگنین ان اؤنملی طایفالاریندان سایلیردی و بو حکومتین تشکیلینده بویوک نقشی واریدی ^{۲۰۹} . (بیر دؤنم عراق ین موصول/ موصیل شهرینده یاشادیقلاری اؤچون بۇ آدلا تانییرلار) مۆصلو muslu [آ] دودور قابو یونا عایدیر آدی (م ۱۶ جی ی ۱) ^{۲۲۵} . مۆغ (مۆغ) muğ, moğ [آ] زردشت دینیته منسوب انسان، اودپرست، اوداتاپینان [باخ: مۇغان، ماخ، ماکی]. مۆغانیل muğatıl [آ] اؤرمیه ده کند آدی (مۆغ + آدی). مۆغام واری [ص] مۆغام طرزینده اولان، مۆغام کیمی. مۆغام muğam [ع] 'مقام' باخ: مۆغ [بیر نئچه حصه دن اولوشان آذربایجان چالقی هاوالاری (فا: موسیقی مۇغامی). مۆغامات muğamat [آ] مۆغام طرزینده اولان هاوالار. مۆغاماتچی [آ] اساسن مۇغام اوخویان خواننده. مۆغاملار [باخ] آذربایجان مۇغاملاری. مۆغان گوره کن داغ [آ] گئرمی ده داغ آدی. مۆغان muğan [آ] بۆکلمه سومرجه و هیتیتجه ده ایشله نن ماخ سۆزونه باغلانیر و اودؤنم تازی آدی اولاراق سونرالار دینی عالیم لره دئییلیدیر، ایندیه سه مۆغ یوردو معناسیندا آذربایجان یئر آدلاریندا اؤزونو گۆسته ریر؛ آذربایجاندا و یئنه ده اؤزبکلر و تورکمنلر اچینده تورک طایفاسی		

م مm	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۸۶۴	ارک سۆزلوگو	م Mm
ساییلر لار ۲۴۲-۱۵۳. باخ: ماخ.ماکی.	لارین سون چاغلاری تورک حکومتلری اولراق آیلیر ۲۰۹.			
مۇغان muğan [آ] گترمی ده بیر بۇلگه آدی، فریدن ده کند آدی. کاشمر، شاهرود دا کند آدی؛ یثر آدی ۲۴.	مۇغول تورک بوییلاری [آ] چنگیزخان گوی تورکلرین بیر دالی شاتو لاردان ایدی، اصلی آدی تیموچین ایدی، تیموچین چوخلو مۇغول و تورک بوییلارینی بیرلشدیره رک بویوک قورولتای دا چنگیز (دنگیز/دنیز) عنوانینی آلدی. تورک مۇغول حکومتی چوخلو خاقلارا دایاناراق قورولدو اونلاردان قیساجا آد آپاریلیر: دوققوزاوغور، اون اویقور، قیرقیز، قارلوق، خاتای لار، نایمانلار، گراییت لر، کونقرات-لار، جلایلر لر، تاتارلار...؛ اؤنگوت تورکلریندن آلاقوش-تگین چنگیزخانین دامادیدیر و اوغللاریندان قونبوغا بویوک خاقان قوییلایین قیزی یوره کی نی آلمیشدیر و آی بوغا، بویوک خاقان گویوک ون قیزی یثلمیش له ائولنمیشدیر. مۇغول حکومتینه تابع اولمایان بوییلار آذربایجانا و آنادولویا گؤچ اتمیشلر: آغاج آری/آغاجری (اویماقلاری: ختایی/خاتای، قاراباغلی، بگدیلی، تیلکو، شیعی،) افشارلاردان قارامان اوغللاری، دؤنوزلو/دنیزلی، گرمیان اوغللاری.. بو طایفالاردان ایدیلار.			
مۇغول muğol [آ] ۱-مۇغولستان خالقی ویا بۇ سویدان اولان، بۇ سۆز تورکلر ایچینده مۇغول سۆیله نرک، مۇغولجا یازی لاردا مونگ گول monggol گنچر ۱۲.	مۇغول [آ] ۱-سالماس و ابهر ده کند آدی. ۲-انسان آدی: مۇغولبا، مۇغولتای {بو کلمه مۇغول طایفاسی آدینا باغلاناراق مۇغ سۆزیله ده ایلگیلی اولاییلیر}.			
مۇغول امیراتورلوغو [آ] قوروجوسو: چنگیزخان. حاکمیت دؤنمی: ۱۲۰۶-۱۲۲۷؛ حاکمیت یثر لری: بویوک او فیانوس دان آلمانیا یا قدر اوژانان توپراقلار؛ اسکی گلەنگه گوره دؤلت، سؤلاله مالی ساییلاراق، چنگیزخان حیاتدایکن اؤلکەنی ۴ یثره بؤلوب اوغللاری آراسیندا پایلادی، بویوک اوغلو جوچی خان، قوزئی غریده قیپچاق اؤلکەسینی (آلتون اوردو سؤلاله سی)، چاغاتای خان تورکوستانی (چاغاتای سؤلاله سی)، اؤگه دای خان، شرق بؤلگه لری آلدی و کیچیک اوغلو تولوخان/تولای خان بابا اوجاغینی دوام ائتدیردی، سونرالار تولوخانین اوغلو قوییلای خان مۇغولستان، شرق بؤلگه لر و چینه حاکم اولاراق یوآن سؤلاله سینی قوردو، او ایراندا ایلخانلی حکومتی نی ده اؤزونه تابع ائتدی، سونرالار یوآن سلسله سی چینلی لشینجه ایلخانلیلارلا ایلگی سی قوپماغا باشلادی، بو حکومت لر اؤنجه مۇغول دؤولتلیری اولاراق قورولدو ولی قورولان حکومتلر ده تورکلرین چوغونلو قدا اولماسی سببیه حکومت لر تورک مۇغول حکومتی حالینا گلدی لر و اؤزلیکە چاغاتای و آلتون اوردو حکومتلری و ایلخانلی	مۇغولخان [خ] ۱-شجره یی تورک ده، آلینجاخانین ائکیز اوغلوندان بیر و تورکون باباسی ۲-اوغوز خاقان داستانیندا، اوغوزون عمی سی و ایلک قایین آتاسی ۷.			
	مۇغول دیلی [آ] اؤوال آلتای دیلترین ۵ بویوک قولوندان بیر و اولاراق، النصافی ساییلیر، باخ: اؤوال آلتای.			
	مۇغول قانچی [خ] بابورخان دؤنمی بگ و کوموتان آدی ۷.			
	مۇغولو [آ] مرند ده کند آدی، کلئیر ده داغ آدی.			
	مۇغیاس [آ] کلئیر ده کند آدی {مۇغ+آیا}.			
	مۇگان [آ] گوی تورک خاقانی، بومین ین اوغلو (م ۵۵۳) ۵۴.			
	مۇکت muket [آ،فر] بیر نوع دؤشه نه جک (فا:~).			
	مۇکک müvəkkil [آ،ع] وکیل اولان، بللی بیر ایش گۆرمک اوچون وکالتی و صلاحیتی اولان (فا:~).			
	مۇلا mula [آ] بو کلمه مۇغلا سۆزونون دیشیمی دیر و مۇغ سۆزوندن آلینمایدیر آذربایجاندا مۇغانلی طایفاسینین اؤنملی بوی لاردان دیر ۲۱۹.			
	مۇلان [آ] اردبیل ده کند آدی {باخ: مۇلا}.			

Mm م	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۸۶۵	ارک سۆزلوگو	Mm م
مولتان یوردو [آ] اردیبلده ساردواا کندینین یاخین ایندا و	مولتان یوردو [آ] اردیبلده ساردواا کندینین یاخین ایندا و		مختلف بؤلوملرین قورولماس ی ایشی.	
جاهان خانیملی بویونون یایلاق یثری ^{۳۱۸} .	جاهان خانیملی بویونون یایلاق یثری ^{۳۱۸} .		مۆنجوق [آ،ت] باخ: مینجیق، بۆنجوق.	
مولغاس [آ] اهرده کند آدی {باخ: مول+کاس/کاسلار}.	مولغاس [آ] اهرده کند آدی {باخ: مول+کاس/کاسلار}.		مۆنجوقلو [ص] باخ: مینجیقلی، بۆنجوقلو.	
مولوجه muluce [آ] همدان دا کند آدی.	مولوجه muluce [آ] همدان دا کند آدی.		مۆندوز [آ،ت] «مۆندوز آخین» بیر دن گلن سئل بیر دن بیر، قفیلدن.	
مولکول [آ،فر] بیر ترکیبی ماده‌نینی ان کیچیک بؤلومو،	مولکول [آ،فر] بیر ترکیبی ماده‌نینی ان کیچیک بؤلومو،		مۆنرؤق [آ] مۆنجوق (ماجار آغزی ایله سؤیله‌نیشی) ^۷ .	
ماده‌نین بۆتون کیمیای خُصوصیت لرینه مالیک اوللان ان	ماده‌نین بۆتون کیمیای خُصوصیت لرینه مالیک اوللان ان		مۆنس munis [ص،ع] آلیشیلیمیش، اویقون، سیرداش، اۆرک	
کیچیک حصّه جیگی (فا:~).	کیچیک حصّه جیگی (فا:~).		دؤستو اولان، سؤگیلی و ایستکلی (فا:~).	companion
موولو [آ] مرند و مراغا دا کند آدی ۱-مؤولو. ۲-موولا.	موولو [آ] مرند و مراغا دا کند آدی ۱-مؤولو. ۲-موولا.		مۆنقول [آ] حوزونلو، آلم لی؛ ۱-آلتای تورک‌لری، کیشیلر	
موم [آ،فا] ۱-بال آری لارینین حاضرلادیغی شان دۆزلمک	موم [آ،فا] ۱-بال آری لارینین حاضرلادیغی شان دۆزلمک		اویماغی، اولوبالاریندان ۲-قیرقیزلارین، توقای، ساری و	
اۆچون یارارلانیلان ماده ویا بونا بنزر هر ماده، بال مومو	اۆچون یارارلانیلان ماده ویا بونا بنزر هر ماده، بال مومو		باغیش اویماقلاری اولوبالاریندان ^۷ .	
(فا:موم). wax ۲-شمع.	(فا:موم). wax ۲-شمع.		مۆنگ [آ] ۱-حوزون، آلم، اوزونتو ۲-مینگ، غمه ^۷ .	
موم آغاجی [آ،بی] قوخولو یاپراقلی، دانالاری مومجولوقدا	موم آغاجی [آ،بی] قوخولو یاپراقلی، دانالاری مومجولوقدا		مۆنگلؤبؤغا [خ] مِصیر-تورک کؤلهمن دؤولتی کومتانی ^۷ .	
یارارلانیلان، ایستی اؤلکه آغاجی (فا:~).	یارارلانیلان، ایستی اؤلکه آغاجی (فا:~).		مۆنگلؤغ [خ] ۱-اوزگون، بؤنلیمیش؛ ۲-چنگیز خانین بیر	
مومی [آ] آستارا دا کند آدی.	مومی [آ] آستارا دا کند آدی.		نوعی معنوی باباسی دؤرومؤنداکى بگین آدی ^۷ .	
موم چچگی [آ،بی] چتیرکیمی قوخولو، کیچیک آغ	موم چچگی [آ،بی] چتیرکیمی قوخولو، کیچیک آغ		مۆیان [آ] بویان، بایان ^۷ .	
چچک لی، بزمک بیتگی سی (فا:نوعی گیاه).	چچک لی، بزمک بیتگی سی (فا:نوعی گیاه).		مۆیمول muymul [آ،دی] بیرجنس دوغان ^۱ بنزر و بیرتیجی	
موم قایی [آ] شمع قایی (فا:شمعدان).	موم قایی [آ] شمع قایی (فا:شمعدان).		قوش (فا:نوعی پرنده).	
موم لاماق [ل] موم سؤرتمک، بیرشئین آغزینی موملا باغلاماق.	موم لاماق [ل] موم سؤرتمک، بیرشئین آغزینی موملا باغلاماق.		مۆیه muye [آ،فا] ۱-سیریلدما. ۲-بیر نچه مومغام دسگاهی	
موم لانماق [بل] موملاماق ایشی گؤرولمک.	موم لانماق [بل] موملاماق ایشی گؤرولمک.		نین شُعبه لری آراسیندا گوشه.	
موملو [ص] موم سؤرتولموش، موم چکیلیمیش.	موملو [ص] موم سؤرتولموش، موم چکیلیمیش.		مۆئیر müessir [ص،ع] اتگن، اتگی لی (فا:~).	effective
موممو [آ] سؤمر تانریلاریندان ^{۳۱۱} .	موممو [آ] سؤمر تانریلاریندان ^{۳۱۱} .		مۆئیریت müessiriyet [آ،ع] اتگن لیک (فا:~).	
مومیا [آ،فا] بالزام ماده‌سی، بالزام، اؤلؤ جندگینه چورومه‌مک	مومیا [آ،فا] بالزام ماده‌سی، بالزام، اؤلؤ جندگینه چورومه‌مک		مۆجو [آ] اسماعیلی 'دا چای آدی ^{۲۴۰} .	
اۆچون سورتولن ماده (فا:مومیا).	اۆچون سورتولن ماده (فا:مومیا).		مۆجور آوا [آ] هشتی ده کند آدی {ماجار آوا}.	
مومیائی [آ] بالزام لانمیش جسد، بالزام سؤرتولموش	مومیائی [آ] بالزام لانمیش جسد، بالزام سؤرتولموش		مۆجورو [آ،دا] بالاجا صانديق. (فا:صندوقچه) {باخ:بؤجور}	
جسد، مومیا اولونموش جندک (فا:مومیایی).	جسد، مومیا اولونموش جندک (فا:مومیایی).		مۆجوک [آ] قیمیج، انسانین ستون فقراتیندا سون مهره.	
مومیالاماق [ل] بالزام لاماق، مومیا حالینا گتیرمک.	مومیالاماق [ل] بالزام لاماق، مومیا حالینا گتیرمک.		{پیچمک+وک} بۆچوک، مۆچوک {	
مومیالانماق [بل] بالزام لانماق، مومیا وؤرولماق.	مومیالانماق [بل] بالزام لانماق، مومیا وؤرولماق.		مۆدری [آ] اسماعیلی 'دا کند آدی ^{۲۴۰} .	
مؤن [چؤواشجا:زانویه آیی] بؤیوک، ایری، چوخ و بؤزلو آی.	مؤن [چؤواشجا:زانویه آیی] بؤیوک، ایری، چوخ و بؤزلو آی.		مۆدریک [آ،ع] مودور، باشارتلی (فا:مدیر).	
مؤنا [آ] اؤرارتولاردان آرقیشتی شاهین نشتبان کندینده	مؤنا [آ] اؤرارتولاردان آرقیشتی شاهین نشتبان کندینده		مۆدور [ص،ع] مُدیر، یؤتَمین (فا:مدیر).	
قازدیغی بیر داشیازیدا سؤیله‌نن چای آدیدیر و سانیلیرکی	قازدیغی بیر داشیازیدا سؤیله‌نن چای آدیدیر و سانیلیرکی		مؤر [باخ] میر.	
آجی چای 'ین اسکی آدی اولسون ^{۹۷} . {ماننا چایی}	آجی چای 'ین اسکی آدی اولسون ^{۹۷} . {ماننا چایی}		مۆرجوم [آ،دا] ات کیمی اولان خال (فا:خال گوشتی).	
مؤنار [آ] سراب، آلقین ^۷ .	مؤنار [آ] سراب، آلقین ^۷ .		مۆردؤو [آ] مراغا دا کند، داغ، چای آدی {باخ: مۆرن+تی}.	
مؤنتاژ muntaj [آ،فر] بیر ماشین، آراج و بیر قورولوشون	مؤنتاژ muntaj [آ،فر] بیر ماشین، آراج و بیر قورولوشون		مۆردؤمؤک/مۆردک [آ،بی] باقلاسولاردان بیر ایللیک بیر	

م Mm	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۸۶۶	ارک سۆزلوگو	م Mm
ییتگی ^۲ (فا: نوعی ماش).	hyrus sativus		مۆزوره müzvərə (آ.دا.) ناخوشلار اوچون دوزه لن بیر نوع	
مۆرده شور (آ) میرده شیر ده دئییلیر، اؤل یویان (فا: مرده شور).			آش {عریجه زور}: یالاندان بزمک سۆزوندن ^۵ .	
مۆرسکلی (آ) صابرآباد دا یئر آدی ^{۲۴۰} .			مۆریکلر (آ) شاهسون اتلی بویلا ریندان ^{۳۰۱۸} .	
مۆسوسلو (آ) اؤجار دا کند آدی ^{۲۴۰} .			مۆزده چی (ص، دده «مؤشتچی») مۆزده وئرن، مۆشدو لوقچو.	
مۆرگو دؤیمک (ل) مۆرگوله مک.			مۆزده (آ) مۆشتولوق، بیرینه وئریلن خوش خبر (فا: مژده).	
مۆرگۆ mürgü (آ) اویاق لیتلا یوخو آراسیندا کی حال و			good nows {فا: مژده}، روسجا کؤکلو ویا عربجه	
وضعیت، یاری یوخولو حال "گۆزو مورگو دؤیور: چوخ			{مشتاقی}۵	
یوخوسو گلیر" {بۆرومک} بۆرگو سۆزوندن آلینمادیر ^۶ .			مۆزده لنمک (س) خوش خبر وئریلمک.	
مۆرگولو (ص) یاری یوخولو.			مۆزده له مک (ل) خوش خبر وئرمک، مۆزده وئرمک.	
مۆرگوله مک (س) یاری یوخولو حالدا اولماق.			مۆزده لیک (آ) مۆشتولوق.	
مۆرگه نه (آ) دمیر کیمی شئی لرین اۆزه رینه دوزه لن پاس و			مۆسگونلو (آ) اؤرمیه ده کند آدی {مۆسکی اتلی}.	
پاخیر {مۆر} میر کلمه سیله ایلگیلیدیر، باخ: میر ^۷ .			مۆسونلو (آ) هشتی ده کند آدی {موصولانلی اتلی}.	
مۆرن/ مۆرن müren (آ) ایرماق، آخارسو ^۷ ، بؤ کلمه اسک			مۆشتوک/ مۆشدوک/ مۆشگوک {باخ} مۆشلوک.	
تورکجه ده چای کیمی ایضاح اولونور، بؤ سۆز چای			مۆشگور (آ) قوبا دا بیر دۆزلوک آدیدیر و اورمودا بیر کند	
معناسیندا آیری شکیللرده ده گۆرسه نیر: "تورکمنستان و			مۆشقالی (قو: میرشکارلو) آدیندادیر. ۲-بو کلمه میلادان	
افغانستاندا (مۆرقاب)، تورکیه ده (مورات)، مۆغولستاندا			قاباق آلبان تورک طایفالاری ایچینده ماسکوت شکلینده	
(مۆرن)؛ یتنه ده یاغمور (یاغیش) سۆزونده مۆر بؤلومو			قتید اولونوبدور، ۱۶جی عصرده اینگیلیز سیاحی جننکینسون	
سو معناسینا دایانیر، شجره التراکمه ده اوغوز نسلیندن			بو کلمه نی ماسکوت یازیدیر ولی ۱۷جی عصرده هوللاندیا	
بیرینین آدی مۆریای اوْلوب (بو مفهوم اوغوز لاردا طبیعت			سیاحی جان استری آذربایجان سفیرینده بو کلمه نی مۆسکار	
مفهوملارینا دایانیر: داغ خان، اؤلدوز خان...)، یئر آدی			کیمی یازمیشدیر یعنی بیر عصر ایچینده ماسکات/ مۆسکات	
اولاراق: سامورچایی، مۆردال چایی، مۆرو داغی ^{۲۲۰} .			سۆزو موسکار سۆزونه دیشیدیر، البته ایندیده ماسکاتار	
{اوستاد اسماعیل هادی بو کلمه نی روسجا بیلیر} "موره			دۆزو ده دئیلمکده دیر ۲۴۲-۱۵۵. باخ: مۆشقالی.	
mope: دیز، "mop: ماوی" و فارسجادا مْروارید			مۆشلوک (آ) مۆشدوک، سیگارا و پاپیروس چکمه آیتی	
(دریا داشی)، و مرداد (دریاداد، قارشیلیغیندا خرداد:			{سن «موصول» سو شیر، سیگار چکمه، چوبوغو / عربجه	
خورشید داد) سۆزونوده بؤ کؤکدن آلینمابیلیر؛ البته			مصّ (سو موماق) کلمه سیندن آلینماسی سانیلیر ^۶ .	
اشاره اولونمالیدیکی بارتولد بیر روس بیلگینی اولاراق			مۆظوروف/ مۆظوروف [ع: مطرب] ۱-چالیب اوینایان، رقاص،	
مۆرین سۆزونو آت و ایلخی معناسیندا موغولجا بیلیر، یتنه			(فا: مطرب). hired musician ۲-حیاسیز آدام، حیاسیز.	
ده ماوی سۆزونو عربجه ماء (سو) سۆزیله ایلگیلی بیلیر ل:			مۆگه (آ) اینجی چیچگی ^۷ .	
تورکجه ده ایشله نن مراء، مارال وماران کیمی سۆزلر بؤ			مۆچوک [میل+چیک] مۆلچوق، مۆلچو [سۆرمه چکمه میلی.	
کلمه ایله ایلگیسیز دئیل، باخ: موران ^۷ .			مۆلدوز (آ) برّاق، صاف ^۷ .	
مۆرور mürvər (آبی) خانیم الی گیللردن، آغ چیچک لی،			مۆلک (آ) میانا؛ اهر (سُقّات) ده کند آدی.	
میوه سی قیرمیزی وقار، یوکسک لیگی ۱۰ متر، عۆمۆرو ۱۰۰			مۆلک کندی (آ) کلنیر و ماکی دا کند آدی.	
ایل لیک بیر آغاج (فا: اقسطنی). sambucus nigra			مۆنتگه (آ) سو مقاییت دا چای آدی ^{۲۴۰} .	

Mm م	آذربایجان تورکجه سی	Mm م
مهربان mehriban [ص،فا] صمیمی، خوش و سئوگی بسله ین، مهربان (فا:~). kind	مه (مع) me [آ،سس] قویون قوزو کیمی حیوانلارین چیخاردیغی سس، بع.	مه (مع) me [آ،سس] قویون قوزو کیمی حیوانلارین چیخاردیغی سس، بع.
مهربان [آ] کبودرآهنگ دهستانی، ۶۰ کندی و *۳۰۰۰۰ نفر نفوسو واردیر و اها لی تورکدولر؛ سراب، زردنه کند آدی. مهر علی محمدی [آ] ۱۳۵۹ ده زنجاندا آنادان اولوبدور، ادبیات ساحه سینده چالیشقان بیر شخص دیر.^{۶۴}	مه meh [آ،فا،شع] باخ: ماه. مه meh [آ،فا،شع] ۱-چم. ۲-یونگول، یومشاق یئل (فا:مه). مهابت [آ،ع] بؤیوک لوک، اولولوق (فا:هبت). dread مهاجر muhacir [آ،ع] کۆچمن (فا:~). emigrant مهاجرت muhacirət [آ،ع] کۆچمه (فا:~). Migration مهاجم muhacim [آ،ع] سالدیران، سالدیریجی (فا:~).	مه meh [آ،فا،شع] باخ: ماه. مه meh [آ،فا،شع] ۱-چم. ۲-یونگول، یومشاق یئل (فا:مه). مهابت [آ،ع] بؤیوک لوک، اولولوق (فا:هبت). dread مهاجر muhacir [آ،ع] کۆچمن (فا:~). emigrant مهاجرت muhacirət [آ،ع] کۆچمه (فا:~). Migration مهاجم muhacim [آ،ع] سالدیران، سالدیریجی (فا:~).
مهرنجان تورک [آ] فلاورجان (۱۰ک گد *۴۲۰) دا کند آدی. مهره möhrə [آ،فا] ۱-گیل و پالچیق دان تیکیلیمیش دؤوار و حصار. ۲-شطرنج و لودو کیمی اوینلاردا اوینانیرلا داش لارین هریری ۳-بیرینه عامل و ایشگوذار اولان (فا:~). مهری عرب [یازار] صفویلر دؤورو یاشاییبدیر و تورکجه شعر لری واردیر (فا:~).^{۶۵}	مه مهابت [آ،ع] یتنهک لیک، اؤزلوق، باجاریق لی، اوستالیق (فا:~) مه باسان mehbasan [آ] میانا دا داغ آدی. مهبل mehbil [آ] رحیم آغزی (فا:~). vagina مهپاره [باخ] ماهپاره. مهتاب [آ،فا] آی ایشیغی، آی لی گنجه (فا:~). moonlight مهتابی [آ،فا،شع] تراس (فا:تراس). moonlit مهتر mehtər [آ،فا] ۱-آتچی، آت قوللوقچوسو، آتا باخان. ۲-زنجان، شبستر، یاستیکند، اهر ده کند آدی. مهجور mehcür [آ،ع] آیری دوشموش، اؤزاق دوشموش (فا:~) مهدی [آ،ع] ۱-هدایت اولونموش. ۲-اوغلان آدی. مهدی... [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یئر آدی اولاراق ایشله- نیر، باخ: یئرآدلاری (ان آزی ۱۰ آد سایماق اولار).	مه مهابت [آ،ع] یتنهک لیک، اؤزلوق، باجاریق لی، اوستالیق (فا:~) مه باسان mehbasan [آ] میانا دا داغ آدی. مهبل mehbil [آ] رحیم آغزی (فا:~). vagina مهپاره [باخ] ماهپاره. مهتاب [آ،فا] آی ایشیغی، آی لی گنجه (فا:~). moonlight مهتابی [آ،فا،شع] تراس (فا:تراس). moonlit مهتر mehtər [آ،فا] ۱-آتچی، آت قوللوقچوسو، آتا باخان. ۲-زنجان، شبستر، یاستیکند، اهر ده کند آدی. مهجور mehcür [آ،ع] آیری دوشموش، اؤزاق دوشموش (فا:~) مهدی [آ،ع] ۱-هدایت اولونموش. ۲-اوغلان آدی. مهدی... [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یئر آدی اولاراق ایشله- نیر، باخ: یئرآدلاری (ان آزی ۱۰ آد سایماق اولار).
مهستی گنجوی mehsəti [یازار] ه ۴۹۰ جی ایلده گنجهده آنادان اولدو، تورکجه شعر لری واردیر.^{۶۶} مهش / محشر mehsər [آ] تیکان تپهده داغ آدی. مهک / محک mehek [آ] خوی دا داغ آدی.	مه مهابت [آ،ع] یتنهک لیک، اؤزلوق، باجاریق لی، اوستالیق (فا:~) مه باسان mehbasan [آ] میانا دا داغ آدی. مهبل mehbil [آ] رحیم آغزی (فا:~). vagina مهپاره [باخ] ماهپاره. مهتاب [آ،فا] آی ایشیغی، آی لی گنجه (فا:~). moonlight مهتابی [آ،فا،شع] تراس (فا:تراس). moonlit مهتر mehtər [آ،فا] ۱-آتچی، آت قوللوقچوسو، آتا باخان. ۲-زنجان، شبستر، یاستیکند، اهر ده کند آدی. مهجور mehcür [آ،ع] آیری دوشموش، اؤزاق دوشموش (فا:~) مهدی [آ،ع] ۱-هدایت اولونموش. ۲-اوغلان آدی. مهدی... [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یئر آدی اولاراق ایشله- نیر، باخ: یئرآدلاری (ان آزی ۱۰ آد سایماق اولار).	مه مهابت [آ،ع] یتنهک لیک، اؤزلوق، باجاریق لی، اوستالیق (فا:~) مه باسان mehbasan [آ] میانا دا داغ آدی. مهبل mehbil [آ] رحیم آغزی (فا:~). vagina مهپاره [باخ] ماهپاره. مهتاب [آ،فا] آی ایشیغی، آی لی گنجه (فا:~). moonlight مهتابی [آ،فا،شع] تراس (فا:تراس). moonlit مهتر mehtər [آ،فا] ۱-آتچی، آت قوللوقچوسو، آتا باخان. ۲-زنجان، شبستر، یاستیکند، اهر ده کند آدی. مهجور mehcür [آ،ع] آیری دوشموش، اؤزاق دوشموش (فا:~) مهدی [آ،ع] ۱-هدایت اولونموش. ۲-اوغلان آدی. مهدی... [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یئر آدی اولاراق ایشله- نیر، باخ: یئرآدلاری (ان آزی ۱۰ آد سایماق اولار).
مهلازان / ماهلازان mehlezan [آ] خوی دا کند آدی. مهلت möhlet [آ،ع] فرصت (فا:~). deadline مهلیک mohlik [ص،ع] اؤلدوروجو، تهلیکه لی (فا:~). مهلهکه mehleke [ص،ع] قورخونج وضعیت. dangerous محلم / ملحم melhem [آ] سالماس دا کند آدی، ماکو و ساین قالا دا (لی) کند آدی [درمان و داوا معنا سیندا].^{۶۷}	مه مهابت [آ،ع] یتنهک لیک، اؤزلوق، باجاریق لی، اوستالیق (فا:~) مه باسان mehbasan [آ] میانا دا داغ آدی. مهبل mehbil [آ] رحیم آغزی (فا:~). vagina مهپاره [باخ] ماهپاره. مهتاب [آ،فا] آی ایشیغی، آی لی گنجه (فا:~). moonlight مهتابی [آ،فا،شع] تراس (فا:تراس). moonlit مهتر mehtər [آ،فا] ۱-آتچی، آت قوللوقچوسو، آتا باخان. ۲-زنجان، شبستر، یاستیکند، اهر ده کند آدی. مهجور mehcür [آ،ع] آیری دوشموش، اؤزاق دوشموش (فا:~) مهدی [آ،ع] ۱-هدایت اولونموش. ۲-اوغلان آدی. مهدی... [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یئر آدی اولاراق ایشله- نیر، باخ: یئرآدلاری (ان آزی ۱۰ آد سایماق اولار).	مه مهابت [آ،ع] یتنهک لیک، اؤزلوق، باجاریق لی، اوستالیق (فا:~) مه باسان mehbasan [آ] میانا دا داغ آدی. مهبل mehbil [آ] رحیم آغزی (فا:~). vagina مهپاره [باخ] ماهپاره. مهتاب [آ،فا] آی ایشیغی، آی لی گنجه (فا:~). moonlight مهتابی [آ،فا،شع] تراس (فا:تراس). moonlit مهتر mehtər [آ،فا] ۱-آتچی، آت قوللوقچوسو، آتا باخان. ۲-زنجان، شبستر، یاستیکند، اهر ده کند آدی. مهجور mehcür [آ،ع] آیری دوشموش، اؤزاق دوشموش (فا:~) مهدی [آ،ع] ۱-هدایت اولونموش. ۲-اوغلان آدی. مهدی... [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یئر آدی اولاراق ایشله- نیر، باخ: یئرآدلاری (ان آزی ۱۰ آد سایماق اولار).
مهلیقا [ص،فا+ع] آی اؤزلو، گؤزل (فا:~). moon-faced مُم mühümm [آ،ع] اؤنملی، اهمیت لی (فا:~). مهمان mehman [آ،فا] ۱-قوناق. ۲-هشتری، ملیکان، مراغا، سؤلدوز، میانا، اردبیل ده کند آدی.	مه مهابت [آ،ع] یتنهک لیک، اؤزلوق، باجاریق لی، اوستالیق (فا:~) مه باسان mehbasan [آ] میانا دا داغ آدی. مهبل mehbil [آ] رحیم آغزی (فا:~). vagina مهپاره [باخ] ماهپاره. مهتاب [آ،فا] آی ایشیغی، آی لی گنجه (فا:~). moonlight مهتابی [آ،فا،شع] تراس (فا:تراس). moonlit مهتر mehtər [آ،فا] ۱-آتچی، آت قوللوقچوسو، آتا باخان. ۲-زنجان، شبستر، یاستیکند، اهر ده کند آدی. مهجور mehcür [آ،ع] آیری دوشموش، اؤزاق دوشموش (فا:~) مهدی [آ،ع] ۱-هدایت اولونموش. ۲-اوغلان آدی. مهدی... [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یئر آدی اولاراق ایشله- نیر، باخ: یئرآدلاری (ان آزی ۱۰ آد سایماق اولار).	مه مهابت [آ،ع] یتنهک لیک، اؤزلوق، باجاریق لی، اوستالیق (فا:~) مه باسان mehbasan [آ] میانا دا داغ آدی. مهبل mehbil [آ] رحیم آغزی (فا:~). vagina مهپاره [باخ] ماهپاره. مهتاب [آ،فا] آی ایشیغی، آی لی گنجه (فا:~). moonlight مهتابی [آ،فا،شع] تراس (فا:تراس). moonlit مهتر mehtər [آ،فا] ۱-آتچی، آت قوللوقچوسو، آتا باخان. ۲-زنجان، شبستر، یاستیکند، اهر ده کند آدی. مهجور mehcür [آ،ع] آیری دوشموش، اؤزاق دوشموش (فا:~) مهدی [آ،ع] ۱-هدایت اولونموش. ۲-اوغلان آدی. مهدی... [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یئر آدی اولاراق ایشله- نیر، باخ: یئرآدلاری (ان آزی ۱۰ آد سایماق اولار).
مهمانخانا [آ،فا] قوناق ائی. مَهمل möhməl [آ،ع] یاوا (فا:بیهوده). nonsense مهمیز mehmiz [آ،ع] ۱-خوروز کیمی حیوانلارین آیاقلاری- نین آرخاسیندا اولان اؤجو بیز چیخیتی. ۲-بعضی گؤل- لرده اولان چیخیتی و بیز لیک ۳-بیز لیک، مینیک حیوان- لاری دؤرتمه له مک اؤچون باشماغا تاخیلان اؤجو بیز آغاج تیکه سی ویا بؤجور شئی (فا:~). spur	مه مهابت [آ،ع] یتنهک لیک، اؤزلوق، باجاریق لی، اوستالیق (فا:~) مه باسان mehbasan [آ] میانا دا داغ آدی. مهبل mehbil [آ] رحیم آغزی (فا:~). vagina مهپاره [باخ] ماهپاره. مهتاب [آ،فا] آی ایشیغی، آی لی گنجه (فا:~). moonlight مهتابی [آ،فا،شع] تراس (فا:تراس). moonlit مهتر mehtər [آ،فا] ۱-آتچی، آت قوللوقچوسو، آتا باخان. ۲-زنجان، شبستر، یاستیکند، اهر ده کند آدی. مهجور mehcür [آ،ع] آیری دوشموش، اؤزاق دوشموش (فا:~) مهدی [آ،ع] ۱-هدایت اولونموش. ۲-اوغلان آدی. مهدی... [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یئر آدی اولاراق ایشله- نیر، باخ: یئرآدلاری (ان آزی ۱۰ آد سایماق اولار).	مه مهابت [آ،ع] یتنهک لیک، اؤزلوق، باجاریق لی، اوستالیق (فا:~) مه باسان mehbasan [آ] میانا دا داغ آدی. مهبل mehbil [آ] رحیم آغزی (فا:~). vagina مهپاره [باخ] ماهپاره. مهتاب [آ،فا] آی ایشیغی، آی لی گنجه (فا:~). moonlight مهتابی [آ،فا،شع] تراس (فا:تراس). moonlit مهتر mehtər [آ،فا] ۱-آتچی، آت قوللوقچوسو، آتا باخان. ۲-زنجان، شبستر، یاستیکند، اهر ده کند آدی. مهجور mehcür [آ،ع] آیری دوشموش، اؤزاق دوشموش (فا:~) مهدی [آ،ع] ۱-هدایت اولونموش. ۲-اوغلان آدی. مهدی... [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یئر آدی اولاراق ایشله- نیر، باخ: یئرآدلاری (ان آزی ۱۰ آد سایماق اولار).
مهراب جای mehrab [آ] زنجان دا جای آدی. مِهرا م بهرام [آ] هئریس دا کند آدی. مهران جای / باسمنج جای / میدان جای [آ] تبریزده جای آدی.	مه مهابت [آ،ع] یتنهک لیک، اؤزلوق، باجاریق لی، اوستالیق (فا:~) مه باسان mehbasan [آ] میانا دا داغ آدی. مهبل mehbil [آ] رحیم آغزی (فا:~). vagina مهپاره [باخ] ماهپاره. مهتاب [آ،فا] آی ایشیغی، آی لی گنجه (فا:~). moonlight مهتابی [آ،فا،شع] تراس (فا:تراس). moonlit مهتر mehtər [آ،فا] ۱-آتچی، آت قوللوقچوسو، آتا باخان. ۲-زنجان، شبستر، یاستیکند، اهر ده کند آدی. مهجور mehcür [آ،ع] آیری دوشموش، اؤزاق دوشموش (فا:~) مهدی [آ،ع] ۱-هدایت اولونموش. ۲-اوغلان آدی. مهدی... [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یئر آدی اولاراق ایشله- نیر، باخ: یئرآدلاری (ان آزی ۱۰ آد سایماق اولار).	مه مهابت [آ،ع] یتنهک لیک، اؤزلوق، باجاریق لی، اوستالیق (فا:~) مه باسان mehbasan [آ] میانا دا داغ آدی. مهبل mehbil [آ] رحیم آغزی (فا:~). vagina مهپاره [باخ] ماهپاره. مهتاب [آ،فا] آی ایشیغی، آی لی گنجه (فا:~). moonlight مهتابی [آ،فا،شع] تراس (فا:تراس). moonlit مهتر mehtər [آ،فا] ۱-آتچی، آت قوللوقچوسو، آتا باخان. ۲-زنجان، شبستر، یاستیکند، اهر ده کند آدی. مهجور mehcür [آ،ع] آیری دوشموش، اؤزاق دوشموش (فا:~) مهدی [آ،ع] ۱-هدایت اولونموش. ۲-اوغلان آدی. مهدی... [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یئر آدی اولاراق ایشله- نیر، باخ: یئرآدلاری (ان آزی ۱۰ آد سایماق اولار).

م Mm	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۶۸	ارک سۆزلوگو	م Mm
	مهمیز چیچگی [باخ] سارای چیچگی.		میر تلاماق [باخ] میر تلاماق.	
	مهمیز له مک [ل] مهمیز له وورماق، بیز له مک.		میر تلاماق [س] دوداق آلتیندا دانیشاراق دئیینمک،	
	مهنار ووحی [یازار] گونش ۱۳۵۲ ده ملیک کندینده آنادان اولدو، تورکجه شعر لری واردیر ۵۲.		سؤیلنمک، دونقو لدانماق (فا:با خود نجوا کردن).	
	مهنان mēhnan [آ] بجنورد دا چای و کند آدی.		میر تی [آ] گؤیچای دا کند آدی ۲۴۰.	
	مهنندس mēhəndis [آع] تنکنیک اؤزمانی و ییلمنی (فا:~).		میر تی دوروب [با] میرت ائله بیر (فا:شوخی اش گرفته).	
	مهییا muhəyya [ص،ع] حاضر، آماده (فا:~).		میر تیلدا ماق [س] آتلاشیلماز حالدا دانیشماق، دئیینمک.	
	مهیب məhib [ص،ع] قورخونج (فا:~).		میر تیلدا نماق [س] دئیینمک، اؤزاؤزونه دانیشماق.	
	مهیچ muhəyyic [ص،ع] جوشدوروجو، هیجان وثریجی (فا:~)		میر چالیق [آ،بی] دؤنبالان، یئر آلمایا بنزر بیر نوع غده	
	مهیندخت دارایی [یازار] ش ۱۳۰۰ ده زنجانین تاروم بؤلگه سینده آنادان اولدو، تورکجه شعر لری واردیر ۵۲.		{دیواندا ایشله نن مۆرج (قارا بیر) کلمه سیله ایلگیلی اولما لیدیر؛ سن 'بۆرچالیق': بیر نوع چؤل سوغانی}.	
	میتدا نماق [باخ] میر تلاماق.		میر لاماق [س] میر میر دئییه سس چیخارماق (فا:صدای مرم).	
	میجیق لاماق [ل] باخ: میجی له مک، میجی لاماق.		میر میر ۱ [سس تق] میر یلتی سسی، میر لداماسسی.	
	میجیق لانماق [بل] باخ: میجی لنمک، میجی لانماق.		میر میر ۲ [آ،دی] سودا یاشایان بیر ایلان بالیغی نۆعو.	
	میخ [آ،فا] بالاجا میسمار، اوجو بیز ویا یثره و دؤوارا چالینان		echalus myrus	
	دمیر ویا آغاج پارچاسی (فا:میخ). nail		میر نوو / میر فاو [آ] میر یلداما سسی.	
	میخ تۆکن [آ] آذربایجان ده یثر آدی ۲۴۰.		میر ووی [آ] پیشیک لرین جۆتلتشمه زامانی.	
	میخچا [آ] ۱-کیچیک میخ (فا:میخ کوچک). ۲-دؤیه نک،		میر یق miriq [ص] قاباق دیشلری دۆشموش وضعیتده اولان،	
	آیاق دؤیه نه گی، پینه پا (فا:میخچه). bunion		دووشان دوداق (فا:لب شکری). {سس تق}.	
	میخچا لاماق [ل] میخ لاماق.		میر یل میریل [ظ] اؤز اؤزونه دانیشاراق، میر یلدا یاراق.	
	میخچا لانماق [بل] میخ لانماق.		میر یلتی mirilti [آ] ۱-میر یلداما سسی، دؤنقو لداشما. ۲-	
	میخلانماق [آئتد] میخ ووردورماق.		ایت لرین بیر شئیدن خوشلاندیقلا ری زامان چیخاردیقلا ری	
	میخلاماق [ل] میخ چالماق، میسمار لاماق.		سس (فا:صدای مرم).	
	میخلانماق [بل] میخ وورو لماق، میسمار لانماق.		میر یلداما [آ] میر یلداماق ایشی (فا:من من). muttering	
	میغلی [ص] میخ چالینمیش.		میر یلداماق mirildamaq [س] میر میر سسی چیخارماق، اؤز	
	میغلی قوواخ [آ] آذربایجان دا کند آدی ۲۴۰.		اؤزونه دانیشماق، دئیینمک (فا:من من کردن).	
	میر [باخ] میر یلداماق.		میر یلدا نماق [س] دوداق آلتی سؤیلنمک، دئیینمک.	
	میرت mirt [آ] شوخلوخ (فا:شوخی) {میر میر دان سس تق}.		میر یلدا نیس [آ] میر یلدا نماق ایشی ویا بیچیمی.	
	میرت میرت [ظ] بوش بوش.		میر [آ،دی] سیرکه و باشقا تۇرش شئیلرین اؤزه رینه ییغیلان	
	میرت وورماق [دا] شوخلولا دانیشماق، دئییب گۆلمک، باش		خیردا میلچک ۱.	
	باشا وثرپ صحبت ائتمک.		میر راق [آ] اوزون ساپلی و اوجو بیز دمیر و هر شئی، تیپک و	
	میر تدانماق [باخ] میر تلاماق.		دوردمه (فا:نیزه، لگد) dart.spear.kick {ع مضراب} ۹	
	میر تلاشماق [قا] میرت ائله مک.		میر میز [سس تق] اؤنمسیز شئیلر و سؤزلر اؤستونده تارتیشان	
			و بهانه اندن، میزی (فا:صدای مز).	

میڭیقلدا ماق [باخ] نیققیلدا ماق.	میڭ میز لانماق [س] بهانه آختارماق (فا: اشکال تراشی کردن).
میڭیقلدا نماق [باخ] نیققیلدا نماق.	میڭ میز لیق [آ] هر شئیہ قصور آراما.
میڭجیق / مونجوق minciq [ت، آ] - مختلف جنسلردن بالاجا توپ کیمی سوس و بزک اوچون شئیلر، تاختی (فا: منجوق). glass beads - ۲ [خ] آتیلائی خانین باباسی.	میڭ میزی [ص، دا] آیدین دانشمیان، بوروندا دانشان.
{ت (مونجوق): گنجیمیشده آتین بونونا تاختیلارمیش، بو ایش نظر دیمه سین دئیہ گؤرولوردو، بو دئییشله بو کلمه مۇن (خسته لیک، عیب، نقص) کلمه سیندن آلیناراق مون و نظردن قوروماق اوچون بونونا تاختیلیردی}.	میڭ میزی mizi [ص] آز دانشان و قاش قاباقلی، اؤزگوکلمز، آلتدان آلتدان ایش گورن کیمسه (فا: مؤذی). noxious
میڭجیق [آ] کرمانشاه (تهپه)، خیابودا (هچی) کند آدی. هشتری (لی)، زنجان (لیق) دا داغ آدی.	میڭ یقلانماق [س] میز یلدا ماق.
میڭجیق گؤز [ص] گؤز میڭجیغنا اوخشیان، مونجوق کیمی.	میڭ یللیتی [آ] میز یلدا ماسسی.
میڭجیق لاماق [ل] میڭجیق لا سۆسله مک و بزه مک.	میڭ یلدا ماق mizildamaq [سس تق] میز یللیتی سسی چیخارماق (فا: صدای مزمر در آوردن).
میڭجیق لانماق [بل] میڭجیق لا بزه نیلمک، بز نمک.	میڭیرو [آ] آذربایجان اهل حق لریندن بیر فرقه آدی. ^{۶۶}
میڭجیقلی [ص] اؤزه رینه میڭجیق دؤزو لموش، میڭجیقلا بز نمیش.	میڭیر [آ] ۱- تاخیل، داری، ۲- مالا، سؤواق چکمه آیقیتی ^{۲۲۴} .
میڭجیق میڭجیق [ظ] میڭجیق لا یاراق.	میڭسماق [باخ] بؤسماق.
میڭجیق واری [ص] میڭجیق اوخشار.	میڭسیریغینی تۆکمک [ص] قاش قاباغینی تۆکمک.
میڭیقلیتی [آ] میڭیقلدا ماسسی.	میڭسیریغینی ساللاماق [ص] قاش قاباغینی تۆکمک (فا: اخم کردن). frown
میڭیقلاق minqıldağ [آ] اوشاق باشیندا یوشاق بؤلوم.	میڭسیریق ساللاماق [ص] قاش قاباغینی تۆکمک.
میڭیقلدا ماق [ل] میڭیقلیتی سسی چیخارماق.	میڭسیریق [آ] آجیقلی آدامین اؤزونده اولان حال، قاش قاباق.
می می [آ] بو سؤز هیتت جه مارا و اوتلاق معناسیندا دیر ^{۲۱۹} .	میڭشامیش (میش ها میش) [ظ، سس تق] (اوشاغین یاتماغی اوچون) راحت و شیرین یاتما حالی "اوشاق میڭشامیش یاتیر".
سؤمر لرین گؤیسل یاسا و قانونلاری نین آدیدیر ^۸ .	میڭشاندیره / موشاندیره musandere [آ] سایین قالادا کند آدی.
می می mey [آ، فا] ایچکی، شراب (فا: می).	میڭشامیش [دا، آبی] بیر نوع اریک (فا: زرد آلو، قیسی).
می پرست [ص] ایچکی تاپینچی (فا: می پرست). Vinous	میڭشیل میڭشیل [سس تق] دینچ لیکله یاتما، باخ: میڭشامیش.
میار / مییار [آ] ۱- آخارسو، قایناق ^{۲۲۴} . ۲- چمنلر بیچیلدیکدن سونرا یثرینه چیخان اینجه اوت {پینار/مینار/مییار}	میڭشیللیتی [آ] راحت و میڭشامیش بیر وضعیتده یاتما حاللی.
میامی meyamey [آ] شاهروود شهری نین یاخین لیغیندا بیر شهر آدی. دا کند آدی.	میڭشیلدا ماق [س] (اوشاق) میڭشیللیتی ایله یاتماق.
میان [آ] ۱- بئل، بیر نوع کمر ۲- اورتا، آرا، آرالیق (فا: ~). mid	میڭ میڭ میڭ mığmığ [سس تق] باخ: میڭ میڭ.
میان... [آ] میان و میانا شکلینده یثر آدی اولاراق ایشله نیر، باخ: یثر آدلاری (ان آزی ۱۸ آد سایماق اولار).	میڭ میڭا [آدی] جوت قانادلی، انسان قان ایله بسله نن، سیتما میکروبو داشییان، سولاق و باتالاقلیق یثر لرده چوخ اؤره ین، آنوفل آدی وئریلن بیر بؤجک؛ سیوری سینک، آغجا قاناد (فا: پشه). culex pipien, gnat {سس تق}
میانا [آ، ص] اورتا، ارادا اولان بؤلوم "میانا گنیم: نه اؤزون ونه قیسا گنیم" (فا: میانه). middle	میڭ میڭالیق [آ] میڭ میڭا دان قورونماق اوچون پرده (فا: پشه بند). mosquito-net
	میڭیللیتی [آ] اینیلیتی، زاریلیتی.
	میڭیلدا ماق [س] اؤز اؤزونه اینیلده مه مک (فا: زاریدن)

Mm م	آرک سۆزلوگو	۱۸۷۰	آذربایجان تورکجه‌سی	Mm م
ميانا miyana [آ]	ميانا شهريندن اصلخري، ابن حوقل، حمداله مُستوفي، ياقوت حموی و آيريلاری ميانا/ميانج/ميانجی/قیزشهری شکیلنده آد آپارييلار. بو شهر تبريزين ۱۶۰ كيلومتر گونئی گوندوغان طرفينده يئر آلييدير، دنيز سولاری سويه سيندن ۱۱۰۰ متر يوكسک ليکده و ش ۱۳۸۵ ده جمعیتي (توپلام، شهر) ۹۲۰۰۰، ۹۰۰۰۰ نفر، اؤزئی گنیش ليگی ۶۲۰۰ كيلومتر مربع دير و بوزقوش و قافلان سیراداغلاری آراسيندا قرار تاپيب ، ش ۱۳۲۰ ده نفوسو *۱۵۷۰۷ نفر قئيد اولوبدور، چوخ ييلگينلر بو شهرين آدی نين اتيمولوژی سيني، تبريز زنجان شهرلری نين آراسيندا اولماسينا باغلايرلار.	(۳۲۷ ک گ ب ۱۹۲۸)، آغدره (۲۷ ک گ ب ۱۵۸۳)، اييده لی (۳۹ ک گ ب ۱۵۵۶)، باجالار/باجیلارداغی (۲۶ ک گ ب ۱۷۰۰)، بھر آلان (۱۵ ک گ د ۱۶۲۰)، پنج برادر (۳۰ ک ق) (۱۸۲۰)، تينگنر (۲۴ ک گ د ۱۴۰۰)، چالاچغور (۲۷ ک گ ب ۱۷۴۵)، چالاچوخ (۲۴ ک گ ۱۳۲۳)، چپ چپ (۲۷ ک گ ب ۱۷۵۰)، چوبان قاياسی (۱۷ ک گ د ۱۵۸۵)، چووقانی (۱۱ ک گ ب ۱۵۶۳)، داش بولاق داغی (۲۹ ک گ ب ۱۶۵۵)، ذريت (۳۶ ک گ ب ۱۸۳۴)، رم داغ (۳۶ ک ق ب- ۲۹۷۱)، ساری داغ (۳۵ ک ب ۱۵۸۴)، ساری قالا (۳۶ ک گ ب ۱۶۲۱)، ساريجا (۲۹ ک گ ب ۱۳۹۲)، سوتلو/ سؤیوتلو (۳۶ ک گ د ۱۸۸۲)، سيد (۳۵ ک گ ب ۱۸۰۶)، سيد- خان (۳۴ ک گ ۱۳۶۰)، شاهسون قربان (۳۰ ک ب ۱۸۱۵)، آغجامشه/علی اصغر (۳۵ ک گ ب ۱۸۳۴)، عنابلوقی/ آتابولاغی (۱۶ ک گ ب ۱۵۹۸)، قارازيارت (۱۴ ک گ ب ۱۸۸۱)، قاراقاچ (۳۰ ک گ ب ۱۷۲۰)، قاراقالا (۳۳ ک گ ب ۱۷۸۷)، قاراوول (۴۵ ک ق ب ۲۴۶۶)، قارقول (۲۱ ک گ ب ۱۶۰۰)، قاريشقا (۳۰ ک د ۱۸۹۰)، قافلاتی (۹ ک گ د- ۱۵۳۵)، قبله (۴۳ ک ق ب ۱۹۲۳)، قراوول (۲۴ ک ق ۲۰۰۲)، قوزئی بولاق (۳۳ ک گ ب ۱۸۳۰)، قیزقالاسی (۱۲ ک گ د ۱۵۲۵)، قيزیل سحران (۱۴ ک گ د ۱۸۰۲)، قيزیل قايا (۲۵ ک ق ب ۱۷۲۶)، قيزیل گونئی (۳۰ ک ب ۱۶۵۱)، قيليش داغی (۳۴ ک گ ب ۱۸۷۶)، کمر (۳۳ ک گ ب ۱۶۲۴)، کمر داغی (۳۳ ک گ ب ۱۹۰۴)، کمره (۳۱ ک گ ب ۱۷۸۱)، کؤچ/ کؤچکؤچ (۳۸ ک گ ب ۱۶۰۰)، کوره داغ (۳۷ ک گ د ۱۴۴۵)، گول مشه (۳۴ ک گ ب ۱۳۶۷)، معدن (۲۱ ک گ د ۱۲۸۰)، نبش داغی (۲۴ ک گ ب ۱۸۷۱)، هاجاداغی (۲۰ ک گ د ۱۲۴۰)،	ميانا بؤلگه‌سینين قاريخی و گورمه‌لی يئرلری [آ]-قیز کؤپروسو، قیزقالاسی، امامزادا اسماعیل بُقعەسی، زؤهوک قالاسی، شاه عابباس کاروانساراسی (جامال آباد کندينده)، امامزادا مُحَمَّد (کندوان کندينده)، اميرکبير حمامی (تورکمان چای بؤلگه سينده)، جامع مچیدی، نجف قولو خان قالاسی، بؤيوک داش مچیدی.	
ميانا بؤلگه‌سینين چایلاری [آ]	چایلار قيزیل اؤزنه تۆکولرلر: چالاخ (کهردين s۸b۱۳)، تيرچايی (آنلیق s۵b۳۶)، افشار (~ s۵b۱۵)، گوئیری (~ s۵b۲۶)، لبقان چای (~ s۳b۳۱)، آغچای (برنلیق گرمی چای s۵b۳۵)، قيرخ بۇلاق (~ بناروان s۵b۲۸)، ساری داغ (يیگ بولاغی s۸b۸)، باغ دره سی (ترک s۸b۲۰)، گترمی چای (چناب s۲b۶۰)، حسن دره (زرشلو s۵b۱۱)، قوروچای، شهرچای (q۶s۱b۱۰۰)، صوفیلر (~ s۲b۱۸)، فينديقلی (~ s۱۱b۱۵)، شکاف (فينديقلی چایی s۲۶b۴)، بؤيوک چای (قاراب s۵b۱۹)، قاراسودره سی (قاراجاقايا s۵b۱۶)، علی باغا (قاضی لو s۱b۲۴)، قالاجیق (~ s۳b۱۷)، آجی چای (قاراآغاچ s۱b۵۹)، قيليشچی (~ s۴b۱۵)، قاراقانی چای (قيزيلجا s۲b۲۱)، ترک terk (کندوان s۴b۱۸)، ورزقان چایی (~ s۵b۳۱)،	ميانا بؤلگه‌سینين داغلاری (قافلاتی-کوله‌بوز) [آ] آغ توهره (۳۲ ک گ ب ۱۶۹۹)، آغ توهره (۳۵ ک گ ب ۱۷۹۵)، آغداغی		

Mm م	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۸۷۱	ارک سۆزلوگو	Mm م	
(۲۵۴۸کق) بالی قیه (۲۴کق۱۶۷۲)، پِشتو (۳۱کق۱۷۵۸)، پیر (۲۵کق۱۵۶۸)، چال‌داش (۲۷کق۱۸۶۰)، دشتبان (۱۲کق۱۱۳۵)، دیمیرچی (۲۷کق۱۳۷۵)، رضوان (۳۷کق۲۴۷۸)، سارقالا (۳۳کق-۱۸۶۲)، ساری داغ (۱۱کق۱۴۹۲)، سیاه قاراداش (۳۶کق۲۵۰۰)، سیره داش (۴۲کق۲۶۰۰)، شوش (۵۳کق۲۲۵۲)، شیم جان (۴۶کق۱۹۶۲)، صفو (۲۵کق۲۴۹۴)، علی داغی (۲۶کق۱۶۶۹)، قاتیر اؤلدورن (۳۷کق۲۸۸۵)، قاراداش (۵۲کق۲۰۶۹)، قاراداغ (۲۷کق۱۶۲۹)، قاراداغی (۲۵کق۱۶۶۴)، قوژو (۳۵کق۲۵۰۰)، قوم (۲۳کق۱۴۰۰)، قیزیل داغ (۲۸کق۱۶۴۲)، قیزیل لورّی (۳۸کق۲۴۳۹)، کمره (۴۵کق۲۰۲۴)، که داغی (۱۲کق۱۴۳۰)، گؤی اؤکوز داغی (۱۵گد۱۸۷۲)، گزّلر/ گؤزلر (۴۵کق۲۳۰۰)، گلین داش (۵۱کق۲۱۷۳)، گورّنی (۴۷کق۱۹۶۰)، گووسار (۳۴کق۲۰۷۰)، مازالاقان (۵۳کق۲۲۳۵)، مقال (۲۱کق۱۵۳۴)، مه باسان (۴۷کق-۲۰۵۰)، وظلی (۴۵کق۱۸۹۵)، یتللی (۳۰کق۲۶۲۰)،	میانان(تورکمانچای-غربی برونان) بۆلگه‌سینین کندلری [آ] آلاتمیر/ آلاتیمور (۳۵۳*); باشسیر/ تیرآباد (۹۱۰*); بالسین شریف آباد (۸۵۰*); بگجوان/بجووان (۱۷۰*); بولقاوا/بوغورآوا (۴۵۰*) (قوبقرآباد); بیجرلی (۲۰۰*); ییله تمیر (۸۵۰*); تندیرلی (۳۸۰*); جئیران بولاغی (۴۵۰*); سؤووش/ سئوینج/آ-ی (۵۳۰*) (قوسونج); سلیمان/آ (۷۸۰*) (قوسانیان); سیرخاگو (۲۸۰*) (قوسرخه گاو); شیخ احمدلی (۵۷۰*); قاراجاقایا (۲۸۰*); قریب دوست (۸۳۰*); کلّی; گؤیدره (۹۱۰*); ماللا حاجی (۱۰۲۰*); مهماندوست (۳۶۰*); یتنگیجه (۸۲۰*); یالقوزآغاج (۱۱۶۰*);	میانان(تورکمانچای-مرکزی برونان) بۆلگه‌سینین کندلری [آ] اؤرونجه (۲۸۰*); آتدره‌سی (۲۲۶*); خوجایاس (۷۰۰*) (قو: خواجه غیاث); سلطان احمدلی; کوردده ده (۷۰*); کوسالار/آ-ی (۴۳۰*) (قو: کوهسالار); ورزقان (۲۲۳*);	میانان(کاغذکنان/ خونای-شرقی قافلانتي) بۆلگه‌سینین کندلری [آ] آی‌دمیر (۲۷۶*); احمدآباد‌گروس* ۲۸۴; اووشار (۳۲۳*); بادلی/ بادئللی* ۱۶۰; باغجیغاز/آ-ی* ۴۳۰/ تو/ قاجیکانلو طایفاسی; جمال آوا (۱۵۰*); جئیر/ جئیر (۹۰*); چولقلو* ۳۰۰; حسن آوا* ۱۰۰; سلیمانلو* ۱۵۰; قارا حاجیلو* ۸۰; قاراجاربات (۱۵۰*); قازلی* ۱۰۰; (قو: قاضی کند); قوشابولاق* ۵۵۰; قیزیل بولاق* ۱۷۰; گول‌تپه‌حسن‌آباد* ۲۳۰; لاله‌لی* ۵۸۰; نوروزآوا (۲۵۰*);	میانان(کاغذکنان/ خونای-شمالی کاغذکنان) بۆلگه‌سینین کندلری [آ] اؤوه‌زک* ۱۸ (قو: اورق); آبابین* ۱۳۸; احمدآوا خانلیق* ۱۸۶; آسلان‌قالاسی; اوللوجه/اولوجا (قو: اولیاجه); ایسیک‌آوا/ ایسکاوا* ۱۰۴ (قو: اسکوق); بارانقار/ بورانقار* ۴۲۰; باغمانلار/ آ-ی* ۱۶۸; بهمن آباد/ بیئنه/ بئنه‌آباد* ۲۶۰; تازاکند* ۵۰; توختامیشلی* ۳۶۰; خلف* ۳۶۰; خیردا بولاق* ۶۶۰; داش قالا (قو: قلعه سنگی); رشتاوا/ اوروش-آوا* ۱۱۰ (قو: رشیدآباد); زیرینجین* ۱۳۴ (قو: زرنجین); سهل آوا* ۱۲۵; سوه‌ره* ۱۰۰; شاه علی بگللو* ۱۰۰; قارابولاق* ۸۵۰; قاراصفرلی دول‌باغی* ۳۵; قوچقار* ۲۷۰; قورجیق	میانان(تورکمانچای-غربی اوچ تپه) بۆلگه‌سینین کندلری [آ] اؤچموش* ۲۵۰; بایات/آ-ی* ۶۱۰; تازاکندکیستین* ۱۸۰; تورکمان (۲۷۵۰*); خاتون آوا (۸۶۰*); رضاخانلو/آ-ی* ۵۰ (بوّش); سیدلر (۲۳۲*); شال* ۱۲۰; شیخ تاباق (۷۶۰*); توووسلو (۱۶۰*); عبدالر-حمانلو; قبابق تپه (۸۱۰*); قالاجیق‌نجف‌قو لوخان (۴۶۰*); کیستین (۴۶۰*); گوللوجه‌قیمی (۳۸۰*); نوولوق (۳۶۰*);

Mm م	آذربايجان تورکجه سی	۱۸۷۲	ارک سۆزلوگو	Mm م
	(قو:گورجیق؛ قیشلاق*۲۲۰؛ کروو/قاراب/آ-سی*۳۷۰؛ کلکان*۲۰۰ (قو:کلپان)؛ کونجون*۳۰۰ (گنجین)؛ کووه- رین*۱۴۰ (قو:کهورین)؛ گو:للوچه*۳۱۰؛ گیل گیلاب*۶۰؛ ماوی/ مووی*۲۸۰؛ یان بولاق*۱۰۰؛		ی (*۶۷۰؛ حاجی خلیل (*۳۱۶؛ خیناوان (*۱۴۰ (قو:خناوند)؛ دلی قانلی؛ دلی قیز (*۱۷۰؛ ذکیر (*۱۴۲ (قو:ذاکر)؛ سوئو (*۲۴۰ (قو:سوطی)؛ سورباغ (*۵۰۰؛ سونقورآوا(*۳۹۰؛ سوین (*۳۹۰ (قو:سوین)؛ سیدلر/ سیدلر دلیقانلو/ (*۲۳۰؛ قارامنصور (*۲۹۰؛ شامقولو یوردو؛ قاراقایا (*۳۰۰؛ قیزیل یاتاق؛ کلکش (*۱۵۰ (قو:کله کش)؛ کله گاه/ کلله گاه (*۲۷۰؛ لیوانلو/ لووانلو (*۴۶۰؛ محمودآباد(بوْش)، موْلك (*۴۸۰؛ نئی باغی (*۵۲۰؛ یتددی بولاق (*۳۳۰ (قو:هفت چشمه)؛ یتگیجه دلیکانلو (*۷۰۰؛ یان قیشلاق؛	
	میانا(کاغذکنان/خونای-مرکزی کاغذکنان) بۆلگه سینین کندلری [آ] آستانئین/آستانجین*۶۴۹؛ آسله مز(بوْش)؛ آغکند (*۱۲۵)؛ آنداری/ آ-سی ۳۱۳ (قو:اندرد)؛ باش بولاق *۱۰۲؛ توین*۲۰۰ (قو:طوین)؛ حاج میر*۳۲۰؛ حاجی محمودلو*۹۰؛ خئیرآوا*۱۸۰؛ داش بولاق*۹۰؛ دۆبولو *۱۲۷؛ دۆبوش*۱۲۵ (قو:دوویج)؛ ساری دره *۲۵ (قو:سردق)؛ سلیمان قیشلاق *۸۲؛ سینجه *۸۴ (قو: سنجده)؛ شیخلار*۱۵۰؛ شیرین بولاق*۱۱۰؛ قاراقانلو *۹۰؛ قاراقایا؛ قازیلی/ قاضیلو*۱۴۰؛ قیزیلجا؛ گوو/ گوو (قو:گاو) *۲۳۰؛ گۆل تپه خئیرآوا*۲۸۰؛ میندیجین*۳۰۰؛ ولیستان*۹۰؛ یتگی کند*۳۰؛		میانا(کندوان-کندوان) بۆلگه سینین کندلری [آ] اووزال (*۶۹۲ (قو:افضل)؛ آرینجه لیک(*۱۱۰۰؛ اووون معجیلی؛ آیدی گۆز (*۷۷۰ (قو:آیدی گۆز سفیدخوانی)؛ ایشلندی (*۲۰۰ (قو:نشلان ده)؛ باللیجا (*۳۳۰؛ تاروم (*۵۷۰ (قو:طارون)؛ تازاکند پوروچ؛ ترک (*۲۹۰۰؛ تارناب/ ترناب (*۴۵۰؛ جوواندیز (*۵۲۱ (قو:جهندیر)؛ چورو/ چرور (*۸۵۰؛ حاجی همتلو (*۳۱۰؛ حصار میدان داغی (*۴۳۰)؛ خنه یه (*۴۰۰؛ دیزه (*۵۴۰؛ زئیوه (*۱۸۰ (قو:زاویه)؛ زرکنش (*۵۶۰؛ ساری قمیش (*۴۷۰ (قو:چشمه کش)؛ سیرخ حصار (*۱۹۰ (قو:سرخره حصار)؛ علی بگلو (*۳۴۰؛ قاراجامیدان داغی (*۱۲۵)؛ قاراحاجیلو/آ-سی (*۳۵۰؛ قیرخ بولاق/ بیناراوان (*۵۵۰؛ قیشلاق سیف الدین؛ کنه/ کهی keh (*۳۲۰؛ کزهره (*۸۰۰ (قو:کزج)؛ کندوان(*۵۰۰؛ گشن گدیك (*۱۹۰)؛ گۆرک آرخاب/ گورک ارخب(*۱۲۰)، گوی سوما (*۵۵۰ (قو:صومعه کبودین)؛ گوئین (قو:گمین)؛ مئهاوا meyhava (*۶۲۰ (قو:ماهی آباد)؛ مؤونه (*۴۹۰ (قو:مونتق)؛ نیشه (*۶۱۰ (قو:نشق)؛ هیندیلان (*۳۸۰؛	
	میانا(کندوان-شمالی گرمه) بۆلگه سینین کندلری [آ] آرموداق (*۷۵۶؛ اکبرآباد (*۵۷)، برزه (*۳۲/ تو+کو (قو:برزق)؛ بسید/باسوت (*۹۰)؛ تنجه ره (*۵۳۰ (قو:تجرق)؛ توشمانلی/ دوشمنلی (*۵۶۰؛ توین/ تووون (*۵۶۰ (قو:طوین)؛ چاخماقلو(بوْش)، حاجی یوسفلو/آ-		میانا(مرکزی-جنوبی گرمه) بۆلگه سینین کندلری [آ] آسلی کیشی/آسلی کش (*۵۵) (قو:آهسته کیشی)؛ آل قیشلاقی/ علی قیشلاقی (*۳۲)؛ ایستی سو امیرآباد (*۲۳)؛ آهارا(بوْش)؛ اوستور (*۱۰۰)؛ باتداق/ باتلاق (*۸۱)؛ باغ دره سی (*۴۰)؛ برنلیک/بارانلیق (حسین خان/ مددخان/	

م م	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۷۳	ارک سۆزلوگو	م م
م	آغا کریم (۸۶۰*)؛ قیرق آوا (۲۰۰*) (قو: بنیاد آوا)؛ بورون (۵۰۰*) (قو: بیرون)؛ پاوریس (۳۳۳*) (قو: پاورس)؛ تازا کند دیوانلیق (۱۶۰*) (قو: دیوانعلی)؛ توپ قارا (۱۳۰*) (قو: بوش)؛ جیلو و دارلو (۳۵*) (قو: بوش)؛ چیتاب / آ-ی (۹۴۲*)؛ چرکینلی / چیرکینلی (۴۲۰*)؛ حسن خانباغی (۱۸۰*)؛ خلیفه باغی (۲۰۰*)؛ دورد اوولو (بوش) (قو: چهارخانوار)؛ داوات / داوند (۳۸۰*)؛ دؤل قیشلاقی؛ دوه داشی (۳۲۰*)؛ زیرنا کوهول / سورنا (۱۱۵*) (بوش)؛ زیناری (قو: زناری)؛ سویوق بولاغ (۱۷۳*)؛ قارا-قانلومامان؛ قیشلاق پاپران، قیشلاق ماوی؛ کوبلان (۴۱۰*) (قو: کهبان)؛ کاستانا / کوستانا (۹۰*) (قو: کوهستانق)؛ کووخاقیشلاقی (دوه داش طایفاسی) (بوش)؛ گوانی (۶۰*)؛ مامان (۱۲۹۰*)؛ مچیدلی (بوش)؛ مرؤوشون (۲۱۰*) (قو: مروشین)؛ هئش آوا (۳۶۰*) (قو: هئش آباد)؛ هامپا (۴۰*)؛ هاویستان (۸۴۰*) (قو: خوبستان)؛ ورده وه (۳۴۰*)؛ ولئین (۱۷۵*)؛ وئند وئهل (۱۸۰*) (قو: وگند)؛ ینله قارشو (۲۲۰*)؛ ینگی کند (۱۸۰*)؛ ینگیجه؛		(بوش)؛ دووران (بوش)؛ زرده ملیک (۱۲۰*)؛ زرنه (۸۵*) (قو: زرنق)؛ سومو کلو (۱۹۰*) (قو: سمکلو)؛ قارابولاغ (۲۰۰*)؛ قاراجا (۲۴۰*)؛ قارازاریات (۲۰۰*)؛ قاشقا بولاغ (بوش)؛ قیویرجاق / قورجاق (۳۱۰*)؛ کره مه (۲۷۰*) (قو: کرامه)؛ کوکمر (اکین یر)، کنگه ور (قو: کنگاور)؛ کولا / کولای (۲۰۶*)؛ گلباسان (۵۰۰*) (قو: کلبوس)؛ گوللوجه ینددی بولاغ؛ ینددی بولاغ؛ یوشانلی (۸۰*)؛	میانان (مرکزی-شیخدرآباد) بؤلگه سینین کندلری [آ] امیر آوا (۱۲۲*)؛ شیخدرآباد (۲۳۵*)؛ کورکچو (۴۵*)؛ یننگ-آوا چای (۱۰۰*)؛
م	میانان (مرکزی-شرقی اوچ تپه) بؤلگه سینین کندلری [آ] آبک (۱۴۶*)؛ آغ وئرن (۲۳۳*)؛ آغجادریند (۱۷۱*)؛ بگ بولاغی (۱۸۰*)؛ پورسوخلو (۳۶۰*)؛ جعفر آوا (۹۰*)؛ حاصار قارانتقو؛ خطب / خیتاو (۵۶*)؛ داش بولاغ (۳۲۰*)؛ داشکسن (۱۰۰*)؛ قاراکمر (۱۴۰*)؛ شمی کندی؛ شور تازا کند؛ شورجا قاسم (۸۳*)؛ قارا آغاج (بوش)؛ قاراجاقایا (۹۴۰*)؛ قارامانلو (۳۷۰*) (قو: قهرمانلو)؛ قاسم دره (۱۰۲*)؛ قالاجیق الفلو (۱۸۰*)؛ قازی ولی / قاضی ولی (۲۰۰*)؛ قومقان (۳۴۰*)؛ قیلیجچی / قیلیشچی (۴۶۰*)؛ گوللوجه (۷۰-۱۱۴۰*)؛ گونلی (۵۴۰*)؛ لاری (۱۱*) (قو: لاهرود)؛ مژمئین (قو: مزمین)؛		میانان (مرکزی-غربی کوله بوز / کله بوز) بؤلگه سینین کندلری [آ] آغ نوره (۶۰*) (قو: آغ تورق)؛ آغ دیرک (۱۰۰*) (قو: آغدرق)؛ آلا داد (۱۰۰*) (قو: آلا ده)؛ باش ماخ / باشماق (۴۰۰*)؛ تلیم کندی / تلیم کندی (۸۵*)؛ تالوار بولاغی (۲۹۰*)؛ چاخمور (۲۰۰*) (قو: چخمور)؛ خلیفه کمال (۱۰۰*)؛ دریندره (۲۹۰*)؛ دمیرچی (۱۵۰*)؛ دوزنه (۵۰۰*) (قو: دوزنان)؛ زیریشلی (۲۰۰*)؛ قاراتوره (۵۱۰*) (قو: قره تورق)؛ قاق / آ-ی (۱۶۰*)؛ کریم آباد / قاراجا (۱۷۰*)؛ کوله بوز / عجمی کوله بوز (۲۰۰*)؛	میانان (مرکزی-قیزیل اوزن) بؤلگه سینین کندلری [آ] آراز (۲۸۳*)؛ بولانلیق (۲۸۰*)؛ تاغای (۲۴۰*) (قو: طغای)؛ حلاج / آ-ی؛ دادلی؛ ساری کند (۲۴۰*)؛ سنگر؛ قارا اؤللی (۶۳*) (قو: قره اوری)؛ قارا آغاج؛ قالیجا (۱۴۰*) (قو: قالوجه)؛ قویوجاق (۲۶۰*)؛ قویولار (۱۶۰*)؛ کهریز (۱۲۰*)؛ گویرچینلیک (۱۰۰*)؛
م	میانان (مرکزی-شرقی کوله بوز / کله بوز) بؤلگه سینین کندلری [آ] اورتولو (۱۳۲*) (قو: اکرم آباد)؛ آغیل / آغول؛ اییده لی (۱۰*)؛ باش بولاغ؛ بوداق بگ (۸۰*)؛ تاوا (۷۵۰*) (قو: طوق)؛ چای تالوار / بجیر آوان (۱۸۲*)؛ چپ چپ (بوش)؛ خان یوردو؛ داغ یننگ آوا (۱۷۰*)؛ دامجیغاز			

Mm م	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۸۷۴	ارک سۆزلوگو	Mm م
میان-آغکند بۆلکه سینین کندلری*(۱۳۲۰ آماریندا اولان ولی ایندیکی آدلارلا تطبیق اولونمایان کندلر) [آ] باشسیز (۱۳کگ د *۸۰)، چومالو (۱۵کگ *۳۰۰)، روملو (۲۲کگ د *۳۵)، قاراجالار (۱۰کگ *۷۰)، قاراآغاجلو (۱۵کگ *۱۲۰)، قیندرقالو (۲۷کگ د *۵۰۰)، گبلو (۲۳کک *۳۰)، گۆلنگدر (۴کگ د *۶۸۰)، اۆزومچو (۱۸کب *۵۷۴)، قارقاشا (قرقشه)، (۲۰کد *۶۴۰)، گلین یورت (۲۵کد *۹۰)، میانپور [آ، میان+پر] اریک ویا آرمودون ایچینه قند جوز و هل تۆکه‌رک دوزه لن بیر نوع شیرنی (فا: شیرنی میانپر). میانتن [آ] اتین بۇدلا قایقا آراسیندا اولان حصه سی. میانجا [آ] تۆمان پارچالاری نین آراسینا سالینان پارچا. میانچی [آ] آراجی، واسطه‌چی، اۆزلاشدیریجی اولان. میانچی لیق [آ] آراجیلیق، واسطه‌چیلیک، ایکی طرف آراسیندا اۆزلاشدیریجی اولما. میاندار [آ، تو+فا، آ] مجلسی اداره ائندن شخص. میان کۆکو [آ، بی] مایان کۆکو، بیان کۆکو (فا: شیرین بیان). میان کاله miyankale [آ] گرگان کۆرفزینده بیر یاریم آدا اولاراق تورکمن لرین اوولاغی کیمی استفاده اولونور. میانی ماهور موغامی [باخ] اورتا اوچوروم موغامی. میت meyyit [آ، ع] اؤل، جنازه، نعش (فا: مرده). میت [باخ] میتوس. میتا [آ] باخ متی، مته، قیز آدی (فا: نام‌دختر). میترال [آ، فر] قلبده سؤل قولاقچیق ایله سؤل قارینجیق آراسیندا قرار تاپان قاپاق. میتقال [آ، ع] سرت، نازیک پامبوک پارچا. میتوس (میت) [آ] یازیلی تاریخدن قاباقکی چاغلاردا تانری لار و تانری لاشدیرلمیش انسانلار حاققیندا سؤیله‌نن و زامانلا اینانیش حالینا گلن افسانه‌یه میت، میتوس ویا اوسطوره دئییلر و بو اُسطوره لری اینجه له‌ین بیلیمه میتو لوژی دئییلر (فا: اُسطوره). میتولوژی [آ] اُسطوره بیلیمی، باخ: میتوس، میف mythology میتیل [آ] ۱- یورقان و دۆشگین آلت اۆزو، اۆزو اولمایان	یورقان و دۆشک. ۲- [مج] داغلمیش و ییپرانمیش جیرجیندیر. ۳- [مج] عاجز، ایشه یارامایان کیمسه {محتملا پته/پیتی سۆزونه باغلیدیر، پته+ل+پیتیل} میتیل شیتیل [دا] چوخ میتیل و داغلمیش پالتار، یورقان دۆشک. میتیل لشمک [ص] میتیلی چیخماق، ییپرناماق. میتیل لیک [ص] میتیل اولما وضعیتی. میتین [آ] بیر نوع داش یونما آلتی (فا: ~)۸۲. میتینیق [آ] هر هانسی اؤنملی گۆنده لیک مسأله‌یه حصر اولونموش کۆتله وی ییغینجا، پیکت (فا: میتینگ). میثاق [آ، ع] سۆز لشمه، آنا لشمه، باغلاشما (فا: ~). promise میشل سیز [ص] بنزرسیز (فا: بی مثل). میجرى [باخ] موّجورو. میخندی [آ] اردبیل ده کند آدی. میجه [آ] ۱- میجه قوردو، دیشقی و فاسد لنمیش ماده لرده گۆرسه‌نن نارین قوردلار ۲- حیوان اوچون دوغرانمیش یثم، ین کیچیک حصه لری {بیجه سۆزوندن}. میجه ره‌شین / مجارشین [آ] تبریز ده کند آدی {ماجار+شین}. میجی له‌مک [ل] ایکی شئی بیر بیرینه قاتماق "سیمیت له قوמו میجیله‌مک" {بیجه سۆزوندن؛ ایکی غیرهمجنس شئی بیر بیرینه قاتماق اوچون بیج شئن اله گلمه سینه دئییلر}. میجتنک [آ، دا] میلچکدن قورونماق اوچون تور و اؤرتوک. میچک [آ] ساوه-نوبران دا کند آدی. میچین [باخ] بیچین، مئیمون. میچینک [آ] ساوه-نوبران دا کند آدی. میخانان meyxana [آ، فا] شرایچی دوکانی (فا: میخانه). میخاناجی او تو [باخ] چوبان دؤدویو. میخک [آ، بی] میخک آغاجی نین قوروموش قونچالاریندان حاضرلانا، عطیرلی، تۆد، دادلی، تۆز شکلینده ادویه "خمیره میخک قاتماق". میخک آغاجی [آ، بی] مرسین لردن همیشه یاشیل بیر آغاج. میخک سوولار [آ، بی] اؤرنگی میخک اولاراق بیر بیتگی تاقیمی. میخک گۆلو [آ، بی] خاج چیچک لیلر تاقیمیدان، چوخ عطیرلی، الوان چیچک لی گۆل، مای گۆلو، شببو.			

Mm م	آذربایجان تورکجه سی
خوندمیر (هـ-۸۸۰-۹۴۲) "حبیب السیر" کتابینی یازیدیر.^{۵۰} میرزا mirza [آ] یازی یازان و عریضه یازانلارا وئرلن آد (فا:میرزا بنویس). the son of a prince میرزا آغاشیرازی [یازار] قاجار دؤورو یاشایارق تورکجه شعر لری واردیر (فا:~).^{۱۴۱} میرزا آغامشگیر (قوجامان) [آ] اؤرمولو شاعردیر.^{۱۵۶} میرزا ابراهیموف [آ،] ۱۹۱۱-ده سراب ماحالی نین ایوه کندینده آنادان اولوب، تئاتر و نمایشنامه یازاریدیر. میرزا باغیر [یازار] (۱۲۹۹-۱۲۲۵)، باکی لی شاعردیر.^{۱۱۷} میرزا جان ممدوف [یازار] (۱۱۶۰-۱۲۰۷) قاراباغ ارمنیلریندن چاناقچی کندینده آنادان اولوب، غنایی شعر لری واردیر.^{۲۸، ۱۴۲} میرزا جعفر [یازار] قاراباغ شاعردیر (وفاتی ۱۳۲۰).^{۱۴۲} میرزا جلیل قولوزاده [یازار] باخ: خوی، قولوزاده. میرزا احسن [یازار] قاراباغ شاعردیر (وفاتی ۱۲۴۹).^{۱۴۲} میرزا احسن قاراباغی [آ] (۱۲۴۰-۱۳۲۲) قاراباغ شاعردیر.^{۱۴۲} میرزا احسن سالار [یازار] (وفاتی ۱۲۹۳) قاراباغ شاعردیر.^{۱۴۲} میرزا ده عشقی [آ] باخ: همدان. میرزا رحیم فنا [یازار] (۱۳۵۰-۱۲۵۷) شوْشا شاعردیر.^{۱۱۷} میرزا عبدالرحیم طالبوف [یازار] (م ۱۸۳۴-۱۹۱۰) تبریزده آنادان اولوب و اجتماعی آلاندا دیر لی اثر لری واردیر. میرزا عبدالله حیدری [یازار] (ش ۱۲۴۷-۱۳۲۴) شاعر اولاراق ۵۰۰ بیته قدر تورکجه وفارسجا شعر ی واردیر. میرزا علی اصغر نورس [آ] (۱۳۲۹-۱۲۵۲، شوْشالی شاعردیر.^{۱۱۷} میرزا فتحعلی آخوندوف [آ] (م ۹۷-۱۸۱۲) آخوند زاده گنجده آنادان اولوب، و اجتماعی آلاندا دیر لی اثر لری واردیر. میرزا محسن نواب [آ] (۱۲۴۹-۱۳۳۸) شوْشالی شاعردیر.^{۱۴۲} میرزا محمد کاتب [یازار] (۱۲۴۹-۱۳۰۶) قاراباغ شاعردیر.^{۱۴۲} میر مهدی حسن اوغلو سید زاده [یازار] م ۱۹۰۷-ده عشق آباددا دؤغولوب و باکی دا وفات اندیدیر، آذربایجان اوْشاق ادبیاتی نین انکشافیندا بؤیوک خدمتی واردیر.^{۱۱۷} میرزا ابوالحسن شهید [آ] (۱۲۳۱-۱۳۰۱) قاراباغ شاعردیر.^{۱۴۲} میرزا مهدی خان استرآبادی [یازار] بؤیوک تورکولوق اولاراق نادر شاهین منشی سی مقامیندا ایدی، بو عالیمدن	میخکی (میخایی) [آ] میخک رنگینه چالان، بیر نوع قهوه یی رنگ "میخایی پارچا". میخوش meyxos [ص، ف] تورش مزه، دادی شیرین و تورش آراسیندا اولان شئی، تورشا شیرین (فا:~). subacid میخی خط [باخ] چپوی خط. میدال [آ، ف] اؤدول اوْچون وئرلن لوحه، یوْیونا آسماق اوْچون دیر لی و گؤرؤتولو و چکیم لی یاپری (فا:مدال). میدان [آ، ف] آلا، ساحه، ایلنجه و یاریشما یثری (فا:~). میدان... [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یثر آدی اولاراق ایشله-نیر، باخ: یثر آدلاری (ان آزی ۱۱ آد سایماق اولار). میدان اوْخوماق [س] بیرینی مْباریزه و یاریشما یا چاغیرماق. میر mir [آ، ف] «میر» ۱- اولو، بؤیوک، آغا- پیغمبر نسلیندن اولان کیشی آدلار یلیکده گلیر: میر علی، میر آغا (فا: آقا). میر ۲ [آ، ف] «مور، موریانه» آغ قاریشقا (فا: مور). میر meyer [باخ] مگر. میر... [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یثر آدی اولاراق ایشله-نیر، باخ: یثر آدلاری (ان آزی ۱۷ آد سایماق اولار). میر آخور [آ] آخور ایشلرینه باخان. میراب [آ، میر+ آب] سوْورما ایشینه نظارت ائدن (فا:~). میراث [آ، ع] بیرینه اوْلن بیر یارینیندان قالان مال و ثروت، قالیق، قالیق (فا:~). میرام نوْخودو [آ، بی] خالق طبابتینده ایشله-نیر بیبتگی نوعو.^{۱۳۶} میران [آ] عثمانلی لارا قاتیلان بیر کورمانج بوْیو.^{۲۰۹} میرنشین [آ] آذربایجاندا رایون آدی.^{۲۴۰} میر جاوور [آ] مچید قوروقچوسو. میر جلال [یازار] بو یازار م ۱۹۰۸-ده تبریزده آنادان اولوبدور. میر جالیق [آ، بی] یئمه لی و یابانی اوتسوْ بیبتگی. میر حسین دلدار بناب [آ] مرند لی چاغداش یازاریدیر.^۳ میر حمزه نیگاری [آ] (م ۱۸۱۵-۱۸۸۵) قاراباغلی شاعردیر.^{۲۸} میر خوند و خوند میر [آ] (۹۳۷-۹۰۳) بخارالیدیر و بیر مدت امیرعلیشیر کین خدمتینده ایدی و اونون آدینا یازان اثری روضه الصفا خلقتین اولیندن صفویله دؤرونه قدر دؤنیانین عمومی تاریخ کتابیدیر، میر خوندون قیزنوه سی اولاراق

Mm م	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۷۶	ارک سۆزلوگو	Mm م
	ایکی دیر لی کتاب قالیدیر "سنگلاخ، مبانى اللغة"		میزاب/میزاو [آ] مرند ده کند آدی {ناودان}.	
	میرزاهدی شکوهی [یازار] م ۱۸۲۸ ده تبریزده آنادان اولوب وچوخلو شعر لر یازمیشدیر.		میزاج [باخ] مزاج.	
	میرزا نصرالله صدر الممالکی (نصرت) [یازار] (ه ۱۲۷۱)، اردبیل- لی شاعردیر ^{۱۱۷} .		میزان قره زى [آ] اسلام دینیجه قیامت گۆنو آدمالارین ثواب گناهینی اؤلچن معنوی تره زی.	
	میرزه [آ] ۱-ساواد لی ۲-شخص آدلار یلا بیر لیکده شاهزاده، بؤیوک رتبه لی و ساقین مفهومندا ایشله نیر (فا:میرزا) {ع+فا+میر+زاده = امیر+زاده}		میزان [آ،ع] ۱-چکی آلتی، تره زی. ۲-تاراز اولما، تارازلیق، تاراز، اؤلچو لو (فا:میزان). a pair of scales	
	میرزه/میر.. [آ] ایران و آذربایجان جمهوریتینده یئر آدی اولاراق ایشله نیر، باخ: یئر آدلاری (ان آزى ۳۰ آد سایماق اولار).		میزان [آ] اهر، خیابو دا چای آدی.	
	میرزه نک mirzənək [آ] نمین ده چای، اردبیل ده کند آدی.		میزانقول [آ،دا] یاز فصلینده چیخان ضررلی بؤجک لره وثریلن بیر عام آد.	
	میرزیک [آ] خانلار دا کند آدی ^{۲۴۰} .		میزاوزو [باخ] میز اؤرتوگو.	
	میرزه یی [آ] آغیر آغیر اوینانیلان آذربایجان خالق رقصی و بۇرقصین هرواسی.		میز داغ miz [آ] ماکی دا داغ آدی.	
	میر غضب [ع] جلاد (فا:جلاد).		میز دالیندا اوتوران [ص] چوخ وقت میزین دالیندا اوتوراراق زامانی گئچیرن و یا ایشله ین، مجازی اولاراق کارمند اوچون سؤیله نیر (فا:پشت میزنشین). white	
	میر کریم بزاز [آ] مشروطیت دؤنمی مبارز لریندن دیر، روسلار، تبریزی اشغال ائدن زامان اونو دارا چکیلدیلر ^{۱۳۱} .		میز راق [آ،ع] اؤزون ساپلی، اؤجو ییز سلاح (فا:مزراق).	
	میر محسن نواب [یازار] قاجار دؤورو شاعر لریندن دیر ^{۱۴۱} .		میز له مک [باخ] ییز له مک، دؤزتمه له مک.	
	میر مسعود صفری (حیران) [آ] اؤرمو لو چاغداش شاعردیر ^{۱۵۶} .		میز لهک [باخ] موزالان.	
	میرن [آ] تئستی، کیچیک تئستی ^{۲۲۴} .		میس (مس) [آ،ع] پاخیر دؤیو له بیلن قیر میزیمتیل بیر مثال.	
	میرورای [باخ] مروارید.		میس [آ،ین] ائولنمه میش قیزلار اوچون سؤیله نن بیر غثوان.	
	میروو [آ] گئرمی ده داغ آدی {باخ: موروو}.		میستی داغ mistidağ [آ] هئریس ده داغ آدی.	
	میره کی mireki [آ] سرابدا کند آدی {میر کی، بؤیوک، اؤندر}.		میسر müyessər [ص،ع] قولای لیقلا، راحت لیکله اله گلن و الده ائدیلمن، ئمکن حال (فا:~).	
	میره دایت حصاری [آ] آذربایجانین چاغداش یازارلارینداندیر ^۳ .		میسره meysərə [آ،ع] سؤل، اوردونون سؤل جناحی (فا:~).	
	میری [آ] آذربایجاندا بو سؤزله باشلایان نچه یئر آدی ^{۲۴۰} .		میسقالی [آ،بی] قالین قاییق لی اؤزوم نوعو.	
	میریاکتفالون [آ] بۇ ساواش سلجوقلو قیلیج آرسلان و ییزانس شاهی مانوئل کومئنتوس اوردوسویلا گلن دوست بؤلگه سینین میر کتفالون دره سینده اتفاق دؤشهرک تۆرک اوردوسونون ظفریله سونوجلاندی (۱۱۷۶م) ^{۵۴} .		میسک ۱ [آ،دی،ع] آوروپا و امریکانین ایستی بؤلگه لرینده هم سؤدا هم قارادا یاشایان، گلین جیگه بنزر کیچیک بیر حیوان و بو آددا دیر لی دری سی.	
			میسک ۲ [آ] بیر جنس جئیرانین گۆبگیندن چیخاریلان خوش ایی لی ماده (فا:مشک). musk	
	میز ۱ [آ] باخ: ماسا (فا:میز). table		میسک سیغیری [آ،دی] یوینوزلو، کۆل و قارا رنگلی تۆکلۆ، اؤکۆزدن آرجا کیچیک امجکلی. ovibus mushatus	
	میز ۲ [باخ] ییز.		میسکین [ص،ع] عاجز، یازیق، فقیر، یوخسول (فا:~). indigent	
	میز اؤرتوگو [آ] میزین اوستونه اؤرتولن اؤرتوک (فا:رومیزی).		میسگر [آ،فا] میس له قاب دؤز لدن (فا:مسگر). coppersmith	
	tablecloth			

م م	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۷۷	ارک سۆزلوگو	م م
میسار [آع] بؤیوک میخ (فا: میخ بزرگ).	میعاد miad [آع] بیر ایشین گؤرولمه سی و یاپیلما سی		اۆچون تانینان سۆره.	
میسن [آ] جولفا دا کند آدی.	میسواک misvak [آع] ۱- ایستی بؤلگه لرده یتیشن تیکان		میفوئوژی/ میف [آ، یو] اساطیر بیلیمی، باخ: میت/ میتو لوژی.	
میسو کبیچیک آغاج salvadora persica ۲- چوبوقلارینین	میسوئن [آ، لا] آماج، گؤرو ^{۲۱۸} ؛ بیرینه وئریلن اؤزل گؤرو.		میسوئن [آ، فر] یاریم باش آغری سی، عاداتا باشین بیر طرفینده	
اؤجو دؤیولوب فیرچا شکلینده دیش تمیزله مک اوچون	میسوئنر [آ، لا] کریستیان لیفی (ویا بیر دینی) اؤزگه یئرلرده		تظاهر ائدن باش آغری سی و سینیر خسته لیگی (فا: میگرن).	
ایشلنیر ۳- دیش سورتگوسو (فا: مسواک). toothbrush	میشار mişar [آ] ایکی دسته لی بؤیوک بوخجو، مؤشار (فا: ~).		میکا [آ، فر] پۆسکوروک و باشقالاشمیش قایالاردا، آلومینیوم	
میسیم آغاجی [آ، بی] خالق طبابتینده ایشلنن بیر بیتگی نوعو ^{۱۳۶} .	میشان mişan [آ] کارزون- کنارتخته دا کند آدی.		سیلیکات و پوتاسیوم دان تشکیل تاپان و ورق ورق اولان	
میسوئن [آ، لا] آماج، گؤرو ^{۲۱۸} ؛ بیرینه وئریلن اؤزل گؤرو.	میشکین mişkin [آ] ضیاءآباد، کرج و زنجان، اوجان (~جیک)		مات و سایدام آراسی بیر داش نوعو، ائورن پؤل (فا: ~) mica	
میسوئنر [آ، لا] کریستیان لیفی (ویا بیر دینی) اؤزگه یئرلرده	دا کند آدی. خیابو دا جای آدی.		میکاشیست [آ، فر] کوؤرتز و میکا باشقالاشماسیندان اله گلن	
یایماق اوچون گؤنده ریلن شخص.	میشکین شهر [آ] باخ: خیابو {حمداللاه مستوفی بو یئرین		بیر نوع داش.	
میشار mişar [آ] ایکی دسته لی بؤیوک بوخجو، مؤشار (فا: ~).	آدین پیشگین آدلی بیر شخصه باغلاییر، بو کلمه لغت		میکانیزما [آ، فر] سیستم، دۆزه نک (فا: مکانیزم).	
میشار [آ] ماساللی دا یئر آدی ^{۲۴۰} .	لاحظیندان تجربه لی و گورگولو شخص دئمکدیر ^{۱۳۷} .		میکانیزه [ص، فر] ماشین آلات لا ایشلنن ایش و تجهیز	
میشان mişan [آ] کارزون- کنارتخته دا کند آدی.	میشو/ میشوو mišov [آ] شبستر، اراک داداغ آدی؛ داغ آدی ^{۲۴۰}		اولموش اولان (فا: مکانیزه). mechanized	
میشکین mişkin [آ] ضیاءآباد، کرج و زنجان، اوجان (~جیک)	{ ۱- گؤنشین باتدیغی یئر، باخ: سومرین ۲- مئشه + اووا ۳- یئر لی اها لی دپلینده بؤیوک چووال معناسیندادیر ^{۱۳۶} }		میکایل [آ] اسلام دینیجه بیر ملک آدی.	
دا کند آدی. خیابو دا جای آدی.	میشوول [آ، دی] ذله عایله سیندن ظریف بدن لی، چئوکیک		میکایل [آ] کیوی (~آباد) گئرمی (~دره سی) ده کند آدی.	
میشکین شهر [آ] باخ: خیابو {حمداللاه مستوفی بو یئرین	و بیر تبحی بیر حیوان.		میکایل رضا قولوزاده [یازار] (م ۱۹۰۵) باکی لی یازاردیر.	
آدین پیشگین آدلی بیر شخصه باغلاییر، بو کلمه لغت	میسیر misir [آ] مصر اؤلکه سی {باخ: میسیر}.		میکایل سیدی [یازار] (۱۳۴۴-۱۲۷۹) باکی لی شاعردیر ^{۱۱۷} .	
لاحظیندان تجربه لی و گورگولو شخص دئمکدیر ^{۱۳۷} .	میسیر آباد/ مصر آباد [آ] قنیدار دا کند آدی.		میکده [آ، فا] باخ: میخانا (فا: میکده).	
میشو/ میشوو mišov [آ] شبستر، اراک داداغ آدی؛ داغ آدی ^{۲۴۰}	میسیر بیتگی سی [آ، بی] باخ: مکه.		میکرو [یو، کبیچیک] مرکب سؤزلره کبیچیک و بالاجا	
{ ۱- گؤنشین باتدیغی یئر، باخ: سومرین ۲- مئشه + اووا ۳- یئر لی اها لی دپلینده بؤیوک چووال معناسیندادیر ^{۱۳۶} }	میسیر توپوغو [آ، دی] هیندی قوشو.		آتلامینی بیر شئیه آرتیریر (فا: میکرو).	
میشوول [آ، دی] ذله عایله سیندن ظریف بدن لی، چئوکیک	میسیر تورک دوولتلی [آ] باخ: مملو کلار.		میکرواؤر قانیزم [آ] عادی گؤزله گؤرونمه ین بیتگی ویا	
و بیر تبحی بیر حیوان.	میسیر دورناسی [آ، دی] اؤزون باجاقلی، اؤجو گئنیش و اوزون		دیرگی اؤر قانیزمی.	
میسیر misir [آ] مصر اؤلکه سی {باخ: میسیر}.	دیمدیکلی بیر قوش (فا: نوعی پرند). Ibis aethiopica		میکرو اقلیم [آ] بالاجا بیر ساحه و آلانین اقلیمی اؤزل لیک لری	
میسیر آباد/ مصر آباد [آ] قنیدار دا کند آدی.	میسیر گولو [مصر + گول، بی] باخ: آغ نیلوفر.		"مئشه، چؤل ویا باتاقلیق هریری بیر میکرو اقلیم سایلییر."	
میسیر بیتگی سی [آ، بی] باخ: مکه.	میسیر لو/ مصر lu misirlu [آ] آستانا دا کند آدی.		میکروپ [آ، یو: کبیچیک حیات] آنجاق میکروسکوپ لا	
میسیر توپوغو [آ، دی] هیندی قوشو.	میسیر ناری [آ، بی] بیر نوع نار (فا: انارمشک).		گؤرؤله بیلن بالاجا یاراتیق (فا: ~).	
میسیر تورک دوولتلی [آ] باخ: مملو کلار.			میکروپ بیلیمی [آ] میکروب لاری اینجه له ین بیلیم دالی	
میسیر دورناسی [آ، دی] اؤزون باجاقلی، اؤجو گئنیش و اوزون			(فا: میکروب شناسی). microbiology	
دیمدیکلی بیر قوش (فا: نوعی پرند). Ibis aethiopica			میکروبیولوژی [آ، یو] یاشام بیلیمی نین میکرو اؤر قانیزم لرینی	
میسیر گولو [مصر + گول، بی] باخ: آغ نیلوفر.			و بالاجا یاشانتی لاری نی اؤیره دن بؤلوم (فا: ~).	
میسیر لو/ مصر lu misirlu [آ] آستانا دا کند آدی.			میکروئره زی [آ] ان کبیچیک شئی لری چکی له مگه یارار تره زی.	
میسیر ناری [آ، بی] بیر نوع نار (فا: انارمشک).			میکروسکوپ [آ، فر] بؤیولتج، گؤزله گؤرونمه ین شئی لری	
			گؤرمک اؤچون بؤیودوجو آلت (فا: ~). microscope	

Mm م	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۸۷۸	ارک سۆزلوگو	Mm م
میکروفون [آ،فر] سس تیره ییش لرینی الکتریک انرژی‌سینه چئویرن آراج (فا:~).	میچک‌ووران [آ] میچک قووماق اوچون یونگول دسته لی بیر آلت، ینلیک.	میل لنمک [یل] ۱-میل قوویلماق، میل ایله دئشه لنمک. ۲-میل کیمی دۆز و دیک قالدیریلماق.	میل له مک [ل] ۱-میل قویماق، میل ایله دئشه له مک. ۲-میل کیمی دۆز و دیک قالدیرماق.	میللی [آ] عثمانلی لارا قاتیلان بیر کورمانج بو یو ^{۲۰۹} .
میکرون [آ،فر] بیر سیرا بلگه لرین فیلم کیمی شریت اؤزه رینده دۆزه نیلن فیلمی (فا:~).	میکرون [آ،یو: کچیک] مترین میلیوندا بیر حصّه سی (فا:~).	میل له مک [ل] ۱-میل قویماق، میل ایله دئشه له مک. ۲-میل کیمی دۆز و دیک قالدیرماق.	میللی [آ] عثمانلی لارا قاتیلان بیر کورمانج بو یو ^{۲۰۹} .	میل لی [ص] میلی اولان توپراق ویا هر شئی، ایچینده ویا قورولوشوندا میل قویولان.
میکسور [اینب آ] قارشیدیریجی، قارماج (فا: میکسر).	میقرن miqren [باخ] میقرن.	میل له مک [ل] ۱-میل قویماق، میل ایله دئشه له مک. ۲-میل کیمی دۆز و دیک قالدیرماق.	میللی [آ] عثمانلی لارا قاتیلان بیر کورمانج بو یو ^{۲۰۹} .	میل لی [ص] میلی اولان توپراق ویا هر شئی، ایچینده ویا قورولوشوندا میل قویولان.
میگو meyqu [باخ] کاریدئیس.	میل meyl [آ،ع] ۱-علاقه. ۲-آییکی لیک، آیییم، یاتیش (فا:~).	میل له مک [ل] ۱-میل قویماق، میل ایله دئشه له مک. ۲-میل کیمی دۆز و دیک قالدیرماق.	میللی [آ] عثمانلی لارا قاتیلان بیر کورمانج بو یو ^{۲۰۹} .	میل لی [ص] میلی اولان توپراق ویا هر شئی، ایچینده ویا قورولوشوندا میل قویولان.
میل mil [آ] ۱- [یو] دنیز گؤل و آخار سولارین بوراخدیغی چوخ اینجه چؤکتلی، لیل [مئل]. ۲- [ع] میله، اوخ و قول کیمی اولان دمیر چوبوق. ۳- [این «مایل»] ۱۸۵۲ متر اؤزونلوغوندا بیر اؤلچو بیریمی.	میل mil [آ] قووم، ساوه، اراک؛ (داغ)، پیرانشهرده ()~لنگر داغ آدی. کیوی (~آغاردان)، بیجار (سفید) ده کند آدی.	میل له مک [ل] ۱-میل قویماق، میل ایله دئشه له مک. ۲-میل کیمی دۆز و دیک قالدیرماق.	میللی [آ] عثمانلی لارا قاتیلان بیر کورمانج بو یو ^{۲۰۹} .	میل لی [ص] میلی اولان توپراق ویا هر شئی، ایچینده ویا قورولوشوندا میل قویولان.
میل [آ] کورآراز اووالیغیندا یئر آدی ^{۲۴۰} .	میل [آ] جو لفا دا کند آدی ^{۲۴۰} .	میل له مک [ل] ۱-میل قویماق، میل ایله دئشه له مک. ۲-میل کیمی دۆز و دیک قالدیرماق.	میللی [آ] عثمانلی لارا قاتیلان بیر کورمانج بو یو ^{۲۰۹} .	میل لی [ص] میلی اولان توپراق ویا هر شئی، ایچینده ویا قورولوشوندا میل قویولان.
میلاد [آ،ع] دوغوش (فا:~). birth	میلادی ایل [آ] حضرت عیسائین دوغوش گونوندن باشلانان ایل سایارین آدی.	میل له مک [ل] ۱-میل قویماق، میل ایله دئشه له مک. ۲-میل کیمی دۆز و دیک قالدیرماق.	میللی [آ] عثمانلی لارا قاتیلان بیر کورمانج بو یو ^{۲۰۹} .	میل لی [ص] میلی اولان توپراق ویا هر شئی، ایچینده ویا قورولوشوندا میل قویولان.
میللاق [آ، میل +اق] ۱-آسما اوزوم. ۲-آوج ده کند آدی.	میلان milan [آ] قوچان، تبریز، ماک و ابهرده کند آدی، باخ: کورمانج، آذربایجان....	میل له مک [ل] ۱-میل قویماق، میل ایله دئشه له مک. ۲-میل کیمی دۆز و دیک قالدیرماق.	میللی [آ] عثمانلی لارا قاتیلان بیر کورمانج بو یو ^{۲۰۹} .	میل لی [ص] میلی اولان توپراق ویا هر شئی، ایچینده ویا قورولوشوندا میل قویولان.
میلانلو milanlu [آ] قوچان کندیستانی، ۳۲ کندی و *۹۷۰۰ نفر نفوسو واردیر و اهالیسی چوخراق تورک دولر.	میلچک milçək [آ،بی] چیین، سینک (فا: مگس). {دیواندا مژک کلمه سی ایت پسلیغی آنلامیندا بو کلمه ایله ایلگی لی اولما لیدیر، مژک، میژک، میچک}.	میل له مک [ل] ۱-میل قویماق، میل ایله دئشه له مک. ۲-میل کیمی دۆز و دیک قالدیرماق.	میللی [آ] عثمانلی لارا قاتیلان بیر کورمانج بو یو ^{۲۰۹} .	میل لی [ص] میلی اولان توپراق ویا هر شئی، ایچینده ویا قورولوشوندا میل قویولان.
میلچک قاپان [باخ] سینک قاپان.	میلچک قاپانلار [آ،دی] قوشلاردان بیر سوی (فا: پرندہ کوچک از نوع دارکوب). Susicapidae	میل له مک [ل] ۱-میل قویماق، میل ایله دئشه له مک. ۲-میل کیمی دۆز و دیک قالدیرماق.	میللی [آ] عثمانلی لارا قاتیلان بیر کورمانج بو یو ^{۲۰۹} .	میل لی [ص] میلی اولان توپراق ویا هر شئی، ایچینده ویا قورولوشوندا میل قویولان.
میلچک قووان [آ] ینلیک (فا: پشه پران). fly-net	میلچک قیران [آ] میچک لری قیرماق اوچون اولان آغی لی	میل له مک [ل] ۱-میل قویماق، میل ایله دئشه له مک. ۲-میل کیمی دۆز و دیک قالدیرماق.	میللی [آ] عثمانلی لارا قاتیلان بیر کورمانج بو یو ^{۲۰۹} .	میل لی [ص] میلی اولان توپراق ویا هر شئی، ایچینده ویا قورولوشوندا میل قویولان.

م مm	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۸۸۰	ارک سۆزلوگو	م Mm
	(فا:سرگرد) major ۲-آذربایجان، دا کند آدی ۲۴۰.		مین زحمتله [ظ] چوخ چتین لیکله، زور لوقلا.	
	مینیر [آع] میچید لرده واعظ لرین اوتوردوغو یئر (فا:منبر).		مین قات [ص، سن: هزارا] ۱-چوخ چوخ بویوک اوّلچوده.	
	مین بیر یایراق [آبی] حیوان پرچمی (فا:علف هزار برگ، بومادران). achillea.com		۲- [آ] حئیوانلارین معدده لریندن بیرین آدی (فا:هزارلا).	
	مینتاش [خ] بیتاش؛ حاجی بکتاشی ولی نین قارداشی ۷.		مینقارا [خ] اوغور یازیتلاریندا آدی گنچن بیر بگ ۷.	
	مین تورلو [ظ] مین جوّره، چوخ اولاراق.		مین قالیباگیرمک [س] تتر تتر دوشونجه دیشدیرمک، چوخلو چوخلو ایشلر گؤرمک.	
	مین قیمور [خ] اوغور یازیتلاریندا آدی گنچن بیر بگ ۷.		مینقان / مینخان [خ] اوختای خاقان دؤنمی، بگ و کومتان ۷.	
	مینجان [آ] اسماعیللی و جولفاد (آوا) کند آدی {گوجلو}.		مینقای [خ] چنگیزخان نین عسگری دانشمانی و کومتانی ۷.	
	مین جان ایله [ظ] کؤنولدن، چوخ ایسته‌هرک.		مینک [آ] اؤزه‌رینه مینمک اوچون اولان هر شی "مینک آراباسی، مینک آتی" (فا:سواری).	
	مینجمله [ظ] بیر لیکده (فا:منجمله). among all		مینک آتی [آ] یالینز مینمک گزمک ویا مینیجی لیک ایدمانی اوچون یتیشدیریلن آت (فا:اسب سواری).	
	مینجوو [اھر ده کند آدی] باخ: مینجووان.		مینک داشی [آ] آرابا ویا آتا مینمک اوچون اوستونه چیخیلان داش ویا یئر.	
	مینجووان [آ] زنگیلان، دا یئر آدی ۲۴۰، کلئیرده بؤلگه آدی {جووانی چوخ: سوئیو بول}.		مینکلی [آ] آلانقووا داستانیندا آدی گنچن بیر بگ ۲۱۱.	
	مینجووان [آ] قاراداغ تورک ائلینده محمدخانلی طایفاسینا باغلی بیر بؤیدور (اوبالاریندان: دری لو، قاغالی، کوره‌زه، توآلی/توعلی، حیدرکانلی، چالان دره) ۳۰۱۰۸.		مینکند [آ] لاچین، دا کند آدی ۲۴۰.	
	مینجه [ص] آنجاق مین، یالینز مین.		مینگ ming [آ، سن] ۱-خال ۲- [سای، ت] باخ: مین ۳-خضور، رفا ۳-اؤزیکلردن بیر ائل آدی. باشقورد اویماق بگلریندن.	
	مین حیثا المجموع [ظ] هامی سی بیریرده (فا:~) onthe whole		مینگ [آ] ۱-آذربایجان، دا یئر آدی ۲-تورک طایفاسی ساییلیرلار ۲۴۲-۱۵۳. باخ [آ] منگو.	
	مین درده داوا [ص] چوخ ایشه یاریان.		مینگ دیمیر [اوغورجا] گوجلو.	
	مین درهدن سؤگتیرمک [ل] بیرینی قاندرماق اوچون بیر چوخ سبیلری قاباغا آتماق، چوخ دیل تۆکمک.		مینگ قارا [اوغورجا] بویوک گوجلو.	
	میندک [آ] آوج ده کند آدی.		مین گکن [آ] فضولی، ده داغ آدی ۲۴۰.	
	میندیحین [آ] میانا دا کند آدی {مین+تیگین: تگین ۸۸}.		مینگلی [آ، ص] سونسوز، ابدی، باخ: منگو+لو {باخ: بئین}.	
	مین دیرک [آ] تۆرک بویوک لریندن بیر آد.		مینگلی آغاج [خ] تیموراوغو لاریندان، اؤنلو دؤولت آدمی و بیلگین، حُسن بایقارائین خانیمی ۷.	
	میندیرمک mindirmek [ل، ت، سن] ۱-مینمه‌سینی ساغلاماق (فا:سوار کردن). ۲-یۆکله‌مک و یئرلشدیرمک، اکله‌مک.		مینگلی بای [آ] انسان آدی، باخ: مینگلی+بایر.	
	میندیریلیمک [بل] میندیرمک ایشی گؤرولمک.		مینگلی خان [آ] انسان آدی، باخ: مینگلی+خانر.	
	میندیریم [آ] ۱-دۇراق، میندیرمه ایشی. ۲-فیات آرتیرما، زام.		مینگلی کؤنولتاش [خ] آلتین اوردودوولنی اوردوباشی لاریندان ۷.	
	میندیریم لی [ص] ۱-دوراقلی. ۲-فیات آرتیریلیمش، زاملی		مینگلی گیرای [خ] کیریم خانلاریندان ۷.	
	مین دیللی [ص] یالانچی.		مینگول [آ] اؤرمیه ده کند آدی.	
	مینو [ص] مین سایینین بؤلوشدورمه شکله، هر دفعه‌دا مین کره، هر بیرینه مین اولاراق.		مینگه چئویر mingaçevir [آ] جمهوری آذربایجان شهری، ضیا بُنیادوف بیله اینانیرکی بو آد م ۸۳۰جو ایلده خلیفه‌یه	

Mm م	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۸۱	ارک سۆزلوگو	Mm م	
	قارشى مۇبارزه آپاران مینقى الفرقانى آدیندا بیر شخصین آدیندان گۆتورولموشدور اۆتۆرک دیلینده بو کلمه آیدین کۆکه مالیکدیر: مینگه سۆزو، سۆسوزلوق و ابدی لیک معناسیندادیر و چئویر سۆزوده بو کلمه ایله بیر لیکده ابدیته قاوۇشموش یئرلی و شهرلی آنلاتیر.		جَرَک؛ پاسنگ (۱۶کد *۳۱۰)، پَرسه سۆ؛ پَس پُشته (۴کد *۳۳۰) یتو، پَرنگُل؛ پَلنگر (۱۷کد *۳۲۰) یتو، تاش ده (۷کد *۸۰) یتو، ترسه (۲۷کد *۱۳۰) یتو، تَلوستان (۱۲کد *۱۰۰)، تنگراه؛ تنگه-گُل؛ تۆسکاچال (۱۹کد *۱۹۰)، تیغ زمین (۱۴کد *۱۷۰)، جنگل کشت (۲۶کد *۲۱۰)، چقرشیرقُللی؛ چقریش قارداش؛ چَمانی (۲۲کد *۵۲۰)، حُسینا (۱۹کد *۵۰) تۆرکمن، حیدرکلاته (۱۳کد *۱۲۰)، دَرَجَن (۲۵کد *۳۷۰)، دوجوُز (۱۴کد *۱۸۰) یتو، دورۇق (۱۴کد *۲۴۰)، دوزین dozeyin (۲۴کد *۱۸۶) یتو، ده چَناشک (۴۰کد *۲۴۰) یتو، دیک چشمه؛ زمین شاهی (۱۸کد *۳۰۰)، زندانچال (۱۸کد *۳۳۰)، زَنگلاب (۶۰کد *۱۸۰) تو+تۆر، ساسَنگ (۱۳کد *۵۰۰)، سُرُخو (۱۰کد *۱۷۰)، سیجان (۳۰کد *۹۰)، سنچوُلی آباد/ زائیل لو؛ صفی آباد (۲۲کد *۱۸۰)، طاراجوُق (۱۳کد *۸۰)، طول آرام/ تُولارام (۶کد *۲۰) تۆرکمن، عروسک (۸کد *۶۰) یتو، علی آباد (۸کد *۶۰)، فارسیان (۲۴کد *۶۳۰) یتو، قالاچا (۸کد *۱۳۰)، قالا قافا/ قرقافه/ قلعه قافه (۲۱کد *۷۵۰) یتو، قَلَمی؛ قوُشا چشمه؛ قوُلوتپه (۴کد *۵۶۰ / تو+تۆر)، قوینیلی/ قوینولو (۶کد *۱۵۰)؛ کاشیدار (۴۰کد *۷۳۰) یتو، کرنگ کفتَر (۲۲کد / یتو)، کفش محله (۲۱کد *۲۲۰) یتو، کُلاسَره (۳۲کد *۴۰۰) یتو، کوُسا؛ کوه کمر (۱۰کد *۷۰)، گرَکَز؛ گُلوکند/ قوُلوکند؛ گَمیشلی (جامیشلی)؛ گۆگگۆل/ گۆیگۆل (۲کد *۱۳۰) (قو: گوگل)؛ لَرگاه (۱۲کد *۸۰) تۆر، لیسَه (۷کد *۲۱۰)، لیلَم (۱۲کد *۱۱۰) یتو، موُجوار/ مجاور؛ محمد زمان خان (۶کد *۲۸۰) تۆر، میرزاپانک/ یتو؛ نَرآب (۴۲کد *۷۲۰) یتو، نَرسَه (۲۷کد *۱۱۰) یتو، نیشاک (۷کد *۲۰۰) یتو، وَرچشمه (۲۰کد *۱۸۰) یتو، ینکَه شور/ ینکَه سۆر (۱۲کد *۳۵) تور؛		
	مینگی mingi [ت، آ] بئین.				
	مینکیدیک [خ] مینگلی + بگ؛ قوچایخان'ین کومتانی ^۷ .				
	مینلرجه [ص] نئچه مین اولاراق، چوخ چوخ.				
	مینلیک minlik [آ] ۱- مین ساییلی بیر پول و شئی (فا: هزار تایی). ۲- مینی قاپسایان، مینله اؤلچولن.				
	مینمک minmek [س] ۱- مینیت ^۸ چیخیب اؤتورماق، چیخیب آیلشمک (فا: سوار شدن). ۲- اکلنمک، قاتیلماق ۳- ایش سۆزوله، بکله نیلمه ین بیر وضعیتی بیلدیریر "ایش اینادا میندی". {ت' موئمک' سن' میندورمک}.				
	مینودشت / حاجیلار minudeşt/hacılar [آ] آ [گلستان اؤستانی شهر لریندن اولاراق ش ۱۳۸۵ ده گنل لیکده ۱۲۸۰۰۰ نفر و شهر اولاراق ۲۷۰۰۰ نفر نفوسا صاحب ایدی، بؤ شهرده چوخلو تۆرک یاشماقدادیر. ش ۱۳۲۰ ده گرگان شهرینین بخش لریندن اولاراق ۸۷ کندی و *۱۸۵۰۰ نفر نفوسو *وارایدی، بخشین مرکزی نین اصلی آدی حاجیلار دیر، شهرین نفوسو *۴۵۰۰ نفر اولاراق آذربایجان تۆرکجه سینده دانیشیرلار، گویا بؤلگه تۆرکلرینین بیر بؤلومو صفوی لر زامانی آذربایجان دان بورایا کۆچوبلر.				
	مینودشت بؤلگه سینده تۆرک کندلری [آ] (مینودشت ده اؤزل لیکله تۆرک و تۆرکمن کندلریله تانینان یئرلر آشاغی دا وئریلیر، آزاراق آیری کندلرده ده او بیر قووم لارین چوغلونلوق دا اولدوغو حالدا تۆرکلرده یاشاماق- دادیرلار) آب پَران (۱۲کد *۸۰)، آق قمیش، آهنگر محله (۱۴کد *۶۰)، آرداران (۱۱کد / یتو)، آسفرنجان (۳۰کد *۲۵۰)، القجر؛ اولنگ olang (۳۹کد *۸۰)، امام عبدالله (۱۲کد *۴۶۰) یتو، اووقان (۹کد *۲۸۰) تو+تور، باینال؛ بش ایللی/ بش ائولی؛ برنج بُن (۳۳کد *۳۱۰)، یولماجَرک (۱۴کد *۴۳۰) (قو: بَلَم				

Mm م	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۸۲	ارک سۆزلوگو	Mm م
یاندیرانلو (۹ک ق * ۱۸۰ تور)، یورت زئینل (۱۸ک د * ۱۳۰)؛ یورت کاظم (۲۰ک د * ۶۰)؛			مینیشمک [س] ایکی شئی اؤست اؤسته گلکم، بیریرینی ایته لیه رک مینمک (فا: سوار هم شدن).	
مینودشت بۆلگه سینین چایلاری [آ] چایلار گرگان چایا تۆکولورلر: قاراسو (گامیشلی ۳۴b۳/۴)، مارس (داشلی ارقاچ ۲۸b۳۳/۱)، چناشک (دامغان- قوزنوی ۲۶b۵۵/۸)، دوزجن (~ ۱۵b۶)، گرگان رود (~ ۲۵b۳/۸)، قارناو (~ ۵۸b۲)، آلما چای (۱۴b۴)، چکیک (گۆل بوداغ ۲۷b۳)، قوزنوی/چایلاق (نراب ۱۷b۶)، آق سو (ینکه قوز ۲۶b۳).			مینیک ۱ [آ] مینمه ایشینه یارایان شئی (آت)، مینیلن شئی، یولچو داشیماغا یارایان آراج (فا: سوار). مینیک ۲ [فر] [mini] بالاجا (فا: کوچک). مینیک آتی [آ] آنجاق مینمه ایشینه یارایان آت. مینیلک [بل] مینمک ایشی گؤرولمک (فا: سوار شدن). مینیمال [آ، لا] باشقالارین گؤره ان آز و ان کیچیک. مینیموم [آ، لا] ان آز مقدار، ان کیچیک مقدار. مینیمینی [ظ] آراجیق، کیچیک، خیرداجا. مینینجی [ص] سیرا سایى لاردا دوققوز یوز دوقسان دوققوزدان سونراکی سایى (فا: هزارم). thousandth میوز meyuz [آ] اهر ده داغ آدی. میوسن miyosen [آ، یثرب، فر] یثر چاغلاریندا اؤچونجو دؤنم، بۇ دؤنم ممه لیلر و مئمونلار گلیشمیشلر. میوله miyulə [آ] همدان-اسدآباددا کند آدی. میوه mivə [آ، فا] ۱- یتیمیش، یتگی لرین یتمه لی بؤلومو. ۲- اورون، سونوج (فا: میوه). fruit میوه تورشوسو [آ] مختلف میوه لرله دوزه لن بیر نوع تورشو (فا: ترشی میوه). میوه سوییو [آ] میوه لردن الده ائدیلم سو، عصاره (فا: آب میوه). expressed juice میهمله miħəmlə [آ] قروه-گۆل تپه ده کند آدی. میهن mihən [آ] اؤلکه، آنا یورد (فا: ~). country میباردان [آ] بوستان آباد دا کند آدی {می+ار+تان}. مییاو miyav [سس تق] پیشیک سسی (فا: صدای میو). مییاو miyav [آ] مرنند، اؤرمیه (ا-~) ده کند آدی {می+آووا}. مییاو لاما [س] پیشیک کیمی حیوانلار باغیرماق (فا: میو کردن). میو پیشیگی [آ، دی] چۆل پیشیگی، یازی پیشیگی. میو لداشماق [باخ] موؤلداشماق. میو لداماق miyuldamaq [باخ] موؤلداماق.	
مینودشت بۆلگه سینین داغلاری [آ] الی باتمان (۵۵ک د-۳۵)، ائشک یالی (۳۸ک د ق ۹۲)، قوزئی (۵۰ک د-۹۷۳)، قیزیل گدیک (۵۵ک د ق ۵۶)، قیراق داغ (۶۶ک د-۹۷۱)، قوز داغ (۸۱ک د ق ۱۱۷۰)،			مینور [آ، فر] سس لری کیچیک ترسییا اساسیندا قورولموش آکورد عمله گتیرن موسیقی لادی (ماژور عکسی). مینورسکی [آ] (م ۱۸۷۷-۱۹۶۶) روس اولاراق دؤغو ییللمنی کیمی تانینیر، او حدودالعالمل کتابینی ترجمه ائدیب شرح یازدی و چوخلو مقاله لر دؤغو مسایلی باره ده یازیدیر. ^{۱۴} مینهور [آ] شبستر کندی {مین+ور: چوخ کردیلی یثر ۶۶}. میننی [آ، فر] کیچیک. میننی آشماق [س] چوخ اولماق، میندن چوخ اولماق. مین یاپراق اوئو [آ، بی] عرب ساچی، چوخ تیرتیل لی یاپراقلاری اولان بیریتگی (فا: گیاهست). مینیا تور [آ، لا] اینجه ناخیش لی شکل و یازی (فا: ~). مین یاشا [ن] بارک آلا، ممنونلوق ییلدیرن بیرسؤز. (فا: بارک الله). well done میننی بؤس [آ، فر] بالاجا اوئوبوس (فا: ~). مینیت [دده (مینیت، ینیت)] مینیله جک شئی (فا: مرکب). میننجی [آ، ص] ۱- آت و مینیک کیمی شئیلره مینن (فا: سواره). ۲- [دی] بیر بؤجک آدی. مینجیک [آ، فر+تو] چوخ بالاجا، اؤفاجیق (فا: خیلی ریز). مینجی لیگ [آ] آتا و آراجا مینمه ایشی. مینیش [آ] مینمه ایشی و طرزی.	

ن ن Nn

ن [حرف] تورک عرب الفباسی نین ییرمی دوققوزونجو و تورک لاتین الفباسی نین اون دوققوزونجو حرفی، بو حرف سس سیز اولراق سورتونن و تیره شیم لی حرف ساییلیر (فا: بیست و نهمین حرف ترکی آذربایجانی).

نا انصاف [آ، فا] اینصاف سیز (فا: ~).

نا اومود [ص] اومود سوز.

نا اهل [آ، فا] یارارماز، قانماز و لیاقت سیز (فا: ~).

نابات nabat [آ] میوه شیره سیله قند قاریشیغیندان حاضرلانا کریستال شکلینده شیرنی نوغو (فا: نبات).

ناباتدار nabatdar [آ] مرند ده داغ آدی.

ناباتداغ [آ] اوردو یادا داغ آدی (۳۵۰۹) ۲۴۰.

ناباهی [آ] علی بایراملی دا کند آدی ۲۴۰.

نابج nabecal [آ، فا] یئرسیز، مناسبت سیز (فا: ~).

نابران nabran [آ] خاچماز دا کند آدی ۲۴۰.

نابغه nabigə [آ، ع] چوخ اوسلو، اوستون هوشتا صاحب (فا: ~).

نابگار [آ، فا] یارارسیز، ایشه یارارماز، سرسری (فا: ~).

نابلد [ص] تانیما یان، باشقا یئردن گلیمش، بلد اولمایان (فا: ~).

نابو [آ] سوئر تانیلاریندان ۲۱۱. {نبی}

نابود [ظ] یوخ، یوخ اولان (فا: ~). extinct

نابور [آ] شاماخی دا کند آدی ۲۴۰.

نابی [يازار] حاجی یوسف نابی: ۱۱ جی یوزیل ده حلب ده آنادان اولوب، تورکجه شعر لری واردیر ۱۱۷.

نابینا [آ، فا] کور، گوره بیلمه یین (فا: کور). blin

ناباک [آ، فا] کیر لی (فا: ~). dirty

نابالم [آ، فر] یانقین چیخاران بیر نوع بومب (فا: نوعی بمب).

نابسو [آ] ایلام تانیلاریندان ۲۱۱.

نابیرتو [آ] ایلام تانیلاریندان ۲۱۱.

نابیشتا [آ] کلئیرده کند آدی {نابیشتم، باخ: سومرین}.

ناتاراز [ص، فا] +تو «تاراز» آیری، ایشی دوز اولمایان.

ناتمام [ص، فا] بیتمه میش (فا: ناتمام).

ناتمیز [ص] تمیز اولمایان.

ناتوان [يازار] (م ۱۸۹۷-۱۸۳۷) خورشید بانو ناتوان قاراباغین سون خانى مهديقلي خانين قيزيدير، او حسی رومانتيك شعرين گوركملی نماينده سی کیمی تانییر، شعرلریندن اورنک "واریمدی سینده ده درد غم نهان اولورم. فدا اولوم سنه گل ائيله امتحان اولورم." ۲۸.

ناتو [آ، دا] سوز دینله مز، سوز آلاماز (فا: ناتو).

ناتور [آ، لا] یارادیلش، دوغا (فا: طبیعی).

ناتور [آ] کیوی ده کند آدی {۱-سومرجه: ننتی + ۲-ناتوق}.

ناتورال [آ، فر] دوغال (فا: طبیعت).

ناتورالیزم [آ، فر] گرچک طبیعتی و دوغایی مناسبت بیچیمده تانیدان صنعت (فا: ~).

ناتوق [آ] یورد، آوول، یئرله شیم بؤلگه سی ۷.

ناتیویزم [آ، فر] دوغوشدان جیلیق (فا: ~).

ناچارلو naccarli [آ] ۱۶ جی یوزیلده، آنادولو حلب بؤلگه سینده، ذوالقدر تورکلرینه باغلی بیر بوی آدی ۸۵.

ناجاق nacaq [آ] ساپی قیسسا اودون بالتاسی، قیسسا ساپلی بالتا (فا: تبرزین). battle -axe {جاق اکاینی نظرده توتار ساق قازینا جاق کیمی بیر کلمه نین دیشمه سیندن دوزلیمشدیر} ۶

ناجوانمرد [ص] آلچاق (فا: ناجوانمرد). unmanly

ناجور [ص] پیس (فا: ناجور).

ناجی naci [ص] نجات وئرن (فا: نجات دهنده). savoir

ناجی ۲ [يازار] آذربایجان شاعر لریندنیر ۱۱۷.

ناجنس [ص] ناجنجیب، جنسی پوزوق، آلچاق.

ناچار [ظ، فا] چاره اولمادان (فا: ~). compelled

ناچارلیق [آ] چاره سیلیکدن.

ناجیت naçit [آ] بؤکان دا کند آدی.

ناجیت گورانیلی (هولاوارانیلی) [آ] هشتری ده کند آدی.

ناجیز [ص، فا] دیرسیز، اؤنم سیز (فا: خیلی کم). nugatory

ناحق (ناحاق) [ظ] حاقی اولمادان (فا: ~). unjustified

ناحیه nahiye [آ، ع] بؤلگه (فا: ~). district

ن Nn	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۸۴	ارک سۆزلوگو	ن Nn
ناخلف [ص] خلف اولمايان، اصلينه و نسلينه لايق اولمايان	(فا:~) not worthy of his father		نور سۆزلری ائکیز کلمه اولمالیدیلار.	
ناخنگ [آ،فا،شع] بارماق لاما، توخونما، توخونوش (فا:~).			نار چیچگی [آ] پارلاق قیرمیزی رنگ.	
ناخوش [ص،فا] خسته، خوش اولمايان (فا:مریض). ill			نار آرمودو [بی] میوه سی دن دن اولان شیره لی پاییز آرمودو.	
ناخیر [آ] سیغیر سوروسو، مال قارا سوروسو (فا:گله).			نار آغاجی [آ،بی] سازاق آغاجی گیللردن، یاپراقلاری	
herd, flock {آخیر} آخوز کلمه سیله باغلی لیغی وار {			قارشیلیقلی، چیچک لری بؤیوک و پارلاق قیرمیزی،	
ناخیرچی [آ] ناخیر و مال اوتاران (فا:گاوچران) cowkeeper			داللاری دؤرد بوجاقلی، بعضاً تیکانلی تورش میوه لی و	
ناخیرچی یولاغی [آ] ملیکان دا کند آدی.			دانالاری میوه سی اولان بیر بیتگی (فا:انار، نار، نارین).	
ناخیرچی لیک [آ] ناخیرچی نین ایشی.			puninca granatum	
ناخیر داغی naxırdağı [آ] تبریز ده داغ آدی.			نارا [آ،ع] هایقیرما، باغیرما.	
ناخیش [آ،ع] نقش {بزک، سؤسلو گؤرونو (فا:نقش) painting			نارا آتماق / نارا باسماق [س] اوجدان هایقیرماق و باغیرماق.	
ناخیشلی تلخه [آ،دی] بیر نوع ایلان elaphedione			ناراب / ناراو narav [آ] سراب دا کند آدی {نار+آو: ۱-	
ناخیش لی [ص] بز کلی، سؤسلو (فا:منقش). painted			آیدین و ایشیق یئر، ۲-نارلی یئر}.	
نادار [ص] یوخسول (فا:فقیر). poor			ناراحات [ص] کدرلی، اوزونتو لو (فا:ناراحت). uneasy	
ناداس [آ] باخ:هئریک، دینجه قویو لموش اکین (فا:آیش) ۲.			ناراضی [ص] راضی اولمايان (فا:~). dissatisfied	
نادان [ص،فا] بیلگی سیز، جاهل (فا:احمق). ignoran			نار آوا [آ] مراغا دا کند آدی {نار+آوا}.	
نادیر nadir [ص،ع] سئیرک، کمیاب، آز اولان (فا:~). rare			نارجیل [آ،بی] باخ: نارگیل.	
نادر [آ] سلطانیه (آباد) دا چای آدی. ابهر (آباد)، اهر (آباد)			نارچا [آ] قاخ دا داغ آدی ۲۴.	
ده داغ آدی. ماکی (آباد)، قوشاچای (گؤل) دا کند آدی.			نارداران [آ] باکی دا کند آدی ۲۵.	
نادیرست [ص] آیری، دوز اولمايان (فا:~). incorrect			نارداشا [آ] انار سوئیو (فا:آب انار).	
نادرشاه [آ] (۱۱۰۰-۱۱۶۰) افشارلار سلسله سینین قوروجو			ناردان (ناردانجا) [آ] ناردان پیشیریلن بیر نوع مربا.	
سودور، و تورک دیل و کولتورونه بؤیوک اؤنم وئریدی.			ناردین [آ،بی] ایکی چنک لی، چاپیرلیقدا ییتیشن، یثم	
نادیم nadim [ص،ع] پشیمان (فا:~). repentant			اوچون ایشله نن، بالاجا بیر بیتگی (فا:نوعی علف).	
نادیم [یازار] (۱۲۹۷-۱۱۹۹) میرزه ناخیش نادیم نوایی ده آنادان			erynguim	
اولوب، چار ظو لمیرینی نظم شکلینده یازمیشدیر ۲۸.			نار سؤسلو [آ] سومقاییت دا یئر آدی ۲۹.	
نادورستلوک [آ] ادوز اولاما (فا:نادرستی). dishonesty			نارسیسیزم [آ،فر] اؤز سئورلیک (فا:نارسیسیزم).	
نادیده [ص،فا] آز گؤرؤلن، گؤرونمه میش (فا:~).			نار شراب [آ] نار سویندان حاضر لانان شیره.	
نادیللی [آ] تبریز ده کند آدی.			نار قوورماسی [آ] نارلا حاضر لانمیش قوورما نوعو.	
نادینج [ص،فا] نادینج، مج [سیرتیق اوشاق، شولوق آدم.			نار قورودو [آ،دی] نار و بعضی میوه لری زده له یین و اونلارین	
نادینج لیک [آ] سیرتیقلیق، شولوقلوق.			آرادان گئتمه سینه و چورومه سینه سبب اولان بؤجک.	
نار nar [آ،ع] باخ:نور ۱-اود (فا:آتش). fire ۲-انار میوه سی			نار کوئیگ [آ،فر] اویوشدوروجو (فا:نارکوئیگ).	
و آغاجی (فا:انار). pomegrante {سومرجه تورما} بو			نارکی / ناغاراکی [آ] اهرده کند آدی {نرگی، عاگیلل آدم} ۳۶.	
کلمه هرایکی معنادا بیر کؤکه باغلی اولمالیدیلار و نار و			نار گؤل [آ] نار گولو کیمی گؤزل، قیز آدی.	
			نارگیل [آ،بی] هیندوستان جویری (فا:~) {نار+گیل/دانا}.	

Nn ن	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۸۸۵	Nn ن
	ارک سۆزلوگو		
	نارینجا [ص] سون درجه نارین، چوخ خیردا.		نارگیل لور [آبی] ایکی چنک لی لردن، بوتون نار نوع لارینی
	نارینجی [ص] ناریش میوه سی رنگینده بیر رنگ (فا: نارنجی).		ایچینه آلان کیچیک بیر بیتگی سویو (فا: تیره انار).
	orange (coloured)		نارگیله nargileh [آ] ۱- قلیانلارین شیشه و یا دمیر گؤوده لری،
	نارینجیق لار [آ] ذره جیک لر (فا: ذرات). particles		قلیان (فا: قلیان) nargileh ۲- آذربایجان او یون هاو ا لاریندان
	نارینگی [باخ] نارنگی.		بیری، شامخور، داغ آدی ۴۰ (دهخدا سؤزلو گونده اشاره
	ناریه narih [آ] هیتیت فیرتینا تانری سی تشوپ، ون او غلو ۳۱.		اولدوغونا گؤره اسکى چاغلار قلیانین گؤوده سینى نارگیل
	ناز naz [آ، فا] عشوه، غمزه، قیر وئرمه و اؤزونو بیندیرمه		آغاجیندان دوزلدرمیشلر و بو سبیدن قلیان اوچون نارگیله
	حالی، قیریش، جیلوه، اینجه داورانیش (فا: ناز). coyness		کلمه سی (عربلر ایچینده) ایشله نیرمیش {
	ناز باخیش [آ] نازلی باخیش کیمی گؤزل، قیز آدی.		نارلی [ص] نار قاتیلیمیش، نارى اولان.
	نازباری [آ] آغیر آغیر اوئینانیلان آذربایجان او یون هاواسی.		نارلی narlı [آ] مروا تپه، داشلی بۇرون (ـداغ) ده کند آدی.
	نازبالیش [آ] قوش تتلگیندن دوزلمیش یومشاق بالیش		نارلیق [آ] نارباری.
	(فا: ناز بالش). small cushion		نارناوا [آ] بوستان آباد دا کند و داغ آدی {نار/نور+ناو+ا}.
	ناز خاتون [آ] نازلی خانیم، قیز آدی.		نارنجک [آ] بالاجا ال بومباسی (فا: نارنجک). grenade
	نازولی [آ] ناز و عشوه لی، قیز آدی.		نارنجک narıncək [آ] قروه ده کند آدی {نارین+جیق}.
	ناز غمزه [آ] عشوه، سۆزگون باخیش، جیلوه.		نارنجیه [آ، بی] تۆرونج گیللردن بیر بیتگی.
	نازگول [آ] نازلی خانیم، قیز آدی.		نارنگی [آ، بی] پورتا غالا اوخشار عطرلی میوه سی اولان و
	نازıl nazıl [آ، ع] آشاهی یثن، یثره یثن و دوشن (فا: ~).		همیشه یاشیل آغاج.
	نازلاما [آ، یازین] آذربایجان شفاهی خالق ادبیاتیندا اوشاق-		ناروا [ص، فا] خوشا گلمه ین، اویقون سوز.
	لارین تربیه سی و اولارا محبت گؤسترمک اوچون بو نوع		ناروتی [آ] ایلام تانریلاریندان ۳۱.
	قوشقو دئیلیر، قورولوشجا مصرع لری ۷ و ۸ هجadan و بیر		ناری narı [آ] اؤرمیه ده کند آدی {نار+ی}.
	بیتدن تشکیل تاپیلیر، اؤرنک "بالاما قوربان ایلانلار. بالام		ناریش narış [آ، بی] نارینج، تۆرونج "با یاتی: نارینجی سویمادیم هئج...،
	نه واخ دیل آنلار. ۳۳، ۳۴.		من عاشقام نارینجا... (فا: نارنج). citrus bigardia. rut
	نازالاماق [ل] عزیز له مک، نازینی چکمک (فا: نوازش کردن).		ناریشتار [آ] آذربایجان دا کند آدی ۴۰.
	نازالاندیرماق [ل] نازینی چکمک، اوخشاماق، عزیز له مک.		ناریش موباسی [آ] بو میوه نی قایناداراق شکر و آیری شئیلر
	نازالانماق [س] ناز ائله مک (فا: ناز کردن). to strut		قاتاراق دوزه لن بیرنوع مربا.
	نازلی [ص] عشوه لی، غمزه لی (فا: طناز). coquettish		نارین narın [ص] سون درجه خیردا، اینجه تۆز کیمی بالاجا (فا:
	نازلی / نازلو [آ] اؤرمیه ده بیر کندیستان، کند و چای آدی.		رین) tiny {سن: خاصه؛ موغو لجادیر ۸۲؛ نار+ین، باخ: نار؛ نور}
	نازلی دوزلو [ص، دا] عشوه لی، غمزه لی، خوشا گلیم.		نارین لاشدیرماق [ل] تۆز حا لینا سالماق، خیردالاماق.
	نازلی نازلی [ظ] عشوه و غمزه ایله، ناز ایله.		نارین لاشماق [س] نارین حالا دوشمک.
	نازلیجا [ص] نازلی کیمی.		نارین لیق [ص] نارین شئین حالی، خیردالیق.
	نازلی محمد علی قیزی حاجی یئوا [یازار] ش ۱۳۳۲ ده اوردوبادین		نارین نارین [ظ] بالاجا بالاجا، خیردا خیردا.
	ژند کندینده آادان اولدو، تورکجه شعر لری واردیر ۵۲.		نارینج [باخ] ناریش.
	ناز ناز naznaz [آ] اؤرمیه ده کند و اؤشویه دا چای آدی.		

ن نn	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۸۶	ارک سۆزلوگو	ن Nn
ناز نازی [آ، چالقی] ۱- آذربایجان اوْیون لاریندا آغیر تئمپلی	یاللی هاواسی. ۲- بیر نوع بالاجا ناخیشلی یومشاق پارچا.		ناسیل [ص، تو، نه، ع+اصل] ننجور.	نازی نازی [آ، چالقی] ۱- آذربایجان اوْیون لاریندا آغیر تئمپلی
نازنین [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice	نازنین نازنین [ظ] نازلی اولاراق، اینجه اینجه.		ناشاد [ص] اوزونلو (فا: غمگین). sad	نازنین نازنین [ظ] نازلی اولاراق، اینجه اینجه.
نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice		ناشیر [ع، آ، ع] یایان، یاییمچی، نشر ائدن (فا:~). pulisher	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice
نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice		ناشگور [ص] قدریلمز، نانگور (فا: ناشکر).	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice
نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice		ناشی [ص، ع] گورگوسوز، نابلد (فا:~). unskilled	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice
نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice		ناشی لیق [آ] خام لیق، تجربه سیز لیک.	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice
نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice		ناصاف [ص] صاف اولما یان (فا:~). uneven	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice
نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice		ناصح [ع، آ، ع] اؤیود و ثرن، اؤیودچو (فا:~).	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice
نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice		ناصح ۲ [یا زار] آغا علی بگ ناصح (۱۳۳۲-۱۲۷۲) شاماخی لی	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice
نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice		ناصیر [ع] ۱- یاردیم جی (فا:~). ۲- قزوین،	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice
نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice		ناصواب [ف+ع] دوز اولما یان (فا:~). incorrect	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice
نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice		ناصیه [ع] آلین، آلن (فا: پیشانی). mien	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice
نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice		ناطق [ع، آ، ع] چیخیش ائدن، قونوشما جی (فا:~). speaking	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice
نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice		ناظر [ص، ع] باخان، باخچی (فا:~). seeing	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice
نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice		ناظم [ع] نظمه سالان (فا:~). regulator	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice
نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice		ناظم آباد [آ] اهر ده کند آدی.	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice
نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice		ناظم حکمت [یا زار] اؤنلو تورک یازاری ۱۹۰۲م ده سالونیکا	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice
نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice		ناظم [ص] علاج سیز، چاره سیز.	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice
نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice		ناغارا [آ] داوول، هر ایکی اوزو دری لنیمش قاسناق بیچیملی	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice
نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice		ناغارات (ناقارات) [ع، آ، ع] بیر ماهنی دا ویا شعرده هر قطعه دن	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice
نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice		ناغاراچان [ص] ناغاراچی.	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice
نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice		ناغاراچی [ص] ناغارا چالان، داوولچو.	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice
نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice		ناغاراچی لیق [آ] ناغاراچی نین ایشی.	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice
نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice		ناغی [آ، ع، قی] اوغلان آدی.	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice
نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice		ناغیل [ع، آ، ع] نقل، حکایه، بوی (فا: داستان).	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice
نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice		ناغیل باشی [آ] دینله ییجی لری ماراقلاندیرماق اوچون	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice
نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice		ناغیل باشی [آ] دینله ییجی لری ماراقلاندیرماق اوچون	نازیک [ص، فا] نازلی، نازیک و اینجه ترپه نیش لی، (فا:~) nice

ن Nn	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۸۸۷	ارک سۆزلوگو	ن Nn
لارین اولینده سؤیله ن یۆنگول مضمونلو مُقدّمه و گیریش.	لارین دیرناقلارینا وۇرلان دمیر (فا:نعل).		horseshoe	
ناغیلچی [ص] ناغیل دین، ناغیل سؤیله ین.	ناغیلچی [آ] اۇراتولاردا ۲جی درجه ده بیر تانری ^{۲۱۱} .			
ناغیل دین [ص] ناغیل چی (فا: قصه گو).	storyteller			
ناغیل یازان [ص] ناغیللاری مکتوب ائله ین (فا: قصه نویس).	ناغیل یازان [آ] آذربایجان دا شهر آدی.			
story writer				
ناقتالان [آ] آذربایجان دا شهر آدی.	naftalan			
نافذ [ص، ع] دلیب گنچن، ائتگین	penetrating			
نافرمان [ص] یاغی (فا: ~).	refractory			
نافع [ص، ع] یارارلی، قازانچ لی (فا: سودمند).	useful			
نافله نامازی [آ] اندازه دن آرتیق قیلینان ناماز (فا: نماز نافله).	نافله نامازی [آ] اندازه دن آرتیق قیلینان ناماز (فا: نماز نافله).			
نافله nafila [ص، ع] یارارسیز، بوشا گئدن، بوش (فا: ~).	نافله nafila [ص، ع] یارارسیز، بوشا گئدن، بوش (فا: ~).			
ناقابل [ظ] ۱- آرجا insignificant ۲- نالایق، یترسیر (فا: ~).	ناقابل [ظ] ۱- آرجا insignificant ۲- نالایق، یترسیر (فا: ~).			
ناقار اچای [آ] هشتی ده چای آدی.	ناقار اچای [آ] هشتی ده چای آدی.			
ناقافل [ص] بیردن، گؤز له نیلمه دن، خبرسیر (فا: غفلت).	ناقافل [ص] بیردن، گؤز له نیلمه دن، خبرسیر (فا: غفلت).			
ناقال [آ، ع] بوش بوغاز، چوخ دانشان (فا: نقال).	ناقال [آ، ع] بوش بوغاز، چوخ دانشان (فا: نقال).			
ناقص naqis [ص، ع] اسکیک، تاماملانمیش (فا: ~ defrctive).	ناقص naqis [ص، ع] اسکیک، تاماملانمیش (فا: ~ defrctive).			
ناقض naqiz [ص، ع] پوزان، قیران، ایلغار پوزان (فا: ~).	ناقض naqiz [ص، ع] پوزان، قیران، ایلغار پوزان (فا: ~).			
ناقفا بالیغی [آ، دی] باخ: لاقفا بالیغی.	ناقفا بالیغی [آ، دی] باخ: لاقفا بالیغی.			
ناقفالادیزه سی [آ] اؤرمیه ده کند آدی (ناغارا+دیزه سی).	ناقفالادیزه سی [آ] اؤرمیه ده کند آدی (ناغارا+دیزه سی).			
ناقل naqil [ص، ع] داشییان، گنچیرن (فا: ~).	conducting			
ناقولای [ص] قولای اولمایان، راحت اولمایان.	ناقولای [ص] قولای اولمایان، راحت اولمایان.			
ناقوس [آ، ع] کیلسه زنگی (فا: ~).	ناقوس [آ، ع] کیلسه زنگی (فا: ~).			
ناک / nak, nek [آ، ت] تمساح، نهنگ (فا: ~).	ناک / nak, nek [آ، ت] تمساح، نهنگ (فا: ~).			
ناکام [ص] کام آلمامیش، یاریمامیش (فا: ~).	unrealized			
ناکام ۲ [یازار] (۱۹۰۵-۱۸۲۹) تورکجه گؤزل اثر لری وار ^{۲۸} .	ناکام ۲ [یازار] (۱۹۰۵-۱۸۲۹) تورکجه گؤزل اثر لری وار ^{۲۸} .			
ناکس [ص] آلچاق، ذیرسیر آدام (فا: ~).	ignoble			
ناکؤندم [ص] کؤندم سیز.	ناکؤندم [ص] کؤندم سیز.			
ناکیشی [ص] نامرد، آلچاق، ذیرسیر آدام (فا: نامرد).	ignoble			
ناکین nakin [آ] رزن ده کند آدی.	ناکین nakin [آ] رزن ده کند آدی.			
ناکاه [ظ، فا] قافیل دان، بیردن بیره (فا: ~).	all of a sudden			
ناگمان nagüman [ص] گمانی اولمایان، اینانمایان.	ناگمان nagüman [ص] گمانی اولمایان، اینانمایان.			
ناکهان [ظ، فا] آتسیزین، بیردن بیره، آتی اولاراق (فا: ~).	ناکهان [ظ، فا] آتسیزین، بیردن بیره، آتی اولاراق (فا: ~).			
نال [آ، ع] نعل، دده قورونماق اؤچون آت کیمی حیوان	نال [آ، ع] نعل، دده قورونماق اؤچون آت کیمی حیوان			
نالایق [ص، فا، ع] یتسه نک سیز (فا: نالایق).	inal incompetent			
نالبنده [آ] ۱- آت لارین آیاغینا نال وۇران ۲- خویدا کند و داغ آدی.	نالبنده [آ] ۱- آت لارین آیاغینا نال وۇران ۲- خویدا کند و داغ آدی.			
اوشنویه ده چای آدی. سؤلدوز، قئیداردا داغ آدی؛ داغ آدی ^{۲۴۰} .	اوشنویه ده چای آدی. سؤلدوز، قئیداردا داغ آدی؛ داغ آدی ^{۲۴۰} .			
نالبویای [آ] یاقوت تانری چالاریندان ^{۲۱۱} .	نالبویای [آ] یاقوت تانری چالاریندان ^{۲۱۱} .			
نال توکن / نال قیران [آ] داشلی و چاققیلی (یول).	نال توکن / نال قیران [آ] داشلی و چاققیلی (یول).			
نالجا [آ] باخ: نال.	نالجا [آ] باخ: نال.			
نالچی (نالبند) [آ] آت لارا نال وۇران (فا: نعل بند).	نالچی (نالبند) [آ] آت لارا نال وۇران (فا: نعل بند).			
ناللتماق [آ، ت] آت لارا نال وۇردورماق. (فا: ف. س)	ناللتماق [آ، ت] آت لارا نال وۇردورماق. (فا: ف. س)			
ناللاماق [ل] آت لارا نال وۇرماق (فا: نعل زدن).	ناللاماق [ل] آت لارا نال وۇرماق (فا: نعل زدن).			
ناللانماق [بل] آت لارا نال وۇرولماق (فا: نعل زده شدن).	ناللانماق [بل] آت لارا نال وۇرولماق (فا: نعل زده شدن).			
ناللو [آ] اوغوز- قایی بویوناعایدیتر آدی (م ۱۶جی قرن) ^{۲۲۵} .	ناللو [آ] اوغوز- قایی بویوناعایدیتر آدی (م ۱۶جی قرن) ^{۲۲۵} .			
نالوس nalus [آ] سؤلدوز دا کند آدی.	نالوس nalus [آ] سؤلدوز دا کند آدی.			
ناله [آ، فا] اینیلیتی، سیز یلتی (فا: ~).	ناله [آ، فا] اینیلیتی، سیز یلتی (فا: ~).			
ناله [یازار] (۱۹۱۷-۱۸۵۰م) محمد حسین باکی لی شاعر دیر ^{۱۱۷} .	ناله [یازار] (۱۹۱۷-۱۸۵۰م) محمد حسین باکی لی شاعر دیر ^{۱۱۷} .			
نام [آ، سو، مرجه «نا» فا] ۱- آد. ۲- اؤن (فا: ~).	نام [آ، سو، مرجه «نا» فا] ۱- آد. ۲- اؤن (فا: ~).			
نام نشان [آ] آد، یتر یؤرد (فا: نام و نشان).	نام نشان [آ] آد، یتر یؤرد (فا: نام و نشان).			
نام نیک namnik [آ] شاه رود- نردین دا کند آدی.	نام نیک namnik [آ] شاه رود- نردین دا کند آدی.			
نامنهریان [ص] سو یوق داورانیش لی (فا: نامهربان).	نامنهریان [ص] سو یوق داورانیش لی (فا: نامهربان).			
ناماز namaz [آ، فا] نماز، باخ: نوم، مسلمانلارین گؤنده بشش	ناماز namaz [آ، فا] نماز، باخ: نوم، مسلمانلارین گؤنده بشش			
کز اتئدی کلری دینی عبادت، صلات (فا: صلات).	prayer			
ناماز گاه [آ] اسماعیلی دا یتر آدی ^{۲۴۰} .	ناماز گاه [آ] اسماعیلی دا یتر آدی ^{۲۴۰} .			
ناماز لیق [آ] اؤزه رینده ماماز قیلینان شی، سجاده.	ناماز لیق [آ] اؤزه رینده ماماز قیلینان شی، سجاده.			
نامبارک [ص] اوغورسوز (فا: ~).	inauspicious			
نامتناهی [ص] سؤنسوز، انتهایسیر، یتیمه ین (فا: ~).	نامتناهی [ص] سؤنسوز، انتهایسیر، یتیمه ین (فا: ~).			
نامحرم [ص، فا، ع] محرم اولمایان (فا: ~).	نامحرم [ص، فا، ع] محرم اولمایان (فا: ~).			
نامحکم [ص] داوام سیز، محکم اولمایان (فا: ~).	نامحکم [ص] داوام سیز، محکم اولمایان (فا: ~).			
نامدار [ص] آد قازانمیش، اؤنلو. (فا: ~).	نامدار [ص] آد قازانمیش، اؤنلو. (فا: ~).			
نامراد [ص] ناکام (فا: ~).	نامراد [ص] ناکام (فا: ~).			
نامربوط [ص] اؤیومسوز (فا: ~).	irrelevant			

ن Nn	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۸۸۸	ارک سۆزلۆک	ن Nn
نامرد namərd [ص، فا] آلچاق، مرد او لمایان. unmanly	نامرغوب [ص] قلیته سیز (فایبی کیفیت). undesirable	نامرگ namərg [آ] سۆلدوز دا داغ آدی.	نامرغوب [ص] قلیته سیز (فایبی کیفیت). undesirable	نامرغوب [ص] قلیته سیز (فایبی کیفیت). undesirable
نامرۆت namürüvvət [ص] مرحمت سیز.	نامرۆت [ص] نامرۆت سیز (فایبی کیفیت). undesirable	نامرۆت [ص] نامرۆت سیز (فایبی کیفیت). undesirable	نامرۆت [ص] نامرۆت سیز (فایبی کیفیت). undesirable	نامرۆت [ص] نامرۆت سیز (فایبی کیفیت). undesirable
نامرۆد [آ، فا] آدای، آداحلی (فا:~). betrothed	نامرۆد [ص] مساعد او لمایان، اؤیقونسوز unfavorable	نامرۆد [ص] مساعد او لمایان، اؤیقونسوز unfavorable	نامرۆد [ص] مساعد او لمایان، اؤیقونسوز unfavorable	نامرۆد [ص] مساعد او لمایان، اؤیقونسوز unfavorable
نامسادی [ص] نابرابر، ائش سیز (فا:~). unequal	نامسادی [ص] نابرابر، ائش سیز (فا:~). unequal	نامسادی [ص] نابرابر، ائش سیز (فا:~). unequal	نامسادی [ص] نابرابر، ائش سیز (فا:~). unequal	نامسادی [ص] نابرابر، ائش سیز (فا:~). unequal
نامشروع [ص] تۆره دیشی (فا:~). unlawful	نامشروع [ص] تۆره دیشی (فا:~). unlawful	نامشروع [ص] تۆره دیشی (فا:~). unlawful	نامشروع [ص] تۆره دیشی (فا:~). unlawful	نامشروع [ص] تۆره دیشی (فا:~). unlawful
نامطبوع [ص] مطبوع او لمایان (فا:~). unpleasant	نامطبوع [ص] مطبوع او لمایان (فا:~). unpleasant	نامطبوع [ص] مطبوع او لمایان (فا:~). unpleasant	نامطبوع [ص] مطبوع او لمایان (فا:~). unpleasant	نامطبوع [ص] مطبوع او لمایان (فا:~). unpleasant
نامطلوب [ص] ایسته مەدن (فا:~). undesirable	نامطلوب [ص] ایسته مەدن (فا:~). undesirable	نامطلوب [ص] ایسته مەدن (فا:~). undesirable	نامطلوب [ص] ایسته مەدن (فا:~). undesirable	نامطلوب [ص] ایسته مەدن (فا:~). undesirable
نامعلوم [ص] تانیمايان، بیلینمه ین، بلسیز، مجهول.	نامعلوم [ص] تانیمايان، بیلینمه ین، بلسیز، مجهول.	نامعلوم [ص] تانیمايان، بیلینمه ین، بلسیز، مجهول.	نامعلوم [ص] تانیمايان، بیلینمه ین، بلسیز، مجهول.	نامعلوم [ص] تانیمايان، بیلینمه ین، بلسیز، مجهول.
نامعین [ص] معین او لمایان، بللی او لمایان (فا:~).	نامعین [ص] معین او لمایان، بللی او لمایان (فا:~).	نامعین [ص] معین او لمایان، بللی او لمایان (فا:~).	نامعین [ص] معین او لمایان، بللی او لمایان (فا:~).	نامعین [ص] معین او لمایان، بللی او لمایان (فا:~).
نامقبول [ص] قبول او لمایان، ییه نیلمه ین (فا:~).	نامقبول [ص] قبول او لمایان، ییه نیلمه ین (فا:~).	نامقبول [ص] قبول او لمایان، ییه نیلمه ین (فا:~).	نامقبول [ص] قبول او لمایان، ییه نیلمه ین (فا:~).	نامقبول [ص] قبول او لمایان، ییه نیلمه ین (فا:~).
ناممكن [ص] ممکن او لمایان.	ناممكن [ص] ممکن او لمایان.	ناممكن [ص] ممکن او لمایان.	ناممكن [ص] ممکن او لمایان.	ناممكن [ص] ممکن او لمایان.
نامناسب [ص] مناسب او لمایان، اؤیقون او لمایان (فا:~).	نامناسب [ص] مناسب او لمایان، اؤیقون او لمایان (فا:~).	نامناسب [ص] مناسب او لمایان، اؤیقون او لمایان (فا:~).	نامناسب [ص] مناسب او لمایان، اؤیقون او لمایان (فا:~).	نامناسب [ص] مناسب او لمایان، اؤیقون او لمایان (فا:~).
ناموس [آ، ع] حیثیت، غیرت (فا:~). principle	ناموس [ص] غیرت سیز (فایبی ناموس). unprincipled	ناموس [ص] غیرت سیز (فایبی ناموس). unprincipled	ناموس [ص] غیرت سیز (فایبی ناموس). unprincipled	ناموس [ص] غیرت سیز (فایبی ناموس). unprincipled
ناموس سوز [ص] غیرت سیز (فایبی ناموس). unprincipled	ناموس سوز [ص] غیرت سیز (فایبی ناموس). unprincipled	ناموس سوز [ص] غیرت سیز (فایبی ناموس). unprincipled	ناموس سوز [ص] غیرت سیز (فایبی ناموس). unprincipled	ناموس سوز [ص] غیرت سیز (فایبی ناموس). unprincipled
نامه [آ، فا] مکتوب، بلگه (فا:~).	نامه [آ، فا] مکتوب، بلگه (فا:~).	نامه [آ، فا] مکتوب، بلگه (فا:~).	نامه [آ، فا] مکتوب، بلگه (فا:~).	نامه [آ، فا] مکتوب، بلگه (فا:~).
نامیق اؤغلو ئای بوغا [آ] سیبیر خانلیغی نین قوروجوسو ^{۲۰۹} .	نامیق اؤغلو ئای بوغا [آ] سیبیر خانلیغی نین قوروجوسو ^{۲۰۹} .	نامیق اؤغلو ئای بوغا [آ] سیبیر خانلیغی نین قوروجوسو ^{۲۰۹} .	نامیق اؤغلو ئای بوغا [آ] سیبیر خانلیغی نین قوروجوسو ^{۲۰۹} .	نامیق اؤغلو ئای بوغا [آ] سیبیر خانلیغی نین قوروجوسو ^{۲۰۹} .
نان [آ، فا، شع] اکمک، چۆرک (فا:~).	نان [آ، فا، شع] اکمک، چۆرک (فا:~).	نان [آ، فا، شع] اکمک، چۆرک (فا:~).	نان [آ، فا، شع] اکمک، چۆرک (فا:~).	نان [آ، فا، شع] اکمک، چۆرک (فا:~).
ناناس nanas [آ] اؤرمیه ده کند آدی.	ناناس [ص] نجیب او لمایان، نانکور (فا:~). unchaste	ناناس [ص] نجیب او لمایان، نانکور (فا:~). unchaste	ناناس [ص] نجیب او لمایان، نانکور (فا:~). unchaste	ناناس [ص] نجیب او لمایان، نانکور (فا:~). unchaste
نانجیب [ص] نجیب او لمایان، نانکور (فا:~). unchaste	نانجیب [ص] نجیب او لمایان، نانکور (فا:~). unchaste	نانجیب [ص] نجیب او لمایان، نانکور (فا:~). unchaste	نانجیب [ص] نجیب او لمایان، نانکور (فا:~). unchaste	نانجیب [ص] نجیب او لمایان، نانکور (فا:~). unchaste
نانسا [آ] مراغا دا کند آدی {موغو لجا قیز آدی}.	نانسا [آ] مراغا دا کند آدی {موغو لجا قیز آدی}.	نانسا [آ] مراغا دا کند آدی {موغو لجا قیز آدی}.	نانسا [آ] مراغا دا کند آدی {موغو لجا قیز آدی}.	نانسا [آ] مراغا دا کند آدی {موغو لجا قیز آدی}.
نانکور [آ، فا] اییی لیک بیلمز، یاخشلیق ایتیرن کیمسه (فانمک نشناس). miserly	نانکور [آ، فا] اییی لیک بیلمز، یاخشلیق ایتیرن کیمسه (فانمک نشناس). miserly	نانکور [آ، فا] اییی لیک بیلمز، یاخشلیق ایتیرن کیمسه (فانمک نشناس). miserly	نانکور [آ، فا] اییی لیک بیلمز، یاخشلیق ایتیرن کیمسه (فانمک نشناس). miserly	نانکور [آ، فا] اییی لیک بیلمز، یاخشلیق ایتیرن کیمسه (فانمک نشناس). miserly
ناننار [آ] سوئر تانریلاریندان ^{۲۱۱} .	ناننار [آ] سوئر تانریلاریندان ^{۲۱۱} .	ناننار [آ] سوئر تانریلاریندان ^{۲۱۱} .	ناننار [آ] سوئر تانریلاریندان ^{۲۱۱} .	ناننار [آ] سوئر تانریلاریندان ^{۲۱۱} .
نانه [ع، نغناغ] باخ: نغناغ.	نانه [ع، نغناغ] باخ: نغناغ.	نانه [ع، نغناغ] باخ: نغناغ.	نانه [ع، نغناغ] باخ: نغناغ.	نانه [ع، نغناغ] باخ: نغناغ.
ناو... [آ] یئر آدلاریندا ناو و بوروسو اولان و سؤلویئر	ناو... [آ] یئر آدلاریندا ناو و بوروسو اولان و سؤلویئر	ناو... [آ] یئر آدلاریندا ناو و بوروسو اولان و سؤلویئر	ناو... [آ] یئر آدلاریندا ناو و بوروسو اولان و سؤلویئر	ناو... [آ] یئر آدلاریندا ناو و بوروسو اولان و سؤلویئر
معناسیندیر: مراغا (ناوا)، اهر (ناواسار)، هشتیر (ناوان)،	معناسیندیر: مراغا (ناوا)، اهر (ناواسار)، هشتیر (ناوان)،	معناسیندیر: مراغا (ناوا)، اهر (ناواسار)، هشتیر (ناوان)،	معناسیندیر: مراغا (ناوا)، اهر (ناواسار)، هشتیر (ناوان)،	معناسیندیر: مراغا (ناوا)، اهر (ناواسار)، هشتیر (ناوان)،
ساوه (ناوئین)، اؤرمیه (جووان)، قوچان (ناوخ)، اؤرمیه	ساوه (ناوئین)، اؤرمیه (جووان)، قوچان (ناوخ)، اؤرمیه	ساوه (ناوئین)، اؤرمیه (جووان)، قوچان (ناوخ)، اؤرمیه	ساوه (ناوئین)، اؤرمیه (جووان)، قوچان (ناوخ)، اؤرمیه	ساوه (ناوئین)، اؤرمیه (جووان)، قوچان (ناوخ)، اؤرمیه
(ناوسر)، گترمی (ناولو)، کیوی (ناوند)، بجنورد (ناوه)	(ناوسر)، گترمی (ناولو)، کیوی (ناوند)، بجنورد (ناوه)	(ناوسر)، گترمی (ناولو)، کیوی (ناوند)، بجنورد (ناوه)	(ناوسر)، گترمی (ناولو)، کیوی (ناوند)، بجنورد (ناوه)	(ناوسر)، گترمی (ناولو)، کیوی (ناوند)، بجنورد (ناوه)
ماکی (ناویر) دا کند آدی. هشتیر ده (ناورود) چای آدی.	ماکی (ناویر) دا کند آدی. هشتیر ده (ناورود) چای آدی.	ماکی (ناویر) دا کند آدی. هشتیر ده (ناورود) چای آدی.	ماکی (ناویر) دا کند آدی. هشتیر ده (ناورود) چای آدی.	ماکی (ناویر) دا کند آدی. هشتیر ده (ناورود) چای آدی.
اؤرمیه ده (ناوسر) داغ آدی.	اؤرمیه ده (ناوسر) داغ آدی.	اؤرمیه ده (ناوسر) داغ آدی.	اؤرمیه ده (ناوسر) داغ آدی.	اؤرمیه ده (ناوسر) داغ آدی.

Nn ن	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۸۸۹	ارک سۆزلوگو
	{سۆمرجه «ان شه»؛ گو، ت «ته تک»، سن}		نئسی [آ] م ۱۳ جو یۆزیل ده تۆرکوستاندا بیر شهر آدی ^{۱۲} .
	نئجه دییرلرگی [با] فکری تام و دۆزگون افاده اتمکده		نئشتیر [آ، فانیش + دریدن] ^{۱۳} حیوانلاردا ساشما اورقانی.
	چتین لیک چکدیکده ویا دانیسانین سۆزویله تام راضی لیغا		نئشووولوق / نئشووولوق [باخ] قلیان آلتی.
	گلمه دیکده ایشله دیلن افاده.		نئشه [آ، ع «نشه، نشأت»] کئف و حال «نشه سی سازدی».
	نئجه لیمک [س] نئجه لیگی بیلمک.		نئشه لی [ص] شاد، کئفلی «نشه لی گونلر».
	نئجه له مک [ل] بیر شئی کیفیت باخیمندان بلیر له مک.		نئفت neft [باخ] نفت.
	نئجه لیک [آ] کیفیت (فا: چگونگی). quality		نئفتچالا / نئفتچالا neftçala [آ] آذربایجان دا بیر رایون آدی.
	نئجه لیک سیز [ص] آیریدیجی اؤز لیلیگی اولما یان، بسیط، دۆز.		نئفتیک [آ] سؤمقاییت دا داغ آدی ^{۲۴} .
	نئجه لیک سیز لیک [آ] نئجه لیک سیز اولما وضعیتی.		نئفاتو [فر، ص] اولومسوز یؤن، منفی (فا: منفی).
	نئجه لیک ظرفی [آ، دیل ب] کیفیت ظرفی (فا: ظرف کیفیت).		نئوزویک [آ، فر] یئر چاغلاریندا ۳ جو و ۴ جو چاغلا ایلگیلی.
	qualificative adjective		نئوروز [باخ] نوروز.
	نئجه لیک لر [ص] کیفیت (فا: اوصاف). qualities		نئولوزی [یو] دیلده یئنئ عمله گلیمیش سۆز ویا افاده لری
	نئجه لیک لی [ص] بیر شئی او بیر یلردن آیران اؤزل لیک.		آراشدیران بیلم (فا: ~).
	نئجه له یچی [آ] نئجه له مک اؤزل لیگی اولان، نئجه له ین.		نئولیت [آ، یو: یئنئ + داش] یئنئ داش چاغی (فا: عصر سنگ).
	نئجه له یش [آ] نئجه له مک ایشی ویا بیچیمی.		نئون [آ، یو] هاوا عنصرلاریندان، آتوم سایه سی ۱۰، آتوم
	نئچنجه [سورو اولاراق بیر شئین سیراجا یئرینی بللی		آغیر لیغی ۲۰،۲، یوغونلوق ۰،۷، قیسا لتماسی Ne (فا: ~).
	اتمک ایسته نیر.		نئهرم [آ] نخجوان دا یئر آدی ^{۲۵} .
	نئچون [ض] نه اوچون سۆزونون شعرده ایشله نن شکلی.		نئهره [آ] چالخیاراق یاغ و کره آلماق اوچون قاب.
	نئچه neçe [ض، ت] نه قدر، نه سایه جا.		نئهلیم [لا: هئچ نه] یوخجولوق (فا: ~).
	نئچه سسلی [ص] نئچه سس بیر لیکده (فا: چند صدایی).		نئی [آ، فا] ۱- قیمیش (فا: نی). ۲- یولول، قامیش چالقی آلتی.
	polyphonous		نئی باغی / نئی باغی [آ] میانا دا کند آدی {نئی ییری}.
	نئچه نچه [ظ] چوخ چوخ.		نئی یین / نئی یین [آ] اؤرمیه ده کند آدی {نئی ییمان}.
	نئچه له مک [ل] بیر شئی سایه ویا اؤلچو ایله بیلدیرمک.		نئی چالان [آ] اؤرمیه ده کند آدی {نئی چالینان کند}.
	نئچه له یش [آ] نئچه له مک ایشی ویا بیچیمی.		نئیچران [آ] هنریس ده کند آدی {۱- نئی چالان ۲- نئی ایشغی} ^{۲۶}
	نئچه لیک [آ] کمیت.		نئیشان [آ، یو] یازین ایلک آیی، میلادی ۴ جو آ (فا: نیشان).
	نئجه لیک ظرفی [آ، دیل ب] کمیت ظرفی (فا: ظرف کمیت).		نئیله [آ] کیوی ده کند آدی {نئی + لا}.
	adverb of quantity		نئیله مک [با] نه اتمک؟.
	نئجه له یچی [ص] نئجه له مه اؤزه ل لیگی اولان.		نئیات [آ، فا] ۱- یتگی (فا: گیاه). vegetable ۲- باخ: نابات.
	نئجه یانلی [ص] چوخ یانلی (فا: چندوجهی). polyhedron		نئیاتات [آ، ع] یتگی لر (فا: گیاهان).
	نئرکال / نئرقال [آ] سۆمر لرده قارانیق و جهنم تانری سی ^{۲۷} .		نئیاتی ۱ [ص، ع] یتگی سل (فا: گیاهی).
	نئرگین اوراتاغ [آ] آذربایجان دا کند آدی ^{۲۸} .		نئیاتی ۲ [یازار] سیدابو لقاسم نئیاتی م ۱۹ جو یۆزیل ده یاشامیش،
	نئرو nerv [لا، دا] سینیر، عصب (فا: عصب).		آذربایجان دیلی نین ان گؤرکملی شاعرلریندن ساییلیر
	نئری [آ] اؤرمیه ده کند آدی {باخ: نئریک}.		”سحر میخانه اطرافین گزیردیم مست و بی پروا.
	نئریک [آ] اتئی لرده فیرتینا تانری سی ^{۲۹} .		

Nn ن	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۸۹۰	Nn ن
	ایشله نیر، باخ: یئر آدلاری (ان آزی ۱۲ آد سایماق اولار).	۲۸،۱۴۱۴	کی گۆردوم اوندان گه بیر عجایب صورت زیبا.
نجف آباد	[آ] بیجارین ۷ کندستانیندان بیر، ۵۵ کندی و		نیش [آ] یارماق، قازماق (فا:~).
	۹۰۰۰ نفر نفوسو * واردیر، کندستانین مرکزی نجف آباد		نیض (نیض) [آ] دؤیونتو، بیلک دؤیونتوسو (فا:~).
	دیر، کندستانین اهالی سی تورک و کوردولر.		نبوت [آ] پیغمبر لیک (فا: پیامبری). prophet
نجم آباد	nəcmabadd [آ] کرج ده کند آدی.		نیوغ [آ] هوشلوق (فا:~). genius
نجم الدین کوی	[یا زار] آذربایجان موسیقی بیلگینی اولاراق		نبوی [ص، ع] ح محمد باغلی، پیغمبره عاید اولان (فا:~).
	۱۶ و ۱۷ جی میلادی یوزیل ده یاشاییدیر.		نبی۱ [آ] (سومرجه «نابو» یا لواج، کتابی اولمایان پیغمبر (فا:~)
نجم الشیخان	[آ] زنجان دا کند آدی.		نبی۲ [آ] قوچاق نبی م ۱۸۶۰ ایللرینده آشاغی مالا کندینده
نجور	[ض، ص] سومرجه «ن» نه تهر (فا: چگونه). how?		اکینچی عایله ده آنادان اولوب، او دوران روسلارین ظلم و
نجوم	[ع، آ] ۱- اؤلدوزلار. ۲- اؤلدوزلار حاقیندا		استبدادینین علیه اینه قیاملار اولاراق قوچاق نبی پارتیزان-
	بیلیم (فا:~). astrology		لاریلا اولارا بؤیوک ضربه لر وارد ائدیردی، سونوندا
نجی کندی	[آ] کلئیر ده کند آدی.		دوشمن اونو حیلله ایلله اؤلدوردو.
نجیب	[ع، آ] سوئلو، نجابتی و اصلی اولان (فا:~). decent		نبی صوفو [آ] هشتی ده کند آدی.
نجس	[ص] کثیف اولموش (فا: نجس). unclean		نبی کندی [آ] کلئیر، ماک، قوشاچای، تیکان تپه ده کند آدی.
نحس	[ص، ع] اوغورسوز، مشعوم (فا:~). unlucky		نبی لیک [آ] نبوت (فا: پیغمبری). prophet
نحو	[آ] ۱- سؤز دؤزومو، سینتاکس ۲- طرز، manner		نتایج [آ] سونوج لار، وارقی لار (فا:~). results
نحوس	[ع، آ] نحس لیک، نحس اولما، اوغورسوز		نتیجه [ع، آ] سونوج، وارقی (فا:~). result
	لوق (فا: نحسی). inauspiciousness		نثار [ع، آ] باغیشلاما، قربان وئرمه و ائتمه (فا:~).
نحوه	[آ] طرز، بیچیم (فا: روش). method		نثار گوره [آ] ساین قالا دا داغ آدی.
نحوی	[ع، آ] باخ: سینتاکتیک (فا:~). vehvi		نثر / نثیر [ع، آ] شعر و منظوم اولمایان اثر، دانیشیق دیلینده
نحیف	[ص، ع] جلیز، آریق، ضعیف (فا: لاغر). thin		یازیلیمش اثر، دؤز یازی (فا:~). prose
نخاع	[ع، آ] ایلیک (فا:~). nuxa		نجابت [ع، آ] سوئلو لوق، تمیز سویدان گلمه (فا:~). decency
نخبه	[ص] سئچگین (فا: باهوش). best part		نجات [ع، آ] قورتولوش، خلاص، قورتولما. deliverance
نخبلی داش	[آ] خوی دا داغ آدی.		نجات وئردی [آ] اوشاقلار آراسیندا اوینانان بیر اوین آدی.
نخجوان	[آ] جمهوری آذربایجان ین شهرلریندن		نجاح [ع، آ] پیروز (فا:~).
	اولاراق باکی نین گونئی گونباتان و تبریزین قوزئی		نچار [ع، آ] یونوجو، آغاجلاردان قاپی پنجره و بوجور شیلر
	گونباتان طرفینده قرار تاپیب؛ شهرین آدی نی یونان و روم		دوزلدن، دولگر، خراط (فا:~). carpenter
	منبع لر ناکسوان / ناکشوان، بعضی عرب یازیچی لاری		نچار [آ] ساین قالا دا کند آدی.
	”نشابه“ و یاقوت حموی ”ناشاروا“ شکلینده یازیدیر،		نچارلو [آ] بیر تورک بویو، باخ: سلجوقلار ۲۹.
	بعضیلریجه بو کلمه نین نقش جاها ن سؤزوندن دؤزلمه سی		نجاست [ع، آ] پیسلیک، دیشقی (فا:~). defilement
	سؤیله نیلیر، آچیق دیرکی ایکی مین ایل سابقه لی شهرین		نُجبا [ع، آ] نجیب چوغولو [نجیلر، سوئلولار.
	آدی بوجور یشی کلمه لرله دؤزلمه سی ایضاح اولایلمز ۹۷؛		نجس [ص، ع] ناپاک، تمیز اولمایان (فا:~).
	کلمه نین کؤکو باره ده بیر بیرینه یاخین ایکی مفهومو اؤنه		نجف [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یئر آدی اولاراق

سورمک اولار: ۱-ناک/ناق/ناقۇيۇجوسونا دئىيلىر، كىلمەنن ايلك بۇلومو	نەدىيلىم [آ] اولونتولارلارن نجور اولماسىنى اراشديران بىيلىم.
ناخ/ناك/ناق/نۇقاي كىمى سۇزجوكلر اۇيغور و چنگىزلىر	نەدىنسل [ص] نەنلە ايلگى لى اولان (فا:على).
دۇورو قۇرۇيوجو(بعضا ده گجولوكل مفهوموندا اولان	نەدىنسل ايلشكى [آ] على باغلانتى (فا:ارتباط على).
تمساح معنالانىيدىر)مأمور آتلامىندا ايشلەنيردى و بير ليكدە	causal relationship
بۇلگە سۇلارننن قورۇيوجوسو معناسيندادير. ۲-كىلمە نين	نەدىنسل ليك [آ] نەنسل و سبسل اولما وضعيتى (فا:عليت).
ايلك بۇلومو ناخ سۇزو نوح سۇزونون ديشىلميش	نەدىنسل ليك ايلكە سى [آ] هرشئين سببى و نەنى واردير وهمان
شكىليدير و چيوان سۇزوده چاوان ويا چاو سالان و خبر	نەنلر وشرطرلر آلتيندا همان اولايين اورتايا چيخماسىنى
سالان مفهوموندادير، و كىلمە بير ليكدە نوح پيغمبرين خبر	اۇنه سورن گۇرورش.
سالديغى و دعوت يثرى (بۇيوك طوفاننان سونرا ح نوح	نەنسه [ظ] ييلىنمه ين و بللى اولمايان بير سبب دولاييسيله.
گمى سينن يثره اوتوردوغو يثر) كىمى معنالانير، البته	نەنسييز [ص] نەنى اولمايان، سببسييز.
بۇلگەده ح نوح پيغمبره عايد سانيلان اونلارچا اثرى نظرده	نەنلر نەنى [آ] علت العلل (فا:علت العلل).
توتارساق بو آتلايش چوخراق دوغرو گۇرونور.	نەنلى [ص] سببلى، نەنى اولان، سببى اولان.
نخجوان تپە nexcuvan təpə [آ] اۇرميه ده كند آدى.	نەنلى نەنسييز [ظ] هئچ بير نەنى يوخن. سببلى سببسييز.
نخجوانلى مالامحمد [يازار] (۱۸۵۱-۱۹۱۶) ماللامحمدن	نەنلىك [آ] علت ليك (فا:سببيت).
ايكى مرثيه كتابى اليميزده واردير ۲۸،۱۳۱.	نەدو/ نەدير كندى nədov [آ] ماكى داكندآدى {انسان آدى}.
نخست nexost [سايى، فا] ايلك (فا:اولين). first	نەنيله [ظ] سببيله، اۇزوندن.
نخل nexg [باخ] خورما (فا:~). palm	نەديم [آ،ع] يو لداش، ياخين دۇست (فا:رفيق).
نخوت nixvət [آ،ع] اۇزونه فخر ائتمه، اۇزونو يينمه، مغرور	نەديمه [آ،ع] خانيم آرخاداش (فا:دوست خانم).
اولما (فا:~). haughtiness	نەدىرى [باخ] نەدير vowed
نەدا nida [آ،ع] ۱-چاغيرما، باغيرما، سسلنمه proclamation	نەدىرى nəzir [آ،ع] ديدنارلارلارن آرزو ائتديكلرى شئين يثرينه
۲-[ديل ب] اولنم، دۇيقو قورخو جوشقو و هيچان بيلدين	يئتشمه سى اوچون يوخسوللارا و دين خاديم لرينه
بير كىلمە "آه، آيى، آمان"، (فا:~). interjection	وئردىكلرى پول ويا بنزرى لىر (فا:نذر). bazarite
نەداف [ص] پامبوق آتان (فا:پنبه ريس). cotton carder	نەو [ص، فا، شع] ۱-ار كك. ۲-[مچ] ايگيد، قوچاق (فا:~).
نەدامت nidamət [آ،ع] پشمانلىق (فا:~). regret	نەرخ nırx [آ،ع] قيمت، دير، بيرمالين ديرى وقيمتى (فا:~).
نەدرآباد nədr abada [آ] اراك-طرخوران دا كند آدى.	نەد/ نەختان نەرد nərd [آ،ع] ۲۴ خانالى و داشلا اوينانان بير
نەدرت [ص] آز تاپيلان (فا:~). reteness	اويون آدى (فا:تخته نرد).
نەدرشه nederşe [آ] قۇره ده كند آدى.	نەردبان nərdiban [آ] باخ: نردبان.
نەدى nədri [آ] ييجار دا كند آدى.	نەده [آ، فا] بارماقلىق (فا:~). fence
نەدن neden [ض، ت، تچوك] ۱-نييه، نه اوچون، نه سببدن،	نەده [ض] هاردا، هارادا.
نه علتدن (بير سورو علامتى) (فا:چرا). why? ۲-[آ] بير	نەدين/ نەردين nərdin, nardin [آ] شاهرود شهرين
ايش و وضعيتى وارليغا گتيرن ويا گتيرمگه سبب اولان هر	بخش لريندن اولاراق ۱۳ كندى و *۵۰۰۰ نفر نفوسو
شئى (فا:سبب، علت). cause	واردير و اهالى نين چوخو تورك دولر.
	نەديوان [آ] باساماقلى و پيلله لى بيروسيله، باغنالىق

ن Nn	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۸۹۲	ارک سۆزلۆگۆ	ن Nn
	فان: زردبان). ladder		نوهده [ض] هاردا، هارادا.	
	نردیوان پله سی [آ] آياق يئری، باغنا.		نوه گئش قیشلاغی [آ] کلئیر ده کند آدی {نار+ا+ گئش}.	
	نرگس باقریان باغمئشه [يازار] گونش ۱۳۵۳ (م ۱۹۷۴) تبریزده		نوهلی [ص] هارالی.	
	آنادان اولدو، تورکجه شعر لری واردیر ^{۵۲} .		نویاتان [آ] ساوه ده داغ آدی.	
	نرگسلو nergislul [آ] بجنورد دا کند آدی.		نویلتی nərilti [آ] باغیرتی، بویورتو، قیشقیریق، چیغیرتی	
	نرگسی مراغه ای [يازار] هـ ۶جی یۆزیل ده یاشایاراق تۆرکجه		نویلتی (فا: غرش). roar (ing)	
	شعر لری واردیر (فا: ^{۱۴۱}).		نویلتی لی [ص] گۆرولتولو، سون درجه سسلی، کویلو.	
	نرگی nergi [آ] اؤرمیه ده کند آدی {نارکی}.		نویلده مک [س] نریلتی سسی چیخارماق {عربجه نعره سۆزوندن}	
	نرگیز nərgiz [آ، بی] ۱-نرگیز گیللردن، سوغانلا اوره تیلن،		نویلمان nərیمان [آ] گئرمی ده کند آدی؛ یئر آدی ^{۲۴۰} .	
	اؤلدوزلو بیر تاجی اولان، ساری و آغ چیچک لی، بزک		نویمان حسن زاده [يازار] م ۱۹۳۱ ده قازاخین پویلو قصبه سینده	
	بیتگی سی narcissus ۲-قیز آدی {باخ: نار: نارسیس}.		آنادان اولوب، نریماندان شعر و ترجمه چاپ اولوبدور.	
	نرگیز آوا [آ] هشتی ده کند آدی.		نویمان قیشلاق nərیمان [آ] قئیدار دا کند آدی.	
	نرگیز زنبقی [آ، بی] سوغانلا اوره تیلن، ایری و گۆزل		نویمان نریمانوف [آ] [۱۹۲۵-۱۸۷۰] تیفلیس ده آنادان اولوب و	
	چیچک لی بیر بزک بیتگی سی، گۆزل خاتین چیچگی		آخوندوف مکتبی نین داوامچی سی کیمی بیر بازار سایلییر.	
	(فا: نوعی گل زینتی). amaryllis		نواع niza [آ، ع] چکشمه، توتوشما، چیریشما (فا: ~) quarrel	
	نرگیز گیللر [آ، بی] بیر چنک لی، اؤرنگی نرگیز، قۇلیا، قار		نواکت [آ] نازیک لیک، اینجه لیک (فا: ظریفی). decorum	
	دلن چیچک لرینی ایچینه آلان بیتگی سوؤ (فا: تیره		نواکت سیز [ص] نواکتی اولمایان (فا: بی نواکت). inelegant	
	نرگسیان). amoryllidaceae		نوه [ظ، فا] یاخینیندا (فا: نزد).	
	نرلۇ nərлу [آ] اردبیل ده کند آدی.		نوله nəzlə [آ، ع] ژکام، سوؤق دیمه.	
	نرم nərm [ص، فا] یومشاق (فا: ~). soft		نوله اوتو [باخ] بیره اوتو.	
	نرمش nərmiş [آ، ع] آلیشدیرما، ایدمان دان قاباق بدنی		نۇل nuzul [آ، ع] ۱- یئنمه، آشاغی یا یئنمه، یئنیش.	
	یوئشاتما آماج ایلا گۆرولن حرکتلر.		descent ۲- فایز له بۇرج آلینان پۇل (فا: ~).	
	نومه [باخ] نرم.		نۇل خوار [ص] نۇل یئن (فا: نۇل خوار). usurer	
	نومیق nərmiq [آ] سراب دا داغ و کند و چای آدی.		نۇل لاما [آ] فایز له بۇرج آلما، پۇل نۇل لاما (فا: تنزیل دادن).	
	نوه nərə [ض] سورو علامتی، هارا، هارایا.		نؤاد [آ، فا] ایرق، سوؤ (فا: نؤاد). racist	
	نوه ۱ [آ] ۱- باخ: نره بالیغی. ۲- ائولرین دامینا قویولان تیر		نؤادپرست [ص] ایرقچی (فا: نؤادپرست). racist	
	”سو گلدی پره دیدی. اوخ کئچدی نره دیدی. بئيله ایگید		نساء nisa [ع] قادین (فا: زن). woman	
	جاوانلار. نییه بس یتره دیدی“.		نساب nisab [آ، ع] یتر سای (فا: حد نساب).	
	نوه بالیغی [آ، دی] قیمتی اتی، کوروسو اولان و چای لاردا و		نسساج nəssac [آ، ع] توخویوجو (فا: ~).	
	دنیز لرده یاشایان قیغیداقلی بیر بالیق آدی.		نسا شیروانی (نیسه) [يازار] (ش ۱۲۴۹-۱۳۲۴) شیروانین آغدره	
	نوه جان [آ] خاچماز، دا کند آدی ^{۲۴۰} .		کندینده آنادان اولوب و تورکجه شعر لری واردیر ^{۵۲} .	
	نوه جیر [آ] جۇلفا، دا داغ آدی ^{۲۴۰} .		نسب [آ، ع] سوؤ، کؤک، (فا: منشاء). genealogy	
	نوه دن [ظ] هاردان.		نسبت nisbət [آ، ع] ۱- اوران. ۲- باغلی لیق relationship	

ن Nn	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۹۴	ارک سۆزلوگو	ن Nn
	تخت و مولک و مال و خانمانی نیلهرم. ایسته رم وصلین		نصرت آباد [آ] خیای، اهر، ملیکان (ن~ لکلر)، هشتپر، درگز، آوج، قزوین، ماکی (ن~ قارداش)، تیکان تپه (ن~ تازاکند) و تبریز (ن~ قارا قوزئی) ده کند آدی.	
	جمالین تا قیلام درده دوا. من سنون بیمارینام اؤزگه دوانی نیلهرم ^{۱۱۶} .		نصرت اردیلی [یا زار] (۱۲۷۱ه) میرزه نصراله صدرالممالکی اردیبلده دونیایه گلیب وتورکجه شعر لری واردیر ^{۱۴۱} .	
	nisyə [آ، ع] بیرشی نقد اولمادان آلیب ساتما (فا:~).		نصرت کسمنلی [آ] م ۱۹۴۶جی ایلده قازاق رایونوندا آنادان اولدو. اوندان چوخلو مقاله و مطلب یادگار قالیب، ^{۱۴۲} .	
	nəşət [آ، ع] حاصل اولما، اله گلمه، توره مه (فا:~).		نصف النهار nisfunnehar [آ، ع] ۱-گون اورتا. ۲-یئر کوره سینین اوجالاریندا (قطب) گنچن دایره (فا:~).	
	nuşadur [آ] زی و آمونیاک دان اله گلن بیر ماده.		نصف nisf [آ، ع] یاری، یاریم (فا:~). half	
	nişastal [آ، فا] بیتگی لردن عمله گلن بیر ماده، کارتوهیدارت (فا:~) starchy		نصیب [آ، ع] قسمت، گونلوک قازانچ، پای، سهم (فا:~) protion	
	nişat [آ، ع] سئوینج، شادلیق (فا:~). joy		نصیحت [آ، ع] اوئود (فا:~) advice	
	نشاط سیز [ص] نشاطی اولمایان ویا آز اولان (فا:~) نشاط.		نصیر [آ، ع] کؤمک ائدن، یاردیم ائدن.	
	mirthless		نصیر... [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یئر آدی اولاراق ایشله-نیر، باخ: یئر آدلاری (ان آزی ۲۰ آد سایماق اولار).	
	nişan [آ، فا] ۱-ایز، بلیرتی. ۲-آماج و آماج لانان شئی (فا:~).		نضج noz [آ، ع] پيشمه، يئتیشمه، يئتگين ليک (فا:~).	
	نشانگاه [آ] زنجان دا داغ آدی.		نطفه [آ، ع] توخوم، مایا (فا:~).	
	نشانی [ص] آدای، آداخلی (فا:~) نامزد.		نطق nütq [آ، ع] ۱-سؤز، قونوشما ۲-سؤیلو (فا:~) speech	
	نشانه nişanə [آ، فا] آماج، هدف (فا:~). target		نطقی [آ] (ش ۱۲۹۹-۱۳۷۸) دوکتور حمید نطقی آذربایجانین بؤیوک یازارلارینداندیر و اوندن آذربایجان فرهنگ تاریخ و دیلی باره ده چوخلو کتاب و مقاله لر قالیبدیر.	
	نشئه تبریزی [یا زار] صفویلر ونادرشاه دؤنمی شاعریدیر ^{۲۸} .		نطقی شیروانی [آ] ه ق ۱۰جو یوزیلین شاعر لریندن دیر ^{۱۱۷} .	
	نشر nəşr [آ، ع] یایین، باسین، یاییم (فا:~). publication		نظار nuzzar [آ، ع] ناظر لر (فا:~).	
	نشر nəşər [آ] همدان دا کند آدی.		نظارت nizarət [آ، ع] ۱-باخما، گؤزتمه. ۲-گؤزه تیم، باخیم لاما، ناظر لیک (فا:~) نظارت. seeing	
	نشریات [آ، ع] درگی لر (فا:~). publications		نظافت [آ] تمیز لیک (فا:~) temizli. cleanliness	
	نشعه nəşə [آ، ع] سئوینج، کئف (فا:~).		نظام nizam [آ، ع] دؤزن، دؤزونتو، سیستم (فا:~). order	
	نشوونما nəşvonuma [آ، فا، شع] بؤیومه (فا:~).		نظام آباد [آ] قوشاچای، آستانا، قزوین، فسا، زنجان، رزن و سؤلدوز دا کند آدی. باخ: رزن.	
	نشوه nəşvə [آ] ساوه ده کند آدی.		نظام الدین توفارقانلی [یا زار] ۱۱۷۰ ه ق ده وفات ائتمیش ومخمس شکلینده مرثیه لر یارادیبدیر ^{۲۸} .	
	نشه [باخ] نئشه.		نظام علی قیچلوی [آ] ش ۱۳۵۳ه چار اویماق-خادم کندینده آنادان اولدو، ادبیات ساحه سینده چالیشان شخص دیر ^{۱۴۲} .	
	نشیده [آ، ع] ماهنی، شعر، ترانه (فا:~) ترانه.			
	نشیروان [آ] جولفا دا کند آدی (قونوشیروان).			
	نصایح nəsayəh [آ، ع] نصیحت لر، اوئود لر (فا:~).			
	نصب nəsb [آ، ع] گؤرولندیرمه، تیکمه (فا:~). posting			
	نصر nəsr [آ، ع] کؤمک (فا:~) کمک. help (ing)			
	نصر آباد [آ] کوميجان، تارؤم و سبزوار و اقلید ده کند آدی.			
	نصر الله بگلو [آ] گئرمی ده کند آدی.			
	نصرانی [آ، ع] یهود دیلیندن خاج پرست، عیسوی nazarene			
	نصرت nəsrət [آ، ع] کؤمک ائتمه (فا:~) کمک. help			

نظامنامه [آ] هر هانسی بیر شئین اجرایی و تطبیقی اوچون

معین قایدالار؛ دوزنتی بلگه (فا:~). regulation

نظامی [آ] ۲-اوردوسال، آردیجیل حربی حاضر لیک

ایشی. ۲-عسگر لیک ایشینده اولان، اوردوچو. military

نظامی ۲ [آ] (۵۹۸-۵۲۰ه) گنجده آنادان اولدو، ۵

مثنوی سی (مخزن الاسرار، خسرو

شیرین، لیلی مجنون، هفت پیکر،

اسکندر نامه) فارسجا یازیلاراق شاه-

اثر لردیلر، نظامی نین یازدیقلاری تۆرک

کۆلتور، تۆره، گلنک، و گۆره نک لریندن قایناقلا تاراق

آچیقجا اونلاری اؤزوندۀ عکس ائدییر، نظامی دن آزاراق

تۆرکجه شعر لردۀ یادگار قالیبدیر، بۇ زمینه ده ائل

اؤغلونون مقاله لری آیدینلادیجی دیر.^{۱۴۱}

نظامی [آ] آذربایجان دا کئند آدی.^{۲۴۰}

نظامی ایهیری [یا زار] آذربایجان شاعری اولاراق تۆرکجه

شعر لری واردیر (فا:~).^{۱۴۱}

نظر [آ] [ع] باخیش، باخما، گۆرۆش (فا: نگاه).

نظر... [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یئر آدی اولاراق ایشله-

نیر، باخ: یئر آدلاری (ان آزی ۲۰ آد سایماق اولار).

نظر اوئو [آ] [بی] باخ: اوزر لیک (فا: اسپند).

نظر لی / نظر علی بولاغی [آ] شاهسون ائلی بویلا ریندان.^{۱۰۸۳}

نظری [آ] [ع] نظریه اساسیندا قورولموش (فا:~).

نظریات [آ] [ع] نظر لر، باخیشلار، گۆرۆشلر (فا: نگاهها).

نظریه [آ] [ع] نظریه، قورام، تئوری (فا: تئوری).

نظم [آ] [ع] ۱-شعر اولان یازی ۲-دۆزوم، دۆزن (فا:~).

نظم [آ] [ع] دوزومله، نظم له (فا:~).

نظمه سالماق [ل] دوزومه سالماق. to regulate

نظمی تبریزی [آ] (چاغداش شاعر) تۆرکجه شعر لری واردیر.^{۱۴۱}

نظمی کندی [آ] [آ] ماکی دا کئند آدی.

نظمیه [آ] [ع] پولیس اداره سی (فا: کلاتری).

نظیر [ع] ص [بنزر، ائش، اؤرنک (فا: شبیه). equal

نظیره [آ] [ع] بنزّمه، بیر شاعرین بیر شعرینه تقلیداً یازیلان

ویا سؤیله نن شعر (فا:~).

نعره [آ] [ع] باغیر تی، اوجا سسله چیغیرما. loud cry

نعرش [آ] [ع] جندک، اؤ لوجنده گی، (فا: جنازه).

نعلئین [آ] [ع] بیر نۆع بؤ یوک و مُحکم آیاق قابی.

نعلیکی [آ] [ع] استکان آلتی (فا:~). saucer

نعمت [آ] [ع] یاشاماق اوچون بوتون اولاناق لار، رفاه

و اییی لیک (فا:~). affluence

نعمت [آ] بیچار دا (آ:~) آباد، شبسترده (آ:~) کئند آدی.

ننعا [آ] [بی] باللی بابا گیلردن، یاپراق لاری

سایسین، چیچک لری آغ و بنوُشه رنگینده، کئیک و بوجور

شئی لری دوزلتمکده قاینا تیلیمیشی ایشله نن بیر بیتگی

(فا:~). mentha piperita

ننؤذبللا [آ] [ع] آلاله گۆسترمه سین (فا: خدا

نکند). an exclamation

نعیمی [آ] [آ] (۷۹۶-۷۴۰ ه.ق) شیخ فضل الله نعیمی

تبریزی حروفیلگین بانی سیدیر و کتابلاریندا (محبت نامه،

عرش نامه، نوم نامه، وصیت نامه) بومکتیین اساس

نظر لرینی وئرمیشدیر، حروفیلره گۆره حرفلر قوتسال دیر و

قُرآن دا ۲۸ حرفین هر بیرینین سیرّی و رمزی واردیر و

اولارین اؤزوندۀ اؤرتوک وار و اؤرتوگو قالدیر ساق

اونلارین آرخاسیندا کاینات و یارادیلش و یارادان تانری

واردیر حرفلر وارلیغین قایناغیدیر، حرفلر انسانین

سیماسیندا تظاهر تاپیر، حروفیلر عالمی قدیم بیلهرک اونو

دینامیک وارلیق حساب ائدیملر و عالمده بوتون

دَییشیک لیک لری دینامیک لیکدن و حرکت دن بیلر لر.^{۱۴۱}

نغمه [آ] [ع] گۆزل و اؤیوملو سس، ازگی (فا: آواز).

نغمه کار [آ] [ع] نغمه اوخویان، ازگی اوخویان (فا: آوازخوان).

نغیل [آ] [ع] ناغیل.

نفاق [آ] [ع] آرا پوزما، آیرما (فا:~). discord

نفث [آ] [ع] اورقانیک ماده لرین آیریشماسیندان اله

گلن و یاناجاق کیمی ایشله دیلن بیر ماده، یئر یاغی

(فا:~). kerosene {دهخدا بؤ کلمه نین کؤکونو اکد

دیلینه باغلاییر؛ زربنه زاده بو سؤزو آذربایجانجا بیلیر^{۲۳۳}}

نفث چیخارما [آ] قویو قازیب نفثی یئر آلتیندان یئر اوزوته

Nn ن	آذربایجان تورکجه سی	۱۸۹۶	ارک سۆزلوگو
گتیرمک (فا: استخراج نفت). oil production.	نفتالین [آ،فر] معدن کؤمورو قطرانیندان اله گلن، یوغونلوغو ۸۰، ۱۵۸ درجه ده آرین، ۲۱۸ درجه ده قاینایان، سوْدا اریمه یین، الکؤلو بنزولدا راحتلیکله ارین بیر هیدروکربون.	نقار nəqqar [آ،ع] نقاره چالان، اوْیماچیلیق ائدن (فا:~).	نقاره nəqqarə [آ،ع] بیر نوع داوول (فا:~).
نفخ nəfx [آ،ع] پؤفله مه، قارین شیشمه سی و یتللمه سی (فا:~).	نفر nəfər [آ،ع] ۱-کیمسه، کیشی. ۲-درجه سی اولمایان عسگر (فا:~). an individual	نقاش [آ،ع] بزکچی، رسام، ائو دؤوارلارین ویا بوجور شئیلر اؤزارینی بوْیالا یان (فا:~). painter	نقاط nuqat [آ،ع] نُقطه لر (فا:~).
نفرین nəfrin [آ،ع] قارقیش، لعنت و بد دؤعا (فا:لعن). curse	نفّس nəfs [آ،ع] ۱-ایستک، آرزو ۲-تاماه، تاماهکارلیق (فا:~).	نقال nəqqal, naqqal [آ،ع] نقل ائدن، ناغیل دین، مجازاً چوْخ دانیشان (فا:~). narrator	نقاله nəqqalə [آ،ع] آچی و بوجاق اؤلچمگه یارار بیر نوع یاریم دایره وسیله (فا:~).
نفّس nəfəs [آ،ع] ۱-سولوق، جیبارلار واسطه سیله هاوانین ایچری آلیب بوْراخیلماسی ۲-جانلی وارلیق (فا:~). breath	نفّس آلیز [ص] نفّسک، چوْخ تاماهی دؤشن (عموماً اوشاق اؤچون و یشمه لی شئیلر اؤچون ایشله نیر) (فا:طماع).	نقایس nəqayis [آ] نقص لر (فا:عیوب). defects	نقاهت [آ،ع] خسته لیکدن تازا قالخیب هله تاماميله ساغالماش آدم (فا:~). convalescence
نفّسانی [آ،ع] شهوانی حسن لره عاید اولان (فا:~).	نفّسک nəfsək [ص] نفّس آلیز، چوْخ تاماهی دؤشن (فا:~).	نقایض [آ] قارشیتلار، نقیض لر (فا:~). contradictions	نقاییس [آ] نقص لر (فا:عیوب). defects
نفع nəf [آ،ع] یارار، قازانج (فا:سود). profit	نفقه [ص،ع] گنجیم لیک، بیر آغانین خانیمینا وئردیگی گنجیم لیک پؤلو و اسلام دینیجه بو حق (فا:~). alimony	نقب nəqb [آ] لاغیم، یئر آلتی یولو، تونئل (فا:~). burrow	نقاییض [آ] قارشیتلار، نقیض لر (فا:~). contradictions
نفیس [آ،ع] چوخ گؤزل، اینجه (فا:عالی). precious	نفی nəfy [آ] یوخ ائتمه، اولوم سوزلوق (فا:انکار). negation	{لاغیم سؤزوندن اله گلیدید، لاغیم، ناغیم، نقیب} نقبچی nəqbçi [آ] لاغیم قازان.	نقاییض [آ] قارشیتلار، نقیض لر (فا:~). contradictions
نقاب nıqab [آ،ع] اؤز اؤرتوسو، دؤواق (فا:~). mask	نفیر [آ،ع] بوینوزدان دؤزه لن بیر نوع تۆتک و بوْرو (فا:~).	نقد nəqd [آ،ع] الدن اولان پول، نسیه اولمایان (فا:~). cash	نقاییض [آ] قارشیتلار، نقیض لر (فا:~). contradictions
نقاب [آ] باخ: نیقاب.	نفیس [آ،ع] چوخ گؤزل، اینجه (فا:عالی). precious	نقدە nəqdə [آ،ع] ۱-تویسرکان دا کند آدی؛ ۲-سؤلدوز شهرینین یئنئ قویولموش آدی، باخ: سؤلدوز.	نقاییض [آ] قارشیتلار، نقیض لر (فا:~). contradictions
نقاد nəqqad [آ،ع] نقد ائدن، انلشتیرن (فا:~).	نقاب [آ] باخ: نیقاب.	نقدی کندی / نوقه دی کندی [آ،ع] اردبیل و خیابو دا کند آدی.	نقاییض [آ] قارشیتلار، نقیض لر (فا:~). contradictions
		نقدیوردو [آ] خالخال دا داغ آدی.	نقاییض [آ] قارشیتلار، نقیض لر (فا:~). contradictions
		نقرات nəqerat [آ،ع] نغمه نین هر بندیندن سوْنرا تکرارلانان بیئت و مصراع لار (فا:~).	نقاییض [آ] قارشیتلار، نقیض لر (فا:~). contradictions
		نقرس nəqres [آ،ع] داملا خسته لیگی (فا:~). gout	نقاییض [آ] قارشیتلار، نقیض لر (فا:~). contradictions
		نقره چی داغ / ناغاراچی داغ [آ] خالخال دا داغ آدی.	نقاییض [آ] قارشیتلار، نقیض لر (فا:~). contradictions
		نقره داغ / ناغارا داغ [آ] تاختستان دا داغ آدی.	نقاییض [آ] قارشیتلار، نقیض لر (فا:~). contradictions
		نقش nəqs [آ،ع] ناخیش.	نقاییض [آ] قارشیتلار، نقیض لر (فا:~). contradictions
		نقشه nəqsə [آ،ع] پلان، خریطه (فا:~). chart	نقاییض [آ] قارشیتلار، نقیض لر (فا:~). contradictions
		نقص (نقیص) [آ،ع] اسگییک لیک (فا:عیب). deficiency	نقاییض [آ] قارشیتلار، نقیض لر (فا:~). contradictions
		نقصان nuqsan [آ،ع] چاتیشمازلیق، اسکیک لیک (فا:~).	نقاییض [آ] قارشیتلار، نقیض لر (فا:~). contradictions
		نقض nəqz [آ،ع] بیر بیرینه وُرما، پوزما (فا:~).	نقاییض [آ] قارشیتلار، نقیض لر (فا:~). contradictions
		نقضاً nəqzən [آ،ع] پوزاراق (فا:~).	نقاییض [آ] قارشیتلار، نقیض لر (فا:~). contradictions

Nn ن	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۸۹۷	ن Nn
	نڭهبان nigəhban [آ،فا] گۆز تېچى، كئشېكچى، بېكچى.		نُقَط noqet [آ] نقطه لىر (فا: نقطه ها).
نلېه كى	[آ] استكان آلتى {نعل + تكى} نلېكى (نعل كىمى) ^۵ .		نقطه بندى nuqte bəndi [آ] زنجان دا كند آدى.
نلخاس	nəlxas [آ] آستانا دا كند آدى.		نقطه سىز (قوشما) [آ، يازىن] بو نوع شعرده بوتون كلمه لىر
نلقاص / نلخاس	[آ] صفوى لىر دؤورو شاملو بىر ليگينده بىر		نقطه سىز اولار، اؤرنك "اردملى امكله گئدر ائللره.
اوبيا اولاراق	اؤنلارلا نقدسلطان نلقاص باشچىلىق ائديردى ^{۸۵} .		گۆركملى كؤمكلر ائدر ائللره. ايلقار ^{۷۳، ۷۴} .
نلپوان	nəlinan [آ] اؤشنيوه ده چاي و سؤلدوز دا كند آدى.		نقطه يه نظر [ع، فا] بو باخيمدان (فا: نقطه ي نظر).
نم	nəm [آ، فا] ياشلىق، ايسلاق ليق، ياش، تر، رطوبت،		نقطه nuqte [آ، ع] اؤجو بىز هر شئين بىر يثره توخونماسيله
مجازى حالدا	گۆز ياشى معنا سيندا ايشله نىر "نم توپراق،		بۇراخديغى ايز و اؤتون آدى (فا: ~). point
نم پالتار	. moisture, wet (فا: نم).		نقطه لىر [آ] نقطه ها (فا: نقاط). spots .
نم چيله مك	[س] نارين نارين ياغماق، ياغيش چيله مك		نقطه لى، [ص] نقطه دار (فا: منقوط). dotted
نم نوم / ائتمك	[س] اؤزونو نازا قويماق.		نقطه لى، [آ، يازىن] بو نوع شعرده بوتون كلمه لىر نقطه لى
نمال	nəmal [آ] اؤزيمه ده داغ آدى.		اولار، اؤرنك "باش چكيب عرش بريته اؤچ طرفدن داغلار.
نمام	[ص] سؤز آپاران (فا: سخن چين).		فى الحقيقت لنگر كون ومكاندير اؤشئين، نباتى ^{۷۳، ۷۴} .
نمايان	numayan [ص، فا، شع] گۆرونن، آيدىن اولان (فا: ~).		نقل [آ] داشيما، گئچيرمه (فا: ~). conveying
نمايش	[آ، فا] گؤستري (فا: ~).		نقل [باخ] ناغيل.
نماينده	[آ، فا] تمثيل جى، آداى (فا: ~).		نقللى [آ، ع] ديل ب نقللى جملة، بىر حاديشيه و اشيا دان بيلگى
نمناوا	[آ] تبريز ده كند آدى (قو: نعمت آباد).		و خبر وئرن جملة (فا: ~).
نمچيمك	[س] نم چكمك، ياش اولماق.		نقليات [آ، ع] يوك داشيما ايشلىرى و بونا عايد اولان ساحه (فا: ~)
نمر	nəmə [آ] بۇلغار-وارساق توركلرى بۇلگه لرينده يئر		نقليله [آ، ع] يوك داشيما ايشى (فا: ~).
آدى و محتملا	بۇلغار خانلىغى بۇيو كلريندن بىر آد ^{۲۰۹} .		نقود nuqud [آ، ع] نقد پارالار.
نمرور	[آ] هئريس ده كند آدى {اهدايى ور و اكين يئرى ^{۶۶} .		نقيب [آ، ع] باشچى، بىر قروپ و دسته نين بۇيوگو (فا: ~).
نمره	nümrə [آ، اين] ۱-ساىى، رقم. ۲-درجه اؤلچوسو (فا: ~).		نقىرلو [آ] خياو دا كند آدى.
نمك	nəmək [آ، فا، شع] دؤز.		نقىصه [آ، ع] اسكيك ليك، قوصور (فا: عيب).
نمك بى حرام	[ص] نانكؤر، ياخشى ليغى و دؤزچؤره گى ايتيرن.		نقىض [ص، ع] ضد، قارشيت، آيقىرى (فا: ~). contradictory
نمكدان	[آ، فا] دؤز قابى.		نكا nika [آ] ۱-سارى-بھشهر ده شهر ياخينيندا ۲۵ ك گ د
نملمشك	nələsmək [س] نم اولماق، ياش اولماق.		* ۳۰۰۰ ي تو. ۲-چاي آدى (بھشهر ۱۸۰ qas2b1۸۰)،
نملىنديرمك	[ل] نم ائتمك.		نكاح nikah [آ، ع] ائو نلمه يازيلىشى، كبين كسمه marriage
نملمنك	[س] نملمشك.		نكبت nikbət [آ، ع] ۱-طالع سىز ۲-دوشگونلوک adversity
نملى	[ص] نمى اولان.		نكته nüktə [آ، ع] اينجه آنلاملى و دؤشوندورجو سؤز (فا: ~).
نملىك	[آ] ياشلىق.		pointer
نملى ليك	[آ] نم شئين حالى.		نكره [آ، ع] تانينمايش، تانينمايان (فا: ~).
نمنه	nəmnə [آ] جۇلفا دا كند آدى.		نكار [باخ] نىگار.
نمنه	nəməne [ض، سومرجه -آ-نا، باخ: نه، نه، نئجه معنا		نكران nigəran [آ، فا] تشويش ايچينده اولان، اضطراب لى.

Nn ن	ارک سۆزلۈگۈ	۱۸۹۸	آذربايجان تۆركجه سي	Nn ن
	قانى بگ (ننه گران تپه خور s1b۱۵)، نمين چاي (نوجه ده q۰/۱۴s۱b۱۲)، بۇيۇك چاي (آرپا تپه، ننه گران s۳b۱۰)، نمين بۇلگه سينين داغلار [آ] اۆچدره داغ (۱۵كق ۲۳۴۲)، آرزه لۇم (۵كق ۱۷۸۴)، جولاهى (۷كق ۱۶۷۰)، ميرزىق (۷كق ۱۹۲۴)، گيلده (۹كق ۱۸۳۲)، كُهنه بست (۹كق ۲۰۰۳)، آغاجلى داغ (۱۴كق ۱۹۷۱)، قىرمىزى داغ (۱۵كق ۱۹۷۶)، نمين (مرکزی-آبى بگلو) بۇلگه سينين كندلرى [آ] قاراچاناق *۳۰۰؛ دۇرجين *۱۹۰؛ سيداوا/ سعيادآباد *۵۴۰؛ آبى بگلو *۱۴۵۴؛ آلا ديزگه *۳۳۴؛ تازا كند لقمان آباد *۴۱۰؛ آغ بولاق مصطفى خان *۶۳۲؛ جابۇللو *۴۲۰؛ خليفه لى *۱۶۰؛ آرخازلو *۳۲۲؛ قاراتپه *۳۱۵؛ ميرزارحيملو *۹۰؛ قاراحسنلو *۳۳۰؛ محمودآباد *۳۲۰؛ گرمه *۵۱۰ (گرم چشمه)؛ نييارق niyareq *۲۰۵۰؛ سۇها *۱۱۰؛ بئريس *۷۷۷؛ مرننى mərənni *۱۴۲۰؛ ايريل iril *۱۳۰؛ يۇنجالو *۲۸۰؛ ساققىزچى *۷۱۰؛ رز *۴۹۰، حور *۱۷۸۰/ ى تو؛ تيفيه tifiye *۱۳۵؛ كوه سنگر، نمين (مرکزی-پشوزده) بۇلگه سينين كندلرى [آ] فتح مقصود؛ پشوزده، نظرعلى كندى، هوشنه؛ خوش آباد، يوزباشى قالاسى؛ پيرجوار؛ مچيد محلّسى؛ قالا؛ پيرزادا؛ آغا يارلو؛ قاضى- كندى؛ گوده لر؛ صلاح قيشلاغي؛ بۇياقچىلى ياغچىلى، قىليش قيشلاغي *۲۹۰، اۆچ ائولر؛ آلى كمر (قوعلى كمر)؛ كولان- دره/ آ-ى *۱۲۰ (قو: گلندرق)؛ اورۇنچ *orunc *۴۰۰؛ گيرده *۶۵۰ (قو: گرده)؛ نووشنه/ نووشق nūvēšneq *۴۸۰؛ سيف آباد؛ سولوت *۱۰۵۰ (قو: سلوط)؛ خلى كندى xəli *۶۵ (قو: خليل كندى)؛ دريامان؛ خانكندى؛ چاي قيشلاق *۳۸۰؛ نمين (مرکزی-على آباد) بۇلگه سينين كندلرى [آ] لورۇن *۳۲۰؛ دووشان بولاغى *۱۰۰؛ يارجيلو/ ياجلو *۴۳۰، تپه *۱۳۵؛ يئزن آباد *۶۱۰؛ آغزمان گۇلو *۹۳؛ على بولاغى *۲۰۵؛ دۇولت آباد/ آخماز *۸۴۰؛ على آباد؛ آنزاب ənzab *۲۰۵۳؛ سربند ساخسيلي *۲۱۰؛ نۇقه دى (قو: نوجه ده؛ يئنگيجه ماللا محمد رضا *۶۴۰؛ نمين (مرکزی-عبران) بۇلگه سينين كندلرى [آ] عبران *۲۹۰۰		سيندا سوورو "نمنه گتيردين" (فا: چه چيزى، چى). what. نمنه دن [ض] "نمنه دن قورخوسان" (فا: از چه چيزى). نمنه ده [ض] "بو گوزلليگى نمنه ده گورمك اولار" (فا: در چه چيزى). نمنه سى [ض] "سن اونون نمنه سى سن" (فا: چه چيزش). نمنه نييندى [آ] اوشاقلار آراسيندا سوال سوروشوب جاواب آلاراق اوينانان فيكرى بير اوپون آدى. نمنه يه / نمنيه [ض] "ماشيني نمنه يه ووردون" (فا: به چه چيزى). نمنه نى [ض] "نمنه نى گتيردين" (فا: چه چيزى را). نمو قيشلاغى [آ] ماكى دا كند آدى. نمونە numunə [آ، فا] اؤرنك (فا: نمونه). نمى [آ، دا] آلاچيغين ايچرى سينده قارغى دان هورولموش باغلى يئر، آتبار. نميرلى [آ] آغدام ده كند آدى ۲۴۰. نميش [ص] ياش، نم (فا: مرطوب). laudable نميش لنمك [س] نم لنمك. نميش ليك [آ] ياغمورلوق، ياغيتتى. نميراس nəmiras [آ] عثمانلى بير ليگينده بير تورك بويو ۲۰۹. نمين nəmin [آ] بو شهر اردبيلين ۲۵ كيلومتر ليگينده يئر آلييدير. بو شهر دنيز سۇلارى سويه سيندن ۱۴۵۰ متر يوكسك ليكده اولاراق، ش ۱۳۸۵ ده جمعيتى ۱۰۴۵۶ نفر، اؤزنى گنئيش ليگى ۱۰۵۰ كيلومتر مربع دير. ش ۱۳۲۰ ده نفوسو *۴۴۷۰ نفر تورك قئيد اولموشدور. شهرين آدى تورك طايافاسى نايمان آديندان آلينيب، تاريخى و گورمه لرى يئرلريندن: كنازق تپه سى (اسلام اؤنجه سى دؤورلره عايددير)، آرپا تپه سى، قاراتپه، حاجى نصير تپه سى، بولان تپه، يئددى دئو قيزى، قوشا تپه، اؤزرليك قالاسى، گوور قالاسى، شيخ بدرالدين بقعه سى، قوردداشى (بۇيوك سالداشى)، شاق دره آتشكده سى، فينديقلى جنگلى و چمن اوستو ايسكى پيستى . نمين بۇلگه سينين چايلارى [آ] چايلار آرازو توكولورلر: سۇلاچاي (~آرازچايى، q۰/۳۵s۲b۲۲)، پيله رود (داشلوجا s۳b۲۴)، ميرزىق (~s۶b۹)، مين آباد (~s۵b۸)،	

Nn ن	آذربایجان تۆركجه‌سی	۱۸۹۹	ارک سۆزلۆگۆ	Nn ن
	/تو+تالیش؛ پیلازئر قیشلاغی؛ سروآباد قیشلاغی serv		نَوَیغ [آع] nevabığ [آع] اۆستون هوشلو، نابغه لر (فا:~).	
	کۆلش * ۷۰۰؛ جئید ceyyid * ۶۰۰ (قو:جید)؛ میزاناق		نَوَادِر nevadir [آع] آز تاپیلان شی لر (فا:~).	
	* ۵۶۰ (قو:میزانق)؛ مین آوار (قو: مین آباد) * ۹۶۰؛		نَوَار nevār [آ] رزن ده کند آدی.	
	نمین (مرکزی-نمین) بۆلگه سینین کندلری [آ] شاغله دره		نَوَارچسب [آ] یاپیشقان سارغی سی (فا:نوارچسب). scotch	
	اکین یثری، خشتیران * ۳۶۰؛ سۆلودره * ۱۲۳؛ نۆدۆ nüdü		نَوَازن nevāzen [آ] فرمهین دا کند آدی.	
	* ۴۱۰ (قو:نوده)؛ جۆله کران * ۳۵۰؛ خنه یه * ۲۵۰۰؛		نَوَازنده [آ،آ] چالقی جی، چالان، چالیجی (فا:نوازنده).	
	دۇدران dudran * ۶۰۰؛ نمین nəmin؛ قاراچی یۆرد؛ آرپا		نَوَازیش [آ،آ] عزیز له مه، تومارلاما (فا:نوازش). patting	
	تپه سی * ۲۷۷؛ ننه کران / نۆنه کران * ۸۰۰؛ کله سیر * ۷۰۰؛		نَوَاسر [آ] اؤرمیه و زنجان دا داغ آدی.	
	دیرماندره / دیرماندرق * ۲۲۰؛ مهدی پوئستو * ۶۰؛ کریم-		نَوَاسیر [آ] قاراداغ حُسنیکلی طایفاسینا باغلی اویا آدی ^{۳،۱۰۸} .	
	کندی * ۱۸۰، گۆللو * ۹۰۰؛ سؤلا * ۵۰۰؛ مۇغولا،		نَوَاسین [آ] قُروه ده داغ آدی.	
	جیر کندی * ۳۲۰؛ ینگیجه * ۲۰۰؛ کانازا * ۲۳۲؛ پته خور /		نَوَاقص [آع] نقص لر، عئیب لر (فا:عیوب). defects	
	پته خور * ۶۵۷، اوولوغان ovlağan * ۲۳؛		نَوَال ییزا [آ] ساووجبولاق دا داغ آدی.	
	ننئی [آ] ۱-بئشیک، کیچیک اوشاغی یاتیتماق اوچون یاتاق		نَوَامیس [آع] ناموس لار (فا:~).	
	hammock ۲-اوشاغی یاتیتماق اوچون سؤیله نن تورکو.		نَوَای nevai [آ] خوی دا کند آدی.	
	ننه nənə [آ] تورو نو اولان قادین، آتا آتانین آناسینا دئیلن		نَوَه nevə [آ] بیرنین اؤغلو و قیزی اوشاغینا گۆره نیستی (فا:~)	
	سۆز، بؤیوک آنا mamma {سومرجه «نینا، نانا، «نیناسو»؛		نَوَه نتیجه [آ] نوه لر و اوشاقلار، اوولادلار، .	
	بؤیوک ننه، سؤ تانری سی، «نین ییل، یئل آناسی».		نَوُ/نوده [آ] فارسجا تازا، ترکیبی حالدا یثر آدی اولاراق	
	ننه جان [آ] آتا ویا آتانین آناسینا دئیلن سۆز، قوجا قادینا		ایشله نیر، باخ: یثر آدلاری (ان آزی ۱۸ آد سایماق اولار).	
	دئیلن سۆز.		نَوُئ (بابا نؤئل) [آ،فر] شاختا بابا.	
	ننه چیگ [باخ] ننه جان.		نَوُباهار [آ] یاز، یثنی یاز (فا:نوبهار).	
	ننه قیز [آ] حیدر بابادا اولان بیر خانیم آدی، قیز آدی.		نَوُت [آع] ۱-آرد آردا دۇران شیلردن هر بیرنین یثری،	
	ننه لیک [آ] ۱-اؤگئی ننه، آنا لیق. ۲-ننه لیک حاققی و گۆره وی		سیرا، سیرا یثری. turn ۲-سیرا، کشیک. ۳-کز (فا:~).	
	ننه منی قوردا وئرمه [آ] اوشاقلار آراسیندا بیر قورد اولوب		نَوُبران nobəran [آ] ساوه ده کند آدی.	
	اوبیرلری قوزو اولوب قورد طرفیندن توتولماغا		نَوُبری [آ] میرزا اسماعیل نوبری مشروطه انقلابی نین اؤنچول	
	چالیشاراق و شعر اوخویاراق اوینانان بیر اویون آدی،		لریندن ایدی، بۇ مبارزی گونش ۱۳۱۰دا زندانی ائتدیلر و	
	قوشما اؤرنگی: ”ننه منی قوردا وئرمه. آرخامی سؤیا وئرمه /		اؤچ گون سؤنرا زنداندا حالی قاتیشاراق دؤنیادان کؤچدو ^{۱۳} .	
	جاواب: قورخما بالام وئرمه رم. “		نَوُبه [باخ] نوبت.	
	ننیش nənış [آ] ننه نین اوشاق دلیجه آدی.		نَوُت not [آ،لا] ۱-بیر مطلبی حاضرلاماق اوچون ویا بیلگی	
	نَو nevā [آ،فا،شع] چالقی آهنگی، اوخوما، آواز، آهنگ (فا:~).		اؤچون بیر قونوشما و گؤرونوتودن یازیلان یازی ۲-قرافیک	
	نَوَاب nevāb [آع] ۱-چوخ نیابت ائدن ۲-گنچمیشده چوخ		اشاره لر له یازیلیمیش موسیقی اثرلرینن متنی (فا:نُت).	
	راق هند بؤلگه سینده شاهزاده لره وئریلن بیر عنوان (فا:~).		نَوُتا [آ،لا: قئید، اشاره] بیر حکومتین باشقا حُکومه رسمی	
	میرزا محسن نَوَاب [یازار] (۱۳۳۸-۱۲۴۹) میرزا محسن نَوَاب		یازیلی دیپلوماتیک مُراجعتی.	
	شوشالی شاعر و موسیقی شناسدیر ^{۱۷} .		نَوُجاوان [آ] یثنی یتیمه، گنج.	

Nn ن	آذربایجان تورکجه سی
۵۱۵۰۰* نفر نفوسو واردیر، اهالی نین اکثریتی تورکدو و شادلو طایفاسیندا دیلار. نوروان [آ] آغسو دا کند آدی ۲۴. نورس no`rəs [ص، فا] ینتی یتیمیش. نورس [یازار] (۱۳۲۹-۱۲۵۲هـ ق) شوشادا آنادان اولوب وتورکجه شعر لری واردیر. نورگوغ / نورگوغ [آ] آذربایجان دا کند آدی ۲۴. نورم [آ، فر] دوزگو، یاسایا اویقون، قورالا اویقون (فا: نورم). نورماتیو [فر، ص] دوزگوسل، نورم ایله باغلی (فا: نورماتیو). نورمال [لا: دوز خطلی، ص] ۱- نورمایا اویقون، طبیعی، عادی. ۲- روحی جهتن ساغلام (فا: معمولی). نورمال لاشدیرماق [ل] نورمال حالا گتیرمک. نورمال لاشماق [س] نورمال حالا گلکم. نورمال لانماق [س] نورمال حالا گلکم. نوروتیک [آ، فر] سینیرراحت سیز لیغی اولان کیمسه (فا: عصبی) نوروز novruz [آ، فا] ینتی گوڭ، باهارین ایلک گوڭو، گوڭش ایلینین باشلانقیج گوڭو (فا: ~). نوروز... [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یر آدی اولاراق ایشله-نیر، باخ: یر آدلاری (ان آزی ۱۱ آد سایماق اولار). نوروز بایرامی [آ] یاز بایرامی، ایل بایرامی، باهار بایرامی، گوڭش ایلینین باشلانقیج گوڭو (فا: عید نوروز). نوروز چیچگی [بیتهگی] باخ: چوڭا چیچگی. نوروز گولو [آ، بی] ایکی چنک لی، چیچک لری آسلان آغزینا بنزه ین، تورلو رنگلی، داشیدینی گلوکوز سببیه ایچ سؤکدورجو (فا: گل کتانی). <i>liarnia vulgaris</i> نوروز گولو ۲ [آ، بی] خدیجه گولو. <i>glakthus</i> نورولوزی [آ، فر] سینیر بیلیمی (فا: ~). نوره [آ] شاهبوز دا چای آدی ۲۴. نوسالا [آ] بوستان آباد دا کند آدی. نوستالژی [آ، فر] یورد اؤزله می، یوردساما، گنچمیش بیر زامانا دویولان آشیری بیر اؤزلم، حسرت ۲۱۸ (فا: ~). نوستالژیک [فر، ص] یورد اؤزلم ایله یلگی لی (فا: ~). نوشاد [آ] یاستیکند ده کند آدی.	نوخ [باخ] نیرچ. نوخه nohe [آ] آذربایجان تورکجه سینده بو نوع قوشقو چوخ یایلمیش شعر نولارینداندیر، نوخه لر مضمونجا اهل بیت مُصیبت لرینی مطرح ائدیپ و قورولوشجا مصرع-لری مُختلف هجadan تشکیل تاپیلیر و عروض وزننده ده دئییلیر، اؤرنک "بیر گوندو بوگون ملک لر آغلار. زهرا باش آچیب پیمر آغلار. " آغیت، مرثیه ۷۳، ۷۴ <i>mourning</i> نوخه خوان [آ] نوخه اوخویان (فا: ~). <i>a (hired) mourner</i> نوخدا / نوختا [آ، ع، نقطه] آت یهری، مینیک حیوان لارین باشینا سالیان کندیر قاییش و بو جور شئیلر. نوخداسینی توتماق (جکمک، دارتماق) [ل] بیرینی تابع لیگینده و الینده ساخلاماق. نوخدالماق [ل] آتی یهر له مک. نوخدالانماق [بل] آت یهر لنمک. نوخدالی [آ] ساین قالا دا کند آدی. نوخندان [آ] درگزین بخش لریندن، * ۱۹ کندی واردیر، مرکزی نوخندان درگزین ۱۳ ک. گوڭنی گوڭباتان طرفینده دیر، اهالی نین اکثریتی تورکدو. نوخندان بؤلگه سینین داغلاری [آ] داغ (۲۵ ک ق ب ۱۷۲۳)، قیزیل داغ (۲۹ ک ق ب ۱۱۹۰)، نوخود noxud [آ، بی، فا] باقلا گیللردن، توپلاشیق تنلک یاپراقلی، چیچک لری ساریمتیراق، بول نشاسته لی (فا: نخود). <i>cicer arietinum</i> نوخود [آ] هشتری (~ آوا)، تیکان تپه (~ دره) ده کند آدی. زنجان و نخجوان دا (~ داغ) داغ آدی. نوخودلو شيله [آ] پیشمیش نوخودو آش دویوسو جعفری تره و قیمه کیمی شئی لره قاتاراق حاضرلانا بیر یشمک. نوخودی [آ] دونوق ویا کیر لی ساری رنگ. نوداش (ناوداش) [آ] خالخال دا داغ آدی. نودوز [آ] هیشئین، کیوی، اردبیل، آییک، رامیان، گرمسار (~ خالصه)، بؤین زهرا (~ لکوان)، ضیا آباد (~ نودهک) دا کند آدی. کیوی، خالخال دا چای آدی (ناو+دوز). نوده چناران [آ] بجنوردون کندستان لاریندان، ۱۷ کندی و

Nn ن	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۹۰۱	ارک سۆزلۆک	Nn ن
	نوشان / نوشین noşan [آ] اؤرمیه ده کند آدی.		نومینال [آ، لا، اؤستونده آد یازیلیمیش] آدلا ایلگیلی، اسماً، سۆزده ^{۲۸} ؛ کاغاذ، مال اؤستونده گۆستریلن قیمت (فا:~).	نوشهر بۆلگه سینده تۆرک کندلری [آ] (مازندران اُستانیندا) بازارسر (حسن کیف یاخین لیغیندا ۷ کق * ۱۸۰ ی/تو)،
	نوع [آ، ع] تۆر، تهر، چئشید (فا:~). kind		نوو [ص، ف، نو] تازا.	نوغالا [آ، دا] نارین اولموش بوغدا و آرپا و یشم (آت یشمی).
	نوغان [آ] اییک قوردو (فا: پیله).		نووادیز [آ] میانا دا کند آدی {ناو کیمی دۆزلوک}.	{عربجه} نخاله: شیرینین الکدن گئچیر یلمیشی ^۵ .
	نوغان noğan [آ] فریدن ده کند آدی.		نووچو [آ] آغسو دا کند آدی ^{۲۴} .	
	نوغای [آ] بیر ائل آدی، اوغلان آدی، باخ: نوغای (فا: نام پسر).		نووخانی [آ] باکی دا کند آدی ^{۲۴} .	
	نوغورداغی [آ] تبریزده داغ آدی (یوغور داغی).		نووودان [آ، فا، فاودان] سو اوچون بالاجا بورو (فا: ناودان).	
	نوغل noğul [آ، دا] بیر نوع دادلی و یومشاق شیرینی، اورومیه شهرینی تانیتمیش سؤفات لاریندان (فا: نقل) {باخ: نوغالا}		نووودوز [آ] اهر ده کند آدی {گؤللو دۆزلوک}.	
	نوغولدان [آ، دا] کیچیک تاختا.		نووراق [ص] تازاراق، لاپ تازا.	
	نوغای noqay [خ] ۱-باشی بوش، آزاده ۲-چنگیز لیلر دؤنمی، اویغور اصیللی مأمورلارا وئریلن بیرغئون؛ ۳-بیر تورک اویماغی ^۷ . ابولقازی اثرینده اونلاری تورک کشمیش مانقوت قومو بیلیدیر، ۴-آیریجا نوغای بیر شاهزاده آدی اولاراق، آلتون اوردو خاقانی توختاخانین علییهنه قالخیب و م ۱۳۰۰ ده اؤلدورولدو ^{۱۲} . باخ: آلتون اوردو.		نووروزلو [آ] آغدام دا کند آدی ^{۲۴} .	
	نوغای خانلیغی [آ] آلتون اوردو خاقانلیغی ^{۲۰۹} .		نووشتری [آ] آستارا دا چای آدی ^{۲۴} .	
	نوقرا [آ] داوار و سیغیرلاردا بووه لرین توسط ایله دۆزهلن بیر خسته لیک آدی.		نوولو [آ] قوبادلی، گئرمی ده کند آدی {نوسو و بورولو یش}.	
	نولا [با] نه اولّا، نه اولایدی سۆزونون شعرده ایشله ین شکلی "فضولی: نولا گر ساخلار ایسم جاننی عزیز. واخت اولّا کیم اولّا اول شوخ ستمکاره فدا".		نوولوق [آ] میانا دا کند آدی {گؤللو و سؤیو بول یش}.	
	نوم nom [آ] ۱-دین، شریعت، یول و طریقت. ۲-مانیچی تۆرکلرین قوئسال کتابلارینا وئردیکلری آد ^{۱۲} : {ت: بوتون دینلره وئریلن آد، «تنگری نومو»: آلاهیین دینی؛ سن؛ فارسجا سانیلان ناماز کلمه سی بو سۆزدن آلینمادیر، ناماز نوماز، نوم+از (آیری اؤرنک: آياز، دایاز)}.		نوو میری novmiri [آ] نیشابور-چکنه علیا دا کند آدی.	
	نوموقراف [آ، فر] سایى سال حسابلاری خطرله گؤسترن قراف و تصویر (فا: نمودگراف).		نووهور / نوهور [آ] آذربایجان دا نتجه یش آدی. یشر آدلاریندا سو یولو و سوگؤلونون اولدوغونا اشارتدیر ^{۲۴۲-۹۰} .	
	نومیناتیو [آ، فر] یالین وضعیت (فا:~).		نویان noyan [آ] ۱-سکونت، حضور ۲-چنگیزخان ین اوردوباشی لاریندان ^۷ . ۳-تورکجه بگ سۆزونون قارشیلیغی اولاراق (م ۱۳ جو عصر) موغل دیلینده قوشون بؤیوک لرینه دئییلیردی (یشکه نویان و اولوغ نویان) ^{۱۲} . ۴-انسان آدی.	
			نؤیت / نؤویه [باخ] نؤبت.	
			نؤکر nöker [آ، سن، دده] اتوقو للوقچوسو (فا:~) servant	
			نؤهر و نؤهر nöhrü [آ] اهر ده کند آدی.	
			نؤهور nöhür [آ] بوستان آباد دا کند آدی.	
			نؤبار nubar [آ، فا، نویر] ایلك یتیشن میوه، تازا میوه.	
			نؤح nuh [آ، ع] آدم، شعیب و ایدریس دن سونرا گلن دۆردونجو پیغمبر (فا:~).	
			نؤح داغی [آ] باخ: ماکی.	
			نؤدیممو [آ] سوئم تانریلاریندان، آتوئون اوغلو ^{۲۱} .	
			نؤر nur [آ، ع] «سومرجه «نوروم»: نار، باخ: نار آیدین لیت، ایشیق، پاریلیتی (فا: نور). light	

ن Nn	آذربایجان تورکجه سی	۱۹۰۲	ارک سۆزلوگو	ن Nn
نۆز... [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یئر آدی اولاراق ایشله نیر،	نۆز... [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یئر آدی اولاراق ایشله نیر،		نۆسۆس [آ] اوردوباد، کند آدی ۲۴.	
باخ: یئر آدلاری (ان آزی ۱۰ آد سایماق اولار).	باخ: یئر آدلاری (ان آزی ۱۰ آد سایماق اولار).		نۆشنه nüshə [آ] آرابالاردا تکرین اوخو ایله لایدور،	
نۆز [آ] انسان آدی: نۇرای، نۇرسۇ، نۇرسان، نۇرسل، نۇزلان.	نۆز [آ] انسان آدی: نۇرای، نۇرسۇ، نۇرسان، نۇرسل، نۇزلان.		بیر لشدیرن دایاغین آدی.	
نۆرانى [آ، ع] آیدین، ایشیقلى (فا: نورانی).	نۆرانى [آ، ع] آیدین، ایشیقلى (فا: نورانی).		نۆشول [باخ] رۇشوی.	
نۆردوز [آ] جۇلفا دا کند آدی.	نۆردوز [آ] جۇلفا دا کند آدی.		نۆگىچ [آ] لثریک، ده داغ آدی ۲۴.	
نۆرولو [آ] شاهسون ائلى بویلا ریندان ۳۰۱۰۸.	نۆرولو [آ] شاهسون ائلى بویلا ریندان ۳۰۱۰۸.		نۆمره [این «number»] باخ: نۇمره.	
نوری [یا زار] (۱۳۷۸-۱۳۱۳) میر محمود آغامیر اوغلو نوری	نوری [یا زار] (۱۳۷۸-۱۳۱۳) میر محمود آغامیر اوغلو نوری		نۆمه [ص، فا «نیمه»] باخ: لۆمه.	
باکی لی شاعردیر ۱۱۷.	باکی لی شاعردیر ۱۱۷.		نۆوه [آ، این «nucleus»] بیرشئین اؤزو و مرکزی حصه سی،	
نوش [ص، فا] داد لی، شیرین (فا: نوش). drink thou	نوش [ص، فا] داد لی، شیرین (فا: نوش). drink thou		چودک، چکیردک، آتوم چوده سی، نۆکلیر (فا: هسته).	
نوش جان [] جانینا سینسین مفهوموندا بیر سۆز.	نوش جان [] جانینا سینسین مفهوموندا بیر سۆز.		نۆوه بومباسی [باخ] چوده بومباسی.	
نوشابه [آ، فا] ایچکی.	نوشابه [آ، فا] ایچکی.		نۆوه رئاکتورو [باخ] چوده رئاکتورو.	
نۆشادر [باخ] ئشادر.	نۆشادر [باخ] ئشادر.		نۆوه سل [باخ] چوده سل، نۆکلیر. nuclear	
نۆشار/نۆشر [آ] اردیبل و بوستان آباد دا کند آدی.	نۆشار/نۆشر [آ] اردیبل و بوستان آباد دا کند آدی.		نۆوه ری [آ] اهر ده کند آدی.	
نۆشین موسوی (آیشین آیدا) [یا زار] ش ۱۳۴۲ ده تهراندا آنادان	نۆشین موسوی (آیشین آیدا) [یا زار] ش ۱۳۴۲ ده تهراندا آنادان		نه۱ ne۱ [ض] ۱- سورو علامتی، نمنه، نجور، هانسی، نه تهر،	
اولدو، تورکجه شعر لری واردیر ۵۲.	اولدو، تورکجه شعر لری واردیر ۵۲.		نه درجه ده (فا: چی). what ۲- بیر شئین ممنونلوق و	
نوغورداغی [آ] تبریز ده داغ آدی.	نوغورداغی [آ] تبریز ده داغ آدی.		تعجب کیمی حالتلری ییلدیرن سۆز "قیز نه قیز ائله ییل	
نۆقه دی [آ] هئریس، مرند (شخیلا، -دره)، کلئیر (بهشتی،	نۆقه دی [آ] هئریس، مرند (شخیلا، -دره)، کلئیر (بهشتی،		کی آی پارچاسی "سو مرجه «آ-نا»: او-نه، نمنه؛ ت، گوک {}.	
شجاعان)، اؤجان (داغ، -چای) سراب، تبریز، شبستر و	شجاعان)، اؤجان (داغ، -چای) سراب، تبریز، شبستر و		۲ه۱ [با، فا] نهی علامتی، بیر اولومسوز وضعیتیی گوسترن سۆز	
اهر (۲) و قویا (دال نوگه دی nügedi) کند آدی ۲۴.	اهر (۲) و قویا (دال نوگه دی nügedi) کند آدی ۲۴.		"نه بو نه او، نه تهرانا گتتمیشم نه تبریزه "not	
نۆکلئون [آ، فر] آتوم چردگی نی اولوشدوران پروتون و	نۆکلئون [آ، فر] آتوم چردگی نی اولوشدوران پروتون و		نه آز نه چوخ [ظ] محض او قدر، دۆز، تام "نه آز نه چوخ دۆز	
نۆترونون اورتاق آدی.	نۆترونون اورتاق آدی.		بیر آی یایلاقدا قالدیم.	
نۆکلیر بومبا [باخ] نۆوه بومباسی، چوده سل بومبا.	نۆکلیر بومبا [باخ] نۆوه بومباسی، چوده سل بومبا.		نه ائیلهمک [با] نه ایش گۆرمک.	
نۆکلیر [ص، فر] نۆوه سل، چوده سل (فا: هسته ایی) nuclear	نۆکلیر [ص، فر] نۆوه سل، چوده سل (فا: هسته ایی) nuclear		نهان [ص، فا] گیز لی (فا: ~).	
نۆکلیر رئاکتورو [باخ] چوده سل رئاکتور، نۆوه رئاکتورو.	نۆکلیر رئاکتورو [باخ] چوده سل رئاکتور، نۆوه رئاکتورو.		نهان nehan [آ، فا] گیز لی، اؤرتو لو، گیز لی ساخلانمیش (فا: ~	
نۆکوز [آ] ارگنه قون داستانیدا بیر ایگید آدی ۵۴.	نۆکوز [آ] ارگنه قون داستانیدا بیر ایگید آدی ۵۴.		نه اولار [با] نه اولار کی.	
نۆکوز لر [آ] (ارگنه قون داستانیدا) نۆکوز، دن اولان بویون آدی ۵۴.	نۆکوز لر [آ] (ارگنه قون داستانیدا) نۆکوز، دن اولان بویون آدی ۵۴.		نه اولار سا اولسون [ظ] هر نجه اولسا.	
نۆل دره [آ] جلفا دا چای آدی.	نۆل دره [آ] جلفا دا چای آدی.		نه اولار کی [ظ] (فا: کاش). I wish that	
نۆمارا [این «number»] باخ: نمره.	نۆمارا [این «number»] باخ: نمره.		نه اولایدی [با] او مود و ایستک معنا سیندا.	
نۆن [حرف] عرب الفباسیندا "ن" حرفی نین آدی.	نۆن [حرف] عرب الفباسیندا "ن" حرفی نین آدی.		نه اوچون [ض، ت، لک]، سن سورو علامتی: نه سبیدن، نه	
نۆها (نوخا) [آ] قوم دا داغ آدی.	نۆها (نوخا) [آ] قوم دا داغ آدی.		سبیه، نه علتیه، نییه (فا: چرا). why?	
نۆدوله [آ] میانا دا کند آدی {نۆتول+ه: هئیکللی ۸۸}.	نۆدوله [آ] میانا دا کند آدی {نۆتول+ه: هئیکللی ۸۸}.		نه اوچونسه [ظ] سببی معلوم اولمادان.	
نۆراوود [آ] لثریک، ده کند آدی ۲۴.	نۆراوود [آ] لثریک، ده کند آدی ۲۴.		نه اوؤله [ظ] "سن اورا یا نه اوؤله گتتدین"	
نۆزغر [آ] شامخور، دا یئر آدی ۲۴.	نۆزغر [آ] شامخور، دا یئر آدی ۲۴.		نهاوند nehavənd [آ، فا] تورک موسیقی سینده بیر موغام (فا: ~).	

[illegible]

Nn ن	آذربایجان تۆركجه سی	۱۹۰۴	Nn ن
فیئروژئ [آفر] اُزوت غُصرونون باشقا آدی.	قیشلاغی؛ آغچا کۆھول * ۲۰۸؛ داشبۇلاق؛ صادقلو * ۲۸۰؛		فیئنه [ظ] باخ؛ ئنجه.
نیج nic [آ] آذربایجان دا کند آدی * ۲۴۰.	جیغیغ/آ-ی-اورتا * ۳۳۰؛ سیاپوش * ۲۸۱؛ دابانلی		نیجاسو [آ] قازاخ دا چای آدی * ۲۴۰.
نییر nəyyir [آ،ع] ایشیق ساچان، نور وئرن.	سئهران/ خارا با پیله سئهران؛ وکیل آباد؛ گۆللو * ۵۵۰؛		نییر [آ] (۱۳۶۷-۱۲۸۷) نوروز آغاوغلو باکی لی شاعر دیر * ۱۱۷.
نییر [آ] (۱۲۴۸۵-۱۳۱۲) میرزا محمد تقی حجه الاسلام تبریزده	نیر (کۆرئییم/ کوراییم- غربی یورتچی) بۆلگه سینین کندلری		نییر [آ] (۱۲۴۸۵-۱۳۱۲) میرزا محمد تقی حجه الاسلام تبریزده
امام جمعه ایدی و تۆركجه شعر لری واردیر (فا: -) * ۱۴۱.	[آ] خانیم بالا کندی؛ ولیعصر، بۇرجلو * ۳۶۳؛ مجمیر،		نییر nir [آ] بو شهر اردیبل ین ۳۵ کیلومتر گۆن باتان طرفینده
نییر nir [آ] بو شهر اردیبل ین ۳۵ کیلومتر گۆن باتان طرفینده	آخداچی؛ مستان آباد * ۵۸۰؛ قاراشیران * ۱۴۶۰؛ چهره		یئر آلیدیر. دنیز سۇلاری سۇیه سیندن ۱۵۵۰ متر
یئر آلیدیر. دنیز سۇلاری سۇیه سیندن ۱۵۵۰ متر	برق * ۳۵۰؛ آبازر * ۳۲۴؛ سقرچی * ۶۲۰؛ بلقیس آباد		یوکسک لیکده و ش ۱۳۸۵ شهری جمعیتی ۵۴۶۰ نفر ایدی،
یوکسک لیکده و ش ۱۳۸۵ شهری جمعیتی ۵۴۶۰ نفر ایدی،	* ۵۹۰، سۇغانلو * ۳۸۴؛ مشتقین * ۱۱۳۰؛ مجید آباد * ۲۴۰،		ش ۱۳۲۰ ده نۇفسو * ۲۳۳۰ نفر تۆرك قنید اولونوبدور،
ش ۱۳۲۰ ده نۇفسو * ۲۳۳۰ نفر تۆرك قنید اولونوبدور،	* ۲۸۰، دگمه داغیلدی/ دگمه داغیل * ۲۲۰؛ سعیدخانلو		اؤزئی گئیش لیگی ۱۴۷۰ کیلومتر مربع دیر. بلادری
اؤزئی گئیش لیگی ۱۴۷۰ کیلومتر مربع دیر. بلادری	* ۲۲۰، کثریق/ بۇیوک - * ۷۹۰؛ قوناق قیران * ۳۲۰؛		یازی لاریندا بورادان آد آپارییدیر. تاریخی و گۆرمه لری
یازی لاریندا بورادان آد آپارییدیر. تاریخی و گۆرمه لری	نیر (کۆراییم- مهماندوست) بۆلگه سینین کندلری [آ] آغدره * ۲۲۶؛		یئر لریندن قیرمیزی کۆپرو/ نیر کۆپروسو (صفوی لر دؤروو)،
یئر لریندن قیرمیزی کۆپرو/ نیر کۆپروسو (صفوی لر دؤروو)،	* ۸۶۰؛ هاوادره/ هوادرق * ۳۰۰؛ آغ گۆنئی * ۲۰۸؛ امینلو		شیخ عبدالله کوراییمی مقبره سی، اباذر کندی نده مئهرپرستلیک
شیخ عبدالله کوراییمی مقبره سی، اباذر کندی نده مئهرپرستلیک	* ۳۷۷؛ کهریز * ۳۳۰؛ قاراقاشلو * ۷۲؛ اینچه * ۳۲۰؛ قایا-		اثر لری اولان معبدلر، بوینو یوغون بۆلگه سینده و
اثر لری اولان معبدلر، بوینو یوغون بۆلگه سینده و	قیشلاق * ۵۰۰؛ ائمیناوا/ امین آباد * ۳۷۷؛ کۆلش/ بۇیوک -		کۆرعا بیاسلی کندی نه یاخین اسکی آتشکده و تپه لر، شاه
کۆرعا بیاسلی کندی نه یاخین اسکی آتشکده و تپه لر، شاه	* ۷۰۰؛ اؤزون بولاق (* ۱۶۶)، داشبولاق؛ خاناشیر * ۹۵۰؛		عابباس کاروانساراسی، گۆلوستان کندی نده یئر آلتی قالالاری،
عابباس کاروانساراسی، گۆلوستان کندی نده یئر آلتی قالالاری،	بۇسون/ بۇسجین * ۹۱۰؛ شمس آباد * ۶۳۰؛ مۇلان /آ-ی		بۇرجلو آی قالاسی، میمند داشیازی لاری، دیب سیز سۇ،
بۇرجلو آی قالاسی، میمند داشیازی لاری، دیب سیز سۇ،	* ۲۸۰؛ جین قیشلاغی * ۱۰۳۰؛ آغباش؛ قارادره/ بۇیوک تاج		قاینا بۇلاقلار، بوشلو بۇلاغ (بۇرجلو بۇلاق).
قاینا بۇلاقلار، بوشلو بۇلاغ (بۇرجلو بۇلاق).	* ۲۹۰؛ خوجئییم/ خوجاییم * ۲۴۰؛		نیر بۆلگه سینین چایلاری [آ] چایلار آرازا تۆکولورلر:
نیر بۆلگه سینین چایلاری [آ] چایلار آرازا تۆکولورلر:	نیر (مرکزی- دورسونخواجه) بۆلگه سینین کندلری [آ] نیر nir:		معصوم چای (آغجا کۆھول S4b)، قۇروچای
معصوم چای (آغجا کۆھول S4b)، قۇروچای	علی آباد، قاراتپه * ۶۰۰؛ ویرسق/ ویرسه * ۱۱۰، بۇران		(پوسجین S2b3۰)، آغلاغان چای (صانیدیقلی ۹ و ۴ S1/3۴)،
(پوسجین S2b3۰)، آغلاغان چای (صانیدیقلی ۹ و ۴ S1/3۴)،	* ۴۰۰؛ گۆگه * ۴۴۰؛ کمال آباد * ۶۸۰؛ پیرنه/ پیرنق * ۶۴۰؛		گروچای (قوناق قیران S3b2۷)، یورد (دابانلو S3b۱۶)،
گروچای (قوناق قیران S3b2۷)، یورد (دابانلو S3b۱۶)،	ایرینجی/ ایزنجی * ۶۲۰؛ سیرخا * ۴۵۰؛ مزره * ۲۰۰؛ گله		نیر بۆلگه سینین داغلاری [آ] قیسیرداغ/ قصیرداغ
نیر بۆلگه سینین داغلاری [آ] قیسیرداغ/ قصیرداغ	سر * ۴۴۰؛ گۆللوچه * ۲۶۰؛ میمند * ۴۰۰؛ گؤورچین		(۱۰ کب ۲۶۸۲)، حاجی چای (۳۵ کب ۲۷۰۲)، بۇزداغ
(۱۰ کب ۲۶۸۲)، حاجی چای (۳۵ کب ۲۷۰۲)، بۇزداغ	* ۵۳۰؛ لای lay * ۴۵۰؛ کندووان * ۲۷۲؛ اسلام آباد؛		(۴۰ کب ۲۷۱۰)، دیک داش (۸ کب ۲۰۳۰)،
(۴۰ کب ۲۷۱۰)، دیک داش (۸ کب ۲۰۳۰)،	نیر (مرکزی- رضاقولو قیشلاغی) بۆلگه سینین کندلری [آ]		نیر (کوراییم- شرقی یورتجو) بۆلگه سینین کندلری [آ] آغچای/
نیر (کوراییم- شرقی یورتجو) بۆلگه سینین کندلری [آ] آغچای/	یامچی/آ-ی * ۶۱۰-۷۲۰؛ جۇراب * ۱۰۴۰؛ شیرین بولاق؛		آ-ی-اورتا * ۱۰۷۰؛ تۆتونسوز * ۴۹۰؛ کچل آباد * ۴۴۰؛
آ-ی-اورتا * ۱۰۷۰؛ تۆتونسوز * ۴۹۰؛ کچل آباد * ۴۴۰؛	* ۳۶۷؛ اۇجقاز * ۷۸۵؛ سیغیرلی/ دئم-چای- * ۴۵۰-۸۰۰؛		قۇرتولموش * ۱۰۵۰؛ پارچین * ۳۲۳؛ سایین * ۷۶۰؛
قۇرتولموش * ۱۰۵۰؛ پارچین * ۳۲۳؛ سایین * ۷۶۰؛	اینانلو * ۶۳۵؛ رضاقولو قیشلاغی * ۵۸۰؛		حاجی محمود * ۱۳۶؛ خورئییم/ خوراییم * ۲۹۰؛ کۆرئییم/
حاجی محمود * ۱۳۶؛ خورئییم/ خوراییم * ۲۹۰؛ کۆرئییم/	نیرون [آ] صاف، قاتقی سیز، ساده؛ اوغوزنامه ده، آلان		کۆراییم؛ تازاقیشلاق * ۵۰۰؛ قالاجیق * ۴۶۰؛ قاسم

ن Nn	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۹۰۵	ارک سۆزلوگو	ن Nn
	قوْوا'نین اؤشاق لارینین گئل صفتی. ^۷		(۱۲ک گ ۱۴۳۰/ غ تو)، کاریزک کؤهنه (۱۲ک گ	
	نیزووا یا/ نیازآباد [آ] خاچماز دا کند آدی. ^{۲۴}		(۲۷۰)، کاریزک کال (۸۰* ۴۸۰)، کاریزنو (۲۰ک گ	
	نیزه [آ، فا] سۆنگو، میزراق.		(۱۳۰)، کریم آباد کال (۱۶ک گ ۹۰)، کمال آباد	
	نیزه له مک [ل] سۆنگوله مک، میزراق لاماق.		(۱۸ک گ ۱۶۰)، گراب (۹ک ق ب ۱۱۰)، گۆلشن	
	نیسابا [آ] سومر لرده برکت و بوللوق تانریچاسی		(۲۸ک گ ۲۰۰)، نظرگاه (۱۶ک گ د ۱۰۰)، یک لنگه	
	نیسک آباد nisk [آ] بؤکان دا کند آدی.		(۶ک گ د ۱۶۰)، بؤلکان (۱۰۸ک گ د ۵۰۳/ تو)،	
	نیسگیل nisgil [آ] حسرت، بیر شئ دن دؤلایی دایم اؤرک		نیسابور (جگنه) بؤلگه سینده تۆرک کندلری [آ] بئش آغاج	
	ده قالان ممنونیت سیزلیک حسّی، اؤرکده چکیلن غصّه و		(۶۳۰/ یتو)، ترخاص (۱۱۴ک گ د ۱۸۰)، خانلیق	
	درد "اناسی نین سۆزلی اؤتو اؤزگینده بیرنیسگیل اولوب		(۲۴ک گ د ۳۸۰/ یتو)، خوشاب (۵۴ک گ د ۴۱۰)،	
	اؤلنه دک قالمیشدی" (فا: حسرت). regret {اؤزمنک		رُباطی (۳۲ک گ د ۵۶۰)، سلطان میدان (۵ک گ د ۱۵۶۰/	
	سۆزوندن آلتینراق حرف دیشمه سیله دوزه لیب،		یتو)، سوله (۱۸ک ق ۱۷۰)، سیدآباد (۴۲ک گ د ۶۷۰)،	
	اؤزگون=اؤزگول' ایزگیل' نیزگیل' نیسگیل }		کارچی (۱۸ک گ د ۸۰/ غ تو)، کارچی (۲۳ک گ د ۸۰)،	
	نیسگیل سیگناه موغامی/ زابول موغامی [آ] آذربایجان موغام-		کران (۳۰ک گ د ۱۶۰)، کلاته حاجی (۱۲ک گ ۱۹۰)،	
	لاریندان اولاراق گوشه لرین بئيله سیرالاماق اولار:		کوزاک (۳۰ک گ د ۲۰)، گۆل گنبد (۲۴ک ب ۲۰۰)،	
	گؤتورگه (زابول مایه سی)، زابول، مُخالِف کیمی، مُخالِف،		گۆل مخاران، گۆلمه خاران (۳۰ک ۲۰۰)، گۆل یتیم	
	جوهری سیگهای، زابول سیگهای، اینله مه (مویه)، مُخالِف		(۱۸ک ق ۵۱۰)، گۆلین (۱۸ک د ۱۷۰)، گۆلشن	
	حاصار، قووشما (ترکیب)، کوراولغو، سئوگی (سیگناه)،		(۳۶۰ک ق د ۹۰)، مَلخِره (۲۴ک گ د ۴۰)، نشیب	
	غملی، مبرّغه، زیل زابول، زیل اینجه، زیل مخالف، زیل		(۳۰ک ق ب ۱۲۰)، نوومیری (۱۲ک گ د ۳۶۰)، یشگیجه	
	قووشما، منصوریه، روح الارواح، داشلیق یت (زمین		(۱۸ک گ د ۵۳۰)، یام (۲۴ک ب ۸۲۰)،	
	خارا)، آری اینله مه سی (ناله زنبوری)، حجاز، شاه ختایی،		نیسابور (قدیشه) بؤلگه سینده تۆرک کندلری [آ] بحرود	
	نهاوند، سارینج، زابول، میرزا حسین سیگهای، تمله آیاق.		(۱۲ک ق ۱۶۰)، ده نو خلیج (۱۸ک ق ب ۲۷۰)، بایرام	
	نیسابور nişabur [آ] ت، خوراسان اؤستانی شهر لریندن		آباد (۳۰ک ق ۱۵۰/ یتو)،	
	اولاراق گونش ۱۳۸۵ آمارینا گؤره گئل لیکده ۴۴۸۰۰۰ نفر		نیسابور بؤلگه سینین داغلاری [آ] قَجَر (۴۰ک گ د ۲۸۷۵)،	
	و شهر اولاراق ۲۰۸۰۰۰ نفر نفوسا صاحبدیر، شهر مختلف		قازاق (۴۰ک گ ب ۱۵۴۴)، قیزیل (۶۵ک ق ب ۱۶۹۹)،	
	ملیتلردن تشکیل تاپاراق فارسلاشمیش شهر حالینه گلیمیشدیر.		نیسابورک [آ، فا] کلاسیک تۆرک موسیقی سینده بیر موغام	
	نیسابور بؤلگه سینده تۆرک کندلری [آ] آبقوی (۱۵ک ق ب		آدی (فا: مقامی در موسیقی آذربایجان).	
	* ۱۳۰)، ابراهیم آباد یوسفعلی (۱۸ک د ۱۲۰/ یتو)،		نیساک neysaq [آ] مینودشت ده کند آدی.	
	آرگ (۹ک ق د ۱۴۰)، بَیش (۱۲ک ق ۷۳۰)، بوشرآباد		نیشوفو nişufu [آ] کورشاددان سؤترا اسارتده اولان تورک-	
	(۱۲ک ق د ۵۳۰)، چکنه (۹۰ک ق ب/ غ تو)، ده کلاج		لرین آياقلانمالاری نی چین لیلرین علیهنه باشچیلیق ائدن	
	(۳ک ب ۷۲۰)، رحیم آباد (۱۲ک گ د ۲۲۰)، روح آباد		بیر گوی تورک بگی (م ۶۷۹)، بؤ قهرمان سؤنودا چین لیلر	
	(۱۵ک گ د ۵۱۰)، شادکان (۱۸ک گ د ۱۸۰)، شایخ		طرفیندن اسیر اولوب و باشینی کسیدیلر، باخ: کورشاد ^۵ .	
	(۹ک ب ۳۰)، شترغلط (۵۸ک گ د ۱۸۰)، صومعه		نیشه [آ] میانا دا کند آدی {نیسابا سومر لرده بوللوق	
	(۱۲ک ق ۱۲۴۰)، عیش آباد (۱۲ک ب ۱۰۰)، فدیسه		تانریسیدیر: نیسا+آبا' نیسا' نیشا' نیشه، باخ: نیشوفو}.	

ن Nn	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۹۰۶	ارک سۆزلۆگۆ	ن Nn
	نیفتو nifto [آ] ماکی دا کند آدی.		نیم [آ، فا] یاری (فا: نصف).	
	نیقاب niqab [آ] میانا و قوچاندا کند آدی {نیقاو} لبقاو، لبق + آو: لبق طایفاسینین یوردو}.		نیماور nimaver [آ] زنجان دا کند آدی.	
	نیقاب [آ] بو بؤلگه سبزوار شهری نین گوئی گوئبتان بؤلومونده یئر آلاراق چوغولوقلا تۆرکلرین یاشادیغی بیر یئردی. ش ۱۳۲۰ده، ۳۷ کند و *۱۲۶۰۰ نفر نفوسو وار ایدی، بؤلگه مرکزی نقاب (جوغاتئی یین ۳۷ ک ق گ) نفوسو *۱۰۰۰ نفر تورک قئید اولوموشدور.		نیمته [آ، فا] ۱- قوسلوز قادین اوست گئییمی، گۆد کجه. ۲- اوست آیین (فا: ~).	
	نیقاتیو [فر، ص] اولومسوز، منفی (فا: نکاتیو).		نیمچه nimcah [آ] یوشقاب (فا: ~).	
	نیک [ص، فا، شع] یاخشی، اییی (فا: خوب).		نیمداش [ص، فا] گئیلمیش، ایشلنمیش (فا: کهنه).	
	نیک یین [ص، فا، شع] اییسمسر، اوپتیمیسست (فا: خوش یین).		نینال ninal [آ] سومر تانریچالاریندان ^{۲۱۱} .	
	نیک پی [آ] زنجان دا کند آدی.		نین اوراش [آ] سومر تانریچالاریندان، ائنلیل، یین اوغلو ^{۲۱۱} .	
	نیگریز [آ، فا، شع] کلاسیک تۆرک موزیکینده بیر موغام آدی (فا: مقامی در موسیقی آذربایجان).		نینسون [آ] سومر تانریچالاریندان، گیلگه میش، یین آناسی ^{۲۱۱} .	
	نیکل nikel [آ، آلمانجا] آغ رنگلی پاریلتی لی و چتین آرین بیر مثال، آتوم سایسی ۲۸، آتوم آغیرلیغی ۵۸،۷۱، اریمه نقطه سی ۲۷۱ درجه، یوغولوق ۸،۹، قیسالتماسی Ni		نینقال [آ] سومر آی تانریچاسی ^{۲۱۱} .	
	نیکوئین [آ، اوزل آددان] تۆتونون ترکیبینده اولان نارکوئیک ماده (فا: ~).		نینک [آ، سن] بیک، گوز بیگی.	
	نیگار / نییار [آ، فا] ۱- بنیز، گؤرونو، مجازاً گؤزل، سئوگیلی picture ۲- کور اوغولونون خانیمی نین آدی (فا: نگار).		نینکاراک [آ] ایلاملاردا بیر تانری آدی ^{۲۱۱} .	
	نیگار خیایوی [بازار] گونش ۱۳۳۹ (م ۱۹۶۰) خیایودا آنادان اولدو، تورکجه شعر لری واردیر ^{۵۲} .		نینکی [آ] سومر لرین بؤیوک تانریسی ائنکی، نین خانیمی ^{۲۱۱} .	
	نیگار رفیع ییگی [بازار] ۱۹۱۳ ده گنجه ده آنادان اولوب ۱۷ یاشیندا شعر یازماغا باشلایب و گؤزل شعر لری واردیر.		نینگی [آ] آذربایجان، دا کند آدی ^{۲۴۰} .	
	نیگاه [آ، فا] باخیش (فا: نگاه).		نینگیر سو [آ] سومر لرده بیر تانری ^{۲۱۱} .	
	نیلگر nilger [آ] ساوه همدان شاهسئون ائلی نین آروخلو بؤلگونه باغلی بیر تۆرک طایفاسی ^{۹۸} .		نینگیش سیدا [آ] سومر لرده یئر آلتی تانری سی ^{۲۱۱} .	
	نیلوفر nilufer [ع، آ، بی] نیلوفر گیللردن، یاپراقلاری گئیش، آغ و ساری و قیرمیزی چیچک لی، دؤرقون سولاردا ییتن بیر سو بیتگی سی (فا: نیلوفر). nymphaea		نینلیل ninlil [آ] سومر لرده ائنلیل، یین آروادی؛ گؤی، هاوا و یئل و بعضاً یئر آلتی نین تانریچاسی ^{۲۱۱} . و بعضاً تناسل تانریچاسی ^{۲۱۱} .	
	نیلوفر گیللر [آ، بی] اؤرنگی نیلوفر اولان ایکی چنک لیلردن بیر بیتگی سوئیو (فا: نیلوفر یان). amaryllidaceae		نین هار ساغ [آ] سومر لرده داغ تانریچالاریندان ^{۲۱۱} .	
			نیننی [باخ] نننی.	
			نینپ [آ] سومر لرده گزه یین اؤلدوزلار تانری سی ^{۲۱۱} .	
			نیولی nivli [آ] اؤرمیه ده کند آدی.	
			نیه [باخ: نه] نمنه یه، نمنیه (فا: به چه چیزی).	
			نیه گوره [ظ] نییه (فا: چرا). why?	
			نیی [ض] "او اوغلان سنین نییندی، بو اوشاغین نییدی" (فا: چه ککش، چه چیزش).	
			نییال niyal [آ] اسماعیلی، دا یئر و داغ آدی ^{۲۴۰} .	
			نیمه nøyimə [آ] نمه نهمه.	
			نینه nøyinə [ظ] نمه نه سینه.	
			نییه [آ] اهر ده کند آدی.	
			نییه niye [ض، ت، نره ک] نه اوچون (فا: چرا). why?	

Vv و

واخسئی [آ] فلاکت و قورخونج وضعیتى بیلدیرین بیر سۆز
 ”واخسئی جییارین یانسین بونه ایش ایدی گۆردۆن“
 {بوکلمه شاخسئی واخسئی سۆزوندن آلینما سۆزدور}.

وادار **va`dar** [ص،فا] زۆرونلو (فا:مجبور).

وادى **va`di** [آ،ع] ۱-ایکی داغ آراسیندا بۆیوک چۆخور،
 قویاق. ۲-چای یاتاغی، چاپین آخدیغی یئر. ۳-ساحه،
 مئیدان ”مطبوعات وادی سی“. ۴-کلاسیک ادبیات دا چۆل،
 صحرا ”قالمیشام وادی قى ایچره“ (فا:~).

وار **var** [آ] ۱-اؤرنده ویا دوشونجهده اولان هرئسنه و آتلام؛
 قارشى آنلامى ”یوخ“ (فا:هست). **existence** ۲-چوخراق
 ایمک فعل ایله بیرلیکده ایشلهنیر ”وارام، وارسان، وار
 ایدی“. ۳-وارلیق، موجودیت، اولوشموش اولان هرشئى.
 ۴-مال ثروت، وارلیق (فا:ثروت). **Wealth** {ت:بار، بؤ
 کلمه وارماق/بارماق فعلینین کؤکودور، ثروت معنا سیدا
 یتیشیب الده اندیلن شئیة دئییلیر؛ یئر آدلاریندا واریلان و
 ثروت کیمی مالیک اولونان شئی معنا سیدا ایشلهنیر}.

وارار **varar** [آ] خوی و ماکی دا کند آدی {زنگینلیک}.

وارائتمک [ل] میدانا گتیرمک.

واراق [آ] منزل، واریلاجاق یئر.^۷

واراق [ع] ”ورق“ کاغاذ واراغی.

واراگله [ظ] گل گنت حالیندا، آپاریب گتیرمه ”واراگله بلیتی“.
واران **varan** [آ] ۱-سایى لارلا بیرلیکده اتفاق و اولای لاری
 آتلاتیر ”واران بیر واران ایکی...“ ۲-وارلی، اوغور قازانان،
 اوغلان آدی (فا:نام:پسر).

واراوارا [ظ] گنتدیكجه، ”واراوارا ظالم اولدون“.

واراؤل [ن] ساغ اول، تشکّر و ممنون آنلامیندا بیر سۆز.

واراؤلان [ص] وارلیغی اولان (فا:موجود). **existing**.

واراؤلماق [س] یاشاماق، وارلیق تاپماق (فا:به وجود آمدن).
واراؤلوش [آ] ۱-یارادیلش، یاشاما، واراؤلما. ۲-بیر شئین
 نه اولدوغونو نه جور اولدوغونو دئییل وار اولدوغو اولایی
 و اولقوسونو اؤنسمه یین گؤروش (فا:موجودیت، هستی).

واراؤلوشچولۇ [آ] اگر یستانسیا لیست، واراؤلوشچو لوغانلی.

واراؤلوشچولوق [آ] واراؤلوشچونون آنلایشی و دوشونجه سی

و [حرف] تورک عرب الفباسی نین اؤتوزونجو و تورک
 لاتین الفباسی نین اوتوزونجو حرفی، بو حرف سس سیز
 اولراق کویلو و تیره شیم لی حرف ساییلیر (فا:سی اومین
 حرف ترکی آذربایجانى).

و [ف،با] ایکی کلمه ویا جملهنی بیریرینه باغلایان حرف
 ”من و سن“ **and**

وا **va** [ن،ت،وای،واه].

وابال **vabal** [باخ،ویال].

وابسته **vabestə** [ص،فا] باغیملى، باغلى (فا:تابع).

وابۇر **vapur** [آ،لا] بۇخار گمى سی (فا:کشتی بخار).

وات **vat** [فیزیک، اؤزل آددان] الکتریک آخیمی نین گۆجونو
 اؤلچمه بیریمی (فا:وات). **watt**

وات اوّلچر [آ] وات مقدارینی اؤلچوله یین آییقت (فا:وات
 سنج). **wattmeter**

واتر بۆلۆ [این، آ] ایکی اؤزگوجو تاقیمی آراسیندا سۇدا
 اوینانیلان تۆپ اوینو.

واتمتر [آ] الکتریک گۆجونو وات لا اؤلچمک اوچون جاهاز.
واتق **vasiq** [آ،ع] گووه نن، اطمینان اندن (فا:~).

واجب **vacib** [آ،ع] گره کلی، دینجه گؤرولمگی گرکلی
 اولان (فا:~).

واجبات **vacibat** [آ،ع] واجب اولان ایشلر (فا:~).

واجد **vacidd** [ص،ع] بیر شئیة صاحب اولان (فا:~).

واحد **vahid** [ص،ع] بیر (فا:تک). **one**

واحسرتا [ن،ع] حسرت و اؤزونتو بیلدیرن بیر کلمه (فا:~).

واحه **vahə** [آ،ع] بۆیوک چؤلوق ده اولان بالاجا سولۇ
 یاشیل یئر (فا:~).

واخ [ن،سن] وای.

واخت [آ،ع] زامان (فا:وقت). **time**

واخت آشیری [آ،ع] بللی واخت لاردا اولان.

بوی آدی^{۸۵}. بۇ طایفا آذربایجانا کۆچ انده رک صفوی لره قاتیلدیلار، بو طایفانین اؤزل قوشما و شعر لرینه وارساقی دئییلیدی. بۇ ترانه لر اشتیاقلا استانبول و همچنین صفوی دربارلاریندا اوخوناردی.^{۸۶} بۇ لغارتورکلریندن بیر بوی^{۲۰۹}.

وارساقلاماق [ل] شعر دئمک، دئییشمک.

وارساییم [آ] قانیت لانمادان گنجیچی ویا قالیچی اولاراق بنیمسه نن اوْرتی (فا: فرضیه). **suppositions. hipotes**

وارساییم سال [ص] بیر وارساییم دایانان، هیپوتتیک.

وارساییمی [ص] وارساییم دایانان.

وارسته [ص، فا] قورتولموش (فا: ~).

وارسیز [ص] واری اولمایان (فا: بی استطاعت). **lacking**

وارسیل **varsil** [آ] زنگین، مالی چوخ اولان (فا: ثروتمند).

وارسیل ارگی [آ] زنگین لرین حکومتی، پلوتوکراسی.

وارسیل لاشماق [س] واریلی وضعیته گلیمک.

وارسیل لیک [آ] واریلی اولما وضعیتی.

وارقوت ایله [ظ] وار گؤچ ایله.

وارقی [آ] واریلان یئر، سونوج (فا: نتیجه). **conclusion**

وارکزک **varkezək** [آ] اؤرمیه ده چای آدی.

وارکن **varken** [ظ] وار اولارکن (فا: مادام). **duration**

وارکوریک **varkurik** [آ] اؤرمیه ده چای آدی.

وارکل **vargel** [آ] بیر ماکینادا بیر خط و دوغرولتودا گندیب گله رک ایش گؤرن پارچا.

وارکل ائله مک [دا، س] گزینمک، اوباش بوباشا گتتمک.

وارگوجو ایله [ظ] وار قدرتیله، ن گوجو وارسا.

وارلاماق [س] بارلاماق، وارساییم یول آچماق، گؤتورمک، یئتیرمک، چاتدیرماق، یئتیرمک.

وارلانیدیرماق [ل] واریلی اتمک، دؤولت صاحبی اتمک.

وارلانما [آ] وارلانماق ایشی.

وارلانماق [س] وار دؤولت صاحبی اولماق.

وارلی [ص] زنگین، ثروتلی (فا: متمول). **rich**

وارلی حالی (کارلی) [باخ] واریلی، ثروتلی.

وارلی لیک [آ] واریلی اولما وضعیتی (فا: استطاعت). **ability**

وارلیق **varliq** [آ] ۱- وار اولان هر شئی، موجودیت. ۲- مال

، اگزستانسیالیزم، باخ: وار اولوش، بۇ مکتبه گؤره انسان سئچیمه محکوم اولاراق پوچلوغون جایناغیندا اسیردیر و هئچه بئل باغلامیشدیر و او نه یسه آسیلی اولمادان اؤز گؤجونه اؤزونو گلیشیدیرمه لیدیر. بۇ مکتب چوخراق ژان- پل سارتر، ین آدیلا باغلیدیر.

واراوورد [ظ، فا] بر آورد، دا] گؤتور قوی ائله مه.

وارایوفا [ظ] هر بیر شئی.

وارث **varis** [آ، ع] قالیچی، ورثه، بیرینین اؤلوموندن سونرا مالینی یاسال حالدا صاحب اولانلار (فا: ~). **heir**

وارث آباد [آ] خالخال دا کند آدی.

وارث اولماق [س] قالیتی چی اولماق، ورثه لیک سبب ایله بیر شئییه صاحب اولماق.

وارث سیز [ص] بی وارث (فا: بی وارث). **heirless**

وارخان [خ] ۱- شرقی هوئن و کارایت خانلاریندان^۷.

وارد اولماق [س] ایچری گیرمک، داخل اولماق (فا: واردشدن).

واردید **varidat** [آ، ع] مجازی حالدا بیلن و اؤزمان اداما دئییلیر "بو ادام چوخ وارید ایدی".

واردات **varidat** [آ، ع] دیش آلیملار (فا: ~).

واردانلی [آ] آذربایجان، دا کند آدی^{۲۴۰}.

واردوولت **vardövlət** [آ] ثروت، وار مولک.

واردده **varidə** [آ، ع] گلن شئی، قباغا چیخان ایش (فا: ~).

واردده سرا **varidə sərə** [آ] هشتپر ده کند آدی.

واردی **vardi** [با] وجود و وار، موجود دور (فا: هست). **Is, are**

واردیران [ص] یئتیریچی، چاتدیران (فا: رساننده). **bearer**

واردیرماق [ل] چاتدیرماق، وارساییم ساغلاماق.

واردیریلماق [بل] چاتدیریلماق، واریلماسینی ساغلاماق.

وارساغی / وارساق [آ] تورک ادبیاتیندا سؤیله نن بیر جور قوشما و بیر تورکو هاواسی و ایندیکی آشیق دندگیگیمیز کلمه نین اسکی آدی {اسکی بیرتورک ائلی آدیندان}.

وارساغیچی / وارساقچی [ص] وارساغی سویله ین شاعر و اونون شعر، وارساغی دین.

وارساق **varsaq** [آ] عثمانلی دؤنمی م ۱۶ جی یوزیلده، آنادولو حلب بؤلگه سینده، ذوالقدر تورکلرینه باغلی بیر

ثروت. ۳-بوتون ائورن، کاینات (فا:هستی). existence	واریملو [آ] ائولیلیک چاغینا گیرمیش قیز. ^۷
۴-بۆللوک، رفاه، گۆج، قوت. ۵- [فلسفه] شعوردان آسیلی اؤلما یاراق موجود اؤلان هر شئی، مادی عالم، طبیعت.	واریوخ varyox [آ] بیر کیمسه نین مالیک اۆلدوغو شیلرین هامی سی، بوتون مال مۆلک (فا:بود ونبود). anything .
وارلیق بیرلیگی [آ] یارادان و یاراتیلانین بیر اۆلدوغونو و بیر قاینقادان گلدیگی نی و بیر بیرینه باغلی اۆلدوغونو ساوونان گۆروش (فا:وحدت وجود).	واریوخدان چیخماق [س] وار یوخو الیندن چیخماق.
وارلیق بیلیمی [آ، فلسفه] وار اۆلنلارین اؤزو اؤزه رینه بیلیمی، آتولوزی. ^۲	واریوخو [ص] بیر کیمسه نین هر نه یی وارسا.
وارلیق لی [ص] وارلیغی اؤلان، زنگین، وارلی.	وازا (وازگنچمک) [ص، فا:باز] ال چکمک، بیر شئی دن ال اؤزمک (فا:از خیر چیز ی گذشتن).
وارلیق لیق [آ] وارلیق لی اؤلما وضعیتی.	وازا [آ] باراماجیلیق دا: کلفچه شکلینده سارینان اینجه یالین قات ایپک تتلی.
وارما [آ] وارماق ایشی (فا:نیل). attainig	وازلین [آ، فر] نفت دن استحصال اندیلن بیر نوع یاغلی ماده.
وارماق [س] گنتمک، یتیشمک، نائل اؤلماق، اصل اولماق، اریشلمک، اؤلاشماق (فا:رسیدن). to reach {ت، سن 'بارماق'؛ اینگیلیزجه bring سؤزو بو کلمه ایله کؤکدش اولمالیدیر، باخ: وار}.	وازاآتماق [س] باخ:وازیماق.
وارمیش [ص] بیر سونوجا وار اولان (فا:منجر). drawn .	وازه vazdeh [آ] ابهر ده کند آدی.
واروغول [آ] انسان آدی، باخ:وار+ اوغول. ^۷	وازگنچمه [آ] ال چکمه (فا:چشم پوشی). forbearance
وارنا [آ] اسماعیلی، دا گؤل آدی. ^{۲۴۰}	وازگنچیلمز [ص] وازگنچیلمه ین، الدن وئره بیللمه.
واروارا [آ] یئلاق، دا کند آدی. ^{۲۴۰}	وازالماق [باخ] وازیماق.
وارول [آ] باخ:وار+ اول، اؤزون عؤمور دیلگی. ^۷	وازلین [آ، فر] نفتی مواد دان اله گلن بیر نوع یاغ.
واریات [آ] وار، مال دؤولت، ثروت.	وازیماق [س] قاچماق، ایتی کتچمک "دووشان قاچان کیمی قاباغیمدان وازیدی".
واریاسیون [آ، فر] ۱-چنثیت له مه. ۲-دیشیم (فا:~).	واسطه vasite [آ، ع] ۱-آراج. ۲-آراجی (فا:~).
واریانت [آ، فر] سنجه نک، بیر شئین باشقا بیر شکلی (فا:~).	واسواسی [ص، ع] هر شئی دن شبهه له نن و چکین (فا:وسواس).
واریس [آ، فر] تۆپلار دامار گنیش له مه سی (فا:~).	واسیم محمد علیف [یا زار] چاغداش شاعر اولاراق تۆرکجه شعر لری واردیر (فا:~). ^{۱۴۱}
واریئمز [آ] وار اۆلدوغو حالدا آز یئین، الی سیخی.	واسینجان [آ] آذربایجان، آدیریچای یاخینیندا داغ آدی. ^{۲۴۰}
واریش [آ] ۱-وارماق ایشی و یا وضعیتی. ۲- [مج] آنلایش. ۳-بیر یاریشین سؤنا چاتیلان یرتی، سؤن نُقطه (فا:خط پایان).	واشاق vaşaq [آ، دی] اتجیللر تاقیم ایندان پیشیک گیللر سؤیوندان بؤیوک بیر پیشیک بؤیوندا، گؤزلری کسگین توکلری کۆل رنگی، اؤزه رینده قارا بَنک لر، دیر لی کۆرکو اۆلدوغو اۆچون انصافسینز جاسینا اؤلدورولن، بیر تیجی و امجکلی حیوان (فا:نوعی گر به وحشی). lynx {تو ^{۸۲} }.
واریشلی [ص] چوخ تئز دوشونن و بیر سونوجا وارن.	واشر vaşer [آ، این] بۆرُقولاردا ایشله نن و دمیر ویا آیری جنسدن دۆزه لن بیر نوع حلقه (فا:~).
واریشلیق [آ] واریشلی اؤلما وضعیتی.	واشقان vaçqan [آ] ارهمین دا کند آدی.
واریلماز [ص] گندیب یتیشمک ممکن اؤلما یان، ال چاتماز.	واشور vaşur [آ] اُفرو-گۆل تپه ده کند آدی.
واریلما [ص] اؤلدوغو حالدا آز یئین، الی سیخی.	واشینگتون بورتاغالی [واشینگتون شهر ی آدیندان] اینجه قاییقلی،
واریلماق [بل] یتتیر یلمک و ارماسی ساغلانیلماق (فا:رسانده شدن).	
واریم [آ] ثروت، مال، مۆلک.	

دادلی، سؤلۆ، ایری بیر پورتاغال نوعو(فانوعی هندوانه).	واق واق چیجهگی [باخ] آسلان آغزی.
واشینگتون قاریزی [واشینگتون شهری آدیندان] ۱-قاییغی اینجه بیر نوع قاریز. (فانوعی هندوانه).	واق [سس تق] قورباغا و اؤردک و قازین چیخاردیغی سس.
واصف [ص،ع] وصف اندن، تعریف له ین (فان:~).	واقت گنجیره [آ] زامان سووما، دفع الوقت procrastination
واصل [ص،ع] واران، اولاشان، یتیشین (فان:~).	واقسیر [ص] واقسیردن ائشیکده (فان:ناهنگام). adventive
واضح [آ،ع] آچیق، آیدین، بللی (فان:~).	واقع [ص،ع] اولان، اولموش (فان:حادث) occurring
واضح [یازار] (هـ ق ۱۲۶۸-۱۲۰۹) میرزه شفیع واضح گنجه ده دوغو لوب و تورکجه شعرلری واردیر ^{۲۸} .	واقعا [ع] آراسؤز[گرچکدن، دوغرودان (فان:حقیقتا)].
واضع [آ،ع] وضع اندن، مقرر اندن (فان:~).	واقعه [آ،ع] واقعه [واقعه] event.
واعظ [آ،ع] وعظ اندن، اؤیودچو (فان:~). preaching	واقعی [آ] گرچک (فان:~). real
واعظ [یازار] واعظ شیروانی هـ ق ۱۳جو یوزیلده فضولی مکتبینه شعر دئمیشدیر.	واقف [ص،ع] ییلن، (فان:آگاه). aware
واعظ [یازار] ملارفع واعظ قزوینی ۸۹-۱۰۲۷هـ ق ده یاشارمیش و تورکجه فارسجا شعرلری واردیر ^{۱۱۷} .	واقف [یازار] (۱۳۳۲-۱۲۶۱هـ ق) ابوالحسن واقف باکی دا فهله لیکله گنجینریش، اثرلریندن آر نمونه قالیبدیر، شعرلر یندن اؤرنک "سن غنی سن خُسنده، من اهل فقرم عشقده. من سنه قوربان اولوم، لطف ات تصدق سایله." ^{۱۱۷} .
واغ [آ،دی] اساساً بالیق لا قیدالانان اؤزون آیاقلی و اؤزون دیمدیکلی بیر قوئش (فان:مرغی ماهیخوار). ۲-	واقف ادبی مکتبی [آ] بومکتبین بانسی ماللا پناه واقفدیر، گرچک سنوگینی آلقیشلاماق، قادینلار خرم گؤستریمک، خورافاتا قارشلی اولماق، خالقین گؤره نک و گله نک لرینی قوروماق بو مکتبین اصلی حصوویتلریندیر ^{۱۱۷} .
[مج] مایماق، هوش سوز آدم حاققیندا.	واقفیلتی [سس تق] واق سسی، قورباغا و اؤردک کیمی حیوانلارین چیخاردیغی سس.
واغام [واغا] [ص،دا] حدیدیندن آرتیق یتیشمیش، ایچی گنچمیش، واختیندا بیچیلیمه میش ویا دریلیمه میش.	واقیلداق [س] واقیلتی سسی چیخارماق.
واغام لاماق [ل] واختیندا دریمه ییب ساخلماق.	واقون [آ،فر] قاتار داشیتی (فان:واگون). waggon
واغانیماق [س] واختیندا دریلیمه ییب قالماق.	واقوننت [آ،فر] کیچیک واقون (فان:واگونت).
واغانیمیش [ص] حدیدیندن آرتیق یتیشمیش، واختی اؤتموش.	واقونچا [آ] کیچیک واقون (فان:واگونت).
واغانیماق [س] واختیندا دریلیمه ییب قالماق.	واکس [آ،آ،المانجا] دری و آیاق قابی، یا وؤرولان رنگلی سؤرتگو یاغی (فان:~).
واغانیمیش [ص] ایچی گنچمیش، واختی اؤتموش.	واکسن [آ،لا،طب] آشی.
واغزال [این، آ] دمیر یولو دؤراق لاریندا یولجولار خدمت ائتمک اؤچون اؤزل بینا و تیکیتی.	واکسن لهه [آ] آشی لاما (فان:واکسناسیون). vaccination
واغزالی [آ،چا] آذربایجان اوپون و یاللی هاوالاریندان بیر.	
واغلار [آ،دی] بالیق جیل قوشلاردان بیر سوئی (فان:خانواده مرغان ماهیخوار). ardeidae	
وافر [ص،ع] چوخ.	
وافی تبریزی [یازار] هـ ق ۱۰جو یوزیلده یاشایاراق تورکجه شعرلری واردیر (فان:~) ^{۱۴۱} .	
واقوآز [آ] آذربایجان دا کند آدی ^{۲۴۰} .	

واگون vaqon [باخ] واقون	والی [آ،ع] ائل بی، بؤلگه بگی (فا:~).
واگیر [آ،فا] یولوخوجو، مُسری، سرایت ائدن.	والیبال [آ،فر] ال توپو (فا:~).
وال val [دا] ایپک کیمی بیر نوع پارچا.	وام vam [آ،فا] بۆرج (فا:قرض). loan
والثریان [آ،طب،ر] پیشیک اوتو کۆکۆندن دۆزه لن داوا، سیندیریم سیستمی نی دۆزنلەمک اوچون ایشلەنیر (فا:~).	وام ۲ [ص، فا] <آرام> آرام کلمەسی معمولا سؤ موردینده لام شکیلینده و ایستی لیک موردینده وام شکیلینده ایشلەنیر، "وام تندیر"، چوخ آرام و یاواش یاواش حرکت ائدن سو.
والا [آ،ع] یوکسک، اوجا (فا:بالا رتبه).	وامسیتا vamüsibətə [با،ع] بیر بلا و مُصیبت اۆز وئردیکده ایشلە دیلن ندا و باغیرتی (فا:~).
والاحضرت [آ] پرنسیس لرە وئریلن بیر عنوان (فا:~). royal highness	وامق vamiq [آ،ع] دۆست، سئوگیلی (فا:~).
والارود valarud [آ] زنجان دا کند آدی.	وان van [آ] گئرمی ده کند آدی {۱-گۆل ^{۲۶} ؛ ۲-وانک:قاپالی
والاشجرد valaşcerd [آ] رزن ده کند آدی.	یئر، آغاجلی، سۇلاق و گۆرونوملو یئر ^{۲۴} ؛ ۳-باخ: بان}.
والای [آ،ر] بیر چرخین دوزگون ایشلەمه سی، بیرقالانا بیرقالانا اولان حرکت (فا:~).	وان [آ،آلمانجا] ایچینده چیممک اوچون بؤیوک لگن (فا:~).
والایش valayış [آ] ابهر ده کند آدی.	وانادیوم [لا] بیر نوع گۆموشو آغ متال (فا:وانادیوم).
والای وورماق [س] والای شکیلینده حرکت ائتمک.	واناند vanand [آ] زکی و لیدی توغان، ین نظریجه قارساق-لار و واناندلار بؤلغار تورک طایفالارینین قوللاریندان اولموشلار، باخ: قارساق ^{۹۷} .
والحاصل velhasil [با،ع] سۆزون قیساسی، قیساسجاسی (فا:~).	وانفسا vanəfsal [ع،ع] قیشقیریق، باغیرتی، چغیر باغیر "بیر وانفسا قویدوکی گل گۆره سن" (فا:~).
والد valid [آ،ع] آتا (فا:پدر). male parent	وانگ vang [آ] شرقی تورکوستاندا بیر سیرا حاکملرین شاه مقامیندا اولاراق ایشلندیکلری بیر عنوان ^{۱۲} .
والده valide [آ،ع] آتا، ماما (فا:مادر). mother	وانگاه/ونه vanəgah [آ] رضوانده ده کند آدی.
والدین valdeyn [آ،ع] آتا آتا (فا:پدر مادر). parents	وانلوجوق/وانلیجا [آ] مرند ده کند آدی {باجا وان ^{۶۶} }.
والس vals [آ،فر] جۆت اوینیانلار بیر جۆر سالون دانسی (فا:~).	وانیل [فر] بیر بیتگی آدی و بو بیتگی نین قورودولموش عطیرلی میوه سی (فا:~).
والسلام [آ،ع] سۆزون قیساسی، ایش قورتاردی، بوقدر مفهوم-ؤندا بیر سۆز، (فا:~).	واوئیل [ع، با] وای فغان.
واللاه [ع، با] آلاها آند اولسون (فا:وللاه). by god	واه [ن،ت،وا] آجیما و اوزونتو آنلادان بیر سۆز، آجیما (فا:~).
واللاهی [آ،ع] تانری یا تائیق توتاریم (فا:وللاهی). by god	واهمه vahime [آ،ع] قورخونتو، اۆرکونتو، خیالی قورخولو شئی لر (فا:~). fear
والوخ valux [آ] آرابانین دۆنلگه سی، آرابانین اؤن تکرلرینی دۆندرن حصه.	واهی [ص،ع] بوش، ساچما، یاوا (فا:بیهوده). chimerical
والور valor [ص،ع] نفت له یانان بالاجا ائو چیراغی، پیلته ^۵	وای vay [ن،ت،وا] قورخو جوشقو آغری و تعجب کیمی دویقو و حسّ لری افاده ائدن بیر سۆز، شاشما و چاشما ییلدیرن سۆز.
واله valeh [ص،ع] وۇرغون، مفتون، حثیران (فا:~).	وایان [آ] کلثیر ده کند آدی {یتل تانری سینین یئری ^{۶۶} }.
واله ۲ [بازار] کربلایی صفی شوشالی شاعردیر، (اثری: وُجدنامه)، عابباسقو لو قاراباغ شاعری اونون اوغلودور ^{۱۴۲} .	
واله ۳ [بازار] محمود دست پیش باکیلی شاعردیر.	
واله اندیجی [آ] حثیران ائدن، مفتون اندیجی.	
والهانه [ظ] حثیران و مفتون اولموش حالدا.	
واله لیک [آ] حثیران لیق، مفتون لوق.	

وېا [آ،ع] یولوخوجو بیر خسته لیک آدی (فا:~). cholera	وئرونیکا veronika [ایتا، آبی] داوشان اوتو (فا: تره تیزک آبی).
وېال [آ،ع] بابال، گناه (فا:~).	وئره جک [آ] بیرینه وئرلمه‌سی گره کن شتی، بۇرج، اؤده یه جک.
وتو [آ،ع] دایره‌نی کسن خط، کسیم (فا:~). string	وئره جک‌لی [ص] بیرینه وئره جگی اولان.
وته‌گه vətəgə [آ] یاردیم‌لی، دا یئر آدی ۲۴.	وئره‌سییه verəsiyə [ظ] ۱-قارشى لیغى سونرا اؤدئمک اؤزهره. ۲- [مچ] کؤنولسوز، اونم وئرمه‌دن.
وئوق vusuq [آ،ع] بیرینه گؤنمه (فا:~).	وئری veri [آ] بیر سونوجا وارا بیلیمک اوچون گره کن ایلکه لر و قایناق لار (فا: داده). datum, data
وئیفه [آ،ع] بیر شئیی تصدیق ائدن بلگه، گؤنجه لیک (فا:~).	وئری [آ] لئریک ده کند آدی ۲۴.
وېاهت vicahət [آ،ع] یاراشیق لیق، گویچک لیک (فا:~).	وئریجی [ص] ۱-وئرن، اسیرگه مه‌ین، یاردیم ائدن. ۲-سس گؤرونتو دالقلارینی گوندهرن آراجلارین گئل آدی.
وېددان vecddan [آ،ع] بؤیوک سئوینچ (فا: هیجان). ecstasy	وئریش [آ] ۱-وئرمک ایشی. ۲-آلیش وئریش. (فا: بده)
وېددان vicdan [آ،ع] ایچ یارقى، ایچ گؤج، بیرینین اؤز حرکت لرینین یاخشى پیس اولدوغونو دؤیما حسى، تمیز اؤرک حسى و دؤیقوسو (فا:~). conscience	وئریلمک [بل، سن] وئرمک ایشی گؤرولمک (فا: داده شدن).
وېود vucud [آ،ع] بدن، انسان ویا حیوان گؤوده‌سی (فا:~).	وئریلیش [آ] وئرمک ایشی ویا بیچیمی، وئرلیش.
وېه vəh [آ،ع] اؤز، بنیز (فا: چهره).	وئریم [آ] بیر ایشیدن آلتان سونوج، اله گلن، بلگه‌نیلن سونوج (فا: راندمان، محصول، ثمر). crop fruit
وېه/وېیه [آ،ع] ساوه، بؤیین زهرا، علیشاه‌عوض ده کند آدی.	وئریم جیل [ص] بول محصول و وئریم وئرن، برکت لی (فا: پر بار). laden with fruit
وېهه vichə [آ،ع] ۱-اؤز، چئهره (فا:~).	وئریم‌سیز [ص] وئریمی یتهرینجه اولمایان، برکت‌سیز (فا: بی بار). fruitless
وېیه [آ،ع] گؤزل، قشینگ، قیز آدی (فا: نام‌دختر).	وئریم‌سیز لشمک [س] وئریم‌سیز حالا گلیمک.
وېدانیت [آ،ع] تانری بیر لیگی (فا: احدیت). unity	وئریم‌سیز لیک [آ] وئریم‌سیز اولما وضعیتی.
وېددت وېود [آ،ع] وارلیق بیر لیگی (فا:~).	وئریم‌لی لیک [آ] وئریم لی اولما وضعیتی، برکت لیلیک (فا: باروری). fertilization
وېددت vəhdət [آ،ع] بیر لیک، تک لیک (فا:~). unity	وئریم‌لی [ص] وئریمی چوخ اولان (فا: پرثمر). proliferous
وېش vəhs [آ،ع] یابانی، چؤله عاید اولان (فا:~). wild	وئرینچالی [آ] آذربایجان، دا کند آدی ۲۴.
وېشئت vəhşət [آ،ع] قورخو، اؤرکونتو (فا: خوف).	وئز [باخ] وئز "بی وئز: دقت سیز".
وېشئلی [ص] قورخولو، اؤرکونتو لو (فا: خوفناک).	وئقوئر veqver [آ] سوئماقیت دا چای آدی ۲۴.
وېشئ جه [ع، ظ، ص] وحشی بیر بیچیمده (فا: وحشیانه).	وئکتور [آ، لا] عددی قیمتی و استقامتی اولان ریاضی کمیت و بو کمیتین قرائیک تصویری.
وېشئ یونجا [آ، بی] داغ یونجاسی (فا: عشب).	وئکتور یال [ص] وئکتورا عاید اولان.
وېشئ [آ،ع] ۱-یابانی، بیر تیجی. ۲-قبا، سایقی سیز. ۳-اله اؤیرنمه میش، ائوجیل لنمه میش.	وئل [ص، فاول] آوارا، بوش، وئل وئل دولانماق، وئلله مک.
وېشئیت [آ،ع] یابانی لیک، وحشی لیک (فا:~).	وئنتیلاتور [لا] یئل وۇران، یئل چکن (فا: وئنتیلاتور).
وېشئ vuhuş [آ،ع] وحشی لر، چؤله عاید اولانلار (فا:~).	وئهل/وئند [آ] میانا دا کند آدی (وئی/وای+ایل).
وېحی vəhy [آ،ع] اسلام دینی جه تانری طرفیندن پیغمبره الهام اولونان سؤز (فا: وحی).	
وېحید [ص، ع] تک، یالیز. single	
وېحیده اسماعیل زاده [یازار] گونش ۱۳۵۳ (م ۱۹۷۴) تبریزده آنادان اولدو، تورکجه شعر لری واردیر ۵۲.	

۷ و	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۹۱۴	ارک سۆزلوگو	۷ و
	وحیده کاظمان [یازار] گونش ۱۳۴۹ (۱۹۷۰م) تبریزده آنادان اولدو، تورکجه شعرلری واردیر. ^{۵۲}		قیشلاق کریم آباد (۱۸ کقد * ۲۰۰ ی/تو)، کۆشکک (۲۵ کب * ۱۰۰ ی/تو)، کهنه گل (کۆهنه گۆل) (۱ کگ * ۵۵۰ ی/تو)، یام (۱۵ کقد * ۱۶۰ ی/تو)	
	وحیدی تبریزی [یازار] شاه عابباس ثانی‌نین تاریخیچسی و ۲جی شاه‌صفی‌نین وزیرى ایدی، تورکجه دیوانی واردیر. ^{۲۸}		ورامینک [آ] علیشاه عوض ده کند آدی.	
	وحیدی [یازار] حاجی رحیم وحیدی قازاخلیدیر و تورکجه شعرلری واردیر. ^{۱۱۷}		ورانداز [ظ، فا، دا] گۆتورقوی، اؤلچو بیچیمه یوخلاما (فا:~).	
	وخامت vexamət [آ، ع] قورخولاجاق وضعیت (فا: ترسناکی).		وراوئین veraveyin [آ] میانا دا کند آدی.	
	وخیم [ص، ع] قورخولو، چوخ تهلیکه لی (فا:~). grave		وراووو verövür [آ] مراغادا کند آدی (قالا، ساغلام ائو).	
	ویداد vidad [ص، ع] دوستلوق، محبت (فا:~).		ورتون vertun [آ] قزوین-معلم کلایه دا کند آدی.	
	ویدادی vidadı [آ] (۱۷۰۷-۱۸۰۸) ماللاولی و دادی واقف-له چاغداش و یاخین دوست ایدی (اثری: مصیبت‌نامه) ^{۲۸} .		ورئه veresə [آ، ع] قالیتیجی لار (فا: وارئین).	
	ویداع vidad [ص، ع] گۆروشه‌رک آیریلماق.		وردی verdı [آ، ع] دعا (فا: ورد).	
	ویداع vidad [آ، ع] گۆروشوب بیریریندن آیریلما، خُداحافظ-لیک (فا: وداع) farewell.		وردان/واردان verdan [آ] سالماس دا کند آدی (وار+ تان: زنگین و آیدین).	
	ویدود vüdəd [ص، ع] چوخ مهربان.		ورده‌نه [آ] خمیر و بنزر شیلیری یایماق اوچون آغاجدان قایریلان اوزون قاسناق بیچیملی آلتلرین گنل آدی.	
	ویدیە vədīə [آ] امانت (فا: ودیعه).		ورده‌نه‌له‌مک [ل] ورده نه ایله یایماق، یاستی لاماق.	
	ور ver [آ] ۱-اکین لرده کردی دؤواری، اکین‌هتره‌سی، کردی سینیری ۲-سهم، حصه "منیم وریمدن بؤگون ایشه گنت" (بار/وارماق فعلینه باغلیدیر، هر ور بیرینین واریلان یثری ویا اکین‌ده او یثرین واریلا بیلجهک یثری و سینیری دیر ویا اکینجی معنادادا شخصین واریلا بیلن مقامی دئمکدیر، بؤ کلمه یثر آدلاریندا قالا/دژ مفهوموندا ایشله نیر).		ورده‌وه [آ] میانا دا کند آدی (ور+دوه: دوه قالاسی) ^{۶۶} .	
	وراث vörasət [آ، ع] وارث لر (فا: وارث ها).		وردیزه [آ] هئریس ده کند آدی (ور+دیزه: دؤز قالا) ^{۶۶} .	
	وراثت verasət [آ، ع] وارث لیک، قالیتم، بیرینین وصیتینه گۆره اؤلوموندن سوئرا اؤتون مال و مۆلکونه یاخین لارینین صاحب اولما حقوقو (فا:~). heredity		وردیش/ورزیش [آ، فا] ایدمان، ایسپور (فا: ورزش).	
	وراغول [آ] خیوا دا کند آدی.		وردین verdin [آ] اهر ده کند و چای آدی (ور+تین) ^{۶۶} .	
	ورامین veramin [آ] تهران یاخین بالاجا شهر آدی.		ورزان چای [آ] هشتپر ده چای آدی.	
	ورامین بۆلگه‌سینه تورک کندلری [آ] ایجدانک (۶ کگد * ۱۱۲۰ ی/تو)، حصار کلک (۱۶ کق * ۴۸۰ ی/تو)، حصارچوپان (۱۸ کگد/بوش)، قالانو عرب (۶ کگد * ۲۳۰ ی/تو)، قَرچک (۱۶ کق ب * ۱۴۰)، قارا بؤلّاق (۹ کق * ۸۰/غ/تو)، قیرمیزتپه (۲۹ کقد * ۲۸۰ نفر)،		ورزق verəzqan [آ] فریدن شهرینده بیر کندستان آدی.	
			ورزقان verəzqan [آ] میانادا کند آدی (واریزقان: واریلان).	
			ورزقان verəzqan [آ] اهرین ۴۳ کیلومتر گۆن‌باتان طرفینده دیر، ش ۱۳۲۰ ده نفوسو * ۱۴۰۰ نفر تورک قئید اولوبدور.	
			تاریخی و گۆرمه لری یثر لریندن: جووشین قالاسی، چیچکلی بؤلگه‌سی {۱-واریزقان: واریلان و صاحب اولونان بؤلگه؛	
			۲-وارساقان: وار+ساغ+ان: ساغلام و زنگین یثر ^{۱۱۴} }	
			ورزقان چای verəzqan [آ] ورزقان و میانا دا چای آدی.	
			ورزی [آ] اکین بوزالاغی (فا: تره‌تیزک) lepidium sativum	
			ورژان verjan [آ] تبریز ده داغ آدی (وار+سان).	
			ورسیال [آ] داش کسن'ده داغ آدی (۱۷۳۹) ^{۲۴۰} .	
			ورشکست [آ، فا] سینقین، افلاس (فا:~).	

ورشو versho [آ] مس جیتقو و نیکل متتال لارینین قارشیمیندان اله گلن و گۆموشه بتزر پاسلانماز بیر متتال (فا:~). ورطه verte [آع] اوچوروم، تهلیکه (فا:خطر). ورق [آع] کاغاذ یا پراغی، یا پراق ورقه، یا پراق (فا:~). leaf ورقا و گۆلشاه [آ] یوسف مداحین یازدیغی تورکجه مثنوی نین آدی (۸جی عصر) ^{۶۸} . ورقستان verqistan [آ] رزن ده کند آدی. ورق نلمه [آ] ورق ورق اولما (فا:تورق). lanination ورقه verqe [آ] هشتری ده کند آدی (ورگه، آباد یئر) ^{۶۶} . ورقه vereqe [آع] کیچیک ورق. ورکش verkes [آ] شبستر ده کند، داغ، چای آدی، ملایر ده کند آدی. {ور+کش}. ورگه [آ] بو کلمه بیر سیرا یئر آدلاریندا اؤزونو گۆسته ریر، ور سۆزونه باغلی اولاراق دؤزوملو و منظم یئر معناسیندادیر “ورگهان، ورگه سر، ورقه. {ورگه/ورقه: آباد یئر} ^{۶۶} . ورگهان vergehan [آ] اهر ده کند آدی. ورگه دؤز [آ] یاردیملی دا کند آدی ^{۲۴} . ورگه ساران [آ] اردبیل ده کند آدی. ورله مک [ل] اکین یئرینی هتله لرله بیر بیریندن آیرماق. ورم [آع] شیش، کؤپمه، کؤپوش، شیشیم (فا:~). ورمانلو vermanlu [آ] قتیدار دا کند آدی. ورمزبار [آ] ماکی، میانا، اؤرمیه ده کند آدی. ورن [آ، باخ:ور] باغلارین یانیندا اکین محصولونو سرمک اوچون اولان یئر. ورنه [آ] تبریز ده کند آدی {ورن+ه}. ورنگش [آ] میانا دا کند آدی {ورن+کش}. ورنیاب [آ] اردبیل ده کند آدی {ورن+آو}. وروان vervan [آ] فرمهین ده کند آدی. ورود vurud [آع] گلش، گیریش، گیریش یثری (فا:~). وروق [آ] آوج ده کند آدی. وره گۆل [آ] بوستان آباد دا کند آدی. وره زن [آ] اکین یئرلرینین قیراغیندا میوه و اکین حاصلین قورومتاق اوچون آیریلان بالاجا یئر {باخ:ور}.	وره نو/وره نه [آ] اردبیل، تبریزده کند آدی {۱-واریلان آنا یورد ۲-ور+آنا: آنا ور}. وره ور [ظ] یاواش یاواش، آددیم آددیم “وره ور یاخینا گلدی” {وره وره، باخ:وارماق، {}. وریان [آ، باخ:ور] ور، ورن، جیهه “سو گلر آخار گئدر. وریانین ییکار گئدر. دؤنیا بیر پنجره دیر. هر گلن باخار گئدر.” ورز vez [آ، ت، سن] بنز، باخ:بنز، وزی، انسان و حنیواندا مختلف سیوی ماده لری اؤره تن اورقان، تومور (فا:غده). gland وزارت vizarət [آع] باخانلیق، وزیرلیک، ناظرلیک (فا:~) ministry وزارت آبادانی [آ] بایندیرلیق ناظرلیگی، بایندیرلیق باخان لیغی (فا:~) ministry of development and housing وزارت آموزش و پرورش [آ] اؤیرتمه وائیتیمه ناظرلیگی، اؤیرتمه و ائیتیمه باخانلیغی (فا:~). ministry of education وزارت امنیت [آ] گۆنلیک ناظرلیگی، گۆنلیک باخانلیغی (فا:~). ministry of social security وزارت امور خارجه [آ] دیش ایشلری ناظرلیگی، دیش ایشلری باخانلیغی (فا:~). ministry of foreign وزارت بهداشت [آ] ساغلیق ناظرلیگی، ساغلیق باخانلیغی (فا:~). ministry of health وزارت جنگ [آ] ساوونما ناظرلیگی، ساوونما باخانلیغی (فا:~). ministry of war وزارتخانه vizarətxana [آ] باخانلیق (یثری)، ناظرلیک، وزیرین اداره سی، (فا:وزارتخانه). ministry وزارت دادگستری [آ] یارقیلیق ناظرلیگی، یارقیلیق باخانلیغی، عدالت ناظرلیگی (فا:~). ministry of Justice وزارت دربار [آ] سارای ناظرلیگی، سارای باخانلیغی (فا:~). ministry of court وزارت راه و ترابری [آ] یول و داشیما ناظرلیگی و یا باخانلیغی (فا:~). ministry of roads and transportation وزارت فرهنگ [آ] مدنیت ناظرلیگی (فا:~). ministry of culture وزارت کار [آ] ایش و چالیشما ناظرلیگی، ایش و چالیشما

و سوسه [آ،ع] شېبه، تردّد، اضطراب و قورخو کیمی شئی-
 لرین اولمادیغی حالدا خیالا گلن شئی، قورونتو، ایشکیل
 temptation, obsession. (فا:~)
 وسیع [ص،ع] گئنیش (فا: گسترده). large
 وسیله [آ،ع] ۱- سبب، بهانه. ۲- آراج قورغو، آیقیت (فا:~).
 وشمه سرا voşməsəral [آ] بازارماسال دا کند آدی.
 وصال [آ،ع] ۱- قووشما، چاتما. ۲- ائولنمه (فا:~).
 وصایا vəsayal [آ،ع] وصیت لر (فا:~).
 وصف vəsf [آ،ع] تائیتما، تائیتمالیق، بیرینین مالیک اولدوغو
 صفت و اؤزل لیک لر (فا: تعریف). description
 وصف حال [آ،ع] آذربایجان تورکجه سینده بو نوع قوشقو
 مضمونجا ستودیکگی شئی آنلاتیر و قورولوشجا
 مصرع لری مختلف هجadan تشکیل تاپیلیر، اؤرنک "گؤیده
 بیر قوزو گؤردم. توکو قیرمیزی گؤردوم. آچدیم جنت
 قاپی سین. ستودیکیم قیزی گؤردوم. ۷۳،۷۴"
 وصفی سایى [آ] ترتیبی سایى (فا: عدد وصفی، عدد ترتیبی).
 an ordinal number
 وصل [آ،ع] سئوگیلی یه قووشما، وصال (فا:~). connecting
 وصلت [آ،ع] ۱- قووشما، یتیشمه، چاتما. ۲- ائولنمه (فا:~).
 وصله [آ] یاماق (فا:~). patch
 وصله vəslə [آ] قروه-گؤل تپه ده کند آدی.
 وصول vəsul [آ،ع] اولاشما، اله گتیرمه (فا:~). reception
 وصی [آ،ع] وصیت ائده رک بیرینین یرینه ایشلرینه یتیرن (فا:~)
 وصیت نامه [آ] یازیلی وصیت، وصیت بلگه سی.
 وصیت vəsiyet [آ،ع] بیرینین اؤلوموندن سوئرا عمل
 اولونماسی ایسته نیلن ایشلر (فا:~).
 وصیت سیز [ص] وصیتی اولمایان (فابی وصیت). instate
 وضع vəz [آ،ع] حال، دؤروم (فا: حال). state
 وضعیت [آ،ع] دؤروم، حال (فا: حال). situation
 وضو [آ] دستاماز (فا:~). ablution (before the prayer)
 وضوح vuzuh [آ،ع] آچیق لیق، آیدین لیق (فا:~).
 وطن پرور [ع+فا، ص] یؤرد سئور (فا:~).
 وطن سئور [ع+تو] یؤرد سئور کیمسه (فا:~).

باخانلیغی (فا:~). ministry of labo (u) r

وزارت کشاورزی [آ] اکین چیلیک ناظر لیگی، اکین چیلیک ویا

تارالایق باخانلیغی (فا:~). ministry of agriculture

وزارت کشور [آ] ایچ ایشلر ناظر لیگی، ایچ ایشلر باخانلیغی

(فا:~). ministry of Interior

وزارت منابع طبیعی [آ] دوغال قایناق لار ناظر لیگی ویا

باخانلیغی (فا:~). ministry of court

وُزرا [باخ] وزیر لر، باخانلار، ناظر لر.

وزلر [آ] غده لر (فا: غدده). glands

وزمستان vəzmistan [آ] آستانا دا کند آدی.

وزن [آ،ع] چکی، آغیر لیق (فا: سنگینی).

وزنه vəznə [آ،ع] چکی داشی (فا:~).

وزنه [آ] سؤلدوز دا کند آدی.

وزه وک [آ،بی] آلاق اوتلاریندان بیر بیتگی (فا: گیاهیست).

وزه ری [آ،بی] یئیلن کیچیک یاپراقلی آجی تهر بیر بیتگی.

وُزی [باخ] وُز.

وزی جیک / وزجیک [آ] کیچک وزی، تومورجوق (فا: غده).

وزیر vəzir [آ،ع] باخان، ناظر. minister

وزیروف [آ] آذربایجانین اولئول بازارلاریندان.

وزی لر [آ] غده لر (فا: غدده). glands

وزی لی [ص] وزی سی اولان، وُزی چیخیمیش (فا: غده دار).

وساطت [آ،ع] آرادا واسطه اولما (فا:~). mediation

وسایط [آ،ع] آراج لار، واسطه لر (فا: ماشین ها).

وستلو vəstlu [آ] ساوه همدان شاهسون ائلی نین لک

بؤ لوگونه باغلی بیر تۆرک طایفاسی^{۹۸}.

وسط [آ،ع] ۱- اورتا middle. ۲- اورتام (فا: میان).

وسعə [ظ] گئیشلیک، الیندن گلنی (فا: توانایی). ability

وُسعə [آ،ع] گئیشلیک، اوزام (فا:~). extent

وسکه məhkəmə [آ] رضوانده ده کند آدی.

وسمق vəsməq [آ] رزن و ساوه-رازقان دا کند آدی.

وسمه [آ،ع] قادی ن لارین قاشلارینا چکدیکلری قارا بویا (فا:~).

وسواس vəsvas [باخ] واسواسی.

وطن [آ،ع] یورد، آنا یورد (فا:~). native country	وقایع [آ،ع] اولای لار (فا:~). vəqaye`
وطنداش [آ] یوردداش (فا:هموطن).	وقت [آ،ع] باخ [واخت]. vəqt
وظایف [آ،ع] گۆرۆلر (فا:~). vəzayif	وقعه [آ،ع] قضیه، باش وئرمیش اولای (فا:ماجرا).
وظیفه خوران [آ] هشتری ده کند آدی.	وقف [آ،ع] اسلامجا بیرینین طرفیندن بیر ایش اوچون
وظیفه [آ،ع] اؤدۆ، گۆرۆ (فا:~).	باغیشلانا مال وهر شئی (فا:~). pious
وعدده [آ،ع] بیر ایشی گۆرمگه بیرینه سۆز وئرمه (فا:~). və`d	وقفنامه [آ] وقف بلگهسی (فا:~).
وعدده [آ،ع] سوّره (فا:وقت). promise	وقفه [آ] دۆرقو (فا:ایست). pause
وعظ [آ،ع] اؤیود، صحبت، سؤیلهمه (فا:~). və`z	وقفیات [آ] وقف اولونموش شئی لر و مال لار.
وفا [آ] مهدی قولوخان وفا (۱۲۷۳-۱۳۱۸ھ ق) شوشالی شاعر دی و آناسی شاعره خورشید بانو ناتوان دیر ^{۱۱۷} .	وقفیه [آ،ع] وقف اولونموش، باخ:وقفنامه (فا:~). vəqfiyē
وفاق [آ،ع] سئوگی باغلیلیقی، ایلقار (فا:~). vəfa	وقفقاسلی [آ] اؤرمیه ده کند آدی.
وفات [آ،ع] اؤلوم، اؤلمه (فا:فوت).	وقوع [آ،ع] وار اولما، میداندا گلمه (فا:~). happening
وفادار [ص] ایلقارلی (فا:~). loyal	وقوعات [آ،ع] اولموش حادثه لر (فا:~). vuquat
وفادار [آ] هشتری ده کند آدی.	وقوف [آ،ع] آنلاما، ییلمه، ییلمگی (فا:~). vuquf
وفاسیز [ص] ایلقارسیز (فا:بی وفا).	وقیح [ص] اوزو سوسوز (فا:بی آبرو). impudent
وفاسیزلیق [آ] ایلقارسیزلیق (فا:بی وفایی). Infidelity	وکالت [آ،ع] وکیل لیک، بیر ایشی گۆرمک اوچون بیرینه
وفاق [آ،ع] اؤیوشما (فا:سازگاری). harmony	وکیلین حقوق (فا:~). agency
وفالی [ص] ایلقارلی، وفاسی اولان (فا:باوفا). loyal	وکالتاً [آ،ع] وکالت یول ایله (فا:~). by proxy
وفالیلیق [آ] وفالی اولما (فا:باوفا). faithfulness	وکالتنامه [آ] وکالت بلگهسی (فا:~). letter of attorney
وفرچین [آ] رزن ده کند آدی.	وکلا [آ،ع] وکیل لر. vükela
وفس [آ] اراک شهرینین ۴ بخش ایندن بیر اولراق ۳ کندستان وادیر (وفس، شراء، بزچلو)، بخشین ۱۵۸ کند و * ۷۷۰۰۰ نفر نفوس وادیر، بخش و کندستانین مرکزی وفس، کومیجانین ۱۶ ک. قوزئی اینده اولراق * ۴۲۲۰۰۰ نفر نفوس تورک و فارس دیلار.	وکیل [آ،ع] وکالت ایشی گۆرن کیمسه (فا:~). a member of paliament
وفسی عاشق [آ] رزن ده ۵ کندستان یندان بیر اولراق ۱۴ کند و * ۶۵۰۰ نفر نفوس * وادیر.	وکیل [آ] ماکی دا کند آدی. vəkil
وفق [آ،ع] اوپوم (فا:سازگاری). concord	وکیل آباد [آ] اردبیل و فسا دا کند آدی.
وفور [آ،ع] چوخلما، چوخالیش (فا:فراوانی).	وکیل داغی [آ] باخ: سنجید (کیوی).
وقاحت [آ،ع] اؤزوسوسوزلوق، حیاسیزلی (فا:~). viqahət	وکیل قیشلاق [آ] قنبدار دا کند آدی.
وقار [آ،ع] آغیر باخیشلیلیق، باش اوجالیق (فا:~). viqar	وگر [ع، +فا، باغلییجی] مگر (فا:مگر).
وقارسیز [ص] وبقاری اولمایان (فا:بی وقار). ungraceful	ول [آ] بیر نوع تاخیل دؤیمه آلتی، خرمن دؤیمک
وقارلی [ص] وبقاری اولان (فا:باوقار). graceful	اوچون (قاسناق شکلینده) آغاج او یوقلارینا گنجیریلیمیش
	داش ویا دمیر قیریتیلایریندان دۆزه لن قورقو {بووسيله
	خرمن دؤیمک اوچون بیر ور و ردیف اؤستونده حرکت
	ائتدیگی اوچون ور سؤزیله ایلگیلیدر.
	ولادت [آ،ع] دؤغوم، دؤغوش (فا:تولد). birth
	ولادی [ع، ص] دؤغوشدان (اولان) (فا:ولادی). viladi

ولای بگ [آ] یاستیکند ده کند آدی.	ولازجرد vəlazcerd [آ] بۆیین زهرا و بۆزچللو دا کند آدی.
وله زیر [آ] خیاو دا کند آدی	ولاکن vəlakın [ع، با] لاکین، اما، آتجاق، فقط (فا:~).
ولی [آ، ع] بیرینین وارشی و یتیرنده اؤتورانی، یاردیمچی.	ولایات vila'yat [آ، ع] ولایت لر، بؤلگه لر (فا:~).
ولی [با، فا] آما، لاکین (فا:اما). but	ولایت vilayet [آ، ع] ۱-ولی لیک، یتکه، اؤتوریته. ۲-اؤل.
ولی... [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یتر آدی اولاراق ایشله-	۳-بؤلگه (فا:~). province
نیر، باخ: یتر آدلاری (ان آزی ۱۶ آد سایماق اولار).	ولایتی [ص] بؤلگه سل، بؤلگه لیک (فا:مربوط به ولایت).
ولید آباد [آ] کومیشان دا کند آدی.	provincial
ولیدر vəlidər [آ] تارووم دا کند آدی.	ولایتی ۲ [آ، ع] آذربایجان کلاسیک مؤغام لارینین ترکیبینده
ولیس vəlis [آ] تارووم و تارووم دا چای آدی.	اولان اساس شعبه لردن بیرین آدی.
ولستان [آ] میانا دا کند آدی {ول/ بل/ بئل+یستان: داغ	ولئیین [آ] میانا دا کند آدی {ول(بوغدا دؤین) ائوی}.
بنلینده یتله شن یتر ^{۸۸} {.	ولچین vəlçin [آ] قزوین ده داغ آدی.
ولیعهد [آ، ع] پادشاهین یترینی توتمالی اولان شخص (فا:~).	ولد الزنا vələdezina [آ، ع] بیج (فا:~). bastard
ولیکن [ظ] ولی (فا:لاکن). but	ولد vələd [آ، ع] اوغول، چوجوق، اوشاق، بالا (فا:~). son
ولیکن/ولیین [آ] میانا دا کند آدی {ول+لیگین، ول+تیگین،	ولد آباد [آ] بۆیین زهرا دا کند آدی.
بل+تیگین، بئل+تگین: تگینه عاید یتر}.	ولدیان vəldiyan [آ] خوی دا کند آدی {۱-باخ: وللی. ۲-
ولیم [باخ: بلیم، آ] چورچوپ، شله "بیر باغ ولیم".	شخص آدی {.
ولیمه [آ، ع] قوناقلیق (فا:مهمانی).	ولس vələs [آ، بی] اودونجاغی برک، قوللو بوداقلی، اوجا
ولینجه [آ] مراغادا کند آدی {ول: بوغدا دؤین، ولیم: اودون ^{۶۶} {.	مئشه آغاجی، "ولس آذربایجانین آشاغی داغ قورشاغی
ولینده vəlinde [آ] اؤرمیه ده کند آدی {باخ: وللی}.	مئشه لرینده ان چوخ یاییلمیش آغاج لار داندیر.
ولی نعمت [آ، ع] بیرینی بؤیودوب بسله یین (فا:~).	ولع vələ [آ] آج گوزلوق (فا:آز). voracity
ون vən [آ، بی] قاییغی آغ، برک اودونجاغلی مئشه آغاجی	ولگرد [آ] دله گئی، بیسه سیز و کوچه لری گزن (فا:~). vagrant
{درخت زبان گنجشک}.	ولله مک [ل] ولله خرمن دؤیمک، تاخیل دؤیمک.
وناوا / ونه آباد [آ] اهر ده کند آدی.	وللی [آ] هئریس ده کند آدی {ول (بوغدا دؤین) یتری ^{۶۶} {.
وندام [آ] آذربایجان دا کند آدی ^{۲۴۰} .	ولمبه [آ، دا] گوزقا پاغی.
وندرا آباد [آ] همدان-اسدآباد دا کند آدی.	ولندران [آ] کلئیر ده کند آدی {باخ: وللی}.
ونگان [آ] میانا دا کند آدی {ون صاحبی ^{۶۶} {.	ولو [با، فا] حتی (فا:ولو). even
ونک vənək [آ] فرمهن ده کند آدی.	ولوله [آ، ع] ۱-گورولتو، چاخناشما، سس کوی، قارما
ونگلؤ vənglū [آ] آذربایجان دا کند آدی ^{۲۴۰} .	قاریشیق لیق (فا:غوغا). ۲-قوبا دا چای آدی ^{۲۴۰} .
ونگیلتی [آ] بیرینی وورما سونوجو اینیلتی ایله چیخاردیغی	وله زیر [آ] خیاو دا کند آدی.
سس (چوخراق ایت اوچون) (فا:وزه). yelping	وله میر [آ، بی] آرپایا بنزر و یش اوچون اولان بیر نوع بیتگی،
ونگیلدنمک [ل] ونگیلدنمه سیننه سبب اولماق.	یولاف (فا: نوعی جودوسر). avena {باخ: بله میر}
ونگیلدنمک [س] ونگیلدنمه سسی چیخارماق.	وله vələ [آ] بیر یابانین گؤتوره بیله جگی قدر اوت و کولش،
ونگین vəngin [آ] تارووم دا کند آدی.	بیر قوجاق دولوسو اوت، شله {باخ: وره/ور}.

ویراغان اینک یا گنچی و آدام.	ونایی vennayi [آ] اؤرمیه ده کند آدی.
وۇراغان لیق [آ] وۇراغان حئیوانین اؤزل لیگی.	وند [آ] بۇلغار تورک دؤولی خاقانلاریندان ^{۲۰۹} .
وۇرال [آ] انسان آدی، باخ: وۇر + آل (آلماقدان) ^۷ .	وندند vənəndən [آ] اوردوباددا کند و چای آدی ^{۲۴۰} .
وۇران [آ،مت] چارپان (فا: ضرب کتنده).	ونتق vənənəq [آ] زنجان دا کند آدی.
وۇرتوت [آ] باخ: وۇر + توت (توتماقدان) ^۷ .	ونۇس چاریغی [آ،بی] ثعلب گیللردن، توتقون قیرمیزی، چیچک
وۇرتوت [آ] ووروش و توتوشلو بیر چاتیشما ویا چکیشمه (فا: کشمکش). struggle	لری گۆزل بزک بیتگی سی cypripedium calceolus
وۇرچاقلا سین [آ،دا] قارماقاریشیق لیق، سس کۆی و داوا.	ونۇس سندی [آ،بی] بیر بیتگی آدی (فا: گوش گل).
وۇردورماق [آتد] وورماق ایشینی گۆردورمک.	ونۇس کمری [آ،بی] بیر بیتگی آدی (فا: گوش گل).
وۇرسای [آ] انسان آدی، باخ: وۇر + سای ^۷ .	ونۇس venus [آ،فر] چوبان اۇلدوزو، چۆلپان (فا: ~).
وۇرغو [باخ] وۇرقو.	ونونان vənunan [آ] تارۇم دا کند آدی.
وۇرغون [باخ] وۇرقون.	ونه vənə [آ] سراب دا کند و چای آدی.
وۇرقاق [آ] فوتبال و بسکتبال اویونوندا توپو یولداش لارینا آتیب قاباغا قاچاراق دوباره توتماسی.	ونیار vənyar [آ] هئریس ده کند آدی.
وۇرقو vurqu [آ،دیل ب] ۱- وورغو، انکسن، سۆزجوکده هجالاردان بیرینین داها باسقی لی و آغیر سؤیلنمه سی، "بویروق" سۆزوندە سون هجا وۇرقولودور (فا: مکث).	ونیستان vənistan [آ] کلئیرده چای آدی. اهر ده کند آدی.
accent ۲- وۇروش (فا: ضربه، ضربت). stroke	ونیسر vəniser [آ] تارۇم دا کند آدی.
وۇرقوبیریم [آ،دیل ب] وورقو واحدی (فا: مکث) accentieme	وواوبا voobala [آ] لئریک، ده داغ آدی ^{۲۴۰} .
وۇرقو بیلیمی [آ،دیل ب] وورقلاری اینجه له ین بیلیم (فا: مکث شناسی). accentology	وودکا [آ،ر] بیر نوع عرق (فا: ودکا).
وۇرقوسوز [دیل ب] وۇرقوسو اولمایان.	ووکابولئر [آ،فر] کیچیک سۆزلوک، سۆزداغاریجینی (فا: ~).
وۇرقوسوز هجا [آ] بیر کلمه ده وۇرقوسو اولمایان هجا.	ووکال [ص،لا] سسه عاید اولان، اوخونماق اوچون یازیلیمش.
وۇرقوسوزلوق [دیل ب] وۇرقوسوز اولما وضعیت.	وولت [آ،فر] الکتریکی اختلاف و گرلیم (فا: ولت). volt
وۇرقولاما [ل] ۱- تاکید ائتمک. to recommend ۲-	وولت آمپئر [آ،فر] دیشین الکتریک جریانین ظاهری قوه سینین اؤلچو واحدی.
[دیل ب] بیر سوزجوکده هجالاردان بیرینی داها باسقی لی سؤیلمک (فا: تأکید کردن). ۳- ضربه وورماق.	وولت اؤلچن [آ] وولتاژی گؤسته رن آراج (فا: ولت سنچ).
وۇرقولو [ص] ۱- اصرار لی، تاکید لی. emphatically ۲-	voltmeter
[دیل ب] وورقو ایله سؤیلنن سۆزجوک (فا: تاکیددار)	وولتاژ [آ،فر] گرلیم، ایلیکتریک گرگین لیگینی افاده ائدن
وۇرقولو هجا [آ] بیر کلمه ده وۇرقونون اولدوغو هجا.	بیر سۆز (فا: ولتاژ). voltage
وۇرقون (وورغون) [ص] ۱- واله، حیران، عاشق، وورولموش (فا: مفتون). fascinated ۲- باسقین، ییرقالاما، یاغمالاما.	وولتметр [آ] وولت اؤلچن (فا: ولتметр). voltmeter
وۇرقونالپ [آ] انسان آدی، باخ: وۇرقون + آلپ ^۷ .	وولف vulf [آ] آذربایجاندا آدا آدی ^{۲۴۰} .
	وولکان (لا) یانار داغ (فا: ولکان).
	وولکانیک [آ] یانارداغلا ایلگی لی (فا: ولکانیک).
	وولتئاریزم [آ،فر] ایستنج جی لیک، ایستنجی لیک (فا: ~).
	وورقاج [آ] وۇروب قاچما.
	ووراج [آ] توخاج، توپ وۇرماغا یارار آلت (فا: راکت).
	وورغان [ص] بویونوز ویا تیپک له وۇرما اؤزل لیگی اولان،

دۆزلىدىر "دۆره وۇرماق، ضرر وۇرماق، دم وۇرماق، ال وۇرماق، ايلان وۇرماق، آشى وۇرماق، واکسن وۇرماق، داوا وۇرماق، اۇرەگى وۇرماق، قلبى وۇرماق". {سۆمرجه «اۇر»، ت «اۇرماق»، سن «اۇرۇشماق»؛ اينگىليزجه harvest اۇر سۇزونون دۇنۇلמוש شكيليدير}.

وۇرۇنوخماق [ص]بوش بوشونا دۇلانماق، قۇردالانماق، بوشونا للشمک، تشويشه دوشمک (فا: پلکیدن).

to hang around or about {وۇرماق، سۇزوندىن}

وۇرۇ [آ]اۆزک چيرپىنماسى، چيرپىتى، وورونتو (فا: ضربان).

وۇرۇپ يىخان [ص]آزقین وقۇدورقان.

وۇرۇجو [آ]ووران (فا: ضارب). **attacker**

وۇرۇسمۇ **vurusəmu** [آ]هيتيت تانرىچالارىندان^{۲۱}.

وۇرۇش [آ]وورماق ايشى وطرزی، دۇيوش (فا: ضربت) **stroke**

وۇرۇشان [ص]دۇيوشن، چيرپىشان، داوا ائدن (فا: ستیزه جو).

وۇرۇشدورماق [ائند]آرالارىندا دعا سالماق (فا: ستیزاندن).

وۇرۇشدوروجو (بیریرینه وۇران) (فا: مَحِلْ). **disturber**

وۇرۇشقان [ص]ووروشماغى سئون (فا: ستیزه جو). **fighter**

وۇرۇشقانلىق [آ]دۇيوشکن ليک **pugnacity**

وۇرۇشما [آ]چارپىشما، دۇيوشمه (فا: ستیزه).

وۇرۇشماق [قا، ت «اۇرۇشماق»]بیریرینی وورماق، ساواشماق،

چارپىشماق، دۇيوشمک (فا: باهم ستیزه کردن). **to fight**

وۇرۇق [آ]چارپىق، چارپىلمىش.

وۇرۇلان [آ]وۇرما ايشلم اينده سايى لارين هریرى (فا: ضرب

شونده). **multiplicand**

وۇرۇلما [آ]۱-وورولماق ايشى، وۇرۇقون اولما.

وۇرۇلماق **vurulmaq** [بل]۱-وورماق ايشى گۇرولمک،

دۇيولمک، تاخيلماق، يوکلمک (فا: زده شدن). **to be hit**

۲- [س]بیرینه سئوگى گۇسته ريب وورۇقون اولماق **to**

fall in love ۳- (مت)وورما ايشلمى گۇرولمک.

وۇرۇلموش [ص]وۇرۇقون (فا: مجذوب). **attracted**

وۇرۇلۇش [آ]وورولماق ايشى ويا يېچىمى.

وۇرۇوم [آ]وۇرماق ايشى "آغاليق وئريم له دير ايگيدليک

وۇرۇوم لا".

وۇرۇقوناي [آ]انسان آدى، باخ: وۇرۇقون + آى^۷.

وۇرۇقونجو [ص]پارا دالغانلارماسيندان يارارلاناراق راحتجه

قازانچ اله گتيرن، مۇحتکیر (فا: محتکر). **spekulator**

وۇرۇقونجولۇق [آ]وۇرۇقونجو اولما وضعیتی، احتکار

(فا: احتکار). **spekulasion**

وۇرۇقونۇر [آ]انسان آدى، باخ: وۇرۇقون + آر^۷.

وۇرۇقونسوز [ص]وورۇقو ايله سۇيله نن، باسقى سيز.

وۇرۇقونلۇق [آ]وورۇقون اولما.

وۇرما [آ]۱-چارپما، چارپما ايشلمينده ايلک سايى، ۱۵=۵*۳

ايشلم ينده ۳ ووران و ۵ وورولان و ۱۵ وورما سونوجودور.

۲- وۇراغان، وۇرما اۆزل ليگى اولان، وورماق ايشى.

وۇرما چالقى آلت لرى [آ]داوول دومبک دف و قاوال کیمی

وورولاراق چالينان چالقى لار.

وۇرما سازلار [باخ]وورماچالقى آلت لرى.

وۇرماق/وۇرماق **vurmaq** [ل]۱-بیریشی آیری شیئه

توخوندورماق "اۆزونه ياغ وۇردو، الینی اونون چييينه

وۇردو". ۲- کۆتک له مک، دۇيمک، چارپماق، بیر شیئه

بیرینی اۆلدورمک ويا يارالاماق، بیر شى آتاراق آیری بیر

شیی داغيتماق "اونو گۆللله ايله وۇردولار، دۇلو آلمالارى

وۇردو" (فا: زدن). ۳- **to strike** تاخماق، چالماق،

سۇخماق، باغلاماق، نصب ائتمک "میخ وۇرماق، قانداق

وۇرماق". ۴- بیر هدفه ديديرمک، نشانلاماق "هدفی وۇردو".

۵- دایاماق، دیره همک، سۇيکتیمک "دۇوارا دایاق وۇرماق،

دستک وۇرماق". ۶- يۆکلهمک، ييغماق، چاتماق،

دۇلدورماق "يۆک وۇرماق". ۷- قاپینی دۇيمک "قاپینی

وۇردو". ۸- برک تأثير ائتمک "اونو ايستی وۇردو". ۹-

ايچکی ايچمک "بیر استکان عراق وۇرماق". ۱۰- چالماق،

اوغرولاماق "تولرینی وۇرۇيلار". ۱۱- [مت]چارپماق،

ضرب ائتمک "بشی ايکی يه وۇرسان اون اولار". ۱۲-

اۆزونو ايسته دىگی شکیلده گۇسترمک ايسته مک "اۆزونو

دلی ليگه وۇرۇبدور". ۱۳- بیر يثره گیرمک، دالماق،

سۇخولماق، جۇمماق، يۇنلمک "اۆز لرينی دنيزه وۇردولار".

۱۴- بیر سيرا کلمه لرله مختلف افاده لی مُرکّب سۇزلر

وُورونۇ [آ] وۇرما ایشی، موتوردا بیر دۆزن سیز لیک سبب ایله بیستونلارین بیرینده اولان وورقو و گورولتو (فا: ضربت).	ویژیلدا تاق [ل] ویژیلداسینا سبب اولماق to fling
وۇرھاوۇر [آ] وۇروشما، دالاشما، سس کۆی، قالماقال، قارماقاریشیق لیق، وۇرچاتلا سین (فا: گیرودار). conflict	ویژیلدا شماق [قا] بیر لیکده ویژیلداق to hum together
وۇلقار vulqar [آ، لا] ۱- حددن آرتیق ساده لشدیریلیمیش، بسیط لشدیره رک تحریف اولونموش، بایاغی، قابا حالا گتیریلیمیش ۲- [دیل ب] ادبی دیله ترس اولان، وۇلقار سۆز.	ویژیلداق vizıldamaq [س] ویژویژ سسی چیخارماق (فا: وز وز صدا کردن). to hum, to buzz
وهه vəhə [ندا] به، به به، عجب، پاه، په هو.	ویژویژ [باخ] ویز.
وه وه [ن، سن] واخ، وای.	ویژیلتی vizilti [باخ] ویژیلتی.
وهران vəhran [آ] ماهنشان دا چای آدی.	ویژیلداق [باخ] ویژیلداق.
وهلق vəhleq [آ] رزن ده کند آدی.	ویغ / ویغ ویغ [سس تق] ویغ سسی، ویغیلتی، بعضی قوشلارین چیخاردیغی سس (فا: صدای پرنده).
وهلم [آ، ع] اصلی اولمایان فیکیر و دۆشونجه (فا: ~) illusion	ویغیلداق [ص] ویغ ویغ سسی چیخارماق.
وهمناک [ص، ع، فا] قورخونج (فا: ~). frightened	ویق (ویق ویق) [سس تق] کۆرپه اوشاغین چیخاردیغی سس.
وهمه [باخ] واهیمه.	ویقیقیداما ق vıqqıldamaq [س] ویق ویق سس چیخارماق (فا: صدای وق وق در آوردن).
وهنان vəhnan [آ] باهار دا کند آدی.	وینلاما ق vinlamaq [س] وین دئییه سس چیخارماق.
ویج ویج vicvic [سس تق] قوشلارین چیکگیلتی سسی.	وییلتی viyilti [آ] هیزلی حرکت ائدن گولله و تکر
ویجیر داما ق [س] [قوشلار] اؤتمک.	کیمی شیلردن چیخان سس (فا: زاری) whistle
ویجیق viciq [ص] [باخ] لیجیق، سولانمیش و یوموشانمیش.	وییلدا تاق [اتد] وییلداسینا سبب اولماق، وییلتی سسی
ویجیق لاما ق [ل] ویجیق حالا گتیرمک، لیجیقلاما ق.	چیخارتدیرماق (فا: زاریدن). to whistle
ویر ویر [ظ، سس تق] ویر سسی.	وییلداق [س] وییلتی سسی چیخارماق (فا: زاریدن)
ویر لاما ق virlamaq [س] ویریلداق.	ویان veyan, viyan [آ] کبودر آهنگ ده کند آدی.
ویرنیخما ق [باخ] وۇرونوخماق.	ویراسیون [آ، فر] تیره شیم (فا: لرزش).
ویرویر [آ] چوخ دانیشما.	ویتامین [آ، لا] بدنه یارارلی بعضی ماده لره وئرلن آد
ویریلتی [آ] وئریلداما سسی.	(فا: ویتامین). vitamin
ویریلداق virıldamaq [س] ویرویر اتمک، چوخ دانیشماق.	ویترای [آ، فر] سایدام جام لاردا چکیلن رسیم (فا: ویترای).
ویریلداق [س] ویریلداق، ویرویر اتمک.	ویترین [آ، فر] سرگی لیک، مال لاری سرگی له مک اؤچون
ویژ viz [آ، سس تق] بؤجک کیمی شیلرین سسی، وییلدا تاق (فا: صدای وز).	ماغازا پنجره سی نین قاباغیندا دۆزه لن یئر (فا: ویتترین).
ویژ لاما ق [س] ویژیلداق.	ویج / ویج ویج [باخ] ویجویجه.
ویژویژ [باخ: ویز] ویژیلتی hum, buzz, drone	ویجویجه [آ، سس تق، دا] اوشوتمه "جانیم و یجویجه دوشدو".
ویژویژ ۲ [آ، دی] ویژیلدا یاراق اؤچان بؤجک (فا: نوعی حشره).	ویجویه لی [آ] میرزا علی واعظ ویجویه ای تبریزین ویجویه
ویژیلتی vizilti [آ] ویژیلدا، اوچان بؤجک لردن چیخان سس، ایتی ویتهین هیزلی هاوادان چیخان سس.	(ورجی) محله سیندن اولوب و مشروطیت انقلابین
	اؤندرلریندن ساییلیر، ۱۳۳۰ ادا روسلار تبریزی اشغال ائده-
	رک روسلار طرفیندن قوم باغیندا دار چکیلدی ^{۱۳۱} .
	ویجه نی [آ] اهر ده کند آدی.

ويجه لنمگ [س] يۆنگول اۆشۆتمه تۆتماق "جانيم ويجه لنير	ويستان veyistan [آ] ابهر ده كند آدى.
ويجه vichə [آ] گۆركم "ويجه سيز: دير سيز."	ويسكوز viskoz [لا] آخيشقان (فا: ماع لزوج).
ويدر vidər [آ] ساوه ده چاي آدى.	ويسكوزيته [آ، فر] بير آغير آخيجى ماده نين سۆزۆلمه اۆزل-ليگى، آخيشقانلىق (فا: لزوجت).
ويديه vidiye [آ] جولفا دا كند آدى {وئدره: سطل ۶۶}.	ويسكى [آ، اين] بير نوع الكليك ايچكى (فا: ~).
ويرائى virai [آ] همدان-اسدآباد دا كند آدى.	ويسمان [آ] ساوه-نوبران دا كند آدى.
ويراز viraz [آ، فر] بير يولون قيوريلديغى يئر، بۆكونتو، دۆنه مچ (فا: ~).	ويش vis [دا، آ] نازيك برک ايپ.
ويران [ص، فا] ييخيق، ييخيتى (فا: خراب). desolate	ويشله vişlə [آ] خوى دا كند آدى.
ويران شهر [آ] دۆدورقا بويونا عايد يئر آدى (م ۱۶ جى قرن) ۲۲۵.	ويشنه vişnə [آ، بى] گۆل گيللردن، داللارى قيرميز ييتراق، چيچكلرى آغ كيرازا بنزر آغاج، بير نوع چيه لک (فا: وشنه، نوعى آلبالو). cerasus vulgaris {سن: آلبالى، گيلانار/ اسلاو ديليندن آلينمادير، او-سو}.
ويراى [آ] همدان-اسدآباد دا كند آدى.	ويك vik [آ] قئيدار دا كند آدى.
ويرد virdə [باخ] وئرد.	ويگا [آ، لا، بى] چۆل نۆخودو، نۆخودا اوخشار يئم ييتگى سى.
ويرقالاسى/ وئيرقالاسى veyr [آ] هوراند دا چاي آدى.	ويلا vi'la [آ، لا] شهر كناريندا باغ باغات ايچريسندن تيكيلن قشنگ ائو، كۆشك.
ويرقول virgul [آ، لا] سۆز ويا سۆز قوروپلاريني آيرماق اۆچون ايشله ن بير علامت، قيوريق قويوقلو نۇقتالاما اشارتى "،" (فا: ويرگول).	ويلىش [آ] تاليش بۆلگه سينده چاي آدى ۲۴۰.
ويرگاه virgah [آ] مرند ده داغ آدى.	ويلوان vilvan [آ] لنگران، دا كند آدى ۲۴۰.
ويرموني [آ] آستارا دا كند آدى.	وينت [ر] ۱-بۇرغو شكلينده اولان ميخ، پيچ. ۲-گمى ويا اوچاغى حر كته گتيرن ميكانيزمى فيرلادان بۇرقو (فا: پيچ).
ويروس virus [آ، فر] بۇلاشيجى خسته ليك لره يول آچان ميكروب، ييلگى سايار پروگرام لاريندا پوزوما يول آچان ائتكن (فا: ~).	ويند veyəndə [آ] ميانا دا كند آدى {واى+اند}.
ويره [آ] ييچينچى كۆمگى {ور سۆزونه باغليدير}.	ويندكلخوران [آ] اردبيل ده كند آدى.
ويره [آ] عليشاه عوض ده كند آدى.	وينه داغى vinədağı [آ] كلثيرده داغ و قالا آدى.
ويره وول [آ] آذربايجان، دا چاي آدى ۲۴۰.	وينسار vey nesar, vinisar [آ] ئۇروه ده كند آدى.
ويزا [آ، فر] بير اۆلكه يه گئچيش بلگه سى (فا: رواديد). visa	ويولون [آ، ايتالينجا] ياي لا چالينان بير سازين آدى (فا: ~).
ويزازهمين [آ] لثريك، ده كند آدى ۲۴۰.	ويولون سئل [آ، لا] ويولونون بۇيوك شكلينده اولان و يايلا چالينان باس تئشور دياپازونلو دؤرد سيملى موسيقى آلتى.
ويزالاماق [ل] بير اۆلكه يه گئچمك اۆچون ويزا قويماق.	ويير viyər [آ] زنجان و رزن دا كند آدى.
ويزمك vizmək [آ] ماهنشان دا كند آدى.	وييرو viyər [آ] راميان دا كند و چاي آدى.
ويزه نوو [آ] اهر ده كند آدى.	وييه viyə [آ] اهر ده كند آدى.
ويزيت [آ، فر] باخيم، گؤروش (فا: ~).	
ويزيتور [آ، فر] باخماغا و گؤروشمه گه گئدن، باخيجى (فا: ~).	
ويزيون [آ، فر] گؤسته ريم ۲۱۸.	
ويژه [آ، فا] اۆزل، خاص (فا: ~).	

هـ هـ Hh

هـ [حرف] تورک عرب الفباسی نین اوتوز بیرینجی و تورک لاتین الفباسی نین اون بیرینجی حرفی، بو حرف سس سیز اولاراق کؤیلو و تیره شیم سیز حرف ساییلیر (فا:سی و یکمین حرف ترکی آذربایجان).

ها [با، سس تق] ۱- ساقیندیرما، لازیم لیق، شاشما ویا بیرشئی بیردن بیره خاطرلاما زامانی و بعضا تکرار مفهومیوندا ایشله‌نن بیر کلمه: "اونا بیر سؤزدمه ها، قیزلار منیم بو بالام دان موغایات اولون ها!، عجب گؤلشدین ها!" ۲- داوامیلیق و استمرار بیلدیرن بیر کلمه "قیز ها فیکیر لشدی بیر زاد ذهنینه گلمه دی، کنچل ها آغلادی سسینی ائشیدن اولمادی". ۳- هانسی معناسیندا اولاراق بلسیز زامان و یر بیلدیریر "ها طرفه گندک؟، هازامان گله جکسن؟".

هابله **habelə** [ظ] بونون کیمی، بوجور، بئله، همچنین.

هاپانتالیاس [آ] هیئت قورویوجو تانری لاریندان^{۲۱۱}.

هاپادان [باخ] هوپادان.

هاپیلماق [باخ] هوپیولماق.

هاپشو [آ] آستقیرماق سسی و ایشی.

هاپشیرماق [باخ] آستقیرماق.

هاپشیریق [باخ] آستقیریق.

هاپ گۆپ [آ، د] گۆرولتولو، های کۆی "هاپ گۆپونا باخما لیندن بیر شئی گلمز".

هاپ گۆپجو [باخ] گۆپچو.

هاپ هاپ [سس تق] هورون ایتین چیخاردیغی سس (فا:واقواق).

هاپوت اوچوران [آ] آذربایجان، دا داغ آدی (۴۰۳۲)^{۲۴۰}.

هاتف **hatif** [ص، ع] سسی گله‌رک اوزو گؤرسنمه یین (فا:~).

هاجر [ص، ع] آیریجی، آیریجی اؤزللیک ویا مزیت (فا:~).

هاچا **haça** [آ، ص] آغاج و بوداغین ایکیه بؤلونموش یر (فا:دوشاخ). **plug** [بوکلمه آچماق سؤزوندن دوزه لن بیر کلمه دیر، ایندی چوخراق آچی شکلینده ایشله‌نیر،

خاج و هاچ سؤزوده بوکلمه ایله ایلگیدیر چۆنکو خاج

شکلی آچیلار بؤلوندوگو اۆچون بوسؤزدن آلینماسی مئناسب گؤرونور، آچماق+آچا، هاچا، هاچ، خاچ، خاج}.

هاچا [آ] زنجان، تبریز، خوی، قئیدار، بیجار، اردبیل، قازاخ (~داغ)؛ ماک، گده‌بگ (~قاپا)، خالخال (~باشی، ~یورد) دا داغ آدی. سایین قالا (~سو)، گئرمی ده (هاچا کند) کند آدی.

هاچا قویروق [باخ] چاتال قویروق.

هاچاباش (لی) [ص] باشی هاچا شکلینده اولان.

هاچابونوز (لو) [ص] بونوزو هاچا شکلینده اولان.

هاچاچاتی [آ، یئنی] بیر شئی ساخلاماق اۆچون دوزه لن نچه آياقلى دایاق و یا ایپ و هورگن (فا:خرپا). **roof-truss**

هاچاجی [آ] میانادا کند ادی، باخ: آچاچی.

هاچادیرناق (لی) [ص] دیرناق لاری هاچا اولان، قوشا دیرناق حیوانلار (اینک و بنزری حیوانلار).

هاچادیل (لی) [ص] دیلی هاچا حیوانلار (ایلان، کرتنکله).

هاچار [آ] ۱- باخ: آچار. ۲- گئرمی ده (~کند) کند آدی.

هاچاق [باخ] هاچان.

هاچالاشماق [قا] هاچالانماق.

هاچالاما **haçalama** [آ] هاچالاماق ایشی.

هاچالاماق [ل] هاچا کیمی ایکی یره آیرماق (فا:به صورت دوشاخه در آوردن). **to fork**

هاچالانماق [س] ایکی یره آیریلماق، هاچا شکلینه دوشمک

to become forked

هاچالی [ص] هاچا شکلینده اولان، هاچاسی اولان.

هاچان **haman** [ض، ت، چان] نه زامان (فا:کی). **when?**

هاچاندان **هاچانا** [ظ] نهایت، آخیردا، چوخ واخت گئچندن

سؤرا "هاچاندان هاچانا گلیب چیخدی".

هادی **hadi** [ص، ع] یول گؤسترن.

هادی [یازار] (۱۳۲۸-۱۲۴۲) حسن قارا لنکرانی شاعر دیر.

هادی [یازار] (۱۳۳۹-۱۲۹۶) محمد شامخی لی شاعر دیر^{۱۱۷}.

هادی [آ] اسماعیل هادی، آراشدیرماجی اولاراق آذربایجان ادبیات و دیلچیلیک ساحه‌سینده چالیشقان یازارلارداندیر^۳.

هادی [آ] حسن بگ هادی، آراشدیرماجی اولاراق آذربایجان

دیلچیلیک ساحه‌سینده چالیشقان یازارلارداندیر^۳.

هادی [ن] باخ: هایدی.^۲

هادی [آ] ضیا آباد دا (آباد)، گترمی (بگلو) کند آدی.

هارا hara [آ،ع] قودز.

هارا hara [ض،ت،قانو] ۱- هانسی یئر (فا: کجا). ۲- هاراهارا

شکلینده ایشله نیر و گۆزله نیلمه دن بیرین گۆررکن دئییلیر
”سن هارا بۇرا هارا، او هارا بۇرا هارا، سن هارا تبریز هارا“
هارادا [ض،ت،قاندی] هانسی یئرده.

هاراداسا [ظ] هانسی یئرده سه، هاپانداسا، نامعلوم یئرده
”هاراداسا موسیقی چالینیردی“.

هارادان [ظ] هانسی یئردن، هاپاندان، هانسی طرفدن.

هاراس/ هراس [آ] اوْجان یاخیلیغیندا کند آدی.^۷

هاراگیرى [آ،ژاپونجا] قارنینی بیچاقلا دئشمه یول ایله اؤزونو
اؤلدورمه (ژاپونلاردا).

هارالی [ص] هانسی یئردن، هانسی یورددان (فا: کجایی).

هارای haray [با،سن،سس،تق] یاردیم و کؤمک ایسته مه
سس، باغیرتی، داد و فغان، های کوی (فا: بانگ). clamour

هارایا [ظ] هانسی یئر، هانسی طرفه، هایانا.

هارای ائتمک [باخ] هارای سالماق.

هارایا گلمک (چاتماق، یتمک، یئتشمک) [س] کؤمگه گلمک.

هارای چاتماق [س] کؤمک گلمک.

هارای چکمک (قوپارماق) [س] هارای سالماق.

هارایچی [آ] هارایا گلن، کؤمگه گلن.

هارای سالماق [س] هارای ائتمک، چیغیرماق، کؤمک ایسته مک.

هارای گلمک [س] کؤمک گلمک، امداد اوْلماق ”هرای گلینجه“.

هارایلاشماق [قا] بیریری نی بر کدن چاغیرماق، سس لشمک.

هارای لاما ق [ل] قیشقیراق چاغیرماق.

هارای هشییر [آ] های کوی، سس کوی، قیشقیرق لا.

هارایینا قالماق [س] قایقی سینی چکمک.

هاردا [ض،ت،قاندی] هانسی یئرده (فا: کجا). where is it ?

هارد وئیر [آ،فر] دؤنانیم، بیلگی سایار دؤنانیمی.^{۲۸}

هارزیش [آ] هیئت قورویو جو تانری لاریندان.^{۲۹}

هارماق harmaq [س] خسته و مریض اولماق (فا: مریض

شدن). {سن؛ هارماق؛ آرماق، یورقون آرقین سؤزونده

ایشله نیر و یورماق فعل ایله باغلی لیغی آیدیندیر (یورماق)

یارماق > آرماق > هارماق، چوخ یئنی کلمه اولاراق فارسجا

یادا گئچیدیر، البته فارسجادا هار شکلینده اسکی بیر کلمه

واردیر کی مروارید و دوزوملو بزک شئی لری اوچون ایشله

نیردی و سانسکریتجه دئییلمه گینه رغما تورکجه هؤرمک

سؤزوندن آلینماغی سانلییر، فارسجادا اسکی هار کلمه سی

ایندیکی و یئنی هار (سگ هار) سؤزیله ایلگی سی یوخدور.

هارمونی [آ،فر] اوْیوم، سسلرده اولان اوران (فا: ~).

هارمونیک [آ،فر] اوْیوملو، سسلرده اولان اورانلی وضعیت

(فا: هم آهنگ). harmoniousness

هارناقیشلاق [آ] کلئیر ده کند آدی.

هارون آباد [آ] قُروه- گول تپه ده کند آدی.

هارون harunkela [آ] آمل (۹ ک. د* ۷۰۰/ تو+ مازندرانی).

هارونی / هارون آباد [آ] شبستر ده کند آدی.

هارین harin [ص،باخ: هارماق] ۱- قودورقان، آزغین، اؤزوندن

راضی (فا: هار). self-satisfied ۲- یاخشی بسلنمکدن

اؤترو آزغین لاشمیش و قیزقین لاشمیش. fat

هارین لاشماق [باخ] هارین لاما ق.

هارین لاما ق [س] ۱- یاخشی بسلنمکدن کؤ کلمک و قیزماق

fat to grow ۲- قودورماق، آزقین لاشماق.

هارینلیق [آ] قودورقانلیق، آزغین لیق (فا: هاری).

هازاران [آ] یئر آدی، باخ: اوْرمیه.

هاسات (هاساند) [باخ] آسان.

هاسالی [آ] بیر تورک بوْیو، باخ: خوارزمشاهلار.^{۲۹}

هاشاری [آشماق+ری] آشیری هشری.

هاشاملی [آ] هیئتیلرده سیغیرلاری قورویان ویا تانری سی.^{۳۱}

هاشئیل [آ] هیئت تانری لاریندان.^{۳۱}

هاشلاما ق [ل،آشلاما ق] هاشلاما ق [باخ: پؤشله مک.

هاشمی [آ،یا] (۱۵ جی عصر) آذربايجان شاعریدیر.^۸

هاشور [آ،فر] صیقیل وورما، رسیم ده بیر یئری نُقطه له مه ویا

خط خط ائله مه (فا: ~).

هاضمه hazime [آ،ع] سیندیریم سیستمی (فا: ~).

هاف [آ،بی] گئجه لر چوخ ایتمی اوْچان و ایشیغا گلن اؤزون

Hh هـ	آذربایجان تورکجه سی	۱۹۲۵	ارک سۆزلوگو	Hh هـ
	خوړطوملو کپه نک نوعو (فا:نوعی پروانه).		هالکی [آ] سوئر لرده بیتگی تانری لاریندان ^{۲۱۱} .	
هاف haf [آ] هوو، سو یوقداا لی آغیز هاواسی ایله قیز دیرماسسی.			هاللا هاللا [آ] قاوفا، چکیش به چکیش، های کو، حاللا حاللا.	
هاف هاف (هاف هاف) [آ، دا] (اوشاق دلیجه) کوپک.			هاللی [آ] ائیمیر بو یوناعا دیر آدی (م ۱۶ جی قرن) ^{۲۲۵} .	
هاف تایم [آ، این یاری (ایلیک یاری، سو ن یاری)، فوتبال او یونوندا بیرینجی وایکینجی یاری (فا: نیمه اول).			هالولان halulan [آ] او ریمیه ده کند آدی.	
هافلاماق haflamaq [س] هاف دئیهرک الی قیز دیرماق.			هالهاله haləhalə [ع، باخ: آیل] آی وبعضی اولدوزلارین چنوره سینده گورونن ایشیق دایره سی، آیل (فا: هاله).	
هافیلد اماق [س] هاف هاف دتمک.			هاله لنمک [س] هاله ده وژلنمک، هاله هاله شکلینه گلیمک.	
هاف قیشلی haqışılı [آ] اوشاقلار آراسیندا بیر قورد اولوب بیر آیاقلی او بیر لرینی توتماغا چالیشاراق اوینانان بیر او یون آدی (فا: نوعی بازی بین کودکان).			هام (هام هام) [باخ] هاف هاف.	
هافیشقا haqışqal [آ] اوشاقلار او یونوندا اوخونان قوشما لاردا دئییلن بیر سؤز: "هافیشقا منیم اولسون، اییک تومانییم اولسون، گنییم گندیم مکه یه، مکه ده تو یوم اولسون، قیزلار گل سین تو یوما، قربان اولسون بو یوما".			هاماننی [آ] هورری تانری لاریندان ^{۲۱۱} .	
هاکاس hakas [آ] روسیا-هاکاس جُمهوریتی و اوردا یاشایان تورک خالقی؛ یثنی سئی ده آباکان تاتارلاریندان بیر بو ی ^{۵۴} . اُبارتولدون نظریجه بو کلمه قیرقیز سؤزونون چینجه - سؤیله نیشدن گوتورولوبدور {hai-kia-sseu=hakas}.			هاموم (ائله مک) [ظ، سس تق] میریلدا ماق.	
هاکذا [ع، با] یونون کیمی، بؤیله (فا: اینظوری).			هامار hamar [ص، فا: هموار] دوز یئر level, smooth.	
هاگتگه hagetge [آ] خوی دا کند آدی.			هامار جا [ص] هامار اولماق.	
هال [آ] قوبادلی دا کند آدی ^{۲۴۰} .			هامار لاتماق [اُتد] هامار لاما ق ایشینی گوردورمک.	
هال [این] بویوک اوتاق، سالون، هول (فا: سالن).			هامار لاماق [ل] هامار ائتمک، دوزلندیرمک، دوز ائتمک (فا: هموار کردن). to make even	
هالا هیرنا [باخ: هالای] دئییب گولمه (فا: بگو بخند).			هامار لانماق [بل] هامار حالا سالینماق، دوز ائدیلیمک، دوزلنمک (فا: هموارشدن) to become evened	
هالای halay [آ] ۱-آلای، ییغین "هالای پوزان: کوراوغلنون دله لرینن بیرینن آدی" (فا: نام یکی از افراد کوراوغلو). ۲- دؤوره له مه. ۳- بیر نوع یاللی او یونو اُباخ: آلای}.			هامار لایجی [آ] هامار لایان آراج ویا کیمسه (فا: هموارکننده).	
هالای تهمک (چمک) [س] یاللی گتتمک.			هامار لایق [آ] هامار و دوز اولما (فا: همواری).	
هالای قورماق [س] ۱- دؤوره له مک ۲- یاللی گتتمک.			هاماش [هو+آش] یولداش (فا: دوست).	
هالای لاماق [س] ۱- دؤوره له مک ۲- یاللی گتتمک.			هاماش چیجگی (هاماشیق) [آ، بی] بیر نوع بیتگی (فا: گل تاج).	
هالای وورماق [س] ۱- هالایلاماق. ۲- یاللی گتتمک.			هامان [ض، ظ، فا: همان] ۱- او اؤزو. ۲- ال اؤستو، درحال، تتر.	
هالتئر [آ، یو] ۱- بیر بیرینه متتال ساپلا باغلانمیش دیسک لردن دوزلیمیش آراج ۲- بو آراجی ایکی ال له قالدیرما ایدمانی.			هامپا hampa [آ، اسکی] کند لرده خیردا مالیک، کند وارلی لارینا وئریلن بیر آد (فا: ~) اُبو کلمه نی فارسجا همپا سؤزونه باغلاییرلار حالبوکی فارسجادا بیله بیر معنا یوخدور، بو کلمه یثنی بیر سؤز اولاراق تورکجه ده ایشله نیر ^۱ .	
هالیدی haldi [آ] اوارتو شر تانری سی، باخ: خالدی ^{۲۱۱} .			هامپا [آ] ۱- میانا دا کند آدی. ۲- شاهسون ائلی بو یو ^{۳۰۱۰۸} .	
			هامسی [آ] بیر بالیق نوعو ^۲ .	
			هامی hamı [آ، ص، ت، قامو، سن] بوتونلوکله، بوتون کیمسه لر بیر لیکده (فا: جمله وجمع، همه). all	
			هامی لیقجا / هامی لیقلا [ظ] بیر لیکده (فا: جمیعاً). altogether	
			هامی سی [باخ] هامی.	
			هان [ن] آهای (فا: هان). behold	

هـ Hh	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۹۲۶	ارک سۆزلوگو	هـ Hh
هانا [آ،دا] خالچا و پالاز توخوما دزگاهیندا ایکی طرفده دیکنی آغاجلار، یترده قورولان توخوما دزگاهی {يانا هانا}.	هانا [آ،دا] خالچا و پالاز توخوما دزگاهیندا ایکی طرفده دیکنی آغاجلار، یترده قورولان توخوما دزگاهی {يانا هانا}.		هانا [آ،دا] خالچا و پالاز توخوما دزگاهیندا ایکی طرفده دیکنی آغاجلار، یترده قورولان توخوما دزگاهی {يانا هانا}.	
هانان [بخ] هانا.	هانان [بخ] هانا.		هانان [بخ] هانا.	
هانتال [آلمانجا «هانتل» هالتئر ایری، قوجامان، قبا.	هانتال [آلمانجا «هانتل» هالتئر ایری، قوجامان، قبا.		هانتال [آلمانجا «هانتل» هالتئر ایری، قوجامان، قبا.	
هاندان [ض، ت «قاندان» باخ: هاردا.	هاندان [ض، ت «قاندان» باخ: هاردا.		هاندان [ض، ت «قاندان» باخ: هاردا.	
هانسی / هانکی hansı [ض، ت «قانو، قایو» سوروشما سۆزو، بیر نتیجه شیدن بیرینی سئچمک اوچون سوروشولان سۆز «هانسی واخت» (فا: کدام). which?	هانسی / هانکی hansı [ض، ت «قانو، قایو» سوروشما سۆزو، بیر نتیجه شیدن بیرینی سئچمک اوچون سوروشولان سۆز «هانسی واخت» (فا: کدام). which?		هانسی / هانکی hansı [ض، ت «قانو، قایو» سوروشما سۆزو، بیر نتیجه شیدن بیرینی سئچمک اوچون سوروشولان سۆز «هانسی واخت» (فا: کدام). which?	
هانسی باخیمدان [ض] هانسی گۆروشله (فا: ازچه دیدگاهی).	هانسی باخیمدان [ض] هانسی گۆروشله (فا: ازچه دیدگاهی).		هانسی باخیمدان [ض] هانسی گۆروشله (فا: ازچه دیدگاهی).	
on what account	on what account		on what account	
هانقار [آ،فر] اؤستو اوورتولو ماشین قاراؤی.	هانقار [آ،فر] اؤستو اوورتولو ماشین قاراؤی.		هانقار [آ،فر] اؤستو اوورتولو ماشین قاراؤی.	
[ض] باخ: هانسی.	[ض] باخ: هانسی.		[ض] باخ: هانسی.	
هانی hani [ض، ت «قانو، قایو» هارادا، بیر یترده اولماغینی سوروشماق اوچون سؤیله‌نن کلمه (فا: کو?). where is it ?	هانی hani [ض، ت «قانو، قایو» هارادا، بیر یترده اولماغینی سوروشماق اوچون سؤیله‌نن کلمه (فا: کو?). where is it ?		هانی hani [ض، ت «قانو، قایو» هارادا، بیر یترده اولماغینی سوروشماق اوچون سؤیله‌نن کلمه (فا: کو?). where is it ?	
هانیش [آ] بیر بالیق آدی.	هانیش [آ] بیر بالیق آدی.		هانیش [آ] بیر بالیق آدی.	
هانیش [آ] سوئر لرده ۲ جی درجه‌ده بیر تانری.	هانیش [آ] سوئر لرده ۲ جی درجه‌ده بیر تانری.		هانیش [آ] سوئر لرده ۲ جی درجه‌ده بیر تانری.	
هاوا hava [آ،ع] ۱- یئری بۆروین بۆروین قاز (فا: هوا) ۲- چالقی آلت لریله چالینان آردیجیل سسلر melody, ۳- باخ: «باشینا هوا گلکم، باشی هاوالی».	هاوا hava [آ،ع] ۱- یئری بۆروین بۆروین قاز (فا: هوا) ۲- چالقی آلت لریله چالینان آردیجیل سسلر melody, ۳- باخ: «باشینا هوا گلکم، باشی هاوالی».		هاوا hava [آ،ع] ۱- یئری بۆروین بۆروین قاز (فا: هوا) ۲- چالقی آلت لریله چالینان آردیجیل سسلر melody, ۳- باخ: «باشینا هوا گلکم، باشی هاوالی».	
هاوا آلانی [آ] اوچاق دوراگی (فا: فرودگاه). airport	هاوا آلانی [آ] اوچاق دوراگی (فا: فرودگاه). airport		هاوا آلانی [آ] اوچاق دوراگی (فا: فرودگاه). airport	
هاوا آلماق [س] گزه‌رک نفس آلماق.	هاوا آلماق [س] گزه‌رک نفس آلماق.		هاوا آلماق [س] گزه‌رک نفس آلماق.	
هاوا اؤلچر [آ] هاوا اؤلزل لیکلرینی اؤلچن آراج (فا: هواسنج) aerometer	هاوا اؤلچر [آ] هاوا اؤلزل لیکلرینی اؤلچن آراج (فا: هواسنج) aerometer		هاوا اؤلچر [آ] هاوا اؤلزل لیکلرینی اؤلچن آراج (فا: هواسنج) aerometer	
هاوا ایشیق لناماق [س] سحر آچیلماق.	هاوا ایشیق لناماق [س] سحر آچیلماق.		هاوا ایشیق لناماق [س] سحر آچیلماق.	
هاوا بابسینچی [ص] هوا فشاری (فا: فشار هوا). atmospheric pressure	هاوا بابسینچی [ص] هوا فشاری (فا: فشار هوا). atmospheric pressure		هاوا بابسینچی [ص] هوا فشاری (فا: فشار هوا). atmospheric pressure	
هاوا بولانیمی [آ] هوا کیرلی لیگی (فا: آلودگی هوا). air pollutionss	هاوا بولانیمی [آ] هوا کیرلی لیگی (فا: آلودگی هوا). air pollutionss		هاوا بولانیمی [آ] هوا کیرلی لیگی (فا: آلودگی هوا). air pollutionss	
هاوا بیلیمنی [آ] جو بیلیمنی (فا: جوشناس). meteorologist	هاوا بیلیمنی [آ] جو بیلیمنی (فا: جوشناس). meteorologist		هاوا بیلیمنی [آ] جو بیلیمنی (فا: جوشناس). meteorologist	
هاوا بیلیمی [آ] جو بیلیمی (فا: جوشناسی). meteorology	هاوا بیلیمی [آ] جو بیلیمی (فا: جوشناسی). meteorology		هاوا بیلیمی [آ] جو بیلیمی (فا: جوشناسی). meteorology	
هاواچی لیق [آ] هوا بیلگی سی، هوا بیلیمی.	هاواچی لیق [آ] هوا بیلگی سی، هوا بیلیمی.		هاواچی لیق [آ] هوا بیلگی سی، هوا بیلیمی.	
هاواخت [بخ] هاچان.	هاواخت [بخ] هاچان.		هاواخت [بخ] هاچان.	
هاواختادک [ظ] هازامانا کیمی، هانسی واختا کیمی.	هاواختادک [ظ] هازامانا کیمی، هانسی واختا کیمی.		هاواختادک [ظ] هازامانا کیمی، هانسی واختا کیمی.	
هاواختان [آ] هازاماناندان، هانسی واختدان.	هاواختان [آ] هازاماناندان، هانسی واختدان.		هاواختان [آ] هازاماناندان، هانسی واختدان.	
هاوادا [آسیلی قالماق] [بخ] هاوادا قالمق.	هاوادا [آسیلی قالماق] [بخ] هاوادا قالمق.		هاوادا [آسیلی قالماق] [بخ] هاوادا قالمق.	
هاوادا قالمق [س] بیر مسئله‌نین چۆزولمنمه‌سی حاققیندا	هاوادا قالمق [س] بیر مسئله‌نین چۆزولمنمه‌سی حاققیندا		هاوادا قالمق [س] بیر مسئله‌نین چۆزولمنمه‌سی حاققیندا	
دئیلین بیر سۆز (فا: پادرهوا ماندن). unconfirmed	دئیلین بیر سۆز (فا: پادرهوا ماندن). unconfirmed		دئیلین بیر سۆز (فا: پادرهوا ماندن). unconfirmed	
هاوادار [ع+فا] یانلی (فا: هوادار).	هاوادار [ع+فا] یانلی (فا: هوادار).		هاوادار [ع+فا] یانلی (فا: هوادار).	
هاوادالانی [آ] هوا یولو (فا: دالان هوایی). air-pocket	هاوادالانی [آ] هوا یولو (فا: دالان هوایی). air-pocket		هاوادالانی [آ] هوا یولو (فا: دالان هوایی). air-pocket	
هاوادایشین [آ] هاوانی تمیز له یین قورغو، وئتیلاتور.	هاوادایشین [آ] هاوانی تمیز له یین قورغو، وئتیلاتور.		هاوادایشین [آ] هاوانی تمیز له یین قورغو، وئتیلاتور.	
هاوار havar [آ] جیغیر باغیر سسی (فا: هوار). collapse	هاوار havar [آ] جیغیر باغیر سسی (فا: هوار). collapse		هاوار havar [آ] جیغیر باغیر سسی (فا: هوار). collapse	
هاوار [آ] سۆلدوز، ساووجیولاق، اؤرمیه، پیرانشهرده داغ آدی.	هاوار [آ] سۆلدوز، ساووجیولاق، اؤرمیه، پیرانشهرده داغ آدی.		هاوار [آ] سۆلدوز، ساووجیولاق، اؤرمیه، پیرانشهرده داغ آدی.	
هاوارلی [آ] مینگه‌چئویر، ده کند آدی.	هاوارلی [آ] مینگه‌چئویر، ده کند آدی.		هاوارلی [آ] مینگه‌چئویر، ده کند آدی.	
هاواسال [ص] جوئی (فا: هوایی). atmospheric, aerial	هاواسال [ص] جوئی (فا: هوایی). atmospheric, aerial		هاواسال [ص] جوئی (فا: هوایی). atmospheric, aerial	
هاواسوموران [آ] هاوانی چکیب آپاران (فا: هواکش). vent	هاواسوموران [آ] هاوانی چکیب آپاران (فا: هواکش). vent		هاواسوموران [آ] هاوانی چکیب آپاران (فا: هواکش). vent	
هاواسیخاجی [ص] هاوانی باسینجلاسیخان aircompressor	هاواسیخاجی [ص] هاوانی باسینجلاسیخان aircompressor		هاواسیخاجی [ص] هاوانی باسینجلاسیخان aircompressor	
هاواسیز [ص] هاواسی اولمایان ویا پیس اولان، بوغاناق هوا.	هاواسیز [ص] هاواسی اولمایان ویا پیس اولان، بوغاناق هوا.		هاواسیز [ص] هاواسی اولمایان ویا پیس اولان، بوغاناق هوا.	
هاواسیمناق [س] هاوا یوشماق، هاوا قیزیشماق.	هاواسیمناق [س] هاوا یوشماق، هاوا قیزیشماق.		هاواسیمناق [س] هاوا یوشماق، هاوا قیزیشماق.	
هاواشان [آ] کیوی ده کند آدی {اووا+شان}.	هاواشان [آ] کیوی ده کند آدی {اووا+شان}.		هاواشان [آ] کیوی ده کند آدی {اووا+شان}.	
هاوا قارالمق [س] قارانیلق لاشماق.	هاوا قارالمق [س] قارانیلق لاشماق.		هاوا قارالمق [س] قارانیلق لاشماق.	
هاواقت [ظ] نه زامان، هاچان.	هاواقت [ظ] نه زامان، هاچان.		هاواقت [ظ] نه زامان، هاچان.	
هاوا قوتلری [آ] بیر اؤلکه‌نین هاوادا ساوونان قوتلری.	هاوا قوتلری [آ] بیر اؤلکه‌نین هاوادا ساوونان قوتلری.		هاوا قوتلری [آ] بیر اؤلکه‌نین هاوادا ساوونان قوتلری.	
هاوا قیزدیریچی [آ] هاوانی قیزدیزماق اوچون اولان قورغو.	هاوا قیزدیریچی [آ] هاوانی قیزدیزماق اوچون اولان قورغو.		هاوا قیزدیریچی [آ] هاوانی قیزدیزماق اوچون اولان قورغو.	
هاواکش باشی [آ] زنجان دا داغ آدی.	هاواکش باشی [آ] زنجان دا داغ آدی.		هاواکش باشی [آ] زنجان دا داغ آدی.	
هاوا کوره سی [آ] جو (فا: کره هوا). atmosphere	هاوا کوره سی [آ] جو (فا: کره هوا). atmosphere		هاوا کوره سی [آ] جو (فا: کره هوا). atmosphere	
هاوا لاندیرماق [ل] ۱- هاوایا قالمخیزماق (فا: هوا کردن). ۲- [مج] جوشدورماق «قلبی هاوا لاندیریر ائل ماهنی سی».	هاوا لاندیرماق [ل] ۱- هاوایا قالمخیزماق (فا: هوا کردن). ۲- [مج] جوشدورماق «قلبی هاوا لاندیریر ائل ماهنی سی».		هاوا لاندیرماق [ل] ۱- هاوایا قالمخیزماق (فا: هوا کردن). ۲- [مج] جوشدورماق «قلبی هاوا لاندیریر ائل ماهنی سی».	
هاوا لناماق [س] ۱- هاوایا قالمخماق (فا: به هوا بلندشدن). ۲- [مج] جوشماق، آغلی باشیندان اوینماق.	هاوا لناماق [س] ۱- هاوایا قالمخماق (فا: به هوا بلندشدن). ۲- [مج] جوشماق، آغلی باشیندان اوینماق.		هاوا لناماق [س] ۱- هاوایا قالمخماق (فا: به هوا بلندشدن). ۲- [مج] جوشماق، آغلی باشیندان اوینماق.	
هاوالی [ص، ظ] ۱- قودورموش، آغلی باشیندان اوینامیش «باشی هاوالی دیر» (فا: کنایه از دیوانه و مجنون شدن کسی. ۲- mad - هاواسی اولان having much air	هاوالی [ص، ظ] ۱- قودورموش، آغلی باشیندان اوینامیش «باشی هاوالی دیر» (فا: کنایه از دیوانه و مجنون شدن کسی. ۲- mad - هاواسی اولان having much air		هاوالی [ص، ظ] ۱- قودورموش، آغلی باشیندان اوینامیش «باشی هاوالی دیر» (فا: کنایه از دیوانه و مجنون شدن کسی. ۲- mad - هاواسی اولان having much air	
هاوا الیمانی [آ] اوچاق ینیب قالمخا آلانی (فا: فرودگاه).	هاوا الیمانی [آ] اوچاق ینیب قالمخا آلانی (فا: فرودگاه).		هاوا الیمانی [آ] اوچاق ینیب قالمخا آلانی (فا: فرودگاه).	
هاوا یوؤاری [آ] جو (فا: جو). atmosphere	هاوا یوؤاری [آ] جو (فا: جو). atmosphere		هاوا یوؤاری [آ] جو (فا: جو). atmosphere	
هاوایی [ظ، ع] بوش یتره «گولله‌نی هاوایی آتما» (فا: هوایی).	هاوایی [ظ، ع] بوش یتره «گولله‌نی هاوایی آتما» (فا: هوایی).		هاوایی [ظ، ع] بوش یتره «گولله‌نی هاوایی آتما» (فا: هوایی).	
هاوزالار [آ] سالور بویونا عایدیتر آدی (۱۶م جی قرن). ۲۲۵	هاوزالار [آ] سالور بویونا عایدیتر آدی (۱۶م جی قرن). ۲۲۵		هاوزالار [آ] سالور بویونا عایدیتر آدی (۱۶م جی قرن). ۲۲۵	
هاوالمق [سس تق] هوورومک (فا: عوعو کردن).	هاوالمق [سس تق] هوورومک (فا: عوعو کردن).		هاوالمق [سس تق] هوورومک (فا: عوعو کردن).	

هاووج [باخ] هو بیج.

هاویر [باخ] هو وؤر.

هاویستان / هاواستان [آ] میاندا کند آدی {آوا: اویا+ایستان}.

هاویستین [آ] مرند ده کند آدی {آوا: اویا+ایستان}.

هاهاها [با، سس تق] قهقهه و گو لوش ییلدیرمک اوچون سس.

های hay [ن، سن: وای، سس تق] چاغیریشا جاواب سسی، های

کوی {فا: های هوی}. to respond (to)

های های [آ] تاکستان دا داغ آدی.

هایبندا و لماق [س] بیرایش اوچون بهانه آختارماق و یادوژلتمک.

هایبان [ض] ۱- هانسی، هارا، هانسی سمت {فا: کجا}. ۲-

[مج] کومکچی، آرخا، یانلی "منیم دوستوم هایانیم دیر".

هایبان اولماق {دورماق} [س] آرخا دورماق، کؤمک اولماق.

هایبانا [ض] هانسی طرفه.

هایباندای [باخ] هاردا.

هایبایتمک [س] کؤمگه گلیمک.

هایباسماق [س] سس کوی سالماق.

هایغیرماق hayxırmaq [س] بوغازینی آریتلماق.

هایغیریق [آ] بلغم {فا: بلغم}.

هایدا hayda [ظ] های سؤزونون یئرلیک حالی "من نه هایدا

یام سن نه هایدا: من نه فیکیرده یم سن نه فیکیرده سن".

هایدوشمک [س] های کوی دوشمک، های قوپماق.

هایدی haydı [ن] بیر یئر گنتمک ویا بیر ایشه باشلاماق

اوچون چاغیریش "هایدی ایشه باشلایین" {فا: آهای}.

هایسالماق [س] های کوی قوپارماق.

هایقیرتماق [ل] هایقیرماسینا سبب اولماق.

هایقیرتی [آ] چیقیرتی، باغیرتی، قیشقیرتی، های کوی.

هایقیرماق hayqırmaq [س] قیشقیرماق، باغیرماق، های

سالماق {فا: چیغ کشیدن}. to shout

هایقیری [آ] هایقیریق، هایقیریش، چیغراق سسله مه.

هایقیریش hayqırış [باخ] هایقیریق.

هایقیریشماق [قا] قیشقیریشماق {فا: باهم چیغ کشیدن}.

هایقیریق [آ] هایقیریش، قیشقیریق، باغیریق، های کوی.

هایکوی hayküy [آ] قیشقیرتی {فا: سرو صدا}. noise

هایکویچو [ص] های کوی سالان، چاخناشیق سالان.

هایکویسوز [ظ] های کوی سالمدان، سس سالمدان.

هایکویلو [ص] های کوی اولان.

هایکوی سالماق {قالدیرماق} [س] سس کوی سالماق.

هایلا وورماق [س] آیلا وورماق، دایره وورماق.

هایلاز haylaz [آ] واخیتی یوش بوشونا گنچیرن، ایشله مه گی

سئومه ین {فا: تنبل} lazy {های هوی سؤزوندن اله گلمه دیر}

هایلازلیق [آ] هایلاز آدامین اؤزل لیگی، تنبلیک {فا: تنبلی}.

هایلاشماق [ل] بیریرینه هالای وورماق to call each other

هایلاماق haylamaq [ل] سسله مک، چاغیرماق.

هایلان توروقلار/ خایلان توروقلار [آ] ۵م جی یوزیلده-

آذربایجاندا یاشارمیشلار، شاهلارینین آدی آران اولموشدور،

میرعلی سیدوف باشقیرد و اوغوز دیل لرینی اساس آلاق

هایلان سؤزونون معناسینی سئچیلیمیش و سئچیلن معنا لایب

و هایلان تورک یعنی ساییلان و خرمتملی تورک دئمکدیر.

هایلی کویلو [باخ] های کویلو.

هایلوئرمک [س] چاغیریشینا جاواب وئرمک، سسه سس وئرمک.

هایوا [باخ] هیوا.

هایهارای {های هوی} [باخ] های کوی.

هایهای آغلاماق [س، دا] هایهایلا باغیرماق و یا سسلنمک.

هایهای شورباسی [آ] قیزارمیش سوغانا آز پیشمیش نوخود و

لوییا دؤز یئر آلمانا بامادور ساری کؤک و لیمو توزو تۆکوب

پیشیریلن بیر یتمک.

هایهایلاماق [س، دا] هایهایلا باغیرماق و یا سسلنمک.

هایهوی [باخ] های کوی.

هاییف {حایف} [ع] حیف {فا: حیف}.

هاییل ماییل [ظ، دا] حئیران، واله.

هاییل ماییل قویماق [ظ، دا] حئیران قویماق، واله ائله مک.

هایینا قالماق [س] قئیدینه قالماق، قایتی سینی چکمک.

هپئاتولوژی [آ، فر] قاراجییار اؤزل لیکلرینی و خسته لیکلرینی

اینجه له ین بیلیم {فا: هپاتولوژی}.

هپئاتیت [آ، فر] ساری لیق خسته لیگی {فا: هپاتیت}.

هئتروژئن [ص، فر] آیری جسدن.

حصار). fence, wall {سن 'هرک' شیار، باخ: هۆرمک} ههوه [آ] مراغا دا کند آدی.	ههجا [باخ] هیجا.
ههوهباش [ص] دیری باش، تزی یتیشن {اثره‌باش/اره‌باش}. ههروهان [آ] مراغا دا کند آدی {ههروهان}.	ههچ [ظ،فا] یوخ ویا بۆسوتون معناسیندا نفی جمله لرده ایشله‌نن بیر سۆز "ههچ خبریم یوخدور" (فا:ههچ). no ههچ‌ائتمک [ل] یوخ ائتمک.
ههریس [آ] مرند، مراغا، کیوی، شبستر و سراب دا کند آدی. ههریس heris [آ] بو شهر تبریزین ۸۰ کیلومتر گۆنئی اینده یئر آلییدیر. دنیز سؤلاری سویه سیندن ۱۵۷۰ متر یۆکسک لیکده اولاراق ۱۳۸۵ گونش ایلی آماری نا گۆره جمعیتی (توپلام، شهر، کند) ۶۸۰۰۰، ۱۰۰۰۰ نفر دیر ۱۳۲۰ جی ایل آماریندا نفوسو*۵۵۰۰ نفر تورک قئید اولونوبدور، اوژئی گئیش لیگی ۱۹۰۰ کیلومتر مربع دیر، بو شهرین اساس ایشلریندن بیر فرش توخوماقدیر، رشیدی وقفنامه‌سی نشان وئریر ۷-۸ جی یۆزلیده بؤرا آباد قصبه ساییلیردی و بو دؤوره یه عاید اولاراق بیر سیرا تاریخی اثرلره اشاره ائتمک اولار: شیخ اسحاق بقعه‌سی خانقا کندینده، خانیم چای، هتق قبرستانی، مینق قبرستانی، گورر قبرستانی، بیلال آباد مچیدی، اسنق مچیدی {بو کلمه معنا باخیمیندان ایر/اوژ سۆزله‌دۆزلب و هورولمیش و شهر حالینا گلیمیش یثری نشان وئریر (اؤرنک: گروس، اوغوز)، بو کیمه تورکجه ده اولنلو آد اوروز سۆزونه ده یاخیندیر}.	ههچ اولماق [س] ههچه چیخماق.
ههریس بۆلگه‌سینین چایلاری [آ] چایلاراجی چایاتو کولورلر: آتیمیان (s3b)، پکه چین (s10bv)، چوبانلارچای (ورزقان s4b11)، خنه‌یه‌چای (s5b13)، دره‌چای (ترکایش s3b25)، دره‌چای (s3b23)، زورو (موسی لو s3b45)، سرنده‌چای (s4b50 و s1b55)، سهندچای/ مشک عنبرچای (s4b11)، شورچای (رناب، نهندچای، s4b11)، شوردره‌چای (خوجا s3b13)، شهرک چای (s8b15)، شیران چای (~ قانلوچای s4b15)، قاراجاچای (s6b26)، قانلوچای (زرزق s4b35)، گوروان چای (وروان، قانلی چای، s6b16)، گوئیچ چای (s7b10)، ههریس بۆلگه‌سینین داغلاری [آ] ابوجراح (4ککب 2143)، آنکی داغی (6۰ککب 2۰45)، کهلیک بولاغی کندینین (گ)، آی داغی (5۰ککب 2۰43)، ایستییار کندی داغین د/	ههچ ییری [ض] بیر ده اولمادان (فا:ههچکدام). neither ههچ‌بوچ [آ] بوش شئی، دیرسبز شئی.
	ههچ‌چیلیک [آ] نهیلیم.
	ههچدن [ظ] ههچ بیر شئیدن.
	ههچ‌زمان [ظ] ههچ بیر زامان (فا:ههچگاه). never ههچ‌سایماق [ل] ههچه سایماق، ههچه قویماق.
	ههچ‌کیم [ظ] ههچ بیر کیمسه (فا:ههچکس). nobody ههچ‌له‌مک [ل] اؤنم وئرتمک.
	ههچ‌لیک [آ] یوخلوق، بوشلوق، دیرسبز لیک، آنلام‌سبز لیق.
	ههچ‌وقت [ظ] (فا:هرگز). never ههچه بؤجا چیخارماق [ل] ههچه چیخارماق.
	ههچه بؤجا وئرکم (ساتماق) [ل] اوجوز قیمته وئرکم.
	ههچه چیخارتماق [ل] ههچ ائتمک.
	ههچه چیخماق [س] ههچ اولماق، پوچ اولماق.
	ههچ‌ههچه [ظ] اؤدوش سوز ویا برابر اودوشلو اولما وضعیتی.
	ههچ‌یئر [ظ] بیر یئر اولمادان (فا:ههچ جا). no place ههراغاش [باخ] آراغاج.
	ههروی/ ههروی [آ] تبریز ده کند آدی {مادیان 36}.
	ههروفر [آ،فیزیک،شخص آدیندان] تیره شیم بیریمی.
	ههروچین [آ] اؤرمیه ده داغ آدی.
	ههروه [آ] بیر نوع قووا، سطیل 2.
	ههرم‌داغی [آ] ساوالان سیرا داغلاریندا یئر آلاراق سلطان ساوالان و آتام داغلاری آراسیندا دیر و یۆکسک لیگی ۴۸۰۰ متره قدر دیر 36.
	ههروین [آ،فر] مورفیندن دۆزه لن بیر نوع اوئوشدوروو ماده.
	ههروینجی [آ] هروین مصرف ایله ین، هروین چکن.
	ههره here [آ] ۱-دامین اؤستونده دۆزه لن بالاجا دؤوار (فا:جانپناه) ۲-اکین یئرلرینین آراسیندا کی سینیر (فا:پرچین،

هئریس (خوجا-شمالی مواضع خان) بۆلگه سینین کندلری [آ] اووشار/ آفشورد؛ باجاباج/ باجاباش؛ بشیر؛ تازا کند سرتد؛ چاخماق بۇلاق/ آ-ی (*۵۱۰)؛ چای کندی؛ چنزه؛ چوبانلار سردارلو؛ چیمین زمین، حسین آباد؛ حشمت آباد؛ دیکلی؛ داغداغان؛ سرتد/ سرت؛ سۇلودره؛ سیرخاگوو (قو: سرخه- گاو)؛ شاللی؛ عابباس آباد؛ قیشلاق/ آ-ی، کیویج (*۱۵۰۰)؛ مشیرآباد، نیچران/ نیچران؛ وردیزه؛ هرزن (قو: هرزندیق/ هرزنتی)؛ هفدران، هییه (قو: هیق)؛

هئریس (شمالمرکزی مهرا نرود) بۆلگه سینین کندلری [آ] باغیش/ بخشیش (قو: بخشایش)؛ کیلوانا (*۲۳۴۰) (قو: کلوانق)، **هئریس (مرکزی-خانمرود/ خونامیر) بۆلگه سینین کندلری** [آ] اسماعیل کندی (*۱۱)؛ آندیس (*۴۵۱)؛ اینجه کندی؛ تازا کند/ ی (*۱۲۰)؛ چای کندی/ جنگل (*۱۳)؛ خنهیه؛ خوشگه ناب (*۸۶۰)؛ شیران/ شیران؛ قارا تورپاق؛ قانقالو؛ قوملو (*۸)؛ گوروان (*۵۷۰)؛ ممی کندی (بو:ش)، مئهرام/ مئهرام بهرام (*۳۳۰)؛ ناھی/ ناحیه (*۲۶۰)؛ نهران/ ناهران (*۲۶۰)؛ نوقه دی (*۳۶۰)؛ ارزه ورز/ هرزه ورز (*۱۸۰)؛ هییه (*۲۶۰) (قو: هیق)؛

هئریس (مرکزی-زرنه) بۆلگه سینین کندلری [آ] باری (*۶۵۸) (قو: باروق)؛ تازا کند؛ جمه لو (*۱۲۰۵) (جمال آباد)؛ زرنه (*۲۷۵۰) (قو: زرنق)؛ قیزیلجا/ خارابا (*۳۱۰) (قو: زرن)؛ کرم جووان (*۶۴۰)؛

هئریس (مرکزی-شرقی بدوستان) بۆلگه سینین کندلری [آ] آسبه خان/ آسباخان (*۷۸)؛ بورازین (*۶۸۰)؛ بیزووان (*۳۰۰) (قو: بزوان)؛ پارام (*۸۰۰)؛ تورکنیش (*۳۳۰) (قو: ترکایش)؛ خلیج (*۵۶)؛ سوما (*۳۳۰)؛ صمدآباد (*۶)؛ مئینه/ قانلی- مئینه (*۱۵۲۰) (قو: میتق)؛ ماسیددی/ مقصودلو (*۵۳۰)؛ مؤسالو (*۵۷۰)؛ میان بازیر (*۲۰۰)؛ نمرور (*۱۳۴۰)؛

هئریس چای [آ] شبستر، هئریس، سراب و کیوی ده چای آدی. **هئریک herik** [آ] اکیلمه میش اکین یثری، یثر سورلوب سوواریلیب و دینج حالدا ساخلا تیملا وضعیت، دینجه قویولان اکین یثری (فا: آیش). **fallow** {باخ: هورمک} **هئریک ۲** [آ، دی] بیرنوع قویون جنسی.

قیزیل دره کندی ب، آیلانلی/ آیتاخلی (۳۲ق ۲۸۲۷)؛ ایلانلی داغ (۵۷ک ۵۱۸)، آیتاخلی (۳۵ک ۲۸۳۷)، بان یورد (۲۵ق ۲۴۱۸)، بوئی داشی (۳۵ق ۲۲۱۰)، پیریولاق (۲۷ق ۲۱۸۴)، پیرداغی (۴۸ق ۲۸۴۵)، پیشیکلی (۲۵ق ۱۹۵۶)، تات گوئی (۳ق ۲۲۲۰)، دند داغی/ دن داغی (ونیار و پکه- چین کندلرینین یاخینیندا) ^{۶۶}؛ دوزلو داغی (۵۵ک ۲۱۰۲)، ذیلقا داغی/ داوولقاداغی (۵۵ک ۲۰۲۳)؛ تازا کند نهند کندی نین د؛ دیلقه (۵۲ک ۱۸۴۶)؛ نهند کندی نین ق د/ محمودآباد کندی نین گ)؛ شاه نظر (۵۰ق ۲۴۹۸)، تالیش (۱۸ق ۲۱۹۰)، قورد داغی (۳۴ق ۲۲۲۵)، قوروچو (۵۰ق ۲۴۲۵)؛ نهند چای داغین ق، قیرخ بۇلاق (۴۷ق ۲۷۰۳)، قیزیلجاداغی (قیزیلجا ناهران و ارزه ورز کندلری یاخینیندا) ^{۶۶}؛ کمره (۲۱ق ۲۴۱۲)، کوردگوئی (۳ق ۲۲۶۸)، میرداغی (۵۵ک ۲۲۴۵)؛ آغداش کندی نین گ د)، میرگللاب (۲۵۳۸)، میستی داغ (۱۵ق ۲۶۶۷)،

هئریس (خوجا-غربی بدوستان) بۆلگه سینین کندلری [آ] احمد آباد لیلی/ آ- (۵۶ک ۱۵۶)، ارباتان (*۱۱۱۰)؛ آغالی/ آقاعلیلو (*۳۶۱)؛ بیلورددی (*۱۲۱۱)؛ ترّف/ تارّب (*۲۳۳)؛ جانتور (*۶۳۵)؛ جیغا (*۱۴۳۰)؛ جیغانوو (*۴۱۱)؛ خورمالی (*۶۰۰)؛ ساخسیلی (*۱۷۰)؛ سارای (*۱۸۰۰)؛ شاملی (*۳۶۵)؛ شاهساوار (*۷۶۰)؛ شهرک/ آ- ی (*۸۴۰)، شیخ رجب (*۴۵۰)؛ اووجابار/ اوچابار/ (قو: عبدالجبار)؛ قاراجا (*۱۰۰۰)؛ قاراگونای (*۱۰۰)؛ قیزقاپان (*۲۶۰)؛ گویدره (*۹۰)؛ گیلدیر (*۵۵۰)؛ مرکید (*۶۹۰)؛ وللی (*۶۰۵) (قو: لیلو)؛ ینگیجه (*۱۹۰)؛

هئریس (خوجا-شرقی مواضع خان) بۆلگه سینین کندلری [آ] آلپاووت (*۳۶)؛ آمدی (*۲۲۸)؛ ایستیار؛ پکه چین (*۷۰۰)؛ تازا کندنهند (*۱۲۵)؛ سولوجا (*۳۸)، شریف آباد (*۵)؛ قویوجاق؛ کهلیک بولاغی (*۱۱۰)؛ گورچین (*۱۷۰)؛ گومند/ گوتم؛ گوده لر/ محمودآباد (*۱۱۰)، مرهنوو (*۱۱) (قو: رناب)؛ نهند (*۱۱۰)؛ ونیار (*۱۰۰)؛

هئلیوتراپی [آ،فر] آتوم سایى سی ۲، یوغۇنلۇق ۰،۱۳ ھاۋادا آز مقداردا اولان بیر خالص قاز، قیسا لئماسی. He هئلیوتراپی [آ،فر] گۆنش ایشین لاریلا تداوی. هئلیوقراف [آ،فر] گۆنش ایشینلارینین مقدار، سۆره و اؤزل لیکلرینی اؤلچن آلت. هئماتولوژی [آ،فر] قان ییلیمی. هئموفیلی [آ،فر] قانین لاختلاشماسیندا کی بیر پوزۇقلوغا باغلی قاناما خسته لیگی. هئموفلوبین [آ] قانا قیرمیزی لیق وثرن یوۋارجیق شئی لره دئییلن آد (فا:هموگلوبین). haemoglobin {یو:هایما: قان + لا:قلوبوس: یوۋارجیق، کۆره جیک} هئی hey [ن] ۱- تلمسه، قوروخوما، آلقیش مقامیندا خطاب اوچون دئییلن سۆز "هئی هارا گئدیرسن". ۲- بیر شئین دایما آراسی کسپلمه دن تکرار لاندیغی اوچون دئییلن سۆز "یاغیش هئی یاغیر". ۳- گوج و قوت آنلامیندا "جانیندا هئی یوخدور" {های/ای سۆز لرینه باغلی بیر سس تقلیدی دیر}. هئی دن دوشمک (کسیلمک) [س] گۆجدن دۆشمک، اؤزولمک. هئیب [آ] آذربایجان دا یثر آدی ۲۴. هئیه [آ،ع:عیه] چیسین وبعضاً ده آتین ترکیندن آشیریلان کیچیک ایکی تایللی خورجون (فا:خورجین کوچک). هئیراتی [هرات شهری آدیندان] شرق تورک موغام لاریندان بیرینین آدی (فا:موغامی در موسیقی ترکی شرقی). هئیراتی خوروز [آ] ایری دؤۋشکن خوروز نۇعۇ. هئیراتی کلاغایی [آ] ایری گۆللۈ کلاغایی. هئی سیز [ص] گوجسوز، طاقت سیز. هئیکل heykəl [آ،ع] یوئتو، داشدان و تونجدان و بوجور شئی لردن حاضر لانیمش انسان و حیوان صورتی (فا:~) figure هئیکلچی [آ] یوئتوجو، (فا:هیکل تراش). sculptor هئیکلچیلیک [آ] یوئتوجو لوق (فا:هیکل تراشی). هئیوا heyva [آ،بی] گۆل گیللردن ایری چیچکلی و پمبه یاپراقلاری نین آلتی توکلو و اورتا یوکسک لیکده، ساری رنگلی و تۆرشمزه و آلمانا بؤیوکلوکده میوه سی اولان بیر آغاج (فا:به، توج، سفرجل) cydonia vulgaris {ت:آویا؛	هئریک دیزه سی [آ] خوی دا کند آدی {هۆرمک دن}. هئزه بوران [آ] هشتیری ده چای و (۲) کند آدی، تبریز ده کند آدی {هئزلی بوران یئری، یاز بوران بورانلی اوتلاق}. هئزه جان [آ] اهر ده کند آدی {اوتلاقلی یورد}. هئزمونی [آ] اوتوریتیه {یونانجا دئییلمه گینه رغما اگه من کلمه سیله ایلگیلیدیر؛ باخ: اگه منلیک}. هئش آوا [آ] میانا دا کند آدی {ائش + آوا: (بیرینین) ائشیننه باغیشلانان اویا}. هئقتل چیلیک [آ] هئقتل فلسفه سی، ایده آلیست دیا لکتیک نظریه سی اساسیندا اولان فلسفی گؤروش {هئقتل آدیندان}. هئکتار hektar [آ،یو،یۆز] متریک سیستمینده ۱۰۰۰۰ متر مربع اؤزئی اؤلچوسو (فا:هکتار). هئکتو hektu [آ،یو:یۆز] اؤلچو بیریم لرله بیرلیکده یۆز قات آنلامینی آرتیران بیر سۆز (فا:هکتو). هئگئومونی [باخ] هئگئومونی. هئل hel [آ،بی] زنجفیل عایله سیندن تروپیک بیتگی و بو بیتگی نین ادویه کیمی ایشله دیلن توخومو و ترکیبینه عطیرلی یاغ اولان و چۆخ ایللیک اوتسۆو بیتگی. هئلن [آ،یو] یونان، قریک. grek هئلنیزم [آ،یو:هئلن آدلی شخص آدیندان] مقدونیه لی اسکندر ین شرقه استیلا سیندان سونرا باشلانان قاریشیق یونان شرق اویقارلیغی نین چیچک لنمه سی دؤۋرو. هئللنمک / هئلله مک [ل] فیلاتماق (فا:غلطاندن، چرخ دادن). هئللنچ [آ] فیرلانان چرخ و هر شئی، فلکه. هئللنمک hellənmək [س] ییخیلاراق ویا آشا آشا حرکت ائتمک، فیرلانماق (فا:غلتیدن) {ال سۆزیله ایلگی لیدیر و ال ایله فیرلاتماق و دؤندرمک مفهومونو یئتیریر}. هئللنن [ص] هئللنمه اؤزل لیگی اولان (فا:گردنده). turing هئلیس helis [آ،فر،مت] بیر سیلیندیرین آنا خط لرینی ثابت بیر آچی ایله کسن آگری. هئلیکوپتر [آ،فر] دیک یئنیب قالخان و اؤچاییلن پروانه لی بیر نۇع داشیت. هئلیکون [آ،فر] چمبریچیملی پؤفله مه لی پاخیر چالقی آلتی.

هجا [ظ] هؤجّه له يهرک (فا: تحت الفظي). literal	بو کلمه آیوا شکلینده روسجا يادا گئچيدير، کلاسون { هئيو توخومو [آ، بی] هئيو ميوه سينين توخومو (فا: بهدانه).
hecal [آ، دیل ب، ع] سسلیم، بيردفعه نفس وئرمکله سؤيله- نيش لهن سس ويا سس بيرلشمه سی ويا هر کلمه ده دۇرقلارلا آيریلا بيلن بۇ لوملرين هر بيری، تورکجه ده هر هجادا بير سسلی حرف واردير و سسسيز حرفلر اؤزلری تک حالدا سؤيله نه ييلمه دیکلری اوچون بير سسلی حرفله بير ليکده سؤيله نيللر، اؤرنک: گؤلومسندی (گۆ+ لۆم+ سن+ دی)، چؤرگی (چؤ+ ر+ گی)، آ+ تا+ ليق، هجالارين انواع سی: تام آچيقتی هجا، آچيقتی هيجا، باغلی هجا، تام باغلی هجا، ايکينجي تام باغلی هجا ^{۷۳، ۷۴} (فا: بخش). syllable	هئيو مۇناسی [آ] هئيو ميوه سینی قاينادارق شکر وآیری شئیلر قاتارق دوزه لن بير نوع مریا.
هجالاما [آ] هجالارا آیرما (فا: نهجی). spelling	هئيو ره له مک [س] بوش بوش گزمک، بوش بوشونا دولانماق.
هجالاماق [ل] هجالارا آیرماق، هؤججه له مک.	هئيو ره ليک [آ] قانماز ليق، گوبود لوق، بوش بوغاز ليق.
هجر / هجران [آ، ع] آیرليق (فا: ~).	هيران heberan [آ] ساوه ده کند و داغ آدی.
هجرا ندوست [آ] کلئير ده کند آدی.	هيس hebes [ظ، ع، عبث] بيهوده اولارق، ياوا حالدا.
هجرت [آ، ع] کؤچ، کؤچمه (فا: ~). departure	هيو ط hubut [آ، ع] آشاغی يئتمه (فا: ~).
هجری / هجری قمری hicri [آ، ع] هجرت عايد، پيغمبرين هجرتيندان باشلاناراق و آی کوره سينين دولانماسينا دايالی بير ايلسايار، هجری ايلساياری (فا: ~).	هيه hebe [آ، ع] باغيش (فا: بخشش). donation
هجری [يازار] (۱۲۸۰هـ) آتاباهاجری باکی لی شاعردير ^{۱۱۷} .	هيتات habitat [آ، اين] يئر لشمه، اوتورما (فا: هيتات).
هجری آيلاری [آ] ۱- محرم (۳۰ گون). ۲- صفر (۲۹ گون). ۳- ربیع الاول (۳۰ گون). ۴- ربیع الآخر (۲۹ گون). ۵- جمادی الاول (۳۰ گون) ۶- جمادی الآخر (۲۹ گون) ۷- رجب (۳۰ گون) ۸- شعبان (۲۹ گون) رمضان (۳۰ گون) ۱۰- شوال (۲۹ گون) ۱۱- ذی القعدة (۳۰ گون) ۱۲- ذی الحجة (۲۹ گون).	هپ hep [ظ، دده] هامی، بوتون اولارق، سۆرکلی اولارق، . هيات / هيه [آ] سومر و هورری تانريچالاريندان ^{۱۱۸} .
هجری ايلي [آ] آی کوره سينين ۱۲ دفعه يئر کوره سينين چئوره سينه دولانما مدتی، بۇ مدت ۳۵۴ گوندور.	هپير آغيز اولماق [س] سؤز بير ليگی اولماق.
هجو hacv [آ، ع] يئرگی، بير شخص و قورولوش ويا هر بير منفی ليکلره قارشى يۇئلديلميش استهزالی و آجی کنايه لی يازی (فا: هجو). lampoon	هپيردن [ظ] بيردن بيره.
هجو ائتمک [ل] هجو يازماق، يئرگی له مک.	هپچيل [ص] حئيوانسال و ييتگی سل يئمک لر له بسله نن ^۲ .
هجوم [آ، ع] سالديری، سالديرما، سالديريش (فا: ~).	هپسی [ظ] هامیسی، هپ برابر، بير ليکده ^۲ .
هجويات [آ، ع] يئرگی لر (فا: ~).	هپگه hepgə [آ، دا] بويوندان ساللاناراق بير نوع ايکی تايلی کیف و خورجون.
هجويه [آ، ع] يئرگی (فا: ~).	هپند hepənd [ص، دا] باشی بوش، آخماق، دؤزسوز، زارافات جا يۆنگول سؤيوش مقاميندا دئييلن بير سؤز "بير منه دين يۇخدور آی هپند سن نيه گيريسن مئيدانا".
	هپی بولاغی [آ] مليکان دا کند آدی {اویا بولاغی}.
	هپيتگه [آ] قيزيل گوموش ساخلاماق اوچون بالاجابز کلی قاب.
	هپيميز [باخ] هاميميز.
	هتاک hattak [ص، ع] پرده بيرتان، سير ساخلامايان.
	هتک hetk [آ، ع] پرده بيرتما، سير ساخلاماما.
	هتل hotel [آ، ع] قوناق انوی.
	هجا وزنی [آ] هجا سايسينا دايان شعر و نظم اؤلچوسو.

Hh هـ	آذربایجان تورکجه‌سی	۱۹۳۲	ارک سۆزلوگو	Hh هـ
ههچین [آ،دی] بیر هۆرگوچلو دوه	dromas		هرجایی بنووشه [آ،ب،ف] بنووشه گیللردن، رنگلی چیچکلی	
هدایت، hidayet [آ،ع] دؤغرو یول (فا:~).	guidance		بزک بیتگی سی viola tricolor	
هدایت ۲ [یازار] افصح الدین م ۹جو یوزیل ده تبریزده آغ قویونلو سارايندا اولموش وتورکجه دیوانی واردیر ^{۱۱۷} .			هرچگان herçeğan [آ] شهر کرد دا کند آدی.	
هدایت خاکی [یازار] (۱۳۲۱-۱۲۴۹هـ ق) گنجه ده آنادان اولوب، هدایت وخاکی تخلصونوشهر لرینده ایشله دیدیر ^{۱۱۷} .			هرچند herçend [ظ،فا] بونا رغما، با آنکه "هرچند قاریاگیر ولی هاوا سویوق دئیل" (فا:هرچند). although	
هدایت مه‌ری (موسا و غلو) [آ] قوشاچایلی شاعر دیر ^{۱۵۶} .			هر حالدا [ظ] هر وضعیتده.	
هه‌ر hêder [آ،ع] بوشا گتتمه (فا:ه‌در). waste			هردم [ظ،فا] هر آن، هر نفس ده (فا:هر آن).	
هه‌د ف target [آ،ع] آماج، نشان آلیناجاق یئر (فا:~).			هر دن [ظ] هر دم.	
ه‌دوق hoduq [آ] سربند ده داغ آدی.			هر دن بیر [ظ] همیشه یوخ آرا بیر، .	
هه‌ره‌ن په‌ره‌ن [سس‌تی] هزیان، یاوا سؤز (فا:پرت). flung			هر ده‌ه herde [آ] ابهر، زنجاندا داغ، چارویماق دا جای آدی.	
هه‌دیک hêdik [آ] بوغدا، نوخود، مرجی و لوبیا کیمی شئیلر سودا پیشیریلیب ویا قوروتو لموشوندان دؤزه لن بیر یتمک (فا: دیشلمه) {یتمک فعلیندن: یتمک + یک، یندیک، ه‌دیک}.			هر ز daily [آ] پوزوق (فا:هرز).	
هه‌دیک لنمک [س] ه‌دیک کیمی اولماق.			هر ز امان [ظ] هر واخت (فا:هرگاه). whenever	
هه‌دیلی [آ] خیاو دا کند آدی.			هر زن [آ] ه‌تریس دا کند آدی.	
هه‌دیه [ظ،ع] سوؤقات، تۆحفه، ارمغان (فا:تحفه) an offering			هر زن‌ده herzend [آ] مرندده کند، داغ وچای آدی.	
هه‌دلولی [باخ] هه‌پتربولا.			هر زن ف [آ] ش‌بستر دا کند آدی.	
هه‌دیان [آ،ع] ساچمالاما (فا:~).			هر زه herze [آ،فا] ساچما سؤز، بوش سؤز (فا:~) dissolute	
هه‌دیمت [آ،ع] ایتیلگی، پوزقون (فا:شکست).			هر زه وول herzevel [آ] رودبار دا کند آدی.	
هه‌ر her [ض،فا] بیر توپلو شئی تشکیل ائدن شئی لردن هر بیر، توپلو اولان شئی لرین هر بیر "هرکس، هرایش، هر یانا، هر ییره، بو سس هر طرفه یاییلیر" each			هر شئی دن قایاق [ظ] ایلک اوئنجه (فا:قبل از هر چیزی) firstly	
هه‌ر آیلیق [ص] هر آیدا آلینان شئی ویا هر آیدا گؤرولن ایش.			هر کس [ظ،فا] هامی (فا:همه). anybody	
هه‌راوول heravul [آ] قوشونون اوئن حصه سینین باشچی سی.			هر کول [آ،یو] پهلوان، یونان اساطیرینده گؤج تانریسی (فا:~).	
بو کلمه فارسجا و اوژبیک تورکجه سینده ده ایشله نیردی ^{۲۳۶} .			هر کی لیک [آ،فا] یاساسیز، قانون سوز، دوزن سیز، نظام سیز (فا:هرکی هرکی).	
هه‌رایش گؤرن [ظ] هرایش‌الوؤران (فا:همه کاره) cookingpot			هر کیم [ظ] هر کس اولاراق (فا:هر کس).	
هه‌رایلیگی [ص] هر ایل اولان، هر ایل باش وئرن.			هر گاه [ظ،فا] اگر (فا:هر موقع).	
هه‌ر بدن herbeden [آ] شیراز-داراب دا کند آدی.			هر گلان hergelan [آ] مراغادا کند آدی، باخ: آذرشهر {انسان و آر گلن یئر: قوناق ستور یئر}.	
هه‌رتورلو [ظ] هر جور، مختلف یوللارلا "هرتورلو اولما لیدیر بو کدردن قورتو لماق گرک".			هر گون everyday [ظ] هر زمان (فا:هر روز).	
هه‌رج و مرج [آ] قاریشیق لیق، قاقا (فا:بههم ریختگی). anarchy			هر گونکو [ص] هرگون اولان، هرگون باش وئرن، هرگون گؤرونن، گونده لیک.	
هه‌رجائی [ص،فا] آوارا، سرسری (فا:هرجایی). unsettled			هر گیز [ظ،فا] هئچ واخت، اصلا، کسین لیکله (فا:هرگز).	
			هر لتمک [باخ] هر له مک.	
			هر لندیرمک [باخ] هر له مک.	

Hh هـ	آذربايجان تورکجه سي	۱۹۳۴	ارک سۆزلوگو	Hh هـ
هشتری بۆلگه سینین چایلاری [آ]۱-چایلار قیزیل اؤزنه	(s۲b۵۴~)، هرده چای (مجیدآباد s۶b۶)، قاراآغاج		(s۲b۴۵)، ظلم آبادچای (قوشقووان s۲b۳۶)، داکه چایی	
تؤکولورلر: آرپاچای (مغامیر s۱b۳۱)، آلقو (s۳b۱۳~)			(آراز گۆنئی s۶b۱۶)، چمن (s۲b۲۳)، یاریجوق چای	
، اؤزومچوچای (s۳b۲۲~)، باشبۇلاغ چای/ آغ بۇلاغ چای			(s۳b۱۱~)،	
(قوردقیه سی s۳b۱۳~)، بالسین چای (s۳b۲۳~)، بچووان			هشتری بۆلگه سینین داغلاری [آ]۱-آغداغ (آتش بگ و ماللا	
چای/ تیرآباد (s۳b۲۶~)، تئلم خان (s۲b۱۸~)، جبئه چای/			قایاسی کندلرینین یاخینیندا (۲۹۵۰)؛ آتاداغی (۷۵گ،	
قارا کلک چای (s۲b۲۰~)، جیغیل چای/ شورسو (s۱b۵~)،			خیدیرگوران کندی نین یاخینیندا (۲۶۰۰)؛ آراداغ (۱۹گ	
حسن کندی چای (s۳b۱۰~)، خلیفه کندی چای (s۲b۹~)،			(۱۷۶۰)، آرالیق قای (۷۲گ د ۲۳۸)، آرابت داغ	
داش آتان چای (s۲b۸~)، داش کؤرپوچایی (آتش			(۵۲گ گ ب ۲۸۴۵)، آروچ (۶۷گ گ ۲۴۲۸)، آرجو	
بیک s۲b۷~)، دره چای (قیچاق s۵b۸~)، دلمه چای (حسن			(۶۳گ گ ب ۲۶۱۰)، آغ اوتلاق (۲۰گ گ د ۱۸۰۰)، آغ بۇلاق	
کندی s۳b۱۷~)، دوش بۇلاغ (علی بگ کندی s۳b۹~)، زکی			(۲۳گ گ د ۱۹۵۰)، آغداش (۱۴گ گ ۱۹۲۵)، آغداش	
کندی (s۶b۱۲~)، سراسکند/ دمنوو (s۱b۳۷~)، سؤل			(۲۱گ گ د ۱۹۶۲)، آلمالو (۲۱گ گ د ۱۰۰۰)، آمن کلیه	
(آیدوغموش چای q۶s۱۰b۵~)، سوماچای (s۵b۲۹~)، سیاه-			(گ ب ۲۶۶۶)، اووداغی (۲۸ق ب ۲۹۶۶)؛ اؤکوز اؤلن	
چمن چای (قارچمن s۳b۲۵~)، شورچای (چاراویماق قئیدار			(۷۱گ گ ب ۲۸۰۴)، اؤج داغ (۲۰گ گ د ۱۷۸۲)، باباداغی	
بۆلگه لرینده چای آدی)، شیرین چای (چوگانلو s۳b۱۴~)،			(۷۰گ گ ۲۸۲۵)، بوزداغ (۴۸گ ک ب ۲۸۱۰/ سلطان کندی	
قئیرجه/ قوردیمز چای (s۴b۲۹~)، قارابالیق (اؤکوز			نین یاخینیندا)؛ بوزنی داغ (۲۷گ گ د ۱۸۸۶)، پلگلو	
گنبدی s۱b۱۳~)، قارائقو (هشتری، میانا، آیدوغموش s۱b۱۵۰			(۵۳گ گ د ۱۵۷۵)، تکله داش (۱۵گ گ د ۱۷۷۰)، چیراق	
q۱۸~)، قمرکندی چای (s۴b۱۳~)، قوروچای (بالسین			مردان (۲۸گ گ د ۲۱۷۰)، حیدری پیر (۶۴گ گ ب ۲۸۱۰)،	
s۳b۱۴~)، قوبوجوق/ قویجوق (s۴b۱۲~)، کلئیت (s۲b۱۴~)،			خاللاوشاغی (۵۲گ گ ب ۲۷۲۰)، خورده داغی/ خیردا	
گوگ تپه (دیزج s۱b۱۸~)، گؤللوچه چای (s۲b۱۳~)، گیلئین			داغی (۲۰گ گ د ۱۷۵۰)، دورابگه (۵۶گ گ ۲۰۶۴)،	
چای (جیداقیه s۳b۱۶~)، ملاقیه سی چای/ ذوالقدر چای			دؤزلای (۳۱گ گ ۱۹۹۵)، رۇباه (۱۹گ گ د ۱۶۰۲)، زاغ	
(s۲b۹~)، ناغاراچای (باشکند s۳b۹~)، هئیدی چای			(۳۲گ گ ب ۲۰۴۰)، ساراچوب (۶۶گ گ ب ۲۳۷۸)، ساری	
(بالسین s۲b۱۲~)، ینگی چای (s۳b۱۴~)، یارما (بگ کندی			قمیش (۳۲ق ۱۹۶۸)، ساری گونای (۶۰گ گ د ۲۵۲۸)،	
s۴b۱۵~)، یوخاری چای (گؤللوچه محمد خان s۲b۹~)،			ساری گونئی (۷۳گ گ ۲۵۵۴)، سلیمان شاه داغی	
۲-چایلار قیزیل اؤزنه تؤکولورلر: آشاتاچای aşata			(۵۸گ گ ب ۲۵۹۴)، سوچ خان (۶۲گ گ ۲۴۰۶)، سورمه لی	
(تازاکند s۴b۹~)، آغچاریش چای (s۳b۱۵~)، اؤز یوخاری			(۱۳گ گ ۱۹۴۲)، سوغانچی (۲۵گ گ ب ۱۹۶۵)، سیف-	
چای (جئیران s۲b۳~)، تیکمه داش چایی (s۱b۸~)،			الدین (۱۸ق ب ۱۹۲۲)، شاه رضا (۵۸گ گ ۲۲۱۰)،	
چوبوقلوچای (s۳b~)، داش آلتی (s۱b۵~)، درین سو			شاهسون داغی (۵۲گ گ ب ۲۶۴۵)، شترچپ (۳۵ک ب)	
(s۳b۵~)، شورسو (حیدرآباد s۱b۳۲~)، شهنوازچای (s۴b۱۲~)،			(۲۱۸۸)، شلوقوزئی (۶۵گ گ ۲۲۶۶)، شورجا (۲۴گ گ ب	
قوروجای (مراغ s۰/۱b ۸۶q۲/۲۸~)، هزه-			(۱۹۰۰)، شوتد (۷۵گ گ د ۲۶۷۲)، شیخ بولاق (۲۲گ گ د	
بوران/ هزاران (s۱b۱۷~)، آلمالوچای، کلکان چای،			(۱۸۶۰)، صانلیق سیندیران (۶۳گ گ ب ۲۷۷۹)، صفرعلی	
هشتری بۆلگه سینین چایلاری (چاراویماق بۆلگه سی) [آ]۱			قجری (۷۶گ گ ب ۲۵۷۵)، فرزو (۲۵گ گ ۱۸۶۰)،	
چایلار قیزیل اؤزنه تؤکولورلر: تریان (s۴b۱۱~)،			قاراآغاج (۱۵گ گ ب ۱۷۱۶)، قاراداغ (۱۹گ گ ب ۱۸۷۴)،	
سوغانچی (s۲b۲۸~)، شورجاچایی/ قوچ کندی چایی				

(۱۲۵) (قۇ:زرين ده): آلى جول/على گو: قئيرجه (*۱۳۰);
 قاراسيغير (*۵۰): قته (*۶۰) (قۇ:قطعه); قوچ احمد
 (*۱۴۰): قۇرديشمز (*۳۰); قوزلو (*۱۲۰); قۇيۇدلن
 (*۱۵۱) (قۇ:قوى دلان); قيرمیزی باغ/ قيرمیزی بولاغ
 (*۱۱۰): قيزليق (*۱۹۰); قيزليقالا گورانلو (*۲۵۰);
 قيزيل ارشق(قۇ:قيزيلجا ارشد) (*۱۱۰); قيليچ خان كندی
 (*۳۰۰): كؤشك قارا آغاج (*۱۳۰); كهریز (*۱۱۰);
 گؤل göl (*۱۱۰); گۆنه قارشو/ خاتون گۆنای (*۲۰);
 مرتضى قولو كندی، مئيشگه (*۴۱): ناچيت گورانلى (*۱۹۰);
هشتري (چاراويماق-جنوبغري چاراويماق) بۆلگه سينين
كندلري [آ] آبدالار (*۸۵) (قۇ: آبدالار); آخساقلار;
 آرازگۆنئى/آ-ى (*۱۹۸) (قۇ: آرسگنای); آلى كندی
 (*۱۲۰) (قۇ: على كندی); آليجين (*۵۳) (قۇ: آلوجين);
 ايستى سو/ (*۴۰۰) (قۇ: آب گرم); بايئنجوق; پيرسقه/
 پيرساققا (*۱۱۰); حاجى آباد (*۱۹۰); حاجى كندی آ/
 ى: خاتون گۆنای (*۲۷۰) (قۇ: خاتون گنای); داش بولاغ
 آ/ ى (*۴۵۰); داشكسن; ديكلى (*۳۵); سارى آغول
 (*۱۲۰); شترالى (*۵۰) (قۇ: شيرعلى); شابان كندی/
 شعبان (*۴۰); شورجا آلايه آمانلى/ شورجا ايمانلى
 (*۱۶۱); طالب كندی; ظلم آباد (*۱۳۰); على بگلى/آ-
 ى (*۳۸۰); قاراصوفو (*۱۴۰) (قۇ: قره صوفى);
 قوجا كندی; قوملو (*۵۰); قيزيل قالا موصولانو
 (*۱۲۰); گويجه قالا (*۱۸۰); گويداش; گوللو (*۳۴۰)
 (قۇ: گلى); گوللو قارا صوفو (*۳۵); ماخولا/ (ماخ+
 اولو) (*۱۱۰) (قۇ: ماخولا بالا); ماللا حمزه (*۹۰); مريم
 قوتچى (*۱۷۰); وارن قايا (*۱۳۰) (قۇ: ويران قيه);

هشتري (چاراويماق-شرقى چاراويماق) بۆلگه سينين كندلري
 [آ] آغجريش (*۴۶۵); اميرآباد (*۹۵); اورتاسو (*۵۳);
 باروت آغاجى (*۱۰۰); باغليجا (*۱۰۰); بايرام كندی
 (*۱۵۶); پايزاوا (*۱۷۵) (قۇ: پايزگاه); پيرعزیز (*۱۶۰);
 پيرقولو (*۲۲۰); تريان قيشلاق (*۱۱۳); تيكان (*۱۱۰);
 جنجيم كندی; چيرچيرا (*۹۰); خندك/ خان كندی
 (*۵۵); دوه ياتاغي/ دوه ياتاغي گورانلى (*۱۹۰); زرناوا-

قاراداغ (۵۴ ك گ ۲۳۱۹)، قاراگون (۶۰ ك گ ۲۸۸۶)،
 قاراگوناي (۵۶ ك گ ۲۶۰۶)، قاراول (۵۶ ك گ ۱۹۸۴)،
 قاراوول داغي (۵۲ ك گ ۱۸۰۰)، قالا (۶۱ ك گ ۲۲۸۵)،
 زوهوق قالاسى (۱۴ ك گ ۱۶۴۰) (قۇ: ضحاک قالاسى); قبله
 تپه (۶۱ ك گ ۲۷۱۶)، قبله داغ (۶۴ ك گ ۳۱۸۶)،
 ققورداغى (۵۱ ك گ ۲۶۳۲)، قورد گوزنى/قورد گزهنى
 (۶۵ ك گ ۱۷۰۵)، قوزوچو داغي (۳۷ ك گ ۲۳۴۰)،
 قوش داغي (۲۱ ك گ ۱۷۲۰)، قوتور (۵۳ ك گ ۱۷۷۱)
 (قۇ: قوتور داغي (۴۰ ك گ ۲۰۰۰) ب/دوشر كندی نين ياخينيدا)؛
 قوتور داغي (۵۲ ك گ ۲۰۰۰) ب/واران قايا كندی نين ياخينيدا،
 قيزيل داغ (۲۷ ك گ ۱۹۵۶)، قيزيل داغ
 (۳۹ ك گ ۱۶۶۴)، قيزيل داغي (۱۲ ك ق ۱۹۸۵)، كئچل
 داغي (۱۴ ك ق ۲۰۲۰)، كت دالى (۶۶ ك گ ۱۸۳۹)، كت
 دره سى (۷۰ ك گ = ۲۴۱۲)، كلبه قافار سنگرى
 (۶۷ ك گ ۲۴۱۵)، كله كمر (۲۴ ك ۲۱۱۰/آغبولاق و
 مئهمان كندلري ياخينيدا)؛ كوزلر (۶۵ ك گ ۲۲۱۹)،
 گئبد (۲۲ ك گ ۲۰۱۰)، گوزگولوداغ (۱۵ ك ق ۲۱۹۵)،
 گونئى (۶۲ ك گ ۲۱۴۶)، گونئى داغ (۵۴ ك گ ۱۶۵۱)،
 مشهد (۶۵ ك گ ۲۲۶۴)، مؤهوردار (۳۲ ك ب ۲۳۲۱)،
 مؤنجوقلوداغ (۲۲ ك گ ۱۸۶۰)، نظرداغ (۵۱ ك گ ۱۵۱۰)،
 نهجوو (۶۷ ك گ ۲۴۷۵)، ياكخه ياندان (۷۰ ك گ ۲۶۹۵)،
 يوقوش باشى (۵۸ ك گ ۲۱۸۸)،

هشتري (چاراويماق جنوبغري چاراويماق) بۆلگه سينين كندلري

[آ] ارباب (*۱۱۵); آغ بولاغ گورانلو (*۳۸۹); آغداش
 (*۵۴); آلاچيق (*۶۱) (قۇ: آلاكين); آلچالى (قۇ: على-
 جولا، آنابولاغى (*۱۹۴); آنباردان (*۱۰۰); اوچ بولاغ
 (*۱۲۰)، اورتايال(بوئش)، آيدوغموش (*۴۳); بايئنا/آ-ى
 -اورتا (*۲۱۰) (قۇ: بابونه); بگلر كندی (*۱۶۰); بنؤوشه-
 دره (*۶۲)، بناكوه/بنه كى (*۶۳)، تۇخلوچاق (*۵۴); جعفر
 آباد; جويزالان(بوئش)، چؤكه تى (*۳۰۰) (قۇ: چوكتو);
 چوغانلى/ چؤللو (*۱۲۰); حمام (*۶۰); خوجالار/آ-
 ى -اورتا (*۵۴۰); خيدير گوران/آ-ى (*۲۳۰); دوزلاقچى
 (*۱۵۰) (قۇ: دوزايچى); ذكير كندی (*۲۶۰); زرناوا

هشتري (چاراويماق-ورقه) بۆلگه‌سينين گندلري [آ] آغجا

اوغلان (۳۶*); آلقو (۲۴۲*); اماناوا (۱۰۰*); قو:امين
آباد: ايميش / ايميشجه (۵۰۰*); بۇلقان (۱۶۰*); چاي
سوغانچي (۱۴۵*); حسين آوا / دۇزلاق حسين آوا / آ-ي;
حيدرآباد (۶۰*); خارايا چوققان; خَلج (۱۱۰*); خواجه
شاهي (۳۰۰*); دين اوغلو/دئينو (۱۷۰*); داغ سوغانچي
(۲۸۰*); دَلْک قَبْري (۲۳۰*); دوه ميداني (۲۶۰*);
ساغديل (۱۰۰*); قو:سختدل; سلطان آوا (۱۶۰*);
سوغانچي/مهمان بولاغي / مابان بولاغي (۲۱۰*); شورجا
امام جمعه (۱۳۰*); شورقاراگند (۳۴۰*); قاراگول
(۷۴*); قوچوگندى (۳۰۰*); قيبله بولاغي; قيه قيشلاغي
(۱۵۰*); كَلْب گندى (۴۸۰*); گونبذ (۱۵۰*); نرگيز آوا
(۱۹۰*); وَرَقَه / آ-ي-اورتا (۴۰۰*);

هشتري (مرکزي-سولوك) بۆلگه‌سينين گندلري [آ] آرگنه/

ارقنه (۵۰۳*); بگ بولاغي (۳۶۰*); جئيران دره (۲۸۰*);
چاي بۇلقاوا (۳۷۰*); قو: بايقارارود; چاي قاراآغاج
(۲۸۰*); چيراقلى / چيراقچي (۶۷۰*); چيرلى (۲۷۰*);
خَلْقه گندى حاتم (۶۴۰*); سولوك (۷۲۰*);
قو:سلوك; سيدي بگ/صيدي بگ (۴۶۰*); كوماررى
(۲۷۰*); كَمَاجرى; گيله‌دى (۶۰۰*); قو:گله‌ده‌رود;
ياساوول (۲۳۰*);

هشتري (مرکزي-شمالشرقي چارايماق) بۆلگه‌سينين گندلري

[آ] احمد آوا; آغجامشه/آغجامشهد (۲۸۸*); اورياديق
(۱۵۰*); ييزنى بۇداق (۱۸۴*); ييزنى چراغ مردان
(۱۶۰*); بارى (۴۵*); قو:بارگاه/برگاه; بايزيد (۱۴۰*);
تازاگند (۲۵۰*); چيراق مردان/موولو (۳۰*); حاصار
(۱۵۰*); حسين آلان (۱۷۵*); خان خانيم (۱۶۳*);
خوجامحمود (۱۲۸*); دئينو/دينى درق (۱۵۰*); داغ
قاراآغاج (۲۴۰*); دانقاران (۶۰*); زئيوه (۳۵۰*); سارى
قميش (۹۰*); صوفى احمد (۱۶۰*); طالش گندى
(۹۰*); قيزيلجا قيشلاق (۵۰*); كلب‌على گندى
(۳۶۰*); گوى آوا (۷۰*); ماخ (چاراويماق گندى); مکه-
تى / (۶۰۰*); قو:مکتو; نصير آوا / آ-ي (۹۴۰*);

اкин يئرى (۱۴۰*); مزرعه زرين آباد; شکر بۇلاغي
(۹۰*); شورته (۸۲*); شورقيشلاق (۸۰*); عمو اوغلو/
آ-ي (۵۰۰*); قاراداش (۱۱۰*); قاراگوناي / آ-ي-اورتا
(۲۶۰*); قو:قره گناي; قاراگونبذ / آ-ي (۲۵۰*); قارا-
ولى / قارااوولو (۱۲۰*); قوروچاي / قوريچاق; كؤهنه
قيشلاق (۲۴۳*); كوراسر / آ-ي; مرادخان گندى (۱۲۰*);
مزرعه كهلو(بوئش); مۆسونلو (۶۰*); قو:مسنلو; موولو
گورانلى / مولوى (۱۲۰*); ياربولاغي;

هشتري (چاراويماق-مرکزي چارايماق) بۆلگه‌سينين گندلري

[آ] آلتونجو (۲۱۹*); آلاله گندى (۵۰*); اوچ دره / اوچ-
دره ناچيت (۱۷۸*); ايشله گندى (۱۸۱*); قو:اشلق
گندى; بُنيادگندى (۱۲۳*); پئيبك (۳۸۰*); پالچيقلی
(۲۳۰*); تالار (۱۸۰*); تَحْت / آ-ي (۲۳۴*); تيكانلى/
آ-ي (۳۰۰*); تيكمه‌تره / تيكمه تپه (۱۸۲*); چودارگندى/
چوبدارگندى (۶۴*); چوغانلى (۲۰۰*); خديم گندى
(۱۶۰*); خرّمدره (۱۵۰*); خويار / خويار (۸۰*); جارچى
گندى/داغ (۱۱۰*); دَبَرْدان / آ-ي (۳۸۰*); دوه ياتاغي
(۱۲۰*); سَرِيك sərīk (۳۸۰*); سوْما (۶۱*); شاهقولو
گندى (۲۵۲*); شوْور (۱۴۰*); على بگ گندى (۱۵۰*);
قاراآغاج (۳۵۰*); قاراگند (۳۰*); قالاحسين آباد
(۲۳۰*); قميشلو (۲۰۰*); قو:جور / آ-ي (۷۰*);
قوشقووان / آ-ي-اورتا (۲۵۰*); قيرخ بولاغ (۲۴۰*);
قيزل آوا (۳۵۰*); قيزيل قايا; قيزيل دره (۱۰۰*); قيزيلجا
قَميشلى / قيزيلجا هاشم خان; قيزيلداغ (۱۶۰*); كوْت-
گندى/كوْردگندى (۱۵۰*); كوْل تپه (۱۹۰*); گوْل وئرن
(۲۸۰*); گل ويران; گوْل بولاغي / گوْللو بولاغ
(۱۵۰*); گراتلى / گيردالى (۱۵۰*); گورجا (۳۰*); قو:
گورجه; گوْلتپه; گوْللوجه / آ-ي (۷۰*); ماخديم گندى
/مختم گندى (۱۱۰*); مصطفى گندى (۱۲۰*); مهديخان
گندى (۴۰*); مهمانلو (۲۵۰*); موْجور آوا (۵۰*);
مجيرآباد; ميرزابگ گندى (۸۳*); ناچيت كورانلى/
ناچيت هولاولارنلى (۲۲۰*); نبى صوفى (۲۷۰*); ياللى
قوْرد (۲۴۰*); يان بولاغي (۱۸۰*); ياساوول (۲۱۰*);

هشتري (مرکزی-علی آباد) بۆلگه سینین کندلری [آ] آغ بولاق

حسن کندی؛ اووشارجیق؛ بولقان حسن کندی؛ چای- حسن کندی / سراسکند (۱۲۰*)؛ خُراسانو (۵۷۰*)؛ داش بولاق (۴۳۰*)؛ ذلمه (۴۰*)؛ دودا (۴۹۰*)؛ زَرین آباد/آ-ی، عجمی؛ عربلر (۲۰۰*)؛ علی آباد / آ-ی (۸۲۰*)؛ قارابالیق؛ قاراساققال (۳۴۰*)؛ قورو درق (بوْش)، کلئیت (۵۶۰*) (قو: کله گرد)؛ مسعودآوا؛ مهمان (۲۷۰*)

هشتري (مرکزی-قاراقو) بۆلگه سینین کندلری [آ] آغاجری

(۵۵*)، آغجا کندی (۳۷۷*)؛ آغداغ/ چای~داغ~؛ آیاز/ آیاز (۳۷۶*)؛ آرقتی/عرقطو (۵۶۰*)؛ ائین آوا/عین آباد (۴۹۰*)؛ بایات (۳۰۰*)؛ برهدی (۳۵۰*) (قو: برهده)؛ بگ کندی (۵۱۰*)؛ بیزووجیق (۶۰۰*)؛ پوس اندیز/ پوستان دوز (۳۱۰*)، تارقوْلو (۲۷۰*)؛ تلخوْ/ تلخاب (۴۴۰*)؛ تامتارق/ طمطراق (۳۳۰*)؛ توْشمانلی (۳۰۰*)؛ چای حاجی کندی؛ چای سیف الدین (۵۶۰*)؛ چای گول تپه؛ چییننی/چیینلی (۳۰۰*)؛ خوجاؤر (۳۳۰*) (قو: خواجه عور)؛ خورجیستان (۵۰۰*)؛ داغ بابا کندی (۱۲۵*)؛ داغ بولقاوا (۹۱۰*) (قو: بایقراکوه)، دمه نوْ/ دمتاب (*) (۱۰۰۰)؛ دربند/دریت (۳۷۰*)؛ دُولین (۱۰۰۰*)؛ سعادتلو /ساداتلی (۷۸۱*)؛ صوفیلر (۴۰۰*)؛ عزیز کندی (۱۲۰*)؛ قالاجیق (۴۲۰*)؛ قوپوز (۵۴۰*)؛ قوجور (۱۵۳*)؛ قویون قیشلاق؛ قیزیللی (۲۲۰*)؛ قیزیلجا؛ قیشلاق؛ گویجه قیشلاق/ قوْملاق؛ گویرچینلی؛ گوللو بولاق؛ گوللوجه محمدخان (۴۵۰*)؛ گونبدلی، لاماشان (۴۶۰*) (قو: لامشان)؛ موغامیر (۴۲۰*)؛ وزوه خاران/ وظیفه خوران (۱۱۳۰*)؛ یتنگ آوا/ یتنگی کندی (۱۵۰*)؛ یتنگیجه (۳۹۰*)

هشتري (مرکزی-کوهول/کوهسار) بۆلگه سینین کندلری [آ]

آغ بولاق (۲۵۷*)؛ اوْشوندیل (۵۳۷*)؛ اوْکوز گونبدی (۲۶۹*)؛ بابا کندی؛ باشماخ (۷۰۰*)؛ تونه دی (۳۵۳*) (قو: تنه ده)؛ چای بابا کندی (۸۴۱*)؛ داش سوْما؛ داغ کلئیت (قو: گله ده)؛ داغ سیف الدین (۴۴۴*)؛ دنهلان/ دیکلن (۴۸۰*)؛ دیزه قوْلوبگ (۶۶۰*)؛ سیه دولان (۹۰*)؛ قارابولاق (۲۲۰*)؛ قاراجاقایپناهی؛ قاضی کندی (۲۷۰*)

هشتري (نظرکهریزی-آلمالی) بۆلگه سینین کندلری [آ] ائشمه

(۳۰۲*) (قو: اشمق)؛ آتشی بگ (۷۵۰*)؛ ارشد آوا (۲۰۰*)؛ ایلخچی (۳۲۰*)؛ ایدله لی خان (۳۷۰*)؛ ایدله لی خلیفه (۷۷۰*)؛ باتمانقلیق/آ-ی (۶۰۰*)؛ باخجاقیق (۲۸۳*)؛ بسید/باسوت (۵۹۰*)؛ پاشابگ (۹۰۰*)؛ تاخجاقیق (۴۹۰*)؛ تَهْلر/ (۳۳۰*) (قو: تهرابند/ تَهْریت)؛ توْپ آغاج (۴۷۰*)؛ جَبْه cəbeh (۲۶۰*) (قو: جبیند)؛ حسینلو؛ داغ حسن کندی؛ دله حسن (۴۲۰*)؛ دمیرچی (۱۲۰*)؛ دوشر/ دوشدور (۲۷۰*)؛ زنجیر آوا (۲۶۰*)؛ سراسکند/آ-ی (۴۴۲) ک ب س فرج نایب~ حاجی نورعلی (۴۲۴*) səriskənd؛ سلطان آوا (۱۷۰*)؛ شیخ الاسلام (۲۸۰*)؛ صوفوحسن؛ عزیز آباد (۳۲۰*)؛ قارادوْ (۲۴۲*)؛ قارا کلک/ قاراکهلیک (۶۰۰*)؛ قُربان کندی/ قولاوا (۸۰*)؛ کوهول بولاقی سهندر، کله نوْ (۱۸۰*)؛ گولچوْوان؛ گوللوجه حسن بگ (۴۷۰*)؛ ماللاقایسی (۱۹۰*) (قو: ماللاقایس)؛ مجید آباد؛ مؤهوردار (۴۳۰*)؛ نوْخود آوا (۶۹۰*)؛ یانبولاق (۲۰۰*)

هشتري (نظرکهریزی-شرقی قوروچای) بۆلگه سینین کندلری

[آ] آغ زیارت (۵۹۵*)؛ آغکند؛ آلاچیق (۴۱۰*)؛ ایدله لی (۱۲۰*)؛ پارالار (۴۰۰*)؛ تازاکند صوْولتی (۲۰۰*)؛ جعفر آباد (۷۰*)؛ جلیل آباد (۱۲۰*)؛ چوبوقلو (۳۸۰*)؛ حبش سرچشمه (۲۸۰*)؛ داش بولاق خارابالیق (۳۰۰*)؛ سلطان آوا؛ شاهناواز /آ-ی (۴۹۰*)؛ شیرشیر (۲۰۰*)؛ طالب چیمین؛ قارقا (۵۵۰*)؛ قوشالار (۲۶۰*)؛ قوْلو کندی؛ کریم آباد (۱۶۰*)؛ گولنیتَر/ گولیتَر (۱۶۰*)؛ گول تپه؛ گوللوجه امیرانلی؛ نصیر آوا؛ هزه بوران/آ-ی (۳۵۰*) (قو: هزاران)، یاغلی بولاق (۳۵۰*)؛ یهرچی (۲۰۰*)

هشتري (نظرکهریزی-نظرکهریزی) بۆلگه سینین کندلری [آ]

آسایش (۲۶۹*)؛ آغ بولاق (۴۲۵*)؛ آغجریش (۱۸۶*)؛ آقاجان کندی (۳۳*)؛ آلاتمیر؛ آلاقیه (۲۹۸*)؛ اوْجاق- کندی (۱۸۰*)؛ ایمران کندی (۳۹۰*)؛ بابا گورگور (۱۸۰*)؛ باش خلج (۱۲۰*)؛ بگ کندی (۱۶۰*)؛ بوْرج/ آ-ی (۱۱۰۰*)؛ پیراحمد کندی، تازاکند قاراجاقای

(۳۰۰*)، تاستاغار (۵۰۰*)؛ ترخانلار (۳۱۰*)؛ تیکانلی / آ (۲۱۵*)؛ تنلیم خان (۴۳۰*)؛ تیمورآباد (۱۰۰*)؛ جیغیل / آ-ی (۸۹۰*)؛ چۆکن / چیگین (۲۴۳*)؛ چیبانلی (۲۹۰*)؛ چیرتیقلی (۴۴۴*)؛ حیدرآباد (۱۵۰*)؛ خلیفه کندی حمیدیه (۴۴۰*)؛ خورشید (۱۵۰*)؛ داش آلتی (۲۶۰*)؛ درین سو (۴۱۰*)؛ ذوالقَدَر (۲۵۰*)؛ ساری قیه (۲۱۰*)؛ سلمان کندی (۷۵*)؛ سلیمان آغول، شیبیدی (قوشیده)؛ شَکْریوْلاغی (۱۳۷*) (بوش)؛ شوردره (۸۰*)؛ قاتانقو / قیطانقو (۱۹۰*)؛ قاراغورت / قاراعورت (۲۳۰*)، قاراقایا (۱۶۰*)؛ قانلی دره (۲۶۰*)؛ قاتالار / قته لر / قطعات (۲۰۰*)، قَمَر کندی (۳۹۰*)؛ قوردقیه‌سی (۳۹۰*)؛ قویوجوق (۲۹۰*)؛ قیرخ‌سیغیر (۱۳۰*)؛ قیزیل بولاق (۲۸۰*)؛ کۆهول بولاق (۲۵۰*)؛ کَته له کَمَر (۲۲۲*)؛ کَلَب کندی (۲۳۰*)؛ گۆبک تپه (۲۱۰*)؛ گئرمی / گرامی (۱۴۰*)، گنج آوا / آ-ی (۴۳۰*)؛ گۆشنیش (۲۸۰*) (قوش‌باش)؛ لَکَلر (۲۱۰*)؛ ماللاجیق (۴۳۰*)؛ موشک-آوا / تازا-کۆهنه (۲۱۰*)، مَندَریوْلاغی؛ نظر کهریز (۷۰*)؛ نیازکندی (۲۰۰*)؛ وفادار (۷۰*) (بوش)، ولی کندی (۵۶۰*)؛ ییئلی دره / آ-ی (۵۸۰*)؛ یئله قارشى (۳۱۰*)؛ یان بولاق / آ-ی (۳۵۰*)؛ یانیق (۳۴۰*)؛

(۲۳۰*) داش بولاق حاجیلار (۲۲۰*) کُوب (۳۰۰*)، داشکسن (۱۷۰*) کُود (۶۰*)، دلیک بولاق (۳۹۰*) کُوب (۱۳۰*)، دیزج باراندوز (۱۷۰*) کُود (۷۰*)، زاغالار (۱۰۰*) کُود (۳۸۰*)، ساروجا (۴۵۰*) کُوب (۲۹۰*)، ساری قیشلاق (۳۰۰*) کُوب (۷۰*)، شخته لو (۴۰۰*) کُوب (۸۰*)، علی بولاقی (۴۵۰*) کُوب (۶۵۰*)، ایده لو (۳۴۰*) کُوب (۱۹۰*)، قَینَرجه (۳۸۰*) کُوب (۱۲۰*)، قالا ارزه خوران (۴۵۰*) کُود (۶۰*)، قوجا کندی (۳۴۰*) کُوب (۷۵۰*)، قوچو (۳۱۰*) کُوب (۱۲۰*)، قوش قایا (۴۴۰*) کُوب (۲۵۰*)، قوشا بولاق (۳۴۰*) کُوب (۱۹۰*)، قوم تپه (۳۴۰*) کُوب (۳۹۰*)، کۆل تپه (۴۱۰*) کُود (۱۶۰*)، کلیسه (۴۶۰*) کُود (۵۰*)، گۆیجه قوملاق (۴۷۰*) کُوب (۲۵۰*)، گروس (۵۷۰*) کُوب (۳۵۰*)، گۆیجه‌قالا (۴۴۰*) کُوب (۲۸۰*)، گوراسر / آ (۳۹۰*) کُود (۷۰*)، گۆنه باخان (۴۱۰*) کُوب (۱۶۰*)، لاله‌زار (۴۳۰*) کُوب (۲۰۰*)، قره آخاجین (۳۴۰*) کُود (۱۳۰*)، موسی قلی کندی (۲۶۰*) کُود (۸۰*)، مین‌باشی حصاری (۴۴۰*) کُوب (۱۵۰*)، یاربولاغی (۴۲۰*) کُود (۷۰*)، یوگورک (۳۵۰*) کُوب (۲۰۰*)، یونجالو (۳۶۰*) کُوب (۳۰۰*)، تازا کند (۲۰۰*) کُوب (۱۵۰*)، سونلو (۳۵۰*) کُوب (۲۰۰*)، قاراجاقایا (قرجه قیه)، (۱۴۰*) کُوب (۳۹۰*)، قوروقچو رودی (۷۰*) کُوب (۴۳۰*)، قیزیلجاقارانقو (۳۰۰*) کُوب (۹۱۰*)، کل تپه (کۆل تپه)، (۲۵۰*) کُوب (۳۴۰*)، گؤورچینلی (۱۸۰*) کُوب (۱۳۰*)، گۆیجه قوملاق (۱۰۰*) کُوب (۳۵۰*)، گرگر (۴۰۰*) کُوب (۱۸۰*)، گۆل آخور (۴۰۰*) کُوب (۹۴۰*)، گۆللوچه عدل (۳۰۰*) کُوب (۴۷۰*)، گۆنبذ (۱۸۰*) کُوب (۴۵۰*)، گۆندوغدی (۴۲۰*) کُوب (۵۲۰*)، مندربولاغی (۲۸۰*) کُوب (۳۰۰*)،

هَشْتَرِیْلِی [آ] شیخ اسماعیل هَشْتَرِودِی مشروطیت انقلابی نین اؤنچول لریندن ایدی ^{۱۳۱}.

هَشْتَمَرَخ [آ] قوچان دا کند آدی.

هَشْتِیَان [آ] اؤرمیه ده کند آدی.

هَشْجِین [آ] هیشئین'ین قوندارما آدی، خلخال دا یر آدی.

هَشْهَرِی [آ] ۱-چوخ یاراماز، آله آووجا سیغمایان (اوشاق) ۲-آزقین (حئیوان) (فا:). ۳-آشیری جنسلیک

(۳۰۰*)، تاستاغار (۵۰۰*)؛ ترخانلار (۳۱۰*)؛ تیکانلی / آ (۲۱۵*)؛ تنلیم خان (۴۳۰*)؛ تیمورآباد (۱۰۰*)؛ جیغیل / آ-ی (۸۹۰*)؛ چۆکن / چیگین (۲۴۳*)؛ چیبانلی (۲۹۰*)؛ چیرتیقلی (۴۴۴*)؛ حیدرآباد (۱۵۰*)؛ خلیفه کندی حمیدیه (۴۴۰*)؛ خورشید (۱۵۰*)؛ داش آلتی (۲۶۰*)؛ درین سو (۴۱۰*)؛ ذوالقَدَر (۲۵۰*)؛ ساری قیه (۲۱۰*)؛ سلمان کندی (۷۵*)؛ سلیمان آغول، شیبیدی (قوشیده)؛ شَکْریوْلاغی (۱۳۷*) (بوش)؛ شوردره (۸۰*)؛ قاتانقو / قیطانقو (۱۹۰*)؛ قاراغورت / قاراعورت (۲۳۰*)، قاراقایا (۱۶۰*)؛ قانلی دره (۲۶۰*)؛ قاتالار / قته لر / قطعات (۲۰۰*)، قَمَر کندی (۳۹۰*)؛ قوردقیه‌سی (۳۹۰*)؛ قویوجوق (۲۹۰*)؛ قیرخ‌سیغیر (۱۳۰*)؛ قیزیل بولاق (۲۸۰*)؛ کۆهول بولاق (۲۵۰*)؛ کَته له کَمَر (۲۲۲*)؛ کَلَب کندی (۲۳۰*)؛ گۆبک تپه (۲۱۰*)؛ گئرمی / گرامی (۱۴۰*)، گنج آوا / آ-ی (۴۳۰*)؛ گۆشنیش (۲۸۰*) (قوش‌باش)؛ لَکَلر (۲۱۰*)؛ ماللاجیق (۴۳۰*)؛ موشک-آوا / تازا-کۆهنه (۲۱۰*)، مَندَریوْلاغی؛ نظر کهریز (۷۰*)؛ نیازکندی (۲۰۰*)؛ وفادار (۷۰*) (بوش)، ولی کندی (۵۶۰*)؛ ییئلی دره / آ-ی (۵۸۰*)؛ یئله قارشى (۳۱۰*)؛ یان بولاق / آ-ی (۳۵۰*)؛ یانیق (۳۴۰*)؛

هَشْتَرِی-قارا آغاج بۆلگه‌سینده کند آدلاری ۱۳۲۰ آماریندا

اولان ولی ایندیکی آدلارلا تطبیق اولونمایان کندلر [آ] آرپا چای (۴۱۰*) کُود (۲۴۱*)، آغ سققلر (۷۰*) کُود (۱۴۰*)، آق اطاق (۴۵۰*) کُود (۱۴۶*)، آل جلفا (مراغه ۳۹۰*) کُود (۱۱۰*)، آلو (۳۶۰*) کُوب (۱۶۰*)، ارزه خوران (۴۷۰*) کُود (۲۱۷*)، اوچ درق قوشقوان (مراغه ۱۵۰*) کُود (۵۱۰*)، اوروجک (اروجک)، (۴۹۰*) کُود (۳۷۰*)، ایاز (۲۵۰*) کُوب (۳۷۶*)، بارجوق (۶۰*) کُود (۳۰۰*)، باللی قایا (باللوقیه)، (۴۱۰*) کُوب (۲۶۰*)، بۆلبول (۲۹۰*) کُوب (۱۹۰*)، تیکمه داش (۲۷۰*) کُوب (۳۵۰*)، جوقان / جوقان (۲۱۰*) کُوب (۵۱۰*)، جیداقایا (جدا قیه)، (۴۰۰*) کُود (۱۰۸*)، چاللو بادیانلو (۳۹۰*) کُوب (۱۸۵*)، چاللی جیانلی (۴۷۰*) کُوب (۶۰*)، چاناق بولاق (۳۵۰*) کُوب (۴۵۰*)، چوبانلو

ههلبته [ظ،ع] باخ: البته.	حسی اولان {بعضاً} پانلیشلیقلا عربجه حشر (چتریک)
ههلم قالم [آ] ۱-یاوا، فیریلداق، جوو لاغی. ۲-قاریشیق.	سۆزونه باغلایرلار، حالوکی تورکجه آشماق/آشیری
ههلمک [باخ: هئلنمک] ادا وئرمک.	سۆزوندن اولمالیدیر چونکی افراط حالدا بیر ایشی
ههلی [آ] اهر ده کند آدی {آلی/انللی}.	گۆرمک یؤفعله ایلگیلیدیر.
ههلمه شیک [آ،دا] هوررا کیمی اولان (فا:غلیظ).	هشم /هشیم /هشین [آ] خالخال دا داغ آدی.
ههلو /حلج [آ] اؤرمیه ده کند آدی.	هشم /هشن heshem [آ،دا] دؤیولمک اوچون خرمنه تۆکولن
ههلوو hөлulu [آ] اؤرمیه ده کند آدی {انللی لی}.	تاخیل، قورو اوت {محتماً} عربجه حشم سۆزونندیر
ههله hөлə [ظ،ع] حالاً، هتچ اولمازسا، حالا "هله چوخ	چونکی ایکسیده مال و ثروت معناسیندادیر ^۵ .
ایشلر گۆرمه لی ییک "فا:هنوز). yet	هشی [آ] خالخال دا کند آدی.
ههله بئله [ظ] سبب سیز، نیت سیز.	هضم (هضم) [آ،ع] ۱-سینیدیرمه. ۲- [مج] بنیمسنمه (فا:~).
ههله قوش [آ] اؤرمیه ده کند آدی {۱-آلاقوش. ۲-اؤلوقوچ}.	هفت [آ] ۱-فارسیجا یئددی معناسیندادیر، ۲-بعضاً یئر
ههله مار [آ] اؤرمیه ده داغ آدی {اؤلومار، بؤیوک اوتلاق}.	آدلاریندا گۆرونور بو حاللاردا کلمه نین ساپی ریلیمیش
ههله له [آ،ع] های کو، قالماقال (فا:شادی).	اولماسی محتمل دیر: بوجور یئر آدلارینا ان ازی ۱۰ یئرده
ههله لیک [آ]. فعلا و بعضاً خداحافظ مفهوموندا بیر سۆز	راست گلمک اولار.
(فا:فعلا). farewell	هفت سین [آ،فا] یئددی سین.
ههله هله [ظ] بو تئز لیکده، هله لیکده "خئیر هله هله بو آغا	هفته hefte [آ،فا] یئددی گۆنلوک دؤنم، باخ: یئددیجه week
گلن آداما اوخشامیر".	هفته بازار [آ] هر هفته نین بیر گۆنونده اولان بازار و آلوئر
ههله هو له [آ] ۱-خالچا و پالاز توخومادا ایلمک لری	گۆنونه وئریلن آد، بازار گۆنو (فا:یکشنبه).
یرکیتیمک اوچون یارارلانیلان اوجو کسیک دیشلی آلت.	هفته باشی [آ] هر هفته نین سونوندا ویا ایلمک گۆنونده اولان.
۲-اوشاق دیلیجه یارارسیز شی لر.	هفته بیجار تورشوسو [آ] مختلف گۆی لرله گول کلم و یئر
ههلیل آباد həlil abad [آ] زنجان دا کند آدی.	کۆکونو سرکه یه قویوب و اوندان دوزه لن بیر نوع تورشو.
ههم hem [با،فا] ۱-اوسته لیک، داخی، باغلایچی بیر کلمه	هفته خونی [آ] لنکران دا یئر آدی ^{۲۴} .
اولاراق جمله لری بیریرینه باغلایر "یاشایش هم	هفته سوو [آ] اسماعیلی دا کند آدی ^{۲۵} .
آغلاماقدیر هم گۆلمک". ۲-بیر سیرا کلمه لرله بیر لیکده	هفته لیک [آ] هر هفته، یئددی گۆنلوک (فا:هفتگی). weekly
بیر جنسدن اولان ایککی شئی آنلادیر "هم مذهب = مذهب	هفتدیران [آ] هئریس ده کند آدی {هپتاران/ هپتالان}.
داش، هم مسلک = مسلک داش، هم وطن = وطن داش، هم	هکتار [باخ] هئکتار .
ولایت = یورد داش، هم پیاله = بیریرینه یاخین اولان" ۳-	هکری [آ] شوشا و زنگیلان دا یئر آدی ^{۲۶} .
یئنده ده، همچنین (فا:هم). also	هکل آوا həkəlavə [آ] بوستان آباد دا کند آدی {۱-اکه +
ههمان həman [باخ] هامان.	ال+آوا: صاحب اولونان اووا. ۲-اکیلن اووا}.
ههماهنگ [ع، ص، ظ] اویقون، اوویملو (فا:~).	هکی həkki [آ] اؤرمیه ده کند آدی.
ههمایون humayun [آ] زنجان دا کند آدی.	هلاک (هلاکت) [آ،ع] اؤلمه، آرادان گتتمه (فا:~).
ههمایون [باخ] هومایون، اوغورلو (فا:خوشبخت). imperial	هلال hilal [آ،ع] آیچا، یئنی آی، یای بیچیمینده آی (فا:~).
ههمپال həmpəl [آ،ده،فا] آرخاداش، انش.	هل البت [ظ،ع] البته.

هېمەت [آ،ع] ۱-غئیرت، چالیشما و تلاش ائتمە حسی (فا: تلاش). ۲-ambition -جوغاتئی، سالماس دا کند آدی. همتی انگورانی زنجانی [یازار] هـ ۱۱جی یۆزله ده یاشایاراق تۆركجه شعر لری واردیر (فا: ~) ۱۴۱.

همجنس [آ] تۆرداش، سۆیداش.

همچشمی [آ] بسه بس (فا: ~). emulation

همچنین [ظ] بوجور لو كده (فا: ~). in this manner

همدان hemədan [آ] بۇلگه نین ایلک حُکومتلریندن اولان ماد حُکومتی نین باشکندی بۇ شهرایدی، تاریخی فاکتلارا گۆره همدان بۇلگه سی آذربایجان منطقه سینین گۆنئی بۇلومو سایلییر بۇ اؤستانین کلی حالدا یۆزده ۶۰ دان چۆخو تۆركدور، رزن، کبودآهنگ، باهار، فامنین، قهاوند شهرلرینده اهالی نین هامیسی تۆرك اولاراق، همدانین اؤزونده اهالی نین یوزده آلتیمیسی تۆركدولر و اسدآباد و ملایر کیمی شهرلرده یاری یایاخین اهالی و حدوداً ۴۰ فایزه یاخین تۆركدولر، اؤستانین گونئی بۇلوملرینده تۆركلر آزاراقدیلار. بۇ شهردنیز سۇلاری سویه سیندن ۱۸۲۶ متر یۆكسک لیکده اولاراق ش ۱۳۸۵ده اُستان جمعیته ۱,۷۰۰,۰۰۰ و ۱,۷۰۰,۰۰۰ نفر، اؤزئی گنیش لیگی ۳۶۷۵ کیلومتر مربع دیر. ایلک دفعه تیگلآتسر داش یازی سیندا بۇ شهردن امدانه شکلینده آد آپاریلییدیر، بیر سیرا آیری کتیبه لرده هئگمتان و انکباتان و هنگ مته سۆزویله بیلینب (باخ: ماد). مادلار زامانی همدان بۇلگه سی آتروپاتئن و آشاغی ماد بۇلگه سینین قووشوق یثری سایلییردی. تاریخی و گۆرمه لری یثرلریندن نئچه سینى آد آپارماق اولار: امامزادا (یحیی، هادی ابن علی، اهل ابن علی، و...)، علویان کۆبئدی، قُربان بۆرجو، جامع مچیدی، بوعلى سینا دینچ ائوی، همدان اُستانینا تابع اولان شهرلردن آشاغیداکی شهرلرین آچیقلامالارینا رجوع ائتمک اولار: رزن، باهار، کبودآهنگ، اسدآباد، قهاوند، ملایر.

همدان بۇلگه سینین جایلاری [آ] چایلار دۆزگؤلونه تۆكولورلر: قاراچای / آبشینه (باهار- کبودآهنگ- آبشینه

۱۱۶b/۳۰/۱۱۱q)، کئشین (چنشین- قاراچای چایی ۱۱۶b/s)، قوروجای (قلی کندی- قاراچای چایی ۱۱۶b/s/q)، قاراچای (قم- بویاقچی- قیزیل حصار- بابکلو- قاراجاقایا- قاراچای کندی ۱۱۶b/s/q/۸۵).

همدان بۇلگه سینین داغلاری [آ] الوند (۱۲کگ ۳۵۸۰)، یدوک (۱۳کگ ۲۴۱۲)، کیورسان (۷کگ ۲۲۲۳)، سنگر (۹کگ ۲۴۵۲)، قَلَلْخَا (۲۱کگ ۲۴۶۶)، آغراش (۲۵کگ ۲۵۲۲)، گنجلردره (۷۰کگ ۲۱۶۸)، قاراجا (۷۶کگ ۱۷۴۵)، قاراقول خانا (۷۸کگ ۱۹۰۴)، گدیک (۸۱کگ ۱۶۶۳)، قاراول خانا (۸۳کگ ۱۷۸۱)، اولاقایا (۸۴کگ ۱۷۴۳)، قیزیل داغ (۸۵کگ ۱۶۸۶)، پاشالو (۸۵کگ ۲۳۴۳)، دیرمان (۹۰کگ ۱۸۷۰)، قوش قایاسی (۳۲کگ ۲۳۰۵)، باش گونئی (۳۳کگ ۲۱۶۸)، ساققیزلی (۳۵کگ ۱۹۴۰)، اورتاداغ (۳۶کگ ۲۶۰۹)، قیزقالا (۵۰کگ ۲۱۷۶)، آغداغ (۵۵کگ ۲۰۱۵)، اوغلان پیر (۲۲کگ ۲۲۵۷)، قارالار (۵۰کگ ۲۰۴۸)، جئیران گله (۱۴کگ ۲۴۲۳)، قیزیل قالاسی (۱۵کگ ۱۹۶۵)، ساری گونئی (۱۷کگ ۲۴۲۲)، گونئی (۱۹کگ ۲۱۴۸)، ارجئی (۱۹کگ ۲۱۶۶)، گونئی (۳۵کگ ۲۱۷۹)، چاناق (۳۴کگ ۲۴۰۰)، قیزیل داغ (۳۵کگ ۲۵۰۸)، قافلاتنی (۳۵کگ ۲۵۵۹)، قیزقالاسی (۳۵کگ ۲۲۶۸)، قاراداغ (۳۶کگ ۲۰۶۰)، قازان داغ (۴۰کگ ۲۱۷۵)، سرن دیو (۲۸کگ ۲۵۱۳)، قاراداغ (۱۸کگ ۲۵۲۲)، وركلی آغاج (۲۵کگ ۲۲۲۲)، گولدره سی (۶۰کگ ۲۰۴۵)، هیزگۆنه لی (۶۰کگ ۲۰۵۶)، قارالاردره (۶۰کگ ۲۱۲۷)، بۆیوک گونئی (۶۰کگ ۲۱۷۵)، گمار/گۆمر (۱۷کگ ۲۲۰۴)

همدان (شراء- جیحون دشت) بۇلگه سینین کندلری [آ] گُنبَد جای (۳۵۰*)، طاحون آباد (۲۹۰*)، جیحون آباد (۹۸۰*)، برکت آباد (۳۰۰*)، یثکُله (۷۲۰*)، قهاوند (۶۲۰*)، دشته، بویاقچی (۶۹کگ ۵۲۰*)، دیزه (۶۵۰*)، شیرین آباد (۵۸۰*)، آغدره (۱۳۰*)، رزج، قلعه نظر آباد، احمدآباد چشمه (۳۷۰*)، هیزج، راستگویان (۲۸۰*)، امیرآباد کورد/علیقلی (۳۲۰*)، امامزادا پیرنهار/خوروره (۴۶۰*)،

حصار (*۱۴۰)، تَمْجى (*۲۱۰)، راستگويان، قالاجيق، همدان (مرکزی-ابرو) بۆلگه‌سینین کندلری [آ] چشمه ملک، سیلوار (*۲۶۰/ی تو) silvar، چشّین (*۴۵۰)، خاکو، آبرو/آبری (*۱۴۱۰)، سیمین آبرو،	همدان (شراء-چاه دشت) بۆلگه‌سینین کندلری [آ] قیچاق (*۴۴۰)، حاجی مقصود، قیرخلار، پسیرلو (*۳۸۰)، بیوک آباد/ بیویک آباد، ایده‌لی، سَمَؤک، میلَجرَد (*۳۹۰)، نوده، بوزینه جرد، همه کسی (*۳۰۰/تو)،
همدان (مرکزی-سنگستان) بۆلگه‌سینین کندلری [آ] سنگستان (*۱۵۴۰)، آبشینه، کُنجینه (*۲۵۰)، یگانه، سرخ آباد/ سرخ آب (*۱۰۴۰)، دنگله کهریز، کوردبولاق (بوْش)، ضیال‌الدین (*۵۰/بوْش)، ایوک (*۳۶۰)، مرادبولاغی (بوْش)، پُل شکسته، ده دلیان (*۲۳۰)، شیرآباد (*۱۴۰/تو+فا)، آغجا سیدان، باخچا (*۱۵۰)، آغداش (*۳۰)، مهبّار (*۱۷۰)، سبزآباد، گرگز/ گورگوز (*۱۱۰) gorgoz. مرتع بولاق، عربلو (*۴۳۰)، مزرعه قارابورون،	همدان (شراء-شور دشت) بۆلگه‌سینین کندلری [آ] مسلم آباد، کۆزه ره، خوْماجین، قیشلاق آی، فیروزآباد (*۱۲۰)، عبدالرحیم، احمدآباد، ورکش، دؤولت آباد (*۶۹۰)، آب انبار (*۵۴۰)، راهجرد (*۷۸۰)، فوزلوجا (*۳۸)، خیرآباد، مهاجرآباد،
همدان (مرکزی-شرقی الوند) بۆلگه‌سینین کندلری [آ] تفریجان (*۱۳۹۰)، اکباتان سدّی، ینلفان (*۱۲۸۰/ تو+کو)، شمس آباد (*۹۰)، ورکانه/ ورکه‌نه (*۶۲۰)، علی آباد ورکانه، ازان فود؟، تیکمه داش،	همدان (فامنین-پیشخور) بۆلگه‌سینین کندلری [آ] آحیرلو، بوزچَللو (بزچلو)، ینگیجه، قبان قلی/ قبان قولو (بوْش)، باخچاقاز، ده قاراجای، عؤمرآباد، تَجَرک، قرادای (قارادای)، قلقل آباد، صیدآباد، قمیشانه qomışana، مَرغ آباد، مزرعه قازانلو (بوْش)، رضاباغی، مزرعه اسلک، پاون، مزرعه سیدلو، مولوتپه (بوْش)، سولودره (بوْش)، ازانو، قیشلاق، خیمه گاه، مزرعه طغانی (بوْش)، باباحصاری، قارقالیق (بوْش)، زاغلیجا، ایره گونئی (بوْش)، کوی بولاق، قیزیل کندی، گول خندان، بازان/ بازران، مزرعه قاپالوق (بوْش)، معدن کوه، چوبوقلو، دهلق (بوْش)، مبارکین (*۱۴۰)، صادق لو (*۲۴۰)، یاریم قیه (*۷۰)، ده قاراجای، عمرآباد (*۱۰۰/تو)، خوجاحصاری (*۱۱۰)، وژندان (*۱۷۰)، آغاج (*۱۶۰)، قالاجیق (*۵۲۰)،
همدان (مرکزی-غربی الوند) بۆلگه‌سینین کندلری [آ] انصار الامام، ینکن آباد؛ چشمه قصابان، اوزنان (*۱۶۰)، مهدی آباد، حیدره پُشتشهر، سُولولان (ک ۸ گد *۱۰۵۰)، مریانا/ مَریانج (*۴۵۶۰)؛ تویع جین؟، مؤیی جین، وُفرجین، همدان (مرکزی-گنبد) بۆلگه‌سینین کندلری [آ] حاجی آباد، بارابند/ براوند (*۵۱۰)، رحیم آباد، حیران (*۵۸۰)، قیرخ قیز (*۲۸۰)، مۆلوجه (*۴۶۰)، معروف (*۳۲۰)، سرده (*۴۳۰)، گنبد (*۱۶۲۰)، قُولوکندی، سیاه کمر/ قاراکنده؟ (بوْش)، کورکه‌ریز (*۴۵۰)، مزرعه پودرزلو (بوْش)، ابهندو، آغ تپه (*۴۴۰)، باش قیشلاق (بوْش)، زنگی بولاق (بوْش)، مزرعه آغچاراهنگ (بوْش)، نَشَر (*۷۸۰)، قیشلاق نَشَر (*۱۰۰)،	همدان (فامنین-خرم‌دشت) بۆلگه‌سینین کندلری [آ] ماماها (*۱۹۳۰)، سَره‌ؤک/ سراوک (*۱۰۴۰)، جامیشلی، کلیجه/ گُوللوجه، حاجی آباد (*۴۳۰)، سَنَاج (*۴۸۰)، تاوالا (*۲۳۰)، فیض آباد (*۸۴۰)، نگارخاتون (*۵۱۰)، امین آباد، سارای (*۶۲۰)، جهان آباد (*۳۳۰)، ابراهیم آباد (*۱۲۰)، تاوا (*۶۰)، امیرآباد نورعلی (*۲۹۰)، زرقان (*۸۹۰)، نصیرآباد (*۵۲۰)، خوش آباد (*۴۸۰)،
همدان (مرکزی-هگمتانه) بۆلگه‌سینین کندلری [آ] قاسم آباد، علی آباد پشت نهر (*۲۵۰)، گراجقا (*۱۰۲۰)، ده پیاز، جوْرقان (*۳۷۶۰)، حسن آباد شوْرین، رُباط شوْرین (*۵۷۰)، علی آباد آغ حصار، نهران، آمزاجرد (*۴۴۰)، بهرام آباد، اوْلیا (*۸۱)، سوليجه (بوْش)، قیشلاق	همدان (فامنین-مفتح) بۆلگه‌سینین کندلری [آ] اصله (*۱۶۳۰) ، یالقوْز باغ (*۶۰)، کلله سر (*۴۲۰)، وُهَلق (*۶۶۰)، حسام آباد (*۱۳۰)، قیزیل آباد، زَرَق (*۲۴۰)، قیه باغی، قوْشاجا (*۴۰/نفر)، شیرابدال، خماجینچ چاه بهار، قیزیل

هه Hh	آذربایجان تورکجه سی	۱۹۴۲	ارک سۆزلوگو	هه Hh
گمارده (بوْش)، قیشلاق (۳۷ک ق ب * ۵۱۰)،	همیشه [ظ، فا] دایما، هر زمان، هرواخت (فا: همیشه).			
همدان بۆلگه سینده تورک کندلری (۱۳۲۰ آماریندا اولان	همیشه باهار [آ، بی] ایلین بوتون فصل لرینده چیچک آچان			
ولی ایندیکی آدلارلا تطبیق اولونمايان کندلر) [آ] آغبولا ق	جیر قیزیل گۆلو نوغو (فا: گل همیشه بهار).			
(۲۱ک ق * ۱۰۰۰)، آغچاخابا (۱۵ک ق د * ۸۰)، حصار	همین [ض، فا] بو (فا: همین).			
دیزج (۳ک ق ب * ۱۱۰۵)، کۆشک آباد (۲۸ک ق * ۹۱۰)،	هن [دا] انوئت، باش اۆسته (فا: بله). yes			
کۆردبولاق (۱۵ک د * ۳۰۲)، یتنگیجه (۶ک ق ب * ۱۰۵۰)،	هنا [آ] قالی چارچوبونون قیراغینداکی دیکنی چوبوقلار			
همدانک [آ] علیشاه عوض ده کند آدی.	{یان+} یانا+ هنا+}.			
همدرد hamdərđ [ص] دردیر (فا:~). sympathetic	هندبال [آ، این] ال توپو (فا:~).			
همردی [آ] درد لشمه (فا:~). sympathy	هندزمین hēndzəmin [آ] تارؤم دا کند آدی.			
همدم [آ] یولداش (فا:~). companion	هندسه hēndəsə [ع] جیسیم لرین سطح بیچیم لرینی			
همدملی [آ] کلئیر ده کند آدی.	اینجه له یین ییلیم دالی (فا:~). geometry			
همراه hēmrāh [آ] یانچی (فا:~). accompanying	هندسی یوگسه لیش [آ] هندسی تصاعد (فا: تصاعد هندسی).			
همراهلی [آ] ۱-قاراداغ-گروس داش و کوسالار طایفاسینا	هندکندی hīnd kēndi [آ] تارؤم دا کند آدی.			
باغلی اوْبا آدی ^{۳۰۱۸} . ۲-کلئیر ده کند آدی.	هندوشاه نخبجوانی [یا زار] هـ ۶جی یوزیل ده یاشایارق			
همزه [آ، ع] خیرتدک و سس تللری بیریرینه یاپیشارق	تورکجه شعر لری واردیر (فا:~) ^{۱۴۱} .			
آغیزدان چیخان کسیتیلی سس.	هندووان hēnduvan [آ] خوی دا کند و چای آدی.			
همسایه [آ] قونشو (فا:~). nieghbo (u) r	هندودر hīndudər [آ] آستارا دا کند آدی.			
همشهری [آ] شهرتاش (فا:~). fellow citizen	هندوکش hēndukoş [آ] فریدن ده کند آدی.			
همشیره [آ، فا] ۱-باجی، قیزقارداش (فا:~). ۲-پرستار.	هنده وار / ههوار hēnəvar [آ] ماکی دا کند آدی {چئوره}.			
۳-آستراخان بازاردا چای و جلیل آباد دا تپه آدی، لنکران	هنده ور [یان یؤره] یان یؤره.			
اطرافیندا ۱۹جوعصرده یاشامیش بیرطایفا آدیدر و احتمالا	هندیک / هندوک [آ] اؤرمیه ده کند آدی.			
بو آددا بیر شهر ساسانی دؤورونه عاید اولما لیدیر ^{۲۴۲-۱۶۱} .	هَنْدِی honəzi [آ] بجنورد دا کند آدی.			
هم صحبت [ص] صحبت یولداشلیغی (فا:~). interlocutor	هنر hūnər [آ، فا] باشاری و یتنه نکدن عمله گلن اینجه			
هم مذهب [ص] بیر مذهبده اولان (فا:~). Coreligigionist	صنعت (فا:~). art			
هم فیگیر [آ] بیر دُشونجه لی، اوْیداش.	هَنک hənək [ارمنی جه] ظارافات، شا کا (فا: شوخی). Joke			
همکلاس [آ] بیر کلاسدا اولان (فا:~). classmate	{باخ: انه مک}			
همگرایی [آ] یؤن بیر لیگی (فا:~). convergence	هَنک چی [ص] مزاح ائدن (فا: بذله گو). jester			
همن / همین [ظ] درحال، فوراً (فا:~). immediately	هَنک چی لیق [آ] شا کا لاشما (فا: بذله گوئی). joking			
هموار [آ] شاهسون ائلی بوْیلاریندان ^{۳۰۱۸} . گثرمی ده کند آدی.	هَنک لانه / چم نرگسه [آ] مرویان دا چای آدی.			
همه [آ، فا] هامی.	هَنگام [ظ، فا] واخت، چاغ، زمان.			
همه سین (ترکمانده) [آ] تهران-تجریش دا کند آدی.	هَنگامه / هَنگاما [ظ، فا] معرکه، گۆرولتو، قوْوغا.			
همه شان [آ] گثرمی ده کند آدی.	هَنگروان [آ] اؤرمیه ده کند آدی {باخ: انگ+ار+بان}.			
همه کسی hēme kəsi [آ] همدان رزن ده کند آدی.				

Hh هـ	آذربایجان تورکجه سی	۱۹۴۳	ارک سۆزلوگو	Hh هـ
هنوز [ظ، فا، هله، هله ده (فا:هنوز). yet	هنیرتی [آ] چوخ ایستی هاوا اوچون ده سؤیله نیر.		هوئستین [آ] مرند ده کند آدی {او+ایس+تین:روح ایزی اولان ائو و یئر}.	
هنیرتی لیمک [س] چوخ ایستی هاوا گلیمک، چوخ ایستی هاوا پؤفلیمک.	هنیرتی له مک [ل] چوخ ایستی هاوا وئرمک.		هو/هو/هو/هو [سس] تنق [قارامالی حرکت گتیرمک اوچون ایشله دیلن سؤز "هو/هو" دئییه اینک لری سوروردو" (فا:صدایی برای راندن احشام).	
هنیرتی لی [ص] چوخ ایستی هاواسی اولان یئر "گۆن، یئر".	هنیرتی لی [ص] چوخ ایستی هاواسی اولان یئر "گۆن، یئر".		هوادر [آ] اردبیل ده کند آدی.	
هنیلتی [اینیلتی] اینیلده مه سسی.	هنیلتی [اینیلتی] اینیلده مه سسی.		هوایی [آ، این] دوشگۆ، والته.	
هوآر [آ] ساین قالا، اؤرمیه، سؤلدوزداداغ، بوکاندا کند آدی.	هوآر [آ] ساین قالا، اؤرمیه، سؤلدوزداداغ، بوکاندا کند آدی.		هوپ [سس] تنق [بیرینی دوردورماق اوچون سؤیله نن بیر سؤز، عدا ماشینی دوردورماق اوچون سؤیله نیر (فا:وايستا، بایست). hoopoe	
هوآشناس [آ] هاوا بیلمنی (فا:~). aerologist	هوآشناسی [آ] هاوا بیلمی (فا:~). aerology		هوپ ۱ [ن، ت] بیرینی دوردورماق و اویاتماق اوچون سؤیله نن سؤز (فا:وايستا، بایست). hoopoe	
هوآس [آ، ع] ایستک، آیلیم، شووق (فا:~). haves	هوآس [آ، ع] ایستک، آیلیم، شووق (فا:~). haves		هوپ ۲ [آ، دا، دی] بویبو، داراق لی قوش (فا:هد هد).	
هوآسکار [آ] بیر ایشه و شئی چوخ ایستکلی اولان.	هوآسکار [آ] بیر ایشه و شئی چوخ ایستکلی اولان.		هوپبالا [سس] تنق [بالاجا اوشاغین قوللاریندان توتاراق و هوپاندیراراق دئییلن سؤز (فا:بیر - در مورد بچه).	
هوآسنیمک [س] ماراق لانماق، هوآسی اویانماق.	هوآسنیمک [س] ماراق لانماق، هوآسی اویانماق.		هوپبالا [سس] تنق [بالاجا اوشاغین قوللاریندان توتاراق و هوپاندیراراق دئییلن سؤز (فا:بیر - در مورد بچه).	
هوآسه مک [ل] باخ: اؤوسه مک، اؤسه مک.	هوآسیمک [س] مئیل ائتمک، ماراق لانماق، هوآسی اویانماق، هوآسه گلیمک.		هوپبالا [سس] تنق [بالاجا اوشاغین قوللاریندان توتاراق و هوپاندیراراق دئییلن سؤز (فا:بیر - در مورد بچه).	
هوآسیمک [س] مئیل ائتمک، ماراق لانماق، هوآسی اویانماق، هوآسه گلیمک.	هوآسیمک [س] مئیل ائتمک، ماراق لانماق، هوآسی اویانماق، هوآسه گلیمک.		هوپبالا [سس] تنق [بالاجا اوشاغین قوللاریندان توتاراق و هوپاندیراراق دئییلن سؤز (فا:بیر - در مورد بچه).	
هوآک [باخ] هونگ. hævək	هوآک [باخ] هونگ. hævək		هوپبالا [سس] تنق [بالاجا اوشاغین قوللاریندان توتاراق و هوپاندیراراق دئییلن سؤز (فا:بیر - در مورد بچه).	
هوآمند [آ] اؤرمیه ده داغ آدی. hævəmənd	هوآمند [آ] اؤرمیه ده داغ آدی. hævəmənd		هوپبالا [سس] تنق [بالاجا اوشاغین قوللاریندان توتاراق و هوپاندیراراق دئییلن سؤز (فا:بیر - در مورد بچه).	
هوآنگ [آ، فا، هاون] مختلف مادده لری دؤیوب تۆز	هوآنگ [آ، فا، هاون] مختلف مادده لری دؤیوب تۆز		هوپبالا [سس] تنق [بالاجا اوشاغین قوللاریندان توتاراق و هوپاندیراراق دئییلن سؤز (فا:بیر - در مورد بچه).	
حالینا گتیرمک اوچون قاب و دستک دن عبارت آلت (فا:هاون) {محتملاً اووماق، اووان، اووانگ، هونگ}.	هوآنگ [آ، فا، هاون] مختلف مادده لری دؤیوب تۆز		هوپبالا [سس] تنق [بالاجا اوشاغین قوللاریندان توتاراق و هوپاندیراراق دئییلن سؤز (فا:بیر - در مورد بچه).	
هوآه [باخ: هونگ] بؤیوک دیشلی بیر نوع دغه، خالچا و پالاز کیمی شئی لری تۆخویارکن ایلمک لری بر کیتیمک اوچون دیشلی و اوچو کسک آلت.	هوآه [باخ: هونگ] بؤیوک دیشلی بیر نوع دغه، خالچا و پالاز کیمی شئی لری تۆخویارکن ایلمک لری بر کیتیمک اوچون دیشلی و اوچو کسک آلت.		هوپبالا [سس] تنق [بالاجا اوشاغین قوللاریندان توتاراق و هوپاندیراراق دئییلن سؤز (فا:بیر - در مورد بچه).	
هوآه دیشلی [ص] دیشلری هوآه کیمی بؤیوک اولان.	هوآه دیشلی [ص] دیشلری هوآه کیمی بؤیوک اولان.		هوپبالا [سس] تنق [بالاجا اوشاغین قوللاریندان توتاراق و هوپاندیراراق دئییلن سؤز (فا:بیر - در مورد بچه).	
هوآه لیمک [بل] هوآه ایله دؤیولوب بر کیدیلیمک.	هوآه لیمک [بل] هوآه ایله دؤیولوب بر کیدیلیمک.		هوپبالا [سس] تنق [بالاجا اوشاغین قوللاریندان توتاراق و هوپاندیراراق دئییلن سؤز (فا:بیر - در مورد بچه).	
هوآه له مک [ل] ایلمک لری هوآه ایله دؤیوب بر کیتیمک.	هوآه له مک [ل] ایلمک لری هوآه ایله دؤیوب بر کیتیمک.		هوپبالا [سس] تنق [بالاجا اوشاغین قوللاریندان توتاراق و هوپاندیراراق دئییلن سؤز (فا:بیر - در مورد بچه).	
هوآه جوآ [آ، بی] خالق طبابتینده ایشله نن بیر بیتگی نوعو ^{۱۳۶} .	هوآه جوآ [آ، بی] خالق طبابتینده ایشله نن بیر بیتگی نوعو ^{۱۳۶} .		هوپبالا [سس] تنق [بالاجا اوشاغین قوللاریندان توتاراق و هوپاندیراراق دئییلن سؤز (فا:بیر - در مورد بچه).	
هوآیج [آ، بی] چتیرگیلردن، سبزه اولاراق، مخروط بیجیمینده و اؤزون کۆکلۆ، ایکی ایلیک بیتگی، کنشیر، یئر کۆکو، ساری تورپ (فا:هوایج). daucus carota	هوآیج [آ، بی] چتیرگیلردن، سبزه اولاراق، مخروط بیجیمینده و اؤزون کۆکلۆ، ایکی ایلیک بیتگی، کنشیر، یئر کۆکو، ساری تورپ (فا:هوایج). daucus carota		هوپبالا [سس] تنق [بالاجا اوشاغین قوللاریندان توتاراق و هوپاندیراراق دئییلن سؤز (فا:بیر - در مورد بچه).	
هوآین [آ] اهر ده کند آدی {ئوین، یورد}.	هوآین [آ] اهر ده کند آدی {ئوین، یورد}.		هوپبالا [سس] تنق [بالاجا اوشاغین قوللاریندان توتاراق و هوپاندیراراق دئییلن سؤز (فا:بیر - در مورد بچه).	

Hh هـ	آذربایجان تورکجه سی	۱۹۴۴	ارک سۆزلۆتۆ	Hh هـ
هۆپدوروجو [آ] سۆموروجو، اؤدوجو، سۆروجو (فا:مکنده).	هۆپدورولماق [بل] هۆپدورماق ایشی گۆرولمک (فا:مکیده شدن).		نفر اولاراق اهاالی سی تورک دولر {باخ: هورریلر}.	هۆرتلاق hortlaq [آ] بعضی لرینین یانلیشجا ایناندیغینا گۆره مزاردان چیخان و انسانلاری قورخودان اؤلۆ، خورتدان.
هۆپلاتماق [ل] هۆپلاتماسینا یول آچماق.	هۆپلاتماق [بل] هۆپلاماق ایشی گۆرولمک.		هۆرتلاماق hortlamaq: اؤلۆ مزاردان چیغماق، خورتلاماق.	هۆرتلانماق [باخ] هۆرتولدا تماق، خورتولدا تماق.
هۆپلاشماق [قا] آتیلیب دۆشمک، اویناشماق.	هۆپلاماق [ل] سۆمورماق، هۆپدورماق.		هۆرتولتو [آ] هۆرولداداراق چیخان سس.	هۆرتولدا تماق [ل] خورتولدا تماق، هۆپلاماق، اؤدماق "سویو هورتولدا تاراق ایچدی".
هۆپلاییش [آ] هۆپلاماق ایشی.	هۆپما [آ] سۆمورما، هۆپدورما (فا:مکش).		هۆرتولدا تماق [س] خورتولدا تماق.	هۆرداشی [آ] باخ کیغال قالاسی ^{۶۶} .
هۆپماق [ل] سۆمورماق، هۆپدورماق (فا:مکیدن).	هۆپوردا تماق [ائتد] هۆپورماسینا سبب اولماق.		هۆرلا/هۆرلا horra [آ] ۱-سیوی و آخیجی بیر وضعیتده اولان ماده. ۲-بیر نوع سؤلۆ یتمک "آرپا اونوندان هۆررا پیشیردی، ایت اوچون هۆررا حاضرلادی" (فا:نوعی خوراک) {سس تق: خورولدا تما}.	هۆرزوم [آ] عثمانلی بیر لیگینده یتر آلان بیر تورک بویو ^{۶۹} .
هۆپورداماق [بل] هۆپورماق، هۆپورتو ایله اؤدماق.	هۆپورماق [س] هۆپلاماق، اؤدماق، هۆپور-داتاراق اؤدماق، هۆپ کیمی بیر سسله یتمک و اودماق (فا:مکیدن) to absorb {ت'اوپ' هۆپورداتاراق ایچمک} هۆتان [آ] اوغورلارین (۸م) قوردوقلاری بیر شهر ^{۷۵} {ختن}.		هۆرلاماق horlamaq [سس تق] خورلاماق، خورخور دئییه سس چیخارماق (فا:خورخور صدا کردن).	هۆرلان [آ] شبستر ده کند آدی {هورریلر یتری}.
هۆتوز hotuz [آ،دا] ۱-قادیلارین سوس اوچون ساچلارینا تاخلدیقلاری کیچیک باشلیق، هۆتوس. ۲-طاووس قوشو و تویوق کیمی قوشلارین باشلاریندا اولان تۆکلر.	هۆجاز [آ] لاچین'دا کند و چای (هۆجازسو) آدی ^{۷۴} .		هۆرلاییش [آ] خورلاییش.	هۆرمون [آ،یو: ترپه دن] بدنین ایچینده وزی لرین سیزدیردیغی ماده لره وئریلن آد (فا:~).
هۆداق [آ،دا] کوتانا قوشولان اؤکوز.	هۆداق کاروان [باخ] قویروق دؤغدو.		هۆرو horu [آ] ماکی، مراغا، اؤجان دا کند آدی {باخ: هۆریلر}.	هۆرولتو [آ] خورولتو.
هۆداقچی [آ،دا] کوتانا قوشولان اؤکوزو سورن کیمسه.	هۆدان hodan [آ،بی] سیغیردیلی سۆیوندان کؤکو قورولاراق یئیلن، چیچکلریندن طیبده یارارلانیلان بیر بیتگی (فا:نوعی گیاه). borrego officinalis		هۆرولدا تماق [س] خورولدا تماق.	هۆرولدا تماق [آ] خورولدا تماق.
هۆدو هۆدو [باخ] قودوقودو.	هۆر hor [آ] هۆرهور سسی.		هۆرولدا تماق [آ] خورولدا تماق.	هۆرولدا تماق [آ] خورولدا تماق.
هۆر ۲ [آنادولو دئییشینده] باخ: خور.	هۆر هۆر [آ] سس چیخاراراق آخان سو، خور خور.		هۆرولدا تماق [آ] خورولدا تماق.	هۆرولدا تماق [آ] خورولدا تماق.
هۆرادیز [آ] ماساللی'دا یتر آدی ^{۷۴} .	هۆرادیل [آ] شاماخی'دا سیرداغ آدی ^{۷۴} .		هۆرولدا تماق [آ] خورولدا تماق.	هۆرولدا تماق [آ] خورولدا تماق.
هۆراند/هۆرات [آ] اهرین ۴۷ک ق یتر آلیب و نفوسو * ۸۰۰			هۆرولدا تماق [آ] خورولدا تماق.	هۆرولدا تماق [آ] خورولدا تماق.

Hh هـ	آذربایجان تورکجه سی	۱۹۴۵	ارک سۆزلوگو	Hh هـ
هۆزۈ [ص] سلقه سیز، یۇندم سیز ایش گۆرن. { کوسا، هوزا } هوش hos [سس تق] آت و ائششگی دایاندرماق اوچون چیخاریلان سس (فا: صدایی برای ایستادن خر واسب). to {بو کلمه اینگیلیزجه ده hush شکلینده ایشله نیر} هول / هال hol [این، آ] هال، بویوک اوتاق. هول hovi [آ، ع] هؤل، اضطراب معناسیندا بیر سؤز. هولا hola [سس تق] خرمن دؤیمک اوچون یان یانا قوشولان جوت "هولا قوشماق: خرمن دؤیمک اوچون جوت قوشماق، هولا مال کیمی دولاندیرماق: آلداداراق دولاندیرماق" ^{۲۲۵} . هولا [آ] یاپارلی بویوناعایدیر آدی (م ۱۶ جی قرن) ^{۲۲۵} . هولاسو holasu [آ] ساین قالادا کند و کندستان آدی. هولوار holavar [آ، یازین] بو نوع قوشقو ایش واختی خالق ایچینده اوخونار و روحی کؤمک ساییلیر، معمولا بایاتی شکلینده اولولار، اؤرنک "قارا کیلیم ناز ائیلر. قویوق بۇلار تۆز ائیلر. آی قاراللیق گنجه ده. کوتانی پرواز ائیلر. ۷۳، ۷۴" (فانوعی شعر فولکلوریک آذربایجانلی) {هولا وار}. هولوار چکمک [باخ] هولوارلاماق. هولوارلاماق [ل] هولوار اوخوماق. هولدینق [آ، این] آنا اورتاقلیق، بیر چوخ شرکت و اورتاقلیغی الینده تۇتان یاتیریم اورتاقلیغی. هولناک [ص، ع] قورخولو، دهشتلی. هولوق [آ] سرابدا کند آدی {اولوق / اولوق / هولوق: اولو}. هولی [ظ] چیلیک دسته اویونوندا چیلیگی گۆیده وۇرماق "هولی وۇرماق". هولبقان [آ، این] اؤز لیکله فوتبالدا آشیری فاناتیزمی بسله ی و چئوره یه ضرر وئرن طرفدار ویا کیمسه، سرسری. هوما [آ] ائیمیر بویوناعایدیر آدی (م ۱۶ جی قرن) ^{۲۲۵} . هومار [آ] خومار {قومار / قام + ار، سحرلی و قوتسال آدم}. هومار آرسلان [خ] سلجوقلار دؤنمی بگ و کومتان آدی. هومار تگین [خ] خوارزمشاهلار دؤولتی اوردوباشی لاریندان. هومار بای [آ] انسان آدی، باخ: هومار + بای. هومار بگ [خ] تولون اوغو لار بگین اوغلو. هومار تاش [خ] اویغور یازیتلاریندا آدی گنچن بیر بگ.	هۆمۈ [آ] کلثیر ده کند آدی {اومو: اومود یثری}. هۆمۈژئن [آ، فر] باغلاشیق، متجانس (فا: هوموژن). هۆمۈس [آ، لا] چۆرۈمۈش بیتگی لردن دۆزه لن توپراق جنسی. هۆمۈسکسۈآل [ص، فر] ائش جنسل (فا: ~) homosexualist هۆمۈفیلی [آ، فر] قانین گنج لاختالانماسیله تانینان بیر نوع خسته لیک (فا: هموفیلی). هۆمۈقلوبین [آ، فر] قانین یوارجیق لارینین قیرمیزی ماده سی (فا: هموگلوبین). هۆمۈلوق [آ، فر] بیر باشقاسی نین بوتونلوکله یثرینی توتان (فا: همولوگ). هۆمونلو [آ] شاهسون ائلی بویلا ریندان ^{۳، ۱۰۸} {اوماق: اومونلو} هونان دۆزۈ [آ] ۱- تۈۈۈزدا بیر دۆزلۈک آدی ۲- هون بویو آدیلا باغلیدیر ۲۴۲-۱۶۳. هۈو hov [سس تق، دا] ۱- کؤمک "بیر کؤمگیم هۈۈوم اولایدی". ۲- باخ: هۈ. ۳- شیشمه، قابارما "بارماغی یانیب هۈو ائيله ییب". ۴- هۈۈخورما سسی (فا: صدای هۈۈۈو). هۈۈچکمک [س، هاوا] هاوا آلیب چیرک لنمک. هۈۈخماق hovxmaq [باخ] هۈۈخورماق. هۈۈخورماق hovxurmaq [ل، سس تق] یاریم بۆکولو بارماق لارینی آغزینا توتاراق اوتلاری نفسی ایله قیزدیرماق، هۈۈلاماق (فا: انگشتها را با نفس گرم کردن). هۈۈوسان [آ] باکی دا کند آدی ^{۲۴۰} . هۈۈولاما ق hovlamaq [ل] هۈۈخورماق. هۈۈولانماق [هاوالانماق] نفسیله هۈۈ ائيله مک.. هۈۈۈور hovur [آ، هاوا] هۈۈۈور [آزاجیق زامان، آز واخت "بیر ایکی هۈۈۈور صحبت دن سونرا آیاغا دور" (فا: اندک مدتی). هۈۈۈی hovi [آ] هشتیر ده چای آدی. هۈۈۈیار باغی [آ، بی] خالق طبابتینده ایشله نن بیریتگی نوعو ^{۱۳۶} . هۈۈۈیت hoviyyet [آ، ع] کیملیک (فا: هۈۈۈیت). هۈۈۈیت سیز [ص] کیملیک سیز، مجهول لهویه. anonymous هۈۈۈا [باخ] هۈۈۈو. هۈۈۈۈ [آ] هۈۈۈ سسی، باخ: هۈۈ. هۈۈۈۈلاماق [ل] هۈۈۈۈدییه قارامالی حرکته گتیرمک.			

Hh هـ	آذربايجان تورکجه سي	۱۹۴۶	ارک سۆزلۆگ	Hh هـ
هۆی [سس تىق] ھای، اوی.	هۆیدو هۆیدو [آ] ۱-گۆلەرک ویا الہ سالاراق چیخاریلان		هۆرگوت له مک [ل] تشکیلات لاندیرماق، هۆرگوت دۆز لتمک.	
مختلف سس لر. ۲- باخ: ھایدی.			هۆرگوت له نییش [آ] هۆرگوت لتمک ایشی ویا بیجیمی.	
هۆیدو هۆیدو یا گۆتورمک [باخ] هۆیدو لاما.			هۆرگوت له ییش [آ] هۆرگوت له مک ایشی ویا بیجیمی.	
هۆیدو لاما [ل] هۆیدو هۆیدو لاما (فا: ھو کردن)			هۆرگوت سل [ص] هۆرگوت له ایلگی لی.	
هۆیدو هۆیدو یا گۆتورمک [باخ] هۆیدو لاما.			هۆرگوت سوز لۆک [آ] هۆرگوتو اولما و وضعیتی.	
هۆیرات [آ] با یاتی کیمی شعر نووع ^۴ بیر نووع ازگی لی اوخوما.			هۆرگوتج hörgüc [آ] دوه نین بئیلنده اولان تومسک چیخیتی	
هۆیوق [آ، دا] بوستان قورخو لوغو.			(فا: کوهان). hump (of a camel) {هۆرمک دن}	
هۆپورتو [آ] هۆپورتوسسی، هۆپورداما.			هۆرگوت لو [ص] هۆرگوتو اولان (دوه اوچون).	
هۆپورتو لو [ص] هۆپورتو ایله سس چیخارما.			هۆرگوتجو [ص] هۆرگوت دۆز لیدی ساتان کیمسه.	
هۆپورتمک [اتد] باخ: هۆپورتا.			هۆرگوتجو لۆک [آ] هۆرگوت دوز لتمه ویا ساتما.	
هۆپورده مک [ل] باخ: هۆپورداما.			هۆرگوتسوز [ص] هۆرگوتسو اولما یان.	
هۆججه له مک (هۆججه له مک) [باخ] هجلا ماق.			هۆرگوت له مک [ل] هۆرگوت شکلینه سالماق.	
هۆدر / هۆدөр hödər [آ] خوی و سالماس دا کند آدی {۱-}			هۆرگه hprge [آ] ۱- ایپ اییرمک اوچون ایشلەنن آغاج،	
اؤده مک دن اؤدر: وفالی، ایلقارینا باغلی. ۲- اؤتر شکلینده			هۆرگه و ایغ. ۲- مۆتیف.	
گئچمک و کۆچمک سوزونه باغلانیر.			هۆرگوت له مک [باخ] هۆرگوت له مک، هۆرگوت کیمی دوزمک.	
هۆده لک [ص] تله سیک و نقصانلی دانیشان کیمسه.			هۆرمک [ل، ت، سن] «اؤرمک» ایپ و تئل کیمی شئیلری بیر بیرینه	
هۆرجون [آ] ایپ نردی یان.			گئچیره رک توخوماق، دؤوار کیمی شئیلری دوز لتمک،	
هۆردورمک hördürmək [اتد] هۆرمک ایشین گۆردورمک.			هۆروک توخوماق (فا: بافتن). to spin or weave	
هۆرک [آ] دؤوار (فا: دیوار).			هۆرمه جه [آ] هۆرو لن شئی.	
هۆرگن hörgən [آ] اورقان (فا: عضو).			هۆرن [آ] اسکی تیکیتی و شهر قالیتی سی، خارابا لیق.	
هۆرگن سل [ص] هۆرگن له ایلگی لی، اورقانیک (فا: عضوی).			هۆرن لیک [آ] هۆرن وضعیتی نه گلمیش و خرابه لیک.	
هۆرگوت hörgüt [آ] هۆرولموش ساچ، هۆرولموش اولان هر			هۆرؤ hörü [آ] «سومرجه» (اؤرو) ۱- هۆرمک ایشی (فا: بافته). ۲-	
شئی، هۆروک (فا: بافته). woven			تارلاردا سئله قارشى دۆزه نیلن سد (فا: بند سیلگیر). ۳-	
هۆرگوت hörgüt [آ] تشکیلات، شبکه، تشکّل، اورتاق بیر			اوتلاق، اؤرو..	
آماجلا قورولان قورولوش (فا: شبکه). net			هۆرؤش hörüş [آ] هۆرمک ایشی ویا بیجیمی، اؤروش.	
هۆرگوت جو [ص] هۆرگوت قوران، هۆرگوت لوین.			هۆروجو [آ] هۆرمک ایشینی گۆرن، هۆرن (فا: بافنده) weaver	
هۆرگوت جولوق [آ] هۆرگوت قورما ایشی.			هۆروجو لوق [آ] هۆرو دۆز لتمه ایشی.	
هۆرگوت سۆز [ص] هۆرگوت لتمه میش.			هۆروک hörük [آ، ت] «اؤرگوت» هۆرو لوموش ساچ، اؤرکن،	
هۆرگوت لندیرمک [ل] هۆرگوت له مک، تشکیلات لاندیرماق.			ایپ وهر شئی، توخونموش شئی (فا: گیسوی بافته). plait	
هۆرگوت لندیریلیمک [بل] هۆرگوت لتمک ایشی گۆرولمک.			هۆروک لتمک [ص] هۆروکلواتتمک t~ to plait	
هۆرگوت لتمک [س] تشکیلات لانماق.			هۆروک لتمک [بل] هۆروک لو اولماق.	
هۆرگوت لو [ص] هۆرگوت لتمیش.			هۆروک لتمیش [ص] هۆروک لو، هۆروک کیمی اولموش.	
			هۆروک له مک [ل] هۆروک کیمی هۆرمک to plait	

Hh هـ	آذربایجان تورکجه سی	۱۹۴۷	ارک سۆزلوگو	Hh هـ
هۇرۇكلو [ص] هۇرۇگو اولان، هۇرۇلموش.	هۇرۇكلو كوگه [آ] بىر نوع كوگه.		اؤوسر. ۲-هۇوسه يەرك بۇغدا وتاخيلدان آيريلان زيبيل.	
هۇرۇلمەك hürülmək [بل] هۇرمەك ايشى گۇرۇلمەك (فا:چيده شدن، بافته شدن) {ت} اورو لمەك، اورو لماق {	هۇرۇلموش [ص] هۇرۇك، هۇرۇلو دۇوار ويا بىرىنين اوستونه قالانان هر شئى "هۇرمه ساچ، ... (فا: بافته شده).		هۇوسه مەك [باخ] اوسه مەك.	
هۇرۇلو [ص] هۇرۇلموش اولان.	هۇرۇلوش [آ] هۇرۇلمەك ايشى ويا بىچىمى.		هۇوسه لە مەك [باخ] اوسه مەك.	
هۇرۇم [آ] هۇرمەك ايشى، هۇرو.	هۇرۇمەك hürümcək [آ، دى، ت، سن] «اۇرۇمەك» اكلەملى		هۇيچ [باخ] اۇيچ.	
دۇرد جۆت آياقلى، بعضى لرى آو اۆچون آغ قۇران بىر بۇجەك (فا: عنكبوت). spider. aranea	هۇرۇمەك تۇرو [آ] هۇرمەك لرين ياپيشقان ماددە دن دۆزلندىكلرى و تۇخودوقلارى تۇر.		هۇيگورمەك [س] هاپقىرماق، باغيرماق.	
هۇرۇمەك سى [ص] هۇرمەك آغى كىمى اينجه توخولو.	هۇرۇمەك قوشو [آ، دى] باشى بۇيوك، گۆجلو، قىورىق دىمەدلىكى، اۇزن قۇيوقلو، آولا گنجين بىر قوش lanius		هۇيوش [ص، دا] بىر قدر ياش ونم، نم لى، نم چكىمىش.	
هۇرۇمەك قوشوگىلەر [آ، دى] هۇرۇمەك قوشو و بنزىرلىرى ايچينه آلان اۇتوجو قوشلار سۇيو (فا: تيره از پرندگان).	هۇرۇمەك گنه سى [آ، دى] بىر نوع كنه.		هۇيوشلە مەك [س] نم چكىمەك، نملنمەك، ياشلانماق.	
هۇرۇمەك لى [ص] بىر يىر هۇرۇمەك آغى ايله هۇرۇلمەك.	هۇرۇمەكلى [ص] هۇرمەك ويا اونون آغى اولان يئر.		هۇيوك [آ] كۆل تپە، تارىخى يىخىتى لى و خارابا تپە.	
هۇرۇمەكلى [ص] هۇرمەك ويا اونون آغى اولان يئر.	هۇرۇمەكلى [ص] هۇرمەك ويا اونون آغى اولان يئر.		هۇ [ن، ددە] درويشلىرىن شىعارى، چاغيرما سسى.	
هۇرۇمەكلى [ص] هۇرمەك ويا اونون آغى اولان يئر.	هۇرۇمەكلى [ص] هۇرمەك ويا اونون آغى اولان يئر.		هۇيان [آ] ايلام تانرى لاريندان ^{۲۱۱} .	
هۇرۇمەكلى [ص] هۇرمەك ويا اونون آغى اولان يئر.	هۇرۇمەكلى [ص] هۇرمەك ويا اونون آغى اولان يئر.		هۇيە كو خان [آ] قۇشاچاى دا كند آدى.	
هۇرۇمەكلى [ص] هۇرمەك ويا اونون آغى اولان يئر.	هۇرۇمەكلى [ص] هۇرمەك ويا اونون آغى اولان يئر.		هۇيتران [آ] ايلام تانرى لاريندان ^{۲۱۱} .	
هۇرۇمەكلى [ص] هۇرمەك ويا اونون آغى اولان يئر.	هۇرۇمەكلى [ص] هۇرمەك ويا اونون آغى اولان يئر.		هۇيوانىنى [آ] اۇراتو تانرى لاريندان ^{۲۱۱} .	
هۇرۇمەكلى [ص] هۇرمەك ويا اونون آغى اولان يئر.	هۇرۇمەكلى [ص] هۇرمەك ويا اونون آغى اولان يئر.		هۇىداق [آ] كۇتان اؤكوزلرينه كۇمەك مقصديله قۇشولموش	
هۇرۇمەكلى [ص] هۇرمەك ويا اونون آغى اولان يئر.	هۇرۇمەكلى [ص] هۇرمەك ويا اونون آغى اولان يئر.		ايكىنجى بۇيوندوروق.	
هۇرۇمەكلى [ص] هۇرمەك ويا اونون آغى اولان يئر.	هۇرۇمەكلى [ص] هۇرمەك ويا اونون آغى اولان يئر.		هۇىداقچى [آ] هۇىداق سۆن.	
هۇرۇمەكلى [ص] هۇرمەك ويا اونون آغى اولان يئر.	هۇرۇمەكلى [ص] هۇرمەك ويا اونون آغى اولان يئر.		هۇىبى [آ] ايلام تانرى لاريندان ^{۲۱۱} .	
هۇرۇمەكلى [ص] هۇرمەك ويا اونون آغى اولان يئر.	هۇرۇمەكلى [ص] هۇرمەك ويا اونون آغى اولان يئر.		هۇىباتىلا [آ] هۇىرىلر دۇورو بىر خاقانين آدى (هوررى + آتىلا).	
هۇرۇمەكلى [ص] هۇرمەك ويا اونون آغى اولان يئر.	هۇرۇمەكلى [ص] هۇرمەك ويا اونون آغى اولان يئر.		هۇىرا [ن، اين-] ياشا آلاميندا بىر سۆز.	
هۇرۇمەكلى [ص] هۇرمەك ويا اونون آغى اولان يئر.	هۇرۇمەكلى [ص] هۇرمەك ويا اونون آغى اولان يئر.		هۇىرىلر / هۇىلار hurilər [آ] ميتاننى لرى يا هوررىلر م. ق. ۳-	
هۇرۇمەكلى [ص] هۇرمەك ويا اونون آغى اولان يئر.	هۇرۇمەكلى [ص] هۇرمەك ويا اونون آغى اولان يئر.		۴جو مين ايللرله آذربايجان يۇل ايله زاقروس داغى نين قوزنى اينده (زاب چاىى قوزنى اينده) خوى، سالماس و اورمو گۇلونون آرالاريندا يئرلشميشلر و ۲جى مين ايللرله آذربايجان ن غربيينده و بوتون ارمنستان فلاتيندا يايلىميشلار و اورارتو، هيت، آسورى لرى و كاسسى لره قونشو اولوبلار، بوگونكو "اورفا" شهرى اوزامان "هۇرا" آديندا اولاراق اولنلارين باشكندى اوموشدور، بوغازكۆى داش يازيتيندا (م ق ۱۵جى عصر) آدلارى hu-u-ur و ديللىرى hurli شكيلينده حك اولموشدور، يوخارى بين النهرين ده كى هوررى لرين باشكندلى هابور چاىى كناريندا "اشوقاننى" شهايدى ^۸ ، بو اۇلوس م ق ۲جى مين ايللرله قدر هوررى آدينى داشيياراق سونرالار آدينى ميتاننى آدينا	

هولور [آ] همدان-اسدآباد دا کند آدی.	بۇراخدی، بو قوم آسوریلرله دؤیوشوبلر و م ق ۱۵جی
هولین [آ] اؤیغور بؤلگه سینده بیر داغ آدی ^{۴۹} .	یوزیلده هیت، لره یتیلیب لر، شاهلاریندان "تیشاری،
هومار تیگین [خ] سلجوقلار دؤنمی اوردویاشی لاریندان ^۷ .	شاشاتار، ماتتی وازا، هورپاتیلار، اینسوگوش" آدلارینا
هومار humar [آ] قاراخلانی حکومتی نین بؤیوک لریندن بیر	اشاره ائتمک اولار، بو آدلارین ایچینده هورپاتیلار، آلب
قادین آدی، قیز آدی (فا: نام دختر).	آتیلار سؤزونو آندیریر، بعضی ییگیلر لرجه حوری کلمه‌سی
هومار قاش / اومار قاش [خ] غزنه لی محمود دؤنمی بیر بگ آدی ^۷ .	بو قومون آدیندان آلینما لیدیر، هوری لر سونرالار هیت لر
هومام تیریزی [آ] باخ: تیریز.	تابع اولورلار، بوقوم هیت لر و اورارتولار کیمی التصاقی
هومانیت [باخ] اومانیت.	دیلی ساییلرلار.
هومانیزم [آ، لا: هون ائلی آدیندان] انسانچیلیق (فا: ~).	هومان [آ] کلئیر ده کند آدی {هورلار عاید یثر}.
هومانیست [آ، لا] انسانچیل (فا: ~).	هوموغان [آ] کلئیرده کند آدی {هور+موغان: باخ: هورریلر}.
هومانیتار [آ، لا] انسانلیقلا ایلگیلی، انسانی، اومانیتار (فا: ~).	هوره hurə [آ] شهر کرد دا کند آدی. قروه دا داغ آدی.
هومایون humayun [آ] ۱-قوتلو، مۇتلو. ۲-آذربایجان موغام-	هوریش خانانə hurişxana [آ] خوی دا داغ و چای آدی.
لاریندان (فا: مقامی آذربایجانلی) {فا: همايون، باخ: اوماي}.	هوزیه [آ] آستارا دا کند آدی.
هومایون موغامی [آ] آذربایجانین ۷جی اصلی موغامی ساییلیر،	هوش huş [آ] بیر چام آغاجی تورو ^۷ .
و یاخین شرق اولوسلارینین موسیقی لرینین ۲۴ شعبه	هوش [ع: تو: اؤس] دؤشونوش، اؤس (فا: ذکا).
سیندن بیریدیر. بو موغامین گوشه لری: گؤتورگه، تمل،	هوش آغاجی [آ، بی] قاین گیللردن آغ قاییق ایله تاختاسیندن
فعلی، نوا، نیشابور، هومايون، بایاتی، سوز و گداز، قووشما	ناچارلیقدا و کاغاذ دؤز لتمه ده یارارلانیلان و بویو ۳۰ متره-
(ترکیب)، بیداد، بختیاری، نوروزی، گوش، راوندی،	قدر اولان سوپوق و ایللیق اؤلکه لر آغاجی betulus
مثنوی، پهلوی، مولوی، دیلرؤبا، عزال و هومايون ایاق.	هوشبگ [خ] سلجوقلار دؤنمی آتابگ لریندن ^۷ .
هومبیدان [آ] قارداغ کئیوان طایفاسینا باغلی اویا آدی ^{۳۰۸} .	هوشنگ جعفری [آ] آذربایجانین چاغداش شاعر لریندن دیر ^۳ .
هومبابا humbaba, huvava [آ، سوئرجه] گیلگه میش	هوشنگ میدانی [آ] باخ: خیاو.
داستانیندا سیدر اورمانی بکچی سیدیر، گیلگه میش، قارشى	هولارش [آ] اورمیه ده داغ آدی.
گلیر، گیلگه میش و ائکیدو طرفیندن اؤلدورولور، طبیعتین	هولاکوبولخان hulaku bolxan [آ] گنبد ده کند آدی.
تاریسال چهره لریندن دیر و بلکه ده آنادولو، ایلام ویا	هولاکوخان [خ] باخ: قولاقو+خان؛ چنگیزخان'ین تورونو.
سؤریه تانیلاریندان دیر ^{۱۱۶} .	تولای خان'ین اوغلو. قوییلای خاقان'ین قارداشی. ایلخانلیلار
هومشود / هوموشون / هومونلو [آ] ۱-کلئیرده کند آدی، ۲-	دؤولتی نین قوروجوسو و ایلک خان، عاباسیلر خلیفه-
قارداغ کئیوان طایفاسینا باغلی اویا آدی ^{۳۰۸} . {اؤم+شات /	لیگنی یخاراق تاریخ ساحه سیندن سیلن اؤنلو کیشی ^۷ .
اؤم+ نوشون، اؤم نشان: اؤمونلو / اؤم لود}.	هولاکوقالاسی [آ] اورمیه گؤلونون شاه آداسیندا دیر، بو
هون / هونلار hun [آ] چوخ تاریخیچیلر هونلارادک تورک-	قالانی ۷جی یوزیلده هولاکوخان یتیدن بنا اندیدیر،
لردن دانیساندا معمولاً التصاقی دیللی قوملاردان	آغ گونبد و گاویر قالاسی آدلادا تانیلیر. باخ: قوشاچای.
دانیشیلیر، چونکی تاریخی سندلرین آزیلیغی و قارائلیق	هولاماق [باخ] اولاماق.
پرده نین آرخاسیندا گیزلنمه‌سی بونا سبب دیر و ساده جه	هولستون [آ] آستارا دا کند آدی.
کلی دیل و کولتور بنزریک لر اساس توتولور، ولی	هولو [باخ] هولو.

هونلاردان باشلاپ اراق تورک دیلی خالقلاردان دانیشیلیر،

چین اؤلکه سینین ان قدیم مرکزی ساییلان یانگشائو چینلی لر یوخ بلکه تبئیلیر، تورک لر و موغوللارا نسبت وئرلییر، پروفئسور اثئرهاردین دئدیگینه گؤره بو بؤلگه نین قدیم خالقی تورکلرله قاریشمیش تبت لیلر اولمالیدیر و بوراتین مدنیتی نی یارادانلار آراسیندا تبت لیلر و سونرا تورکلرایدی، بو باخیشلا تورکلرین ایلک یوردلارینین چین ایالتی اولان "شئنیسی و قانسو" اولدوغو ایره لی سؤرولمکده دیر، ینئده ساری چای دولانباجلاری تورکلرین یوردو کیمی قلمه آلینیر، ینیشان داغلاریدا هونلارین و گؤی تورکلرین یاییلدیغی یئرلرایدیلر، بیرچوخ تاریخچیلر چین تاریخینی "هسیا" سلاله سیله باشلانماسینی قئید اندیللر، چین تاریخینین اصلی قایناق لاریندان "شی جی" بئله بیر مطلبه اشاره اندیر: هونلارین ایلک اجدادلاری "هسیا= گسیا" سؤیوندان اولان "شونوئی sunwei" آدلی بیریسیدیر، بهاالدین اوگل بو میفیک و افسانوی کیشینین آدینی "هون یو hunyu" شکلینده یازیپ^۸. بعضی عالیملر لاتینجه اولان هیومن (انسان: human) کلمه سینین بو ائلین آدینا باغلییرلار؛ ینئده خان کلمه سینین، هون سؤزونون آیری شکلی بیلیرلر^۹؛ ینئی آراشدیرمالار هونلارین کسین لیکله تورک اولدوقلارینی اثباتلامیشلار، هونلار تاریخده "آسیا هونلاری/ بؤیوک هون امپراتورلوغو، آوروپا هونلاری و آغ هونلار (آفتالیت لر، هیاطله) " بؤلوملرینه تقسیم اولوللار و هر بیر بؤلگه ده بؤیوک اگه منلیک لر قوروبلار^{۱۰}.

هون بویلاری [آ] هونلارین اصلی بویلاری: هیونگنو، اوغور (اؤن اوغور، ساری اوغور، بولغار)، ساییر، آوار، کوشان (توبا/ تاپچاق، کیداریت، تورکیش)، انفتالیت/آپتالار، یاقوت،

چاووش/چوواش آدیندایدی؛ هیونگنولار ۲۴ بؤیدان تشکیل تاپیردی، چین قاینقلاری هونلاردان کاو-چو-کاو^{۱۱} (آغ هون) و باتیلی قاینقلار خیون و آغ هون شکلینده آد آپارییلار، هونلارین ایچینده توروسلار و سیلیفکه/ایجل بویلاری مختلف دیلی قوملاردان اولموشدولار، اثئرهارد توو-پا هونلاریندا ۱۱۴ اویماق تثیت اندیدیر، اونلارین ۲۰ سسی سئین پی، ۳ و هیونگنو (شرقی هون)، ۷ سسی کاوچه (آغ هون) اولوبلار، آلپیرونی ۱۰۲۹ دا قیرقیزستاندا ایکی قای،قون بویلاریندان سؤز آچمیشدیر، (قون سؤزو ایندی ده آذربایجاندا چوخلو یئر آدلاریندا گؤرسنیر)، آغاجاری تورکلری آوروپا هونلاریندانیر، ساسانی قاینقلاردا اونلار آغ قاتلان و بیزانسلار آغ آتزیئر، دئیرلر، سئلنگا نهری اطرافیندا چوخلو قازیتیلاردا هونلار عاید اشیا گؤرونور^{۱۲}. **هون داستانلاری** [آ] متەخان افسانه سی، اوغوزخان داستانین، سئحیرلی گئیک، قوتلوقیلیچ، بوزقورد افسانه سی هونلاردان قالما ساییلرلار، هونلارین ایزینی نیبئلونگنن (نیبلونگن) داستانین ویا آتیلارمئیه سی و ایتا لیانجا رومارمئوس -رومولوس افسانه لرینده گؤرمک اولار^{۱۳}.

هون دؤولتی تاریخی [آ] هونلارین یازیلی تاریخ لری مق ۳۱۵ جی ایل چین له باغلانان آنلاشما ایله باشلانیر، هرچند بیر سیرا مورخ لر هون دؤولتی تاریخینی "تومان خان" ایله باشلا- ییرلار ولی چین قاینقلاریندا هون دؤولتی، تومان خان و متەخاندان چوخ اسکیلره دایانیر، و آنلاشما بؤنا اشارتدیر و آیری طرفدن بیلیریک کی چین دؤولتی هونلارین گؤج لنمه سی سبب ایله مشهور چین سذینی تیکمیشدیر (م.ق ۲۱۴)، شوکروقایا بو حکومتین باشلانقیجی نی مق ۷ جی عصره باغلایر؛ متەخان مق ۲۰۹ جی ایلده اوژونو تانهو (شان یو= امپراتور) اعلام اتئدی، متەخان بایکال گؤ لوندن ایرتیش چایینا کیمی بوتون سبیری بوزقیرلارینی آلدی؛ موغوللار، تونقوزلار، تبت لر و ۲۶ آسیا دؤولتی هونلارا تابع اولدو، بو دؤنم لر توپلوم سال باخیمیندان آتا ارکلیک دؤنمی ساییلیردی، متەخان دان سونرا اوغلو کیوک (گؤیوک) kiok (۱۶۰-۱۷۴ م.ق) خاقان اولدو او چینه آخین اندید

Hh هـ	آذربایجان تورکجه سی	۱۹۵۰	ارک سۆزلۆگۆ	Hh هـ
وچین باشکندینی آلدی، هونلار م۴۸جی ایلده ایکیه بؤلونه رک قوژئی و گوژئی هون دؤولت لری قورولدو، قوژى هون دؤولتى م۴۸جى ایلدن ۱۵۶جى ایللرده اورخون، تالاس، و غربی تورکستان بؤلگه لرینده قورولدو و گوژئی هون دؤولتى م۴۸جى ایلدن ۲۱۶جى ایللرده قوژئی غربی چین بؤلگه لرینده قورولدو، هونلارین اصلی ییخیلیش سببی چین دسیسه لری اولموشدور، کیوک دان سونرا هون تانهولاریندان “هوخان، چی چی” آدلارینا اشاره ائده ییلیریک، هونلار مجلس و قورولتایا “توی” دئییردیلر (ایندیکی آذربایجان تورکجه سینده شنیک مجلسی دئمکدیر)، هونلارین نظامی تشکیلاتی ۲۴ تۇمان اساسیندا قورولموشدور، هون شهرلریندن-qau dovbaruun, dereginxerem, ivolginsk آدلارینا اشاره اولونوب، چوخ ییلگین لرین نظریجه اوغوز داستانی اصلینده بیر هون داستانی ساییلیر و ایندیکی شکلی اونون-اسلامی اولموش شکلیدیر ^{۲۰۹۸} .	هۆردۆرمک hürdürmek [باخ] هۆرۆتمک. هۆرگدۆرمک [باخ] هۆرکۆتمک. هۆرککلیک [باخ] اۆرککلیک. هۆرکمک [باخ] اۆرکمک. هۆرکن [باخ] اورکن. هۆرگو [آ] قورخو، اۆرک. هۆرگۆتمک [باخ] اۆرگۆتمک، قورخوتماق. هۆرگۆشمک [قا] اۆرگۆشمک، بیرلیکده اۆرکمک. هۆرگۆشن [باخ] اۆرگۆشن. هۆرگۆج/هۆرگۆج [آ] بعضی حیوانلارین بئلینده پیی ییغینیدن عمله گلن بیر ویا ایکی چيخیتی (فا: کوهان). هۆرۆت [ظ] مبهوت “هۆرۆت هۆرۆت باخماق” مات مات باخماق {اۆرکمک سۆزوندن}. هۆرۆتمک [ل] هۆرۆمه سینه سبب اولماق (ایت و...) هۆرۆجو [ص] هوروين. هۆرۆش [آ] ایت و تولکو کیمی حیوانلارین چيخاردیغی سس. هۆرۆشمک [قا] بیرلیکده هۆرۆمک. هۆرۆمک hürümek [س، سن] ایت کیمی سس چيخارماق، هۆرمک (فا: عوعو کردن). bowwow هۆرۆین [ص] هۆرۆمک ایشینی چوخ گۆرن (ایت و). هۆرهمک [باخ] هۆرۆمک. هۆسانلی [آ] عثمانلی لارا قاتیلان بیر کورمانج بویو ^{۲۰۹} . هۆش/هۆش hüş [آ] کلئیرده کند آدی {بو کند یئرلی لر طرفیندن هۆش شکلینده سۆیله نیر بو حالدا اۆچ و اساطیری مفهوما باغلانیر، البتده هۆش فرمودادا سۆیله نیر و بو حالدا اؤس و اؤز سۆزلرله ایلگیلی اولور}. هۆل [آ، بی] بیرنوع میوه لی داغ آغاجی {آلی/آلچا سۆزوندن}. هۆلۆ hülü [بی] اۆزۆ یۆمشاق تۆکچوک لرله اۆرتولو و ایری شافتالی نۆعو بیر میوه و بو میوه نین آغاجینا وئرلن آد، ساری شافتالی، هۆلو (فا: هلو) {آلی سۆزونون دئییشلمیش شکلیدیر}. هۆمایون [باخ] هۆمایون.			

وچين باشکندىنى آلدی، هونلار م۴۸جى ایلده ايکيه بؤلونه رک قوژئی و گوژئی هون دؤولت لری قورولدو، قوژى هون دؤولتى م۴۸جى ایلدن ۱۵۶جى ایللرده اورخون، تالاس، و غربى تورکستان بؤلگه لرینده قورولدو و گوژئی هون دؤولتى م۴۸جى ایلدن ۲۱۶جى ایللرده قوژئی غربى چين بؤلگه لرینده قورولدو، هونلارین اصلى ییخیلیش سببی چين دسیسه لری اولموشدور، کیوک دان سونرا هون تانهولاریندان “هوخان، چى چى” آدلارینا اشاره ائده ییلیریک، هونلار مجلس و قورولتايا “توی” دئییردیلر (ايندىكى آذربايجان تورکجه سينده شنيک مجلسی دئمکدير)، هونلارین نظامی تشکیلاتی ۲۴ تۇمان اساسیندا قورولموشدور، هون شهرلریندن-qau dovbaruun, dereginxerem, ivolginsk آدلارینا اشاره اولونوب، چوخ ییلگین لرین نظریجه اوغوز داستانى اصلینده بیر هون داستانى ساییلیر و ایندیكى شکلی اونون-اسلامی اولموش شکلیدیر^{۲۰۹۸}.

هون [آ] انسان آدی: ~آر، ~آر، ~آلپ، ~ای، ~بای، ~بگ، ~خان.
هونجان hunecan [آ] شهرضا دا کند آدی.
هوندوشقا [باخ] هشرخان.
هونقار [آ] هون و آوار طایفالاریندان.
هؤوایدره [آ] اهر ده کند آدی {آوای/اؤوا+دره}.
هؤوئیدی [آ] عثمانلی لارا قاتیلان بیر کورمانج بویو^{۲۰۹}.
هؤورسین huversin [آ] اۆرمیه ده کند آدی {آوارسین}.
هوی huy [سس تق] چاغیرماق اۆچون ایشله نن بیر کلمه.
هؤیدا [آ، ص، ع، فا] بس بللی، آچیقجا (فا: هؤیدا).
هؤیزگاه huzvzgh [آ] هشتپر ده چای آدی.
هؤیلاماق [ل] هوی دئیه چاغیرماق.
هؤیماق [باخ] اؤیماق.
هؤین həvin [آ] اهر ده کند آدی {اؤو+ین: اؤوا}.
هؤیوخماق [باخ] اؤیماق [شاشیرماق].
هؤت هؤت [باخ] شانا بییک.
هؤهقان [آ] مرندده کند آدی {اؤجا+قان: اؤجایتر}.
هؤذر داغی [آ] باخ: سالماس.

هۆندور (ص، دا) اۇجا، يۆكسك، اۇجا بويۇ (آغاچ وآدام وياھر شئى) (فابند قد) {اؤندُر، اؤندور، هؤندور}.	هَيرسيز hirsiz (ص) اوغرو، ييرينين مالينى گيز لينجه گؤتوروب
هؤندور بوى (ص، دا) اۇجا بوى	آپاران (فا:دزد) {ت «ايسيز»: اوتانماز، آرسيز، ايرسيز}.
هؤندور بويۇ (ص) اوجا بويۇ، بويۇ بوخونلو.	هَيرسيز ياتاغى [آ] هيرسيز و اوغرو لارين گيز لنديگى يثر.
هؤندورجه (ص) بير آر و بير قدر هؤندور و اۇجا.	هَيرسيز ليقل [ظ] اوغرو لوقلا، گيز ليجه.
هؤندور دن [ظ] يو كسك دن.	هَير لاشماق [قا] بير ليكده هير لا گؤ لوشمك.
هؤندور لوگ [آ] هؤندور شئين حالى.	هَير لاماق hirlamaق [س] هير يلى ايله گو لمك.
هؤنر hünər (آ، ع، فاهنر) باجارق، يته نك ليك، باشارى	هَير لاييش [آ] هير لاماق ايشى.
”بير ايشى گؤرمك اوچون هؤنر لازيمدير“ (فاهنر).	هَير ناماق [سس تق] ياوا ياوا گو لمك.
هؤنر پرور (ص) هؤنرلى، مهارتلى، باشارى لى (فاهنر پرور).	هَير هير لاگو لمك [آ] بوْش بوش و معناسيز جا گو لمك.
هؤنرلى (ص) باشارى لى (فاهنر). skilled in arts	هَير يىل هير يىل [آ] هير يىلدا يارق.
هؤنگوردهمك [س] هيچقير اراق آغلاماق.	هَير يىلى hırıltı [سس تق] هير يىلداق ايشى، هير يىلدايان
هؤنگوره هؤنگوره [ظ] باخ: هؤنگوره هؤنگوره.	كىمسه نين چىخاردىنى سس (فاهرهر).
هؤنؤ hünü (آ، د، دى) آغجا قانادين آدلاريندان بيرى.	هَير يىلداشماق [قا] هير يىلى ايله گو لوشمك (فاهرهر خنديدن).
هه he (ادات) ۱-بلى/اؤت آناميندا بير سؤز، ”هه راضى يام.“ ۲-هه شكلىنده چىخاريلان سس.	هَير يىلداماق [س، سس تق] هير هير كيمى سس چىخارماق.
هه دئمك له يىلوو اولماز [دئيم] بوْشونا دانيشماق، حالوا	هَير يىلداييش [آ] هير يىلداق ايشى.
حالوا دئيرك آغيز شيرين اولماز معناسيندا بير سؤز.	هَير hiz [آ] چابوق لوق، يئھين ليك (فا:سرعت). speed
هه هي heyhey [آ] قوچان دا كند آدى.	{تقليدى كلمه اولماليدير، ايز سؤزو حركتين اثرى
هَيجقير اهيچقير ا [ظ] هَيجقير اراق.	كىمى بوْ كلمه نين كؤكو اولماليدير {
هَيجقير تى [باخ] هَيجقير يق.	هَير اوْلچر [آ] يئھين ليك اوْلچر، ايومه اوْلچر.
هَيجقير ما hicqırma [آ] هَيجقير ماق ايشى.	هَير لا [ظ] يئھين و چابوق اولراق.
هَيجقير ماق [س، سس تق] دريندن آغلاماق، هَيجقير اهيچقير ا	هَير لاندير ماق [ل] هيز لى ائتمك، هيز وئرمك (فا:سرعت دادن).
آغلاماق (فاهق هق كردن). to hiccup, hiccough	هَير لاندير يلماق [بل] هيز لاندير ماق ايشى گؤرولمك.
هَيجقير يش [آ] هَيجقير يشماق ايشى ويا ييچيمى.	هَير لانما hizlanma [آ] هَير لانماق ايشى.
هَيجقير يشماق [قا] هَيجقير يق لا آغلاشماق.	هَير لانماق [س] هيز آلماق، هيزى آرتماق (فا:سرعت گرفتن).
هَيجقير يق [آ] آغلاركن چىخان قيريق قيريق سسلر (فاهق هق).	هَير لى [ص] يئھين، چابوق، سرعت لى (فا:سريع). fast
hiccough, hiccup (هق).	هَير لى جا [ظ] سؤرعت له (فا:سريعاً). quickly
هَير بو [آ] ايرى يارى، سرسم، سالا ق.	هَير لى ليق [آ] هيز لى اوْلما وضعيتى.
هَير بالاماق [ل] كؤتكلهمك، وئرماق و دؤيمك.	هَير لى هيز لى [ظ] يئھين اولاراق.
هَير تى ييرتى [آ] اسكى پؤسكو، ايشه ياراماز اشيا.	هَيققانماق [س، سس تق] گؤچنمك، زورا دؤشمك (فا:هَن و هن كردن). to hesitate, to stammer
هَير چين [آ] اؤفكه لى، تتر هيسلەنن.	هَيققيلداق [س، سس تق] له له وورماق، له له سسى
	چىخارماق (فا:هَن و هن كردن). to groan
	هَيققينماق [باخ] هَيققيلداق.

Hh هه	آذربایجان تورکجه سی	۱۹۵۳	ارک سۆزلۆک	Hh هه
هیدرواستاتیک [آ،فر] دۇرقون سۇ بیلیمی، دۇرقون سۇلارین	هیدرواستاتیک [آ،فر] دۇرقون سۇ بیلیمی، دۇرقون سۇلارین		هیدروکیمیا [آ،یو] هیدروسفئری عمله گئیرن سۇیون کیمیاوی ترکیبی و اونون تدقیق اؤصوللاری حاققیندا بیلیم دالی.	
هیدروالکتریک [آ] سۇ ایله ایلگی لی اولان الکتریک بیلیمی	هیدروالکتریک [آ] سۇ ایله ایلگی لی اولان الکتریک بیلیمی		هیدرولوژی [آ،یو] «هیدرو+ لوقوس» سۇ+ بیلیم، یئر کۆره سینین سۇ ساحه لرینی و طبیعت ده سۇیون	
hydroelectric (فا:~)	hydroelectric (فا:~)		دولانماسینی اینجه له ین بیلیم دالی (فا:~).	
هیدروویولوژی [آ،یو] سویاشانتی لارینی اینجه له ین بیلیم (فا:~).	هیدروویولوژی [آ،یو] سویاشانتی لارینی اینجه له ین بیلیم (فا:~).		هیدرولوق [آ،فر] سو بیلیم (فا: هیدرو لوگ).	
هیدروتکنیک [آ،یو] سوحرکتی وترپیشینی و قورال لارینی	هیدروتکنیک [آ،یو] سوحرکتی وترپیشینی و قورال لارینی		هیدرولیز [آ،یو] سۇ+ پارچالانما بیر مولکولون سۇ تاثیریه	
اینجه له ین بیلیم (فا:~).	اینجه له ین بیلیم (فا:~).		یؤلوملنمه سی و پارچالانماسی (فا:~).	
هیدروتراپی [آ،یو] سۇ ایله تداوی، سۇ ایله درمان یؤتم لری.	هیدروتراپی [آ،یو] سۇ ایله تداوی، سۇ ایله درمان یؤتم لری.		هیدرولیک [فر، ص] آخیشقانلیق بیلیمی، آخیم بیلیمی (فا:~).	
هیدروتوربین [آ،یو] سۇ حرکت ایله ایشله ین توربین (فا:~).	هیدروتوربین [آ،یو] سۇ حرکت ایله ایشله ین توربین (فا:~).		هیدرومتئورولوژی [آ،یو] آتموسفئرده سۇیون دولانماسینی	
هیدرودینامیک [آ،یو] سۇ ایچینده جسیم لرین حرکتی	هیدرودینامیک [آ،یو] سۇ ایچینده جسیم لرین حرکتی		آراشدیران بیلیم دالی (فا:~).	
آراشدیران بیلیم دالی (فا:~).	آراشدیران بیلیم دالی (فا:~).		هیدرومتر [آ،فر] سۇ اؤلچو (فا: هیدرومتر).	
هیدروژئن [آ،یو] سو+ دوغما اؤکسیژن له بیر لیکده سۇیو	هیدروژئن [آ،یو] سو+ دوغما اؤکسیژن له بیر لیکده سۇیو		هیدرومکانیک [آ،یو] مکانیکین مایع لرین تارالیق و حرکت	
تشکیل وئرن بیر گاز (فا: هیدروژن).	تشکیل وئرن بیر گاز (فا: هیدروژن).		قانونلارینی و اولارین یودوغو برک ماده لرله قارشلیقلی	
هیدروژن بومباسی [آ،یو] هیدروژن آتوم لارینی نین نوؤه انرژی	هیدروژن بومباسی [آ،یو] هیدروژن آتوم لارینی نین نوؤه انرژی		تأثیرینی آراشدیران بؤلومو (فا:~).	
سیندن استفاده اولونماسی اساسیندا ایشله ین سون درجه	سیندن استفاده اولونماسی اساسیندا ایشله ین سون درجه		هیدرونیم [آ] سۇ ایله ایلگیلی آدلار؛ هیدرو: سۇ، اونیم: آد ^{۲۴} .	
پارتلایجی بومبا (فا: بمب ئیدروژنی). hydrogen bomb	پارتلایجی بومبا (فا: بمب ئیدروژنی). hydrogen bomb		هیدی جای heydi [آ] هشتیری ده جای آدی.	
هیدروژنراتور [آ،یو: سو+ توره دیجی] سۇیون حرکتیندن سۇ	هیدروژنراتور [آ،یو: سو+ توره دیجی] سۇیون حرکتیندن سۇ		هیر hir [آ] اردبیل شهری نین ۲۵ کگد طرفینده یئر آلیب و	
توربین لرده عمله گلن انرژی نی الکتریک انرژی یه چئویرن	توربین لرده عمله گلن انرژی نی الکتریک انرژی یه چئویرن		ش ۱۳۲۰ ده نفوسو * ۱۸۵۰ نفر تورک قئید اولوبدور.	
ژئراتور.	ژئراتور.		هیر بؤلگه سینین داغلاری [آ] ایوریق (۵ کق ۱۶۴۲)، تویوق	
هیدروژنولوژی [آ،فر] یئر سۇ بیلیمی، ژئولوژی و هیدرولوژی	هیدروژنولوژی [آ،فر] یئر سۇ بیلیمی، ژئولوژی و هیدرولوژی		(۴ کق ۱۶۰۹)، قیسیرداغ (۱۵ کق ۲۳۶۴)، قاچاغا	
بیلیم لرینین یئر آلتی سۇلارین قایناغی نی حرکتینی و	بیلیم لرینین یئر آلتی سۇلارین قایناغی نی حرکتینی و		(۱۷ کق ۲۷۶۰)، خان بؤلغی (۳۰ کق ۲۱۰۰)،	
فیزیکی کیمیاوی خاصه لرینی آراشدیران ساحه سی (فا:~).	فیزیکی کیمیاوی خاصه لرینی آراشدیران ساحه سی (فا:~).		هیر آباد hirava [آ] قئیدار دا کند آدی.	
هیدروسفئر [آ،یو] «هیدرو+ اوسفئر» سو+ کوره سۇ یواری، یئر	هیدروسفئر [آ،یو] «هیدرو+ اوسفئر» سو+ کوره سۇ یواری، یئر		هیراوا [آ] باشاق، قیز آدی (فا: نام دختر).	
کوره سینین سۇ اورتوگو، یئر اوزه رینده کی سۇلارین	کوره سینین سۇ اورتوگو، یئر اوزه رینده کی سۇلارین		هیرس hirs [آ] غضب، آجیق، اؤفکه، عصبانیت (فا: هرس).	
توپلامی (فا: هیدروسفئر).	توپلامی (فا: هیدروسفئر).		anger {اس (فنا لیت) سؤزونه باغلیدیر و عربجه حرص	
هیدروفون [آ،یو] «هیدرو+ فون» سو+ سس سۇدا یا ییلان ویا	هیدروفون [آ،یو] «هیدرو+ فون» سو+ سس سۇدا یا ییلان ویا		سؤزیله باغلیلیغی یوخدور ^{۲۵}	
عمله گلن سس دالгалارینی توتماق اؤچون جاهاز.	عمله گلن سس دالгалارینی توتماق اؤچون جاهاز.		هیرسلندیرمک [ل] اؤفکه لندیرمک (فا: عصبانی کردن).	
هیدروفوبی [آ،فر] سۇ قورخوسو (فا:~).	هیدروفوبی [آ،فر] سۇ قورخوسو (فا:~).		هیرسلنمک [س] قیزماق، اؤفکه لنمک.	
هیدروفیل [فر، ص] سوستور، سۇچول (فا:~).	هیدروفیل [فر، ص] سوستور، سۇچول (فا:~).		هیرسلی [ص] اؤفکه لی، قیزقین (فا: عصبانی).	
هیدروگراف [یو، ص] سو آلانی و بؤلگه سینه عاید اولان	هیدروگراف [یو، ص] سو آلانی و بؤلگه سینه عاید اولان		هیرسی توتماق [س] آجیغنی توتماق، هیرس لنمک.	
تصویر (فا: هیدروگراف).	تصویر (فا: هیدروگراف).		هیرسی سۇیوماق (یاتماق) [س] هیرس کئچمک.	
هیدروگرافی [یو، ص] جوغرافیائین یئر سطحی سۇلاری نین	هیدروگرافی [یو، ص] جوغرافیائین یئر سطحی سۇلاری نین		هیرسیندن دوداق لارینی چئینه مک [ل] برک هیرس لنمک.	
تدقیقی و تصویری ایله اؤغراشان دال (فا: هیدروگرافی).	تدقیقی و تصویری ایله اؤغراشان دال (فا: هیدروگرافی).			

هـ Hh	آذربایجان تورکجه سی	۱۹۵۴	ارک سۆزلوگو	هـ Hh
هیر سیندن قوورولماق [س] هیرس بوغماق.	هیر سیندن قوورولماق [س] هیرس بوغماق.		هیرقروئروپیزم [آ،فر] نمه یئنه لیم (فا:هیرقروئروپیزم).	هیرقروئروپیزم [آ،فر] نمه یئنه لیم (فا:هیرقروئروپیزم).
هیر سینی بوغماق (یتمک) [ل] هیر سینی یاتیرتماق.	هیر سینی بوغماق (یتمک) [ل] هیر سینی یاتیرتماق.		هیککه hikke [آ،دا] ترسلیک، منم منم لیک "بوایشلر بوتون باش خاینین هیککه لیگیندن ایره لی گلیر".	هیککه hikke [آ،دا] ترسلیک، منم منم لیک "بوایشلر بوتون باش خاینین هیککه لیگیندن ایره لی گلیر".
هیر وانی [آ] سراب دا کند آدی {هورریلر وانی}.	هیر وانی [آ] سراب دا کند آدی {هورریلر وانی}.		هیککه لی [ص] هیککه سی اولان.	هیککه لی [ص] هیککه سی اولان.
هیر وقلیف hiroqlif [یو: قوتسال یازی لارا] رسم لی یازیلارلا	هیر وقلیف hiroqlif [یو: قوتسال یازی لارا] رسم لی یازیلارلا		هیکل [آ،ع] باخ: هئیکل.	هیکل [آ،ع] باخ: هئیکل.
هیر و سس ییلدیرن خط لره وئر یلن آد (فا:~). hieroglyph	هیر و سس ییلدیرن خط لره وئر یلن آد (فا:~). hieroglyph		هیل hil [آ] قوساردا کند آدی ۲۴.	هیل hil [آ] قوساردا کند آدی ۲۴.
هیریشن hirişen [آ] کلئیر ده داغ آدی.	هیریشن hirişen [آ] کلئیر ده داغ آدی.		هیلان heyelan [آ،ع] توپراق قایماسی.	هیلان heyelan [آ،ع] توپراق قایماسی.
هیز hiz [آ] چاپقین {تقلیدی سس اولاراق اؤنجه لر اینگی دؤلله مک اؤچون ایشله دیردیلر ۵}.	هیز hiz [آ] چاپقین {تقلیدی سس اولاراق اؤنجه لر اینگی دؤلله مک اؤچون ایشله دیردیلر ۵}.		هیلان hilan [آ] اهر ده چای و کند آدی. اؤجان و گئرمی ده کند آدی {هئلان، ایل+آن: ائلر یوردو}.	هیلان hilan [آ] اهر ده چای و کند آدی. اؤجان و گئرمی ده کند آدی {هئلان، ایل+آن: ائلر یوردو}.
هیز گونله /هیز گونئیلی hizguneli [آ] همدان دا داغ آدی.	هیز گونله /هیز گونئیلی hizguneli [آ] همدان دا داغ آدی.		هیلان [آ] قارداغ حُسینکلی طایفاسینا باغلی اویا آدی ۳۱۸.	هیلان [آ] قارداغ حُسینکلی طایفاسینا باغلی اویا آدی ۳۱۸.
هیزج hizac [آ] اراک-وفس ده کند آدی.	هیزج hizac [آ] اراک-وفس ده کند آدی.		هیلانیک [آ] اؤرمیه ده کند آدی {بوی آدی}.	هیلانیک [آ] اؤرمیه ده کند آدی {بوی آدی}.
هیس his [آ] یانانیر شئیدن چیخان توستو و همین توستو دن اشیالارین اؤزه رینه قونان قارا چؤکونتو، قوروم (فا: دود). {سیس کلمه سینین دؤنولموش شکلیدیر}	هیس his [آ] یانانیر شئیدن چیخان توستو و همین توستو دن اشیالارین اؤزه رینه قونان قارا چؤکونتو، قوروم (فا: دود). {سیس کلمه سینین دؤنولموش شکلیدیر}		هیللاوا [آ] اردیل ده کند آدی.	هیللاوا [آ] اردیل ده کند آدی.
هیس ۲ [ع] هیرس.	هیس ۲ [ع] هیرس.		هیلملیلی [آ] شامخی دا کند آدی ۲۴.	هیلملیلی [آ] شامخی دا کند آدی ۲۴.
هیس ائوی [آ] بالیق و ات کیمی شئیلری قورودوب	هیس ائوی [آ] بالیق و ات کیمی شئیلری قورودوب		هیلهاز [آ] کیمئر لرین ۷ بویوندان بیرری اولاراق یازیلیدیر ۲۰۹.	هیلهاز [آ] کیمئر لرین ۷ بویوندان بیرری اولاراق یازیلیدیر ۲۰۹.
ساخلاماق آماج ایله هیسه وئر یلن یئر، هیسخانا.	ساخلاماق آماج ایله هیسه وئر یلن یئر، هیسخانا.		هیم him [آ،دا] بیرینه گوزله اندیلن اشاره "گولنار قوللو قچویا هیم ائیلهدی" {ت+ایمله مک: اشارت ائتمک، ایم+هیم}.	هیم him [آ،دا] بیرینه گوزله اندیلن اشاره "گولنار قوللو قچویا هیم ائیلهدی" {ت+ایمله مک: اشارت ائتمک، ایم+هیم}.
هیس یاسماق (باغلاماق) [س] هیس دن قارالماق.	هیس یاسماق (باغلاماق) [س] هیس دن قارالماق.		هیمل آوار himlavar [آ] اردیل ده کند آدی.	هیمل آوار himlavar [آ] اردیل ده کند آدی.
هیس پاس [آ،دا] هیس.	هیس پاس [آ،دا] هیس.		هیملشمک [قا] اشاره و قاش گوزله بیر بیرینه اشاره ائتمک،	هیملشمک [قا] اشاره و قاش گوزله بیر بیرینه اشاره ائتمک،
هیس تۆز [باخ] هیس، هیس پاس.	هیس تۆز [باخ] هیس، هیس پاس.		بیر لشهرک بیر ایشی ویا بیر سؤزو بیرینین بویونا قویماق.	بیر لشهرک بیر ایشی ویا بیر سؤزو بیرینین بویونا قویماق.
هیس توتموش [ص] هیس لنمیش (فا: دود گرفته). smoky	هیس توتموش [ص] هیس لنمیش (فا: دود گرفته). smoky		هیمله مک [ل] بیرینه گۆز و الی ایله اشاره ائتمک، بیرینی بیر ایشی گۆرمگه تحریک ائتمک.	هیمله مک [ل] بیرینه گۆز و الی ایله اشاره ائتمک، بیرینی بیر ایشی گۆرمگه تحریک ائتمک.
هیس لنمک [س] توستو لنمک، هیس بوراخماق.	هیس لنمک [س] توستو لنمک، هیس بوراخماق.		هین hin [آ،باخ: این] بعضی ائو حیوانی و ائو قوشلارینی	هین hin [آ،باخ: این] بعضی ائو حیوانی و ائو قوشلارینی
هیستری [آ،فر] بیر نوع روح و سینیرسل خسته لیک.	هیستری [آ،فر] بیر نوع روح و سینیرسل خسته لیک.		ساخالاندیغی کیچیک یئر، این (فا: آشیان مرغ و).	ساخالاندیغی کیچیک یئر، این (فا: آشیان مرغ و).
هیستولوژی [آ،یو: توخو+بیلیم] انسان و چوخ گۆزه لی حیوان گۆزه لرینین قورولوشو حاققیندا بیلیم.	هیستولوژی [آ،یو: توخو+بیلیم] انسان و چوخ گۆزه لی حیوان گۆزه لرینین قورولوشو حاققیندا بیلیم.		هین [آ] ساوه-نوبران دا کند آدی.	هین [آ] ساوه-نوبران دا کند آدی.
هیسخانا [باخ] هیس ائوی.	هیسخانا [باخ] هیس ائوی.		هینادلی داغی [آ] آذربایجان دا داغ آدی (۲۰۹۸) ۲۴.	هینادلی داغی [آ] آذربایجان دا داغ آدی (۲۰۹۸) ۲۴.
هیسله مک [س] هیس بوراخماق، توستو له مک.	هیسله مک [س] هیس بوراخماق، توستو له مک.		هینالداغ [آ] داشکسن ده داغ آدی (۳۳۷۳) ۲۴.	هینالداغ [آ] داشکسن ده داغ آدی (۳۳۷۳) ۲۴.
هیسللی [ص] هیس وئرن، توستو له نن.	هیسللی [ص] هیس وئرن، توستو له نن.		هینتاغلار [آ] آذربایجان دا کند آدی ۲۴.	هینتاغلار [آ] آذربایجان دا کند آدی ۲۴.
هیسللی پاسلی (تۆز لو) [باخ] هیس تۆز.	هیسللی پاسلی (تۆز لو) [باخ] هیس تۆز.		هیندارخ [آ] آغجابدی ده کند آدی ۲۴.	هیندارخ [آ] آغجابدی ده کند آدی ۲۴.
هیش his [سس تق] اؤکۆز و کلی سؤرمک اؤچون دئیل نسؤز.	هیش his [سس تق] اؤکۆز و کلی سؤرمک اؤچون دئیل نسؤز.		هینج [آ،دا] اؤج آلماغی گۆدن، اؤفکه (فا: کین، غیظ).	هینج [آ،دا] اؤج آلماغی گۆدن، اؤفکه (فا: کین، غیظ).
هیشئین [آ] خالخال دا یئر آدی {هیش: ایشیق ائوی ۶۶}.	هیشئین [آ] خالخال دا یئر آدی {هیش: ایشیق ائوی ۶۶}.		هینج سیز [ص] هینجی اولمایان، اؤفکه سیز.	هینج سیز [ص] هینجی اولمایان، اؤفکه سیز.
هیشتراک hişterak [آ] سالماس دا کند آدی.	هیشتراک hişterak [آ] سالماس دا کند آدی.		هینجلی [ص] هینجی اولان، اؤفکه لی.	هینجلی [ص] هینجی اولان، اؤفکه لی.
هیشقه دره [آ] ماسا للی دا کند آدی ۲۴.	هیشقه دره [آ] ماسا للی دا کند آدی ۲۴.		هیندتورک سلطانلیغی [آ] بو حکومت، دئلهی تورک سلطانلیغی	هیندتورک سلطانلیغی [آ] بو حکومت، دئلهی تورک سلطانلیغی
هیق [آ] خیوا دا کند آدی.	هیق [آ] خیوا دا کند آدی.			

ويا دهلى تورک سلطانيلىقى شڪلىنده ده يازيلير؛ قوروجوسو: **هينددارى سي** [آ،بى] بۇغداگيللردن، داناسى يارارلى ييتكى.

هيند فۇلو [آ،بى] باخ: آغ نيلوفر.

هيند قارا تقيلى [آ،بى] بير ييتكى آدى (فا: گل جعفرى).

هيند كرتنكله سي [آ،دى] ايكي يانيندا چتير كيىمى زارى اولان بير كرتنكله نوغو (فا: نوعى مارمولك).

هيند گنه ويرى [آ،بى] توخومو ياغ و ياپراغى اويوشدوروجو بير ماده وثرن ييتكى (فا: گياه صنعتى). **cannabis indica**

هيندلو hindlu [آ] ۱۶م جى يوزيلده، آنادولودا آت چكن تورک بير ليگينه منسوب بير بوى آدى ^{۸۵}.

هيندلى [ص] هيند اهلى.

هيندو فالاسى [آ] باخ: اؤرميه.

هيندو [ص] هيندلى، هيند اهلى.

هيندوستان جويى [آ،بى] بويو ۲۵ متر ايستى بۇلگه لرده ييتيشن، و پورتاغال دان بۇيوك سرت ميوهسى

(فا: نوعى گياه). **cocos nucifera**

هيندى ماهور موغامى [باخ] اۇچوروم موغامى.

هينديا [آ،بى] تۇپلاشيق لار سۇيوندان ياپراقلارى سالاد اوچون ايشله نيلن و كۆكۆ قهوه يه قاريشتيريلاييلن بير

ييتكى (فا: نوعى گياه). **cichoriom endivia**

هيندى قوشو [آ،دى] باخ: هشرخان.

هينديان [آ] ميانا دا كند آدى {تمشك معناسيندا}.

هينس hins [آ] قوم دا داغ آدى.

هينگام hingam [ظ،فا] واخت، زامان، چاغ (فا: هنگام).

هينگامه [ظ،فا] معركه، گورولتو، قووقا (فا: هنگامه).

هينگيلتى hingilti [دا] ايله مه و هينگيله مه سسى.

هينگيله مك [س،سس تق] هينگيلتى سسى چيخارماق.

هينله مك (اينله مك) [ل] اينه سالماق.

هينى آوا [آ] كلثيرده كند آدى {يئنى آوا: اينى / ييوا لى آوا}.

هيولا heyula [آ،فا] قورخونج خيال.

هيها heyhat [ن،ع] چكىنمه مفهوموندا بير كلمه، نه يازيق

(فا: مبادا). **wellaway**

هيها من الذله [ن،ع] ظلمون قاباغيندا دايان بير معنا داشيير.

هييه hiye [آ] خياو و هتريس ده كند آدى {ييه، مالک}.

انتديريلميشدير: شمسيه خاندانى (م ۱۲۱۱-۱۲۶۶)، بالابان عايله سى (م ۱۲۰۶-۱۲۹۰)، خلیع عايله سى (م ۱۲۹۰-۱۳۱۰)، تۇغلوق عايله سى (م ۱۳۳۱-۱۴۱۳)؛ بۇ عايله لر موغول يۇرۇشونو ايندۇس قىيى لاريندا دۇرۇدورولدى، هيند تورک سلطانيلىقى سونراكى بابور امپراتورلۇغونا اورتام حاضرلا يارق تورک بۇيلاريني گۇچونون يۇلۇنو آچدى. -بۇيلارى: هونلار، كۇشانلاردان اولان قيداريت لر، توركيش لر، تاپغاچ لار، آبتال لار، قىچاقلار و توركمنلر و هيند يئرلى خالقلارى، كۆرتلر و بلۇچلار بۇ حكومتين ايچينده يئر آليرديلار. بنگال دا حكومت اندن عزالدين بالابان، سيفالدين آيىك، شيرخان سۇنقور، بهاالدين آيىك، قىچاق توركلرى اولۇبورلو (آلبورلو) اۇرۇغوندان ايدى ^{۲۹}. باخ: بابور امپراتورلۇغو.

هيند آرمودو [آ،بى] ايستى بۇلگه لرده ييتيشن، ميوه سسى ييئيلن،

تاختاسى مُحكم بير آغاج (فا: نوعى گياه). **psidium**

هيند آوروپاديللىرى [آ] تحلىلى ديللره وثريلن بير آد.

هيند بادامى [آ،بى] بير نوع ييتكى (فا: بادام هندى).

هيند تويۇغو [آ،دى] بير نوع تويۇق.

ی- Yy

ی [حرف] تورک عرب الفباسی نین اوتوز ایکینچی و تورک لاتین الفباسی نین اوتوز بیرینچی حرفی، بو حرف سس سیز اولراق کویلو و تیره شیم لی حرف ساییلیر (فا:سی و دویمین حرف ترکی آذربایجان).
یا ya [ت، ا، وای، و، بعضی جملده لرده تعجب، گرک- لیک، دیک و بوجور شیلری ییلدیرن سۆز "سیز قارنی نیزی دویدوردوز یا من نه ایش گوروم". ۲- [با، فا] سورو جملده لرینده ویا بیر کلمه نین قارشیتینی ییلدیرن سۆزلرده ایشله نیر، "یا من یا او، سیز گلیرسیز یا اولار، یا سولماز یا آیناز".
۳- or [ع] بیرسیرا کلمه لرین، باشیندا گلهرک خطاب و چاغیریش و اونای کیمی بیر آتلامی ییلدیریر "یا آلاله" (فا: یا).
یا آلاله [با، ع] ای آلاله (فا: یاللاه). O. God.
یا اینکی [ظ] یادا، یاخود، یا کی.
یاب یاب [ظ/دده] یاواش یاواش.

یابا yaba [آ] ۱- تاختا چنگل، شنه، اوژون ساپلی و اوژون دیشلی آلت (فا: شانه) **۲- pitchfork** [خ] یاپا، یاپو؛ اوژبک لرین، اوچ اوژوغ اویماغی، اولوبابالاریندان^۷. {سن؛ یاپماق فعلیندن؛ دیواندا یا، یاش و ایسلاق شئی معنالانیدیر}.
یا باجیق [آ] بالاجا یا با.
یا باسو [آ] انسان آدی، باخ: یا با + سو.^۷
یا باقو yabaqu [آ، ت] موغول منشاء لی بیر تورک بو یو، باسمیل ائلی بو قووما منسوب اویدیلار^{۱۲}، باخ: یثربایرکو؛ یابقو {محتملا یاباقو (گئل والی) سۆزونه باغلیدیر}.

یا باقولاق [آ، دی، ت] بایقوش (فا: جغد).
یا بالاشماق [ل] یا با ایله بیر بیرینی وورماق.
یا بالاق [آ] یا باق، دایانقیلی، متین، متحمل^۷.
یا بالاماق [ل] یا با ایله ییغماق و توپلاماق و یا آتماق (فا: با شانه

محصول را جمع کردن). **to fork**
یا بالانماق [س] یا با ایله توپلانماق و آتیلماق.
یا بالی [ص] یا باسی اولان، الینده یا با توتמוש.

یا بالیق [آ] بیر یابانین گۆتوره بیلدیگی مقدار "ایکی یا بالیق اوت".

یابان yaban [آ] ۱- سو یو اولمایان قورو چؤل (فا: بیابان).

۲- چؤلده یاشایان حیوان قوش و بیتگی، ائوجیل اولمایان، اهلی اولمایان. **wild** ۳- اؤزگه، یادیرلی خالق اولمایان کیمسه (فا: غریبه، اجنبی). {دده؛ دیواندا یاوا و یا فا سۆزو ایستی و وثریمسیز چؤل معناسیندا ایشله نیب، (باخ: یاو) آیدیندیرکی بو کلمه ایندیکی یابان سۆزونون کؤکو اولمالیدیر، البته تورکجه یابان و فارسجا بیابان (بی + آب + ان) سۆزلرینن بیریرلرله ایلگی سی یوخدور و بو بنزریک تصادفی دیر، باخ: آب، یاوا}.

یابان [آ] پشه نک بو یونا عایدیر آدی (م ۱۶ جی قرن)^{۲۵}.

یابان آت [آ] داغ و چؤل آتی (فا: اسب وحشی). **mustag**

یابان آرمودو [آ، بی] داغلاردا ییتیشن بیر آرمود نوعو (فا: نوعی گلایی وحشی).

یابان آری سی [آ، دی] زار قانادلی، یابان آری گیللردن، آری یا بنزر، ایینه لی بیر بؤجک (فا: نوعی زنبور) **vespa vulgaris**

یابان آری سی گیللر [آ، دی] توپلو یاشایان ایینه لی یابان آری لار سو یو.

یابان آسماسی [باخ] آغ آسما.

یابان آغ تیکانی [آ، بی] چؤل آغ تیکانی، حوّناب گیللردن، یاپراقلاری آلماشیق، قیرمیزی رنگلی، ینمیشی اولان بیر

بیتگی (فا: نوعی گیاه). **rhamnus frengula**

یابان اؤرده گی [آ، دی] ائوجیل اؤرده گه بنزر یاشیل بو یونلو اؤردک، یاشیل باش چؤل اؤردگی، (فا: نوعی پرنده).

anas buschas

یابان ائششگی [دیرگی] تک بارماقلی، آسیادا سۆرولر حالیندا یاشایان، ائوجیل لشمیش بیر ائششک نوعو، چؤل ائششگی

(فا: نوعی حیوان وحشی).

یابان اری yabaneri [آ] م ۱۶ جی یۆز ییلده سیواس بؤلگه سینده اولان تورکلر ایکی قولا آیریلیدیلار، بیرینجی سی

دؤالقدرلره و ۲ جی سی حلب تورکلرینه منسوب ایدیلار، دؤالقدر قولو عموماً کینچیلیک له مشغول ایدیلار ولی

حلب قولو کؤچری حالدا یاشایردیلار و قیشی حلبه

Yy	آذربايجان نۆزكجەسى	۱۹۵۷	ارک سۆزلۈگۈ	Yy
گندىب ياي لارى اۆسكۈدرە بۇلگە سىنە قايداردىلار، بۇ قۇلا اۆزۈن كۆچلەردە اولماسىنا سبب يابانلارنى دىيىرىدۇر ^{۸۵} .	يابان قازى [آ،دى] اۆردك گىللەردن توكلرى آغ قهوه رنگى ۸۰cm اۆزۈنلۈقدە بىر قوش نۇعو (فا:نوعى پرنده).			
يابان اريگى [آ،بى] بىر نوع اريك (فا:گۈجە سبز وحشى).	يابان كتانى [آ،بى] سو قىيى لاريندا يىتىش پمبە چىچك لى، ۵.۱ مترە قدر بۇيۇن، سوكتانى دىيىلن بىر يىتگى (فا:كتان).			
يابان انجىرى [آ،بى] چۆل انجىرى، توت گىللەردن تاختاسى دىر لى بىر آغاج واۋۇن ميوەسى. <i>fucus carica</i>	يابان كدىسى [آ،دى] كدى دن ايرى سارى يا چالان، كۆل رنگلى قىسسا قويروقلو بىر اورمان كدىسى (فا:نوعى گرەبە وحشى). <i>filis sylvestris</i>			
يابان ايسپاناغى / يابان بازىيى / يابان پانجارى [باخ] بازى.	يابان كلىمى [آ،بى] چۆل كلىمى، تورپ گىللەردن قوملو يىرلەردە يىتىش، سبزه كىمى يىتىلن (فا:كلم وحشى).			
يابان ترەسى [آ،بى] يابان تورپو سوۋوندان، رطوبت لى چايرلاردا يىتىش بىر يىتگى، ترە دادىندا بىر داغ يىتگىسى، باخ: خوروزچوق. (فا:نوعى ترە). <i>cardamina</i>	يابان كىرلىگى [آ،بى] بىر نوع يىتگى (فا:اس بويه).			
يابان تورپو [باخ] آجىر قا.	يابان كىرازى [آ،بى] چۆل گىلانارى، بىر گىلانار نۇعو (فا:نوعى گياه). <i>cerasus microcarpa</i>			
يابان تىبراى [آ،بى] سۇلاق يىرلەردە يىتىش بىر نۇع درە اۋتو.	يابان گۈلۈ [آ،بى] گۈل گىللەردن، قوش بۇرنو آدى وثرىلن، ميوە لى پارلاق قىزمىزى، اورماندا و سۇلۇقلاردا يىتىش (فا:نسترن). <i>rosa canina</i>			
يابانجى [ص،سن] اۋزگە، ياد، يابان آدم، غرىبە، اجنبى، باشقا ملت دن اولان كىمسە (فا:خارجى، يىگانه). <i>foreigner</i>	يابان لاشماق [س] يابان حالينا گلمك.			
يابانجى اۋلكەلر [آ] خارجى اۋلكەلر (فا:خارجە). <i>abroad</i>	يابان لىق [آ] يابان اولما وضعىتى، بۇيوك چۆل اولان يىر.			
يابانجىل [ص] ياد ايله ايلگى لى اولان.	يابان مارۈلو [باخ] چۆل كاھوسو.			
يابانجى لاشدىرماق [ل] يابانجى حالانگىرمك	يابان مرجان كۈشكۈ [آ،بى] مرجان كۈشك چىچكى نىن چۆلدە چىخان بىر نوعو، بىر نوع سىچان قولاغى (فا:نوعى گياه).			
يابانجى لاشماق [س] ياد اولماق، آليشاماق، يادىرقاماق.	يابان نعناسى [باخ] چۆل نعناسى.			
يابانجى لاماق [ل] ياد كىمى گۆرمك، يادلاماق.	يابان ھويجى [ص] نوعى ھويج (فا:زردك يىبابانى).			
يابانجىل لىق [آ] ۱- يابانجىل اولما، ياد اولما، يابانجى آدمىن حالى. ۲- وحشى لىك، يابانجى حىثوانىن دۇرومو.	يابانى يابانى <i>yabani</i> [ص، يابان+عربجه] چۆلدە ياشايان "يابانى يىتگى وياحىثوان، يابانى گىچى" (فا:وحشى).			
يابانجى لىق [آ] ياد اولما وضعىتى.	يابانى ياسمىنى [آ،بى] پاتلىجان گىللەردن، سۇلاق يىرلەردە يىتىش، مورچىچىك لى، چوخ ايللىك (فا:نوعى گياه). <i>stipites dulcamara</i>			
يابان داوشانى [دى] داوشان گىللەردن، قولاق و آرخا آياق و باجاقلارنى اۋزۈن، وجودو قىسسا، آغ و قهوه رنگى و بۇز كۆرۈكلو، اۋست دوداغى يارقى، بىر امجك لى حىثوان (چۆل داوشانى) (فا:نوعى خرگوش). <i>cuniculus</i>	يابانى حىثوانلار [باخ] چۆل حىثوانلارى.			
يابان دىفنەسى [باخ] چۆل دىفنەسى.	يابانى زىتون [آ،بى] بىر يىتگى آدى (فا:زىتون تلخ).			
يابان دۇغوزو [باخ] قابان.	يابانى كھلىك اۋتو [آ،بى] بىر يىتگى آدى، بىر نوع كھلىك اۋتو (فا:نوعى كاكوتى).			
يابان سوغانى [آ،بى] بىر نوع يىتگى (فا:عنصل).	يابانىل [ص] ياباندا ياشايان، ائوجىل اولمايان، وحشى.			
يابان سومبولو [باخ] چان چىچكى، كدى نعناسى.	يابانى لاشماق [س] وحشى لىشمك، جىر لاشماق (فا:وحشى شدن)			
يابانسى [ص] آليشىلمايش، اۋزگە، يابان سوۋ (فا:غرىب).				
يابانسىماق [ل] يابانسى كىمى گۆرمك.				

Yy	آذربایجان نۆزکجه سی	۱۹۵۸	ارک سۆزلوگو	Yy
یابانیل لاشماق [آ] وحشی لشمک (فا: وحشی شدن).	یابانیل لیق [آ] یابانیل اولما دورمو، وحشی لیک.		یابالاق [ص] یاپما کیمی یثره یاپشان هر شئی "یاستی یابالاق: گۆده بوی آدم" (فا: پت و پهن) {یاپماق دان: یاپا+لاق}.	
یابانی لیک [آ] یابانی اولما، وحشی لیک، چؤله عاید اولما.	یابای [آ] یاپای، یاپان، یاییجی، دۆزلمیش ^۷ .		یابالاق [آ، دی] بیر نوع ساری رنگلی و یشکه گۆزلو یاقوش (فا: نوعی جغد) {ت «یاباقولاق»، سن، یاباقولاق، یابالاق}.	
yabqu [آ، ت «یاققو»] ۱- گۆی تورک و اسکی تورک دؤولت لرینده خاقان دان سؤنرا گلن ان یوکسک دؤزئی ده کی یؤنه تیجی عنوانی، بؤلگه یؤنه تیجیسی، غربی گۆی تورک خاقانی ^۷ . باخ: تؤلپس {یاققو: بیر تورک طایفاسی، ییغو ^{۱۴۷} }.	یابلاق خان [خ] یابالاق خان، سیبیر خانلاریندان ^۷ .		یابان [آ] ۱- یاییجی، باشاریلی ۲- یابان، وحشی ^۷ .	
yabu [باخ] یابی.	یابوکنار [آ] گۆی تورک بیر لیگینده بیر بوی آدی.		یابای [ص] ۱- یاپما، صنعی، دؤزلمه، مصنوع (فا: مصنوعی). product, artificial ۲- [مج] قوندارما، قوشما (فا: جمعی).	
yabi [آ] ۱- آریق و الدن دوشموش و یاراشیق سیز آت. ۲- [مج] آریق سیسقا آدم حاققیندا (فا: یابو). pack horse	{دیواندا: یابی: پهرین آلتینا قویولان کئچه و یهر آلتی}.		یابایالینیز [دده: «یاپا»، ص، ظ] چوخ یالینیز.	
yabitaq [آ، ت] چیپلاق، یهرسیز.	یابی جای [آ] تبریز- اسپاراخون کندی نین یاخینیندا بیر چای آدی ^{۶۶} {معناجا وحشی چای دئمکدیر}.		یابا yapba [آ] مال داورا دیشقی سینی بالاجا یاستی حالدا قوروداراق اؤد یاندرماق اوچون ایشله نیر و بونا یاپیا دئیلیر (فا: تپاله).	
یابی لاشماق [س، دا] یابی حالینا دوشمک.	یابی لیق [آ] یابی حالینا دوشموش آتین حالی.		یابدیرماق / یابدیرتماق [آتد] یاپماسینا یول آچماق، یاپماق ایشینی گؤردورمک (فا: فس انجام دادن).	
یاییز [آ] ۱- یاییجی، چالیشقان ۲- دؤیوشچو ۳- [خ] آلتای تورک لری، تووا اویماعی، اولوبابالاریندان ^۷ .	یاییرای [آ] انسان آدی، باخ: یاییز+ آی ^۷ .		یابدیریلماق [بل] یابدیرماق ایشی گؤرولمک.	
yap [آ] ۱- [اؤن اک] تاکید و آبارتما اوچون بعضی کلمه لرین اؤنونده گلر "یاپ یالینیز" (فا: نوعی پیشوند). ۲- [ت] دیرمی و یومرو هر شئی.	یاپ [آ] ۱- یاپما، چابا ۲- هامی، بۆتونلوک ۳- وفا ^۷ .		یابراجیق [باخ] یابراقچیق.	
yapa [آ] ۱۶م جی یۆز ییلده، آتادولودا آت چکن تورک بیر لیگینه منسوب بیر بوی آدی ^{۸۵} .	یاپاقلی / یاپاخلی [ص، دده] یؤنلو {انسان آدی: -قوجا}.		یابراق yapraq [آ] ۱- آغاج لاردا یاستی (یاپری) و مختلف شکیل لرده یاشیل اولان و تنفس وظیفه سینی داشییان بؤلوم (فا: برگ). leaf ۲- کتاب ودقتر کیمی شئیرلین هر ورق، یاپری (فا: صفحه). page ۳- شعرده بند "گول اوغلان سنه ده دؤرد یابراق شعر دئییه جگم" (باخ: بند، بؤلگو) {ت «یابورقاق»، سن؛ یاپماق+ور+قاق}.	
یاباقلی / یاباخلی [ص، دده] یؤنلو {انسان آدی: -قوجا}.	یابارلی / یاپورلو [آ] ۱- اوغوز تورک لرینین ۲۴ بویوندان بیر، اوغوزنامه ده یغما معنا لانیب ۲- [ص] یاییجی، اؤرتکن ^۷ .		یابراق آری سی [آ، دی] بیر بؤجک آدی.	
یاباغی [آ، ت «یاققو»] یازدا قیرخیلان قویون یؤتو (فا: پشم بهاره).	یاباقلی [آ] اؤرمو گؤل و آدلاریندان بیر.		یابراق آری لاری [آ، دی] زار قانادلی لار سؤیوندان و مختلف نوعلاری قوردجوق دؤنمینده تاریم بیتگی لرینه و اورمان آغاجلارینا ضرر وئرن بؤجک لر.	
			یابراق آشماق [س] یابراق لانماق.	
			یابراق بؤجگی [آ، دی] سبزه و میوه لره ضرر وئرن بؤجک لرین گئل آدی.	
			یابراق یتتی [آ، دی] دؤیارقا لاری ۷-۳ و خورتوملاری ۳ اکلم لی، ۱ میلیمتر بویوندا یومشاق و جودلو و ائش قانادلی بؤجک لرین گئل آدی (فا: تیره ای از حشرات).	
			یابراق تۆکومو [آ] آغاجلارین یابراق تۆکولن دؤنمی، گۆز.	
			یابراق جیق [آ] یابراجیق، بالاجا یابراق (فا: برگچه). foliole	

Yy	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۹۵۹	ارک سۆزلۆگۆ	Yy
ياپراق جیل [ص]	ياپراق‌لارلا بسله‌نن حئیوان.		ياپراق ياپراق [ظ]	اۆست اۆسته ييغيلمیش اولان ياپراق‌لار.
ياپراقچېڭ [آ]	انسان آدی، باخ: ياپراق + چېڭ.		ياپري yapri [ص]	صفحه، ورق "دۆز ياپری: مسطح صفحه"
ياپراق داش [يثر]	ب[يثر] قولاى جا ياپراق‌لانا داش.		page.leaf (فا: صفحه)	{ت: دۆز وائلى}
ياپراق دولماسى [آ]	تازا مۇو ياپراغينين ايچينه قيمه، ات و لپه، دۆيو، مرزه دولدوراق و پيشيريليب حاضرلانا بير يىتمک.		ياپرى داش [آ]	شيست داشى (فا: شيست). schist
ياپراق سوو [ص]	ياپراق کيمى (فا: برگي). leaf-shaped		ياپريخماق [باخ]	ياپريخماق.
ياپراق سيز [ص]	ياپراغى اولمايان، ياپراغى تۆکولموش (فا: بى برگ). leafless		ياپريخميش [ص]	ياپرى کيمى اولموش.
ياپراق سيزليق [آ]	ياپراغى تۆکولموش.		ياپ سات [آ]	تيک سات (فا: کار بسازيفروشى).
ياپراق قانادليلار [آ، دى]	قانادلارى ياپراق کيمى اولانلار (فا: برگ بالان). neuroptera		ياپ ساتچى [آ]	تيک ساتچى (فا: بسازيفروش).
ياپراق قورباغاسى [آ، دى]	ياشيل باغا.		ياپ ساتچىليق [آ]	تيک ساتچى ليق (فا: بسازيفروشى).
ياپراق قوروسو [آ]	قورۇ ياپراق رنگى.		ياپما [آ]	۱- ياپماق ايشى و طرزى (فا: ساخت). ۲- دۆزلمه، قوندارما، قايرما، قوشما، اويدورما (فا: مجمول). fictitious
ياپراق قينى [آ]	ياپراق ساپى نين گۆوده يه باغلانديغى بۆلوم.		ياپماق yapmaq [ل]	۱- ياراتماق، اورتايا چيخارماق، اجرا ائتمک، اورتايا قويماق، اورتتمک، ائتمک، ائيله‌مک، اولماق "نه ياپيرسان؟: نه ايش گؤرورسن؟، ائو ياپماق: ائو دۆزلمک" (فا: ساختن). to do, to build ۲- چؤرک
ياپراق کلم دولماسى [آ]	آزجا فيزارميش کلم ياپراغينين ايچينه قيمه، ات و لپه، دويو، مرزه دولدوراق و پيشيره‌رک حاضرلانا بير يىتمک.		ياپماق ياشيرمک، پيشمک	اچون خميرى تنديرين دؤوارينا ياپيشديرماق (فا: نان پختن). {ت، سن، دده}.
ياپراق کيمى اسمک [س]	سو يوق ويا قورخودان تيتيره‌مک.		ياپماليق [آ]	۱- ياپيلمالى ايش و شى، ياپما حالى. ۲- ياپما و تزک اولان يئر (فا: محل درست کردن تپاله).
ياپراق گميرن [آ]	ياپراق لا گنچين بؤجک لرین گنل آدى.		ياپورقاق [آ]	انسان آدى، ياپيجى، باشاريلى.
ياپراق لاماق [س]	۱- گۆوه‌ره‌رک ياپراق آچماق، ياشيلانماق. ۲- ايپک قوردونا ياپراق وئرمک، ياپراق يئديرتمک. ۳- ياپراق ياپراق ائتمک (فا: صفحه بندى). pagination		ياپى yapı [آ، سن]	۱- تيکى، تيکيتى، يينا (فا: بنا). ۲- بير شئين و قورولوشون ايلکه لرى و اساسى، بير وارليغين تۆمۆ (فا: ساختار). structure
ياپراق لانماق [س]	۱- ياپراق لارى چيخماق، ياپراقلا اؤرتو- لىمک، ياشيلانماق. ۲- ياپراق کيمى بيريريندن آيريلماق، وراق لانماق. ۳- ايپک قوردولارينا ياپراق وئريلمک.		ياپ ياخين [ظ]	چوخ ياخين.
ياپراقلى [آ]	قاراداغ کئيوان طايغاسينا باغلى اوبآدى ^{۳، ۱۰۸} .		ياپ يالنيز [ص]	تاماميله يالنيز، تک، ياپا يالنيز، چوخ يالنيز
ياپراقلى قارا يوسونلار [آ، بى]	قاي و آغاج قاييق لاريندا قالى توکلرى کيمى سيخ ييئن قارا يوسونلار (فا: نوعى خزه).		ياپيت yapit [آ]	بيرينين چوخ امک چکديگيندن سؤنرا اورتايا قويدوغو اثر، اؤرون (فا: اثر) impression, effect
ياپراقلى [ص]	۱- ياپراغى اولان، ياپراق آچان، ياپراق لا اؤرتولن "ياپراقلى آغاج، يۆز ياپراقلى دفتر". ۲- چوخ ياپراغى اولان (فا: پر برگ). many-leaved		ياپيجى [آ، سن]	۱- بنا (فا: بنا). ۲- bricklayer باشاريلى.
ياپراقلى ليق [آ]	ياپراق آچميش ييتگى نين حالى، ياشيل ليق.		ياپيجى ليق [ص]	ياپى دۆزلمه.
ياپراق وارى [ص]	ياپراق شکلينده اولان، ياپراغا اوخشار.		ياپريخماق / ياپريخماق yapixmaq [س]	اسنک ليک وائلاستیک ليک ويومشاق ليغينى الدن وئره‌رک ياتيق حالا دؤشمک، ياتيلي اولماق، ياترخماق "دؤشگ ين يونو ياپيخبي"

ياپيشقانلى [ص] ياپيشقان سۆرتو لموش.	(فا: بهم فشرده و پخ شدن). to become flattened
ياپيشقانلىق [آ] ياپيشقان اؤز للىك لى، ياپيشقان اولما حالى.	ياپيخميش [ص] ياتيق، ياتميش (فا: پخ شده). flattened
ياپيشماق [س] ۱-توخوندوغو شئي ايليشيب آيريلماساق، سېواشماق "باشماغىما پالچيق ياپيشدى". ۲-تۇتماق، تۇخوناراق ساخلاماق "اۇشاق آتاسينين اتگيندن ياپيشدى". ۳-يير ايشه باشلاماق، توتماق، مشغول اولماق "يير ايشدن ياپيشماق". ۴-ييرينى تنگه گتيرمك، ال چكهمك "آداما ياپيشيب قويمور". ۵-دېمك، تۇخونماق "اۆزونه يير سيلله ياپيشدى". ۶-سرايت ائتمك، گئچمك "سويوغا اؤيره نيشلى آداما آزار چتين ياپيشار". (فا: پيوستن، چسبدن). to join {ت، سن، ياپماق دان}	ياپي داشى [آ] تيكتيتى و ياپي نين آغير ليغيني چكن داش.
ياپيشمالار [آ] اكلنمه لر (فا: ملحقات). additions	ياپيرتماق [س] قولاقلاريني بويونا ياپيشديرماق "آت قولاقلاريني ياپيرديب اوستومه يوردو" (فا: به گردن چسباندن گوشها توسط اسب).
ياپيشميش [ص] اكلنميش، اك (فا: الحاقى). annexed	ياپيرقان [آ، بى] يير بيتگى آدى (فا: برگ گل).
ياپيشيجى [ص] ياپيشما نئجه ليگى اولان.	ياپي سال [ص] ياپي ايله ايلگى لى (فا: ساختارى).
ياپيشيق [ص] ياپيشميش، ييرير لرينه باغلى اولان، يان يانا اولان، سيخ لاشيق، ياناشى (فا: متصل، چسبيده). joined	ياپيشاق [آ] يير شئيئن ياپيشلان يئرى (فا: دستگيره).
ياپيشيق چنه ليلر [آ، دى] چنه لرى ديمدك ييچيم اينده اوزانميش وآز چوخ سۆمكلنميش اولان بالىقلار تاقىمى، چنگل چنه ليلر (فا: تيره از ماهى ها).	ياپيشان [ص] ۱-ياپيشما اؤزل ليگى اولان (فا: چسبان). sticky ۲-اۆره گه ياتان، خوشا گلن (فا: خوش آيند).
ياپيشيق سيز [ص، مج] ياپيشيغى اولمايان، خوشا گلمه ين آدام ويا سۆز "ياپيشيق سيز آدام".	ياپيشديرتماق [اتد] ياپيشديرماق ايشيني گۆردورمك.
ياپيشيق سيز ليق [آ] ياپيشيق اولماما، خوشا گلهمه، ياپيشاماما.	ياپيشديرما [آ] ياپيشديرماق ايشى (فا: الصاق). affixing
ياپيشيق ليق [آ] ياپيشيق اولما وضعيتى.	ياپيشديرماق [ص] ياپيشديرما اؤزل ليگى اولان، ياپيشماسينا سبب اولان (فا: چسبان).
ياپيشيق لى [ص] ياناشى، لاپ ياخين، قوشو.	ياپيشديريلماق [بل] ياپيشديرماق ايشى گۆرولمك.
ياپيق [آ] ايشلنمه نتيجه سينده ياپريخميش (فا: پخ).	ياپيشديريلميش [ص] ياپيشقان ايله بيتشديريلميش.
ياپيماق [باخ] ياپيخماق.	ياپيشقان [ص، سن] ۱-ياپيشما اؤزل ليگى اولان ماده، بيتشدين ماده (فا: چسب) paste ۲-سيرتيق اۇشاق و سيرتيق آدام اوچون سؤيله نير (فا: سمج). ۳-عربجه "غرى السمك" ويا سريشم اوچون دئيبيلير "فهرست مخزن الادويه".
ياپيلا ييلير ليك [آ] اويقولانا ييلير ليك، انديله ييلير ليك (فا: قابل عمل، قابل اجرا).	ياپيشقان او تو [آ، بى] ايسيرقان گيللردن، دؤوارلار اۆزه رينده بيتن، ياپراقلارى ياپيشقان يير بيتگى (فا: گوش موش، اذن الفار). parietaria
ياپيلداق [ص] اوستو باشى پريشان اولان كيمسه.	ياپيشقانلتماق [ل] ياپيشقانلا ياپيشديرتماق.
ياپيلماق [بل، سن] ياپماق ايشى گۆرولمك	ياپيشقانلاشماق [س] ياپيشقان كيمي اولماق.
ياپيلمالى [ص] ياپيلايلن (فا: عملى). practicable	ياپيشقانلاماق [ل] ياپيشقانلا ياپيشديرماق، بيتشديرمك، ياپيشقان سۆرتمك (فا: چسب زدن).
ياپيلميش [ص] ۱-پيشمك اوچون تديره ياپيشديريلميش.	ياپيشقانلانماق [بل] ياپيشقانلا ياپيشديريلماق.
۲-قايريلميش، دۆزلديلميش تيكيلميش (فا: ساخته) made	

Yy ي	آذربايجان نۆزكجەسى	۱۹۶۱	ارک سۆز لۆگۆ	Yy ي
يايىلىش [آ] يارادىش، قورولوش (فا: بنيه). creation	آراج لاردا ترپەنن بۇلوملرین اۆتوردوغو يئر (فا: ياتاغان)			
يايىم yapım [آ] ياپماق ايشى، تىكىم، بىرخام مادەنن اۆستۈندە ايشلەيەرک مال اۆرتمە "اۆزبېستان يايىمى = ساخت اۆزبېستان" (فا: اعمال، انشاء، ساخت).	۵- يايىز و قىشدا قويون قوزونون ساخلاندىغى يئر "قويون ياتاغى" ۶- دليجان دا داغ آدى "ت" ياتىغ: ياتىلاچاق يئر.			
يايىم جى [آ] يايىم ايشىنى گۆرن.	ياتاق اۇرتوسو [آ] ياتاغىن اۆزە رينە سريلىن اۇرتو.			
يايىم جىلىق [آ] يايىمىجى اولما وضعيتى.	ياتاق ائوى [آ] ياتىلاچاق يئر (فا: خوابگاه). bedroom			
يايىنتى [آ] اثر (فا: اثر). impression, effect	ياتاق اوداسى / ياتاق خانا [آ] ياتماق اۆچۈن يارارلانغان اودا.			
يايىنچ [آ] يايىنچاق، دۆزلىمىش، معمۇل، اۆزە تىلەمىش.	ياتاق ئاقىمى [آ] ياتاق سىتى، ياتماق اۆچۈن شىلىرىن بوتونو.			
يايىنچاق [آ، بى] ۱- سىئىرك دانالى و قىرمىزى بىك لى بىر نۇع اۆزۈم، خىنالى يايىنچاق (فا: نۇعى انگور). ۲- يايىنچ.	ياتاقدا اولماق [س] ياتاغا دۆشمەك.			
يايىنجى [آ] كىچەدن حاضرلانا بىر قولسوز و اۆزۈن گىيىم، بىر نۇع كپە نك (گىيىم) (فا: نۇعى لباس نمدى).	ياتاق دان قالخماق (دۇرماق) [س] ساغا لماق.			
يايىنماق [س] حاضرلانماق.	ياتاقسال [يىنى] كلىنىكال (فا: بالىنى). clinical			
يات yat [آ، خ] قالخان و زره كىمى قورونما آلتلىرى.	ياتاقسال طب [يىنى] كلىنىكال طب (فا: طب بالىنى).			
ياتا yata [ظ] يايىق، هر يىرنە يايلاق "اكىنى ياتا سوۋارماق" {بو كلمە ياتاي كلمە سىننن معادلى دير، باخ: ياتاي}.	ياتاقلى [ص] ۱- ياتاغى اولان، ياتماق اۆچۈن يىرى اولان قورولوش "ياتاقلى واقۇن، ياتاقلى يونيۋىرسىتە". ۲-			
ياتاقچاق [آ] ياتاق (فا: تختخواب). bedstead	ياتاغى درين وگىنىش اولان "ياتاقلى چاي".			
ياتاقچاق اوتاغى [آ] ياتاق اوتاغى.	ياتاقلىق [آ] ياتاق اۆچۈن يارالانغان تخت وهر شى.			
ياتار [آ] ياتماق و آيىلمەك سىمتى، بىر شىئىن آشاغى ياتمىش طرفى و ياتىمى، ياتمىش و ياتماغا ياخىن وضعيت (فا: ميل و خواب)	ياتاق موبلو [آ] بويۇت و شكىلى ياتماق اۆچۈن ئۇناسىب موبل.			
ياتاغا دۆشمەك [س] خىستە لىنمەك.	ياتاق يىرى [آ] ۱- ياتاغى چوخ اولان يئر ۲- خالخالدا داغ آدى.			
ياتاغان yatağan [ص] ۱- ياتاغى چوخ سئون چوخ ياتان. ۲- [آ] (ميكانيك) آراجلاردا دۆنۈلن و فيرلانا بۇلوملرین ايچىندە اۆتۈرۈپ دايندىغى يئر، ترپەنن آلت لىرىن داياق يىرى (فا: ياتاقان). a bearing ۳- [آ] ايكي يانى كىسىجى اۆزۈن ساواش پىچاغى، اوجو آيرى خىنجر. {سن: ۱- چوخ ياتان. ۲- بۇيۇك پىچاق خىنجر؛ باخ: ياتماق+ اغان}.	ياتالاقلى [آ] ۱- خىستە لىكەن پىرە دوشموش، ياتاقدان قالخمايان "ياتالاقلى خىستە لىك" (فا: زمين گىر). paralytic ۲- يۇلوخوجو تىفۇس خىستە لىگى (فا: تىفۇس). typhus			
ياتاغان ايلان [آ، دى] بىر نۇع ايلان (فا: افعى). viper	ياتالاقلى [ص] ياتالاق خىستە لىگىنە توتو لموش (فا: تىفۇس).			
ياتاغان ايلانلار [آ، دى] ايلانلاردان بىر سۇى.	ياتالقا [آ] دۆشەرگە، گىنچىجى ياشايش يىرى (فا: اقامتگاه).			
ياتاق yataq [آ] ۱- ياتماق اۆچۈن اولان يئر، ياتماق اۆچۈن يورغان و دۆشك، ياتىلاچاق يئر (فا: بستر) bed ۲- ايرماق و چايلاردا سۇلارن آخدىغى يئر "چاي ياتاغى" ۳- يئر آلتىندا بىرسىندە بۇل اولان يىرى "كۆمۈر ياتاغى" (فا: معدن) ۴-	ياتان [آ] ۱- ساۋە-نوبران دا كىند آدى {باخ: يات}.			
	ياتاي yatay [مت، ياتماق+اى] دورقون سو اۆزۈنە قوشوت اولان خط و ياپرى (فا: افقى).			
	ياتسى yatsı [آ] ۱- گونش باتاندا ياتانا قدر وقت (فا: عشا).			
	ياتسى نامازى [آ] آخشام نامازىندا سونراكى گونلوك ناماز، عشا نامازى "ياتسى نامازى قىلىرام واجب قورتاً اللّٰه".			
	ياتقىن [ص] ياتىق، بىر يانا آيىلمىش (فا: خوابیده).			
	ياتقىن لاشماق [س] ياتقىن وضعيتە گلمەك.			
	ياتقىنلىق [آ] ياتقىن اولما وضعيتى (فا: خوابیده گى).			
	ياتماق yatmaq [س] ۱- دىنچىلمەك اۆچۈن ياتاقدا اۇزناماق، يۇخلاماق، اۇيوماق (فا: خفتن). to sleep ۲- يىلگى سىز			

وضعیتده قالماق، ایش سیز قالماق "یاتانلاری اویاتماق".	یاتیرماق [ل] ۱- یاتیرتماق، یوخویا وئرمک (فا: خواباندن).
۳- جنسل ایلیشکیده اولماق. ۴- بیریش ویا بیر وضعیت ساکتلهشیپ آزالماق، دایانماق، دورماق، عادی حرکتدن دالی قالماق "کۆلک یاتدی، ایشلر یاتدی". ۶- خسته اولماق، آزارلاماق "یارالاناندان سوئرا دۆز ایکی آی یاتدیم". ۷- اوچولماق، ییخیلماق "توپلار گورولدادی سارای لار یاتدی". ۸- کئیمک، اویوشماق، یوخلاماق "آیاقلاریم یاتیپ". ۹- بیر سیرا کلمه لرله مختلف افاده لی مُرکب سؤزلر دۆزلدیر "حیس ده یاتماق، اۆزگینه یاتماق، آغلینا یاتماق، دیلی یاتماق". {سن، ت}.	۲- to put to sleep دایاندیرماق. ۳- یئره اؤزاتماق ۴- اتی سوغاندا یاتیرماق، باسدیرماق. ۳- پولو بیر یئره قویوب یاتیرماق. {ت} یاتیرتماق «ساخلاماق».
یاتمالی [ص] یاتماق اوچون چوخ الوثریشلی (فا: خوابیدنی).	یاتیریم یاتماق [بل] یاتیرتماق ایشی گؤرولمک.
یاتمالیق [آ] یاتیلماق یئر ویا بؤلوم (فا: محل خواب).	یاتیریم yatırım [آ] بیر ایش اوچون یاتیریلان پول و مال، آنامال (فا: سرمایه). capital
یاتمیش [آ] یوخودا اولان، یوخولو (فا: خوابیده).	یاتیریم چی [ص] آناما لچی (فا: سرمایه دار). capitalist
یاتمیش لیق [آ] یاتمیش کیمی، اؤزونو یوخولو کیمی گؤسترمه "اؤزونو یاتمیش لیغا ووروب جاواب وئرمیر".	یاتیریم چیلیق [آ] آناما لچی لیق (فا: سرمایه داری) capotalism
یاتوق [آ] ۱- یاتیق، آغیر قانلی ۳- گؤچمه لرین کئندلرده یاشایان تۆرک بویلاری اوچون ایشلندیکلری صفتلردن.	یاتیز دیرماق [باخ] یاتیرتماق، یاتیرماق.
یاتوق خان [خ] قازان خانلاریندان.	یاتیز دیر یلماق [باخ] یاتیردیلماق، یاتیر یلماق.
یاتوغان (یاتوق) [آ] قانون و ستور کیمی سازلارین اورتاق آدی.	یاتی سیز [ص] گنجه لری یاتاق یئری اولما یان مکتب ویا بنزَر قورولوش لار (فا: بدون اقامت شبانه).
یاتی yatı [آ] ۱- گنجهنی گنجیرمک اوچون بیر یئره گئتمه. ۲- آلتای تۆرکلری، قوئاندا اویماغی، اولوبالاریندان.	یاتیس [آ] ۱- یاتماق ایشی و ییچیمی "آسلان یاتیشندان بللیدیر"
یاتیپ دورماق [س] دورماق، اؤلکم.	یاتیسلیق [آ] بیر سمته یاتیلی اولان (فا: شیب). gradient
یاتیپ قالماق [س] دورماق، اؤلکم.	یاتیسلیق اؤلچر [آ] اییم اؤلچر (فا: شیب پیمما) grad(i)ometer
یاتیخماق [س] لای لای یاستی لاشارق چؤکمک، یاتماق، توپراق یاتیخیب یئره چؤکمک (فا: روی هم خوابیدن).	یاتیشدیرما [آ] یاتیشدیرماق ایشی (فا: تسکین). quieting
یاتییر yatır [آ] توخونولما ییب ساخلاتیلان قیزیل گوموش ویا پول، ال دیمه میش شئی (فا: اشیاء قیمتی، پس انداز).	یاتیشدیرماق [ل] ساکین لشدیرمک، سونا چاتدیرماق، دۆر- دورماق، یاتیشماسینا یول آچماق (فا: فس تخفیف یافتن).
یاتییرتماق [ل] ۱- یاتیرتماق یوخویا وئرمک، یاتماغینا سبب اولماق. ۲- آشماغی ایمک، یاتیق حالا سالماق. ۳- بیریش و شئین تاثیرینی آزالتماق، دایاندیرماق (فا: خواباندن)	یاتیشدیر یچی [ص] ساکینلشدیرن، توخداد یچی (فا: مسکن)
یاتییردیلماق [بل] یاتماغا مجبور ائدیلمک، یاتیرتماق ایشی گؤرولمک (فا: ف.م خوابیدن).	یاتیشما [آ] یاتیشماق ایشی (فا: فروکش). subsiding
	یاتیشماق [س، سن] ۱- سونا چاتماق، تاثیری آزالماق، ساکین لشمک، دورولماق (فا: ساکن شدن). ۲- بیر لیکده یاتماق
	یاتیق yatıq [ص] ۱- دیک اولما یان، آییگ، یاتمیش حالدا (فا: خوابیده) lying ۲- آییق اولما یان، خبر سیز (فا: بی خبر).
	یاتیق [آ] قوساردا چای آدی (چای، سدره). ۳۴.
	یاتیق لیق [آ] یاتیق شئین حالی (فا: خوابیدگی).
	یاتیق یازی [آ] یازی لاری آییگ یازما وضعیت، ایتالیک یازی (فا: نوشته ایتالیک).
	یاتیلماق [بل] یاتماق ایشی گؤرولمک.
	یاتیلی yatılı [ص، آ] ۱- یاتاقلی یئر (فا: دارای اقامت شبانه).
	۲- یاتیق حالدا، آییلمیش حالدا. in a lying position
	یاتییم yatım [آ] ۱- خالچا و پارچه کیمی شئیرین توکلری

Yy ی	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۹۶۳	ارک سۆزلۆگۆ	Yy ی
بیر طرفه یاتیلماسی slope ۲-دیکنی کیمی شیلرین دیکنی دن آیللمه وضعیت (فا:خواب). incline	یاقاق [خ] اۇجو آتشیلی اۇخ؛ سلجوقلولا آد وئرن، سلجوق بگین باباسی. ^۷			
یاتیملی [ص] ۱-یاتیمی اولان ۲- [مخ] خوشاگلن، سئویملی.	یاخالانماق [اتند] توتدورماق، اله گئچیرتمک.			
یاتیملی لیق [آ] ۱-یاتیملی شئین حالی. ۲-اۆرگه یاتما.	یاخالاشماق [قا] بیریرینین یاخاسیندان توتماق، دالاشماق.			
یاتیمینا [ظ] یاستی سینا.	یاخالاماق [ل] توتماق له گئچیرمک، تاپماق (فا:گرفت).			
یاجلو [آ] اردبیل ده کند آدی.	یاخالانماق [بل] توتوق لانماق، توتولماق (فا:دستگیر شدن).			
یاچانماق [س،ت] اۇتانماق، سیخیلماق.	یاخالانیش [آ] یاخالانماق ایشی ویا بیچیمی.			
یاخا yaxa [آ] ۱-پالتارلارین بوینو بؤلومو، بوینو احاطه ائدن پارچازولاغی. ۲-بیر یترین قیراغی و ساحلی (فا:یقه).	یاخاللی [ص] یاخاسی اولان.			
collar {ت، سن، بو کلمه یاقماق سؤزوندن آلیناراق بیر شئین آیری شئییه یاخینلاشیب یایشان یئرینی گؤسته ریر}.	یاخاللی قامچی لیلار [آ،دی] دنیز و دادلی سولاردا یاشایان قامچی لی بیر گۆزه لی حیوانلار سوو.			
یاخاله وئرمک [س] یاخاسینی قورتارا بیللمه مک.	یاخالیق [آ] ۱-یاخا دۆزلتمک اؤچون یارایان پارچا وهرشی suitable for collar ۲-پالتارین اؤستونه قویولان دوزلتمه یاخا (فا:نوعی یقه). collar ۳-کراوات (فا:فکل)			
یاخابند [باخ] یاخا دویمه.	یاخالیق سیز [ص] یاخالینی اولمایان.			
یاخاج [باخ] یاخی.	یاخالیق لی [ص] یاخالینی اولان.			
یاخاجاق [آ] یاناجاق، یاندریرماغا یارار شئی، یاخیت.	یاخان [ص] یاخیجی، یوخ ائدیجی.			
یاخاجیق [آ] داغ اتگی. ^۷	یاخانلو [آ] شاهسون ائلی بو یلاریندان ^{۳،۱۰۸} .			
یاخادوئلو [آ] ساوه شاهسون ائلی نه باغلی تۆرک بوو. ^{۹۸}	یاخاوزیر آشلی [آ] شاهسون ائلی نه باغلی بیر تۆرک بوو. ^{۹۸}			
یاخادویمه (ایلکم، بند) [آ] یاخانی باغلایان دویمه و ایلکم.	یاخاینکیجه / یقه یئنگیجه [آ] تهران-شهریار دا کند آدی.			
یاخارجا [آ،دی] ۱-گۆوه سینک لری سوینندان، ایستی اؤلکه لرده یاشایان، خسته لیگه یول آچان بیر سینک (فا:نوعی مگس). phlebotomus ۲-یاخان، سیجاقلیغی آرتیران.	یاخجی yaxci [باخ] یاخی.			
یاخارماق [ل] (یا لوارماق فعلی ایله بیر لیکده) "یا لوارب یاخارماق"، اصرارلا ایسته مک (فا:التماس کردن).	یاخجی لاشماق [باخ] یاخی لاشماق.			
یاخاری [باخ] یاخاریش، دُعا، تمَنی، دِلک.	یاخجی لیق [باخ] یاخی لیق.			
یاخاریش [آ] ۱-یاخارماق ایشی ویا بیچیمی (فا:التماس). ۲-دوعا، تانریدان دیلمه ایشی (فا:مناجات). incatation	یاخدیرتماق [اتند] یاخدیрмаق ایشینی گۆردورمک.			
یاخاسی الله قالماق [س] گیره دۆشمک، سوروملو قالماق.	یاخدیرمالماق yaxdirmal [آ] یاخدیрмаق ایشی.			
یاخاسی اله گئچمک [س] توتولماق، یاخالانماق.	یاخدیрмаق [اتند] ۱-یاخاسینا یول آچماق، سۆرتدۆرمک، (فا:مالاندن). ۲-یانماسینا سبب اولماق، یاندریتماق، یاخماق ایشینی گۆردورمک (فا:سوزاندن).			
یاخاسیز [ص] یاخاسی اولمایان "یاخاسیز کۆینک".	یاخدیریلماق [بل] ۱-اۆزه رینه سوتدورو لمک. ۲-یاندریریلماق.			
یاخاسیندان ال گۆتورمک (ال چکمک) [ل] بۇراخماق.	یاخشی yaxşı [ص،ت،سن،۱-ایی، گۆزل، چکیجی، اوئیقون، یاخیشان (فا:نیکو). good ۲- [خ] سلجوقلولا دؤولتی بگ و اوردوباشی لاریندان. دمیرتاش بگین اوغلو. ^۷			
یاخاسیندان توتماق (یاپی شماق) [س] یاخالاماق.	یاخشی... [آ] یاخشی سۆزیله انسان آدی: یاخشیلاپ، یاخشیبای، یاخشییگ، یاخشیلتای، یاخشیئوقا، یاخشی آر.			
یاخاسینی تانیماق [س] دادانماق، بیرینه دام مراجعت ائتمک.				
یاخاسینی قورتارماق [س] جانینی قورتارماق، قورتولماق.				

Yy	آذربایجان نۆزکجه سی	۱۹۶۴	ارک سۆزلوگو	Yy
ياخشى اولماق [س]	ياخشى لاشماق، كيفيتجه ايبي وضعيته		ياخلاشماق [س] ياخين وضعيته گلمك، ياخينلاشماق	
دۆشمك، ساغالماق	to improve ۲- كناية طرزينده		ياخينلاشماق (فا: نزديك شدن) {ت: ياغوماق، ياغوشماق، ياقماق}.	
ممنولوق افاده	اڭدير "عجب سنه لاپ ياخشى اولدو"		ياخلاشيق [ص] بيرسايى ويا مقداردا چوخ ياخين اولان مقدار،	
ياخشى جا [ظ]	چوخ ياخشى، دؤز اولراق "يادىما دؤشدو".		ياخين اولراق (فا: بطور تقريب). approximately	
ياخشى خان [خ]	اسفنديار اوغو للارى بگليگى، بگ لرندن ۷.		ياخلاشيلماق [بل] ياخلاشماق ايشى گؤرولمك.	
ياخشى داورانيش [آ]	ايبي داورانما، دؤزگون حركتلى		ياخلاشيم [آ] ياخين لاشما ايشى و طرزى.	
(فا: حسن رفتار).	good management		ياخاما yaxma [آ] ياقماق ايشى.	
ياخشى راق [ص]	داها ياخشى.		ياخاما ۲ [آ] اوزه رينه بال، پئير، مربا، ياغ سورتو لموش چؤرك	
ياخشى گون [آ]	خوشبخت حيات، ياخشى گنجينه.		(فا: نانى كه روى آن عسل، پئير.... مالمده شده).	
ياخشى لاشديрмаق [ل]	بير شئين وضعيتى نى داها دا گؤزل		ياخاماج [آ] آخيچى ياخيى يانديрмаق اوچون پوسكورن	
والوريشلى ائتمك.			آراج (فا: مشعل).	
ياخشى لاشديريجي [ص]	ياخشى لاشديران، تكميل لاشديرن.		ياخاماق daxmaq [ل] ۱- سورتكم، ياپيشديрмаق (فا: مالمدين)	
ياخشى لاشديريلماق [بل]	ياخشى حالا ساليئماق.		to spread ۲- يانديрмаق (فا: سوزانندن). ۳- تهمت وۇرماق،	
ياخشى لاشما [آ]	ياخشى لاشما (فا: افاقه). convalescence		قارا ياخماق (فا: تهمت زدن) {ت، صح، سن؛ اصلينده	
ياخشى لاشماق [س]	كيفيت جه ايبي وضعيته دؤشمك،		توخونماق معناسينداير، يانديрмаق مفهومو مجازى معنادير	
دؤزلمك، قيوراق	لاشماق to improve		چونكى يانديريب ياخماق، تهمت معناسيندا گلهر ك پيس	
ياخشى لانديرماق [باخ]	ياخشى لاشديрмаق.		و اينجيديجى بير شئى بيرينه ياپيشديрмаق دئكمدير بومعنا	
ياخشى لانديريلماق [باخ]	ياخشى لاشديريلماق.		گئنيشله نهر ك يانديрмаق مفهومونا دؤنوبدور و بودا	
ياخشى لي پيسلى [ص]	ياخشى لي يامانلى.		تهمت ۷ ين يانديريب داغيديجى معناسينا باغلانير، ياخماق	
ياخشى ليق [آ]	۱- ياخشى اولما، ايبي ليك (فا: خويى).		فعل اينين متعدى حالى، بونا آيرى دليدير {.	
ياخشى ليقل [ظ]	قالماق لاسيز، دالاشمادان، مباحثه سيز.		ياخود yaxud [با، فا، ويا، يادا] "معناسيندا بير سؤز، "بوگون	
ياخشى لي يامانلى [ص]	هر جور وضعيت، ياخشى وپيس،		ياخود صباح گنده جه ييز" (فا: ويا). or	
ياخشى ماهنى [آ]	خوش ماهنى (فا: آوازشيرين).		ياخى yaxi [آ، ت] بعضى خسته ليك لر ين معالجه سي اوچون،	
ياخشى ني پيسدن آييردا تيمك [ص]	هر طرفلى يوخلاماق.		او يثرين اؤزه رينه ياپيشديريلان مرحملى پارچا، ياغ و داوا	
ياخشى ياخشى [ص]	چوخ ياخشى.		سورتو لموش پارچا (فا: پماد، ضماد). shelter	
ياخشى يامان [آ]	ياشاييش دا اولان ياخشى وپيس شئى لر.		ياخى آغاچى [آ، بى] قابيق لارى ياخى اولراق ايشله ن، چؤل	
ياخشى يامان ييلر [ص]	ياخشى ني پيسدن آييراييلن آدام حاققيندا.		دفعه سي جنسيندن كيچيك بير آغاچ (فا: كرم دانه).	
ياخشى يامان ييلمك (سانماق) [ل]	ياخشى ني پيسدن آييرماق.		daphne gnidium	
ياخشى يامانلىق [آ]	بير شئين ياخشى و پيس جهتى و كيفيتى.		ياخى اوئو [آ، بى] كؤپه چيچك گيللردن، سؤلاق يثرلرده	
ياخلاشديрмаق [ل]	ياخين لاشديрмаق، ايكي شئى بير بيرينه		يئيشين، قيرميزى و پمبه چيچك لي كيچيك بير برك	
ياخين لاتماق (فا: نزديك كردن).			ييتگى سي (فا: جگن). epilobium hirsutum	
ياخلاشديريلماق [بل]	ياخلاشديрмаق ايشى گؤرولمك.		ياخى لاما [ل] ياخماق، سورتكم، ياخى وۇرماق.	
ياخلاشما yaxlaşma [آ]	ياخلاشماق ايشى.		ياخيب يانديрмаق [ل] ۱- بر ك يانديрмаق ۲- اينجيتكم، آجيتماق	

Yy ی	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۹۶۵	ارک سۆزلوگو	Yy ی
	ياخيب يانديرجي [ص] يانديرپ ياخان، اورک اينجيدن.		اۇزاق يئر لردن ائويميزه گلديلر.	
	ياخيت [آ] ياناچاق، ياخاجاق، اودون كومور ياغ و نفت كيمي يانان و قيزديران شيلير (فا: سوخت). fuel		ياخين اولماق [س] ياخين لاشماق، دوست اولماق.	
	ياخيتجي [آ] ياخيت ساتان كيمسه.		ياخين چاغ [آ] ۱- نسانس دؤوريندن گئچميش يوز ايله قدر اولان دؤنم. ۲- فرانسه انقلابيندان (۱۷۸۹م) سونراكي چاغ.	
	ياخيت گؤسترگه سي [آ] ياخيت مقداريني گؤسته رن آراج.		ياخيندا [ظ] ياخين يترده، ياخين ليقد (فا: يزودي). soon	
	ياخيت ليق [آ] ياخيت دولدورولان قاب، باك fuel tanck.		ياخينداكي [ص] ياخيندا اولان، قوشنو لوقدا اولان، ياخين.	
	ياخيت ياغي [آ] ياناچاق اوچون اولان ياغ.		ياخيندان [ظ] ياخين يتردن، ياخين مسافه دن.	
	ياخي تيمور [خ] ياخي+ تيمور، اوغوزخان ين تورونو. ^۷		ياخين دورماق [س] ياخينلاشماق (دوشمك)، كؤمگي ديمك.	
	ياخيجي [ص] ۱- يانديرپ ياخان، چوخ ايستي و يانديرجي (فا: محرق). burning. ۲- ياخي دؤزلدن ويا ساتان. ۳- بير شئي ياخاراق ياپشيديران.		ياخين دوشمك [س] ياخين لاشماق، ياخين دورماق.	
	ياخيجي ليق [آ] ۱- يانديرپ ياخما. ۲- ياخي دؤزلمه.		ياخين دهغو [آ] آغ دنيزين دوغو قبي سينداكي اؤلكه لري ايچينه آلان بؤلگه (سوريه، مصر، لبنان، اسرائيل، فلسطين و اوردون) (فا: خاورنزديك). near east	
	ياخيش [آ] ياخماق ايشي ويا ييچيمي.		ياخين زاماندا [ظ] بو ياخينليقد (فا: عنقريب). presently	
	ياخيشديرماق [ل] مئاسب وضيئته سالماق (فا: برازنده كردن)		ياخينساق [ص، مت] تك بير نقطه يه دوغو گئذتلر، متقارب (ايشين، خط، دالقا) (فا: خطوط متقارب).	
	ياخيشما yaxisma [آ] ياخيشماق ايشي.		ياخينساماق yaxinsamaq [س] بير شئين ياخين زاماندا اولاجاغيني دوشونمك (فا: نزديك ديدن).	
	ياخيشماق [باخ] ياراشماق، ياقيشماق.		ياخين سسلي [ص] بنزر سسلي.	
	ياخيشيق [ص] ياراشيق، اويقون (فا: برازنده).		ياخين قوهوم [آ] بيرينجي درجه ده ياخين ليغي اولان قوهوم.	
	ياخيشيق سيز [ص] ياراشيق سيز، اويقون و مئاسب اولمايان.		ياخين گورن [ص] ۱- گوزو اوزاغى گورمه ين ويا پيس گورن. ۲- گله جگي گوزه بيلمه ين ويا محدود گورن.	
	ياخيشيق سيز ليق [آ] ياراشيق لي اولمايان.		ياخين لاتماق [ل] ياخين لاشديرماق.	
	ياخيشيqli [ص] ياراشيق لي، گوستريشلي (فا: برازنده).		ياخينلار [آ] قوهوم قوشولار (فا: اقارب) relatives.	
	ياخيشيق ليق [آ] ياراشيق ليق، اويقونلوق (فا: برازنده گي).		ياخين لاردا [ظ] ۱- ياخين يئرلرين بيرينده. ۲- بو اطرافدا، سون زامانلاردا، بوگونلرده، بير آز اول گلميشدي.	
	ياخيق [آ] ياخيلميش، يانميش يئر.		ياخين لاشان [آ] بيريرينه طرف گئندن (فا: همگرا) convergent	
	ياخيلماق [بل] ۱- بيرشئي اوژه رينه سورتولمك (فا: مالبده شدن) ۲- يانديريلماق (فا: سوخته شدن). to be burn		ياخين لاشديرماق [اتد، ل] ياخين لاشماسينا سبب اولماق.	
	ياخيم [آ] ياخما ايشي.		ياخين لاشديريلماق [بل] ياخين لاشديرماق ايشي گورولمك.	
	ياخين yaxin [ص] ۱- اوزاق ليغي آز اولان، آزاليجي آز "ياخين كند". ۲- زامان اعتباريله اوزاق اولمايان "ياخين گله جك". ۳- چوخ بنزر و اوخشار شئي لر اوچون سؤيله نير "ياخين بير رنگ". ۴- معتبر و اينانيلميش آدام ويا قايناق، بيرينه قوهوملوق نسبتي اولان يا بيرينه يولداش و دوست اولان آدام حاقيندا "سيز لره ياخين آدامدير". (فا: نزديك).		ياخينلاشماق [س] ۱- آراسي و مسافه سي آزالماق، ياناشماق "گمي ساحله ياخينلاشير". ۲- زامان لاحاظيندان فاصله آزالماق "بايرام ياخينلاشير". ۳- آزالاريندا ايلگي و سئوگي چوخالماق، باغلانتي قورماق "ادبيات گئتديكجه داها آرتيق حياتا ياخينلاشير" (فا: نزديك شدن). ۳- بنزه مك،	
	near {ت} ياغوق، سن، ياخماق دان}			
	ياخين اوزاق [ص، ظ] هم ياخين هم اوزراق، مختلف "ياخين			

اوخشماق، اۇيقون گلمک "تپلری بیریرینه یاخینلاشیب".	یادادوشمک [بل] خاطر لانماق، آتیلماق (فابه یاد آورده شدن).
یاخین لیق [آ] ۱-مسافه و زامان اعتباریله آرالیغی آز اولان.	یادار کلیک (یاد بگلیک) [آ] بیر توپلو لوغون اؤزگه لر طرفیندن دؤلندیر یلماسی وضعیتی.
۲-یلگی لی اولما وضعیتی "انسانلار آراسیندا یاخین لیق".	یاداسالماق [س] خاطر لانماق، آتماق (فابه یاد آوردن).
۳-اوخشار لیق، بنزریلیک، اۇيقونلوق "ترجمه اصلی قایناغا یاخین لیق گؤسته ریر" (ف:قرابت، نزدیکی). proximity	یاداسای [آ] انسان آدی، باخ:یادا+سای ^۷ .
یاخینماق [باخ] یاخیلماق.	یاداغ / یاقاق [خ] آلتایدا کیشیلر اویماغی اولوبابالاریندان ^۷ .
یاخینیش [آ] یاخینماق ایشی ویا بیچیمی.	یاداقول [آ] انسان آدی، باخ:یادا+قول ^۷ .
یاد ائتمک (الله مک) [ل] آتماق، خاطر لانماق.	یاد اگلمک [س] خاطر لانماق، آتیلماق (فابه یاد آمدن).
یاد ائدلمک [بل] آتیلماق، خاطر لانماق، یادا سالینماق.	یاد اولماق [س،ت] یاخینماق، یادلاشماق، اؤزگه لشمک.
یاد یاد [ص،آ] ۱-اؤزگه، یابانجی، قوهوم اولمایان "یاد کیشی" ۲-قوربت یئر "یاد اؤلکه، یاد شهر". foreign ۳-	یاد اولکله [آ] قوربت، یاداتلی، اؤزگه یئر (ف:غربت).
مجازی اولاراق ادبیاتدا رقیب و دشمن مفهوموندا گلیر "قضا، آغلالتدی دوستلاری، گؤلدوردو یادی". ۴-بیر گؤروشه و بیر ایشه یاخین و اۇيقون اولمایان، ترس اولان "دیپلوماتیک حبله لره یاد بیر آدام ایدی" (ف:غیر آشنا، بیگانه). {ت،سن} "یات: ۱-اؤزگه ۲-کاهینلیک، یادا داش ایله یاغیش یاغدیрмаق؛ دیواندکی معنلار یاتماق فعلینه باغلیدلار: او زمانلار گؤچبه لیک یاشاییشی بؤیوک ایش ساییلیدی و هر کس گؤچمه گه علاقه گؤسترمه سیدی تنبل و توپلومدان ائشیکده اولان، تنبل و یئرینده قالیب یاتان کیمسه تانییردی، بو کلمه نین معناسی اؤزگه و حتی بعضا دشمن معناسینا دیشیر، آیری طرفدن کاهینلیک بیرنوع اؤزگه لرله باغلالتی قورماقدیر و کاهین "یادا داشینی" وسیله قرار وئرهرک تانیینامیش و اؤزگه وارلیق لارلا ارتباط تاپیر، حرف دیشمه سیله بو کلمه جادی؛ جادو شکلینده ده سویلنمکده دیر}.	یادداش [آ،ف] "یادداشت" یازیم لاما کاغاذی (ف:یادداشت).
	یاددان چیخماق [س] خاطریندن چیخماق، ائوندولماق (ف:فراموش شدن). forgot
	یادسیماق [ل] دانماق، ییلدیگی و گؤردوگو بیر شئی ییلمز و گؤرمز کیمی اولماق.
	یادگار [آ،ف] ۱-آیت لیق (ف:~). ۲-سیبیر خانلیغی نین بیر خانی نین آدی ^{۲۰۹} . ۳-قوجان؛ سؤلدوز (~لو) دا کند آدی.
	یادگره کیرجی (یادگره ییرجی) [ص] بلیر لنمزجی، ایندئتر-مینست. indermminist
	یادگره کیرجیلیک (یادگره ییرجیلیک) [آ] ییلر لنمزجی لیک، ایندئترمینیسم. Inderteriminizlm.
	یادلاشماق [س] گئتدیکجه یاد اولماق، اؤزاق لاشماق، اؤزگه لشمک (ف:بیگانه شدن).
	یادلاماق [ل،سن] اوزاقلاشدیرماق، یادکیمی سایماق، اؤزگه سایماق (ف:بیگانه محسوب کردن).
	یادلانماق [باخ] یادلاشماق، اؤزگه ساییلماق.
	یادلیق [آ] یاد اولما، اؤزگه اولما (ف:غریبی، بیگانگی).
	یادیئرلی [ص] یاد ائتلی، یاد اؤلکه لی.
	یادیر قاتماق [آئد] یادیر قاماسینا یول آچماق.
	یادیر قالماق [باخ] یادیر قاماق.
	یادیر قالانماق [باخ] یادیر قاماق، یادیر قانماق.
	یادیر قاما yadiqamala [آ] یادیر قاماق ایشی.
	یادابوری [آ] انسان آدی، باخ:یادا+بوری ^۷ .

Yy ی	آذربایجان نۆزکجه سی	۱۹۶۷	ارک سۆزلوگو	Yy ی
یادیر قاماق [س] اؤزونو یاد کیمی گۆرمک، یاددان چیخارماق، بیر ایشی اؤزون مدت گۆرمه مک اۆچون اونا الی یاتماماق و اوا ایشی اونوتماق (فا: از یاد بردن، غریبی کردن).	یاراماق سۆزونون متعددی وجه ایدی؛ باخ: یارماق، یار.		یاراتمان [باخ: یاراتماق، یئنی] (فا: مخترع). invented	
یادیر قانماق [ل] یاد ساییلماق (فا: غریب محسوب شدن).			یاراتی [آ] اختراع (فا: اختراع). krasyon	
یادیمدادیر [ن] خاطریمدان چیخمایب، یادیمدا قالیبدیر.			یاراتیق / یاراتیش [آ] جانلی وارلیق، مخلوق، یارادیلان، یارادیلیمیش، یارانمیش (فا: خلق شده).	
یادیندا اولماق [س] خاطریندان چیخماماق.			یاراتیم [آ] یاراتماق ایشی، یاراتیلان نسنه.	
یادیندا ساخلاماق [س] خاطریندن چیخارماماق، اؤنوتماق.			یاراج [باخ: یاراتماق، یئنی] وسیله، آراج (فا: آلت).	
یار yar [آ] ۱- اؤچوروم، دیک بایر. ۲- بعضی سۆزجوqlرین اؤنوندە یاردیمچی معناسیندا یئنی سۆزلر دۆزدلیر "یارقورول، یاربای". ۳- یولداش، آرخاداش، سئوگیلی (فا: جانان) beloved {ت: ۱- سۆلارین آچدیغی اؤچوروم. ۲- تۆپورجک؛ دده: یولداش؛ سئوگی آتلامیندا فارسجادا چوخ یاقین اولماغینا رغماً تۆرک کؤکلو اولمالیدیر، یار سۆزو یارماق فعلیندن آلیناراق یاریلیب یارارلاناتن شئی محسوب اولور و بو سۆزله ایلگی لی یارارلانماق، یاری لاما، یاردیم ائتمک، یاریشماق، یارماق، یاراتماق، یاراما، یارین، یارق، یاری، سۆزلرینده بومفهوما یاخین مفهوم گۆرمک اولار، فارسجادا "یار، یاری کردن" کیمی سۆزلر تحلیلی دیللرده مشترک اولماماسی اوچون یارماق سۆزونه باغلیلیغی مئاسب گۆرونور.			یاراجلاماق [یئنی] آماده ائتمک، تجهیز ائتمک.	
یاراوتو [آ، بی] خلق آراسیندا یارالاری اییی لشدیردیگینه اینانیلان بیر بیتگی (فا: نوعی گیاه). anthylis vulneraria			یاراجلانماق [یئنی] تجهیز اولونماق.	
یاراباغلاما [آ] یارانی سارقی ایله باغلاما (فا: پانسمان).			یاراحمدلو yar əhmədli [آ] قئیدار دا کند آدی.	
یاراباغلاماق [س] کؤمگه و یاردیما یتیرمک.			یاراخورا [آ] چیرکلی ویارایتر ~لی: یاراسی چوخ اولان.	
یاراباغی [آ] یارا باغلاماغا مئاسب ساریق (فا: زخم بند) dresser			یارادان [آ، ص] تانری، آلاله (فا: آفریدگار). creator	
یارابره / یارابارا [آ] یارا خورا، چیرکلی و چوخ یارارلی.			یارادانجیلیق [آ] تانرینین ائوره نی مئاسب یاسالارلا یارادیب و ائورنین اؤزباشینا بو یاسالارلا دؤلناماسی اینانجینی اؤنه سۆرن گۆروش.	
یاراتقان [آ] یارادان، یاردیچی.			یارادیچی [ص] ۱- یارادان، تانری، آلاله (فا: خدا). creator	
یاراتما yaratma [آ] یاراتماق ایشی.			۲- یاراتما یتهنکی اولان، خلّاق (فا: مبتکر) originated	
یاراتماق [ل] ۱- یوخدان وار ائتمک، خلق ائتمک. ۲- تأسیس ائتمک، قورماق، (فا: آفریدن). to innovate {ت، سن؛			یارادیجیلیق [آ] ۱- تانری لیق، آلاله لیق، خلّاقیت ۲- خلّاقیت، بداعت، یاردیچی اولما (فا: ابتکار). creative power	
			یارادیش / یاراتیش [آ] یاراتماق ایشی ویا بیچیمی (فا: آفرینش).	
			یارادیلان [ص] ۱- یارانمیش، مخلوق. ۲- یارادیلیمیش.	
			یارادیلماق [بل، سن] یاراتماق ایشی گۆرولمک.	
			یارادیلیمیش [ص] وجودا گتیریلیمیش، توره دیلمیش (فا: مخلوق)	
			یارادیلیش [آ] ۱- بیر کیمسه ده وجود و روح اؤزل لیکلرینین تومو (فا: ذات) essence ۲- فطرت، خلقت (فا: سرشت).	
			creation ۳- ماناس داستائیندا آدی گئچن بیر بگ.	
			یارادیلیش جا [ظ] ذاتی (فا: فطری). natural	
			یارادیلیش داستان [آ] بو داستان تورکلرین اسلامدان اؤنجه اینانج لارینی تانیدیر، داستانی ۱۹ جو عصرده و رادلوف، شامان آلتای تورکلری آراسیندان توپلامیشدیر، داستانا گۆره هئج شئی یوخ کن تانری و قایراخان و اؤجسوز بوجاقسیز سو وارایدی... ۳.	
			یارادیلیش دان [ظ] دوغوشدان (فا: فطرتا).	

Yy ی	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۹۶۸	ارک سۆزلوگو	Yy ی
یارادیلش گوجو [آ] یاراتماقدیرتی (فا: آفریندگی originaive	حیوان، گنجه قوشو (فا: خفاش). vesperitilo {ت، سن			
یارار yarar [ص] ۱- فایدا، سونوج، سود، قازانچ (فا: بهره).	«آیا یئرسقو، یاریسا» اسکی شکلینه گۆره بو کلمه آیا و			
quotient. ۲- یارایان، مناسب، الوثریشلی، باخ: یارارلی.	یارسگو کلمه لریندن اله گلب، آیا سۆزوال ایچی کیمی			
یارارجی [آ] ۱- یارار دالیسینجا اولان (فا: متمتع). enjoying	بؤیوک و یاپالاق حالتده اشاره اولاراق یارسگو کلمه سی			
۲- بیر ایشدن یارارلانان کیمسه، استفاده ائدن user	«یارسقاق: داغدا قاییلان یئر» کلمه سینده یاخیندیر و			
یارارجیلیق [آ] یارار دالیسینجا اولما ایشی (فا: سود خواهی).	حیوانین یوجور یئرلرده یاشاماسینا اشارتدیر.			
utilitarizm	یارا سارق سی/ یاراساریغی [آ] یاراباغی (فا: تنزیب) gauge			
یارارسیز [ص] یاراری اولمایان (فا: غیر قابل استفاده).	یاراسالار [آ، دی] امجک لی یاراسا نوعلارینی ایچینه آلان			
unutilizable	تاقیم (فا: تیره خفاش ها).			
یارارسیزلیق [آ] یارارسیز اولما وضعیتی.	یاراسی ترس دوشمک [س] ساغلاماق، یاراسی شدتلمک.			
یارارلار [آ] فایدالار، چیخارلار (فا: مزایا). benefits	یاراسینا توخونماق [س] بیرینین گیزلی و ضعیف یئرینه دیمک.			
یارارلاشدیرماق [باخ] یارارلی لاشدیرماق.	یاراسینی قازالماق [س] دردینی تازالماق.			
یارارلاشدیریلماق [بل] اویقون لاشدیریلماق، یارارلی حالا	یاراشان [ص] اویقون، یاراشیق لی اولان (فا: شایان). worthy			
سالینماق، الوثریشلی حالا گتیریلماق.	یاراشدیرماق [ل] یاخیشدیرماق، یاراشیق لی ائتمک، اویقون			
یارارلاشماق [س] یارارلی حالا دوشمک.	گۆرمک (فا: پیراستن). to trim (off)			
یارارلانان [ص] یارار گۆرن (فا: برخوردار). enjoying	یاراشدیریلماق [بل] اویقونلاشدیریلماق، یاراشان بیر شکله			
یارارلانما [آ] فایدالانما (فا: بهره مندی). enjoyment	سالینماق، یاراشیق لی ائدیلماق، بریزک وثریلماق.			
یارارلانماق yararlanmaq [س] فایدالانماق، یارارلی	یاراشماق yaraşmaq [آ] اویقونا ولما، یاخیشما، اویما (فا: برازش)			
اولماق، استفاده ائتمک (فا: بهره مند شدن). to exploit	یاراشماز [ص] اویقون اولماز.			
یارارلانیلماق [بل] یارارلانماق ایشی گۆرولماق، استفاده	یاراشماق yaraşmaq [س، ت، سن] اویقون اولماق، اویقون			
ائدیلماق، فایدالانیلماق (فا: بهره مند گردیدن).	گلمک، یاخیشماق، اویماق (فا: برازیدن). to become			
یارارلی [ص] یارار وثرن، فیدالی (فا: مفید). useful	یاراشیغا میندیرمک [س] یاراشیق لی ائتمک.			
یارارلی اولماق [س] یاخشی اولماق، الوثریشلی اولماق	یاراشیق yaraşlıq [ص، سن] یاراشما، بزک، زینت (فا: برازش).			
(فا: مفید شدن). to merit	یاراشیق دان اولماق [س] یاراشیق لی و گۆزل لیگی یوخ اولماق.			
یارارلی لاشدیرماق [ل] یارارلی حالا سالماق.	یاراشیق دان سالماق [ل] گۆزل لیک دن سالماق.			
یارارلیق [آ] یارارلی چالیشما، ایشه یاراما، الوثریشلی	یاراشیق سیز [ص] یاراشمایان، گۆرکم سیز، یۆندم سیز، گۆزل-			
اولما، فیدالی اولما (فا: مزیت). preference	لیگی و قشنگ لیگی اولمایان (فا: بدقیافه). bad looking			
یارارلی لیق [آ] یارارلی شئین حالی و وضعیتی.	یاراشیق سیزلیق [آ] یاراشیق لی اولمایان شئین حالی، گۆرکم-			
یارارماق [س] اویقون گلمک (فا: شایستن). to befit	سیز لیک، یۆندم سیز لیک، یاراشمامازلیق، اویقون سوزلوق.			
یارارمی؟ [ض] سورو سۆزو کیمی ایشله نیر، لایق می؟.	یاراشیق لانماق [س] گۆزل لشمک.			
یاراسا yarasa [آ، دی] گۆندوز قارنلیق یئرلرده بارینان،	یاراشیق لی [ص] یاراشان، اویقون، یاراشیر، گۆرونوشجه			
گنجه لری اوچان، عادتاً اؤن آياقلارینا یاپیشیب سالانان	قشنگ و گۆزل (فا: مناسب). suitable			
و اکثرأً بو حالدا یاتان، سیچان بؤیوکلوغونده امجک لی	یاراشیق لیق [باخ] یاراشیق.			

Yy	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۹۶۹	ارک سۆزلوگو	Yy
یاراشیقلى ليق [آ]	یاراشیقلى شئین حالی، گوزل لیک		یاراليجا [آ] کلئیر ده کند آدی.	
قشنگ لیک، گوچک لیک (ف: برازندگی).	scatology		یارالی یئرینه توخونماق [س] دردینی تازالاما.	
یاراشیق وئرمک [ل]	بزک وئرمک.		یارالی یارالی [ظ] ۱- یارالانمیش حالدا، یارالی اولاراق. ۲-	
یاراق [آ] ۱- زره، جوشن (ف: سلاح). ۲- weapon	یاراشیق، بزک شئی لری. ۳- یارار ۴- اوشاقلاری قونداق لارینین		یانیقلى یانیقلى، اؤزوتو لاولاراق "یارالی یارالی اوخوماق"	
اوستونه چکیلن اوزون و ناخیشلی بیر پارچا. {ت، گ: ۱- یاریق، سو اوچورومو ۲- زره ۳- امکان، فُرصت: باخ: یاراما.			یارالی یال [آ] آذربایجان دا داغ آدی ۴.	
یاراق چیسینه [آ] اوردودا توفنگی چیسینه آلما ایشی و سؤزو			یاراماز [ص] ۱- ایشه یارامایان ایشه گلمه ی، یارارسیز،	
(ف: دوش فنگ).	shoulder arms		فایداسیز (ف: بی فایده) ۲- (اوشاق اوچون) سؤزه باخمایان،	
یاراقسیز [ص] سلاح سیز (ف: غیر مسلح).	unarmed		سیر تیق ۳- چاپقین، دوز اولمایان (ف: نا اهل، رکیک).	
یاراقسیز لاتما [آ] سلاح سیز لاندیرما (ف: خلع سلاح).			یاراماز جا [ص، ظ] یاراماز بیر پیچیمده.	
disarmament			یاراماز جاسینا [ظ] یاراماز جا.	
یاراقسیز ليق [آ] سلاح سیز ليق.			یاراماز لاشماق [س] یاراماز اولماق (ف: نا شایست شدن).	
یاراقلشماق [ل] یاراق و سلاحلا دونانماق، تجهیز اولماق.			یاراماز ليق [آ] یاراماز اولماوضعیته (ف: بی فایدگی).	
یاراقلاما [آ] سلاح لاندیرما، تجهیز ائتمه (ف: تسلیح armament			یاراما ق yaramaq [س] مفید اولماق، یارارلی اولماق،	
یاراقلماق [ل، سن] ساحلی ائتمک، تجهیز ائتمک.			ایشه اویقون اولماق، لایق اولماق (ف: مفید واقع شدن).	
یاراقلاندیرماق [ل] سلاح لاندیرماق.			{ت، سن: ۱- اویقون گلکم، یاراشماق. ۲- یارماق}.	
یاراقلاندیریلماق [بل] سلاح لاندیریلماق.			یارام یارام [آ] اوخوجولارین زامان زامان اوخوما هاواسینی	
یاراقلانماق [س، سن] سلاح لانماق.			اؤزاتماق اوچون سؤیله دیکلری سؤز، ای یار ای یار.	
یاراقلی [ص] سلاح لی (ف: مسلح).	armed		یارامیشلو yaramışgu [آ] ساهه همدان شاهستون ائلی نین	
یاراقلی ساحلی [ص] چوخ سلاح گؤتورموش، سلاحلانمیش.			لک بؤ لوگونه باغلی بیر تۆرک طایفاسی ۹۸.	
یاراقلی یاساقلی [ص، ظ] یاخشی سلاح لانمیش.			یاران [آ، ف، شع] آرخاداشلار، باخ: یار.	
یاراقلیق [آ] ۱- ناخیشلی اوشاق بؤرکو ۲- یاراق اوچون اویقون.			یارانا جاق [آ] یارانتی (ف: خلق شدن).	
یاراق یاساق [باخ] یاراق، سلاح.			یارانان [ص] یارادیلیمیش، وجودا گلیمیش (ف: آفریده).	
یارالانماق [ائتد] یارالانماسینا سبب اولماق.			یاراننا ق [آ] تسمه ۸۲.	
یارالاما ق [ل] ۱- یارالی ائتمک (ف: زخمی کردن) ۲- اینجیتمک.			یارانتی [آ] اختراع.	
یارالاندیرماق [ائتد] یارالانماسینا سبب اولماق.			یارانما ق yaranmaq [بل، ت، سن] ۱- دؤغو لماق، تۆرتمک،	
یارالانماق [بل] یارالاما ق ایشی گؤرولمک.			(ف: آفریده شدن). ۲- تأسیس ائدیلمک، قورولماق.	
یارالانمیش [ص] یارالی اولموش (ف: زخمی).	wounded		یارانمیش [ص] دؤغو لموش، تۆرتمیش، اوره تیلیمیش، خلق	
یارالانیش [آ] یارالانماق ایشی ویا بیچیمی.			اولونموش (ف: آفریده). created	
یارالغان [باخ] یارغان، یار، سیلدیریملی و اوزون دره (ف: دره).			یارانیش (یارادیلیش) [آ] ۱- یارانماق ایشی ویا بیچیمی، یارانما	
یارالی [آ، ص] ۱- یاراسی اولان، یارالانمیش (ف: زخمی).			۲- دؤغا، خلقت، دؤغو لموش هر شئی creation	
wounded ۲- درد لی، اؤزونتو لو (ف: غمگین).			یارا وورماق [ل] ۱- یارالاما ق. ۲- اینجیتمک، طعنه وورماق.	
			یاراییش [آ] یارار، فایدا (ف: فایده).	
			یاراییش لی [ص] یارار لی، فایدالی.	

Yy ی	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۹۷۰	ارک سۆزلۆگ	Yy ی
یارب/یاربی [ع]ربی، ایلاهی، یاللاه o'god.o'lord	یارداق [آ] یاردیمچی، کۆمکچی (فا:کمکی).			
یارباغیر [آ] آغ جیباری یاریب پۇرتده دندن سونرا(ایلک قاینامیش سویونو ائشیکه تۆکمکه آجیسین آلارلار) سۇغان و آیری مخلفات لا قیزلارداق حاضیرلاناں بیر یشمک.	یارداقچی [آ] یاردیم ائدن کیمسه {چوْخراق منفی جهتده}.			
یاربای [باخ: یارماق] سرهنگ(فا:سرهنگ). colonel	یارداقچیلیق [آ] یارداقچی اولما وضعیتی.			
یاربولاغی [آ] هشتری ده کند آدی.	یاردیرتماق [ائتد] یاردیرماق ایشینی گۆردورمک.			
یارپ yarp [ص] ساغلام، دۇرقون، ثابت. {ت: ۱-ساغلام. ۲- انسانین سئوینمکدن اۆزوندە چیخان پارلاق لیق}.	یاردیرماق [ائتد، ت] یارماق ایشینی گۆردورمک.			
یارباق [باخ] یاپراق.	یاردیم yardım [آ] ۱-کۆمک، معاونت، باغیش (فا:امداد).			
یارباقلی/یارپاقلو yarpaqli [آ] خوی دا کند آدی.	assistance ۲- ندا مقامیندا کۆمگه چاغیریش "اۇزاقدان یاردیم یاردیم سسلری ائشیدیلیدی". {سن، یار+دیم}.			
یاربان [خ] ثابت، ساکن؛ قیریزلارین، توقای، ساری و باغیش اویماقلاری، اۇلوبابالاریندان ^۷ .	یاردیم ائتمک [ل] کۆمک ائتمک(فا:کمک کردن). to help			
یاربیز/یارپوز yarpız [آ،بی] باللی باباگیلردن، آغ و قیرمیزی چیچک لری اولان چوْخ عطیرلی و نعناع کیمی گۆزل قوخولو، چیچک لری بیریریندن آیری حالقا حالیندا قیسا ساپلی و آز چوخ توکلو بیر بیتگی (فا:پونه).	یاردیم ائدیلمیش [ص] (فا:منصور). victorious			
mentha pulegium [ت، سن؛ بو کلمه ایله یارب (ساغلام) سۆزونون آراسیندا یاخین ایلگی اولمالیدیر چونکی یاربیز اوتو (هم چیبی و هم یشیمیشی) ساغلاملیق اوچون اؤنملی بیر بیتگی ساییلیر}.	یاردیمچی [ص] ۱- یاردیم ائدن، کۆمکچی (فا: امدادگر).			
یاربیز اوتو [آ،بی] بیر نوع بیتگی (فا:گادانه، پوفه، پونه).	social worker ۲- باشقان دان سونرا ایکینجی مقام (فا:معاون). assistante			
یاربیز داغی [آ] قاخ، دا داغ آدی(۲۶۱۱) ^{۲۴۰} .	یاردیمچی دیل [آ، دیل ب] کۆمکچی دیل (فا: زبان کمکی).			
یاربیز لیت [آ] چوخلو یاربیز بیتن یش، یاربوزو اولان یش، یارتاجوق [آ، دده] باخ: یالتاجوق.	یاردیمچی فعل [آ، دیل ب] کۆمکچی فعل (فا: فعل معین).			
یارجانلی yarcanlı [آ] ساوه همدان شاهسئون ائلی نین لک بؤلگونه باغلی بیر تۆرک طایفاسی ^{۹۸} .	auxillary language یاردیمچی لار [آ] (فا: انصار). friends			
یارچی [آ] اورتاق، شریک ^۷ .	یاردیمچی لیت [آ] یاردیمچی اولما وضعیتی، کۆمک ائتمه.			
یارچیماق [س، دده] یاریماق، اۆزو گۆلمک.	یاردیمچی یارقیق [آ] باش یارقیقی، یاردیمچی اولان یتگی لی.			
یارد [آ، اینا] ۳ فوت اوزونلۇغوندا بیر اؤلچو(فا: یارد). yard	یاردیم سئور [ص] یاردیم ائتمکده خوشلاناں، خئیر سئور.			
یاردارلیق [آ، کؤ] یاری لیت اکین، اکیلمیش یشین محصولونو اکین اکن و یشریهسی آراسیندا یاری یاریا بؤلمه اصولو (فا:شراکت نصف و نصف).	یاردیم سئور لیک [آ] یاردیم سئور اولما وضعیتی.			
یارداغی [آ] سراب دا داغ آدی.	یاردیم سئور لیت [آ] کۆمک سئور.			
	یاردیملاشما [آ] کۆمک لشمه (فا:همیاری). cooperation			
	یاردیملاشماق [قا] بیریرینه یاردیمچی اولماق، کۆمک لشمک.			
	یاردیملی Yardimli [آ] جمهوری آذربایجاندا رایون آدیدیر.			
	یاروری [آ] هیتیلرده ویا و ساواش تانزیسی، یاخشی انسانلار ساواش دا یاردیم ائدر و وبادان قۇروپار ^{۲۱۱} .			
	یارسیز [ص] یاری اولمایان (فا:بی یار). friendless			
	یارسیز یولداش [ص] دوستو و یولداشی اولمایان، تک.			
	یارغیز [آ] تیکان تپه ده کند آدی.			
	یارغان [آ] ۱- اطرافی سیلیدیملی ایری و اوزون دره(فا:مسیل)			

Yy	آذربایجان نۆزکجه سی	۱۹۷۱	ارک سۆزلۆگۆ	Yy
Yy	2- floody way	یارارلی، فایدالی، قورویو جو.	یارلیق yarlıq [آ] ۱- فرمان، بویروق. ۲- یولدالشیق (فا: رفاقت) friendship ۳- مال و جنس لرین اؤستونه یاپیشدیریلان و قیمتی گؤسته رن کاغاذ پاچارسى، اثتیکت lable ۴- [دده] باغیش، رحمت. ۵- گنچمیشده پؤل معیاری اوچون ایشله نن بیر پارچا نۆعو ۱۲ [ت، سن].	یارغان اوئو [آ، بی] زییل لی یئرلرده، ها بئله تپه لیک لرده بیتن بیر ایلیک بیتگی، قوش تره سی. یارقان تارکان [خ] ییگله خاقان دؤنمی بگ لریندن. یارقورول [آ] کمیسیون، کُمیته.
Yy	yarqi	بیرنین گؤردوغو ایشلری آراشدیرما ایشی، محکمه، عدالت (فا: محاکمه) {سن؛ یارماق سؤزوندن}.	یارلی یاراشقلى [ص] یاریاراشیقلى، یاراشیقلى. یارلی یاراقلى [ص] یاریاراقلى، یاراقلى.	یارقی یارقى [آ] یارقى سؤزیه انسان آدلاری: یارقیا لپ، یارقیبای، یارقیبگ، یارقیتان، یارقیتای، یارقیشان، یارقى آر.
Yy	law court	محکمه، دادگاه، (فا: محکمه).	یارلیب آش اوچون استفاده اولانی، بلغور groats ۳- هشتری ده چای آدی {ت، سن: بوغدا و تاخیلین بؤلونن لری} یارما آشی [آ] یارما ایله پیشیریلن بیر آش آدی، معمولی آشا بلغور قاتاراق پیشیریلن بیر نوع آش.	یارقی انوی [آ] محکمه، دادگاه، (فا: محکمه).
Yy	arbetrator, juge	یوکسک محکمه، یوکسک یارقى قورولو. یارقیب [آ] قاضی (فا: داور).	یارما آشی [آ] یارما ایله پیشیریلن بیر آش آدی، معمولی آشا بلغور قاتاراق پیشیریلن بیر نوع آش.	یارقیب لار قورولو [آ] حاکم هیئت (فا: هیأت ژوری).
Yy	judgeship	قاضی لیک (فا: قضاوت).	یارما ییلوو [آ] یارما و دیوینو قابنادیب و آیری مخلقات لا قاتاراق دوزه لن بیر نوع ییلوو.	یارقیب لیق [آ] قاضی لیک (فا: قضاوت).
Yy	یارقیجی	{سن: آراشدیران} ۱- محکمه ایشینه باخان، حاکم. ۲- [خ] عثمانلی لارین، ایلیک دؤئم بگ و کومتان آدی.	یارماچا [آ] یاریلمیش، ایکیه آیریلمیش، یارما کیمی اولان بوغدا. یارماچا لاتماق [اتند] یاردیرتماق، پارچا لاتماق.	یارقیجی [آ] قاضی (فا: داور).
Yy	یارقی سال	[ص] یارقى ایله ایلیگی لی (فا: قضایی).	یارماچا لاتماق [ل] ایکیه یه بؤلک.	یارقی سال [ص] یارقى ایله ایلیگی لی (فا: قضایی).
Yy	یارقیشلاقى	یالقیشلاقى [آ] میانا دا کند آدی.	یارماچا لاتماق [ل] یارماچا حالینا سالینماق.	یارقیشلاقى / یالقیشلاقى [آ] میانا دا کند آدی.
Yy	یارقی لاماق	[ل] محاکمه ائتمک (فا: دادرسی کردن).	یارماچا لاتماق [ل] یارماچا حالینا سالینماق.	یارقی لاماق [ل] محاکمه ائتمک (فا: دادرسی کردن).
Yy	یارقی لانماق	[بل] محکمه ائدیلک (فا: دادرسی شدن).	یارماچا ییلوو [آ] یارما ایله دیوینو پیشیریلن چیلوو.	یارقی لانماق [بل] محکمه ائدیلک (فا: دادرسی شدن).
Yy	یارقی لانیش	[آ] یارقى لانماق ایشی ویا بیچیمی.	یارما مارى جای / یارمالی جای yarmari [آ] زنجان دا چای آدی.	یارقی لانیش [آ] یارقى لانماق ایشی ویا بیچیمی.
Yy	یارقی لیق باخانلیغى	[آ] یارقى لیق ناظر لیگی (فا: وزارت دادگستری).	یارما شورباشی [آ] یارما ایله پیشیریلن بیر جور شوربا.	یارقی لیق باخانلیغى [آ] یارقى لیق ناظر لیگی (فا: وزارت دادگستری).
Yy	یارقین	[آ] ۱- گون ایشیغی ۲- شیمشک ۳- آرخاداش ۴- مئبسم ۵- یارقینبای / یارقینبگ [آ] انسان آدی، باخ: یارقین + بای.	یارما شیله سی [آ] پیشمیش نوخود، یارما، آش دیویسو، جعفری، تره و قیمه کیمی شئی لری قاتاراق پیشیریلن و حاضر لانان بیر یتمک.	یارقین [آ] ۱- گون ایشیغی ۲- شیمشک ۳- آرخاداش ۴- مئبسم ۵- یارقینبای / یارقینبگ [آ] انسان آدی، باخ: یارقین + بای.
Yy	یارقینر	[آ] انسان آدی، باخ: یارقین + آر.	یارماغان [آ] آرماغان، هدیه.	یارقینر [آ] انسان آدی، باخ: یارقین + آر.
Yy	یارقی یئنگی سی	[آ] یارقى لاما گوجونو وئرن یتگی.	یارماق yarmaq [ل] ۱- اؤزون لاماسینا بؤلک، پارچا لاماق (فا: بریدن). ۲- اورتاسیندان و ایچیندن گنچمک، مانعندن گنچمک "داغلاری یاریب گنچدی" ۳- یاریق آچماق، کسمک "توپراغی یارماق" (فا: شکافتن). to split ۴- اوغرولوق مقصدیه باغلی و قاپالی بیر یتری سیندیریب آچماق "اوغرولار توکانی یاردیلار." {سومرجه 'دار' تاز: یاریق یاریق ائتمک؛ ت، سن: پارچا لاماق؛ بو	یارقی یئنگی سی [آ] یارقى لاما گوجونو وئرن یتگی.
Yy	یارقی یئری	[آ] یارقى ائوی.	یارماق یارماق [ل] ۱- اؤزون لاماسینا بؤلک، پارچا لاماق (فا: بریدن). ۲- اورتاسیندان و ایچیندن گنچمک، مانعندن گنچمک "داغلاری یاریب گنچدی" ۳- یاریق آچماق، کسمک "توپراغی یارماق" (فا: شکافتن). to split ۴- اوغرولوق مقصدیه باغلی و قاپالی بیر یتری سیندیریب آچماق "اوغرولار توکانی یاردیلار." {سومرجه 'دار' تاز: یاریق یاریق ائتمک؛ ت، سن: پارچا لاماق؛ بو	یارقی یئری [آ] یارقى ائوی.
Yy	یارکند	[آ، ت] اوغورلارین (۸جی قرن) قوردوقلاری بیر شهر.	یارکند [آ، ت] اوغورلارین (۸جی قرن) قوردوقلاری بیر شهر.	یارکند [آ، ت] اوغورلارین (۸جی قرن) قوردوقلاری بیر شهر.
Yy	یارلاجیق	[آ] زنجان دا داغ آدی.	یارلاجیق [آ] زنجان دا داغ آدی.	یارلاجیق [آ] زنجان دا داغ آدی.
Yy	یارلی	[ص] یاری و سئوگیلی سی اولان.	یارلی [ص] یاری و سئوگیلی سی اولان.	یارلی [ص] یاری و سئوگیلی سی اولان.
Yy	یارلی	[آ] قارداغ حسینکلی طایفاسینا باغلی اوبا آدی.	یارلی [آ] قارداغ حسینکلی طایفاسینا باغلی اوبا آدی.	یارلی [آ] قارداغ حسینکلی طایفاسینا باغلی اوبا آدی.
Yy	یارلیغاماق	[ل، سن] باغیشلاماق.	یارلیغاماق [ل، سن] باغیشلاماق.	یارلیغاماق [ل، سن] باغیشلاماق.

Yy	آذربایجان تورکجه سی	۱۹۷۲	ارک سۆزلوگو	Yy
کلمه تورکجه ده "یار" لا باشلانان بوتون کلمه لرین	یار	یار	یار	یار
کۆکو سایلیر و مفهوملاریندا بیر شئی بؤلهرک	یار	یار	یار	یار
یارالانماق مفهومی واردیر "یارماق، یاراتماق، یارار،	یار	یار	یار	یار
یاری، یاردیم، یاریشماق، یارین، یارق، یاری، یارق،	یار	یار	یار	یار
یارلیغ، یارلیغماق؛ آچققدیرکی یارالانماق مفهومونو	یار	یار	یار	یار
نظره آلا رساق فارسجادا "یار، یاری" سۆزلرینین بونا باغلی	یار	یار	یار	یار
اولماسی مناسب گؤرونور، باخ: یار.	یار	یار	یار	یار
یارماق ۲، [آ،ت:پار،باخ:یارماق] گنچمیشده بیر نوع پارا آدی.	یار	یار	یار	یار
یارماق ۱، [آ] اؤمو گؤلو آدالاریندان بیر.	یار	یار	یار	یار
یارمالانماق [آتند] یارماحالیئاسا لدریماق، دؤغراتماق، یاردیر	یار	یار	یار	یار
ماق، پارچالانماق (فا: بصورت بلغور در آوردن).	یار	یار	یار	یار
یارمالانماق [ل] یارما کیمی بؤللمک، ایری اؤزونلاماسینا	یار	یار	یار	یار
ایکییه بؤللمک، (فا: بصورت بلغور در آوردن).	یار	یار	یار	یار
یارمالانماق [بل] ۱- یارما حالینا سالیئماق ۲- یاردیریلماق.	یار	یار	یار	یار
یارمالیق [آ] یارما دؤزلتمک اوچون آیریلیمیش بوغدا	یار	یار	یار	یار
(فا: مناسب برای تهیه بلغور).	یار	یار	یار	یار
یارناق [آ،باخ: یارماق] داغدا قایادا ویا دؤز یثره ویا خود	یار	یار	یار	یار
آغاجدا یاریق یثر (فا: شکاف، چاک).	یار	یار	یار	یار
یاروداغی [آ] قوساردا داغ آدی (۶۱۱۰) ۴۰.	یار	یار	یار	یار
یارو یولداش [آ] یارو یولداشلی، یارو یولداشی اولان.	یار	یار	یار	یار
یاروق yaruq [آ] ۱- ایشیق، نؤز ۲- زره، قورویوجو ۳- انسان	یار	یار	یار	یار
آدی: یاروققبای، یاروققاش، یاروقتکین، آریاروق ۷.	یار	یار	یار	یار
یار یاری [ص،ت،سن] بیر شئین اورتادان بؤلونن	یار	یار	یار	یار
قیسیملرینین هر بیر، بوتون اولمایان (فا: نیمه). half	یار	یار	یار	یار
یار آباد [آ] ساوه-نوبران و بؤیین زهرا دا کند آدی.	یار	یار	یار	یار
یار آج [ص] دویونجا یشمه یین، یاری توخ اولان.	یار	یار	یار	یار
یار آرای [ص] بیر آراز آرای، یاری آچیق "قابلی ~ قالدی".	یار	یار	یار	یار
یار آسلاق / یاریم آسلاق [آ،دی] آسلاق اولاراق یاشایان و	یار	یار	یار	یار
گرک دیگینه اؤزو یاشایا بیلن.	یار	یار	یار	یار
یار یاراشیق (لی) [باخ] یاراشیق.	یار	یار	یار	یار
یار یاراق [آ] سلاح.	یار	یار	یار	یار
یار یاراقلی [باخ] یاراقلی.	یار	یار	یار	یار
یار یانچاق [آ] باخ: یانچاق.	یار	یار	یار	یار
یار یاراقلی [ص] دویونجا یشمه یین، یاری توخ اولان.	یار	یار	یار	یار
یار آرای [ص] بیر آراز آرای، یاری آچیق "قابلی ~ قالدی".	یار	یار	یار	یار
یار آسلاق / یاریم آسلاق [آ،دی] آسلاق اولاراق یاشایان و	یار	یار	یار	یار
گرک دیگینه اؤزو یاشایا بیلن.	یار	یار	یار	یار
یار یاراشیق (لی) [باخ] یاراشیق.	یار	یار	یار	یار
یار یاراق [آ] سلاح.	یار	یار	یار	یار
یار یاراقلی [باخ] یاراقلی.	یار	یار	یار	یار
یار یانچاق [آ] باخ: یانچاق.	یار	یار	یار	یار

Yy ي	آذربايجان تۆركجه سي	۱۹۷۳	ارک سۆزلۈگۈ	Yy ي
ياری سايدام [آ] ياری شفاف.	ياریش [آ، ت، سن] ياریشما، قارشى لىقلى چالیشما (فا: مسابقه، رقابت). competition	آیرلارینی گئچیرمه یین شئی (فا: نیمه تراوا) semipermeable	ياری گرجک [ظ] تام گرجک اولمايان، قيسماً گرجک اولراق. ياری لاتماق [ل] ياری یا بۇ لدورمک.	ياریش [آ] ياریشما، قارشى لىقلى چالیشما (فا: مسابقه، رقابت). competition
ياریشچی [آ] مسابقه وئرن، ياریش ائندن.	ياریشچیلیق [آ] ياریش چى اولما وضعیتی.	ياریلاما [آ] مناصفه (فا: تنصیف) bisection. dividing	ياری لاماق [ل] ۱- ياری سینا یئتیرمک ۲- یاریا بۇ لمک o split	ياریشیدیریماق [ائند] ياریش ماسینا یول آچماق.
ياریشلیق [آ] ياریش ائتمه یتری، پیست (فا: پیست مسابقه).	ياریشما [آ] ياریشماق ایشی ياریش ائتمه، مسابقه وئرمه، رقابت ائتمه (فا: رقابت، مسابقه). competition	ياری لایان [ص] ياری بۇ لن (فا: منصف). dividing	ياری لیغان [آ] ۱- باخ: یارغان (فا: مسیل) ۲- اوئرمو گۇ لو آدالاریندان بیرى {سن، چای و سۇ یون یاران یتری}	ياریشماجی [ص] ياریشجی.
ياریشماق yarışmaq [س، ت، سن] ياریش ائتمک، مسابقه وئرمک، رقابت ائتمک (فا: رقابت کردن). to compete	ياریشیم [آ] ياریشما.	ياریلیمیش [ص] ياریق یاریق اولموش (فا: بریده). cut	ياریلیغا [ظ] ياری یا (فا: پنجاه پنجاه). fifty fifty	ياریشیمجی [آ] ياریشماجی.
ياری فینال [آ] سۇنا قالاجاق ایکی تاقیمی بللی ائندن اوئونلار (ایدمان قارشى لاشما و ياریشمالاریندا).	ياری فینالچى [آ] ياری فینالا یوکسه لن تاقیم ویا ایدمانچى.	ياریلیق [ظ] ياری لیغا، اکین اکمهده ویا بیر ایشده اوئرتاق- لیغا و ياری ياری یا بۇ لونمه اصولو، یاردارلیق.	ياریلیق [ظ] ياری لیغا ویا یاری یا ایشله یین کیمسه.	ياری فینالچى [آ] ياری فینالا یوکسه لن تاقیم ویا ایدمانچى.
ياریق yariq [ص، ت، سن] ۱- ياریلیمیش یترو شئی، چاتلاق، یاریلیب آچیلیمیش "قاینین یاریقى". ۲- اوئونونا کسلیمیش اولان "اوئونده بیر یاریق وار" (فا: شکاف). cleavage	ياریق قایا [آ] ساوه ده داغ آدى.	ياریم yarım [ص] ۱- ایکییه بۇ لونن شئین هر بیرى، باخ: ياری (فا: نیمه) half ۲- [مج] ساغلیق سیز "یاریم آدم: ساغلیق سیز آدم" ۳- بنزر مفهومدا "یاریم جان، یاریم آسلاق". ۴- تۆرکملرین، چاودۇر اویماعى، اوئوبالالاریندان.	ياریم آج [ص] دوینجا یتمه یین، یاری توخ اولان.	ياریق یاریق [ظ] ياریقى وکسیگى چوخ اولان، ياریق لانمیش.
ياریق واری [ص] ياریق شکلینده اولان.	ياریق قاپالی [ص] بیر آز قاپالی، یاری باغلی "قاپی ~ قالدی".	ياریم آدا [آ] اوچ یانی سۇ اولان و یالئیز بیر یانی قورولوغا باغلی اولان بیر قورولوق peninsula	ياریم آدام [ص] ناخوش اولان آدم، ناقص اولموش آدم، ساغلیقى پوزوق، ساغلیق سیز آدم.	ياریق قارانیق [ص] تام قارانیق اولمايان، آلا قارانیق.
ياریق لیق [آ] چاتلاق لیق، یاریق اولما وضعیتی.	ياری قۇراق بۇلگه [آ] یتهرینه سو آلامايان جغرافی بۇلگه.	ياریم آشین [ص] آرشین کین یاریسى اوئونلوغوندا.	ياریم آسلیلى [آ] قيسماً آسلیلى، قيسماً تابع اولان.	ياری کۇنول [لو] [آ] تام کۇنوللو اولما ياراق، ایسته مه یرک.
ياری گۆره [آ] کوره نین یاریسى، نیمکره.	ياری گئجه [آ، ظ] گئجه یاری، گئجه نین اوئرتاسی.	ياریم آغیر [ص] اسپور جولارین چکی درجه لریندن بیرى: یونگول، آغیر، یاریم آغیر چکی.	ياریم آغیز [ظ] ناراضی، اوئردن اولما ياراق، کۇنول سۆز.	ياری گۆجه [آ] هم یتره لشیک هم گۆجه یاشیشی سۆردورن.
ياری گۆجه [آ] هم یتره لشیک هم گۆجه یاشیشی سۆردورن.	ياری گئچیرگن [ص، فیزیک] بعضی شئیلری گئچیریپ و	ياریم آیین [آ] ۱- آیین یاری اولان حالتی (فا: هلال). ۲- بیر آیین یاریسى، ۱۵ گۆنلۈک سۆره.		

Yy	آذربایجان نۆزکجه سی	۱۹۷۴	ارک سۆزلوگو	Yy
یاریم آیلیق [آ]	یاریم آی دوام ائدن، یاریم آی نظرده تۇتولان.		یاریمچیلیق [آ]	یاریمچیتق اولما وضعیتی، نقص.
یاریمما [آ]	۱- یارارلی اولما، یارار وئرمه. ۲- آرزوسونا چاتما.		یاریم حصه [آ]	یاریمچیتق، یاریم پای، یاریم سهم.
یاریمماز [ص]	آرزوسونا چاتما یان (فانا: کام).		یاریم خان [آ]	اھر ده داغ آدی.
یاریمماق [س]	۱- یارارلی اولماق، یارار وئرمک (فامفیدبودن).		یاریم دایره [آ]	دایره نین یاری سی (فانیمدایره). half old
۲- آرزوسونا چاتماق، ممنون اولماق (فامیاب شدن).			یاریم دنیز / یاری دنیز [آ]	اؤچ طرفی قۇرولوق اولان، و یالئیز بیر یان دان دنیز لره باغلانان دنیز.
یاریم اوتومات (اوتوماتیک) [آ]	تام اوتوماتیک اولما یان.		یاریم دوغرو [مت]	بیر نقطه دن باشلا یاراق یالئیز بیر یۇنده سۇسوزا قدر گئندن خط.
یاریم اویاق [ص]	یاری یۇخولو.		یاریم دایره [آ]	یاریم دایره (فانیمدایره). half old
یاریم ایلیک [ص]	ایلین یاریسینا عاید اولان.		یاریم قانادلی لار [آ]	دی بؤجک لر صنف ایندن، اؤن قانادلاری دیدن باشلا یاراق سرت لشمیش و آیری بؤلوملری زار قانادلی اولان تاقیم، اؤرنگی: "تاختا قوردو، بیت، سۇ بیته، فیدان بیته، جیر جیر بؤجگی، قیر میزی بؤجک" (فانیمبالان).
یاریم باغیملی [ص]	باشقالاریندان قسماً آسیلی اولان.		یاریم قایا [آ]	ماکی، خوی، رزن ده کند آدی. تفرش ده داغ آدی.
یاریم بایقین [ص]	یاری بایقین، تام آییق اولما یان.		یاریم قۇراق [ص]	بیر قەدۇ قۇراق (فانیمه خشک).
یاریم بوکوک [ص]	یاری بوکولو.		یاریم کؤجری [ص]	تام اوتوراق اولما میش، قسماً کؤجری.
یاریم بئشمان [ص]	بیر قدر پشمان.		یاریم کئفلی [ص]	بیر قدر کئفلی.
یاریم پالتو [آ]	قیسا پالتو.		یاریم کۆلگه [ص]	چوخ سیخ اولما یان کۆلگه.
یاریم پرده [آ]	قیسسا پرده.		یاریم کۆره [آ]	یاری کۆره (فانیم کره). hemisphere
یاریم قاقلی [آ]	بیر تورک اوباسی (قایناق: ایترنت).		یاریم کؤل [ص]	بی گؤده سینین دیب بؤلومو اودونلاشمیش و اؤست حصه سی کؤل حالیندا اولان بیتگی.
یاریم تون [آ]	موزیک سسلرین آراسیندا اولان قیساتونلوسس.		یاریم کیلؤلوق [آ]	یاریم کیلو کیلو آغیر لیغیندا اولان.
یاریمجا [آ]	۱- یاریم آدام. ۲- وجودون یاری سیجا.		یاریم گنجیریچی [ص]	یاریم ایلنگن، یاریم عایق (فانیمه عایق).
یاریمجا باغ (یاریمجه باغ) [آ]	رزن ده کند آدی.		یاریم گۆنبد [ص]	گۆنبدین یاریسی ویا گۆنبده اوخشار.
یاریم جان [ص]	۱- اؤلوم حالیندا اولان (فانیم جان). half-dead		یاریم گۆنبد [آ]	قوچان دا کند آدی.
۲- چوخ یورقون، ضعیف، اؤزگون.			یاریم گپرونکجه [ص]	گیرونکجه نین یاریسی.
یاریم جانلیق [آ]	۱- اؤلوم حالیندا اولما ۲- ضعیف لیک.		یاریم لاشماق [س]	یاری لاشماق، گتئدی کجه آزالماق.
یاریم جیر [ص]	تامامیله جیر اولما یان آغاج و بیتگی.		یاریم لاما ق [ل]	یاری لاما ق، یاری یا بؤلکم.
یاریم چئوره [آ]	یاریم دایره، .		یاریم لیق [آ]	۱- یاریم اولما دؤرومو، بیر اؤلچونون یاریسی
یاریمچا (یاریمچه) yarımça [آ]	قئیدار دا کند آدی.		مقداریندا اولما.	۲- ساغلیق سیز اولما وضعیتی.
یاریم چوروموش [ص]	بیر قدر چوروموش.		یاریم یاریم [ظ]	یاری یاری، یاری مقداردا.
یاریمچیتق [ص]	۱- سونا چاتما میش. ۲- دولو اولما یان. ۳- بیلگی سی آر و ناقص اولان (فانیتام). incomplete		یاریم یامالاق [ص]	ظ اسکیک، قُصورلو، نقصلی.
یاریمچیتق سسلی حرف [آ، د، ب]	ای حرفی یاری باغلی ویا		یاریم یایلاق [آ]	قۇبا داغ آدی (۱۸۴۹) ۴۰.
یاریم دار سسلی حرف	ساییلاراق یاریمچیتق آدیلا دا تانییر (فانصانت نیمه باز). half narrow vowel			
یاریمچیتق لاما ق [ل]	سونا چاتدیر ماما ق.			
یاریمچیتق لیق [آ]	یاریمچیتق اولما وضعیتی، نقص.			
یاریم چیلپاق [ص]	یاریم لؤت، یاری گئینیمیش.			

Yy	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۹۷۵	ارک سۆزلۆگۆ	Yy
یاریم یوۋارلاق [ص] تام یوۋارلاق اولمایان.			الته یازماق سۆزو کتاب یازماق معناسیندا یاز سۆز ایله	
یارین yarın [ظ] ۱-بوگونوندن سونراکی گۆن (فا:فردا).			ایلگی سی یوخدور و ایز سۆزونون دیشیمیش شکلیدیر و	
tomorrow ۲-گلجهک {ت، سن، دده؛ یارماق سۆزوندن:			فقط ظاهری بنزیرلیک گۆرسنمک ده دیر (باخ: ایز)، بونادا	
گنجهنین یاریلما سیندان چیخان ایشیغی و گۆنو گۆسته ریر{.			اشاره اولونما لیدیر: یاز، یای و یایلاق سۆزلری آذربایجاندا	
یارین کی [ص] یارین گۆرولن ایش، یارین ایله ایلگی لی.			ایندیده همان معنالاردا ایشلنیر، ولی آتادولودا سیحاق	
یارینتی [آ] سئلین آچدیغی یار و خندق، یارلیمیش اولان شی.			فصله یاز دئییلیر و ایلک باهاردا یاز فصلی یثرینه و بونادا	
یارینماق [باخ] یاریلماق.			اویقون گلهرک پاییز/گۆز اوچون ده سون باهار ایشلنیر{.	
یار یولداش [ص] یولداشلار، دوستلار.			یاز آغزی [آ] یازباشی، یازین باشلانقیجی.	
یار یولداشلی / یارلی یولداشلی [ص] یار و یولداشلی اولان.			یازار yazar [آ] یازچی اؤزل لیگی اولان، قازته و	
یاری یتگین (یاری یتکن) [ص] تام یتگین اولمایان.			درگی لرده یازی یازان، یازچی (فا:نویسنده). writer	
یاری یاری {یا (یاری با یاری) [ظ] اؤرتاسیندان بۆ لهرک، اللی			یازار جیزار [ص، آ] یازارلیق لا اوغراشان کیمسه.	
اللی (فا: بالمناصفه، پنجاه پنجاه). half and half.			یازارلیق [آ] یازارین ایشی.	
یاری یول [آ] یولون یاری سی (فا: نیمه راه). halfway			یازاق yazaq [آ] ۱- یاز اوچون اولان، یازدا اکیلیب یایدا	
یاری یولدا قالماق [س] آماجا گئدیب چاتا بیلمه مک.			گۆتورولن بیتگی، یاز اکینی (فا: صیفی جات). ۲- یاز	
یاری یولدان قاییتماق [س] بیر ایشی یاریمچیت قویماق.			بو یونجا استفاده ائدیلن گئیم، یازا عاید، باخ: یازیق.	
یاری یوموشاق [ص] آزجا یوموشاق.			یازال [آ] یازلا ایلگی لی، تاخی، زینت، قیز آدی (فا: نام دختر).	
یاری یومولو [ص] تام یومولو اولمایان، آزاجیق یومولو.			یازال اوند [آ] شاهسون ائلی بویلا ریندان ^{۳، ۱۸} .	
یاز yaz [آ] ایلک باهار، قیش فصلیندن سونراکی فصل			یازالار [آ] فریمان دا داغ آدی.	
(فا: بهار). spring (season) {ت، سن؛ دیواندا «یازماق»			یازاناق [آ] بیر اولایی بیلدیرن یازی، راپور.	
کلمه سی «چۆزمک، شاشماق و کتاب یازماق»، «یاز:			یازباشی [آ] یاز آغزی، یازین باشلانقیجی.	
«باهار»، «یازی»، «چۆل، اوۋا»، «یازوق»، «باغ دان آچیلیمیش			یاز بایرامی [آ] ایل بایرامی، نوروز بایرامی.	
آت و حئیوان، سوچ»، معناسیندا ایشلنن، دیواندا: یاز			یازدا [آ] یازدا بیتن گول، قیز آدی (فا: نام دختر).	
سۆزجوغونون اصلی معناسی یازدا بیتن گۆوه رتنی یه دئییلیر			یازدان یازا [ظ] ایککی یاز آراسی.	
و یازماق سۆزوده بو اورتامدان یارالانماق معناسیندا دیر، بو			یازدئوج [آ] آئیت، کتیبه ^۷ .	
کلمه چۆزمک و باغیندان آچماق معنادا کسین لیکله			یازدیرتماق [اتد] یازدیرماق ایشینی گۆردورمک.	
اؤستده کی معنا یا باغلیدیر چونکی چۆزمک و آچماقدان			یازدیرما [آ] یازدیرماق ایشی (فا: ثبت). registration	
منظور مال داواری بندیندن آچیب اوتلاغا یازی، یا و چۆله			یازدیرماق [ل] یازماق ایشینی گۆردورمک، ثبت ائتدیرمک،	
گۆندرمک دئمکدیر، همچنین شاشماق معناسیدا همان			(فا: فس ثبت کردن، نام نویسی کردن). to register	
چۆزولمک و قورتولوب چۆله قاشماغی آندیریر (و گننه			یازدیریلماق [بل] یازدیرماق ایشی گۆرولمک.	
یازوق سۆزو باغی آچیلیمیش ویر آیری دئییشله بییه سیز و			یازغیر [آ] اوغوز تورکلرینین ۲۴ بوی، وندان بیر سیاییلیر،	
صاحب سیز قالان حئیوان معناسیندا همان مفهوما اشارت			اوغوزنامه ده چوخ اۆلکه لر و یازلارا حاکیم معنالانیر،	
اولاراق بو کلمه سوچ معناسیندا ایدین سیز باغی نی			بعضاً یازیر شکلینده ده یازیلیدیر. مؤغول یوروشوندن	
آچاراق قاچان حئیوان اوچون سؤیله نیب (باخ: یاس)،			سونرا قارداش آدیلا مشهور اولورلار (فا: طایفه ای از اوغوز).	

Yy ی	آذربایجان نۆزکجه سی	۱۹۷۶	ارک سۆزلۆگۆ	Yy ی
يازقباغی [آ] يازفصلينه آرچا قالمیش.	يازقان [آآ] يازان، يازقى يازان، اسكى دؤنم تانرى آد و صفتى ۷.		۱- يازمان ليق [آ] ۱- كاتب ليك، سئكرتئر ليك (فا: سكرترى).	
يازقان... [آآ] يازقان سؤزيله انسان آدلارى: يازقانلپ، يازقاناي، يازقانباي، يازقاننگ، يازقانر، يازقانقو لو.	يازقيليق [ص] يازقيليق ليق يانلى سى، قدريه چى (فا: فاتا ليست يازقيليق [آ] فاتا ليزم، قدريه چيليك، هر شئى اؤنجه دن يازيلميش اولماغي ايتانان گؤروش (فا: جبريه) fatalism يازقيسال [ص] يازقى ايله ايلگى لى.		۲- دبیرخانا (فا: دبیرخانه). secretariat يازوق [آآ] گناه، سوچ ۷، باخ: يازيق يازى yazi [آ] ۱- يازيلميش شئى، بيردلين يازى ايله گؤستر- يلمه سى "تۆرك يازى سى، فيلم آليندا يازى لار" writing (فا: نوشته) ۲- چؤلوق، اووا، مارا، ايستپ، دؤزوك و اوئلاق يئر (فا: جلگه) {گ، سن: ۱- استپ، اووا. ۲- يازماق ايشى}.	
يازقيليق [ص] يازقى ايله ايلگى لى.	يازقيش [ظ] هر زمان، بوتون ايل بويونجا (فا: كل سال).		يازى آيقيت لارى [آ] (فا: نوشت افزار). writing يازيب اوخوماق [س] اوخو يازى بيلمك، ساواد لى اولماق. يازيب بووماق [ل، دا] يازى ايشلريله مشغول اولماق. يازيب ياراتماق [س] اثر ياراتماق و يازماقلا مشغول اولماق. يازى بيلگى سى [آ] ال يازى سيندا يازنين كاراكتئر و دويقو- لارنين آنلاماسىنى آماج ائدن اينجه لهمه يؤتته مى grafoloji يازى بيلم [آ] ال يازى سيندا حرفلرين يازيلما اؤزل ليگىنى بيلديرن بيلم graphology.	
يازلى قيشلى [ظ] هم ياز هم قيش موسمينده، باخ: يازقيش. يازليق [آ] ۱- يازدا اكيلن اكين، ياز اكينى (فا: كشت بهاره) ۲- بيرنوع بوغدا جنسى (فا: نوعى گندم) ۳- يازا عايد. (بهاره) يازليق ائو [آ] ياز اوچون مئاسب اولان ائو (فا: ويلايى).	يازمالماق yazmalma [آ] ۱- يازماق ايشى، قتيد ائتمه (فا: تحرير). writing ۲- چوخراق ياز فصلينده يارالانان نازيك باش اؤرتوگو (فا: روسرى نازك). ۳- قاپا قولاق خسته ليگى. يازماچى [ص] باش اؤرتويو دؤزلدن. يازماچى ليق [آ] يازماچى نين ايشى.		يازيت [آ] ۱- بير كيمسه ويا اولايى ياشاتماق اوچون بير شئى اؤزهرينده قازيلان يازى، كتيبه. ۲- داش و ماغارالاردا يازيلان اسكى يازى لار (فا: كتيبه). inscription يازيت بيلمى [آ] يازيت، داشيازى لارى اينجه لهين بيلم دالى. يازيجى [آ، ت] <يازيجى> يازار، يازى ايشلرينه باخان كيمسه، يازماق ايش ايله اوغراشان (فا: نويسنده). writer يازيجىلى/ يازيلى [آآ] اهر ده كند آدى {يازى و چؤلو بول}. يازيجى ليق [آ] يازارليق، يازيجى نين ايشى (فا: نويسندگى).	
يازماق yazmaq [ل] ۱- جيزيق لارلا بير اشارتى گؤسترمك، يازى ايله بيلديرمك، يازيلى معلومات وئرمك، يازى واسطه سيله بيلديرمك (فا: نوشتن). to write ۲- يازين سال و بيلم سل بير اثر ياراتماق {ت، سن، بو كلمه ايز سؤزوندن آليناراق كؤكو چيوى و چيؤ سؤزونه باغلانير و يازى چيوى كيمى وسيله نين كريپچ و داش اوستونده اثرى سايلير، باخ: چيوى، ايز، باخ: ياز}.	يازماكتاب [آ] ال ايله يازيلان كتاب و يازى، ال يازما كتاب. يازمان [آ] كاتب، محرير، سئكرتئر (فا: منشى).		يازيش [آ] يازما طرزى و بيچمى. يازيشما yazisma [آ] مختلف مراسم اوچون يازيلى چاغرى	

Yy	آذربایجان نۆزکجه سی	۱۹۷۸	ارک سۆزلوگو	Yy
ياس، ياسلاماق، وياس توتماق سۆزو ماتم معناسيندا	ياساق لانماق [بل] ياساق و قاداغان ائديلمک.			
ايشله نير، ياسماق سۆزوندن ده ياسا، ياسال و ياساق	ياساق لانميش [آ] ياساق لانماق ايشی ويا ييجیمی.			
سۆزلری اله گلیرکی اصلينده بو سۆز چۆزوم گتيرن بير	ياساق لاييجی [ص] ياساق ائدن، اؤنله ييجی.			
آتلايشا ديئير، ياسماق سۆزونون ياييب داغيتماق معنا	ياساق لی [آ،ص] ياساق ائديلميش اولان، قاداغان ائديلمش.			
سينی ياستيق و ياستی؛ ياسسی کلمه لرینده گۆرمک اولار.	ياساق ليق [آ] ۱-ياساق و قاداغان اولونما. ۲-باخ: قوروق.			
ياس [آ،ع] اؤمودسۆزلوق، مأیوسلوق، حۆزن، اۆزونو.	ياساقويان [آ] قانون قويان (فا:قانون گذار). legislator			
ياسا yasa [آ،سن] ۱-قۇرال، قانون، نظام، قايدا، طرح (فا:	ياسال yasala [ص] ياسايا اويقون و مئاسب، ياسايلايلىگی لی			
قانون). ۲-law -انسان آدى: ياساخان ^۷ {باخ: ياس}.	(فا:قانونی، حقوقی). legal {سن: صف دۆزلدن}			
ياسا ئوى [آ] ياس مجلسی، ياس ائوى.	ياسالاشديرماق [ل] ياسا حالينا گتيرمک.			
ياسا باتماق [س] چوخ کدر لنمک.	ياسالاشماق [س] ياسا حالينا گلیمک (فا:بصورت قانون درآمدن)			
ياسابگ [خ] عثمان اوغوللارينين، اولوبابالاريندان ^۷ .	ياسالاق [آ،يرل] ياساق اولان يئر، قوروق يئر.			
ياسا بوغا [خ] قئچاق خانلاريندان ^۷ .	ياسالاما [آ] ياسا و قانون قويما (فا:تقنين). legislation			
ياسايلمى [آ] حقوقچو، ياساچى. (فا:حقوقدان). lawyer	ياسالاما ق yasalama [ل] ياسا قويماق (فا:قانونی نمودن).			
ياسا تاسارى سى [آ] قانون تاسارى سى، حکومت طرفيندن حاضر-	ياسالاشماق [س] ياسال شکلينه گلیمک (فا:قانونی شدن).			
لانا و ياسالاشماق اۆچون مجلسه گؤنده ريلن طرح.	ياسالى [ص] ۱-ياسايا اويقون (فا:قانونی) ۲-ياساسى اولان.			
ياسا توپلامى [آ] قانونلار مجموعه سى (فا:مجمع القوانين).	ياسامال yasama [آ] ياساما ق ايشی.			
archipelago.	ياساما ق [ياسماق] ياساما ق، ل [دۆزن وئرمک، دوزن له مک،			
ياساتور [آ] ياسايا باغلى، ايلخانلى دؤولتى آنادولو بگيربگی ^۷ .	ياسا قويماق (فا:قانونمند کردن).			
ياسا ديشی [ص] ياسايا اويمايان، ياسايا آيقرى، ياسا	ياسامال yasamal [آ] ۱-داغين و تپه نين اؤستونده اولان			
قورالارينا اويمايان (فا:غيرقانونی). illegal	دۆز يئر، تپه اوستونده ياستی يئر "گونش افق دان هيزلا			
ياسار / ياسور / ياسوقان [آ] ياسايا اوئيان، ياسايى اويقۇلايان؛	ياسامالين دالينا يئندى " (فا:تپه مسطح) {باخ: ياس}.			
چنگيز خان ^۷ ين تاتار كؤكلى خانيمى ^۷ .	ياساميشی [آ،موغولجا] حکومتده نظم و دۆزوم، يابغو، باشچى ^۷ .			
ياساسيز [ص] ياسايا باغلى اولمايان، قانونسوز (فا:بی قانون)	ياسان [آ] ۱-دۆزن، تاسارى، پلان ۲-اشارت، علامت ^۷ .			
ياساسيز ليق [آ] ياساسيز اولما، قانونسوزلوق (فا:بی قانونی).	ياساو / ياساب [آ] خاچماز دا چای آدى ^{۲۴} .			
ياساق [آ،دده] قاداغان، ممنوع، ياسال اولمايان هرايش ويا	ياسامال [آ] آبشرون دا يئر آدى ^{۲۴} .			
شى (فا:ممنوع، قدغن). forbidden {باخ: ياس}.	ياساوور [آ] چاغاتای لاردان بير بگ آدى، باخ: ياساوول ^۷ .			
ياساق... [آ] انسان آدى، ياساقبگ، ياساغول ^۷ .	ياساوول yasavul [آ،باخ: ياسا] ۱-اسكى دؤنملرده پوليس			
ياساق ائتمک [ل] قاداغان ائتمک.	کیمی گۆزوی اولان کيسمه، قاراوولچو، قوروقچو (فا:			
ياساق بؤلگه [آ] قوروق بؤلگه، اوزه رينه گئچيله مه ين بؤلگه.	يساول، پاسدار) ۲-ايلخانلار دؤنمی بير بگ آدى.			
ياساقچی [ص] ياساق لايان، ياساق قۇرالىنى قۇرويان.	ياساوول / يسوؤول [آ] کوميجان، قئيدار و هشتري ده کند آدى.			
ياساقچيلىق [آ] ياساقلاما، قاروولچو لوق.	ياساوول باشی [آ] ياساووللارين باشچى سى اولان.			
ياساق عشق [آ] ياسا، دين و توره جه مئاسب گؤرولمه ين عشق.	ياساووللوق [آ] ياساوول ون گۆزوی، کنشيك چى ليک.			
ياساقلاماق [ل] ياساق ائتمک، قاداغان ائتمک.	ياسا بولا ق [آ] زنجان-ميلاجرد ده کند آدى.			

Yy ی	آذربایجان نۆزکجه سی	۱۹۷۹	ارک سۆزلۆک	Yy ی
یاستاغاچ [آ] اوستونده خمیر آچیلان ویا یشمک یشیلن تاختا (فا: تخته زیری خمیر نان) {باخ: یاستی}.	یاستیق قویماق: یالاندان سۆز وئرمک "ت، سن، باخ: یاستی}.		یاستیق اوئو [آ، بی] خاچ چیچک لیلر تاقیمیتدان چوئخ ایللیک و بعضاً بیر ایللیک اوتسوو یتگی.	
یاستاماما yastamama [آ] دایاما، یاسلاما (فا: تسطیح، تسطیح کنی).	یاستیقاچ [باخ] یاسقاچ، خمیر تاختاسی.		یاستی قارین [آ، دی] چکی بالیق لاریندان کیچیک ائتلی بالیق.	
یاستاماق [ل] دایاماق، یاسلاماق (فا: مسطح کردن).	یاستیق اوؤو [آ] یاستیغینا گنجیر یلن اوؤرتو و اوؤ.		یاستی قایا [آ] زنجان دا داغ آدی.	
یاستان / یاستانا [آ] داغ تپه لرده یاستی و دوز یئر (فا: مسطح).	یاستیق جیق / یاستیق جا [آ] بالاجا یاستیق، کیچیک یاستیق.		یاستیق لاتماق [ائتد] آرابانین اوخونا یاستیق قویدورماق.	
یاستانماق [س] یاستی حالا گلکم (فا: مسطح گردیدن).	یاستیق لاماق [ل] آرابا اوخونا یاستیق وئورماق، یاستیق قاییرماق.		یاستی قلسمه لیلر [آ، دی] قیغیرداقلی بالیق لاردان بیر آت تاقیم.	
یاس توتما [آ] ماتم توتما، تعزیه (فا: عزاداری) passion play	یاستیق لی [ص] یاسدیغی اولان.		یاستیق لیق [ص] یاستیق اوچون یارارلی.	
یاس توتماق [س] یاس ساخلاما، او لویه ماتم توتماق.	یاستی کند [آ] یاستیکند شهرینین اصلی آدی.		یاستی کند [آ] ساین قالا، بوکان دا کند آدی.	
یاستی yasti [ص] یاسسی، یاییلمیش اولان، یاپوان، دؤز یئر،	یاستی لاتدیرماق [ائتد] یاستی حالاسا لدرماق.		یاستی لاشدیرماق [ل] یاستی وضعیته گتیرمک.	
گیریتی چیخیتی سی اولما یان (فا: مسطح) flat {ت: یاسی،	یاستی لاشماق [س] یاستی اولماق، یاستی لانماق.		یاستی لاماق [ل] یاستی وضعیته گتیرمک.	
یاتسی، سن {یاسی، یاتسی، صح: باخ: یاس}.	یاستی لانماق [ل] یاستی وضعیته گلکم.		یاستی لایماق [ل] یاستی وضعیته گلکم (فا: مسطح شدن).	
یاستی آغیز [آ] آغیز لاری یاستی اولان، قیسقاچ.	یاستی دایان [ص] دابانی یاستی اولان.		یاستی لیق [آ] یاستی اولما وضعیتی plane ، flatness	
یاستی باش [ص] باشی یاستی اولان.	یاستی دیب [ص] دیبی یاستی اولان "یاستی دیب قاییق".		یاستی نماق [س] اوزانیب دایانماق.	
یاستی بالابان [آ] بالابان ین ظریف سسلی نوغو.	یاستی دیب [ص] دیبی یاستی اولان "یاستی دیب قاییق".		یاستی واری [ص] بیر قدر یاستی.	
یاستی بورون [ص] بورونو یاستی اولان.	یاستی بویوز [ص] بویوزو یاستی اولان.		یاستی یاپالاق [ص] کوک و یاراشیق سیز.	
یاستی بولاق [آ] ماهنشان، قئیدار، آوج و خالخال داغ آدی.	یاستی بیغ [ص] بیغلاری یاستی اولان.		یاستی یاپالاق لیق [آ] یؤندم سیز لیک، آلچاق و شیشمان اولما.	
یاستی بولاغی [آ] اردبیل ده کند آدی.	یاستی جا / یاسسی جا [ص] یاستی وضعیته.		یاستی یاستی دانیشماق [س] سؤزلری اوزاد اراق دانیشماق.	
یاستی بویوز [ص] بویوزو یاستی اولان.	یاستی دابان [ص] دابانی یاستی اولان.		یاستی یاستی [ظ] یاواش یاواش، آرام لیقلا.	
یاستی بیغ [ص] بیغلاری یاستی اولان.	یاستی دیب [ص] دیبی یاستی اولان "یاستی دیب قاییق".		یاس خانا قورماق [س] یاس آچماق، یاس مجلسی دؤزنله مک.	
یاستی جا / یاسسی جا [ص] یاستی وضعیته.	یاستی دیب [ص] دیبی یاستی اولان "یاستی دیب قاییق".		یاس خانا [آ] یاس مجلسی.	
یاستی دابان [ص] دابانی یاستی اولان.	یاستی دیب [ص] دیبی یاستی اولان "یاستی دیب قاییق".		یاسدان چیخماق [س] یاس ساخلاما سوره سی قورتارماق.	
یاستی دیب [ص] دیبی یاستی اولان "یاستی دیب قاییق".	یاستی دیب [ص] دیبی یاستی اولان "یاستی دیب قاییق".		یاسدیق [باخ] یاستیق.	
یاستی دیمدیمکلیلر [آ، دی] دیمدیک لری یاستی قوشلار نوعو.	یاستی دیب [ص] دیبی یاستی اولان "یاستی دیب قاییق".		یاسلاماق [ل، یئرل] یاستی لاماق.	
یاستی سولوجانلار [آ، دی] یاستی و اوؤون سو لوجانلار تاقیمی.	یاستی دیب [ص] دیبی یاستی اولان "یاستی دیب قاییق".			
یاستی سینا [ظ] یاستی و ائتلی طرفی اوسته، یاستی طرف ایله.	یاستی دیب [ص] دیبی یاستی اولان "یاستی دیب قاییق".			
یاستی صفت [ص] اوؤرو ائتلی و یاستی اولان.	یاستی دیب [ص] دیبی یاستی اولان "یاستی دیب قاییق".			
یاستیغاچ [آ، دی] باخ: چاپاق بالیغی.	یاستی دیب [ص] دیبی یاستی اولان "یاستی دیب قاییق".			
یاستیغین یوئگول اوئسون [ن] خسته په شفا دیلگی.	یاستی دیب [ص] دیبی یاستی اولان "یاستی دیب قاییق".			
یاستیق yastiq [آ] ۱- یاتماق اوچون باش آلتی، بو بیچیمده	یاستی دیب [ص] دیبی یاستی اولان "یاستی دیب قاییق".			
اولان هر شئی (فا: بالش). ۲- ماشین و آراجلاردا	یاستی دیب [ص] دیبی یاستی اولان "یاستی دیب قاییق".			
بعضی بؤلوملرین اوؤره رینده دایاندیغی یئر (فا: بالشتک).	یاستی دیب [ص] دیبی یاستی اولان "یاستی دیب قاییق".			
small pillow ۳- بیر سیرا کلمه لرله مختلف افاده لی	یاستی دیب [ص] دیبی یاستی اولان "یاستی دیب قاییق".			
مُرکب سؤزلر دؤزلدیر "اؤلوم یاستیغی، باشی نین آلتینا	یاستی دیب [ص] دیبی یاستی اولان "یاستی دیب قاییق".			

Yy ی	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۹۸۰	ارک سۆزلوگو	Yy ی
ياساق yasac [آ،ت] خمير تاختاسی، باخ: ياستاچ.	ياشا yasa [ن] عۆمرون اوژون اولسون و ساغ اوّل آنلاميندا بير سۆز (فا: آفرين، مرحبا). well done			
ياسقوج [آ] نقاب، گيز ليليك.	ياش ائتمک [ل] ايسلاتماق (فا: خيساندن). to wet			
ياس قورماق [باخ] ياس توتماق.	ياش اوّلچر [آ] نم اوّلچر (فا: نم سنج). hygrometer			
ياسلتماق [ل] ياستي ائتمک.	ياشاتقان [ص] ياشاماسيني و سورمه سيني ساغلايان.			
ياسلاما yaslama [آ] ياسلاماق ايشي.	ياشاتماق [ل،سن] ياشانتی لی ائتمک، ياشاماسيني ساغلاماق.			
ياسلاماق [ل] ۱- [مج] ياس توتما دؤنمیندن سوئرا ياس آداميني ياسدان چيخارماق اوچون يانينا گنديب ياس دوره سيني سونا چاتديرماق (فا: از عزا در آوردن). ۲- دایاماق، ياسديق کیمی شئیّه دایاماق. ۳- ياتيلاماق، ياستي ائتمک.	ياشادان [ص] ديري ساخلايان (فا: محبی). reviver			
ياسلانماق [س] ۱- ياسلی اوّلماق، ياسا باتماق. ۲- دایانماق، يايلانماق. ۳- ياستی لانماق، ياستی حالا گلّمک.	ياشادولماق [س] ياشی چوخالماق.			
ياسلی [ص] ياسدا اولان، ياس توتان کيمسه.	ياشاديچي [ص] ياشادان، ياشاماسينا يول آچان.			
ياسلیلق [آ] ياسلی وماتملی اوّلما وضعیتی.	ياشار [آ] ۱- چوخ ياشايان، اوّلمز (فا: هميشه زنده). ۲- انسان آدی: ياشار، ياشار آلپ، ياشارای، ياشارباي، ياشاربگ.			
ياسماق yasma [ل،ت،سن] ياييب دوز وضعيته گتيرمک، ياستی لاتماق (فا: مسطح نمودن).	ياشارتماق yashartmaq [ل] گؤيرتمک (فا: سبز کردن).			
ياسمن yasemen [آ،بی،فا] زيتون گيللردن، ياپراقلاری تک دامارلی و چيچک لری گؤزل قوخولو، رنگ به رنگ بير بزک بيتگي سی (فا: ~). Jasminum {فا، ياس سؤزوندن}.	ياشارتقی [آ] ياشارماق ايشی، ياش، گؤز ياشی (فا: نم، اشک).			
ياسمن شگيبا [بازار] گونش ۱۳۵۳ پلدشت ده آنادان اولدو، تورکجه شعر لری واردیر. ^{۵۲}	ياشارتيچي [آ] گؤز اوچون: ياشارمايا يول آچان.			
ياسمن ليک [آ] ياسمن بيتن يئر، ياسمنی چوخ اولان يئر.	ياشارشاد [خ] گؤی تۆرک پرنس لریندن و کورشادين آغابگی.			
ياسمنی [ص] ياسمن رنگينده اولان.	ياشارمالما yasharmala [آ] ياشارماق ايشی.			
ياسميق [آ،بی] مرجيمک (فا: عدس) {سن؛ ياستی + ميق}.	ياشارماق [س] ۱- ايسلانماق، گؤز لری ياشلا دولماق ۲- گؤيرمک، ياشیل رنگ آلماق (فا: سبز شدن). {ت، سن}.			
ياسميل [آ،ت] بير تۆرک بويو {ديواندادا اشاره اولدوغو کیمی اصلينده باسميل اوّلما ليدير}.	ياشاسين yashasin [ن] ياشاماق دان امر شکیلی، ياشا، ساغ اوّل (فا: زنده باد). long live, bravo			
ياسين [ع] اوّل اوچون اوخونان قران آيه لریندن هر بيری.	ياشام yasam [آ] ۱- ياشاما سوره سی، عؤمور (فا: حیات).			
ياس يورد [آ] تفرش ده داغ آدی.	life ۲- [آ] ياشاييش، قيز آدی (فا: نام دختر).			
ياش yas [ص] ۱- دوغوم دان بللی بير گونه قدر اولان سورّه (فا: سن). ۲- نملی و سولو اولان هر شئی "گؤز ياشی" (فا: تر). wet, moist ۳- بيتگی لر اوچون: جانلی ليغين ايتيرمه ميش {ت، سن}.	ياشامايچيمي [آ] حیات طرزی.			
ياش آختيماق (تؤکمک) [س] آغلاماق، آجی آجی آغلاماق.	ياشاماچاياسي [آ] حیاتدا قالماق اوچون وئريلن چابا وساواش.			
	ياشاماق [س] ۱- ياشاميني و وارليغيني سوردورمک، عؤمور سورمک، حیات گنجيرمک "باباسی هله ياشايير، ياشاماق لازمدير، حکومت اوژون ايللر ياشادی، وارلی ياشاماق" (فا: زيبستن). to live ۲- امر فورماسيندا اوغور، باشاری و مؤتلولوق ديله مه معناسيندا ايشله نير "مين ياشا" {ت، گؤک}.			
	ياشاماگوجو [آ] حياتين زور لوقلارينا قارشى مجادله گوجو.			
	ياشام بيلمني [آ] ياشام اوّل ليگيني اينجه له ين بيلمن (فا: زيبست شناس). biologist			
	ياشام بيليمي [آ] ياشام اوّل ليگيني اينجه له ين بيليم دالی			

ياش بوغماق [س] آغلاماق ایسته مک. ياشجا [ص] ياشلايلىقى لى اولاراق (فا:سنى) based of age ياش چايير [آ،بى] ياش يئر لرده ييتين بيرنوع چايير. ياش دؤنومو [آ] ۱-قادين لارين عادتدن كسيلمهسى، قادين لاردا دوغومسوزلوق و قيسراق لاشما دؤنومو menopoz ۲-كيشى لرده ار بئزلىرى ضعيف له ييب گوجونون آزالماسى دؤنمى andropoz ۳-دوغوم ايل دؤنومو. ياش قورو [ص] هم ياش هم قورو بير ليكده. ياش گونو [آ] بيرينين دوغدوغو گون، ايل دؤنومو. ياشلاتماق [ل] ياش ائتمك، ايسلاتماق، نم لتمك (فا:نم كردن). ياشلاماق [س] ياش وضعيته گلمك، ايسلانماق، نم لتمك (فا:مرطوب شدن). to become wet ياشلاق [آ] گيز، سير، آسار، گيز لى قالماسى گره كن. ياشلاماق [ل] ياش ائتمك، ايسلاتماق، نملتمك (فا:نم كردن). ياشلانماق [ص] نم لنه بيلير (فا:رطوبتدازير) permeable ياشلانديرماق [ل] ياش ائتمك، ياشلاتماق (فا:مرطوب كردن). ياشلانديريلماق [بل] ياش ائديلمك (فا:نم شدن). ياشلانماق [س] ۱-ياشاگيرمك، قوجا لماق (فا:پابه سن گذاشتن). ۲-ايسلانماق (فا:مرطوب شدن). ياشلى ياشلى [ص] ياشلى وگورگول، دولقون. ياشلى قورولو [ص] مجازاً گناهلى و گناهسيز بير ليكده، هامى. ياشلى [ص] قوجا لميش (فا:بزرگسال). adult ياشليجا [ص] بير آر ياشلى اولان. ياشليق [آ] نمليك، نميش ليك (فا:رطوبت). moisture ياشلى لار ائوي (يوردو) [ص] ياشلى كيمسه لر ساخلانيلان يئر (فا:خانه سالمندان). ياشلى ليق [آ] ياشلى اولما دورومو (فا:پيرى). antiquity ياشلى ليق بيلمى [آ] ياشلى لار ياشايشيني اينجه لين بيلمى. ياشما [آ] آبشرون دا آدا آدى ۲۴۰. ياشماق [آ] yashmaq [آ] باش و آوز اؤرتوسو، قادينلارين اؤزونده گوزلريندن آشاغى بؤلومو بوروين پارچا (فا:روسرى) scarf {ديواندا: ياشماق: گيز لتمك، سن: آغيز ليق}. ياشماق توتماق (وورماق) [ل] اؤزونو ياشماق لا اؤرتمك.	(فا:زيست شناسى). biology ياشماجا [ظ] ۱-ياشادىغى قدر، ياشاما سورّه سينجه. ۲-حيات اوچون، حياتا باخارساق. ياشامداشلىق [آ] بير يئرده و بير ليكده ياشاما (فا:هم زيستى). sybiosis ياشام دوژئى [آ] حيات دوژئى و سويهسى، ياشام استانداردى. ياشام سوينجى [آ] قوتلو و خوش ياشاما دويقوسو. ياشامسال [ص] ياشام لا ايلگى لى (فا:حياتى). vital. ياشام سويو [باخ] آب حيات water of life ياشام سويو افسانه سى [آ] بو افسانه لر آذربايجانا باغلى اؤچ افسانه دير "قيلقميش، حضرت خضر و حضرت موسى، حضرت خضر و اسكندر" شكلينده آدلانيرلار، اجى افسانه ۳۰۰۰، ۲ جى ۱۲۹۰، ۳ جى ۳۳۰ ايل ميلاددان قاباغا عايد اولور، بوداستانلار تورك ائللرى نين كؤچوب و اؤز لوگونو آختارماسينا مربوط اولور و بولارين ياشام سويونا چاتما چابالاريني و بونو حضرت خضر طرفيندن آذربايجان بؤلگه سينده تاپديغيني گؤسته رير (نويده ۳-۱۵۲). ياشام گونجه سى [آ] حيات سيقورتاسى. ياشاملى [ص] ديرى، جانلى (فا:زنده). alive ياشامليق [آ] گئچينه جك (فا:معاش). livelihood ياشام وئرن [ص] ديرليك وئرن. (فا:محيى). reviver ياشام يئنى لنمه سى [آ] يئنى دن ديريلمه (فا:تجديد حيات). restoration to ilife ياشام يازى سى [آ] بيوقرافى (فا:زندگينامه). biography ياشانايلير ليك [آ] ياشاما امكانى اولما habitability ياشاناسى [آ] ياشاما آرزوسو. ياشانتى [آ] ۱-ياشاماما طرزى، ياشاما تجربه سى و گورگوسو (فا:طرز زندگى). ۲-ياشانيلان بير آن، حياتين بير بؤلومو. ياشانماق [بل] ياشاماق ايشى گورولمك. ياشانميش ليق [آ] گنجيمشده ياشانانلار. ياشانيلماق [بل] ياشا ياييلمك "ائيله يترده ياشانيليرمى ياشاي [آ] انسان آدى، باخ: ياش + آى. ياشايانلار [آ] بير يئرده ساكين اولانلار (فا:سكنه) inhabitants ياشايش [آ] ياشاما طرزى و بيچيمى، دولاناجاق (فا:گذران).

praying mantis

ياشیل بيبار [باخ] دۆلما بيبار.

ياشیل چکیرگه [آ،دی] اؤزون و اينجه دۇيارقالی سیچرايان و دۆز قاناتلی لاردان بير نوع چکیرگه.

ياشیل زيتون [آ،بی] زيتونون رنگ و وۇرولموشو.

ياشیل سازان [آ،دی] باخ: دادلی سو قایاسی، قارا بالیق .

ياشیل قوشاق [آ] اورمان ليق وياشیل ليق آلان.

ياشیل کرتنگله [آ،دی] بير کرتنگله نوغو.

ياشیل گۆزلو [ص] گۆزلرین رنگی ياشیل اولان.

ياشیل لاتماق [باخ] ياشیل لاندیرماق.

ياشیل لاشدیرماق [باخ] ياشیل لاندیرماق.

ياشیل لاشدیريلماق [بل] ياشیل رنگه سالينماق.

ياشیل لاشماق [باخ] ياشیل لانماق.

ياشیل لاماق [ل] ياشیل بوياق، ياشیل اتمک.

ياشیل لاندیرماق [باخ] ياشیل رنگله بوياق.

ياشیل لاندیريلماق [بل] ياشیل انديلمک.

ياشیل لانماق [س] ياشیل وضعيته گلک، ياشیلا چالماق.

ياشیل لی [آ] ياشیل گئیم گئیمیش، ياشیل رنگلی اولان.

ياشیل ليق [آ] ياشیل اولما وضعیتی، ياشیل بیر آلان.

ياشیل ماوی [ص] ياشیل و گۆی (ماوی) آراسیندا بير رنگ.

ياشیلیم سوو / ياشیلیمسی [ص] ياشیلا چالار، ياشیلا اوخشار.

ياشیلیمتیراق / ياشیلیمتیل [آ] ياشیلا چالان، ياشیلیمسوو.

ياشیم [آ] اسکی لرده تورکلرجه قوتسانمیش، دیرلی داش .

ياشین [آ] شیمشک، پارلاق، قیز آدی (فا: نام دختر).

ياشین [آ] ۱-گیز لیلیک، گیزم ۲-شیمشک .

ياشیندیرماق [اتد] ياشینماسینا مجبور اتمک.

ياشینماق yaşınmaq [ل] اؤزونه ياشماق اؤرتمک.

ياشیني اؤتمک [س] بير ياشدان اوپانا کئچمک.

ياطری / ياتری [آ] گرمسار دا کند آدی {باخ: يات+ری}.

ياغ yağ [آ،سومرجه «یا»، ت، سن] اتین ایچینده اولان آغ و آریین ماده، ارینمیش پیی ویا سو دا چۆزولمه یین آخیجی

ماده، بعضی بیتگی لرین توخوموندا آلینان آخیجی ماده

”ساری یاغ، جامیش یاغی، گۆنه باخان یاغی“ (فا: روغن) oil

ياشماق سیز [ص] حجاب سیز (فا: بی حجاب). unveiled.

ياشماق لاماق [ل] اؤزونو ياشماقلا اؤرتمک.

ياشماق لانماق [بل] ياشماق لا اؤزو اؤرتولمک.

ياشماق لی [ص] اؤزونه ياشماق توتموش، ياشماغی اولان.

ياشموت [خ] آذربایجاندا والیلیک اتمیش ایلخانلی پرنسی .

ياشنا [آ] شیمشک، پارلاق، قیز آدی (فا: نام دختر).

ياشورقان [آ] سیخی آغیز لی، سیر وثرمز . {باخ: ياشماق}

ياشوق [آ] ۱-ایشیق، ایشین، شعاع ۲-آشقیق، آشمیش .

ياشوماق [س] ایشیق ساجماق، ایشیلدماق.

ياشی اؤتموش [ص] ياشلانمیش، ياشی چوخالمیش.

ياشی یاریم [ص، سای] بیر ایل یاریم ياشی اولان.

ياشی یاریم ليق [ص] بیر ایل آلتی آیلیق، بیر ایل یاریم ليق.

ياشیت [ص] ائشیت ياشدا اولان، ياشلاری بیر اولان، عئینی

ياشدا اولان، ياشید (فا: همسال). of the same age

ياشیتلیق (ياشید ليق) [آ] بیر ياشدا اولما، بیر ياشلی ليق.

ياشیرماق [ل] گیزلتمک ”مندن اؤزونو ياشیرما کی سجده

گاهیم سنسن“ (فا: پنهان کردن) {باخ: ياشماق}.

ياشیل yaşıl [ص] ۱-ساری وگۆی رنگلرین قاریشماسیندان

اله گلن رنگ، ياش اوت و يپراق رنگی (فا: سبز). green.

۲-گۆهرتی لر اوچون دئیلن سۆز، تازا. {ت، سن}.

ياشیل [آ] اهر ده کند آدی.

ياشیل اووی [آ] اویلاردا چکیمسل وضعیتی گۆسته رن اووی.

ياشیل ایشیق [آ] ۱-ترافیکده گئچیشین آچیق اولماسینی

گۆسته رن چیراق. ۲- [مج] گئچیش ایذنی.

ياشیل باش [آ،دی] چۆل اؤردگینین ارکگی anas boscas

ياشیل باش بابا بگ [آ] خیاو دا کند آدی.

ياشیل باش سوئا [ص] گۆزل قیز و گۆزل شئی اوچون دئیلیر.

ياشیل باش گنجعلی [آ] خیاو دا کند آدی.

ياشیل باشلی [ص] باشی ياشیل اولان.

ياشیل باغا [آ،دی] آغاج لاردا ياشایان، ياشیل رنگده بير جنس

قورباغا hyla arborea

ياشیل باقلا [آ،بی] باخ: گۆی باقلا (فا: باقلا سبز).

ياشیل بؤجک [آ،دی] بیر نوع بؤجک (فا: آخوندک).

Yy	آذربایجان نۆزکجه سی	۱۹۸۳	ارک سۆزلۆک	Yy
ياغا دوشمک [س] ياغ سا لماق.	ياغدان [باخ] ياغ قابى.			
ياغ اوّلچر [آ] سوت و بوجور شئيلرده ياغ اورانينى اوّلچن آراج.	ياغدى [آ] ۱-ياغمور ۲-انسان آدى: ياغدا لپ، ياغديگ ۷.			
ياغادور [آ] ياغيش، ياغمور، بوللوق، برکت ۷.	ياغدياسان [آ] دوشمانا باسقين ائدن، دانيشمند اوغللارى			
ياغار [آ] ياغمور، ياغيش، ياغيىتى (فا: بارش).	بگليگى اوردو باشى لاريندان. گوّموش تكين ۷ ين اوغلو ۷.			
ياغارتبه [آ] لاچين دا چاي و داغ آدى (۱۴۰۴) ۲۴۰.	ياغديرماق [ل، ت، سن] توله يهرک آتماق، ساچماق "داش			
ياغارليق [باخ] ياغيىتى لى.	ياغديرماق، اوّد ياغديرماق "فا: پاشاندن).			
ياغان [آ] ۱-اوچو آتسلى اوخ ۲-ياغمور ۳-گؤيدن يئنن	ياغديريلماق [بل] ياغديرماق ايشى گؤرولمک.			
نور ۴-جانان ۷. ۵-انسان آدلارى: ياغانالپ، ياغاناي،	ياغديقار توقاي [خ] بابورخان دؤنمى بگ و كوموتان آدى ۷.			
ياغانباي، ياغانبگ، ياغانبور، ياغانبوقا، ياغانتابي،	ياغديقارخان [آ] قبيچاق خانلاريندان ۷.			
ياغانتکين، ياغانتيگين، ياغانتيمور، ياغانخان، ياغانر،	ياغرنگ [آ] ياغلى بوي، ياغلى رنگ (فا: رنگ روغنى).			
ياغانقول، ياغانقول.	ياغريق [آ] ياخاريش، ديلک، نياز ۷.			
ياغانليق [آ، يئرل] ياغيىتى (فا: بارش).	ياغريقچى [آ] ۱-ياخاريچى، دُعاجى ۲-فايدالى، يارارلى،			
ياغ ياسداملى [آ] قاراداغ طايقاسينا باغلى اويا آدى ۳۰۱۸.	۳- [خ] دده قورقود داستانلاريندا آدى گنچن بير بگ ۷.			
ياغ ياسماق [س] ۱-سيمرک. ۲- [ل] بير قابا ياغ دولدورماق.	ياغرين / ياغرى [آ، ت، دده] كورك سومويو، چيگين سومويو.			
ياغ ياغلاماق [س] ياغ قاتى دوزلمک، سيمرک.	ياغرينچى اوغلو [آ، دده] كيشى آدى.			
ياغ بال [آ، مچ] چوخ دادلى و لذت لى "ياغ بال ايچينده	ياغ ساريىماق [آ] ياغ وساريماسقلى قاتيقلا حاضرلانا يئمک.			
ياشاماق، نازونعت ده ياشاماق."	ياغ سالماق [س] پيشهرک ياغى چيخماق.			
ياغ بئزلىرى [آنا تومى] وجوددا ياغ اوره تن بئزلىر.	ياغ سيز [ص] ياغى اولمايان، ياغى چوخ آز اولان.			
ياغ بستيلى [آ] اهر ده کند آدى (بوللوق يئر، بستي لرله	ياغ سيز لاشديرماق [ل] ياغ سيز حالاسا لماق، ياغيني چيخارماق.			
ياغى اولان يئر ۶۶}.	ياغ سيز لاشديريلماق [بل] ياغ سيز حالاسا لينماق.			
ياغ بوييا [باخ] ياغلى بوييا.	ياغ سيز لاشماق [س] ياغ سيز حالا گلک.			
ياغ بئندير (بئير) [آ] ياغ و بئير قويو لموش دؤيمک و بلله.	ياغ سيز لانديرماق [باخ] ياغ سيز لاشديرماق.			
ياغ تونان [ص] سوت اوزوندن کره و ياغى ييغان آراج.	ياغ سيز لانديريلماق [ل] ياغ سيز لاشديريلماق			
ياغ تونماق [س] ۱-سوتو چالخي ياراق ياغ آلماق. ۲-بير	ياغ سيز لانماق [باخ] ياغ سيز لاشماق.			
ايشدن چوخ قازانماق.	ياغ سيز ليق [آ] ياغ سيز اولما وضعيتى.			
ياغ توخوسو [آ] ياغى دوزلدن توخو.	ياغ قابى [آ] ياغ توكولن قاب، ياغدان (فا: روغندان) oilcan			
ياغ تيگان [آ، بى] آلچاق بويلو تيگانلى بيتگى، دوه تيگانى.	ياغ قاپانى [آ] بازاردا ياغ ساتيلان يئر.			
ياغ چالان [آ] ياغ اوره تن ايشچى.	ياغ قوتوسو [آ] مورتورلو داشيت لاردا ياغ توكولن يئر.			
ياغچى [ص] ياغى دوزلدن ويا ساتان كيسمه (فا: روغن فروش)	ياغ كيمي [س] ياغا اوخشار، آخيچى و دورو شى حاققيندا.			
ياغ چيخارماق [س] ۱-سوتو چالخي ياراق ياغ آلماق. ۲-بير	ياغ كيمي اوره گينه ياتماق [س] چوخ خوشونا گلک.			
ايشدن چوخ قازانماق.	ياغ كيمي قايماق [س] چوخ راحتجه و يئنهجه گتتمک.			
ياغچى ليق [آ] ياغ دوزلتمه و ساتما.	ياغلاتماق [آئد] ياغلاماق ايشيني گؤردورمک، ياغلى ائتمک.			
ياغ داشى [آ] كسيچى آراجلارى ايتيلدن بير ياغلى داش.	ياغلاتيجى [آ] ياغ وورما آراجى، آراج لاردا ياغلاما آلتى.			

Yy ی	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۹۸۴	ارک سۆزلۆگۆ	Yy ی	
یاغلا قار [خ] یاغلا + قار؛ اؤیغور و گۆی تۆرکلر دؤنمی بیر بوی و بیر بگ آدی؛ کۆرشادین قیرخ یولداشیندان بیر یی.	یاغلی قارا [ص] پیس و یاخشی، یاغلی وچیر کلی.		یاغلی گولش (گۆرش) [آ] وجودو یاغلا یارق دوزه نیلن گۆرش.	یاغلی گولشچی [آ] یاغلی گولش ائندن کیمسه.	
یاغلاما [آ] یاغ وورما، سۆرتمه، یاغلی ائتمه (فاروغن کاری).	یاغلاماق [ل، ت] ۱- یاغ وورماق، یاغ سۆرتکم، یاغلی ائتمک (فاروغن زدن). ۲- بیرینی دیله توتوب بیر ایشی گۆرمگه چالیشماق، رۆشوت وئریب بیر ایش ایستهمک.		یاغلی لیق [آ] یاغلی اولما وضعیتی، یاغا بولاشمیش.	یاغلی واجا [آ، دا] یاغلاری هۆندور بالاجا قولپلو تاوا.	
یاغلان تپه [آ] قوشاچای دا کند آدی.	یاغلانماق [ل] یاغلاماق، یاغلی ائتمک.		یاغلی یاغلی [ص] چوخ یاغلی، لذتلی، دادلی، شیرین شیرین.	یاغما yağma [آ] ۱- یاغماق ایشی. ۲- غنیمت، بوللوق. ۳- الہ گنجیرمه، ساواش لاردا و باسقین لاردا تالانلما، چالما (فالان). ۴- plunder [ت] دیواندا بیر تۆرک بویو و یئر آدی، قاراخانلیلار حکومتی نی قوران بوی ۵- [خ] اوغوز خان دؤنمی بگ لریندن ۶. {ت}.	یاغماجی [ص] چالیم، یاغما ائندن.
یاغلانماق [بل] ۱- یاغلی اولماق (فاروغنی شدن) ۲- کؤکلمک (فاجاق شدن). ۳- [س، مچ] وارلانماق، پوللانماق.	یاغلا yağlav [آ] بیر نوع یاغ قابی (فایغلی). {سن «یاغلاغو»، فارسجا یغلاوی و یغلاوه کلمه سی بوسۆزدندیر}.		یاغماجیلیق [آ] یاغما ائتمه ایشی، چالیمی لیق.	یاغماق yağmaq [س، ت، سن] ۱- گۆیدن قار یاغیش و بوجور شیلر دۆشمک و تۆکولمک (فالان: باریدن). to rain ۲- چوخ مقداردا و آراسی کسيلمه دن تۆکولمک "گۆیدن باشیمیزا توپراق یاغیردی". ۳- بیر سیرا کلمه لرله مختلف افاده لی مۆکب سۆزلر دۆزلدیر "برکت یاغماق، پؤل یاغماق، گۆللہ یاغماق، اؤد یاغماق".	یاغمالاماق [ل، دده] سۆیماق (فالان: غارت کردن).
یاغلی [ص] ۱- یاغی اولان (فاروغنی). ۲- کؤک، چاق. ۳- یاغلا دوزلمیش "یاغلی بویا". ۴- یاغا بولاشمیش (فالان: چرب). fat ۵- پوللو، وارلی، گلیرلی "یاغلی ایش".	یاغلی ایپ [آ] [مچ] دارآغاجی.		یاغمالانماق [بل] غارت ائدیلمک، سۆیولماق (فالان: یغما شدن).	یاغمور yağmur [آ، ت، سن، یاغماق + مور] ۱- یاغیش، سو دامچیلاری شکلینده اولان یاغیتی (فالان: باران) rain ۲- اوغوز بویوکلریندن بیر آد ۵؛ ۳- گۆی تۆرک و سلجوقلو بگ لریندن و کۆرشادین قیرخ یولداشیندان بیر یی ۶. ۴- انسان آدی: یاغمورای، یاغموربای، یاغمورخان.	یاغمور اوّلچر [آ] یاغمورمقدارینی اؤلچن آراج، یاغیش اؤلچر.
یاغلی تپه [آ] بویوک تپکه، دیرلی بیر شئی و ایش حاققیندا.	یاغلی بولاق [آ] هشتیری ده کند آدی.		یاغمورالی [آ] اؤرمیه ده کند آدی.	یاغمور بۆروسو [آ] تیکییتی لرده یاغمور اوچون دوزه لن بورو.	
یاغلیجا [آ] ۱- یاغلی اولاراق، اولدوقجا یاغلی ۲- گون کتیره سی یاغلی خمیر [آ] یاغ قاتیلیمیش خمیردن دۆزه لن بیر داوا و یاخی.	یاغلی داغ [آ] سراب دا داغ آدی.		یاغمور بۆلودو [آ] آتمسفرده یاغیش بۆلود.	یاغمور جا / یاغمور چاک [آ] ۱- سسسیز و قیسا سۆرن یاغمور ۲- داغ گنجی سی، آلا گنئییک (فالان: بز کوهی). ۳- [خ] جوجی خان ین اوغوللاریندان. باتو خان ین قارداشی.	
یاغلی دیل [آ] شیرین و آلدادیچی دیل.	یاغلی قتییر [آ] یاغ و یومورتا و زنجفیل یاخیلیمیش قتییر.				
یاغلیق [آ] ۱- یاغ دوزلتمه یه یارایان ماده. ۲- یاغ قابی.	یاغلیقچی [ص] یاغلیق ساتان کیمسه.				
یاغلی قابی [آ] [مچ] چالیشدیردیغی کیشیه چوخ یتشن ائو.					

Yy ی	آذربایجان نۆزکجه سی	۱۹۸۵	ارک سۆزلۆگۆ	Yy ی
یاغمور سوز [ص] یاغمورو اولمایان.	اسب. {ت؛بو کلمه یاغ سۆز ایله ایلگی لیدیر}.			
یاغمور سوزلوق [ص] یاغیش سیز لیق.	یاغیر لاتماق [س] یاغیر لی ائتمک، یارالاما.			
یاغمور قوشاغی [آ] گۆی قورشاغی.	یاغیر لاتماق [س] یاغیر لی اولماق، یارالانماق.			
یاغمور قوشو [آ،دی] یاغمور قوشو گیللردن اوزون باجاقلی لار	یاغیر لی [ص] یاغیری اولان، یاراسی اولان.			
تاقیمیندان باتلاقلاردا و سو قیراقلاریندا یاشایان، قیسا	یاغیز yağız [ص] ۱-دورو، اسم (فا:اسمر). ۲-ایگید (فا:			
بوینلو، قاباریق و قیسسا دیمدیکلی، آیاقلاری اوچ	دلور). {دیواندا "یاغیز یئر" قیزیل و قارا رنگ آراسینداکی			
بارماقلی کچیچک بیر قوش (فا:نوعی پرند). charadrius	بیر رنگ معنالانیب، ائله آنلاشیلیرکی بوجور یئر یاغماق			
fluvialis rallrs aquaniicus	سونوجو ووجودا گلیر و بو اوزدن یاغماق سۆز ایله			
یاغمور قوشو گیللر [آ،دی] یاغمور قوشو و قیزقوشو کیمی	ایلگیلیدیر؛ البته ایگید معناسیندا یاغی سۆزونه باغلیدیر}.			
اینجه باجاقلی و بیز قانادلی قوشلار سوویو.	یاغیز دورو [ص] قیزیلا چالان، قارا توکلری اولان.			
یاغمور لاما [س] ۱-یاغمورا توتماق. ۲-یاغمور یاغاجاق	یاغیز~ [آ] یاغیز سۆزیله دۆزه لن بیر نئجه انسان آدلاری:			
کیمی اولماق (فا:باریدن).	یاغیزالپ، یاغیزای، یاغیزای، یاغیزخان، یاغیزر.			
یاغمور لو [ص] یاغموروچوخ اولان یئر (فا:هوا ی بارانی).	یاغیز لاتماق [ل] یارا ائتمک، یارا آچماق.			
یاغمور لوق [آ] ۱-یاغیش لیق "بو ایل چوخ" یاغمور لوق	یاغیساون / یاغیسیان [خ] یاغی+ ساوان؛ دۆشمانی قووان؛			
اولدو. ۲-یاغموردان قورونماق اوچون گئیلن پالتار	سۆریه سلجوق لولاری دؤنمی، بگ و کومتان آدی. ۷.			
(فا:بارانی). pluvial ۳-یاغموردان قورونماق اوچون اولان	یاغیش yağış [آ] ۱-یاغمور، یاغیتی (فا:باران). ۲- rain			
چادیر و اورتو. ۴-یاغیش سولارینی اتوین کناریندا بیر	یاغان یاغمور مقداری ۳- [مچ] جسور، یامان، ایگید. ۷. {ت،			
یئر آپارماق اوچون بالاجا سو یولو.	سن: بوت لارا کسین حئیوان}.			
یاغیش [آ] اویغور یازیتلاریندا آدی گئچن بیر بگ. ۷.	یاغیش اولچن [آ] یاغیش مقدارینی اوچن آلت.			
یاغی yağı [آ] دۆشمن، خصم (فا:~). enemy {سومرجه	یاغیش سیز [ص] یاغیشی اولمایان.			
"تاقا؛ ت، گۆ، سن؛ هر چند بو کلمه نی ییغماق سۆزونه	یاغیش سیز لیق [آ] یاغیش اولماما وضعیتی، قوراق لیق.			
باغلایرلار ولی یاغماق فعلی بونا یاخین راق گؤرونور	یاغیش کیمی [ص] بوللوق و چوخلوق ییلدیرن بیر سۆز			
چونکی یاغی لار بیر خالق و اونون مالینا دولو و یاغیش	"گۆز یاشینی یاغیش کیمی تۆکدو."			
کیمی یاغراق تالان لایردیلار؛ باخ: یاغما}.	یاغیش لاما [س] یاغیش یاغماق (فا:باریدن).			
یاغی اوتو [آ،بی] ایری چچک لری اولان اوتسوو بیر بیتگی.	یاغیش لی [ص] یاغیش یاغیلان هاوا و یئر، یاغیشی اولان.			
یاغ یاخماسی [آ] یاغ سورتو لموش چۆرک تیکه سی.	یاغیش لیق [آ] یاغمور لو وضعیت (فا:بارندگی).			
یاغیان [آ] بۆکان دا کند آدی.	یاغیقماق [س، سن: یاغی اولماق] عصیان ائتمک.			
یاغیباستی [خ] دۆشمه هجوم ائدن (یاغیباسان). ۷.	یاغی لاشماق [س] یاغی اولماق.			
یاغیباستیش [خ] دۆشمه هجوم ائدن؛ سلجوقلولا ر دؤولتی	یاغیلتی [آ] دری ده یاغ یئرلری طرفیندن سالق ی لانان و			
دؤنمی، بگ و کومتان آدی. ۷.	یاغلی اولان ماده (فا:چربی و دنبه).			
یاغیر [آ] ۱-ایکی کۆرک آراسی، سیرت، آرخا. ۲-آرتین	یاغی لیق [آ] دۆشمان لیق (فا:یاغیگری). rebellion.			
اوموزلاری آراسینداکی یئر و آتین بئلینده یهر سببیه چیخان	یاغیمسوو [آ] یاغ کیمی ویاغا بنز (فا:روغن مانند).			
یارانین آدی، گنج ساغالان درین یارا (فا:زخم پشت	یاغیمسی [آ] یاغ کیمی ویاغا بنز (فا:روغن مانند).			

ياغين yağın [آ،سن] ياغيش، ياغمور، باخ: ياغيثی.

ياغيثی [آ] ياغيش و قار و دُولو شکیلنده ياغان شئی و دامجی لار (فا:بارش). precipitation.

ياغيثی لی [ص] ياغيثی سی چوخ اولان، ياغمورلو.

ياغيثی لیق [آ] ياغيثی لی وضعیت "بو ایل ياغيثی لیقدير".

ياغین لیق [آ،یئرل] ياغيثی، ياغمورلو و ياغيثیلی وضعیت (فا:هوی بارانی).

ياغ یومورتا [آ] ياغدا یومورتا و آیری مخلقاتی پیشیره رک حاضر لاناتان بیر یشمک (فا:نیمرو).

يافا yafa [آ،ت] ۱- قُولقان تیکانی ۲- ایستی، قویتی یئر.

يافا [آ،بی،عبریه، يافا شهری آدیندان] بیر پورتاغال نوعو.

يافث yafes [آ،ت] نُوح یالواج ین اوغلو.

يافث لار [آ] اسکی تاریخ یازانلار گۆره: قافقاز و اؤن آسیا و آرالیق دینیزی اؤلکه لرینده یاشایان خالقلارین و اؤزل لیکله اؤلو بابالارینین آدی؛ چوخلارینا گۆره بو قروپا آبخازلار، باسکلار، گورجولر، چرکز لرده داخلدير. {سن، نوح ون اؤچ اوغلوندان بیرینین آدیندان}.

يافثی [آ] يافث لار عاید اولان.

يافثی دیلر [آ] يافثلرین دانیشدیغی دیلر، التصاقی دیلر.

ياقو [آ،ت] بارسغان یاخین لیغیندا بیر شهر آدی، باخ: ياقو.

ياقینچ [آ،ت] ایلی چایی یاخین لیغیندا بیر چای و دره آدی.

ياقیشقو [آ،ت] قیزیلجیق ویا گۆرن دئیلن داغ یشمیشی.

ياق [آ،دی،تَبَجَه] آسیانین بعضی بؤلگه لرینده چؤلجول ویا ائوجیل اولاراق یاشایان، قیللاری اؤزون بیر اؤکوز نوعو.

ياقا yaqa [آ،ت] ۱- تۆرکمستان دا یاشایان ائیمۆر، سالور، گۆکلان تۆرک طایفالار بیر لیگینه ياقا ویا ساین خانى آدی وئریلیر^{۸۵}. ۲- سینیر، سرحد^۶ {باخ: ياخا}.

ياقوت/ ياقوت yaqut [آ] ۱- تۆرک قومو لاریندان بیرى اولاراق سیبیریانین قوژئی گۆندوغان طرفینده خاتانقا و لتنا چای لاری آراسیندا یاشایرلار. ۲- غور اُمراسیندان بیرینین آدی اولاراق ۶۳۷ ه.ق ده قتله یتیشدی^{۱۲۴}. ۳- قیز آدی، قاراخاتایلی امیری بۇراق حاجیب ین قیزی {باخ: ياخماق}.

ياقوت yaqut [آ] دیرلی و سرت بیر یانار داغ داشی، بو

کلمه داش معنا سیندا قُران کتاییندا گلبیدیر (الرَحمان، آیه ۵۸). {باخ: ياخماق، ياخیت: ياخان و ياخیجی معنا سیندا}.

ياقوت حموی yaqut hamevi [آ] رۇم شهر لرینین بیرینده آنادان اولوب و اؤشاقلیقدا کؤله لیگه آپاریلاراق سونرالار آزاد اولوندو (۵۹۶ ه.ق)، یاشاییشینی کتاب استنساخ ائتمکله و تجارتله سوردوردو، معروف کتابلاریندان: مُعْجَمُ الْبُلْدَان. معجم الأُدبا. مراصدُ الأَطلاع، المُشترک...

ياقوتالپ [آ] انسان آدی، باخ: ياقوت + آلپ^۷.

ياقوتی [آ] تربت جام دا کند آدی.

ياكوب/ جاكيب [آ] ماناس داستانیندا آدی گئچن بیر بگ^{۸۶}.

يال yal [آ] ۱- آت و بوجور حیوانلارین بوینونداکی اؤزون تۆكلر. ۲- مجازاً ساج اوچون سؤیله نیر "یالی آغارماق".

۳- اؤزنان و آت یله سی کیمی اولان هر شئی، داغ زیروه سیندن آیریلان قوللارین هر بیرى، دنیز و چای یالی، چایلارین و دنیز قیئی لاریندا اوزنان تراس کیمی بؤلوملر.

(فا:~). mane ۴- ایته وئریلن هوررا، چوخ دادسیز و کیفیت سیز یشمک حاققیندا دئیلن سؤز (منفی حاللاردا)

"آیت یالی" {سومرجه "زالاق، زال: اود یالی، ت: یال، یالیغ، ییل: آت یله سی، سن یالی: آت یله سی، دنیز قیراغیندا

دۆزه نیلن سارایلی یئر؛ اسکی تورکجه ده یال سؤزونه باغلی، یالماق فعلی، یال کیمی اولان آلوو و اوددان

چیخان گۆروتنو اوچون ایشله نیردی، و مجازی اولاراق یانماق و یارانین التهابلناماسینا و گۆنش اؤزو چالیب

قارالتماسینادا یالماق دئیلیب و چون تهمت وؤرماقدا، التهاب لاندیرما کیمی بیر ایش ساییلیردی لذا بالا سؤزوده

بونون اوچون ایشله نیردی، آچیق دیرکی تهمتین یالان اولدوغو اوچون بو کلمه دن یالان سؤزو دوزه لیر، دیواندا

ایشله نن جمله لردن چوخ آچیق صورتده ایکی مشخص معنا یال دان دوزه لن کلمه لرده ایزله نه ییلیر، ایلک معنا

یال کیمی اوزنان و همچنین ایشیلدا یان شیلری گؤسته ریر، البته بو مفهوما باغلی اولاراق «یالین» سؤزو آلوو

معناسیندا اولاراق یالینق کلمه سی لوت و قین دان چیخاریلمیش شئی اوچون سؤیله نیر و گرچکده قین دان

Yy	آذربایجان نۆزکجه سی	۱۹۸۷	ارک سۆزلوگو	Yy
چيخاريلميش قيليچ و هر شئی آلوو کیمی کؤکونه باغلی شئیدن چيخاراق اوژانان بير شئیی آنلاتير و ايکينجی معنادا مجازی صورتده آلولولانديرما تهمت وۇرما و يالان دئتمک کیمی مفهوملارا راست گلمک اولار، بو سؤزه باغلی و ديواندا ايشلەنن بير نئچه سؤزه اشاره ائتمک اولار: يالان، يالا (تُهْمَت)، يالاماق (بيريرينه تهمت وۇرماق)، يالو (تای باغلاما ايپي، يال کیمی اوزانماسی سبب ايله بو کؤکه باغليدير)، يالماق (آلولولانماق)، يالواماق (يالاماق، ديليني يال کیمی اوزاדיب سورتتمک)، يالوارماق (ديل ايله ديله مک و ايسته مک)، يالوي (بويو، يالوارارق ايسته نن)، يالواج، يالواج (تانري دان ديله ين)، يالافار/ يالوار(اتلجي)، "يالقيل (يالي آغ آت)، يالقو (احمق)، يالما (ياغمورلوق: يالين ليقدان قورويان وسيله)، يالين، يالينق (چيلاق)، يالينقوق (انسان/چيلاق انسان)، يالينچاق، يالينقاچ، يالينقوز، يالقوز، يالينز (تک آزاد)، يالينچيqa آش (دادسيز دؤسسوز آش، يالين آش)، ياللي (اوزون يال کیمی اولان آذربايجان اوينونو)، يالمان، جالمان، جلمان (ياللي، يال+مان)، يالچين، يالْتغا (مسخره)، يالتاق («يالتقا»: يالتقاق يالتاق)، يالْخا، يالْخی، يالديز، ايلديريم، اولدوز (ييلديز)؛ يالماق سؤزو ديشه نيرک ايندی يانماق شکيلنده ايشلەنير.	چيخاريلميش قيليچ و هر شئی آلوو کیمی کؤکونه باغلی شئیدن چيخاراق اوژانان بير شئیی آنلاتير و ايکينجی معنادا مجازی صورتده آلولولانديرما تهمت وۇرما و يالان دئتمک کیمی مفهوملارا راست گلمک اولار، بو سؤزه باغلی و ديواندا ايشلەنن بير نئچه سؤزه اشاره ائتمک اولار: يالان، يالا (تُهْمَت)، يالاماق (بيريرينه تهمت وۇرماق)، يالو (تای باغلاما ايپي، يال کیمی اوزانماسی سبب ايله بو کؤکه باغليدير)، يالماق (آلولولانماق)، يالواماق (يالاماق، ديليني يال کیمی اوزاديب سورتتمک)، يالوارماق (ديل ايله ديله مک و ايسته مک)، يالوي (بويو، يالوارارق ايسته نن)، يالواج، يالواج (تانري دان ديله ين)، يالافار/ يالوار(اتلجي)، "يالقيل (يالي آغ آت)، يالقو (احمق)، يالما (ياغمورلوق: يالين ليقدان قورويان وسيله)، يالين، يالينق (چيلاق)، يالينقوق (انسان/چيلاق انسان)، يالينچاق، يالينقاچ، يالينقوز، يالقوز، يالينز (تک آزاد)، يالينچيqa آش (دادسيز دؤسسوز آش، يالين آش)، ياللي (اوزون يال کیمی اولان آذربايجان اوينونو)، يالمان، جالمان، جلمان (ياللي، يال+مان)، يالچين، يالْتغا (مسخره)، يالتاق («يالتقا»: يالتقاق يالتاق)، يالْخا، يالْخی، يالديز، ايلديريم، اولدوز (ييلديز)؛ يالماق سؤزو ديشه نيرک ايندی يانماق شکيلنده ايشلەنير.			
يالا ديلماق [بل] يالاماق ايشی گؤرولمک.	يالا ديلماق [بل] يالاماق ايشی گؤرولمک.		يالا ديلماق [بل] يالاماق ايشی گؤرولمک.	يالا ديلماق [بل] يالاماق ايشی گؤرولمک.
يالا ز [آ] ۱- يالين، چيلاق ۲- آلولولو (فا:شعله). flamm	يالا ز [آ] ۱- يالين، چيلاق ۲- آلولولو (فا:شعله). flamm		يالا ز [آ] ۱- يالين، چيلاق ۲- آلولولو (فا:شعله). flamm	يالا ز [آ] ۱- يالين، چيلاق ۲- آلولولو (فا:شعله). flamm
يالا زه [آ] انسان آدلاری: يالازا، يالازالپ، يالازای، يالازيگ، يالازبؤرؤ، يالازبؤغا، يالازتيمور، يالازخان، يالازر.	يالا زه [آ] انسان آدلاری: يالازا، يالازالپ، يالازای، يالازيگ، يالازبؤرؤ، يالازبؤغا، يالازتيمور، يالازخان، يالازر.		يالا زه [آ] انسان آدلاری: يالازا، يالازالپ، يالازای، يالازيگ، يالازبؤرؤ، يالازبؤغا، يالازتيمور، يالازخان، يالازر.	يالا زه [آ] انسان آدلاری: يالازا، يالازالپ، يالازای، يالازيگ، يالازبؤرؤ، يالازبؤغا، يالازتيمور، يالازخان، يالازر.
يالا زلاماق [ل] بير ايشی آلودان گئچيرمک.	يالا زلاماق [ل] بير ايشی آلودان گئچيرمک.		يالا زلاماق [ل] بير ايشی آلودان گئچيرمک.	يالا زلاماق [ل] بير ايشی آلودان گئچيرمک.
يالا زلنماق [بل] آلولولانماق.	يالا زلنماق [بل] آلولولانماق.		يالا زلنماق [بل] آلولولانماق.	يالا زلنماق [بل] آلولولانماق.
يالا شماق [آ] يالاشماق ايشی.	يالا شماق [آ] يالاشماق ايشی.		يالا شماق [آ] يالاشماق ايشی.	يالا شماق [آ] يالاشماق ايشی.
يالا شماق [قا] بير ليکده ويا بيريريني يالاماق (فا:همديگر راليس زدن). to lick each other	يالا شماق [قا] بير ليکده ويا بيريريني يالاماق (فا:همديگر راليس زدن). to lick each other		يالا شماق [قا] بير ليکده ويا بيريريني يالاماق (فا:همديگر راليس زدن). to lick each other	يالا شماق [قا] بير ليکده ويا بيريريني يالاماق (فا:همديگر راليس زدن). to lick each other
يالا ق [yalaq] (ص، سن) ۱- ياوا و بوش دانيشان، يالتاق (فا: بيهوده گو). ۲- قارين قولو، گؤزو دويماز، يئمک دوشگونو (فا: شکمو). ۳- ايته يالاما و يال تؤکمک اوچون اولان چوخور يثر ويا قاب (فا: ظرف غذای سگ). pit, hole	يالا ق [yalaq] (ص، سن) ۱- ياوا و بوش دانيشان، يالتاق (فا: بيهوده گو). ۲- قارين قولو، گؤزو دويماز، يئمک دوشگونو (فا: شکمو). ۳- ايته يالاما و يال تؤکمک اوچون اولان چوخور يثر ويا قاب (فا: ظرف غذای سگ). pit, hole		يالا ق [yalaq] (ص، سن) ۱- ياوا و بوش دانيشان، يالتاق (فا: بيهوده گو). ۲- قارين قولو، گؤزو دويماز، يئمک دوشگونو (فا: شکمو). ۳- ايته يالاما و يال تؤکمک اوچون اولان چوخور يثر ويا قاب (فا: ظرف غذای سگ). pit, hole	يالا ق [yalaq] (ص، سن) ۱- ياوا و بوش دانيشان، يالتاق (فا: بيهوده گو). ۲- قارين قولو، گؤزو دويماز، يئمک دوشگونو (فا: شکمو). ۳- ايته يالاما و يال تؤکمک اوچون اولان چوخور يثر ويا قاب (فا: ظرف غذای سگ). pit, hole
يالا قلانماق [باخ] يالتاق لانماق.	يالا قلانماق [باخ] يالتاق لانماق.		يالا قلانماق [باخ] يالتاق لانماق.	يالا قلانماق [باخ] يالتاق لانماق.
يالا قلیق [آ] ياوا دانيشما، يالتاق ليق، قارين قولولوق.	يالا قلیق [آ] ياوا دانيشما، يالتاق ليق، قارين قولولوق.		يالا قلیق [آ] ياوا دانيشما، يالتاق ليق، قارين قولولوق.	يالا قلیق [آ] ياوا دانيشما، يالتاق ليق، قارين قولولوق.
يالا ق يالاق [ظ] يالتاق يالتاق.	يالا ق يالاق [ظ] يالتاق يالتاق.		يالا ق يالاق [ظ] يالتاق يالتاق.	يالا ق يالاق [ظ] يالتاق يالتاق.
يالا ما اوچوشو [آ] يثره چوخ ياخين اولان اوچوش.	يالا ما اوچوشو [آ] يثره چوخ ياخين اولان اوچوش.		يالا ما اوچوشو [آ] يثره چوخ ياخين اولان اوچوش.	يالا ما اوچوشو [آ] يثره چوخ ياخين اولان اوچوش.
يالا ما [آ] ۱- يالاما دوز، يالاماق اوچون آت، قويون و اينک کیمی حيوانلارين قاباغينا قويولان دؤز پارچاسی (فا:سنگ نمک جهت ليس زدن حيوان) ۲- يالاماق ايشی (فا:ام ليس زدن) يالا ما [آ] خاچمازدا يثر آدی ۲۴.	يالا ما [آ] ۱- يالاما دوز، يالاماق اوچون آت، قويون و اينک کیمی حيوانلارين قاباغينا قويولان دؤز پارچاسی (فا:سنگ نمک جهت ليس زدن حيوان) ۲- يالاماق ايشی (فا:ام ليس زدن) يالا ما [آ] خاچمازدا يثر آدی ۲۴.		يالا ما [آ] ۱- يالاما دوز، يالاماق اوچون آت، قويون و اينک کیمی حيوانلارين قاباغينا قويولان دؤز پارچاسی (فا:سنگ نمک جهت ليس زدن حيوان) ۲- يالاماق ايشی (فا:ام ليس زدن) يالا ما [آ] خاچمازدا يثر آدی ۲۴.	يالا ما [آ] ۱- يالاما دوز، يالاماق اوچون آت، قويون و اينک کیمی حيوانلارين قاباغينا قويولان دؤز پارچاسی (فا:سنگ نمک جهت ليس زدن حيوان) ۲- يالاماق ايشی (فا:ام ليس زدن) يالا ما [آ] خاچمازدا يثر آدی ۲۴.
يالا ما ق [yalamaq] [ل] ۱- ديل ايله سورتتمک، اوژدن ديب گئچمک (فا: ليسيدن). to lick ۲- (اسکی اولاراق) تهمت وورماق {ت يالقاماق سن؛ باخ: يال}.	يالا ما ق [yalamaq] [ل] ۱- ديل ايله سورتتمک، اوژدن ديب گئچمک (فا: ليسيدن). to lick ۲- (اسکی اولاراق) تهمت وورماق {ت يالقاماق سن؛ باخ: يال}.		يالا ما ق [yalamaq] [ل] ۱- ديل ايله سورتتمک، اوژدن ديب گئچمک (فا: ليسيدن). to lick ۲- (اسکی اولاراق) تهمت وورماق {ت يالقاماق سن؛ باخ: يال}.	يالا ما ق [yalamaq] [ل] ۱- ديل ايله سورتتمک، اوژدن ديب گئچمک (فا: ليسيدن). to lick ۲- (اسکی اولاراق) تهمت وورماق {ت يالقاماق سن؛ باخ: يال}.
يالا موق [آ، بی] شام آغاجی قاييغيدان چيخان صمغ و اوژسويو (فا: صمغ کاج).	يالا موق [آ، بی] شام آغاجی قاييغيدان چيخان صمغ و اوژسويو (فا: صمغ کاج).		يالا موق [آ، بی] شام آغاجی قاييغيدان چيخان صمغ و اوژسويو (فا: صمغ کاج).	يالا موق [آ، بی] شام آغاجی قاييغيدان چيخان صمغ و اوژسويو (فا: صمغ کاج).
يالا ن [yalan] (ص) دوغرو اولمايان، آلداتماق آماجیلا سؤيله نن سؤز (فا: دروغ) lie, false {ت، سن} «يالقان، باخ: يال»	يالا ن [yalan] (ص) دوغرو اولمايان، آلداتماق آماجیلا سؤيله نن سؤز (فا: دروغ) lie, false {ت، سن} «يالقان، باخ: يال»		يالا ن [yalan] (ص) دوغرو اولمايان، آلداتماق آماجیلا سؤيله نن سؤز (فا: دروغ) lie, false {ت، سن} «يالقان، باخ: يال»	يالا ن [yalan] (ص) دوغرو اولمايان، آلداتماق آماجیلا سؤيله نن سؤز (فا: دروغ) lie, false {ت، سن} «يالقان، باخ: يال»
يالا ن چيخماق [س] دؤز چيخماق.	يالا ن چيخماق [س] دؤز چيخماق.		يالا ن چيخماق [س] دؤز چيخماق.	يالا ن چيخماق [س] دؤز چيخماق.
يالا ن باشدان [ظ] يالاندان "يالا ن باشدان آغلاماق".	يالا ن باشدان [ظ] يالاندان "يالا ن باشدان آغلاماق".		يالا ن باشدان [ظ] يالاندان "يالا ن باشدان آغلاماق".	يالا ن باشدان [ظ] يالاندان "يالا ن باشدان آغلاماق".
يالا ن پالان [آ] ۱- يالان سؤزلر، اويدورو، دؤز لثمه سؤز. ۲- اوشاق لار آراسيندا تاپماجا سؤيله مکله اوينانان بير اووين آدی.	يالا ن پالان [آ] ۱- يالان سؤزلر، اويدورو، دؤز لثمه سؤز. ۲- اوشاق لار آراسيندا تاپماجا سؤيله مکله اوينانان بير اووين آدی.		يالا ن پالان [آ] ۱- يالان سؤزلر، اويدورو، دؤز لثمه سؤز. ۲- اوشاق لار آراسيندا تاپماجا سؤيله مکله اوينانان بير اووين آدی.	يالا ن پالان [آ] ۱- يالان سؤزلر، اويدورو، دؤز لثمه سؤز. ۲- اوشاق لار آراسيندا تاپماجا سؤيله مکله اوينانان بير اووين آدی.
يالا نچی [آ، سن] «يالغانچی» يالان دانشيان، گرچک اولمايان	يالا نچی [آ، سن] «يالغانچی» يالان دانشيان، گرچک اولمايان		يالا نچی [آ، سن] «يالغانچی» يالان دانشيان، گرچک اولمايان	يالا نچی [آ، سن] «يالغانچی» يالان دانشيان، گرچک اولمايان
يالا خا [آ] ۱- دالقاووق. ۲- آرسيز، سيرناشييق. ۳- نکتە لی و ساتاشان سؤزلر دين، يالاقا {باخ: يال}.	يالا خا [آ] ۱- دالقاووق. ۲- آرسيز، سيرناشييق. ۳- نکتە لی و ساتاشان سؤزلر دين، يالاقا {باخ: يال}.		يالا خا [آ] ۱- دالقاووق. ۲- آرسيز، سيرناشييق. ۳- نکتە لی و ساتاشان سؤزلر دين، يالاقا {باخ: يال}.	يالا خا [آ] ۱- دالقاووق. ۲- آرسيز، سيرناشييق. ۳- نکتە لی و ساتاشان سؤزلر دين، يالاقا {باخ: يال}.

Yy	آذربایجان نۆزکجه سی	۱۹۸۸	ارک سۆزلۆگۆ	Yy
سۆزۆ سؤیله ين (فا:دروغگو). liar	يالا نلیق [آ] دوغرو اولماما، دۆز اولماما، يالان (فا:دروغ).			
يالانچی [آ] مانه ده کند آدی {باخ: يال}.	يالانماق [س] ۱- [س] اؤزونو يالاماق (فا:خود راليسيدن).			
يالانچی آکاسيا [آ، بی] سالخيم آغاجی (فا:نوعی درخت اقاقيا). robinia pseudoacacia	۲- [بل] يالاماق ايشی گۆرولمک (فا: ليس زده شدن).			
يالانچی آياق [آ، دی] بير گۆزه لی حیوانلاردا ترپه نیش و بسلنمه يه يارايان پروتوپلازما اوزانتی سی.	يالانی چيخماق [س] دوغرو دانیشمادیغی نین اؤستو آچيقلماق.			
يالانچی پهلوان [آ] گۆره ييلمه دیگی بير ایشی گۆره ييله جک کیمی گۆسته رن کیمسه (فا: پهلوان پنبه). athletic	يالان يثره [ظ] دوغرو لوغو اولمادان، ناحاق يثره.			
يالانچی تانیق [آ] يالانچی شهادت وئرن، يالانچی شاهد.	يالان ياخماق [ل] تهمت وورماق (فا: تهمت زدن). to accuse			
يالانچی چيخماق [س] سۆزۆ دوغرو اولماماق.	يالانیش [آ] يالانماق ايشی ويا ييچیمی.			
يالانچی دۇلما [آ، بیبار، قارا بادیمجان و بوئا بنزر بیتگی لرله دۆزه لن دۇلما.	يالانیق [آ] آلوو اویناداراق گۆرسه نن پاريلتی و ایشیلتی.			
يالانچی دۇنيا [آ، مج] گئچيجی و فانی اولان دونیا.	يالانیلماق [بل] يالانماق ايشی گۆرولمک.			
يالانچی زعفران [آ، بی] توپلاشیق سولار سویوندان، دوه تیکانی نی آندیران چیچک لری زعفران کیمی اولان بیتگی (فا: آسپور، کاجیره). carthamus tinctorius	يالانینی توتماق [ل] يالان سۆزونو اورتایا چيخارماق.			
يالانچی سینام اکی [آ، بی] بير نوع بیتگی (فا: قدقدک).	يالاو yalav [آ، سن، باخ: يال] ۱- آلاو (فا: الو) ۲- باشا باغلانان بالاجاساریق، دمیر بۆرکلره دۇلایان آل آپیک (فا: نوعی باند سر).			
يالانچی عود آغاجی [آ، بی] بير نوع بیتگی. kalembek	يالاولاج/يالاولاج yalavac [آ] ۱- آج سؤسوز، یثمک سیز ”آج يالاولاج“. ۲- [خ] تورکمنلرین، سالور اویماغی، اولوبالاریندان ۳- انسان آدی، اوکتای خان طرفیندن، محمود يالاولاج خجند شهرینده حاکیم لیگه منصوب اولدو ۴- رسول، ائلچی، باخ: يالواج.			
يالانچی قایسی سی [آ، بی] سالخيم آغاجی (فا: نوعی بید).	يالاولاج/يالاولاج [باخ] يالواج.			
يالانچی لیق [آ] يالانچی اولما وضعیتی.	يالایيجی [ص] يالایان.			
يالانچی لیقدان [ظ] گرچک اولمایان، قوندارما، يالاندان.	يالایش [آ] يالاماق ايشی ويا ييچیمی (فا: ليس).			
يالاندان [ظ] اصلی اولمادان، آلداداراق (فا: لکی).	يالپا yalpa [باخ: يال] بۇلانا بۇلانا گئتمه، گمی نین دالقا تاثیريله ترپنمه سی (فا: تلو تلو).			
يالان دانیشماق [س] دوغرو سؤیله مه مک.	يالپاق yalpa [ص] ۱- یاستی، یایلمیش شئی (فا: مستوی).			
يالان ساتماق [ل] آلداتماق، يالان دئمک.	۲- اۆزه گولوجو و دالقاووق، نُکته لی سۆزلر دئین. ۳- سرپ يثر، اؤچوروم (فا: پرتگاه) {سن} يالپاق، ياپیانگ، باخ: یای، یایلماق، ياپپاق، يالپاق}.			
يالانسيز [ص] ايچينده يالان اولمايان.	يالپاقان [آ] آلتایلاردا بير شر تاتری سی ۲۱۱.			
يالانقوز [آ، بی] قوزالاق گیللردن لک واری ياپراقلی بير آغاج.	يالپاقوت [آ] گۆی تورک بير لیگینده بير بوی آدی.			
يالان قوشدان [ظ] يالاندان.	يالپالاماق/يالپالاتماق [ل] يالپالانماسینا يول آچماق (فا: فس تلو تلو کردن).			
يالان گرچک [ظ] يالاندان يا دۇغرو دان.	يالپالانماق [س] باشی گیجه لیب اویان بۇيانا گئتمک، دنگه- سیز له نهرک ياپاجاغینی ييلمه مک (فا: تلو تلو کردن).			
يالانلما [آ] يالان اولماسینا تآکیدلنمه (فا: تکذیب). denial	يالپی yalpi [آ] آیملی اۆزئی، ياماج، ایکی ته آراسیندا کی			
يالانلماق [ل] تکذیب ائتمک، گرچک اولمادیغینی يیلدیرمک، يالان اولدوغونو آچیق لاماق (فا: تکذیب کردن).				
يالانلنماق [بل] تکذیب ائدیلمک (فا: تکذیب شدن).				

یالداشداغ [آ] داشکسن، ده داغ آدی (۱۹۴۸). ^{۲۴}	یئنیشلی دۆزلوک (فا: زمین مسطح نسبتاً شیبدار روی کوه).
یالدير [ص] ۱- پارلايان ۲- اولدوز، جايديريجی، اور کودوجو. ^۷	یالیدرداماق [باخ] یالایماق.
یالدير [آ] انسان آدی: یالدير آلپ، یالدير آی. ^۷	یالیدیق [ص] یالباق، یاستی، درین لیگی آز و گنیش اولان، یایوان (فا: مسطح).
یالديراق/یالدروق [ص] یالیز، پارلاق، سهیل اولدوزو.	یالیدیل [آ] پارلاق، قیز آدی (فا: نام دختر).
یالديران/یالديريجی [ص] ۱- جايديريجی ۲- پارلاقلیق وثرن. ^۷	یالیدی [ص] بیر یانی او بیر یانیندان یوکسک ویا قالین.
یالديریم [آ] باخ: ایلدیریم. ^۷	یالتاجوق [آ] دده، کیشی آدی "یالتانچی اوغلو یالتاجوق".
یالديز yaldiz [آ] ۱- قیزیل گوموش سوئیو، اشیاء لارا یاخیلان قیزیل سوئیو (فا: آب طلا). ۲- [خ] غزنه لیکر دؤولتی بگی. ^۷	یالتاق [ص] مٹملق، یالتاق لیق ائندن (فا: چاپلوس). flatterer
یالديزجی [ص] قیزیل گوموش سوئیو چکن (فا: آب طلا کار).	ت "یا لتقا": مسخره، سن: چاپلوس، باخ: یال.
یالديزجیلیق [آ] قیزیل سوئیو ایله ایشله مه (فا: آب طلا کاری).	یالتاقچا [ظ] (فا: چاپلوسانه). flattering (ly)
یالديز قوردو [آ، دی، سن] باخ: اولدوز قوردو (فا: کرم شبتاب).	یالتاقچاسنیا [ظ] یالتاق لیق ائنده رک.
یالديز لاتماق [ل] قیزیل سوئیو چکمک (فا: آب طلا کردن).	یالتاقچی [ص] مٹملق (فا: تملق گو، دغل باز). flatterer
یالديز لاما [آ] قیزیل سوئیو چکمه ایشی (فا: آب طلا کشی).	یالتاق لانماق [س] یالتاق لیق ائتمک.
یالديز لاما ق yaldizlamaq [ل] ۱- یالديز چکمک، بیر شئی یالديز لا بزه مک، بیر شئین اوستونه قیزیل گوموش سوئیو چکمک (فا: آب طلا کشیدن). ۲- [مج] ظاهری بزک وثرمک.	یالتاق لانیش [آ] یالتاق لانماق ایشی ویا بیچیمی.
یالديز لانماق [بل] یالديز چکلیمک (فا: آب طلا کشیده شدن).	یالتاق لیق [آ] اؤزونو اوجالتماق اوچون بیرینی آلچا لداراق نامناسب ایش گوژن، تملق (فا: چاپلوسی). flattery
یالديزلی [ص] یالديزی اولان، یالديز لا بز نمیش.	یالتاق لیقلا [ظ] یالتاق لیق ائنده رک (فا: تملق آمیز) flattering
یالديزماق yaldizmaq [ل] باخ: یالديز لاما ق {سن، باخ: یال}.	یالتاق یالتاق [ظ] یالتاق لیق ائنده رک، یالتاق کیمی.
یالسيز [ص] یالی اولمايان "یالسيز دایچا" (فا: بی یال).	یالتاوار [آ] ایدیل بولغارخانلیغی نین بیر خاقانی. ^{۲۰۹}
یالقوز yalquz [باخ] یالیز.	یالتوق [آ] یالینلیق، یالین اولما حالی. ^۷
یالقوز آغاج [آ] قروه ده چای آدی، مرند ده داغ آدی. سالماس، قروه، مرند و میانا رزن دا کند آدی.	یالتیر [آ] پارلاق، قیز آدی (فا: نام دختر).
یالقوزاق [آ] جاناوار، قورد، تک گزن جاناوار (فا: درنده).	یالجو [آ، سن] تیکیتی لرده ایشلتمک اوچون اهکله دوز لمیش بیر ماده (فا: ساروج).
یالقیز yalqiz [ص، سن] تک وکیسه سیز، ائولمه میش، یالقوز، یالیز (فا: مجرد) single {یا لیقوز، یالیز، باخ: یال}.	یالچیماق [س، سن] یارارلانماق (فا: بهره مند شدن).
یالقیز جا [ظ] تک، یانیندا هئج کیمسه اولمادان.	یالچین [آ] چوخ دیک یئر، چوخ ایتی یئنیش لی بیر داغ، دوز و قایقان، سارپ، اولاشیلماز (فا: پرتگاه) {باخ: یال+چین}.
یالقیز لاما ق [س] یالقیز قالماق (فا: تنها شدن).	یالچین... [آ] یالچین سؤزله دؤژلن انسان آدلاری: یالچینای، یالچینبای، یالچینتاش، یالچینتان، یالچینتای، یالچینتر، یالچینسای، یالچینقیا.
یالقیز لیق [آ] ۱- تک لیک. ۲- کیمسه سیز لیک (فا: تنها یی).	یالچینلاشماق [س] یالچین وضعیته گلیمک (فا: پرتگاه شدن).
یالقیم [آ] آلوو، قیز آدی (فا: نام دختر).	یالخی/یالخا yalxi [ص] یانیندا باشقا شئی اولمايان، یالیز، خالص "یالخی یاغ، یالخی کباب یندیک" (فا: ناب) {باخ: یال، یالقو، یاخو، یالخی}.
یالقین [باخ] ایلقین، سراب، یانلیتیجی گوروتو.	
یالقینای [آ] انسان آدی، باخ: یالقین + آی. ^۷	
یالکا [آ] آت یالی {باخ: یال}.	

Yy ی	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۹۹۰	ارک سۆزلۆگۆ	Yy ی
ياللاماق yallamaq [ل] ۱- ياليندان توتماق. ۲- ايت لره يئمک وئرمک. ۳- [مچ] بيرينه رۆشوت وئرمک.	يالنيز ليق [آ] تڪ ليك، يالينز اوّلماحالى (فا: تنهائى) solitude		يالنيز ليق [آ] تڪ ليك، يالينز اوّلماحالى (فا: تنهائى) solitude	
ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.	يالنيز ليق [ص] ظ [يالان و غلط شئيلر له دۆلو (فا: خطا، غلط).]		يالنيز ليق [ص] ظ [يالان و غلط شئيلر له دۆلو (فا: خطا، غلط).]	
ياللاه [ن، ع] "ترپن، يئرى، قالخ، معناسيندا بير سۆزدور (فا: -).	ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.		ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.	
ياللى yalli [آ] جلمان اوّيونو، آذربايجاندا بير ليكده و الاله وئرهرك اوينانان بير اوّيون (فا: -).	ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.		ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.	
dance {يال سۆزوندا آلينمادير چون ياللىدا انسانلار بير بيرينين يانيندا يال كيمي اوزون بير صف دوزلدلر}	ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.		ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.	
ياللى ۲ [آ] ۱- يالى اولان. ۲- هشتري ده (هقورد) كند آدى.	ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.		ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.	
ياللى باشى [آ] ياللى اويونونا باشچى ليق ائدن شخص.	ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.		ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.	
ياللى توتماق [س] ياللى گتتمک.	ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.		ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.	
يالليق [ص] يال اوچون يارارلى.	ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.		ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.	
ياللى گتتمک [س] ياللى اويناماق، هالاي چكمک.	ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.		ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.	
يالما [آ] بير نوع گتسيم، ياغمورلوق ۷.	ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.		ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.	
يالماق [س] باخ: يانماق، الولا نتماق mane {ت، باخ: يال}.	ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.		ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.	
يالمان ۱ [آ، سن] ۱- آيىك، يوقوش، سرب و ديك يئر؛ آيىملى يئر، (فا: پرتگاه). ۲- fall كسيچى و باتيجى آراجلاردا كسن و باتان بؤ لوم. ۳- آت يالى. ۴- ايت قوئروغو {باخ: يال}.	ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.		ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.	
يالمان [آ] اوړمو گؤلو آدالاريندان بيرى.	ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.		ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.	
يالمانلاماق [ل] ياليندان توتماق.	ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.		ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.	
يالمانلانماق [بل] يالمان لاماق ايشى گۆرولمک.	ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.		ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.	
يالمانلى [باخ] يالمانى اولان.	ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.		ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.	
يالمانما [آ] ياللاق ليق ائتمه، باش ايمه (فا: چاپلوسى).	ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.		ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.	
يالمانماق [ل] ياللاق ليق ائتمک (فا: چاپلوسى كردن).	ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.		ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.	
يالمانيب ياللاق لانماق [ل] ياللاق ليق ائتمک.	ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.		ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.	
يالنيز yalniz [ص، ت] ياللقوز ۱- تڪ، يانيندا آيريسى اولمايان (فا: تنهائى). ۲- alone [با] آتجاج، ساده جه، فقط. ۳- تويلومسال رابطه لردن يوخسون بوراخيلان و قالان كيمسه.	ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.		ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.	
يالنيز باشينا [ظ] تڪ، تڪ اولاراق.	ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.		ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.	
يالنيزجا [ظ] يالنيز اولاراق، تڪ باشينا (فا: صرفاً). merely	ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.		ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.	
يالنيزچى [آ، ص] يالنيزجيليق سياستى ايزله ين (دؤولت).	ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.		ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.	
يالنيزجيليق [آ] اولوسلار آراسى آتلاشمالارا قاتيلمايان.	ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.		ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.	
يالنيز لاشماق [س] يالنيز وضعيته گلّمک.	ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.		ياللانماق [بل] ياللاماق ايشى گۆرولمک.	

Yy	آذربایجان نۆزکجه سی	۱۹۹۱	ارک سۆزلوگو	Yy
یالی آغارماق [س] ساچی آغارماق، قوجا لmaq.	اؤلمايان. ۲- انسانين (سوی آدی یوخ) ایلک آدی.			
یالی بکلو [آ] قارداغ بسده کانلی طایفاسینا باغلی اویا آدی ^{۳، ۱۸} .	یالین آباق [ص] ۱- آباق یالین، باشماغی اؤلمايان (فا: پیادا). ۲- [مج] لوت، گئییمی اؤلمايان.			
یال یاماج [آ] یاماج، یالچین.	یالین باش [باخ] باشی آچیق.			
یالی بویو [آ] سو قیسی سی.	یالینج [ص] بیر له شیک اؤلمايان، یالنینز ماده دن اؤلوشان، قاریشیق اؤلمايان (فا: بسیط).			
یالیتجی [آ، ص] یالیتقان.	یالینجا [ظ] چیلاق، یالنینز، یالین، تک باشینا. (فا: تنها).			
یالیتقان [آ، باخ: یال] عایق، الکتریک ویا بوجور آخیم لارین قاباغیندا آخیشقانلیغی و ایلتنک لیگی صفر ویا صفره یاخین اؤلان ماده، گنجیرمز (فا: عایق). insulation.	یالینجاخان [خ] اوغوزنامه ده، تاتارخان ین اوغو للاریندان ^۷ .			
یالیتقانلیق [آ] یالیتقان اؤلما وضعیتی.	یالینجاق / یالینجیق [آ] چیلاق، قوروماسیز، صاحبسیز ^۷ .			
یالیتماق [ل] ایزوله ائتمک، تجزیه ائتمک، بیر آخیمین سیزماسینی انگل له مک.	یالین حال (یالین آد) [آ، دیل ب] آدین فاعلی حالتی، آدلیق حال (فا: حالت فاعلی اسم). nomative.			
یالیتیلماق [بل] یالیتماق ایشی گؤرولمک.	یالین صفت [آ] بیر له شیک اؤلمايان صفت.			
یالیتیم [آ] ایزولاسیون، الکتریک ویا هر بیر آخیمی انگل له مه ایشی.	یالین قات [ص] ۱- تک قات، ساده. ۲- [مج] دایانیق سیز.			
یالی چاپقین گیلر [آ، دی] اومورقالی حیوانلاردان قوشلار صنفینده اولان بیر سوی.	یالینقاچ [ص، سن] لوت، قایینی سویو لموش (فا: لخت).			
یالی چاپقینی [آ، دی] دنیز قیسی لاریندا یاشایان و بالیق لا بسله نن بیر قوش نوعو، امیرجیک، ایسکیله قوشو (فا: نوعی پرنده). alcedo athis.	یالینقو [آ، ت] انسان. {باخ: یال}			
یالیز [ص] پارلاق.	یالین گوز [ص] گوز قاپاقلاری اؤلمايان.			
یالی قایا داغی [آ] باخ: آذرشهر.	یالین گوز [آ، دی] بیر جنس کرتکله.			
یال بالمان [باخ] یال.	یالینلاشماق [س] گئتدیکجه نازیک لشمک، چیلاق لاشماق، یالین وضعیته گلیمک، ساده لشمک (فا: ساده شدن).			
یالیم [آ] ۱- آلوو، قیویلجیم ۲- قیلیج و پیچاق کیمی آراجلارین کسیمی آغزی ۳- یوکسک قایالیق ۴- انسان آدی: یالیمای، یالیمبای، یالیمبگ، یالیمخان، یالیمر.	یالینلیق [آ] یالین اؤلما وضعیتی، ساده لیک، بزه کلی اؤلمايان.			
یالیم یالیم [ظ] آلوو آلوو.	یام [آ] چاپارخانا، اولاق آتی. ۲- a post horse آت کیمی، آتا بنزه ین ۳- چؤل، قییمیق ^۷ . {بعضا چینجه تیام (اوتراق ائله مک) سؤزونه باغلانیر، کلاوسون ^۸ دیواندا یاماماق سؤزو تیکمک (اونارماق) و بیریرینه وصل ائله مک مفهوم- وندادیر، بو سؤزدن اؤلان یام سؤزو اتصال نقطه سی کیمی دوشونوله ییلر، بئله کی قدیم چاپارلار یام دئییلن یئرلرده آتلا رینی دییشه رک خبریترمگه دورمادان دوام ائدردی لر و بئله یئر لر چاپارلارین بیریرینه باغلانما یئر ی دئمکدیر ^۹ .			
یالین [ص] ۱- چیلاق، گئییم سیز، گوستریش سیز (فا: لخت) bare ۲- ساده. simple ۳- لوو {ت: یالینق}، سن {آلوو، 'یالینماق' سویونماق، سن 'یالانگ، یالینگ' }.	یام [اؤن اک] تاکید مفهومو وئریر، "یام یاشیل" a prefix			
یالین... [آ] یالین سؤزله دؤزه لن نتجه انسان آدی: یالینلپ، یالینای، یالینبارس، یالینباش، یالینبای، یالینبگ، یالینبوری، یالینتاش، یالینتر، یالینقارا، یالینوز.	یاما [آ، ت] یاماق، دلیک و بیرتیغی باغلایان هرشی (فا: وصله)			
یالین آد [آ] ۱- اک آلمامیش آد، ساده آد، بیر له شیک	یاما [آ] بو دیست اوغورلاردا اؤلوم و کوتولوک وئرن بیر روح آدی ^{۲۱} .			

Yy	آذربایجان نۆزکجه سی	۱۹۹۲	ارک سۆزلوگو	Yy
يامانا [آت] ات قیزارداندا ياغين ائشیکه تۆکولمه مەسی اوچون قابین دیینه سالینان نازیک خمیر {باخ: ياماق}.	ياماق ييرتیک [آ] ياماق و ييرتیگی چوخ اولان پالتار وهرشی.			
ياماندیرماق [اتند] ياماتماق ایشینی گۆردورمک.	يامالاماق [ل] ياما ايله ياماماق، ياما وورماق.			
ياماتدیريلماق [بل] ياماق وۇردورولماق.	يامالانیش [آ] يامالانماق ایشی ويا ييچیمی.			
ياماتماق [اتند] ياماماق ایشینی گۆردۆرمک.	يامالی [ص] ياما وورو لموش.			
ياماج yamac [آ] داغ و تپه نین يان طرفی، داغین ياللاری، داغین ان يوکسک نقطه سیندن آشاغی یثنن یۇنو (فا: نشیب کوه). hill-side {سن؛ ۱- ياماماق سۆزوندن: ياماج داغین اتگینی داغین زیرهه سیننه اکله ییر. ۲- آماج، ياماج}.	ياماما [آ] ياماق ايله تیکمه، ياماق لاما (فا: رفو). repair			
ياماجلی [ص] ياماجی اولان.	ياماماق ياماما [ل] ياماق لا تیکمک، ياماقلاماق (فا: رفو کردن) to darn {ت، سن}.			
ياماجلیق [آ] ياماجلی یئر، ياماجلاری چوخ اولان.	يامان yaman [آ] ۱- مدھش، هئیتلی "يامان آدام، امان- ایستی دیر، يامان چالی" (فا: محتشم) ۲- سۆیوش، قارقیش "يامان دئمک" (فا: فحش). bad ۳- عثمان اوغوللارینین اولوبالاریندان. ۴- انسان آدلاری: يامانای، يامانینگ، يامانبۆرۆ، يامانبوغا، يامانتیمۆر، يامانخان، يامانتر، يامانسای. {ياوان سۆزوندندیر: ایلک معنا مجازی اولما لیدیر}.			
ياماچ yamaç [آ] ۱- باير، دیک يوقوش، داغ يا داتپه نین هرھانسی بیر يانی ۲- قارشى، قارشىسى، اؤته کی طرف ۳.	يامان آد [آ] ۱- پیس آد، بدنام ليق ۲- بعضاً بۆيوک آد و شهرت.			
ياماچی [آ] ياماق يامایان، آياق قابی تیکن، ياماق چی.	يامانجا [ص] يامان، پیس.			
ياماچیلیق [آ] ياماماق ایشی، ياماچی نین ایشی.	يامان دئمک [س] سۆسوش ائله مک، سۆیمک.			
ياماد [آ] محتملاً تۆرکلرین اوی چایینا وئردیکلری بیر آد ۱۲.	يامان دئممه [آ] سۆیوش ائله مه (فا: هتاکى). scurrility			
يامار [آت] تۆرک بؤلگه سینده بیر چای و یئر آدی.	يامان دیمیش [ص] قارقیش افاده سی.			
ياماشماق [س] تئبل لیکدن بیر ایشی گۆرمه مک، یئرہ یاپیشیب قالماق. {ت: ياماق کیمی بیر یئرہ یاپیشما آتلامیندان دیر}.	يامان گۆز [ص] نظر له ين، پیس گۆز (فا: چشم بدنظر) evil eye			
ياماق yamaq [آت، سن] ۱- ياما، بیر جیریق و يیرتیک یئرینی اؤرتن تیکه، ياماق کیمی گۆرونن (فا: وصله). patch. ۲- اؤیمايان و ياراشمايان، یئرسیز شئی.	يامان گۆن [ص] پیس گۆن، آغیر وضعیت.			
ياماقچی [آ] ياماقلاما مشغول اولان کیمسه، ياماق تیکن (فا: پاره دوز، پینه چی) botcher, patcher.	يامان گۆنه سالماق [ل] پیس وضعیته دۆشورمک.			
ياماقسيز [ص] ياماغی اولمايان.	يامانلاشماق [قا] ۱- بیر بیرینه يامان دئمک، سۆیوشمک. (فا: بهمدیگر فحش دادن). ۲- پیس لشمک، کورلانماق، خراب لاشماق. (فا: خراب شدن). ۳- [س] داهادا			
ياماقلاماق [آ] ياماق وورما، ياماما (فا: وصله زنی).	باشاری لی اولماق، و بۇ وضعیته گلکمک "اوغلان بو گۆنلر برک يامانلاشیپ بازاری آلپ الینه" (فا: ماهر شدن).			
ياماقلاماق [ل] ياماق وورماق (فا: وصله زدن). to patch up	يامانلاما [آ] ۱- سۆیوش ائتمه، پیس له مه (فا: فحش دهی). ۲-			
ياماقلاماق [بل] ياماق وورولماق.	يامان حالا گلمه، پیس وضعیته دۆشمه			
ياماقلی [ص] ياماق لا تیکلیمیش (فا: وصله دار). patched	يامانلاماق يامانلماق [ل، سن] ۱- سۆیوش ائتمک، (فا: فحش دادن). ۲- يامان حالا گلکمک، پیس وضعیته دۆشمک			
ياماقلیق [ص] ياماق اوچون يارارلی، ياماق لیت دری و پارچا (فا: مناسب یرای وصله). suitable/ fit for patch.	يامانلی [ص] یئرل يامان و بۆيوک شیشی و ياراسی اولان.			
ياماق ياماق [ص] باشدان آياغا ياماقلی، ياماق وورو لموش.				

يامانلىق ائتمک [س] پيس ليک ائتمک.	ياموت [آ] بير تۆرك بويۇ، باخ: خوارزمشاهلار ^{۲۰۹} .
يامانلىق [آ] يامان اولما وضعيتى، پيس ليک.	ياموز [آ] قاسيغين ايکى طرفى و قالچانين ايکى اوج طرفى.
يامانماق [بل] ۱- ياماق سالينماق. ۲- ياپيشيب قوپماماق.	ياموق yamuq [ص] بير يانا دوغرو ديك اولان، يالئيز ايکى قولو قوشوت اولان دوردقول (فا:دوزنقه).
يامانميش [ص] ياماق وورو لموش.	يامولماق [س] آييلمک، ياموق وضعيته گلמک.
يامان يئرده آخساملاديق [ف] پيس و تهليکه لى يئرده قالديق.	يامون yamun [آ] دنتله ييجى، مرقاب، مقتش ^۷ .
يامان ياخشى [ظ] پيس ياخشى بير ليکده.	يامى [آ] ۱- اولاق آتى ۲- چؤپ، قيميق ۳- اعتبار، نفوذ ^۷ .
يامان يارا چيخارماق [س] پيس و تهليکه لى يارا چيخارماق.	يام ياستى [ص، ظ] چوخ ياستى، دومدوز.
يامان يامان [س] پيس پيس "يامان يامان دانيشماق، آلاله سيزى قوروسون يامان يامان ديللردن".	يام ياش [ص، ظ] چوخ ياش.
يام ايسكى يىستى، يام گديگى [آ] باخ: مرند.	يام ياشيل [ص] هر يئرى ياشيل، چوخ ياشيل، تاماميله ياشيل.
يامبيرى [ص] آيرى بويرو (فا: کچ و معوج) {يان+ پير تلاماق +ى} يانپيرتى، يامپيرتى ^۱ .	يام يام [آ] آدام آتىن، وحشى آدام {اورتا آفريقا ديللريندن}.
يامتار yamtar [آ] ۱- يامان، گوجلۇ، قوتلى ۲- ياغمورلۇق ۳- ايشتاھلى ۴- [خ] گۆى تۆرکلر دؤنمى بگلريندن و کورشاد'ين قيرخ يولداشيندان بيرى ^۷ .	يان yan [ص] ۱- اؤن آرخا آلت و اوست ائشيگينده قالان بؤلوم، قيراق، ساغ سول يۇنونون اورتاق آدى، هر شئين قيراغى و قيراق بؤلومو (فا: جنب). ۲- ايکينجى درجه ده اولان "علاج" ين يان تاثيرلرى. ۳- ساغرى، اوتوراجاق "يانى اوسته اوتورماق". ۴- آد حاللارى اک لريله مختلف افاده لى سۆزلر دۆزلدیر، باخ: يانى، يانيندا، يانينا. {ت، سن؛ اسكى يانماق فعليندن (قايتماق معنادا) آلينمادير و يانسىماق کلمه سيده بو سۆزه باغليدير، بو کلمه يانا شکلينده اينديکى يئنى/يئنگى/يئننه (تازا و بير داهل) کلمه لرئين کؤدور، باخ: يانماق}.
يامچى yamçı [آ] ۱- آت و بوجور حئيوانلارلا اکين ايشينده ايشله ين، آت ايله خبر آپاريب گتيرن، چاپار، پوستانجى (فا: پستچى). ۲- اولاق آتى، پوستانجى آتى a post horse ۳- بير جور قالين يۆتلۇ ياغمورلۇق؛ قولسۆز يئلک، قوزو درى سيله بورونموش پالتار {سن: آت ضابطى، باخ: يام}.	يان آغاجى [آ] قزوين ده داغ آدى.
يامچى [آ] مرند، اردبيل (۲) و زنجان دا کند آدى.	يان آلماق [س] يانا شماق.
يامدو {آت، قاسيق} باخ: يان.	يان آتلام [آ، ديل ب] فرعى مفهوم (فا: مفهوم فرعى کلمه).
يامرو يومرو [ص] آيرى بويرو، چاريق، انگبه لى.	connatntoin, secondary meaning
يامسيلاتماق [آتد] يانسىلاماغا مجبور ائتمک.	يانا دۇرماق [س] قيراغ چکيلمک.
يامسىلاما [آ] يانسىلاما، تقليد ائتمه (فا: تقليد).	يانا yana [با] ۱- اؤترو، اؤزره "من بوايشدن يانا گرفتار اولدوم" (فا: بدین سبب). ۲- يان سۆزونون يۆنلۇک حالى "بير يانا آتماق: بير طرفه آتماق؛ بير يانا چيخارماق: بير جور حل ائتمک" (فا: به نحوى) {ت، يئننه، سن: يانى سيرا}.
يامسىلاماق yamsılamak [ل] يانسىلاماق، تقليد ائتمک (فا: تقليد کردن، اداى کسى را در آوردن) {باخ: يانسى}.	يان ائنگى [آ] ايلک تاثيردن سونراکى درجه ده آيرى تاثير.
يامسىلانماق [بل] يانسىلانماق، تقليد اولونماق.	يان اوده مه [آ] بير گۆزولى يه آلدیغى آيلىق دان باشقا تورلو سبب لر له اؤده نن پول.
يامشاق [باخ] ياشماق.	
يامشيماق [باخ] ياشينماق، باشينا ياشماق اؤرتمک.	
يامقا yamqa [آ] قازيلميش يئر، گئچميشده قيش واختى ارزاق ساخلاماق اؤچون قازيلان چؤخور يئر.	
ياملق [آ] خالخال دا کند آدى.	

Yy	آذربایجان تۆرکجه سی	۱۹۹۴	ارک سۆزلۆگ	Yy
یاناج / یاناجی [آ] جانب، ياندان ^۷ .	یاناجاق [آ] یاخیت، ياناراق آلؤلاناتان(فا:سوخت). fuel		یاناشیماق [بل] يانماشماق ایشی گۆرولمک.	
یاناجاق سیز [ص] ياناجاغی اولمايان، ياناجاق اولمادان.	یاناجاق سیزلیق [آ] ياناجاق يوخلۇغو، ياناجاق.		یاناق [آ] اۆزون آلماجیق سۆمۆگوندن چنه یه قدر اولان قیسمی (فا:عارض) cheek ت 'یانقاق' يان سۆزونه باغلیدير {	
یاناجاق سیزلیق [آ] ياناجاق يوخلۇغو، ياناجاق.	یاناجاق لی [ص] ياناجاغلی اولان، ياناجاق لایشله نن.		یاناقلاریندان قان دامیر [دئیم] ساغلام دولغون آدام حاققیندا.	
یانار yanar [ص] ۱-تتز اودلانات، تتز آلیشان، آلوو ساچان، (فا:مشتعل) ۲-ایشیلتی ۲-آتشلی، سیجاق قانلی burning	۲-انسان آدی: يانارای، ياناربای، ياناربگ، ياناربوغا، يانارتاش، يانارتان، يانارتای، يانارخان، يانارقان، يانارقول.		یاناقلی [ص] ياناغی اولان، مجازاً گۆزل اۆزلو "یاناقلی قیز".	
یانار اودا سالماق [س] بلایا سالماق، درده سالماق.	یانارتاش، يانارتان، يانارتای، يانارخان، يانارقان، يانارقول.		یاناق یاناغا [ظ] ياناقلاری بیر بیرینه دیه جک قدر یاخین اولاراق.	
یانارتاش [ص] تریشدیکجه تورلو رنگلرله پارلایان پالتار (فا:نوعی پارچه و لباس براق).	یانارداغ [آ] مشعل، یاخیت پۆسکون آراج.		یاناکلی [ظ] يان طرفه چئوریلیمیش وضعیتده، یاری دؤنموش حالدا (فا:یک پهلوی).	
یانارداغ [آ] تریشینگه ایشیلدایان پارچا ویا هرشی، شانجان.	یانارداغ [آ] ۱-وولکان، آغزیندان اود پۆسگورن و فیشقیران داغ (فا:آتشفشان) ۲-volcanic - [خ] قیرقیز اویماقلاریندان ^۷ .		یانال [ص] ياندا اولان، يانا دۆشن، فرع، فرعی (فا:جنبی).	
یانارداغ ییلیمی [آ] يانارداغ ییلیمی ایله اوغراشان کیمسه.	یانارداغ ییلیمی [آ] يانار داغلاری اینجه له ین ییلیم دالی.		یانال [ص] ياندا اولان، يانا دۆشن، فرع، فرعی (فا:جنبی).	
یانارداغ ییلیمی [آ] يانار داغلاری اینجه له ین ییلیم دالی.	یاناشان [ص] يان يانا اولان، يان طرفه گئچن.		یانال [ص] ياندا اولان، يانا دۆشن، فرع، فرعی (فا:جنبی).	
یاناشدیرماق [ل] ياناشیق ائتمک، ياناشماسینی ساغلاماق، يان يانا ساخلاماق، بیر بیرینه دیره مک (فا:مجانب کردن).	یاناشان [ص] يان يانا اولان، يان طرفه گئچن.		یانال [ص] ياندا اولان، يانا دۆشن، فرع، فرعی (فا:جنبی).	
یاناشدیریلماق [بل] ياناشیق ائتدیریلماق، ياخین لاشدیریلماق.	یاناشان [ص] يان يانا اولان، يان طرفه گئچن.		یانال [ص] ياندا اولان، يانا دۆشن، فرع، فرعی (فا:جنبی).	
یاناشلیق [آ] دنیز ویا ایرماقدا اسکله.	یاناشان [ص] يان يانا اولان، يان طرفه گئچن.		یانال [ص] ياندا اولان، يانا دۆشن، فرع، فرعی (فا:جنبی).	
یاناشما [آ] ۱-يان يانا دورما، ياناشماق ایشی (فا:مماس). ۲-tangency بیر جوتجونون يانینداکی کۆمکچی.	یاناشان [ص] يان يانا اولان، يان طرفه گئچن.		یانال [ص] ياندا اولان، يانا دۆشن، فرع، فرعی (فا:جنبی).	
یاناشماق yanaşmaq [س] ۱-يان يانا دورماق، ياخین لاشماق، مُجانب اولماق (فا:مجانب شدن، پهلوی گرفتن).	یاناشان [ص] يان يانا اولان، يان طرفه گئچن.		یانال [ص] ياندا اولان، يانا دۆشن، فرع، فرعی (فا:جنبی).	
to approach ۲-رابطه قورماق، ایلگی لئمک {باخ:يان}.	یاناشان [ص] يان يانا اولان، يان طرفه گئچن.		یانال [ص] ياندا اولان، يانا دۆشن، فرع، فرعی (فا:جنبی).	
یاناشی [ظ] بیر بیرینه ياخین، يان يانا (فا:معیت). company	یاناشان [ص] يان يانا اولان، يان طرفه گئچن.		یانال [ص] ياندا اولان، يانا دۆشن، فرع، فرعی (فا:جنبی).	
یاناشیق yanaşiq [آ] ۱-ياناشمیش، يان يانا (فا:مماس) side by side ۲-اتوقیزی؛ اولادلیق آلینمیش قیز چوجوغو ^۷ .	یاناشان [ص] يان يانا اولان، يان طرفه گئچن.		یانال [ص] ياندا اولان، يانا دۆشن، فرع، فرعی (فا:جنبی).	
یاناشیماز [ص] ياناشماز، ياخین لاشماسی مُمکن اولمايان، يانینا واریلا ییلمه ین، ال چاتماز.	یاناشان [ص] يان يانا اولان، يان طرفه گئچن.		یانال [ص] ياندا اولان، يانا دۆشن، فرع، فرعی (فا:جنبی).	

to burn ۲-آراج و ماشینلاری ایشه سالماق (فا: بکار انداختن). ۳-**to switch on** -اینجیتمک، آغیر تأثیر ائتمک، اذیت وئرمک "گیجی تیکانی آللیمی یاندیردی".

یاندیریب یاخماق [ل] چوخ اینجیتمک، آغیر تأثیر ائتمک.

یاندیریجی [ص] یاخیجی، یاندیران (فا: محرق) **burning**

یاندیریلماق [بل] یاندیرماق ایشی گؤرولمک، یاخیلماق.

یاندیق **yandıq** [آ، بی] باقلاگیللردن ایستی و قوراق بؤلگه لرده یتیشین ساریمتیراق کیچیک توخوملاریندان قدرت حالواسینا بنزر بیر ماده الدله اندیلن بیتگی (فا: نوعی گیاه).

alhagi maurorum

یاندیق ۲ [آ] هییتلی، گؤسته ریشلی، عظمتلی ۷.

یانسی [آ] ایشیغین بیر یثره چاریب گئری قاییتماسی، رفلکس اثری (فا: انعکاس) {باخ: یان، }.

یانسیتما [آ] یانسیما ایشینی گؤرمه، قایتارما (فا: انعکاس).

یانسیتماق **yansıtmaq** [ل] یانسیما ایشینی گؤرمک، عکس ائتدیرمک، قایتارماق (فا: منعکس کردن).

یانسیجا [آ] باشقاسینین گؤردوغو ترپه نیش و داورانیشی آنلامسیز اولاراق تکرارلاماق.

یانسیداج / یانسیدیجی [آ] یانسیدان، قایتاریجی (فا: رفلکتور).

یانسیدیلماق [بل] یانسیتماق ایشی گؤرولمک.

یانسیز [ص] بیریندن یانا اولمایان، بیرایستگه قاتیلمايان، طرفسیز (فا: بیطرف). **imprartial**

یانسیزلاشدیرماق [ل] یانسیز وضعیتیه گتیرمک.

یانسیزلیقجا [ظ] طرفسیز اولاراق (فا: بیطرفانه). **impartially**

یانسیزلیق [آ] یانسیز اولما وضعیتیه (فا: بی طرفی).

یانسیلما [آ] یانسیلماق ایشی (فا: تقلید). **imitation**

یانسیلماق **yansılamaq** [ل] ۱- تقلید ائتمک (فا: تقلید کردن) ۲- (فیزیکی) قایتارماق، منعکس ائتمک (فا: انعکاس دادن). **to imitate** {سن: یانگیسیلماق}

یانسیلانان [آ] تقلید اولونان، مُقَلَّد (فا: مقلد). **imitated**.

یانسیلانماق [بل] یانسیلماق ایشی گؤرولمک.

یانسیما [آ] ۱- قایتارما، قایتاریش (فا: انعکاس) **reflection**

۲- [دیل ب] دوغا سسلرینه و بیر شئین چيخاردیغی سسه

یان تونمازلیق [آ] طرف سیز اولما وضعیتیه.

یانج yanec [آ] مراغا دا داغ آدی.

یانجاق [باخ] یانچاق.

یانجیدار [ظ] چوخ اوزاغا گتتمه سین دئییه حیوان آباغینا باغلانان ایپ (فا: طناب پای حیوان).

یانجیدار ائتمک [ل] یانجیدار ساریماق، یانجیدار باغلاماق.

یانجیل [آ] یانلارا دوغرو، اورتادان ائشیگه طرف قاچان گوج.

یانجیل گوج [آ] اورتادان قاچان گوج (فا: نیروی گریز از مرکز). **centrifugal**

یانچاق **yançaq** [آ] ساغری، یان، اوتوراجاق اوچون اولان عضو (فا: سرین). **retribution** {یان+چاق، سن: یانچاق}:

یان جیب، یان گئیم (ساواشدا)}

یانچاقلاماق [ل، دا] یانچاغیندان توتماق.

یانچشمه yan çeşmə [آ] فریدن ده کند آدی.

یانچماق [باخ] یئنجمک.

یانچور [خ] قئیمچاق خانلاریندان. چوچی بوغا خان'ین اوغلو ۷.

یانچوق / یانجیق [آ] آت زرهی، آت اورتوسو ۷.

یانچی **yançı** [ص] ۱- بیر یله یان یاناگلن، اصلی اوردو ایله یان یانا گلن آیری اوردو (فا: همراه). ۲- [آ] آت زرهی ۷.

یانچی لیق [آ، دا] یانچی اولما وضعیتیه.

یانخ (یانیق) [آ] اردیبل ده داغ آدی.

یانداش [آ، سن] طرفدار، هواخواه، بیریندن یانا اولان بیر ایستگه قاتیلان و اونو دستک لهین (فا: طرفدار) **adherent**

یانداشلیق [آ] یانداش اولما وضعیتیه، طرفدارلیق.

یاندان [ظ] یان طرفدن، بویوردن "هر یاندان" **on one side**

یاندان چیخماق [س] گؤز له نیلمه دن اورتایا چیخماق.

یاندرا نللو yandırılan [آ] مینودشت ده کند آدی.

یان دره [آ] زنجان دا داغ آدی.

یان دوشمک [س] بیر لیکده گتتمک، یان یانا گتتمک.

یاندی قیندی [ظ] آجیق "یاندی قیندی وئرمک: آجیق وئرمک".

یاندیران [ص] آلیشدیران، اودلایان (فا: محرق). **burning**

یاندیرتماق [ائتد] آلیشدیرتماق، اودلاتماق. **t~ to burn**

یاندیرماق [ل] ۱- اولولاندیرماق، آلیشدیرماق (فا: آتش زدن).

Yy ی	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۱۹۹۶	ارک سۆزلوگو	Yy ی
بئز چىخاريلان قارشى سس، پڑواک.	يانسىماق yansımaq [س] گئرى قايتماق، عكس ائتمک (فا: منعكس شدن) {يان+سى+ماق. باخ: يان.}	وورقونو. ۳- قىزىشما، خسته ليک قىزقین ليغی.	يانقىن بومباسى [آ] يانقىن چىخارماق اوچون دوزه لن بومبا.	يانقىن يىللە سى [آ] يانقىن ويا هرير تهلېکە لی وضعيته
يان سينيرليلر [آ،دى] ايليز لرین پريميتيو قُروپونو تشکيل ائدن بير آلت قُروپ.	يانسانماق [ائتد، ت] يانقشاتماق {يانشاماسينا سبب اولماق.	قاجماق اوچون دوزه نيلن يىللە، قاجيش يىللە سى.	يانقىن جى [آ] يانقىن سۇندورمه گۇرولى سى، يانقىن سۇندرون.	يانقىن جىخشى [آ] يانقىن دان قاجماق اوچون تيکيتى لرده
يانشاق yansaq [ص] يئرلى يئرسيز چوخ دانیشان، گوز [فا: حرّاف] talkative {ت} يانقشاق؛ يانسی/ يانقى سۇزوندن {يانشاقچى [کؤهنه] سازلا بير ليکده ناغیل ديين.	يانشاقلىق [آ] چوخ دانيشما، زوزک ليک [فا: حرّافى].	يانقىن سۇندورمه [آ] اودسۇندرون (فا: آتشنشانی) firestation	يانقىن سۇندوروجو (سۇندورون) [آ] اود و يانقىن سۇندورون آراج.	يان کسيجى [آ] بير نينين جيبيندن ياواشجا بير شئيلر چالان.
يانشاما [آ] گوز ليک ائتمه، زوزک ليک ائتمه (فا: حرّافى).	يانشاما [ل] گوز ليک ائتمک (فا: حرّافى کردن). to babble	يان کسيجى ليک [آ] يان کسيجى نين گۇردوغو ايش.	يانکۇ/ يانكى [آ] سس دۇنوشو، ائکو، پئژواک ^۷ . {باخ: يانماق {يان گنجيت [آ] يان گنجيش (فا: باپاس). bapass	يان گزمک [س] گۇروشمک ايسته مه مک.
يانقا [آ،دى، ت] يانقان، سن {ياناقان: کرگدن} فيل.	يانقاق yanqac [آ] ۱- ياناق ۲- سئودالى ۳- تۆرکمنلرين، گۇکلان اويماغى، اولوبابالاريندان ^۷ .	يانگى [ص، سن: يئنى] يئنى: باخ: يئنى.	يانلاريني باسماق [س] يانلاريني چکمک، آخساق.	يانلاريني قاپماق [ل] چوخ هيرسلنميش آدام حاقيندا.
يانقى / يانقى yanqı [آ] ۱- قىزقین ليق، قىزىشما (فا: التهاب). ۲- سوسوزلوق (فا: عطش). thirst ۳- باخ: يانسی.	يانقىيگ [خ] بابۇرخان دۇئمى بگ و کومتان آدى ^۷ .	يانلاماسينا [ظ] ۱- يان اولاراق، يانا ياتميش ييچيمده ۲- يانينجا.	يانلاماق [س] ۱- يانا ياتماق و يانا دۇئمک ۲- ياناشماق.	يانلى yanlı [ص] بير دوشونجه يه و ايستگه قاتيلان و اونو دستک له ين، يانداش (فا: طرفدار).
يانقىر yanqır [ص] ۱- ديك باش و اوزوندن دئين آدام، بۇشو بۇشونا و يئرسيزجه اوزون گۇسترن "فيکير وئرمه يانقىرا آزالاجاق آتقىرا". ۲- تۇخوناقلى سۇز.	يانقى سيز [ص] يانقى سى اولمايان، ايلتهاب سيز.	يانلىش [ص] دۆزگون اولمايان، دۇغرو اولمايان (فا: خطا، سهو، اشتباه، غلط) mistake {ت} يانغيلاماق} يانلىش ياپماق، گۇ {يانيلوق، سن} يانگيش، يانيليش، باخ: يانيلماق {.	يانلىشجا [ظ] يانلىش اولاراق، سهوا (فا: اشتباهاً). by mistake	يانلىش لا ما [آ] ابطال ائتمه (فا: ابطال). annulling
يانقى سيني سۇندورمک [ل] سوسۇز لوغونو رفع ائتمک.	يانقى لاماق [س، دده] يانقولاماق { ۱- التهاب لى اولماق، يانقى لى اولماق. ۲- باخ: يانسيلاماق.	يانلىش يانلىش [ص] يانلىش بير ييچيمده.	يانلىش سيز [ص] دوزگون، سهو سيز، خطا سيز.	يانلىش سيز ليک [آ] سهو سيز ليک، دۆزگون اولما وضعيتى.
يانقى لي [ص] يانقى سى اولان (فا: عطش دار). thirsty	يانقىليج / يانقىليجى [ظ، دا] ياناکى "پا ياغىنى يانقىليج قويوب" (فا: کج، مورّب). oblique	يانلىق yanlıq [آ] بير شئين يان حصه سى، علاوه ائديلن شئى، يانينا قويولان {ت: چوبان چانتاسى}.	يانماق يانماق [آ] اود توتما نقطه سى (فا: نقطه اشتعال). burning point	
يانقىن / يانقىن yanqın [آ] ۱- ضرره يول آچان بۇيوک آتش و اود، اود (فا: حريق). fire ۲- جوشقون، دۇشگون، عشق				

Yy ي	آذربايجان تۆركجهسى	۱۹۹۷	ارک سۆزلۈگۈ	Yy ي
يانما [آ] يانماق ايشى (فا: اشتعال). inflammation			يان يازى [آ] اصلى يازى نين قيراغيندا يازيلان يازى (فا: يې نوشت). marginal recommendation	
يانماز yanmaz [ص] يانمايان، آليشماز، اود توتمايان، آلولانماز (فا: نسوز). nonflameble			يان يان [س] آيرى آيرى، سايمازيانا و اكرهالا باخما.	
يانماق yanmaq [س] ۱- اود توتوب آلولانماق "كاغاذ ياندى" (فا: سوختن) to burn ۲- ايشيق وثرمك، ايشيلداماق "چيراق يانير". ۳- قيزديماسى و تى اولماق، حرارتى اولماق "ياناقلارى يانير، خسته ليكدن آلنى يانيردى". ۴- گون شعلالارى نين قاباغيندا رنگى قارالماق، رنگى بوزارماق "دنيذه اوڭو يانميشدى". ۵- سوسوز لوقدان قوروماق، قوراق ليغا دوشمك "اكيئلر يانديلار". ۶- آجيق چكمك، آجيغى اولماق "باخيل ليقدان يانماق" ۷- اويوندا اودوزماق، بوشا چيخماق، هئچه و پوچا چيخماق "كارتى يانماق". ۸- چوخ اذيت چكمك، محو اولماق "من يانديم ائلر يانماسين". ۹- بير سيرا كلمه لرله مختلف افاده لى مركب سوزلر دوڭلدير "اوڭكى يانماق، اليندن يانماق، اودونا يانماق: ضرره دوشمك، جاني يانماق: اذيت چكمك، حالينا يانماق: يازيغى گللك". {گو، ت، سن؛ اسكى توركجه ده يانماق فعلى يان (يان طرف) كلمه سيندن آليئاراق كؤنمك معنا سيندايدى، هم او زمان و هم اينديليكه ايشلەنن يانماق (اود توتماق) فعلى اصلينده يالماق اولما ليدير، بو كلمه ديشهره ك اينديكى شكله گلميشدير]			يان يان باخماق [س] ايرى ايرى، سايمازيانا و اكرهالا باخما.	
يانمالى [ص] ۱- حالينا آجيمالى. ۲- يانماغى گرە كن شئى.			يان يان باخماق [س] ايرى ايرى، سايمازيانا و اكرهالا باخما.	
يانميش [ص] ياناراق الدە قالان شئى.			يان يان باخماق [س] ايرى ايرى، سايمازيانا و اكرهالا باخما.	
يان وثرمك [س] ياناشماق.			يان يان باخماق [س] ايرى ايرى، سايمازيانا و اكرهالا باخما.	
يانوار [لا] ميلادى ايلينين ايلك آيى، اوچاق.			يان يان باخماق [س] ايرى ايرى، سايمازيانا و اكرهالا باخما.	
يانوچ/ يانوچ [آ] اينجه، ضيف، نارين ^۷ {يان+اوچ}.			يان يان باخماق [س] ايرى ايرى، سايمازيانا و اكرهالا باخما.	
يانوقاي/ يانوقاي [آ] انسان آدى، باخ: يانيق + آي/ باي ^۷ .			يان يان باخماق [س] ايرى ايرى، سايمازيانا و اكرهالا باخما.	
ياني [باخ] ياناكى.			يان يان باخماق [س] ايرى ايرى، سايمازيانا و اكرهالا باخما.	
يان يۇره [آ] چئوره (فا: اطراف، حوالى). environs			يان يان باخماق [س] ايرى ايرى، سايمازيانا و اكرهالا باخما.	
يان يۇره يە باخماق [س] گؤز گزديرمك.			يان يان باخماق [س] ايرى ايرى، سايمازيانا و اكرهالا باخما.	
يان يۇوره سيني دالاماق [ل] هامىنى سانجماق، آجى لاما.			يان يان باخماق [س] ايرى ايرى، سايمازيانا و اكرهالا باخما.	
يان ياخا [ص] ياخاسى يان طرفده اولان.			يان يان باخماق [س] ايرى ايرى، سايمازيانا و اكرهالا باخما.	
يان يارقيجى [آ] كؤمكچى حاكم.			يان يان باخماق [س] ايرى ايرى، سايمازيانا و اكرهالا باخما.	

”اؤغلان تصوّر وندا نه قدر یانلیمشیدیر“ (فابیه اشتباه افتادن)

to be mistaken {ت، سن، یانلیقماق، دده، باخ: یان}.

یانلیجی [ص] یانلیان (فا: خطا کار). **sinful**.

یانماق [ل] حدّه له مک ”اؤزوکلو بارماغیلا منی یانیباراق

آجیقلی آجیقلی باخیردی“ {یان سۆزوندن آلینمادیر}.

یانمیلیق [آ] جان یانیدیرما، جانی یانانلیق (فا: دلسوزی).

یانینا آلماق / یانینا چکمک [س] یاخین لیغینا گتیرمک.

یانینا دوشمک [س] یانینا گتتمک، بیر لیکده گتتمک ”اوغلودا

یانینا دوشوب گتتدیلر“.

یانینا سالماق [ل] یانینا آپارماق، بیر لیکده گتتمک.

یانینا بایتماق [س] یانینی چکمک، آخساماق.

یانینجا [ظ] یانیندا، اؤز ایله برابر، بیر یئرده ”اوغلونو یانینجا

آپاردی، بیر ایله برابر بشی یانینجا“ (فابیه همراه).

یانیندا [ظ] یانینجا، برابر یئرده اولما ”چکدیگی آجی لار یانیندا،

اؤلوم چوخ خفیف قالیر، ایکی یانیندا، هر یانیندا“.

یانیندا اولماق [ل] بیر شئین ویا بیر کسین یانینجا اولماق

”فیکری اونون یانیندادیر: دایم اونو فیکیر له شیر“.

یانیندا ساхлаماق [ل] اؤز وئنده ساхлаماق.

یانیندان [ظ] اونون طرفیندن (فا: از جانب). **on behalf of**.

یانینی باسماق / یانینی چکمک [س] آخساماق.

یانینی کسمک [س] ۱-ال چکمه مک. ۲-دایم یانیندا قالماق.

یانینی یئرّه قویماق (وئرمک) [ل] اؤتورماق.

یانی یئر گۆرمه مک [ل] دایم آیاق اؤستونده اولماق.

یانی یانی [ظ] یان یانی، یانی اؤسته، یان طرفی ایله..

یاو [آ] یavav دوشمن.

یاوا [ص] یاوچما سۆز، دادسیز، بیهوده، یئرسیز سۆز

(فا: یاوه). **absurd, uselessnes** {ت: یاوا: ایستی و

وئرمسیز یئر، قولقان تیکانی؛ «یاواش»: یومشاق خویلو؛

«یاولاق»: کؤتو؛ دیرسیز، «یاوریماق»: ضعیف له مک؛

«یاوقان»: یاوان؛ «یاوؤز» هرشئین کؤتوسو؛ سن «یاو»:

دشمن؛ «یاوو» ایتمیش و یوخ اولموش؛ بو کلمه لرین

کؤکو یاو شکلینده دیرسیز شئی معناسیندادیر؛ یوخاریدا

گلن کلمه لر دیواندا و سنگلاخدا ایشله تن کلمه لردی،

یانی سیرا [ظ] بیر لیکده، برابر یئنده، یانینجا (فا: باهم).

یانلیغینی چیخارماق [س] آجیغینی چیخارماق، انتقام آلماق.

یانیق [ص] ۱- یانمیش، اؤلولانمیش اولان شئی

(فا: سوخته). **burn** ۲- درد لی، آجی چکمش (فا: سوزناک).

۳- توتقون رنگ (فا: رنگ سوخته). ۴- سؤسوزللمیش (فا:

عطش). ۵- سئودالی ۶- هشتیری ده کند آدی، باخ: بیجار.

یانی قارا [آ، یئرل] حیوانلاردا اولان بیر خسته لیک، قاراقی،

قارا قابارجیق، شاربون (فا: شاربن).

یانیق داغ [آ] خالخال، تبریز ده داغ آدی.

یانیق سس [آ] تاثیر لی سس، انسانی اتگی له ین سس.

یانیق گرمی [آ] آذربایجان موسیقی سینده عاشق هاواسی.

یانیقلی [ص] ۱- یانمیش (فا: سوخته). ۲- آجیقلی. ۳- غملی،

کدرلی ”یانیقلی فریاد“ (فا: سوزناک).

یانیق لیق [آ] یانمیش اولما وضعیتی، یانیق شئین حالی.

یانیقلی یانیقلی [ظ] حزین حزین، آجی آجی ”~ آغلاماق“.

یانیق وئرمک [س] آجیق وئرمک، هیرس لندیرمک.

یانیلایلیر [ص] یانلیش لیغا اوغرایایلیر.

یانیتاج (یانیتماچ، یانیتماجا) **yaniltac** [آ] ۱- یانیتماق

اوچون و یانیتاجاق یولدا سۆز سؤیله مه (فا: نوعی بازی با

کلمات). ۲- تنز تنز سۆز سؤیله یهرک دیلی قاریشدیران و

دولاشدیران بیر سۆز قروپو ”اورنک: قیرخ کوپ قیرخی نیندا

قولو قیریق کوپ“ (فا: مغلطه). **misleading question**

یانیتما **yaniltma** [آ] یانیتماسینا یول آچما، چاشدیرما،

آلداتما، قصداً فیکیرین آزدیرما، باخ: یانیتاج.

یانیتماجا (یانیتماجا) [باخ] یانیتاج.

یانیتماق **yaniltmaq** [ل] یانیتماسینا یول آچماق،

چاشدیرماق، آلداتماق، قصداً فیکیرین آزدیرماق.

یانیتلی [آ] سهو، اؤنمسیز یانلیش لیق (فا: خطیه). **sin**

یانیتلیجی [ص] یانیتلی اؤزل لیگی اولان.

یانیتساماق [س] یانلیش آلقی لاما.

یانیتلی [آ] یانلیش (فا: غلط). **mistake**

یانیتماز [ص] یانلیش لیغا دوشمز.

یانیتماق **yaniltmaq** [س] یانلیش ایش گؤرمک، سهو ائتمک

آیری طرفدن فارس دیلینده ایکی اسکی و معناجا بیریرینه	یواسلیق [آ] یاواش اولماوضیعتی (فا:آهستگی). slowness
قارشى کلمه لره اشاره اتمک اولار "یاوه: بیهوده سؤز،	یاواش یاواش [ظ] آزارآزار، آغیر آغیر، آستا آستا، تدریجله،
یاور: کؤمکچی، فارسجا کلمه لره باخدیقا یاور	آزار (فا: یواش یواش). gradually
کلمه سینه "یاقتن و یاب" کیمی بنزر کؤکلر تاپماق اولار	یاواشیتماق [اتند، س] یاواش لاندیرماق (فا: یواش تر کردن).
ولی یاوه سؤزونون کؤکون و یا اونا بنزر کلمه لری	یاواشیدییی [آ] یاواشیدان، آزالدان.
گؤرمک اولماز، بو قونو و فارسجادا بولارین بیریرینه ضد	یاواشیتماق [س] یاواش لانماق، آستالاشماق.
معنالاری و تحلیلی دیلدرده اورناق و بنزر کلمه اولمادیغی	یاوالاشماق [س] پیس لشمک، خارابلاشماق، سیرتیلماق،
اوچون و همچنین تورکجه ده یو کؤکو ایله دوزه لن	حیاسیزلاشماق (فا: خراب کردن).
چوخلو و گئنیش و اسکی کلمه لر بو کلمه نین تۆرک	یاوالاماق [س] ۱- خارابلاشماق، سیرتیلماق، حیاسیزلاشماق.
کؤکنلی اولدوغونو گؤسته ریر و سنگلاخدا اولدوغو	۲- [ل] پیس له مک، خاراب لاماق (فا: خراب کردن).
کیمی حتی یو سؤزونو تک کؤک اولاراق دشمن	یاوالانماق [بل] پیس لنمک، خاراب اولماق (فا: خراب شدن).
معناسیندا گؤرمک اولار، بو کلمه فارسجا یا تورکجه دن	یاوالیق [آ] ساچمالیق، پیس اولما، هئیوه ره لیک، ادب سیز-
گنچه رک یاوه شکلینده ایشلنمکده دیر}.	لیک (فا: بیهودگی). uselessness
یاواسؤز [آ] بوش سؤز (فا: چرند). balderdash	یاوان yavan [ص] ۱- یاغسیز و قاتیق سیز، دادسیز یشمک (فا:
یاواش yavas [ص] یئیین اولمایان، یوموشاق، آلقاق سسلی،	بدون خورشت). dry (food) ۲- [مج] گؤرگوسوز و
خفیف، آستا (فا: بطی). slow {ت، سن، باخ: یاوا}	بیلگی سیز آدام، معناسیز "آدام، سؤز". ۳- وئریم سیز و
یاواشا [آ] یابان آتلا رینی یولا گتیرمک اوچون دوداقلارینا	گؤچ سؤز توپراق "توپراق" ت "یاوقان"، باخ: یاوا}.
تاخیلان قیسقاج.	یاوانا [ظ] یاوان، یاوان لیق سیز "چؤره گی یشمه رم من یاوانا.
یاواشجا [ظ] اولدوقجا یاواش، آستاجا (فا: یواشکی).	یاخشى دثمه رم من یامانا".
یاواشجاییق / یاواشجانا [ظ] چوخ یاواش.	یاوانسیزلیق [آ] یاوانلیق اولماما وضعیتی، یاوانلیق اولمادان.
یاواشجایاواشجا / یاواشجاییقلا [ظ] یاواش یاواش.	یاوانلاتماق [ل] یاوان وضعیته گتیرمک.
یاواشدان [ظ] یاخ: یاواشجا.	یاوانلاشدیرماق [ل] یاوان وضعیته گتیرمک.
یاواش سینیان [ص] یاواش هضم اولان (فا: بطی الهضم).	یاوانلاشماق [س] یاوان حالا گلیمک، یوزلاشماق، پوزولماق.
indigestible	یاوانلیق [آ] ۱- یاوان اولما وضعیتی. ۲- چورک له یییلن
یاواش لاتماق [ل] یاواشلاماسینا یول آچماق.	هرشی "یئدیگی آرپادیر یاوانلیغی دوز" all that is
یاواش لادیلماق [بل] یاواش اندیلیمک.	eaten with bread
یاواش لاشماق [س] یاواش اولماق (فا: یواش حرکت کردن).	یاوانلیق سیز [آ] یاوانلیغی اولمادان "یاوانلیق سیز چؤزک".
یاواشلماق [س] یاواش گئتمه یه باشلاماق، یاواش	یاوانی [آ] شامخور، داغ آدی (۸۲۷) ۲۴.
اولماق، هیزینی آزالتماق (فا: آهسته کردن) ت "یاوا لماق" }.	یاوان یاوان [ظ] یاوانلیق اولمادان، یاوانلیق سیز.
یاواش لاندیرماق [اتند] یاواش اتمک آزالتماق.	یاوا یاوا [ظ، دا] هرزه هرزه، ادب سیزجه، حیاسیز حیاسیز.
یاواش لاندیریجی [ص] یاواش لاندیران، هیزین اؤنله ين.	یاوچین/یانجین [آ] قوناق، یاتی یا گلن قونوق ۷.
یاواش لانماق [بل] یاواش اولماق، یاواشیتماق، یئیین لیگی	یاور [ص] فا] یاردیمچی، کؤمکچی، یار، یولداش.
آزالماق، آزالماق، ضعیف لشمک.	یاورکندی [آ] اهر؛ خوی دا (یاورین کندی) کند آدی.

ياورلىك [آ] كۆمكلىك، ياردىم اولما.

ياورۇ [دده] اوشاق، چوجوق، كۆرپە، باخ: ياورى.

ياورو آغزی [آ]قاوون ایچی ایله پمبه آراسی بیر رنگ.

ياورو جاق (ياورو جاقيز) [آ] باخ: ياورو، بالا جا ياورو.

ياوروجوق [آ] بالاجا ياورو (فا:بچه، طفل).

ياورو لاما ق [ل] ياورو دو غورما ق، بالالاما ق.

یاورولوق [آ] اوشاق لیق (فابجگی).

ياورى [آ] چوجوق، اوشاق، يارو، كؤرپه، مجازاً ضعيف

(فا: طفل) {سن، دده؛ دیواندا یا اوریماق (ضعیفله مک) سؤزوندن^۶؛

بو كلمه ايله ياو و ياوا سۆزلرى كۆكداش اولمايدىلار.}

یاوسی [آ،دی] بیر نوع کنه {یاو سوژ ایلہ ایلگی لیدیر}.

ياوشاق yavşaq [آ] ۱-بیت یاوروسو ۲-گۆزە {یاو سۆزوندن}

ياوشان اوتو yavşan [آ،بی] (یووشان) سیراجا اوتو گیللردن

گؤی و آغ چیچک لی بیتگی، پلین **artemisia absinthium**؛

چشید لری: قارایاوشان، ارکک ~ a. abrotanum، قارا

سوڀورگه a.scoparia، ~سوڀورگه سي a.annua، آجي ~

a.compestris، يثمه لى~ (ترخون) **a. dracunculus**

دنیز یاوشانی a. santoni cum (ف:~). {ت'یاوچان،

یاپچان؛ آجی اولدوغو اوچون یاو کؤ کونه باغلیدیر^۶.

ياوقا [آ] سوۋى، سوۋپ، نسۋىل.^۷

یاولاق ساریغ [ا،آ،ت] بیر بگین آدی.

ياولاق [ص] دوشمن چوخ اولان يئر {سن، باخ: ياوا}.

یاولاماق [ل] دوشمنی تابع ائتمک (فایده دشمن مسلط شدن)

Yy ی	آذربایجان نۆزکجه سی	۲۰۰۱	ارک سۆزلوگو	Yy ی
یایان [آ] ۱- یا یا اولاراق، پیدایا، "من اورایا قدر یایان گتدیم" (فا: پیاده). ۲- [مج] الی بوش، ایلگی سیز.	یایقاراجی [ص] گرک لی گرک سیز چوخی باغیران، شیلتاچی (فا: آدم جنجالی) { یایماق فعلیندن: چالماق مفهومندا }.	یایقاراجی [ص] گرک لی گرک سیز چوخی باغیران، شیلتاچی (فا: آدم جنجالی) { یایماق فعلیندن: چالماق مفهومندا }.	یایقاراجی [ص] گرک لی گرک سیز چوخی باغیران، شیلتاچی (فا: آدم جنجالی) { یایماق فعلیندن: چالماق مفهومندا }.	یایقاراجی [ص] گرک لی گرک سیز چوخی باغیران، شیلتاچی (فا: آدم جنجالی) { یایماق فعلیندن: چالماق مفهومندا }.
یایان یایلدیق [ظ] یایان ویالین آیاق.	یایان یوللو [آ] آنجاق یایان لارین قوللاندیغی یول.	یایان یوللو [آ] آنجاق یایان لارین قوللاندیغی یول.	یایان یوللو [آ] آنجاق یایان لارین قوللاندیغی یول.	یایان یوللو [آ] آنجاق یایان لارین قوللاندیغی یول.
یای اوخ [باخ] اوخ یای.	یای باشی [ظ] یای باشلانغیچیندان، یای گیرنده.	یای باشی [ظ] یای باشلانغیچیندان، یای گیرنده.	یای باشی [ظ] یای باشلانغیچیندان، یای گیرنده.	یای باشی [ظ] یای باشلانغیچیندان، یای گیرنده.
یای بالتاری [آ] یایدانگیشیلن پالتار (فا: تابستانی). estival	یایجی [آ] جولفادا کند آدی ۲۴۰.	یایجی [آ] جولفادا کند آدی ۲۴۰.	یایجی [آ] جولفادا کند آدی ۲۴۰.	یایجی [آ] جولفادا کند آدی ۲۴۰.
یای جیق [آ] بالاجا یای (ف: کمانک).	یای چکر (جیزار) [آ] یای چکمه آلتی (فا: پرگار).	یای چکر (جیزار) [آ] یای چکمه آلتی (فا: پرگار).	یای چکر (جیزار) [آ] یای چکمه آلتی (فا: پرگار).	یای چکر (جیزار) [آ] یای چکمه آلتی (فا: پرگار).
یایجی [ص، سن] یای و اوخ ایشله دن، یای دۆزلدن.	یایجی [آ] مراغا، اردیبل و ماکی دا کند آدی.	یایجی [آ] مراغا، اردیبل و ماکی دا کند آدی.	یایجی [آ] مراغا، اردیبل و ماکی دا کند آدی.	یایجی [آ] مراغا، اردیبل و ماکی دا کند آدی.
یایخالانماق [اتند] یایخالاماسینی ساغلاماق.	یایخالامالماق yayxalamala [آ] بیرشئی سو ایله یوما (فا: آبکشی).	یایخالامالماق yayxalamala [آ] بیرشئی سو ایله یوما (فا: آبکشی).	یایخالامالماق yayxalamala [آ] بیرشئی سو ایله یوما (فا: آبکشی).	یایخالامالماق yayxalamala [آ] بیرشئی سو ایله یوما (فا: آبکشی).
یایخالماق [ل] (یئخالماق، آنادو لودا: ییکاما) سویا چکیب یوماق (فا: آب کشیدن) to wash { سن، یایماق دان }	یایخالانسی [آ] یایختاتی.	یایخالانسی [آ] یایختاتی.	یایخالانسی [آ] یایختاتی.	یایخالانسی [آ] یایختاتی.
یایخالانماق [س] سوايله یویولماق.	یایخاماق [ل] بیرشئی سو ایله یوماق، یایخالماق، سودان گنچیرمک (فا: آب کشیدن). to wash { باخ: یایماق }.	یایخاماق [ل] بیرشئی سو ایله یوماق، یایخالماق، سودان گنچیرمک (فا: آب کشیدن). to wash { باخ: یایماق }.	یایخاماق [ل] بیرشئی سو ایله یوماق، یایخالماق، سودان گنچیرمک (فا: آب کشیدن). to wash { باخ: یایماق }.	یایخاماق [ل] بیرشئی سو ایله یوماق، یایخالماق، سودان گنچیرمک (فا: آب کشیدن). to wash { باخ: یایماق }.
یایخان [آ، دده] کیشی آدی "یایخان کنشیش".	یایخانسی [آ، باخ: یایماق] یویولموش قاب و پالتارین بولانیق و چیرکلی سویو، قاب سویو (فا: چرکاب).	یایخانسی [آ، باخ: یایماق] یویولموش قاب و پالتارین بولانیق و چیرکلی سویو، قاب سویو (فا: چرکاب).	یایخانسی [آ، باخ: یایماق] یویولموش قاب و پالتارین بولانیق و چیرکلی سویو، قاب سویو (فا: چرکاب).	یایخانسی [آ، باخ: یایماق] یویولموش قاب و پالتارین بولانیق و چیرکلی سویو، قاب سویو (فا: چرکاب).
یایخانماق [س] ۱- سو ایله یویولماق، یایخالانماق. ۲- بیرقالانماق، او طرف بو طرفه گتتمک "گمی یئل لیکده یایخانیردی؛ یایلاراق اوتورماق ویا اوزانماق "یایخاناراق اوتوردو" { باخ: یایماق }.	یایخینماق [س] اوزونو کنار چکمک، قیراغا چیخماق، کنار چخماق، یاینماق (فا: خود را کنار کشیدن) { باخ: یایماق }.	یایخینماق [س] اوزونو کنار چکمک، قیراغا چیخماق، کنار چخماق، یاینماق (فا: خود را کنار کشیدن) { باخ: یایماق }.	یایخینماق [س] اوزونو کنار چکمک، قیراغا چیخماق، کنار چخماق، یاینماق (فا: خود را کنار کشیدن) { باخ: یایماق }.	یایخینماق [س] اوزونو کنار چکمک، قیراغا چیخماق، کنار چخماق، یاینماق (فا: خود را کنار کشیدن) { باخ: یایماق }.
یایدیرتماق [اتند] یایدیرماق، یایقین لاشدیرماق.	یایدیرماق [اتند] یایماسینی ساغلاماق (فا: پخش کردن). to cause to distribute	یایدیرماق [اتند] یایماسینی ساغلاماق (فا: پخش کردن). to cause to distribute	یایدیرماق [اتند] یایماسینی ساغلاماق (فا: پخش کردن). to cause to distribute	یایدیرماق [اتند] یایماسینی ساغلاماق (فا: پخش کردن). to cause to distribute
یای شهر / یای شهری قالاسی [آ] مراغادا کند و قالا آدی.	یایلاچی [ص] یایلا یا چیخان کیمسه.	یایلاچی [ص] یایلا یا چیخان کیمسه.	یایلاچی [ص] یایلا یا چیخان کیمسه.	یایلاچی [ص] یایلا یا چیخان کیمسه.
یایلاجیق [آ] قازاخ، داغ آدی (۷۷۲) ۲۴۰.	یایلاجیری [آ، بی] بیرنوع چاییر.	یایلاجیری [آ، بی] بیرنوع چاییر.	یایلاجیری [آ، بی] بیرنوع چاییر.	یایلاجیری [آ، بی] بیرنوع چاییر.
یایلاجیجی [آ، بی] یایلا گولو، اولمز چیچک.	یایلاداغی [آ] آذربایجان، داغ آدی (۳۴۳) ۲۴۰.	یایلاداغی [آ] آذربایجان، داغ آدی (۳۴۳) ۲۴۰.	یایلاداغی [آ] آذربایجان، داغ آدی (۳۴۳) ۲۴۰.	یایلاداغی [آ] آذربایجان، داغ آدی (۳۴۳) ۲۴۰.
یایلاری [آ] باخ: یایلا + آری یایلادا یادا یایلا یا چیخارکن				

دوْغان اۇشاق لار اوْچون ایشله نن آدلاردان ^۷ .	یایلی قیشلی [باخ] یای قیش.
یایلاشور یاسی [آ] یوغورت اون یومورتا ویاغ کیمی موادلارلا پشیریلن شوربا.	یایلیم yaylím [آ] ۱- یایلیماق ایشی، یایلانما، یایقین لیق (فا: پخشیدگی). ۲- اوتلاق، داوار و ناخیرین یاییلدیغی اوتلاق یئر. ۳- آذربایجان موسیقی سینده بیر چالقی هاواسی.
یایلاق yaylaq [آ، ت] ۱- کوْچری لرین یای فصلینده گئتد- یکلری یئر، اوجا و سرین اوتلاق یئر (فا: ییلاق). ۲- [خ] نوْقای خانلیغی خانی و نوْقایخانین خانیمی (یایلاق خاتون).	یایلیم آتشی [آ] ۱- بیر نجهه سلاح دان عینی زاماندا آچیلا ن آتش، بللی بیر خط و نُقطه نی قوروماق اوْچون بیردن چوخ سلاح و یاراغین ائش زامانلی آتش اولونماسی "یایلیم لی گوْلله" ۲- بیر لیکده سۆزله ویازی ایله آخین ائتمه.
یایلاق چی [آ] یایلاغا گئدن و کوْچری اولان کیمسه.	یایلیم لاتماق [ائتد] ۱- یایلیم لاماق ایشینی گوْردورمک، یایلیم آتشی آچدیرماق ۲- اوتلاغا چیخارتماق، یایدیرماق.
یایلاق لاماق [س] یایی داغلیق سرین یئرده گئچیرمک.	یایلیم لاماق [ل] ۱- یایلیم آتشی آچماق ۲- اوتلاغا یایماق.
یایلاق لانماق [باخ] یایلاق لاماق.	یایلیمی [آ] ۱- یایلیم لا آتیلان "یایلیمی گوْلله: ناغافل گوْلله" ۲- بیر چالقی هاواسی "خان سولتان توْنگی آغزینا آلدی بیر یایلیمی چالدی".
یایلاق لیق [آ] یایلاق اوْچون لازم اولان و گره کن شئیر.	یایما yayma [آ] ۱- یایماق ایشی (فا: پخش) distribution
یایلاک کیگی [باخ] مرجان کوْشک (فا: مرزنجوش).	۲- سوْتلو نازیک چؤرک، سوْتلو یایما، سوْتلو سیییق. ۳- متتالچیلیق و بوجور ایشلرده ماده نی یایما ایشی. ۴- ساتیش سرگی سی، یایماچی نین ساتیش سرگی سی.
یایلاماق [س، ت] ۱- یایلا یا چیخماق. ۲- یایی بیر یئرده گئچیرمک. ۳- یای پالتاری کیمی پالتار گئیمک (فا: ییلاق کردن). ۴- قویون قوزونو یایلا یا یایماق (فا: پخش کردن). ۵- یای لا برکیتیمک، یای قویماق.	یایماجا [آ] ۱- یاییلان هرشی. ۲- بالاجا تبلیغ، قیسا رثکلام.
یایلانا یایلانا [ظ] بیرقالانا ییرقالانا.	یایماچی [آ] بازار و کوْچه سرگی آچیپ ساتان (فا: دستفروش).
یایلان دیرماق [ل] ۱- بیریشیی یای کیمی اسنک ائتمک. ۲- یایقین ائتمک، یایدیرماق (فا: پخش کردن).	یایماچیلیق [آ] یایماچی نین ایشی (فا: دست فروشی).
یایلانماق [س] ۱- یای کیمی اسنک اولماق، ییرقالانماق. ۲- قویون قوزو یاییلاراق اوتلاماق، هرشی یاییلیب یایقین اولماق (فا: پخش شدن) ۳- یای لا برکیدیلیمک، یاییلی اولماق.	یایماق yaymaq [ل] ۱- سرگی له مک، سرمک (فا: پخش- کردن) ۲ to scatter - داغیتماق، سپمک. ۳- گئنیش لتمک
یایلا یاشانی [باخ] توکلو دالاق اوْتو.	۴- قوزونو یاییب اوتلاتماق ۵- بیرسؤزو هامی یا بیل دیرمک، انتشار ائتمک {ت، گو، سن، سرمک، چالخالماق}.
یای لی yaylı [ص] ۱- یایی اولان، یای وفتری اولان آراج و تکر (فا: فتری). ۲- arched - اوْخ و یایلا سلاح لانمیش.	یایماکاباب [آ] برگ کابابی (فا: کباب برگ).
یاییلی بوخجو [آ] یایی اولان بوخجو (فا: اره فتری). sawdust	یایمالیق [ص] یایما اوْچون یارارلی.
یاییلی تره زی [آ] یای ایله دوْز لیمیش چکی و تارتی آلتی.	یایوان yayvan [ص] دایاز وضعیت، یاییلمیش (فا: پخش شده)
یاییلی تمبور [آ] یایلا چالینان بیر تمبورنوعو.	یایوان تاباغی [آ] گئنیش و دایاز تاباق.
یاییلی جالقیلار (چالقیلار، سازلار) [آ] کامان، کامانچا، ویولون سل و ویولون کیمی یایلا چالینان چالقی آلتلری.	یایوان لیق [آ] یایوان اولما وضعیتی.
یاییلیق yaylıq [آ، ص] ۱- یای دوْنمینه عاید (فا: تابستانی). ۲- اوْچ بوجاق لی و چوخراق یای فصلینده یارارلانان قادین باش اوْرتوگو (فا: روسری تابستانی) ۳- یای و کمانلا ایلگیلی.	یایوان یایوان [ظ] یایاراق، سسلری اوزاد اراق.
	یاییحی yayıcı [ص] ۱- بیریشیی یایان، یایماسینا سبب اولان، انتشار ائدن، پخش ائدن (فا: موزّع). distributer

Yy	آذربایجان نۆزکجه سی	۲۰۰۳	ارک سۆزلۆگۆ	Yy
۲-یاستی لادان، یاییب یاستی ائدن.				یایین yayin [آ] یازیلی، سۆزلو و گۆرۆتۆلو یاییم لاناتان هر شئی، چاپ اولان و رادیو وتلوویزیون دان یایین لاناتان وئرلیش لرین بۆتۆنۆ، نشر (فا:نشریات). publication
یاییش yayış [آ] یایماق ایشی ویاییجیمی.				یایین انۆی [آ] درگی و کتاب کیمی شئیلری یایین لایان ویا ساتان قورولوش، کتاب یاییلان یئر (فا:انتشاراتی).
یاییشماق yayışmaq [قا] یاییلماق، داغیلیشماق.				یایین بالیغی [آ،دی] یایین بالیغی گیللردن، باشی بۆیۆک، آغزی گئنیش، دری سی پیلکسیز، وُجودو اۆزۆن، اتی لذتلی اولمایان بیر چای بالیغی (فا:نوعی ماهی).
یاییق yayıq [آ] ۱-یاییلمیش، یایوان (فا:هموار). level ۲- [مج] تئبل، ارینجیک. ۳-تره یاغی چیخارماق اوچون ایچینده سوت چالخالاناتان قاب و بو یاغی چیخارماق اوچون بیر نوع ائتلی چنگال. ۴-آلتای تانری سی بایۆلکَن-ین اوغلو ۵-ایدیل چایی نا یاخین بیر چای آدی، بۆ چایین آدی ی/د حرف دیشمه سیله (م۲جی عصر) بظلمیوس،ون اثرینده diax یازلییدیر ^{۱۲} {باخ: یایماق}.				یایین بالیغی گیللر [آ،دی] اۆرنگی یایین بالیغی اولان دادلی سولاردا یاشایان بالیقلار سوْیو. silurus glanis
یاییق آغیزلی [ص] سۆز و کلمه لری یایا یایا سۆیله ین.				یایینتی [آ] ۱-یاییلیش، داغیلیش (فا:پخش). ۲-سیران و یاییلان اوچوجو ویا آخچی ماده.
یاییق لاماق [ل] یاییق ائتمک، یاییق دا دۆیمک.				یایینج [آ،یشی کلمه] پروپاقاندا (فا:تبلیغ). propaganda
یاییق لیق [آ] یاییق اولما وضعیتی.				یایینج لاما [آ] تبلیغ ائتمه (فا:تبلیغات). propagandism
یاییق یاییق [ظ] هجالاری و سۆزلری اوزادراق سۆیله مه.				یایینج لاماق [ل] تبلیغ ائتمک، رنکلاملا ما (فا:تبلیغ کردن). propagandism.
یاییلما [آ] ۱-یاییلماق ایشی (فا:سرایت). contagion ۲- ایشیغین بیر قایناقدان بللی یۆنلرده داغیلما سی (فا:انتشار).				یایین حقّی [آ] یایین جلیقدا یایینجی یا ویا یازارا عاید اولان حاق لار (فا:تجدید حق طبع بوسیله ناشر).
یاییلماق [بل،ت،ینغیلیمک] ۱-یایماق ایشی گۆرۆلمک. ۲- [س] گئنیش لنمک، یاییقین اولماق، بۆیۆمک، سریمک، دۆشتمک (فا:پخش شدن) ۳-(سۆروا وچون) یاییلیب اوتلاماق.				یاییندیرمالما yayindirmama [آ] یاییندیرماق ایشی.
یاییلمیش [آ] یاییلماق ایشی (فا:منتشر). published				یاییندیرماق [ل] فیکرینی و دقّینی بیر ایشدن اۆزاق لاشدیرماق و باشقا یئرله جلب ائتمک ایسته مک.
یاییلیش [آ] یاییلماق ایشی ویا ییجیمی.				یاییندیریجی [آ] یاییندیران، ایشیغین یایینماسینی ساغلاماق اوچون قایناغین قاباغینا قویولان مُختلف مسطح شئیلر.
یاییلیق [ص] یاییلمیش و سیرلمش.				یایینلار [آ] ۱-نشر لر (فا:نشریات). publications ۲- قازئت ودرگی لر (فا:جرائد). newspapers
یاییلیم [دده، آ] یاییلم (فا:انتشار). distribution				یایینلاما [آ] نشر ائتمه (فا:انتشار). spreading abroad
یاییلیمچی [آ،ص] امهر یا لیست.				یایینلانماق [بل] نشر اولونماق (فا:نشر شدن).
یاییلیمچی لیق [آ] امهر یا لیزم.				یایینلماق yayinmaq [س،ت] ۱-آرادان چیخماق، بۆیۆن قاچیرماق "تاپشیریلان ایشدن یایینماق یاخشی ایش دئییل" (فا:در رفتن). ۲-یاییلماق، فیکری بیر یئرله جلب اولماق "فیکری یایینماق" (فا:حواس پرت شدن).
یاییم yayım [آ،ت] ۱-یایماق ایشی (فا:توزیع) distribution ۲-دۆشک، یاییقی، سرگی.				یایین یئنی نئمه سی [آ] یئنیندن چاپ اولما (فا:تجدید چاپ). reprint.
یاییمچی [آ] یایان. رنکلامچی.				
یاییمجیلیق [آ] یایماق ایشی، تبلیغ، پروپاقاندا، رنکلام.				
یاییملاماق yayımlamaq [ل] ۱-یایین لاماق، نشر ائتمک، رادیو تلویزیون دان یایماق (فا:گسترانیدن). to spread ۲- رسماً بیلدیرمک، آچیق لاماق.				
یاییملانماق [بل] یاییلماق (فا:پخش شدن).				

يائينيق yayınlıq [ص] صاف اولمايان بير سطحدن يايلان و يانسيان ايشيق و بوجور شئيلر، يايينميش (فا: پخش شده).	يئتگين... [آ] يئتگين/يئت/يئتگي سۆزله دۆزه لن انسان آدلاری: يئتگين خان، يئتگينلپ، يئتگيناي، يئتگينباي، يئتگينخان، يئتگينر، يئتقۇلى، يئتگيکاي، يئتگيكارس، يئتگيکۇغا، يئتگيکيمۇر، يئتگيکۇجا، يئتگيک اوزان، يئتگيک اۆز .
يئ ها يئ [آ] ۱-آردى کسيلمه دن يئمە، چۇخ يئمە. ۲-کۆتله وى حالدا رۇشوت يئمە، يئييب داغيتما و کورلاما.	يئتگه yetge [آ] اؤتوريتە، سلطه، قيمومت.
يئ ها يئ [آ، دا] آردى کسيلمه دن يئمک (فا: بخور بخور).	يئتگي بلگه سي [آ] بير ايشى گۆرمگه گۆرؤلى اولماغيني گۆسته رن بلگه (فا: برگه صلاحيت).
يئپ يئمک [ص] چوخ يئمک، لاپ يئمک.	يئتگي سيز ليک [آ] يئتگي سيز اولما وضعيتي.
يئپ يئنى [ص] تاپ تازا، چوخ يئنى، لاپ يئنى.	يئتگي لند يرمک [ل] بيريني يئتگي لى قيلماق.
يئپله لک (يئپله لک، يئپله لک) [ص] ۱-نارين و اينجه، ظريف ۱- تازا توتولموش آليجي قوشو اله اؤيره درکن اونون قاباغينا توتولان قوش. ۳-قاپاز آلتى.	يئتگي له مک [ل] يئتگي لند يرمک (فا: صلاحيت دادن).
يئنديک [ص] چاتاجاق و کفايت قدر، چاتاسى (فا: بقدر کافی).	يئتگي لى يارقيق [آ] بير دعوا و اختلافى آچيقلاما و چۆزمگه يئتگي سى و گوجو و ييلگيسى اولان قاضى.
يئتر yeter [ص، سن] ۱-امر شکلينده: کفايت ائدر، بسدير "يئتر بو ايشلرى گۆرمه" ۳-خبر شکلينده: کفايت ائدر، بسدير "چۆرک ايکي گۆنلۆک يئتر" (فا: بس). enough	يئتگي لى [ص] صلاحيت لى (فا: صلاحيتدار). competent
يئتر سايى [آ] حد نصاب.	يئتگين yetgin [آ] مکمل، يئتشميش، گۆرگولو، تجربه لى (فا: بالغ، رسیده). adult, improten.
يئتر سيز [ص] يئتر ليگى اولمايان، يئتر اؤلچوده اولمايان (فا: غير کافی). insufficient	يئتگين لشمک [س] اولقون لاشماق.
يئتر سيز ليک [آ] يئتر سيز اولما وضعيتي، کفايت سيز ليک.	يئتگين ليک [آ] اولقونلوق، کمال، مکمليت، يئتگي سيز، بير اؤزل ليگى گرکلى قدر اولماق، کافی اولماق، يئتر لى اولماق "گوجو يئتمک، پاراسى يئتمک" (فا: تکافو يافتن).
يئتر لى [ص] ۱-يئتر ليگى اولان (فا: لايق) ۲-يئته جک قدر اولان، بير گۆرؤى يئرینه يئترمه گوجو اولان (فا: کافی) sufficient	يئتگي سى اولمايان (فا: کمال). perfection
يئتر ليک [آ] ۱-بير ايش اؤچون گرکلى بيلگى صاحبي اولما وضعيتي، لياقت ۲-کافي اولما (فا: تکافو). to meet	يئتگي سى اولمايان (فا: کمال). perfection
يئتر ليک بلگه سي [آ] باشارى و اوزمانليق بلگه سي.	يئتگي ليک [س، ت، سن] ۱-چاتماق، يئتر لى اولماق، بير اؤزل ليگى گرکلى قدر اولماق، کافی اولماق، يئتر لى اولماق "گوجو يئتمک، پاراسى يئتمک" (فا: تکافو يافتن).
يئتر ليک سيناوى [آ] بير ايشه آلينماق اؤچون يئتر ليگيني گۆستره بيلمه سيناوى.	يئتگي ليک [آ] ۲-يئتر ليک، يئتر ليک، يئتر لى، گورؤيني يئرینه گتيرمه گوجو (فا: کفايت).
يئتر لى ليک [آ] يئتر لى اولما وضعيتي، يئتر ليک، يئتر لى، گورؤيني يئرینه گتيرمه گوجو (فا: کفايت).	يئتمن [ص] اولقون، گليشکين، اوزمان، يئتر لى، يئته نکلى.
يئتر لى سيز [ص] باشارى سيز (فا: بى کفايت). inefficiency	يئتمه [ص] يئتشميش، يئتگين (فا: تکافو). to meet
يئشديرمه [آ] وارديرما، بير يئره يئترمه.	يئتميش yetmiş [سايى] سايى دا آلتيمش دوققوزدان بير آرتيق (فا: هفتاد) seventy {گۆک؛ يئتميش و يئندى کلمه لرى آراسيندا کؤکداشليق گۆرونور}
يئتگ yetik [آ] غايه، عامل ^۷ .	يئتميش ليک [آ] ايچينده يئتميش دانا اولان، يئتمش ياشيندا.
يئتگي/يئتگي yetki [آ] سوروملۇلوق، مهارت، مسؤلويت.	يئتميش ينجى [ص] سيرا سايى لاردا آتميش دوققوزونجو سايى دان سونراکى سايى (فا: هفتادم). seventieth.
يئتگين [آ] ۱-يئتشمکين، اوزمان ۲-ائشکيله ييجى، چکيجى ^۷ .	يئتن yeten [آ] ۱-يئتر لى، يئتگين، اوستا ^۷ . ۲-هر يئتن، هر کس.
	يئتر ينجه [ظ] گرکديگى قدر، گرە يينجه، ايسته ديگى قدر.

حالبوکی سۆزون اساسی قوندارما سۆزدور، یتنه ده اشاره اولونما لیدیر کی اولنار بوتون ترجمه لرینده ده بۇ یاراماز لیغی سۆردورورلر، اؤرنک اۆچون بونو امینه پاکروان، ین یازدیغی "عباس میرزا و آذربایجان" کتابی نین ترجمه سینده گۆرمک اولار، بو کتابدان ایکی ترجمه فارس دلینده یاییلیبدیر، جالبدیر کی هر ایکسینده ده کتابین آدیندا آذربایجان سۆزو حذف اولونوبدور و کتابین ایچینده ده آذربایجان حاقدا یازیلان بوتون سۆزلر یا کؤکوندن سیلینیبدیر ویا تحریف اولاراق آیری مفهوما یازیلیبدیر. بوموضع عیناً یئر آدلاریندا دا صادق اولاراق، آراشدیرمالاردا دقته آلینما لیدیر.

یئر آدی [آ] جغرافیا دا یئر له شیم بۇ لگه سی، گؤل، ایرماق، داغ، تپه، باغ، باغچا، وادی، کند، کیمی یئر لرین آدی، مکان آدی (فا: اسم مکان). **placename adverb of place**

یئر آلتی [آ] یئر اؤزه ری نین آلتیندا اولان بۇ لوم، یئر قایغینین آلتی، یئرین ایچینده (فا: زیرزمینی، تحت الارضی).

basement, subteranean

یئر آلتی ترینی [آ] مترو، یئر آلتی یول لار یلا گئدن ترین.

یئر آلتی دونیاسی [آ] غیر قانونی ایشلری گرچک لشدیردیگی و گۆردوگو اورتام.

یئر آلتی سۆلاری [آ] گنجیریملی یئر قاتمانلاریندا ییغیشان سۆلار.

یئر آلتی قایناق لاری [آ] نفت گاز کؤمور... کیمی یئر آلتیندا اولان دیرلی خام اؤرونلر.

یئر آلتما [آ، بی] بادیمجان گیللردن، گؤده سی بوجاقلی، یا پراق-لاری مآت یاشیل، چیچکلری باغلام بیچیمینده بیر یئر باغلانمیش، بیر ایللیک بیر بیتگی، قارتوپو (فا: سیب زمینی).

potato, Solanum tuberosum

یئر آلتما دولماسی [آ] آرجا پیشمیش یئر آلتما نین ایچینی بوشا-لداراق و اوتا قیمه، ات، سوغان، جعفری، اؤن، زعفران، یومورتا، دۆلدوروب پیشره رک حاضرلانا بیر یشمک.

یئر آلتما سی [آ، بی] تۆپلاشیق سۆلار دان، کؤک ساپلاری یومرو، ییبه جک اوچون اؤنملی بیر بیتگی (فا: سیب زمینی ترشی). **helianthus tuberosus**

یئر۵- یورغان دؤشک و یاتاجاق شئی "یئر سالماق".

۶- قاب، کیسه و بوجور شئیلرین ایچری سینده شئی اولمادان چکی سی "یئرینی چکمک".

۷- آیری اولاراق گؤتوروله بیلن و سایلا بیلن هر شئی. ۸- دوروم، وضعیت "سن منیم یئریمده اولسا دین نئیلر دین؟" (ت، سن؛ بو کلمه سومرجه ده اثریدو اولاراق دونیانین بوتون دیللرینده مختلف دئییشلرده ایشلنمکده دیر: آرامی دلینده آراتا، اینگیلیزجه earth، عربجه عرض، یونانچادا ژئو jeo و آوروپا دیللرینده erda...؛ یئر ویا ایر سۆزو مکان معناسیندا ایران، ایران، ایرانق و ایرمک کیمی سۆزلرین اولینده ایشلنمیدیر).

یئر یی [آ] بۇ لگه، منطقه، یئر اوزندن بیر پارچا "اؤچونجو زامان یئر یی لری".

یئر آدلاری [آ] آذربایجان و ایران تورکلرینین یاشادیغی بۇ لگه-لرده یئر آدلاری اؤچون بو لغتلره رجوع اتمک اولار: کند آدلاری، داغ آدلاری، چای آدلاری.

یئر آدلاری ییلمی [آ، دیل ب] ۱- مکان آدی (فا: اسمی مکانها). **toponymy**

یئر آدلارینین دوزگون یازیلیشی [آ] یئر آدلارینین یازیلیشیندا، یئرلی اهلینین سؤیله نیشی (البتده کلمه نین کؤکونو دقته آلاراق) ان اویقون کلمه اولمالیدیر، یئر آدلاری حاققیندا بیر موضوعا اشاره اولونمالیدیر کی پهلویچی یازار و مورخلر و یازارلارین اصلی اؤزل لیکلریندن تورک قارشی تیلیغیدیر بئیله کی سیستماتیک اولاراق چالیشیرلار ایلکجه فارس-دلینه اؤیدورما بیر سؤیله نیش و آنلام وئرسینلر و امکانی اولمادیغی حالدا کوردجه و سونرادا ارمنیجه دن اویدورما بیر آد تاپاراق کلمه نی توجیه ائتسینلر و سونوندا یتنه ده بو ایشده معناسیز اولاندا کلمه نی تانینماز ویا حداقل باستانی ویا اوروپایی دیلره باغلا بیرلار و بو حاقدا راحتجه سینه یالانچی ترجمه لره و تحریف اولونموش سۆزلره اشاره اندیرلر، مثلاً اولنارین ان معروف مورخلری کسروی، عنایت الله، جعفر شعار و آیری لاری راحتلیکله ابن حوقل، دن یالان بیر سۆز نقل ائده رک آذربایجانلیلارین فارس اولدوغونو ثبوت اتمگه چالیشیب و یالان بیر سۆز اوزه رینده کتابلار یازیرلار

اولما (فا:جایجا). -۲ displacement, replacement

بئرقايىغى [آ] يئر اوزو، يئر تۈستى قايىغى و اۆزەرىندە قارالار و دىنىز لىر اولان بۇ لوم (فا: پوستە زمين) **earth's crust**

جبرقاتی [آ] توپراق اولان قات، یئرلایه سی.

بئرقارا [خ] قارا توپراق؛ آلتای داستانلاریندا بیر بگ آدی.^۷

بئرقازان [ص] يئر سؤكن آراج ويا كيمسه.

بئرقوردو [آ] يوشاق توپراقلاردا و چيمن ليكلرده ياشايان و يئري دليک دليک اندهرک ييتگيلره هاوا و سو يئيرمه سي

اۆچون يارارلى بير حئيوان (فا: كاترپىلار). caterpillar

بئزگدیک [آ] اسماعیللی، دا داغ آدی (۲۳۱۸) ^{۲۴۰}.

بۈركۈك [آ،بى،سن] سارى قىرمىزى رنگلى، اۈزون مخروط

بیچیملی میوه لی، یئمہ لی، تره وز بیریتگی، کئ شیر (فا:ھویج).

بئركۇكۈپىلوو [آ] لوبيا پىلوو كىمى اولاراق لوبيا عوضىنە

يئر كۆكۈندىن استفادە اولونۇر.

بىر كۆڭۈر خوروشىو [آ] دوغراق يىر كۆڭۈنۈ قىزاردىب اونا ات،

رُب و قورا آرتیر اراق حاضر لانان بیر نوع خوروش

(فا: خورشید هویدج).

بىر كۈدۈلماسى [آ] آزجا پىشمىش يىر كۈكونون ايچىنى

بوشالداراق و اونا قيمه ات سوغان و لپه يا دويو

دولدور اراق و پیشیرہرک حاضر لانان بیر یئمک.

يۈرۈڭۈمۇرباسى [آ] بو ميوەنى قاينادارق، شکر، آيرى شئىلر

قاتاراق دوزه لن بیرنوع مربّا.

بئیر کلمی [آ، بی] کؤ کو شلغم کیمی شیشگین کلم نوعو (فا: کلم)

Yy ی	آذربایجان نۆزکجه سی	۲۰۱۱	ارک سۆزلۆگۆ	Yy ی
یئره سیریلیمک [س] ییخیلماق، یئره اوزانیب قالماق.	یئریلمک [بل] یترمک ایشی گۆرولمک.			
یئره سوخماق [ل] اؤتاندیرماق "یئنه او مجلسده دوشمن ایچینه ییزی یئره سوخدو".	یئریمک yerimək [س] ۱-آددیلماق، حرکت ائتمک، یۆرومک to walk ۲-بیرشئین ایچینه باتماق {گۆک			
یئره گیرمک [س] ۱-چوخ اوتانیب سیخلماق "اوتانیب یئره گیردی" ۲-یئره باتماق.	«یورۇماق»، ت «یۆگورمک»، سن «یۆرمک» { یئرین تگین ده [ظ] یئرین دیبینه.			
یئره وورماق [س] ۱-مغلوب ائتمک، یئتمک، هئچه چیخارماق، پۇجا چیخارماق ۲-یئره آتماق (فا: افکندن). to throw	یئریندن ائلمک [س] آوارا قویماق. یئریندن اولماق [س] اؤزونو ایتیرمک و یا حرکت گئچمک مفهوموندا دیر "خانیم قیز بو سۆزلرله یئرینده اولدو".			
یئریمیش [آ] بوستان میوه لری، خشکه بار.	یئریندن اویناتماق [ل] لالاخاتماق.			
یئر یاپالاغی [ص] بو ییجا قیسا و گۆده آدام حاققیندا.	یئریندن تریتمک [ل] حرکت و ترمک.			
یئر یاتاغی [آ] یئره سریلن یاتاق.	یئریندن دلی کیمی قالخماق [س] هؤل ایله قالخماق.			
یئر یاغی [آ] نفت، پئترؤل، قارا فیزیل.	یئریندن قیمیله ناماق [س] تریتمه مک، سسی چیخاماق.			
یئریتدیرمک [ائتد] یئریمه سینه کؤمک ائتمک.	یئرین دولانما حرکتی [س] یئر کوره سینین انتقالی حرکتی (فا: حرکت انتقالی زمین). the earth's movement			
یئر ییلمک [ائتد] یئریمه سینه سبب اولماق.	یئرینده [ظ] زامانیندا، وقتی یئتیردیکده (فا: بجا). oprotune			
یئر ییلمک [با] دۆز دئیل "بوسۆزلرین یئر ییلمک".	یئرینده اوتورتماق [ل] حد دینی گؤستریمک.			
یئر ییلمک [ظ] موقع سینده (فا: بموقع). timely	یئرینده اولماق [س] اویقون اولماق.			
یئر ییلمک [کلنده] [ظ] مقامی چاتدیقدا.	یئرینده تورپ اکیلمک [ل] اؤچو لوب داغیلماق.			
یئر ییلمک [بل] یئریتیمک ایشی گۆرولمک.	یئرینده جه [ظ] دایاندیغی یئره، دوردوغو و اوتوردوغو یئره.			
یئریش yeriş [آ] ۱-یئریمک طرزی. ۲-یۆرۈش، آخین.	یئرینده دوتماق [س] دؤنوب قالماق، حئیرتده قالماق.			
یئریش ائتمک [س] آخین ائتمک، هجوم ائتمک.	یئرینده قالماق [س] اولدوغو یئره اولماق.			
یئریشلی [ص] بنزر "جئیران یئریشلی".	یئرینده یئل لراسمک [س] نشانی قالماق و محو اولماق.			
یئریشین آزدیرماق [ل] (آت و...) قودورماق.	یئرین فیروانما حرکتی: یئر کوره سینین وضعی حرکتی (فا: حرکت وضعی زمین). the earth's rotation			
یئر ییک yerik [آ] بویلو قادین لاردا آغیز دادی نین آزماسی	یئرینمک [باخ: یترمک] تاسف ائتمک، پشیمان اولماق.			
حالی (تاماه آتلامیندا) (فا: ییار). pica {یئر ییک له مک	یئرینه اوتوران [ص] (فا: جانشین). successor			
ایشی خوش بیر ایش اولمادیغی اوچون (بیر نوع یۆنگول	یئرینه دوشمک [س] اویقون اولماق.			
خسته لیک کیمی اولاراق) یترمک سۆزوندن آلینماغی	یئرینه قویماق [ل] حساب ائتمه مک، سایماق "اؤنو آدام			
مناسب گۆرونور و یئریمک فعل ایله ایلگی سی یوخدور {	یئرینه قویمادیلار: سایمادیلار.			
یئر ییک له مک [س] بویلو قادین لارین آغیز دادی آزماسی	یئرینه گئچمه [آ] یئرینه اوتورما (فا: جایگزین) superseding			
سونوجو بعضی یتمک لره احتیاج دویماق و اؤنو ایسته مک.	یئرینه گلمک [س] اؤلن بیر آروادین یئرینه اره گئتمک.			
یئر ی گۆرونمک [س] بیرینین یئرینی بوش گۆرمک.	یئرینه یئتیرمک [ل] حیاتا گئچیرمک.			
یئر ی گلدیکجه [ظ] مناسب گۆرولورکن (فا: بالاقضا). as	یئرینه یئتیرمه [آ] ایفاء (فا: ایفاء). fulfillment			
occasion				
یئر ی گلمیشکن [ظ] مقامی گلمیشکن.				

يۈرۈنى آلان [آ،ص] جانشین (فا:جانشین). **successor**

يۈرۈنى آلما [آ] جانشین اولما (فا:جانشین). **succession**

يۈرۈنى آلماق [س] حياتا كئچمك.

يۈرۈنى توتماق [ل] عوض ائتمك.

يۈرۈنى دار ائلمك [ل] چتين ليك تۈرتمك.

يۈرۈنى گۈستمك [ل] ۱- يۈرۈنى بيلديرمك ۲- حدینی گۈستمك

يۈرۈنى هئج كسه بيلديرمك [ل] گيز لتمك.

يۈرۈد [آ] اوتورولان وياشانيلان يئر.

يۈرۈواری [آ] يئر كوره سی، دۆنيا، يئر، ارض.

يۈرى يوخدور [فعل] يئرسيزدير، گرکسيزدير.

يۈزنه yezne [آ،ت،سن] باجی اری، كۆره كن.

يۈزه مك [ل،ت] آراماق اۆزه ده دولاشماق.

يۈستیکان / يازتيگان [آ] خوی دا كند آدی {چؤل تيكانی، اوتلاق لی و تيكانلی بؤلگه}.

يۈسيور / يۈسيور [آ،ده] باخ: اسير.

يۈسيور ليک [باخ] اسير ليک.

يۈشۈرمک [باخ] ياشارماق.

يۈشمک [باخ] يئنجمک.

يۈشیک چی [باخ] يۈشیک دۆزلدن.

يۈشیک yesik [] ۱- بۇيۇك تاختا قوتو. ۲- ميز چكمه جهسى {يئزمک فعلی ديواندا بوخجالاماق معناسيندا گلەرك بو کلمه نين کؤکودور، يئزمک، يئذیک، يۈشیک؛ بو کلمه روسجايا تورکجه دن گئچيدير}.

يۈغ / يۈغۈرک [باخ] يۈی.

يۈغن yeğen [آ،آنادول،باخ:يۈی] ۱- ييري نين قارداش و باجی سی اوشاغی، ييري نه گۆره عمی، عمه، دایی و خالاسينين اوشاغی. ۲- يۈی، اۆستون تۇتولان، يۈی لنميش. ۳- داماد، كۆره كن. ۴- توكلو ديشی دوه و يير هۇرگوجلۇ دوه نين ياخي نلاشما سيندان اله گلن بيردوه تۆرۈ ۵- انسان آدی: يۈغنآلپ، يۈغنای، يۈغنېگ، يۈغنېوغا، يۈغنېۇرى، يۈغنر {يۈی سۆزوندن: معناجا عايله يه ايیى بيريسى گلەكدير}.

يۈغنچېگ [خ] اۇيغور يازيتلاریندا آدی گئچن بيرېگ.

يۈغن سيلېگ [خ] اۇيغور خاقانليغی دۆنمی، بير کوموتان آدی.

يۈغنۈ yeğni [آ] ۱- خفيف ۲- آلچاق كۇنوللو، متواضع.

يۈغن / يۈغنېن [آ] ۱- اۆستون ۲- بركتلی ۳- گۆجلو، هيزلی.

يۈغن... [آ] {يۈغن سۆزيله دۆزه لن انسان آدلاری: يۈغنپل، يۈغنېباي، يۈغنېگ، يۈغنېتيمور، يۈغنېخان، يۈغنر.

يۈغنېخان [خ] چين ده حكومت ائتميش، تۆرك خانلاریندان.

يۈغنېگ yeğinək [آ] ۱- يۈغنای ۲- اۆستون ۳- سلجوقلۇلار دۆنمی و دده قورقۇد داستانلاریندا آدی گئچن بير بگ.

يۈگ yek [باخ] يئگ، يير، تك.

يۈگ / يۈگ [آ] شامانلاردا روح معناسيندا، باخ: آينالار.

بو کلمه ديواندا {ياک، يک} شكيلنده شيطان معناسيندا گليدير {محتماً ياغي کیمی سۆزلر له بير کؤکدندير}.

يۈگان yekan [آ] مرندده كند آدی {يۈگ+ان}.

يۈگانلی / يۈگانلی [آ] يۈگان بؤلگه سی نين مبارز لریندن.

يۈگتمک [ل] بۇيۇتمک، شيشيرتمک (فا: بزرگ کردن).

يۈگتمه [آ] بۇيۇتمه، شيشيرتمه (فا: بزرگ نمایی).

يۈگشېنه [آ] بازار گۆنو.

يۈگلمک [س] يۈگه اولماق، بويجا آرتماق (فا: بزرگ شدن).

يۈگلە / يۈگلە [آ] رزن ده كند آدی.

يۈگۈن yekun [آ] توپلام، توپلاما، بير نئجه سايي نين توپلامی (فا: حاصل جمع) {يۈگ کلمه سيله ايلگی ليدير}.

يۈگۈنلشديرمک [ل] توپلاماق (فا: جمع زدن).

يۈگۈنلشديريلمک [بل] توپلانيلماق.

يۈگۈنلۈک [آ] توپلانما.

يۈگۈنۈرۈمۈق [آ] توپلاماق: جمع وۇرماق (فا: جمع بندي کردن).

يۈگە yekə [ص] ۱- ايرى، بۇيۇك، حجمجه بۇيۇك "يۈگە داش، يۈگە ائو" (فا: بزرگ). **large, big** ۲- ياشلى، كامالا چاتميش، يئتيشگين "يۈگە قيز، يۈگە اوغلان" ۳- گۆي تۆرك بگی و كۆرشاد يۈن قيرخ يولداشيدان ييرى. ۴- انسان آدی: يۈگەباي، يۈگەقوجا، يۈگەقۇل.

يۈگە... [آ] تك ويا تركيبي حالدا يئر آدی اولاراق ايشله- نير، باخ: يئر آدلاری (ان آزی ۱۶ آد سايماق اولار).

يۈگەباش [ص] ۱- باشی بۇيۇك. **with a large head** ۲- بۇيۇك رتبه لی، اوجا مقاملی.

يئلتمک [س] شووقا گلیمک، هیجانلانماق، هوسلنمک، "تیمور بو ایشه یئلتنسه ده بو ایشی باشارامادی".

يئلتمه [آ،دده] بیر چشید موسیقی آلتی و چالقی هاواسی.

يئلتمه نیش [آ] یئلتمک ایشی ویا بیچیمی.

يئلچ yeləç [ص] یئلین، یئلگن، یئلی چوخ اولان، هاواسی بول وتمیز اولان (فا: باد خیز).

يئل جویری [آ] طبابت ده ایشلنن بیر بیتگی میوه سی.

يئل چؤیو [آ،بی] چیچک سیز بیر بیتگی آدی.

يئل چؤکوتولری [آ] یئل ایله گتیریلیب چؤکن توپراق (فا: رسوبات بادی). eolian

يئلچار [آ،دا] پارلاق و یونگول.

يئل چکن [آ] تیکیستی ده هاوانی اتشیگه چکمک اوچون اولان دلیک ویا بالاجا قورقو (فا: هواکش). vent

يئلچی [خ] یئل کیمی، هیزلی، تیمورخان دؤنمی بیر بگ آدی.

يئل خسته لیگی [آ] روماتیزم آغری سینین خالق ایچینه آدی.

يئلدا [باخ] یلدا.

يئل دیرمک [ل] قوشدورماق.

يئل دییرمانی [ظ] یئل گوج ایله ایشلنن دییرمان (فا: آسیاب بادی). windmill

يئل سؤر [ص] یئل ایسته ین بیتگی ویا دیرگی (فا: باددوست).

anemophilous

يئل سالو [خ] یا لینچاق خانین اوغلو. {یئل+ سالماق دان}.

يئل سل [ص] یئل ایله ایلگی لی (فا: بادی). windy

يئل سومور اولار [آ] قورجوقلاردان بیر تاقیم (فا: بادکشداران).

termatoda

يئل سؤیو [آ،یئرلی] یئردن چیخان ایستی مینئرال سولارین خالق آراسیندا آدی.

يئلسمک [س] هاوا آلاراق پوزولماق، بایاتلاماق.

يئلسی [خ] یئل + آسیستی سی؛ قیرقیز اویماق بگ لریندن.

يئلغین [آ] یئل آلان یئر، روزگارلی یئر.

يئلغان / یلفان yelfan [آ] همدان دا کند آدی.

يئل قوتلوغ [آ] انسان آدی، یئل + قوتلوغ.

يئل قووان [آ،بی] ۱-توخومو کۆلک واسطه سیله اؤزاقلارا

يئل بئین [ص، آ] باشی بوش، یونگول آدم، سفته.

يئل بئینجه سینه [ظ] یئل بئین آداما یاراشان بیر طرزده.

يئل بئین لیک [آ] باشی بوشلوق، یونگول لوک، سفته لیک.

يئل بای [خ] میصیر-تورک دؤولتینده، بگ و کومتان آدی.

يئل بوغا [خ] میصیر-تورک دؤولتینده، سوریه والیسی.

يئل به [آ،دی] چوخ ایتی یئرین بالاجا کؤچری قوش.

يئل به کیمی [ص] چوخ ایتی گندن "بؤ آت یئل به کیمی گندیر".

يئل بیز [آ،دا] قادین ساچی (فا: گیسوی زن).

يئل بیز لنمک [بل] یئل بیزندن توتولماق، ساچیندان یایشیلماق.

يئل بیز له مک [ل] یئل بیزندن توتماق (فا: ازگیسوی کسی گرفتن).

يئل بیس [آ] آلتایلارین آبقاقان تانری سینین قیزی^{۲۱}.

يئل بیلمی [آ] یئل اؤزل لیکلرینی اینجه له ین بیلم دالی (فا: باد شناسی). anemology

يئل باز (یئل پازان) [باخ] یئل لیک.

يئل بازلاماق [ل] یئل پازا ایله یئل له مک.

يئل بازلاماق [بل] یئل پازا ایله یئل لنمک.

يئل باق [آ،دا] ۱-دایا چای. ۲-ایستی قانلی.

يئل بزه [باخ] یئل باز، یئل لیک.

يئل بنگ [آ،بی] خیار (فا: خیار) {یئل سؤزوندن^{۲۲}}.

يئل بیچ (یئل بیچ) [باخ] یئل لیک.

يئل بیگ [آ] ۱-یئل ووران، یئل باز، سرین له مک اوچون یئل وورما آلتی (فا: بادبز). ۲-نفس دارلیغی سببیه وجودا گلن کؤکس خسته لیگی، آسم (فا: آسم). {ت'یئل لیک}:

یئل چارپماسی، سن «یئل گؤج، یئل باز».

يئل بیگ لنمک [اتند] یئل لیک له سرین لنمک.

يئل بیگ لنمک [بل] یئل لیک له یئل لنمک.

يئل بیگ له مک [ل] یئل لیک له یئل له مک.

يئل بیگ واری [ص] یئل لیک کیمی، یئل یگه اوخشار.

يئل بیگ [ل،ت،سن] یئل وورماق، یئل لیک له مک (فا: بادزدن).

يئل بیمه [آ] یئل لیک له مه (فا: باد زنی).

يئل تک [ظ،ص] ۱-ایسته یینه قارارلی اولمایان (فا: هرجایی).

۲-باخ: یئل کیمی.

يئل تگین [خ] عابباسیلر (معتمصم) دؤنمی فرغانا تورک والی سی.

Yy ی	آذربایجان نۆزکجه سی	۲۰۱۵	ارک سۆزلوگو	Yy ی
آپاریلان بیر بیتگی نوعو، سۆپوروم ^۱ . ۲-فکرینده و ایشینده ثابت قدم اولمایان آدم. ۳-یئیلین یؤن و جهتین گؤستریمک اۆچون دیک بیر دیره گه وۇرولان یاستی و یۆنگون لوحه (فابادناما). ۴-weather cock-ساعاتین دقیقه لرین گؤسترن قوْلجوق (عقربه) (فا:عقربه دقیقه شمار). minute hand	یئلنچی لیک [آ] یئلکن دوز لئمه ایشی. یئلکن سیز [ص] یئلکنی اولمایان. یئلکن قالدیرماق [ل] یولا دۆشمک (گمی وقاییق). یئلکن گمی سی [آ] یئلکن له حرکت ائندن گمی، یئلکن لی گمی. یئلکن لئمک [س] یئلکن وۇرولماق. یئلکن له مک [س] یئلکنی آچیب یولا چیخماق. یئلکن لی [ص] یئلکنی اولان، یئلکن له حرکت ائتدیریلن. یئلکن لیک [آ] یئلکن اوچون الوثریشلی. یئلکنی سویا سالماق (وئرمک) [ل] تسلیم اولماق. یئلکن یاریشی [آ] یئلکن لی گمی لر آراسیندا دۆزه لن یاریشما. یئلکم [آ] هاواسی گۆزل یئر ^۷ . یئل گیمی [ص] یئل تک هیز لی و یئهن. یئل گیمی گزمک [س] بوش بوش گزمک. یئلگه [آ] ۱-یئلبیز، قادین ساچی (فا: گیسو) ۲-آت یا لی (فا: یال). یئل تمک [ائتد] یئل لندیرمک. یئل لئتی [آ] یۆنگول یئل، اسیتتی، یاواش اسن هاوا، یئل لئمه. یئل لنجک [آ] سالینجاق، اۆچونجاق، کؤف گئتمه قورغوسو، ایکی آغاج ویا اوجا یئردن ساللاناراق کؤف گئتمه آلتی، کؤف (فا: وسیله تاب بازی). یئل لنجک لی [ص] یئل لنجگی اولان. یئل لندیرمک [ل] ۱-ترپتمک، دالغالاندیرماق. ۲-بیرینی بیر ایشه قیزیشدیرماق، تحریک ائتمک. ۳-شیشیرتمک. یئل لندیریلیمک [بل] یئل لندیریمک ایشی گؤرولمک. یئل لئمک [بل، سن] ۱-یئل ایله دولدورولماق، یئل وورولماق ۲-[س] یئل ایله دولماق "قارنی یئللئمک". ۳-اؤزونو یئلپیک له یئل له مک. ۳-بوش بوش گزمک. یئللور [آ] اخلاق سیز، یۆنگلول (قادین و آغا اوچون). یئل له دیلمک [بل] یئل لئتمک. یئل له مک yelləmək [ل، سن] ۱-یئل وورماق، سرین له مک اۆچون یئلپیک و یئلپازا ایله یئل وورماق، پۆفله مک (فا: دمیدن). ۲-to blow-خرمنی ساوورماق، توزونو یئله وئرمک. ۳-بیرینی بیر ایشه قیزیشدیرماق، بیرینی قۇزاراق بیر ایشه سالماق. ۴-شیشیرتمک.			
یئل قوْلجوق (عقربه) (فا:عقربه دقیقه شمار). minute hand	یئل قوْوان قوْشو [آ، دی] پرده آياقلى لاردان توتقون رنگلى و قارنى آغ و قارا بىك لى اولان بيردiniz قوشو puffinus			
یئل قوْوان گیللر [آ، دی] یئل قوْوان قوشو کیمی قوشلار سۆیو. یئل قیران [ص] یئل کسن.	یئلک yelək [۱-جیلیققا؛ جاکت آلتیندا گئیلن قولسوز پالتار (فا: جلیقه). ۲-تئلک، قوش قانادینین بؤیوک توکو (فا: پر). ۳-اوخون یا ی کیریشینه تاخیلان بؤلومونده کی دنگه تئلگی ۴-یئل کیمی، هیز لی {سن 'ییلاک' نازیک اؤست گئیم، اؤخ، قوش تئلگی؛ بو کلمه یئل کلمه سیله ایلگیلی اولاراق یونگو لئوک مفهومیوندا دیر}. یئلگؤک [خ] اؤیغور یازیتلاریندا آدی گئچن بیر بگ ^۷ . یئل کسن [ص] یئل قاباغینی آلان آغاج ویا آیری نسنه دن دوزلیمیش دووار، قاییق لاردا یئل تاثیرینی آزالتماق اۆچون قاباغینا قویولان آیرودینامیک شکلینده شئی، یئل لیک. یئلک سیز [ص] یئلگی اولمایان، جیلیققاسیز. یئلک لئمک [س] یئلک و تئلک لی اولماق، قاناد آچماق. یئلک له مک [ل] اوخ قویروغونا تۆک و تئلک تاخماق. یئلکلو/یئلگه لی [آ] شاهسون اتلی بویلاریندان ^{۳، ۱۸} . یئلکن yelken [آ، سن] گمی و قاییق لاردا یئل گوجوندن یارارلانماق اۆچون پارچا و دیرکدن دوزه لن بیر آلت (فا: بادبان کشتی). asail			
یئل قوْوان قوْشو [آ، دی] یئل قوْوان قوشو کیمی قوشلار سۆیو. یئل قیران [ص] یئل کسن.	یئلک یئلک ^۱ ۱-جیلیققا؛ جاکت آلتیندا گئیلن قولسوز پالتار (فا: جلیقه). ۲-تئلک، قوش قانادینین بؤیوک توکو (فا: پر). ۳-اوخون یا ی کیریشینه تاخیلان بؤلومونده کی دنگه تئلگی ۴-یئل کیمی، هیز لی {سن 'ییلاک' نازیک اؤست گئیم، اؤخ، قوش تئلگی؛ بو کلمه یئل کلمه سیله ایلگیلی اولاراق یونگو لئوک مفهومیوندا دیر}. یئلگؤک [خ] اؤیغور یازیتلاریندا آدی گئچن بیر بگ ^۷ . یئل کسن [ص] یئل قاباغینی آلان آغاج ویا آیری نسنه دن دوزلیمیش دووار، قاییق لاردا یئل تاثیرینی آزالتماق اۆچون قاباغینا قویولان آیرودینامیک شکلینده شئی، یئل لیک. یئلک سیز [ص] یئلگی اولمایان، جیلیققاسیز. یئلک لئمک [س] یئلک و تئلک لی اولماق، قاناد آچماق. یئلک له مک [ل] اوخ قویروغونا تۆک و تئلک تاخماق. یئلکلو/یئلگه لی [آ] شاهسون اتلی بویلاریندان ^{۳، ۱۸} . یئلکن yelken [آ، سن] گمی و قاییق لاردا یئل گوجوندن یارارلانماق اۆچون پارچا و دیرکدن دوزه لن بیر آلت (فا: بادبان کشتی). asail			
یئل قوْوان قوْشو [آ، دی] یئل قوْوان قوشو کیمی قوشلار سۆیو. یئل قیران [ص] یئل کسن.	یئلک یئلک ^۱ ۱-جیلیققا؛ جاکت آلتیندا گئیلن قولسوز پالتار (فا: جلیقه). ۲-تئلک، قوش قانادینین بؤیوک توکو (فا: پر). ۳-اوخون یا ی کیریشینه تاخیلان بؤلومونده کی دنگه تئلگی ۴-یئل کیمی، هیز لی {سن 'ییلاک' نازیک اؤست گئیم، اؤخ، قوش تئلگی؛ بو کلمه یئل کلمه سیله ایلگیلی اولاراق یونگو لئوک مفهومیوندا دیر}. یئلگؤک [خ] اؤیغور یازیتلاریندا آدی گئچن بیر بگ ^۷ . یئل کسن [ص] یئل قاباغینی آلان آغاج ویا آیری نسنه دن دوزلیمیش دووار، قاییق لاردا یئل تاثیرینی آزالتماق اۆچون قاباغینا قویولان آیرودینامیک شکلینده شئی، یئل لیک. یئلک سیز [ص] یئلگی اولمایان، جیلیققاسیز. یئلک لئمک [س] یئلک و تئلک لی اولماق، قاناد آچماق. یئلک له مک [ل] اوخ قویروغونا تۆک و تئلک تاخماق. یئلکلو/یئلگه لی [آ] شاهسون اتلی بویلاریندان ^{۳، ۱۸} . یئلکن yelken [آ، سن] گمی و قاییق لاردا یئل گوجوندن یارارلانماق اۆچون پارچا و دیرکدن دوزه لن بیر آلت (فا: بادبان کشتی). asail			
یئل قوْوان قوْشو [آ، دی] یئل قوْوان قوشو کیمی قوشلار سۆیو. یئل قیران [ص] یئل کسن.	یئلک یئلک ^۱ ۱-جیلیققا؛ جاکت آلتیندا گئیلن قولسوز پالتار (فا: جلیقه). ۲-تئلک، قوش قانادینین بؤیوک توکو (فا: پر). ۳-اوخون یا ی کیریشینه تاخیلان بؤلومونده کی دنگه تئلگی ۴-یئل کیمی، هیز لی {سن 'ییلاک' نازیک اؤست گئیم، اؤخ، قوش تئلگی؛ بو کلمه یئل کلمه سیله ایلگیلی اولاراق یونگو لئوک مفهومیوندا دیر}. یئلگؤک [خ] اؤیغور یازیتلاریندا آدی گئچن بیر بگ ^۷ . یئل کسن [ص] یئل قاباغینی آلان آغاج ویا آیری نسنه دن دوزلیمیش دووار، قاییق لاردا یئل تاثیرینی آزالتماق اۆچون قاباغینا قویولان آیرودینامیک شکلینده شئی، یئل لیک. یئلک سیز [ص] یئلگی اولمایان، جیلیققاسیز. یئلک لئمک [س] یئلک و تئلک لی اولماق، قاناد آچماق. یئلک له مک [ل] اوخ قویروغونا تۆک و تئلک تاخماق. یئلکلو/یئلگه لی [آ] شاهسون اتلی بویلاریندان ^{۳، ۱۸} . یئلکن yelken [آ، سن] گمی و قاییق لاردا یئل گوجوندن یارارلانماق اۆچون پارچا و دیرکدن دوزه لن بیر آلت (فا: بادبان کشتی). asail			
یئل قوْوان قوْشو [آ، دی] یئل قوْوان قوشو کیمی قوشلار سۆیو. یئل قیران [ص] یئل کسن.	یئلک یئلک ^۱ ۱-جیلیققا؛ جاکت آلتیندا گئیلن قولسوز پالتار (فا: جلیقه). ۲-تئلک، قوش قانادینین بؤیوک توکو (فا: پر). ۳-اوخون یا ی کیریشینه تاخیلان بؤلومونده کی دنگه تئلگی ۴-یئل کیمی، هیز لی {سن 'ییلاک' نازیک اؤست گئیم، اؤخ، قوش تئلگی؛ بو کلمه یئل کلمه سیله ایلگیلی اولاراق یونگو لئوک مفهومیوندا دیر}. یئلگؤک [خ] اؤیغور یازیتلاریندا آدی گئچن بیر بگ ^۷ . یئل کسن [ص] یئل قاباغینی آلان آغاج ویا آیری نسنه دن دوزلیمیش دووار، قاییق لاردا یئل تاثیرینی آزالتماق اۆچون قاباغینا قویولان آیرودینامیک شکلینده شئی، یئل لیک. یئلک سیز [ص] یئلگی اولمایان، جیلیققاسیز. یئلک لئمک [س] یئلک و تئلک لی اولماق، قاناد آچماق. یئلک له مک [ل] اوخ قویروغونا تۆک و تئلک تاخماق. یئلکلو/یئلگه لی [آ] شاهسون اتلی بویلاریندان ^{۳، ۱۸} . یئلکن yelken [آ، سن] گمی و قاییق لاردا یئل گوجوندن یارارلانماق اۆچون پارچا و دیرکدن دوزه لن بیر آلت (فا: بادبان کشتی). asail			
یئل قوْوان قوْشو [آ، دی] یئل قوْوان قوشو کیمی قوشلار سۆیو. یئل قیران [ص] یئل کسن.	یئلک یئلک ^۱ ۱-جیلیققا؛ جاکت آلتیندا گئیلن قولسوز پالتار (فا: جلیقه). ۲-تئلک، قوش قانادینین بؤیوک توکو (فا: پر). ۳-اوخون یا ی کیریشینه تاخیلان بؤلومونده کی دنگه تئلگی ۴-یئل کیمی، هیز لی {سن 'ییلاک' نازیک اؤست گئیم، اؤخ، قوش تئلگی؛ بو کلمه یئل کلمه سیله ایلگیلی اولاراق یونگو لئوک مفهومیوندا دیر}. یئلگؤک [خ] اؤیغور یازیتلاریندا آدی گئچن بیر بگ ^۷ . یئل کسن [ص] یئل قاباغینی آلان آغاج ویا آیری نسنه دن دوزلیمیش دووار، قاییق لاردا یئل تاثیرینی آزالتماق اۆچون قاباغینا قویولان آیرودینامیک شکلینده شئی، یئل لیک. یئلک سیز [ص] یئلگی اولمایان، جیلیققاسیز. یئلک لئمک [س] یئلک و تئلک لی اولماق، قاناد آچماق. یئلک له مک [ل] اوخ قویروغونا تۆک و تئلک تاخماق. یئلکلو/یئلگه لی [آ] شاهسون اتلی بویلاریندان ^{۳، ۱۸} . یئلکن yelken [آ، سن] گمی و قاییق لاردا یئل گوجوندن یارارلانماق اۆچون پارچا و دیرکدن دوزه لن بیر آلت (فا: بادبان کشتی). asail			
یئل قوْوان قوْشو [آ، دی] یئل قوْوان قوشو کیمی قوشلار سۆیو. یئل قیران [ص] یئل کسن.	یئلک یئلک ^۱ ۱-جیلیققا؛ جاکت آلتیندا گئیلن قولسوز پالتار (فا: جلیقه). ۲-تئلک، قوش قانادینین بؤیوک توکو (فا: پر). ۳-اوخون یا ی کیریشینه تاخیلان بؤلومونده کی دنگه تئلگی ۴-یئل کیمی، هیز لی {سن 'ییلاک' نازیک اؤست گئیم، اؤخ، قوش تئلگی؛ بو کلمه یئل کلمه سیله ایلگیلی اولاراق یونگو لئوک مفهومیوندا دیر}. یئلگؤک [خ] اؤیغور یازیتلاریندا آدی گئچن بیر بگ ^۷ . یئل کسن [ص] یئل قاباغینی آلان آغاج ویا آیری نسنه دن دوزلیمیش دووار، قاییق لاردا یئل تاثیرینی آزالتماق اۆچون قاباغینا قویولان آیرودینامیک شکلینده شئی، یئل لیک. یئلک سیز [ص] یئلگی اولمایان، جیلیققاسیز. یئلک لئمک [س] یئلک و تئلک لی اولماق، قاناد آچماق. یئلک له مک [ل] اوخ قویروغونا تۆک و تئلک تاخماق. یئلکلو/یئلگه لی [آ] شاهسون اتلی بویلاریندان ^{۳، ۱۸} . یئلکن yelken [آ، سن] گمی و قاییق لاردا یئل گوجوندن یارارلانماق اۆچون پارچا و دیرکدن دوزه لن بیر آلت (فا: بادبان کشتی). asail			
یئل قوْوان قوْشو [آ، دی] یئل قوْوان قوشو کیمی قوشلار سۆیو. یئل قیران [ص] یئل کسن.	یئلک یئلک ^۱ ۱-جیلیققا؛ جاکت آلتیندا گئیلن قولسوز پالتار (فا: جلیقه). ۲-تئلک، قوش قانادینین بؤیوک توکو (فا: پر). ۳-اوخون یا ی کیریشینه تاخیلان بؤلومونده کی دنگه تئلگی ۴-یئل کیمی، هیز لی {سن 'ییلاک' نازیک اؤست گئیم، اؤخ، قوش تئلگی؛ بو کلمه یئل کلمه سیله ایلگیلی اولاراق یونگو لئوک مفهومیوندا دیر}. یئلگؤک [خ] اؤیغور یازیتلاریندا آدی گئچن بیر بگ ^۷ . یئل کسن [ص] یئل قاباغینی آلان آغاج ویا آیری نسنه دن دوزلیمیش دووار، قاییق لاردا یئل تاثیرینی آزالتماق اۆچون قاباغینا قویولان آیرودینامیک شکلینده شئی، یئل لیک. یئلک سیز [ص] یئلگی اولمایان، جیلیققاسیز. یئلک لئمک [س] یئلک و تئلک لی اولماق، قاناد آچماق. یئلک له مک [ل] اوخ قویروغونا تۆک و تئلک تاخماق. یئلکلو/یئلگه لی [آ] شاهسون اتلی بویلاریندان ^{۳، ۱۸} . یئلکن yelken [آ، سن] گمی و قاییق لاردا یئل گوجوندن یارارلانماق اۆچون پارچا و دیرکدن دوزه لن بیر آلت (فا: بادبان کشتی). asail			
یئل قوْوان قوْشو [آ، دی] یئل قوْوان قوشو کیمی قوشلار سۆیو. یئل قیران [ص] یئل کسن.	یئلک یئلک ^۱ ۱-جیلیققا؛ جاکت آلتیندا گئیلن قولسوز پالتار (فا: جلیقه). ۲-تئلک، قوش قانادینین بؤیوک توکو (فا: پر). ۳-اوخون یا ی کیریشینه تاخیلان بؤلومونده کی دنگه تئلگی ۴-یئل کیمی، هیز لی {سن 'ییلاک' نازیک اؤست گئیم، اؤخ، قوش تئلگی؛ بو کلمه یئل کلمه سیله ایلگیلی اولاراق یونگو لئوک مفهومیوندا دیر}. یئلگؤک [خ] اؤیغور یازیتلاریندا آدی گئچن بیر بگ ^۷ . یئل کسن [ص] یئل قاباغینی آلان آغاج ویا آیری نسنه دن دوزلیمیش دووار، قاییق لاردا یئل تاثیرینی آزالتماق اۆچون قاباغینا قویولان آیرودینامیک شکلینده شئی، یئل لیک. یئلک سیز [ص] یئلگی اولمایان، جیلیققاسیز. یئلک لئمک [س] یئلک و تئلک لی اولماق، قاناد آچماق. یئلک له مک [ل] اوخ قویروغونا تۆک و تئلک تاخماق. یئلکلو/یئلگه لی [آ] شاهسون اتلی بویلاریندان ^{۳، ۱۸} . یئلکن yelken [آ، سن] گمی و قاییق لاردا یئل گوجوندن یارارلانماق اۆچون پارچا و دیرکدن دوزه لن بیر آلت (فا: بادبان کشتی). asail			
یئل قوْوان قوْشو [آ، دی] یئل قوْوان قوشو کیمی قوشلار سۆیو. یئل قیران [ص] یئل کسن.	یئلک یئلک ^۱ ۱-جیلیققا؛ جاکت آلتیندا گئیلن قولسوز پالتار (فا: جلیقه). ۲-تئلک، قوش قانادینین بؤیوک توکو (فا: پر). ۳-اوخون یا ی کیریشینه تاخیلان بؤلومونده کی دنگه تئلگی ۴-یئل کیمی، هیز لی {سن 'ییلاک' نازیک اؤست گئیم، اؤخ، قوش تئلگی؛ بو کلمه یئل کلمه سیله ایلگیلی اولاراق یونگو لئوک مفهومیوندا دیر}. یئلگؤک [خ] اؤیغور یازیتلاریندا آدی گئچن بیر بگ ^۷ . یئل کسن [ص] یئل قاباغینی آلان آغاج ویا آیری نسنه دن دوزلیمیش دووار، قاییق لاردا یئل تاثیرینی آزالتماق اۆچون قاباغینا قویولان آیرودینامیک شکلینده شئی، یئل لیک. یئلک سیز [ص] یئلگی اولمایان، جیلیققاسیز. یئلک لئمک [س] یئلک و تئلک لی اولماق، قاناد آچماق. یئلک له مک [ل] اوخ قویروغونا تۆک و تئلک تاخماق. یئلکلو/یئلگه لی [آ] شاهسون اتلی بویلاریندان ^{۳، ۱۸} . یئلکن yelken [آ، سن] گمی و قاییق لاردا یئل گوجوندن یارارلانماق اۆچون پارچا و دیرکدن دوزه لن بیر آلت (فا: بادبان کشتی). asail			
یئل قوْوان قوْشو [آ، دی] یئل قوْوان قوشو کیمی قوشلار سۆیو. یئل قیران [ص] یئل کسن.	یئلک یئلک ^۱ ۱-جیلیققا؛ جاکت آلتیندا گئیلن قولسوز پالتار (فا: جلیقه). ۲-تئلک، قوش قانادینین بؤیوک توکو (فا: پر). ۳-اوخون یا ی کیریشینه تاخیلان بؤلومونده کی دنگه تئلگی ۴-یئل کیمی، هیز لی {سن 'ییلاک' نازیک اؤست گئیم، اؤخ، قوش تئلگی؛ بو کلمه یئل کلمه سیله ایلگیلی اولاراق یونگو لئوک مفهومیوندا دیر}. یئلگؤک [خ] اؤیغور یازیتلاریندا آدی گئچن بیر بگ ^۷ . یئل کسن [ص] یئل قاباغینی آلان آغاج ویا آیری نسنه دن دوزلیمیش دووار، قاییق لاردا یئل تاثیرینی آزالتماق اۆچون قاباغینا قویولان آیرودینامیک شکلینده شئی، یئل لیک. یئلک سیز [ص] یئلگی اولمایان، جیلیققاسیز. یئلک لئمک [س] یئلک و تئلک لی اولماق، قاناد آچماق. یئلک له مک [ل] اوخ قویروغونا تۆک و تئلک تاخماق. یئلکلو/یئلگه لی [آ] شاهسون اتلی بویلاریندان ^{۳، ۱۸} . یئلکن yelken [آ، سن] گمی و قاییق لاردا یئل گوجوندن یارارلانماق اۆچون پارچا و دیرکدن دوزه لن بیر آلت (فا: بادبان کشتی). asail			
یئل قوْوان قوْشو [آ، دی] یئل قوْوان قوشو کیمی قوشلار سۆیو. یئل قیران [ص] یئل کسن.	یئلک یئلک ^۱ ۱-جیلیققا؛ جاکت آلتیندا گئیلن قولسوز پالتار (فا: جلیقه). ۲-تئلک، قوش قانادینین بؤیوک توکو (فا: پر). ۳-اوخون یا ی کیریشینه تاخیلان بؤلومونده کی دنگه تئلگی ۴-یئل کیمی، هیز لی {سن 'ییلاک' نازیک اؤست گئیم، اؤخ، قوش تئلگی؛ بو کلمه یئل کلمه سیله ایلگیلی اولاراق یونگو لئوک مفهومیوندا دیر}. یئلگؤک [خ] اؤیغور یازیتلاریندا آدی گئچن بیر بگ ^۷ . یئل کسن [ص] یئل قاباغینی آلان آغاج ویا آیری نسنه دن دوزلیمیش دووار، قاییق لاردا یئل تاثیرینی آزالتماق اۆچون قاباغینا قویولان آیرودینامیک شکلینده شئی، یئل لیک. یئلک سیز [ص] یئلگی اولمایان، جیلیققاسیز. یئلک لئمک [س] یئلک و تئلک لی اولماق، قاناد آچماق. یئلک له مک [ل] اوخ قویروغونا تۆک و تئلک تاخماق. یئلکلو/یئلگه لی [آ] شاهسون اتلی بویلاریندان ^{۳، ۱۸} . یئلکن yelken [آ، سن] گمی و قاییق لاردا یئل گوجوندن یارارلانماق اۆچون پارچا و دیرکدن دوزه لن بیر آلت (فا: بادبان کشتی). asail			
یئل قوْوان قوْشو [آ، دی] یئل قوْوان قوشو کیمی قوشلار سۆیو. یئل قیران [ص] یئل کسن.	یئلک یئلک ^۱ ۱-جیلیققا؛ جاکت آلتیندا گئیلن قولسوز پالتار (فا: جلیقه). ۲-تئلک، قوش قانادینین بؤیوک توکو (فا: پر). ۳-اوخون یا ی کیریشینه تاخیلان بؤلومونده کی دنگه تئلگی ۴-یئل کیمی، هیز لی {سن 'ییلاک' نازیک اؤست گئیم، اؤخ، قوش تئلگی؛ بو کلمه یئل کلمه سیله ایلگیلی اولاراق یونگو لئوک مفهومیوندا دیر}. یئلگؤک [خ] اؤیغور یازیتلاریندا آدی گئچن بیر بگ ^۷ . یئل کسن [ص] یئل قاباغینی آلان آغاج ویا آیری نسنه دن دوزلیمیش دووار، قاییق لاردا یئل تاثیرینی آزالتماق اۆچون قاباغینا قویولان آیرودینامیک شکلینده شئی، یئل لیک. یئلک سیز [ص] یئلگی اولمایان، جیلیققاسیز. یئلک لئمک [س] یئلک و تئلک لی اولماق، قاناد آچماق. یئلک له مک [ل] اوخ قویروغونا تۆک و تئلک تاخماق. یئلکلو/یئلگه لی [آ] شاهسون اتلی بویلاریندان ^{۳، ۱۸} . یئلکن yelken [آ، سن] گمی و قاییق لاردا یئل گوجوندن یارارلانماق اۆچون پارچا و دیرکدن دوزه لن بیر آلت (فا: بادبان کشتی). asail			
یئل قوْوان قوْشو [آ، دی] یئل قوْوان قوشو کیمی قوشلار سۆیو. یئل قیران [ص] یئل کسن.	یئلک یئلک ^۱ ۱-جیلیققا؛ جاکت آلتیندا گئیلن قولسوز پالتار (فا: جلیقه). ۲-تئلک، قوش قانادینین بؤیوک توکو (فا: پر). ۳-اوخون یا ی کیریشینه تاخیلان بؤلومونده کی دنگه تئلگی ۴-یئل کیمی، هیز لی {سن 'ییلاک' نازیک اؤست گئیم، اؤخ، قوش تئلگی؛ بو کلمه یئل کلمه سیله ایلگیلی اولاراق یونگو لئوک مفهومیوندا دیر}. یئلگؤک [خ] اؤیغور یازیتلاریندا آدی گئچن بیر بگ ^۷ . یئل کسن [ص] یئل قاباغینی آلان آغاج ویا آیری نسنه دن دوزلیمیش دووار، قاییق لاردا یئل تاثیرینی آزالتماق اۆچون قاباغینا قویولان آیرودینامیک شکلینده شئی، یئل لیک. یئلک سیز [ص] یئلگی اولمایان، جیلیققاسیز. یئلک لئمک [س] یئلک و تئلک لی اولماق، قاناد آچماق. یئلک له مک [ل] اوخ قویروغونا تۆک و تئلک تاخماق. یئلکلو/یئلگه لی [آ] شاهسون اتلی بویلاریندان ^{۳، ۱۸} . یئلکن yelken [آ، سن] گمی و قاییق لاردا یئل گوجوندن یارارلانماق اۆچون پارچا و دیرکدن دوزه لن بیر آلت (فا: بادبان کشتی). asail			
یئل قوْوان قوْشو [آ، دی] یئل قوْوان قوشو کیمی قوشلار سۆیو. یئل قیران [ص] یئل کسن.	یئلک یئلک ^۱ ۱-جیلیققا؛ جاکت آلتیندا گئیلن قولسوز پالتار (فا: جلیقه). ۲-تئلک، قوش قانادینین بؤیوک توکو (فا: پر). ۳-اوخون یا ی کیریشینه تاخیلان بؤلومونده کی دنگه تئلگی ۴-یئل کیمی، هیز لی {سن 'ییلاک' نازیک اؤست گئیم، اؤخ، قوش تئلگی؛ بو کلمه یئل کلمه سیله ایلگیلی اولاراق یونگو لئوک مفهومیوندا دیر}. یئلگؤک [خ] اؤیغور یازیتلاریندا آدی گئچن بیر بگ ^۷ . یئل کسن [ص] یئل قاباغینی آلان آغاج ویا آیری نسنه دن دوزلیمیش دووار، قاییق لاردا یئل تاثیرینی آزالتماق اۆچون قاباغینا قویولان آیرودینامیک شکلینده شئی، یئل لیک. یئلک سیز [ص] یئلگی اولمایان، جیلیققاسیز. یئلک لئمک [س] یئلک و تئلک لی اولماق، قاناد آچماق. یئلک له مک [ل] اوخ قویروغونا تۆک و تئلک تاخماق. یئلکلو/یئلگه لی [آ] شاهسون اتلی بویلاریندان ^{۳، ۱۸} . یئلکن yelken [آ، سن] گمی و قاییق لاردا یئل گوجوندن یارارلانماق اۆچون پارچا و دیرکدن دوزه لن بیر آلت (فا: بادبان کشتی). asail			
یئل قوْوان قوْشو [آ، دی] یئل قوْوان قوشو کیمی قوشلار سۆیو. یئل قیران [ص] یئل کسن.	یئلک یئلک ^۱ ۱-جیلیققا؛ جاکت آلتیندا گئیلن قولسوز پالتار (فا: جلیقه). ۲-تئلک، قوش قانادینین بؤیوک توکو (فا: پر). ۳-اوخون یا ی کیریشینه تاخیلان بؤلومونده کی دنگه تئلگی ۴-یئل کیمی، هیز لی {سن 'ییلاک' نازیک اؤست گئیم، اؤخ، قوش تئلگی؛ بو کلمه یئل کلمه سیله ایلگیلی اولاراق یونگو لئوک مفهومیوندا دیر}. یئلگؤک [خ] اؤیغور یازیتلاریندا آدی گئچن بیر بگ ^۷ . یئل کسن [ص] یئل قاباغینی آلان آغاج ویا آیری نسنه دن دوزلیمیش دووار، قاییق لاردا یئل تاثیرینی آزالتماق اۆچون قاباغینا قویولان آیرودینامیک شکلینده شئی، یئل لیک. یئلک سیز [ص] یئلگی اولمایان، جیلیققاسیز. یئلک لئمک [س] یئلک و تئلک لی اولماق، قاناد آچماق. یئلک له مک [ل] اوخ قویروغونا تۆک و تئلک تاخماق. یئلکلو/یئلگه لی [آ] شاهسون اتلی بویلاریندان ^{۳، ۱۸} . یئلکن yelken [آ، سن] گمی و قاییق لاردا یئل گوجوندن یارارلانماق اۆچون پارچا و دیرکدن دوزه لن بیر آلت (فا: بادبان کشتی). asail			
یئل قوْوان قوْشو [آ، دی] یئل قوْوان قوشو کیمی قوشلار سۆیو. یئل قیران [ص] یئل کسن.	یئلک یئلک ^۱ ۱-جیلیققا؛ جاکت آلتیندا گئیلن قولسوز پالتار (فا: جلیقه). ۲-تئلک، قوش قانادینین بؤیوک توکو (فا: پر). ۳-اوخون یا ی کیریشینه تاخیلان بؤلومونده کی دنگه تئلگی ۴-یئل کیمی، هیز لی {سن 'ییلاک' نازیک اؤست گئیم، اؤخ، قوش تئلگی؛ بو کلمه یئل کلمه سیله ایلگیلی اولاراق یونگو لئوک مفهومیوندا دیر}. یئلگؤک [خ] اؤیغور یازیتلاریندا آدی گئچن بیر بگ ^۷ . یئل کسن [ص] یئل قاباغینی آلان آغاج ویا آیری نسنه دن دوزلیمیش دووار، قاییق لاردا یئل تاثیرینی آزالتماق اۆچون قاباغینا قویولان آیرودینامیک شکلینده شئی، یئل لیک. یئلک سیز [ص] یئلگی اولمایان، جیلیققاسیز. یئلک لئمک [س] یئلک و تئلک لی اولماق، قاناد آچماق. یئلک له مک [ل] اوخ قویروغونا تۆک و تئلک تاخماق. یئلکلو/یئلگه لی [آ] شاهسون اتلی بویلاریندان ^{۳، ۱۸} . یئلکن yelken [آ، سن] گمی و قاییق لاردا یئل گوجوندن یارارلانماق اۆچون پارچا و دیرکدن دوزه لن بیر آلت (فا: بادبان کشتی). asail			
یئل قوْوان قوْشو [آ، دی] یئل قوْوان قوشو کیمی قوشلار سۆیو. یئل قیران [ص] یئل کسن.	یئلک یئلک ^۱ ۱-جیلیققا؛ جاکت آلتیندا گئیلن قولسوز پالتار (فا: جلیقه). ۲-تئلک، قوش قانادینین بؤیوک توکو (فا: پر). ۳-اوخون یا ی کیریشینه تاخیلان بؤلومونده کی دنگه تئلگی ۴-یئل کیمی، هیز لی {سن 'ییلاک' نازیک اؤست گئیم، اؤخ، قوش تئلگی؛ بو کلمه یئل کلمه سیله ایلگیلی اولاراق یونگو لئوک مفهومیوندا دیر}. یئلگؤک [خ] اؤیغور یازیتلاریندا آدی گئچن بیر بگ ^۷ . یئل کسن [ص] یئل قاباغینی آلان آغاج ویا آیری نسنه دن دوزلیمیش دووار، قاییق لاردا یئل تاثیرینی آزالتماق اۆچون قاباغینا قویولان آیرودینامیک شکلینده شئی، یئل لیک. یئلک سیز [ص] یئلگی اولمایان، جیلیققاسیز. یئلک لئمک [س] یئلک و تئلک لی اولماق، قاناد آچماق. یئلک له مک [ل] اوخ قویروغونا تۆک و تئلک تاخماق. یئلکلو/یئلگه لی [آ] شاهسون اتلی بویلاریندان ^{۳، ۱۸} . یئلکن yelken [آ، سن] گمی و قاییق لاردا یئل گوجوندن یارارلانماق اۆچون پارچا و دیرکدن دوزه لن بیر آلت (فا: بادبان کشتی). asail			
یئل قوْوان قوْشو [آ، دی] یئل قوْوان قوشو کیمی قوشلار سۆیو. یئل قیران [ص] یئل کسن.	یئلک یئلک ^۱ ۱-جیلیققا؛ جاکت آلتیندا گئیلن قولسوز پالتار (فا: جلیقه). ۲-تئلک، قوش قانادینین بؤیوک توکو (فا: پر). ۳-اوخون یا ی کیریشینه تاخیلان بؤلومونده کی دنگه تئلگی ۴-یئل کیمی، هیز لی {سن 'ییلاک' نازیک اؤست گئیم، اؤخ، قوش تئلگی؛ بو کلمه یئل کلمه سیله ایلگیلی اولاراق یونگو لئوک مفهومیوندا دیر}. یئلگؤک [خ] اؤیغور یازیتلاریندا آدی گئچن بیر بگ ^۷ . یئل کسن [ص] یئل قاباغینی آلان آغاج ویا آیری نسنه دن دوزلیمیش دووار، قاییق لاردا یئل تاثیرینی آزالتماق اۆچون قاباغینا قویولان آیرودینامیک شکلینده شئی، یئل لیک. یئلک سیز [ص] یئلگی اولمایان، جیلیققاسیز. یئلک لئمک [س] یئلک و تئلک لی اولماق، قاناد آچماق. یئلک له مک [ل] اوخ قویروغونا تۆک و تئلک تاخماق. یئلکلو/یئلگه لی [آ] شاهسون اتلی بویلاریندان ^{۳، ۱۸} . یئلکن yelken [آ، سن] گمی و قاییق لاردا یئل گوجوندن یارارلانماق اۆچون پارچا و دیرکدن دوزه لن بیر آلت (فا: بادبان کشتی). asail			
یئل قوْوان قوْشو [آ، دی] یئل قوْوان قوشو کیمی قوشلار سۆیو. یئل قیران [ص] یئل کسن.	یئلک یئلک ^۱ ۱-جیلیققا؛ جاکت آلتیندا گئیلن قولسوز پالتار (فا: جلیقه). ۲-تئلک، قوش قانادینین بؤیوک توکو (فا: پر). ۳-اوخون یا ی کیریشینه تاخیلان بؤلومونده کی دنگه تئلگی ۴-یئل کیمی، هیز لی {سن 'ییلاک' نازیک اؤست گئیم، اؤخ، قوش تئلگی؛ بو کلمه یئل کلمه سیله ایلگیلی اولاراق یونگو لئوک مفهومیوندا دیر}. یئلگؤک [خ] اؤیغور یازیتلاریندا آدی گئچن بیر بگ ^۷ . یئل کسن [ص] یئل قاباغینی آلان آغاج ویا آیری نسنه دن دوزلیمیش دووار، قاییق لاردا یئل تاثیرینی آزالتماق اۆچون قاباغینا قویولان آیرودینامیک شکلینده شئی، یئل لیک. یئلک سیز [ص] یئلگی اولمایان، جیلیققاسیز. یئلک لئمک [س] یئلک و تئلک لی اولماق، قاناد آچماق. یئلک له مک [ل] اوخ قویروغونا تۆک و تئلک تاخماق. یئلکلو/یئلگه لی [آ] شاهسون اتلی بویلاریندان ^{۳، ۱۸} . یئلکن yelken [آ، سن] گمی و قاییق لاردا یئل گوجوندن یارارلانماق اۆچون پارچا و دیرکدن دوزه لن بیر آلت (فا: بادبان کشتی). asail			
یئل قوْوان قوْشو [آ، دی] یئل قوْوان قوشو کیمی قوشلار سۆیو. یئل قیران [ص] یئل کسن.	یئلک یئلک ^۱ ۱-جیلیققا؛ جاکت آلتیندا گئیلن قولسوز پالتار (فا: جلیقه). ۲-تئلک، قوش قانادینین بؤیوک توکو (فا: پر). ۳-اوخون یا ی کیریشینه تاخیلان بؤلومونده کی دنگه تئلگی ۴-یئل کیمی، هیز لی {سن 'ییلاک' نازیک اؤست گئیم، اؤخ، قوش تئلگی؛ بو کلمه یئل کلمه سیله ایلگیلی اولاراق یونگو لئوک مفهومیوندا دیر}. یئلگؤک [خ] اؤیغور یازیتلاریندا آدی گئچن بیر بگ ^۷ . یئل کسن [ص] یئل قاباغینی آلان آغاج ویا آیری نسنه دن دوزلیمیش دووار، قاییق لاردا یئل تاثیرینی آزالتماق اۆچون قاباغینا قویولان آیرودینامیک شکلینده شئی، یئل لیک. یئلک سیز [ص] یئلگی اولمایان، جیلیققاسیز. یئلک لئمک [س] یئلک و تئلک لی اولماق، قاناد آچماق. یئلک له مک [ل] اوخ قویروغونا تۆک و تئلک تاخماق. یئلکلو/یئلگه لی [آ] شاهسون اتلی بویلاریندان ^{۳، ۱۸} . یئلکن yelken [آ، سن] گمی و قاییق لاردا یئل گوجوندن یارارلانماق اۆچون پارچا و دیرکدن دوزه لن بیر آلت (فا: بادبان کشتی). asail			
یئل قوْوان قوْشو [آ، دی] یئل قوْوان قوشو کیمی قوشلار سۆیو. یئل قیران [ص] یئل کسن.	یئلک یئلک ^۱ ۱-جیلیققا؛ جاکت آلتیندا گئیلن قولسوز پالتار (فا: جلیقه). ۲-تئلک، قوش قانادینین بؤیوک توکو (فا: پر). ۳-اوخون یا ی کیریشینه تاخیلان بؤلومونده کی دنگه تئلگی ۴-یئل کیمی، هیز لی {سن 'ییلاک' نازیک اؤست گئیم، اؤخ، قوش تئلگی؛ بو کلمه یئل کلمه سیله ایلگیلی اولاراق یونگو لئوک مفهومیوندا دیر}. یئلگؤک [خ] اؤیغور یازیتلاریندا آدی گئچن بیر بگ<			

Yy ی	آذربایجان نۆزکجه سی	۲۰۱۶	ارک سۆزلۆگۆ	Yy ی
یئل له مه [آ] ۱- یئل له مک ایشی. ۲- جدی اولمایان ایش، "یئلله مه ایش".	یئللیز/یئللیس [آ] یئل + ایز؛ یئللی، روزگارلی، هاوالی ^۷ .		یئللیکن [آ] اسماعیللی دا کند آدی ^{۲۴} .	
یئلله نه یئلله نه [ظ] ۱- یئلله نه رک، دالغالاناراق. ۲- نازلانانازلانا، ازیله ازیله، ناز و غمزه ایله.	یئلیمسی/یئلیمچی [آ] میانا دا کند آدی {یئلین+چی}.		یئلین yelin [آ، باخ: یئل] ۱- یئک قویون و جامیش کیمی حیوانلاردا مهنین سۆت توپلانا بۆلومو، ممه لرده سوت وزی لری، باخ: قیرمیزی یئلین، قیزیل یئلین (فا: پستان گاو، غده شیر). ۲- یئل آلان یئر.	
یئل لی [ص] ۱- یئللی چوخ اولان، کۆلک لی. ۲- [میج] تئز قیزان، هیسلی ۳- یئل خسته لیگینه توتولموش "قیچی یئللی".	یئللیک [آ] ۱- یئل چوخ اولما. ۲- یئل کسن.		یئلینجه خان [خ] اوغوزنامه ده، بوغا خان ین نوه سی ^۷ .	
یئلیم yeləm [آ، بی، دده] پیشیک اوتو، بیرنوع سوواشان اوت.	یئلیمسوی [آ، یئرل] ممه لی حیوانلاردا یئلین خسته لیگی، سۆت وری لری بۆیویه رک عمله گلن بیر خسته لیک (فا: نوعی بیماری اعضای شیرده).		یئلین سالتاق [س] یئلینی سۆت له دولماق.	
یئللیک yelmək [س] تلسیک و عجله ایله قاچماق.	یئلینکا/یئلینگه [آ] آتا باغلانان داشقا و آرابا {یئل سۆزوندن}.		یئلینک کمر [آ] قزوین ده داغ آدی.	
یئللمه yelmə [آ] اؤنچو، یۆل گۆستهرن، مهماندار ^۷ .	یئللیک [آ، بی] باخ: یئللیک، یئممه لی بیر اوت آدی.		یئلین له مک [س] یئلینی سۆت له دولماق.	
یئللمیش [آ] بۆیوک خاقان گۆیوک ون قیزی ^{۲۹} .	یئلن yelən [آ] ۱- قیراق، "پارچانین یئلنی، قالی یئلنی" (فا: حاشیه هر چیزی). ۲- آرزو، ایستک، دیلک. ۳- قیرتینا.		یئلیم یئم yem [آ، ت، سن] ۱- حیوانلارا وئرلن ییه جک (فا: آذوقه، علوفه). ۲- provender - بالیق و قوش کیمی حیوانلاری آولاماق اوچون یارارلانان ییجه جک.	
یئللیک [آ، بی] باخ: یئللیک، یئممه لی بیر اوت آدی.	یئلن سیز [ص] یئلنی اولمایان، حاشیه سیز.		یئل تور یاسی [آ] ایچینه یئم و آریپا تۆکوب حیوانلارین بویوننا آسیلان توربا.	
یئلن یئللیک [آ، بی] باخ: یئللیک، یئممه لی بیر اوت آدی.	یئلنچ [ص] قایینی اؤز اؤزونه چاپیلیب سویولان آغاج.		یئلچی [آ] یئم ساتان و یا حیوانا یئم وئرن کیمسه.	
یئلن یئللیک [آ، بی] باخ: یئللیک، یئممه لی بیر اوت آدی.	یئلنلی [ص] یئلنی اولان، حاشیه لی (فا: حاشیه دار).		یئلچی لیگ [آ] یئم یئتیشدیرمه و یا یئم وئرمه ایشی.	
یئل وئر مک [س] یئل ایله قوروتماق و یا توزونو آتماق.	یئل وئرماق [س] بیتگی لره و یا یئمیش لره یئل وئرماق خراب لانماق، "بؤ ایل بیتگی لری یئل وئردو".		یئل دوغرایان [آ] حیوانلارا وئرلن یئمی دوغرایان ماشین.	
یئل وئرماق [س] بیتگی لره و یا یئمیش لره یئل وئرماق خراب لانماق، "بؤ ایل بیتگی لری یئل وئردو".	یئلک یئلکən [ص] یوکسک و چئوره سی آچیق اولان یئر (فا: زمین بلند بادخیز).		یئل مسک [ص، دا] آخساق.	
یئلک یئلکən [ص] یوکسک و چئوره سی آچیق اولان یئر (فا: زمین بلند بادخیز).	یئلک (یئلک) [س] ساچ کیمی شئیلر یاواش یاواش دالغالانماق (فا: در باد تکان خوردن).		یئل مسیز [ص، ظ] یئمی اولمایان.	
یئلک (یئلک) [آ] نازیک بیر پارچا نوعو {سن: چیت، چابک، باخ: یئل}.	یئل وئر مک [س] ۱- ساوورماق، محصولو یئلله توتاراق تمیز له مک و یا قوروتماق. ۲- الدن وئر مک، اسراف ائتمک.		یئل مسیز لیگ [آ] آج قالما، آج قویما، (حیوان اوچون).	
یئل وئر مک [س] ۱- ساوورماق، محصولو یئلله توتاراق تمیز له مک و یا قوروتماق. ۲- الدن وئر مک، اسراف ائتمک.	یئل ین [آ] یئلچ، یئل آلان یئر، یئللی چوخ اولان یئر..		یئلک yemək [آ، ت، سن] ۱- قارینی دویورماق اوچون هر جور ییه جک (فا: خوراک). ۲- food - [ل] بیر شئی دیشلریله چئینه ییب اؤدماق (فا: خوردن). ۳- to food on -	
یئل یه لک [ظ] چوخ تلسیک قاچماق.	یئل وئر مک [س] ۱- ساوورماق، محصولو یئلله توتاراق تمیز له مک و یا قوروتماق. ۲- الدن وئر مک، اسراف ائتمک.		یئرینه آلاجاغینی وئرمه مک، بیرینین حقینی یئمک.	
	یئل ین [آ] یئلچ، یئل آلان یئر، یئللی چوخ اولان یئر..		یئلک آلتی [آ] یئمک دن اؤنجه یئیلن یونگول ایچه جک.	
	یئل یه لک [ظ] چوخ تلسیک قاچماق.		یئلک ائوی [آ] رستوران (فا: رستوران). restaurant	
			یئلک اوداسی [آ] یئمک یئیلن اودا، یئمک ائوی، یئمک خانا.	

Yy ی	آذربایجان تورکجه سی	۲۰۱۸	ارک سۆزلوگو	Yy ی
قایالیق دیلیرینده یاشایان، اتی لذتلی اونورقاسیز بیر حیوان (فا:خرچنگ). ۲-فلکی بۇرجلاردا ائکیز لر و آسلان آراسینداکی بوج (فا:خرچنگ). ؛ت؛ یئنجیمک سۆزوندن. یئنجک دۇنجه سی [آ] یازادا گونشین قوزئیدن گونئییه دۇغرو دۇنمه سی.	اۆستون گلمک، آشای ائندیرمک ^۲ (فا:غلبه یافتن). ۱-باخ: ائتمک، یوخاریدان آشای گلمک ^۱ (فا:پیاده شدن) ۳-یتمک ایشینه قونو اولماق. ویا آشینماق، سورتولب گتتمک ^۴ . یئنه لی [ص] یئمه سی اولان.	یئن [ص] آشای یئن.	یئنول [آ] متواضع، آلچاق کؤنوللو ^۵ .	یئنه yene [ظ] بیر داها، گئنه، تکرار، تازاشدان، یئنی دن (فا:ایضاً، دوباره). again {ت'پانا'سن؛ یان سۆزوندن}.
یئنجک گیلر [آ،دی] یئنگجه اوخشار اونورقاسیز اکلم باجاقلیلار قروپو.	یئن [ص] آشای یئن.	یئنول [آ] متواضع، آلچاق کؤنوللو ^۵ .	یئنه یئنه [ظ] بیر داها، گئنه، تکرار، تازاشدان، یئنی دن (فا:ایضاً، دوباره). again {ت'پانا'سن؛ یان سۆزوندن}.	یئنه جک [آ] ۱-پیلله کانین لاپ آشای پیله سی. ۲-یئنیش. یئنه لئمک [ائتد] یئنه له مک ایشینی گۆردۆرمک.
یئنجک واری [ظ] یئنجک یئریشی.	یئنگمک yengmek [ل،ت،سن] اوستون گلمک و اؤدماق.	یئنگه [آ] ۱-دویون و تویدا گلینه قیلاوزلوق ائدن قادین، گلین بزه ۲-دایی، عمی و قارداش آروادی. {ت'یئنگه}؛ قارداش آروادی؛سن:گلینی دامادا تاپشیران قادین؛باخ:اینجه}.	یئنه لئمک [بل] تکرارلانماق، گئنه لئمک.	یئنه لئیش [آ] یئنه لئمک ایشی ویا بیجیمی.
یئنگه بولو (یئنگه پای) [آ] تویدا یئنگه یه وئر یلن هدیه.	یئنگه [آ] ۱-دویون و تویدا گلینه قیلاوزلوق ائدن قادین، گلین بزه ۲-دایی، عمی و قارداش آروادی. {ت'یئنگه}؛ قارداش آروادی؛سن:گلینی دامادا تاپشیران قادین؛باخ:اینجه}.	یئنگه بولو (یئنگه پای) [آ] تویدا یئنگه یه وئر یلن هدیه.	یئنه له ییش [آ] یئنه له مک ایشی ویا بیجیمی.	یئنه له مک [ل] تکرارلاماق، تکرار ائتمک.
یئنگه لیک [آ] یئنگه اولما وضعیتی.	یئنگی yengi [ص] ۱-ظفر، اؤتقو، اؤدما و اؤستون گلمه. ۲-یئنی سۆزونون آیری گۆرکمی ۳-انسان آدی: یئنگیالپ، یئنگیر، یئنگیای، یئنگیای، یئنگیگ، یئنگیچاچام {ت'یئنگ}؛ یئنی و یئتمک سۆزونه باغلیدیر، اینگیلجه yankee سۆز ایله هئچ ایلگی سی یوخدور؛ باخ: یان، یانماق}.	یئنگه لیک [آ] یئنگه اولما وضعیتی.	یئنه له مه [آ] گئنه له مه، تکرارلاما (فا:تکرار). repoeitition	یئنه له لی [ص] تکرارلانما لی.
یئنگی... [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یئر آدی اولاراق ایشله-نیر، باخ:یئرآدلاری (ان آزی ۴۵ آد سایماق اولار).	یئنی سۆزونون آیری گۆرکمی ۳-انسان آدی: یئنگیالپ، یئنگیر، یئنگیای، یئنگیای، یئنگیگ، یئنگیچاچام {ت'یئنگ}؛ یئنی و یئتمک سۆزونه باغلیدیر، اینگیلجه yankee سۆز ایله هئچ ایلگی سی یوخدور؛ باخ: یان، یانماق}.	یئنگی... [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یئر آدی اولاراق ایشله-نیر، باخ:یئرآدلاری (ان آزی ۴۵ آد سایماق اولار).	یئنه له لی [ص] یئنیدن (فا:تکراری). repetitious	یئنی yeni [ص] ۱-تازا. ۲-ایلک دفعه تۆرتمیش و مییدانا گلمیش (فا:تازه). new {ت'یئنی}؛ باخ: یان}.
یئنگی بالیق [آ] کاشغر لیجه اویغورلارا عاید بیر شهر ^{۱۲} .	یئنی و یئتمک سۆزونه باغلیدیر، اینگیلجه yankee سۆز ایله هئچ ایلگی سی یوخدور؛ باخ: یان، یانماق}.	یئنگی بالیق [آ] کاشغر لیجه اویغورلارا عاید بیر شهر ^{۱۲} .	یئنی ایل [ص] ۱-تازا. ۲-ایلک دفعه تۆرتمیش و مییدانا گلمیش (فا:تازه). new {ت'یئنی}؛ باخ: یان}.	یئنی [آ] آذربایجان، دا بو سۆزله باشلایان نئجه یئر آدی ^{۴۰} .
یئنگیجه yengicæ [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یئر آدی اولاراق ایشله نیر، باخ:یئرآدلاری (ان آزی ۵۰ آد سایماق اولار).	یئنی و یئتمک سۆزونه باغلیدیر، اینگیلجه yankee سۆز ایله هئچ ایلگی سی یوخدور؛ باخ: یان، یانماق}.	یئنگیجه yengicæ [آ] تک ویا ترکیبی حالدا یئر آدی اولاراق ایشله نیر، باخ:یئرآدلاری (ان آزی ۵۰ آد سایماق اولار).	یئنی آی [آ] آچا (فا:هلال).	یئنی آی [آ] آچا (فا:هلال).
یئنگیچی [خ] یئنگی+چیچی؛ بابورخان ین قیز نوه سی ^۷ .	یئنی و یئتمک سۆزونه باغلیدیر، اینگیلجه yankee سۆز ایله هئچ ایلگی سی یوخدور؛ باخ: یان، یانماق}.	یئنگیچی [خ] یئنگی+چیچی؛ بابورخان ین قیز نوه سی ^۷ .	یئنی انسان [آ] چاغداش انسان، چاغداش آدام.	یئنی انسان [آ] چاغداش انسان، چاغداش آدام.
یئنگیش [آ] اوستون گلن، اوغلان آدی (فا:نام پسر).	یئنی و یئتمک سۆزونه باغلیدیر، اینگیلجه yankee سۆز ایله هئچ ایلگی سی یوخدور؛ باخ: یان، یانماق}.	یئنگیش [آ] اوستون گلن، اوغلان آدی (فا:نام پسر).	یئنی ایل [آ] قاباغیمیزدا اولان ایل.	یئنی ایل [آ] قاباغیمیزدا اولان ایل.
یئنگی کند/ یانگی کند [آ] ۷م-۹ جو عصر تورکوستاندا قورولان بیر شهر آدی (ایندیکی آدی جان کنت دیر) ^{۱۲} .	یئنی و یئتمک سۆزونه باغلیدیر، اینگیلجه yankee سۆز ایله هئچ ایلگی سی یوخدور؛ باخ: یان، یانماق}.	یئنگی کند/ یانگی کند [آ] ۷م-۹ جو عصر تورکوستاندا قورولان بیر شهر آدی (ایندیکی آدی جان کنت دیر) ^{۱۲} .	یئنی باخیش/ یئنی باخیم [آ] یئنیدن گۆزدن گنجیرمه (فا:تجدید نظر). revision	یئنی باخیش/ یئنی باخیم [آ] یئنیدن گۆزدن گنجیرمه (فا:تجدید نظر). revision
یئنگی یئتیشمیش [باخ] یئنی یئتمه.	یئنی و یئتمک سۆزونه باغلیدیر، اینگیلجه yankee سۆز ایله هئچ ایلگی سی یوخدور؛ باخ: یان، یانماق}.	یئنگی یئتیشمیش [باخ] یئنی یئتمه.	یئنی باشدان [ظ] باشدان باشلایارق، یئنی دن.	یئنی باشدان [ظ] باشدان باشلایارق، یئنی دن.
یئنی لی [ص] یئنلری اولان، یئنگلی (فا:سرآستین دار).	یئنی و یئتمک سۆزونه باغلیدیر، اینگیلجه yankee سۆز ایله هئچ ایلگی سی یوخدور؛ باخ: یان، یانماق}.	یئنی لی [ص] یئنلری اولان، یئنگلی (فا:سرآستین دار).	یئنی باهار [آ،بی] سازاق گیلرلدن آمریکانین ایستی بؤلگه لرینده یئتیئن و اؤرونو ادویه اوچون ایشله ن بیر بیتگی (فا:نوعی گیاه). pimenta officinalis	یئنی باهار [آ،بی] سازاق گیلرلدن آمریکانین ایستی بؤلگه لرینده یئتیئن و اؤرونو ادویه اوچون ایشله ن بیر بیتگی (فا:نوعی گیاه). pimenta officinalis
یئنمز [باخ] یئنیلمز.	یئنی و یئتمک سۆزونه باغلیدیر، اینگیلجه yankee سۆز ایله هئچ ایلگی سی یوخدور؛ باخ: یان، یانماق}.	یئنمز [باخ] یئنیلمز.	یئنی قاپیتتی لار [ظ] یئنی کشف لر (فا:اکتشافات) exploration	یئنی قاپیتتی لار [ظ] یئنی کشف لر (فا:اکتشافات) exploration
یئنمز لیک [باخ] یئنیلمز لیک.	یئنی و یئتمک سۆزونه باغلیدیر، اینگیلجه yankee سۆز ایله هئچ ایلگی سی یوخدور؛ باخ: یان، یانماق}.	یئنمز لیک [باخ] یئنیلمز لیک.	یئنیجه [ص] ۱-اولدوقجا یئنی (فا:تازه). ۲-یاخین گونلرده.	یئنیجه [ص] ۱-اولدوقجا یئنی (فا:تازه). ۲-یاخین گونلرده.
یئتمک yemæk [س،ت،سن،یئنگمک] ۱-مغلوب ائتمک،	یئنی و یئتمک سۆزونه باغلیدیر، اینگیلجه yankee سۆز ایله هئچ ایلگی سی یوخدور؛ باخ: یان، یانماق}.	یئتمک yemæk [س،ت،سن،یئنگمک] ۱-مغلوب ائتمک،	یئنی چئری [آ،سن] عثمانلی امپراتورو ۲ جی محمود دؤنمینده م. ۱۳۶۲ جی ایلده اورهان قاضی طرفیندن قورولان پیاده	یئنی چئری [آ،سن] عثمانلی امپراتورو ۲ جی محمود دؤنمینده م. ۱۳۶۲ جی ایلده اورهان قاضی طرفیندن قورولان پیاده

عسگر صنفی و بو قوشوندا اولان ارلرین آدی (فا: یئینچری).	آخارقالاری ایلین ۷ آیی بوژ حالیندا اولور (یئنی سئی).
یئنی چئری اوچاغی [آ] یئنی چری عسگرینین کیچیک لیکدن یتیشدیریلدیگی عسگری قورولوش.	یئنی سئی یازیلی داشیازیلاری [آ] یئنی سئی چاینین قیراغیندا آباقان و تووا (سایان) ایالت لرینده ایندییه تک ۵۱ قدر تورکجه یازیت تاپیلیب، بویازیتلار قیرقیز اوغوز و تورکیش تورکلرینه عایددیر، خط لری اورخون خطلرینه گوره هله اولغونلاشمایش خط ساییلیر و ۵م جی یوزیله عایددیر، حرفلری ۱۵۹ دور و چوخلو تصویری شکیللری واردیر.
یئنی چای [آ] استانبول فتحی (۱۴۵۳م) دن فرانسه انقلابینا قدر اولان دؤنم (آوروپا لیلارجا).	یئنیستان yenistan [آ] آستانا دا کند آدی.
یئنی چی [ص] یئنی لیک یانلی سی اولان، یئنی قورالی و یاسالاری اوئنه سورن و بولاری ساوونان کیمسه (فا: تجدد خواه). progressive, modern (minded)	یئنیش yenış [آ] ۱- آشاغی یئشمه؛ قارشى آنلامی: یوقوش؛ (فا: سراشیبی). ۲- دنیز سولارینین آی یواری تاثیریه آشاغی گئتمه سی (فا: جزر). ۳- [آ] غلبه، غالبیت، اؤتقو.
یئنی چی لیک [آ] یئنی شئ لر و گؤروشلر ایستهمه ایشی (فا: تجدد خواهی). revival	یئنیش آشاغی [ظ] اوچا بیر یثرین باشیندان آتکینه دوغرو طرفی "تپهنی یئنیش آشاغی دوشمک" (فا: پستی بلندی).
یئنی داش دئوری [آ] داش لاردان مختلف سلاح لار و وسیله لر دوزلمه گه باشلانان دؤنم (فا: عصر نوسنگی). neolithic	یئنیش چیخیش [آ] دره تپه لی یثر (فا: پستی بلندی).
یئنیندن [ظ] بیر داها، چوخ یاخیندا (فا: دوباره). again	یئنیش قالدیش [آ] (فا: جزر و مد). tide
یئنیندن یاخیملاماق [ل] تجدید نظر ائله مک (فا: تجدید نظر کردن). to review	یئنیشلی چیخیشلی / یئنیشلی یوقوشلو [ص] یئنیش چیخیشی اولان، یئنیش یوخوشو اولان (فا: پستی بلندی).
یئنیندن دوزلتمک [ل] یئنیندن قاییرما (فا: باز یافتن). to recover	یئنیشک [قا] بیریرینی یئنیک ائتمک ایستهمک.
یئنی دن سؤیله مه [آ] تکرارلاما (فا: بازگو). repetition	یئنیش یوقوش [ص] یئنیش و چیخیشی اولان.
یئنی دن قاییرما [آ] تجدید بنا (فا: نوسازی). renovator	یئنیک yenik [ص، ت] ۱- آشینیش، سورتولوب گئتمیش، ۲- یئندیریلmiş، یئنیش، دوشموش، دوشورولموش (فا: مغلوب). recessive
یئنی دن قورما [آ] تجدید بنا (فا: بازسازی). restoration	یئنی گنج [آ] یئنی یئشمه، گنجلیک چاغینا تازا یتیشمیش (فا: نوجوان). youngster, adolescence
یئنیندن قیرما [آ] قیریتی recrusher	یئنی گوموش [آ] پاخیرنیکل وجینقو متتالارینین قارشیماسیندان ال گلن گوموش کیمی بیر متتال.
یئنی دونیا ، [آ] یئنیکنه دونیا، امریکا قاره سی.	یئنی گون [آ] یاز بایرامی، ایل بایرامی، گونش ایلینین باشلانقیچ گونو، نوروز بایرامی.
یئنی دونیا ۲ ، [آ] بی گول گیللردن بیر آغاج، مالتا اریگی (فا: زرد آلوی ژاپنی). eriobotrya japonica	یئنی لیمک [ل] یئنی لیک قازاندیرماق.
یئنی دونیا آسلانی [آ، دی] پوما، کدی گیللردن، اوژونلوغو ۱۲۰cm، قویروغو ۷۰ cm، سیرتی قهوه رنگی، قارنی آغ، آمریکادا یاشایان بیر ممه لی نوعو feis concolor	یئنی لوده [ظ] یاخین گئچمیشده.
یئنیجه yenirge [آ] ۱- گندیکنجه گئنیش له ین یارا. ۲- (طب) سوموک و دیش توخوسونون خاراب اولماسی وضعیتی.	یئنی لشدیرمک [ل] یئنی لیک قازاندیرماق.
یئنی ساری [آ] آلتون اوردو دؤنمی تیکیلن بیر شهر آدی ۲۰۹.	یئنی لشدیریلیمک [بل] یئنی حالا گتیریلیمک.
یئنی سئی [آ] سیبیریدا ۳۸۰۰ کیلومتر اوژونلوқта چای اولاراق قوزئی بوژ اُتیانوسونا تۆکولور، چایین آشاغی	

Yy ی	آذربایجان تۆرکجه سی	۲۰۲۰	ارک سۆزلوگو	Yy ی
یئنی لشمک [س] یئنی لیک قازانماق.			(فا:تند، سریع اُلسیر) fast {باخ: یتگ/یئی؛ یتگ سۆزو ایله ایلگی لیدیر و یتگین شکیلنده گوجلو و گۆر آنلامینددی}.	
یئنیلگی yenilgi [آ] بیرساواش ویاریشدا اودوزما، مغلوب اولما			یئنهین یئنهین [ص] تئزتئز، هیز لی هیز لی، ایتی ایتی.	
یئنیلمز [ص] یئنیلمه ین، اودوزماز، باسیلماز (فا: شکست ناپذیر).	invincible		یئنهین ترون [آ] هیز لی ترون express train	
یئنیلمز لیک [آ] یئنیلمز اولما حالی، باسیلماز لیک.			یئنهینجه [ظ] هیز لی اولاراق (فا: سریعاً) quickly	
یئنیلمک yenilmək [س] ۱-مغلوب اولماق، اودوزماق، باسیلماق {ت: یانغیلاماق} ۲- [بل] یتمک ایشی گؤرولمک.			یئنهین لشمک [ل] هیز و سرعتی نی چوخا لتماق.	
یئنیلمیش [ص] مغلوب اولموش (فا: مغلوب). recessive			یئنهین لشدیرمک [ل] داهادا هیزلاندیرماق.	
یئنی لندیرمک [باخ] یئنی لشدیرمک.			یئنهین لشدیریلیمک [بل] سرعت لندیریلیمک.	
یئنی لنمک [س] ۱- یئنی وضعیتیه گلمک. ۲- [بل] تکرارلانماق.			یئنهین لشمک [س] یئنهین اولماق، هیز لی اولماق.	
یئنی لهمک [ل] ۱- تازالاماق ۲- بیر ایشی بیر داهای گؤرمک (فا: تجدید کردن).	to renew		یئنهین لنمک [س] یئنهین اولماق، هیز لی اولماق.	
یئنی لهمه [آ] تازالاما، تکرارالاما (فا: تجدید). renewal			یئنهین لهدیجی [ص] تسریع ائدن (فا: تند کن). accelerator	
یئنی له نه ییلمز [ص] یئنیلنمز؛ تجدید اولونمایان "نفت یئنی له نه ییلمز انرژیدیر" (فا: تجدید ناپذیر). renewal			یئنهین لهمک [س] یئنهین اولماق، سرعتی آرتماق.	
یئنی له نه ییلیر [ص] تجدید اولونایلیر، تجدید اولونان "یئل یئنی له نه ییلیر انرژیدیر" (فا: تجدید پذیر). renewal			یئنهین لیک [آ] ۱- یئنهین اولما وضعیتیه، گؤرلوک، ایتی لیک، سرعتلی لیک (فا: تند) rapidity ۲- هیز، سرعت speed	
یئنیلیش [آ] یئنیلمه، مغلوب اولما.			یئنی بوغا [خ] اوئیغور یازیتلاریندا آدی گنچن بیر بگ ۷.	
یئنی لیکچی [باخ] یئنیچی (فا: متجدد). modernized			یئنیتم [آ] آسکی، قدیم ۷.	
یئنی لیکچی لیک [باخ] یئنی چیلیک، تجدّد (فا: تجدّد)			یئنیخالاما yeyxalama [آ] یئنیخالاماق ایشی.	
یئنی لیک [آ] تازالیق (فا: تازگی). freshness			یئنیخالاماق [ل] یئنیخالاماق، سوْیا چکمک (فا: آب کشیدن).	
یئنیلمسی [ص] یئنی کیمی، تازا.			یئنیخاماق [باخ] یئنیخالاماق.	
یئنی یتمه [آ] ۱- یئنی گنچ (فا: نوجوان). ۲- تازا یتیشمیش (فا: تازه بدوران رسیده). parvenu			یئنیروک / یئنیگروک [ص] داهاییی، داهایستون، یئنی دن اوستونلوک درجه سی، چوخایی و گؤزل، مقبول، قبول گؤرن (فا: عالی).	
یئنی یتمه لیک [آ] یئنی یتمه وضعیتیه، ارگن لیک، چوخ گنچ اولما وضعیتیه.			یئنیگؤ یئنیگؤ yeygü [آ] ارمغان، بخشیش، احسان ۷.	
یئنی یتیمیش [ص] یئنی یتمه (فا: نورس). young			یئنیگی yeygi [آ] حیوانلار اوچون قیشا ساخلانیلان یتیه جک، یتم (فا: علوفه).	
یئنی یئنی [ظ] یئنی اولاراق، بوگونلرده، چوخ یاخین لاردا.			یئنی لنمک [باخ] یتگ لنمک، عالی وضعیتیه سالینماق.	
یئنیسور [آ] آذربایجان میل دؤزون، ده یتر آدی ۲۴.			یئنی لهمک [باخ] یتگ لهمک، عالی وضعیتیه سالماق.	
یئنیلاخ Yevlax [آ] جمهوری آذربایجاندا رایون و شهر آدی، یئنهالا / یئنهاله yehmala [آ] ماکی داکند آدی {یتگ+مارا}.			یئنی یئنی [ص] آغیر اولمایان، یونگول، خفیف {یئنیلیب آزالان}.	
یئنهو [آ] گؤی تورک خاقانی، ایشبارائین قارداشی ۵۴.			یئنی لهمک [ل] خفیف لهمک.	
یئنهین yehin [ص، ظ] هیز لی، سرعتلی، گؤر، شدتلی، سریع			یئنه یئنه yeyə [آ] قووارا، متثال وهرشئی یونماق اوچون، اؤزه ری دیش دیش پولاد آلت، تورپو (فا: سوْهان)، {باخ: یئنیلمک}.	
			یئنه جک سیز [باخ] یئیه جک سیز، آزیق سیز.	
			یئنه جک سیز لیک [باخ] یئیه جک سیز لیک، آیق سیز لیک.	

یئیب یچمک [س] یتمک و ایچمک له مشغول اولان.

یئیب یاتان [س] بیرایشله مشغول اولما یان، بوش وقت سۆرن.

یئیتمه yeyitmə [باخ] یئیلمه، تۆکه نیش، آرادان گتتمه "تنبیل لیک یئیتمه آزاری کیمی بیر شئی دیر".

یئییجی [ص] ۱- یئیمجیل ۲- [مچ] روشوت آلان (فا: راشی).

یئییجیل [آ] باخ: یئیم جیل.

یئییجی لیک [آ] یئییجی اولما وضعیتی.

یئیش yeyiş [آ] یتمک ایشی ویا بیچی.

یئیلیمک yeyinti [بل، سن] ۱- یتمک ایشی گۆرولمک،

چئینه ییب اؤدولماق. ۲- [س] یئیلیب چۆرۆمک، اپریمک،

ایشلنپ تۆکنمک و آرادان گتتمک، سۆرتولوب گتتمک (فا: فرسودن، خورده شدن). to wear

یئیلمه [آ] یئیلیمک ایشی، یئیتتی، یئیلیب گتتمه، تۆکنمه، سۆرتولوب آرادان گتتمه (فا: فرسوده شدن، خورده شدن).

یئیلمه ۲ [آ] ان چوخ اؤز قیسمنه چیخان پیس یارا، ذری ورمی، قورد ائشه نگی.

یئیلیم [آ] یئیلیمک ایشی، یئیتتی.

یئیم yeyim [آ] یتمک ایشی، باخ: یسیم.

یئیمجیل [ص] چوخ یئین (فا: پرخور). gluttonous

یئیمجیل لیک [آ] یئیمجیل اولما (فا: پراشتهایی hyperorexia

یئیملی [ص] ذوق ایله یئین، چوخ یئین.

یئیین [باخ] یئیین، غالب، قوی، اؤستده اولان.

یئیینتی yeyinti [آ] ۱- دمیر کیمی شئیلر پاسلاتاراق آرادان

گتتمه سی (فا: خوردگی). ۲- corrosion یئمه لی هر شئی،

ییه جک لر. ۳- اسراف ائتمه، خالقین مالینی کورلما.

یئیینتی لیمک [س] یئیلیب آرادان گتتمک (فا: فرسودن to wear

یئیینتی لیمه [آ] یئیلیب آرادان گتتمه (فا: فرسایش).

یئیینتی لی [ص] داد لی، لذتلی.

یئوست [آ] دیشقی نین برک اولماسی دورومو قاریندا حس

اندیلن اذیت (فا: ~). med) constipatin

یئتمل yehtamil [ص] اولاسی (فا: ممکن). probably

یئیی yehya [آ، ع] دیری، جانلی {عربجه حی سۆزوندن}.

یئیی [آ] ضیا آباد و تاروم دا (~ آباد) کند و زنجان دا چای آدی.

یئیی شیدا [یازار] گونش ۱۳۰۳ ده تبریزده آنادان اولوب،

ادییات ماراقلی سی اولاراق گۆزل شعرلری و غزللری واردير "ائتمه ییب بیر لحظه راحت چشم خونباریم منیم. تا دوشوب مندن اوزاق یار وفاداریم منیم." ۱۱۷.

یخلقان yaxleqan [آ] خوی دا داغ آدی.

یخنی yaxni [آ، دا] ۱- رُب و قیزاریلیمیش سوغانلا دوزه لن

ساده بیر ات شورباسی. ۲- [دده] قووروما.

ید yed [آ، ع] ال (فا: دست).

ید الله خدایی [آ] اؤرمو لو چاغداش شاعردیر ۱۵۶.

ید ییضا [آ، ع] اساطیره گۆره حضرت موسی نین مُعْجَزه گۆسْتَرَن الینه اشارت اولور، مجازاً مهارت و باجاریق.

یدک yedək [آ، ص] ۱- بیر شئی ایشله درکن همان جنسندن

سونرالار ایشلتمک اؤچون ساخلانان شئی، بیر شئین آیری

اؤرنگی، زاپاس (فا: ~). ۲- spare بیر ایش گۆرمک اؤچون

بیر نفرین آیریلماسی وضعیتینده یئرینه اؤتورماغا اؤنجه دن

قارارلانمیش اولان کیمسه. ۳- آرابانی چکیب آپارماق

اؤچون اؤنو چکن حیوانین بونونا باغلانان ایپ، آراج و

ماشین لاردا وگمی لرده اولارا قوشولان و چکیلن هر شئی

(فا: یدکی). {سن: یدک آتی؛ بتمک، پتک، یدک}.

یدک آتی [آ] احتیاط اؤچون یاندا آپاریلان آت.

یدک yedək [آ] قوچان دا کند آدی.

یدک اویونجو [آ، ایدمان] اویونچولاردان بیرینین هر هانسی

سببيله اویوندان چیخیب و اونون یئرینه اوبنایان اویونجو.

یدک ایپی [آ] یدک چکمه ایپی.

یدک جیل [ص] یدک ده گتتمه یی سئون قوشقو حیوان حاقیندا.

یدکچی [آ] یدک حالیندا اولان "یدک یاردیم جی، یدک

فوتبالیست، یدک حیوان، یدک آراج".

یدکچی لیک [آ] یدک چی نین ایشی و گۆرۆی.

یدکده قالماق [س] هامی دان گثری ده قالماق.

یدک گمی سی [آ] یدک چکمه گمی سی.

یدک لشمک [س] قارشى لیلی اولاراق یدکلیک ائتمک.

یدک لیمک [بل] یدگه آلینماق، یدک اولاراق گمی یه قوشو لماق.

یدک لیمک [ل] ۱- بیر شئی یدک حاضرلماق، یدک اولاراق

دالی سیجا چکمک. ۲-لیندن توتوب دالیجا آپارماق.

یدکلی [ص] یدگی اولان، باغلی یدک ده اولان.

یدکلیک [آ] یدک اوچون مناسب اولان.

یدک وئرمک [ل] دالی جا چکمک.

یدگه آتماق [ل] دالیجا چکمک.

یدگینه آتماق [ل] دالیجا چکمک.

یَدَن yədən [آ] یدگی اولان، یدگینه آلان، تدبیر لی.^۷

یرقان yəraqan [ع] ساریلیق خسته لیگی (فایرکان). icterus

یزدان yəzdan [آ، فاشع] یارادان، تانری، آلاله.

یَزَک yəzək [آ، ت، ییزک yizək] اوردونون اؤنده گئندن بۇ لومو

، عسگری قیلاوؤز، (فایر، طلایه، پیش قراول)^{۸۹}. {ایز+ک}

یَزَن yəzən [آ] اردبیل و خیابو (آوا) و آوج ده کند آدی.

یزید yəzidi [آ، ع] اُنوی حُکومتینین اوچونجو و امام حسین

(ع) ین قتلینه باعث اولان خلیفه.

یزیدی yəzidi [آ، ع] ۱-یزیده عاید اولان، یزید کیمی اولان.

۲-آزاراق گؤرسه نن و ابلیسین گوجونو اؤستون توتان بیر

مذهب (فایر).

یسار [آ] ۱-سول (فایرچپ). left ۲-وارلیلیق، وارلی اولما.

یساقی yəsaqi [آ] قوچان ی دا کند آدی.

یساول باشی yəsavul başi [آ] قوچان دا کند آدی.

یسرلو / یسیرلو yesirlu [آ] کبودر آهنگده کند آدی. {یازیرو

، اوغوز بویلا ریندان یازیغیر / و یازیرو بویونا باغلی کند}.

یسوقا [آ] یاسایا باغلی، تۆمان خان'ین اوغو لاریندان.^۷

یسوقان بگیم [آ] انسان آدی، باخ: یاسوقان + بگیم.^۷

یسوکن [آ] یاسوقان؛ باهادور خان'ین اوغو لاریندان.^۷

یسوکنبا قاتور [خ] کارایتلر دؤولتی بگ لریندن.^۷

یسوگی yəsugi [خ] یاساقان، یاساق + آی؛ چنگیز خانین

تورونو و قویلا ی خانین قارداشی.^۷

یسوگی با قاتور [خ] چنگیز خاقان'ین باباسی.

یسو قتی مور [آ] اسن تیمور؛ چنگیز لی خانلاریندان.^۷

یسوی yəsəvi [یازار] خوجا احمد یسوی / تورکستان پیری،

تورک تصوف شعری نین قوروجولاریندان ۱۱م عصرین

سونوندا تورکستانین سایرام قصبه سینده آنادان اولوبدور

وسونرا یسی شهرینه یئرلشمیش و یسوی طریقتی نی

قوروبدور، "دیوان حکمت" یسوی نین معروف کتابیدیر.

یسی yəsi [آ] ۱۲م عی قرن ده احمد یسوی نین تورکستاندا

تحصیل آلدیغی شهرین آدی (اوسایرام'دا دوغو لدو)^{۵۴}.

یشم / یشمی [آ، د] یاشیل و قیرمیزی رنگ.

یعقوب yə`qub [آ، ع] ۱-ارکک کهلیک، اوغلان آدی. ۲-

یعقوب آباد [آ] کرج، بؤیین زهرا، آبیک (آباد)؛ باهار

(شاه)، ماک (علی کندی) کند آدی.

یعقوب اصولی [آ] مرند لی چاغداش شاعر دیر.^{۱۵۶}

یعنی yə`ni [با، ع] دئمک، سؤزون قیاسی (فایر). namely

یَغَن [آ] فیل معناسیندا، قاراخانلی بیر پرنس آدی: یغن تگین.

یقه [باخ] یاخا.

یقین [ظ، ع] اینانج لا، ایناملا، شک سیز، شهبه سیز (فایر).

یقیناً [ظ، ع] شهبه سیز اولاراق (فایر: یقیناً). surely

یقینلو [آ] قنیدار دا کند آدی.

یک لنگه / یئکه لنگه [آ] قوچان و نیشابور دا کند آدی.

یکسان yeksan [آ، فاشع] ائشیت، دؤز (فایر: یکسان).

یلبه yəlbə [باخ] یلوه.

یلدا yelda [آ] ایلین ان اوزون گنجه سی، قیشین ایلک گنجه -

سی (فایر: شب یلدا). the longest night of winter {بو

کلمه نی سُرانی دیلینه باغلایرلار ولی ان اوزون گنجه

اولدوغو اوچون یال سؤزونه باغلی اولما لیدیر، باخ: یال}.

یلده مک [ل، یئل] یئل [تلسیک قاچماق، یئهین قاچماق.

یلدیر مک [یئل] یئل [قاچماغینا سبب اولماق، یئلدیر مک.

یلک yələk [باخ: یئل] یئلک، جلیققا (فایر: جلیقه). waistcoat

یلمک yəlmək [یئل] یئل [قاچماق.

یلوه yəlvə [آ، د] فلوریاقوشو chloris choris {باخ: یئل}

یله yələ [آ] ۱-آت یالی، آت بونوندا اوزون توکلر (فایر: یال

اسب). ۲-بیر نوع قادی گئییمی (بئل طرفینده دار اولان و

شلته تومان اوستوندن گئییلن) (فایر: {باخ: یال}.

یله لی [ص] یله سی اولان.

یله لی قورده [آ، د] سیر تلان.

یَمَک yəmək [آ، ت] تورکلردن بیر بؤ لوک.

(فا: جلبک شناسی). algology

يۇسونجول [ص] يوسونلا بسلەنن حثیوان.

يۇسونلاماق [س] يوسون يېتىمک، يوسون باغلاماق.

يۇسونلاماق [س] يوسون اولوشماق، يوسونلا بورونمک.

يۇسونلو [ص] يوسونو اولان، يوسونلا قابلانمیش اولان.

يۇسونواری [ص] يوسون کیمی، يوسونا اوخشار.

يۇغ yog [آ] اولو گۆمولدو کندن سوئرا وئرلین یتمک (فا:~).

ت: یوغ و یوغورماق بیر کؤ کندنلر، چونکو یوغ یتمگی، بیر سیرا موادین یوغورماسیندان عمله گلیر.

يۇغلالماق [س] وارلیغی اورتادان قالماق، یوخ اولماق {يۇخلالماق سۆزونون دیشیمی اولمالیدیر}.

يۇغاناق [آ] ییغیناق، کۆتلە.^۷يۇغجو/يۇغجی [آ] یاس توتان، یاسچی، یوغ وئر.^۷

يۇغورولتماق [ل] یوغورولماسینا سبب اولماق.

يۇغورولماق [بل، سن] یوغوروماق ایشی گؤرولمک "مگر شاه بدنی قیزیلدان باغبان بدنی پالچیق دان یوغورولوبدور؟" (فا: سرشته شدن).

يۇغورولموش [آ] یوغورولماق ایشی.

يۇغوروم yogrum [آ] یوغوروماق ایشی.

يۇغورت yogurt [آ، ت] قاتیق، سۆتو پیشیریپ سویداراق مایا ووروب باسدیریلدیقدان سوئرا اله گلن آغارتی (فاماست). yoghurt {باخ: یوغورماق}

يۇغورت آشی [آ] قاتیق آشی، معمولی آش اولاراق یوغورت قاتاراق یئیلن بیر نوع آش.

يۇغورت اوتو [آ، بی] کؤک بویاگیللردن، سۆت کیمی اوژ سویو اولان بیر ییتیگی جنسی (فا: شیرپنیر). galium

يۇغورتچوق [آ، بی] بیر ییتیگی آدی (فا: پنیرجیک) anacomptis

يۇغورتچو/يۇقورتچی [آ] سراب دا کند آدی.

يۇغورتچو [آ] یوغورت دوزلدن وساتان کیمسه.

يۇغورتچولوق [آ] یوغورت دوزلتمه یا ساتما ایشی.

يۇغورتدورماق [باخ] یوغورتماق.

يۇغورتدورولماق [بل] یوغورتدورماق ایشی گؤرولمک.

يۇغورت شورباسی [آ] یوغورتلا دوزلمیش بیر جور یتمک.

يۇغورت لاماق [ل] یوغورت قاتماق.

يۇغورتلو [ص] یوغورت قاتیلیمیش، یوغورتا بولاشمیش.

يۇغورتما [آ] مُخِمَر (فا: مخمر). fermented

يۇغورتماق yogurtmaq [ل، آتد] یوغورماسینا سبب

اولماق، یوغورماق ایشینی گؤردورمک. t-to knead

يۇغورماق yogurmaq [ل] قۇرو و تۇز کیمی شیلیری آخیجی

ماده یه قاتیب خمیر شکلینه گتیرمک (فا: سرشتن). to mix

{ت، سن} «یوغورماق» خمیر ائیلهمک، ت «یوغلاماق» یاس یتمگی وئرتمک، ت «یوغ» یاسدا وئرلین یتمک، باخ: یوغ.

يۇغوروجو [ص] یوغوران (فا: خمیر گیر). kneader

يۇغوروم [ص] ۱- یوغورولاجاق قدر اولان ۲- یوغورما ایشی.

يۇغون yogun [ص] ۱- قالین، غلیظ، آغیر (فا: قطور). thick

۲- [مج] آرالیق سیز، چوخ سیخی. ۳- دولو، قالین، ایری شیشمان، کؤک ۴- قابا، کوبود. ۵- انسان آدی: یوغونالپ، یوغونای، یوغونبای. {ت، سن، گؤک؛ یوغورماق دان}.

يۇغونجا [ص] چوخ یوغون.

يۇغونلاتماق [آتد] یوغون لاماسینا سبب اولماق،

کوبودلاتماق to cause to become fat

يۇغونلاشدیریلماق [بل] داها یوغون ائدیلمک.

يۇغونلاشماق [س] یوغون وضعیته گلیمک.

يۇغونلاماق [س] یوغون اولماق. to grow fat

يۇغونلانماق [س] یوغون لاماق، کوبودلاشماق.

يۇغونلوق [آ] ۱- بیر جیسمین بیر ساتنی مترمکعب کوتله سینین سوئیا گؤره آغیر لیق اورانی، غلظت (فا: تکاتف). ۲-

کؤکلوق، شیشمانلیق (فا: چاقی). thickness,

يۇغونلوق اؤلچر [آ] غلظت اؤلچر (فا: چگالی سنج).

pycnometer

یوفا [باخ] یوفا.

يۇقوش/يۇکوش [آ] ۱- دیکینه و یوخاری دؤغروچیخان یول.

يۇقوش باشی/يۇکوش باشی [آ] هشتری ده داغ آدی.

يول yol [آ] ۱- بیر یئردن آیری یئره گتتمک اوچون گنچیلن

یئر، گئدیش گلیش یئری "کندین یولو" (فا: راه). road

۲- یولجو لوق، سفر، مسافرت "یارین یولا چیخاجاق". ۳-

Yy	آذربایجان تۆركجهسى	۲۰۲۷	ارك سۆزلۆك	Yy
يۇلتىم، دۆڭ، داۋرانىش، توتوم، بېچىم، طرز، سىستىم، دوزنى، آماج، مقصد "باشماق اوچون بىر يول لازىمدير، يولنا سالماق". ۴-بىر آخىجى ماده نىن آخىلدىغى يىر و ايز "سو يولو" (فا:مسير). ۵-coures-كز، دفعه "ايكى يول بۇ كتابى اوخودوم". ۶-اينانچ، بىر دۇنيا گۇروشى "دۆڭ يولدا چىخماين". ۷-يولوندا و يولدا شىكلىندە "اوغروندا، اوچون، نامينه" سۆز كىمى معنا وثير "وطن يولوندا مبارزه ائلمك". {ت، گۇ، سن، يول و يال كلمه لر نىن آراسىندا كۆك بىر ليگى اولمايدىر}.	يولچو، يولدا گئچن، مسافر.	يولگىتمه [آ] گئچنمه (فا:مدارا). moderateness	يولگىتمك [ل] دىله توتاراق راضى ائتمك، هدايت ائتمك.	يولگىلدى yola geldi [آ] ماكى دا كند آدى.
يول [آ] انسان آدى: يولداش بگم، يولر، يولسو، يولساى.	يول اوڭر [ل] بىر يىردن گئچىرك، يولدا گئچىركن.	يولاي yolay [آ] ۱-يول+آى، يولو آيدىن ۲-قازاق خانلىغى	يولگىلدى [ل] دىله توتاراق راضى ائتمك، هدايت اولونماق.	يولگىلدى [ل] دىله توتاراق راضى ائتمك، هدايت اولونماق.
يول آچماق [س] يول گۇستىرمك.	يول باسانلو yol basanlı [آ] م ۱۶جى يۆزىلدە، آتادولو	يول اوڭر [ل] بىر يىردن گئچىرك، يولدا گئچىركن.	يولگىلدى [ل] دىله توتاراق راضى ائتمك، هدايت اولونماق.	يولگىلدى [ل] دىله توتاراق راضى ائتمك، هدايت اولونماق.
يول آچىقدىر [ن] بۇ يولدا يىلرسن، گندە يىلرسن.	يول باسانلو yol basanlı [آ] م ۱۶جى يۆزىلدە، آتادولو	يول اوڭر [ل] بىر يىردن گئچىرك، يولدا گئچىركن.	يولگىلدى [ل] دىله توتاراق راضى ائتمك، هدايت اولونماق.	يولگىلدى [ل] دىله توتاراق راضى ائتمك، هدايت اولونماق.
يول آشىرى [آ] يول ويا يوللار نىن اۋتە سىندە اولان هر شى.	يول باسانلو yol basanlı [آ] م ۱۶جى يۆزىلدە، آتادولو	يول اوڭر [ل] بىر يىردن گئچىرك، يولدا گئچىركن.	يولگىلدى [ل] دىله توتاراق راضى ائتمك، هدايت اولونماق.	يولگىلدى [ل] دىله توتاراق راضى ائتمك، هدايت اولونماق.
يول آغزى [آ] ايكى يولون كىشىدىگى يىر، گىرىش نقطه.	يول باسانلو yol basanlı [آ] م ۱۶جى يۆزىلدە، آتادولو	يول اوڭر [ل] بىر يىردن گئچىرك، يولدا گئچىركن.	يولگىلدى [ل] دىله توتاراق راضى ائتمك، هدايت اولونماق.	يولگىلدى [ل] دىله توتاراق راضى ائتمك، هدايت اولونماق.
يول آلماق [س] بىر استقامتدە يولا دوشمك، گئتمه يە باشلاماق.	يول باسانلو yol basanlı [آ] م ۱۶جى يۆزىلدە، آتادولو	يول اوڭر [ل] بىر يىردن گئچىرك، يولدا گئچىركن.	يولگىلدى [ل] دىله توتاراق راضى ائتمك، هدايت اولونماق.	يولگىلدى [ل] دىله توتاراق راضى ائتمك، هدايت اولونماق.
يول آيرىمى [آ] يوللار نىن بىر يىرىندن آيرىلدىغى يول.	يول باسانلو yol basanlı [آ] م ۱۶جى يۆزىلدە، آتادولو	يول اوڭر [ل] بىر يىردن گئچىرك، يولدا گئچىركن.	يولگىلدى [ل] دىله توتاراق راضى ائتمك، هدايت اولونماق.	يولگىلدى [ل] دىله توتاراق راضى ائتمك، هدايت اولونماق.
يول آيران [آ] دمير يوللار نىن دمير يوللار نىن بىر يىرىندن آيران ويا بىر يىرىنە باغلان قورغو و بو قورغونو اداره ائدن.	يول باسانلو yol basanlı [آ] م ۱۶جى يۆزىلدە، آتادولو	يول اوڭر [ل] بىر يىردن گئچىرك، يولدا گئچىركن.	يولگىلدى [ل] دىله توتاراق راضى ائتمك، هدايت اولونماق.	يولگىلدى [ل] دىله توتاراق راضى ائتمك، هدايت اولونماق.
يول آغزى [آ] ۱-عرف، عادت، اصول، اركان ۲-مشعلە، قندىل ۳-خ [خ] بۇلقار خانلىغى دۇنمى، بگ و كوموتان آدى ۷.	يول باسانلو yol basanlı [آ] م ۱۶جى يۆزىلدە، آتادولو	يول اوڭر [ل] بىر يىردن گئچىرك، يولدا گئچىركن.	يولگىلدى [ل] دىله توتاراق راضى ائتمك، هدايت اولونماق.	يولگىلدى [ل] دىله توتاراق راضى ائتمك، هدايت اولونماق.
يول آئلمك [ل] بللى يولو چوخ گندىب گلمك.	يول باسانلو yol basanlı [آ] م ۱۶جى يۆزىلدە، آتادولو	يول اوڭر [ل] بىر يىردن گئچىرك، يولدا گئچىركن.	يولگىلدى [ل] دىله توتاراق راضى ائتمك، هدايت اولونماق.	يولگىلدى [ل] دىله توتاراق راضى ائتمك، هدايت اولونماق.
يول آچ yolaç [آ] ۱-يول گۇستىرىجى، مهماندار، رهبر، اۋندر، اۋنجو. ۲-انسان آدى: يولاچىبگ، يولاچبۇرى، يولاچخانر.	يول باسانلو yol basanlı [آ] م ۱۶جى يۆزىلدە، آتادولو	يول اوڭر [ل] بىر يىردن گئچىرك، يولدا گئچىركن.	يولگىلدى [ل] دىله توتاراق راضى ائتمك، هدايت اولونماق.	يولگىلدى [ل] دىله توتاراق راضى ائتمك، هدايت اولونماق.
يول آچىخماق [س] اوزاق بىر يولچو لوغا چىخماق.	يول باسانلو yol basanlı [آ] م ۱۶جى يۆزىلدە، آتادولو	يول اوڭر [ل] بىر يىردن گئچىرك، يولدا گئچىركن.	يولگىلدى [ل] دىله توتاراق راضى ائتمك، هدايت اولونماق.	يولگىلدى [ل] دىله توتاراق راضى ائتمك، هدايت اولونماق.
يول آدوشمك (دۆڭلەك) [س] گئتمك، حركت ائتمك.	يول باسانلو yol basanlı [آ] م ۱۶جى يۆزىلدە، آتادولو	يول اوڭر [ل] بىر يىردن گئچىرك، يولدا گئچىركن.	يولگىلدى [ل] دىله توتاراق راضى ائتمك، هدايت اولونماق.	يولگىلدى [ل] دىله توتاراق راضى ائتمك، هدايت اولونماق.
يولار yolar [آ، سن] افسار، باخ، يولار.	يول باسانلو yol basanlı [آ] م ۱۶جى يۆزىلدە، آتادولو	يول اوڭر [ل] بىر يىردن گئچىرك، يولدا گئچىركن.	يولگىلدى [ل] دىله توتاراق راضى ائتمك، هدايت اولونماق.	يولگىلدى [ل] دىله توتاراق راضى ائتمك، هدايت اولونماق.
يول سالماق [ل] ۱-مُشايعت ائتمك. ۲-راضى سالماق.	يول باسانلو yol basanlı [آ] م ۱۶جى يۆزىلدە، آتادولو	يول اوڭر [ل] بىر يىردن گئچىرك، يولدا گئچىركن.	يولگىلدى [ل] دىله توتاراق راضى ائتمك، هدايت اولونماق.	يولگىلدى [ل] دىله توتاراق راضى ائتمك، هدايت اولونماق.
يولاق/يولاق yolaq [آ] ۱-گئچى يولو، زولاق، نازىك يول، جىغىر. ۲-قىسا يول، كسىدىرمه يول. {ت: چاى، سو يولو؛ باخ: زولاق 'يولاق پارچىن' يول يول اولان پارچا}.	يول باسانلو yol basanlı [آ] م ۱۶جى يۆزىلدە، آتادولو	يول اوڭر [ل] بىر يىردن گئچىرك، يولدا گئچىركن.	يولگىلدى [ل] دىله توتاراق راضى ائتمك، هدايت اولونماق.	يولگىلدى [ل] دىله توتاراق راضى ائتمك، هدايت اولونماق.
يولاق [آ] اوغوز-قىنىق بۇيونا عايدىر آدى (م ۱۶جى قرن) ۲۲۵.	يول باسانلو yol basanlı [آ] م ۱۶جى يۆزىلدە، آتادولو	يول اوڭر [ل] بىر يىردن گئچىرك، يولدا گئچىركن.	يولگىلدى [ل] دىله توتاراق راضى ائتمك، هدايت اولونماق.	يولگىلدى [ل] دىله توتاراق راضى ائتمك، هدايت اولونماق.
يولاقچى [ص، دده] ۱-يول اوچون تداركات حاضر لايان. ۲-	يول باسانلو yol basanlı [آ] م ۱۶جى يۆزىلدە، آتادولو	يول اوڭر [ل] بىر يىردن گئچىرك، يولدا گئچىركن.	يولگىلدى [ل] دىله توتاراق راضى ائتمك، هدايت اولونماق.	يولگىلدى [ل] دىله توتاراق راضى ائتمك، هدايت اولونماق.

Yy	آذربایجان نۆزکجه سی	۲۰۲۸	ارک سۆزلۆگۆ	Yy
دیلنچیلیک، (فا: گداپی).	begging	قوپار یلماق	to cause somone to pluck	یول چکمک [س] یول سالماق. ایز یورخماق و دۆز لتمک.
یول چکن (دوزلدن، سالان) [ص] یول قاییران (فا: راه ساز).	road-builder	یول دوزنله یین	[ص] یولو دوزنه سالان (فا: جاده صاف کن).	
یولچوبگلی [آ] صابر آباد؛ آوج-فُرکان (۷۰*) کند آدی ^{۴۰} .		یول دییشین [باخ] یول آیران.		
یولداش yoldaş [آ، سن] ۱-یول آرخاداشی، بیر یولدا و		یولری yoları [آ] ۱-تۆره یه باغلی، ۲-طریقه باغلی ^۷ .		
ایشده برابر گئدن، دوست (فا: رفیق). friend ۲- [مج]		یول سالماق [س] ۱-یول وورماق و دۆز لتمک. ۲-بیر یئره		
سایقی اوچون آدلارین اولینده ایشله نر "یولداش حسنلی".		چوخ گندیب گلیمک.		
یولداش آباد [آ] ساوه-نوبران دا کند آدی.		یولسوز [ص، سن] ۱-یولو اولمایان. ۲-یول یول اولمایان		
یولداش جاسینا [ص] یولداش کیمی، دوست کیمی.		پارچا وبونا بنزر هر شی. ۳-تۆره لره و توپلوم گۆروشه نه		
یولداش جانلی [ص] یولداش سئون، یولداش ایسته یین.		اویمایان، ساییق (فا: گمراه). dissipated, dissolute		
یولداش جانلی لیق [آ] یولداش جانلی اولما.		یولسوز یونتم سیز [ص] بیر قورالا و یونتمی اولمایان.		
یولداش جیغاز [ص] یولداش کیمی.		یولسوز لوق [آ] یولسوز اولما (فا: بی دیاتتی) dissoluteness		
یولداش سیز [ص] یولداشی اولمایان، دوستو اولمایان.		یولغون [باخ] یولقون.		
یولداشلار [آ] اصحاب، دوستلار (فا: اصحاب). possessors		یول قوروما [آ] یوللارا باخما (فا: راهداری). toll thorough		
یولداش لاشماق [قا] بیر بیر یوله یولداش اولماق.		یولقولو [ص] ۱-تۆره و قورالارا باغلی، ارشاد اولموش. ۲-		
یولداش لی [ص] ۱-یولداشی دوستو اولان. ۲- [ظ] تک		قیچاق خانی توختامیش ^۷ ین باباسی (بعضا: یولقولا) ^۷ .		
باشینا یوخ یولداشلا بیر لیکده.		یولقوم / یولقون [آ] سبزوار دا داغ آدی.		
یولداش لیق [آ] یول آرخاداشلیغی، آرخاداشلیق.		یول کسمک [س] سویقون دۆز نله مک.		
یولداش واری [ص، ظ] یولداش کیمی.		یول کسن [آ] سویقونچو، قولدور (فا: راهزن). brigand		
یولدام [آ] ۱-اویسال، یولگلن، اوزو یولا ۲-أصول، طرز ^۷ .		یول کیلمی [آ] ائنسیز و اوزون اولراق توخونموش کیلم تورو.		
یولدان ائله مک [س] گتتمه سینه مانع اولماق.		یول گۆزله مک [س] بیرینین گلمه سینی گۆزله مک.		
یولدان چیخارتماق [س] آزدیرماق (فا: ازراه بدریدن) seduce		یول گۆسته رن [آ] باشچی، اؤندر، بؤیوک.		
یولدان چیخماق [س] یولو آزماق، ساپماق، منحرف اولماق.		یول لاتماق [آ] یوللاماق ایشینی گۆردورمک.		
یولدان چیخیمش [ص] ساپمیش، آزمیش (فا: گمراه). misled		یول لاری آیری اولماق [س] باشقا باشقا یوللارا گتتمک.		
یولدان ساخلاماق [باخ] یولدان ائله مک.		یوللاری اولچمک [س] بوش بوشونا گزمک.		
یولدان قالماق [س] گنده بیلمه مک.		یوللاشما [آ] گئچینه (فا: مدارا). moderateness		
یولدان گئچن [آ] یایاق، (فا: عابر). passer-by wayfarer		یوللاشماق [قا] راضی لاشماق، اوزلاشماق، آنلاشماق، یولا		
یولدان کلیمک [س] یولجو لوقدان قایتماق.		گتتمک (فا: مدارا کردن) to be on good terms (with)		
یول دویمک [س] بیر یئره چوخ گندیب گلیمک.		یوللاما [آ] گۆندرمه (فا: ارسال). sending		
یول دورتماق [آ] باشقاسینا یول دوروماق.		یوللاماق [ل] گۆندرمک.		
یول دورقا yoldurqa [آ، ت] قیلیچ کیمی اوزونجا بیر بیتگی.		یوللانان [ص] گۆنده ریلن، یولا دوشن (فا: رهسپار).		
یول دوروماق [بل، سن] یولماق ایشی گۆرولمک، چکیب		یوللانما [آ] گۆنده ریلمه، یولادوشمه (فا: روانه) despatched		
		یوللانماق [بل] ۱-گۆنده ریلیمک (فا: ارسال شدن). ۲- [س] بیر		

Yy	آذربایجان نۆزكجەسى	۲۰۳۰	ارک سۆزلۈگۈ	Yy
يۇنات yonat [آ] تام، اسكىك سىز، قُصور سۆز.	يۇنقارى، دىمىر يۇنقارى (فا: تراشه). ۲-يۇنقالاماغا عايد			
يۇنت قوشو [باخ] قۇيرۇق سا لايان.	وسيله، يۇنقا (فا: رنده) ۳-اۋچ تىللى باغلاما (فا: نوعى ساز).			
يۇنتات yontat [آ] كۆلش (فا: پوشال). stuffing	يۇنقارلاماق / يۇنقالاماق [ل] يۇنقار يۇنقار يۇنقار (فا: رنده كردن)			
يۇنتاج yontac [آ] يۇنقار، رنده (فا: رنده). plane	يۇنقارلانماق / يۇنقالانماق [بل] يۇنو لىماق (فا: رنده شدن).			
يۇنتاج لايان [ص] رنده له ين، يۇنقار لايان.	يۇنقالايىچى [ص] يۇنقالايان، يۇنقا ايله يۇنان (فا: رنده كننده)			
يۇنتالاماق [ل، دا] يۇنماق.	يۇنقاشماق [س، فزىك] الكتريك له يۇنكلنمك (آتوم ويا آتوم قُروپو)، يۇن حالينا گللك {باخ: يۇن}.			
يۇنتالانماق [س] يۇنو لىماق.	يۇنما [آ] يۇنماق ايشى و يىچىمى (فا: تراش شده).			
يۇنتالانمىش [ص] يۇنو لموش.	يۇنماداش چاغى [آ] داشلارى يۇناراق تورلو آراجلار دوزە-			
يۇنتاماق / يۇنتماق / يۇنتوماق [ل] يۇنماق.	نىلن چاغ (فا: دوره سنگ تراشیده).			
يۇنتو yontu [آ] داش ويا آيرى برک ماده دن يۇنولوب	يۇنماق yonmaq [ل، ت، سن] ۱-يۇنتماق، يىر شىئى اوزدن			
دۆزە نىلن اثر و ھىكل، يۇنوت (فا: مجسمه). statue	دىلىم دىلىم كسەرك آيىرماق (فا: تراشیدن). ۲ to shave			
يۇنئوچ [آ] مُجَسَّمه (فا: مجسمه). statue	يىرىنىن مالينى آزار چىكمك، يىرىندن پول سىز دىرماق.			
يۇنئوچو [آ] يۇنتو دۆز لدن كىمسه (فا: ھىكل تراش). sculptor	يۇنئوت yonut [آ] يۇنتو، ھىكل، مجسمه.			
يۇنئوچولۇق [آ، ص] يۇنتو دوز لىتمە صنعتى، ھىكل يۇنما ايشى.	يۇنئوچا [آ] پارازىت كۆبە لك لر ين تۇرتدىگى خستە ليك (فا:			
يۇنئوق [آ، ص] يۇنو لموش ھر شى.	يىمارى قارچى). {محتماً} يۇنتولاما سببيله يۇنماق داندىر.			
يۇنئولماق [بل] يۇنتوماق ايشى گۇرولمك.	يۇنئوچو [ص] يۇنان، يۇنما ايشى گۇرن (فا: خراط). turner			
يۇنئولمامىش [ص] قابا.	يۇنئوچولۇق [آ] خراط لىق (فا: خراطى). turnery			
يۇنجال yoncal [بى] توپلاشلىق سۇرولادان، اۋچ ياپراقلارى	يۇنئوق [ص] يۇنو لموش.			
باشاق كىمى قىرمىزى آغ و مور چىچكلى و ىم ليك	يۇنئولماماق yonulmamak [آ] يۇنو لىماق ايشى.			
اۋچون يىتىشىدىر يىلن يىر چاير بىنگى سى (فا: يونجه).	يۇنئولماق [بل، ت، سن] يۇنتولماق، يۇنماق ايشى گۇرولمك			
alfalfa, trifolium, medicago.leg {ت: يورينجا}	(فا: تراشیدن، خراطى شدن).			
كلمە نىن اسكى شكىلى يۇرماق فعلىندن اله گلە سىنى	يۇنئولمامىش [آ، مج] ۱-گلىشمە مىش، اويقارسىز، كۇبود			
گۇستە رىر چونكى يۇنجا ايل بۇيو نىچە يول يىچىلەرک و	(فا: نتراشیده). ۲-يۇنئوچو آلتىر له هامارلانمامىش rough			
دوباره يىرىمك حاليندا يىتمەسى بو مفهوما آندىرير {	يۇنئولموش [ص] يۇنئوق حاللا گلىشمىش (فا: تراشیده).			
يۇنجالى [آ] اردبيل، مراغا دا كند و سايين قالا دا چاى آدى.	يۇنئوشان yovshan [باخ] ياوشان.			
يۇنجالىق [آ] يۇنجا تارلاسى. سالماس دا داغ آدى.	يۇنئوشانلى [آ] ميانا و سالماس دا كند آدى.			
يۇندا / يۇندا yonda [آ] قوش توكلرىنىن آلتىنداكى اينجه	يۇنئوشونماق [س، باخ: ياوئوماق] يۇمشالماق، ديله توتاتاق			
قىللار {يۇن سۇز ايله ايلگى لى اولماليدىر}.	اۋزونە ياخين لاشدىرماق (فا: نرم كردن).			
يۇندورماق yondurmaq [اتند، سن] يۇنماق ايشىنى	يۇنئووز [باخ] ياوۋز، سرت.			
گۇردۆرمك، قازدىرماق (فا: فس تراشیدن، حجارى كردن).	يۇنئووزماق [باخ] ياوئوماق، ياخين لاشماق ايستەمك.			
يۇنقا [آ] يۇنقار لايان وسيله (فا: رنده).	يۇنئوشدورماق [ل] ياخين لاشدىرماق (فا: نزديك كردن).			
يۇنقار yonqar [آ، سن] ۱-يۇنولان و كسىلن شىلر "آغاج	يۇنئوشدورولماق [بل] ياخينلاشدىر يىلماق، اويقونلاشدىر يىلماق.			

Yy ي	آذربايجان تۆركجهسى	۲۰۳۳	ارک سۆزلۈگۈ	Yy ي
يۇخوجولۇق [آ] ياتماغى چوخ سئومە.	بئز لرينه وئرلين اورتاق آد، قارا جييار و دالاق. ۲-			
يۇخو خسته ليگى [آ] نورمال دان چۇخ ياتما خسته ليگى.	قۇنداقداكى اوشاقلارين اللرينه وئرلين و اولارى دوموك			
يۇخودا اولماق [آ] ياتيب يۇخو ايچينده اولماق.	ائديب يوخلادان شئى (فا: مشغوليت بجه).			
يۇخودا انزال اولما [آ] احتلام اولما (فا احتلام).	يۇخولولۇق [آ] يوخولو حالدا اولما (فا: خواب آلودگى).			
يۇخوسو آغير [ص] ياتاركن راحتجه دورامايان، آغير يوخولو.	يۇخون (وز) شيرين اولسون [ن] ياخشى ياتماق آرزولاماق سؤزو.			
يۇخوسو چين اولماق [س] يوخودا گۆردوگو حياتا گئچمك.	يۇخويا ياتماق (دالماق) [س] برک يۇخلاماق.			
يۇخوسوز [ص] ۱- يوخودان دۇيمايان كيمسه، يۇخو نيازى	يۇخويا قالماق [س] واختيندا اويانا ييلمەمك، ياتيب قالماق.			
احساس ائدن. ۲- [مج] آييق، اويانيق. sleepless	يۇخويا گئتمك [س] برک يۇخلاماق.			
يۇخوسوز لاتماق [ائتد] يوخودان محروم ائتمك.	يۇخويا وئرمك [س] ۱- ياتيرتماق ۲- آلداتماق.			
يۇخوسوز لاشماق [س] يوخوسو آزالماق.	يۇخويا وارماق [س] ۱- برک يۇخلاماق. ۲- سكوتا گيرمك.			
يۇخوسوز لاما [س] باخ: يوخوسوز لاشماق.	يۇداتق yudaq [باخ] اۇداق.			
يۇخوسوز لوق [آ] يوخوسوز اولما وضعيتى، اويوما، اويويا	يۇدماق yudaq [باخ] اۇدماق.			
ييلمەمه (فا: ييخوایی). sleeplessness	يۇدورتماق / يۇدورتماق [ائتد] يوماق ايشيني گۆردورمك.			
يۇخوسو قاجماق [س] يوخوسو گلەمك.	يۇدوم yudum [آ] اۇدوم، بير ايچيشده اۇدولان مقدار ^۷ .			
يۇخوسو گلەمك [س] ياتماق ايسته مەمك، يۇخو احتياجى دۇيماق	يۇرت yurt [باخ] يۇرد.			
يۇخوسو گلەمك [س] ياتماق ايسته مەمك يا ياتا ييلمەمك.	يۇرتا [آ] آت ييريشى نين بير نوعو.			
يۇخوسونا حرام قاتماق [س] تئز آييلماق.	يۇرتجو [ص] كند وچاديرلارين قۇرۇقچوسو.			
يۇخوسونا گلەمك (گيرمك) [س] يۇخودا گۆرمك.	يۇرتجو [آ] بۇ طايفا م ۱۵ جى يۆزىلدە آخ قۇيۇنلو بير ليگينه			
يۇخوسونادا گلەمك (گيرمەمك) [س] هئچ خيالينا گتيرمەمك،	قاتيلراق بو حكومتين تشكيلينده نقش لرى وارايدى.			
هئچ دۆشونمەمك، آغلينا بئله گتيرمەمك.	يۇرتمه [آ] بير نوع ييريش (فا: چهارنعل) {سن، يۇرتمكدن}.			
يۇخوسونادا گۆرمەمك [س] ئمكن اولمايان شئى حاقيندا	يۇرتن داغ [آ] شاماخي، داغ آدى ^{۲۴} .			
”بو شئى لرى هئچ يوخوسوندا گۆره ييلمزدى“.	يۇرچ yurç [آت] قادينين كيچيك قاينى.			
يۇخوسونو آلماق [س] ياتيب دينچلمك.	يۇرچى [آ] ۱- بئجه ريكلى، ماھر ۲- يىرچى، يىر گۆستەرن ^۷ .			
يۇخوسو يۇنگول [ص] ياتاركن راحتجه اويانان.	يۇرد yurd [آت، گۆ، سن] يۇرت ^۸ - انسانين دۇغولوب			
يۇخوكيمى (گلەمك) [ص] تاماميله اۇنودولموش بير شئى اۆچون.	بۇ يودوگو يىر، بير شئين چوخ يئتيشديريلديگى يىر، گۆچبە			
يۇخوگۆز وندن تۆكولمك [س] چوخ يوخوسو گلەمك.	انسانلارين اۇتوردوغو چادير، ياشاييش يىرى، وطن (فا:			
يۇخوگتيرن [ص] يۇخلاديجى، يوخولادان.	وطن). country ۲- بير سيرا كلمەلرلە مختلف افاده لى			
يۇخولاتماق [ائتد] يوخو گتيرمك.	مُرکب سۆزلر دۆزلدیر ”اۇشاق يۇردو: اۇشاق باخجاسى،			
يۇخولاما [س] يوخويا گئتمك، ياتماق، اويوماق.	قهرمانلار يۇردو، ياشلىلار يۇردو، اۇدلار يۇردو“.			
يۇخولو يۇخولو [ظ] يوخولو حالدا (فا: خواب آلود).	يۇرده... [آ] انسان آدى: يۇردار، يۇرداقان، يۇرداقول، يۇردال،			
يۇخولو [ص] يوخو احتياجى دۇيان و يوخوسو گلن كيمسه،	يۇردالپ، يۇردان، يۇرداي، يۇردباي، يۇردبگ، يۇردخان/			
يوخو ايچينده اولان (فا: خواب آلود). sleepy	يۇردقان، يۇرديلدى، يۇردر، يۇردىرى، يۇردستو، يۇردساي.			
يۇخولوق [آ] ۱- قصاب ليق حثيوانلارين تيموس و پانكراس	يۇرد / يۇرت [آ] اردبيل؛ شيراز (بابا)، سراب (لار) داغ آدى.			

مینودشت (سزیتل، ~ کاظم) ده کند آدی. نیر ده چای آدی.

یورداتممه [آ] یتر لشمه (فا:توٹن).

یورداوغلو [آ] وطن بالاسی، اوغلان آدی (فا:نام پسر).

یورتچو/یوردچو [آ] آغ قویونلو بیر لیگینده بیر تورک بویو^{۲۰۹}.

یوردداش [آ] یوردلاری بیر اولان، و طنداش (فا:همشهری).

یوردداشلیق [آ] و طنداشلیق، هم وطن لیک (فا:هموطنی).

یوردسئور [ص] یوردون ایسته یین (فا:وطن پرست). patriotic

یوردسئور لیک [آ] یورد سئور اولما وضعیتی (فا:وطن پرستی).

یوردسال [ص] یورد لا ایلگی لی.

یوردسالان [ص] مقيم (فا:مقیم). resident

یوردسالامیش [ص] یتر لشمیش (فا:متوٹن).

یوردسوز/یوردسوزیوواسیز [ص] ائو ائشیک سیز، یوردوندان

محروم اولموش (فا:خانه بدوش) vagabond ۲-

باخیم سیز، کیمسه سیز (فا:بی سروسامان). homeless

یوردگاه (یورتگاه) yurdgah [آ] نائین یخا ییندا بیر خارابا کند.

یوردلاق [آ] یورد ائدینلیمیش یتر، یوردلاشدیریلیمیش یتر^۷.

یوردلاماق [ل] اؤزونه یورد دوزلتمک، یووا قورماق.

یوردلانديرماق [ل] باریناجاق یتر صاحبی ائتمک.

یوردلانماق [س] یتر و یورد صاحبی اولماق.

یوردلوق [آ] بیراگه منلیک آلتیندا اولان بؤلگه (فا:قلمروما لکانه)

یوردنویان [خ] نوٹای خانلیغی دؤنمی، بگلریندن^۷.

یورده و کور اولماق (قالماق) [س] یوردون صاحب اولان قالماق.

یورده وندا تورپ اکمک [ل] خارابا و ویران قویماق، داغیتماق.

یوردیووا [آ] ائو ائشیک.

یوردیوواسیز [ص] یوردیوواسی اولما یان، یاشام یتری اولما یان

یورقا [ظ] خوش یتریشلی گندن آت، باخ: یورقا {یوروک}.

یورقؤل [آ] سقر ده چای آدی.

یورقون [آ، بی] باخ: یولقون.

یوس یوس [اؤن اک] یوس یومورو (فا:پیشوند).

یوسف بهنون (دالغین) [آ] اؤرمو لو چاغداش شاعر دیر^{۱۵۶}.

یوسف گردنژاد [آ] اؤرمو لو چاغداش شاعر دیر^{۱۵۶}.

یوس یومورو (یومرو) [ص] چوخ یومورو.

یوس یووارلاق [آ] چوخ یووارلاق.

یوشالو [آ] ساوه ده داغ آدی.

یوغ یوغ [آ] ۱- یاسلیق، باخ: یوغ (فا:~) ۲- جوت بویوندوروغو،

جوت ماللاری نین بویوننا قویولان اوزون آغاج. {ت:یوغ،

یوغ: یاسلیق؛ اؤخ/یوق/یوغ سؤزیله ایلگیلیدیر، باخ: اؤخ}.

یوغاق yuğaq [آ] بیر سو قوٹشو^۷.

یوغروٹش yuğruş [آ] اسکیدن، خالقدان بیرى اولماسینا رغماً،

گؤستردیگی باشاری سونجو، بگ مرتبه سیننه قالخاراق،

دؤولتین اؤست دؤؤئی قدمه لرینده گؤرو آلان کیشی^۷.

یوغنوق yuğnuq [آ] بیر نوع بوغولما خسته لیگی "آله بیل

بوغازینا ~ چیخیب، واریکن یوخ دئممه جوا یین ~ اولور".

یوغو [باخ] یوغ (ایکینجی معنادا).

یوغقا [باخ] یوخا، اینجه.

یوغقالماق [باخ] یوخالماق.

یوغقالیق [باخ] یوخالیق.

یولا yula [آ] ۱- سؤ قایناغی، یتردن فیثقیران سو، گؤزه ۲-

ایشیلداق، ایشیق و ثرن، مشعله، قندیل، باخ: یولا^۷.

یولا [آ] آلتای شامان لاریندا بیر نوع روحا و ثریلن آد^{۲۱۱}.

یولار yular [آ] حیوانین بویوننا گئچیریلن ایپ و تسمه،

نوخدا (فا:مهيار، افسار). {دده، سن:ت: آت آغیز لیغی}.

یولاف yulaf [آ، بی]، یو[بوغداگیلردن، حیوان یشمی اوچون

یتیشدیریلن بیتگی (فا:جو دوسر). avena sativa {بعضا

یونانجا دئییلیر؛ ولی یولماق سؤزوندن آلینما لیدیر^۵}.

یولاف لیق [آ] یولاف تارلاسی.

یولاق [آ] انسان آدی، باخ: یولا^۷. ساوه ده کند آدی.

یولقون yulqun [آ، بی] قوراق لیغا و شورانلیغا داواملی خیردا

سالخیم شکلینده چیچکلری اولان کول آغاشچیق (فا:گز).

pamarix {سن، یولماق سؤزوندن آلیناراق دؤزه لیب^۱}

یولقون آغاج yulqun ağac [آ] تیکان تپه ده کند آدی.

یولقونلو [آ] ملیکان دا کند آدی.

یولقونلوق [آ] یولقون بیتیش یتر، یولقون کوللوغو.

یولوغ تیگین [خ] بیلگه خاقان و کول تیگین ین نوه سی^۷.

یولوغیریم [خ] اؤیغورلاردؤنمینده آلینان محصول و ثرگیسی^۷.

یولوق [آ] ۱- باخیملی ۲- یاغماجی. ۳- خراج، و ثرگی^۷.

Yy	آذربایجان تۆرکجه‌سی	۲۰۳۵	ارک سۆزلۆگۆ	Yy
یولوق آرسلان [خ] آرتوق اوغو للاری ایلقازی بگین اوغلو ^۷ .	یولوق آرسلان [خ] آرتوق اوغو للاری ایلقازی بگین اوغلو ^۷ .		یومدارماق [ل،ت] توپلاماق، خالق ییریره توپلاماق	یومدارماق [ل،ت] توپلاماق، خالق ییریره توپلاماق
یولوم [آ] ۱-فداکار، یاردیم شۆر ۲-یول و تۆره یه باغلی ^۷ .	یولوم [آ] ۱-فداکار، یاردیم شۆر ۲-یول و تۆره یه باغلی ^۷ .		یومدورماق [ل،ت] ائتد یوموق ائتمک، یوماغا مجبور ائتمک، یومورو لماسینی ساغلاماق (فا:بستن).	یومدورماق [ل،ت] ائتد یوموق ائتمک، یوماغا مجبور ائتمک، یومورو لماسینی ساغلاماق (فا:بستن).
یولومبای [آ] انسان آدی، باخ: یولوم + بای ^۷ .	یولومبای [آ] انسان آدی، باخ: یولوم + بای ^۷ .		یومراق دۇیوشو [آ] بو کس او یونو (فا:بو کس). boxing	یومراق دۇیوشو [آ] بو کس او یونو (فا:بو کس). boxing
یولومخان [خ] بوخارا خانلیغی، خانلاریندان ^۷ .	یولومخان [خ] بوخارا خانلیغی، خانلاریندان ^۷ .		یومرو / یومورو [ص،سن] ۱-یوار، یوماق بیچیمینده، توپ	یومرو / یومورو [ص،سن] ۱-یوار، یوماق بیچیمینده، توپ
یولون [آ] یولجو، یولا گئدن ^۷ .	یولون [آ] یولجو، یولا گئدن ^۷ .		یویچیمینده، یووارلاق، یومولو، یوموق (فا:مدور) round	یویچیمینده، یووارلاق، یومولو، یوموق (فا:مدور) round
یولون تیگین [آ] بیر اوغورخاقانی کین آدی ^{۵۴} .	یولون تیگین [آ] بیر اوغورخاقانی کین آدی ^{۵۴} .		۲-ییر گۆی تۆرک بگی، کۆرشادین قیرخ یولداشیندان بیر.	۲-ییر گۆی تۆرک بگی، کۆرشادین قیرخ یولداشیندان بیر.
یوم [آ،دده] دُعا خئیئر دُعا، آزی، موئلو لوق، باخ: یوم.	یوم [آ،دده] دُعا خئیئر دُعا، آزی، موئلو لوق، باخ: یوم.		یومروجا [ص] یومرو، یوموروجا.	یومروجا [ص] یومرو، یوموروجا.
یومار yumar [باخ: یوماق] یومرو.	یومار yumar [باخ: یوماق] یومرو.		یومورلا تمارق [ل] یومورو حالا گتیرمک.	یومورلا تمارق [ل] یومورو حالا گتیرمک.
یومارلا شماق [س] قیوریلیب یومورو حالا گلمک.	یومارلا شماق [س] قیوریلیب یومورو حالا گلمک.		یومرو داش yumru daş [آ] ماکی دا کند آدی.	یومرو داش yumru daş [آ] ماکی دا کند آدی.
یومارلاماق [س] قیوریلیب یومورو حالا گلمک.	یومارلاماق [س] قیوریلیب یومورو حالا گلمک.		یومرو صفت [ص] آوزو یومرو اولان.	یومرو صفت [ص] آوزو یومرو اولان.
یومارلان دیرماق [ل] یومورو حالا گتیرمک.	یومارلان دیرماق [ل] یومورو حالا گتیرمک.		یومروغو آلتیندا اولماق [س] ظلم آلتیندا قالماق.	یومروغو آلتیندا اولماق [س] ظلم آلتیندا قالماق.
یومارلانماق [س] قیوریلیب یومورو حالا گلمک.	یومارلانماق [س] قیوریلیب یومورو حالا گلمک.		یومروق yumruq [آ،ت،سن] یودوروک ^۷ [الین سیخیلمیش	یومروق yumruq [آ،ت،سن] یودوروک ^۷ [الین سیخیلمیش
یوماغا دؤنمک [س] قیوریلماق، بۆزوشمک، ییغیشماق.	یوماغا دؤنمک [س] قیوریلماق، بۆزوشمک، ییغیشماق.		وضعیتی، بارماقلارین باغلی بیچیمی (فا:مشت). fist	وضعیتی، بارماقلارین باغلی بیچیمی (فا:مشت). fist
یوماق yumaq [آ] یوملو، یومولو ^۷ .	یوماق yumaq [آ] یوملو، یومولو ^۷ .		یومروق او یونو [آ] بو کس.	یومروق او یونو [آ] بو کس.
یوماق yumaq [ل،ت،سن] ۱-سو ایله یایخالاماق، سو یا	یوماق yumaq [ل،ت،سن] ۱-سو ایله یایخالاماق، سو یا		یومروق حاققی [آ] زوربالیق لاله گتیریلن شئی.	یومروق حاققی [آ] زوربالیق لاله گتیریلن شئی.
چکمک "قابی یوماق" (فا:شستن). to wash ۲-مجازا	چکمک "قابی یوماق" (فا:شستن). to wash ۲-مجازا		یومروق لاتماق [ائتد] یومروق ووردورماق.	یومروق لاتماق [ائتد] یومروق ووردورماق.
بیرینین سوچونو یوماق "تقصیریمی اوز قانیملا یویارام."	بیرینین سوچونو یوماق "تقصیریمی اوز قانیملا یویارام."		یومروق لاشماق [قا] یومرو قلا ووروشماق (فا:مشت زنی کردن)	یومروق لاشماق [قا] یومرو قلا ووروشماق (فا:مشت زنی کردن)
یوماق ۲ [آ] یووارلاق بیچیمده ساریلمیش شئی "یون یوماغی"	یوماق ۲ [آ] یووارلاق بیچیمده ساریلمیش شئی "یون یوماغی"		یومروق لاماق [ل] بیرینی یومرو قلا وورماق (فا:با مشت زدن).	یومروق لاماق [ل] بیرینی یومرو قلا وورماق (فا:با مشت زدن).
(فا: کلاف نخ). clue {ت"یومقاق"، سن، باخ: یومماق}	(فا: کلاف نخ). clue {ت"یومقاق"، سن، باخ: یومماق}		یومروق لانماق [بل] یومرو قلا ووروماق (فا:مشت خوردن).	یومروق لانماق [بل] یومرو قلا ووروماق (فا:مشت خوردن).
یوماق یوماق [ظ] کیچیک یووارلاق لار بیچیمینده.	یوماق یوماق [ظ] کیچیک یووارلاق لار بیچیمینده.		یومورو قلو [آ] بیر تۆرک بویو، باخ: خوارزمشاهلار ^{۲۰۹} .	یومورو قلو [آ] بیر تۆرک بویو، باخ: خوارزمشاهلار ^{۲۰۹} .
یوماقجا [آ] بالاجا یوماق.	یوماقجا [آ] بالاجا یوماق.		یومورو قیئمک [بل] یومرو قلا ووروماق، دؤ یولمک.	یومورو قیئمک [بل] یومرو قلا ووروماق، دؤ یولمک.
یوماقلا شماق [س] یوماق بیچیمه گلمک، ساریلیب یوماق	یوماقلا شماق [س] یوماق بیچیمه گلمک، ساریلیب یوماق		یومورو کؤک [آ،بی] یئر آلما و کئشیر (یئر کؤک) کیمی یومرو	یومورو کؤک [آ،بی] یئر آلما و کئشیر (یئر کؤک) کیمی یومرو
حالینا دوشمک (فا:بصورت کلاف در آمدن).	حالینا دوشمک (فا:بصورت کلاف در آمدن).		کؤ کلو اولان (فا:نوعی ریشه). anacomptis	کؤ کلو اولان (فا:نوعی ریشه). anacomptis
یوماقلا ماق [ل] یوماق بیچیمه گتیرمک.	یوماقلا ماق [ل] یوماق بیچیمه گتیرمک.		یومرو لاتماق [ائتد] یومرو لاما، گیرده لندیرمک (فا:گرد کردن)	یومرو لاتماق [ائتد] یومرو لاما، گیرده لندیرمک (فا:گرد کردن)
یوماقلا نماق [س] یوماق بیچیمه گلمک، یووارلاق لانماق.	یوماقلا نماق [س] یوماق بیچیمه گلمک، یووارلاق لانماق.		یومرو لاشماق [س] یومرو حالا گلمک (فا:گرد شدن).	یومرو لاشماق [س] یومرو حالا گلمک (فا:گرد شدن).
یوماق قیق [ص] بیر یوماق قدر "بیر یوماق لیق ساپ" (فا:کلاف).	یوماق قیق [ص] بیر یوماق قدر "بیر یوماق لیق ساپ" (فا:کلاف).		یومرو لاماق [ل] گیرده لمک (فا:گرد کردن).	یومرو لاماق [ل] گیرده لمک (فا:گرد کردن).
یومالانماق [ل،سن] دیغیر لاتماق، یومرو لاتماق.	یومالانماق [ل،سن] دیغیر لاتماق، یومرو لاتماق.		یومرو لانماق [بل] گیرده لئمک (فا:گرد شدن).	یومرو لانماق [بل] گیرده لئمک (فا:گرد شدن).
یومالاق yumalaq [ص] اوووج ایچینده یومورولانمیش	یومالاق yumalaq [ص] اوووج ایچینده یومورولانمیش		یومرو لماق [س] قیوریلیب یومورو حالا گلمک (فا:گرد شدن).	یومرو لماق [س] قیوریلیب یومورو حالا گلمک (فا:گرد شدن).
یومشاق شئی (فا:گرد شده) {سن: غلطک}.	یومشاق شئی (فا:گرد شده) {سن: غلطک}.		یومرو لמוש [ص] قیوریلیب یومورو حالا گلمیش.	یومرو لמוש [ص] قیوریلیب یومورو حالا گلمیش.
یومالانماق [س] دیغیر لاتماق، کله ماغا للاق آشماق.	یومالانماق [س] دیغیر لاتماق، کله ماغا للاق آشماق.		یومرو لو [آ] باخ: یومرو.	یومرو لو [آ] باخ: یومرو.
یومبالانماق [ل،دا] باخ: یووارلاماق، یومرو لاماق.	یومبالانماق [ل،دا] باخ: یووارلاماق، یومرو لاماق.		یومرو لوق [آ] یومرو اولما وضعیتی.	یومرو لوق [آ] یومرو اولما وضعیتی.
یومبالاماق [ل،دا] باخ: یووارلاماق، یومرو لاماق.	یومبالاماق [ل،دا] باخ: یووارلاماق، یومرو لاماق.		یومرو یاناق [ص] یاناقلاری یومرو و کؤک.	یومرو یاناق [ص] یاناقلاری یومرو و کؤک.

Yy	آذربایجان نۆزکجه سی	۲۰۳۶	ارک سۆزلوگو	Yy
یومرو یومرو [ظ، ص] یومرو بیچیمده.	یومشاق دانیشماق [س] ملایم دانیشماق.			
یومسوز [ص] اوغورسوز (فا: بد یمن).	یومشاق سس سیز حرف [باخ] آخیجی سس سیز حرف.			
یومسوز لوق [آ] اوغورسوز لوق (فا: بد یمنی).	یومشاق سؤ [آ] ترکیبینه کیرئج دولاری آزلان سو.			
یومشاندیرماق (یومشالندیرماق) [ائتد] یومشالتماق ایشینی	یومشاق قوز [آ] قایینی یومشاق اولان جویز، باخ: کیرکیت قوز، کاغاذ قوز.			
گوردورمک (فا: فس نرم کردن).	یومشاق لاشماق [س] یومشاق وضعیت گلمک (فا: لطیف شدن).			
یومشاتماق yumsatmaq [آ] یومشاتماق ایشی.	یومشاق لبق [آ] اینجه لیک، لطیف لیک (فا: لطافت) fineness			
یومشالتماق / یومشالتماق [ل، ت، سن] ۱- یومشاق، اتلاستیک و	یومشاق واری [ص] اینجه اولراق، یومشاق حالدا.			
اسنک وضعیت سالماق، برک لیگینی آرادان قالدیرماق	یومشاق ینیش [آ] اوزای و اوچاقلاردا باشاری ایله یشره			
(فا: نرم کردن). ۲- to cause to soften - هیرسینی	چارپمادان اولان ینیش.			
سویداراق یولا گتیرمک، راضی ائتمگه چالیشماق.	یومشاق یومشاق [ظ] یومشاق اولراق، ملایمجه، یومشاقجا.			
یومشالماق [آ] آراجلاردا و آرابالاردا تیره ییشی و	یومشالدیجی [ص] یومشادیجی، ملین. lenitive			
سارسیتنی نی آزالدان دوزنتی (آمورتیزور) (فا: کمک فئر).	یومشالدیلماق [باخ] یومشالتماق.			
یومشاجیق [ص] چوخ یومشاق، خوشا گندن (فا: نرم نرم).	یومشالماق [باخ] یومشالتماق.			
یومشادیجی [ص] یومشالان، یونگول لشدیرن (فا: نرم کننده).	یومشاق [س] ۱- یومشالماق، برک لیگینی الدن وئرمک			
یومشادیش [آ] یومشاتماق ایشی.	(فا: نرم شدن). ۲- to become soft - هیرسی سو یوماق،			
یومشادیلماق [بل] یومشاق حالا سالینماق.	یولا گلمک {ت، سن: اسکی تورکجه ده یوماق (یووارلاماق)،			
یومشاق yumsaq [ص، ت، سن] ۱- سرت اولمایان، راحتجه	یوماق و یومشاق بیر مفهوما بؤکؤکه باغلانیلار.}			
ایریلن و شکیل دییشن، برک اولمایان، قولایجا بوکولن و	یوملۇ yumlu [آ] مۇتلۇ، قۇتلۇ، مۇبارک، خۇسۇرلو.}			
ازیلن (فا: نرم). ۲- soft - خوشا گلن، دینچ خویلو (فا: لطیف	یومماق yummaq [ل، ت، سن] قیساراق باغلماق، یوموق			
ملایم). fine	بیر حالا گتیرمک، قاپاماق، اؤرتمک (فا: بستن). to close			
یومشاق اورکلی [ص] اورگی یومشاق (فا: رقیق القلب).	یومورتا yumurta [آ] ۱- گئل لیکله قوشلارین دوغدوغو			
یومشاق اورکلیک [آ] قلبی یومشاق لیق.	سوۋه و بیضی بیچیمینده شئی (فا: تخم مرغ). ۲- egg			
یومشاق اوزلو [ص] اوزو یولا، ایسته نیلن بیر شئی اسیرگه مه ین.	ارککلیک و دیشی گؤزه لرینین بیر لشمه سیندن دؤزه لن			
یومشاق اوزلولوک [آ] یومشاق اوزلو اولما وضعیت.	توخوم {ت، سن «یومورتقا»؛ یوماق فعلینه باغلیدیر.}			
یومشاق باشلی [ص] اوۋسال، راحتجه یولا گئدن.	یومورتا آغی [آ] یومورتانین ساری سینی بوروین و ساران،			
یومشاق بد نیلیر [آ، دی] ایچ اونورقالاری و چاتی لاری اولمایان،	آز آخیشقان و سایدام ماده (فا: سفیده). albumen			
سومو کسوز حیوانلار (فا: نرم تنان).	یومورتا بادیمجان [آ] قیرمیزی بادیمجانی یاغدا آزجا قیزاردیب			
یومشاقجا [آ، دی] ۱- یومشاق وجودلو و اومورقاسیز حیوانلار.	و یومورتا ووراق حاضر لانان بیر نوع یشمک (فا: املت).			
۲- یومشاق بیر بیچیمده.	یومورتا بامادور [باخ] یومورتا بادیمجان.			
یومشاقجالار [آ، دی] باخ: یومشاق بدنلیر.	یومورتا بایرامی [باخ] قیزیل یومورتا بایرامی.			
یومشاق خویلو [ص] طبیعتی یومشاق (فا: نرمخو) soft-natured	یومورتا جی [ص] یومورتا آلیپ ساتان.			
یومشاق داماق [آ] داماغین بوغازا یاخین بؤلومو.	یومورتا جیق [آ] ۱- ارکک لیک و دیشی لیک گؤزه لرینین			

Yy	آذربایجان تۆركجهسى	۲۰۳۷	ارك سۆزلۆگۆ	Yy
بیر لشمه سی سونوجو دۆزه لن توخوم. ۲-بالاجا یومورتا، توخومچوق (فا: تخمک). ovule یومورتاچی [آ] یومورتا آلیب ساتان. یومورتاچی لیق [آ] یومورتا آلیب ساتما ایشی. یومورتادوغماق [ل] یومورتالاما. یومورتاسی قرس گلکم [س] بیر یترده قرار تاپا بیلمه مک. یومورتاگۆزه سی [آ] اووسفتر. یومورتالاما [آ] یومورتالاما ایشی (فا: تخمگذاری layingegg یومورتالاما [ل] یومورتا دوغورماق (فا: تخم گذاشتن). یومورتالایان [ص] یومورتادوغان (فا: تخم گذار). oviparous یومورتالایانلار [آ، دی] یومورتالاما یول ایله اوره یین حیوانلار. یومورتالی [ص] یومورتاسی اولان. یومورتالیق [آ] ۱-قادین جنسلیک وزی (فا: تخمدان). ۲- یومورتا وثرمک اوچون یئتیشدیریلن "یومورتالیق توئیوق". ۳-چیچک لرده دیشی جیگین توزلانماسیندان عمله گلن حصه، توخوملوق. یومورتاوار [ص] یومورتایا اوخشار، یومورتا شکیلی. یومورتالانماق [ائتد] یومورتالاماسیناسب اولماق. یومورتالاما [ل] ۱-یومورتالاما، یومورتا وثرمک. ۲-گۆزله- نیلمه دن اورتایا چیخماق. یومورتالانماق [بل] یومورتالاما ایشی گۆرولمک. یومورجاق [آ] یاراماز کیچیک اوشاق (فا: شیطون، تخم جن). یومورلاماق [ل، ت] باخ: یومورولماق. یومورلانماق [س، ت] یومورو اولماق، یومرو بیچیمه گلکم. یومورو [باخ] یومرو. یوموروچوق [آ] باخ: یومروجوق. یومورووق [باخ: یوموماق] باخ: یومروق (فا: مشت). یومورولو [ص] باخ: یومرولو. یوموش/یوموچ [آ] ۱-اؤیود ۲-بویروق ۳-مۆژده ۴-یوموق ۷. ۵-انسان آدی: یوموشای، یوموشبای، یوموشخان، یوموشر. یوموشاق [باخ] یوموشاق. یوموشقا [آ] بیر داغ یتیمیشی ۷. یوموق yumuq [ص، سن] ۱-یومو لموش اولان، یومولو (فا:	بهم آمده). ۲-گۆل، غونچاگۆل ۷. یوموق یوموق [ظ] تومبول تومبول. یوموقلاشماق [س] یوموق حالینا گلکم. یومولما yumulma [آ] یومولما ایشی. یومولماق [س، ت] یومولوشماق ۱-باغلانماق، قاپانماق، "گۆز لری یومولدو" (فا: بسته شدن). ۲-سالدیرماق، هیزلا بیرینین اوستونه گنتمک (هجوم بردن). یومولو [ص] یومو لموش اولان (فا: بهم آمده). یومیش اوغلانی [آ، دده] قوللوقجو ملک و فرشته. یون yun [ت، یونگ، یونگ] بعضی ممه لی حیوانلارین دری لری اۆزه رینده عمله گلن توکلر (فا: پشم). wool یون آتان [آ، ص] حلاج (فا: حلاج). cotton-beater یونالما yunala [آ، یون+ا] حیوانلارین سیرتینا و پهرین آلتینا قویولان چول، پالانین آلت پارچاسی (فا: پارچه زیر زین). یوناق [آ] اۆز رینده پالتار و یوندؤیولن و یایخانان سالداش ۷. یونانلی [آ] یونان اهلی. یونانیستان (یونان) [آ] تۆرکیه جُمهوریتنه نین غرینده یئر آلان بیر اولکهنین آدی. یون آیرین [ص] یون آیریب ایپ اوره تن. یونت [آ] ۱-باخ: یوند، آت سۆروسو. ۲-انسان آدلاری: یونتال، یونتبای، یونتبیل، یونتئر، یونتسای. یونچو [آ] یون ایشینه باخان، یون آلیب ساتان (فا: پشم ریس). یونچولوق [آ] یون ایشنه باخما (فا: پشم ریس و پشم فروشی). یوند/یونت yund [ت، دده] ۱-آت سۆروسو (فا: گله اسب) ۲-دیشی آت، مادیان. ۲-چادیر، اویا، یورد ۷. ۳-اویقارلیق ۷. یوندا [باخ] یوندا. یون داراغی [آ] یون تمیز له مک اوچون دمیر دیشلی آلت. یونداغی [آ] قارقین بویناعایدیر آدی (۱۶م جی قرن) ۲۲۵. یون دارایان [آ] یون تمیز له یین ایشچی ویا آلت. یون دیدن [ص] یون دیدیب تمیز له یین. یونسوز [ص] اوستونده یونو اولمایان، یون وثرمه یین. یونقو yunqu [ت، آ] تۆرکوستاندا بیر چای آدی. یونقوش [آ، دی، ت] باخ: طاووس قوشو.			

Yy	آذربایجان نۆزکجه سی	۲۰۳۸	ارک سۆزلۆگۆ	Yy
یون قیرخان [آ] قویون یونو قیرخان.	یون قیرخان [آ] قویون یونو قیرخان.		یوۋارلاتماق [آند] یوۋارلاماق ایشینی گۆردورمک.	
یون قیرخما [آ] یون قیرخماق ایشی (فا: پشم چینی).	یون قیرخما [آ] یون قیرخماق ایشی (فا: پشم چینی).		یوۋارلاجیق [ص] کیچیک و یوۋارلاق.	
یون کیمی [ص] آغارمیش و یوزارمیش ساچ و ساققال حاققیندا "قوجا لیب ساققالی اولوب یون کیمی".	یون کیمی [ص] آغارمیش و یوزارمیش ساچ و ساققال حاققیندا "قوجا لیب ساققالی اولوب یون کیمی".		یوۋارلاشدیرماق [ل] یوۋار وضعیته گتیرمک.	
یونلماق [ل] ایچری سینه یون قویماق (فا: پشم انباشتن).	یونلماق [ل] ایچری سینه یون قویماق (فا: پشم انباشتن).		یوۋارلاشدیریلماق [بل] یوۋار حال گتیریلمک.	
یونلنماق [بل] یونلا دولدورولماق (فا: پشم انباشته شدن).	یونلنماق [بل] یونلا دولدورولماق (فا: پشم انباشته شدن).		یوۋارلاق yuvarlaq [س] (یوۋالاق) ۱- یومرو، توپ و کوره بیچیمده اولان ۲- بیر سایینین دییرمی و یوۋارلانما شکلی، "۳،۴۶، تین یوۋارلاقی ۳،۵ دیر" (فا: مدور). round	
یونلوق [آ] یون وثرن قویون "یونلوق قویون".	یونلوق [آ] یون وثرن قویون "یونلوق قویون".		یوۋارلاق آغیزلی لار [آ، دی] گرچک چنه نین یثرینده گنیش بیر امیجی آغیزلاری اولان، اسکلت لری سوموک لشمیش چوخ ایلکل وجودلو حیوانلار.	
یونیفورم [آ، فر] رسمی پالتار و گنیم.	یونیفورم [آ، فر] رسمی پالتار و گنیم.		یوۋارلاق سای [آ، مت] بوتون و تاماملانمیش سای.	
یونیفیکاسیون [آ، لایر] + اتمک [عمومی بیر قایدایا سالما.	یونیفیکاسیون [آ، لایر] + اتمک [عمومی بیر قایدایا سالما.		یوۋارلاق سولجانلار [آ، دی] سرت بیر کیتین له اؤرتولور، وجودلاری حالقاسیز و اوزون اینجه سولجانلار توپلو لوغو.	
یونیفورسال [آ، این] ۱- ائورنسل، هرشیی قاوریان، هرجهتلی، ۲- صنعتی نین بوتون اؤزل لیکلرینی بلد اولان ایشچی (فا: ~)	یونیفورسال [آ، این] ۱- ائورنسل، هرشیی قاوریان، هرجهتلی، ۲- صنعتی نین بوتون اؤزل لیکلرینی بلد اولان ایشچی (فا: ~)		یوۋارلاق لاشدیرماق [ل] یوۋارلاق بیچیمه سالماق.	
یونیفورسالیزم [آ، این] ائورنسل جیلیک (فا: یونیورسالیزم).	یونیفورسالیزم [آ، این] ائورنسل جیلیک (فا: یونیورسالیزم).		یوۋارلاق لاشماق [س] یوۋارلاق بیچیمه دوشمک (فا: گردشدن).	
یونیفورسینه [آ، این] ییلی یوردو، اوخول سوتراسی مختلف بیلیم لرین اوخوندوغو یثر، بیلیم اوجاغی (فا: دانشگاه).	یونیفورسینه [آ، این] ییلی یوردو، اوخول سوتراسی مختلف بیلیم لرین اوخوندوغو یثر، بیلیم اوجاغی (فا: دانشگاه).		یوۋارلاق لانماق [باخ] یوۋارلانماق.	
یون یویان [ص] یونو یویوب تمیز له نین.	یون یویان [ص] یونو یویوب تمیز له نین.		یوۋارلاق لیق [آ] یوۋارلیق، یومرولوق.	
یوۋا yuva [آ] ۱- قوشلارین بعضی حیوانلارین یاشاما و یومورتالاما یثری (فا: لانه). ۲- nest [مج] گنل لیکله عایله نین اؤتوردوغو یثر، ائو، مسکن، یورد. ۴- اوشاق یوۋاسی (اوشاق باخجاسی) {ت' اویا؛ باخ: اویماق}.	یوۋا yuva [آ] ۱- قوشلارین بعضی حیوانلارین یاشاما و یومورتالاما یثری (فا: لانه). ۲- nest [مج] گنل لیکله عایله نین اؤتوردوغو یثر، ائو، مسکن، یورد. ۴- اوشاق یوۋاسی (اوشاق باخجاسی) {ت' اویا؛ باخ: اویماق}.		یوۋارلاق لانماق [ل] ۱- هئللتیمک، دؤنده ره رک آپارماق، دیغیرلاتماق (فا: غلت دادن). ۲- to roll a barrel یومرولاماق to roll	
یوۋا توتدو [آ] اوشاقلار آراسیندا بیر آوچی و او بیریلر دووشان اولوب بیریر لرینی قووالاییب توتماغا چالیشاراق اوینانان بیر اویون آدی.	یوۋا توتدو [آ] اوشاقلار آراسیندا بیر آوچی و او بیریلر دووشان اولوب بیریر لرینی قووالاییب توتماغا چالیشاراق اوینانان بیر اویون آدی.		۳- بیر سایینی یوۋارلاق اتمک "۳،۴۶، تین یوۋارلاقی ۳،۵ اولار". {ت' یوۋوماق، سن {یوۋالاتماق}}	
یوۋاجیق [آ] بالاجا یوۋا.	یوۋاجیق [آ] بالاجا یوۋا.		یوۋارلانا یوۋارلانا [ظ] یوۋارلاناراق، یوۋارلاناجاق بیچیمده.	
یوۋار yuvar [آ] ۱- قان ایچینده کی بالاجا یوۋارلاق یادا سؤبه بیچیمده کی گؤز لرین آدی "آغ یوۋار، آل یوۋار" (فا: گلبول). ۲- کوره سل بیچیم.	یوۋار yuvar [آ] ۱- قان ایچینده کی بالاجا یوۋارلاق یادا سؤبه بیچیمده کی گؤز لرین آدی "آغ یوۋار، آل یوۋار" (فا: گلبول). ۲- کوره سل بیچیم.		یوۋارلانماق [س] ۱- یوۋار حال گنلیمک. ۲- هئللتیمک، یوۋارلاق لانماق (فا: غلت داده شدن). to roll down	
یوۋاراجیق [آ] بالاجا و یوۋارلاق (فا: گویچه). corpuscle	یوۋاراجیق [آ] بالاجا و یوۋارلاق (فا: گویچه). corpuscle		یوۋارلانیش [آ] یوۋارلانماق ایشی ویا بیچیمی.	
یوۋارسال آجی [ص] گروی زاویه (فا: زاویه کروی).	یوۋارسال آجی [ص] گروی زاویه (فا: زاویه کروی).		یوۋارلانیلماق [بل] یوۋارلاق حال گنلیمک، یوۋارلاق اندیلیمک.	
spherical angle	spherical angle		یوۋا سالماق [س] یورد و مسکن سالماق.	
			یوۋاسیز [ص] یوۋاسی اولمایان (فا: بی آشیان). hopmeless	
			یوۋاق yuvaq [آ] ۱- [آتاتومی] جیار توخوسوندا عمله گلن قابارجیق لار. ۲- چنه ده دیش کؤک لرینین یثر لشدیگی یثر.	
			یوۋاقلیق [آ] چنه ده دیش کؤک لرینین یثر لشدیگی یثر، یوۋاق.	
			یوۋالا [آ] اؤرمیه ده کند آدی {اؤوا}.	
			یوۋالاق [ص، سن] یوۋار، یوۋارلاق.	

ی ی	آذربایجان تۆرکجه سی	۲۰۳۹	ارک سۆزلۆگ	ی ی
یووالاما [آ] یووا سا لما، یووا تیکمه (فا: لانه زنی).	یۈرۈک yürək [باخ] اۆرک.			
یووالاما ق yuvalamaq [ل] یووا سا لماق (فا: لانه درستکردن).	یۈرۈتمک [ائتد] یشیتمک.			
یووالانماق [س] یووا صاحبی اؤلماق.	یۈرۈتۈم [آ] یشیتم، یشیتمک ایشی.			
یووالو/قارایووالی yuvalı [آ] م ۱۶ جی یۆز ییلده، آنادولو حلب بۇلگه سینده، ذوالقدر تۆرکلرینه باغلی بیر بوی آدی ^{۸۵} .	یۈرۈدۈلمک [بل] باخ: یشییدلمک.			
یووالی [ص] یووا سی اؤلان.	یۈرۈرمک [باخ] یۈگۈرمک، یۈرمک، یشیتمک.			
یووغ [آ] سئل اۆزۈندن یووالانان داشلار {ت، یوماق سۆزۈندن}.	یۈرۈش yürüş [آ] ایره لی دۈغرۈ گتتمه، یشیمه، یۈرۈیۈش.			
یووقا [باخ] یوخا.	یۈرۈش ائتمک [س] هجۈم ائتمک.			
یووقالماق [باخ] یوخالماق.	یۈرۈشچۈ [آ] یۈرۈش ائدن، یۈرۈشه قاتیلان (فا: مهاجم).			
یووقالیق [باخ] یوخالیق.	یۈرۈش مۇغامی (چارگاه مۇغامی) [آ] تۆرک چالقی سیندا do			
یووقو [آ] یوواق، سیلیندیر (فا: غلطک) {یووار، یووقو}.	پرده سینین آدی، چارگاهین گوشه لری بولاردان عبارتدیر:			
یووماق yuvmaq [ل، ت] یووارلماق.	گۆتۈرگه، تمل، کرکۈکی، بسته نیگار، چارگاه، فیروز،			
یویاق yuyaq [آ] یووناجاق یش (فا: حمام). bath	مخالف کیمی، مخالف، جوهری، مخالف (کریم آبادی)،			
یویوجو [آ] یویان، یوماق ایشینی باخان (فا: شۈینده).	حاصر، بیداد، مغلوب، منصوبه، غزال، تمله آباق، باخ:			
یویوجلوق [آ] یویوجونون ایشی (فا: رختشویی). laundry	آذربایجان مۇغاملاری (فا: مقام چهارگاه).			
یویولاییلیک [آ] یویولما اۆزل لیگی (فا: قابلیت شستشو). washability	یۈرۈک yürük [ص] ۱-یئھین یشین، هیز لی گئدن. ۲-			
یویولمالما yuyulmalma [آ] یویولماق ایشی.	انسان آدی: یۈرۈکالپ، یۈرۈکیگه، یۈرۈکیلگه، یۈرۈکر.			
یویولماق [بل، سن] یوماق ایشی گۆرۈلمک، سویا چکیلک، تمیز لئمک، (فا: شسته شدن). to be washed	یۈرۈگتیمۈر [خ] قوچۈ اویغورلاری، پرنسیریندن ^۷ .			
یویولمامیش [ص] سویا چکیلمه میش (فا: ننسته).	یۈرۈم [آ] یاشام، حیات، عۆمۈر ^۷ .			
یویولموش [ص] یویولو، تمیز لئمیش (فا: شسته شده).	یۈرۈمک [س] یشیمک، یئھین گتتمک (فا: راه رفتن) {ت، سن،			
یویوناجاق [آ] یوماغا یارایان یش، حمام (فا: حمام). bath	گۆ (یۈرۈماق، یۈگۈرۈمک) ^۸ .			
یویوناق [آ] یویوناجاق یش، یویونما یشی (فا: محل آبتنی).	یۈرۈنگه [آ] مدار (فا: مدار). circuit			
یویونتو [آ] ایچینده پالتار وینز شیلیرین یویولموشو، چیرکسۈ.	یۈرۈیۈش [آ] یۈرۈش، یشیمک ایشی، ایره لی یه دۈغرۈ			
یویوندورماق [ل] بدنینی یوماق، چیمیزدیرمک، چیمدیرمک (فا: فاس استحمام کردن). to bath	آخین ائتمه، چیشیش و حرکت ائتمه (فا: رژه). parade			
یویونما yuyunmalma [آ] یویونماق ایشی.	یۈرۈیۈش ائتمه [آ] هجۈم ائتمه (فا: حمله ور). attacking			
یویونماق [س، ت، یونماق] چیممک، یاخیالانماق (فا: استحمام کردن). to wash	یۈره [آ] دایره، حلزون، چمبر ^۷ .			
یۈپ yüp [اؤن اک] "یۈپ یونگول".	یۈرۈگی [آ] بویوک خاقان قویلیلا یین قیزی ^{۲۰۹} .			
یۈپ یونگول [ص] لاپ یونگول، اولدوقجا یونگول.	یۈرۈگیر/یۈرۈگیر yürəgir [آ] باخ: اۆرگیر؛ اوغوزلاردان			
یۈجه [باخ] اوجا.	بیر بوی؛ اۆرکلی، جسور {باخ: اۆرهمک} باخ: سلجوقلار ^{۲۰۹} .			
	یۈز yüz [سای، ت، سن] ساییده دوقسان دوققوزدان سونرا-			
	کی ساییده (فا: صد). ۲ hundred - [مج] چوڭ و غیر معین			
	مقدار معناسیندا دئیلین بیر سۆز "یۈزلرجه آدم". ۳-انسان			
	آدی: یۈزای، یۈزبای، یۈزبگیم، یۈزبیکه، یۈزخانیم، یۈزقارا.			
	یۈز ایلدن بیر [باخ] اسهال اوتو.			

Yy ی	آذربایجان نۆزکجه سی	۲۰۴۰	ارک سۆزلۆگۆ	Yy ی
یۆزباش / یۆزباشی [آ] اهر (کندی)، ساوه ده (آباد) کند ادى	یۆزباش / یۆزباشی [آ] سودا اوزمه (فا:شناگری). swimming			
یۆزباشی [آ] ۱- یوزنفره یاخین بیر قروپون باشچی سی (فا: سروان). ۲- captain-ملیکان، قئیدار، تارؤم دا کند ادى.	یۆزبۆک [باخ] اۆزۆک.			
یۆزباشی لیق [آ] یۆزباشی اولما وضعیتی.	دوققوزدان سونراکی سایى (فا:صدم). hundredth			
یۆزبۆت / یۆزبند [آ] کلئیر ده کند ادى.	یۆزبیل / یۆزایل [آ] ۱- یۆز ایلیک سوره، عصر، قرن. ۲-			
یۆزبگ [خ] بابورخان دؤنمى اوردوباشی لاردان ^۷ .	ایچینده یاشانیلان چاغ century (فا:قرن)			
یۆزبند [آ] اهر ده کند ادى.	یۆزبیلک [ص] یۆزبیل سوړن عصر، قرن (فا:قرن). century			
یۆزبولاق [آ] کلئیر ده داغ ادى ^{۲۴} .	یۆزبۆز [ظ] هر دفعه یوز اولاراق (فا:صدتا صدتا).			
یۆزده yüzde [آ] یۆزساییدا و یۆز بؤلومه بیر اورانی	یۆسرؤیۈرۈ [آ] بی [اینجه ایشلر گؤرمه گه یارایان قارا رنگلی بیر آغاج (فا:یسر).			
آلاتماق اوچون ایشلنن سۆز، یۆزه بؤلونن شئیدن آلینان	یۆسۈف / یۆسۈف yüsuf [آ] ۱- دینی حیکایه لره گؤره گؤزل لیگی			
مقدار" یۆزده بئش: یۆز بؤلۈمدن بئشی" (فا:درصد) percent	ایله تانیان ح یعقوبون اوغلو اولان یالواج ۲- اوغلان ادى.			
یۆزده لیک [آ] بیر ساتیشدا آراچی یا وئرلن مقدار، پورسانت.	یوسف [آ] (ش ۱۲۹۰-۱۲۳۰) عبدالخالق پاکى لى شاعردیر ^{۱۱۷} .			
یۆزده یۆز [ظ] ۱- تماماً، یۆز فایز، شُبّه سیز (فا:صددرصد).	یوسف [آ] شهریار، گئرمی، شبستر، ماهنشان، ماکى، قوچان،			
یۆزۈر yüzər [ص] هر بیرینده یۆز، هر دفعه یوزو (فا:صدتایی).	زنجان و اؤرمیه (آباد)؛ اهر (لو)، قوچان (خان)، خوی			
یۆزۈر یۆزۈر [ظ] یۆز یوز (فا:صدتا صدتا).	و ساین قالا دا (کندی) کند ادى. خوی دا (علی) داغ ادى.			
یۆزۈر لیک [آ] بی، ت باخ: اۆزۈر لیک.	یوسفانلی [آ] قاراداغ تورک ائیلنده چله یانلی طایفاسینا			
یۆزۈقۇ [آ] قاراداغ یوسفانلی طایفاسینا باغلی اویا ادى ^{۳۰۸} .	باغلی بیر بویدور (اوبالاریندان: پیرانلی، گئنانلی، دورمو-			
یۆزۈکره [ظ] چوخ چوخ، تکرار تکرار، چوخ کره، یۆز	شکانلی، قاراپاجانلی، شاه گلدی، یۆزقوتو / آيازخانلی،			
داناسی بیر آرادا اولان، یوز دفعه (فا:صد بار).	استکانلی، لاله لی، قوتورلار، حسرتان، کؤهلوجوک،			
یۆزۈلۈ [آ] اوندالیق سایی سیستمینده بیرسایی نین ساغدان	لارجان، آتالی، خنه یه، باسداملی، دلیلر، داودان، قیزیل			
سولا اوچونجو سایجیق ین اولدوغو یئر.	یول، سیراملی / گؤی آغاج ^{۳۰۸} .			
یۆزۈلۈجه [ظ] چوخ چوخ، یوز کره.	یوسفجۈک yüsüfcük [آ] دی ۱- سینیر قانادلی، قانادلاری			
یۆزلۈک [آ] ۱- ایچینده یۆزدانا (فا:صدتایی) ۲- اوندالیق سیستم	بؤیوک، آياقلاری قیسسا، قارنی اوزون بیر جنس بؤجک،			
لی سایی لاردا ساغدان سولا اوچونجو سایجیق (فا:صدگان).	قیز بؤجگی (فا:نوعی حشره). libellula ۲- قومرویا بنزه ین			
یۆزلۈک بیریملر بؤلۈگۈ [آ،مت] یۆزدن دوققوز یوز دوقسان	و اوندان کیچیک بیر قوش turtur auritus			
دوققوزا قدر اولان سایی لار بؤلۈگو.	یوسف حسین زاده [آ] ادبیات ساحه سینده چالیشقان بیر			
یۆزلۈک تره زی [آ] بیر شئین چکی سینی یوزده بیر آغیر لیغی	شخص دیر، شعر لریندن: دل سؤزون ساخلا میشام سینده ده			
ایله تاراز لاشدیران تره زی.	دلداره دئیم. فاش ائدم سیریمی اول محرم اسراره دئیم... ^{۶۴} .			
یۆزلۈکچۈ [ص] یوزده لیک آلان (فا: بهره کاری) percentage	یوسف زلیخا [آ] باخ: شیا دحمزه، علی خلیل اوغلو.			
یۆزۈمک [باخ] اۆزۈمک.	یوسفعلی بگ قاشقایلی [آ] میرزا مأذون قاشقایلی نین شاگردی			
یۆزۈمینلرجه [ص] دانیشماقدان چوخ خلوق بیلدیرن بیر سوز.	اولوب و قاشقای لارین بؤیوک شاعر لریندندیر ^{۶۴} .			
یۆزۈناب [آ] خالخال دا کند ادى.	یوسفعلی بیگ قاراخانلو (حافظ قاشقایلی) بازار قاراخانلو			
یۆزۈجو [ص] سودا اوزن (فا:شناگر). swimmer				

Yy ي	آذربايجان تۆركجه سي	۲۰۴۱	ارک سۆزلۆگۆ	Yy ي
قاشقالی ائلی نین بۇ یوک شاعر لریندن اولوب و تۆرکجه گۆزل شعر لری واردیر.	یوکسک رتبه لی [ص] اۇجا مقام لی (فا: عظیم الشان). great		یوکسک فیکیر ده اولماق [س] یاخشی فیکیر ده اولماق.	
یوسف وزیر چمن زمینلی [یازار] (۱۸۸۷-۱۹۴۳م) شوشالی یازیچی و شاعر دیر.	یوکسک گرگین لیک [ص] گرگین لیک درجه سی یوکسک اولان.		یوکسک لیک [آ] ۱- اوجا لیک (فا: بلندی). height. ۲- داغلیق، تپه لیک. ۳- اؤلچوجه چوخ اوجا اولان، اوچ بویتدان بیر ی (ائن، بوی، یوکسک لیک) اوجا لیک.	
یوغروک yugruk [آ، باخ: یورومک] اییی یریین، یاخشی قاچان. یوغنک [آ] آلچاق کؤنوللو، متواضع. [خ] دده قورقود داستانلاریندا آدی گئچن بیر بگ.	یوکسک لیک اؤلچر (اؤلچن) [آ] اوجا لیک اؤلچر، آلتیمتر.		یوکسک معاشلی [ص] یوکسک گلیر لی.	
یوک yuk [آ] ۱- داشینان شی. ۲- [مج] بیرینین بوینوندا کی آغیر گۆزو. ۳- الکتریک ییغیتی سی (فا: بار). load، سن؛ دیواندا یوزمک/ یومک (یوکله مک) کؤکوندنیر.	یوکسک وولتو [ص] یوکسک الکتریک آخیمینا عاید اولان.		یوکسک قالماق [س] اوستون اولماق.	
یوک آراباسی [آ] یوک آپاران آرابا، یوک داشیشان. یوک آلتی [آ] اوستونه یوک ییغماق اوچون اولان قورغو، .	یوکسل yuksele [آ] اولولوق، بو یوکلوک. اوغلان آدی.		یوکسلای [آ] انسان آدی، باخ: یوکسل + آی.	
یوک باغلاما [آ] یوکلی باغ باغ ائتمه (فا: باریند). packing یوک بلگه [آ] یوکو داشیماغا اولان ایذین بلگه سی (فا: بارنامه). road-bill	یوکسلتەك yukseltەك [آ، فیزیک] چوخا لدان، اوجا لدان، آمپلی فایر، فرانسی یوکسلدن آراج (فا: بلندگو). lordspeaker		یوکسلتمک (یوکستمک) [ل] ۱- یوکسکجه چیخارماق، قالدیرماق (فا: ترفیع نمودن) ۲- بیرسای نی نئجه یول اؤزونه چاپدیرماق، گوجلندیرمک، اوجا لتماق، آرتیرماق (فا: بالا بردن).	
یوکجو [ص] یوهجو، داشیجی (فا: حمل). بنلینده ویا بیر آراجلا یوک داشیشان کیمسه (فا: باربر). porter	یوکسلتمه (یوکستمه) [آ] ۱- یوکسکجه چیخارما. ۲- بیرسای نی اؤزونه چاپدیرما، گوجلندیرمه (فا: ترفیع).		یوکسلتی yukselti [آ] بیر نقطه نین بیر سطحدن اوجا لیغی و یوکسک لیگی "تبریزین یوکسلتی سی (یوکسک لیگی) دنیز سولاری اؤزینین ۱۲۰۰ متر دیر" (فا: ارتفاع).	
یوکجولوک (یوهجو لوک) [آ] داشی جیلیق، حاما للیق، یوک داشیما ایشی (فا: باربری). portorage	یوکسلتیلیمک [بل] یوکسک ائدیلیمک.		یوکسلدیلمک [بل] ۱- اوجا لدیلماق ۲- گوجلندیریلیمک.	
یوک حیوانی [آ] یوک داشیما دا ایشله نیلن حیوانلار. یوک داشیما [آ] یوکجو لوک (فا: بارکشی) transportation	یوکسلتمک yukselmek [س] ۱- اوجا لماق، قالماق "تیکیتی یوکسلدی، گوتش یوکسلدی" (فا: صعود کردن). to be		یوکسلتمک promoted ۲- گوجلنیمک، چوخا لماق، آرتماق، حرمتی و ائتگی سی آرتماق "قیزدیرماسی یوکسلدی، رۇحیه سی یوکسلدی، گلیری یوکسلدی، سسی یوکسلدی".	
یوک داشیشان [ص] یوک داشیما آراجی (فا: بارکش). truck یوکسک yuksek [ص] ۱- اوجا لیغی چوخ اولان، هؤندور، عادی سویه دن یوخاری دا اولان سویه "یوکسک یئر" (فا: بلند). tall ۲- ذیری چوخ اولان، اردم لی، کیفیت لی، "ممدنیت، ~ ایدنا" {ت، سن} "اؤکسک، یوکسک" یوکسؤزو- ندن آلیناراق معناجا یوکله نیب اوجا اولماغی آندیریر {	یوکسلدیلمک [بل] ۱- اوجا لدیلماق ۲- گوجلندیریلیمک.		یوکسلتمک yukselmek [س] ۱- اوجا لماق، قالماق "تیکیتی یوکسلدی، گوتش یوکسلدی" (فا: صعود کردن). to be	
یوکسک اوخول [آ] یوخاری مکتب: اورتامکتبدن سوتراکی مکتب (فا: دبیرستان). secondary school	یوکسلتمک promoted ۲- گوجلنیمک، چوخا لماق، آرتماق، حرمتی و ائتگی سی آرتماق "قیزدیرماسی یوکسلدی، رۇحیه سی یوکسلدی، گلیری یوکسلدی، سسی یوکسلدی".		یوکسلتمک promoted ۲- گوجلنیمک، چوخا لماق، آرتماق، حرمتی و ائتگی سی آرتماق "قیزدیرماسی یوکسلدی، رۇحیه سی یوکسلدی، گلیری یوکسلدی، سسی یوکسلدی".	
یوکسک باخیشلی [ص] اردملی (فا: بلند نظر). high-minded	یوکسلتمک yukselmek [س] ۱- اوجا لدیلماق ۲- گوجلندیریلیمک.		یوکسلتمک promoted ۲- گوجلنیمک، چوخا لماق، آرتماق، حرمتی و ائتگی سی آرتماق "قیزدیرماسی یوکسلدی، رۇحیه سی یوکسلدی، گلیری یوکسلدی، سسی یوکسلدی".	
یوکسکجه [ص] بیر قدر یوکسک، یوکسک.	یوکسلتمک yukselmek [س] ۱- اوجا لدیلماق ۲- گوجلندیریلیمک.		یوکسلتمک promoted ۲- گوجلنیمک، چوخا لماق، آرتماق، حرمتی و ائتگی سی آرتماق "قیزدیرماسی یوکسلدی، رۇحیه سی یوکسلدی، گلیری یوکسلدی، سسی یوکسلدی".	
یوکسکدن باخماق [س] خور باخماق.	یوکسلتمک yukselmek [س] ۱- اوجا لدیلماق ۲- گوجلندیریلیمک.		یوکسلتمک promoted ۲- گوجلنیمک، چوخا لماق، آرتماق، حرمتی و ائتگی سی آرتماق "قیزدیرماسی یوکسلدی، رۇحیه سی یوکسلدی، گلیری یوکسلدی، سسی یوکسلدی".	
یوکسکده دورماق [س] اوستون اولماق، ایره لی ده اولماق	یوکسلتمک yukselmek [س] ۱- اوجا لدیلماق ۲- گوجلندیریلیمک.		یوکسلتمک promoted ۲- گوجلنیمک، چوخا لماق، آرتماق، حرمتی و ائتگی سی آرتماق "قیزدیرماسی یوکسلدی، رۇحیه سی یوکسلدی، گلیری یوکسلدی، سسی یوکسلدی".	

Yy	آذربایجان نۆزکجه سی	۲۰۴۳	ارک سۆزلۆگۆ	Yy
یۆلکوج [باخ] اۆلگوج.	یۆلگول لشمک [ل] آغیر لیغی نی آزالتماق، چکی سینی آزالتماق.			
یۆلمن [آ] داغ زیره سی نین اۆجو.	یۆلگول لشدیرمک [باخ] یۆلگول لشمک، ساده لشدیرمک.			
یۆلۆک آرسلان [خ] اؤیغور یازیتلاریندا بیرگ آدی ^۷ . { یۆلک }	یۆلگول لشدیریجی [ص] آغیر لیغینی آزالدان.			
یۆله مک [باخ] اۆله مک.	یۆلگول لشدیریلیمک [بل] یۆلگول اندیلیمک، وزنی آزالدیلیمک.			
یۆمور ناسی ترس گلیمک [س] ال آیاغادوشمک، اؤزونو ایتمک.	یۆلگول لشمک [س] ۱-چکی سی آزالماق ۲-ساده لشمک.			
یۆن [باخ] یۆن.	یۆلگول لشمیش [ص] یۆلگول اولموش (فا: مخفف).			
یۆن اییرمه [آ] یۆن اییرمک ایشی (فا: پشمیریسی) - wool spinning	یۆلگول لۆک [آ] یۆلگول اولما وضعیتی.			
یۆنس امره [یازار] یونس امره ۱۲۴۰م جی ایلده آنادولودا	یۆلگول له دیلمک [بل] یۆلگول اندیلیمک.			
آنadan اولدو، بۆیوک تورک شاعری اولاراق اؤیودلر	یۆلگول مزاج [ص] خاصیت جه یۆلگول.			
رساله سی و شعر دیوانی اوندان یادگار قالیبدیر (فا: ~).	یۆلگول واری [ص] اولدوقجا یۆلگول.			
یۆنسلو yünüslü [آ] سۆلدوز دا کند آدی.	یۆلگول یاراق [ظ، دا] یۆلگول گئینیمیش.			
یۆنگول yüngül [ص] ۱-چکی سی آزالان "یۆنگول	یۆلگول یوخو [آ] اویاقلیق و یوخلاماق آراسیندا اولان یوخو (فا: چرت). nap.			
باشماق" (فا: سبک). ۲-چتین اولمایان، آسان اولان	یۆنلو [ص] یۆن اولان.			
"یۆنگول ایش" (فا: راحت). ۳-تائیری آزالان "یۆنگول	یۆنوس بالیغی [آ، دی] بالینا گیللردن دیز لرده سۆرولر حالیندا			
کۆلک". ۳- [مچ] دیرسیز ایش ویا آدام "یۆنگول آدام"	یاشایان، بوی ۳ متر، بالیق کیمی حیوان (فا: نوعی ماهی).			
(فا: چیپ). chip {سن "یۆنگول، یینگیل، دیواندا یئنیگ	delphinus			
(خفیف) و "یئنگیمک": (آشاغی یئندیرمک، شکست وئرمک)	یۆنوس بالیغی گیللر [آ، دی] بالینا لارین بیر آلت سوْیو.			
بو کلمه نین کؤکودور؛ آنمک سؤزوده بونلارا باغلیدیر.}	یۆین/یۆکن [ا] آتین باشینا گئنجیر یلن قوشقو لوازیماقی (فا: افسار			
یۆنکول آیاق [ص] ۱-قیوراق اولماسی سببیه مجازاً اوشاق	یۆین سیز دانیشماق [س] فیکیر لشمه دن دانیشماق.			
اؤچون دئییلیر "بۇ ایشی وئر بۇ اوغلانا یۆنکول آیاقدیر،	یۆین لشمک/یۆین له مک [ل] باشینا یۆین گئنجیر تمک.			
تئز گندیب آلا" (فا: تیز پا) swift-footed ۲-آیاغی یۆنکول،	یۆین لنمک [س] یۆین لی اولماق.			
عوامین دئییشینه گؤره بعضی لرینین کلمه سی بیریره اؤغور	یۆین لی [ص] یۆینی اولان.			
گتیریر (یاخشی اولماسی اوچون) "یۆنکول آیاق آدام".	یۆین ین چکمک [ل] قارشى سین آلاماق، حدینی گؤستریمک.			
یۆنکول اندیلیمک [بل] آسانلاشدیریلماق، ضعیف له دیلمک.	یۆین ینی اله گئنجیرمک [ل] اؤزونه تابع ائتمک.			
یۆنکول ال [ص] الی یۆنکول، باخ: یۆنکول آیاق ۲.	یۆیور تمک [اتند] یۆیورمگه و قاجماغا مجبور ائتمک.			
یۆنکولجه [ص] بیر قدر یۆنکول، آزاجیق.	یۆیورک [آ] یۆگورک.			
یۆنکول چکمک [ل] آغیر لیغی نی آزالتماق، چکی سینی	یۆیورمک [باخ] یۆگورمک.			
آزالتماق، اسکیک چکمک، گره گیندن آزشی وئرمک.	یۆیوروش [باخ] یۆرویش.			
یۆنکول خاصیت لی [ص] خاصیت جه یۆنکول.	یۆیوروشمک [س] یۆگوروشمک، یۆرویشمک.			
یۆنکول راق [ص] اؤدوقجا یۆنکول.	یۆیوروک [آ] یئنی آیاق توتان اوشاغین یاخشى یریمه سی و			
یۆنکول صنایع [آ] بالاجا و بالاجا وسایل دؤزدلن صنایع.	اؤیرنمه سی اوچون اولان اؤزل آراباجیق (فا: زوروک).			
یۆنکول طبیعت لی [ص] خاصیت جه یۆنکول.	یۆیوره یۆیوره [ظ] قاچا قاچا، قوشارق.			

Yy ی	آذربایجان نۆزکجه سی	۲۰۴۴	ارک سۆزلوگو	Yy ی
يهر yəhər [آ] اۆستونده اۆتورماق اۆچون آتین بئلينه باغلانان اۆتوراجاق (فا:زين). {ت«ير»ده:«ايمک»اير«يهر»}.	يهر آلتی [آ] يهری بئلينه بر کيدن قايش (فا:زيرزين).		يهر آلتی [آ] يهری بئلينه بر کيدن قايش (فا:زيرزين).	
يهر يورون [ص] بۇرنو ياستی.	يهر جيلک [آ] يهر دوزلتمه و ساتما ايشی.		يهر چه [آ] بالاجا يهر.	
يهر چی [آ] يهر دوزلدن و ساتان کيمسه (فا:زين ساز) saddler	يهر چی [آ] هشتري ده کند آدی.		يهر سيز [ص] يهری اولما يان.	
يهر قاشی [آ] يهرين دال وقاباق طرفينده چيخيتی لی بۇ لومو.	يهر قالتاغی [آ] يهر دوزلتمک اوچون قفس کیمی اولان بۇ لوم.		يهر قاييران [آ] يهر دوزلدن اؤستا.	
يهر لتمک [ائتد] يهر قويدورماق (فا:زين کردن).	يهر لنمک [بل] يهر لی اولماق (فا:زين گذاشته شدن).		يهر له مک yəhərləmək [ل] يهر وورماق (فا:زين کردن).	
يهر لی [ص] ۱- يهری اولان. ۲- تيکان تپه ده کند آدی. قزوين و ابهرده داغ آدی.	يهودی [آ] ح موسی (ع) ین ديننده اولان (فا:~). jew		يهودی باقلاسی [باخ] آجی باقلا.	
يیبار [آ] مشک، خوش اییی. {ت:اییی سۆزونه باغليدير}.	يیبار اديجی [ص] اپريديجی.		يیبراق [ص] [باخ] آپريک.	
يیبراماق yipramaq [س] کؤهنه لیب الدن دوشمک، دوشگون حالا دوشمک، اپريمک (فا:پژمردن) {اپريمک}.	يیبرانماق [س] کؤهنه لیب داغيلماق، سۆرتولوب گئتمک.		يیبرانمیش [ص] ت«اوپراق» کؤهنلmiş، الدن دوشموش، اوزولموش (فا:پژمرده، ژولیده).	
يینديرماق [باخ] ييرتديرماق.	يیخاماق [باخ] يا يخالاماق.		يیخديرماق [ايتد، سن] ييخماق ايشینی گؤردورمک.	
يیخديريلماق [بل] ييخديرماق ايشی گؤرولمک.	يیخفين ليق [آ] ييخقين اولما وضعیتی، خراب ليق.		يیخما [آ] ييخماق ايشی (فا:تخریب). demolition	
يیخماجی [آ] ييخماق ايشینی گؤرن، ييخی جی.	يیخماق yixmaq [ل] ۱- ييره آشيرماق، ييره وۇرماق "کۆلک آدمی ييخير" (فا:افکندن) to throw ۲- پوزماق، داغيتماق، محو ائتمک "شهرلری ييخدیلار". ۳- حاکمیت دن سالماق "حکومتی ييخدیلار" ۴- ييرينين بونونا آتماق، يۆک له مک، حواله ائتمک "بونونا ييخماق" {ت«ييقماق»باخ: ييغماق}.		يیخی yixi [آ] ييخيتی (فا:خرابه).	
يیخينج [آ] يیخما: اؤيغور يازيتلاريندا بير بگ آدی.	يیخيجی [ص] ييخيمچی، ييخان، داغيديجی، ويران ائدن (فا:مخرّب، تخریب کننده). subversive		يیخيجيلیق [آ] ييخما، تخریب، داغيديجی ليق، ويران ائتمه.	
يیخيش [آ] ييخماق ايشی ويا بيچیمی (فا:عمل تخریب).	يیخيشماق [قا] ييريريني ييخماق.		يیخيق [ص، سن] ييخيلمیش اولان (فا:مخروبه) ruined	
يیخيق ليق [آ] ييخیق اولما (فا:خرابی). ruined condition	يیخیلا دورا [ظ] گاه ييخیلاراق وگاه دوراراق، چتين ليکله.		يیخیلا يیخیلا [ظ] دۆشه دۆشه، ييخیليب دۇرراق.	
يیخیلقان [ص] چوخ ييخیلان، آياغی بودورن (فا:کسی و يا اسبی که زياد بزمن ميخورد).	يیخیلقان yixilqan [آ] ماکی دا کند آدی {يیغیلقان}.		يیخیلما [آ] پوزولما، تخریب اولما (فا:سرنگون) shot down	
يیخیلماز [ص] سارسيلماز، دئوريلمز (فا:مستحکم). fortified	يیخیلماز ليق [آ] سارسيلماز ليق، داغيلماز ليق، يئنيلمز ليک، آلينماز ليق، محکم ليک (فا:سقوط ناپذیری، مستحکمی).		يیخیلماق yixilmaq [س، ت، سن] ۱- ييره دوشمک و ديمک، چئوريلمک، اؤز آغير ليغی ايله ييره دوشمک "باشی گيجه-ليب ييخيلدی" (فا:به زمين خوردن). to drop ۱- [بل] ييخيق ائديلمک "ائوی ييخيلدی" (فا:خراب شدن). to be	
يیخیلماز overthrown ۳- حاکمیت دن سالينماق "تاخدان ييخيلدی"	يیخیلmiş [ص] ييخیليب داغيلمیش، ييره ييخیلان اوشاق و کيمسه (فا:زمین خورده).		يیخیلی [ص] ييخيلمیش.	

Yy ی	آذربایجان نۆزکجه سی	۲۰۴۵	ارک سۆزلۆگۆ	Yy ی
یئخیلمیش [آ] یخیلماق ایشی ویا بیچیمی (فا:واژگونگی).	دري آلتیندان چیخماسی سببيله اولان خسته ليک، دبه.		ییرتیق جا [ظ] ییرتیق اولاراق.	
یئخیم [آ] ییختی، فلاکت.			ییرتیق دئشیک [آ] دئشیلیمش، ییرتیلیمش.	
یئخیمچی [ص] تیکیتی لری ییخان کمیسه.			ییرتیق لیق [آ] ییرتیق اولما وضعیتی.	
یئخین [آ] آفت، یئخیم، ضرر.			ییرتیق یاماق [آ] ییرتیق شئی لری یاماما "ییرتیق یاماق ائتمک".	
یئخینتی yixinti [آ] یخیم (فا:خرابه). ruined place			ییرتیق ییرتیق [آ] پارچا پارچا اولموش، پارچالانمیش.	
ییر yir [ت،ت، باخ: شعر] ازگی، تورکو، نغمه، شعر.			ییرتیلیمش [ص] ییرتیق.	
ییراق [آ] ایراق، اؤزاق، مسافه لی.			ییرتیلما [آ] ییرتیلماق ایشی (فا:پارگی). tear	
ییراقو [آ] ییرجی، چالقیجی، انسترومان چالان، مۆزسین.			ییرتیلماق [بل،ت،سن] ییرتیق ائدیلیمک، جیریلماق، ییرتماق	
ییرتدیرما yirtirma [آ] ییرتدیرماق ایشی.			ایشی گؤرولمک، دئشیلیمک (فا:پاره شدن). to tear	
ییرتدیرماق [ائتد] ییرتماق ایشینی گؤردورمک، ییتدیرماق			ییرتیلیمش [آ] ییرتیلماق ایشی ویا بیچیمی (فا:پاره شده).	
(فا:درائیدن) {بو کلمه یارماق سؤز ایله ایلگی لیدیر}.			ییرتیلیمش لیق [آ] ییرتیلما حالی (فا:حالت پاره گی).	
ییرتلاق yirtlaq [ص] ییرتیلیمش کیمی اولان شئی (اؤزل			ییرتینما [آ] پارچا پارچا اولما (فا:پاره گردی).	
اولاراق گؤز) (فا:دریده شده).			ییرتینماق [س] پارچا پارچا اولماق (فا:پاره شدن). to tear	
ییرتماق yirtmac [آ،سن] پالتو، کت، اتک، جاکت کیمی			ییرتینیش [آ] ییرتینماق ایشی ویا بیچیمی (فا:پاره گی).	
گنییم لرین آرخاسیندا تیکلمه میش یرى (فا:چاک، شکاف).			ییرقالانماق [ائتد] ییرقالاماغا مجبورائتمک (فا: فس تکان	
ییرتماق سیز [ص] ییرتماجی اولمایان.			دادن). t- to rock/ to swing	
ییرتماجلی [ص] ییرتماجی اولان.			ییرقالاشماق [س] ییرلیکده ییرقالانماق (فا: باهمدیگر تکان	
ییرتما yirtma [آ] ییرتماق ایشی.			خوردن). to rock all together	
ییرتماق [ل،ت،سن] پارچا پارچا ائتمک، جیریپ داغیتماق،			ییرقالاما yirqalama [آ] تریتمه، یرینده اویناتما (فا:تکاندهی).	
ییرتیق حالا سالماق (فا:پاره کردن). to tear			ییرقالاما ییرقالاماق yirqalama [ل،ت،تیرقالاما] تریتمک، یرینده	
ییرتیجی [ص،سن] دیش و دیرناقلار ایله ییرتان، قان تۆکن			اویناتماق (فا:تکان دادن). to rock , to swing	
(فا:درنده، دد). wild beast {باخ: یارماق}			ییرقالانا ییرقالانا [ظ] اویان بویانا حرکت ائده رک (فا:تلوتلو).	
ییرتیجی جاسینا [ظ] ییرتیجی بیر وضعیتده.			ییرقالانماق [بل] ییرقالاماق ایشی گؤرولمک، سیلکه له مک	
ییرتیجی حیوانلار [آ] بهایم (فا:بهایم). beast			(فا:تکان داده شدن). to rock, to swing	
ییرتیجی قوشلار [آ،دی] پنجه لی، ایری دیمدیکلی، اتی			ییرقاماق [ل،ت،تیرقالاما] ییرقالاما (فا:تکان دادن) to rock	
یئیلن قوشلار تاقیمی.			ییرقانماق [بل] [باخ] ییرقالانماق (فا:تکان خوردن).	
ییرتیجی لاشماق [س] وحشی لشمک.			ییرلاما yirlama [آ] تورکو و ازگی سؤیله مه (فا:آوازخوانی).	
ییرتیجی لار [آ] بهائم (فا:بهایم). predators			ییرلاماق yirlamaq [س] ازگی سؤیله مک (فا:آواز خواندن).	
ییرتیجیلیق [آ] ییرتیجی اولما وضعیتی (فا:درندگی). rent.			ییری [آ] سول، سول طرف، تک طرف، تک طرفلی.	
ییرتیش [آ] ییرتماق ایشی ویا بیچیمی.			ییرییم [آ] ۱-سولاق ۲-یاریم ۳-یورد، توپراق ۴-گؤی تورکلر	
ییرتیشماق [قا،سن] ییریریینی ییرتماق (فا:همدیگر را دریدن).			دؤنمی، بگلریندن و کورشادین قیرخ یولداشیندان ییری.	
ییرتیق yirtiq [ص،سن] ۱-ییرتیلیمش، جیریلیمش (فا:پاره			ییریق [آ] ییرتیلیمش، ییرتیق، باخ: یاریق.	
شده) ۲-seam ییراورقانین و چو خراق نازیک باغیرساغین				

Yy ی	آذربایجان نۆزکجه سی	۲۰۴۶	ارک سۆزلوگو	Yy ی
یغیش [آ] یغیشدیرما ایشی، سلقه سهمان (فا: سروسامان).	توپلانیمش، قوناقلیق، مجلس (فا: انجمن).			
یئش [آ] یاش، یاشیل، اورمان، یاشیللیق ایچینده کی بؤلگه.	یغوا [آ] yığva چال چاغیر اوچون بیر یرته یغیشما، شنلیک، توپلاتتی (فا: مجلس جشن).			
یغ [آ] یغیلی، توپلو، بیریکیم.	یغی [آ] yığı توپلانما (فا: جمع آوری).			
یغاج yığac [آ] ۱- مخزن (فا: مخزن). ۲- reservoir	یغیشی ۳- کورشادین قیرخ یولداشیندان بیر ی.			
یغاجخان [خ] ایلخانلار دؤنمی، بگ لریندن.	یغیش [آ] یغیشماق ایشی ویا بیچیمی (فا: گرد هم آیی).			
یغان / یغان [آ] ۱- یغیجی ۲- یغیجی ۳- [خ] یغن، فیل، شخص آدیلا بیر لیکده عنوان کیمی ایشله نیر ^{۱۴۷} .	یغیشان [ص] یغیلان (فا: جمع شونده).			
یغانتکین [خ] قاراخانلار دؤنمی بگ و کومتان آدی.	یغیشدیرما [آ] یغیشدیرماق ایشی (فا: جمع آوری) collecting			
یغجام yığcam [ص] قیسساجا، خلاصه، توپلو، داغینیق اولمایان (فا: چکیده، اجمال). distilled, abstract	یغیشدیرماق yığışdırmaq [ل] تۆکولوش و سپه لنمیش شئی لری بیر یرته یغماق (فا: برچیدن). to pick up			
یغجالاما [آ] توپارلاما (فا: خلاصه کنی). summarization	یغیشدیریلماق [بل] یغیشدیرماق ایشی گؤرولمک (فا: برچیده شدن).			
یغجالاماق [ل] توپارلاماق (فا: خلاصه کردن). to make an abstract of	یغیشماق yığışmaq [ق، ت] ۱- کومالاشماق، توپلاماشماق، بیر آرایا گلکم. ۲- بۆزوشمک (فا: جمع شدن). to gather			
یغجاملیق [آ] یغجام شئین حالی (فا: انسجام).	یغیشیق [ص] اوست اوسته کومالاشمیش (فا: جمع شده).			
یغجالاشمیش [ص] اؤزت لنمیش	یغیشیلماق [باخ] یغیشماق.			
یغدیرما yığdırma [آ] یغدیرماق ایشی.	یغیشیم yığışım [آ] ۱- بیرسیرا تۇرتۇ کونتونون بیر یرته کوما لاشماسی (فا: تمرکز) centralization ۲- (یرب) کنگلومرا.			
یغدیرماق [آتد، ت، سن] یغماق ایشینی گؤردورمک، کوما لاتدیرماق (فا: ف س جمع نمودن). t~ to gather	یغیلان [باخ] یغیشان.			
یغغریق [آ] محبوب، اۇتاقچ.	یغیلتی [ص] بیر یرته توپلانیمش (فا: جمع شده، گرد آمده).			
یغلاماق [س، باخ، یوغ] یاس توتوب آغلاماق (فا: ماتم گرفتن).	یغیلماق yığılmaq [س] بیر یرته توپلاماق، دریلیب توپلانیملاق، بیریکلمک (فا: جمع شدن). to gather			
یغلینج [آ] عفتلی، ادبلی، نامؤسلو.	یغیلیمش [ص] مئدؤن (فا: مدون). collected into a book			
یغلیق [آ] بیر نوع اوخ (فا: یغلق: نوعی تیر پیکان دار) ^{۱۴۷} .	یغیلی [ص] یغیلیمش حالدا اولان، توپلانیمش حالدا اولان (فا: جمع و جور شده).			
یغما [آ] ۱- توپلاما، کومالاما، قالاما (فا: جمع و جور شده). ۲- مونتاز "یغما کامپیوتر، یغما ماشین" (فا: مونتاژ).	یغیلیش [آ] یغما و توپلانما ایشی (فا: گرد آمده).			
یغمادسته / قاقیم [آ] مختلف یرلردن سئچیلیب توپلانان دسته.	یغیشماق yığışmaq [ق، ت] بیر یرته یغیشماق (فا: گرد هم آمدن)			
یغماق yığmaq [ل، ت، سن] ۱- بیر یرته توپلاماق، کومالاماق، قالاما "آدمارلاری بیر یرته یغماق". ۲- بیر لشدیره رک قوراشدیرماق "ماشینی سؤکوب یغماق" (فا: جمع کردن). to gather	یغیلیم yığılım [آ] جمعیت (فا: جمعیت). population			
یغماقویماق [س] اورتاق و شریکلی پؤل آرایا قویماق.	یغیلم yıgılm [آ، ت] ۱- توپلاما ایشی ۲- یغیلیمش و توپلانیمش محصولون مقداری. ۳- توپلاتتی، یغیتی (فا: ذخیره). collection, reserve			
یغمالاماق [ل] توپلاماق، کومالاماق (فا: جمع کردن).	یغیم جیل [ص] یغماغی ستون "چوخ یغیم جیل قادین دیر" (فا: جمع کننده).			
یغناق / یغیناق yığnaq [آ، سن] یغیناق، یغین، یغیلیمش،				

Yy	آذربایجان نۆزکجه سی	۲۰۴۷	ارک سۆزلوگو	ی Yy
یغیم جیل لیق [آ] یغیم جیل آدامین اؤزل لیگی (فا: جمع-کننده گی).	ییلدیبرگ، ییلدیرخان، ییلدیرقان.			
یغیم لاماق [ل] بیر نسنه نی بیر ییثره توپلاماق، کومالاماق (فا: توده کردن).	ییلدیراق [ص] پاریلدا ییچی (فا: تشعشع کننده).			
یغین yığın [ص، ت، سن] ۱- ییغیلیمیش، کوما، تپه لنمیش، توده، قالاق، ییغیتی بیر شئی، ییغیم (فا: پشته). mound	ییلدیوران [آ] اؤرکودوجو، قورخودوجو، گؤسته ریشلی ۷.			
۲- بیر ییثره توپلانما (فا: تمرکز). centralization	ییلدیرقان [آ] ایلدیران، اؤرکودن، قورخودان ۷.			
یغیناجاق [باخ] ییغیناق.	ییلدییریم [آ] باخ: ایلدیریم؛ عثمانلی اچی بایزید ین عثوانی.			
یغیناق yığmaq [آ] ییغیلان ییثر، تپه لنمیش ییثر، توپلوم، کیتله.	ییلدییز [باخ] اؤلدوز.			
عسگر ییغیناغی، (فا: تجمع، تجمع سربازان). session	ییلدیقو [آ] اؤلدوز کومه سی، آتیلای خان ین سون خانیمی ۷.			
یغیناق الله مک [س] ییغیلیم دانیشماق (فا: گرد آمدن).	ییلغای [آ] تورکمن ائللریندن بیر، اوغلان آدی (فا: نام پسر).			
یغیناق سالماق [س] توپلاشماق، ییغیشماق (فا: گرد هم آمدن).	ییلقی yilqi [آ] ۱- آت یاورو سو ۲- آت سورو سو ۳- اؤرکوتو، ایلما ۷. ۴- آغ قالا دا کند آدی.			
یغینتی yığıntı [آ] ۱- ییغیلی اولان شئیلر، بیر آرایا ییغیلیمیش شئیلر "دیمیر توللانتی ییغیتی سی" (فا: کپه) pile	ییلقین [آ] ایلیمیش، اؤرکک، بنزگین ۷.			
۲- مختلف ییثر لردن توپلانیمیش شئیلر "ییغیتی کند".	ییلما yilma [آ، باخ: یال] ۱- بیر شئیدن گؤزو قورخوب خئیریندن گئچمه، اؤرکمه. ۲- ییخما، اؤسانما. ۳- [ص] ییلماز، قورخوسوز ۴- دیک یوکوش، داغ یاماجی ۷. ۴- انسان آدی: ییلما بگ، ییلما بؤری، ییلما بؤغا، ییلما زبای، ییلما زر.			
یغینجا [آ] گئل و سوسمال قورال، توپلومون بنیمسه ییب اویقولا دیغی قورال لار ۷.	ییلماز [آ] ایلماز، قورخوسوز، باتور، دایانیق لی، اوغلان آدی.			
یغینجاق [آ] توپلانتی، مجلس، قوناقلیق (فا: جلسه) session	ییلما سین [آ] ایلماز، قورخوسوز ۷.			
یغینجاق ییثری [آ] توپلاشما ییثری (فا: پاتوق). haunt	ییلماق yilmaq [باخ: یال] ۱- بیر شئیدن گؤزو قورخوب خئیریندن گئچمک، اؤرکک. ۲- ییخماق، اؤسانماق.			
یغین گونو [آ] حشر گونو (فا: روز حشر). resurrection	ییوانل yivall [آ] ۱- اوغوز تورک لری نین ۲۴ بوی و ندان بیرى ساییلیر، اوغوز نامه ده یوکسک آت لاری اولان و هنر لی معنالا نیب، بعضا ایوا شکیلنده ده یازیلیر، بۇ قوم کوتله لر حالیندا آذربایجانا گلیلیر و چوخ احتمال کی قاراقویو- نلولا ر بۇ بوی داندیلار. ۲- بۇ آددا حلب تورک لری، ذوالقدر و یشی ایل طایفالاریندا بوی آدی گورونور، صفوی لر دؤنمی بونلاردان بیر اویا قاجار بیر لیگی ایچینده، آذربایجانا کؤچدولر و صفوی لره قاتیلیدیلار، لیاقت لی امیر لردن امام قو لوخان بۇ اویایا منسوب ایدی ۸۵.			
یغین لاشدیراج [آ] غلیظ له دن (فا: کندانسور). condensor	ییوانلو [آ] قاراقویونلو بیر لیگینده بیر تورک بویو ۲۹.			
یغین لاشدیرما [آ] غلیظ لشدیرمه (فا: تغلیظ). condensatin	ییر [آ] ییثر، توپراق، اراضی، ییثر اؤز، دؤنیا ۷.			
یغین لاشدیرماق [آ] غلیظ لشدیرمک (فا: تغلیظ کردن).	ییر دینچو [آ] ائورن، کاینات ۷.			
یغین لاما [آ] غلیظ لندیرمه (فا: تغلیظ). accomulated	ییر قاقا yirqa [آ] مسعود، مۆتلو، مۆتلو لوق دۆلو ۷.			
یغین لاماق [ل] غلیظ لندیرمک (فا: تغلیظ). accomulated	ییر می yirmi [سای] اون دوققوزدان سونرا کی سایى			
یغین لانما [آ] قلیظ لنمه (فا: تغلیظ).				
یغین لانماق [س] غلیظ لنمک (فا: غلیظ شدن).				
یغین لی [ص] غلیظ لنمیش (فا: تغلیظ شده).				
یغین لیق اؤلچر [آ] غلظت اؤلچر (فا: چگالی سنج).				
یغین ییغین [ص] توپا توپا (فا: دسته دسته).				
ییل yil [آ] ۱- ائل ۲- انسان آدی: سبارس، تاش، تان، تایی.				
ییلدی yildir [آ] ۱- اؤرکودوجو، هئیتلی، قورخوسوز ۷. ۲- انسان آدی: ییلدی رالپ، ییلدی رباش، ییلدی ربای،				

ییلۆ *yilü* [آ] تاپغاچ تۆرکلرینین باشبۇغو اولاراق ۳۱۱ده
چینی، ین باشکندی "لویانگ" ی ضبط ائتدی.^{۵۴}
ییین / **ییین** *yiyeñ* [ص] ییچی (فا:خوردنه).
ییین چوقراقالی *yiyeñ çonqralı* [آ] اۆرمیه ده کند آدی.
ییین عربلو *yiyeñ erəblu* [آ] اۆرمیه ده کند آدی (ینگ+ان).
ییه *yiye* [آ] ۱-مالیک، ارباب، هرهانس ییرشیین مالکی
(فا:صاحب). **pellet. owner** ۲- [مج] وارلیغین صاحبی
(فا:خداوند). **the lord** {گۆک/ایدی، ت/ایدی}: صاحب،
سن {ایگلنمک: ییه لنمک؛ بو کلمه اگه سۆزوندن آلبنادیر،
اگه/اجه/آغا/ایه/اده/ایدی/ایدی/اییی/اییه/ییه}
ییه جک [آ] ییه جک، یئمگه ال وئریشلی شئی، اکمک، ات
و یوغورت کیمی یییلن هر شئی (فا:طعام). **food**
ییه جک سیز [باخ] ییه جک سیز.
ییه جیخماق [س] صاحب اولماق (فا:صاحب شدن).
ییه دۇرماق [س] صاحب اولماق (فا:صاحب شدن).
ییه سیز [ص] صاحب سیز (فا:بی صاحب). **ownerless**
ییه سیز لیک [آ] صاحب سیز لیک (فا:بی صاحبی).
ییه لنمک [س] صاحب اولماق، بیر شئی ویا بیلگی یه
صاحب اولماق (فا:صاحب شدن، مالک شدن). **to own**
ییه لنمه [آ] استملاک (فا:تملیک). **acquisition**
ییه له مک [ل] مولکیتینه گتیرمک، بیر شئی ویا بیلگی نی
بیرینه عاید ائتمک (فا:صاحب و مالک کردن).
ییه له مه [آ] بیر ی اوچون تملیک ائتمه (فا:الم مالک کردن).
ییه لیک اکی [دیل ب] ییه لیک حال (فا:اضافه ملکی).
the possessive case
ییه لیک حال [آ، دیل ب] ییه لیک حالدا کلمه بو سوال لارا
یانیت وئریر (کیمین، نه یین، هارائین)، "قاپی نین، تهرائین"
(فا:حالت اضافه یا تعلق اسم). **Genitive**: ییه لیک حال
یا بللی اولور: بو حالدا هر ایکی کلمه ده اکلی اولور
"سۆیون کۆپویو" (فا:حالت اضافه معین). ویا بلسیز اولار:
بو حالدا ایلک آد اکسیر و سون آد اکلی اولور "آغاچ
یاپراغی" (فا:حالت اضافه غیر معین).
ییه لیک [آ] مالکیت، صاحب اولما.

(فا:بیست). **twenty**

ییرمی جه [آ] ییرمی داناسی بیر آرادا اولان (فا:بیست گانه).
ییرمی دؤرد [آ] صفوی لر دؤنمی بو آددا بیر اویا قاجار
بیر لیگینه، آذربایجانا کؤچوب صفوی لر قاتیلدیلار.^{۵۵}
ییرمی لی [آ] ییرمی داناسی بیر آرادا اولان (فا:بیست گانه).
ییرمی لیک [آ] ایچینده ییرمی داناسی اولان (فا:بیست گانه).
ییرمینجی [ص] سیرادا اون دوققوزونجو ساییدان سونراکی
سای (فا:بیستم). **twentieth**
ییریک *yirik* [آ] ۱- یاریق، ییرتیق. ۲- اؤست دوداغی یاریق
اولان کیمسه، میریق (فا:لب شکری).
ییز *yiz* [آ، بی، ت] سله اوئو، **artemisia abrotonon**
ییسون *yisun* [خ] یوسون؛ چنگیزخان دؤنمی ییلگینلریندن.^{۵۶}
ییسونای [آ] انسان آدی، باخ: ییسون + آی.^{۵۷}
ییسونبۇداق [خ] اویغور یازیتلاریندا آدی گئچن بیر بگ.^{۵۸}
ییسونبۇغا [خ] چاغاتای خانلاریندان.^{۵۹}
ییسونتیموور [خ] چاغاتای خان. چاغاتای خان'ین تورونو.^{۶۰}
ییسونئر [آ] انسان آدی، باخ: ییسون + آر.^{۶۱}
ییشیخ جخماق داغ (ایشیق) [آ] گئرمی ده داغ آدی.
ییفین [آ] داها اییی، سخی، دایانیقلی، اؤستون.^{۶۲}
ییفنجور [خ] ییغن + چور؛ اویغور یازیتلاریندا آدی گئچن بیر بگ.^{۶۳}
ییفنگ [آ] ۱- توپلوم ۲- ییغن؛ سلجوقلار دؤنمی بگ لریندن.^{۶۴}
ییگ *yig* [ص، ت: یاخشی، ایگ] باخ: ینگ، یئی.
ییکه *yige* [آ] دایانیقلی، قوی، متین.^{۶۵}
ییلون *yilun* [آ] (یولون) ایری، هیبتلی، گؤسته ریشلی.^{۶۶}
ییلوتکین [خ] دوققوز اوغوز داستانیندا آدی گئچن بیر بگ.
بوغو خان'ین تورونو.^{۶۷}
یینال [آ] تورک سردارلارینا وئریلن بیر عنوان، باخ: اینال.^{۶۸}
یینچکلو [آ] نازیک، آتلایشلی، کیبار.^{۶۹}
یینچکه *yinçke* [آ] اینجه، ظرف، نارین.^{۷۰}
یینجو [آ] ۱- اینجه، ظرف ۲- اینچی.^{۷۱}
ییندک *yindək* [آ] دایمی، آبدی، سۆزکلی، قالیچی.^{۷۲}
یینگ *ying* [آ، ت] سوؤمک.
یو *yiv* [باخ] ایو، اویوق (فا:شیار). **groove**

کتابهایی از انتشارات سومرنشر

- ۱- **دلی** (دیوانه)، ترجمه کتاب جبران خلیل جبران به زبان ترکی آذربایجانی، و ترجمه اشعار منتخب به زبان فارسی همراه با متن انگلیسی، ارگین. ۷۸ صفحه. سومرنشر ۱۳۸۹.
- ۲- **سچیلیمیش غزللر** (غزل‌های برگزیده از ۶۲ شاعر غزل‌سرای تُرک)، بزبان ترکی، ارگین. ۹۲ صفحه. سومرنشر ۱۳۸۹.
- ۳- **الدُرّه المُضیّه فی اللّغه التّریکیه** (فرهنگ ترکی، عربی، فارسی)، بر اساس خود آموز ترکی عربی، نوشته شده در ۷۰۰ سال پیش در مصر، **ed-dürretül muziyye fil-lügtit türkiyye** ارگین. ۱۱۲ صفحه، سومرنشر ۱۳۸۹.
- ۴- **آتیلّا حکمرانی سلحشور و عادل**، (نگاهی به تاریخ ترکان هون در اروپا در قرنهای چهارم و پنجم قبل از میلاد)، بزبان فارسی، سحر جعفرزاده، ۶۴ صفحه. سومرنشر ۱۳۸۹.
- ۵- **آذربایجان ناغیلاری** (قصه‌های آذربایجان)، بزبان ترکی، جلد ۱ و ۲، فروغ خضزلو، ۵۶ ناغیل، ۲۸۴ صفحه. سومرنشر ۱۳۹۱.
- ۶- **بازیهای محلی** (آذربایجان - خوی، ۴۶ بازی محلی)، بزبان فارسی، ابراهیم صفری، ۷۶ صفحه. سومرنشر ۱۳۹۱.
- ۷- **بازیهای سنتی آذربایجان** (آذربایجان - توفارقان، ۸۴ بازی محلی)، بزبان فارسی، دکتر حسن م. جعفرزاده، ۱۴۴ صفحه. سومرنشر ۱۳۹۱.
- ۸- **شخصیت‌های قصه‌های آذربایجان**، بزبان فارسی، حسن - م. جعفرزاده، ۲۲۰ صفحه. سومرنشر ۱۳۹۱.

کتابهای چاپ شده، نوشته اسماعیل جعفرزاده (اسماعیل جفرلی)، زبان و تاریخ

۱- **ارک سۆزلویو**، فرهنگ ترکی یک جلدی ارک (حاوی بیش از ۷۰۰۰۰ لغت)، ۱۳۳۴ صفحه، قطع وزیری، سال نشر ۱۳۸۵. احرار.

۲- **ارک سۆزلویو**، فرهنگ ترکی دوجلدی ارک (حاوی بیش از ۱۱۵۰۰۰ لغت اصلی، تعابیر ترکی، اسامی مکان و شخص، اسامی اشخاص نامدار و شاعران، ریشه شناسی و معادلهای فارسی و انگلیسی برای لغات اصلی)، ۲۰۴۸ صفحه، قطع وزیری، سال نشر ۱۳۸۹. احرار.

۳- **بیر دا غار جیق فولکلور** (یک انبان فولکلور) شامل فولکلورهای از منطقه خوی، ماکو و چاپاره، جمع آوری شده در سالهای ۱۳۴۷-۵۰، فاطمه مصطفی پور، تنظیم و جمع آوری کننده و تهیه مقدمه توسط اسماعیل جعفرزاده، قطع رقعی، ۱۴۴ صفحه. سومرنشر ۱۳۸۹.

۴- **فرهنگ ترکی فارسی صحاح العجم** (صحاح العجم ده تورکجه سۆزجوکلر). **səhahüləcəm də türkçə sözlər**، ۶۴ صفحه، سومرنشر ۱۳۸۹.

۵- **اسلامیتدن اؤنجه تورکلرین تاریخی** (تورکجه)، یازارلار: کامران گورون، فاروق سومر، رنه گروسه...، کؤچورنلر: جعفرزاده، حسینعلی زاده، تهیه کننده مقدمه و توضیحات توسط جعفرزاده، قطع وزیری، ۴۱۲ صفحه سومرنشر ۱۳۸۹.

۶- **تاریخ ترکان پیش از اسلام** (فارسی) ترجمه کتاب ترکی (اسلامیتدن اؤنجه تورکلرین تاریخی)، مترجمین جواهر کلام و جعفرزاده، قطع وزیری، ۳۱۰ صفحه، سومرنشر ۱۳۹۰.

۷- **فرهنگ ترکی فارسی صحاح العجم** (صحاح العجم ده تورکجه سۆزجوکلر). **səhahüləcəm də türkçə sözlər**، قطع رقعی، ۶۴ صفحه، سومرنشر ۱۳۸۹.

۸- **تاریخه گیریش**، مقاله لر مجموعه سی، تارخ قونوسو، یئر اؤزو و تورک بؤلگه لرینین تاریخی، تورکلرین ایرقی و دیلی، سامانیلار، سوغدلار، سومرلر، اتروسک لار، اورارتولار، ماننلار، قطع: وزیری، ۲۲۰ صفحه، ۱۳۹۱.

۹- **مقدمه ای بر تاریخ**، شامل مجموعه مقالات و مطالب، در مورد تاریخ کلی زمین و مناطق ترک نشین، نژاد و زبان ترکان، سامانیان، سغدها، سومرها، اتروسکها، اورارتوها، مانناها، ترجمه کتاب ترکی (تاریخه گیریش)، قطع وزیری، ۲۲۰ صفحه، ۱۳۹۱. (در حال چاپ)

کتابهای در دست تهیه: نوشته اسماعیل جعفرزاده (سماعیل جفرلی)

۱۰- **آذر سۆزلوک**، فرهنگ لغت ترکی، متن تکمیل شده و تجدید نظر شده از فرهنگ ارک، قطع A4، ۳۲۰۰ صفحه، ۲۰۱۲.

۱۱- **آذربایجان تور کجه سینین قرامئری** و تورکیه تورکجه سیله مقایسه سی، (تورکجه)، قطع وزیری، حدوداً ۶۰۰ صفحه،

۱۲- **ترکی، فارسی و انگلیسی در سفر-۴** زبان در سفر (راهنمای مسافرت و جملات معادل به زبانهای ترکی آذربایجانی، ترکی استانبولی، فارسی و انگلیسی)، تهیه کنندگان جواهر کلام و جعفرزاده، قطع رقعی، حدوداً ۳۰۰ صفحه

کتابهای چاپ شده، نوشته اسماعیل جعفرزاده، کتابهای فنی

۱- **روشهای کنترل رسوب در شبکه های آبیاری و آبرسانی**، ترجمه و تدوین، قطع: وزیری، ۱۸۹ صفحه، انتشارات فرهنگ جامع، ۱۳۷۱

۲- **کاربرد کامپیوتر در مهندسی روخانه و تکنولوژی انتقال رسوب در کانالها**، ترجمه و تدوین، قطع: وزیری، ۱۸۹ صفحه، انتشارات فرهنگ جامع، ۱۳۷۱

۳- **رسوب و کنترل آن در آبگیرها**، تجدید نظر بخش اول کتاب روشهای کنترل رسوب، قطع: وزیری، ۱۴۶ صفحه، سومرنشر ۱۳۸۹

۴- **طرح و آنالیز حوضچههای رسوبگیر**، تجدید نظر بخش دوم کتاب روشهای کنترل رسوب، قطع: وزیری، ۱۰۹ صفحه، سومرنشر ۱۳۸۹

۵- **آبشستگی**، ۱۰۹ صفحه، تهیه کنندگان، تقوی، جعفرزاده، اطاعت، قطع: رقعی، سومرنشر ۱۳۸۹

ویژگیهای فرهنگ آذر سۆزلوک (حاوی بیش از ۱۱۶۰۰۰ لغت بر مبنای فرهنگ ارک):

- ۱- ارائه توضیحات بزبان ترکی برای کلیه لغات و معادل های فارسی و انگلیسی برای واژه های اصلی و جدید (حدود ۸۰۰۰۰ مورد).
- ۲- شرح بیش از ۱۵۰۰ اسامی گیاهی همراه با معادلهای علمی.
- ۳- شرح بیش از ۱۲۰۰ اسامی جانوری همراه با معادل های علمی.
- ۴- قیدنامهای زیبا و متداول در زبان ترکی برای دختران و پسران و معانی آنها (۱۵۰۰۰ مورد).
- ۵- قیدنام شهر و روستاهای آذربایجان و دیگر مناطق ترک نشین ایران (حدود ۱۳۰۰۰ مورد).
- ۶- قید نام کوهها (موقعیت، ارتفاع)، رودها (طول، شیب، دبی)، (حدود ۵۰۰۰ مورد).
- ۷- ارائه تلفظ واقعی اکثر توپونیم های مناطق ترک نشین همراه با ترکیب جمعیتی و بررسی های اتیمولوژیک.
- ۸- ارائه اطلاعات مختصر در مورد دانشمندان، شاعران، بزرگان ملل ترک (حدود ۱۰۰۰ مورد)
- ۹- ریشه یابی (بررسی های اتیمولوژیک) برای اکثر واژه ها.
- ۱۰- مقایسه لغات ترکی امروزی و زبان سومری.
- ۱۱- تطابق کلمات با لغات "دیوان لغات الترك" (نوشته محمود کاشغری در قرن ۵ هجری).
- ۱۲- تطابق کلمات با لغات کتیه های اورخون (قرن اول هجری).
- ۱۳- تطابق کلمات با لغات سنگلاخ (نوشته میرزا مهدی خان کاتب نادر شاه افشار، قرن ۱۲ هـ).
- ۱۴- تطابق کلمات با لغات صحاح العجم (نوشته هندو شاه نخجوانی در تبریز، قرن ۷ هجری).
- ۱۵- تشریح لغات انگلیسی و فارسی اخذ شده از زبان ترکی در حد امکان.
- ۱۶- قید تلفظ کلمات با حروف جدید آذربایجانی (لاتین).
- ۱۷- ارائه توضیحات اتیمولوژیک و مقایسه نظرات مختلف موجود در مورد ریشه کلمات
- ۱۸- قیدنام طوایف ترکان در دوره های مختلف تاریخی و شرح اتیمولوژیک بر آنها.

ARK DICTIONARY-2

(Azerbaijani-turkish)

Azərbaycan türkcəsi ərk sözlüyü

Yazan : ismail cəfərzadə

ویژگیهای فرهنگ ارک:

- ۱-ارائه توضیحات بزبان ترکی برای کلیه لغات ومعادل های فارسی و انگلیسی برای واژه های اصلی و جدید(حدود ۸۰۰۰۰ مورد).
- ۲-شرح بیش از ۱۵۰۰ اسامی گیاهی همراه با معادلهای علمی.
- ۳-شرح بیش از ۱۲۰۰ اسامی جانوری همراه با معادل های علمی.
- ۴-قید نامهای زیبا و متداول در زبان ترکی برای دختران و پسران و معانی آنها(۱۵۰۰۰ مورد).
- ۵-قیدنام شهر و روستاهای آذربایجان و دیگر مناطق ترک نشین ایران (حدود۱۳۰۰۰ مورد).
- ۶-قید نام کوهها (موقعیت،ارتفاع)، رودها (طول، شیب، دبی)، (حدود۵۰۰۰مورد).
- ۷-ارائه تلفظ واقعی اکثر توپونیم های مناطق ترک نشین همراه با ترکیب جمعیتی و بررسی های اتیمولوژیک.
- ۸-ارائه اطلاعات مختصر در مورد دانشمندان، شاعران، بزرگان، حکومتها و ملل ترک (حدود ۱۰۰۰ مورد)
- ۹-ریشه یابی (بررسی های اتیمولوژیک) برای اکثر واژه ها.
- ۱۰-مقایسه لغات ترکی امروزی و زبان سومری.
- ۱۱-تطابق کلمات با لغات دیوان لغات الترک (نوشته محمود کاشغری در قرن ۵ هجری).
- ۱۲-تطابق کلمات با لغات کتیبه های اورخون (قرن اول هجری).
- ۱۳-تطابق کلمات با لغات سنگلاخ(نوشته میرزا مهدی خان کاتب نادرشاه افشار، قرن ۱۲ هجری).
- ۱۴-تطابق کلمات با لغات صحاح العجم (نوشته هندوشاه بن سنجرنخجوانی در تبریز، قرن ۷ هجری).
- ۱۵-تشریح لغات انگلیسی و فارسی اخذ شده از زبان ترکی.
- ۱۶-نوشتن تلفظ کلمات و بویژه اسامی خاص با حروف جدید آذربایجانی (لاتین).